Smithsonian Institution
Libraries

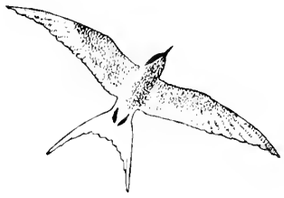

GIFT OF
Marcia Brady Tucker

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS
ORNITHOLOGIAE
TOMVS ALTER (II)
ADEMINENTISSIM̄ PRINCIPEM
ALEXANDRVM PERETTVM
S.R.E. CARD. MONTALTV̄
Vicecancell. et Bononiæ
LEGATVM
Cū indice copiosissimo
variarum linguarum.
Sumptibus
M. Antonij Berniæ
Bibliopol. Bonon:
Bapt.ª Coriolanus f.
BONON. Apud Nicolaum Tebaldinum MDCXXXVII

QL
673
A43
1599
folio
E.2
BCNHRP

EMINENTISSIMO PRINCIPI
ALEXANDRO
PERETTO
S.R.E. Cardinali Montalto, Vicecancellario, & Bononiæ Legato.

VLYSSES ALDROVANDVS S.P.D.

VIX primùm liberalis ſtudia Cardinalis Eminentiſs. primoribus labris guſtare, atque extremis (vt dicunt) digitis attingere cœperam, cùm antiquiſſimum illud Græcorum oraculum, ὀδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι, mihi tanquam vnicum ſcopum duxi ante oculos proponendum; non quò omnia vnquam me ſcire poſſe mihi perſuaderem; neq; enim id humanarum virium eſt, verùm quò ardentius omnes neruos in diſcendo contenderem. Quare curis negocijſq; omnibus alijs poſthabitis, totum me ſtudijs dedidi, atque in primis elaboraui, vt optimos quoſq; vetuſtiſſimos authores, qui eam doctrinæ partem, quæ maiorem mihi laudem atque animi oblectationem allatura videbatur, pertractarunt, & illuſtrarunt, non ſolum euoluerem, ſed in ſuccum & ſanguinem meum conuerterem: nullum denique induſtriæ, nullum impenſæ, nullumvè laboris genus prætermiſi, quò minus inter alias ſcientias in illa quæ circa res naturales verſatur, quantum maximè poſſem proficerem. Huiuſmodi enim ſcientia non honorem tantummodo, & gloriam, vti cæteræ aliæ, ſed incredibilem inſuper voluptatem, atque admirationem poſſeſſoribus ſuis impartit. Siquidem quid ſublimius, quid viro ingenuo & nobili dignius, quam naturæ arcana rimari? quàm ea, inquam noſſe ſtudere quæ ſolus cognita habere videtur DEVS Omnipotens, qui ipſius naturæ author eſt, & cui vel ipſe ſapientiſſimus Regum Salomon hanc eandem ſcientiam acceptam referre ſolitus erat? Cùm itaque olei & operæ plurimum in hoc ſtudij genere conſumpſerim, nonnihilque mihi aſſecutus videar, nolui quod multi facere ſolent, id intra proprios parietes abſcondere, ſed alijs etiam communicare libuit. Et quia plantas potiſſimum, animalia & foſſilia publicè profeſſus ſum, de omnibus ijs, licet quàm doctiſſimè ſit pertractatum, multa tamen conſcripſi, ſuo aliquando tempore, ſi vita ſuppetat, & concedatur facultas,

cudenda, quæ ab alijs vel omissa, vel perperam tradita fuere: nunc autem alteram Ornithologiæ meæ partem, quæ de ijs potissimum auibus agit, quæ vel in mensæ vsum cedunt, vel propter cantus sui dulcedinem, atque suauitatem domi passim à multis aluntur, in lucem dare visum est: in quarum conscribenda historia quantum elaborauerim, quos sumptus fecerim, aliorum esto iudicium: Eam verò Venerem satis fœliciter incœptam, & hucusque protractam absoluere animus est priusquam cætera euulgare cogitem. Neque fortassis ab re id facturus videri possim, nam cum priorem partem beneuolis Lectoribus acceptam fuisse videam, hanc secundam longè gratiorem fore certo mihi persuadeo: siquidem perfectiora imperfectioribus præferri par est. At qui ne vel temeritate quadam adductus, vel ingenij confidentia temerè id de opere meo iudicare videar, tuum Eminentissime Cardinalis hac præfatiuncula auxilium imploro. Etenim Amplitudinis Tuæ splendor vbique terrarum adeo elucet, vt vel solum nomen tuum libro meo præfixum, non à culpa tantummodo me vindicet, verum etiam contra quotquot fortè insurgere queant maleuolos tueatur. Cæterum quemadmodum illud summæ mihi laudi, ac decori duco, ita profecto nihil laudabilius, nihilq; in quo magis gloriari queam accidere mihi potuit, quàm inter eos abs te haberi, quos ingenti liberalitate, benignitateque tua fouendos, augendosque suscipis. Tu nimirum hanc, de qua sermo est, Ornithologiæ meæ partem proprio ære monumentis mandari curasti, tu inquam, qui solus, & vnus es, vt iuues omnes, ornatosque reddat. Insignis passim ab omnibus decantatur Alexandri Magni erga Aristotelem liberalitas, sed quæ si cum tua comparetur, exigua omnium iudicio æstimatur: Neque enim quis ignorat abs te illum, cui scilicet nomine respondes, animi celsitudine, magnanimitate, reque ipsa longè superari. At quid Alexandrum; cur non potius de SIXTO V. Summo Pontifice auunculo illo tuo magno loquor? Is, vt erat bonorum doctorumque amator beneficentissimus, me, cuius ei vix nomen erat notum, non solum inter eruditos homines habere dignatus est, verùm etiam mihi in meis commodis augendis perspectam beneuolentiam præstitit. Nam cùm primùm me communi studiosorum vtilitate sumptus tenuissimis meis facultatibus impares facere, ab alijs intellexisset, sua sponte Senatui Bonon. me tantoperè commendauit, vt inde non mediocres fructus perceperim. Iam verò de Pontificis huius immensa liberalitate, splendoreq; ac incredibili magnificentia, doctissimorum quorumcunq; virorum monumenta tum publica, tum priuata personant, immo vix aliquis est in litteris paullò notior, qui aut verba, aut scriptis non sit conatus testatum relinquere, se vnum SIXTVM V. admirari, eumq; vnum ob diuiuas, inauditasq; propemodum virtutes suspicere. Sed non est quod ego in celebrandis tanti Principis laudibus elaborem, ne dum id præstare coner, rudi hoc stylo & philosophico potiùs quàm oratorio eas obscurem: hoc vnum tamen præterire nequeo Eminentiss. Cardinalis, tibi tantum Pontificem obtigisse auunculum, quem omnes adeò auguste sunt venerati, vt etiam S.R.E. hostes virtutes eius, cui maximè irascebantur, plurimum prædicarent: quæ sicut vberrimæ ac splendidissimæ fuere, ita in te earundem vbertatem ac splendorem mirificè infuderunt. Optima profecto hæreditas, vt inquit Tullius in eo libro, quem plurimi fecit Augustus, à patribus traditur liberis, omniaque patrimonio præstantior,

gioria

gloria virtutis, rerumque benè gestarum. Vtraque in magno illo tuo auunculo erat maxima, & nunc in te tanquam per hæreditatem illapsa eluceſcit, adeo vt ſolus & vnus ætate noſtra ſis, in cuius celebrandis virtutibus plurimi plurimum inſident, Alexandro Macedoni, vt teſtatur vetus hiſtoria, cùm aliquando in marmoream Orphei ſtatuam ſudorem plurimo madentem incidiſſet, ſciſcitanti quid ſudor ille portenderet, reſpondere arioli plurimum ſudaturos omnes, qui illius facta vellent ſcriptis ſuis poſteritati commendare. De ijs verò, qui de te ſcribendum ſuſceperint, quid modò dicturi eſſent arioli? non ſudaturos ipſos tantùm, ſed vires illis etiam debituras. Tot enim, tantæq; ſunt animi tui dotes, vt non modò non illuſtrari dicendo: verùm ne enumerando quidem percenſeri queant. Ad me quod attinet, ore, cum ſcriptis nequeam, collata à te in me beneficia ſemper prædicabo, vnum tamen quod paſſim in ore omnium eſt, hic repetam, te nimirum, qui neq; Rex es, neq; Pontifex, pluſquam Regiam ac Pontificiam liberalitatem exercere, Reges, ac Pontifices animi magnitudine, ac præſtantia, longè vincere. Leo antiquiſſimum nobilitatis atque claritatis ſymbolum eſt: is tibi feliciſſimo equidem augurio pro ornamento obtigit. Generoſum Græcia prædicat Achillem; non quòd pro inſigni haberet Leonem, ſed quia cùm aliquando matri eius lac deficeret, leænam infanti adhuc ſugendam traderet. Tua verò magnanimitas eò maior eſt, quoniam te tua mater tam magnanimum abſque tali lacte procreauit, atq; in teſtimoninm futurę indolis generoſum illud animal pro ſigno conceſſerit. Cum igitur ampliſſime Cardinalis tanta tua ſit erga liberalia ſtudia ac ſtudioſos beneuolentia, & liberalitas, vt etiam mihi naufragium ſtudiorum meorum patienti, & ob id tuam clementiam per patronos meos inuocanti, opem atq; auxilium ferre non fueris dignatus, ſed ea in me beneficia contuleris, quæ magnitudine ſua omnem meam expectationem vicerunt, itaque poſt hac optimo iure omne id, quod & nunc in me eſt, & olim erit (quod vt non leue ſit, etiam atq; etiam ſtudebo) tibi vindicare poteris. Ego certè me totum & omnia mea, quæ vel in præſentia poſſum, aut in poſterum potero, tibi ſanctè & religioſè dedico. Tuo enim patrocinio & liberalitate, cum ſtudia mihi mea continuare adhuc licuerit, meritò quidem fructus, qui fortaſſis aliquando ad Rempub. & Eccleſiam eſt peruenturus non aſpernandus Tuæ Amplitudini aſcribi debebit. Hæc ſunt ſplendiſs. Cardinalis, quæ me vt alteram Ornithologiæ meæ partem tibi offerrem, impulerunt. Spero etiam me tibi hac ratione grati animi officium præſtiturum, teque hoc licet exiguum munuſculum clementi ac hilari fronte accepturum. DEVS te Reipub. Chriſtianæ ſanctæ ſuæ Eccleſiæ quàm diutiſſimè incolumem ſeruet.

Ioan-

Ioannes Cornelius VVtervverius Batauus D. M. Candidis Lectoribus. S. P. D.

VAM gloriam, quodque nomen Vlysses Aldrouandus Philosophus & Medicus præcateris toto orbe celeberrimus cùm publicè Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem ac Galenum maximo cum audientium stupore, declarando, tum in horto publico ac domi suæ priuatim fossilia, animalia ac plantas demonstrando (his enim omnibus Musæum vberrime instructum habet) & sua cuique nomina atque naturam indicando, sibi acquisiuerit, nulli non notum est. (Legit autem publicè in hoc almo Bonon. Gymnasio annis quadraginta octo.) Iam verò non exiguum gloriæ, nominiq; suo adiecit ornamentum, quando vobis auium historiam tam exactè tradit, vt nihil planè posſitis amplius desiderare. Etenim præter cuiusq; auis synonymiam, & naturam: cætera quoq; quæ ex hac depromi possunt; qualia sunt symbola hieroglyphica, mystica, moralia, apologi, historica, vsus in cibis & medicina, fideliter ex optimis scriptoribus elegantissimo ordine atque methodo adducit: quamobrem quidem Philosophis ea in primis ac Medicis vtilissima est, ac necessaria, necnon Theologis, & iurisperitis, & cuiuscunq; etiam alterius facultatis studiosis: quemadmodum ipse author in prologomenis prioris tomi pulcherrimè demonstrauit. De herbarum viribus multi hactenus egerunt præstantissimi viri, easq; iconibus illustrarunt, sed aues Petrus Bellonius, & Ornithologus tantùm: ad quas diligentissimus ac indefessus Vlysses Aldrouandus plurimas maximo sumptu comparatas addidit: quas quia simul cum historia vobis non ingratas esse vidit suo post tempore plantarum etiam plurimarum nulli adhuc cognitarum, nec non exanguium, piscium, quadrupedum, rerumque inanimatarum icones ac historiam dabit. Vos interim valete, & tanto Viro Nestoreos mecum annos auguremini, vt quæ omnia ad communem studiosorum vtilitatem parat, tandem possit parturire. Iterum valete. Bononiæ Die 15. Mensis Iulij 1600.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Decimustertius,

QVI EST DE AVIBVS PVLVERATRICIBVS SYLVESTRIBVS,

DE PAVONE. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

OVI priores Ornithologiæ meæ libros, quos superiori anno in lucem edidi, legerint, quales non paucos fuisse confido (quis enim vel mediocriter tantummodò eruditus Naturæ arcana, quæ quamplurima ex hac auium cognitione percipiuntur scrutari, rimariq; non gaudeat?) eos allatas ibi à me rationes, quibus in tota auium familia rapacibus & in his Aquilæ principem locum assignaui iam sibi optimè perspectas habere mihi persuadeo: sunt enim fermè innumeræ; ac si dicere mihi licet, validissimæ, sed quas repetere modò, ne (quod aiunt) actum agam, planè superuacaneum fore arbitror: hoc duntaxat obiter admonens me ex communi eas Senatus Populiq; philosophici, oratorij, historici, necnon & poëtici auctoritate & consensu deprompsisse. Spontè hìc quoq; cæterarum auium, omnium, quarum quàm exactissimè fieri licuit historia ibi pertractatur connexionem, vtpote ab ijsdem præclarissimis viris satis superq; examinatam prætereo. Quæ profectò talis existit, & talem in hocce pariter volumine polliceor, vt si vel vnicam auem suo eximias loco, omnino ordinem interrumpas. Quæ cùm ita sint ecce aues terrestres (ita appello, quæ neque in aqua, nec circa eam degunt) nunc sese nobis offerunt, carnium suarum saporis gratiam eximiam attestantes: & reuera vel hac sola, vt innumeras alias quas adducere possem, rationes fileam aquaticis citra vllam controuersiam præferendæ sunt. Etenim si aquaticarum vna est ad mensæ vsum celebris, decem ex terrestribus, & sapidiores & salubriores ei opponam. Nonne splendidissimæ Pontificum, Cæsarum, Regnum, Cardinalium, Ducum, aliorumq; Principum ac magnatum mensæ his exornantur? Nonne etiam prorsus ieiunæ censentur, & frigescunt, nisi Pauonibus, Phasianis, Attagenis, Perdicibus, Gallinis cùm villaticis tùm Africanis, Columbis, Turdis, Ficedulis, Hortulanis, ac eiusmodi quamplurimis alijs optimè instructæ fuerint? Aquaticis itaq; in tertium ac postremum Ornithologiæ nostræ tomum reiectis cum bona eorundem venia terrestrium historiam aggrediamur. At cùm triplex potissimum earum genus sit, graniuorum scilicet, bacciuorum, & vermiuorum: graniuoras velut nobiliores alijs anteponimus, (quamuis cum Epigrammatario inter aues Turdus, qui bacciuorus est, gloria prima vocetur, & Horatius nil melius

Aquila cur Ornithologiæ exordium sit.

Connexo operis.

Aues terrestres quæ.

Aues terrestres cur aquaticis nobiliores.

Ornithologiæ tertia pars.

Auiũ terrestriũ genus triplex.

Turdi laus

Turdo dicat.) Secundum locum bacciuoris, tertium vermiuoris, canoris quartum ac poſtremum aſſignaturi. Cum verò rurſus graniuorarum aliæ pulueratrices ſint, aliæ lotrices, aliæ pulueratrices, & lotrices ſimul, omneſq; ſimul carnis ſuæ gratia celeberrimæ, Philoſophorum principem, & communem præceptorem a Ariſtotelē ſecuti, pulueratricibus (nam has primo loco nominat) lotrices poſthabebimus. Sed audiamus præceptorem. *Mos auiũ eſt* inquit, *vt aliæ ſe ſe in puluere volutent; aliæ ſeſe lauent; aliæ nec puluere, neq; balneo vtantur. Sunt pulueratrices, quæ non altiuolæ, ſed terræ propinquæ, vt Gallina, Perdix, Attagena, Alauda, Phaſianæ Lotrices, nonnullæ rectumgues; quæ circa fluuios, aut paludes, aut mare verſantur. Aliæ vtrumq; tum lauare, tum pulueraſe ſolent, vt Columbus, & Paſſer.* Hæc ille, in quibus etiāſi inter pulueratrices Gallinam prius nominet, haud tamen id feciſſe putandus eſt ac ſi nobilior cæteris foret, vt quiſpiam exiſtimare poſſet, at quia alijs notior, vtpote nullibi non obuia, atq; ita Alaudam Phaſianæ præfert, quod alias nemo rationis particeps fecerit.

Graniuorarum genus triplex.

a *Lib. 9. hiſt. Animal. ca. 59.*

Gallinam cur prius inter pulueratrices Ariſto. nominet.

A pulueratricibus itaq; auſpicaturus, & dignitatis ordini, prout in primo tomo feci, quoad fieri licebit, inhæſurus, in primis de ſylueſtribus, atq; inter has de Pauone agam, ſubinde eodem ſeruato ordine domeſticas ſubnexurus. Cur verò inter ſylueſtres Pauonem cæteris præferā, rationes tot ac tantæ ſe ſe mihi offerunt, vt penè eas ſuperent, quibus Aquilæ auium reginæ in rapacium genere primas exibui: quinimo ſi ipſimet Aquilæ anteponere hunc noſtrum Pauonem vellem, æquidem neq; ad id mihi vnquam defutura eſſent argumenta. Nam, & antiquitas ipſa, quamuis in multis ſuperſtitioſa, in hoc tamen minus ſtolida, vtriuſq; dignitatem inter alias aues cùm ex animi, tùm ex corporis dotibus metiens ſummum vtriq; nobilitatis apicem aſſignauit, Aquilam velut omnium alitum regem Ioui, Pauonem ceu reginam earundem Iunoni coniungi eius, & ſorori dedicando. Quare etiam Imperatrices in ſua apotheoſi ſiue conſecratione Pauonem, quemadmodum Aquilam Cæſares, elegerunt. Aquilam Iouis currui ſucceſſiſſe abundè ex veterum monumentis demonſtrauimus: eundem honorem Pauoni Iuno exibuit, teſte in primis poëtarum facundiſſimo b Ouidio, cùm ait.

Pauo & Aquila adhibiti in conſecrat. Imperatorum.

b *Lib. 11. Metam.*

Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum Pauonibus aëra pictis.

Atq; hinc paſſim à poëticis Iunonia ales nuncupatur, ſicuti in primis ab eodem c Ouidio.

c *L. 2. Elem.*

Explicat atq; ſuas ales Iunonia pennas,

Et à d Statio,

d *Li. 2. Syl.*

Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vincere t.

Item à Claudiano.

Non tales volucris pandit Iunonia pennas.

Et rurſus.

Traduntq; palato
Sidereas Iunonis aues, &c.

Pauonis cum animi tum corporis dotes.

Cur verò nobiliſſima ac regia iſta volucris ei Deæ, quæ cæterarum Dearum præſes ac Regina habebatur, ſacra fuerit pòſt ſuo loco abunde docebimus, nam hic alia tractare animus eſt, nimirum cum animi, cùm corporis dotes proſequi quæ profectò tot ac tantæ ſunt, quot & quantæ in quouis alio auium genere, ad eo vt ipſa Dea præſtantiorem dignioremq; ſibi alitem aſciſcere etiamſi voluiſſet nequiuerit Etenim Pauo maieſtatem in primis regiam, cùm graditur, præ ſe fert, haud aliter ac ipſamet Iuno, de cuius ſuperbiſſimo inceſſu vulgata parœmia eſt, *Iununium ingredi* pro qua Athæneus habet βαδίζειν ἡρῶιον ἐμπεπλεγμένον .i. *incedere complicatum Iunonis ſacrum*, in eos, qui haud vulgarem in eundo modum ſeruant, quem notat e Horatius inquiens: *Vt ſi Iunonis ſacra ferret.* Cæterùm noſter Pauo rationis, quam ſolis hominibus Deus immortalis conceſsit, expers quodammodo eſſe non videtur, vtpote qui *laudatus gemmantes* (vt f Plinij verbis vtar) *expandit colores, aduerſo maximè Sole quia ſic fulgentius radiant. Simul vmbræ quoſdam repercuſſus cæteris qui in opaco clariùs micant, concata querit cauda, omneſq; in aceruum contrahit pennarum, quos ſpectari gaudet, oculos. Idē cauda annuis vicibus amiſſa cum folijs arborū donec renaſcatur iterum cum flore, pudibundus ac mœrens quarit latebrā.* Ad hæc caudā eam gēmatiorem, vt ita dicam, & variā magis, quam ſunt Medorū Perſarumuè veſtes, quam laudatus iam extenderat, ac velut in rotæ modum verſauerat, mox conſpecta ſemel pedum ſuorum deformitate deponit, & in aceruum quendam contrahit, imo verò quod amplius eſt, ſi à tacito, eamq; haud admirante ſpectetur, tunc velut ira percitus pennas omnes, in quibus pulchritudinem ſuam conſiſtere probè callet, quaſq; ſpectari gaudet contractis earum oculis prorſus abſcondit, tamquam philoſophicis dogmatibus imbutus, beneficium in inuitum non conferendum eſſe cognoſcat, Meminit huiuſce ingenij g Ouidius dum canit:

Iununium incedere prouerbiū.

e *In Sermonibus.*

Pauo rationis particeps.

f *Lib. 10. c. 20.*

g *Lib. 2. de arte amandi.*

Lauda-

Laudatas ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes.

Quod si contrà quispiam stoliditatis eum insimulet, quod noctù expergefactus, quando sese intueri in tenebris constitutum nequit, pauidè admodum exclamitet, quasi eximiam illam pulchritudinem suam amisisse sese credat: eam ignominiam (si ignominia dicenda est, quod ego neutiquam concesserò) facundissimus [h] Aelianus facilè eluit, asserens non modo non ignorare eum ex auibus se formosissimum esse, verùm etiam vbi formæ ipsius sita est pulchritudo, præclarè tenere, laudatumq; haud secus ac formosum puellùm, aut pulchram mulierem corporis præstantiam bellè ostentare, anteq; pictorum oculos ad imitandum se exponere, & abundè sui depingendi copiam facere. Non itaq; media nocte vociferatur, quia pennarum suarum decorem perdidisse sese existimet, quemadmodum vulgus præsagiorum, quæ ab auibus doçemur, ignarum sibi falsò persuadet, sed quia, vt suo loco dicemus, temporis immutationes, serenitatem nempe, pluuias & ventos nobis tunc præsagiat. Neq; pariter amplissimam illius dignitatem minuit [i] Aristoteles, teterrimi criminis inuidiæ eum accusans; nam & id Plinius, licet & ipse parum sibi constans, (qui nempe censui oblitus [k] alibi Aristotelis sententiæ etiam subscripsit,) disertissimè subsequentibus grauissimis verbis, vbi ex professo de hac alite agit, negare videtur. *Ab autoribus*, inquit, *non gloriosum tantùm animal hoc traditur, sed & maleuolum sicut Anser verecundum, quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi.* Sitamen Aristoteli, quē vt veridicum præceptorem imitari, modò fidei catholicæ non repugnet, vbiq; omnibus vsq; neruis contendimus, assentiendum est ego tunc vitium illud Pauoni in malam partem haud vertendum esse dixerim, is etenim cùm admirandam illam corporis sui speciem homines, sicuti diximus, mirari optimè calleat, & pedes sibi datos admodum deformes, fieri potest, vt deformioribus alitibus alijs, quibus tales ad obeūda eadem munera satis fuissent, pulchriores pedes inuideat: sed excrementa sua, ne in hominum vtilitatem cedant recondere, quod Plinius tradit, id sanè nunquam mihi persuadere possum, quin contrà illud insigni laude dignum existimo, vtpote cum humanis moribus conueniens, si modò verum est ea abscondere. De felibus id passim receptum est: ea verò hominibus inuidere quis dicit? omnes ne fœtore eorum humanæ nares offendantur, id facere eos vno ore proclamant. Quis amabo nisi vecordissimus, non eadem in Pauone rationem assignet? eòq; maximè cum hæc auis verum quodammodo nobis munditiarum ornatusq; specimen sit atq; exemplar. Sin rursus quis pertinaciùs potiùs, quàm veriùs mecum contendat, Pauonem ab ea maleuolentiæ noxa verè purgari non posse, ille saltem inuidiam illam, quæ in hominem magis quam in aliud quoduis animal cadit. humanum quendam affectum sapere, ac quasi cum homine ei communem esse concessurus fuerit, atq; ita dignitati eius potius, quàm ignominiæ, aut dedecori ascribendam. Sed hæc de animi dotibus, quæ equidem longè plures & maiores quàm recensuimus existunt, dicta nunc sufficiant: iam si quæ corporis sint laudes prosequamur. Tanta in primis in hac alite pulchritudo, tanta species, vt communi autorum consensu auium omnium formosissima sit pronunciata. Depingit inter cæteros admirandam eius speciem facetissimus [m] Lucianus his verbis: *Incipiente vere Pauo ad pratū aliquod accedens, quando & flores prodeunt non amabiliores modò, sed & (vt ita dixerit quispiā) floridiores, & quod ad colores & tincturā attinet, liquidiores: ipse quoq; extentis pēnis, ijsq; ostēsis Soli, & sublata cauda, eamq; vndiq; circa se pandens, spectandos exhibet, & illius flores, & ver illud pennarū, perinde vt prato ad huiusmodi contētionē & certamen ipsū prouocante. Cōuertit quippe seipsū & circumagit, & quasi quandā pompā agit pulchritudinis suæ, quando videlicet etiam admirabilior apparet ad splendorē Solis, variātibus se coloribus, & paulatim in alios atq; alios trāseuntibus, aliāq; ac nouam formositatis speciē subinde recipientibus. Accidit autē hoc in circulis potissimùm, quos in sūmis pennis habet, quorū quemlibet quasi quadā irides circūdant. Nā qui antè æreus visus fuit, mox inclinante se paulū illo, aureus conspicitur, & rursum quod ad solē cæruleū apparuit, si sub vmbra transferatur, viride videtur: adeo ad luminis vicissitudinem variatur.* Hæc itaq; ille. Qui pariter alibi muscæ encomia describēs, hanc, si quis intēūus in eam oculos defigat, cùm expansis ad solem alis sese verberat, Pauonum instar variegatam esse inquit. Posim præterea quamplurium aliorum scriptorum de lectissima nostri Pauonis specie autoritates hic recensere: at ne tanta earum congerie, quæ confusionem potiùs, quam doctrinam præ se fert, delicata legentium ingenia obruam, offendamq; [n] Oppiani, qui in commendanda illa plurimus me herculè fuit, solos hosce aureos versus citabo.

Non secus ac si ales Iunonis Pauo superbus

Pauo stoliditatis arguitur.

h *lib. 5. de Animal. c. 21.*

Pauo libenter depingitur.

Pauo cur media nocte clamet

i *lib. 1. Hist. cap. 1.*

Pauonē nō esse inuidū

k *lib. 29. c. 6.*

l *lib. 10. c. 20.*

Cur excremēta celet *lib. 29. c. 6.*

Feles excrementa sua abscōdūt, & cur.

Corporis dotes.

Pulchritudo.

m *lib. de domo.*

Muscæ color.

n *lib. 2.*

Cauda Verſicoler decorum corpus obumbrat,
Quod nihil ipſa Iouis prudentia & alma voluptas
Pulchrius aſpectu mortalibus antè creauit.
Non quodcunq; animal graditur, non reptile quoduis
Non quacunque vagis ales ferit aera pennis,
Non quæ cæruleos verrunt animantia fluctus;
Pauonem forma ſuperant, ſpecieq; venuſta,
Mollia dum flabella rotat pennaſq; coruſcas,
Ardet enim flamma permixta diſcolor ales
Sidereo glaucis alas radiantibus auro.

o *lib. 3. de Venat.* Et rurſus° alibi.

Quippe feris tanto præſtat forma inclyta Tygris,
Quanto præcellit Pauo genus omne volantum.

p *lib. 2. de nat. rer.* Addamus obſecro Oppiano comitem, philoſophum ſimul & poetam[p] Lucretium *aurea ſæcla*, hoc eſt aurea auium genera Pauones appellantem hoc verſu:

Aurea Pauonum ridenti imbuta lepore
Sæcla.

q *In Amin. at. Sc. 2.* [q] Torquatus Taſſus, quem Homerum Hetruſcum dicere ſoleo, huiuſce alitis pulchritudinem admirans, caudæ illam, quam diximus, verſationem ſeu rationem, pompam nuncupabat, dum ait:

Quel ch' inſegna à gli augelli il canto, el' volo,
A' peſci il nuoto, & à i montoni il cozzo,
Al toro vſar il corno, & al Pauone
Spiegar la pompa de l'occhiute piume.

Armidæ comptus.

r *Hieroſ. liberat. can. 16.* [r] Alibi etiam Armidæ ſuæ comptum deſcribens, admodum doctè atq; eleganter eum pompæ ornatuiq; Pauonis aſſimilat, inquiens.

Torſe in annella i crin minuti, e in eſſe
Quaſi ſmalto sù l'or conſparſe i fiori.
E nel bel ſen le peregrine roſe
Giunſe à i natiui gigli, e'l vel compoſe.
Nè'l ſuperbo Pauone sì vago in moſtra
Spiega la pompa de l'occhiute piume,
Nè l'iride sì bella indora, è inoſtra
Il curuo grembo; è rugiadoſo al lume,
Ma bel ſoura ogni fregio il cinto moſtra, &c.

Phaſiani pulchritudo.

Gallopauo.

Gallus Gallinaceus.

Solonis de Pauone & Phaſ. dictum.

Specioſus profectò Phaſianus, Gallopauo pulcher, & Gallinaceus Gallus etiam non inuenuſtus eſt multæq; aliæ forma præſtantes: at ſi cum Pauone noſtro comparentur, vel pulchritudine corporis vel animi moribus ſaltem illi cedens Phaſiano nihil quicquam formoſius contemplari poſſumus, aue nempe ſpecioſa, & caudæ decore Pauoni nihil cedente, verùm quæ decorem eum non agnoſcat, & velut in rotâ obuerſare, hominibuſq; eum videre ſatagentibus oſtendere ignoret, imo verò quem ingenij hebetudine turpiter cotaminet, roſtro in terram abſcondito totum ſe latere exiſtimans. Gallo pauo, quem Indicum Pauonem appellant, admodum iactabundus caudam quidem Pauonis more in orbem expandit: at vbi decor ille, vbi floridum illud pennarum ver? vbi inquam, iucundiſſimi illi verſicolores oculi, quæ omnia in Pauone conſpiciuntur? Præterea Pauo ſpecioſa criſta exornatus eſt, ille criſta caret, niſi carnoſam eam pelliculam, quam per nares iratus rubram, ac velut ſanguine tumidam à capite demittit, vt roſtro prominea t, & in paſtu ita retrahit, vt vix videri queat criſtam nuncupes. Gallinaceus Gallus & ipſe ſuâ criſtâ ſuperbire videtur, ferociſſimæ beluæ regiq; quadrupedum Leoni pauorem ea incutiens; Verùm id occultæ ac nos latenti antipathiæ potiùs quàm illius virtuti atq; induſtriæ tribuendum eſt, quin contra ſi quæ in eo animoſitas atq; audacia, eam continuo cum tot Gallinis coitu, & quæ ſunt vires eneruat. Cùm bona itaq; harum auium venia Pauonem noſtrum tanquam pulcherrimum præferemus, quo nimirum non aliam natura elegantiorem fingere potuiſſe videtur, neq; admiratione poſthac dignus nobis Solon eſto, quem de Græciæ ſapientibus maximum Cræſo regi in regali ſolio ſedenti, diademate & purpura auroq; ſuperbo interroganti, nunquid ſpecioſius quicquam ſpectaſſet, reſpondiſſe ferunt, Pauones, Phaſianos venuſtiores ſibi videri, quoniam naturali ornamento decorati, non aſcititio fuco ſpectabiles

stabile esset.[s] Hieronymus Cardanus de Pauonis cauda loquens, singulare Naturæ artificiū prædicat, quòd in ea tã longa ac densa plumis, tanta colorũ varietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorũ generibus album ac nigrum, quorum vnus per se tristis est, alter reliquos alios obscurat, colores deuitauerit. Noui hoc doctissimo[t] Scaligero improbari, quia si & illi colores caudæ immixti extitissent, colorum varietas maior fuisset. Non audet tamen Naturã, quæ neq; deficit vnquam in paucis, neq; abundat in multis, ob eorumdẽ colorum defectum culpare, & quamuis Sebellinæ pelles, quæ sparsis albis pilis argentantur, aspectu sint elegantiore, vt ille ait, haud tamen earum exẽplo Naturæ defectum, quẽ tacitè obtrudit, in caudæ huiusce alitis coloribus consequi existimem. Sed valeant; abeant, quicũq; illi sunt, Naturã culpantes; tanta equidẽ est varietas & splendor illorũ in Pauone colorum, vt ne pictores etiam eximij, Praxiteles, Metrodorus, & à quo solo depingi magnus ille Alexander voluit, Apelles, si reuiuiscerent, imitari possent, tantũ abest, vt naturam superarent: quare rectè[u] M. Varro mihi dixisse videtur, *Pauoni Naturam formæ è volucribus dedisse palmã*. [x] Plutarchus libro de repugnantijs Stoicorum de Crysippo loquens ait: *Idem cũ in opere de Natura scripsisset Naturam multa animalia pulchritudinis causa protulisse, gaudentem nimirum pulchritudine & varietate: adiecisset q; alienissimũ à ratione dictum, Pauonẽ ob caudam, eiusq; pulchritudinem esse creatũ: rursum in libro de republica audacter insectatur eos, qui Pauones alunt, & Luscinias, tanquam contrarias legibus à conditore legum vniuersi positis leges statuens, ac Naturã subsannans, quæ studiosè tam elegantia edidisset animalia, quibus sapiens in vrbe locũ non concederet.* Sanè tanta fuit in vrbibus Pauonis prærogatiua, vt Athenis tam à viris, quam à mulieribus studiosis eius elegantiæ ac pulchritudinis statuto pretio spectatus fuerit, multiq; è Lacedæmone ac Thessalia videndi causa eò confluxerint. Admittebantur autem spectaturi in nonilunijs tantùm, idq; per annos plus quã triginta factitatum memorant, & maximũ ex eo spectaculo quæstum factum fuisse: vnde mirũ est quanti apud priscos illos Pauo æstimaretur, mirũ etiam quanti veniret. [y] Antiphon mille dragmis marem & fœmellam venditos fuisse scripsit; Aufidius Lurco HS sexagena millia nummum, vt ait [z] Varro, Sestertium, vt Plinius (idem enim est teste [a] Budæo. (quotannis cepisse ex illis dicitur. *Pauonum pretia*, inquit Varro, *multi extulerunt, ita vt oua eorum denarijs veneant quinis, ipsi facilè quinquagenis, grex centenarius facilè quadraginta millia sestertia reddat, vt quidã Albutius aiebat, si in singulos ternos exigeret pullos, perfici sexageno posse.* Ad eundem penè sensum Anaxandrides apud [b] Athenæũ in hæc verba, populi nimium traxans luxum, prorumpit: *An non furiosum alere domi Pauones, cũ eorum pretio queant emi statuæ?* Reprehendit eundem luxũ Strattis quidam in Paulania, & in quanto honore haberentur, pariter innuit, dum ait? *Tanti sunt hæc facienda, quanti Pauones, & alia vestra nugæ: quas domi pascitis ob pennarũ pulchritudinem.* Alexandrum magnum accepimus adeò harum volucrum specie delectatum fuisse, vt visis ijs primùm apud Indos, grauissimam in eos, qui illas occiderent, pœnam constitueret. Sed & ipsos Indorum Reges, quamuis ibi etiam abundarent, propter eximiã elegantiam, Pauones cũ in suburbanis, tũ domi in hortis suis aluisse [c] Aelianus attestatur, & nostro etiamnũ tempore idem factitant. Alexãdrum verò, vt ad pœnã illam reuertamur, Tyberius Cęsar non solũ imitatus esse legitur, verùm etiam voluntatẽ eius adimpleuisse: siquidẽ qui, sicuti ex Suetonio tradit [d] Alexander ab Alexãdro, prætorianũ militẽ ob subtractum è viridario Pauonem capite multauerit. Narrat item Eustathius adeò religiosè in Lybia habitũ fuisse, vt si quis læsisset tantũmodò, non impunè ferret. Atq; hæc de formæ eius elegãtia ac dignitate; sequitur carnis bonitas atq; prærogatiua, quæ sanè talis semper fuit, ac etiamnũ existit, vt nisi magnatũ, ditissimorũq; mensis nata videatur, & inter delicatissima sumptuosissimaq; edulia à veterũ luxu habita sit. *Veniat*, inquit [e] Platina, nouus ille Apitius, *ante omnes aues ad patinam Pauo, & quoniam viuus gloria delectatur, mortuus quoq; eiusdem sit particeps.* Carnem eius aiunt triginta annos integrã incorruptamq; seruari, quòd calor cõpactã, exiccatamq; naturã difficulter admodũ dissoluere queat, neq; rursus humorẽ expellere naturalẽ. Heliogabalus flagitiosissimus Imperatorũ, qui vitã agebat omni mollitiæ luxuriæq; genere effæminatissimã, cui inquã, nulla vita fuit, nisi in voluptatis nouę exquisitissima ratione, Palatinis, vt autor est Lampridius, ingẽtes dapes capitibus Pauonũ, & Phasianorũ instructas exhibuit, & ad imitationẽ Apicij eorundem linguas sępè abligurie-bat. Sed primus Q. Hortẽsius augurali cæna Pauonẽ posuisse dicitur, quod protinus factũ teste [f] M. Varrone tã luxurioſi, quam seueri boni viri laudabant. Quo verò in honore caro huius alitis haberetur, ex [g] Athenæo facilè colligas, qui apud Alexidẽ Comicum, inter locutorem quendam negare narrat, tantum se argenti consumere potuisse, ac si Pauones (ceu

s *lib. 10. de subtil.* Natur. cur album & nigrũ colorẽ caudæ Pauon. nõ addidit.

t *Exer. 238* Sebellinæ pelles quæ meliores.

u *l. 3. de re rust. c. 6.*

x *lib. de repugn. Stoic.* Pauo publicè spectatus.

Pauo quã tioli mi ven ditus.

y *In Or. con trad. Erasist.*

z *lib. 3. de re rust. c. 6.*

a *l. de Asse.*

b *lib. 14. Deipnoso-phist. c. 25.* Alex. Magnus quanti fecerit Pauones.

Indi Pauones alunt.

c *li. 13. de Animal. c. 18.* Tiberius punit qui Pauonẽ furatus esset

d *lib. 2. Genial. die c. 13.* Pauo ĩ Lybia cultus.

Carnis pstantia.

e *lib. 5. de tuenda valetudine.* Heliogabali luxus.

Pauonem quis prima ad cibũ occiderit.

f *lib. 3. de re rust. c. 6.*

g *lib. 14. Deinopsf. c. 15.*

longè pretioſiſſimas & delicatiſſimas aues) eſitaſſet. Quid? nonne hiſce etiam perditis temporibus in eodem æſtimationis culmine Pauones coluntur? cum nempe niſi in Principem, aliorumq; opulentiſſimorum hominum epulis, iiſq; tantummodo magnis, maximo ſumptu præparati, ſui edendi copiam præbeant? Mulcaſſem Tunetanum Regem: tradunt noſtri æui hiſtoriæ Pauonum vſque adeo aromatibus multis infarctum eſitaſſe, vt ſcutatis centum conſtiterit, odorq; fragantiſſimus viciniam totam repleuerit, in poſterum quoque diem perdurans. Ob has itaq; adductus rationes inter graniuoras & pulueſtrices ſylueſtres nos principem locum Pauoni attribuimus, eoq; maximè, cum & ipſaſmet aues ita feciſſe fabulæ (ſub quarum cortice ſemper inſigne aliquod latet myſterium) ſignificent. Etenim pleræque in eligendo ſibi rege ad hanc partem inclinabant, vt Pauoni rerum ſumma committeretur: huius ſiquidem pulchritudini, ſplendori, ſublimitati, faſtuiq; planè regio regnum deberi exiſtimabant: & omnino omnes vnanimi conſenſu in hanc ſententiam pedibus iuiſſent, niſi paucæ longo rerum vſu callidæ, cuiuſmodi ſunt Cornices, & Corui, perpendiſſent, ſi Pauonem rebus præfeciſſent, futurum aliquando, quod ſæpius in monarchis quibuſdam videre contigit, nimirum vt Pauo ſolo nomine ſtrepituq; Regem ageret, Aquila nihilo ſeciùs, vel ſine populi ſuffragijs regnum gereret: atq; ira Aquila Rex proclamata Pauoni noſtro regni gubernacula eripuit, quæ ei ceteræ volucres erant tradituræ, niſi Aquilæ rapacitatem, tyrannidemq; timuiſſent. At relictis modò his fabulis, tandem videndum eſt, nunquid inſtitutus hic ordo ab aliorum ordine diuerſus exiſtat, an idem: eundem potiùs dixerim, à quo videlicet inter veteres Plinius, Bellonius inter recentiores non videntur diflexiſſe. Ille enim ſubinde poſt traditam rapacium diurnarum, nocturnarumq;, aliarumq; peregrinarum quarundam auium hiſtoriam, mox de Pauone loquitur. Hic eidem quidem ordini inhæret, at quia aquaticas omnes, & quæ circa aquas degunt, Pauoni, graniuoriſq; cæteris præfert nobilitatis & dignitatis ordinem, quem nos, quoad fieri licet, ſequimur, inuertit: in hoc tamen nobiſcum conuenit; quòd Pauoni in familia graniuorarum ac pulueratricum primas tribuat, quemadmodum pariter Pierius Valerianus facit. Atq; hæc de Pauonis noſtri prærogatiua dicta ſufficiant; nunc ad hiſtoriam Pauonis ſeruato pariter eodem, quem in priori opere habuimus, ordine, nos accingamus.

Mulcaſſis Regis luxus.

Aues cur Pauonē p rege nō elegerint.

Cornicum & Corui prudētia.

Aquila ab auibus in regem electa & cur.

Ordo autoris an ab aliorum ordine diuerſus.

Plin ordo.

Bellonij ordo.

Pierij ordo.

ÆQVIVOCA.

QVOD vt præſtemus à nominis æquiuocatione inchoandū eſt, qua ſanè ſpecioſiſſimus noſter Pauo minimè caret. Nam in Pyrenæis montibus Tetraonem, etſi Pauoni admodum diſſimilem, de quo nos poſtea, Pauonem teſte a Iulio Cæſare Scaligero nuncupāt. b Philoſtratus piſces quoſdam Pauones dici memorat, qui in Phaſide flumine, nec alibi vſpiam generentur: ita autem vocari, quia ipſis etiam cæruleæ ſint criſtæ, ſquamæ verſicolores cauda aurea, & in quamcunq; voluerint, partem verſatilis. A Diuo Ambroſio atq; Iſidoro Hiſpalenſi etiam Pauo vel Pauus piſcis ille appellatur, quem Romæ ob colorum varietatem Papagallo, hoc eſt, Pſittacum dicunt, Luſitani Budiam quem piſcem non ineptè quiſpiam cum Philoſtrati piſcibus eundem eſſe iudicare poſſet, niſi verſicolores piſces omnes Pauones vocari ab autoribus videremus. Petrus Bellonius in Gallico ſuo de piſcibus libro Papagallum illum Romanorum Pauonem, in latino verò Turdum appellat, & Phycin piſcem tincæ perſimilem fluuiatili, quem Maſſilienſes Roguau, Veneti promiſcuè Lambenam, Genuenſes Lagionum; Romani, vt plurimùm Merlinum vocant, Pauonem dici teſtatur. Et Ornithologus Pauonem dici Romæ tradit piſcem illum, quem ex Rondoletio ſub nomine Nouaculæ deſcribit. Poſſint item eodem nomine inſigniri, quos Alaudas Rondoletius nominat; nam & verſicolores ſunt, & criſtam habent cæruleam, qualem Pauonibus Phaſidis Philoſtratus attribuit: in ſumma omnes, in quibus multa colorum diuerſitas conſpicitur, de quibus ſuo aliquando loco abundè dicturi ſumus. Extendit ſeſe præterea Pauonis nomen ad res inanimatas. Nam gemma quædam c Plinio Taos, hoc eſt: Pauo vocatur, Huic Pauoni ſimilem eſſe ſcribit, item aſpidi, vocariq; etiam Chelidoniam. Eſt & in Hirpinis locus quidam prope Tamarum fluuium, quem vulgò Pauon dicunt, vt atteſtatur Leander Albertus. Pauus ſyluæ nomen in Gallia à Lemonico vrbe ferè decem milliaribus diſtans; atq; iſtac æquiuoca ſunt, quæ hactenus obſeruaui.

Tetrao vbi Pauo dicatur.

a *Exer 270*

b *L. 3. de vita Apollonij.*

Piſces Pauones dicti.

Budia Piſcis.

Pſittacus Piſcis.

Turdus Piſcis.

Phycis Piſcis.

Rognau.

Lambena.

Nouacula piſcis.

Alauda Piſcis.

c *L. 37. c. 11*

Taos gemma Pauon Locus.

SY-

SYNONYMA.

NOMENCLATVRAM Hebraicam, quæ exactè & ſine vlla ambiguitate Pauoni attribui queat, vix vllam (quod noui) habemus Synonyma verò, quæ hic adducimus, paſſim ex Theologis excerpſimus nomen auis eſſe aiunt à clamore ſic dictæ, & pulchritudine vocis, aut quia clamat, & exultat in pulchritudine alarum ſuarum, vt Pauo, & forſan eſt ipſe Pauo, inquit [a] Rabbi Dauid. Legitur ea vox apud Iobum, vbi inquit. Num dediſti alam (pro alas) Pauonis (qua) exultauit (vel extenſam ſecundum Rabbi Abraham Aben Hezra) aut qua (vel potius quæ, nam ad pennam refertur verbum) exultat, vel Pauonum. Eſt enim plurale. Alij putant eſſe Struthiocamelos à ſtridore, & ouatione, vel à gloria alarum, quas habet criſpas, ſed Pauones potius credit Sanctes Pagnius. Secundum [b] D. Hieronymum & Targhum quoq; Pauones ſonat, quemadmodum & Tuk, quam tamen vocem, Simiam alij interpretantur. Neelaſa quibuſdam etiam Pauo eſt, quibuſdam Gallus ferus, quibuſdam Strutrio. Rabbi Kimhi apud [c] Iobum exponit Τάος, quod eſt, Pauo; Ranan quandoq; verbum eſt, quandoq; nomen, cum verbum eſt, cantare & vociferare ſignificat, cùm nomen; tum alij Pauonem, alij Struthiocamelum, alij Luſciniam transferunt, Hoben, vnde pluralis Hobanim apud Ezechielem varia apud autores denotat, vt tradit R. Kimhi, qui plurimas ſuper huius vocis ſignificatione opiniones recenſet. Alij animal eſſe exiſtimant, ex cuius oſſibus tanquam ex ebore varia conficiuntur opera. Alij Elephuatem vertunt. Syrus interpres reddit Tauaſin, id eſt Pauones. Magiſtri quoq; Thalmundici Tauaſa Pauonem vocant, vti & Arabes teſte Kimhi Tauas: nomine nimirum à Græcis mutuo accepto, quibus Pauo Ταώς dicitur, vel Ταὼν, vel Ταὸς. Atticis Ταὼς, vel, vt Tryphon apud [d] Athenæum ait, Ταῶς, vltimam ſyllabam circumflectentibus, & aſpirantibus, quod tamen [e] Seleucus improbat, quoniam aſpiratio ſimplici nominum prolatione cum prima ſyllaba pronunciari velit. Dicitur autem Ταὼς eodem Athenæo teſtante ἀπὸ τῆς ταοιος τῶν πτερων, id eſt, ab alarum extenſione. Antiphon Thetor ὁ Ταῶς duabus ſyllabis inflectit: Attrici verò cùm dicunt Ταῶνι, indicant rectum eſſe Ταὼν; quare & rectus pluralis etiam variat. Herodianus, vt ſcribit Euſtathius, Ταὼν & Τυφὼν cum ijs enumerat, quæ in ων deſinentia circumflectuntur, eaq; ſola per νι declinari negat, quoniam & aliam habeant reminationem, nempe Ταῶς & Τυφῶς. Vulgaribus Græcis hodierno tempore Pauo παγωνι vocatur. Sunt qui apud [g] Ariſtophanem περσικὸν ὄρνιν, id eſt, Perſicam auem Pauonem interpretentur, alij lautiſſimam quamq; ita dici poſſe volunt, quandoquidem pretioſa omnia, quibus ſolus Rex vtebatur, Perſica dicerentur. Apud Suidam μηδικὸς ἄρνις appellatur, id eſt, Medica auis. Latini Pauonem nominant vtrumq; ſexum, quemadmodum ex Columella conſtat, ſed cum diſtinctione harum dictionum, maſculus & fœmina. Vtriuſq; exemplum ex his verbis habere potes: *Maſculus Pauo*, inquit, *Gallinaceam ſalacitatem habet, atq; ideo quinq; fœminas deſiderat:* & paulò pòſt: *Fœmina Pauones, quæ non incubant, ter anno ferrè partus edunt.* [h] Auſonius maſculum Pauum, Pauam verò fœminam vocat hoc diſtico:

Fœmineam in ſpeciem ſe vertit maſculus ales
Pauaq; de Pauo conſtitit ante pedes.

Sed Quoniam Iunoni Pauo ſacer habebatur, itaq; paſſim à poetis Iunonis auis aut ales appellatur, quemadmodum ſuprà demonſtrauimus. Poſſet præterea auis picta nuncupari: nam oratio quædam Antiphontis Rhetoris teſte; Athenæo de Pauonibus inſcripta, Pauones nullibi, ſed variegatas aues ſæpiſſimè nominat. Pauonem à voce dici ſcripſit [k] M. Varro: at [l] Ioſephus Scaliger à Græca voce Ταὼς, quæ Aeolice Ταπος dicitur, deriuat, litera nempe T in P mutata, quod etymum fortaſſis à [m] Scaligero parte ſuo acceperit, qui alibi hunc griphum de hac aue conſcripſit:

Latibus ignotam tibi dat vox Græca quietem,
Aeoliam tollas: reliquum tibi paſcua ſignat:
At obtruncato tibi dat Carthago ſalutem.

Vox Græca (παυω quietem ſignificat: Aeoliam tollas) παω, πάσχει. Obtruncato (Auo in Pœnulo Plauti.

a *In l. rad.*

b *3. Re. 10.* Tuk. Neelaſa.

c *Cap. 39.* Ranan. Hoben.

d *L. 9. c. 19.*
e *L. 5. Græca conſuetudinis.* Etymum.
f *In lib. de Pauonibus.* Παγωνι.

g *In Auib.* Perſica auis. Medica auis.

h *Sect. 1.*

Iunonis auis.
Auis picta
i *L. 9. c. 19.*
k *Lib. 4. de ling. Lat.*
l *In Etym. verb. Var.*
m *In logogryphis.*

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Pauo an ferę naturæ.

ANTEQVAM diuerſa Pauonum genera & differentias enodemus, prius operæ pretium eſt ſcire, nũquid in feris & ſylueſtribus, an potiùs in cicuribus ac domeſticis volucribus ſint enumerandi. [a] Iuſtinianus Pauones & Columbas ferę naturæ eſſe ait, nec ad rem pertinere, quòd ex cõſuetudine euolare & reuolare ſoleant, quoniam & apes idem faciant, quarũ naturam feram eſſe conſtat. Verùm dictio illa (fera) meo iudicio, & quemadmodum doctiſſimus Accurſius exponit, ita intelligẽda eſt, vt eiuſmodi animãtia nec prorſus domeſtica, nec prorſus etiã fera conſtituamus: fera ſcilicet, ſi domeſticis, vt ſunt Gallinæ, ijs comparemus. Etenim Pauo, etiamſi difficulter admodum cicuretur, ſyluas tamen & deſerta, vt ſolitariæ & prorſus ſylueſtres faciunt, omnino ſpernit, quinimo hominibus conſpici, quaſi eorum conſortio gaudens, ſedulò amat. Siquidem & priſcos cicures domi aluiſſe ex Athenæo diximus, & nos quotidiè ſic eos enutrimus. Quod ad diuerſitatem Pauonũ modò attinet, ea à colorum varietate potiſſimùm accipitur. Nam alios pictos, in quibus plurima colorũ diuerſitas conſpicitur, quales noſtrates ſunt & Iaponenſes, qui fortè illi fuerint, quos Petrus Martyr in nouo orbe à noſtratibus diſſimiles coloribus reperiri ait, & Luſitanis pacis confirmandæ cauſa inter alia, quæ obtulerunt, munera incolas ibi donauiſſe, quorum mox ſuo loco iconem & deſcriptionem exhibebimus: alios quorum vnus vbiq; color eſt, non pictos appellare poſſumus. Sunt qui medium inter vtroſq; locũ obtinent, quales in terra firma reperiri aſſerunt, ventre & pectore nigris, cætera flauos: item alios pectore & ventre flauis, cætera nigros. Pauonum verò, quos non pictos vocant, alij ſylueſtres ſunt, quales idem [b] Petrus Martyr in Curiana regione per nemora paſſim vagari, & adeo viles eſſe prodidit, vt vnico dumtaxat acu vendantur, [c] alibi in Darienis & aliorum fluminum paluſtribus inueniri prodidit: alij domeſtici ſeu minus feri, cuiuſmodi flauos illos, & nigros, vtroſq; cauda noſtratum ſimili, in terra firma eſſe crediderim. Hos ẽt criſtam ſeu potiùs comam in capite gerere, eamq; in flauis nigram, flauã verò in nigris eſſe tradunt; Sunt qui nigros mares, flauos fæmellas eſſe credant: ſunt qui vtroſq; ſpecie diſtinguant. Ad hos albi pariter reducendi ſunt, qui ſanè noſtro æuo, quamuis non adeo obuij, rari ſaltem eſſe deſierunt. Maximam verò in omnibus ſexus differentiã conſtituit. Solet enim fæmina mare longè deformior eſſe, & multò minor, neq; in cauda oculos illos gerere. In Curiana regione tamẽ, vt teſtatur [d] Petrus Martyr, fæmina parum à mare differt: item fæmella Iaponenſis quatuor oculos in vropygio obtinet.

Pauo an ferę naturæ. a *Lib. 2. de ver. diuiſ.* Iuſtinian⁹ explicatus.

Pauum diuerſitas. Pauones picti.

Pauones non picti.

b *L. 8. dec. 1. de rebus Oceani.*

c *L. 9. dec. 2. de reb. Oceani.*

d *Lib. 8. de reb. Oceani decad. 1.*

PAVONIS NOSTRATIS deſcriptio.

IN hoc itaq; genere mas toto (quod aiunt) cælo à fæmina diſcrepat. Mas capite, collo & pectoris initio coloris eſt intensè cęrulei, vel, vt Albertus ait, ſaphiri, Caput pro corporis portione exiguum, ac quodammodo, vt annotat idem Albertus, ſerpentinum, maculis ornatum duabus oblongis, candidis, quarum vna oculos ſuperequitat, altera breuior, at longè craſſior ſubiacet, quam dein alia nigra excipit, ceterò, vt dixi, cæruleum, & in vertice apicem, non vt in quibuſdam alijs auibus integrum, at è nudis quodammodo ſcapis tenertrimis virideſcentibus, in ſummitate eiuſdẽ coloris veluti liliorem flores ferentibus, conſpicuum. De quo pulcherrimo apice loquens Plinius, *Pauonis apicem*, inquit, *crinita arbuſculæ conſtituunt*: & reuera non pennæ videntur, ſed erumpentia primùm plantarum germina. Roſtrum candicat, & inſigniter hiat, in extremo aliquantulum recuruum, quale ferè eſt omnibus graniuoris, & in eo nares ſatis patulæ. Collum longiuſculum, & pro portione longitudinis, admodum tenue & exile. Dorſum ex albo cinereum eſt, maculis quamplurimis atris tranſuerſalibus conſperſum. Alæ clauſæ (apertas videre non datur mihi, qui depictum ad viuum in libris meis deſcribo) ſuperiùs quà dorſum ſpectant, nigræ, inferius, quà ventrem atq; intus pariter ruffæ. Cauda ita depoſita eſt, vt quaſi in duas diuidatur; nam quando eam in rotam extendit, minores quædam pennæ integram veluti per ſe caudam conſtituentes, & alterius etiam coloris, nempe fuſci, non vt

Caput. Apex. Roſtrum. Collum. Dorſum. Alæ. Cauda.

longio-

Pauo mas, cum Perficaria maculata.

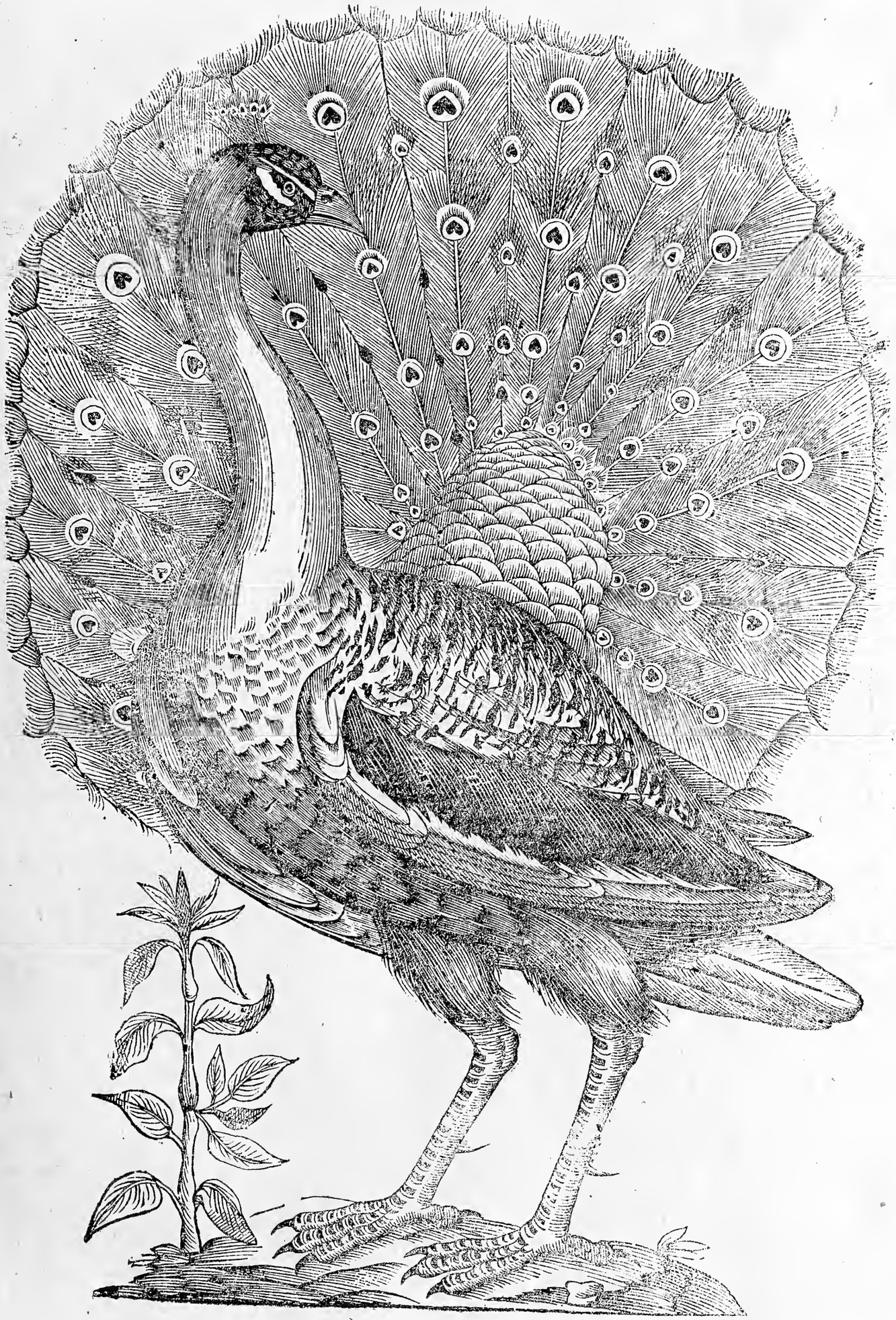

Vlyſsis Aldrouandi

Pauo fœmina cum hordeo ſpurio.

longiores rigent, sed vt in reliquis fermè auibus extensæ conspiciuntur adeo vt longiores indubitanter alij musculo inseri necesse sit, cuius beneficio ac opera ita erigi atq; extendi queant. Hasce longas Petrus Bellonius ex superiori dorso prope podicem oriri hoc est, ex vropygio tradit, minoresq; alias à Natura factas, vt longiores sustineant. Vropygium intensè viret, quod vnà cum cauda longa erigit: cuius pennæ breues sunt, atq; ita dispositæ, vt tanquam Draconis Aethyopici squamas æmulentur, & partem pennarum caudæ longarum obscurent, ac conspectum eripiant. Pennæ longiores extensæ omnes castanei sunt coloris, lineis aureis elegantissimis sursum repētibus decoratæ, in extremitate verò in intensissimi coloris viridis plumas, easq; bifurcatas & Hirundinum caudam emulantes desinunt. Orbiculi, vel, vt Plinius vocat, pennarum oculi, vel vt Theop. Scolasticus, ὀφθαλμοὶ τῶν πτερῶν, ex viridi quasi chrysolithi splendore, & auri saphiri coloribus distinguuntur. Eiuscemodi oculi quatuor circulis constant, aureo primo, secundo castaneo, tertio viridi, medium locum cæruleus seu saphirinus obtinet, figura quodammodo ac magnitudine phaseoli. Sub oculis rursus alia macula est, modò viridis, modò castanea. Mirum quomodo eiuscemodi colores ad solis splendorem varient circumagente ac seipsam admirante alite, paulatim in alios atq; alios transuentes. Nam qui antè aureus videbatur, mos inclinante se paululum Pauone, æreus conspicitur, & rursum quod ad solem cæruleum erat, vbi sub vmbram sese recipit, viride quasi euadit: tantam inquam, ad luminis vicissitudinem pennarum ille decor varietatem admittit, de qua ita canebat [a] Lucretius;

Vropygiū.

Oculi caudæ.

Caudaq; Pauonis larga cum luce repleta est,
Consimili mutat ratione obuersa colores,
Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu
Scire licet, sine eo fieri non posse putandum.

[a] *Lib. 2.*

Poètæ pro cauda alas quandoq; accipiunt, quemadmodum hoc disticho Martialis:

Miraris quoties gemmantes explicat alas,
Et potes hunc seuo tradere dure coco.

Coxæ, tibiæ atq; pedes cinerei sunt, maculis nigris conspersi, & calcaribus more Gallinaceorum armati. Venter prope ventriculum ex cæruleo viridis, prope podicem migrescit aut saltem fulgecit. Atq; hoc modo masculum Pauonem in libris meis ad viuum depictum descripsi. In fœmina pauca admodum colorum conspicitur varietas Alæ totæ, dorsum, venter coxe ac pedes coloris sunt fusci ad cinereum vergentis: capitis vertex, & apex eiusdem coloris; in vertice tamen aliquot maculæ exiguæ veluti puncta viresceutia interseruntur. Maculæ illæ candidæ, quas in mare etiam annotauimus, in fœmina longè sunt maiores. Oculorum iris in mare lutescit, in hac planè plumbea. Mentum totum candidum. Colli pennæ vndatim positæ virides, prope pectus in extremitatibus albæ sunt.

Pedes.
Venter.

Fœmine Pauonis forma.

LOCVS.

LOCA edita amant, quare plerunq; tectis domorum insident, pascuntur tamen simul cum Gallinis, earumq; more domi incubant, & sub vesperam simul Gallinarium repetunt. Raros olim in Europa Pauones fuisse multorum autoritate constat. [a] Aelianus alibi ex Barbaris ad Græcos transportatos esse, & [b] alibi rursus in Indiæ hortis mansuetos ali solitos scripsit. Quod etiamsi antiquissimis Samiorum numismatibus, in quibus Iuno cum Pauone, quasi primùm ibi nato, & educato, vt [c] Athenæo Menedoti Samij autoritate nixo placet, depicta erat, refragari apertè videatur attamen vnius Alexandi Magni exēplo, quem conspectis primùm apud Indos (nempe Orientales, vnde Iosephus Acosta Societ. Iesu Salamoni olim missos fuisse tradit, ac etiamnum abundare) his auibus, pœnam necis in eos, qui illas occidissent, constituisse antè diximus, necdum in Græcia, cùm ipse imperabat, visos fuisse Pauones palam docemur. Etenim contra omnem rationem heros ille alias clementissimas tam graui pœna in proprios milites, qui apud Barbaros ([d] Sabellicus ad flumen Hiarotim fuisse ait) eosq; hostes, & tam procula patria, aues in propria sua patria obuias occiderent, animaduertisset. Sed & ipse Athenæus ex Antiphanis & Eubuli testimonio Pauonem olim raram auem fuisse tradit, suo verò æuo ita Romæ abundasse, vt vel Coturnicibus nihil > rariores essent. Quinimo Theophrastus referente Plinio in Asia fuisse inuectitio prodidit, tantum abest, vt in Samo insula Græciæ primùm visi fuerint. Postremò Varro trasmarinos esse disertissimis verbis testatur [f] Athenæus itaq; Menedoti Samij verba

a *Lib. 5. de anim. c. 21.*
b *L. 13. c. 18.*
c *L. 14. cap. 25.*

Pauones in Samo non prius vises esse.

d *Li. de nat. & moribus Ind. c. 14.*
e *L. 6. dec. 4.*
f *Lib. 14.*

ba perperam, quantum cognoſcere poſſum, intellexit, quæ talia ſunt: *Sunt ibi*, inquit, *Pauones Iunoni ſacri, primi quidē in Samo editi ac educati, indeq; deducti, ac in alias regiones deuecti, veluti Galli è Perſide, & quas Meleagridas vocāt ex Aeolia. Quamobrē Antifanes inquit.*

In Heliopoli procreari aiunt
Phœnices: Athenis Noctuas: Cyprus habes
Eximias Columbas: Samia verò
Iuno aureum, vt dicti itant, auium genus
Formoſos, & ſpectabiles Pauones.

g In Cōterraneis.

Pœnices vbi.

Noctuæ vbi Colūbe vbi Pauones vbi.

Annè ex ijs concludat in Samo prius, quàm apud Indos has aues viſas? Primas equidem Samo ex India inuectas, & indè poſtmodum in reliquas Europæ regiones portatas fuiſſe lubens crediderim, (nam, & Samios Pauones ceu cæteris præſtantiores h Gellius commendat) primùm viſas minimè, Afris verò etiam non incognitos fuiſſe Pauones antiquiſſimus Diodorus Siculus atteſtatur, Babyloniam olim plurimos aluiſſe ſcribens, colore vario diſtinctos, tanquam illic quàm alibi maior pulchriorq; eorum varietas fuerit, ſicuti i Cælius interpretatur. Media pariter inſignes aluit, quos à guloſis k Clemens celebrari aſſerit. Ex hiſce itaq; regionibus remotioribus ob corporis ſpeciem, & carnis præſtantiam per nullas non Europæ plagas delati ſunt. Tantum verò Romæ harum auium numerum fuiſſe Athenæus narrat, vt id vaticinatus Comicus Antiphanes dixiſſe videatur.

h Lib. 7. Noct. Attic. c. 16.

Pauones Babylonij.

i Lib. 1. Ant. lect. c. 10.

k In Pædagogo.

Pauonum tantummodo par vnum adduxit quiſpiam, raram tum
Auem: nunc verò plures ſunt quàm Coturnices.
Bonum ſi quis virum quærat, & conſpiciat,
Videbit ex eo ſatos improbos quinq; liberos.

Antiphon pariter apud eundem l Athenæum author eſt populum Athenienſem prænitidos nutriſſe Pauones, & multos homines ſicuti antè diximus, è Lacedemone ac Theſſalia ad eos ſpectandos confluxiſſe. Athenienſi enim aere peculiariter delectatos fuiſſe vel ex eo colligere eſt, quod idem ille atteſtatur, mercatores Athenis in vicinas ciuitates transferentes pennas amputaſſe, ne auolantes loco priſtina repeterent. Inter reliquas etiam Europæ partes in Oſtrogothia, & Veſtrogothia, ac Suetia plurimos generari Pauones, & maxima diligentia educari m Olaus cognomento magnus, qui ijs regionibus patriam debet, ſcripſit, & n Iohannes Bruyerus Gallus Pauonum gregies apud Nortmannos in agro Lexiouienſi ali refert, & dominis non exiguum ex ijs reditum cedere, quippe quos Gallinarijs venditent, qui in amplas eos vrbes deportant ad nuptiarum epulas, & opipara magnatum conuiuia: alioqui in alijs Galliæ locis eodem teſte rariſſimi ſunt.

l Lib. 9.

m In Epiſt. lib. 19. cap. 18.

n Lib. 15. de reſtib. c. 28.

COITVS. PARTVS.

Salacitas.

PAVONES aues ſunt inſigniter ſalaces ac libidinoſæ, adeo vt ſinguli mares quinis ſufficiant cōiungibus: *Maſculus Pauo*, inquit a Columella, *Gallinaceam ſalacitatem habet, atq; ideo quinq; fœminas deſiderat. Nam ſi vnam, vel alterā fœtam ſæpius compreſſit, vixdum concepta in aluo oua vitiat, nec ad partum ſinit perduci quoniam immatura genitalibus locis excidūt.* Quapropter Plinius diſertiſſimis verbis author eſt altoribus, vt plures fœmellæ vni maſculo cōmittantur: Cum enim ſingulæ aut binæ ſunt, (vt eius verbis vtar) corrumpitur ſalacitate fœcunditas. Quod ſi verum eſt, Pauo Gallinaceā ſalacitatem, vt ait Columella non habebit, at hac in parte eam ſuperabit: nam Gallus licet vni tantummodo Gallinæ, commiſſus, oua tamen eius non vitiat. Quinimo Pauo maſculus eò ſalacitatis quandoq; procedit, vt ni adſit alia, quacum coeat, incubantem fœminam inuadat, ac oua frangat. Coeundi cupiditas agnoſcitur teſte b Palladio, quoties circa ſe amictum caudæ gemmantis incuruat, & ſingularum pennarum capita occulta locis ſuis exerit cum ſtridore procurrens; quod Rauiſius Textor hiſce verſibus expreſſit.

a Lib. 8. de re ruſt. cap. 11.

b Lib. 1. de re ruſt. cap. 28.

Vocat Iunonius ales
Conſortem thalami, & ſpecioſa volumina verſat.
Cauda micat mediis fulgent ſua ſidera pennis,
Venit amans, cupidis miſcent ſimul oſcula roſtris,
Ingit amor geminos, geminataq; guadia gliſcunt.

Aues Iunonius.

Ita ille: ſed quo authore oſcula miſcere dicat, ipſe viderit: id Columbaceo generi, nonnullisq; alijs conuenit, Pauonibus nequaquam. c Ariſtoteles Pauones vere coire dixit: id verò non

c Li. 6. Hiſt. cap. 9.

rò non ita intelligendum est, vt alio etiam tempore coire neget, sed quòd tunc magis libidine prurians: quo modo pariter [d] Palladius ab idibus Februarijs ad coitum accendi, & [e] Columella ab eodem tempore ad Martium mensem coeundi cupiditatem exercere, locis ferè apricis, cùm Pauonij spirare cœperunt, & ter quotannis fœtus edere tradunt, quod etiam testatur Albertus, & quotidiana experientia demonstrat. Idem Albertus, qui sine coitu fœminas concipere scribunt, hallucinari ait, sed perperam: Etenim Athenæus haud vulgaris author oua zephyria Gallinarum more, sed non plura tamen duobus parere author est: idem testatur [f] Aelianus, sed numerum ouorum non explicat, quinimo ipsemet Aristoteles, & Plinius. Sunt qui Pauones in coitu clamare, & vbi coierint, in posteriora recedere dicunt, at ego nihil tale hactenus obseruaui. Quod si Pauones tui ad libidinem, sicuti quandoque fit, segniores aut impotentiores fuerint, & maiorem quàm par est, fœminarum numerum illis commiseris, tunc concitantibus libidinem cibis, maximè vltima hyemis parte, ex Columellæ, & Palladij præcepto Venerē in ipsis accendere debebis, ad quam maximè facit, si faulla leui torreas fabam, tepidamq; des ieiunis quinto quoq; die: vetant autem, ne modum excedas sex cyatorum in singulas aues. Huiusmodi cibaria, vt idem Columella addit, non omnibus promiscuè spargenda sunt, sed in singulis septis, portione seruata quinq; fœminarum, & vnius maris; nec minus aqua, quæ sit idonea potui, quod vbi factum est, mares sine rixa deducuntur in sua quisq; septa cum fœminis, & æqualiter vniuersus grex pascitur. Nam in hoc genere pugnaces inueniuntur masculi, qui & à cibo, & à coitu prohibent minus validos, nisi sint hac ratione separati. Quod modò ad partum attinet, is teste [g] Aristotele breui à coitu tempore agitur. Pariunt autem maximè à trimatu, vt idem scribit, & [h] Columella, & [i] Aelianus confirmant: Siquidem tenerior ætas, vt Columellæ verbis vtar, aut sterilis, aut parum fœcunda est. Aristoteles oua duodecim, aut paulò pauciora, nec continuatis, sed binis terniſuè interpositis diebus parere ait, primiparas verò octona maximè. Nonnulli primo anno vnum aut alterum ouum, sequenti quaterna, qui nauè, cæteris duodena edere volunt, at nunquam hunc numerum transcendere. Attamen Petrus Martyr Indicas Pauones in Temistana terra viginti, immo triginta aliquando parere refert, ideoq; semper ibi multiplicem gregem conspici. Quod verò [k] Aristoteles semel tantùm anno parere inquit, id alijs authoribus omnino repugnat. Columella enim ter, & [l] Constantius Cæsar bis quotannis pullos edere dixerunt, idque Albertus atq; ipsa etiam experientia confirmant. Sed eiuscemodi controuersiam idemmet Columella ita componit, inquiens: *Fœmina, quæ nō incubāt, ter anno ferè partus edunt: at quæ fouent oua, totū tēpus fœcūditatis aut excludendis, aut etiā educandis pullis cōsumunt.* De postremis itaq; Aristotelis verba meo iudicio sunt intelligenda. Si namq; totum fœcunditatis tempus in incubatu & educatione pullorum consumunt, quo tempore etiam Gallinæ sibi à Venere temperant, quomodo amplius quàm semel coeant, aut pariant? Si verò non incubent, quid obstat quod rursus non coeant, & alia oua edant? Quæ verò ter pariunt, earum primus partus, vt idem Columella habet, quinq; ferè ouorum est, secundus quatuor, tertius trium aut duorum tantummodò. Idem author, qui profectò in præscribenda educationis Pauonum ratione diligentissimus fuit, monet, vt post admissuræ tempus confestim matrices custodiamus, ne alibi quàm in stabulo oua ædant, sæpiusq; digitis loca fœminarum tentemus, vt cognoscamus, num in pomptu gerant oua, quibus iam partus appropinquat, hasce vult clauso includi, ne extra id patientes oua frangant: itaq; etiam plurimis stramentis exaggerandum esse auiarium, quò tutiùs excipiantur. Nam ferè Pauones cùm ad nocturnam requiem perueniunt, perticis insistentes, oua emittuntur, quæ quò propiùs ac molliùs deciderint, illibatam seruant integritatem.

d *L.1.c.28.*
e *L.8.c.11.*
f *L.11.c.9.*

Partus.

g *6. Hist. c. 9.*
h *L.5.c.32.*
i *Li.8.c.11.*

Quot oua pariant.

k *8. Hist. c. 9.*

Aristoteles explicatus.

l *L.8.c.11.*

INCVBATVS. EDVCATIO.

VICTVS.

OVA Pauonina Gallinis incubenda subdere ante [a] Aristotelis tempora vsitatissimū fuisse ex ipso habemus, qui eius rei hanc quoq; rationem assignat, quoniam mas, dum fœmina incubat, aduolans oua frangat, incubantis scilicet desiderio flagrans, vel vt alij volunt, quoniā mas suū aliquid in ouis esse velut non ignarus, ea pariter incubare velit, vel, vt Albertus sibi relatum asserit, ob zelum, quo vterq; nimio propter futuram prolem afficitur. Quibus rationibus, si placet, adde & hanc [b] Aeliani, qui ouis non cōtinenter,

a *6. Hist. ca. 9.*

Pauō oua cur Gallinis supponantur, & qđ tūc obseruandū.

b *L.5.c.32.*

ſed duorum dierum interuallo fœminam incubare, ait, vnde periculũ imminet, ne refrigerata oua, infœcunda reddantur quicunq; itaq; oua Pauonum Gallinis ſuppoſiturus, is iuxta
c li. 3. de re ruſt. c. 9. c Varronis, aliorumq; qui de re ruſtica ſcripſerunt, præcepta, Gallinacea ſubijciet, vbi iam decem dies Pauonina fouere cœperit, Gallinaceis enim excludendis bis deni dies ſatis ſunt, Pauoninis verò ter nouem, vt Plinio, vel, vt Ariſtoteli placet, treceni requiruntur. Sed quod ijdem ſcriptores vetent plura quàm nouem oua Gallinæ ad incubandum dari, qua-
Ouorum ſupponẽdorum numerus. ratione id faciant, non video. Quid enim obſtaculi eſt, cur nõ plura vel Pauonina vel Gallinacea ſubijci poſſint, cùm aliàs viginti plerumq; ſupponi ſoleant? Vnde illud etiam quamuis ab
d 6. Hiſt. c. 9. d Ariſtotile philoſophorum coryphæo, admodum negligenter ſcriptum eſt, maximè bina ſubijci, quod plura ſuo incubatu aperire nequeant. Sin quis id ideo faciendum exiſtimet, ne Gallina plures ædens, alere, & ſecum ducere recuſet: is Gallinaceæ naturæ
Gallinarũ erga exclu ſos pullos amor. prorſus ignarus mihi videtur. Etenim Gallina Anatum, Anſerumq; auium toto genere diſcrepantium vtpote aquaticarum pullos, modò ex ſuo incubitu nati ſint, ad aquas vſq; tãto amore proſequitur, vt ſæpe in medias vndas ſeſe proijciens ſubmergatur, tantum abeſt, vt Pauones aues ſui generis, & eodem victu vtentes alere renuat, & quorum nutritioni Heri cauſa futuri lucri ſummam curam adhibent. Vnde & ijdem authores aiunt, imo expreſsè præcipiunt, vt cùm excluſi ſint ad aliam nutricem Gallinacei trasferantur. Pauonini verò ſubinde ad vnam congregentur, donec quinq; & viginti capitum grex efficiatur. Quapropter meo iudicio alia ratio aſſignanda eſt, cur veteres quinq; tantùm Pauonina, & quatuor Pauonacea ſubdi iuſſerint. Quam quis ſi rurſus in vſum reijciat, quod ſcilicet eo tempore non plura quàm nouem ſupponere in more poſitum eſſet, is pariter mihi nondum ſatisfecerit. Dicendum enim foret, cur quinq; Pauoni, na Gallinacea verò quatuor, & non omnia Pauonina ſint ſubijcienda, cum id, vt probauimus, vtroq; modo, numero videlicet pauciori ob Pauoninorum magnitudinem ſumpto, fieri poſſit. Sed iſtæc aliorum iudicio ſubijcimus, nobis veterum opinionem indicaſſe, & examinaſſe ſufficiat.
Ouorum ſupponẽdorũ qualitas. Oua quæ ſupponenda ſunt, Columella, & Palladius, quò recentiora exiſtunt, eò commodiùs excludi exiſtimant, atq; iccirco quotidiè manè fœturæ temporibus ſtabula diligenter circumiri ibent, & iacentia oua colligi.
Gallinæ q̃ eligendæ. Gallinæ Rhodiæ, quia ne ſuos quidem fœtus commodè nutriunt, huic muneri ineptæ iudicantur. E noſtratibus Gallinis veteres maximè commendantur: ouaq;, inquit Didymus, ſupponantur luna ipſa nonaria exiſtente, hoc eſt, vt
Oua quãdo ſuppo nenda. Columella, & Palladius habent, nouem diebus à primo lunæ incremento. Quod verò decimo demceps die omnia Gallinacea ſubtrahi velint, & totidem, quot ablata ſunt, recẽtia eiuſdem generis ſupponi, vt trigeſima luna (hoc eſt, expletis triginta diebus) quæ eſt ferè noua, cum Pauoninis excluduntur; id profectò obſeruandum omnino eſt, ſi & Gallinæ, & Pauonis pullos deſideres: ſin Pauonis tantummodo, nequaquam. Prima cuſtodis
Gallinatij cura. cura teſte e Philoſopho eſſe debet, vt cibus adſit, ne deſiderio eius diſcendens Gallina intermittat fouendi operam. Columella verò, Didymus, & Palladius, ne è nido deſiliat, obſeruari ab eo iubent, vt ſæpe ad cubile incubantis accedat, Pauoninaq; oua, quæ propter magnitudinem difficilius, quàm ſua à Gallina mouentur, manu verſet, atq; quò id dili
e 6. Hiſt. c. 9. gentiùs faciat, vnam partem ouorum atramento notari volunt, quoniam eo ſigno, an à Gallina conuerſa ſint, aliàs reuerſus, manifeſtò docebitur atq; iſtæc fermè in ſuppoſitu
Educatio. atq; incubatu obſeruanda ſunt. Iam verò natis pullis herus ad educationem animum applicare debet, & victus in primis, qui à loco idoneo, & apta cibi ratione dependet, maximè curam habere.
Locus. f li. 3. de re ruſt. c. 6. Quod ad locum ſpectat, poterunt vnà cum alijs degere, qui f Varronis temporibus in auiarijs Turdorum more ſtabulabantur, alibi etiam in ſeptis villæ affixis nutriri poſſe dixit. g Aelianus duplici cella cuſtodibus, & curatoribus vt nutriantur, opus
g li. 5. c. 21. eſſe ſcripſit. Didymus, & Palladius inſulas laudant potiſſimùm manu factas multiſq; herbis, & floribus luxuriantes, vt à vulpe communi auiũ hoſte, ſimulibuſq; noxijs animalibus tuti degant. Quæ ſanè inſulæ commodiſſimæ fuerint, ſed quia maximos ſecum ferunt
Inſulæ Pauonũ educationi apta. ſumptus, poterunt ex præcepto Columellæ nemoroſæ ac paruulæ inſulæ naturales, quales Italiæ obiacent, eligi. In huiuſmodi enim locis nullam extrinſecam noxam incurrent, quinimo omnia ſua munia abſq; vllo periculo obire poterunt: ſiquidem, vt doctiſſimi illius h Geoponici verbis vtar, nec ſublimiter poſſunt, nec per lõga ſpacia volare, tum etiam,
h li. 8. c. 11. quia furis ac noxiorum animalium rapinæ metus non eſt: ſine cuſtode tutò vagantur, maioremq; pabuli partem ſibi acquirunt: fœminæ etiam ſua ſponte tanquam ſeruitio liberatæ ſtudioſiùs enutriunt. Nec curator aliud facere debet, quàm, vt dici certo tempore ſigno dato, iuxta villam gregem connocet, & exiguum hordei concurrentibus obij-

ciat,

cist, vt nec auis esuriat, & numerus aduenientium recognoscatur. Cùm verò & huiusmodi insularum pro tot regionum diuersitatibus rara admodum sese offerat, conditio, itaq; rursus longè alius locus eligendus est, qualem scilicet idem Columella præscribit his verbis: *Mediterraneis locis maior adhibenda cura est, eaq; sic administretur. Herbidus syluestrisq; ager planus sublimi clauditur materia, cuius tribus lateribus porticus applicantur, & in quarto duæ cellæ, vt sit altera custodis habitatio, atq; altera stabulum Pauonum: sub porticibus deinde per ordinem fiunt arundineæ septa in modum cauearum, qualia Columbarij tectis superponuntur. Ea septa distinguuntur velut clatris intercurrentibus calamis, ita vt ab vtroq; latere singulos aditus habeant. Stabulum autem carere debet vligine: cuius in solo per ordinem singuntur breues paxillis, eorumq; partes summa ligulas edolatas habent, quæ transuersis foratis perticis inducantur. Hæ porrò quadratæ perticæ esse debent, quæ paxillis superponuntur, vt auem recipiant adsilentem: sed idcirco sunt exemptiles, vt cùm res exigit, à paxillis deducta liberum aditum concurrentibus stabulum præbeant.* Si quis verò tantis sumptibus laboribusq; parcere malit, poterit vel ex arundinibus, vel ex stramentis stabula construere, tecta verò lateritijs regulis operire, ne pluuia nox ã Pauonibus inferat. In summa locũ requirunt, vt ex Seio[i] M. Varro annotat, quo diebus apricis pastum exeant. Stabulorũ magnitudo multitudini auium respondeat: loca omnia pura sint: pastor cum batillo circumeat, stercus tollat, ac in vsum reseruet: paxillos, quibus insiliant: quàm possit, altè accõmodet, vt à furibus noctù, & à noxijs animalibus tuti sint. Solent enim alioqui hæc volucres plerumq; per agros vagantes & à pastu se domum recipientes, si paxilli desint, altissimas arbores petere: sin verò sponte sua paxillos non petant tunc à custode illis imponi debent docente Columella, ne noctù numi maneant, ac frigore torpescant. Verùm pleraq; istæc prouectioribus & adultis Pauonibus competunt: nam pulli nisi post septimum mensem ex eiusdem præscriptio vnà cum illis stabulo ad nocturnam requiem includi debent. Atq; hæc de idoneo loco dicta sunto:

i *lib. 3. de re rust. c. 6.*

Cibus.

de cibo modò dicendum restat, in quo præscribendo ab eiusdem Columellæ aliorumq; veterum, vt Palladij & Didymi placitis vix nobis recedendum esse remur. Primo die vbi editi sunt pulli, similiter vt Gallinacei solent, minimè amoueri, sed postero cum nutrice in caueam transferri nonnulli volunt: è contrario Didymus primis duobus nihil offerendum esse præcipit. Sed ægrè fortassis biduo ieiunium imbecilli & languidi perferrent, quare quem ille in tertium diem præscribit, cibus ille primis diebus non malè conueniat, nempe farina hordei vino subacta & triticum, & zea decorticata, madefactaq; ex aqua. Eundem enim cibum Columella & Palladius concedunt eisdem diebus, nec minus ex quolibet frumento coctam pulticulam & refrigeratam. Post paucos subinde verò dies huic cibo adijci volunt porrum Tarentinum, & caseum molem, hoc est, recentem vehementer expressum, quoniam serum pullis nocuum esse constet. Laudant insuper locustas, quibus pedes sint amputati. Hisce ita pasci debent vsq; ad sextum mensem: postmodum satis esse inquiunt hordeum de manu præbere. Possunt itidem post quintum & trigesimum à partu diem vnà cum nutrice Gallina in agros satis tutò educi: sequuntur enim ceu matrem singultientem. At hoc ita fieri debet. Caua clausa fertur in agrum à pastore & emissa ligato pede longa linea Gallina custoditur, ne longiùs abeat, ad quam pulli circumuolant, qui vbi ad satietatem pasti sunt, persequentes, vt dixi, nutricis singultus in villam reducuntur. Atq; si ita pullos à pluribus natos ad vnam transferre lubeat, iuxta Columellam vna matrix, vt antè quoq; obiter admonuimus, vigintiquinq; pullis sufficit. Palladius verò vni, vt benè educentur, quindecim satis esse existimat: quem hac in parte sequi placet. Solent etenim inter tot alij alijs imbecilliores existere, quorum, dum tot educandis intenta & occupata est matrix, curam quàm aliàs posset, habere nequit: Quinimo vegetiores pulli & validiores languidos & inualidos opprimunt, & cibum eripiunt; quapropter Didymus haud pœnitendus Geoponicus ab inuicem separandos esse monet. Sed caueat præ cæteris altor, ne eodem loco pullos Pauoninos cum Gallinaceis diuersas nutrices sequentibus habeat: nam hæ Pauoniam prolem contemplantes, eius amore inflammantur, pullos suos diligere desistunt, atq; etiamnum immaturos & materna ope adhuc egentes deserunt, perosæ videlicet, quòd nec magnitudine nec specie Pauoninis respondeant. Hinc satis constare puto, quantum curæ ac industriæ prisci educationi Pauonum impenderint, adeo vt vrbanum patrem familias potiùs, quàm tetricum rusticum eam postulare atteſtetur Columella, sed nec huius alienam esse captantis vndiq; voluptatem acquirere. Siquidem is Pauonum decor est ac nobilitas, vt non dominos solos, sed exteros etiam oblectet; vt suo antè loco latissimè demonstrauimus, cùm alioqui dammi sæpè plus

Quomodo pulli Pauonini cum Gallina educãtur.

Educationis Pauonum nobilitas.

Pauones q̃ damna iuerant.

quàm vtilitatis afferant. Maximam enim hortis peſtem inferunt, & regulas, tectorumq; culmos euertunt. Sed antequam hoc caput ad coronidem perducamus, prius etiam dicendum eſt, quo & quanto cibo prouectos & adultos Pauones alere oporteat. Varro ex k Seio his in ſingulos menſes, ſingulos quoq; hordei modios exhibet, hoc interim ſeriò ſeduloq; admonens, vt in fætura vberius atq; largiori manu offeratur, necnon antequam ſalire incipiant. Cùm itaq; modius libras viginti ſex cum octonis vncijs capiat, quotidiè circiter decem vncias hordeum offerri poterit. Sin fæcundiores reddere placet, tunc iuxta Didymi præceptum ſingulis hyeme ſex cyathos, hoc eſt, ſeſcunciam fabarum torrefactarum ſupra prunas, idq; ante alium cibum, aquamq; puriſſimam potandum exhibebis. Alia ſimiliter Venerem ſtimulantia eandem ob cauſam exhiberi poterunt. Sin pinguiores velis tunc hordeum liberaliter offeras; nam hordeo, quamuis alioqui omni frumento veſcantur, inter cætera grana, maximè oblectantur. Apud Nortmannos Galliæ populos, quos Pauonibus abundare, indeq; ad alias nationes deferri ſupra ſcripſimus, pyratis (ita quoſdam potus vocant) teſte l Io: Bruyero Gallo, præcipuè pingueſcunt: quippe, inquit, pyrorum malorumq; granis ac fæcibus in primis gaudent. Quod verò m Athenæus ex Ariſtotele Pauones πολυλόγους, hoc eſt, gramine victitantes vocet, id in ijs, quæ hactenus extant, Ariſtotelicis ſcriptis, neutiquam legitur: herbas tamen in ſumma frumenti inopia deuorare minimè negauerim; herbiuoros verò inde dicendos nunquam credidierim. Albertus ſerpentes à Pauonibus edi dixit: qua in re, ſi modò verum eſt, quod id faciant, Gallinacei generis naturam, quemadmodum pariter, in eo, quod herbis veſcuntur egregiè referunt.

Prouectiorum Pauonũ educatio.

k *lib.* 3. *c* 6.

Modius quot libras accipiat.

Vt pingue ſcant.

Hordeo gaudẽt Pauones.

l *li.* 15. *de re cib. c.* 18.

m *lib.* 9.

Pauo herbas & ſerpentes vorat.

VOX. ÆTAS.

a *lib.* 4. *de ling. lat.*

a MARRO Pauones, vt pleraſq; alias volucres, à voce ſua dictos tradit, at Philomelæ author eos pupillare dixit hoc verſu:

Pupillat Pauo, trinſat Hirundo vaga.

b 6. *Hiſt. c.* 9

c *lib.* 11. *de Animal. c.* 33.

b Ariſtoteles & Plinius Pauonibus ætatem tribuunt vigintiquinq; annorum. c Aelianus verò de Indico Pauone loquens ex aliorum relatu centum annos vixiſſe memorat, ſed hunc noſtratibus maiorem fuiſſe, & fortaſſis alterius generis.

VOLATVS.

Greſſus.

a *li. de incef. Animal.*

Vropygij vſus.

a ARISTOTELES Pauones & Gallinas inter aues enumerat, quæ parum volatu valent, & cauſam illius rei aſſignat, quòd vropygium ineptũ, hoc eſt, non aptum flecti obtineant. Vropygium enim ad dirigendos volatus à Natura datum eſſe ait: quemadmodum temones nauigijs. Verùm cùm Pauo caudam non tantùm flectat, vt reliquæ volucres, verùm etiam in rotæ modum ſolus excepto Gallopauone, erigat, itaq; Ariſtoteles veram nobis rationẽ breuitatis huiuſce volatus nondum omnino expreſſerat, quare ſubinde longitudinem caudæ & corporis grauitatem adiungit, quorum nempe pondere oppreſſæ alæ, quas breuiuſculas etiam Natura dedit, in altum æthera eleuari, & volatum protrahere nequeunt. Quod verò vropygium volatus, vt temon nauem dirigat, vt ille ait, id quoq; in omni auium genere locum non habet. Siquidem multæ, quales ſunt Ardeæ ac Ciconiæ, cauda omnino deſtitutæ, velociſſimum tamen volatum exercent, pedeſq; ſuos retrò rectà extendunt & caudæ loco volatum illis dirigunt, quemadmodum doctiſſimè ibi Philoſophus docet. b Iulius Scaliger ad grauem breuemq; hunc Pauonum volatum alludens, Iouem ait Aquilam ſuam tanta caudæ prolixitate non armaſſe, ne in cælum volaturæ illi aliquando foret impedimento. Quærit autem doctiſſimus ille in hunc modum:

Aues pedibꝰ pro cauda vtẽtes.

b *In Apicula.*

Quor-

Quorsum

Ignea Pauonis caudam Iouis ales habebit?
Pulchra illi est, fateor: Pauonis pulchra, sed isti
Vt volet in cœlum sit sarcina prorsus inepta.

Legitur eiusdem carmen de Pauonis incessu in eos, qui, vt in communi dicterio est, Iunonium ingrediuntur, hoc est, cum summa superbia. Pauonum etenim incessus fastuosus est, superbusq; ac lentus, ac si Iunonis sacra ferret. Canit verò:

Grallantur altè gressibusq; Pauonum.
Timentq; crura commouere subsultim.
Sed fluctuante femore semper alternant.

MORES. INGENIVM.

Pauonis munditiæ.

QVANTI pulchritudinem suam faciat Pauo, quamq; munditiarum studiosus existat, & contrà quàm sordium ac labium hostis, cùm ex antea dictis, tùm ex solo eius incessu constare puto, quem eo modo componere nulla alia ratione videtur, quàm ne maculetur, imo verò Albertus, penes quem eius fidem esse volo, tradit, si dum adhuc pullus est, madidus fiat, & pollutus, mori, tanquam omnis immunditiæ planè impatientem. a Aristoteles equidem Pauones ornatus ac polituræ amantes esse dixit, & inuidiosos: super quare quid sentiamus, suprà demonstrauimus. Quod ad indolem ingeniumq; auis pertinet, illius minimè expers esse videtur, dum apertè præconem pulchritudinis, suæ eiusdemq; calumniatorem agnoscat. Nam si quis in præsentia sua eam, quam alioqui, & ipse velut admiratur, laudauerit, tunc floridas & auricomas caudæ pennas expandit & ceu pratum floribus refertum erigens ostentat, & oculis ipse lustrans in orbem circumducit: sin spectator ille vel reprehenderit, vel non probauerit, tum subindè caudam, ac si calumniatorem illum odio sibi esse testari vellet, recondit, nec amplius illi spectandam præbet, quamdiu formam culpare audeat: quin etiam minari nouit, & pauorem incutere, quod vbi præstare cupit, tunc teste b Aeliano, pennas primum explicat, deinde ad injciendum terrorem his tanquam miles quispiam armis suis concrepat, capitisq; elatione, ac superbo supercilio ceu triplicem cristam iactat. Illud insuper, quod ibidem Aelianus scripsit, ingenij Pauonis acumen non mediocriter ostendit, nempe cùm refrigeratione ipsi opus est, tum passis pennis & in anteriorem reflexis, ex sese corpus suum operire, atq; ita coloris vim propulsare, frangereq;: sin retrò atq; à tergo ventus spiret, alas paulatim pandere, vnde ab interspirante, molleſq; & suaues auras ei afflante vento, ipse refrigeretur. Fæmina Pauo priuatim insigni atq; admiranda prorsus sagacitate prudentiaq; vtitur, dum oua sua, quibus incubitura est, sponte recondit, celatq; ne à coniuge suo conspiciantur. Probè, siquidem nouit marem ob nimium, quo flagrat, fouendi desiderium, ea fracturum: probè, inquam, nouit si fortè rumpi ea contingat, de spe futuræ prolis conclamatum fore. Sunt qui præsagiendi peritiam talem Pauonibus tribuant, qualis (si modò verum est ea præditos esse) vtinam nobis contigisset. Longè enim consultius melìùsq; cum rebus nostris ageretur, talem inquam, vt non agnoscant tantùm venenosi medicamenti apparatum, verùm ad locum etiam, vbi eiusce-modi insidiæ machinantur, procurrant, clamitent, alasq; quatiant, & medicamina è vasis dispergant, imo quod amplius est, si desossa sint terrà eruant, atq; eo modo imminentes insidias manifestent. Quæ peculiaris sanè Pauonibus prærogatiua fuerit; si modò verum est, id facere: nam vt ingenuè loquar, apud me fide caret, alij quibus lubet, fidem adhibeant. c Aeliano verò lubentius crediderim *Pauonem fascini veluti naturale amuletum lini radicem inquirere, & sub alarum altera retrusam gestare* scribenti, nam etsi & id admiratione dignum est, veritati tamen omnino consonum est.

a *lib. 1. Hist. cap. 1.* Pauonis ingenium.

b *lib. 5. de Animal ca. 21.* Quomodo homin. terreat. | Quomodo refrigeretur. Fæmina in incubãdo sagacitas. Præsagiendi peritia.

c *lib. 11. c. 11.*

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Colũbæ,& Pauonis amor.

PAVONES & columbæ mutuam inter ſe amicitiam colunt teſte [a] Plinio; qui huius amoris reciproci cauſam non addit. An quia vtriq; ſeſe hominibus placere agnoſcant.

Pauo ſerpentes terret.

Pauo, ſi authori, quiſquis ille eſt, de natura rerum credimus, ſerpentes terret,& animantia omnia venenata non pollit tantùm, ſed hæc ipſa etiam audita eius voce ſponte fugiunt, nec prope morari audent. Quod hiſce verſibus expreſſit doctiſſimus Ioannes Khuenius Breidbachius Colonienſis olim diſcipulus meus chariſſimus.

Iunonis volucris, quæ caudà ſidera portat,
Proſequitur Pauo colubros cantuq; repellit,
Omniaq; à colubris latè loca tuta putantur,
Ales vbi fixit Iunonis Pauo penates.

a *lib.* 10. *c.* 48.

CORPORIS AFFECTVS.

Pẽnarum defluuium a 6. *Hiſt. c.* 9.

QVÆ hanc auem tanta venuſtate ornauit Natura, eadem morboſis quibuſdam affectionibus carere noluit, inter quas celeberrima illa eſt, qua pennæ, in quibus præcipuè formoſitas conſiſtit, decidunt: Vulgus hunc affectum, pennarum defluuium appellat. Quamuis autem [a] Ariſtoteles pennas ſimpliciter, nulla caudæ mentione facta, amittere tradat: [b] Plinius tamen id priuatim de cauda ſcribit. Rurſus Ariſtoteles cum primis arborum frondibus pennas amittere: recipere cum flore dixit, pudibundum interim Pauonem ac mœrentem lateribus quærere. Vt vt eſt, apertiſſima de tempore, quo pennas recipit, controuerſia eſt. Germen enim longè floribus præcedit, vt vel omnibus notum eſt. Verùm nunquid Plinio, an potiùs Ariſtoteli adhærere debeam necdum noui; alij qui Pauones ſtudiosè alunt, defectum noſtrum ſupplere poterunt,& liberalia ſtudia promouere. Sunt qui huiuſmodi affectui mares in hoc genere tantùm obnoxios eſſe velint, quod ſanè Plinianæ lectioni non parum fauet. [c] Palladius languores etiam pati aſſerit, qualibus nempe infantes torqueri ſolent, quibus primùm dentes erumpunt, eſſeq; magnum illis periculum, cùm primùm criſta produci incipit. Præterea vitia omnia, quibus omne Gallinaceum genus infeſtari ſolet, eadem teſte [d] Columella, Pauones infeſtant; quare etiam eadem remedia requirunt. Quod ſi itaq; pituita & cruditate laborent, victum mutent: aer fiat ex fumo, ex lauro,& ſabina herba parato: cibus allium cum farre, aut aqua perfuſus, in qua lauerint Noctua, aut cum ſemine vitis albæ coctus: penna per tranſuerſas nares inſeratur, & per omnes dies moueatur. Id enim non parum ad ſanitatem recuperandam faciet. Deniq; quod obiter dictũ ſit cuſtos diligenter caueat, ne pulli ſeſe plus æquo madefaciant. Etenim ita facilè perire paulò antè ex Alberto diximus.

b *lib.* 10. *c.* 20. Plin. & Ariſto. contra dictio.

c *lib.* 1. *de re ruſt. c.* 28. Lãguores.

d *lib.* 8. *c.* 1. Pituita & eius cura.

COGNOMINATA.

AVIVM nomina hominibus ijſq; ſæpè non vulgaribus apud priſcos cùm Græcos, tùm Romanos impoſita fuiſſe, aliàs quoties nobis occaſio ſeſe obtulit, demonſtrauimus. Quem verò hic locum ex [a] M. Varrone daturi ſumus, licet iam aliquandiu impreſſum, non tanquam bis coctam cramben obtrudimus, ſed quia facetum, iocoſumq;. Is autem eſt de quibuſdam, qui ab auibus cognominantur, quos inter Fircellius Pauo Reatinus etiam nominatur. *Imus*, inquit Varro de ſe & quodam Axio, *venimus in villam. Ibi Appium Claudium augurem ſedentẽ inuenimus in ſubſelijs, vt conſuli, ſi quid vſus poposciſſet, eſſe præſto. Sedebat ad ſiniſtram ei Cornelius Merula, cõſulari familia ortus,& Fircellius Pauo Reatinus: ad dexterã Minutius Pica,& M. Petronius Paſſer. Ad quẽ cùm acceſſimus: Axius Appio ſubrindens: Recipis nos, inquit, in tuum ornithona, vbi ſedes inter aues? Ille, Ego verò, inquit, te præſertim, cuius aues hoſpitales etiã nunc vector, quas mihi appoſuiſti, paucis antè diebus in villa Reatina &c.*

a *lib.* 3. *de re ruſt. cap.* 2.

Fircellius Pauo.

Quare

Quare verò Fircellius Pauonis cognomentum obtinuerit, etiam nunc ignoro: iudicauerim autem ita dictum, quoniam has aues ſtudiosè enutriret. Haud me latet tamen Pauones dici etiam poſſe, qui in veſtitu honeſtam mediocritatem (quam in pleriſq; alijs rebus, ita etiam in hoc optimam Cicero rectem dicebat) excedunt, & lecto nimis amœnoq; cultu, & magnifico impendio ſaturatas induuias affectant, & quales luxu perdita, fluxaq; excogitarunt hominum ingenia, ſubluſtri gratoq; vibrantes ſplendore, & quod grauius eſt, diuerſas quoq; & coloribus multifarias. Eiuſcemodi enim homines minimè effugiunt hoc facetiſſimi Luciani ſcomma: ἔαρ ἤδη, Ἐκποθὲν ὁ ταὼς, quod latinè redditum, ſonat, *Iam ver eſt & vndenam Pauo?* Petrus cognomento Pauo profeſſor medicinæ in celeberrimo Lugdunenſium in Batauis gymnaſio, vir vt audio cùm in medicina theorica & practica, tùm in cognitione plantarum verſatiſſimus.

Pauones q dicendi.

DENOMINATA.

ACERIS alterum genus, inquit a Plinius, criſpo macularum decurſu, qui cùm excellentior fuit, à ſimilitudine caudæ Pauonum nomen accepit, in Iſtria Rhœtiaq; præcipuum.

Acer Pauo dictus.
a *lib. 16. c. 15.*

Sunt qui hydropiper ſpeculum Pauonium vocent; & Germanicè Pfauuen Krut, vel Pfauuen ſpiegel, hoc eſt, Pauoniam herbam, vel Pauonum ſpeculum, quoniam eius folia ita nigris inſignantur maculis ceu ſpeculis oculiſue, vt Pauonum caudæ: atq; ideo hanc herbam Pauoni mari appinximus.

Speculum Pauonis.

Quoddam fungi genus, ſeu boleti, globoſum, ſeſſile, terræ ſylueſtribus locis hærens, quod initio album vegetumq; reperitur, deinde in aridiſſimum puluerem nigrum redigitur, membrana tenui, nigricante incluſum, Galli crepitum lupi, Germani Pfauuen fijſt, ſeu Pauonis fimum appellant. Huius puluerem chirurgi quidam poſt ſectam vnam vulneri ad ſiſtendum ſanguinem inſpergunt.

Pauoninus fimus fungus dictus.

Pauoniam ſeu potius Pauoninam gemmam nuncupant, quæ Pauonis caudam æmulatur partim viridis, partim ametheſtini coloris. Eiuſmodi gemmam apud R. Iulium Mancinelum Societatis Ieſu mihi aliquando videre contingit.

Pauonia gemma.

Pauoninum dici poteſt illud marmor, in quo Rauennæ in Baſilica S. Vitalis, duorum Pauonum ſeſe inuicem mirantium effigies conſpiciuntur.

Marmor. Pauoninũ.

Tecta quædam b Plinio Pauonacea dicuntur, vbi de ſciſſili quodam lapide loquitur hunc ferè in modum: *In Belgica prouincia candidum lapidem ſerra, quæ lignum, faciliuſq; etiam ſecãs ad tegularum, & imbricũ vicem, vel ſi libeat, ad quæ vocant, Pauonacea tegendi genera.* Et quamuis complures viri docti hoc loco pro Pauonacea, pauita aut pauimenta, id eſt, pauimenti modo facta, & conſtructa, legendum eſſe contendant: mihi nihilominus prior lectio magis arridet, ac ſimul cum doctiſſimo c Iacobo Delechampio Pauonacea interpretor picturatis lapidum impoſitorum quadris ad inſtar pennarum Pauonis fulgentia, & ſplendentia, vt hodiè fit in principum, ditiorumq; ædibus, tegulis magna colorum varietate nitientibus, & conſpicuis. d Scaliger Venetis Pauonaceum colorem dici ſcribit, qui ſuis vocatur morellus, nimirum puniceus. Poſſint item Pauonacea dici lithoſtrata, & muſaica omnia tàm lignea, quàm lapidea, qualia in multis Italiæ locis, & Senis Romæq; in æde D. Virginis, necnon etiam Bononiæ in D. Dominici templo conſpiciuntur. Habebant etenim menſas priſci vndulatas, quas Plinius vndulatim criſpas vocat, quales e Iunius è buxi radicum lignis conſtructas fuiſſe optimè iudicat. Has quis Pauonaceas non ineptè etiam nuncupauerit: ſiquidem f Plinius *maiorem gratiam habuiſſe* tradidit, *cùm Pauonum caudæ oculus imitarentur.*

Tecta Pauonacea.
b *lib. 38. c. 22.*
c *In cõmẽt. ad Plinium.*
d *Exer. 325 13.*
Lithoſtrata Pauonacea Menſæ Pauonaceæ.
e *In nomenclatore.*
f *lib. 13. c. 15.*

Lecti quoq;, quorum ſpondæ maximo ſumptu ex plurimo colorum pulcherrimorum ſplendore conſtructi erant Pauonij dicebantur, ſed an benè, ignoro. Meminit eiuſcemodi ſuperbiſſimorum lectorum g Martialis, dum ait.

Nomina dant ſpondæ pictis pulcherrima pennis,
Nunc Iunonis auis, ſed prius Argus erat.

Lecti Pauonacei.

Phœniceum colorem ſiue puniceum Itali Pauonaceum vulgò nominant: quem quamuis nonnulli, vt Antonius Tileſius refert, à Pauone dictum exiſtiment, parum attamen, aut nihil cum Pauone ſimilitudinis genere conſtat. Flagrat autem velut viola flammea; atq; ita à multis olim purpura vocata fuit violacea. Facile verò fuit puniceum paonaciũ appellare.

g *lib. 14.*
Pauonaceus color quis Italis.

Pauoneggiare verbum Itali deniq; à Pauonis ſuperbia tranſtulerunt, pro eo quod eſt ſeipſum mirari, aut arroganter ingredi.

PRÆ-

PRÆSAGIA.

Pluuię præſagium.

QVAMVIS auium genus rationis prorſus expers ſit, nihilominus naturæ inductu cæli mutationes agnoſcere eas demonſtrauimus, ad quem locum lectorem modò ablegamus, ne ſæpius eadem repetamus. Ea qui legerit, haud temere nos Pauonibus præſagendi peritiam attribuere nouerit. Theophraſtus Pauones, cùm paucitant, hoc eſt, cùm plus ſolito clamant, pluuiam præſagire teſtatur. Ex quo fortaſſis Antonius Mizaldus vocem noctù efferatam & clangoſam ſubindè ingeminantes, pluuiam iamiam imminentem ſignificare tradit, cauſamq; eius præter eam, quam nos ſuo loco adduximus, hanc quoq; adfert, quòd nempe vocis illius obſtreperæ congeminatio vegetum & acutum intus cum colore vocalem ſpiritum per arteriam vaporoſo aere imbutam erumpere teſtetur. Atq; hinc fit, vt auis ſit admodum clamoſa, idq; nocturno potiſſimùm tempore: quare Eupolis apud [b] Athenæum, *nunquam*, inquit, *nutriam per Proſerpinam Pauonem ſimilem, qui dormientes excitat.* Cardanus verò ita vociferari exiſtimat ob conſpectã crurium deformitatem, ſed id, vt [c] Scaligeri verbis vtar, planè plebeium eſt, & anicularum fabellas ſapit. *Quoties Pauo*, inquit Scaliger, *ſibi crura obtuetur; quare non ſemper, ſed aliquando luget inuiſum à natura decus? Quoties euenit ei, vt paſcatur nec crura conſpiciat ſua? vbi figat veſtigium, neſcit, niſi oculis captes locum, in quo ponat pedem. At ei ſpectaculo cum ſit à primis conſuetus annis quid noui patitur in veteri memoria? Quid verò eius pedes obſcœnitatis habeant, haud equidem ſcio.* Hæc ille: & reuera pedes Pauonũ turpitudinis nihil præ ſe ferunt, attamen decori caudæ comparati, longè deformiſſimi exiſtunt, ſed horum deformitatem plorare, luctùmq; alto illo clamore teſtari, vt Cardanus voluit, haudquaquam mihi vnquam perſuaſerim, quamuis alij etiam nonnulli cùm noctù magis quàm interdiù vociferari eos viderent conſimili ſtoliditati eorum aſcribant, nimirum ideo clamare putantes, quòd in tenebris conſtituti pulchritudinem ſe ſuam perdidiſſe exiſtiment. Vt verò ad præſagia reuertamur pluuiam itidem indicant, ſi authori de natura rerum credimus, cùm altiùs ſolito aſcendunt. Si extra ſolitum tempus cantent, mortem alicuius ea in domo, vbi cantauerint, portendere Paracelſus ſcribit, quoniam, ſicuti Vulturi, inquit, à natura inſitum eſt cadaueris trans mare odorem percipere, & ad id aduolare, eodemmet modo Pauones futurum cadauer odorantur; ſed hoc quæſo alijs perſuadet, ego ſaltem eius rei penes ipſum fidem eſſe volo.

a *In Ephẽ. tex. 1. cap. 43.*

b *lib. 19. c. 19.*

Cardani error.

c *Exercit. 238.*

Mortis præſagiũ.

MYSTICA.

Pauo cur Iunoni ſacer.

PAVONES alij Iunoni Deorum Dearumq; reginę ſacros fuiſſe volunt, quod quemadmodum Pauo pulchritudinis ſuæ ſpectatores admirabundos detinet, ita pariter diuitiæ; quibus præfuiſſe illa Dea creditu, ad ſpectandum expoſitæ, omnium in oculos conuertant, vel vt alij, quia ſicut Pauo domorum tectis locisq; eminentioribus inſidere gaudet, eodem modo diues conditiones ſemper, & dignitates maiores, & eminentiores totis ambit & quærit viribus: vel quod Iuno, quæ de corporis ſpecie cum ipſa Venere, vt ex iudicio Paridis conſtat, contendebat, & Dearum vt erat potentiſſima, ita etiam formoſiſſima haberi volebat, à Pauonibus auium omnium formoſiſſimis currum duci iuſſerit, & tanquã pediſſequis vti, vnde in multis numiſmatibus ante eius pedes depinguntur. [a] Athenæus verò ideo ei Deæ conſecratos ait fuiſſe, quoniam in Samo inſula, vbi præcipuè colebatur, prius viſi eſſent, & inde ad alias regiones translati. Ego Aquilam Ioui ob corporis robur, Pauonem Iunoni ob admirandã eius ſpeciem nuncupatum fuiſſe reor; etiamſi Paulus Iouius ſe ex veterum opinione ſcribere profiteatur, id ideo factum, vt fœminam non ſine pudore cum mare congredi innuerent.

a *lib. 14. c. 25.*

MORALIA.

PAVONES, qui hominum vtilitati, vt vulgus credit, (id enim antea negauimus) inuident, excrementa sua abscondentes, viros doctos exprimunt, qui cum eruditione sua alios iuuare possent, eam intra proprios parietes celant; vel quosuis alios æmulos, qui proximis suis, dum sine vllo facultatum suarum dispendio prodesse queunt, destitutis ac fraudatis omni auxilio, ne consilium: quo iuuentur, aperiunt, at veluti Pauo, si quid opis inde nanciscí possint, inuident; de quibus D. Iob [a] loquitur dicens: *cùm dulce fuerit in ore eius abscondet illud sub lingua sua:* contra verò ait [b] Sapiens: *sine fictione didici, & sine inuidia communicaui.* Eleganter Pauo Saluatoris nostri imaginẽ quandam etiam denotat, sicuti ex D. [c] Antonio Patauino habemus: cuius verba licet stylo illius ætatis conscripta (res hìc, non verba aucupari animus est) apposuisse non piguit. *Pauo*, inquit, *eiicit pennas suas cũ prima arbore eiiciente folia sua: & post nascitur ei pluma, cũ arbores incipiunt frondescere & fruticare. Prima arbor fuit Christus, quæ plantata fuit in horto voluptatis .i. in vtero B. Virg. Huius arboris folia, sunt ipsius verba quæ cùm prædicator in prædicatione eiicit, & peccator ipse susceperit, pẽnas .i. diuitias abiicit. In generali verò resurrectione, qua omnes arbores, ideſt omnes sancti incipient virescere. Pauo ille, qui mortalitatis pennas abiecit, immortalitatis recipiet.* Eodem authore temporalis gloriæ contẽptus in eisdem auibus designatur, & quemadmodum pulchritudo in eorũ pennis, in pedibus deformitas consistit, ipsq; conspectis pulchritudo reprimitur ac cõpescitur, *sic*, inquit, *pœnitentes huius mundi gloriã abiiciunt per vtilitatis suæ, & incinerationis recordationem. Tales mentes veri pœnitentes deferunt de se, & suæ quotidie non diſinunt explorare.* Hæc ille. Tota verò auis corporis dispositio mysticum in se sensũ habere videtur. Nam veluti caput cristatum, paruum, & vt ait Albertus, serpentinum est, cauda varijs decorata coloribus, incessus occultus, vox terribilis & clamosa; vnde vulgò plumis dicitur vestirus Angeli, vocem habere Diaboli, & incessum latronis. Ita quoq; plurimi capite serpentes, ideſt, ab initio fallaces & impostores, oculatam suam caudam, hoc est, opes facultatesue suas ostentat, quò occulto suo incessu alienas faciliùs occupent, rapinasq; suas exerceant, in inuitos etiam voce sua horribili ceu minarum fulguribus vrentes. Eiusce modi homines plumis prius pulchris, hoc est Angelico habitu amicti sese proximos suos amare mentiuntur, mox proditorum latronum ue more se se eorum hæreditatibus immiscent, ac tandem impotentiores opprimunt, ac repellunt. Potest etiam ad Dæmonem tota istæc Pauonis historia extendi, cuius nempe impulsiones licet fraudulentæ, à principio tamen leues existunt, & quibus quis facilè queat resistere, quare si repulsam patitur, easdem iterum atq; iterum cum omni blanditiarum oblectamentorumq; quibus fruituros pollicetur, permixtas proponit, donec tandem eiusce modi vanis promissis deliuitos in casses ceu prædã petitam perduxerit; tunc etenim suam exercet tyrannidem. Occultus itaq; Pauonis incessus occultas illius tẽtationes, oculata cauda caducas hasce facultates, & delicias, vox terrifica tyrannidem significant, duodecim oua quæ parere dicitur, duodecim grauissima peccata, quæ suggerere solet, nempe adulterium, fornicationem, homicidium, furtum, auaritiam, nequitiam, dolum, impudicitiam, luxuriam, blasphemiam, superbiam, stultitiam: de quibus consule [d] D. Marcum. Contrà Pauo voce sua animantia venenata fugare dicitur, adeo vt ne eo loco, vbi illa auditur, perseuerare audeant. Talia animãtia sunt Dæmones, eorumq; asseclæ hæretici omnes, sycophantæ, detractores, ac eius farinæ nequam homines omnes, qui vocem Pauonis, hoc est, viri iusti salutares admonitiones, confessiones, conciones non tantùm non audiunt, sed ne loca, vbi celebrãtur frequentare audẽt tantum abest, vt aures præbeant. Pauoni masculo, qui famellæ ouis donec excluduntur, insidiatur potẽtiores egregiè comparari possunt, nam pauperes ijs ad omne iniuriarum genus expositi sunt, nisi & ipsi aliquando opulenti euadant. Etenim tunc quemadmodum Pauo iam natos & adultos pullos, eos veriti vel amant, vel saltem amare simulant: de quibus hoc [e] Sapiens dixisse videri potest: *etiam proximo pauper odiosus erit, amici verò diuitum multi.* Vel dicamus, nisi tenuioris fortunæ homines paucula ea, quæ maximo sudore sibi compararunt, clam domi suæ conseruent, magnos & ditiores positis insidijs cum summa iniuria vel clam vel palam studere, & eripiant, & in suum vsum, vel luxũ potius conuertant. Sicuti verò Pauo corporis eximiam speciem cum maxima iactitans superbia, visa pedum suorum deformitate, pennas recondit, ac superbiam deponit, eodem modo homines, qui formæ suæ decore, vel fragilium

Docti inuidi.

a *Cap.* 20.
b *Cap.* 7.

Saluatoris imago.

c *In ser. v. in Domin. post Trin. de ascensu Christi in nauem.*

Gloriæ cõ temptus.

Pauonis mystica historia.

Fallacium typus.

Dæmõ designatus.

d *Cap.* 7.

Potentes.

e *Prouerb.* 14.

Superbi.

gilium ac caducorum fortunæ bonorum copiam nimis efferuntur, conſpectis pedibus ſuis hoc eſt, mobilis huiuſce vitæ exitu, pallida nempe morte, quæ æquo pede, vt Horatianis verbis vtar, pulſat pauperum tabernas, regumq; turres, rectiùs ſapere, rebuſq; ſuis melius conſulere admonentur, iuxta illud fEcclesiaſtici, *memorare nouiſſima tua & in æternũ nõ peccabis.* Sed & finẽ, quem ſortiri diuitiæ, earumq; cultores ſolent. Pauonis formæ egregiæ conparare poſſimus. Veluti enim pedum turpitudo, qui extremæ corporis partes exiſtunt, ſpeciem auis contaminat, ſic quoq; diuitiarum exitus in turpitudine plerunq; conſiſtit. Vnde Teophraſtus, cùm in ſpecioſa rerum oſtentatione, etiam alia circumſpicienda eſſe admonere vellet, ſapienter admodum dicebat, τ' ἄλλα περιγνῶθι, ac ſi turpia multa & fœda viſu dictuq; ſub tanta formoſitate deliteſcerent, ſicuti his verſibus, quibus illud Teophraſti dictum expreſſit, Horatius innuit, canens:

f *Cap.* 10. Diuitiarũ exitus.

Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota,
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.

Porrò quemadmodum Pauo, dum vario pennarum ſplendore conſpicuus ſibi blandiri gaudet, ac ſeipſum admiratur, oculatam caudam explicare, & demonſtrare ſtudens verecunda ſimul ac pudenda detegit, pari pacto opulentus, dum purpura indutus & diuitijs iactabundus, adulationibus, pompis & vana gloria delectatur, corpus pulchrum & graphicè exornatum oſtentat, animum vilem, ſcurrilem, omni vanitate imbutum detegit. Poſtremò carni Pauonis auari ſimiles dici poſſunt: quemadmodum enim illa duriſſima eſt, & difficulter admodum concoquitur, neq; etiam facilè putreſcit, eodem planè modo auarorum natura adeò induruit, ac callum obduxit, vt neq; aliorum calamitatibus infortunijſq; moueantur, neq; miſerationes ſentiant, ſuæ ſcilicet carnis putredinis prorſus obliti: de quibus D. Iob. *Cor eius induruit quaſi lapis.*

Auari.

HIEROGLIPHICA SYMBOLA.

Noctis & dici hieroglyphicũ.

PAVO ſapientiſſimis illis priſcis Aegyptijs ſacerdotibus, noctis fuit & diei hieroglyphicum, idq; diuerſa quidem ratione. Nam noctem ſignificaturi, auem hanc ita depingebant, vt caudam in orbem ſurrectam teneret oculoſque ceu aſtra oſtenderet. Etenim per Pauonem, vt in fabulis dicemus, Argum intelligebant, & per hunc ſtellas, ſiue cælum nocturno tempore oculatiſſimum. Ἄργος autem ſplendorem & velocitatem, quæ præcipuè in aſtris conſpicitur, denotat. E contrà diem deſignaturi, Pauonem ita exprimebant, vt caudam demitteret, oculosq; illos occultaret, quòd nempè diurno tempore aſtra non apparentia velut ſplendorem ſuũ abſcondant. Quoniam verò mira auis ſpecies in ſola cauda eſt collocata, quæ alioqui nihil ad inceſſum, nihil etiam ad velociorem volatũ facit, vt in pleriſq; alijs volatilibus ſolet, in quibus vicem, quàm in naui temon obtinet: itaq; pro tali hominũ genere depingi Pauo poſſit, qui rem ſuã vniuerſam perditiſſimo luxu dilapidat, quales nẽpè opibus ſuis non ad iuuandũ proximos, ſed ad luxuriam aburũtur. Sin hominis, quibus proprio laus ſordet in ore, ambitioſos videlicet, naſutos, Thraſones, ſua deniq; admirantes vellent indicare Aegyptij, Pauonem caudam in rotam explicantem depingebãt: ſi quidem is tunc plurimum velut iactabundus oſtentat, cùm plurimos pulchritudinis ſuæ ſpectatores, & admiratores adeſſe videt; vt contrà vbi nullum adueniſſe cognouit, ceu indignatus caudam recondit. Ijdem teſte ✱Pierio Valeriano hominem denotaturi, qui modò diuitijs efflueret, modò rerum inopia præmeretur, varioq; euentu fortunæ volubilitatem iacturis & donis experiretur, caudam duntaxat Pauonis faciebant, quoniam hic eam quotannis cum primis arborum frondibus amittat, & cum earundem germine, denuò recipiat. Vnde etiam Homerum in Pauonem abijſſe Platonici dixerunt, quia tantam rerum varietatem poetici coloribus ornatam explicauerit. In ſumma in tota colorum varietas in Pauone facultatum humanarum iacturas, multiplice fortunæ viciſſitudines ac ludibria, externorum inſidias, deniq; amicorum cariſſimorumq; miſerias, calamitates & mortes, quæ omnia intimam animi partem eorum, qui alijs felices videntur, infeſtant, deſignare poteſt. Deniq; Pauo vel pennæ eius dono datæ muneris ſymbolũ ſunt, ex quo plus detrimenti, quàm commodi donatis cedit. Etſi enim auis viſu pulcherrima ſit, oculorũ tamẽ voluptas iſta plurimo aurium tædio compenſatur, quæ ſæpè tartareæ vocis ſuæ horrore fatigantur; præterea eo donati magnum domi impedimentum nutrient, eſcam vulpibus futurum, ni diligenter cuſtodiant, ateæ foſſorem deniq; & cuius labore ſuperficies nunquam æqua manet.

Frugalium typus. Ambitioſi.

Homo fortunæ ludibrio expoſitus.

a *lib.* 14. *Hierogl.*

Homerus cur in Pauonem abierit.

Peſſimi muneris ſymbolũ.

PRO-

PROVERBIA.

DE philauto homine & qui sibi quacunq; tandem in re impensius placet, suoq; ingenio indulget, aut qui forma sua delectatur, hoc vulgatum est, *tanquam Pauo circumspectans se.* Adagium ex Synesio est desumptum à Dione Prusiæo sophisticis, politicisq; argumentis admodum delectato, loquente: *in illis resupinus gloriatur, in illis decorem ostentat, Pauonis in morem seipsum circumlustrans & quasi superbiens orationis splendore.* Simile est illud Philostrati, *exorsus à Pauone, vt qui laudatus pennas surrigat.* In philautos.

Ab hac aue aliud etiam prouerbium deducitur propter multiplicem pennarum varietatem, vt quicquid mirificè varium sit ποικιλώτερον ταώνος, id est, Pauone magis varium dicatur. Legitur id apud Alexim Comicum. Pauone varius.

Ποιησατ' αὐτὴ ποικιλώτερον ταῶ, id est:
Sartaginem instruxit variam quàm Pauo magis.

Prouerbij quoq; faciem habet, quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ. In auaros.

Didicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos.
Vt pueri Iunonis auem.

Notior autem hæc parabola, quàm vt oporteat explicare.

VSVS IN SACRIS. ICONES.

Numismata.

HADRIANVS Romanorum Imperator in eo Iunonis templo, quod quindecim stadijs ad læuam Mycænis distabat, in planiore Eubœæ parte situm, vt [a] Pausanias testatur, inter cætera memoratu digna, vel vt ille appellat, donaria, quæ ibi videbantur, aureum Pauonem lucidis pretiosissimisq; lapillis decoratum vnà cum aurea corona & purpurea, vbi Heraclis & Hæbes nuptiæ argenteæ cælatæ erant, dedicauit. Aenei Pauones inaurati Romæ duo ante templum Vaticanum cõspiciuntur, quorum pariter memini in libro, quem aliquando edidi, de statuis Romanis. Eodem Pauone, aue quippe Iunonia in consecratione Imperatricũ, prout in apotheosi Imperatorum Aquila Iouis alite vtebantur, vt suo loco diximus, quemadmodum ex multis, quæ etiamnum extant, antiquissimis numismatibus videre est. Neq; obstat, quod in quodam Faustinæ Piæ numo, cuius inscriptio est CONSECRATIO. Aquila, non Pauo conspiciatur: neq; hinc meo iudicio Pierius Valerianus rectè infert Pauonem in illius mulieris apotheosi non fuisse. Etenim tametsi id, vnicum illud, quod adducit numisma indicare videatur, plura tamen alia à nobis paulo infrà describenda, in quibus Pauo, non Aquila depingitur, prorsus reclamant: quare vtramque alitem in Faustinæ consecratione fuisse quispiam non ineptè suspicari queat. Aquila autem huic matronæ virorum more concessa fuit, vt marito suo eam imperium dedisse denotarent, quod pariter suo iure plerisq; in rebus administrabat, non sine M. Antonini coniugis sui viri vndequaq; probatissimi nota: cui cùm amici authores essent, tantam principis sui ignominiam ferre nolentes, vt Faustinam, si nollet occidere, saltẽ repudiaret, quòd Commodum, vt fama erat, ex adulterio concepisset: Atqui respondit ille, hoc minime fieri potest, nisi dotem etiam reddiderimus: dos autem erat imperium. In huius itaq; Imperatricis quodam numo Pauo Iunonem tergori suo insidentem, sceptrumq; dextra ferentem per æthera vehit. Circumcirca scriptum erat CONSECRATIO, & à dextro Pauonis latere S. à sinistro C. nempe Senatus consulto. Pauo in tẽplo Iunonis. Pauonis vsus in consecratione Faustinæ cõsecratio Aquila cut in numo Faustinæ.

[a] *In Corinthiacis.*

In argenteo quodam eiusdem Faustinæ numo Pauo caudam in rotam surrectam habens conspicitur.

Aliud argenteum numisma est eiusdem Imperatricis, in quo sculptus est Pauo cum circumscriptione CONSECRATIO.

Sunt & bina alia Faustinæ numismata, argenteum vnum, alterum æreum, in quibus Pauo

uo caudam extenſa monſtrat: In argenteo auis ſupra aram, in æreo ante aram conſiſtit, vtriq; inſcriptum eſt IVNONI REGINAE.

In quodam alio eiuſdem Imperatricis numo identidem idolum quoddam, quod Iuno fuerit, videre eſt, cum lancea & patera; à pedibus verò Pauo conſiſtit: Inſcriptio eſt IVNONI LVCINAE.

Eiuſdem deniq; Fauſtinæ æreum numiſma Iunonem veſtibus induatam habet ſculptam, ſiniſtrà ſceptrum, pateram dextrà geſtantem, cui prope pedes Pauo Deam intuens aſſiſtit; huic numo erat circumſcriptum IVNONI REGINAE. à ſiniſtro latere C. & à dextro S.

Iuliæ Piæ numiſma.

In quodam inſuper Iuliæ Piæ numiſmate Iunonis veſtitæ effigies conſpicitur. Dea dextrà gerit pateram, ſiniſtrà ſceptrum, & ad pedes Pauo aſtat, circumcirca ſcriptum erat IVNO.

Paulinę numiſma.

Diuæ etiam Paulinæ numus extat, in quo ab vna parte Pauo mulierem in dorſo inter alas ſedentem portat, cum inſcriptione CONSECRATIO. Ab alia parte caput eſt mulieris natu grandioris ab occipitio velatæ.

Aeneas Vicus D. Liuiæ D. Auguſti velatæ quoddam numiſma pingit, in cuius altera parte Pauo conſpicitur caudam oſtentans cum circumſcriptione CONSECRATIO. & ad vtrùmq; Pauonis latus ſcriptum erat S. C.

Domitiæ numus.

In aduerſo cuiuſdam Domitiæ Auguſtæ numi latere Pauonis effigies eſt cum inſcriptione CONCORDIA AVGVST. Sunt qui ideo hanc inſcriptionem in hoc numiſmate factam velint, quòd Domitianus ſuſcepto ex Domitia filio eam Auguſtam ſalutauerit, & mox repudiauerit, repudiatamq; mox iterum non ſolùm deperierit, ſed in vxorem etiã rurſus duxerit. Cùm enim Iouẽ appellati ſeſe pateretur ille, Domitiam Iunonis, cuius Pauo ales eſt honore decorari voluiſſe veriſimile eſt. [a] Pierius Valerianus magnam numorum vim in agro Belluenenſi vico Plautereo ſuis temporibus erutam tradit, in quibus inſcriptum erat DIVAE MAXIMINAE cum muliebri capite, quod Lunæ inſidet cornibus ſurſum verſis: ab altera facie ſolus Pauo cauda in totam expanſa: inſcriptio CONSECRATIO. Addit etiam ad huius ſimilitudinem factum & alium numum, quem Romæ apud Coleſium, alterumq; apud Georgium Anſelmum Parmæ ſe vidiſſe teſtatur, in quo pariter Pauonis ſimilis figura, & à cuius pedibus hinc inde S. C. notæ ſingulæ conſpicerentur: circumcirca CONSECRATIO: ab altera parte muliebre caput occipitio velato: literæ DIVAE MARINIANAE.

a *li. 14. Hierogl.*

Maximinę numus.

Marinianę numus.

Antonini Pij numus.

In ætero quodam Antonini Pij numo, cuius etiam aliàs meminimus, ab vna facie Pauo, Aquila & Noctua depictæ ſunt, quibus Iuno, Iuppiter & Pallas denotantur. Huic numò inſcriptum erat COS. I. I. I. infra S.C. ab altera Antonini principis imago laureo ſerto decorata cum hac inſcriptione ANTONINVS AVG. PIVS PP. TR. P. COS. I I I.

Magnæ ducis numus

Sereniſſimi Magni Hetruriæ caſtiſſima vxor, vt Paulus Iouius refert, numum excudi iuſſit, in cuius aduerſo latere Pauo pullos ſuos ab vtraq; parte ternos ſub alis aliquantulum eleuatis fouet, cum verbis CVM PVDORE LEATA FOECVNDITAS.

Pila antiquiſſima.

Romæ itidem ex antiquiſſimo marmore excerpta conſpicitur pila, in qua Iouem, Aquila, Pauo Iunonem comitatur, Neptunus tridentẽ, Mercurius caduceum & galerum geſtat.

Samiorũ moneta li. 14. c. 15.

Samij, quorum inſulæ Iuno præcipuè præeſſe credebatur, monetas ſuas, teſte Athenæo, Pauone ſignabant.

VSVS IN EXTERNIS.

VVOLFGANGVS Lazius caudam Pauonis galeis impoſitam Auſtriæ Principum inſigne ornamentum fuiſſe tradit, atq; ad id [b] Claudianum hoc carmine alluſiſſe, etiamſi à nullo, inquit, Auſtriæ Grammaticorum hactenus ſit intellectum,

Gaudet metuens, & pollice monſtrat,
Quod picturatas galeæ Iunonia criſtas
Ornet auis, vel quod rigidos vibrata per annos
Rubra ſub auaro criſpentur ſerica dorſo.

a *In præfat. comme. de rep. Rom.*

b *In Panag. in ſex. Conſ. Honorij.*

Verùm vt ingenuè loquar, malim per Iunonis auem eo loco Struthiocamelum, quem alias eidem Deæ ex veterum Ethnicorum ſententia dicatum fuiſſe, & ex pennis eius galeas ornari

nari solitas, eumq; vsum ad nostra vsq; tempora perseueraſſe, luculenter ostendi. Quare nisi Principibus Austriæ peculiare fuerit Pauonum pennis cassides decorare, quod etiam prius probandum foret, Lazius vir alias doctissimus & antiquitatum peritissimus hac in re, quod pace illius dictum, esto, hallucinari mihi videtur. Non negauerim tamen eisdem pennis cassides ob colorum pulchritudinem ornari posse, necnon pulchellis puellis pro sertis & alijs ornamentis cedere. Lictores Louteorum eas in pileo gestare legimus, vt ab alijs hominibus dignoscantur. Elegantissima portò atq; artificiosissima muscaria, seu flabella, quibus muscas abigimus, similiaq; alia volucria insecta, vel etiam vt aerem calidiorem, qualis æstiuo tempore esse assolet frigidiusculum reddimus, & caudis Pauonum non nostro tantùm sæculo fiunt, sed veteribus etiam ex vsu fuisse vero verius est. Græci πτέρα σκιαδία dicunt. Meminit in primis Martialis, cùm canit:

Louteorũ lictores vt se ornent.

Muscaria ex Pauonũ pennis.

Lambore quæ turpes prohibet tua prandia muscas
Alitis eximiæ cauda superba fuit.

Et ante Martialem doctissimus c Propertius, inquiens:

c *lib. 2.*

Et modo Pauonis cauda flabella superbæ,
Et manibus dura frigus habere pila.

Item Claudianus, eunuchos, vbi eorum officia enumerat, quæ scilicet mulieribus, quibus inseruiebant, vt nunc ancillæ & pediſſequæ faciunt, præstabant, etiam huiusce modi Pauonis flabellis, vbi incaluerant, eas refrigerare solitos scribit, inquiens.

Et cùm se rapido fessam proiecerat æstu
Patritius roseis Pauonum ventilat alis.

Ab huiusmodi muscarijs D. d Hieronymus egregiam desumens parabolam sic ait: *Quod autem matronis offertis muscaria, paruis animalibus ventilandis, elegans significatio est, debere luxuriam citò restringere, quia muscæ morituræ oleum suauitatis exterminant.* Eiusce modi flabellis cùm in alijs regionibus, tùm potissimum in Italia in media æstate prandium aut cænam sumentibus proceribus famuli muscas à cibis pellunt, aeremq; etiam interea frigidiorem reddunt. Qua in re huiusce modi pennæ alijs præferuntur, non tantùm qui oculorum suorum elegantissima varietate pulchriores existant, verùm etiam quia longiores. Super eisdem muscarijs epistola apud Ornithologum legitur, quam quòd ad propositam rem optimè faciat, simulq; concinnandi artem nobis tradat, hic non piguit adijcere. Cùm amicus quidam, inquit, mihi olim mpscarium ex pennis Pauonidæ caudæ faberrimè concinnatum donasset, ego, tum, vt illi gratias agrem, tum vt ingenium in elegantissimi muneris descriptione exercerem, hanc ad ipsum epistolam dedi. Accepti pulcherrimũ munus tuum muscarium Pauoninum, pro quò maximas tibi gratias habeo. Video & admiror in illo summam artem & manuum tuarum dexteritatem artificiosissima illa pennarum in capulo implexione, nodis & internodijs elegantissimè confectis. Tu verò non contentus artificio tuo & natiua pennarum pulchritudine, ornamenta etiam alia addidisti, filis distinxisti aureis, sericisq; discoloribus, & villos bombycum textori operis molliſſimæ instar, flexeq; comæ puellaris ad basim capuli appendisti. Caput eiusdem instar Gordij nodi pennarum caulibus ita implicasti, vt nec initium vllius, neq; finis appareat. Quod idem in cæteris quoq; nodis capuloq; toto à te præstitum est. Artificiosissimum verò illud est in omni opere, si ars quàm maximè occultetur: neq; ex initio aut fine partium operis, ratio eius & constructio prodatur. Ea enim quorum modum & rationem videmus, admirari desinimus. Iam cùm caules in nodis crassiusculi sint, per internodia verò in subtiles & tenuissimas fibras extensi secundum capuli longitudinem, hoc quoq; admirationem auget. Has strias tanquam stamen in tela, transuersis & obliquis filorum è serico auroq; ductibus veluti sub tegmine intertextis, operis Musaici & Phrygiorum, qui acu pingunt, æmulatione felici, rhombis alisq; figuris, & labyrinthis distinxisti, cancellasti, totumque varium & iucundissimum visu opus perfeciſti. Hoc scilicet non modò conatus, sed assecutus etiam mihi videris vt cum ipsa natura contenderes, & (si dicere fas est) superares quodq;. Quod enim in ipso Pauone & elegantissima eius parte, quam toties tanquam hinc se laudari intelligens, non sine summa ambitione, & ipse in se admiratur, & spectatoribus expandit, ostentatq;: quid in hac inquam, tam pulchrum, splendidum, varium & admirabile est, qui oculi, quæ gemmæ, aut quouis modo appelles, quod in ornatissimo flabro tuo vel par, vel superius spectetur? Fila caudæ plumata in opere tuo, vt ex pennis minutissimè sectis constant, in multam longitudinem promissa, sic leuissimo etiam impulsu auram copiosam citant, nec ventilando tantùm refrigerant, sed muscas, culices & omne volucrium insectorum

d *Ad Marcellum.*

Muscarũ Pauonium artificiosum.

Hercules muscipercida.

ctorum genus abigunt, gratissimo per æstatem beneficio, vt Hercole muscipercla, cui in Olympijs olim Græci sacrificabant, nihil ad hanc rem opus sit. Sed desino tecum certare, hoc est, verbis exprimere velle speciosissimum donum tuum, cuius artificium ne Cicero quidem disertissimus, vt cum Roscio mimo contendere solitus, ipsenè verbis rem eandem variare posset, an Roscius histro gestibus corporis, satis pro merito depinxerit. Cedo itaq; tibi tuæq; arti, & me vinci fateor. Hæc itaq; Ornithologus, quibus sanè muscarium insigni & miro artificio elaboratum describit, quod qui volet, imitari poterit. Hinc Pauonum domini ex eorum pennis ad eiuscemodi venti labra concionanda non vulgarem quæstum percipiunt. e Olaus Magnus causam indagans, cur in Ostrogothia, & Vestrogothia, necnon in Suetia cæteris auibus diligentiùs Pauones foueantur, cùm pennarum pulchritudinem, tùm aliam quoq; vtilitatem statuit. Pictores enim & textores Aquilonarium terrarum in cororum varietate distinguenda eos imitari tradit, cùm magnorum artificum picturæ rarò ob itineris prolixitatem a remotis terris eò perferantur. Ex eiuscemodi pulcherrimis pennis priscos coronas feciſſe nos f Lucianus docet, vbi omnium hominum certamina describit, atq; inter ea etiam poetarum: ait autem: *Ex poetis, vt verè dicam quanquam longè excelleret Homerus, vicit tamen Hesiodus. Præmia autem omnibus erat corona ex Pauonum penna confecta.* Tartarorum mulieres capita sua certis vasculis pedem longis cooperiunt, quæ vel holoserico exornant vel depictis Pauonum pennis, auroq; & lapidibus pretiosis. Præstant etiam Pauones alios vsus, eosq; tam varios, vt ne excrementa vtilitate maxima careant. Varro stercus Pauonum ad agriculturam idoneum esse, & ad substramen pullorum, scriptum reliquit. Oua si credimus Kiranidi, ad aureum colorem rebus inducendum conferunt.

e *l. 19. c. 18 in Ephis.*

f *lib. 2. Ver. hist.*

Stercoris vsus.

Ouorum.

VSVS IN MEDICINA.

Ius Pauonum.

Linguæ.

Adeps.

Ossa.

RASIS & Auicenna eos, qui sibi à venenatis animalibus metuunt, Pauones & Mustelas iubent alere, quòd illi clamore suo ea fugent, hæ eadem deuorent; sed quid hac de re sentiamus, suprà diximus. Ius Pauonis peculiari quadam virtute ac proprietate volunt, maximè si pingue fuerit, pleuritidem sanare, & linguarum esum è caduco morbo homines præseruare, ideoq; fortassis Heliogabalus his ex Apicij æmulatione, vti Spartianus memoriæ prodidit, sæpè vescebatur. Adeps cùm succo rutæ & melle colicos affectus ab humore frigido dependentes, testante Simeone Sethi, optimè adimit. Ossa Pauonis vsta, & in aceto trita & illita lepras & vitiligines emendant, vt idem ille scribit. Hanc postremam facultatem nos Naturam docuisse ex auis colore ad nigrum vergente & maculatis pennis luculenter demonstrat a Ioan: Bapt. Porta, plantas atras, & animantia atra atræ bili & eius morbis mederi, necnon plantas, & animantia maculis insignita similes affectus sanare docet. Fumum è pennis combustis, si oculis excipiatur, lippos & rubescentes oculos curare Ornithologus in libro Germanico manuscripto sese legisse memorat. Quam pariter vim Natura, vt idem b Porta ait, quia oculis similes in cauda maculas dedit, nobis significare voluit. Fimus quoq; Pauoninus medicis insignes facultates præstat, sed quem c Plinius resorberi ab aue tradit, quia hominum vtilitatibus inuideat, vt supra diximus. Est autem in morbis oculorum ex omnium medicorum sententia singulare remedium, & vt nonnulli volunt, podagræ feruorem egregiè mitigat. Potus, Sexto & Kiranide referentibus, caducos mirabiliter sanat; sed quod idem ille Kiranides fabulas sæpè veris immiscere solitus eundem fimum & interiora dicat omne malum suffitu abigere, veritatis cancellos excedere putem.

a *li. 3. Phytogn. c. 11. & lib. 5. ca. 16.*

b *li. 3 Phytogn. c. 29.*

Fimi vsus.

c *l. 29. ca. 6.*

VSVS IN CIBIS.

MARSILIVS Ficinus carnem Pauonis inter eas enumerat, quæ mediæ naturæ sunt inter humidas & siccas, quales sunt Caponum, Perdicum, Gallinaceorum, similiumq; harum auium. Contrà b Galenus Pauones Phasianis, quorum carnes Gallinis comparat, duriores, fibrosiores, & ad conquoquendum difficiliores esse testatur, quinimo c alibi Pauones inter aues difficillimæ concoctionis recenset. Sunt qui calidos & humidos esse contendunt, concoctionisq; difficultatem, nõ temperamenti vitio, sed carnis duritici attribuunt: Ego cum d Cardano frigidos & siccos puto: nam calida & humidam facilè putrescunt, contrà ac Pauonum caro facit, quæ quamdiu incorrupta seruetur, præterquam quod cuius notum est, Diuus e Augustinus ex proprio periculo hisce verbis ostendit, atq; attestatur. *Quis nisi Deus creator omnium dedit carni Pauonis mortui, ne putresceret? Quod cùm auditu incredibile videretur, euenit vt apud Carthaginem nobis cocta apponeretur hæc auis. De cuius pectore pulparum quantum visum est seruare iussimus: quòd post dierum tantum spatium, quanto aliâ caro quæcunq; cocta putresceret prolatum atq; oblatum, nihil nostrum offendit olfactum. Itemq; repositum est post dies amplius quàm triginta, idem quod erat, inuentum est: idemq; post annum, nisi quod aliquantulum corpulentiæ sicciorisque & contractioris fuit.* Hæc ille: & Kiranides non solum Pauonis mortui carnem nec marcescere, nec fœtere dixit, sed tanquam aromatibus conditam vsq; perseuerare, addere non est veritus. Quod verò non putrescat, id partim temperamento, partim etiam occultæ proprietati tribuit Cardanus: nam de D. f Augustini authoritate, inquit, dubitandum non est, neq; de grauissimi vllius viri: cùm maximè res ea sit, quam liceat rursus experiri. Ego de proprietate nihil agam, quoniam si quæ est, obscura illius ratio est; de natura ipsa dicendum est. Est in Pauone temperies frigida siccaq;: ob hoc exhausto exiguo illo humido, quod superest, putredini resistit: nec verò hoc sufficit. Nam Sturnorum caro hoc etiam efficere deberet. Oportet igitur non solùm talem esse, sed & densam vt optimè concoctus humor pinguior putredini resistat. Oportet igitur carnem hanc melancolicam (vt Græci dicunt) & densam esset & humidum pinguissimum habere. Forsan qui nostra non legerunt, densum idem & terreum existimabant. At non sic est, sed densum ostendimus fore tenuium partium. Quamobrem caro Pauonis robustum præbebit alimentum & difficulter concoquetur. Hactenus Cardanus. Circa huiusce carnis soliditatem quid obseruarim ego, hic obiter meminisse non piguit. Antonius Gigas Forosempronienſis vir pius, doctus & poeta non illepidus frustulum eius anno 1592. coctæ, anno postmodum 1598. mihi dono dedit, foraminibus quibusdam rotundis cribri modo peruium, ex quibus si leuiter quateretur, puluis excidebat; non aliter ac ex quibusdam arboribus caries: quare non omnino putredinis culpa carere videbatur: quamuis alioqui odoris gratiam non amisisset, sed proximè ad fœniculum accederet. Puluis verò excidens saporis erat salsi & subamari. Vt modò ad carnem reuertamur, inde fortassis g Iuuenalis Pauonem crudum vocabat, dum ait.

Crudum Pauonem in prandia portas.

nisi hominem crudum dicere noluerit. Nam crudus est, cui cibus incoctus & indigestus in stomacho est, cuius aspectus immitis ferè est, vnde & crudelis dictus: sed cibum crudum vulgò dicimus. Cùm itaq; adeo dura & fibrosa Pauonum sit caro, subit mirari, cur tantòperè gulæ Romanæ in cibo placuerit. Equidem dicendum est Romanos in carnis nidore summam collocasse voluptatem, id quod h Horatius facetissimè simul & prudentissimè hisce versibus innuisse videtur:

Vix tamen eripiam posito Pauone, velis quin
Hoc potiùs, quàm Gallina tergere palatum
Corruptus vanis rerum, quia veneat auro
Rara auis, & picta pandat spectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quicquam, num vesceris illa
Quam laudas, pluma? coctoue num adest honor idem?
Carne tamen quamuis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet, esto.

Ostendit poeta helluonum, luxuriosorumq; cupiditates non esse naturales, neq; rectas, sed opinione, ac vitio natas, ac deprauatas: propterea ea obsonia maximè conquirere, vehementissimeq; expetere, quæ vel rarissima sunt & carissima, vel à naturali magnitudine discesse sit

a *l. 2. de vita prolucendacap. 6.*
b *l. 3. de alim. facul. cap. 19.*
c *l. de solu. cont.*
d *lib. 7. de var. rer. c. 35.*
e *l. 21. d. ciuit. Dei. c. 2.*

Cur nõ putrescat Pauonis caro

f *l. 7. de re. var. c. 36.*

Sturnorũ caro.

g *Satyr. 1.*

Crudus qui dicendum.

Rom. gula

h *l. 2. Sat. 2*

Luxuriosorum cupiditate.

verbi gratia Pauonibus malunt veſci, quàm Gallinis, quàmuis tamen Gallinarum caro Pauoninæ præferenda potiùs quàm aſſimilanda ſit, vt ex Galeno diximus; Quate elegantèr ſimul,& doctè Baptiſta Fiera Mantuanus,philoſophus, medicus,Theologus ac poeta eiuſcemodi Pauonis eſum ridet, dum ait:

Cui tam ſeruatæ nocuit cuſtodia vaccæ,
Ignea cui flamma eſt, cui caro lenta putret;
Qui licet oblectet, ſitq; in regalibus aulis
Delicium, pigræ eſt nec leuis ille dapis.
Quid tamen Hortenſi te iſthæc in prandia taxit
Num gula? num volucris ſœnaq; truxq; Venus?

Præterea veriſimile eſt, eiuſmodi homines Pauonis formam magis, quàm Gallinarum, quæ pulchritudine longè impares ſunt, captos fuiſſe. Nam & i Martialis Pauonis vicem, quòd cùm ita ſpecioſus ſit, etiam occideretur, & in cibum hominibus cederet, dolet, cùm ait:

i *l.*14.*Epig.*

Miraris quoties gemmantes explicat alas,
Et potes hunc ſœuo tradere dure coco?

Nihilominus tanti huiuſce nobiliſſimæ volucris carnem fecerunt, vt alibi l Seneca ex m Horatio dixerit: *num eſuriens faſtidis omnia præter Pauonem, rhombumue? ambitioſa non eſt fames, contenta deſinere eſt: quo deſinat, non minus curat.* M. Tullius ad Pœtum ſuum ſcribens, *Pauones*, inquit, *etiam plures confeci, quàm tu pullos Colũbinos*, iactitans nimirũ ſe nobiliores ſæpius carnes eſitaſſe, quam Pœtus, cùm alioqui, & Columbarum eſus, vt ſuo loco aſſeremus, nobiliſſimus eſſet. Eiuſcemodi verò luxus priſcis Romanis, quibus vt n Ouidij verbis vtar, præter pennas nihil in Pauone placebat, planè fuit incognitus. Etenim M. Aufidium Lurconem primum circa nouiſſimum Pyraticum bellum Pauones ſaginare inſtituiſſe,& ex eo quæſtu reditus ſextertiùm, vt Plinius habet, vel numorum, vt Varro ſexaginta milla habuiſſe hiſtoriæ tradunt: Hortenſium verò Oratorem aditiali cœna ſacerdotij, vt Plinius ait, Romæ primùm cibi cauſa occidiſſe, quem ob id factum o Aelianus χοιρίδιον, hoc eſt, inius vocatum, vel vt alij legunt, ναχοπριθῆναι, id eſt, condemnatum fuiſſe ait: ideò gulæ luxus priſcis illis diſplicuit. Sed quæ Plinio cœna aditialis dicatur, age, dũ breuiſſimè ex eodem alibi epulum adijciale vocante, declaremus. Cœna erat opipara, & profluens, nimirum ab adijciendo teſte Feſto appellata. Fiebat inaugurandi gratia, aut in publica, aut in feſta lætitia, ad quem ſenſum q Cornelius Tacitus: *Rheſcuporis*, inquit, *ſanciendo, vt dictitabat fœderi conuiuium adijcit, tractaq; in multam noctem lætitia per epulas & vinolentiam.* Vocatur eadem cœna adipalis, & pontificalis, quia dici, hoc eſt, religioſi, vt vult Macrobius, ſolenniſq; inſtituti cauſa pontifex in ea epulari diceretur. Verùm vt ad Pauonem reuertamur, Caio Caligulæ r Tranquillus etiam vitio vertit, quod ſibi Pauonem, Phaſianos, mactari, immolarique iuberet, ſimileſq; volucres alias ſummo pretio comparandas, in eo nempè Hortenſio prodigioſori, quòd hic Pauones in cibum exhiberet, ille ſibi tanquã aliqui numini immolari vellet. Vt modò ad noſtra ſæcula veniamus, Pauo ſepè ita coquitur, vt viuus videatur, in magnis epulis: necatur, inquit Platina, aut penna ſupernè in cerebrum demiſſa, aut iugulatur, vt hœduli ſolent, quo ſanguis exeat. A gutture deinde vſq; ad caudam pellis leniter ſcindi tur, ſciſſaq; cùm proprijs pennis à toto corpore ad caput trahitur, quo abſciſſo cùm pelle reſeruato, cruribuſq; Pauonem ipſum aromatibus, ac odoriferis herbis refertũ veru aſſabis, infixis tamen prius per pectus caryophillis, inuolutoſq; collo linteo albo, continuè aqua humectato, ne omnino deſiccetur. Coctũ Pauonem ex veru exemptũ propria pelle integes, & vt pedibus ſtare videatur, virgulas ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas per crura, ne cernantur, per corpus ad caput, & caudam adiges. Sunt qui ad ludum, & riſum camphuram cùm lana ori indant, ignemq; dum ad menſam fertur, injciant. Inaurare etiam aſſum, & aromatibus conſperſum bracteis aureis licet ad voluptatem, & magnificentiam. Sunt qui niſi domi enutritum in cibum admitti volunt: at ſalubrior erit teſte Elluchaſi, ſi antequam coquatur, ſuſpenſis à collo per diem, & noctem lapidibus condatur, & vinum generoſum ſuperbibatur. Halliabbas per triduum ſuſpenſos laudat. Hanc controuerſiam, ſi controuerſia eſt, ſoluit Iſaac, æſtiuo tempore per vnum, hyeme per tres, vel ſaltem duos ſuſpendi, iubens: vel potiùs contradictio ita ſoluetur, dicendo, Elluchaſim de Pauone loqui, qui primum ætatis annum nondum exceſſerit, cuius ſcilicet caro minus fibroſa eſt. Haliabbatem verò de prouectiori. Sauanarola decem diebus ſuſpenſos tenet, at ſine pondere. In ſumma, vt caro præſtantiorem, & meliorem ſuccum generet, iugulare oportet, in æſtate per triduum, aut ad minus per biduum antequam coquatur, hyeme verò ad quatriduum, & vltra, ſimulq; pe-

l *Ad Lucilium.*
m *l.*1.*Sat.*2

n *l.*6.*Faſtor.* Pauonem qui prius ſaginarit, & qui pri⁹ edit.

o *l.*2.*de Animal.c.*5. Cœna aditialis quæ.

p *lib.*29.*c.*4.

q *l.*2.*Annal* Cœna adipalis.

r *In Caligula c.* 22.

dibus onus lapidum appendatur: nam & eo pondere carnis durities mollitur, & distractione fibræ laxantur, atq; hoc modo coctus à ventriculo conficitur. Cæterum cum caryophillis alijsq; aromatibus assatus elixo præstat: si tamen cum pipere & saluia elixetur. Platina non insuauem fore asserit: alioqui & ipse assatum laudat. Damnatur tamen & nimis curiosa & exquisita cum aromatis assatio, quòd carnes, quæ alias suapte natura nimia siccitate peccant, eo pacto nimis exiccentur. Tacuinus carnes meliores esse credit, si Augusto mense comedantur, sed id de nondum adultis Pauonibus haud dubiò dicendum, cùm prouectiores, quia sicciores & duriores hyeme magis conueniant. Caueant ab earum esu, qui quiete fruuntur; siquidem conueniunt, aut saltem minus nocent multùm se exercentibus, ijsq; tantummodò iuniorum Pauonum, vtpotè teneriorum. Hepaticis & spleneticis omnino noxius est eorum esus, & quos hæmorrhoides crebrò vexant: atq; istæc de carne dicta sunto. Iam de ouis aliquid dicendum existit, de quibus certè magna est controuersia. Communis omnium recentiorum opinio est, pessima & humanæ naturæ planè inimica existere. Contra[s] Epenetus & Heraclides Siracusius apud [t] Athenæum primum locum inter oua Pauonis assignarũt, secundum Apanse inis, tertium Gallinaceis. Ego, vt quod sentio, liberè dicam, recentiorum opinioni lubens subscribo, & eiusmodi oua carnis qualitates sequi arbitror: in qua etsi voluptatem proceres collocent, est tamen, vt dixi, suapte natura nidorulenta, dura & fibrosa, & per consequens pessima, si sanitatis ratio habenda est, sin saporis, non ingrata. Fuit & in cerebellis Pauonum haud vulgaris apud Romanos luxuria. Vitellius enim teste [u] Suetonio, patinarius dictus ob plurimas, easq; nefarias comessationes, quas omnes exuperauit dedicatione illius famosæ patinæ, quam ob immensam magnitudinem clypeum Mineruę vocitabat: in qua scarorum iecinora, Phasianorum & Pauonum cerebella, linguas Phœnicopterùm, & id genus alios prodigiosos cibos exhibuisse proditur. Eam patinam CC. sestertijs condidisse illum [x] Plinius tradit, cui faciendæ fornax in campis exædificata erat, quoniam, inquit, eò peruenit luxuria, vt etiam fictilia pluris constet, quàm murrhina.

Oua Pauonum an in cibo conueniant.

[s] *In lib. de parandis obsonijs.*
[t] *lib. 2. deip. cap. 17.*
Cerebella Pauonũ.
[u] *In Vitellio. cap. 13. & 17.*
Patina Vitellij.
[x] *lib. 33. c. 12.*

APOLOGI.

AVES creaturas regem Pauo orabat, vt se ob pulchritudinem eligerent. Eligentibus autem eum omnibus, Monedula suscepto sermone ait: sed si te regnante Aquila nos prosequi aggressa fuerit, quomodo nobis opem ferres. Morale significat Principes non modò propter pulchritudinem, sed & fortitudinem & prudẽtiam eligi oportere. Alius est apologus de eadem Monedula siue Gracculo Pauonis pennis, vt pulcherrimus auium videretur, se exornante. Apologus iste prouerbij vicem obtinet, nam Gracculum Aesopicum vulgo dicimus, qui alienis bonis, quæ sibi vsurparant, exuti, rursus qui erant, Gracculi existunt, de quibus dicebat Horatius:

Moueat Cornicula risum Furtius ornata coloribus.

Principes qui eligendi.
Gracculus Æsopicus.

Memini pariter huius apologi in Gracculi historia: vbi elegantissimos, qui sequuntur, versus ex neotericorum poetarum corypheo etiam citaui, & nunc doctrinæ causa repeto. Inuehitur autem poeta in quendam Strumam, qui scripta sua carpens, ijs tamen sua adornabat; Inquit autem:

Rogas, quis is sit in meis scriptis canis,
Quem vocaui Nicticorum, quem voco Aegothelen?
Is Struma quidam est, Gracculusq; Aesopieus,
Turgidus Pauonis aura, gemmeisq; pennis,
Superum, inferumq; saturi odij meta vltima
Qui meum panem vorauit, & latrat farinam.

FABVLOSA.

NOTISSIMA Argi Arctoris filij fabula est, qui πανόπτης à Græcis cognominatus est, quòd totus oculis scateret. Hunc nempè Poetæ à Iunone Iûs Inachi filiæ à Ioue amatore in Iuuencam immutatæ, custodiæ adhibitum fuisse fingunt: nam

Argi fabula.

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat
Inde suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera seruabant, atq; in statione manebant,
Constiterat quocunq; loco, spectabat ad Io.

vt [a] Ouidius canit; vnde etiam πηρεὺς Aristophani appellatur, à quærendo, quòd πηρεῖν Græci dicunt. Hic, inquam, dum Io custodiret, à Mercurio Iouis iussu oculis sono filustræ consopitis interfectus fingitur. Oppianus ex interfecti cadauere terram protulisse vult auem, in qua etiamnum signa centum oculorum, quos habebat Argus, apparent, quasi ante Argi tempora Pauones nondum visi fuissent: alij aiunt eos à Iunone Pauonum pennis impositos, quos Ouidius sequitur, dum canit:

a *lib. 1. Metamor.*

Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos, adopertaq; lumina somno:
Supprimit extemplò vocem firmatq; soporem
Languida permulcens medicatà lumina virgà.
Nec mora falcato, nutantem vulnerat ense,
Quà collo est confine caput, saxoq; cruentum
Deijcit: & maculat præruptam sanguine rupem.
Arge iaces: quodq; in tot lumina lumen habebas
Extinctum est, centamq; oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucrisq; suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.

Mythologici, qui sub fabulæ cortice, veritatis moralisq; philosophiæ aliquid latere ostendunt, Argum interpretantur sphæram stelliferam innumeris oculis, hoc est, stellis resulgentem; Mercurium verò Solem, qui tunc Argum dicitur occidere, cùm diurno suo lumine stellarum lumen obscurat; vnde Argiphontes teste [b] Macrobio dictus est: Missicè autem Argus est cælum stellarum luce distinctum, quibus inesse quædam species cælestium videtur oculorum. Mysticum item sensum proculdubio etiam continet, quod Ennius, quem Horatius patrem poetarum nominat, in principio annalium suorum, in somno se admonitum fuisse animam Homeri secundum Pythagoræ dogma in suum corpus migrasse scribit in eo anateleutico. *Visus Homerus adesse poeta.*

Sol Agriphontes.

b *lib. 1. Satur. cap. 10.*

Ennius in Pauonem.

Ad quod [c] Persius quoq; respexit, dum ait:

Nec in bicipiti somniasse Parnasso.

c *In Proœmio.*

Pythagoræ somnium.

Fingunt namq; Pythagoram somniasse se Pauonem fuisse, deinde ex Pauone animam suam in Euphorbum, ex hoc in Homerum, ex Homero in ipsum, tum demum in Ennium infusam, vt sic accipias Ennium quintum fuisse à Pauone Pythagoræ, in cuius corpore habitauerit anima eius: vnde Persius.

Postquam destituit esse
Mæonides quintus Pauone ex Pythagoræo.

HISTORICA.

Aquilæ in Virginem amor.

AQVILAM in Sesto à virgine educatam, eamq; libertate donatam scripsimus illi non solùm duplicem beneficij gratiam retulisse, vnam vt aues, alteram vt venatus virgini aggereret, verùm etiam post mortem eius diutius superuiuere noluisse, sed se in iam exurendæ rogum accensum iniecisse ac vnà cùm illa conflagrasse. Simile omnino apparet, quod de Pauone [a] Athenæus ex Clearcho recenset: *Clearchus*, inquit, *ait Pauonem in Lucadia virginem sic deperisse, vt mox expirauerit illa morbo extincta* [b] Aelianus pariter de Indico Pauone insignem, nescio num veram narrat historiam, quæ talis est. Aegyptiorum rex, cùm Indicum Pauonem maximum pulcherrimumq; dono accepisset, noluit cum gregarijs cæteris eum alere, vel cibi gratia vel nutrimenti. Itaq; Ioui vrbis custodi eum consecrauit, dignum hoc Deo munus huiusmodi alitem iudicans. Huius deinde capiendæ desiderio, ventri ac luxui deditus iuuenis quidam locuples, vt splendidè epularetur captus est. Solebat enim ille semper indulgere genio, & varias quærebat dapes, etiam cum periculo, quauis occasione, quouis pretio, lucrum existimans omnia quibus suã delectaretur improbitatem, & satiaret ingluuiem. Mercedem igitur huius sacrilegij amplam vni ex ministris Dei largitur, & insuper aliam promittit. Is verò spe vana inductus eum accessit ad locum, vbi morari alitem norat, & capere iuueni adferendam aggressus est. Sed non apparuit Pauo, & loco ipsius aspis visa est, erecta & aduersus ipsum irata. Quare territus retrocessit. Cùm verò gulosus ille vrgeret & instigaret, ad Pauonem venit, qui mox ambabus alis in aerem eleuatus, neq; in sacra aliqua arbore consedit, neq; in alio sublimi, & excelso loco, sed in medio quo-

a *lib 13. ca. 30.*

Virgo à Pauone adamata.

b *lib. 11. de Animat. ca. 33.*

De Pauone Indico Ioui cõsecrato miraculum.

dam

dam inter templum & ipsos, vnde intrepidè illos expectans præ se ferre hoc videbatur, se illorum insidijs superiorem, ac tutum esse, neq; capi ab eis posse. Itaq; re infecta luxuriosus ille pecuniam expensam repetit: negat ille se redditurum, quòd quantum in se esset, nihil non fecisset, rem verò sacram Deo auferre nequiret. Hinc ortam contentionem & clamores multi audiuerunt, & tandem summus quoq; sacerdos superueniens, litis in æde causam scisciatur: illi se inuicem accusant, & iuuenis ille diues, minis, conuitijs & maledictis affectus discedit, & alterius cuiusdam auis osse deglutito magno cum dolore è vita migrauit. Ministrum verò improbum, vtpotè sacrilegium, ciuitatis princeps puniuit. Auis ab eo tempore neq; viua, neq; mortua visa est, sed cùm annis centum, vt ferunt, vixisset, euanuit. Hæc itaq; Aelianus: quæ, etiamsi fidem aliquatenus illis habere non debeamus, interim quantum Deus immortalis sacrilegos puniat, docere egregiè possunt. Sacrilegiorum pœna.

DE PAVONE ALBO.
Cap. II.

ALBI Pauones regionibus Septentrionalibus peculiares fuerunt, vel saltem fuisse credebantur; vbi insuper & aliæ volucres nigerrimæ, vt Corui, Gracculi, similesq; aliæ ob immane frigus candidæ reperiuntur: Sunt tamen & in alijs regionibus: Siquidem in insulis, quas Maderas appellant, [a] Aloysius Cadamustus, & [b] Ioannes Laurentius Ananias in parua insula dicta plurimos albos Pauones nasci testantur. Quinimo binos in Gallia [c] Scaliger se vidisse ait, plures Mediolani Gaudentius Merula: & quem ego aliquando ad viuum depinxi, Bononiæ natus erat, & à nullo non visus. [d] Plotinus meo iudicio huiusmodi albos Pauones (loquor de ijs, qui in calidioribus terris nascuntur) ex imaginatione nasci rectè asseruit, licet alioqui Gybertus Longolius hos, cùm primùm ex Nouergia adueherentur, Coloniæ ceu rem raram & insolentem habitos, gentiq; miraculo fuisse, numero deinde per seminium aucto, cùm penitus in frigidiora loca commearent, iamq; matres in ipso vere ouis incubantes niuosa illa montium iuga perpetuò ob oculos viderent, ex ouis iam animatis albos pullos excluderent, vulgatiores factos tradat: id enim in nostris regionibus minimè locum habere videtur. Quod si verò & in his albam sobolem procreari velis, caueas, quibus includuntur, pariunt, incubant, excludunt, susq; deq; & ex omni parte albis velaminibus obtendens. Artificium hoc Antonius Mizaldus acceptum fert ornithotropho cuiusdam Principis viri licet etiam à multis, inquit, descriptum fuerit, at nescio, an probatum.

a *Cap. de nauigat.*
b *In fabrica mundi tract. 3.*
c *Exer. 238*
d *Lib. 3. Ane. 2.*

Sequitur Pauonis albi à me obseruati icon.

Pauo albus cum tritico ſpica multiplici.

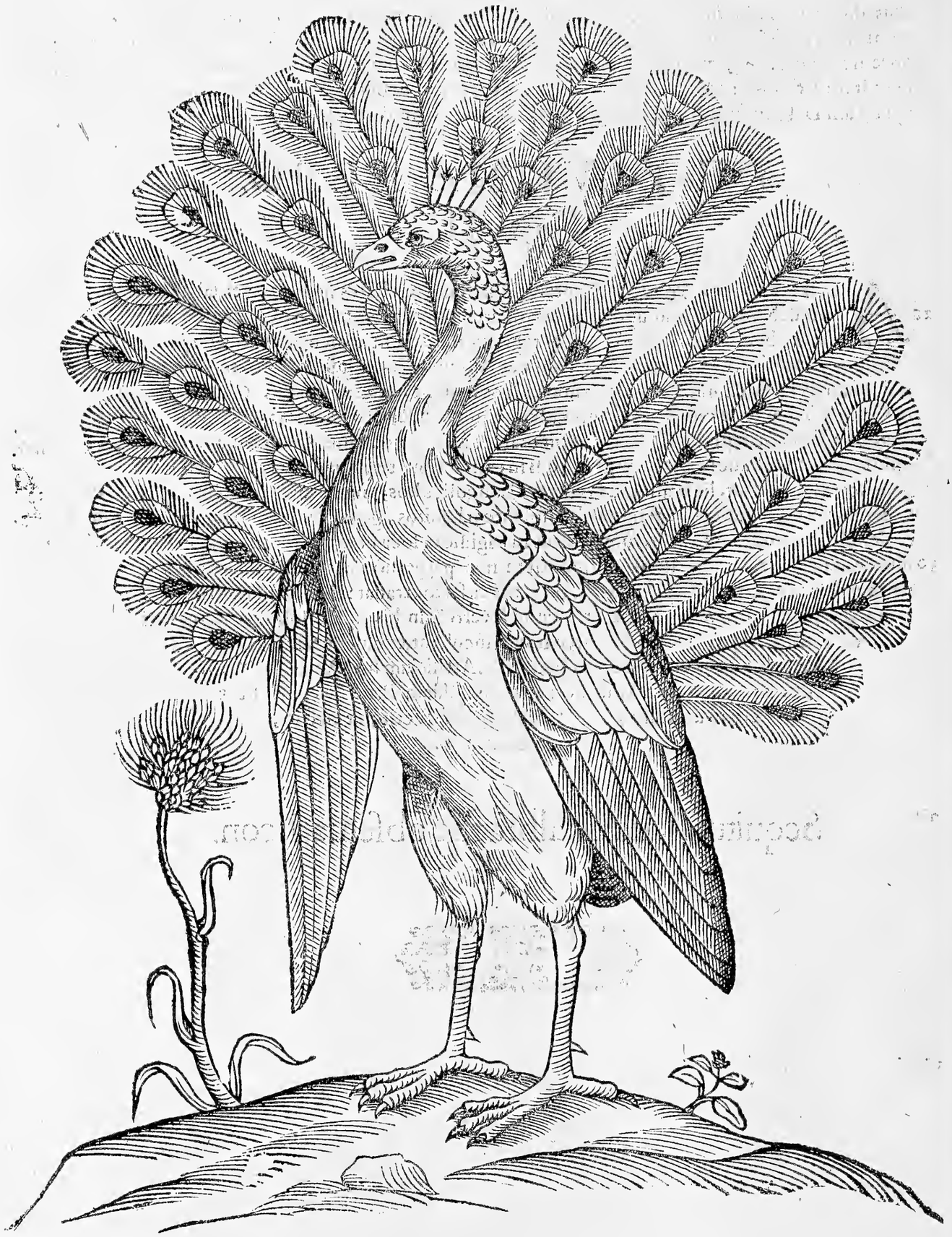

Pauo Iaponensis mas cum locustas.

Pauo Iaponenſis fœmina cum hordeo diſtico.

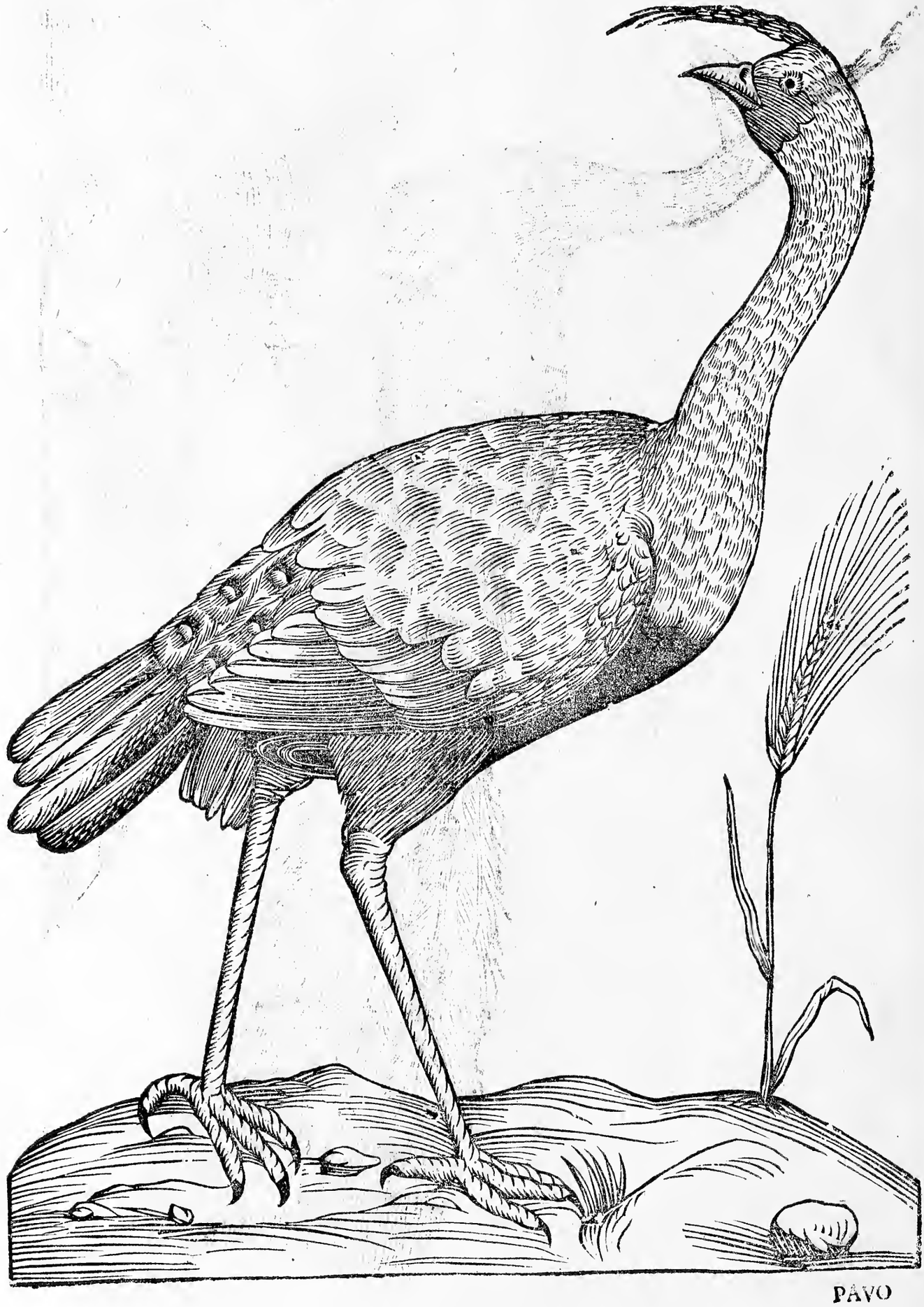

PAVO

DE PAVONIBVS IAPONENSIBVS. Cap. III.

Quorum Icones habes duabus præcedentibus paginis.

QVOS modò descripturus sum, marem scilicet ac fœminam, Summo Pontifici ante aliquot annos à Iaponensium Rege ei gratificaturo inter alias aues ad viuum depictas, transmissos, Illustrissimo & Excellentissimo D Cæsari Facchinetto Marchioni & Senatori nostræ Vrbis amplissimo acceptos refero, cui pariter illi ab Innocentio Nono Pont. Opt. Max. Patruo suo donati fuerant. Mas itaq; talis erat: Cum nostrate, vt ex collocata vtriusq; descriptione videre est, nullam præterquam in cauda & pedibus, quæ & ipsa admodum exigua & penè nulla est, similitudinem gerebat. Rostrum erat, vt in nostrate cineritium, sed longiùs & subtiliùs. Vertex capitis, qui planus erat, & collum superius virescebant, & maculis cæruleis ceu punctis quæ pariter in medio exiguas lineas albas deorsum descendentes habebant, respergebantur. Apex in capite quatuor fermè digitos longus partim viridis, partim cæruleus, figura filiginis spicæ non omnino dissimilis. Oculorum pupilla nigra, iris lutea, hanc ruber circulus ambiebat. Pectus & dorsum veluti ex squamuis, sed colore variantibus constabant. Pectoris enim squamæ, si ita vocare licet, ex cæruleo, viridi, & aureo: dorsi ex cæruleo & viridi tantùm tingebantur. Alarum principium eiusdem cum dorso erat coloris, sed squamæ illæ virides haut ita apparebant, cæruleæ verò maiores erant & lucidiores. Pennarum secundi ordinis primæ eiusdem erant cum superioribus coloris; reliquæ in medio virides, vbi lineis nigris transuersalibus notantur: pòst subluteæ similiter nigris lineis notatæ; in extremitatibus deniq; nigræ. Venter, coxæ, & deniq; pedes colore leucophæo & maculis nigris insigniuntur, quarum quæ in ventre sunt, lineas albas habent. Cauda pennis, quàm in nostrate rarioribus, colore magis fusco ad castaneum vergente, calamo candidissimo. Oculi caudæ multò quam in nostrate maiores, primùm aurei, dein cærulei, postremò virides, vt in nostrate.

Maris descriptio. Rostrum. Caput. Apex. Oculi. Alæ. Cauda.

Fœmina mare quidem minor est, sed capite toto, collo, dorso, pectore & alis simillima. Illud verò in hac admirandum est, suprà vropygium, nempe ad dorsi finem, quid veluti caudam habere, eamq; oculatam, vt in mari: sed oculi, licet quàm in illo sint minores, sunt tamen pro pennarum portione magni. Habebat itidem caudam viridem pennis in ambitu cæruleis, & calamis albis. Postremò in eo etiam à mare differebat, quòd ventrem haberet prorsus nigrum.

Fœminę descriptio.

DE GALLOPAVONE. Cap. IIII.

ORDO. ÆQVIVOCA.

HANC eximiam alitem, quamuis ex primo intuitu & moribus & figura corporis è Gallinaceo potiùs, quàm Pauonino genere esse appareat, Pauonibus tamen adiunxi, vel hoc solo argumento adductus, quòd communem cum illis caudæ explicationem habens, eam pariter & ipse admiretur, & ab alijs videri gestiat: quare & vulgò Pauo Indicus appellatur. Cùm verò & Gallum Indicum, & fœminam eius Gallinam Indicam vocent, operæ pretium est, antequam alia synonyma enucleemus, lectorem prius admonere, alias aues esse quæ eodem nomine gaudent: quales in primis sunt, quarum hisce verbis Cardanus meminit: *Gallina Indiæ occidentalis, imo potiùs Vulturis genus (Nam cadauera & res corruptas sequitur) benè olet ob caloris vehementiam & siccitatem temperici.* Alibi etiam ita scribit: *Pauones Indi* (Gallopauones) *pulchritudine multum nostro Pauone inferiores sunt; sed caudam suam similiter mirantur in orbem conuersam: at contrà Gallinæ, quas ego vidi, Indicæ nostris pulchriores sunt: penniſq; Pauonis decorantur: sed cauda ampla carẽt, quam nec in orbem erigunt. Igitur non à coloribus, sed operationibus ipsis species animaliũ sunt distinguenda.*

Gallina Indica Vlturis. genus. Gallinæ Indicæ Pauonis pennis.

guenda. Ab his rurſus: & à noſtro Gallopauone diuerſiſſima etiam eſt Gallina Indica, quam Philippus Traiectenſium Epiſcopus, vt a Gybertus Longolius refert, in delicijs habebat, criſtata planè, hoc eſt, criſta ſpecioſa ornata, perq; omnia Gallinæ ſimilis, ſi colorem, quo Pſittaci in morem virebat, excipias. Eam, inquit, quanquam viuam non viderim, exuuiæ tamen, quæ Batauoduri in arce cuſtodiebantur, indicant Gallinacei generis auem. Ornithologus quærit an hęc auis ſit Attagen Syluatici, ſed cùm hic Attagenis pennas vario modo coloratas eſſe ſcribat, ſicut Gallina Indica (fortè Gallopauo) & Longolius ſuam auem omnino viridem eſſe dicat, itaq; quis non abſurdè diuerſas omnino eſſe iudicet: niſi Syluaticus Attagines colore viridi & cæleſti aliquando videri putauerit; Sed hæc alij iudicent: mihi Ornithologi coniectura non prorſus diſplicet.

a *In dialogo de Aui.*

Gallina indica criſtata.

Attagen Syluatici.

SYNONYMA.

QVEM, de qua inſtitutus eſt ſermo, Ornithologus compoſito ex Gallo & Pauone nomine perquam appoſitè Gallopauum nominauit, quoniã ab vtroq; cùm animi, tùm corporis actiones participet: Poſſet eorum modo non ineptè Pauogallus appellari. Eadem enim etymi ratio eſt. Recentioribus alijs Gallina Indica; & Gallus Indicus, Petro Gylio Gallus peregrinus dicitur: Italis Gallo & Gallina d'India: Hiſpanis Pauon de las Indias: Gallis poulle d'Inde: Germanis Indianiſch, aut Calekuttiſch, aut Vuelſch hun: hoc eſt, Indica, aut Calekuttenſis, aut Italica Gallina: Anglis à Kok of Inde. Verùm cùm eiuſcemodi auis vix antè octoginta ab hinc annis in Europa viſa ſit, & & ex noua India ad nos delata, haud temerè ſuſpicari quiſpiam poſſit, nunquid antiquis Romanis & Græcis cognita fuerit. Notum etenim fuiſſe probare arduum eſt, & in hoc multi ingenium hactenus exercuerunt. Turnerus & Bellonius viri vndequaq; ſanè doctiſſimi non tantummodo illis notam extitiſſe credunt, verùm etiam eorundem Meleagridem eſſe conijciunt; ad quorum coniecturam Ornithologus quodammodo accedens, niſi eaſdem aues, congeneres ſaltem eſſe arbitratus. Ego verò diligentiſſimè veterum de Meleagride verba, præſertim exactiſſimam Clyti peripatetici Ariſtotelis diſcipuli deſcriptionem cum viuo Gallopauone conferens planè eaſdem eſſe ſubinde oſtendere tentabo, prius obiter admonens. Gallinam Africanam & Numidicam, & Aſram auem poetis dictam (vt Horatio;

Non Afra auis, non Attagen Ionicus,

Et Iuuenali:

Nec fructum capreæ ſubducere, nec latus Afra
Nouit Auis noſter Tyrunculus.

Et Statio:

Quas vdo Numidæ legunt ſub Auſtro)

eiuſdem ſynonyma eſſe, vti etiam Numidicæ guttatæ, a Martiali dictæ, & aues Lybicæ. Ita quoq; Auguſtinus Niphus Meleagrides vulgò Tunes appellari tradit, nimirum à Tuneto Africæ vrbe; & Eliota Anglus Meleagrides interpretatur Hennes of Genny, necnon quidem alius Hiſpanicè Gallinam Moriſcam. Contrà antiquiſſimus b Columella Meleagrides ab Africanis manifeſtè diſtinguit, quòd Africanæ ſiue Numidicæ rutilam galeam & criſtam, Meleagris vtramq; cæruleam habeat. c Varro verò & d Plinius diſertiſſimis verbis Gallinas Africanas & Meleagrides eaſdem fecere. Ille enim Latinè Africanas, Græcè Meleagrides dici ſcribit; hic, *Meleagrides*, inquit, *pugnat in Boetia: Africæ hoc Gallinarum genus &c.* Cùm itaq; carnoſam illam criſtam in Gallopauone varij coloris eſſe obſeruamus, adeo vt modo albicans ſit, aut cinerea, modò ſubcærulea, modò adueniente ſanguine, cùm nempè velut ira percitus caudam in rotæ modum expandit, rutula aut rubra euadat, fieri poteſt, vt Columella eiuſcemodi caruncułæ colorem non benè diſtinguens, diuerſas aues crediderit, ſeu potiùs, quòd magis veriſimile eſt, pro Aphricanis (eſt enim Columella Varrone recentior) Gallinas illas Chineas, pro Meleagride Gallopauonem intellexerit; quo modo doctiſſimus e Bellonius quoq; diſtinxiſſe videtur. Sed videamus tandem, num notæ omnes, quas Meleagridi ſuæ ſeu Gallinæ Aphricanæ antiqui tribuunt, noſtro Gallopauoni exactè conueniant. Clytus Mileſius referente f Athenæo, circa templum Virginis, inquit, in Olero Meleagrides aues ſunt. Locus vbi aluntur, paluſtris eſt. Pullos ſuos nullo amoris affectu hæc ales proſequitur, & teneros adhuc negligit, quare à ſacerdotibus earum curam geri oportet. Magnitudo ei Gallinæ generoſæ. Caput pro corporis magnitudine paruum

Gallopauus.

Pauo gallus.

Gallus Indicus.

Gallus peregrinus.

Gallopauo an veteribus.

Rõ. notus.

Gallina Africana.

Numidicę gutture.

a *l. 3. de Villa Fauſti.*

Aues Lybicæ.

b *lib 8. de re ruſt. cap. 2.*

c *lib. 3. de re ruſt. c. 9.*

d *l. 10. c. 26*

Gallinæ Chineæ.

e *li. 5. de Anim. c. 8. & 9*

f *l. 14. c. 26.*

Meleagridis deſcri.

Magnitudo.

Caput.

uum & glabrum (Ψιλῶν) in quo apex (crista, λόφος) carneus, durus & rotundus spectatur claui vel paxilli instar eminens, corpus ligneum. Habet longam carnem apud maxillas pro barba, quæ incipiat à corpore: eamq; Gallinis magis rubicundam. At eam non habet, quæ ad Gallinarum rostrum nascitur, quam nonnulli barbam appellant: quare hac in re mutilum est animal. Rostrum habet Gallina & maius & acutius. Collum est nigrum, Gallinis crassius & breuius. Corpus totum varriegatum, atq; cùm totus color sit niger, maculæ sunt albæ, quibus frequentibus, lentibusq; maioribus distinguitur. Sunt autem hi circuli in nigris orbibus totius coloris: atq; orbes idcirco, cùm niger color à multo candidiore habeatur, ipseq; niger rursus multò habeat candidiorem varietatem iucundam efficiunt. Color verò alarum albo colore, eoq; serratis quibusdam figuris distinguitur, qui vicissim variatur. Crura carent calcaribus, similiaq; sunt Gallinis. Fœminæ maribus sunt simillimæ: quare genus Meleagridum non facilè discernitur. Hæc sunt, quæ scripsit philosophus de Meleagridibus interprete Nicolao de Comitibus Veneto: quæ profectò, nisi omnia, pleraq; saltem si diligenter examinentur, nostro Gallopauoni competunt. Etenim nutritioni pullorum suorum à principio, vt aliquoties ruri obseruaui, negligentes admodum incumbit, adeo vt præ nimia incuria eos pedibus suis calcans occidat. Magnitudo quadrat, si pro generosis Gallinis; maximas intelligamus, quales sunt, quas vulgus Patauinas vocat, sed Gallinarum nomine Gallos potiùs intelligi voluerim. Nam Gallus in hoc auium genere, maior est. Caput pro corporis portione exiguum, glabrumque, & velut tumulos carneos, vel si mauis vocare carneas cristas, λόφους, scilicet σάκρινας obtinet. Sed hic obiter lectorem admonitum velim Iacobum Dalechampium admodum offitanter pro κεφαλὴν σίνραν, caput magnum vertisse; quamuis tamen reuera ita euadat, cùm velut iratus caudam in rotam versat. Tunc enim vna cum collo intumescit. Quod verò Clytus addat καὶ τὸ σῶμα ξυλοειδὲς hoc est, & corpus ligneum, Hermolaus Barbarus, eumq; secutus Ornithologus pro σῶμα χρῶμα legendum esse coniiciunt, vt scilicet capitis color ligneus sit. Nam, inquiunt, de totius corporis colore postea agit. Ligneum autem colorem Barbarus subflauum exponit. Alij verò, qui σῶμα legunt ξυλοειδὲς, transferunt corporis lignosa duritia. Quod si ξυλοειδὲς pro colore accipiamus, nondum colorem explicamus: nam quamuis Barbarus subflauum coniicit, hic tamen color in Meleagride meo iudicio locum non habet. Quapropter communis lectio τὸ σῶμα ξυλοείδες mihi magis placet, & de duritia capitis intelligi debere existimo: & fortassis Clytus sponte colorem capitis tacuit, satis se fecisse credens, si carneos illos tumulos indicasset; siquidem hos cum nulla alia, quod sciam, aue habet communes. Adde quòd colorem eorum pluries variet, adeo vt difficulter exprimi queat. Sunt deniq; qui pro eisdem dictionibus rostrum ligneum vertentur, sed hi etsi rostrum quidem tale sit, quod toto capiti debebant ascribere ad rostrum priuatim deduxere. Caput autem huic aui durissimum esse facilè crediderim, ideoq; à sagacissima rerum parente Natura illi largitum esse, ne cùm sibi inuicem, vt fieri quotidiè videmus, grana eripiunt, robustiores debilioribus cranium, quod glabrum est, pertundant. Solent autem id continuè petere, vel ne ab ambientis frigiditate, quam non mediocriter perhorrescunt natiuus cerebri calor detrimentum accipiat. Deniq; & hoc certò noui caput collo adeo tenaciter adhærescere, vt nisi cum summo labore, cùm occiduntur, ab eo auelli queant. Sed huiusmodi meam coniecturam saniori semper doctiorum iudicio subijcio. Gybertus Longolius eiusmodi, quem dixi, colorem ligneum ad vniuersum auis corpus extendit, cuius viri sententiam, cùm vix è quinquaginta, duas eodem colore præditas reperire sit, amplecti non possum: sed prosequamur. Ad malas Gallopauonis nostri caruncula longa veluti barba propendet, sicuti de Meleagride Clytus scribit, quamuis pro ἀπὸ τῦ σωματος, id est ab ore; ἀπὸ τῦ σώματος, id est, corpore in perperam impressis Græcis Athenæi libris legatur, quemadmodum diligentissimus Ornithologus etiam animaduertit; sed quod huiusmodi caruncula rubicundiorem esse dicat, quàm in Gallina, id fortè dicendum & intelligendum est, cùm velut irascitur auis; nam eo potissimùm tempore non sanguineo dumtaxat colore tingitur, & intumescit, sed collum etiam anterius, quod aliàs liuidum & obscurum est. Ad hæc τράχηλον (hoc est, ceruicem) nigrum, crassiorem & breuiorem pro corporis portione, quam Gallina, obtinet. Palea etiam caret, vt Meleagris. Rostri qualitas ex æquo respondet, necnon & corporis varietas; siquidem quamuis plerumq; nigri dentur Gallopauones, semper tamen frequentibus maculis alibis respergunturs. Nostro æuo cuiusuis propè coloris reperiuntur; at non absq; eisdem maculis. Meleagridum alas maculis etiã albis specie serrata digestis distingui ait Clytus, id pariter, si de maioribus

Barba in Gallinis quid Rostrum.
Collum.
Color.
Crura.
Gallopauonis natura.
Caput.
Dalechampij error.
Clytus explicatus.
Ligneus color qui.
Caput Gallopaui durum est.
Ceruix, Rostrum.
Alæ. Crura.

pennis maximè intelligamus, in Gallopauone locum habet. Crura deniq; calcaribus carent, & fœminæ maribus sæpè adeo similes sunt, vt peritos etiam emptores decipiam. Ex quibus omnibus penitus affirmare ausim Clyti Meleagridem nostrum Gallopauonem esse. Quæ cum ita sint, videndum modò est, an Meleagris veteribus omnibus eandem auem significet. Inter Varronem enim & [h] Columellam apertissimam contradictionem esse paulò ante ostendi, illum nempe Gallinas Africanas Græcis Meleagrides appellari scribere: hunc verò Meleagrides Gallinis Africanis similes quidem dicere, sed ita distinguere: quòd illæ cristam & galeam cæruleam, hæ rutilam habeant. Ornithologus in verbis Columellæ mendum esse arbitratur, & pro galea palea legendum. Paleam autem vocamus, quæ ceu barba quædam à Gallinarum rostro dependet. Verùm cùm Clytus, vt ipsemet fatetur Ornithologus, barba seu paleis Meleagrides carere clarissimis verbis scripserit, eius itaq; coniectura nihil, aut parum ad rem facere videri potest. Ego quid de Gallinis Africanis Columellæ sentiam, suprà aperui. Num modo Clyti Meleagris cum Varronis & Plinij notis conueniat, modò dicendum est. Manifestè enim præcipuam notam, carnosam nimirum cristam vterq; omisit, quod sanè mirum est: at fortassis quispiam eiusmodi aues neutri visas esse suspicetur, eoq; magis cùm ipsemet Varro *magno venire propter penuriam* scribat; quod pariter Plinius his verbis confirmat: *quæ nouissimæ sunt peregrinarum auium in mensas receptæ.* Nihilominus paucæ illæ, quas vterq; ascribit, notæ Meleagridi Clyti, & nostro Gallopauoni egregiè respondent. *Gallinæ Africanæ*, inquit Varro, *sunt magnæ, variæ, gibberæ* (hoc est, vt Beroaldus exponit gibbosæ) *quas Meleagridas appellant Graci. Hæ nouissimæ in triclinium gepcarium introierunt è culina propter fastidium hominum.* Hæc ille, quæ ferè Plinius ad vnguem mutuatus videtur, cùm ait: *Simili modo* (vt Memnonides circa Memnonis sepulchrum) *pugnant Meleagrides. Africæ hoc Gallinarum genus gibberum* (aliàs gilberium, Volaterranus gilbarum legit) *varijs sparsum plumis, quæ nouissimæ &c.* Quòd verò gibberas esse dicant, id meo iudicio ita intelligendum est, non quòd omnino gibbosæ sint, sed quia quodammodo tales propter colli breuitatem appareant, quam Clytus quoq; suæ Meleagridi tribuit. Reliqua extra omnem controuersiam ad vnguem respondent; adhæc [i] Aristoteles Meleagridum oua punctis scribit distingui; his quoq; nostræ Gallopauæ oua maculata sunt. Atq; hisce hactenus satis dilucidè Meleagrides Clyti & Varronis nostros Gallopauones esse probasse videor; Quos verò [k] Aelianus alibi Gallinaceos maximos Indicos, vt in Petri Gyllij versione habemus, appellat, hi quoq; non aliæ aues fuerint, quam Gallopauones, vel saltem illis congeneres, quemadmodum & Ornithologus iudicat; sed verba Gylij ascribamus; *In India*, inquit, *Gallinacei Maximi nascuntur, non rubram habent cristam vt nostri, sed in variam & floridam, quemadmodum coronã ex floribus contextã. Pennas posteriores* (caudæ scilicet πτερὰ ἀπύγαια) *non inflexas habent, neq; in orbẽ reuolutas, sed latas, quas cùm erigunt, vt Pauones, trahunt, eorum pennæ smaragdi colorem gerunt.* Hæc ille, quorum sanè pleraq; in Gallopauone conspicimus. Et quamtumuis cristam non vt in nostris rubram, sed variam ad instar coronæ è varij floribus contextæ esse tradat, nos contrà in Gallopauone cristam carneam nominauerimus, haud interim negauimus multoties colorem illum variare, imo verò modò ad album, modò ad cæruleum, modò ad liuidum & subfuscum, modò ad purpureum & rutilum, rubicundumq; sæpius accedere obseruauimus. Adhæc Gallopauo, quem nunc manibus contracto, smaragdi colore quidem non est, at egregiè, & cum summo splendore eum emittit. Quibus ita se habentibus nonnullos recentiores, qui Gallos Vros (Orhanen Germanis vulgò dictos) Meleagrides esse crediderunt, iure merito indoctos Gybertus Longolius vocat, sed quàm benè & ipse quasdam aues, quas eisdem populis Kurhen, nescio qua nominis origine dici ait, nidos locis vliginosis in nemoribus struentes, plumis varijs mirificè fulgentes, vt eminus videnti Phasiani videantur, cristã purpurea, & cauda minimè longa, & corpore quàm Phasianus est, pressiore, Gallinas Africanas esse credat, prorsus non intelligo. Etsi enim Varro alibi dicat Gallinas Africanas, rusticis aspectu simile esse: facie tamen incontaminata rusticas ab Africanis manifestè distinguit, quasi Africanæ faciem habeant contaminatam, hoc est, vt ego conijcio, varios colores admittentẽ, quæ si vera est coniectura, nihil amplis dubitandum est, quin Gallina Africana noster Gallopauo fuerit. Huius sententiæ etiã Iulius Cæsar Scaliger fuisse videtur; cum ait:

Pauus superaci; æmulus minus pictus
Visendus orbe nuper è peregrino
Meleagris is putatus è Clyti libris.

Gallinam autem Africanam nonnulli Perdicem terræ nouæ vocant, vt in scedulis meis annotatum reperi.

[g] *lib. 3. de rust. c. 9.*

Meleagris an omnibus eadẽ.

[h] *lib. 8. de rust. c. 2.*

Palea quid Clyti Meleagris an cum Varronis & Plinij Meleagride eadem.

Varro & Plinius explicati.

Meleagris cur gibbera dicta.

[i] *6. Hist. c. 2.*

[k] *lib. 16. Hist. de Anim. c. 2.*

Gallinacei maximi Indici.

Vrogallos nõ esse Gallopauones.

Kurhen Germanis quæ auis.

Facies cõtaminata quid Varroni.

GALLO

Gallopauo mas cum oryza.

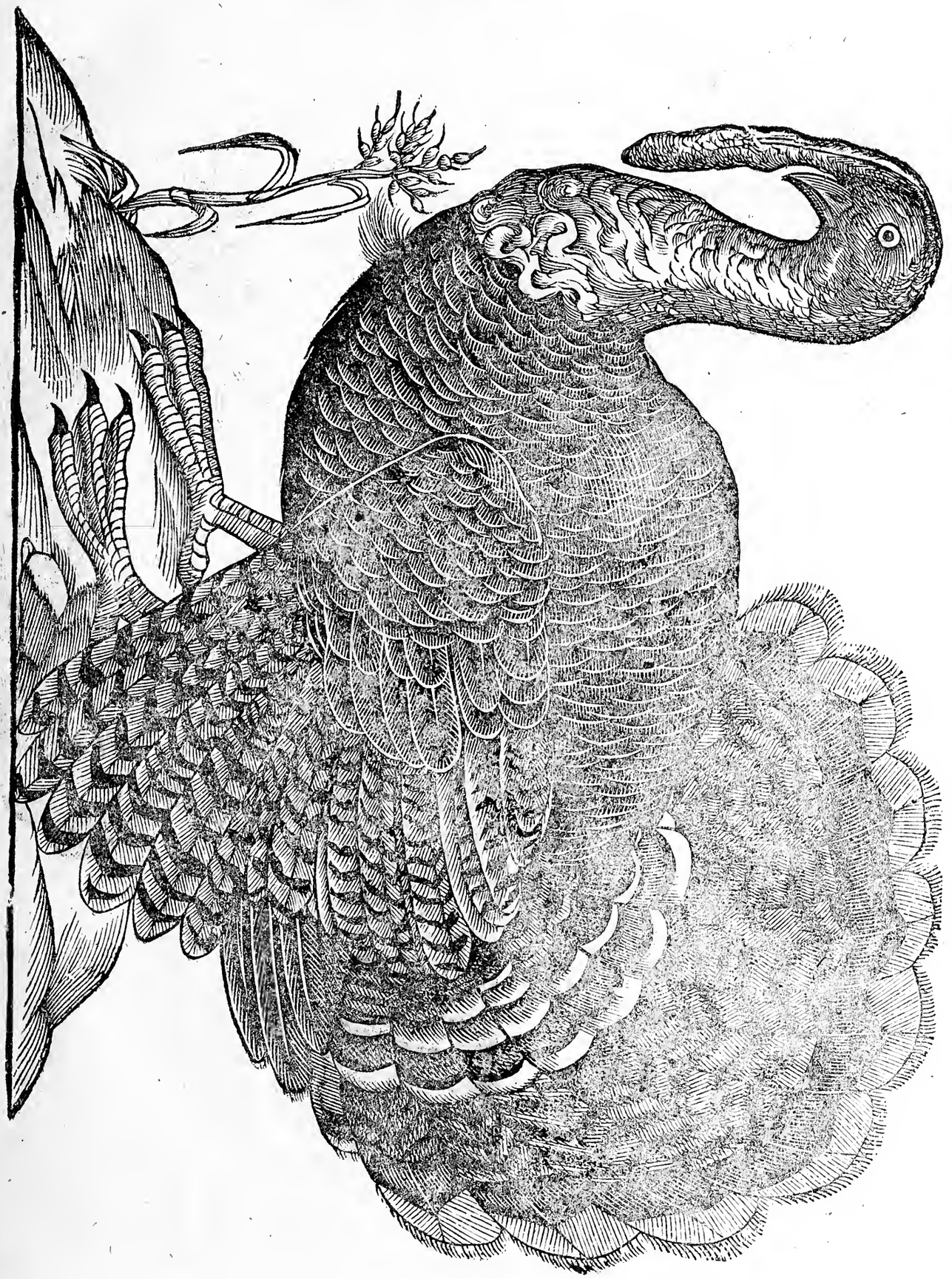

Gallina Indica cum ouo eius, & Melampyro luteo perpuſillo.

FORMA. DESCRIPTIO.

GALLOPAVO cùm apud nullas non Europæ gentes iam passim ita obuius sit factus, & exactè satis à Petro Gyllio sub peregrini Galli nomine descriptus, itaq; allata ab illo descriptione acquiescemus: si quid tamen notatu dignum omiserit, id maioris dilucidationis gratia e nostro addemus. Ille autem ita fermè scribit. Is quem ex nouo orbe delatum vidi, eadem est, qua Pauo, proceritate, quòd ipsum simul cum capite à plumis omnino nudum est: tantùm purpurascente pelle obducitur; & tam valde crassum est, vt pellem, quæ antea laxa & vacua spectabatur, cùm vocem mittit, sic contendat & inflet, vt ad brachij crassitudinem accedat. Eius capitis vertex colore partim albo, partim cæruleo, partim purpureo distinctus crista caret; quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuitatem, tantoperè eminet vt digiti longitudine inferius dependeat, quàm rostrum ipsum, quod quidem ea superintegitur, vt hoc nisi è transuerso videri nequeat. Hanc quidem appendiculam cùm pastum capit, contrahit, vt quæ antea digito longior, quàm rostrum propendebat, modo contracta ad rostri longitudinem non accedat. Huius plumæ tunc Accipitris speciem similitudinemq; gerunt, tum extremæ albæ visuntur. Cruribus est proceriſſimis, eiusdemq; vngues similiter vt nostratium aduncitatem habent & distinctionem. Illius, quem vidi, corpus & rotundum erat, & Pauonis excelsitatem superabat. Oculorum ambitus cæruleo & purpureo colore efflorescebat, & perinde vt Accipitres acri atque acuto videndi sensu vigebat. Cùm quispiam ad Gallinam appropinquat, totis inhorrescit plumis, & gradu superbo exterrere accedentes conatur. Gallina illius alba erat, & Pauonem, cùm is plumas caudæ amisit, referebat. Hæc itaq; Gyllius in quibus binæ eæq; non parui momenti notæ desiderantur: crura scilicet calcaribus carere, & marem à fœmina, cùm iam ad maturam ætatem peruenerint, setacea barba ante gulam distingui, caruncula mq; illam in fœmina admodum exiguam esse. Quod verò pennas Accipitrinis similes esse dicit, id propter multiplices maculas intelligendum est. Adde denique rationem, cur caruncula illa capitis pro arbitrio suo mutet. Cardanus tradit, & ratio ipsa etiam docet, vnà cùm sanguine extendi, quanquam & viderim simul pallentem & extendentem: colligi verò & contrahi, quoniam tenuis est, & laxa: quomodo & scroti cutis quandoq; tota contracta videtur, quandoq; verò multùm extensa.

Collum. Caput. Color. Crura. Oculi. Crura. Scroti cutis.

LOCVS.

GALLOPAVONES loca calidiora amãt, & in frigidioribus Europæ plagis ægrè admodum degunt. Pascuntur vnà cum Gallinis, sed longiùs à domo per agros diuagantur. Quod ad regiones spectat, quas habitasse à veteribus celebrantur, in primis Mneſias referente [a] Plinio Africæ locum in Cratiamne in Oceanum effluente à lacu Meleagride & Penælopas viuere scribit, quod profectò omnino non percipio, nisi fortè Meleagrides Mneſiæ abalijs diuersæ fuerint. Antea enim [b] Plinius disertissimis verbis. *Num dicas Gallinas celebrari in parte Africæ Numidia, nunc etiam in Italia* dixerat. Numidicas autem Gallinas cum Africanis & Meleagridibus easdem esse antè ex Varrone & eodẽ Plinio probauimus. Penelopas verò aquas colore pulchrè noui. Contra [c] Athenæus Aetolos primos Meleagrides habuisse testatur. Aetolia autẽ in Achaia, est Achaia in Peleponneso, Peleponnesus peninsula Græciæ. [d] Diodorus Siculus cum Plinio consentire videtur, vltimam Syriæ partem Meleagrides ferre scribẽs: item [e] Strabo circa Arabiam degere inquiens, qui pariter alicubi in fronte portus magni sic dicti tres insulas esse refert, quarũ vna Meleagrides multas habeat, Clytus verò Mylesius circa templũ Virginis in Olero, inquit, Meleagrides sunt: codex Græcus habet ἀέρῳ Gyllius vertit ad templum æreum: Voloterranus ex Aeliano in Lero Insula. Est autem Leros insula in mari Icario, vel, vt [f] Plinius habet, maris Aegei in ora Cariæ. Ornithologus in Olero legit, quæ, inquit, vrbs Cretæ in alto loco sita (supra Hierapytam [g] Ortelius) à qua Minerua (quam & Virginem vocant per excellentiam) Oleria dicta & festum eius Olerium apud Stephanum. Conijcit autem has aues Mineruæ sacras fuisse, cùm Athenis etiam in Acropoli olim educari solitæ fuerint. Hæc Ornithologus,

a *li.37.c.2.*
b *l.10.c.26*
c *lib.14.*
d *li.3. Ant. cap.12.*
e *l.16. Geo.*
f *l.4.ca.12.*
g *In thes. Geog.*

ſed Acropolis Libiæ vrbs eſt, item Aetholiæ apud Stephanum, & apud Aetholos Meleagrides naſcitur ex Athenæo diximus.

INCVBATIO. EDVCATIO.

Incubatus

COLVMELLA & Varro eandem fərè Numidicarum Gallinarum educationem eſſe volunt, quæ Pauonum, quas cum Gallopauonibus cùm eaſdem eſſe probauerimus, lectorem modò ad peculiare caput de educatione Pauonum remittimus. Sed quamuis non contemnendus ex Gallopauonum nutritione altoribus fructus & emolumentum cedat, ſumptus tamen in educando alendoq; & curæ plurimum requiritur. Incubant verno tempore diebus tricenis, quod cum Pauonibus commune habent, ſed hic mas non incubat. Mirum quod [a] Ioannes Bapt. Porta refert, nempe Pauones cum his auibus coire, & pulcherrimos ita pullos procreare: Cùm ſimul, inquit, domi cicuratæ eſſent Gallopauo fæmina, & Pauo maſculus, nata ſunt oua fœcunda, ex quibus pulli omnium pulcherrimi excluſi ſunt, pennas habentes nitidiſſimo colore fulgentes, qui cum Pauoninus denuò ſe commiſiſſerent, totius ferè Pauoninis fuit partus.

a *li.2.Mag. natur.c.14.*

Pauones cum Gallopauis coire.

VOX.

[a] AELIANVS Meleagrides, vt & Attagenes ſcribit ſuum ipſas nomen voce ſua imitari: quod, vt ingenue fatear, non intelligo: Pollux verò verbum ad Κακκάζειν ad Meleagridũ vocem etiam extendit: quę ſanè vox Gallopauoni quodammodo etiam cõuenit. Eandem Heſychius Atticos ait de Gallinaceorum voce circa partum vſurpare. At Gallopauo vocem quandam ædit crocitationi Gallinaceæ Pauoninæq; non diſſimilem cum fragore nempe per collum longè latèq; vagantem, quaſi inſtar liquoris in dolium infuſi obſtrepentem.

a *l.4. de Anim.c.41.*

Κακκάζειν

DENOMINATA.

MELEAGRIA & μελέαγρα quædã radices dicuntur teſte Suida, qui hæc innominati authoris verba citat: Ῥίζαις αὐτὰς μελεαγρίων καὶ καρδίαις σαλάμων ἐδέζατο. Periti herbæ alicuius ſylueſtris radices eſſe exiſtimant, eaſq; adeo dulces, vt mel ſylueſtre dici meruerint, quales videntur illæ, quas vulgo dulcichinos vocamus, qui in amœniſſimo Veronenſium agro non procul ab vrbe ſponte oriuntur, Traſi ibi vocatæ, & Traſi dolci, & dolzolini. Pena appellat eſculentos cyperos, quòd hæc planta prorſus ſit è cyperi genere, ſiue radices, ſiue reliquam plantam ſpectes, nec differre videtur, niſi radicum ſapore, qui gratus veſcendo eſt, ſapore caſtaneæ, nec minus vtilis. Sunt autem bulboſæ, vt ſcrit [b] Matthiolus, fabarum magnitudine, oblongæ, & cùm exiccantur, rugoſæ. Sunt qui putant ſtirpem iſtam eſſe Theophraſti Cyperum eſculentum, cùm cæterorum radices ſint amaræ, & minimè edules.

Botanici recentiores plantam quandam flore ſpecioſiſſimam, bulboſam, è Tuleparum genere deſcribunt, quam Lobelius Lilionarciſſum purpureum variegatum vocat: alij fritillariam: Dodonæus rectiùs Meleagridem dici poſſe arbitratur, quòd Meleagridis auis plumas non coloris quidem ſpecie, at varietate, ſitu, magnitudineq; macularum referat. Hæc planta à Narciſſis differt, Tulipæ ſimilior, ſed minor. Flos pulcherrimus deorſum vergens è ſenis filiolis componitur, violaceo colore purpuraſcens, quem dilutè admodum purpureæ ac quaſi albicantes, ordine concinno digeſtæ, ac intertextæ maculæ elegantiſſima varietate commendant, & foris quidem. Interiore parte nigricantibus ſparſim diſpoſitis lituris, circa baſim maioribus ac frequentioribus exornantur. Stamina hinc quoq; ſex, & medius piſtillus, colore ſublutea. Caulis tenuis, circa quem quina oblonga, anguſta foliola, eroci, è virore candicantia Radix bulboſa, rotunda, & candida eſt: ſemen albidum, compreſſum, ſiliquis hæmero callidis minoribus. Hæc omnia [c] Iacobus Dalechampius: ſed hic flos Gallinis Chineis, non Gallopauonibus aut Meleagridibus, vt perperam putabat Dodonæus, nomen inde detorquens, ſimilis eſt, licet colore diuerſus.

Mel ſylueſtre. Dulcichini Veronẽ. cũ Traſi.

Cyperus eſculẽtus.

b *In cõmẽt. c.138.lib.2 Dioſc.*

Lilio narciſſus purpureus variegatus. Frittilaria Meleagris herba.

c *l.15.Hiſt. plant.c.7.*

VSVS

VSVS IN SACRIS Ethnicorum.

ISIDI Tithoreæ binæ quotannis nundinæ celabrabantur referente a Pausania vere nempe, & autumno. Tertio verò ante vtrasq; dies, quibus eius penetralia introire fas erat, incolæ Tithoreenses se arcano quodam ritu lustrabant, & eorũ, quæ porrecta fuerant superioribus nundinis, extorũ reliquias in eundem locum semper deportatas defodiebant: atq; iste eis solennis diei ritus erat. Postero verò diei institores tabernas sibi ex arundine & alia fortuita quauis materia erigebant. Tertio postremùm die, qui ad eas nundinas venerant, mancipia & quoduis genus pecudum, vestem etiam, argentum & aurum vendebant, Pomeridianis verò horis ad sacra animum adijciebant, lautioresq;, hoc, est, ditiores, boues & capras; quorum tenuior res familiaris esset, Anseres, & Maleagrides aues Deæ immolabant.

Isidis Tithoreæ nũdinæ.

a *In Phocicis.*

EMBLEMA.

NICOLAI Reusneri de Meleagride emblema cum lemnate HEV CADIT IN QVENQVAM TANTVM SCELVS.

Dum cineres Meleagre tuos ad busta sorores.
Collachrymant: syrias mox abeunt in aues.
Fratris adhuc nomen retinent, plangunt q; gemunt q;
Matris & accusant voce querente nefas.
Mens vbi materna est, vbi sunt pia vota parentum?
Vitam cui dederas est scelus eripere.

b *lib. 2. Emblem 27.*

VSVS IN CIBIS.

CARO Gallopauonum nostrorum in cibo lautissima est, & principum epulis digna, multum, si probè conquocatur, & cõstans alimentum præbens. Eodem modo Gallinæ Numidicæ veteribus in summo honoris culmine habitæ sunt: vnde Plinius eorum alibi gulam carpit, qui victu simplici & præsentibus non contenti, aues vltra Phasidem amnem & è Numidia peterent. Hæ, inquit, a Varro de Meleagridibus loquens, *nouissimæ in triclinium ganearium introierunt è culina propter fastidium hominum.* Idem b Plinius repetit: *Quæ nouissimæ sunt peregrinarum auium in mensas receptæ propter ingratum virus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit.* Sed quod Varro *propter omnium fastidium*, Plinius *propter ingratum virus* nouissimas inter peregrinas aues in cibis receptas dicant, id sanè in Gallopauone locum non habet: Idem enim propè sapor cum Pauonis nostratis carne est, atq; alimenti facultas eadem, neq; minor ad concoquendum contumacia, nisi maceratorum prius ratione aliqua carnis durities corrigatur: quod ferè vitium paulò maioribus auibus commune est, nisi multis, vt hic etiam vsu venit nouitas, & raritas gratiam adderet: atq; hinc c Martialis Capis & Gallinis hoc auium genus prætulit hoc disticho:

Si Lybicæ nobis volucres & Phasidis essent,
Acciperes: at nunc accipe cortis aues.

a *lib. 3. de re rust. c. 9.*
b *l. 10. cap. 26.*
c *In Xenijs.*

d Iuuenalis quoq;, vbi eos insectatur, qui cænas lautiores parant, quàm modus facultatum suarum ferre possit. Gallinas Afras inter pretiosiores delicatioresq; cibos enumerans canit:

Nec frustum caperet æ subducere, nec latus Afra
Nouis auis noster Tyrunculus, ac rudis omni
Tempore, & exiguæ frustis imbutus ofellæ.

d *Saty. 11.*

Et Petronius Arbiter, *tuo*, inquit, *palato clausus Pauo nascitur, Gallina tibi Numidica.* Quapropter denique e Martialis miratus Hannibalem Afrum nunquam eiuscemodi aues edisse, ita canit;

e *In Distichis*

Anſere

Anſere Romano quamuis ſatur Hannibal eſſet,
Ipſe ſuas nunquam Barbarus edit aues.

Vt tenerior fiat.

Vt itaq; carnem hanc, quæ difficulter, vt dixi, ventriculo obtemperat, licet palato hominũ per ſe grata, teneriorem & per conſequens eius eſum ſalubriorem reddamus, tempeſtiuiùs auem iugulabimus, & ad pedes, vt in Pauone communi recitauimus, pendentibus pondera adijciemus, aut tale aliquid aliud excogitabimus, vt ſi è ficu pepẽderint, vel perſtringantur diutius, fricenturuè & vapulent: nam & hæc factura ad diſcutiendam carnis duritiam, & diù pandam fibrarum tenacitatem plurimùm facit. f Apitius pullum Numidicum ſic præparat: *Pullum*, inquit, *curato, elixato, lauato, laſere & pipere aſperſum condito atq; aſſato. Teres piper, cuminum, coriandri ſemen, laſeris radicem, ruta, caryotam & nucleos fuffundes, piper aſperges & inferes.* Gallopauo cùm elixus, tùm verò maximè aſſus noſtro æuo editur.

f *li.6.cap.6.* Pulli Numidici præparatio.

FABVLOSA.

Meleagri fabula.

MELEAGRI, quem Oenei Calidoniæ regis filium fuiſſe, perhibent, hiſtoria legitur apud Euſtathium & alios Grammaticos. Huic fingunt, cùm pro regione frugum primitias Dijs offeret, & Dianæ non meminiſſet, itatam Deam immiſiſſe aprum, qui & terram eius deuaſtaret, & multos homines interficeret: Meleagrum verò & Theſtij filios, virtute quoſcunq; præſtantiſſimos è Græcia conduxiſſe, qui aprum interimerent. Qui cùm conueniſſent, ac ferociſſimam illam beſtiam occidiſſent, tunc Meleagrum carnes eius diſtribuiſſe, caput verò, & pellem ſibi ſoli reſeruaſſe: Deam ira ob cædem ſacri apri aucta loco pœnæ, rixam inter omnes excitaſſe, vt Theſtij filij, & reliqui Curetes pellem peterent, præmij dimidium ad ſe pertinere dicendo, ſed Meleagrum vi eis eam eripuiſſe, Theſtijq; liberos occidiſſe: vnde cùm inter Curetes & Calydonios bellum eſſet exortum, Meleagrum ad id non exijſſe, iratum nempe ob diras, quibus ipſum mater propter fratrum necem deuouerat. Cùm itaq; Curetes iam vrbem eſſent inuaſuri, vxorem Cleopatram ei perſuaſiſſe, vt Calydonios tueretur. Egreſſum ergo aduerſus Curetes Meleagrum, cremata à matre ſua face, quam illi Parcæ dederant, dicentes tamdiu victurum, quàm diu fax illa duraret, in prælio occubuiſſe, maximumq; eius necẽ Calydonijs luctum attuliſſe: Sorores ad ſepulcrum eius continuè eum deplorauiſſe, donec Diana eas virga tactas in aues mutaſſet, & in Lerum Inſulam detuliſſet, impoſito Meleagridum nomine; eaſq; etiamnum certo anni tempore Meleagrum lugere; Duas ſorores, Gorgonem & Deianiram beneficio Bacchi, non transfiguraſſe. Hanc omnem narrationem ex Nicandro a Antoninus Liberalis. Eandem fabulam leges apud b Ouidium, qui primum Atalantam Schænei filiam aprum conſodiſſe & formam & pulchritudinem eius miratum Meleagrum apri interfecti exuuias conceſſiſſe fabulatur; reliqua verò cum ſuperioribus ferè conueniunt;

Dianæ ira ob interfectum ſacrũ aprũ.

Meleagri mors.

Meleagri ſorores in aues.

a *lib. 3. de mutationibus.*

b *l.8. Metamor.*

Quas poſtquam Oeneiæ tandem Latonia clade
Exſatiata domus, præter Gorgenq; nurumq;
Nobilis Alemena: natis in corpore pennis
Alleuat, & longas per brachia porrigit alas,
Corneaq; ora facit, verſaſq; per aera mittit.

Fingebant autem etiam lachrymas eiuſmodi auium in ſuccinum conuerti, de quo c Plinius loquens *Alios*, inquit, *putare in Numidia gigni, Super omnes eſt Sophocles Tragicus poeta, quod equidem miror, tanta grauitate cotharus, & præterea vitæ fama, aliàs principe loco genitus Athenis, rebus geſtis, exercitu ducto. Hic vltra Indiam fieri dixit è lachrymis Meleagridum deflentium auium Meleagrum. Quod & credidiſſe eum, vel ſperaſſe alijs perſuaderi poſſe, quis non miretur? quamuè pueritiam tam imperitam poſſe reperiri, quæ auium ploratus annuos credat, lachrymaſue tam grandes, aueſq; è Græcia, vbi Meleager perijt, ploratum iſſe ad Indos? Quid ergo? non multa æquè fabuloſa produnt poeta? Sed hoc ea in re, quæ quotidiè inuehatur, atq; abundet, & hoc mendacium coarguat, ſerò quemquam dixiſſe, ſumma hominum contemptio eſt, & intoleranda mendaciorum impuritas.*

Lachrymæ in ſuccinum.

c *l.37.ca.2.*

d Natalis Comes ignarus, vt apparet, alias eſſe Penelopes aues, alias Meleagrides, de Penelope Icarij & Peribeæ Naidis filia. Vlyſſis vxore, quæ prius Arnæa vocabatur, hiſtoriam hanc neſcio ex quo auctore recitat. Fama eſt Icarium, inquit, quo tempore geſtaret in vtero Peribæa, iuiſſe ad oraculum propter quædam viſa ſibi in ſomnijs, vt ſciſcitaretur, quid vxor eſſet paritura, & reſponſum retuliſſe huiuſmodi.

d *lib.8. Mytholo. c. 24.* De Penelope hiſtoria.

Icarij ſomnium.

Aiχος

Αἶχος ἔχει Περίβοια, κλέος τ' ἐν γάστρι φυλάσσει.
Fœmineum Peribœa decus, Peribœa pudorem
Fert vtero.

Illud cùm audiuisset Icarius, neq; rectè Dei dictum percepisset, ratus aliquam insignem infamiam in suam familiam ex illa, quæ nasceretur, redundaturã, continuò natam Arnæam in quadam pelui expositam in mare deiecit, fortunæq; ipsius puellæ totum negotium commisit. Hanc puellam Arnæam vocarunt, quòd eam nollent educare, cùm ἀρνᾶσθαι refutare & abnuere significet. Cæterùm peluis, vbi diutius miram quandam maris & ventorum tranquillitatem nacta fuisset, neq; recessisset ab eo loco, vbi primùm deposita fuerat, nisi quantum naturalis marinarum aquarum refluxus illam sensim detulisset, dicuntur aues quædam ad eius vagitum aduolasse, quas Meleagridas vocant. Has aues arculam ad litus appulisse memorant, cùm parum distaret à littore, ac infantem per nonnullos dies educauisse. Illud miraculum ab incolis eius loci deprehensum, ac Icario narratum, ita misericordia puellæ eius animum commouit, adhortante & impellente præcipuè Peribœa, vt ad mare ipse profectus inuentam peluim cum auibus nutricibus domum detulerit. Illæ igitur aues cùm Penelopes per illud tempus Græcis dicerentur, nam Penelope est Gallinarum genus, quas nunc Indicas vocant, mox deposito priore Arneæ nomine filiam Penelopen vocauit. &c. Hæc itaq; ille: at mihi Penelope Anatum genus est, Gallinarum minimè. Quomodo enim Gallinæ arculam è mari ad littora perducant, natare non tantùm ignaræ, sed ad id præstandum etiam omnino ineptæ?

Icarius Arnæam filiã fortunæ maris cõmittit.

Aues Arnæam pelui impositam è mari ad littora perducunt.

Penelopẽ quæ auis.

DE PHASIANO. Cap. V.

SI à pennarum pulchritudine & carnis præstãtia institutum nobis ordinem metiamur, equidem non minor, aut fortassis etiam maior colorum varietas ac elegantia in pennis Phasiani, nec minor etiam caudæ ornamentum in hoc, quam in Pauonibus conspicitur: vnde sapiẽtissimus olim Solon ab opulẽtissimo & in regali solio diademate purpura, auroq; superbiente Cræso interrogatus, nunquid vnquã speciosius quicquã spectasset, fertur respondisse, Phasianos & Pauones venustiores sibi videri, quoniam naturali ornamento decorati, non ascititio fuco spectabiles essent. Cùm verò eximiam cùm totius corporis, tùm maximè caudæ speciem ac formam hominibus ostentare, & tanquam in rotæ modum versare ac circumagere ignorent, quinimo turpissimo animi vitio nempe stoliditate laborent, quantumuis propter carnis etiam bonitatem præferendos, Pauonibus Iunoni consecratis alitibus postposuimus.

Solonis in Cresum scomma.

ÆQVIVOCA.

PHASIANI populi sunt teste Hesychio in Ponto ad Phasidem amnem, à quo pariter hæ aues, de quibus in præsentiarum agendum est, nomen obtinuerunt. Regio horum populorum teste diuino a Hippocrate, palustris est, calida, aquosa & densa, imbresq; in eam decidunt omnibus temporibus & magni & impetuosi. Ipsi verò vitam agunt in paludibus, domosq; ligneas & ex arundinibus in ipsis aquis habent extructas, neq; multum in sode prodeũt, vt adeant vel emporia vel vrbes: verùm nauiculis ex vno ligno fabrefactis permeant sursum ac deorsum. Habet enim fossas ac ductus aquarum plurimos. Bibunt autem aquas calidas stagnantes, quæ & à sole sunt putrefactæ, & ab imbriũ casu auctæ. Ipseq; fluuius Phasis omnium fluuiorum stagnantissimus est, & quietissimo cursu profluat. Fructus autem, qui illic nascuntur, omnes insalubres, cuirati, imperfectiq; præ multitudine aquarum, neq; vnquam matureſcunt. Hæc itaque Hippocrates. Regio verò, quam Phasis illabitur, Colchis appellatur, non longè, vt b Strabo scripsit, à Macrocephalis distans. Habet à Septentrione Sarmatia in Asia, ab occasu Pontum Euxinum, à meridie maiorem Armeniam. Flumen, quod centum & viginti pontes habuit, ortum ducit est Iberia, &

Phasiani populi, & eorũ regio a *l. de aere, locis & aq.*

Phasis fluuius.

Colchis regio. b *l. 2. Geogr.*

Glaucum

Phaſis vrbs.

Glaucum atq; Hippum è vicinis montibus cadentes in ſe recipit. Adiacet ipſi vrbs eiuſdem nominis, Colchorum emporium; quod ex alia parte amne cingitur, ex alia lacu, ex alia mari. Ab eiuſdem fluminis ſiniſtra manu Phaſianæ Deæ ſimulacrum conſpicitur, vt memorat [e] Arrianus; eſt autem eadem cum Rhea Dea, vt ex habitu, inquit, agnoſcitur. Habet enim cymbalum in manu, & à latere leones, & eodem modo ſedet, quo Rhea in templo Athenis. Apud Ariſtophanem φασιανές quidam teſte Varino aues, alij equos interpretantur habentes inſigne (χαράγμα) Phaſiani (in femore, vt Suidas habet, inuſtum) vel à ſuprà nominato à nobis flumine Scythiæ, vbi egregij equi naſcuntur. Tetraones quibuſdam etiam Phaſiani dicuntur, ſicuti apud [d] Athenæum Ptolomæus refert: & alibi ab Epinæto idem [e] Athenæus Tatyras dici ait, & à Ptolomæo Euergete τέτραρυς, ſed eiſdem locis Tetraones fortè legendum, quemadmodum doctiſſimus Ornithologus conijcit. Vt verò veteribus Tetraones dicebantur, ita pariter noſtri Tetraones, præſertim minores (Nam Vrogallum Germanorum, Tetraonem maiorem, ſiue ſimpliciter Plinij Tetraonem eſſe ſubinde ſuo loco demonſtrabimus) à quibuſdam vulgò Phaſiani montani, & Italicè ab alpium accolis Faſanelle vocantur. Iulius Scaliger eiuſmodi Tetraones à Pyrenæis Pauones agreſtes, Taurinis Phaſianos ſylueſtres, & Gallis denique Phaſianos quidem appellari tradit, ſed addita cognominatione à vocis grauitate, Bruãt, vti etiã [g] alibi hiſce verſibus atteſtatur.

[a] In Epiſt. ad Adrianum Imp.
[b] lib. 14.
[c] lib. 2.
[f] Exer. 230.
[g] In Ate.

Phaſianæ Deæ ſimulacrum.
Phaſiani equi.
Tetrao Plinij.
Phaſiani montani.
Faſanelle.
Phaſianus bruant.

Et phaſianæ lucidæ notæ: namq;
Verſicolor vltra terminos trahit caudam.
Aſt ater alter vropygio curto
Seguſianis montibus frequens præda.
Transferre prudens pedibus oua deprenſa
Haud Phaſianus iure dicitur vulgo.
Quare Bruantis Francus addidit nomen,
Eſt Tetrao, ſed nominatus antiquis.

Faſiana Pannoniæ vel Norici oppidum, vt ex libro Notitiarum citat Abrahamus Ortelius Antuerpenſis.

SYNONYMA.

Phaſianus vox eſt Hebraica.

PHASIANVS, vtpote auis peregrina in pleriſq; linguis nomen vnum obtinuit. Cùm verò Hæbreorum lingua omnium antiquiſſima merito iure habeatur, vt variis rationibus, ac argumentis in libro, quem aliquando conſcripſi de linguarum diuerſitatibus probo, itaq; eiuſcemodi vocem ab illis ad alias nationes dimanaſſe facilè mihi perſuadeo. Et quamuis ſanctiſſima D. Hieronymi translatio Phaſianos nuſquã nominet, ex variis tamen ſimilitudine ſacra biblia eorum meminiſſe apparet. [a] Vbi enim bis Coturnicem traduxit D. Hieronymus, textus Hebraicus habet Phaſionin, cuius ſingularis eſt Phaſion. Licet cõtrà alij etiam omnes Grãmatici Phaſianos à Phaſi vel Phaſide amne apud Colchos (quem à Phaſide Colchi patre dictum Euſtathius tradit) quòd illic abundet, vel quòd ab Argonautis inde primum in Græciam aduecti ſint, dictos velint; iuxta illud vulgatum [b] Martialis.

Phaſiani etymum.
[a] Num. 11. & Pſ. 105.
[b] In Xen.

Argo à primùm ſum traſportata carinà,
Antè mihi notum nil niſi Phaſis erat.

Et [c] rurſus de villa Fauſtini:

[c] l. 3. Epi.

Et impiorum Phaſiana Colchorum.

Piſcon. Schelau.

Porrò in lexico trilingui Piſcon pro Phaſiano etiam legitur, & pro Schelau aliqui etiam Phaſianum interpretatur; alij Coturnicem, quod Ornithologus magis probat. Syluaticus Adrungi, Adritigi, Atedemin, barbaras voces Phaſianum transfert, vti etiam pro Altedarugi Bellunenſis: quæ poſtrema vox, ſi articulum aldemas ad Tetarton, vel Tetraonem nonnihil accedit. Apud Auicennam alibi Alderariz legitur, quo loco idẽ Bellunenſis habet Aliedarigi, vti ẽt alibi pro Atederaz; & rurſus alibi pro Atadrogi, Altedarugi. Alteiugi vel Alteiugi eodẽ teſte, alijs Perdix eſt, alijs Phaſianus; alijs vt Ebenbitar, auis in omnibus Coturnici ſimilis, niſi quòd ſuper alis quaſdã pẽnas nigras & albas habeat. Syluaticus etiam Altamegi, vel Altahiegi, Tueiugiq; Phaſianum traducit; alibi etiam Alcubi, inquit, ſecundũ quoſdam Perdix, ſecundũ alios eſt Phaſianus. Ego ea voce Alteiugi, & ſimilibus ſolùm Perdicem accipio, & non Cubi, ſed Cubeth pro eadem ſcribi ſuo pòſt loco dicam.

Synonyma Arabica.

Albertus

Albertus, vbi apud d Aristotelem Græcè κόρυδος, id est, Alauda, legitur: habet Forador, quem nos, inquit, Phasianum dicimus. Alibi quoq; Foraydec, Phasianum transfert. Verùm omnis eiusmodi barbaris vocibus, ad notiores accedamus. e Aristoteles, & Speusippus apud Athenæum, & alij fere φασιανὸς absolute appellant. Alicubi, vt f ibidem Pamphilus scribit τετύρας (sic & Hesychius & g Varinus habent) & alibi τάτυρος appellatur, vt Ptolemæus Euergetes ait: ac eiusmodi nomina, vt dixi, Tetraoni potiùs competunt. Ab Aristophane φασιανικὸς ὄρνις appellatur, & ὄρνις φασιανὸς, & Pollux ὄρνιθες φασιανικὸς dixit. Latini pleriq; Phasianum vocant, h Plinius & i Martialis etiam in fœminino Phasianam. Lampridius scribit per F à principio Galenus in Theriacæ ratione Gallum syluestrem nominat; quem locum interpretatus Auicenna eo nomine teste l Cœlio Phasianum matem intelligendum cupit. Quare vbi apud Suidam & Varinum legitur φασιανοι ἀλεκτρύονες, καὶ ὄρνες τινες. doctissimus Ornithologus legendum censet, φασιανοι ἀλεκτρύονες, ὄρν ες τινες. id est Phasiani Galli, aues quædam. Licebit enim, inquit, Phasianum Gallum nominare, & fœminam Phasianam Gallinam. Albertus Phasianum etiam Gallum syluestrem alibi nominauit. Phasidem alitem m Statius, Phasiacam n Titus Vespasianus Strozza, Scythicam volucrem o Iuuenalis, Phasidem p Martialis periphrasticè pro Phasiano dixerunt. Itys deniq; pro hac quoq; aue ponitur, vt quidam recentior scribit, quoniam eius nominis puer, ficuti in fabulis narraturi sumus in Phasianum immutatus fingatur. Ἴτυξ Varino auis nomen est quærendum nunquid Itys potiùs legendum sit, vt Phasianus auis intelligatur Italicè dicitur Fasan, Fasano, & Fagiano. Hispanicè Faisan: Gallicè vng Faisant. Germanicè Fasan: vel, vt alij scribunt, Pasian: apud Flandros, Fasant. Batauis priuatim Fasaen: Anglis à Fesan, vel Fesant: Illyricè Baziant; Polonis Basant: Turcis Surglùn.

d 6. *Hist.* c. 16. Forador. Foraydec.
e 5. *Hist.* 31. & 6 *cap.* 2.
f *lib.* 9. *De ipsis.* Tetura. Taturos.
g *In Auibus.*
h *lib.* 10. *c.* 38.
i *li.* 3. *Epig.* Gallus syluestris quę auis Galeno.
l *lib.* 16. *Ant. lect. c.* 13.
m *lib.* 4. *Sil.*
n *lib.* 2. *Erot.*
o *Sat.* 5.
p *lib.* 16. Itys. Ἴτυξ.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

PHASIANVM auem pulueratricem esse colligitur ex communi præceptore a Aristotele, qui interire illum scribit, nisi se pulueret, propter pediculos. Alibi etiã apertissimis verbis pulueratricẽ esse tradit; & b Theophrastus Eresius apud c Athenæum inter huiusmodi aues eum enumerat, inquiens *Auium illa, quæ breuis volatus sunt, vt Gallus, Perdix, Phasianus, mox ab ouis exclusæ, & ingredi possunt, & plumis vestiuntur.* A reliquo volucrum genere facillimè dignoscitur, vt ex subnectenda descriptione patebit. Veruntamen non vbiq; terrarum eandem seruant magnitudinem. Etenim Paulus Venetus, alijq; qui de nauigationibus in nouum orbem commentarios ediderunt, in regionibus Ergimul & Cerguth magno Cham stipendiarijs maximos Phasianos reperiri asserunt caudà tantæ prolixitatis, vt decem & octo palmos excedant. d Bellonius duplex Phasianorum, quemadmodum Perdicum genus dari asserit, vtrumq; apice præditum, at vnum duntaxat depingit.

a 5. *Hist.* c. 31.
b 9. *Hist.* c. 49.
c *lib.* 9. Phasianus vbi variet. Phasiani lõgissima. Cauda.
d *lib.* 5. *de Auib. cap.* 12.

FORMA. DESCRIPTIO.

CORPORIS pulchritudine Phasianus mas nulli volucrum, imo ne Pauoni, quem vt omnium pulcherrimum celebraui, cedit; de qua pulchritudine loquẽs Gybertus Longolius, Phasianis, inquit, nunquam quicquam speciosius contemplatus sum. Valeant pictores omnes. Ipse Apelles, si rediuiuus foret varietatem & splendorem pennarum plumarumq; imitari non posset. Et reuera non depictu difficilis tantummodò est Phasianus, sed descriptu etiam. Ex veteribus nemo est, qui in eo elaborarit; ex nuperis verò Albertus, igneis, inquit, & rubentibus pennis, & interdum viridibus in capite decoratur. Author verò de rerum natura paulò accuratius; Phasianus, inquit, est Gallus syluestris, auis perpulchra pennis coruscis instar ignis. Cæruleus interdum, ac viridis (fortè cæruleis interdum ac viridibus) rubeisq; pennis interscribitur nitor. Hæc ille. Verùm ego Regio Lepidi missum à Dom. Io. Baptista Pagano Hannibalis alumni mei patre Phasianum matem ita descripsi. Ponderatus libras pendebat tres duodecim vnciarum, & à rostri extremitate ad caudæ finem quatuor, & amplius palmos longus erat. Rostrum coloris ferè cornei, crassiusculum, pollicis transuersi longitudine, eleuatum, & in extremo recuruum, & acutum, membranam habet carnosam, tuberosamq;, quà capitis suprà coniungi-

Pondus. Lõgitudo. Rostrum.

tur

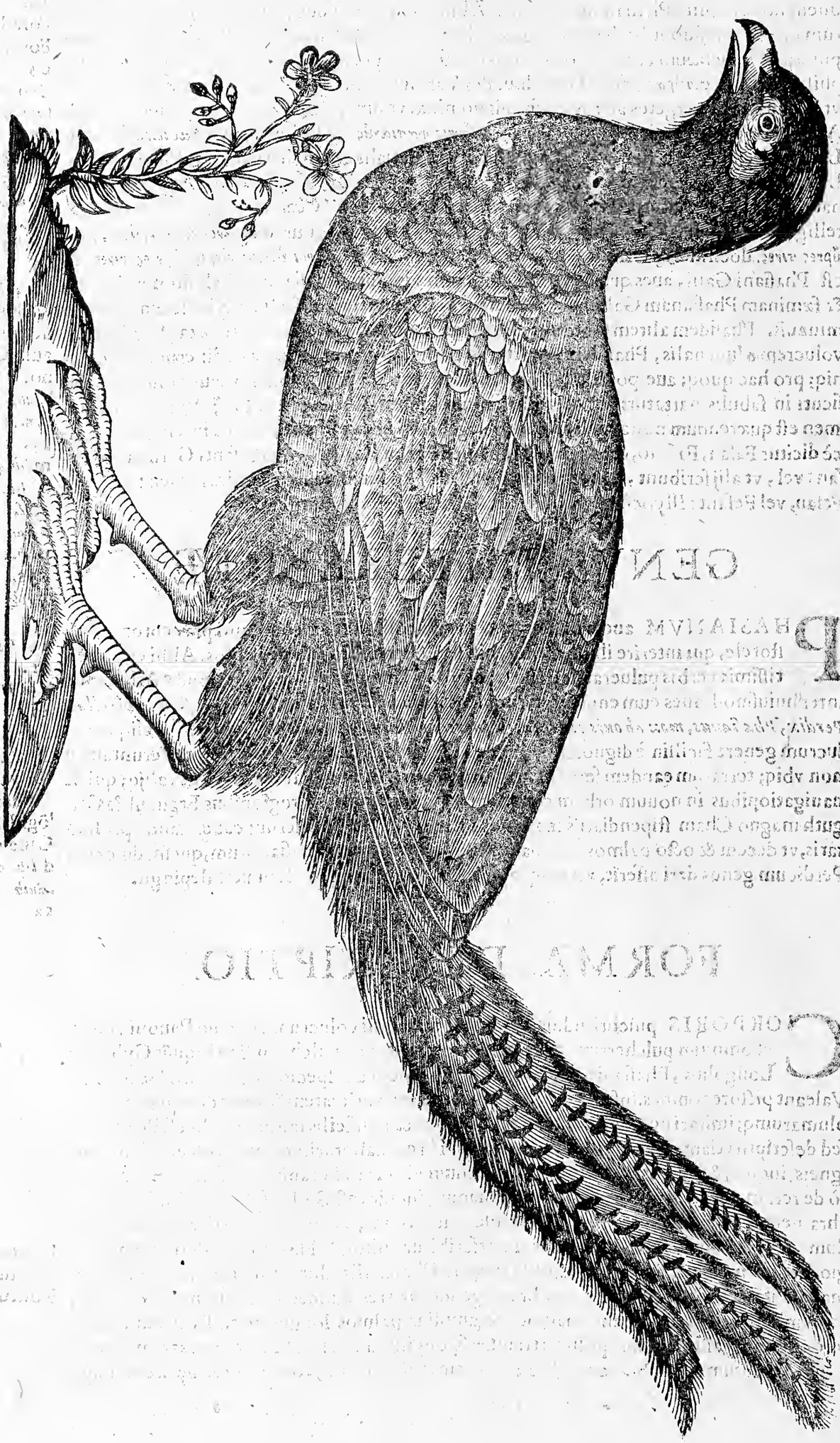

Phasianus fæmina cum fœno græco.

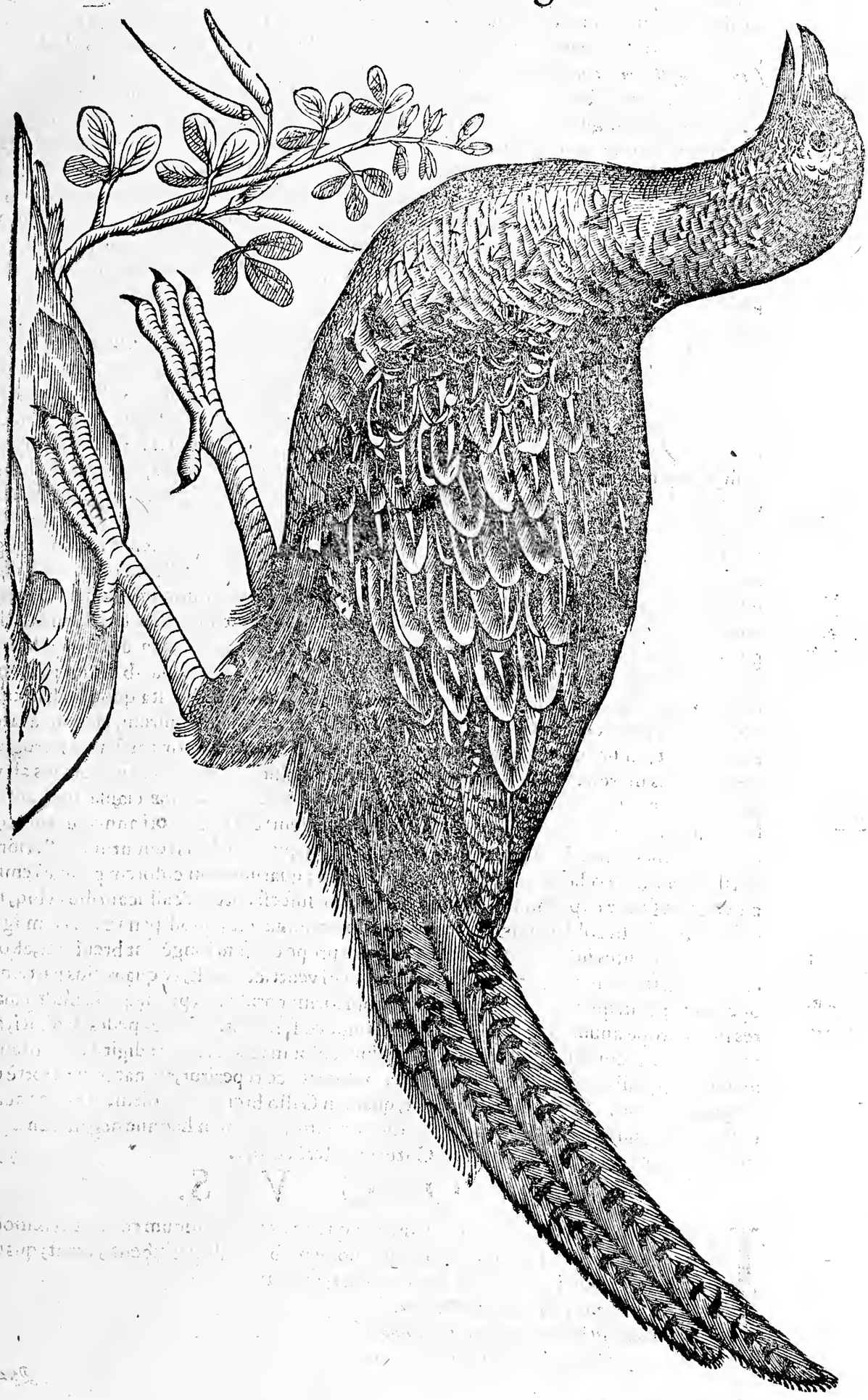

Caput. tur, ſub qua nares velut occultantur. Inferius roſtrum ſuperiori breuius eſt. Caput ſuprà in vertice elegãti colore cinereo ferè micat: ad latera, nempe ſupra coccineam illam maculam de qua poſt, & prope roſtrum viridi, & admodum vel in ſole, vel in vmbra varij, qui pariter elegantiſſimus color totum collum ſuperius occupat. Habet prætereà ad vtraq; capitis parte èregione aurium pennas eleuatas: quas Plinius cornicula vocauit, vbi ait; *Phaſiana in capite cornicula ſunt.* Sub ijs caruncula apparet, quæ muſculus eſt, cornicula illa mouens. Aures habet admodum latas, profundaſq;, & rotundas. Has, vbi libet, adnatis in inferiori earum angulo pennis cæteris longioribus ceu tegmine quoſdam aperit, operitq;: atq; hoc meo iudicio dixiſſe voluit Plinius his verbis: *Phaſianæ in Colchis geminas ex plumis aures ſubmittunt eriguntq;.* Inter aues & roſtrum, ſcilicet ad latera color eſt coccineo elegantiſſimo, nigris punctulis variegato. Oculi ferè in medio illius coloris conſiſtunt, eos tamen macula ſubiacet viridis, vt in collo ſuperiori, ipſi verò ferè cærulei, admodum profundi. Colli pennæ infrà prope pectus, & pectoris etiam prope collum tribus coloribus variant, fuſco nempè prope radices, dein aureo & viridi, ſed viridis, niſi complicatis ſimul pennis nõ conſpicitur, nam ſi vnicã pennam à corpore ablatam examines, niger iã apparet: adeo eiuſmodi color in hac alite variat: aureus etiã, ſi pẽnas inuertas, ſplendorem lucemq; amittit. Eiuſmodi autem pennæ, quò dorſo ſunt viciniores, eò maiores exiſtunt, ſicut in ipſo quoq; dorſo eſt conſpicere, vbi pariter plumæ prope radices ſuas fuſcæ ſunt, & aureus, quẽ diximus, color, ſed minus micans apparet, & in extremitatibus caſtaneus obſcurus, qui pariter medium locum in ijs obtinet, & ad ſolem verſus viridem ſplendorem edit. Hunc alba macula ouali percurrit, & inſinem etiam decorem aui conciliat. Calami harum, & colli pennarum aurei ſunt, & complicatis ſimul pennis, velut lineas aureas per collum, & tergus (nam in collo inferiori, & in pectore non videntur) percurrentes oſtendunt.

Cornicula

Aures.

Oculi.

Collum.

Dorſum. Quæ ſubſequuntur tergoris pennæ colore, magnitudine, figuraq; à iam dictis differunt. Sunt enim totæ ferrè ferrugineæ ad ruffum vergentes, alba illa macula carent, longiores ſunt, & velut in exigua filamenta deſinunt: hoc tamen cum prædictis commune habent, quòd ad lucem in medio ſui viridem illum colorem edere videantur, cùm alioqui nõ ſit, prętera quòd caules earum ad aureum accedant, totæq; in radicibus fuſcæ ſint. Cauda, ſi longiores pennarum, medium occupantes metiaris, duos dodrantes eum duobus palmis explet, eſt autem eius figura ferè organi pneumatici, nam vt in eo cannæ ab vtraq; parte paulatim magnitudine aſcendunt, & maiores medium locum occupant, ita quoq; in hac cauda euenit, nam binas, quas dixi, illas longiſſimas ſedecim aliæ, octo nimirum, vtrimq; à lateribus cingunt, omnes diuerſæ magnitudinis; ſunt autem coloris cineritij ad latera ferruginei, prope caules nigreſcentibus maculis inuicem in longiſſimis oppoſitis, in minoribus ab vno latere tantummodò, aut minus ſaltem apparentibus decoratæ. Alæ clauſæ dodrantem longæ ſunt, expanſæ duos dodrantes latæ. Harum pennæ, vbi corpori annectuntur, coloribus eiſdem, quibus dorſi principium, variegantur; quæ vero has ſequuntur, poſteriora dorſi imitantur; coſtæ tamen, vt in Perdice cinerea; quarum item colorem pennæ remiges ad vnguem fermè exprimunt, ex cinereo nimirum fuſceſcentes, & albicantibus vbiq; maculis diſtinctæ. In colli pennis hoc in primis aduertendum eſt, quod pennæ eius tam igneo colore coruſcantes infrà prope pectus, quã ſupra prope dorſum longè ſint breuiores, alioqui ex æquo cætera reſpondent. Pectus venterq;, vbi ventriculus eſt, & quam eius partem alæ operiunt, ijſdem quibus collũ coloribus, ſed obſcuriùs coruſcant, pennęq; hic multò maiores ſunt, prope anum, & in femoribus ex ferrugineo fuſceſcit. Tibiæ, pedes & digiti, atq; vngues coloris cornei, digiti tamen, & vnguium color magis fuſceſcit; digitis membrana maiuſcula, qualis quòd ſciam, in nulla alia pulueratrice reperitur, ad natandum fortè non inepta, intexitur. Tibiæ calcaria habent, quàm in Gallo breuiora quidem, attamen acuta, coloris nigri, quæ tamen Albertus, & author de natura rerum in hac aue negauerunt. Fæmina mare, per omnia deformior eſt Coturnicis ferè colore.

Caudа.

Alæ.

Pectus.
Venter.
Tibiæ.
Pedes.

LOCVS.

PHASIANVS loca plerunq; paludoſa quærit, & ab hominum conſortio remota; qualia prope Phaſidem amnem, à quo nomen obtinuiſſe perhibent, erant; quapropter fortè horridum eum Statius vocabat, dum ait.

Inter quæ ſubito cadunt volatu.
Immenſæ volucrum per aſtra nubes
Quas Nilus ſacer, horridusq; Phaſis,

Quas

Quas vdo Numidæ legunt sub Austro.

Ab hoc eod ẽ amne eidẽ a Statio Phasidis ales, alijsq; poetis vocatur, vt Martiali hoc versu. a *lib. 4. Ep.*

Si libycæ nobis volucres & Phasides essent.

Et alibi:

Et impiorum Phasiana Colchorum.

Titus Vespasianus Strozza inde etiam Phasiacam auem dixit:

Non magni corporis ingens
Phasiacis robur profuit alitibus.

Apud b Textorem istæc leguntur epitheta omnia à loco eodem accepta: Phasianus Scyticus, Phasiacus, & Phasius: at dicendum potiùs Phasiaca aut Phasia aut Phasis auis quanquam c Tito Vespasiano Strozzæ Phasis auis longè alia volucris esse videatur, vtpote cui sermonem humanum attribuit: Scyticus verò epitheton est. Athenæus olim hasce volucres ex Media, quasi ibi copiosiores aut meliores essent, accersiri solitas tradit, & d Aelianus in Indiæ hortis vnà cum Pauonibus mãsuetas olim enutritas esse. In Curiana regione, vt refert Petrus Martyr, Phasiani tam numerosè capiuntur, vt duabus aciculis singulos Christianis eò venientibus vendant. Stumpfius in montibus Helueticis quàm plurimos ali scribit. Ornithologo verò Heluetio nullos ibi vnquam obseruare licuit: quamuis etiam plurima loca montana sese penetrasse profiteatur. Neq; ego etiam Stumpfico hac in parte facilè credidẽrim, quia paludosa, vt dixi, plerumq; quærunt, & in nostris paludibus quandoq; capi intelligo. Fridericum Saxoniæ Ducem Phasianos memorant circiter ducentos per Saxoniam emissos capi vetuisse; itaq; etiamnum illic feliciter agere augeriq;. Olaus magnus non solùm Phasianos siue Gallos syluestres in quibusdam Scandinauiæ locis reperiri scribit, sed, quod mirum est, absq; cibo sub niue latitare: Albertus alibi contextum Aristotelis interpretans, apud quem tamen nihil tale legitur à principio hyemis solum inter aues Phasianum loca mutare, & modò ad hanc, modò ad illam syluam transcurrere, sed id non facere apud suos scribit: sed ibi per syluas distantias vagari, & aliquando in hortis, illis & vrbibus requiescere, & sæpius Coloniæ in horto suo inter saluiam & rutam latitantem lassum nimirum ex volatu obseruasse.

b *In Epith.*

c *lib. 4. Eroticon.*

d *lib. 13. de Animal. c. 18.*

e *lib. 8. dec. 1. rer. Ind.*

Fridericus Saxon. dux

COITVS. PARTVS.

OBSCVRVS quidam Aristotelem citãs Phasianos author est tempore libidinis tantùm gregatim degere, aliàs solos. Libidinem verò exercent, vt a Palladius testatur, mẽse Martio vel Aprili, aitq; minus, quàm aliàs huius generis aues, salaces esse, ideoq; duabus fœmellis vnum marem sufficere: viginti autem ferè ouis pariendi ordinem concludi. Quod ad incubationem spectat, iubet, vt oua Gallinis potius incubanda committantur, & quindecim Phasianina oua vna matrix cooperiat; cætera sui generis. Monet item, vt in supponendo eadem de luna & diebus, quæ ab ipso in alijs, à nobis in Pauone dicta sunt, obseruentur: semel tantùm in anno fœtificare, & trigesimo die maturos pullos in lucem emittere: quo loco Ornithologus fortè vigesimo legendum conijcit: sed an rectè equidem iudicare non possum, qui nunquam has aues alui: scio tamen Florentinum istæc oua non aliter quam Gallinarũ ad vigesimam primam diem excludi scribere. De ouis harum volucrum loquens, b Aristoteles punctis ea distingui ait, vt Gaza transtulit: & vt Græcus contextus habet: sed c Plinius, si modò ita vertit, vt in codicibus nostris legitur, nempe: *Quorum alia punctis distincta sunt, vt Meleagridum: alia rubri coloris, vt Phasiani, Cenchridis:* Aristotelem inuertit: Quare si placet, locũ ita restitue: Oua quædam punctis distincta sunt, vt Meleagridum & Phasianorum: rubrum Tinnunculi est: nam & de hoc ita Aristoteles scribit. Atq; hoc velut parergon interiectum esto. Antequam vero iam exclusos pullos educandi rationem docere egrediar, dicam prius ex d Gyberto Longolio, quomodo ex Phasiano mare & Gallinis Gallinaceis simul coeuntibus Phasiani procreentur. Super qua re ille cũ interlocutore Pamphilo hunc in modum disputat. LONG. Noui quosdam, qui singulari artificio ingentem apud nostrates ex educatione & seminio Phasianorum quæstum faciebant, quorum sanè ædes rectiùs officinam, quàm viuarium Phasianorum quispiam appellauerit. PAM. quæso rationem istam explices. LONG. Phasianum marem, qua poterat diligentia, curabat quidam in domuncula decem pedibus longa lataq; viminibus & luto vndiq; bene ab aere tuta, in ea feneſtellæ omnes in meridiem spectantes, de summo tecto copiosè satis

a *lib. 1. de re rust. c. 29.*

Quot diebus incubent.

b *lib. 6. Hist. cap. 2.*

c *lib. 10. ca. 52.*

Plinius correctus.

d *In Dialogo de aucb.*

Officina Phasianorum.

lumen adminiſtrabant, in medio crates viminеæ domunculam diuidebant. Interuallum cratium tantum erat opertum, quantum ſatis fuit auis capiti colloq; tranſmittendo. In altero maceriæ latere Phaſianus ſolus regnabat. PAM. Quid verò altera pars, carebatnè habitatore? LON. Audies. Sub initium veris, villicanas aliquot Gallinas ſibi comparabat: ſed fœcunditatis cognitæ, plumiſq; varijs, vt propemodum fœminam Phaſianum mentiri poſſent. Has aliquot diebus communi pabulo alebat, verùm ita obiecto cibo, vt Phaſianus in Gallinarum conuiuio, traiecto per craticulam collo, lucraretur. PAM. Qua de cauſa obſecro non admittebatur? LON. Principio hac ratione conſueſcere cum Gallinis diſcunt, deinde moleſti eſſe nequeunt, cùm veluti carcere ab iniuria inferenda prohibeantur. Alioqui ita ferociunt capti, vt ne Pauoni quidem parcant; quin mox ore dilacerent. At vbi iam aliquot dies conſuetudine Gallinarum mitior factus eſt, vna, quam cognouit illi inter reliquas magis familiarem, intromittitur, plabulumq; copioſius ſuggeritur. PAM. Quid de reliquis fiet? LONG. Plerunq; primam iugulare ſolet: ne Gallinarius itaq; cuſtos omni ſpe ſua decolletur, reliquas in ſubſidium alit. PAM. Quid ſi res ad triarios redat: ſolaq; vna ſupereſt ſpes gregis? LON. Tum latrone comprehenſo, candente ferro roſtrum illius tangunt, & vino chymico nates illius lauant. PAM. O Apicianam diligentiam. LON. vbi cognouerint Gallinas ab illo plenas factas, diuortium ſtatim procuratur, admittiturq; noua pellex; quam cupiunt vxoris more ab illo tractari. Vxorem autem ad ouorum partionem alunt. Oua autem, quotquot poſuit, incubantibus alijs ſupponuntur. PAM. Ea fortè ab Gallinaceis reliquis nihil diſtat. LONG. Imo punctis nigris vndiq; ſunt maculata, & longè maiora, ſpecioſioraq;. Vbi autem poſt animationem excluſa ſunt, à Gallina ſeorſim educantur: maximè polenta illius frumenti, quod vulgò non ineptè fagotriticum vocant, quod ſemen fago (id eſt, fagi ſemini) farinæ triticeæ perquàm ſimile ſit: idipſum aqua ex lacubus fabrorum hauſta ſubigunt; apij folia recentia cultellis domita, immiſcent: obijciunt autem baccas, quæ ex hyeme ſuperfuere ijs enim maximè delectantur, & ad incrementa proficiunt. PAM. Non tamen fieri credo, vt per omnia patri ſimiles ſint. LONG. Non ſunt: Verùm qui fucum iſtum non nouère, fraudem non facilè ſentiunt. Porrò fœminæ ex hoc ſeminio procreatæ, cùm ad patrem admittuntur, primo aut ſecundo partu genus ad vnguem propagant. PAM. Mirum ergo mihi, non omnia auiaria Phaſianis eſſe plena. LONG. Non dubito magnum prouentum cuiuis etiam polliceri, modò neq; laboris ſit impatiens, & ſumptus magnos ferre poſſit. Cogitur enim paupertinos aliquot alere, qui pro baccis quotidiè in ſyluam excurrant. Nam ſine ijs nihil ab illis boni ſperare licet. Hæc omnia Gybertus Longolius. Palladius vt ad communes Phaſianos regrediatur noſtra oratio: obſeruari iubet, vt nouelli ad procurandos fœtus parentur, id eſt, qui anno præcedendi ſunt editi. Veteres enim fœcundos eſſe negat.

Phaſianoferitas.

Feritas quomodo corrigatur

Eagotriticum vnde dictum.

VICTVS. EDVCATIO.

Saginatio.

PHASIANVS carpophagus & ſpermologus eſt, hoc eſt, fructibus, nempe baccis, & granis ſeminibuſq; veſcitur. Auena verò quàm maximè teſte Alberto delectatur. Educatur, vt M. Varro ſcribit, cuius verba leguntur in Geoponicis Græcis, ſicuti Numidicæ, Perdices & Attagenæ, necnon & Pauones. Saginatur optimè incluſi. Prima die nihil offerri præcipit, ſecunda hydromel aut vinum, dein hordei farinam aquæ infuſione ſubactam, eamq, alternatim, paulatimq;, mox lomentum fabaceum, hordeum & milium minimè infectum (Græcus contextus habet κέγχρου νύγιη) poſtremò linoſpermon elixarum, polentæq; hordeaceæ permixtũ, atq; ita ex omnibus adiecto etiã oleo pulticulas fieri (μάζας, id eſt, offas) & ad ſatietatem concedi. Sunt qui ad quintum vſq; aut ſextum diem exhibent fœnugræcum, eo nimirum vacuari purgariq; volentes. Pinguescunt autem vt plurimùm diebus ſexaginta. Atq; hæc ex Varrone. Quam eandem quoq; ſaginandi rationem Palladius aſſeuerat; & modij vnus triticeam farinam in breuiſſimas offalas redactam clauſo Phaſiano per triginta dies exhibitam ſatis eſſe tradit: vel ſi hordeaceam potiùs præbere velimus, vnius & ſemiſſis modij per prædictos dies ſaginam explere, ſed obſeruandum eſſe, vt offulæ ipſæ oleo aſperſo leuigentur, atq; ita faucibus inſerantur, cauendumq; ne ſub lingua

Auena.

Fœnugræcum.

gua mergantur, nam ita statim perire: diligenterq; curandum ne noua alimenta, nisi alijs cigestis subingerantur, quia onus tanti cibi in ventriculo hærentis eos facillimè extinguat. Iubet insuper quindecim dierũ interuallo farre hordei decocto & leuiter refrigerato cum aspersu vini imbre pasci, dein triticum fractum præberi, & locustas & oua formicæ: Monet deniq; vt ab aquæ accessu prohibeantur, ne pituita eos infestet.

NATVRA. MORES.

Ingenium.

DE Phasiani moribus & ingenio nihil propemodum à classicis scriptoribus reperio exaratum, præterquam quod captum ita ferocire aiunt, vt ne Gallinis Pauonibusq; si vna nutriantur, parcat, quin inuadat, & rostro dilacerer. Obscurus quidam Aristotelem citans, licet aliàs in illis, quæ nunc extant ab ipso conscripta, non reperiatur, cælo pluuioso, tanquam id egrè ferentem in rubetis & syluis sese abscondere asserit, pennasq; dum nimis pingescit, illi decidere, easdemq; rursus facili negocio renouari. Quod ad indolem, ingeniumq; spectat, ob stoliditatem malè apud multos audit: ipsum tradentes capite in terram immisso, & abscondito totum se latere existimare. a Tertullianus quidem illud de Struthio camelo tradit, cùm ait: *Struthiocamelum aiunt cùm delitescendum habet, caput solum planè totum in condensum abscondere, reliquum se in aperium relinquere: ita dum in capite secura est, nuda qua maior est, capitur tota cum capite.* Alibi quoq; idem de Phasiano scribit referente Ornithologo, qui hæc eius verba citat: *At nos Phasianos aues hoc facere videmus.* Verùm nõ in eo dũtaxat ingenij sui stoliditatẽ manifestat, sed in hoc quoque, quòd dũ propriam imaginem, tanquã philautus quispiã Narcissus admiratur, capi se prius sinat, quàm aufugere queat. Cuius quari aucupes imaginem eius in albo quodam linteo depingunt, eaq; ei obiecta in retiam pelliciunt. b Cardanus huiusce rei rationem reddens, eam in obtusam oculorum aciem, nec non in auis simplicitatem reijcit.

Stoliditas.

a *l. de Virginib. velandis.*

Phasiani philautra. Vt capiat.

b *In appẽ. c. 36. de variet. rer.*

CORPORIS AFFECTVS.

ARISTOTELES & Plinius Phasianos tradunt pediculis interire, nisi sese puluerent: quem affectum, vi & quosdam alios cum Gallinaceo genere communes obtinent, de quibus sigillatim & eorum curatione pòst in capite de Gallinis abundè sumus dicturi, quoniam eisdem prorsus remedijs curantur. Illud tamen hic præterire nequeo vulgatissimum vitium nempe pituitã ex a Palladij præscriptio ita sanari: Allio, inquit, cum pice liquida trito rostra eorum debebis assiduus perfricare, vel vitium, vt in Gallinis fieri dicemus, auferre.

Pediculi.

Pituitæ cura ratio.

a *l. 1. de re rust. c. 29.*

CAPIENDI

Ratio.

ANTEQVAM de ratione capiendi hasce nobilissimas volucres agam, obiter prius admonuisse placuit, nonnullis in locis nõ cuiuis hanc venationem esse concessam, quin tantam eius esse prærogatiuam, vt Carolus quartus Gallorum rex Christianissimus eiusmodi auibus, nisi a nobilibus habentibus merum imperium, vel eorum permissu intra sua pomeria iurisdictionemq; retia tendi concedere voluerit, & nisi barones sint, viuas capi, vel alio modo, quàm prædatorio auũ aucupio vetuerit. Inter alia vtilissima agriculturæ dogmata, quæ a Petrus Cresentiensis Senator olim Bononiensis rusticarum rerũ scientissimus, sed quas barbaro illo sæculo natus stylo elegantiori cõscribere nõ potuit, sed rem hic, non verba captamus, Phasianos capiendi modũ hisce verbis docuit: Reti, quod

Quibus Phasianos capere cõcessum.

a *lib. 10. c. 25.*

Rete expegatorium.

expegatorium, vulgò vocatur, ſatis magno capiuntur Phaſiani, Cuturnices & Perdices & aliæ quædam aues cum auxilio catuli ad hoc inſtructi, qui aues inquirit, quàs cùm viderit, ſubſiſtit, nec ad eas progreditur, ne depellat: ſed aucupem ſuum dominum reſpiciens retro caudam mouet: vnde auceps cognoſcit aues eſſe prope canem, & tunc ipſe ac ſocius rete trahunt, atq; aues vnà cum catulo cooperiunt. [c] Et rurſus hoc modo Perdices in agris & Phaſianos ac Coturnices in ſemitis nemorũ, per quas tranſeunt capi tradit: Fiant, inquit, laquei multi de pilis caudæ equinæ, in funiculo eiuſdem materiæ texti, qui tenduntur inſulcis frumenti, funiculo à terra eleuato vltra altitudinem auis, parum decliuis laqueis & apertis, vt auis tranſiens capite immiſſo capiatur collo. Hactenus ille. Phaſianus etiam ſic capitur, auceps ſcutum ex panno lineo fabricat, & in eius medio panniculum rubeum collocat: quem ruborem in albo auis fatua dum attentiùs contemplatur, inſolitumq; admiratur: auceps hærentem viſu cernens, in dorſum retrocedere cogit ſcuti conamine, donec in retia eminus parata captiuum deijciat. Aliter. Auceps panno, in quo Phaſianus depictus eſt, coopertus, ſeſe ei oſtendit, hic ſequens coopertum, nec fugientem, nec retrocedentem, tandem à ſocio aucupis in inſidijs latitante reti inuoluitur. Aliter ex Alberto: Auis fatua eſt, inquit, & facilè capitur. Si quis enim pannus albus quadrangulus inter quatuor virgas vel baculos, inde Pectibiliter diſtenſus pictum in ſe Phaſianum rubei coloris præferat, adeo Phaſianus miratur picturam, vt non aduertens venatorem retrorſum in rete contrudatur.

c Cap. 26.

Inſidiæ quando ſtruendæ. Curiacenſes vt Phaſianos occidant.

Adhuc longè præparatum rete etiam per modum dictum quadrangulum erigitur, & baculo ſuſtentatur, ita quod leui motu cadere poteſt: & in baculo ſuſtentante eſt ſub niue chorda vel folijs ad latibulum protenſa aucupis; & ſub illo reti cibus auenæ, qui eſt pabulum Phaſiani ſpoſitus, & ſuper congregatos ibi Phaſianos rete deijcitur. Capitur autem etiam laqueis in vijs per quas de ſylua vadit ad aquam diſtenſis. Hæc Albertus. Eiuſcemodi inſidiæ in aurora vel circa veſperam inſtrui optimè poterunt, nam tunc, vt Obſcurus quidam tanquam ex Ariſtotele ſcribit, de ſyluis egreditur. Curiacenſes orbis nuperrimè reperti populi, apud quos ex Petro Martyre ingentem harum auium copiam dari diximus, [d] eodem tradente callidi venatores ſunt, Phaſianoſq; certis ſagittis facilè interficiunt. Quomodo verò Accipiter ad aucupium harum auium ſit inſtruendus [e] alibi ex Demetrio Conſtantinopolitano docuimus.

d Ex 8 dec. 1 rer. Indic.
e To. 1. lib. 4. de Accipit. in genere.

DENOMINATA.

Phaſiana regio. Phaſiani populi.

PHASIANVS quandoq; adiectiuum & nomen gentile eſt. Nam vt antè etiam diximus, Phaſiana quædam regio dicitur, & eius populi Phaſiani: quo modo Phaſianum alitem, & Phaſianam auem, & canem equumue Phaſianum dicere poſſimus; & fortè Phaſis aliquando adiectiuè accipitur, ſed tum φασίς ſcribendum cum acuto in vltima, vt ſcilicet differat à proprio fluuij & ciuitatis φᾶσις quod penanflexum eſt, vt ſi quis Phaſidem auem, id eſt, auem Phaſianam dicat. [a] Ariſtophanes quendam φασιαγικὲν appellat, quaſi ſycophantem, vti Scoliaſtes traducit, παρὰ τὸ φαίνειν. Et [b] alibi μητ' ἄλλος ὅστις φασιανός ἐς' ἀνὴρ etiam exponit ſycophantem παρὰ τὴν φάσιν, quod eſt, φαίνειν. Phaſianarius Paulo iuriſconſulto dicitur, qui Phaſianos paſcit. Stephano gentilia ſunt φασιάτης, φασιατικός (fortè φασιατικός) & φασιανός, vnde fæmininum φασιανή. A Tito Veſpaſiano Strozza Phaſias pro Medea ponitur. Idem Phaſiacas alites dixit pro Phaſianis.

Phaſis auis.
a In Auib.
b In Acherenſibus.
Phaſianarius.
Phaſias pro Medea.

PROVERBIA.

Itys Phaſianum ſignificat.
a In Capt.

NON ſi mihi Phaſianos dederis, quos alit Leogoras; Εἰ δόιης γέμοι τοὺ φασιανοὺς, οὓς τρέφει Λεωγόρας. dictum eſt Ariſtophanis, quod Scholiaſtes tanquam prouerbiale interpretatur, in eos, qui quouis pretio aliquid ſe facturos negant. Sed alij hic pro Phaſianis equos, alij aues interpretantur.

Auctoris adagiorũ Manutij error.

Itym, quia in Phaſianum, ſicuti ſubinde in fabuloſis dicemus, quandoq; pro ipſa hac aue accipi à poetis antea annotauimus. Atq; in hoc ſenſu meo: A iudicio, quamuis alij aliter interpretari conentur, prouerbiali figura [a] Plautus dixit: *I modò venare leporem, nunc Itym penes*: id eſt, hanc cænam qualemcunq; certam habens, quæ re alteram, ſi potes, potiorem. Quadrat adagium in eos, quos, vbi commodi quippiam nacti ſunt, iubebimus ad aliud ſeſe

accin-

accingere. Adagiorum author, eiusque verba adverbum transcribens Manutius, dum existimans depravatum illum esse Plauti locum, nec Itym legendum, vt codices eius habent, nec ichtyn, id est, piscem, vt perperam mutauit quidam, quoniam nec auis, nec piscis quicquam faciat ad venationem leporis, sed ictin, id est, Viuerram, quòd huic animali præcipua sit gratia propter venatum leporum & cuniculorum, dictionem leporum [b] Plinio, quem testem citant, de suo addunt, neq; enim in vllis codicibus legitur; siquidem & ratio suadet, & res ipsa monet, longè aliam cuniculos capiendi rationem esse, qui in suos multifores specus statim se abdunt, quò ictides, & mustelæ propter corporis paruitatem facilè eas sequuntur: aliam verò lepores, quorum sola salutis suæ spes in pedum velocitate consistit, dum quàm longissimè possunt concitatissimo cursu feruntur, vbi vix pernicissimi canes, hique soli, qui ab hoc munere leporarij appellantur, in equi possunt; tantum abest, vt mustelæ animantia, si canibus & leporibus comparentur, tardigrada, id, quod illi tradunt præstent. Itaq; meo iudicio prior lectio potior videtur; ac si diceret facetissimus & disertissimus ille Comicus, cænam habes opiparam ex aue lautissima, sed si potes, venare tibi ex quadrupedibus meliorem, nempe leporem, nam vt est in vulgatissimo illo Epigrammatarij pentametro.

[b] *l. 8. c. 55.* Coniculorum & leporũ capiendi rationem diuersã esse.

Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Canes leporarijs.

Scio tamen alios esse, qui pro Ity Cirin, hoc est, Galeritam legant, sed ea cæna parasito illi (quem gurgitem Plautus, & voraginem, & mare profundum, eleganter ad fundum alludens, vocat quasi mare quoddam sit, quo omnia sorbeantur, & hauriantur) vtpote nimis tenui famem explere non potuerit. Rursus qui legunt, *nunc i, rem tenes*, nulla prorsus ratione nituntur. Neq; pariter [c] Adrianus Turnebus, eumque secutus, Dionysius Lambinus pro Ity irim legentes mihi satisfaciunt. Volunt enim, vt aromaticam & condimentariam Catonis radicem intelligamus ad commendandam cibi gratiam: quoniam, inquiunt, Aegio parasitum inuitans promittit condimentariam suam cænam esse, cùm sit hortensis tota ex oluscutis & heluellis, vnde addit.

Parasitus bellus.

[c] *l. 13. Aduers. c. 7. in cõm. i Plau.*

Non meus scruposam victus commetat vitam:

hoc est parabilis & facilis est mea cæna, nec scrupea, nec aspera captatur via, vt cæna, in qua venatio est. Sic illi. At quomodo Aegio parasitum illum ad tam vilem & abiectam cænam, qualem ei haud domi suæ defuisse verisimile est, inuitare potuerit, prorsus non video. Quamuis enim Plautus subiungat: *non meus scruposam* &c. & lepus etiam huiusmodi loca incolat, quid obstat, cur non Itys, siue Phasianus exhibitus fuerit; siquidem iam ipsum captũ habebat, ac si diceret, si Phasianum asperneris, i, & rursus per aspera loca leporẽ venare.

VSVS. ICONES.

ORNITHOLOGVS Phasianorũ pennis nonnullos piscatores nescio quod genus muscarum certis anni temporibus repræsentare scribit, quibus hamo infixis pisces decipiant. Romæ in ædibus M. Curtij à Friapane prope D. Marci templum, Cupidinis simulacrum obseruaui nudum, Phasianum pullum brachijs complectentis: fortè quòd eiusmodi auis illi Deo sacer esset. Ibidem in ædibus D. Francisci de Aragonia post templum D. Mariæ in via fontis simulacrum vidi cum duabus statuis integris, togatisq; quæ & ipsæ Phasianum adhuc pullum brachijs suis comprimebat.

Piscium capiẽdorum mira ratio

VSVS IN MEDICINA.

ALEXANDER [a] Trallianus Phasianos non pingues, Perdices, Attagenes, Turdos & alios rurales Passeres purulentis pro cibo decoctos concedit, quòd eorum iura, vlcera magis detergeant, ventremq; humidiorem efficiant, & febres intendant. Marcellus verò Empyricus vinum, in quo extinctus est Phasianus ei, qui torsiones patitur, exhiberi iubet, confestimq; sanitatem inde pollicetur. Ex recentioribus quoq; Leonellus Fauentinus cuidam medicamento ad phtisicos restaurandos carnes testitudinis, aut Phasiani, aut cancrorum fluuiatilium adijci præcipit. Medulla arietis non castrati ab authoribus passim

[a] *l. 7. c. 2.*

Medulla arietis.

passim inter venena numeratur, humanæq; naturæ adeò inimica esse fertur, vt memoriam aboleat. Cuius virulentiæ b Villanouanus carnes Phasiani resistere affirmat. Quod si verum est, fortè occulta proprietate fecerit, nisi dicamus omnibus venenis aduersari, quemadmodum vniuersaliter de sanguine huius alitis Kiranides scribit. Apud c Paulum Aeginetam adeps Phasiani, & Anseris miscetur emplastro diapyranu appellato cuius compositionem legere desiderantes eò ablegamus. Eundem adipem tetanicis prodesse, & matricis passioni: fel visum acuere, stercus inunctum, vel potum erectionem facere (ita habet) idem Kiranides attestatur. d Galenus adipem laudat in renum affectibus, dum ait: Posteaquam autem aluus satis excreuit, injicienda sunt, quæ vrinæ vias dilatare, relaxare, calculum deprimere, & morsus mitigare queant. Vtilis ad hæc materia est oleum anethinum, in quo elixatus sit adeps Gallinaceus quàm recens, maximo perè verò Phasiani adeps, vel butyrum recens, &c.

b *l. 1. de dosib. Theriaca.*

c *l. 7. c. 17.* Fellis Stercoris. Adipis vsus.

d *l. de rer. affect. dignatione, & cura. c. 4.*

VSVS IN CIBIS.

Phasiani in cibis laus.

PHASIANVM auem, inquit Longolius, omnium libri decantant, quem primum ferè in mensis esse iudicant propter carnis bonitatem, à qua medicinæ professores veluti à scopo de temperamentis ciborum iudicia auspicantur. Et reuera Galenus Phasiani esũ multis in locis plurimùm cõmendat, adnumeratq; cibarijs laudatis, & quæ neq; tenuem neq; crassum succum gignunt. Eiusq; carnem, quod ad concoctionem, & nutrimentum attinet, Gallinarum carni similem, suauitate verò in edendo parem esse tradit. Et Simeon Sethi Phasianos probè concoqui ait, boniq; succi esse, & bonum laudatumq; sanguinem generare. Alij Perdici præferunt, alij medium inter Perdicem, & Capum locum tribuunt. Auerroes omni auium generi præfert, quem Petrus Apponensis, qui vulgò Conciliator dicitur, haud dubio secutus, sic scriptum reliquit. *Inter aues syluestres Phasiani præferuntur ad sanitatem, pariter & robur & fortè etiam domesticis, cùm Gallinis proximi sint, & eiusdem ferè speciei: sintq; illis siccioris aeris ac alimenti, & exercitij amplioris: sequuntur eos Perdices, Starnæ, &c.* Reliqui verò Arabes ferè omnes Perdicibus eos postponunt, vt Isaac *inter aues*, inquiens, *Starna* (Perdix minor) *est subtilior* (leuior) *pulliq; Perdicis, & pulli Gallinacei: deinde Perdix, Phasianus, & Gallina.* Elluchasem quoq; Phasianos minus subtiles facit minusq; temperatæ naturæ, quàm Perdices. Deniq; & ipse princeps Auicenna *Alduragi* (Attagenis) inquit, *caro excellit, & Gallinarum est subtilior ea, & non sunt cùm nutrimento carnium Alchabegi, & Altaraigi, & Alderaigi, id est, Perdicis maioris & minoris, & Phasiani.* Alij rursus carnem Phasiani magis nutrire, quàm Perdicis, minus verò partes imbecilliores corroborare, restaurareq; asserunt. Verùm Phasianus meo iudicio non solũ medium inter Capum, & Perdicem locum obtinet, sed omnibus etiam, quas recensuimus, auibus præferendus est, modo fracescens, prout expedit, edatur, & dum etiamnum pullus est: Nam talis absq; omni controuersia, vt gustu saporeq; gratior, ac iucundior, ita pariter salubrior existit quòd mihi non solùm Galenus, sed ipsa insuper experientia persuadet. Etenim sapor melior auem conditione potiorem omnino iudicat, siquidem ex bonitate ea nisi bonum præstare nequit. Saporis enim suauitate allectus auidiùs eam amplexatur ventriculus, & facilè conficit: vnde recrementorum paucitas, contrà alimenti copia, vt cuncta non dissimilia commoda taceam, procedit, hacque gratia Phasianus non iniuria meliore loco reponitur, non autem obraritatem, quæ nihil facit ad alendi rationem, præstat, si rectè pensetur. Rara enim multa non sanè optimam in cibis. Sed ideo quoq; bonitate Gallinaceum genus Phasiani vincunt, quatenus exercitatio cælumq; liberius (nam syluatici pleronq; existunt, contrà Gallinaceum genus domum parietibus includitur) plusculum veræ gratiæ conciliat. Nec minus profectò ex castratione discrimen existit, quæ cũ in Phasiano nulla sit, non enim Phasianos Capos audimus, vt Gallinaceos, in Gallo, nisi castretur, detegit malitiã carnis, fibrositatem, duritiem, succum malũ, salsum, nitrosumq; nõ æquè contingit in Phasiano, cuius etiam non castrati innocuus quin gratus, acceptusq; perpetuò vsus est, sed maximo bonitatis, consentientisq; nobis alimenti argumento id vnum erit .s. minimè futuri huiusmodi, nisi temperatione vnà per totum, tempusq; omne carnis substantia, melioreq; & nutricandiui potiore quadam constaret. Phasiani itaq; cum quia rari sint, tùm quia sapore iucundissimi, & tale, quale diximus, alimentum edentibus præbeant, ditissimorũ mensis duntaxat nati videntur: fuerũt etenim sẽper in supremo honoris culmine habiti. a Philostratus aues à Phasi de, Mæoniaq; aduectas inter delicias enumerat. Plinius aues vltra eũ amnẽ petitas veluti sũmã luxu-

Perdicis minoris.

Phasianus quãdo præstet.

Rara an bona.

Phasiani in cibo meliores, quã Gallinaceum genus.

Phasiani non castratur.

a *l. 6. de vita Apollonij.*

riam

riã vituperat. Clemens Alexandrinus gulæ, & vẽtri deditos vocat, qui ὄρνεις τοὺς ἀπὸ φασιδος celebrare non desinunt. Ab hisce alitibus D. Hieronymus Saluinam, quam à secundis nuptijs temperare sese admonet, tanquam à præcipuis gullæ illecebris, sibi caueat, ad hortatur, inquiens: *Procul sint à conuiuijs tuis Phasides aues, crassi Turtures, Attagen Ionicus, & omnes aues, quibus amplissima patrimonia auolant. Nec ideo te carnibus vesci non putes, si suum, leporum, & Ceruorum atq; quadrupedum animantium esculentias reprobes. Non enim hæc pedum numero sed suauitate gustus iudicantur.* Et d alibi: *Momento quoq; huius sententiæ. Habentes victum, & vestitum, his contenti sumus. Vbi videris fumare patinas, & Phasidas aues lẽtis vaporibus decoqui, vbi argenti pondus, vbi feruentes Buriccos manos, comatulos pueros, pretiosas vectes pictaq; tapetia, ibi ditior est largitiore, cui largiendũ est.* E tante D. Hieronymũ e Iuuenalis, vbi omnibus in rebus luxũ vitandum esse admonet, mediocritatemq; ac temperantiã colẽdam, Scythicas aues, id est, Phasianos inter epulas luxuriam incitantes etiam nominat, ita canẽs.

Sed nec structor erit cui cedere debeat omnes
Pergula, discipulus Tripheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atq; aper & Pygargus,
Vt Scythicæ volucres, & Phœnicopetrus ingens
Et getulus Orix, hebeti lautissima ferro
Cæditur, & tota sonat vlmea cæna Saburra.

In eodem planè sensu f Martialis pariter ait:

Si Lybicæ nobis volucres & Phasides essent
Acciperes; at nunc accipe cortis aues.

Lampridius Phasianum à Seuero in maioribus tantùm festis positum, Heliogabalum verò istã habuisse consuetudinem, vt vna die nihil præter Phasianos ederet alia verò de pullis. Alibi etiam eundem eò prodigalitatis peruenisse testatur, vt Leones, & alia bruta Phasianis & Psittacis pasceret, auibus nimirũ peregrinis, & maximi pretij. Contra Pertinax & ipse imperator nimirum illiberalis habitus fuit, quia, vt Iulius Capitolinus refert, Phasianum nũquam priuato conuiuio comederet, aut alicui mittere. Ita pariter rex Ptolomæus lib. 12. operis de palatijs regijs Alexãdriæ, & animalibus, quæ in ijs nutriuntur, se nunquã Phasianũ degustasse, sed tanquã quoddã κειμήλιον, id est rem pretiosã conseruasse gloriatur. Nostrum verò singulis inquit, Athenæus Dipnosophista, apud Laurentiũ Romæ conuiuantibus singuli appositi erant Pasiani. Quis amabo hinc non videat, quo in honore olim eius Phasiani habitus fueritis? Exclamemus itaq; cũ doctissimo g Petrarcha: quãto meliùs isti nostri Phasiani, & mensarum decus eximiũ, & gulæ sũma felicitas apud Colchũ semper, & Phasidẽ latuissent, quam huc ad corrumpendum nostrum orbem, & irritandas illecebras aduolassent. Iulius Scaliger quendã homuncionem, Picatũ ei dictum carnẽ porcinam Phasianæ, & Perdicum, atq; id generis lautissimis carnibus præferentem festiuo hocce epigrammate ludens porcũ nominat.

Rogabat in conuiuio satis claro
Vbi sederent nobiles magistratus
Sestertiorum flosculus monetarum
Potissimùm quæ è carnibus probaretur.
Nil alios moratos, vt decet fortem
Statim Picatus dixit esse porcinam.
Tum Præsul. Ergo qui lepusculis fiet
Perdice, & Attagine, Phasianoq;?
Hic ille; nare bisq; terq; permuncta
Hoc quod gerebat, vnctiore mantili,
Ceruice flexa, pendulum liberans mentum
Suo canora labra more displondens
Istas alendo ineptius culas, dixit
Illam simillimam esse carnis humanæ.
Macte, inquit ille, vera si canit vates
Vester Galenus, de Canopicis scribens,
Vocansq; asellos à cibis asellinis
Non lædet is, qui vel vocauerit porcos.

Sed quod si quis Picati illius partes tueatur, inquiens solam ex omnibus animantibus carnem porcinã temperamento nostro, vt idem ille Picatus statuebat, simillimã esse quòd profectò ad alimenti iusti æquatiq; naturam declarandam terminandamq; primum ac necessarium

d *Saluinam de viduita te seruanda ad Pammach. super oblicu Paulina vxoris.*

e *Saty. 11.*

f *In Xenijs.*

g *De Remed. dial. 18*

De porcina carne, elegans scõma.

Picatus quidam porcus dictus.

Porcinę carnis laus

Caro humanę ſuillæ loco hoſpitibus apposita.

rium ſemper exiſtit. Reliqua enim omnia non ſolùm carnes, ſed ex quibus tandem alimentum capimus, à iuſto illo temperamento recedentia, alimenti puri ſynceriq; naturam amittunt, & tanquam medicamentoſam induunt. Vna itaq; Suilla caro hac culpa caret, videlicet, vt dixi, humano temperamento adęquata: adeo, vt Galenus teſtetur ſceleſtiſſimos quoſdam caupones hoſpitio ſuſceptis humanas pro ſuillis appoſuiſſe, ignaroſq; illos pro ſuillis tanquam eiuſdem ſaporis eſitaſſe, donec detecta fraude prehenſi fuiſſent, ac tanto facinore digna pœna mulctati. Quid iam ad hæc reſponſurus erat Scaliger? ſed hic ludit cum Picato illo, non diſputat. Vt modò ad Phaſiani delicias, vnde digreſſa eſt, oratio noſtra redeat; omnes volucres, ſeorſum verò Phaſianos, Perdices & Coturnices ſi ab Accipitre fuerint occiſæ, longè ſapidiores, ac delicatiores eſſe multi tradunt, quã ſi laqueis, aut alia fraude interceptæ fuerint. Quod ad coquendi modum aut præparationem ſpectat, ea ferè talis eſt, qualem in Pauone præſcripſimus. Occiſi antequam coquãtur, hyeme tridui, æſtate biduì interuallo ſuſpendi è pedibus debent. Platina primùm iubet aſſari, additq; ſi cùm pipere, & ſaluia elixentur, non inſuaues euaſuros. Ius conſumptum ex Phaſiano, & Capo quomodo fiat, in Capi hiſtoria ex eodem dicemus: qui item alibi eſitum ex carne abdominis Porcini aut vitulini cocta aut conciſa cum caſei veteris parte dimidia ad carnem, pauco pingui, herbis odoriferis, & aromatibus parari ait, & quoſdam eſſe, qui etiam pectus Phaſiani aut Capi tunſi non incommodè addant. Sunt qui harum auium carnem hyeme minus ſalubrem aſſerant. Eo itaq; tempore caro pectoris, quæ reliqua ſiccior eſt, tutò concedi poteſt. Atq; iſtæc de carne Phaſiani dicta ſunto. Oua eius medicis, ac ipſi Galeno maximoperè commendantur. Ait enim hæc, & Gallinacea cæteris præſtare, & Auicenna, oua Gallinarum, inquit, ſequuntur oua auium, quæ curſu præcedunt, vt Abderagi, id eſt, Phaſiani.

Aues ab Accipitre occiſę meliores.

Præparatio & coquẽdi modus. Ius conſumptum.

Oua. a *lib. 3. de alimentis.*

FABVLOSA.

Tereus cur sũmo ſupplicio affectus. Terei, & Philomelæ fabula.

TEREVM Martis & Biſtoridis Nymphę filum ob immoderatam libidinem grauiſſimo ſupplicio affectum fuiſſe poetæ fingunt; quippe cùm non à patria ſolùm exulari coactus ſit, ſed ex homine etiam in auem commutatus. Fabula hoc modo narratur. Tereus iſte aſſiduis prope Prognes vxoris ſuæ, Pandionis Athenarum Regis & Zeuſippes filiæ præcibus impulſus fertur, vt ad Pandionem ſocerum proficiſeruntur, rogaretq;, vt cum eo Philomelam ad viſendam ſororem mitteret; quod cùm facilè ille à Pandione impetraſſet, vt pote qui virum bonum, & temperantem generum ſuum arbitraretur; tunc ferunt in itinere Tereum, cùm ad Parnaſi vrbem Daulidem aduenisſet, Philomelę amore captum, eam tandem per vim vitiaſſe, licet illa diu rectularetur, ne verò tam turpe facinus, & impurum illa poſtea ſorori aut alij cuipiam manifeſtaret, linguam præciditſe, ac in itinere mortuam eſſe, Progne annunciaſſe; contrà Philomelam rem clam per nuncios ſanguine ſuo ſcriptam ſorori miſiſſe, vel potiùs, vt ſentit Nicocrates, acu pictam illi deferendam curauiſſe. Progne itaq; tam atrox facinus non impune oportere eſſe rata, filium Itym, quem vnicum habebat Tereus, coctum epulandum patri appoſuit. Cùm verò hic Itym filium aduocaret, vxor Progne extremas filij partes oſtendit, eumq; à patre comeſum fuiſſe demonſtrauit; quibus is conſpectis ſtricto gladio ad vindicandam filij cædem accurit. Quare Deorum conſilio Progne in Hirundinem conuerſa eſt, vt celerior ad fugam capeſſendam fieret; Tereus verò hanc ſequens factus eſt Vpupa, clamans πῶ πῶ, vt ſolent aliquam rem quærentes. Philomela in Luſciniam verſa eſt, & Itys in Paſianum. An verò Progne in Hirundinem, & Philomela in Luſciniam, vt nos Ouidium ſecuti diximus, immutata fuerit, an verò è contrà Progne in Luſciniam, vt pleriq; volunt, quia huius loci non eſt, aliàs exactè diſputabimus. Etenim hic Itym in Phaſianum transformatum fuiſſe, quod omnibus placet dixiſſe ſufficiat. Hanc eandem fabulam a Homerus, ſed longè aliter, quàm recentiores narrat. Neq; enim Pandionis (niſi Pandioni fortè alio nomine etiam Pandores dictus ſit) neq; Prognes, neq; Terei meminit, & Itylum vocat, quem recentiores Itym, eumq; è Pandorei filia, & Zetho procreatum canit his verſibus.

Itys Terei filius patri coctus apponitur.

Progne in Hirũdinẽ. Tereus in Vpupam. Philomela in Luſciniam. Itys in Phaſianum.

a *Odyſſ. T.*

Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κόρη χλωρηΐς Ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδουσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν.
Ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυήχεα φωνὴν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον.

Sicut

Sicut autem quando Pandarei filia floridula Luscinia,
Benè canis verè recens Stanti, id est nouo.
Arborum in foliis sedens densis,
Quæ frequenter versans fundit personantem vocem
Filium autem lugens Itylum dilectum.

Quid verò per hanc fabulam significare voluerint antiqui, id quoq; suo loco declarabimus. Itym autem ideo in Phasianum conuersum fabulantur, propter carnis præstantiam, vt Platina autumat. Quid enim, inquit, decentius Regum ac lautorum mensis apponi queat, quàm Phasianus, non satis video; vt eò tandem redeat vnde digressus. Hoc tragico igitur scelere caret Pomponij mensa, qui cæpas & allium ascaloniumuè pro Ity conuiuis apponit: sic ille. Ad eundem sensum Bapt. Fiera, & fortè Platinam secutus, canebat:

Phasida iam vehat Argos auem, nec lenta retardet,
Debuerat primis decubuisse thoris.
Illa leuis stomacho est; suaues imitata tepores,
Non volet in mensas rustica turba tuas.
Si primi huic intra volucres debentur honores:
Non malè, cùm fuerit regius ante puer.

Itys cur dicatur in Phasianũ mutatus.
b *l. 4. de tuẽda valetudine.*
Pomponij mensa.

DE VROGALLO, seu Tetraone. Cap. VI.

DE Vrogallo, quamuis ex Gallinaceo genere sit, hoc tamen loco agere visum est, quia syluestris est, & Phasianus dictus: sed veterum Tetraonem esse, quemadmodum ego credo probare volenti difficillimi extricatu modi occurrunt propter diuersas doctorum virorum sententias: quibus certè veteres ipsi ansam dederunt, quoniam tam ossitanter, & tam paucis notis hanc auem descripserunt; adeo vt ipsemet alias antiquissimus [a] Athenæus vix eam sese agnoscere scribat. [b] Plinius & [c] Suetonius soli ex veteribus Tetraonas nominant: & Plinius has notas attribuit: *Decet & Tetraonas suus nitor, absolutaq; nigritia, in supercilijs cocci rubor.* Cuiusmodi sanè notæ Vrogallo maiori Germanorum, vt postmodum in descriptione apparebit, exactè congruunt. E contrario non ita clarum est, an Vrogallus & Tetrix Aristotelis sint eędam aues, vti Ornithologus putat & ego pariter approbo. Quamuis enim non nido, sed condenso frutice Vrogallus prolem nutriat, vt de Tetrice [d] Aristoteles scribit, id tamen & aliæ etiam aues factitant. Attamen cum ob hoc, tùm ob alia, ac maximè propter nominis vicinitatem facilè adducor, vt easdem aues esse credam. Tetricem autem Aristoteles Athenienſibus Vragen nominari tradit: quæ sanè vox non parum ad Vrhaen Germanorum accedit, & fortassis ita Græci illi erant pronunciaturi, si Germanicè loqui calluissent, sed hoc alijs asseuerent, qui hos græcisasse olim volunt. Vt modò verisimile videtur Tetricem Aristotelis, seu Vragen Vrogallum esse, & per consequens Tetraonem Plinij, ita rursus Tetracem maiorem Athenæi cum illis eandem esse, vt Ornithologus existimat, vnico dumtaxat, eoq; admodum leui argumento innixus, ob parem nempe magnitudinem, nequaquam mihi persuadere possum. Nam cùm formam ei Porphyrionis ascribat, & ex vtraq; aurium parte paleam, vt in Gallinis dependere dicat, eiusq; admiretur τὸ εὐάνθες, quod est, vt Hermolaus vertit, formam conspicuam, itaq; Tetrao seu Tetrix seu Vrogallus esse nequit, vbi nihil tale reperire est, quemadmodum Politianus quoq; aduertit. Quem cùm Ornithologus validissimis scilicet argumentis fretum, easdem esse constanter negare videret, quas primùm easdem dixerat, iam congeneres saltem esse contendit, vtraſq; videlicet in Gallinaceo genere maximas: sed & in hac determinatione sibi ipsi refragatur, siquidem Otidem Gallinaceo generi ascribit, quæ tamen Tetraone seu Vrogallo maior est. Mihi Athenæus Tetraones vel non agnouisse, vel diuersum à nostro descripsisse videtur. [e] Alibi enim Phasianos eos vocat, & in Aegypto etiam reperiri ait, cùm tamen Phasianus à Phasiano Tetraone diuersissimus sit, qui non nisi frigidissimis locis viuit, quales sunt Germaniæ montes, & cælum tepidum, quale est Aegypti, vix tolerat, adeò vt planè regij sumptus & magnificentiæ fuerit, eas aues Alexandriæ nutrire. Rursus Nemesiani poete Tetrax ab hisce omnibus diuersus est: neq; tamen Otis est, vt Ornithologus &

Tetrao cur incognitus.
a *li. 9. c. 20.*
b *l. 10. cap. 12.*
c *In Calig. c. 22.*

Tetrix Aristotelis.
d *l. 5. de generat. c. 6.*

Vrage.

Tetrax maior Athenæi Ornithologi error.

Ornithologi alius error.
e *lib. 14.*
Tetrao vbi viuat.
Nemesiani Tetrax.

Lon-

Ornithologi & Logolij error.

Longolius rentur. Verba poetæ ſuo loco apponam, ex quibus colligo eam auem eſſe, quam ante aliquot annos clariſſimus Martinus Foxius Cracouienſis medicus mihi Cracouia dono tranſmiſit, cuius mox etiam deſcriptionem dabo, eſtq; illa, quam Ornithologus per onomathopœniam Grygallum maiorem appellat. Sed prius quid alij præclari doctiq; viri ſentiant, videamus. [f] Hermolaus Barbarus, & Merula Tetraones cum Stardis ſeu Tardis auibus, quas Otidas vocari [g] Plinius diſertiſſimis verbis tradidit, vel confuderunt, vel ſaltem non rectè diſtinxerunt, quod vt probemus, eorum verba operæ pretium eſt apponere, vt quiſq; quod lubet, ex eis iudicet Barbarus in caſtigationibus Plinianis ita ſcriptum reliquit: Vbi vulgati, inquit, codices habent, *decet & Tetraones ſuus nitor*. Politianus legit ſimiliter ex [h] Suetonio, qui ait, Phœnicopteri, Pauones, Tetraones, Numidicæ, Meleagrides, Phaſianæ. Et herculè codices antiqui ferè habent Tetragones, quod & fortaſſis rectius eſt, quàm Tetraonas; quoniam Græci eas Tetracas appellant. Tetracis enim meminit Ariſtophanes, & Athenæus; *In Myſia & Paonia*, inquit, *naſcuntur Tetraces Porphyrioni ſimiles, maximis Gallinaceis maiores, criſtis* (barbis) *ab vtraque auricula pendentibus, voce graui, forma conſpicua* (florida) *Struthionis ſapore: Eſt & auicula*, inquit, *puſillæ nomẽ Tetrax Alexandro Myndio, Epicharmoq;*. Ergo Tetraones, ſiue Tetragones, aut eædem ſunt, quæ Tetraces, aut valdè ſimiles. Merula non diſſentit quidem penitus, ſed & Erythrotaones quoq; dici eas poſſe credit, ſcripta ad nos epiſtola his verbis: Peragraui, inquit, fines patrios, ſecus Aemiliam viam oblatæ mihi ſunt paſcentes aues haud ita multò Anſere maiores: quarum ceruix, quatenus alas contingit, rubro perfunditur. Rubeſcunt item cilia. Rogati de nomine ruſtici, reſpondere Stardas appellari, & nidificare inter maturas ſegetes, præterea caudam in modum Pauonis ſurrigere, quarum carnes qui comedere non inſuaues aiunt eſſe. Eas contenderim Erythrotaones Plinio vocari. Tu quid ſentias, quando ocium fuerit, perſcribe. Reſpondi ad hunc modum, de Erythrotaone, ſi quæris de nomine ſubdubito, cùm propter illa Suetonij verba, qui Tetraonas aues appellat, tùm quòd omnes Pliniani codices manuſcripti Retragones & Tetragones habent, nullas Erythrotaonas: ſin de re, tecum ſum, vt genus hoc intelligam, quod, vt ſcripſiſti, Ligures Sardas vocant. Nam & Veronæ, Aquileiæq; modò Stardas, modò Trapos, eas nominant, Hiſpani Tardas, à tarditate dictas, vt arbitror; quoniam, vt inquit eodem loco Plinius, alterum earum diſcrimen Vulturum magnitudine coloreq; conſpicitur. Nec vlla, inquit, auis excepto Struthiocamelo maius corpore implet pondus, in tantum auſta, vt interra quoq; immobilis prehendatur; deinde ſequitur; proximæ eis, inquit, ſunt, quas Hiſpania Tardas appellat, Græci Otidas, vt tria videantur eius alitis faſtigia; ſed vulgus differentias & interſtitia tueri diù neſcit; proindeq; tria earum genera tanquam vnum eodem vocabulo ſignificat, Tardas appellando. Hæc itaq; omnia Hermolaus, quæ ſanè tam docto viro planè indigna exiſtunt. Etenim primò, quod ait Tetraones Plinij, Athenæi Tetraces eſſe, nullum prorſus habet argumentum; nam Athenæus, vt ſuprà monui, longè alias notas Tetraci ſuo attribuit, quàm Tetraoni Plinius, ſecundò in maiorem errorem impegit, dum Tetraonem Stardam ſeu Trappum eſſe probare nititur, nam eiuſmodi aues, vt interim alias clariſſimas differentias prætream, toto genere diſcrepant, ſiquidem Tetrao digitis pedum quatuor, tribus nempè antè, retrò vno, Otis ſeu Starda tribus dumtaxat ingreditur, vnde Tetradactilos dici meruit: præterea Plinius bina tantùm Tetraonum genera agnouit; vnum cui cilia cocci colore rubeant, quod Germanorum Vrogallus eſt; alterum Vulturum colore & magnitudine, & manifeſtò Otidas à Tetraonibus excludit, dum, ait: *Proximæ eis ſunt quas Hiſpania Tardas appellat, Græci Otidas*; ac ſi diceret, Otides proximè ad pondus ad magnitudinem Tetraonum ſecundi generis accedunt, nam ſecundum illud genus, ſi modò verum eſt, quod Vultures adæquet, vt Plinius ait (mihi enim videre id hactenus nunquam contigit) Otide multo maius eſt, cùm Vultur, vt in eius hiſtoria ex Bellonij authoritate diximus, qui eos ſæpe obſeruauit, Aquilam, quæ Otidi vix cædit, ſeſquialtera proportione ſuperet. Quod ſi verò ſecus viam Aemyliam Tetraones ſeu Erythrotaones Stardas vocent, dicendum Merulam Tetraones agnouiſſe, cùm cilia rubeſcere dicat. Id enim in noſtris Stardis ſeu Tardis minimè conſpicitur. Quod verò caudam Pauonum more ſurrigere dicat, id fortaſſe non ita intelligendum eſt, vt cùm lubet, iactantium Pauonum in morem in orbem eam expandat, ſed ſurrectam Gallinacei inſtar portet. Turnerus & Olaus magnus, dum Erithrotaonem Trappum etiam interpretantur, vterq; in eundem errorem, inquam Hermolaus, impegit: Trappus enim, ſeu Trapgans, vt Belgæ vocant, Otis eſt ſeu Tarda auis: cum quas lapſius ſimiliter Gyb. Longolius, vt Arogallum Tetracem Athenæi, & Nemeſiani eandem auem faceret

Grygallus maior.

[f] *In caſtig. Plinij.*

[g] *li. 10. cap. 22.*

Hermolai & Merulæ error.

[h] *In Calig. c. 21.*

Retragones.

Tetrao & oris toto genere diſcrepant.

[i] Tetradactilos.

Plinius expoſitus.

Vulturis magnitudo.

[i] *l. 2. de Auib. cap. 1.*

Turneri & Olai error.

Longolij errores.

faceret, hunc ferè in modum differit: Tetracem esse arbitror, quam Aristoteles etiam Tetricem vocat. Athenæus Porphyrionis speciem esse docet. Indicat autem Porphyrionis vox nescio quod purpurascentis, quem tamen colorem in Vro Gallinaceo nondum deprehendi. Certè Athenæus Terracem ita describit, vt Mysiorum potiùs nomen claturæ videatur tribuere, quod asserit, quam veritati. Refert autem in Musica sibi in sporta allatum magnitudine maximi Gallinacei, specie Prophirioni perquam similem, vtrinq; ab auribus, propendentibus Gallorum instar paleis, voce graui, floridoq; corpore. Certè Vrus noster non paleas, verùm vestigia tantùm palearum habet, neq; Porphyrionis forma conspicitur, cùm non adeo longo sit collo, sed instar Pauonis aducto & gracilli, nullaq; rubentium, aut virentium plumarum imagini spectabilis: vt Tetracem tamen appellem, Nemesiani poetæ authoris, qui de aucupio Latinis versibus conscripsit, me adducit (eos hic recitat: nos suo loco eosdem recitabimus, quibus allatis, sic iterum infit. Principio poeta autem istam stultam vocat, quòd laqueum, quem sibi cotam parari videt, non fugit, sed abeunte aucupe, mox accurens, sese huic inuoluit: deinde caccabanti colore & maculis similem esse ait, hoc est, si quid sentio, Perdici. Etenim me legisse alicubi memini, caccabare Perdicis esse vocem; neq; aliter nunc sonat: deinde de magnitudine quàm bene conuenit, ad Anseris pondus collata. Aristoteles non tecto, sed aperto nido oua ponere scribit; idq; plurimum in fruticibus: id quod nos etiam obseruauimus, & nidum eius congestum potiùs quam constructum vidimus. Est sanè Vrus Gallus etiam puluerator, vt omnes propemodum frugilegæ. Nec alius videtur Tetraon vel Erythrotaon Plinij, quem è Germania vel Septentrione Anseris specie nigricantem, rubro paulò perfusum venire asserit. Non enim speciem ad similitudinem, sed ad magnitudinem refero. Quod rubro autem perfusum prædicat, id & in Coturnicibus & Perdicibus videre licet, & in nostro Tetraone eundem colorem animaduertere. Nam & is à Perdice nulla propemodum ratione, præterquam magnitudine, quæ vel quatuor prope Gallinaceos vincit, distat. Quin etiam & gregarius est & puluerator & frugilegus. Sub autumnum ad nos gregatim aduolat, agrum quem insidere, ouium grege occupatum diceres, tanta est volucris magnitudo, sæpiùs mihi conspectæ: nec vllam pestem magis odere olitores. Nam ventrem rapis fulsit, & non mediocri præda contentus esse solet. At non video, cur vulgò Anseris nomine veniat, cùm nulla in tam magno corpore mica sit, quæ Anseris speciem præbeat; nisi quia Anserum modo gregatim volat. Hæc omnia Longolius; qui ex quatuor diuersis auibus vnam eamq; toto genere diuersam, Otidem nempe, componit. In primis enim quòd Tetracem Athenæi esse dicat, nullam prorsus firmam rationem adducit, quin imo Athenæum tanquam mendacem in describendo Tetracem accusare non est veritus. Quæ verò Athenæi Tetrax sit, ego, vt ingenuè loquar, omnino ignoro, interim benè perspicio Nemesiani Terracem ab illo toto quod aiunt, cælo differre: neq; tamen Otis est, vt ille, illumq; secutus Ornithologus arbitrantur. Stultitia enim illa, quam Tetraci suo poeta tribuit Phasiani naturam sapit, qui aut antè ex Tertulliano diximus, capite recondito totum se latere credit: solæ tamen dorsi maculæ Otidi respondent: magnitudo nempe Anserina aut Gruina, licet non omnino aduersetur, nostræ aui, quam depingemus, magis conuenire mihi videtur, cùm Otis longè maior sit. Quod verò Otidem quia aperto eam nido oua ponere, & vt plurimum in fruticibus obseruari, idcirco Tetricem Aristotelis qui id de ea testatur, esse dicat, id leue admodum argumentum est, cùm idem & aliæ multæ aues faciant, quas tamen ideo nemo Otides dixerit. Præterea Aristoteli Tetricem & Otidem diuersas aues esse, vel ex eo constat, quod diuersis locis, diuersisq; nominibus de vtraq; scribat. Idem Longolius quosdã Grammaticos Tetraonas cum Meleagridibus confundere asserit, at quàm bene inde colligat Gallinas Aphricanas à Meleagridibus diuersas esse, ipse viderit. Nos Gallinas Numidicas seu Africanas cum Meleagridibus easdem esse diximus. Hallucinatur etiam egregiè Augustinus Niphus Tetricem Aristotelis Alaudæ speciem esse credens, absq; crista, magnitudine verò & colore cristatæ similem. Etenim id minimè omisisset Aristoteles, cùm alias vbi de cristata sentit, semper τὴν λοφον ἔχουσαν addere soleat. Quod si verò Tetricis nomine partum aliquam auem Aristoteles intellexit, ea non alia quàm Tetrax alter Athenæi, cuius eodem capite meminit ex Alexandro Myndio, fuerit, magnitudine nempe Spermologi. Non possum nec debeo hoc loco insignem Bellonij lapsum præterire, vtpote qui pro hac Alexandri Myndij Tetrace auem Galliæ peculiarem, quam Canne petiere, hoc est, Anatem campestrem dicunt, interpretatur, auem inquam, maximam, tridactylon, & vt ipsemet ille iudicat, Otidis speciem. Iacobus Dalechampius illum haud dubio secutus alibi

Caccabare.

Longolij audacia.

Nemesiani Tetrax quæ auis.

Tetrix Aristotelis nõ est Otis.

Bellonij error.

Canne petiere.

Dalechampij error.

apud eundem [d] Athenæum, vbi habet: *Tetraci ſemina humi ſparſa legentes*, Tetraces Cannes petieres, id eſt, Anates terreſtres, in margine transferens, in eandem Scyllam incidit. Athenæus enim auem minimam eſt ait, nimirum magnitudine Spermologi, id eſt, Paſſeris cuiuſdam ita dicti, non vt perperam idem Bellonius Gallicè vertit, vn Freux, hoc eſt, Cornicis frugilegæ, cum qua rurſus Graculum, qui & ipſe ſpermologus eſt, confundit. Sed vt ad Tetricem Ariſtotelis ſeu Vrogallum reuertamur, Albertus pro ea dictione habet Radoryz. *& eſt*, inquit, *Picorum ſpecies Turdo ferè ſimiles*; cùm tamen velut ſui oblitus ita ſcribat: *Tetrix minus volat eoq; non in nido, ſed frutice condenſo prolem ſuam edit, nidumq; auræ patentem habet*, quemadmodum nimirum Ariſtoteles ſcripſit. Rurſus alibi erat Vrogallum veterum Ortygometram intrepretans, dum ait: *Ortygometra, genus eſt Gallinæ maximum, Anſeris magnitudine, pennis in pectore hyacinthi coloris, in dorſo cinerei. Vocatur autem Orhan ab incolis alpium, in quibus maximè abundat. Incolit ipſa iuga montium, & ex glacie, quæ illic perpetua eſt, aliquando cryſtallos deijcit: & inueniuntur aliquando parui cryſtallini berilli ingulis* (pappis) *eius*. Hæc ille: cùm alioquin iſtæc deſcriptio nec Ortygometræ competat, nec Vrogallo, cui dorſum minimè cinereum eſt: neque etiam verum eſt cryſtallum ex glacie congelari, vt ille vulgus ſecutus exiſtimat. Atq; iſtæc de diuerſis authorum opinionibus ſuper hac aue dicta ſunto. Antequam tamen ad reliqua ſermonem conuertam, eorum etiam verba aſcribam, qui noſtram opinionem adſtruunt. Ornithologus in omnibus nobiſcum ſentit, præterquam quòd Nemeſiani Tetracem Otidem eſſe credat, & Otidem è Gallinarum genere faciat, cùm ego toto genere differre dixerim. *Ego*, inquit, *in Trappis illis ſeu Tardis tribus, quos aliquando vidi, cilia vel ſupercilia, vt Plinius de Tetraone ſcribit, neutiquam rubere animaduerti: ſed in ea aue potiùs, quam noſtri Vrogallum* (Orhan) *appellant, cui etiam nitor, & abſoluta nigritia conueniunt*. In eadem ſententia ſunt cùm alij quidam viri docti, tùm [c] Georgius Agricola, qui Germanicè Tetraonem interpretatur Birchuner, hoc eſt, Gallum montanum; & Auerhaen quaſi Vrogallum: & alibi etiam, *Pauca*, inquit, *aues hyeme in ſyluis manent, vt Tetraones, Attagenes*, &c. quod Vrogallis etiam competit. Paulus Iouius neſcio, nunquid vel ex propria, vel an aliorum potiùs authoritate, ita ſcribit: *Capitur apud Moſcouitas auis ſubnigra, puniceis ſupercilijs, magnitudine Anſeris: quæ palparum ſapore Phaſianorum ſuperat dignitatem, Moſcouitica lingua Tetrao nuncupata quæ Plinio Erythrotao vocatur, Alpinis populis cognita, & maximè Rhætis, qui qui ſaltus ad Abdicæ amnis fontes incolunt*. Eſt autem hic omnino Vrogallus noſter. Verùm quod Moſcouitarum idiomate Tetraonem, Plinio Erythrotaonem dici ait; id neutiquam verùm eſt, cùm Erythrotao in nullis codicibus legatur, vt enim Hermolaus Barbarus affirmat: ſed de hac re in ſynonymis latiùs agemus. Sigiſmundus Galenius non ineptè etiam ex ſimilitudine nominis, quo Vrogallus apud Illyricos venit, Tetraonem eſſe iudicat. Dici autem illis ait Tetrzeuu, & Tetres, quæ quidem voces cùm ad Tetraonem, tùm ad Tetricem non parum accedunt. Deniq; noſtræ ſententiæ Bellonium aſſertorem habemus.

d *lib. 2.* Tetrax minor Athenæi quæ auis.

Alberti error.

Ortygometra quæ auis Alberto Orhan.

Opinio authoris à quibus probata.

c *lib. de ſubter.* Birchuner Auerhaen.

Pauli Iouij error.

Tetrzeuu. Tetres.

SYNONYMA.

Dukiphat. Alharbari fortè Tetrao.

IVDÆI quidam recentiores Dukiphat Hæbraicam vocem Germanicè interpretantur Vrhaen, hoc eſt, Vrogallum. Andreæ Bellunenſi quædam auis magna, ſicut Anſer non multum volans, & Damaſci venatoribus notà Alharbari vocatur; pro qua voce Auicennæ interpres Tardam vertit: ſed cùm Otis Anſere longè maior ſit, itaq; Otis eſſe minimè poteſt. Nam & Auicenna ſimum eius ad impetiginem laudat, & oua ad denigrandos capillos: quæ remedia de Otide Græci minimè ſcripſerunt, quare fortè Tetrao fuerit, auis nigra, quales ad capillos nigros reddendos Corui exemplo alibi probauimus, facultatem habere. Ariſtoteli ὄρραξ, dicitur, Athenienſibus, vt idem teſtatur, τέτριξ, quæ poſtrema vox ad Germanorum Vrhaen proximè accedit. Plinio Tetrao, vel vt in manuſcriptis codicibus, teſte Hermolao Barbaro, legitur Retrago, vel Tetrago, vel vt in vetuſtiſſimo Mediceæ bibliothecæ codice Politianus haberi dicit Trao. Mihi prior lectio magis arridet, quia Suetonium Tetraones nominare video. Vnde Merulam, & Iouium errare conſtat, qui Plinio Erythrotaonem dici tradunt. Itali circa Tridentum Cedron vocant, & alibi, vt circa Vincentiam Gallo ſaluatico, quo nomine, qui circa Tridentum habitant, alterum ſylueſtris Galli genus, domeſtico ſimile, aut par appellant. Gallum ſyluaticum dicunt Sabaudi; Galli, teſte [b] Bellonio, vn Coc de bouis. Circa Rhetiam Stolzo, ſeu Stolgo, ſeu Stolco. Cuius vocis etymum Ornitholo us Germanicum videri poſſe ait: Hi enim, inquit,

Retrago. Tetrago. Trao.

a *In Caligula.*

Cedron. Gallo ſaluatico.

b *lib. 5. c. 11 de Auib.*

Coc de bois

Stolzo. Stolgo. Stolco. Stoltz.

quit, Stoltz appellant quicquid magnificum, aut superbum est, vt fortè propter magnitudinem, ac pulchritudinem ex adiecto nomine ei proprium factum est. Germanis dicitur Orhaen, Vrhaen, seu Auerhaen. c Christophorus Encelius Vrhaen vocari putat à senio longissimo, aut cauda, quæ Græcis vra est; Auuerhaen verò ab aura, quam facillimè sentit propter rarissimum corpus. Verùm nunquid etymologia istæc auis naturæ competat, alijs dijudicandum propono, ne quis Germanicæ linguæ imperitus, de ea iudicans, ceu sutor videar vltra crepidam procedere. Malim tamen à magnitudine ita dici, vt Ornithologus quoq; existimat. Vnde in sylvestrium etiam boum genere maximum, vocant Vrum, Vrochs, Auuerochs. Agricolæ etiam Pirkhuener vocatur, Encelio Birkhuner; sed cùm eiusmodi voces Gallinæ Betulæ, quam arborem Birck Germani nominant, etiam conueniat, Birghun, id est, Gallina montana, appellari potiùs possit. Sunt item qui Phasianis adnumerent, atq; ita appellent Bergfasan, quasi Phasianum montanum. Illyricè nominatur, vt dixi, Tetrzeuu, & Tetrez.

Vrhaen, eius etymum.

c *l. 2. de lapidib. c. 54.*

Gallina montana.

Phasianus mõtanus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ORNITHOLOGVS eruditos ait Vrogallum Otidi congenerem facere, seseq; illis astipulari: Ego toto genere differe dixi, quòd Vrogallus quatuor digitis incedat, Otis tribus tantummodò. Nemo enim aues tridactylos cum tetradactilis congeneres dixerit. Quod verò ait ex Gallinaceo genere esse, id verissimum est, vnde etiam Gallus sylvestris quibusdam dictus est. Quomodo ab alijs auibus, cũ quibus à scriptoribus confunditur, differat, paulò antè monstrauimus. Differt verò à Tetrace Nemesiani (loquor autem de Vrogallo maiore, seu Plinij primo Tetraone) quòd cacabantis instar maculatus non sit. Per Cacabantem autem Perdicem intelligit poeta, cui Philomelæ author eandẽ vocem attribuit. b Plinius, qui aliud genus agnouit, sic distinguit, quòd primum genus (id verò est de quo nunc sermo est) *suum habeat nitorem, absolutamq; nigritiam, & coccineoborem in supercilijs*: secundum verò *colorem, & magnitudinem Vulturum, nec vllæ auis sit, excepto Struthiocamelo, quæ maius corpore impleat pondus, in tantũ aucta, vt in terra quoque immobilis prehendatur*. Quod equidem genus nunquam obseruare mihi licuit, nec ab alio visum noui, quicquid interim nonnulli nugentur.

a *Cap. de Otide.*

Gallus sylvestris.

b *l. 10. cap 22.*

FORMA. DESCRIPTIO.

CVM satis exactè vtrumque Tetraonem, maiorem nempe, & minorem Ornithologus describat; vtriusq; etiam ab illo delineationem mutuari placuit. De maiori autem ita scribit: Vrogallus à me inspectus huiusmodi erat. Collum dodrãtale, plumis vestitum nigricantibus, sed cinereo diluto colore sparsim notatis. Alarum longissimæ pennæ palmorum quinque, nigricantes aut fuscæ potiùs: reliquæ in alis, minores dico & minimæ, castaneo fere colore, nigricantibus punctis distinctæ. Caput nigrum, pars infra rostrum nigrior. Rostrum Gallinæ breue, gibberum, latum, validum. Supercilia & pellicula circa oculos rubra. Collum pronum punctis cinereis varium, quibus pennæ virides succedunt. Pectus & venter colore nigro. In medio thorace, vbi os pectoris maximè prominet, plumæ aliquot ab altera parte albæ, altera nigræ sũt. Minores plumæ sub alis albissimæ, præterquam in summo: reliquæ albicantes, fusco admixto splendidæ. Cauda quinque palmos longa, aut paulò plus, pennis nigris condita, maculis paucis albissimis, extremitates minorum pennarum, & punctis variarum insignentibus. In metaphreno (dorso superiore) plumæ castanearum coloris, punctis aspersæ, vt in alis: in inferiore (dorso) cinereæ, magis variæ punctis quàm in collo, longe pulcherrimæ. Poplites & femora plumis albis vestiuntur, quæ in cruribus fuscæ vsq; ad digitos pedum descendunt, vt in Grygallo quoque, & Vrogallo minore: quibus etiam digitos pedum similes habet, & appendiculas quasdam pectinatim vtrinque à digitis, sed breuiter eminentes, & alia vbique toto corpore multa similia, vt congeneres esse aues, magnitudine ferè tantùm & colore distinctas, non sit dubitandum. Longitudo Vrogalli à capite extensi ad pedes, dodrantes quatuor cum dimidio. Cauda extensa semicirculum reddebat, trium in circumferentia dodrantem. Ex albis in

Collum. Alæ.

Caput. Rostrum. Collum. Pectus. Venter.

Cauda.

Poplites. Femora.

Lõgitudo.

Vrogallus, ſeu Tetrao maior cum abiete.

Vrogallus, seu Tetrao maior alter quem fæminam esse conijcio, cum tritico aristis circumuallato.

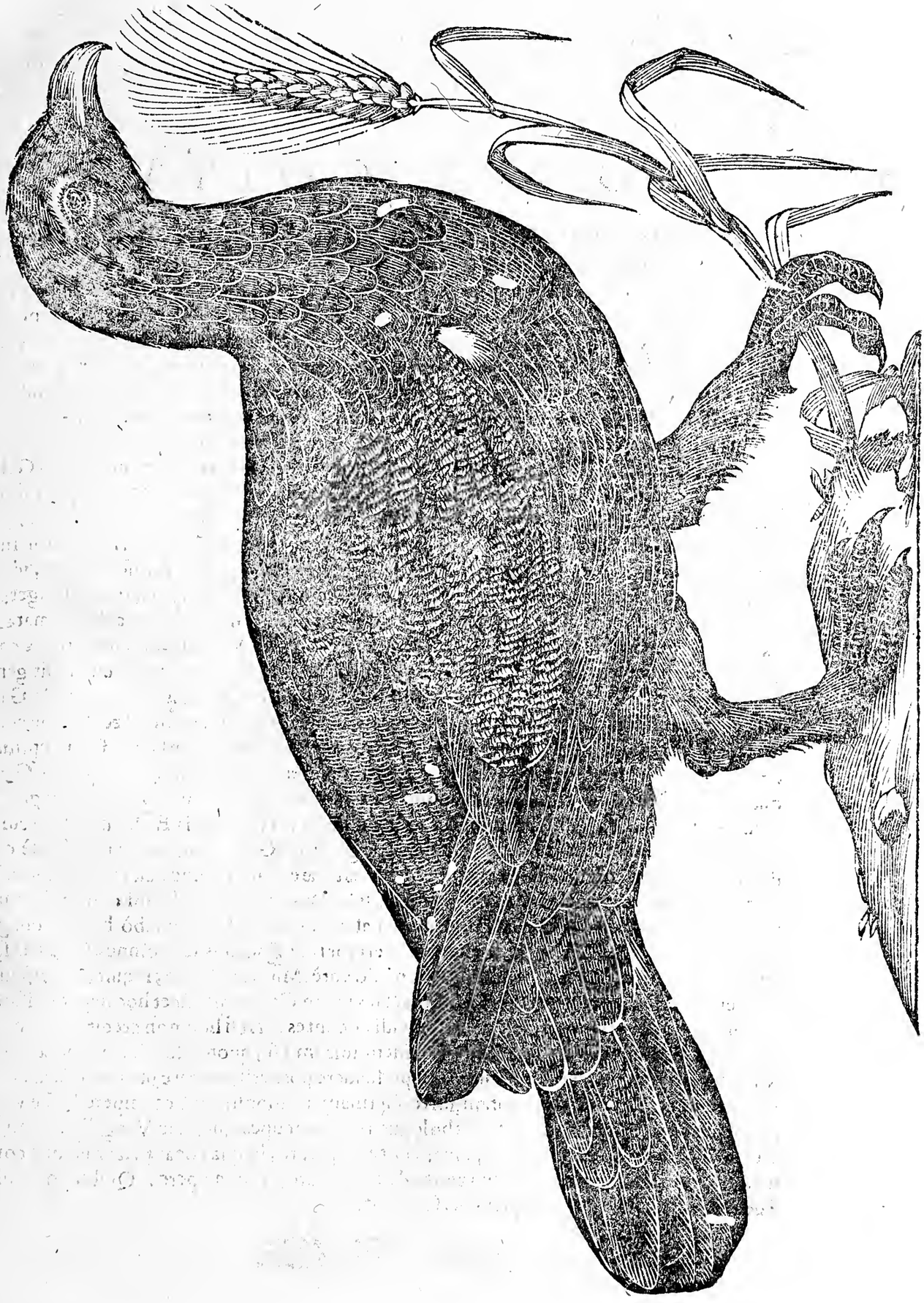

cauda maculis ætas conijcitur. Quo.n. maiores ſunt, eò pauciores illas habere feruntur, marem à fœmina, quod ad colorem nihil differre audio, niſi quòd fœmina minus nigra ſit. Hactenus ille. Verum quem nos ſecundo loco damus depictum, pennas capitis non ita, vt alter ille primus erigebat, quod neſcioquid differentiæ conſtituit. Vter verò eorum mas ſit, ignoro. Stumpfius quoſdam Vrogallos reperiri ſcribit, qui libras duodecim, aut quatuordecim appendunt: ſed id de libris Germanorum intelligendum eſt, quæ ſedecim, vel octodecim vnciarum ſunt. Siquidem is, quem Tridento mihi ante aliquot annos Reuerendiſſimus ac Illuſtriſſimus Cardinalis Palæotus, Archiepiſcopus, ac Princeps Bononienſis, eo tempore Auditor Rotæ, cùm ibi ſancta Synodus celebrabatur, tranſmiſit, viginti tres noſtrates libras appendebat.

Pondus.

LOCVS. COITVS.

VERSANTVR Vrogalli in altiſſimis mõtium iugis, aut altiſſimis potiùs ſyluis, Germaniam & Septentrionalia loca amant. De coitu huiuſcemodi auium portentoſa iſtæc tradit a Chriſtophorus Encelius: Hæc etiam, inquit, de fœmina loquens, coit ore menſe Martio, ſed multò aliter, quã Bonaſæ. Gallus huius ſpeciei ſperma ex ore tempore coitus in verè excreat, & euomit, & voce magna aduocat Gallinas ipſas (ſicut domeſticus Gallus aduocat Gallinas inuento aliquo grano) quæ cùm aduenerint, ſperma eiectum & excreatum à Gallo in terram ore legunt, ac reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens Gallus omnes ordine comprimit, (quaſi verò illud comprimere non ſit coire) & quaſi ratum facit ſemen comeſtum. At non coit, quod vidi; ſicuti ſemina quorundam piſcium, tantum afflatu maſculi, teſte Plinio, rata reddũtur, vt ita dicam. Nam ſuper quas Gallinas non aſcendit, oua illa hypenemia pariunt, vt domeſticæ Gallinæ. Quicquid verò fugatis Gallinis, caſu aliquo remanet in terra de ſpermate Galli excreato, hoc operante ſole nonnunquam, forſitan rore, aut pluuia ſuperueniente, & putrefacta materia mutatur in vermes & ſerpentes, qui dicuntur à Germanis Vrhanſchlangen & Birgſchlangen, id eſt, Vrogallorum ſerpentes, & montani ſerpentes. Harum copia eſt in ſylua, quæ à Tangera fluuio nomen habet in veteri Marchia. Quicquid è contra remanet in terra de ſpermate excreato iſtius Galli, pluuia non ſuperueniente aut rore (non) coincidente, mutatur, & coagulatur quaſi in veſicam transludicam & candidiſſimam, & veluti lapideſcit, & fit gemma, quæ à paſtoribus, & venatoribus colligitur: & reperitur in locis, vbi tali modo Galli iſti coeunt, auffdem paltz platze, tempore verno, vuan yhr paltz zeit iſt. Hæc illa ipſa gemma facta & coagulata ex ſpermate Galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus ſterilibus. Incitat ad Venerem, & auget apperitum prolis. Gemmæ tales magnitudine, & forma, & candore margaritarum apparent. Nonnunquam granã arenæ vnà coagulata in his reperiuntur, aut puluercs. Hæc omnia Encelius. Ego cum Ornithologo huic ſerpentium & gemmarum è genitura Galli generationi non facilè crediderim. Nam ſi huiuſmodi res alienæ prorſus naturæ ex auis ſemine naſci poſſent, ex aliorum quoque animalium ſemine, quod proculdubiò ſæpe in terram delabi contingit, multa & varia, cur minus, quàm è Galli ſemine naſcerentur? Sed quis amabò hoc auium genus ore coire credat? Scribere tamen non veretur ipſe Encelius ferè omnes Gallinas ſylueſtres, ore coire, ſed modo diuerſo. Et paulò antè, Multæ aues ore, inquit, concipiunt, & coeunt, vt ſunt Corui, exoſculatione facta, vt fit in Columbis: licet hoc neget Ariſtoteles; nec ego admodum affirmo; quia non vidi coeuntes. At ſi hoc non credit, cur omnes ſylueſtres Gallinas ita coire credit? Equidem mirum eſt, quomodo vir alias doctiſſimus & philoſophus non aſpernandus illud ſibi perſuadere potuerit, cùm ne pueri id coacti etiam admitterent. Attamen per totam fortè Germaniam monſtruosè concipere haſce volucres fama percrebuit. Nam & Ornithologus refert aucupes quoſdam Vrogallos coituros aream dicere aliquam puram & planam in terra parare, in qua coeant: fœminam à coitu maris genituram, quæcunque effluxerit, deuorare, atq; ita concipere. Quibus qui volet fidem adhibeat; mihi id nunquam perſuaſerint.

a *li. 3. de lapidib. c. 54.*

Vrhãſchlãgen. Birgſchlangen.

VSVS IN CIBO.

QVOD ad carnem huius auis attinet, eam aiunt tam grati saporis esse, vt ne Phasianæ quidem cedat; adeo vt Principum mensis tantummodò nata videatur. Hanc auem etiam sceleratissimus Caligula sibi immolari voluit in templo suo numini proprio, vt a Suetonius tradit. Carnis bonitas.

a *In Caligula cap. 22.*

DE VROGALLO MINORE. Cap. VII.

SYNONYMA.

AVEM hanc Vrogallum minorem, vel Tetraonem minorem appello, vulgus Germanicum secutus, quod eandē in alpibus Germanicè sic appellat Kleiner Orhaen. Nonnulli Laubhaen appellant, à frondibus siue foliis arborum & fruticum, quibus vescitur: alij Brigfasan, hoc est, Phasianum montanum: alij Grijgelhaen, quasi Grygallum dicas à voce: sed alius est Grygallus, cuius historiam iam dabimus; alius etiam Spilhaen Grygallo minor, nec aliter ferè differens. Imperiti quidam & vulgus hominum hæc nomina confundunt; sunt qui sexu tantùm differre putent, sed falluntur, vt Ornithologus ait, qui seipsum singula hæc genera diligenter inspexisse; & à viris harum rerum peritissimis, præcipuè clarissimo viro Aegidio Scudo Claronensi, differentias eorum didicisse tradit. Italicè nominantur Fasan negro, vel Fasiano alpestre, à montium incolis, & vicinis. Stumpfius nominat Phasianus quosdam montanos, nigros & fuscos, veris Phasianis maiores, qui non in summis montium altissimorum, vt Vrogalli maiores, sed medijs plerunq; syluis reperiantur: de his ipsis, vt video, Vrogallis minoribus loquens. Vrogallus, seu Tetrao minor. Kleiner. Orhaen. Laubhaen. Birgfasan. Grygelhaen. Fasan negro.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

EX Gallinaceo haud dubio genere est, multaq; cum Vrogallo maiore cōmunia habet, & post ipsum inter syluestres Gallinas maximus est. Ornithologus, à quo istæc omnia mutuati sumus, ita magnitudine à maiori: & vtroque Grygallo distinguit, comparatis singulis ad Attagenem (sic voco Francolinum) vs Grygallus minor (Spilhaen) sesquialter sit; Vrogallus minor (de quo nunc sermo est, duplus: Grygallus maior omnium maximus, qui etiam Anserem quandoq; excedat,

FORMA. DESCRIPTIO.

IDEM Ornithologus hunc Tetraonem minorem sic describit: Vrogallus minor à me, inquit, conspectus multò maiora supercilia è pellicula rubente, (Cærulea quandoque ni fallor) quàm Vrogallus magnus habebat; plumas in vertice nigras. Rostrum nigrum, breue, longitudine tātùm transuersi pollicis. Collum quinq; aut sex digitorum longitudine, cæruleis vel Indicis plumis vestitum. Infra collum in medio dorso, & alis plumæ nigricant. Alarum tamen mediæ partes candidæ sunt, item interiores. Venter quoque nigris plumis integitur. Post medium dorsi, quod nigricare diximus, iterum caudam versus plumæ sunt Indicæ, vt in collo: vtrobique tamen non totæ plumæ huius coloris sunt, sed margines tantùm earum & extremitates, ferè vt in Pauonibus. Cauda pennis suis nigricat, quæ in medio multæ curtæque sunt, ita vt latè extendi possint: vtrinque verò tres longiores

Superciali. Rostrum. Collum. Alæ. Venter. Cauda.

Vrogallus, ſeu Tetrao minor cum glauce vulgari.

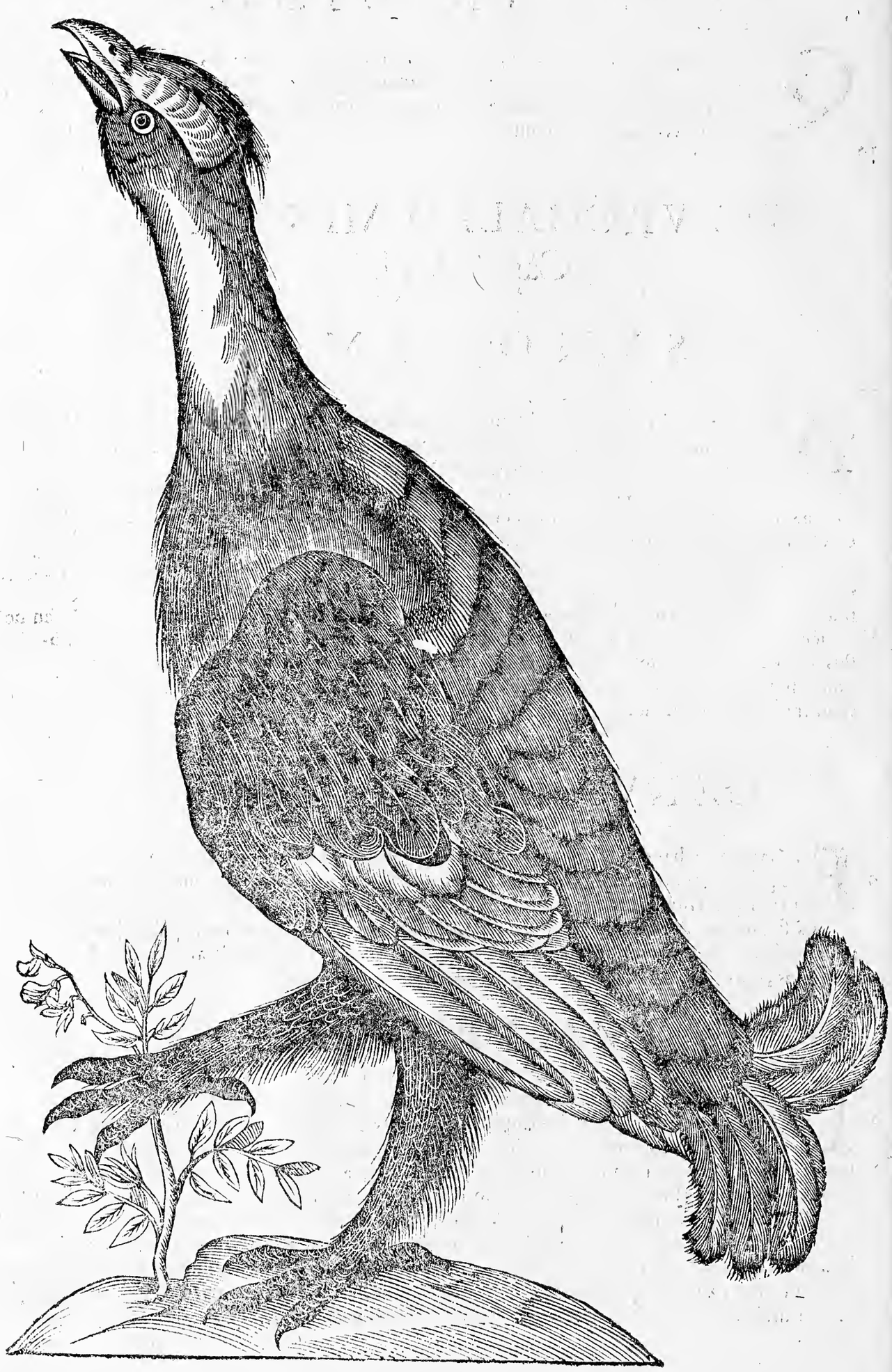

giores extrorsum reflexæ, ita vt lilij figuram, qualis dipingi solet, cauda extensa quodammodo referat. Circa vropygium & poplites plumæ densissimæ, quæ ad digitos vsque pedum extenduntur, quasi natura ipsos munire voluerit, ne frigoris iniuria læderentur, vt & Grygallum maiorem (iam minorem non vidi) & Vrogallum maiorem, & maximè Lagopodes. Digitis pedum squamatim compactis, vtrinq; squamosæ quædam, vel corticeæ appendices eminent, vt in caudis cancrorum ferè, sicut in alijs etiam Gallorum montanorum generibus. Magnitudo totius alitis, instar Gallineæ villaticæ, vel paulò maior, & oblongior. Plumæ pedum nigricant, sed maculis albis distinguuntur: & tibiæ anterius tantùm, non etiam posterius, plumis induuntur. Fœmina in hoc genere mari similis est, sed minus nigra, & magis fusca, vt in Vrogallo maiore. Hæc omnia Ornithologus, quibus exactè respondet auis quam ante aliquot annos Illustris vir, cuius nomen nunc mihi non occurrit, Prætorianorum militum alæ tunc in hac vrbe præfectus ex Helvetia mihi dono transmisit, vir humanus, & mearum rerum studiosissimus. Aiunt rarò vinam capi. Capitur enim laqueo, ita vt collo astricto suffocetur, & instar funis pendeat. a Olaus Magnus in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) Vrogallos minores tradit sub niue duobus aut tribus mensibus sine cibo latitare, interim tamen à venatoribus capi. Verum numquid id nostris Vrogallis minoribus competat, mihi minimè constat: Ornithologus similes aues illis putat, de quibus alibi b Aristoteles, aut eius simius, mirabilium scilicet author, ita scribit: *In Ponto, aiunt, per hyemem aues quasdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cùm pennæ eis auelluntur, sentiant, neque cùm veru transfiguntur, sed tum demum cùm ab igne incaluerint.* At quis ambo ita mentis inops, qui istæc credat? horrere membra frigore, ita concesserim, vt nihil sentiant, id similiter in gliribus expertus, veru verò transfigi sine læsione nec Cicero, eloquentissimus suè alius mihi vnquam persuaserit.

Pedes.

Magnitudo.

Plumæ pedum.

Natura & capiẽdi ratio.

a *Lib. 19. cap. hist. de gent. Septent.*

b *In mirabilib.*

DE TETRACE NEMESIANI Poetæ, seu Grygallo maiore. Cap. VIII.

DE Tetrace suo, quem perperam Longolium, & Ornithologum cum Otide confundere diximus, Nemesianus ita scribit:

Et Tetracem Romæ, quem nunc vetilare Taracem
Cœperunt, Auium est multò stultissima, nunquam (namq; fortè)
Cùm pedicas necti sibi contemplauerit adstans,
Immemor ipse sui, tamen in dispendia currit:
Tu vero aduitos laquei cùm senseris orbes,
Appropera, & prædam pennis crepitantibus aufer,
Nam celer oppressi fallacia vincula colli
Excutit, & rauca subsannat voce magistri
Consilium, & lata fruitur iam pace solutus.
Hic prope Pentinum radices Apennini
Nidificat; patulis quà se sol obijcit agris.
Persimilis cineri dorsum, maculosaq; terga
Inficiunt pullæ (nigræ, vt in Perdice) cacabantis imagine notæ.
Tarpeiæ est custos arcis non corpore maior:
Nec qui te volucres docuit Palame de figuras.
Sæpe ego nutantem sub iniquo pondere vidi
Mazonoim (Mazonomi lego) puerum, portat cùm prandia, cirro
Quæ consul Prætorue nouus construxit ouanti.

Hæc Nemesianus, quibus an hæc nostra auis, quam mox exhibebimus, exactè respondeat, iam videndum est. Sultitia in primis, quam Tetraci tribuit, huic potiùs, quàm Otidi, competere videtur; etenim ea Phasiani naturam sapit; at fortassis surditas auis alios imposuerit, vt cum Vrogallis ideo eandem crederent; quòd his, vt aiunt, dum Gallinas voce alliciunt, & inuitant, visus, & auditus intercipiatur, atque interim opus esse maxima celeri-

Stultitia.

tate

tate aucupis, vt bombardæ globo feriat; aliàs auditum eorum acutiſſimum eſſe. Verùm & ſurditas talis huic noſtræ auimagis congruit, vtpote quam clariſſimus Martinus Foxius Cracouienſis medicus, cui hanc alitem & præclara alia multa accepta refero, mihi ſcripſerit adeo ſurdam eſſe, vt ne bombardæ ſono abigi queat. Quod cùm ita ſit, facili modo ab aucupantibus decipietur, atq; ita ſtultam fortè poeta dixerit. Secunda nota, quod ſcilicet in radicibus Apennini nidificet, huic nihil aduerſatur, ſi Apennini nomine alios etiam montes intellexeris. Tertia nota, dorſum nempe cinereum, etſi exactè non competat, ita tamen poetæ mens intelligi poteſt, vt cinereus color in dorſo magis, quàm alibi ſit conſpicuus; aliòqui enim toto corpore maculata eſt more Perdicum, vt poeta etiam teſtatur. Denique aſcripta magnitudo, Anſerina nempe, optimè quadrat. Eſt itaque iſtæc pulcherrima volucris iam dictæ magnitudinis, roſtro quodammodo adunco, gibboſo, colore ferè nigro: capite plano, à roſtro ad aurium foramina vſq; cinereo, nigris maculis conſperſo; quod reliquum eſt, item & collum, pectus, venter, & coxæ, coloris ruſſi, modò nigris, modò albis maculis reſperſi; in colli inferioris extremitate nullæ maculæ exiſtunt. Dorſum & Alæ cinerea, maculis eiuſdem coloris, ſed longè maioribus inſigniuntur; quarum partium etiam quædam pennæ in extremitatibus candicant. Remiges pennæ nigræ ſunt, circumcirca cinereæ. Cauda ruſſa, ſed magis quàm reliquo corpore ad caſtaneum accedit, & maculis nigris maximis conſpergitur. Tibiæ cinereis plumis & tabellis nigris ornatæ. Digiti cinerei, nudi, quatuor. Oculorum cilia coccineus color ambit, vt in alio Tetraone. Tota auis, ſi roſtrum haberet more rapacium aduncum, & aduncos vngues, & paruo corpore foret, vt Lithofalcus, vel Accipiter Fringillarius videretur. Sed videamus, num hiſce Ornithologi deſcriptio de Grygallo (Dixi enim eaſdem aues eſſe) quadret. Sic itaq; ferè ſcribit: Auis hæc ad viuum depicta, in Helueticis alpibus, circa Claronam præcipuè vocatur ein Grygelhan per onomatopœiam, quam ego ſecutus, Latinè etiam Grygallum dicere malui. Græcè etiam γρυχόκκυξ nominari poterit. A particula gry ad vocis imitationem facta & verbo κοκκύζειν, quod voci Gallinaceorum peculiariter tribuitur: vnde & Orthriococcyx pro Gallinaceo legitur. Quod ſi quis propter mirificam colorum varietatem, qua Attaginem & Gallinaginem etiam ſuperat, Attaginem alpinum nominare voluerit, præſertim cum delicatiſſimam eſſe in cibo exiſtimem, non ineptè is mihi facere videbitur, etſi magnitudine Attagene doctis pleriſq; exiſtimatos (Francolinos) vt præcedente capite docui, triplo ferè excedat. A capite ad pedes extenſa auis, quam vnicam in hoc genere vidi, longa erat tres dodrantes & palmum, roſtro vt Vrogallus maior, ſed minore ac nigriore. Toto corpore Perdicis ferè, præſertim ruſticæ, vel Gallinaginis inſtar colorato, & punctis diſtincto vbiq; maculiſq; nigricantibus: reliquus color ruſſus eſt, vel ad caſtaneæ colorem vergens. Eſt & cinerei aliquid in collo præcipuè. Sunt & albæ quædam alicubi maculæ. Iris oculorum rubicunda. Colore circa oculos, retrò præſertim, rubente, anguſtius tamen, quàm in alijs Gallis ſylueſtribus, niſi fœmina fortè hæc fuit, quam vidi. Ima colli pars prona rubet, intercedentibus lineis ex cæruleo virentibus. In ventre plurimum albi eſt. Crura pedeſq; & digiti ſimiliter, vt in Vrogallis. Varietas quidem colorum tam multiplex eſt, vt varietatem decoremq; eius verbis exprimere nequeam. Hæc ille, vti nam in hac opinione conſtans, nam in appendice operis ſui de auibus, quàm pòſt edidit, eandem prorſus, aut cognatam ſibi videri cum Bellonij Attagine ſcribit, quod profectò nullo argumento nixus facere videtur. Cùm enim [a] Bellonij Attagenem in foro Venetorum Bononienſium conſimiliumq; populorum, qui montibus vicini ſunt, quandoq; præſtare tradat, ibiq; Grygalli prorſus incogniti ſint, non video qua ratione opinioni eius ſubſcribere debeam. Scio tamen & Attagenes in agro Bononienſi, vel non eſſe, vel ſaltem à me hic nunquam hactenus obſeruatas. Semel verò mihi Attagen ab Eminentiſſimo Cardinale Palæoto miſſa Tridento, alias Sicilià Perdicibus erat paulò maior. Præterea cum [b] Bellonius ſuam Attagenem Gallorum Canne petiere ſiue Anate campeſtri, quam Tetracem eſſe alibicontendit, multo minorem, Tetracem verò Phaſiani corpulentia eſſe ſcribat, quo modo obſecro Grygallus iſte eſſe poterit, cuius magnitudinem ipſemet Ornithologus inter Tetraonem vtrumq; mediam conſtituit?

Dorſum.

Magnitudo.
Caput.
Color.
Dorſum.
Alæ.

Cauda.
Tibiæ.

Grygelhã.

Γρυχόκκυξ.
Orthriococcyx.

Grygalli deſcriptio
Magnitudo.
Roſtrum.
Color.

Collum.
Venter.
Crura.
Pedes.

[a] *lib. 5. de Auib. c. 6.*

[b] *l. 45. c. 4.*

Grygallus maior, siue Tetrix Nemisiani, cum betula.

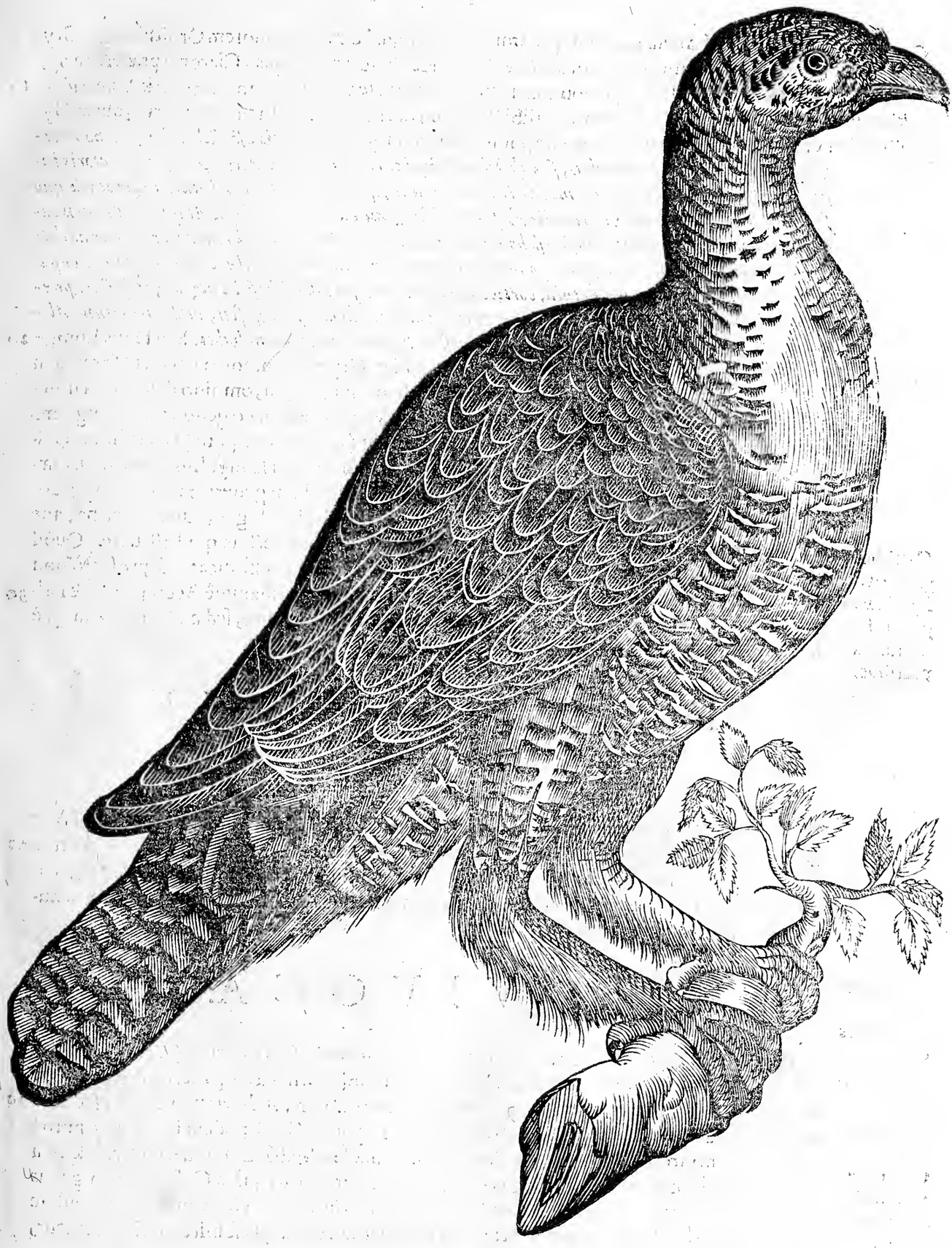

DE GRYGALLO MINORE. Cap. IX.

Grygallus minor. Spilhan. Birkhoun. Gallina Betulæ.

ALIAM auem ſuperiori per amnia ſimilem, ſed dimidio minorem Ornithologus Grygallum minorem vocat, & vulgò in Helueticis montibus, Claronæ præſertim Spilham, vel Spilhan nominari ait, ſed cauſam ſe nominis ignorare; vt etiam an eadem auis ſit, quæ circa Coloniam, & alibi Birkhoun id eſt, Betulæ gallina nominatur, quam Gybertus Longolius Attagenem eſſe putat. *Perdici, inquit, perſimilis eſt, ſed maior. Nomen Germanicum habet, non à montibus, ſed ab arbore Betula. Denſa enim loca, & opaca, vt venatoris inſidias, maximè bombardarum minas fugiant petunt, quamobrem ſæpe in betuleto latent; de quo ſubinde, ſi diligenter adſis in fœnilia, & ſata callidiſſimè excurrere videas. At quod nunc non eadem natalitia obſeruant, in cauſa eſt bombardarum frequentes vſus, qui multis præclaris auibus Germaniam ſpoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quam à Betulæ colore auem nuncupatam reor. Nam ſupremum à Betula, corticem ſi detrahas, qui albo ſubeſt, in nigroq; ruffeſcit, præcipuum huius alitis colorem imitatur. Peraice enim paulò magis ruffeſcit, vt de Attaginne Alexander Myndius tradidit. Dorſum quoque inſtar Perdicis maculoſum habet.* Hactenus Longolius. Quærit Ornitologus an hæc vel eadem ſit cùm Grygallo minore: vel fortè fœmina in eodem genere, quod Morhennam appellant. Talem enim, inquit, omnino deſcribit Turnerus, & dubitat an ſit Attagen vel Gallina ruſtica. Marem verò in eo genere totum nigrum facit. Fieri autem poteſt, vt vel Turneus deceptus ſit (quòd magis puto) talem huius Galli fœminam exiſtimando, vt vtrunque genus diuerſum ſit, vel Longolius talem huius fœminæ marem eſſe ignorauerit. Ego quidem in nullo animalium genere, fœminam mari colorum varietate, & pulchritudine anteire puto. Hæc Ornithologus, cuius ſuper hac aue opinionem amplecti malui, quàm de re nunquam mihi viſa diuerſum quid aſtruere. Quòd verò in nullo animalium genere fœminas maribus formoſiores eſſe dicat, id profectò non vſquequaq; verum eſt. Secus enim in rapacium auium genere, maximè Accipitrum, & Falconum euenire videmus, in quibus non modò ſpecioſiores fœminæ, ſed maſculis etiam ſæpè duplo maiores ſunt, & robore etiam ſuperant.

Morhēna.

Ornithologi error.

Fœminæ rapacū formoſiores maribus.

DE ATTAGENE. Cap. X.

INSTITVTVM à nobis ordinem neutiquam (niſi fallimur) inuertemus, ſi modò de Attagene agamus. Nam ſpermologus eſt, pulueratrix, & gratiſſimi ſaporis. Ad hæc Longolius cùm Gallina Betulæ, vt paulò antè diximus, eundem facit. Quæ itaq; ſententia nunquid erronea ſit, vt mihi videtur, alijs viris doctis ex ſubſequentibus, quæ dicturus ſum dijudicandum relinquo.

ÆQVIVOCA.

Attaginus vir. Attaginus piſcis. Ἀτταγενὸς. Francolinus. Gallina Attagē dicta. Attagene herba.

ATTAGINVS Herodoto nomen proprium viri eſt Attagenus (Ἀτταγενὸς) non Attagenus per T. ſimplex vt Hermolaus ſcribit, Athenæo è genere piſcium eſt, qui & Scepinos dicitur. Attagenem Itali Francolinum, vt dicemus, vocant, ſed & id nomen æquiuocum eſt. Ita enim Zacharias Lilius Lagopen (Lagopodem intelligere puto) in agro Vicentino vocari ſcribit, & Francolinus Nicolao Maſſæ Columbarum ſylueſtrium genus eſt, niſi fortè, vt Ornithologus vult, Gallinarum potiùs quàm Columbarum genus eſſe dicere voluerit. Gallina quædam ſylueſtris, cuius mas niger eſt, fœmina magnitudine Perdicis, Polonis Attragea dicitur Attagena item herba eſt, ex qua fomites ignis laudantur, vt ſcribit doctiſſimus [a] Io. Baptiſta Porta.

[a] *Lib. 4. Phyſiogn. ca. 24.*

SYNO-

SYNONYMA.

ALDVRAGI, inquit [a] Bellunensis, *sunt aues, quæ dicuntur Francolini Latinè*, vbi Auicennæ vetus translatio habet Durax. Apud Syluaticum etiam eiusmodi barbaræ voces leguntur, ab Attagene, vt videtur, corruptæ; Actago, Attago, Atage, Atehemigi & Atacuigi. [b] Aristoteles, qui bis tantùm huius auis mentionem facit, vtrobiq; Ἀτταγῆνα nominat: Atticè apud [c] Aristophanem Ἀτταγᾶς legitur, teste Varino; vltima circumflexa; at non rectè ita scribi Athenæus & Eustathius volunt, quoniam quæ in ᾶς desinunt plusquam dissyllaba barytona sint, vt ἀδάμας: dicendum igitur, inquiunt, ἀτταγαι & non ἀττα γῆνες, atqui ἀτταγαι quoq; à Polluce nominantur. Legitur item ἀτταγᾶς neutro genere apud Hesychium & Varinum hoc modo: ἀτταβυγᾶς εἶδος καί τὸ ἀτταγᾶς: quo loco Ornithologus mauult legendum, ὁ καὶ ἀτταγας. Conijcio enim, inquit, eandem auem esse. Inuenio etiam ἀταγᾶς per τ simplex scriptum, & Galenus aliquoties ἀταγῆν appellat. Apud Suidam ταγην legitur auis nomen, quæ sanè non alia quàm Attagen esse videtur; nam & ipse ταγηνιον vocari aliàs scripsit; quod postremum nomen Bizantij, teste [d] Bellonio, retinuit, Latinis dicitur Attagen fœminino. Plinius & Horatius Attagenem Ionicum dixerunt, Varro, Gellius, & Martialis Attagenam, vt Gaza etiam apud Aristotelem transtulit. Italis dicitur Francolino, cuius vocis etymum idem Ornithologus à Franco voce diminutiua, id est, nobili deriuare putat, quòd hæc auis in cibo nobilissima, delicatissimaq; sit. Quod si verum est, exteram vocem necesse est esse, vt ipse etiam admittit, cùm tamen in Germania nullam auem eo nomine insignitam reperiri scribat. Francos autem Germaniæ populos esse omnibus notum est. Cùm verò Germanis, vt ille credit, Haselhun dicatur, mirum videtur, cur Itali, dum Germanicam vocem ei indere voluerunt, non hanc potiùs imitarentur, quàm nouam fingerent. Quare meo iudicio Francolini vox non tantùm Germanica est, sed & Itala. Vtraq; enim lingua Franci liberi dicuntur, seu immunes: quod Etymum Attagenis præstantiæ competere videtur, quòd nempe vulgaribus eas venari interdictum, & libertas viuendi à principibus concessa sit. Idem Ornithologus Attagenem Bononiæ Franguellum dici scribit, sed maximo errore, cùm Franguellus Bononiæ sit Fringilla, auicula vel decuplo minor. Vocatur item nonnullis, quemadmodum in schedulis meis annotatum reperi, Perdix Asclepica.

a *l.2.c.122*

Actago.
Arage.
Atehemigi.
Atacuigi.

b *lib.9.Hist. c.26.& 49.*

c *In Auib.*
Ἀτταγᾶς
Ἀττάγη.
Ταγὴν.
Ταγηνάριον.

d *lib. 5. de Auib.c.6.*
Francolinus vnde dicatur.
Heselhun.

Franguellus Bononiæ quid.
Perdix Asclepica.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Descriptio.

ASTRVERE modò, & certò iudicare, quæ veterum Attagen sit, admodum arduum est: siquidem [a] Aristophanes Attagenem subito post palustres aues, & quæ locis riguis & Marathonijs pratis gaudent, nominans, multis viris doctis occasionem dedit, vt palustrem putarent, quemadmodum apertè eius Sholiastes, eumq;, vt apparet, secutus adagiorum author fecerunt. Contrà philosophorum princeps, & semper veridicus [b] Aristoteles pulueratricem esse scribit: vnde cùm idem philosophus alibi doceat, palustres minimè pulueratrices, sed lotrices esse: itaq; Ornithologus haud ineptè dubitat, an Attagen palustris sit dicendus, licet & ipse interim nihil certi concludat. Ego Aristotelem malui sequi: & reuera. Aristophanes Attagenem non inter palustres & campestres, sicuti multi putarunt, at post illas nominat. Nam subinde in singulari addit, *Auisque variè pennatæ Attagas*, & fortassis synecdochicώs speciem pro genere accipiens, auem nempe monticulam pro monticulis omnibus. Etenim paulò pòst eandem auem simul cum Perdice nominat, quam sanè nemo palustrem dixerit: vel dicamus, doctissimus [c] Bellonius ad eiusmodi difficultatem respondet, fieri posse, vt ex montibus ad loca vicina descendat, per aliquod tempus ibi degens, & deinceps inde ad montes iterum reuertatur, vt Gallinago (Beccasse) etiam facere obseruatur: an ne ideo palustris erit dicenda? Ad aliud [d] Comici locum, vbi sic habet τὸν πηλὸν ὥσπερ Ἀττικὰς τυρβάζεις βαδίζων, id est, vt communis interpretatio habet; *cœnum tanquam Attagen turbabis iens*, dici possit, pro τὸν πηλὸν, puluerem traduci posse, etsi propriè ea dictio cœnum significet. Quomodo enim per cœnum

a *In Auib. & in Vespis.*

b *9. Hist. c. 49.*

Aristophanes explicatus.

c *l.5. de Auib.c.6.*
Gallinago Beccasic.

d *In Vespis.*

iens,illum excitare poſſit? Solent autem aues pulueratrices,vbi puluerulenta loca frequentant, puluere ſeſe purgare, quo tempore ceu nubem ex eo faciunt, quòd fortè Comicus dixiſſe voluit:ſuum tamen interim cuiq;iudicium relinquo.Quòd ſi verò quiſpiam pertinaciùs aſſeueret,paluſtrem eſſe Ariſtophanis Attagenem, ego cùm illo, vtpotè nihil certi habens, non contenderim, ſed diuerſam ergò ab Ariſtotelis Attagene eſſe concedere cogetur.Cum itaq; inter viros doctos nondum conſtet,quæ auis Attagen eſſe poſſit,itaq; aliorum opinionem prius examinabo,deinde quid in tam obſcura reſentiam, adferam, vt qui iſtæc lecturi ſint, quam malint,opinionem amplectãtur.Turnerus ſubolens minimè paluſtrem eſſe, & alterius iudicio ſubijciens,fortè quòd nullam,auem vidiſſet, quæ exactè ad Attagenis deſcri- 10
ptionem accederet: ſi Attagenem, inquit, auem paluſtrem, & varijs maculis diſtinctam eſſe ab adagiorum authore verè ſcribitur, Anglorum Goduuittam, ſiue Feduam Attagenem, eſſe,indubitanter affirmare auderem.Eſt autem ipſa Gallinagini ita ſimilis(huic etiam Ariſtoteles Attagenem aſſimilat) vt niſi paulò maior eſſet,& pectoris color magis ad cinereum verteret, altera ab altera difficulter poſſit diſtingui.Viuit in locis paluſtribus,& ad ripas fluminum: roſtrum habet longum: ſed capta triticum, non ſecus atq; Columbi, comedit. Triplo pluris quàm Gallinago apud nos venditur; tantoperè eius caro magnatum palatis arridet.Gallinagionem intelligit,auem illam paluſtrem,& maculis diſtinctã,quàm Belgæ Sneppam vocant, Galli Beccaſſam, Angli Vuodcoccum: de quo idem rurſus:Falluntur, inquit, 20
Britannici ludimagiſtri, qui ſuum Vuodcoccum Attagenem faciunt, qui ſolis veſcitur vermibus, & grana nunquam attingit,quaſi verò Goduuitta ſua Attagen foret: vnde etiam Hadrianum Iunium hallucinari conſtat, qui Attagenem etiam Scolopacem vocari aſſerit,cum Scolopax Gallinago ſit. Ornithologus Germanorum Haſelhun,ideſt,corylorum Gallinam ſic dictam, quòd inter corylos verſari ſoleat, Attagenem eſſe putat,hoc præcipuè argumento fretus, quòd in Italia audiuerit, & ex icone Francolini Venetijs dicti, & à doctiſſimo medico Antonio Mundella ſibi miſſi, citra vllam, vt credit, hæſitationem, cognouerit.Verùm id meo iudicio admodum leue argumentum eſt. Quamuis enim pleriq; viri docti in Italia hanc auem Francolinum vocent vt fecit etiam doctiſſimus Melchior Guilandinus, qui mihi eam ſub eodem nomine aliquando dono Patauio tranſmiſit: haud tamen inde 30
ſequi puto Attagenem eſſe,ſiquidem iſtæc auis,cuius hic ſubinde iconem exhibebo, Siculis, apud quos abundat,etiam Frãcolinus dicta deſcriptioni Attagenis meliùs reſpondet. Qualem etiam apud Leonardum Cognoſciutum nobilem Ferrarienſem inter multa alia volucrum genera, quæ in Ornithone ſuo amici cauſa alebat, mihi videre contigit, vnà cùm Gallina Germanica,illi admodum ſimili, quæ alia non erat, quã Gallina corylorum.Videamus itaq; num noſtra auis cùm veterum Attagene conueniat. [e] Ariſtoteles Gallinaginem (Scolopacem) Attagenis colore deſcribit. Color Gallinaginis magis ad meam auem,quam ad Gallinam corylorum accedit: nam hæc minus, quàm noſtra auis maculata eſt. Alexander Myndius apud [f] Athenæum Attagenem *Perdice paulò maiorem eſſe* ait, *totum circa dorſum* κατα γράφον, id eſt verſicoloribus pictum maculis, *figulina teſte colore, ſed magis ruffum corpore graui, alis breuibus*. Quæ omnia in meo Attagene exactè reperiuntur;magnitudo in 40
primis, dein dorſi color; & corpus certè valde graue eſt, & ad volandũ ineptum: alæ deniq; multò quàm in Gallina Corylorũ breuiores, vt expreſſa etiã icon demõſtrat. Syluaticus noſtræ deſcriptioni nihil aut ſaltem admodum parum aduerſatur, cùm ait: *Attagen auis optimæ carnis inuenitur abundè in Rhodo; de qua* [g] *Hieronymus ait: Tu Attagenem eructat, & de comeſto Anſere gloriaris. Aliqui Phaſianum, alij Perdicem interpretantur, ſed neutri benè, cum Galenus ab vtriſq; diſtinguat. Reuera autem eſt auis, quæ ab aliquibus vocatur Francolino magnitudine Phaſiani*(Ornithologus Gallinã corylorum ad Gallinam accedere ſcribit) *ſed cauda diſſimilis*(breuior nempe;in noſtra aue cauda multò prolixior eſt,quàm in Gallina corylorum) *pennis vario modo coloratis, ſicut Gallina Indica,interdum tamen colore viridi, & cæleſti conſpicitur: ſapore quidem delicato*. Hæc ille,an verò noſtra auis alibi viridis,& cærulea reperiatur, planè ignoro [h] Bellonij deſcriptio, quantum ex verborum penuria colligere poſſum, noſtro Attageni potiùs quam Gallinæ corylorum reſpondet, ſi per Coturnicem,cuius colore Tetricem ſuam(Canne petiere, hoc eſt, Anatem campeſtrem)eſſe ait,mar ẽ intelligamus. Etenim Attagenem ſuum,quoad colorem,Anati campeſtri ſimilẽ eſſe ſcribit:Anatem campeſtrem verò Coturnicibus bene maculatis: Eodẽ modò ſyluaticus etiam alibi ait Attagena eſſe Coturnicem; *Sunt autem quædam*, inquit alibi, *Coturnices magnæ ſimiles Columbis,& hæ ſunt Attagenes; aliæ verò paruæ quæ vulgò dicuntur Qualeæ*. Sed hic per Colũbas,maiores fortè intelligendæ veniunt,ſiquidẽ aliàs Phaſianorũ magnitudine eſſe dixerat.Porrò quam-

Goduuittã Anglorum Fedua.

Gallinago. Sneppa Belgarum. Beccaſſa. Vuodcoccus. Scolopax.

e 9. *Hiſt. c.* 49. *f lib.* 9.

g *Epiſt.* 15. *de fict. am.*

h *lib.* 5. *cap.* 6. *de Auib.*

uis

Attagen cum tritico multiplici ſpica.

Porrò quamuis Bellonij Attagenis descriptio quodammodo cùm nostra aue conueniat, reuera tamen, vel diuersa est; vel fæminam (modo fæmina à mare in hoc genere discrepet, quòd ignoro) descripsit. Etenim nostra velut cristam in capite gerit, qua Bellonij auis, quemadmodum ex pictura agnoscitur, destituta est. Vel aliquot species fuerint: nam Florentiæ apud Serenissimum Magnum Ducem binas diuersas obseruaui, vnam nostræ similem, alteram quam marem credebat, rostro pigro, sed in extremo rubescenti, oculi pupilla nigra, iride cinerea, maculis albis per ventrem, dorso ferrugineo nigris maculis insignito, pedibus etiam ferrugineis. Præterea i Iulius Alexandrinus diuersum Attagenum genus sese vidisse tradit, magna diligentia ex Hispania allatum, paulò nostrate maius, longiore collo, & cruribus, plumis non eisdem macularum notis distinctis, quòd, vt nostrum nos, sic Francolinum vocant Hispani suum. Quæ notæ equidem nostræ aui omnino competunt, quæ talis est. Magnitudine, & toto habitu ad Phasianum accedit. Rostrum habet breue, nigrum & in extremo recuruum. Color toto ferè corpore variat; Caput in primis aspectus pulcherrimi cristam in medio vertice erectam habet subluteam nigris & albis maculis variegatam. Pupilla oculorum nigra est: iris lutea; supercilia vt in Tetraone ex pellicula coccineo colore rubente. Sub rostro, & gulæ principio ceu barba ex tenuissimis plumis dependet. Collum longiusculum, & ad corporis habitum assimilatum, tenue & exile, cinereum, item maculis nigris & albis conspersum: quæ in eo differunt, quòd hic albæ in capite nigræ sint intensiores. Pectoris macula eiusdem coloris, easq; ferrugineæ etiam aliæ percurrunt. Venter cauda, coxæ, & tibiæ, quæ plumis vestiuntur, subcinerea, seu plumbea, & nigris item maculis respersa. Pedum digiti anteriores longi, posterior breuis singuli adunco hamo armati.

Attagenũ genera.

i lib. 13. salub. cap. 5.

Attagenis nostratis descriptio.

Color.

Caput.

Collum.

Pedum digiti.

LOCVS.

ATTAGEN montium incola est a Bellonius ad plana descendere negat, atq; hinc rarò in Gallia conspici; nisi aliundè inferantur: prostare tamen nonnunquam in foro vrbium, quæ montibus adiacent, vt Venetijs, Bononiæ, Romæ: relatum etiam sibi esse à quibusdam fide dignis ex Pyrinæis & Auerniensibus montibus allatos Francisco Christianissimo Gallorum Regi in cibum cessisse: quòd postremum, quòd nempe in Pyrineis montibus Attagenes degant, etiam b Iulius Scaliger hisce versibus attestatur.

Et delicatiore quæ valens succo
Maiore corpulentia Attagen præsto est
Oris prouincialibus Pyrinæis
Nomen minutiore deferens flexu,
Nam Francolium turba nuncupat vulgi.

Idem fortassis quoq; c Plinius dixit, cùm ait: *Capitur & in Gallia, Hispaniaq; & per alpes etiam.* Verùm qui in Hispania nascitur, vt ex Iulio Alexandrino diximus omnino noster videtur. Quòd verò Bellonius ait nunquam ad plana descendere, in eo sibi ipsi contrarius est, nam paulò pòst Aristophanem interpretans id non tantùm fieri posse admittit, sed etiam vt aliquo tempore ibi moram trahat; neq; id etiam verum est, quod in Bononiensi foro Attagen prostet; quinimo nostris aucupibus planè ignotus est. Auis, cuius nos iconem dedimus, in Siciliæ montibus, vt dixi, satis abundè reperitur. Ex Ionia allatus olim in magno pretio erat, vnde Plinius ait, *Attagen maximè Ionicus celebratur, quondam existimatus inter raras aues.* Ionicum etiam nominat d Martialis, Clemens verò Aegyptias à gulosis commendati scripsit. Frequentes quoq; in Rhodo insula sunt teste Syluatico. In Cypro Insula etiamnum domi ali Alexander Benedictus refert, sed cùm veteres Attagenes captos à cibo abstinere dicant, dubitandum videtur, num alias aues Attagenes vocet: nisi forsitan ibi alantur, dum pulli adhuc accipiuntur: nam & e Varro docet, qua ratione educentur. Mirum verò videtur, quòd à f Plinio proditum memoriæ est in Creta ceruos non esse præterquam in Cydoniatarum regione, item apros & Attagenes. g Ambrosius Leo Nolanus nullos etiam in Campania reperiri scribit, quemadmodum neq; Perdices, cùm inquit, alioqui in ea abundent Phasiani, & Coturnices, quas Qualeas, & Coturnices magnæ, quas Starnas illi nuncupant. Cuius rei causam rationemq; inquirens, aconitum negat ea in regione nasci, quo cùm se aues istæ purgent, vt ille tradit, itaq; mirum non esse, si ibi non degant. Sed ipsum

a lib. de Auib. cap. 6.

b In Ata.

c lib. 10. c. 48.

Bellonij error.

Attagẽ Ionicus.

d lib. 3. Epigram.

e In Giaponicis Græcis.

f lib. 8. cap.

g Prouil. 343.

ipsum audiamus: Cur in Campania, inquit, nullæ comperiuntur Perdices, neq; Francolini; cùm in ea abundent & Phasiani & Coturnices magnæ, quas Starnas vocant Campani, Contra in Sicilia sunt perdices & Francolini innumeri; vacatq; ea insula tum Phasianis, tùm Starnis? An quia perdices & Francolini maximè purgantur Aconito, aut alia venenosa herba; quæ in Campania aut non est, aut vix, ineptauè nasci creditur; quod pharmacum abundè venit in Sicilia? Eadem ratione non sunt in Sicilia Phasiani, neq; Starnæ, quòd illic purgationem nullam reperiunt, quæ in Campania vulgò optimaque reperitur. Siquidem quæ cibatui harum auium omnium apta sunt, hæc ipsa in singulis memoratis regionibus & abundè oriuntur & comperiuntur. Neq; Campanus ager, qui Siculo, est paruo Septentrionalior, diuersus est à Siculo cælo, ita earum auium aliquas minus alere & tolerare possit. Qua pro re si quæ ad alendum & nidificandum omnia in singulis apta habentur, ea deficere intelligendum est, quæ ad purgationem faciunt. Aues enim illæ non solùm alimenta, vt nutriantur, sed etiam medicamenta, vt purgentur, disquirere dicuntur. Habent enim suas medicinas animalia cætera: quippe cùm animàlia præter stirpes; etiam proprias ægritudines sentiunt. Hæc itaq; Nolanus. Verùm aconito purgati Attagenes siue Francolinos & Perdices, an alicuius authoritate scribat, an ex propria experientia planè ignoro, nam nunquam mihi id ab aliquo exactum videre contigit: hoc saltem ei vix credo, Campanis maiores Coturnices vulgò Starnas nuncupari nam in tota, nisi ego turpiter fallor, Italia Starnæ, minores Perdices dicuntur, maiores siue ruffæ Coturnices. Mirum etiam cur & alij non scripserint Francolinos & Perdices in Campania non prouenire.

Siculi cũ Perdicib⁹ & Francolinis abundent, & carent Phasianis, & Starnis. Campania cur quibusdã auibus. destituatur.

Aues eę regiones in primis colũt, vbi alimenta, & medicamenta habeat

Coturnices maiores apud Cãpanos Starnæ nũcupantur.

Perdices maiores vulgò Italis dicuntur Coturnices.

VOX. EDVCATIO. VICTVS.

RAPHAEL Volaterranus *Ατταγὰν* tanquam ex Aristophane dulce canere interpretatur: atqui apud Comicum, vel vllum alium authorem nunquam huius auis cantum memoratum noui, & planè id somniare videtur Volaterranus: Vereor autem veluti memoria lapsum, quod Aeliano debebat, id Aristophani scripsisse. Ille enim ita scribit: *Attagenæ auis meminit etiam Aristophanes Comicus in suis auibus. Loquitur hæc nomen suum, qua potest voce & decantat.* [b] Plinius alias vocalem, captum obmutescere author est. Nutritur & educatur eodem modo, quo ex [c] Varrone diximus in Phasiano, ad quem locum lectorem remitto, ne velut bis coctam cramben eadem obtrudam. Spermologus est teste Alexandro Myndio apud [d] Athenæum, id est, frugibus & granis vescitur, sicut Gallinaceæ, vt Gillius & Leonicus de suo addiderunt. Nonnulli dubitant an dictio ista *σπερμολόγος* ve tenda sit frugibus victitans: an potiùs seminibus, frugibusue erutis atq; effossis, vt Spermologus auis, dicta, quam ex Athenæo scribunt aberuendis seminibus nomen habere. Sed quis non videt, parum referre, siue effossis in agro antequam prouenerint, siue aliter repertis vescatur, modò illa in cibum recipiat.

Attagen pulueratrix auis est.

[a] *lib. 9 Hist. c. 49.*

Cernos Attagẽ amat, & Gallinaceos odit.

[b] *l. 9. Hist. anim. c. 45.*

NATVRA. SYMPATHIA. Antipathia.

ATTAGEN, inquit [a] Aristoteles, pulueratrix est, vt reliquæ aues non altiuolæ, sed terræ propinquæ. Idem Alexander Myndius testatur, item captos non solùm non mansuescere, sed ne vocem quidem amplius edere, nisi denuò liberi dimittãtur. Et hoc pariter Gilius repetit, qui præterea ab Attagene cernos amari ex Oppiano scribit, & eorum dorso insilire. Contrà [b] Ælianus has aues & Gallinaceos inimicos esse asserit.

PROVERBIA.

Attagenes qui dicantur.

ATTAGEN, Ατταγᾶς; Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici ſolere in ſeruos ſtigmaticos, quòd hæc auis plumas habeat varijs colorũ notis diſtinctas. Atq; ita ſanè Ariſtophanes eandem vocem accipit, inquiens;

Ει δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστὶ μένος
Ἀτταγᾶς οὗτος περ ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται.
Si quis è vobis erit fugitiuus atq; vſtus notis
Attaginis ſanè apud nos varius aprellabitur.

Pauones qui.

Ad eundem modum ταώς, id eſt, Pauones appellant Græci nitidiùs cultos, & verſicoloribus amictos.

Serui cur Attagenes vocati.

Aliud adagium eſt apud eundem Suidam, Ατταγὰς νουμενία, ἐπιτῶν, nec plura: apparet autem locum eſſe mutilum. Adagiorum author traduxit. *Attagenæ nouilunium, & refertur,* inquit, *hoc adagium à Suida, nec explicatur, niſi quòd è diuerſis locis haud difficilè coniectura colligi poteſt, dictum fuiſſe in turbam abiectorum & ſeruilium hominum. Siquidem Attagen auis eſt paluſtris, verſicoloribus plumarum maculis diſtinctæ, vnde ſeruum hominem ſtigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, varijs punctis eſſet picturatum, Attagenam vocabant. Porro ad nouam lunam (ſic enim Græci vocant initium menſis, cùm calendas non habeant) & ſerui diſtrahebantur apud Athenienſes, & militum delectus agebatur, vt Suidas ſcribit in voce* Νουμηνία. Hæc ille. Sed ignorabat Numenium auem eſſe Attageni ſimilem, de qua plura Deo volente in propria eius hiſtoria dicam: Itaq; quadrabit prouerbium, ſi duo inter ſe ſimiliter improbi, & varijs dolis referti (vt aues iſtæ maculis) conuenerint. Neſciebat etiam idem planè prouerbium eſſe quod alibi retulit, *Conuenerunt Attabas, & Numenius,* Συνῆλθον Ατταβὰς τε (legendum Ατταγᾶς τε) καὶ Νυμηνιος, *Quidam*, inquit, *legunt Attagas* (& reuera ita omnino legendum eſt) *Dici ſolitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos inſigne par furum fuiſſe. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabas eos, qui putabant intellectu atteſtante ſenſibus eſſe credendum, cùm ipſe nec rationi nec ſenſibus aſſentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum eſt, cum Bitho Baccius.* Hæc idem ille, deceptus, vt apparet, à Diogeniano, qui auium nomina, hominum nomina fuiſſe putauit. Attagenæ macularum varietate ſimilis eſt etiam Ardea ſtellaris, quam ex ſeruo (nimirum ſtigmatia) in auem mutatam fabulantur, eadem ſcilicet ratione, qua ſeruus improbus, vibicibus & liuoribus, aut etiam cauterijs notatus, Attagen dicitur.

Menſis initiũ vt Græci vocant.

Numenius auis ſimilis Attageni.

Ardea in auem.

Hanc item parœmiam; τρὶς τοῖς κακοῦργοις, κακὰ, id eſt, *malis ter mala*, hoc eſt, digna dignis eueniunt, aiunt ab huiuſmodi quadam fabula profectam. Narrant Attegenes aues, cùm primùm è Lydia in Aegyptum eſſent deportatæ, atq; in ſyluas dimiſſæ, Coturnicis vocem edidiſſe; deinde eueniſſe, vt exiccato Nili fluminis alueo, peſtilentia regionem Aegyptiorum infeſtaret, magnamq; hominum vim abſumeret; Interea Attagenes vocem edere cœpiſſe humanam & articulatam, aliquanto maiorem puerili, dicentes hæc verba; τοῖς κακοις τρὶς κακὰ, id eſt, *malis ter mala.* a Athenæus huius fabulæ authorem citat Socratem in libro de terminis ac locis, tùm de igne ac lapidibus, ſic efferens adagium, τρὶς τοῖς κακοῦργοις κακὰ.

a l. 9. c. 12.

Circumfertur inter Græcas ſententias & hic verſus;

Ἐσθλῶ γὰρ ανδρι ἐσθλὰ καὶ διδοὶ θέος: id eſt;
Viro bono bona largiuntur calites.

Referuntur & hi ſenarij ex poeta quopiam in commentarijs de audiendis poetis;

Εἰ μαρμένον γάρ τῶν βυλευμὰ τῶν
Κακας ἀμοιβάς ἐσὶ καρμοῦσθαι βροτοῖς, id eſt.
Conſilia ſi quis deſtinarit improba,
Huic neceſſe eſt præmium ferre improbum.

VSVS IN CIBIS.

APleriſq; medicis, maximè Galeno & Oribaſio in ratione alimenti Attagenes cum Perdicibus ferè coniunguntur. Caro earum facillimè excoquitur, & probum ſuccũ generat. In hanc, inquit [a] Iulius Alexandrinus, non immeritò omnes congeras alimenti probi laudes; ſiue laudatus ſuccus ſit ex ſanguinis optimi generatione, vnde clari maximè illuſtreſq; ſpiritus gignantur; ſeu ſpectanda copia, quæ, vt in auibus expectari hinc poteſt, idq; pauciſſimo excremento, multa, ſeu concoctionis facilitatem ſequamur, cum alimenti, vt diximus, non exigua copia coniunctam. Indicio horum omnium fuerit carnis in primis candor totius, & teneritudo, fibris prorſus nullis, quæ manifeſtò bonitatem nobis alimenti hanc præſtent, quam experimur. Hæc ille; & Galenus reuera *ſuccum ex Attagenum carne laudabilem, neq; tenuem, neq; craſſum* gignit ait. *Dura* [b] *auis*, inquit Auicenna, vt Bellunenſis emendat, *præfertur carni Cubigi* (Coturnicem interpretatur Bellunenſis, Venetijs dictam hoc eſt, Perdicem, cuius roſtrum & pedes rubẽt) *& Alfuacat* (hoc genus Turturum eſt, vel Palumbium colore camelino, aut cinereo, Bellunenſis) *eadem temperantior, teneriorq; ac ſiccior eſt carne Altedarugi* (hoc eſt, vt idem Bellunenſis vertit, Phaſiani, vel Perdicis, vel Auis Coturnici ſimilis) *Et minus calida.* Et alibi rurſus; *Inter aues melior eſt caro Alduragi, & Gallinarum eſt ſubtilior ea, & non ſunt cum nutrimento carnium Alchabagi, & Altedarigi* (qui locus eſt obſcurus & haud ſcio an deprauatus.) Attagenis eſus non aliter ac cæterarum præſtantiſſimarum auium ſemper in maximo honore habitus fuit. Phœnicides apud [c] Athenæũ, dum varias ſe delicias deguſtaſſe refert, vtpote myrta, vel propylea (quam vocem pro cibo nuſquam inuenio) iſchadas, nihil horum cum hocce volucrum genere conferri poſſe teſtatur; & Galli, teſte [d] Bellonio cibum aliquem à ſaporis excellentia & maximè piſces cõmendare volentes, Perdici marino comparant, ita (inquit) antiqui Attagenem Perdici præferentes, huiuſmodi delicatos cibos Attagenes marinos nuncupabant. Non mirum itaq; ſi [e] D. Hieronymus in luxurioſum & gulæ delicijs deditum inuectus, Attagenem eructare, & de comeſto Anſere gloriari obijciat. Veteres ac in primis [f] Plinius Ionicum tanquam ijs, qui & alijs regionibus afferretur, delicatiorem celebrabant. Hinc legimus etiam apud [g] Flaccum.

Non Afra auis deſcendat in ventrem meum
Non Attagen Ionicus;
Iucundior quam lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum,

Laudat eoſdem [h] Martialis.

Inter ſapores fertur alitum primus
Ionicarum guſtus Attagenarum.

Aulus Gellius verò Attagenam Phrygiam ex Satyra Varronis, quæ περὶ δεσμάτου inſcripta eſt, id eſt, de peregrinis ciborum generibus, nominat inter genera & nomina edulium & domicilia omnibus alijs præſtantia, quæ profunda ingluuies veſtigauit. Scaliger Hibericum celebrat, inquiens;

Turgenſq; noſtro ſanguine eructet Pagrum
Aut Attagena Hibericum.

Condituram harum auium leges apud [k] Apitium, *In Perdice*, inquit, *Attagena, & in Turture* (ſcilicet condimentum) *piper, liguſticum, mentham, rutæ ſemen, liquamen, merum & oleum calefacies.*

Caro Attagenũ qualis.
[a] *l. 13. Salub. c. 5.*
[b] *l. 2. cap. 123.*
Luxus in eſu Attagenum.
[c] *lib. 14. Deipn.*
[d] *l. 5 de Auib. cap. 6.*
Perdix marinus.
[e] *Epiſt. 14. ad Aſellam de fict. amicis.*
[f] *l. 10. cap. 48.*
[g] *In Eod.*
[h] *lib. 3. Epigram.*
[i] *l. 7 Noct. Attic. c. 16*
Attagena Phrygia.
[k] *l. 6. c. 3.*

MEDICA.

GALENVS alibi, quibus Attagenum carnes conueniant, docet, & ſtomachicis prodeſſe aliàs etiam dixit. In libro de renum affectibus, qui eidem Galeno aſcribitur, pro nephriticis etiam laudantur. Hinc Alexander Benedictus victus rationem pro calculoſis deſcribens; Laudatiſſimus, inquit, in cibo eſt Attagen, ſi domi non educatus fuerit. Cerebrum & intellectum ac genituram auget, teſte Auicenna, libidinemq; promouet. Trallianus Attagenes etiam purulentis in cibo concedit.

[a] *l. 6. de ſanit. tuen. l. 8. de compos. med.*

DE

DE GALLINA CORYLORVM. Cap. XI.

Longolij error.

Orix quid Alberto.

Lagodia quæ & vnde dicta.

Lagopus vnde dicta

Perdix alba, vel mõtana.

Hesselhen.

a *In opere de re metall. l. 3. c. 54.*

Gallina vicium.

Bonasa & eius etym.

Auisbona.

b *lib. 5. de Auib. cap. 54.*

Otis Longolij, sed perperam.

Perdix rustica, vel montana.

Bellonij.

Gelinotte, sauuage.

Gallina syluestris.

Perdis de montagne.

Geline de boys.

Tschasarmadar.

Cæsaris auis.

Rzierziabek.

Iabantau.

Pernis alpedica.

Fasanella.

Frãcolino.

Gelinette.

Morchen.

Gallinæ corylorum cũ Perdice similitudo

QVAMVIS istæc etiam auis, quam nunc in manibus assumpsimus, fortassis cuipiam huc non pertinere videri queat: nobis nihilominus visum est, antequam ad alias sermonem nostrum conuertamus, de ea prius aliquid dicere, vel hoc potissimùm argumento adducti, quòd pleriq; viri docti vererum Attagenem esse credant, præter vnum Gyb. Longolium, sed qui turpiter cum Otide, aut decuplo fermè maiore, & tridactylo, vt mox patebit, confundit, nominis fortè vicinitate deceptus. Orix enim Alberto, & authori de rerum natura, Gallina corylorum dicitur; quam barbaram vocem fortassis cum Græca Otis eandem esse iudicans, eandem quoque auem esse coniecit: & forsan pariter ex Lagodiæ nomine, quo Alexander Myndius apud Athenæum Otidem, hanc scilicet cum Oto aue nocturna implicans, dici scribit, ad eandem sententiam impulsus est. Mihi Lagodiæ nomen à lepore factum, & non Otidi, seu Oto Noctuæ simili conuenire videtur, eò quòd pedes plumis villosos & leporis fermè similes habeat: qua ratione etiam Lagopodi, quam Perdicem albam, vel montanam appellant, inditum nomen.

SYNONYMA.

GERMANIS, apud quos hæc auis Alberto teste, abundat, dicitur ein haselhun, id est, Gallina corylorum; vel vt a Christophorus Encelius ait, Raebhuner, hoc est, Gallina vitium, quòd sub eiusmodi arboribus degat. A Græcis & Latinis Attagenem appellari pleriq; docti arbitrãtur; quibus & Ornithologus astipulatur. Ego quid de Attagene sentiam præcedenti capite exposui. Albertus & author de natura rerum hanc auem vocant Bonasam, at qua ratione, ignoro Ornithologus originem Gallicam esse suspicatur, vt scilicet Bonasa dicatur, quasi auis bona, quòd in cibo laudatissima sit. Idem Albertus etiam Oricem appellat, Longolius Otidem, falsò, vt diximus, nominis vicinitate. Petrus Bellonius Gallinam rusticam M. Varronis: Et b alibi vt Ornithologus annotat, Perdicem montanam, & syluaticam dici posse scribit. Italis pro locorum diuersitate, diuersis etiam venit nominibus. In locis non longè ab alpibus dissitis, & circa lacum Verbanum Pernis alpedica, ideſt, Perdix alpina: ab alijs, vt Bellinzonæ Fasanella, alijs deniq; Francolino, vt probat Ornithologus ex doctissimi medici Aloysij Mundellæ epistola ex Italia ad eum missa vnà cum auis icone, quæ omnino cum Gallina Corylorum eadem erat. Galli vocant Gelinotte, vel gelinette sauuage, id est, Gallinam syluestrem, vt in Burgundia & Lothoringia, Perdis de montagne, id est, Perdicem montanam: item Geline, vel Gelinote de boys. Angli Morchen, vt quendam sibi interpretatum fuisse Ornithologus memorat; sed hoc nomine potiùs quædam syluestris Gallina significari videtur. Vngari Tschasarmadar, id est, Cæsaris auem, fortè ob carnis præstantiam, quasi Cæsare digna sit. Illyrij Gerzabelk, vel Rzierziabek: Turcæ Iabantau.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

GALLINA Corylorum prorsus ex Perdicum genere videretur, nisi maior esset; vnde dicebat Longolius, Otis (intelligit aũt Gallinam coryli) Perdici adeo similis est, vt præter hoc inditium (nimirũ quod plumas circa aures non erigit, vt Otus, sed demittit, vt paleatũ quandam speciem repræsentet potius, quàm auicularũ) & quòd rostro paulò longiore est, ab illa parũ distet; corpulẽtior tamen & cruribus plumosioribus currit, vt fortassis ob hoc ab Alexandro Myndio Lagodias dicta sit, ob id quòd tanquã villis leporinis hirta videatur. Hæc ille. Cũ itaq; Perdicib' multò maior sit, & ad Gallinã propè accedat, itaq; ad Gallinarũ fortè genus potiùs referẽda videtur: suũ tamen interim cuiq; iudiciũ relinquo

relinquo. Quòd verò Longolius palearum quandam speciem repræsentare dicat: id in Gallina corylorum minimè videtur habere locum.

FORMA. DESCRIPTIO.

GALLVS Coryli, inquit Ornithologus, quem ipse consideraui, talis erat: paulò minor Gallina, rostro breui, nigro. Palpebra superior croceo aut ferè cocci colore splendebat: puto autem in maribus hunc colorem intensiorem esse, in fœminis remissum (vnde mea, quam mihi doctissimus Melchior Guilandinus pro Attagene aliquando Patauio dono misit, fœmina fuerit; nam in ea talis color admodum remissus erat.) Pennæ vndiq; variæ, sic vt color glaucus siue cinereus, niger, castaneus & albus in eis spectarentur. Color. Denique tota erat varia & elegans auis. Cauda quàm Perdici longior; in extremitate coloris glauci; paulò interius verò linea latiuscula erat nigra. In supina etiam capitis parte plumæ nigræ. Pedes omnino hirsuti plumis ad principium vsq; digitorum pertinentibus, quæ villos leporinos ferè referebant. Digiti pedum corticosi, squamosi, glauci, multis lineis articulati, vt in Gallo syluestri illo, quem Gallum frondium (Laubhan) nostri vocant. Hactenus Ornithologus. Mirum videtur, cur fuscam eam maculam tacuerit, è qua ejusdem coloris tenues quædam pennæ ceu villi dependentes tanquam barbam efficiunt. Quam verò lineam nigram in cauda vocat, ea profectò maxima potiùs macula dicenda est; in qua etiam aduertendum est, quòd superiores pennæ, quæ cæteras tegunt, ea careant. Verùm sicuti mutila quodammodo hæc Ornithologi descriptio est, ita contrà exactiorem ex doctissimo a Petro Bellonio præterire nolo. Auis, inquit, quam syluaticam Gallinam vocant, Lutetiam Parisiorum quandoq; ex Hercina sylua defertur media potissimùm hyeme. Arbitramur autem hanc eam esse, quam veteres Romani Gallinam rusticam dicebant. Qui has volucres ad nos deferunt, ex Lothoringiæ oris veniunt, & cùm Phasianis delicatiores esse sciant, duobus etiam aureis nonnunquam eadem vendunt; nam Principum œconomi emptas ab ipsis portatoribus ad aulas deducunt, vel priuatis etiam magnatum epulis nuptijsq; ceu aptissimas volucres reseruant. Ratio cur eiusmodi alites, veterum Gallinas rusticas esse suspicati sumus, haud deest; siquidem quæ M. Varro (vbi ait: *Gallinæ rusticæ sunt in vrbe raræ, nec ferè mansuetæ, sine cauea Romæ, similes facie non his villaticis Gallinis nostris, sed Africanis aspectu, & facie incontaminatæ: in ornatibus publicis solent poni cum Psittacis, & Merulis albis: item alijs id genus rebus inusitatis: neque ferè in villis oua, aut pullos faciunt, (in seruitute enim non fœtant) sed in syluis.*) Rusticæ Gallinæ tribuit, ea omnia egregiè admodum huic Gallinæ syluestri conueniunt. Nomen fecit hæc auis insulæ maris Ligustici, Gallinariæ inde dictæ, quòd hæc eiusmodi etiam aues copiosè submini-straret. Hinc quoque factum est, vt nonnulli existimauerint Perdices, quas incolæ sunt. Ieræ pingues vocant, esse has nostras Gallinas syluaticas. Pennæ superioris dorsi similes sunt Alcolopacis, (Beccasse,) quæ verò sub ventre è regione ventriculi sunt, albescunt, nigro, maculatæ, & quæ in collo sunt, vt Phasiani. Caput & rostrum instar Perdicis; rubedinem habet in supercilijs, vt Perdix. Cauda etiam, vt in Perdice minore, fulua (grisea) in extremitate alba, & deinde nigra ad pollicis magnitudinem, cætera colore colli Tetraonis. Pennæ, quæ sunt supra ossa sacra longæ ac duplices, colore, vt in dicta Perdice. Remiges alarum adinstar Aluconis maculatæ sunt. Tibiæ plumis ad digitos ferè vsq; tectæ. Pedes habet, vt Perdix, quam diximus: qua nota ab Attagene distinguuntur, sicuti etiam corpulentia, quæ Gallina minor est. Rostrum obtinet breue rotundum & nigrum. Habet pariter pennas phœniceas, hoc est, colore dactylorum in vtroq; latere stomachi sub alis. In summa quicunq; imaginatur sese Perdicis conspicere speciem colore inter rubrum & cinereum medio, quæ præterea aliquid de Phasiani plumis participet, hic Gallinam hanc syluaticam conspexerit. Hactenus Bellonius.

a *lib. 5. de auib. c. 11.*

Gallina syluatica.

Gallina rustica.

Gallinaria insula.

Descript.

Dorsum.

Caput.

Alæ.

Tibiæ.

LOCVS

Gallina Corylorum cum Aegylope, ſiue feſtuca.

LOCVS VICTVS.

HOCCE auium genus Alberto teſte frequenter corulis inſidet, & iulis ſeu nucamentis, quæ piper longum ſpecie referunt, veſcitur. Sed cùm eiuſmodi iuli toto anni tempore non dentur, itaq; pronunciandum videtur, eos tantùm alijs cibis præferre; alioqui, vt [a] Georgius Agricola tradit, in condenſis opacis ſyluis degere ſolet. Idem ait plurimas in montanis ſyluis circa radices alpium reperiri, præſertim vbi coryli & rubi abundant, nimirum vt alantur ijs in locis, & auium rapacium inſidijs tutiores ſint, hyeme itidem in ſyluis manere, at corylis veſci, minimè. Idem ferè Aloyſius Mundella in epiſtola ad Ornithologum ſcripta aſſerit; In noſtris regionibus, inquiens (circa Brixiam Venetorum) ea auis capi non conſueuit, licet auceps quidam mihi proculdubio affirmauerit, ſe plurimas per anteactam hyemem venando cepiſſe, eaſq; per montes tantùm arboribus conſitos, per ſyluas videri non per campeſtria, vt quæ rapacium volucrum inſidias magis timeant, quàm hominum aſtus; ac quandoq; in arborum ramis humilioribus inſidere, & velociter, vt Coturnices quoq; aſſolent, currere. Hæc ille. Sed quo victu vtantur, nemo explicat; vnde omnino crediderim ſpermologas eſſe. Pullos vbi educauerunt, vt iam volari poſſint, eliò adducunt extra locum educationis ipſorum; illi verò bini, mas & fæmina alij, aliorſum ſe conferunt, quod indubitanter ob alimenti inopiam facere coguntur. Ornithologus aucupem narraſſe ſibi tradit, ſe captæ cuiuſdam ingluuiem & ventriculum reſcidiſſe, & cibo, quo aleretur, in eis animaduerſo, aliam quandam deinde multo tempore pauiſſe; ſed & in cibum non nominat, cùm alioqui nominare ſanè debebat.

a *lib. de ſubterraneis.*

Cur in ſyluis agat.

COITVS.

NEGANT, inquit author de natura rerum, Gallinas coryli more aliorum animantium coire, ſed libidinis tempore marem hiante ore diſcurrere, donec ſpuat, ſeu ſpumam aijciat, quam fæmina mox deuorat, & concipit. Sed hoc falſum eſſe, Albertus hac ratione affirmat, quod ore, inquit, accipitur, in ventrem fertur, vbi alteratum nutrit, & quod ſuperfluum eſt, aluo redditur. Vnde meritò omnibus ſeſe ridiculum proponit [a] Chriſtophorus Encelius vir aliàs vndiquaque doctiſſimus, omnes fermè Gallinas ſylueſtres ore, ſed diuerſo modo coire pronuncians. Hæ ſpecies, inquit, Gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis & vitibus nomen habent; item quæ ab agris requieſcentibus nomen inuenere in Marchia, coloris cyanei, optimi ſaporis, boni chymi coeunt ore circa æquinoctium vernum, obſculatione facta, vt ſolent Columbæ. Gallus enim iſtarum ſpecierum roſtrum inſerit in os fæmellæ, & ita ſperma infundit, more viperarum, in fæmellam. Hinc credibile eſt, quod fuerunt aucupes & venatores, Gallos de ſylueſtribus Gallinis, quæ à corylis nomen inuenere (quas aliàs neſcio an bene, Bonaſas vocant) ſenio confectos oua more fæmellæ ponere, quæ excludant buffones, & ex illis naſci baſiliſcos ſylueſtres, ſicut ex ouo Galli Gallinacei domeſtici poſt nouem annos excluditur Baſiliſcus per rubetam domeſticus; id quod teſtatur experientia. Sunt enim iſti ſerpentes verè baſiliſci ſylueſtres deſcriptione Nicandri, qui baſiliſcũ ſylueſtrem deſcribit. Neq; eſt genus per ſe & rariſſimè reperitur. In Marchia & in ditione Abbatis Zinnenzis, prope vrbem Luckenualdam contigit mihi videſe talem ſerpentem interfectum à paſtore, & profectò magna in ſyluis ibi eſt copia talium Gallinarum. Serpens erat capitis acuminati, flaui coloris & fermè crocei, longitudine ad tres palmos & vltrà, immenſæ craſſitudinis, cauda turbinata in latus multis notulis candidis aluo inſignitus, tergore tendente ad colorem cyaneum, oris immenſi proportione corporis. Paſtor qui eum interfecerat acuminata ſecuri, narrabat mihi illum veſci ranis, ſerpentibus & omnium generum animantibus, præter Bonoſas, vt de quarum proſapia ſit genitus. Habitationem eius eſſe ad paludes, præcipuè vbi coryli ſint, mirum in modum delectari lacte, propterea interficere eam vaccas venato ictu & propterea ipſum quoq; eò magis peti à paſtoribus & interfici. Retulit idem mihi paſtor eius vocem eſſe veluti Anſeris defendentis pullos, & hanc vocem Nicander vocat tygen. Hæc omnia itaq; ille, quæ qui volet, credet, ego penes ipſum fidem manere volo, & profectò nemo vnquam etſi diſertiſſimus

a *Inopere de re metall. li. 3. c. 54.*

Encelij inoptiæ.

Baſiliſci fabuloſa generatio.

Tygen quid.

mus mihi perſuaſerit animalia vlla ore coire aut concipere, aut ex auium ouis ſerpentes generari. Refert porrò ſimilem ſubinde fabulam de Vrogallorum conceptione, & ſerpentium quorundam ex ſpermate eorum in terram effuſo generatione, vt ſuo loco etiam diximus. Baſiliſcos etiam aliquos ſylueſtres, alios domeſticos eſſe, & illos à Nicandro deſcribi nullo authore aut teſte, ne ipſo quidem, quo nititur, Nicandro defenderit. Quamobrem ad accuratiorem de hiſce ſerpentibus inquiſitionem, hoc ſcripto noſtro, ſi fortè inciderit, excitari ipſum velim, aut nimis credulos alios homunciones eius aſſeclas, ita quidem ne vulgo, & paſtoribus temerè fidem adhibeant.

Baſilici ſylueſtres, & domeſtici.

CAPIENDI RATIO.

STVMPFIVS Gallinas corylorum bis quotannis capi aſſerit, menſe nimirum Martio, & Autumno. Capturus eas auceps, inquit, vocem earum diligenter obſeruatam fiſtula imitatur in ſylua: illæ ſi præſentes fuerint, reſpondent. Tum auceps in Tugurio aliquo humili ſe abſcondit, & rete erectum aliquot paſſuum longitudine ante tugurium extendit. Tum autem fiſtula vocat: aduolat illa, & per terram iuxta tugurium huc illuc diſcurrens reti implicatur & capitur. Et rurſus; Si gallus, inquit, tantum huius generis capiatur, Gallina relicta, Gallum alterum adducet, ita vt plures Galli vnam ſemper fœminam ſequentes deinceps aliquando capiantur. Gallina verò capta, Gallus alteram ſequitur Gallinam, nec amplius ad priſtinæ habitationis locum reuertitur.

SYMPATHIA.

GYBERTVS Longolius, qui vt aliquoties diximus coryli Gallinam Otidem veterum facit, illam quoq; equis (quod veteres de Otide ſcribunt) gaudere tradit, neſcio ex propriane experientia, an inde tantùm, quòd auem eandem eſſe perſuaſum habebat. Verba eius in dialogo hæc ſunt. LONG. En tibi Otin (Otidem potius) vt equo delectatur, caudam illius, vt vellicat, vt aſſilit ſternutanti. PAMPH. Nidum parat, quamobrem ſetas equinas colligit. LONG. Nihil minus, naturalis eſt amoris; quamobrem ij, qui vel viſco, vel retibus, vel arcu illam fallunt, equum adducunt, ſed eum aucuparium, qui bombardæ, vel ſcorpionis fragorem non exhorreſcit. Nam fictis equis, quibus Perdices illaqueant, rarò prehenditur.

Otis equũ amat.

VSVS IN CIBIS.

NOSTRI, inquit Ornithologus, cibum prorſus nobilem, & ferarum auium omnium laudatiſſimam hanc auem prædicant; ita vt principibus etiam interdum poſtridie quàm cocta eſt, apponatur ſola auium, aut omnino animalium fortaſſis. Sunt qui colores quatuor diuerſos in eius carne inueniri dicant. Hæc ille, ſed quales non addit. Albertus carnem foris nigram intus albam eſſe ſcribit, teneram verò & gratiſſimi ſaporis. Author de natura rerum, & Aloyſius Mundella in probitate ſucci Perdici eam comparant, Mundella etiam præfert. Capta, vt Stumpfius ait, per excrementi locum exentetari, ſaliri, condiriq; poteſt, vt cum plumis etiam diu ſeruari, aut procul deferri poſſit.

Carnis qualitas.

Cibi nobilitas.

VSVS IN MEDICINA.

IDEM Stumpfius Bonaſam epilepticis ſalubrem ex alijs tradit, ſed quorũ authorite nitatur non nominat. Mulieres audio, inquit Ornithologus, harum auium pennis certo tempore decerptis aduerſus vteri ſuffocationem vti; neſcio ſuffitunè, vt Perdicum Pauonumuè pennis an aliter; ſed tale remedum, vt ille etiam fatetur, ſuperſtitione non caret. Eodem referente Hippiatri quidam recentiores, Bonaſarum tres quatuoruè ventriculos vnà cum cibo in eis contento equis aſthmaticis deuorandos dari præcipiunt.

Bonaſæ facultas.

DE-

DE OTIDE SEV TARDA AVE. Cap. XII.

OTIS siue Tarda auis, quamuis toto genere à præcedentibus auibus differat, nimirum trydactylos a tetradactylis, antequam è manibus excidat, nõ abre fuerit hoc loco de ea pertractare, cùm quòd cum proximè præcedentibus pleriſq; ferè confunditur, quemadmodum satis superq; demonstrauimus, tùm etiam quòd pulueratrix est, & frugibus vescitur; siquidem de pulueratricibus & frugiuoris hactenus egimus, agemusq; donec auiùm natura patietur. Vt verò quàm breuissimè repetamus, cum quibus auibus Otis implicita sit, dicimus Hermolaum & Longolium perperam existimasse Otidem Tetraonem esse: rursus eundem Longolium & Ornithologum lapsos, dum credunt hanc auem eandem esse cum Tetrice Nemesiani poetæ. Idem Longolius Gallinam corylorum, de qua proximè egimus, auem, inquam, Otide nostra vel quasi decuplo minorem cum Otide eandem esse asserit, errore tam manifesto, vt vel cæcus de eo iudicet, quod ceu in Vrogalli historia omissum hic addimus. Adhæc Turnerus scribit aliquot Germanorum litteratores, vt Murmellium Pygargum Aquilæ genus interpretari Trappum turpi errore: Siquidem Trappus Germanorum, vt subinde patebit, Otis est, seu Tarda. Postremò [a] Synesius scribit Otidem ab imperito aliquo Pauonem existimare posse. Sed ne diutiùs in recẽsendis Neotericorum erroribus tempus teramus, amabo examinemus veterum monumenta, videamusq; nunquid & ipsi sibi constent. Equidem Athenæum qui legat, & parum etiam attentè legat, nisi prorsus ἄμυσος sit, indubitanter iudicaturus est omnia, quæ de Otide prodidit, cum Oto aue toto genere diuersa, vtpote nocturna, pessimè confudisse. Ridiculosè item Oppianus pro Otis Otides inducit, hisq; cornua affingit. Sed quid & hoc miramur, cum nec Plinius, immo verò (si Deo placet) nec ipsemet Aristoteles sibi constare videantur. Apud [c] illum enim, vbi hunc Aristotelis locum traducit, Lingulaca, Otus, Cẽchramus cum Coturnicibus auolant, Otis legitur: sed cùm paulò pòst ipsemet dicat: *Otus Bubone minor est*, citra controuersiam vtrãq; auem simul confundit. At fortassis primo loco typographi mendum quispiam suspicari queat, atq; ita Plinium excusari, defendiq; posse, is sanè Aristotelem, qui pariter in similem errorem impegit, nempe vbi rationem adfert, cur Otus commodiùs saltationem (quæ & ipsa Otus dicta est, quemadmodum in huius auis historia scripsimus) perficiat, (nam hoc in loco Otum esse ait planipedem (rueri non poterit, nam nec Otus, nec Otis, cum qua confundit, planipes est: quare suspicandum est neutram agnouisse; atq; iccirco [d] vbi Otum cum Coturnicibus migrare ait, suspecta paritermihi est lectio, eamq; parum circunspectè Plinium in suam historiam transtulit. Etenim nocturnas aues migrare mihi nouum atq; prorsus insolens est audire, neq; vnquam aliàs ab ipso Aristotele proditum: neq; etiam Otis migrat, quod vt credam multorum virorum fide dignorum experientia didici: quapropter omnino concludo Otum Coturnicibus concomitamen hactenus incognitum esse, eiusq; descriptionem apud authores nondum extare. Veruntamen quamuis omnia tam implicitè de Otide cùm à priscis, tùm à recentioribus scriptoribus sint exarata, nihilominus nos exactissimam hic, dilucidissimamq; de ea historiam pollicemur, sed prosequamur.

Ordinis ratio.

Otis cum quibus auibus implicita.

Pygargus.

[a] *In Epist.*

[b] *lib. 9.* Athænei error.

Oppiani nugæ. Plinij & Aristotelis lapsus.

[c] *lib. 10. c. 23.*

[d] *8. Hist. c. 10.*

SYNONYMA.

VETERES Hebræi Anapha exponunt, vt Paulus Fagius scribit, genus Milui, Iudæi Heluetiam incolentes Trappum, hoc est, Otidem. Interpres Auicennæ pro Alhabari Tardam vertit, & fortassis nõ ineptè: nam & Andreas Bellunensis, Alhabari, inquit, est auis sicut Anser, non multùm volans, nota apud venatores Damasci. [a] Galenus Οτιδα per omicron legi testatur apud [b] Xenophontem, apud Aristotelem Ωτιδα per omega; quod & Varinus repetijt. Apud Xenophõtem nihilominus per ω legitur, nempe hoc modo, Ενῆσαν δέ καὶ Ωτιδες καὶ δορκάδες. Ego per omega legerim, vt scilicet Otis dicatur, quia insignes, & memorandos aurium meatus anfractusq; habeat. Otum vel Otidem

Anapha.

Alhabari.

[a] *In Glossis*

[b] *l. 1. Anabas.*

b *lib. 9.* Lagodia.

b Alexander Myndius referente Athenæo omnia confundente, vel aliorum potiùs confundentium verba citante, quoq; Λαγωδίαν vocari tradit. Mihi Ornithologus Lagodiæ nomen rectè à lepore deriuare videtur, conuenireq; Oto, non autem Otidi, de qua nunc agitur: Nam Otus pedes habet villoſos, & quodammodo leporinis non abſimiles, qua nimirum ratione Lagopus, id eſt, Perdix alba nomen meruit, vt antè dictum eſt, & pòſt rurſus ſuo loco dicetur. Romani proprium nomen olim habuiſſe non videntur: ſiquidem c Plinius, *Hiſpania*, inquit, *aues Tardas appellat, quas Græci Otidas*. Huc pertinet ridiculum prorſus, exhibilandumq; Auguſtini Niphi etymum, Otidem videlicet Tardam dictam fuiſſe exiſtimantis, quia tardè Romæ conſpecta ſit. Quis vel mediocriter tantùm in litteris verſatus non videat amabo ita à corporis tarditate appellatam? Nam & d Iſidorus Iſpalenſis Hiſpanus, *Tarda*, inquit, *auis apud nos dicitur, eò quòd tardo, & graui volatu detenta, nequaquam, vt cæteræ volucres velocitate pennarum attollitur. Græcè autem Gradipes appellatur.* Quam poſtremam vocem, quemadmodum neq; aliam ſimilis ſignificationis reperiri de hac vel aue alia apud Græcos non arbitror. Sed fortaſſe hocce etymum quibuſdam magis adhuc ridiculoſum videatur, vtpotè quod linguam Hiſpanicam cùm Romana confundat: debebat enim, inquiunt, ex Hiſpanico idiomate Hiſpanicæ dictionis etymum peti. Sed his ego vnà cum doctiſſimo e Ioanne Goropio reſponderem Latinorum tardus, & Hiſpanorum tarda ab Anglorum tardimanaſſe: apud quos, vt in tractatu pòſt patebit, hæc auis abundat, & patria voce à Buſtard, vel à Biſtard appellatur, vnde etiam recentiorum Biſtarda, & Starda. His autem populis Taridem eſt, quòd moror, aut pigrè procedo, quòd Otidi proprium eſt. Trappus verò recentiorum à Trapo Germanorum promanauit, ſed hæ, per metathe ſium ſiue litterarū tranſpoſitionem à Tar Anglorum: Ad hæc Trapp ijs idem eſt, quod gradus, nobis eodem ſenſu ſcalino, quòd pedetentim, hoc eſt, tardè & paulatim conſcendatur. Belgæ addunt gans dicentes Trapgans, hoc, eſt, prorſus, ſeu omnino Trap ſiue piger aut tardus. Non enim hic gans Anſerem ſignificat, vt hactenus totius Germaniæ, litteratores credidere, ſed omnino, quòd veluti ſubodoratus Gyb. Longolius, non video, inquit, cur vulgò Anſeris nomine veniat, cùm nulla in tam magno corpore mica ſit, quæ Anſeris ſpeciem præbeat, niſi quia Anſerum modò gregatim volat. Eodem prorſus ſenſu Scoti Guſtardes appellant, licet Ornithologus Gulz Anſerem Britannis dici ſcribat, cùm alioqui in Anſeris hiſtoria inter ſynonyma Anglica eius mentionem nullam faciat. Neq; etiam aliter Oſtarde, Ouſtarde, vel Otarde', Biſtarde Galli; quàm à tarditate vocant. Sed ne ego Italus Germanici ſermonis imperitus, tanquam cæcus de colore iudicaſſe videar, itaq; fateor me ingenioſam hancce etymologiam Ioanni Cornelio VVteruuerio Batauo, Med. doctori, quemadmodum & alia longè præſtantiora debere. f Sigiſmundus Galenius Trapauem Illirycè Droſa vocati ſcribit, & eam eſſe conijcit, quæ in Lexicis Græcorum Πάφος appellatur, nempe Heſychij & Varini: ſed cùm nulla præterea Raphi auis mentio aut deſcriptio extet, nos eandem auem eſſe non aſſeremus. Pelacanus quidem Kiranidi alio nomine etiam Ramphos dicitur, à roſtro videlicet, quòd inſigne, & omnium latiſſimum habet. Nos Picam Breſilicam pariter propter miram roſtri magnitudinem Ramphaſton appellauimus. Petrus Apponenſis Patauinus, alias Conciliator dictus, vt citat Antonius Gazius Patauinus, nominis vicinitate, vti apparet, deceptus, Starnam cum Starda confundit, inquiens: *Starna à recentioribus dicta, vel eſt Perdix minor vel eſt auis magna, vt Anſer, griſea, cinerea, cuius caro laudatur, maximè cùm iuuenis fuerit.* Hæc enim auis magnitudine Anſeri Starda ſeu Tarda eſt, non Starna, quæ Perdix minor eſt, auis externa Plinio dicta, vti ſuo loco manifeſtabitur. Neq; etiam Perdices Anſerum magnitudine, quas in India Oneſicritus apud Ælianum reperiri ait, meo iudicio Stardæ ſeu Tardæ ſunt, quamuis id Ornithologus ob conſimilem colorem, & parem magnitudinem exiſtimet. At vt de colore nihil dicamus, qui & ipſe ſcilicet parum reſpondet, nam Perdix veterum ruffa eſt: pedum diſpoſitio ſaltem Tardas à Perdicum genere diſcernit: illæ namq; tribus duntaxat, hi quatuor digitis pedes inſtructos habent.

c L. 10. *cap.* 22.

d *li.* 12. *c.* 7.

e *lib.* 7. *Hermoth.*

f *In Lexico Simphono.*

Lagopus.

Niphinugæ.

Etymum.

Buſtard. Biſtard. Taſtard. Anglis.

Trappus, & eius etymum.

Guſtardes.

Πάφος.

Pelacanus cur Ramphos dicatur.

Pica ramphaſtos.

Cõciliatoris lapſus.

Starna quæ auis.

Perdices Anſerum magnitudine.

GENVS

GENVS.

QVÆ eadem pedum constitutio tantum apud me ponderis obtinet, vt quod alibi à me scriptum est, nunc tanquam exibilandum & spongia dignum iudicem: id autem est, quod neotericos secutus, atque inter hos maximè Ornithologum, Otidem rectè in Gallinaceo genere recenseri, pronunciauerim; neque iam amplius probare possum cùm eundem b Ornithologum, tùm item c Petrum Bellonium, quorum ille sese astipulari ait, qui Vrogallum Otidi congenerem faciunt; hic verò apertissimis verbis Tetraonis siue Vrogalli aliud genus nuncupat, vterq; Plinium secutus, sed quantum ego iudico, perperam intellectum. Commodè, inquit Bellonius hoc loco post Struthiocamelum de Otide agemus, quam d Plinius alterum Tetraonem vocauit, cùm duas species faciat, ita hic agere oportet de secunda Tetraonis specie, quam esse arbitramur Otidem. Nam cùm scribat alteram Tetraonis speciem Vulturum colorem referre, & prima specie corpulentiorem esse, nullumq; aliud auium genus, si vnum excipias Struthionem, maius existere; cumq; nulli alij aui hæ notæ conuenire magis videntur, quàm Otidi; quare facilè mihi persuadeo ipsum Otidem intelligere, siquidem præcitato loco ait; *Alterum eorum genus Vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit*; nam exposuerat colorem Vulturum, & pòst subiungit; *nec vlla est auis excepto Struthiocamelo maius corpore implens pondus, in tantum aucta, vt in terra quoq; immobilis prehendatur*. Et quoniam non capiuntur in campestribus Italiæ, iccirco subiungit; *gignunt eas alpes & Septentrionalis regio*. Et ne ijs similes videamur; qui, vt nihil ignorare videantur, etiam peruersè de rebus iudicant, demonstrare volumus hæc non ab re ab illo conscripta; nam subinde ibidem addit; *Proxima eis sunt, quas Hispania aues Tardas appellat, Græcia Otidas, damnatas in cibis; emissa enim ossibus medulla, odoris tædiũ extemplò sequitur*; Intelligit de Oto, id est, Asione; nã inuenimus & Otum Asionem significare. Hæc omnia ille, Plinium, sicuti dixi, malè intellectum secutus; tametsi Plinius proximas Tetraoni Otides faciat, non video tamen, quomodo inde colligat Bellonius, alterum eius genus esse, quare ego arbitror Plinium de magnitudine & pondere loqui, vt videlicet Otides proximè accedant ad magnitudinem atq; pondus alterius Tetraonis, quo ille nullam auem excepto Struthiocamelo maius corpore implere pondus dixit: Otidem autem corpulentam esse, carnosam, ponderosam experientia didici, vti posimodum in descriptione patebit, præterea à tarditate motus nomen obtinere iam antè probauimus. Quod si verò quispiam pertinaciùs potiùs, quam instè mecum contendat Plinium ex mente Bellonij intelligendum, adhuc errabit Bellonius eritq; Otis tertium non alterum, vt ille ait, Tetraonis genus. Verùm nunquam mihi aliquis persuaserit Plinium auem tridactylon cum tetradactylis congenerem fecisse; docti iudicent, indocti non intelligunt. Adhæc si eiusdem generis esse credidit Plinius, cur hac voce (*proximæ*) vsus est, cur non potiùs terrium eorum genus dixit, quemadmodum paulò antè alterum eorum genus dixerat? Possent tamen ita congeneres simul hæ volucres dici, quia omnes pulueratrices sunt & frugiuoræ; aliàs profectò nequaquam. Separata itaq; hoc modo aue tridactylo à tetradactylis, antequam ad aliàs tetradactylos nos accingamus, duas aliàs aues tridactylos Otidis historiæ, Bellonium imitari subnectemus.

a *To. 1. cap. de Oto. li. 8.*

b *Cap. de Vrogallo.*

c *li. 5. ca. 3.*

d *l. 10. cap. 22.*

Plinius explicatus.

Ot s est ponderosa auis.

DESCRIPTIO.

ELEGANTISSIMAM hanc auem primùm ab Eminentissimo piæ memoriæ Card. Palæoto, cui eo tempore de illa historiam dedicaui, dono datam, deinde rursus visam apud germanum Illustris ac Excellentissimi D. Aeneæ Vizanij publici in hoc almo Gymnasio professoris, & viri ob multi iugam eruditionem longè celeberrimi, & mei amantissimi, non descripsi, quòd ab Ornithologo & Bellonio exactè descriptam reperirem. Ego, inquit Ornithologus, duos ex eis ponderare volui, quorum alter libras nouem, duodecim vnciarum appendebat, alter libras tredecim cum dimidia. Eosdem cùm diligentius inspicerem, conscriptionem feci huiusmodi. Trappi color parte prona (id est, dorso & alis, collo excepto, quod cinereum est, qualis Grygalli, vel Perdicis rusticæ, id est, Beccassæ, præsertim minoris, vel etiam Ardeæ Stellaris, sed magis ruffus, nigris maculis

Æneas Vizanius.

Pondus.

Color.

Otis Ornithologi cum farre Cluſiuo Dalechampij.

Otis mea cum cicere arietino.

Roſtrum. Caput. Pectus. Venter. Cauda. Collum. Alæ. Crura.

vndantibus ferè eleganter diſtinctus. Roſtrum Gallinæ: Caput, & collum cinereum: ſed ſupina colli pars ad album vergit: pectus quoq; & venter, & crura quatenus plumis veſtiuntur, ad media vſq; femora, alba ſunt. Cauda digitos quindecim longa, hoc eſt, palmos ferè quatuor: pennis pulchris, ruffis, cùm tænijs quibuſdam & maculis nigris ſuperiore interioreq; parte albis, vt etiam in extremitate, ornata. Collum dodrantale: reliquum corpus à collo ad vropygium, circiter quinq; palmos longum; cauda tres palmos. Alarum pennæ maiores candidæ, circa finem nigræ. Crura fuſca paulò breuiora duobus dodrantibus. Digiti pedum, & vngues, vt in Gallina: ſed digiti terni tantùm antrorſum tendunt, nullus retrò. Vola vel pars interior retrò denſa toroſaq; eſt. Hucuſq; Ornithologus. Sed qui auem collo depingit nimis longo, quare miſſam mihi Tridento & hic viſam exactiùs delineaui, cùm prius iconem ab eo mutuatus eſſem, quare, & vtramq; depictam exhibeo: prior Ornithologi eſt, altera me. Bellonius verò hanc auem ita deſcribebat. Otides terreſtrium auium maximæ ſunt exceptis Struthiocamelis. (Sed hic Bellonius ſibijpſi contradicit, vtpotè qui paulò pòſt ex Plinio probare nititur, Otidem alterum Tetraonis genus eſſe, quod [a] Plinius Vulturum magnitudinem excedere ait, ipſe verò Vulturē Aquila ſoſquilatera proportione maiorem. Atqui Aquila Otide, niſi maior, ſaltem par dici poteſt. Adhæc ego primùm Tetraonis genus, quòd Plinius altero minus eſſe innuit, aliquando mihi ab Illuſtriſſimo Card. Paleoto Tridento miſſum ponderaui, inueniq; viginti duas libras appendere, cùm Otis tantum tredecim pendeat, ſicuti ex Ornithologo diximus: quot nunc alterum illud genus appendeat? quare vel ſola magnitudo Bellonium erraſſe indicat, Otidemq; cum altero Tetraone confundiſſe.) Tetraci (Canne petiere, hoc eſt, Anati terreſtri) adeo ſimiles, vt præter magnitudinem nulla obſeruetur differentia. Otis multo craſſior eſt & validior Grue, & corpulentiæ Gygni comparari poteſt. Caput, ſi id ſolum inſpicias, diceres eſſe Vulturis, tam eſt craſſum, atq; inconcinnum. Roſtrum habet rubuſtum valdè, Gallinaceo haud diſſimile. Caput & collum coloris ſunt cinerei ad ventriculum vſq; procedentis. Alæ inferius candicant, qua ſola nota à Tetrace (Canne potiere) differt, ſi magnitudinem excipias. Tibiæ quia longæ ſunt, collum quoq; longium fuiſſe oportuit. Totum dorſum caſtaneis ac ſubnigris maculis reſperſum eſt: cætera candida, exceptis pennis alarum longioribus, quarum extremitates nigræ ſunt. Meatus auditorij in hac aue, quàm in vlla alia terreſtrium auium euidentiores, adeoq; patuli, vt extremitatem digiti imponat. Si introſpicias, duo aparent anfractus, vnus roſtrum verſus, alter rectà ad cerebrum vergens. Latent ſub plumis, quas niſi auferas, meatus non videbis. Pennarum Otidis radices rubræ ſunt, quemadmodum & in Canne petiere. Femora albicant, Tibiæ craſſæ pollicem, medium pedem longæ, ſquamoſæ ſeu corticoſæ. Crura pennis nuda. Pedes admodum craſſi, ſub quibus callus conſpicitur magnus inſtar muſculi: vngues breues: digiti pedis vtriuſq; contra reliquarum auium morem terni tantùm. Cauda inferius, qua podicem ſpectat, alba, ſuperius caſtanei coloris nigris maculis reſperſa. Pectus craſſum eſt, ac rotundum: lingua ſerrata, vtrimq; acuta, & in extremo dura. Hactenus Bellonius. Ex veteribus, qui Otidem deſcripſere, neminem, quod memini, habemus. Athenæus quidem Otidi colorem Coturnicis tribuit tanquam ex Ariſtotele: ex quo hæc etiam citat. *Otis auis ſidipes eſt, tribus inſiſtens digitis, magnitudine Gallinacei maioris, capitæ oblongo, oculis amplis, roſtro acuto, lingua oſſea, gracili collo.* Nos horum in ijs, quæ extant, [b] Ariſtotelis nihil legimus, ſed de internis partibus quædam, item Otidis magnitudine Scythicam quandam auem eſſe: quod pariter Plinius ex eo repetit. Quæ poſteriora Alberto fortaſſis occaſionem præbuerint, vt ex Otide auem rapacem fabricare conatus ſit, hoc modo ſcribens: *Biſtarda auis eſt bis vel ter ſaltum dans, priuſquam de humo eleuetur, vnde, & ei nomen factum. Magnitudine & ſpecie Aquilam refert: roſtro eſt curuo, vnguibus aduncis, alis & cauda alba, reliquo corpore varia. Carnibus veſcitur vt Aquila: volucres tamen non prædatur, ſed cadauera fortè inuenta comedit; vel animal innocens, aut agnum vel lepuſculum occidit: quod quidem ſola facere non audet, ſed à pluribus ſui generis auibus adiuta. Herbis etiam in fame veſcitur; ciceris, piſi & leguminum herbis præcipuè delectatur; quod rarum eſt in auibus carniuoris. Nidificat non in ſublimi propter tarditatem; ſed in terra parit, cùm matura ſeges eſt.* Hæc ille, quorum quidem quæ de herbis, quibus veſcitur, & de nidificatione dixit, Otidi noſtræ congruunt, cætera ſpongia digna, exibilationeq; ſcholiaſtica. Quæ tamen illuſtris ille Ariſtotelis commentator Sueſſanus authoritate ſua confirmare nititur, cùm ſe dubitare dicat, an auis illa Scythica, cuius [c] Ariſtoteles, vti dixi, meminit, quæ oua in leporina aut vulpina pelle deponit, Otidis genus ſit, ſed ab Otide nobis nota diuerſum.

Bellonius ſibi nō conſtat.

Magnitudo.

a *lib. 2. c. 1. de Auib.*

Caput. Roſtrum. Collum. Alæ. Tibiæ. Dorſum.

Meatus auditorij.

Femora. Tibiæ. Pedes. Vngues. Cauda. Pectus.

Lib. 9.

b *9. Hiſt. c. 39.*

Alberti error.

Niphi nugæ.

c *9. Hiſt. c. 33.*

ANA-

Otidis quædam partes internæ.

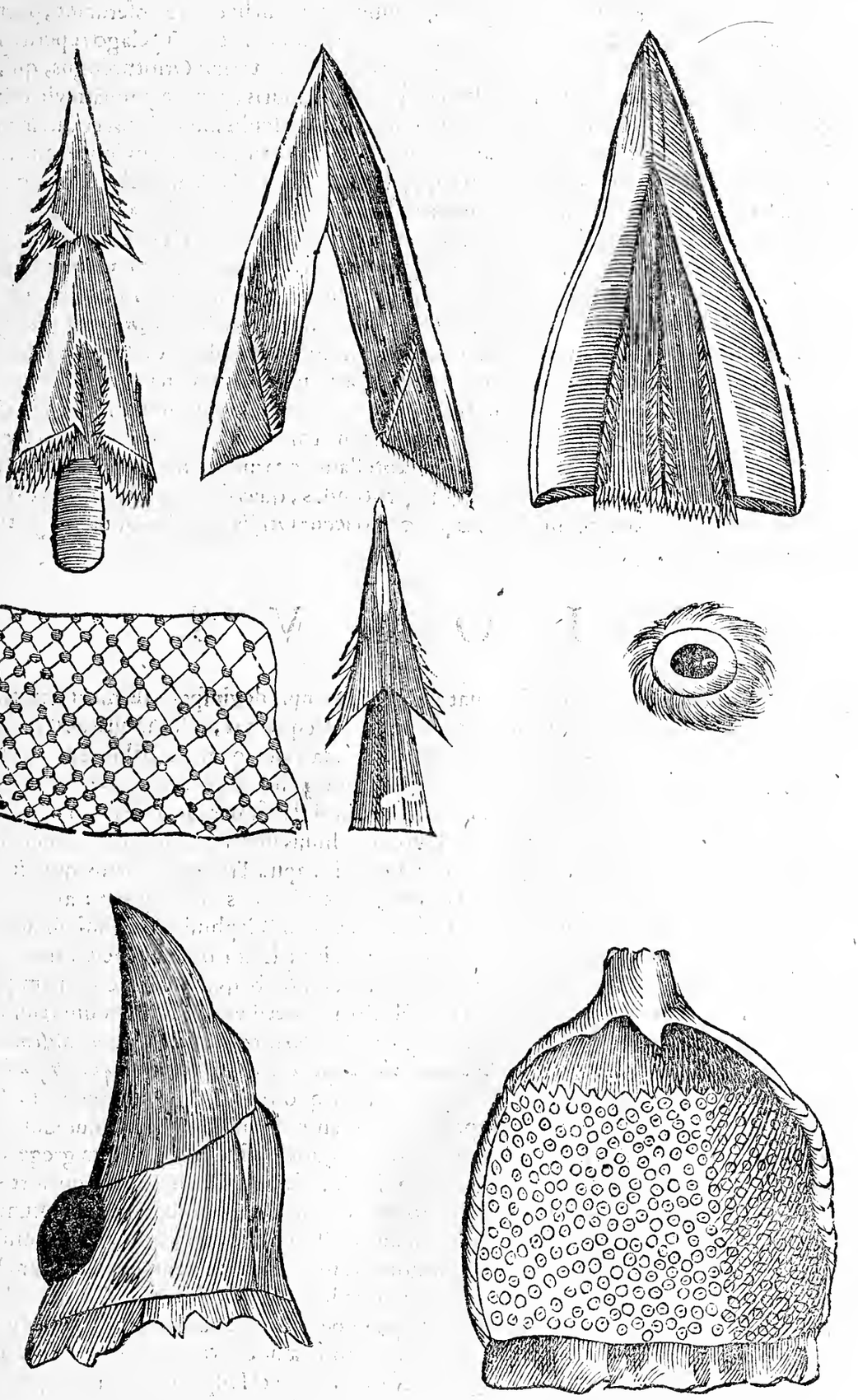

ANATOMICA.

Iulius Cæſar Aurantius.

SECVIT olim mihi hanc auem clariſſimus Iulius Cæſar Aurantius, quo in ſecandis corporibus nemo vnquam peritior, nemo in explicandis diſertior extitit. At quas diligentiſſimus ille vir diuerſas ab alijs auibus partes in hac alite obſeruauit, præter paucas, eaſq; nudas, quas iam exhibuimus, icones in vaſtiſſimo litterarū pelago reperire non potui. Secuit eandem auem ex veteribus Ariſtoteles, ex neotericis Ornithologus, qui, ventriculus, inquit, magnus & herbis quibuſdam (auricula muris, genere quodam viciæ ſylueſtri, & dauci vel apij, refertiſſimus erat, vnà cum duobus calculis albis. Aliàs etiam in ventriculo capti in maximè niue, lapillos tantùm quoſdam & cortices arborum inuenimus. In extrema gula ante ſtomacum, ſeu os ventriculi pars eſt capacior (a Ariſtoteles totam gulam amplam habere ſcripſit, & latam: ſed contrà indicant icones gulæ ab Aurantio ſectæ) & ex multis rotundis ferè carunculis compacta & intricata quodammodo. (Haſce carunculas etiam in noſtris iconibus videas) Inteſtinis diductis & extenſis, id quod à fundo ventriculi ad aluum rectà procedit, dodrantum eſt ſeptem cum dimidio: appendices verò duæ ab aluo retrocedunt (atq; hoc eſt, quod ſcripſit Ariſtoteles: *Appendices etiam habet non ſuprà, ſed infrà, quà deſinit inteſtinum*) quarum altera tenuior eſt, circiter tres dodrantes longa, altera amplior longa dodrantes duos cum dimidio. Tres iſti meatus iuxta aluum in vnam capacitatem conueniunt. Habes in adiectis, quæ nobis ſuperſunt, iconibus, primùm roſtri dentati ſupinam & pronam partem, ſecundùm linguam ſerratam pariter pronè & ſupinè depictam: tertiò oculum; quartò gulam duabus iconibus expreſſam, quarum prima partem oſtendit, quà ſe in vaſtam illam capacitatem inſinuat; item rotundas, quas dixit Ornithologus carunculas; ſecunda tunicam exteriorem. Habes poſtremò iecur Otidis, cui lien oliuæ magnitudine inſertus cernitur.

Ventriculus.

Gula.

a 2. *Hiſt. c.*

Inteſtina.

Roſtrum.
Lingua ſerrata.
Oculus.
Gula.
Caruncula.

LOCVS.

OTIS, inquit a Bellonius, naturaliter in campis degit ſpatioſis more Struthionum. Arboribus nunquam inſidet, aquas non frequentat, niſi eas quæ poſt pluuias in camporū foueis relinquuntur, ſitis ſedandæ cauſa, quare & paludes amat. Hiſpania, inquit b Strabo, Otides producit, & c Plinius tanquam eidem regioni peculiares credens: *Hiſpania*, inquit, *Tardas appellat, quas Græcia Otidas.* d Pauſanias circa Cephiſſum potiſſimùm naſci prodidit. At cùm Strabone teſte plures ſint huius nominis fluuij: alius ſcilicet in Bœotia, qui oritur ex Lilæa, Phocidis vrbe, alius in Attica apud Trimenios, ortus, qui, circa Athenas in mare emittitur: alius in Salamine; præterea alius in Sicyone: alius in Scyro: poſtremò Apolloniæ Epidamno vicinæ fons quidam Cephiſſus Straboni dicitur; itaq; ego de illo fluuio Pauſaniam loqui arbitror; qui ex Lilæa ortum ducit: nam de Phocicis ibi agit. Copiam Otidum in Anglia eſſe audio ab ijs, qui hanc inſulam peragrarunt; quibus quo magis credam, facit Hectoris Boetij viri grauiſſimi diſertiſſimiq; hiſtorici authoritas, apud quem iſtæc lego; *In Marchia Scothia regione naſcuntur aues Guttardes vernaculo ſermone dicta colore pluma ac carne Perdicibus nam diſſimiles, ſed quæ Olores corporis mole exuperant.* Non minor quoq; in Belgio, maximè in Hollandia Otidum prouentus; ad quos populos ſub autumnum gregatim aduolant, & in agris procul ab vrbibus diffitis verſatur: Agros, quos obſident, ab ouium grege occupatos, eminus iudicares, tanta eſt earum magnitudo. Italia noſtra has aues, niſi fortè ventorum turbine aduectas, non habet. e Ariſtoteles quemadmodum ſupra monui Otum ſcribit auolare cum Coturnicibus, eundemq; locum à f Plinio eſſe, repertum, ſed in huius codicibus & Otus & Otis legi. Ornithologus non Otum Noctuæ ſimilem, quamuis tum Plinius, tum Ariſtoteles ita interpretentur eodem mos in loco, ſed Otidem cum Coturnicibus auolare exiſtimat, ſed corporis grauitate impeditam perſeuerare non poſſe, & in locis proximis remanere, vt de Glottide etiam legimus. Ego contrà hoc certò noui, quod vt paulò antè ſcripſi, ſub autumnum ad Hollandos (fortè ex Anglia vel Hiſpania) migrent, populos nimirum Septentrionales & frigidiſſimam inſulam incolentes, tantum ab eſt, vt cum Coturnicibus auolare credam; illas enim ab eo tempore noſtras oras deſeruiſſe conſtat. Adhæc

a *lib.* 5. *de Auib. cap.* 3
b *lib.* 3. *Geo.*
c *lib.* 10. *ca.* 22.
d *In Phocidis.*

Cephiſſi fluuij plures.

Angliam Otides habere.

e 8. *Hiſt. c.* 10.
f *l.* 10. *c.* 23.

Otis an migret.

aiunt

aiunt Bataui in media ferè hyeme etiam ibi quandoq; sclopetis peti. Sed hæc Ornithologus ceu sui oblitus scripsit: siquidem ipsemet alibi ita scribit. Est Otus, qui cum Coturnicibus auolat, idem Scops Aristoteli non satis cognitus, vt fatetur, cùm præteruolando tantùm per biduum appareat, pinguis & esculentus alioqui. Hic apud Plinium non rectè Otis vocatur: & apud Aristotelem Otus legitur: & in quibusdam Plinij codicibus quamquam Glotis & Otis & Cenchramus legatur, paulò pòst tamen, Otus Bubone minor est, legitur, quod probo, quoad nomen: de re ipsa verò iudicium meum adhoc cohibeo: neq; enim vlla nocturna auis auolare videtur: quod si quæ auis Otus dicta, cum Coturnicibus auolat, illius fortè descriptio apud authores non extat. Nam Otis magna, si ea est, vt docti credunt, quam vulgò Trappum vocant, non auolat, nisi fallor, ex nostris regionibus (etsi Heluetiæ rara est) & hyeme etiam apud nos capitur interdum. Huc vsq; ille.

Ornithologi error & contradictio.

VOLATVS.

OTIS volatu admodum breui vtitur, nimirum propter corporis sui pondus: vnde fit, vt quandoq; manu capiatur, si quis celerius instet, antequam se ad volandum componere queat vti[a] Xenophon memoriæ prodidit, & est à Plutarcho comprobatum. Huc spectat spectat Alberti etymum, *Bistarda*, inquit, *auis est, bis vel ter saltum dans, priusquam de terra eleuetur, vnde & nomen ei factum, nempe quasi bis tardans saltum.*

a *lib. b. Exped. Cyri.*

MORES. PROPRIETAS.

OTIDES timidas esse & pusillanimes aiũt, adeo vt vel leuiter vulneratę ocyus moriãtur. Hector Boethus humanum aspectum plurimùm abhorrere scribit: nuda humo oua parere, quæ si ab homine contrectata, aut eius anhelitu & afflatu vel leuiter imbuta senserit (quòd facilè naturæ beneficio agnoscit) extemplò veluti in idonea ad pullos procreandos relinquere alioq; ad oua pariendа se conferre. Athenæus cibum ruminare prodidit; atq; id Eustathius repetit, quod nunquid verum sit, etiamnum subdubito. Non me latet enim, quæ ruminant, animalia, teste b Philosopho reticulum omasum, abomasum & ventrem maiorem habere. Nos gulam prope ventriculum multò capaciorem obseruauimus, an verò ruminet, nequaquam. Esse & piscem nouimus, quem ruminalem dicunt, quia ruminare creditur.

a *lib. 9.*

An Otis ruminet.

b *2. Hist. ca. vlt.*

Ruminalis piscis.

NIDVS. INCVBATVS.

ALBERTVS, qui, sicuti scripsimus, Otidem cum aue rapace confundit, nidificare dixit, non in sublimi propter tarditatem, sed in terra parere, cùm matura seges est: quòd sanè Otidi competit, quemadmodum etiam paulò ante ex Hectore Boetho diximus; atq; quamuis id de hac aue priuatim non dixerit Aristoteles, nihilomus eius doctrinæ minimè repugnat. Is enim de Perdice loquens tradit, cui volandi facultas deest, huic nidum non prodesse. Cæterùm idem b alibi Otidem vt reliquas aues magnas tricenis diebus incubatum absoluere prodidit.

a *9. Hist. c. 8.*

b *6. Hist. c. 6.*

VICTVS.

TARDA auis granis viuit, frugumq; maximè, si ad manum sunt, herbis alioqui famelicum explens ventrem, nec vllam pestem magis, inquit, Gyb. Longolius, odete olitores, nam ventrem rapis fulcit, & non mediocri præda contentus esse solet. Aelianus vnam ex Aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingere prodidit, sed ad victum ei herbam satis esse: cùm contra Aquila Iouis, quam Chrysaeton siue Aquilam regalem esse suo loco indicaui, carnibus ijsq; viuis tantùm pascatur. Quapropter aliquando

a *In Dial. de Auib.*

b *c. 9. de Anim. c. 10.*

Aquila Iouis quæ.

do dubitaui, nunquid Aelianus, cui aliàs fabuloſa falſaq; ſæpe veris immiſcere ſolenne eſt, Otidem Aquilæ nomine dignetur, nimirum propter magnitudinem, viri docti iudicent. Albertum ſcribere Biſtardam carnibus veſci more Aquilæ, ſuprà ſi benè memini, ſcriptum eſt, eumq; hanc auem cum rapace, & fortaſſis Vulture confundere.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

QVEMADMODVM vulpeculæ cum paucis admodum auibus amicitia intercedit, ita pariter eius cum Otide communis diſſenſio eſt: at ſummo aſtu in huius venatione vtitur, ſi a Aeliano credimus ita tradenti: *Vulpes ſic Otidas venatur, vt & ſeſe auertens, & in terram abiiciens, tanquam auis collum, ſic caudam extendat: ea autem hac inſidiarum inſtructione ſeducta, ad illam, tanquam ad ſuam gregalem accedunt: illa verò ſe vertens nullo negotio capit.* Idem b Aelianus, quomodo Otides ſibi à canibus metuant, in hæc verba ſcriptum reliquit: *Canem nulla non auis paruifacit: vnam Otidem excepto quæ propter corporis ſui grauitatem & tarditatem, canem perhorreſcit. Eam enim ponderoſa corporis mole conſtructam alæ non facilè alleuant, idcircoque demiſſo atque humili volatu vtitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, vt nonnunquam à canibus capiatur; itaque conſcientia ſuæ humilitatis perculſa, ſimul ac canes latrantes audiuerit, in dumeta aut paludes excurſione ſe impellit, quibus & protegatur, & ab inſtanti periculo ſeruetur.* Otidem verò à cane ſibi metuere, etiam Philes teſtatur. Contrà verò equum amat: nam hoc modo Gillius habet ex Oppiano: *Attagen ceruum amat, Perdix damam, Otis equum.* Et rurſus: *Otides circum pedes equorum concurſant*; idem teſtatur c Athenæus, necnon d Aelianus inquiens; *Equum vbi aſpexerit, ſtatim gaudio ad ipſum aduolat.* Meminit præterea eiuſdem amicitiæ doctiſſimus e Plutarchus, qui, vbi oſtendiſſet, cur hegemon, hoc eſt, dux ſiue ductor cetorum ſemper magno aliqui ceto adſit, prænatanſq; eius curſum dirigat; *dignum verò eſt*, inquit, *his ſocietatibus & conſenſui eas amicitias componere, quas Ariſtoteles narrat, vulpium & ſerpentium, quia communem inimicum habeant Aquilam? aut Otidibus cum equis, quibus appropinquare & fimum deiicere gaudent?*

a 6. de Animal. c. 24. Vulpis aſtus in capiẽdis Tardis.

b li. 5. c. 24. Otis cur canem metuat.

Attagen ceruum amat. Perdix damã. Otis amat equum.

c lib. 9.

d 2. de Anim. c. 28.

e lib. de ſole. animal. Hegemon dux cetorum.

CAPIENDI RATIO.

IAM diximus Otides Equorum præſentia delectari, qui ſanè amor ipſis vitæ pernitiem adfert, quando ita eorum opera in retia illiciantur, quemadmodum ſcripſit a Oppianus his verbis. *Qui Perdicum in ceruos, idem in equos Otidum amor eſt, quamobrem huiuſmodi induſtria falluntur. Retia aliquis prope fluuium aut ſtagnum idoneo loco erigit, angustoq; per medium tranſitu relicto, quo eques vnus tranſire poſſit, equum auibus oſtenait: ſequuntur illæ ſtatim pennis omnibus expanſis, donec equus ex loco illo angusto recedat, ipſæ verò incluſæ omnes irretiantur.* Capiuntur præterea manibus, antequam ſe ad volandum componere queant teſte b Xenophonte, qui ſic ſcribit; Otides, ſi quis celeriter inſtet, capere poteſt; breui enim volatu vtuntur, ſicut Perdices, & mox fatigantur. Quam Xenophontis ſententiam Plutarchus aſtruit, qui multas huius generis aues in Alexandriam ex adiacente Lybia volare tradit. Intelligit autem meo iudicio Xenophon, ſi corpus maioribus, vt quandoq; fit, pluuijs madeſcat, vt ſcilicet præter natiuam tarditatem pluuia quoq; iam degrauante madidæ inſequentes haud longis ſpatijs effugiant, donec breui defatigatione laſſatæ, dum nec prouolare, nec procurrere iam vlterius poſſunt, vltrò ſe capiendas præbeant. Tempus verò capiendi Otides eſt magis oppottunum, cùm ventus ceſſauit. Capiunt eaſdem Falcones & Accipitres.

a lib. 3. de Aucup.

b l. 1. Expedit. Cyri.

Capiendi tempus.

HIEROGLYPHICA.

AEGYPTIORVM ſapientes hominem viribus imbecillem ſignificaturi, qui fortiorem inſequentem fugiat, Otidem auem & equũ pingebant teſte Oto Apolline. *Volat enim*, inquit, *illa viſa equo.* Sed Otis equum ſubinde viſum ſequitur, tantũ abeſt, vt auolet; quare huiuſmodi hieroglyphicum ſignificare mihi videtur hominem, qui ad patronum ſuum fugiens, damnum potiùs quam auxilium inde reportet. Ad quem ſenſum etiam

Aſperato auxilio damnum. Paſſeris & Noctuæ hieroglyphicum.

Paſſerem

Passerem & Noctuam pingebant. Ille enim ad hanc tanquam ad tutricem confugiens, peiùs ab ea tractatur, quàm erat ab illo tractandus, quem fugit, quemadmodum in Noctuæ historia luculenter scriptum est.[a] Pierius Valerianus idem hieroglyphicum repetit sub lemmate IMBECILLVS FORTIORI ASSVRGENS, & contrario etiam quàm Otus, modo interpretatur, inquiens: Aegyptij sacerdotes hanc (Otidem nempe) quoq; hierogyphicis annumerarunt. Quippe si hominem imbecillum, qui ferociori potentioriq; assurgeret, ac in rebus gerendis, sententijsq; dicendis primas illi partes cederet, significare vellent, aut ita faciendũ admonere, Otidem auem & equum adpingebant: illa siquidem simul ac equum aliquem in conspectu habuerit, nihil quicquam cunctata, illum quadam veluti venerationis ostentatione excipit, circumq; volitando & subsequendo deducendoq; officium facere quodammodo videtur: Hæc ille, & quidem optimè; sed in hoc hallucinatus, quòd in pictura sui hieroglyphici Otum nobis pro Otide obtrudat.

a *l.* 5. *Hierogl.*

VSVS IN CIBO.

GALENVS, cui subscripsit Simeon Sethi, Otidum carnem mediam esse ait inter Gruum carnem & Anserum; nimirum minus duram, quàm sit Gruina, duriorem verò Anserina, esseque excrementitiam, ac proinde ijs vitandam, qui salubri, id est, tenui victus ratione vti volunt. Atqui Xenophon citante Athenæo, Otidum carnes suaues esse scribit, & Demetrius Constantinopolitanus Acciptribus escas præscribens (quibus nisi lautas epulas concedit) Mergorum & Otidis carnes ad saturitatem vsque præbendas consulit, quia scilicet suauissimas. Quis modo hinc non videat [b] Plinium Otidas scribentem in cibis damnatas, quòd emissa ossibus medulla, odoris, tœdium extemplò sequatur, Otidem cum Oto, cuius carnem esui ineptam [c] Aristoteles damnat, confudisse ex malè intellecto philosopho? [d] Bellonius etiam Otidẽ auem esse ait delicatam & in cõuiuijs cæteris auibus præferri. [e] Iulius pariter Alexandrinus appositam potentiorum mensis lautioribus. Otidis carnem sæpe sese degustasse memorat, gustu, vt in aue magna, non pessimo, sed nigram & duriorem, ita vt concoctu pertinax existimari facilè possit, & excrementis redundans, & melancholico humori procreando apta: valenter tamen alere, si rectam atq; exquisitam in ventriculo concoctionem adepta fuerit. Quod vt melius fiat, non statim, vt aut iugulata fuerit, culinæ mandandam esse, sed vt præduræ carnis auibus quærenda moderationem, qua durities dometur. Id temporis in primis moram efficere, ne nisi veluti marcescentes dierum plusculorum spacio, hyeme, æstate nunquam, pridianas minus in mensas venire sinant.

a *li.* 3. *de facult. alim. cap.* 20.

Otidis caro quibus vitanda.

b *l.* 10. *c.* 20 Plinij error.

c 9. *Hist. c.* 28.

d *l.* 5. *de Auib. cap.* 3.

e *lib.* 13. *de salub.* 5.

VSVS IN MEDICINA.

QVI morbo caduco olim laborabant, Otide aue abstinere iubebantur; teste Medicorum principe [a] Hippocrate. Plinius de adipe Otidis ita scriptum reliquit: *Phryges & Lycaones mammis puerperio vexatis, inuenere Otidum adipem vtilem esse.* Auicenna fimi vsum prædicat contra impetiginem.

a *l. de morb. sac.*

Adipis vsus.

Finis.

VSVS IN EXTERNIS.

PENNAS Otidum audio à piscatoribus requiri, vt repræsentatas ex eis muscas pro inescandis piscibus, hamis suis annectant. Eædem vsum scribendi præbent, vt Anserinæ. Alharbari, id est, auis tardæ siue Otidis oua teste [a] Auicenna, sunt tinctura bona capillorum, vt fertur: quod quidem, inquit, experimento apparere aiunt, & laneo cis inserto, & donec nigrescat, relicto. Kiranides Ciconiæ oua referente Ornithologo, cum vino soluta capillos denigrare scribit, & nos alibi oua Corui canos nigredine occultare [b] diximus; nec de aliarum auium ouis tale quid proditum inuenimus.

Pennarum vsus.

Oua.

a *l.* 2. *c. de Ouis.*

b *In hist. de Corno.*

DE

DE ANATRE CAMPESRI, Canne Petiere Gallorum, ſeu Tetrace Bellonij. Cap. XIII.

BELLONIVS Otidis hiſtoriæ propter conſimilem digitorum numerum, auem, quam Galli Canne petiere dicunt, necnon Oedicnemum ſubiungit: quod & nos illum ſecuti fecimus, quamuis interim an pulueratrices ſint, nec ne, ignoremus. Cùm verò auis Canne petiere vocata mihi nunquam viſa ſit, niſi forte ea ſit, cuius ſubindè iconem dabo, nam ſaltem Tetrax Athenæi non eſt, vt vel mediocriter verſatus in rerum naturæ diuerſitatibus facilè colligat, ſi Athenæum cum Bellonio conferat: itaq; Bellonium audite. La Canne petiere, inquit, id eſt, Anas terreſtris, nobis auis videtur Gallinæ peculiaris; vbi vel quilibet ruſticus nomine tenus eam nouit; ſed pro locorum diuerſitate nomen etiam immutat: Sunt quibus Oliua dicitur: & quantum ego iudicare poſſum, Italia rariùs eam vidit. Nam cùm aliquando Ferrariæ eam Legatis Venetorum & Summi Pontificis monſtrarem, nemo omnium agnoſcebat: & quia nonnihil Phaſianum referat, nonnulli Phaſianum eſſe audacter etiam contendebant: ſed longè aliter ſe res habet; atq; quantumuis multũ elaborauerimus, nullam tamen ab antiquis petitam nomenclaturam accommodare potuimus; ſuſpicamur tamen Tetracem eſſe: ſiquidem *Tetrax* (inquit Alexander Myndius) *auis eſt magnitudine Spermologi, colore figlino, ſordidis quibuſdam maculis, lineiſq; magnis variegato. Frugibus veſcitur, & quando pepirit, quadruplicem vocem.* Pro Spermologo intelligas Cornicem craſſam, quam Galli dicunt vn Freux. Vocatur autem Anas terreſtris, non quia auis aquatica ſit, ſed quòd Anatum Aquaticarum more terræ inſideat: quin nullam habet cum auibus aquaticis ſimilitudinem; eſt enim campeſtris, Phaſiani corpulẽtia, capite, ſi craſſitiem demas, Coturnicem; roſtro pullum Gallinaceum referens: Auis nomine tenus magis quàm formà nota eſt: habemus enim vernaculum nobis prouerbium in ſuſpitioſos, dum eos Anatem terreſtrem agere dicimus (faire de la Canne petiere) Capitur in campeſtribus more Perdicum laqueis aut rẽtibus, & à la forme, necnon & Accipitribus: ſed ſummo aſtu ſeſe nouit defendere, propè humum volatum ducentos aut trecentos paſſus protrahens, at impetuoſum exercens, & cùm in terram dilapſa fuerit, tam velociter currens, vt ne homo quidem valeat inſequi. Tres dumtaxat in pedibus digiti ſunt vt in Otide, & Pluuiali. Radices omnium plumarum rubræ, ac quaſi ſanguineæ, ita cuti annexæ, vt in Otide; vnde & Otidis ſpeciem eſſe arbitramur: vtraq; enim ad inſtar Cycni, maximè verò Tetrax ſub ventre candicat: dorſum verò tribus aut quatuor coloribus, nimirum flauo tendente ad rubrum, ſubcinereo, & rubro intermixto variegatur. Quatuor pennæ alarum in ſuperiori parte in extremitatibus ſuis nigreſcunt: ſub roſtro ad pectus vſq; candicat; pectus alba torquis iuxta ingluuiem, vt in Merulis Sabaudienſibus, circundat (ſed hæc torquis in adiecta icone non conſpicitur.) Color capitis & colli ſuperni, ſicuti in dorſo & alis ſupernis. Roſtrum nigrum, minus quàm in Attagene Ionico. Tibiæ ad cinereitium vergunt. Qui exactam auis deſcriptionem deſiderat, is imaginetur ſibi Coturnicem Phaſiani magnitudine, at valdè maculatam: nam talis omnino Anas campeſtris eſt. Omnia intus cum graniuoris auibus communia. Numeratur inter aues delicatas, nec Phaſiano deterior iudicatur. Veſcitur granis abſq; diſcrimine omnibus, necnon formicis, ſcarabeis, & muſcis, item frumento, cùm etiamnum herba eſt. Et quamuis color colli & capitis ſemper idem non ſit, & in hoc maris à fœmina differentia conſiſtat, dorſum tamen & alæ nunquam colorem immutant. Hactenus Bellonius.

a *lib. 3. de Auib. c. 4.*

b *lib. 9.* Deſcriptio

Oliua.
De Canne petiere aliorum iudicium.
Tetrax.
c *l. 9. apud Athen.*
Spermologus.
Freux.
Anas terreſtris & curſic dictus.
Deſcriptio
Caput.
Roſtrum.
Prouerbiũ
Capiẽdi ratio.
Pedes.
Venter.
Dorſum.

Alæ.
Pectus.
Caput.
Collum.
Roſtrum.
Tibiæ.
Carnis bonitas.
Victus.
Maris à fœmina diſcrimen.

Stella auis Romæ dicta, cum ranunculo aquatico, & gammaro.

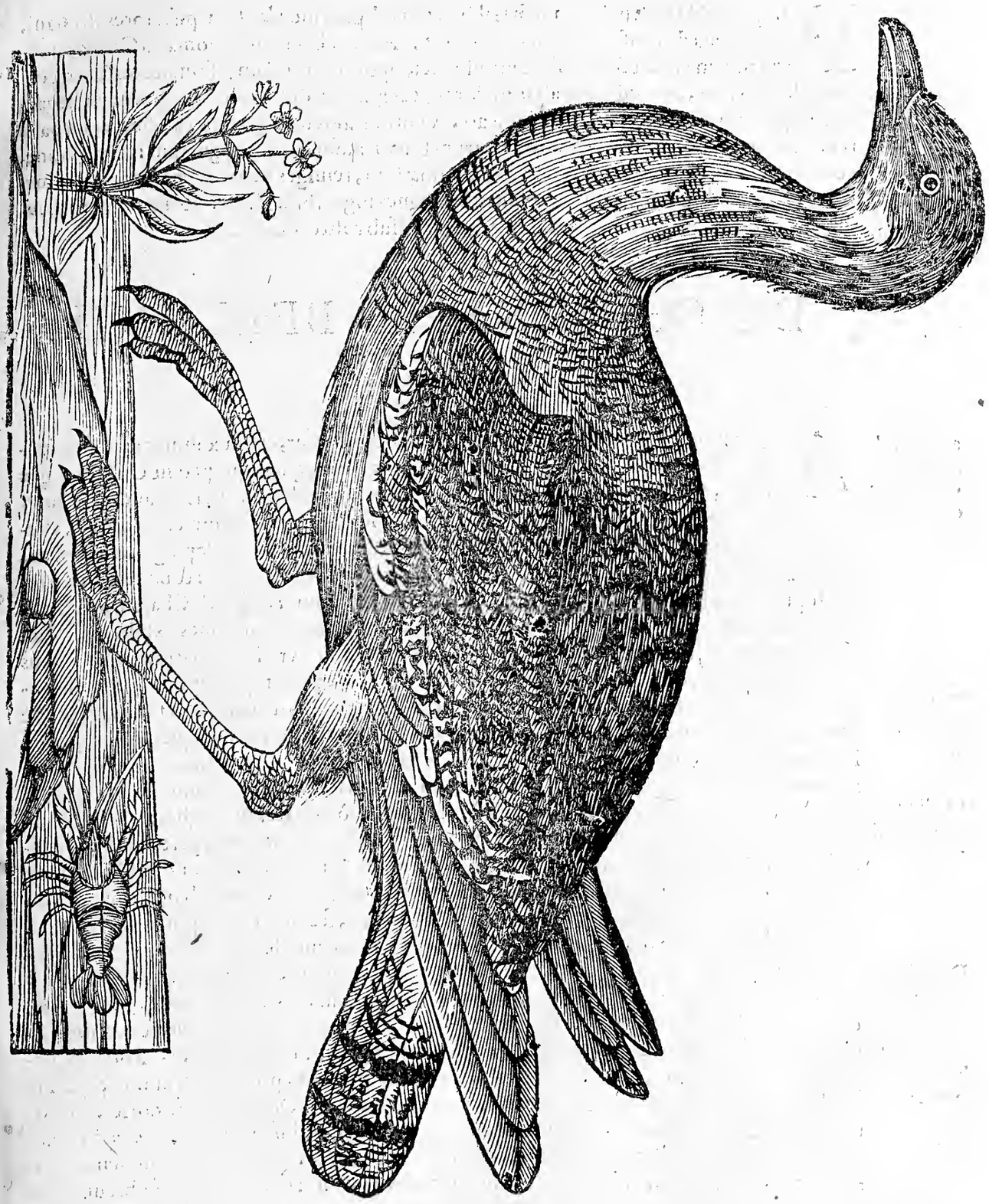

DE STELLA AVE DICTA. Cap. XIIII.

POSTREMO depictam auem tribus etiam digitis incedentem piſcatores Romani, neſcio qua de cauſa Stellam nuncupant. Arbitrabar cùm Belloniano Canne petiere eandem eſſe, ſed ex collata vtriuſq; deſcriptione diuerſam eſſe iudicaui. Toto corpore, ſi ventrem, & caudam & alias maiores, excipias ex albo luteo & nigro ita variegata eſt, vt qui color ſuperet difficile ſit iudicare. Ventrem autem atq; coxæ candicant, ita pariter & cauda, maculis nigris plurimis, quarum binæ tranſuerſales inſigni ſunt magnitudine, conſperſa. Alæ item quà ventrem tangunt, albæ ſunt, remiges verò nigræ extrà intus cinereæ. Pedes ſublutei digiti tres, craſſiuſculi, vngues nigri, breuiſſimi: Roſtrum longiuſculum, in extremitate parùm recuruum, nigricans: ſub roſtro albicat.

Color.

Pedes.

Roſtrum.

DE OEDICNEMO BELLONII. Cap. XV.

AVEM quam [a] Bellonius Oedicnemum interpretatur, cùm ex inuitu appoſitæ iconis, tùm ex collata deſcriptione hactenus ab ea, quam perperam Ornithologus Charadrium appellat, nihil omnino differre animaduerti. Placuit autem vtriuſq; dare iconem, ne quis nos temerè iudicaſſe putet: prior icon ex Bellonio excerpta eſt, altera ex Ornithologo, quæ magis placet, ille enim roſtrum nimis breue depingit, & caudam nimis craſſam. Attamen de vtraq; hic, tanquam de eadem aue agemus: & ne temerè Ornithologum reprehendiſſe videamur, quàm breuiſſimè quæ auis Ariſtoteli Charadrius appellatur, aperiemus, ſed prius Bellonium audite. Aues, inquit, quarum icones exhibuimus, omnes in poteſtate noſtra fuerunt, & manibus pertractauimus, vt diuerſa naturæ indagaremus myſteria, quis eſt, qui ignoret me plurimas Græciæ Arabięq; ortas peragraſſe? Beneficentiæ D. Danielis Barbari patritij Veneti, Patriarchæ Aquilienſis ita deuinctus ſum, vt ingenuè fateri cogar, multas me ab ipſo, cùm Venetorum nomine legatus eſſet, picturas accepiſſe. Ille etenim, vt eſt vir prudentiſſimus ac diligentiſſimus myſteriorum diuinorum, operum, inquam, naturæ perſcrutator, ne quid intactum relinquat, pictorem ſecum duxit, vt ſi quæ pictu exiſtant digna, quàm ocyus depingat. Cùm primò verſarer in Anglia, auem obſeruaui Otidi[1], quoad pennas pedeſq; perſimilem; quare etiam Otidis genus paruum eſſe credebam: at cùm poſtmodum in noſtris etiam regionibus eam reperiſſem, nonnulliſq; monſtraſſem, à quibus & propriam nomenclaturam expectabam, reſpondebant, ſe quidem quàm ſæpiſſimè contrectaſſe, ac in conuiuijs adhibuiſſe, ſed nomen proprium ignorare. Tardè parit hæc auis: repertæ enim ſunt à nobis ſub finem menſis Octobris, etiamnum aduolandum ineptæ. Magnitudo ad Elorium accedit. Peculiarem notam, qua vel ſola agnoſci queat, obtinet, quæ talis eſt: Tibiæ infra genu admodum craſſæ ſunt, nimirum propter os, quod valdè craſſum eſt: vt itaq; notiorem redderem, eam appellaui Oedicnemum. Digitos habet in pedibus ternos tantùm, vt Anas campeſtris, Pluuialis, & Otis. Roſtrum longiuſculum, in extremo nigrum, & flauum quà capiti iungitur, prohibet, cur non paruam Otidem eſſe iudicem. Nam reuera alis intus albis, extra nigris Otidem refert, dorſo verò Attagenem; eſt enim coloris fumoſi maculis nigris per longitudinem ductis variegati, qualis videlicet in multis auibus campeſtribus conſpicitur. Propter tibiarum longitudinem, & maximè femora nuda penè adducebar, vt in aquaticis reponerem: at digitorum breuitas me ea opinione abſtraxit, coegitq; campeſtribus annumerare. Hæc itaq; Bellonius, quibus planè atq; exactè deſcriptio Ornithologi, quam ſuo Charadrio applicat, reſpondet: Charadrium, inquit, conijcio eam eſſe auem, cuius imaginem appoſui: (Ponit autem eandem, quam nos.) Ea Germanicè, ni fallor, Triel vel Griel nominatur, Italis Coruz. Hanc aliquando apud ciuem meũ, qui vno aut altero anno domi aluerat, conſideraui. Videtur nonnihil ad Accipitris ſpeciem accedere, niſi quòd roſtrum nec pedes vncos habét, ſed pẽnis vt Accipiter

[a] *lib. 5. de Auib. ca. 5.*

Charadrij Ornithologi.

Danielis Barbari laus.

Oedicnemo Otidi ſimilis.

Deſcriptio Tibiæ.

Pedes.

Roſtrum.

Color.

Tibię.

Charadrij Ornithologi deſcrip.

Triel.

Griel.

Coruz.

Oedicnenus cum pseudocypero.

Charadrios Ornithologi, cum ſagittaria minore.

ter aut Tinnunculus ſubruffus eſt, collo, capite, pectore, & ventre maculoſis, iiſdemq; partibus ex luteo ſubruffis, niſi quòd colli pars poſterior magis ad fuſcum tendit. In dorſo & alis maculas quaſdam ruffas habet, cæterò color fuſcus his partibus. Cauda breuis & angusta. Magnitudo ei quæ Gallinæ paruæ aut Columbæ. Crura oblonga duos palmos excedunt, colore tota ſubluteo: in quibus digiti terni breuibus interiore parte membranis iuncti. (Quare non rectè Bellonius campeſtribus annumerat, nam in hoc potiſſimùm aquaticæ à cæteris differunt, quòd membranam inter digitos obtineant.) Digito poſteriore caret, vt Tarda & Struthio. Vngues breuiſſimi, mutili. Pupillam circulus flauus vel aureus ambit. Roſtrum longiuſculum anterius nigricat, poſterius flauet, extremis partibus, inferiore ſcilicet, ſuperioreq; leuiter decuſſatis, quod in pictura non ſatis apparet. Auis eſt ſtolida & ſtupida, vnde homines etiam ſtolidos noſtri vocant Triellappen. Domi incluſa ſubinde ambulat, aliquando in orbem ad multum tempus, circa columellam aut aliud quippiam; aliquando recto tramite, & ſi quid impedimento fuerit, tranſilit potiùs, quàm à via recta declinet. Oculos etiamſi digitos admoueas, non claudit. Facilè manſueſcit: nam etiamnum libera ruri parum ſibi timet ab homine. Aquatica eſt & in pratis paluſtribus, vel circa paludes degit. Audiui aliquando in lacu noſtro glacie aſtricto, manibus ſeſe capi permiſiſſe. Noctu etiam in domibus mures captat. In Germania inferiore abundare audio, noctu vagari, & vocem tanquam fiſtulæ edere. Videtur ſanè & morbus arquatus ſiue icterus ei conuenire, cùm crura tota, roſtrum & iris oculorum flauo luteouè colore in ea ſpectentur, & tota pars corporis ſupina ex ruffo colore palleſcat. Hic igitur, ni fallor, Charadrius Ariſtotelis fuerit. Hactenus Ornithologus, deceptus, vt apparet, auis colore: nam eum videret nonnullos eſſe, qui pronunciarent ex Charadrij aſpectu icterum ſanari, auem hanc ex maiori ſui parte luteam Charadrium eſſe coniecit, ſed hi, vt ipſemet fatetur, Charadrium cum Ictero confundunt. Mihi longè alia auis Charadrios videtur, quemadmodum quoq; longè alia, quàm quæ à *b* Bellonio deſcribitur, Gallis Delphinatibus Harpens dicta, quam & *c* alibi palmipedem eſſe dicit. Et quo minus auem ab Ornithologo deſcriptam Charadrium eſſe credam, facit quòd in paluſtribus degat: nam vbi ibi hiatus, quos ſubeat? Attamen ſi verum eſt noctu mures venari, poſſet fortè ea ratione Charadrios dici. Charadrios enim noctu apparet, diu auſugit teſte Ariſtotele: quare vnicuiq; ſuum relinquentes iudiciũ, auem quam nos Charadrium putamus, in alium locum ablegamus. Nunc verò hic aliam auem colore potiſſimùm à ſuperiori Oedicnemo diuerſam & depingere & deſcribere operæ pretium apparet. Quam itaq; ſtatim delineatam dabimus, ſi agnouiſſet Bellonius, rectiùs paruam Otidem, quàm ſuam Oedicnemum appellare potuiſſet: ſiquidem quantum ex nuda icone (auem enim videre nunquam mihi contigit) conijcere licitũ eſt, Oedicnemo multò corpulentior eſt, tridactylos item, ſed abſq; membranis inter digitos, & femora pennis veſtita: quæ duæ poſteriores notæ campeſtribus auibus annumerandam eſſe indicant, quemadmodum contrà Oedicnemum Bellonij aquaticis. Auis itaq; craſſitie corporis Otidem refert, necnon pedum conſtitutione, cauda tamen huic, quàm Otidi longè breuior eſt, & roſtrum contrà multò longius, ſi magnitudinis proportio habeatur. Color capitis, ceruicis, dorſi caudæ, alarumque ex flauo & caſtaneo elegantiſſimè dilutus, maculatuſq;. Gula atque pectus albicantia intercurrentibus, maximè in pectore, vbi maiores ſunt, maculis ceu ſquamulis, deorſum deſcendentibus, ſubluteis. Venter totus, femora, cauda & alæ intus candida: roſtrum pedeſq; rutili: vngues breues, craſſi, parum hamati, nigerrimi. Roſtrum duorum & amplius digitorum inferius ſuperiuſq; æquè longum, vt in Otide, rictu ampliſſimo, naribus valdè patulis, vt in Anſere. Tibiæ ſi digitos pedum compares, longiſſimæ, & digitos nulla membrana intercurrit.

Cauda. Magnitudo. Crura. Pedes. Vngues. Roſtrum. Mores. Triellappẽ quid Germanis. Vox. Charadrij aſpectus icterũ ſanat Charadrij Ariſt. b *l.* 2. *c.* 37. c *l.* 3. *c.* 27. Oedicnemo cõgeneris forma. Cauda. Roſtrum. Color. Gula. Pectus. Venter. Femora. Roſtrum. Pedes. Tibiæ.

Oedicnemo congener, cum anagallide aquatica.

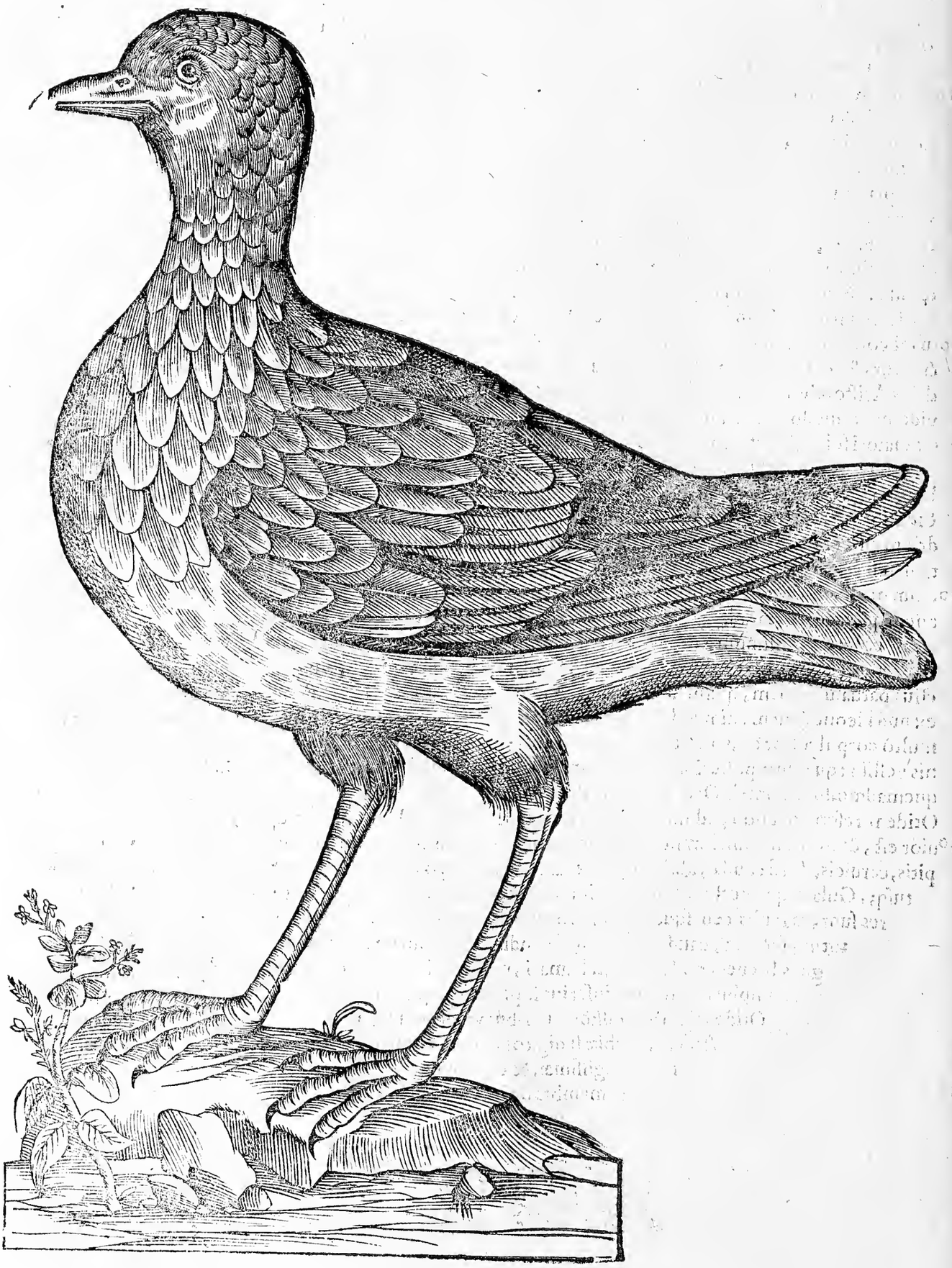

DE PERDICIBVS IN GENERE. Cap. XVII.

IAM ad Gallinaceum genus noſtra conuerſa foret oratio, niſi nobiliſſimæ alitum Perdices illatam ſibi à nobis injuriã caccabante ſua vocc quererentur, quòd quæ in principum epulis principem etiam locum obtinent, hucuſq; intactæ relictæ fuerint. Et reuera generoſiſſimæ hæ aues, ſplendidiſſimæ vbiq; terrarum in magnatum potentiumq; menſis deliciæ, vtpote ſine quibus ignobiles, habentur, vulgares & nullius exiſtimationis, carnis ſuæ prærogatiua; à qua multæ quoq; aliæ aues lautiſſimæ, vt Attagen, Gallina Africana, Gallina corylorum, Lagopodes, ſimileſq; aliæ Perdicis nomenclaturà gaudere videntur, ſuperioribus volucribus haudquaquam cedunt. Veruntamen quoniam ſeries ordinis noſtri (vt quiuis, qui ſuperiora iam legerit, videre potuerit) ita expoſtulet, haud ab re, quin neceſſariò in huncuſq; locum à nobis reſeruatę ſunt, alioqui cum *a* Iulio Cæſare Scaligero Attageni etiam præpoſituris, niſi Attagen (ordinis ſeriem iam obiter in memoriam reuocamos) à Gyb. Longolio, vt dictum eſt, cùm Gallina betulæ, de qua omnino nobis erat loquendum perperam confuſus, vt ſui diuerſitatem ab ea Gallina oſtenderet, ſeſe nobis prius obtuliſſet. Sed Scaligerum audiamus.

Ordinis ratio.

a *In Atta.*

Iam caccabantes gaudio intimo laudunt
Quæ lautiores etiam expetuntur ad lances,
Rubella perdix delicata & aſtuta,
Et nigripes, quam Hetruſcus autumat Starnam,
Et quas niuales candida alunt alpes
Et quam ſapore præditam minus firmo
Taurina gens Gallinam vocare iuſſit.
Et delicatiore quæ valens ſucco
Maiore corpulentia Attagen præſto eſt
Oris pronincialibus Pyrenæis:
Nomen minutione deferens flexu:
Nam Francolinum turba nuncupat vulgi.
Et quæ fluentis Hiſtricis Sauæ & Drauæ
Deponit æſtum. Panntones feri quodam
Dicunt Coturnum. Sola verò Perdicum
Abit, reditq; & manſueſcit in tectis.
Ritu Columbi pluma cui pedes veſtit:
Scolopaxq; quam Franciſqua lingua Beccadam
Appellat: non noſtra nominat beccos
Et comitiali obnoxiæ Coturnici.

Maximam equidem clariſſimi huius viri verba lucem in refutandis multorum ſuper quæſtione, quæ veterum Perdix ſit, ſententijs nobis attulere. Sed cur & ipſe inter enumeratas aues Beccadam Scolopacem, auem nimirum prope aquas degentem nominat, quiſpiam admiretur: at idcirco id fecerit fortè, quoniam & *b* Martialis hanc auem Perdicis nomine celebret, inquiens.

b *In xenijs.* Perdix ruſtica.

Ruſtica ſum Perdix, quid refert, ſi ſaporidem?

Adhæc pulueratrix eſt, ſicuti ſuo loco fuſiùs demonſtraturi ſumus, vbi ſimul etiam docturi Pet. Bellonium diuerſam nobis à Scolopace auem pro Perdice ruſtica depinxiſſe. Nos interim nunc, quæ veteribus, maximè Ariſtoteli & Plinio Perdix ſit, diligenter inquiramus. Ardua ſanè ea res eſt, ac propter varias variorum ſcriptorum ſententias intricata. Quam difficultatem videns Marcellus Vergilius Florentinus vir alias doctiſſimus, dicere ſolebat: *De Perdice non ſatis comperium eſt, quo nomine indicetur noſtra ætate hæc auis: tam multiplex eſt diuerſis locis earum auium genus & ſemineũ.* Qui Perdicem minorẽ vulgarem, veterũm eſſe contendunt, quorũ ceu dux eſt Gulielmus Turnerus, his potiſſimũ & ſanè nõ exigui momẽti argumentis nituntur. Quæ Ariſtoteles, inquiunt, & Ouidius de Perdice ſcribunt, omnia noſtræ Perdici vulgari conueniunt, nempe volandi nidulandiq; ratio, aſtutia, circa prolem ſolicitudo, corporis grauitas, & vocis ſtridor, à quo etiam nomen accepiſſe videtur. Veruntamen

Perdix veterũ quæ.

Marcelli dictum de Perdice.

Perdicem vulgarẽ q & quare veterum Perdicem eſſe credunt.

Cõfutatio.

runtamen quamuis hæc ita ſe habere verum ſit, nondum tamen video, cur ideo concludendum ſit, vulgarem hanc Perdicem eſſe eam, de qua nobis Ariſtoteles ſcripſit, ſiquidem cum
c l. 9. c. 13. c Athenæus Perdicem roſtrum tribuit cinnabarino colore, huicq; cimnia, Ariſtoteles ſuæ, atq; ex ipſomet Ariſtotele deſcribat, Turneri ſententiam amplecti non poſſum, nec debeo,

Perdix veterum quę ex opinione authoris.

at contra ſtatuere eam auem veterum Perdicem eſſe, quàm ineptũ vulgus perperam in Italia ac Sicilia vulgò Coturnicem nuncupat, etſi interim huius aſſertionis protectorẽ, patronumuè neminem, quod ſciam, qui ex profeſſo affirmet, habeam. Neq; me à propoſita ſententia mouet d Hermolaus Barbarus, qui Perdices roſtro purpureo præſtantiſſimas eſſe inquiens, at tales Italiam non habere ſcribens, manifeſtiſſimè prodit ſeſe Coturnices noſtras vulgò appellatas vel non agnouiſſe, vel nominis amphibologia deceptum cum Coturnicibus Latinorum eandem eſſe exiſtimaſſe. Neq; audiendus Aloyſius Mundella, dum hanc nobis vocatam Coturnicem, vel Gallinaginis, vel auis Numidicæ ſpeciem eſſe credit, quam, inquit, quidam deſerti Gallinam nuncupant. Nos (vt id interim obiter dicamus) quid de Gallina deſerti ſentiamus, veluti etiam de aue Numidica ſupra videre eſt. Grapaldum, quandoquidem neq; Porphirionem, neq; hanc noſtrã Coturnicem planè agnouit, ſimul vtranq; turpiſsimè confundens, pueris explodendum tradimus. Sed audi amabo hominis ineptientis planè inepta verba: *Porphyrionem inquit, crediderim eam auem, quam Siculi, & Romani vernacula lingua Coturnicè appellant. Nam aliam eſſe à Phœnicoptero ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius eſt.* Hæc ille. Porphirio autem, vt Deo fauente aliquando oſtendemus, præterquam quòd quadruplo fortaſſis maior eſt, nihil planè cum hac noſtra Perdice, quam Coturnicem dicimus, ſimilitudinis gerit: Contra doctiſſimus e Gybertus Longolius duplex Perdicum genus delineans, eamq; cui roſtrum colore cinnabarino rubet, ijs annumerans, f Athenæi nimirum autoritate fultus, hanc noſtram (ni fallimur) Coturnicem intelligit, ſed verba eius maioris dilucidationis gratia adſcribamus. PAM. Quas nos Perdices vocamus, tu fortaſſis alio nomine cum iſtis ſciolis, quibus nihil vulgò acceptum, nominabis. Nam in Agrippina Colonia ante annos aliquot vir magni nominis, cùm Plinij caput de Perdice interpretaretur, Germaniæ ignotam auem non dubitauit aſſerere, videbaturq; in eam ſententiam protenſus, vt ex Otide Perdicem faceret. LONG. Certè nimia diligentia, vt dici ſolet in hiſce ſignis & inditijs ignotarum exquirendis, vt moleſta, ita ſæpe inutilis, cùm pro regionum varietate, & differentes quoq; non formâ modò, verum etiam ſono & moribus aues eiuſdem generis videantur, id ipſum ſanè in Perdicibus animaduertere maximè licet. Athenæus miratur in Italia Perdices roſtris non eſſe cinnabarinis, cum in Græcia eo colore, quotquot ſunt, ſpectabiles ſint. Germania noſtra vtrumq; genus habet. Nam & vulgares iſtas, nemo eſt qui ignorat, & qui roſtro cinnabari colorato ſunt, ſæpè te vidiſſe in hac vrbe arbitror. PAM. Nunquam ego has Perdices vidi, niſi tibi ſpecioſæ illæ auiculæ, quas Illuſtriſſimus ab Eppeſtein Comes in delitijs habet, Perdices ſint. LONG. Iſtas ipſas dico, quanquam neq; ego credidiſſem Perdicum genere contineri, donec Athenæus delitiæ meæ me id docuiſſet. PAM. vnde aduehunt? LONG. An tu ignoras me paulò antè dixiſſe Germaniam nobis etiam ſecundas iſtas ſuppeditare. In vinetis ferè victitant, ſed ijs, quæ in montibus ſita ſunt, & arbuſtum aliquot denſum ſibi vicinum habent. Ego illos primùm prope arcem nobilem, quam à ſpecioſitate ſitus Choroſtephanum vocant, haud ita multum à Regiomago diſtantem conſpexi. Nulla dies erat, qua non ad excelſiſſima vſq; mœnia gregatim ſcandebant. Gaudebant enim elutabulo, quo fordes culinariæ profluebant. Hucuſq; Longolius, at in eo nimis liber, quod Athenæum Perdices in Italia mirari ait, quibus roſtra colore cinnabarino non rubent; nam diſertiſſimis verbis, vt ſuo loco dicemus duplex in Italia Perdicum genus agnoſcit. Sed in hoc ſaltem Longolius noſtræ opinioni aſtipulatur, dum auem illam roſtro cinnabarino, nimirum noſtratem Coturnicem, Perdicem, eſſe aſſerit. Idem facit Ornithologus, vocans eam Perdicem maiorem: Syluaticus Perdicem (ſimpliciter ſcilicet ita dictas) magnas etiam Perdices eſſe ait; ſed hic parum ſibi conſtat, dum alibi Attagenem interpretatur Coturnicem vulgò dictam, quæ nimirum Perdix eſt roſtro, pedibuſq; rubris. Bellonius alibi, Coturnix, inquit Italis dicta, in Creta etiam Coturno vocatur, craſſitiæ Gallinæ, nam Perdices noſtræ Gallis vulgò griſes, vel goaches cognominatæ, ibi non reperiuntur; Hæc ille: ſed quas Italia Coturnices vulgò dicit, non ſunt diuerſæ à Perdice maiore ruffa, quam pariter in Gallia reperiri aſſeuerat. Quapropter vel ex vna aliter duas fecerit, cùm duobus ſeparatim de ea agat capitibus; vel quòd potiùs credendum eſt, Coturnus Græcorum à Coturnice Italorum diuerſus fuerit, ſtatuendumq; Italos id nominis à Græcis potiùs, quàm Græcos ab Italis, vt

d *In Corall. ad Dioſc.* Hermolai error.

Aloyſij Mũd. error

Grapaldi turpis error.

Porphirio. e *In dialogo de Aui.*

Lõgolij de Perdicib⁹ opinio. f *lib. 9.*

Germanus quidã Otidẽ cũ Perdicib. confundit.

Athenæi laus.

Locis vbi degunt.

Lõgolij audacia.

Longolius qua parte nobis aſtipuletur.

Perdix maior Ornithologi.

Syluatici in cõſtãtia Coturno.

Bellonij error.

ille putat, mutuatus. Iulius Cæsar Scaliger Coturnum à Perdice ruffa (nam hanc eum intelligere in antè allatis versibus per rubellam Perdicem arbitramur) diuersam facit: & reuera nostra Coturnix tam magna non est, vt ad Gallinæ crassitiem accedat, nisi id de minoribus Gallinis siue pulastris intelligamus. Interim haud credendum est, si magnitudinis differentiam magni faciamus, Coturnum cum Coturnice nostra eundum esse, quando teste eodem Bellonio Coturnus triplo maior est. Ex hisce, ni fallimur, satis constat nostram Coturnicem Perdicis nomine ab alijs etiam celebrari, & sola magnitudine à Coturno Græcorum differre: At iudicare modò uum nostra Coturnix, an verò Coturnus sit veterũ Perdix, hoc opus, hic labor est. Qua in difficultate, quamuis nihil certi affirmemus, conabimur tamen in tam tenebrosa luce è re dubia ac incerta veritatem eligere: [g] Bellonius ex hoc quòd [h] Aristoteles Perdicẽ ait cum alijs auibus, modò magnitudo par sit, coire, Coturnum Græcorum illius Perdicem esse iudicat, quoniam is cum Gallinis rem habere sit visus, nimirum propter similem magnitudinẽ; reliqua verò omnia Perdici ruffæ, quæ est nostra Coturnix, communia esse ait: verùm & coitus ille non Coturnici modo nostrati, sed minoribus etiam Perdicibus promiscuè, vt in historia apparebit, communis est: quapropter cùm præter solam magnitudinem Coturnix & Coturnus non differant, ideoq; nostra auis, vt diuinamus, vulgò Coturnise, quasi Coturnulus siue Coturnus minor appelletur, vtriq; ceu vni speciei soli omnia conuenire arbitramur, quæ suæ Perdici veteres tribuerunt. Neq; absurdum est statuere in Græcia, quàm in Italia maiores esse: nam & id in hominibus (ne longiùs abeamus) obseruamus, quæ res etiam à [i] Columella quondã considerata est. *Si rerum naturam*, inquit, *velut acrioribus mentis oculis intueri velimus, reperiemus, parem legem fœcunditatis eam dixisse virentibus, atq; hominibus, cæterisq; animalibus, nec sic alijs nationibus, regionibusue proprias tribuisse dotes, vt alijs in totum similia munera denegaret: quibusdam gentibus, generosam prolem dedit, vt Aegyptijs & Afris, quibus gemini partus familiares, ac penè solennes sunt, sed & Italici generis esse voluit eximiæ fœcunditatis Albanas Curiatia familiæ trigeminorum matres; Germaniã decorauit altissimorũ hominum exercitibus, sed & alias gentes nõ in totum fraudauit præcipuæ staturæ viris.* Sic [k] Iulius Scaliger in Allobrogibus Perdices esse ait, quas Gallicas vocant, mediocri pullo non minores. Idem de Coturno tradit, quod abeat, redeat, & mansuescat in tectis. Et [m] Hieron. Cardanus Perdicem omnino cicurem, & mansuetum esse iudicandũ scribens de Coturno fortè intelligendus fuerit, *quia*, inquit, *in Cypro mansuescent in caueis etiam parit.* Ad eundem quoq; sensũ Alexander Benedictus, *in Hydrope ascite*, inquit, *conueniunt Turtures, Perdices, & quæ rostro pedibusq; rubris, phœniceis alis, frequenti in Creta & Cipro insula sobolè domestica, etiamnum mansuefactæ fœtura Perdices ab incolis vocantur.* Eiusmodi ingenium cicur, mite, mansuetũ, atq; domesticũ in nostra Coturnice dicta etiam obseruatur, quemadmodum fusiùs & in adducendis quoq; exemplis post in historicis demonstrabimus. Et [n] Bellonius, vbi de Perdice ruffa agit, quæ, vt diximus, nostra Coturnix est, quid nobis inquit, dicendum de Perdicibus supereſt, quando de ijs copiosè satis veteres scripsere? quasi nimirum ad hanc ea optimè referri queat. Adhæc præter tam parui momenti discrimen, vnicam nobis eamq; ruffam depictam exhibuit, & sequenti subinde capite de Perdice cinerea asserere non est veritus, hanc veteribus incognitam fuisse cùm Græcis, tùm Latinis, quando, inquit, nihil nobis de ea prodiderint. Augustinus Niphus Suessanus Perdices propriè dictas maiores vulgaribus esse rectè quidẽ censet, at quam benè, & quo iure minores vulgares Plinij Rusticulas esse inde concludat, ipse viderit. Nos interim quando iam dilucidè satis constare arbitramur, nostratibus Coturnicem nuncupatam Perdicibus antiquotum potiùs, quàm vulgares illas minores respondere, & [o] Plinio quidem cognitas hasce posteriores fuisse, sed ab [p] Athenæo Perdices minores appellatas, iam probare aggrediemur. Hieronymus Accorombonus haud vulgaris medicus, alijq; nonnulli viri docti, fortè cùm propter carnis præstantiam, tùm verò maximè, quia tota descriptio Pliniana, vt subinde patebit, hisce minoribus Perdicibus quadrare viderent, vnas easdemq; cùm externis auibus (puto autem ita olim vulgò vocatas esse, Plinium verò nouas nominasse, vt plerumq; viri docti facere solent, ne ijsdem, quibus plebs, vocibus vtantur) esse affirmant: quorum opinionem non possum non satis approbare; neq; interim mihi ipsi repugnare, vel vt dici solet, me meo gladio iugulare credo, quòd ex veteribus Athenæum Perdicibus annumerare, taliq; nomine appellare, Plinio verò nouas siue externas indefinitè vocari scribam. Siquidem Athenæus sub Antonino, Plinius sub Vespasiano vixit, inter quos Imperatores anni interceſſerunt sexaginta & plures. Sed Plinium audiamus loquentem, vt vel ex illius solis verbis opinionem nostram stabiliamus: *Aduenerunt*, inquit,

bellis

Perdix rubella quæ Scaligero. Coturnix Italorũ, vt à Coturno Cretentiũ differat.

g *l. 5. de Auib. c. 13.*
h *l. 3. de gener. cap. 5.*

Omnes Perdices tã magnæ quam paruæ cum alijs auib. coeunt. Coturnise.

Homines magnitudine variant pro regionis varietate. i *l. 3. de re. ruſt. c. 6.*

k *Exerc. 236. 3.*

l *In Ata.* Coturnus auis est mansueta.

m *lib. de Var. rer.* Coturnix Italorum mansueta est.

n *l. 3. c. 14.*

Niphi error.

o *l. 10. c. 49*
p *lib. 9.*

Auesexternæ seu nouæ.

Athenæus, & Plinius quo tẽpo-

bellis Bebriacensibus ciuilibus in Italiã aues nouæ, quæ adhuc nomen retinẽt, paulò infra Columbas magnitudine, Turdorum specie, sapore gratæ. Hæc ille. Si autem vel nomenclaturã examines, vel magnitudinem, vel speciem, vel deniq; saporem, ne tantillum quidem ex traditis notis, Perdicibus minoribus deesse videbis. Nomen in primis (loquitur autem de nomine, quo olim à vulgo nuncupatas fuisse verisimile est) in tories à barbaris, qui barbarum suum idioma cum veteri Latino confundentes, multa nomina corruperunt, multa etiam penitus ac radicitus extirparunt, deuastata Italia, quamuis non integrum, saltem haud ita corruptum obtinent, quin vel idiota quiuis aut duræ cetuicis homo id etiamnum cum Pliniano congruere optimè iudicet, nã Starnas tanquam externas etiamnũ vocitant. De magnitudine Lectoris oculos velim iudicare: at hæ maculatæ sunt, vt quædam Turdorum species, postremò vtinam de sapore persæpe mihi cùm lectore diiudicare detur: haud enim dubito, quin absq; vlla hæsitatione, Principe, Rege, Imperatore dignis sese epulis frui sit pronunciaturus. Quod si verò sciolus quispiam ac nasutus aut ardelio Athenæum tam delicati saporis in minori sua Perdice non meminisse, ideoq; diuersam ab externis auibus Plinij obijciat, is tributas cæteras ab eodem Athenæo notas examinet, nam velit nolit, eas Perdici minori, ac per consequentiam externis Plinij exactè congruere, admittere cogetur, sed audi, quid dicat q Athenæus: *Perdicum in Italia alterum genus est, corpore minus, colore obscurius, rostro non cinnabarino.* Hæc ille. Vulgares equidem Perdices ruffis minores sunt vtpotè paulò infra Colũbas magnitudine, vti paulò antè ex Plinio diximus: color obscurior etiam aq est, vnde griseæ in Gallia teste r Bellonio nuncupantur, hoc est, vt ipse vertit, suluæ malim cinereæ, quemadmodum quoq; alibi apud eundem transtulit doctissimus, mihiq; charissimus s Carolus Clusius Arrebas, rostrum insuper non est cinnabarino colore rubrum. De sapore verò racuerit fortassis Athenæus, Perdices vocasse sufficere sibi existimans, ita & nos de cuiuscunq; carnis bonitate ac præstantia iudicaturi, Perdici eam assimilamus. At rursus aliquis à me petat, Tu pro Perdicibus nobis Starnas obtrudis, quas nonnulli, vt Ant. Gazius etiam annotat, Anseres maiores aues esse scribunt? pudet sanè me horum imperitiæ, qui nimirũ nulla in tam clara luce magnitudinis habita ratione Starnam cùm Starda siue Tarda, quæ Otis est, nominis vicinitate decepti quam turpiter cõfundunt, quemadmodũ quoq; illi hallucinantur, sed minus fœdè, qui Starnas cùm Attagenis easdẽ credunt, quos quidem Volaterranus reprehendit, nostræ opinioni astipulans, nam Starnæ, inquit, aues externæ vocantur. Idem facit Syluaticus, & cuius vbiq; maximi facio t Iulius Scaliger, canens.

Et nigripas, quam Hetruscus autumat Starnam.

u Iulius pariter Alexandrinus ad eandem sententiam inclinat, sed nihil certò audet affirmare, cuius tamen doctissimi viri verba tãquam plurimum lucis hic opinioni allatura, hic transcribere non piguit. Non admodum, inquit, cesserit de alimenti bonitate Perdix huic (Attageni) sed maior illa. Rubro rostro pedibusq; maior & carnosior: Cothurnos vocat Italia tota. Nec valdè hoc loco contenderim, sitne hæc meliorũ authorũ Aristotelis Plinijque vera Perdix quando ambigi posse video, quæq; ab his Perdicum generi tribuuntur, vulgato frequentiq; magis (Starnas Italiæ magna pars vocat, Perdices multi) conuenire potiùs videntur, nidificandi ratio, ouorum pullorumq; numerus, educatio, atq; etiã eductio (fouẽt enim, secumq; educunt Gallinarum more) illarum captura, salacitas, malitia, pullus color, quo sæpe inter non dissimilis coloris terræ glebas occultatæ fallunt, à superuenientibus non animaduersæ. quædamq; præterea cum Coturnicibus cõmunia, tradita ab authoribus de his, & nunc quoq; obseruata. Eodẽ namq; modo nidulantur, incubant, excludũt, fœtus suos alũt, numerosiores sẽper, quàm alterius generis, quòd prius diximus, rostri purpureo colore insignis, cuius raritas longè maior, nec is vnquam pullorum numerus, qui Perdicum minorum. Aucupes sæpissimè audimus, nidum se consectari Perdicum, dicentes decẽ, duodecim, aut his etiam interdum plurium simul volantium: quòd in maiori illo genere nunquam visum, infrequenti valdè, nec paulò rigidioris cæli patiente importatas fuisse nouimus Germaniæ ac Bohemiæ, nec adhibitis licet blandimentis omnibus, ferre tamen diu alieni cœli plagam potuisse, ijsdem locis, quibus in media Germania introducti Phasiani iam feliciter prolem suam propagent. Perdicum verò minorũ, quas Starnas vocari diximus, vbiq; locorum vberrima copia visitur, vt vel hoc vnum, peculiare genus quoddam facere Cothurnorum videatur, cum vnicum tantùm prodiderint authores hi, non tacituri alterum vsq; adeò diuersum, vt eadem comprehendi specie haud possint, si quidem duo nouissent illarum genera. Quumq; hæc ab eruditis pro maiore Perdicum genere constitui animaduerterem, legissemq; apud Plinium aliquando meminissem, venisse in Italiam Bebriacensibus,

Starna. Athænei Perdices minores sunt aues nouæ Plinij.

q *lib. 9.* Perdicis maioris, & minoris discrimen.

r *lib. 5. de aub. c. 19.*

s *lib. 1. obser. cap. 10.*

Starna cũ Starda cõfũditur, & cum Attagene.

t *In Ata.*

u *li. 13. de salub. c. 6.*

bus bellis ciuilibus nouas aues, easq; etiamnum tum id nominis retinere, vt nouæ vocarentur, Turdorum specie, paulùm infra Columbas magnitudine, sapore gratas: suspicabar corrupta voce vernacula Italiæ lingua, sed significato eodem, Starnas dictas, quasi externas aues, pro nouis, aue magnitudine Columbas inter & Turdorum genus maius: quum aliam non haberem Italiæ nunc familiarem, quæ rectè reddi Plinianis nouis auibus, referriq; ad eas posset, auem: viderentur autem præterea macularum punctis quibusdam, vt Turdi, distinctæ, & sapore acceptissimæ Starnæ. Quod si reciperetur, iam esse nobis pro veterum Perdicibus pedibus rostroque purpureo insignes illæ possent & quas nunc Starnas vocamus, pro externis Plinij auibus deputaremus: vel si hoc non placet, sint sanè hæ, primùmq; illud rostri pedumq; rubedine notandum genus, Perdices, itaque vocentur, quando nihil hic aliud quærimus, quàm vt alendi ex his vires, potestatemq; tradamus. Hæc omnia itaq; Iulius Alexandrinus, nihil certi affirmare ausus, & in eo, quòd Perdicem ruffam Germaniæ Bohemiæq; loca ferre non posse asserit, Gyb. Longolio contrarius, ex quo suprà circa Coloniam Agrippinam vtrumque Perdicum genus reperiri diximus: neque etiam verum est Perdices ruffas hic rariores esse, quin contrà abundantiores, & quò ad pretium, etsi corpore maiores, attamen viliores. Nobis interim vnus Scaliger patronus nostræ opinionis sufficere debeat. Sed quid rursus Iacobo Dalechampio atque Augustino Nipho Suessano respondebimus? quorum hic *x* Aristotelem, ille Plinium commentans Rusticulas Plinio dictas minores Perdices esse putat, quamuis tamen quibus id faciant, rationes non adferant: Ego Plinij Rusticulam potiùs Gallinaginem illam esse existimo, nimirum Ascolapa siue Scolapacem Aristotelis. Præterea sunt qui adeo insaniant, vt Perdices cum Gallina rustica confundant. Nec denique Pierius Valerianus vtrunq; Perdicum genus se satis calluisse paullò infrà ascribendis verbis demonstrauit, quando quas omnes minores vocant, ille maiores esse affirmet, nobisq; pro minoribus Coturnices Latinorum obtrudat. *Sunt verò*, inquit, *Perdices aliæ nobiles, aliæ rusticæ. Nobiles longè grandiores sunt; syluasq; & saltus plurimum incolunt: rusticæ arua & segetes peruagantur. Grandiores illa sunt etiam pictu rariores, & plerisq; Italia locis nomen retinent incolume: Romæ tamen Starnas vocant, de quibus fortè Plinius dixit: Misit Hispania externas aues Rusticæ longè minores, fusciore pluma & quodammodo cineritia. Idem vtriusq; ingenium, sed dolosiores, pugnacioresq; rusticæ, quas nunc Italia à sono vocis, Qualeas ferè vbiq; vocat.* Hæc ille. Verùm postquam iam satis, ni fallimur, probauimus Perdices ruffas siue Coturnices vulgò nobis dictas, veterum Perdices, Perdicesq; minores, nouas siue externas aues esse, omnes verò cùm animi, tùm corporis actiones, quas veteres Perdicibus generatim tribuerunt, vtriusq; communes esse, superest modo, vt consueto nobis ordine historiam aggrediamur, quæ vtrumq; genus simul complectatur.

Iulius Alexandrinus Longolio cõtradicit.

x In com. li. 10. cap. 38. Rusticula Plinij quæ.

ÆQVIVOCA.

QVOT aues Perdicum nomine celebrentur, cùm ex superioribus satis innotescat, itaq; ea repetere superuacaneum duco. Sunt qui buglossum piscem Perdicem marinam vocent: & *a* Gulielmus Rondoletus inter synonyma mulli piscis hunc quoq, piscem quibuseam Gallis Moil, idest, maris Perdicem vocari scribit. Perdix ab *b* Ouidio fingitur Dædali fuisse ex sorore nepos, & serræ vsum inuenisse. Hunc Perdicem Fenestella Martialis tradit initio fuisse venatorem, cui cùm cruentum institutum, & solitudinis studiosa meditatio displicere cœpisset, assiduis agitata cursibus, simulq; quod intueretur eiusdem studiosos Æthona, Adonium, Hippolitum pessimo interijsse exitio, artis pristinæ affectui misisse repudium, atq; eo studio desito agriculturæ totum se mancipasse, quo nomine terram quasi matrem omnium generatricem dici adamasse. Eo labore consumptum ad maciem prolapsum: quod verò cunctis venatoribus detraheret, serram veluti linguæ virulentiam fingi inuenisse. Attamen secundum *c* Diodorum Talaus, non Perdix, adolescens filius sororis Dædali, qui ab eo erudiebatur reperta serpentis maxilla, paruulum cùm sciuisset lignum, imitatus postea dentium serpentis spissitudinem serram ferream primus omnium fecisse perhibetur. Perdix item Aristophani aliquot in locis cuiuspiam claudicantis caponis nomen est, de quo item prouerbium legitur, Περδικος σκελος, id est, Perdicis tibia; item Περδικος πους, id est, Perdicis pes.

Aues Perdices dictæ Buglosſũ piscis. Mullus piscis.

a lib. 10. de pisc. ca. 3.

b Meta. 8. Perdix viri nomen & eius historia.

Serræ vsũ quid inuenerit.

c lib. 5. Talaus Dedali nepos Caupo claudus Perdix dictus.

SYNO-

SYNONYMA.

PERDIX auis Hebraicè vocatur, ideſt, Kore. Sannates Pagninus ita dici putata vocando: addit tamen rationem ſibi eſſe ignotam. a Ioſephus verò Scaliger pro Kore, Quore ſcribit, ideſt, inquit κλπτής, quod vocet pulos b Kimi referente Ornithologo Gallica voce, ideſt, Perdicem pro Kore exponit. Chaldæus etiam c alibi Korea habet, & d alibi etiam Koriath. Rabbi Salomon aliàs Perdicem interpretatur, alias vulgari lingua Gallina: Coquu autem Gallicè Cuculum nũcupant. Nicolaus Lyranus auem vulgò dictam Coquin, quæ inſequatur muſcas, & alias res viles. e Septuaginta quodam loco, quo Hieronymus Perdicem tranſtulit, Nycticoracem habent; f alibi tamen Perdicem: vbi quoque D. Hieronymus Perdicem vertit, Scriptores Arabici vel eorum interpretes ea de aue Cubeth ſcribunt, quæ Græci de Perdice. Ornithologus id nominis Perdicibus minoribus competere ait, maioremque dici Cubigi, vel Cubegi, Cabegi, vel Cabagi, aliquoſque primæ litteræ Caſpirare, plerumque etiam articulum al præponi; ſed nos eiuſcemodi ſynonyma maiori Perdici conuenire etiam credimus. Nam *Alchabegi*, inquit Bellunenſis, *ſunt Coturnices, quarum roſtra & pedes rubent, magnitudo par eſt Perdici, & vulgo à Venetis Perdices appellantur.* Vetus Auicennæ gloſſographus perperam pro Alcubigi intrepretatur Alaudam campeſtrem. Apud Bellunenſem Theiugi quoque vel Teyuz Perdices ſunt, item Altaiugi vel Alteiugi, pro qua voce, alij Phaſianum, vt in eius hiſtoria, niſi nos memoria fallit, docuimus, transferunt; alij, vt Ebenbitar aſſerunt auem eſſe, quæ Coturnici in omnibus ſit ſimilis, niſi quòd ſub alis habet quaſdam pennas nigras, & albas. Cubigi, inquit Auicenna (Bellunenſis Cabegi legit) eſt, cui Attuiugi communicat in formis ſuis, Agens de ouis oua Alchabegi & Alteiugi .i. vtriuſq; Perdicis, comparat ouis Gallinæ. Et alibi, *Inter aues*, inquit, *præſtat caro Alduragi* (Attagenis) *& Gallinarum eſt ſubtilior, & non ſunt cum nutrimento carnium Alchabagi & Atheiz* (Bellunenſis pro Atheiz legit Altaiugi) Altei, vel Alteiem, vel Alteiei, eſt Perdix maſculus, vt Syluaticus, & vetus Auicennæ gloſsographus volunt. Altereze apud eundem Syluaticum, eſt Perdix mas, & Alcubi Perdix ſimpliciter, vel Phaſianus. Diuerſas item barbaras voces Aduranti, Altinagi, Roſelageli. Bonion, omnes pro Perdice exponi reperio, ſed Politicum ipſi priuatim eſt parua Starna. Perdix eodem nomine Latinis nominatur ac Græcis: recentioribus verò περδικη, vel περδίκη. Vtriſque etiam & maſculino, & fœmineo genere effertur. Apud Græcos οἱ περδίκες paſſim legitur, & αἱ περδίκες apud g Ariſtotelem, vbi de fœmineo ſexu loquitur. Aud Latino, vt annotat Nonius, Varro admirandos, Perdices Bœotios dixit. Nonnulli teſte *h* Athenæo nominis ipſius mediam ſyllabam contrahunt, vt Archilochus: at frequenter apud Atticos producitur, vt Dalechampius transfert, A πέρδιξ fit περδίκιον diminutiuum, ideſt, paruus Perdix. Vtitur hac dictione i Athenæus, inquiens, περι ἐφέρετο περδικια καὶ χλωια ὀπτά. Item rurſus l alibi ex Philippo Comico: Αλεκτρύονιον, φαττίον, περδίκιον. Aliàs περδίκιον herbæ nomen eſt, vt in denominatis dicitur. περδίκιδευς verò eſt pullus Percis. Reperiuntur etiam alia ſynonyma apud Grammaticos Græcos ſignificantia Perdices; vt apud Heſychium & Varinum Πῦριξ, quo nomine Cretenſibus vocari ſcribit, m Bellonius tamen illis populis Coturnum dici ſcribit, & minores Perdices, ad quos fortè quis id transferre velit, in ea inſula non naſci. Σισίλαρος, vt ijdem aiunt, Perdix dicitur Pergæis: apud quos deniq; legitur Κπτιδος σκελὸς, τὸ περδίκος Καππάβα Heſychio Perdix eſt: vox nimirum ab auis ſono conficta, qua ante Heſychium n Athenæus Alcmanem quendam vſum fuiſſe ſcribit, & à nonnullis etiam dici καππαβίδας. Apud authorem lexici medici pro καππάβα Caccabi legitur: ſed καππάβα vel καππάβη, vel καππάβος apud eundem Athenæum cacabus eſt, ſiue olla teſtacea; & Carthago pariter, vt ait Euſtathius, καππάβα dicta eſt. καπάβος verò etiam o Diſcoridi linguà Pœnorum ſolanum ſomniferum eſt. Quod modo ad Perdicis Etymologiam pertinet, ea non vna tantùm ſtatuitur. πέρδιξ, inquiunt Etymologus & Varinus, παρὰ τὸ περισσῶς ἄδειν, ἢ παρὰ τό πηδᾶν ἀπὸ τὸ πι εἰς τοσον ἢ ὁ περισσῶς διωκόμενος καὶ φεύγον. ἔ παρά τό πεδον, ὅ σημαινει τὸ χαμαὶ, τὴν γὴν. Χαμαιπετὲς γαρ τὸ ζωόν, καὶ μὴ ὀφοδρα εἰς ὕψος αἰρόμενον μυδε περιδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυναμένον. p Iacobus Dalechampius ἀπὸ τὸ περδειν Perdicem dici aſſerit, quoniam cum ſonem edat, aut volando imitetur. Recentiorum nonnulli, ignari, vt apparet, Perdicis nomen Græcum eſſe, ridiculam nobis etymologiam è latio petitam adferunt, dicentes, Perdices à perdendo

a *In verbis etymol.*
b *Hier.* 17.
c 1. *Re.* 26.
d *Hier.* 17.
Coquu.
Coquin.
e 1. *Re.* 26.
f *Hier.* 17.
Cubeth.
Alchabegi.
Teiugi.
Cubigi.
Cabegi.
Altei.
Altereze.
Alcubi.
Politicũ.
g *Hiſt. c.* 1.
h *li.* 9. *c.* 13.
Περδίκιον.
i *Lib.* 14.
l *Lib.* 8.
Περδίκιον herba.
Πῦριξ.
m *Li.* 5. *de Anib.*
Σισίλαρος.
Καππάβα.
n *L.* 9. *c.* 15.
Caccabi.
o *L.* 4. *c.* 72.
Perdicis etymum.
p *In comm. ad Plin.* 6. *lib.* 30.

dendo oua esse dictas. Verum quidem est Perdices mares, vt pòst fusius patebit, quando nimia libidine turgent, oua fœmellarum suarum perdere, rumpereq; sed quàm eleganter Perdicem inde nomen meruisse concludant, ipsi viderint. Nos interim reliquarum nationum synonyma prosequamur. Circa alpes & in Longobardia Perdix ruffa teste Ornithologo, Perniso vel Pernisa appellatur: at non verum est Pernise Italis dici ad differentiam Perdicis minoris, vt ille putat, nam vbiq; Coturnise dicunt: quare Codornix Lusitanica vox ad maiorem potius, quàm minorem pertinere videtur: Sabaudis hæc Coturnix Perdris gaue, vel gaille vocatur, vel vt aliqui scribunt, gaule, id est, diuersorum colorum. Quidam circumloquuntur, Perdris aut pieds rouges. Peruise apud Sedunos, tum illos, qui Sabaudicè, tùm qui Germanicè loquuntur. Gallicè Perdris Franche teste Bellonio, vel Perdris rouge. Perdiz vocabulum Hispanicum, ni fallor, tam maiori, quàm minori attribui potest: maior Germanicè ein Pernysen aut Pernijsse, aut VVeltsch raphun, ein Rothun: circa Coloniam Eit tot raphun. *p* Castor Durantes Italicè ita circũscribit, Perdices & Saturna montana, c'hà il becco rosso. Minor Perdix Gallis simpliciter Perdris vel Pedris gringette aut griesce, vel Perdis des Champs, vel Perdris grise (à colore) vel Perdris goache teste Bellonio. Circa Montempessulum Rasele per onomathopœiam. Nobis Italis Perdice, vel Pernice; circa lacum Verbanum Pernigona: Starna item, quasi externa, sicuti diximus. Germanicè Raphun, Valdhun: Belgicè Perdijs, non autem Petrijs, vt Ornithologus ait, Anglicè à Pertise: Illyricè Kuroptvva: Polonicè Koropathvva: quæ voces aliquo pacto ad Hebræorum Kore accedunt; Turcicè Zil.

Perniso. Coturnise. Codornix. Perdris gaye. Perdris Franche. Perdiz.

p *In theſſan.* Perdicis minoris synonyma. Rasele.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

PERDICES *a* Aristoteli puluератrices appellantur: idem ait *b* Aelianus, sed periphrasticè inquiens: Non se quidem lauant, sed puluere respergentes nitidos efficiunt. Aristoteles, Pliniusq; quorum hic vtrumq; Perdicum, vt ostendimus, ille vnicum duntaxat genus recenset, non videntur Indicos illos agnouisse, quos vulture & Ansere maiores esse *c* Strabo tradit, nisi ea differentia in sola consistat magnitudine, vt quispiam suspicetur, maximè cùm Strabo nullam aliam differentem notam Indicis istis attribuat. *d* Bellonius quinq; aues totidem diuersis capitibus sub nomine Perdicum describit, nimirum Perdicem Græcam, Perdicem maiorem ruffam, Perdicem griseam, id est, cinereã, quamuis ipse fuluam vertat, Syroperdicem siue Perdicem Damascenam & Perdicẽ albam siue Lagopodem. Nos quid de Perdice Græca & ruffa sententiamus, suprà indicamus, vbi diximus sola magnitudine differre. At quam pro Syroperdice nobis depingit, pedibus penna vestris, ea meo iudicio aut Lagopus altera *e* Plinij est, de qua hic ita scribit: *Est & alia eodem nomine* (Lagopus nimirũ dicta) *à Coturnicibus magnitudine tantũ differens, croceo tinctu, cibis gratissima:* aut saltem Lagopodi potiùs quã Perdicum generi ascribenda. Hanc eandem auẽ *f* Iacobus Dalechampius Alpinis Gelabre vocari scribit. *g* Aelianus verò Syroperdicem vocat auem, quæ circa Antiochiam Pisidiæ lapidem exest, & conficit. *Perdice*, inquit, *minor est, & niger, excepto rostro, quod ruffum est. Non mãsuescit vt alius Perdix, sed semper perseuerat ferus esse. Eius carnes, & densiores sunt quàm cæterorum, & suauiorem cibi vsum præstant.* Hæc ille: quæ sanè cum Bellonij Syroperdice, in qua rostrum non rubet, cuiq; pedes pennis vestitos tribuit, mihi conuenire non videntur. Idem *h* Aelianus quosdam Perdices Cyrrhæos vocat, qui neq; ad certamina valent, neq; pulchrè cantare sciunt, de quibus item prodidit, & est ab *i* Athæneo quoq; attestatum; allio vesci, vt eius odore infectæ carnes esui ineptæ reddantur, atq; ita ab aucupibus contemni tanquam ad mensam inhabiles: verùm an ciuscemodi ab alijs diuersi sint, non addunt, & ego id ignoro. Qui de re recens inuentis regionibus scripsere, præter iam dictos Perdices, longè alios dari testantur. Andreas Theuetus in America nostratibus maiores reperiri ait, quos vernacula sibi voce Macouacana appellant. *k* Iulius Cæsar Scaliger apud Troglodytas Perdices dari tradit, Gallinacei magnitudine, quorum quibusdam rostrum, & crura lutea sint, quibusdam fusca; sapor verò qui nostratibus. Mirum quidem, quod Gonzalus Ouiedus scribit, in ea orbis parte, quam continentem appellant, Perdices nasci gratissimi saporis, magnitudine Hispanicarum Gallinarum, duplici pulpa, alia nimirum alteri substrata, adeo vt duo carnis discrimina habeant, eamq; tantæ molis, vt ne insignis etiam helluo vnicam auem vna mensa absumat. Colore ait esse in pecto-

a 9. *Hist. ca.* 49.
b *li.* 3. *de Anim. c.* 16. Perdices Indici.
c *li.* 17. *Geo.*
d *lib.* 5. *de Auib.*
e *li.* 10. *cap.* 48. Lagopus altera. Gelabre.
f *In com. ad lo. ũ Plinij.*
g *lib.* 17. *de Anim. ca.* 7. Syroperdix. Aeliani.
h *li.* 4. *c.* 13. Perdices Cyrrhei.
i *lib.* 9. *c.* 13. Mocauaca na.
KEx. 136. 3. Perdicum mirum genus duplici carnis pulpa.

in pectore, alis, atq; collo, cinereo; cætera noſtratibus ſimiles. Oua magnitudine ouorum noſtratium Gallinarum, colore lapidem cæruleum æmulante. Teſtatur etiam, idem ſolum alias dare volucres, Perdices ab incolis voçatas propter ſaporis gratiam, ſuperioribus minores, coloris quoq; cinerei, & cætera noſtratibus Perdicibus haud diſſimiles. His auibus ſaporem minus, quàm ſuperioribus gratum tribuit, ſed ægris ſalubriorem, vtpote concoctu faciliorem. Cinereas Perdices mihi aliquando Alexandria Aegypti miſſurum ſeſe pollicitus eſt Io; Paulus Oliua Genuenſis. In Chio Inſula, vt narrat *l* Nicolaus à Nicolais Perdices naſcuntur rubræ, Gallinæ magnitudine, de quarum admiranda natura pòſt dicemus, hoc tantùm hic obiter admonentes, has forſan eaſdem eſſe cum ruffis Græcorum. Hiſpaniola inſula, referente And. Theueto, exiguas Perdices, diuerſicolores, ſuauiſſimi ſaporis profert, quas ruriculæ domi alunt Gallinarum more. *m* Iohannes verò Boetius Benenſis in hac inſula varia Perdicum genera procreari atteſtatur. Gonzalus Ouidius in inſula Cuba, Perdices inueniri ait exiguas, at colore voceq; Turtures referentes, ſed gratiore ſapore, çapi maxima copia, & incolas viuas domum ferre, facileq; trium quatuorue dierum interuallo çicurari, habereq; torquem in collo: ſed fortè Turturum ſpecies fuerunt, quarum item grata palato caro eſt. In Æthiopia in diœceſi Baruæ, quæ ciuitas regni Barnagaſſi emporium eſt, tria aiunt reperiri Perdicum genera noſtratibus haud multum abſimilia, ſed magnitudine, & colore roſtri pedumq; inter ſe diuerſa: alias nimirum magnitudine Caporum, pedibus, & roſtro luteis, cætera noſtratibus ſimiles, alias non maiores Gallinis, pedibus, roſtroq; purpureis, alias denig; roſtro & pedibus cinereis. *n* Ariſtoteles quoq; albis Perdices dari nobis author eſt: ſed has ita ab inſigni loci vel temporis frigore euadere, alibi à nobis ſcriptum eſt, vbi multas alias aues candeſcere etiam diximus, quæ in alijs locis ita non ſunt.

l lib. 2. Itin. Orient. c. 8.

Perdices rubræ.

Perdices paruæ.

m In Relat.

Perdices Turturũ voces edẽtes.

Perdices magnitudine Caporũ

n lib. de col.

Perdices albæ.

LOCVS.

NON hic, quo loco, montanone, an campeſtri gaudeant Perdices, dicere inſtituimus, ſed apud quos populos abundantiùs reperiantur. Terra ſancta referente *a* Brocardo Monacho Perdicibus & Coturnicibus abundat. Hegeſander teſte *b* Athenæo tradit Samios, cùm Sibarin nauigarent, & ad regionem Siritin (Siris & Aciris fontes duo ſunt, inter quos ſita eſt Heraclea, olim etiam dicta Siri Sibari vicina teſte *c* Plinio) appuliſſent, euolaſſe Perdices magno ſtrepitu, qui perterriti, & in fugam verſi, naues conſcenderint, ac inde ſoluerint. Quiſpiam autem non abſurdè ſuſpicetur eiuſmodi populos, quorum portentoſa laſciuia prouerbio locum fecit lautiſſimas has aues ad luxum ſuum enutriſſe, & ex alijs etiam regionibus aduexiſſe. Apud Tarnaſſaros miram quoq; Perdicum fœcunditatem eſſe narrant, necnon & leporum. Abaſſienſes Perdicibus, Anſeribus, Gallinis, Leporibus, & eiſmodi animalibus alijs teſte *d* Botero ea propter abundant, quòd venari ea nondum ſint edocti. Cyprus & Creta Perdices copiosè gignunt: in Creta tamen minores nullas teſte *e* Belloneo reperire eſt. Io: Rauiſius Textor ex malè intellecto *f* Plinio, qui albi Perdices ſcribit nõ tam uolare Bœotiæ fines in Aticam (ſic enim ex Athenæo corrigendus videtur ille locus; nam in vulgaribus exemplaribus legitur in Attica) Perdices in Bœotia reperiri negat. *g* Athenæus hoc addit miraculum, ſcilicet, ſi quæ fortè illuc migrauerit, voçe ab indigenis (Atticæ) dignoſci. Hiſpania noua Perdices, vti diximus, profert plurimas, & diuerſorum colorum. Qui de Sicilia ſcripſere, aiunt in monte Peloro Perdicum Leporumq; magnum prouentum eſſe. In Procyta regni Neapolitani quadam inſula Perdicum ac Phaſianorum copia eſt, inſulamq; propter aucupium reddunt celeberrimam. *h* Leander Albertus Perdices maiores Coturniceſq; cùm à nobis abeunt, ad Capren inſulam ſe conferre ait, adeoq; ibi pingueſcere, vt adipem eximant incolæ, & in futura conuiuia reſeruent. Perdicum vtrumq; genus noſtri quoq; montes alunt, ſed maius in Sedunorum, Rhœtorum, & verſus Longobardiam & Sabaudorum alpibus magis capitur, non tam altis, nec tam ſylueſtribus locis, vt Lagopodes. Gallia, Luſitania, Hiſpania Perdicibus minimè carent. Anglio in Belgio ruffas vel non eſſe, vel ſaltem admodum raras. Boterius quoq; Hiberniam Perdicibus & Phaſianis carere perdidit. Et *i* Antonius Liberalis in Lemniorum inſulis, quæ Neæ ſeu Nouæ voçantur, non naſci Perdices dumtaxat negat, ſed illatas etiam mori aſſeuerat, & alij affirmant emori, ſi vel à longè eam terram conſpexerit. Contrà *k* Athenæus author eſt, à duabus Perdicibus in Anaphen inſulam immiſſis tantam vim eſſe procreatam, vt iam incolæ de loco deſerendo cogitarent.

a In deſcri. terræ ſanctæ.

b lib. 14.

c li. 3. c. 11.

Sibaritarũ laſciuia.

d In relat.

f lib. 10. c. 29.

Plinius correctus.

g li. 9. c. 13.

h In hiſt. Ita.

Perdices ruffæ vbi ratæ.

i In cong. nat. mir.

k li. 9. c. 13.

ANA-

ANATOMICA.

THEOPHRASTVS *a* peritissimus philosophorum, vt referunt *b* Plinius, *c* Aelianus, & Aulus Gellius, Perdices omnes in Paphlagonia bina obtinere corda, prodidit; quod tamen mihi nunquam persaserit; è contrario facillimè *d* Aristoteles, qui Perdicibus ventriculo ingluuiem propositam esse scripsit, habereq; appendices non suprà, sed infrà, quà desinit intestinum. Idem *e* alibi inquit earum testes, cùm Venerem exercent, insigni tantisper magnitudine augeri: hybernis verò mensibus nullos quidem in ijs, prout nonnulli credebant, haberi.

a *l.* 1. *c.* 17
b *l.* 10. *c.* 35
c *l.* 10. *c.* 15
d 2. *Hist. c. vlt.*
e 3. *Hist. c.* 1.

SENSVS.

IDEM *a* Aristoteles olfactum credi Perdicibus exquisitum esse prodidit.

a *l.* 6. *Hist. cap.* 2.

ASTVS. DOCILITAS. Ingenium.

HAVD mirabitur aliquis, cur Perdicis astus in prouerbium abierit, vbi, quæ hic tradentur, perlegerit, *a* Aristoteles in primis hanc auem malitiosam vocat, & astutam. *Callida*, inquit D. *b* Basilius Magnus, *volucris, astuta, ac Zelotypa Perdix est, malitiosèq; cum venatoribus in præda agit.* Quem astum malitiosum *c* alibi, quamuis Perdicem non nominet, ita prosequitur: *Vidi ego tam auis astutæ naturam, cùm pullos suos videat adhuc ob debilitatem præda periculo expositos, sese aucupi ante illos vt prædæ paratã offerre, ita sese vertentem ac gestus dispensantem, vt nec periculo penitus, aut manibus se præbeat, neq; item insidianti spem omnino eripiat. Sic itaq; illũ inter vtrũq; versando, occupãdo, in se retinendo, spatium dat natis ociosè fugiendi, ipsa ad extremum euolat.* Hæc ille: sed astus iste, quem malitiosum vocat laudabilis potiùs existit, hominibusq; imitandus, vtpote cum fœtus ardenti amore coniũctus. *Cùm ad nidum quis accesserit*, inquit *d* Aristoteles *prouoluit sese ante pedes venãtis, quasi iã possit capi, atq; ita allicit ad se capiendũ hominẽ, eũq; sic illudit, donec pulli effugiant, tum ipsa auolat, & reuocat prolem.* Idem astus, à Plinio, Aeliano, Plutarcho, & Athenæo reperitur, quos lector per se adire poterit: *e* Aelianus addit, pullos, vbi à matre appellantur iam è venatoris faucibus elapsa, maternam vocem agnoscere, atq; ocyus ad illam aduolare. Nolim interim Plinij super hac versutia, verba præterire, quia, non dilucidiùs solum eandem repetit, verũ maiorem etiam adiungit. *f* Ait autem: *Si ad nidum is cæperit accedere, procurrit ad pedes fœta prægrauem, aut prælumbem sese simulans, subitoq; in procursu aut breui aliquo volatu cadit fracta aut ala, aut pedibus: procurrit iterum iam iam prehensurum effugians, spemque frustans, donec in diuersum abducat à nidis. Eadem pauore libera, ac materna vacans cura in sulcore supina gleba se terræ pedibus apprehensa operit.* Nota quæso ingenij vim, aciemq; in hac alite, quæ cùm aliàs pro pullis sese capiendam antè pedes aucupis prouoluit, vt illi, donec ad capiendam intentus est auceps, præsenti periculo sese eripiant, nunc cũ nulla prolis cura est, haud opus callet, vt se venatori obijciat, & maiorem pro salute artem excogitans, terræ gleba pedibus prehensa corpus cooperit, idq; in sulco facit, vt ille terræ glebam esse, ratus ab insequendo desistat. *g* Cælius Rhodiginus in simili periculo expositam, nimirum si ad hoc fuerit, vt capiatur, lapidem ait sibi colore correspondentem quærere, & inibi spinam se componere. Verùm quomodo corpus suum eiuscemodi lapidi, subijciant, non ita video: quare festucis, alijsq; quisquilij potiùs tunc se cooperire verisimilus est, vt Scholiastes Aristophanis, necnon Plutarchus tradunt, quin etiam frondibus, ac simili alia in pratis passim obuia materia. Porro fortassis iam enarrata auis astutia minus

b 9. *Hist. c.* 8.
b *Homil.* 8. *in Hex.*
c *Homil.* 13 *Exhort. ad baptism.*
d 9. *Hist. c.* 8.
f *lib.* 10. *c.* 33.

Nota astũ.

g *lib.* 29. *Ant. lect. cap.* 26.

admiranda videatur, niſi & eam fœtus ſuos docere noſceret: noſſe autem nobis author eſt Plutarchus haud vulgaris ſcriptor, inquiens: *Alium æſtum cum fœtus amore coniunctum Perdices vſurpant. Adſuefaciunt .n. pullos ſuos, qui nondum volare poſſunt, vrgente aucupe ſupinos tacere, & glebam aliquam, aut quiſquilias corporis injicere, ac prætendere, tanquam vmbraculum, aut tegumentum quoddam. Ipſæ perſequentem alio rſum abducunt, atq; circumagunt hinc inde volitantes, paulatimq; loco cedentes, donec lactatum ſpe capiendi longè à pullis auellant.* Et *i* alibi rurſum: *Quod ſi negas*, inquit, *diſci à nobis artes, & doceri eas à nobis audi Perdices ſuos pullos docent interfugiendum occultare ſeſe, & glebam pro ſe obtendere, poſtquam ſupini corruerunt.* Hactenus Plutarchus. Nonnulli pullos in paſcua educturas, ſi fortè hominem viderint, ſibilo id illis ſignificare aſſerunt: hos verò confeſtim ſupinos ſe collocare, terraq; aut quiſquilijs adeo artificiosè corpus tegere, vt ne, ſi palpitando pericliteris, aduertere quidem queas: mox rurſus, vbi venator quadantenus eſt progreſſus, patrem ſibilare, hoſq; protinus euolare. Eodem planè æſtu fæmella teſte *k* Ariſtotele vtitur in ouorum conſeruatione. Sed hæc hactenus de hoc æſtu, quo nimirum venatoribus ſeſe eripiunt, dicta ſunto: nunc declaremus, oſtendamuſq; Perdices animantia eſſe docilia, venationiſq; artem perquam miro modo addiſcere ac tanto artificio alias ſui generis in retia pellicere; vt homines potiùs, quàm aues eſſe iudices: & quamuis huius loci non ſit de acucupio loqui, tamen propter ſingularem ac penè admirandam, ingenij aciem, quam in eo exercent, quæ in hæc verba ſcripta ſunt ab Æliano, præterire minimè poſſum: *Vtitur verò Perdix*, inquit, *venator ille cebris quibuſdam ad alliciendos ferros, ante retia .n. propoſitus cantum edit eos laceſcentem ad pugnam, eoſdemq; vt ex inſidijs in laqueos inſerat, incitantem. Syluestrium dux contrà cantet, & ſuum gregem præcurrens obuiam procedit cum hoc luctaturus: cicur autem per malitiam ſemper inſidias inſtruens, pedem refert, ſe timere ſimulans: alter verò ſpe, atq; animo inflatus ſimul, & ſibi victoriam iam defrondens impetum facit, ſed mox captiuus compage tenetur.* Fortaſſis quiſpiam ex eiuſmodi lucta ingenij hebetudinem potius quam æſtum colligat, cùm feros ab aucupium edoctis tam facilè falli dicamus is ſi aduertat animum, omnino opinionem immutabit: nam ideo Perdices Perdicibus decipere homines ſciet, quod hi ab iſtis auibus decepti, dum venarentur, nihil proficerent, ideoque nouam capiendi rationem inueſtigare coactos fuiſſe, nimirum Perdices Perdicibus tanquam animalibus plus æſtu & ingenio polentibus aucupari. Fæmella Perdix, niſi & ipſa mari ſuo imponere calleret, actum iam conclamatumq; de toto Perdicum genere foret. Etenim cum quolibet loco etiam in præſentia maris teſte *m* Ariſtotele parere cogatur, quoniam hic oua, ne illa incubatu ouorum detenta ad coitum non ſit parata, frangat, itaq; vt oua ſeruentur, nouit tantiſper ibi remanendum eſſe ſibi, quouſque ille deceſſerit: tunc enim aliò, inquit *n* Solinus, ea tranſuehit, neque in hoc diù perſeuerat loco, ſed ne quis locum percipiat, longioris temporis mora; vt ait Ariſtoteles, immutat, nec non teſte Solino clanculo reuertitur, ne indicium loci conuerſatio frequens faciat; in eo etiam Caco, qui boues Herculis auerſos per caudam in antrum ſuum pertraxiſſe dicitur, æſtutior; illum enim auerſa veſtigia prodiderunt, hæc ne ſeſe prodat, nulla facere nititur ne quandoque detrimento eſſe queant. En præterea quo ingenio ſobolis propagationi ſtudeat, non marem dumtaxat ſuis amplexibus fraudans, ſed homini et nullam inueniendi oua occaſionem præbens. Sed audi quæſo qua in nido fabricando verſutia vtantur hæ volucres, ſpinis & fructibus ſic illum munientes, vt contra feras dicente *o* Plinio, abundè vallentur, vel vt ait Solinus, vt animalia, quæ infeſtant, arceantur à ſpinis ſurculorum. Inſuper aciem ingenij, qua vigent, proſequi volentibus longè maiora forſitan ſuperſint dicēda, adeo vt Statius *p* Papinianus gratiſſimus poeta dociles intellexiſſe videantur, aptaſq; humano ſermoni enunciando, cum ſyluula quadam de Pſitaco Melioris ita canat: *Quiq; refert ingens iterata vocabula Perdix.*

Scio tamen nonnullis hunc verſum non ad docilitatem, ſed vocem κακκαβίζειν referri: quorum homuncionum aſſertiones tanquam nugales (& vt ait ille) Cryſippi ſyllogiſmis & Platonis legibus frigidiores *q* Cælius aſpernatur; & reuera ad hoc confirmandum, quod dociles ſunt, nullis vineis aut arietibus opus eſt, nam id ex verbis poetæ nullo negocio coarguitur: quod quò manifeſtus pateat, Poetæ ipſius carmina, quæ ante id, quod iam iam citaui, leguntur, operæpretium eſt hìc ſubijcere, quibus nimirum eas tantummodo aues enumerat, quæ humani ſermonis enunciationi ſufficiunt: ait autem:

Plangat Phœbus ales
Auditaſq; memor penitus dimittere voces
Sturnus, & Aonio verſa certamine Pice,
Quique refert iungens iterata vocabula Perdix,

Et

h *l. de Sollert. anim.*

Perdices pullos qd doceant.

i *In Gryllo*

k *9. hiſt. c. 8.*

Perdices eſſe dociles.

Quo æſtu vtantur in capiendis alijs.

l *l. 4. de anim. cap. 16.*

Cur homo Perdicibus Perdix fœmella cur Perdices capiat.

marem fallat.

m *9. hiſt. c. 8*

n *Cap. 12.*

Caci æſtus.

Nidi fabrica.

o *l. 10. c. 23*

p *l. 2. Syl.*

q *lib. 29. Ant. lect. cap. 29.*

Aues humanū ſermonē addiſcentes.

Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili Ferre simul genitus.

Quòd si quis penultimo inductus carmine in diuersam sententiam abripiatur, quoniam & Hirundinem poeta ibi nominet, quam humanum sermonem addiscere nemo dixerit: respondeo de Progne in Hirundinem transformatione expositionem esse quidem à Varrone confirmatam, & à nostris ferè omnibus; cæterùm Græcorum nonnullos, à quibus eiuscemodi fabulæ cõfictæ sunt, in Lusciniam malle: quod inter Latinos *r* Probus non ignorauit, & videtur *s* Ouidius secutus, cùm ita canat.

Sola virum non vltra prius mœstissima mater
Concinit Ismarium Daulias ales Itym. Et rursus *t* alibi:
Deflet Trehitium Delias ales Itym.

Philomellæ porro docilitatem siue Luscinię quis ignorat? Drusus nonne & Britannicus Claudij filij Luscinias habuere Græco & Latino sermone loquentes? Quod si feras rursus & monticolas, ideoq; ab humano consortio penitus abhorrescere quispiam dicat, atq; ita, quæ diximus, parũ vero similia esse, is profectò non satis harum auium naturam perspectam sibi habet, nam facili modo captæ cicurantur; quin immo Aloysius Mundella cum in Burmijs Rhœtorum medicum ageret refert nostratium se Coturnicum matẽ & fæmellã habuisse altiles in domo sua, quæ adeo cicures, & mansuetæ redditæ sint, vt postmodum cum domesticarum Gallinarum cohorte promiscuè habitarent, simulq; sine pauore cibũ caperent. Stumpfius etiam scribit, si à prima ætate ab homine alantur, planè cicures & amabiles reddi. Mirum prorsus, quod de Perdicum in Chio insula mansuetudine ac docilitate prodidit *u* Nicolaus à Nicolais hunc ferè in modum: Agricolæ, inquit, huius insulæ maximos Perdicum greges alunt: interdiù adhibitis custodibus ad vicinos montes ad inquirendum sibi victum dimittunt: custodes eas sub vesperam edito sibilo reuocantes simul omnes domum reducunt; & illæ alias sibilo custodum nondum assuefactas, & etiamnum feras comites sibi asciscunt. Similis historia narratur ab Odorico de Foro Iulij his verbis: In regionibus circa Trapezuntem, quæ Pontus olim dicebatur, vidi hominem ducentem secum supra quatuor millia Perdicum. Is iter faciebat per terram. Perdices per aerem volabant, quas ducebat ad quoddam castrum nomine Thanega, quòd à Trapezunte distat trium dierum itinere. Hæ Perdices cum duci ipsarum homini quiescere aut dormire libebat, omnes quiescebant circa eum tanquam pulli Gallinarũ; & sic ducebat eas Trapezuntẽ vsq; ad Palatiũ Imperatoris; Cùm verò sic quiescebant circa eũ, capiebat de ipsis quantum volebat numerum, reliquas ad locũ, in quo prius erant, reducebat. His, si placet, adde quod ex *x* Baside quodam recenset *y* Athenæus, nempe pygmæos, qui aduersus Grues bellum gerunt, vti Perdicibus ad bellum iunctis, vel vt Ornithologus legit annotante Dalechampio, Perdicibus inequitare. Quæ res, tametsi planè fabulosa appareat, attamen Perdicũ interim docilitatem maximã demonstrat. Eiuscemodi itaq; mansuetudinẽ & ingenij acumen si in Perdicibus agnouisset Domitius Papinij interpres, humani sermoni enunciandi rationem poetæ fortassis haud reliquisset excutiendã. Quò minus verò absurdũ videatur Perdices humano assuescere posse sermoni, Plinij authoritatem adduco, qui & ipse eam à communi præceptore Aristotele mutuò accepit: *Linguã*, inquit, *omnibus ijs in suo cuiq; genere, quæ humanum imitantur sermonem, esse latiorem, quanquam id penè in omnibus contingit*: Perdicibus autem linguam latiusculam esse ex sectione didici. Quod si adhuc cuispiam non acquiescat, & Plutarchum adeat, qui disertissimis verbis Perdicis loquacitatem nominat, vocalemq; esse ac discere etiam alibi asseuerat. *a* Porphyrius insuper refert se Carthagine Perdicem ira cicurem aluisse, vt non tantùm vocata aduolaret, at temporis progressu adeo familiarem euasisse, vt & adulari, colere se & colludere videretur, suæq; etiam voci occurrere, & quantum fieri poterat, respondere alio quodam senore, quam quo se inuicem Perdices vocare solent. Quibus verbis quamuis Porphyrius humana voce vsam fuisse non dicat, insignem saltem nobis aptitudinem ad discendum eam ingerit, quando ex familiaritate, qua secum vtebatur, ferinam immutasset, imitatura indubitanter humanam, si is vel docuisset, vel docere calluisset. In Lyconia Perdices pariter vocales haberi ostendere videtur doctissimus *b* Athenæus, cùm Aristomonem Athenienſum Adriani libertum scribit à patrono solitum dici Atticoperdica, quod esset comediæ veteris histrio. Ita quoq; *c* Plutarchus alibi quendam proscindens ipsum ἀφωνότερον Περδίκος, id est, Perdice magis mutũ dicit. Ex quibus omnibus iam satis liquidò constare arbitramur, Perdices ad humanæ loquelæ imitationem non esse ineptas. Verùm in alijs quoque ingenij sui indolem ostendunt, quemadmodum in primis in eo quod proprios parentes à falsis, quorum incubatione excluſi sunt, dignoscere norint, quos

Hirundo sermonem humanum non dicit.

Progne an in Hirũdinem, an in Luciniam mutata.

r In Bucol. Virgil.
s In Epist.
t Ad Liuiã.

Luscinię Græcè & Latinè loquentes.

Perdix facile cicuratur.

Mira Perdicum docilitas.

u li. 2. naui. Oriẽt. c. 8.

Alia mirabilis historia de Perdicum mã suefactione.

x lib. 2. rer. Ind.
y li. 9. c. 13.
z In Symposiacis.
a l. 3. de abst. à carne.
b lib. 3.
c lib. contra vsuram.

Perdicum pulli parẽtes proprios agnoſcunt.

ne homo ipſe, quem Deus omnium animantium perfectiſſimum procreauit, ſi à parentibus in infantia, quod proh dolor nimis ſæpe contingere videmus, deſeratur, ex alijs diſcernere callet. Tradit hoc de Perdicibus Theodoricus Gotthorum rex referente *d* Caſſiodoro, ad Symmachum ſcribens, Perdicibus nempe hunc eſſe morem, oua perdita per alterius matris damna reſarcire, vt adoptione alienæ ſobolis incommoda ſuæ reparent orbitatis: verum natos mox, vbi fiduciam habere cœperint ambulandi, in campos exeuntes cũ matre, vt fuerint materna voce commoniti, ouorũ ſuorũ genetricem potiùs petere, quamuis ab alia furtiuis fœtibus educentur. Atq; hoc eſt, quod à veridico propheta *e* Hieremia ſcriptum eſt: *Perdix congregauit, quæ non peperit faciens diuitias abſq; iudicio: cum media relinquens ætate, & tandem erit inſipiens.* Et D. *f* Hieronymus in cõmento: *Aiunt*, inquit, *ſcriptores naturalis hiſtoriæ tam beſtiarum & volucrum, quàm arborum herbarumq;, quorum principes ſunt apud Græcos Ariſtoteles & Theophraſtus, apud nos Plinius Secundus, hanc eſſe Perdicis naturam, vt oua alterius Perdicis, id eſt, aliena furetur, & eis incubet foueatq;, cumq; fœtus adoleuerit, auolare ab eo, & alienum parentem relinquere.* Illud præterea in hoc auũ genere admirandũ, at cum generoſo quouis ac magnanimo viro cõmune quodãmodò eſſe videtur: quod in pugna ſuccumbentes ſeſe alijs riſui ac oſtentui fore nõ ignorent tantùm, ſed ne in conſpectum amatæ ſuæ, cuius cauſa pugnam cum aduerſario inſtituerant, pudore nimio ſuffuſi denuò venire audeant, & in latibula ſeſe abdant. At ne id comminiſci videamur velut nimis Perdicũ naturæ ſtudioſi; itaq; facundiſſimi *g* Æliani, qui eiuſcemodi verecundiam ceu ſingulare naturæ domum brutis hiſce ineſſe ait, ampliſſimum teſtimonium, tranſcribere nobis, minimè pinguit. *Ex auibus*, inquit, *Perdicos, quòd ad libidinem Veneris inflammatiſſimi ſint, idcirco cum fœminis aſſiduè verſantur. Homines autem, qui Perdicis ad certamen alunt, cum eos ad pugnam inter ſe incitare volunt, ſuam cuiq; uxorem preſentem eſſe curant. Hac enim machinationis commentatione Perdicũ timiditas repellitur, & ignauia vitatur. Nam male pugnando victus nunquã in conſpectum, nec ad amatã, nec ad coniugẽ audet venire: ac potiùs morte occumbit, quam pugna turpiter deſerta, ab hoſte ſuo auerſus eam, cui probari tantoperè cupit, intueri ſuſtineat. Tale quiddam Cretenſes etiã de duobus amantibus prædicant. Sic enim audio, amatorẽ cùm alijs rebus præſtantem, tũ bellicis ſtrenuum habuiſſe in amore puerũ adoleſcentẽ ſummaindole virtutis, liberali forma, virili animo, & ſummo ad optimas diſciplinas ingenio, ſed ætate nondũ militiæ apta. Nomen quidẽ vtriuſq; alio loco me dixiſſe memini. Et hunc ipſum aliquando in pugna ſtrenuè verſantem, hoſtiũ frequenti cohorte toto impetu in eum irruente ad humi ſtrati cadaueris offenſionẽ collapſum fuiſſe. Iacenti cũ hoſtiũ proximus quiſpiam gladio ſtricto plagã ei auersã illaturus eſſet: retrò ad hoſtem verſus intuens, nequaquã, inquit, turpe & imbelle vulnus tergo inferas, ſed aduerſo potiùs pectori infligat, cùm vt timiditatis me meus amator condemnet, tum ne me turpitudinis notis inuſtum aſpiciat. Atqui hominem rationis participẽ ad timiditatis & ignauiæ crimen pudore affici, non admodum mirabile videri debet: at Perdicem rationis expertem huiuſmodi verecundiam retinere, ſingulare donũ naturæ videtur.* Hactenus itaq; Aelianus cui ſubſcribẽs *h* Galenus, Perdices velle vincere dixit. Sed quid ſi Perdicibus noſtris præſagiendi quoq; ſcientiam tribuamus, eamq; cum ſumma generis humani vtilitate coniunctam? ſiquidem apud *i* Ætium ita ſcriptum leges: *Piſo Perdicẽ, quę domi noſtræ alitur, vociferaci ac clamare, atq; lacerare ipſam coortẽ, in qua Perdices nutriũtur, vbi ſenſerit medicamẽtũ quippiã lethale, aut aliud venenum intra ades parari.* Alant itaq; Principes Perdicum greges, nam & bonis & malis ſæpè eiuſmodi inſidiæ ſtruuntur. Admirandum etiam ac vix veriſimile eſt, quod de Cirrhæorum Perdicum ingenio priuatim prodidit *k* Aelianus, quòd nempe ſeipſos emacient, quia ita ſe ab aucupantibus ſpretos iri præſagiant: *Ex Perdicibus*, inquit, *qui vocis contẽtione & cantu valent, & linguæ facultati confidunt: quiq; pugnaces & ad certamina habiles ſunt, ſe minimè dignos credunt, qui ad extruendas menſas capiãtur: vnde fit quod parum contra venatores de ſua libertate depugnent, quo minus cõprehendantur, ſibi præſidentes, quod à cæde ſtudiosè ad cantus & certamina ſeruabuntur. Reliqui autem Perdices & potiſſimũ qui nuncupantur Cirrhæi, ſibi conſcij, quòd nec ad certamina valent, neq; pulchrè cãtare ſciunt, & ſi capiãtur, futuros ſe prandiũ his, qui ceperint, naturali quadã machinationis cõmentatione ſeipſos macie cõficiunt, nimirũ cùm ab omni alia eſca, quæ ad pinguedinẽ eos perducere queat, ſe ſua ſponte abſtinent, tum vt ne idonei ſint ad hominũ menſas, cupidè alijs veſcuntur, cuius rei experientes, his præteritis, aliò venationẽ conuertunt. Qui verò hoc ipſum ignorant, eos, ſi facultas ſit, capiunt, quicũq; autem ipſos captos decoxerit, eorumq; inſuaues carnes expertus fuerit, ſe iam & tempus, operam cognoſcit in his venandis perdidiſſe.* Hucuſq; ille. Eodem modo, nimirum ab eiuſcemodi auium aſtu, ſumpto exemplo, multi quibus peregrè eundum eſt, latronum in longis itineribus

d lib. 2. Var. Perdix aliena oua furto ablata cubat.

e Cap. 17.

f In comm. ad Hier. locũ citatum.

Perdicis victi pudor.

g l. 4. de Anim. c. 1.

Cretenſis militis verecundia ex auerſo vulnere.

h l. 5. de pla. Hipp. & Pl.

i lib. 13.

Perdices venenũ agnoſcunt.

k l. 4. de Ani. c. 13.

Perdicum Cirrhęorũ vafritia.

bus sæpe obuiorum insidias veriti, tenuiter sese vestiunt, fœtoremq; vestibus conciliant, vt tanquam in tabidos ac mendicos latrones incidentes, & pecunijs destitutos, quarum causa alios petunt, non attingant. Ouidius itē longè adhuc maiorē, quàm qualem hactenus recensuimus, ingenij vim celebrare videtur (quod tamen vt poetę dictum proponimus) siquidem & condolere amici casum & lætari inimici ac hostis infortunio, dein impto ab Icario filio Dædali, à quò è turri præcipitatus Perdix etiamnum homo dicitur, exemplo scribat is versibus.

Perdix amici, & inimici casū agnoscit.

Hunc miseri tumulo ponentem corpori nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice Perdix,
Et plausit pennis, testataq; gaudia cantu est.

Postremò, vt huic rubricæ tandem finem imponamus, Perdix ijs iure merito annumerari debet animalibus, à quibus res salutares discere homines possunt. Quod fortassis *l* Aristoteles non inficiatur, porri facultatem ad sonoram vocem indicans Perdicum exemplo, quòd eo in tali casu vtantur pro remedio. *Cur porrum*, inquit, *prodest ad vocem sonoram? nam & perdici commodum eadem in re nouimus. An quod allium quoq; elixum delinit, & quidem porrum stitiam quandam obtinet, quæ fauces detergere posset.* Nouit & in alijs affectibus sua sibi inuenire remedia, homine & felicior & ingeniosior: Si quæ acceperit vulnera, origanum herbam mansam vulneri imponit, & absq; humana ope sanatur, si *m* Aeliano credimus: qui *n* pariter fascinationem oculorum arcana & mirabili quadam natura cauere Perdicem tradit, arundinis lecta coma, & in nidum imposita vel vt Philes ait, comesa. Lauri folijs teste Plinio annuum fastidium purgat, quòd his versibus Ioan. Khuenius expressit.

Quibus animalibus annumerāda.

l lib. 1. Probl. 39.

Perdix sua remedia agnoscit.

m lib. 5. de An. c. 46.

n li. 1. c. 35.

Graculus, & Merulæ, Perdices atq; Palumbes
Annua deturbant folijs fastidia Lauri.

o Ruellius arundinem nido ingerere putat, vt noxias bestiolas fuget. Vt vt est, in eo saltem Perdicis ingenium admirandum est, quòd & hanc herbam inter alias non dignoscere tantùm, sed in suum, qualiscunq; autem ille sit, vsum conuertere noscat. Perdicium etiam herbam ab ipsa denominatam *p* Theophrastus, atq; ex eo *q* Plinius erui tradunt, quod haud dubio ideo fecerit, quia in ea aliquam sibi salutem latere non ignoret. Sed istæc de ingenio huius auis dicta sufficiant, à quo haud temerè Dedala poetis dicitur, hoc est, ingeniosa.

o lib. 1. de stirp. c. 22.

p li. 2. Hist. Plant. c. 3.

q l. 21. c. 17.

Perdix Dedala dicta.

VOLATVS.

ARISTOTELES *a* causam inquirens, cur Perdices more cæterarum auium nidum non extruant, eam reijcit in volandi impotentiam. Parum autem volare præter quotidianam experientiam *b* Xenophon quoq; innuit, si verè eius verba citat *c* Athenæus, quæ hæc sunt: *Otidas si quis repentè ac celeriter in fugam vertat, capere licet; parum enim volant, vt & Perdices, & citò fatiscunt.* Haud tamen inde statuendum prorsus non volare Perdices ab illis dici, sed propter corporis grauitatē in altum aerem, vt alię alites pleræq; solent, non eleuari: vnde & *d* Ouidius de Talo seu Perdice in auem immutato sic canit.

a 6. Hist. c. 8.

b lib. 1. Exped. Cyri.

c l. 9. c. 13.

d 8. Metam.

Quemq;
Reddidit, & medio velauit in aere pennis,
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas
Inq; pedes abijt, nomen quod & antè remansit
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit
Præter humum volitat, ponitq; in sepibus oua.

Sic *e* Plinius quoq; currere Perdices & Rusticulas scribens, volatum demere ipsis putandus non est, sed hoc dicere voluisse, quòd cursu plus quàm volatu valeant, & pedum velocitate magis, quàm pennarum auxilio ab aucupibus se defendant. Certùm interim est, quandò se ad volandum componunt, etsi humilem, velocem tamen etiam & impetuosum volatum exercere; atq; hoc modo Ouidij paulò antè citatus versus intelligendus venit.

e l. 10. c. 39.

Perdices cursu valent.

Ouidius explicatus.

Sed vigor ingenij quondam velocis in alas
Inq; pedes abijt.

Aiunt qui eorum naturam perspectam habent, hyberno tempore gregatim, verno verò cum proli studeant, binas tantùm volare. In Bœotia, nisi fabulam pro vero nobis obtrudat *f* Solinus, præscriptas aeris metas habent, quas volatu præterire non audeant. *Perdices*, inquit, *cùm vbiq; libræ sint, vt aues vniuersæ, in Bœotia non sunt: nec cùm volant, sui sunt iuris, sed in ipso aere, quas transire non audeant, metas habent. Inde vltra notatos iam terminos nusquam exeunt, nec in Atticum solum transmeant. Hoc Bœotijs proprium.* *g* Plinius sanè, ex quo pleraq;

f Ca. 12. Polyhist.

g l. 10. c. 29.

sua

ſua Solinus tranſcripſit, Bœotiæ finis in Africam tranſuolare negat, cæterùm id tantum iraculum non eſt, vt fabuloſum iudicemus.

VOX.

ALBERTVS Perdices à ſono vocis appellari tradit, cui aſtipulans *a* Iacobus Dalechampius, addit dici ἀπὸ τῦ πέρδειν. Sed *b* Ariſtoteles non omnibus eandem vocem aſſignat, alios caccabare, alios ſtridere ſcribens, & *c* alibi non modò canere, ſed ſtridere etiam, & quaſdam alias voces emittere. Quæ omnia aſtruens *d* Aelianus maiorem etiam vocum varietatem adiungit, inquiens: *Perdicum non eadem vox eſt, ſed varia & multiplex alia Athenis, alia alibi. Tam variarum vocum, quæ ſint nomina Theophraſtus explicat: In Bœotia & Eubœa idem ſonant, ac (vt ſic dicam) eiuſdem ſunt linguæ.* Citat eundem Theophraſti locum *e* Athenæus, ſed longè aliter, ac maius addit miraculum. *Perdices* inquiens, *non omnes caccabant. f Theophraſtus ſcribit Athenis Perdices citra Corydalum pagum, oppidum verſus caccabare, vltra verò* τιττυβίζειν: pro qua voce Natalis de Comitibus Venetus vertit garrire, & Ouidius Serenuſq; Perdicem garrulam dixerunt. Dalechampius ad marginem Athenæi eiuſcemodi addit ſcholiolũ: nomen illud, inquit, nempe τιττυβίζειν, ſtridulam magis vocem oſtendit, quàm caccabum & velut τὸ τριςμόν. Sunt præterea qui referente *g* Antigono Liberali ferunt Atticas Perdices vocales eſſe, Bęotas verò admodum exili voce vti. Ex his itaque haud abſurdè quiſpiam ſtatuat non bene dici à ſono vocis nuncupatam, niſi dicamus talem ſonum, qualem dicit Dalechampius, maxima ex parte ederę, cùm verò ad Venerẽ incitatur, κακκαβίζειν, vti opinatur idem Dalechampius. Sed aues tempore coitus loquaciores eſſe ſolent: κακκαβίζειν verò veteribus non garrulitatẽ aut loquacitatem, quàm per τιττυβίζειν & τρίζειν indicarunt, ſed contrà concentum quendam quodammodo ſignificat, vn de Caccabas à quibuſdã, vt ab Alemane dici his verbis prodidit *h* Athenæus: *Inuexit & Aleman cantus, inuentamq; à ſe & compoſitam cantionem Caccabidum, vulgari lingua dedit, apertè ſignificans Perdices canendi magiſtras ſibi fuiſſe. Quamobrem & Chameleon Ponticus ait, priſcis hominibus repertam ac excogitatam muſicam ab ijs auibus, quæ in ſolitudinibus canunt, ad earumq; imitationem inſtitutam fuiſſe muſicis diſciplinam.* Ad quem fortè ſenſum dicebat alibi *i* Ælianus Perdices quaſdã vocis contẽtione & cantu valere. Atq; fortaſſis etiam hinc quidam Grammatici Perdicem dictam putant παρὰ τὸ περισσοτῶς ἀδειν. Quapropter cùm pro temporis locorumq; diuerſitate vocem mutent, à ſolo πέρδειν, veluti Dalechampius ſtatuit, etymum deduci nequit, ſed quàm diuerſimodum hoc ſit ſupra oſtendimus. Pro κακκαβίζειν apud Euſtathium legitur κικκαβάζειν, vnde, inquit, apud Comicum aduerbium κικκαβαῦ habetur: atqui apud *k* Ariſtophanem (nam huic intelligit) κικκαβαῦ de voce Noctuæ legitur, quare & Euſtathij lectionem probare non poſſum. Cælius tamen apud eundem Comicum κικκαβᾶν de voce Perdicis legi ſcribit, ego reuera eum locum diu quæſitum reperire non potui, & Latini Alemanes ante citatam vocem caccabas, non κικκαβᾶν ſequuntur, nam

Caccabat hinc Perdix, hinc gratitat improbus Anſer.

vt ait author Philomelæ, eumq; ſecutus Thomas Radiuus inquiens: *Sturnas pinſitans, Perdix caccabans.* Hiſychius κακκάζειν quoq; habet de ſono Perdicum. Scribit enim κακκάζειν ab Atticis dici τὰς ὄρνεις πρὸς τὸ τικτεῖν φθεγγένας, ſicuti Gallinæ etiam faciunt. Pollux verò τὸ κακκάζειν Meleagridum eſſe vult, Perdicum verò τὸ κακκαβίζειν & τιττυβίζειν: quam poſteriorem vocem Varinus etiam de Hirundinis voce vſurpari docet. *m* Petrus Bellonius ex Perdicum cantu certiſſimum iam appropinquantis diei ſignum colligi aſſerit, quaſi verò non alio tempore, quam in aurora pulchellam illam ſuam cantilenam occinnant.

a *In comm. ad Plinium.*
b *li. 4. Hiſt. cap. 9.*
c *9. Hiſt. c. 8.*
d *3. Hiſt. anim. c. 15.*
e *lib. 9. c. 13.*
f *l. de varia voce anim.*
g *In congerie mirab.*
Aues tẽpore coitus magis garriunt.
Caccabas cur dicant Perdices.
h *li. 9. c. 13.*
Perdices canẽdi magiſtræ.
Muſicę inuentio.
i *l. 4. de Ani. c. 13.*
k *In Auib.*
l *9. c. 10. Ant. lect.*
κακκάζειν.
m *lib. 5. de Auib. c. 14.*
Diei aduenientis ſignum.

ÆTAS.

ARISTOTELES *a* Perdicibus quodam in loco ſuæ hiſtoriæ vitam extendit ad quintum, & vigeſimum annum, ſed cùm *b* Athenæus annos quindecim tantummodò viuere eas dicat, eiuſq; ſententię authorẽ citet Ariſtotelem, multi viri docti haud temere in libro Ariſtotelico mendũ eſſe à typographo commiſſum ſuſpicãtur, maximè cùm & *c* Plinius ſcribat harum auũ vitam ad ſexdecim annos durare exiſtimari, quin & ipſemet

a *9. Hi. c. 7.*
b *l. 9. c. 13.*
c *l. 10. c. 33*

d Ariſto-

d Aristoteles alibi de Palumbis scribens: *Vita*, inquit, *Palumbium vel ad quadraginta annos durare existimatur: Perdicum amplius quam sexcedecim.* At rursus hoc loco, quo philosophus de Columbaceo genere agit, Ornithologus vocem περδίκες suspectam esse ait, alijq; vt Niphus, tradunt in quibusdam codicibus legi πέλειαι, hoc est, Columbæ Liuiæ: quòd si verum est, & Athenæo credimus, Perdicum ætas ex Aristotele colligi non poterit, & Athenæus peculiarem, quo nos caremus, librum habuerit, ex quo & hoc fortassis etiam transcripserit, nempè quod fœminæ diutiùs quàm quindecim annis viuant, longiorq; vita sit fœminis auium, quàm maribus.

10

SALACITAS. COITVS.

SALACISSIMIS profectò animalibus etiam Perdices debent annumerari, si quæ de procacitate earum in libidinem cùm *a* Aristoteles ac *b* Plinius, tùm cæteri quoq; authores periti tantoperè celebrant, rata faciamus. Cur verò salacitatis libidinisq; symbolum à Perdicibus potiùs, quàm à Gallis Gallinaceis detorserint antiqui (Perdices salacitatis symbolum fuisse testatur Athenæus) non satis capio. Neq; enim id ideo feciſſe mihi persuadere possum, quoniam fœminæ in hoc auium genere asq; vllo cum maribus congressu, at sola illorum aura siue afflatu concipiant, nam hoc peculiare cuiusdam fœcunditatis potiùs, quàm nimiæ libidinis argumentum est: Neq; hactenus suffecerit mihi quamuis longè grauior ratio, videlicet furor ille, quo in coitu feruntur, dum non hiantes tantùm coeant, vt Aristoteles, & Plinius inquiunt, verùm etiam toto coitus tempore lingua exerta volent, vt ex Alexandro Myndio prodidit Athenæus: nam & hoc noster Gallinaceus quotidiani sui coitus frequentia, qua vnus reliquas quotquot sunt, volucres vincit, sicuti suo loco fusiùs ostendemus, diluere potest, sibiq; idem symbolum vendicare. Sed iam quæ de Perdicum libidine veteres scripsere, videamus. Clearchus teste *c* Athenæo Perdices scribit, Passeres, Coturnices & Gallos Gallinaceos non modò cũ vident fœminas, semen emittere, sed etiam cùm earum vocem audiunt: causam esse in animo impressione, quod ipsum tempore coitus cognosci, si contra eos speculum posuerimus, & ante hoc ipsum tendicularum insidias; nam ad imaginem, inquit, suam accurrentes, capiuntur, & semen emittunt, Gallinaceis exceptis, quos imago conspecta ad pugnam tantùm excitat. *d* Aelianus hasce volucres intemperantes esse prodidit, & nata iam oua disperdere, ne circa pulliciem educandam occupatæ fœminæ, marium congressionem negligant. Oua verò frangi à maribus ob allatam ab Aeliano causam, fidus testis est philosophorum princeps *e* Aristoteles, qui etiam addit, fœminam omnibus neruis elaborare, ne id fiat, diffugientemq; clanculum parere, fieriq; sæpius, vt præ turgore parturiendi quoliber loco edat oua, & in maris quoq; præsentia. Quare cum alibi *f* Aelianus scribat Perdices, quia ad libidinem Veneris inflammatissimi sint, idcirco cum fœminis semper obseruari, id ita accipere debemus, quousq; nondum fœminæ pepererint, nam tunc vel illæ eorum atrocitatem, quam diximus, veritæ, clam paruræ secedunt, vel amore futuræ prolis etiam incensi mares, relicta libidine simul incubant, quamuis diuerso loco, quemadmodum disertissimè *g* Aristoteles docuit. Idem *h* Aelianus alibi Perdicem intempetantem, & in adulteria pronum esse tradit, itaq; clam ad fœminas; & minimo etiã strepitu accedere. Item *i* Aristoteles, necnon Plinius adeo salaces esse Perdices inquiunt, vt in aucupantes corruant, & capitibus eorum insideant, & facilè capiantur. Quin tanta libidinis titillatione sæpe pruriunt, vt cùm fœmellæ desunt nempe quando ad incubandum sese seduxerint, inter se non vocibus tantum, & pugna procacitatem testentur, sed promiscuo inter se coitu illo nefario, hominibusq; cum internecionis pœna interdicto conspurcent: De qua turpidine ita *k* Aristoteles scriptum reliquit: *Sed cùm diffugerit fœmina, vt incubet, mares tumultuantur, clamitant, pugnamq; inter se conferunt, quos cælibes vocant, qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem patiens, nec ab alio quàm à suo victore subigitur, sed si à comite principis, aut quouis vulgati vincatur, clã à principe, ac furto subigitur: verũ hoc non illæ fieri semper, sed certo anni tempore, planũ est. Perdices mansuefacti iam & domestici subigunt feros, & spernunt, contumelioseq; tractant.* Hæc ille, quæ sic à *l* Plinio repetuntur: *Illa quidem & maritos suos fallunt, quoniam intemperantia libidinis fragunt earũ oua ne incubando detineantur. Tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum. Victum aiunt Venerem pati. Id quidem, & Coturnices Trogus & Gallinaceos aliquando, Perdices verò à domitis feros & nouos & victos iniri promiscuè.* *m* Aelianus, qui & istæc omnia repetit, addit præterea victum victoris Venerem, fœminarũ vice tã diu pati, quousq; & ipse alterius etiã victor factus

a *l.* 9. *Hist. cap.* 8.
b *l.* 10. *c.* 33. Salacitatis symbolum Perdices absq; coitu concipiũt. Quo ardore coeant.
Gallinaceus cur salacitatis symbolum esse queat.
c *l.* 9. *c.* 13.
d *l.* 2. *c.* 5. *de Anim.* Perdix mas cur oua frãgat
e 9. *hist. c.* 8.
f *lib.* 4. *c.* 1. *de Anim.* Aelianus explicatus Mas & fœmella incubant.
g 6. *Hist. c.* 8
h 7. *de animal. c.* 19.
i 9. *Hist. c.* 8
k 9 *Hist. c.* 8
l *l.* 10. *c.* 33.
m 3. *de Anim. c.* 16.

Phocilidis & Grylli ſophiſtæ error.

factus flagitioſiſſimam illam libidinem exerceat in victum. Phocilides itaq; animalium naturam haud exactè calluiſſe videtur, quando in brutorum genere maſculam Venerem reperiri negat, vti Gryllus ſophiſta quoq; apud Plutarchum à Circe in brutum deformatus, nam præter Perdices, Ichneumon quoq; eadem turpitudine ſeſe maculat teſte *n* Aeliano, & nos Gallos quoq; idem facere, nec non etiam Columbas quandoq; ſuo pòſt loco dicemus. Perdices à nonnullis ob eiuſcemodi crimen Sodomiticæ dicuntur: quo epitheto pariter vſus eſt *o* Georgius Pictorius hoc diſtico.

Animalia ſodomiani exercentia

n 10. *de Anim. c. 47.*

o *In Pantopolio.*

Hùc etiam numeranda venit Sodomitica Perdix
Quæ volucres fertur luxurioſa nimis. 10

Et ad hoc fortaſſis reſpiciens Baptiſta Fiera Perdicem vocat, turpem hoc eſt, turpiter ſalacem hoc verſu.

Turpe ſalax Perdix caueis occluditur arctis.

Perdices cum proprijs pullis coeunt.

Quemadmodum verò huiuſmodi, quam diximus, libido deteſtabilis, & execranda, grauiſſimaq; qualibet pœna digna: ita iam multò grauius, ac intolerabilius, quin Romanorum culeum, ac taurũ Phalaridis & millies ſæuiorem pœnam meretur peccatũ, quod in proprios pullos cõmittunt, & hos nẽpe ſimul fermè ac excluſi ſunt, ſubagitantes: quod in ijs præterea eò minus ferendum eſt, quandoquidẽ cùm non ſemper victos, veluti ex Ariſtotele diximus, pullos verò ſemper ineant: quapropter mirũ adeo videri non debet, ſi Marcellus Perdicem ex auibus virili genere appellandam ex Varronis authoritate contendat. Romani quidem pro turpiſſimæ huius notæ puero pullum dicere ſolent: quapropter Q. Fabium, cui Eburno propter candorem nomen fuit, pullum Iouis appellarunt, quod natis eius fulmine icta fuerit, quaſi eam Iupiter appetiſſet, cùm potiùs interpretari debuerint, & eius amatores omnes igne perdendos eſſe: qua pœna eò dignior Perdix eſt, quòd non cum victo à ſe, & cum propijs liberis rem habuiſſe contenta, etiam alijs auibus, quæ ſui generis non ſunt, ſeſe permiſceat. Cuius criminis teſtis nobis eſt *p* Ariſtoteles, alibi cum alijs auibus generatim, alibi præſertim cum Gallinaceo genere coire, ac quid tertium procreare ſcribens. *q* Iulius Cæſar Scaliger huiuſmodi congreſſum ſympathiæ, ſiue mutuæ inter ſe amicitiæ aſcribendum eſſe exiſtimans, quærit, nunquid etiam ex Turture, & Pſitaco, quarum aurum arcta ad inuicem eſt neceſſitudo, quippiam generari queat: ſed vt verum fatear, hanc illius viri opinionem aſtruere nequeo; nam & ipſe velut ſui oblitus, Perdicis cum Gallina copulã inter aliorum animalium congreſſus recenſet, quæ ob ſimilitudinem vnà ſe permiſcent, dũ canit.

Perdix cur maſculini generis putata.

Pullus qui Romanis dictus.

Q. Fabius Eburno. cur pullus Iouis dict⁹.

p 2. *de generat. cap. 2.*

q *Exer.* 402. 3.

Tygris item, vulpeſq; cani, parduſq; Leænæ,
Perdicem patitur, quæ parit ova domi.

Scaligeri incõſtãtia.

r *In Farag.*

Nec *s* Bellonius quoq; rem acu tetigit, dum Ariſtotelem priuatim de græca Perdice intelleXiſſe affirmat, vt ſcilicet conſimilis magnitudo aues ad coitum inuitet, nam vt hoc quidem vero ſimillimum eſt, haud tamen inde concluſerim; id noſtratibus, in quibus omnes illæ libidinis notæ à veteribus attributæ, pariter obſeruantur, nequaquam competere. Atq; iſtęc hactenus de marium ſalacitate dicta ſunto. De fæmellis nunc dicendum reſtat, quarum ſanè non minus coeundi deſiderium, in hoc tamen temperantiores, quòd incubationem inuitis etiam ſæpe maſculis exerceant. Si aduerſæ maribus fteterint, ventuſq; inde afflet. *t* Ariſtoteles, *u* Plinius, *x* Aelianus, alijſq; omnes, quotquot de Perdicibus ſcripſere, mirabili quadam naturæ vi concipere teſtantur, plerumq; etiam voce marium vtero ingraueſcere, ac libidine turgere; volatu quoq; ſupernè marium effici idem poſſe, videlicet dum mas ipſe in fæminam fœtificum ſpiritum demittit. Epheſius fœtificum illum ſpiritum interprætatur vaporem, qui defert calorem eleuatum à genitali ſemine maris: quiq, ſuſceptus per meatus Perdicis penetrat ad menſtrua illius, & ſic conceptio fit, vt recitat Niphus, cuius verba paulò pòſt citabimus, poſtquam Alberti contrariam opionem refellerimus, qui ſuper hac re ſic ſcripſit. *Quod Auicenna dicit Perdicem fœminam concipere ex vento flante à mare, & vocem maris, & commiſceri eos per linguas in coitu nec Ariſtoteles dixit, nec verum eſt, ſed potiùs hæc tria (ventus à mare, vox, & lingua exerta) libidinem ante coitum excitant, & poſtea coeunt, ſicut Gallus & Gallina, vt ſæpiſſimè in Germania viſum eſt, & nos etiam in domeſticis Perdicibus obſeruauimus.* Et rurſus: *Perdices & alias quaſdã aues quidã falsò cõcipere autumãt ſine coitu. Libidinẽ quidẽ ſentientes ad ſe inuicem conuertuntur, & confricando mares ad coeundũ excitãt, ſicut & Columba: coeunt enim, & ſemen inferius ſicut aliæ aues, recipiũt, & coitus tempore fœtãt.* Hæc ille, à quo illud in primis, quod Ariſtotelem id dicere neget, nimis præcipitanter ſcriptum eſt, nam & ex eodem veluti veritati conſonum *y* Aelianus & *z* Athenæus repetunt. An modo verum ſit, quod ita concipiant, aliorum eſto iudicium, ego Ariſtoteli, maximè

Fœmellarũ Perdicũ ſagacitas.

t 5. *hiſt. c. 5.*

u *l. 10. c. 33*

x *li. 17. de Ani. c. 15.*

Fœtificus ſpiritus quis.

Alberti opinio de conceptu Perdicum abſq; mare refellitur.

y 17. *de Anim. c. 5.*

z *l. 9. c. 13.*

cùm

cùm veteres omnes id ceu rem miram ex eo repetant, potiùs ad hærere malim, quàm cum alberto idipsum inficiari. Veritatem autem huius rei Augustinus Niphus ita astruere conatus est. Videtur, inquit, Ephesius hoc quod Aristoteles dicit de conceptione facta ex aura flante à mare, intelligere de ouis subuentaneis, quibus impleri ait præ nimia libidine. Quam expositionem Albertus probauit, asserens se non credere eam conceptionem posse esse fœcundam, nisi fortasse ad ouum, non ad pullum, quoniam, vt inquit ad pullum, necessaria est receptio seminis corporea. Præterea se obseruasse ait domesticas Perdices coire, vt cæteræ aues faciunt. Insuper euaporatio seminis non habet præfinitum motum, in vuluam fœminæ, cùm multiplicetur circulo ab mare Perdice, qui est veluti ceterum circularis euaporationis. Sed Alberti, & Ephesij sententiæ aduersantur verba Aristotelis (illa nimirum, quæ nos suprà citauimus) vbi apertissimè Aristoteles exposuit, Perdices non solùm ad oua, sed ad pullos concipere per contrapositionem maris. Si enim Aristoteles intelligeret de conceptione ad ouum, & non ad pullum, non solùm Perdix conciperet in contrapositione maris, sed etiam nullo mare inspecto, nec audito. Quare cùm hæc expressè asserat in Perdice, & in nulla aliarum auium, fit vt perdix sola, ea ratione concipiat, & ad ouum, & ad pullum. Et quanquam Albertus dicat ad conceptionem, quæ est ad pullum necessarium esse corpoream seminis receptionem: negaret tamen hoc Aristoteles, quoniam in solius Perdicis conceptione aliquando præ nimia libidine sufficit spiritalis genituræ receptio. Quin nos etiam obseruauimus Perdicem bifariam concipere posse, aliquando receptione seminis corporea, cum non nimia libidine agitur, aliquando sola spiritali seminis conceptione, cùm furit præ nimio amore: nec obstat, quòd affert de circulari euaporatione, tum quia spirante vento à mare diffunditur vapor seminalis per sphæram conuersam in rectum, tum etiam quoniam Perdix fœmina tunc concipit spiritalis receptione seminis, cùm nimio amore exardet, & inuenitur intra circulum euaporationis. Huc vsq; Niphus, pluribus etiam in libris de generatione se hac de re dicturum pollicitus. Et reuera Aristoteles nihil miri erat dicturus, nisi ita pullifera oua concipere intellexisset, nam & multæ domesticarum auium absente, & nunquam etiã viso vel audito mare hypenemia, siue subuentanea cõcipiunt: præterea non eadem videtur ratio in domesticis Perdicibus, ac in feris: illæ namq; propter cõtinuã præsentiam, tanta, vt hæ, libidine non accenduntur; quemadmodũ etiã in nobismetipsis euenire videmus, qui propter diuturnam carentiam amatarum, vel in somnis, vel etiam ob repræsentationem earundem imaginis semen effundimus nonnunquam etiam tanta abundantia, vt ne tantum in vero coitu eiaculemur. Velim interim id à grauioribus philosophis examinari. Modò filum orationis nostræ recipientes dicimus huiusmodi conceptionem prolificam, aut non prolificam, non nisi à summa fœcunditate, necnon salacitate oriri. *a* Varro autem, vt id obiter tanquam prætermissum adijciamus, eiuscemodi conceptionis Archelaum quendam, non Aristotelem authorem citat. Cæterum libidinis intemperantia in fœminis ex hoc potissimum eluceſcit, quòd ne incubantes quidẽ contra aliarum auium morem, à coitu sibi temperare queant. Nam etsi id *b* Plutarchus inficiari ausus sit, id tamen *c* Aristoteles, *d* Plinius, *e* Athenæus, atq; Oppianus attestantur; quin posterior hic scriptor non reijciendus, nonnunquam eò libidinis progredi ait, vt totam pullitiem negligant, nimirum ne incubatione detentæ, aut educatione pullorum, quoties lubet, à maribus iniri nequeant. Idem ferè habes in Plinio dicente: *Neq; in alio animali par opus libidinis. Si contra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiantes autem exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntq; superuolantium afflatu, sæpe voce tantùm audita masculi. Adeoq; vincit libido etiam fœtus charitatem, vt illa furtim & in occulto incubans, cum sensit fœminam aucupis accedentem ad marẽ recanat, reuocetq; & vltrò se præbeat libidini.* Quã Perdicis fœminæ incubantis zelotypiam Plinius ex *f* Aristotele transcripsit, qui sic habet. *Si verò Perdix fœmella sit* (suprà diximus propter libidinem capi, & quomodo id fiat, pòst dicemus) *& dux syluestrium ad eius vocẽ accurrerit, tum vniuersæ eum inuadunt feriunt, fugantq; ab ea fœmina, inuidentes quod non sibi, sed illa accesserit. Vnde hic tacitus sæpe accedit, ne voce percepta oppugnetur. Nonnunquã marẽ adeuntẽ efficere, vt fœmina obmutescat, ne recognita pugnare cũ cæteris maribus cogatur, periti referunt. Sæpe & fœmina incubans exurgit, cũ marẽ fœminæ venatricis attẽdere senserit occurrensq; seipsã præbet libidini maris, vt satiatus negligat venatricem.* Ex his itaq; quæ hactenus diximus, satis superq; liquere existimamus, libidinem Perdicũ ad vtrũq; sexũ æquè extendi. Nam quamuis mare promiscua se Venere contaminent, crimen hoc quadamtenus eleuare studeant, cùm in fœminis adulteriacastigent. *g* Aelianus author est Perdicem captam, si fœmella est, ab omnibus percuti, vt quæ libidine accensa in seruitutem inciderit,

Niphi opinio de cõceptu Perdicũ absq; coitu.

Authoris opinio.

Homo cur sæpe in sõno semen emittat.

a *lib. 3. de re rust. c. 2.*

Perdices fœminæ dũ incubant, etiam coeunt.

b *lib. de sõlertia animal.*

c *9. Hist. c. 8.*

d *lib. 10. c. 33.*

e *li. 9. c. 13.*

f *9. Hist. c. 8.*

Perdices masculi, adulteras fœminas castigant.

g *li. 4. c. 16. de Anim.*

si verò

si verò mas, æteros captiuos opem ferre conari. Vt verò salacitati huic finem imponamus credimus Heliogabalum non deliciarum tantùm causa Perdicum plumulis in stratis, in puluinaribus, necnon etiam accubitis passim vsum, quantum naturæ similitudine, cùm protentosus ille Imperator, ne dicam bellua aut brutum potiùs, nullum nequitiæ genus, pudore prorsus omni perdito ac profligato, intactum reliquerit.

Hellogabalus cur in stratis ex Perdicum pennis cubaret.

GENERATIO. PARTVS.

NISI tam effrenæ libidini, qualem recensuimus, aliquando modum adhiberent Perdices, iam diu totum earum genus forte extinctum. At diuina prouidentia, quæ omnia tùm vniuersalia, tùm particularia regit, animantia cuncta velut stimulo quodam excitata generis sui propagationem, quin & æternitatem quærere voluit. Vnde neq; semper aues hæ adeo in libidinem efferascunt, vt non quandoq; ardor ille deferueat, & vnanimi concordia mas & fœmina rem familiarem curent: quia in re multis viris prudentiores sapientioresq; sunt, qui adeo ad libidinem procliues sunt, vt vel vxores ducere nolint, vel si duxerint, ijs contenti viuere non possint, de quibus iure illud *a* Claudiani dici potest.

Sed quia cæcus inest vitijs amor, omne futurum
Despicitur, suadentq; breuem præsentia fructum,
Et ruit in vetitum damni secura libido.

a *lib. 2. in Europ.*

Quæres sacerdotibus Aegyptiacis ansam præbuit, vt rei familiaris concordiam in consortibus per duas Perdices incubantes exprimerent. Præterea tanto eas desiderio incubandi flagare aiunt, vt cùm propria desint, aliena oua furto sublata incubent. Atq; hoc est (ni fallor) quod dicebat *b* Propheta. *Perdix incubauit oua, quæ non peperit &c.* de qua re suprà abundè diximus. Quòd modo ad partum, & numerum ouorum attinet, Albertus hoc auium genus bis quotannis oua quatuordecim, aut quindecim, vno partu octona, & altero totidem aut paulo pauciora parere scribit; è contrario *c* Aelianus ad quindecim, *d* Aristoteles non pauciora quam decem, sed sæpius sexdecim edere prodiderunt: quæ controuersia ab aucupibus decidenda videretur, nisi suspicarer veteres illos de Perdice ruffa, Albertum de minore loqui, nam hanc circiter decem parere supra annotauimus, attamen nunquid hoc bis quotannis faciat, rursus ab aucupibus erit petẽdum. Vt vt est, vtrumq; genus fœcundissimum est, cuius rei cùm earum copia restis est, tùm verò maximè, quod narrat de Anaphe insula *f* Athenæus miraculis penè annumerandum, vel saltem in tantæ salacitatis auibus, ouaque præ nimia libidinis titillatione plerunq; rumpentibus prorsum memorandum, nempè cùm quis duabus ibi Perdices intulisset, tantam post exortam fuisse harum auium vim, vt incolæ de relinquenda insula sæpe consultarent. Oua Perdicum *g* Aristoteles alba esse dixit, & quidam ex neotericis Columbæ ouis similia.

Rei familias cõcordiæ Hieroglypicum.
Perdix alijs sublata oua incubat.
b *Hierẽ. c. 8.*
Quoties pariant.
c *lib. 10 de Anim. cap. 35.*
d *9. Hist. c. 8.*
e *li. 9. c. 13.*
Albertus cum veteribus conciliatur.
f *lib. 9.*
Perdicum in Anaphe fertilitas.
Perdicum oua.
a *6. Hist. c. 2.*
a *9. Hist. c. 8.*

NIDVS. INCVBATVS. EXCLVSIO.

IDEM *a* Aristoteles alites, quarum corpus graue est, ac ponderosum, nidum sibi facere negat, hisq; Perdices quoq; & Coturnices accenset: rationem eius rei adiungit huiusmodi, quia scilicet ipsius volandi potestas desit. Quamobrem loca emant, sepibus, & arbustis consita, montana nimirum, quæ dum deserunt, facilius capiantur, quemadmodum ex adiectis Hetruscorum poetarum principis versibus est videre, quibus binæ ex hoc auium genere captæ, Eminentiss. Cardinali Columnensi, cui eas poeta dono miserat, casum suum hoc modo deplorant.

A piè de' colli, oue la bella vesta
Pose de le terrene membra pria
La donna, che colui ch'à te n'inuia
Spesso dal sonno lacrimando desta.
Libere in pace passauan per questa
Vita mortal, ch'ogni animal desia
Senza sospetto di trouar fra via
Cosa ch'al nostro andar fosse molesta.
Ma dal misero stato, oue noi semo

a 6. *Hist. c. 2.*
a 9. *Hist. c. 8.*
Perdices nidum nõ faciunt & cur.

Con-

Condutte da la vita altra serena
Vn sol conforto de la morte hauemo,
Che vendetta è di lui, ch'à ciò ne mena.

Ad eundem sensum Gyb. Longolius circa Coloniam Agrippinam in vinetis montanis versari Perdices dixi. Cur verò Ouidius ilici insidere Perdicem faciat, alia ratio est, nam à terra casum Icari, longè prospicere nequibat, quem itaq; vt videret.

Garrula ramosa prospexit ab ilice.

Vt verò modò ad nidum reuertatur oratio, dicimus Perdices, quamuis nidum non extruant more cæterarum auium volatu præstantium, nihilominus in aprico, vt *b* Aristotelis à Gaza translatis verbis vtar, aream facere eamq; materia quadam, sicuti vepribus aliquibus congestis præmunire. Eiusmodi area *c* Plinius appellat receptaculum, cùm ait: *Perdices spina, & frutice sic muniunt receptaculum, vt contra feras abundè vallentur. Ouis Strangulum molli puluere, contumulant, nec in quo loco peperere, incubant.* Quibus verbis apertè indicare videtur Perdices, easq; tantum fœmellas quæ oua pariunt, incubare; cum è contrario *d* Aristoteles disertissimis verbis bina ouorum receptacula facere, & in altero fœminam, in altero marem incubare, quin etiam sua vtrumq; excludere atq; educare atteſtetur. Cur verò nidum siue receptaculum suum muniant, *e* alibi etiam docuit, nimirum vt Aquilarum, Accipitrumq; iniuriam, ac rapinam euitare possint. *f* Aelianus qui & hoc ex philosopho repetit, aliam insuper causam *g* alibi recensēt, nempe ne oua à rore decidente imbribus, omni deniq; aerea humiditate afficiantur. Nam si fortè, inquit humectentur, nisi mater statim incubitu suo ea denuò concalfaciat, & infœcunda redduntur. Fuit certè Aelianus apprimè diligens in tota Perdicum historia, maximè in ijs, quæ ad generationem spectant, de qua ita scribentis verba hic præterire nolui. *Perdices*, inquit, *cùm fiunt vicinæ ad partum, aream, vt vocant, è festucis sibi substernunt: Contextus is cauus est, & ad incubandum accommodatus. Cùm enim puluerem infuderunt, & molle quippiam velut cubile effecerunt, in idipsum ingrediuntur. Post se se desuper fruticum inuolucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq; insidias in multa pace incubant. Non vni loco oua committunt, sed quasi migrantes ea in altum locum important. In magno enim timore sunt, ne quando deprehendantur, si in eodem diù commorentur. Itaq; alio loco nidificantes, rursus pullos, etiamnum teneros inuehant fouentq;.* Hæc ille, qui pariter *h* alibi Perdicem septem diebus nidum contexere, septem consumere in pariendo, septenis deinde pullos enutrire dixit, adeo vt vnius & viginti dierum spacio omne generationis tempus absoluat: Quæ res si modò vera est, paucis ad nodum sanguineis competit, *i* Ouidius simpliciter oua in sepibus ponere dixit. Vt modò ad Aristotelem regrediamur, qui vtramq; Perdicem incubare scripsit, eius rei veritas profecto ab aucupibus esset petendam, nam aliàs parum verisimilis apparet, si enim verum est, quod multi testantur, fœminas victori in posterum adhærescere, non video quomodo hic tot nidis sit suffecturus, maximè cum & victi victores postmodum sequantur, tanquam essent fœminæ, vt Beritius tradit: Adhæc si vterq; incubet, cur *k* Aristoteles mares χῆρες (Gaza cælibes transtulit) appellat, quòd fœminis incubationi intentis quasi vidui existant? Quod modò ad excluſionem ouorum pertinet, pullos aiunt tanquam moræ impatientes minimè expectare, vt oua ad tempus incubatione aperiantur, sed occupatis spatijs spōte erumpere, pertusisq; ouis, vbi primum caput exeruerint, pedesq; protulerint, reliquo verò adhuc adhærescēte procurrere, sibiq; cibum inquirere, vt facundè admodum docet *l* Aelianus, qui etiam *m* alibi scribit pullos, simul ac pedes exeruerunt de tegumento velociſſimos esse ad cursum.

b 9. *Hist. c.* 8. Perdicum nidus.
c *lib.* 10. *ca.* 33.
d 6. *Hist.* 8.
e 9. *Hi. c.* 8.
f *lib.* 3. *de Ani. c.* 16.
g *lib.* 10. *c.* 35. Aeliani laus.
h *lib.* 17. *c.* 15.
i 8. *Meta.*
k 9. *Hist.* 8. Excluſio.
l *lib.* 4. *de Ani. c.* 12.
m *li.* 10. *va. hist. c.* 3.

EDVCATIO.

QVAMVIS iam Perdicum pullos ex Aeliano dixerimus subinde ac nati sūt, cibum sibi inuestigare non tamen id per se facere pronunciauimus, nam parens eos more Gallinarum in agros educit. *Mox cum excluserit*, inquit *a* Aristoteles, *protinus pullos educit, propterea quòd nequit suo volatu ijs cibum administrare.* Educit autem per agros, vbi messis stetit; ad quod alludens *b* Baptista Mantuanus canebat:

Cum sobolis paruæ longo grege Dædalo Perdix
Deciduam frugem legit; & matertera Phœbi
Herculeo nunquam morbo afficienda Coturnix.
Sedula per stipulas tenera cum prole Coturnix
Pascitur, & magno natorum examine Perdix.

Et *c* alibi rursus:

a 9. *Hi. c.* 8.
b *li.* 5. *Al.*
c *In Villa Refrig.*

Hoc verò maximè Perdicum pulli cum pullis Gallinarum commune habent, vt mox nati gradiantur, & plumis obueſtiti ſint, & cibum capiant: Matres etiam pullos fouent, vt Gallinæ, ſuis ſcilicet ſub alijs tepefacientes, penniſq; tanquam faſciolis, ſicut ait ſeritiſſimus *d* Aelianus quibuſdam inuoluentes.

d 3. *de An. nim. c.* 16.

CIBVS. SAGINATIO.

PRÆTER grana frugeſq; & ſemina alijs etiam rebus hoc volucrum genus veſcitur *a* Ariſtoteles author eſt, vbi Perdices ſunt, non reperiri limaces, quoniam omnes ab ijs abſumantur: & *b* Athenæus ſcribit haſce eaſdem aues in inſula Sciatho cochleis veſci. Vnde quiſpiam pamphagas eſſe non ineptè ſuſpicetur, niſi eiuſmodi animalibus, vel propter occultam aliquam antipathiam, vel pro remedio veſci dicamus: nam & *c* Plinius helxinem herbam quibuſdam perdicium vocari dixit, quoniam Perdices ea præcipuè veſcantur. Arbitror autem huiuſmodi plantam, non vt famem expleant, depaſcere, ſed quia aliquam in ea ſibi ſalutem latere agnoſcant. Huc pertinet etiam quod de Citrhæis Perdicibus allio veſcentibus *d* Aelianus prodidit, ex eius eſu fœtidam, & abominandam carnem facturas ſe non ignorantibus. Nec ob aliam pariter cauſam ſabulum comederint: quo veſci eas ex proprio periculo tradit *e* Iulius Cæſar Scaliger his verbis: *Nonnulla vorant ſabulum. Qua in natura verbis mirum narrare poſſum. Perdices in ea parte Vaſconiæ, cuius ager ſabuloſus eſt, eſitaui. Offenſi ſunt dentes inter mandendum, lapillorum duritia. Primum ibi cum miſero coquo putata eſt ratio eius operæ, non ſine iurgio. Ille negare. Atq; vt innocentiam ſecuriore fecerat fui conſcia ſedulitas, popoſcit alam, ac momordit. Illico tantundem cauſatus, ſectam intus oſtendit lucidiſſimis arena granulis differtam. Poſtridie narraui ordine, quaſi miraculum amicis. Quos inter Regulus quidam aucupij ſtudioſus. Quid mirum, inquit, ſi in ſabuletis victitans auis, ſui ſibi refert primordia? ibi facta ſementes ſunt, inops pabuli alio ſe confert Perdix.* Ad ſanguinationem modo quòd attinet, M. Varro has volucres neq; propter fœcunditatem, neq; propter ſuauitatem ſaginari dixit, ſed ſic paſcendo pingues fieri. Et *f* Plinius eas enumerat inter ea animalia, quæ non pingueſcunt. Quomodo verò educentur in Phaſiano ex Varrone, àlijſq; docuimus. Qui vult, inquit *g* Petrus Creſcentiens, Perdices, Turdos, Merulas, vel alias, quæ pingues carò veneunt, habere locum faciat clauſum, & regulis, vel rete magno coopertum, magnum ſecundum quantitatem auium, quas includere volet. In hoc tectum aquam venire oportet per fiſtulam, & eam per canales anguſtos ſerpere, qui facilè extergi poſſint: nam ſi lata diffuſa eſt aqua, inquinaretur faciliùs & biberentur inutilius, & quæ ſuperat, ad potum auium per fiſtulam exeat, ne luto aues laborent, oſtium habere oportet humile & anguſtum, quo cuſtos vix intrare queat, feneſtras raras, per quas non videantur extrinſecæ arbores aut aues, eò quòd earum aſpectus, deſiderium macreſcere facit volucres incluſas, tantum luminis locum habere oportet, vt aues videre poſſint, vbi aſſidant, vbi cibus, vbi aqua ſit: circa oſtia ac feneſtras talis ſit munitio, ne mus vel muſtela, vel alia beſtia intrare poſſit. Circa huius ædificij parietes intrinſecus multi ſint pali, vbi aues aſſidere poſſint, & etiam perticæ inclinatæ ex humo ad parietes, quibus multæ perticæ adnectantur ex tranſuerſo modicis interuallis ad ſpeciem cancellorum, cibatui Turdorum ponantur offę glomeratæ ex ficis & farre mixto, cæteris tribuantur grana, quibus vti conſueuerunt, & ea præcipuè auidè ſumunt, diebus viginti antequam tollere vult Turdos, largius det cibum, & farre ſubtiliore incipiat alere. Cum opus eſt vt hoc ſumantur armario, excludantur idoneæ in minuſculum armariũ, quod eſt cum maiore coniunctũ: oſtium lumine illuſtriore ibi ſit, cum numerũ habet excluſũ, quẽ ſumere vult, omnes occidit: hoc ideo in ſecluſo iã debet facere, ne reliqui ſi videãt, terreãtur, & ante tẽpus venditionis vendantur. Vtilitatis & delectatio in his eſt, quia multi parui pretij includũtur, & impinguati carò veneunt, & dominorũ eſui ſatisfaciunt ad votũ per ſe, & quibuſcũq; voluerint, quotieſcunq; fuerit opportunũ. Hactenus Creſcẽtienſis, qui nobis plurima certè agriculturæ & ſaginationis animalium præſcripſit præcepta, at vtinã ſtylo paulò latione. A noſtri æui ornithotrophis raro admodum hoc auium genus ſaginatur, quin mortuæ potiſſimũ & recens captæ fermè ſemper vendũtur. In Perù tamen oppidũ quoddã eſt Gliachu nomine, cuius incolas tãtum Perdicũ numerũ alere domi ſuæ tradunt neoterici, vt nauigãtes ab eiuſmodi auibus oppido nomen impoſuerint. Et *h* Paulus Venetus affirmat ingẽtem earundẽ abundantiã in quibuſdã caſis iuxta ciuitatẽ Cianiganiorum ali, eaſq; pro Tartarorum rege illuc diuertente reſeruari: quod ſanè nõ fecerint, ſi ex ſaginatione deteriores aues euaderent. Locus vbi alũtur, Polluci περδικοτρόφειον appellatur.

a 9. *hi. c.* 37.
b li. 9. *c.* 15.
c li. 11. *c.* 17
d lib. 4. *de Ani. ca.* 13.
e Com. in p. l. Ari. de plant.
Saginatio.
f li. 1. *c.* 37.
Educatio.
g 9. *c.* 39.
Locus ſaginæ aptus.
h Cap. 64.

PVGNA.

HOC auium genus pugnax est, atque in obtinenda victoria pertinacissimum, adeo vt *a* Galenus Perdices velle vincere dixerit. Pugnant autem non solum sibi inuicem, verùm etiam cum alijs animalibus. Pugna inter se, nisi ex libidinis nimia turgescentia oritur, ad quam verno tempore præcipuè mouentur, & cùm gregatim per nemora pascentibus fœmina sese ceu futuri certaminis spectatrix offert, & nisi victori copiam sui faciens, cui vbi ea cesserit, ille protinus tanquam præclarus aliquis bellator auro aut puella, aut alio honorario munere donatus exclamans teste *b* Oppiano (Plinius ante inceptam pugna canere ait) voce victoriam testatur, in hoc (modò verum sit id facere) Gallo Gallinaceo simil is. Verùm melius profectò cum ipsis ageretur, si nunquam inuicem pugnarent. Etenim pernitiosa ipsis ea pugna est, cuius nimirum causa in manus aucupum incidunt: nam capti ad pugnam instituti feras capere docent hoc modo, referente *c* Aristotele his verbis: *Perdicem venatorem dux syluestrium primus inuadit, pugnamq; obuiam conserit, quo capto compage, alter occurrit, tum alius atq; ita singulis dimicatur, si mas sit, qui venatur, sed si fœmina est, vbi dux ad eius vocem accurrerit, cæteræ vniuersæ cum inuadunt, fugantq;.* Hinc nimirum homines, qui has aues ad certamen alunt, quando eas inter se ad prælium incitare volunt, suam cuiq; vxorem præsentem esse curant. Hac enim machinationis commentatione earum timiditas repellitur, & ignauia vitatur: nam male pugnando victus, nunquam in conspectum, nec ad amatam, nec ad coniugem veluti ex *d* Aeliano ante diximus, redire audet, quin moritur potiùs, quam pugna turpiter deserta, ab hoste suo aduersus eam, cui probari tantummodò cupit, intueri sustineat. Cyprij referente F. *e* Stephano Lusignano Perdices etiamnum ad eiusmodi certamina enutriunt, idque tam frequens ipsis existit, vt ne rustici & rudis plebecula ab eo vsu abstineat. Olim verò cum alijs quoq; animalibus pugnare Perdices instituebant. *f* Aelius Lampridius Alexandrum Seuerum Imperatorem tradit per dies festos Perdicum & Catulorum certamine sese oblectasse, ideoq; id sæpius instituisse. Et reuera tam pugnax animal Perdix est, vt sponte sua absq; vllo magisterio cum diuersis animalibus dimicet. Refert Ornithologus se Perdicem aluisse olim è Sedunis allatam, quæ præsente etiam aliquo felem mordere auderet, tantum abest, vt eam expaueseceret. Hoc verò longe maiori admiratione dignum est, quod *g* Antigonus Liberalis scribit, & cuius authorem facit Aristotelem, nimirum pullos harum auium, cùm primùm educuntur ad coitum, pugnare sua cute armatas, quam asperam reddant, affricando ad arbores, cœunoq; contaminando & reficcando. Cæterum creduntur quidem pugnaciores euadere, si trichomanes & politricum eis in cibo offerantur.

a l. de dec. Hipp. Cum quibus pugnent & quare.

Quomodo Venerē sētiant.

b l. 11. c. 51.

c 9. Hist. c. 8

Perdicis victi verecundia.

d lib. 4. de Ani. c. 1.

e In Hist. de Cypro.

f In Alex. Seuer. Perdicum catulorum certamen.

g In cong. nar. mir.

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

a lib. 9. c. 12

PERDICES inimicos paucos, amicos verò aliquot habent. Aelianus atq; Philes testudines ipsis hostes esse aiunt: & Meneclas referente *a* Athenæo Perdicibus pugnã esse ait cum Pygmæis, quamuis Basilis, sicuti diximus, Pygmæos dicat Perdicibus inequitare, atq; ita aduersus Grues in bellum exire. Amat hoc auium genus quæcunq; fermè maiora quadrupeda, vtpote equos, boues, vaccas, ceruos, dorcadas: Verùm eiusmodi amor sæpè ipsis pernitiem adfert, quemadmodum postea patebit. Amicitiæ, quam cum dorcadibus exercent, meminit *b* Oppianus, inquiens:

Amor pernicioſus.

b lib. 2. d. vc nat.

Perdices flamma collo rutillante decori
Fœdus amicitiasq; colunt cum dorcade dulces
Floribus assuescunt ijsdem, stabulantur eodem,
Atq; vnà virides sumunt aliment a per herbas.

Et rursus alibi:

An non prodigium est Attagenas terga salire
Cornigeri cerui, & Perdices verbere leui
Dorcas mulcentes alis haurire vaporem?

Hæc profectò mutua amicitia est, cùm & à Dorcadibus Perdices amentur. Ceruos verò, eodem Oppiano teste, tam mirificè amant, vt non solùm, cùm vnà pascuntur, discedere ab ipsis nolint, verum etiam dorso ipsorum insidentes, pilos vellicent.

CAPIENDI RATIO.

Caroli IV. edictum.

PERDICVM, ac Phaſianorum non cuius vbiq; terrarum conceſſa venatio eſt, at pleriſq; in locis tantùm nobilioribus, tanquam horum menſis natarum auium. Carolus eius nominis quartus Gallorum rex non ab alijs, quam à nobilibus, hiſq; merum habentibus imperium, vel eorum permiſſu, ac tum niſi intra ſua pomeria Perdicibus retia tendi voluit. Prohibuit etiam nobilibus omnibus, niſi barones eſſent, viuas capere, vel alio modo quàm prædatorio auium aucupio: immo verò quod amplius eſt, tanti ſemper harum auium aucupium Principes feciſſe legimus, vt facinoroſos aliquãdo & ob alia ſcelera morte plectẽdos homines, propter huiuſcemodi volucrũ aucupiũ ſe ſuſpẽdere finxerint, penniſq; earum circumdari iuſſerint, nimirum vt ita ruſticos ab earum venatione deterrerent.

Perdicum venationis nobilitas.

Capiendi ratio.

Quod pertinet autem ad capiendi rationem, mille equidem hodiè inſidiæ Perdicibus ſtruuntur: ſed verò præcipuè cum propter nimiam ſuam libidinem, tùm propter ſtolidam illam ſympathiam, qua quadrupedes proſequuntur, capiuntur. Etenim cùm viderent homines, quod inuicem propter fæmellas pugnarent, ferat poſtmodum ad huiuſmodi certamina inſtituerunt, atq; ita harum opera alias capere docuerunt: quæ venatio antiquiſſima eſt, ipſiq; etiam *a* Ariſtoteli nota, qui ſcilicet nobis eam primùm his verbis depinxit: *Perdices manſueti iam & domeſtici ſubigunt feros, & ſpernunt, contumelioſeq; tractant. Perdicem venatorem dux' ſyluestrium primus inuadit, pugnamq; obuiam conſerit, quo capto compage* (ita vertit Gaza inſtrumẽtum aucupatorium, quod Ariſtoteles πηκτὰς nominat, aliàs πηκτίδας: videtur laqueorum vel tẽdicularum genus eſſe, nam *b* Aelianus πάγλω dixit) *alter occurrit, tum alius, atq; ita ſingulis dimicatur, ſi mas ſit, qui venatur; ſed ſi fœmina eſt, vbi dux ad eius vocem occurrerit, cæteræ vniuerſæ eum inuadunt* &c. Quapropter quamuis fæmellarum, vt dictum eſt, deſiderio potiſſimùm pugnam committant, allectrix fœmina improbatur: nam & *c* Aelianus ait fœminas, quæ extrà ſunt, marem ex caſu in laqueum propinquo ſeruare ſuo cantu tanquam amatorio retractum: *nam vbi*, inquit, *plures & ſibi conſuetas viderit fœminas, ad illas libentiùs relicta allectatrice accedit*: vnde etiam hodie marem cicuratum caueæ includunt aucupes, quamuis è contrario *d* Xenophon fœminarum aucupium præferre videatur; Cæterùm ſiuè mas ſit, ſiuè fœmina, cantu ſuo alios alliciunt, ad quem velut preces delinientis proci, procæuè geſtientes conuolant: atque ideo ſaltem mares venatores præferri debeant, nimirum propter maius emolumentum: ſi enim fœminæ ad illum acceſſerint allectæ, has ſubinde matres omnes (niſi ſint qui aucupij fraudem ſobolent) ne cum eo rem habentes, ſuos amplexus Veneremq; ſpernant, illicò ſubſequuntur, ſimulq; omnes ſuæ libidinis, ſalicitatiſq; pœnas dantes, à venatore retibus inuoluuntur: Sin venator tuus fœmina ſit, nedum deſperandum eſt; nam & hæc caueæ incluſa ſi teneatur, cui ſit introitus, exitus verò nullus, ad conſpectam eminus feri aduolabunt, ſuaque ſeſe ſponte caueæ includent; ducem ſuum plerumque cæteri ſubſequentes. Venator omnis è multis eligendus; nam non æquè omnes ad capiendum apti ſunt. *e* Aelianus eligendos arbitratur, qui vocis contentione & cantu valent & linguæ facultati confidunt, quiq; pugnaces & ad certamen habiles ſunt, quoniam tales miro naturæ ductu ſponte ſua ſe in retia præcipitent, quòd non ignorent ſe à cæde ſtudioſè ad cantus & certamina ſeruandas iri. Capiuntur præterea propter eandẽ libidinẽ maximè coitus tempore, ſi contra eas ſpeculũ poſueris, & ante hoc ipſum tendiculatũ inſidias, nam ad imaginẽ ſuam, quæ in ſpeculo repræſentatur, accurrentes ſeſe in retia præcipitant. Alter modus, vt diximus, capiendi eſt cum quadrupedibus, quæ naturaliter amant; ſiquidem horũ pellibus decipiuntur, nimirũ ſi quis cerui pelle indutus, cornua capiti imponat & furtim accedat, illæ verum ceruum eſſe ratæ ſuſcipiunt, coluntq; eum, & accedente gaudet adeo, vt diſcedere ab eo nolint, ac ſi familiarẽ aliquẽ & coætaneum adoleſcentẽ à longa peregrinatione reuerſum cernerent, cùm alioqui miſerrimæ nihil aliud quàm retia aut laqueos hac beneuolentia ſibi lucrentur. Eodẽmodo fictis equis nonnullis eas illaqueant. *f* Robertus Stephanus bouis etiam imaginem ex linteis fieri ſcribit, quæ ab aucupe geſtetur, ita vt poſt illam lateat, & ſic decipi Perdices. Et rurſus: Quidam, inquit, ad aucupiũ Perdicũ (à la tonelle, ou tomberel Galli vocant) vtuntur vaccæ effigie è ligno, aut equi, coloribus additis & ſic effigiem ceu animal viuum paulatim admouent, donec Perdices tẽdiculis ante effigiẽ diſpoſitis implicẽtur. De Dorcadibus & Perdicibus, quarũ vt dictũ eſt, reciproca, aut vtriuſq; pernitioſa eſt amicitia, ſic canebat *g* Oppianus:

Perdicib⁹ Perdices capere.

Mas venator fœminę venatrici præſtat.

Quę propter venatorẽ eligẽdæ.

Quomodo ſpeculo capiantur.

Quomodo per quadrupeda capiantur.

Nonnun-

a 9. *Hiſt. c.* 8.

b *lib.* 4. *de Ani. c.* 16.

c *l.* 4. *c.* 16.

d *In Apomnemo.*

e *l.* 4. *c.* 1.

f *In appẽd. dict. Gallicolatini.*

g *lib.* 2. *de Venet.*

Nonnunquam verò coniunctus amarus vtriſq;
Extitit, inſuaues & amicitiæ, quibus ingens
Fraus hominum inſidias occultis comparat armis.
Dorcadibus ſiquidem tendunt Perdicis amicis
Illecebras dulces, itidem Perdicibus æſtu
Dorcadas obijciunt, vt pelliciantur vtriq;
Fraudibus infectis venantùm in retia dira.

Indorum aliqui ſuas Perdices, quas ſcripſimus noſtratibus longè maiores eſſe, fiſtula alectas irretiunt, quod quomodo faciant, operæpretium eſt indicare: E cæſarie ſua quam in ſuperiori fronte longiuſculã nutriunt, miro modo fiſtulam conficiunt, qua ſonũ edunt Perdicum voci ſimilium, ad quem dum accurrunt, in laqueos, quos ex filis hebequen dictis ad hoc inſtitutum præparatos reſeruant, incidunt. Eiuſmodi autẽ fila ex quadam herba gladiolo non multum abſimili: quã Cabuyam vernacula voce dicũt, conficiuntur, quemadmodũ qui de India ſcribunt, teſtantur *h* Petrus Creſcentienſis Perdices irretiendi binos modos præſcribit; In ripis, inquit, fluuiorũ ab vtraq; parte figitur arbor altiſſima, vel duæ ſimul iunctæ, vt longior ſit arbor, habetq; per totũ cuniculos ad aſcẽſũ in ſummitate tirellã, in qua ponitur funis retis, cuius longitudo eſt ſecundũ fluminis latitudinẽ, & arborũ diſtantiã, & eius latitudo eſt, vt ſuperius è leuata vſq; ad medias dependeat arbores, deinde homines vſq; à remotis veniant per glareã fluminis, omnes volucres, quas inuenerint expellentes, quæ volantes à ſplendore aquæ nõ diſcedent, donec in retia inciperint; & tunc declinetur rete cũ finibus ſuis, & volucres capiãtur. Et modus iſte locũ habet, niſi cùm tẽpus fuerit nubilosũ, & aer obſcurus, alioquin aues eleuatæ facilè à flumine deuiarẽt. Et aliàs: Sũt, & alia, inquit, retia, quibus capiuntur Perdices, quæ ſunt lõga, & ſtricta: in medio quandã caudã ad modum ſacculi longã habẽtia. Hoc modo aucupator, qui die venatur, pannũ rubeũ cũ virgulis ad clypei modũ formatum ante ſe portat per agrũ, pergẽs foraminibus duobus inſcicit, & Perdices, inquirit; cùm eas viderit, circa ipſas retia tendit, quibuſdã palis affixis ad finẽ retiũ annexis, & caudã circulis apertã extendit ſemper ante ſe retinens clypeũ verſus Perdices, quibus extẽſis, ſe Perdicibus appropinquat, & in caudã retiũ paulatim impellit, non ſolũt timore, ſed ẽt pedibus, ſi opus erit. Qui autem nocte venatur, in ſero locũ inquirit, vbi nocte morantur, & cùm aeris integra obſcuritas ſuperuenerit, ad eundem locum cum igne reuertitur: eſt aut ẽ ignis cũ vaſe ſic formato, quod nec ipſe videtur, & apertè videt ſpatia vniuerſa prope ſe, & per vnum agri ſulcum accedit, & per aliũ reuertitur circa locũ, in quo Perdices reliquit, vt cùm eas viderit, ipſas operis cum reti, quod habet apertũ in capite perticæ formatæ ad modum huic negocio opportunũ, vel ſi habet rete ſuprà dictũ, poteſt id extendere circa ipſas, & impellere, & capere vniuerſas. Eſt & aliud paruum rete in capite perticæ præparatũ, vt apertum exiſtat, quo vnus ſolus vtitur aucupator, & ad Qualeas ſolus cum quaſi latorio, cuius ſonus eſt per omnia ſimilis voce Qualeæ generis fæmineæ, ad quem ardenter accedunt maſculi prope ipſum, quas tunc operit atq; capit. Hæc omnia Creſcentienſis. Cæterùm quotquot hactenus capiendi modos recenſuimus, ij, niſi vbi certò Perdices eſſe nouimus, exerceri nequeũt; nam ſi quærere haſce aues opus eſt, tunc canibus, ijſq; ſagaciſſimis, & ad hoc aucupiũ edoctis opus eſt. *i* Petrus Bellonius Perdices tanto in conſeruandis pullis æſtu vti teſtatur, vt venator ſine canis opera eos capere nõ poſſit. Eiuſcemodi enim canes, non Perdices dumtaxat ac alias aues, verũ Lepores etiã, in ſũma omnes feras, quas venari ſolemus, aduerſo vento vagãtes odoris ſagacitate inquirunt, & tã egregiè nõnunquã ad venationẽ inſtituũtur, vt in ea non tantum intellectu vti videãtur, ſed ipſos etiã homines ea in parte ſuperare. Sunt qui has aues proprio marte viuas capiunt, dominiſq; ſuis, qui ſæpe nihil tale ſuſpicãtur, deferunt; alij quàm primùm eas conſpexere, tanquã attoniti ſubſiſtunt, & tanquã digito heris ſuis monſtrantes, fulminalibus ſiue ſcopletis, vel alijs inſtrumentis occidẽdas tradunt, quin immo ſæpius Accipitribus eripiunt, quemadmodũ luculẽter doctèq; vt omnia oſtendit *k* Ludouicus Arioſtus Ferrarienſis, Hetruſcus Homerus, vbi de auaro illo medico loquitur, qui, quòd Philandro Gabrinæ perfidiſſimæ mulieris præcepto, machinauerat venenum, ab eadem ipſius haurire cogebatur. Verſus poetæ adſcribere non piguit, qui ſic habent.

Come Sparuier, che nel piede grifagno
Tenga la Starna, e ſia per trarne paſto,
Dal can, che ſi tenea fido compagno
Ingordamente è ſopraggiunto, e guaſto,
Così il medico intento al rio guadagno

Indi quomodo Perdices venẽtur.
Fila habequen.
Gabuya.
h *l.* 10. *c.* 10 & 24. & 25

Aliter.

Aucupiũ Perdicũ cũ canibus.
i *li.* 5. *de Auib. c.* 15.
Canum ſagacitas.

k *Cant.* 21. *Stanz.* 63.

Donde ſperaua aiuto, hebbe contraſto.

Quomodo canis opera retibus capiantur, etiam docet Creſcentienſis inquiens: Eſt & aliud rete, quòd expegatorum vulgo vocatur, ſatis magnum, quo capiuntur Perdices, & Qualeæ, & Phaſiani, & quædam aliæ aues cum auxilio catuli ad hoc inſtructi, qui aues inquirit, quas cum viderit, ſtat, nec ad eas progreditur, vt expellat, ſed aucupatorem dominum ſuum retrò reſpicit, & caudam mouet taliter, quod ipſe cognoſcit aues eſſe pabulum, ante tamen, & tunc ipſe & ſocius rete trahunt, & aues & catulum operiunt, & ſic eas accipiunt. Hæc ille. Atque hoc ferè pacto canes, altores ſuos remunerant. *l* Bellonius Turcas ſcribit Hiſpanicos canes ad Perdices odoratu perſequendas alere, tantum cæteris præſtantiores.

l l. 3. Obſ. c. 3

Accipitres Perdicarij. Beritij nuge.

Quomodo Accipitribus capiantur, ſatis ſuperque in eorum hiſtoria ſcripſimus, vbi quoq; diximus aliquos Perdicotheras vel Perdicarios vocari, quod ſua ſponte naturæq; ductu Perdices venari oblectentur. Atq; iſtæc de capiendi ratione dicta ſunto. Sponte enim tanquam ſuperuacaneũ, & nullius momenti præceptũ Beritij de capiẽdi Perdicibus prẽterijſſemus, niſi nobis omnia exactè quo ad fieri licet, ſcribere animus eſſet. *Perdices*, inquit, *facilè venaberis, ſi farinam vino madefactam obieceris. Omnis enim auicula facile corripitur, ſi vinum aqua dilutum, vinoſius tamen in vaſculis, appoſueris. Vnde enim vel parum inde ebiberint, ſoporantur, & obſtupeſcunt.* Sed quis in libero aere degentibus eiuſcemodi potum exhibeat, vbiuis obuia exiſtente aqua?

PRODIGIVM. AVGVRIVM.

a *lib. 12. hiſt. Eccl.*

Duo hominum corpora prodigioſa viui maximũ, alterũ minimum. Homũcio Perdicis ſtatura.

NICEPHORVS *a* Caliſtus inter alia prodigia, quæ Theodoſij Imp. temporibus euenerunt, hoc etiam ceu memorandum recenſet; duo nimirum hominum corpora tunc quoque viſa fuiſſe, alterum quidem in Syria ſupra humanam naturam magnitudine excedens: alterum verò in Ægypto infra incredibilem ſtaturæ breuitatem conſiſtens: Syrum in longitudinem cubitorum quinque & vnius palmi excreuiſſe, quamuis pedes eius reliquæ corporis magnitudini proportione non reſponderent, introrſum nempe intorti, & vari. Homini nomen fuiſſe Antonio. Talem pariter ſua ætate ſeſe vidiſſe, & pro monſtro habitum eſſe, quem breuis admodum ſtaturæ mulier in lucem protulerat. Ægyptum verò tam breuem fuiſſe narrat, vt Perdici perſimilis eſſet: neque ingratum ſpectaculum extitiſſe, ſi cum ille in globo (hominum ſcilicet) conuerſaretur, & ad contentionem excitatus colluderet. Porrò quod mirabile dictu eſt, prudentiam in eo fuiſſe, qualis homini formoſo competit; quippe cui corporis exilitas ea de re nihil ademiſſet; vocem à muſis non abhorruiſſe: ſermonem mentis generoſitatem ſpectandam exhibuiſſe: vtrumque eodem illo tempore viguiſſe, nec ſtatim vitam finiſſe: maximum enim viginti quinque expleuiſſe annos, minimum multum ab eis abfuiſſet.

b *l. de no. fam Neap.*

Hẽnẽberg caſtrũ vnde dictum.

Perdices è veteribus nec inter oſcines, nec inter præpetes, vel quaſuis alias augurium facientes aues recenſitas fuiſſe reperio. Præclarus quidam hiſtoriographus Germanus ſcribit referente *b* Scipione Mazzala Neapolitano quendam ex antiquiſſima atq; illuſtriſſima Columnenſium familia, dum olim Gothi in Italia tyrannidem exercerent, ne in eam incideret, cum toto ſuo grege ſeſe in Germaniam contuliſſe, ibiq; in Franconia ſyluam emiſſe vagam & amœnam, ac prope eam ædificaſſe caſtrum, quod à conſpecta ibi Perdice Hennenberg appellauerit. Verùm hæc vox, ſicuti à Germanis audiui, illis montem Gallinarum, non Perdicum ſonat: quare ſuſpicor ſylueſtrem Gallinam illi heroi viſam, locoq; nomen feciſſe, quam nimirum indoctiores cum Perdice facile confundunt, omnes delicati ſaporis aues Perdices nuncupantes.

VSVS IN SACRIS.

a *lib. 1. c. 35* Americanorum ſuperſtitio.

PERDICE Scuidam Deo à Pentilibus dicatas fuiſſe nunquam, quod memini, hactenus legi. *a* Ælianus tamen authores habere ſcribit, qui dicant Iouem & Latonam his auibus delectari. Americani, vel idolis ſuis Perdices conſecrant, vel ſaltem admodum religioſè eas colere veriſimile eſt, quando earum pennis tam ſuperſtitioſam vim tribuunt, referente And. Theueto, vt procelloſum mare, ac maximè intempeſtum ſedandum iri credant, ſi in id eas iniecerint.

DE-

DENOMINATA.

VERBVM ἐκπερδίκισαι metaphora à Perdicum ingenio sumpta, Græcis dolo & astu effugere significat. Vtitur eo *a* Aristophanes his versibus. a *In Auib.*

Πέρδιξ γένεδω τὺ πατρὸς νεώτερον,
Ὡς περὶ πίνεδεν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδίκισαι
Perdix & versatus similiter, vt pater fiat,
Decipere enim apud nos nihil turpe est.

Loquitur autem de Pisæ filo portas infantibus prodere volente, vnde Scholiastes in verbum profugere & exulare accipi posse putat, vt Pisiæ filius tanquam exilio mulctatus traducatur, *nam Perdices*, inquit, *suauafritie facilè ab aucupibus euadunt, sapè se resupinanter, & festucis integentes.* Auctor adagiorum idem verbum ad omnes aues extendit, quæ nonnunquam è laqueis seu retibus elabuntur. Pro ἐκπερδίκισαι apud Varinum & Hesichium legitur quoq; in eodem significato διαπερδίκισαι.

Perdicas. Perdicas Macedo à Perdicibus nomen obtinuerit, neq; id Sophocles videtur inficiari, ita alibi Latinus factus inquiens:

Venit in celebres Athenienſium vicos
Qui cum aue Perdice nominis ſocietatem habebat.

Perdicæ fortitudo. Fuit autem iste Perdicas inter comites Alexandri Magni, & in regni etiam partem successit, tantæ vir audaciæ simul & fortitudinis, vt in Leænæ latibulum ingredi ausus, eaq; non reperta catulos eius per vim auferret, cuius rei testis est *b* Aelianus. Hic etiam Hippocratem ad se vocasse legitur in illius vita. b *li. 12. Var. Hist. c. 39.*

Perdicari? Accipiter. A Perdicum venatione quoddam Accipitris Genus Græcis περδικωθήρας, Latinis Perdicarium appellatur, quòd naturali quodam instinctu hasce alites insectetur.

Pruna pernicona. Pruna quædam nigra, duriore carne, sed gratissimo sapore, vulgo Pernicona cognominant, vt scribit doctissimus *c* Andreas Cisalpinus: de quibus pariter, ni fallimur, sed paulò fusiùs Ioan. Bapt. Porta loquens, Neapoli, inquit, vocantur prune pernigone, à Perdice deductum nomen, vt credo; quemadmodum n. inter aues ipsa carnis suauitate excellit; sic hæc inter prunorum genera, à citeriòris Hispaniæ regione nobis allata, ob id nobis etiam prima Catalonica dicta sunt, sed quibusdam in hortis asseruantur, dulci succo prædita, carne duriore, gustu suaui pupureoq; splendet colore, parte qua solè spectant, ex aduersa candicant, pressum digitis interù dimittunt, oblonga, exili nucleo ac longo. Sed ego existimarem Iberica pruna esse, quæ nobis de Frate dicuntur, nam inter cæterea facilè principatum obtinent, innoxiè præbentur ægris, ac minus stipticitatis, quã Damascena obtinent, colore gramineo, ingrato, succo melleo prædita, callosa, oblonga, os intus oblongum, compressum, acutumq;. Sunt alba nigraq; sed nigra dulciora, maiore, oui magnitudine, ac magis serotina. Hæc ille. c *lib. 2. de plant. c. 15.* Pruna Catalonica. Prune destrati.

Herbæ perdicium dictæ. Perdicium Theophrasti, à perdicio Latinorum nimirum Cornelij Celsi ac Plinij, longè diuersum existit. *d* Plinius binas herbas eo nomine, ac vtraſq; à Theophrasto perdicio, quod tamen etiam illi cognitum fuit, vt mox apparebit, complectitur. *e* Theophrastus de suo perdicio scribebat interprete doctissimo *f* Iacobo Dalechampio: *Et perdicium appellatum. Etenim id crassas & multas habet radices aut folia: vocatur autem perdicium, quòd Perdices ad id se volutent, & id effodiant.* Idem *g* Dalechampius Plinium alibi de hoc Theophrasti perdicio loqui existimat, his verbis statim post cichorium vulgare: *Cichorium, & similia circa terram folia habent, germinantibus ab radice post Vergilias. Perdicum & alia gentes, quã Ægyptij edunt: nomen dedit auis, id maximè eruens.* Quæ sanè ex Theophrasto Plinium conuertisse perspicuum est, nisi quod ab Ægyptijs, aut ab alijs gentibus edi Theophrastus non scripsit. Nonnulli hocce perdicium eam plantam esse credunt, quam Dalechampius cichorium bulbosum appellat, & Romæ hodie herba hæmorrhoidalis dicitur, atq; ipse etiam Dalechampius pedibus ire in eam sententiam videtur, quoniam huiusmodi cichorium crassas habeat radices, nempe bulbosas, & non solùm plurimas, vt ait Plinius, sed & folia, vt scribit Theophrastus, si quis radiculas innumeras ex caulis humi iacentis nodis prodeuntes intelligat. Nonnulli rursus bulbosam aliã plantam, quam *h* Ruellius primus bulbum syluestrem nuncupauit, Theophrasti perdicium esse crediderunt, quod & hæc radices crassas habeat, & plures radices, quam folia, multis in vnam aceruatis. Cornelij Celsi verò perdicium doctissimorum herbariorum consensu est Helxine, officinis parietaria dicta & muralis, d *li. 2. c. 17.* e *l. 1. Hist. c. 11.* f *li 12. H. pl. c. 28.* g *l. 21. c. 17* Perdiciũ Theoph. Cichoriũ Bulbosum h *l. 2. de st. c. 100.* Bulbus syluestris. Perdicii Celsi. Helxine.

quod

quòd muros ac parietes natales locos ſibi elegerit. *i* Celſus eandem herbam parthenium dici teſtatur. Hinc Plinius hononymia deceptus, duas herbas diuerſiſſimas in vnam confudit, nimirum parthenium Dioſcoridis, & helxinem ſiue parietariam. Sic enim ille *k* Celſum citans: *Parthenium, alij Leucanthemum, alij amaracum vocant. Celſus apud nos Perdicium & muralium &c.* quæ de parthenio Dioſcoridis intelligenda nã herba muralis ſiue perdicium à Celſo quidem parthenium dicitur, ſed non hoc, de quo hic Plinius & *l* Dioſcorides tractant, verùm id, de quo infrà *m* Dioſcorides & *n* Plinius ipſe his verbis: *Helxinem aliqui perdicium vocant, quoniam Perdices ea præcipuè veſcantur, alij ſideritim, nonnulli parthenium* &c. Ex mox de ſecundo perdicio: *Perdicium*, inquit, *ſiue parthenium (nam ſideritis alia eſt) à noſtris herba vrceolaris vocatur, ab alijs aſteriſcum, folijs ſimilis ocimo, nigrior tantùm*, &c. *o* Dalechampius hanc plantam eam eſſe ſuſpicatur, quæ ocimoides minus ſiue album herbarijs dicitur: ſed cùm Plinius hanc vrceolarem vocari ſcribat, ac ipſe verò *p* Dalechampius alibi id nominis parietariæ competere dicat, vel Plinius, vel ipſe has herbas ſimul confundunt, quod de Plinio potiùs eſt dicendum; nam parietaria detergendis vrceolis aptiſſima eſt. Antequam verò perdicium è manibus excidat, obiter admonemus, vbi alibi apud *q* Plinium legitur; *Palumbes, Gracculi, Merulæ, Perdices lauri folio annexum faſtidium purgant, Columbæ, Turtures & Gallinacei herba, quæ vocatur helxine*: Iacobum Dalechampium rectè verba hæc tranſpondenda cenſere, legendumq; eſſe; Palumbes, Gracculi, Merulæ lauri folio annuum faſtidium purgant, Perdices, Columbæ &c. herba quæ vocatur helxine.

Perdicitim ſiue perdiciatim lapidem ad omnes duritias pollentem requiri inuenio in compoſitionem illam, quæ à Paulo *r* Aegineta pamplethes & diacinnabareos appellatur, ſed vt ingenuè loquar, necdum noui, quis lapis ille eſſe queat: Inquirendum eſſet, num ille ſit, quem doctiſſimus *s* Georgius Agricola in tractu Hildesheimio, quà itur verſus occaſum à foſſa Mœniorum vrbis Septentrionem ſpectante, ſcribit reperiri, & ſtrijs & colore Perdicum pennas, quas in pectore habent, exprimere.

Templum quoddam Athenis iuxta Acropolim Perdicis dictum fuit, at à Perdice Eupolami filio, non ab aue, ita vocatum, de quo Perdice agemus in fabulis.

i *l. 2. c. 33.* Partheniũ. Plinij error.
k *l. 21. c. 30*
l *l. 3. c. 38.*
m *l. 4. c. 81.*
n *lib. 22. c. 17.*
o *l. 5. Hiſt. pl. cap. 32.* Ocimoides minus. Vrceolaris
p *l. 11. c. 14* Plinij alius error.
Plinij locus correctus.
q *l. 8. c. 27.* Perdicitis lapis.
r *lib. 7.*
s *lib. 5. de foſſ.* Templum Perdicis.

MYSTICA.

SANCTÆ Rom. Eccleſ. Theologi per Perdicem (quam diuinus vates *a* Hieremias vociferante, pulloſq; non quos pepererat, ſed alienos congregantem, atq; eo modo familiam ſuam imprudenter augentem, dicebat à pullis ad matris vocem accurrentibus derelictam inſipientiæ ſuæ admoneri) eos interpretantur, qui ex alienis per fas nefaſq; ereptis diteſcentes, illud duntaxat Horatianum in ore habent:

Vnde habeas quærit nemo, ſed oportet habere,

vel generis humani hoſtes, dæmones nimirum, eorumq; ſequaces hæreticos: illos, quia Dei fœtus in nido prauitatis ſibi enutrire adulterina ſtudent educatione; hos verò, genus ſcilicet hominum Perdicis inſtar malignum, fraudulentum, callidum, quodque decipiendis alijs plurimum operæ inſumit. Sed age, ipſa Theologorum verba quouis nectare ſuauiora ſeruato quem vbiq; inſtituimus, ordine aſcribamus. *Huiuſmodi Perdices*, inquit D. *b* Hieronymus, *diuites ſunt, qui aliena diripiunt, & abſque cogitatione iudicij Dei faciunt diuitias non cum iudicio, quas in medio tempore relinquunt, ſubita morte ſubtracti, quando dicitur eis: Stulte hac nocte repetent animam tuam à te: quæ autem præparaſti, cuius erunt? Nihilq; inſipientius quàm non prouidere nouiſſima, & breuia putare perpetua.* Hucuſq; de falsè turpiterq; diteſcentibus: procedit deinde, docetq; quomodo Dæmonis typus eſſe dicatur. *Alij verò*, inquit, *& propter ſuperiorem hiſtoriam & propter alteram, qua dicunt Perdicem eſſe pugnaciſſimum & immundum, ita vt victum polluat: diabolum ſub eius nomine interpretantur, quòd alienas ſibi diuitias congregarit e dicens ad Dominum: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Quem relinquent diuitiæ ſuæ, quæ malè ab eo fuerunt congregatæ; & per Apoſtolos conuertentur ad dominum, & qui ſibi videbatur prudentiſſimus, erit omnium iudicio inſipiens.* Ad eundem penè ſenſum D. *f* Auguſtinus de vero Paſtore loquens: *Paſcit ille cum iudicio*, inquit, *diſpertiens propria proprijs, hæc iſtis, illa illis, debita eis quibus debetur, hoc aut illud In propheta enim Hieremia clamauit quidem, Perdix congregauit, quę non peperit, faciens diuitias ſuas non cum iudicio. Contra iſtum Perdicem facientem diuitias ſuas non cum iudicio, paſcit iſte Paſtor cũ iudicio. Quare ille ſine iudicio? quià congregauit, quæ nõ peperit. Quare iſte cum iudicio? quia fouet, quod peperit: de Paſtore tamen bono loquitur. Paſtores boni autẽ nõ sũt,*

a *Cap. 17.* Iuluſtè dicte ſcientiũ typus. Dæmones & hæretici deſignati.
Hæretici quales.
b *l. 4. com. in Hier. c. 17*
c *Luc. 11.*
Perdix quomodo dęmonem notet.
c *Matth. 4.*
f *In ſerm. de paſtor.*

aus

aut latent. Si nox sunt, quid agimus? Si latent, quare de eis tacetur? Perdix quidē ille à quibusdam maioribus, & ante nos scripturas tractatoribus diabolus intellectus est, congregans quæ nō peperit. Non enim ille creator, sed deceptor est faciens diuitias suas non cū iudicio. Non enim ad eū pertinet, quis isto aut illo modo erret: omnes errantes vult quibuslibet erroribus. Quam diuersa sunt hæreses &c. Diuus pariter *g* Ambrosius mellifluam hanc super eodem mysterio protulit sententiā Perdicem astutā nouimus, quæ aliena oua diripiat, hoc est, Perdicis alterius, & corpore foueat suo, sed fraudis suæ fructū habere non posse, quia cū eduxerit pullos suos, amittit eos: quia vbi vocem eius audierint, quæ oūa generauit, relicta ea ad illā se naturali quodam munere & amore conferunt, quā veram sibi matrem ouorū generatione cognouerint, significantes hanc nutricis fungi officio, illam parientis. Itaq; incassùm proprios fundit labores, ac fraudis suæ pretio mulctatur: vnde Hieremias ait: *Clamauit Perdix & congregauit, quæ non peperit*; id est, oua congregauit, & clamauit, quasi ouans suæ fraudis effectu: sed ludit opera, quia in impenso labore alij educat, quos ipsa diuturnæ fœtu sedulitatis animauerit. Huius imitator est diabolus, qui generationes creatoris æterni rapere contendit, & quos insipientes, & sensus proprij carentes vigore potuerit congregare, fouens eos illecebris corporalibus, vbi primùm vox Christi paruulis fuerit infusa discedunt, ad eam se conferunt matrem, quæ pullos suos sicut auis materno amore cōplectitur. Cōgregauit enim diabolus gentiles, quos non creauerat: sed vbi in Euangelio suā vocem Christus emisit, ad eum se potissimum contulerunt, quos sub vmbra alarū snarū ipse suscepit, & matri dedit Ecclesię nutriendos. Hæc ille: Et rursus *h* alibi in eodem fermè sensu totā auis naturam detorquet in hæc verba: Dicitur itaq; auis, inquit, ista plena fraudis, fallaciæ, quæ decipiendi venatoris vias calleat, atque artes nouerit, vt eum à pullis auertat suis, omniaq; tentamenta versutiæ non prætermittere, quo posset venantem abducere à nido & cubilibus suis. Certè si insistere aduerterit, tam diù soboli fugiendi signum tribuat, & potestatem: Quam vbi euasisse senserit, tunc se & ipsa subtrahit, & lubrica arte deceptū insidiantem relinquit. Fertur etiā promiscuę esse permixtionis, vt in fœminas cū summo certamine mares irruant, & vaga calescant libidine. Vnde impurū, maleuolū, & fraudolentū animal aduersario, & circumscriptori generis humani, fallaciss imoq; & impuritatis authori conferendū putatur. Clamauit ergò Perdix, quia perdendo nomen accepit, Satanas ille, qui Latinè contrarius dicitur. Clamauit in Eua primum, clamauit in Cain, clamauit in Pharaone, Datam, Abiron, Core. Clamauit in Iudæis, quando petierunt fieri sibi Deos, cum Moyses legē acciperet. Clamauit iterū, quādo de Saluatore dixerunt, crucifigatur, crucifigatur, &c. Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Clamauit, quando sibi regem fieri postulauerunt, vt recederent à Domino Deo rege. Clamauit in omni vano & perfido. His vocibus congregauit sibi populos, quos non creauerat. Deus enim hominem ad imaginem fecit, & diabolus sibi hominem vocis suæ fraude sociauerat. Congregauit sibi nationum populos, faciens diuitias non cū iudicio. At verò Iesus quasi iudex bonus eum iudicio omnia agit, qui venit, sicut scriptum est, *i* dicens: *Ego loquor iustitiā & iudicium salutaris*. Ea igitur gratia deprædatus est Perdicem illum diabolum, abstulit ei male congregatas diuitias, reuocauit ab errore animas gentium, mentesq; nationū deuiantium. Et quia diaboli voce deceptos sciebat, & ipse, vt vincula nexusq; veteris erroris soluere, &c. Videamus modo, quomodo eiusmodi Perdix eisdem Theologis hæreticos significet aduersarij ministros. Docet id in primis D. *k* Augustinus his verbis: Perdix nimis contentiosum animal, notum est quanta auiditate ipsius contentionis currat in laqueum. Non enim disputare audent hæretici, sed quoquo modo superare impudentissima peruicacia, vt congregent, sicut hic dixit, quæ non pepererunt, Christianos enim quos maximè Christi nomine seducūt, iam per ipsius Christi Euangelium natos inueniunt; & faciunt illos diuitias suas, non sanè cū iudicio, sed cum temeritate inconsiderata, &c. Item in hoc sensu D. *l* Hieronymus: Leones, inquit, intelligamus aduersarias potestates, aut hæreticorū principes, qui terram Ecclesiæ desolantes, omnes illius vrbes hæretico incendio vastauerunt, & illo igne, de quo scriptum est: *Omnes adulterantes quasi clibanus corda eorum.* Illi enim verè dant vocem suam, & in hoc eodem propheta sub Perdicis personæ clamant. Congregant quæ non pepererunt, faciuntq; diuitias nō cū iudicio, &c. Et *m* rursus. Quodq; à Septuaginta dicitur: *Clamauit Perdix*; ad hæreticorum personam referendum videtur: quòd perdix iste diabolus clamauerit per principia hæreticorum, & congregauit quæ non peperit, & receptorum sibi multitudinem congregarit, quæ postea dimittat eum, & omnium iudicio stultissimus comprobetur. Est postremò pessimum ac detestabile, pernitiosumq; prauorum aliud hominum genus, hypocritæ, quos Perdix etiam designare potest,

Diabolus cur Perdix

g 6. Hexa. cap. 3.

h Enarrat. in cap. 17. Hier.

Perdices naturā

Starnas cōtrarius, & Perdix à perdendo dicti.

i Esaia 63.

Perdix vt significet hæreticos.

k lib. 3. contra Faust. Manich.

l lib. 1. Comment. Hier. cap. 1.

m lib. 3. Cō. Hier. c. 17.

Hypocritas.

Perdix significat.

atque

atq; huius potiùs quàm alterius alitis typo eos exprimens S. Antonius Patauinus ita ſcribit: *Perdix eſt auis doloſa, & immunda, & hypocritas habentes, vt dicit Petrus, oculos plenos adulterij & inceſſabilis delicti ſignat.*

MORALIA.

a *Hom.* 13.

Exēplū ab aucupes Perdices inſequēte.

MAGNVS ille cognomento *a* Baſilius ab aucupe Perdicis pullos habentis venationi, vt apparet, intento, & ambiguo vtrum vel ſolos pullos, vel ipſam ſimul matrem, quæ ſeſe pro fœtibus ei ſponte offert, inſequi debeat, & omnes ſimul è manibus abire ſinat, deſumpto argumento, nos pariter cauere admonet, ne ſimilia patiamur, certa pro incertis relinquentes, aut ſpem firmam vana commutantes. Sed quid ſi per hunc eundem aucupem Chriſti ſequaces intelligamus, quem Perdix, hoc eſt, huius mundi illecebræ fallacijs ſuis remorans, ab inſtituta venatione, hoc eſt, à bonis operibus facilè auertit, & ad vanitates ſuas allicit, vt relicta priori bona vita, planè ſe irretiendum illis præbeat. Theodoricus verò rex apud *b* Caſſiodorum falſam Perdicis adoptionem deteſtans, & pietatem pullorum adoptatorum erga veros, legitimoſq; parentes ſuos collaudans, exaltanſq; nos ad ſimilem pietatem adhortatur inquiens: *Perdicibus etiam mos eſt oua perdicæ per alterius matris damna ſarcire, vt adoptione alienæ ſobolis incommodo ſuæ reparent orbitatis. Sed mox vt nati fiduciam habere cœperint ambulandi, ad campos exeunt cum nutrice, qui vt fuerint materna voce commoniti, ouorum ſuorū potiùs genitricem petunt, qu amuis ab alijs furtiuis fœtibus educentur. Quid ergò homines facere debebunt, quando & hanc pietatem auibus ineſſe cognoſcunt? Romulum itaq; qui facti ſui acerbitate pollutus, nomen fœdat Romanum, ad veſtrum facite venire iudicium, & ſi eum patri ſuo Martino manus ſuas inieciſſe conſtiterit, protinus legitimam ſentiat vltionem. Quia ideo elegimus mores veſtros, quia crudelibus parcere non poteſtis. Quando genus pietatis eſt in illos diſtringere, qui contra naturæ ordinem ſceleratis ſe docentur actionibus miſcuiſſe.* Hactenus ille.

b *l.* 2. *Var. Epiſt.* 14.

Exēplū falſæ adoptionis.

Pullorum Perdicis erga matrē pietas.

Romuli crudelitas.

HIEROGLYPHICA.

a *l.* 4. *Hierogl.*

Hominis in euitandis periculis cauti typus.

Pædicationis ſymbolum.

b *l.* 2. *Hierogl.*

Perdicis nimia libido.

c *lib.* 2. *de Anim. c.* 7.

Celeris profectus typus.

Homo aberrans, in viam ſe recipiens.

Contumelioſorum typus.

d *lib.* 29. *Ant. lect. c.* 26.

PIERIVS *a* Valerianus, vt ab aſtutia Perdicum hieroglyphica exordiamur, hominem in euitandis periculis vaferrimum, aſtuq; maximo pollentem ſignificantes; Perdicem & venatorem depingere ait; Sin impudentiſſimum, ac effrenatæ libidinis virum, qui nec ſexus diſcrimine habito, maſculis, vbi fœminæ deſunt, ſeſe permiſcet, quod peſſimum, ac nequiſſimū genus hominum prædicatores vocant, denotare vellent ſacerdotes illi Aegyptiaci, tum geminos Perdices teſte *b* Oro Apolline cælare ſolebant. Hi enim amiſſis fœminis inuicem coeunt, vti ſatis ſuperq; oſtendimus. Addit præterea Valerianus nihil ad eneruatiſſimam libidinem & impotentiſſimam ſalacitatem exprimendam Perdice commodius eſſe, quoniam hæc auis tanta plerunq; de coitu efferatur rabie, tantoq; æſtu, & libidinis intemperantia, vt oua fœminæ frangat, ne incubando detineatur. Quia verò hæc eadem auis velut moræ impatiens neutiquam expectat, vt ouum incubatione ad tempus, quod alioqui breuiſſimum eſt, nēpe quod *c* Aelianus ſeptem dierum interuallo abſolui ſcribit, aperiatur, ſed occupatis ſpacijs ſponte erumpat, pertuſoq; ouo, vbi primum caput exeruerit, ac pedes protulerit, reliquo adhuc adhæreſcente cortice procurrat, itaq; idem ille celerem profectum ex eiuſcemodi pullo, quem eo, vt dictum eſt, modo, ex ouo erumpentem addita etiam icone depingit, ſignificari poſſe arbitratur. Item aberrantem aliquandiù hominem, falſaq; opinione ductum, ſed viæ demum redditum, & recta ſentientem oſtendere, inquit, qui volunt, Perdices duas grandiores faciunt, pullis aliquot inter vtramq; pictis. Sed huiuſmodi hieroglyphicum DD. Hieronymi & Ambroſij authoritate nititur, quos Perdicem cum oua ſua fracta compererit, tanto incubationis ſtudio affici ſcribere diximus, vt aliena ſurripiat & nido refoueat ſuo, quam opinionem, quamuis aliqui refutent, nos aſſeruimus. Aegyptij item per haſce eaſdem volucres contumelioſos intellexerunt, quoniam inquit *d* Cælius iſtiuſmodi aues ſenio confectæ inuicem contumelia afficiant: Verum an hoc ſit verum, necdum habeo compertum, & à nemine præterquam ab ipſo Cælio exaratum video, quare lubens Valeriano aſſentior, qui ideo ſignificari contumelioſos per has alites credidit, quòd in ſuo genere maximè tumultuari, diſſidere & altercari inuicem aſſiduè conſueuerint, quod ſanè veriſſimum eſſe ex ſuperioribus clarum eſt.

APO-

APOPHTHEGMATA.

ARISTIPPVS, quem Diogenes canem regium appellabat, quòd Dionysio ad diuitibus ventris gratia adularetur, lautiorem victum nemini ad bene viuendum impedimento esse dicebat, voluptatem bonorum, dolorem malorum finem constituens. Is fertur, vt scribit *a* Diogenes Laertius iussisse aliquando Perdicem vnam quinquaginta dragmis emi, & tantam luxuriam grauiter ferenti cuidam respondisse: Tu istam obulo non emeres? & cùm annuisset ille: dixisse, mihi quinquaginta dragmæ tantum valent: significans luxum non ex pretio, sed ex voluntate existimari.

a *In Aristippo.*

Aristippi dictum.

Fulgosus de B. Ioanne Euangelista elegantissimum recitat apophthegma, quo viuentem hominem innuit in negocijs perpetuò versari non posse, ita ne aliquando ocium attingat. Cùm enim sæpè animi recreand. causa sanctissimus ille vir cum Perdice luderet, eamq; ob rem ab adolescente quodam amatore irrideretur, arbitrante parum conuenire seni homini, qui sanctimoniæ exemplum atq; specimen esset vt ociosus cum aue animi laxamentum quæreret. Ioannes pendere arcum ab eius humero conspicatus, petijt vt arcum tenderet. Quòd cùm egisset adolescens, sæpiusq; sagittasset, demum à Ioanne dimissus, arcum remisit. Tum Ioannes remittendi causam quæsiuit. Respondente autem adolescente, arcui funem se detraxisse, ne cùm vti eo necesse fuerit, sagittationi inutile non inueniat. Tunc Iohannes, & ego & cæteri honesto ocio interdum relaxamur, vt maioribus viribus orationi atq; ieiunio sufficere possimus. Quod fieri non posset, si semper eodem tenore viueremus. Idem de Amasi rege Aegyptio narrat *b* Herodianus.

Aliquãdo otiandum esse.

D. Ioannis dictum.

b *lib.2.*

EPIGRAMMA.

DE Perdice venatore Simmiæ antiqui poetæ epigramma legere est hoc modo.

Ουκ ἔτ' ἀν' ὑλῆθεν δρυὸς ἔυσχιον ἀγρόπα Πέρδιξ,
Ηχησεις ἐνεὶν γῆρυν ἀπὸ στόματος
Θηρέυων ἀγρίους συνομήλικας ἐν νομῇ ὕλης.
Ωχεο γάρ πυματαν εἰς ἀκερόντος ὁδον.

Non amplius in vmbrosa sylua ò venatrix Perdix
Canis vocem edens ab ore
Captans feras (Perdices) æquales tuis in syluæ pascuis
Namq; postremum ad Acherontem peregisti.

EMBLEMA.

DE Perdicibus emblema habet Nicolaus Reusnerus sub lẽmate, χρήσις πλούτου μάρτυς.

Surripit oua salax Perdix aliena; fouensq;
In nido pullos educat inde nouos.
Pullus at eductus nutricem deserti vltrò.
Cantantis pendens matris ab ore suæ.
Condit auarus opes, defessoq; incubat auro,
Per fas atq; nefas condit auarus opes.
Vnde habeat, nihilis curat: sed oportet habere,
Et citò vult fieri diues, inopsq; manet.
Nam mors aut vilem redigit communis ad assem
Eripit aut partes turpe tribunal opes.
Magni parta malis, pereunt maiore dolore
Quod dat cuiq; deus, sorsq; benigna, sat est.

VSVS

VSVS IN CIBO.

Aristippi luxus.

PERDICVM esum nobilissimum apud priscos fuisse inter alios quamplurimos vnus testis sufficiat Aristippus, qui vnam Perdicem quinquaginta aliquando dragmis velut auem Principe dignam, ac palato maximopere arridentem emere non est veritus. Quare nunquam laudare potui *a* Martialem primam gloriam in tota auium familia Turdo dantem. Et *b* Horatius planè diuersum ab alijs palatum habuisse videtur, aut nunquam Perdices degustasse, cùm ait:

Cùm sit obeso
Nil melius Turdo, nil vulna pulchrius ampla.

Iecinorum esus æstimatio.

Neq; Cyro deniq; satis notæ hæ extiterunt volucres, quando Anserina iecora (quæ regijs olim mensis fercula erant longè lautissima) amicis suis integerrimis è mensa sua mitteret, vt simul secum tantæ voluptatis, quam ex eorum esu percipiebat, participes essent. Nobis pariter Anserina iecora, necnon Gallinacea in delicijs habentur, sed Perdicum caro longè, ac omnibus, quod aiunt, parasangis præfertur, quemadmodum quoq; apud veteres factum esse arbitramur, nam & ipse *c* Martialis multis in locis non tantum celebrat Perdices, sed & rarissimas, hoc est, vt nos exponimus, pretiosissimas propter carnis præstãtiam, appellat, inquiẽs:

Ponitur Ausonijs auis hac rarissima mensis
Hanc in lautorum mandare sæpe soles.

Iulius Cæsar Scaliger doctissimus ac nobilissimus heros princepsq; elegantissimè inter volucres Perdicem, inter pisces saperdam principem nobilitatis locum, quo ad saporem, obtinere tacitè subinnuit, quando eiusmodi muneribus seu strenis causidicorum (nos id hominum genus procuratores, Galli & Belgæ aduocatos nominant) animos conciliari scribat his versibus:

Placida Libonis puteal, toral, matella
Ardenti cadi fulgure, Perdice, sæperda.

Caro Perdicis quibus exhibenda.

Idem Scaliger Picatum quendam quomodo porcinam carnem Perdicibus, Phasiani atque Attageni præferentem vocet porcum, in Phasiano (ni fallimur) diximus. Vt verò medici cognoscant, quibus eiusmodi caro exhiberi queat; non enim omnis caro lauta, atq; delicata ægris apta est, itaq; videndum quid Galenus alijq; medici de Perdicibus memoriæ prodiderunt: quæ quamuis non vsq; adeo vtriq; cùm minori tùm minori generi conueniant, hic tamen recensere placuit. Elluchasim Starnas, id est, Perdices minores ait esse naturæ temperatæ, sed ad caliditatem declinare, pingueſq; ex ijs humidas fieri. Et rursus: Starnæ, inquit, Phasianis natura proximæ sunt: quod ad temperamentum & subtilitatem primo loco Starnæ habentur, deinde Phasiani, tertio Perdices (maiores scilicet nostrates Coturnices. Ecce vt id obiter dicamus, quomodo minores Perdices Starnas, maiores simpliciter Perdices nominat) propter vim exiccandi earum. Vnde de priori etiam locutus mihi videtur Rasis, inquiens: *Caro Perdicis maris calida est & humida, instat, Venerem promouet, obesat, calfacit, & sanguinem multum auget.* Nam vterq; conualescentibus conuenire etiam dixerunt, quorum corpus, vt ait Rasis, refrigeratum & imminutum fuerit: Ventriculo enim frigido, vt Elluchasim habet, nocent; Quæ noxa emendatur, si præparentur cum fermento. De maiori verò intellexit Auerrois, cùm auium laudatissimas Perdices esse dixit, sed declinare parum ad frigiditatem, & siccitatem. Rasis easdem frigidas & siccas esse alicubi scribit, nimirum maiores, nam alibi vt paulò ante annotauimus, Perdicem marem calidum, & humidum facit, de minori scilicet loquens. Sunt qui Phasiani carnes magis nutrire dicant, quàm Perdicis, sed minus imbecillas particulas roborare: aiuntq; carnes Phasiani medias esse inter Perdicem, & pullum Gallinaceum. *d* Galenus Perdices cibarijs laudatis, & neq; tenuem, neq; crassum succum gignentibus annumerat: & *e* alibi concoctu faciles esse, & sanguinem gignere laudatissimum scribit. *f* Alibi, rursus boni succi esse, præsertim iuuenes, sicuti item *g* alias montanas edendas in victu attenuante: *h* præterea conuenire stomachicis. Quibuscunq; verò istæc à nobis dicta haud satis distincta videntur, ij quæ forsãn distinctiùs scripsit *i* Iulius Alexandrinus legant, perlegant, sunt auem istæc. Maioris generis caro, diuersa solidior, durior, neq; dura tamen. Duriorem diximus minoris generis carnis respectu. Tenerior enim omnino hæc, proinde, & tenuioris alimenti, & resolubilis, difflabiliſq; citiùs, simul, & concoctionis facilioris: qua gratia pertulisse

Gallinis,

a *In xenijs.*
b *li. 2. Epist.*
c *In xenijs.*
d *lib. de cib. bo. & mal. suc.*
e *lib. 3. de alim. fac.*
f *De re fa. par.*
g *De vict. attен.*
h *lib. 8. de comp. med. sec. loc.*
i *lib. 13. salub. cap. 6.*
Iulij Alexãdrini opinio de Perdicis carnis facultate.

Gallinis,& Phasianis,Perdices Galenum legimus eo loci quo ephemera febre correptorum victus rationem instituit,minoris huiusce generis teneritate cõmodè ad rei, quam tunc tractaret,vsum captata. Cæterùm non æquè candida hæc caro,vt hac parte,neq;absolutã quidem ideo ex toto succi bonitatẽ,aut certè non qualem quantãq;genus alterũ spondeat,nobis promittere possimus,maiorum corpus vt carne plenius solidiore ac densiore: sic vberioris quoque nutrimenti in eo copia maior, eadẽ ac diuturnior, neque tamen ea in cõcoquendo carnis peruicatia, vt ventriculo aduersetur nimirũ,acceptæ statim,atq; attractæ,arctoq; contentricis vndique facultatis amplexu, quo iuuari maximè atq; in primis concoctrix facultas solet,fotę,ac mox exquisitè concoquendæ.Color niuei prorsus candoris irreprehensus optimi laudatissimiq; omni ex parte sanguinis, succiq; spem facit simul,& præstat. Hæc vtriusq; generis priuata. Cõmunia illa excrementis multis vacare, pinguescentiam facere, Venereas operationes iuuisse,colorẽ corporis bonũ addidisse,superfluas ventriculi humiditates eduxisse,restitisse putredini,solutiorem aluum cohibuisse, præsertim verò adultas,aut senescentes iã,hoc facere,frigiditatis,ac siccitatis excessu,quamuis paruo, idq;ætate tantum accersito. Nam adolescentium adhuc ac nouellarum tẽperamentũ mirũ,calorq;potius cum humore, sed modici ambo ac frigiditatis tantum,& siccitatis, quæ senescentibus insunt,respectu. Vnde recolligentibus se ex morbis ad virium refectionem præstabilius nihil, vt hoc quoq; obiter tollantur Arabum discordia de his dicta, modò frigiditatem, & siccitatem his, calorem modò, atq; humorem tribuentium, ætatum diuersitate considerata.Temperamẽto namq; cum sint ætatis tempore potiore æquo, labente ea inclinanteq; se,facilis in frigidum siccumq; excessus, atq; is non magnus.Quod si quis tamen est temperamenti in Perdicibus iusti, ætate quoq; meliori lapsus: is sanè minoris solummodò generis fuerit per siccitatis exiguum aliquid, cui tenuitatem simul substantiæ maiorem ascripsimus: vnde minus etiam permanens, qua in maiore alimentum, & ex siccitate suppressio alui, humiditatumq; exustio & putredinis resistentia. Hucusq; Alexandrinus Iulius. Aloysius Mundella de nostra Coturnice scribens, boni, & laudabilis nutrimenti esse,vtile ducit, si postquam interempta fuerit sua dio per aliquot dies ad gelu relinquatur, priusquam eam elixes, aut asses, vt magis tenera, & friabilis reddatur eius caro: quæ paulum quidem, inquit, solida est: accidet enim vt facilius deinde à ventriculo cõcoquatur. Item Simeon Sethi Perdices recentes non esse edendas monet, sed post vnum diem aut alterum,vt amittant, quod est durum Galenus verò id faciendũ scribit in multis volucribus, quæ alas fibrosas, & vniuersam carnem huiusmodi habent, quales sanè Perdices nemo dixerit, si quis tamen eas vltra diem vnam, aut alteram mortuas reseruet aëri expositas,haud dubiò teneriores sunt euasuræ: vti quoq; verissimũ est ab Accipitribus captas suauiores, ac delicatiores esse.Sũt qui pullos veteribus præferunt, ex quibus forsã etiã Scaliger est, qui nimirum *k* alibi scriptos reliquit hos versiculos.

Iam fumat hædus mustcusq; pinguisq;
Matrisq; proles iusta cura Perdicis.

Aloysij Mũdellæ opinio de Coturnicis nostratis carnis vtilitate.

Perdicis caro quando sit esui apta.

k In Hippũ. in Nat. P.

Alarũ laus.

Qui verò circa gulam exercitati sunt homines, ij in Perdicibus alas potissimum prædicant. Isidorus Perdicis pectus cum superioribus perquam sapidum esse ait, inferiorem partem non æque,sed obseruandum etiam,est Perdices circa Cirrham,propter pabulum carnem minimè esculentam habere. Eiuscemodi enim Perdices sibi quodammodo conscij, vt *l* Aelianus refert, nulli virtuti se esse idoneos, degustatis alijs de industria marcescunt. Quod modò ad coctionis modũ attinet:elixantur Perdices,vel assãtur:nostrates plerũq;assant.Ex recentioribus Antonius Gazius, præstare mihi, inquit, videtur, Perdices vt elixentur, potiùs quã, vt cõmuniter fit,assentur, vt ex humiditate aquæ siccitas earũ nonnihil tẽperetur,nisi corpora sumentium humida sint. *m* Platina quoq; assari quidem iubet, sed elixam etiã cum pipere, & saluia non insuauem videri asserit. Nicophon apud Athenæum Perdices elixas etiam celebrat in Cheirogastoribus, aut manuarijs artificibus, qui totius operæ quæstum ventri impendunt, aut quibus venter improbior est. In Perdice, Attagena, & Turture ex Apicio, in elixis: *Piper, liguſticum, Apij ſemen, mentham, myrrham, & baccas, vel vuam paſſam, mel, vinum, acetum, liquamen & oleum: veteris frigido Perdicem cùm pluma ſua elixabis, & coctura madefactam depilabis. Conciſa Perdix poteſt ex iure coqui, dum indureſcat, ſi iterum ferbuerit, elixa, condiri debet.* Aliter in Perdice, Attagena, & Turture. *Piper liguſticum, mentham, rutæ ſemen, merum, & oleum calefacies.* Hæc Apicius. In omni assatione (vt modò de hac aliquid dicamus) maximè verò Perdicis Arnoldus obseruandum esse asserit, ne nimium siccentur, & torreantur. Patina Catellonica in Perdices ex Platina. *Perdices aſſæ ac propè* (Ornithol.legit probè) *cocta alas, & pulpam circunquaque abſcindes,indeſq;*

l l.4 de Anim. c.13.

m li.9. Deip. 13.

Patina Catellonica.

in locũ modicũ ſalis, armatum caryphillorum contuſorum, ſaccus citri, aut maliarantij, quò melius ſimul hæreant, miſceri his debet. Inuoluatur tamẽ citò neceſſe eſt, & calida deuoretur oportet. Edulium cum pectore Perdicis ab eodem *n* alibi deſcribitur. Item quomodo ex Perdice ius cõſumptum paretur, leges in Capo Artocreas de Perdice ex quodam coquo Gallo. Impone Perdici lardum minutatim inciſum, & inſperge zinziber tritum cum caryophillis. Atque iſtæ hactenus de carne Perdicis dicta ſunto. Fuerunt etiam exta earum, præterea & oua veteribus in deliciis, nam Heliogabalus perditiſſimus princeps, qui in eo totus erat, vt parta omnia dilapidaret, Palatinis, teſte Lampridio, ingentes dapes exhibuit extis illarum refertas, & Perdicium ouis. *o* Auicenna oua Perdicum inter ea recenſet, quæ corroborant, aitq; naturæ eſſe temperatæ, & velociter in ſanguinem conuerti, parũ excrementi relinquere, clarum, & ſubtilem ſanguinem generare, hoc eſt, conformẽ ſanguini, quo nutritur cor. Alibi etiam eadem oua ouis Gallinaceis comparat, Elluchaſim verò putat his eſſe ſubtiliora, & minoris etiã nutrimenti. Probè autem appabuntur eiuſcemodi oua, ſi elixentur in aqua bulliente cum ſale, & aceto, ita vt ſuperficies aquæ æquetur extremæ ſuperficiei ouorum. Nec minus laudatur modus præparationis cũ oleo, garo, & modico vino in vaſe operto, & ſuſpẽſo in caldario continente aquam calidam. Frixa in oleo mala ſunt: gignunt enim calculos, & faſtidium mouent, & colicam: in aqua verò cocta meliora ſunt.

n *l. 7. c. 43.*

Artocreas de Perdice

Exta.

o *l. de Med. cordi.*

Oua.

Ouorũ præparatio.

VSVS IN MEDICINA.

INTER cibos elephanthiacorum Aretæus Perdices omnes laudat. *a* Hieronymus Cardanus ſcribit, non malè illum conſuluiſſe, qui morbum Indicum ſolum Perdicibus aſſatis curauit. Sunt qui Perdicem coctam cum malis cydonij, & eſitatam, iuſq; potum cum vino ſtyptico cœliacos, & ſtomachinos ſanare tradunt: Sed caro Perdicis per ſe ſola ventrem ſiſtit, & ventriculi humiditatem exiccat, putredinem aufert. *b* Hippocrates Perdicum carnibus aſſis vtendum iubet citra condimenta in alui fluxu. Medici quidam pulpas Caporum aut Perdicum medicamentis quibuſdam miſcent ad reſtaurandas vires ægrorum deiectas: ſed id nullus ferè Medicorum eruditorum probat. Iure verò teſte Plinio ſtomachus recreatur: idem ad iecoris dolorem Serenus ſumi tradit, & Plinius ileo reſiſtere, nec non regio morbo, vt quidam citant ex eodem. Sed Simeon Sethi non ius, ſed medullam Perdicis ictericos ait ſanare, ſi cum vino hauriatur: & Plinius cerebrum Perdicis è vini cyatis tribus potum, eidem morbo ſcribit reſiſtere; cui *c* Sextus, & Conſtantinus ſcribunt. Idem *d* Plinius ventriculum Perdicum per ſe contritum atque ex vino nigro potum ad ileum commendat. Iecur item aridum tritumq; potum comitiali morbo laborantibus confert, ſi Haly, & Simeoni Sethi credimus. Sanguinis teſte *e* Plinio oculis ſuffuſis eximiè prodeſt alibi etiam Nyctalopas ſanare dixit. Fellis verò vſus apud medicos maximè celebris, adeo vt id ceu præſtantiſſimum *f* Dioſcorides celebret inquiens: *fel inter aues præſtantiſſimum Perdicis, Aquilæ, & Gallinæ albæ.* Laudat id pariter *g* Galenus ad medicinæ vſum præſtare aſſerens, præcipuè ad remedia aduerſus hebetudinẽ viſus, & incipientes ſuffuſiones. Recipitur in cõpoſitiones quaſdam ad oẽm viſus hebetudinẽ, & cicatrices & incipientes ſuffuſiones apud *h* eundem, & *i* Aetium. Compoſitioni cuidam Antonij Muſæ ex acuenti viſum & ad glaucedinem, vt idem *k* Galenus refert, miſcetur fel Perdicis ſylueſtris, & non altilis, ſed aliàs legitur ſucci herbæ perdicij: Ad quem locum commentans Cornarius: de hac electionis, inquit, diuerſitate commune fecit rectè vel Antonius Muſa, cui pharmacum inſcribitur, vel ipſe Galenus, cùm valdè diuerſæ res ſint ſuccus herbæ Perdicij, & fel Perdicis ſylueſtris, & ad præſentem vſum fel longè accommodatius ſit, ac efficacius (velut etiam alia fellis genera, quorum ſuprà ad ſuffuſos Galenus mentionem fecit,) quam Perdicij ſuccus. Apud Græcos autem facilis fuit occaſio ſubſtituendi Περδικίου βοτάνος χυλὸς pro περδίκος ἄγριας χολῆς ob ſimilitudinem ſcripturæ vocum. Apud nos verò etiamſi perdicium latinè dicamus cum Celſo, vt Plinius teſtatur, quam Græci Parthenium vocant, tamen fellis, & ſucci non eſt ea ſimilitudo, quæ eſt apud Græcos χολῆς & χολὲ. Hæc ille *l* Trallianus Alexander citante Donato Antonio ab Altomari ex felle Perdicis cum melle, & ſucco fæniculi illitionem faciendam eſſe præcipit in ſuffuſione oculorum. Idem Donatus Antonius in cura nyctalopis ait Aetium commendare fel Perdicis, capræ aut hirci ex interuallis. Fel Perdicis cum mellis æquo pondere ad claritatem oculorum laudatur à *m* Plinio, vt quidam citant, & placet, quanquam apud hunc ita refertur, ac ſi contuſis oculis medeatur. *Ad caliginem incipientem ſuffuſionem, & laucomata* (glaucoma habet Marcellus) *hæc eſt*, inquit *n* Sextus,

a *In comix. Aeth.*

Carnis vſus.

b *l. 3. de diæta.*

Medulla.

c *Cap. 3.*

Vẽtriculꝰ.

d *l. 30. c. 6.*

Iecur.

Sanguis.

e *l. 16. c. 8.*

Fel.

f *l. 2. c. 72.*

g *li. 10. de ſimp.*

h *De comp. med. ſuo loc. lib. 4. c. 4.*

i *l. 7. c. 111.*

k *lib. 4. de comp. med. ſec. loc. c. 6.*

Galenus correctus.

l *Ca. de ſuf.*

m *l. 29. c. 6*

n *Cap. 9.*

com

compositio vera, vehemens, quod ipsi experti sumus. Perdicis fellis vesicula quicquid habuerit, ad hac commiscens opobalsamũ cyatho vno cyprũ sydoniæ (Cyperi sydonij Marcellus) *cyatho dimidio in se commixtũ contere diligẽter* (ad summã leuitatem Marcellus) *& repone in pyxide stanea siue argentea* (plumbea Marcellus) *& inde inunges, miraberis. Et licet quod prorsus nõ videat, sed tamen si pupillam integrã habet, sine difficultate curabitur. Hoc non ipsi frequẽter tẽtauimus,* Eadem descriptio apud Constantinum Africanum legitur, sed deprauatior. Ab albugines sæpe comprobatum remedium. Perdicis masculi felle ex melle illinito: ex *p* Galeno. Fel Perdicis cum melle, & opobalsamo, & succo Marathri visum acuit: ex Kiranide. Idem fel temporibus illitum vt penetret, semel in mense plurimum aiunt ad memoriam confirmandam prodesse: auctor est Simeon Sethi. Nicolaus Myrepsus fel Perdicis ad difficilem auditum & surditatem calidum instillari iubet. Pennæ enim harum auium in medicorum vsum cedunt, quas nimirum nonnulli aduersus vteri strangulationes crematas in linteolo ad olfaciendum porrigant. Ornithologus ex libro quodam manuscripto Germanico ad Apoplexiæ periculum præcauendum, huiusmodi sese remedium reperisse scribit, nempe si fiat suffitus è cumini syluestris genere, quod consolidam regiam vocant, pennis Perdicis, & thure albo. Oua quoque suas vires habent, easq; celeberrimas, atque vtinam multis mulieribus cognitas. Si sorbeantur fæcunditatem facere putantur, & lactis copiam teste *q* Plsnio Kiranides soluta cum adipe anserino, mammisq; nutricum inuncta copiam lactis educere ait. Alibi etiam partum accelerare scribit, soluta cum melle, visum acuere. Quemadmodum etiam alibi in cibo sumpta dixit Venerem stimulare, amatoriumq; potum esse. Aetius etiam eis, qui re venerea vti non possunt, inter cætera, vt Perdicum ouis vescantur, consulit, adeo vt oua auium salacitate plurimùm pollentium ad excitandam libidinem in hominibus etiam iuuent, stimulosq; addant. *r* Plinius eorundem ouorum putaminum cinerem cadmiæ mixtum, & cæræ stantes mammas seruare, ne scilicet corrugentur, & flaccescant, putareq; nonnullos scribit, ter circumductas ouo Perdicis mammas non inclinari.

p 3. Eup. 14.

Pennarum vsus.

Oua.

q l. 30. c. 14.

r Loco citato

PROVERBIA.

PERDICIS libidinem, inquit Cælius, vsurpari adagio posse scimus, pro efferata, turpi, atq; infami, demumq; pernitiosa: & paulò infrà post recitatam Perdicis in auem sui nominis figurari fabulam, cæterùm, inquit, vt à fabulis ad historicam demigremus veritatem, videtur auis quoque adagio gradum fecisse, nec enim, vt rerum periti tradunt, in animali alio par opus libidinis. *a* Hadrianus Iunius quoque Pherecratis siue eius, qui Chironem composuit, versiculum ab *b* Athenæo repetitum prouerbialiter prolatum esse scribit, qui talis est.

a Cent. 3. adagio. 13.
b l. 9. c. 3.

Huc inuitus egreditur Perdicis modo.

hoc est vel libidine incitatua, vel astutia subdola.

Περδίκως τοῦς, siue Περδίκος σκέλος. *Perdicis pes, aut Perdicis tibia*, Prouerbium quod à Suida refertur. Adagiorum author in loripedes quadrare asserit, ac à Perdice caupone claudo ortum esse, coueniréq; crura gracilia atq; distorta. Sed esto aliquid in significatione claudicationis, natura tamen Perdicis efficit, vt ad dolos, & vafritiem spectare adagium arbitremur, cùm scilicet subdolo quempiam ingenio hac progressum speras, ille tamen è vestigio illac se proripit, atq; ita vacillatione spectantium spem eludit, vt iter eius, aut rerum progressus, euentumq; nunquam possis certa coniectura comprehendere. Nam qui apud Athenæum citatur versus:

Perdicis pes.

Εγχει πιοῦν μοι καὶ τὸ περδίκος σκέλος,

ad huiusmodi pedum inconstantiam, titubationemq; eam, quæ oritur ex nimio potu, facere videtur. Pedes enim tentat vnum luctator dolosus, vt apud Comicum est; Nullum autem inter aues animal Perdice dolosius, neque astutius: vnde illud eiusdem Comici ἐκπερδίκισας, quippe Perdicis more periculum euadere.

Vinum pedes tentat.

Perdix congregas, quæ non peperit, vt est apud Hieremiam, prouerbialiter etiam dici potest in eos, qui hoc vnum agunt, & student, vt aliena corradant, & in re augenda cum altorum dispendio laborant: siue in eos qui opidus malè partis, incubant iniantq;. Tale est. *Tollis quod non posuisti.* Item *metis vbi non seminasti.*

ICONES.

Perdix vbi pictus. a *l.* 14. *Geog*

IN Rhodo erat pulcher ille Perdix, celebre illud Protogenis parergon, de quo in hunc modum *a* Strabo. *In Rhodo Iouis Coloſſus vnum ex ſeptem miraculis fuit. Iuxta columnam Protogenis picturæ erant Ialyſus, & ſatyrus: ſuper columna Perdix, ad quam ita homines habitant, cùm nuper tabula eſſet poſita, vt illam ſolã admirarentur. ſatyrum verò contemnerent, quanquam perfectiſſimum opus. Augebant admirationem Perdices manſuetæ, quæ à nutritoribus allatæ, & contra pictam oppoſitæ canebant ad picturam, & congredi geſtiebant. Protogenes videns rem præter opinionem euenisſe, ædituos rogat, vt ſe delere permittant, quod & ita factum eſt.*

FABVLOSA.

Perdicis fabula.

PERDIX Dædali nepos fuit, nempe ſororis filius, aliàs Talus dictus. Hic reperta ſerpentis maxilla paruulum cùm ſecuiſſet lignum, imitatus poſtea dentium ſerpentis ſpiſſitudinem ferream ſerram, teſte *a* Diodoro, primus omnium fecit. Reperit etiam torũ, & rotam figuli. Ita cum pluribus rebus profuiſſet, magna laude celebratus eſt. Hunc igitur puerum Dædales inuidia motus, exiſtimãs turpe magiſtrum ab adoleſcẽte gloria vinci, dolo interfecit. Alij Perdicem non Dædali nepotem faciunt, ſed ſororem, & ambos Eupalami filios. Perdicis verò filium nomine Talum à Dædalo propter inuidiam artis occiſum, atq; propterea Perdicem ſe ipſam ſuſpendiſſe. Athenienſes verò ei honores decreuiſſe. Cæterum *b* Sophocles Perdicem, non Talum, illum quem Dædalus occidit, vocatum eſſe ſcribit. *c* Ouidius à Dædalo ab excelſa turri præcipitatum fabulatur, Deorumq; miſericordia in auem ſui nominis transformatum: quæ etiam nunc ruinæ illius memor excelſa vitet, humi nidum cõſtruens: At audiamus canentem Ouidium: cuius verſus quod ad Perdicis naturam maximè ſpectent, eamq; explicent, aſcribere non piguit.

b *In eemi.*
c *Met.* 8.
Perdix in auem.

Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramoſo proſpexit ab ilice Perdix:
Et plauſit pennis: teſtataq; gaudia cantu eſt
Vnica tum volucris, nec viſa prioribus annis,
Factaq; nuper auis, longum tibi Dædale crimen.
Nanque huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroq; incidit acuto
Perpetuos dentes, & ſerræ reperit vſum
Primus, & ex vno duo ferrea brachia nodo
Iunxit, & æquali ſpatio diſtantibus illis
Altera pars ſtaret: pars altera duceret orbem.
Dædalus inuidit, ſacraq; ex arce Mineruæ
Præcipitem miſit, lapſum mentitus: at illum
Quæ fauet ingenijs, excepit Pallas, auemq;
Reddidit, & medio velauit in aere pennis.
Sed Vigor ingenij quondam velocis, in alas
Inq; pedes abijt, nomen quod & ante remanſit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoq; cacumine nidos:
Præter humum volitat, ponitq; in ſepibus ova.
Antiquiq; memor metuit ſublimia caſus.

Huius

Huius figmenti (vtor Pierij Valeriani verbis) talis fertur interpretatio. Impuri homines cùm à sapientiæ arcæ deciderint, à rectis, honestisq; studijs alieni facti, tam etsi astutia freti aliqua suis in rebus excellere videantur, hisq; tractandis super alias attolli, sordidis tamen, & improbis negociationibus implicati, sublime nihil sapiunt; sed humi volitantes, dolisq; & fraudibus omnibus freti, rem quocunque modo facere tantùm studeant, libidinum, & cupiditatum suarum laqueis, & retibus impliciti obuolutiq; eò Perdice deteriores, quòd illis vaferrima est ars ad elabendum, capturamq; declinandum, quod Græci dicunt ἐκπερδίζειν, hi neque capti fugam moliuntur, neque si euadere possint, studium adhibent vllum, vt salui fiunt. Astutiæ huiusmodi causa factum puto, vt Eucherius cacodæmonem ex Perdicis imagine significari dixerit eo loco (*Clamauit Perdix, congregauit quæ non peperit*). In fabulis quoque fertur à quibusdam Perdicem venatorem matris amore deflagrasse, vt antè in æquinoctis annotauimus. Sed & hæc fabula ab aue Perdice orta videtur, vt scilicet eadem improbitas sit filiorum in matres, quæ in hoc auium genere parentis in filios. Sunt qui eodem figmento historiam, sunt qui Philosophicum sensum explicent: At ipsa eius impudica procacitas argumentum fabulæ suppeditauit. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum fabulantur, cùm mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis vberibus in os eis manasset, ea nocte nouem voces diuersas edidisse, Hirundinis Pauonis Columbæ, Cornicis, Perdicis &c. vti in Columbæ historia à nobis fusius recitabitur. Nunc ad particularium auium descriptionem properamus.

Dæmonẽ per Perdicem significari.

DE PERDICIBVS IN SPECIE & primum de Perdice Græca Bellonij. Cap. XVII.

A Græca Bellonij Perdice cæterum particularium descriptiones auspicandas esse, vel ea saltem ratione operæ pretium fore arbitramur, vt nimirum ex à *a* Bellonio attributis similitudinem lector perspicias, quæ ei cum nostrate Coturnice siue Perdice rufa intercedit, quam fortè idem videns Bellonius Græcæ Perdices nullam nobis iconem exhibuit, exhibiturus proculdubio si peculiaribus notis ab hac differt. *b* Ille verò à nobis Latinis factus hunc ferè in modum de Perdice Græca scripsit. Perdix crassa quam Græci ad imitationem nominis Italicis vulgò Coturnum dicunt, nobis cùm à Galliæ, tum à Gothiæ Perdicibus diuersa esse videtur: nostratibus enim duplo crassior est: rostro, pedibusq; rubris, maculis ad anteriorem ventriculi partem, eisdem quibus nostra respersa, mediocris Gallinæ magnitudine. Hocce Perdicis genus in rupibus Colmensibus (Colme) insuliseq; Cycladibus, ac maximè in Cretæ maritimis ita frequens est, vt cæteras aues sua frequentia superet. Vocem earum quis à nostratum Perdicum voce distingui existimet; magna siquidem hæc est, sonitumq; faciens, maximè partus tempore, & cùm ad coitum incitatur hanc vocem (ccacabis) exprimit, sæpiusq; reiterat. Prosequuntur se inuicem in rupibus. Hinc fit, vt Græci Latinos docuerint, caccabare esse more Perdicum canere. Hoc Perdicis nomen accepimus ab earum voce, nam vulgò Perdris dicuntur, aut alio nomine Cacabis. De hoc genere, quantum ego iudico, intelligendus Aristoteles est, cùm ait. *Gallinæ si cum Perdicibus coeant speciem quandam generant diuersam.* Nidificant sub Dio, tempore Maij, in quibusdam herbis quo tempore ex rupibus descendunt, loca quærentes in quibus commodè pullos possint educare: oua edunt in terra sub aliquo magno lapide, quandoque octodecim, quandoque sexdecim, plus, minus, ouis Gallinæ similia, minora, & alba, & maculis subrubris, frequentibus exiguis respersa, esui, vti Gallinacea, peridonea, sed quorum vitellus non congeletur. Posteaquam pullos excluserè, eos foras educunt in campestria ad pabulum inquirendum. Quapropter hoc Perdicum genus diuersum omnino esse arbitramur à nostra: nam in quibusdam Italiæ locis vtraque reperitur, & diuersis nominibus indigitatur, hac nimirum adhibita distinctione, vt vna Coturno vulgò vocetur, altera Perdicis nomen referat. Hucusq; Bellonius.

a *li.5. c.13.*

b *lib. 5. de Aui. c.13.*

Coturni descriptio.

Magnitudo.

Locus.

Vox.

Caccabare quid.

Nidulatio.

Oua.

Educatio.

DE PERDICE RVFFA siue de Perdice maiori. Cap. XVIII.

NECESSARIVM profectò fuerit ob allatam superiori capite rationem, hic quoq; inserere, quæ de hac aue idem *a* Bellonius prodidit. Cùm, inquit, iam in Perdicis Græcæ mentionem inciderimus, placuit etiam de nostratibus iam nunc verba facere: nam & moribus, & natura cum illis conueniunt: cum Aristoteles in multis locis, maximè libro quinto capite quinto abundè de Perdicibus scripserit, & Plinius ea ad verbum in suam historiam transtulerit, itaq; pauca nobis dicenda supersunt, nisi etiam eadem reperere velimus. Perdices omnes propè humum volant, & impetuosè, neq; arboribus insident, neq; in eisdem nidulantur, at propè terram versantur, quemadmodum & cæteræ aues corpulentiores. Hyberno tempore gregatim volant, sunt enim istiusmodi naturæ, vt quindecim, aut sexdecim pullos vnico incubatu excluſos educent, hiq; tota hyeme inuicem degant. Sed vere, cùm mas fœmellæ se adiungit, binatim volant, nam tunc volatus, earum inuicem separatur. Fœmellam ferunt duobus in locis parere, hanc in vno, in altero masculum incubare. Mas siquidem, vt fœmina incubant, & educant. Vterq; suos educit in agros. Victitant grauis. Vbi opus est pullos suos sub alis Gallinarum more fouent: quod si quis fortè fortuna ipsam cum pullis reperiat, non auolat, sed huc atq; illuc currentes pullos conuocat, quibus natura prospexit, vt optimè currant, & sese abscondãt, ita vt ex receptis illis in locum munitum, vnum eorum capere arduissimum sit. Quod ad hoc verò attinet, quod aiunt matrem seipsam pro ijsdem venatori ceu capiendum sponte offerre, vel alam, vel tibiam læsam habere fingere, vt scilicet interea temporis illi effugiendi tempus habeant, id & verisimilium est, & cùm in Perdice Græca, tùm in nostrate obseruari potest. Etenim inuentos pullos, si quis prosequatur, capiatuè, illa continuò modò huc, modò illuc volitat, atq; importunam aucupanti sese præbet quinimo, nisi etiam valde sagax catulus sit ad manum, nulla amplius capiendi illam spes supereſt. Ex cantu Perdicum iam matutinum crepusculum appropinquare signum est longè certissimum. Noctu simul degunt, at suboriente luce inuicem secedunt, hæc huc, illa illuc victum quæsitura. Voce enim inuicem edita congregare nouerunt. Perdices, & Coturnices teste *b* Aristotele admodum salaces sunt: idem ait *c* alibi mares dum fœminæ incubant, cœlibes vocari, atque tunc pugnam inter se conserere, victum victorem sequi, ab eoq; solo subigi, nisi à comite Principis, aut quouis vulgari vincatur, nam tunc clam à principe, ac furtim iniri. Verùm hoc fieri, nisi certo anni tempore planum est mansuetorum exemplo: nam vt ait Aristoteles: Perdices mansueti, & domestici subigunt feros, & spernunt, contumelioseq; tractant. Perdices semper in delicijs habitos vero simillimum est. Carne enim sunt valdè firma, & quæ saporis prærogatiua cæterarum volucrum carnem facilè superat, quamuis apud antiquos non tanti, vti nostro æuo æstimata fuerit. Martialis sic canit:

Carior est Perdix, sic sapit illa magis.

Cumq; Perdicis caro delicata admodum sit, palatoq; gratissima, ita pariter maximopere laudatur, quòd multum nutriat, faciliq; valde negotio digeratur, atq; optimum in corpore sanguinem generet: gratior est, si aliquantulum mortua reseruetur. Hippocrates fel Perdicis in argenteo vase seruatum laudauit aduersus affectus oculorum, & ad clariorem visum. Sanguis Perdicum etiam prodest in recentioribus oculorum vlceribus, ruboresq; aliquoties eorundem curauit. Hæc omnia Bellonius, nullam nobis auis, cuius alioqui iconem exhibet, descriptionem afferens. Quod autem Hippocratem scribat, Perdicis felle vti aduersus oculorum mala: id quidem lapsus memoria feciſſe videri potest, quando nihil tale in Hippocratis operibus legitur, cuius ego sparsas sententias, quæ de medicamentis agunt à rebus naturalibus acceptis in ordinem alphabeticum redegi, & fauente Deo aliquando in lucem edere constitui: opus me Hercule medicis omnibus perquam vtile, & necessarium; ex cuius enim lectione facilè agnoscant, nullum fere morbi genus dari, cui suum remedium apudillum virum non sit assignatum, quando iam à barbaris ferè solis, & ipsi fortassis barbari sua præsidia hauriunt: sed stylum orationis institutæ recipientes, Coturnix nostratibus

a *lib. 5. de Aui. c. 14.*

Volatus.

Partus.

Cursus.

Astus.

Amor æsignum.

b *li. 1. de bi. cap. 1.*

c *9. Hi. c. 8.*

Perdices cælibes quæ.

Caro.

Fellis vsus Sanguis.

Bellonius memoria lapsus.

Perdix ruffa cum gramine ſpicato facie panici.

Coturnicis Italorũ descriptio.

stratibus appellata siue Perdix rufa, siue maior (his enim potissimùm nominibus indignatur) describenda restat. Descriptionem autem accuratissimam nobis dedit Ornithologus quam ne quid actum agamus, eamq; aspernari videamur, libentissimè in nostra illæc commentaria transtulimus. Rostrum, inquit, in hac aue (vt ipse manibus tractans obseruaui) cocci colore: pedes minus rubent. Color cinereus per dorsum, pectus, & caput. Ab oculis linea nigra retrò per collum tendit: inde reflexa per pectoris partem supremam semicirculum facit: quod intra eam est, albicat. Oculorum quoque palpebræ marginibus rubent. Venter subruffus est. Vtrinque ad latera pennæ varijs coloribus distinguuntur, albo, subruffo, & nigro splendente. Magnitudo, & rostri figura quæ Columbæ. Hæc ille: & reuera tota auis Columbam ita exprimit, vt nisi caudæ breuitas obstaret, qui aliàs eam non vidit, ex Columbarum genere iudicaturus fuerit.

Rostrum. Pedes. Color. Oculi. Venter.

DE PERDICE MINORE. siue Cinerea. Cap. XIX.

DE hoc Perdicum genere ita scribebat *a* Bellonius. Minorem hanc Perdicem cineream (ita enim grisè trãsfero, licet ipse Gallus fuluam vertat) Græcis ignotam fuisse præsupponendum est, quando eius gentis authorum nemo illius meminerit, quemadmodum quoque nemo latinorum, nisi auis sub primæ nomine illam quoque comprehensam ab ipsis statuas. Minor est ruffa, neq; eam præ se fert excellentiam quam ruffa, sed in omnibus maculis inferior est, hoc est minus colorata: quare etiam minoris venditur. Vocata est cinerea à pennarum colore, ad quem, rostrum quoq; tibiæ, pedesq; vergunt: habet item rubri aliquid in temporibus vti rubra, & Græca, quo pulli nisi iam trimestre excesserint, carent. Gregatim volat, vt aliæ antè dictæ, vere verò binatim: summa summarum eiusdem naturę est, ijsdem minoribus prædita, cæterùm vbiuis frequens. Hucusq; Bellonius haud satis perfectè, notam alitem describens: si qui accuratiorem descriptionem desiderent, Ornithologi, qui in delineandis animalibus, maximè verò auibus diligentissimus fuit, descriptionem legant: quam hoc loco qui nihil in hoc opere quantum fieri potest, præterire volo, ponere non piguit. Est autem huiusmodi. Perdici nostrati color omnino varius, nec facilis descriptu. Rostrum subfuscum est. Crura è fusco albicant. Sinciput, partes circa oculos, & prora capitis cum initio colli inferioris ruffo colore simplici insignuntur. Reliquum caput superius è ruffo fuscum est. Singulæ autem plumæ per medium maculis distinguntur ruffi coloris diluti. Collum, & pectus cinerea sunt, exiguis maculis nigris quasi per versus crispos, & vndantes interstincta, qualis in sciuris Ponticis color apparet. In medio ventre vtrinque pennæ quædam ruffi coloris ad fuscum tendentis sunt. Inferiora ventris, & crura modicæ supra genu plumæ albicantes subfuscæ vestiunt. Dorsum, cauda, & alæ, varios alternis colores indicant. Nam in dorso, caudæq; nigricantem, subflauum, & ruffum saturum colores videas per transuersum alternatim dispositos: minimum autem nigri est, & quasi per puncta versuum vndantium. In alis pennæ maiores fuscæ sunt maculis ruffis maiusculis per transuersum aspersæ. In ijsdem minores, superioresq; pennæ magis variæ, & splendidæ sunt, eodem ferè quo per dorsum colore, sed singulas linea media albicans, elegantissimè distinguit, latere etiam cinereo colore sunt, vt in collo, & pectore, sed maculæ aliquot latiusculæ ruffæ per transuersum intercipiunt. Longitudo caudæ digiti quatuor, & colli similiter, vel paulò minus. Et talis quidem mas erat, ni fallor, mihi hæc condenti inspectus, fœmina fortè nonnihil differt. Vnicas appendebat duodecim cum dimidia.

a lib. 5. de Aui. c. 15.

Magnitudo. Color. Volatus. Mores. Rostrum. Crura. Caput. Collum. Pectus. Venter. Dorsum. Cauda. Alæ. Pondus.

DE

Perdix cinerea, siue Starna cum Origano Heracleotico.

Perdix Damaſcena cum perdicio, ſiue parietaria.

DE PERDICE DAMASCENA. Cap. XX.

AVIS, cuius hic modò iconem delineatam exhibui, tota ſpecie, breuitate corporis, craſſitieq; ad Perdices accedit, color verò adeo minoribus ſimilis, vt vix ex primo intuitu diſtinguas: pedes tamen in hac quodammodo lutei ſunt: roſtrũ item prolixius, cùm alioqui auis multò ſit minor, quamuis contrà expreſſa hic icon oſtendat: etenim pictor nimis magnam reddidit. Hanc neſcio quis mihi tranſmiſit ſub titulo Perdicis Damaſcenæ: verùm nunquid Damaſco deportata ſit, me etiamnũ latet. Syroperdix *a* Æliani non eſt, etſi magnitudo reſpondeat: non enim nigra eſt noſtra auis, neque roſtrum habet ruſſum, vt de Syroperdice ille tradit, quam pariter in Antiochia Piſidiæ lapides exeiſſe & conficere memorat, necnon & nunquam manſueſcere, & ſemper in feritate perſeuerare: carnes item denſiores eſſe, quàm cæterorum, & ſuauiorem cibi vſum præſtare. *b* Bellonius, vti antea quoq; annotauimus, Lagopodis quandam ſpeciem pro Perdice Damaſcena tradit. Quare operæ pretium fuerit deinceps de Lagopodibus agere, tum ob hanc, tum ob aliam orationem, nimirum quia propter carnis quoque præſtantiam Perdices albæ hodie communiter appellantur.

Color. Pedes. Roſtrum. Magnitudo. Syroperdix. Aeliani. a *lib. 16. de Ani. c. 7.* b *li. 5. c. 16.*

DE PERDICE ALBA, ſiue de Lagopode. Cap. XXI.

ÆQVIVOCA.

AVEM, quã *a* Plinius Lagopodem vocauit, *b* Bellonius nonnulliq; alij Neoterici Perdicem albam nuncupant: at hæc vox vulgaribus Perdicibus albis etiam competit. Albas autem has reperiri, inter alios fidiſſimus teſtis eſt *c* Iulius Cæſar Scaliger, qui eas, vti etiam albos Lepores in Allobrogũ alpibus ſeſe eſitaſſe ſcribit. Præterea ciuis quidam Curiæ Rhętorum, referente Ornithologo, vir non indoctus Perdices albas in montibus Rhætorum inueniri affirmauit, nihil à vulgaribus noſtris differentes, niſi quod colorẽ, quem æſtate fuſcum, & noſtris ſimilem habent, hyeme in candidum mutent, quemadmodũ & Lepores in iiſdem montibus, quorum pedes etiam villoſos Perdices illæ repræſentent. Alebat autem totas eſſe candidas, præter minimas quaſdam notas, quæ circa aues nigricent: Lagopodes verò, quamuis eadem magnitudine ſint, non tamen eſſe Perdicum generis: & in frigidiſſimis montiũ iugis, vel cacuminibus morari: vbi ne frutices quidem vlli præ frigore nimio creſcere poſſunt: Perdices locis non adeo frigidis reperiri, & maximè inter iuniperos: Hæc ille vir: at non ſatis diſtinctè, ſiquidem albæ Perdices non habent villoſos pedes, à quibus nimirum Lagopus, teſte *d* Plinio (de Auibus ſermo eſt) nomen meruit. Verùm Lagopoda eſſe, hoc eſt, leporinis pedibus, nocturnis quibuſdam auibus quomodo competit, licet alioqui inferius, ſeu ſub pedibus villos non habeant, vt Pliniana Lagopus: vnde in hoc parum circumſpectus Albertus, alioqui Philoſophus eximius, atque vtinam Latinioræuo natus, Lagopoda Plinianam cum nocturna aue confundens hunc in modum ſcribit. *Lagopus pedes habet leporinos, & villum pro plumis, & malè volat: & ideo in ſpecubus ſub terra viuit; quod ſi ad prædam aliquando proſilit, mox eum capta ad antrum redit, & comedit:* & mox hoc ex Plinio addit, *non manſueſcere, captam mori & citiſſimè putreſcere.* *e* Martialis carmen (vt vulgaria exemplaria habent) Lagopoda auritam nominans:

Si meus aurita gaudet Lagopode Flaccus.

mea quidem ſententia de nocturna aue intelligendum, quando Lagopus Pliniana neutiquam aurita eſt: ad hæc Martiali non de lautis auibus ſermo eſt, at de quodammodo portoſis, quales nocturnæ ſunt. Quare ſatis mirari nequeo, neque Ornithologum, neque Bellonium

a *l. 10. c. 58.* b *lib. 6. de Ani. c. 16.* c *Exer. 191* Perdices albæ. Lepore albi vbi.

Lagopodes vbi degant. d *l. 10 c. 48* Lagopodes quæ feræ. Alberti error.

e *l. 7. Epig.* Lagopus aurita. Martialis explicatus

f *lib. 4. in comm.*

Bellonium hæc vidiſſe, quæ videns doctiſſimus, & Cæſare Scaligero patre dignus *f* Ioſephus Scaliger in expoſitione huius Propertiani verſus, *Graucidos & catulæ vox eſt mihi grata quærentis*, pro Lagopode, apud Martialem legendum ſcribit Glaucopide, aue ſcilicet nocturna, ſed verba clariſſimi illius viri aſcribere clarioris doctrinæ cauſa non debeat pigere. Graucidos, & catulæ lege, inquit, Glaucidos, ita vocat ab oculis. Glaucos oculos intelligit, quos Galli vulgò vocant Veronos: quales ſunt in pleriſq; catellis. Quin & multos catellos vidimus, qui altero rauo, altero glauco erant. Glaucopides, qui vtroque glauco ſunt, Græci vocant. Tales aues nocturnæ: omnes enim vna appellatione γλαυκωπίδων comprehenduntur. Martialis,

Catula glaucis oculis quæ.
Glaucopides qui.
Martialis correctus.

Si meus aurita gaudet Glaucopide Flaccus.

In qua lectione etiam in manuſcriptis exemplaribus menda inoleuit, vt pro Glaucopide, Lagopode legatur. Atqui tria abſurda ſequantur neceſſe eſt. Primum Lagopodem non eſſe auritam. Eſt enim Lagopus, quam Perdicem albam Inalpini vocant. Deinde prima ſyllaba corripitur. Poſtremò auis illa pulcherrima eſt: ideoq; non videtur inter monſtra, & deformia portenta naturæ annumeranda: quum tamen hoc agat Martialis, vt oſtendat, monſtra placuiſſe illis viris, quos ordine recenſet. At contrà Glaucopis ſeu Bubo, & aurita, & ſanè non inter illa venuſta animalia numeranda. Hæc omnia Scaliger filius: è quibus facillimè conſtare arbitror ignaros rerũ naturaliũ Grammaticos nobis pro Glaucopide aue Lagopodẽ toto genere, & natura diuerſam obtruſiſſe: quorũ quoq; alij eò inſcitię deuenere, vt Lagopice legerint, & quãm vocẽ quidam omnium ineptiſſimè ancillæ nomen interpretantur. Rurſus diuerſa à Lagopode noſtra Lagodia eſt. Nã Alexander Myndius, referente *g* Athenæo, & Otidem cum Oto, qui Lagodia dici poteſt, confundente, Otidem λαγωδίαν cognominari ait. Quidam viri docti Germani Lagopodem croceam Germanicè interpretantur Emmerling. Goldammer quod eſt genus Paſſerum, Ornithologo teſte. Lagopus autem crocea apud Plinium ſecunda ſpecies eſt, ſola magnitudine à Coturnicibus differens: quæ mihi longè alia auis eſt, vt ſuo poſtmodũ patebit loco. Poſtremò Lagopus Dioſcoridi plantæ genus eſt, at quod tã paucis perſtrinxit, vt ex eius verbis, quiſnã verus ſit Lagopus veterũ, intelligere vix quiſpiam poſſit: ſed de hoc nos ſuo aliquando volente Deo, agemus loco.

Lagopice.
Lagodia.
g *l. 9. c. 13.*
Emmerlĩg Goldãmer
Lagopus crocea.

SYNONYMA.

LAGOPVS nomen Græcum eſt, vel ipſomet *a* Plinio teſte, qui & id in latium tranſtulit, inquiens, *pedes leporino villo ei nomen dedere.* λάγος enim lepus eſt. Hæc auis Heſychio, & Varino λαγώϊνης meo iudicio dicitur: neque alia fuerit Lagois *b* Horatio, etſi multi interpretes piſcem transferant, quemadmodum etiam Calepinus facit, qui tamen aliàs auis genus eſſe concedit, quæ leporinas habet carnes: quod ex Acrone Horatij ſcholiaſte tranſcripſit, apud quem ſic legitur. *Aut Lagois eſt auis, quæ carnem leporis habere perhibetur aut genus piſcis, quod in mari Italo non reperitur*: ignarus ſcilicet & ipſe, quid Lagois Horatio ſignificet piſcemne, an auem, in eo à Plinio diſſentiẽs, quòd carnes leporis habere dicat, quando hic à pedum leporis ſimilitudine nomen, vt dixi, deducat. Verùm videbat Acron Poetam à delicato ad delicatiorem victum progredi, itaque ceu leporinis carnibus ſimilem carnem celebrare Horatium cogitabat, nam

a *l. 10. c. 38* λαγώϊνης Lagois Horatij.
b *l. 2. ſer. 2.* Calepini, & Acroni error.
Leporinæ carnis laus Horatius explicatus

Inter quadrupedes gloria prima lepus:

Vt inquit ille: neque ita longè à ſcopo aberrauit, ſiquidem Poeta poſtquam nobiliores piſces, vti exempli gratia ſcaurum, & oſtrea nominaſſet, ab his ad maiora oblectamenta, quæ ex delicatioribus carnibus percipiuntur, tranſit, quod vel ex ſubſequenti ſaltem verſu manifeſtò ſatis conſtare cuiquam poteſt, ſed Poetam audiamus canentem, quò melius intelligamur.

Sperne cibum vilem; niſi Hymettia mella Falerno
Ne bibitis diluta foris eſt promus, & atrum
Defendens piſceis hyemat mare, cum ſale panis
Latrantem ſtomacum benè leniet. Vnde putas, aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt. Tu pulmentaria quære
Sudando: pinguem vitijs, albumq; nec oſtrea,

Non

Nec ſi arus, aut poterit peregrina viuare Lagois.
Vix tamen cuipiam, poſito pauone, velis quin
Hoc potius, quàm Gallina tergere palatum
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara auis: & picta pandat ſpectacula cauda.

Lagois cur Horatio Peregrina dicatur.

Veruntamen dictio peregrina morolioribus quibuſdam Grammaticorum ingenijs faſtidium mouerit, qua Poeta ceu epitheto Lagois vtitur, cùm interim ea noſtra opinionem non parum aſtruat, ac confirmet: nam hæc noſtra, aut potiùs Pliniana Lagopus rarò, vel nunquam in Italia, niſi Tridentinis quandoq; montibus Germaniæ conterminis delata capitur. Sed mirum cuipiam videatur, quomodo etymum ſuum hæc auis Lagopus, vt dixi, vel Lagois dicta è Græcia agnoſcat, cùm alioqui *c* Ariſtoteli planè fuerit incognita, qui nempè alibi nobis ſcriptum reliquit: nullum animal præter vnum leporem pedes villoſos habere. Quapropter Ariſtoteli exiſtimem hocce auium genus prorſus fuiſſe incognitum, & Plinium ex alio Græco id nomine deſcripſiſſe. Sed iam cætera ſynonyma, ſi quæ ſupersũt, proſequamur. *d* Bellonius Gallicè vocat Perdix blanche de Sauoie, id eſt, Perdicem albam Sabaudicam. Ornithologus in Sabaudia Valleſijs finitima Arbenne vocari ſeſe accepiſſe ſcribit: cui inquit proximum nomen eſt Vrblan, Italis in Lombardia vſitatum: ſed eiuſmodi vox mihi, & Italo, & Lombardo quodammodo, planè inaudita eſt, neq; Italica videtur: Burmij in Rhetis Italicè loquentes appellant Rhoucas, teſte eodem Ornithologo, & alibi Herbei: alibi Perdice alpeſtre: qui circa Tridentium habitant, Perniſe bianche della Montaigne, id eſt, Perdicem albam montanam. In quibuſdam Italiæ locis audio vocari Perdices petroſas. Ab Heluetijs montium incolis Germanicè nominatur Schechun, Schneuuogel, ei VVyld Rabhun, ein Vuild VVyſzhun ſteinhun, circa Lucernam ſchrathun: Quæ vocabula partim à colore candido facta ſunt, partim à locis vbi degunt, niuibus ſcilicet, & ſcopulis circa montium vertices. Poſtremæ vocis ſignificationem Ornithologus Heluetius ipſeſe non aſſequi ſcribit, tantùm abeſt, vt ego eius rationem aſſignare valeam.

Lagopus Ariſtoteli incognita.

c *l.* 3. *Hiſ. cap.* 12.

d *lib.* 5. *de Aui. c.* 17.

Perdix blanche. Arbenne. Vrblan. Rhouca. Herbey. Perdix petroſa.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

BINA Lagopodis genera *a* Plinius deſcribit his verbis: *Alpium peculiaris auis eſt Lagopus, præcipuo ſapore: pedes leporino villo inſignes ei nomen hoc dedere, cæterò candida, Columbarum magnitudine. Non extra terram, in qua naſcitur, ea veſci facilè, quando nec viua manſueſcit, & corpus occiſæ ſtatim marceſcit. Eſt & alia nomine eodem à Coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tinctu, cibis gratiſſima.* Prima itaq; Pliniana Lagopus ea fuerit, quam *b* Iulius Cæſar Scaliger depingit, inquiens. *Eſt in Pyrenæis Perdicis facie, cuius rubra crura tegit pluma Columbarum more: ipſa tota candida. Hanc equidem puto Lagopoda Plinianam. Vbi locis inferioribus liquantur niues, altiora, & ſoli auerſa loca perſequuntur: in quibus nix perennat. Idcirco rarò capitur in campis. Tanti candoris eſt, vt à venatoribus hoc ſolo, quod niues ſuperat, viſu deprehendatur. Latet enim homine conſpecto: eoq; diſſimulato, ſeſe motu prodere cauet. Tanta ei fallendi fiducia niuis ſimilitudine: & quæ ſequuntur.* Quæ profectò deſcriptio quoad auis colorem, magnitudinem, & locum, in quo degit, abſq; vlla controuerſia Plinianæ ex æquo reſpondet. Quam .n. Ornithologus depingit (binas autem eaſq; diuerſas depingit, vniuſq; nobis iconem exhibet, alterius quoq; in appendice operis iconem daturum pollicitus, ſed in fine operis eandem nobis pro diuerſa obtrudit, eſtq; ea, quam & nos depictam damus, & quæ ex Heluetia mihi & ab Eminentiſs. & Reuerendiſſimo Card. Paleoto tunc temporis Auditore Rotæ ad ſacratiſſimam Tridẽtinam Synodũ à Paulo Quarto Pontifice Optimo Max. propter multi iugam eius eruditionem miſſo mihi trãſmiſſa fuit, propter aliquot nigras potiſſimum pennas, quas, vt mox in deſcriptione patebit, habebat, neutra Plinianæ ex æquo reſpondet, quemadmodũ neq; illa quam aliquando apud Sereniſſimum Magnum Hetruriæ Ducem obſeruaui, cui prope roſtrum, & vropygium macula erat nigra. *c* Olaus magnus in ſeptentrione genus auium niualium eſſe atteſtatur, quæ in ſæuiſſima hyeme tantùm, & magnis niuibus prodeant, Turdi magnitudine, & ſapore, totæq; candidæ. Has aues Ornithologus Lagopodes eſſe iudicat, vel eis congeneres: at magnitudo à Plinio Lagopodi albæ aſcripta non reſpondet. Quod modò ad ſecundum Plinianũ genus attinet, inter omnes, quotquot hactenus ſcripſerunt, & quotquot rerũ naturalium peritiam profitentur, nemo præter vnum Ornithologum, qui ſuſpicatur illud genus

a *l.* 10. *c.* 48.

b *Exer.* 59. Lagopus Pliniana.

Ornithologi Lagopoda non eſſe veram Plinianam

c *l.* 19. *rer. ſept. c.* 19. Aues albæ Lagopodes creditæ.

Authoris humilitas.

eſſe, quod primo loco nos exhibebimus, nemo inquam hactenus de eo iudicauit. Quapropter oratos, & exoratos quoſdam homines velim, qui in iudicando nimis ſæpè ſuperſtitioſi tacere omnino malunt, quàm propriam opinionem ſuper aliqua re ambigua in medium afferre: vt ſi ipſis noua iſtæc mea ſuper hac alite minus arrideat, ſaltem æqui boniq; conſulant. Opinor itaq; ſicuti quoque in Perdicum hiſtoria annotaui, hoc ſecundum Lagopodis genus eam auem eſſe, quam *d* Petrus Bellonius nobis deſcripſit, depinxitq; ſub titulo Perdicis Damaſcenæ, vel Syriacæ. Conferte obſecro Plinianis verbis Belloniana, & vos etiam, qui nimis ſcrupuloſa cura paruula quæque momenta examinatis, non dubito, non hæſito, quin opinionis meæ ocyus & acceſſores, & patronos habuero. *e* Plinius ſola magnitudine hanc Lagopodem à Coturnicibus differre dixit, innuens interim colore quodammodo ſimiles eſſe, ſed crocco tinctu: circũ oculos nimirũ, quod Perdicibus omnibus cõmune eſt, imo & Lagopodi tum noſtræ, tum Ornithologi, & (vt opinor) Plinianæ, & Scaligeranæ. Nam & apud Alphonſum eius nominis Secundum Sereniſſimum Ferrarienſium Ducem, Lagopodem obſeruaui eiuſmodi oculis, cætera candidam. Bellonij Damaſcena Perdix Coturnicis inſtar diuerſicolor eſt, dorſo, & collo Gallinaginem, ſeu Ruſticulam æmulans. Accedit par vtriq; magnitudo: eſt enim rubris, & cinereis Perdicibus minor; hoc eſt media inter Coturnices, & Perdices minores magnitudine: Attamen hoc vnicũ duntaxat ſignum obſtat, quod Bellonius Perdici ſuæ torquem in pectore tribuat: cuius ſanè, & Plinius erat facturus mentionem, ſi eo ſua auis decorata fuiſſet. Sed cùm & id in icone, quam Bellonius exhibet, & quam mox ex eo nos quoque dabimus, non conſpiciatur, itaq; id ceu parui, aut nullius fortaſſis momenti, & tanquam parum conſpicuum à Plinio fuiſſe omiſſum arbitror. Erant enim veteres in deſcriptionibus ſuis vel admodum negligentes, vel ſaltem parum circumſpecti, quemadmodum & nos ſæpe in rebus tritis delineandis.

Lagopus altera Plinij quę ſit.

d l. 2. obſeruat. cap. 93. & 5. de Auib. c. 14. e l. 10. c. 38.

Plinius expoſitus.

Lagopus croceis oculis cætera candida.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Color. Pedes. Roſtrum. Cilia.

LAGOPODA mihi miſſam ita deſcripſi: magnitudo alitis à roſtro ad caudæ vſque extremitatem commenſuratæ reſpondebat magnitudini Columbæ, duos nimirum fermè dodrantes explens. Tota erat candida, ſi caudæ pennas excipias, quarum pleræq; nigræ erant. Pedes, & digiti pennis veſtiebantur. Roſtrum nigricabat. Supercilia in mare magis quam in fœmina rubebant: nam in hac erant pallidiora. Auriũ foramen ſatis patulũ. Mas habebat in collo maculas quaſdam nigricantes, quæ in fœmina non erant. Plumarũ radices in vtraque erant nigræ. Ex hiſce, niſi turpiter labimur, vel cœco clarũ arbitramur hanc eam Lagopoda eſſe, quam Ornithologus variam appellans, ita delineauit. Alterum etiam Lagopodis genus in Heluetiæ montibus reperitur. Auis huius generis, quam deſcripſi, mas erat, ventre candido, & alis quoque albiſſimis. A poſteriore parte tamen pennę aliquæ partim fuſcæ, partim variæ (ſίκται) erant. Caput, collum, & dorſum plumis fuſcis, & maculoſis diſtinguebantur. Collum ſupina parte plurimum albi, nigri parum habebat: prona partim varias, partim albas plumas. Pelliculla ſupra oculos vtrinque ſemicirculi figura rutila eminebat. Roſtrũ perbreue, nigrum: cuius pars ſuperiori incuruata, inferiorem canaliculatam in ſe recipiebat. Cauda digitos quinque, longa duodecim pennis nigris conſtabat, & duabus in medio candidis, & tribus, aut quatnor varijs. Circa coxas denſe, & multæ erant albæ plumæ, ad imos vſque digitorum vngues adnatæ, ita vt nihil planè nudum apparet exceptis vnguiculis nigris. Vola pedis tantùm, & interna digitorum pars ſine plumis erant; digiti tamen vndiquaque coeuntibus plumis tanquam pilis integi poterant. Magnitudo Columbæ, aut paulò maior. Longitudo totius circiter palmos quinque. Hanc auem circa Tridentium Italicè puto dici Otorno: circa Verbanum Lacum Colmeſtre. Noſtri priuatim Stheinhun, id eſt ſaxatilem Gallinam appellant, & vt præcedentem (quã mox deſcribemus, & depingemus) aliqui. Sunt qui, diſtinguendi gratia, magnitudinis differentiam adijciant. Conijcio autem ſecundum hoc genus paulò maius eſſe. De priore quidem genere dubium mihi non eſt, quin ſit Lagopus prima Plinij, candida, &c. Hoc ſecundum verò, etſi dubitari fortè poteſt, an ſecunda Plinij Lagopus ſit, quam à Coturnicibus magnitudine tantùm differre ſcribit; omnino tamen ad idem genus cum prima referri debet. Hæc omnia Ornithologus. Mihi neutra Plinianis Lagopodibus reſpondere ex æquo videtur. De Lagopode verò, quam Plinij primã eſſe affirmat, hunc in modũ ſcribit addita icone.

Lagopus varia Ornithologi. Color. Collum. Cilia. Roſtrum. Cauda. Coxæ. Pedes. Magnitudo. Lõgitudo Otorno. Colmeſtre Steinhun. Lagopodis Plinianæ deſcriptio.

Allata

Lagopus auis, cum lagopode herba.

Allata eſt mihi aliquando Lagopus, initio Maij capta magnitudine Columbæ, tota candida, niſi quòd pennæ in cauda vtrinque nigræ erant. (Plinius totam candidam eſſe ait) Pedes, & digiti vndiquaque hirſuti, vt in lepore, Roſtrum quale Galli Corylorum dicti, quem Attaginem interpretor, Auriculæ nullæ, nec aliquid aurium inſtar eminens, vt mireris, cur Lagopodem auritam Martialis dixerit. Amplius corpus mari, & à roſtro oculos verſus linea nigra, qua fœmina caret. Supercilia etiam, ideſt, ſemicirculi ſupra oculos in mare magis rubent, in fœmina pallent. Aeſtatem fuſcam eſſe aiunt, non albam: eas verò, quæ non aſcendant in montes, ne hyeme quidem albeſcere. (Vel hinc ſaltem quis Plinianam Lagopoda non eſſe non videat?) Eadem in ijs quæ in Perdicibus, obſeruari, quòd oua humi pariant, & quòd gregatim volent, nec in ſublime. Vocem edere non diſſimilem ceruinæ. Propè niuem, & glaciem degere in Alpium verticibus tota hyeme. Cauis equorum veſtigijs per niuem aliquando inſidere, vnde, ſi quis fortè accedat, ſubitò euolent. Viatore propè admittere, minimè ſuſpicaces. Capit interdum pane tantùm obiecto, alio accedente à tergo. Hactenus ille. Supereſt Belloniana Perdix Damaſcena, ſeu Syroperdix, de qua his verbis a latinus factus loquitur. Quamuis reperiantur authores, qui Perdicis mentionem faciunt, quæ latinis Syroperdix appellatur, tota nigra præter roſtrum, quod rubrum eſt, nulla ratione manſueſcens, frequens verò in Antiochia, & Piſidia. Veruntamen Damaſci morantes, aliam auem ſpeciem obſeruauimus, quam, cum nullum, quod antiquitatem ſaperet, nomen ei accõmodare ſciremus, Perdicem Damaſcenam appellauimus. At ne eadem, quæ de ea ſcripſimus diuerſimodè repetamus, itaque iſtæc ex capite nonageſimo tertio libri ſecundi noſtrarum obſeruationum excerpſimus, vbi ita ſcripſeramus. Nullæ ſunt Damaſci

Auricula. Supercilia.

Vox. Locus. Capiendi ratio.

Perdicis Damaſcenæ deſcriptio.

a *Iſb. 6. Hiſt. anim. c. 16.*

Color. Roſtrum. Nomẽclatura.

Lagopus altera, Perdix Damaſcena Bellonij, cum gramine phalaroide.

(vtitur nunc interpretatione doctiſſimi Caroli Cluſij Atrebatenſis, qui Bellonij obſeruationes ex Gallia in latium trãſtulit) ſylueſtres aues magis inſignes, quam eius regionis Perdices: minores eæ ſunt rubris, & cinereis. Dorſi, & colli colore Gallinaginem ſiue Ruſticulam æmulantur: alis verò alius ineſt color, nam quæ corpori iunguntur albis, fuſcis, & fuluis pen-

Magnitudo. Color.

pennis integuntur: decem verò remiges pennæ cinereæ sunt, alarum pars interior, & venter albent, torquem habet in pectore, vt Merula torquata, vel Tetrax, rubro, & fulgo flauoq; coloribus constantem: alioqui capitis, & colli inferiore parte rostro, & oculis Perdicis similes, breuisq; cauda. Eam inter alterius Ortygometræ, seu Perdicis Rusticulæ, aut Plunier Gallorum genera reposuissemus, nisi crura haberet pennis vestita, vt Allobrogica Perdix alba, quæ Lagopus est, vel Columba plumatis pedibus. Iconem in nostris obseruationibus non expressimus, at sponte in hunc locum exprimendam reseruauimus. Hæc ille.

NATVRA. MORES.

LAGOPEDES non extra terram, teste *a* Plinio, in qua nascuntur, facilè vescuntur, tantæ nimirum feritatis, atq; indomitæ naturæ, vt viuæ nunquam mansuescant, & corpus occisarũ statim marcescat. Atq; hæc tantummodò de natura Lagopodum apud veteres exarata inuenias. Recentiores autem in eius inuestigatione longè diligentiores extiterunt, sed ex quorum relationibus tamẽ nihil certi colligas, Perdicumnè naturam sapiant, vt affirmat *b* Bellonius, an contra animalia sint simplicia, ac penitus stolida, vt *c* Scaliger significare videtur, tantam simplicitatem eis tribuens, vt à venatoribus dispositam lapidum seriem transilire non audeant, sed secundum illam, quasi secus murum insuperabilem decurrentes in decipulas incidant. Sed Bellonium hoc latuerit, & quod idem Scaliger subdit tantummodò examinauerit, idq; vafritiei, calliditatiq; ascripserit, potius quam ingenij stoliditati, videlicet, quòd conspecto homine lateant, corporis candori, quem cum niue, in qua perpetuum degit similitudinem gerere nouit confisæ. Sed & hoc tanti momenti non est, vt Perdicum naturam sapere dici mereans. Præterea subinde patebit, quàm facilè sese capi auis ista sinat.

a *lib.* 10. *ca.* 38.

b *lib.* 6. *de Aui. c.* 17.
c *Exer.* 59.
Lagopus an stolida auis, an callida.
Lagopus conspecto homine vt lateat.

LOCVS. NIDVS.

LAGOPVS, inquit *a* Plinius, *Alpium peculiaris est*, sed nunquid in Italiæ Alpibus reperiatur, adhuc dubito. Necdum enim hactenus obseruaui. Solus tamen Zacharias Lilius, Lagopis, inquit, quos Francolinos appellant, ager Vincentius abundat, qui optimi saporis bonitate Phasianos, & Perdices superant. Sed verendum est, ne vir iste Francolinos Attagenes (quas ibi reperiri proprio loco diximus) cum Lagopodibus confuderit, falsus scilicet nominis homonymia. Et reuera Horatio Lagois (supra diximus eandem esse forsan auem cum Lagopode) peregrina dicitur. Vera Pliniana prima Lagopus teste *b* Scaligero in Pyrenæis montibus reperitur, & in summis iugis eminentibus (vtimur interim eius verbis) ei valli, cui Arbusti cognomen est, qua fauces aperiunt iter, inter Tarroconensem frequentissima. Scribit ibidem idem Scaliger, vbi locis inferioribus liquantur niues, altiora, & Soli auersa loca prosequi, in quibus nimirum nix perennat: atq; idcirco rarò capi in campis. Ea item auis, quam pro Lagopode ex Ornithologo dedimus depictam, in alpium verticibus propè niuem, & glaciem tota hyeme degere dicitur. Ex quibus Lagopodem non tantùm frigore gaudere videmus, sed calorem, quin tempore Solis tanquam naturæ suæ hostem aspernari. Sed non semper id facere putandum est. Nam vbi nidulentur? Vbi incubent? Vbi pabula quærant? Ornithologi Lagopodem humi parere inquiunt, addo ego, Perdicũ more. Cui enim volandi facultas deest, (Nam neque in sublime volare aiunt, & gregatim) huic teste *c* Aristotele, nidus non prodest.

a *lib.* 10. *ca.* 38.

b *Exer.* 59

Nidus.
c *lib.* 9. *Hist. cap.* 8.

VOX.

LAGOPVS depicta ab Ornithologo vocem dicitur edere nó dissimilem ceruinæ *a* Bellonius verò, eadem, qua Perdices vti scribit, quare rei veritas aperienda foret. Ego quid de voce dicam non habeo.

a *li. de Aui. cap.* 17.

CAPIENDI RATIO.

Lagopus facilè capitur.

PERDICVM genus quàm difficulter capiatur, ſuprà videre eſt. Contrà hic euenit in capienda Lagopode propter auis ſimplicitatem, adeo vt interdum pane tantùm ob ecto capiatur alio accedente à tergo. Lagopus, inquit Stumpfius, non procul volat, & facilè capitur, tanquam ſimplex, & ſtolida auis, hoc ferè modo. Lapides oblongo ductu diſponuntur, tanquam ad muri extruendi initium. Eò cùm peruenerint Logopodes, non tranſiliunt, ſed iuxta illum ſubinde aſcendunt, deſcenduntq; : tum auceps funem longum laqueis inſtructum iuxta eundem extendit, & cum illic viderit aues, funem tam diu huc illuc trahit, donec illæ collo illaqueantur. Quin & ſimplicius ac minori opera interdum alij capi aſſerunt, nimirum hoc pacto. Aucupum alter pileum manu rotat, quem dum admiratur auis, alter cum longa arundine, & laqueo accedit.

VSVS IN CIBO.

a *lib. 30. ca. 38.*
b *2. ſer. 2.*
c *Exer. 59.*

PLINIVS *a* Lagopoda præcipuo ſapore eſſe dixit. Et quantum eam prædicet *b* Horatius, habes in ſuperioribus. Ornithologus ſe aſſatæ Lagopodis carne guſtata, ſubamaram reperiſſe ait, at guſtu non ingrato, & delicijs quæſitam. Mihi miſſam guſtare propter marcorem, quem ex itinere conceperat, non licuit. Aiunt Norici atteſtante *c* Scaligero, earum carnes eſſe ſaluberrimas : quarum eſu naturalis calor mirificè roboretur. Addit idem, omnium carnes celerrimè corrumpi.

DE COTVRNICE LATINORVM. Cap. XXII.

Ordinis ratio.

PRÆTER anni tempus, quod vel ſolum me ad conſcribendam huius auis hiſtoriam inuitare debebat (nunc enim egregiam illam ſuam cantilenam paſſim in agris, & in caueis etiam incluſa occinit) natura eius etiam hunc ſibi locum vendicat. Quid enim Coturnix cum Perdicibus præter nimiam illam his attributam verſutiam, non habet commune? Cuncta equidem, ſi *a* Ariſtoteli credimus. Par ei libido, par in libidine improbitas, victus, volatus, nidus, incubatus idem, eadem pullorum educatio : necnon pugnacitas eadem, ac fortaſſis etiam maior. Huius item pugnam multi celebrarunt, qui tamen Perdicis non meminerunt. Quo in ludo illa (vt id obiter dicamus) præcipuè celebratur, quam omnium victricem mirata eſt Alexandria, Vrbs quippe tota in huius alitis præconijs occupata. Hanc tanti fecit Cæſar, qui primus Auguſti cognomine vſus eſt, vt Erotem Aegypti præſidem, cùm neſcio qua moroſitate hanc in ludibrium emiſſet, aſſamque deuoraſſet, inquiſitum ſuper hac re, ceu peſſimo, ac deteſtando ſcelere faſſumq; malo nauis iuſſerit affigi, ac tam abominando mortis genere ducem illum tanquã hominem peſſimæ indolis affeciſſe, quo mortẽ tam celebris in pugna auis cohoneſtaret, alioſq; poſtmodum à ſimili audacia deterreret. Meminit huiuſce tam atrocis mulctæ *b* Plutarchus. Refert pariter *c* Fabius Quintil. eloquentiſſimus ſcriptor iudicium Areopagitarum, quo damnatus ſit puer, quòd inuentus eſſet Coturnicibus omnibus, quas poſſet cõprehendere, oculos eruere. Hinc nanque euidentiſſimum ſibi capiebant argumentum pernitioſiſſimæ mentis, multiſq; malo futuræ, ſi adoleuiſſet. Ex quibus exemplis quanti olim ab omnibus, maximè principibus, Coturnix æſtimata fuerit, quis non videat? At cõtrà fortè Plinij aſſecla quiſpiam, & Coturnicum oſor mihi obiecerit dicens, neutiquam Coturnici inter haſce hactenus recenſitas lautiſſimas volucres locum eſſe aſſignandum, poſtquã veratri ſemine veſcatur, & iccircò veterũ menſas eam damnaſſe : ſimulq; Comitialem propter morbum deſpui ſuetam, vt *d* ille memoriæ prodidit, Galenuſq; atque Princeps Arabicæ ſcholæ Auicenna repetunt. Cui, vt modò reſpondeam, loci iſtius conditio prohibet, quare deferam reſponſum ad rubricã de vſu in cibis, vbi dilucidè firmiſq; ac validiſſimus argumentis eiuſcemodi opi-

Coturnicẽ pugnacem quãti fecerit Auguſtꝰ Erotes Ægypti præfectus cur ſuſpenſus.
b *In Apotegm.*
c *lib. 5. Inſt. Orat. c. 9.*
Puer Coturnicibus oculos eruens, vt punitus.
Coturnicis æſtimatio.
d *lib. 10. ca. 23.*
a *9. Hiſt c. 8.*

di opinionem multis hactenus hominum mentibus radicitus infixam peſſundabo. Illud tamen vtpotè ad hunc locum ſpectans ſilentio inuoluere nec poſſum, nec debeo, eò inſaniæ nonnullos deueniſſe, vt Coturnicem Italis vulgò dictam, quæ abſque omni controuerſia Perdix ruffa eſt, vti abundè ſcriptum eſt à nobis ſuperiùs, veterum Coturnicem eſſe contendere non vereantur. Quorum Mehercule error craſſior eſt, quàm vt nos in eo refellendo, vel tantillus temporis cõterere dignemur, eoq; maximè cũ doctiſſimo viro *a* Alorſio Mundella ſatis ſuperq; ſit reprehenſus. Quicquid autem de Coturnice ſua Veteres ſcripſere, ea ad vnguem in noſtra Qualea (eo enim nomine noſtris aucupibus venit Latinorum Coturnix) obſeruare licet: quinimò ſola vox nobis ſufficere deberet, à qua nimirum pleriſque volatilibus nomina indita ſunt. Nam ſi quis iteratim ſonet Coturnix, ita vt ſingulas ſyllabas toni tractu pronunciet, auis vocem liquidè, ac exactè imitatum ſe agnoſcet. Quare non eſt, vt in profligandis hiſce anilibus deliramentis diutius immoremur.

Coturnicẽ Italorũ cur Coturnice Latinorũ aliqui cõfundunt.

a *l. Epiſt. Med. Ep. 9.*

ÆQVIVOCA.

Χεννίον, id eſt, vt vertunt, Coturnix parua, de qua ſic *a* Athenæus, *Auium, quas Chennia nominant. Sunt autem puſillæ Coturnices: meminit Cleomenes ſua ad Alexandrum epiſtola ſic. Phaleridas ſale condatas decies mille: Tyladum quinque millia: Chennia ſalſa decies mille. Hipparchus in Iliade Aegyptia: Non mihi vita placuit quam degunt, Aegyptij Chennia vellentes & ſalpas comedentes.* Eiuſcemodi animalia quæ ſint, hactenus, vt ingenuè fatear, mel latuit: Coturnices tamen eſſe non credo, nam hæ diminutiua voce, idem Athenæus ibidem ex Eupoli Ορτύγια vocat. *b* Iacobus Dalechampius vir vndequaque doctiſſimus χέννια interpretatur aues Alaudis ſimiles, maiores, corpulentiores, roſtro latiore, quas Galli Calendere dicunt. Verum quo argumento id faciat, omnino non video. Suſpicati quiſpiam poſſet Chennia piſciculorum quoddam genus potiùs eſſe, quam auium. Vnde enim tanta auium copia, vt decies mille ſale condirent? Ad hæc piſces ſale condire vſitatiſſimum, non item aues. Hæc ſubolentes Heſychius, & Varianus, vterq; nimirum dubius auibuſne, an piſcibus potius χέννια aſcribere, χέννιον, inquiunt auicucula quædam eſt apud Aegyptios ſale aſſeruari ſolita, & genus piſcis. Hanc meam coniecturam doctis viris diſcutiendam relinquo, futurus in hac opinione audacior, & pertinacior, niſi Aehenæum eo loco ſcirem ad auibus agere. Stelephuron herbam nulli non notam *c* Plinius quibuſdam Ortyga, id eſt Coturnicẽ & plantaginẽ vocari etiam ſcribit: Sed Theophraſtus, ex quo id ſuam hiſtoriam ille trãſtulit, Plantaginem quibuſdam, Ορτύγα dici ait, nõ autem Stelephurum: ſed vtramque herbam dicit eſſe ſpicoſam, *Spicoſa* igitur *d* inquit, *oculus caninus, & cauda vulpina, & Plantago quæ Agnina lingua à quibuſdã vocata eſt, & ab alijs* Ορτυξ: (Gaza vertit Coturnix) *huic quodammodo ſimilis bibinella eſt.* Nec alia fortè quam Plantago fuerit illa herba, quæ Heſychio, & Varino Ορτυξ appellatur.

Chennion. a *lib. 9.*

Chennia qualia animalia.

b *In marg. Athenæi.*

Calendere Gallorum.

c *lib. 21. c. 17.*

Plantago Stelephuros.

Plin. error.

d *7. Hiſt. Plant. c. 10.* Ορτυξ.

SYNONYMA.

COTVRNIX Hebræis appellatur Schelau, & Schalium Coturnices licet *a* ſeptuaginta, alibi Ortygometram, id eſt, matrem Coturnicum verterint. Dauid Kimki autem interpretatur auem præpinguem, quæ dicatur vulgò Qualea. Idem facit Rabbi Salomon Ioſephus, & D. Hieronymus aſtipulantur. Miratur Sanctes Pagninus eſſe, qui ac ſi per Scin dextram ſcribatur, huius etymum afferunt, quòd in abundantia frumenti iuxta apologum ocioſa, & ſecura deſideret, pinguedine ingrandeſcens. Eſt enim auis præpinguis. Chaldæus interpres Selau habet. In dictionario Syrochaldaico legitur Scilua. Arabs Salui, Perſa Moreg Zag, & *b* alibi Arabs, ſimiliter & Chaldæus Shaliu. Perſa Moreg Zeha. *c* Alibi vbi Chaldæus Phaſiani, Arabs Elſchalui cũ articulo el. In dictionario trilingui pro Coturnice legitur Schalau, Salua, & Kakli, quæ poſtrema vox etiam in Syrochaldaico dictionario reperitur, quemadmodum & Saluain. Dorache Auicennæ interpres exponit ex *d* Ariſtotele Coturnices. Bellunenſis apud eundem Auicennam Seman interpretatur Coturnicẽ, vel Qualeam: Altedarugi verò (aliàs Altaiugi) Phaſianum vel Perdicem, vel auẽ Coturnici ſimilem. Græcis Ορτυξ appellatur, hodie verò vulgò Ορτύκι, vel Ορτικι. Eupolis teſte

Schelau. a *Exo. 16.*

Selau. Scilua.

b *Num. 11.*

c *Pſal. 105.*

Scalau. Dorache.

d *8. H. c. 10* Ορτυξ. Ορτυκι.

teſte *e* Athenæo imminuente vocis ſignificato, in Vrbibus Ορτύγια tanquã Coturniculas dixit his verbis: *Aliquando Coturnices nullas tu aluiſti: Ego verò poſtea μικρὰ ὀρτύγια, id eſt, exiguas Coturniculas: quid inde? Antiphanes in ruſtico ſic* ὀρτύγιον *dixit: Et quid nam facere potes Coturnicula cum animũ habeas?* Porrò idem Athenæus ibi ſcriptum reliquit dictionis ὄρτυγος mediam ſyllabam ab Atticis produci, teſtemq; citat Demetrium Ixionem, qui id ſcribat in libro de conſuetudine loquendi. *f* Ariſtophanes verò verſus ſeu metri cauſa corripuit. Docet item quomodo ὄρτυξ declinandus ſit, inquiens: ὄρτυξ, κόκκυξ declinantur per υγος, nam nomina υξ maſculina biſſyllaba, ſi conſonantem aliquam immutabilem initio ſecundæ ſyllabæ habent, declinantur per κος, vt κήρυξ, excipe ὄρυξ: reliqua per γος, vt ὄρτυξ. Pro Coturnice Albertus deprauatas, quaſdam voces habet, vt Antogos pro ὀρτυγος, Hakalokirim, & Harcoyz. Alij inquit ipſe, Guagias (forte Qualeas) vocant. Multi, quos inter etiam *g* Beda eſt, perperam Coturnicem Græcis Ortygometrã eſſe dixere, de qua nos ſeparatum agemus, κορτιλός Heſychio, & Varino auis genus eſt aut Coturnix, item ſerpens, iaculus nimirum, qui ἄκοντιας aliàs dicitur, quaſi acontilus. Pro ὄρτυξ apud Varinum τόρτυξ quoq; legitur Longolius, Coturnices exiſtimat Teophraſto dici Perdices nanas. Quod ad etymum attinet Græcæ vocis ὄρτυξ, *h* Iſidorus ait ita vocari, quia in Ortygia inſula priùs viſa ſit hæc volucris: mihi contrà inſula, quæ aliàs dicitur Delos, vt ſuo loco dicetur, ab aue potiùs nomẽ obtinuiſſe videtur, quã auis ab inſula; Latini nulla vtuntur ſynonymia. Comeſtor tamen vulgò Currelium dici vult à currendo: at id nominis Perdicibus, ſimilibuſq; alijs auibus, qui plus pedibus quam alis ferè valent, attribui poteſt. Italis nobis Quaglia dicitur, quã vocem nonnulli parũ Latini in Latiũ trãſtulere, Qualeam dicentes: Plautus alibi Coturnix dixit in fœminino genere, & nos hac in re ipſum ſequi volumus. Prima ſyllaba corripitur, legitur tamen producta apud Lucretium hoc verſu.

At capris adipes, & Coturnicibus auges.

Hæc poetica licentia vſus etiam eſt doctiſſimus *i* Hieronymus Fracaſtorius canens.

Viteturq; graui Coturnix tarda ſagina.

Periti etymum à ſono vocis deducunt, ſonat enim iteratim Coturnix, vti ſuprà diximus. Blondus Qualeam quoque hinc dictam ſcribit; Antonius Gaſius Quaquilas ſcribit communiter appellari. Apud Arnoldum Villanouanum Quiſquila in eodem ſignificato legere eſt, vti pariter apud Albertum, Coturnicem Galli Caille vocant: Hiſpani Cuaderuiz. Germani ſuperiores Vuachtel: Belgæ Quartel, non autem Quackel, vt habet Ornithologus: Angli Quayll. Illirij Krziepelka, vel Krzepelka.

e *lib. 9.*

f *In pace.*

ὄρτυξ, vt declinetur Antogos. Hakalokirim. Harcoyz. Guagias.

Bedę error

g *In exp. c. 16. exo.*

κορτιλὸς.

ἀκοντιας ſerpens.

τόρτυξ.

Perdices nanæ.

h *li. 12. c. 7.*

Ortygiæ inſulæ etymum.

Currelius.

Quaglia.

Qualean.

i *lib. 2. de morbo Gal.*

Etymum.

Quaquila.

Quiſquila.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

VNVM dunta xat hactenus à me Coturnicũ genus obſeruatum eſt, neq; aliquem video aliud obſeruaſſe. Nam quamuis *a* Ariſtoteles ſcribat viſam quandoq; Coturnicem albam, ea diuerſam ſpeciem minimè conſtituit. Cur verò quibuſdam in locis aliquando albeſcant aues, & ipſemet ibi Philoſophus diſputat, & eſt à nobis ſæpiùs indicatum. Veruntamen iam in mentem mihi venit legiſſe me aliquando apud *b* Martinum Cromerum in campis Ruſſicis, & Podolocis (an forte Polonicis elegendũ) reperiri Coturnices virẽtibus, pedibus, quarum vſus etiam ſpaſmum inducat. Noſtrates pedes virides non habent & nunquid ſpaſmũ, & conuulſionem comeſæ inducant, alio loco à nobis diſputãt.

a *lib. de col.*

b *lib. 1. de Polonia.*

Coturnices virẽtibus pedib.

FORMA. DESCRIPTIO.

NOTÆ quotquot ſuæ Coturnici veteres aſcripſerunt, ad vnguem omnes in noſtris reperiuntur. *a* Plinius paruam auem vocauit, & noſtra parua eſt. *b* Athenæus pedes fiſſos tribuit, eiuſq; teſtem adducit Ariſtotelem, & noſtræ eiuſcemodi pedum conſtitutio conuenit. Rurſus *c* Ariſtoteles, ſi modò verus Ariſtoteles, Coturnicibus, & Gallinaceis pinnas duras eſſe, inquit, quod pariter ſignũ noſtrę Coturnici cõmune eſt. Verùm huiuſmodi notæ omnes multis alijs cõpetunt. Longolius arbitratur Theophraſto fortè Perdices nanas dici, quoniã ita per omnia Perdicẽ imitantur, vt præter exiguitatẽ, & preſſitudinem corporis planè nihil diſtẽt. Cui verò doctiſſimo viro cur hac in re repugnẽ nõ video pictam

a *lib. 10. ca. 22.*

b *lib. 9.*

c *In Piſio.*

Coturnix cur Perdix nana credita.

Perdi-

Coturnix mas cum adianto.

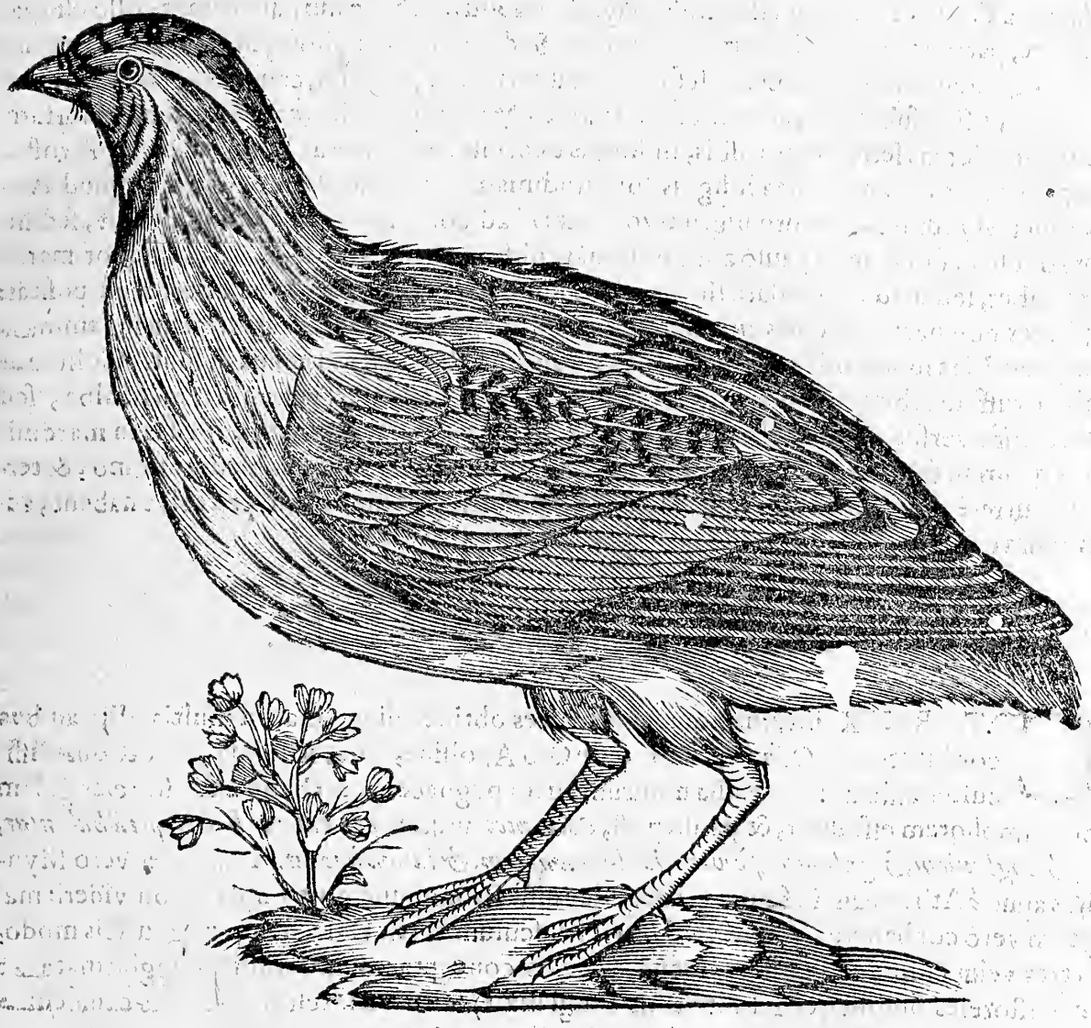

Coturnix fæmina cum elleboro nigro adulterino.

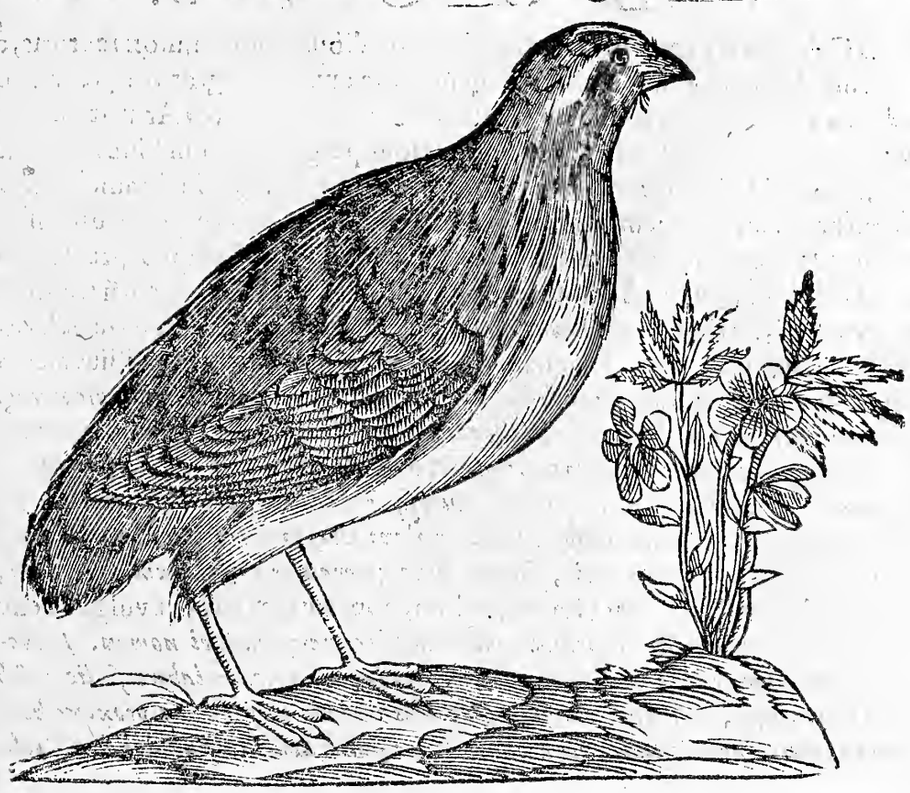

Perdicem vocabat Martialis, quod epithetum Beroaldus Coturnici attribuit inquiens.

& picta Coturnix
Preſſa ſub Accipitre fata cruenta gemens.

a *lib.* 9. Fæminæ, & Maris differẽtiæ.

Fæmina Coturnix, inquit Alexander Myndius apud *a* Athenæum, quàm mas collo eſt graciliore, parte mento ſubiecta minimè nigra. Sed & alijs notis diſtinguuntur. Totus fæminæ color quodammodo teſtaceus eſt ſuperius ad ceruicem, dorſum, caudam, & alas, ad mentum, & pectus ſubluteus, ad ventrem ferè albus. Mas longè maior, caput, ceruicem, dorſum, caudam, & alas fermè nigra albis, oblongis deorſum tendentibus lineis, obtinet. A roſtro ſupra oculos, & aures linea inſignis longitudinis ad ceruicem vſque excurrit. Quod Alexander Myndius ſub mento nigrum vocabat: id ad colli inferioris initium deſinit, ſed ſupra oculos, ſub nempe paulò antè nominata oblonga alba linea circulares aliquot maculas habet, ſeu mauis appellare lineas, albas nimirum binas, tres nigras alternatim poſitas: quæ res non parum decoris aui conciliat. Roſtrum in mare etiam magis, quam in fæmina nigricat. Mas ſupra roſtrum ceu capillos quoſdam habet, qui in fæmina deſunt. Collum planè ruffum albis intercurrentibus lineolis. Pectus, & venter, vt fæmina, quaſi alba, ſed huic ruffæ verſus alas maculæ ſunt. Cauda fæminæ pro portione maior. Pedes in mare minus quam in fæmina luteſcunt: quorum digiti ita conſtituti ſunt, vt medius primo, & tertio (qui ferè æquè longi ſunt) longè maior ſit: poſterior, nempe quem pro calce habent, admodum exiguus.

ANATOME.

Oſſa. Gula. a 2. *Hiſt.*

COTVRNIX internas quaſdam partes obtinet diuerſæ ac in multis alijs auibus conſtitutionis. Oſſa in primis, teſte Oro Apolline, dura, & ſolida, vtpote quæ difficulter afficiantur, qualia nimirum auem pugnacem decebant. *a* Ariſtoteles gulam infrà ampliorem eſſe dixit, & paulo pòſt, *Coturnici*, inquit, *præ cæteris hæc propria habentur, vt & ingluuiem, & gulam propè ventriculum amplam, & latam habeat.* Alexander verò Myndius apud *b* Athenæum in fæmina Coturnice diſſecta ingluuiem ait amplam non videri: magnum verò cor habere, atq; id τρίβολον, (triuſculum vertit Dalechampius) multis modo, in tres velut cuſpides diuiſum. Iecur, & fellis conceptaculum inteſtinis agglutinata: (*c* Ariſtoteles ſimpliciter fel inteſtinis iungi dixit) fellis ad inteſtina labentis canalem paruum, & vix ſpectabilem: teſtes iecori ſubditos, vt Gallus.

b *lib.* 9. Cor. Iecur. Fel.

c 2. *Hiſt. c. vlt.* Teſtes.

LOCVS.

Coturnix nigrat, & quomodo a 8. *Hiſt. ca.* 12.

LOCA amat campeſtria, in ſegetibus viridibus primum, mox maturis, deniq; in earum ſtipulis latitans, nulli non genti nota auis, at migratoria, & quæ quotannis ad nos vere aduolat, & nedum elapſa penè æſtate diſcedit. *a* Ariſtoteles author eſt hoc animum genus, cum hæc loca adeunt ſine ducibus pergere, ac cum hinc abeunt, ducibus Lingulaca, Oto, & Matrice (Ortygometra) proficiſci, atq; etiam Cinchramo, à quo noctù etiam reuocentur. Cuius vocem cùm ſenſerint aucupes intelligere parari diſceſſum. Dixit inſuper diſcedere antequam Grues: alteram enim Auguſto, alteram Septembri menſe incipere. Sed *b* Plinius quod hic Ariſtoteles de diſceſſu ſcribit, id ad aduentũ tranſtulit, inquiens. *Coturnices antè, & ſemper adueniunt quam Grues.* Fuit tamen Plinius in deſcribendo earum diſceſſu, & aduentu diligentior, quam Ariſtoteles. Quare neq; verba illius aſcribere clarioris doctrinæ cauſa piguit. *Aduolant & hæ*, inquit, *ſimili modo non ſine periculo nauigantium, cùm appropinquauere terris. Quippe velis ſæpe inſidunt & hoc ſemper noctu, merguntq; nauigia. Iter eſt his par hoſpitia certa. Auſtro non volant, humido ſcilicet, & grauiore vento. Aura tamen vehi volunt propter pondus corporum, vireſque paruas. Hinc volantium illa conqueſtio labore expreſſa. Aquilone ergo maximè volant Ortygometra duce, Primam earum terræ appropinquantem Accipiter rapit, ſemper hinc remeantes comitatum ſolicitans, abeuntque vnà perſuaſa Glottis, & Otus* (ita legendum, non autem Otis, vt vulgaria exemplaria habent) *& Cychramus. Glottis prælongam exerit linguam, vndè ei nomen. Hanc initiò blandita peregrinatione auidè profectam, pœnitentia in volatu cum labore ſcilicet ſubit. Reuerti incomitatam piget, & ſequi, nec vnquam plus vno die pergit. In proximo hoſpitio deſerit. Verum inuenitur alia antecedente anno relicta: ſimili modo in ſingulos dies Cychramus perſeuerantior*

Migratio. Coturnicũ deſcripta.

b *lib.* 10. *c.* 23

uerantior festinat etiam peruenire ad expetitas sibi terras. Itaq; nocte is eas excitat, admonetq; itineris. Hæc omnia Plinius.*c* Blondus verò vbi ille velis insidũt habet, incidunt legit, & hanc lectionem Solinus Plinij expilator alias, & simia, quoq; secutus est, & ex *d* Oppiano eadẽ asseri potest.*e* Bellonius tamẽ priorẽ lectionẽ approbare videtur scribens se in itinere obseruasse, cũ ex insula Rhodo Alexandriã peteret, quæ magna numero fessę quiescẽdi gratia malis, & velis insiderent. Marcus *f* Varro verò in Pontijs insulis (quæ duæ sunt nõ longè a Palmaria regione Formiarũ) Coturnices cũ ad Italiã veniunt, prima volatura requiescendi causa paucos dies morari testatur. Vt vt est, Plinio nõ facilè crediderim tãto numero nauibus insidère, vt nauigantibus periculũ naufragij adferant. Neq; ẽt verũ est, vel saltem Aristoteles, dicit, Coturnices, vt ille habet, comitatũ abituras quærere. Nã hoc modo statuendum esset, Ccturnicẽ potiùs quã Otum, Ortygometram, Glottida, & Cychramum, vt Aristoteles vult, ducẽ itineris esse. Quamuis id à *g* Solino repetitum sit, qui eam ẽt rem latiùs explicat: cuius verba itaq; non omittam, ne quid vnquã desiderari hoc in opere possit. *Aduenientibus*, inquit, *habent tempora æstate depulsa. Cũ maria tranant, impetus differũt, & metu spatij longioris vires suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coeunt cateruatim, deinde globatæ vehementius properant, quæ festinatio plerunque exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerunq; noctibus, vt vela incidant, & præponderatis finibus alueos inuertant. Austro nunquã exeunt, nam metuunt vim flatus tumidioris. Plurimũ se Aquilonibus credunt, vt corpora pinguiuscula atque eò tarda faciliùs prouehat siccior, & vehementior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregem ductitat. Eandem terræ proximantẽ speculatus Accipiter rapit* (Plinius primam Coturnicem, non Ortygometrã ab Accipiter ita rapi dixit. Quæ res ab experientia dependet: mihi quamuis nihil habeam certi, Solini lectio probatur: hæc enim ceu dux cæteris præuolat. Coturnices, sequentes cateruatim volitant) *ac propterea opera est vniuersis, vt solicitent ducem generis externi, per quem fruſtrentur prima discrimina.* Hactenus Solinus. *h* Oppianus verò lõgè aliã rationẽ assignat, quare nauibus incidãt nimirũ propter aquarũ timorem. *Timidæ interim*, inquit, *vt maris aspectũ exhoreant, & oculis conniueant, vnde aliquando velis illisæ nauiũ à nautis capiuntur.* Quod verò volatu ceu auiũ celerrimas non intermisso mare superare dicat, id non vsq; adeo verum est, vti Bellonius obseruauit, & Marco Varroni aduersatur, quemadmodum ex superioribus videre est: ad hæc sunt qui in Delũ etiam insulam è mari deferri scribant, vt non vno continuo volatu mare traijciant. Illud postremò quòd Solinus dicit, quod aduenientibus tempora habent æstate depulsa, id cũ experientiæ, tũ Aristotelis authoritati repugnat. *i* Hic autẽ discedere eo tempore non aduentare scribit inquiens, *Discedunt antequam Grues, altera enim Augusto, altera Septembri mense incipiunt.* Quod modò ad Aquilonem ventum attinet, quo flante has aues mare tranare Plinius, & Solinus dicunt, id verissimum est, etiamsi sacræ paginæ repugnare videatur, cui explosis illis profanis ethnicis credendum est. *k* Hæc enim populo Israelitico in deserto carnes poscenti Deum arreptas trans mare Coturnices immissurum, Austrum abstulisse de Cælo tradit, & in virtute sua introduxisse Aphricum, ventum scilicet vehementem, & procellosum, de quo dicebat *l* Virgilius:

Vnà Eurus, Notusq; ruunt, creberq; procellis
Aphricus.

Sed facilè Plinius & Solinus eum sacra pagina conciliantur. Nam quamuis Aphricus vehementia, vt dixi Aquiloni proximus sit, situ tamen proximus Austro est, nimirũ inter hunc & Zephirum spirans. Accedit situs regionum, nam si Aphricus, qui transuersim flat iuxta Austrum, Coturnices in castra Israelitarum impulit, vt *m* Psalmographus dixit: Boreas qui est è regione oppositus eas expulisset, tantum abest, vt induxisset: atque ita nulla vis naturæ illata est, sed secundum eius ordinem omnia disposita. Cæterùm ex hisce, quæ hactenus dicta sunt, nemo non videat, Coturnices aues esse migratorias: ausus est tamen Albertus id negare, inquiens: *Coturnicẽ multi credunt trans mare auolare, quòd falsum esse cõuincitur: quoniã trans mare per hyemẽ non inuenitur. Latet ergò sicut aues cæteræ quibus superflui, lentiq; humores concoquendi sunt.* Debebat saltem Albertus hic mare nominare, trans quod per hyemem Coturnices reperiri inficiatur. Quasdam maria non transuolare verissimum est, quæ nempè ad loca tepidiora, vt nonnullæ quoque aliæ, quæ frigidioris auræ nostrarum regionum sint impatientes, sese recipiunt: at nullas migrare, vt ille contendit, falsissimum est. Cùm è Rhodo Alexandriam Aegypti, inquit *n* Bellonius, nauigaremus, plurimæ Coturnices à Septentrionem meridiem versus volantes, in naui nostra captæ sunt: vnde certo persuasus sum cælum mutare. Nam prius etiam cùm è Zacyntho insula in Moream seu Nigropontum nauigarem verno tempore, Coturnices contraria profectione à

Meridie

c *In latinis.*
d *Can. 18. Polyhist.*
e *l. 5. c. 20. de Auib.*
f *lib. 3. de re rust. cap. 5.*
g *Cap. 18.*
Coturnicẽ an Ortygometrã prima rapiat Accipiter.
h *In Excusatis.*
i *8. Hist. cap. 11.*
k *Psal. 74.*
Aeneid. 1.
Cũ sacra scriptura. Aristoteles, & Plinius Conciliari.
m *Psal. 77.*
Aues quæ latent.
n *l. 5. de Auib. c. 17.*

Meridie ad Septentrionem volantes obſeruaram, vt illic per totam æſtatem degerent: quo tempore etiam permultæ in naui noſtra captæ ſunt cũ diuerſis alijs migrantium auiũ generibus. Obſeruo ego hic volandi modum: ſiquidem ſi Aquilone ſpirante volantes vtuntur, Auſtroq; à volatu ſeſe contineant, ſicuti ex Plinio, ac Ariſtotele diximus, contrario vento volare dũ accedunt ad nos, pronunciandũ eſt: quod ſanè rationi, ſenſuiq; noſtro repugnare apparet. Aquilo enim à celerrimo Aquilæ volatu nomen habens velociſſimus vẽtus, item valde impetuoſus: contrà Coturnices volatum exercent admodũ debilem, propter nimiam corporis grauitatem, debilitatem verò, vt Plinius atq; ipſemet, ſi Deo placet, Ariſtoteles teſtantur, querula voce ſignificant. Quomodo itaq; hoc flante vento ad nos venerint, planè mihi perſuadere nequeo, nemoq; alius facilè perſuaſerit. Quapropter arbitror ego abeuntes à nobis huius venti opera vti, adeuntes nequaquam: quinimo niſi ad diſceſſum Aquilo detur difficulter ad optata loca peruenire: multaſq; nimia pinguedine (Autumno nempe quàm vere ſunt pinguiores, vt dicebat *o* Ariſtoteles) graues niſi ob hanc cauſam apud nos hybernare, ac pro hybernis, hic loca tepidiora inquirere. Neq; hanc meam opinionem Ariſtotelicis dogmatibus prorſus refrauari reor. Is enim de migratione harum auium agens, *Hybernar*, inquit, Gaxa vertente, *apud nos non patiũtur: niſi paucæ locis apricis remãſerint, nimirũ grauitate, pondereq; corporis & vento apto non aſpirãte impeditæ. Cũ ceciderint, ſi ſerenum ſit, aut Aquilonũ tempus ſociantur, proſperè degũt; ſed ſi Auſtrinum, moleſtè propterea quòd parum volant. Humidus enim grauiſq; Auſter eſt, quamobrẽ qui aucupantur, Auſtrũ, non Aquilonẽ obſeruant.* Non negat itaq; hic Ariſtoteles Auſtrino tempore volare Coturnices, vt facit Plinius: ſed moleſtè tunc agere aſſeuerat; ſed quòd moleſtè fit, tamen fit aliquando. Ab hac migratione Coturnix peregrina à poetis dici meruit, vt ab Angelo Politiano canente:

Flet viduus Perdix queritur peregrina Coturnix
Incluſi caucis.

Vſus eſt eodem epitheto Antonius cognomento Gigas olim integerrimus noſter amicus hoc verſu.

Non ibi vel Perdix deeſt vel Peregrina Coturnix.

Atque iſtæc de Coturnicum migratione ſeu mutatione cæli dicta ſufficiant. Nam quod nonnulli, qui ſe theologos, & morales iactant, ſcribunt has aues, dum mare tranant, laſſas vna ala volatum promouere, altera verò natare, id fabulis fabuloſius eſt, & omni mendacio falſius & quòd ne pueris quidem in ſcholis perſuadeant. Videamus modò quibus in regionibus magis abundent. Quas inter Delus inſula prima mihi ſeſe obtulit, quam olim Ortygiam fuiſſe dictam tradit *p* Strabo, etſi cauſam eius non aſſignans, ſed Phanodemus apud *q* Athenæum, nec non Aelianus ita nuncupatam volunt, quòd eiuſcemodi volucres gregatim mare tranantes, illic ob acceſſus, & tanquam portus commoditatem ſubſiſtant. *r* Solinus contra quòd in ea Coturnices primùm viſæ ſint, ſecutus vt videtur fabulam, vel illam, quæ Latonam ex Ioue in Coturnicem mutato Dianam, & Apollinem concepiſſe, eoſque in Delo peperiſſe narratur, vel aliam illam, quæ Aſteriam Iouis concubitum fugientem ſe ipſam in Coturnicem immutaſſe, & in mare proſilientem factam eſſe inſulam fingit, vnde hæc eadem inſula alio nomine etiam Aſteria appellatur. Neque aliunde Lycophron ſanè inſulam ὄρτυγα πτερυγίνλω, ideſt Coturnicem alatam appellauerit. At ego vel à copia Coturnicum ita dictam putauerim, vel quia in ea, ſicut antea annotauimus, ad nos accedentes laſſæ quieſcendi cauſa aliquandiu remorentur. Arabicus ſinus, teſte *ſ* Flauio Ioſepho, Coturnicibus plurimùm abundant: quæ fortaſſis earum reliquiæ fuerint, quibus Deus Iſraelitas in deſerto cibaui, de quibus nimirum ille ibidem loquitur. Superior Aethiopia abunde Coturnices alit, multaq; alia auium genera: item Terra ſancta, nec non Madera inſula, vt Cadamuſtus ſcribit, & plurimæ noui orbis regiones. Circa Tænarion, quæ nunc Cereapolis, teſte *t* Procopio, dicitur, tantus Coturnicum numerus eſt, vt hodie mutato ab eis nomine, Porto de Qualeis, vel, vt alius quidam, Porto delle Quaglie nuncupari meruerit. Tanta copia in agrum Neapolitanum ex Africa propelli Coturnices, nonnulli referunt, vt glomeratim ſæpè in ædes maritimas incidant, & ſine vlla difficultate capi queant. Ad Capreas Tyrrheni maris inſulam ſub hyemem imminentem ſeſe multæ Coturnices conferunt: neque mirum, ſi id faciunt, nam inſula tantæ amœnitatis eſt, vt Auguſtus, & Tyberius Imperatores eam quoque ſæpe animi refocillandi cauſa peterent, quod Tyberij arx, quam *u* Plinius eam fuiſſe nobilem ſcribit, & cuius etiammum veſtigia extant, locupletiſſimè atteſtatur. Idem etiam contingere *x* Aloiſius Mundella ait ad maritimam circa Piſaurum regionem. Belgas ferunt hoc auium genere plurimum abundare,

præci

Volandi modus dũ migrant.

Aquilo vẽtus qualis & vnde dictus.

Quando Aquilone vento vtũtur, authoris opinio.

o *6. Hiſt. c. 11.*

Coturnices vbi abundent.

p *l. 10. Geor q lib. 9.*

Delus inſula cur Ortygia dicta

r *c. 18. Polyhiſt.*

ſ *li. 13. c. 1.*

t *lib. 13. de Bell. Vuãd.*

Coturnicũ portus.

Capreariũ inſulæ amœnitas.

u *lib. 3. c. 6.*

x *In Epiſt. Med.*

præcipuè qui Oceano adiacent, vt Hollandi, Zelandri, Flandri, quos aiunt quotannis maximam earum capturam facere, nauibusq; in Angliam deuehere. Narbonensis item Gallia vim ingentem Coturnicum habet, ideoq; in vnoquoque fermè diuersorio loca instituta sunt, in quibus saginentur. Mediterranei Galliarum verò tractus alunt quidem Coturnices, sed raras admodum. Auerroes, referente *y* Galeoto Martio, author est, Coturnices, & Alaudas in Andalusia insula non reperiri. In conuallibus Alpium Helueticarum apud Rhætos, Sedunos, & Leopontios non pauciores, quàm alibi capiuntur.

y lib. de promisc. doct.

Coturnices & Alaudæ vbi reperiantur.

INGENIVM.

EX superioribus Coturnices temporis qualitates nosse palam est, quibus tutiùs abituræ, & venturæ mare traijciant. Sed nec ita id tranare tentant, nisi receptis primùm viribus. Moderandam nempe ipsam in rebus omnibus actionem secundum virium suppetentiam non ignorantes. Atq; ita ab his, vt à plerisq; alijs brutis docetur ignauus homo vires suas metiri. Cùm mare transuolant, inquit *a* Oppianus, vt intelligant, superatumne iam ipsis mare si, nec ne, singulæ ternos ore lapillos ferunt, quorum singulos per interualla demittunt, & diligenter obseruant, vtrum in mare lapillus quisq; deciderit, vlteriusq; volandum sit, an in terram, & tempus iam sit quiescendi. Quæ res, nisi veritatis terminos excedat, non mediocrem quidem in hoc auium genere prudentiam indicat. Oppianus, id fortè ex *b* Plinio transcripserit, sed qui non semper ipsas id facere videtur innuere, at cùm ventus, (vt ipsius verbis vtar,) agmen, (traijcientium scilicet mare) aduerso flatu cœperit inhibere. Nam tunc pondusculis lapidum appensis, aut gutture arena repleto, stabilitas volare eas attestatur. Idem Grues factitare nonnulli prodiderunt. Sed cùm *c* Aristoteles hoc falsum esse scribat: itaq; & Coturnicē hoc facere non facilè Plinius, vel Oppianus mihi persuaserit. Alij id diligentius inquirere poterunt. Petrus Bellonius vir cùm doctissimus, tum fide dignissimus, viuas in medio mari in naues incidentes aperuit, milium & hoc fermè recens in ingluie reperit, lapidum eorum, aut arenæ, si inuenisset, haud dubio mentionem facturus. Seneca referente *d* Andrea Theueto, memorat, Coturnices, & alias aues, necnon quadrupedia aliquando terræmotu interijsse. Hinc, inquit Theuetus edoctæ hæ alites in posterum circa flumina versantur, gnaræ scilicet loca fluminibus proxima, & paludosa minus quam alia terræmotui esse obnoxia. Verum nunquid & hoc verum sit Theuetus viderit. Coturnices inter segetes, & earum stipulas, quæ saltem in paludosis locis pauciores sunt, habitant, quandiu apud nos agunt: ad hæc locum illum in Senecæ operibus diu quæsitum reperire non potui. Attamen illud Theueto concedendum, paludosa loca minus quam alia terræmotu concuti: exemplo sit celeberrimum illud Dianæ Ephesiæ templum, quod ducentis, & amplius annis integrum perseueraſse dicitur, adhuc diutius ita durandum, nisi Heluidius quidam, vt memorandum de se posteris, famam, & celebrem nomen relinqueret, vt scribit Herostratus, id incendisset. Ob eandem pariter rationem Romæ ad Tyberim Herculi templum ædificarunt.

Vires in omni re examinandæ. *a In Ixeut.*

Cur lapillos ore ferant.

b l. 10. c. 23

c 8. Hist. c. 12.

d l. 2. Hist. Ind.

Terræmotu animalia intereunt.

Loca terræ motui minus obnoxia.

Dianæ Ephesiæ tēplū cur à terræmotu tutum.

Heluidij faciunt.

VOLATVS.

COTVRNICIBVS, Perdicibusq; volandi facultatem deesse docuit communis præceptor *a* Aristoteles, vbi rationem reddit, cur nidum sibi non faciant. Eandem volandi imbecillitatem innuebat *b* Plinius, inquiens. *Parua auis, & cùm ad nos venit, terrestris potiùs quàm sublimis.* Aquilonio tempore meliùs degunt; cōtra Austrino ægre volant, quòd huius venti humiditas corporis grauitatem per se alioqui ad volatum parum idoneam augeat, veluti ex *c* Aristotele diximus, cùm de migratione ageremus. Hinc est, quòd Hieronymus Fracastorius Veronensis, medicorum, ac Poetarum nostri temporis coryphæus appositō admodum corporis grauitati epitheto tardam vocet, inquiens:

Viteturq; graui Coturnix tarda sagina.

Verùm prudentissima Natura, quæ nullibi deficit, volatus debilitatem, pedum velocitate recompensauit. Currunt enim satis velociter. Coturnicem, inquit Comestor, Currelium vulgò dicimus à currendo.

a 9. Hist. c. 8
b l. 10. c. 23

Quo tempora velociores.

c 8. Hist. c. 12

Coturnicis velociter currit

VOX. CANTVS.

IN nonnullis, inquit *a* Ariſtoteles, auium generibus cantus maribus tantùm datus eſt, vt Gallinaceis, & Coturnicibus. Albertus verò fœminæ non tantum vocem attribuit, verum etiam, vt apparet, maiorem, dum ait: *Coturnix mas vocem edit exilem ferè, ſicut Grillus, fœmina craſſam.* Vtraſque canere facilè crediderim. Sed nunquid fœminæ vox grauior ſit, ignoro. Vere canere incipiunt, præſertim Aprilis menſis initio: at nunquid ſubito ac ad nos venerint, ſubdubito: nam ſi verum eſt vt *b* Blondus ex Plinio tradit eas in Campania eo tempore magno numero videri, priuſquam veniſſe credantur (veniſſe autem ſeſe voce maximè produnt) itaque fuerint iam aliquo tempore, antequam aduenisse ſeſe voce ſignificent ſua. Eadem vox pugnam huius auis, & Perdicis diſtinguit. Nam Perdix antequam dimicare incipit, illa verò, teſte *c* Philoſopho in media dimicatione canit. Qualem autem vocem edant, præter quàm quòd iam antè diximus, nemini non notum eſt: propter quam, licet omnino abſona ſit, & audentium aures offendat potiùs, quàm oblectet, multi tamen non infimæ ſortis homines, quin, & viri ſepæ patricij eas domi caueis incluſas enutriunt, & pulchellum illud ſuum Coturnix quò pluries reiterant, eò nobiliores cenſent. Hanc tamen diſſonam vocem aliò torquere, ac laudare, quemadmodum contra alij vituperare volenti, neutri ſua ſibi defutura argumenta crediderim. Laudare eam Pratinas in primis apud *d* Athenæum videtur, dum Coturnicem ἀδύφωνον, ideſt, ſuauiſſimam, ſeu iucundiſſimam vocem edentem appellat. Ex eadem voce antiqui illi Reges ſeu ſapientes (nam non niſi tales in reges eligi ſolitos tum temporis ſatis conſtat) non contemnendam hauriebant vtilitatem, nam cognita Coturnicis natura, quæ ceu verum cantu ſuo ſignat horoſcopi emerſum animalis huius opera tanquam gnomone quodam vtebantur, & non ociosè in id intenti certum exortus ipſius punctum deprehendebant. Seruat enim in voce iſtæc auis certum numerum. Verùm quemadmodum ea ratione laudem meretur iſta vox: ita contra, quia, vt dixi prorſus inconcinna eſt, & quam non aliter ac ipſe Cuculus ſemper eandem, & vix abſono huius cantu ſuauiorem reiterat. Vnde ab hoc tam ἄμουσῳ cantu elegantiſſimum, quod nunc in omnium ore obuerſatur, ſcomma detorſit facetiſſimus *e* Martialis: quo lepidè admodum clancularium quendam Poetam, hominem ſcilicet illiberalis ingenij, & qui corniculam Aeſopicam referens ſuos ineptos verſiculos nomine Martialis in vulgus ſpargebat, ratus futurum, vt titulo decepti lectores, Martialis eſſe crederent, Coturnicem appellauit ſe verò Pſittacum, quaſi diceret præter Coturnicis morem, & naturam fore, vt concinna, atque articulata voce quali Pſittacus ſolet humanum ſermonem edoctus vteretur, atq; ita vt Coturnix ſe ſua voce prodit, Pſeudopoeta ille ſe ſuis ineptis verſibus. Alij ſcomma hoc ad auis ingenium referunt. Deſtituitur enim Coturnix eo diſcendi ingenio, & aptitudine, quæ in Pſittaco maxima eſt, vt in Pſitacco ſcripſimus. Dicebat autem Martialis.

Credis hoc Priſce
Voce vt loquetur Pſittacus Coturnicis.

Quãdo canere incipiunt.

Coturnicis vox an laudanda, aut an vituperãda.

Coturnicis vox quare laudabilis.

Coturnix prognomone coturnicis vocis deteſtatio.

Poeta ineptus cur.

Coturnix dictus, & cur Martialis Pſittacus.

a 9. Hiſt. 9.

b In latinis

c 4. Hiſt. 9.

d lib. 9.

e lib. 9.

SALACITAS, SEV LIBIDO.

ARISTOTELES *a* cùm Perdicum pugnam quam pro fœminis ſuſtinent, deſcripſiſſet, & marium in hoc genere ſalacitatem, dixiſſetq; fœminas ad incubandum aliò diffugientes, clam parere, ne oua à maribus propter ſalacitatem frangãtur, & mares interim cælibes inter ſe pugnare, victumq; victoris Venerem pati, nec ab alio, niſi ſuo victore ſubigi, idque non ſemper ſed certo tempore anni fieri: demum ſubdit; Hoc idem à Coturnicibus quoque agi animaduertimus. Idem ferè Plinius ſcribit ex eo, vt apparet, mutuatus. In ſummo eadem planè Coturnicibus, quæ Perdicibus libidinis procliuitas. Vſque adeo verò vtræque, teſte *b* eodem, copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & ſæpenumerò capitibus eorum reſidant: quam poſtremã ſententiã *c* Athenæus repetit ex Alexandro Myndio, ſed apud hunc pro κατίζοντας ἐπὶ τῶν κεράων legendum ex Ariſtotele κατιζάνειν

a 9. Hiſt. 9.

b 9. Hiſt. 8.

c lib. 9. Athenæus correctus.

ζάνειν

ζάνειν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς. Apud eundem Athæneum Clearchus Coturnices etiam inter illas aues recenset, quæ & quando fæminas vident, & cùm earum vocem audiunt, semen emittunt, vti quoque in Perdice scripsimus. Salacitas autem in duobus consistit, nempe vt vnus mas multis fæminis, vt Gallus, sufficiat, vel coitum sæpius reiteret, vt Passeres aliæque quàmplurimæ, quibus ego Perdices, & Coturnices annumero. Nam Coturnicum generi, teste Alberto, proprium est, vt rara inter eas fæmina sit, maresq; multi vnam fæminam quærant. Quare mirum non est, si coitum sæpius repetant, nam semen, vt in homine etiam contingit diu retentum acredinem quandam acquirit, cuius causa, vel sponte, vel coitu excernitur impetuq; erumpit. Vnde etiam Galli, vt scribit *d* Io. Bruyerus Gallus, libidinosum hominem significaturi Qualea, seu Coturnice salaciorem dicunt.

Salacitas in quo cõsistit.

Coturnix quibus salacibus ascribenda.

d *li.5.c.33. de re cibar.*

Salacis hominis typus.

NIDVS.

ARISTOTELES *a* Coturnices nunquam in arbore, sed humi semper consistere nidulariq; tradit: nidum verò non facere, vti neq; grauiores aues alias, sed facta in aprico area (alibi enim nunquam, inquit, pariunt) atque materia, vt vepribus quibusdam congestis, quoad Accipitrum, & Aquilarum iniuriam deuitare possint, oua ædere, & incubare: sicuti in Perdice quoq; scriptum est.

a *9. Hi. c.8.*

Nidi qualitas.

INCVBATVS. PARTVS. EDVCATIO.

QVO loco pariunt, non incubant, teste *a* eodem philosopho, ne quis locum percipiat longioris temporis mora. Pariũt autem oua numero sexdecim Coruinis ouis similia, si *b* Bartholomeo Anglico credimus, sunt qui quotannis quater prolem edere velint, bis nempe in illis regionibus, ad quas à nobis abeuntes migrant, item bis hic apud nos, & quæ priùs edita proles est, hanc quoq; antequam discedant, soboli studere, argumento quòd innumerabilis harum auium numerus, licet quotannis infinita earum millia cùm in aduẽtum, tùm discessu varijs capiãtur modis, tamen semper abire conspiciatur, atq; redire. Aucupes tantam earum copiam admirantes dicere consueuerunt, incubanti Maio mense Coturnici mortem inferentem, spem cẽtum, & amplius Coturnicum perdere. Neq; id à veritate alienum videtur. Illa enim sexdecim ouis incubãs totidẽ pullos excludit, ex his verò quæ fæminæ sunt, rursus Augusto mense pariunt ad minus decẽ: quem numerum si supputemus, nõ mirabimur, cur tanta Coturnicum copia vbiq; capiatur. Cum Perdicibus commune habent, quòd pullos alis suis more Gallinarum fouent, eodemq; modo per agros ad pabula educunt, quòd *c* Baptista Mantuanus sic expressit.

Sedula per stipulas tenera cùm prole Coturnix
Pascitur, & magno natorum examine Perdix.

a *9. Hi. c.8.*

b *l.9.c.103*

Quoties prolẽ edãt.

Aucupum de Coturnicũ fæcũditate dictum.

c *In villa Refrig.*

CIBVS.

ALOISIVS *a* Mũdella Coturnicem, quòd milio potiùs quam alijs granis vescatur, Miliarem auem esse arbitratur, imo contendit. At nos hoc nomen minori aui suo loco attribuemus. Vescitur porrò præter milium Coturnix, & alijs granis, maximè post demessas segetes, inter quarum stipulas plerunq; versatur. Cùm verò omni tempore grana ad manum non sint, quare & alia in cibum ipsis cedere credẽdum est, nempedum segetes adhuc virent. In Capreis certè insulis, vbi maximoperè abũdare diximus, & multas illuc sub hyemem seu ad hyberna sese conferre, cùm grana nulla producãt, vt qui de ea scribunt, attestantur, alio victu vti coguntur, Acinos herbarũ comedere certo certius est. Hinc & apud Hollandos Brioniæ acini. Quartelsbeyen, idest, Coturnicum acini dicuntur teste *b* Hadriano Innio Hollando. Io. Bapt. Porta sparteis restibus arborẽ claudi tradit ab alijs scribi, ne Coturnicibus aut Coruis, alijsue auibus malum Pumicum laceretur, ac si Coturnices eo etiã vescantur, quod nullibi lego. Spermophagæ seu seminiuoræ etiã sunt, atq; inter alia

a *In epist. med.*

Miliaria auis.

Quartelsbeyen vnde Hollandis dicantur.

b *In Nomẽclat.*

ſemina peculiari quadam naturæ ſuæ prærogatiua ellebori ſeminibus, quæ nobis venenum ſunt, innoxiè veſcuntur. Teſtatur hoc *c* Lucretius, inquiens.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum
Et capris adipes, & Coturnicibus auget.

c lib. 4. de nat. rer.

Idem legere eſt in libro illo de plantis, qui falsò Ariſtoteli aſcribitur, nimirum hoc modo. *Hyoſcyamus, & elleborus noxius homini eſt, cibus Coturnici.* *d* Plinius procul omni dubio de hoc ellebori ſemine intelligendus eſt, quãdo inquit: *Veneni ſemen gratiſſimus cibus, quam ob cauſam eas damnauere menſæ.* Scio multos eſſe, qui pro dictione veneni legant veratri, atq; ego etiam ita eram lecturus, niſi primùm *e* Solinus Plinij expilator, ſeu potiùs ſimia veneni legeret, eandemq; lectionem Iulius *f* Cæſar Scaliger confirmaret commentans paulò antè allatum Pſeudoariſtotelis locum: *Meminiſtis*, inquit, è Galeno, *quid reprehendant in Auicennæ codicibus. Plinius in decimo veneni appetentẽ Coturnicẽ prodit, neq; nominat.* Sed & ipſe Plinius *g* alibi eodẽ libro interpoſitis aliquòd capitibus. *Venenis*, inquit, *capreæ* (Lucretius de capris hoc dicit) *& Coturnices, vt diximus pingueſcũt, placidiſſima animalia.* Galenus verò, & Auicenna ellebori nominãt, *Cicuta*, inquit, *h* Galenus, *Sturnos nutrit, nos verò interimit, & elleborus Coturnicis pro cibo eſt, homini venenũ.* Recentiorũ nõnulli, inter quos eſt Stephanus Aquæus Bituricenſis Plinij ſcholiaſtes, Coturnicẽ arbitrantur non cibi causà elleborum comedere, ſed recuperandæ ſalutis. Etenim Plinius, & Galenus tradunt Coturnices Epilepſia tẽtari, quã elleborus vel ipſo *i* Dioſcoride teſtu ſanat. Verùm etiãſi id nõ inficier, eiuſmodi tamen opinio, cui aliàs libenter aſſentior; Lucrẽtio, Plinio, Galenoq; repugnat, qui vno ore Coturnices ex eius vſu pingueſcere dixerunt. Eſtq; eiuſcemodi eſus, vti paulò ſuperiùs diximus ipſis peculiaris. Fit enim cõcoctio nõ modò vi, & ardore caloris, ſed tota etiã ventriculi ſubſtãtia, atq; quadã proprietate. Eodẽ modò fruges aridas, & prædutas minutiſſimæ auiculæ cõficiunt, ac in ſubſtantiã ſui conuertunt, quæ vix homo audeat attingere. Hanc proprietatẽ cõcoctionis in Coturnice agnouit *k* Alexãder Aphrodiſæus illuſtris ille Peripatheticus inquiẽs. *Quid eſt quod Gallina adito ouo feſtucæ aliqua ſe, & ouum luſtrat, quare Coturnices veratro, cicuta Sturni veſcantur, quæ toxica eſſe hominibus certum eſt, &c.* Quæſtionũ ratio partim ex ſe certa, manifeſtaq; eſt, partim inexplicabilis, modũq; penitus humani ingenij excedẽs, Deo duntaxat cognita immortali, qui reiũ omniũ parens & author eſt. Operis quidẽ ſolertiſſimi cuiuſpiã rationẽ artifex, qui extruxit integrè tenet: cæteri verò, qui artis illius ſunt ignari, rationem nullã reddere queunt, ſed tantũmodò rem inſpectant, & demirantur. Ita pariter nobis Coturnix, qua ratione ſemen iſtud in naturam ſuã cõuertat, miraculo potiùs habetur quàm verã eius cõcoctionis rationẽ aſſignare queamus, niſi, vti diximus ad occultam eius naturã confugiamus. In quo ſenſu D. *l* Ambroſius, *Elleborũ*, inquit, *periti loquũtur eſcã eſſe, & alimoniã Coturnicũ, eò quòd naturali quodã temperamento ſui corporis vim pabuli nocẽtis euitẽt. Etenim, ſi ratione medicinæ plerunque ad ſalubritatem humani quoque corporis temperatur, cui videtur eſſe contrarium: quanto magis proprietati naturæ ad cibum proficit, quod medicinali manu conuertitur ad ſalutẽ?* Magnus etiam ille Baſilius herbarũ eiuſmodi venenatarũ exẽplo probans nullas à Deo fruſtra generatas eſſe: ita in eodẽ ſenſu ſcribebat: *Illarũ autem rerũ nullã prorſus exiſtimare oportet, aut ociosè, aut fruſtrà creatam eſſe. Aut .n. nonnullis animalibus expertibus rationis ſunt pabulũ, aut & nobis ipſis ex his in nõnullis morbis depellendis ab arte medẽdi remedia cõperta præſtantur. Nã cicuta quidẽ Sturni veſcuntur, & tamẽ propter corporis conſtitutionẽ à veneno non occupantur. Cùm enim pertenues habeant ad corda penetrãtes meatus: fit, vt antea deuoratam cicutã cõcoquãt, quam inde letale gelu ad præcordia peruenerit. Elleborus Coturnicibus eſt cibus, nec ab eo peculiari quadã temperatione detrimẽti quicquã percipiũt. Sunt hæc ipſa nõnunquã tẽpore oportuno etiã vtilia nobis, &c.* Multi eã D. Baſilij opinionem approbant, nempe ideo ellebori eſum Coturnicibus, cicutæ Sturnis innoxium eſſe, quòd propter venarũ arteriarumq; anguſtiam ad cor penetrare nequeat: ſed eiuſmodi ſententiam minores aliæ Coturnicibus aues, quæ eius herbæ eſu intereunt, peſſundant vel vt falſam. Arabum nonnulli Napello paſci Coturnices ſcripſerunt, ſed hi Napellum cum elleboro turpiter confuderunt. Atq; hinc eſt, quod Antonius Gainerius aduerſus Napellũ puluerem Coturnicis, vel Turdi vtiliter dari poſſe ſuſpicatur, deceptus ſcilicet hac Arabum cõfuſione. Sed & Turdum perperam pro Sturno hic nominarunt, qui & ipſe non elleboro, ſed cicuta veſcitur: adeo vt eiuſcemodi Barbari cùm in auiũ, tùm in veneni nominibus intoleranter hallucinati ſint. Atque hinc etiam *m* Arnoldo Villanouano Orobus Coturnicum Auicennæ Napellus eſt.

d l. 10. c. 23

e Cap. 18. Polybiſt.

f In cõmẽt. ad l. Ariſt. de Plant.

g Cap. 72.

h Ad Piſonem.

Stephani Aquæi opinio de Veratri eſu in Coturnice refellitur.

i l. 4. c. 146.

Quomodo innoxiè elleborum edant.

Cõcoctionis ꝓprietas.

k In Proœmio probl.

l Hexam. lib. 3. c. 9.

Nullas herbas à Deo fruſtra creatas eſſe.

Sturni cur cicuta nõ afficiãtur.

Arabes Napellum cũ elleboro cõfundũt.

m In lib. de venenis.

SAGINATIO.

NVLLA quiſpiam apud priſcos Coturnicum auiaria fuiſſe arbitretur, quoniam à cibo teſte *a* Plinio damnatæ erant. Veruntamen *b* Marcus Varro Plinio longè antiquior, quoſdam in Ornithone præter Turdos, & Merulas, aliaſq; quæ pingues vt neunt carè, vt Miliariæ, ac Coturnices, adieciſſe tradit. Quod ad ſaginam ſpectat, milio, & tritico, & lolio, præterea pura aqua nutriendæ ſunt: ita enim *c* Dydimus pingueſcere prodidit. *d* Pet. Creſcentienſis docet, quomodo Coturnices, & aliæ aues incluſæ pingueſcant: vti in Perdice à nobis ſcriptum eſt, ad quem locum lectorem remittimus, ne ſæpius illi eadem cœu Cramben bis coctam obtrudamus. Locus vbi nutriuntur, ὀρτυγοτροφεῖον dici poteſt, ſiue cohors ſit ſiue cauea, quemadmodũ ὀρτυγοφόρος, qui eas geſtat; Cupedinarij, qui eas in caueis ſaginant, altum locum eis minimè permittunt, quòd ſalientes caput offendant, atq; ita minus pingueſcant, quare caueas vetant cubiti altitudinem excedere, at longitudinem non prohibent. Caueas vidi aliquando, quæ trecentas, & plures caperent aues, adeo verò humiles, vt vix Coturnicum altitudinem ſuperarent. Loca in quibus ſaginantur, teporem deſiderant. Cibaria ad ſatietatem offerre oportet. *e* Io. Bruyerus præter fruges, ſeminibus cannabis maximè, opimari ſcribit. Opimantur autem ocyſſimè, & tãtam ſæpe adipis copiam corpori adijciũt, vt adipoſa illa mole mortuas eſſe quãplurimas exploratiſſimũ habeamus.

a *l.* 10. *c.* 23.
b *l.* 3. *de re ruſt. c.* 5.
c *In Geopo. eis.*
d *l.* 9. *c.* 93.
ὀρτυγοτροφεῖον.
ὀρτυγοφόρος.
Cauea qualis debeat eſſe.
e *l. de re cib. c.* 33.
Quantum pingueſcãt

PVGNA.

PERDICES pugnaces eſſe diximus, & id fortaſſis Coturnicibus potiùs competere dicendum eſt, nam Ariſtoteles, vel ſaltem quiſquis ille fuit Phyſiognomicorũ author, aues, ait quibus duræ ſunt pennæ, fortes eſſe, & pugnaces, quas inter Coturnices, & Gallinaceos nominat. Pugnant autem, vel legitimo *a* Ariſtotele teſte pro fœminis, & inter cælibes etiam más victus victoris venerem patitur manſuetæq; inter ſe ſpectaculi gratia certaturæ committuntur, vt referemus. *b* Plinius Pergami certamen Gallinaceorum quotannis publicè edi ſolere prodidit. Id & Atheneis factitari cæptum, author eſt *c* Aelianus, à Temiſtocle ſuperatis Perſis. Lucianus adijcit & Coturnicum certamina, eaq; ibidem ſpectari conſueuiſſe tanti decoris, vt ad illa tanquam ad gladiatorum munus effuſiſſimo ſtudio omnes conuenirent. Quinimo Solonem narrantem inducit legem Athenienſibus fuiſſe, vt iuuenes Coturnicibus, & Gallis pugnãtibus ſpectandis tempus impẽderent, vt eiuſcemodi auium roſtris ad extremam vſque virtũ defectionem pugnantium certamina, intuentes ad fortiter ſubeunda pericula, & contemnenda vulnera, ne auibus ingenerоſiores haberentur, inflammarẽtur. Ita Herodianus Seueri filios ſcribit, diſſidere ſolitos puerili primùm certamine edrudis Coturnicum pugnis, Gallinaceorumq; conflictibus. Eiuſcemodi enim aues in tali ludicro certamine productæ, vel etiam ſua ſpõte inuicẽ dimicãt, mutuiſq; ictibus colliduntur, caput, & ceruicem erigentes. In nonnullis Italiæ vrbibus maxime Neapoli pugnaces etiamnum alunt, & ex earum certaminibus maximam voluptatem, & etiam lucrum ſæpè percipiunt: certaturis primò milium ad ſatietatem offerunt, dein ſuper oblongam aliquam menſam ab vtraque ſcilicet parte vnam collocant: illæ more Gallinaceorum inuicem toruè aſpicientes, quaſi minarentur, quid audacter præſtituras, tacitæ ſubſiſtũt, at mox non aliter ac ſi duo fortiſſimi equites in vallo concurrent, vbi ad aliud milium, quod in media menſa ponitur peruenere, tanto ardore, tantaq; velocitate inuicem aggrediũtur, manuſq; conferũt, vt niſi euulſis ſibi pennis, ac ſanguine ex acceptis vulneribus effluẽte à pugna diſcedant, atq; tamdiu dubio marte dimicant, donec alterutra, tãquam ſe victam faſſa, victori locum cedat, ac pudibunda aufugiat. Tunc verò victoris dominus præmio, de quo certatũ eſt, potitur, victricemq; ſuam magni æſtimat, adeo vt ſi ita aliquoties acie vincat, decem, & duodecim ſæpè aureis vendat. Quanti verò apud priſcos fieret eiuſcemodi certamen, cùm ex paulò antè dictis, tum verò exemplo potiſſimum Auguſti Cæſaris innotuit, qui Erotem Aegypti præfectum, quòd victricem per cõtumeliam ediſſet, morte, eaq; infami multauit. Et longè ante tempora Cæſaris diuinus *d* Plato eos redarguẽs, qui nimis illis tribuerent,

Aues quæ fortiores.
a *l.* 9. *Hiſt. cap.* 8.
b *l.* 10. *c.* 21
c *l.* 2. *Var. c.* 28. *in Anacharſide.*
Atheniẽſiũ lex in deſidioſos iuuenes.
Seueri Imp. filiorũ pugna.
Coturnicũ certamẽ apud Neapolitanos.
Coturnicis victricis pretium.
d *In Lyſide.*

buerent, quanto in pretio haberentur, innuit, *Potiùs*, inquiens, *ego mihi amicum probum optauerim, quàm optimam* (ſtrenuiſſimam ſcilicet) *inter homines Coturnicem, aut Gallinaceum.* Sed an ſemper ita inuicem diſſideant, vt *e* Ouid. mihi in ſequenti diſtícho innuere videtur, dum ſcribit inde facilè ſeneſcere, me latet, quamuis id facilè credam.

e In epitaphio Pſittaci.

Ecce Coturnices inter ſua prælia viuunt,
Forſitan, & fiunt inde frequenter anus.

Sed nonnulli viri docti pro prælia prandia legunt, vt ſcilicet ad elleborũ, quo Coturnices paſci ſcripſimus, referatur, at qui elleboro veſci dixerunt, non ex huiuſmodi eſu ſeneſcere voluerunt, vt hic Ouidius: at cõtrà pingueſcere; quare non malè meo iudicio prælia legendum, quemadmodum etiam, quotquot ego vidi exemplaria habent. Porro Ariſtides ſophiſta apud Philoſtratum hanc pugnacitatem innuens cuidam deprecanti, ne Sparta muris cingeretur, reſpondiſſe fertur. *ne capita illi damus mœnibus Coturnicum aſſumpto ingenio.* Huc pariter ſpectat quòd *f* Ariſtophanes Carcini poetæ filios ὀρτυγας ὀι κογενεῖς, ideſt, domeſticas Coturnices, aut potiùs domi genitas vocauerit, quòd videlicet domi continuè inter ſe contenderent: quare ὀρτυγίε ψυχὴν ἔχειν, hoc eſt *Coturniculæ animum habere*, parum rectè, vtpotè contrà auis naturam, prouerbialiter de formidoloſo, & puſillanimo homine Antiphanes comicus apud Athenæum hoc verſu protulit.

f In pace.

Carcini Poetæ filij Coturnices dicti.

Coturniculæ animũ habere.

Τὺ τί ποιεῖν δύνασαι ὀρτυγίε ψυχὴν ἔχων,
Tu quid facere vales, Coturniculæ animum habens.

Meticuloſi enim homines non pugnant, vel ſi cogantur pugnare, terga, vbi poſſunt, vertunt: è contrario Coturnix ſponte dimicat, & niſi victa, ac plerunque niſi vulneribus acceptis pugnam deſerit. Haud abre fuerit hic docere, quomodo Coturnices per ſe alias pugnaces, pugnaciores reddantur. *g* Dioſcorides author eſt Adianti herbæ eſu ad pugnam accendi. Quod ſi itaque pugnãtium domini milijvice pugnaturis exhibuerint præliabuntur audaciùs, aduerſariaſq; facile ſuperabunt. Id verò inter Coturnicum, Perdicum & Gallorum prælium differentiæ, eſt quod illæ in pugna cantent, Perdix ante aggreſſam dimicationem, Gallus poſt debellatum huſtem.

Meticuloſorum pugna.

Vt pugnacio res reddantur.

g lib. 4. c. 131.

CORPORIS AFFECTVS.

EPILEPSIA, ſiue Comitiali morbo Coturnices tentari, author eſt *a* Plinius: idque non pauci, referente Aloiſio Mundella, noſtro tempore obſeruarunt. *b* Ariſtoteles tamen inueſtigans cur ſolis hominibus oculi peruertantur, ſolos eos inter omnia animalia epilepticos eſſe aſſeuerat. Sed Ariſtotelem hallucinatum eſſe non ſola Cuturnix teſtatur, ſed multa etiam alia animalia. *c* Hippocrates in primis Capras, & oues eo morbo vexari tradit. De Capra idem profitetur Plutarchus, atque propterea veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida abſtinuiſſe, quamuis contrà Varro neget eam epilepticam fieri. *d* Iulius Cæſar Scaliger, canes ea lue interijſſe ex ipſa experientia teſtatur, quemadmodum & *e* Cælius, qui præter canes Feles addit, & arietem; Abſyrtus equos: Brodæus Accipitres, & Gracculos. *f* Aloiſius Mundella ſe ab alijs accepiſſe refert, Capos Gallinaceos, Alaudas, Picas epilepſia torqueri. Ex quibus conſtare arbitror lapſum Ariſtotelis, nec non ipſius Plinij, qui præter homines ſolas Coturnices hoc morbo laborare ſcripſit. Dici tamen poteſt ad defendendum Plinium, non ſolas quidem Coturnices poſt hominem, ſed illas potiſſimum huic morbo obnoxias eſſe. Babptiſta verò Mantuanus id in Coturnice negare non veretur, vti ex hoc verſu videre eſt.

a l. 10. c. 23
b Sect. 10. Probl. 49. Ariſtotelis error.
c lib. περὶ τῆς ἱερῆς νόσου.
Animalia epileptica.
d In comm. Ariſto. de Plant.
e l. 6. antiq. lect. c. 7.
f l. 3. c. 23.

Herculeo nunquam morbo afficienda Coturnix.

Sed huius auctoritas apud me tanti non fit, vt circa eam me exerceam. Nondum tamen vidi aliquem, qui rationem afferat, cur eo morbo Coturnix laboret, præter vnum *g* Galenum, qui multos propter Coturnicum eſum in muſculorum diſtentiones incurriſſe ſcribit, quoniam veratrum illæ comedant. Sed niſi aliquis aliam rationem aſſignet, nondum Galeno acquieſcam, quia Veratrum, quemadmodum paulò antè ex Dioſcoride dixi, epilepticos curat, tantum abeſt, vt Epilepſiam inducat: neque etiam homines crediderim ex harum auium eſu diſtentionibus corripi. Nam has aduerſus morbum illum valere ſuo loco dicam: præterea omnia illa, quæ recenſuimus animantia epilepſia afficiuntur, quæ tamen veratro paſci nemo dixerit.

g In comm. li. 6. Hipp. de morbis comm. tex. 36. Galeni opinio cur Coturnix epilepſia patiatur, explosa.

SYM-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

COTVRNICEM tradunt reperto aquæ etiamsi lympidissimæ fonte simul ac biberit, reliquam aquam rostro pedibusq; corrumpere, lutosumq; reddere, puluere etiam in eo ingesto: quod facere eam hactenus multi credidere, ne quodpiam aliud animal eius potu fruatur: à qua nimirum auis natura tanquam inuida, improba, ac maligna Aegyptij etiam argumẽto sumpto malignum hominem per eius hyroglyphicum significarunt. Verùm cùm nonnulla animalia suapte natura puram in potu asperuentur, turbulentamq; & crassam præferant, vt exempli causa Cameli, quos aiunt, qui eorum naturam perspectam habent, non è fluuio prius bibere, antequam pedibus protrita terra aquam eius spissiorem reddiderint. Nec alio Elephanti quoque potu gaudent, quos autem ideo turbidam reddere volunt, ne imaginis suæ toruitate terreantur. Itaque non absurdè, meo iudicio quispiam dixerit, & nostram Coturnicem id ob occultam aliquam cum horum aliquo, vel forsan vtroque amicitiam, vel quia ipsa fortassis tali potu delectetur, non malignitate, aut inuidia aquæ, postquam potauit, puluerem ingerere, si modo verum est quod hoc faciat: nemo enim grauissimorum tradidit. Grauissimos voco Aristotelem, Plinium similesq; alios, qui de animalium natura scripsere: apud quos illud quoque non reperias, quod de eadem aue, & Luna Orus Apollo referente Pierio Valeriano prodidit, atque hoc docti videant, nunquid sympathiæ, an antipathiæ, quam hæc auis cum Luna habet, adscribendum sit. Est autem hoc, atque bis verbis à Valeriano traditum. Quotiescunque Luna oritur, Coturnix inauspicatos clamores excitat aduersus eam, non quæ Deam saluere iubeat, aut laudatione prosequatur, vt solem Gallinacei, sed manifestissima det indignationis aduersus eam signa, quod apud ipsos (Aegyptios) magna dabatur impietati: cùm summo Lunam cultu prosequerentur. Antè omnia autem terram fodicat (ita intelligendum τοῖς γαρ ἐμπροσθίοις αὐτὲ σκέλεσι ἀνερυακωι τὴν γὴν) pupillasq; identidem sibi conscribillat, vtpote quæ indignè ferat Lunam apparere, quam neque quidem intueri patitur: atque eadem facit in ipsius Solis tam diuini astri exortu: quimos nonnullis Aethiopum nationibus in Solis ortu, quem velut hostem maximè reformidant, & ne spectent in loca palustria fugientes, vbi non alia fruticum, aut syluarum copia fuerit, ibi delitescunt, Deum omni execratione prosequentes. Hæc ille, vbi etiam annotat, in vulgato codice Græco mendum animaduerti, in quo nimirum Oryx quadrupes animal pro Coturnice positum & ita traductum: neque enim, inquit, hic quicquam de Oryge apud Orum, apud quem in vetustis codicibus manuscriptis Ορυγα, non Ορυγα legas. Et eodem capite vulgati etiam codices habet τὸ μόνον τῶν πτηνῶν, quod satis manifestum facit de aue, non de quadrupede hæc dici. Pelicanum, & Coturnicem sibi inuicem dissentire volunt. *De Coturnicis exitio*, inquit *a* Aelianus, *Pelicanus, acerbè, & crudeliter cogitat: rursus Coturnix ab eo vehementer dissentit.*

Coturnix bibens cur aquã turbet.

Maligni hominis hieroglyphicum.

Cameli turbidã bibũt

Elephanti cur bibituri aquam turbent.

Coturnix cur puluerẽ in aquã purã ingerat, optimo authoris.

Grauissimi authores qui. Coturnix an cũ Luna sympathiam habeat.

Aegyptij Lunã honorant.

Coturnix Lunã non intuetur. Aethiopibus Sol hostis est.

Pelicanus & Coturnix hostes.

a *l. 6. de Animal. c. 49.*

CAPIENDI RATIO.

RATIO capiendi Coturnices diuersimoda admodum est, prout nimirum anni tempus expostulat. Siquidem vbi primùm ad nos accedunt, segeteſq; etiamnum virescunt, masculi fæminas propter libidinem prosequuntur, atque ita fæmina incluſa caueæ, vel etiam fistula ex osse, & corio confecta (nostri Quagliarolo, Piceni Truffello, Galli teste *a* Bellonio Cursalet vocãt,) illectæ retibus ab Aucupibus irretiuntur: atque hoc de maribus dixi, quia paucæ admodũ fœminæ eo modo capiuntur. Sed elaborandum est, vt fœmellæ venatrices egregiè canant: canere verò hoc pacto eas docent: incluſas caueis cystæ includunt, vt planè in tenebris habeãtur, mane verò, & vesperi alternatim appoſita candela, aut lucerna milium in cibum exhibent, idq; tandiu cõtinuant, donec iam egregiè pulchrum illud suum Coturnix didicerint: ad hanc siquidem vocem allecti mares, ceu ad coeundum inuitati ocyssimè accurrunt, & se ipsos in extensa retia præcipitant, tantoq; nonnunquam impetu id facere visi sunt, vt antequam auceps extendere retia posset, caueam perforare voluerint, eorum præsentiam minimè expaueſcentes; quin imo quod amplius est, retia ipsa fregerint. Sed hoc modo paucæ capiuntur; plurimæ verò, quin innumeræ cùm

Mares vt capiantur.

a *l. 5. de Auib. c. 17.*

Quomodo doceantur canere.

Quãdo multæ capiantur.

cùm primùm mare tranſuolant, feſſæ ſcilicet, vt Baptiſta Mãtuanus hiſce verſibus expreſſit.

Altilia in cœnas veniunt, venit aſſa Coturnix,
Nam genus hoc auium dum ſe ſuper æquora magnis
Vere refert turmis volitans in retia feſſum
Viſa cadit, capiturq; manu pelegrina volucris.

Circa Neptunium Italiæ oppidum (inquit *b* Blondus) aucupium eſt Coturnicum. Nam cùm ad prima Veris ſigna Hirundines, & ſimul cum ipſis Coturnices tranſmiſſo mari Infero in Italiam redeunt, omnia Antiatum quondam littorum ſupercilia paſſus quinque millia Neptunienſes contiguis retibus complent, ſedenſq; vnuſquiſque in fundi proprij, & magno pretio comparati loco ad particulam propriam retium venientes noctu Coturnices fiſtula illectat: & cùm turmatim illæ retibus intricentur, ſi aliqua de longiſſimo volatu feſſa extra rete in ſabulum ceciderit, eam auceps manu percipit, fuiſſeq; audiuimus intra menſem vnum, quo id continuatur aucupium, dies aliquot, in quorum ſingulo centies huiuſmodi auicularum mille ſit captum. Hactenus Blondus. Ad cuius narrationis confirmationem placuit referre hoc loco, quæ antè aliquot annos D. Franciſcus Arriuabenus Mantuanus à cubiculo Eminentiſs. ac Reuerendiſſimi Cardinalis Palæoti ſuper eiuſdem loci aucupio ad Illuſtrem D. Camillum noſtræ Vrbis quondam Senatorem ampliſſimum dictiq; Cardinalis Germanum ſcripſit in hæc verba. Quid Neptunij, vbi triduum pernoctauimus, viderim tibi ſignificare non grauabor. Cùm hinc Eminentiſs. Cardinalis germanus tuus diſcederet, Aſturam (alterius, ni fallor, oppidi nomen eſt) viſitaturus, vix oppido egreſſi incidimus in Coturnicum aucupium. Retia quatuor millia paſſuum explebant, & maximus auium numerus capiebatur. Dicebant aucupes eò ferri ex barbaria, vnicoq; volatu mare tranare, ſub veſperam diſcedere illinc, huc verò ſummo manè appellere, ſeſe quandoq; ſemen Baſilici auium ingluuie exemptum terræ commiſiſſe, feliciterq; germinaſſe, quod certè celerrimi itineris inditium eſt. Præfectus loci interrogatus, quot hoc manè captæ eſſent, ex aucupum relata fide decem, & amplius millia reſpondit. Quod veriſſimum fuiſſe ſequenti die comperi, quin imo multò plures capi, cùm interim aucupes venti inculparent, iniuriam, vtpote qui aliò eas defferret: & reuera ventus flabat vehementior, adeo vt appellens, quædam nauis, dum pranderemus, vix portum tenere poſſet. Aucupes captas Neptunium ferunt, & Ορτυγόπωλους Romanis harum duntaxat auium gratia huc migrantibus vendunt, centurias ſingulas quindecim Iulijs, hoc eſt, aureo cum dimidio. Hactenus ille. Iã verò dicendum reſtat, quomodo capiantur, cùm libido ceſſerit, & nullam iam amplius vocem edũt. Tunc ſagaci, venandiq; artẽ edocto cane opus eſt, qui eas ceu digito monſtret, ſimulq; in vnum locum coire cogat, vt ita ab aucupibus rete ab vtraque agri parte ferentibus, duobus nempe, cooperiantur. Galli, teſte Bellonio; id genus retis tiraz vocant, noſtri tragino. Depingit eleganter admodum hunc cum cane aucupãdi Coturnices, & Perdices modum Angelius Bargeus hiſce carminibus.

Præterea latos quoties contendis in agros
Prædaturus aues, quarum Latona tuetur
Almagenus: ſeu ſit Regum gratiſſima menſis
Coturnix magno quondam dilecta Tonanti:
Siue ſit inuentæ primum cui lamina ſerræ
Attulit exitium miſeræ malè prouida Perdix:
Ipſe tibi aucupij catulus dux, ipſe magiſter
Anteferat celeres greſſus, paſſimq; pererret.
Cùmq; adeò ſteterit campis immotus, & ore
Deſpiciens crebro caudam vibrarit: inanes
Rumpe moras omnes ſubito, & caua retia pande:
Quæ tecum ſublata manu comes vnus, & alter
Subſtolant, raptimq; tegant volucreſq; canemq;.

Auguſtinus Gallus inter alios Geoponicos recentiores facilè princeps maximum numerum ſimul capi ſcribit Auguſto menſe cùm iam abitum parant, ſi Coturnix, quæ ab Aprilis initio vſque ad Iulij menſis exitum in tenebris reſeruata fuit, tribus horis ante exortum ſolem in medio agro milio conſito collocetur. Ad hanc enim, inquit, cantilantem non ſolùm illæ accurrent, quæ in eodem agro exiſtunt, verùm etiam omnes aliæ, quotquot cantilantis vocem audierint. Hanc capiendi rationem *c* Oppianus non videtur ignoraſſe, inquiens. *Coturnices noctu retibus, quas nubes vocant capiuntur; clamantibus alijs natu maioribus*

(παλαιοτέρων.

b In latinis

Neptuniẽſes, vt Coturnices capiant.

Franciſcus Arriuabenus.

Aſtura.

Retia maxima.

Quomodo capiantur cũ non turgent libidine.

Tiraz apud Gallos quod.

c In Ixeut. lib. 3.

Retia nubes dicta.

(παραιοτέρων, iam olim captis, vnde forsan verbum παλεύειν factum, de quo nos fusiùs in Columbarum tractatu agemus :) *ad quarum vocem dum accurrunt, in sagenas incidunt. Interdiu etiam in terra hoc modo capiuntur? Reti extenso aliquis tunicam supra caput erectam calamis vtrinque sustinens mouet paulatim progrediens, metuunt ille sibi, & dum vestis huc illuc nutantis vmbram fugiunt retium laqueis inuoluuntur.* Docet idem Gallus, quomodo alio genere retis, quod strusam vocari ait, item alio, quod piombinam magna multitudine simul capiantur, quæ omnia lector ipse per se legere poterit. Crescentiensis etiam describit aliqua, quibus capiuntur, retia, de quibus in Perdice egimus. Vbi ex Clearcho quoque descripsimus, quomodo speculis eis insidiemur. Qua ratione verò ab Accipitre capiantur, in huius etiam tractatu luculenter ostendimus.

Strusa. Piombina. d *In Aui.*

COGNOMINATA, & Denominata.

APVD *a* Aristophanem Midias quidam Ορτυξ cognominatur his verbis Καὶ γάρ ἧκεν (ἧκει pro εὠκει, vt Suidas interpretatur (Ορτυγι Υπὸ στυφοκόμπου τὴν κεφαγήν πεπληγεμένω, quo loco Scholiastes, *Ammonius*, inquit, *Midiam putauit* Ορτυγα cognominatum esse διὰ τὸ κυβευτὴν εἶναι, καὶ ἐνπυρῶ (fortè γυρῶ) τοὺς Ορτυγας κόπτειν. *Nam & alibi* μειδίαν Ορτυγοκόπον *appellat; & alibi rursum Gallinaceorum studiosum eum fuisse scribit. Traducitur alioqui tanquam vir improbus, & fur publica pecuniæ,* πτοχαλαζών. *Habēt autem pleriq; codices* στυφοκόπου *dictione obscura; quam aliqui interpretantur Coturnicem pugnacem* παρὰ τὸ στερεῶς κόπτειν: *ficto nomine auis* παρὰ τὸ καλάπτειν τὴν κεφαλὴν, ὅ συμβαίνει τοῖς Ορτυξι. *Dionysius Zoppyrus* ὀρτυγόπομπου *legit, & μ litterā (propter carmen, aut forte de industria, vt simul* κόμπον, *id est, factum hominis notaret) insertam ait.* Hæc ille. Mihi quidem, inquit Ornithologus, in mentē venit posse etiam τυφοκόμπου legi apta significatione & hominis, qui notatur, moribus conueniente: sunt enim τύφος, & κόμπος vocabula synonyma, quibus fastum, & superbiam Græci appellant. Erat autem Midias homo fastuosus, & inde πτωχαλαζὼν etiā cognominatus. Vt sensus sit Midia vocabatur Ορτυξ, eò quòd præ nimio fastu Coturnicem capite ictam referret. Videntur enim Coturnices in ludo ab hominibus, vel ipsæ inter se certantes percussæ, præsertim pugnaciores, vt & Gallinacei, caput, & ceruicem magis erigere. Sed vide, nūquid etiam ita cognominatus Midias fuerit propter contētionem, seu cōtentiosam naturam. Nam eidem *b* Aristophani alibi Carcini Poetæ Tragici filij, quos tres fuisse Scholiastes eius memorat Ορτυγες etiam dicti sunt ab eadem indole, vti suprà annotauimus, quamuis *c* Cælius arbitretur ita cognominatos à paruitate corporis, *nam*, inquit, *Corpore minutili, perbreuesq; Ottyges dicuntur.* At hoc nostræ opinioni non repugnat. Solent enim eiuscemodi homunciones admodū contentiosi esse: cuius rei mihi exemplum esto famulus meus monstrosæ (si paruitatem spectes) propemodū staturæ, vix pygmęo maior, tam verò superbus, vt nihil præter rixas, iurgia, blasphemias, & contentionem in ore habeat, etiamsi nemo ei occasionis tātillum præbeat, adeo vt ne mei sæpe rationem habet. Iam prosequamur. Apud *d* Athenæum etiam vir quidam Ορτύγης nominatur. De Ortigia insula suprà diximus, hoc modo hìc addentes aliquos esse, inter quos etiam Nicander est, qui ita dicta volunt ab Ortygia oppido. Quod fortè dicere voluit *e* Virgilius, inquiens:

Linquimus Ortygiæ portum.

Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex opposito Plemmyrij Siciliæ amnis, quæ ponte iungitur Syracusis, & fontem habet Arethusum, cuius pariter meminit Virgilius canens.

Sicanio prætenta sinu iacet insula contra
Plemmyrium vndosum; nomen dixere priores
Ortygiam, &c.

Ephesus etiam Ioniæ vrbs olim, vt scribunt Eustathius, & Stephanus Ortygia dicta est. Augustinus Niphus Accipitrem Qualearum appellat, qui Qualeas, hoc est Coturnices capiat. Sed vide nunquid is idem sit cum Perdicario, vel hunc dicere voluerit. Corqualeatum Galli nonnulli mensem Aprilem nominant, eò quòd tunc fermè cantillare Coturnices incipiant. Hollandi, quemadmodum suprà diximus, Brioniæ acinos Quartalbeyen dicunt, quòd his Coturnices vescatur.

a *In Aui.* Midias Ortus dictus. Στυφοκόπος. Midias cur Coturnix dictus. b *In pace.* Carcini Poetę filij, Coturnic. cur vocati c *l.26. Ant. lect. c.25.* Paruuli sunt cōtentiosi. d *lib.6.* Ortyges vir. Ortygia insula. e *li.3. Aen.* Ephesus. Accipiter Qualearī Aprilis cur Corqualeatus dictus. Quartalbeyen.

HISTO-

HISTORICA.

Populum Iſraeliticū Coturnicibus ſaturatus.

ISRAELITICVM populum, dum Moyſe duce in deſerto degeret, & terram à Deo promiſſam peteret, in itinere ei obmurmuraſſe teſtantur ſacra Biblia, & carnes quibus veſcerentur non ſine alterationibus à Moyſe expoſtulaſſe: Deum verò obmurmurantibus Coturnices immenſa ac innumerabili copia, necnon & Mannam, quibus ceu delicatis cupedijs gulam explerent, immiſiſſe. Legitur hæc ſacra hiſtoria in *a* Exodo his verbis ex traductione, quam ſemper ante oculos quiſq; vir chriſtianus habere debet, vulgata: *& murmurauit omnis congregatio filiorum Iſrael contra Moyſen, & Aaron in ſolitudine: dixeruntq;, vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Aegypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate, &c. Locutus eſt Deus ad Moyſen dicēs, Audiui murmurationes filiorum Iſrael, loquere ad nos, veſpere comedetis carnes, & manè ſaturabimini panibus; ſcietiſq; quod ego ſum dominus Deus veſter. Factum eſt ergo veſpere & aſcendens Coturnix cooperuit caſtra, mane quoq; ros iacuit per circuitum caſtrorum.* *b* Flauius Ioſephus etiam hanc hiſtoriam in ſuos libros tranſtulit velut ſacræ paginæ calcar addens, atq; in hæc verba, Sigiſmundo Galenio interprete, ſcribens. His auditis Moyſes deſcendit ad multitudinem: illi verò animaduertentes promiſſionibus diuinis lætum, & ipſi poſito mœrore vultus hilares ſumpſerūt. Tum ille ſtans in medio cōcionis ait ſe præſenti neceſſitati à Deo remedium afferre, nec ita multò pòſt magna vis Coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus ſinus alit, ſuperato interiacente mari, longo volatu feſſarum, qui alioquin etiam non eſt ſublimis, in Hebræos defertur. Illi verò cibos diuinitùs oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moyſes rurſum ad ſupplicationes vertitur ob auxilium à Deo promiſſum ſimulatq; exhibitum; qui ad hunc modum paſtis, alia mox alimenta demiſit. Nam interim, dum Moyſes palmas deprecabundus attollit, ros de cælo dilabitur: qui cùm manibus eius hærens concreuiſſet, ſuſpicatus ille hanc quoq; alimoniam à Deo demitti, deguſtat: lætuſq; re comperta, turbam ignaram, & putantem hyberba tempeſtate ningere, monet opinione falli, nec vulgarem rorem de cælo deſcendere, ſed alimoniam, quæ ope alia deſtitutos periculo famis eximeret, ac mos præguſtatum offert, &c. Meminit eiuſdem Dei erga Iſraelitas amoris *c* Pſalmographus inquiens. *Petierunt, & venit Coturnix; & pane cæli ſaturauit eos, Dirupit petram & fluxerunt aquæ* &c. Dirupit petram, nempe Moyſes, à quo rurſum murmurantes potum extorquebant. In hac enim ciborum copia interuenit magna potus inopia, vt interim *d* Philonis Iudæis verbis vtar interpretatione eiuſdem Sigiſmundi Galenij, iamq; deplorata erat ſalus omnium cùm Moyſes ſumpta illa ſacra virga, per quam in Aegypto prodigia patrauerat, numine correptus rupem percutit, quæ ceu vena opportuno ictu aperta, ſeu aquis tum primùm eò corriuatis per occultos cuniculos erumpentibuſq; præ impetu more fontis tantum profundit, quantum ad ſitis remedium, & ad diuturnam aquationem ſufficeret tot millibus. Vt verò ad Coturnices regrediamur, dubitare quiſpiam poſſit, vnde tanta Coturnicum copia à Deo accerſita, ac in tot millia hominum, eorumq; ſtolida carnium fame laborantium immiſſa? Cui vſus eiuſdem Philonis verbis reſponderim, illum non nouiſſe ſcilicet Deum, nec quærere vt agnoſcat: alioqui certo certius ſciret miracula iſta eſſe Dei ludrica collata cum ſerijs operibus, quale eſt creatio cæli cum fixis, erraticiſq; ſideribus, lucis, diei, Soliſq; productio, itidemq; nocturni Lunaris luminis, terræ fundatio in rerum meditullio, inſularum, & continentis immenſa magnitudo, animalium, ſtirpiumq; in tot ſpecies diuerſa varietas: ad hæc maris æſtuaria, fluuiorum curſus, præterea tot mutationes aeris, tēpora diſcreta annuis horarum vicibus, aliæq; pulcherrimæ res innumeræ, quibus recenſendis vix tota hominis vita ſufficiat, quæ nec ad vnius cuiſpiam mundi partis miracula ſingulatim excutienda ſatis ſit, etiamſi contingeret longiſſima. Verùm iſta cùm digna ſint admiratione maxima contemnuntur propter conſuetudinem: quæ autem inuſitata ſunt, quamuis minora miramur, indulgentes nouis imaginationibus. At redeamus in viam, & ne videamur fruſtrà, aut impiè de hac dubitatione locuti, addemus quæ ſuper eodem miraculo ſacra pagina habet, nam & ibi ipſemet videtur Moſes vix potuiſſe adduci, vt crederet, quomodo Deus tanquam gentem ad nauſeam vſq;, ac per multos dies carnium eſu exaturaret, ſed *e* ſacra verba adducamus, quæ ſic habent: *Vnde mihi carnes vt dem tantæ multitudini? Flent circa me* (inquit Moyſes) *dicentes; Da nobis carnes, vt comedamus. Nō poſsū ſolus ſuſtinere omnem hunc populū, quia grauis eſt &c. Populo*

a *Cap. 6.*

b *lib. 3. Ant. Hebr. c. 1.*

Mannę deſcriptio.

c *Pſal. 104.*

d *lib. 1. de vita Moyſ.*

Moyſes aquam dat miro modo Iſraelitis.

Dei omnipotētis opera.

Moſis dubitatio.

e *Nu. c. 12.*

quoque

quoq; dices (verba Dei sunt ad Moysen) Crastificamini, & comedetis carnes. Ego enim audiui vos dicere. Quis dabit nobis escas carnium? Bene erat nobis in Ægypto, Vt det vobis Dominus carnes, & comedatis: non vno die, vel duobus, vel quinq; aut decem, nec viginti quidem, sed ad mensem alterum, donec exeat per nares vestras, & vertatur in nauseam, &c. Et ait Moyses ad Dominum sexcenta millia peditum huius populi sunt, & tu dicis, dabo eis esum carnium mense integro? Nunquid ouium, & boum multitudo cædetur: vt possit sufficere ad cibum? Vel omnes pisces maris in vnum congregabuntur, vt eos satient? Cui respondit Dominus. Nunquid manus Domini inualida est? &c. Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare Coturnices detulit, ac demisit in castra itinere quantū vno die confici potest ex omni parte castrorum per circuitum, volabantq; in aere duobus cubitis altitudine super terram. Surgens autem populus toto die illo, & nocte, ac die altero congregauit Coturnicum multitudinem. Quam multitudinem exprimere cupientes *f* Psalmographus, & *g* Philo Iudæus, ille eas pulueri, & maris arenis, hic nubibus assimilabat. *Nubes*, inquit hic, *Coturnicum aduolabat à mari, tota castra inumbrans, terræ tam propinqua, vt facilè præberet aucupium.* Ille vero sic habet. *Transtulit austrum de cælo, & induxit in virtute sua Africum. Et pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa tabernacula eorum, & manducauerunt, & saturati sunt nimis &c.* Meminit ex Christianis doctissimus inter alios Poetarum *h* Prudentius sub rubrica, Manna in deserto datum, canens:

f *Psal.* 76.
g *l.* 1. *de vita Moysis.*

Panibus Angelicis albent tentoria Patrum.
Certa fides facti tenet vrceus aureus exin
Seruatum Manna, ingratis venit altera nubes.
Atque auidos carnis saturat congesta Coturnix.

h *In Dittochæo.*

MYSTICA.

VIDEAMVS modò quod nobis sacra illa, quam iam recensuimus, historia mysterium doceat. In cuius traditione nihil à nobis afferetur, nisi quæ S. R. E. Doctores, atque Antistites scriptis mandauere. Attingit in primis hunc locum Diuus *a* Cyrillus Archiepiscopus Alexandrinus, explicans illa Saluatoris verba. *Sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum: panis enim verus est*, &c. Atque Coturnices illas legem quodammodo denotare hoc pacto docet. Numquam enim, inquit, auis hæc volatu effertur, sed propè terram semper volat. Nam & disciplina legis, terrestris quodammodo est, animalium oblationes, & purificationes continens Iudaicas, quibus illi non multum è terra leuabantur. Vespere autem traditur, vel quia magna obscuritate figuræ legis inuoluuntur, vel quia mundus tenebrarum offusione tenebatur, luce vera carens, quæ est Christus. *Ego, b* inquit, *lux in hunc mundum veni.* Cognituros autem ait, quod Dominus eduxit eos ab Aegypto: quia vniuersalis quædam ac confusior in Mosaicis libris salutis cognitio solummodo est. Nondum enim aderat gratia, quod ipse significauit dicens: *Mane videbitis gloriam Domini, dum det vobis panes in saturitate.* Solutis enim nocturnis legis iam tenebris, & Sole nobis intelligibili orto, præsentis Domini gloriam intuentes, copiosissimè panem cælestem, ipsum rursus Christum assequimur. Factum est ergò vespere, & ascendens Coturnix operuit castra: manè quoque ros iacuit per circuitum castrorum, quumq; operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine album, & minutum quasi coriandrum. Considera rursum spiritalium ordinem sensuum. Nam de Coturnicem quidem dicitur, quòd castra operuit: de manna verò quia cessante rore mane de cœlo descendit per circuitum castrorum in facie deserti. Legalis enim disciplina, quam per Coturnicem intelleximus, figuris, atque vmbris Iudæorum populum contegit. *Latet enim* (vt ait *c* Paulus) *velum in corde ipsorum, & cæcitas ex parte:* sed postea quam manè factum est, oriente iam sole verò, Euangelica doctrina fulgente, quum etiam ros, id est rudis: & pruinosa legis obseruatio iaceat, atque desinat (finis enim legis, & Prophetarum Christus) tunc verum de cælo descendit manna, tunc Euangelica doctrina rutilauit non in Hebræorum congregatione, atque Synagoga, sed per circuitum castrorum in facie deserti, & solitudinis, in omnibus videlicet gentibus, in Ecclesia gentium. Hæc, & quæ subsequuntur D. Cyrillus. Cui astipulatur *d* Beda in hunc modum. Potest quidem & volucrum esca veteris legis significare eloquia, quæ populum carnalem, tanquam carnalem eleuat per verba diuinitùs missa. Per volatilia, vnde & vespere dantur, finem habent. A manifesto lumine fidei datur manna populo Dei, id est Christus, qui est panis viuus.

a *l.* 3. *Euāg. Ioan. c.* 34.
Lex per Coturnices denotata.
Cur vespere immissę dicantur.
b *Ioan.* 12.
c 2. *Cor.* 3.
d *Expos. in Exo c.* 19.
Manna est Christum.

uus. Hoc autem volucrũ genus apud Hebræos vocatur Coturnix, apud Græcos Ortygometra, auis marina in Latina: (quod poſtremum apud neminem legas, præterea Ortygometra Græcis longe alia auis eſt, quam Coturnix.) Alij dicunt per Coturnicẽ humanitatem Chriſti poſſe intelligi; per mannã ipſius diuinitatẽ. Veſpere enim Coturnix percutitur, quando carnis Chriſti occiſionem ſignificat. Manè manna diuinitatem, corporis præcellentiam, nobis myſterium ſapientiæ, & corporis Chriſti notantur (ita habet exemplar Baſilicæ impreſſum.) Alibi rurſus idem *e* Beda, poſtquam per has volucres, & eſcas niſi prædicationes diuinitus millas intelligi dixiſſet (quæ tranſcurrunt per verba ſonantia, quaſi per aera volatilia pennata, quibus per fidem paſcantur, hi qui ad patriam regni cæleſtis peruenire contendunt,) ſubiungit: Poteſt quidem & volucrum eſca ſignificare legis eloquia, quæ plebem carnalem tanquam carne alebat, per verba diuinitùs miſſa quaſi per volatilia. Vnde & veſpere dantur, quia cuncta, quæ carnaliter illis conceſſa ſunt, finem habituram erant: manifeſtato autem lumine fidei datur manna populo, &c. Vt modò de ethnicis aliquid dicamus, habebat & hoc auium genus ſua apud illos myſteria. Namq; teſte Solino in Latonæ tutela exiſtimabantur conſtitutæ: quoniam hæc Dea, vt inter fabuloſas transformationes latiùs dicetur, ex Ioue in Coturnicem transformato Dianam, & Apollinem concepiſſe crederetur, eoſq; in Delo inſula, quæ poſt Ortygia dicta eſt peperiſſe, licet alij aliter hanc fabulam recenſeant. A Phœnicibus verò Herculi Coturnices immolari ſolitas Eudoxus Cnidius in libro primo circuitus terræ ſcribit referente *f* Athenæo, quia Hercules Iouis, & Aſteriæ filius in Lybiam proficiſcens, & interfectus à Typhone, Iolao Coturnicẽ ei admouente, & præbente olfaciendam, reuixerit. Illũ enim cũ orbẽ terratũ ambiret, & peragraret, hoc animali, inquit Athenæus delectatum fuiſſe Iacob. Dalechampius hoc addit ſcholium, vel eius eſu aut ſpecie. Sed quid ſi ob epilepſiam, qua Hercules laborabat, eiq; nomen fecit? vt ſcilicet hanc auem ſecum ferret, vt quotieſcunq; hoc caduco morbo torqueretur, eius opera ceu reuiuiſcens acceſſionẽ breuiorẽ redderet. Coturnicẽ huic morbo opitulari ſuo loco dicemus. Heliorodus Pertinacem refert boũ, & Coturnicum greges præmiſiſſe partim, vt ex vnoquoq; genere ſacrificaret hecatomben, partim populo inde pararentur epulę: verum non addit, cui hecatõben illam ſacrificaret, putarem tamen Herculi. Iuuenalis ti aducens eos, qui cum pro amicorum, vel Parentum ægrotantium ſalute ne minimum quidem ſumptum facerent, pro diuitibus orbis, quorum hereditatem expectabant, magnificè impendebant, canebat.

Coturnix

Nulla vnquam pro parte cadet.

Meſſicani Peruenſes, ac multi alij noui orbis incolæ ſuis idolis etiam Coturnices immolant: idoliq; caput, quod ſiccitatibus, pluuijs, & ſterilitati præeat, Coturnicum pennis exornant.

Chriſti humanitatẽ Coturnix ſignat.

e 40. 8. *in Quæſt. ſup. Exo. c. 23.*

Coturnices cur Latonæ ſacræ

Herculi cur ſacra Coturnix. *f lib. 9.*

Authoris opinio.

Pertinacis hecatõbe.

Meſſicani Coturnices immolant.

MORALIA.

COTVRNICVM ex noſtris hiſce ad alienas terras migratio, eorum ad vnguem conditionem vitæ exprimit, qui procelloſum huius mundi pelagus nauigantes toto corde cæleſtes ſedes affectant. Illæ enim gregatim volant, & ducem eligunt itineris, hi ſimul degere gaudent, & ducem vnum ſequuntur: illæ Auſtrum vitant, & Aquilonem quærunt: hi carnales huius mundi proſperitates fugiunt, pœnitentiæ ſe, ſuaq; committentes per hanc ad littora cæli faciliùs pertingunt, nam, vt ait D. Gregorius, *mala, quæ hìc non præmunt, citius ad Deum venire compellunt.* Quemadmodum verò illæ longitudine itineris defeſſæ, quo quieſcant, locum quærunt, ita pariter eiuſmodi bonorum genus hominum durioris iſtius vitæ quam agunt, ſpacia trutinant, & ne longitudine eius deficiant, vires ſuas examinantes, paulatim hunc Oceanum penetrant. Quod contra nõnullos dictum eſto, quia principio vitam aſperitatibus, ac omni moleſtiarum genere plenam inſtituunt, ac ſi primo impetu ad ſuperos iretur; at vix in medio itinere conſtituti, turpiter deficiunt, tantum abeſt, vt id continuent, aut perficiant. In quos illud D. *a* Pauli optimè quadrat: *Currebatis benè, quiſquis nos impediuit?* Sed proſequamur. Coturnices occiſo, qui comitabatur, & dux erat gregis, ab Accipitre, alieni generis alium ſibi in ducem adoptant: ita hi mortuo ſuo Paſtore, alterius Principis auxilium implorant, ne in Accipitres, hoc eſt ſæuos, rapaceſq; prædones, bonorum expilatores incidant: Principum enim eſt probos iuſtoſq; contra eiuſcemodi nequam homines, vindicare, tueriq;, maloſq; punire. Vel dic Coturnices ſignificare

genus

Migratio Coturnicũ quod ſignet.

a 5. *ad Gal.*

Principũ munus.

Chriſtus bonorum dux.

genus humanum, & patres veteris testamenti, quibus (quia statim ac mare huius mundi nauigauerant, ab Accipitre Diabolo in infernum præcipitabantur) opus erat duce alterius generis, & naturæ, videlicet Christo, qui opus ceu Dux præcederet, iuuaret, & ex vnguibus eius eriperet.

SOMNIVM.

COTVRNICES, inquit *a* Artemidorus, his, qui eas libenter alunt, nuncios significant per mare affuturos iniucundos & malos; & per mare quidem: quantũ etiamsi ipsæ quidem vernaculæ regionis incolæ sint, tamen per mare accedunt. Iuiucundos verò, quòd pugnaces sint, & breuis vitæ, & in sodalitatibus, & amicitijs, & nuptijs, & vitæ commertijs, seditionum, & contentionum significationem habent, & ægrotis, siquidem traijciant, mortem significant propter vitæ breuitatem non traijcientes, minus periculum. Sed & ad peregrinationem malæ sunt: dolos enim, & insidias, & deprædationem significant. Nam & ipsæ è domibus discedentes, in manus incidunt eorum, qui ipsis insidias struunt.

a *li. 3. de sõ. interc. c. 5.* Cur malos nuncios significent.

HIEROGLYPHICA.

ORVS Apollo Niliacus narrat, eam fuisse Aegyptijs de Coturnicibus opinionem, vt in hieroglyphicis omnis immunditiei, & nequitiæ signũ esse facerent. *a* Valerianus Pierius addit, sacerdotes illos sola hæc animalia ex volatilibus, quæ ciborum vsum præbent, nullo tamen mactationis honore illis habito, comedisse, vtpote quæ contentionem quandam habere viderentur aduersum præcipuum Deum illorum, Lunam videlicet, in cuius exortu Coturnices, aiebant, inauspicatos clangores excitare, quemadmodum sub rubrica de Antipathia, & Sympathia scripsimus. Perditissimæ item malignitatis hieroglyphicum Pierio recensentur Coturnices, quòd postquam bibere reliquam aquam, puluere etiam ingesto, lutosam reddant: sed hoc ad Sympathiam cum quibusdam alijs animalibus non refragante Pierio transtulimus. Orus Apollo item Coturnicis osse picto stabile, ac tutum quippiam eisdem Aegyptijs significatum fuisse, ait quoniam difficulter admodum huiusce animalis os afficiatur, aut quicquam patiatur.

Nequitiæ signum.
a *lib. 24.* Ægyp quo modo Coturnices ederent.
Perditissima malignitas.
Stabilitatis typus.

VSVS IN LVDIS.

COTVRNICVM vetores quàm studiosi fuerint, iam suprà ostendimus, & vel inde constat, quòd eas etiam in ludicris, tùm in serijs ludis alerent. Hinc (nisi fortè propter pugnæ voluptatem) Ορτυγομανία *a* Athenæo dicitur, hoc est, insanus Coturnicum amor. Pueros in primis Coturnicibus collusisse ex *b* Plauto habemus, eosq; patritios. *Nam vbi eò adueni*, inquit, *quasi patritijs pueris aut Monedulæ, aut Anates, aut Coturnices dantur quibuscum lusitent.* Et *c* rursus: *Dic igitur me tuum passerculum, Gallinam, Coturnicem, Agnellam, hædilum.* *d* Plutarchus de Alcibiade scribit, sub veste Coturnicem gestasse, cumq; aliquando plaudente populo in Senatũ Athenien sem cooptaretur, præ lætitia auis oblitum fuisse, eaq; territa, & fuga se propipiente, maiorẽ ab Athenien sibus plausum sublatũ, multosq; ad capiendã auem accurrisse: captã ab Antiocho gubernatore, & redditam, ideoq; hunc summoperè adamatum Alcibiadi. Atis adolescens sanè, non puer erat, neq; est quod cum aue collusisse putemus. Cur igitur heros ille fortissimus aue ea delectatus? Pierius Valerianus magistram ei extitisse arbitratur, qui scilicet dato Pericli consilio de ratione potùs nõ reddenda, tranquillam ciuium suorum quietem perturbaturus esset. Sed huiusmodi ratio nescio num admittenda fuerit. Quid si dicamus ideo Alcibiadem Coturnicem secum portasse, quia auis est libidini plurimũ indulgens, vt scilicet ille, qui ad luxum, & cæteras voluptates procliuis esset, auem quoq; salacem, voluptatibus deditam amaret. Nam & Aristophanes amatores pueris, quo deperibant, alios Coturnices, alios Pophyriones, alios Anseres donare solitos scribit. Atque huc spectare videtur, quod M. *e* Antonius scribit, nempe se à

Ορτυγομανία.
a *lib. 11.* Pueri Coturnicibus ludunt.
b *In Capt.*
c *In Asin.*
d *In Alcib.* Alcibiadis Coturnix.
Alcibiades cur Coturnicem sub veste ferret.
Coturnices amatis donatæ.
e *In sua vita.*

Diogneto didiciſſe, ne amici cauſa Coturnices aleret, aut ſimilium rerum (impudicarum) ſtudio, & cupiditate teneretur. Vt verò de alijs ludis, quos Coturnices exhibebant, aliquid dicamus, Iulium Pollucem adeamus: ex quo Cælius Calcagninus tradit his verbis: *In præſcripto circulo Coturnicem ſtatuebant, tum alter eam digito percutiebat: alter in aduerſum nitebatur illã intra circulũ continere: quod ni feciſſet Coturnicis dominus ſuccũbebat.* Hæc ille. Sed Pollux ſimpliciùs ſic ſcribit, vt vertit doctiſſimus Ornithologus: *Coturnicẽ in circulo circumſcripto poſitam aliquis digito feriebat: quod ſi illa ictui cedẽs extra circulũ ſe reciperet (ἀνεχαιτίζειν ἐξω τε κύκλου) iã victus erat Coturnicis dominus.* Hucuſq; Pollux, *d* qui etiam hæc Eupolidis verba citat, Οὐκὲν περιγρά Ψεις ὄζονεις ἄριστον κύκλον ἀποκρίνεται. Τί ἐστιν εἰς ἄμιλλαν; ἀριστήσομαι ἢ κοπτόμαι τὼ μάζαν, ὥσπερ ὄρτυγα. Vbi pariter paulò pòſt vocabula aliquot ad hoc certamen pertinentia recenſet, vt ſunt Ορτυγοκοπεῖν, Ορτυγοπία, Ορτυγοκόποι, qui & συμφοκόποι dicebantur, καὶ τὸ κόπτειν τὰς Ορτυγας, καὶ ἀνερεθίζειν, παροξύνειν. *Et hæc,* inquit, *vocabula ſunt* Ορτυγοκοπικὰ. Et rurſus ibidem: *Circulum,* inquit, *deſcribebant in area aliqua (πλία) qualis piſtorum eſt, vel eorum, qui panes vendunt, in quo Coturnices (duas nimirum pariter) ſiſtebant inter ſe certaturas: quod ſi altera è circo excederet retrò conuerſa, vincebatur & ipſa, & dominus ipſius: præmiũ victori erat, pro quo certabant, aliàs ipſa Coturnix, aliàs argentum. Interdum verò aliter* (hominum ſcilicet ſic certantium) *Coturnicem ſiſtebat: alter digito indice feriebat, & plumas è capite vellebat; quod ſi Coturnix ſuſtineret, victoria penes illum ſtabat, cuius erat alumna: ſin cederet, & refugeret, penes ferientem, & vellentem. Sic victis Coturnicibus remedium adhibebant, inclamando in aurem, quod* Τρυλλίζειν, vel Ἐτρυλλίζειν *nominabant, vt Coturnicis, quæ victrix extiterat, vox quàm citiſſimè è memoria eius tolleretur.* Hæc omnia Pollux, interprete Ornithologo: vnde apparet non rectè ſcripſiſſe Calcagninum, alterum ex ijs, qui cõcertabant percuſſiſſe Coturnicem, alterum verò in aduerſum intra circulum eam continere conatum, neque enim alter alterius conatus impediebat: ſed Coturnix iſta ſibi permittebatur, vt vel maneret intra circulum, vel excederet. At eiuſcemodi luſum parum decuiſſe viros graues, & cordatos, colligitur ex *e* Plutarcho, apud quem ſit ſcriptum reperire eſt: Et quibus verbis Achillem in Scyro inter Virgines ſedentem Vlyſſes increpat.

Generis illuſtre lumen extinguis tui,
Proles parentis Græium præſtantiſſimi,
Lanificium tractas?
Poſſe & prodigo dici, & turpi quæſti debito, &
Succordi, & erudito.
Potas parente natus Graiorum optimo.
aut teſſeris ludis, aut Coturnices cædis, aut cauponaris, aut fœnebrem exerces rem, nihil magnũ, aut genere dignum cogitans? &c. Alium ludũ recenſet idem Pollux, in quo Coturnices in gyrum (γύρον ſimpliciter κύκλον περιγραπτὸν dicit: alioqui γύρος Græcis ſcrobem ſignificat) collocant, quas feriunt in capite, & is qui Coturnicem in gyro comprehenderit, lucratur ſibi deinceps quotquot poteſt: ſin fruſtretur, alteri Coturnices ferire permittit, idq; alternis fit. Huiuſcemodi ludus eodem Polluce teſte vocabatur, Ορτυγοκοπία, quemamodum qui ludebant Ορτυγοκόποι, ad quem ludum etiam alluſit Eupulis in ταξιαρχοῖς dicens, κόπτομαι τὼ μάζαν ὥσπερ Ορτυγα. Meminit & *f* Plato: *Non,* inquit, *cum hominibus abiectæ ſortis nobis certandum eſt, ſed cum præſtantiſſimis: quare non negligenda nobis res eſt, neq; tanquam feriendis Coturnicibus ludamus, agendum.*

Pugnæ in præſcripto circulo.

d l. 9. de ludis.

Ορτυγοκόποι.

e li. de Audicend. Poet.

Alius ludus.

Ορτυγοκόπια.

Ορτυγοκόποι.

f In Alcib. & Thet.

PROVERBIA.

Coturnicũ ingenium inducere.

ΟΡΤΥΓΩΝ ἀναπτεσθαι γνώμην, id eſt, *Coturnicum iuduere ingenium*, prouerbium deſumptum ab earum pugnaci, atque contentioſa natura: quadratq; in pugnaces, & ferocis ingenij homines, quiq; velut re præclara victa criſtas attollunt, quemadmodum Coturnices facere ſcripſimus: vbi etiam oſtendimus perperam ab Antiphane comico puſillanimes dici, & formidoloſos Ορτυγιὸν Ψυχὼ ἔχειν, id eſt, *Coturniculæ animum habere.* Neque pariter rectè meo iudicio adagiorum author Κιχλίζειν tanquam prouerbiale verbum Coturniſſare tranſtulit: nam κίχλα Græcis Turdum, non Coturnicem ſignificat.

Κιχλίζειν. Coturniſſare.

Ορτυξ

Ὀρτυξ ἐσώσεν Ἡρακλέα τὸν χαρίεν, ideſt, *Seruauit Herculem Coturnix ſtrenuũ.* Senarius eſt Græcis prouerbij vice celebratus, quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum ſcriptorum inueniri. Cæterùm dici ſolitum, inquit adagiorum author, de his, qui periculo ſeruati eſſent ab his, quibus minimè ſperarent. Sed ego Herculem agnouiſſe credidérim eam in Coturnice virtutem, atque ideò in longis itineribus ſemper ad manum habuiſſe, vt quotieſcunque Epilepſia corriperetur, ea vteretur ceu remedio præſtantiſſimo. Nam quod à Tiphone fingunt interfectum Coturnice ab Iolao naribus eius admota reuixiſſe, id fabulam ſapit, ſub cuius cortice illud latere arbitror, quod iam pronunciaui. Ne noua, atque inſolens, veteribuſq; hæc opinio videatur repugnare, operæpretium fuerit de vſu Coturnicis ſubinde agere, quem ægris cùm in cibo data, tum pro remedio præſtet.

Sanauit Herculem Coturnix ſtrenuũ.

Hercules Coturnicum virtutẽ gnoſcit.

VSVS IN CIBIS.

COTVRNICES, quæ inter primas nobis fermè epulas exhibentur, apud veteres à menſis amouebantur. Plinius cauſam aſſignat, quòd veneno alantur, & comitiali morbo laborent. *a* Vnde veritos eos fuiſſe putandũ eſt, ab auibus venena edentibus, ac eo morbo laborantibus, ſi ederent, veneno inficiendos iri, atque in Epilepſiã incurſos. Quinimo *b* Galenus in Dode, Bœotia, & Theſſalia plurimos ſe obſeruaſſe affirmat, qui ex Coturnicũ eſu muſculorũ diſtentionibus corriperentur, quoniam veratro, inquit, veſcũtur aues iſtæ. Huic falſiſſimæ Galeni, ac Plinij doctrinæ, Arabicæ ſcholæ Principes Auicenna, nonnulliq; Arabes alij, necnon & aliqui Græci ſubſcripſere. *Ex Coturnicũ cibo* inquit Princeps Mauritanus, *timetur Tetanus, & Spaſmus: non quia comedant elleborũ tantùm, ſed quia in ſubſtantia earum hoſce producendi affectus facultas ineſt*, quaſi diceret cæca quadam, ac abdita cauſa Coturnices eiuſcemodi affectus parere, quemadmodum etiã nonnulli peruicaces homines aſſerere non verentur. Et tam altas radices egit falſiſſima hæc opinio, vt *c* Dydimus remedium Coturnices edentibus præſcripſerit his verbis. *Quandoquidẽ Coturnices, quæ paſcũtur elleboro, eos à quibus comeſtæ fuerint, in tãtũ vitæ diſcrimen agũt, vt diſtendantur, conuellanturq; ceu correpti vertigine, cum illis miliũ certè elixandum eſt. Quod ſi aliquis priuſquã ſi proſpexerit, ſibi ex eis comedẽs tali corripiatur affectu, is miliũ decoctũ hauriat. Idẽ etiam faciunt myrti baccæ. Miliũ quidẽ naturali quadã facultate venenis reſiſtit. Nã ſi ex milio panẽ confectũ comederit quiſpiã à nullo deleterio læditur.* Hæc ille. Galeno in primas, ac Plinio quædam alia animalia repugnãt, quæ licet venenis veſcantur, bonũ tamen, & innocuum ſuccum generant. Exempli gratia Sturni eicuta, vt idẽmet Galenus author eſt, aluntur, quibus quis nõ impunè veſcitur? Si ideo à veterum menſis Coturnices reiectæ ſunt, vt Plinius quoque aſſerit, quia Epilepſia afficiantur: boues etiam, capræ, arietes, necnon capones erunt reijciendi: quoniam & hæc animalia cuncta eodẽ morbo laboraſſe obſeruata ſunt. Sed fortè argutus, vel naſutus potius quiſpiam, mihi ſacrum illum de Coturnicibus locum à Deo Opt. Max. populo Iſraelitico immiſſis obtruſerit, inquiens populum hũc in varios morbos ex earum eſu poſtmodum incidiſſe. Cui reſponderim hunc eundẽ locum noſtræ ſententiæ non parùm patrocinari tantùm abeſt, vt repugnet. Deus enim, vt murmurantes, & incredulos debita mulctaret pœna, eiſdem quibus tantopere inhiauerant, & quibus ad nauſeam vſque iam diu ſe impleuerant, cupedijs punire voluit. Coturnices enim ſæpius, & largiori manu comeſæ humores generãt craſſos, & pituitoſos, viſcidoſq; aptos nimirùm Epilepſiam, Tetanum, ſimileſq; morbos alios procreare: quæ etiam cauſa fuit, cur Hebræi, vt interim pœnas, quas morte luebant (nã Deus adeo ſe Coturnicibus ingurgitaturos dixerat vt nauſeam facturę eſſent, & per nares exiturę, & paulo poſt. *Adhuc carnes* (inquit ſacra pugna) *erãt in dẽtibus, & ecce furor Domini concitatus in populũ percuſſit, cũ plaga magna nimis vocatuſq; eſt ille locus ſepulchra concupiſcentiæ: ibi .n. ſepelierũt populũ, qui deſiderauerat*) diuerſis morbis corriperentur. Nimis enim ſe his ingurgitauerant. Quod modò ad Auicennam, eiuſque aſſeclas attinet, dicentes ſcilicet Coturnices propria ſubſtantia Spaſmum, Tetanũq; gignere, vix dignor reſpondere. Quis enim non dicam in hac vrbe, non dicam in tota Italia, ſed tota Europa eſt (loquor cum diuitioribus; nam à pauperum menſis, vt qui minoris impenſæ cibis veſci conſueuerunt; & carne bouilla, & pecorina famelicum ventrem ex ſaturare, ablegatæ ſunt) qui eas non ſemel, non bis aut ter, quaterue, imo centies, & amplius intermiſſo tempore (nam alioquin pituitoſos morbos,

a *L. 10. c. 33* Cur veteres à Coturnicũeſu abſtinuerit

b *L. 6. Epid. comm. 5.*

c *In Geopo-nicis.*

Milij vis contra venenum.

Refutatio.

Animalia Epilepſiã patientia innoxiè edi Iſraelitæ cur ex Coturnicum eſu in varios morbos incide rat.

Coturnices quãdo noxiæ.

bos, vt dixi, gignere idoneæ ſunt) impunè edit? Si itaque Coturnicum eſus tam creber eſt, imo omnimodus, pullorum, adoleſcentium, adultarum, cur non conuellimur? aut ſi cõuellimur, cur tam rarenter? Aut cur tenſiones illas non experimur? Nonne magnes ferrum cùm appropinquauerit, rapiet? Aut purgatorium Pharmacum nonne ad quem factum eſt, humorem trahet? Quæ ſi cuncta rerum proprietate fient, abditaq; euenire ſemper, aut perquam rarò ceſſare oportet: cùm videlicet vel agentis efficacia quoquomodo euanuerit; vel quod perpeti debet, longius quàm par ſit, abfuerit; vel impedimenti tandem aliquid medium ſeſe interpoſuerit. Quorum cùm nullum in Coturnicum eſu contingat, parata enim promptaq; omnia profectò, ſi peculiaris proprietas aliqua cauſam præberet conuulſionibus, aut muſculorum tenſionibus, non tam id rarò videremus contingere. Quapropter opinionibus cùm Galeni, tùm Auicennæ eorumq; aſſeclarum valere iuſſis, ex modico Coturnicum eſu vobis polliceor ſanguinis optimam qualitatem, quemadmodum contrà ex immodico, maxime quando pinguiores ſunt, ſanguine omnino putredinalem. Quas quoque damnat Hieronymus *d* Fracaſtorius hoc verſu:

Coturnicũ eſus modicus laus.

Viteturq; graui Coturnix tarda ſagina.

d *Lib. 2. de morb. Gal.*

Sunt autem, teſte *e* Ariſtotele, autumno, quàm vere pinguiores, & vere cum redeunt ad nos, inſipidæ: quare nec nimium pingues, nec macilentas probauerim, maximè à morbis conualeſcentibus, quibus noſtri medici impunè, imo cum ſummo iuuamine præſcribunt, & vix Perdicibus poſthabent. Quanti verò Proceribus æſtimetur harum auium vſus, elegantèr, vt omnia, *f* Hetruſcus Satyricus his verſibus indicat, in animalia iſtæc propter conuiuia nata inuectus:

e 8. *hiſt. c.* 12.

f *Satyr.* 5.

Diuenta giotto, & hoggi, Tordi, e Quaglie
Diman Fagiani, & vn'altro dì vuol Starne.

Et rurſus *g* non Satyricus, ſed Vergilius Hetruriæ, vbi nimirum Adonium omnia bona ſua propter Anſelmi vxoris Amorem dilapidaſſe ſcribit, haſce eaſdem aues Perdicibus, & Phaſianis annumerat, inquiens:

g *Cant.* 43. *act.* 76.

Sola reſtò, toſto, che fù priuata
Di Starne, di Fagian, di Coturnici.

Baptiſta Fiera veteres ſequutus de Coturnicum eſu ita ſcribebat, & ipſe explodendus.

Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo
Sine Coturnices, ſiue voces Qualeas.
Senſibus hæc mala ſunt, tenebriſq; replentia faſcis,
Ventri inuiſa, malis febribus exitium.
Si tamen vlla tuos circumuolitauerit orbes,
Cœna tibi non ſit, ſed leue prandiolum,

Rectiùs Grapaldus

In pretio nunc ſum, olim damnata Coturnix.
Vox nomen, pretium dat ſapor ipſe mihi.

Eduntur plerunque aſſæ, atque ita etiam magis probantur, cùm, quòd ſapidiores ſunt, tùm quia ſalubriores. Gallorum nonnulli, vt audio, Coturnices findunt à ſuperiori parte, reliquum corpus ſale condiunt, adipem verò liquant, ſeruantq; in alabaſtris, condiendis epulis iucundiſſimum, quod genus geneæ cum maiores noſtri ignorarunt, tum etiamnum tota Italia ignorat, aliàs eiuſcemodi gulæ illecebrarum nimium ſtudioſa.

Gal. Coturnices ſale condunt.

VSVS IN MEDICINA.

Plantæ, & animalia cũ Luna cõſenſum habentia.

PLANTÆ noctu lucentes, vel ad Lunæ motum ſe mouentes, & nonnulla animantia quandam cum hoc nobiliſſimo ſidere occultam amicitiam habere doctiſſimus *a* Ioannes Baptiſta Porta Neapolitanus amicus noſter quamplurimis adductis exemplis ad morbum Comitialem, & ad cerebri vita valere audet affirmare: cuius viri ſententiam non poſſum non amplecti, maximè cum ea opinionem noſtram non parum roboret, qua pronunciauimus celeberrimum illum monſtrorum domitorem Herculem Coturnices ſecum vexiſſe, quocunque iter faceret, vt & earum remedio epilepſiæ ſuæ mederetur. Sed ad corroborandam magis hanc noſtram

a *L. 3. Phyſ. ca.* 10. *l.* 12.

Hercules cũ Coturnices ſecũ tulerit.

Portæq;

Portæq; opinionem, non piguit aliquot exempla, quibus nempe studentium vulgus magis, quam rationibus credit, adducere. Pæoniam dicit Apuleius, noctu lucere tanquam lucernam, ob id noctu à Pastoribus inueniri; & alio nomine Aglaophotim dici. Quis est amabò tam parum in medicinæ studio progressus, qui huiusce herbæ frequentissimum in Epilepsia vsum ignorat? Si epileptico iacenti impolita fuerit, periodum morbi breuiorem reddit: & si eam secum tulerit, rarò eo afficietur. Simias Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare *b* Plinius & *c* Solinus scribunt Aegyptij pro Luna Cynocephalum pingunt, propterea quod animal hoc consensum queandam, quo ad Lunæ cum Sole coitu afficitur, habet; vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediens expers luminis permanet, tum mas quidem Cynocephalus, nec quoquam intuetur, nec vescitur quicquam, sed demisso in terram vultu, Lunæ tanquam reptæ vicem dolere, & indignè ferre videtur: fœmina verò præterquam quod nusquam oculos contorquet, eademq; cum mare paritur, insuper è genitali vase sanguinem emittit, idemq; ad hæc vsq; tempora in sacris ipsi Cynocephali nutriuntur, vt ex ipsis coniunctionis Solis, & Lunæ tempus cognosci possit. Lunam orientem indicare volentes, Cynocephalum pingunt stantem, manusq; in cælum attollentem, quia hoc habitu videatur Cynocephalus Lunæ congratulari, vt prodidit Orus Apollo. Cor simiæ assum, & aridum potum drachmæ pondere cum mellicrato, veteri, valet, teste Raze, cui plurimum fido, quòd centum annis medicinam fecisse, multaq; propria experientia didicisse dicitur, contra comitialem morbum. Nota est Elephantis religio, & veneratio siderum, & Solis quoq;, & Lunæ, ab interlunio crescente Luna. Elephantos intelligo quadam naturæ recondita ratione ex sylua primùm, vbi nascuntur, ramos decerpere, eosq; deinde sublimes ferre, tum verò illos ad Lunam suscipere, ac leniter ramos mouere, tanquam supplicationem quandam Lunæ prætendentes. Ebur exhibetur cum mulsa valde insigni facultate in comitialibus. *d* Plinius, in eisdem morbis Elephantis iecur commendat. Ex auibus Gallinaceum exoriente Luna quasi diuino quodam spiritu afflari, bacchari, atq; exultare memorant: huiusce auis testes ex aqua cælesti bibendos dant, antecedente dierum abstinentia ad Comitiales, ex *e* Plinio, & *f* Sexto. Nos cùm de Sympathia, & Antipathia ageremus, viris doctis iudicandum reliquimus, nunquid Coturnices vel Sympathia, vel Antipathia, quam cum Luna habeãt, clangores, quos, quotiescunq; hoc sidus exoritur, edant, & terram fodicent: nam hoc de illis Orus Apollo scribit. Cæterum vt vt est, Coturnicem animal Lunare esse nemo negauerit, si modò verum est, quod id faciat. Sin lector hoc non accipiat, alia ratio est, quæ Lunarem esse hanc auem demonstrat: nimirum capitis, cerebri potissimùm humiditas, quæ lunari potestate augetur, & minuitur: atq; hac potissima causa est, cur hæc auis Epilepsia corripiatur: vnde dicebat Plinius, citante eodem Io: Baptista Porta: *Caput Coturnicis apertum humidum est, & fœtidum, ab id epilepsiæ obnoxium.* In hoc enim morbo cerebrum nimis humidum est: Cognouerit hoc autem quis maximè ex ouibus præsertim, & capris. Hæc enim animalia frequentissimè eiusce modi morbo corripiuntur. Quod si caput autem horum secueris, reperies absq; vlla controuersia cerebrum humidum, sudore refertum, & malè olens. Hinc Plutarchus veteres sacerdotes à capra, refert, vt morbida vehementer abstinuisse. Lunari verò potestate corpora augeri, & minui Horatius meminit Conchiliorum exemplo.

Lubrica nascentes implent conchilia Lunæ.

Sed, vt rem propositam agamus, dicimus capræ carnẽ comitialibus prodesse, maximè si in rogo hominis tostæ fuerint. Plinius author est cerebrum capræ traiectum, priusquam lac detur infantibus, distillari contra comitiales morbos: Galenus verò iecur propinat. Dioscorides lac. Ouibus etiam semper humidum cerebrum eidem affectui, vel *h* Galeno teste opitulatur. Ad morbum comitialem, inquit, remedium valde efficax: *Coturnicũ cerebrum ex vnguento myrteo tritum stanneo vase reponito: & cùm quen piã morbo comitiali prolapsum videris, eo faciem illinito. Admiraberis enim huiusce naturalis auxilij efficaciam. Nam statim ægrotus exurget.* Bartholomæus cognomento Anglicus, oua pariter Coturnicum epilepticis ex *i* Plinio valere scribit: sed hoc, quod nouerim Plinius non habet. Kiranides de ouis scribit, si testes inungantur, voluptatem inducere, & pota libidinem augere, vt scilicet auis libidinosæ oua, libidinem pariter in hominibus excitandi vim habeant. Quidam etiam Ioannes Kuefnerus referente Ornithologo, medicus adipem Coturnicis cum pauco elleboro ad vim veneris excitandam membro pudendo inungit. Apud *k* Actium ad promouendum conceptum, eiusmodi pessus describitur. Radicis Altheæ expurgatæ, & lotæ ʒ iij. diligenter contusas in olei sextario torrefacito: deinde abiectis radicibus,

Pæonia noctu lucens ad epilepsiam valet.

Simię cum Luna amicitia.

b *Cap.* 40. *Polyhist.*

c *li.* 8. *c.* 14.

Cynocephali Lunã adorãt.

Coniũctio Solis, & Luna à Cynocephalo significata.

Cordis simiæ facultas contra epilepsiã.

Elephantis religio in Lunam.

Eboris vis.

d *li.* 28. *c.* 8.

e *li.* 30. *c.* 3.

f *lib.* 2. *c.* 8.

Coturnicẽ animal Lunare esse.

Coturnicis cerebrũ Cur epilepsiã patiatur Coturnix.

Ouium, & caprarum cerebrum.

g *In quæst. rer. Rom.*

Cerebrum capræ, & ouis.

h *lib. de re. facult. par.* 155.

i *lib.* 19. *ca.* 103.

Quorum Coturnicũ vis.

k *lib.* 16. *c.* 34.

adipis Coturnicis vncias ſex, cæ æ vnicas duas admiſceto, ego verò dr. iij. admiſceo.

Aduerſus oculos mirum remedium.

Vnguentum præclarum ad tunicas, vel cicatrices, vngues, & diuerſa vicia oculorum ex libro manuſcripto apud Ornithologum, mellis vnciam, adipis Coturnicis ſemunciam Myrrhæ, calchanti (alibi) vtriuſque drachmam, miſce, cola, fiat vnguentum: quo dormiturus bis ſingulo menſe oculos illinat, & nunquam opus habebit alio remedio aduerſus varios oculorum affectus. Sunt qui equorum oculis, cùm eiſdem vitijs laborant zinziber tritum cum adipe Coturnicis ſubactum inungant, vel adipe per ſe inuncto oculos incolumes ſeruari promittant. Tarentinus Coturnicum carnem inueteratam miſcet ad eſcam porcorum piſcium. De oculis Coturnicum Kiranides tradit, ſi cum radice ænotheræ (alias alteæ) ſuſpendantur, ophtalmiam ſanare, & tertianam, & quartanam.

Carnis vſus *In Geoponicis.*

Ouorum.

FABVLOSA.

SCHOLIASTES Pindari Latonam ait ex Ioue in Coturnicem mutato Dianam, & Apollinem concepiſſe: quos peperit in Delo, quæ prius inde Ortygia vocata ſit Sed hanc fabulam aliter recenſet Perottus. Iupiter, inquit, cùm Latonam compreſſiſſet, ſororem quoq; eius nomine Aſteriem vitiare conatus eſt, quæ Deorum miſeratione in auem conuerſa eſt, quam nos Coturnicem vocamus: at Iupiter ſeſe in Aquilam, vt eam raperet, vertit. Illa verò rurſus Deorum miſeratione in lapidem tranſmutata eſt, qui diu ſub aquis latuit. Tandem verò precibus Latone à Ioue in ſummas aquas deductus eſt.

a *In argumento Pythiorum.*

Aſteria in Coturnicē

DE ORTYGOMETRA.

Cap. XXIII.

DE Ortygometra, quamuis propter eius in hiſce agris raritatem ignoremus, nunquid præcedentium auium more pulueratrix ſit (quod aliàs facilè nobis perſuademus) vel ideo ſaltem hic nobis agendum eſt, quòd diſcedentibus hinc Coturni ibus vnà cum Gloditte, & Cenchramo ſeu Cynchramo duces exercitus ſeſe præbeant, quemadmodum ex Ariſtotele ſcripſimus, capite antecedenti.

NOMENCLATVRA.

HEBRAICAM vocem Schelau nonnulli Ortygometram interpretantur: ſed magis non probamus, qui Coturnicem ſimpliciter hac voce ſignificari ſcribunt, Ορτυγομητρα dicitur Ariſtoteli, non quòd Coturnices comitetur abeuntes, vt *a* Iſidorus, alijq; multi credunt, ſed quia maior ſit, & quodammodo earum mater, ſiue matrix. Nam μήτρα vox Græca in compoſitione magnitudinem, & in ſuo genere principatū ſignificat. Ad quem ſenſum Heſychius Ορτυγομητραν prægrādem Coturnicem exponit. Plinius eadem voce Latinè vtitur. Contrà Theodorius Gaza, *b* Plinij aliàs aſſecla, ne dicam ſimia, Matricem tranſtulit. Perottus verò in Ortigometrę aſſignādo etymo turpiſſimè hallucinatus eſt, ab Ορτυξ, & μέτρον, id eſt, menſura id detorquens. Producit enim penultimā hęc vox, & Græcè vt diximus per *η* ſcribitur, non per *ε*, vt ille exiſtimat. Varinus inſuper, & Etymologus rem acu, quod aiunt, neutiquam tetigerunt, dū Ορτυγομητραν παρὰ τὸ ὄρω τὸ διεγείρω deriuant, niſi dicamus locum hunc eſſe corruptum. Alioqui Ορτυξ dictio eſt ſimplex, & à verbo ὄρω, quod eſt excito, deriuari poterat: fortè quod facilè ad pugnam animo concitetur, quamuis magis placet per onomatopœiam dici. Albertus Ortymetram, & Ortygem confundit. Facit item alibi Ortygometram Galli ſyluestris genus maximum, quod vulgo Germanis dicatur Orhan, quam eius interpretationem Auguſtinus Niphus repetens non improbat. Plerique populi proprium ignorantes nomen id circumſcribunt. Atque ita Itali il Rè delle Quaglie, Galli le roy emere de Cailles, Germani quidam Der VVachteln

Schelau.

Etymologia.

a *li. 10. c. 7.*

b *li. x. c. 23.* Matrix.

Perotti error.

Alberti error. *L. 23.*

Orhan.

Rè delle Quaglie.

VVachteln Kijnig, id est, Coturnicum Regem nuncupant. Alijs Germanis dicitur Scrica ein Schrecke, teste Gyb. Longolio, qui solus omnium recentiorum hanc auem agnouit, sed & ipse maximo errore sese inuoluens, dum Ortygometram seu Scricam cum Cenchramo confundit, ex duabus auibus, quas disertissimè communis Præceptor Aristoteles distinxit, vnam faciens.

Coturnicũ Rex. Scrica. Longolij error.

FORMA. DESCRIPTIO.

DE forma Ortygometræ pauca admodum maiores nostri, easq; multis alijs auibus cõmunia prodidere. Quæ sanè causa fuit, cur tot præstantissimi viri alij alias pro hac aue depinxerunt. *a* Petrus Bellonius videns fortassis *b* Aristotelem Ortygometræ formam auium lacustrium attribuere, cùm in obseruationibus, tùm in ipsa auium historia imprudenter admodum auem, quam Galli Rasse vocant, circa aquas versantem pro legitima Ortygometra Aristotelis nobis obtrudit: quamuis interim, & veram agnouerit Ortygometram alteram in genistis degentem appellans. Sunt qui eisdem Aristotelis verbis decepti Ortygometram interpretati sunt Germanicè ein Schnepff, quæ est Rusticula: in qua sententia video fuisse Arnoldum Villanouanum, qui pro Ortygometra Ethigometrã scribit, & auem interpretatur lautam, Perdici similem, lõgo rostro. Alij rursus Ortygometram cum Crece quam Herodotus Ibidis magnitudine esse scripsit, eandem esse credunt, alij cum Cynchramo, vel Cenchramo confundunt. Verùm si ad trutinam (quod aiunt) Aristotelis verba examines, Ortygometram quidem auibus aquaticis forma, id est, corporis specie similem esse dixit, sed non colore, aut aquæ frequentatione. Aquaticarum autem hæc ferè species est, vt crura oblonga habeant, digitum, qui pro calce est, perbreuem, corpus gracile, & plumas plerunque varias, ventrem albicantem, caudam breuem, rostrum longiusculum, modicè flexum. Equibus nobis cùm plurimæ Ortygometræ competant, iure Aristoteles, aquaticarum forma esse dixit; Ortygometra enim, vel saltem quam ego Ortygometram existimo, nam & aucupes nostri, qui ecce hæc scribenti mihi ceu rarius hic apparentem auem adducentes Rè delle Quaglie vocant, licet rostrum, quàm aquaticæ minus, longè tamen quã Coturnices maius obtinet, & caudam perquam exiguam ac penè nullam, crura pedesq; pro corporis portione longos, colore inter croceum, & viridem medio. Totus ferè capitis, colli, dorsiq; necnon maior alarum pars, quà dorsum spectant testaceus, in summa Coturnici potissimùm fœminæ perquam similis, quare rectè Rex Coturnicum, quasi magna Coturnix appellabitur. Alæ, quà ventrem contingunt ruffescunt. Collum anterius, & pectoris initium prorsus testacea. Venter, & coxæ, vt in accipitre stellari. In fœmina omnia pallescunt. Hanc eandem auem alias Eminentiss. ac Reuerendiss. Cardinalis Paleotus Tridento, cùm ibi Synodus haberetur, mihi dono misit. Sed quam nunc viuam emi caueæ inclusa milio, & frumento adeo se replet, vt Gallinam voracitate superet. Huic nostræ aui, omnia, quæ *c* Bellonius de Ortygometra altera in genistis degente prodidit, exactè respondere videntur: quapropter ascribere hic illa non piguit; ne quid in hoc auium Oceano quis desiderare amplius possit. Quæ verò de Gallorum Rallo scribit, vt hic impertinentia sponte præterimus, & meliori loco reseruamus Ortygometra, inquit, in genistis degens, Ortygometram nigram (Rallum nempe) corpulentia aliquantulum excedit. Non omnino rubra est, sed ad ruffum vergit, qualem colorem conspicimus in pennis Vulturis. Pennæ, vt in nigra, sed alterius coloris. Differunt, & magnitudine cùm corporis, tùm etiam rostri Tibiæ, pedesq; proportione similes. Caput Perdicis cinereæ simile, aut parui pulli. Color præcipuus ruffus, aut subrubens in alarum costis: femora castanei coloris maculæ albæ intercurrunt. Pascitur in nemoribus, vt Rallus, prope riuos aquarum. Vescitur genistarum seminibus. Romani, meo iudicio, vocant Perdicem Rusticulam. Nam, si videas, iurares, Perdicem campestrem esse, vnde facile credimus, Martialem, cùm ait:

Rustica sum Perdix, quid refert, si sapor idem.
Gratior est Perdix, & sapit illa magis.

De hac Ortygometra in genistis degente intellexisse: quæ altera (Rallo) paulò rarior est, & delicatior, ita pariter magis laudatur, quia maior sit. Sed hic rursus Bellonius in alium errorem incidit, dum hanc Ortygometram cum Perdice Rustica, quæ est Scolopex Aristotelis, simul implicat.

a *li. 4. de Auib. c. 19.*
b *lib. 8. hist. cap. 2.*
Bellonij error.
Rasle Gallorũ nõ est Ortygometra.
Ortygometra in genistis degẽs.
Arnoldi error.
Ethigometra.
Aquaticarũ auium forma.
Ortygometræ descriptio.
Rostrum.
Crura.
Color.
Alæ.
Collum.
Venter.
c *li. 4. de Auib. c. 20.*
Ortygometra in genistis degens.
Magnitudo.
Color.
Crura.
Victus.
Perdix rusticula.
Bellonij alius error.
Perdix rustica est Scolopex.

DE

Ortygometra cum geniſta.

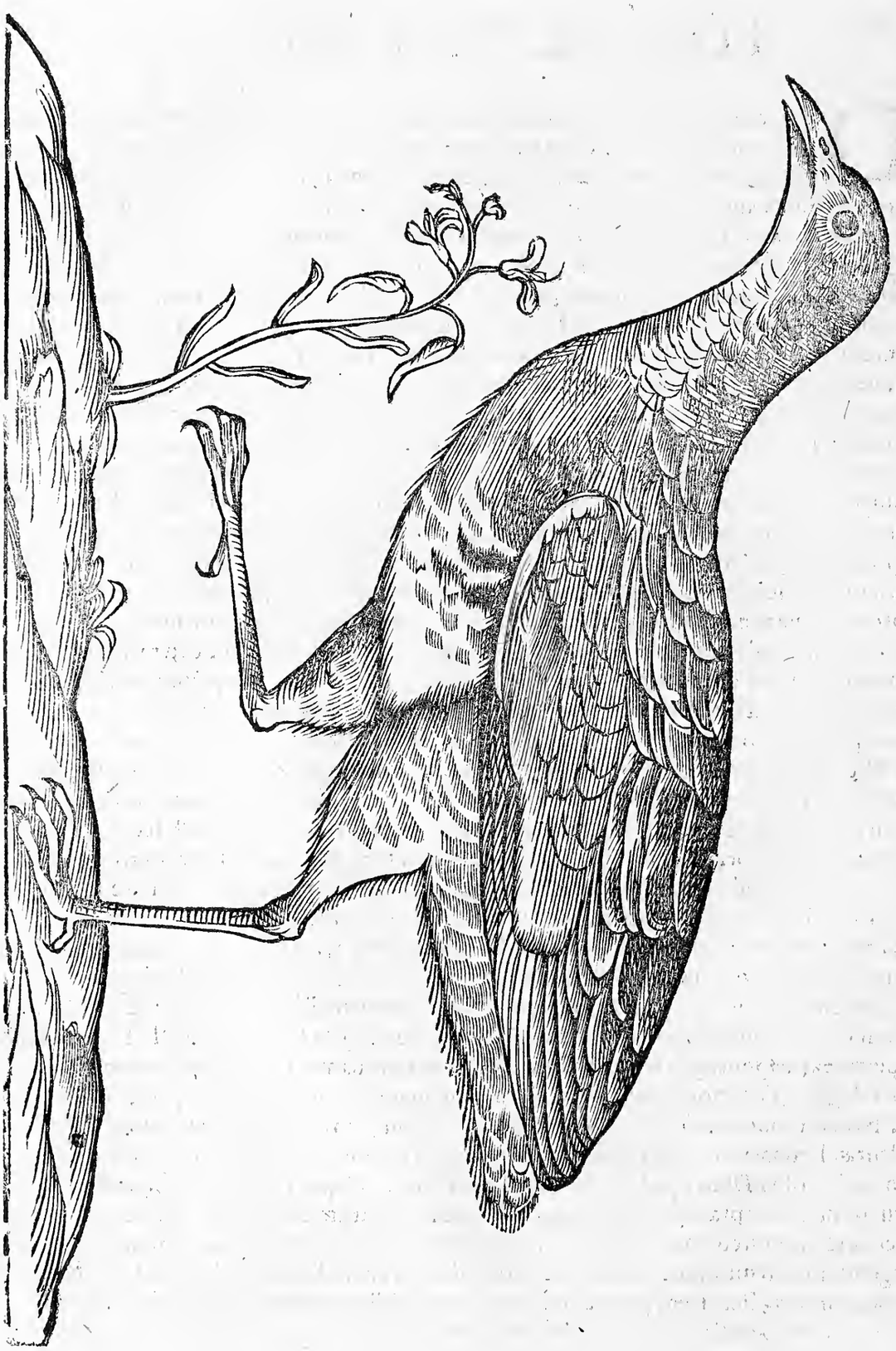

DE CYNCHRAMO. Cap. XXIV.

Ordo.

QVAMVIS reuera certò affirmare non ausim, quæ auis Aristoteli Cyncramis sit, aut Cynchramus, aut Cenchramus, vt alij legunt, & meo iudicio rectè; attamen de hac nobis vel ideo saltem aliquid hic dicendum est, quòd non solùm hinc abeuntes Coturnices comitatur, quemadmodum de Ortygometra proximè præcedenti capite diximus; verumetiam voce eius audita, aucupes Coturnicum discessum intelligant: Quinimo *a* Plinius author est, perseuerationem esse, quàm sit Glottis (quæ nunquam plus vno die cum eis pergit, & in proximo hospitio eas deserit) festinareq; etiam, vt cum eis ad expetitas terras perueniat: itaq; eum noctu illas excitare, atq; itineris admonere. Sed verò neque ego, vt dixi, quæ auis Cẽchramus sit necdum certò noui, neq; alium recentiorum video, qui se agnouisse eam asseuerer, præter Gib. Longolium, & Belloniũ, quorũ ille Cenchramum, cum Ortygometra, quas vtrasq; *b* Aristoteles, vt diximus, apertissimæ distinguit, confundit: *c* hic auiculam quandam Gallis Præier dictam, quòd in cãpis abundet rostro breui, tuberosoq; pro Cenchramo Aristotelis, & Miliaria Marci Varronis obtrudit, nulla alia ratione nixus, quàm quòd milio vescatur. Ornithologus vero ambiguus, cui aui hoc nomen tribueret: Heluetij, inquit, auem quandam Brachuolgel appellant, à mense Iunio, quo capitur, vel in quasdam regiones aduentat: alij Brachammfel, quod magnitudine corpors Merulam referat (fortè, & colore partis pronæ) Reperiri eam audio in pratis palustribus, plerumque rostro oblongo, cruribus longis, auolare Autumno, deinde verno tempore cum Coturnicibus redire. Hæc quidem Ortygometra, an Cenchramus sit (alterutram enim esse suspicor) nondum mihi constat. Sed Cenchramũ potiùs esse conijcio, quòd differat ab ea, quam ex Italia accepi (dixerat paulò antè Ortygometram sibi missam fuisse à clarissimo medico Aloysio Mundella, & ego existimo, eandem fuisse, quam ego depinxi, quia ait fuscam fuisse) Ortygometræ effigie. Figurã eius infrà dabimus inter Gallinagines aquaticas. Et rursus vbi de Cenchramo ex professo scribit: Est apud nos, inquit, auis, Brachuolgel dicta, cruribus proceris, & rostro quoq; eodemq; inflexo modicè; altera maior, quã Latinè Arquata nominaui: altera minor inter Gallinulas aquaticas descripta: quarũ alterutia, an Cenchramus esse possit, inquirendum: Hæc itaq; ille. Cum verò peritiores apud Aristotelem Cenchramum legant, vti etiam in Plinio manuscripto legitur, non video, si Bellonio licuit suam auem Cenchramum appellare, cur nõ potius id nominis nostris Hortulanis tribuere possim, iudicareq; Miliarias Varronis cum Cenchramis easdem esse, esse verò nostros Hortulanos. Hæ enim auiculæ mirum quantum pinguedinis ex milij, seu Κεγχρίδις esu corpori adijciant; & quàm grati delicatiq; saporis sint, quorum causa carè veniisse Miliarias *d* Varro prodidit. Principes, patritijq; norunt, quibus solis eas edere propter ingentem caritatem concessum est. Etenim Perdicibus, omnibusq; magni pretij, boniq; saporis auibus alijs præferuntur, & apud nobiles magno in pretio habentur, suauissimi quidem saporis sunt, boni succi, facillimæ concoctionis, & valdè salubres, atq; hyeme altiles fiunt. Has aues ager Bononiẽsis, ac Florentinus alit, patritijq; nostri, necnon & aucupes ipsi eas magno numero Romã depilatas ac in farina asseruatas in scattulis recẽtes, & intactas transmittunt; illi vt proceribus gratificentur, hi, vt casè vẽdant. Ornithologus quidẽ admittit Hortulanos cũ Miliarijs easdem esse aues, sed Cenchramos diuersas ab his existimat, nulla alia ratione ductus, quã quòd Græcè etiam Cynchramus legatur. Sed textum corruptũ esse facilè apparet, nã quàm facilè fuit pro Cẽchramo Cynchramũ, vel alio, vt dicemus, modo, legi ab hominibus, qui de rebus ignotis scribentes, nomina plerũq; vel corrũpũt, vel aliter scribũt, vel cũ similibus confundunt. Nam præter quam quod in quibusdam exemplaribus Κὲγχραμος legitur, quã lectionẽ sequuti sunt Theodorus Gaza, & Hesychius, in alijs etiam Κεγχραμος, absq; γ habetur, quam lectionẽ Varinus sectatur, in alijs Κύχραμος reperitur, quam postremam dictionem in manuscripta Plinij historia legere est, quamuis nunc multi corrupto Aristotelis textu decepti Cynchramus legunt, vel Cychramus. Inuenio, & Κίγχοάμας, apud Hesychiũ, & Varinum. Errat præterea, vt opinor, Ornithologus, dum hanc vocẽ per onomathopœiam factam videri putat. Nam à milio, quod Græcis Κεγχρὶς est, mea

a *L.* 10. *c.* 23

Cenchramus, quæ auis.

b *Hist. c.* 18.

c *L.* 5. *de auib. c.* 20.

Preier Gallorum.

Brachuolgel.

Brachãmfel.

Brachuolgel forma.

Arquata.

Hortulanos Cenchramos dici posse.

d *L.* 5. *de re rust. c.* 5.

Hortulani vnde pinguescant.

Locus.

Καχράμος

Κέγχραμος

Κεγχρὶς.

Coturnix miliatis vocata.

eſt, mea quidem ſententia deriuari videtur, miliariamq; Latinè traduci poſſe, non adiectiuè, in quo fortè ſenſu doctiſſimus Aloyſius Mundella Coturnicem auem miliarem vocauit, hoc eſt, milio vt plurimùm veſcentem: ſed ſubſtantiuè, vt ſcilicet eadem ſit cum Miliaria e Varronis: ſiquidem *Miliariæ*, inquit, *à cibo dicuntur, quòd milio fiant pingues.* f Alibi verò, *in Ornithone præter alias aues quidã alũt Miliarias, quæ pingues veneunt carè.* Quæ, ſicuti paulò antè dixi, mirum quàm Hortulanis noſtris competant. Nec alia Cenchris Aretæo, cæteriſq; Græcis fuerit, quam ægris præſcribunt. Perperam etiam Ruellius auiculam quandam vulgò dictam linariam Miliariam facit: de qua nos ſuo loco. Diuerſæ item ſunt Miliariæ, ſeu Cẽchrami à Cenchritis auibus, &ſi à milio nomen pariter obtinẽtibus, quòd & eo pariter pingueſcunt. Cenchritæ enim aues aquaticæ ſunt ex Anſerum genere. Poſtremò alia à miliaribus auis eſt Cenchris, nimirùm à varietate punctorum milij inſtar dicta. Hæc autem Tinnunculus eſt ex Accipitrum genere, de quo nos in primo Tomo abundè, & exactè egimus. Supereſt modò vt Hortulanum noſtrum, quem Cenchramum, ſeu

e *L. 4. de lin. lat.*

f *Lib. 3. de re ruſt.*

Cenchris.

Ruelli error.

Linaria.

Cenchritæ aues quę.

Cenchris Tinnunculus eſt.

Hortulani deſcriptio.

Magnitudo.

Color.

Hortulanus mas cum panico ſpica foliata.

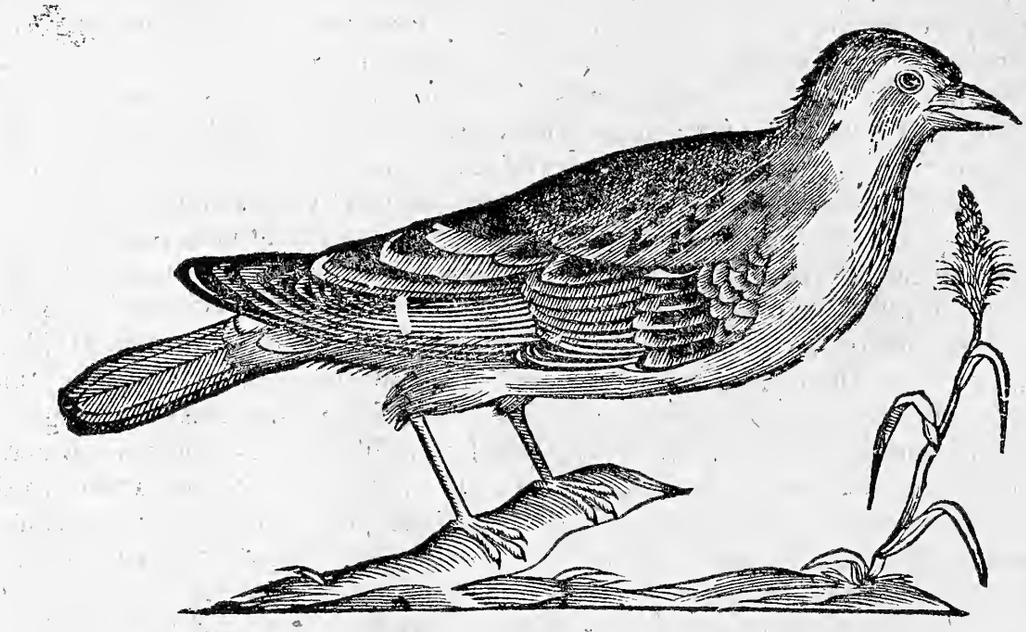

Hortulanus fæmina cum panico maiori ſpica herbacea.

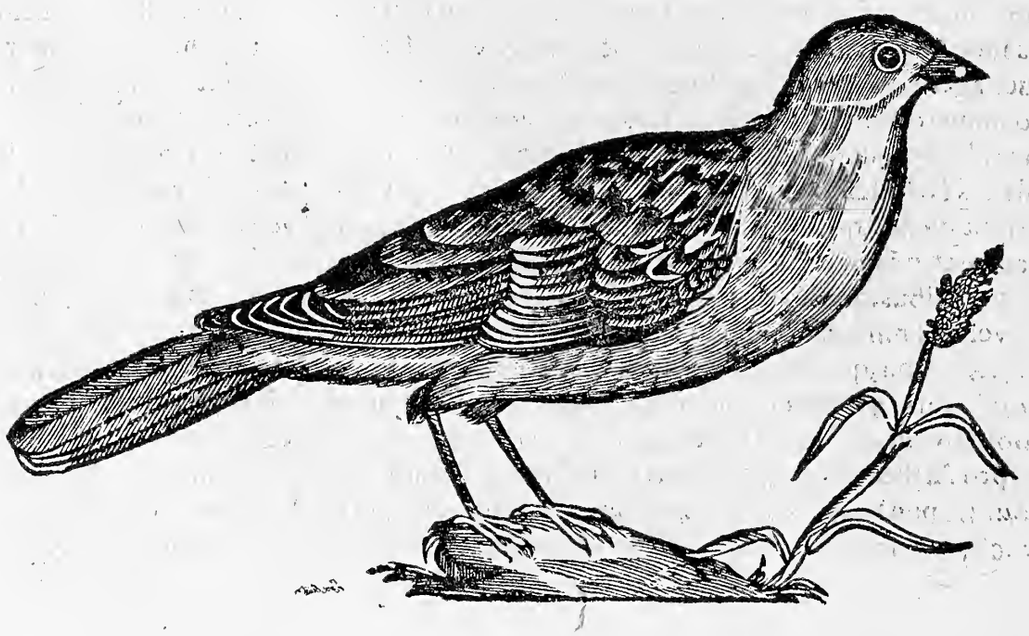

Mihi iam arbitramur, & deſcribamus, & depictam exhibeamus. Auis eſt Alaudæ ferè magnitudine, at paulò minor. Roſtrum, crura tota, pedumq; digiti rubeſcunt. Caput, collum, & pectus in mate flaua intercurrentibus punctis croceis: in fœmina hæ partes coloris ſunt partim flaui, partim viridis, diſcreti ſcilicet vtriuſq;. Mas ſub oculis ad latera maculam habet rotundam, intensè luteam, quæ in fœmina non eſt. Alarum pennæ intercoſtales in vtraq; ex flauo, & nigro colore conſtant: remiges verò, item & cauda vtriq; nigræ in extremitatibus, & ad latera flauæ. Venter croceus cinereis quibuſdam maculis diſtinctis. Hæc itaq; cùm maris Hortulani, cùm fœminæ deſcriptio eſt. Iconum prior maris eſt, ſecunda fœmellæ. Verùm cùm in hoc genere alias ab his diuerſas obſeruarim, ne quid in hiſce noſtris commentarijs deſiderari poſſit, itaque & has delineatas exhibere non pinguit. Quæ auis primo poſt nunc deſcriptas, delineataſq; loco ponetur, tota flaueſcabat colore propemodum paleari, exceptis alarum coſtis, & remigum pennarum extremitatibus, quæ erant albæ. Crura item & roſtrum erant rubicunda. Altero loco pinguenda, tota erat candida, quin ipſo fermè Cygno candidior. Tertio loco ponẽdam Aucupes etiam Hortulanum nuncupant, & reuera auis eſt tota Hortulani forma, ſed colore non nihil differens. Caput ex ſubcinereo ad flauum vergit. Collum cinereum nigris maculis punctatim diſtinctum; Venter, & crura, pedeſq; toti, crocea. Coſtæ alarum, & remiges albæ, cæterea partim cinereæ, partim nigræ. Cauda tota fuſca, ad latera luteſcentes. Quarto loco collocanda capite, collo erat viridi, roſtro rubicundo, cruribus cinereis, cæterea nigricant. Habet tamen in vertice capitis, necnon in duabus tantùm remigibus maculam albam oblongam. Quinto loco ponendã Albicillam vocare licet: cauda enim erat alba: cætera vulgaribus Hortulanis ſimilis, ſed in omnibus pallidor. Quam poſtremo loco dabimus aucupum alij Spipolæ, alij Hortulano congenerem faciebant, & reuera ego Spipolæ potiùs quàm Hortulani ſpeciem fecerim: roſtrum enim longiuſculum eſt & tibiæ pedeſq; fuſcæ, qui in Hortulanis luteſcere ſolent. Toto corpore item fuſceſcit, pectore & alarum extremitatibus albi. Modò videamus, quid de ſuo Cenchramo ſcribat *g* Bellonius. Le Pruyer, aut Preyer, inquit, auis eſt, quo ad pennarum colorem, Alaudæ aut Linariæ ſimilis, quamuis tanta in alis albedo illi non ſit. Arbitramur eſſe migratoriam, atque Ariſtoteli Cenchrarum dici, fierique poteſt

Sexus diſtinctio.
Alæ.
Cauda.
Venter.

Hortulanus flauus
Hortulanus albus.
Hortulano congenera & eius deſcriptio.
Caput.
Color.
Albicilla.

g l. 4. c. 20. de Auib. Cẽchramni Belloniani deſcriptio

Hortulanus flauus cum malo Punica.

Aretæum, cæteroſq; Græcos de Cenchride loquentes, quod ægrotis in cibo conueniat, de hac aue intellexiſſe. Veruntamen cum Ariſtotele tantum conuenire volumus: ſunt qui Tinnunculum cum hac Cenchramo confudere: quod prohibere nequimus. Cenchramus maior eſt Alauda criſtata. Roſtri qualitas tanquam præcipua nobis nota facilè oſtendit, de qua aue loquamur: eſt enim breue, craſſum, turbeculo conſpicuum, nec non & ad inſtar oſſis durum, ad hæc inferius cum ſuperiori coniunctum, foueam quandam in medio efformat. Nec aliam cum ſimili roſtri diſpoſitione auem vſquam inuenias. Venter pallet, ſed quibuſdam nigris maculis diſtinctus eſt. Crura pedeſque inter rubrum, & caſtaneum media,

Magnitudo.
Roſtrum.
Venter.
Crura.

Hortolanus albus cum malo Aſſyria.

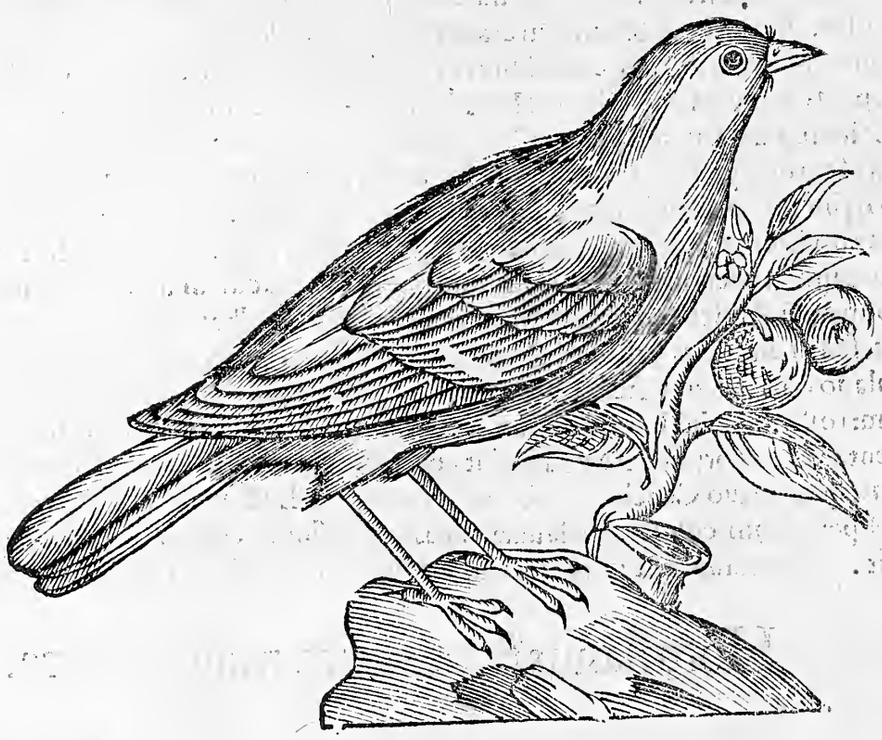

Hortulano congener cum Iaſmino albo.

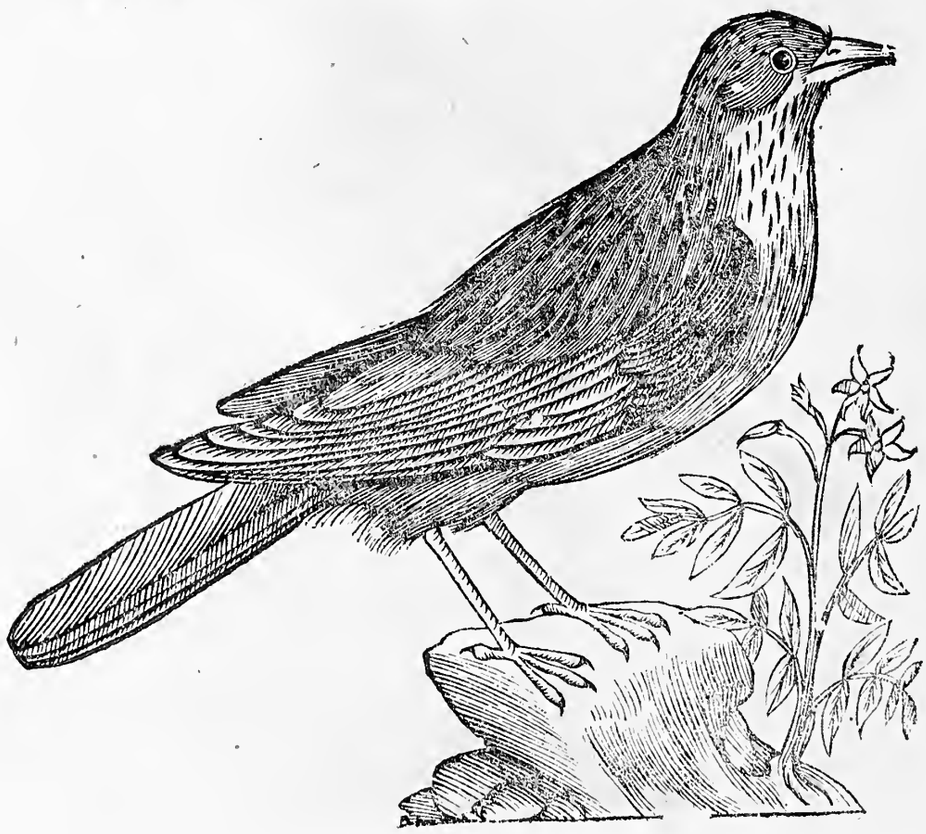

HORTVLANVS COLLO VIRIDI, CVM MESPILO.

HORTVLANVS CAVDA ALBA, CVM PINO.

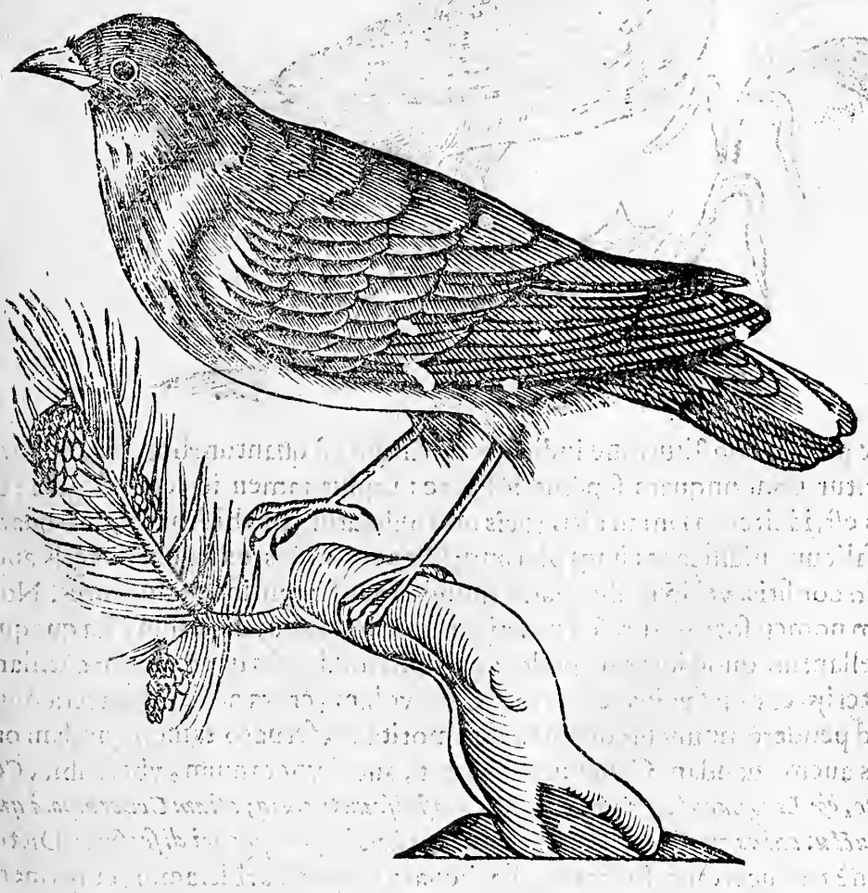

forma verò cruribus pedibusq; ſimili: porticum item digitum longum habet, argumento, quòd auis ſit terreſtris, & rarò quidem arborum ramis inſidet. In quibuſdam etiam ita Linariæ ſimilis eſt, vt niſi ob ſolam magnitudinem diſtinguas. Verſatur in pratis, vnde Gallicè Preyer dici meruit: proſequitur tamen etiam aquas more Gallinaginis, quamuis cõtrà

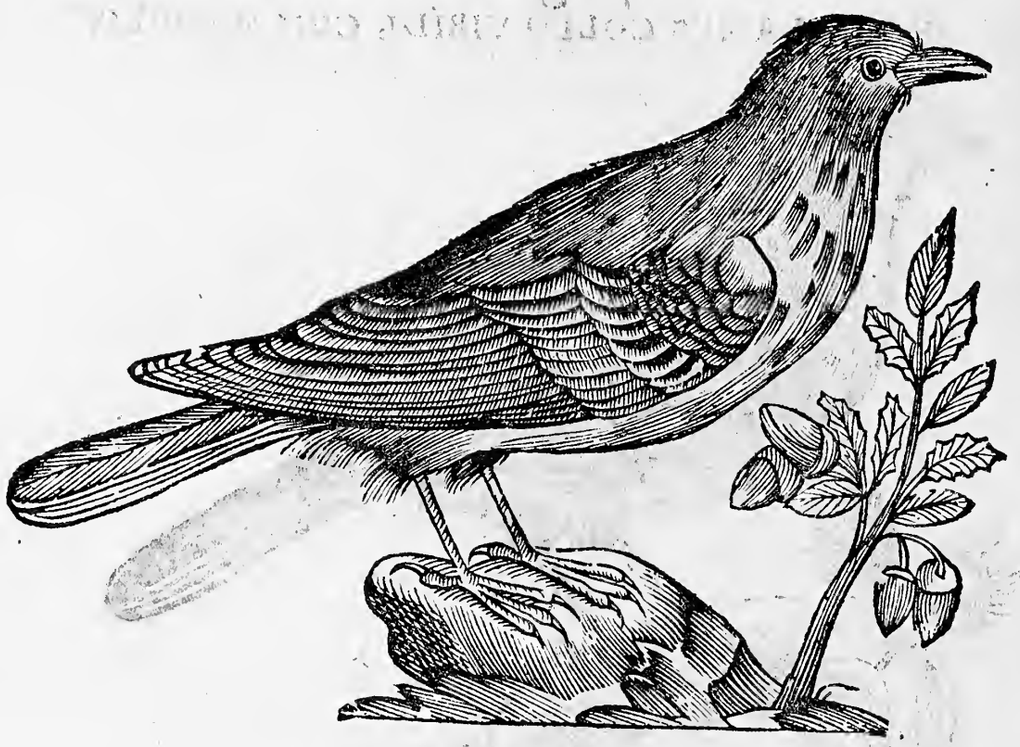

CENCRAMVS BELLONII CVM MILIO.

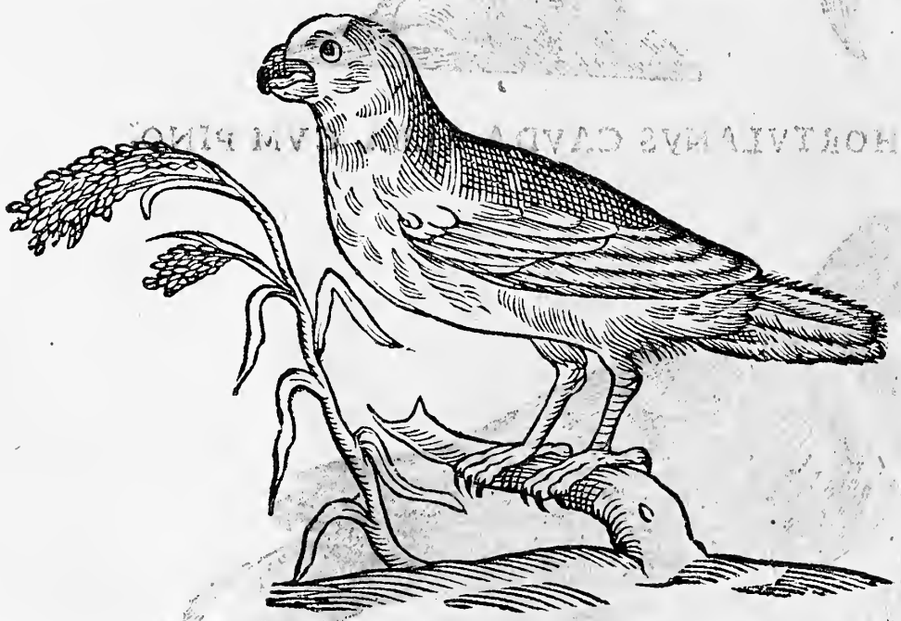

facere ex roſtri, & pedum conſtitutione iudicares. Mirum eſt quantum hordeo, milioq; delectetur. Reperitur nonnunquam ſepibus inſidere: ſæpius tamen in terra degere: & quia terreſtris auis eſt, idcirco etiam in altis locis non nidulatur, ſed vbi Anates, quæ quandoque in truncis ſalicum nidificant: itaq; plerunq; iſtæ aues nidos extruunt in agris auena, hordeo, & milio conſitis, vel in nudis pratis, quinque aut ſex pullos excludentes. Non omnes vbique idem nomen ſortiuntur, ſed pro diuerſitate locorum, diuerſum: ita quoque hæ alibi Teriz appellantur, quòd interdiu pallo, aut ſtipiti inſidentes hanc vocem cãtillando edant Tirtertirterijs, eamq; ſæpius reiterent. Cùm volant, crura ad ſe, vt cæteræ aues non retrahunt, ſed pendere ſinunt Frequentes alas motitant, ſeruato tamen quodam ordine, *h* Ariſtoteles auem quandam Cencramum vocat, aut Cyncramum, vbi ſcribit, *Coturnices ducibus Oto, & Linguacula, & Ortygometra proficiſcuntur, atq; etiam Cencramo, à quo etiam reuocantur nuctu: cuius vocẽ cùm ſenſerint aucupes intelligunt parari diſceſſum.* Dictio Cẽchramus, ſi latinè traduceretur, ſonaret miliari: quare eam eſſe arbitramur, cuius mentio fit apud Varronem. Nam ſi Romæ alerentur vna cum Coturnicibus, milioq; ſaginarentur pro futuris epulis, veriſimile eſt auem extitiſſe corpulentam: quapropter ferendi non ſunt, qui Miliariam cum Linaria confundunt, ſtatuendumq; Cenchram eſſe.

Locus.

Victus.

Nidulatio.

Teriz.

h *lib. 8. hiſt. cap. 12.*

FINIS LIBRI DECIMITERTII.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS
ORNITHOLOGIÆ
Liber Decimusquartus.

QVI EST
DE PVLVERATRICIBVS DOMESTICIS.

DE GALLO GALLINACEO, & Gallina. Cap. I.

LARAS, ni fallimur, easq; satis efficaces rationes in primordio huiusce operis adduximus, cur à Pauone potiùs, quàm Gallinaceo, genere exorsi fuerimus, tametsi hoc in omni auium familia, quæ ad mensæ vsum requiruntur, apud omnes fermè authores, quotquot hactenus scripserunt, primas, obtinere videatur. Placuit autem, vt id obiter dicamus, Plinium hac in re, tanquam ducem, authoremq; sectari. Hic enim subinde à Pauonibus ad Gallinaceos sermonem conuertit, dum ait. *Proximè gloriam sentiunt, & hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genui: nouat sidera &c.* Haud me fugit interim, non defutura cuipiam sua argumenta, quibus Gallinaceum hocce genus in multis, præcedentibus auibus præferat. Veruntamen cùm hæ volucres prorsus domesticæ sint, illæ verò syluestres, quæ domesticis meo iudicio sunt præstantiores, vel saltem ita vulgò habentur, itaq; Gallinaceam hanc familiam in hunc librum, qui priuatim de ea tantùm ager, reiecimus. Plurimi sanè has alites veteres feciſſe, maximè Gallos, vel ex hoc *a* Ciceronis constat, qui *non minus delinquere eum* dixit, *qui Gallum Gallinaceum, cùm non opus fuerit, occiderit, quàm eum, qui patrem suffocauerit.* Nec ab re ita scripsit Tullius, cùm præcipuè hac aue prisci Græci, & Romani in bello vterentur, & sacris suis adhiberent. Non minorem laudem meretur eius animositas, splendorq; & amor erga suos, cæteræq; eius dotes, quibus sese verum nobis egregij, laudabilisq; patris familias exemplar præbet. Quantum verò ex hoc Gallo, eiusq; coniugibus, ac liberis emolumenti humano generi, cùm ad victum tam sanis, quam ægrotis suppeditandum, tum etiam ad quoscunque fermè morbos propulsandos cedat, id tam clarum cuiuis esse arbitramur, vt demonstratione prorsus non egeat. Quis etenim tam internus, quàm externus corporis affectus, qui non hinc sua hauriat remedia? Sed de hisce pòst suo loco iam ad historiam more nostro accedamus: in qua tradenda illud ferè in singulis rubricis obseruabimus: quæ vtrique sexui communia sunt, præfe-remus: hinc quæ mari, vltimò quæ fœminæ soli conueniunt adducemus, omnem vbique quoad licuerit, confusionem euitaturi. De Capo verò seperatim agere visum est, cùm quòd is, etsi ex Gallo factus veluti vtriusque sexum complexus, & ceu hermophroditus factus, medicus scilicet inter Gallum, & Gallinã videatur, tum quia ad mensæ vel sanorum, vel ægrorum vsum duntaxat natus sit: Gallus verò, & Gallina soboli studentes genus suum natura duce æternum reddant.

Ordinis ratio.

Gallinacei generis dignitas.

Plinij ordo.

a *Or. pro l. Murena.*

Galli dignitas, & honor.

Animositas.

Vtilitas.

Capi historia cur hinc excludatur.

ÆQVIVOCA.

ΑΛΕΚΤΟΡ, Ἀλέκτρυων Græcis, vti etiam Latinis Gallus, vox est æquiuoca, & multa significat. Alector, teste Eustathio filius fuit Epei Regis Elidis. Eiusdem nominis filium dicitur habuisse Argea Pelopis filius, & Hegesandræ filiæ Amiclæ, cuius filia Iphiloche, vel Echemelus Megapenti filio Menelcai nupta fuit, vt idem Eusthatius tradit. Quidam Alectryon nomine tyrannidem quondam gessit, & Persis primus imperasse dicitur, etiam antequam vel Darius, vel Megabyzus: vnde etiam Gallus, vt pòst dicemus, ales Persica appellatur. Alectryon item nomen ducis est Philippi Regis, qui à Charete Athenienſi interemptus fuisse fertur: at num cum superiori idem fuerit, vel, quod magis credo, diuersus, non ausim affirmare: docet autem historia, hunc Charetem sæpius, & nimis arroganter istius facti verba apud populum Athenienſem fecisse, adeo vt hinc pòstmodum natum sit prouerbium Φιλίππου ἀλέκτρυων, id est, *Philippi Gallus*: vbi quis de leui quopiam facinore perinde vt maximo se iactaret. Alectryon quoque dicebatur Amphitrionis pater, filius verò Alcei, cuius meminit *a* Hesiodus. Ἀλέκτωρ Eustathio coniugem significat prò ὁμόλεκτρος, quasi ὁμόλεκτορ, litera alpha significante ὁμοῦ. Eadem vox alpha priuandi vim habens innuptam significat, quare Mineruam ἀλέκτορα dictam legimus apud *b* Athenæum, vbi Pompeianus Sophista cum Panathenæa festa celebrarentur, in quibus iudicia cessant dicebat: γενέθλιος ἐστί της ἀλέκτορος Ἀθηνας καὶ ἄδικος, ἣ τῆτες ἡμέρα. Apud Iouem ἀυλὸς, hoc est, tibia ἀλέκτωρ vocatur, quòd propter soni dulcedinem auditores à cubili reuocet, vel dormire non sinat. Vnde etiam sol Homero ἠλέκτωρ nuncupatur, quia homines ἀλέκτρυς facit, siue à lecto discedere, vel potiùs quòd ipse ἀλέκτρως, id est, peruigil sit, hoc est, nunquam cubet, ac quiescat. Ἀλέκτωρ denique *c* Plinio gemma est, de qua pòst in denominatis: nam alij codices Pliniani legunt ἀλέκτωρας; alij ἀλέκτωριας. Gallus, vt scriptum reliquit *d* Quintilianus, vox pariter ambigua est, *Vtrum enim*, inquit, *auem, an gentem, an nomen, an fortunam corporis significet incertum est.* Gallinis in primis vocabantur decantati illi sacerdotes, qui præsto erant sacris Cybeleis. Hos archigallos Iulius Firmicus vocabat teste Brodæo. Romæ epitaphium videre est in Diuo Martino, vbi quoque archigalli dicuntur. Id autem est huiusmodi: D.M.C. CAMERIVS CRESCENS ARCHIGALLVS MARTIS DEVM MAGNAE IDEAE, ET ATTIS PO. RO. &c. Meminit huius epitaphij Grisaldus, qui Tertulliani etiam verba de quodam Archigallo repetit: Cæterum Galli sacerdotes ita dictos volunt à flumine eiusdem nominis, cuius tam admirandam vim esse commenti sunt prisci, nimirum quòd parcè potus & cerebrum purget, & insaniam tollat: contrà largiori manu haustus lymphaticos, & insanos reddat. *e* Plinius quidem hos sacerdotes ab hoc fluuio nomen traxisse scribit: sed tam admirandæ facultatis minimè meminit. Alij sacerdotes illos mox à potu eiusmodi aquæ furore correptos fuisse memorant, atq; se ipsos castrauisse, id verò citra vitæ dispendium facere non potuisse, nisi Samia testa vterentur. Meminit *f* Ouidius:

Cur igitur Gallos, qui se excidere vocamus?
Cum tantùm à Phrigia Gallica distet humus?
Inter, ait, viridem Cybelen, altasq; Selenas
Amnis it insana nomine Gallus aqua.
Qui bibit inde, furit, procul hinc discedite, queis est
Cura bonæ mentis, qui bibit, inde furit.

Quidam Gallum puerum putauerunt, qui contracta offensa Deæ se execuerit, & simul fluuio nomen fecerit. Fluuium illum in Sangarium euolui nescius non sum: at minimè credam tam noxiam fluminis vim fuisse, vt homines, vel furibundos redderet, vel enecaret. Quantum verò virium semper habuerint ad homines dementandos vanæ superstitiones qui nescit, is alienus non modò ab omni historiarum lectione, sed vitæ etiam communis vsu. Vnde etiam prouerbialiter dicimus γάλλως τί τίμως, id est, Gallos quid execas, pro quid actum agis. A quibus sacerdotibus quàm benè Baptista Pius, vt id obiter dicamus, Gallos populos per conuitium Romanorum nomen fuisse adeptos colligat, ipse viderit: quasi scilicet, quòd exectorũ hominum nomina haberent. Quis obsecro

tam

Alector Epei.
Alector Argeæ.
Alectyron Persarum rex.
Gallus auis Persica dictus, & cur
Alectryon Phili. dux.
Charetis] arrogãtia.
Prouerbiũ Alectryon.
a *In Aspi.*
Minerua innupta.
b *lib. 5. Dei.*
Tibia alector dicta.
Sol alector dictus.
c *l. 37. c. 10.*
Gallus vox ambigua.
d *lib. 7. inst. orat. c. 9.*
Galli sacerdotes Cybelis.
Archigalli
Gallus fluuius, eiusque miraculis.
e *lib. 6. c. vl.*
f *lib. 4. fast.*
Baptistæ Pij error.

tam vecors, tam communis sensus expers, vt sic cogitet Gallos perpetuò Romani nominis hostes nomen sibi, vel accipere, vel retinere voluisse, quod hostium contumelia imposuisset; Quod si tamen quis ita sentiat, ego eum non testiculis profectò, sed cerebro carere dixerim. Neminem interim latere existimo, Gallos Europæ populos à candore dictos à Gala, quæ vox lac Latinis dicitur. Nam montes, & rigor Cæli ab ea parte Solis ardorē excludunt, vt eorum corpora nō colorentur. Persarum milites Cares Gallos nuncupabant, ob conos, quibus galeas ornatus habebant, eaq; de causa Artoxerses hominem è Caria, qui Cirum iaculo vulnerasse creditus est, eo cohonestauit præmio, vt Gallum aureum in lantea præfixum ante aciem ferret. Verum Athenæus Gallos scribit in Perside primum ortos, ideoq; fortasse cognomentum id Persæ acceperint, vel ab Alectryone, quē eis primum imperasse paulò antè diximus: Vnde & Aristophanes, vt eius est mos omnes illudere, Gallum ait Persis olim præfuisse, atq; hinc cristatos adhuc gerere cassides: verba Aristophanis aliàs citabo. Gallus item quidam Centaurus fuit, à quo secundum Pincernam regium eximiè amatum fuisse author est Nicander. Nunquid autem Centaurus idem fuit cum Centoarato, de quo sic meminit *g* Aelianus: Antiochi equus, vt dominum suum vlciscereturGallo nomine Centoarati, qui Antiochum in pugna interfecerat, necem intulit, difficile est iudicare. Est ēt Gallus Imperatoris nomen, cui Constantinus magni Constantini filius Cęsaris dignitatem concessit. Sed cū comperisset, hunc regnū affectare, ad tyrannidem proruere, nihil non moliri, quo voti compos fieret, omni conatu eius anteuerso, caput ei præcidi curauit: deinde Galli fratrem, porcum illum fœtidum, Iulianū coronā Cæsarea cohonestauit, vt narrat *h* Constātius Manasses. Alij verò Gallum illum longè antiquiorem faciunt, & simul cum Volusiano Decio in imperio successisse scribunt, imperioq; bienniū & mensēs octo potitum fuisse. Quidam cognomento Milo Gallus dicebatur, qui Caroli Calui temporibus floruit, & ad eum ipsū quæ de sobrietate carmina conscripsit, misit. Condidit & Sancti Amandi, vitam, cuius cœnobij ipse Antistes fuit anno post partum salutiferum 880. Est & Gallus Sancti Confessoris nomen, vt refert *i* Beda, cuius vita plena virtutibus cōscripta habeatur. Erat autem beati martyris Ignatij diaconus, qui Episcopus factus viam magistri pius imitator sequutus, pro commendato grege, Christi amato occubuit. Fuit & Gallus alius Columbani Abbatis discipulus. Hic & Hildeboldus diaconus piscículos, quos de flumine reticulo traxerant in solitudine assaturi, ignem cocinnabant, cùm interim vrsus miræ magnitudinis proprius accedens diaconum quidem terruisset, iubente Gallo, vt ligna igni inferret, obediuit, vt *k* Marcus Marulus Spalatensis memoriæ prodidit. Quod sanè hìc referendum duximus, vt qui prępositis suis reniti audent, tali exemplo magis confundantur, quando, & sylvestres feræ iussa sanctorum reuereantur, & obseruent. Hermolaus iubas, & capillos Græcis alectoridas dici asserit. Et mola matricis Syluatico Gallus matricis dicitur, fortè similitudinem. Nam & *l* Amatus Lusitanus meminit cuiusdam mulieris, quę geminos vero gestans quinto mense abortiuit, & tertia à primo abortu die frustum quoddam carnis emisit. Galli cristæ cum rostro Gallinaceo simile Piscis quidam ad oceanum Germanicum Gobijs congener, Germanis vt audio Sechan, id est, Gallus marinus dicitur. Verum & bina alia aquatilia animantia eiusdem nominis reperio, piscem nempe alium, & quoddam genus è crustaceis. Piscis enim *m* Plinio Zeus dictus, & Faber, Hispanis, & Monspelienſibus, teste doctis. Rondoletio, Gal appellatur, Santonibus, & Baionensibus Iau, id est, Gallus à dorsi pennis surrectis, quemadmodum Gallorum Gallinaceorum cristæ erigi solent. Romani hodie citulam dicunt & piscem Sancti Petri, quia iubente Christo D. Petrus hunc piscem ceperit, & in eius ore numisma pro tributo repeterit: vnde digitorum impressorum vestigia in medio corpore relicta fuerint. Recentioribus item Græcis χρισοφάρος dicitur, aiuntq; D. Christophorum, dum Christum humeris gestans mare traijceret, piscem hunc apprehendisse, & impressa digitorum vestigia reliquisse. Est autem piscis iste ex sententia Rondoletij γαλκεύς Athenæi à Chalcide dissidens, vt Deo dante suo loco aliquando docebimus. Donauit mihi nuperrimè hunc piscem exiccatum admodum Reuer. P. Ambr. Morandus Bonon. sacræ Theol. Doctor eximius, Congregat. S. Saluatoris Gener. mihiq; amicissimus. Præterea Gallum marinum idem Rondoletius, & Petrus Bellonius vocari asserunt illud animal crustaceum, quod Aristoteles ἄρκτον, Latini similiter vrsum ab actionibus, & moribus, quos exercet, appellant: vt nonnulli existimant: alij verò à figura ita dici volunt, nimirum, quòd exterior forficis pars Galli Gallinacei figuram referat. Hesychius, & Varinus Vpupam ἀλεκτρύονα vocarunt, haud dubiò ob cristam, in capite gerit, ob quam etiam à Liguribus Gallus Martij dicitur, eò quòd illo mense apud ipsos primùm appareat.

Galli vnde dicti.

Persarum milites.

Galli vocati, & quare.

Gallus cēturus.

g *l.6. de An. c.44.*

Centoaratus.

Gallus Imperator.

h *In anna:*

Gallus Milo, eiusq; opera.

Gallus cōfessor.

i *In Mart.*

Gallus Colūbani discipulus.

k *l.4. de seru obed.*

Tabæ Alectoridę dictæ.

Gallus matricis.

l *lib.1. cura. med.*

Gallus piscis Sechā.

m *l.9. c.19.*

Gal. Iau.

Citula.

Piscis S. Petri.

χρισοφάρος.

χαλκεύς,

Crustaccū Gallus dictum.

Αρκτος.

Vrsus.

Vpupa.

Gallus Martij.

Cotui Alectoridæ.

Et Perſæ, vt Hermolaus neſcio quo authore ſcribit, Coruos Alectoridas dicunt. Ornithologus mendum ſubeſſe exiſtimat. Sed fortè Hermolaus ex Pauſania id decerpſerit, qui Gallos quidem Gallinaceos quoſdam Coraxos, ideſt atro Coruorum colore in Bœtia eſſe dixit. Significat denique Gallus quædam artificialia, ac in primis nauem quandam prætoriam, de qua eiuſmodi ad Miſenum epitaphium legitur. D. M. C. IVLIO QVARTO VET. EX, PR. N. GALLO, M. CECILIVS. FELIX. S. INONIA HERACLIA S. ET. S. Gallus & ſomnium inſcribitur quidam Luciani luculentiſſimi authoris dialogus, quo diuitiarum, atq; potentiæ incommoda, moleſtiaſq; proſequitur, oſtendens, quam contrà tranquilla res paupertes ſit, ſi modò ſua ſorte ſit contenta. In poſteriore autem parte Gallus, qui ex Pythagora in auem transformatus cum hero ſuo Mieyllo colloquens introducitur, diuitum cùm priuatorum, ac ciuium, tùm regum, ac potentum moleſtias, curas, & pericula recenſet, quæ illis & belli, & pacis temporibus, præterea etiam circa valetudinem, quam luxus iſtæ & crapulæ labefactant, accidere ſolent. Poſtremò, vt & de Gallinis aliquid dicamus, ruſtici Pleiades ſtellas Græcis dictas, & Atlantides, Latinis Vergilias, Gallinas vocant, & pleriq; Butrionem, Angli nempe, id eſt, Gallinam habentem pullos vulgo Bruothenn. Hanc conſtellationem Hebræi Zatha vocant, & Galli la Pouſſiniere. In dictionario trilingui ayſch, vel pro eodem ſidere legitur. Gallina nigra apud chimicos eſt argentum viuum.

Artificialia.

Gallus dicta.

Nauis Gallus.

Gallus libri nomẽ.

Gallinæ Bellæ.

Butrio.

Bruothẽn.

Argentum viuum.

Gallina nigra.

SYNONYMA.

VARIAS quidem nomenclaturas, quibus apud Græcos potiſſimùm, ac Hebræos Gallus Gallinaceus venit, eſt reperire. Secheui in primis legitur apud D. *a* Iob, vbi dicitur: *Quis dedit Secheui intelligentiam?* Sanctes Pagninus in biblijs maioribus Ven. anni 1515. Laſecheui legi ſcribit, & in noſtris alijs exemplaribus Michel eſſe. Sonat imaginationem in mente cælatam, cogitationem, intellectum. Plerique interpretes traduunt cordi. *b* Rabbi Dauid ab aſpiciendo, & videndo deriuari aſſerit; & alibi. *Doctores*, inquit, *Hebræorum exponunt etiam Gallo*; quod etiam Rabbi Simeon filius Lakiſch tradidit, teſte Ioanne Reuclino: atque ita D. Hieronymus vertit. Septuaginta verò, *Quis dedit mulieribus texturæ ſapientiam, aut variegatam ſcientiam?* Targhum, *Quis dedit cordi intelligentiam?* Alterum Targhum; *Quis dedit Gallo ſyluestri intelligentiam, vt laudet dominum ſuum?* Rab. Abraham, *Cordi?* Rab. Leui, *intellectui?* Rab. Moſech, *qui dedit Gallo intelligentiam, vt media nocte ſurgere doceret hominem ad laudandum Deum?* Ita quidem ille hæc profert ex quodam Targhum Ieroſolimitano in hunc locum, atq; ſuis Rabbinis, ſed de corde eos magis congruere aſſeuerat. Sunt, inquit, Ornithologus ex quodam alio, apud Hebræos, qui vocem Sekui Tarnegul (hanc vocem Chaldaicam eſſe conijcit) cuius vltima ſyllaba Germanicè Gallinomenclaturæ, nempe Gul congruit, id eſt, Gallum interpretantur. Fortè verò ita Gallus dictus fuerit vel ab animoſitate, quæ in corde ſedem ſuam potiſſimùm habet, vel à viſu, quem ſemper ſimul ſurſum Miluorum, & aliarum auium rapacium euitandarum cauſa, & deorſum ad victum intentum habet. In lexico trilingui pro Gallo etiam legitur Sikui, & pro Gallina Sakuia, quæ poſtrema vox in Syrochaldaico dictionario Gallus exponitur, ex Vaic. rab. cap. 26. Pro barbur in *c* libro Regum, vbi legitur. *Exceptæ venatione ceruorum, caprearum, atq; bubalorum*, & barburim auuſim, ideſt, *altilium ſaginatorum in ſtabulos*, hoc eſt, *ſtabulantium*. Dauid Kimhi ex magiſtrorum ſententia, transfert aues, quæ afferuntur ex Barbaria. Rab Salamon Gallos pingues, Kimhi addit caſtratos, Ioſephus volatilia, D. Hieronymus aues altiles, ſeptuaginta ἐκλεκτὸς, id eſt, electus, quaſi legerint barur, Chaldæus auem ſaginatam vel altilem. Prouerbiorum 30. variè exponunt quidam, vt Dauid Kimhi docet, canem leporarium curſu velocem: alij nemer, id eſt, pardum, alij ſpeciem auis immundæ, D. Hieronymus Gallum, ſeptuaginta interpretes ſecutus, qui ἀλέκτορα reddiderunt, Nam R. Ioſeph dicit nomen animantis eſſe, quod inter Gallinas ambulet. gaber apud Eſaiam D. Hieronymus vertit Gallus Gallinaceus; *d* Septuaginta, & plerique Hebræorum vir, vti & Chaldæus pro Gabera. *e* I. Diuſius ita vertendum eſſe & non aliter omnino contendit, hunc in modum ſcribens. Verba ſunt Iſaiæ ex verſu ſeptimo, & decimo capitis 22. *Ecce Dominus tranſportabit te Taltela Gaber*, quæ verba D. Hieronymus edoctus ita, vt ipſemet teſtatur, ab Hebræo præceptore ſuo, alia ratione quam interpretes, qui ante ipſum, expoſuit. Cùm enim

a *Cap.* 38.

b *In libro radicum.*

Barbur. c 3. *cap.* 4.

Sarſir.

Gaber. d *Cap.* 22. e *l.* 10. *obſer.* 8.

enim alij omnes Gaber virum exposuissent: ipse vnus Gallum interpretatus est, hac sententia, *sicut Gallus Gallinaceus humero portatoris de alio loco tuo leuiter asportabit*. Egò an idem verbum eodem modo expositum, pòst offendi à Salomone Iario: neq; sanè Camius eã expositionem silentio præterit, quam citat inter alias ex Dras. Ac ne illud quidem pigebit admonere, apud *f* Salomonem, vbi in vulgata lectione latina legitur, *viam viri in adolescentula*, expositum similiter legi in Medras Misle de Gallo Gallinaceo: idq; mihi mirum in primis esse visum. Nam quod sequitur in adolescentula, eam expositionem, nisi animi fallor, planè conuellit. Ego sanè, quòd bona eorum interpretum venià dictum sit, id verbum nusquam eam vim habere arbitror, præsertim cùm præcedat verbum Taltela, quod formam habet nominis, vt grammatici loquuntur, absoluti. Iam illud quoq; nonnihil est, quod Hebræos peritiores aliter accipere eum locum constat. Dauid certè Camius, qui, quæ lingua aliarum linguarum princeps est, eius ipse linguæ princeps inter suos interpretos censetur, in cõmentarijs ad eum locum, Meo animo, inquit, Gaber est positum in casu vocatiuo, & est ordo, ac sensus: ò vir ecce Dominus transportabit te transportatione. Vocat autem eum virũ propter superbiam ac fastum. Hactenus I. Drusius. Verùm præterquã quod ipse fatetur, Salomonem Iarium ita vertisse, & Camium eandem expositionem ex Dras citare, quidam etiam alij Tarnegula, id est, Gallum Gallinaceum exponunt, teste Dauid Kimhi, Thargum Ierosolimitanum pro Vaishu mhesion gaber, id est. *Et profecti sunt de Etzion gaber*, quod legitur num. 33. habet Vunetalu michèrach tarnegola, id est, *profecti sunt autem ab arce Galli*, vt legere est in dictionario Syrochaldaico Guidonis Fabricij Boderiani: Itaq; meo iudicio & Gallus, & vir traduci possit, cum vir à virtute, seu robore dicatur, & animi vigore, quo Gallus inter sui generis volucres egregiè præditus est. Pro Gallo item in dictionario trilingui legitur habur, & nergal, quarũ vocum prior ad Gaber accedit, posterior ad Tarnegul, pro qua voce Syrè legitur Tarnagola Gallus auis: Iob. 3. Matt. 26. Marc. 14. & Io. 8. & Tarnagela dedaua, Gallus aureus, Ester. 1. in Thar Ierosol. & Tarnegoled Gallina, & Tarnegola bara, Gallus syluestris idem tarnegol bara, Iob. 38. & Psal. 50. & tarnegoled thibur, Gallus Gallinàceus in plurali tarnegolim mecharcherin, Galli crocitantes, duchifad vox Hebraica in dictionario Syrochaldaico, ex quo pleraq; nomina istæc excerpsimus; Gallus syluestris exponitur, acaua idẽ est, quod tarnegul, id est Gallus, aut secundũ alios vetulus canis, siue lelaps canis venaticus Prouerb. 30. Compluten, aura, quod Aruc das exponit bestiæ nomen, nagar tura Gallus syluestris vertitur, vel, vt R. Serira Ghaon ait, Gallus montanus, vel vt alij, Vpupa. Saracenis, Gallum quidam hodie Dic appellari literis prodidit, Gallinam verò eisdem Tefese dici alicubi legimus. Auicennæ caput 296. lib. 3. inscribitur Giaziudiuch, vbi interpres vertit de Gallinis, & Gallo. Aducasugeg Syluatico, vel, vt vetus Auicennæ Glossographus habet, Aduzaruzegi, vel vt *g* Gentiles legit, Aducarucegi (hinc vel inde enim eam vocem hausisse videtur) Gallus, vel Gallina est. Furogi verò, vel Furogigi Gallus tantum. Sed fortè ea vox mustelæ syluestri, quam Galli furo dicunt potiùs conueniet, quasi furo gigeg (ad quam vocem, quæ eidem Syluatico Gallum, vel Gallinam significat posteriores duæ syllabæ gigi nempe non malè accedunt) id est furans siue insidians Gallinis, quod & animali quasi proprium est. Alibi etiam apud eundem legitur Digegi, vt apud Serapionis interpretem Digedi. Alfrach Arabicè non est commune ad omnes pullos, & quandoq; dicitur de Gallina iuuene, quæ nondum oua peperit, teste Andrea Bellunensi, sed absolutè prolatum significat pullum Columbinum, qui nondum volare potest. Et alibi scribit Alpheti Gallinas esse secundum expositores Arabes, esseq; eas, quæ nondum peperunt oua. Quod ad Græcam nomenclaturam attinet, ea, vt subinde patebit, varia admodum est, etsi apud vetustissimos Græcos nomen nullum peculiare inueniamus, sed communi ὄρνιθος vocabulo hanc speciem significasse, vnde etiam Myrtilus apud Athenæum solas Gallinas ὄρνιθας, & ὄρνιτια appellat. Quia tamen apud recentiores, qui post Aristotelem floruerunt, multa, vt dixi, synonyma reperiantur, visum est ea ordine alphabetico prosequi, vt omnis vitetur confusio. Aristoteles, eumq; secuti alij ὄρνιν, vel ὄρνιθα communiter de quauis volucre dicunt: nonnulli verò recentiores Græci priuatim de Gallo, Gallinaque. Aristoteles Gallum ἀλεκτρύονα, vel ἀλέκτορα vocat, Gallinam ἀλεκτορίδα. Aristophanes ἀλεκτορας, qui mares sint, ἀλεκτρύαινας, quæ fæminæ, ἀλεκτρύονας, vtrunque continere ludens in comedia monstrauit. *h* Socrates sanè apud eundem Aristophanem, Strepsiadem reprehendere videtur, quod ἀλεκτρύονα in vtroque sexu proferat, itaq; iubet, eum fæminam ἀλεκτρύαωον vocare ficto vocabulo, & poetico, vt à λέων fit λέαινα, marem verò ἀλέκτορα. Videtur autem,

f li. Prouer. cap 30.

Taltela.

Tarnegula

Habur. Nergal.

Tarnegoled.

Duchifad.

Ataua. Lepaps. Aura. Nagar tura Dic. Giaziudiuch. Aducasugeg. g *In expos. verb.* Furogi. Digegi. Digedi. Alfrach. Synonyma Græca. ὄρνιθια.

ὄρνις. Ἀλέκτρυων. Ἀλεκταρ:

h *In nubibus.*

tem, inquit Scholiaſtes, vulgaris hæc conſuetudo tum fuiſſe, fœminam quoque ἀλεκτρύονα nominandi, vt patet ex hiſce *i* Ariſtophanis verbis:

i In Amphiaraõ.

Γύναι τί τὸ ψοφῆσανέστιν; ἢ ἀλεκτρύων
Τίκτει κυλεκα καταβέβληκεν. Οιμωξεσάγε.

Et in Platonis Dedalo: ἐνίοτε πολλαὶ τῶν ἀλεκτρύονων ὑπεμίαβια τίκτεσιν ὠὰ πολλάκις Οδε παῖς ἔνδον τὰς ἀλέκτρυονας σοβεῖ. Attici quidem etiam Gallinas ſic vocabant. Et Theopompus: Vocant verò Gallinam etiam ἀλεκτρύαιναν. Hæc Scholiaſtes; ſed locus quo ad authorum citationes non rectè diſtinctus emendari poteſt ex Athenæo, apud quem ita legitur. *Cratinus*, inquit, ἀλεκτρύονα *in fœminino genere dixit*. *Item Strattis* Αἵδ' ἀλεκτρύονες ἄπασαι καὶ τὰ κορίδεα τεθνηκεν. Et *Anaxandrides Rhodius Comicus* Οχευομένας τὰς ἀλεκτρύονας θεωρῆσὶν ἄσμενοι: *Et Theopompus*: Αχθομαι δ' ἀπολωλεκὼς ἀλεκτρύονα τίκτεσαν ὠὰ πάγκαλα. *Et k Ariſtophanes* Ων μέγιστον τετοκεν, ὡς ἀλεκτρύων. Thomas Magiſter quoque annotat, vocem ἀλεκτρυών ſignificare marem, & fœminam, & Heſychius veteres ἀλεκτρύονας Gallinas vocare ſcribit. Gallus etiam dicitur ἀλεκτωρ, à quo fit ἀλεκτορὶς, Gallina, quam poſteriorem vocem Varinus, & Thomas Magiſter poeticam eſſe dicunt: ἀλέκτωρ verò vocabulum eſſe ἀδοκιμον. Verũ cùm *l* Ariſtoteles ἀλεκτορίδα etiã nominet, ac *m* Galenus ἀλέκτρύονος καὶ ἀλεκτορίδος ἅμα dicat: itaq; vocẽ ego ἀλεκτρύαινα prius, ἀδοκιμον, ἀλέκτωρ verò poeticã tantùm contra illos eſſe dixerim; qui cùm ἀλεκτορις poeticum faciant, poetæ nullius teſtimonium adducunt, & ego quoq; nullum ex poetis hac voce vſum memini, ἀλεκτορα verò in proſa nemo dixit, ſed poetæ aliquot, Ariſtophanes, Theocritus, Cratinus. alijq; Αλεκτορις verò Athenæo non Gallina eſt, ſed Gallus. *Vſus*, inquit, *noſtro tempore obtinuit, vt Gallinæ* Ορνιθες, & Ορνιθια *dicantur*, *Galli verò* ἀλεκτρυονες, & ἀλεκτοριδες. Apud Varinum ἀλεκτρὶς pro Gallina legitur, ſed fortè impreſſoris culpa pro ἀλεκτορὶς, vt videtur. Reperitur & ἀλεκτόριος pro αλεκτορεος. Αλεκτωρ verò Gallus dicitur, quòd nos, vt apud Athenæum eſt, ἐκ τῆ λεκτρυ, id eſt è cubili excitet. Ille, vt videtur, intelligit eſſe ex alpha priuatiuo, & λέκτρον, quod nõs ἀλεκτρυν faciat. Euſtathius vult eſſe ex alpha priuatiuo, & verbo λεγω, id eſt cubo, vt videlicet ſit λέκτορ deinde præfixo alpha priuatiuo ἀλέκτωρ: vnde ἀλεκτορίσκος. Cæterum etiamſi ἀλέκτορ ex α priuatio, & λεγω deducamus, ἀλεκτρύον, quod idem eſt, quod ἀλέκτορ, Gallus nempe, & interdum ẽt Gallina, vt mox ex Ariſtophane diximus, & Athenæo, ex α priuatiuo, & λέκτρον potius fieri dicendũ eſt. Hanc vocẽ nempe ἀλεκτρυὼν Homeri ſæculum, teſte Varino non agnouit. Vtebantur nimirum antiquitus, vt diximus paulò antè, tantũ voce ὄρνις de Gallo in genere maſculino, de Gallina in fœminino. Cum verò ἀλεκτρυών nomen viri eſt, cuius *n* Homerus meminit, ſeruat. o magnum in genitiuo, ſecundum Varinum, ſecundum verò Euſtathium mutat. Βοσκας ὀρταλὶς Nicandro gallina eſt domeſtica, ſiue altilis Βριτός apud Heſychium, & Varinum gallus anniculus Ηικανὸς, gallinaceus, vt ijdem interpretantur. Ιπποαλεκτρυων dicitur magnus gallus apud Ariſtophanem. Κερκνος ijſdem Heſychio, & Varino ſcilicet, vel Accipiter eſt, vel Gallinaceus, ſed Accipiter potius meo iudicio, iſq; Circus; vti etiam Κῆρυξ, quæ vox Suidæ pariter, & Varino Accipitris genus eſt, & Gallinaceus. Κικιρρος Gallinaceus, Heſychius, & Varinus. Κίακὸς oxytonum Gallinaceus, paroxytonum verò parua cicada, & Κικκα paroxytonum, Gallina. Iidem. Videtur autem vox per onomatopœiam facta. Κοκκοβοας ὄρνις de Gallinaceo accipiendum videtur apud Sophoclem, vt vult Euſtathius, nimirũ quoq; à voce, de qua verbum κοκόζειν Græci vſurpant: videtur itaq; epitheton eſſe. Κόρκερα, ὄρνις, Pergæis Heſychius, & Varinus Κορυθων ἀλεκτρυὼν, αἱ νεανίδες. Iidem. Fortè autem ſic nominatus fuerit Gallus, quòd κόρηθα, id eſt, criſtam gerat: & eadem ratione fortaſſis etiam κορυνθεὺς apud eoſdem, ſed quæ vox eis etiam cophinum & calathum ſignificat. Κοσκινοι, οἰκατοικδιοι Ορνιθες. Iidem. Apparet autem priorem vocem à κικκὸς formari. Κοτνοὶ, Gallinacei à criſta capitis ſic dicti apud eoſdem in Προκοττα, quod etſi, κέφαλης Τρίκωμα, Κοττος ὄρνις, ſed equum quoque aliqui ſic vocabant. Iidem. Et rurſus Κοττοβολεῖν τὸ παρατηρεῖν τινα ὄρνιν. Κοττολοιοὶ κατοικιδίο ὄρνεις: ſed Varinus legit κοττολιοὶ per iota in penultima. Heſychius vocem κὸττος alibi in dictione κοττη generaliter pro qualibet aue accipi ſcribit, propriè verò eſſe Gallinaceum Κοτίκας Gallus. Iidem. Κροκίας apud *o* Plutarchum Gallus eſt, quem Hermanubidi immolare ſolere tradit. Κύμβαι ὄρνιθες. Iidem. Videntur autem aues ſimpliciter intelligendæ, quoniam cymbateutæ etiam Varino ſunt aucupes. Κώκαλον genus

k In pace.

l lib. 6. Hiſt.
m li. de ſim. med.

n Iliad.

o l. de Oſi.

Αλεκτορ.
Poeticum eſſe.
Αλεκτόρις.
Αλέκτρις
Αλεκτοριος
Nominis ratio.
Αλεκτορισμὸς.
Βοσκας ὀρταλις.
Βριτὸς.
Ηικανὸς.
Ιππαλεκτρυων.
Κέρκνος.
Κῆρυξ.
Κίκίρρος.
Κοκκοβοας.
ὄρνις.
Κοκκυζειν.
Κορυθων.
Κοττοὶ.
Κόττος.
Κοτίκας.
Κύμβαι.

quoddam

quoddam Gallinacei. Iidem & Κώαλος Varino quoq; proprium nomen eſt. Μηδικοὶ, aues Medicæ, Gallinacei. Iidem Ariſtophanes μῆδον auem facere videtur. Scholiaſtes Gallinaceum accipiendum ſuſpicatur. Alibi quidem dubitat, an vlla auis rectè μῆδος appelletur. o Cælius à Medicis dici aſſerens, *etiamſi*, inquit, *in latinis literis Medicum de procuratore pronunciari animaduertimus à verbo* μήδομαι, ideſt *curo*. Sed cùm Gallinaceus ab eodem comico ẽt Perſica auis dicatur, Medum quoq;, vel Medicam auem pro Gallinaceo accipi ab eo veriſimile eſt. Ολόφωνος Heſychio Gallinaceus eſt, ſic dictus vel à lopho, id eſt criſta, vel ab ea quòd intercanendum in ſublime ſe erigat, ἀμὸ τὲ ἐν τῶ ἄδειν ὅλον ἄιρεϑαι καὶ μετεωρίζεϑαι. Ορταλὶς Nicandro Gallinam ſignificat. Ὄρνιθα caſu recto Græcis hodiè vulgò Gallina eſt. Ορθροβοαν Gallum dicebat Alexarchus Caſſandri Macedonum Regis frater, qui Vranopolim ædificauit, quiq; peculiares dicendi formas inuexit, nimirum quòd intercanendum ſe erigat, vnde & ὑλόφωνον, dictum quidam conijciunt, vt diximus: niſi quaſi Ορθροβόαν potiùs à matutino cãtu, ſic appellatum placeat. Ορτάλιχος vox poetica tum Gallum ipſum, tum pullum Gallinaceum ſignificat, ſed pullum frequentiùs, vt pòſt dicemus. Bœticè tamen ipſi Gallinacei etiam ſic dicuntur apud *p* Ariſtophanem, vt referunt Scholiaſtes, & Varinus. ὀρθριοκόκκυγα Sophocles habet pro Gallina, ni fallor. Περσικὸς ὄρνις Perſica auis Gallinaceus dicitur propter criſtam. Vnde Ariſtophanes. *Multos pueros deceperunt amatores, alius Coturnice, alius Perſica aue, aliaue donata:* Vbi Scholiaſtes: *Pretioſa*, inquit, *omnia quibus ſolus Perſarum rex vtebatur, Perſica vocabantur*, & hoc in loco auis Perſica non certam aliquam auem deſignat. Sunt tamen, qui Gallinaceum, & qui Pauonem interpretantur. *q* Piſtethærus Gallum auem Perſicam dici tradit ab Alectryone olim, vt diximus apud Perſas imperante. Vbi etiam Scholiaſtes, *forte*, inquit, *Alectryona vocat Medum auem.* Nam Perſas Medos quoq; appellant, Σέρκος Heſychio, & Varino Gallinaceus eſt, & Σέλκος χειλῶνες Gallinacei quidam. Iidem. Ψήλικες, τῶν ἀλεκτρυόνων οἱ νοθαγένναι, Suidas, & Heſychius. Ωίδος ὄρνις, pro Gallinaceo legitur apud Pollucem. Cæterùm cùm pullus adhuc ſeu recenter natum hoc Gallinaceum genus, Græcis, vti ẽt latinis, aliter dicitur. Νέοσσος nimirum illis, his pullus: at Nicander ea voce pro Gallinaceo adulto vſus eſt hoc verſu. ὀρταλὶς αἰχμητῆ σὺν ὑπευνιθεισα, νεοσσοῖς. Νεκρακες Heſych. & Varinus pullos Gallinaceos appellabant. Ab *r* Athenæo νεοσσοὶ ὄρνιθες, & ἵπποι dicuntur, id eſt, quaſi equuli. *Credo*, inquit Hermolaus, *quia pulli propriè ſunt equorum.* Νεοττίδες ἀλεκτορίδων καὶ χηνῶν Ariſtoteli dicuntur fæmellæ iuuencæ è Gallinaceo genere, vel Anſerino, quæ nuper ſcilicet parere cœperunt: poſſunt & ſic dic antequam pepererint. Ορταλιχοὺς Etymologus, & Varinus pullos vocat, qui nondum volare poſſunt. Hinc ὀρταλίζειν, verbum de auibus volare incipientibus, vel de ijs, qui pullos in ſublime efferunt, citato motu, & impropriè deinde de alijs motibus: *s* Ariſtophani verò ſuperbire, & efferri ſignificat, haud dubio propter naturam Galli, qui vt diximus, etiam ὀρταλίχος dicitur. Quemadmodũ verò ὄρνις apud Græcos, vt dictum eſt, eodem pariter modò apud latinos auis aliquando pro Gallo, Gallinauè abſolutè ponitur. Ita Rhodias aues pro Rhodijs Gallinis Columella dixit, & Græcè ταναγραίες ὄρνιθας, genere maſculino pro Gallinaceis Tanagręis legimus. Apud probatiſſimos authores latinos Gallus dicitur, & cum adiectione Gallinaceus, & ſimpliciter quoque Gallinaceus. Vnde Albertum, alioſq; latini ſermonis imperitiores hallucinari conſtat, cùm Gallum Gallinaceum, Capum, hoc eſt Gallum caſtratum interpretentur. In quem errorem ipſemet Iſidorus etiam impegit, Gallum ſimpliciter Capum appellans, eo, vt videtur, argumento nixus, quòd veteres Gallos caſtratos vocarent: cùm tamen veteres claſſici quiq; Gallos mares in hoc auium genere nuncupent. Haud me latet interim Martialem alibi apertè ſcribere Gallum à caſtratione dici, ſe is eo loco iocatur, non ſeriò agit. Ait autem.

Ne nimis exhauſto macreſceret inguine Gallus,
Amiſit teſtes, nunc mihi Gallus erit.

Gallina, inquit M. Varro, *triũ sũt Generũ, Villaticæ, ruſticæ, & Africanæ. Equibus tribus generibus proprio nomine vocãtur fœminæ, quæ sũt villaticæ gallinæ, mares Galli, Capi ſeminares, quòd ſint caſtrati.* Hinc Gyb. Long. totũ hoc auiũ genus, q de Gallinario deuolat, Gallinaceos vocari ſcribẽs, id quoq; nullo ꝓbato authore fretus feciſſe videri poteſt: Cũ Gallinarũ ſepius q̃ Gallinaceorũ nomen vniuerſaliter ꝓ toto genere ab authoribus vſurpetur, qm̃ nimirũ plures vt videmus in hoc genere, quã mares ꝓꝓ vtilitat ẽ, alãtur. Fœminę.n. vt pòſt ſuo loco patebit, maximã ꝓpter partũ prębẽt vtilitat ẽ, & vnus mas multis ſufficit Gallinaceus à Gallina fieri videtur, & vel ſimpliciter pro Gallo ponitur, vel tãquã epitheton ei adiũgitur, differentiæ fortaſſis gratia, vt nimirũ amphibologia euitetur. Nam & Galli, vt diximus

populi

Μηδικὸς.
Μῆδος.
o *li.* 10. *c.* 13.
Perſica auis.
Ὁλόφωνος.
Ορταλις.
Ορνιθα.
Ορθροβόας.
Ορθαλιχος
p *In Acharnenſib.*
Ορθριοκοκκυγα.
Περσικὸς ὄρνις.
q *In Aui. Ariſtoph.*
Στερκος.
Σέλκος χειλῶνες.
Ψηλικες.
Ωίδος ὄρνις.
Νέοσσος.
Νέκρακες.
Ιπποι.
r *lib.* 9.
Νεοτίδες.
Ορταλιχοὺς.
Ορταλίζειν.
ſ *In Equitib.*
Auis pro Gallinaceo genere.
Rhodiæ aues.
Alberti error.
Lõgolij error.
Gallinaceꝰ

populi ſunt, & Cybeles ſacerdos ſic vocabantur, & alijs quibuſdã idẽ nomẽ cõuenit. Varro pleraſq; volucrũ à vocibus ſuis dictas tradit, atq; ĩter eas Gallinã, & Anſerẽ in primis noĩat. Ego Gallinã eiuſmodi vocẽ edere nũquã audiui, nec apud aliũ legi: quod ſi verò cõſimilem vocẽ ederet hoc auiũ genus, cur nõ & ita Græcis dicitur? Quare ſatis nõ laudare nequeo t Ioſephũ Scaligerũ, qui dictionẽ Gallus παρὰ τὸ κάλλος deriuat. Κάλλος autem palea eſt, quæ hiſce auibus quaſi ſolis conuenit. Ornithologus Pumiliones ſimpliciter Gallinas alibi interpretatur: mihi contrà illæ diuersũ, ac peculiare genus eſſe videntur, vt pòſt dicã, ſimpliciter verò Gallinas exiſtimo quas Varro villaticas, Plinius villares, & altiles, Columella cohortales aues appellat. Gallus periphraſticè varijs modis à Poetis vocatur, vt ales excubitor u Virgilio.

Etymum.

t *In Verb. etymol.*

Ornithologi error.

u *In Moreto.*

Excubitorq́ diem cantu patefecerat ales.

Auis lucis Martiali.

Criſtataq; ſonant vndique lucis aues.

x *Met. 11.* Ales criſtati oris x Ouidio.

Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris, &c.

Eodem modo de Gallinis periphraſticè loquuntur, vnde Ouidio, & Martiali Cortis, ſiue cohortis aues dicuntur: Ouidius,

Abſtulerat multas ille cohortis aues. y Martialis.

y *l. 13. Epigram.*

Si Lybicæ volucres nobis, & Phaſides eſſent,
Acciperes, at nunc accipe cortis aues.

Comici, teſte Hermolao Gallinas quandoq; Mylacridas vocant: quanquã Ariſtophanes ita appellet beſtiolã, quæ inter molas naſcitur. Pullus generale nomẽ eſt omniũ animũ, & quadrupedũ ẽt quorundã fœtus, pulli dicuntur, vt equi, & aſini, ſed præcipuè auiũ, & inter eas Gallinarũ maximè per excellentiam. Inuenimus verò pullos pro Gallinaceis abſolutè poni apud Vegetiũ, alioſq;. Plinius etiã arborũ atq; plantarũ pullos dixit, vnde verba, pullulare, pulleſcere, pullulaſcere, & pullatio pro fœtura pullorũ apud Columellã. Quidã ẽt ex recentioribus fœminino genere pullas efferũt. Pullaſter, vel pullaſtra ſignificat Gallũ, vel Gallina adoleſcẽtes. Ita & à z M. Varrone Pullaſtræ dicuntur Gallinæ iuuẽcę, dũ ait: *Ea quæ ſubijciat potiùs è vetulis, quam è Pullaſtris.* Quare Grapaldũ ſatis mirari nequeo, qui Pullaſtrũ, & Pullaſtrã neotericè (vt eius dictione vtar) vocari ſcribit. Hermolaus verò, Spõtinus, & Platina pullaſtræ vocabulo pro parua Gallina vtuntur. Auguſtus, vt Trãquillus memorat, Pulleiaciũ pro Pullo dicere ſolebat. a Lampridius Pullicenos appellat paruos pullos, quaaſi pullicenus diminutiuum ſit à pullo. Eius verba ſunt. *Seruos habuit vectigales, qui eos ex ouis, & pullicenis & Pipionibus alerent.* Sed fortè potiùs legas pullicinis. Hæc enim vox ad Italorum pulcino, vel pullicino proprius accedit, quos eam à veteribus Romanis retinuiſſe probabile eſt. Gallum Itali Gallo dicunt, Gallinam, Gallina, Galli, Gallum vn coq Gau, Gaeu, Gal, Cog, quarum vocum prima, & vltima à Græco κοττὸς deriuatæ videri poſſunt, Gallinam verò Geline, vel Poule, Sabaudi eiſdem vocibus vtuntur, ſed Gallinam etiam Genilette vocant. Hiſpanis etiam Gallus Gallo appellatur, & Gallina, Gallina. Hun dictio Germanica tam Gallo, quàm Gallinæ quadrat, Gallum verò Han, Hanſhan, & Gul, & Guggel, & Gallinam Hen. Angli Gallum Cok, Gallinam Hen. Aegyptij Gallinas pingues appellant Maluph, vt ſcribit b Proſper Alpinus præſtantiſſimus medicus, & in celeberrimo Patauino Gymnaſio ſimplicium medicamentorum profeſſor. Pullus Italis Pollo vocatur, Pollaſtro, & Pulcino, ſed hic tener adhuc, & implumis, Pollaſtro maiuſculus, & iam menſis aptus. Gallis poulſin, pol, pellet, Cochet, & polla ille, de pullaſtra adultiore, Germanis Huolne, Hunckel: Anglis chijk, Flandris kijcken, Hollandris Kuijcken. Cùm verò pleraque, quæ de ouis ſcribũtur paſſim ab authoribus, de Gallinarũ ouis intelligantur, non ab re, quin operæ pretium, ac omnino neceſſarium iudico, non tantùm hic eorum ſynonyma, verùm etiam quomodo ſingulæ partes appellentur, recenſere. Qua itaque Hebraicè bezach dici inuenio. In lexico trilingui & beza, & beia ſcribitur. Arabes beid, vel baid vocant, vt apud Auicennam videre eſt. Apud Serapionem naid legitur, quod non probo, Syluaticus baadh ſcribit pro Arabica voce, & alibi barch, & elbair, neſcio cuius linguę vocabula oua interpretatur, ſed fortè etiam Arabica fuerint, & corrupta. Latini ouum à Græcorum ὠὸν deriuaſſe videntur interpoſita litera u euphoniæ gratia. Græci verò ὠὸν, teſte Etymologo, dixerunt, quaſi οἴον, hoc eſt ſolitarium, quia ſingula pariantur, Poetarum aliqui ouum ὠΐον vocant, vel ὠϊΐον, ſi rectè ſcribitur, Euſtathius hoc omittit, ὤεον, & ὠΐον tantùm habet. Apud Athenæum etiam ὤεον legitur. Alij ὠάριον, dicunt forma diminutiua. Hodie vulgo

Pullus generale nomẽ.

Pullaſter.

z *l. 3. de re ruſt.*

Pulleiacius a *In Alex. Seuero.*

Pullicenus Cocq.

Geline.

Potule.

Genilete.

Hun.

Maluph.

b *lib. 3. de med. Aeg. c. 26.*

Pollo.

Pulcino.

Pollaſtro.

Ouorũ ſynonyma.

Beza.

Beia.

Beid.

Baid.

Naid.

Baadh.

Barch.

Elbair.

Ὠόν & eius etym.

Ὠΐον.

Ὠΐϊον.

Ὤεον.

Ὠάριον.

ὠὸν nominant. Itali ouo, & vouo. Galli oeuf Germani ey, Anglian egge Partium oui, quę primùm oculis ſeſe offert, aliqui putamen vocãt, Serenus teſtam, Plinius calicẽ quãdoque. Græcis κέλυφος dicitur, quòd Suidas interpretatur τὸ λεπτὸν τοῦ ὠοῦ: item λέπος, vt Anatoli, & λέμμα Ariſtophani, *c* Lycophroni celyphanon, quanquã eo nomine quilibet cortex cenſeri valeat. *d* Hippocrati λεπύρια, Ariſtoteli ὄσρακον. A qua poſtrema dictione Nicandri Scholiaſtes ὠὸς τρακὰ oua nominat, quæ ſine putamine reddũtur. Et oſtracoderma dicuntur quæ teſtaceo putamine obducuntur teſta, oua Macrobio dicta: malacoderma verò quæ molli cute teguntur. λέκυθος ab Artemidoro etiam pro putamine accipi videtur, niſi fortè lectio corrupta ſit: alij ea voce vitellum ſignificari volunt, Annara, & Amiantus apud Syluaticum pro ouorum teſta accipiuntur. Quod autem rupto iam ouo appareret, id Ariſtoteles τὸ λευκὸν τοῦ ὠοῦ. Cornelius Celſus oui album, oui candidum Plinius, & albumen, vt quidam citant (ego plerunq; ſuper oui candidum ab eo nominari inuenio) album liquorem Columella, Palladius alborem oui, Apicius albamentum oui vocabant: candidam vndam Martialis per periphraſin hoc verſu.

Candida ſi croceos circumfluit vndæ villos.

Recentiores quidam ex Græcis transferentes aui aquatum, & tenuen oui liquorum, indoctiores albuginem, cùm tamen albugo propriè ſit in oculo macula, ſiue cicattix altiuſcula, ſicut vtique in ſummo nubecula, vt probi authores docent. Legimus & oui album ſuccum apud Plinium in ramicoſi infantis remedio: vt apud Serenum quoque candidum oui ſuccum. Itali la chiara dell'ouo, Galli de Blanc d'vn Oeuf, aut aubun d'œuf, Germani ſuperiores das Klar oder vvyss im ey, inferiores dat vvit vant ey. Interior oui liquor, qui lutei coloris eſt, Plinio vitellus, & luteum oui vocatur. Recentiores quidam etiam vitellum genere neutro efferunt, vti & Gaza quoq; contra veterum authoritatem. Vitellus à vita dictus eſt quòd ex eo viuat pullus, Græci modò Lecython appellant modò χρυσὸν. Hippocrates etiã τὸ χλορὸν, Ariſtoteles ὠχρὸν, & alibi λέκυθον fæminino genere, vti & Dioſcorides τῶν ὠῶν τὰ χρυσᾶ mueonio apud Athenæũ, & ὠὸς τὸ πυῤῥὸν apud Suidã. Veteres quandoq; etiam oui luteum νεοττὸν vocabãt, id eſt, pullum, nimirum quòd pullũ ex eo naſci, formariq; exiſtimarent, Itali torlo dell'ouo vocant, Galli le moyen d'vn oeuf, le iaulne, Germani todter, vel tutter, forte, vt ait Ornithologus, quia mamillam tutten nuncupant. Alitur autem pullus vitello intra ouum, lucco eius attractu, vt infans in lucem editus lacte mamillæ. Belgæ dat geel vant ey. Ozonab Syluaticus exponit pro vitello oui.

Αὐγὸ Putamen. Teſta. Calix. Κέλυφος. λέπος. λέμμα. *c In Alexandra Celiphanon.* λεπύρια. *d lib. de nat. pueri.* ὄσρακον. Ὠὸς τρακὰ. oua. Oſtracoderma. Oua teſtea Malacoderma. λέκυθος. Annara. Amiãtus. Albuminis nomina. Vnda candida. Albugo. Vitellus, & eius nomina. Lecython. Νεοττὸς. Ozonab.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ORNITHOLOGVS Gallorum, ac Gallinarum differentias à regionibus, ac locis quibus degunt potiſſimùm deſumi, atq; ita non aliter quam magnitudine, aut etiam pugnacitate vult differe. Differunt tamen & in alijs, vt ex ſubſequentibus patebit. Inter eas, quæ à veteribus celebrantur, Gallinas, Hadrianæ, ſiue, vt vocauit Ariſtoteles Ἀδριανικὰὶ, primo loco occurrunt. At quæ ſint, alios aliter ſentire ideo, & reuera neminem hactenus videre mihi cõtigit, qui exactè hac in parte doctis ingenijs ſatisfacere potuerit. Albertus magnus Philoſophus ſui temporis celeberrimus, dum quaſdã Gallinas Hadriani Regis vocari dicit, quæ ſuis magnę dicantur, apertè Ariſtoteli refragatur: ſi modò verũ eſt, quod de Hadrianis Ariſtotelis intelligat, vt Auguſtinus Niphus affirmat, in Albertum inuectus, cùm ait: *Gallinæ Hadrianæ nõ ſunt magno corpore, & oblongo, vt ſomniauit Albertus, ſed contrà vt Ariſtoteles, & Epheſius tradiderãt*, Hæc ille. At quam bene ex hoc colligat Hadrianus Gallinas ab Hadriano Imperatore nomẽ inueniſſe, ipſe viderit. Equidẽ Ariſtotelẽ longè ante Hadrianũ Imperatorem vixiſſe hiſtoria docet. Hadrianas verò à loco nomen accepiſſe, nimirum ab Hadria ciuitate nihilum dubito. Turnerus Africana ab Hadrianis nihil differre exiſtimans eas triplo, & amplius maiores facit, in tam fędum errorem impingẽs, vt redargutione planè non egeat Nos de Africanis ſuprà diximus. Qui verò è contrario id genus Gallinarum nanas interpretantur, ſiue pumiliones, ab eorum opinione recedere minimè poſſum, cuius ſententiæ fuiſſe Hiſpanum quendam amicum ſuum Ornithologus tradit, ac Hiſpanicè Gallina enana interpretari aſſerit, nimirum, quòd corpore nana, & pumila ſit, eo, vt videtur, argumento nixus, quoniam Ariſtoteles Hadrianas paruo corpore eſſe ſcribit. Veruntamen ego nanas hic minimè claudicantes illas, vt Longolius vocat, quæ pariter nanæ ſunt, interpretor, ſed genus quoddam cæteris minus: claudicantes enim illæ licet cæteris fœcundiores ſint, in omnibus paſſim locis reperiuntur, & genus ſuum

Hadrianæ Gallinæ, & quæ ſint. Alberti error.

Niphi error.

Turneri error.

Gallinæ nanæ Pumiliones.

non

non seruant, aut propagant, sed ita nanæ nescio quo casu nascuntur. Præterea verisimile mihi non videtur, quomodo, & cur Aristoteles, qui omnes animalium differentias diligentissimè obseruauit, literisq; mandauit, & hanc non annotauerit. *a* Plinius Hadrianas à nanis etiam distinguere non videtur, quamuis diuersis de his agat capitibus. Sed nanas non vocat, verùm modò Hadrianas, modò pumiliones. Postquam enim Hadrianis maximam laudem circa fœcunditatem attribuisset, mox sententiam fusiùs explicans, de eisdem ita infit. *Est & pumilionũ genus non sterile in ijs* (nimirum optimis) *quod non alio in genere alitum, sed quibus certa fœcunditas rara, & incubatio ouis noxia*: quasi dicat: oua illis non supponenda esse, quoniam pullos suos sint interrempturæ, vt dixit Aristoteles, qui colorem quoque addidit, varium nempè, quem omisit Plinius, fortè quasi superfluum fuerit eum addere: quod vix crediderim. Philosophus enim nihil frustra dicere solet. Gybertus Longolius quasdam Gallinas Germanicè Leihennen, quasi Gallinas parturientes dicas, appellari ait, & Hadrianas esse conijcit, colore verò varias esse, & rostro lõgiusculo, pullos verò columbarum pipiones referre. Quod verò Aristoteles Hadrianas ferocire dicat, factum esse putat ob patriæ mutationem, cùm in calidiores regiones deuectæ, & ferocioris ingenij redditæ sunt. Has ego (si modò tales ibi dentur) Hadrianas esse prius planè credebam. At cùm ferocire eas neget, id verò Aristoteles apertè tradat; nimirum in proprios pullos, quos, vt inquit, sæpè interimunt: & Plinius, vt ostendi, eandem ob causam tanquam incubationi ineptas, reijciat: immutata opinione omnino censeo, nec tales Hadrianas esse. Verùm cùm & ipse interim, quæ certò Hadrianæ dici possint nunquam viderim, itaque suum cuique liberum iudicium relinquo, aliorum opinionem tantùm examinasse contentus. Video tamen plerosque viros doctos, fortè quia & ipsi alias non haberent, quas Hadrianas dicere possent, Gyberti Longolij sententiam amplecti. Columella etiam quasdam Gallinas pumiliones vocat, quæ nunquid eædem sint cum pumilionibus Plinij, rursus subdubito. Etenim Columella nec propter fœcunditatem, nec propter aliud emolumentum eas nimium probat: hic, vti diximus pro fœcundissimis habet: & inter nostri seculi scriptores Conradus Heresbachius pumiliones etsi vetustas cùm ob infœcunditatem, tùm ob alias causas improbat: tamen pluribus locis fœcundas reperiri ouaq; plurima edere asserens, & in Britannia hoc tempore ad cibos delicatos expeti. Quas verò Longolius pumilas vocat, & Germanicè Kriel interpretatur, eæ, vt paulò antè dixi, passim extant, per terram raptant, claudicando potiùs, quàm incedendo, nos etiam nanas appellamus. Flandri, vt audio, gekrielde hennens. Aristoteles de suis Hadrianis loquens, cur multa admodum pariant, hanc rationem reddit, *quòd propter corporis exiguitatem, alimentum ad partitionem sumpteretur. Has*, vt inquit Chrysippus apud *b* Athenæum, *Athenienses alere studebant, quanquam nostris inutiliores: Adriatici verò contrà nostras accersire solebant.* Sunt & præterea alia Gallinarum genera ab antiquis magno honore habita: quæ itidem ferè nobis incognitæ sunt. Tales sunt Tanagrææ, Lidæ, Rhodiæ, Chalcidicæ, Medicæ, & Alexãdrinæ. Ex Tanagræis Gallos potius, quàm Gallinas probabant, eorumq; bina erant genera. Alij enim *μαχιμοι*, id est, pugnaces vel præliares erant, vt Hermolaus vertit: alij Cossiphi qui Lydas magnitudine æquabant, quorum *c* Pausanias meminit, & Coruis colore similes esse tradit (hinc nimirum Cossiphi dicti, quòd Merularum instar atri coloris sint) & barbam, & cristam habuisse instar anemones (quo loco Hermolaus habet calcaria, & apex anemone floris macula modo rubent, quod non placet: siquidem in nulla Gallina calcar vnquam rubere visum est.) Candida item signa exigua in rostro supremo, & caudæ extremitate. Mihi eiusmodi Gallorum genus prorsus ignotum est. Veruntamen cùm Græci Tanagricas è Bœotia, item Athenæus, Rhodias Columella, & Martialis, nec minus Chalcidicas, & Medicas, & nonnulli Alexandrinas Aegyptias ad pugillatum, & prælia commendant: itaque quispiam easdem esse suspicari possit, etsi à doctissimo M. Varrone, & Columella, necnon à Plinio apertissimè distingui videantur. Nam si diligenter, & ad trutinam, quod aiunt, grauissimorum horum authorum verba examines, nullam fermè inter omnes notabilem differentiam reperies, & alios alijs pugnaciores tantùm dicere videbis. Ita eodem prorsus modo in Europa nostra cernimus aliam gentem alia pugnaciorem esse, cùm tamen interim nulla alia corporis nota discrepent. *Tanagrici, Medici, & Chalcidici*, inquit Varro, *sine dubio sunt pulchri, & ad præliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores.* Columella verò nulla pugnacitatis facta mentione, *Tanagrici*, inquit, *plerunque Rhodijs, & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis distant, sicut & Chalcidici:* cùm paulò antè dixisset: *Rhodij generis, aut Medici propter grauitatem, neq; Gallos nimis fa-*

laces,

a l. 53. n. 10 c. 56.

Leihẽnen quę Lõgolio dicãtur

Pumoliones Columellæ.

Pumilæ Longolij.

Hadrianæ cur multa pariant.

b lib. 7.

Tanagræi Galli.

c In Bœoticis.

laces, nèque fœcundas esse Gallinas. Quibus verbis dum non multum moribus à vernaculis differre tradit, à Varrone, & Plinio dissentire videri possit, nisi aliàs ita scribere: *Deliaci*, nempe scriptores, *quia procera corpora, & animos ad prælia pertinaces requirebant, præcipuè Tanagricũ genus, & Rhodiũ probabant, nec minus Chalcidicũ, & Medicũ, quod ab imperito vulgo littera mutata Melicum appellatur.* Et alibi etiam Rhodia aues (intelligit aũt Gallinas fœtus suos non commodè nutrire scripsit. Ita & Plinius, *Ex Gallinaceis*, inquit, *quidã ad bella tantũ, & prælia assidua nascũtur, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodũ, & Tanagrã.* Quos itaq; sagacissima parens rerũ natura, maiores ac pugnaciores alijs fecit, eosdem contrà steriliores cæteris esse voluit. Albertus quasdam Gallinas Hadriani Regis appellat, & apud suos magnas vocari ait, magni scilicet, & oblongi corporis. *Abundant*, inquit, *apud Hollandos, & Zelandos, & vbiq; in Germania superiore.* Harum Galli fortè cum iam dictis similes fuerint. Etsi verò Varro Tanagricos Gallos, Medicos, & Chalcidicos ad partus steriliores, Albertus contrà eas Gallinas quotiedie parere dicat, non tamen ideo omnino diuersũ genus esse crediderim. Fieri enim potest, vt apud Hollandos, & Zelandos, quorum regio ferè in extrema septẽtrione sita est, fœcundi sint, & apud Græcos steriles in regionibus videlicet calidissimis: vel potiùs Varro ad ad partus steriles dixit, quoniã in pullos sæuiãt, nam & Albertus de Hollandicis Gallinis prodidit, minimè in suas benignas esse, eosq; sæpe interimere; & Columella Rhodias aues fœtus suos non cõmodè nutrire tradit. Hermolaus Barbarus, & Longolius, viri alioqui doctissimi, Medicas eas Gallinas esse credunt, quę vulgò Patauinæ, & Longobardicæ vocantur. Quorum ego opinioni neutiquã subscribere nec possum, nec volo. Siquidẽ tã manifestam differentiã, qua à cæteris omnibus distinguuntur, nempè quod cauda destitutæ sint, profectò veteres nequaquã erant præterituri. Fuerint itaq; genus diuersum, neque etiam credibile est veteres eas, vel Medicas, vel Tanagricas, vel alio quouis peregrino nomine compellaturos fuisse, si Patauij in medio fermè Italiæ sinu eas habebant. Cæterũ Patauinas puluerarias à vico cognominari Hermolaus testis est, grandissimas & spectabiles maximè: Puluerarias autẽ dici intellexi ab Excellentiss. M. Antonio Vlmo Patauino à vico quodã, vbi abundant, & cuius Cælo miro modo gaudent, adeo vt ibi fertilitatis miraculum adæquent, & cũ ad alia locat etiã vicina importantur, nisi sterilescat, saltem maximoperè degenerent. Has quidam Germanicè circũscribentis interpretãter gross vvelsch hennen, id est, grandes Italicas Gallinas. Nos, inquit Longolius tales habemus Gallinaceos, altis cruribus, absque cauda. Grande Genus Gallinaceorum, quod pedibus vsque sublatis incedit, plumis ex auto fuluis, patrum memoria in Germaniam ex proximis prouincijs aduectum est. Videntur autẽ Medici, quanquam non Media modò verùm Bœotiæ ciuitas Tanagra, & Rhodus, Chalcisq; insulæ insignes corpore suffecerunt. Vnde istos vel Medicos, vel Tanagricos, vel Rhodicos, vel Chalcidicos appellare licebit. Vulgus Longobardicos nuncupat. Pauci à villaticis educantur, quòd parũ fœcundi sint. Hæc ille. Nauigationum in Indiam authores in regno Senegæ Gallinas esse referunt, quæ Gallinæ Pharaonis dicantur; deferri autẽ ex Oriente: item apud Tarnasaros Indiæ populos alios Gallos, & Gallinas reperiri nostratibus triplo maiores. Postremò Petrus Martyr in Imaica insula Gallinas reperiri, author est, quæ Pauonibus nec magnitudine, nec sapore cedant. Atq; hactenus magnitudine discreparunt. Iam reliquas, si quæ sint, differentias prosequamur. *d* Aelianus mutos Gallos dari astruere videtur, cum ait. *Nibas locus est, Thessalonicæ ciuitati Macedoniæ vicinus, in quo Gallinaceorũ genus perpetuo mutum silentio nunquam familiari his alitibus cantu vocale auditur: inde adeo natum est prouerbium, & cùm futurum aliquid dicitur, cùm Nibas cecinerit, res impossibilis intelligatur.* Verum nunquid istæc manifesta differentia sit, an potiùs à proprietate aliqua illius loci occulta procedat, quòd Gallinaceus ibi non canat, alijs inquirendum relinquo. Ego autẽ id mihi facilè persuadeo. Quod verò *e* Theophrastus, eodem Aeliano referente, negat in regionibus frigidis, & vbi Cæli constitutio nimium humida est, Gallinaceus canere, id planè credere non possum, secus enim Hollandia, Frisia, Nouergia, & remotiores septentrionis regiones demonstrant, in quibus etsi frigidæ sint, & humidæ, Galli nihilo remissiùs quàm in quauis calida regione canunt, tantum abest, vt prorsus obmutescant. Manifestam porrò corporis tegumento differentiam constituunt. Non enim omnes pennis teguntur, sed nonnullæ, licet raræ, ceu lanis vestiuntur, vnde lanigeræ dictæ sunt, nonnullæ pilis, quales in ciuitate Quelim in regno Mangi reperiuntur, pilis more felis nigris vestitæ, nostratum more parientes, & bonam edentibus carnem præstantes. Lanigera Fuch vrbs maxima versus Orientem, vt Odorico ex Foro Iulij testatur, producit, tanti candoris, vt vix niui cedant. Pennarum rursus aliæ pedibus sunt nudis, aliæ hirsutis

Gallinæ Hadriani Regis quæ

Patauinæ, & Longobardicæ.

Puluerariç

Grosſs vuelſch hẽuen.

Gallinæ Pharaonis.

Galli muti

d lib. 15. c. 20.

Prouerbiũ

e lib. 3. de Ani. c. 20.

Differẽtiæ à tegumentis.

Lanigeræ Gallinæ.

Piligeræ.

ſutis, quas poſteriores Germani Gehoſle hennen dicunt, quaſi caligis indutas. Rurſus aliæ criſtam habent ſimplicem, aliæ duplicem, caudam aliæ, & aliæ minimè. In partu præterea maximum diſcrimen eſt. Iuuencæ enim, vt Plinius, & Ariſtoteles ſcribunt primæ pariunt ſtatim vere ineunte, & plura quàm veteres, at minora: & in eodem fœtu prima, & nouiſſima (ſcilicet minora pariunt) vt Plinius ex ſemetipſo addidit. Contrà verò Albertus Gallinas iuuenes æſtate parere, veteres principio veris aſſerit, & hanc rationem addit, quòd æſtate ſuperfluus humor, vti, & autumno in iuuenibus excitetur; veterum verò frigiditas caliditate, & humiditate verni temporis temperetur; quæ ſanè ratio omnino philoſophica eſt, & veritati conſona. Rurſus alias bis in die, alias ſemel tantùm oua edere cum ipſum Ariſtotelem, tùm Plinium authores habemus. *Nonnullæ ẽt è cortalibus*, inquit ille, *bis pariunt. Iam aliquæ in tantum copiæ prouenerunt, vt effœtæ areui morerentur.* Quam ſententiã indubitanter hunc in modum Plinius ab illo tranſtulit. *Eſt autem*, inquit, *tanta fœcũditas, vt aliquæ ſexagenæ portant, aliquo quotidie, aliquæ bis, aliquæ in tantum, vt effœtæ moriantur.* f Ariſtoteles etiam alibi, ſi modò genuinus Ariſtoteles, author eſt ex aliorum relatione Gallinas in Illyria, non vt alibi ſemel parere, ſed bis, aut ter in die. Item alibi diſertiſſimis verbis tradit, in genere Gallinarum eſſe, quæ pariant oua omnia gemina: in quibus animaduerſum ſit, quod de vitello expoſuit, (dixerat autem oua omnia gemina binis conſtare vitellis, qui ne inuicem confundantur, facere in nõnullis quoddam prætenue ſeptũ albuminis medium: alijs verò vitellos contractu mutuo ſine vllo diſcrimine coniungi). Ait autẽ quaſdam duodeuiginti peperiſſe gemina, eaq; excluſiſſe, præterquam ſi quæ eſſent, vt ſit, irrita: Cæteris fœtus prodijſſe, ſed ita geminos excluſos, vt alter eſſet maior: alter minor: & tandẽ in monſtrum degeneraſſe, qui minor nouiſſimè, proueniſſet. Verùm eiuſmodi partus præter potiùs quàm ſecundum naturam fieri videri poſſit. Nam & Plinius ẽt tradit Cornelij Celſi authoritate nixus Gallinas *quaſdam omnia gemina parere, & geminos interdum excludere, atque alterum pullorum maiorem eſſe, alioquin negare omnino geminos excludi.* Vetus item quidam Ariſtotelis interpres, vt ex recentiori quodam citat Ornithologus, ad eundem ſenſum vertit ex Arabico hoc pacto: *Et in quolibet inueniuntur gemelli, & vnus gemellorum paruus eſt, & alter magnus: & multiores eſt parvus monſtroſus.* Sed Græca Ariſtotelis exemplaria, niſi mendum ſubeſſe iudicemus, ita habent, Τὰ μὲν ἂν ἄλλα γόνιμα, πλὴν ὅσα τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἔλαττον γίνεται τῶν διδύμων, τὸ δὲ τελευταῖον τερατῶδες: hoc eſt, vt ego arbitror: *cæteris itaq; gemina fœcunda ſunt, niſi quibus hoc contingit, vt alter maior fuerit, alter minor. In ijs enim tandem in monſtrum degenerat, qui minor nouiſſimè prouenit.* Quibus verbis apertè habemus, eiuſmodi geminorum ouorum partum minimè ex Ariſtotelis ſententia monſtroſum eſſe, ſed ex minoribus, qui nouiſſimè generatur in monſtrum tantummodò abire. Et videtur certè Plinius vel ex profeſſo cùm Ariſtotele, quem alioqui aliàs vbiq; ſequi ſolet, hac in re minimè conuenire, quando Cornelium Celſum authorẽ, non Ariſtotelem citet. Vtra aũt ſententia fuerit verior monſtrabit experientia. Mihi quidem Ariſtoteli adhære multorum fide dignorum relationes, & experientia ipſa cogunt, atq; eo magis, cùm in quibuſdam Plinianis exemplaribus habeatur, vti rectè annotauit Claymundus, non aliqui, ſed aliqui negant omnino geminos excludit. Ornithologus quærit, an legendum in Ariſtotelis verbis non πλὴν ὅσα, ſed πλὴν ὅτι: & γίνεται præſens loco præteriti ἐγένετο accipiendum ſit, vt non ſimpliciter hic de ouis geminis ſcribat Ariſtoteles, ſed de illius tantùm Gallinæ geminis, quorum hiſtoriam hoc in loco recitat hoc ſenſu: Ex ouis octodecim Gallinæ cuiuſdam omnibus geminis, pauca quædam irrita fuerunt: cætera verò omnia ritè fœcunda: niſi quod è geminis pullus alter ſemper minor fuit, & vltimus (alter ſcilicet minor de quo poſtremo excluſo vel parto) monſtroſus. Vt vt eſt, eiuſmodi partum minimè monſtroſum eſſe concludendum eſt: nam & g Pierius Valerianus apud Macedones Gallinam repertam aſſerit ex aliorum relatu, quæ oua duodeuiginti ſemel ediderit, & incubitu binos pullos ex ouis ſingulis excluſerit. Quod verò germina quædam ſingulis diebus edant id Patauij ſeſe obſeruaſſe teſtatur tertio etiam nonnunquam addito, verùm eo abortiuo, Excellentiſſimus M. Antonius Vlmus, cuius paulò antè mentionem feci, experientia monitus Pierium vera narraſſe aſſeuerat, ſed quam ipſe gemina peperiſſe vidit, eam id bis in hebdomada tantùm præſtitiſſe aiebat, idq; horis matutinis, & veſpertinis Gallinamq; tandem ob vteri decidentiam obijſſe, fuiſſe autem Gallinam Patauinam. Verè itaque monſtrificos pullos dicemus, qui gemini ex vno ouo proueniunt ſimul coniuncti. Fit enim ſæpè, vt pullus ſit bicorporeus, vnde apud Albertum legimus. *In ouis quibuſdam gemelli ſunt, ſed alter gemellorum comprimit alium, & aliquando ruptis telis* (tunicis) *bicorporeus generatur.*

A partu.

f In mirabilibus.

Pulli monſtrifici qui dicendi.

g lib. 24. Hierogl.

Ab incu-

Ab incubatione etiam differentiæ capi queunt: siquidē aliæ semel, aliæ bis teruè, aliæ multoties incubant. Florentinus author est in Alexandria illa, quæ ad Ægyptum spectat, Gallinas quasdam Monosiras dici, ex quibus pugnaces oriantur Galli, quæ bis, aut ter incubent, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, sic orsumque enutritis. Ita contingit vt vna Gallina quadraginta, aut etiam sexaginta, & plures vnico incubatu excludat. Differunt denique moribus & ingenio: nam præterquam quòd aliæ domesticæ, & aliæ syluestres vocantur, inter ipsas etiam domesticas quædam suapte natura adeo mites, & ciuures sunt vt sine humano consortio vitam transigere quodammodo nequeant: cuius rei oculatus testis sum. Siquidem antè aliquot annos in suburbano meo Gallinam alebam, quæ præterquam quòd tota die sola per domum absque cæterarum comitatu vagaretur, vespere ad quietem sese receptura nullibi nisi propè me inter libros, eosque maiores etsi aliquoties abacta, recubare vellet. Aliæ contrà adeo ferę sunt, vt homines prorsus fugiant, tantum abest, vt earum familiaritate gaudeant. Aliæ in propriam sobolem sæuiunt, alię oua, postquam edidere, absumunt.

Differentiæ ab incubatione.

Monosiræ Gallinæ.

A Moribus.

FORMA, ET DESCRIPTIO

Galli, & Gallinæ in genere.

ARISTOTELES *a* interprete Gaza *Gallum Gallinaceum Alucone minorem* esse prodidit: sed id olim Doctissimi Petri Bellonij authoritate de maiori Alucone intelligendum esse monstrauimus: alioqui reuera Gallus Alucone multò maior est. Quod ad colorem attinet, is in toto Gallinaceo genere ascribi non potest. Huic enim soli fidipedum altilium colores diuersi sunt. Nam alijs huiusce generis altilibus alius, atque alius color est, & in singulis vel color vnus per totum corpus, vel varij: Vnde Solon à Creso ēxquisitissimè omnium ornamentorum genere splendente, sublimique in solio residente interrogatus, an pulchrius vnquam spectaculum vidisset, respondisse fertur, teste Laertio, Gallos Gallinaceos naturali nitore, & incredibibili speciositate vestiri. Et Aelianus in rationis expertibus naturam mari prærogatiuum honorem, atque præstantiam elargitam esse tradit: *serpens*, inquit *cristatus est: Gallus item formæ excellentia illustratur*. Verùm etsi cuiusmodi propositio vt plurimùm vera sit, & in Gallo nostro etiam locum habeat vniuersaliter tamen vera non est, siquidem, vt multis in locis in primo opere ostendimus in rapacium genere fœmininæ maribus, & præstantiores sunt, & pulchriores. Gallus cristam capite gerit, eamque semper exertam, atque rubentem, dummodo integra sanitate fruatur, quare Teocritus eum Φοινικολόφον vocabat per periphrasim. Talem cristam solus, teste *b* Aristotele, sibi peculiarem sortitus est· sic autem institutam vt nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena. *Spectatissimum insigne*, inquit *c* Plinius elegantissime hanc cristam depingens, Aristotelemque periphrasticωs explicans *Gallinaceis corporeum, serratum, nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verùm peculiare*. Vnde apud Aristophanem κυρβασίαν cristam peculiarem potius quàm cassidem solus rectam, vt vulgaris interpretatio habet in versu.

Ἐπῳτῆς κ̔ικφαλῆς τλῲ κυρβασίαν τῶν ὄρνιθον μόνος ὀρτλῲ

debemus interpretari, quoniam, Vpupa, Alauda, cristata, similesque cristatæ volucres alioqui cristam etiam erectam gerunt: quare recte Hesychius in hoc certè prudens κυρβαβίαν cristam Gallinaceam transtulit: puto autem καρβασίαν legendum, typographique mendum esse. Facilè enim fuit pro καρβασὶαν κυρβαβίαν legere. *d* Politianus cristam in Gallinaceo genere apicem vocauit. Aliqui barbarè ruffas appellant; & Syluaticus nescio qua lingua ascilli: Græci, plerique λόφων: Aristophanes, vt dixi, κυρβασίαν, quam quam Varinus Cyrbasiam, quoque caput Gallinacei interpretetur, Hesychius κορυφῲ ἀλέκτρος, id est verticem, vel cristam Galli. Hippocrates Cyrbasiam vocat pileum, acutum, vt videtur. alij tiaram erectam, qua soli Persarum Reges vtebantur: vnde alibi Suidas: Ὀ Περσικὸς ὄρνες, ὁ ἀλέκτωρ λἐγεται διὰ τῲ λοφίαν

a *L. 9. Hist. cap. 8.* Magnitudo Color.

Crista.

b *L. 2. hist. cap. 8* Κυρβασία.

c *In Rust.* Apex. Ascilli. Λοφος. Ciara. Persarum Regum

hoc eſt, Perſica auis, Gallinaceus dicitur à criſta, in dictionario Syrochaldaico caruelada legitur pro criſta Galli, & metaphoricè in Arue pro veſte rubea inſtar criſtæ Galli. Hinc Curbalin Cuculi, capitis inuolucra inſtar galearum, vel iuxta alios pallia. Ab hac nota Galli Theocrito alibi Ὄρνιϑες φοινικολόφοι, hoc eſt, aues rubricriſtatæ; Latinis criſtatæ volucres appellari meruerunt, & Martialis Gallos criſtatos dixit eo verſu.

Volucres criſtatæ

Nondum criſtati rupere ſilentia Galli.

Longolij error.

Vt verò Galli criſtam erectam, ita Gallinæ plicabilem obtinuere, & per mediũ caput deorſum dependentem: quare neſcio, quid in mentem venerit Gyberto Longolio illas ferè diſertiſſimis verbis carere profitenti. Hac abſciſſa animal non moritur, nam parum ſanguinis ex inflicto vulnere effluit. Super quare mira apud Sigiſmundum liberum baronem hiſtoria legitur in deſcriptione itineris ſui per Moſcouiam, quæ talis eſt; Gallum, inquit, Moſcouitum more Germanorum ſuper currum ſedentem, frigoreque iam iam morientem, famulus criſta, quæ geiu concreta erat, ſubitò abſciſſa non ſolùm hoc modo ſeruauit, verùm etiam vt erecto ſtatim collo cantaret, nobis admirantibus effecit. Sed iam ad alia tranſeamus. Oculi harum auium ſplendidi ſunt, & limpidi. Aiunt quibus tales natura largita eſt, vulgò ſalaces, & libidinoſos haberi. Membranoſa illa cutis, quæ ſub mento, & collo vtrinque dependet, palea dicitur: ſic apud Columellam legimus; *Palea ex rutilo albicantes, quæ velut in cane barbæ depẽdent.* Similiter & in bobus palearia dicimus, quæ à pectore, & collo dependent. Hanc membranam, ſi ita appellare placet, Ariſtoteles, καλλαιον vocat: in cuius vocis traductione Gaza maximoperè hallucinatus eſt, criſtam vertens. Hæc enim in vertice erecta eſt; καλλαια, ſiue paleæ vtrinque à malis dependent. Videntur autem καλλαια dicta ob purpureum, floridumque colorem. Nam καλλη Græci floridos colores dicunt, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, vt Ammonius de differentijs vocum interpretatur, & ibidem καλλαια τοὺς τῶν ἀλεκτρύνων πώγωνας. Ornithologus Latinam vocem paleæ à Græcis deductam eſſe conijcit, κ nempe in π mutato, & λ vno exempto. Pro καλλαια apud Varinum καλλαιοι legitur pro Gallinacei barba, & omni colore purpureo, vel ſecundum alios vario: & *e* alibi κάλεα habet pro eadem barba, & ſecundum Aelium Dionyſium ea vox eodem authore pennas in cauda earum ſignificat. Roſtrum omnium auium vulgus Italicum becco vocat vocabulo Toloſano antiquo, quãquam priuatim Gallinacei roſtrum, *f* Suetonio teſte, ſignificaret: eſt autem vtrique ſexui robuſtum, & in ſuperiori parte aduncum, coloris plerunque cornei. Heſychio, & Varino κόραξ modò Coruum, & omnibus Græcis, ſignificat, modò ſumma Gallinaceorum roſtra, nimirum à nigro colore quem Græci κόρον vocant: at noſtris Gallis vtraque roſtri pars eiuſdem ferè ſemper coloris eſt: quare fortè extremitates intellexerint, quæ quandoque ad nigredinem vergunt. Carnem illam, quæ roſtrum vndique cingit, nonnulli mentum vocant, Columella verò etiam genam. Longiores cæteris plumæ aliæ collum in Gallo, & ceruicem vndique ambiunt. Has Columella oppoſito quidem vocabulo iubas appellabat. Sunt enim iubæ crines animalium à collo dependentes, in quibus videntur aliquod robur corporis ſui agnoſcere: vnde *g* Plinius *tunc præcipuam Leonis generoſitatem ſpectari* tradit, *quum colla, armoſque veſtiunt iubæ.* Atque ita eodem modo pugnaturi, & irati etiam explicant Gallinacei, quaſi & in ſuis aliquid ſit, quod iracundiam, & animoſitatem eorum demonſtret. *h* Apicius in pullo quandam corporis partem nauim vacat, *pullum à naui aperiri iubens*: putauerim autem omnino pectus ita appellare, ſed nullo interim firmo argumento nixus, niſi quia mox pullum farſilem à pectore aperire iubeat: Scio tamen Humelbergium partem ventris poſteriorem interpretari, quòd vt nauis cauus, & figura eius non diſſimilis ſit. Cauda in hoc auium genere maribus maior eſt quàm fœminis: præterea binæ illis ſunt pennæ longiſſimæ propter teneritudinem incurui arcus imaginem præ ſe ferentes, quæ in fœminis non ſunt: atque illud eſt, quod Albertus dicere voluit hiſce verbis: *Gallus pennas in cauda inſtar ſemicirculi curuat, & ſimiliter in collo, & dorſo, videlicet cùm iraſcitur, at ad pugnam ſeſe parat.* Plinius etiam caudam falcatam in ſublime erigere Gallum dixit. Ὄρθαν Heſychius, & Varinus peculialiter Gallinacei caudam vocant. Pennas illas, quos Gallinis, & Capis ſaginandis ſub cauda euellimus, quidam Germani, teſte Ornithologo, à tali Actione Maſtfaederem hoc eſt pennas pinguefactorias priuatim nominarunt. Arma ntur calcari mares potiſſimum, vt ſcripſit Ariſtoteles, & fœminę magna ex parte ea non habent. In maribus in magnã molẽ quandoq; excreſcũt, quales illi ſunt, quos pòſt depingeremus.

Mentum. Gena. Tubæ. Cauda. Ὄρθα. Maſtfaederẽ. Calcar.

Obſcu-

e *In voce.* Ορνεα. Roſtrum. f *In Vitel.* Κόραξ.

Gallũ nõ mori ex amputata criſta. Gallus frigore torpẽs abſciſſa criſta ad cantum incitatur. Oculi. Salacitatis nota. Palea quid. Palearia. Κάλλαιον. Gazæ error. Καλλη. Καλλαιος

g *Lib.* 8. *c.* 16. h *L.* 6. *c.* 10. Nauis in pullo quid

Obscurus quidam de natura rerũ huiusmodi spicula, seu calcaria in Gallinis errore potius, quàm opere naturæ quandoq; dari tradit: verùm quamuis mihi rarò Gallinas calcaribus præditas videri contigerit, tamen Aristoteles id affirmat ita scribens: *Gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt: cristaq; etiã caudaq; erigitur, ita ne facilè præterea sit, an fœmina sint, cognoscere: nonnunquã etiam calcaria parua ijs enascuntur.* Et i Iulius Alexandrinus, nescio nunquid ex propria obseruatione, an potius Aristotelis authoritate super hac re ita scribit: Quid? an non Aristotelem authorem habemus, videmusq; partim aliquando ipsi idem nos, Gallinas, quæ maris animum induissent, experta semel de Gallis victoria, superuenire mares coitu solitas, irrito quidem conatu, sed solitas tamen: & quod dictum primis nostra confirmat, atq; author idem est, crista, caudaq; Gallorum in morem erecta visas, tanta marium similitudine, vt discernere non facilè fuerit. Ijsdem obseruatum parua quoq; nata calcaria quædam locis suis. Hæc ille. Aristoteles *naturam* arbitratur *calcaria addidisse in auium genere ijs, quæ ob corporis molem sunt ad volandum minus idonea.* Sed hæc propositio, quod pace tanti viri dixerim, quò minus vera sit, Gallopauo, Otis, ac id genus aues aliæ ostendunt, quæ licet ad volandũ æquè ineptæ sint, calcaribus nihilominus carent. Calcaria cum ab alijs Atticis, tùm potissimùm ab Aristotele πλῆκτρα appellantur: Doricè πλᾶκτρα, communiter κέντρα. Cæteras partes cum alijs plerisque auibus communes habent: Si quidem quod k Plinius Gallinas probet imparibus digitis, id non de numero dicere voluisse videri posset, sed quòd non debeant æquè longi esse, nisi etiam pòst subiungeret; *aliquando & superquatuor digitos transuerso vno*: nam inde quinq; digitos intellexisse, nõ autem calcar illud, quod aliquando eis adnasci ex Aristotele diximus, apertè videmus: & Columella et Gallinas probat, quæ quinq; digitos habent, ita tamen ne cruribus emineant transuersa calcaria. Quare quid de eiusmodi digitis dicam, planè ignoro: cùm alioqui pedes pentadactyli neq; in auium hoc genere, nec in alio obseruari, nisi in monstris ex abundantia materiæ videamus: qualis ille pes pentadactylos est, quem mihi olim nescio à quo donatum in Musæo meo reseruo. Vt verò modò quoad fieri licet breuiter Gallum nostrum describamus, itaq; doctissimi l Angli Politiani elegantissimos hosce versus priùs citabimus.

Comes it meritò plebis cætera Regi.
Formoso regi, cui vertice purpurat alto
Fastigiatus apex, dulciq; errore coruscat
Splendescunt ceruice iubæ, perq; aurea colla,
Perq; humeros it pulcher honos, palea amplæ decenter
Albicat ex rutilo, atque torosa in pectora pendet.
Barbarum in mortem: stat aduncæ cuspide rostrum,
Exiguum spatij rostrum. Flagrantq; tremendum
Raui oculi, niueasq; caput latè explicat aureis.
Crura pilis hirsuta rigent, iunctura aq; nodo
Vix distante sedet, durus vestigia mucro
Armat: in immersum, pinnæq; hirtiq; lacerti
Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia vallo
Falcata ad cælum tolluntur acumina cauda.

Hactenus ille. Probus verò, & laudabilis Gallus esto eiusmodi. Corpore sit procero, & elato, quales in primis Varro laudat, in certamine sit pertinax, quin imo qui pugnam ipse non prius auspicetur tantùm, si pugnandum est, & aggredientibus alijs fortiter repugnet, verum etiam acriter sese de illis vlciscatur, & animalia, quæ nocent Gallinis, non modò non pertimescat, sed pro eisdem illa oppugnet: alioqui Columella pugnaces, & rixosæ libidinis Gallos improbat, quòd plerunque cæteros infestent, & non patiantur inire fœminas, cùm ipsi interim pluribus sufficere nequeant. Vnde & alibi dicebat. *Mores autem quamuis non ad pugnam, neque ad victoriæ laudem præparentur: maximè tamen generosi probantur, vt sint elati, alacres, vigilantes, & ad sæpius canendum prompti, nec qui facilè terreantur. Nam interdum resistere debent, & protegere coniugalem gregem: quin attollentem minas serpentem vel aliud noxium animal interficere.* Florentinos pugnacissimos eligi vult, eosq; cùm vsu, atque experientia, tùm signis quibusdam internosci ait: sed tales ob allatam à Columella rationem potiùs improbantur. Deliaci, qui Gallorum educationem præcipuè celebrauere, Tanagricum genus, & Rhodium probabant, nec minus Chalcidicum, & medicum (quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur) quoniam procera corpora, & animos ad prælia pertinaces requirebant; author est idem m Columella-

Calcaria quibus data.

Aristotelis error.

πλῆκτρα. κέντρα.

k l. 10. c. 56.

Pes Galli quinq; digitis. l *In Rustico.*

Delectus Gallorum.

Tanagrici, Medici, & Chalcidici cur laudentur, & vituperentur.

m *li. 3. c. 9. de re rust.*

Hos item M. Varro laudat, quòd pulchri sint, & ad præliandum inter se idonei, sed ad partus damnat, ceu alijs steriliores. Rationem Columella reijcit in corporis grauitatem, additq;, inertes esse ad incubandum, multoq; magis ad excludendum, & rarò fœtus suos educare, nimirum eorum Gallinas. Et *n* Plinius eosdem ad bella tantùm, & prælia assidua nasci tradit, isq; etiam patriam nobilitasse Rhodum, ac Tanagram: secundum esse honorem habitum Medicis, ac Chalcidicis. *Quibus itaque cordi est ea genera*, inquit Columella, *propter corporum speciem possidere: cùm exceperunt oua generosarum, vulgaribus Gallinis subiiciunt, & albis exclusi pulli nutriuntur.* Et mox omnium horum nothos pullos optimos esse ait, quoniam paternam speciem gerant, & salacitatem, fœcunditatemq; vernaculam retineant. Sed vt ad vernaculum genus reuertamur, & vt omisso illo Græcorum studio, qui ferocissimum quemq; alitem certaminibus, & pugnæ præparabant, industrium patremfamilias doceamus, qui ex eo vectigal suum adaugeat: itaq; ex eiusdem Columellæ & Varronis potissimùm præscripto illi omnino authores sumus, vt, nisi salacissimos Gallinaceos alat, atq; in his quoq;, vti etiam in fœminis, quibus idem color, idemq; vnguium numerus est, & status altior. Cristas habeant sublimes, sanguineas, nec oblongas: oculos rauos siue nigros: rostrum breue, & aduncum, non autem acutum, vt Varro præcipit: paleas ex rutilo albicantes, quæ velut incanæ barbæ dependent: aures maximas: candidissimaq;: collum varium, & aureolum: iubas varias, vel ex auro flauas, per colla, ceruicemq; in humores diffusas; pectus latum, musculosum, ac lacertosum: alas proceriſſimas: caudã duplici ordine singulos vtriq; prominentibus pinnis inflexam: crura robusta, breuiuscula, sed solidis spiculis egregiè armata: vngues longos. Qui eiusmodi Gallum nactus fuerit, haud dubio genus suum cohortale insigniter promouebit, eoq; magis, si Gallinas etiam ad fœturam fœcundissimas sibi comparet. Tales autem ferè sunt fuscis, aut rubicundis, flauis, aureisq;, aut etiam nigris plumis. Sint, si fieri potest, omnes eiusmodi, sin minus, ab his proximè colores eligantur. Improbantur albæ, & damnantur, quòd plerunque molles sint, ac minus viuaces; tùm ne fœcundæ quidem tale facilè reperiuntur. Sunt præterea, quia candore suo conspicuæ auium rapacium, Aquilarum, Accipitrum, Miluorumq; prædis magis, quàm aliæ expositæ. Sint igitur matrices coloris probati, robusto corpore, ac pectore, magnis capitibus, rectis rutilisq; cristis, & interdum geminis, auribus albis, & sub hac specie quàm amplissimæ, vnguibus imparibus. *Generosissimæ*, inquit Columella, *habentur, quæ quinos habent digitos, sed ita, ne cruribus emineant transuersa calcaria:* quod Plinius etiam testatur, cuius verba paulò antè citauimus, vbi nostro æuo eiusmodi Gallinas haud dari diximus: cur verò tales Gallinæ, quibus nempe calcaria transuersa eminent, vitentur. Columella rationem hanc adiungit, quòd id virile signum sit, illæ verò ad concubitum contumaces, didignentur admittere marem, raroq; etiam fœcundæ sint, denique cum incubant, calcis aculeis oua perfrigant. Aristoteles, Pliniusq; Hadrianas in primis celebrant, quòd multa admodũ oua pariant: qua de re suprà satis superq; disputatum est. Idem *o* Aristoteles vulgares Gallinas generosis fœcundiores esse scribit: corpora nempe illis humidiora, his sicciora haberi, in quibus animus generosus potiùs consistit. Pumiliones Gallinas etsi vetustas cùm propter alias causas improbat Columella, Plinius laudat, sed de hac re etiam antè diximus. Si verò cibi futuri causa eligendæ sint: sunt qui illas suauioris carnis esse existimant, quæ cibo non abundè eis appositio, sed quem ipse pedibus fodientes eruant, non absque labore, pastæ fuerint. Alij ad saginam aptas potissimùm autumant, quæ in ceruice pingui cute sunt. Vt autem in cæteris animalibus rusticis, ita in hoc auium genere, optimæ seruandæ, & deteriores vendendæ, aut mensæ destinandæ sunt: quod per autumni tempus quotannis, cùm fructus earum cessat, commodè fiet. Nostræ etiam mulierculæ eo tempore numerum minuũt. Antiqui tunc etiam omnes, quæ trimatum excedunt, vendi iubent. Addo ego nunquam habendas, quæ aut parum fœcundæ, aut non bonæ nutrices sunt: atq; in primis quæ oua vel sua, vel aliena exorbent, neque minus, quæ, vt Gallus, cantare, atque calcare incipiunt. Galli verò quandiù fœminas implent, retineri possunt. Rarior enim in hisce auibus maritis præstantia est; probantur tamen iuniores: nam & hoc experientia didici, cùm trimatũ excedunt, implere quidem Gallinas, sed ad Venerem impotentiores euadere. Sed istæc de externa Gallinacei generis delineatione dicta sufficiant: iam videndum videtur, an ne internas aliquas partes peculiares præ cæteris volucribus obtineat.

n lib. 3. c. 9. de re rust.

Pulli optimi qui.

Galli salacissimi alẽdi.

Cristæ laudabilium Gallorum.

Rostrum.

Paleæ.

Collum.

Pectus.

Alæ.

Cauda.

Crura.

Vngues.

Gallinę fecũdæ quæ.

Gallina quę improbantur.

Hadrianarum laus.

o lib. 3. de gen. c. 1.

Pumiliones improbatæ, & laudatæ.

Quę ad cibum probentur.

ANATO-

ANATOMICA.

GALENVS *a* Gallinaceos ossium consistentiam laxam, cauam, & leuem habere testatur. Πρόλοβος, vt ait Suidas, auium ingluuies est, quæ ab aliquibus φύσσα dicitur. Hæc autem in his auibus, teste *b* Aristotele ventriculo præposita est. Appendices habet infra, quà desinunt intestina. Atq; ita intelligenda sunt verba *c* Plinij alioqui satis obscura. *Gallinæ vitra ventriculum habent ingluuiem.* Pellicula ceu cortex quidam intra ventriculũ Gallinæ stercori destinata, echinus ab aspredine Græcis appellatur. Huius pelliculæ, cùm apud Medicos in primis, tum etiã ad hæc coagulandum vsus est. Sunt qui magna fraude medicamentarios institores nobis imponere dicant, quia ex ventriculo, quo nihil in alitibus istis carnosius est, pãniculos detractos, & exiccatos pro ingluuie vẽdant: hãc autem esse causam, cur nemo hodie cognoscatur, qui se feliciter in ventriculo roborando pelliculis istis vsum profiteatur: inter quos Gyb. Lõg. non ex ventriculo, sed ex primo cibi in Gallinis receptaculo, quòd stomachũ, & ingluuiẽ vocat, hãc membranam decerpendã sentit. Atquã veteres hanc vim non ingluuiei, aut stomacho, id est, ori ventriculi, quem κοιλίαν propriè vocant, interiori membranæ tribuerunt. Nã & *d* Dioscorides κοιλίαν nominat, de hac membrana agens, & *e* Galenus post κοιλίαν, id est, ventriculum Mergi, statim huius membranæ meminit; intus aduerbium ponens, pro eo, quod est in ventriculo. Vno tãtùm in loco Galli gulam (scribitur autem Græcè etiam γέλαν) vnà cum laryngę ijs auxiliari, qui strata permingunt, legimus, tertio nempe parabilium libro, sed qui falsò illi ascribitur. Plinius ẽt ventris membranam vocauit. Gallicum vulgus, quòd tanquam parergon interiectum esto, inquit *f* Laurentius Ioubertus, Gallinarum ventriculum, si benè memini, periè vocat à petris, quas patria lingua perias dicunt: quoniam rarò absq; lapillis reperitur. Alex. Myndius apud Athenæum Gallinaceis testes sub iecore esse dixit, & reuera mulierculæ nostræ eos castraturæ digitos admodum profundè inflicto propè anum vulnere ingerunt. Albertus feminis supra caudã esse tradit, & exteriori parte corporis: maribus verò interius, vbi alijs animalibus renes siti sunt. Plinius alibi calculi remedia recensens, inter alia lapillorũ quorundã meminit, qui in Gallorum vesica reperiũtur: quasi verò aues vesicã habeant. Recentiores quidã teste Ornithologo, non ex Gallo mare, sed castrato (quem Gallinacei nomine imperitè intelligunt) hunc lapidem haberi putant, & Germanicè interpretantur, kapunenstein, hoc est, Capi lapidem, sed qua in parte reperiatur, minimè addunt. Fortè tales lapillos Plinius intellexerit, quos semper in harũ auiũ ventriculo reperiri paulò ante diximus. Nos in cõmunem virorũ studiosorum, atq; maximè eorum, qui naturæ arcana perscrutantur, aliquot Gallinas Excellentiss. M. Antonio Vlmo secandas exhibuimus, vt admirabile naturæ in generandis ouis artificium indagaremus. Is itaq; vir præstantissimus diligentissima sectione naturales partes examinans, nouem iconibus omnia in ijs obseruatione digna complexus est: quarũ tres subsequenti pagina pictę ad vteri conformationem quodammodo, reliquæ ad ouorũ generationem pertinent: quas pòst suo ẽt loco daturi sumus. Quòd ergo ad vterum spectat, forma eius plurimum à viuiparorum animalium vtero differt, cùm hic vnum duntaxat foramen habeat extrinsecus respiciens, alter verò ouiparorum duplex obtineat foramen, infernum, per quod ouum ad externa respiciens egreditur iam perfectum: alterum internum, & supernum, per quod ouum ingreditur iam sub septo transuerso inchoatum, seu conceptum ad formam perfectam suspiciendam: cuius positum, substantiam, figuram, consensum, nunc declarabimus. Vteri itaque totius (intelligemus nunc vterum propriè dictum, & eius extensionem) positus est in parte sinistra ad spinam, cùm intestina ipsa obtineant dextram abdominis regionem, & centrum. Exitus verò est in superna parte ad spinam desinente, cùm inferiorem partem teneat podex ad ventrem positus. Vtraque verò foramina cùm intestinorum, tùm vteri adeo in proximo sitam membraneam substantiam obtinentia coniunguntur, vt arctissimè conniuentia sensum ipsum fallere quandoq; possent, vt ex subiecta icone videre licet. Quam rem pariter adiunctæ binæ aliæ non parum etiam explicant, vt ex adiectis literis est videre. Podicis itaque atque vteri foramina inuicem ita, vt dictum est, proxima cute, ac musculo subiecto communiter obteguntur: quod præputium nymphas ex similitudine dicere possumus. Correspondet enim cutis hæc Gallinæ podicem, ac vteri os obtegens, cui glandem pennis virilis coope-

rienti,

a *lib.* 11. *de vsu part.* Prolobus.
b *lib.* 3. *Hist. c. vlt.*
c *l.* 11. *c.* 37. Plinij explicato.
Echinus, & eius vsus.
d *li.* 2. *c.* 43.
e *lib.* 11. *de impl.*
f *In Apol. pro paradox.* 7.
Perie quid Gallis: Testium locus in Gallinaceo genere.
Lapilli in Gallorum vesica.
Kapunenstein.
Caponis lapis.
Ouiparorũ & viuiparũ vteri differentia.
Vteri positus.
Podicis, & vteri foramina.

A. Cutis rugo circularis extrema.
B. Cutis lævis, tenuis desinẽs in foramẽ.
C. Foramen.

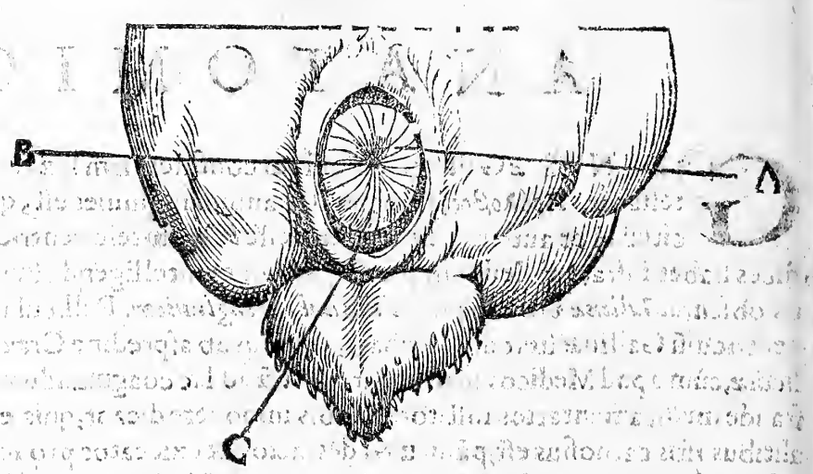

AAAA. Podicis Gallinæ & vteri commune tegumentum præputium referens circulare.
BB. Extremitas colli vterini.

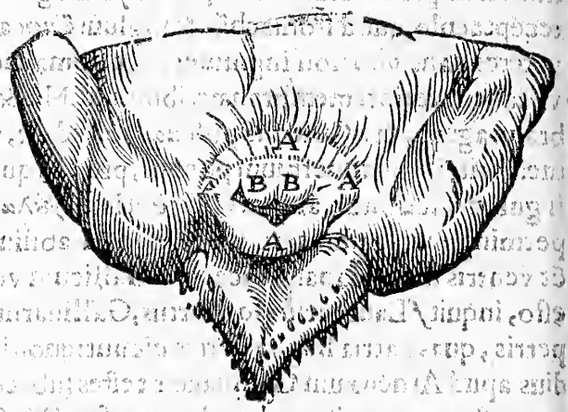

D. Rima oblonga exitus communis.

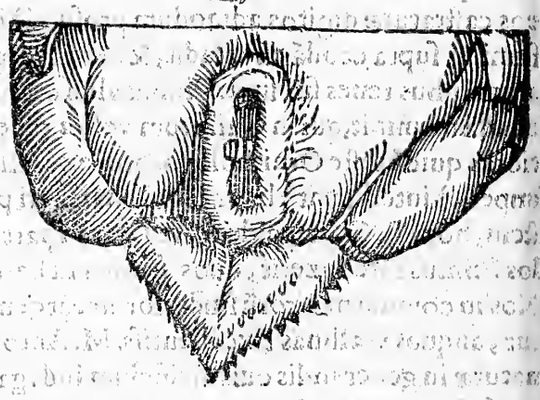

rienti & cutaneis fœminarum. Huius cutis, vel præputij foramen vnicum exiſtit, quod vulgares podicē Gallinarū credunt. Præputium hoc formam habet ſphericam, & muſculum ſubiectum figura etiam ſpherica. Nam obtinet maiorem capacitatem & cùm vtrumque foramē cooperiri debeat, cutis etiam maximè erat dilatanda, cui maximè extenſioni ſpherica figura eſt accōmoda: prominet cutis hæc præputium referens vel ipſius proportionale, turgidum, globoſum inſtar papillarum apicis. Muſculus cutem pręputij ſubueſtiens, ſphericam, vt diximus, etiam figuram habet, cuius latitudo pollicis exiſtit. Fibras autem obtinuit non parerellas, vel æquè diſtantes, quemadmodum ſphincter inteſtini humani, ſed à circumferentia ad centrum conuerſas, & diametrales: quemadmodum ex ſubiecta figura demonſtrabitur. Cur verò os vteri ad ſpinam, vel ſupernam partem, ponatur, coi-

Præputiū in Gallinis

Os Vteri in auibus cur ad ſpinam

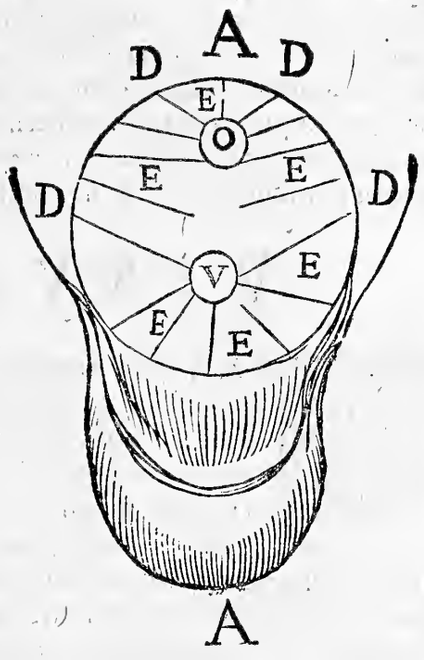

AA. Gallinæ pudenda.
O. Os vteri ad ſpinam ſuperne.
DDDD. circumferentia muſculi præputium conſtringentis.
V. Exitus inteſtinorū, vel podex ad ventrē infernè.
EEEEE. Fibræ à circumferentia ad centrum pertinentes.

tum ipſum cauſam eſſe opinamur. Nam ſupergreſſu hæc animalia coeuntia, inſtrumenta oin proximo habere oportebat, quò faciliùs, & promptiùs inuicem coniungerentur, Exitus præterea inteſtinorum deorſum verſus meritò vergit. Nam infra etiam illius eſt officium, quemadmodum ſcripſit Ariſtoteles, quod intelligere debemus ratione ipſorum excremētorum ex elementari portione terreſtri ad inferiora tendentium. Subſtantia vteri membranea, & craſſa eſt (vterum nunc propriè dictum intelligo.) Hoc enim corpus maximè omnium dilatatur, ac extenditur, & in ipſum recipitur ouum iam auctum, ac propemodū abſolutum. Figura eſt concaua, oblonga, latior quà ad exitū pertinet, in longitudinem triū digitorum, cæterùm anguſta, rotundiorq; inteſtini tenuis formam repræſentans. Porrigitur enim ab infimo abdomine iuxta exitum inteſtinorum vſq. ad locum concepti onis ouorum ſub ſepto tranſuerſo, eſtq; cùm extenditur, longitudine dodrantali, cuius longitudinis ratione membranam obtinuit à ſpina dorſi proportionalem omnino, ac perſimilem inteſtinorum menſenterio, quam & venæ frequentes percurrunt cū ad nutritionem ipſius vteri, tùm ad oui intrinſecus contenti, dum pertranſit à loco ſub ſepto tranſuerſo ad ipſius vteri exitum, alitionem. Membrana autem ſpinæ colligans, & connectens eadem prorſus exiſtit ipſi meſenterio inteſtinorum, quinimo eadem eſt, & ſubſtantia, & origine: quapropter conſenſum habet vterus præſertim cum ipſis inteſtinis. Figura vteri inæqualis, alibi anguſta, oblonga, alibi lata, breuis: iuxta hanc varietatem varia quoque ſortiti nomina debet. Nam vteri latitudo, infimo abdomini proxima, & in qua ouum iam abſolutum continetur, eſt ipſemet vterus, reliquum verò corpus anguſtum, oblongum rotundum, quod ad ſeptum tranſuerſum extenditur, vel vteri ſtomachus, vel vterus productus, extenſuſuè, vel vteri gula nuncupari poſſet. Eſt autem membranea, & tenuis, admodum diuerſa à reliquo, vtero protenſo, & à ſubſtantia ipſius vteri, qui ad exitum iacet. Nam finis hic membraneus ſubtilis, & pellucidus exiſtit, ac exanguis. Inteſtinum quoque vteri ratione figuræ & quantitatis cùm longitudine rotunditatem cauernoſam habeat, meritò diceretur, cui accedit membranæ occaſio hanc vteri extenſionem, vel productionem ſpinæ colligantis, quod meſenterium vterinum appellamus. Intermedia pars vteri, quæ eſt, illius portio ab vtero propriè dicto, finem interiacens craſſam obtinet ſubſtantiam albam, lacti ſimilem, & in ſeme-

Vteri ſubſtantia.

Inteſtinus vteri.

Meſēterium vterinum,

in ſemetipſam conſidentem, cuius meſereon multiplices venas habet, Huius ſubſtantia cocta oui albuminis guſtu ſaporem exhibet.

SEXVS.

SEXV tam manifeſtè hocce Gallinaceum genus natura diſtinxit, vt prorſus ſuperuacaneum iudicauerim, ſuo loco eiuſmodi differentiam ponere, Quare & Grammatici marem Gallum, fœminam Gallinam nominarunt, & nomen quod ſciam nullum habent, quod vtrumque genus complecti ſimul queat. Cur verò ſagaciſſima, ac prudentiſſima in omnibus natura, tam manifeſtis ſignis, erecta vtpote criſta, iubis à ceruice per collum dependentibus, cauda maiori, inſigni ad prœliandum calcari à Gallina ſeparare voluerit haud ſatis mihi conſtat. Credidcrim tamen id ideo factum eſſe, quòd vnus multis fœmellis ſufficere debeat, eaſq; à noxijs quandoque animantibus tueri. Nam eiuſcemodi partes inſignem, qualis ſtrenuum patres familias decet, grauitatem præ ſe ferunt: quare etiam maiorem Gallinis creauit, & grauiorem denique vocem dedit. Sed iſthæc alij altiùs perſcrutari poteruut.

Sexus differentia.

VISVS. GVSTVS.

TAMETSI rapacium genus, & in ijs maximè Aquila cætera animantia, volucres verò potiſſimùm viſus acie præcellat, adeo vt nomen inde ſibi accèpiſſe plurimi velint, Gallum quidem noſtrum nõ parum oculorum acumine vigere etiam vel inde habemus, quòd rapaces aues, & Miluos maxime lõgè à reliquis auibus interſtinguere egregie cognoſcat. Qua in parte fortaſſis etiam Aquilæ præferri debeat: quæ ſanè in hoc parum Aquilinis oculis fuit, cũ ad Aeſchili celeberrimi poetæ: eius diei ruinam, vt ferunt, ſatis prædictam ſecura Cæli fide cauentis albicantem caluatiam ſaxum eſſe rata, teſtudinem deuorandam demittens, miſerum illum occidit, vt vel ob hanc vnam cauſam Aquilæ viſus hebetari aliquando videri poſſit: Gallũ verò noſtrum eo magis viſu valere conſtat, quòd vnico tantùm oculo ſurſum eleuato sẽper rapaces aues infeſtiſſimos hoſtes ſuos obſeruet, ne ex improuiſo, vel pullum aliquem, vel fœmellam, aut ipſummet eripiant è corte; altero diligentiſſimè minutiſſima quæque in locis etiam parum lucidis diſquirat. Guſtum item exquiſitiſſimum Gallinaceus habet, qua in re ſimiæ, cui alioqui omnes vno ore palmam attribuunt, nihil mihi cedere videtur. Illi enim, vt de rebus iudicet, neceſſarium eſt, vt dentibus ſuis eas prius confringat; noſter verò Gallinaceus Gallus aridiſſimum quodq; modò id ore recipere queat, ilico dijudicat, vt a Iulius Cæſar Scaliger docet.

Aquila vndè dicta.

Galli guſtus. Simiæ guſtus a *Exod.* 266

VOX. CANTVS.

GALLINACEVS Gallus eandem ferè ſemper nobis vocem occinit: ſed qui animoſiores ſunt, grauiorem edunt, teſte Ariſtotele, incipiunt autem cantum, quum inſilire Gallinas incipiunt. Gallina verò pro varijs actionibus vocem immutat. Aliam enim iens, aliam parturiens, aliam pullos enutriens edit; alioqui & illa gracillare dicitur: Gallus cucurire, vnde Philomelæ author.

Cucurire ſolet Gallus, Gallina gracillat.

Gaza, quoque apud Ariſtotelem pro κοκκοὺζειν, qua voce Demoſth. pro Galli voce etiam vſus eſt, cucurire vertit. Pollux & Scholiaſtes Ariſtophanis Cuculo propriam eam vocem eſſe aſſerunt. Vnde coccyſſare, inquit Cælius, id eſt κοκκύζειν verbum habent Græci fictitiũ ex Gallinacei voce, & Coccygis. Alibi tamen Scholiaſtes, cùm Ariſtophanes de Gallo dixiſſet ὁπόταν μόνον ὄρθριον ἄσῃ addit κοκκύζειν, *enim tum propriè dicitur Gallus, cũ parta victoria canit* & Varinus κοκκύζω vertit, *inſtar Gallinacei clamo*. In qua item ſignificatione Theocritus vſus, eſt dum canit ἰὼ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων νάρκεασιν, &c. Itẽ Cratinus apud Euſtathium κοκκύζειν, inquit, τὸν ἀλεκτρύονα ἐκ ἀνέκοπτε: qui & hoc Platonis Comici citat. Σὺ δὲ κοκκύζειν ἀλέκτωρ πρυπαλεῖα, Denique in hoc vulgato prouerbio

ὅταν

a *In Phyſio.*

Cocyſſare.

Prouerbium.

Ὅταν Νεκὰς κοχλύσῃ, hoc est, cùm Nibas cocyssauerit: id verbum de Galli voce, non autem de Cuculi dicitur. Tradunt enim in Thessalonica Macedoniæ ciuitate, vt supra etiã annotauimus, vicũ esse, cui nomen Nibus, vbi Galli nunquam vocẽ edant. Hinc meritò κοχχοβόας ὄρνις, & ὀρθροκόκκυξ Gallus Hesychio, & Varino dicitur. Haud tamen interim nego Cuculo eam vocem conuenire: siquidẽ suo loco id alias ostendi. Ἀδὴν verbũ de Gallinaceorum voce priuatim vsurpari scribunt Pollux, & Eustathius Gallinas gracillare diximus, alij pipare dicunt. Nonius pipare illis proprium esse, Varro Aboriginibus, vt id ẽ Nonius citat. *Bos* inquit, *mugit*, *Gallina pipat*: & rursus *Varro*, inquit, *pullos pipare pixit*. Sed pullos Gallinaceos, & eiusmodi alios propriæ pipire Columella ait, sed pipare forte prisci dixerint. Nam apud Festum legimus pipationem Oseorum lingua clamorẽ plorantis vocari. Dum incubant Gallinæ, vocem mutant propter affectũ pullorum. Tunc enim acutior euadit. Eas rustici, teste Columella glocientes appellant: Longolius crocitantes, Fastus etiam glocire, & glocitare proprium Gallinis esse ait, quæ incubaturæ sunt. Hebræi, vt in syrochaldaico dictionario legere est glelogh dicunt. Καχάζειν verò dicuntur circa partum teste Hesychio, & Varino, & verbum est Atticum, cui simile est Germanicum gaggsen. His Politianus, & Longolius singultire aiunt. Pollux verò hoc verbum de Meleagridũ voce in vsu esse scribit. Qua de causa querit Pamphilius in dialogo Gyb. Long. cur Gallina canturit, officinam cortalem petens. LONG. Non canturis, sed singultit. Hoc enim verbo Varro vocem Gallinarum fractam, & intra rostra formatam imitatur. Rusticorum gens Columellæ tempore glocire maluit dicere. PAMP. Gallus etiam subinde subgultit. LON. Rectè, sed cùm cantat cucurire dicitur Latinè, Græcè autem κοκκυζειν. Hæc Long sed Columella, vt diximus, rusticos suo tempore glocientes vocasse scribit, quæ incubant, quas, seruato ad huc nomine, rustici Itali Chioccias vocant, nimirũ à voce, & Belgæ, & audio Klok hennen. Rectè verò Gallum cũ canit, cucurrire dixit. Gallina ẽt, cùm eam est initurus Gallus, vocẽ format exilẽ, atq; mancã. Hoc suadet experientia, si quis animaduertat. Gallinam à Gallo subsidere ad coitum patiendũ, tunc enim eam is rostro ferit, quà desinit collũ, sed leuiter nonnunquã, quòd mordere vocabat *a* Iuuenalis, qui simul eiusmodi Gallinæ vocem angustam appellat, dũ inquit.

Miretur vocem angustam qua deterius nec
Ille sonat, qua mordetur Gallina marito.

Arbitror ego id generis vocem coformari ab ea Gallina, quotiescunque coitum aut inuita patitur, aut Gallum non æquè redamat: nam hoc exemplo Satyricus masculorum illorum vocem, qui Venerem damnatam patiuntur, de quibus loquitur in 4. superiore oratione. Licet verò Gallinæ ita pro varijs actionibus, vt dixi vocem immutent, nulla tamen cantus nomine digna videtur. Siquidem *b* Aristoteles in hoc auium genere cantum maribus tantùm datum esse testatur, *auditur tamen*, inquit, *aliquando fœmina, cantus, & à fœminarum vulgò pro malo omine accipitur, adeo vt canentem iugulari velint.* & *c* Terentius pro ostento duci testis est, si Gallina cecinerit: inter monstra enim & hoc memorat, *Gallina cecinit, inter dixit ariolus.* Quo loco Donatus exponit obstetricum esse obseruationem, in qua domo Gallina canat. Galli verò cantus ἀλεκτοροφωνία Græcis dicitur, vti & tempus, quo canere incipit. Disputant nonnulli, an eiusmodi cantus inter euphonos, an potiùs inter disphonos sic enumerandus. Angelus Politianus refert Picũ Bapt: Guarini nomine quæsiuisse, cum Gallus intempestiuum caneret, quo pacto illud vocis à Græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, & Quintilianus. Ego certè, inquit, mi Baptista, non aliud puto, quàm quod aliquando reperi apud idoneos ἀπωδόν, quanquam mihi authores iam non succurrunt. Est verò ὠπωδὸς ea vox etiam, quæ neque choro, neque fidibus concordat. Hæc ille: quibus innuere videtur, eiusmodi tantum harmoniæ omnis prorsus expertem esse: & reuera cucuritus ille nihil præter molestum strepitum, insuauemq; Sonum præ se fert, & vix cantus nomine dignus est. Vnde Tragedi etiam κήρυκας ἀλεκτρύονας tanquam vocales, & clamosos præcones appellant, teste Eustathio ἀπὸ τῆς γαρύειν, id est, à vociferando. Nam dum cucurit, altùm admodum exclamat, idque non solùm interdiu, sed & noctu, acrum staturis fermè horis. Vt verò maiorem, vt apparet, strepitum clamosa sua voce excitet, itaq; iã iam cucuriturue, alis ad latera collisis, ingentẽ ita sonitũ edit, seipsumq; ferit; quod ideo facere ipsum *d* D. Gregorius scribit, vt se vigilantem reddat. Sunt qui profunda nocte validius, matutino verò tẽpore remissius cãtare putẽt, eius rei hanc rationẽ assignantes, quòd cãtus vẽto feratur, ventus autem noctũ, quàm sub crepusculum matutinũ magis spiret, cuius beneficio longius audiatur. Vt vt est media ferè nocte canere, rursumq; summo manè, tã clarũ, ac notum est, vt superuacaneum sit super tali re authoritates veterum citare. Vt modò de vtilitate huius-

Κοκκόβοεας, Ὀρθροκόκκυξ. ἀδεῖν.

Ghelog. Καχάζειν

Canturire Singultire.

Chioccia. Klok hẽne

Mordere Gallinam quid Iuuenali.

a *Satyr. 3.*

b *l. 8. hist. c. 3*

c *In Phormione.*

Ἀλεκτοροφωνία.

Ἀπωδὸς. quæ vox.

Præcones vocales.

Gallus cur alas cantaturus quatias.

d *Hom. 21.*

huiuſmodi ſiue cantus, ſiue cucuritus, quam hominibus præſtat, dicamus, ſcire licet, veteres in primis gnomonibus horarij nondum repertis noctis deliquium, & acceſſum diei eo metitos eſſe: etenim initium à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximumque tempus Gallicinium vocabant, quòd eo tempore lucem multò antè præſentiens incipiat canere. Tertium conticinium, cùm & auis conticeſcat, & homines vnà conquieſcant. Quartum diluculum manè, cùm clarus iam dies eſſet ab exorto Sole. Itaque ſecundus Gall cantus multò Solis exortum anteuenit, vti Iuuenalis quoque meminit inquiens:

Galli cantus diem, & noctem diſtinguit. Gallicinium. Cōticinium. Diluculū. Mane.

Quod tamen ad Galli cantum facit ille ſecundi
Proximus ante diem Caupo ſciet. & *e* Horatius
Sub Galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.

e l. 1. ſer. 1.

Ab hac veterum conſuetudine, quod ſcilicet noctis deliquium, & acceſſum diei Galli cantu indicarent, ſumptum eſt hoc vulgatum prouerbium: *Priuſquàm Gallus iterum cantet*, id eſt, admodum mane, & antelucanò. Videtur autem deſumptum ex *f* Ariſtophane.

Prouerbiū *f In conc.*

πόσθεν
Οὐ δ' εἰμὰ διὰ τοτ' ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον
Αλεκτρυὼν ἐθεγγετο id eſt:
minimè gentium
Ne ſiquidem te illo appuliſſes tempore,
Cùm Gallus iterum caneret.

Gallus cur ὁμεροφωνος dictus. *g Eidyl. 18.*

Quia verò ita die aduētat ē hominibus inclamet, ἡμεροφωτος Græcis vocari meruit, quaſi diē canens. Qua in re equidē maximā mortalibus vtilitat ē præſtat: quod tūc ſibi relinquēdum lectū ſciant, cū eos Gallus à profundo ſæpe ſomno excitat, vnde ἀλέκτορα, &, ἀλεκτρύονα dictū eſſe ante etiam diximus. Hinc apud *g* Theocritum duodecim puellæ Thebanæ Helenæ pollicētur ſe manè reuerſuras, & nouum epithalamion, ſeu carmen nuptiale cantaturas, vbi πρᾶτος ἀοιδος, id eſt, primus cantor, nimirum Gallus Gallinaceus è cubili ſuo inſonuerit.

Νεύμεθα κἄμμες ἐς ὄρθρον, ἔ πεικα πρᾶτος ἀοιδὸς
Εξ εὐνᾶς κελαδήσῃ ανασχον ἔυτριχα δειρὴν.
Redibimus nos mane, vbi primus cantor
E cubili ſuo inſonuerit ſuſtollens pulchrè pennatam ceruicem.

Ouidius eleganter ab eiuſmodi offitio, nempe quod nos è ſummo excitet, Gallum lucis prænuncium appellat, inquiens.

Iam dederit cantus lucis prænuncius ales.

Sed hoc *h* alibi clariùs indicat, dum ait.

h l. 1. amor.

Iamq; pruinoſos molitur lucifer axes,
Inq; ſuum miſeros excitat ales opus.

Et Martialis pueros qui frugi eſſent, eo tempore olim ſurrexiſſe innuere videtur, dum alios qui tradiùs ſolito adhuc in lecto deſidiosè recubabant, ſic hortatur.

Pueri frugi ſummo mane ſurgunt.

Surgite, nam pueri vendit ientacula pictor
Criſtataq; ſonant vndique lucis aues.

Eodem modo ſomniculoſum Pſecam è ſomno excitant Aelius Iulius Crottus, inquit:

Exurgit alma de rutilo mari dies,
Et nox ge latis cedit irrepens equis
Criſtata cecinit pluries Pſecas auis,
Suſtolle tandem ſomno oculos pigro graues.

Huc ſpectat Galli encomiū, quod nobis Plinius his verbis exaratū reliquit: *Proxime gloriam ſentiunt & hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rūpendoq; ſomno natura genuit. Norūt ſidera, & ternas diſtinguūt horas interdiu cātu; cū ſole eunt cubitum, quartaq; caſtrenſi vigilia ad curas laborēq; reuocant, nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipſum verò cantū plauſu laterum.* Quæ ſanè omnia cantui eius potiùs, quam ingenio accepta referre debet humanum genus. Amant hunc cantorem milites, quia in caſtris illo vice pariter horarij gnomonici vtuntur. Nam cùm ſtatis horis vigilas mutare coguntur hoc indice noctis interualla diſcriminant: quare bellicis curribus aliquando ſingulis ſingulos Gallos alligant. Priſci itaque excubiarum, & vigiliarum ſignum indicaturi Gallum potiùs, quàm vllum aliud animal depingebat. Diſputant multi, cur non multùm ante ſolis ortum cantum illum ſuum repetat: ſunt qui cauſam eius ad auis naturam referant, ſunt qui ad ſympathiam eius cum illo ſidere. Qui naturam eius ſeu cauſam effectricem conſtituunt, aiunt, animal hoc à natura calidiſſimum, & in appetendo in

Cur milites. Galli cantū ament. Vigiliarū hieroglyphicum, & excubiarū. Cur manè cantet.

do in primis & nutriendo auidum ob calorem quidem insitum cibum acceptum citiùs concoquere: itaq; ob auiditatem, naturæ appetitũ suum significare, quasi pascentem se inuitet, & excitet. Alij, qui rem quamlibet alicui certo sideri dicatã esse volunt, non aliter ac lotum herbam, solarem esse existimant, indeq; fieri, vt Gallus, sub solis exortum canat, eodem modo, quo lotus, eo exoriente, folia sua pandit, & occidente, contrahit, quasi occulta quadam, & naturali ratione, redeunte ad ortum duce suo, vterq; gaudeat: atq; hæc quidem eorum est sententia, cuius opinionis etiam Cardanus fuit, quod scilicet Solis robur sequatur. Albertus verò eius fuit sententiæ, vt Gallũ ideo horas cantu suo distinguere crediderit, quòd auræ mutationes ex motibus Solis contingentes facilè sentiat. Alij rursus ad naturam auis referũt, & salacitati eius eiusmodi euentũ ascribi oportere contẽdunt: cantu nẽpe veneris appetentiam significari: idq; inde probare nituntur; quòd antequã vsui venereo sufficiat, contitescat, peracto subinde cucuriat, tum eò magis opinionẽ suã astruunt, quòd ẽt nonnullæ aliæ aues procliuitatẽ, ac lubentiã ad initum quolibet præeant cantu, quemadmodũ alibi atteſtatur ẽt Plinius, tum verò, vbi ait, *Perdices fœminas concipere superuolantiũ afflatu sæpe voce tantũ audita maſculi.* Cõtingere autẽ Gallinaceis autumant, quòd ferè cæteris vsu venire cõpertum est, vt peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maximè vegeto libidinis titillentur pruritu: interuulsus autẽ somnus, ac identidẽ reperitus cãtus frequentiæ causã facilè suggerat. Huius opinionis adagiorum author ab amico suo Leone acceptã adducit pro miraculo, vt ait *i* Scaliger. Leo verò ille, quem adagiorum author citat, causam in tria hæc reijcit, quòd scilicet pronoctem cibum depellens, eumq; in omne corpus diuidens modificetur, quieteq; plurima satietur, vt Democrito apud Ciceronem visum esse ait: secundò quòd auis sit salaciſſima, & intercepti, & frequentis somni: tertiò vt Gallinarum fœtificatio sit plenior & fœcundior. Mihi eorũ sentẽtia plurimũ arridet, qui ad occultam cũ Sole amicitiam confugiunt: siquidẽ alimenti desiderio nõ canere ducemur, quod (vt Scaligeri verbis vtar) etiam satur canat: nec Gallinæ, quoniam canit à coitu: deinde canit præsente illa, quam tunc non init, nec noctu, cum alioqui multas secũ confertas habeat iacẽtes, & immotas, quibuscum tamen non coit. Rursus nõ desunt, qui nisi statutis horis canere Gallum dicant: quinimo *k* Cardanus totum naturalẽ diem in octo partes diuidere illũ, author est, non tamẽ oriente sole canere, sed cum accedit ad auroræ terminos, sic & ante meridiẽ. Verum eiusmodi opinionẽ prorsus erroneã esse Iulius Scaliger tam in excubijs, quã in lucubrationibus suis expertus testatur: & reuera alios ẽt alijs frequentius interdiu potiſſimum canere obseruamus, nullo seruato tẽpore. Etsi verò veteres eorum cantu tempora sua diuiderent, haud tamẽ ideo credendum est, ea tẽ exactè, & minutim distinxisse, vt horarũ pulsus facit, sed circiter idẽ tẽpus ferè auẽ occiniſſe. Cum itaq; nocturno Galli cantu tanta hominibus vtilitas, qualẽ diximus cedat, haud desunt tamẽ, qui ob vocem eam quoties audiant, Gallo malã crucẽ imprecentur, pigri nẽpe, & desidiosi homines, qui somno tantũ, & ventri studẽt: quales olim Sybarite fuere, qui Gallos, vt *l* Athenæus refert, in ciuitate haberi non permittebant. Erant autem gens molliſſima, effœminata, ac adeo delicata, vt non solùm hanc alitem in vrbe nutriri prohiberent, sed omnes etiam artes quæ strepitum faciunt, veluti fabrorum omnium, reijcerent. Vt verò & delicatis huiusmodi humuncionibus consulamus, vt Gallum domi alere possint, qui neque cantet, neq; strepitum edat, inquimus, duobus id modis præstari posse, nulla tamen illi illata noxa, *m* Plinius enim circulo è sarmentis addito collo nõ cãraturũ promittit, Albertus capite, & fronte oleo inunctis. Hæc experti, si vera eorũ authorũ præcepta inuenerint, Gallum ob futuram prolẽ nutrire poterunt, vt ea sæpius saturi somno cõmodiùs indulgere queant. Præterea castratus cantare desinit: idem nictus facit tanquam pudibundus: denique; cum ouis incubant, vt Aelianus testatur, quasi eiusmodi officium virum dedecere non ignoret.

Lotus herba solaris.

i *Ex.* 259. *Probl.* 16.

Propria sẽtentia.

k *lib.* 10. *de subtil.* Cardani error.

Gallos non exactè horas distinguere.

l *l.* 2. *c.* 6.

Sybaritæ cur Gallũ in vrbe nõ admittebant.

m *l.* 29. *c.* 4

SALACITAS. COITVS. PARTVS. Incubatus. Generatio. Excluſio.

SAlaciſſimum animal Gallum esse quamuis vt Albertus scribit, ad vnum ouũ fœcundandum multiores cũ eadem Gallina coeat, *a* Oppianus prodidit. Quod sanè, etsi aliæ item dentur volucres, quarum libido apud authores magis celebratur, vt in Aquilæ historia diximus, cuius congreſſu Maris & Veneris adulterium indicabant, & Passer etiam strenuiſſimus in hac venerea palestra habeatur athleta, verum esse videbimus, Galli libidinem cum earum libidine conferamus. Aquila enim, & Passer similesq; salaciores alites aliæ salacita-

a *In exeu.* Gallũ esse omnẽ auium salaciſſimum.

tem ſuam toto anni tẽpore minimè exercent, vt facit Gallus noſter, qui ſingulis diebus quinquageſies, & amplius vxores ſuas, quas plurimas habet, init, cum contra vnica illi contenti ſint. Teſtãtur verò eius libidinem, non ſolum Gallinarum maxima turba, ſed acerrimæ etiam pugnæ, quas non ob liberos cibumue committit, ſed vt fœminis potiatur ſolũ, quales etiam canes conſerere ſolent, at hi quòd ſimul vnam inire non detur, ille quòd vllam ex ſuis ab aliquo contaminari nolit, qua in re ſapientis patris familia munere fungitur, ac non aliter ac hic honori ſuo conſulere videtur: quinimo tanto amore ſuùs proſequitur, vt ſi mori contingat eas, ipſe contabeſcat mœrore animi. In ſuper non hinc tantum Galli ſalacitas cognoſcitur, quòd tanta frequentia cũ proprijs vxoribus coeat, ſed in eo magis, quòd vt *b* Aelianus etiam refert, ſi illæ deſint, à maſculino genere minimè ſibi temperet, ſed in media etiam corte, qui recentior aduenerit, eum ineat. Etſi apud Plutarchum Grillus Sophiſta apud Circẽm deformatus in brutum neget ex brutis vllum maſculam venerem affectare. Nam & Ariſtoteles apud *c* Athenæum ſcribit, ex ijs Gallis, quos Dijs conſecrant, qui prius dicatus eſt, ſubigi à nouitijs, donec offeratur alius, quod ſi nullus donetur, inter ſe præliari, & à victore ſemper iniri victum Sed locus ille apud *d* Ariſtotelem ſic legitur. *Vbi ſine fœminis munerarij, dicatiq; verſantur Gallinacei, non temerè eum qui nuper dicatus acceſſerit, omnes ſubiungit*: vbi nihil de pugna meminit, quod Athenæus ex ſe addidit. Ob tam fœdum, & horrendum Galli facinus olim, teſte *e* Plutarcho lex erat, vt Gallus ſi Gallum iniſſet, quamuis etiam Gallina abeſſet, viuus comburetur. Vnde videre licet, qua mulcta eiuſmodi nefarium ſcelus priſci punirent in hominibus, ſi id in brutis faciebant: nec ſanè immeritò, cum eiuſmodi flagitioſi, & nequam homines, qui tale peccatum committunt, humanæ naturæ vim inferant, & interitum humano generi procurent, in ſterili ſolo ſemine effuſo, quod in Ona filio Iudæ ſeuerè admodum vendicauit Deus. Quare lege Pontificia tales à cœtu hominum arcentur, turpiuſque adulterio viſum eſt ſtuprum virile. Sed vt vnde digreſſa eſt oratio reuertatur, Gallus noſter in maiorem adhuc longeque deteſtãbiliorem libidinis notam incurrit, dum cum alijs etiam volucribus, quæ ſui generis non ſunt, vt cum Phaſianis, & Perdicibus, vt poſtea dicemus, coeat, quod teſtatum etiam reliquit *f* Ariſtoteles. Sed fortè Gallinis magis adhuc vitio vertendum eſt, quod & illæ ab ijſdem volucribus ſeſe iniri permittant, adeo vt multi diuerſas ex ijs cum alijs coeuntibus fœtus excludi promittant. Non parum etiam Gallorum ſalacitatem arguit, quod Mnaſeas apud *g* Aelianum memorat, nimirum nunquam ad Gallinas, quæ in æde Hebæ, ipſi verò in Herculis paſcerentur, interfluente vtramque ædem riuo perenni, & lympidæ aquæ nunquam tranſuolent, niſi cum libidine ſtimulentur. Tantæ in his volucribus libidinis ſalacitatiſque cauſa eſt genitale ſemen, in ijs maximoperè redundans, cuius irritationem perferre nequeuntes, in libidinem proruunt. Tanta verò ſeminis copia abundant, vt Clearchus apud Athenæum author ſit, eos non ſolùm cum vident fœminas id emittere, verum etiam cùm vocem earum exaudiunt. Quare quid ſibi velint illa Ariſtotelis verba: *Gallorum teſtes tempore coitus magis conſpicui ſunt*, à multis non puto intelligi. Nam cum ſingulis ferè, vt ita dicam, momentis coeat, ſingulis item momentis teſtes conſpectiores euadere opportere: quis inde colligat, quod alioqui abſurdum eſſet aſtruere. Ego verò hanc philoſophi ſententiam dupliciter exponi poſſe exiſtimo, primo nempe ipſum comparare Gallorum ætatem perfectam ætati imperfectæ, ac iuxta earum differentias magnitudinẽ, atq; paruitatẽ teſtium æſtimare. Certiſſimũ enim eſt his auibus vtcunq; ſalaciſſimis vel à primo ortu non adeſſe facultatem generatricẽ. Exemplo ſit ætas puerilis humana, cæterarumq; ſpecierum tenella, quæ ad coitum eſt inepta: atq; hac ratione Ariſtoteles dixit Gallorum teſtes tempore coitus eſſe magis conſpicuos, ac ſi diceret, vbi ætatem validam obtinuerint, & vſui veneris aptam obtinent, pariter teſtes grandiores, quam habebant in ætate adhuc imperfecta. Secundò liceret forſan eadẽ verba hoc modo interpretari ſenſu ipſo duce, & aſſertore, Gallis etſi coeant ſingulis anni temporibus, ſinguliſq; horis, attamẽ peculiare coeundi tẽpus eſſe vernũ: tam tũc calor innatus viget in pluribus ſpeciebus vegetalium, & animalium. Itaq; ſi Gallorum teſtes conſiderẽtur, & tempore verno, autumnali, hyemali, & æſtiuo, & inuicem comparẽtur, ſenſus docebit ipſos teſtes ineſſe grandiores tempore verno, minores verò autumnali, hyemali, & æſtiuo. Vt modo ad ſalacitatis cauſam regrediamur, *h* Scaliger in aſſignanda ea non ſatis ſibi conſtare videtur. Cùm enim *i* prius è nimia ſeminis redundantia fieri dixiſſet, mox ceu ſui oblitus pauco humore abundare dicit, omnem verò in coitu impendere. Quærit autẽ in hunc modum: *At Capi, qui caſtrati ſunt, quare podagra miris modis afficiuntur: Galli nõ? Quia Capis puſillus calor, edacitas multa. In Gallo calor multus, cibi abſtinentia non minor. Cur ergo*

b lib. 4. Gallum cum Gallo coire.

c lib. 9.

d lib. 9. hiſt. cap. 8.

e In t. num. bruta ratione vtantur. Lex de Gallo.

Onascur à Deo punitus.

f 2. de Gener. c. 4.

g lib. 7. c. 46. Salacitatis Galli cauſa Seminis copia.

Ariſtoteles explicatus.

h Ex. 131.

i Ex. 2722. Capi cur podagra afficiatur, & nõ Galli.

to: Gallinis vnus sufficit, si non multo humore præditus est? Propterea quòd quantũ succi habet cò impẽdit. Hęc ille. Quantũ verò ad auis petulantiã attinet, crediderit etiã pullum illũ Gallinaceũ, quẽ Liuiã Tyberiũ adhuc in vtero gestantẽ, excluſiſſe aiunt in manu, cùm exploratura an marem eſſet partura, ouum incubãdi Gallinę ſubduxiſſet, idq; nunc ſua nũc miniſtratũ manu adeo fuiſſet vt pullus excluderetur, nõ tãtùm ſexu in Tyberio portendiſſe, vt multi volũt, ſed ſalacitatẽ etiã & procacitatẽ eam, qua ille mox famoſiſſimus fuit. Quinimo quicunq; naſum concauũ, & frontẽ habẽt rotundã, & caput ſurſũ eminens rotundũ, vt Galli luxurioſi vulgò putãtur. Verũ haud omnes Gallos æquè ſalaces eſſe cõſtat, nã quidam eorũ à primo naturæ ortu ita teſte *k* Ariſtotele effæminati naſcuntur, vt neq; cucuriant, neq; fæminas ineãt. Sed venerẽ eorum, qui tẽtent ſuperuenire, ſpõte patiãtur. Et Theophraſtus author eſt, referente *l* Athenæo, agreſtes cortalibus ad venerẽ procliuiores eſſe. At cum nos agreſtibus careamus, intereſt noſtra etiã noſcere, qui ſalaciores in ijs ſint. Siquidem tales ad partus promouẽdos in primis agricola ſibi cõparare debet. Eos autẽ ita internoſces. Sunt, teſte Varrone, lacertoſi, rubenti, erectaq; criſta, roſtro breui, pleno, acuto, oculis rauis, aut nigris, palea rubra, collo vario, fęmoribus piloſis, vnguibus longis, cauda magna, frequentibus pinnis. Gallinæ etiamnũ æquè libidinoſæ ſunt. *m* Iulius Cæſar Scaliger Gallũ ſalacẽ maritũ, Gallinã ſalacẽ matricem vocabat. Quę aũt veneris appetentior eſt, eã noctu iuxta Gallũ proximã ſedere Albertus tradit, ſed hoc inter vtriuſq; libidinem Theophraſtus intereſſe autumat, citãte Athenæo, quod mas ſtatim ac à cubili ſurgit ad venerem cõcitetur: fæminæ verò magis progreſſo iã die. Coeũdi modus eſt, vt *n* Ariſtoteles annotat, Gallina cõſidente humi, Gallo verò ſuperueniẽte. Inhorreſcũt aũt, teſte eodẽ, Gallinę à coitu: & ſępe ẽt feſtuca aliqua ſeſe luſtrant, quod idem & edito ouo ſæpe faciunt. Plinius auibus omnibus duobus tantũ modis coitũ eſſe ait, fæmina ita, vt dixi, cõſidente humi, aut ſtante, vt in Gruibus. Poſt coitũ Gallina ſeſe excutit, vt idem Ariſtoteles tradit, quod ideo facit, docẽte Alberto, quòd per libidinem incitetur in ea vapor, qui membra illius extẽdit, eodẽ modo, vt pandiculatione homines corripi videmus, quando coeundi deſiderio lãguent. Quæ ratio naturalis, ac philoſophica eſt, maximè in ijs, quæ ſpõte marẽ admittunt. Cũ verò nimio ſalacitatis Galli, quæ ſimul cum nimia rixoſa libidine coniuncta à Columella vitio vertatur, quoniam pullificationi noxia eſt, itaq; eiuſmodi procacitas potiùs quã ſalacitas corrigẽda eſt, corrigitur aũt ampullaceo corio, cuius in orbiculũ formati media pars reſcinditur, & per exciſam partẽ Galli pes inſeritur, quo veluti cõpede cohibente feri mores. Si omnino à coitu abſtinere velis, poteris verbena vti, quã nõnulli quo quo modo Gallo applicatã efficere tradũt, vt Gallinas ſuperuenire nequeãt. Kiranides eãdem herbã ad eũdem effectum dari ei præcipit in paſtum vna cum furfure, & polenta. Idẽ promittit, ſi Cinædus lapis cũ polenta exhibeatur, qui ederit, Cinædũ futurum, ſed penes Kiranidẽ eius rei fides eſto. Videamus modò, quid cõmodi nobis Gallorũ coitus præſtet, quod ſanè exiguum cuiquã videri poſſet, quando Gallinæ abſq; eorũ opere pariant oua, ſed cũ iſtæc generationi inepta ſint, totam pullificationẽ Gallis acceptã referre debemus. Concipiunt itaq; Gallinæ duobus modis, vel ex cõgreſſu cũ Gallo, vel per ſeſe; Quæ poſteriori modo generantur oua, irrita, ſubuentanea, & hypenemia dicuntur, quoniã è vento cõcepta credantur. Hoc enim ex veteribus nõ Varro tantũ, ſed ipſemet Ariſtoteles, & inter recentiores Albertus memoriæ prodiderunt. *In Luſitania*, inquit Varro, *ad Oceanum monte Targo quadam è vento certo tempore concipiũt equæ, vt hìc Gallinæ quoque ſolent, quarum oua hypenemia appellant.* Ariſtoteles, & Albertus ea ex peculiari vento, Zephyro nempe, concipi velle videntur. *Sunt qui hypenemia*, inquit ille, *hoc eſt, ſubuentaneos illos partus Zephyria nominent, eò quòd verno tempore flatus illos fœcundos ex Fauonio recipere videantur. Zephyria oua concipiunt autumno*, inquit hic, *flante Auſtrino vento. Hic enim auium corpora aperit, & humectat, & fœcundat: Autumno autem abundat in eis ſicca ventoſitas. Alia verò oua venti concipiunt vere, receptione venti Auſtrini.* Hæc Albertus, & alibi, nulla nec tẽporis peculiaris, nec Zephyri mentione facta, cauſam adducens, cur ita conciperent, hunc ferè in modum ait. *Oua venti in auibus concipiuntur ex vento maximè. Rara enim corpora habent, & aerea, & locum aui, per quem concipiunt, vento expoſitum, itaque vento ad libidinem mouentur, ſicut etiam mulieres Auſtro matricem aperientes delectantur, vnde menſtruus ſanguinis attrahitur. Fiat autem hoc frequenter in auibus propter volatũ, & continuũ caudæ motum, propter quẽ attrahitur ſemen ad matricem earum.* Hactenus Albertus. Quibus certè vento quidem, ſed cuicunq; eiuſmodi oua accepta ferenda eſſe innuit, Zephyrum tamen id potiùs præſtare minimè negat. Eum enim præ cæteris poro aperire conſtat, idq; alibi oſtenderat. Nec illi aduerſatur Ariſtoteles, eiuſmodi conceptum

Liuia ouũ excluſit, & quid portendat.

Tyberius fuit ſalax.

Luxurioſi qui putentur.

Galli ſalaciores qui.

k lib. 9. c. 49.

l lib. 9.

Salacis Galli ſigna.

Gallinæ ſalaces.

m In Ate.

Coeundi modus.

n lib. 5. hiſt. cap. 2.

Cur ſe Gallina poſt coitum excuciat.

Salacitas nimia vt corrigatur

Remediũ cõtra coitum.

Gallinæ quot modis pariãt.

Oua ſubuentanea quæ.

Equæ ex vẽto concipiunt.

Oua Zephyris.

Zephyrus ad ouorũ conceptionem facit.

nulla facta venti mentione materiæ excrementitiæ acceptũ referens, vbi causã reddit, quòd vncæ ſubuentaneã nõ pariant: *ſubuentanea*, inquiens, *conceptus in ijs fiunt auibus, quæ nõ volaces ſunt, vt vncæ, ſed multipara* (tales autẽ Gallinæ ſunt) *quòd excremẽto ipſæ abũdant: vncis in alas, & pẽnas id vertitur, corpuſq; exiguũ calidũ, & ſiccũ habetur. Deceſſus autẽ menſtruorũ, & genitura excrementũ ſunt.* Et paulò poſt, *Fiunt ſubuẽtanea oua, quoniã materia ſeminalis in fœmina eſt, nec mẽſtruorũ diſceſſio fit auibus, vt viuiparis sãguine præditis. Volucibus autem non gignũtur, ſcilicet eadẽ cauſa, qua neq; multa abijs ipſis generãtur. Vncunguibus .n. parum excremẽti ineſt, & marẽ deſiderãt ad excremẽti cõmotionem.* Etenim cũ ex materię abũdantia hypenemia oua generari etiã ex propria ſententia hìc dicat, non eſt quòd priùs allata eius verba nobis negociũ faceſſant. Ea enim nominis etymũ tantũ teſtantur. Itaq; illic cauſam efficientẽ, hìc materialẽ aſſignat. Haud improbo etiã Plinij ſententiã, qui mutua inter ſe libidinis imaginatione oua talia cõcipere dixit. Omnino etenim veriſimile eſt, ſeminalis materiæ redundantiã ingentẽ pruritum, ac titillationẽ in partibus genitalibus excitare, vnde poſtmodũ ſeſe concepiſſe imaginentur, maximè ſi altera fœmella, vt quandoq; fit, alteram ineat. Quod verò Plinius addit & puluere concipere id, vt videtur, ex Græco aliquo authore mutuatus eſt. Græci quidem ἀφλὼ tùm puluerẽ vocant, tũ tactum, tùm contrectationem. Cũ verò & Gallinæ eiuſmodi oua manu contrectatæ, teſte Ariſtotele & *o* Oppiano pariant, dubitandum videretur, nunquid Plinius in translatione illius dictionis hallucinatus fuerit. Attamẽ cũ contra afferri poteſt, ἀφλὼ non ſimpliciter puluerem, ſed illũ præcipuè, quo paleſtritæ poſt vnctionẽ inſpergebãtur, ſignificare, vt Budæus annotauit: & cũ puluератrice ſint Gallinæ, & puluератio quoq; contrectatio quædã, & affricatio ſit: hoc quoq; modo ſterilia huiuſmodi oua ab eis concipi poſſe ſit veriſimile. Erant Ariſtotelis æuo, qui eiuſmodi oua reliquias partus eſſe crederent; quas coitus fecerit; ſed hos ille hallucinari ex eo oſtendit, quod multæ Gallinæ iuuẽcæ nũquam Gallũ expertæ oua pariant. Eiuſmodi oua, etſi alioqui omnes partes videantur habere, inanimata eſſe, & ad generationẽ inepta, & dicit *p* Ariſtoteles, & experiẽtia quotidiana obſeruamus, quoniam principio carent, quod à maris ſemine affertur. Reddi tamen fœcunda poſſe alibi docet, ſi Gallina, quæ ea iam cõcepit, coeat nondũ mutato ouo ex luteo in albũ. At ſi iam candidũ acceperunt humorem, fieri nõ poſſe, vt in fœcunda mutentur. Verum eiuſmodi doctrina ipſi Ariſtoteli videtur aduerſari, quoniam ſi ex albumine, vt ipſi alibi docet, & experiẽtia comprobat, pullus generetur, cur non pòſt ſuperueniens Gallus id viuificum reddat, quando ipſum luteum ambit? Facilius enim albumini quàm luteo commiſceri poſſe quis non videt? Quod ſi iam membranam vtrumq; ambiſſe, ſemenq; iniectum per eam excludi obijcias, id nihil obeſſe ex eodẽ Ariſtoteles rurſus probo, qui oua piſcium iam excluſa etiam, poſt à mare iniecto ſuper ea ſemine fœcũda reddi aſſerit: &, vt de Gallina dicamus, Albertus author eſt, ſemen Galli, quando in matrice ouum venti reperit, aliqua ex parte, aut etiam omnino præter teſtam, & pellem completum, huic non coniungi tantùm, ſed totum ouum etiam fœcundum reddere. Quod fortè pòſt videns longe aliter docet *q* Ariſtoteles, dũ auẽ, quæ ouũ coitu conceptum gerit, ſi cũ alio mare coierit, ſimile eius, quo cũ poſtea coiuit omne pullorum genus excludere ſtatuit, ideoq; nõnullos, qui vt Gallinæ generoſæ procreentur, operam dant, ita mutatis admiſſarijs facere, *tanquã maris ſemen*, inquit, *ſua facultate materiã contẽtam in fœmina qualitate tantũ afficiat, non etiã miſceatur, cõſtitutionemq; ſubeat.* Quibus verbis apertè concludit, ex ouis conceptis poſterioris coitus ſpecimẽ præ ſe ferre, ſed de luteo nõ meminit. Nam ſi ſemen vitæ primordia albumini ſubminiſtrare debebat, neceſſario etiã ei cõmiſceri neceſſe erat, quod Albertus fœminæ ſperma vlmatricis, ac teſtium ad oui ſubſtantiam attractum vocare non eſt veritus. Cæterùm, quæ coiuit Gallina, vel alia quæuis volucris ouũ concipit ſuperiùs ad ſeptum tranſuerſum: vbi primo minutum, & candidum cernitur, vt Ariſtoteles alibi tradit, mox rubrũ cruentumq;, deinde increſcens luteum, & flauum efficitur totum: iam amplius auctum diſcernitur, ita vt intus pars lutea, ſit foris candida ambiat? vbi perfectum eſt, abſoluitur, atq; exit putamine, dum paritur, molli, ſed protinus dureſcente, quibuſcunq; emergit portionibus, niſi vitio vuluæ defecerit. Atq; iſtæc eſt doctrina Ariſtotelica, ſed mirum quod vteri non meminerit, in quo tamen ouum perficitur, etſi extra eum primò propriæ ſubſtantiæ habeat rudimenta, ſed formam abſoluтiſſimam in eo recipit. Locus itaque inchoationis, quæ ab Ariſtotelis interprete conceptio dicitur, eſt ventris inferiori ſuperior, ac media pars ad ſeptum tranſuerſum. Dixit eum, *fœminæ concipiunt oua ad ſeptum tranſuerſum.* Hoc autem addimus nos ex anatomica inſpectione eſſe ſupra ipſam ſpinam ad diuaricationem vaſorum, quæ in crura deſcendunt. Locus

Plinij opinio de ouis ſubuentaneis.

Ἀφλὼ Græcis quid.

o In Ixeu.

Oua ſubuentanea inepta generationi.

p l. 2. de Gener. c. 3.

Oua ſubuentanea quo modo fœcũda reddantur.

q l. 1. de Gener. c. 20.

Ouum vbi cõcipiatur

Conceptio quid Gazę.

vero

verò perfectionis est ipse vterus, cuius forma, vt diximus, plurimùm differt ab vtero viuiparorum. Seminis situm in albumine potius, quam in vitello esse, ex r Philosopho etiam manifestò colligitur, cùm principium genitale maris in ouo ea parte secerni scribat, qua ouum vtero adhæret. Nemo enim vitellum vtero adhærere dicat, cùm id ab albumine ambiatur, vt paulò antè ex ipso Aristotele diximus. Cùm verò eiusmodi ouorum conceptio admirandum sanè naturæ artificium demonstret, adeo vt nisi quis ipse speculetur, vix mente id concipere queat, quomodo oua, vt diximus sub septo concepta extra vterum in hunc decidant, augeantur, ac perfecta cuadant: itaq; communis studiosorum vtilitatis causa aliquot Gallinas Excellentissimo D. M. Antonio Vlmo secandas exhibui, qui quinq; hisce iconibus torum eiusmodi negocium clarissimè speculandum omnibus proposuit. Prior icon.

r lib. 3. de Generat.

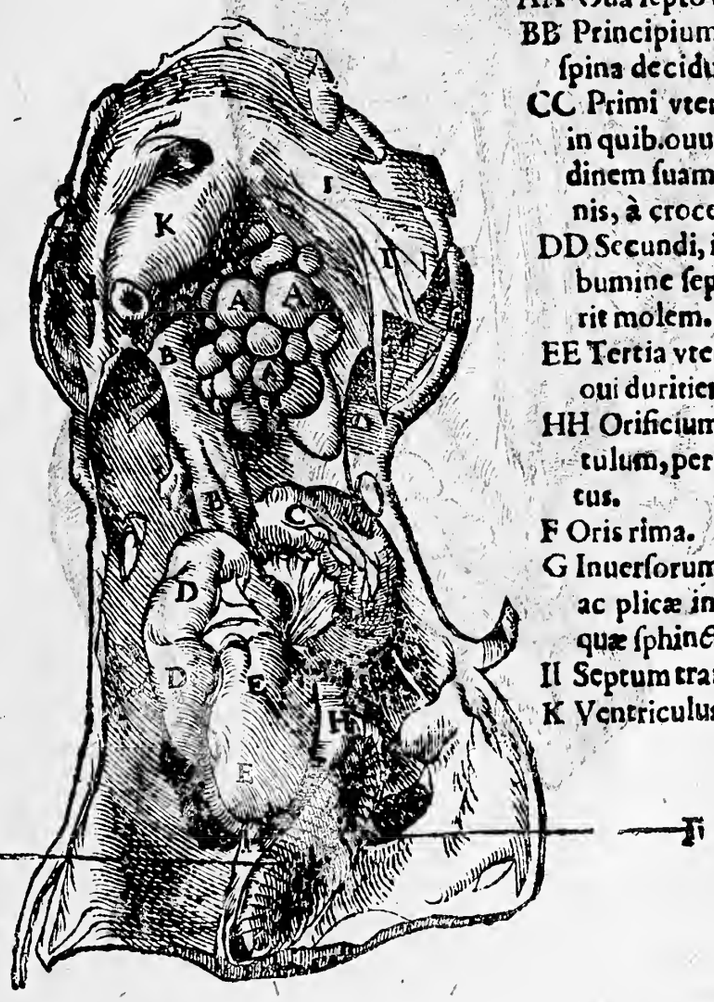

AA Oua septo transuerso subnexa.
BB Principium intestini vterini oua à spina decidua primò excipiens.
CC Primi vteri ipsius extensi loculi, in quib. ouum paulò pòst magnitudinem suam consequuturũ albuginis, à croceo secretionem subit.
DD Secundi, in quo plenè à luteo albumine separato iustã ouũ acquirit molem.
EE Tertia vteri cellula, in qua testa ouí duritiem acquirit.
HH Orificium vuluæ extremum patulum, per quod ouo perfecto exitus.
F Oris rima.
G Inuersorum orificij labrorum rugæ ac plicæ in orbem musculi ductæ, quæ sphincteris offitio fungiuntur.
II Septum transuersum.
K Ventriculus.

ouorum sub septo conceptorum magnitudinem, & locum, per quem in vterum descendunt, item in quo luteum ab albumine ambitur, nec non etiam vbi testæ duritiem acquirunt, aliosq; demonstrat locos generationi destinatos, quos simul omnes exappositis literis disces. Alteræ tres subsequentes istæc ferè omnia, sed diluci diùs ostendunt, nempe qua magnitudine oua à septo in matricem descendant, nec non & vteri protensionẽ. Vltima solius vteri figura est, demonstratq; vtrunque eius orificium, per quod scilicet oua sub septo contenta recipiat, item per quod ea postremò excludat. Sed vt ad semen Galli reuertamur, principium nempe ouorum generationis, id nostræ mulierculæ gallaturam dicunt, Aristoteles sperma, non autem χάλαξαν, seu χαλόξιον, quasi aquæ guttam dicas in aqua congelatam, pro qua voce Theodorus Gaza grandinem vertit: est autem duplex secundum Aristotelem, vna, quæ parti inferiori oui est iniecta, maior & ad solem obtegente manu apparet extra putamen: altera quæ parte superiori hæret, non cernitur nisi fracto putamine, & iniecta parte lutei infrà. Hanc autem Aristoteles mihi conferre putat ad generationem: quæ res veritati refragari videtur, cùm oua quæ ea carent, omnia infæcunda sint, quare ego eam cum sperm ate eandem esse credo. Pro cuius conseruatione natura admodum solicita fuit, oui testam ab ea parte, vbi id continetur duriorem generans: ea autem acuta est, postremò etiam exit. Quod enim adhæret id postremò exire conuenit, vt citato paulò antè Aristoteles loco docet, cùm & alibi monstrasset, luteum mediam oui partem occupasse, *Si quis*, inquiens, *rupto putamine oua plura in patinam excreta exequit igne molli, & continente*,

Gallarum. Sperma. Grando.

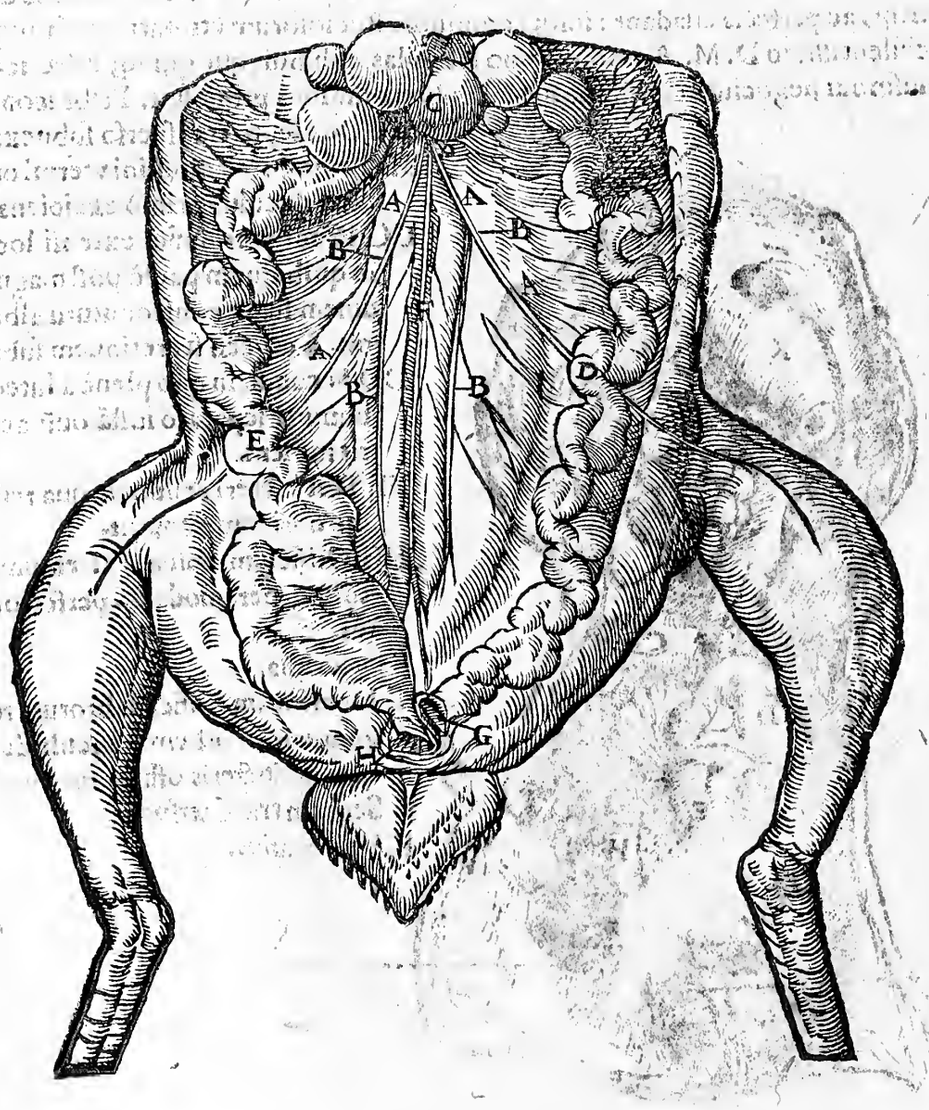

æ Initium diuaricatæ magnæ venæ, ſuper quam oua concipiuntur ipſa nutrientem.
AA Rami venæ cauæ vtrinque ad crura diſtributæ.
BB Rami delapſi ad reliquum ventrem inferiorem.
D Inteſtina.
E Vterus protenſus.
F Spina dorſi.
G Exitus inteſtini.
H Vteri os externum.

A Vulua

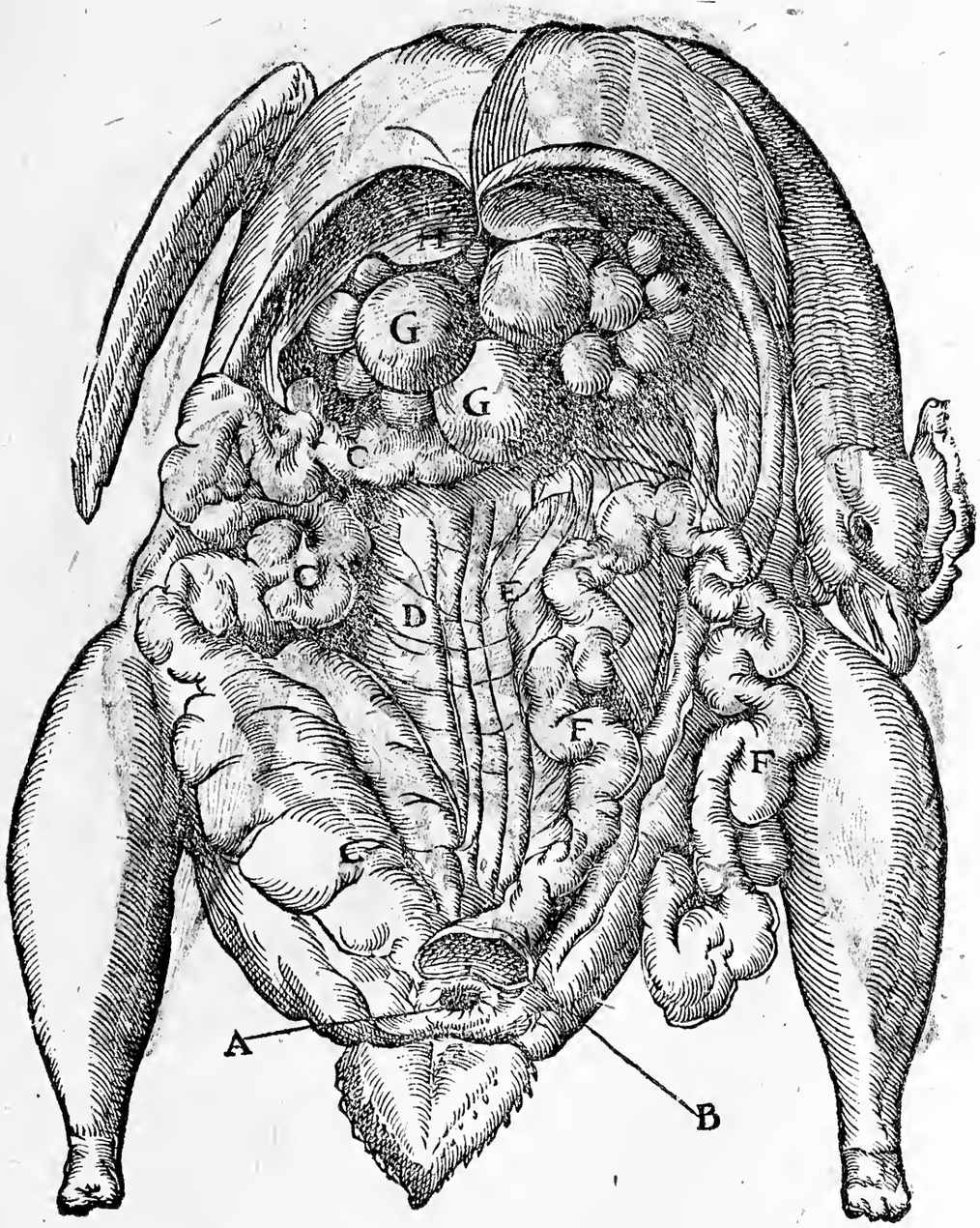

A	Vuluæ os.
B	Exitus inteſtini.
CCC	Vteri capacitas, idemque protenſus.
D	Meſareon vteri.
E	Meſenterium inteſtini.
FF	Inteſtina.
GG	Oua ſub ſepto tranſuerſo concepta.
H	Septum tranſuerſum.

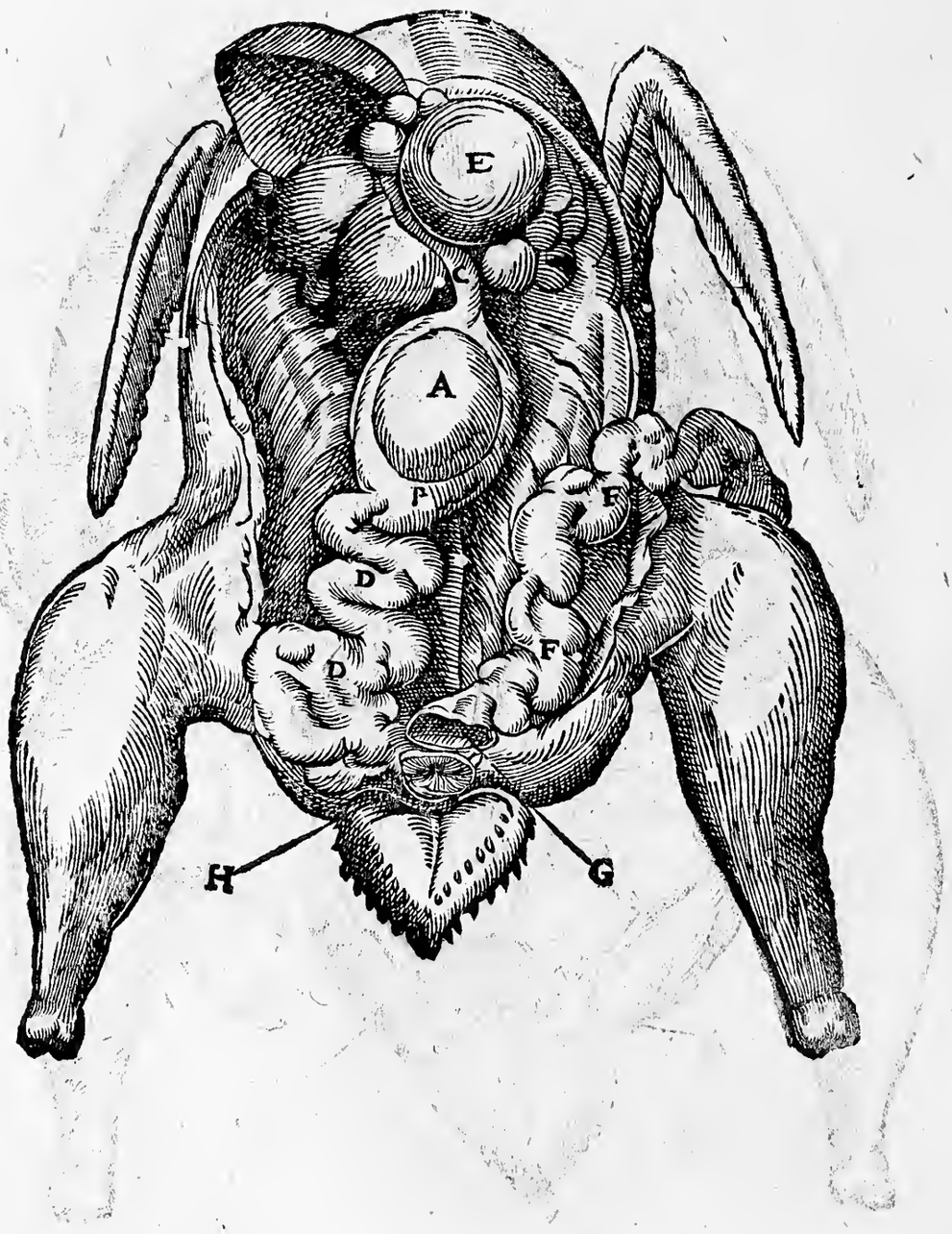

A Ouum ad primedium vteri albumine & vitello diſtinctum cortice necdum induratio.
FF Inteſtinum.
DDD Vterus protenſus.
E Ouum extra vterum ſub ſepto tranſuerſo hærens.
C Vteri ſuprema pars quo hiat in oua ſepto tranſuerſo adhærentia.
G Vteri orificium.
H Anus.

A Os

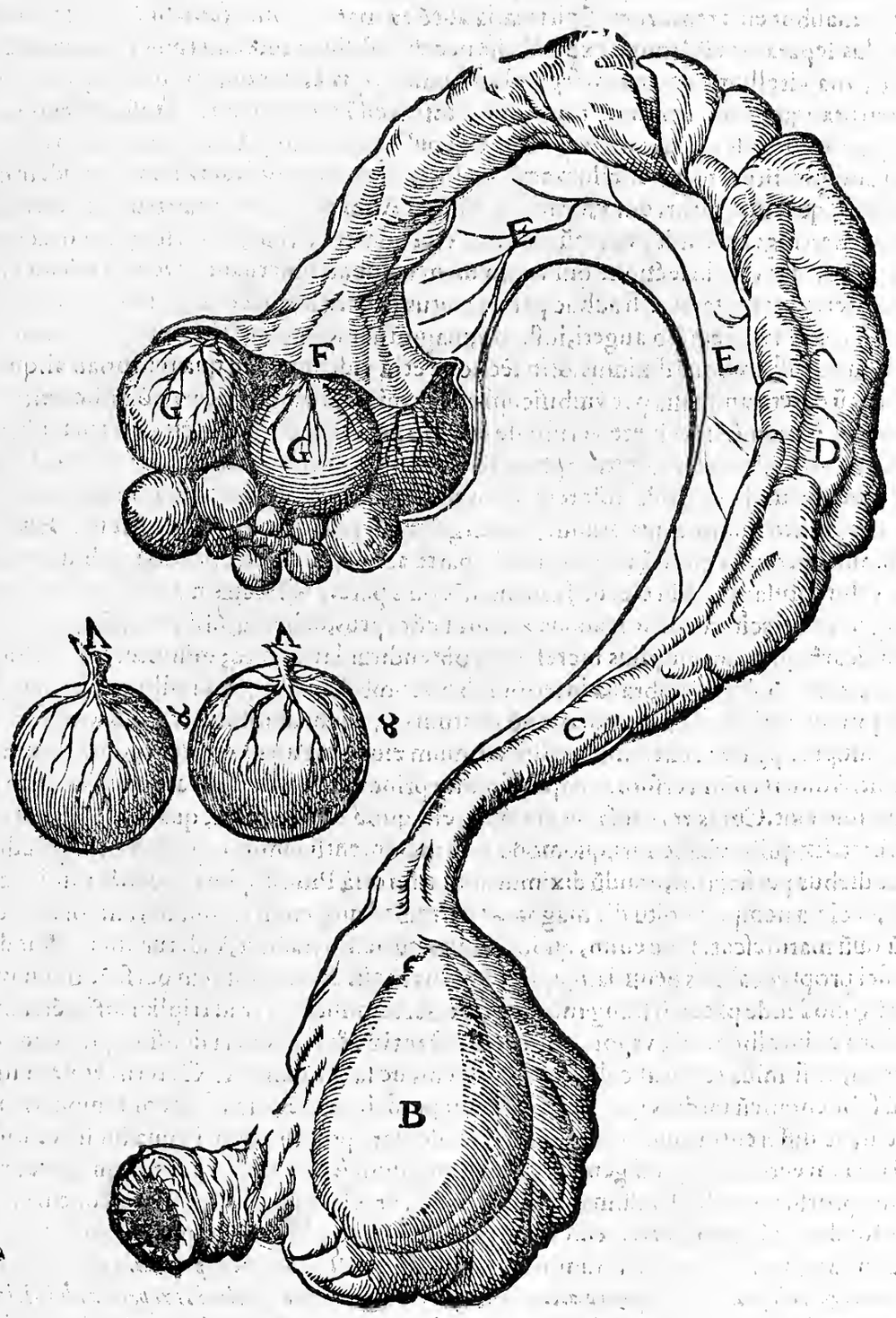

A Os vteri.
B Vteri corpus ouum duro putamine tectum habens.
C Vteri protensi pars capacitati eiusdem proxima, substantia albicante, pauciori-bus venis referta.
D Vteri pars tertia crassior, rubicundior, venis plurimis intertexta.
EE Mæsareon Vteri.
F Pars superna vteri protensi prætenuis, hians ad loca ouorum sub septo transuerso.
GG Oua sub septo transuerso concepta.
ee Oua tenella venulis distincta.
AA Pedunculus, quo ouum spinæ hæret.

nente, vitelli omnes in medium coeunt: albumina autem circundant, & ſe in oras conſtituunt.

Vitellus propria tunica ambitur.

Albertus, atq; ipſemet Ariſtoteles ſanè noſtrã opinionẽ non parum tueri videntur, cum vitellum ab albumine tunica propria ſeparari tradat, & verſus partes naturales pulli ſitum, & à ſpiritualibus eius remotum. Spiritualia autẽ ex maris ſemine ſunt. Si ergo à ſpiritualibus vitellus ſeparatus eſt, ſemine expertẽ eſſe neceſſe eſt. Sunt autẽ oui tunicę tres, eiuſdẽ authoribus, vna vitellum continens, ſecunda albumen, quæ eſt tanquã pia mater: tertia teſtæ adhærens, tanquã dura meninx. Prima tunica intra teſtã oui ſubſtantiã à teſta defendit: ſecunda, quæ mollior eſt, & albumen continet in pulli generatione ſecundarum loco eſt, & pullum complectitur: tertia vitellum ambit. Inter primam, & ſecundã humor quidam crudus naſcitur, qui excernitur, dum formatur pullus: Alibi ęt Albertus apertiſſimis verbis, ſeminis ſitũ pertingere ſcribit per totũ albumẽ, vſq; ad vitellũ, huicq; verſus partem acutiorem oui infigi, idq; ego in ſectione oui vnum diem incubati obſeruaui. Deniq; ipſemet iterum Ariſtoteles incœpta oua, ſi adhuc paruis coitus deſierit, nõ accreſcere teſtatur, ſed ſi continuetur, cętera incremẽto augeri, iuſtamq; magnitudinẽ implere. Oua autẽ dum adhuc parua ſunt, lutea ęſſe ex eodẽ diximus, & in ſectione etiã videmus. Sed quæret forſan aliquis quomodo cũ cętera animalia per vmbilicum cibũ capiant, oua nutriãtur; nõ enim vermiũ modo per ſe incremẽtũ recipere veriſimile eſt. Id apertè docet Ariſtoteles fieri per mẽbranam mollẽ, quæ poſtea teſta efficitur: perfecto enim ouo, durum ac rigidũ euadit, ita modicè, vt exeat adhuc molle, ſiquidẽ dolorem moueret, ſi ita exiret. Egreſſum ſtatim refrigeratũ durat, euaporato humore quã primũ, qui exiguus eſt, relictaq; portione terrena. Huius itaq; mẽbranæ particula quædã vmbilicaris, in parte acuta principiũ cõtinet, tenditq; paruas adhuc velut fiſtula: quod in eiectitijs inchoatis ouis patet. Nã ſi auis madefacta, aut alia cauſa inalgeſcens eiecit, curuentus adhuc cernitur cõceptus, habenſq; ſibi annexã appendiculam vmbilicarẽ, quæ ouo amplius increſcente obtenditur latius, atq; minuitur, perfectoq; mucro exitum cõplet, membrana interior ſub hoc vmbilico eſt, quæ vitellum, albumẽq; ab eo diſterminet. Vbi iã ad conſummationẽ ventum eſt, ouum abſoluitur totũ, & vmbilicis ratio non inſuper apparet: extremum enim vltimum eius eſt. Partus ouorum contrà atq; animal cuenit. Animal enim verſum in caput, ſuumq; principium naſcitur: at ouum quaſi in pedes cõuerſum exit. Cuius rei cauſa, vt diximus, eſt, quòd ouũ ea parte, qua principũ cõtinetur, adhæret. Ex quibus habemus, quomodo ouũ incrementũ ſumit, ac perfectum excluditur: at quot diebus perficiatur, nondũ diximus; hoc alibi etiã Philoſophus docet, & Plinius confirmat, decima nempe à coitu die magna ex parte. Sed quęrendũ eſt quãto tempore ſubuentaneũ ouũ matureſcat. Hoc enim, quod ſciã, veterũ nemo tradidit. Videtur aũt tardius debere perfici propter caloris penuriam, qui in ſpermate eſt. Sperma autem perficit ouum vſq; ad exitũ, quod inde patet, ſi frangantur ouũ perfectum: inuenitur id triplici differẽtia dictum. Colore enim album eſt, vtpote purioris ſubſtantiæ, & ſubſtantia denſius quã reliquum albumen, vt firmius retineat calorem formãtem, ne facilè exhalet. Cæterũ, vt veriſimile eſt ouũ ſubuentaneũ tardiùs quã ex coitu factũ perfici, ita me neſcire fateor temporis quantitatem, ac differentiã, quã alius quiſpiam obſeruare poterit, mihi id quæſiuiſſe tantùm ſufficiat: Iam verò circa pulli generationis principium Ariſtoteles à priſcorum Græcorũ opinione prorſus recedit. Exiſtimabant autem illi, vt Almæonis Crotoniatis, quem citat ipſe Ariſtoteles, & Hippocratis medicorum principis exemplo probari poteſt, pullum ex vitello conſtare, nutriri verò ex albumine, *in ouo*, inquit ſ Hippocrates, *pellicula ex vmbilico tenta ſunt, & reliqua, quæ de puero dicta ſunt. ſic ſe habere in ouo volucris reperies ab initio ad finẽ.* Et rurſus: *Volucris in ouis luteo naſcitur, hoc modo. Incubante matre ouũ caleſcit, & quod in ouo ineſt, à matre mouetur: Caleſcens autẽ id quod in ouo eſt, ſpiritũ habet, & alterum frigidum ab aere per ouũ attrahit. Ouum enim adeo rarũ eſt: vt ſpiritum, qui attrahitur ſufficiẽtem ei quod intus eſt, tranſmittat, & augeſcit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem, ac conſimili, velut puer. Naſcitur autẽ ex luteo oui volucris: alimentũ verò & augmentũ habet ex albo, quod in ouo eſt. Vbi autẽ deficit alimentũ pullo ex ouo, nõ habens id ſufficiẽs vnde viuat, fortiter mouetur in ouo, vberius alimentũ quarens, & pelliculã circũ dirũpũtur, & vbi mater ſentit pullũ vehemẽter motũ putamen excalpens ipſum excludit, atq; fieri ſole in viginti diebus. Vbi enim excuſſa eſt volucris, nullus humor in oui teſta ineſt, qui ſanè memorabilis exiſtat. Expreſſus eſt enim in pullum.* Hæc omnia Hippocrates, quibus ſanè generationis modũ egregiè, vt tantum virum, quem omnes mirantur, dicebat, depingit: verùm, quod ex albumine nutriri, & ex vitello conſtare dicat, id offitantei fortaſſis fecerit: nam alioqui id contra omnium ſententiam, ac quotidianã experientiam ſcripſit. Quòd verò contrà ex vitello nutrimentum

Vitellus ſemine caret

Oui tunicæ quot, & earum offitium.

Oua quomodo nutriatur.

Ouũ molle cur exit.

Partus ouorũ qualis.

Ouũ quot diebus perficiatur.

Quanto tẽpore ouũ ſubuentaneum matureſcat.

Spermatis qualitates.

Pullus ex quo generatur.

ſ *lib. de Natura pueri.*

Hippocratis opinio de auis generatione.

Hippocratis opinio de generatione auis explosa.

capiat,

capiat, & ex albumine generetur, præterquã quod experientia id docet, luculenter demonstrat *r* Aristoteles, atq; ex hoc potissimũ, quòd luteũ calore humescat, gelu cõtra coeat, & indurescat: Etenim si ex eo pullus generari debebat, incubatione indurari oportebat. Incubatio autem calefactio est, sed ne per ignis violentiã durescit, eodem teste, tantum abest, vt id incubatio præstet, quapropter cũ vel in terra, vel per incubitũ cocoquitur, liquescit: Contrà candidum calore induratur, frigore verò magis, magisq; humescit. Quamobrem, cum ad generationem concoquitur, crassescit. Quare minimè ẽt audiendus est Cardanus, qui alas, & cruta ex luteo constare affirmat, eo argumento nixus, quòd pulli, vt putat, qui ex ouo, cuius lutea duo sunt, absq; sepiente membrana quotuor alis, & totidem pedibus nascantur, quasi in eiusmodi ouis ẽt candidum copia non peccet. Cæterùm oui naturalis generatio, authore Philosopho hoc modo euenit, vt incubante, & concoquente aue, animal ex parte oui secernatur: natura enim simul & materiam animalis, in ouo reponit, & satis sibi ad incrementum. Cùm enim auis intra se perficere nequeat, cibum vnà parit in ouo. Nam ijs quæ forma animalis nascuntur, cibus in alia corporis parte paratur, quod hac vocatur. Sed quis mihi obijciat, ipsummet *u* Aristotelem in assignanda generationis in Gallo materia sibi contradicere, quando alibi ita scribit. *Iam quale certo tempore, tale aliquando prodijt luteum totum, qualis postea pullus est.* Si enim totum luteum est, ex luteo pullus constet necesse est. Verùm, vt addit, tale ouum monstrificum est, & pro ostento ab auguribus habetur: innuit tamen interim; meo iudicio, quod id, quod album esse debeat, & pulli nascituri materia, à vitello ita tinctum sit, vt non videatur album ouo inesse. Quomodo verò, & quando singulæ partes in ouo generentur, & quomodo nutrimentum pullus factus assumat, diligentissimè ẽt duobus potissimum locis docet. Primus locus est eodem capite, quam iam postremùm citauimus, vbi ita scribit: Principio corde constituto, & vena maiore ab eo distincta, vmbilici duo de vena eadẽ pertendunt, alter ad membranam, quæ luteũ continet: alter ad membranam, cui secundarum species est, qua animal obuolutum continetur, quæ circa testæ membranam est. Altero igitur vmbilico cibum ex luteo assumit. Efficitur luteum copiosius: quippe quod calescens reddatur humidius. Cibum enim quoniam corpulentus est humidum esse oportet, qualis plantæ suppeditatur. Viuunt autem principiò, & quæ in ouis, & quæ in animalibus gignuntur, vita plantæ. Adhærendo enim capiunt primum, & incrementum, & alimentum. Alter vmbilicus ad secundas tendit. Ita enim in ijs, quæ ouo nascuntur, animalibus, pullum vti luteo existimandum, vti fœtus viuiparus sua parente vtitur, quandiu intra parentem continetur. Cùm enim non intra parentem nutriantur, quæ ouo proueniunt, partem eius accipiunt aliquam, habentque secum in cibo. Membrana vero exteriore nouissima sanguinolentia hæc perinde vt illa vtuntur. Simul autem & luteum, & secundas testa oui complectitur vteri proportione, perinde qnasi quid vnum obductum amplectatur, fœtum, parentemque totum. Quod ita est, quoniam fœtum in vtero esse & cum parente necesse est. Itaque vterus in viuiparis in parente est, in ouiparis è diuerso fit, quasi dixeris parentem esse in vtero. Luteum enim est cibus, qui à parente præstatur. Causa est, quòd fœtus nutricatio non intra parentem est. Crescentibus vmbilicus primùm considet, qui secundis adiungitur. Hac enim pullum excludi conuenit. Reliquum lutei, & vmbilicus ad luteum pertinens post collabitur. Cibum enim habeat statim oportet, quod exclusum est. Nec enim à parente nutritur, & per se ipsum statim capere cibum non potest: quapropter luteum subit cum vmbilico, & caro adnascitur. Talis ortus eorum est, quæ ex ouis perfectis foris generantur. Hæc ille eo loco, quæ omnia ferè peculiariter in Gallina vt videtur, facto experimento hunc in modum *x* alibi reperit: Gallinis potrò tertia die, ac nocte postquam cœpere incubare, indicium præstare incipiunt. At maiorum auium generi plus prætereat temporis, necesse est: minori autem minus sufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, quà principium oui est, atqui ouum detegitur ea parte, & cor quasi punctum sanguineum in candido liquore consistit, quod punctum salit iam, & mouetur, vt animal. Tendunt ex eo meatus venales sanguiferi duo tortuosi ad tunicam ambientem vtramque, dum augetur. Membrana etiam fibris distincta sanguineis, iam album liquorem per id tempus circundat, à meatibus illi venarum oriens. Paulò autem pòst, & corpus iam pulli discernitur, exiguum admodum primùm, & candidum, conspicuum capite, & maxime oculis inflatis, quibus ita permanet diu: serò enim decrescunt oculi, & se ad rata membra contrahunt proportionem. Pars autem inferior corporis, nullo membro à superiori distingui inter initia cernitur. Meatuum, quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fertur, alter ad luteum velut vmbilicus. Origo itaq; pulli in albumine est,

Ex vitello nutriri, & ex albumine cõstare pullos probatur.

t l. 3. de gen. c. 1.

Luteũ oui à colore liquescere, & albumẽ indurari.

Naturalis pulli generatio.

Lac quid. *u 6. Hi. c. 2.*

Quomodo & quãdo singulæ partes in ouo generẽtur.

Cibus cur priushumiduse esse debeat.

a l. 6. hi. c. 3.

Cordis generatio.

Oculi.

cibus

cibus per vmbilicum ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perſpicuus eſt, & mẽbra omnia patẽt. Caput grandius toto corpore eſt. Oculi capite grãdiores hęrent: qui fabis maiores per id tempus eminent nigri, nondum cum pupilla. Quibus ſi cutem detrahas, nihil ſolidi videris, ſed humorem candidum rigidumq; admodum refulgentẽ ad lucem, nec quicquã aliud, ita oculi, & caput. Iam verò, & viſcera eo tempore patent, & alui, intenſtinorumque natura perſpicua eſt. Venæ etiam illæ à corde proficiſcentes iam ſeſe iuxta vmbilicum conſtituunt. Ab ipſo aũt vmbilico vena oritur duplex: altera tendens ad membranam, ambientẽ eam, qua pullus operitur, & eam, quæ vitellum, humoremq; interiectum continet. Dum enim pullus paulatim increſcit, vitellus ſeorſum in duas partes ſecatur, quarum altera locũ tenet ſuperiorem, altera inferiorem: & medius humor candidus continetur. Nec partem inferiorem à vitello liquor deſerit albus, qualis ante habebatur. Decimo die albumen exiguum iam, & lentum, craſſum, pallidulum nouiſſimè ineſt. Sunt enim locata quæque hoc ordine. Prima, poſtremaq; ad teſta oui membrana poſita eſt, non teſtæ ipſius natiua, ſed altera illi ſubiecta. Liquor in ea. Deinde pullus continetur obuolutus membrana, ne in humore maneat. Mox pullo vitellus ſubiacet, in quem alteram ex venis prorepere dictum eſt, cum altera albumen ambiẽs petat. Cuncta aũt ambit membrana cum humore ſpecie ſanies. Tum verò membrana alia circa ipſum fœtum, vt dictum eſt, ducitur arcens humorẽ: ſub qua vitellus alia obuolutus membrana, in quem vmbilicus à corde, ac vena maiore oriens pertinet, atq; ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Viceſimo die iam pullus, ſi quis putamine ſecto ſoliciter, mouet ſeſe, pipitq; aliquantulum, & iam ab eo die plumeſcit, quoties vltra viceſimum excluſio proferatur. Ita poſitus eſt, vt caput ſupra crus dextrum admotum ilibus, alam ſupra caput poſitam habeat. Quin etiam membrana, quæ pro ſecundis habetur, pòſt vltimam teſtæ membranam, ad quam alter vmbilicus pertendit, euidens per id tempus, eſt, pulluſq; in eadem iã totus locatur. Et altera quoq; membrana, quæ & ipſa vicem ſecundarum præſtat, vitellumq; ambit, ad quem alter vmbilicus procedit, latius patet. Oritur vmbilicus vterq; à corde, & vena maiore, vt dictum eſt. Fit autem per id tempus, vt vmbilicus aliter, qui in ſecundas exteriores fertur, compreſſo iam animante abſoluatur: alter, qui adit vitellum, ad pulli tenue inteſtinum annectatur. Iam & pullum ipſum multum humoris lutei ſubit: atq; in eius aluo fæcis aliquid ſubſidit luteum. Excrementum etiam album eodem tempore pullus emittit, & in aluo quiddam album conſiſtit. Demum vitellus paulatim abſumitur totus membrorum hauſtu, ita vt ſi pullo decimo die pòſt excluſo reſcindas aluum, nonnihil adhuc vitelli comperias. Vmbilico verò abſoluitur pullus, ne quicquam præterea haurit. Totus enim humor, qui in medio continebatur, abſumptus iam eſt. Tempore autem ſupra dicto pullus dormit quidem, ſed non perpetuò, quippe qui excitetur interdum, & mouens ſe reſpiciat, atq; pipiat. Cor etiam eius cum vmbilico, vt ſpirantis reflat, & palpitat. Sed auium ortus ad hunc modum ex ouis agitur. Huc vſque ille. Quæ quidem Plinius malè intellexiſſe videri poteſt, dum ſanguineam illam guttam, quam cor eſſe dixit Ariſtoteles, & in albumine conſiſtere, medio vitelli ineſſe ſcribat: Contradicit autem in eo non Ariſtoteli tantùm, ac quotidianæ experientiæ, ſed ſibi ipſi, dũ animal ex albumine cor porari dicat, principium verò vitæ, nempe cor, in vitello ineſſe ſibi perſuadeat: ſcribit verò in hunc modũ: *Omnibus ouis medio vitelli parua ineſt velut ſanguinea gutta, quod eſſe cor auium exiſtimant, primum in omni corpore id gigni opinantes: in ouo certè gutta ſalit, palpitatq;. Ipſum animal ex albo liquori oui corporatur. Cibus eius in luteo eſt. Omnibus in ius caput maius toto ctrpore; oculi compreſſi capite maiores. Increſcente pullo candori in medium vertitur, luteum circumfunditur. Viceſimo die, ſi moueatur ouum, iam viuentis intra putamen vox auditur. Ab eodem tempore plumeſcit, ita poſitus, vt caput ſupra dextrum pedem habeat, dextram verò alam ſupra caput. Vitellus paulatim deficit.* Hactenus Plinius, Ariſtoteli in plurimis conſentiens: r Contra Galenus id quod in ouo primum apparet, caput pulli eſſe exiſtimat. Si igitur pueri generatio in vtero eodem modo ſeſe habeat, vt in ouo quod doctiſſimis verbis docere. Hippocratẽ medicorum coriphæum ſupra oſtendimus, & ex ſanguinea illa gutta cor generetur, quod ex palpitatione, quæ ſolius cordis paſſio eſt, Ariſtoteles, Pliniuſq; probant, & ego meis oculis vidi non video, quomodo Galeni doctrina defendi queat, dum iecur primũ naſci putat. Quominus enim huius partes agam, mihi obſtat propria obſeruatio. Vt enim trium ialis huius controuerſiæ inter medicos, ac philoſophos veritatem indagarem, ex ouis duobus, & viginti, quæ Gallina incubabat, quotidiè vnum cum maxima diligentia, ac curioſitate ſecuti, & Ariſtoteles doctrinam veriſſimam eſſe reperi: ſed quia iſtæc obſeruatio, præterquam quod ſcitu digniſſima eſt, & ad præteritorum explicationẽ apprimè idonea, & voluptatem

Pullum decima die pertectum eſſe.

Caput.

Oculi.

Viſcera.

Pulli in ouo poſitus.

Vmbilici ortus.

Plinij error.

r li. de Animor.

Galeni doctrina de iecoris prĩcipio explosa.

tatem in se non mediocrem habet, placuit eam hoc loco, quo breuius fieri posſit, inſerere. Secundo itaq; ab incubatu die, luteum obſeruaui deferri ad cacumen, aliquo pacto alteratum, & in medio quaſi ſubalbidum; cuius rei in primis Ariſtoteles non meminit. In aliqua verò parte albuminis, quæ pariter erat alterata, ſemen Galli apparebat, quod tres illas videbatur obtinere qualitates, quales iam antè diximus. Tertia die ablato putamine in parte oui obtuſa, vidi albumen, & reliquam ſubſtantiæ oui partem in ſuperiori putamine ſeparatam. Receſſerat autẽ albumen aliquantulum à putamine, quemadmodum fieri videmus in ouis omnibus, quæ minus recentia ſunt. Hinc Plinius oua ſchiſta appellat tota lutea, quæ triduo incubatu tolluntur. Vocat autẽ ſchiſta teſte Hermolao, quia diuidantur, & diſcedat vitellus à candido. Videbam item manifeſtè admodum membranas illas tres, quas ouis in eſſe ex Alberto dixi, & ex Ariſtotele etiã colligitur: neq; verum eſt, quod ſecunda earum ſit recenter genita. Si enim illud ita eſſet, minimè in ouis nõdum incubatis conſpiceretur. Ineſt autẽ & his, vt etiam vidi, ſed albior in incubatis caloris cauſa. Eadem die vitellus videbatur verſus oui partem acutam: atq; hoc eſt, quod dicebat Philoſophus, *Effertur per id tempus luteus humor ad acumen, vbi eſt oui principium*, nam ibi eſt maior calor, & vis ſpermatis. Apparebat etiam in albumine exiguum velut punctum ſaliens, eſtq; illud quod Philoſophus cor ſtatuit. Ex eo verò euidenter admodum videbam enaſci venæ truncum, & ab hoc duos alios ramulos proficiſci, qui meatus illi fuerint ſanguiferi, quos ad vtranque tunicam ambientem vitellum, & albumen protendi ille dixerat. Sum autem omnino eius ſententiæ, vt eiuſmodi vias credam eſſe venoſas, ac pulſatiles, ſanguinemque in ijs contineri puriorem, principalium membrorum generationi, iecoris nempe, & pulmonis, ſimiliumque idoneum: adeo vt rectè dixerit Philoſophus, *tertia die ſigna apparere, an oua fœcunda ſint futura*: licet eiuſmodi obſeruatio in maiorum auium, vtpote Cycnorum, Anſerum, ac id genus aliarum ouis locum minimè habeat. In eiuſmodi enim, vt idem Philoſophus teſtis eſt, paulò tardiùs ea ſigna apparent. Quarta die bina videbantur puncta, & quodlibet eorum ſeſe mouebat: quæ haud dubio cor, & iecur fuerint, quæ viſcera in ouis triduo incubatus z idem dixit. Apparebant item duo alia puncta nigricantia, nempe oculi: & iam luteum manifeſtè ad acutam oui partem, vbi maior calor eſt, & ſpermatis vis ſeſe receperat. Trahitur autem à ſpermate illud pro carnis generatione, vt in omnibus animantibus, fit quæ ſibi ſimile generant. Quinta die non ampliùs punctum illud, quod cor eſſe diximus, extra videbatur moueri, ſed obtegi, ac cooperiri, & duo illi meatus venoſi euidentiores conſpiciebantur, alter vero maior altero: nec verùm eſt quod Albertus ſcripſit, apparere in tunica illa, quæ albumen includit: niſi fortè id de tertia tunica, ſeu ſecundina dixerit, cui euidenter venæ inſunt, nam alioqui illa nullius venæ veſtigium inerat. Harum venarum inſita vi reliqua albuminis portio quaſi in palearem colorem immutatus. Videbantur etiam ramuli ad locum tendere, in quo caput formatur, eo ſcilicet puriorem materiam, à qua caput, ac in eo cerebrum fiat, vnà cum virtute formatrice deferentes. Erat autem capitis fabrica valde rudis adhuc ac informis: oculi verò conſpectiores, atque erui quaſi magnitudine. Sequenti dein die ablato ſuperiori partis obtuſæ putamine, eiectiſq; duabus prioribus tunicis, tertia euidenter cernebatur venulis referta: de hac locutum fuiſſe Philoſophum arbitror, cùm inquit: *Membrana etiam fibris diſtincta ſanguineis*: atque hæc meo iudicio ſecundina dici poſtea. Dein inter hanc, & quartam membranam, quæ fœtum inuoluebat, humor erat aquoſus; quem autumo ſeroſam albuminis partem eſſe, quæ poſt natum fœtum ſupereſt, tanquam ad generationem inepta. Eam verò membranam inuenire videtur Ariſtoteles à meatibus illis venarum ortum ducere, quatenus ſcilicet vt fibrarum à venoſo illo meatu ortarum in palearem, vel ſanguineum colorem immutatur. Cernebatur deinde totus fœtus moueri, & oculi iam maiores erant, quàm in præterea die: at partes inferiores, thorax nempe, venter, & pedes, erant valdè imperfectæ, nec diſcerni adhuc poterant, & roſtrum erat muccoſum: vt rectè dixerit Ariſtoteles: *pars inferior corporis nullo membro, à ſuperiori diſtingui inter initia cernitur*. Caput denique tota inferiori corporis parte maius erat. Septima die aperta quarta tunica fœtum conſpeximus paruum adhuc, ac indiſtinctũ cum oculis tamen magnis, tripliciq; in illis humore, cryſtallino nempe, vitreo, & aqueo. Aperto capite iam cerebrum apertè cernebatur, minus verò reliquæ partes. Vnde dicebat Philoſophus, *Paulò poſt* (intelligit meo iudicio diem quintam vſq; ad non ã incluſiuè) *& corpus iã pulli diſcernitur, exiguũ admodum primũ, & candidũ cõſpicuum capite, & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diù, vt nos conſpeximus*: & ſerò, inquit,

Oua ſchiſta quæ.

Qua die fœcunditatis ſigna appareant.

z *lib. 3. de Gen. c. 4.*

Secundina quę in ouis dicatur.

decrescunt oculi, & se ad ratam proportionet contrahunt; quod quidem verissimum est id quidem in quartadecima, aut quintadecima die aliquantum residentdiminuti propter caloris digestionem. Octaua rursus die oculi maiores adhuc videbantur, vtpote ciceris fermè magnitudine. Totum corpus tunc sese velociter mouebat, & iam crura, & alæ distinctè cerni incipiebant. Rostrum tamen interim muccosum adhuc erat. Sed fortè quispiam quærat, cur prius superiores, quàm inferiores partes in eiusmodi formatione appareãt: cui respondsum velim, virtutem, seu facultatem formatricem in superioribus magis quàm in inferioribus vigere, quod spiritales sint, & per consequens plus caloris obtineant. Cæterùm istæc omnia, quæ hac die videbam, sequenti manifestiora apparebant. Decima die non amplius caput toto corpore maius erat, magnum tamen, vt in infantibus ẽt videmus: magnitudinis autem causa est humiditissima cerebri constitutio. Quod verò Aristoteles dicit *oculos fabis maiores esse*, id profectò minimè verùm est, si de vulgaribus nostris fabis locutus fuerit, cum alioqui erui vel ciceris albi magnitudinem non excederent: atque hinc etiam non absurdè quispiam colligat fabas antiquorum fuisse rotundas, quales araci sunt, quem ideo fabam veterum quidam existimant. Neque etiam verùm est quod tradit, *tunc* scilicet *oculos pupillis adhuc carere*. Etenim hæ non tantùm hac die apparebant, sed duabus etiam præcedentibus, vnà cum omnibus partibus, ac humoribus. Quod verò ait *detracta cute nihil solidi videri, sed humorem tantùm candidum, rigidum, & fulgentem ad lucem, nec quicquã aliud*, id de crystallino humore mihi dixisse videtur, qui tamẽ haud solus apparebat, sed vitreus quoque & albugineus, vnde non parùm hallucinatus videri potest Philosophus, vti etiam Albertus, qui eo tempore nihil duri, & glandulosi in ijs reperiri existimat, cùm crystallinus humor solidus sit, ac quàm maximè conspicuus. Eadem item die vidi omnia viscera, nempe cor, iecur, pulmonem. Cor autem, & iecur erant albicantis coloris: & cordis motus non solùm apparebat, antequam fœtum aperirem, sed iam secto etiam thorace moueri videbaturi. Erat autem pullus inuolutus quartæ illi membranæ plurimis venis refertæ, ne in humore iaceret. Cernebam etiam vasa vmbilicalia propè anum ad vmbilicum deferri, ibiq; inseri, vt cibum per illum sumeret fœtus. Vidi denique, quod Arist. non aduertit, in dorso propè vropygium pennarum principia nigricantia menti humani cuti non absimilia, cui pili abrasi sint. Die subsequenti hæc omnia erant manifestiora, & in superioris rostelli extremitate erat quid albidi, cartilagineum, & subduriusculum, quod rursus die decimatertia magis erat conspicuum. Erat autem rotundum milij grano haud absimile. Sagacissima rerum parens natura id ibi fabricasse videtur, vt impediat, ne rostello suo vel venulas, vel membranulas, vel alias quascunque tenerrimas particulas pertundat. Aiunt mulierculæ, pullos iam natos cibum capere non posse nisi priùs id auferatur. Decimaquarta die pullus iam totus plumescebar. Decimaquinta in digitis vngues albicantes apparebant. Die verò decimasexta ouum aperire placuit in opposita parte, vbi natiua tunica, sed vnica tantummodo apparebat, eaque alba. Alteram enim quam in altera parte semper videram, hìc obseruare minimè datum est. Itaque dubitabam an ea tantùm pro albuminis tutela nata esset, cùm scilicet ouum non sit recens, vel ad pulli defensionem in ouo incubato. Nam indies illa magis magisque decidere videtur, & fœtum sequi qui sui grauitate deorsum decidit. Aristoteles etiam vnicam tantùm eiusmodi tunicam his verbis videtur innuere. *Sunt*, inquit, *quandoque locata oua hoc ordine, prima, postremaque ad testam oui membrana posita est, non testæ ipsius natiua, sed altera illi subiecta: liquor in ea candidus est*, quasi diceret, omnes partes in ouo locatæ sunt hoc ordine: nempe prima, postremaque ad testam oui membrana posita est. Intelligit meo iudicio per primam, & postremam membranam, eas membras recens in incubato ouo genitas, eas videlicet, quas aliquoties appellaui tertiam secundinam, & quartam, quam inuoluentem fœtum dixi. Nam cùm dicit testæ natiuam non esse, ostendit nec primam, secandam esse, quæ ab altera oui parte reperitur. Videtur igitur excludere hanc natiuam siue primam, vel secundam, & intelligere tertiam, quam secundinam sæpè vocaui. Cùm verò dicit, *sed altera illi subiecta*, intelligit eandem, secundinã nempe testæ subiectam, quod vel ex hoc maximè liquet, quòd candidum in ea liquorem inesse dicat. Is enim, vt suprà ostendi, inter tertiam, & quartam continetur. Hinc manifesto errore Suessanus conuincitur, qui ex Ephesio per primã interpretatur eã, quæ teste adhæret, per postremã verò, quæ albumini. Quæ omnia à nobis obseruata quotidie in sequentibus diebus euidẽtiora, vtpote in perfectissimo pullo apparebãt. Die verò vigesima pullus putamine à parẽte Gallina ablato hora vigesimasecũda sua spõte exiuit. Sequens icon ostendit situ perfecti iã pulli in vte-

Caput cur in infantibus magnum.

Pẽnarum ortus.

ro. Post

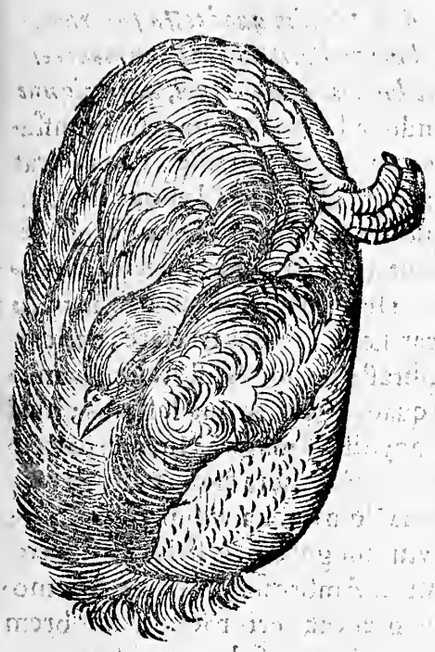

ro. Post exclusionē reperi in putamine tunicas duas albas natiuas vnà cum duabus alijs in incubatu genitis, secundina nēpe, & quæ fœtū ipsum inuoluerat, in qua excrementū adhuc inerat subalbidū. Euidenter adhuc apparebat in pullo tria illa vasa vmbilicalia, duæ scilicet arteriæ, & vena vna, & orificiū vmbilici valdè erat contractum. Vena vera iecori per aliū ramum, qui rectà ad illud tendebat, inseri videbatur. Mirum aūt erat, quod extra id nihil lutei appareret, cū tamen in cauitate abdominis, vbi intestina sunt, propè anū pullus per vmbilicum totū ferè id obsorbuerat, simul cū quinta tunica, quæ id inuoluerat. Tanta aut ē ibi lutei inerat copia, vt vix duplo plus sit in ouo nondū incubato. Aristoteles ēt scripsit, *decima ab ortu die, si aluus abscindatur aliquid adhuc lutei in ea conspici.* Sed cōsideratione in primis dignū est, quomodo eiusmodi mēbrana, quā vnà cum vitello à pullo absumi diximus pòst eijciatur. Videtur aūt dicendū, quod per candē viā, vmbelicum videlicet, regredi debeat, vel per anum, quod potiùs credo. Tunicæ huic duo vasa implantātur, quorū vnum arteriam esse, & à corde proficisci pulsus indicat: altero vena est, deferturq; ad intestina, lutei videlicet vehiculum: Hepar erat coloris admodum lutei, fortè quod ex luteo per venas attracto nutriatur. Prętereo modo trinā illā, ideoq; otiosa potiùs, quā curiosam quæstionē, num Gallina prior ouo sit, an contrà. Constat enim Gallinam fuisse priùs ex sacris biblijs, quæ docēt animalia ab initio mūdi fuisse creata: non igitur ex ouo Gallina, sed ex nihilo. Quod si verò quis obstinatiùs dicat, omnia, quæ sunt aliquando cœpisse, ideoq; ouū à natura iure priùs factum videri, quoniam quod incipit, imperfectum adhuc, & informe sit, & ad perfectionē sui per procedentis artis, & tēporis additamenta formetur. Ille facilè acquieturus est, dum ouum, cuius est, nec initium, nec finem esse sciat. Nam initium semen est, finis auis ipsa formata ouum verò seminis digestio. Cùm igitur semen animalis sit, & ouum seminis: ouū sanè ante animal esse nō potuit. Quod si rursus oua auium seminaria esse dicat, ipsū quid semen sit ignorare dicā. Semen aūt ex Philosophorum sententia, generatio est ad eius, ex quo est, similitudinem pergens. Quomodo itaq; queat ad similitudinem rei pergi, quæ nec dū est? Sic ēt neq; semen ex eo, quod nondū subsistit, emanat. Verū de hac quæstione *a* Plutarchum, *b* Macrobium tector consulere poterit, qui exactè ea tractant. Nobis enim diutius ei immorari & locus, & tempus prohibent. Pariunt Gallinæ, Perdicesq; oua complura, vt Aristoteles tradidit, & Plinius ex eo repetijt, & quotidiana experientia docet, aliæ tamen alijs plura pro ætatis ratione: iuuencæ enim, teste *c* Plinio plura, quam veteres, sed minora, & in eodem fœtu prima ac nouissima pariūt. Quare Varro anniculas ad partum, aut bimas appositissimas dicebat. Confecta verò bruma parere ferè incipiunt, atq; earū, quæ sunt fœcundissimæ locis tepidioribus circa calendas Ianuarias, frigidis eodē mense post idus. Coeunt autem, & pariunt omnibus anni tēporibus, exceptis brumalibus diebus, teste Aristotele, qui tamen alibi binos brumales menses excipit, quā postremam sententiam Plinius sequutus est, & experientia cōprobat. Pariunt tamē nonnullæ & his diebus, sed rarò. Sunt quę tam multa pariant, vt id bis etiam die faciant. Sed tales, teste Aristotele, citò pereunt. Hyperinæ enim, id est, exhaustæ, effœtæq; & aues, & plantæ fiunt. Optima fœtura est, quæ ante vernū æquinoctiū æditur. Post solstitiū nata non implent magnitudinem iustam, tantoq; minùs quantò seriùs prouenere. Vnde dicebat M. Varro: Aiunt optimum esse partum æquinoctio verno, aut autumnali. Itaq; quæ antè, aut postea nata sunt, & etiam prima eo tempore, non supponenda. Sed de differentijs partus suprà diximus. Parituram sese Gallina clamore prodit, eodemq; peperisse se testatur, quod si impediatur, mox tamen sibi relicta cantum absoluit: eiusmodi cantum Columella singulum appellasse videri potest, dum ait: *Parituras se Gallinæ testantur crebris singultibus interiecta voce acuta.* Sunt qui dolore eas, cùm pariunt, arbitrantur. Ambrosius Nolanus quærens cur solæ Gallinæ parto ouo gracillent, siue cantent: An quia, inquit, tū maximè dolent, nō eò quod exiens ouū lesit, sed quoniā locus vacuus factus aerem susćepit frigidum, quo pacto, & lotiū facientibus dum vesica inanita est, aerē, capiens dolorē mouet quendam. Verū nunquid ob ingressū in vuluā aerem doleant, si modò verū est, quod doleant, alijs dijudicandū reliquo. Profectò parere eas sine dolore ex Aristotele colligitur, dū, vt antea quoq; diximus, testā membranā mollē

An Gallina prior, vel posterior.

Ouum nō esse semē. Semē qd.

a *Sympos.* 2.
b *Satur.* 7.

Quot oua pariāt Gallinę, & quę plura.
c *l.* 20. *c.* 33

Optima fœtura.

Parituram quomodo cognoscatur.

Singultus Gallinæ quid.

An cū dolore pariāt

fuiſſe ſcribat ante partum. *Teſta*, inquit, *membrana mollis fuit. Id enim quod teſta futurum eſt, perfecto ouo, durũ ac rigidum ita modicè euadit, vt exeat adhuc molle. Dolorem enim moueret, niſi ita exiſtet. Egreſſũ ſtatim refrigeratum duratur, euaporato humore quamprimũ, qui exiguus ineſt, relictaq; portione terrena.* Nec obſtat, quod aliquando viſa fuerint oua cruore ſuffuſa, quale mihi allatum fuit vt XVI. Kal. Maij domi meæ natum, cuius putamen totum erat punctis, & maculis, & lineolis ſanguineis truentatum, non enim id ex veteri læſione fieri putarim, ſed potiùs ob diapedeſim, ſeu tranſudationem copioſioris ſanguinis, quo venas veteri plus æquo aliquando turgere contingit. *d* Oppianus ſcribit facilius parere, ſi feſtuc am è terra ore apprehenſam dorſo impoſuerint: ſed credere illi ſine ſuperſtitione hac in re non poſſum: ſcio tamen Gallinas parientes eiuſmodi feſtucas ſæpè ore contrectare, pericarphiſmumq; Plutarcho dici, cùm Gallinæ, vt ſcribit Theophraſtus, quod Ariſtoteles etiam poſuit, & eſt à Plinio repetitum, ædito ouo, ceu religione quadam ſeſe, & oua luſtrans; Illud etiam admirandũ videtur, cur noctu tenera pariant, eademq; niſi ad magnã vſq; diei partem completa, ac dura. Sed hoc rurſus admirabilius, quod quæ aliàs tenera erant ædituræ, dura parturiant, ſi aliquas horas antelucanas viderint lucernæ lumen, ita vt ſub ortum Solis cogantur, ea parere pauculo ſale ſuppoſito, quo ingenio vtuntur gulæ magiſtri, dum oua recentiſſima ſorbẽda parant. Cauſam huius rei reddere conatur. *e* Ambroſius Nolanus hoc modo: quòd ſcilicet lumẽ ignis viſũ, ſenſumq; Gallinarũ obtenebret, ac perturbet, quamobrem velut ſtupidæ, & ebriæ nihil cogitant de cibo parando, quærendoque, ſed potiùs ſileant, cubentq; ac facillimè ſe & capi, & tractari ſinant. Quod ſi verò tempore lumen abſit, tum anteculanis horis ſurgant, ſedeſq; deferant, cibum ſibi quæſituræ, vnde veluti relicto officio concoquẽdi ouum niſi poſt Solis ortum dureſcere queat. Cõcoquere verò tũ maximè cũ nihil vidẽt, aut viſu turbãtur, ſignũ eſt, quod obcæcatæ acu Gallinæ, Capiq; cæteræq; volucres mirificè pingueſcant. Sol ẽt in Gallinarijs alueoli lignei, ſiue ciſtulæ viminеæ diſponi, in quibus Gallinæ ſine ouorum detrimẽto faciliùs parturiant. Eiuſmodi ciſtulas ẽt vaſcula viminea appellant, Varro, & Colum Gallinarum cubilia Apuleius calatha, & lecticulas, cũ ait. *Heus puer calathum fœtus Gallinaceo diſtinatum angulo ſolito collocato, ita vt fuerit iuſſum puero procurante Gallinæ conſuetæ lecticulæ ſpreto cubili,* &c. Quibus verbis ẽt indicat, ſuo æuo eiuſmodi lectos in angulis Gallinariorum ſolere locari, vt noſtri agricolæ hodierno tẽpore adhuc ẽt faciunt. Quod verò apud veteres etiam ſtramẽ vaſculis illis imponerent, colligo quodq; ex *f* Iuuenale.

Grandia præterea tortoq; calentia fœno
Oua adſunt ipſis eum matribus.

Libentiùs verò, & commodius pariunt, cùm iam prius ouum in nido conſpiciunt: quamobrem cum aliqua oua tam propria, quàm aliena exorbent, aliquid marmor, vel ſimilem lapidem candidum ad oui ſimilitudinem efformatum nido imponunt. Ouum autem cùm perfectum eſt, & monſtroſitatis expers, bicolor eſt, forma tereti, & plenè ſphærali. Sed cùm in his animalibus, quorum partus numeroſus eſt, monſtra ſæpe naſcantur, & præcipuè in auium genere, earumq; potiſſimùm in Gallinis, vt *g* Ariſtoteles docet, itaque quàm breuiter fieri poterit, de monſtroſis partubus aliquid dicamus. Eorum cauſam in materia eſſe, & putat, & probat iam citato loco Philoſophus, eam autem in Gallinis magnis quàm Columbis, quarum partus tamen ẽt numeroſus eſt, abundare, non modò, quod ſæpe pariant, vt illæ, verum etiam quòd multos ſimul conceptus intra ſe contineant, & omnibus temporibus coeant. Hinc ẽt gemina parere plura. Cohærere enim conceptus, quoniam in propinquo alter alteri ſit, quomodo interdum fructus arborum complures. Quod ſi vitelli diſtinguantur membrana, geminos pullos diſcretos ſine vlla ſuperuacua parte generari. Sin vitelli continuentur, nec vlla interiecta membrana diſterminentur, pullos ex his monſtrificos prodire corpore, & capite vno, cruribus quaternis, alis totidem, quoniam ſuperiora ex albumine generentur, & priùs (vitellus enim eis cibus eſt) pars aũt inferior poſtea inſtituatur, quãquam cibus idem, indiſcretuſq; ſuppediretur. Albertus ẽt propter corruptionem vitelli, vnde alimentum ſuppeditandum erat, pullum vult imperfectè formari, & quaſdam partes in ipſo non abſolutas inueniri, aut ſimul coniunctas, vt in abortu animalis viuipari ante perfectionẽ linea mentorũ fœtus. Non debebant itaq; antiqui eiuſmodi monſtra prodigij loco habere, ſi ex nimia materiæ abundantia naſci certũ eſt. Iulius Obſequens author eſt, C. Claudio, M. Perpẽna Coſs. pullum Gallinaceum quadrupedem natum eſſe, & prodigij loco habitum. Ego aliquot monſtrorum icones ſuo loco exhibiturus ſum. Cæterum Gallinæ nonnullæ, vt idem Ariſtoteles alibi author eſt, oua mollia, hoc eſt, ſine teſta pariunt vitio, quæ Albertus inter ſubuentanea annumerat. Nicander exiſtimat eiuſmodi oua parere propter ictũ, vel propter multitudinem ouorũ ſe inuicẽ cõprimẽtium. Præterea Albertus ouum ſe obſeruaſſe tradit prorſus ſphæricum duabus

Oua cruore ſuffuſa quare.

Vt facilius pariant.

d *In exeut.*

Pericarphiſmus.

euid.

Cur noctu tenera pariant.

e *Emb. 160.*

Cur alueoli in Gallinarijs ponantur.

Vaſcula viminea.

Gallinarũ cubilia.

Catiatha.

Lecticulæ.

f *Satyr. 11.*

Ouum cur in nido relinquitur.

Ouũ perfectũ quod.

Monſtra in quibus animalibus maximè naſcantur.

g *l. 4. de generat.*

Monſtrorũ cauſa.

Cur Gallinæ ſæpè mõſtra pariãt.

Gemini pulli vt naſcantur.

Pullus Gallinaecus quadrupes

Oua mollia, & ſine teſta vnde.

Ouũ ſphæricũ duplicata teſta.

duabus teſtis intectum, vna intra alteram, cum albumine aquoſo tenui inter vtranq; abſq; vllo vitello, & altero etiam albumine intra interiorem teſtam. Idem refert, hypenemia dari exteriori teſta carẽtia, ſed membranâ tantũ habentia, quæ teſtæ ſubijci ſolet. Putat autem hoc inde fieri, quoniam talia oua humida ſunt, & aquoſa, & exiguo calore prædita, maximè cibo ſi humido Gallinæ nutriantur. Sunt qui trilecitha, id eſt, triplicis vitelli oua reperiri dicũt, eaq; in medio teſtæ plerũq; cauitatem habere, vt Elluchaſim ſeſe intellexiſſe ſcribit. Ornithologus enarrat, ſe aliquando ouũ vidiſſe, cuius putamen ab altera parte extrema in anguſtum velut collum, inſtar cucurbitæ ſe colligebat. Mihi multa omnino ſphærica viſa, & admodum exigua, quæ ad Columbarũ oua vix accederent: vnũ ẽt quod adhuc in Muſęo reſeruo. Anſerino haud minus, plicis, rugiſq; inſigne, quod illuſtris Io. Bapt. Barbazza Bononienſis mihi olim donauit. Sed videamus modo, an Gallus ẽt ouum pariat. Etſi enim Ariſtoteles, alijq; veteres, quod ſciã, nullam huius rei mentionẽ faciant, idq; ex recẽtioribus Albertus falsũ eſſe ſcribat, tamen id alios viros doctiſſimos non credere tantum, ſed ex experientia propria id ſcribere video: edere autem inquiunt, cùm iam decrepitus eſſe incipit, ac ſenectute confici, idq; nonnullis ſeptimo, nono, aut ad ſummũ decimoquarto ætatis anno euenire pro virium vel robore, vel imbecillitate, aut ẽt conſuẽtudine, qua nulli non animantiũ naturæ vis deijciuntur, atq; eneruatur: tunc ſcilicet ex putrefacto intus ſeminis excremento, aut humorum colluuie conflari ouum exiſtimant, ædiq; ſub Caniculæ exortu, quòd tunc maximè ab ambientis calore expultrix languida in alite decrepita iũuetur. Taceo modò mihi bis, teruè à viris etiam non plebeis, ſed fide digniſſimis ouũ allatum, quòd è Gallo natum affirmabant. Sunt qui eiuſmodi oua ſemper rotunda, ac orbiculata eſſe tradunt. Mihi tamen relatum eſt apud Ferrantem Imperatum Parmacopæum Neapolitanũ in celeberrimo eius Muſæo oblongũ videri. Ea verò quæ mihi viſa ſunt, erant rotunda, colore modò luteo, buxeo, flaueſcente, lurido. Item vix ante octiduũ neſcio quis ruptum ad me attulit, quod vitello omnino carere dixiſſes. Erat enim totum fermè album: inerat tamen quod media parte aliquo pacto flaueſceret: habebat etiam quod iam quaſi ad generationem vergeret. Quod verò nonnulli dicant teſta carere, ſed adeo duræ pellis eſſe, vt fortiſſimis ictibus reſiſtat, id planè fabuloſum eſſe exiſtimo, vti etiam quod vulgus in tota Europa exiſtimat, ex eo baſiliſcum generari, maximè ſi à rubeta, vel bufone excludatur. Leuinus Lemnius medicus præſtantiſſimus propria ſeſe experientia comprobatum habere tradit, Gallum nõ edere tantùm ouum, ſed incubare etiam. Scribit autẽ in ciuitate Zirzæa, atq; inſulæ huius ambitu duos annoſos Gallos non tantùm ouis ſuis incubaſſe, verùm ẽt fuſtibus ægrè ab illo opere abigi potuiſſe, atque ita, quoniam ciues eam perſuaſionem concepiſſent ex eiuſmodi ouo baſiliſcum emergere, ouum conteriſſe, & Gallum ſtrangulaſſe. Verùm quicquid hic, alijq; dicant, ego ne iurantibus quidem crediderim, tantùm abeſt vt Gallum id in fimo ponere, vt eius calore fœcundetur, aut ab incubantibus id rubetis baſiliſcum generari credam, vt nõnulli etiam nugati ſunt. Haud interim negarim Gallum quid ouo ſimile ex conglobata intus putri concretione, maximè in vltimo eius ſenio, cũ non amplius coit, concipere, ouum integrum vnà cum teſta excludere minimè credam. Hoc enim in matrice perfici ratio dictat. Vt autem à viro totum fœtum excludi nemo dixerit, ita neq; à Gallo, qui cùm Philoſophorum, tùm Medicorum dogmatibus edoctus loquitur. Vnde relictis eiuſmodi nugis, cætera, quæ ad huiuſce auium generis procreationem ſpectant, proſequamur. Superſunt modò, quæ ad incubatum, & excluſionem pertinent. In incubatione tria maximè obſeruanda ſunt. Gallinarum, ouorumq; qualitas, tempus ſupponendi, & Gallinarij cura. Quod ad Gallinas attinet, Columella non omnibus incubationem permittendam eſſe aſſerit, quoniam nouellæ magis edendis, quam excubandis ouis idoneæ ſunt. Et alibi veteranas ad eiuſmodi incubationis munus obeundum eligendas præcipit, eaſq; maximè, quæ iam ſæpius id fecerint, conandumq;, vt mores eorum maximè pernoſcamus, quòd aliæ meliùs excubant: aliæ editos pullos commodiùs educant. Sunt è contrario nonnullæ, quæ, & ſua aliena oua frangunt, ac ſæpè etiam exſorbent, quas velut omnino ineptas quamprimum ab ouis ſubmouere conuenit. Varro etiam illas improbat, quæ roſtra, & vngues acutas habent, & tales ad concipiendum potiùs, quàm ad incubandum commendat. Florentinus illa omnino aſpernatur, quæ ſpiculatis calcaribus non ſecus quã Gallinacei armantur. Item ijs oua ſubijci vetat, quæ iam ætate florent, quòd tales plerunq; plura, quã aliæ pariãt, quales maximè bimæ ſunt: Eſt tamẽ & ijs ſupponẽdũ, cũ ab incubãdi cupiditate, quę teſte Columella, ferè cũ primũ partũ conſumauerint, ab idibus Ian. incipere ſolet, prohiberi nequeunt. Nã multa pariens, & non incubãs frequẽter ægrotat, & moritur. Inhibetur verò illa cu-

Oua ſine teſta.

Oua trilecitha.

Oui figurę cucurbitę.

Oua rotũda.

Gallus an pariat.

Gallus quãdo pariat.

Gallorum ſenium.

Baſiliſcũ nõ generari ex ouo Galli.

In incubatione quid obſeruandum.

Gallinæ incubationi ineptæ, & quando tamen eis oua ſuppo nenda.

Incubandi cupid. quo modo pro hibeatur.

illa cupiditas pinnula per nares traiecta, & frrigidæ aſperſione. Circa oua, quæ ſupponenda ſunt, duo maximè conſiderare oportet, qualitatẽ nempe,& numerum. Ne ſint itaq; ſubuentanea, ſeu hypenemia, ſed Gallum expertarũ Gallinarũ, atq; hæc recentia, plena, quæ aquæ dulci iniecta ſubmerguntur, in quibus ſoli obtenti ſemen Galli apparet, nihil aũt vacui, & ſi fieri poteſt, vetularũ potiùs quàm pullaſtratũ. Sed in eiuſmodi ouorum electione inter Plinium, & Columellam inſignis eſt contradictio, cùm ille intra decem dies edita laudet, vetuſtiora, aut recentiora infœcunda exiſtimans: hic verò, etſi quæ decẽ dierũ ſunt, infœcunda non putet, aptiſſima tamen ad excludendum recentiſſima quæq; iudicet. Sed malim ego hac in re Columellæ aſſentiri, eoq; magis cùm hunc ſequi Albertum videam, qui etiam illud addit, oua quatriduana optima eſſe, minus verò probari infra aut ſupra hoc tempus nata: ſed hæc Alberti determinatio quodam modo Columellæ aduerſatur, qui dum recentiſſima, vt dixi, laudat, eò oua incubationi aptiora innuere videtur, quo ortui ſuo primiora exiſtunt: quin imo obſeruari vult, dum eduntur, ac ſigno aliquo notari, vt, quantò priùs fieri poſſit, glocientibus ſupponantur, cæteraq; vel reponantur, vel ære permutentur. Super qua re inquiſitæ à me noſtræ mulierculæ, Alberti potiùs, quam Columellæ præceptũ ſequẽdum prædicant, quia inquiunt recentia vnius diei, vel etiam duorum ſuppoſita irrita, & putrida fiunt. Verum etſi quandoq; oua omnibus iam dictis bonitatis ſignis prædita ſint, fit tamen vt nonnunquam minimè fœtum excludant, idque vel incubantis, vel quæ ea ædidit Gallinæ culpa. Eorum enim quæ pariunt nonnulla quandoq; infœcunda ſunt, quamuis ex coitu concepe-
rint, quod inde colligimus, quia nullus ex ijs prouenit fœtus, licet diligentiſſimè incubatu foueantur. Sunt verò potiſſimũ ſterilia, vel quia ſubuentanea ſunt, vel alias ob cauſas, quas ad quatuor haſce Albertus redigit. Primò propter corruptum albumen, ex quo partes pulli formari debebant. Secundò propter vitelli corruptionem, vnde ſuppeditandum erat alimentum, nam ſic pullus imperfectè formatur, & partes quædam in ipſo abſolutæ non inuen iuntur, & non coniunctæ, ſicut in abortu animalis viuipari ante perfectionẽ lineamentorum fœtus. Albumine verò corrupto, nihil omnino per totam incubationẽ formatur, ſed ouum totum marcidum euadit, & fœtidũ, vti ſanies corrumpitur in apoſtemate. Tertiò contingit ouũ vitiari mebranarum, & fibrarum, quæ per albumen tendunt, culpa: Nã corrupta tunica, quæ continet vitellum, humor vitellinis effluit, & confunditur cum albumine; ita-
que impeditur oui fœcunditas. Corruptis verò fibris, corrumpuntur, & venæ, & nerui pulli, impeditur eius nutritio, compago deſtructis ligamentis diſſoluitur, & læſis neruis ſenſus amittitur. Quartò propter vetuſtatem, exhalante ſpiritu, in quo eſt virtus formatiua: vnde vitellus pondere ſuo penetrat albumen, & ad teſtam fertur in eam partem, cui incumbit ouum. Hiſce igitur quatuor modis oua infęcunda fieri cõtingit. In ſecundo quidẽ modo, vt hoc iterum repetamus, aliquando accidit, quod humoribus corruptis partes igneæ combuſtæ ferantur ad putamen, vnde ouum in tenebris lucet, quemadmodum truncus arboris putrefactæ, cuiuſmodi ouum ſibi viſum in regione Coraſcena Auicenna teſtatur. Sunt & alij fortè corruptionis ouorum modi, ſed qui ſub iam dictis facilè cõprehendi poſsũt. *Deprauantur*, inquit *h* Ariſtoteles, *oua, & fiunt, quæ vrina appellantur, tempore potiùs calido, idq; ratione. Vt enim vina temporibus calidis coaleſcunt fæce ſubuerſa: hoc enim cauſæ eſt, quòd deprauentur: ſic oua pareunt vitella corrupto. Id enim in vtriuſq; terrena portio eſt. Quamobrẽ & vinum obturbatur fæce permiſta, & ouum vitello diffuſo. Multiparis igitur hoc accidit meritò, cũ nõ facilè omnibus calor conueniens reddi poſſit, ſed alijs deficiat, alijs ſuperet, & quaſi putrefaciẽdo obturbet.* Hæc ille: quæ verò vrina vocat, Plinius alijs cynoſura vocari ſcribit, fortè quòd æſtate, vt diximus, & ſub cane magis vrina fiant: quia ẽt canicularia dicuntur. Cælius ἔρια oua (modò ἔρια eadem ſint, vt videtur, cum vrinis) quaſi fluctuoſa dici putat: nam ἄερ, inquit, ventum dicunt: quo argumento etiam ab Homero multos dici ἐρῆας coniectant periti, & recenſet Euſtathius διὰ τὸ ἄγονον, id eſt, ob inſitam non gignendi proprietatẽ, quòd eorũ ſemen ſit ἀνεμαῖον, id eſt ſpiritoſum, & proinde fœcũditatis neſcium: & rurſus, vbi quærit, vnde eiuſmodi oua fluitẽt? Ratio, inquit, erui illinc poteſt, quòd aqueſcant, ac ſpiritus contabeſcentia cõcipiant plurimũ: qua ratione colligitur & illud, cur in aqua pereũtes, primò quidem ima petere: mox vbi cõputreſcere cœperint, emergere, ac fluitare ſoleant. Etſi tamen ſpiritu ita intus concepto aquæ innatantia putredinẽ ſuã teſtentur eiuſcemodi oua, ac proinde infœcunditatem, nõ ergo ſubuẽtanea ſeu hypenemia ſunt, vt Calepinus perperam exponit, nam hypenemia ſine Galli congreſſu Gallinæ pariunt, ſed ita fiunt iam dictas ob cauſas, quibus demum addere potes, quando ab incubante Gallina relinquuntur, atq; hinc fortè Florentinus, qua dis ſubditurus es oua, non vnam tantùm Gallinam, ſed tres,

quatuorue

Quid circa oua cõſiderandũ.

Cõtrouerſia inter Pliniũ & Columellam.

Oua fœcũda cur aliquãdo pullos non ædant.

Oua cur ſterilia.

Oua vrina quæ.

h *lib. 3. de Gen. c. 2.*

Vinum vt corrumpatur.

Cynoſura oua quæ.

Ουρια.

Canicularia oua

Ουρος quid.

Submerſi primò fundũ petunt, ac poſtea natant, & cur.

Calepini error.

quatuorue superponi præcipit. Sed quærat modò hìc quispiam, qua ratione cognoscatur, si quid ex illis nasciturum sit. Certa quidem illius indicia statuere difficillimum esse puto. Tradit tamen Albertus oua incubationi idonea quarto die sanguineas habere venas: eo itaque tempore ad solis radios examinari possunt, & in quibus venæ apparent, rursus supponi, alia minimè. Videat autem, quisquis introspexerit, si eadem die in acutiore parte clara appareant, hoc est, vt Plinius loquitur, *cùm purus, & vniusmodi pelluceat color*, nam talia ad generationem inepta sunt, itē in quibus Galli semen tunc non apparet, teste Varrone, Albertus septimo rursus die inspici iubet & si quid est, quod Soli obtentū non videatur alteratum, abijci, ceu subuentaneum, & inutile. Sed in eiusmodi exploratione ouorū obseruandū maximè est, vt caueat inspector summoperè, ne cōcutiantur. *Concuti enim*, vt Plinij verbis vtar, *experimento vetant, quoniam non gignant confusis vitalibus venis.* Sciendū ēt tot denuò substituti posse, quot pro infœcundis reiecta fuerint. Reijciantur deniq; omnino hypenemia, nam quamuis partes videantur habere omnes, tamen principio carent, quod à matris semine affertur: quapropter animata non sunt, vt dilucidè *i* Aristoteles docet: qui ēt tria potissimùm aliàs indicia adducit, quibus huiusmodi oua ex alijs distinguas. Ait enim alijs minora esse, & plura numero gigni, ob vnā eandemq; causam. Ratio est, quia cùm imperfecta sint, minus augentur, & quia minus augētur, plura numero existunt. Deniq; minus esse suauia, qa minus concocta. Nam concoctū in quouis genere suauius est. Né itaq; qui oua supposituru, à venditoribus decipiatur, qui sæpe subuentanea pro fœcundis ignaræ plebeculæ venditant, fugiat parua, & quorū magnam haberi copiam videt, eligat maiora, eorumq; aliquo primò vescatur, vt ex dulci sapore cætera seminis participia diuinet. Collectis modò ouis fœcundis, eorum numeri etiam ratio habēda est, si veteribus credimus. Quotquot enim de agricultura scripserunt, ferè omnes impari numero subijci iubent, idq; hodie nescio quàm verè mulierculæ nostræ obseruant. Nam reuera res non videtur superstitione carere, nisi Pythagoræ fortè dogmata sapere dicamus, qui summum bonum in numero impari ponebat. Variant verò eiusmodi numerū cùm pro vniuscuiusq; Gallinæ natura, tum ēt pro diuersitate temporis anni. Si Gallina fœcunda est, Florentinus non plura, quā viginti tria supponi iubet, pauciora verò, cùm talis non est. Varro, & Plinius negant, plus viginti quinq; oportere incubare, quamuis ēt propter fęcunditatem plura pepererit. Columella primo tempore, id quod est mense Ianuario, non plura quàm quindecim subijci vult. Martio nouemdecim, nec pauciora, vnum, & viginti Aprili, & tota æstate vsq; ad calendas Octobris. Sed nostræ mulieres semper ferè non vltra septemdecim, vel nouemdecim glocientibus incubanda exhibent. Eligendum etiam tempus est incubationi maximè idoneum: siquidem totum anni tempus tale non est. Præfertur autem velut præstantissimum æquinoctium vernum, hoc est, à vigesima quarta die Martij vsq; ad nonas Maias: nam quæ post illud tempus incubantur, pullos edunt, qui plerunque, quia tardiùs nati, nullam aliam eo anno vtilitatem hero, quàm ad mensæ vsum, apportant. Quinimo Columella author est, ab æstiuo solstitio bonam pullationem non haberi, quòd ab eo tempore, etsi facilem educationem habeant, iustum tamen non capiant incrementum, probandam itaque æstiuam educationem. Et Longolius pullos maturos dici posse putat primo vere exclusos: serotinos verò qui særiùs eduntur, quos patria lingua autumnales vocari asserit, eos ait sub veris initio needū parere, quemadmodum quos maturos vocat; quamobrem, inquit, non ad pullationem, sed ad verualuntur. Alibi etiam Columella post Octobrem superuacuam incubationis curam esse scribit, quoniam frigoribus exclusi pulli plerunque intereant. *k* Plinius tamen ad Calendas Nouembris vsque tempus extendit, & terna dena etiam supponi iubet, sed ab eo die vetat, donec bruma conficiatur: admittit denique hyemalem incubationem, sed pauciora tunc incubari cupit, non tamen infra nouena. Incubent itaque Gallinæ quoties glociunt, & Gallinarij sit exclusos frigore pullos loco calidiori enutriri. Porrò & Lunæ ratio habenda est in suppositione. Nam in defectu illius prohibetur; & dum noua est, vt Plinius monet, vel saltem dum crescit, hoc est, à nouilunio vsque ad decimam quartam diem, laudatur. Oua enim ante nouilunium subiecta. Varro, & Plinius non succedere inquiunt, hoc est non producere pullos, Florentinus tabescere, & corrumpi, eò quòd à plenilunio vsq; ad nouilunium euanescant, vt in conchilijs etiam obseruamus, & è contrario omnia à nouilunio vsq; ad plenilunium repleantur, & humectentur. Columella semper quidem considerari vult, vt luna crescente supponantur, verùm nisi à decima, postquam creuerit die vsque ad quintamdecimam: idque Palladius comprobat, & Tragus à mulierculis in Germania etiamnum obseruari scribit. Ex huiusmodi autem suppositione ēam vtilitatem dimanare inquit, quòd pulli in crescente

An fęcunda futura.

Oua quæ abijciēda.

Oua incubata non concutienda, & cur.

i l. 2. de generat. c. 3.

Oua hypenemia vt noscantur

Quo numero oua supponenda.

Pythagoræ dogma.

Numerus ouorū cur varietur.

Tempus incubationi idoneū.

Pulli autūnales quos Germani dicant.

k l. 18. c. 26

Luna crescente oua supponūtur.

Suppositionis modus optimus

ſcente iterum luna excludantur: & reuera hic incubandi modus ſatis laudari nequit, dignus vt ab omnibus inſtituatur. Hiſce itaq; omnibus ſedulò obſeruatis, Gallinas includere oportet, vt tam inter diù quã noctù, ac in ſumma ſemper incubent, niſi dũ cibus potuſq; exhibendus eſt. Id autem fiat manè, & veſperi. *Cùm volumus*, inquit Florẽtinus, *vt ouis Gallina incubent, ſtramen nitidum eſt ſubſternendum, & in eo imponendus ferreus clauus: quòd is videatur vim habere quoduis vitium propulſandi*. Erant autem veteres in ſupponendis ouis admodum diligentes, ne dicam ſuperſtitioſi, vt ex hoc Columellæ, cuius, ni fallor, conſtet. *Supponendi conſuetudo*, inquit, *tradita eſt ab ijs, qui religioſius hæc adminiſtrant, huiuſmodi, Primùm quam ſecretiſſima cubilia eligunt, ne incubantes matrices ab alijs auibus inquietentur: deinde ante quàm conſternant ea, diligenter emundant, paleaſq; quas ſubſtraturi ſunt, ſulphure, & bitumine, atq; ardente teda perluſtrant, & expiatas cubilibus injiciunt, ita factis concauatis nidis, ne ab aduolantibus, aut ẽt deſilientibus euoluta dicidant ouo* Caueat Gallinarius, ne oua multum manibus moueat. Nam venæ, & humores, dum vertuntur facillimè vitiantur, quod vel inde conſtat, quia cum Gallina in occulto incubat, oua omnia fœcunda fiant: manibus verò hominum tractata plurimũ corrumpantur. / Conradus Heresbachius ſibi compertũ eſſe tradit quaſſata claudos produxiſſe pullos. Quare curator, dum ea vertit, cum ſumma dexteritate id facere debet. Debet aũt ea neceſſariò vertere ex Varronis, & Collumellæ præcepto, vt æqualiter concalefiant. Subſtramen ſæpius tollat, & recens aliud ſubijciat, alioqui ex acere veteri pulices oriuntur, & cætera huiuſmodi animalcula, quæ Gallinam conquieſcere non patiuntur; ob quã rem oua aut inæqualiter matureſcunt, aut conſeneſcunt. Columella monat, vt cibus iuxta ponatur, vt ſaturæ ſtudioſiùs nidis immorentur, neve longiùs euagantes oua refrigerent: quare cõmodè ſeorſim ab alijs recludẽtur. Curabit ẽt omnino, ſi aliquæ nolint aſcendere vltrò, vt ad incubandi munus redeant, coactæ ẽt, ſi neceſſitas vrgebit, item ſi quæ vnguibus earum læſa, vel pacta ſunt, oua remoueat: Die vndeuigeſimo animaduertat, an pulli roſtellis oua pertuderint, & auſcultet, an pipiant. Nam ſæpè propter craſſitiem putaminum erumpere nequeunt. Itaq; hærentes pullos manu eximito, & matri fouendos ſubijcitò, idq; non amplius triduo. Nam quæ poſt illum diem ſilent oua animalibus carent, quare & remouenda ſunt, ne Gallina diutius incubans inani ſpe pullorum detenta, effœta reddatur. Mirabile magnum, quia non planè comprehenditur, inquit, Petrus Gregorius virtus, & omnipotẽtia Dei, quia pullus intra oui corticem concluſus, antequam putamen effringat, pipiat ales factus intra concluſus poſt vndeuigeſimum diem ab incubitu Gallinæ in oua. Porrò ſupponere etiam Gallinis diuerſi generis volucrum oua non tã noſtro æuo, quam apud veteres vſitatũ fuit. Nam præterquã quod Plinius id, alijq; Geoponici tradunt, etiam apud Ciceronẽ legimus: *Anatum*, inquit, *oua Gallinis ſæpe ſupponimus*. Quomodo verò ea, necnon Anſerina ſubijciantur, ſuo aliquando loco, Deo volente, docebimus, vti etiam abundè de Phaſiano diximus. Quod ſi verò quis, vel mares, ſiue Gallos ſine fœmellis, & è contrà fœmellas ſine maribus naſci velit, id ita præſtabit. Oua eliget oblonga, & faſtigio acuminata, ſi mares volet: ſin fœminas, quæ rotundiore, & parte ſui acutiore obtuſa, orbiculum habent. Ita enim legendum eſt apud Ariſtotelem, vbi ex correctione Alberti contrà ex rotundioribus mares, ex aucuminatis fœminas prodire legitur. Et multi ſanè Ariſtotelis veterem textum, ita verè legi ſolere putant, quòd poſteriores Geoponicos in hac determinatione ab illo nihil recedere videant. Nam Marcellus Virgilius cùm Columellæ, & Ariſtotelis de ſexu ouorum diſcernendo ſententias contrarias, vt credebat, recitaſſet: *Eſt ſanè*, inquit, *in natura grauis author Ariſtoteles. Columella tamen villaticam poſtionem ex quotidiana obſeruatione, & experientia docebat: nec noſtrum eſt inter tam graues authores tantas componere lites*. Quaſi verò Columella ab Ariſtotelis ſententia recedat, quod ſanè nequaquam facere quiuis dicturus ſit, qui hæc verba eius leget. *Cùm quis volet*, inquit, *plurimos mares excludere, longiſſima quaque, & acutiſſima oua ſubijciet, & rurſus cum fœminas, quàm rotundiſſima*. Sed præter Columellam ipſemet Plinius vbiq; ferè, in animalium natura Ariſtotelis interpres ita ſentit, dũ ait. *Fœminas edunt quæ rotunda gignuntur, reliqua mares*. Hoc idem ſentire videtur *m* Horatius, vbi oua oblonga gratioris ſaporis eſſe ſcribit, inquiens.

Longa quibus facies ouis erit, illa memento
Vi ſucci melioris, & vt magis alba rotundis
Ponere namq; marem cohibens caloſa vitellum.

Contrà Albertus, cùm Auicennam ſcribere aliter videret, propriam nobis experientiam obtrudere non eſt veritus, veterumq; Ariſtotelis textum immutauit, vitiumq; non ex dictis Philoſophi, ſed ex peruerſa ſcriptura fuiſſe arguit. Verùm quicquid ille dicat, vetus illa lectio

Incubandi leges.

Glaui ferrei vis.

Oua quomodo tractanda.

l lib. 4. de re ruſt.

Curatoris Gallinarij munus.

Subſtramẽ cur mutãdum.

Quomodo cibandæ incubãtes.

Quando pullum pipiat.

Oua aliarũ volucrũ.

Gallinis ſupponi.

Vt Galli ſoli, vel ſolæ Gallinę naſcantur.

m l. 2. ſer.

la lectio vera est, & genuina Aristotelis, quàm scilicet Horatius, Plinius, & Columella, qui, vt dixi, ex proprio periculo tradebat scriptis, cum probarunt. Nec tanti apud me ponderis Auicennæ patrocinium est, vt non potiùs Aristoteli grauissimo in naturæ arcanis authoris adhærere velim: nec deniq; me mouet ratio illa, quam citante Cælio Albertus adducit, nimirum virtutis perfectionem in masculinis ouis æqualiter ambire, extremaq; continere, in fœminis verò à centro, in quo sit vitalis calor, materiam longiùs abire. Quinimo contrà euenire arbitror. Qui enim non videat in rotundis calorem magis diffundi, in oblongis ab vna potioriq; parte conglobari? Nec est, quòd experientiã eius magni faciamus, eam enim in multis alijs obtrudit, quæ æquè falsa sunt, & minus verisimilia. Igitur, vt parerga istæc concludamus, sensit Aristoteles, & scripsit ex rotundis progenerari fœminas, ex acuminatis mares. Nunc verò in textu Aristotelis tam Græco, quam Latino legitur, prout Albertus correxit, vel potiùs corrupit. Vetus verò Aristotelica lectio est illa, quã vitiatã ille dicit. Cæterũ nunquid modò, ex oblongis mares, vt vetus lectio habet, & ex rotundis fœminæ, vel contrà procreentur, Gallinarius super hoc esset consulendus. Ego priorem lectionem, vt dixi, libenter amplector, gaudeoq; me cùm Aristotele in ea hæresi esse, vt ex acutis ouis mares gigni credã, eoq; magnis cùm Plinium Aristotelicũ, & Columellam omnes villicationis consultissimum comites erroris, si error fuerit habeam. Mulieres medius fidius nostræ ex acutis mares, & è contrà ex rotundis fœminas procreari asserunt. Ornithologus ex suorum relatione tradit, oua, vt ex eorum singulis omnibus fœminæ generentur subijci oportere, dum Luna plena est, eaq; ad hoc præferri, quæ in plenilunio etiã nata sunt, item ita obseruandam temporis rationem, vt in plenilunio ẽt excludantur. Verùm arduum fuerit oua in plenilunio nata, in plenilunio rursus excludere. Nam si illa aliquot diebus reserues, antequam supponas facilè euanescunt, vt in his, & conchilijs ẽt fieri paulò ante diximus: sin mox supponas, in plenilunio non excludes. Solent enim viginti plerunq; diebus incubationis tempus absoluere. Excludunt tamen celeriùs, teste Aristotele, æstate, quam hyeme: æstate nempe duodeuigesimo, (vndeuigesimo habet Plinius) hyeme aliquando vigesimo quinto die. Sed fortè id de locis calidioribus intelligendum est. Nam Albertus hyeme vigesimonono die exire pullos dixit. Discrimen tamen ẽt auiũ est, vt idem Aristoteles author est, quòd aliæ magis fungi officio incubandi possunt. Sunt qui asserant, idq; in libello quodam Germanico manuscripto, se legisse Ornithologus prodidit, pullos eo colore nasci, quo oua incubandæ tincta fuerint. Alij iubent, vt auiaria, seu caueæ, quibus includuntur, congrediuntur, pariunt, incubant, & excludunt, susq; deq; & ex omni parte albis velaminibus obtendantur, vt in Phasiani historia etiam diximus. Si quis verò pullos cupiat excludere visu iucundissimos, Palumbum marem cùm Gallina coire curabit, aut Perdicẽ, vel Phasianũ. Cuius coitus modum in Phasiano diximus, & hìc sponte omittimus. Perdices copia libidinis gaudent, & cum diuersis salacioris generis auibus commiscentur, coeuntq; inter se, & sobolem suscipiunt, vt in Gallinis, vnde ex Gallina, & Perdice, & primi fœtus communi generis vtriusq; specie genera ntur, sed tempore pro cedente, diuersi ex diuersis prouenientes, demum forma fœminæ instituti euadunt. Hæc ex Aristotele scribit *n* Io. Bapt. Porta. Quo loco etiam dicit ex Gallina, & Columbo, si misceantur, pullum procreari commistum ex vtroque. Sit, inquit Columbus iuuenis, Tunc enim temporis feruet in eo ardor coeundi, & feminis superfluitas. Senex enim coire non potest. Omni enim tempore coeunt Columbæ, & fœtant æstate, & hyeme. Erant nobis domi Columbus cælebs, & Gallina vidua: Columbus satis amplo corpore, & salax: Gallina parua, siue nana: vnà versabantur, vnde tẽpore veris Columbus Gallinam superuenit, quæ suo tempore oua dedit ab ea incubata exclusa sunt, pullosq; ex vtroque mistos nobis protulit ab vtroq; genitore retinentes effigiem. Magnitudo corporis, capitis forma, & rostri erat Columbi, pedes Gallinæ, pluma quã albissima, & crispa, pedes pennis operti, atque vt Columbus pipiebat, maximi nobis fuerit oblectamenti, & incunditatis quiq; non alibi quàm in cubili, aut mulierum sinu quiescebat. Docet item alibi ex Aristotele, quonam modo pullus Gallinaceus, quaternis alis nascatur, quaternisq; pedibus. Quo inquit, feligito, quæ bina cõperies habere boleta, pellicula quadam non tenui intercusante, sed albumina cõtinentia, quæ fœcũdiores ferè Gallinæ assolent parere: ex magnitudine cognosces: patetq; intuentibus Soli exponẽdo, exuperante ẽt materia productum, & plurium seminũ commixtu, semenq; habeat pullorum glocienti Gallinæ iam supponas excubanda, vt suo insessu foueat ea: elapso iam debito tempore tales excludet fœtus, pedibus, aliisque quaternis, curabis vt commodè edocentur. Si autem membrana disterminabitur, gemini discreti pulli generantur, sine vlla superuacua parte. Sic enim & biceps nascetur ser-

Vt omnes pulli fœminę nascentur.

Quando pulli citius excludantur.

Vt pulli versicolores nascantur.

Vt pulchri gignantur.

n l. 2. Mag. c. 14.

Ex Columbo, & Gallina pullus cõmixtus.

Pullus Gallinaceus vt quaternis alis prouenia t, & totidem pedibus.

pens,

pens, & animal omne, quod ouo excluditur: ſi tale euenerit, non mediocris erit admiratio-
nis ſæpius enim monſtra in prolificis animalibus, & multiparis, quam in minus fœcundis, &
imperfectioribus animalibus naſcuntur: in alijs verò facilitas generationis prævalet: vnde
in vilioribus aĩalibus faciliùs monſtra proueniunt, quã in nobilibus. Hæc itaq; omnia Por-
ta, *h* qui ẽt docet, quomodo Gallus, vel Capus in mortuæ, vel educere pullos Gallinæ nolen-
tis locũ ſuccedat. Iubet aũt illi oſtendi pullos, & blandè manibus dorsũ pertractãdo præbe-
ri cibum, vt manibus edere aſſueſcat, & cicur fiat. Nox pectus deplumãdo vrticis perfricari
atq; ita paucis interiectis horis adeo optimè pullos recepturũ promittit, & cibum eis exhi-
biturũ, vt vix vnquã mater Gallina tale fecerit. Verum ipſemet *i* Ariſtoteles Gallos nonnul-
los viſos eſſe teſtatur, qui cũ fortè fœmina interijſſet, ipſe officio matris fungerentur, pullos
ductando, fouẽdo, educando, ita ne de cætero, vel cucurire, vel coire appeterent. Et *k* Aelia-
nus Galli laudes proſequens. *Matrice Gallina*, inquit, *extincta, ipſe incubat, & pullos ex ouis
excludit: ac tũ ſilentio vtitur.* Idẽ ẽt teſtatur *l* Plinius, *Narrantur*, inquiens, *& mortua Galli-
na mariti earũ viſi ſuccedentes inuicem, & reliqua fœtæ more facientes, abſtinenteſq; ſe à cantu.*
Quæ cũ ita ſint, Gallo aliquando abſq; hominum opera, Gallinarũ officio functos fuiſſe ma-
nifeſtò cõſtat. Quod ſi verò nec Gallina, nec Gallus excubare oua velint, nondum deſperan-
dum eſt: nã præterquã quod vterq; immutari poſſit: poſſunt ẽt in primis ab homine perfici,
teſte Plinio, qui Liuiã Auguſtã ait ouum in ſinu fouẽdo excluſiſſe, vt poſteà dicemus, & an-
tè ẽt diximus, indeq; fortaſſe nuper inuẽtum eſſe, vt oua in calido loco impoſita paleis igne
modico fouer ẽtur, homine verſante pariter, vt ſtato tẽpore illinc erumpere fœtus. Sed vetus
Ariſtotelis præceptum eſt, ſi aut tẽpus, ſi bene tẽperatũ, aut locus in quo oua manent, tepi-
dus, nõ auiũ tantũ oua cõcoqui ſine parentis incubitu, ſed quadrupedũ ouiparorũ ẽt. Et ali-
bi ita ſcribit: *Incubitu auium oua excludi naturæ ratio eſt: nõ tamen ita ſolũ oua aperiuntur, ſed
ẽt ſponte in terra, vt in Ægypto obruta fimo pullitiẽ procreant.* Cuius rei Diodorus Siculus etiã
meminit his verbis: *Quædam ſuo ſtudio adinuenta ſunt, vt qui* (loquitur autem de Aegyptijs)
*aues, aut Anſeres nutriunt, præter earũ, quæ apud alios homines habentur procreandi nomina, vt
in numerũ dictu mirabilẽ auiũ euadant: non enim oua incubant aues, ſed ipſi ingenio, & naturali
arte educant fœtus.* De eiſdem populis ita *m* Paulus Iouius: *Apud Ægyptios magna copia eſt
pullorũ Gallinaceorũ. Nam apud illos Gallina ſua oua non incubant: ſed ea in clibanis, tepore ſen-
ſim adhibito, ita fouentur, vt mirabili arte cõpendioq; pulli intra paucos dies progignantur, ſi nul,
& educantur, quos illi non numero, ſed menſura venales habent. Modiolum ſtatuunt ſine fundo,
quẽ vt compleuerint, tollunt.* Et Tragus deniq;, *In Aegypto*, inquit, *circa Alcairum oua arte ex-
cluduntur: clibanum parant cũ multis foraminibus, quibus oua diuerſa, Gallinarũ, Anſerum &
aliarum auiũ imponunt, tũ fimo calido integunt clibanũ, & ſi opus fuerit, ignẽ circumque faciunt,
ſic ouo ſua quæque tempore matureſcunt.* Verum in eo Iouius, & Tragus à Diodoro, & Ariſto-
tele diſcrepant, quod hi nulla clibani facta mentione, oua tantũ fimo obruta pulitiem pro-
creare dicant: quare dicendũ eſſet Aegyptios nunc diuerſo modo, quam ſolebant olim, pul-
los excludere, cũ tamẽ talis excluſio celeriter abſolueretur, vt vel ex hoc colligo, quod, vt
Ariſtoteles pariter teſtis eſt, quidã potator Syracuſis, ouis ſub ſtorea in terra poſitis, tandiu
pitaret donec oua fœtum ederent. Iam verò, & cùm in vaſis quibuſdam tepidis eſſent con-
iecta ſponte ſua pullos edidiſſe, idem *n* Ariſtoteles author eſt. *Si Gallina non incubet*, inquit
Democritus, *hac induſtria complures habebis pullos. Qua die incubanti Gallinæ non ſubijcis, ea-
dem ſtercus Gallinaceum aceipiens idipſum contere, cribraq; ac deniq; in vaſa injice ventricoſa,
pennas illis Gallinarũ circumpone. Poſt hæc aũt figura recta imponito oua, ſicut pars mucronata
ſupernè tendat, ac deinrurſus ex eodẽ fimo tandiu illis inſpergito, donec vndiq; inducta videan-
tur. At vbi duos, aut tres dies primos ſic intacta eſſe oua permiſeris, ſingulis poſtea diebus illa
conuertito, cauens ne contingãtur mutuò, vt videlicet ex æquo incaleſcant. Poſt vigeſimã aũt diẽ,
dũ ſub Gallina oui excludi incipiunt, inuenies ea, quæ in alueis ſunt, circumfracta. Ob quã nimi-
rum cauſam etiã inſcribunt diẽ, qua ſupponuntur, ne dierũ numerus ignoretur. Vigeſimatitaq; die
puta mẽ extrahens, pullos in cophinũ conjcito, eos alens delicatiſſimè. Aſciſe etiam Gallinam, quæ
modo rabitur omnia.* Hæc Democritus, Andreæ à Lucana interprete, qui Græcam vocem
γάστρας vaſa ventricoſa interpretatur: Cornarius ventriculos: Hieronymus Cardanus, qui
hunc locum in libros ſuos de ſubtilitate tranſcripſit, pulmaria, his verbis: Pulmaria duo
reple ſtercore Gallinarum tenuiſſimè trito: inde plumas Gallinarum anecte conſuendo vtri-
que molles, ac denſas. Oua verò capite tenuiore ſuprà extante, collocata ſuper alterum pul-
mar. Deinde reliquum ſuperpone in loco calido, permitteq; immota duobus diebus: poſt
verò ad vigeſimam vſque diem, illa ſic verte, vt vndique æqualiter foueantur: inde ſtata

die quæ

h *lib.* 4. *Me. Nat. c.* 26. Vt Gallus aut Capus Gallinæ munere fũga tur.

i *l.* 9. *Hiſt. c.* 49.

k *li.* 4. *c.* 29. *l l.* 10. *c.* 11.

Incubatio abſq; Gallina, aut Gallo. Liuia Auguſta ouũ fouens, & excludens. Oua calore loci excludi.

m *l.* 18. *hi.*

Portator tã diu potat donec oua excludantur.

n *In Geonicis.*

die, quę iuxta vigesimam primam est, pipillantes iam ex ouo sensim educito. Ego etsi hoc etiã modo oua excludi posse ratio loqui videtur: video tamen aliud sensisse Democritum, verbis eius Græcis diligentiùs examinatis, & placet gastranuas ventricolum vertere, vt priùs in tale vas intelligamus fimum inijciendum, tum super fimo imponendas plumas (vt ἐπίβαλλε potiùs quàm περιβάλλε legitur) in plumis oua: postremò rursus fimum addendum donec contegantur oua. Sed vt vt est, o Porta hoc à se diligentissimè expertũ non successisse scribit, nec quomodo succedere possit, sese conijcere posse. Hoc ẽt addens quod qui clibanum laudant, modum non ostendat, quo id fieri possit. Vnde quæ ipsemet fecit, & ab alijs factitata vidit minutissimè demõstrat. Vt paruo labore, & sine Gallinis quiuis oua clibano calido excludere possit, vas fieri vult ligneum, valde simile dolio, rotundum, cuius diameter tantæ sit longitudinis, quantum capiat brachium intromittendum, vt oua componere, & cõuertere possit: altitudo quatuor pedum. Hoc tribus tabulatis intus, in quatuor partes diuidemus. Sit primum sexquipedale, secundum paulò maius pede, tertium pedale, quartum omnium minimum. Habeat vnaquæq; cellula tabulatis diuisa suum ostiolum latitudine quantum brachium immiti possit, suaq; opercula, vt aptè claudi, & reserari possint. Primum, & secundum tabulatum ex tenuibus tabellulis, vel viminibus contexta, sint tertium sit æneum, fornicatum, postremum ligneum, solidumq;. Primùm, & secundùm tabulatũ in centro foramen habet, latitudinis triũ digitorum, per quod æneus canalis, vel ferrens, stanno sublitus. Is supra secundum tabulatum ad medium pedẽ semper emineat, sic & in inferiori, sed in imo patentioris fiat oris ad modum pyramidis, vel infundibuli, vt concinne calorem, & flãmam suppositæ lucernæ excipere possit. In secundo tabulato canalis circa supremũ locum perforatus sit, vt inde exhalans calor, locum tepidè foueat, & oua ex superiori parte calescant, vt Gallinæ faciũt. Super hæc tria tabulata spargatur scobs lignea, quæ tibi aptissimo operi videbitur. Scobs circa dolij latera erectior, in medio minus: in imo, vbi canalis, depressior, vt oua supra eam incubantia calorẽ vndiq; à canali prouenientem excipiant. In tertio tabulato, vbi canalis terminatur, sic circa latera depressa, in medio circa canalem altior: supra scobem linteus extendatur subtilis, si deturpatur, vt denuo lauari possit, & exclusi pulli supra illũ ambulare possint. Singulis tabulatis cẽtena oua accommodentur, plus, minus. Retusa oui pars infrà, acuta sursũ vergat. Parietes dolij supra scobem extantes intra cellulas, & superna pars tabulati, ouillis pellibus contegantur, vt suo tẽpore calorem retineant. Inferiora cellula sub infundibulo lucerna accõmodetur accensa, in initio binis ellichnijs, in fine tribus ęstatis tẽpore, sed hyeme initio tribus, postremò quatuor, aut quinq;. Feriat lumen in medio infundibuli, vt per canalẽ ascendens calor, æquè cellulas concalfaciat. Locus in quo hoc vas steterit, sit tepidus, & solitarius. In inferiori parte, vbi accensa lucerna non oportet oua accõmodare, quia calorem non habet oua excludenda aptum. Sed vbi pulli madidi, quam primùm ouis excluduntur, hìc claudantur, vt tepido flãmæ calore madorem exiccent: bis, teruè singulis diebus animaduertendo, si calor remissus, tepens, aut intensus sit. Quod ita cognoscemus: ouum è cellula extrahemus, & supra oculum ponendo optimè experiemur. Nam si offendit, intensus est: si insensibilis, remissus. Intensus calor excoquit oua, remissus irrita facit. Ob id lucernæ lumen addendo, & minuendo exæquatum reddes. Post quartum diem, à quo oua fieri cœperint, extrahito è cella, & nulla facta commotione vehementi, sensim contra splendorem Solis, vel candelæ quispiam speculabitur, si prolificum sit ouum, nec ne. Nam si fibrarum aliquot, cruentumq; discurrere videtur, prolificum est, si contrà perspicuum erit, ceu infęcundum reijciendum: irriti loco substituatur aliud. Fœcunda oportet quotidie ad calorem luminis vertere, atq; circũcirca mouere, vt Gallina solet. Nec verendũ nobis ne corrumpantur oua, vel si ab aliquo sensim, & cõmodè pertractentur. Post decimũ nonũ, vel vigesimum diem æstatis tempore, aut vigesimum quintum, aut vigesimum octauum hyemis, oua manu capies, ac Soli obuersa inspice, vbi pulli rostrum steterit, ibi crustam rumpito, & per oui foramen manibus rostellum capiendo pulli caput foras extrahe, ac suo loco repone. Nam ex se ipso foras progreditur, & ouo egressum in inferiori cellula, vt diximus, pone, sed à pauimento lucerna aliquantulum absit, ne pulli lucis splendore allecti, lumen rostellis feriant, & comburantur. At si quæ diximus diligenter operatus fueris, ex trecentis ouis vix decem, aut viginti perdes. Hactenus itaq; Io. Bap. Porta. Petrus Crescentiensis deniq; scribit, in quadam regione homines reperiri, qui furnos ita temperatè calefaciant, vt eorum calor par sit Gallinę incubantis, & in furno, seu clibamo ponere quamplurimos plumas, & mille Gallinacea oua quæ post viginti dies nascuntur, ac erumpant. Atq; istæc de ijs, quæ ad huiusce anium generis

o lib. 4. Mc. cap. 4.

Vas ad excludenda oua sine Gallina opera.

Fęcundi, & infęcũdi oua signa.

Pullos in furno excludi.

neris procreationem spectabant dicta sint. Antequam tamen ad reliqua me conferam, paucu-
los hosce Politiani versus ceu epilogi loco, nempe de eisdem agentes adijciam. Ait aũt.

Vocibus interea cerebrum singultit acutis
Parturiens coniux, quæ scilicet oua subinde
Tollit anus, signatq; dies, vigilemq; lucernam
Consulit: & Lunæ crescentis tempora seruans
Vt primùm Gallina glocit, numero impare subdit
Versatisq; diu, solers ausculat, an intus
Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamen
Pertuderit molli rostro, atque erumpere tentet.

EDVCATIO. VICTVS.

Custos Gallinarũ cur fidus esse debeat.

QVAMVIS nulla non mulier Gallinaceum genus sciat educere: sunt tamen nonnulla præcepta à diligentissimis antiquis Geoponicis præscripta, quæ illas non tantùm, sed fortè eruditos etiam latent. Qui itaque factum ex his auibus percipere volet, fidum in primis aliquem eligat oportet. Nisi enim, qui curam habet Gallinarum, fidem domino seruet, nullus ornithonis quæstus vincet impensas.

Gallinarij curator seu Custos qui dicendus.

Eiusmodi altor, qui nempe in Gallinarum scandit, & oua colligit, & quæ incubantur, manibus versat, Gallinarius curator, vel custos rectè dicetur. Cùm verò pulli maiorem quàm adulatiores curam requirant, itaq; de his prius dicemus: qui iam exclusi singulis Gallinarum statim subtrahendi sunt, subijciendiq; alij, quæ paucioribus incubat, sed & huius rursus quæ fouet, oua vel nondum concreta, & formata, alijs quarum oua eiusdem temporis sunt supponi debent, vt vnà cùm illis calefacta animẽtur. Columella ea, qua exeluduntur die, singulos tollere prohibet, sed vna die in cubili sinere iubet cũ matre & aqua ciboq; abstinere, donec cæteri excludantur, & postera die, cùm iam grex fuerit effœtus, hoc modò deponere: Cribro vitiario, vel etiã loliario, quod iam fuerit in vsu pullos superponi, deinde pulegij surculis fumigari, quoniam ea res, pituitam quæ celerrimè teneros interficit, prohibere videatur. Posthac caueæ iuxta eundem cũ matre includenti sunt, & farre hordaceo cum incocto vel adoreo farre vino respersomodicè alẽdi. Nam maximè

Pulegij vsus.

Cibus.

Cruditas vitanda.

cruditas vitanda est, & ob hoc tertia die cauea cum matre retinendi sunt, priusque quàm emittantur, ad recentẽ cibũ singuli tentandi, ne quid habent in gutture, nam si vacua non est ingluuies, cruditatẽ significat; abstineriq; debent, donec concoquant. Dum adhuc teneri sunt, nõ est permittendũ longùs euagari, sed circa caueã continendi sunt, & farina hordacea pascendi, donec iam robustiores euaserint. Varro quindecim primis diebus mane subiecto puluere, ne scilicet tenellis rostris noceat terra dura exhibet polentam, cum nasturtij semine, & aquã prohibet, ne tum deinde in eorũ corpore turgescat. Dydimus porri folia tenerrima cum caseo musteo contusa illis exhibet. Hordeum verò exactis duobus (sex vt habet codex Græcus, sed interpres mendũ suspicatur) mensibus offerri iubet. Democritus vermes laudat ex stercore asinino, vel bouino genitos: quare id capacia vasa colligi, injiciq; vult. Nam decem diebus exactis nascuntur pullorum nutritioni percommodi. Sunt qui, vt multum, & citò crescant, testas, è quibus emerserunt, tunica interiore dempta, contritas, cùm sale, & ouo cocto duro immisceant, & pullis primi alimenti loco apponant. Verum nostræ mulieres tanta diligentia non vtuntur, & simul atq; omni exclusi sunt, mox vel saltem post viduum simul cum matre euagari sinunt, obuiumq; quiduis exhibent. Audio tamen apud Belgas primis octo, aut decem diebus caueæ matrem includi, ne pulli longiùs abeant, & simul cùm illa cibum sub cauea capiant, habereque ligneum quoddam vas vix palmum altum, in quo multa, plerunq; verò duodecim caua sunt, & in his aquam pro potu imponi, ne si in ea incidant pulli, submergantur. Quot verò pullos vna Gallina educare debeat, cuius notum est, dum quæque suos tantùm conuocet. Quod si autem inter incubantes aliæ plura alijs incubent, pulli aliquot ei subijci poterunt, quæ pauciores habet idq; maximè faciendum, dum quæ futura erat nutrix, nota est non benè educare. Columella id omnino faciendum esse monet, dum mater suos, & alienos propter similitudinem dignoscere non potest, nempe prima die. Cauendum item ne plures quàm triginta vni nutrici committantur. Negant enim omnes ferè Geoponici hoc numero ampliorem gregem posse ab vna nutriri. Sin autem Gallinarum aliqua suos deserat, timeasq; ne ita di-

Polenta.

Porri folia.

Vermes è stercore Asini, vel Bouis.

Vt citò, & multũ crescant.

Belgæ quo modo pullos nutriãt.

Quot pullos vna Gallina educare debeat.

Si Gallina pullos deserat, quid agendum.

serti

ſcri interc ãt, cura, vt Gallus, vel Capus nutricis munere fungatur. Quod quomodo præſtare poſſis, ſuperiori capite ex Io. Baptiſta Porta oſtendi. Gallinam pullos deſerere volentem agnoſces inde, quòd non iam amplius hiſpidæ ſit, nec alas demittat, glocire deſinat, & cum ijs euagari nolit. Atq; hæc de pullorum cura dicta ſint. Iam de parentũ educatione aliquid dicendum ſupereſt. Eæ ſi incubent, bis, manè ſcilicet & veſperi cibus offerẽdus eſt. Vagantium verò non alius cultus eſt, quàm clauſarum, niſi quòd hæ non emittantur, ſed intra ornithonem ter die maiori menſura paſcantur. Nam ſingulis capitibus, Columella teſte, quaterni cyathi diurna cibaria ſunt, cũ terni, vel bini vagis præbeantur. Quid verò exhibẽdum paulò pòſt dicemus. Locus, quo conuerſantur, Gallinarium dicitur: Gyb. Longolius officinam cohortalem appellari ait, quòd, vt in noſtris officinis cuncta parantur, quæ in vſũ humanum veniunt, ita iſtic oua, & pulli, quæ in cibum. Auiaria verò nominantur, vbi cicures atq; omnium auiũ genera ſeparata farciuntur. Hæc auiaria ὀρνιθοβοσκεῖα Varroni dicuntur. Vnde fortè haud rectè Calepinus ὄρνιθῶνα Gallinariũ interpretatur. Nam præterquã quòd ea vox, teſte Varrone, in villa paſtionis genus, quale pariter περιστερῶνας dicunt auiariũ propriè ſignificat: etſi interim minimè negarim, & prò gallinario accipi. Nam Græci cùm omnem auem, vt diximus, tum Gallũ Gallinamue per excellentiã ὄρνιν & ὀρνίθα nominãt. Grapaldus φέταυρον interpretatur ex Pollucis caucam, in qua ſeſe cortis altior cubitũ ituræ recipiũt. Ariſtophanes, inquit Pollux, φέταυρον nominant ἔτος ἐνοικίδιος ὄρτυγας ἐγκαθεύδειν σύμβεβηκε. Verùm vt Ornithol. conijcit, non Gallinarium totũ φέταυρον nominari poteſt, ſed tabula, vel aſſer, qui Varino dicitur σανὶς, quaſi φατνωδον παρὰ τὸ ἐνδεῖν ἐν αὐτῷ τὰ πετεινά. Sunt verò noſtra gallinaria longè diuerſa ab illis, quæ Columella, Varroq; commendãt. Noſtra enim admodum exigua ſunt, & vix quandoq; gregem capientia, cum maximo ſæpe eius detrimento, nam cùm bona pars ſæpe noctu excludatur, animaliũ noxiorum relinquuntur, furumq; rapinis. Non mirum itaq; ſi tanta gallinariorum cura veteres inceſſerit, vt illa nobis exactè depinxerint. Iubent itaq;, vt, ea parte villæ, quæ orientem ſpectat, conſtituantur, iuncta ſint fumo, vel Culinæ, vt ad aues perueniat fumus, qui huic generi præcipuè ſalutaris eſt, adeo vt Palladius ſufficere dixerit, vt fumo puluere, & cinere vtantur. Vnde etiamnũ noſtro æuo ſuper furno, vel propè caminũ ſaltem ædificantur. Totius aũt officinæ, inquit Columella, tres cõtinuæ extruũtur cellæ (ſed fortè prò plurimo gregis numero. Nam Varro pro ducentis duas caueas coniunctas conſtituendas monet) quarum perpetua frons orienti ſit obuerſa. In ea deinde fronte exiguus detur omnino aditus mediæ cellæ, quæ ipſa tribus minima eſſe debet in altitudinem, & quoq; verſus pedes ſeptem: in ea ſinguli dextro, læuoq; pariete aditus ad vtramq; cellam faciendi ſunt, iuncti parieti, qui eſt intrantibus aduerſus. Huic aũt focus applicetur tam longus, vt nec impediat prædictos aditus & ab eo fumus perueniat ad vtramq; cellam, eæq; lõgitudinis, & altitudinis duodenos pedes habeant, nec plus latitudinis quàm media ſublimitas: diuidantur tabulatis quæ ſupra ſe quaternos, & infra ſeptenos liberos pedes habeant, quoniam ipſa ſingulos occupãt. Vtraq; tabulata Gallinis ſeruire debent, & ea paruis ab oriẽte ſingulis illuminari feneſtellis, quæ & ipſæ matutinũ præbeant exitum auibus ad cohortem, nec minus ad veſpertinum introitum, ſed curandum erit, vt ſemper noctibus claudantur, quò totiùs aues maneant. Intra tabulata maiores feneſtræ aperiantur, & eæ clatris muniantur, ne poſſint noxia irrepere animalia. Sic tamen vt illuſtria ſint loca, quo commodiùs habitent, auiariuſq; ſubinde debet ſpeculari, aut incubantis, aut parturientis fœtus. Nam etiam in ijs locis ita craſſos parietes ædificare conuenit, vt exciſa per ordinem Gallinarum cubilia recipiant: in quibus aut oua edantur, aut excludantur pulli. Hoc enim & ſalubrius, & elegantius eſt, quam illud quod faciũt, vt palis in parietes vehemẽter actis, vimineos qualos ſuperimponant. Sic autem parietibus, ita, vt diximus cauatis, aut qualis vimineis perponẽda erũt veſtibula, per quæ matrices ad cubilia vel pariendi, vel incubãdi cauſa perueniũt. Neq; enim debent ipſis nidis inuolare, ne dũ aſſiliunt, pedibus oua confringãt, aſcẽſus deinde auibus ad tabulata pervtrãq; datur iũctis parieti modicis aſſerculis, qui paulum formatis gradibus aſperãtur, ne ſint aduolantibus lubrici. Sed ab hac cohorte forienſecus prædictis feneſtellis ſcãdulæ ſimiliter inungantur, quibus irrepant aues ad requiem nocturnam. Maximè autem curabimus, vt & hæc auiaria, & cætera de quibus mox dicturi ſumus intrinſecus, & extrinſecus poliãtur opere tectorio, ne ad aues feles habeant; aut coluber acceſſum, & æquè noxiæ prohibeantur peſtes. Tabulatis inſiſtere dormient ẽ auem non expedit, ne ſuo lædatur ſtercore, quòd cùm pedibus vncis adhæſit, podagram creat. Ea pernicies vt euitetur, perticæ dolantur in quadrum, ne teres læuitas earum ſuperſilientem volucrem non recipiat: conquadratæ

Gallinæ pullos deſerere volẽtis ſigna.

Incubantiũ victus, & vagãtiũ.

Quantum cuiq; offerendum.

Locus.

Gallinariũ Officina cohortalis

Auiaria.

Ὀρνιθοβοσκεῖον.

Calepini error.

φέταυρον quid.

Noſtra Gallinaria diuerſa eſſe à Gallinarijs veterum.

Fumus Gallinaceo generi amicus.

Gallinarij deſcriptio

deinde foratis duobus aduerſis parietibus induũtur, ita vt à tabulato pedalis altitudinis, & inter ſe bipedalis latitudinis ſpatio diſtẽt. Hæc erit cohortalis officinæ diſpoſitio, quam Columellę acceptam ferre debemus, à qua nõnihil diuerſa eſt, quã ponit Varro. Si ducẽtas, inquit, alere velis, locus ſeptus tribuẽdus, in quo duæ caueæ coniũctæ magnæ conſtituẽdæ, quæ ſpectent ad oriẽtem verſus, vterq; in lõgitudine circa decem pedes, latitudine dimidio minores, & altitudine paulò humiliores. Vtriuſq; feneſtræ latitudine bipedali, & vno pede altiores, à viminibus factæ raris, ita vt lumen præbeãt multum, neq; per eas quicquam ire intrò poſſit, quod nocere poſſit Gallinis. Inter duas oſtiũ ſit quà Gallinarius curator earum ire poſſit. In caueis crebræ perticæ traiectæ ſint, vt omnes ſuſtinere poſſint Gallinas. Cõtra ſingulas perticas in pariete exculpata ſint cubilia earũ; Ante ſit, vt dixi, veſtibulũ ſeptum, in quo diurno tpe eſſe poſſint, atq; in puluere volutari. Præterea ſit cella grãdis, in quo curator habitet, ita vt in parietibus circũ omnia poſita ſint cubilia Gallinarum aut exculpta, aut affixa firmetur motus. n. cùm incubant, nocet. Hæc ille, quamuis Florentinus non plures, quàm quinquaginta in vno auiario nutriri prohibeat, quòd in anguſto arctatæ labefactentur. Quapropter auiarium magnum ſit, neceſſe eſt. Columella ducẽta capita vnius cuſtodis curã requirere ẽt ſcripſit, eamq; ſedulã, ne vel ab hoĩbus, aut inſidioſis animalibus aliqua diripiantur. Quod verò ad cortem attinet, ea ad meridiem pateat, & ſoli obiecta ſit, quò facilius hyeme aliquem tepore cõcipiat. Porticus furcis, aſſeribus, & fronde formandi, quæ vel ſcandulis, vel ſi copia ſuppetit tegulis, vel, ſi facilius, & ſine impẽſa placuerit, caricibus, aut geniſtis tegendi, vt æſtate caloris ſæuitia temperetur, animaliaq; ceu in vmbra degãt. Columella monet, vt puluis ſiccus, & cinis, vbicũq; cohortam porticus, vel tectũ protegit, iuxta parietes reponatur, vt ſit, quo aues ſe perfundãt. Nam his rebus, inquit plumas, pennaſq; emundant, ſi modo credimus. Epheſio Heracleto, qui ait, ſues cœno, aues cohortales puluere, vel cinere lauari. Qui itaq; emolumenti cauſa hocce auium genus educare volũt, ædiculã qualẽ ex Columella, vel ex Varrone deſcripſimus, ædificare poterũt, & q̃ ſequentur, diligenter obſeruare. Nõnulli, teſte Leonino, domunculos, & nidos purgãt, ipſaſq; aues ſulphure, aſphalto, picea luſtrãt, ſed & ferri laminam, ac clauorũ capita, atq; lauri ſurculos imponunt nidis, vt quæ ad arcenda prodigia (textus Græcus hẽt διοσημειας tẽpeſtates) oĩa magna vim habere videtur. Sed eiuſmodi remedia, vt diximus, nimiam ſedulitatẽ veterum declarãt. Calorum ẽt ratio habenda eſt vt totius Gallinarũ numeri ſexta pars mares ſint, ſed id minimè obſeruatur à noſtris Gallinarijs, cũ aliqui haud ab re ab antiquis Geoponicis ea norma tradita ſit. Qm̃ ſi plures Gallinæ fuerint, Gallum nimio coitu eneruant. Si ergo forte euenerit, quod Gallum vel nouiter emeris, vel dono acceperis, eumq; in corte tua cum reliquo grege educare volueris, nõ temerè ſtatim, ac fortuito ſolutũ dimittes. Sed curabis, ſi alij Galli ibi ſint, ne ab eis fugetur, *a* Ælianus eiuſmodi Gallum recentẽ ſponte fugitiuum ad ſuos familiares, & cõpaſcales, vtcũq; ꝓcul allatus fuerit, ſe recipere tradit, iõq; cuſtodia ipſum muniẽdum, & vinculis occultioribus, q̃ quibus apud Homerum Vulcanus irretitur, coercendum, idq; hũc in modum effici, ſi ei fidem adhibes (nam reuera fabulã ſapit) mẽſam ſuper qua cibum capere ſoles in medium cortis ſiſte, & Gallum ter circa ipſam circumferto, atq; ita cum cæteris auibus domeſticis liberũ dimittito. Sic. n. tãquam vinctus nuſquam aufugiet. Sed Gallus ad ſuos non reuertetur, vt ille, ait, niſi à vicinis tuis illũ emas, nam tunc propter veterem pellicum amorẽ facilè domum repetit. Quod verò ad reliquam Ορνιθοτροφειαν, ſeu, vt Columella vertit, rationẽ cohortalem attinet, ea iam in ſolo victu, & potu conſiſtere videtur. Victus autẽ ratio ob duas potiſſimum cauſas inſtituitur, vt. ſ. vel oua pariant, & proli incumbant, vel pro hominum futuro paſtu ſaginentur. Sed cum animantia ſint pamphaga, nihilq; non deuorẽt, abſumantq; naturæ ſuæ caliditate adiuti, adeo vt non ſolum præter omnia ferè granorum genera, omnium animantium cùm terreſtrium, tum aquatilium carnibus oblectentur, verum etiam nec humanis ſtercoribus, nec ſerpentibus, ſcorpionibus, eiuſmodiq; animalibus venenatis ſibi temperent, quinimo conficiãt ac nonnunquã arenas, lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos, teſte Dioſcoride, diſſoluãt: nam cũ hos in ventriculo aperto tm̃ reperire ſit (vnde & Gallicum vulgus, vt ſcribit *b* Laurentius Iobertus Gallus; earum auium ventriculum perie vocat à petris, quas patrias lingua peiras dicũt) nũquam vero in inteſtinis, itaq; nõ diſſolui tm̃, ſed cõfici etiã ab illis qſpiam nõ ineptè iudicet, qa non prius deſcendit concluſa ventriculo materia, q̃ ſit emollita, & in chilũ cõuerſa. Quinimo auiũ genus, maximè earũ, q̃ non ſunt carniuore, & ſeminibus naſcũtur potiſſimum, vt Gallinæ, vẽtriculi mẽbranã hẽt dẽſiſſimam, in eaq; natiuũ calorẽ valde acrẽ, vt eſt in calybe ignito ob ſubiecti ſoliditatẽ. Atq; vt is calor cõſeruetr, eſt tunicę illi circũdicta ca-

Quot capita vni Gallinario cõmittenda.

Cohors qualis eſſe debeat.

Puluis, & ciuis cur ĩ corte habendi.

Cur plures Galli habẽdi.

Gallus nouitius quo tractãdus.

a li. 2. c. 10.

Victus rõ:

b In Apol. pro parad. 7. dec. cap. 2.

co mul-

ro multa, denſaq; ac craſſa: vt non ſit mirum aues ſolidiſſima quæq; poſſe conficere. Cùm itaque iam ita omnia deuoret, naturaq; ventriculum largita ſit tam mirificè calidum, iure merito de edacibus, helluonibusq; hominibus ac omnia ſua ligurientibus natum eſt adagium *Gallorum incuſato ventrem*, quod ex Ariſtophane deſumptum videtur: ait enim: Prouerb.ũ c *In Veſp.*

Mihi dixerat ventrem eſſe Gallinacei
Velociter enim concoquet hoc argentulum.

Vt modò partũ Gallinarum promouearnus, commodumq; ex ijs nobis percipiamus, cibos conuenientes exhibemus, cauebimuſque ne deuorent, quæ ſterilitatem inducant. Columella pro optimis cibarijs præberi ſcribit hordeum pinſitum, & viciam; nec non cicerulam, tum etiam milium, aut panicum: ſed hæc vbi vtilitas annonæ permittit: vt verò ea eſt carior, exeerta tritici minutè commodè dari: quòd per ſe id frumentum ẽt, quibus locis vilißimum eſt, non vtiliter præbeatur. Poſſe ẽt lolium decoctum offerri, nec minus furfures modicè à farina excretos: hos verò ſi nihil habeant farris, non eſſe idoneos, nec tantũ appetí. Palladius oua maiora parere tradidit, & ſæpius, ſi hordeum ſemicoctum exhibeatur. Raſis idem factituras promittit Naſturtij ſeminibus tritis, cum furfure, & cum vino ſubactis, ac in cibum oblatis. Item magna oua tibi parient Gallinæ, ſi teſtam Laconicam tuſam furfuribus, & vino admiſcueris, & ſubactam Gallinis obieceris: item ad eundem effectũ rubricam diſſolutam cibo earũ admiſcebis. Sunt qui parere nequeuntibus Gallinis Melanthij ſemen, quod vulgò gith vocatur exhibeant. *d* Matthiolus experientia ſeſe compertum habere aſſerit Gallinas, quæ hyeme, quo tẽpore propter algoris fæuitiã rarò oua parere ſolent, cannabis ſemine veſcuntur, numeroſiore ouorũ partu gaudere, & Braſauola per totã hyemẽ oua ẽdere teſtatur. Quod certè inſigni priuilegio fecerint, cùm alioqui, teſte Simeone Sethi, cannabis ſemen in homine genituram inſtar caphuræ exiccet. Sunt qui furfuribus coctis tanta craſſitie, quanta ſumi à Gallina poterũt matura Vrticæ ſemina immiſcẽt, & ſic per hyemem incaleſcere, & fœcundiores fieri promittũt: aliqui ẽt vrticas exiccãt, manibus atterũt, in futurã hyemẽ ſeruãt, & in aqua pro illarũ cibo decoquũt ob eandẽ ſcilicet causã. Sed Braſauola ex ſemine vrticæ idẽ promittit, quod alij ex cãnabis ſemine. Aliqui item viſcũ decoquunt: cuius quidẽ pabulo fœcunditatem dari cuicũq; animali, Plinius alibi author eſt. Creſcẽtienſis galegæ, ſiue rutæ caprariæ ſemen dicere quoſdã aſſeuerat, mirabiliter fœcunditatem Gallinarũ augere. Contrà vinacea ſterilitatẽ inducũt. Quæ res noſtras mulieres minimè latet, quãdo prorſus cauent ne toto eo tẽpore, quo pariunt, ea deguſtent. Vnde Andreas à Lacuna non parũ hallucinatus videri poteſt, γόνιμα quod ex vinaceis acinis cohiberi Florentinus ſcribit, fermitudinẽ vertens, cùm fæcunditatẽ transferre debebat: ſed, vt videtur nominis vicinitate falſus μόνιμα legit. Vetus itẽ hactenus opinio inoleuit fabarum eſum Gallinis ſterilitatẽ conciliare: inde, vt apparet, nata, quòd *e* Theophraſtus earum putamina radicibus arborum appoſita vitẽ penitus tollere ſcripſerit: etſi interim nullam Gallinarum mentionem faciat, tantum abeſt, vt earum eſum illis interdicat, vt poſtmodum *f* Clemens *g* Apollonius, Auicẽna, multiq; recẽtiores fecerũt. Cùm verò fabas inflare nulli non notum ſit, & inflantia omnia venerẽ ciere, planè videre nequeo, cur ob dictã causã Gallinæ earum eſu abſtinere debeat. Quare ẽt eorũ ſententiam probare minimè poſſum qui Pythagoreos tradunt fabarum eſum vetaſſe, quoniam comeſæ mulieres infœcundas reddant. Quinimo contra *h* Plutarchus aliam cauſam affert, cur Pythagoras à fabis abſtinere voluerit, nempe quòd omnia legumina ſpiritũ, & humorem impurum ingenerent in corporibus, atque hanc ob cauſam ad venerem incitent. In eadem ſententia *i* Cicero fuiſſe videtur, cùm ſcribit ad hunc modum. *Iubet igitur Plato ſic ad ſomnum proficiſci corporibus affectis vt nihil ſit, quod errorẽ animis perturbationemq; adferat. Ex quo etiam Pythagoræis interdictũ putatur, ne faba veſcerẽtur, quòd habeat inflationem magnã in cibis, tranquillitati mentis quærenti vera cõtrariam.* *k* Hieronymus Mercurialis deniq; medicus noſtri æui longè celeberrimus, mihique amiciſſimus non tantùm in eadem mecũ opinione eſt, ſed de Theophraſti verbis etiam dubitare videtur, & reuera noſtri agricolæ, ſit vberiorem ſegetem faciant, fabam priùs ſeminant, quòd pinguedinem quandam in terra relinquere noſcant, vnde ſubſequenti anno frumenti copiam maiorem colligant, tantum abeſt, vt ſterilitatem agris inferre exiſtiment. An verò earũ cortices, vt vult Theophraſtus, arbores extinguant, an non compertũ minimè habeo, & penes illum fidem eius relinquo. Eſſet verò ſuperhac re diligẽs, prudẽsq; agricola conſulendus. Ego itaq; fabas Gallinis minimè interdixerim, ſed potiùs laudauerim. Nam & Bauatos audio apud quos fabæ vilis annona eſt, Colũbis dare, vt ad venerem alacriores reddantur, & per conſequens citiùs pariant. Vinaceis verò omninò abſtinere iuſſerim,

Qui eibus præſcribẽdus cõmodi cauſa.

Vt oua maiora, & ſæpius pariãt

d *In com. l. 3. c. 148. Dioſc.*

Cannabini ſeminis vis

Sterilitatẽ cibi inducentes.

Andreæ à Lacuna error.

An fabæ ſterilitatẽ inducant.

e *lib. 5. de cauſ. Plan. cap. 21.*
f *Strom. 3.*
g *In Mir. Hiſt.*

Pythagoras cur à fabis abſtinuerit

h *In Problematib.*
i *l. 1. de diuinat.*
k *l. 5. Var. lect. c. 5.*

Fabæ cur Columbis dentur.

quòd quamuis tolerabiliter paſcãt, ex eorum tamen vſu, rarò pariant, & oua exigua faciant. Sint igitur ipſis cibus poſt autumnũ, cũ à partu ceſsãt. Quod ẽt Columellæ præceptum eſt. Eo tẽpore, inquit, pro parere deſinẽt aues, id eſt, ab idibus Nou. pretioſores cibi ſubtrahendi ſũt, & vinacea præbẽda, quæ ſatis cõmodè paſcũt adiectis interdũ tritici excrementis. Vitẽtur herbæ amaræ, maximè abſynthiũ, ſiquidem ex eius eſu oua amariſſima pariunt. Sũt qui ex impura cibaria paſcẽtibus Gallinis putrida plerũq; venenataq; oua naſci velint, & excremẽtoſa, ſi humanas fæces comederint. Lupinis ẽt abſtinere debẽt ob eandẽ causã, tum verò quod ſub oculis grana gignãt, vt Creſcentienſis obſeruauit, quæ niſi acu, teſte Palladio, leuiter apertis pelliculi auferãtur, oculos extinguũt. Vuæ, quarũ alioqui ſapore maximè afficiuntur, propter vinacea prohibentur, quæ ſteriles reddunt, tum ẽt, quòd pituitam generent communem huius auium generis peſtem, maximè ſi immaturæ fuerint. Idem incommodum ficus adferunt, quorum eſu non minus gaudent, & perperam Ornithologus aut lectum ab Hermolao, aut malè intellectum hoc Græcum carmen ſuſpicatur.

Herbæ amaræ vitandæ, & cur.

Lupini cur interdicti.

Vuæ cur prohibitæ.

Ficus incõmoda.

Ornithologi error.

Coro. 164.

Σῦκα φιλ' ὀρνιθεσσι φυτευειν δ' ἐκ ἐθελουσιν, id eſt,

Ficus amant aues, plantare verò nolunt.

Cùm ceu prouerbialiter recenſeat Gallinaceos amãtibus ficus ne ſerito: quaſi verò Barbarus Gallinaceos neget ficus amare. Sed hoc voluit indicare, vt qui eiuſmodi aues lucri cauſa educãt, ficus non offerant, quòd, vt dixi, pituitam generent. Vt igitur huic malo obuiam eas, caprificum vnà cùm cibo decoctam offeres, atq; ita, teſte Columella, ficus faſtidire facies. Item vuarũ faſtidium inducit vua labruſca de vepribus immatura lecta. Plinius alibi ſimpliciter cibo incoctam dari iubet, alibi cum farre miſtã. Columella cũ farre triticeo minuto coctam eſurientibus obijci vult, polliceturq; eius ſapore offendi ita aues, vt omnem aſpernentur vuam. Sed videndũ eſt, num eandem plantam intellexerit, quam Plinius. Hic enim aliqui ẽt vuæ florem id præſtare ſcripſit his verbis: *Vuæ florem in cibis ſi adere Gallinacei, vuas non attingunt.* Fortaſſis œnantem è Græco vuæ florem tranſtulit. A Dioſcoride quidem memoratur genus vitis ſylueſtris ſterile, quod fructum non profert, ſed florem tantum, quem œnanthen vocant. Sed Labruſca alioqui fructum fert, at exiguum eumq; prius ad modum auſterum, pòſt mellitum, atq; dulciſſimũ. Cæterũ quęcunq; dabitur eſca per cohortem vagantibus, monet Columella, vt die incipiente, & iam in veſperam inclinante bis diuidatur, ne ſcilicet mane à cubili latiùs euagentur, & ante crepuſculum veſpertinum proptercibi ſpem tempeſtiuiùs ad officinam redeant, poſſitq; numerus capitum ſæpius recognoſci. Nam omne volatile pecus paſtoris cuſtodiam facilè decipit. Quantum aũt cuiq; auiexhibendũ eſt difficulter exprimi poſſe putem. Palladius tamẽ duobus hordei cyathis, vnam, quæ vaga eſt, Gallinam benè paſci dixit. Qui verò ſaginare eas, & ad menſæ luxũ educare volunt, diligentiùs, & maiori impenſa eas nutriunt, vt ea dignam mercedem cõſequantur. Quæ res antiquiſſima certè eſt, & quã Deliaci primi exercuiſſe perhibentur, de quibus ita Plinius: *Gallinas ſaginare Deliaci cœpere: vnde peſtis exorta optimas aues, & ſuopte corpore vnctas deuorandi. Hoc primum antiquis cœnarum inter dictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij Cas. XI. annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrum poneretur præter vnam Gallinam quæ non eſſet altilis: quod deinde caput translatum per omnes leges ambulauit.* Meminit eorundem Cicero: *Vides ne inquiens, vt in prouerbio ſit, ouorum inter ſe ſimilitudo? tamen hoc accepimus, Deli fuiſſe complures ſaluis rebus illis, qui Gallinas alere per multas quæſtus cauſa ſolerent. Hi cũ ouũ inſpexerant, quæ id Gallina peperiſſet: dicere ſolebant Petronio Arbitro Deliaci, Gallinarum curatores. Molles veteres Deliaci manu reciſi*, id eſt caſtrati, vt Scaliger exponit. Saginantur aũt hyeme meliùs, quàm æſtate. Sunt tamen qui aſſerunt, Gallinas potiſſimum pingueſcere, quo tẽpore arbores florent: maximè, ſi flores deſcantur: oua verò tunc etiam citò corrũpi ac putreſcere. Locus ad ſaginãdum calidiſſimus diligendus, & mòdici luminis, quòd motus earum, & lux pinguendini inimica ſit, vt Varro tradit, & experientia ſuffragatur: vnde *m* Martialis ganeæ non imperius fuiſſe videri poteſt, cùm non tantum nobis tradiderit, quo loco ſanguinentur, verùm etiam, quo cibo maximè. Ait autem.

Ne ficus, & vuas comedant.

Oenanthẽ quid.

Cibus quã do dãdus.

Quantum offerendũ.

Sagnatio.

Quo tempore melius pinguescant.

Locus ad ſaginandũ

m lib. 3.

Paſcitur & dulci Gallina farina,

Paſcitur & tenebris, ingenios agula eſt.

Farina dulcis.

n l. 10. *c.* 50.

Vocat autem dulcem farinam, quæ ex milio fit mulſo lacteue elotam, vnde etiam *n* Plinius dicebat: *Inuentumq; diuerticulum eſt in fraude earum Gallinaceos quoque paſcendi lacte madidis cibis, multò ita gratiores approbantur.* Pinguescunt fere viginti quinque diebus, ſingulæ caueis incluſæ, quæ ab vtraque parte foramina habeat, vnum, quo caput, alterum, quo caudam exerant, vt ſcilicet cibum capere, & excrementa deponere queant.

Quot diebus pinguescant.

Pluma

Pluma omnis in capite, ſub alis, atq; clunibus detergatur, illi ne pediculos creet, hic ne ſtercore naturalia lædantur. Varro ex alis, & cauda pennas euelli iubet. Florentinus extremas, quare & hæc eximi poterunt. Subſternatur mũdiſſima palea, vel molle fœnum. Nam ſi durè cubẽt, non facilè pingueſcunt. At nõ obeſas tantùm, ſed in cibo etiam longè ſuauiores fore promittunt omnes fermè rei ruſticæ ſcriptores, ſi farina hordeacea recenti aqua mulſa conſperſa exhibeatur. Vnde Columella, poſtquã, vt videtur, ex Varrone, apud quẽ eadem leges, niſi quòd ſimplicẽ eã aquã dulcem vocet, ſimplici eam aqua conſpergit, & ita offas ex eadem fieri iuſſit, primiſq; diebus dari parciùs, donec plus concoquere cõſueſcãt: quòd cruditas vitanda ſit maximè, tantumq; præbendũ, quantum digerere poſſint: neq; ante recẽs exhibenda, quã tentato gutture apparuerit nihil veteris eſcæ remanſiſſe. *Nam illi*, inquit, *qui volunt non ſolùm opimas, ſed etiam teneras aues efficere, mulſa recente aqua prædicti generis farinam conſpergunt, atq; infarciunt.* Nonnulli, teſte Varrone, pane triticeo, vino optimo ac odorato madefacto, & aqua prædicta opimant, ita vt viginti diebus pingues reddant, & teneras. Alij, inquit Columella, tribus aquæ partibus vnam boni vini miſcent, madefactoq; eodem pane obeſant: hoc modò fartam auem, quæ prima Luna (quoniã id quoq; cuſtodiendum eſt) ſaginari cæpta, vigeſima pergliſcere tradit. Varro turundis hordeaceis partim admiſtis ex farina hordeacea, aut ſemine lini ex aqua dulci farciri ſcribit, idq; facere iubet vſq; ad dies vigintiquinq; tum deniq; pingues fieri. Laudatur à Florẽtino etiam miliũ. Et panicũ ad Gallinarum Columbarumq; ſaginam potiùs datur, quàm ad hominum alimẽtum. Cardanus author eſt. Gallinas ſi pingui lacertæ, ſalnitro, cyminoq; farinam tritici miſcueris, & hoc cibo eas ſaginaueris, adeo pingueſcere homineſq; qui eis aluntur, ita pinguefieri, vt diſrumpantur. *o* Io Iacobus Vveckerus eiuſmodi ſeſe ſecretum ab Hollãdo quodam accepiſſe tradit, vt Gallinæ pingueſcãt. In culina, inquit, facias tibi capſam, pluribus interſtinctam capſulis, ſingulis cum ſuis foraminibus, per quæ capita extrudere foras poſſint Gallinæ cibumq; capere. His itaq; capſulis, Gallinæ iuuenes, vel pulli incarcerentur, ſingulæ ſingulis: cibuſq; ſingulis horis offeratur, parum pro vice potu interdicto. Cibus autẽ ſit triticũ in aqua modicè elixum. Oportet autem capſulas inferius eſſe peruias, vt excremẽta permeare poſſint ſingulis diebus diligenter auferẽda. Cæterum vltra duas hebdomadas incluſas Gallinas eſſe nõ oportet: præ nimia enim pinguedine interirẽt. Hæc ille. Audio ẽt apud eoſdem populos inſigniter pingueſcere, & citò, ſi ceruiſia eis in potu apponatur pro aqua, item ſi reliquijs eiuſdem ceruiſiæ paſcãtur, ſed & oua ita plura, maioraq; parere. Columella, Plinius, & Florẽtinus, cũ ad partum promouẽdum, tum ad ſaginãdum, Cytiſum mire modo cõmẽdant, eaq; propterea in agro haberi plurimum referre. Paucæ enim regiones ſunt, è quibus non poſſit eiuſmodi arbuſcula haberi. Columella eius folia ieiunis, ſeminaq; maximè probari, ait, & alibi eſſe nõ Gallinis tãtum, ſed omni pecudũ generi vtiliſſimũ prædicat, quòd ex eo citò pingueſcat Plinius Ariſtomachum viridem cytiſum Gallinis dari iubere ſcribit, aut ſi aruerit, adefactum. Deniq; Florentinus eius ſemina, & folia arida aqua perfuſa offerri præcipit, quippe quæ non minus quam viridia eas nutriant. Eiuſmodi Gallinas, quæ hoc modo ſaginabãtur, altiles, & farctas vocant, earumq; nutritionem ſaginationem. Iam verò nõ omnes aptas cẽſebãt teſte *p* Plinio, ſed eas tantum, quæ pinguem in ceruice cutem haberẽt. Sed quia noſtra ætas Capos potius, quàm Gallinas ſaginet, itaq; eiuſmodi victus Capis etiã præſcribi poterit, de quibus ſuo loco pòſt fuſiùs dicemus. Quod ſi cibũ reſpuant, faſtidiantue, totidem diebus, inquit Varro, minuere oportebit, quotiam farturæ proceſſerint: ita tamen ne tempus omne opimandi quintam, & vigeſimam lunam ſuperueniat. Idem Columella, Cato, & reliqui Geoponici bis die cibum offerunt. Patum tamen refert, ſi pluries dederis: modò in obſerues, vt cruditatem vites, quod præſtabis, ſi cùm iterum cibum oblaturus, guttur examines: ſi enim prior deſcendit, iterum dandus alius, ſi non, nequaquam. Qui itaque ſæpe offerre volunt, vt Hollandus ille, de quo diximus, faciebat, parum exhibeant, idq; facilis digeſtionis. Quòd verò ad potum attinet: ſi farciantur, Cato meridie tantùm dari præcipit, aquamq; non plus, quàm vnam horam ante ſinendam. Quæ pariunt, & in corte diuagantur, potum tota die poſtulant, iſq; nequaquam negandus, maximè, ſi æſtus fuerit: ſitis enim non aliter ac nobis hiſce auibus nocet. Aqua autem mundiſſima ſit. Nam ſtercoroſa pituitam concitat: quare cohors per quàm vagantur, non tam ſtercore, quam vligine careat; quæ res cùm diligentiſſimum etiam cuſtodem nimia aſſiduitate ſtercus colligendi torqueret, aquam tamen interim mundiſſimam eſſe oporteat, vaſa in hunc vſum fabricata clauſa habere debebit. Et autem talia ſint, qualia his verbis Columella deſcribit. *Sint*, inquit, *qui aut aqua, replentur, aut cibo, plumbei canales, quos magis vtiles eſſe, quã ligneos,*

Vt cibo gratiores fiant.

o l. 8. de ſecretis. Secretum ad pingue faciendas Gallinas.

Citiſus cur commẽdetur. Gallinæ altiles & farctæ. *p l. 10. c. 50* Gallinæ ſaginationi aptæ.

Si cibum faſtidiant quid agendum.

Quoties dandus cibus.

Potus.

Sitis auibus nocet.

Aqua qualis eſſe debeat.

Vaſa aquã continentia qualia eſſe debeãt

aut fictiles compertũ eſt. Hi ſuperpoſitis operculis clauduntur,& à lateribus ſuper mediã partem altitudinis per ſpatia palmaria modicis forantur cauis, ita vt auiũ capita poſſint admittere. Nam niſi operculis muniantur, quantalumcunq; aquæ, vel ciborum ineſt, pedibus euertitur. Sunt qui à ſuperiore parte foramina ipſis operculis imponant, quod fieri non oportet, nam ſuperſiliens auis proluuie ventris cibos,& aquam conſpurcat. Eiuſmodi vaſa in Hollandia, ſed fictilia, propter minorem impenſam paſſim, cùm in agris ab agricolis, tum in vrbibus fiunt, vt audio, ſed aquam tantùm, non autem cibum imponunt, vaſaq; ſingulis hebdomadibus ad minus ſemel ſetaceo quodam inſtrumento, quod indigere ſermone ab officio de vuaſſer appellant, quaſi lauatorem dicas, abſtergunt, ne aqua intus fundo, marginibuſq; adhærens putreſcat; verùm non in Gallinaceo geuere tantùm, ſed in Columbaceo etiam, atque ab hoc nomen obtinere, dici autem Duuepotten, id eſt, vaſa Columbacea. Cæterùm cùm vino aſpergi cibum ante ex veteribus ruſticæ artis ſcriptores dixerint, agricolas in primis monitos velim, vt à vino, aut eius fæcum vapore collecto vi ignis liquore abſtineant. Is enim Gallinis peſtifer, lethaliſq; exiſti matur, vt etiam ius à carne ſalſa.

Duuepotten.

NATVRA. MORES. INGENIVM.

a *lib.9.hiſ.c.49.*

GALLINÆ teſte *a* Ariſtotele, vt reliquæ aues non altiuolæ, pulueratrices ſunt. Impendio autem puluere gaudent. Vnde dicebat Epheſius Heraclitus cœno ſuo lætari, velut cohortales aues puluere, aut cinere. Id verò triplicem maximè ob cauſam faciunt, vt ſcilicet ita ſeſe volutando velut quodammodo ſcabant, plumas, pinnaſque emendent, & pulices excutiant. Quæ omnia alio modo ſe præſtare non poſſe optimè norunt natura docente. Cuius ductu etiam quietum ad pariendum requirunt locum, & cubilia ſibi nidoſque conſtruunt, eoſq; quàm poſſunt molliſſimè ſubſternunt, quaſi ignorent oua aliàs facilè collidenda iri, ſi ea in duriori loco ponerent. Sed in eo non tam ingenij ſui acumen produnt, quàm cũ iam pullos excluſerunt, quos ita tueri norunt, vt & pennis foueant, ne ab ambiente frigore, vel calore lædantur. Hos tanto proſequuntur amore, vt ſi noxium quodpiam animal, vtpote vel Miluum, vel muſtelam, vel maius etiam aliud eis inſidiari viderint, vel aliquatenus cognouerint, receptis eis primùm ſub alarum vmbra, ſeu tegumento ſeſe acerrimas tutrices opponant cum maximo clamore hoſtibus pauorem incutientes, roſtroque alis ſeſe defendentes, adeo vt propriam mortem potiùs obire in pullorum tutelam, quàm illis hoſtibus relictis fuga ſalutem quærere malint. Qua in re egregium nobis ſpecimen exemplarq; filios amandi præbent, tum etiam quando dum illos paſcunt, & cibos ſubinde collectos ore porrigunt ſe ſuamq; famem negligant. Quem amorem *b* Homerus ſub Achillis perſona olim deſcripſit. Hic enim ſuos, quos pro Græci ſubierat labores, & pericula præ nimia in eos beneuolentia conferens matricis auis (Gallinæ nimirum per excellentiam) in pullos affectui, ita apud illum loquitur.

Gallinæ erga pullos amor.

b *Iliad.1.* Achilles Gallinis cõparatus

Ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρησι
Μάσσασ' ἐπειήν λαβησι κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ.
Sicut autem auis implumibus pullis affert
Eſcam poſtquam acquiſierit, malè autem eſt is ipſi.

Citat hæc verba alibi *c* Plutarchus, vbi hæc eius verba leguntur Οτιὴ Ομερικὴ ὄρνις τῷ ἑαυτῆς τρὲφει λιμῷ ἔγγονα καὶ τὼ τροφὼ τῆς γαστρὸς ἀπτομένω, απωκρατεῖ καὶ πιέζει τῷ σόματι μὲλαθη καταπιῆσα. Gybertus Longolius ſic vertit. Homerica auis ſua fame paruulos natos paſcit, & nutrimentum quod ventri ſuo deſtinauerat, ore retinet, ne eo in ventrem delapſo in obliuionem ipſa adducatur. Sed lector, inquit Ornithologus, conſiderabit, an ſic potiùs reddi debeant verba poſteriora. Ventris ſui alimentum ore tenens, abſtinet tamen, & ne forte nolens etiam diglutiat mordicùs premit. Vt vt eſt verba, illa flagrantiſſimum Gallinæ erga pignora amorem teſtantur; de quo alibi idem *d* Plutarchus: *Quid verò Gallinæ*, inquit, *quas obſeruari noſtri oculis quotidie domi conſpicamur, quanta cura, & ſedulitate pullos cuſtodiunt, & gubernant? Alijs alas, quas ſubeant, remittunt; alijs dorſum, vt ſcandant, reclinant: neq; vlla pars corporis eſt, qua non foucre illos ſi poſſent, cupiant: neque id ſine gaudio, & alacritate, quod & vocis ſono teſtari videntur. Canes, & angues* (Ornithologus λίρνας, & δράκοντας pro κυνεας, & δρακοντίας; vt vulgaris lectio habet fortè legendum, ſummo iudicio conijcit. Canes enim parum expaueſcunt Gallinæ: Circos reliquoſq; Accipitres maximè)

cl. de amparent. erga liberos.

d *Eod. lib. paulò poſt.*

xime) *cùm de se agitur, fuliſq; ſibi metuunt, fugiunt, tũ quidem. Si verò pullorum agmini ab his periculum verentur, vindicare illud ab iniuria nituntur, & ſuprà qnàm vires patiuntur, ſæpè dimicant. Etenim verò eiuſmodi affectiones opinabimur iſtis animalibus ingenerasſe naturam, de Gallinarum Canum, Vrſarũ propagatione ſolicitã, non nobis hoc modo pudorem voluiſſe incutere? Nimirum reputantes iſta naturã ſequentibus exemplorũ loco eſſe, duris aũt ſuam exprobare inhumanitatem, propter quos ſola hominis incuſatur natura, quod amorem gratuitũ non ferat, neque niſi vtilitatis cauſa diligere norit.* Haud minor etiam profectò Galli erga totam Gallinaceam familiam amor eſt ipſeq; nobis veri, optimiq; patris familias exemplar eſt. Is enim non vigilem tantùm ſeſe ſuorum in primis præbet cuſtodem, & manè, dum tempus eſt, ad quotidianum inuitat laborem, ſed ipſe primus exilit non tam voce, quàm reapſe quid faciendum ſit oſtendens, ipſe omnia vertit, omnia explorat, omnia diſpicit, & ſimul atq; aliquid eſcæ nactus eſt, Gallinas, & pullos ad paſcendũ conuocat, interim ceu pater quidã, & ſympoſiarchus excelſus adſtat, & ad epulandum inuitat, hoc vnũ ſemper curæ habens, vt ſuis ſit, quod edant. Interea ipſe diſquirit, ecquid in proximo reperiat, quo reperto, rurſus ſuam familiam citat alta voce. Accurrunt illico. Ille ſublimem ſe gerens, & vndiq; circumſpiciens, ecquid hoſtile vſquam appareat, totam cohortẽ circumit, & obiter granũ aliquando vnũ ſibi ſumit, non citra inuitationem, vt ſe ſui ſequantur. Vnde apud Auſoniũ prouerbialiter legitur, *Gallinaceus Eucleonis*, in eum, qui omnia ſolet diligentiſſimè perſcrutari, & inueſtigare, ne pulueſculo quidem relicto, donec id inuenerit, quod exquiſita cura conquiſiuerat. Gallus verò tum ideo quoq; amorem, beniuolentiamq; ſuam illam manifeſtat, dum ſe doloris, quo coniuges ſuas affici credit, conſortem cantu longè alio, quàm cucuritu, ſed Gallinarum cantui ſimillimo atteſtatur. Meminit eius *e* Oppianus his verbis: *Galli partus Gallinarum leuare, & doloris participatione ſolari videntur, dum placida, & exili voce eis accinunt*: diſſentiens in eo ab Ariſtotele, quem Gallinas abſq; dolore parere, authorem eſſe ſuprà diximus. Vnde item *f* Porphyrium falſum ita ſcripſiſſe dicendum eſt: *Maritus etiam inter bruta partus dolores intelligit, & plurimi ex eis, parientibus fœminis condolent, vt Gallinacei quidam etiam excubando iuuant, vt Columbi.* Verùm viſus eſt aliquando Gallus, teſte Ariſtotele, mortua Gallina, eius munus obire, hoc eſt, vel incubare oua, vel iam natos pullos educare, inſigni ſanè beneuolentiæ ſigno. Quid verò de ingenio eius dicemus, quo certè plurimùm valere quiuis meritò dixerit, qui perſpectam huius auis naturam habùerit. *Proximè gloriam ſentiunt*, inquit *g* Plinius, *& hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno natura genuit. Norunt ſidera, & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum quartaq; caſtrenſi vigilia ad curas, laboremue reuocant. Nec Solis ortum incautis ſinunt obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipſum verò cantum plauſum laterũ. Imperitãt ſuo generi, & regnum, in quacunq; ſunt domo, exercent. Dimicatione paritur hoc quoq; inter ipſos, velut ideo tela agnata cruribus ſuis intelligentes.* *h* Aelianus etiam non Solis tantùm, ſed Lunæ etiam ortu lætari Gallinaceos ſcribit, vbi ait: *Gallinaceum exoriente Luna, quaſi diuino quodam ſpiritu afflatum bacchari, atq; exultare ferunt. Oriens aũt Sol nunquam ipſum fallit, tum vehementiſſima voce contendẽs, ſemet magis, magiſq; cantando vincere conatur.* Res item sũma admiratione digna eſt, Gallum tum ſilentio vti, & pulchellam illã ſuam vocem, cucuritum inquam, celare noſſe, cùm mortua Gallina coniuge ſua, ipſe eius officio fungens oua incubat, quòd id mulierem decere, & parum virile eſſe non ignoret, vt idem Aelianus memoriæ prodidit. Illud præterea ingenio harum auium aſcribendum eſt, quòd cum ſeſe copia ſanguinis immoderati aggrauari ſentiunt, vnguibus criſtas tam diu ſcalpant, donec illato vulnere ſanguinis fluxum proliciant, atq; ita ab imminentibus malis ſibi ipſis medici liberent. *i* Plinius ſimiliter herbam, quæ vocatur helxine agnoſcere eos tradit, eaq; ſeſe dum indigent remedio, purgare. Haud ab re igitur D. Iob quærebat: *Quis dedit Gallo intelligentiam?* Verum iſtæc intelligẽtia nõ rerum diuinarum cognitio eſt, vt quiſpiam ex Plinius verbis, quæ paulò ante adduximus, qui nimirum ſidera noſſe, &c. dixit, arguere poſſit, ſed naturalis, quæ tamen nec ipſa cum deliberatione conſtet. Quomodo etiam cum ſumma induſtria terram vngui Sus ſcalpendo victum quærit. Hoc ſcalpurite Plautus dixit de ſepulta olla loquens: *Vbi erat hæc* (olla) *de foſſa cœpit ibi ſcalpurire vngulis circumcirca:* veteres etiam ruſpari, atque hinc eo verbo pro ſedulò perſcrutari vtuntur: vnde alibi idem ait: *Corruſpare tua conſilia in pectore.* *k* Alibi denique facetiſſimè eiuſmodi ruſpationi ſcriptionem amaſiæ Callidori comparauit, quia nimirum difficulter ob malè formatas literas legi poterat: ait autem.

An obſecro Hercle habent quoque Gallinæ manus?
Nam has quidem Gallina ſcripſit.

Galli amor erga familiam. Diligentia.

e *In Exeu.*

f *li. 3. de abſtin. ab ani.* Gallus pullos educare viſus.

Ingenium Galli.

g *l. 10. c. 21*

h *l. 4. de An c. 29.* Luna etiã exoriente lætari Gallos.

Gallinaceũ genus quomodo ſeſe à pletora libe-ret.

i *l. 8. c. 27.* Helxino libera Gallinaceis nota.

k *In Pſe.*

Quorum

Henneſcra pſel. Gallinarũ ruſpatio.

Quorum verborum ſenſum, atque vim, nemo, quod ſciam, omnium quotquot in Plautum commentati ſunt, hactenus aſſequutus eſt. Audio autem apud Hollandos eiuſmodi loquendi modum frequentiſſimum eſſe, vt videlicet ſcriptionem parum legibilem Henneſcrapſel, hoc eſt, Gallinarum ruſpationem vocent. Hetiuſci pro ruſpare dicunt ſparnazzare, & metaphoricè vtuntur in prodigos ſua adijcientes inutiliter.

MAGNANIMITAS. PVGNA.

a *In Ixeu.*

LAVS item Gallo maxima in animo pluſquam regio, adeo vt *a* Oppianus auium omnium pugnaciſſimum vocare non ſit veritus: cuius nimirum tam excelſus animus eſt, tanta animi conſtantia, vt non vitæ, quæ omnibus animalibus cariſſima eſt, pericula tantùm ſubire, ſed perdere etiam eam malit, quàm alterius imperium, iugumq; vel ad vnicum tantummodò temporis momentũ pati. Sciuit hoc Themiſtocles, ſciuerunt maiores noſtri, qui anniuerſarijs ſolennibuſq; Gallorum pugnis ſolenni ritu inſtitutis perpetuos nos eſſe voluerunt Gallorum imitatores. Aiunt verò non Leonem modò ad eorum cantum, ſed baſiliſcum etiam expaueſcere: quod an verum ſit, vt parui refert, ita certum eſt nullum animal maiori animo, & excelſiori vel caput criſtatum, & caudam erectam falcatamq; gerere, vel certamen inire, in quo frequenter antè moritur, quàm aduerſario cedat. Quare iure merito Marti bellorum, pugnarumq; Deo ſacer habitus fuerit, & prouerbialiter Ἀρεως ὄρτυξ hoc eſt, *Martis pullus* vocatur: quaſi ad bella, pugnaſq; magnoperè propenſus. Verum non in pugna tantùm animoſitas maxima eius eluceſcit, ſed in coitu etiam: à quo (taceo modum, quod ſolaciſſimus ſit, & vnus multis vxoribus ſatisfaciens) cùm omne animal triſtati ſoleat, ſolus ipſe exhilareſcit, & cantu alacritatem ſpiritus atteſtatur: & Plato author eſt, Gallum degenerem ignauumq; antequam vicerit, canere. Nec ferè ob aliam cauſam, quàm propter vxorem pugnam init, veritus ne alius amplexus earum illi clam ſuffuretur: vnde ſcribit Athenæus Gallinaceum alteri mari cum Gallina coitum abſque pugna non permittere: quare Alberto neutiquam crediderim. Gallos ſcribenti, ſi multi ſint, nimio coitu Gallinas enecare. Haud tamen interim inficias iuerim eas à diuerſis Gallis iniri: nam id furtim fieri putauerim: ſimul verò degere, vel ſaltem ſimul cum Gallinis coire, quod ille ſupponit, nunquam crediderim: quinimo illud ego ex inſpectione didici Gallum vnicum ſemper in vno loco imperium habere, & in alios ſi fortè clam, vt dixi, cùm vxorum ſuarum aliqua coierint, vel coire tentauerint, acriter animaduertere: vnde item adagium extat ſatis triuiale, *Gallus in ſuo ſterquilinio plurimùm poteſt*, quod ſcriptum eſt in ludicro Senecæ: videtur autem innuere quemlibet in alieno ſolo timidiorẽ eſſe, & in ſuo regno ferociorem, & animoſiorem. In quo pariter ſenſu & illud notum eſt: *Domi pugnans more Galli* in illos, qui domi rixantur, quum foris ſint placidiſſimis maioribus: vnde dicebat *b* Plinius: *Imperitant ſuo generi, & regnum in quacunque domo ſunt exercent, Dimicatione pariter hoc quoque inter ipſos velut ideo tela agnata cruribus ſuis intelligentes, nec finis ſæpe niſi morientibus.* Quod verò ait ſapientiſſimus virorum Salamon: *Gallus ambulans inter Gallinas lætus*: id pariter Eucherius imperij ſignificationem eſſe dicit. Hoc item ceu magnificentiam, animiq; celſitudinem arguit, quod nunquã ſui ineũdi copiam faciat abſq; atrociſſimo certamine, vt *c* Athenæus author eſt. Denique & illud, quod idem author ibidem teſtatum reliquit, & quotidiana experientia comprobat, quod ſcilicet quaſcunque ædium fores ingreſſurus, criſtam ſubmittat. Quod ab Aeliano fortaſſis mutuatas *d* Athenæus fuerit, quia ita ſcribit: Illud item in eo mirificum, cùm limen intrat, tametſi ſuperum altiſſimum exiſtit, is tamen ſeſe inclinat: quod quidem ipſum ſuperbia inductus facere videtur, ne ſcilicet criſta vſpiam offendatur. His, ſi placet, adde, quòd pro caris vxoribus, pignoribuſq; ſuis aduerſus ſerpentes, Miluos, muſtelas, & eiuſcemodi feras alias, viriliter decertet, & nos ad ſimile certamen, vbi ſeſe occaſio offerat, inuitet. Hieronymus *e* Cardanus Gallum ideo decantiſſimo illi parricidarum culeo, vnà cum ſerpente, cane, & ſimia inſeri à Romanis exiſtimabat, quòd ſuperbiſſimus ſit, vel ob gentis ſimilitudinem; quod ipſum *f* Scaliger ex inſcitia hiſtoriarum credidiſſe tradit, quoniam Gallis nondum notis illa lex ſcripta fuiſſe: ſed ne hic rem acu tetigit. Quomodo enim Gallum includere potuere Romani nondum notum? Quare ego pòſt ſuo loco veram, ni fallor, eius rationem aſſignabo. Quod verò ad pugnam Gallorum attinet, ad quam vel imago eorum in ſpeculo tantum conſpecta eos inuitat, teſte Athenæo, ea ſingulari non carent artificio. Dum enim pugnant, naturæ ductu terram feriunt, & plumas

Solennes Gallorum pugnæ cur inſtitutæ. Leo, & Baſiliſcus. Gallum ex paueſcunt Gallus cur Marti dicatus.

Gallus à coitu cantat. Quare pro Gallinis pugner.

Gallus adulterum punis.

h *l.* 10. *c.* 21

Gallus ſtuptum ſui non admittit.

c *lib.* 9.

Gallus domum intrans criſtam ſubmittit.

d *li.* 4. *c.* 29. *de Anim.*

e *lib.* 10. *de ſubtil.*

f *Exe.* 240.

Gallorum pugna deſcripta.

mas circũ collum erigũt, pennasq; caudæ quãtũ possunt, sursũ, atq; dorsũ vibrant, assilientes interim, quò magis calcaribus suis, quæ ob id ceu tela in cruribus agnata, teste Plinio, agnoscũt, hostẽ feriãt: vnde legas apud ãtiquiss. Luciliũ hos vel versus, vel versũ fragmẽta.

Gallinaceus cùm victor se Gallus honestè
Sustulit indigitos, primoresq; erigit vngues.

Vbi, teste Nonio, primores vngues pro anterioribus dixit: quod nõ putẽ, cũ nõ ijs vnguibus, sed calcaribus dimicẽt, quæ etsi in posterioribus tibiarũ partibus ferè sita sint, inter insiliendum tamẽ cũ scilicet aduersarios feriũt, ijs ita vti norunt, ac si ad anteriora locata forẽt. Ab eiusmodi certamine vulgare extat adagiũ. *Gallus insilit*, in eũ, qui semel victus redintegrat certamẽ; quod sanè sæuissimũ conspicitur: vnde dicebat *g* D. Augustinus: *Cũecce ante fores aduertimus Gallos Gallinaceos ineuntes pugnam nimis acrẽ.* Et paulò pòst pugna ita describit: *Vt in eiusdem ipsis Gallis erat videre intenta proiectus capita, inflatas comas, vehementes ictus, cautissimas euitationes, & in omni motu animalium rationis expertium nihil non decorum: quippe alia ratione desuper omnia moderante, postremò legem ipsam victoris, superbum cantum, & membra in vnum quasi orbem collecta, velut in fastum dominationis.* Sed doctissimè idem carmen hisce versibus quàm breuiter Angelus *h* Politianus complexus est:

Et regnum sibi Marte parant, quippe obuia rostris
Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assaltibus iras.
Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
Infesto, aduersumq; affligunt pectore pectus.
Victor ouans, cantu palmam testatur, & hosti
Insultans victo, pauidum pede calcat iniquo.
Ille silet, latebrasq; petit, dominumq; superbum
Ferre gemit: comes it meritò plebs cætera regi.

Quãquam etenim Gallus animal natura pugnax est, ac magnanimũ, vt diximus, vbi tamen se sentit imparem in cõflictu, mirè deiectus, ac supplex profugit, seseq; occultat pudore suffusus, risum spectatoribus mouens. Ita apud Theocritum Amyntas Pollucem ad certamen prouocans. Tuus, inquit, ego, tumeus (nimirum victus) vocabere, quia φοινικολόφων: id est, alitum rubri cristatarum talia sunt certamina. *Signum autem victi*, inquit D. *i* Augustinus, *elatas à ceruice pennulas, & in voce, atque motu deforme, totum & eo ipso naturæ legibus nescio quo concinnum, & pulchrum.* Idem scribunt *k* Plinius, & *l* Aelianus: quorum hic: *Quod si*, inquit, *palma contingit, statim in victoria canunt, seq; ipsi principes testantur. Victus occultatur silens, agreq; seruitium patitur, & plebs tamẽ æquè superba graditur, ardua ceruice, cristis celsa, Calumq; sola volucrum aspicit, crebrò in sublime caudã quoque falcatã erigens.* Ille verò clariùs: *Quod si*, inquit, *cum altero pugnans vincatur, idcirco non canit, quòd ex illa mala pugna spiritus fracti illi vocem supprimant. Cuius offensionis verecundia confusus in primam quamq; latebram sese occultat. Sed si ex certamine victoriam reportarit, tum oculorum eminentia, tum ceruice erecta simul, & cantus contentione insolenter effertur, & triumphantis simi-lis est.* Hallucinatur igitur alibi Aristophani interpres, quando à Gallo victo victorem insectari scribit. Fugere autem victum ipsum Aristophanem minimè latuisse, ex prouerbiali istoc, quod *m* alibi potulit, dicto, est manifestum Πτήσσει φρύνιχος ὡσπερ ἀλέκτωρ, id est, *horret Phrynichus, sicut Gallus.* Fuit autem hic Phrynichus Melanthæ filius, Athenienſis tragœdiarum scriptor, quem Athenienses mille drachmis mulctarunt, quòd Milesiorum excidium tragœdia complexus esset. Meminit eiusdem adagij *n* Plutarchus, qui cùm antea fuisset ferox, insolens ex Socratis familiaritate, cuius singulares integritatem suspiciebat cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat autem hunc senarium è quopiam poeta.

Ἐπαλὴξ ἀλέκτωρ ὥς, κλίνας πτέρον, id est,
Pauidus refugit more Gallinacei
Cùm victus alas ille submittit suas.

Vsurpatur verò id adagium in male affectum, & commotum, aut etiam pauitantem, πτήσσειν enim Græcis fugitare significat, atque expauescere. Peculiariter autem de auibus dicitur. Similiter *superatus es Gallo quippiam*: locus prouerbialis dicitur in seruos, qui dominos à tergo sequuntur, supplices videlicet, & obiecti cuiusmodi nimirum solent esse Galli superari in pugna. Non tamen animositate vincuntur hæ alites, sed viribus, & eleganter antiquissimus Ion poeta Tragicus his versibus ostendit.

Nec tam corpore, vtroque, & ocello
Ictibus obtuso ille fatiscit.

Reborc

g *To.* 1. *l.* 1. *de ordine.*

h *Iaruſt.*

i *Loco cit.*

k *l.* 10. *c.* 29

l *l.* 4. *c.* 49.

m *In Veſ.* Phrynicus quis.

n *In Alci.*

Robore sed labente gemiscit
Et vinus seruire recusat.

Miltiades Athenien-sium Impe rator Gal-lorum pu-gnantium exemplo suos horta tur.

Quod postremum, etsi non vsq; adeo semper verum sit, nisi viribus tamen victum cedere certum est: contrà sit in plerisq; alijs animalibus, quorum ferè semper alia alijs ante initam pugnam sua sponte cedunt. Quod intelligens Miltiades Athenienſium Imperator cũ Rex Persarum excito Asiæ robore tam multa millia traiecisset in Europam, quasi ad primũ clamorem oppressurus Græciam conuocatis in Panatheniacum conuentum socijs pugnantes ostendit has alites, vt Philo Iudæus scriptum reliquit, ratus hoc spectaculum maiorem vim habiturum, ad promouendum eorum animos, quàm orationem. Nec eum fefellit sua opinio. Spectata enim, inquit Philo, in brutis patientia, pertinaciq; contentione vsq; ad necem pugnantibus inuicto pectore, correptis armis eam expeditionem susceperunt, quasi bellaturi cum ingenti strage hostium, contemptis mortibus, & vulneribus, vt saltem insepelirentur libero solo patriæ. Nihil enim ad rem gnauiter gerendam excitat, ac deteriorum victoria maior, quàm sperari poterat. Tradit item Diogenes Laertius, Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, cùm ei ostendisset Gallos Gallinaceos tonoſoris Midæ aduersus eos, qui erat Calliæ, pennis, ac rostro dimicantes. Quam vtilitatem agnouit & *o* Chrysippus, dum Gallorum æmulatione inijci nobis ad fortitudinem stimulos, & subijci calcaria prodidit. Quinimo fuisse apud antiquos historia docet, qui Gallos ad certam ẽ instituerẽt, quos Columella auium lanistas vocauit. *p* Plinius author est Pergami Gallorum spectaculum velut gladiatorum quotannis edi. Apud Tarnasaros Indiæ populos, nobiliores pugna eorum, ad quam tantummodo eos nutriunt, non oblectantur tantùm, sed centum ẽt aureos deponũt, quos ille, cuius Gallus in certamine superior euasit, domum victor reportat. Aiũt verò qui eas regiones peragrarunt, Gallorum eorum certamen quinq; quandoque horas durare, & victum victori nisi more cedere quàm sæpissimè. Idem certamen colunt Iaue insulæ incolæ, nec non qui Pulaoan insulam habitant. Verùm nunquid id longo tempore fecerint, vt saltem verisimile est, mihi nondum cognitũ est: Græcos id olim obseruasse tum ex allata Plinij authoritate, tum ex Aeliano ẽt clarum est, qui Themistoclem contra barbaros exercitũ ducentẽ duos in itinere Gallos fortè pugnantes vidisse prodit, ac imperasse, vt miles desisteret, acceptaq; de hac pugna occasione, docuisse bonis, & strenuis ciuibus, plus patriam, liberos, vxores, parentes, Deosq; penates æstimandos, quã Gallis solam victoriæ opinionem. Qua de re cõsule *q* Cælium. Cùm igitur victor rediisset, instituisse, vt quotannis Gallinaceorum pugna Athenis publicè exhiberetur. Quem morẽ etiamnum apud Bonemos in hunc diem durare audio, vbi primores præparare Gallos aiunt pugnæ, quasi gladiatoriæ, fieriq; sponsiones pretij non parui, dum vnusquisq; pecuniæ summam largam deponit, quam dominus victoris Gallinacei aufert. Et *r* Io. Goropius id Ambiuaritis populis, teste Cæsare, Galliæ Belgicæ in vsu fuisse refert, magna ambitione duabus inter se certantibus factionibus, atq; id cùm in pagis tùm maximè in ipsa vrbe, cui à Ducis sylua nomen est, (vulgò Tishertighen bos: est aũt Barbantiæ nobilis vrbs, & Regi Catholico aduersus Hollandos semper maximis in belli periculis fidem seruans) per octo integros dies in ipsa curia Gallos ad pugnam committi, ingenti partium studio, & solicita victoriæ expectatione: in hac verò tantùm exardescere, vt ipse viderit ex Gallinaceorum certamine ad equestre duellum aliquẽ alium prouocasse, in eoq; alterum virũ in primis strenuum, & veteranum equitẽ lancea in fronte ictum occubuisse eodem ferè modo, quo Henricus Rex Frãciæ, cui per oculi alterius cauitatem pars fractæ lanceæ in cerebri sedem est adacta. Legimus deniq; apud Gallos eiusmodi Gallinaceorum pugnantium spectacula in scholis edi: quod fortè & ipse fecerint, vt non alacriores tantùm iuuenũ suorum ad pugnam animos reddant, sed etiam speratæ, ac optatæ victoriæ cupidos. Veteres, vt Gallinacei in pugna facliùs aduersus hostes suos tutarentur, stimulis ferreis æneisq; quos Sipontinus plectra dici asserit, illos armabant: vnde etiamnum extat adagium αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον; id est, *tolle calcar vltorium*: in eum nimirum, qui iam vltionem parat: sumptum aũt est adagium ex *s* Aristophane, cum ait: αἶρε πλῆκτρον, εἰ μάχει, hoc est *tolle calcar si pugnas*. Iucundum verò, inquit *t* Cælius, quod obseruatũ hac parte nõ reticebimus, Gallinaceis mox cõpugnaturis alium in cibis obijci solitum, quò acriùs decertarent, ex quo facetissimè in veteri comœdia, ἐσχοροδισμένος, id est, allio pastus, quod scorodon vocant, pro vehementi, ac nimis in pugnam procliui quandoque dicitur. Eodem modo proficiscente, ijq; qui bella & castra sequuntur, allium gustant, quòd eos agiles reddat, vires addat, & animum acuat. Exhibetur etiam equis vua cum pane, & vino, vt ad prælium euntes faciliùs labores futuros sustineãt, ferocioresq;

Socrates Iphicrati animũ ad-dit.

Galli exẽ-plo.

o l. de Inſ.

Gallorum certamen inſtitutũ.

Auium la-nistæ qui.

p l. 10. c. 21

Themisto-clem cur Gallorùm pugnã in-stituerit.

q li. 17. lect. antiq. cap. 32.

r In Gotho. danicis l. 7.

Henricus Gallię Rex quomodo mortuus.

Ferrea cal-caria cur Gallinis adhibita.

s In auibus t li. 16. c. 13. Ant. lect

Alliũ cur Gallis ex-hibeatur.

Milites, & proficiscẽ tes cur al-lio vtãtur.

floresq; fiant. *u* Plinius item Gallinaceos pugnaciores reddi author est, si in cibum eorum pulitricum, & trichomanes addantur. Idem præstare aiunt adiantū: quod Io. Bapt. Porta ideo fieri putat, quia hæc herba Galli cristā quodammodo æmuletur. Cæterū inter Gallos alij alijs præferebantur. Laudabantur autē in primis, teste Plinio Rhodij, & Tanagræi: secundò Melici (Lego Medici) & Chalcidici. *Iam ex his*, inquit, *ad bella tantùm, & prælia assidua nascuntur, quibus ēt patrias nobilitarunt Rhodum, ac Tanagram. Secundus est honos habitus Melicis, ac Chalcidicis, vt planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana purpura.* Hinc facilè hunc Suidæ locum restituas: ἀλεκτρύονα ἀθλητὴν ταναγραῖον, hoc est *Gallinaceum athletum Tanagræum.* Deest n. copulatiua cōiunctio, quæ & alibi apud eundē habetur. Ἀλεκτρύονα καὶ ἀθλητὴν ταναγραῖον, vbi eā prouerbialiter hoc accipi scribit: & siue Gallinaceum Tanagræum, siue athlætā Tanagræum dicas, animosum, & strenum intelligas: elegantius verò fuerit, si hominem, & athlætam pugnacem, ac fortem Gallinaceū Tanagræum cognomines: quā si athlætam Tanagræum simpliciter. Non enim athletas à Tanagra laudatos legere memini, sed Gallos tantum. Iam verò ex his, quæ dicta sunt, cuius satis liquidò constare arbitror, Gallinaceos Gallos nō solum pugnacissimas alites esse, & à seruitio, iugoq; abhorrere, sed ab antiquis, & à multis nostro æuo ob id in summo honore habitos; adeo vt olim *x* Plato illorum stoliditatem ridens, sese amicum bonum potiùs, quàm Gallū ἄριστον, id est optimū, seu pugnacissimū malle dixerit. Contrà Pallas huiusce bellicosissimi alitis imaginem, vt testatur Pausanias, in casside suo pictam tulit, & Mars sibi sacrum voluit, adeo vt vtrinq; bellorum Deo gratum fuisse videamus, atq; hinc fortè Aristophanes aues hominibus, Persis verò in primis imperasse per iocum scripsit: ait autem.

Quod autem non Dei igitur hominibus imperarunt antiquitùs,
Sed aues & regnabant: multa sunt signa horum:
Statim autem vobis primum ostendam Gallum quod regnabat
Imperabatq; Persis primùm omnibus, Dario, & Megabizo:
Quare vocatur Persicus auis à dominatione adhuc illa.

Sed verisimilius fuerit primum Persarum regem Gallum fuisse dictum, vt in æquiuocis diximus; *y* Aristoteles fortitudines huius volucris causam in duras eius pennas reijcit: quasi verò non aliæ darentur aues durioribus pennis, quæ tamen haud æquè fortes sint. Rases, penes quem eius reis fides esto, vinciturum pollicetur causam contra aduersarium, si calor Galli de crure dextro tecum feras: & Kiranides fabulosissimus scriptor cristam capitis Galli cum grano thuris, & pauco cornu cerui timorem omnem nocturnum, si gestatur, omnemq; occursum malum auferre: hominemq; gestantem intrepidum reddere: quasi eiusmodi arma, quibus Gallus maximè superbit, crista nempe, & calcar ad hominibus animum addendum polleant: quòd cùm non negauerim, minimè tamen affirmauerim, nihil scilicet certi inde habens. Atq; hæc de Galli pugnacitate dicta sufficiant.

u l. 22. c. 21.

Galli qui præferātur ad prælia.

Suidas correctus.

Gallinaceº Tanagræº. Athleta Tanagræus.

x In Lyri.

Palladis cassis Galli imagine ornata.

y In Phys.

Fortitudinis Gallus causa.

Calcaris dextri Galli virtus.

SYMPATHIA. ANTIPHATIA.

VIDETVR quidem occulta quædam sympathiæ, seu amicitiæ vis, potentiaque subesse, quod aues cicures, & domesticæ tam audacter equos, asinos, boues, atq; id genus iumenta alia contemnant, ac si cum mansuefactis elephantis simul alantur, non modò eos non pertimescant, verùm per eos etiam ipsos gradiantur, & Gallinacei eorumdem dorso insidere audeant. Cauendum tamen Gallinas alentibus, ne ad boum præsepia perrepāt. maximè Gallinacei. Nam hoc quod decidit immistum pabulo, teste Columella, nec ē bubus affert. Gallinis item cum Pauonibus, Anatibus, Anseribus, & Columbis mutua intercedit beneuolentia: maior verò Gallo cum Porphyrione, si Aeliano credimus, qui Gallum in eodem cum Porphyrione versantem domicilio, tam insolenti miroq; amore illi coniunctū fuisse ex inspectione testatur, adeo vt tandē Gallo propter epulas occiso, Porphyrio conuictore sua priuatus, tantum doloris animo conceperit, vt postmodum non amplius cibum ceperit, sed inedia potiùs sibi mortem accelerare, quàm post superuiuere maluerit. Sed huius quoque abstrusa videtur, ac occulta ratio, cur deficiente apibus cibo, si ad fores earum crudas Gallinarum carnes, & vuas passas posueris, inedia nō sit perituræ: quod in scedulis meis notatum reperio, sed ex quo authore non memini: & an verum sit, haud scio: curiosius quispiam experiri poterit. Vt verò illud incertum est, ita hoc cùm pueris, tùm senibus

Domesticarū auiū cū iumentis amicitia.

Gallinacei quomodo bubº mortē asserant Galli cum Porphyrione mira amicitia.

Neapes inedia pereant.

Galli cum Sole sympathia.

nibus,& vt dici solet,lippis,& tonsoribus notũ,& quotidie obseruatũ,nimirũ Gallinaceum Gallum cũ Sole habere sympathiam. Hunc enim ad omnes mundi angulos, festinantem, exortiuũ, occiduum,& meridianum voce admodũ vocali, & alarũ applausu congratulantis in morẽ, sæpenumerò salutat,& resalutat. Adducant modò alij, quas velint manifestas rationes. Ego hinc solare animal Gallũ vocauerim, vti alijs ẽt Leonem ferarum generosissimũ, qui non cætera animalia tantùm,sed fortissimos quoq; viros terret,quem tamen Gallus ne minimi quidem facit:at contra,illi & visus, immo auditas tantummodo pauorem incutit, etsi de eiusmodi antipathia diuersimodi authores scribant. *a* Albertus enim duobus in locis hoc de Gallo albo intelligit.Sed ante ipsum item Diuus *b* Ambrosius tradidit: *Leo*, inquiens, *Gallum, & maximè album vertetur*. Cùm verò cæteri omnes, nullius coloris facta mentione, id simpliciter de Gallo tradant: itaq;, quod cum venia huius sanctissimi patris dixerim,omnes Gallos à Leone timeri crediderim,si modò verũ est,quod inter vtrosq; hæc antipathia intercedat.Id enim à me non obseruatum est,nec ab aliquo obseruatum video. Sed si Plinio, Aeliano, Solino, Lucretio, Proclo, alijsq; credimus, quemuis Gallum à Leoni timeri constabit. At hi rursus causam huius odij non vno modo tradunt. *c* Plinius bis disertissimis verbis eius mentionem faciens,primò cristam,& cantum,secũdò cristam, falcatam caudam timeri à Leone asserit: cuius verba maioris fidei causa ascribere placuit. Inquit ergo ibi: *Atq; hoc tam sæuum animal* (Leonem) *rotarum orbes circumacti, currusque inanes, & Gallinaceorum crista, cantusq; etiam magis terrent, sed maximè ignes:* hìc verò sic habet: *Quod si palma contingit statim in victoria canunt seq; ipsi principes testantur. Victus occultatur silens, ægreq; seruitium patitur. Et plebis tamen æquè superba graditur, ardua cervice, cristis celsa: itaq; terrori sunt etiã Leonibus ferarum generosissimis.* Vides igitur hìc cantus nullam facere mentionem, cuius rursus Solinus tãtummodo meminit, Gallinaceorum cantus timere Leonẽ asserẽs.Deniq; *d* Aelianus, Lucretius,& Proclus,alijsq; Gallinaceum simpliciter nominant. Quid ergo dicendum statuendumq;? Ego sum èius prorsus opinionis, vt (si verum est, vt dixi, huiusmodi innatum odium; iam enim id præsuppono) Gallum ipsum quatenus tale animal est, à Leone pertimesci putem, nec inde odium nasci credam, quòd vtrumq; animal solare est, vt *e* Proclus existimat, sed occulti quid latere in Gallo, quo Leonem fugет. Atq; hanc meam opinionem, quam semper saniori doctorum virorum iudicio subijcio, ex ipsomet *f* Plinio depromo. *Qui à Leonibus, & Pantheris homines non attingi* tradit, *qui iure Galli peruncti fuerint, maximè, si ei allium admisceatur.* Quæ quidem res innatum Leonis timorem indicat, & hanc fortè semina illa vocauit *g* Lucretius, quæ Leonem oculis incussa, illos ceu cæcutire, timereq; faciant: hic autem ita canit:

Quin etiam Gallum noctẽ explaudentibus alis
Auroram clara consuetum voce vocare,
Hunc nequeunt rapidi contra constare Leones
Inq; tueri: ita continuò meminere fugai.
Nimirum quia sunt Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ cùm sint oculis immissa Leonum
Pupillas interfodiunt acremq; dolorem
Præbent, vt nequeant contra durare feroces:
Cùm tamen hæc nostras acies nil lædere possint:
Aut quia non penetrant, aut quod penetrantibus illis
Exitus ex oculis liber datur, in remeando
Lædere non possunt ex vlla lumina parte.

Quod si verò quispiam contra allatam sententiam arguat, dicatq; Leones cristа maximè perterreri, idq; inde constare, quòd Capum non timeat: id huic minimè negauerim, sed cristam primarium,atque euidentissimum signum esse dixerim,quo præsens Gallum agnoscat, vti etiam cucuritus, dum longiùs abest. Vnde is solam cristam, vel cantum duntaxat expauescere iure nequaquam concluserit. Neque etiam mirum fuerit, si & nos rem acu non tetigerimus. Etenim ipsemet *h* Aelianus causam explicare, cur scilicet Leo, & Basiliscus Gallinaceum timeant, vtpote abstrusam, atq; abditam suum non esse tradidit: in quibus,inquiens, exquirendis etsi permulto abundant otio,plurimum temporis consumũt non tamen optatum assequuntur. Angui quoq; Gallus terrori est: & Simia Gallum odit, sed cum magno eorum, ac hominum condemnatorum detrimento, ac ignominia: nam ob eiusmodi odium cum cane omnes simul parricidarum culeo includebantur, vt nimirum Simia Gallum persequeretur, Gallum fugeret anguis, anguis in hominem penetraret, atq;

Gallus animal solare. Gallus Leoni terrori est.

a *li.* 22. 23. *de animal.*

b *lib.6.Hex.* An album Gallũ solũmodo Leo timerat.

c *li.8. c.16. & li.10. ca.* 21.

d *l.6.de animal. c.22.*

Gallũ cur timeat Leo

e *li. de sacr. & mag.*

f *li.29. c.4.*

g *lib. 4. de nat. rer.*

Leo Capũ non timet.

h *li.8. c.29. de animal.*

Angui terrori est Gallus.

Simia Gallum odit.

Romuleus Quorum.

La vitus parricida, viua sepultura fieret: proinde hoc significari Iuuenalis alibi canit.

Clauditur aduersis contraria simia fatis.

Item alibi rursus.

Cuius in exitium non debuit vna parari
Simia, nec serpens vnus, nec culeus vnus.

Verùm illud parũ Gallo honoris conciliare videri possit, quod angui sit pauori, qui à leone ferarum generosissimo timebatur, nisi ẽt basiliscus ipsum horreret, insigni sanè immunitatis priuilegio: cuius siquidem locum nulla alioquin ales impunè transuolet, infectũ nempe semper spiritu pestilenti: quin ẽt cuius sibilum cæteri serpentes omnes perhorrescant, tantum abest, vt præsentiam eius tolerare queant. Hunc aiunt, mirabile dictu, cũ Gallum videre fortè contingit, animo tremere, & cùm cucurientem audit, tanto terrore concuti, vt emoriatur. Quam rẽ non ignorantes, qui per immensas Cyrenensiũ solitudines, quæ pestem illam, & singulare in terris malum gignunt, iter faciũt, Gallum, itineris comitẽ sibi adiungunt, qui cantu suo truculentissimam illam bestiã longè abigat: author est huius historiæ Aelianus. Iã verò & Gallus suis hostibus cùm apertis, tùm occultis minimè caret. Inter aues in primis non rapaciũ duntaxat hostilitatẽ, rapinamq; metuit, sed cũ Attagene, teste Aeliano, grauiter ẽt dissidet. At maior ab vncunguibus tanquam generis sui prædonibus expauescenti; ideoq; cũ acutissima acie præditus est, oculo vno cibũ inquirit, altero sursum ad æthera erecto insidiatores obseruat: quibus à longè conspectis, alta voce exclamitat, Gallinas suas conuocans, vt si per temporis angustiam liceat simul cum eo sese in tutum recipiant: sin illi improuisiùs adsint, tunc quantum potest, sese illis opponit, ac pro liberandis vxoribus, liberisq; ad necem sæpè vsq; cum eisdem dimicat, vnde dicebat *k* Politianus.

Non illum squamea tutò
Aggreditur serpens non raptor ab æthere Miluus.

Hunc etenim etsi in rapacium genere ignauissimum in primis obseruat, tanquã non ignoret, quòd præ cæteris alijs incautiorem aliquã è suis è media corte per insidias soleat eripere: vnde dicebat Aelianus. *Quæ leones exterret ales, & basiliscos metu examinat, Miluos expauescit.* Verùm vt hoc mirũ videtur, quod Gallus tã timidam volucrem horreat cum aliàs, si cum eo congrediendum foret, facilè superaret; nam Miluus rapturus vel pullum, vel Gallinam è corte visus antè rapinam suam non impune sæpè fert. Quin imo ipsa Gallina, vbi vel audierit, tantum, aut à longè viderit hunc pullorum prædonem, eos ocyus sub vmbra alarum suarum recipiens, & ipsa sese hosti audacter opponit, rostro, alis & se, & pullos defendens, tantum abest, vt id Gallus præstare non possit, vel quadruplo Gallina robustior, sed occulta quædam, de qua agimus antipathia est. Nam tanto odio Miluum hoc auium genus prosequitur, vt si illius caput collo Gallinaceo alligaueris, omnes celerrimè arrepta fuga salutem quærant; imo quod amplius est & mirum dictu, Gallum non amplius cantaturum aiunt, si cristam sanguine Miluini capitis inunxeris. Non mirum itaque, si Accipitrem etiam timeant: qui tanto Gallinis præcipuè terrori esse dicitur, vt audita tantummodò, dum incubant, eius voce, oua vitiari credantur, sed & huic etiam propter nimium pullorum amorem resistere non verentur, quod hisce versibus *l* Oppianus ostendit.

Quanto Gallina domesticus ales
Nutrit amore suos fœtus lasciua tenellos.
Quæ si labentem videas pernicibus alis
Accipitrem à tecto, sublata voce gracillans
Arrectis sursum pennis, ceruice recurua
Expandit tumidas pullis glocitantibus alas.
Tum pauidus miles pipiens semæntibus altis
Abdit, conglomeratq; parens trepida agmina pennis.
Sic profligat aues audaces sedula mater,
Et caros pullos ex alitis ore rapacis
Liberat, implumesq; fouet, simul atque relinquunt
Festos & thalamos nitido candore glabrantes.

Ornithologus Heluetijs Accipitris genus aut Miluum à Gallinarum præda ait appella i den hunerdieb, id est, Gallinarum furem: & Miluũ scripsi Belgis à rapiendis pullis Kuijckendief dici, vnde eidem aui, Miluo nempe ea nomina competere suspicarer, nisi teste Turnero Rubetarium Accipitrem, Anglis hen harroer, id est Gallinarum occisorem, appellari cernerem. Palumbarium Accipitrem magnitudine superat, & coloris est cinerei.

Basiliscus Gallum timet.

Basiliſci pestilens virus.

Gallus quibus itineris comes. *i l. 3. c. 31.*

Gallus hostes apertos, & occulti.

Gallus Attagenem odit.

Gallus rapaces timet.

k In rusti.

Gallus cur Miluũ metuat.

Gallina se, & pullos contra Miluũ defendit.

Vt Gallus nõ amplius canat.

Accipiter Gallinis timori est. *l. 3. de venat.*

Hunerdieb.

Kuijckendief.

Harroer.

cinerei. Humi ſedentes aues in agris, & Gallinas in oppidis, & pagis repentè adoritur. Præda fruſtratur tacitè diſcedit, nec vnquã ſecundũ facit inſultum. Hic per humum Accipitrum omnium volat maximè. Quapropter habere oportet, inquit Columella, clauſum amplum veſtibulũ, idq; retibus munitũ, ne Aquila, vel Accipiter inuolet: & has impenſas, & curas niſi locis, quibus harum rerum vigent pretia, non expedit exhibere. Si itaq; tantum emolumentũ non præbeat Gallinacea tua familia, vt totam cortem retibus munire propter impenſas nequeas, poteris longè cum minori ſumptu eiuſmodi vncungues fugare. Plinius volucres vite nigra (Petrus Creſcentienſis id de vite alba intelligit, quæ paſſim per Italiam obuia eſt, nimirũ cauſtica illa) id præſtari ex aliorũ tamẽ relatu his verbis memoriæ prodidit: *Vite nigra*, inquiens, *aiunt ſi quis villã circumſerit, fugere Accipitres, tutaſq; fieri villaticas alites*. Et ſi verò eo modo rapaciũ auiũ impetus effugere poſſit Gallinaceũ genus, ita cõtrà difficilius à noxijs quadrupedibus ſeſe tueri poteſt propter locorum, quibus ſeſe abdunt, commoditatẽ. Ex his aſtutiſſimã animaliũ vulpeculam in primis non odorãtur modò, ſed adeo etiam pertimeſcunt, vt cum ſubdola Gallinaceos quantumcunq; in alto remoto loco intuetur, vel ſaltẽ oculos lucentes tanquã faculas eis oſtendit, caudaq; quaſi baculo quodam minatur, præmetu ſeſe deorſum præcipitent, fugereq; conantes opprimantur. Rapit autem vulpes ex eis plurimas, adeo vt vna nocte quadraginta, & amplius pullos ſimul cum matribus partim abſũpſiſſe, partim ſemieſos reliquiſſe meo cũ malo obſeruauerim. Cũ autem nuſquam non domeſticis hiſce alitibus infeſtæ ſint vulpes, tum verò id maximè faciunt in locis montanis, non ignaræ nimirum, quòd ibi facilius latere queant in ſyluis, difficiliuſq; capiantur. Vt itaq; noxia iſtæc animalia fugues, Gallinariumq; & cortem tuta reddas, placuit hìc ẽt remedia docere, quibus id præſtare queas. Tradit *m* Hector Boetus, Scotos maximè monticolas tali conſilio illarum belluarũ pernitiẽ anteuertere conſueuiſſe: *Vicis frequentioribus*, inquit, *ſingulæ ædes ſingulas Vulpeculas nutriunt, eaſq; earum carnibus contuſis, coctiſq; animalium cibis miſcere ſolent. Quæ autem pecudes, & volucres domeſticæ eas degustaſſent, duos propè menſes innoxiæ, ſecuraq; paſcentes oberrant, vulpibus à ſui generis eſca tam arctè abſtinentibus, quod ita eſſe comprobant. Nã ſi qua non deguſtarit peruagantibus inter Gallinas, Anates, Anſeres, cateraſq; aues innoxijs vulpibus ea ſola illis prædæ eſt, quã à genere ſuo abſtinuiſſe ſciũnt, vt appareat in ferendis iniurijs nõnunquam iniurias propellis*. Hæc ille: quod ſecretũ Plinius ignoraſſe minimè videtur. Nã & hic *n* alibi ſcripſit, *Gallinaceos nõ attingi à vulpibus, qui tecum animalis eius aridũ ederint, vel ſi pellicula ex ea collo inducta, Galli inierint*. Rutam ſylueſtrem ẽt aduerſus vulpes, & alia animantia Gallinis infeſta valere legimus, & multò efficaciorẽ fore, ſi vulpis fel cibo admiſtũ adhibueris, vt Democritus affirmat. Idem de cato ſcribunt *o* Dioſcorides, & Afranius, ſed diuerſimodè. *Tradunt rutæ montanæ*, inquit ille, *ſuccum Gallinaceis pullis inſperſum feles arcere. Catus* ait hic, *non inuadet Gallinã, ſi ruta ſylueſtris ſub eius ala appendatur*. Cum muſtelis magis, quã cùm felibus inſitam inimicitiã exercent, tã has nõ prætereũtes duntaxat horrent, ſed voce ẽt tantũ audita, teſte Aeliano, ferè exanimantur, cũ alioqui mugitus boũ, rugituſq; aſinorũ præclarè contemnant: Ab his quoq; Plinius tutos Gallinaceos pullos fore prodidit, ſi earũ cinis in offis iſtis exhibeantur. Salamandræ pariter neſcio quid ineſſe neceſſe eſt, quod occultè Gallinis noceat, nã & hanc referunt in aceruo tritici repertã totũ id inficere, Gallinaſq; inde viſcentes emori, cum aliàs noxias quaſq; ſerpentes impunè ſæpius viſæ ſint deuoraſſe. At Gallinæ eo die, quo oua pepererint, à ſerpente non læduntur, quin & caro earũ tum à ſerpẽte morſis remedio eſt. Item ſerpentes quoſuis abſq; noxa depaſcuntur, cum alioqui, quod mirum videtur ab ipſis morſæ moriantur, ſed magis adhuc admirandum eſt, quod tradit Plinius, nimirum ſuperuentu eorũ, qui ſerpentiũ caniſue rapidi dente aliquando læſi fuerint, Gallinariũ incubitus, & pecorum fœtus abortu vitiari. Vt ergò non mordeant Gallinas: ſic prouideto: Circa caueas incendito cornu, cuius odore non fugari tantũ, verum etiam eos interimi referunt. Cum plantis quibuſdam hæc volucres antipathiã habere videntur, ac in primis cum nobiliſſima arbore, quæ nobis eximium illud Bacchi donum ſubminiſtrat, cum vite inquam, cuius florem ipſis in cibo exhibitum efficere ferunt, vt poſtmodum matureſcentium vuarum eſu abſtineant. Sunt qui id, vt antea etiam obiter diximus, œnanthi ſylueſtri aſcribant; eamque cibo incoctam, & illis proiectam faſtidium gignere vuas appetenti: verùm Plinius id de vuæ flore ſimpliciter protulit. Vt vt eſt, vtriuſque curioſus quiſpiam poterit cum parno ſumptu, at cum maximo lucro periculum facere. Nam vuarum eſus, vt oſtendimus Gallinis admodum damnoſus eſt. See fortè cum omni vite antipathiam habuerint, nam idem *p* Plinius, *Gallinaceis ipſis circulis è ſarmentis collo additis*

non

Vt rapaces aues fugẽtur.
Vitis nigra Accipitres fugat.
Ouidium in vulpes.
m *In deſc. regni Scot.*
Vulpes quomodo fugentur.
Vulpes ſui generis carnibus abſtinent.
n *li. 8. c. vlt.*
Rutam fugare vulpes.
Ne catus pullos rapiat.
o *l. 3. c. 45.*
Vt à muſtelis tuti ſint Gallinacei
Salamãdræ Gallinas enecat.
Serpẽs quãdo Gallinas lædere nequeat.
A ſerpentibus occidi Gallinas.
Gallinaceorũ antipathia.
Vt vuis abſtineant Gallinæ.
p *l. 2. 9 c. 4.*

non canere tradit, quod si verum est, insigne sanè, & occultum odium demonstrat. Audio deniq; & aquam vitæ, vt vocant, eis lethalē esse. Ex Sambuco magis cannoram buccinam, tubamq; eodem referente, fieri credit pastor, si ibi cædatur, vbi Gallorum cantum frutex ille non exaudiat. Quæres ad quandam pariter antipathiam referi potest: sunt tamen qui physicam illius rationem talem assigneut. Materies, inquiunt, sambuci mirè firma traditur: constat enim ex cute, & ossibus: quare venabula ex ea facta præferunt omnibus. Quondam verò loca sylvestria, qualia sunt, in quibus Gallorum cantus non auditur, sicciora sunt, ligna etiam illic sicciora, solidioraq; fiunt, & ex tali materia tibiam magis canoram tornari credibile est, cùm vnumquodq; corpus eo magis sonorum sit, quò siccius, simulq; solidius. Eandem etiam rationem *q* Cælius Calcagninus, quosdam assignauisse, scribit, postquam aliorum sententiam examinasset, suamq; diuersimodam attulisset, his verbis. Cur id fiat: (si modò verùm est) nemo facilè dixerit. Sunt qui hoc non simpliciter, sed *συμβολικῶς* traditum putent, more Pythagorico, vt multum diuersum, quàm dicitur, intelligatur, sicut proditum est, non ex omni ligno Mercurium debere fieri: Deum non populari ritu, sed electo, ac religioso colendum esse. Sic non vulgari sed remotiori musicæ incumbendum esse admonentes, non ex obuia quaq; Sambuco tibiam, sambucamq; coagmentari oportere dixerunt, & expedire vt remortiora petātur, atque inde decerpatur, vbi Galli cantus non obstrepat. Nam sic hodie quoque locum longè sepositum, ad quem nemo adeat significantes, dicunt in eo, ne Gallum quidem vnquam exauditum. Aut certè stridula illa, atq; admodum obstrepera vox Galli hebetare, & stridore suo quodammodo diffindere, & conuellere potest penetrabilem ac fungosam sambuci materiem, vt pote qua leo etiam tantæ animal constantiæ consternetur. Alij sunt, qui eo dicto nil præterea ostendi putent, quàm sylvestrem sambucum satiuæ multò esse præferendam; quòd ea procul lociſq; abditis, hæc propè intra nostra septa adolescat. Quæ postrema sententia cum priori conformis est, quam à viris doctis examinari ventilariq; velim. Insigne contra immunitatis priuilegium Gallinis (sic enim apud *r* Dioscoridem *ὄρνισι* transfero) accessit, cū impunè baccis taxi, quæ alioqui reliquis animalibus pestiferæ sunt, vescantur. Quæ itaq; venena nō venena in illis esse voluit prudentissima natura, eadē contrà quæ non venena sunt, pestifera illis esse voluit, sparti semine depasto eas emori cupiens, item hominis excremento, qui Helleborum biberit, vt Auicenna testatur. Albertus quædam vrticarum genera pullis mortifera esse scribit, Gallinamq; earum malignitatis conscium eas euellere conari. Verùm quæ hæ vrticæ sint, non explicat. Tradunt item Gallum contra orobanchen herbam circumferri, vel semina terræ mandanda Gallinaceo sanguine rigari, tanquam & herba leo (nam ita etiam vocatur) non minus, quàm animal à Gallo abhorreat. Oderunt quidem meritò hanc herbam agricolæ, quoniam cannabi, in quam spem omnem lucri ponunt, nutrimentū eripit, & quo minus ad optatā altitudinē excrescat, impedit, ad radices eius enascens. Poterunt ergo eiusmodi remedium experiri. Præterea Gallinæ metallorum regi auro venenum sunt, si *s* Plinio credimus, qui alibi ita scribit. *Auro liquescenti si Gallinarum membra misceantur, consumunt id se. Ita hoc venenum auri est.* Quod si verum est, inquit *t* Scaliger sanè sic præsentius, & commodius adispicemur aurum esculentum, quàm ex inani Cardani indicatione, aurum potabile. Falsum verò vanumq; esse medicina posterior innumeris experimentis comperit. Etenim ad deploratos morbos Gallinaceas carnes incoquunt, auriq; adijciunt, quod tamen absumi non videtur. Sed videndum foret, num periclitantes aurum prius liquidum reddere deberent, quando id de liquescenti auro Plinius prodidit: quinimo sunt, qui eam dictionem (liquescenti) exponunt in oleo partem chimicam redactum, quasi Plinius huius artis nō fuerit ignarus: quod alioqui mihi nunquā lectum. Vt vt est, inde saltem excogitata medicis ratio est parandi iuscula *ἀναλπτικὰ* cū carne Gallinæ, & auri foliis. Postremò cum tonitru Gallinæ dissidens. Quandoquidem si cùm incubant, tonuerit, non modò oua pereūt, vt Aristoteles, & Plinius tradūt: verumetiam, teste Columella, semiformes pulli interimuntur, antequam toti partibus sui cōsummentur. Ne itaq; tanto detrimento afficiantur agricolæ, malo huic obuiam ire debent. Remediū autem cōtra tonitru, teste Plinio, clauus ferreus sub stramine ouorum positus, aut terra ex aratro. Plurimos ēt scribit Columella intra cubilium stramenta, graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus alij capita vnà cum clauis ferrei subijcere: quòd hæc cuncta remedia credantur esse aduersus eadem tonitrua.

Ex Sambuco vbi buccina magis canora

q *lib.* 12. *Ep. quæst.*

r *li.* 4. *c.* 75. Baccis taxi vescuntur impunè Gallinæ Sparti semen, & hominis excrementū, qui Helleborum bibit. Gallinas occidit. Vrtice Gallinis infestæ.

Gallus cōtra orobāchen circū fertur.

s *li.* 29. *c.* 5. Gallinę auro venenū sunt.

t *Exer.* 88. Aurū non consumi à membris Gallinarū. iuscula. *ἀναλπτικὰ*, Gallinæ tonitru inimicum. Ne tonitru noceat.

DE AFFECTIBVS CORPORIS Gallinaceorum.

INTER affectus corporis quibus Gallinaceum genus infeſtatur, pituita, ſiue coryza, quæ ipſis peculiaris, ac inimiciſſima eſt, & ptiriaſis, ſeu pedicularis morbus, peculiares ſunt. De quibus ita q; priùs dicendum videtur. Pituita eſt humor è cerebro in nares, nec non in fauces deſtillans, edendi bibendiq; cupidinem eis auferens, linguæq; officiens. Palladius albã pelliculam vocat extremã linguam veſtientem: adeo vt ſæpè periculo non careat id malum, ſed interimat ẽt. Signa euidentia admodum ſunt, nam lingua indureſcit, vt pipire, glocire, glacillare, cucurireq;, in sũma vocẽ emittere nequeant: marceſcunt'ẽt, & cibum capere nolunt Eſt autem affectus iſte, quem nos vulgò la piuida dicimus, ſuperiores Germani, das pfippe, inferiores de pippe. Quæ nomina, vt videtur, per onomatopœiam ficta ſunt, quoniam hoc auiũ genus ita affectum cõſimile vocem edat. Oritur à ſordido potu pleruuq;. In aſſignando tempore, quo maximè hoc malo torquetur, à Plinio Collumella diſſentit. Plinius enim inimiciſſimam eſſe illi teſtatur, *maximè inter meſſis, & vindemia tempus*. Contrà Columella, *cum frigore, & cibi penuria laborant*. Quis autem inter meſſis, & vindemię tempus frigore torqueri dicat? vt interim de cibo nihil dicam? Nam & cibũ in agris, vbi meſſis fuit, copioſorẽ habent. Quare fortè dicendum eſt, tam ob exuberantem calorẽ, qualis inter meſſem, & vindemiã eſſe ſolent, quàm ex immodico frigore in id malũ incurrere. Addidit porrò, & aliã cauſa Columella, cùm ſcilicet ficus, aut vua immatura ad ſatietatem permiſſa eſt. Ita enim textus legi debet, vt Ornithologus etiã exiſtimat, non autem cùm ficus, & vua immatura, nec ad ſatietatem vſq; permiſſa eſt, vt vulgati codices habent. Nam eo modo ſenſus verborum non cohæreret. Cæterum vt & alteram causã examinemus, quòd ſcilicet ex cibi penuria pituita oriatur, vt ille tradit, iterum Plinio diſſentit, qui alibi diſertiſſimis verbis remedium in fame ponit. Quid igitur dicendum? Putarim ergo Columellam de penuria cibi præſtantioris loqui, vt nempe quid præter naturam deuorare coactæ eo malo afficiantur. Plinium verò ex cibi melioris copia, pleoricum habitum nactas ita affici credere, itaq; inediã præſcribere. Vt præſeruentur ab eiuſmodi malo, Columella præcipit, vt puriſſimam illis aquam potandam demus. Id autem præſtare non poterimus, niſi cùm aquæ, tùm vaſorum etiam curã habeamus, hoc eſt, niſi aquam purã limpidamq; ſemper demus, ſæpiuſq; ne marceſcat, immutemus, vaſaq; aliquoties intus, & extra abluamus, & immunditijs detergamus. Leontinus origanũ in aqua macerat, eamq; ita bibendam offert, ptæſeruaretque à pituita Gallinas arbitratur. Eodem modo alias herbas ita aquæ imponere poterimus, ac ſimiliter à tali affectu Gallinas præſeruare. Vult item Columella Gallinaria fumigari, & ab excrementis aliquoties repurgari. Si verò iam in morbum inciderint, ad alia remedia confugiendum eſt, idq; non ſolummodo, vt vulgus facit, penna per tranſuerſas nares inſerta, ac quotidiè mota; quandoquidẽ quæ ita curantur, multas ſæpius interijſſe compertum eſt: Verùm alia ẽt tentanda medicamina: quorum magna copia cũ apud authores recentiores maximè extet, itaq; & nos aliquot abducemus, vt doctiſſimus lector ex ijs ſeligat, quod ſibi accommodatius videbitur. *a* Plinius alibi miſtum far in cibo procedeſſe tradidit, & *b* alibi acinos liguſtri, *c* alibi denique famum herbæ ſabinæ eiuſmodi morbum ſanare. *d* Galenus idem pollicetur ex allijs, & cæptis. Allia ẽt multi alij commendant, ſed diuerſimodè exhibent. Etenim quidã, teſte Columella, ſpicas eorum tepido madefactas oleo inſerunt: quod pariter Palladius repetijt, ſed pro ſpica mica habet, corrupto, vt videtur, textu. Paxamus eiſdem minutim conſciſis, & in calidum oleum iectis, vbi refrixerint, ora Gallinarũ colluere iubet. ac, ſi illa vorauerint, efficaciùs reſtituiait. Nonnulli, eodem teferente allia in humano lotio elixant, roſtrumq; Gallinæ illis fouent, cauendo quã maximè, ne portio aliqua in oculos influat. Leontinus pariter allio roſtri foramina inungit, aut in aquã cõijcit, & potandã exhibet. Scilla mũda in aqua macerata, & exhibita cũ farina idẽ præſtat. Sunt qui ad idẽ malum origani, hyſſopi, & thymi ſuffitu capite Gallinæ fumigẽt, & mox allio roſtrum eius perfricent. Quidam etiam vrina tepida irigant ora, & tam diu teſte Columella cõprimunt, donec eas amaritudo per nares emoli i pituitæ nauſeam cogat. Vua quoque quam Græci ſtaphiſagriam vocant, cùm cibo miſta prodeſt, vel eadem cum aqua trita potui data.

Pituita Gallinarũ quid.

Alba pellicula quid.

Piuida. Pſippe. Pippe.

Quo tempore pituita laborẽt.

Ficus, & vua immatura.

Gallinaceis inimica.

Præſeruatio à pituita.

Origani vſus.

Cur pituitæ.

a *l.* 19. *c.* 6.
b *l.* 24. *c.* 16.
c *l.* 21. *c.* 11.
d *l.* 2. *Met.*

Alij vſus ad pituitã.

Scilla pituitæ Gallinaceorum remedia.

Staphiſagriæ vſus.

Leonti-

Leontinus vrina quoq; roſtra abluere iubet, quaſi ea per ſe ſola pituit à curare apta ſit. Verũ, & membrana ipſa leuiter vnguibus auellitur, ac poſt allio trito plaga mundata cõſpergitur. Eiuſmodi vero omnia remedia mediocriter laborantibus Gallinis adhibentur. Nam ſi pituitam circumuenit oculos, & iam cibos auis reſpuit, ad ferrum deueniendũ eſt. Columella genas reſcindi iubet, Paxamus partes aperiri, quæ ſub gena conſiſtit, & coacta ni ſub oculis ſaniẽ omnem exprimi, atq; ita paulum triti ſalis vulneri inſricari. Quo tempore ad vmbram ducendus eſſe admonet. Quod ad potum attinet, is talis ſit, quem diximus, aqua munda nẽpe, vel in aqua allium, vel eiuſmodi remedia, qualia recitauimus macerata ſint. Andreas Cæſalpinus corticẽ fraxini internũ, aquã in qua maduerit, cæruleam reddere, & Gallinis, cùm morbis laborant, apponi ſcribit, ſed ad quos morbos, & cuius authoritate id faciat, non addit. Fas eſt credere de pituita loqui. Nam etiã antea eius ligni decocto fælici ſucceſſu Guaiaci loco vſurpari dixerat. Secundus morbus, quo Galli, Gallinæ laborant, ptiriaſis eſt, cùm ſcilicet pediculis, atq; pulicibus inferantur, maximè cùm incubant. Hic aũt affectus faciliùs, quam pituita tollitur: quinimo ſæpenumero ſibi ipſis magiſtræ eo ſeſe puluerando liberant. Cæterum & hoc malo affectis veteres cùm Latini, tũ Græci Geoponici remedia præſcripſere. Multi illitu olei è lino facillimè curari tradunt, ſtaphiſagriam, & torrefactum cuminum pari pondere cum vino cõtuſa Palladius, Paxa muſque laudant, ſi malum leue eſt, ſin pennarum penetrarit ſecreta, decoctum lupinorum. Sunt qui proprio experimento edocti Gallinas arena littorali, aut, quod præſtantius eſſe aiunt, cineribus ſaponariorũ à lixiuio relictis, cura mulierem ſeſe puluerantes, iſtoc malo ocyus liberari referunt. Varro ab eiſdẽ animalculis præſeruandas iri tradit, ſi in cubilibus, cùm pepererũt, auferatur ſubſtramen, & recens aliud ſubijciatur. Aloyſius Mundella Capos epilepſiæ obnoxios eſſe prodidit. An verò Gallus, & Gallina eodem morbo laborent ignoro. Ex oculis aũt laborare, vtrumq; certè ſcio, nam & eorum acie parum valere author eſt Ariſtoteles. Si itaq; ij malè habeant, mulieris lacte, aut portulacæ ſucco, vel ſale ammoniaco, & comino, & melle, æquis portionibus contuſis illinito. Ipſas verò ſub vmbras deducito. Creſcentienſis hæc remedia ita recitat, ac ſi prodeſſent ẽt ad grana illa, quæ ſub oculis prouenire ſolent ex eſu Lupinorũ amarorum, quod minimè probo, quandoquidem ea, niſi acu leuiter apertis pelliculis auferantur, viſum extinguunt, tantùm abeſt, vt tam leuibus medicamentis cedant. Deprauatur item huic auium generi appetentia, ac potiſſimùm Gallinis, hiſq; niſi cùm pariunt. Etenim tum quandoq; cùm propria, tùm aliena oua depaſcuntur. Si ergo ita laborent, vt à tam prauo more deſueſcant ex ouo albumen effundens, & in luteo ipſo humidum gypſũ injices, vt teſtæ duritiem contrahat. Volentes quippe in ſubiecto ouo gulam explere, nec in eo amplius inuenientes quid ſucci, ouorum aliorũ faſtidio capiuntur, atq; ita tandem appetentia illa deprauata corrigitur. Si diarrhœa infeſtat illas, vt fit quandoq;, farinæ tantum, quantum manu apprehendi poſſit, tantumdemq; cætæ vino leuigabis, & paſtam conficies, atq; ante alium cibũ deuorandum offeres: aut pomorum, Cydoniorumue decoctum bibendum dabis. Quæ mala ſub cineribus cocta in eodem caſu auxiliantur. Aegrotant præterea Gallinæ, teſte Alberto, cùm multa pariunt, & non incubant, eò quòd non abſtrahuntur à partu: quoniã ipſis omnis potentia, ac virtus ob nimium partum exhauritur. Quod, vt videtur, Albertus ab Ariſtotele mutuatus eſt, ſed qui id vniuerſaliter de omnibus auibus prodidit. Rurſus, quæ incubant ægrotare quibuſdam dicuntur, ſed tunc animo potiùs quàm corpore languent. Nam nimius erga pignora ſua amoris affectus, quem immutata vox acutior nempe facta indicat morbi iſtius, ſi ita appellare placet cauſa exiſtit. Eodem tempore furere Ariſtoteles eas dixit propter inediam. Cum mulieribus verò commune habent, quòd abortiãt. Qui ſanè affectus heris maximo detrimẽto eſt, quòd oua imperfecta, ac non debito ſæpè tempore pariant. His ita medentur: oui candidum aſſatum, & vuas paſſas toſtas æquo pondere terunt, & ante alium cibum offerunt. Atque hi fermè Gallorum, Gallinarumq; affectus ſunt. Quod modo ad pullos ſpectat, ij quaſi primis infantiæ diebus perſedulò tractandi ſunt, plumulæq; ſub cauda clunibus ſubtrahendæ, ne ſtercore coinquinatæ dureſcant, & naturalia præcludant. Sed quamuis id caueatur, ſæpè tamen euenit, vt aluus exitum non habeat: itaq; pinna pertunditus, & iter digeſtis cibis præbetur. Cauendum pariter, ne ſtercus etiam pedibus eorum adhæreant; Nam podagram creat, ſed qua Capi magis quàm Galli afficiantur, quin imo Capi miris modis, Galli non, ſi Scaligero credimus, qui huius quæſiti etiam hanc rationem aſſignat: Quia Capis puſillus calor, edacitas multa: in Gallo calor multus, cibi abſtinentia non minor.

Quãdo ferro medendũ pituitæ.

Gallinarũ pituita laborantium potus.
e *lib. 3. de Plant. c. 13.*

Ptiriaſis, & eius cura.

Epilepſia Caposto queri.
f *lib. 2. Hiſt. c. 2.*

Oculorum morbi in Gallinis vt curentur.

Ad deprauatam appetentiam.

Ad diarrhæum.

Gallinæ nimis copio sè parturientes ægræ fiunt.

Gallinę incubantes cur ægrotent.
g *10. Prob. 73.*

Gallinæ abortiunt.

Ad abortũ Gallinarũ remedia.

Pulli.

h *Exerci 277.*

CAPIENDI RATIO.

QVAMVIS eiuſmodi volucres ab aucupibus nec retibus capiantur, nec fallantur laqueis, nec viſco denique decipiantur, quoniam eas vel in cortibus vagantes, vel gallinarijs incluſas habemus, attamen vt vagantes, quæ nobis ſæpè huc & illuc fugiendo negocium faceſſunt, abſque moleſtia ocyus, vbi ne neceſſitas vrget, allectæ è media corte, vel ex agris etiam ad præſentem vſum nobis cedant eiuſmodi actus poſſunt excogitari. Berytius frumentum laſere, & melle mixtis maceratum, & Gallinis obiectum eas quaſi vertigine affici ſcribit. Quod ſi verum eſt, vt multi affirmant, id allectis Gallinis in paſtum exhibere poſſemus, & ceu remulentas capere. Solus Andreas à Lacuna laſeri contrariam facultatem tribuit, quod, vt pace eius dixerim, neutiquam approbare poſſum: cum nec verba Græca ſic habeant: neq; talis aliqua laſeris vis legatur apud alios ſcriptores, ſed potiùs pleriſque animalibus venenoſa. Tradunt enim pecora eo aſſumpto, cùm ægrè habent, aut ſubinde priſtinam ſanitatem recuperare, vt plerunq; contingit, aut emori. Eodem modo ſi hyoſciami ſuffitum percipiant, corripiuntur amentia quadam adeo, vt nõ de ſedibus ſuis duntaxat abire obliuiſcantur, ſed decidãt etiam, & capiendi ſui copiam faciant. Quo aſtu vtuntur illi nebulones Aegyptijs, quos vulgò Cinganos appellant. Nec verendum eſt ab eiuſmodi Gallinarum eſu noxam proficiſci. Nam & reliquæ, quæ eodem cibo (loquor autem de frumento, de quo paulò antè) paſtæ ſunt, mox conualeſcunt. Si aſſam fœtidam exibueris in victu, pennę omnes decident, & velut mortuæ ſeſe capiendas tradent. Cardanus eoſdẽ ſcurras Gallinas, Anates, Anſeres, cuniculoſq; ſuffuratos ſcribit, ita autem citò hamo affixos auferre, vt neq; motu alarum, neque voce furtum prodant. Sed huiuſmodi furtum neſcio quomodo, vt ille putat, bene cedat furi. Etenim eſto, quòd hamo in gulam iniecto vocem illis adimant, non video, quomodo alarum concuſſionem impedire queant, & ſi hoc etiam concedamus, vt nimirum duobus hamis vtramq; illam actionem, vocem ſcilicet, & commotionem impediant, ſociæ vel Gallinæ, vel Gallus maximè, vel Anſeres elato clamore, vt in conſimili caſu facere ſolent, Gallinarios excitabunt, furtumq; prodent.

Laceris vis venenosã eſſe.

Pecora laſeris eſu morĩtur.

Hyoſciamus Gallinas dementat.

HISTORICA.

POLYARCHVM referente, Aeliano ferunt, eò mollitie peruenisſe, vt canes etiam, & Gallos, ſi quibus delectatus fuiſſet, mortuos efferret publicè, & amicos ſuos ad funus conuocaret, ſplendideq; ſepeliret, atq; quod maius eſt, in monumentis eorũ columnas erigeret, quibus eorum epitaphia inſcriberet. Qui ſanè Gallo amoris illius in hominem iuſtam reddidit talionem. Sed vt ad veriora ſermonem noſtrum cõuertamus, Laurentius Surius ſanctum Germanũ Piſcopo Antiſiodorenſem prodidit, cùm itinere noctis cæcitate compulſus mediocris hominũ ſtatus ſucceſſiſſet hoſpitio (nam id maximè ambitum fugiens requirebat) & in diuino opere ſolito pernoctaſſet officio, lucem ortã eſſe nullis Gallorum cantibus nunciatam, cùm earum auium copia in eiſdem domibus non deeſſet. Cauſam nouitatis explorasſe, audiſſe multum iam tempus eſſe, quo triſtis taciturnitas naturale Gallicinium damnauiſſet; ab omnibus verò exoratum mercedem manſionis exoluiſſe. Acceptum namque triticum benedictione condiuiſſe, aueſq; eo paſtas auditus habitantium vſque ad moleſtiam frequentatis cantibus fatigaſſe. Ferunt, & maiorum noſtrorum æuo in Hiſpanię nobili quodam oppido, & ob miraculum iam per totum Europam celeberrimo, vulgò S. Domenico della Calzada dicto, Gallum mortuum, coctumque cantu ſuo illuſtre quoddam, at potiſſimum cauponis filiæ facinus prodidiſſe. Etenim virũ quendam vnà cum vxore, & filio haud deformi iuuene Compoſtellam, vbi D. Iacobi corpus conſeruatur, cuius videndi, & adorandi gratia eò ſe conferebat, vt plurimos quotidie facere videmus, & ego in iuuentute mea eadem etiam pietate ductus feci, iter feciſſe, caſuque in iam dicto oppido in diuerſorio pernoctaſſe, filiam verò hoſpitis amore ſpecioſi illius iuuenis captam, ei corpus ſuum obtuliſſe: Cùm verò ille copiam ſui negaret, ſeq; iã altiora cogitare diceret, cæleſtibuſq; tantùm vnà cum patre, & matre incubere, ac in ſanctiſſimo itinere eſſe, in ſumma nec poſſe, nec velle illicitæ illius libidini obtemperare, illã, quo maximo

Polyarchi hiſtoria.

Tom. 4. in eius vita l. 1. c. 8.

Galli canunt per miraculũ.

Gallimiraculum in Hiſpania.

ximo flagrabat amore in ſummum conuerſo odium, in abeuntis ſarcina clam argenteam patinam celauiſſe, & cùm iam ille aliquot paſſus ab vrbe diſceſſiſſet, altum exclamauiſſe, patinam illã furto ab eo iuuene ablatã fuiſſe: cauponemq; eius patrem conuocatis lictoribus illum perſequentem ab incœpto itinere redire coegiſſe, & reperta in ſarcina patina, manifeſti furti illũ apud Senatum accuſauiſſe, & ad furibus peculiarem mortem, furcam. nempe condemnatum fuiſſe. Parentes verò quamuis tam inopinatam, tamq; infamem cariſſimi filij ſui necem maximoperè flerent, ab incœpto tamẽ itinere nõ deſtitiſſe, ſed Compoſtellam appulſos D. Iacobum tam obnixè rogauiſſe, vt dolorũ eorum miſereretur, quod ſe feciſſe Sanctus poſt edito euidentiſſimo miracuo declarauit. Nam cùm domum reuertentes per eandem viam iter haberent, filium ſuum viuum lætumq; reperiſſe in eodem loco, vbi mortem tam turpem ſubierat. Vnde perſolutis primum D. Iacobo gratis miraculum publicaſſe, reuixiſſe filiũ ſuũ læta voce proclamãtes, etſi tamen id illius locis perfecto perſuadere non poſſent, ſed nunciantibus miraculum nihil reſpondiſſe aliud, quàm ita viuere filium eorũ, atque Gallus ille, quem iam aſſum in menſa poſitum habebat. Quo tempore coctam alitem non cucuriſſe duntaxat, ſed ex patina reſumptis pennis etiam exiliſſe. Tum tam inſolenti ſpectaculo perculſum incredulum illum loci Præfectum correctam hoſpitis filiam, & infandum ſcelus ſuum confitentem, qua priùs innocentem iuuenem affecerat, pœna mulctauiſſe. Gallum autem tanti miraculi teſtem in eo loco conſeruari, & à peregrinantibus, qui illius in memoriam plumulam è corpore eius euulſam cum magna pietate domum reportant, piè ibi colitur. Simile propemodum de Gallo cocto, & in fruſtra conciſo, menſæque ad mandendum impoſito miraculum doctiſſimus mihique amiciſſimus [a] Carolus Sigonius è S. Petro Damiani recenſet his verbis: Verùm me religio aliqua tenet, quæ aut ſancti, aut pij homines poſteritati pro re magna conſecranda putarunt, ea dum ſe occaſio præbet, quaſi contemnenda ſilentio præterire. Quare cum per hos annos, authore S. Petro Damiani huius ætatis (circiter annum 1014.) æquali portentum ingens à S. Petro Apoſtolo Bononienſi in Eccleſia editum ſit, mihi reticendum eſſe non duxi. Prudentis inquit, & honorati cuiuſdam apud ſæculum Diaconi didici narratione, quod refero. In Bononiæ partibus duo quidam viri, qui & amicitiæ fœdere, & compaternitatis, ſi dignè recolo neceſſitudine tenebantur, in conuiuio diſcumbebant: quibus in menſam allatus eſt Gallus. Quod videlicet pulmentũ vnus illorũ arrepto coltello, vt mos eſt, in fruſtra diſſecuit, tritum quoq; piper cum liquamine ſuperfudit: Quo pacto, alter protinus ait: Profectò compater, ſic explicuiſti Gallum, vt ipſe S. Petrus etiamſi velit redintegrare nõ poſſit. Cui mox intulit ille; Planè non modo D. Petrus, ſed etſi ipſe Chriſtus imperet, hic perpetuo non reſurget. Ad hanc vocẽ repentè Gallus viuus, & plumis coopertus exiluit, alas percuſſit, & cecinit, totum & liquamen ſuper eos, qui conueſcebantur, aſperſit. Illico ſacrilegium blaſphemæ temeritatis digna pœna ſequitur vltionis; nam & in aſperſione piperis lepra percuſſi ſunt, quam videlicet plagam non modò ipſi vſque ad obitum pertulerunt, ſed & poſteris ſuis in omnes generationes velut quoddam hæreditarium reliquerunt. Vnde factum eſt, vt in famulatum redacti ſint ſanctæ Bononienſis Eccleſiæ, quæ videlicet B. Petri Apoſtoli eſt inſignita vocabulo. Quorum progenies, vt relator aſſeruit, hucuſque leproſa duræ illationis canone cenſitas eſt, vt ex operibus manuum ſuarum inferant Eccleſiæ capiſteria. Sic nimirum duplici pœnæ, lepræ ſimul, & ſeruitutis addicti ſupplicijs, inſtruũt alios, vt iam temere de diuina potentia non loquantur. Et Gallus, qui dudum arguerat Petrum in terra negantem, tunc probauit Petrũ cum eo, quem negauerat, in cælo regnantem. Laurentius Surius diuerſam à ſuperioribus hiſtoriam de S. Pachomio à cacodæmone in magnum Gallinaceum immutato, vexato, ac tentato refert his verbis: Cumq; domum apprehendiſſent (dæmones) ſpeciem præbuerunt, quod eam concuterent, adeo vt exiſtimaret Sanctus moueri domum ex fundamentis. Ipſe verò minimè conturbatus, rurſus chordam pulſauit ſpiritualem, & cum voce cecinit, dicens, Deus refugium noſtrum, & virtus, adiutor valde in afflictionibus propterea non timebimus, dum turbabitur terra &c. Hæc autem cùm is dixiſſet, repente fuit quies maxima. Ipſi verò tanquam fumus defecerũt, & paulò pòſt tanquam canes, qui ambiguntur, recedunt, & rurſus impudenter accedunt. Sic etiam pòſt preces beato illo ad opus ſedenti, malignus, ſuſcepta figuram maximi Galli, valde ante ipſum clamabat, continuas, ſæuaq; voces ædens, & ſimul etiam in eum inuolans, & acerbè eum feriens vnguibus. Is autem cùm rurſus in eum ſuſſlaſſet, & ſignum cruribus fronte feciſſet, effecit, vt is ſtatim euaneſceret &c.

Miracul. à D. Iacobo editum.

Gallus coctus, & inmenſa ad mãducandũ poſitus miraculosè canit.

a *lib. 2. de Epiſc. Bon. in vita Clemen.*

Gall⁹ mortuus reuiſcit, & comedentes iure aſpergit.

Blaſphemi lepra afficiuntur, eamq; hæredib⁹ ſuis tradunt.

S. Pachomius à Dæmone in Gallũ mutato tentatur.

COGNO-

COGNOMINATA.

Comerus Gallus.

ANTIQVISSIMVS ille Italiæ princeps, conditorq; Comerus Galli cognomentum obtinuit. Regnauit hic, teſte Beroſo, & colonias ſuas poſuit in regno, quòd pòſt Italia dicta eſt anno Saturni decimo, & regionem ſuam à ſuo nomen cognominauit, docuitq; illos legem, & iuſtitiam. Fuit iſte Comerus primogenitus Iapeti poſt diluuium, & Gallus paterno epitheto dictus Arameæ, & Hebreæ originis quaſi inundatus: Vnde Ianigenas, qui Vmbros vetuſtiſſimos Italiæ genuerũt, Gallos veteres progenitores Vmbrorum vocat *a* Cato, & *b* Solinus. *Veterum*, inquit, *Gallorum prolem Vmbros eſſe M. Antonius aſſeuerat.* Hos eoſdem, quia in clade aquoſa imbribus ſuperſtites fuerunt, Græcè ὄμβρους dictos, ſcilicet epitheto pater non veterum Gallorum Ianigenarum. Comerus locos, ſcilicet vbi Ianus auus antè colonias poſuerat, à ſe cognominauit. Nam in Vetulonienſi agro eſt vallis Comera, & Ry Comerius in Phaliſcis eſt regio Comerſan, à qua oppidum iſola Comerſana. Eluſium quoq; antea Comer ſolum dicebatur, vt author eſt *c* Liuius. Docuit autem Tuſcos legem, atq; iura, quæ ſcilicet ante viginti annos, & amplius auus eius Ianus in ſcriptis illis mandauerat licet breuibus abſoluta. Adęus quidam è Philippi Macedonum regis militibus ἀλεκτρυῶν, id eſt, Gallus cognominabatur. Cuius Heraclides Comic. apud *d* Athenæum his verſibus meminit.

Ianigenæ Galli dicti.
a *In frag. 2. orig.*
b *In colle.*
c *lib. 10.* Adęus Alectryon.
d *lib. 12.*

Αλεκτρυόνα τὸν τῦ φιλίππυ παραλαβὼν
Αωρὶ κοκκυζοντα καὶ πλανωμενον
Κατακοψειν ἐγὰρ εἶχεν ἀδέπω λοφον
Ενα κατακόψας μᾶλλα συχνὰς ἐδείπνισε
Χαρης Αθλωάίυς.

Nam hic Chares, inquit Euſtathius, Atheni ẽſes in foro epulis excepit, cũ ſacrificaret epicenia propter pugnã proſperè contra Philippi peregrinos milites geſtã. Dicit aũt intempeſtiuè illum cecinisſe, eò quòd pugnã intempeſtiuè aggreſſus ſit, & nondum criſtã habuiſſe, hoc eſt, inermẽ ſeſe periculo expoſuiſſe. Super qua re vulgata ſatis parœmia circumfertur, φιλίππυ ἀλεκτρύων, in eum, qui de leui, & nullius fermè momenti facinore quopiam, perinde vt maximo, laudandoq; ab omnibus ſeſe iactat. Apparet enim Charetem eius facti ẽt nimium crebrò, nimiſq; inſolenter apud populum Athenienſem verba feciſſe, quòd Alectryonem Philippi confodiſſet. Sulpitius Gallus cognominatus Conſul Romanus cum M Marcello inſignis commemoratur fuiſſe aſtrologus, vt qui in exercitu P. Aemilij contra Perſeum noctu ecclypſim Lunæ mirantibus militibus enarrauit. De eo ita ſcribit Valerius *e* Maximus: *Sulpitij Galli maximum in omni genere literarũ recipiendo ſtudiũ plurimum reip. profuit. Nam cùm L. Pauli bellum aduerſum regem Perſen gerentis legatus eſſet, ac ſerena nocte ſubito Luna defeciſſet: eò quòd veluti auro quodam monſtro perterritus exercitus noſter manus cum hoſte conſerendi fiduciã amiſiſſet, de Caliratione, & ſiderum natura pertiſſimè diſputando, alacrẽ eum in aciem miſit. Itaq; illi inclitæ Pauliana victoriæ liberale artes Galli aditum dederunt: quia niſi ille metum noſtrorũ militũ viciſſet, imperator Romanus vincere hoſtes non potuiſſet.* Meminit eiuſdem *f* Plinius his verbis: *Et rationẽ quidem defectus vtriuſq;* (Solis, & Lunæ) *primus Romani generis in vulgus extulit Sulpitius Gallus, qui Conſul cum M. Marcello fuit: ſed tũ tribunus militum, ſolicitudine exercitu liberato pridie quam Perſeus Rex ſuperatus à Paulo eſt, in concionẽ ab Imperatore productus ad prædicandam ecclypſim, mox & compoſito volumine.* Galli cognomine gauiſus eſt Cornelius poetarum laudatiſſimorũ haud infimus, nemini non notus, quem adeo adamauit Virgilius, vt quartũ Georgicorum librum à medio in finem vſq; in illius honorem conſcripſerit, quem poſtea, iubente Auguſto in Ariſtæi fabulam commutauit. Hunc Gallum tantæ procacitatis fuiſſe ferunt, vt Dion hiſtoricus tradat, Proculeum cùm illi aliquando occurreret, naſum & os manu compreſiſſe, id ſcilicet ſignificantem, non alicui tutum eſſe, illo præſente, nec loqui, nec reſpirare, tam petulantis, & parùm modeſtæ linguæ erat: quare procaciſſimum eum appellauit Ouidius, & vulgò etiam Anſer dicebatur. Hunc & Virgilius intellexit, dum ait: *Inter ſtrepere Anſer Olores.* Quod mox prouerbij loco vſurpatum eſt, cùm indoctus inter doctos diſputat. De hoc Anſere ita etiam Propertius.

Philip. Gallus: prouerbium.
Sulpitius Gallus Cõſul & Aſtrologus.
e *lib. 8 c. 13.*
Romani cum Perſeo pugnãt ſuadente Sulpicio Gallo.
f *lib. 2. c. 12.*
Cornelius Gallus Poeta.
Cor. Gallus cur Anſer dictus.

Nec minor his animis, aut ſi minor ore canorus
Anſeris indocto carmine eſſet Olor.

DENO-

DENOMINATA.

A GALLO fit Gallina; à Gallina Gallinaceus: quæ postrema vox vel Gallo additur ad differentiam, vt alibi diximus, vel pro eo dicitur, quod ex Gallis, & Gallinis est, vt pullus Gallinaceus, oua Gallinacea Varroni, ὠὰ ἀλεκτόρεια *a* Synesio. Fel Gallinaceum *b* Ciceroni, & Ορνίθαχρέα, Gallinaceæ carnes *c* Xenophonti. A Gallo etiam Gallulo verbum est, pro pubẽ emitto, vnde rursus Gallulasco Næuio pro pubesco, quòd pubescentes vocem grandiorem ad Galli Gallinacei similitudinem faciant: *Puere muliere præstare*, inquit Nonius, *nemo scit, quanto melior sit, cuius vox gallulascit, cuius ramus iam roborascit*. Aristoteles id τραγῶν appellabat, simili nempe methaphora ab hirco, qui τράγος Græcis dicitur. Gallare item verbum, quod, Nonio teste, Varroni Eudæmonibus insanire est: *Deam Gallantes*, inquit, *vario retinebant studio, eodem namq; vetustas hic est Gallantibus*. An verò eiusmodi verbum à Gallo deriuetur, Nonius non addidit. Cæterum à Gallina fit Gallinarius qua voce Plinius, & *d* Cicero pro Gallinarum custode vtuntur, qui aliàs Varroni, & Columellæ Gallinarius curator dicitur: cui etiam Gallinarium locus vocatur, in quo nutriuntur. Idem pro Gallinario officinam dixit. Gyb: Longolius vulgò cohortem dici putat, vt videtur, ex Varrone, qui ita scribit: *In Vrbana quoq; domo cortem facere poterimus, in qua pascere Ciconias, Grues, Pauones, Gallinas, Anseres, & similia nabitur ad vsus quotidianos*. Sed si Italorum Corte à Latinore corte, seu cohorte dimanet, locus erit diuersus, attamen Gallinis destinatus. Hi enim la corte dicunt locum, eum nempe, quem aream Latini nuncupant, & in quo frumenta secta teruntur. Quare mea sententia Gallinarium à cohorte plurimùm differt. Etenim Gallinarium vulgus à pullis Gallinaceis, qui simul cum matribus suis noctu illi à Gallinario custode includuntur, pullarium semper vocauit, Italiq; seruato etiamnum eo nomine, pullaro vocant, & Hispani el gallinero donde duormen las Gallinas, hoc est, Gallinarum, vbi Gallinæ dormiunt. In corte verò dormire nemo dixerit. Quod verò eiusmodi ædiculam, vbi nempe noctu potissimum habitant, & quò interdiu parituræ reuertuntur, ouaq; incubant officinam cohortalem siue cortalem ob id appellari inquiat, non possum non laudare. Nam vt omnia in nostris officinis parantur, quæ in vsum humanum cedunt, ita ibi oua, & pulli, quæ in cibum. Αλεκτρυονοπώλις dicitur Polluci, eiusmodi aues vendit, quemque nos vulgò pollarolum, quasi pullos venditantem appellamus. Putat autem vsurpari posse tale vocabulum, cùm *e* Phrynichus vsus sit voce ἀλεκτρυοπωλιφορτιον, affertque simul ἀλεκτρυφωρεῖ ex Aeschinis Acciocho, quos annumerari posse ait τοῖς Ορνιθευταῖς, seu ὀρνιθοθήραις. Notanda porrò diuersa scriptura in his tribus compositis, & primum syllaba ρο excedere cætera procul dubio, vitio typographi, qui parum fuit attentus. Cæterùm, vt ἀλεκτρυοπώλις, siue ἀλεκτρυονοπώλις is est, qui venditat Gallinaceos, seu Gallinas, ita ἀλεκτρυοπωλήθριον, siue αλεκτρυονοπωληθρίον est ipse locus, seu forum, vbi venditantur, & αλεκτρυονογόρος, siue ἀλεκτρυόφορος is qui baiulat Gallinas, seu Gallinaceos emptos, & vendendos portat. Vnde nos etiam forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus. Nam ὀρτυγοκόπος non est in vsu, teste Polluce. Videtur autem significare eos qui has aues venales gestant, vel ad ludos potiùs. Nam ὀρτυγοκόπος dicitur, qui in ludo Coturnicem digito ferit. Porrò Gallinicium ea pars noctis appellatur, in qua Galli cantant, vt scribit *f* Macrobius. Primum diei tempus dicitur, mediæ noctis inclinatio: deinde Gallicinium: inde conticinium, cùm & Galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Id temporis spatium ἀλεκτρυοφωνία Græcis dicitur, vt quidam in lexicon vulgare Græcolatinum retulit, sed apud D. Marcum ἀλεκτοροφωνία scribitur, vbi Saluator noster discipulos admonet sæpiùs, vt vigilarent. At autem: *Vigilate ergo (nescitis enim quomodo Dominus domus veniat, serò in media nocte, an Galli cantu, an mane.) Ne cùm venerit repente inueniat nos dormientes*. Danos populos doctissimus Ioannes Goropius à Gallo Gallinaceo ideo sese denominari ait voluisse, quòd cùm belli studijs potissimùm oblectarentur, atque in ijs non tàm auaritia, quàm generoso animo ducti, victoriam, & laudes potiùs quàm diuitias quærerent, Gallinaceus Gallus inter omnia animalia naturæ dotes ad hunc scopum necessarias habere viderentur. Ab hoc igitur, tum bellicæ laudis, & generosissimi animi, tum indolis regalis, & strenui militis, & ad omnia momenta vigilis optimo exemplari nomen non solum mutuari voluisse, verùm in pro symbolo, & synthemate quodam sibi accipere. Vocasse enim se De hanen, & compositè per concisionem Danen, aspiratione in media litera demore

a *In Epist.*
b *lib. 2. de Diuinat.*
c *li. 4. Anab.*
Gallulo.
Gallulasco
Exod.
Τραγῶν.
d *l. 4. Quæstion. Æsa.*
Pullarium.
Pollaro.
Officina cortalis.
Αλεκτρυονοπωλις.
e *In χρονω.*
Αλεκτρυοπωληθριον.
Αλεκτρυονοφόρος.
Ορτυγοφόρος.
Ορτυγοκόπος.
f *l. 1. Sat. c. 3.*
Αλεκτροφωνια.
g *l. 7. Gotodanicor.*
Dani à Gallo nomen habẽt
Danorum symbolum

more eorum deliteſcente. Ingentes ergò animos, & vigiles cuſtodias, necnon ſummum erga ſuos amorem Dani, qui ſe hoc nomine nuncuparunt, pollicebantur, vnde hactenus in vſu ipſis fuiſſe conſtat, Gallos ſemper in militia habere binas maximè ob cauſas, nimirū, vt tum virtutem eorum imitarentur, tùm vt pro horologijs cantus eorum haberetur. Subiungit autem idem Coropius Gallorum mox nomen alios imitatos eſſe, ſed qui à Danis illis fortaſſe Cimmariorum ſobole, genus decerent: illos, vt nonnihil à parentibus diſtinguerentur, Alanen ſe nominaſſe, quaſi dicerent, ſe omnes aut omnino Gallos eſſe. Atenim omnem, Han Gallinaceum notaret hinc Alani appellationem, quæ gens Ptolomæo ſuprema ferè ad ſeptentrionē ponitur, à Suobenis non longè remota, & rurſus in Sarmatia Europæa ſub eiuſdem nominis montibus. Ait deniq; & probat ex eodem Galli etymo Albanos, Alonorſos, Roſolanos eiuſdem cum Alanis originis, & linguæ fuiſſe, Albanos verò dictos fuiſſe quaſi montanos Gallos, ex Alb, quo montes ſignificant, & Han, quo Gallinaceus dicitur, Alonorſon; quaſi Alanos degeneres, & ſpurios ab Horſon filium meretricis ſignificante; Roſolanos quaſi equeſtres. Alanos, à Ros, quod equum denotat. Et quemadmodū Sacæ Alpini Sacalpini, ita Alanos, ſiue Danos montanos, Albanos eſſe nominatos, atq; hinc fieri potuiſſe, vt pòſt omnes ſe Alanos dixerint, eò quòd omnes Gallinacei nomen haberent, & id præſertim, cū iā Dani è Sarmatia in Cherrone ſum Cymbriam, & Norvvegiā, & inſulas vicinas cōmigraſſent, adeo vt tota ferè Sarmatia, & Aſiatica, & Europæa poſterioribus temporibus Alania cœperit dici. Quē Procopius Honoricū vocat (qui Gizerici filius & Vandalorū imperij hæres, tyrannicè atq; immani ſæuitia per ignes atq; alia ſuppliciorum tormenta ad Arrianam ſectam compuliſſe legitur) alij Hunericum, nonnulli Heinricum, vel potiore ſcriptura Henricum appellant. Hunericus autem teſte *h* Hadriano Iunio Gallinaceorum, Gizericus Anſerum copijs affluentē ſignificat: Heinricus verò domicilijs diuitem, aut laris & ſanguinis paterni magna progenie clarum. Galeazius apud Italos maxime nomen proprium eſt: ſed haud ſcio, an à Gallo: certè tamē noui Mathiæ Vicecomitis cognomēto magni (nobiliſſima hæc Mediolanenſium familia eſt) primogenitum à Gallo Galeazium, ſeu potiùs Galliatiū nomen accepiſſe, quòd hæc ales tota nocte, cùm naſceretur, cantaret, quaſi pater ſub felicibus huius volucris auſpicijs natum ſignificare vellet. Galliciorum familia nunc extincta, olim in hac vrbe generis claritate floruit, & turris ab eis fabricata etiamnum nobilitatis eorum extat teſtimonium, hanc autem à Gallis auibus nomen habere nonnulli volunt. Ἱππολεκτρόωνι Ariſtophoni nominatur, id eſt, Equorum Gallus hoc verſu.

Μεγάλα πράττει κ' ἀσινυπιξεθος ἱππολεκτρυων.
Magna facit, & eſt nunc Gallorum equus.

Iam verò præter plantas, quæ mox ſequuntur, & ab harum auium partium potiſſimùm ſimilitudine nomen habent, etiam proceſſus, vnus oſſis λιθοειδοῦς, ab inferiori eius parte exoriens ſolidus, ſublongus, & ſubtilis inſtar ſtyli, vel acus πλήκτρον, id eſt calcar dicitur. *k* Plinius Alectorolophon vocat herbam, & Romanis criſtam vocari aſſerit, & folia habere ſimilia Gallinaceæ criſtæ caulem tenuem, ſemen in ſiliquis. Quibus verbis multi herbarij noſtri plantam quandam, quam *l* Dodonæus depingit ob florum congeriem, multiplici, & denſæ Gallinacei criſtæ modo faſtigiatam, ob folia multò magis ad ſimplicis criſtæ figuram accedentia Alectorolophon, ſiue criſtam Gallinaceam, ſiue criſtam Galli appellarunt. Naſcitur paſſim in pratis, & aruis vtrobique otioſa, & inutilis. *m* Io. Baptiſta Porta venerem ciere ea ratione ſcribit, quòd criſtæ Gallinaceæ imaginem repreſentet, eoq; magis cùm & Gallus ſalaciſſima auis ad venerem inutilis reddatur dempta criſta. Verum quòd folia aſpera ferre dicat, hirta, verrucis, & rugis nonnihil aſpera, verbaſci pube, & aliquibus ſclaream dici, in eò non parùm mihi hallucinari videtur. Siquidem id Gallitrico, non alectorolopho Plinis conuenit. Haud me latet tamen recentiore herbarios aliam herbam alectorolophon vocare, ſed quæ nec ipſe Gallitricum ſit, at fiſtularia alijs dicta, quòd ad fiſtulas, & ſinuoſa vlcera proſit, alijs item pthirion, ſiue pedicularis ab effectu, quia in pratis vbi prouenit depaſcentibus iumentis, pecoriq; pediculorum copiam gignit. Flores edit criſtæ Gallinaceæ ſimiles, ſed minores & rubeſcentes. Prouenit in vliginoſis locis ipſis infeſta. Gallitricum verò longè diuerſa herba eſt, & Horminis haud dubio congener, eſtq; nulli non nota ſub Sclareæ nomine: alij centrum Galli vocant, alij matriſaluiam. Horminum tamen non eſt, quo nomine deſcripſit, & pinxit Fuchſius. Nam folia habet multò maiora, nempe verbaſci, admodum hirta. Tota planta odorem ſpirat non ingratum, ſed tam vehementem, vt capitis grauitatem faciat. Syluaticus hanc herbam cum Sideritide Heraclea, quam hodie eruditi quidam herbam Iudaicam, vel terhait Arabice & vulgò herbariorum eſſe

Dani cur Gallos in Militia ſecū ferant.

Alanen.

Albani. Roſolani. Alonorſi.

h *In Batau.*

Alania regio. Galeazius. Galliatiū. Vicecomitē Mediolan. à Gallo nomen habere.

Ἱππολεκτρύον.

i *In auibus.*

πλήκτρος.

k *li.17.c.5.* Alectorolophos.

l *lib.4.c.57.* *m* *l.4. Phit. c.12.*

Criſta Galli herba cur venerē dicat Portæ error. Sclarea. Gallitricū. Fiſtularia. Pthirion. Gallitricū. Centrum. Galli. Matriſaluia. Herba Iudaica.

rum esse putant, confundit. Nam cùm alibi sclaream dici dixisset, quòd visus claritate remoueat, cuius ratione Germani Scarlach quoque dicitur, mox, *Heraclea*, inquit, *est quæ latinè ferraria nigra vocatur, quòd recentiores centrum Galli, & Gallitricum syluestre vocant.* Videndū ēt num Τζεντογάλη, quæ vox apud Nic. Myrepsum nominatur vnguento 62. sit Gallitricum: item num & hoc à Galli crista nomen habeat. Videtur siquidē vocabulum Græcolatinum, qualia barbari multoties efformant. Capillū enim Græci τριχὰ appellant, Capilli capitis verticem occupant, vti etiam cristæ. Cum vero Horminis herba similis sit, Gallinaceæq; cristæ, Porta, vt dixi, Galli vires referre, veneriq; prodesse plurimum ait; ὁρμᾶν enim est impetu, instinctuq;, ac ingenti libidine in venerē ferri. Galli crus Apuleo herba dicitur, cuius cacumen instar pedis Galli diuiditur. Herbarij graminis speciem faciunt. Plinius Ischæmum vocat à sistendo sanguine. Nascitur vbiuis, præsertim in hortorū areis cum alijs inutilibus herbis. Radices habet multas, tenues, candicantes, folia milij, vt scripsit Plinius, aspera, & languinosa: caules multos, rotundos, geniculatos, florē in spicis, colore herbaceis plerunq; quinis, aut septenis. Herba trita, & admota efficacissimè fluentē sanguinē sistit. Pueri floris asperis spicis sanguinem è naribus eliciunt, adeo vt pro diuerso vtendi modo hæc herba sanguinē cohibeat, & euocet. Exiguū est gramen apud nos, inquit *n* Porta, surgens calamulis geniculatis, surrectis, singulis in quinas, ternasue exiles florū spicatas caudas, digitatim sparsis, sapore astringēti, & exiccante, vnde non vana coniectura Plinianum Ischæmonem possumus existimare, vulgò Galli pes dicitur, quòd in summo frutice trifariam Gallinacei pedis imitationē habeat: ius Gallinaceis dysentericis medetur, sed veteris vehementius, ex Plinio: ad mēbranarū cerebri sanguinis profluuiū prodesse dicunt sanguinem Galli ex Galeno: ad sanguinis reiectiones ore, & naribus valere oua assa suadent Medici. Hæc ille. Sed sciendū est hāc herbam Syluatico perperā Gallitricū vocari, vel per errorem tri syllabā antepenultimā à typographo additā, & ex duabus vocibus vnam factam. Ait aūt: *Gallitricus* (lego Galli crus) *id est sanguinaria, eò quod maribus imposita sanguinem suauiter fluere facit. Nascitur circa vias, & saxosis locis. Habet in summitate veluti pedes Galli.* Pes Gallinaceus *o* Plinio prima Capni species est, vt hisce verbis apertissimè docet: *Capnos prima, quā pedes Gallinaceos vocant, nascens in parietinis, & sepibus, ramis tenuissimis sparsisq; flore purpureo viridis.* Dodonæus hāc herbā putat eam esse, quæ multis rampullis fruticat teneris, in quibus folia numerosa incisa, colore, sapore, & quadamtenus forma alteri fumariæ similia, prætenera viriculis, & capreolis: herba ipsa in sepibus prouenit: flosculi eius candidi, cæruleo colore nonnihil distincti, in siliquis paruis semen: radix singularis, longitudine digitali, vere primo, vt & nostra vulgaris, prodit. Maio, & Iunio vtraq; floret, & carpitur. Hæc Capnos, inquit, Plinij imitatione pied de Geline dici potest. Verùm cū Plinius Capni primā speciē purpureo flore esse dicat, Dodonæus suæ candidos tribuat, forsan eadem num fuerit, suū tamen interim cuiq; liberū esto iudicium. Capnos, siue Capnion, inquit *p* Hermolaus, hoc est, fumus, duplex. Alia Dioscoridi descripta nascens in hortis, & segetibus hordaceis: alia & nomine, & effectu similis, quā pedes Gallinaceos vocant, teste Plinio, in parietibus & sepibus genitā, ramis tenuissimis, sparsisq; flore purpureo, vt inquit Plinius, quam nonnulli modò Cymbellarē vulgò dictā, nescio quam rectè interpretantur, folio hederæ prætenui, vt in Cotyledone ēt cōmonuimus: & mox crassissimū illorū errorem reprehēdit, qui ex eo, quòd Plinius Capnon latinè pedes Gallinaceos vocari scribit. Capnon à Dioscoride monstratū, non alius genus esse putant, quam quæ vulgò sanguinaria, & Galli crus, vt antè diximus, appellatur, quæ gramini, inquit, tam similis est, vt ab eo fortè non admodum seiungi possit: nisi quod folio minore cernitur, & fibris potiùs quam radici innititur. Id aūt quod in summo frutice trifariam Gallinacei pedis imitationē habet, candidus in hac quā in gramine conspicitur. Et alibi: Cotyledon non est, vt quidam rentur, quæ vulgò Cymbalaris appellatur, etiamsi Cymbalion à Dioscoride vocetur. Est aūt Cymbalaris herba folio tenus anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, quam quidem nonnulli genus alterum capni dictæ faciunt. Hæc ille. Vulgaris quidem apud nos hæc herba est, & lactis etiam nonnihil habet, flosculo calathiformi ex purpureo ad cæruleum inclinante, radice alba, dulci, vt rapulo syluestri congener videatur. Oculis à quibusdam vtilis creditur, nimirum vt Capnos quoque, vt ab eodem effectu nomen idem contigerit. Foliorum species per ætatem mutuatur, ex rotundiori in longam. Quæ verò eius pars pedes Gallinaceos referat, non facilè dixerim, nisi fortè mucrones illi, in quos diuiditur calyx, qui florem sustinet, eos repræsentare dicantur, præsertim cùm flos deciderit, aut aruerit. Tunc enim in diuersa tensi rigentesq; apparēt. *q* Baptista Porta Gallinacei pedis similitudinem capnon habere tradat,

Schatlach. Heraclea.

Τζεντογάλη

Galli crus quæ herba Apuleio. Ischœmū.

n l. 4. Phytogn. c. 23.

Galli pes.

Syluatic error.

o l. 25. c. 23. Pes Gallinaceus.

p Cor. 724.

Cymbelaris.

Sāguinaria Galli crus.

Cotyledō.

Cymbaliō.

q l. 4. Phytogn. c. 23.

dat, ideoque eius ſuccum oculis claritatem facere, & aluum ſoluere autumat, ſed qua parte non addit. Caucalis quoque Græcis, & Latinis nominatur herba, quã inter oleracea Theophraſtus, Plinius inter herbas vulgares, & in cibis vſitatas meminere. Gaza in Theophraſto pedem Gallinaceum conuertit, quo nomine Romani, vt *r* Ruellius ſcribit, appellant, quòd extremum folium in Galli, aut Gallinæ pedem conformetur. Ait item apud Dioſcoridem tum eodem nomine, tum etiam pedem pulli ob eandem ſimilitudinem vocari: ſed id mihi nondum lectum eſt, ſcio tamen, hunc inter thlaſpios nomenclaturas pedis Gallinacei meminiſſe, & Syluaticus portulacam. Macro pedem pulli nuncupari aſſerit. Ornithopodion ſimiliter à Gallinæ pede denominatum videri cuipiam poſſit, quoniam Ορνις, & ὀρνιτις Græcis Gallina eſt. Attamen hic ὀρνιθις in genere ſumitur, atque herba ita vocatur à ſimilitudine paruæ auiculæ. Denique aduertendum eſt apud *ſ* Suetonium quoſdam Gallipedem ineptè pro Gallipede legere. Cunila Gallinacea non alia herba eſt, quàm quæ Origanum Heracleoticum Græcis vocatur, teſte *t* Plinio. Ruellius ſic dictam putat, quòd eam Gallinæ paſcantur. Meminit eius plantæ Plautus his verbis.

In Ponto abſinthium fit, & cunila Gallinacea.

Cur verò cunilam Gallinaceam vocent, à nemine adhuc traditum reperio. Ego ab effectu ita fortè appellari exiſtimem, videlicet quia inſigniter venerem ſtimulat. Puto enim hoc origanum eiſdem ferè facultatibus præditum, quibus cunila ſimpliciter dicta, quæ ſatureia, ſeu tymbra aliàs nominatur. Vnde ſatureiæ nonnulli à ſatyris nomen impoſitum volunt, quòd vt hi ſalaciſſimi, libidinoſique paſſim à poetis depingantur, ita & hæc herba homines ad ſatyriaſim impelleret, vt eleganter his verbis demonſtrat Martialis.

Improba nec proſunt iam ſatureia tibi.

Dodonæus duo elatines genera deſcribit, depingitq; Vnũ, quod à quibuſdam morſus Gallinæ nuncupatur, & à Germanis Hunerbiſz, à Belgis Hoenderbeet, hoc eſt, Gallinæ morſus. Alterum quod ab eiſdem Germanis Hunerſerb, à Belgis Hoenderſerue appelletur, hoc eſt, Gallinæ hæreditas. Prior elatine multis cauliculis fruticat, hirſutis, auriculæ muris modo: folijs ſubrotundis, aſperis, & hirſutis, ſæpius parùm inciſis: cætera alſinæ non multũ diſſimilis: flores purpureos, & cæruleos edit: deinde parua capitula, in quibus ſemen includitur. Hanc Fachſius nomine Alſines mediæ depinxit. Morſum Gallinæ folio hederulæ vocat Lobelius. Altera ſimiles priori cauliculos profert, ſed longiora folia, anguſtiora, toto ambitu crenata: flores cæruleos, ſemen in binis folliculis iunctis, radicem fibratam. Vtraq; locis vmbroſis, incultis, ſecus vias, & in agrotum marginibus frequens. Maio menſe, & Iunio florent. Hippiam recentiorum quidã vocant herbã vulgatiſſimã, quàm Andreas Matthiolus pro alſine depinxit. Hæc quoq; vulgò morſus Gallinæ dicitur, & Gallis morgeline, quod Gallinis, & auiculis grata ſit, eæq; caueis incluſæ, & cibũ faſtidientes herba iſta recreentur, vt helxine ẽt, qua Plinius *Gallinaceos ſcribit annũ faſtidium purgare*, vnde non inepte quiſpiã dubitet, errore aliquo factum eſſe, vt vel typographus, vel Plinius helxine pro alſine ſcripſerint. Germanis dicitur vogelkraut, id eſt, herba auiũ. Italis centone, Pizzagallina, graſſagallina, Pauarina, quòd iunioribus Anſeribus, quos Pauaros vocant gratũ ſit pabulum. Anagallis Matthiolo ẽt graſſagallina dicitur, ſed quẽ ob id Dalechampius reprehendat, quid id nominis ſoli alſinæ conuenire putat. Ruellius tamẽ & ipſe pariter Gallus anagallidẽ Gallicè morgelinã, ſiue Gallinæ morſum nũcupat, vbi ẽt hallucinari eos ſcribit, qui mouronẽ vulgò ductũ, aut papauerinã florẽ candidam ferentẽ, huic anagallidũ connubio retulerunt (diuerſat aũt in marẽ, & fæminã, hunc flore puniceo, illã cæruleo) illius virilis, fæmineiq; ſexus diuortiũ facientes. Ornithogalũ à lacteo Gallinarũ colore, vt vult idẽ Ruellius, nomen accepiſſe videtur, quòd flores intus lacteo colore niteãt, niſi quis ſentiat, inquit Dalechampius, ab oui candidi figura, quã radix præ ſe fert, dictũ: nam auicularũ oua imitatur, intus albiſſima. Arbitratur aũt eiuſmodi candorem in alis Gallinarũ retinere: quod ſanè non intelligo, quoniã plurimæ atræ ſunt torq, multæ alterius coloris, in quibus profectò nihil cãdoris reperias: ſi verò de candidis loquitur, cur in alis potius, quàm in alijs partibus candor ille magis retineat. Videndũ an à candore albuminis oui cocti, præſertim cũ id lac Gallinæ à quibuſdam peritis putetur, Anaxagoræ, Alcmæonis Crotoniati, vt Ariſtoteles citat, atq; magno Hippocrati: etſi eiuſmodi alioquin opinionem ceu erroneã antea refellerim ex Ariſtotele, dum ait: *Animalibus viuiparis cibus, qui lac vocatur, in mammis parentis paratus eſt. Sed contrà quam homines putant, & Alcmæon Crotoniates ait. Non enim albumen oui lac eſt, ſed vitellus. Hic.n. pullis pro cibo eſt: illi albumẽ pro cibo eſſe exiſtimãt propter coloris affinitatem*, Ornithologus herbam illam teſtatur, quam pro ariſtolochia rotunda pharmacopolæ Germani falſo

Caucalis pes Gallinaceus dicta. *r l.2.de nat. ſtirp. c. 62.*

Pes pulli.

Ornithopodion. *ſ In Tiber.* Suetonius correctus.

Cunila Gallinacea Origanum Heracleoticum. *t l.2.c.17.*

Cunila Gallinacea cur ita dicta.

Saturegia. Tymbra.

Elatines genera.

Morſus Gallinæ.

Alſine media.

Hippia.

Anagallis Graſſagallina. *l.2.c.109.*

Ornithogalum. *u l.1.c.20.*

Ariſtolochia rotũda.

acceperunt, à quibuſdam Germanicè Hanen ſporn, id eſt, calcar Gallinacci à floris figura nominari. Quod nomen pariter alſinæ corniculatæ Cluſij conuenire poſſet, vtpote quã cornicula ferre ſcribit, Gallinaceorum calcarium forma. Alectorias gemma à Gallo Gallinaceo nomen habet, quòd in eius corpore reperiatur. Plinius in ventriculo generari putauit, Agricola non in eo duntaxat, ſed & in iecore, & in hoc maiores. *Alectorias*, inquit *y* ille *vocant in ventriculis Gallinaceorum inuentas cryſtallina ſpecie, magnitudine fabæ: quibus Milonem Crotonienſem vſum in certaminibus inuictum fuiſſe videri volunt.* Vicit tamen eũ Tritormas bubulcus, vt ex Rhodigino citat *z* Dalechampius. *Alectoriæ*, inquit Agricola, *quam quam rarò in Gallorum Gallinaceorum, & Caporum etiã ventriculo, & iecore gignuntur. Sed in iecore plerunq; maiores. Nam nuper in Capo inuentus eſt longus vnciam, latus digitum, altus ſeſcunciam: inferior pars, quæ latior, humiles habet cauernas: ſuperior, quæ ſtrictior, ad dextram extuberat: ad leuam humilis eſt, & fuſca, cùm reliquum eius corpus in fuſco candidum ſit. At in ventriculo reperti non rarò ferè figura ſunt, lupini, magnitudine eiuſdem, aut fabæ, modò in cinereo candidi: modò fuſci coloris, ſed diluti: nunc vero cryſtallina ſpecie, ſed coloris obſcuri, quæ fibras interdum habent ſubrubras. Cryſtalli ſimilis, ſi politus inter oculum, & palpebram inferiorem interponitur, & ex vna parte ad alteram transfertur, oculum non lædit. Quod idem facit Saphirus, vel onyx, vel alia gemma polita interpoſita, modò parua ſit.* His, quæ de hoc lapide ab Agricola tradita fuerũt, ſtatim ſubijcere libuit deſcriptionem alterius, cuius nimirum, dum hæc ſcriberem, mihi copiam fecit perilluſtris Eques Hercules Butrigarius, vir medius fidius multæ eruditionis antiquitatiſque, & rerum naturalium ſtudioſiſſimus, quemq; ſe in Capi trimi ventriculo adinueniſſe affirmabat. Eſtq; mea quidem ſententia, verus, & genuinus alectrinas lapis, cryſtallina videlicet ſpecie, licet colore ſubobſcuro, figura ſphærica læuiter vtrinq; cõpreſſa, & vndiq; læui, niſi quòd in ſuperiori parte, qua ſtrictiuſculus cernebatur, aliquãtulũ exturbaret. Nullæ in eo cauernulæ, quod de ſuo ſcribit Agricola: quin ex dẽſa materia compactus, & grauis. Nam cum ceraſi fructu aliquãtò minor eſſet, pendebat octo & viginti ceratia, quæ caratos vulgò dicimus. Quod autem in Capi vẽtriculo repertus fuerit, videtur cõfirmare recentiorũ quorundã ſententiam, qui non ex Gallo mare, vti iã ex Plinio, & Agricola diximus, ſed caſtrato, quẽ Gallinacei nomine imperitè, vt anteà ẽt docuimus, intelligunt, hũc lapidem haberi putãt: & quidam, teſte Ornithologo, Germanicè Kapunenſtein interpretantur, id eſt, Caponis lapidem. Albertus, & author de natura rerũ quinto vel ſexto à caſtratione anno in iecore alitis inueniri tradunt, quod Syluaticus ex Alberto, quẽ citat, aliter tranſcripſit, videlicet extrahi dicens ex vẽtriculo, poſtquã caſtratur ſupra quartũ annum: addit inſuper, aliquos poſt nonum extrahi dicere, meliorẽ eſſe de Gallo decrepito, maximum in hoc genere fabam æquare. Citat deniq; Dioſcoridẽ teſtẽ, quod in ventribus Gallorũ Gallinaceorũ cryſtallo ſimilis, vel aquæ lympidæ reperiatur, cũ alioqui nihil huiuſmodi in noſtris exemplaribus Dioſcoridis reperiatur. *a* Albertus radaim, ſeu donatidem lapidẽ nominat, qui niger ſit, & luceat. *Ferunt aũt*, inquit, *cum capita Gallorum formicis permittuntur, aliquando poſt multa tempora in capite maris Galli hunc lapidẽ inueniri. Conferre pollicentur adrem quamuis impetrandam*: Q-ui lapis nunquid idem fuerit cum alectoria difficilè eſt iudicare. Videó tamen vtriq; eandem virtutem aſcribi, quæ ſuperſtitionis expers non eſt. Vt enim Albertus ad omnia imperanda radaim lapidem probari tradit, ita etiam alectorias, vt author obſcurus quidam de lapidibus ait.

Hic oratorem verbis facit eſſe diſertum,
Conſtantem reddens, cunctiſq; per omnia gratum.
Hic circa veneris facit incentiua vigentes;
Commodus vxori, quæ vult fore grata marito.
Vt bona tot præſtet, clauſus portetur in orbe.

Syluaticus etiam reges alectoriam gemmam geſtantes, & gladiatores inuictos reddere ſcribit, ſitimq; tollere, & mulieres viris conciliare. Cardanus huiuſmodi lapidem ſarda, vel achate fingi putat, in quo flammea macula appareat. Ad Gallinam villa Cæſarum fuit ad Tyberim, via Flaminea, quæ ab eo dicta eſt, quod Liuiæ Auguſtæ ex alto abiecit in gremium Aquila conſpicui candoris Gallinam, lauri ramum ſuis baccis fœtum roſtro tenentẽ, quam ſeruari iuſſerant aruſpices, ramum verò inſeri diligenter: quod ad villam factum eſt, quæ vt dixi hac de cauſa ad Gallinam dicta fuit. Gallinaria à Gallinarum copia, vt Calepinus vult, vel vt alij à Gallinis feris ſic dicta, inſula eſt in mare Thuſco, cõtra montes Liguſticos, vt eà *b* Varro deſcribit, & *c* Sozomenus. Meminit eiuſdẽ *d* Sulpitius. Ortelius hodie iſola de

Hanen ſporn.

Alectorias gemma.

y 37. c. 10 Milo Crotoniẽſis in bello inuictus, & cur.

z In Com.

Hercules Butrigarius.

Caponis lapis.

a lib. 2. de metal. c. 17.

Ad Gallinam locus

b lib. 3. de re ruſti. c. 9.

c lib. 3 Hiſt. eccl. c. 9.

d In vita D. Martini.

e Ad. 6. Aen. Arbẽga dici putat. Gallinaria ſylua Straboni, & Ciceroni in Campania. *e* Pompeio verò Sabino in Cumano. Sanfelicus dicit hodiè la peneta de patria vocari. Alectoriæ quædam pillulæ aluum purgantes à Nicolao Myrepſo deſcribuntur, quas ſi dictas apparet, eò quòd vi ſua purgandi eos, qui ſumpſerint, à lecto excitent: quo modo Gallum ἀλέκτορα etiam dici antea ſcripſimus.

PRÆSAGIA.

Pluuiæ, & tẽpeſtatis præſagiũ.

IMMINENTES pluuias ab his auibus potiùs, quoniam nobiſcum degunt, quàm ab alijs cognoſcimus. Eas autem in primis Gallus præſagit, cum paulò poſt ſolis occaſum, vel primis noctis horis ſtatim à veſpertino crepuſculo inſolens in rauciſonum cucurritum non ſine alarum motu indefeſſus prorumpit: *Gallinacei*, inquit *a* Aelianus, *cæteraque domeſticæ aues alarum percuſſione concrepantes, & cucurientes, & ſua quadam voce obſtrepentes tempeſtatem nunciant.* Rationem eius aliàs aſſignauimus, quòd ſcilicet Auſter vnà cum vaporoſo aere vocalia inſtrumenta vt ſenſim replet, ita multa pituita infarcit; cuius motum ſentientes Galli per eum cæli, & corpori ſtatum facilè rauceſcunt. Cæterùm vt grauantẽ hac ſarcinula vocis, & motus præſidio ſeſe exonerent, ad cantum modo inſolito ſtimulantur. Addeſi videbitur, laryngis per humidum aeris ſtatum dilatationem, quæ vt vocem grauiorem, ita raucam, & clangoſam ſolet reddere. Hinc Germani, teſte Ornithologo, Gallum tempeſtatis ein vvetteran appellant, quaſi cantu ſuo peculiari quadam facultate ad indicandas mutationes præditus videatur. Aeris etiam mutationem, & ventum prænunciant, ſi noctu, quam ſolent, citiùs canant. Item ſi Gallinæ cum pullis ſuis in principio pluuiæ domum ſe recipiant, aut manè exire recuſent, pluuiarum copiam indicant futuram. Pediculos quærentes, aut paludes, vel mare alis more Anatis verberantes, teſte Theophraſto, eaſdem pertendunt. Auienus Arati interes Latinus etiam interpres pluuiæ ſigna ponit.

a l. 7. de Anim. c. 7.

Galli cur rauceſcãt.

Vox Galli, vnde rauca.

Pectora cùm curuo purgat Gallinula roſtro.

Si denique vltra ſolitum ſeſe in arena concutiant, vel ſegregentur, plures earum in vno loco ſimul, & in pluuiæ principio quærant locum opertum vbi à pluuia protegantur, ſignum eſt maximorum imminentium imbrium. Contrà Gallum tempore pluuiæ canentem, ſerenitatem inſtantem polliceri plerique credunt. Gallinæ in mutatione pennarum, quando ante hyemem decidunt, ſi à capite incipiunt deplumari, tempeſtiuè ſerendum, ſerotinè verò ſi à poſterioribus, ſignificant.

Serenitatẽ quãdo Gallus portendat.

VSVS IN SACRIS Ethnicorum.

NON parum profectò gloriari debet hoc volucrũ genus, quòd tam varijs dijs quondam ſacratum fuerit, atque etiamnum apud quoſdam diuino afficiatur honore, vt poſtea probabimus. Suidas ex animatis olim ſacrificia in vſu fuiſſe teſtatur de oue, ſue, boue, capra, Gallina, & Anſere. Sed Gallinæ nomine Gallum etiam intellexiſſe veriſimilium eſt. Nam veteres Gallinaceum Gallum Marti in primis, vti etiã antea, vbi de auis huius pugnacitate, & animoſitate agebamus, oſtendimus, conſecrarunt. Cauſam in eiuſmodi fabulam reijciunt. Alectryonem illius Dei, quem ceu bellorum, militiæq; præſidem colebãt, comitem, ac ſatellitem fuiſſe comminiſcuntur, eiq; tam familiarem, vt dum cum Venere adulterium committeret, foribus cum cuſtodiendis adhibuerit. Sed quia ſomni violentia oppreſſus obdormiſſet, in auem ſui nominis fuiſſe immutatum, quæ hactenus veteris negligentiæ memor ſedulò Solis aduentum prænunciat, vt *b* Lucianus copioſiùs demonſtrat. Auſonius ad hoc illudens cecinit.

Gallus cur Marti ſacer. Alectryon Martis comes, & eius fabula.

b In Gallo.

Ter clara inſtantis Eoi
Signa canit ferus deprenſo Marte ſatelles.

Authoris opinio cur Gallus Marti ſic dictus ſacer.

Mihi è contrario Gallus eam ob cauſam illi Deo ſacer habitus videtur, vel quòd pugnans ſummo ſtudio victor è prælio diſcedere conetur, alteriuſq; ſeruitium omni conamine pati nolit,

nolit, & ad necem vsque pro eo dimicet, auis scilicet ad dimicandum nata, & à natura ad id instrumentis aptis, rostro nempe robustissimo, calcaribusque instructa, vt rhetor quidam, teste Eustathio scriptum reliquit his verbis ἀλλὰ τοῦτο τις ὕστερον μυθοποιητικῶς ἐσήμανεν ὅτι λάλημα, vel quod Gallos, id est, milites, ac bellatores homines in vrbibus habendos esse significarent, & in contubernio retinendos, non tamen rei sacræ causa, seu vrbis vigiles, & custodes intelligas, quando ij per Gallos significari videntur. Hinc Romanos, vt milites suos vigilantiæ admonerent, Marti Gallum appinxisse historia docet, & apud Plutarchum traditum est. Lacedæmonios, cùm hostes aperto Marte profligassent; Gallum Marti solitos sacrificare, sin aliquo stratagemate victoria potiti essent, bouem: id quod ab eis non sine ratione fiebat, quòd pluris æstimabant incruentam victoriam, quàm cruentam. Soli, & Lunæ dicatum fuisse id indicat, quòd tempori hoc auium genus inseruit, quòd per Lunam, & Solem intelligitur, vel quòd nos Gallus cantu suo admoneat, quare magi cognatum Soli faciunt, ac inde fieri, vt eius cursus inflexiones sentiat, & cantu mortalibus annunciet. Insitum autem est Gallis, inquit Proclus, numen Apollinis velut proprijs canticis aduocare. Nos verò sacris hymnis canimus Gallicinio Luciferum, venturæ lucis prænuncium excitari, obductum caligine cælum aperiri, dari copiam, vt patefacta iam via errores ambagesque omnes declinemus, canente Gallo valetudinarijs, aliquam salutis, aut saltem alleuationis spem effulgere, meticulosos trepidatione liberari, & multa, quæ per insidias parabantur, dissipari, quæ omnia aduenientis lucis beneficia sunt. *c* Aelianus, Gallum Latonæ quoque sacrum fuisse his verbis docet: *Latonæ in amore esse aiunt, & quòd ei adfuerit parienti, & quòd etiam nunc parientibus adsit, & felices partus efficiat*; eò quòd Solis ad hæmispherum nostrum regressu, calor naturalis augeatur, partum visua promouens: quem quia nunciat Gallus Latonæ meritò gratus est. Maiæ, quam & Proserpinam, & Cererem vocant, etiam Gallinaceum consecrarunt, *d* Porphyrio teste, quamobrem initiati huic Deæ auibus cortalibus abstinebant. Nam & Eleusine abstinentia ex his alitibus, & piscibus fabisque præcipitur. Romanos quoque nocti Gallos mactasse *e* Ouidius docet, quia cantu suo diem nocti contrarium prænunciat, atq; vt inquit Plinius, *Solis ortum non patitur incautis obrepere.*

Nocte Deæ nocti cristatus cæditur ales
Quòd tepidum vigili prouocet ore diem.

Mercurio item datus est ob diligentiam nunciationis, & vigilem eius curam, vel ob ipsammet mercatorum vigilantiam, quòd omnis negociator lucro semper diligentissimè inuigilet, siue quòd ab eius cantu surgant ad peragenda negocia. Erat autem Mercurij forma homo sedens in throno galeratus, cristatusque & pedibus Aquilinis, sinistra Gallum tenens, aut ignem. Erat item Gallus Aesculapio dicatus, haud aliam ob causam, quàm quòd medico vigilantiam, sedulamque curam necessariam esse indicarent. Adde, si placet, quòd ab hoc auium genere (nam, vt dicemus, Gallinas illi etiam vouebant) cùm alimenta, tum medicamenta omnibus fermè corporis affectibus conuenientia depromi queant, etsi interim minimè inscius sim *f* Plutarchũ alibi solius vigilantiæ significandæ causa id factum esse innuere, vbi ait: *Sicut autem qui Gallum super manu Aesculapij pinxit, matutinum tempus voluit significare, & Solis ortum appetentem.* Socratem Tertullianus, & Lactantius Firmianus ceu nimis superstitiosum redarguunt, quòd moriens Phædonem admonuisset, vt voto se liberans Aesculapio Gallum persolueret. *Sanè*, inquit Tertullianus, *Socrates facilius diuerso spiritu agebatur. Siquidem aiunt dæmonium illi à puero adhæsisse, pessimum reuera pædagogum, etsi post Deos, & cum Deis dæmonia deputantur penes poetas, & philosophos. Nondum enim Christianæ potestatis documenta præcesserant, quæ vim istam pernitiosissimam, nec vnquam bonam, antiqui erroris artificem amnis veritatis auocatricem sola traducit. Quod si idcirco sapientissimus Socrates secundum Pythij quoque dæmonis suffragium, scilicet negocium nauantis socio suo quanto dignior constantiæ Christianæ, atque sapientiæ assertio, cuius afflatui tota vis dæmonum cedit? Hæc sapientia de schola cæli Deos quidem sæculi negare liberior, quæ nullum Aesculapio Gallinaceum reddi iubens præuaricetur, nec noua inferens dæmonia, sed vetera depellẽs, nec adolescentiam vitians, sed omni bono pudoris informãs, ideoq; non vnius verbis, sed vniuersi orbis iniquam sententiam sustinens pro nomine veritatis, tantò scilicet perositoris, quãto plenioris, vt & mortem nõ de poculo per habitũ iucunditatis absorbeat, sed de patibulo, & viui comburio per omne ingenium crudelitatis exhauriat, interea in isto tenebrosiore carcere sæculi inter suos Cebetas, & suos Phædonas, si quid de anima examinandum est, ad Dei regulas,*

Gallus soli, & lunæ sacer.

c l. 4. c. 29.

Maiæ sacer Gallus.

d lib. 4. de abst. ab anim.

e li. 1. Fast. Nocti sacer.

Mercurio sacer.

Mercurij forma.

Gallus Aesculapio dicatus.

f lib. de Pyth. orat.

Socrates superstitionis arguitur, & cur.

est diriget, &c. g Lactantius in eundem Socratem ob id inuectus ita infit: *Quis iam superstitione Aegyptiorum audeat reprehendere, quas Socrates Athenis authoritate confirmauit sua? Illud verò nonne summæ vanitatis, quod ante mortem familiares suos rogauit, vt Aesculapio Gallum, quem vouerat, pro se sacrarent? Timuit videlicet, ne apud Rhadamantum recuperatorem voti reus fieret ab Aesculapio. Dementissimum hominem putarem, si morbo perisset. Cùm verò hoc sanus fecerit, & ipse insanus, qui cum putet sapientem.* Defendit Socratem h Cælius Rhodiginus his ferè verbis: Oblitus est, inquit, Lactantius sententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegoricè non putet Platonem intelligendum. Quid verò illis inuolucris sibi Plato voluerit, iam nunc ex Platonicorum sententia promere adoriar. Prisci Aesculapio medico, Phœbi filio Gallum sacrificabant, diei, solisque nuncium, id est, diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici; quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem, id est, vitæ lumen, se debere fatebantur. Eiusmodi medicũ Socrates in superioribus perquiri iusserat morborum animi curatorem. Præterea priscorum oracula tradunt, animas remeantes in cælũ pæana, id est, triumphalem cantilenã Phœbo canere. Reddidit ergò Deo votum, vt alacer pæana canens cælestem repetat patriam. Hactenus Rhodiginus. Postremò alios etiam morientes eidem Aesculapio Gallum vouisse legimus. i Artemidorum enim, referente Paulo Gyraldo, alterius cuiusdam somnium enarrat, qui Gallum Aesculapio vouit, si sanus foret. Cæterùm Gallinas etiam eidem Deo vouebant, teste Festo, vnde dicebat k Iuuenalis.

libet expectare quis ægram
Et claudentem oculos Gallinam impendat amico.

Tam sterili, id est pauperi, & l Prudentius:

Quamuis promittere & ipsi
Gallinam soleant, aut Gallum clinicus, vt sic
Dignetur præstare Deus morientibus æquum.

Non admittebantur verò Gallinæ ad eiusmodi sacra, nisi, vt Alexander ab Alexandro scribit, quæ rostro essent nigro, nigrisque pedibus, & digitis imparibus. Si enim rostrum pedesque lutea habuissent, velut impuræ aruspicibus credebantur. Plinius huius rei quidem mentionem facit, sed de imparitate non: inquiens: *Gallinæ luteo rostro pedibusque, ad rem diuinam puræ non videntur: ad opertanea sacra nigræ.* Sed num istæc sacra ad Aesculapium pertineant videndum foret. Ea autem secluſa vocabantur Græcis μυστηρία. Hoc idem aucum genus Herculi, eiusque vxori m Mnesias, referente n Aeliano, mirò modo sacras fuisse prodidit. Fuisse nempe templum quoddam Herculis, & vxoris eius, hanc ceu Iouis filiam in huius templi ambitu cicures aues multas nutrisse, nempe Gallos, & Gallinas, compauisse autem, & gregatim pro sui generis sexu degisse, & sumptu alites publico, dijs, quos diximus, consecratos, Gallinas in æde Hebæ, Gallinaceos in Herculis pastos. Fluxisse autem in medio riuum perennem, & lympidæ aquæ. Gallinarum nullam ad Herculis templum accessisse, nec vllum Gallorum ad Hebæ: at suo tempore mares stimulatos libidine riuum transuolasse, & postquam impleuerant fœminas, ad Deum suum, & suas rediisse sedes lustratos, purgatosq; interfluentis riui, quo sexus vterque dispesceretur. Natis deinde tempestiuè ouis, & exclusis incubitu pullis, fœminas nouellas matribus, mares genitoribus assessisse, & altos. Hæc ille. Quæ nunquid vera sint, alij iudicent. Mihi sanè vel fabulam sapere videntur, vel dæmonis arte facta. o Plutarchus, Aegyptios scribit, Osiridi Gallum immolare solitos, aliàs album, aliàs nigrum: superâ syncera, & manifesta, infera mixta, & varia innuentes. Alibi etiam Hermanubidi immolasse tradit, & Anubidi. Est autem vocabulum, vt videtur, Græcè originis, ὁ ἀναφαίνων ταυρόμια καὶ τῶν ἄνω λόγος, hoc est, ratio superiorum, & cælestia declarans, vti Hermanubis inferiora, sacrificabant autem vtrique Gallum, illi album, quòd vt diximus cælestia pura, & lucida sint, huic κροκίαν, hoc est, pennis, & iubis croceis præditum. Gyraldus etiam croceum transtulit. Sed videndum nunquid pro κροκίαν, κορακίαν legendum sit hoc est nigrum, quem etiam Osiridi diximus sacrificasse. Albos immolare apud Epirotas ex vsu fuisse vel inde constat, quòd Pyrrhus rex, vt idem Gyraldus testatur, splene laborantibus medens, albo Gallo sacrum perageret. Author est quoque in citato paulò antè libro Plutarchus Magos Zoroastris exemplo Gallinas, & terrestres echinos, Bono Deo attribuisse, aquaticos autem Malo, p Iuuenalis Gallos Gallinaceos Laribus etiam sacros habitos esse his

g *lib. 3. de falsa sap. c. 20:*

h *lib. 16. c. 12. lect. ant.*

Diuino beneficentia diuinę prouidentię filia.

i *lib. Ornitocriticon.*

Gallinæ Aesculapio sacræ.

k *Satyr. 2.*

l *In Apot.*

Gallina qualis in sacris adhibeatur.

Gallinacei Herculi sacri.

m *In li. de am. Iouis.*

n *li. 17. c. 46*

o *li. de Isid. & Osiride.*

Aegyptij Osiridi Gallum immolant.

Hermanubis, & Anubis.

Albi Galli immolati à Pyrrho.

Bono Deo, & malo, qui Galli immolati.

p *Satyr. 13.*

esse his versibus nos admonet.

Et laribus cristam promittere Galli
Nos audent.

De Termini sacrificio *q* Prudentius ita canit.

Et lapis illic
Sistetit antiquus, quem cingere sueuerit error
Fasceolis, vel Gallinæ pulmone rogare
Frangitur, & nullis violatur terminus extis.

q *Cōtra Simmacum.*

Methonæ vrbis in Trœzeniorum agro incolas legimus Gallum pro vinearum incolumitate mactare solitos, vt Africi venti, qui eos plurimùm infestat, incursionem vel auerterēt, vel saltem emolirent: Cùm enim flare institerit, vitium oculos exuri, spemque vindemiæ falli. Moniti igitur ab aruspicibus, sacri genus hoc instituere, vt viri duo Gallum vnū, eumque album, manibus apprehenderent, & in diuersa abeuntes trahendo discerperent, partemq; vterq; suam manu præferentes vineta loci omnia perlustrarent, donec ita omnibus expiatis, in eundem conuenirent locum, vbi Gallum dissecuissent, ibique partibus vtriusque humi defossis, nullum eius anni incommodum se passuros persuasum habeant: iuuitq; sors, vt quandiu sacrum hoc celebrauere, res illis ex voto succederet. Vetus etiam Pythagoræ symbolum Gallo albo abstinendum esse admonet. *r* Diogenes Laertius ideo eum interdixisse scribit, quòd mensi sacer sit, & supplex. Quod autem mensi sacer haberetur etiam Aelianus meminit, inquiens: *Gallum album mensi sacrum, vtpote horarum nuncium credidit Pythagoras.* Iamblicus tamen Pythagoram sectatoribus suis, qui ciuiles, id est, politici dicti sunt, permisisse author est, vt Gallum, agnum, & alia quædam antè nata præter vitulum ritè sacrificarent. Et *s* Plutarchus discipulorum nonnullos eum accusare memorat, vt quin in cōmentario de iustitia scripsisset de Gallis Gallinaceis vtiliter eos esitasse, quòd & somno nos excitent, & scorpios conquirant, & in pugna nobis studium, emulationemque fortitudinis quandam ingenerent. Vnde non sacrificasse tantùm Gallos solitum, sed esum eorum permisisse videmus. Quod ad sacrificia attinet, Suidas etiam sacrificasse illum Gallos testis est, quin verò & ipse Diogenes *sacrificijs*, inquit, *vtebatur Pythagoras inanimis; sunt qui dicūt, Gallis Gallinaceis, & hædis, etiam lacteolis, quos teneros dicunt: agnis autem minimè.* Quod verò ad eorum esum, Aristoxenus apud Gellium cuncta illum animata in cibum permisisse ait, boue aratore, & ariete exceptis. Alij contra Pythagoram, licet præter sua instituta, immolasse tamen quandoque Musis bouem, Ioui verò Gallum album. Alij tradunt Gallum album adeo ab eo amatum, vt si quando videret, fratris Germani loco salutaret, & apud se haberet. Vnde apertè constare arbitror Pythagoræ præcepta vel perperam posteritati tradita, vel ipsum in determinatione illorum inconstantem extitisse. Nihil aliud hoc loco quidam Pythagoram intellexisse volunt, quàm Gallum ipsum. Si quis tamen altiùs hoc considerare voluerit, ad reliquorum symbolorum rationem, modumque interpretari poterit, vt scilicet nos philosophus moneat Gallos nutrire, vt diuinam animæ nostræ partem diuinam rerum cognitione quasi solido cibo, & cælesti ambrosia pascamus. Verùm vt ad recentiorum superstitionem, seu idolatriam potiùs sermonem nostrum diuertamus. *t* Petrus Bellonius interprete Carolo Clusio, amœnam nefarij illius Mahumetis, Turcarum pseudoprophetæ in paradisum profectionem, quam nocturno tempore hic se confecisse splendidissimè mentitur, describens insignem de Turcarum paradiso nugas recenset, inter alias verò, illum comminiscent, se in cœlo variæ formæ angelos vidisse, vt bouum, hominum, equorum, auium, inter quas Gallus fuerit, pedibus primum cœlum premens, & capite secundum attingens: interrogantique Mahumeto, quid ista sibi vellent, angelum, à quo se eò conductum finxerat, respondisse, angelos esse, qui pro ijs, qui in mundo sunt, Deum orent, humanæque formæ angelos pro hominibus orare, bubulæ pro bubus, equinæ pro equis, Gallinaceæ pro Gallis, atque cùm ingens ille Gallus caneret, reliquos Gallos cùm cælestes, tùm terrestres canere. Author est Ludouicus Romanus Calecutenses cacodæmonis sacerdotes sanguine Gallinacei cultello argenteo iugulati carbonibus ignitis aspersi, ei sacrum peragere. Abaculum, inquit, habent vice altaris, quem varijs floribus, ac flagrantibus puluisculis sternunt. Tunc sanguinem Galli in vas argenteum ignitis carbonibus oppletum, imponunt, additis varijs suffumentis. Gallum dein mactant cultro argenteo, cruentumq; cultellum nonnunquam igni admouere solent. Sanguis Galli totus accensis funalibus crematur circa altare. Quem sacerdos immola-

Methonæ incolæ cur Gallum immolant.

r *lib. 8. de vit. philos. in vita Pythagoræ*

s *lib. de Stoico. repugn.*

Pythagorā Gallos sacrificasse.

Gallum albū vt amarit Pythagoras.

t *lib. 3. obs. c. 7.*

Mahumetis profectio in paradisum.

Calecutēses quomodo Gallum immolant.

Indi Gallũ adorant.

turus lacertos & pedes exornat argento. Verùm quod maius est Indos Gallum adorasse Iosephus Acosta scribit, & *u* Lucianus pro Deo olim cultũ fuisse. Porrò cùm ouorũ etiam olim purgandis piaculis lustrationibusq; adeo quotidianus vsus fuerit, vt Orpheus, teste Suida, Ooscopida, id est, de diuinatione ex ouis scripserit, eaq; meo iudicio in Gallina magis conspicua sint, familiari nobis præ cæteris alite, itaque paucula istæc hìc referre libuit. Adhibebantur autem oua in Bacchi orgijs, aliorumque Deorum sacrificijs, vbi pro homine aliquid Deo soluendum esset. Omittimus interim quæ in Orphicis, & Bacchi Orgijs, in hac ipsa re obseruata ab antiquis traduntur. Id solum ex eis repetemus, ideo religioni oua inseruisse, & in tanto honore gentibus fuisse, quòd capiente omni mundo tot animalium naturas, & genera, nullum ferè est, in quo non ex ouo species aliqua nascatur. Volucres passim ouum gignunt: aquatilia in mari penè infinita. In terrestribus lacertæ: in ambiguis, & quibus in terra æquè, quàm in aqua victus est, crocodili: in bipedibus aues; in carentibus pedibus angues: in multipedibus attelabi; & ne longiores simus in pluribus generibus alijs plura alia. Ob quæ totam referre naturam credita fuerunt, & in religione ad placanda, exorandaque numina gratiorem habere potestatem. Oua expiationibus apta monstrat illud Iuuenalis.

u *In lib. de Syria Dea.*

Ouorum vsus in sacrificijs.

Ooscopica Oua cur sacrificata

Animaliũ genera q̃ oua gignãt.

Nisi se centum lustrauerit ouis.

Sed & *x* Ouidius oua hæc lustralia indicat his versibus:

x *In arte.*

Et venati, quæ lustret anus, lectumque locumque,
Præferas & tremula sulphur, & oua manu.

Oui, quod in Cereali pompa solitum fuerit esse primum, meminit Varro his verbis: *Nam non modo illud ouum sublatum est, quod ludis Circensibus nouissimi curriculi finem facit quadrigis, sed ne illud quidem ouum vidimus, quod in Cereali pompa solet esse primum.* Ouorum hecatombe ab Ephippo nominatur per iocum apud Athenæum.

Ouorum Hecatõbe.

AVGVRIA.

Prodigia.

QVOD ad auguria in primis spectat, in his hoc auium genus tantum prærogatiuæ obtinuit priuilegium, vt publicè ad ea aleretur. Tantum verò apud Romanos in nefarijs eiusmodi significationibus momenti habere credebatur, vt quæ indicaret verissima, & sacrosancta haberentur. Quod *a* Plinius Galli laudes commemorans eleganter demonstrat: *Vt planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana purpura. Horum sunt tripudia solistima* (quæ læta erant cum prodeuntes è cauea cibum oblatum capere non recusabant, & inter edendum nihil non in terram ex ore decidebat: quorum alterutrum si accideret, triste, ac pernitiosũ censebatur, vti alibi abundè docuimus.) *Hi magistratus nostros quotidiè regunt, domosq; ipsis suas claudunt, ac retinent, tubent acies, aut prohibent, victoriarum omniũ toto orbe partarũ auspices: hi maximè terrarũ imperio imperitant, extis ẽt fibrisq; haud aliter, quã optimæ victoriæ Dijs grati.* Varro verò non solũ augures Romanos ex his auibus auguria captasse memorat, sed ẽt patres familiæ rure. Quadrupliciter verò maximè auguria faciebant, videlicet per solistima tripudia, per præpositeros eorũ, vespertinosq; cantus, vt Plinius tradit, & cũ cibo spreto ẽt, è caueis auolabant, quod maximi infortunij signũ habebatur: & per eorũ pugnam. Erant præterea, eodem Plinio teste, & extra Dijs grata. Qui pullorum curam habet, & qui è pastu pullorum captat auspicia, *b* Ciceroni, & *c* Liuio pullarius dicitur: *Attulit è cauea pullos*, inquit alibi *d* Cicero, *is qui ex eo nominatur pullarius.* Erat autẽ moris Romanis ducibus pugnam initutis aduocare eiusmodi pullarium, vt offam hisce volucribus obijceret ad augurium captandũ. Pultem verò ijs dabant potissimùm, quia ex ea necesse erat decidere, quod trepidum, hoc est terripudium faceret. Pauire enim ferire est. Bonum enim, vt diximus, augurium esse putabant, si pulli per quos auspicabantur comedissent: præsertim si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. Sin autem omnino non edissent, periculum imminere, vt Flaminij exemplo docemur, qui cum terripudio auspicaretur, pullarius, teste *e* Cicerone, diem prælij committendi differebat. *f* Valerius etiã, atq; *g* Liuius authores sunt Hostilio Mancino consuli in Hispaniam ituro hoc accidisse prodigium, cùm sacrificium

a *l. 10. c. 21.*

Tripudia solistima fausta & infausta.

Quot modis auguria faciebant.

Pullarius qui dictus.

b *lt. 10. ad Planc.*

d *lib. 2. de diuinat.*

Tripudiũ quid.

Augurium bonum.

c *lib. 1. de diuinat.*

f *lib. 1.*

g *lib. 45.*

facere

facere vellet, pullos cauea emissos in proximam syluam deuolasse, & summa cura requisitos reperiri nequiuisse. Tradunt verò eiusmodi auspicia tristia fuisse idq; exitu probatum. Victũ.n. fuisse Hostiliũ à Numantinis, & castris exutũ, moxq; cũ nulla supereſſet seruandi exercitus spes, pacẽ cum his feciſſe, eamq; adeo ignominiosam, vt ratam eam esse Senatus vetuerit. Contrà Themistocli Athenienſiũ clarissimo duci, quẽ adolescentiã suam in omni luxus, lasciuiæq; genere peregisse, tãdẽ verò cũ vir euasisset, iuuẽtæ suæ maculas præclarissimis gestis deleuisse, historia testis est, priusquã in Xerxẽ, ad quẽ postmodũ ab ingrata patria pulsus cõfugit, exercitũ duceret, pridie auditus Gallorũ cãtus victoriã promisit. Ex huiusmodi cantu felix augurium cepisse *h* Iustinũ, Sophiamq; Corripus testatur his versibus.

Themistoclis contra Xerxẽ victoria.

h *li. 1. Iustini laud.*

Limen vt augustæ sacro pede contingit aulæ,
Omnia Gallorum strepuerunt culmina cantu.
Exactam noctem primi sensere volucres,
Et latum cecinere diem, alarumq; dedere
Plausibus assiduis, & acuta voce fauorem.

Insuper Gallos oẽs, *i* Paulus Morigia, anno milleſimo ducẽteſimo septuageſimo ſeptimo ea nocte, qua Otto Archiepiſcopus, & Mediolan. exercitus præfectus victoria aduersus Turrianos potiebatur cõtinuò cecinisse, eadẽq; nocte Galeatiũ in Vicecomitũ itẽ familia eius nominis primũ natũ esse, & ab eiusmodi felici Gallorũ augurio nomẽ accepisse. Cantũ verò auiũ harũ victoriæ signũ habitũ ideo *k* Plinius docet, & *l* Cicero ridet, quòd victæ silere soleãt, canere victrices. Vterq; verò celebris illius Bœotiorũ cõtrà Lacedæmones victoriæ exẽplo cõprobat. *Totis noctibus*, inquit ille, *canendo Bœotijs nobilẽ illam aduersus Lacedæmonios præsagiuere victoriã, ita cõiecta interpretatione, quoniam victa ales illa non caueret.* *m* Cicero verò paulò aliter fusiusq; *Lacedæ monijs*, ait, *paulò ante Leutricã calamitatem quæ significata est, cũ in Herculis fano arma sonuerunt, Herculiq; simulacrũ multo sudore manauit: At eodẽ tempore Thebis, vt ait Callisthenes in templo Herculis valuæ clausæ repagulis, subitò se ipsæ aperuerũt armaq; quæ fixa in parietibus fuerant, ea humi sunt inuenta: cumq; eodẽ tempore apud Lebadiam Throphoniores diuina fieret Gallos Gallinac eos in eo loco sic assidue canere cœpisse, vt nihil intermitterẽt, tũ augures dixisse Bœotios, Thebanorũ esse victoriã propterea quòd auis illa victa silere soleret, canere si vicisset.* *n* Alibi verò ita eiusmodi vanitates ridet. *Quas autem res tũ natura tum casus effert, in quibus nõnunquam ẽt errorem creat similitudo, magna stultitia est earũ rerum Deos facere effectores, causas rerũ non quærere. Tu vates Bœotios credis Lebadiæ vidisse ex Gallorũ Gallinaceorum cantu victoriã esse Thebanorũ, quia Galli victi silere solẽt canere victores. Hoc igitur per Gallinas Iupiter tãtæ ciuitati signũ dabat? An illæ aues, nisi cũ vicerint, canere nõ solẽt? At tũ canebãt, nec vicerant. Id.n. inquies ostẽtũ, magnũ verò, quasi pisces, nõ Galli cecinerint. Quod aũt est tẽpus, quo illi nõ canẽt, vel nocturnũ, vel diurnum? Quod si victores alacritate, & quasi lætitia ad canendũ excitãtur: potuit accidisse alia quoque lætitia, quæ ad cantũ mouerẽtur. Democritus quidẽ optimis verbis causã explicat, cur ante lucẽ Galli canãt: depulso.n. de pectore & in omne corpus diffuso, & modificato cibo, cãtus edere quiete sãtiatos: qui quidẽ silẽtio noctis, vt ait Ennius, fauẽt faucibus, rursus cantu, plausuq; premũt alas.* Hæc omnia Cicero, quibus superstitiosas illas Romanorũ augurium vanitates & vera dæmonis præstigia apertissimè superstitiosus alioqui & ipse, reijcit, & parui ẽt eiusmodi auguria feciſſe Publius Claudius videri potest, qui, vt Valerius annotauit, bello Punico primo cũ præliũ nauale cõmittere vellet, auspiciaq; more maiorũ petijsset, & pullarius vix exire cauea pullos nũciauisset, abijci in mare eos iussit, dicẽs, si esse nolũt, bibãt. Quemadmodũ verò vana antiquitas Galli cãtũ pro bono augurio habebat, ita cõtra ob Gallinarum cãtus diri aliquid imminere, aut futurũ incõmodum ipsis significabat. Sergio Galbæ item in auspicio, teste *o* Trãquillo, pullos euolasse futuræ eius cædis signũ fuit. Antonius ex pugna Gallorũ, & Cornicũ, vt *p* Plutarchus meminit, tale hausit augurijũ, vt se Cæsare inferiorẽ ac impotẽtiorẽ agnosceret, cũ penes Cæsarianas aues victoriã esse videret. Inde enim Ariolo Aegyptio eorũ vni, qui natalitias prædictiones exercẽt, ei, inquam, qui liberè aliquãdo ei dixerat, fortunã eius splendidissimã alioquin, & maximã à Cæsaris fortuna obscurari fidẽ adhibere cœpit, atq; ita rebus suis Cæsari commissis Italia excessit. Triste sanè quoq; Vitellio principi Gallinaceus augurijũ attulit, cui Viẽnæ, referente *q* Suetonio, pro tribunali iura reddẽti supra humerũ, ac deinde in capite astitit. Quo ostento significabatur imperijũ per se retinere non posse, imo verò exitum eius, & clades, quam mox passus est. Gallinaceus enim ille significabat, vẽturum imperatorẽ in alicuius Gallicani hominis potestatẽ, vti res ipsa postmodũ succeſſit. Nam ab Antonio primo aduersarũ partiũ duce oppressus

i *De nobil. Mediolan.*

k *l. 10. c. 21*
l *lib. 2. de diuinat.*

Bœotiorũ nobilis victoria.

m *lib. 1. de diuinat.*

n *lib. 2. de diuinat.*

Cicero Galli auguria ridet.

Publius Claudius auguria ridet.

Gallinę cãtus inauspicatus.

Sergij Galbæ augurijũ triste.

o *In Galba.*

Antonius ex Galli, & Cornicum pugna augurium petijt.

p *In Antonio.*

Vitellij Augurium.

q *In Vitellio cap. 9.*

Vitellius occisus à Beeco.

preſſus eſt, qui Tholoſæ natus cognominatus fuit Beceus, quod valet, vt diximus, Gallinaceũ roſtrũ. *r* Pierius hanc locutionẽ à Scythis omniũ antiquiſſimis emanaſſe ait, quod illi cibũ bech dicãt vocabulo genuino. Sed cur quæſo eã vocẽ potiùs à Belgis, quos Gallos eſſe nemo neſcit, nõ petijt, qui roſtrũ omniũ auiũ bec vocãt? Huc quoq; pertinet decãtatum illud Liuiæ Auguſtæ augurũ, quã referunt prima ſua iuuenta Tiberio Cæſare ex Nerone grauidã, cũ parere virilẽ ſexũ admodũ cuperet, tali vſam fuiſſe pullari augurio, ouũ in ſinu fouendo; atq; dũ deponendũ haberet, nutrici per ſinũ tradẽdo, ne intermitteretur tepor. Eidẽ Liuiæ tale eueniſſe quoq; prodigiũ *s* Dion, *t* Suetonius, ac *u* Plinius tradunt, quòd ei voluptatẽ, alijs metũ attulit; eſt aũt tale: Aquila Gallinam albã in gremiũ eius abiecit, quæ ramũ lauri fructum ſuum generis geſtabat. Liuia (verba Dionis ſunt) quòd id oſtentũ haud exiguum doceret, Gallinã adſeruauit diligenter: laureũ aũt ramum ſeuit, atq; is radicibus actis adoluit, itaut poſtea temporis frondes triumphantibus diu admodũ ſuppeditauerit: ac futurũ erat, vt Liuia ſuo in ſinu potentiã Cæſaris, ipſumq; omnibus in rebus parentem ſibi haberet. Verba Plinij, & *x* Suetonij, hic lubẽs prætereo, quòd ea alibi citauerim. *y* Apuleius pro prodigio recitat mirabili, quod Gallina cũ ouũ parere ſoleat, eius vice viuũ edidiſſet pullum: Scribit verò hunc ferè in modum: *Iam his poculis mutuis altercantibus mirabile prorſus euenit oſtenſum. Vna de catera cohorte Gallina per mediam curſitans aream, clamore gemino velut ouum parere geſtiens perſonabat. Eam ſuus dominus intuens, ò bona,* inquit, *ancilla, & ſatis fœcunda, quæ multo iam tempore nos quotidianis partubus ſaginaſti, nunc etiam cogitas, vt video, guſtulum præparare, & heus inquit, puer calathum fœtui deſtinatum angulo ſolito collocato, ita vti fuerat iuſſum, procurante puero, Gallina, conſueta lecticulæ ſpreto cubili, ante ipſos pedes domini præmaturũ, ſed magno prorſus futurum ſcrupulo prodidit partum, non enim ouum, quod ſcimus illud, ſed pinnis, & vngibus, & oculis, & voce etiam perfectum, edidit pullum, qui matrem ſuam continuò cœpit comitari.* Illud etiam prodigioſum eſt, quod in annalibus *z* Plinius inueniri teſtatur, nempe: M. Lepido, Q Catulo Coſs. in agro Ariminenſi in villa Gallerij locutum Gallinaceum. Quam autem rem ſemel duntaxat euenisſe credit. Augures etiam, vt ait *a* Ariſtoteles, pro oſtento habebant, quando oua tota lutea naſcuntur, vel cùm diſciſſa Gallina talia oua ſub ſepto tranſuerſo, quo loco fœminis oua adhærent, inuenta ſunt magnitudine oui perfecti. E quibus diſcimus, ad Iamblici vſq; ætatem inter ſapientiæ profeſſores, eam fuiſſe opinionem, maximam Apollinaris naturæ facultatem in Gallo Gallinaceo vigere. Sed tempeſtiuum eſt, vt relictis hiſce ſuperſtitioſis gentilitatis vanitatibus, ad alia, eaque veriora ſermonem noſtrum dirigamus.

r li. 24. Hiſtogl. Pierij Valeriani error.

Liuiæ Augurium.

s lib. 48.

t In Galba cap. 1.

u lib. 5. c. vl.

x To. 1. l. 2. cap. 1.

y lib. 9. de Aſino. Gallina viuũ partum edens.

z l. 10. c. 21. Gallus quando locutus.

a li. 6. Hiſt. cap. 2.

MYSTICA.

QVID Gallus miſticè ſignificet, D. *a* Gregorius exponens illud D. Iobi. *Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam, vel quis dedit Gallo intelligentiam?* hunc fermè in modum exponit: Qui hoc loco alij Galli nomine deſignantur, niſi modo aliò repetiti ijdem prædicatores ſancti, qui inter tenebras vitæ præſentis ſtudent venturam lucem prædicando, quaſi cantando nunciare. *b* Dicit enim: Nox præceſſit, dies appropinquauit. Qui vocibus ſuis ſomnum noſtri temporis excutiunt, clamantes: *Horaeſt iam nos de ſomno ſurgere.* Et rurſum: *Euigilate iuſti, & nolite peccare.* De hoc Gallo rurſum ſcriptum eſt: Tria ſunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod feliciter incedit. Leo fortiſſimus beſtiarum, qui ad nullius pauebit occurſum. Gallus ſuccinctus lumbos, & aries, nec eſt rex, qui reſiſtat ei. Ipſe qui hoc loco Leo ponitur, de quo ſcriptum eſt: *Vicit Leo de tribu Iuda*: qui fortiſſimus beſtiarum dicitur, quia in illo hoc quòd infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Qui ad nullius pauet occurſum. Dicit enim: *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Gallus ſuccinctus lumbos, id eſt, prædicatores, inter huius noctis tenebras verum mane nunciantes. Qui ſuccincti lumbos ſunt, quia à membris ſuis luxuriæ fluxa reſtinguunt. In lumbis quippe luxuria eſt. Vnde & eiſdem à Dominio dicitur: *Sint lumbi veſtri præcincti.* Et aries nec rex eſt, qui reſiſtat ei. Quem alium hoc loco arietem accipimus niſi primum intra eccleſiam ordinem ſacerdotum? De quibus ſcriptum eſt: Affĕre Domino filios arietum, qui per exempla ſua gradientem populum, quaſi ſubſequentem ouium gregiem trahunt. Quibus ſpiritualiter, rectèq; viuentibus, nullus rex ſufficit omnino reſiſtere, quia quilibet perſequutor obuiet, intentionem eorum non valet præpedire. Sciunt enim ad

a lib. Mora. 30. c. 4. & 5. c. 38. d. Prædicatores ſancti per Gallũ ſignati?

Leo Chriſtus.

Gallus prædicator.

In lumbis luxuria.

Aries ſacerdotum primus ordo.

cum,

cum, quem desiderant, & anxiè currere, & anxiè peruenire. Ponitur ergo primus Leo, secundus Gallus, tertius aries. Apparuit enim Christus, deinde sancti prędicatores Apostoli, & tunc demum spiritales partes, ecclesiarum prępositi, videlicet duces gregũ, quia doctores sequentiũ. Sed hæc adhuc melius affirmamus. Nam quia post hæc & Antichristus apparebit, hoc illic quartum subdidit dicens. Et qui stultus apparuit, postea quã eleuatus est in sublime. Si. n. intellexisset, ori impositurus fuisset manũ. Ipse quippe in sublime eleuabitur, cũ Deũ sese esse mẽtietur eleuatus in sublime, stultus apparebit, quia in ipsa eleuatione sua per aduẽtũ veri iudicis deficiet. Quod si intellexisset, ori impositurus fuisset manũ, ideſt suppliciũ suũ, quum superbire exorsus est, præuidisset, bene aliquando cõditus in tantæ iactationẽ superbiæ non fuisset elatus. De quo nequaquã moueat, quod superiùs dictum est. Quartum, quod incedit feliciter. Tria quippe bene incedere dixit, & quartum feliciter. Non enim omne, quod feliciter, bene, neq; in hac vita, omne, quod bene, feliciter. Nam Leo, Gallus, & aries bene incedunt, sed non hic feliciter, quia persecutionem bella patiuntur. Quartum verò feliciter, & non bene incedit, quia in fallacia sua Antichristus graditur, sed iuxta breue tempus vitæ prẽsentis ipsa illi fallacia prosperatur, sicut de eo sub Antiochi specie per Danielem dictũ est. Robur datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata, & prosternetur veritas in terra, & faciet, & prosperabitur. Quod Salomon ait. Incedit feliciter; hoc Daniel dicit, prosperabitur. Iuxta hoc igitur testimoniũ, quod per Salomonẽ dicitur, Gallus succinctus lumbos, aptè et hoc loco Gallũ sanctos prædicatores accipimus. Ad se ergo cuncta referens Dominus, dicit: Quis posuit in visceribus hominis sapientiã, vel quis dedit Gallo intelligentiã? Ac si diceret, In cor hominis humana sapientis supernæ sapientiæ gratiam quis infudit, vel ipsis sanctis prædicatoribus quis, nisi ego, intelligentiam dedit, vt sciant quando, vel quibus debeant futurũ mane nunciare? Idcirco enim quando, & quid agunt, sentiunt, quia hoc intrinsecus me reuelante cognoscunt. Notandũ verò est, quod sapientia diuinitus inspirata in visceribus hominis ponitur, quia nimirum quantum ad electorum numerum spectat, non in solis vocibus, sed et in sensibus datur, & iuxta quod loquitur lingua, viuat conscientia, vt lux eius tanto clarius respondeat in superficie, quantò verius inardescit in corde. Hæc omnia D. Gregorius. Magni verò laboris est hoc, quod additur: *Vel quis Gallo dedit intelligentiam*? Subtiliore adhuc expositione discutere. Intelligentia quippe Doctorũ tantò subtilior esse debet, quantò se ad penetranda inuisibilia exercet, quantò nil materiale discutit, quanto & per vocem corporis loquens, omne quod est corporis transit. Quæ profectò nullatenus summis conueniret, nisi cantanti eam Gallo, id est prædicanti Doctori ipse summorũ conditor ministraret. Intelligentiam quoq; Gallus accepit, vt priùs nocturni temporis horas discutiat, & tunc demum voces excitationis emittat, quia videlicet sanctus quisq; prædicator in auditoribus suis priùs qualitatem vitæ considerat, & tunc demum ad erudiendum congruã vocem prædicationis format. Quasi enim horas noctis discernere, est prædicantium merita diiudicare. Quasi horas noctis discernere est aptionum tenebras acta increpationis voce corripere. Gallo itaq; intelligentia desuper tribuitur, quia doctori veritatis virtus discretionis, vt nouerit quibus, quid, quando, vel quomodo inferat, diuinitus ministratur. Non. n. vna eademq; exhortatio cunctis conuenit, quia nec cunctos par morum qualitas astringit, vt inquit Eucherius. Sæpè enim alijs officiunt, quæ alijs prosunt. Nã & plerunq; herbæ, quæ hæc ãnimalia reficiunt, alia occidunt, & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat, & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires addit, & panis, qui vitam fortium roborat paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt ad sua singulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte, nunquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes audientium, nisi quasi quædam in cithara tensionis stratę chordarũ? Quas tangendi artifex, vt nõ sibimetipsis dissimilem cantum faciãt, dissimiliter pulsat. Idcirco chordæ consonam modulationem reddunt, quia vno quidẽ plectro, sed non vno impulsu feriuntur. Vnde, & doctor quisq; vt in vna cunctos virtute charitatis ædificet, ex vna doctrina non vna eadẽq; exhortatione tangere corda audientiũ debet. Aliter namq; viri, aliter admonendæ sunt fœminæ, aliter iuuenes, aliter senes, aliter inopes, aliter locupletes, aliter læti, aliter tristes, &c. Habemus vero aliud, quod de Galli huius intelligẽtia cõsiderare debeamus, quia profundioribus horis noctis valẽtiores, ac productiores ędere cantus solet, quũ verò matutinũ iã tẽpus appropinquat, leniores, & minutiores omnimodo voces format. In quibus Galli huius intelligẽtia quid nobis innuat, consideratæ prædicatorum discretio demonstrat. Qui cùm iniquis adhuc mentibus prædicant, altis, & magnis vocibus æterni iudicij terrores intimant, quia videlicet, quasi in profundæ

Antichristus.

Gallus prædicatio.

Doctorum intelligentia qualis.

Doctorum sermo pro qualitate audiẽtium formãdus est.

fundæ noctis tenebris clamant. Quum verò eam auditorum ſuorum cordibus veritatis lucẽ adeſſe cognoſcunt, clamoris ſui magnitudinem in lenitatem dulcedinis vertũt, & non tam illa, quæ ſunt de pœnis terribilia, quam ea, quæ ſunt blanda de præmijs proferunt. Qui & minutis tunc vocibus cantant, quia appropinquante mane ſubtilia quæq; de myſterijs prædicant, vt ſequaces ſui eò minutiora quæq; de cæleſtibus audiant, quò luci veritatis magis appropinquant, & quos dormientes longus Galli clamor excitauerat, ſucceſſor vigilantes delectet. Quatenus correcto cuilibet de regno cognoſcere ſubtiliter dulcia libeat, qui prius aduerſa iudicij formidabat. Eſt adhuc aliud in Gallo ſolerter intuendum, quia cùm iã ædere cantus parat, prius alas excutit, & ſemetipſum feriens vigilantiorem reddit. Quod pa- 1
tenter cernimus, ſi ſanctorum prædicatorũ vitã intuemur. Ipſi quippe, cùm verbum prædicationis monent priùs ſe in ſanctis actionibus exercent, ne in ſemetipſis torpentes opere, alios excitent voce, ſed antè ſe per ſublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios ſolicitos reddunt. Priùs cogitationum alis ſemetipſos feriunt, quia quicquid in ſe inutiliter torpet, ſolicita inueſtigatione deprehendunt, diſtincta animaduerſione corrigunt. Prius ſua putrire fletibus curant, & tunc quæ aliorum ſunt punienda denunciant. Prius ergo alis inſonant, quàm cãtus emittant, quia antequã verba exhortationum proferant, omne, quod ſecuturi ſunt operibus clamant, & quum perfectè in ſemetipſis vigilant, tunc dormientes, alios ad vigilias vocãt. Sed vnde tanta doctori hæc intelligentia, vt & ſibi perfectè vigilet, & dormientes ad vigiliã ſub quibuſdam clamoris profectibus vocet, vt & peccatorum te- 2
nebras prius cautè diſcutiat, & diſcretè poſtmodum lucem prædicationis oſtendat, vt ſingulis iuxta modum, & tempora congruat, & ſimul omnibus quæ illos ſequantur oſtendat? Vnde ad tanta, & tam ſubtiliter tenditur, niſi intrinſecus ab eo, à quo eſt cõditus doceatur? Quia ergo laus tantæ intelligentiæ nõ prædicatoris virtus eſt, ſed authoris, rectè per eũdem authorem dicitur. Vel quis dedit Gallo intelligentiam? Ac ſi diceret, niſi ego, qui doctorum mentes, quas mirè ex nihilo condidi, ad intelligenda, quæ occulta ſunt, mirabilius inſtruxi. Et tertia parte Paſtoralis: Ad beatum (inquit) Iob dicitur: Quis dedit Gallo intelligentiam? Prædicator etenim ſanctus, dum caliginoſo hoc clamat in tempore, quaſi Gallus cantat in nocte, dum dicit: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Et rurſum. Euigilate, iuſti, & nolite peccare. Gallus aũt profundioribus horis noctis altos ædere cantus ſolet: quum verò matu- 3
tinum iam tempus in proximo eſt, minutas, ac tenues voces format, quia nimirum qui rectè prædicat obſcuris adhuc cordibus aperta clamat, nihil de occultis myſterijs indicat, vt tunc ſubtiliora quæque de cæleſtibus audiant quum luci veritatis appropinquant. Sed inter hæc ad ea, quæ iam ſuperius diximus, charitatis ſtudia retorquemur, vt prædicator quiſque plus actibus, quam vocibus inſonet, & bene viuendo veſtigia ſequacibus imprimat, vt potius agendo, quam loquendo, quò gradiatur, oſtendat, quia & Gallus ipſe, quem pro exprimenda boni prædicatoris ſpecie in locutione ſua Dominus aſſumit, cùm iam ædere cantus parat, prius alas excutit, & ſemetipſum feriens vigilantiorem reddit, quia nimirum neceſſe eſt, vt hi, qui verba ſanctæ prædicationis monent, prius ſtudio bonæ actionis euigilent, ne ſemetipſi torpentes opere, alios excitent voce. Prius ſe per ſublimia facta excutiant, & 4
tunc ad bene viuendum alios ſolicitos reddant. Prius cogitationum alis ſemetipſos feriant, & quicquid inutiliter torpet, ſolicita inueſtigatione deprehẽdant, diſtricta animaduerſione corrigant, & tunc demũ aliorũ vitã loquendo cõponant. Prius punire propria fletibus curẽt, & tunc quæ aliorũ punienda ſunt denunciẽt, & antequã verba exhortationis inſonẽt omne, quod locuturi ſunt, operibus clamẽr. Vnde rectà dicebat venerabilis *b* Beda *Gallum puto eſſe vnumquemq; ſanctorũ, qui in nocte, & tenebris huius mũdi accipiunt per fidem intelligentiam, & virtutis conſtantiam clamandi ad Deum, vt aſpiceret iam dies permanens, & amoucantur vmbræ vitæ præſentis qui vrgent etiam ſequentis clamore precum ſuarũ, dicentes. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: Quod de Prophetis intelligere poſſumus, qui certatim annunciauerunt diei & Solis aduentum.* Chriſtus Saluator noſter, quia peccata populi tulit. Gallus, vt ex- 5
ponit Iacobus Vitriaco Cardinalis, ẽt dicitur dormientes, excitans, & quaſi calcaribus comminationum, vt eis verbis vtar, pungens, & ſtimulans. Cùm verò de Galli cantu inter Euangeliſtas, qui Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum iam ad ſalutiferam mortem rapiendum D. Petro dixiſſe tradunt eum ſe ter negaturum, antequam Gallus cantaret, quædam videatur controuerſia, itaque conciliare eos placuit, priuſquam myſticum eius cantus ſenſum explicemus. Cùm enim tres Euangeliſtæ aſſerant, Dominum dixiſſe, Petrum ſe ter negaturum, antequam Gallus cantaret: non autem omnes dicant quoties Gallus cantaret, Marcus hoc ſolus narrauit expreſſiùs, inquiens: *Antequam Gallus bis vocem dederit*, quod

quomo-

b lib. 9. In Exp. Tob. c. 7.

Gallus Chriſtus dicitur.

Controuerſia Euãgeliſtarum de Galli cantu.

quomodo postea sit implẽtũ in sequentibus distinctè enarrauit, ex quo cõsequitur, Petrum nõ ter Galli cãtu Dominum negasse, vt dicunt tamẽ tres Euãgelistæ. Matth. n. dixit: *Amen dico tibi, quia in hac nocte antequã Gallus cãtet, ter me negabis.* Lucas aũt, *dico tibi, Petre, non cãtabit hodie Gallus, donec ter abneges, nosse me:* Ioãnes aũt: *Amen, amen dico tibi, non cantabit Gallus donec ter me neges.* Diuus c Augustinus hanc tractas difficultatem, sic eã putat dissoluendã, vt dicantur tres Euãgelistæ dixisse trinã Petri negationẽ futurã ante Galli cantũ, quia ante illam cœpta fuit, & in ipso etiam animo cõsummata, vt sic dictũ: Ter me negabis, quo modo si alicui diceretur, Antequã cãtet Gallus ad me scribes epistolã, in qua mihi ter conuiti aberis. Id. n. verè quis dixerit, etiãsi epistola nõ fuerit absoluenda ante omnẽ cãtũ Galli, sed antè cãtũ Galli incœpta. Quò verò dilucidiora hæc videãtur D. Augustini verba ascribere nõ grauabor, quæ talia sũt. *Diuersis verbis, & verborũ ordine eandẽ explicauerũt sentẽtiam dixisse Dominũ quod antequã Gallus cãtaret, ter cũ Petrus esset negaturus. Rursus si totã trinam negationẽ antè peregisset, quã cantare Gallus inciperet, superfluo dixisse Marcus deprehenderetur ex persona Domini. Amen dico tibi quia tu hodie in nocte hac prius quã Gallus bis vocem dederit, ter me negaturus es. Quid. n. attinebat dicere prius quam bis, quando si ante primũ Galli cantũ tota illa trina negatio cõpleretur simul, & ante secũdũ, & ante tertiũ, & ante omnes Galli cantus eiusdẽ noctis cõpleta inueniretur, quæ ante ipsum primũ impleta probaretur. Sed quia ante primũ Galli cantũ cœpta est illa trina negatio, attenderunt illi tres, non quãdo eam cõpleturus esset Petrus, sed quãta futura esset, & quãdo cœptura, id est, quia trina, & quia ante Galli cantũ, quanquã in animo eius & ante primũ Galli cantũ peracta sit tota illa trina negatio: tamẽ affectione animi & timore Petri ante primum tota cœpta est. Nec interest quantis morarum interuallis trina voce enunciata sit, cum cor eius ẽt ante primũ Galli cantum tota possederit: tam magna scilicet formidine imbibita vt posset Dominũ nõ solũ semel, sed & iterũ, & tertio interrogatus negare. Et rectius diligẽtiusq; attendẽtibus quomodo tam mœchatus est mulierẽ in corde suo, qui eã viderit ad concupiscendũ: sic Petrus quandocunq; verbis æderet timorẽ, quem tam vehementẽ animo cõceperat, vt perdurare posset vsq; ad tertiã Domini negationem, tota trina negatio ei tẽpori deputãda est, quando eũ trinæ negationi sufficiens timor inuasit. Ex quo etiam, si post primum Galli cantum inciperet pulsatio interrogationibus pectore verba illa negationis erumpere, nec si absurdè, atq; mendaciter ante Galli cantum ter negasse diceretur, quãdo, & ante Galli cãtus timor obsederat mentẽ, qui eam posset vsq; ad tertiam negationem perducere. Multò minus igitur mouere debet, quia trina negatio etiã trinis negãtis vocibus ante Galli cãtum cœpta, etsi non ante primum Galli cantũ peracta est. Tanquã si alicui diceretur, hac nocte antequã Gallus cãtet, ad me scribes epistolã in qua mihi ter conuicia beris: non vtiq; si eam ante omnem Galli cantũ finiret, ideo dicendũ erat falsum fuisse prædictũ. Marcus ergò de ipsarum vocũ interuallis planius elocutus est, qui dixit ex persona Domini. Priusquam bis Gallus vocẽ dederit, ter me negaturus es. Ita gestũ esse apparebit, cùm ad eundem locum narrationis Euangelicæ venerimus, vt etiam illic ostendatur Euangelistas sibi congruere. Si autem quærũtur ipsa omnino verba, quæ Petro Dominus dixerit, neq; inuenire possunt, & superfluo quæruntur, cum sententia eius, propter quam cognoscendam verba proferentur ẽt in diuersis Euangelistarũ verbis posset esse nouissima. Siue ergo diuersis sermonum Domini locis commotus Petrus singillatim ter enunciauerit præsũptionem suã & ter eã Dominus suã negationẽ prædixerint, sicut probabilius iudicatur: siue aliquo narrandi ordine possint omniũ Euangelistarum cõmemorationes in vnum redigi, quibus demonstretur semel Dominum prædixisse Petro præsumenti, quod cum negaturus esset, nulla hìc Euangelistarum repugnãtia deprehendi poterit, sicut nullæ est.* Hactenus D. Augustinus. Verum eiusmodi eius solutionem nõ esse cõuenientem ex eo patere vult d Cornelius I. senius Episcopus Gandauensis, quòd tres illi Euangelistæ, qui dicunt Dominum dixisse, Petrum negaturum se ter, antequam Gallus cantaret, postea ostensuri impletam fuisse Domini prædictionem, omnes tres Petri negationes narrent ipso opere impletas prius quàm tradant Gallum cecinisse. Vnde, inquit, paret eos non illi sensu accepisse, quod nunc dicunt, Dominum dixisse Petrum se negaturum ante Galli cantum: quia ante eum trina negatio erat incipienda, sed quia ante eum erat consummanda. Proinde omissis alijs rationibus, quibus quidam student conciliare Euangelistas, dicendum est tres Euangelistas de illo loqui cantu Galli, qui ab hominibus maximè solet obseruari, à quo scilicet vltima noctis pars, quæ quarta olim dicebatur vigilia, dicitur Gallicinium. Duabus. n. potissimum vicibus Galli in nocte canere consueuerunt: semel non diu post medium noctis, & secundò, cùm iam adhuc duo, aut tres, vel circiter noctis horæ supersunt: quoniam in cantu perseuerant vsque ad tempus, quod conticinium dicitur, à quo secundo cantu quarta noctis vigilia dicitur

c *lib. 3. de cons. Euang. cap. 2.*

d *Comment. in concor. Euang. cap. 133.*

Euangelistæ cõciliãtur.

Galli bis noctu canunt.

citur Gallicinium. Marcus itaq; rei in Petro geſtæ, vt ab ipſo Petro audierat, accuratam præſcribens hiſtoriam, vtriuſque Gallus cantus meminit, cuius mentionem facit & *e* Iuuenalis dicens.

Satyr. 9.

Quod tamen ad cantum Galli facit ille ſecundi
Proximus ante diem caupo ſciet.

Per cantum Galli ſecundi intelligens ſecundum cantum Galli, & per hoc deſcribere volens tempus illud, quod Gallicinium dicitur. Reliqui verò tres Euangeliſtæ poſteriores tantum Gallicantus meminerunt, vt qui ſit præcipuus, & à quo pars noctis dicatur Gallicinium: proinde idem ab omnibus eſt ſignificatum, nempe ter Petrum negaturum ante tempus illud noctis quod Gallicinium dicitur, quod tempus ſecundum cõmunem quidem loquendi modum ſimpliciter notatur per Galli cantum: ſecundum accuratiorem verò loquendi rationẽ, notatur per ſecundum Galli cantũ. Ex prędictis, & ſequenti Marci narratione patet, quòd cùm hìc dicitur apud eum, Priuſquam Gallus bis vocem dederit, illud bis accipiendum eſſe pro duabus diuerſis vicibus, & temporibus non autem ſimpliciter, vt duplicatum ſignificet ſonum. Cum emphaſi autem apud Marcũ dicit Dominus Petro: Tu hodie, tu, inquit, ſingulariter, qui præ alijs te ſingulariter putas conſtantiorem, nõ quidem poſt aliquot dies, ſed hodie, imo in nocte hac præſenti, idq; diù ante finem eius, nimirum ante Gallicinium, præterquã quod cum alijs, me derelicto, fugies, etiã negabis, idq; nõ ſemel tantùm, ſed ter in tam breui temporis ſpatio. Quomodo autem Petrus erat Dominũ negaturus explicatur à Luca, cum dicit: Donec ter abneges, noſſe me. i. donec abneges quod noueris me. Hæc itaq; ille de eiuſmodi Euangeliſtarum diſcrepantia. Ad eiuſmodi negationis myſticum ſenſum explicandum *f* Iacobus Vitriacenſis Cardinalis ſic ſcribit: Permiſſus eſt Petrus negare, vt in Eccleſiæ principe remedium pœnitentiæ conderetur, & nemo auderet de ſua virtute confidere. Poſt reſurrectionem ſatisfecit cùm ipſum ſe amare confeſſus eſt. Ante Galli cantum, dũ adhuc tenebræ ſunt, in aſcenſu negat Petrus, poſtquam Gallus cantauit; cum iam tenebræ ſunt, Petrus pœnituit Gallus, ideſt, prædicator ſomnolentos increpat, dicens. *Euigilate, iuſti, & nolite peccare*. Poſt eius vocem multi prius factis Chriſtum negantes pœnitent, & flent amarè. Quam noxia prauorum colloquia, quæ Petrum negare cogunt, qui inter diſcipulos Chriſtum confeſſus eſt Dei filium, intus aũt in ſocietate impiorum pœnitet. Ter aũt Chriſtum negauit, primum ad vocem ancillæ, & cantauit Gallus, ſecundò negat ad vocem alterius ancillæ, & ad vocem calefacientium ſe ad prunas: tertiò ad vocem ſerui principis ſacerdotum, qui erat cognatus Malchi, & tunc Gallus iterum cantauit. Tertia igitur negatio eſt inchoata ante Galli cantum & conſummata eſt, antequam Gallus bis cantaret: primo ſimpliciter negat Petrus, dicens: Non noui hominem, & non ſum diſcipulus eius. Non ſolùm enim negat Chriſtum, ſed ſe negat eſſe Chriſtianum, vel diſcipulum eius: ſecundò cum iuramento negauit: tertiò cœpit anatematizare, quia perſeuerare in peccato dat incrementum ſcelerum, & qui modica ſpernit, cadit in maiora. Spiritualiter aũt prima ancilla titubatio eſt: ſecunda conſentio, tertius vir, ideſt, operatio, ſic perficitur trina negatio. Ad vocem ancillæ negat, qui carnis delectatione mortaliter peccat. Ad vocem calefacientium ſe ad prunas negat, qui per auaritiam peccat, qui ſe turpi quęſtu calefieri deſiderat, vel qui exemplo cupiditatis alienæ à via veritatis deuiat. Ad vocem cognati Malchi negat, qui vitio elationis contra Deum peccat. Malchus enim rex interpretatur. Potentum enim cognatum eſt vitium elationis. Hucuſque ille. Eundem ſenſum ita Ianſenius interpretatur, & vt videtur dilucidius. Vt benè, inquit, nocti tribuit ſcandalum diſcipulorum, & Petri negationem, quòd nocti conueniant peccata, & errores, ira bene fine negationum imponit in cantu Galli, quòd per hunc lux annuncientur inſtare, & homines à ſomno excitentur, vt quo ſigno monentur homines ſurgere à ſomno, eodem & Petrus moneretur agnoſcere ſuũ errorem. Petrum autem præ alijs Dei prouidentia cadere grauius erat permiſſura, iuſto quidem iudicio, nimirum quia de ſe nimis præſumendo alijs prætulerat, ſed tamen propter bonũ aliquod, nempe vt diſceret Petrus, & nos in illo, quantæ ſit temeritatis hominẽ confidere in ſe ipſo, quamque neceſſarium ſit Dei implorare gratiam, ſine qua noſtra dilectio, & propoſitum non poſſit, vel ad breue tempus perſeuerare, &c. In eandẽ ferè ſententiam ita quærit Franciſcus Georgius Venetus: Cur datus fuit Galli cantus in ſignũ negationis Petri? An, vt Chriſtus vaticinaretur tanquam verus Propheta negotiũ hoc, ſicut & multa alia, quæ ipſi ſuperuentura erant? Nã mortem, & reſurrectionem ſuam antè prædixerat. An cùm omnia acta, & geſta Chriſti ſint plena ſacramentis, hoc ſignum tradidit, vt indicaret Galli cantum, qui fit in mente omnium peccantium, per ſyndereſim, & portionem

f Per. 6. Paras.

Gallus eſt prędicator.

Malchus Regem ſignificat.

ſuperio-

ſuperiorẽ remurmurãt ẽ. Quam portionẽ Gallũ vocãt ſapiẽtes: qui interpretãtur dictũ Socratis, quod moriẽs, teſte Platone dixit, Gallũ Aeſculapio debeo, reddite. Et benè Gallus vocatur lumẽ illud, quod à ſupramũdano ſole procedit: cũ inter ſolares aues Gallus primũ locũ tenet. Hinc præco eſt lucis, quæ inde venit: de qua luce Ioan. ait: *Erat vera, quæ illuminat oẽm hominẽ veniẽtẽ in hunc mundũ.* Quę ſanè doctrina cõgruit omnino, vt videtur, D. g Ambroſio, ita ſcribẽti: Eſt ẽt Galli cãtus ſuauis in noctibus, nec ſolũ ſuauis, ſed ẽt vtilis, qui quaſi bonus cohabitator & dormiẽtẽ excitat, & ſolicitũ admonet, & vianté ſolatur, procelsũ noctis canora ſignificatione poteſtãs. Hoc canẽte, latro ſuas relinquit inſidias, hoc ipſe Luciſer excitatus oritur, cælũq; illuminat, hoc canẽte mœſtitià trepidus nauta deponit, omniſq; crebrò veſpertinis flatibus excitata tẽpeſtas, & procella miteſcit, hoc canente deuotus affectu exurit ad præcãdũ, legẽdi quoq; munus inſtaurat, hoc poſtremò canẽte, ipſa Eccleſiæ petra culpã ſuam, diluit quã priuſquã Gallus cãtare ter negãdo cõtraxerat. Iſtius cãtu ſpes oĩbus redit, ægris leuatur incõmodũ, minuitur dolor vulnerũ, febriũ flagrãtia mitigatur, reuertitur fides lapſis, Ieſus titubãtes reſpicit, errãtes corrigit. Deniq; reſpexit Petrũ, & ſtatim error abſceſſit. Qđ nõ fortuitò accidiſſe, ſed ex sẽtẽtia Dñi, lectio docet. Sic. n. ſcriptũ eſt, quia dixit Ieſus ad Simonẽ: Nõ cãtabit Gallus priùſquã me ter abneges. Bene fortis in die Petrus, nocte turbatur, & ante Galli cãtũ labitur, ẽt tertiò: vt ſciat nõ incõſulta effuſione ſermonis eſſe prolapſũ, ſed mẽtis quoq; mutatione turbatũ. Idẽ tamẽ poſt Galli cãtũ fit fortior, & iam dignus, quẽ Chriſtus aſpiciat. Oculi Dñi ſuper iuſtos. Agnouit veniſſe remediũ, poſt quod iã errare nõ poſſet: & in virtutẽ ab errore mutatus amariſſimè fleuit, vt lachrymis ſuis deleret peccatũ. Ad Galli eiuſmodi cantũ hymnus *h* Prudẽtij legitur elegãtiſs. quẽ eò maximè adijcere placuit, q̃ totã myſticã hiſtoriã, pximè ſuperiorib. accõmodatã, ac cõſentientẽ cõplectatur.

g l. 5. Hex.

h In Cath.

Ales diei nuncius
Nos excitator mentium,
Auferte clamat lectulos
Caſtiq; recti, ac ſobrij
Poſt Solis ortum fulgidi
Ne parte noctis addita
Vox iſta, qua ſtrepunt aues
Paulò antè quàm lux emicet
Tectos tenebris horridis
Suadet quietem linquere,
Vt cum coruſcis flatibus
Omnes labore exercitos
Hic ſomnus ad tempus datus
Peccata cẽu nox horrida,
Sed vox ab alto culmine
Adeſſe iam lucem propè
Ne ſomnus vſq; ad terminos
Pectus ſepultum crimine
Ferunt vagantes dæmones
Gallo canente exterritos
Inuiſa nam vicinitas
Rupto tenebrarum ſitu,
Hoc eſſe ſignum præſcij
Qua nos ſoporis liberi
Quæ vis ſit huius alitis,
Ter antequam Gallus canat
Fit iamque peccator priùs,
Illuſtret humanum genus,
Fleuit negator denique
Cùm mens maneret innocens
Nec tale quicquam poſtea
Cantuque Galli cognito
Inde eſt quod omnes credimus
Quo Gallus exultans canit
Tunc mortis oppreſſus vigor,
Tunc vis diei fortior

Lucem propinquam cecinit.
Iam Chriſtus ad vitam vocat.
Aegros, ſopores, deſides,
Vigilare iam ſum proximus.
Serum eſt cubile ſpernere,
Tempus labori adieceris.
Stantes ſub ipſo culmine
Noſtri figura eſt iudicis.
Stratoſq; opertos ſegnibus
Iam iamq; venturo die.
Aurora cælum ſparſerit,
Confirmet ad ſpem luminis.
Eſt forma mortis perpetis,
Cogunt iacere, ac ſtertere.
Chriſti docentes præmonet
Ne mens ſopori ſeruiat.
Vitæ ſocordis opprimat,
Et lucis oblitum ſuæ.
Lætos tenebris noctium
Sparſim timere, & cedere.
Lucis, ſalutis, numinis,
Noctis fugat ſatellites
Norunt repromiſſæ ſpei,
Speramus aduentum Dei:
Saluator oſtendit Petro,
Seſe negandum prædicans,
Quàm præco lucis proximæ
Finemque precandi ferat.
Ex ore prolapſum neſas
Linguæ locutus lubrico eſt
Peccare iuſtus deſtitit.
Illo quietis tempore
Chriſtum rediſſe ex inferis
Tunc lex ſubacta eſt Tartari.
Noctem coegit cedere.

Iam iam quieſcant improba,
Iam noxa lethalis ſuum
Vigil viciſſim ſpiritus
Dum meta noctis clauditur,
Ieſum ciamus vocibus
Intenta ſupplicatio
Stat conuolutis artubus
Preſſit, grauauit, obruit
Sunt nempe falſa, & friuola
Ceu dormientes egimus,
Aurum, voluptas, gaudium,
Quæcunque nos inflant mala
Tu Chriſte ſomnum diſijce.
Tu ſolue peccatum vetus.

Iam culpa furua obdormiat,
Perpeſſa ſomnum marceat.
Quodcunque reſtat temporis
Stans, ac laborans excubet.
Flentes, precantes, ſobrij.
Dormire cor mundum vetat
Senſum profunda obliuio
Vanis vagantem ſomnijs.
Quæ mundiali gloria
Vigilemus, hic eſt veritas,
Opes, honores proſpera
Fit mane, nil ſunt omnia.
Tu rumpe noctis vincula
Nouumq; lumen ingere.

Gallus pro libidinoſo.

Sed hactenus Gallus in bonã partẽ acceptus eſt, poſſit ẽt in malã accipi, & ſignificare, vt auis eſt libidini dicata maximè, qui muliebria ſectatur & voluptatũ magis amator eſt, quã Dei, vnde apud Eſaiã dicitur: *Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur Gallus Gallinaceus.* Supereſt modò, vt de Gallina ẽt dicamus: de qua D. *i* Auguſt. in expoſitione huius verſus Pſalmiſtæ: *Exurge in occurſũ mihi, & vide: Aliquid*, inquit, *me dicere admonet in hoc loco capitis ipſius noſtri ſublimitas, quoniã infirmatus eſt vſq; ad mortẽ, & aſsũpſit infirmitatis carnẽ, vt pullos Hieruſalẽ colligeret ſub alas ſuas, tãquã Gallina infirmata cum paruulis. Non.n. in aliqua aue hoc aliquãdo cõſpeximus, earũ ẽt, quæ nidificant ante oculos noſtros, ſicut parietũ Paſſeres, ſicut Hirundines tãquã ãnuæ noſtræ hoſpites, ſicut Ciconiæ, ſicut aliæ aues quæ ante oculos noſtros nidificãt, & ouis inſidãt, pullos alũt, ſicut ipſa Colũbæ, quas cotidie videmus, aliquãdo auẽ firmare cũ paruulis nõ agnouimus nõ vidimus, Gallina quomodo hoc habet? Certè notã rem dico, quæ in cõſpectu noſtro quotidie verſatur, quomodo rauceſcit vox, quomodo fit hiſpidũ totũ corpus, demittũtur alæ, laxãtur plumæ, & vides circa pullos neſcio quid ægrotũ, & ea eſt materna charitas, quæ inuenitur infirmitas. Quare ergo Dñs niſi propter hoc Gallina eſſe voluit in S. ſcriptura, dicemus. Hieruſalẽ, Hieruſalẽ, quoties volui cõgregare filios tuos tanquã Gallina filios ſuos ſub alas, & noluiſti? Congregauit aũt omnes gẽtes tãquã Gallina pullos ſuos, qui infirmatus eſt propter nos, accipiẽs carnẽ à nobis, id eſt, à genere humano, crucifixus, cõtẽptus, alapis cæſus, flagellatus, ligno ſuſpenſus, lãcea vulneratus. Ergo hoc materna infirmitatis, eſt nõ amiſſæ maieſtatis. Quũ ergò talis eſſet Chriſtus, & ideo lapis offenſionis, & petra ſcãdali, ideo multi offẽderũt in eũ. Cũ talis eſſet Chriſtus, & tamẽ carnẽ ſine peccato ſuſcepiſſet, factus eſt particeps noſtræ infirmitatis, nõ iniquitatis, vt ex eo quod nobiſcum communicauit, infirmitatem ſoluere noſtram iniquitatem.* Et *k* rurſus exponens illud Pſalmographi. *Et ſub alis eius ſperabit: Si Gallina*, inquit, *protegit pullos ſub alis, quãto magis tu ſub alis Dei tutus eris, & aduerſus diabolũ, & ãgelos eius, quæ aereæ poteſtates, tãquã Accipitres circũuolitant, vt infirmũ pullũ auferant? Neq; n. ſine cauſa comparata eſt Gallina ipſi ſapientiæ Dei. Nã ipſe Chriſtus dominus noſter, & ſaluator tãquã Gallinã ſe dixit Hieruſalẽ Hieruſalẽ, &c. Noluit illa Hieruſalẽ, velimus nos, illa rapta eſt ab aeris poteſtatibus fugiens alas Gallinæ, præſumẽs de viribus ſuis quũ eſſet infirma nos cõſiſtentes infirmitatem noſtrã, ſub alas Dei fugiamus. Erit. n. nobis tãquã Gallina protegẽs pullos ſuos. Nõ eſt n. iniuriosã nomẽ Gallinæ: Attẽdite cæteras aues. Multæ aues ante nos fœtãt, calefaciũt pullos ſuos, nulla ſic auis infirmatur cũ pullis ſuis, quomodo Gallina. Attẽdat charitas veſtra, Hirũdines, Paſſeres, & Ciconias videmus extra nidos ſuos, nec cognoſcimus vtrũ fœtus habeãt: at Gallina cognoſcimus in infirmitate vocis, & in relaxatione plumarũ, tota mutatur à fœtu pullorũ, quia illi infirmi ſunt, infirmã ſeſe facit. Quia ergò, & nos infirmis eramus, infirmã ſe fecit ſapiẽtia Dei, quia verbũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis, vt ſub alis eius ſperemus.* Et rurſus *l* alibi, *Hoc*, inquit, *genus animãtis magnũ affectũ in filios habet, ita vt eorũ infirmitate, & ipſa infirmitate, & quod difficilius in cæteris animalibus inuenies, alis filios ſuos protegens contra Miluum pugnat: ſic ẽt mater noſtra ſapiẽtia Dei per carnis ſuſceptionẽ infirmata quodãmodo, dicẽte Apoſtolo: Quod infirmũ eſt Dei, fortius eſt hominibus protegit infirmitatẽ noſtrã, & reſiſtit diabolo, ne nos rapiat. In qua defẽſione, quod illa aduerſus Miluum conatur affectu, hæc aduerſus diabolũ perficit poteſtate.* Itẽm rurſus in hæc verba: *Nos ouum noſtrũ ſub alis illius Gallinæ ponamus*; inquit, *Euangelicæ Gallinæ, quæ clamat Hieruſalem Hieruſalem illi falſæ, & perditæ, quoties volui congregare filios, tanquam Gallina pullos, & noluiſti? Non nobis dicatur, quoties volui, & noluiſti. Illa enim Gallina diuina ſapientia eſt, ſed aſſumpſit carnem, vt pullis congrueres. Videte Gallinam hiſpidam plumis, demiſſis alis, voce fracta, & quaſſa, & laſſa, & languida congruere paruulis*

i *In enar. Pſal. 58.*

k *In enar. Pſal. 90.*

l *l. 1. quæſt. Euan. quæſt. 36.*

m *lib. de verb. Dom. in Euang. ſecun. Luc. cap. 29.*

paruus suis. Ouum ergo nostrũ, id est, spem nostram sub alis illius Gallinæ ponamus. Et alibi o iterum: *Nutrit ergo ipse infirmos, tanquam Gallina pullos suos. Huic enim se similem fecit. Quoties volui, inquit ad Hierusalem, congregare filios tuos sub alas tanquam Gallina pullos suos, & noluisti? Videtis autem patres, quemadmodum Gallina infirmetur cum pullis suis; Nulla enim alia auis, quod sit mater agnoscitur. Videmus nidificare Passeres quoslibet ante oculos nostros, Hirundines Ciconias: Columbas quotidie videmus nidificare, quas nisi quãdo in nidis videmus parentes esse non agnoscimus. Gallina verò sic infirmatur in pullis suis, vt etiam si pulli ipsi non sequantur filios, non videas, matrẽ tamen intelligas, ita fit alis demissis, plumis hispida, voce rauca, omnibus membris demissa, & abiecta, vt quemadmodũ dixi etiam si filios non videas, matrem tamen intelligas.* Postremò illũ etiã Psalmistæ locũ exponens, vbi Propheta ait: *Si me non protegas, quia pullus sum, Miluus me rapiet. Dicit enim, ait, quodam loco Dominus noster ad Hierusalem quandam ciuitatem illam, vbi crucifixus est. Hierusalem, Hierusalem, quoties volui filios tuos congregare tanquam Gallina pullos suos, & noluisti? Paruuli sumus; ergo protegat nos Deus sub vmbraculo alarum suarum.* Hæc omnia D. Augustinus. Alloquebatur autem Dominus procul dubio sub ciuitatis nomine ipsos ciues (dixerat enim Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis Prophetas, &c.) vnde postea facta mutatione dicit: Relinquetur domus vestra deserta: sequitur quod insigne est charitatis diuinæ iudicium. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum suum sub alis, & noluisti? Magnæ charitatis fuit, quod non semel tantùm, sed multoties adeo cupiuerit eius filios, hoc est, inhabitatores, omnesq; Iudæos, qui ad eã tanquam matrẽ confluebant, ad se congregare, idq; ea semper reluctante, sed id adhuc magis Dei charitatẽ argui, quòd non simpliciter filios eius congregare voluerit, sed eo modo, quo auis nidum suum, id est, vt interpretes omnes ferè vertunt pullos suos sub alas, hoc est summo cum desiderio, & solicitudine. Est autem Græcis pro dictione auis, ὄρνις, quam dictionem ancipitẽ esse diximus ad auem, & Gallinam. Et quidem vti paulò ante D. Augustinus dicebat, *mirus est amor omnibus ferè auibus, ad confouendos, & protegendos pullos, sed præcipuè Gallinis:* vnde magis conueniebat vertere Gallinam, quemadmodũ D. Matthæi interpres optimè fecit. Porrò quàm aptè Dominus se Gallinæ comparauerit, ex eodẽ D. Augustino partim demonstrauimus, & Hylarius, & D. Chrysostomus etiam innuunt. Ille enim enarrans illum versum: *Semitam meã*, &c. *Quod autẽ*, inquit *per tritam prædicationis semitam ambulauerit, audiamus ipsum dicentem Hierusalem, Hierusalem*, &c. *quoties volui congregare*, &c. *frequentiã numerosæ significationis ostendit. Nihil ergò noui egit & passus est, cùm per nolentẽ congregari filios suos Hierusalem, toties & auditus, & inhonoratus est in prophetis.* D. verò p Chrysostomus ad illa D. Matthæi verba: *Quoties volui congregare*, &c. *Hinc patet*, inquit, *quod semper se ipsos peccãdo disseminabant, amorẽ autem suum ab imagine significauit. Feruenti nempe amore aues pullos diligunt suos. Crebro autem hæc imago auis, & alarum apud Prophetas inuenitur, & in cantico, & in Psalmis mirabilem prouidentiam, & eximiam protectionem denotans, sed noluistis ait.* Et q rursus secundùm alteram expositionẽ in Matthæum: *Quoties*, inquit, *volui congregare*, &c. *Quum te in Aegypto quasi sanguinarius Accipiter persequebatur Pharaon, nisi super te Mosen, & Aaron, quasi duas mollissimas pennas misericordiæ meæ, & liberatos vos de vnguibus eius rapui in desertum, & noluistis sequi me, facientes vobis vitulũ in Horeb, vt seruiretis potius idolo mortuo, quàm Deo viuenti. Quoties volui congregare, &c. Percurre, si vis. Iudicum librum quoties peccauerunt, & tradidit illos Deus, & iterum liberauit. Gallinam posuit Ecclesiæ similitudinem. Sicut enim pulli Gallinarum pastum suum quærentes, per diuersa vagantur, & maternis vocibus congregantur, sic & populus Dei per malam voluptatẽ & mundialem concupiscentiã sequentes per diuersos vagantur errores, quos Ecclesia mater per sacerdotes modò increpationibus, modò blandimentis, quasi quibusdam vocibus cõgregare, & allectare festinat. Et quemadmodũ Gallina habens pullos vocando illos non cessat, vt assidua voce vagositatẽ corrigat pullorũ suorũ: Sic & sacerdotes in doctrina cessare nõ debent, vt studio, & assiduitate doctrinarũ suarũ negligentiã populi erratis emẽdent. Et quemadmodũ Gallina habens pullos nõ sibi suos calefacit, sed ẽt cuiusq; volatilis filios exclusos à se, diligit, quasi suos, ita & Ecclesia nõ solũ Christianos suos studet vocare, sed siue Gentiles, siue Iudæi si supposiui illi fuerint, omnes fidei sua calore viuificat, & in baptismo regenerat & in sermone nutrit, & materna diligit charitate,* & paulò pòst. *Quotiescũq; n. vt diximus inter hæreticos, & fideles fidei mouetur certamẽ, euidẽter vult illos Dominus cõgregare sub veritate allarũ suarũ, id est, sub duorũ testamẽtorũ, quotiescunq; leguntur apud eos verba prophetarũ & Apostolorũ: illi aũt non quasi domestici pulli Gallinæ, quæ est Ecclesia, sed quasi syluestres pulli sanguinarij Vulturis, aut Accipitris nõ solũ ad veritatẽ duorũ testamentorum venire non acquiescunt, sed adhuc irruunt super ipsam Gallinam, id est, Ecclesiam, & diripiunt, & dispergunt pullos eius, & euellicant eam: toties vult illos congregare, illi autem nolunt;* Hucusq; ille. Proue; bia-

o *In Euan. Ioã. tract. 15 cap 4.*

p *Hom. 7 in Matth.*

q *Hom. 46.*

Gallina Ecclesia.

lis igitur istæc allegoria facilè nobis malũ diligendi iuuandiq; nostros ante alios, præscribit. Debemus parentibus in primis, vt pietate illi respondeamus: quod bruta animalia præstare minimè norunt, præter Ciconias, quæ authore Aeliano parentum senectutẽ nutriunt. Sũma hæc est, allegoria faciet ad ostẽdendam vim pietatis, ac beneuolentiæ cuiusquàm erga suos. Nullũ enim animal, teste D.r Bernardo, circa pullos suos tãta cõpassione mouetur, sicut Gallina. Fit enim non solũ, vt diximus, toto corpore hispida, voce rauca, sed toto ẽt feruens animo, & omnibus membris infirma, & vsq; ad supremum defectum perueniens. *Si ergo*, inquit D. Bernardus, *in tantum pullis suis Gallina animal irrationale compatitur, quanto putas optimum Iesum humano generi fuisse compassum? Ad quantam putas cum debilitatem, & infirmitatem peruenisse? Quanta putas ipsum macie confectum fuisse, qui pro omnibus cognoscitur doluisse?* Vnde Esaias: *Verè languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit.*

t Tract. de passion. Domini c. 5.

MORALIA.

Gallus paterfamilias denotat, qui frugi est.

OMNES in primis Galli Gallinacei vitę actiones veri patris familias, & qui in eo omnẽ suam curam ponit, & studium, vt familiæ suæ de omnibus necessarijs prospiciat, significare potest. Hæc enim ales tota die quicquid virium habet, id totum ad suorum confert salutem, & nullius rei minus, quàm sui ipsius solicita est. Vnde sapientissimus Pythagoras tam prouidam animalis, & erga suos promptam naturam considerans, dixit, nutriendum quidem Gallum esse: at non immolandum, quod vt alij aliter interpretantur, ita ego inter cætera hoc dico denotare, homini hanc Galli sollicitudinem ad res corporis curandas esse quidem necessariam verùm non sic esse necessariam, vt eam etiam ad sacrificium, & cultum diuinum ferre debemus, vt quem omnes æternæ curæ liberum esse decet, nec vlla terreni pabuli solicitudine destinari. Absit ergo Gallinaceus à sacrificijs hac, quam dico ratione. Iam & illud moneri videtur cętera quidem animalia immolari posse, Gallum citra piaculum non posse, eò quòd is optimum totius vitæ exemplar occidit, videatur indicare sibi nihil amplius opus esse laudatissimis huiusce animalis dotibus, citra quas tamen probo, sapientiq; viro non fuerit viuendum. Alendus igitur Gallus, & perpetuò, dũ viuimus, imitandus, tũ in familia alenda, & propugnãda, tum in vitæ officijs per opportunas temporum vices distribuẽdis. Eodẽ pariter modo nobis liberalitatis, ac benignitatis exemplar est. Quemadmodũ enim omnia, quæ habet, Gallus suis impartit, ita vir quispiam pius ac liberalis sua, quæ corrasit, non sibi soli seruare debet, sed pauperibus ẽt benigniter aliquid erogare, iuxta illud Iob. *Non comedi ex eis solus* &c. Principẽ itẽ ecclesiasticũ eleganter Gallo cõparaueris, etenim vti hic oculo vno grana, vt diximus familiæ suæ diuidit: altero Accipitrẽ obseruat, & cõtra irruẽtẽ in eã sese alacris opponit. Ita ille duo ob oculos potissimũ ponere debet, curã nẽpe humanarũ moraliumq; ac cælestium, æternarumq; rerũ. Illas bene administrare cognoscitur, si alienus ab omni auaritiæ macula pauperibus, subditisq; de necessarijs prospiciat, vel saltẽ quæ sibi supersunt, eis cõmunicet, nihilq; sibi præter necessaria referuet. Harũ verò curã genere dicetur, si contrà omnẽ diaboli vim sese subditosq; Gallũ imitans defendat. Diabolus aũt verus Accipiter est, qui nobis futurã æternitatẽ inuidet, nosq; suæ pœnæ socios perpetuos asciscere conatur. Grana verò, quorũ esu quotidie fruimur, egregiè necessaria nobis designãt. Pręterea tã feruẽs Galli erga suos amor nos ẽt admonet, vt vxores nostras, abiectis omnibus scortis, quę mera maritorũ pestis sũt, ac pernities amemus. Quare veteres insignis, legitimiq; matrimonij coniunctionem significaturi, mortuorũ sepulchris Gallũ, & Gallinã insculpebãt, se inuicem deosculantes. Satis superq; supra ostendimus à nonnullis Theologis Christianis concionatores, & diuinos homines intelligi, qui nobis verba salutis enũciant, quiq; iacentibus in tenebris, & vmbra mortis, lucẽ quæ Deus est, prænũciant, & à nobis mentis nostræ veternũ, ac torporẽ suo cantu excutiunt. Alius aliã comminisci poterit expositionem. Possunt autẽ & Thrasones, glorioſiq; ac stolidi homines, nimium sibi arrogantes per Gallos notari. Nam vti hos habendos esse quidem Pythagoras dicebat, & non penitus abijciendos, non autem ad sacra admittendos, ita illi ab arcanis, & serijs grauibusq; sermonibus reijciendi sunt. Quod secus tamen hodie (proh dolor) à Regibus plerisq; & Principibus fieri videmus. Alius amantes, & qui continuè amore depereunt, interpretari per Gallũ poterit, quo pacto videntur Athenienses significasse, cùm Anterotis aram constituerunt, in qua pueri nudi, & formosi signum inerat, in vlnis geminos sustinentis generosos Gallos, & se in caput impellentis, quibus Timagorã, & Meletam, seu Melitũ (vt trunq; enim legimus) qui amore perierũt, significabant. Historia notissima est apud *a* Pausaniã, & *b* Suidã, quanquã nonnihil inter se euarient.

Gallus paterfamilias denotat, qui frugi est.

Pythagoras cur nutriendum Gallum cẽseret, & nõ immolandum.

Gallus liberalitatis exemplar.

Princeps ecclesiasticus. Gallo comparatus.

Diabolus Accipiter est.

Gallus, & Gallina sepulchris insculpti.

Glorioſi per Gallos designati.

Libidinosi per Gallũ designati.

a In Attic.
b In d. Æt. Mileto.

Tota

Tota deniq; castrensis disciplina Galli imagine denotari potest. Crista enim pro galea, calcaria pro ense gerit, excubias cantu testatur, pugnat acie aperta, absq; insidijs hostem inuadit, caudæ erectione vixilla imitatur, victoriam cantu, triumphumq; ostendit.

HIEROGLYPHICA.

VICTORIÆ hieroglyficum erat Gallinaceus Gallus. Hinc Lacedæmonij, vt apud Plutarchum est, cum hostem viribus profligassent, Gallum immolabant. c Alibi etiam idem Spartanos scribit ante Leutricam cladem Gallum immolasse. Sed quid illud sibi vult, quod Harpocratem silentij Deum Galli Gallinacei vocalissimæ alioquin alitis guttur sinistro cubito prementem depingerent? Id sanè mysterio carere minimè putandum est. Cùm enim Gallus maximum sui vsum hominibus præstet, cantu suo quotidianas docens opportunitates, & ea ratione is habeatur veluti magister quidã, operũ omniũ per horas distribuendorũ; sic Harpocrates otiũ quærere dicebatur, & omniũ operum externorũ vacationẽ, itaq; non permittit Gallo, vt hoc excitandi ad labores munere fungatur, & ideo quemadmodũ digito sua labia cõpescit, ita huic cubito guttur coercet. Sed interroget quis, si nulla huius auis vtilitas sit ad ea vel præstanda, vel iuuanda, quæ Harpocratis symbolo denotantur, cur ad partes vocetur? Cur non potiùs, vt nihil ad rẽ faciens omittatur, perinde ac Picæ, Corniculæ, Gracculi, Philomelæ, & cætera id genus auiculæ, aut garrulæ, aut canoræ? Et certè si nocturnũ quæratur silentium, Luscinia potiùs quã Gallus cõpesci debuisset, quòd ea sola totas ferè noctes canẽdo ducat insomnes; hic vix ter stridulã, & minimè durantẽ vocem exhalet. Est quidẽ hoc, verùm vt ante ostendimus, Gallus animal solare est, & inter omnia solaria tenet principatum, adeo vt non frustra videatur erigere cristas. Igitur diligenter diurni tẽporis vices obseruãs, atq; homines ad agendũ incitans, non potuit apud Harpocratẽ asymbolus manere. Cũ enim maxima cupiditate id quod quiescens agit, agere videatur, vt Cupidinis arma declarant, quid gratius habere potuisset, quã animal sub cubito tenere, in cuius gutture iã vocem moliẽte sentiretur tacitum, & internum incitamentum? Quamuis enim vocem edere nequiret, vrgebatur tamen ad vocem: & quod exterius præstare non posset, id musculis, & vocalibus instrumentis moliebatur: quod facilè erat ei sentire, quid cubito guttur pressum teneret. Gallus igitur hic sic positus est, vt non cantet ille quidem, nec silentium rumpat, sed vsum tamẽ illũ præstet, vt tacita corporis molitione solaris cursus det significationẽ. Quia verò Gallus, inquit d Pierius Valerianus, à prima mediæ noctis inclinatione explãdẽtibus, vt Lucretius ait, alis

Auroram clara consuetus voce vocare.

matutino crepusculo, matutinis astris Deum item laudantibus quotidie cõmodulatur, excubiarum, & vigiliarum signũ apud antiquos fuit, eaque de causa Mercurio dicatus ferebatur. Et rursus: Neq; prætereundum est illud, quòd ex imagine Gallinacei impietas ipsa hieroglyphicè figuratur. Is enim matrem salit, vt Hippopotamus: & patrem etiam immaniter incessit: eaq; de causa sapientissimi legum latores Gallum vnà cum vipera, simia, & cane in parricidæ culeum includendũ censuerunt, vt qui eius criminis rei sunt eodem supplicio simul afficerentur, & pœnas pares luerent. Notum illud apud Aristophanem, quod Philippides, qui patrẽ verberauerat, exemplo Galli factum tuetur suum: patrem enim ille malè mulctat. Mulierem tribadem, vel quæ maris officiũ aggredi non erubescit, vel etiam, quæ viro dominari affectat, per Gallinam, quæ cristam, caudamq; erigit, cuiq; etiam parua calcaria prominent, intelligi veteres tradiderunt. Ea siquidem vbi marem, quod nonnullæ faciunt, pugnãdo vicerit, cucurrire incipit, & exẽplo marium tentat coitu superuenire, Gallinasq; reliquas perinde ac si rẽ peragere possit, solicitat, at saliendo fatigat, crist ã caudamque tollit, ac ea incedit specie, vt non facilè inde sit, vtrum mas, an fœmina sit, internoscere. Virũ verò, qui opulẽtissimas diuitias dilapidauit, &, vt apud Horatiũ est, res maternas, atq; paternas fortiter absumpsit, significare volẽtes, Gallinã aureos nũmos depascentẽ pingũt: de qua miraculũ illud proditur, quòd si auro liquescẽti eius membra miscẽtur, illud in carnes eius consumi deprehendatur, atq; ita fit, vt Gallina sit auri venenũ. Coniectores autem autumãt eũ, qui per somnium Gallinarũ gregẽ ad se venientẽ, & domũ ingrediẽtẽ inspexerit, & diuitijs, & honoribus auctũ iri: quin ẽt addunt, si per quietem ita vilæ Gallinæ pusillæ admodũ apparuerint, ea ũdẽ rerũ tenuitatẽ præsagiri. Qui fabulas delectabili philosophãdi genere commenti sunt. Sirenas confinxere blandirijs amatorijs, & voluptuosa nequitia homines

Victoriæ hieroglyphicum.

c *In Agesilao.*

Harpocrates cur sinistro cubito guttur Galli premat.

d *l. 24. Hierogl.*

Vigiliarũ signum.

Impietatis typus.

Gallus cur in culeo inclusus.

Mulieris quæ maris mun⁹ obit typus.

Prodigi typus.

Diuitiarũ augurium.

Sirenũ forma, & significatio.

homines ad ſe trahere, illecebriſq; irretire, ita vt apud eas mollitudinis omnifariæ luto inhæſitantes fœdè computreſcerent. Harum pedes Gallinaceos fuiſſe tradunt intellectu à ſuperiore non diſſimili. Scribunt enim eiuſmodi fabularum interpretes, ſignificari ex hoc hominem libidinibus deditum, fortunas ſuas perſeueranti ſtudio diſpergere, inutiliterque prodigere, cuiuſmodi eſſe Gallinarum morem, cùm pleno aceruo paſcuntur, aſpicimus. Sũt qui ratione habita quotidiani fœtus, & geminorum aliquando pullorum, qui ouo ex vnico excluduntur: ouorum etiam, quæ nonnullæ gemina ſingulis diebus ædunt, tertio etiã nonnunquam addito, verùm eo abortiuo, ſola quippe cartilagine conſpicuo, fœcunditatem per Gallinam, & ouum ſignificari velint. Hæc omnia Pierius, qui hoc etiam ex propria ſententia addit, inquiens: Atqui veluti per lauri ſurculum in ore Columbæ, & per platani folium in Ciconiæ nido ſecuritatem ſignificari prodidimus, cur non etiam per Gallinam, ad alam cuius ramuſculus rutæ applicatus ſit, ſecuritatem eodem modo pingi, hieroglyficumq; ſapere fateamur? Siquidem Afranius in ijs, quæ de re agraria Conſtantinus Cæſar colligi mandauit, ait Gallinas à fele tutas fore, ſi rutæ ſylueſtris ramuſculus ſub eius alam applicetur. Quin Democritus etiam tradit, eo præſidio munitas, neq; à vulpibus, neq; ab infeſto quopiam alio animali contangi.

Fœcunditatis ſignificatio.

Securitatis hieroglyphicum.

SOMNIVM.

GALLI pugnaces in ſomnijs ſeditionun, & contentionum tantummodo ſignificatiui ſunt. Verùm non alia in ſimilem cum Coturnicibus euentum habent. Nos de ijs ſuo loco egimus ex Artemidoro, quem locum lector adire poterit.

EMBLEMATA.

EMBLEMA eſt Andreæ Alciati ſub lẽmate VIGILANTIA ET CVSTODIA, quod tale eſt.

Inſtantis quod ſigna canens dat Gallus Eoi,
Et reuocet famulas ad noua penſa manus.
Turribus in ſacris effingitur: aerea mentem
Ad ſuperos peluis quòd reuocet vigilem.
Eſt Leo: ſed cuſtos oculis quia dormit apertis,
Templorum idcirco ponitur ante fores.

Ex Oro Apolline, inquit Franciſcus Sanctius Alciati commentator, vt mox oſtẽdemus. Addit tamen Alciatus campanam, & Gallũ ex communi vſu. Obſcurũ eſt emblema, & male diſpunctum in codicibus, quos mihi hactenus contigit videre. Dicam tamen quod ſentio, liberũ cuiq; interpretandi cãpum relinquens. Titulus igitur huius epigrammatis eſt, VIGILANTIA & CVSTODIA. Videamus ergo, quo pacto hæc ex epigrammate eliciantur. Ac primùm duplicem hìc depingit Alciatus vigilantiam, alterã corporis, mentis alteram. Corporis vigilantiam Gallus referat, qui homines ad labores ſolet excitare. Cãpana verò quia mentẽ ad Deum excitat, ſymbolum interioris vigilantiæ contineat. Hactenus de vigilantia. Cuſtodiam autem repreſentet Leo, qui apertis oculis ſolet dormire, tunc ſic ſtructurã ordine: Gallus effingitur in ſacris turribus, quòd det ſigna inſtantis Eoi, & quòd reuocet famulas manus ad noua penſa. Aerea peluis ſcilicet effingitur in ſacris turribus, quod reuocet mentem vigilem ad ſuperos. Sed Leo cuſtos eſt, qui dormit oculis apertis. Hoc totum ſumpſit Alciatus ex Oro Apolline Niliaco, qui libellũ de hieroglyphicis notis Græcè compoſuit, cuius verba ſubijciam. Vigilantem, vel cuſtodem cùm voluiſſent ſignificare, Leonis caput pingebãt. Solet enim, cùm vigilat, oculos habere clauſos Leo, cũ verò dormit, apertos, quod quidem cuſtodiæ ſignum eſt. Hinc ſymbolice Leones templorum clauſtris ſolẽt apponi, veluti cuſtodes. Hæc Orus. Gallus ita depictus, vt ſub pedibus tubam teneat cum lemmate, PACIS, ET ARMORVM VIGILES, ſignificabit, quantum interſit inter belli, & pacis cõditiones Author eſt Claudius Paradinus. Gallum verò audacter inuadere, & terrere Leonem, indicat, ſynderesim præualere contra diabolum, qui dicitur leo, ſi non ſit nimio peccatorũ pondere prægrauata. Tale Emblema depinxi in ſuburbano meo cũ titulo: CEDITE FATIS. Gallus, & Cycnus ſimul capientes cibum in vaſe alabaſtrino, in quod deſcendat è cælo manna, nix, & lac: cum verbis, SIC ANIMVS, ſignificabat hominem,

Vigilantia duplex.

Vigilantia corporis.

Vigilantia mentis.

Leo cuſtodiæ hieroglyphicũ.

Gallus in ſacris turribus effingitur.

Vigilantia vel cuſtodis ſignificatio.

Leones ad templorũ clauſtra.

Cãdoris animi ſignũ.

nē, qui ostendat candorem animi sui, nō posse à quauis externa iniuria turbari, nec offendi. Habet id Emblema Io. Baptista Pittonus. Aesopicus Gallus, qui gemmam inuentam spernit, & viliorem cibum quærit, cùm verbis, PAR IGNORANZE, significat hominem, qui inscius virtutis dulcissimos fructus spernit, vitij sese immergens, & nutriens. Huius emblematis *b* idem author est. Eadem denique ales cum lauri ramo in rostro, & cum verbo VIGILANDO, hominem denotat, qui in vigilijs, non autem in somno, & otio vitam degat, vt bene operando æternam adipiscatur gloriam. *c* Idem porrò de Gallina ex Alpheo in epigrammatibus Græcis εἰς φιλοσοργίαν hexasticon legitur.

Aesculapicus Gallus.

b *In insigni Frid. Sigis. Fuccari.*

c *In insign. Petri Malnetij.*

χειμερίας νιφάδεσσι παλυνομένα τιθὰς ὄρνις,
Τέχνοις εὐναίας αμφέκεε πτέρυγας,
Μεσφαμίν ουρανίον κρύος ὤλεσσεν ἢ γὰρ ἔμεινεν
Αἰθέρος ουρανίων ἀντίπαλος νεφέων.
Πρόκνη καὶ Μήδεια κατ' ἀίδος αἰδὲ σθητε
Μητέρες ορνίθων ἔργα διδασκόμεναί,

Quos versus *d* Franciscus Sanctius à quodam Alphonso Nunio Metylensi egregia indole iuuene, sibiq; amico ita redditum tradit.

d *In comm. embl. Alciati.*

Gallina hybernis niuibus cooperta, cubili
Compacto ex plumis pignora cara fouet.
Donec eam sæuum frigus male perdidit, atq;
Anhereis mansit nuda parens niuibus.
Sic pudor, o Medea ferox, atque improba Progne,
Et matres, volucrum discite nunc opera.

Vertisse etiā eadem carmina Fernandū Sanctiū patrem suum ait, sed vult periphrasticè sic.

Canus December, brumaq; sæuiens
Montes, & agros texuerat niue.
Gallina pullos, mitis ales
Frigore non poterat tueri.
Nec fata caris filiolis valet
Auferre, verùm nidificat suis
Plumis, & alas ponit, & quam
Perdiderant, reparant salutem.
Ast ipsa vitam perdidit, & tulit
Mortem libenter. Procnem aliter tamen
Cholchisq; fœdare vtra audax
Passa manuus proprio cruore.

Eiusdem aliter.

Bruma fremebat atrox: pennas Gallina reliquit,
Frigus vt à natis pelleret, atq; obijt.
Hinc Mædæa ferox hinc Procne discite: namq; hæc
Bis vitam pullis præbuit, ac moritur.

Andreas Alciatus verò longè aliter vertit in emblemate nonagesimo tertio, cui titulus est, AMOR FILIORVM.

Ante diem vernam boreali cana Palumbes
Frigore nidificat, præcoca, & oua fouet.
Mollius, & pulli vt iaceant, sibi vellicat alas,
Queis nuda hyberno deficit ipsa gelu
Ecquid Cholchi pudet, vel te Procne improba? mortem
Cum volucris propriæ prolis amore subit.

Super eodem erga pullos amore Gallinæ eiusmodi emblema habet *a* Nicolaus Raufnerus sublemmate, NIL CHRISTO TRISTE RECEPTO.

a *lib. 2. Emb.*

Prædatur pullos, pedibusq; euiscerat vncis
Miluus edax, si quod deuius error agit.
Colligit, & fidis tetigit hos Gallina sub alis
Glocitu matrem testificata piam.
Terribilis Sathanas sanctos affligit, & angit,
Et quacunque potest arte nocere, nocet.
Protegis alarum quos Christe potente sub vmbra,
Et sæuo tutos solus ab hoste facis.

ÆNIG-

ÆNIGMATA.

POETARVM nostri ævi coryphæus Scaliger de Gallina bina hæc condidit ænigmata: quorum primum tale est.

Cui lux ante diem, tenebræ sunt ante tenebras,
Sic vtrumque simul sedula senis erit.
Quærere posteriùs, natione, priusve parente
Possumus, hoc quod nunc est quod & ante fuit.
Fit melior peior, generiq; tuoq; suoq;:
Sed peior melior pòst modò vita tibi est.

Etsi in primis Gallo istæc omnia, ac ea in primis, quæ priori disticho dicuntur, competant, maluit tamen poeta id de Gallina dixisse, quòd ea, non autem Gallus ad mensas lautiores saginetur. Est verò primi distichi sensus: Cùm hoc animal lucem ante diem, & noctem ante noctem agnouit, non tamen ante lucem ad pastum, nec ante noctem ad quietem sese recipit; ad vtrumque opus meritò deses dicitur: etsi aliàs naturaliter sedula, quò enim noctu in tenebris sese recipiat? Cur longè antè noctem veſperi cubitum eat? Secundum ad communem eā tritamq; quæstionem, quam nos etiam antea obiter attigimus, alludit, nempe num Gallina priùs, an ouum extiterit. Tertium mea quidem sententia ita intelligendum: Quæ Gallina pinguior, & esui aptior est, ea tuo, suoq; generi, hoc est soboli nascituræ, quæ tam tua est, quàm eius, peior est alijs, quia scilicet Gallinam occidendo spem futuræ prolis auferas: atque ita hæc suæ, tuæq; proli peior est, & tibi melior postea vita, quoniam scilicet tam lauto cibo nutritus vitæ tuæ incolumitati consulas.

Explicatio.

ALIVD.

Magnanimam gentem imbelli de pectore promet.
Tantum posteriora piger tibi textor habeto
Quæ tamen vt sapido lucro tibi prima putabit.

Magnanimam, Galli. Posteriora, Lina. Prima, posteriora Gallinæ.

EPITAPHIVM.

In Gallinaceum [a] Anytes epitaphium in epigrammatibus Græcis.

[a] lib. 3. sect. 24.

Οὐκ ἔτι μ' ὡς τὸ πάρος πυκιναῖς πτερυγέσσιν ἐτέσσω
Ὄρσεις ἐξ Εὐνῆς ὄρθριος ἐγρόμενος.
Ἠχὰρ σ' ὑπνώοντα σινὶς λαθρηδὸν ἐπελθὼν
Ἐκτενεν λαιμᾶ ῥιμφα καθεις ὄνυχα.

APOPHTHEGMATA.

Plato à Diogene cur irridetur.

PLATONEM legimus hominem definiuisse animal biceps sine plumis, Diogenem verò Cynicum irridendi gratia in academiam eius Gallinaceum deplumatum immisisse, hunc hominem Platonis esse inclamitando, quare postea Platonem πλατύονυχον, id est latis vnguibus præditum, differentiæ causa addidisse.

Diogenes Cynicus citharædum, qui quoties canebat, ab auditoribus deserebatur, obuium ita salutabat, Salue Galle. Quum ille offensus salutationibus nouitate diceret, Quid ita? Quoniam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate verbi Græci: ἀνεγείρειν enim dicitur, & qui excitat dormientem, quod solent Galli Gallinacei malè canentes, & qui sedentem excitant, vt surgat, vt ille solet.

C. Iulius Helio (alij apophthegma hoc Crasso ascribunt) mancipi sæpius obstrepenti sibi dixit, etiam ostendam qualis sis: & Helio instanti, vt ostenderet, qualis esset, Iulius digito demonstrauit Gallum in Mariano scuto Cimbrico depictum, nodis distortum, erecta lingua, buccis fluentibus, cui manceps tunc simillimus est visus. Taberna autem erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positum. Ingens omnium risus consequutus est.

[a] In lib. de Diuin.

[a] Chrysippus, scribit, quendam somnium suum, quò oua à lecto suo pendētia viderat, ad

diuina

diuinatorem retuliſſe: audiſſeq; ex illo, inuenturum ſe vbi foderet, theſaurum. Et cùm, vaſe, in quo aurum, argentumq; erat inuento ad vatem argenti nonnihil attuliſſet, dixiſſe illum, τῶ δὲ ποττᾶ καὶν μοι δίδως hoc eſt, *de vitello verò nihil ne mihi dabis?* Author eſt Suidas. Luſit autem is pulchrè circa ſomnium ouorum, in quibus candidum, & luteum continentur, illud ad argentum, hoc ad aurum referens, cùm in ſomnij interpretatione, tùm magis argenti parte muneri oblata. In ποττᾶν.

b Cleomenes Cleombroti, vt refert Plutarchus, cùm quidam ei Gallinaceos pugnaces offerret, quos pugnando etiam, pro victoria emori dicebat: quin tu de illis potiùs, dixit mihi dato, à quibus occiduntur. Illi enim præſtabunt. Ab Alcibiade Socratem interrogatũ, cur tã iurgioſam vxorẽ domo nõ exigeret; ferunt reſpõdiſſe, cur tu Gallinas clamoſas alis? Cumque Alcibiades reſpondiſſet, quia ſibi oua parerent, dixiſſe, & vxorem ſibi liberos parere. b *In Laconicis.* Alcibiadis & Socratis apophthegma.

PROVERBIA.

ALIQVOT prouerbiorum in ſuperioribus rubricis, maximè capite de magnanimitate meminimus, qualia in primis ſunt *Gallus inſilit.* Ἀλεκτρύων ἐπιπηδᾶ. Egregiè, apteq; quadrat, vbi quis vel in acie, pugnaue ſuccumbens, vel in diſputatione reſumptis viribus prælium redintegrat. Similis paroemia eſt, ἆῖρε πάλκτρον ἀμυντήριον, id eſt, *tolle calcar vltorium*; cuius etiam mentionem fecimus. Rectè autem dicitur, cùm quis ſeſe ad vindictam præparat. Extat adagium apud *a* Ariſtophanem, Ἆῖρε πάλκτρον, εἰμὰ χη, id eſt, *tolle calcar ſi pugnas.* Metaphora vt videtur ſumpta eſt à ferreis illis ſtimulis, qui Gallis pugnaturis à dominis alligantur, quò ſe in pugna tueantur. Prouerbiali etiam ioco dici diximus ἠττήθη τινὸς ἀλεκτρυόνος in famulos, qui dominos ſuos à tergo ſequuntur, ſupplices videlicet, & abiecti, quales ſcilicet Galli eſſe ſolent in pugna ſuperati, quia victi ſilere ſolent, canere victores. Cui finitimum eſt οἰκόμαχος ἂτ' ἀλέκτωρ, id eſt, *domi pugnans ad inſtar Galli.* Item & illud: *Gallus in ſuo ſterquilinio plurimùm poteſt.* Nam dicuntur eiuſcemodi prouerbia in eos, qui domi viribus præſtant, in bello verò, vel alibi cuiuis virtute cedunt, pugnacitateque. Αὐτὸς αὐτὸν αὐλεῖ, id eſt, *ipſemet canit ſeu ipſe ſuimet tibicen.* Prouerbium hoc à Gallis deſumptum apparet: nam his præcipuè mos eſt, cùm ſe è pugna prorumpunt, canere ſi victores ſint, quaſi victoriæ ſuæ tibicines, quare prouerbium conuenit, cùm aliàs, tùm illos, qui ſemetipſos laudant, Thraſones, naſiculoſque, de quibus *b* Plato fortè dicebat: *Videmur mihi Galli in morem, quum ante victoriam à ſermone reſilierimus, canere.* *c* Cicero quoq; prouerbialiter ſcribit, vt in inuidiam adducat hoc modo. *Iſte qui diuitias ſuas iactat, ſicut Gallus è Phrygia, aut ariolus quiſpiam depreſſus & oneratus auro clamat, & delirat.* Οτ' ἂν Νίβας κοκκύσῃ, id eſt, *cùm Nibas coccyſſauerit.* Simillimum eſt adagium illi ad Græcas Kalendas. Tradunt enim, vt annotauimus, in Theſſalonica Macedoniæ ciuitate vicum eſſe, cui nomen Nibas, vbi Galli nunquam vocem edant. Heſychius addit, Nibades dici capras criſtatas, vt ab ijs expectetur τοκοκκύζειν, quod eſt Gallinaceorum. *Socratis Gallus.* Hoc adagij vice Nonius Marcellus è Varrone citat in ſignificationẽ caluitiei, apud quem ſe inueniſſe quiſpiam ait, cùm dormire cœpiſſet tam glaber, quàm Socratis Gallus, eſſe factum ericium cum pilis, & proboſcide. Sentit quiſquis illic loquitur, ſe cùm iret cubitũ, fuiſſe leui corpore, nec vllos habuiſſe pilos toto corpore, in ſomno transformatum in ericium, qui totus hirſutus eſt, & ſuum more proboſcidem habet. Scio, inquit author adagiorum, locũ eſſe mendoſum, & Aldina editio pro Gallo legit caluum: & fortaſſis non male: nam noſtra editio Varronis verba ita recitat. Inueniſſe cùm dormire cœpiſſet tam glaber, quàm Socrates, caluum eſſe factum ericium è pilis albis: Conueniet adagium in nudos, & inopes. *Veſperum examen metuit Phrynichus, velut Gallinaceus*: Hic Phrynichus Tragicus Mileti captiuitatẽ agebat: Athenienſes verò metuentem, perhorreſcentemq; lachrymantes cum eiecerunt. Author eſt Aelianus: ſed alij aliter. Quadrat in damnum paſſos. *Indecens eſt, vt Gallina ante Gallũ cantet:* hoc eſt, non decet, vt mulier pro viro gubernacula teneat, quod neque animi magnitudo, qua potiſſimum ciuitatis ſalus nititur, neque conſilium, quod ad vrbanarum rerum temperationes maximam vim habet, ſatis præſidij ad conſtituendam remp. in ea vigeat. Feliciter natum, *Albæ Gallinæ filium* dicunt, vt *d* Iuuenalis: *quia tu Gallinæ filius albæ*: Vel quòd læta, & auſpicata latini alba vocant, vel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam Gallinã, de qua antea cùm de augurijs ageremus, ex Suetonio locuti ſumus.

Gallus inſilit.

Tolle calcar Vltoriũ a *In auib.*

Domi pugnas inſtar Galli.

In Thraſones naſutoſq; b *In Theaeteto.*

c *lib. 4. ad Herenn.*

Cũ Nybas coccyſſauerit.

Galli vbi nunquam vocẽ edat Socratis Gallus.

Ex Gallo ericius factus quid ſignificet.

Ericij forma.

Mulieres rerum gubernaculis haud idoneæ ſunt

Albæ Gallinæ filius. d *Satyr. 12.*

Lac Gallinaceum.

mus. Lac Gallinaceum ὀρνίθων γάλα, dicitur in opulentos, & quibus quiduis rerum ſuppeditat, vt copiæ cornu, aut dicitur de raris inuentu, atque ob id pretioſis, vt ſit hyperbole ſignificans nihil omnino deeſſe. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, irridens Græcorum delitioſas quaſdam, & magnificas inſcriptiones. *Cerion*, inquit, *inſcripſerunt, quod volebant intelligi fauũ*: alij κέρας ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, velut lactis Gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum. Meminit eiuſdem *e* Ariſtophanes.

e In Veſp.

Εγὼ γαρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα
Αντι τυ βίυ λάβομ' ἂν οὗ μενῦν ἀποσερεῖς, id eſt,
Non lac Hercule Gallinaceum
Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præſentia.

f Euſtathius citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus Ωα. Legitur & aliud apud eundem *g* Ariſtophanem hoc modo:

f In Od. ϛ.
g In Ani.

Λώσομεν ὑμῖν αὐτοῖς, παισὶ, παίδων παισίν
Πλυθυγίειαν, ἐυδαιμονίαν,
βίον εὐνηλῶ, νεότηθα, γελωτα
χορές, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων.
Ωστε παρέσται ὑμιν κοπιᾶν
Τ' πὸ τῶν ἀγαθων. id eſt.
Dabimus vobis ipſis filijs, filiorum filijs
Opulentiam bonæ valetudinis
Felicitatem, facultates, pacem,
Inuentam, riſum, choros,
Feſta, Lac Gallinarum,
Vt ſitis præ bonorum copia laboraturi.

h Strabo Samiorum agros, quòd omnium rerum ampliter feraces eſſent, extollens, illud vulgò de illis iactatum eſſe addit, quod lac etiam ferrent Gallinaceum, teſtaturq; hoc adagium apud *i* Menandrum Comicum inueniri. Athenæus ex mediæ comœdiæ ſcriptore quodam Mneſimacho Senatoris hos adducit.

h lib. 14.
i l. 9. Deipnoſoph.

Καὶ τὸ λεγόμενον
Σεμνοτέρου παρέσιν ὀρνίθων γάλα
Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς, id eſt.
Lac ſuppetit res rara Gallinaceum, ac
Plumis reuulſis Phaſianus adprobè.

Et rurſum eodem libro adducit ex Numenio.

Ἡ δ' ὅπερ ὄρνιθος καλέεται γάλα, id eſt.
Atque quod Gallinæ dicitur Lac.

Alibi etiam *k* Ariſtophanes Piſthetærum Herculi loquentem inducit ita.

k In Auib.

Καταπίσως ἐγο τύραννον, ὀρνίθων παρεξα σοιγάλα.

Vbi Scholiaſtes hoc prouerbium locum habere ait in ijs, qui admodum fortunati ſunt, & nihil non poſſident, ita vt etiam circa res impoſſibiles aliquid lucrentur. Etenim nequit fieri, vt vnquam lacè Gallinis habeatur. At fortunati homines id quoque, ſi voluerint, comparare ſibi poſſunt. Meminit & Suidas βελοιντομέν ἂν τῶν ὀρνίθω γάλα παραοχεν.

Cùm verò in harũ alitũ ouis magis, quã in alijs eluceant, quæ paſſim de ouis ab authoribus tradita ſunt, itaq; & prouerbia, quæ ab ouis proferũtur, hoc loco ſubijcere placuit, ne lector ſtudioſiſſimus vlla re, quæ aurũ hiſtoriã illuſtrare, amplificare, ac explicare poſſit, defraudetur. Ωὸν κολλήεις (ſi recte legitur, malim κολλᾶς) id eſt, *ouum glutino compingis*. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat, qui fractũ oui putamẽ glutino ſancire, & coagmentare conetur. Dicetur in eos, qui fruſtra ex impoſſibilibus poſſibilia reddere conantur, quales ſunt, quos vulgus alchymiſtas appellat, qui nimirũ ex ijs, quæ aurum nõ ſunt, aurũ facere elaborãtes, aurũ, quòd ante poſſidebãt, & oleũ, & operã perdunt. Ab ouo vſq; ad mala prouerbiali figura dixit *l* Horatius, pro eo, quod eſt, ab initio conuiuij vſque ad finem. Ait autem.

Ouum glutino compingis.

Ab ouo vſque ad mala.

l Ser. Sat. 4.

Si collibuiſſet ab ouo
Vſque ad mala citaret, Io Bacche modò ſumma
Voce, modò hac reſonat quæ chordis quatuor ima.

Cæna veterũ ab ouis incœpta.

Antiquitùs etenim cænam ab ouis auſpicabantur, malis finiebant. Nos ab acetarijs ordimur, at ſaltem in eo cum illis conuenimus, quòd malis, aut pyris eam finiamus. Erit venuſtius, ſi longius trahatur, ab ouo vſque ad mala: id eſt, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto,

aut toto opere. Quem altius repetunt, quàm oportet, notantur hoc versu Horatiano. *Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo*, Ἐξ ὠοῦ ἐξηλθεν, *ex ouo prodidit*: aiunt dici solitum de magnopere formosis, ac nitidis, quasi neges cõmuni hominum more natos; sed ex ouo more Castoris, & Pollucis. Si quidem est in poetarum fabulis, Lædam Tyndaris filiam ex Iouis concubitu duo peperisse ouũ, è quorum altero prodiere gemini Castor, & Pollux insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius speciei literis omnium est nobilitata: *Ouo prognatus eodem*: hoc fortassis simpliciter dictum ab Horatio. Quandoquidem ad fabulam quoq; respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in Cycnum conuersum ouum peperit, vnde gemini prognati Castor, & Pollux, vt diximus. Hoc verò ouum *m* Pausanias refert ostendi apud Lacedæmonios suspensum tænijs à testitudine templi. Verùm si quis hoc dictum deflectat ad ijsdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita consimilibus ingenijs, vt eodẽ ouo nati videri possint, æque fuerit prouerbiale, veluti, si dicas, Vultus, ingeniũ, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodẽ prognatos ouo. Aristotele quidẽ ostendit iuxta naturã fieri posse, vt ex eodẽ ouo duo pulli nascantur. Extant apud authores aliquot similitudinis adagia, quorum de numero est. *Non tam ouum ouo simile* de rebus indiscretæ similitudinis. Hinc dicebat *n* Tullius: *Videsne vt in prouerbio sit ouorum inter se similitudo?* Tamen hoc accepimus Deli fuisse complures, qui Gallinas alere quæstus causa solerent: ouũ cùm inspexerant, qui id Gallina peperisset, discernere nouisse. Idem prouerbium refertur à F. Quintiliano. Vsurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorẽ lusit. Ouorum verò inter se miram, ac prope indiscretam similitudinem sæpenumero apud animũ meum non sine stupore perpendi. Alium enim alij si compares, fallitur examen, hebescitq; intuentis obtutus: tanta prorsus parilitas est, ratitaq; geminitudo. Οἷα πολυ λεύκοτερον, id est, *ouo multò candidius*, Sappho dixit apud Athenæum.

Ex ouo prodidit.

Lædę partus.

Ouo prognatus eodem. m *In Laconicis.*

Pullos duos ex vno ouo posse generari. Non tam ouum ouo simile. n *lib. 2. Ac.*

Ouo candidus.

FABVLA.

LVCIANVS, & ex eo Cælius Rhodoginus, iuuenem quendam nomine Alectryonem vocatum, hoc est, Gallũ, Marti adeo familiarem factum fuisse fabulantur, vt cum eo subinde commessaretur, foretq; amorum illius cõscius. Sicubi ergo ad Venerem iraret Mars, adfuisse comitem Alectryonem. Quia verò suspectum præcipuè habebat solem, ne rem conspicatus Vulcano renunciaret, proforibus excubare adolescentem iussisse, vt vbi eqm paruisset sol, indicaret. Fortè autem euenisse, vt cùm sopitus excubias prodiret adolescens, fieretque speculatio cæca, ac superueniente clam Sole, Mars Venusque complexi deprehenderentur, in vteamq; quòd dicitur, aurem Alectryonis fiducia decumbentes. Factum itaq; certiorem Vulcanum catenis prætenuibus vtrumq; mox illaqueasse, irretisseque, quas ad eum vsum diu antea erat commolitus: sed emissum deniq; è vinculis eiusmodi Martem, in Alectryonem prorsus factum commotiorem, nec prius iram deferbuisse, quàm in eius nominis auem deformasset male fidũ custodem, atque ita vt crista videretur celsus, sicuti cum hominem ageret, galeam gestaret. Atque hinc Gallos ex antiqui admissi memoria, vt se Deo expurgent, illatiq; damni formula satisfaciant, morem perpetuo seruare diu antè vt præcinant, vbi mox oriturum præsenserint solem: vnde Ausonius:

Ter clara instantis Eoi
Signa canit serus, deprenso Marte, satelles.

Alectryonis fabula.

Martis, & Veneris adulteriũ.

Alectryon in Gallum.

APOLOGI.

CANIS, & Gallus inita societate iter faciebant, vespere autem superueniente, Gallus conscensa arbore dormiebat, at canis ad radicem arboris excauatæ. Cùm Gallus, vt assolet, noctu cantasset, vulpes, vt audiuit, accurit, & stans inferius, vt ad se descenderet rogabat, quod cuperet, commendabili adeo cantu animal complecti. Cùm autem is dixisset, vt ianitorem potiùs excitaret ad radicem dormientem, vt cùm ille aperuisset, descenderet. Et illa quærente, vt ipsum vocaret, canis statim prosiliens, eam dilacerauit. Fabula significat prudentes homines inimico insultantes ad fortiores astu mittere.

Canis, & Gallus.

Felis,

Felis, & Gallus.

Felis, comprehenſo Gallo, cum rationabili ipſum cauſa deuorare vellet: accuſabat ipſum, dicendo moleſtum eſſe hominibus, quoniam nocte clamaret, neque ſomno frui permiteret. Eo verò reſpondente ad illorum vtilitatem id ſe facere, vt ad conſueta opera excitarentur. Rurſus felis cauſam afferebat, quod impius eſſet erga naturam, cum matre, ac ſororibus coeundo. Eo autem & hoc ad vtilitatem dominorum facere dicente, cùm multa hinc ipſis oua pariantur, felis præfatus, ſed ſi tu multis abundas euidentius reſponſionibus, ego tamen ieiunus non præſtabo, ipſum deuorauit. Affabulatio ſignificat prauam naturam peccare volentem, ſi non veriſimili cum prætextu facere id poſſit, apertè tamen malignari.

Gallus, & Perdix.

Gallos quidam habens domi, emptam & Perdicem cum illis paſci dimiſit, quid cum illam verberarent, ac expellerent, illa triſtabatur valde exiſtimans vt alienigenam hæc ſe pati à Gallis. Cùm verò paulò pòſt & illos videret pugnare, & ſeipſos cædere, mœrore, ſoluta, ait: ſed ego poſthac non triſtabor. Apologus ſignificat, prudentes facilè ferre ab alienis iniurias, cùm ipſos videant nec à ſuis abſtinere.

Galli duo pugnantes

Duobus Gallis pugnantibus de Gallinis fæminis, alter alterum in fugam vertit, ac victus in locum obſcurum profectus delituit; ſed qui vicit, in altum eleuatus, ſtanſque ſuper alto pariete magna voce clamauit, & ſtatim aduolans Aquila eum rapuit. At qui in tenebris deliteſcebat, ex illo intrepidè Gallinas conſcendit. Fabula docet, dominum ſuperbis opponi, dare autem humilibus gratiam.

Gallus verrens ſtercorarium offendit gemmam, cuius cùm vſum ignorarer, ſecum loquebatur, ſi hanc gemmam aurifex quiſpiam reperiſſet, nihil ei gratius accidere potuiſſet. Ego granum hordei pluris facio. Morale ſignificat multos, dum de magnis iudicant, velut minima, & inutilia ſpernunt. Apologum eundem leges hoc tetraſticho comprehenſum.

Dum rigido fodit oreſimum dum quæritat eſcam,
Dum ſtupet inuenta iaſpide Gallus, ait:
Res vili pretioſa loco nitidique decoris
Hac in ſorde manens, nil mihi meſſis habet.

Gallina, & Hirundo.

Gallinas ſerpentis ouis inuentis diligenter calefacta excludit. Hirundo aũt cum eam vidiſſet, ait ò demens, quid hæc nutris? Quæ cum excreuerint, à te prima iniuriã auſpicabũtur. Significat apologus implacabilem eſſe prauitatem, licet afficiatur maximis beneficijs.

Gallina aurea oua pariens.

Gallinam quis habens oua aurea parientem, ratus intra ipſam auri maſſam ineſſe, occiſam alijs Gallinis ſimilem reperit. Hic multum ſperans inuenire diuitiarum, & exiguis illis priuatus eſt. Monet apologus, oportere contentum eſſe præſentibus, & fugere in explebilitatem. De hac fabula tale carmen Gabriæ exſtat authoris Græci.

Ετικτεχρυσῦν οἰὸν ὄρνις εισαπαξ.
Καί τις πγανηθεὶς χρυσεοαςὴς τὴν φρένα,
Εκτεινε ταὐτὴν, χρυσὸν ὡς λαβειν θέλκν.
Ελπις δεμεῖζον δῶρον ολέκει τύχης. id eſt.
Ouum aureum Gallina ſemel peperit.
Quidamque auarus deceptus animo
Eam occidit aurum accepturus.
Sed ſpes perdidit maius fortunæ donum.

Mulier quædam Gallinam habebat ſingulis diebus ouum ſibi parientem, rata verò ſi plus Gallinæ hordei proijceret, bis parituram die, hoc fecit. Sed Gallina pinguefacta ne ſemel quidem die parere potuit. Fabula innuit eos, qui ob auaritiam plurium ſunt appetentes, & quæ adſunt, amittere.

VSVS IN MEDICINA.

Gallinæ cur Aeſculapio immolatæ.

TANTAM equidẽ hoc Gallinaceum genus ad medicinæ vſum hominibus vtilitatem præbet, vt nullus propemodum corporis cùm internus, tũ externus ſit affectus, qui præterquã quod, teſte Raſe, (qui centum annos medicinam fecit, omniaque ex diuturna experientia nobis ſcripta prodidit) nullus cibus eſt, qui in ægritudine alat, & non oneret, excepto eo, qui ab his auibus petitur, hinc ſua non hauriat remedia. Vnde nimirum ſapienter, etſi alioqui ſuperſtitiosè veteres Aeſculapio ſuo Gallinas immolabant tanquam ſalubritatis indicium. Ferunt enim id ſacrificij genus ideo inſtitutum, quòd earum caro ſit

leuiſſimæ

lentissimæ digestionis, ac perinde languentibus commoda, tùm verò eò maximè, quoniam nulla ferè in ijs particula sit, (nec excrementa excipio) ex qua suam medicus non agnoscat vtilitatem. Quod iam astruere aggredior, à morbis inuersalibus exorsus. Plurima præterea remedia ab ouis accipiuntur, quæ, quòd de Gallinaceis tantum intelliguntur, non ab re, imo necessariũ fuit hìc pertractare. *a* Hippocrates medicorũ oĩum corypheus febrient ẽ ouorum trium, aut quatuor candidum, id est, albumen bibere iubet in aquæ congio concussum, idq; valdè frigefacere, atq; ægrum ad aluum exonerandũ conturbare pollicetur. Quod si verũ est, vt certè credendũ est, vt pote ab Hippocratico oraculo perfectũ, & à Brasauolo ante aliquot annos expertum, qui reperisse se ait, qui ex sorbili ouo ter quaterue excerneret, frustra tam pretiosis remedijs medici nostri tẽporis vtentur. Quod si verò victũ conuenientẽ præscribere medicus velit, vnde quæso meliorem vtilioremq; hausturus? *b* Galenus in febri, quæ sincopem cõiunctam habet, oua (ouorũ vitellos) ante quartã diem exhibuit, & postea ẽt carnẽ. Sed hæc sit Gallinarũ castratarum, etsi Galenus, cæterique veteres earum non meminerint. Harum enim caro candidior melior, & friabilior est, & facilè, & citò coquitur, teneraq; est, ac grata palato. Sed hic minimè præterire volo, nec debeo. Gelu illud præstantissimum cum expresso Gallinacei nullo succo in Gallia vsitatissimum, vt audio. pro febrientibus, & alijs ad vires restaurandas. Carnem pulli, & pedes vituli, aut veruecis discoques, donec caro incipiat dissolui, tum per colateis, & exprimes succum, cui adijcies bonam partem sacchari, ac pollinis cinamomi: purificabis cum albuminibus, & testis ouorum, colabis denuo, addesq; crocum, aut aliud quippiam pro colore, quem desideras, viride, rubrũ, &c. Si acidum placuerit aceti aliquid, vel rob, id est defrutum aliquod eius saporis, vt de ribes, aut berberis addi potest. Perpetuò omnibus hectica febre laborantibus, inquit *c* Trallianus, Gallorum testes commodi sunt, cùm abundè nutrire, & vires augere possint, vbi probè concocti fuerint. Quapropter id alimentum semper exhibendũ est, vbi vires non ad extremum collapsæ fuerint. In Epiala febri, in qua exteriora calent, frigent interiora, ijs cibis cõmode vteris, qui hæmitritæo phlegmaticæ conueniunt. Gallus antiquus post longã cũ altero demicationẽ occidatur, coquaturq; cũ hordeo, passulis enucleatis, pulegio, hyssopo, thymo, & violis, temperetur q; cũ oxymelite acri. Propinato quantũ vno hausto sorbere potest eger. Vel pro eadẽ febri, cum à simplici pituita dependet præsertim in homine frigidæ naturæ, senescentem Gallum prædicto modo defatigatũ parato ad hunc modum. Chamomeli sequi manipulũ, ficuum aridarum, passularũ enucleatarũ, singulorũ manipulum, hordei ab vno cortice exuti pugillos tres, coquito sufficienter, & colato. Cum libra huius iuris misceto adipis Anatis recentis vncias tres, aceti albi è pulegio vnciã, salis parũ. Bulliant iterũ donec permisacantur. Dato calidum quantũ vno hausto sorberi possit. Efficacissimũ est ad crassos humores, & lentos febrem generantes. Idẽ cum Capo, & pullo efficere possis, sed inefficatius. Eiusmodi sorbitio ex adipe Anatis dici potest. Brudus Lusitanus in opere suo de victu febricantium hæc recenset remedia, multaq; alia cum pullis, & Gallinis coquenda præcipit febribus diuersis salubria. vt cucurbitam, pruna, vuã acerbam, quæ breuitatis gratia hìc sponte præterimus. Sed postquam in iuris Gallinacei, cuius tam frequens apud nostrates medicos vsus est, mentionem incidimus, in iuniorũ gratiam paulò altiùs, fusiùsq; de eo dicendum nobis videtur. Sciant itaque tyronum ingenia ius Galli iunioris, & Gallinæ, diuersa omnino, ac plenè contraria à iure Galli veteris vi pollere. Iunioris enim Galli, Gallinæue ius, maximè si & ipsa iuuenis fuerit, vitiosos humores temperat quidem, at non educit, & in ardoribus stomachi, authore Dioscoride, etsi ea verba Ruellius vel neglexit, vel illegitima iudicauit (leguntur enim in antiquissimo codice, teste Marcello, & à Serapione etiam referuntur) simpliciter paratum datur: atque ita Plinius intelligendus est, dum Gallinaceorum decoctum acria molire, id est, mordaces humores temperare dixit. Nam, vt diximus id Gallinarum, earumque iuniorum iuri magis conuenit, Gallinaceorum, nisi planè iuuenes fuerint, minus, & minimè quidem veterum. Nam & Auerroes ait. *Ius Gallinæ iuuenis, & pinguis temperat complexiones, & est optima medicina leprosis.* Porrò, si * Galeno credimus, ius Galli veteris aluum ducit, Gallinarum astringit, & quod magis admirandum videtur, caro Gallinæ veteris. Ius verò Galli veteris ad multa in actu practico commendatur. Lauat enim, abstergit, aperit, flatus dissipat, prouocat, aluum soluit, atque melancholiam purgat, vt Serapio testatur, sed Antonius Musa Brasauolus, cùm id experiretur verum esse non reperisse se scribit. Lenit enim, inquit, & ea educit, quæ in ventriculo, & intestinis continentur. Senam etiam quandoque se miscuisse ait, atque ita atram bilem eduxisse: alias denique turbit pro pituita detrahenda, aliàs mirabolanos citrinos pro bile flaua:

a *lib. 3. de morb.*

Ad febres

b *lib. 12. Method.* Gallinarũ castraturũ carnis laus Gelu laudabile.

c *lib. 12. c. 5.*

Ad epialã febrem.

Sorbitio ex adipe Anatis.

Ius Galli iunioris & Gallinæ non laxat.

* *Ad Pisonem, & de simpl.* Ius Galli.

flaua: quod penultimum authoritate *d* Meſues feciſſe videri poteſt, qui non turbit tantùm pro educenda pituita, ſed cnicum Gallinaceo iuri miſcet, ac ob id arthriticis doloribus ex hac natis conferre ſcribit: melancoliam verò eum epithymo, & polypodio, & cum ijſdem, atque thymo hyſſopo, anetho, & ſale gemmæ arthriticos iuuare. Serenus febribus chronicis prodeſſe dixit hoc verſu.

d l. de ſimpl. c. 23.

Febribus aut longis Galli noua iura vetuſti
Subueniunt etiam tremulis medicantia membris.

Sed *e* Plinius, ex quo Serenus videtur mutuatus fuiſſe, præ cæteris iuris Gallinacei encomia ita egregiè proſequitur ſtatim vbi pennas, & cerebrum aduerſus ſerpentium venena valere dixiſſet: *Ius quoque ex his potum*, inquit, *præclare medetur & in multis alijs vſibus mirabile. Pantheræ, leoneſq; non attingunt peruncto eo, præcipuè ſi allium fuerit incoctum: aliũ ſoluit, validius è veteri Gallinaceo. Prodeſt & conita loginquas febres, & torpentibus membris* (ſtupori, tremori, quòniam pituitam educit) *tremuliſq; & articularijs morbis & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus faſtidijs, incipienti teneſmo, iocinori, renibus, veſicæ: contra eruditates, ſuſpiria. Itaq; etiam faciendi eius extant præcepta. Efficatius enim cocti cum olere marino, aut cybio, aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho. Vtiliſſima autem in congijs tribus aquæ ad tres heminas cum ſupradictis herbis, & refrigeratum ſub dio dari tempeſtiuis antecedente vomitione.* Hactenus Plinius. Quæ eius iuris parandi præcepta ex Dioſcoride tranſcripſiſſe videtur, vti ẽt Auicennas, & Meſues, ſicuti doctiſſimus *f* Io. Coſtæus Laudenſis in hoc almo noſtro Archigymnaſio Bonon. medicinæ theoricæ profeſſor primarius, mihiq; amiciſſimus luculenter quoq; demonſtrat, licet interim vterq; Gal. citet, quando tamen in Galeni, quæ extant monumentis, de hac re nihil legere liceat. *g* Dioſcorides verò eius Gallinaceũ hunc in modum præparat. *Abiectis*, inquit, *inter aneis, ſalem conijci oportet, & conſuto vẽtre decoqui in viginti ſextarijs aquæ, donec ad tres heminas redigatur, totum id refrigeratum ſub dio datur. Aliqui incoquũt olus marinũ, mercuriale cnicũ, aut filiculã.* At circa hanc præparationem, illud in primis ſcitu dignũ eſt, an integro Galli corpore, vt iã ex Dioſcoride diximus, an, vt alij volunt, decerptas in fruſta carnes præſtet vſurpare: tũ ẽt ſi integrum illud ſumendũ ſit, qualenã ſal iniciendũ craſſumne, an tenue: an item ſtatim vbi repletũ eſt ſale, igni committi debeat, an potius tantiſper deſiſtendum, vt in intimas carnes ſal penetret. Et rurſum an ea aquæ menſura, quam præſcribit Dioſcorides opportuna ſit, an verò potiùs cotilæ viginti ſatisfaciant, vt iubet ſecundo loco Auicenna, vel non tam certo ſeruato pondere, vt ait Meſue: tandemq; quis coctioni præſcribẽdus ſit modus, an vt ad tres cotilas aqua abſumatur, quod illi præcipiunt, an vt ad tertias, quod Meſue, an quid aliud. Itaq; cum luculenter, & noctè admodum præfatus Io. Coſtæus ſuper eiuſcemodi quæſtionibus diſputet, beneuolũ lectorem ad doctiſſima eius in Meſuem cõmentaria remitto. Illud interim obnixè precabor, vt omnino ea legant: quia egregiè eiuſmodi controuerſias conciliat: Illud etiam obiter admonens, Marcellum Virgilũ ad Dioſcoridis verba de iure ſuſpicari ſextariorum, & heminarum numeros, pro rei neceſſitate maiores, vitiumq; in eorum notis fortaſſis eſſe, Meſue ad eiuſmodi ius purgatorium præparandum Gallos eligit ruffos potiſſimum, qui ad motum ſint alacres ad coitũ ardentes, ad dimicandũ fortes, inter obeſos, & macilantes medios, & quò vetuſtiores, eò magis eſſe medicamentoſos aſſerit. Quantum autem ad ſoluendam aluum ex hoc iure exhibendum ſit, ex proprio periculo ita docet Antonius Muſa Braſauolus: Veteris Galli iure vſi ſunt frequenter priſci pro medicamento aluum molliente, & ad ichores educendos. Aluum mirè proritat, ſi ſatis copioſè ſumatur, hoc eſt ad tres, vel quattuor communes pateras (nam vna patera nihil efficit, alibi etiam à libra vna ad duas bibi iubet) in qua copia potum etiam Capi ius ventrem emollit. Gallinacei verò pulli ius, etiamſi, multò copioſius hauriatur, nihil omninò educet. Sed tempeſtiuum eſt, vt reliqua, quæ medico præſtat hoc Gallinaceum genus, remedia proſequamur. Raſis cerebrum Gallinarum aduerſus cerebri tremorem commendauit. Idem ingenium, memoriamque iuuat adeo, vt nonnullos, qui iam delirare cœperant, reſipiſcere fecerit. Epilepſiam ex venenati animalis morſu contingere præclariſſimi quiq; medicorum vnanimiter tradunt. In quo caſu quamcũq; auem, ſed Gallinam maximè, pullum, aut Pipionem, Columbamue per dorſam ſcindes, & loco morſus calidam impones. Nam ſua caliditate venenũ ad ſe trahit, vel ſic Gallus Gallinaue deplumetur circa anũ, & imponatur anus loco morſus, & attrahet ad ſe, ægerque ſanabitur. *h* Sextus Philoſophus Platonicus epilepticis eiuſmodi quoq; remedium præſcribit: *Galli*, inquit, *teſticulos contritos cum aqua ieiuno dabis potandos: abſtineant autem à vino diebus decem: debent autẽ teſticuli ſicci ſeruari, & cũ fuerint neceſſarij continuò ſumãtur.*

e l. 29. c. 4. Iuris Gallinacei præparatio.

f In com. ad Meſuen.

g li. 2. c. 43.

Qui Galli ad iuris pręparationem præferendi.

Ad tremorem.

Ad epilepſiam.

h Cap. 8.

De eiſ-

De eisdem testiculis, quòd nempe comitialibus, & caducis remedio sint, *i* Plinius sic refert: *Quidam bibendos censet testes Gallinacei ex aqua, & lacte antecedente quinque dierum abstinentia vini ob id inueteratos.* Dissentiunt nimirũ parũ Sextus, & Plinius, quòd ille ex aqua tantùm potando testiculos velit, & decem dierum à vino abstinentiam laudet, hic cũ aquâ & lacte exhibeat bibendos, & quinq; dierum abstinentiæ vini meminit. Serapio etiam pro epilepticis medicamentum probatè testibus Galli Gallinacei confectũ: Cælius Aurelianus vt videtur, improbat. Ornithologus in manuscripto quodam Germanico libro remedium tale ad epilepsiam inuenisse asserit. Fel Gallinacei æger cum aqua mixtum bibat, & diebus decem abstemius esto. Amatus Lusitanus catulum, vel Columbum viuum dissectum per spinam supra caput mulieres melancolicæ, vel desipientis imponi consulit. Similiter Ornithologus quosdã Gallinã nigrã dissectã in eodem casu audisse se refert admouere. Quod si vel capitis, vel alterius cuiusq; membri dolorẽ sedare velis, noli ab oui Gallinacei albumine recedere. Plinius Gallinaceũ capitis doloris remedio esse ait, si inclusus abineat die ac nocte pari inedia eius, qui doleat, euulsis collo plumis circumligatisq; vel cristis. Idem sed paulò aliter Marcellus attestatur. Albumẽ enim, teste principe Auicenna, dolores, etsi acres magis, quum vlla alia res eiusdem ẽt facultatis compescit, quoniã suo glutine dolentibus partibus adhæret, nec facilè recedit, vt lac. Et Kiranides omnes dolores ouũ crudum sanare dixit: vnde etiam ouo (albumine potissimum) tanquam sine morsu exiccante ad anacollemata, quæ fronti imponũtur, vtimur. Maximoperè sanè semper studeant medici, vt moderato somno vtantur ægri: id quoq; oui albumen fronti cum linteolo applicatum luculenter præstat. Pedes ẽt Gallinaceos comesos vulgus somnum conciliare existimat. Sunt qui Gallinæ pennam intinctam in aceto ad somni profunditatem conferre tradant: quod si verum est in immoderatis vigilijs, quibus in ardentibus febribus ægri frequenter contorquentur, eiusmodi vilissimi pretij remedium laudatissimumque erit. Destillationibus, & rheumatismis ouũ acrochliaron, id est, leuiter calefactum sorptumq; remedio esse Dioscorides scripsit, tanquã de albumine priuatim atq; ita Auicenna debet inrelligi vbi oua coryzę cõferre prodidit. Albumen enim fronti applicatum fluxiones à capite descendere prohibet. Est enim insigni astrigendi facultate præditum adeo, vt Plinius dicat: *Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta*: vis verò tanta est (oui candido nẽpe, vt Hermolaus exponit) vt lignũ perfusum ouo non ardeat, ac ne vestis quidem contacta aduratur. Vnde non mirũ est, si Galenus, Auicenna, & Serapio oui albumen medicamentis sanguinis profluuiũ ex cerebri inuoleris, supprimentibus, quæ citra morsum obstruere, & astringere possunt, vtiliter misceant. Laudat & Auicẽna contra sanguinis fluxũ eiusdemq; mictum si sorbeatur, ouũ crudũ: quod ob albuminis vim astrigentẽ infarcientẽq; solam dixisse videri posset, nisi Pliniũ authorẽ haberemus, cruenta excreãtibus luteũ oui prodesse. Gallinarũ item cerebrũ comestũ conferre ijs, qui ex percussione fluxum sanguinis nariũ patiuntur, legimus; sed diuersimodè: *Cerebellum Gallinarum*, inquit Marcellus, *naribus sanguinefluentibus prodest.* Dioscorides, & Plinius sic: *Cerebellum Gallinarũ sanguinem à cerebri membrana profluentẽ sistit.* Auicẽna per nares à cerebri velaminibus, Rasis cõtra fluxus sãguinis à cerebro. Idẽ ẽt præstare sanguinẽ Gallinæ nonnulli voluerunt, & apud Serenum habemus.

Aut Galli cerebro, vel sanguine tinge Columbæ
Quod nisi supprimitur sanguis potandus, & ipse est.

Sed *k* Galen. eiusmodi facultatẽ nõ agnouit, quãdo disertissimis verbis eos reprehẽdit, qui id asserant, inquiẽs. *Sunt qui scribãt sanguinem Galli, & Gallinæ ad meningum, id est, mẽbranarũ cerebri sãguinis profluuiũ prodesse. Quẽ ego cũ nihil egregiũ præstiturũ sperarẽ experimẽtum de eo sumere nolui, ne vel curiosus, vel stolidus esse iudicarer, si multis probatisq; remedijs ad hũc vsũ neglectis, maiorẽ è sanguine istarũ alitũ non cõpertã hactenus vtilitatem expectarem, præsertim cùm sanguinis ab hac parte profluuium valdè periculosum sit. Est enim omnino experientia huiusmodi periculosa, & à solis regibus circa facinorosos homines vsurpãda.* Alibi verò idẽ *l* Galen. ex Asclepiade, ad sanguinis narium eruptionẽ tale medicamentum præscribit. Putamini ouj partem vnam, gallæ omphacitidis partem vnam, trita linamento torto aqua, aut aceto madefacto excipito, & indito: frontem verò, aut nasum gypso aut luto figulino integito: aures autem obturare iubeto. Suut qui ad hoc remedium putamine vsto vti malint. *m* Alibi rursus ad eandẽ profusionem hoc medicamentum recenset: Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo extra ẽtũ cum fissili arsenico permisceto, in nareſq; patientis immittito: si arsenicũ præsto non fuerit, solus oui liquor sufficiet. *Putaminis cinis*, inquit Plinius, *in vino potus sanguinis eruptioni medetur*; quod Kiranides etiã repetijt: alij tamen etiam non vsto vtuntur. Rursus Plinius, si bene memini, ad sanguinem fluentem narj-

i lib. 30. c. 3

Ad melancoliam.

Ad dolores.

Ad somnũ cõciliãdũ.

Albuminis vis.

Ad sanguinis fluxũ.

k lib. 10. de simplicib.

l De comp. med. sec. loc.

m Euporist. 77.

è naribus, aliqui, ait, thuris farinã cum calici oui cinere, & vermiculato gummi ex oui cãdido linamento in mares conijciunt. Ornithologus ex libro Germanico manuſcripto ad ſanguinem ſiſtendum tale medicamentum recenſet: Cortices ouorum in aceto acri, donec molliantur, maceratos, in ſole ſiccabis, cõteres, & inſperges, vbicunq; ſanguis fluit, vel puluerem ex ouorum corticibus cum fuligine piſtoria mixtum inſperge, & mox ſiſtetur. Si verò ſanguis immodice ex inflicto vulnere fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorũ cremati cinis impoſitus mirè ſiſtit, teſte Plinio, & Sereno, dum ait.

Ad ſanguinis fluxũ.

Si verò infrenus manat de vulnere ſanguis,
Fimus equi rectè cum teſtis vtitur oui.

Sunt qui fimi Gallinæ parte alba dũtaxat intus ſumpta ſanguinẽ concretum reijci tradant. Raucedini vocis à cauſa calida acrochilaron ouũ prodeſſe aſſerit Auicenna, quod ex Dioſcoridis libris tranſcripſiſſe videri poteſt, qui tale ouum ad gutturis ſcabritiem cõmendat. Plinius verò luteũ duntaxat inquiens fauciũ ſcabritiæ illinitur luteũ oui. Celſus albumen, Galen. Dioſcoridi ſubſcribit: Oua ſorbilia, ait, in quibus liquidum, id eſt, albumen, coactum adhuc, denſatumq; non eſt, ad leniendas gutturis aſperitates idonea ſunt: & *m* alibi in inflãmationũ arteriæ principijs leniſſima remedia ſunt oua ſorbilia. Et rurſũ: Ouũ ſorbile, inquit, miſcetur, ijs, quæ cõtẽtos in thorace, & pulmone humores inſcidunt, & vſurpatur in illis, quorum guttur exaſperatum eſt clamores, vel acrimonia humoris. Tenacitate enim ſua partibus affectis adhæret, & immoratur inſtar cataplaſmatis, & pariter ſubſtãtiæ ſuæ lenitate omnis morſus experti eaſdẽ mitigat, curatq; qua ratione aſperitates ẽt circa ſtomachũ, ventrẽ, inteſtina, & veſicã oborta, curat. Elluchaſem oua ſorbilia vocem clarificare dixit, & Marcellus, ſi raucus, inquit, oua incocta recentia per triduũ ieiunus hauſerit, ſtatim remediabitur: quod pariter in nothis Galeno attributit reperitur. Sed fortè Marcell. incocta oua ad exaſperatam vocẽ commendat, vt iam ſubitò à partu, dum adhuc naturali calore intus, ac extra calent, ſorbeãtur.* Hippocr. ei, cui pulmonis arteria exulcerata eſt Galli carnem aſſam conferre ſcripſit: & Auicẽnæ caro Gallinæ vocis claritatẽ efficit. Ad occultas anginas Nicolaus Myrepſus Galli ſtercus album, & ceruſſam colore referẽs exiccatum reſeruari iubet, & vſu poſtulante cũ aqua, aut mellicrato ſubigi, cochlearq; propinari, & deſperatos ſanare pollicetur: quòd ſi verò ægri nequeant bibere, præcipit vt cum melle ſubactũ intimis partibus illinatur. Plinius thoracis deſtillationibus illiniri oui luteũ teſtatur. Ius Galli veteris aſthmati prodeſt; & defectum cordis patientibus. Et Auicenna ouum acrochilaron ad dypſnæã laudat. Edulium in aſthmate, & alijs pectoris affectionibus, cum ægri admodum infirmi ſunt, tale præſcribit *o* Arnoldus: pullum, vel Gallinam iuuenẽ pinguẽ cum hordeo puro diſcoquito, donec liquefiat. Tum tere pullum cum pulpa, & oſſibus, & parum ptiſanæ infunde, exprime, cola. Præſtabit quidem pullo, dum teritur, aquam roſaceam affundere, & diligẽter miſcere. Idẽ *p* alibi albũ ferculũ, inquit, de pullis Galli iuuenũ frequenter ſumi poterit, modò ne fiat de pulpis effilatis (ſic loquitur) ſed ex tranſuerſo ſubtiliter inſciſis, & poſtea contritis, ac ligatis cum lacte amygdalarum, paucoue amylo, vel polline oryzæ. Pleuritidi, teſte Auicenna ouũ acrochilaron confert, & id Laurentius Ioubertus Medicus præſtantiſſimus ſtatim à Gallina depoſitum, & exhibitum magis conuenire ait, quàm igne calens: ſanguinem verò iam ſpuentibus ægris, idem ouum, vt Dioſcorides, & Auicenna aſſeuerãt, leuiter calefactum, vel materno tepore calens proderit, ſed id valentius fortè præſtabit, ſi quid amyli adijciatur. Plinius enim alibi amylon cum ouo his dari refert, qui ſanguinem reiecerint: Si autem exaſperata pectoris loca, vnde ſanguinem plerunque excreamus, Læuigare duntaxat velimus, ſola id oua meo iudicio præſtare poterunt: quare alibi dicebat Auicenna: Oua ſorbilia proſunt tuſſi, & pleuritidi, phthiſi, & raucedini vocis ex caliditate, & ſtricturæ anhelitus, & ſputo ſanguinis, præſertim cum ſorbetur vitellus eorum tepidus. Et Conſtantinus, ac Aeſculapius vitellus ouorum quinq; crudos cum vini cyathis tribus hæmoptoicis prodeſſe tradunt. Denique Marcellus vitellos totidem cum vini veteris aut mulſi cyathis tribus permixtos, & calidè per triduum potos excreationes cruentas emendare dixit. Sunt qui ẽt ad ſanguinis è pectore reiectionem ouorum cinerem teſtante Sereno prodeſſe putent. Si verò malum iam inueteratum eſt, ac ſimul cum ſanguine pus expuatur: valẽtioribus remedijs opus fuerit, quæ tamen & ipſa ab his auibus peti poſſunt. Marcellus in tali caſu ad ſanguinis ſcilicet, atq; puris excreationẽ ouũ crudũ cum pari menſura ſucci de porro ſectiuo expreſſi, tãtundemq; optimi (Græci, Plinius) mellis permixtũ, calefactũ ægros ieiunos bibere iubet, *q* Hippocr. Galli carnes ad pectus, & dorſũ dirupta commẽdat, ſed cũ hac cautela, vt probè cũ iuſculo præparẽtur, & æger iuſculũ abſorbeat, & ſorbitionibus priuſquã cibo vtatur. Caſtor refert ẽte Plin. vomicas rumpere, purgare, perſanare

promit-

m De alim. bon. & mal. ſucci.

n lib. 7. de cõpoſ. med. ſec. Loc.

** De affect. inter.*

Ad occultas Anginas.

Ad aſthma *o lib. de aquis.*

p lib. de ſan. conſ.

Ad pleuritidẽ.

An ſanguinis ſputũ.

Ad puris ſputum. *q lib. de inter. affec.*

Ad vomicas.

promittens, marrubij ſuccum in ouum inane conijcit, ipſumq; ouum infundit melle æquis portionibus tepefactam. Idem remedium Serenus repetit, inquiens:

Ouum defundes in fictile, deinde putamen
Marrubij ſucco implebis, poſt melle liquenti
Omnia conſociata tepenti proſpera potu
Sumantur, reſeruantq; malum, purgantque, leuantque.

Sed clariùs idem medicamentum à Marcello traditur his verbis: *Ouũ incoctũ, hoc eſt, crudũ in calicẽ effunditur, & teſta eius ſucco marrubij impletur, & in ipſum* (eundem ſcilicet, in quẽ ouũ depletũ eſt) *calicem defunditur, & mellis optimi deſpumati tantundẽ.* Omnia hæc in ſe permiſcentur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo vomicas rũpunt, & ad ſanitatẽ laborantẽ ſtomachũ perducuntur. Verùm huiuſmodi remediũ ad hanc hiſtoriam minimè pertinet: ſiquidẽ oui teſtá præter menſuram nullum alium hìc vſum præſtat. Gallinaceũ adipem intra corpus empyicis tantùm dari legimus apud eundẽ Marcellum Empiricum: cuius hæc ſunt verba: *Anethi ſicci veteres pulueres, & reſinæ pityinæ pulueres cũ adipe veteri Anſerino, aut Gallinaceo edendũ mane ieiunio empyico cochlearia tria, & veſpere tantundem dabis, mirè ſubuenies.* Ad phthiſim iam ægro vergenti ſorbilia oua Auicennæ laudantur maximè. Ad phthiſim. Marcellus ad phthiſicos *oua cruda*, inquit, *duo in calicem verguntur, eò adijciuntur olei optimi gari flori, paſſi Cretici ſingulorum vnciæ quinque: cùmq; hæc in calicem coniecteris axungiæ vetuſtiſſimæ tantundem in vaſe igne diſſolues, eundemq; liquorum calidum cæteris rebus adijcies: omniaq; pariter ſuper aquam feruentem remittes, & calida phthiſicis bibenda præbis.* Pro hecticis albos pullos Marſilius præfert, tanquã minus calidos: ſed Gilbertus Anglicus vulgò experimento cognitum eſſe dicit albos pullos in vẽtriculo non facilè coqui. Cũ verò in iam dictis pectoris affectibus ægri tuſſiant, itaq; videndum nunquid & tuſſis hinc ſua remedia promere queat. Auicenna in primis ouum ſorbile tuſſi prodeſſe ſcribit, ſed Plinius ſolo luteo liquido deuorato, ita vt dentibus non attingatur, eam vim attribuit. Idem etiam alibi tuſſientibus oua cruda cum paſſo, oleique pari modo dari aſſerit. Datur item ouo mel permixtum aut oua trita cum melle, vt Plinij verbis vtar, vnde & Serenus ait:

Ad hecticos.

Ad tuſſim.

Ouum melle teres domitum feruentibus vndis,
Et ſumes.

Sed ſi ita non cedat tuſſis, in ouum ſorbiles ex Marcelli præcepto maſtichæ pulueres immites: at opus eſſe ait, vt mox coagitatum ſtatim ſorbeas, ne delatione fiat cruſta, quo exhauſto tuſſim facilè ſedandã iri pollicetur, modò id ſæpè reiteraueris. Alibi ẽt omnẽ tuſſim, etſi grauem maiorum natu intra quinq; dies, paruulorum intra triduum ſanare dixit, qui ſulphuris triti quantũ tribus digitis prehendere poteſt, in ouo ſumicocto ſorbili per triduum ieiunio, aut per quinq; dies dederit. Plinius verò medicos, refert, propter tuſſim reſina in ouo ferè in larice vti. Marcellus ad humidã tuſſim, ventriculi Gallinacei mẽbranã, quas ſordes aqualiculi continẽt, arefactã, diligenterq; tritam, & cũ vino potui datã plurimũ conferre, quin imo ſanare promittit. Si ſyncope ab humoribus tenuioribus dependeat, vitelli ouorũ dandi erunt, iubẽte Galeno, quòd, cũ facillimè coquantur ſubitò, & multùm, & probè nutriãt. Sunt qui Gallinæ plumã intinctã in aceto, & naribus inditam, ac illitam ſtatim ſyncopẽ curare referant. Qui pręcordiorũ ardore vexantur, etſi febriant, & lumbricis infeſtentur, hoc remedio teſte Marcello ſanabuntur: *Ouum crudum*, inquit, *ſummiter apertum, idq; implebis oleo viridi, & defundens, & lotio virginis pueri implebis, & defundes: tum adijcies parũ mellis, & in vnũ cum oui ipſius interioribus permiſcebis, & potandũ ieiunio dabis, hoc ſtercus vetuſtiſſimũ, & lũbricos noxios pellis, & febrem acutiſſimam releuat.* Stomachicis Dioſcorides tradit ſubditam ventriculo Galli membranam cornu non abſimilem, cuius pellis in decoctionibus detrahi ſolet, ſiccari, terique & in vino vtiliſſimè dari in potu ſcripſit: Sed Galenus id eſſe penitus falſum experimento comprobaſſe ſe ait. Vnde ſubit admirari, inquit Syluius, nimium Galeno addictus in ea hæreſi falſa medicos omnes etiã hodie permanere. Putant, opinor, eam vim illi eſſe, quòd ea ſimilis ſit tunicæ internæ ventriculi noſtri, ſed vi tanta coquendi prædita, vt lapillos conficiat. Sed æquius fuerit eam tunicam ex Struthiocamelo ſumere, quippe cui mira ſit natura coquendi, quæ ſine delectu deuorarit, vt refert [f] Plinius, vt ferrum, & oſſa veruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas ſtomachicis applicant. Et rurſus: An non videt, inquit, harum pellicularum temperamentum vitiari ſiccatione, & vim illam coquendi viuis ineſſe, non ſupereſſe mortuis: nec fortaſſe pellibus illis inſitam, ſed potius à carne multa craſſa denſaque pelliculam hanc ambiente? Verùm, quòd pace cum Galeni, tum

Ad ſyncopem.

Ad præcordiorum ardores.

Ad ſtomachicos.

[e] *lib. 11. de ſimpl.*

[f] *lib. 10. c. 1.*

ſequentis Syluij dixerim, recentior medicina ad hos vſus mirè hanc membranam celebrat. Antonius Guainerius præparatam miſcet medicamento ad confortandũ ventriculũ: item Leonellus medicamento ad eiuſdem dolorem. Præparatur verò, vt Syluius ex Bartolomæo annotat, hoc modo: lixiuio calido hora vna maceratur, ter lauatur, deinde vino ter maceratur, & ter lauatur: iterum lixiuio, poſt vino, & ſiccatur clibano, ex quo panis extractus eſt. Porrò Plinius diſſolutum ſtomachũ pullos ouorum cum gallę dimidio cõformare ait, ita vt ne ante duas horas cibus ſumatur. Sed ſtomachum in primis roborant, & vires reſtaurant oua ſemicocta, vt alibi legimus inter notha Galeno adſcripta, vbi pariter ouũ crudũ ſitim prohibere dicitur. Marcellus verò ſitire ægrum deſinere tradit, ſi ſorbeat oui vitellũ ſemicoctũ, oleoq; permixtum. Ad vomitum nimium reprimendũ ſulphuris viui puſillum, & ramenti cornu cerui tantundẽ in ouo ſorbili tritum, & permixtũ bili vtile eſt, authore Marcello, qui hoc ẽt ſæpe expertum eſſe aſſeuerat, non vomiturum amplius, qui in ouo ſorbili cimicẽ vnum contritum ieiunus ignorans biberit. Ouorum vitelli cum vino, & oleo cocti, adiecta polenta mane ſumpti medentur his, ſi Conſtantino credimus, qui cibos non continet. Quod ſi aũt vomitum promouere medicus velit, ſtercus Gallinaceũ certò vomitum educit: vnde etiam contra venena propinatur: quod Guainerius quoq; teſtatur, ſed miſceri iubet cum lini vrticæue ſemine cum aqua decocto, aut aqua, & butyro: & Villanouanus ſtercoris Gallinacei pulli drachmas duas diſſolutas in multa aqua calida, & potas vomitum proritare memorat. Dolores ſtomachi lenti oui vitellus toſtus, & in farina comminutus, & cũ polenta potus: author eſt Archigenes apud *t* Galenũ. Inter neotericos medicos nunquã ſatis laudandus *u* Guilhelmus Rondoletius cinerem inteſtinorũ Gallinæ ad dolorẽ, & hũmectationẽ ventriculi dari ſcribit. Amatus Luſitanus pro muliere quadragenaria, quæ maximo dolore ab ore ſtomachi ad imũ pectinẽ cruciabatur, febricitabat, vomebat, nec quicquam aluo reddebat, poſt cætera remedia ius Galli præſcripſit hoc modo. Gallum veterem quatuor ad minimũ annorum defatigatũ interfice, & exenterato immitè ſalis gẽmæ dramas tres, ſeminis cnici, polypodij de quercu recentis, & contuſi ana vnciã vnam, ſeminis Dauci, anethi, ameos ana ſemunciam turbith drachmas tres, miſce & in libris duodecim aquæ fiat decoctio ad media. Huius decoctionis, inquit, vncias ſex ieiuna bibebat, & ex eadem interdum clyſter parabatur, quibus aluus ſeceſſit, ac dolor, ex toto leuatus eſt. Trallianus ẽt caua iecoris Galli veteris iure purgat. Dolore hepatis propter flatus contracto, per diem ſanat ægrum, & ſi vehementer affectum oleum ouorũ. In icteris ſulphur cũ ouo ſumptum expurgat, vt legitur in libello de cura icteri, qui Galeno tribuitur. Gallina ſi ſit luteis pedibus, prius aqua purificatis, dein collutis vino quòd bibatur, morbo regio, teſte Plinio reſiſtit. At in eodẽ libello Galeno aſcripto Galli à cibo icterorum, niſi moderatè carnoſi fuerint, excipiuntur. Ornithologus tamẽ pelliculã interior ẽ ventriculi Gallinæ nigræ quoſdã aſſerit vulgo aduerſus eundẽ morbum bis, aut ter edendã ſuadere. Ad hydropem, ſi hepatis cauſa ortũ habeat; *x* Hippocrates Galli carnẽ hoc modo præſcribit: *Quũ autẽ decem dies præterierint cibos accipiat paucos, & obſonium habeat Galli carnẽ aſſatã calidã.* Cæliacis oua decoquuntur in aceto, donec dureſcant, & vitelli eorum toſti cum pipere eſui dantur, quod remediũ Marcellus plurimũ probat. Serenus eoſdem recreari putat pane, inquiens.

Quem madido ſarre efficies, ac mollibus ouis.
Quorum teſta fero prius emolleſcat aceto.

Sed Marcellus, & Serenus fortè id remedij ex Plinio tranſcripſerit, qui ſic habet. *Oua in aceto macerata, vt emolliatur putamẽ, cũ farina ĩ pane ſubigũt, quibus cæliaci recreãtur.* Quidã ita reſoluta in patinis torreri vilius putant. Aliàs verò Marcellus membranam, quæ eſt in ventriculo Gallinæ ſiccatã, tritã, & cũ vino auſtero potui ieiuno datã cæliaco mederi teſtatur, ita vt ipſa Gallinas prius biduo abſtineat cibo, & qui potionẽ accepturus eſt, ante diem frugi ſit, & non cænet. Sed & hoc remediũ Plinius habet. *Membrana Gallinarũ*, inquit, *toſta & data in oleo, ac ſale cæliacorũ dolores mulcet. Abſtinere autem frugibus ante, & Gallinam, & hominẽ oportet.* Et Conſtantinus: *Pellis* interior inquit, *de ventriculo Galli, & cũ vino pota ventrem adſtringit.* Sed Dioſcorides totam eam vim ventriculo tribuere videtur, dum ait: *Gallorum ventriculus* (Marcellus Virgilius interpres addit in ſenectute, quoniam proximè de veterũ Gallinaceorũ iure dixerat author) inueteratus, & in vmbra ſiccatus põdere trium vnciar. (ὅσου, ſic habet codex noſter impreſſus, corrupta, vt apparet, ponderis nota, drachmæ fortaſſis, quę deſignantur alibi in Dioſcoride inſtar maiuſculi lambda iacentis, hoc modo Λ) *ſumptus præſenti remedio eſt contra nimias purgationes, quæ à deijcientibus aluum medicamentis fiunt. Quaprimùm enim purgationes eas ſiſtit, In quem vſum terendus eſt, &*

cum

Mẽbranę ventriculi Gallinacei prẹparatio

Ad ſitim.
Ad vomitum ſiſtendum.
Ad vomitum promouendũ.
Ad dolores ſtomachi.
t De comp. med. ſe. lo. & Eup. 1. 97.
u li. de põd. c. 18.
Ad dolorẽ hepatis.
Ad icterũ.
Ad hydropem.
x lib. de intern. affect.
Ad cæliacos.

cum aqua bibendus. Ventris fluxiones etiam exiccat ouum, si aceto coctum comedatur; authores sunt Galenus, & Simeon Sethis. Constantinus albumen vel etiã totum ouum combustum, & cum vino, vel aceto potum, vel impositum, omnes fluxiones sistere memorat. Serenus eandem facultatem torrefacto assignat hoc versu.

Torridus ex vino cortex potabitur oui.

Hippocrates alibi carnibus Gallinaceis assatis citra condimẽta in alui fluxu vtendũ præcipit. Ius Gallinaceorũ, referente Auicenna, coquitur aliquando cum remedijs astringentibus ad dysenteriam, & cum lacte ad vlcera vesicæ. Aetius oua lacti commixta dysentericis prodesse monet. Talia autẽ oua oogala nuncupant. Dysentericorum, qui ardorem sentiũt, clysteribus oua cruda adduntur eodem tradente, cum modico, ac largo rosaceo conquassata. Plinius quinq; ouorũ lutea in vini hemina cruda forberi dysentericis ait cum iure putaminis sui, & papaueris succo, & vino. Alibi etiam fieri dysentericis remediũ prodit singulare ouo effuso in fictili nouo, eiusdemq; oui mensura, vt paria sint omnia, melle, mox aceto, confusis, crebroq; permixtis. Quò fuerint ea præstantiora, hoc præsentius remediũ erit. Alij eadem mensura pro oleo, & aceto resinam adijciunt rubentem, vinumq; & alio modo temperant, olei tantum mensura pari, pineiq; corticis duabus sexagesimis denariorũ, vnà cius quod rhus dicimus, mellis obolis quinque simul decoctis, ita vt cibus alius post quatuor horas sumatur. Hæc ille. Celsus oua dura aluum astringere scribit, magis verò si assa sunt: ita Galenus (legitur autẽ in nothis ei ascriptis) oua assata in cinere sine fumo, mederi ait solutioni ventris, & dysenteriæ, cũ sumuntur cũ quibusdam astringentibus, & aqua agrestæ: item, vt Auicenna addidit, asperitati (vlcerationi) intestinorum, & vesicę; quod Galenus scribit de ouis in aceto coctis, vt paulò antè diximus, maximè verò ita ægros iuueris, quod si etiam admiscueris aliquid eorum, quæ dysentericis, & cœliacis prosunt, deinde super igni mediocri, & minimè fumoso, qualis carbonũ est, frixeris, & exhibueris ægris. Conuenienter autem addetur huic remedio omphacium, & rhus, tum ruber dictus, qui obsonijs aspergitur, tũ succus ipsius, & galla, & sidia, & cinis cochlearum, quæ integræ tostæ fuerint: necnon vinacea, & fructus myrti, mespili, corni. His medicatoria sunt balaustia, cytini, & hypocisthis. Nicolaus Myrepsicus dysentericam quandam potionem laudatam describit, in qua membrana ventriculi Gallinacei cum cæteris miscetur. Marcellus verò vestem, id est, tunicam oui delicatã interiorem siccatam conterit, vino miscet, & colat, & ex aqua dysenterico bibendam exhibet. Et Plinius esse ait, qui dysentericos pullos dent in ipso ouo decoctos, admixta vini austeri hemina, & pari mõdo olei polẽtaq;, sed nescio num pro remedio, an pro cibo: qui certè ab hoc auium genere, si ab vllo alio, maximè in hoc affectu petitur. Alibi etiam ius è Gallinaceo dysentericis mederi asserit, sed veteris Gallinacei vehementiùs. Verùm vt iunioris Galli ius in hoc affectu conferre facilè dixerim, vtpote quod astringere ex Galeno dixi, ita an veteris Gallinacei ius dysentericos iuuet, maximè addubito, & verbum vehementiùs ita interpretari velim, quasi hoc ius vehementius, magisq; medicamentosum sit, quàm vt dysentericos iuuet: non autem quasi vehementius, aut efficacius illis medeatur. Itaq; Galli iunioris ius dysentericis vtile dixerim, veteris inutile, falsum, insuper noxium. Quare si torminosi, vel cœliaci propter frequentes desurrectiones viribus deficiant, Marcellus prudenter eis Gallinæ pinguis in butyro excoctæ ius exhibendum esse admonet. Laudatur item inter cibos dysentericorum ab Aetio edulium quoddam spongiosum ex ouis confectũ, quod suo loco describetur. Si iam grauis dysenteria fuerit, intestinaq; vlcera, & putrefactionẽ senserint, Auicenna clysterẽ ex oui albumine cũ meliloto injici iubet. Ad dolorẽ ventris ab oui testa tale medicamen ponit Serenus:

Præterea niuei sterilis testæ vritur oui
Quæ postquam in tetram fuerit conuersa farinam,
Et calidis potatur aquis, & potæ medetur.

Oleo resistit Gallinaceorum iecur assatum cum ventriculi membrana, quæ abijci solet, inueterata, admixto papaueris succo. Alij recentem torrent ex vino bibendam. Secus Aretæus Iulio Paulo Crasso Patauino interprete, videtur sentire, qui in iliaco affectu alimenta aluum ducentia exhiberi iubet, & reuera, meo iudicio rectè: at quod iuscula Gallinarum ille præscribit, ego minus ob iam dictas causas probauerim. Vlcera renum, & vesicæ mirificè tollere tradunt oua ex aceto decocta. Alex. Trallianus oua cruda in inflammatione renum forberi consulit: & Plinius in eorundem rosionibus prodesse oui luteum prodidit. Idem Dioscorides de ouo forbili. Fimum Gallinaceum album, & frictum aduersus colicam in potu confidenter exhibet Aetius. Clisteris ad omnẽ colicam apud Ornithologum

y *lib. 3. de dia.*

Ad dysenteriam.

Oua oogala.

Ius Galli veteris an Dysentericos iuuet.

Ad dolorẽ ventris.

Ad ileum.

Ad vlcera renum, & vesicæ.

Ad colicã.

descriptio

deſcriptio ex Ioanne Goueroto Gallinarum regis medico talis legitur; Gallus, quem vetuſtiſſimum inueneris, virgis verberatus decolletur, & in ſitulam aquæ injciantur, deplumari exenteratiq; ventri immittantur hęc medicamenta; aniſi, fæniculi, cumini, polypodij, ſeminis cnicis, ſingulorũ ſemũcia, turpeti, ſenæ, agarici in ſubtili linteo ligati de ſingulis drachmæ binæ. Floriũ chamæmeli manipulus. Decoquantur vſq; ad oſſium ſeparationem. Huius decocti libra cum oleis de anetho, & de chamæmelo (duabus, vel tribus vncijs vtriuſq;) & duobus oui vitellis miſceatur, fiatq; clyſter, qui tepidus ventriculo vacuo exhibeatur. Ius Galli veteris cũ polipodio, & anetho in colico affectu, teſte Auicenna, ſaluberrimum eſt. Fimus itẽ Gallinaceus aduerſus eiſdem affectus cruciatus ex aceto, aut vino iuxta Dioſcoridem, cum aqua calida, & molle iuxta Raſem bibitur. Medicus quidam Myſus, vt ſcribit ℣ Galenus hunc fimũ potandũ exhibebat ijs, qui diutius coli dolore fuiſſent vexati ex oximellite, vel ſi id non aderat, ex aceto, aut vino aqua diluto. Et rurſus *a* alibi ex Aſclepiade. Gallinarũ interanea omnia, inquit, exẽpta, & in vas fictile cõiecta aſſato, ac trita reponito; vſus verò tẽpore cochlearium vnum, & dimidium, & ſeminis dauci Cretici tuſi, & cribrati tantundẽ ex aquæ mulſæ calidæ cyathis tribus exhibeto. Ornithologus in libro quodã manuſcripto Germanico albã tantùm huius fimi partem aduerſum eundẽ dolorem ſalubriter bibi legiſſe ſeſe ait; ex vini cochleario. Gallinæ tibiæ cum pedibus coctæ, & cum ſale, oleo, acetoq; comeſtæ coli ſanant dolorem; ex Conſtantino, & Aeſculapio; at quidam pro coli hìc colli legunt; ego coli legendum arbitror. Marcellus enim Epiricus ſimile habet medicamentũ pro eodem dolore. *Gallinã*, inquit, *per totum diẽ à cibo abſtineto: dein poſtero die, cùm eam occideris, crura eius cum ſale, & oleo inaſſato, & ieiuno colico, qui ſe pridie cibo abſtinuerit, manducandũ dato, mirificè profueris.* Idẽ Marcellus præſentaneum remedium colicis parat ſic; Oua putidiſſima in Sole poni iubet, vt perſiccentur; cùm aruerint, conteri, & minutiſſimè percribari, & ad præſidium in doliolo vitreo condi; cumq; in aliquo auſpicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dari bibenda cochlearia tria. *b* Ioannes Guinterius Andernacus clariſſimus medicus potionem ex decocto Gallinacei veteris, quæ ad colicũ dolorem, tàm ex pituita, quàm ex flatibus contractum efficax eſt, præſcribit; quæ talis eſt; Hyſſopi, calaminthæ ſinguli manipuli, vuarum paſſarum purgatarum ſeſcuncia: aniſi, fęniculi, carui, ſingulorũ drachmæ ſex: ſeminis cnici vnciæ duæ, polipodij quercini recentis ſeſcuncia: tritum florum cordi familiarium ſinguli pugilli, florum chamæmeli pugillus dimidius. Omnia Gallinacei curſu agitati, defatigatique & præparati, vti decet ventri impoſita, ex aquæ ſextarijs quinq; ad tertias decoquito. In fine dum adhuc feruent adijcito foliorũ ſenæ purgatorũ vncias duas, & dimidiã, agarici recẽter in paſtillos redacti drachmas decem, finito per noctẽ macerari, deinde ius colo traijcitur, ſerueturq; vſui. Cùm neceſſitas poſtulat, quatuor vncias ſumito additoq; ſyrupi violacei vnciam, ac potui exhibeto. Si parum proficere medicina videbitur, quòd æger fortè aluum habeat difficilẽ, electuarij diaphœnicon, aut benedictæ ſeſquidrachmæ, aut duarum drachmarum inſtar adijcito. Hæc potio ad morbos tũ ex atrabile, tum ex pituita ortos plurimùm valet. Verùm præcipuus eius vſus eſt ad colicos dolores partim ex flatuoſa materia, partim ex pituita creatos. Sed in huiuſmodi potionibus obſeruandum eſſe admonet, quòd quanquam agaricus hiſce addi ſoleat, tamen conſultius in doloribus inteſtinorũ omitti: primùm quòd clyſteribus iniectum eſſentiæ ſuæ læuitate adhærens, interanea pugnat, ſtimulet, defluxionẽq; ad ipſa prouocet, ac frequentiſſimam deſidendi cupiditatẽ pariat; deinde, quòd vim humoris à longinquis partibus attrahendi obtineat. Chamæmelum aũt rectè hiſce decoctis imponi aſſerit, quanquam aliàs medici hoc in illis vti non ſoleant. Conſtare autem ipſa experientia huius ſolius decoctum omnibus internis doloribus præſertim colicis, & nephriticis præſentiſſimũ eſſe remedium, vt permulti magno ſalutis ſuæ commodo comprobarunt. Aqua ſtilliticia chamæmeli idem ferè præſtat, ſed decoctum efficaciùs. Sin autem delicatiores hoc propter amarorem aſſumere recuſent, zaccharo gratius reddere poterunt. Rurſus aliam ex Gallinacei iure potionem ad colicos pariter dolores præſtantiſſimam hanc præſcribit. Gallinaceum veterum quatuor nimirum annorum curſu defatigatum interficito, exinanitoq; repleto ſalis foſſitij drachmis tribus, ſeminis cnici, polypodij quercini recentis, & contuſi hyſſopi, ſingulorum vncia, ſeminis dauci, anethi, ameos, ſingulorum ſemũncia, turpiter drachmis tribus. Deinde reſarto ventre in duodecim aquæ libris ad dimidias coquito: iuris decocti vncias quatuor, aut ſex potui exhibeto: nonnunquam etiam libram ad inferioribus per clyſterem infundito. Kiranides contra eoſdem, & nephriticos cruciatus oua Gallinarum imparia ex vrina aſini elixata, & eſu mirificè laudat: & pelliculam aliàs interiorem de ventriculo Gallinæ

a lib. 10. de ſimpl.

a De comp. ſec. loc.

b To. 2. de vet. & no. med. dia. 7.

Agaricus quare in doloribus inteſtinorũ omittatur.

Ad nephriticos dolores.

li in vino mixtam ſiccatam, ac tritam cum ſale potam cum vino, vel condito niphcitim ſanare perfectè pollicetur. Calculos terit, teſte Auicenna, cinis putaminum ouorum, à quibus excluſi ſunt pulli. Conſtantinus membranam interiorem nimirum ventriculi cum vino potam non frangere ſolùm lapides ſcribit, ſed per vrinã ét eijcere. Nam nonnulli etiam, vt refert Alexander Benedictus inter calculi remedia eam membranam celebrant. Sed & ante Plinij tẽpora hac facultate pollere credebatur, vt diſertè ſeſe teſtatur, inquiens. *Membrana à ventriculo Gallinacei aridam, vel ſi recens ſit, toſtã vtiliter contra calculos bibi traditur.* Fieri quidem poteſt, vt aliqui huic membranæ vim calculos diſſoluendi ineſſe ſibi perſuaſerint ex eo, q Gallinę etiã lapillos concoquere vulgò credantur, vt Dioſcorides ét credidit. Ego quia experientiam huius effectus hactenus nullã audiui, nec rationem aliquam, qua id effici poſſit video, aſſertionem meam adhuc cohibeo. Alex. Benedictus inter calculorum remedia à recentioribus authoribus ouorum teſtas celebrari ſcribit: & Plinius ex aliorum relatu calculos oui candido pelli prodidit. Qui in veſica dolore ſemunciam amyli cum ouo, & paſſis tribus ouis (ea nimirum paſſi menſura, quantam tres ouorum teſtæ cãperent) ſufferuefacta à balnea probat. Sed Dioſcorides in veſicæ roſionibus ouum arochilaron, hoc eſt, leuiter calefactum, ſorptumq; prodeſſe tradidit, & renum exulcerationibus, tanquam priuatim de albumine: videtur tamẽ de toto ouo ſorbili rectè eadem vis prædicati poſſe. Sunt qui guttur Gallinæ combuſtũ ieiuno intepida potum incontinentiæ vrinæ mederi affirmant. Galenus verò ad ſiſtendam exuperantiam mictionis hoc recenſet remediũ. Accipe pelliculas, quæ ſunt in ventre Gallinarum, ex quibus in Sole ſiccatis drachmam miſcebis cũ thure maſculo, glande ſicca, baluſtijs, galla ana dr. iij. trita omnia melle roſato excipies, & ex frigida propinabis ieiuno. Et *d* rurſum ad inuoluntarium mictum in ſtratis. Galli guttur vſtum ligulæ menſura ieiuno ex aqua propinato. Et *e* rurſus: Gallinæ gulam pariter cum gutture vre, & tere diligentiſſimè, ac ex vino vetere propina. Idem remedium Raſis è criſta Gallinæ promittit, inquiens: *Criſtam Gallinæ aridam da in cibo ei, qui mingit in lecto, neſcienti curabitur.* *f* Galenus rurſum ad inuoluntarium vrinæ exitum in ſtratis, Galli teſtem vnum edendum apponi iubet. Quod ſi verò lotium cum ardore exeat, eiuſmodi ardore oua ex aceto decocta mirificè ſanant. Sin vrina elicienda eſt ex ouo recente interiora nempe album, & vitellum effundas, & teſtam digitis in calicem vinum continentem confracto, & mox pariter ebibito, vrina ſtatim ſequetur. Ornithologus ex quodam obſcuro. Sunt qui ad hoc remedium teſta oui, ex quo pullus excluſus ſit vtantur. Suidas aduerſus dyſuriam eiuſmodi carmen recitat; *Gallus bibit, & non mingit, myxus bibit, & mingit.* Sed huiuſmodi cantilenæ credere, quod nimirum contra eiuſmodi malum valeat, ſuperſtitioſum eſt. Quare in eodem affectu Nicolaum Florentinum ſequere, qui mirificè commendat corticem oui, è quo pullus excluſus eſt, cuius à pellicula ſua repurgati drachmam propinat. Quod remedium ſummum eſſe Gattinaria proprio experimento refert; ſiquidem cum nobili cuidam fœminæ id exhibuiſſet, duodecim vrceos (vaſa) vrina plena reiecciſſe aſſerit. Alij ſimpliciter teſtam oui è vino propinant. Eoſdem cortices, à quibus pullus exierit, & eodem pondere Leonellus cum aqua ſaxifragæ bibi conſulit ad prouocandam vrinam. Idem remedium beſtijs etiam, & pecoribus prodeſſe reperio. Ornithologus autem in Germanico quodam codice manuſcripto inuenit ventriculi Gallinaceorum membranam vtiliter bibi contra ſtranguriam. Si ramex in ſcrotum deſcenderit, ſunt qui loco cinere è teſtis ouorum fæliciter illini velint, mixto cum vino. Sic enim inteſtina in locum ſuum redire: ex quodam obſcuro. Anum (habet autem extalem) nimis prominentem reprimit vitellus Gallinaceus, teſte Marcello, ſi integer ab ipſo ægro illic calidus contineatur. Et Plinius ad cohibendas aluos lutea ouorum per ſe in aceto cocta, donec indureſcant, iterumque cum tritò pipere torreri tradit. Et quamuis Auicenna inter cætera oua præcipuè Paſſerum venerem promouere dicat, Raſis tamen aliique Gallinæ, & Perdicum oua ſemen augere aiunt, & ad coitum homines ſtimulare. Gallinacei dexter teſtis, vt Plinius author eſt, aretina pelle adalligatus, venerem concitat. Et alibi, *Magi*, inquit, *tradunt inhiberi venerem pugnatoris Galli teſticulis Anſerino adipe illitis, adalligatiſq; pelle arietina. Item cuiuſcunq; Gallinacei, ſi cum ſanguine Gallinacei lecto ſubijciantur.* Sed hic locus vt pote ſuperiori, ac ipſi vero contrarius ex Sexto ita corriges. *Galli teſticuli cum adipe Anſerino in arietis pelle brachio ſuſpenſi cõcubitũ excitãt: ſuppoſiti lecto cũ ipſius ſanguine efficiunt ne concumbat, qui iacent*: At & poſtremum illud, nempe quòd ſanguis Gallinaceus concubitum inhibeat, vt Plinius, & Sextus volunt, vel proprietati cuidam occultæ aſcribendum eſt, vel alioquin negandum. Nam ſi teſticulos Veneris ſtimulos addere verum eſt, quid

Ad calculos.

Ad veſicæ dolores.

Ad incontinentiam vrinæ.

c *Eup.* 2. 133.

Ad ſiſtendã vrinam.

Ad inuolũtarium mictum.

d 2. *Eup.* 78.

e 3. *Eu.* 238.

f 3 *Eu.* 257.

Ad ardorẽ vrinæ.

Ad prouocandã vrinam.

Ad dyſuriam.

Ad ſtranguriam.

Ad ramicem.

Ad procidentiam.

Ad venerẽ promouendam.

Plinius correctus.

ni &

ni & sanguinem præstare illud statuendum est, quando ex semen in testibus generari debet? Plinius tantam ad generationē promouendam vim hisce testibus tribuit, vt mulierem si à conceptu subinde eos edat, marem parituram existimet. Et Aetius, qui in hac palestra minus strenui sunt, inter cætera Gallinaceos testiculos esitare præcipit. Inter recentiores Alex. Benedictus Gallinaceum pinguem verno tempore, dempta cute, & interaneis, sale farctum in vmbra suspensum donec arefiat, mox exossatum, atq; vnà cum sale contritum, & in vitre abamula ad vsum conseruatum, si obolis duobus bibatur, mirè veneris certamina promouere memorat. Quemadmodum verò quòd libidinem augeant testiculi Gallinacei, atq; ipsa oua Gallinarū, ita hæc testiculorū humanorum vitia ēt sanant: quod Plinius quoq; his verbis memoriæ prodidit: *Infunduntur*, inquit, *oua ad virilitatis vitia singula cum ternis passi cyathis, amyliq; semuncia.* g Galenus pariter ad dolorem, & inflammationem penis, cuminum, & ouorum putamina bene decoqui iubet, ac foueri, indeq; effectum mirabilem promittit. Recentiorū nonnulli ad genituræ profluuiū corticis oui cinerem laudant. Sistunt non aluū tantùm, sed & menses fæminarū oua in aceto macerata, vt emolliatur putamē, & in patinis tosta, aut, si maior sit impetus, cruda cum farina ex aqua hausta; ex Plinio. At Sextus ad idem malum Gallinæ ouum totum (cum testa nimirum) comburi vult, & conteri, & in vino mixtū illini. Kiranides verò, crudum si sorbeatur, eiusmodi fluxū sistere scripsit. Quod si alba profluuia fuerint, cineris corticis oui, cineris cornu cerui, farinæ succini, feminis anethi singulorū drachmas duas misce, cribra, fiat pulvis, vtatur cum aqua. Cinis testarum oui, Plinio asserente, cū myrrha illitus menses mulieris sistit. Idem præstant, eo dem authore, lutea ouorum cocta, & ex vino pota. Si quæ mulier menses ordinato tēpore non habuerit, tria oua recentia ad duritiem cocta, putamine separato, & minutatim concisa lateri ignito infundat, & vaporem (quod per canalem, aut infundibulum fieri poterit,) vtero concipiat; sic fiet, vt paulatim hoc vitium emendetur; Ornithologus ex libro Germanico manuscripto. Videtur autem, inquit, hoc remedium non prouocandis mensibus, sed coercendis illis, qui intempestiua fluunt, destinatum esse. Si ab inflationibus tentetur vulua, cruda ouorum lutea cum oleo ac vino illita Plinius curare ait. Hippocrates nitro cum resina cocto, & in glandem efformato, adipe Gallinaceo tincto, ac vteri collo impositō fœtum mortuum educit. Et Kiranides cor Gallinæ adhuc palpirantis coxæ alligatum, partum optimè accelerare refert; sed Plinio potiùs adhæserim, partuum adiuuare dicenti tota oua ruta, & anetho, & cumino pota ex vino. Nicolaus Myrepsus an secundas mulieris morantes hoc remedium præscribit; Sapæ cyathos duos, ouum crudum vnum, & aquæ calidæ quod satis est, simul mixta bibenda præbeto. Et si sequitur quidem, inquit, confestim ipsam subuertet, atque ea vomente statim secunda eijcietur. Si verò non exciderit, fœnu græcum cum aqua coquito ad tertias, præbe bibendum. Est enim probatum. Si mulieri matrix prociderit, sunt qui eam ablui cum aqua suadeant, & linteo abstergi, & vngi vnguento, quod Martiatum appellant, & postremò inspergi testas ouorum tritas, è quibus pulli excluſi fuerint. Atq; isti omnes hactenus corporis affectus interni curam suam Gallinaceo generi acceptam referunt. Iam dicendum est de externis, qui hinc pariter sua habent remedia. Ad ignem itaque sacrum Plinius candido ouorum trito cum amilo quosdam ait vti; & alibi, oua cum oleo trita ignes sacros lenire, beræ folijs superilligatis asserit, quòd Serenus ex eo repetijt, dum canit;

Ouaq; cum betis prosunt sæpè illita tritis.

Rasis crustam ignis Persici rumpi à stercore Gallinæ testatur, si ex eo cataplasma fiat cum melle, & illinatur. Vbi feruor fuerit, inquit Sextus, corpus ouo crudo illines, & desuper folium betæ impones, & miraberis sanitatem. Galenus ambustis ouum crudum mox imponit, siue totum vnà cum vitello agitatum, siue albumen tantùm. Refrigerat enim moderatè, & sine morsu siccat. Quin imo Plinius ouis tantam ad ambusta facultatem attribuit, vt si à feruente aqua vstio fuerit, & statim ouo ambusta occupentur, pustulas non sentire dixerit; quosdam verò admiscere farinam hordeaceam, & salis parum; quod ex Dioscoride transtulit in suam historiam, qui priuatim id de albumine scriptum reliquit, Auicenna tamen, si bene memini, vitellum pariter, & albumen humectantis naturæ facit, at non nutrimenti magis, vt Ornithologus existimat, quàm medicamenti ratione. Nam & Plinium authorem habemus, ouorum vitella durata in aqua, mox super prunas putaminibus exustis, prodesse ad ambusta, si tum lutea ex rosaceo illinantur; præterea & ipse Ornithologus nescio quo authore, ceu sui oblitus combustionis vestigia, & ex alijs læsionibus relicta sanare aqua ex vitellis, & ex albumine destillatis asserit. Et Arnoldum dolorem ambustorum ab oleo ouorum mitigari scribit. Id autem ex vitellis, non ex albuminibus fit.

Haud

Ad testiū vitia.
g 3. Eu. 279
Ad penis dolorem.
Ad seminis profluuium.
Ad sistendos mēses.
Ad alba profluuia?
Ad inordinatos mēses.
Ad vuluæ inflationes
Ad fœtum mortuum educendū.
Ad secundas.
Ad matricis procidentiam.
Ad ignem sacrum.
Ad ignem Persicum.
Ad ambusta.

Haud interim iuerim inficias ambusta ab albuminibus citius tutiùsq; sanari. Nam & Serenus ait:

At verò ambustum flammis, qui candidus oui
Succus ineſt, penna inductus ſanare valebit.

Veteris verò ouis cum lana. Sunt qui lardum, & adipem Gallinaceum adhibitum candelæ lumini ſuper aquam liquent, & collectum ex aquæ ſuperficie pingue inungant: Ornithologus ex innominato. Scabiem omnem cutis ſanari tradunt aqua ex vitellis ouorum deſtillata, ſed longè efficacius eſſe oleum eorundem. Arnoldus ad ſcabiem dependentem ex bile, eiuſcemodi oleo parum ſanguinis Gallinæ admiſcet. *h* Galenus ad ſcabiem pruritumq; eiuſcemodi remedium recenſet: Oua Gallinæ integra in acetum acerrimum demitte perdiem, noctemq;: quæ ſi tria fuerint, ipſis cum putaminibus in eodem aceto contritis adijce ſulphuris ignem non experti, arſenici ſciſſilis, vuæ taminiæ, (credo intelligere vitis nigræ fructus. Ea enim nobis hodie adhuc, etſi corruptè tannia dicitur, quaſi taminia) ceruſſæ, ſpumæ argenti, nerij ſucci, ſingulorū vnciam vnam, olei veteris quantum ſatis eſt, omnibus contritis obline in balneo. Sed Plinius ſcabiem, ac pruritum oleo, & cedria cū ouo mixtis tolli putat. Aetius ex Gallo Vulturnio viuo remedium ad elephantiaſim præſcribit: qualis aūt hic Gallus ſit, non docet: idem quidē remedium ex Vulture fieri ait: quod cùm in Vulturius hiſtoria poſuerimus, hìc repetere ſuperuacaneū iudicamus. Sextus furunculos à Galli ſtercore ruffo impoſito rūpi prodidit, & dolorem tolli. Eſt aūt furuncelus, (vt id obiter dicamus) abſceſſus cum tumore, quem copiosè Cornelius *i* Celſus deſcribit, & naſcitur paſſim, vt tradit *k* Plinius, in quancunque parte, ac maximo incommodo mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Huic eidem malo eundem fimum Plinius, ſed recentem, & ex aceto illitum ait mederi. Serenus fimum in hoc caſu ex albo Gallo eligit:

Præterea q; fimum ex Gallo, quod legeris albo
Imbribus ex acidis fidens appone dolenti.

Plinius rurſus alibi eiſdem furunculis myricæ ſemen cum altilium pingui imponi tradidit. Sunt qui ad oſſa fracta, ſex, aut ſeptem albumina cum thure albo permiſceant, & emplaſtrum inde paratum eis imponant. Nicolaus Myrepſus ad eminentias expertum medicamentum eiuſcemodi recitat: Ouum elixato, donec durum fiat, & repurgato, quod in eo teſtaceum eſt, abijcito: interiorem autem eius partem cum albo ipſius in carbones conijcito, & tantiſper aſſato, donec totum albeſcat: dein vitellum eius conijce in mortariū plumbeum cum ceruſſa, & oleo roſaceo ſufficienti, & omnia ſimul diligēter ſubigito, quoad glutinis craſſitiem nanciſcantur. Deinde chamæmelum coquito in aqua ad teralas, & locum cum ſpongia ſæpius foueto. Pòſt vnctiones deſuper cum penna illinito, & ſic curato bis die, aſſiduò obſeruando. Vlcera humida in capite oua cyclaminō admixta, Plinio teſte, tollunt. Ornithologus puluerem è teſtis ouorum vſtis ad vlcus antiquum in crure ſiccandum componebat, qui talis eſt: Cortices ouorum, & ſoleas calceamentorum veterum vre, quibus addes firmum bubulum de Maio menſe arefactum, & tritum. De his mixtis puluerem inſperge vlceri, & lanuginem typhæ ſuper inſperge. Oleum ouorum Arnoldus aduerſus fiſtulas, & vlcera melancolia plurimùm commendat. Medici, inquit Plinius, liquida reſina rarò vtuntur, & in ouo ferè èlaricē, propter tuſſim, vlceraq; viſcerum. Eadem ratione ſunt, qui etiam catapotia ex ouo ſorbili deglutiant, quod ita facilè, commodeq; deuorentur. Sed hic ouum nihil aliud confert: ad tuſſim verò vlceraq; viſcerum ipſum quoque per ſe nonnihil iuuat. Auicenna oua laudat ad apoſtemata circa anum, & pectinem, ſupponit autem cum licio infuſo in eis, & oleo roſarum: Et alias emplaſtris apoſtemata prohibentibus oua miſcet: item clyſteribus propter vlcera, & apoſtemata, & eryſipelata eiſdem vtiliter illinuntur cum oleo. Cur verò oua eiuſmodi remedijs permiſceantur docet *m* Petrus Aponenſis dum ait: Oua confracta contuſa ſuper tumores apoſtematum, prohibent ea augeri, & oleum roſarū cum oui vitello, & exiguo croco quemuis abſceſſum purulentū author inſtar impoſitum cum oui vitello, & exiguo croco quemuis abſceſſum purulentum author eſt aperire. In libro quodam manuſcripto Ornithologus reperiſſe ſeſe memorat pelliculam è ventriculo Capi tritam fiſtulis priùs mortificatis vtiliter inſpergi. Albuminis oui in vulneribus glutinandis vſum eſſe cùm nemo non neſciat, itaque nec ego hic repetere velim, illud tantummodo obiter addens, albumen ad purganda vulnera, & conſtringenda quæ laxa ſunt prodeſſe. In omnibus quoque ſanguinis eruptionibus cinis putaminis oui in vino potus, tradente Plinio, confert. Cicatrices fœdas à vulneribus relicta, aliarumq; noxarum cutis veſtigia emēdat frequenti illitu liquor chymicis inſtrumentis ab albumine

Ad ſcabiē.

h 3. *Eyp.* 77

Tannia.

Ad elephātiaſim.

Ad furunculos.

i *lib.* 5. k *l.* 26. *c.* 13. l *lib.* 30.

Ad oſſa fracta.

Ad eminētias.

Ad vlcera humida in capite.

Ad fiſtulas.

Ad apoſtemata ani.

m *In prob. Aviſi.*

Ad vulnera glutinā-da.

Ad ſanguinis eruptionī.

ouorum

Ad lendes. ouorum deſtillatus. In eodem ferè caſu ouorum oleum commendatur quibuſdam. Si lendes caput infeſtent, tum ouo Gallinaceo caput illinito, poſtea aqua, vel ſucco herbæ cyclaminis lauato: hoc pacto lendens necati vltra non renaſcentur. Plinius fimum Gallinarum recens illitum alopecias celeriter curare ſcribit. Marcellus id cum vtroq; oleo (non explicat quibuſnam) ob eandem cauſam permiſcet. Kiranides, & Raſes cum aceto imponunt: hic verò locũ priùs fricari vult cũ panno, & cæpe, donec rubeat. Capillos regignere oleum ex ouis experientia plurima comprobatum eſt. Ex felle Gallinaceo optimum fit collyrium contra oculorum debilitatẽ. Acuit enim viſum, & valet ad maculas eorundẽ. Valentiùs id præſtabit, ſi cum ſucco chelidoniæ herbæ, & melle oculis illi natur. Ad dolores oculorum, & vigilias, quibus febricitãtes frequenter torquentur, Galenus mulſam inſtillat, & ouũ præmaceratum (nimirum mulſa) ac putamine mundatum, in duas portiones ſecat, & ſuper oculum deligat, ægrumq; ſomno fruiturũ pollicetur. Et Sextus notiſſimum eſſe ait, Gallinarum oua ad dolorem oculorum vim habere, album infuſum in oculum punctiones ſedare, omneſq; feruores & prurigines, vt addit Conſtantinus. Archigenes apud *o* Galenum agglutinatorium ad fluxionem oculorum præſcribens oui tenuis vitellum cum thure fronti imponi iubet, aut cochleam cum teſta ſua, & oui candido ad ſtrigmentitiam formã redactam in ſplenio altero ad alterum extendendo imponi, ita ſua ſponte decidere, vbi reſtiterit fluxus. Sed idem ferè remedium Dioſcorides habet, dum ait; *Candidũ oui fronti impoſitum cum thure fluxiones arcet, auerſitq;*. Pro cuius verbis Græcis Ἀνακολλημά ἐϛὶ ῥυόματιζομένων σὺν λιβανωτῷ κατὰ τὸ μετώπου ἐπιτιθέμενον Barbari translationem cum thuris polline, frontibus perunctis, rheumatiſmos reclinat, Marcellus Vergilius reprehendit. Ex Plinio enim, inquit, accepto reclinandi verbo voluiſſe videtur eadem Plinio, non Dioſcoridi hoc loco docere: & de reclinandis palpebrarum pilis in hoc ſcriptore præcipere, cùm non de palpebris reclinandis, cõpeſcendis, firmandiſue Dioſcorides hìc præcipiat, niſi nos fallimur: ſed de compeſcẽda omni à ſuperiori parte in oculos deſtillatione, ſeu rehumatiſmo: quam ob cauſam iubet fronti imponi. Verbum quidem anacollema manifeſtè indicat vim remedij lentore ſuo glutinantis, aut naturæ ſuæ vi fluẽtia firmantis, ac retinentis. Verùm nõ eam ob cauſam, vt videtur, ex ouorum candido fieri anacollema Dioſcorides ait: ſed quoniam glutinoſo lentore fronti adhæreat. Hæc ille. Et ipſius tranſlationem hoc in loco nos etiam potiùs, quã Hermolai probamus. Sed reclinandi verbũ cũ de palpebris ſermo eſt, compeſcere, aut firmare, vt ipſe interpretatur, nõ ſignificat. Neq; enim veteres Græci medici ἀνακολλᾶσθαι dicunt palpebras (nam de his quoq; hoc verbo vtuntur æquè, quàm de fluxione retinenda) quæ effluant, ſed quæ retortæ in oculum pungendo moleſtæ ſunt, cùm ad ſitum, & rigorem naturalem illitis quibuſdam (glutinãtibus, & rigorem, cũ aruerint præſtantibus) reducuntur: quos pilos aliqui forcipe euellunt. Hæc quod ad propriam vocum ſignificationem: quod verò ad rem ipſam, ipſaq; remedia, pleraq; quæ pilos reclinare poſſunt glutinoſo humore ſuo, eadem, ſi fronti illinantur, catharrum etiam ad oculos ſiſtere poſſe videntur. Porrò ad oculorum fluxiones Plinius lac muliebre commendat mixto ouorum candido liquore, madidaq; lana fronti impoſitum. Marcellus verò ad oculorum epiphoras limaces complures in mortario nouo vel nitido teri vult, ouumq; Gallinaceum crudũ adijci, & cũ lana ſuccida fronti imponi. Idem quoq; apud Plinium legas, qui ita habet: *Lanæ habent & cum ouis ſocietatem ſimul fronti impoſitæ contra epiphoras. Non opus eſt eas in hoc vſu radicula eſſe curatas, nec aliud quàm candidum ex ouo infundi, ac pollinem thuris.* Et rurſus: *Oua perſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, urenteſq; refrigerant. Quidam cum croco præferunt, & pro aqua miſcent collyrijs*. Eodẽ pariter modo inflãmationes oculorum oui candidũ infuſũ curat, Dioſcoride teſte. Galenus ad inflãmationes circa palpebras, aures, & mamillas, quæ ex ictu iſtarũ partiũ, vel aliter oboriuntur, toto ouo crudo vtitur: itẽ circa corpora neruoſa, vt cubitũ, tendines digitorum, vel articulos in manibus, pedibuſq;. *p* Alibi verò priuatim contra oculorum plegmonas lacũ ouo, & roſaceo approbat. Verùm oculos in primis refrigerat, & confortat liquor ex ouorum albumine chymicis inſtrumentis deſtillatus, & vtiliter miſcetur collyrijs alijſq; oculorũ remedijs. Galenus ad lippitudines etiam candido oui vtitur, & ante ipſum Plinius: *Contra lippitudines*, inquit, *vix aliud remedium eſt infantibus, candido ſcilicet per ſe infuſo oculis, butyro admixto recenti.* Suffuſionibus oculorũ fel Gallinaceũ mederi cùm antiqui, tùm recentiores affirmant: at alij id cum melle, & ſucco fœniculi commendant: alij loco fœniculi ſucco rutæ, vel eufragiæ, vel chelidonij, vel verbenæ vtuntur: & *q* Galenus medicamento cuidam liquido ad oculos ſuffuſos, alios Galli fel, alios aliud adieciſſe ſcribit. Et *r* alibi ad ſuffuſionẽ hoc admirabile eſſe ait, &

Ad alopeciam.

Ad capillorum generationem.

Ad oculorum debilitatem.

Ad dolores oculorum.

n 3. *Eup.* 18

o *de comp. ſec. loc.*

Ad fluxiones oculorum.

Ad epiphoras.

Ad phegmones palpebrarum.

p *lib.* 10.

Ad phegmonas oculorum.

Ad lippitudines.

Ad ſuffuſiones.

q *lib.* 4. *de cõp. ſec. lo.*

r 3. *Eup.* 16.

illico

illicò visum restituere. Muris sanguinem,& Galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus misce, & bene subactis vtere.Probatum est enim & magnificè profuit.Luscios, *f* Plinio teste, simum quoq; Gallinaceorũ rubrũ duntaxat illinendũ monstrant. Alij stercus albi Galli cum melle, & aceto oculis iniectũ eorum lachrimas sistere volunt. Archigenes, referente *t* Galeno, ad cruentos,& sugillatos oculos candidũ oui instillatũ prodesse asserit,atq; amplius pura lana exceptũ & supernè impositũ.Et *u* rursus,eodẽ teste,sugillata in oculis oui vitellus impositus discutit. Sunt qui mel misceant. Et rursus: ad hæmalopes,& hyposphagmata,id est, cruentos,& sugillatos oculos, statim à principio tũ ad inflammationẽ,tum ad dolorem compescendum prodest oui assiluteum cũ vino impositum.Marcellus fellis Gallinacei, vel Vulturini,quod longè magis prodesse putat,scrupulum, & mellis optimi vnciam benè trita coniungi iubet,atq; in pyxide cuprea haberi,& opportunè ad inungendum vti:hoc nihil potentiùs caliginem reuelare.Serenus verò in simplici lympha macerat:ait enim:

Fel quoque de Gallo mollitum simplice lympha
Exacuit puros dempta caligine visus.

In eodẽ felle, si *x* Plinio fidẽ adhibemus, alligato vis est ad argema, & ad albugines ex aqua diluto:itẽ ad suffusiones oculorũ,maximè cãdidi Gallinacei:itẽ alibi fimo simílem ferè vim ascribit,dum ait:*Fimum Gallinaceũ duntaxat candidũ oleo in vetere,corneisq; pyxidibus adservant ad pupillarum albugines.* Sanguinis Galli præterea ad oculorũ vitia vsus est,quãdo,teste Constantino, eorum leucomata,& cicatrices cũ aqua inunctus sanat. Sed Marcellus ad leucomata,& hypophyses Galli Gallinacei fel maximè albi ex aqua dilutũ, & in vnctione adhibitum laudat,& aciẽ oculorũ confirmare testatur.Et alibi fimũ Gallinaceũ cũ oleo veteri tenuissimè tritũ, & adpositũ leucomata, & hypophyses curare.Et *y* Galenus oculorũ vlcera,& albugines felle Galli inungi iubet.Sanguinẽ tam ẽ contra oculorũ vitia insigni vi pollere docemur.Valerij Apri exemplo,cui sanguinis Gallinacei beneficio visus quondã restitutus dicitur:vti prę cęteris ex tabella marmorea Romę in Aesculapij tẽplo in insula Tiberina inuẽta, & vsq; ad hanc diẽ referente Hieronymo Mercuriali medicorum nostri ęui celeberrimo, apud Maphæos conseruata intelligere licet,in qua inter alia Grękè leguntur,quę latina facta sic sonant:Valerio Apro,militi cęco oraculũ reddidit Deus,veniret,& acciperet sanguinem ex Gallo albo admiscẽs mel,& collyriũ cõficeret,& tribus diebus vteretur supra oculos:& vidit, & venit,& gratias egit publicè Deo. Plinius cùm fimũ ruffũ Gallinaceũ luscios illini dixisset,mox etiã subdit. *Laudãt & Gallinæ fel,sed præcipuè adipem contra pustulas in pupillis.* Verùm haud minorẽ nobis hæ alites in aurium affectibus vtilitatẽ præstãt, idq; adipe suo potissimùm, si,teste *a* Galeno,ex aqua recipiatur in vsũ. Quinimo Marcellus liquefactũ, & tepidè instillatũ quodlibet auriũ vitiũ sanare testatur. Alibi etiã Galenus adipẽ Gallinaceum itẽ & Anserinum plurimùm prodesse ait,si aqua auditoriũ meatũ intrauerit,mediocriter calidũ infusum. Si purulentæ fuerint aures Plinius Gallinæ adipẽ calidum infundi vtiliter existimat.Sunt qui eundem adipẽ instillatum tepidum aduersus difficultatẽ auditus laudent.Apollonius apud *b* Galenũ(vti etiã Rasis) dolentibus auribus instillari liquefactum iubet.Quo loco Galenus: *Gallinaceus*, inquit, *& Anserinus adeps, siquidẽ euacuatũ corpus inuenerint, & humorẽ qui inflãmatam affectionẽ excitat non amplius influentẽ duabus rationibus tũ mitigandi,tum curandi profuerint.Si verò influente adhuc causa adhibeantur, affectioni quidẽ nihil auxiliãtur,leniunt tamẽ doloris accessionẽ, siue symptoma,quemadmodũ etiã,si ob humorũ acredinẽ mordacitas contingat.* Kiranides adipem Galli liquefactum cum nardo ad dolores aurium etiam commendat, & contra neruorum passiones. Sed vt obiter aliquid de huius adipis qualitate dicamus: scire licet medium esse inter Anserinum, & suillum, vt scriptum reliquit *c* Galenus: ait autem Anserinum,ex his valentiorem esse,sed substitui aliquando Gallinaceum, Anserinum, suillum, caprinum adipem, quemuis in alterius absentis vicem: Gallinaceum tamen calidiorem, & sicciorem, quàm suum, & teneriorem, & minimùm terrestrem,idq; magis etiã si è Gallinis syluestribus fuerit,& tenuitatis ratione profundiùs penetrare. Eiusmodi adipes quomodo debeant curari, & reponi, docetur in vulgatis Nicolai Præpositi codicibus, his ferè verbis: Animalium recens mactatorum adipes diligenter purga à pelliculis, & ollæ nouæ figulinæ impone, quæ non supra dimidium impleatur: hanc copertam in aliud vas calidissimum(vel aqua feruida plenum, secundum alios) impone,& subinde quod liquatum fuerit, in aliud vas infunde, donec nihil amplius liquetur, & colatum in loco frigido repone.Sunt qui reposituri modicũ salis dijciant.Prętet verò adipẽ, Gallinaceus alia quoq; subministrat, quibus auribus medearis.Nam Auicenna apostema in aure calidum oui vitellum curare refert: sin abscessus dolorem vehementem efficiant,

Ad luscios. *f l. 29. c. 6.*

Ad lachrymas sistendas. *t De comp. me. sec. loc.* *u lib. 5. de comp. med. sec. loc. c. 1.*

Ad caliginem.

x l. 29. c. 6.

Ad albugines.

Ad cicatrices.

y 2. Eu. 49.

Talerio Apro vt visus restitutus. *z l. 7. Gymnast. c. 1.*

Ad auriũ vitia.

a 1. Eu. c. 6.

Ad purulẽtas aures. *b De comp. sec. loc.*

Adipis Gallinacei tẽperies, & vis. *c 11. de simp. & de cõp. me. sec. loc.*

Adipes vt seruentur.

Ad apostemata ĩ aure.

oleum ouorũ ſtatim ſedabit, eorũq; concoctionẽ promouebit, eoſq; aperiet. Atq; *d* Galenus auriũ dolores oui candido leniri aſſerit: & rurſus: ad dolorẽ auris ex inflãmatione obortum, miſceri ait opiũ muliebri lacti, & oui candido; quæ ipſa ẽt per ſe aurium inflammationibus profuiſſe teſtatur. Et rurſus: *Ad aurium nocumẽta ex aqua*, inquit, *oui aquato, modo eodẽ, quo in oculorũ inflãmationibus vti ipſo cõſueuimus, præparato vtitor.* Item pellis interior è ventriculo Galli Gallinacei arefacta, tritaq; ex vino, adiecto paululo opij, medicamen auribus vtiliſſimũ facit, quod calefactũ infuſum ſuppurationẽ earũ expurgat, & ſanat. Idẽ *e* Plinius atteſtatur, inquiens: Vẽtris Gallinaceorũ mẽbrana, quæ abijci ſolet, inueterata, & in vino trita, auribus purulentis calida infunditur. Si lingua aſperior reddita fuerit, adipẽ Gallinæ inungere poteris, nã is aſperitatibus egregiè medetur. Dentiũ dolores mitigat oleum ex ouis illitũ cũ pinguedine Anſeris. *f* Galenus verò ad eundẽ dolorem ouorum putamina, ſepiam, & oleum iubet miſceri, & coqui, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineri. Mirum quod tradit Plinius de ſedando dentium dolore: *Oſſiculis*, inquit, *Gallinarũ in pariete ſeruatis, ſi fiſſula ſalua, adacto dente, vel gingiua ſcarificata, proiectoq; oſſiculo ſtatim dolorẽ abire tradũt.* Alibi ẽt vbi cinerem putaminis in vino potũ ſanguinis eruptionibus mederi dixiſſet, mox addit ſic fieri & dẽtifricum: *Dentifricũ*, inquit, *præſtat cinis ex ouis, ſed nonſine vinos.* Atqui Plinius in verbis iã recitatis ſcribens, *ſic fit & dentifriciũ*, intelligere videtur, non quaſi id quoq; cum vino fiat, vt medicamentũ proximè ab eo memoratũ in vino bibendũ contra ſanguinis eruptiones, ſed vſto ſimiliter putamine, & abſq; membrana, vt de proximo remedio dixerat. Si dentientium puerorum gingiuæ doleant. Aegineta adipe Gallinaceorũ molliendas conſulit. Kiranides cerebro Gallinarũ puerorum gingiuas perfricari vult, vt dentes eorum abſq; dolore naſcantur. Labiorũ rimas, ſi Marcello, & Plinio credimus, adeps Gallinaceus, vel Anſerinus impoſitus egregiè curat. Alias verò vterq; membranam putaminis detractã ouo ſiue crudo, ſiue decocto ad eadem mala prædicant. Et Nicolaus Myrepſus mirabilẽ inde curam promittit. Tumorem mamillæ repelles agitato ouo cũ vino quinquies copioſiore, eo liquore madefactũ linteũ imponens: Ornithologus ex libro Germanico manuſcripto. Ad tonſillarum inflammationes, & anginas *g* Galenus iuſculo Gallinæ hœdinæ vtitur. Et rurſus *h* alibi ex Archigene deſcribens fomentum, cuius vapor intra os recipiendus eſt, ad gurgulliones inflãmatos, & tonſillas: *Origanum*, inquit, *& hyſſopũ cum ſufficienti aceto diligenter in olla feruefacito obturata: operculum autem circa medi ũ habeat foramen. Deinde arundinem ad foramẽ operculi, ac os ægri adaptato, ac fomentum admittito. Si verò os à feruore arundinis comburatur, ouũ vacuũ vtrinq; perforatum ægri in ore contineant, & per ipſum arundo inſeratur.* Kiranides ouũ crudum ad ani rupturas adhibet ad inflammationes eiuſdem cõmendat, ſed Dioſcorides, & Plinius, etſi diuerſimodè, ouorum luteis vtuntur. Ille enim ad inflãmationes, & condylomata ſedis vitellum oui cum meliloto vtilẽ eſſe ait: hic verò generatim loquens: *Sedis vitijs*, inquit, *vtilia ſunt ouorũ lutea indurata igni, vt calore quoq; proſint.* Adeps Gallinaceus recens laudatur à Raſe, & Dioſcoride ad dolorẽ matricis, & in eiuſdem apoſtemate inſtar emplaſtri imponitur. Vult aũt Dioſcorides, vt recens ſit, & ſine ſale cõditus. *Nam ſale*, inquit, *inueteratus, & qui tẽporis ſpatio acrimoniã concepit, vuluæ inimicus eſt.* Auicẽna ad vlcera vuluæ ſalubre paſſariũ ait fieri ex albumine cũ oleo ex alcanna. Mirabile remediũ in arthritide à muliere quadã, & adhibetur in quouis loco, vbi iuncturę exeunt (fortè exiſtunt) Gallina bene habita quadrima, abſinthio referta coquatur in tribus ſitulis aquæ ad duarũ partiũ conſumptionem. Hinc æger foueatur, vaporetur, fiat ſtuffa, bis quotidie donec liberetur, fricãdo ſemper ad inferiora. Legitur in additionibus ad practicam Varignanæ. Podagras plurimũ iuuare fimum recens appoſitũ Marcellus, & Plinius volunt. Kiranides hepar Gallinæ tritum, & cum hordei farina, & aqua emplaſtri modo impoſitũ eiſdem prodeſſe ſcribit. Aetius oua Gallinæ quatuor cærato cuidam adijcit podagrico. Pedũ vlcera Gallinacei, vel Columbini fimi cinis ex oleo impoſitus ſanat, teſte Marcello, ſed Plinius paulò aliter. *Fimi Gallinacei*, inquit, *cinis pedum exulcerationes ſanat: Columbini fimi cinis ex oleo.* Alibi etiã fimũ Gallinaceũ cũ oleo, & nitro clauos pedũ ſanare dixit. Atq; iſtæc tã de internorum, quàm externorũ corporis humani affectuũ, qui ab harum auiũ partibus, excretis, & ouis remedia habent, curatione dicta ſunto; videamus modò an nihil aliud præterea iam dicta medicis Gallinacea iſtæc familia præſtet, quod facere eam videbimus, ſi diligentiùs cùm veterum, tùm recentiorum ſcripta, reuolamus. Illis itaque in primis Aetius pulli Gallinacei pinguis ius abſorbendum dari iubet poſtquam vomuerint, qui toxicum bibere. Quinimo obſcurus quidam hoc annotatum ſeſe reperiſſe ait in margine codicis cuiuſdã Serapionis iuxta caput de vrina, ſi oui albumen cum vitello ponatur in matula alicuius, quem veneno infectũ eſſe

ſuſpicio

d De comp. ſec. loc.

el. 29. c. 6.

Ad linguæ aſperitatẽ.

Ad dolores dentiũ.

f 3. Eu. 187

Ad dolores gingiuarum.

Ad labiorũ rimas.

Ad tumorẽ mamillarum.

Ad tonſillarum inflãmationes.

g 2. Eu. 15.

h De comp. ſec. loc.

Ad ani rupturas.

Ad dolorẽ matricis.

Ad vlcera vuluæ.

Ad arthritidem.

Ad podagram.

Ad vlcera pedum.

Ad clauos pedum.

Ad potũ veneni.

fuſpicio eſt, intra aliquot horas locus veneni in hepate demonſtrabitur. Nã ſi id in venis fuerit vltra gibba hepatis, aut in vijs vrinalibus, ouũ nigreſcet, & fœtebit: ſin circa cõcaua hepatis, vt in orbo (colo, vel alterius inteſtini nomẽ legendũ apparet) ouũ rugas, & colorẽ citrinũ contrahet abſq; fœtore. Dioſcorides inter aconiti remedia enumerat oua in oleũ euacuata, ita vt totũ hoc cũ muria miſceatur, & ſorbeatur tepidũ. Idẽ ẽt vti & Nicãder Gallinę pinguis carnẽ è pectore coctã, vel iuſculũ inde potũ contra dorycniũ emedio eſſe ſcribunt. Lathyridis grana ſtomacũ lædunt, itaq; teſte Plinio, inuentũ eſt, vt cũ piſce, aut iure Gallinacei ſumerẽtur. Fungorũ eſus hominibus ſæpè peſtilens viſus eſt, & lethalis. Aduerſus hoc ſtercus Gallinaceũ tã internè, quã externè vtiliter in vsũ admittitur. Vnde dicebat Dioſcorides, Gallinaceũ fimũ priuatim cõtra fungorũ venena bibi ex aceto, aut vino. Raſis ex oximellite nimirũ vt vomitus ſubſequatur: quod Raſis à *i* Galeno mutuatus videri poteſt; Cum medicũ quendã, inquit, in Myſia Gallinaceo ytẽtẽ ſtercore cõſpexiſſẽ in eis, qui ab eſu fũgorũ ſuffocabãtur, & ipſe quoq; ſum vſus in quibuſdã vrbẽ inhabitantibus, qui & ipſi fungos eſitauerãt, ipſum videlicet ad leuorẽ cõtritũ tribus, quatuoruè oxycrati aut oximellitis inſpargẽs cyathis, & palã adiuti ſunt idq; celeriter. Nã qui præfocabãtur paulò pòſt vomebãt pituitoſũ humorẽ omnino craſſiſſimũ, & exinde planè liberati ſũt ſymptomate. Aetius verò aduerſus eoſdẽ noxios fungos, *Philagrius*, inquit, *Gallinaceũ ſtercus albũ exhibet, ex poſca, aut aceto mulſo. Huius enim manifeſtũ habemus experimentum, quod ad fungorũ ſtrãgulationes auxilietur.* Sed lõgè ante Aetiũ Plinius cãdũ fimũ in hyſſopo decoctũ, aut mulſo fungorum, boletorumq; venena aſtringere dixit itẽ inflãmationes, ac ſtrangulationes, quod miremur (inquit) cũ ſi aliud animal guſtauerit, id fimũ, torminibus, & inflãmationibus afficiatur. Qua verò quãtitate eiuſmodi ſtercus in tali caſu exhiberi debeat, docet obiter doctiſs. *k* Guilielmus Rondoletius, dũ ait. Stercus Gallinarũ aduerſus fungos præſcribitur à drachma vna ad drachmas duas. Dioſcorides itẽ contra fungos Gallinarũ oua cũ poſca pota conferre ait, addita ariſtolochiæ drachma. Si quis à cane rabido morſus ſit, ſtercora Gallinarũ cibo permixta rabiẽ imminentẽ prohibere creduntur, quod ex Plinio trãſcriptũ eſt, qui alibi ita ſcribit: *Rabies canũ Sirio ardente homini peſtifera, quapropter obuiã itur per triginta eos dies Gallinaceo maximè fimo mixto cibis, aut ſi præuenerit morbus, veratro.* Idẽ ẽt, vti & Kiranides criſtam Galli contritã efficaciter imponi aiunt. Aetius verò ad felis morſũ Galli ſtercus liquidũ cum adipe Gallinaceo ſubigi iubet, atq; imponi. Ad ſerpentiũ, aliorũq; virulentorũ animantium morſus non ipſæ aues tantùm per ſe calidæ ad affectũ locũ impoſitæ proſunt, ſed partes etiã aliquot. Aetius ad viperę morſum primò affectã partem ſacrificat, aut Gallinã diſſecat, & internè adhuc calentem morſui imponit, atq; illud frequenter repetit. Paulus Gallinarũ pullos eodem modo diſſecat: ſed vterq; vt videtur, id à vetuſtioribus medicis, ac in primis Dioſcoride mutuatus eſt, qui ita habet: *Diſſectæ Gallinæ, & adhuc calentes appoſitæ ſerpentium morſibus auxiliãtur, ſed identidẽ alias ſufficere oportet.* Et alibi: *Diſſecti Gallinarũ pulli, cùm maximẽ tepent percuſſo loco applicentur.* Mirũ verò quod ſcribit Galenus, Gallinæ carnes nouiter occiſas ita, vt diximus, morſibus impoſitas omnibus venenoſis obſiſtere, atq; curare prẽter vnius aſpidis morſum. Contrà ſentire videtur Plinius, inquiens: *Cimicũ natura contra ſerpentiũ morſus, & præcipuè aſpidũ valere dicitur; itẽ contra venena omnia, argumentũ, quod dicunt Gallinas, quo die cimices ederint, nõ interfici aſpide, carnes quoq; earũ percuſſis plurimũ prodeſſe.* Nec deſunt, qui hiſce tãquam diſcordia naturali quadã pugnãtibus vtãtur. Verũ huius rationẽ inire facillimũ fuerit. Gallinæ enim calida natura prædiræ ſũt; argumẽto, quòd deuoratũ inſigne virus conficiunt, & aridiſſima quæq; ſemina conſumunt, itẽ nonnunquã arenas, lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos abſoluunt. Itaque animantis calore adiutus ſpiritus, ab iſta parte impetũ capeſſens, exilienſq; ſecũ venenum exigit. Obſcurus quidam ita ad huiuſmodi virulentos morſus, in viro Gallũ, Gallinã verò in fœmina imponi iubet, & ſtatim cor è vino bibi. Verùm præterquam, quod eiuſmodi opinio anilis eſt, ita etiam doctiores alij cerebrum, non corbibendum exhibent: ac in primis *l* Plinius: *Cerebellum*, inquit, *Gallinaceũ recentibus plagis prodeſt:* id eſt, morſibus ſerpentium: & alibi: *Venena ſerpentiũ domatur Gallinaceorum cerebro in vino poto. Parthi Gallinæ malunt cerebrũ plagis imponere, quaſi præſtantius.* Sed alibi etiam nõ vno, ſed varijs modis adminiſtratum cerebrum harum auiũ ſerpentiũ morſibus prodeſſe tradit, & docet idem *m* Plinius: *Prodeſt item*, inquit, *Gallinaceum cerebrum recentibus plagis ſale viperino in cibo ſumptũ. Tradunt & vlcera tractabiliora fieri, & ſanari celeriùs.* Item *n* rurſus: *Contra omnium morſum remediũ eſt Gallinaceũ cerebrũ cum piperis exiguo potum in poſca.* Et Sextus id videtur repetere, dum ait: Galli cerebrum cum poſca adiecto pipere his, qui à vipera percuſſi ſunt, vel morſi potui dabis, auxilium maximum experieris.

Cõtra aconitum.

Contra dorycnium.

Contra lathyridem.

Cõtra fungorum venenoſitatẽ. *i Eup.* 131. *& 10. de ſimpl.*

k l. de pond. cap. 10.

Ad morſũ canis rabidi.

Ad felis morſum.

Ad viperæ morſum.

l l. 29. *c.* 4.

m l. 30. *c.* 5.

n l. 29. *c.* 4.

Alij sũt authores bibi, nõ lini volunt. Kiranides sanguinẽ Galli crysipelata, chimela sanari ait, & is qui marinũ leporẽ comederint, auxiliari. Item si quis alliũ contriuerit, & biberit calidũ sanguinẽ cũ vino, nullũ reptile ei nociturũ. Oua quoq; teste Plinio cocta tritaq; adiecto nasturtio aduersus serpẽtiũ ictus illinũtur: & alibi ẽt priuatim cõtra hæ morrhoidũ morsũ illiniri ait lutcũ oui, & sorberi. Contra oĩum phalangiorum (vel vt ait Rasis, aranearum) morsus remediũ est quoq; Gallinarũ cerebrũ cũ pipere exiguo potũ in posca: ex Plinio, qui alibi ẽt fimũ Gallinarũ ad ictus scorpionũ prodesse ait Kiranides idẽ aduersus scorpionum ictus cõmẽdat. Fel præterea efficacissimũ creditur scorpij, & callionimi piscium, marinæq; testudinis, & hyenæ vulneribus, maximè verò Perdicis, Aquilæ, & albæ Gallinæ. Elephantiasi deploratę Gallinę viperis saginatę medẽtur. Si bubo ortus sit ĩ peste, Gallus depiletur circa anũ, & apponatur loco p horã, & in alia hora apponatur alter, & sic fiat p totũ diẽ. Sic venenũ attrahitur à corde Galli, & Gallus subitò moritur. Serenus inter carbũculi remedia ĩquit

Est qui Gallinæ peraucat stercore corpus.

Quasi etiã stercus id ad carbones valeat. Ornithologus nescio quo authore eiusmodi remediũ ad morbos desperatos recitat, blandũ alioqui, & ad experiendũ facillimũ: nempè ægros intra duos ignes ouorũ albuminibus cõquassatis perfricatos diebus aliquot, semel quotidie restitutos iri. Non caret quoq; admiratione quod Marcellus empiricus memoriæ prodidit. Osseculũ extremũ exala Gallinacea cochleario terebratũ, nodisq; septẽ licio ligatũ, atq; ita brachio, vel cruri eius partis, quæ inguina habet suspensum, ijs mirabile remediũ exhiberi. Præterea sunt qui ad phrenesim Gallũ per mediũ fissum adhibeant, & tale leuamentũ inde promittant, vt nisi ita alleuietur æger, de eo prorsus actũ sit. Lucianus postremò author est, etsi nimirũ fabulas sapiat, & anilia deliramenta, lõgissimarũ caudæ Gallinaceorũ pennarum quæ duæ sunt, si quis dextrã euulsam secũ ferat, tũ à nemine conspectũ iri, tũ quod ianuis reseratis, & foribus quamuis diligẽter signatis omnia domus penetralia patescant. Cæterùm, vt veternarij siue ἱπποιατρίκοι hinc etiã aliquod percipiãt emolumẽtũ, placuit hìc tanquam pro epilogo adiungere aliquot remedia iumentorũ quorundam morbis conuenientia. Equo itaq; ex potu ita per nares laborãdi, fimũ Gallinaceũ per nares inflabis. Anatolius strophoso equo oua quatuor in os confringit, curatq;, vt cum putaminibus simul deglutiat. Tussis in equo, inquit *o* Theomnestus, quã æstus, aut pulvis excitauit his remedijs abigitur. Oua quinque cũ suis putaminibus in aceto acri cùm adueſperascere cœperit, macerabis. Diluculo deprehẽdes exteriorẽ callũ intabuisse, sic vt ea prosus emollescat: qualia videri solent, quæ intẽpestiuè ponuntur, & præcoci partu Gallinarũ eduntur: quorũ folliculus tactui non renitẽs, in vesicæ morẽ liquoris capax remanet. Vbi os diduxeris, linguã educẽs, integra sigillatim faucibus impelles; singula auri pigmento conuolues. Sed caput sublime teneatur, dũ singula deuorauit. Sub hæc autẽ fœnu græci, aut ptisanæ cremor melle dilutus infũditur; ea triduo data vitiũ extenuabunt. Hæc ille. Afficiuntur quandoq; etiã equi inflatione ilij, & ventris, in quo casu Absyrtus, & Hierocles fimũ Gallinaceũ, aut Colũbinũ, quantũ manus capit, in vino dissoluunt cũnitro, & inde clysterẽ injciunt. Si equus, vt fit aliquãdo pennã deuorauit, primo vratur in vmbilico, deinde in os eius stercus bouis tepidũ inserantur, dũ fiat phlebotomia. Demũ omnia interiora Gallinæ sanæ in os eius immittes, etsi ne ita quidẽ liberatur, minue diligenter ipsum: ex Rusio. Vt verò ferocitatẽ deponat, pennã Gallinæ, quo volueris modo ei deglutiendã præbe: Emuleus. Equa si marẽ nõ patitur, Gallinaceo fimo cum resina teribinthina trito naturalia eius liniri iubet Anatolius, eamq; rẽ libidinẽ in ea accẽdere pollicetur. Boum languor, & nausea sæpè discutitur, si integrũ ouũ Gallinaceũ crudũ ieiunis faucibus inseras, ac postero die spicas vlpici, vel allij cũ vino conteras, & in naribus infundas: Columella. Attactio, teste Rusio, dicitur, cũ neruus pedis anterioris in iumẽto, à posteriore crure (vt fit aliquando præ festinatione) læditur. Hoc malũ si recens sit, prima vel secunda die iũctura, & locus sacrificetur, vt per sacrificationẽ sanguis exeat, postea Gallus per medium scissus superponatur calidus cũ omnibus intestinis. Pelagonius aduersus tussim iumẽti è faucibus, vel gutture proueniẽtẽ mactatæ recẽs Gallinæ ventrẽ vnà cũ stercore inuolui iubet melle, & iumento in fauces immitti adhuc calentẽ. Sunt qui ad vlcera immentorũ vtãtur fimo Gallinaceo arido trito cribratoq; inspergentes manè, & vesperi succum sambuci immittentes per dies aliquot, vbi vlcera primũ albuerint vino, in quo sambuci folia decocta sint cũ modico sale. Si hordeo malo, aut nimio iumentũ læditur, remediũ est pelliculã è vẽtre Galli siccatã fumo, deterere, additisq; octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & vncia pollinis ex thure, cũ sextario vini veteris repefacto per os dare. Vegetius Chiron Cẽtaurus pro remedio malidis, siue pestilẽtiæ iumẽtorũ præcipit catulũ lactãte viuũ in

aqua

Ad leporẽ marinum.

Ad morsũ phalangiorum.

Ad elephãtiasin.

Ad bubones pestiferos.

Ad morbos desperatos.

Ad phrenesin.

Remedia pro iumentis.

Ad equũ pituita laborantem. o *In Hipp. Græ.*

Ad iliũ, & ventris in flationem.

Vt equus ferocitatẽ deponat.

Ad boum nauseam. Attactio.

Contra tussim in iumentis.

Ad vlcera iumẽtorũ.

Ad pestilẽtiã iumentorum.

aqua feruenti missum, ac depilatum, ita decoqui, vt ossa separentur à carne, quibus diligenter ablatis, eius caro cũ aqua, in qua decocta fuerit, liquamine optimo, vino veteri, & oleo, & pipere, cum melle condita vsq; ad sextarium debere seruari, ac singulis animalibus binas cotylas tepefactas, donec ad sanitatem perueniant, & diebus singulis dari per fauces. Vegetius quoq; de Gallo Gallinaceo albo eadem, quæ de catulo obseruanda demonstrat.

NOCVMENTA.

CÆLIVS Aurelianus author est, quendam à Gallo pugnantem leuiter læsum in rabiem venisse: tanquam pugnans Gallus, dum ira percitus est, etiam furiat. Sunt qui putent, oua diutissimè elixa, & indurata immodicè homini venenum fieri. Multis tamen ea placere video. Num autem venenum fiant, ignoro: bene tamen noui plurimum negocij stomacho facessere. A præsepibus equorum remouebuntur aues domesticæ, atq; altiles, quæ eas propter reliquias pabuli sectari solent, & in his non solum pinnulas excutiunt, sed etiam stercora deijciunt: atq; illæ cum gutturis hæc cum alui periculo ab equis deglutiuntur. De fimo Gallinaceo à bobus, aut equis deuorato, & remedijs contra eum, plura in quadrupedum istarum historijs Deo dante, scribemus. Illud tantummodo iam dicentes, Hieroclem equo aduersus hoc fimum deuoratum docere auxiliari ipsum fimum Gallinæ album, & solidum, quem conteri iubet cum drachma seui, & cum duobus polentæ chœnicibus, vinoq; nigro austero in massas redigi, & equo edendas dari. Cæterùm paulò antè etiam ex Plinio diximus aduersus fungorum, boletorumq; venena dari item ad inflationes, & strangulationes, cum si id animal aliud gustauerit, tormínibus, & inflationibus afficiatur: quomodo itaq; equum iuuabit, si priùs noxam induxit?

Galli pugnantis rabies.

Ouorũ durorũ malitia.

Gallinę cur à præsepibus pellendæ.

Contra fimum deuoratum.

VSVS IN CIBO.

GALLINACEVM genus in cibi vsum cedere quis ignorat? Hoc penè vno in repentino, ac inopinato amicorum hospitumue aduentu iuuamur, huic omne mensæ lautæ, mediocri, tenuisq; splendorem acceptum referre debemus. Si lautam necessitas postulat, carnes hinc habetis laudatissimas, easq; cùm elixas, tùm assas præterea oua reliquarum auium ouis præstantiora, quæ varia etiam tibi præstabunt fercula: Si mediocrem, vt in diebus, quibus carnium esus lege sacra est interdictus, sola oua tibi suffecerint: sin tenuem, & ægris conuenientem, vnde quæso tutior, iucundiorq; victus queat, quam hinc peti? Quare meritò iure apud Columellam, & alios, qui de auibus ex professo scripserunt, Gallinaceum genus principem semper locum obtinet. Vnde etiam Horatij commentatores, vbi ita canit:

Accipe, qua ratione queas ditescere Turdus,
Siue aliud priuum dabitur tibi.

priuum exponunt non solùm priuatũ quid, & proprium, sed peculiare, & rarũ quid ex auium genere, quales, inquiunt, apud veteres erant Gallinæ, & Turdi, quibus (turdis) alibi et nil melius esse dixit idem poeta. Lampridius in Alexandri Seueri conuiuijs tradit fuisse Gallinas, & oua, sed festis diebus adhibuisse et Anserẽ: maioribus verò festis Phasianum, ita vt aliqñ & duo ponerentur, additis Gallinaceis duobus: Et alibi etiã Heliogabalum vna die non nisi de Phasianis tm̃ edisse refert, alia die de pullis. Hinc iam clarum est & perditissimos Imperatores harum auiũ esu delectatos, sed Gallinas tantùm, aut pullos esitasse: Galli enim, & maximè qui admodum salaces sunt, proli magis, quàm gulæ reseruantur. Sin verò Galli tenelli adhuc sunt, nempe pullastri, eorum caro inter volucrum carnes, qua mediam quandã extenuandi, & crassefaciendi naturã præstant, connumeranda est, à Galeno tantopere prędicatas. Facilè enim concoquitur laudabilẽ sanguinem generat, appentiam conciliat, quibuscunq; temperamẽtis conuenit, prędipuè si moderatè pingues fuerint, & nõdum coierint, aut cucurierint. Coeuntes enim, & canentes iam siccescere incipiũt, exacuiturq; siccitate ea calor, ac fit illorum quamprimum dura, fibrosaq; caro, vsq; eo vt salsugineũ saporem elixatione reddant pro vetustate maiorem semper, etiam leniendæ aluo efficacem. Quare antè id tempus ad castrationem deueniendum erit: alioqui procul dubio præferendæ pulastræ, vtpote frigidioris temperamenti: ac idcirco pullastris maribus in febricitantibus prælatæ: in reliquis alimentum idem boni, laudatique succi non excrementij, non morantis diu in progressu, descensuque in intestina: alimentum tamen exhibent, nec multum,

Quã vtilitatem Gallinaceũ genus in cibis prestet.

a *Sat. 1. egl. 5.*

Alexandri Seueri cõuiuia.

Gallorum esu qs laudetur.

Galli quãdo castrantur.

Pullastrarum laus.

multũ, nec duraturũ multũ quippe ex tenui ſanguine cõſtat, ac fluxili, labiliq;, vt & citò inde abire poſſit, damneturq; præterea podagricis, vt alia, quæ fluxilis ſanguinis generatione facilè affectis, ideoq; imbecillioribus partibus incurrũt, vel mixta, vel attracta. Sũt qui ad mẽſę vsũ, & pro febricãtibus Gallinas caſtratas pullaſtris cũ maribus, tũ fęminis præferant. Apud nos Gallinas caſtrare inſolẽs eſt. Gallo veſci, maximè prouectę ętatis dedecus, etſi ruſticis vſurpatũ, vtpote ingrato nobiliũ palatis; nã, vt ait Baptiſta Fiera medicus, ac Poeta.

Prandia ſi dederit, Veneris documenta proteruus
Neſciat: hinc ſicca eſt, & malè grata caro.
Sit puer, aut Cybeli pœnas pro nomine falſo
Pendat, & execto ſit tibi teſte Capus.
Sic præpinguis erit, ſic iam dormire licebit,
Et pariet rauca fercula larga gulæ.
Sic humens Gallina vices huic cedet honoris
Vel nigra, vel partus ſit licet indocilis.
Sic cerebrum, Veneremq; fouet: minus ignea pullo
Vis eſt: ſub ſicco hic ſit mihi cœna cane.
Maxima, teſticulis poſiti tibi gloria, Galle,
Somno, aluo, Veneri gratus es, & Cybeli.

Apud veteres inter cæteras, quas ſaginabãt, ſaginatas Gallinas magni faciebãt, vt C. Fannius legem ferre coactus fuerit, qua volucres menſis apponere prohiberet, pręter vnã Gallinam, eamq; quæ non eſſet altilis. Si autem altiles apponebantur, ars culinarum erat, vt ab vno pede laceratæ tota repoſitoria occuparent: inde illud Satyricum:

Quo geſtu Lepores, vel quo Gallina ſecetur.

b l. 10. c. 50 Lex verò de altili Gallina ante tertium bellũ Punicum vndecim annis lata fuit, teſte *b* Plinio: *Hoc primum*, inquit, *antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij vndecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrum poneretur, præter vnam Gallinam, quæ non eſſet altilis: quod deinde caput translatum per omnes leges ambulauit. Inuentumq; diuerticulum eſt in fraudem earum, Gallinaceos quoq; paſcendi lacte madidis cibis, multò ita gratiores approbantur.* Hæc ille. Erant autem communia præcepta, & adhuc quotidie traduntur, qua ratione tenereſcant, vt proprio à nobis allato capite de ſaginatione monſtratum eſt. Abſq; verò longa ſaginatione tenereſcet, ſi Horatio credimus.

Vt tenereſcat.

Si veſpertinus ſubitò te oppreſſerit hoſpes
Nec Gallina malum reſponſet dura palato,
Doctus eris viuam muſto merſare falerno
Hoc teneram facies.

Multos vnam partem in Gallinis celebrare.

Idem præſtabis impoſita in anũ ficu, vnde Gallum immolatum Herculi recentem tenerũ & penè friabilẽ cùm quã inter obſonia obtuliſſet, tã citis teneritudinẽ ficui acceptã retuliſſe legitur. Etſi tamẽ ita teneræ factę ſint Gallinę, nonnulli eò libidinis deuenerunt, vt vel vnã tantummodo partem auis ad eſum admitterẽt: vnde quoq; apud Pliniũ legimus, mox cùm de ſaginatione harũ auiũ locutus eſſet, *nec tamẽ in hoc maugonio quicquã totũ placet, hìc clune alibi pectore tantũ laudatis.* Haud iuſtè itaq; Pertinacẽ Imp. Capitolinus nimiũ illiberalem fortè vocauerit, quòd amicis aliquando lumbos Gallinaceos miſerit: crediderim enim id gulæ cauſa factum. Etſi autem in dorſo carnis parum ſit admodum, pelliculla tamẽ ipſa, maximè in altili Gallina, pinguis eſt, & apprimè delicata: ita & Matron apud *c* Athenæum.

Pertinax Imp. cur lũbos Gallinaceos amicis miſerit.

c lib. 14.

Sic factus eſt, rident alij, moxq; afferunt
Gallinas altiles in argenteis patinis
Deplumes, ætate pares, dorſo laganis ſimiles.

Criſtarum coctio, & eſu.

Teſtes.

hoc eſt, vt ego expono, dorſo gratas, non autẽ ruffeſcente dorſo, vt alij exponunt: ſiquidem lagana non ruffeſcunt, ſed albeſcunt. Criſtæ etiam, & palearia priuatim à quibuſdam eduntur ex iure, vel aſſæ ſuper prunas, & dein addito pipere, & ſucco aurantij: nos teſtes etiã adiungimus, maximè die ſãcto Pellegrino ſacro, ideſt, calẽdis Auguſti, quo tẽpore Bononienſibus Galli caſtrãtur. Sũt qui difficulter coqui aſſerant, parũq; nutrire, vtpote ſiccæ naturæ: attamen *d* Galenus criſtas Gallinaceorũ, & paleas medio loco habet, non probandas nimirum, nec improbandas. In maximis etiam apud Romanos delitijs criſtas fuiſſe hiſtoria traditum inuenimus, viri alioqui grauis inuento. Eas Meſſalinus Cotta Meſſalę oratoris filius cum palmis pedum & Anſeribus torrere, atque patinis condire repetit. Et Heliogabalus, cui nulla fuit vita niſi in voluptatis nouę exquiſita ratione, ſæpius ex Apitij æmulatione, vt

d lib. 3. de alimen.

Spartanus

Spartanus prodit, cristas Gallinaceis viuentibus vorauit, itẽ camelorũ calcanea, Pauonum linguas, & Lusciniarum. Cerebrum etiam coquitur, editurq; maximè leuiter assum cũ pauco sale. Acuit autem priuatim intellectum. Laudat eiusmodi cerebella Baptista Fiera medicus, ac poeta, sed adiecto pipere humiditatem obtundendam: ait autem:

Quadrupedum præstant oculi, cerebella volucrum:
Vda tamen nimium, ni piper addis erunt.

Heliogabalus cristas Galli vorauit.

Cerebri esus, & coclio.

Iecinora harum auium inter omnia edulia Cardanus celebrat. Rasis verò ex *e* Galeno inter hepata primatum Anserino tribuit, idq; quia humidius, & teneris, ita etiam sapore suauius esse ait, secundam verò laudem Gallinaceo ascribit. Est tamen, & hoc humidum quòd idem Fiera hoc carmine docet, inquiens.

Iecinora. *e 2. Aph. 37.*

Colla iecurq; calent, sed colla fluentibus hument,
Gallina, Anser, Anas mollius hepar habent.

Id super prunas assatũ labẽtes vires breui reparata, superbibito pauco vino albo. Vẽtriculus si concoquatur vberrimè nutrit, teste *f* Galeno, ac inter omnes Gallinæ, & Anseris prestantissimus ei censetur: & alibi, si bene memini, ita habet: *Ventriculi in cibo laudantur, præ intestinis, præsertim altiliũ Gallinarum, magisq; ẽt Anserum: sunt enim perquam suaues cæterùm crassi, duriq; eòq; ad coquendũ difficiles, sed quibus semel coctis multũ alimẽti infit.* Et Villanouanus nullos animaliũ ventriculos in cibo laudari asserit, præter vẽtriculos Gallinarum, Anserũ, & Gruis. Intestina ẽt priuatim cũ alijs quibusdã rebus incocta edebant, ea gigleria, teste Hermolao, vocãt, alij gigeria legunt. Inter reliquas partes testes maximè cõmendãtur, Galeno maximè, ac omnibus medicis, potissimũ si Galli lacte nutriti esset. Hi enim cõcoctu facillimi sunt, & ampliſſimi. Cuius rei mẽtionẽ facit *g* Alexãder Aphrodisiẽsis. Vropigium Gallorũ, Gallinarũ, & Caponũ cibum militarẽ esse Galli existimant. Veteranos enim milites vropygiorũ voratores appellant: Certum aũt est altilium, & præpinguium gulæ mirificè placere: & luxuriosis vulgò exbiberi per iocũ solet. Sanguis item Gallinarũ nõ est inferior sanguine suum, sed multò peior leporino. Erant *h* Galeni tempore, qui eum ederent. Nostri dum Gallinas occidunt, eas ex pedibus suspendunt, vt simul collectus ad locũ affectum sanguis cõglobetur, & postea in cibum cedat. Ex capitibus, & interraneis Caponum, & Gallinarum Platina eiusmodi describit patinam. Gallinarũ, atq; auium iecuscula, pulmones, pedes, capita, & colla bene lauabis. Lota, & elixa in patinã sine iure trãsferes. Indes anethum, mentham, petroselinum, inspergesq; piper, aut cinnamomum, ac statim conuiuis appones. Iuscula deniq; harũ auiũ nõ ingrata sunt. Quinimo apud Aegyptias mulieres ius pingium Gallinarũ nigrarum arte pinguefactarum in familiarissimo vsu esse legimus in balneis, vt se pinguefaciãt. Etenim ipsum totũ ex vncia Gallina confectũ vnaquæq; mulier potat, totãq; Gallinã in balneo deuorat. Aliàs accipiũt Gallinã nigrã probe pinguẽ, ac carnosã, in cuius ventrẽ inijciunt auellanarũ contusarum, amygdalarũ dulcium, pistachiorum, pinearũ, pisorum ana drachmas tres: quã hoc pacto paratã in aqua decoquunt, ipsamq; percoctã vnica die in balneo mulier vnica totã depascitur, eiusq; ius, in quo etiã Sacrocola ebulliuit, absorbeat, pluribusq; diebus hoc mulier pinguefaciẽda continuat. Eodẽ fere modo aliam Gallinã decoctã comedunt, & ius eius bibũt: sed prius triticis mundi in aqua decocti libram vnam comedẽdã exhibẽt, quod cùm ipsa comederit, Gallinã decapitat, coquit, totamq; in balneo comedit, & totũ insuper ius ebibit. Idem quoq; factitant aliæ, sed alio modo Gallinam coquendã præparant. Nam, & triticum ad libram semis in aqua decoctũ Gallinæ comedendum exhibent, quod vbi totũ comederit, decapitatã decoquunt, solamq; comedũt, eiusq; ius potãt illa die, quinquiesq; hoc illæ factitare solent. Author horũ omniũ est *i* Prosper Alpinus. Insuper Antagoras poeta tanti Gallinaceũ ius fecit, vt Athenæus scribat, ire noluisse in balneũ, cũ aliquãdo Gallina elixaret, ne pueri, absente eo, absorberent iusculũ. Vt modò de apparatu harũ auiũ cũ alijs rebus aliquid dicamus. Apiciũ in primis, & Platinã sequi placuit. Sunt certè apparatus varij *k* Apicius cũ conchiclas quasdã (sic dicta edulia à faba cõchide, vt puto) cũ faba, & cũ pisa descripsisset: aliter, inquit, cõchiclã sic facies: *Pullum lauas, exossas, concidis minuatim cepã coriandrũ cerebella enervata, mittis in eundem pullum, liquamine, oleo, & vino fervere at, cũ coctus fuerit, concidis minutatim cepã, & coriandrũ, colas ibi ipsam coctã nõ conditã, accipies conchiclam pro modo, cõponis variè: deinde teres piper, cuminũ, suffundis ius de suo sibi. Itẽ in mortario oua duo dissolues, tẽperas, ius de suo sibi suffundis ipsa integra elixa, vel nucleis adornabis, & lento igni fervere facies, & inferes.* Aliter conchicla farsilis, siue cõchilatus pullus, vel procellus: *Exossas pullũ à pectore, femora eius iunges in porrectũ, furculo alligas, & impensã paras, & facies alternis pisam lotã, cerebella, lucanicas, & cætera: teres piper,*

Ventriculus. *f lib. de cib bon. & mal. succi.*

Intestina. Gigleria quid. Testes. *g 2. Prob. 73.*

Vropygiũ. Sanguis. *h lib. 3. de Alimen.*

Patina ex capitibus, & interraneis.

Ius.

Aegyptiæ mulieres. quomodo in balneis se pinguefaciant.

i lib. 2. de Med. Aeg. cap. 16.

k lib. 5. artis cõquen.

Cõchicla farsilis.

per,

per, liguſticũ origanũ, & Zinziber. Liquamen ſuffundis, paſſo, & intemperabis. Facies vt ferueat, & cũ ferbuerit, mittis modicè, & ipſam cùm cõdieris, alternis in pullo cõponis, omẽto tegis, & in operculo deponis, & in furnũ mittis, vt coquantur paulatim, & inferes. Apud eundẽ item *l* alibi iſtos leges apparatus. *In pullo elixo ius crudum. Adijcies in mortarium anethi ſemen, menthã ſiccam laſceris radicem, ſuffundis acetum, adijcies caryotã, refundis liquamen, ſinapis modicũ, & oleũ defruto temperas, & ſic mittis in pullum anethatũ.* Aliter pullus. *Mellis modicè liquamine tẽperabis. Lauas pullum coctũ, & ſanabo mũdo liccas, charaxas, piper aſperges, & inferes.* Pullus Parthicus. *Pullũ aperies à naui* (de hac parte alibi noſtrã aperuimus ſentẽtiam) *& in quadrato ornas: teres piper, liguſticũ, carei modicum, ſuffundis liquamen, vino temperas, componis in cumana pullum, & conditarum ſuper pullum facies: laſer, & vinum inter illas diſſoluis, & in pullu mittis ſimul, & coques. piper aſperges, & inferes.* Pullus oxyzomus: *Olei acetabulum maiorem ſatis modicè, liquaminis acetabulũ minorẽ, aceti acetabulũ perquã minorem, piperis ſcrupulos ſex petroſelinã porri faſciculũ.* Pullus laſeratus. *Aperies à naui, lauabis, ornabis, & in eumana ponis: teres piper, liguſticũ laſer, vinum, ſuffundis liquamen: vino, & liquamine temperabis, & mittis pudum: coctus ſi fuerit pipere aſperſum inferes.* Pullus elixus cũ cucuribus elixis. *Iure ſupraſcripto addito ſinapi perfundis, & inferes.* Pullus elixus cum colocaſij elixis: *Supraſcripto iure perfundis, & inferes.* Facit & in elixum cum olius colymbadibus nõ valde (impletũ) ita vt laxamentũ habeat, nec diſſiliat dũ coquitur in olla: ſubmiſſum in ſportellam cùm bullierit, frequenter lanas, & ponis, ne diſſiliat. Pullus Varianus (à Vario Heliogabalo fortaſſis, aliàs Vardanus) *Pullũ coques iures hoc: liquamine, oleo, vino, faſciculum porri, coriandri, ſaturiæ, cùm concoctus fuerit, teres piper, nucleos cyathios duos, & ius de ſuo ſibi ſuffundis, & faſciculos proijcies, lacte temperas, & re exinanies in mortarium ſupra pullũ, vt ferueat: obligas cum albamẽtis ouorũ tritis, ponis in lance, & iure ſupradicto perfundis. Hoc ius candidũ appellatur.* Pullus Frontonianus. *Pullũ prædura cõdies liquamine oleo mixto, cui mittis faſciculũ anethi, porri, ſatureiæ, & coriãdri viridis, & coques, vbi coctus fuerit, leuabis eum in lance, defruto perfundes, piper aſperges, & inferes.* Pullus tractogalatus (à tracte, & lacte, quibus condiebatur, vt Humelbergius exponit) *Pullum coques liquamine, oleo, vino cui mittis faſciculum coriandri, capã, deinde cùm coctus fuerit, leuabis eũ de iure ſuo, & mittis in cacabum nouum lac, & ſalẽ modicum: mel, & aquæ minimum, id eſt tertiã partẽ, ponis ad ignẽ lentum, vt tepeſcat: tractum confringis, & mittis paulatim, aſſiduè agitas. ne vratur, pullũ illic mittis integrũ, vel carpetum, verſabis in lance, quem perfundes iure tali: piper, liguſticũ, origanum: fuffundis mel, & defrutum modicum, & ius de ſuo ſibi temperas in cacabulo: facies, vt bulliat; cũ bullierit, amylo obligas, & inferes.* Pullus farſilis. *Pullum ſic, ne aliquid in eo remaneat, à ceruice expedies, teres piper, liguſticũ Zinziber, pulpam caſam, alicam elixam, teres cerebellum ex iure coctũ: oua confringis: & commiſces vt vnum corpus efficias, liquamine temperas, & oleum modicè mittis, piper integrum, nucleos abundantes. fac impensã, ac imples pullum, vel procellum ita vt laxamentũ habeat. Similiter & in Capo facies. Accipies pullum, & ornas, vt ſuprà, aperis illũ à pectore, & omnibus iectis coques.* Pullus Leucozomus. *Accipias aquam, & oleum Hiſpanũ abundans, agitatur, vt ex ſe ambulet, & humorẽ conſumat; poſtea cùm coctus fuerit quodcũq; olei remãſerit, inde leuas piper aſperges, & inferes.* Hæc omnia Apicius, qui ẽt quod omiſerã, primũ hęc ſcripſerat. *In Iſicia de pullo. Olei floris libra vna, liquaminis quartariũ, piperis ſemũcia.* Aliter de pullo. *Piperis grana triginta, & vnum conteres, mittis liquaminis optimi calicem, carnei tantundem, aqua XI. mittes, & ad vaporem ignis pones; Iſicia de Pauo primum locũ habent, ita ſi fricta fuerint, vt callum vincant; ſecunda Iſicia de Phaſianis, tertium de cuniculis, quartum de pullis.* Aliter (Iſicium amylatum). *Oſſicula de pullis expromas, deinde mittis in cacabum porros, anethum, ſalem, cùm cocta fuerint, addes piper, apij ſemen deinde orindam* (fortè oryzam cuius, & paulò antè meminerat in ſimili Iſicio amylato. Sed Humelbergius ex Heſychio orindam interpretatur ſemen ſimile ſeſamæ, &c.) *infuſam teres: addes liquamen, & paſſum, vel defrutum, omnia miſces & cum iſicijs inferes.* Diphnoſophiſtici apud *m* Athænæum Gallus cum oxyliparo apponitur. γαλεὸς καὶ βατίδας ὅσα τε τῶν γένων ἐν ὀξυλιπάρῳ τρίμματι σκευάζεται, inquit ibi Timocles comicus: Eſt autem fortè oxyliparum trimma ſeu condimentum idem, aut ſimile quale ſuprà in pullo oryzomo Apicius deſcripſit, quod conficitur aceto, liquamine, & oleo, quæ lipara, id eſt, pinguia ſunt. Sed Hermolaus, ſeſe inueniſſe ait, oxyliparon genus eſſe iuris, in quo raiæ, & cæteri eius naturæ piſces mandi ſoleant. Egregia quædam condimenta pro pullis coctis deſcribit Antonius Gainerius capite reſtaurando appetitu. Pullus in agreſta. Pullum cum ſalita carne decoquito: vbi ſemictotus fuerit grana viæ, ſublatis è medio vinaceis, in cacabum feruentem indito: petroſelinum,

lib.6. c.9.

Pullus Parthicus.

Pullus exyzomus.

Pullus laſeratus.

Pullus elixus cũ cucurbitis.

Cum colocaſijs.

Pullus Varianus.

Ius candidum.

Pullus Frõtonianus.

Pullus tractogalatus.

Pullus farſilis.

Pullus leucozomus.

Iſiciũ amilatum.

m lib.8.

Oxyliparũ quid.

troſelinũ,& menthã minutatim concidito, piper,& crocũ in puluerem conterito. Hæc omnia in cacabum, vbi pullaſtra cocta fuerit, conjcito, & patinam ſtatim facito. Hoc obſonio nihil ſalubrius. Admodũ enim alit facilè concoquitur, ſtomacho, cordi, hepati, renibus conuenit, ac bilem reprimit, ex *n* Platina. Et *o* mox: Pullus aſſus: Pullum bene depilatum, exinanitum,& locũ aſſabis, Aſſo, atq; in patinam impoſito, antequam refrigerat, aut ſuccum mali medici, aut agreſtã cũ aqua roſacea, ſaccaro, ac cinnamomo bene trito infundes conuiuiſq; appones. Hoc Bucino non diſplicet, qui acria (acida) ſimul ac dulcia appetit, vt bilem reprimat,& corpus abeſet. Idẽ *p* alibi præſcribit quomodo paretũr paſtillus ex qua uis carne animantis curis, vt vituli, Capi, Gallinæ, & ſimilium. E pullaſtris paſtilli ex libro Germanico Baltaſaris Stendelij, vt citat Ornithologus: Paſtillo cõfecto pullaſtras ritè patatas membris confractis impone;& pro magnitudine paſtilli tria, aut quatuor oua, addito ſale,& Zinziber ſatis abundè. Per æſtatem conuenit etiam vuas paſſas corinthiacas addi, vt Caponibus quoque,& aliquid butyri recentis. Operculum etiam facies quale pro paſtillo è Capo præſcribitur,& ouis illines: hortis duabus coques. Quod ſi frigidũ habere malis, ius per foramen ſuperius effundes,& pingui ſeparato ſtatu, idem rurſus affundito. Cùm pulli in olla operti coquuntur, vel aſſantur potius in butyro, affuſo etiam vino modico cum ſeminaſſi, ſunt, noſtri hoc genus coquturæ ſtoffare vocant, Germani verdempffen, latinè forſan ſoffucare dixeris, quemadmodum oua pnicta, id eſt, ſuffocata Græci efferunt. Sunt qui vuarum acinos cũ pulo in olla operta coquant: deinde conterunt exprimunt,& rurſus ad pullũ affundunt cũ butyro; Et rurſus; Pullos rite paratos in ollam inde: vinum,& ius carnium affunde, cum modico ſale,& aromatici pollinis crocei; quod ſi iuſculum craſſius deſideras, ſegmenta duo panis albi toſta bullienti iuri injcito, cùm ferbuerint, extractis vnà cũ iecore tritis exprimito ſuccum colando per aromaticum pollinem, rurſus affundito, & perfectè coqui ſinito. Sunt qui limonũ ſegmenta cum pullis elixant, quæ deinde ijs, cùm inferuntur, imponunt. Cibarium contuſum: Gallinam, vel Caponẽ percoquito, donec carnes bene molleſcant,& in pila pulpam vnà cum oſſibus contunde, quod ſi parum carnis fuerit, licebit etiam ſegmenta albiſſimis panis ſimul conterere. Tum vnà cùm iure omnia per æneum vas colatorium exprimes, modicum generoſi vini, & croci, aromatumque quantum ſatis videbitur, adijcies,& coques aliquandiu cùm inferre volueris panẽ toſtũ ſubijcies, interdum oua extra teſtã in aqua cocta impones. Reliquias ẽt Gallinarũ,& Caponũ à menſa, carnes ſcilicet cum oſſibus aliqui contundunt,& ferculum parant; cui nonnulli elixum hepar agninum contuſum adijciunt. Hic cibus puerperis,& ijs qui venam ſecuerint, conuenit, ex ante dicto Stendelio. In paſtillum Gallinaceum ex *q* Platina; Criſtas pullorum trifariam, iecuſcula quadrifariam diuidito; teſticulos integros relinquito, laridum teſſelatim concidito, nec tundito; duas aut tres vncias virulini adipis, medullam bubulam, aut vitulinã addito. Zinziberis, cinnami, ſacchari, quantum ſatis erit ſumito. Hæcq; omnia cum ceraſis acribus (acidis) ac ſiccis ad quadragiuta miſceto, inditoq; in paſtillum ad idaptè ex farina ſubacta factum. In furno, aut in foco decoqui poteſt. Semicoctum vbi fuerit, duo vitellos ouorum disfractos, modicum croci,& agreſtæ ſuperinfundẽs. Ius Gallinaceum cum amygdalis; Cape tibi ſelibram amygdalarum, tres ouorum vitelos exiguos iecuſcula Gallinarum. panis è ſimilia ad modum duorum ouorum; cremæ lactis, quantum ſemiobolo emitur, ius Gallinæ veteris perfectè coctum. Tum amygdalas contuſas cum iure percolando exprime,& da. Vel pone prius in iure ſic parato pullum prius, coctũ,& modicè ſimul efferuere ſinito, vt deſiuſculum fiat,& modicum cinnamomi cariophyllorum, ſaliſq; addito. Baltaſar Stendelius. Ex eodem ius viride pro Gallina, aut pullo. Piretro, ſamſucho, petroſelino minutatim diſſectis vinum affunde, ſimul agita, ſaccarium,& aromatis aliquid adde,& affunde iuri, in quo Gallina cocta eſt, nec amplius coquito, ne color viridis euaneſcat. Conditura pro Gallinis elixis; Gallinã elixam integram, vel in partes diuiſam, bene purgatam in ollam inde, permodicum aquæ affunde cum pauco vino dulci,& butyri modicum adde,& pollinis aromatici nonnihil de macere, cinnamomo, cariophyllis. Cura diligenter ne diutius ad ignem maneat hoc ferculum, fit enim prorſus inutile. Tolles cùm ad ruffum colorem Gallina vergit,& ius mediocre habet. Si dulcè placuerit, ſaccarum per ſe, vel cum aromatibus adijcies. Aliud edulium de pullis vel Capis cum pane toſto,&c. ex eodem. Ipſe Germanicè vocat Plutzte huner. Pullos, aut Capos aſſos fruſtatim diſſectos ſaccharo cum aromatibus condies, ac vino dulci perfundes, imponeſq; ſegmentis è pane albo toſtis eodem vino dulci madentibus: frigidum impones. Condimentum, quo Gallina, vel pullus fareitur. Iecur,& ventriculum è Gallina manu diligenter eximes, ita ne quid frangas. Hæc minutatim conciſa cum ouo permiſce,& ero-

ceum co

n l. 6. c. 16.
o Cap. 17.
Pullus aſſus.

p l. 6. c. 9.
Paſtilli ex carne.
Paſtillus è pullaſtris.

Oua pnicta.

Cibarium contuſum

Paſtillus Gallinaceũ *q l. 6. c. 38.*

Ius Gallinaceũ cũ amygdalis

Ius viride.

Conditura pro Gallinis elixis.

Plutzte huner.

ceum colorẽ adde, si placet: addes & olus viride contusum, vel uuas passas minores, his immissis pollinem aromaticum affundes, & ventre Gallinæ religabis, eamq; in olla coques eo genere, quod suffocationem vocant. Cæterùm pro Gallina assanda, condimentũ hoc in patella mixtũ cum ouo subiges, & in ventrem immites. Idem. Aliqui Gallinam pullam in optimo vino albo decoquunt, & dissolutam coctione diutina exprimunt, colantq; ius, & cũ cui vitello ad ignem miscent. Hac sorbitione prostratas ęgrorum vires mirificè restaurari aiunt. x *lib. 6.* x Athenæus meminit porcelli dimidia parte assi, & dimidia elixi, sartiq; Turdis, ac ventriculis Gallinaceis. Prandia apud Gallos elixas Gallinas accipiunt, cœnæ assatas. Proceres ganeæ brumalibus diebus edendas iubent. Vulgus à mense Februario appellat Februarinas, quibus nullam aliam escam anteponit. Alij toto anno in cibatu eas apponunt. Verùm & in his, vt in cæteris animantibus ratio tẽporis est habẽda. Franciscus Aluarez à Presbytero Iano narrat appositas Gallinas, quarum caro simul cũ ossibus pelle exuta erat, & varijs delicatis aromatibus impleta, & tãto artificio iterũ concinnatas, vt nullibi rupturæ locus, aut vestigiũ appareret. Admonet Nicolaus Massa vt in omnibus Gallinarũ apparatibus modicum quid salis adhibeatur, quoniã ita sapidiores fiant, & citiùs in ventriculum descendant. Illud ẽt obiter admonitũ velim nucẽ pullo inclusam illum longè celeriùs coqui facere, vt Com. Agrippa memoriæ prodidit: quod si verũ est, (possit aũt quispiam absque noxa vlla experiri) egregiã sæpe in inopinato amicorũ aduentu vtilitatẽ præstaret. Si vis, vt pullus saltet in disco: Accipe, inquit Albertus Magnus, argentũ viuũ, & puluerem calaminthę, & mitte in ampullam vitream sigillatam, & illam pone intra pullum calidum: cùm enim argentum viuum incaluerit, mouet se, & faciet ipsum saltare. Hodie apud Indos quosdam in Scocotera insula religio est Gallinam, aut quamlibet auem contingere, ne dum gustare: & Britannis olim (Iulius Cæsar testatur, nefas fuisse leporem, & Gallinam, & Anserem gustare: hæc tamẽ alere animi voluptatisq; causa. z Alex. ab Alexandro verò & dijs ea offerre lege vetitum ipsis fuisse scribit. Et a Hippocrates eos olim, qui morbo sacro laborabant, Galli carnibus abstinere iussos memorat. Sed tempestiuũ modò est ẽt aliquid de ouis dicere, quæ quot modis cibos iuuent, nemini non notũ est adeo, vt alibi Plinius dicat nullum alium cibum esse, qui in ægritudine alat, neq; oneret, simulq; vim potus (alij legunt vini vsum) & cibi habeat. Eligimus autẽ ad cibum oua Gallinarũ potissimùm. Hæc enim quicquid dicant alij, cæteris omnibus præferuntur, maximè si ea ex Gallo Gallinæ conceperint. Nam Zephyria teste Aristotele, minus sapiunt minora sunt, ac magis humida. Recentia veteribus plurimùm præstant, quippe optima sunt recentissima, vetustissima autẽ pessima: quæ verò in horum medio sunt, proportione recessus ab extremis bonitate, vel prauitate inter se differunt. Recentia à veteribus dignoscuntur facillimè. Recentia plena sunt, vetusta vt plurimùm circa partem latiorem inania. Vetustatis insuper signum est manifestissimum, si dum aperiuntur, vel refringuntur diffluant, præsertim vitello: contrà bonitatis, si aperto ouo vitellus integer manserit, & in medio eius gutta rubicunda, velut sanguinea apparuerit. Platina sapidiora putat oua, quę ex Gallinis pinguibus, non macilentis sunt nata, & ex depastis criticum, hordeum, milium, panicum, potiùs quàm herbas. Arabes præferunt oblonga, parua tenuia, vt Tragus citat. Idem oua recentia in plenilunio exclusa tanquam præstantiora, cùm ad cibum ceu durabiliora, tum vt Gallinis supponantur, colligi iubet. Elluchasim oua probat, quæ duos vitellos habent tanquam maiora, & subtiliora. Oua recentia nomen seruant, vetusta verò antiquis requieta dicta sunt, nobis vulgò stantia, fortè quoniam leuitate sua aquis supernatent. Hac enim ratione tutò experiere, si plena sunt, & recentia, an è contrario. Insuper ne ad cibum inepta reddantur oua, siue ne requieta fiant, vbi eorum copia est, quæ in futurum vsum reseruare velis, in lomento repones. In eo enim seruare oua vtilissimum Plinius iudicat, vel vt alibi ait, *hyeme in palcis, æstate in furfuribus*. Qui oua, inquit Varro, diutius seruare volunt, perfricant sale minuto, aut muria: atq; ita sinunt per tres, aut quatuor horas, eaq; abluta condunt in furfures, & acus. Columella refert, quosdam trito sale sex horis adoperire, deinde eluere, atque ita paleis, aut furfuribus obruere: nonnullos solida, multos etiam fresa faba coaggerare, alios salibus integris adoperire, alios muria tepefacta durare. Sed sal omnis quemadmodum non patitur putrescere, ita oua minuit, nec sinit plena permanere, quæ resementem deterret: itaq; ne in muriam quidem quĩ dimittunt, integritatem ouorum conseruant: quare Plinij placita super istac conseruatione sequi placet. Sunt qui, Ornithologo teste oua recẽtiora seruari velint frumenti genere quod secale vocãt, nostri segala, Germani roggen, vel cinere, ita vt acutior pars oui inferior sit, tũ rursus secale, aut cinerẽ superinfundunt. Tradito conseruationis modo, coctionis ratio explicanda sese nobis offert. Oua autem

diuersis

x lib. 6. — Salis vsus. — Coctio celerrima. — Vt pullus saltet in mensa. — Qui Gallinæ esu abstineat. — *l. 4 de bell. Gall.* — *z l. 3. c. 12.* — *a l. de mor. ac.* — Ouorum electio. — Zephyri oua improbantur. — Recentiorum, & vetustorum dignotio. — Oua quæ bona, & quæ mala. — Requieta oua quæ. — Vt seruanda oua, ne requieta fiant. — Oua quomodo coquentur.

diuersis modis coqui, & ad cibum parari solent, aut simpliciter, aut cum alijs admistis. Ordo autem expostulare videtur de ijs primùm dicere, quæ parãtur simpliciter. Coquũtur autem hæc vel in aqua, vel sub cineribus calidis, vel in sartagine. Et quanquã quouis horum modo magis, minusue liquida, & dura fiant pro coctionis modo; de ijs tamen, quæ in aqua elixãtur maximè sentiũt authores, cũ sorbilia, molia, duraue, aut similibus oua nominibus appellãt. Licebit autem horum proportione comparationeq; de ijs etiam, quæ alio coquendi modo magis, minusue cocta fuerint, quid sentiendum sit iudicare. Coctura ouorum quæ in aqua sit, melior est cæteris & quæ in calidis cineribus: melior, quàm quæ in sartagine, nẽpe si eiusdem generis semper inter se conferas, dura duris, mollia mollibus. Nam mollia in cineribus, duris in aqua coctis oportet præferre. Cur verò in aqua cocta oua meliora sint ijs, quæ in igne, non leues sunt rationes. Tostum enim ouum, vt Cælij verbis vtar, dissilit facilè, non dissilit aqua concoctum: ignea siquidem vi, quodam ferrumine copulatur, quod ineſt, humectum, ampliusq; calefactum, exustumq; plures parit spiritus: qui loco nati perangusto, exitum molientes testam rumpunt, demumque euaporant. Præterea flammæ vis tunicam circumsiliens putaminosam amburendo diffringit, quod & fictilibus euenire, dum torrentur, cuidens est. Quemadmodum perfundi frigida prius solent oua: calida siquidem aqua mollicie statim humorẽ effundit, & raritatem relaxat, quibus adde, si placet, quod oua vel sub cineribus calidis, vel super carbones ignitos cocta tetrum odorem spirant, malæ contractæ qualitatis euidentissimo signo. Rursus oua elixa in aqua cum testis suis peiora sunt, quàm fracta in aqua: siquidem crassos, & fumosos halitus testa cohibet: vnde ex frequenti eorum esu inflatio oritur, & stomachi, ventrisque grauatio. Sine testa verò cocta, naturalem suam humiditatem seruant, & odoris sui grauitatem deponunt, exuuntque; sunt tamen qui magis appetunt in testa sua cocta, quàm effusa, ex quorum numero se etiam fuisse scribit Antonius Gazius. Verùm quicquid isti dicant, mihi effusa magis probantur, quæ proprio, eoque cotidiano fermè vsu sana, & ad gustum delicata offendi, maximè si quid recentis butyri super affundatur. Ita cocta oua nostræ mulierculæ, & coqui oua disperdute nuncupant, Græci, vt rectè Ornithologus conijcit, ἐξαφτὰ, etsi alioqui doctissimum Hermolaum exapheta cum pnictis eadem facere nouerim, & Brasauolus quandoque absque testa, quandoque cum testa in aqua coqui dicat. Nam reuera Ornithologi coniectura solidis, firmisque nititur rationibus. Ego inquit, apud Græcos scriptores, reperiri hoc nomen non puto. Lexicorum quidem scriptores, qui vocabula, vel Græcè, vel Latinè exposuerunt, non ponunt. Videntur autem ἐξαφτὰ, syllaba vltima acuta oua, appellari, quæ è testis suis effusa coquuntur integra, siue in aquam calidam, vt sorbilia, vel mollia coquenda, siue aliter, vt pnicta, vt quidam putant. Nam si non integra, sed fracta, ruptaq; liquoribus addendis coquuntur pnicta, non putarim exapheta vocanda. Quod ad vocabuli originem, certi nihil habeo. His scriptis locum Simeonis Sethi inueni, quem alijs errandi occasionem dedisse video. Sunt autem verba hæc: Ἐξαφτὰ δὲ τὰ φυκτὰ ὥσπερ γέ καὶ τὰ ὀνομαζόμενα ἐξαφετὰ (Gyraldus legit, ἐξεφθὰ, quasi ἑψο τε ἰδίᾳ κελύφος ἑψόμενα insinuans. Sed hoc nomen apud alios authores non extat. Malim ego ἐξαφετὰ legere, hoc est, emissa, & effusa à verbo ἀφίημι. Talia autem vocabula non vsitata veteribus Græcis, nec analogicè composita non pauca recentiores habent à vulgò sumpta) τὰ ἐναθέρμῳ ὕδατος σκευαζόμενα, hoc est, laudantur, quæ pnictà dicuntur, & exaphetà, quę in aqua calida coquuntur. Quod autem intelligat de ijs, quæ in aquam calidã è testa sua effunduntur, vel hinc patet, quoniam de alijs iam suprà egerat, & quod hæc oua ab alijs etiam, præsertim Arabibus, quos Simeon in multis sequi solet, probantur, & quod Galenus quoque meminit post pnictà, periphrasticè nominans τὰ ἐπιχεόμενα ἀνωθεν ταῖς λοπάσιν, hoc est, patellis (calidam scilicet continentibus) infundi solita. Infundi autem nisi fracta non possunt. x Symeon autem cùm cætera ex Galeno mutuatus sit, hanc etiam partem non omissam ab eo credendum est. Nostri hæc vocant in vuasser gefelt, in vvasser geslagen, (hoc est in aquam infusa) & vel per se edenda, ægris præsertim afferre solent, vel coctis panis segmentis imposita. In his parandis, inquit Galenus, similiter vt in pnictis curandum est, ne supra mediocrem substantiam incrassentur: sed cùm ad huc succum suum retinent, vas ab igne submouendum. Hactenus ille. Pnicta autem parantur ad hunc modum conspersis, oleo, & garo, & pauco vini ouis (ita vulgaris translatio apud y Galenum habet) vas, quo continentur, cacabo aquam calidam habenti inditur, dein igni substernitur, donec mediocrem nanciscantur substantiam. Quæ enim supra modum crassescunt, elixis, & assis fiunt similia: mediocrem verò crassitiem adepta, & melius, quàm dura concoquuntur, & alimentum corpori dant præstantius, sed verbum ἀναδεὺ-

Ouorũ coctura quæ melior.

Oua in aqua cocta optima sunt.

Ouorũ in igne cocto rum qualitas mala.

Ouadisperdute.

Ἐξαφτὰ Oua.

x *l. de ali. c. de ouis.*

Oua pnicta quomodo cõquãtur, & quæ meliora.

y *l. de ali. ment. facultatib.*

ἀναδεύσαντες, quo a Galenus, & Aegineta vtuntur, non conſpergere, ſed ſubigere, & permiſcere ſignificat: quod miror, nec Hermolaum, nec alios (quod faciam) præter vnum Cornariũ animaduertiſſe. Hermolaus enim hæc Aeginetæ verba ſuper his ouis ἀναδεύθεντα ὠὰ μετὰ γαρὸς, καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώμασι συμμετέρως πεπηγύμενα: Sic vertit: *cruda cũ garo, vinoq; ac oleo ſubacta.* (Albanus irrigata vertit, & diplomata ineptè vaſa ænea, teſtaceaue) *in duplici vaſe coquuntur, donec mediocriter condenſentur.* Ἀναδεύειν verò verbũ compoſitum permixtionem, quæ per totũ fiat, præſertim in humido, vel liquido ſignificare videtur. Hãc enim vim propoſitio ἀνὰ in compoſitione quandoq; habet, nam & extra compoſitionem vltro citroq; ſignificat. Itaq; oua cum oleo, & vino ἀναδεδευμένα permixta, & agitata vertere licebit: ita vt tale ferè hoc ferculũ fuiſſe videatur, quale apud Germanos Ornithologus ius quoddam eſſe tradit, cui vulgò à vino calido nomen: ait tamen denſus eſſe, neque oua integra permanere, ſed frangi, & agitari. Qui itaque exapheta, & pnicta eadem putant, toto errant cælo, inter quos Hermolaus eſt, vir alioquin nullis non præferendus, qui deinde dum pnicta interpretatur, quæ in aquam calidam mittũtur, immerguntur q; cũ garo, &c. hoc quoque perperam ſcripſit, vt ex Galeni, & Aeginetæ verbis iam recitatis facilè percipitur. Nec Cælius quoque rem acu tetigit, pnicta Galeno vocari exiſtimans, quòd præfocari videãtur, dum certo genere coquuntur, &c. Nam & hic verb ἀναδεύειν vim non animaduertit. Germani, teſte Ornithologo, huiuſmodi genus cocturæ appellant Verdempffen, hoc eſt, vt Germanus quidam mihi expoſuit, ſuffocare, quoniam vaſe operto, & incluſo intus vapore veluti ſuffocari videatur, quod intus coquitur: vnde etiam inquit, non ineptè oua pnictà Germanicè dixeris Verdempfftè eyer, hoc eſt, oua ſuffocata. Nobis, vt opinor, rectè affogata dici queant. Quod ad bonitatem ouorum pnictorum attinet, *b* Galenus ea elixis (hepthis, id eſt duris) & aſſis meliora eſſe ſcripſit. Equidem videntur pnicta tanquam in diplomate cocta, cùm ſapidiora eſſe, idque condimentorum quoque ratione, tùm magis lenire, ac mitigare, quàm quæ in vaſe ſtatim igni impoſito parantur: nam hæc faciliùs empyreuma aliquod trahunt. Sorbilia oua ῥόφητα Græci dicunt: at quæ & hæc ſint, non ſatis inter authores conuenit, vel ob ſynonymorum copiam non conuenire apparet. *c* Galenus quem ſequi placet, oua ὀόφητα vocari aſſerit, quæ dum coquuntur, excalfiunt tantummodò. Hæc aliàs quoque liquida appellantur: non enim, vt Cælius, & Hermolaus putant liquida cum tremulis, & mollibus eadem ſunt. Mollibus enim panis intingi ſolet, liquida, hoc eſt, excalfacta per ſe tantùm ebibuntur, vnde nobis vulgò oua da bere dicuntur, ſolentque paulò ante prandium ditioribus exhiberi cum modico ſalis. Ita & Braſauolus rectè ſorbilia interpretatur, quæ coctura ſua vix cœpere condenſari. His, inquit, non vtimur, niſi cùm oua ſint recentiſſima, vt naturalem adhuc Gallinæ calorem ſeruent: & reuera niſi vnius diei oua ſint, ſequenti die eiuſmodi coctionem vix admittunt. Cùm itaque paulò magis coquuntur, vt è putamine educta tremere videantur, Græcis τρομητὰ, id eſt, tremula, Dioſcoridi aliquando ἁπαλὰ dicuntur, Cornelius Celſo mollia, nonnullis recentioribus etiam tenera, & tenella. Sin duritiem aliquam acceperint ἑφθὰ, & ἑψηθέντα abſolutè Galeno, & Simeoni Sethi nõ ſimpliciter elixa vocantur, quemadmodum quæ omnino induruerint σκληρὰ, hoc eſt, dura, etiã ſi Galenus quandoq; epheta, & dura pro eiſdem ſumere videatur. Hęc nos oua paſchalia vulgò dicimus, quod in die Paſchatis in tẽplũ ſacerdoti benedicẽda offerãtur. Atq; hi ferè sũt elixorũ ouorũ coctionis modi, quæ οἷα generaliter ἀυγοκάλικα Simeon Sethi nominauit, ea inquam omnia, ſiue parum, ſiue multùm, modò in aqua cocta forẽt. De quorum omnium, antequam ad alias coctiones procedamus, ſalubritate parum dicendũ eſt. *Ouum ſorbile*, inquit *d* Galenus, *cibus eſt leuiſſimus*. Et *e* rurſus, *boni ſucci eſt non calefacit, vires poteſt reficere aceruatim: antiquitus ſumebatur cum garo, lenit gutturis aſperitates*: Et Celſo, *Ouum ſorbile*, inquit, *boni ſucci eſt, pituitam craſſiorem facit, imbecillimæ materiæ eſt* (id eſt minimùm alit, vt durum validiſſimè) *ouum molle, vel ſorbile: eadem minimè inflant.* Braſauolus tradit multos ſeſe vidiſſe, qui ex ſorbilius ouis molliorem ventrem habuere, & nonnullos, qui vno etiam exhauſto, quinquies, vel ſexies deijcerent. Hæc olim pro matutino erant ientaculo, & guſtula vocabantur, vt ex *f* Apuleio colligere eſt, dum ait. *Nunc etiam cogitas* (alloquitur Gallinam,) *vt video, guſtulum præparare*, quo guſtulo nihil, me iudice, eſt iucundius, & nullus alius cibus, qui alat, neque oneret, ſimulque vini vſum, & cibi præbeat. Mollia ſorbilibus plus nutriunt, dura plus mollibus, Dioſcoride, Galenoque teſtibus. Hæc idem Galenus, & Simeon Sethi ad nutriendum omnium præſtantiſſima eſſe volunt, & Celſus tanquam ſtomacho apta commendat. Dura ad coquendum ſunt difficilia, tardè deſcendunt, craſſiuſque alimentum corpori tribuunt, quinimo & viſcoſum

a *lib. 3. de aliment facult.*

a *In anno. in lib. Gal. de cõp. me. ſec. loc.*

Oua pnicta quale ferculum.

Hermolai error.

Cęlij error

Oua ſuffocare quale cocturæ genus.

Oua ſuffocata quæ dicantur.

b *lib. 3. de aliment.*

Pnictorũ ouorum. qualitas.

Sorbilia oua.

c *lib. 3. de aliment.*

Oua liquida quæ dicenda.

Mollia quæ Oua da bere.

Sorbilia oua debẽt eſſe recentiſſima.

Tremula

Tenera.

Ephta.

Dura.

Oua paſchalia.

Αυγοκάλικα oua quæ.

Sorbilis oui ſalubritas.

d *lib. de Dynamidijs.*

e *lib. de cõp. ſec. loc.*

Guſtulum quid veteribus.

f *lib. 9. de Aſin. aur.*

Mollia, & earũ laus.

Dura, & eorũ prauitas.

viſcoſũ aluũ cõſtipãt, adeo vt Braſauolus referat, monachũ quẽdã Frãciſcanũ, cũ in feſto Paſchatis collecta à ſe eiuſcemodi oua alba, & rubra ad ſaturitatẽ ediſſet, aſtricto vẽtre, vt neq; clyſteribus, neq; medicamẽtis cederet, obijſſe. Noſtri eiuſmodi oua teſtis ſuis exuũt, & in partes aliquot ſecãt, vt alterius vitelli, ac albuminis ſegmẽtis lãces acetariorũ coronẽt. Idẽ Germanos tã ſuperiores, quã inferiores factitare audio. Oua aſſa, vel toſta, quæ nẽpe in calidis cineribus coquũtur, vel potiùs aſſantur, Galeno, & alijs ὀπτὰ ἢ ὀπτηθέντα nuncupãtur. Cauẽdũ dũ aſsãtur, ne diſſiliãt, quãobrẽ perfũdi frigida ſolẽt. Ita cocta parũ laudãtur: colorẽ enim ab igne acquirũt, & grauẽ odorẽ itaq; magis ficcãt, minuſq; refrigerãt, & ingratioris lõgè ſaporis ſũt, quã elixa in aqua. Sed cũ duobus modis aſsẽtur, in cineribus nẽpe, & inter carbones, Iſaac ea q̃ in cineribus aſſantur, deteriora eſſe ſcribit: quoniã cũ calor ignis circũeat ipſa, fumoſos eorũ halitus exire prohibet, quod ſuper carbones nõ cõtingit: Poſtremò τηγανισὰ dicũtur oua in ſartagine ſpiſſata, oleo ſcilicet, vel butyro fricta: nã tega nõ Græcis patellã, vel ſartaginẽ ſignificat. Noſtri vulgò vocãt oua nella teglia. Germani, teſte Ornithologo eyer in anckẽ. Hæc peſſimũ omnibus modis nutrimentũ habere Galenus, & Symeon Sethi, volũt, quoniã dum concoquuntur in nidorem, hoc eſt, ructus fumoſos cõuertantur, ideoq; nõ modo craſſum, ſed etiam paruum ſuccum gignere, atq; excrementium: Et rurſus alibi Galenus, *Oua frixa*, inquit, *tardè deſcendunt, mali ſucci ſunt, & corrumpunt etiam ſecum admixtos cibos, & inter deterrima earum rerum habentur, quæ concoqui nequeunt.* Iſaac inſuper mox in nidorem, & cholericos, ſeu bilioſos humores, ac putredinẽ verti tradit, ideoq; faſtidium, & nauſeam parere. Eiuſmodi ouis vulgus plerunq; veſcitur, neq; etiam nobiliores ab ijs abſtinent, ſed in purum vas, idq; ſtanneum, plerumq; euacuãt, diſſoluto in eo priùs butyro, ne fundo adhæreant, coquunt autem, donec album denſari ſupra vitellos, & albeſcere cœperit. Hęc meo iudicio Braſauolus perperam oua pnictà vocauit, inquiens: Ad oua pnicta coquenda Galenus oleo vtitur, nos butyro; nam hæc pnictà non eſſe ex prædictis patere arbitror. Sed antequam ad apponẽda ea in menſa tempus, ac rationem accedam, ſuperioribus velut pro epilogo hocce Baptiſtæ Fieræ epigramma adijcere viſum eſt, eſt autem tale.

Flent leue cocta, tremuntq;, & vix coeuntia mandi.
Nollent, nata modo, ſi ſapis, oua bibe,
Tuida ſunt, celeriſq; cibi, flammæq; tepentis.
Sed duraia time, nec requieta vetis.
Pectus alunt, tuſſimq; leuant, ſunt prandia raucis.
Inſanoq; thoro prandia grata parant.
Demulcent renes, ſtomachumq; aluumq; dolentem.
Veſicam mira ſedulitate fouent.
Sed moneo: hæc marcent facilè, & tot commoda perdunt,
Vt nihil ex omni parte beare ſolet.

Præter iã dictos ſimplicis coctionis modos, vnus ſupereſt, quo Babylonios venatores vſos Cęlius teſtatur: is aũt eſt talis: Oua cruda fũde imponebãt, & tãdiu rotabãt, donec ex eiuſmodi motu coquerẽtur. Quod modò ad apponẽdi oua tẽpus, ac rationẽ attinet. Athenæus ſcribit, bina ſecũdę mẽſę apud priores ſolita inferri cũ Turdis, &c. Apud Romanos verò, atteſtãte Porphyrio, cœnę initia habebãt oua: vnde *f* Horatius. *Ab ouo vſq; ad mala citaret.* Et in eodẽ ſenſu *g* Tullius, *Integrã famẽ*, inquit, *ad ouũ affere: itaq; vſq; ad aſsũ vitulinũ* (aliàs vitellinũ) *opera iſta perducitur.* Vbi integrã famẽ ad ouũ afferre iuxta Cęliũ nõ aliud eſſe videtur, quã ad ſecũdã vſq; cibi appetẽtiã perducere. Si itaq; veteres acetaria in prima mẽſæ apponebãt, oua nõdũ locũ mutauerũt, pſertim mollia, & in ſartagine cocta, itẽ dura, & aſſa. Sorbilia vt diximus, pro iẽtaculo erãt, & noſtri paulò ante prãdiũ ea accipiũt. Quod ſi ſanitatis tõnẽ ſpectes, oua quoquo modo parata, tũ à ſanis, tũ ab ęgris priori loco ſumi dẽbẽt. A duris quidẽ ſanos, & ægros, & hos quoq; magis abſtinere prorſus cõuenit, niſi cũ aluus ſolutior eſt: quã ſi duriùs coctis ouis cohibere libuerit, ea quoq; ãte alios cibos eſitari oportet: vt cõtra ẽt mollire aluũ ſorbilib. exhauriẽdis ſtatueris, id quoq; initio mẽſæ faciẽdũ. Quemadmodũ aũt apponẽdi, ita ẽt oua aperiendi modus diuerſus eſt. Iudæi enim ea aperiũt parte acutiore, vt ſi qua illa gutta ſãguinis apparuerit, abſtineãt; obtuſiore plerũq; Germani in latere. Hęc itaq; de diuerſis ouorũ cocturis, in aqua, ſub cineribus, in ſartagine, deq; ouis pnictis dicta breuiter nobis ſufficiãt: ſupereſt modò, vt de varijs eorũ appãratib. aliquid, maximè ex Apicio, & Platina dicamus: *Oua frixa ænogarata ebelixa liquamine, &c. h* Apicius: vbi Humelbergius ſic legit: Oua frixa cœnegaro (ſcilicet affuſo) inferũtur. Oua elixa liquamine, oleo, mero: vel ex liquamine pipere, laſere: *In ouis hapalis nucleos infuſos: ſuffũdes mel, acetũ, tẽporibus liquamine.* Oua hapalà, inq̃t Humelbergius vocat Apicius tenera, & mollia, q̃q; ſine cortice, & putamine cocta ſũt in aqua: qualia, & ſtomachũ cõfortãt, auth. *i* Scribonio Largo. Sed Scribonius loco

Monachi comeſis ouis mortuus.

Aſſa vel toſta.

Aſſatorũ quę meliora.

Tiganiſta.

Oua nella teglia.

Oua tiganiſta vt coquantur.

Braſauoli error.

Apponẽdi oua ratio.

f Serm. 1.

g In Epiſt. ad Pæt.

Famẽ integram ad ouũ afferre quid.

Oua ſanitatis ergò quo modo accipiẽda.

Aperiendi modus.

Iudæi vt ouo aperiunt.

Oua frixa.

h l. 7. c. 17.

Cõp. Medicor. 104.

iã citato simpliciter oua happalà cõmẽdat, nec dicit ea sine putamine in aqua coqui: & Dioscorides hapalõ ouũ molle appellat, hoc est mediũ inter sorbile, & durũ, vt ipse ĩterpretatur, & nos supra quoq; retulimus, Tyropatina. *Accipies lac, diuersus q; patinam æstimabis: tẽperabis lac cũ melle quasi ad lactãtia*, id est, lactaria, vt Humelbergius exponit, *oua quinq; ad sextariũ mittis, sed ad heminã oua tria in lacte dissoluis ita vt vnũ corpus facias: in cumana colas, & igni lẽto coques: cũ duxerit ad se, piper aspergis & inferes.*

Oua Tyropatina.

Oua sphõgia.

Oua sphongia ex lacte: *Oua quatuor lactis heminã olei vnciã in se dissoluis, ita vt vnũ corpus facias: in patellã subtilẽ adijcies olei modicũ, facies, vt bulliat, & adijcies* (oleo bulliẽti) *impẽsã* (mixtionẽ iã dictã ex ouis, lacte, & oleo) *quã parasti. Oua parte cùm fuerit coctũ, in disco verte, melle perfũdis, piper aspergis, & inferes.* Hæc omnia Apicius. Humelbergius oua sphongia interpretatur cibũ, qui ouorũ formã præ se ferat, & spõgiosũ, id est, ad modũ spõgiæ rarũ, tenerũ, & inflatũ. Germani, teste Ornithologo, hoc, vel simile eduliũ vocãt ein bratne milch, quasi dicas, lac assatũ, cõdẽsatũ, vulgus nostras vn coppo: Græcè, & Latinè oogala dici potest, quãquã Cælius pultẽ ex ouis, & lacte cõcinnatũ oogala dici medicæ rei studiosis scribat. Laudatur hoc inter cibos dysentericorũ ab Ætio, si bene memini. *Ouorũ albore*, inquit *k* Platina, *vtimur in cõdituris quorũdã eduliorũ, ac bellariorũ.* Iusculũ ceoceũ è vitellis ouorũ cũ agresta, iura vituli, aut Capi, pauco describitur ab eodẽ: itẽ *l* alibi, quomodo frictella fiat ex albamẽto ouorũ, polline, & caseo receẽti. De ouis agitatis, & cõfractis ex eodẽ. *Oua cũ modico aquæ, & lactis bene agitata, & cõfracta aut tudicula, aut cochleari caseo trito commiscebis, Mixta ex butyro, & oleo coques, suauiora erunt si & parũ cocta, & dũ coquuntur, nũquã voluta fuerint. Herbacei coloris si volueris, his betæ, aut petroselini pluscũlũ, succi buglossi, mentha, amaraci, saluiæ parũ addes.* Aliter. *Easdem herbas concisas, & frictas modicum in butyro, aut oleo, superiori impensa admiscebis, ac coques. Nutriunt hæc, tardè concoquũtur, hepar iuuant, obstructiones, & calculũ generant.* Oua frictellata: *In patellã feruẽtẽ oleo, aut butyro recentia, & integra, abiecto putamine, indes, lentoq; igne decoques oleo, sẽper, præsertim cochleari, aut tudicula suffundẽdo. Vbi alba esse cœperint, cocta scito. Duriores cõcoctionis propter frictũrã hæc putãt medici.*

Coppo. Oogala. Ouorum albor. *k l. 6. cap. 44.* *l lib. 9. c. 3.* Oua agitata & fracta

Ouafrictellata.

Hæc aũt eadẽ sũt cũ ijs, quæ nos cotenella teglia vulgò appellari diximus, Græci stiganista. Oua elixa: *In feruentem aquã oua recentia, abiecto folliculo, indes: concreta vbi erũt, statim eximes. Tenella esse debent, ac saccharo, aqua rosacea, aromatibus dulcibus, agresta, aut succo malia vrancij suffundes. Sunt qui & tritũ caseũ inspergãt, quod nec mihi, nec Perphoro placet, qui tali edulio persæpè vescimur. Sine caseo optimũ, & suauissimum est.* Aliter: *Oua in lacte, aut vino dulci coques eo modo, quo antè. Verũ de caseo nulla fiat mentio: plus alit: hoc etsi ad plegmonem sanguinem ducit.* Oua fricta. *Oua recentia diu coquẽdo dura facies. Albatis putaminibus, oua ipsa ita per mediũ scindes, vt nullibi albamẽtũ cõminuatur. Exẽptoso vitellos partim cũ bono caseo tũ veteri, tũ recenti & vua passa cõtundes partim reseruabis ad pulmẽtum colorandũ. Parũ itẽ petroselini, amaraci, mẽtha minutatim cõcisa addes. Sunt qui & duos albores ouorũ, aut plures cũ aromatibus indãt. Hæc impẽsa albamẽta ouorum repleta, & cõtusa lento igne in oleo friges. Frictis, moretum ex reliquis vitellis, & vua passa simul tunsis, ac ex agresta, & sapa dissoluis, addito zinzibere, caryophillo, cinnamo, infundes: efferuescãtq; paululum cũ ipsis ouis, facies. Hoc plus mali in se habet, quã boni.* Oua in craticula. *Oua tũsa in patellã extẽdes, & coques, donec cõcreta plicari quadri fariam possint. Hæc in quadra modum redacta, in craticulã ad focum positã extẽdes. Oua deinde recentia, ablatis putaminibus, huic inde saccharumq; & cinnamum, dum coquitur, insperges. Cocta conuiuis appones.* Oua in veru: *Veru bene calefacto, oua per lõgum trãsfiges, & ad ignem, ac si caro esset, torrebis. Calida sũt edenda. Stoliãm inuentũ, & coquorũ ineptiæ, ac ludi.* Aliter: *Oua recẽtia in cinere calido diligẽter adignẽ volues, vt æqualiter coquãtur. Exudare vbi cœperint, recẽtia, & cocta puteo, ac cõuiuis apponito. Optima hæc sũt & cuiuis apponi percõmodè possũt.* Aliter: *Oua recẽtia in ollã cũ recẽti aqua imposita vbi parũ ebullierint, eximito, & edito. Optima enim sũt, & bene alũt.* Oua fricta Florẽtinorũ more: *In feruentẽ ex oleo patellã, oua recentia, ablatis putaminibus, singillatim, indes, tudiculaq; aut cochleari circunquaq; restringes, in rotũdũ redigẽs. Coloratoria vbi esse cœperint, & cocta scito. Tenella intus sint necesse est. Coqui difficiliùs hæc, quã quæ supra cõsueuerũt.* Aliter: *Oua integra in carbones ardẽtes cõijcito, ac calida donec frãgãtur, fuste percutito. Cocta, & exẽpta petroselino, & aceto suffundito.* Oua fricta: *Caseũ pinguẽ, & tritũ parũ mẽtha, & petroselini concisa, uua passa minimũ, modicũ pipis ĩusi, duos vitellos ouorũ cruda simul miscebis: mixta, in oua more Florẽtino fricta, vbi inde p tenue foramẽ vitellũ exemeris, ẽditio, ac iterũ frigito, donec tarcimẽ coquatur. Cõoluẽda sæpius sũt, & cocta agresta, aut succo mali aurãcij cũ zẽzibere suffundẽsunt.* Oua in pastilli morẽ: *Farinã subactã tenuẽ admodum facies, extensa per tabulã, oua recentia distincta spatijs addes, inspergẽdo semper vnicuiq; parum sacchari, aromatum, minimum salis. Inuoluta deinde, vt pastillos solemus, aut elixabis, aut friges. Frictata tamen laudabiliora sũt. Dura fiant, caueto.* Hucusq; Platina. Idẽ *m* alibi iusculum verzuzum describit, quod recipit

Oua frictata

Oua in craticula.

Oua in veru.

Oua fricta

Oua fricta

Oua in pastilli morẽm *lib. 7. c. 20.*

Iusculum verzuzum

ouorum

ouorum vitellos quattuor, sacchari vncias quatuor, succi mali aurantij tantundem, semunciam cinnami, aquæ rosaceæ vncias duas. Iubet autem eo modo coqui, quo iusculum croceum coquitur, & quò magis placeat, etiam crocum addere. Hoc genus cibarij, inquit, æstate præcipuè salubre habetur. Multum enim, ac bene alit: parum refrigerat, & bilem reprimit. Ἀλληβίτης placenta dicebatur, cui vt scribit Eustathius, oui vitellus erat admixtus. Alhagie Andreę Bellun ẽsi cibus est ex vitellis ouorum factus in sartagine ex ouis conquassatis, quem Veneti fritaleam appellant. Sed quem Veneti, & nos etiam fritaleam vocamus, simul cum vitellis albumina conquassata recipit: tardi, & nidorosi nutrimenti causa est. Mutagenat, inquit Syluaticus, id est, cibus, qui fit in aliquo vase cum lacte seminum communium, & iure Gallinę, & vitellis ouorum, cum sacchar o, & miscella aromatica è cinamomo, spica, cubebis, calamo aromatico, & cari semine. Coquitur autem in igne, & apposita supra vas testa calida. Sed alia quoq; innumera panum, placentarum, laganorum, eduliorumq; diuersorum genera ex ouis, aut ei admixtis fiunt, vulgò cognita, quæ omnia persequi infinitum foret. Sat fuerit ea quæ authores de his tradiderunt, collegisse.

Lecithito placenta Alhagie. Fritalea.

Mutagena.

VSVS IN VARIIS.

GERMANI milites prælium proficiscentes Gallinaceis Gallis vtuntur vigilantiæ causa, quod alias etiam nationes factitasse antea retulimus. *a* Tarentinus escam ad capiendos pisces magnos, marinaq; omnia velut glaucos, orphos, & quæcũq; sunt eiusmodi ex Gallorum testiculis cum nucibus pineis torrefactis, ac tritis ita committit, vt sint testiculorum drachmæ octo, nucum pinearum drachmę sexdecim: iubet autem omnia teri in farinæ speciem, fieriq; collyria: & eiusmodi esca illectari pisces pollicetur. Ventriculi Gallinaceorum pelliculæ coagulandi vim attribuunt: vnde legimus apud Palladium: *Maio mense lac coagulabimus syncero lacte, coagulis vel agni, vel pellicula, quæ solet pullorum (Gallinaceorum scilicet) ventribus adhærere.* Alij eandem coagulandi vim gutturi Gallinæ attribuunt. Sunt qui fabas Gallorum sanguine maceratas, antequam serantur, ad aduersantibus herbis non infestari promittunt. Sanguis nigrarum Gallinarum, attestante Rase, aufert maculas fœtidas, & lentigines à facie, & huiusmodi, maximè si misceatur ei lapis vaccinus tritus cum baurach rubeo. Et reddit faciem formosam abstergit, & bonum colorem facit. *b* Ant. Mizaldus verò albæ Gallinæ sanguinẽ in faciẽ lentiginosã effusũ, ibiq; reliccatum, & detersũ omnes eius maculas obliterare scribit ex quodã Italo. Fimus hic quoq; à nonnullis cõmẽdantur, maximè candidus seruatus in oleo veteri cornea pyxide, vt Plinij verbis vtar: qui alibi adipem ẽt vel Gallinæ, vel Anseris cutẽ in facie dixit custodire: quod ex Dioscoride videri potest descripsisse, qui ita habet. *Adeps Anseris, & Gallinaceus vtilis est eis προσώπων σπιλοις*, id est, ad nitorem vultus, vt Marcellus Virgilius vertit, ad *mãgonizãdã faciem*, vt Ruellius: etsi Ornithologus cũ Plinio potius malit vertere, *ad faciei custodiã*, scilicet, aduersus ventos frigora, & Solẽ. Sũt qui ad carnis pulchritudinẽ, ac iuuẽtæ florẽ cõseruãdos aquã è Gallina arte chymica eliciãt hoc modo: Gallinã accipiũt cãdidã, eã strãgulãt, vnaq; cũ plumis, & ossibus cõtũdũt, omnia in aqua fluuiatili decoquũt vnà cũ hordei cortice nudi manipoli vno, & dimidio, decoctã catino satis amplo ponunt, oua recentiss, vnius nẽpe diei simul cũ testis suis rupta cum Gallina permiscent, & terebinthinæ abietinæ parũ, ac pulueris Myrrhæ mediã vnciã adijciunt, omniaq; permista destillãt in alẽbico, ac dein houẽ cõtinuis diebus soli exponũt, postremò boracis, & sacchari parũ adijciunt, ac vtuntur. Aliter ad faciẽ mãgonizãdã: Accipe Gallinã pinguẽ, à pennis mundãi, cõtũde, vbi interanea exemeris, sanguinẽ absterseris, ac in frusta parua concideris: dein simul cũ pulueris gumi elemi, carabes, armoniaci, myrrhę, bdellij, vernicis, thuris, boracis ana vncia vna in alẽbico destilla: destillationi moschi grana duo, aut tria adde, & cãphoræ octauã: hac aqua mulier faciem abluat, postquam priùs aqua pluuiali vsa fuerit. Porrò ad agros lætificandos Gallinacei fimi maximus vsus est, præcipuè apud nostros agricolas: etsi enim Varro Turdorum fimo principatum tribuat, non est idcirco hũc spreuisse arbitremur. Quinimo Columella primis partibus Columbario datis (id enim nostro quo prestantiss. est, ac pretiosissimũ, secundas mox Gallinaceo concedit. Eiusmodi stercus nos vulgò pulinã dicimus, coq; non vtimur duntaxat, sed pro Columbino nobis ẽt ab adulterantibus id sæpè obtruditur, tanquã eos non lateat fẽlices quoq; atq; vberes segetes facere: licet alioquin id vitij in se habeat, vt multas, ac inutiles herbas procreet. Mulieres Germanæ, vt Ornithologus refert, stercus hocce cõmendant pro betonica altili, quæ colitur in vasis, at non ad alia ob dictam causam. Albuminis ouorũ singularis vbique ferè terrarum vsus est ad agglutinandum, quemadmodum item apud veteres,

a *In Geop. Græc.* Esca ad capiendos pisces.

Ad lac coagulãdum.

Fabæ vt ab alijs herbis liberentur.

Ad lentigines faciei.

b *Cent. 5. 23*

Ad pulchritudinẽ seruandã.

Ad faciem mãgonizãdam.

Ad agros pinguefaciendos.

Pulina.

Albuminis vsus ad agglutinãdũ.

vti ex Plinio in primis habemus: *Aurum*, inquit, *marmori, & ijs quæ candefieri non poſſunt, oui candido illinitur.* Et alibi. *Candidum ex ouis admixtum calci viua glutinat vitri fragmẽta. Vis verò cauta eſt, vt lignũ per fuſum ouo non ardeat, ac ne veſtis quidẽ cõtacta aduratur.* Et rurſus: *Aurũ ouatum. ex Grãmaticis quidã dictum volunt, quoniã oui albo antea illito, ara, ac marmora auri, & argenti laminis decorarẽtur.* Quinimo Cardanus tradit ad lithoſtrata cõficiẽda (quæ lia vulgo muſaica vocant opera) ex fruſtulis lapidum diuerſorum colorum glutino tenaci inuicem iunctis, fieri maltham (glutinum) perpetuum ex calce, & ſuillo adipe, vel pice, aut oui candido. Pharmacopolę longè ad alium vſum albuminibus ouorum vtuntur, vt ſcilicet ſetapia, & alias potiones clariores reddant: quod ita præſtant; albumina ex aqua frigida agitant ſcopulis, donec in ſpumam abeant, quam particulatim ſyrupo, vel alteri decocto feruenti inſpergunt, & vbi ferbuerit, cochleari foraminolento deradunt, nouam inſpergunt, id faciunt, donec ſit ſyrupus clarior. Alij vbi ex bullis clarius decoctum vi ignis factũ animaduertunt, in id tepidũ (nam calidius decoctũ albumina coqueret, in frigidiori minus prõptè, & parcior ſpuma elicitur) albumina ſingulis libris ſingula, ſed etiam pluribus pauciora injiciunt, ſcopulis agitant, vt ſpumeſcant, ſaccharum in particulas confractũ conijciunt, recoquunt: vbi ſpuma ſubſidit, igni auferunt, per manicã Hippocratis, melius aũt per pannũ clauis quatuor, angulis quatuor firmatum. Colatũ aũt ter, quater ſi non ſatis clarueriit; ſiue ſic albumẽ ſeparatũ in qua agitatũ ſcopulis inſpergitur decocto igni reddito, ſpumailla vſta, alia injicitur, idq; toties donec bullæ clarũ ſatis prodũt. Tũc colatur quoties eſt neceſſe. Antiquitus etiam vina ſua albuminibus ouorum clarificabant: Hinc apud Horatium legimus:

Surrentina vafer, qui miſcet face falerna
Vina, columbino limum bene colligit ouo,
Quatenus ima petit volucus aliena vitellus.

Muſaica opera.

Decocta quomodo clarificentur.

Vinũ, inquit Nicolaus Myrepſus, vt pellucidum confeſtim fiat: Alba ouorum injice in vas, quotquot ſuffecerint, & albumen quoad ſpumat, cõcutiatur cũ vino, & modicũ ſalis albi, tenuis, & fit album. Cuius rei [c] Albertus hãc rationẽ aſſignat, nẽpe *quoniã vitellus qui naturã habet cognatã cum face vini, & albugo, eũm vino; ideo fit*, inquit, *quod cum oua immittuntur vino* (turbato per æſtatẽ propter calorẽ auſtrinũ) *cum arena, & calce clarificatur vinũ: nã arena, & calx perforans* (penetrant) *vini ſubſtãtiã, & vitellus attrahit facẽ.* Verum verò vitello ea vis ſit, ſubdubito, etſi id Ornithologus alioqui ẽt affirmet, ac Albertus rurſum alibi vitellum panni ſordes abſtergere ſcribat, ſed niſi in plenilunio excluſi oui, & non aliter, ſi dijs placet: at quid abſit, quæſo, quod vel in creſcente Luna, vel in decreſcente nati oui vitellũ præſtare prohibeat? Nunquã enim mihi perſuaſerim verã eſſe rationẽ, quam ex alijs idem Albertus adducit; nẽpe quia media ſaginata (ſic habet codex impreſſus, ſortè ſanguinea) gutta in vitello: prima quidẽ generatione exiſtens, calorem penetrantẽ, diuidentẽ maculas ex multo lumine Lunę humidum mouente tunc concipit, quod alio tempore facere nequit. Qui colore picturam illuſtranti oui candidũ ſpõgia frangunt, donec prorſus tenue, & aqueũ fiat: quod ita fractum coloribus ſuis admiſcent, vt vulgares ẽt pictores. Olim ad ornandos, criſpandoſq; capillos albi liquoris oui vſus erat etiã prouiuenibus, qui nunc puellis tantum relinquitur.

[c] *In comm. de gen. animal. c. 2.*

An vitellus oui fæces attrahat.

Ad illuſtrãdum colores.

Ad criſpãdos capillos.

INSIGNIA. ICONES. NVMISMATA.

PAuſanias [a] prodidit in arce Elidis Mineruæ fanum fuiſſe, ſignumq; auro, & ebore fabricatum, idq; Phidiæ opus extitiſſe: Deæ verò caſſidi Gallinaceum Gallum inſiſtere: quod, vt opinor, hæc auis omnium volucrum pugnaciſſima ſit, vel quòd Mineruæ cognomento Erganæ ſacra habeatur. Tradit item aliter. Idomeneum Minois nepotem à Paſiphae Solis filia oriundum in ſcuto Gallum Gallinaceum pro inſigni vſum fuiſſe. Et quamuis Pauſanias eum id factitaſſe credat, vt originem iactitaret ſuam à Deo Apolline nimirum, cui Gallus quoque, vt docuimus, erat conſacratus, quòd cantu ſuo Solis ortum annunciet, quis tamen haud ineptè coniecerit, alitis pugnacitatis imitandæ cauſa ducem illum, cuius præſtantiam in bello decantat Homerus, eiuſmodi inſigne in ſcuto tuliſſe: quod Danos, Alanoſq; non factitaſſe duntaxat diximus, ſed ſibi nomen etiam ab ipſo Gallo deſumpſiſſe. Cyrum inſuper narrat [b] Alex. ab Alexandro aureum Gallum lanceæ affixum militi in acie pro vexillo exhibuiſſe, haud dubio, vt alitem ſequeretur, cui vnicus ſcopus eſt in prælio victoria potiri, & pro libertate dimicare. Sed [c] Plutarchus Antaxerxẽ Perſarũ regem atteſtatur Cyri Iunonis percuſſori ex Caria virtutis talem contuliſſe præmium, vt in prima acie Gallũ aureum in haſtæ geſtaret apice. Vnde factum eſt, vt Cares omnes

[a] *In Eliac.* Gallus in caſſide Mineruæ.

Idomenei ſcutum.

Danorum inſignia.

Cyri lãcea

[b] *4. de Gen. deier. c. 2.*

[b] *In Arta.*

Cares Gallos habent pro conis.

omnes Gallos pro conis haberent, vt idem Plutarchus ibidem scribit. *a* Herodotus verò eos ait primos galeis cristas imposuisse, & clypeis signa adiunxisse, & lora scutorum excogitasse. Hinc præterea factum est, vt Persæ Cabas omnes ἀλεκτρυόνας dicerent, id est, Gallos, διὰ τῆς λόφους, id est, à conis, quos in galeis portabant, ad quod lepidissimus fortasse *b* Aristophanes alluserit, dum Gallos quandoq; imperitasse Persarum gentibus dicat: quo argumento & Persica appelletur auis Gallus, atq; eo itē nomine cyrbasiam, & tiaram gestat, quod regibus tantū licebat, tradente *c* Clitarcho. In Apollinis Delphici celeberrimo templo, vt Plutarchus author est, eius Dei imago erat, quæ manu Gallinaceū tenebat, vt horā matutinā, & tēpus instātis ortus designaret. Gallū in foro Romano depictū fuisse ex *g* Plinio habemus: *deinde videō*, inquit, *& in foro positus vulgò. Hinc enim ille Crassi oratoris, lēpos agētis sub veteribus, cū testis* (aliàs reus) *cōpellatus instaret: Dic ergò, Crasse, qualē meris? Talē*, inquit, *ostēdēs in tabula pictū inficetissimè* (aliàs infacetissimè) *Gallū exterentē linguam.* Quod fortè *h* Plinius ex Cicerone transcripsit. Quintilianus tamē id factū à C. Iulio nārrat. Illū enim obsterpēti Heluio, ac sæpius instāti qualē se tandē ostēsurus esset, digito mōstrasse imaginem Galli pictā in scuto Mariani Cimbrici, cui tunc Heluius simillimus videbatur. Notiss. insuper historia est apud *i* Pausaniā, & *k* Suidā (variant tamē nōnihil inter se) Athenienses Anterioris arā constituisse, in qua pueri nudi, & formosi signū erat in vlnis geminōs sustinētis generosos Gallos, & se in caput impellētes, quibus Timagorā, & Meletum, qui amore perierūt, significabāt. Gestat aūt puer Gallinaceos: quòd vnà cū duobus Gallis, quos à Meleto sibi dono datos vlnis gestabat, ex arce Athenis se præcipitasset. Gallinacei icon in excelsarū turriū ex apicibus ex oricalco conflata, & inaurata plerunq; impolet, lamina ad vētū versatili. Mōzę in Gallia Trāspadana Gallina videtur vna cū pullis ex auro à Theodorico regi ibi facta. Paulus Morigia hāc aureā Gallinā cū duodecim pullis pariter aureis Theogillæ reginæ Christianarū rerū studiosissimæ iussu confectā testatur, eamq; ab illa in tēplo, quod Mōzæ D. Io. Baptistæ vouerat, inter alia regia dona memoriæ consecrasse. Mirū, quod scribit Georgius Agricola, lapidē Eislebanū aliquādo Galli effigiē referre. Quod modò ad numismata attinet, in quibus imago Galli Gallinacei conspicitur, statuendū est ea vel Galli, vel in Deorū, quibus is cōsecratus erat, honorē, causa fuisse. In Mamertinorū in primis numismatibus Gallus figura erecta, ita vt velut cucurrire velle videatur, apparet cum astro propè eius collum inscriptio est talis. ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ ΑΡΕΤΤΙΩΝ. Ex altera nūmi parte figura erecta, pectus, vētrēq; dūtaxat velata, dextera baculū cū flagello, sinistra hastā tenens: nūmi propè cā à dextra thorax, à sinistra parma iacet. Asis (regio puto sic dicta. Nā & *m* Ouidius, teste Abrahamo Ortelio, ita Asinā vocat) puerū delphino insidērē numis insculpebat: Dardani Gallorū pugnam: author est *n* Pollux; quòd ideo fecisse eos Pierius Valerianus rectè existimat, quoniā magnū pugnacitatis decus sibi antiquitus vsurparēt. Hinc honoratū sēpe apud Maronē Dardaniæ nomē, cū secus Phryges ferè sēper & ab imbelles notētur. Hubertus Goltzius Selenontinorū numismata, in quibus icon Galli conspicitur, depicta exhibet, in quorū primo viri nudi in aduersa parte imago est, pateram dextra, sinistra lauri, vel oliuæ ramū tenētis: à dextra eius ara est, supra quā ignis, & ante eam Gallus tāquā festināter currēs, à sinistra cippus cui insistit taurus, seu bos caput declinans, & cornibus suis mentū minitās: supra tauri tergus foliū selini herbæ (quam Latini apium nuncupāt) à qua Selinōtis vrbs nomen obtinuit, itē Selinus fluuius, qui haud procul ab eius vrbis mœnibus prætērlabebatur. Inscriptio numi est ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ. Ab altera numi parte biga est, cui duo insistunt viri nudi, quorū alter qui est à dextera, lora equorū sinistra tenet, dextera flagellum tensi arcus: qui verò à sinistra stat arcum iam dictū dextra retinet, sinistra baculū, quo equos regat, & in hac parte nulla erat inscriptio, contrà ac in altero eorundē Selenontinorum numo, in quo prædicta inscriptio est à parte bigæ, in aduersa verò istæc ΣΑΥΤΗ, cætera eodem ferè se habebant modo, nisi quod hic in ara focus non adsit, & taurus in cippo elaborato consistat. Tertium à primo differebat, quod ab vtraq; parte numi eadem inscriptio est ΣΕΛΙΝΩΝΙΩΝ, item in eo quod ab vtraq; cippi parte lauri ramus dependet. Quartum numisma ab omnibus diuersum est. Hic enim nuda illa imago, quam Herculis esse rēmur, dextra pateram, vt in superioribus, sed sinistra clauam gestat aculeis armatam, & à parte dextra altare quidem astat, sed sine foco, ac magis quam in illis elaboratum, præterea ante id serpens est capite erecto: à sinistra parte Gallus, atq; demum supra eum Selini folium cum inscriptione vt in secundo, sed transpositis literis, nempe hoc modo ΗΥΥΑΣ. In auersa numi parte eadem imago taurum cornu prehensum retinēs, sinistra erecta clauā minitans: fuerit autem haud dubio taurus Erictonius, quem Hercules

d *lib.* 1.

e *In auib.* Persia auis Gallus.

f *L. Cur Pythia non ara plius carmine reſpōdeat.* Gallus in foro Romano depictus.

g *li.* 35. *c.* 4. Gallus in scuto pictus.

h *lib.* 2. *de Orat.*

i *In Attic.*

k *In dict. Meletus.* Puer gemi nos Gallos in vlnis tenens.

Gallus in turriū apicibus.

Gallina au rea.

l *lib.* 1. *c.* 8. *hiſt. Medic.* Lapis Gallicffigie.

Numismata in quibus Gallicon.

Mamertinorum numisma.

m *Met.* 1.

Dardanorū numus.

n *lib.* 9. Selenontinorum numismata.

Selinentis vrbs vnde dicta.

Numisma cum Gallo depictus.

superasse dicitur: inscriptio ΣΙΑΙΝΩΝΤΙΩΝ. In prioribus tribus Vrsinus Herculem Aesculapio ad aram sacrificare putat, dum dextra patera libatoriam exhibet: sed fortè eiusmodi iudicium ex quarto numo desumit, in quo, vt diximus, apertissima Herculis imago est, cum tauro dimicantis. Nam vbi ex professo de populorum istorum colonia, & rebus gestis scribit, secus sentire videtur, dum ab altera numismatũ parte in bigis Apollini Sagittario Galeoten filium, aut Empedoclem, aut Herculem latus existimat claudere: scribit aũt in hæc verba: Vrbi stagnum, siue æstuarium imminebat, quod æstate quũ pestilentem ob Solis ardorem aerem exhalaret, ciuitati perhitiosissimum erat, cùmq; pestilentia ob eam causam crassando euulgaretur, Empedocles Agrigentinus sapientia clarius, vt Selinuntiis remedium afferret, deriuata ex Selinonte, & Hypsa fluminibus, fossa, & vnico alueo, ac maximo impetu vtriusq; fluuij aquis in stagnũ irrumpentibus quum pigras priùs, limo torpescentes, salsas stagni aquas motu copiaq; dulcium aquarum diluissent, ciuitatem suo ingenio, & sumptibus ab ea lue liberauit; quo beneficio meritus est, vt Selinontini tanquã ciuium liberatori, alteriq; velut Aesculapio diuinos honores tribuerent. Hinc forsitan in Selinontinorũ numismatibus sacra faciente aut Empedocle, aut Hercule Alexicaco Gallus, & Parias serpens ad aras Aesculapij adsculpitur: ad hæc num in altera numismatum parte in curribus Apollini Sagittario Galeotes filius, aut Empedocles, an deniq; Hercules latus claudat, liberam cuiq; cõiecturam, & opinionem relinquo. Hæc itaque Vrsinus opinionis suæ, vt vides, incertus. Quod si mihi meum interponere liceat iudicium, putarim Empedoclis imaginem esse, & Aesculapij vicem gerentem illum fuisse ob latam eam causam. In Tianensium quod numo etiam Gallus conspicitur erectæ figuræ cum cucullo tunicam edens, cui supra cristam granum tritici, & a tergo astrum: ait talis inscriptio, ΤΙΑΝΩ. Ab altera parte Martis caput galeratum. Credendum ergo Gallum in tali numo expressisse, quoniam Martis ales est, & granum tritici fertilitatis ex agricultura symbolum esse. Quod ad stellam attinet, quæ pariter aliquot alijs vicinorum populorum numis conspicitur, nonnulli eò referendum putant, quòd magna Græcia priùs Hesperia dicta sit: Hesperum itaque, siue vesperuginem (quam Venerem non sine ratione quadam opinati sunt) his numis exprimi. Galenorum item duo visuntur numismata Gallum imaginem ferentia, quorum primum, quod æreum est, ab vno latere sex pilas habet sine inscriptione, ab altero Gallum erectum cum inscriptione ΚΑΛΕΝΩ. Alterum pariter æreum ab vna parte caput galeratæ Mineruæ, ab altera Gallum cum astro à tergo, & inscriptione ante pectus ΓΑΛΕΝΩ. Reperitur quoddam Antonini pij Augusti numisma, in quo tribus Galliis totidem simulacra velut abblandiri videntur, quod ad mansuetissimum Antonini ingenium spectare crediderim, vt qui pugnacitatem commitigare procuraret, omnemq; belli ferociam, quanto posset studio emoliret, vtpote qui mallet vnum ciuem seruare, quàm mille hostes interficere, solusq; omnium principum sine ciuili sanguine, & hostili etiam, quantum ad se pertineret, vineret. Denique in Suessanorum numo, vt inscriptio indicat, Gallus est erectæ staturæ cum Phosphoro à tergo stella addita. Sed quispiam fortassis breuitatis studiosus orationem nostram nimis creuisse accuset, ac nonnulla superfluè à nobis allata historiæ amplificandæ gratia effudisse dicat: cui equidem responsum velim, nihil, quod scimus hìc allatum esse, quod terminos nostros egrediatur, hoc est, quod vel ad Galli, vel Gallinæ historiam non pertineat. Etsi enim nonnulla de ouis dicantur, quæ quispiam nimium superstitiosus, aut ardelio non in Gallinæ tantùm, sed in aliarum etiam auium ouis locum habere obijciat, is scito Gallinæ oua in omnibus orbis partibus vt principem locum obtinentia, quotidie in manibus omnium versari, & in vsum cedere, non item ita alia. Cùm itaq; ab ouis plurimi, ac diuersi cùm ad esum, tùm ad medicinam vsus percipiantur, cur non hìc potiùs, quàm alibi nobis erat dicendum? Ne tamẽ posthac legentium beneuolentia, atq; humanitate abutamur, itaq; hìc nunc vela contrahimus, & ad describendas Gallorum Gallinarumq; diuersas aliquot species nos accingimus. Cùm verò multæ volucres eæq; exoticę Gallinaceo generi non annumerentur duntaxat, sed eodem etiam nomine fruantur, adiecto solummodo distinctionis gratia patriæ cognomine, itaque in descriptione earum ordinem hunc nobis seruare placuit, vt de eis, quæ cum vulgaribus nostris villaticis maiorem gerunt similitudinem exorditemur, pòst verò subnecteremus eas, quæ magis ab illis discreparent, ne quid intactum à nobis relinquatur. Maiorem autem similitudinem cum nostratibus habent, quæ calcaribus armantur, quibus exoticarum maior pars caret. Quapropter Turcicas vix in peregrinis habeo. Etenim parum à nostris differunt. Persicæ quoq; calcaria habent, sed cauda carent.

Empedocles Agrigẽtinus vt Selinontinos peste liberauit.

Tianensiũ numus.

Stellæ cur in numis multorum populorũ magnæ Græciæ.

Galenorũ numi.

Antonini pij numus.

Suessanorũ numus.

Author excusat historiæ lõgitudinem.

DIVER-

DIVERSARVM GALLINARVM & Gallorum descriptiones, & primò de alba cristata & alia fermè in lapidem conuersa.

Cap. II.

VIllaticarũ nostrarum Gallinarum, vtpote nulli non cognitarum duas tantum icones damus, quarum vna tota candida est, & instar Alaudæ cristata, altera intra duos parietes reperta fame extincta, atque eo modo, quo vides, in lapidem fermè substantiam conuersa, cauliculis suis absq; pennis histricis instar horrida, intra arcis vetustissimę parietes reperta. Eam Illustrissimus Comes, ac Senator nostræ Vrbis amplissimus D. Io. Pepulus olim mihi tanquam rem miram donauit. Huius iconem sequens pagina dabit. Gallinæ cristatæ appictum est Lolium.

Gallina ferè petrificata.

DE PVMILIONE. Cap. III.

QVamuis communium Gallinarum aliam nos iconem exhibituros negauerimus, Pumilionis tamen, siue nanæ, quam perperam multos pro Hadrianis habere diximus, etsi ex earũ genere, exhibere placuit, quòd minus frequentes sint. Erat aũt hæc.

Gallina tota nigra præter alarum maiores pennas, quæ in extremitatibus candicabãt, habebat pariter maculas iu collo circumcirca candidas mediam lunam æmulantes, atq; oculos deniq; macula subluteſcẽtis coloris rotũda ambiebat. Caput erat cirratum, Paleæ, & crista quæ admodum erat exigua, intensius rubebant: pedes flaueſcebant: vngues parui, coloris impensè candidi. Sed quid deſcribere exactius prodeſt, ſi plerunq; imò ferè ſemper color in his, vt alijs variet?

DE GALLINIS Patauinis. Cap. IV.

NOſtratibus Gallinaceis plerunque maiores exiſtunt, quos vulgus Patauinos appellat, quemadmodum & tales Gallinæ noſtratibus Gallinis. Maris fœminæq; iconem exhibemus. Mas erat aſpectu pulcherrimus, quinq; tamen

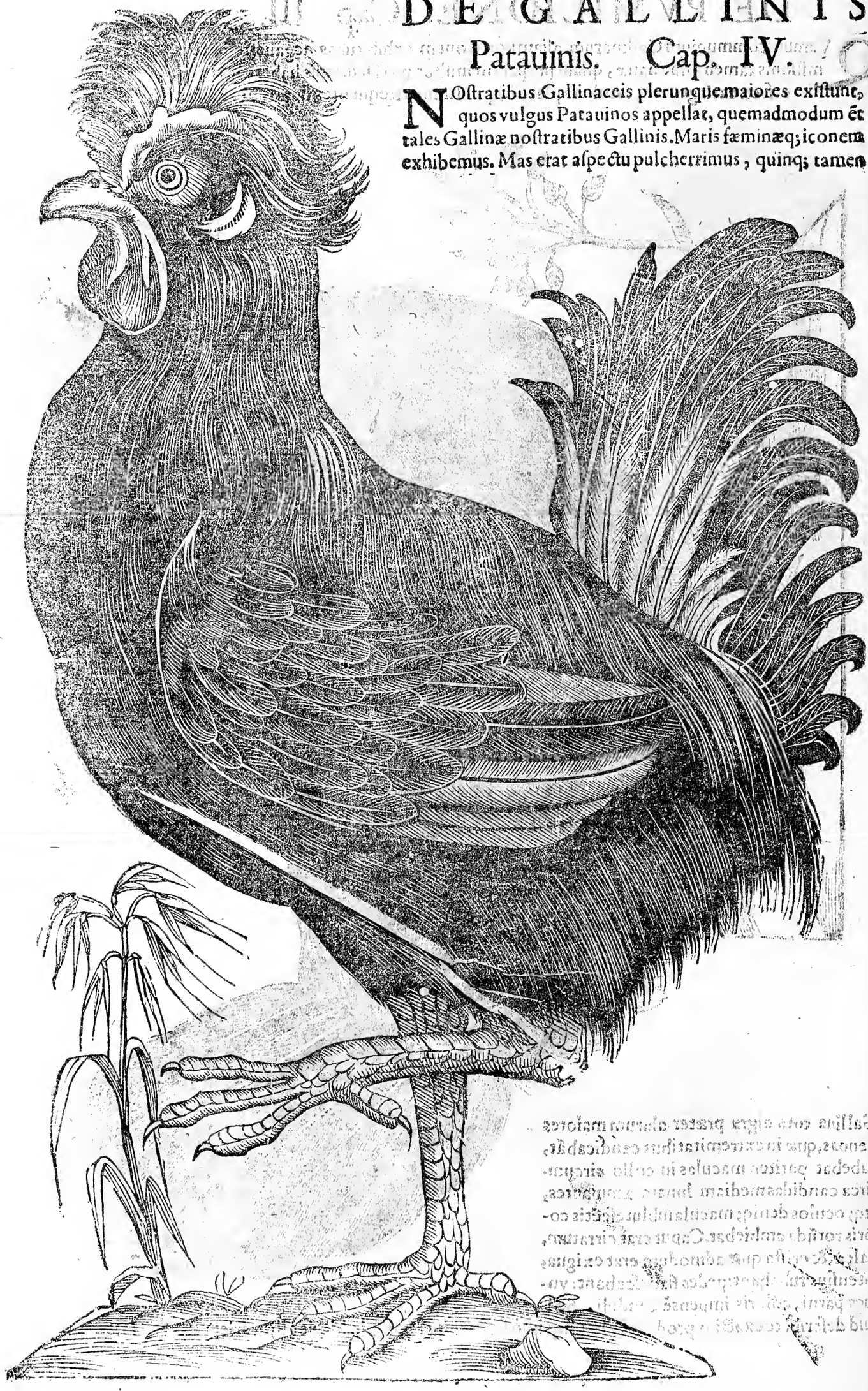

coloribus tantummodò exornatos, nigros scilicet, albo, viridi, rubro, & luteo. Totum enim corpus erat atrum. Cervix candidissimis pennis erat cooperta. Alæ verò, atque dorsum, partim quoq; nigro, partim viridi constabant. Cauda pariter eiusdem erat coloris, sed pennarum radices albicabant. Albæ erant insuper quædã ex remigibus. Caput habebat pulcherrimo cirro exornatum: cirri autem radices erant albæ. Oculos macula ambiebat rubra. Crista erat exigua, rostrũ, & pedes lutei. In tota verò Gallina præter albam illam peliculam, quam prope aurium foramina obtinent, nihi prorsus erat albi, sed tota ex nigro virescebat. Pedes erant subflavi; crista admodum exigua, coloris etiam vix rubri. Gallo appicta est auenauuda, Gallinæ Phalaris.

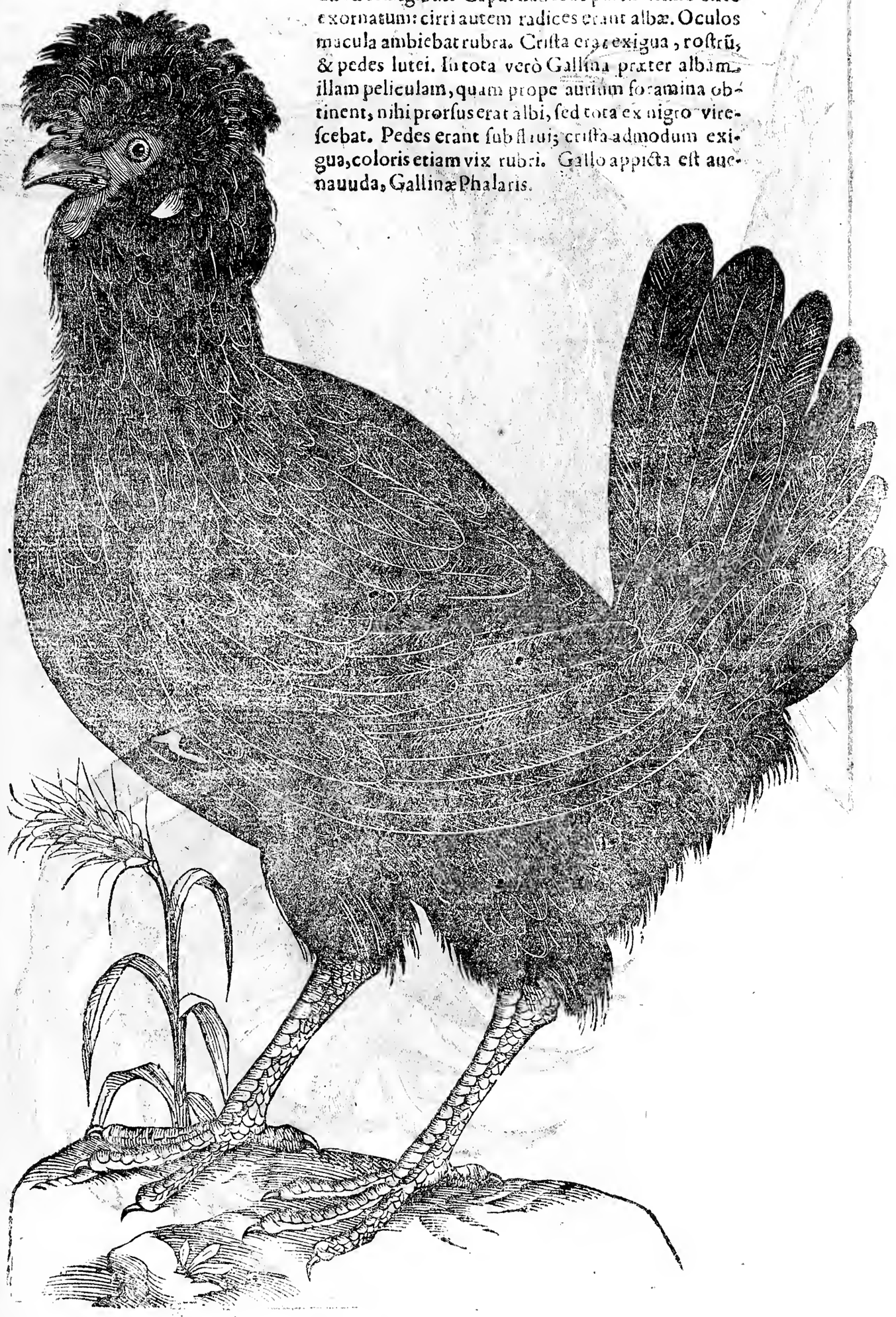

SVNT quoq; in hoc auium genere pedibus quandoq; hirſutis, quales ſunt, quos nunc damus, Gallus, & Gallina, Gallus collo, & dorſo eræ caſtaneæ coloris. Alæ primum nigræ albicantibus maculis decoratæ, dein nigræ erant, remiges candidæ extra, intus nigræ. Mentum, pectus, venter, coxæ, tibiæ nigra, albicantibus maculis inſignita.

Pedes lutei, criſta duplex non admodum magna, roſtrum luteum: paleæ magnæ; cauda partim albis, partim nigris pennis conſtabat. Gallina tota flaueſcebat, ſed artis vbiq;, ſi ſolum collum demas, maculis modò paruis, modò magnis, at vbiq; oblongis conſperſa; criſtam habebat omnium minimam, & paleas admodum breues, roſtrum, & pedes luteos.

DE GALLO, ET DVABVS Gallinis Turcicis. Cap. VI.

Gallus Turcicus cum Ægylope bromoide Belgarum.

CVIVS

GVIVS modo damus iconem, Gallum Turcicum dicunt. Totum corpus quodammodo candicabat. Alarum tamen pennæ partim etiam erant nigræ, & nigra quoque alius: cauda partim viridibus, partim nigris, necnon pennis semiuiridibus, & seminigris constabat, toto corpore modò argenteis, modò aureis lineis erat perornatus, quæ res mirum, quantum in eo pulchritudinis conciliabat. Tibiæ, & pedes erant subcærulei Gallina hæc, quam pariter Turcicam vocant, tota erat alba, maculis vbique conspersa nigris, pe-

Gallina Turcica, pedibus subcæruleis cum pseudo melanthio.

dibus ſubcæruleis: paleis, ſi maris paleis compares, longè minoribus, eadem iſtæc videretur, niſi ceruix luteſceret, & apicem in vertice gereret, & pedes omninò haberet cæruleos, & caudam immaculatam.

Aliam in hoc genere obſeruaui, cui pedes prorſus erant cærulei, eodem modò, vt prædicta, ex albo & nigro maculata, ſed poſt carneam criſtam, aliam habet ex pennis albis inſtar Alaudæ, & ceruicem ex cinereo luteſcentem, quæ in præcedenti nigra eſt. Iconem ſequenti pagina dabimus.

Gallina Turcica pedibus cęruleis cum vſtilagine auenæ.

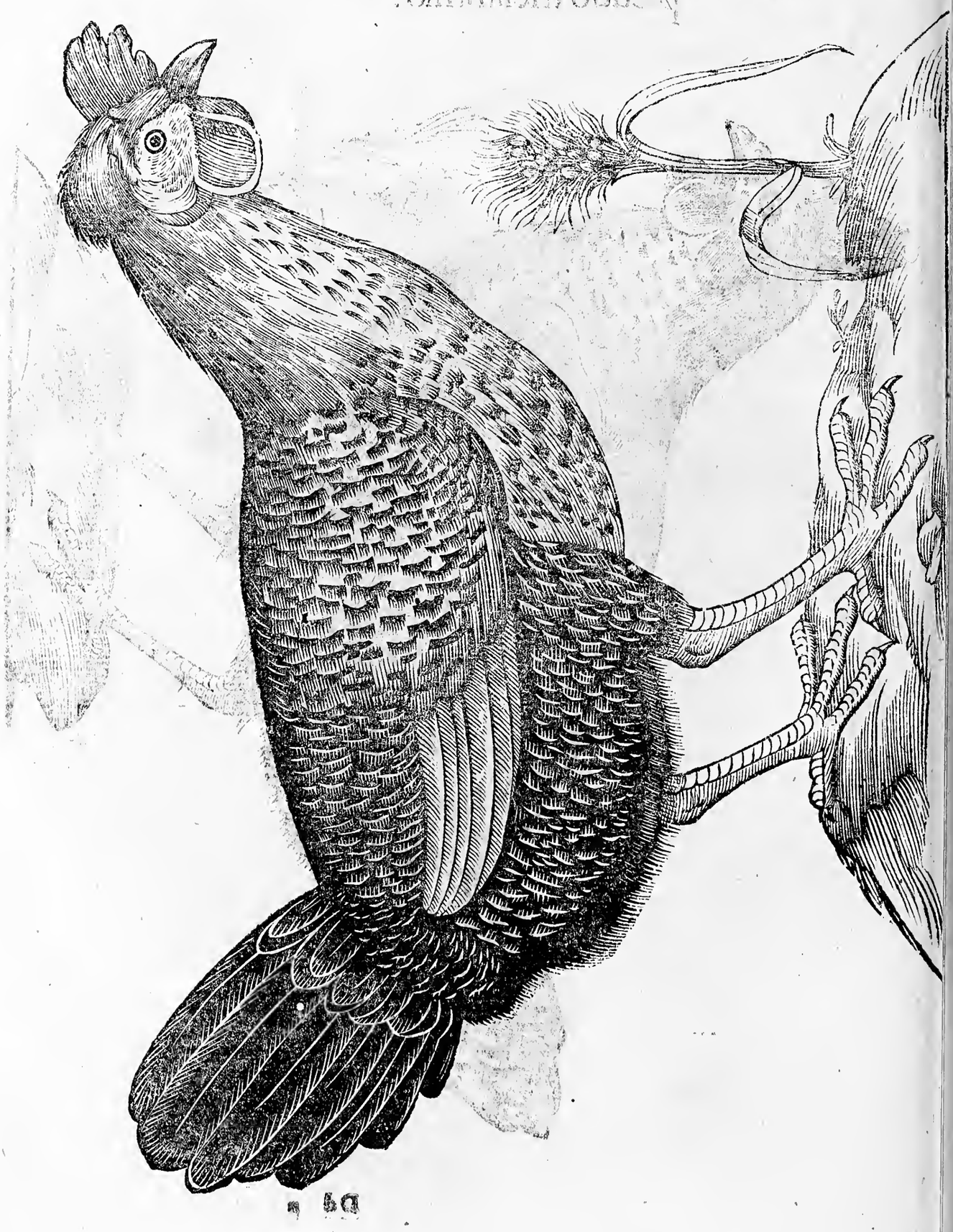

DE GALLO, ET GALLINA ex Persia. Cap. VII.

QVEM verò Perſicum Gallum appellant, & quem hìc depinximus, à noſtratibus in eo potiſſimùm differt, quòd cauda careat, cætera ſimillimus exiſtit. Criſta tamen veluti caudam obtinet. Erat autem totus niger lineis luteis conſperſus: Alarum remigies principio albæ erant, cætera atræ: pedes cinerei: Gallina quoad formã habitumue noſtratibus erat ſimilis: colore à mare diuerſiſſimo, vnde tam in his, quàm in illis coloris diuerſitatem vilipendendam arbitror. Erat autem tota coloris ferruginei, tribus pennis remigum exceptis, quæ nigræ erant. Criſta, ſi criſtæ maris compares longè erat quàm in illo minor. Gallo appinximus phalaridem, Gallinæ calamogroſtim.

DE MONSTRIS
Cap. VIII.

CVM in hac Gallinacea familia, ſi in vllo alio animalium genere, monſtra generentur, itaq; aliquot etiam monſtrorum icones, quorum pleraq; ipſimet obſeruauimus, hoc loco, ne quid in hac auiũ hiſtoria deeſſe videatur, naturæ miraculum admirantibus lectoribus viſum eſt exhibere.

Prior itaq; hic Gallus tripes cum multis alijs pullis in Brutijs olim natus dicitur, anno nempe mundi 3767. ante verò natum Chriſtum 196.

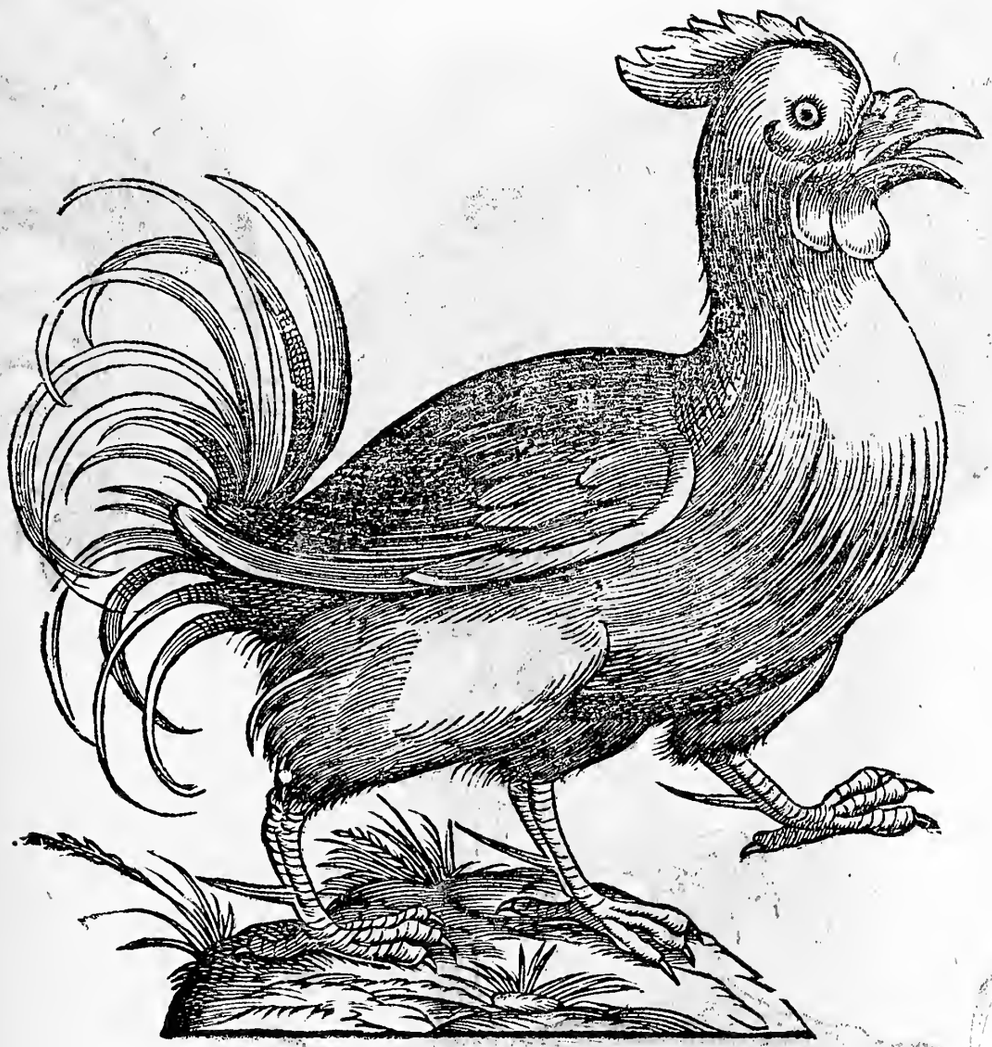

Subſequentem Gallum, qui pariter tribus inſtructus eſt pedibus, vulgò Gallo Groteſco dicunt. Erat autem à collo ad anum vſq; coloris aterrimi, ſed maculis candidiſſimis cõſperſus, toto verò dorſo ad vropygium vſq; ferruginei. Alarum maxima pars item ferruginea. Sui tamen principio, & qua ventrem ſpectant, ſubfuſci, ſed albicantibus maculis conſperſi oblongis. Remigies pennæ omnes albæ. Cauda ſemiuiridis, ac ſemiatra. Oculos macula rubra ambiebat. Icon ſequenti pagina exprimetur.

Tres

Gallus tripes alius, Groteſco vulgo, cum gramine alopecuroide minore.

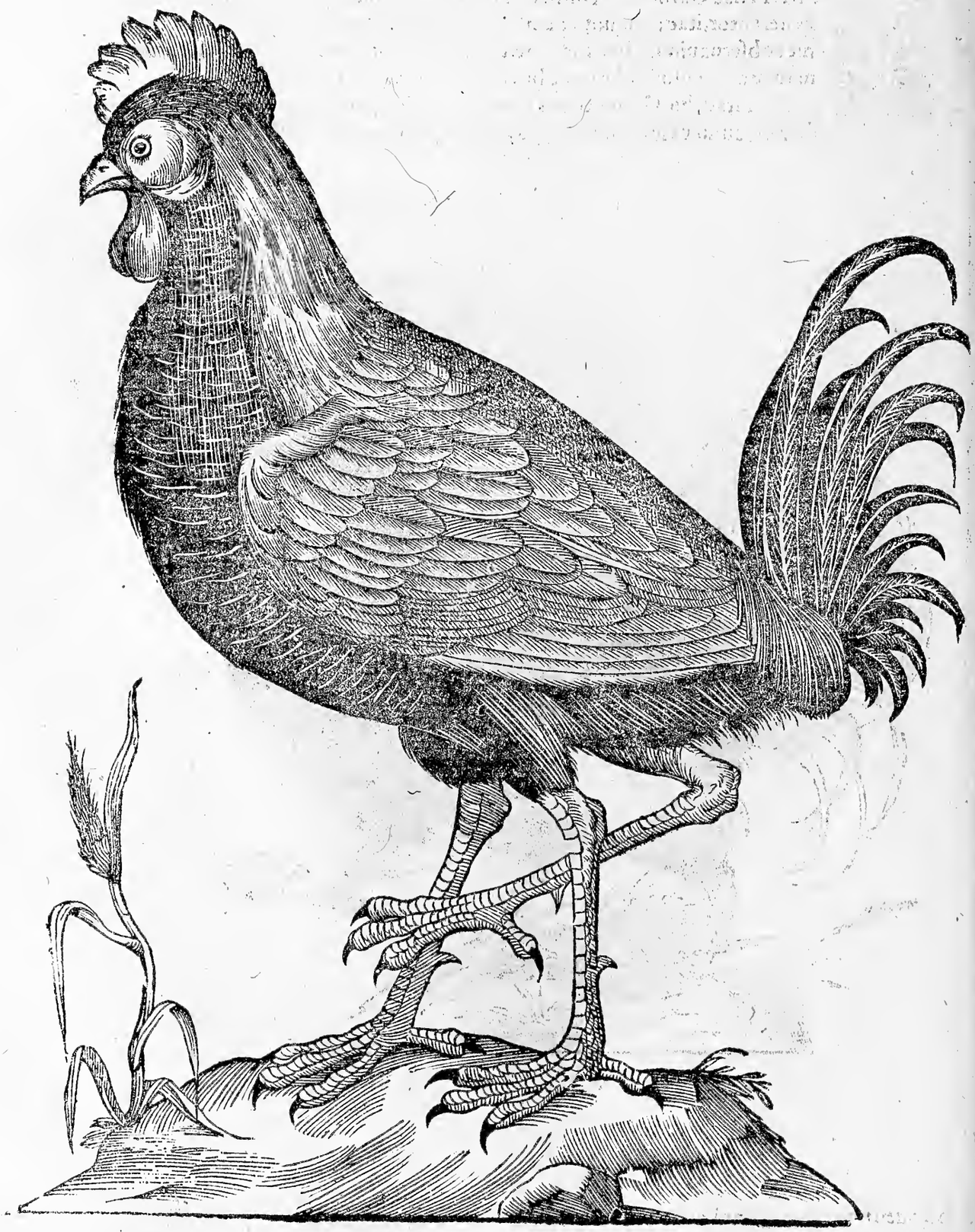

Tres quoque pedes, sed tertium prope anum enascentem habebat hæc Gallina toto fere corpore flaua. Alæ eius, & dorsum fuscis vbiq; maculis conspergebantur. Fuscæ etiam à collo quædam pennæ dependebant super alarum principia. Cauda denique tota fusca. Cætera lutea.

Gallina tripes cum hordeo.

Pullus iſte tribus pedibus natus tertium habebat, velut ex vropygio enatum.

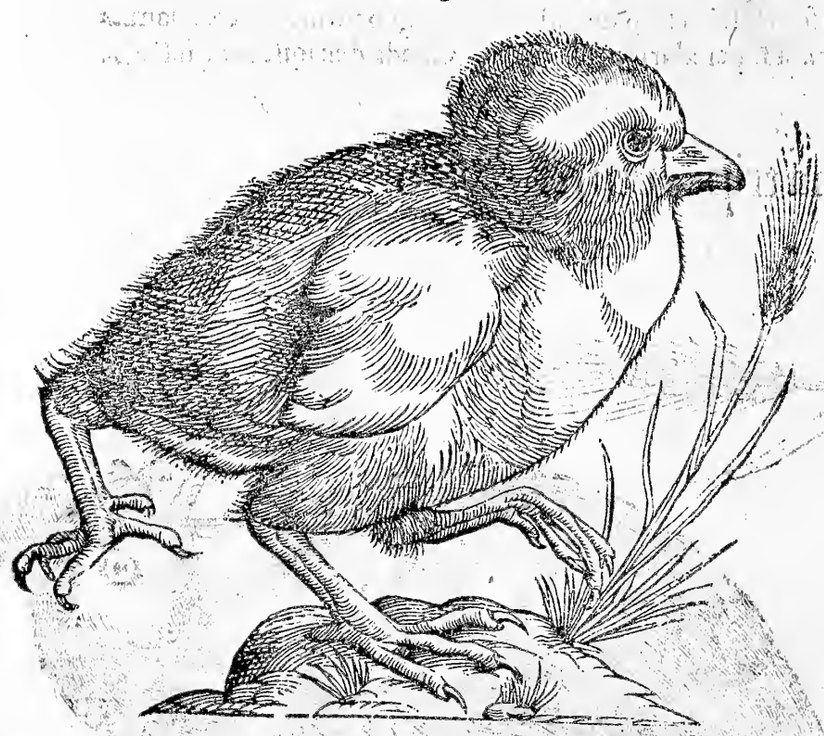

Sceleton hoc pulli monſtrifici eſt, & ſuperiori pullos ferè ſimilis, niſi quod pes è podice natus quinq; digitis ſit inſtructus.

Gallus hic quadrupes pronè erant ad ventrem vſq; caſtanei coloris, ſupinè ad vropygium vſq; lutei intercurrentibus pennis caſtaneis. Alæ albæ, remigibus viridibus, à tergore propè caudam pennæ dependebant longæ admodum, caſtaneæ; cauda viridis, & nigra, criſta duplex, minimè crenata: pedes quatuor, quorum anteriores perfecti erant & lutei, anteriores imperfecti & pallidi.

Gallus monſtrificus quadrupes cum Ægylope.

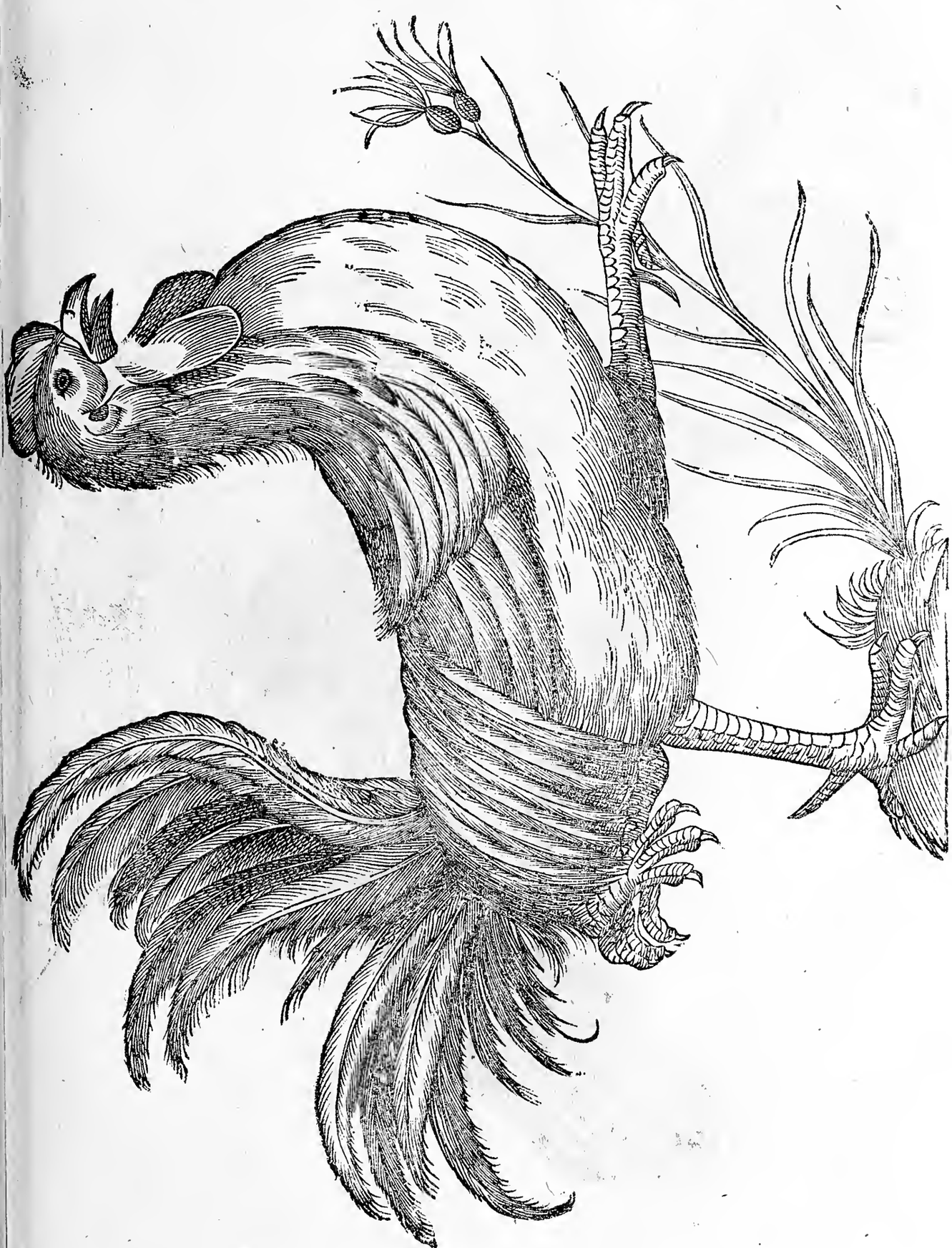

Quatuor quoque pedibus erat nata hæc Gallina vnicolor, toto nempe corpore colore quodam modo ferruginei. Pedes autem habebat luteos.

Gallina quadrupes cum Siligine ſpica mutica.

Anno insuper 1551. in Gallia duplices ex Gallina pulli inuenti sunt, quatuor videlicet alis, vt icon ostendit, totidemq; pedibus, sed vnico duntaxat capite.

Pulli gemini vnico capite.

Hic verò Gallus quinquepes anno mundi 3838. ante natiuitatem Chriſti 125. Ceræ natus memoratur.

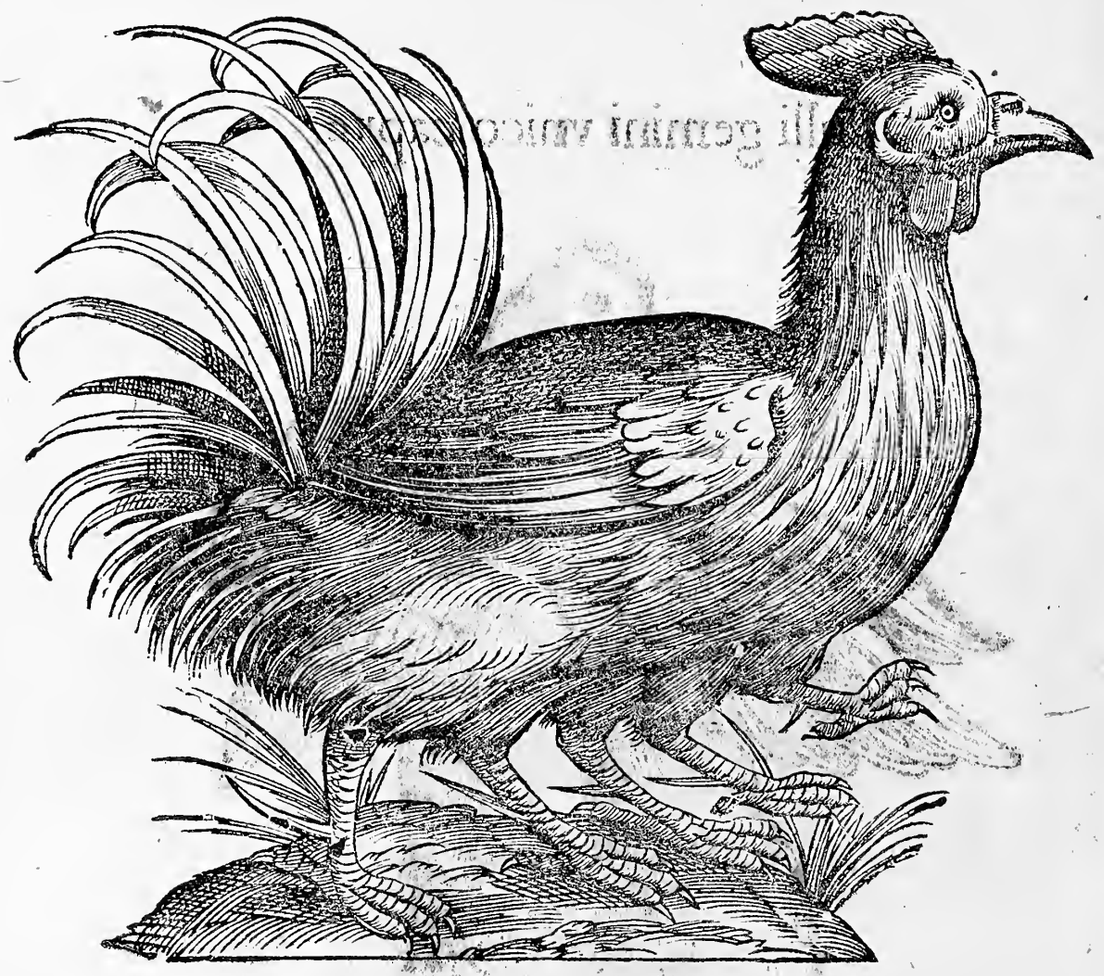

Pullis capite gemino cum Lolio rubro.

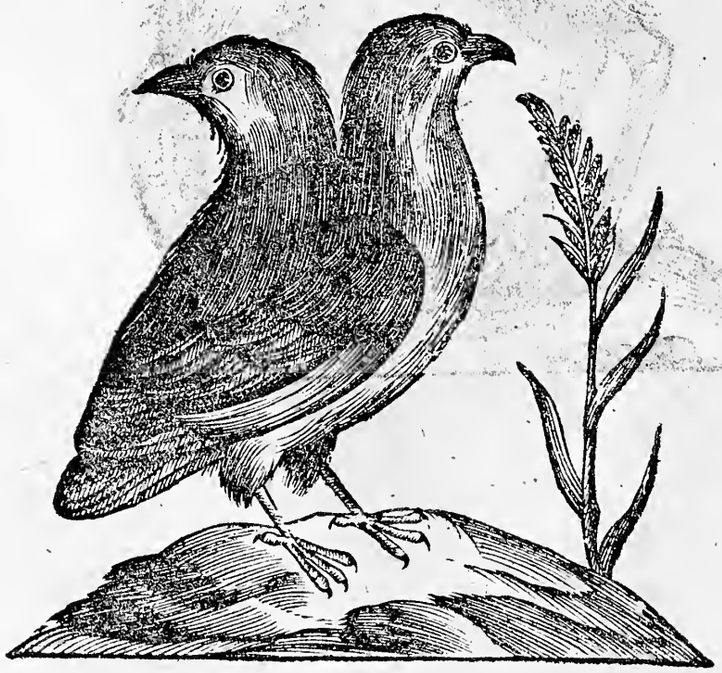

Pullus iſte capite gemino, alis, pedibuſq; binis duntaxat, dorſo erat coloris fuſci, temporibus, & collo luteſcentibus, pectore, & ventre albis, & pedibus, & tibijs caſtaneis.

Vnicum

Vinculum item caput hi pulli pariter gemini, & parum à superioribus differentes habebant, sed corpora magis quàm in illis coniungebantur. Pulli gemini vnico capite.

Si verò auis vlla monstrifica appellanda est, ea erit Gallus iste, quem viuum ante aliquot anno in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis Franciſci Medicei obſeruaui: viris etiam magnanimis aſpectu ſuo terrifico pauorem incutiebat. Caput nō crista carnea vt in vulgaribus Gallis ornabatur, nec paleæ quoque erant carneæ, ſed vtrēque ex plumis conſtabant militum conos, quibus galeas exornant, ęmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, ſeu potiùs pennarum calamos (erant enim nudę) ſurrectos, ceu duo cornua; item binos alios ab vtraque roſtri prope nares parte, ſed quin in extremitate plumas tenuiſſimas ad inſtar ſetarum ædèrent, nec non & alium in ceruice, qui à principio ferè eiuſmodi erat exornatus: Color totius corporis ferè ſubfuſcus, ſed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant conſtitutæ, vt veluti ſquamas toto corpore æmularent. Prope vropygium, qua cauda exit, tuberculum habebat rotundum, ſubalbidum. Cauda non auium more ex pulmis, ſed carnoſa ad inſtar quadrupedum, pilis nuda, ſed in extremitate tamen floccum, qualis in illis conſpici ſolet, obtinebat. Flocci color erat candicans. Cauda ſubcærulea. Tibiæ velut ocreis indutæ erant. Iconem proxima pagina dabit.

Gallus miro modo monſtrificus.

Caput.

Color.

Cauda.

Tibiæ.

Gallus cauda quadrupedis cum criſta Gallinacea.

De hoc Gallo ad me scripsit Pompilius Tagliaferrus Parmensis inter præclaros medicos haud infimus his verbis: Ad te mitto Galli monstrosi effigiem, etsi tamen in illo delineando pictor haud mihi satisfecerit. Sed scias velim, duo potissimùm in hoc Gallo reperiri admiratione digna, quæ in Gallinaceis, & Gallinis nostris visuntur minimè. Primum, & præcipuum est, quòd alarum pennæ contrario, quàm in alijs modo situantur, nam pars illarum prona, quæ ex naturæ præscripto in alijs interius vergit, in hoc exterior cõspicitur, ita vt tota ala, penitus inuersa videatur. Alterum notatu dignum existimo, quòd ceruicis plumulæ caput versus cirri instar eriguntur; quorsum etiam tota cuada attolli conspicitur. Hæc illæ. Quæ tamen de hoc Gallo commemorat, nec eius imago ad me missa, nec nostra icon satis exprimunt: quod pictoris imperitia factum fuisse eius verba ostendunt.

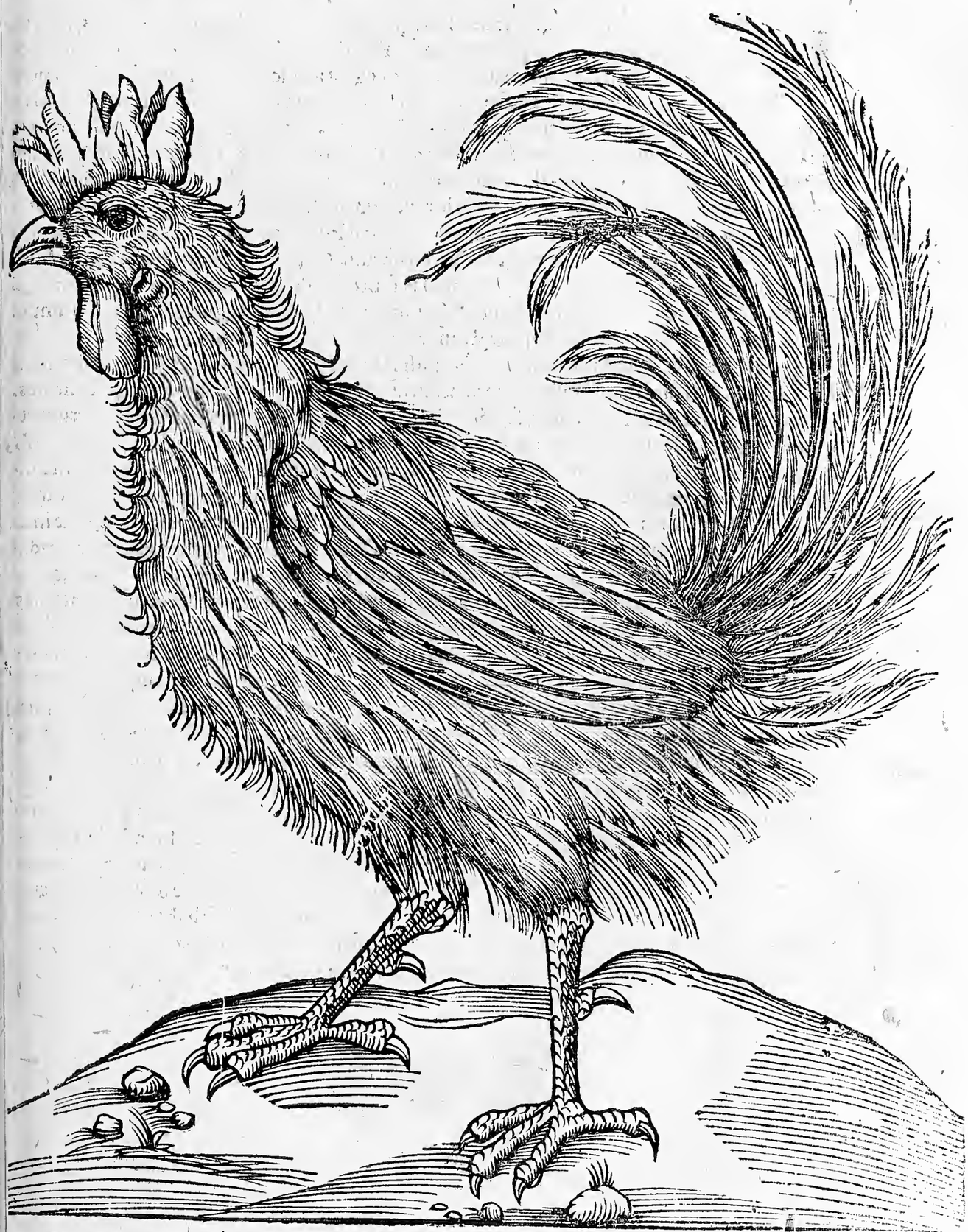

DE PEREGRINIS QVIBVSDAM Gallinaceis dictis, & primò de Gallo Indico aurito tridactilo. Cap. IX.

QVÆ modò ſubſequuntur, aues ſunt peregrinæ, & Gallinaceo nomine gaudent. Cuius primo loco iconẽ damus Cæſar Fachinettus Marchio & Senator olim Bononienſis, mihi copiam fecit, eũ Gallum ego ita deſcripſi. Etſi aures in Gallo fictitias quiſpiam iudicet eaſq; ſolis quibuſdam nocturnis volucribus attribuendas, is in Ardeæ cuiuſdam genere, quod quãdoq; in Flandria apparet mira ſpecie, de quo nos aliquando Deo dante ſuo loco agemus, eaſdem contẽplatus minimè monſtroſas, nedũ dicam fictitias in pulcherrimo iſtoc Gallo indicaturus eſt. Mira quidem huius Galli ſpecies eſt, & nulli volucrum generi pulchritudine inferior, vt nunc ex tradenda deſcriptione cuius patebit. Roſtrum reliquorum Gallorum diſſimillimum, ſed Pſittacorum omnino reſpondens. Eſt enim aduncum in ſuperiori parte, totum verò rubrum, Caput totum, pectus & venter integer colore roſeo diluto, qui in pectore maculis ſubroſeis dilutioribus exiguis, in ventre longè maioribus; quas alba linea tranſcurrit, inſignitur. Criſtis inſignitur duabus, primùm carnea more noſtrorum, quæ propè roſtrum eſt, inter quam & roſtrum ſuperiùs macula oblonga cærulea eſt. Criſta verò alia pennis conſtat luteis propè primam criſtam paruis, mox longè maioribus ſurſum primùm aſcendentibus, mox deorſum per collum deſcendentibus. Oculorum capacitatis forma diuerſa admodum non tantùm à noſtratibus Gallis, verùm etiam à reliquo volucrum genere: præſe fert enim eundem ferè ſitum, qualis in homine eſt, oblongum ſcilicet, in cuius medio oculi ſiti ſunt, quorum pupilla nigra eſt, iris lutea, cilia nigra. Aures magnæ, & erectæ aſininis non abſimiles: ſub mento pennæ quædam dependent virides in marginibus nigræ, veluti barbæ figuram præ ſe ferentes, quas palearum, quæ in Gallo noſtro dependent, vicem obtinere arbitror. Collo ſuperiori & vropygio, quæ viridia ſunt, pennæ cæruleæ, albis calamis ornatæ deorſim dependent. Alæ admodum diuerſi coloris ſunt. Primæ enim earum pennæ obſcuræ virent, ſed ita diſpoſitæ ſunt, vt veluti ſquamulas efficere videantur, harum medium linea alba percurrit. Quæ ſequuntur intensè admodum virent, ſed in extremitate albæ ſunt; harum tamen tres inferiores cæruleæ ſunt circumcirca etiam ſubuirides: Hunc ordinem pulcherrimus alius excipit cæruleus, nempè cuius pennæ in fine inſigniter admodum rubent. Extremæ denique remiges luteæ ſunt omnium coſtæ albæ. Inferior verò alarum pars colore ſubcæruleo ad viridem tendens; ſuperior verò roſeo, & coſtæ omnes itidẽ albæ. Cauda duplex, prior exigua, & quinque tantùm pennis conſtans, ijſq; ruberrimis, & admodum breuibus, ſi ſecundæ caudæ comparentur. Secunda cauda nouem longiſſimis pennis conſtat, quarum aliæ alijs longiores ſunt, & diuerſum colorem obtinent. Maiores ferrugineæ ſunt, pennulis tenuiſſimis oblongis fuſcis, hinc inde dependentibus conſtantes. In extremitate ceu oculos ouales rubicundos & circumcirca cæruleos obtinent. Virides verò eiuſdem coloris pennulis conſtant, & in fine oculos albos circumcirca cæruleos obtinent: ceruleæ quæ ſequuntur eodem modo ſeſe habent. Pedes rubei maculis ſubfuſcis diſtincti. Digiti terni. Vngues & calcaneus albi. Dorſum verò totum ſubrubrum maculis nigris ſemilunaribus diſtinctum, quæ in medio linea alba inſigniuntur.

Roſtrum. Venter. Caput. Oculi. Aures. Collum. Alæ. Cauda. Pedes. Dorſum.

Gallus Indicus cum panico cæruleo Indico.

DE GALLO alio Indico. Cap. X.

QVem modò depingimus, ſimpliciter Gallum Iudicum dicunt. Eum magno Hetruriæ Duci Ferdinando acceptum refero, qui præ eximia ſua liberalitate, vt eſt virorum doctorum ſtudioſiſſimus, depictum mihi aliquando dono tranſmiſit. Auis toto corpore coloris erat aterrimi, calcaribus, & cauda carebat, vti etiam criſta, cuius loco cirros gerebat. Roſtrum erat bicolor, partim enim luteum, nempe caput verſus, cætera atrum. Superius roſtrum aduncum. Quo loco in alijs Gallis narium foramina ſunt, ibi hæc auis rotundum quid magnitudine ceraſi luteum habebat. Tibiæ, pedeſq; tabellis albicantibus præditi. Pennæ etiam quædam prope anum exiguæ albeſcebant.

Gallus Indicus alius cum frumento Turcico.

DE GALLINA INDICA. Cap. XI.

GALLINAM hanc quoque Indicam appellant; colore tamen, & corporis habitu à ſuperiori Gallo diſſimilem, ſimilem verò in eo, quòd capite etiam eſt cirrato. Color totiùs ferè corporis ſubfuſcus. Roſtrum, quàm in iam dicto Gallo craſſius, in medio tuberoſum, albicans, nigris maculis inſignitum. Oculi nigri, iris crocea. Coxæ ex ferugineo luteſcunt. Tibiæ, & pedes lutei. Cauda caret, & vropygium, quod in Gallo ſuperiori plumis operitur, nudum planè ſimiæ inſtar obtinet. Apparet autem eſſe eiuſdem cum Gallo illo generis.

Gallina Indica cum frumento ſaracenico.

DE ALIIS DVABVS Gallinis Indicis. Cap. XII.

INdices Gallinas alij, alij Numidicas dicunt etiam has, quas modò damus depictas. Num verò caudata, quam priori loco exhibemus, an verò quæ subsequitur, cauda carens mas sit, siue Gallinaceus, planè ignoro. Putauerim tamen caudatum matem esse, fœminam alteram. Sit quomodocunq; vtraq; sub Gallinæ nomine mihi communicata est, prior à Sereniſſimo Magno Hetruriæ Duce, cum titulo Gallinæ Indicæ, altera pro Gallina Numidica. Prior à rostro ad caudæ extremitatem vsq; (quæ candida est, sed nigris lineis consperſa) nigra: quæ tamen nigredo vbique fermè ad subcæruleum vergebat. Podex, & caudæ principium subtus candicabant. Rostrum robustum, recuruum, rubicundum. Tibiæ eiusdem ferè coloris, sed pallidioris multò, & in postica parte ad

cæruleum vergebant. Vngues erant atri. Tuberculum in fronte gerebat magnum, figura ficus, coloris ferè cærulei. Cauda longa, minimè vt in noſtratibus Gallis ſurrecta, ſed vt in Pica extenſa. Altera non ita erat atra, ſed coloris fuſci tantummodo, quique in collo, & alis ad cinereum vergeret. Tuberculum in fronte alterius iam dictæ ſimillimum. Roſtrum eiuſdem coloris, ſed minimè aduncum. Cætera etiam ſimilia, ſed cauda carebat. Planta adiecta eſt hordeum diſtichon.

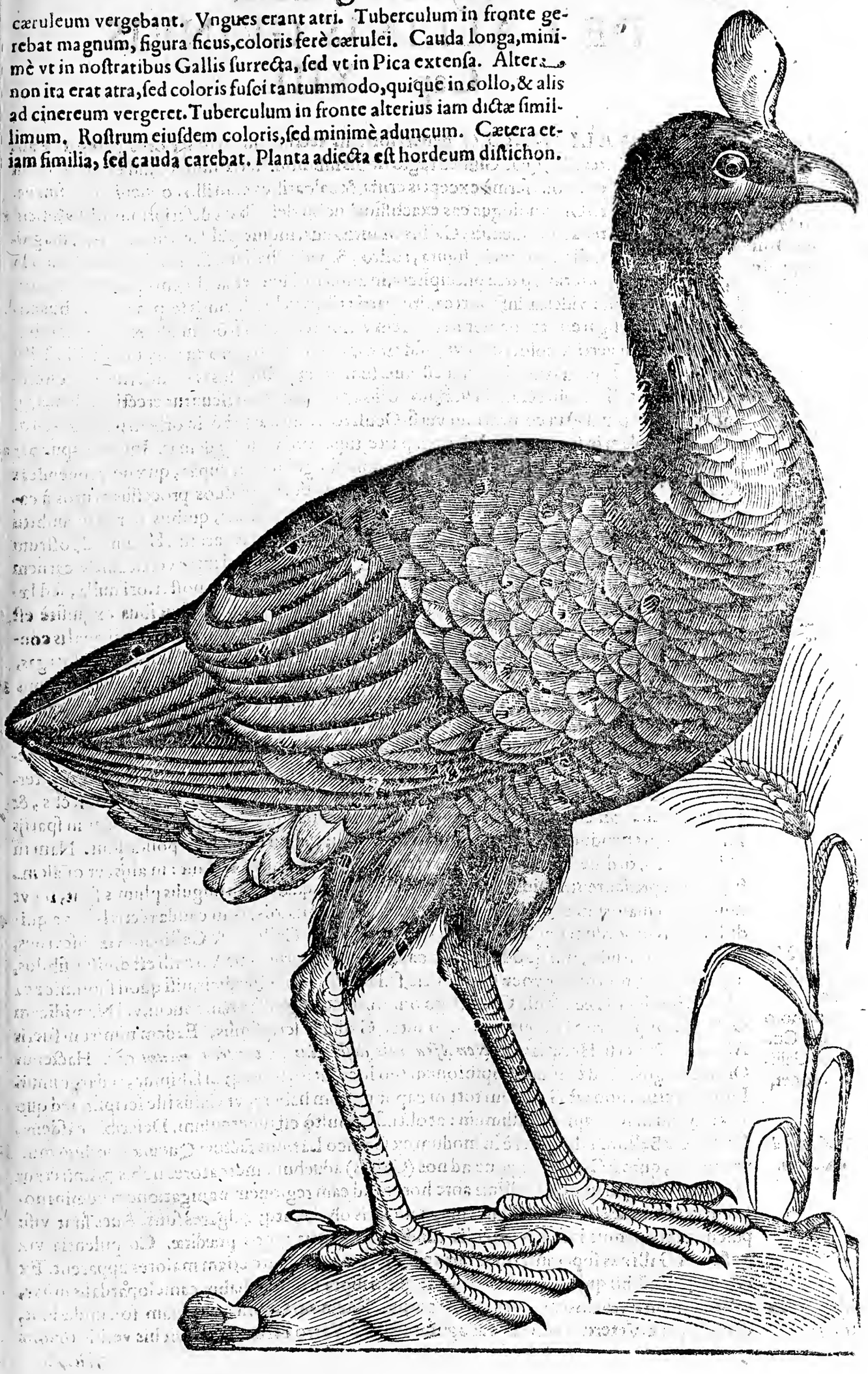

DE GALLINIS GVINEIS. Cap. XIII.

Guineæ Gallinæ ex Gallinacco genere sũt Galli Mauritani Ornithologi descriptio.

GALLINACEO generi fortassis rectiùs quàm superiores peregrinæ alites istæ, quas Guinea regio nobis subministrat, annumerandæ sunt, quòd in omnibus fermè exceptis crista, & calcaribus cum illo conueniant. Cùm verò Ornithologus eas exactissimè nobis describat, descriptioni illius luben-
ter acquiescemus. Gallus Mauritanus, inquit, pulcherrima auis est, magnitudine corporis, figura, rostro, & pede Phasiano similis, vertice corneo in apicẽ corneũ à posteriori parte præcipitem, in anteriori leniter accliuem eleuato, armatus. Eũ natura voluisse videtur inferiori capitis parti tribus veluti lacinijs se, prominentibus cõmittere, atq; deligare: inter oculum, & aurem vtrinq; vna, & in frõte media itẽ vna omnibus in eiusdem cum vertice coloris: ita vt insideat capiti eo modo, quo ducalis pileus Illustriss. Duci Venero, si quod iam aduersum est auersum fieret. Rugosus is est inferius per circuitum: qua se attollit in directum in summo collo ad occipitem, nascuntur erecti quidam, atq; nigri pili (non plumæ) in contrarium versi. Oculi toti nigri, æquè & in orbem palpebræ, atq; cilia. Si maculam in summa, & posteriori parte supercilij vtriusq; demas. Imum caput per
longitudinem vtrinq; caro quædam calosa colore sanguineo occupat, quæ ne propendeat veluti palea, vt replicaretur, natura voluit, & auerso ductu in duos processus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne attollunt se vtrinq; carunculæ, quibus nares in ambitu vestiuntur, & caput in anteriori parte à cætero rostro pallido separatur. Harum ad rostrum margines inferiores, replicantur ẽt leuiter sub vtraq; nare. Quod inter verticem, & carnem est à dextra, & sinistra parte, squamosa incisura duplici notatæ: in posteriori nulla, sed læues, & veluti punctis quibusdam sui coloris respersæ: Color illi sub faucibus exquisitè est purpureus: in collo obscurè purpureus: in cætero corpore per summa contuenti qualis consurgit, si album, & nigrum pollinem vtcunq; tenuiter tritum colori fusco rarius aspergas, nec tamen commisceas. Tali colori maculæ albæ ouales, aut rotundæ per totum corpus
ineſſe visuntur, per summa minores, per ima maiores comprehensæ interuallis linearum, vt apparet in plumarum compositione naturali, qua se mutuò intersecant obliquo hinc inde ductu per summa tantùm corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore solùm deprehendes, sed ex singulis auulsis pennis. Superiores enim, obliquis lineis se mutuò intersecantibus, aut si mauis orbiculis quibusdam ex albo, & nigro vt dixi, polline confectis, & per extremitatem cõiunctis, vt in fauis, aut retibus, maculas ouales, aut rotundas in spatijs fuscis comprehendunt: inferiores non item. Vtræq; tamen simili legæ positæ sunt. Nam in alijs plumis, ordine ita iunctæ sunt, vt ferè triangulos acutos faciant: in alijs, vt oualem figuram repræsentent. Huius generis ordines tres, aut quatuor in singulis plumis sunt, ita vt minores in maiorum complexu reponantur. In extremis alis, & in cauda rectis lineis æquidistantibus procedunt per longitudinem maculæ. Inter Gallum, & Gallinam vix discernes, tanta est similitudo, nisi quod Gallinæ caput totum nigrum est. Vox illi est diuisus fibilus, non sonorior, non maior voce Coturnicis, sed similior voci Perdicis, nisi quod sublimior ea est, nec ita clara. Hæc omnia Caius. Ego omnino Meleagridem hanc auem, vel Numidicam Gallinam appellarim, de qua suo loco inter Gallinas scripsimus. Eadem nimirum fuerit Afra auis in versu Horatiano. *Non Afra auis descendat in ventrem meum &c.* Hactenus Ornithologus. Sed eiusmodi opinionem suo loco satis, superq; ni fallimur, redarguimus. Insuper verùm non est Gallinam totum caput nigrum habere, vt Caius ille scripsit, sed quo ad colorem maris capiti simillimum: at obtusius multò est tuberculum. Describit easdem Gallinas [a] Bellonius hunc ferè in modum ex Gallico Latinus factus: Quemadmodum mul-
tæ merces, quas è Guinea regione ad nos (Gallos) aduehunt mercatores nobis primũ erant incognitæ, ita pariter hæ Gallinæ ante horum ad eam regionem nauigationem neminino-
strum erant notæ: sed nunc in aulis magnatũ satis obuiæ, atq; vulgares sunt. Aues sunt visu pulcherrimæ pennis infinitis maculis candidis in spatijs nigris præditæ. Corpulentia vix nostrates Gallinas superant: tibiæ tamen longiores sunt, quare etiam maiores apparent. Ex solo capitis gibbu quiuis eam internoscat, quem supra frontem habet camelopardalis instar, calli naturam obtinentem, duritie ferè cornu. Eiusmodi Gallinæ perquam fœcundæ sunt, & multiparæ. Veteres videntur eas agnouisse, & [b] Varro earum meminit his verbis. *Gallina*

Oculi.

Color corporis.

Maria à fœmina distinctio.

Ornithologus, vt Guineas Gallinas vocet.

a *lib. 3. de Auib. c. 9.*

b *lib. 3. de re rust.*

Africana

Gallina Guinea cum panico cæruleo Indico.

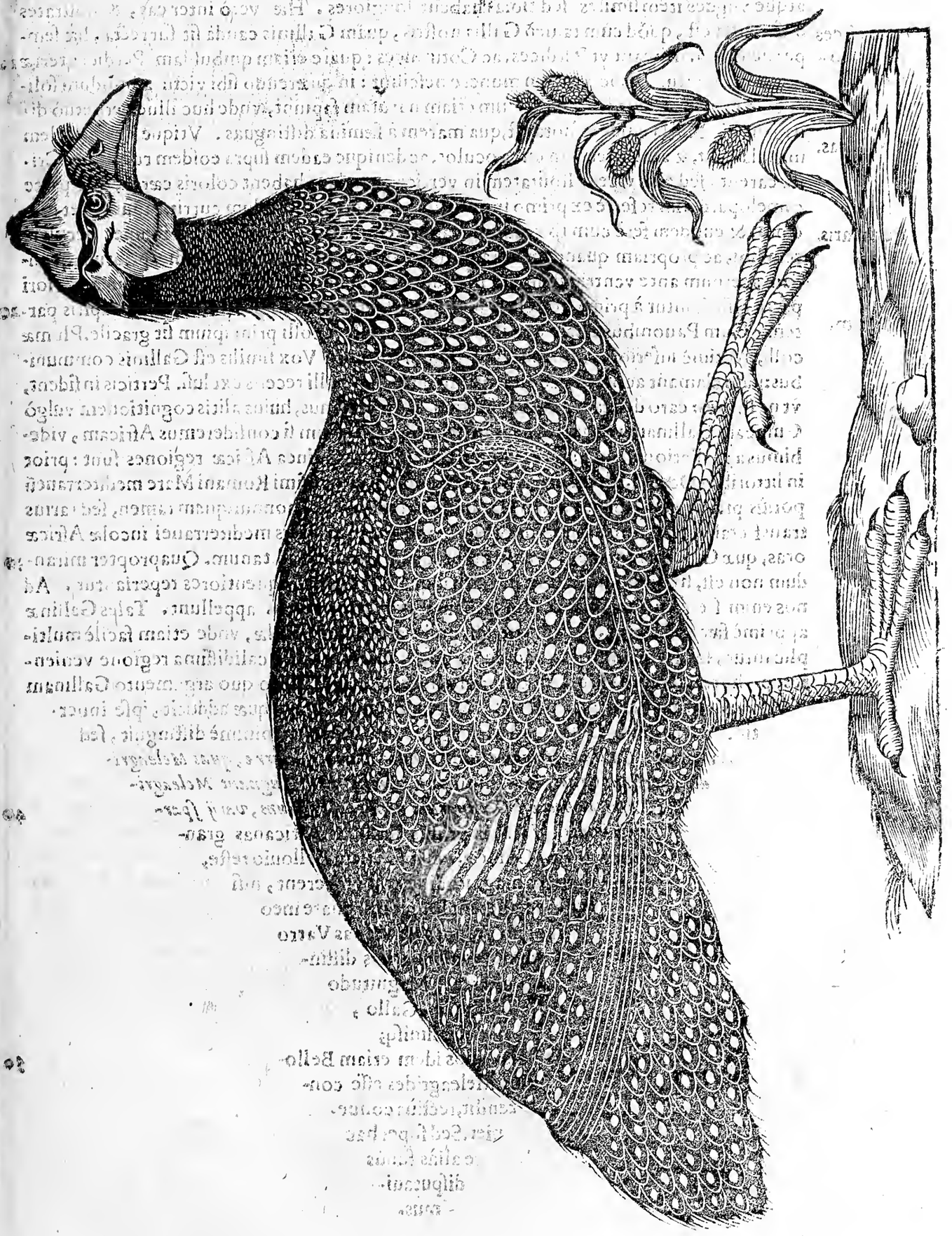

Africana, vel Numidica varia est, quemadmodmũ quas Romani Cibberas appellant, quas interpretati sumus Gallas indicos: Columella, & Plinius Numidicam dicunt. Omnium domesticarum, seu cicurátarum volucrum formosissimæ sunt, quamuis alias nulla in pennis alia, quam nigri, & albi coloris sit diuersitas: sed hi ita mixti sunt, vt albæ maculæ per nigra spatia sparsæ elegantissimè, ac ineffabiliter suos ordines seruent. Aues sunt quo ad mores cum villaticis Gallinis nostris similes: terram eodem modo pedibus verrunt. Tibiæ pedes, atque vngues item similes, sed tibias habent longiores. Hæc verò inter eas, & nostrates differentia est, quòd cùm tamen Gallis nostris, quàm Gallinis cauda sit surrecta, hæc semper demissam habeant vt Perdices, ac Coturnices: quare etiam quibusdam Perdices terræ nouæ vocitantur. Loco eodem munere nesciunt: in quærendo sibi victu admodum solicitæ ac industriæ, qua in re nostratum etiam naturam sapiunt, vnde huc illuc perpetuò diuagantur. Nulla euidens nota est, qua marem à fœmina distinguas. Vtique enim eædem maculæ sunt, & albedo eadem circa oculos, ac denique eadem supra eosdem rubedo. Crista carent, sed eius vice callositatem in vertice quandam habent coloris cærei, qua parte camelopardalim referre ex primo intuitu videntur, qui scilicet dum currit, caput tenet erectum, & eundem ferè cum ijs colorum varietatem habet. Habent verò insuper peculiarem sibi, ac propriam quandam notam. Nam quemadmodum Galli Indici pilorum quendam aceruum ante ventriculum, ita illæ supra caput similem obtinent, sed qui in anteriori parte reflectuntur à prima vertebra, aut osse colli procedendo per posteriorem capitis partem. Cum Pauonibus etiam hoc illis commune est, vt colli principium sit gracile. Plumæ colli, maximè inferiores relucent, vt Palumbi torquis. Vox similis est Gallinis communibus: nam clamant acriter voce alta, quemadmodum pulli recens excluſi. Perticis insident, vt nostrates: caro delicata est, oua esui apta. Iam videmus, huius alitis cognitionem vulgò Guineam Gallinam vocanti acceptam ferre deberi. Nam si consideremus Africam, videbimus appellationem quadrare. Numidia enim, & Guinea Africæ regiones sunt: prior in littoribus Oceani, altera maris mediterranei. Antiquissimi Romani Mare mediterraneũ potiùs præternauigabant, quàm Gaditano egrederentur, nonnunquam tamen, sed rarius transfretabant. Contrà Lusitani, & Normandi, aut alij maris mediterranei incolæ Africæ oras, quæ Guineæ sunt magis frequentant, quàm fretum Gaditanum. Quapropter mirandum non est, si eiusmodi Gallinæ in Gallia, quàm in Italia frequentiores reperiantur. Ad nos enim frequentius, quam in Italia naues ex his regionibus appellunt. Tales Gallinæ apprimè fœcundæ sunt, & in nutriendis pullis admodum sedulæ, vnde etiam facilè multiplicantur, sed frequentiores euaderent, nisi frigus, vtpote ex calidissima regione venientes, perhorrescerent. Hæc itaq; omnia Bellonius; at non video quo argumento Gallinam Africanam aut Numidicam faciat. Varronis enim verba, quæ adducit, ipse inuertit. Varro enim Gibberas à Meleagride, aut Africana minimè distinguit, sed ita habet. *Gallinæ Africanæ sunt grandes, variæ, gibberæ, quas Meleagrides appellant Graeci*, &c. Plinius ait: *simili modo pugnant Meleagrides, africæ, hoc est Gallinarum genus, Gibberum, varij sparsum plumis.* Varro in primis Gallinas Africanas grandes vocat. Guineæ, vel ipso etiam Bellonio teste, villaticas magnitudine non vincerent, nisi tibias haberent longiores: quare meo iudicio grandes Africanas Varro dixit, vt à Villaticis distingueret. Magnitudo itaque Gallo, Galliniſq; Indicis, quos idem etiam Bellonius Meleagrides esse contendit, rectiùs conueniet. Sed super hac re aliàs fusiùs disputauimus.

Perdices terræ nouæ.

Callositas.

Peculiaris.

Collum.

Caro.

Oua.

DE GALLINA LANIGERA Cap. XIV.

GALLINAE huius lanigeræ icon desumpta est ex carta quadam cosmographica. Fuc ciuitas est maxima versus Orientem, in qua maximi Galli nascuntur. Gallinæ sunt albæ instar niuis, non pennis sed lanis, vt testatur Odoricus è Foro Iulij, tectæ, vt pecus. Item M. Paulus Venetus scribit in ciuitate Quelinfù in regno Mangi nomine, Gallinas inueniri, quæ loco pennarũ pilos habeant, vt cati, nigri scilicet coloris, & oua optima pariant.

Gallina lanigera cum crista Galli Herbariorum.

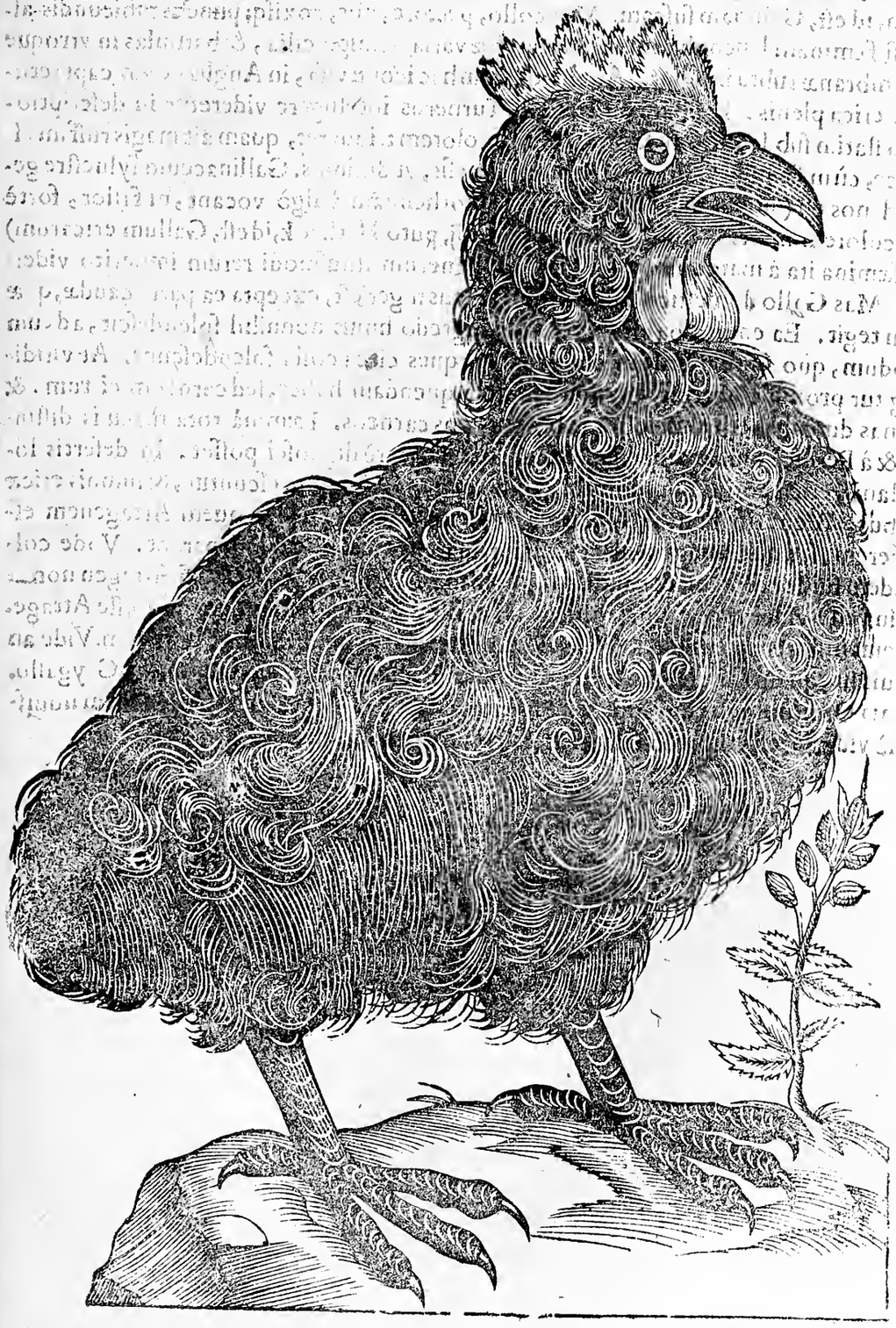

DE GALLO SCOTICO syluestri, & de Morenna Anglorum. Cap. XV.

a *In descr. Regni Scotiæ.*

REPERITVR in Scotia, tradente *a* Hectore Boetho quoddam syluestris Galli genus, Phasiano carne, ac magnitudine, simillimũ: sed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris, frumento victitans. Huius alitis effigiem Ornithologus Henricum à S. Claro clarissimum virium è Scotia sibi transmittendam curauisse scribit. Scoti in hoc genere marem vocant Aneblack cock, id est, Gallum nigrum: fœminam, quæ magnitudine inferior, & colore dilutior est, ane grey hen, id est, Gallinam fuscam. Mas collo, pectore, alis, coxisq; punctis rubicundis aspersus est fœminam leucophæam maculæ nigræ variant. Supercilia, & barbulas in vtroque sexu membranæ rubra insignit. Anglus quidam hac icone visa, in Anglia etiam capi retulit locis erica plenis. Eandem auem Guil. Turnerus intelligere videretur in descriptione, quam statim subdemus, nisi fœminæ alium colorem tribueret, quam ait magis ruffum esse Perdice, cùm fœmina Galli nigri Scotici fusca sit, vt diximus. Gallinaceum syluestre genus apud nos est (inquit Turnerus Anglus, Morhennam vulgò vocant, ni fallor, fortè propter colorem maris nigrum, vt in mauris: alij, puto Hethcok, id est, Gallum ericarum) in quo fœmina ita à mare differt, vt duorum generum istiusmodi rerum imperito videri possint. Mas Gallo domestico paulò minor, totus niger est, excepta ea parte caudæ, quæ podicem tegit. Ea enim alba est. Cæterùm nigredo huius nonnihil splendescit, ad eum ferè modum, quo Columborum nigrorum torques circa colla splendescunt. At viriditatem igitur proximè accedit. In capite rubrum quendam habet, sed carneum cirrum, & circa genas duos habet veluti lobos rubros, & eos carneos. Fœmina tota maculis distincta est, & à Perdice, nisi maior esset, & ruffa magis, ægrè dignosci posset. In desertis locis, & planis, erica potissimum consitis, ambo degunt. Grano vescuntur, & sumnis ericæ germinibus. Breues habent alas, & breues faciunt volatus. Hanc auem Attagenem esse conijcerem, sed qui Attagenem describunt, marem à fœmina non separant. Vnde colligo eundem fuisse colorem, & eandem figuram maris, & fœminæ. Quod si Attagen non sit, Gallina esse videtur Varronis rustica. Hæc ille. Verùm hanc auem non esse Attagenem, ex eius historia apparebit: præsertim cùm Attagen sit palustris, hæc non item. Vide an eadem auis sit, quam Longolius Attagenem putauit, cuius verba recitauimus in Gygallo. Hæc omnia Ornithologus, qui sanè & dum Attagenem palustrem vocat, Attagenem nouisse minimè videtur, est enim montium incola, vt suo loco scripsimus.

Galli Scotorum forma.

Morrhẽna Anglorũ. Gallus ericarum.

Gallus paluſtris cum gramine cyperoide.

DE GALLO PALVSTRI. Cap. XVI.

DE Gallo paluſtri Ornithologus ſic ſcribit: & hanc exhibet iconem: Auis, quam Scoti, (& Angli quoque, vt conijcio) vocant Gallum paluſtrem, ane mvvyrcok, Germanicè ſcripſerim ein Murhan, Attagenis hiſtoriæ ſubijcienda videtur. Nam & in ſummis delicijs habetur, & in locis paluſtribus (vnde nomen) paſcitur, & corpus ei ſubruſſum, aut ſubflauum, vndique punctis nigricantibus diſtinguitur. Supercilia, & barbulæ è membrana rubente, vt in reliquis ferè Gallis ſylueſtribus nulla. Effigiem eius ad nos è Scotia mitti doctiſſimus vir Io. Ferrerius Pedemontanus curauit. Haud ſcio, an eædem ſint aues, de quibus Hector Boethius in Scotię deſcriptione ſic prodidit: Sunt in Scotia Galli, Gallinæq; Sylueſtres vocati, qui frumento abſtinent, & enaſcentibus tantum minutiſq; cytiſi folijs veſcuntur, humanæ gulæ perquam ſuaues. Gyb. Long. Gallinæ ſylueſtris quoddam genus vocat Kurben, quaſi Murhenn: quam Meleagridem, ſeu Africanam Gallinam interpretatur: quæ itidem in paluſtribus locis verſatur. Sed Athænei deſcriptio Meleagridum, Scoticis paluſtribus iam dictis non cõuenit. In epitome dubitat, an ſit Longolij Gallina paluſtris.

DE CAPO.
Cap. XVII.

HAVD immeritò fortassis seperatim de Capo scribemus, quod propter corporis immutatam temperiem, testiculis nempe priuatus nomen immutauerit, pullorum propagationi prorsus inidoneus factus, & ad mensę vsum duntaxat propter carnis præstantiam seruiat. Ordo.

SYNONYMA.

SVNT qui Barbur Hebraicam vocem Capum interpretentur; sed hi Capum cum Gallo confuderint, vt alij etiam nonnulli parum Latini fecerunt, vt suo loco admonuimus, cũ tamen, teste M. Varrone in Gallinaceo genere villatico Capi semimares dicantur, quòd sint castrati. Quare ineptè ab Isidoro scriptum est, Gallum à castratione vocari. Nititur autem eo solùm argumento, quod veteres abscissos vocarent Gallos, vel ex malè intellecto *a* Martiale, qui alibi ait, sub lemmate Capo: Barbur.

Ne nimis exhausto macresceret inguine Gallus.
Amisit testes, nunc mihi Gallus erit. a *lib. 13.*

hoc est, castratus, vt erant Cybeles sacerdotes, Galli appellati, vnde idem rursus. Martialis explicatus

Succumbit sterili frustra Gallina marito,
Hanc matris Cybeles esse decebat auem.

hoc est, hanc potiùs Cybelæ dicare debebant, nempe castratum, cuius castrati etiam essent sacerdotes, quàm Gallum: non autem, vt Ornithologus exponit, hæc potiùs, & propriè debebat vocari Gallus. Haud me tamen latet, Capum à Petronio Arbitro Poeta antiquissimo Gallum dici, sed cum additione spadonis. Quod modo ad nomenclaturam Græcam attinet, nullam prorsus reperio. Latini Capum dicunt, aut Caponem. Longolius Capum rectiùs dici asserit: Entibi, inquit in dialogo eius Pamphilus interlocutor, Capones, vt euirati neque vocem edunt, neque Gallinis molesti sunt: vbi mox ipse Longolius: Ego illos non Capones, sed cum Varrone, & Columella libentiùs Capos vocauerim. Ex recentioribus quidam Capum Gallinaceum dixit, at per pleonasmum. Sat est enim Capum dixisse. Apud T. Vespasianum Strozzam eiusmodi periphrasis de Capo legitur. Gallus spado.

Tum Gallinarum pulli, quos villica lapso.
Reddidit eunuchos anuo, cristaq; recidit.

Quod verò Albertus Gallinaceum (intelligit autem Capum) veteribus Paponem dici scribit, id somniasse videri potest, quando apud nullum classicum scriptorem tale reperire sit. Italicè nominatur Cappon, seu Cappone: Gallicè Chappon, Germanicè Kappun, Kapaun, Kaphan; Anglicè Capon: lingua Abissina Capi dicuntur Aroazes.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

QVOT Gallorum genera sunt, totidem etiam Caponum esse possunt. Etenim omnes castrari queunt. Sola etiam castratione Capi à Gallinaceis differunt. Capis tamen iuba est maior, quàm Gallis, & caudæ pennæ longiores. Vox demissior, & rauca. *b* Scaliger testatur, sese Capum habuisse insigni magnitudine, ac propterea certum conuiuium, qui cùm ater fuisset totus, anno quarto factus fuit candidus, quanquam erant ali, quibus nulla pluma nigra fuerat. An verò Capis pennarum colores immutari quid peculiare sit, an verò id, quod Scaliger scribit de suo Capo, fortuitò euenerit, quod magis credo, quispiam dubitare possit. Capi vt à Gallis differat.

b *In com. li. 5. Theo. de Plant. caus.*

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

FOrma Capis cum Gallis eadem, niſi quòd illis iubæ, & caudæ pennæ maiores ſint, & criſta careant, & calcaria in maiorem molem excreſcant, vt in adiectis duabus carcarium iconibus eſt videre. Quem hìc primo loco depictum dabimus, capite, collo, & dorſo toto, pectore, & ventre coloris erat caſtanei, iubæ pennæ erant nigræ, nigra item cauda, & alæ, ſed quarum remiges erant ſubluteæ, pedes cinerei. Altera pictura Capi monſtrifici eſt, tribus pedibus inſtructi, qui tamen pes tertius duos tantummodo digitos habebat, at longiores multò quàm in alijs. Color ſuperiori ferè contrarius. Huic enim color erat totus niger, ſed iubæ pennæ duplicis coloris, nam maiores pennæ ferrugineæ, minores erant aureę. Remiges alarum candidæ. Cauda nigra, pedes lutei. Adijciemus etiam inteſtinum cum duabus ſuis appendicibus, nempe inteſtinis cæcis, quæ Anatibus & Anſeribus, ſimilibuſq; alijs etiam ſũt cõmunia, item miſenterium, ſeu lactes Columbi Cyprij.

Galli monſtrifici deſcriptio.

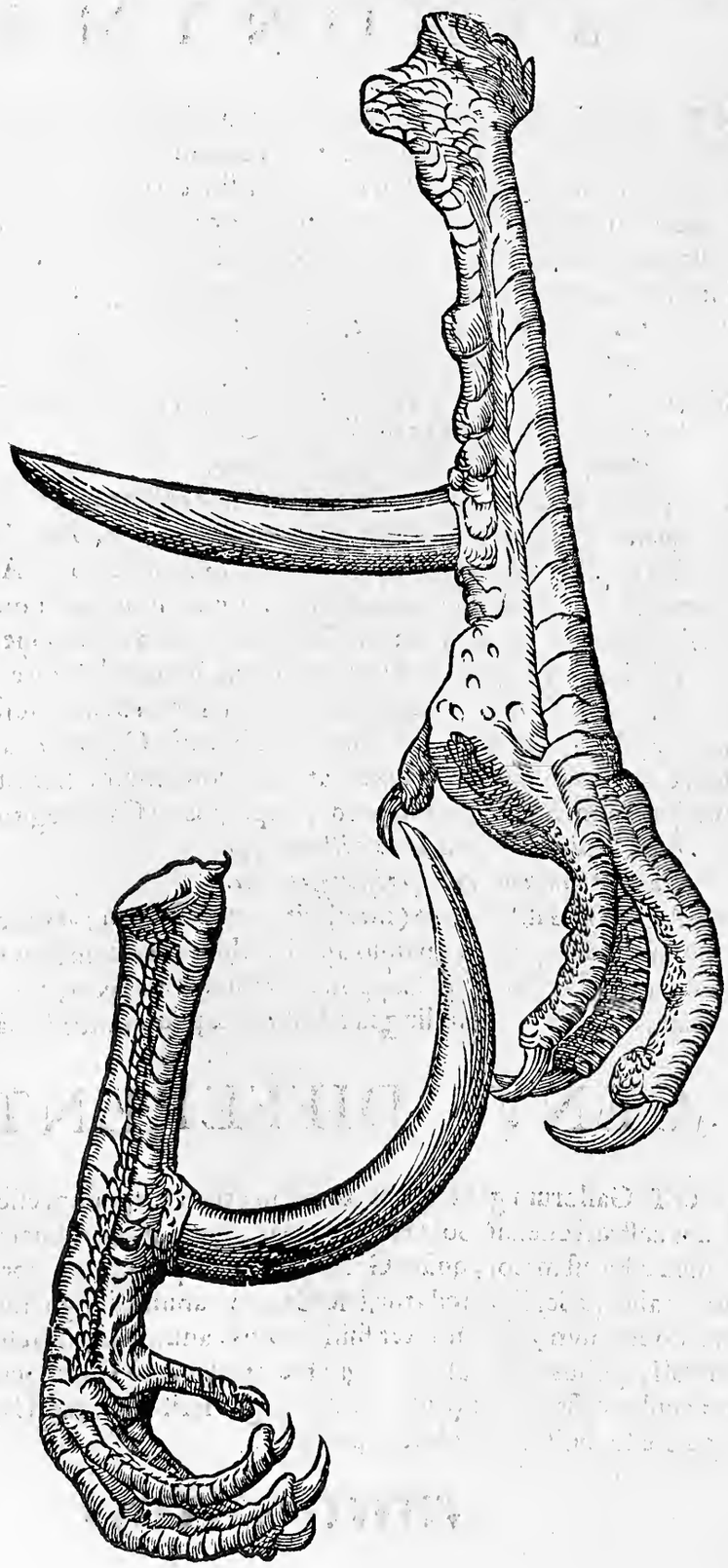

Capus cum gramine alopecuroide.

Capus tripes cum bromo ſterilis.

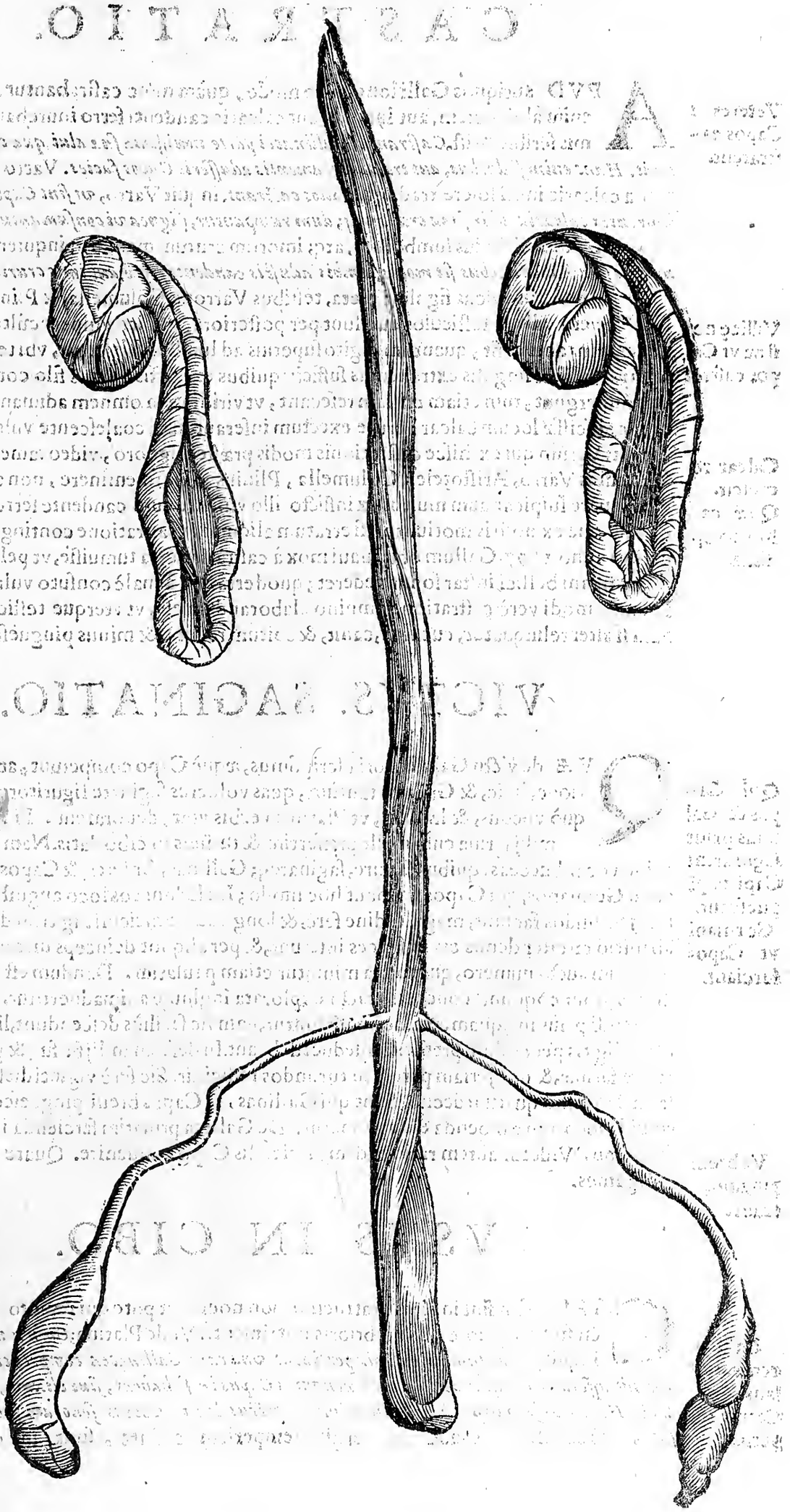

CASTRATIO.

Veteres vt Capos castrarent.

APVD antiquos Galli longè alio modo, quàm nunc castrabantur. Nouissimam enim alui partem, aut lumbos, aut calcaria candenti ferro inurebant. Ita. n. in primis scribit Arist. *Castrantur Gallinacei parte nouissima suæ alui, quæ cùm coeunt concidit. Hanc enim si duobus, aut tribus ferramentis adusseris Capos facies.* Varro verò, & Columella calcaria inuri solere tradunt. *Gallos castrant*, inquit Varro, *vt sint Capi candenti ferro inurentes calcaria ad infima crura vsq; dum rumpantur, (ignea vi consumantur.* Columella) *atque exiet vlcus.* Plinius lumborum, atq; imorum crurum meminit, inquiens: *Desinunt canere castrati quod duobus fit modis, lumbis adustis candente ferro, aut imis cruribus.* Cæterùm eiusmodi inflictum vlcus figulina creta, testibus Varrone, Columella, & Plinio oblinebant.

Villicę nostræ vt Capos castrẽt

Nostræ verò villicæ testiculos euellunt per posteriora, modico vulnere cultro inflicto. Vulnus autem tantum fit, quantum digito superius ad lumbos sub septo, vbi testes adhærent, immittendo, & singulis extrahendis sufficit: quibus extractis vulnus filo consuunt, & cinerem inspergunt, tum etiam cristam resecant, vt virilitatem omnem adimant. Sunt qui in cristæ abscissæ locum calcar è crure exectum inserant, idq; coalescente vulnere recrescere dicant: Verùm qui ex hisce castrationis modis præstet, ignoro, video tamen antiquam illam, cuius Varro, Aristoteles, Columella, Plinius, alijq; meminere, non amplius obseruari: quare suspicandum multos ex inflicto illo vulnere cum candente ferro interijsse, vti quandoque ex nostris moriuntur, si erratum aliquod in castratione contingat; quinimo superiori anno 1597. Gallum obseruaui mox à castratione ita tumuisse, vt pellis pulsata digitis, tympani bellici instar sonum ederet; quod erratum à malè consuto vulnere euenerat.

Calcar recrescit.

Quæ castratio optima.

In eiusmodi verò castratione omnino elaborandum est, vt vterque testiculus auferatur, nam si alter relinquatur, cucurrit, canit, & coitum repetit, & minus pingueſcit.

VICTVS. SAGINATIO.

QVÆ de victu Galli historia scripsimus, æquè Capo competunt, at quæ de saginatione, huic, & Gallinis tantùm, quas volucres saginare liguritores ipsi inuenere, quò vnctiùs, & lautiùs, vt Platinæ verbis vtar, deuorarent. Pinguescunt Capi milij farina cum melle præsertim, & turũdis in cibo datis. Nam Plinius eo nomine vocat bucceas, quibus farcire, saginareq; Gallinas, Anseres, & Capos solemus. Sunt apud Germanos, qui Capos saginant hoc modo; Includunt eos loco angusto, & è farina milij turundos faciunt, magnitudine ferè, & longitudine articuli digiti mediocris, è quibus ab initio circiter denos eis in fauces inserunt, & per aliquot deinceps dies quotidie plures, paulatim aucto numero, qui postea minuitur etiam paulatim. Dandum est autem eis plus minusue prout coquunt: concoctio tactu explorata ingluuie animaduertitur. Turundi mox inserendi prius in aquam, aut lac immittuntur, nam sic faciliùs descendunt, licet interim leniter digitis per collum premendo deduci debeant. In defectu milij furfur, & parum frumentaceæ farinæ, & milij etiam parum in turundos redigitur. Sic ferè viginti diebus obesantur, sed mero milio quatuordecim. Sunt qui Gallinas, & Capos breui pinguescere scribant, si cerusia loco aquæ bibenda eis apponatur. De Gallina priuatim farcienda in eius historia scripsimus. Videtur autem ratio eadem farciendis Capis conuenire. Quare eò lectorem ablegamus.

Qui Capos & Gallinas prius saginarint Capi vt pĩguescant.

Germani vt Capos farciant.

Vt breui pinguescant.

VSVS IN CIBO.

CAPI quàm sint in cibis grati nemo non nouit, vt pote qui remoto Veneris vsu facti sint pinguiores, & salubrioris nutrimenti: Vnde Platina; *Omnium animum laudes* inquit, *quantum ad obsonia pertinent, vna caro Gallinacea comprehendit. Quid. n. popinis afferunt reliquæ altiles quod non vnus Capus in se habeat, siue elixum, siue assum velis? Huius auis patina stomachum iuuat, pectus lenit, vocem sonoram facit, corpus obesat.* Hæc ille. Quod ad carnis temperiem attinet, sunt in quatuor qualitatibus

Gallinaceæ carnis laus.

Carnis tẽperies.

litatibus temperati, quare multum alunt, & venerem augent, teste Isaac, qui alibi etiam Capum auibus omnibus præfert, vt qui melius nutrimentum, & perfectum generet sanguinem. Villanouanus Capos in cibo probat circa ætatem sex, vel septem, vel octo mensium. In Gallinacei historia permulta à nobis recitata sunt, quæ omni harum auium generi, tum salubritatis in cibo, tum apparatus ratione communia sunt: itaque hic ea tantummodo, quæ ad Capos priuatim pertinent, afferemus. Quod modò ad coquendi, ac apparandi rationem attinet, hæc sanè varia est, & pro cuiusque libitu instituta. Vel autem elixantur, vel assantur. Iulius Alexandrinus inter recentiores scriptores Medicos illustris Capos subsequenti modo elixans medici potius, quàm coqui partes agit. Capum priùs per se elixat, huius pulpas, præcipuè verò alarum, ac pectunculorum cum apij vnà ac betæ radicibus sumit, addit caseum, & friati panis parum, oua sex circiter, vuarum passularũ aliquid, cinnamomum, zinziberis, piperis, caryophillorum quantum satis esse existimat, butyri cochlear magnum: componit omnia simul, comminutis priùs, quæ comminui, tritis, quæ teri debeãt, in massam, quam deinde in offas diuidit figura, & magnitudine ouali ferè. Rapeolos, inquit, nulli vocant, quòd ex friatis priùs id epuli genus fortè rapis concinnatum fuerit, dein minutim etiam concisis herbulis, demum, & animalium carne. Has tenui ex subacta farina, quam pastam vocat aliquoties solio seorsim singulas inuoluit offulas, eodem Capi iure recoquit: exemptis, patinæque iniectis caseũ infriat, & calidi affundit butyri satis. Est verò salis mixtura plurimæ alimoniæ, sed quæ sanguinem, vt ipsemet attestatur, inflammet, vitiosumque succum generet, meatusq; obstruat. Nostri verò coqui eiusmodi herbas, vt quæ ingratũ potiùs, quàm gratum saporem carni cõcilient, minimè adijciunt, sed vel simpliciter elixant, vel ex caseo recenti pillulas adijciunt, & friatum caseum veterem superinspergunt: qui sanè cibus gratissimus est. Molesta verò etsi pariter, multiq; laboris assatio est, quam idem Iulius Alexãdrinus præscribit paulò post, elegans tamen, & laudanda si herbas eas ante nominatas excipias. Coques, inquit, eadem materia concluſum integrum Capum, excepto quod alæ, pedesq; infracti, & collum retorquentur in corpus, vt angustius iaceat: ouorum, luteis duratis aliquot infarcies, ea configes caryophillis binis, terniue, singula salita priùs, tum pruna accipies, & si hæc ad manus non sunt, vuæ passæ, aliquid, limonijuè tenuius concisi, aut vtriusq; partem, oua sex ferè: tudicula miscentur, agitanturque hæc: tum butyri bene recentis adijcitur pro Capi pinguedine plus minus, sed quod liquaminis tamen instar efficiat, hoc madescet immersus intus Capus: postremo factum ex eadem farina imponetur vasi operculum. Hoc modo immittitur furno farinacea patella, siue olla, siue testa, siue escarium vas id, ouorum prius albumine illitum. Si anniculus fuerit Capus, non ante tertiam horam extrahi furno debet. Cautio erit, si quid furni calore agitatius factum effundi visum fuerit, vulgata charta nostra texisse, statim id reprimere efferuescentiam illam solet. Calidum inferre mensæ vult. Nonnulli ante perfectam coctura m vini aliquid affundunt, conuiuijsque iam apposituri luteum oui aceto dilutum adijciunt. Hæc ille. Nostris coquis in veru assare Capones vsitatum est, & cum vel malis aurantijs, vel limonijs in frusta conscissis conuiuis exhibere. Quod si verò sese offerat occasio, vt neque elixare, neque assere ad ignem Capum quemuis, vti fit in longo itinere, vbi sæpè hospitia desunt, tunc domo abeuntes chalybem ignitum nobiscum feremus, cumque in deplumem Capum, ac exenteratũ inijciemus, accuratè vno, alteroue mantili obuoluentes, ne calor euanescat: sic enim esui aptum reddemus etiam inter equirandum, modo meminerimus subinde alitem versare. Verumenimuero tetro inficietur odore, sed ferendo tamen, ac grato famelicis. Iam de præparationis varietate dicendum. Mirasue Catellanicum lauti genus cibi est à Platina his verbis descriptum: *Catellani gens quidẽ lauta, & quæ ingenio, ac corpore Italicæ solertiæ haud multũ dissimili habetur, obsonium, quod mirause illi vocant, sic condiunt: Capos, aut pullastras, aut pipiones, bene exẽteratos & lotos in veru collocãt, voluũtq; ad focum tãtisper quo ad semicocti fuerint. Inde exemptos, ac tessellatim diuisos in ollam indunt: amygdalas deinde tostas sub cinere calido, absterſasq; lineo panno terunt. His buccellas aliquot panis subtosti addunt, mixtaq; cũ aceto, & iure per cribrũ setaceũ trãsmittunt. Postea in ollã hæc oĩa, inspersoq; cinnamo, zinzibere, & saccaro multo, tã diù efferuere simul in carbonibus procul à flamma lẽto igne permittunt, quoad in ſtã coctura ̃ peruenerint, miscendo semper cũ cochleari, ne feria adhærcant. Hoc nihil suauius esse memini. Multi est alimẽti: radè cõcoquitur, hepar, & renes cõcalefacit, corpus obesat, vẽtrẽ ciet.* Idẽ alibi cibaria alba, seu leucophaga, delicatiss. ex pectore Capi parare docet: *Cibariũ tũ albũ*, inquit, *qđ aptius Leucophagũ dicetur, hoc mõ duodecim cõuiuis cõdies: Amygdalarũ libras duas per noctẽ aquæ maceratas, ac depilatas in mortario bene tũdes, inspergẽdo modicum*

Rapeolus, quid.

Capus assandus cartæ inuoluatur.

Mirause Catellanicum.

al. 6. c. 41. & 42. Cibarium album ex Capo.

dictũ aqua, ne oleum faciant. Deinde Capi pectus ex aſſatum in eedẽ mortario conteres, indeſq; excauatum panem, agreſta prius, aut iure macro remollitum. Zinziberis præterea vnciã, ac ſaccari ſelibram addes, miſcebiſq; hæc omnia ſimul, mixtaq; per excretoriũ farinaceum in ollã mundam traſmittes. Efferuescat deinde in carbonibus lento igne facies, cochleariq; ſæpe agitabis, ne ſeria adhæreat. Coctum vbi fuerit aquæ roſaceæ vncias tres infundes. Ad menſam, aut in patinis, vbi caro fuerit, aut ſeorſum, aut minoribus mittes. Quod ſi in Capos fundere inſtitueris, quò lautius videatur, mali Punici grana ſuperinſpergito. Idem ſubſequenti capite cibariũ album Catellonicũ ex pectore Capi deſcribit, hoc modo: *Farinam optimi riſi cum duabus metretis lactis caprini in cacabo adigne ponito, procul flamma, ne fumum concipiat. Pectus deinde Capi eodem die mortui, ac ſemicocti in quadã quaſi ſubtiliſſima fila diuidito, inditaq; in mortario duabus eo amplius tribus ictibus piſtillo contundito. Vbi lac dimidiũ horæ efferbuerit, hoc idẽ pectus in fila redactum cum libra ſaccari indes, effernereque horas quatuor patieris, agitando ſemper conditurã cochleari, cui hærebit, vt terebint, hinc, vbi decoctum fuerit. Aquam poſtremò roſaceã, vt in ſuperiore infundes, patinaſq; facies. Nec erit ab re ſaccari aliquid inſpergas: nulli enim cibariorum, vt aiunt, ſaccarum aduerſatur.* Cibarium croceũ ex *b* eodem: *Pro duodecim,* inquit, *conuiuis libram amygdalarum cum membranulis tundes, his Capi elixi, aut cuiuſuis bonæ alitis pectus, ouorum vitella quatuor, ſaccari ſelibram, Cinnami, Zinziberis parum, croci pluſculum contrariæ addes, ac iure pinguis, ac agreſta diſſolues. Diſſoluta in cacabum per ſetaceũ excretorium infundes, facitoq; procul flamma in carbonibus efferueant, agitando ſemper cochleari. Ad horam ebulliant neceſſe eſt. Sunt qui inter ebullitẽdum duas vncias liquaminis, aut buſari recentis indant. Patinis aromata inſperges. Alit hoc, etſi tardè concoquitur, obeſat, venerem citet, hepaticis, & cardiacis prodeſt.* Eodẽ item libro eſitium ex carne præſcribens, *Sunt etiam,* inquit, *qui pectus Capi tunſi non incommodè addant.* Id verò eſitium tale eſt: *Pro decem conuiuis libram abdominis porcini, aut vitulini bene elixato, coctam, ac conciſam cum ſelibra caſei veteris, pauco etiam & pingui addito, cumque herbis odoriferis bene concilis, pipere, Zinzibere, caryophillo miſceto. Hæc omnia farina bene ſubacta, ac in tenuiſſimum folium redacta ad caſtaneæ magnitudinem inuoluito, inuoluta in iure pingui, ac croco decoquito. Parum coctura requirunt. In patinas traducta caſeo trito, & aromatibus dulcioribus aſpergito. Fieri, & hoc edulum ex pectore Phaſiani, Perdicis, aliarumue alitium poteſt.* Deſcribit deniq; eſitium ex pelle Caporũ. Capum vbi elixaueris, pellem circunquaq; abſcindes, & eam maximè, qua collum integitur. Conciſam, ac in fruſta diuiſam rurſum in iure pingui per ſemihoram decoques, addito croco, quo coloratius fiat: in patina translatum aromatibus, & caſeo trito conſperges. Balcaſar Stendelius ſcriptor Magiricæ Germanicus docet, quomodo paſtillus è Capo fiat, de quo ante egimus. Apicius in minutal Apicianum teſticulos Caponum adijcit, Gallis nimirum, dum caſtrantur exemptos.

Cibarium album Catellonicum

b lib. 7. Cibarium croceum.

Eſitium ex carne.

Eſitium ex pelle Caponum.

VSVS IN MEDICINA.

Cap⁹ qũo in medicina vſum præſtet.

SVNT qui tanquam ex Dioſcoride, alijſq; authoribus medicas facultates Capo attribuant, quas illi Gallinaceo aſcripſerant, obſcuri nempe authores, quos per linguæ Latinæ imperitiam pro Gallinaceo Capũ interpretari diximus. Et quamuis eiuſmodi vires Capus quodammodo ſubminiſtrare poſſit, tamẽ ad victus rationem idoneam tantummodò vulgò à medicis tum caro, tum ius eius in quocunque fermè morborum genere, maximè in quibus virium ratio habenda eſt, præſcribitur, medici enim quotieſcunq; deiectas vires ægrotantium excitare volũt, medicamentum dant, quod ex carnibus Caporum, & Perdicum conficitur. Sũt qui, inter quos eſt Aloyſius Mundella doctiſſimus inter neotericos medicus facilè corrumpi dicant, ſi aliquo notabili tempore moretur, neq; ita ægrotos alere, ſed is, vel id de extremè laborãtibus, qui carnem hanc maſticare nequeunt, dixerit, vel ſibi ipſi aduerſatur, vt qui ſcribat, ſe ægroto cuidam maligno laboranti morbo, cùm iam ſigna concoctionis apparerent, modò Turdum, modò vnum, aut alterum oui vitellũ, modò Caponis carnẽ contuſam cõceſſiſſe potius, quam vituli. Idẽ deſcribẽs hiſtoriam iuuenis cuiuſdam bilioſi febricitantis cõtinuè à ſe curati. Victus ratio, inquit, fuit caro Caponis iuuenis per diem ante mactati cum ſeminibus melonum cõtuſa, necnon panis in eiuſdem iure optimè incoctus ad virilũ (quæ debiles in eo valde erant) robur conſeruandũ. Iuris Caponum in primis plurimus apud medicos vſus eſt, maximè quod cõſũptũ dicũt, vulgò cõſumat, alij deſtillatum

Viresęgrotãtium, vt reſtituantur.

Iuuenis febricitatis victus.

ſtillatum, alij aquam carnis. Id enim ad reſtaurandas ocyus ægrotum vires ſatis laudari non poteſt. Obſcurus quidam ex Capi iure mirè vires recreari pollicetur, ſi vel cochlearium paruum inde ægrotus ſorbeat. Capum veterem, inquit, para, exentera, totum cum oſſibus comminue. Tum in vaſe bene obturato vitreo, aut ſtanneo per ſex horas bulliat, adiecto etiam auro, vt annulo, vel numiſmatibus aureis. *Fieri*, inquit Platina, *ius conſumptum, aut ex Phaſiano, aut ex Perdice, aut ex Capreolo, aut ex Pipionibus, aut ex Columbis ſylueſtricis poteſt. Si ex Capo voles, cacabum ſumes, qui aquæ metretas quatuor contineat. Huic Capum fractis, & comminutis oſſibus indes cum vncia ſuccidiæ macræ, piperis granis triginta, cinnamo pauco, nec nimium tunſo, tribus, vel quatuor caryophillis, ſaluiæ laceræ trifariam folijs quinque, lauri duobus. Sinite hæc efferueant horis ſeptem, vel donec ad duas ſcutulas, vel minus redigantur. Caue ſalem indat, aut ſalita, ſi ægrotantium cauſa fiat. Parum aromatum nil vetabit, quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc, & valetudinarijs detur.* Hæc ille. Noſtræ mulierculæ Capum, vel pullaſtrum ſimul cum oſſibus contundunt, ac tam diu in ſuo iure decoquunt, donec ad exiguam quantitatem ius redigatur, & cremoris albi veluti ſubſtantiam acquirat, idq; ægris debilioribus potãdum exhibent cum feliciſſimo ſucceſſu. Sed hunc coquendi modum improbat doctiſſimus, & admodum Reuerendus F.* Euangeliſta Quatramius Sereniſſimi pię memoriæ Herculis Ferrarienſium Ducis horti præfectus, & in arte diſtillatoria verſatiſſimus amicus noſter veteranus. Vult autem Capum integrum decoqui per aliquod tempus, iuſq; quod ab eo defluit, dum eximitur colligi (id enim reliquo alio præſtantius iudicat) Capum verò fortiter comprimi, vt humiditatem omnem ædat: ſi verò, vt fit, puluerẽ cordialem admiſcere placeat, eũ cum reliquo iure magis aqueo diſſoluere iubet. At licet hunc coctionis modum minimè improbarim, probare tamen non poſſum. Siquidem Caponis integri coctio multum aquæ requirit, quæ ad paruam quantitatem, quæ ægro exiberi debet, redigi quàm citò, ac facilè nequit: neque verum etiam eſſe exiſtimo idius, quod in exemptione defluit, cætero præſtare. Alij verò Capum accipiunt, vel Gallinaceum tenerum, vel Gallinam, decoquunt, contũdit, totum id vaſe recondunt, igne ſubiecto per alembicum, vel duplici vaſe deſtillant, qui modus quàm maximè paratu facillimus. Quod ſi æger peſtilentia laboret, periti medici ſimul herbas adijciunt Caponis coctioni inſtituto ſuo congruentes, quales ſunt meliſſa, ſcordium, bugloſſa, borrago, carduus benedictus, cicoria, endiuia, acetoſa, ſcabioſa, tormentilla, flores nympheæ, violarum, bugloſſæ, borraginis. Andreas à Lacuna circa finem libri de peſte, Capo generoſus, inquit, in aqua pura diſcoquitur cum folijs borraginis, & bugloſſi ana m. 1. conſeruarum de violis, roſis, boragine, & bugloſſo ana dr. ij. adijciatur etiam nonnihil de illis, quæ cordialia vocant, contritum. Deſtillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diaſantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis creberrimè. Sunt qui aurum ſignatum, torques, laminas, ſiue bracteas auri eiuſmodi decoctis adijciant, nec deſunt, qui abſoluta ſublimatione candens ferrum aliquoties extinguant. E quibus quid coctura decerpi poſſit præter ſordes, aut hydrargyrium, non video: ſcitèque dixit Trincauella olim præceptor meus, aurem exhilarare ſpiritus omnes, cùm quis in crumena eo abũdauerit. Paradigma hoc Florentinis medicis fuit vſitatum in eodem caſu. Accipe duos pingues Capos, & bene ſaginatos. Vnum coquito ad diſſolutionem propemodum, contunde, & exprime vehementer, expreſſum ius conſerua: poſt accipe ſecundũ Capum, hic vnica tantùm ebullitione bulliat, vt paulum molleſcat, in partes diſſeca, & contundito. Fundũ vaſis inijce borraginis manipulos duos, quibus inſterne panis ſimilacei albiſſimi, & leuiſſimi medullam, quæ totum Capi primi ius abſorpſerit antè aſſeruatum. Pani ſuperpone ſecundum Caponem in fruſtula diſſectum, & ſic deſtillationi committe. Attamen ſatius fuerit cucurbitam vaſe vitreo figulino conſlari, ne aduratur ob liquoris penuriam, guſtuiq; minus voluptatis creet. Cauendum quoque, ne extrema deſtillationis cum prioribus confundatur, cùm ingratiſſimi ſaporis ſic permixta ſint euaſura: ſed ſeorſim colligantur. Paradigmata huiuſmodi aquarum paſſim varia apud practicos extant: collecti ſimul reperies parte ſecunda Euonymi Philiatri à Vvolfio publicata, quo lectorem ablegamus. Hac ratione euocatus ſuccus ignea vi concoctionem ſubit haud ita multo magnoque negotio ob partium tenuitatem, qua facilè ita carnibus detractæ per ſe concoquantur: Simul ipſe ventriculi calore euictus breui iecoris quoque ſanguificam facultatem promptè ſuſcipit ſucous, ac per quàm citò alens ſuſtentat labentes ſæpè iam vires, idcirco inſigniter debilibus datur in morbis magno plerunque vſu. Nonnulli præterea quibuſuis morbis, capitis præſertim, & frigidis, & cum virium imbecillitate deſtillatas eiuſmodi Caporum aquas

Ius conſũptũ ex qui busauibus fiat.

Iuris conſumpti coctio.

* *In proœm. lib. de Theriaca.*

Ius conſũptũ cõtra peſtem.

Aurum vt ſpiritus recreet.

Paradigma Florẽtinorum.

laudant. Ornithologus ſe colicis affectibus prodeſſe experum aliquando tradit, ijs maximè, qui flatuoſi ſunt. Aqua enim deſtillata aphyſos redditur, vt non amplius inflet, ſi rectè, parata fuerit. Adijcientur autem medicamenta alia, atque alia à perito medico pro affectuum varietate. Sed iſtæc de carnis, iuriſq; vſu victa ſufficiant. Adipis peculiaris quædam in colico affecta vis eſt, ſi Ornithologo credimus, qui ex libro manuſcripto virum quendam nobilem in hoc malo poſt multa remedia fruſtra tentata, liberatum tandem atteſtatur epoto cyatho (duarum, aut trium vnciarum) pinguedniis Capi pinguis decocti in aqua, (vt fit ad cibum) abſque ſale: oportet autem, inquit, pinguedinem iuri innatantem ſeparatam bibere quam calidiſſimam. Marcellus verò ei, qui patitur varices, ſeui hircini ſelibram, & adipis è Capo libram ſimul permiſcent, & in linteo die Iouis cæroti more apponi iubet, & potenter ſubuenire pollicetur. Sed tale medicamentum non caret ſuperſtitione: cur enim die Iouis potius, quam alio exhibet? Obſcurus quidam ad fiſtulam, cum emortua eſt (ſic loquitur, hoc eſt, vt mihi videtur, cùm nullus in ea dolor perſentitur) pelliculam interiorem ventriculi Capi, quæ abijci ſolet, in ſole torrefactam terit, & inſpergit. Sunt qui oſſa crurum compoſitis ad alba mulierum profluuia medicamentis admiſceant. Græci aſſerunt fabæ ſemina Caporum ſanguine macerata ab aduerſantibus herbis immunia fore, & ſi pridie quàm ſeruntur aquæ ſimplici infuſa fuerint, citiùs naſcituras: ſin nitratæ aquæ, difficilem coctionem non habituras. Sed hæc ad agricolas, non ad medicos pertinent.

Adipis Capi facultas, & vſus

Pellicula interior ventriculi Capi.

Sanguinis mira vis.

Finis Libri Decimiquarti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Decimusquintus.

QVI EST

De Auibus, quæ simul se puluerant, & lauant.

DE COLVMBIS IN GENERE.

Cap. I.

PRÆCLARISSIMVM, vtiliſſimum, decantatiſſimumq; genus Columbaceum *illa*tam ſibi à nobis iniuriam lamentabili ſuo murmure conqueritur, quod qui dignitatis ordinem vbiq; fermè ſequentes, Gallinaceis poſtpoſuerimus, cùm alioqui veteres omnes cum ſacros, tum profanos Columbas non minoris, quàm Gallinaceos exiſtimaſſe abundè conſtet: ſanè & nos quoq; priorem illis locum eramus aſſignaturi niſi Columbæ, præter quam quòd ſeſe puluerent, quemadmodum & Gallinæ, etiam ſeſe, teſte Philotopho lauarent. Adhæc, vt cætera prætereamus, quædam quoque ſunt, præcipuè ad ouа ſpectantia, quæ licet vtrique generi communia exiſtant, tamen in Gallinarum ouis, quæ ſemper in hominum manibus verſantur magis conſpicua ſunt. Quod autem ad Columbarum encomia pertinet, ea non à corporis duntaxat, ſed ab animi dotibus quoq; proficiſcuntur, vndiquaq; nobiliſſima: vnde fortaſſis diuinus Propheta *a* Eſdras, *ex omnibus creatis volatilibus Deũ ſibi Columbã vnã nominaſſe* dixit. Et reuera Spiritus Dei baptizato Saluatori noſtro apparere cupiens Colũbæ potiùs quàm alteriùs volucris figurã induit. Quãti verò gentiles, ac in primis antiquiſſimi Romani has volucres fecerint, ſoluta pro eis vix credenda pretia atteſtantur. Varronis ætate ſingula paria ducentis numis, & cùm eximia eſſent, ſingulis millibus ſeſtertiorum vendebantur: quemadmodum & Columellæ temporibus ſunt inuenti, qui quaternis millibus numum binas Columbas mercarentur. *b* Plinius etiam L. Axium equitem Romanum ante bellum ciuile Pompeianum denarijs quadringentis ſingula paria venditaſſe tradit, licet in omnibus exemplaribus, *& L. Axius vendicauit*, legitur, tamen & L. Axius venditauit rectè meo iudicio legit doctiſſimus *c* Budæus. Nam Varro de pullis earum agens, ita ſcribit: *Roma, ſi ſunt formoſi, bono colore, integri, boni ſeminis, patria ſingula vulgò veneunt ducentis numis, necnon eximia ſingulis millibus numum, quas nuper cùm mercator tanti emere vellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarijs dare rum negauit.* Si ergo ſingula Columbarum paria non ſemel mille ſeſtertijs numis vendita ſint, & aliquando etiam mille, & ſexcentis, id eſt, quadringentis denarijs, quis Gallinaceo generi eas non præferendas iudicet, cùm id nullibi, quod noui, ad tale pretium euectum fuerit? Qu inimo Co-

Cur Gallinaceũ genus Colũbaceo author prætulerit.

Columbarum laus.

a *lib.* 4. *c.* 5.

Romanorum luxus in emẽdis Columbis.

b *l.* 10. *c.* 57 Axius eẽs quãti Colũbas vendiderit. Plini⁹ correctus.

c *In pandec.*

Romani Columbarum amore insanierunt.

lumbas ita celebrauit Romanorum luxus, vt Plinius ibidem multos earum amore insanijsse tradat, nobilitatemq; singularum, & originem enarrasse. Quid? Harum causa Ælianus Carnos, & Illiricos bellum omisisse recitat. Non ne & apud nos nobilem familiæ ferè omnes Colũbaria habent, in quibus habitant, educantur, ac nidulantur? Sed etsi nos emolumenti causa eas alamus, Gallos tamen, maximè autem Belgas, ac inter hos Batauos ferunt adeo Columbarum studiosos esse, vt vel quarta saltem eorum pars eas ad animũ dũtaxat explendum enutriat. Aiunt insuper eosdem, quotquot reperiri queunt Columbarum genera, diligenter inuestigare, magno semper mercari pretio, laudes singularum in publico, priuatoq; cõuentu, in quo patritios etiam viros pauperioribus sese immiscere minimè pudeat, modò de Columbis sermo sit, enarrare, adeo vt quod Plinius olim de Romanis, id nos etiamnum de Batauis dicere queamus, Columbarum scilicet amore insanire. Quod si modò questum, quod iam pleriq; faciunt, consideremus, profectò Columbarum possessio vndiquaque vtilissima est, cùm propter fimi, cuius ad cannabi conciliandum decorem, ac per consequẽs ingens pretium, apud Bononiẽsium agricolas magnus vsus est commoditatem, tum maximè propter pullos ijs potissimùm necessarios, qui iam vires à morbo recolligũt. Quamuis verò Columbarum fœcunditas, de qua abundè pòst suo loco agetur, longè minor sit quàm Gallinarum est, maiorem tamen, teste Columella, quæstum dominis suis referunt: neq; magna opus est cura, aut sumptu ad earum nutritionem, quippe, quæ per hyemem tantùm, ac tunc per paucos menses (loquor modo de saxatilibus, quas pullorum causa duntaxat alimus) videlicet cùm diutinæ niues agros cooperiunt, impendio domini alantur, cæteris anni tẽporibus victum ex agris quæritẽt. Quod modò ad dotes earum cùm corporis, tùm animi attinet, eæ profectò tantę sunt, vt dicturo de eis calamus potiùs, atq; carta, quàm verba sint defutura, quare sponte, ne in longum nimis abeat oratio, eas prætereo, soliùs tantùm castitatis earum mentione facta, quòd hæc præ alijs in hoc auium genere tàm à sacris, quàm profanis passim concelebretur, sic enim *d* Sapiens: *Vna est Columba mea, vna est matri sua: electa genetrici sua.* Talis autem in ijs castitas conspicitur, vt coniugij fidem nunquam, nisi alterius morte violent. *Communem*, inquit *e* Plinius, *domum seruant, nisi calebs, aut vidua, nidum non relinquit, & imperiosos mares, subinde etiam iniquos ferunt, quippe suspicio est adulterij, cùm natura non sit.* Munditiei corporis quoque maximam curam gerunt, quibus scilicet immundato omnia, ac maculata displicent: vnde pariter apud sapientissimum Regum legimus: *Aperi mihi soror mea, immaculata mea.* Idem etiam nobis fortassis tacitè innuit Ouidius, inquiens:

Batauorũ erga Colũbas studiũ.

Quæstus è Columbis vnde petatur.

Columbæ maior quęstus quàm Gallinæ.

Columbarum castitas.

d *Cant. c. 1.*

e *lib. 10. & 34.*

Columbarum mundities.

Aspicis, vt veniunt ad candida tecta Columbæ,
Accipiat nullas sordida turris aues.

Adeo vt, cùm animi, tùm corporis mundities in hisce auibus magis, quàm in alijs resplendeat: quare & Spiritus Sanctus in sacro Saluatoris nostri baptismo Columbæ specie apparuit. Quamuis verò insuper simplicissimum vulgò animal Columba habeatur, ingenio tamen minimè caret, vt suo postmodum loco fusiùs apparebit. Illud modò pręterire non possum, quod *f* Plinius de ijsdem prodidit, nempe *in esse quendam eis gloriæ intellectum. Nosse credas*, inquit, *suos colores, varietatemq; dispositam.* Hanc autem tanquam rem pulcherrimam, ac inspectu admirabilem complures celebrauere. Conspicitur verò in collo earũ potissimùm: de quo in primis Nero Cæsar disetissimè lusit hoc versu:

Spiritus Sãctus Columbę specie cur apparuerit.

Columbarum ingenium.

f *l. 10. c. 36.*

Colla Tuberiacæ (Rodoginus legit Cytheriacæ) *splendent agitata Columba.* Videmus enim in eo colorem vnum, omnium colorum vniformitatem præ se ferentem, neq; tamen oculus indagare potest, quis nam præcipuè sit ille color, an cæruleus, an luteus, an niger, an hyginus, an fuluus. Varietatis huiusce venustatem visui nostro iucũdissimum *g* Apuleius flosculum appellat, inquiens: *Nunc coruina nigredine cæruleus Columbarum colli flosculus æmulatur, vel cũ guttis Arabicis obunctus, & pectinis arguti dente tenui discriminatur.* De eiusdem coloris diuersitate ita cecinit *h* Lucretius:

Columbini colli decus.

g *lib. 1. de Asin. aur.*

h *lib. 2. de nat. rer.*

Qualis enim cæci poteri color esse tenebris
Lumina qui mutatur in ipso? propterea quòd
Recta, aut obliqua percussus luce refulget.
Pluma Columbarum quo pacto in luce videtur
Quæ sita ceruices circum collumq; coronat.
Namq; aliàs fit, vti claro sit rubra pyropo:
Interdum quædam sensu fit, vt videatur
Inter cæruleum virides miscere smaragdos.

Et Lu-

Et Lucretium imitatus Homerus Italus *i* Torquatus Taſſus, puellam illam in omnes ſeſe colores ad inſtar polypi conuertẽtem, quam magis Carolo, & Vbaldo itineris ducem promiſerat, vt Rinaldum è faucibus Armidæ eriperent, depinges, à Columbino collo ſimilitudinem eleganter admodum deprompſit, canens. *i* Canto 15. Gier. liber.

Crinita fronte eſſa dimoſtra, e ciglia
Corteſi, e fauoreuoli, e tranquille,
E nel ſembiante à gli angioli ſomiglia,
Tanta luce iui par, ch'arda, e sfauille
La ſua gonna hor'azura, & hor vermiglia
Direſti, e ſi colora in guiſe mille,
Si c'huom ſempre diuerſa à ſe la vede
Quantunque volte à riguardarla riede.

Così piuma talhor, che di gentile
Amoroſa Colomba il collo cinge,
Mai non ſi ſcorge à ſe ſteſſa ſimile,
Mà in diuerſi colori al ſol ſi tinge.
Hor d'acceſi rubin ſembra vn monile,
Hor di verdi ſmeraldi il lume finge.
Hor'inſieme gli meſce, e varia, e vaga
In cento modi i riguardanti appaga.

k Plinius item *Smaragdos Carchedonios ad inclinationẽ magis, & minus lucidos Colũbarũ plumis comparat*: *l* Ariſtoteles verò Columbarum ceruices ad lucem refractam χρυσοειδεῖς, hoc eſt, auricolores ſeſe offerre tradit, vt nimirum coloris ſplendorem, qui in auro pariter ad eandem lucem admodum varius eſt, nobis indicaret. Meminit quoque eiuſdem rei D. Hieronymus: *Columbarum*, inquit, *colla ad ſingulas conuerſiones colorem mutant*. Diuinus verò *m* Pſaltes, quod alij de collo dixere, id de tergore quoq;, & cauda prodidit, cùm ea *adinſtar auri rutilare* dixerit. Iucundiſſima autem hæc colorum varietas tam incertos aſpicientes reddit, vt *n* Seneca, *falſi coloris ſpeciem, & ponere & ſumere* ſcripſerit. Sed & *o* Martianus, *Arceſilas*, inquit, *collũ intuens Columbinum dubitabat, ſiquidem hac permotus varietatis incertitudine amplius aſtruere ἀκαταλυψίαν* cœpit, id eſt, *incomprehenſibilitatem*. Proinde etiam M. *p* Tullius contrarię ſcilicet ſectæ, inquit ad Hortenſium: *Neq; verò hoc loco expectandum, vt de remo inflexo, aut de collo Colũbæ reſpondeam. Non enim is ſum, qui quicquid videtur, tale dicã eſſe quale videatur*; & rurſus. *Nã & in remo ſentio nõ eſſe id, quod videtur, & in Colũba plures videre colores, nec eſſe plus vno*. Quæ ſanè colorum ficta varietas maximã Columbis pulchritudinem conciliat, quamuis tamen niſi illuſtrante ſole vix videatur, in cuius videlicet deliquio colorata omnia ſua priuantur venuſtate. Sunt tamen qui exiſtimẽt diuerſos re ipſa eſſe inibi colores, diuerſaſq; ſuperficies ex diuerſarum pennularum portionibus radiantes. Plurimi verò vnius coloris eſſe illam varietatem, ſed varijs aſpectibus variè illuſtratam ſub differenti ſpecie oculis ſeſe exhibere: rationem eius eſſe quòd mouẽdi vim à luce ſuſpiciat, quod verò amplius ab illa moueatur, amplius, & ipſe ſeſe moueat. Vt vt eſt eiuſmodi pennarum decor efficit, vt inter pulchellas aues connumerari Columbæ queant, & *q* Cicero plumas verſicolores Columbis à natura ad ornatum datas perhibet, & in ſacris *r* literis, vt ſponſæ pulchritudo denotetur, oculi eius Colũbarum oculis comparantur. *Ecce*, inquit Sapiens, *tu pulchra es, amica mea, oculi tui Columbarũ*. Et *ſ* mox infrà enarrans ſponſa ſponſi ſui pulchritudinem, ſimiliter eius oculos Columbarum oculis comparat: *Oculi eius*, inquit, *ſicut Columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima*: Et alias dixerat idẽ ſapiẽtiſſimus Rex: *Propera, amica mea, Columba mea, formoſa mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam*. Cæterùm ſi cuncta, quæ de Columbarũ laudibus dici poſſent, hic adduceremus, in immenſam nimis molem noſtra abiret oratio, quare hic vela contrahimus, illud interim ad monentes, ſub Columbaceo genere, quod *t* Philoſophus περιστερὸδες appellat, & domeſticas, ſiue celares, vt vocat Columella, & feras, vt ſunt Palumbes, Oenades, Liuiæ, & Turtures comprehendi, de quibus ſigillatim poſtea agemus, à communioribus exorſi, quòd ad has omnia fermè, quæ omni Columbaceo generi in vniuerſum communia ſunt, referri optimè queant.

k lib. 37. c. 5. *l* lib. de col.

m Pſal. 77.

n lib. 5. nat. quæſt. c. 5.

o De nupt. Philolog. & Mercur. lib. 2.

p Acade. 2.

Colorata tantum in Sole ſplendent.

q lib. de fin.

r Cant. 1. & 4. c.

ſ Sap. 5.

t lib. 5. Hiſt. cap. 13.

ÆQVI-

ÆQVIVOCA.

a In Calig. Columbus gladiator. Venenum Columbinum. Columba martyr Columbæ ſanctæ alterius nomen & miracula. Monaſterium Columbinũ. Lithoſpermon Colũba dictum Balearis inſula maior Columba dicta. b In Theſ. Georg. Columba oppidum. Liber Columba inſcriptus. c lib. 1. d lib. 1.

SVETONIVS *a* Tranquillus gladiatoris meminit cui nomen erat Colũbus, *cui C. Caligula*, vt eiuſdem Suetonijs verbis vtar, *victorij leuiter tamen ſaucio venenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit.* Columba Senonenſis in martyris nomen eſt, quæ ad proſtibulum damnata, ſed Dei ope defenſa ſupplicium capitis ſubijt pridie Calendas Ianuarij anno 275. Fuit eiuſdem nominis alia etiam virgo ſanctitatis plena Reatina ex ordine Sancti Dominici, admirabili innocentiam, cunctiſq; virtutum operibus ornatiſſima, quæ ſpiritu prophetiæ inſignis innumeris ægrotis ſanitatẽ reſtituit. Panem ſuis deficientem ſæpè multiplicauit. Puerum quemdam deſperatæ valetudinis, & iam ſemimortuum precibus ſuis ad vitam, ſanitatemq; ſimul confeſtim reuocauit. Defixa in cæleſtium contemplatione ſæpius extra omnes ſenſus rapiebatur. Cùm moraretur in monaſterio, quod vocatur de nomine eius, nihil aliud vnquã comedit, niſi herbas, nihil niſi aquam bibit: pane, vino, carne, piſcibus, lacte, & omnibus, quæ ex illo conficiuntur, ouiſq; abſtinuit. Diuinitùs educta è cubiculo, in quo morabatur, vndiq; obſtructo, Perufiam peruenit. Obijt anno 1051. mutis multis vſum linguæ, cæcis oculorum reddidit. Eius vitam Leander Albertus Bononienſis deſcripſit. Lithoſpermon à Romanis Columbam appellari inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Baleares, vt Mela habet, vel Balearides, vt Ptolomæus mediterranei maris inſulæ ſunt iuxta Hiſpania, hodie Mallorca, & Menocra Hiſpanis, teſte *b* Abrahamo Ortelio indigitantur, quaſi latinè diceres maior, & minor, quemadmodum eas Pomponius, & Procopius quoq; nominant. Sic etiam diſtinguit eas Antonius, qui maiorem Columbam, & minorem Nuram vocat. Columba Hyberniæ oppidum eſt, teſte Beda, & S. Columbani patria. Columba inſcriptus erat pro titulo liber cuiuſdam Stellæ poetæ dicti Patauini, qui Violantellam Neapolitanam amauit, quæ cùm amiſiſſet Columbam, quam habebat in delicijs, & fleret, præbuit argumentum Stellæ conficiendi operis de morte Columbæ. Teſtatur hoc Venus, cui Columba, vt dicemus ſacra eſt apud *c* Papinium de Stella loquentem.

Hic noſtra defluit fata Columba.

Meminit quoq; *d* Martialis.

Stellæ delicium meę Columba
Verona licet audiente dicam,
Vicit Maxime Paſſerem Catulli,
Tantum Stella meus tuo Catullo,
Quanto Paſſere maior eſt Columba.

e lib. 7.

Et rurſus *e* alibi.

Vel Stellæ cantata meo, quàm fleuit, Hiantis
Cuius in Elyſio nigra Columba volat.

Et ex recentioribus Io. Baptiſta Fiera Mantuanus poeta, & medicus de Perhillæ ſuæ morte ſcribens ad Ianum quendam huius Stellæ pariter meminit his verſibus.

Heus Iane, num licentiam hanc temerè tentem,
Si meo Catullo confero, nec veneror Stellam?
Catullus olim Paſſerem obrutum fleuit:
Et ſtella Columbam: vtrumq; riſeris ſæpè,
Non ipſe Turturem fleo perditum dudum:
Nunc nunc ademptam epiſtatam domus fidam
Fleo Perillam, &c.

Columba pars nauis. Columbar quid. f lib. 5. g In Rud.

Columba pariter nauis pars eſt. Audiui, inquit, Lazarus Bayſius de viro docto, cùm diceret carinam propriè eſſe, id quod vulgò Venetijs dicitur la Columba: ſed eam Columbam puto eſſe quod δρύοχων Polybio dicitur. Latinum nomen, quod ſciam non habet. Verba Polybij ſunt. Αὖθις ἔγνωσαν ἐκ δρύοχων εἴκοσι, καὶ διακόσια ναυπηγεῖσθαί σκάφη, id eſt, *rurſus decreuerunt à fundamentis ducentas, & viginti ædificare naues*, quod enim eſt fundamentum in domo, id eſt δρυόχον in naui, ſic dictum opinor, quòd omnem δρῦν, id eſt materiam nauis contineat. Columbulam Hollandi quandam nauem, vnam nimirum ex ijs, quibuſcum nuperrimè in Indias nouas nauigarunt, vocauerunt. Columbar, vt docet *f* Priſcianus, vinculi genus eſt, quò collum nectitur, ad quod per locum alludens *g* Plautus Columbum ita vocat, dum ait:

Illic

Illic in Columbum credo leno vortitur
Nam in Columbari collum haud multò pòst erit.

Sed forte per duplex l scribendum est.

SYNONYMA,

COLVMBVM Hebræis Ion significat, in plurali Ionin, vti apud *a* Ezechielem: Ionah verò Columbam, vti in *b* Genesi in primis videre est. Contrà Sanctes Pagninus in singulari masculeum reperiri negat in S. Scriptura, sed fæminiñ tantùm: addit tamen apud Doctores Hebræos inueniri, & antè ita scripserat: Ion cum vau in pronunciatione occultato est Columbus. Quidam reducunt ad oppressit, quòd omnium præda pateat, & plurale Ionim Columbi Columbæ. Nomina enim specierum sub quocunque genere venerint, vtrumq; sexum comprehendunt. Hæc ille: qui etiam aliquot S. scripturæ loca adducit, in quibus tamen in nostra translatione sempet Colũba legitur. Cæterùm apud *c* Ieremiam, vbi translatio nostra habet Columba, Hebræi legunt, vt docti quidem scribunt, mœror, vel tristitia, vt scilicet sit deriuatum à verbo Ianah, quod est mœrore affecit, afflixit. Ion quidem pro Columbo in scriptis Rabinorum frequentius est. Chaldæus interpres in citato Geneseos capite Hebraicam vocem Ionah omisit. Arabs habet atlekeha, & Gamamah, vel chamamah. Persa Kaphtar. Rursus *d* vbi Chaldæus habet Ionetah. Arabs legi dazamach. Gozal Hebræis pullus auis est, maximè Columbæ: Dauid Kimki Gozal auiculam paruam interpretatur. Chaldæus in vetere testamento habet Bar Ionah, idest, pullum Columbæ, Arabs Pherak hamas; sed melius haman legendum, nam & Auicennę haman Columba est, pro qua voce Syluaticus hamen habet, vt Hara Hamen, stercus Columbinum, pro quo etiam alibi apud eundem Laaman, & caficium legitur. Alibi qnoque Demen Chame habet pro sanguine Columbæ, vti denique pro eodem Dem Alcamar apud veterẽ Auicennæ glosographum legitur. Quidam Hemam Saracenis Columbam esse scripsit. In dictionario Auicennæ alia etiam nomina pro Columba leguntur, vt Guarisdem. Agluariscin (Serapio habet Guarzen, Algur; ssen) Alursan, Alchata, Knakendm. Kebuhar (fortè Kaphtar legendum, vt supra) bezar Persæ pullus Columbinus est. Alfrac, vt ait And. Bellunensis, est nomen commune ad omnes p ullos, & aliquando vsurpatur pro Gallina iuuene, quæ nondum oua peperit, absolutè verò pro pullo Colũbino, imperfectis adhuc pennis necdum volante Alnuaheb, vt scribunt Arabes, significat Columbos, qui iam perfectis pennis volare incipiunt. Inter synonyma Græca vsitatiora in primis est περιστερὰ, Attici verò περιστερὸς genere masculino efferunt, vt Alexis, & Pherecrates, citante Athenæo. Meminit & Eustathius. Hodie etiam ita vulgò dicitur, vel περιστέρι. Απεριστερα fit περιστεριδιον, & περιστέριον diminutiuum, hoc est Columba parua, seu Columbulus. περιστεριδεις Aristophani sunt pulli Columbi, vt annotant Scholiastes, Suidas & Eustathius. Περιστεριδιύς etiam, vel περιστερίδης patronymica forma de Pipione dici potest. περιστερὰ autem, vt Etymologus, & Varinus volunt apud Græcos dicta videtur à duro, & laborioso volatu, παρα τὸ πέτεσθαι στερρῶς, vel à nimio amoris affectu, παρὰ το περισσῶς στερᾶν. Quæ posterior etymologia placet, altera minimè; velocissimo enim, ac leuissimo volatu vtitur, tantum abest, vt laborioso, est enim feruidissima ad Venerem. Cæterum περιστερὰ versibus hexametris haud commodè admittitur. Quamobrem poetæ Græcè πέλειαν, & πελειάδα quod genus peculiare, & ferum esse dicemus, simpliciter pro Columba ponunt: & τρήρωνα aliquando per Antonomasiam, quod nomẽ Eustathius omnis Columbacei generis proprium epitheton esse dicit. Inuenies tamen pauidis alijs auibus etiam attributum, sed rarissimè. Apud *e* Aristophanem hoc versu: Καὶ κἠμφοτερήρωνες ἀλωπεκίδευσι πειθε. Scholiastes eam vocem non Cephis attribuendã, sed per se accipiendam docet, ac si dicat poeta: Vos Cephi (id est stolidi, ac leues) & timidi fidem habetis hominibus astutis. Circus Accipiter apud *f* Homerũ τρήρωνα πέλειαν prosequitur, id est, *pauidam Columbam*. Τρήρων simpliciter etiam aliquando pro Columba ponitur: vnde apud eundem *g* Homerum dictio composita πολυτρήρωνα. Sic autem Thisben Bœoticam cognominat, vt pòst dicemus, à copia Columbarum, vt Grammatici interpretantur. πέλειας ἀδος verò vox deriuata à primitiuo πελεια non simpliciter, vt diximus, Columbam, sed genus Columbæ nigrioris significat, vt dictio ipsa indicat. Πελὸν enim vel πελιὸν oxytona nigrum sonant, quamuis aliquan-

Ion.
a *Cap.* 7.
b *Cap.* 8.
c *Cap.* 26. & 46.
d *Psal.* 55.
Gozal.
Bar Ionah
Haman.
Hara ha-men.
Demẽ cha me.
Hemame.
Alfrach.
Alnũ heb.
περιστερὰ
περιστεριδιον.
περιστεριδεις.
περιστερὰ Vnde dicatur.
πέλειας pro περιστερὰ.
τρήρων. pro Colũba.
e *In pace.*
f *Iliad.* 10.
g *Iliad.* E.
Thisbe.
Πολύτρήρων.

Liuidus color.

aliquantum ab hoc colore discrepent. Siquidem liuidum potiùs dicunt. Liuidus autem color cæruleo quodammodo dilui apparet. Quamobrem Theodorus hoc Columbarum genus traducens apud Aristotelem vbique Liuias vertit. Dores verò, vt Sophron apud Athæneum πέλειαδας simpliciter pro Columba accipiunt. Scholiastes *b* Homeri in hoc versu,

Liuias Colũbas cur Gaza appellet.

Δαιρὺοεσσα δ' ἔπεσταθεά φορεει ὥστε πέλεια,

pro πελειᾶ etiam simpliciter Columbam transtulit, & sic quoque Andræas Diuus Iustinopolitanus, & Io. Spondanus, alijq; interpretes vbique apud eundem Homerum transferunt vt sæpè in hac historia patebis. Πέλης, περιστερας (Ornithologus legis περιστερα) Hesychio, & Varino etiam Columba est, vti ἑυρίπος Glossario Columbus. Παλευτρια Columba illex est, quæ exęcata, deinde reti imposita subinde subsultans cæteras allicit, vnde πάλευειν verbum: pro quo Budæus vertit allicere, fallere per allectores. Apud latinos Columbus masculino, & Colũba fœminino genere legitur: in plurali numero tamen fœminino magis vtuntur, vt Grãmatici obseruant. Colũbulus diminutiuum, cuius rarior vsus est: vtitur eo *i* Plinius: *Tu Passerculis, & Columbulis nostris inter Aquilas vestras dabis pennas.* Et Catullus de Cæsare, cuius molliciem notat: *Vt albulus Columbulus Dionæus.* De etymo Columbarum alij aliter scribunt, *l* Varro à columinibus (lego autem culminibus) villæ in quibus degere solent, appellatas tradidit. Ex recentioribus Hermolaus Barbarus insolentis doctrinæ vir à Græco verbo κολυμβῶν, quod vrinare significat, dictas existimat, inde forsan quòd bibentes rostrũ aquæ diutius immergant. Nonnulli, teste Grapaldo, à voce primis syllabis correspondente dictas putant, & *m* Varronem, ni fallor, notat, qui alibi sic habet. *Volucres pleraque à suis vocibus nominantur, vt Gallina, Columba.* Quod si verò per onomatopœiam ita vocentur, Palũborum quoque nominis ratione eandem esse diuinare possumus. Albertus cognomento magnus homo me Hercule eruditior, quàm eloquentior, *Columbi*, inquit, *ab eo appellantur, quod lumbos frequenter colant, contrà Palumbi, quòd lumbis parcant.* Quæ etymologia mihi minimè improbatur, quamuis interim cuiq; viro docto suũ relinquam iudiciũ: reijciendam verò & pueris etiam explodendam iudicans, quam *n* Isidorus adfert, quod earum colla ad singulas conuersiones colores mutent, *o* Seruius Columbos ludrico Titos dici scribit, non quidẽ latinè, sed multorum authoritate tanquam Latinè. Quem locum Cælius attingens cum Columbis Palumbes confundit, cùm Palumbes Titos dici arbitratur à Passerum salacitate, qui solent τιτίζειν, id est, titissare: siquidem Palumbes longè minus salaces sunt, quàm Columbę, & paulo antè ex Alberto diximus, ita dici quòd lumbis parcant. In eundem lapsum alij viri docti impegere: vt Cornutus *q* Persij interpres, qui Titos Columbos agrestes interpretatur, atque ita Seruium intelligendum esse Georgius Fabritius Ornithologum admonuit. Erat item Ascensius in eundem Persij locum, Titos, inquiens, esse pullos Columbinos, cõgruereque vulgari Flandrico, quo sic pulli Gallinacei vocentur, & de iuuenibus ignauis per irrisionem dici quòd sint pulchri Titi. Ego Titos apud Persium Tatios, seu Titios interpretor, vel si aues malis, aues Titias, id est: Vultures, vt etiam *r* Turnebus conijcit. Pipio quoque Columbarum pullus est apud *s* Lampridium, vt annotat doctissimus *t* Barbarus. Videtur autem per onomatopœiam sic dictus. Italorum Piccione ad hanc vocem quodammodo accedere videtur, quo vocabulo cùm maximè pro pullis Columbinis vtuntur, tũ quandoque pro Columbis ipsis, quas in villis plerunque alimus, Gallis Pipio appellatur Pigeon. Germani circunscribunt ein iunge Tub, id est, iuuenis Columba: vel vtuntur diminutiuo Tuble, id est, Columbulus. Poetis Columbæ quandoque dicuntur Chaonis alites, Idaliæ, & Gnydiæ volacres, & aues Dionææ à Dione nympha Oceani, & Tethyos filia, matre Veneris. Italicè Columba, Columbo, Colomba, Puniono, & Palombo etiam apud Scoppam Grammaticum. Sed Hispani quoque Columbam Paloma appellant: quæ tamen nomina à Palumbo, id est, Columbo syluestri facta constat. Gallicè Coulon, Columbe, Columbe priuee. Germanicè Tub, Taube, Saxonicè, & Belgicè Duue. Germani Columbum, id est, marem priuatim appellantem Kunter per onomatopœiam, & apud quosdam Taub epicœni generis nomen est, Tauber masculini: vti quoque apud Belgas fœmella dicitur een Duue, siue Duyf; masculus verò een Duffer, siue Doffer. Turcis Columba vocatur Iuga, & ygen.

Pigeon.
Kunter.
Tauber.
Duue.
Doffer.
Iuga.

b Iliad. φ. πέλης.
ἑυρίπος.
παλευτρια.
Latina synonyma.
i Epist. 202
k Epig. 27.
Columbarũ etymũ.
l lib. 3. de re Rust.
m lib. 4. de ling. lat.
n l. 12. c. 7.
o In Bucol.
Columbi cur.
Tin. dicti.
p l. 9. c. 10.
Passerum salacitas.
q Satyr. 1.
Iuuenes qui pulchri.
Titi dicti.
Pipio.
r li. 3. c. 11.
s In vita Alexãd. i.
t In Corol. in Plin.
Piccione Italis. qd.

GENERA.

ARISTOTELES *a* teste *b* Athenæo, tradit vnum Columbarum genus esse, quinq; verò species, quas sic, inquit, enumerat, Περιστερὰς, Φάψ, Οἰνὰς, Φάσσα, τρύγων; id est, Columba, Oenas, Phabs, Phassa, Turtur, libro verò quinto de Animal. Phaba is non recenset, quamuis *c* Aeschilus sic meminerit:

Cibum quarentem infelicem, & miseram Phabæ
Medijs lateribus irretitum obnoluas.

d Idem genitiuo casu, Φαβῶν dixit. Oenas Columba maior est, inquit Aristoteles, atq; Φάβος, Phassa verò magnitudine Gallinæ, colore cinereo. Turtur omnium minima cineris colore, ætate conspicitur. Hactenus Athenæus. Et reuerà in Græco textu Phabs etiam legitur, etsi Gaza eam in sua translatione omiserit. Qua in re non exiguas lectori tenebras offuderit, cùm Philosophus apertissimè Phattam à Phabe distinguat. Ait autem Philosophus: Alia frugibus viuunt, vt Phabs (ita aũt loquor, ne latinè simpliciter Palumbẽ traducens simul cum Phassa vnà cum Gaza confundã, qui pro vtraq; voce, vt mox videbis, Palumbes transtulit) Phassa, Columba, Oenas, & Turtur. Phassa, & Columba semper visuntur, Turtur æstate tantùm, Oenas autumno potissimũ apparet, cui magnitudo maior Colũba, minor quam Phabis est. Gaza hæc sic vertit. Alia frugibus viuunt, vt Palumbes, Columbus, Vinago (ita optimè pro Oenas transfert) Turtur. Visuntur semper Columbi, atq; Palumbes, sed Turtur æstate tantũm. Vinago Autumno potissimũ conspicitur, cui magnitudo maior Columbo, minor quam Palumbi est. Verùm si Phaps rectè (vti experientia docet legi debere) legatur, ipse quoque Athenæus species omnes ita non recenserat, quare pòst addit: Eodẽ opere Aristoteles Colũbam *e* Peleiade differre monet. Peleiadem enim minorem esse magis Columbã manfuescere: nigram esse Peleiadem, paruã, rubris pedibus, & asperis, ideoq; cellarem neminem domi alere. Verùm & eiusmodi diuisio diuersa longè est ab ea, quam nobis reliquit doctissimus *e* M. Varro, qui duo duntaxat Columbarũ genera statuit, atq; ex his duobus, si misceantur, natum tertiũ aliud, quod miscellũ nuncupat, sed ascribam ipsa Varronis verba: *In villa*, inquit, *intro volant Columba, de quibus Merula: Axi, si vnquam περιστροτροφεῖον constituisses, has suas putares, quamuis feræ essent. Duo enim genera earum in περιστροτροφείῳ esse solent. Vnum agreste, vt alij dicunt saxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus villæ, à quo appellatæ Columbæ, quæ propter timorẽ naturalem summa loca in tectis captant. Quo fit, vt maximè agrestes sequantur turres, in quas ex agris euolant suapte sponte, ac remeant. Alterum genus Columbarum est clementius, quod cibo domestico contentum intra limina ianuæ solet pasci. Hoc genus maximè est colore albo. Illud alterum agreste fine albo, vario. Ex his duabus stirpibus fit miscellum tertium genus fructus causa atq; incedunt in locum vnum, quod alij vocant περιστερῶνα, vel περιστροτροφεῖον.* Hæc ille. Putandumne igitur Varroni Peleiades, Phabes, Oenades, & Turtures, quas Aristoteles, & Athenæus in Columbarum genere recensent, in Columbaceo genere non fuisse habitas? Id sanè ego nunquam mihi persuaserim, sed ideo duo tantũ genera posuisse crediderim, quòd ea ceu magis domestica, vulgatiora essẽt, magis cognita, & ad alendum vtiliora, ideoq; alia tacuisse, quod cicurari ea minimè queant, & reuera si penitius, & ad trutinam Aristotelis verba examines, videbis tantùm de syluestribus loqui, atq; ex omnibus Columbarum syluestrium speciebus quas enumerat, indicare id genus faciliùs domari, quod Varro agreste vocabat, idq; ideo Columbæ nomine dignatũ, quòd proprius ad domesticarũ naturam accedat, domesticasq; tanquam notissimas præterijsse, de earum natura scripsisse cõtentum. Qui igitur Columbas in domesticas, & syluestres diuiserit, haud malè, ni fallor, fecerit. Nam & *f* Galenus non parui ponderis author genus vnum κατοικίδιον, id est domesticum, alterum νομαδικός, id est, pascuum, & syluestre appellat. Omnes verò seu placidas, seu agrestes sub vno ferarum nomine in iure comprehendere oportuit, quod, quamuis in turribus peristerotrophij, intraq; domesticos parietes eas habeamus, tamẽ sæpe aufugere soleant apum more, nouasq; sedes, & loca alia quærere, vnde lites poterant subboriri, quibus sanctione obuiam ire necessum fuit. Quanquam & huic determinationi negocium aliquatenus facessit, quod alibi scribitur § Gallinarum. Inquit enim Imperator, Gallinarum, Anserumque feram esse naturam, neutiquam censeri, nosque id ex eo posse intelligere, quia aliæ sunt Gallinæ, alijq; Anseres, quos feros appellamus. Ad quam normam si rem exigamus, vides admitti difficilium. Columbasque ipsas, quas domi, aut etiam in peristerionibus

a l. 8. Hist.
b l. 6. Deipnos.
c In Prometheo.
d In Phil.
Gazæ error.
e lib. 3. de re rust. c. 7.
Columbarum genera secũdũ Varronẽ.
Miscellæ Columbæ, quæ.
Varro cur tantùm duplex Colũbarum genus posuerit.
Columbarũ diuisio.
f lib. 10. de comp. simp. med.
Cur Iurisperiti omnes.
Columbas feras vocent.

ſterionibus alimus, pro feris non eſſe habendas, eò quòd aliæ ſunt Columbæ, quas feras vocamus. Verùm dicendum eſt Iuſtinianũ, iuriſq; conſultos ſequutos eſſe Varronem. Nam licet Peleias, Phatta, Phabs, Oenas, & Turtur reperiantur, apud latinos tamen Columbæ nomine neutiquã veniunt, ideoq; nulla de ipſis ratio habita eſt. Vnde etiam dicendũ eſt rationem illam in prænotato § Gallinarum, poſitam non pro ſolida, perpetuaq;, quaſi ea ita animantum placida natura deprehendatur, ſed ſimul Gallinarum, Anſerumq; domeſticorum placidam naturam, quæ in fera nunquam, vt omnibus in confeſſo eſt, degenerat, adeo, vt ipſas feras nõ eſſe, nec pro feris vnquam habendas exiſtimarent. Quæ ratio in Columbis apibuſq; minimè viget. Cùm quamuis feræ Columbæ feræq; apes, præter eas, quæ in hominum dominio ſunt, reperiantur, tamen quæ placidæ habentur, maxima impermutabiliq; placiditate, qualẽ, quãtamq; in Gallinis, Anſeribuſq; quotidie ſpectamus, præditæ non ſint, ſed de hac re ſatis ſuperq;. Iam videndum, nunquid tales, quales Ariſtoteles, ac Varro nominant, noſtro æuo adhuc dentur. Quod ad Varronem attinet, nulli dubium eſſe exiſtimo, quin iamnum reperiãtur. Primum enim, quas ſaxatiles, & agreſtes vocat, haud dubio illæ ſunt, quas nos, noſtriq; agricolæ in turribus, vel in eminentiori domus parte alimus, nam & ille non in turribus tantùm, & culminibus haberi tradidit: verùm etiam inde etymũ Columbarum in vniuerſum, vti diximus, deduxit: ex quo facilè, ni fallimur, intelligitur aliud Varroni ſaxatile genus Colũbarum eſſe ab eo, quod in agro Bononienſi capitur quandoq; vulgò faſſarolo, id eſt, ſaxatile dictum, Columbis ſaxatilibus Varronis maius, & coloris liuidi, roſtro rubicundo, prorſus ferum. An verò idem fuerit cum eo, quod Rhæti, teſte Ornithologo, vulgò Steintube, id eſt, Columbam ſaxatilem appellant, quam pariter prorſus feram referre eſſe? Cum Varronis verò ſaxatili eadem eſt, vt idem Ornithologus quoque iudicat, quæ Galeno νομὰς, & βοσκὰς dicitur, quoniam liberius in agris, & campis paſcatur (ſic enim & equas νομάδες dicunt, quæ in armento liberè paſcuntur, tanquam paſcuas, & paſcales) & πυρρὰς quibuſdam, vt eruditus quidam docet. Petrus Creſcentienſis nominis ſimilitudine deceptus ſaxarolos vulgò dictos cum ſaxatilibus Tarronis confundit, cùm ait: *columbi quidam vulgò ſaxaroli dicuntur, hi in Columbarijs melius durant, quàm cæteri, &c.* Quos enim vulgus Bononienſe (& ille Bononienſis erat) ſaxarolos vocat, prorſus feræ, & indomitæ naturæ exiſtunt. Grauior ſanè, ac minus tolerabilis Perotti error eſt, qui Varronis ſaxatiles cum πελειάδαις eaſdem facit, ſed verba eius clarioris doctrinæ cauſa aſcribam. *Columbæ agreſtes*, inquit, *quæ & ſaxatiles Varroni dicuntur, maximè ſequuntur turres, in quas ex agro euolant ſuapte ſponte, ac remeant. Hoc genus Græci πελειάδας nominant à liuore. Varij enim ſunt coloris ac liuidi, propter quod è noſtris quidã* (Gazã videtur intelligere) *eas Liuias appellauere. Pauca inter eas alba ſunt colore improbatu. Pedes plumis nudos habent, rubidos, & ſcabroſos.* Hæc ille, nos πελειάδας ſylueſtres omnino eſſe diximus, & dicemus rurſus ex eodem Ariſtotele, & vnius omnes coloris eſſe, nec ali ſolere. Secundũ illud genus, quod Varro domeſtico cibo contentum intra limina paſci tradit, & plerunque cum Gallinis, coloris varij, & maioris amplitudinis, quàm eæ quæ turres incolunt, id meo iudicio illud eſt, quod nos communiter, Colombe ſotto banche, id eſt Columbas ſub ſcamnis, ſeu ſedibus, ita à loco appellamus. Hoc enim genus præfatas omnes qualitates obtinet. Verùm nunquid M. Varro, Ariſtoteles, alijque veteres domeſticarum Columbarum ſpecies, quas noſtra tempora modò ſuppeditant, agnouerint, non dubito duntaxat, ſed non adducor etiam, vt id credam, etſi antiquos Romanos Columbarum amore inſanijſſe probè norim, & ex Plinio antè retulerim. Tanta enim iamnum in Europa Columbarum reperitur diuerſitas, maximè, vt audio, apud Belgas, hoſque inter apud Batauos, vt narranti mihi viro alioqui fide digniſſimo vix fidem adhibere potuerim. Hos populos ſi quæ vlla gens, Columbis impensè delectari, ideoque quàm plurima earum genera alere ſupra, quoque memini. Dicebat autem vir ille præter communes domeſticas, & ſaxatiles, quarum inſuper immenſam habeant copiam, genus quoddam eſſe domeſticis vulgaribus duplo ferè maius, pedibus hirſutis, hoc eſt pennatis, quod inter volandum, & dum murmurat, id eſt vocem ſuam edit, fauces in tumorem ingentem adducit, quem quo maiorem, maximè in volatu oſtendunt, eò nobiliores cenſeri, dici verò id genus Kroppers Duue, hoc eſt Columbas gutturoſas, quo nomine pariter nobis veniunt, nam quandoque etiam ad nos afferuntur. Ornithologus ſe Venitijs Columbas obſeruaſſe tradit, quæ Gallinaceos ferè magnitudine æquarent. Verùm quod eas è Palumbarum maximarum cicuratarum genere eſſe credit, prorſus meo iudicio fallitur; Palumbes enim nunquam cicurantur. Cæterùm num illæ, quas in Batauia haberi vir ille narrabat, eædem ſint cum Campanis Plinij, qui in Campania maximas naſci ſcribit, non auſim affirmare, quamuis

Saxatiles Columbæ. Varroni, Columba faſſarolo vulgo Bononiæ. Steintube. Columba nomas, & boſcas Galeno quæ. Purgitis. Columba Creſcẽtiẽſis error.

Perotti grauis error.

Colũbarũ Varronis ſecundum genus. Colombe ſot to banche.

An veteres omnes Columbas domeſticas agnorint. Batui Columbarũ multa habent genera. Kroppers duue.

Columbæ Cãpaniæ.

quamuis interim id minimè negarim. Bellonius certè eius planè sententiæ est, & hallucinari eos asserit, qui Plinium, alioſq; veteres eas non agnouisse putant. Christophoro Columbo Indi quoque Columba obtulerunt inter alia munera nostratibus multò maiores, & gustu pariter suauiores, sed gustus itaq; iudicaret, si cùm superioribus eædem sint, an diuersæ. Affirmabat vir ille, reperiri aliud genus hirsutis pariter pedibus, ac magnum, si communibus domesticis compares, paruas verò, si illis, id nostrates vulgò Tronso vocant. Alere quoque Cyprias, seu, vt Ornithologus nominat, Russicas, & Anglicas, & Monachicas, Ferrariēses Sorellas, has appellare Kappers, hoc est, cucullatas, à crista nimirum, quæ cucullum, quem Kappam vocant, propemodum æmulari videtur, & harum duo habere genera, vnum pedibus pēnis ornatis, alterum nudis; rursus omnes hasce diuersorum colorum esse. Dari & aliud genus Cyprijs simillimum, sed crista carnes, & pedibus semper nudis, rostro nempe admodum exiguo: hoc dicere Cortbecke, id est, breuis rostri: esse ibi & aliud genus, quod indigere voce à gestu Querslagers nuncupent, quoniam in honorem fœmellæ vel suæ, vel aliarum post longa murmura à terra sese eleuet, & vltra illas volando alas quatiat. Quas verò vt nobilissimas collunt, eas appellare Draijers, quę non eodem, vt illæ, modo, inter volandum duntaxat alas quatiant, verùm etiam in orbem circum volitent, idq; maximè supra fœmellas tam fortiter alas quatiendo, vt duorum asserum simul collisorum sonitum superent, vnde remiges earum pennæ semper fermè fractæ conspiciantur, ac quandoq; etiam volare inde nequeant. Hoc genus aiebat in Venerem admodum pronum esse, fœmellas, cùm partui vicinę sunt, alijs etiam sui copiam dare, incolis autem in maximo pretio haberi, vtpote quarum vnum sæpè per quatuor vendatur aureis, pedibus esse nudis, coloris varij, hoc est, dari cuiuscunq; coloris capite quandoq; exigua crista pulmena ornato, quandoq; plano, has bollen, id est, planas vocare, illas gecopte, id est, capitatas. Haberi item ibi aliud genus aspectu elegantissimum, quod Helme dicunt, quasi galeatas. Harum enim alias capite, cauda, & alarum remigibus coloris esse alibi, cæteras alterius coloris, puta nigri, rubri, lutei, cærulei: alias verò ex horum colorum aliquo caput, caudam, & remiges habere, cætera vel ex albo, vel ex alio quouis diuerso, adeo, vt caput, cauda, remiges semper alius coloris sint, quam reliquum corpus. Quod modò ad tertium genus spectat, quod M. Varro miscellum vocat, id non solùm ex Columbo domestico, & agresti fœmina, vel contrà, vt ille innuere videtur, generatur, sed ex domesticis ipsis diuersæ speciei procreari potest, atq; id etiam quotidie conspicimus. Sed hæc de domesticis dicta sufficiant. Iam videndum, quæ Aristoteli Peleias, quæ Phatta, quæ Phabs, quæ Oenas sit, & quæ Trygon; Gaza pro Peleias traduxit Liuia: pro Phatta, & Phabs, vt diximus, Palumbes, pro Oenas Vinago, pro Trygon Turtur. Sed Iacobus Dalechampius eum reprehendit, quòd pro Oenade Vinago transtulerit. Ait autem Oenadem dici à fibrosa carne, & Gallis appellari vn Tarragon: sed quærendum esset, quæ auis sit Tarragon: nam Bellonius pariter Gallus eius non meminit. Præterea Oenas, vt Ornithologus quoque existimat vel à tempore vindemiæ, quo apparet, vel à colore corporis, qui vino nigro, vel vuis maturis similis nomen obtinet, quare Gaza meo iudicio Vinago vertere potuit, g Aristoteles cæteras species magnitudine distinxit: alibi enim Liuiam, siue Peleiadem Columba minorem dixit, maximam esse in hoc genere Phassam, Oenadem Columba maiorem, nempe secūdum magnitudinis locum obtinentem, Turturem omnium minimam. Sed Philosophus (miror id hactenus à nemine animaduersum) in octauo, vt suprà citauimus, Oenadem Phabe minorem dixit: cur itaq; hìc Oenadi secundum magnitudinis locum attribuit? Putauerim ego, qui semper me saniori virorum doctorum iudicio subijcio, Aristotelem hoc loco Phassam generaliter etiam pro Phabe accipere, vt scilicet in toto Colūbaceo genere Phassa maior, & minor primum locum, secundum Oenas obtineat. Neq; tantum apud me valet Eustathij Homeri interpretis, necnon Athenæi testimonium, vt secus quàm feci, sentiam, quorum ille Phabem media magnitudine esse ait inter Oenadem, & Columbam, Phattam verò magnitudine Gallinacei, colore cinereo, hic verò idem repetit tāquam ex Aristotele, quem citat, quando tamen nihil tale apud hunc reperire sit. Hinc itaq; collectus magnitudinis ordo talis sit necesse est, vt Phassa primum, Phabs secundum, Oenas seu Vinago tertium magnitudinis locum obtineat, quartum Columba, quintum Liuia, seu Peleias, sextū, & postremū Turtur, omniū scilicet minimus. Notiores ex his sunt Colūba, & Turtur. Mihi Phabs, & Peleias nūquā visę, quare & suo loco Peleiadis iconē ab Ornithol. mutuatā exhibiturus sū. Oenas siue Vinago ea forte fuerit, quam Saffarolo vulgo dici nostris agricolis scripsi. Maior

Tronso.

Kappers.

Cortbecke Quers lagers.

Draijers.

Helme.

Columbæ miscellæ.

Dalechampij error.

Tarragon auis.

Oenas Columba vnde dicta.

g *li. 5. Hist. c. 13.*

Columbarum distinctio Aristotelica.

Oenas siue Vinago quæ.

 ersim

enim est Columba agresti, coloris vino nigro nam absimilis,& Autumno potissimũ conspicitur. Nam iconem quam pro Oenade Ornithologo Rõdoletius trãsmisit, aut Alchati Arabum est, aut Perdicis potiùs species, vt suo loco pòst dicemus. Oenas, inquit Turnerus Anglus, mihi vnquam hactenus visa est nec quid habeat nominis apud nostros, aut apud Germanos compertum habeo. Vidi tamen Venetijs Columbos his nostratibus sexquilatera proportione maiores. Sed hos non Vinagines fuisse credo, sed Columbos è Campania ad Venetos aduectos, vbi Plinius Columbos scribit esse grandissimos. *h* Niphus dubitat an Vinago sit genus illud, quod in Italia habeatur ex Columbo cellari, & Palumbo nascens, & quoniam Aristoteles hoc in loco Columbarum genera numerans Peleiadem omittit, vt libro quinto Oenadem, dubitat an Oenas, & Peleias eadem auis sit, sed Aristoteles in quinto Oenadem nominat, & Columbam maiorem facit, Peleiadem minorem. Ex recentioribus etiam quidam viri docti Phassam, & Phabem sex tantùm differre existimant, vt Phassa fœmina sit, Phabs verò mas, sed eiusmodi determinationis authorem veterem nullum, quod sciam, habent. Aquitani Galli, vt in libello de nomenclaturis animalium, & stirpium Latinis, Græcis, ac Gallicis innominati authoris legitur, Phaba Græci sermonis vestigium seruantes Phauier appellant: cæteri verò Galli nescio an ipsi quoque Phassam Ramier dicunt. Sed quærendum diligentiùs diuersam ne auem Aquitani Phauier appellent, an verò eandem, quam cæteri Galli Ramier: in quam sententiam inclinat Ornithologus hoc ductus argumento, quòd Itali quoq; Palumbem communem, siue Phattam Fabariam, vulgò nempè Fauaro vocitent. Verùm is sibi contradicit; primùm enim Phauier ad Græcorum Phabs accedere etiam dicit, mox verò ad Italorum Fauaro, cùm alioqui & Latinorum Faba, & Gallorũ Fabue æquè ad eandem vocem accedant. *i* Iacobus Dalechampius pro Phabs quidem Palumbes minor interpretatur, & bene, at quod Gallis vulgò Biset dici ait, in eo non parum hallucinatur, si quidem Palumbes minor, vt ipse etiã scribit, coloris est cærulei, Biset verò, vt *k* Pet. Bellonius pariter Gallus testatur, liuidum colorem, vel plumbeum sonat, quare, & idem Bellonius ita Peleiadem, siue Liuiã interpretatur. Quanquam autẽ Phabs, & Phassa, vt scripsit, differant; idem tamen Accipiter à priore voce φαβοτύπος appellatur, & φαβοκτόνος, quasi Palumbicida: à posteriore φασσοφόνος: Latinè Palumbarũ reddunt: vnde vbi apud Varinum, & Hesychium legitur φαβοτύπος εἰδος ἱέρακος καὶ περιστερᾶς ἀγρίας σπερμοφάγε, ita corrigendus locus, φαβοτύπος, εἰδος ἱέρακος, καὶ φασσοειδος περιστερᾶς &c. & rursus vbi habent, φασσοφόνω, τῶ τας φάσσας φονεύοντι. Εσι δὲ εἰδος περιστερᾶς ὑποτλω τρυγόνα, lege ἔστι δὲ ἡ φασσα εἰδος &c. id est, *Phassa autem species est Columbæ sub Turture*, cum contrà Turtur verius sub Columba sit: quærendum an rectiùs legatur κατα τλω τρυγόνα. Sed quid Callimacho respondebimus, qui, vt testatur *l* Aelianus, Palumbum, Pyrallidem, Columbam, & Turturem dicebat nihil inter se habere similitudinis? Nam si Palumbus, & Turtur, vt Aristoteles scripsit, Columbæ species sunt haud dubio statuendum est præter similitudinem corporis alia etiam gerere, quę simul ipsis communia sint, vt aperte in singulorum historia apparebit. Pyrallim verò à Columbaceo genere diuersam esse facilè est colligere ex eo, quòd *m* Aristoteles eam cum Turture pugnare scripserit. Sed qua ratione Palumbum, Columbam, & Turturem nihil inter se similitudinis habere dixerit, ipse vel alij viderint, mihi quidem id oscitanter scriptum videtur, quare, & ipse Aelianus addidit. Si *Challimaco fides est habenda*, quasi in re friuola, ac incogitata. Atque hæc de Columbacei generis diuersitate dicta sufficiant. De syluestribus singulis priuatim agetur; quæ enim hìc afferã domesticis maximè quadrant, aut ea docent, quibus à syluestribus distinguãtur.

h *In Arist. 8. Hist. 3.*

Phassa, & Phabs quo modo differant.

Phauier Gallis quæ auis Ramier.

Ornithologi error Fauaro.

Dalechampij error.

i *In annot. ad Athe. lib. 9.*

Biset Gallis quæ auis.

k *li. 6. c. 21.*

Palumbarius Accipiter.

Varinus, & Hesychius correcti.

l *lib. 1. Var. Hist. c. 15.*

Pyrallis.

m *lib. 9. Hi. cap. 1.*

DIFFERENTIÆ.

TOTVM Columbaceum genus, vt diximus, vel domesticum est, vel syluestre, sed in vtroq; genere aliquot constitui possunt differentiæ. Syluestres enim Columbæ in insula vulgò Capo verde, & Madera adeò mites sunt, vt nostrarum domesticarum more se manibus capi sinant. Et Aloysius Cadamustus nouas insulas binas sese inueniisse memorat, in quibus item Columbæ ita placidæ essent, vt ab hominibus prætereuntibus caperentur, cùm aliàs tamen in his insulis nullum fuisset visum hominis vestigium.

Syluestres Columbæ mites vbi.

Syluestres partu differunt.

Silue-

Syluestres præter positum ante magnitudinis discrimen partus ratione quoque differunt. *a* Aristoteles enim quæ Columbacea specie continentur omnia bina ouа parere prodidit, in quibus Palumbem etiam, & Turturem annumerat, quas tamen complurimùm ternas testatur parere. Præterea *b* idem author est Columbas vel decies anno generare, Palumbem verò, Turturem, & Vinaginem semel tantummodò, & parcius. Syluaticus Algnesim nominat genus Columbarum, quæ semel anno pariunt. Sed & domesticis, si Aristoteli credimus, vti debemus, non est certus pariendi terminus: Nonnullas enim ait decies anno parere, Plinium in Campania grandissimas prouenire asserere: cui adde, si placet & Columellam nonnullas vndecies, Aegyptias verò duodecies. De magnitudine singularum diximus, & easdem, & Alexandrinas tanquam peculiare quoddam genus habeat, nominare. De Campanis Perottus etiam repetijt, & in Therapne maximas etiam nasci ait, cùm alioquin, inquit, Spoleti sint perexiguæ. Mirum quidem inter duodecim millia passuum tantam esse differentiam. Marcus *c* Varro Columbarum discrimina ponit à loco habitationis, colore, & coitu. Quod verò agreste genus sine albo varium esse dicat, non vsque adeo verum esse cuiquam videri possit, nisi id dicamus verum esse, vt in pluribus, nam aliàs quoque albo maculatur, verùm an eiuscemodi spuriæ sint, & vt ipse vocat, miscellæ? *d* Athenæus auctor est, Columbas candidas eo tempore in Græcia primùm fuisse visas, quo exercitus Persicus circa Athon montem interijt, ignotas aliàs prius. Idem *e* Aelianus Charontem Lampascenum affirmasse prodidit, quem pariter Athenæus nominat. Longolio teste, Columbæ in Noruegia totæ albæ habentur, quod si de omnibus dicat, frigiditati regionis ascribendum, vti aliquoties diximus suis locis, sin de aliquibus ridiculum sese præbuit, cùm & Varro ex domesticis plurimas esse albas dixerit, & vbiq; terrarum vulgatissimæ sint, vnde *f* Ouidius Columbas albas vocat sine labe, qualem olim Coruum fuisse memorat his versibus:

Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales vt æquaret totas sine labe Columbas.

g Aelianus in Erice Siciliæ ingentem Columbarum numerum haberi tradit, at ex his omnibus vnam rubram, quam (putabat autem superstitiosa antiquitas eam Venerem esse, vti postea dicetur) reliquæ tanquam ducem sequantur: quod sanè mirum esset, ex tot Columbis vnam tantummodò rubram videri, nisi fortè dæmonem ita superstitiosos illos homines sub eiusmodi Columbæ forma delusisse verisimile foret. Nobis interim rubras Columbas videre minimè insolens est, vti neque luteas, quas ille *h* alibi apud Indos reperiri ex aliorum relatu narrat. *i* Athenæus huius rei authorem adducit Damachum quendam, sed & omnium ferè colorum diuersitas in Columbis hodie conspicitur, quare cum Aristotele dicimus colorem non immutare speciem. Differunt etiam partium figura. *k* Scaliger in Persia Columbos raros esse scribit, sed quos habent, oblongo collo esse, & Anserino: cætera naturâ nihil differre nostratibus. Mihi pariter vix ante quinquennium Columbæ icon ab excellentissimo Hieronymo Paduano Praga, nempe ex aula C.M. transmissa est, cui caput planè Anserinum est, quod genus peregrè ad nos transferri testabatur. Nostratibus quoque non omnibus eadem figura: aliæ enim capite plano sunt, cristatæ aliæ, & harum rursus cristam crassam, vt Cypriæ quæ inde. Monachinæ dicuntur, quod monacorum cucullum æmulentur, aliæ tenuem, quales Batauis Gecopte dici antè memini. Rostrum item alijs exiguum, alijs oblongum. Sunt, quarum etiam ante mentionem fecimus, quæ fauces in tumorem amplissimum attollunt. Andreas Bellunensis Alchata nominat, & pedes eis tribuit nigros, & breues; sed nos pòst, qui de hac aue sentiamus, aperiemus. Pedes alijs nudi, alijs pennæ adnatæ. Postremò coitus ipse etiam differentiam ponit. Iuniores enim nunquam coeunt cum fœmella, nisi prius eam exosculentur, idque quoties coitum exercent, seniores verò prima vice tantum oscula præbent, secunda sine osculo coeunt.

a *lib.* 6. *Hist. cap.* 4.

b *Ibidem, & cap.* 1. Algnesim. Domesticarum differentiæ à partu. A magnitudine. Columbæ Campanæ, & Alexandrinæ.

c *lib.* 3. *de re rust. c.* 7.

d *l.* 9. *c.* 16. Columbæ albæ.

e *lib.* 1. *var. hist. c.* 15.

f *Metam.* 2.

g *lib.* 4. *de anim. c.* 2. Columba rubra reliquarũ dux

h *li.* 1. *Var. hist. c.* 15.

i *l.* 9. *c.* 16.

Differẽtiæ à partibus.

k *Exercit.* 231. 7.

Nostratũ Columbarum diuersitas.

A coitu.

DESCRIPTIO COLVMBARVM in genere.

Columbas describi in genere arduum est.

IN genere describi posse quàm arduum sit, ex differentijs paulò antè positis, maximè quæ ad partium diuersitatem spectant, satis superque cuiuis constare arbitramur. Magnitudo etiam cùm syluestribus, tùm domesticis non eadem. Quæ omnia secum perpendens prudentissimus *a* Philosophus nihil aliud de Columbarum cognitione memoriæ prodidit, quàm quod varijs coloris esse dixerit. Habent tamen simul omnes aliquid propriũ, nempe quòd vtraque palpebra conniueant: & *b* alibi Philosophus Columbas pedibus, & vnguibus Cuculum repręsentare dixit: Et reuera Cuculus Columba prorsus appareret, nisi Accipitris pennis vestiretur, auis aliàs ab Accipitribus planè differens, & innoxia. Quod ad electionem pertinet, albas omnino *c* damnat, quòd ab Accipitre longiùs conspiciantur: quare color albus, vt inquit Perottus, in domesticarum genere non improbatur, quòd hæ Accipitrum iniurijs minus obnoxiæ sint: nam intra limina ianuæ solent pasci.

a *l. 5. de gen. c. 6.*

Cuculus Columbis similis.

b *lib. 2. de part. c. 13.*

c *6. Hist. c. 13.*

Albæ Columbę dãnatæ.

ANATOMICA.

a *3. Hist. c. vlt.*

COLVMBO, *a* inquit Aristoteles, *ingluuios præpositæ ventriculo, vt Gallinaceo est.* Plinius ita habet, *Columbæ vltra ventriculũ habent ingluuiem*; quòd alibi ita exponit. *Aues quoq; geminos sinus habent: quædam vnum, in quo merguntur recentia vt guttur: alterum in quem ex eo demittunt, concoctione maturata, vt Gallinæ, Palumbes, Columbæ.* Albertus eiusmodi ingluuiem paruam esse ait, & fermè rotũdam: Ventriculum feruentiorem esse testatur idem *b* Aristoteles: Lienem verò eius magnitudine deficere, hoc est, vt alias etiam ait, tam exiguum esse, vt visum fugiat. De felle in primis variæ authorum sententiæ. Alij prorsus carere, alij habere existimant, sed & hi de loco dissentiunt. Qui carere negant, sunt Theologorum non pauci, atque inter hos in primis Beda: negat quoq; Orus Apollo. Qui verò fel Columbis tribuunt, sunt Aristoteles, Plinius, Athenæus, & ipsemet, ceu sui oblitus. Orus Apollo *c* Aristoteles fel habere Columbas dissertissimè scripsit, sed non eo loco, quo cætera animantia: verùm & non omnes Columbas eodem loco, alijs enim ventri, alijs intestino iungi: quod postremũ *d* Plinius repetijt, vti præcedens *e* Athenæus. Fuere, qui fel in vropygio esse tradidere. Orus alibi in dorso esse scripsit: Mihi nec in dorso, nec in vropygio fel reperiri quispiam persuaserit; vti neque alij Columbas eo carere. *f* Galenus quidem ridiculos eos vocat, qui id asserere audeant, tamen & ipse interim vesicam habere negat, qua fel contineatur: quod quomodo defendi possit, ipse viderit.

ventriculus Columb.

b *3. de par. c. 7.*

Lien.

Fel.

c *In Hier.*

d *2. Hist. c.*

e *l. 8. c. 9.*

f *lib. de atra bile.*

SEXVS.

a *9 Hi. c. 7.*

HAVD facile est, inquit *a* Aristoteles, Columbarum sexum dignosci, nisi interiorum aspectu: cùm alioqui ex voce maximè domesticarum facillimè mas à fœmella distinguatur. Fœmellæ admodum exigua est, maris longè grauior. Taceo interim multas alias actiones, quibus eas vel quiuis etiam dignoscat.

Mas quomodo à fœmina distinguatur

Columbas distingui.

SENSVS.

Columbas perspicaces esse, & cur.

HÆ aues quantum forsitan vllum animans aliud cunctis sensibus valent, sed visu potissimùm, & auditu, gustuque, si non cætera vincant, saltem nulli cedunt. Perspicacissimas esse vel inde in primis constat, quòd à longè quodlibet Accipitrum genus agnoscant. Cùm enim horum alij Columbas humi sedentes rapiant, volantes non appetant: alij super arborem, aut tale quid cõscendentes venẽtur, sin humi cõsideant, aut volent, non inuadant: alij rursus neque humi, neque in sublimi manentes aggrediantur, sed volantes tan-

Accipitres quomodo Columbas venentur.

tes tantūmodo capere conētur: itaq; sagacissima rerū parens natura Columbis sese nouercā, atq; iniquā exhibuisset, nisi & ipsis, vtpote animalibus imbellibus, innocētissimis, & quæ nulla ratione sese tutari aduersus tam sæuos hostes possent, videndi aciem ingeniumq; clargita fuissent, quibus singula Accipitrū genera distinguere rectè potuisset. Alioqui enim Accipitrum iniurijs expositæ continuè extitissent. Itaq; cùm Accipitrē prouolantem videant, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco, tanquam non nociturum agnoscentes, sin humipeta est, quem prouolantem cernunt, non manent, sed continuò auolant, & fuga saluti suæ cōsulunt. Author est *a* Aristoteles; quæ sapè oculorum acies insignis est: siquidem communem hostem à longè videre paucis datum, vt inullis, quod sciam inter tot Accipitrum genera speciem distinguere. Si authori, quisquis ille fuerit, de natura rerum credimus, nam reuera anile deliramentum sapit, Columba nouies visum recuperat. Idem discernendi iudicium Columbis in auditus sensorio, ac ob eandē rationem, vt scilicet hostes suos agnoscāt, natura concessit. Cùm enim omnes Accipitres, vt diximus horreant, nempe suos prædones, Circi tamen, & Aquilæ marinæ rapacitatem magis quàm cæterarū rapacium pertimescere videntur: vnde alibi dixit *b* Aelianus: *Aquilas marinas, & Circos horrent Columbæ*: itaq; voces eorum inter alias discernere à longè norunt, vt si clamantes audiant, ocyus aufugiant. Meminit idem Aelianus: *Clangorem*, inquit, *quidem Aquilarum, & Vulturum Columbæ spernunt, non item Circi, & marinæ Aquilæ*. In gustu quoq; non minus iudicium. Amant quidem, ac edunt omnia ferè granorum genera: sed ex his quibusdā ita afficiuntur, vt donec is suppetit, nun quam, quem incolunt, locum deserant, quod alioqui meliorem alibi victum quærentes sæpius solent facere: sed de hac re fusiùs, vbi de victu earum agemus.

Columbæ Accipitres agnoscunt
a *l. 9. Hist. 36.*

Columbarum auditus.

Columbæ Circū, & Aquilam marinam agnoscūt.
b *lib. 3. de ani. c. 45.*

Gustus.

LOCA COLVMBIS

Abudantia.

Assyrij cur Colūbis abundent.
a *Cap. 11.*
b *lib. 1.*
c *lib. 8. de præp. Euan. cap. 5.*

APVD Assyrios Columba sacra habebatur, & nefas erat eam occidere, vnde tam immensa ibi creuit harum volucrum copia, vt accedentium mercatorum ora peruolarent: vnde apud *a* Oseam legitur; *Et auolabunt quasi aues ex Aegypto, & quasi Columba de terra Assyriorum*. Hinc pariter *b* Tibullus scripsit.

Quid referam, vt volucris crebras intacta per vrbes
Alba Palæstino sancta Columba Viro.

Ascalon vrbs Syriæ Columbis abundans.
d *Iliad. B.*

c Eusebius Pamphilus author est Syriæ maritimam quandam ciuitatem esse, quæ Ascalon dicatur, ei cùm applicuisset, (ait autem applicuisse, quando oraturus, atque sacrificaturus Hierosolyma ad patrium templum missus fuisset) magnam sese Colūbarum multitudinē admiratum fuisse, interrogantiq; ipsi quamobrem aues illæ omnia penè loca illa occupassent, responsum fuisse lege apud eos Columbarum vsum esse prohibitum; *d* Homerus Tisben πολυτρήρωνα vocat, teste *e* Strabone, à copia scilicet Columbarum, vt Grammatici exponunt. Erat autem Thisbe Bœtiæ vrbs celeberrima: sed Stephanus portum, & nauale Thisbæorum Columbis plenum fuisse tradit: vt vt est, Columbas poetæ hinc Thisbeas appellant. *f* Ouidius de Dædaliono mutato in auem rapacem, hoc est, Accipitrem secundum Grammaticos.

Thysbe polytritō.
e *l. 7. Geo.*

Columbæ Thysbeæ cur dictæ.
f *l. 11. Metam.*

Quæ nunc Thisbæas agitat mutata Columbas.

Meminit etiam *g* Statius:

Dioneisq; auibus circumsona Thisbe.

b Homerus alibi Spartem Nessem pariter vocat multarū Columbarum. Has Chaonias item poetæ dicunt ab Epiri parte, pro Epiroticas. *Nam*, inquit Seruius Vergilij Scholiastes, *olim in Dodonæ syluæ Epiri oracula reddebant*: Sed malim cum *i* Io. Rauisio Textore dicere ideo Chaonias appellatas, quòd ea Epiri pars Columbis plurimùm abundaret. *k* Virgilius.

Sparte Nesse.
g *l. 7. Theb.*

h *Iliad. B.*

Chaoniæ cur dictæ.
i *Ia eorum copia.*
k *Eglog. 9.*

Chaonias dicunt Aquilæ veniente Columbas, &c.

Propertius.

Non me Chaoniæ vincant in amore Columbæ.

l *lib. 1.*

m Ouidius.

Quaq; colat turres Chaonis ales habet.

m *li. 2. de arte am.*

Pontanus.

Chaonis & qualis oscula iungit auis.

Insulæ Veneri sacræ. n *lib.* 14. *c.* 15.

Insulæ veneri, cui Columba etiam sacræ putabantur, antiquitùs consecratæ, vt Cyprus, Paphos, Cythera, & Sicilia præcipuè Columbis scatebant. Antiphanes apud *n* Athenæũ Cyprias Columbas plurimum commendat inquiens, Ἡ Κύπρος ἔχει πελείας διαφόρους, id est, *Cyprus habet Columbas præstantissimas.* Celebrantur sanè etiam hodie ab omnibus Cypriæ Columbæ propter cristæ venustatem. Lycophronis interpres, ibidem, & in Papho infinitam tradit esse copiam Columbarum, ideoq; currum Veneris ab ijs duci putare. In Sicilia etiam abundare Columbas *o* Aelianus prodidit, maximè circa Erycem, vbi ipsis festi dies agũtur, quos Erycini, & Siculi omnes eodem authore, profectorios appellant: cur autem sic appellentur causam aliàs *p* ex eodem adferemus. Cæterùm Columbas Siculas egregias esse scribit Philemon apud Athenæũ, qui pariter easdem olim laudatas fuisse etiam aliàs refert, vbi hæc Alexidis verba citat. περιστερὰς ἐνδον τρέφων τῶν Σικελικῶν τέτων μάτυρομῶ. Nicander denique Siculas Columbas ali iubet. Cnidos, seu Gnidos vrbs insignis in extremo cornu peninsulæ Cariæ adhærentis, Veneris quoque cultrix, cuius imagine à Praxitele facta in primis nobilis celebratur, Columbas habuit plurimas, quæ inde poetis Gnydiæ volucres appellantur: vt Pontano, cùm ait:

Atque hac Gnydiæ loca læta Volucres
Peruolitant.

Cur Plinius Campanas laudet antè diximus, item cur Columella Alexandrinas, Tanta verò est apud Pœonios, & Illyricos Columbarum multitudo, vt contra eas ordine militari in bellum exeant, quemadmodũ Magnesij, & Ephesij contra locustas. Author est *q* Io. Rauisius Textor, nescio ex quo. Nos suprà ex Aeliano Illyricos Columbas in bello commouisse diximus. Franciscus Lopez Hispanus de Leucaiæ insulis prodidit, tam abundè ibi Columbas, aliasq; volucres diuagari, vt circumuicinarum insularum incolæ eò aucupatum venientes, nauibus quandoque onustis domum reuertantur. Aloysius Cadamustus in Madera insula olim ignota, quam Lusitani nunc obtinent, maximam copiam Columbarũ fuisse memorat, eisq; capiendis non alia arte vsos aucupes, quàm alligato perticæ vncino ex arboribus, quibus insidebant, aues admirabundas (vt quæ insula deserta hominem prius non vidissent) & nihil pauentes detrahendo. Idem etiam in alia quadam insula noui orbis Columbas hominum præsentiam nihil pauentes scipionibus cæsas refert. *r* Solinus insulam quandam appellat Columbariam, auium huius nominis matrem, quæ proculdubio eadem fuerit cum ea, quam Græci πελειόθρεμμόνην vocant, id est, Columbarum altricem: nam πέλειας, vt antè ostendimus sæpius pro Columba in genere ponitur. Hæc autem insula, Plinio teste, in Tyrrheno mari est. Pelias Zonaræ item insula est prope Drepanum Siciliæ. VVolfius, teste *t* Ortelio Columbariam vertit, haud dubio ab auium harum copia. VVitichindus, vt idem refert, Colmar Germaniæ vrbem vocat Columbariam. In Regno Pegù, Columbæ pariter abundant, vt Cornelius Iudæus Antuerpianus testatur. Fessa Aphricæ vrbs, vt author est *u* Io. Leo Aphricanus immensum harum auium numerum suppeditat. Batauia quantum fortassis quęuis alia etiam decuplo maior regio Columbas numerosas enutrit, easque diuersorum generum, quoniam, vt narrauimus, plurimi incolarum cuiuscunq; ferè gradus, ac conditionis earum aspectu plurimùm oblectentur. Mirum quod Theophrastus scripsit, referente Plinio inuectitias esse in Asia Columbas.

o *li.* 14. *de animal. c.* 2. *et* 1. *Var. c.* 15.

Dies profectorij Siculis cur dicti. p *l.* 14. *c.* 30.

Cnidos Veneris simulacro nobilis.

Gnydiæ volucres. q *In cornucopia.*

Leucaiæ insulæ Columbas habent.

Madera insula.

Mirus modus capiẽdi Columbas. r *c.* 9. *Polyh.*

Insula Columbarũ. s *l.* 3. *c.* 6.

Pelias insula. t *In Thes. Geogr.*

Columbaria vrbs. u *In Tab. Geo. Asiæ.*

Fessa vrbs Africæ.

VOLATVS.

Volatu præstare Columbas

VOLATVS pernicitate Columbæ vel cum quauis penè alite possunt decertare. Domesticarum auium sanè nullam constat neq; longius domo, neque diutiùs abuolare, quàm Columbæ faciant, quæ tectorum tamen lariumq; suorum mox memores summa illa fide repetunt, & mansuetissima nobiscum cõsuetudine diuersantur. Sed non domesticas aues tantùm volatus celeritate superant; verum etiam eadem rapacibus sæpè imponũt, quando ita fuga arrepta, saluti suæ cõsulunt, cuius in ea sola sæpè spes est, cùm alioquin rapaces plurimùm velocitate valeãt. Sunt qui eas ceu honoris ambitione tactas altissimum quandoq; volatũ exercere existiment, vti neque desunt, qui opinentur tantã eis, cũ aere familiaritate intercedere, vt tutiùs sese ibi, quã humi degere existiment. *a* D. Ambrosius dum causam assignat, cur celeriùs, quàm cæterę alites volent, mysticum potiùs, quàm

Volatu se rapacibus eripiunt. a *to.* 15. *ser. de S. Eus.*

natura-

naturalem rationem videtur adducere: *Vnde*, inquit, *puto etiam ipsius auibus ideo velocius Columbam penè præmanibus volitare, quod alacritatem, & innocentiam comitetur.* Etenim, & aliæ dari possunt aues innocentes, quæ tamen minimè volaces sint, vt Gallinæ. Tanta autem volatus Columbarum est facilitas, vt *b* Maro dicat: b *l. 5. Aen.*

Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.

Petrus *c* Bellonius narrat, sese obseruasse, dum in Philagonia ageret, Columbas per aera tam altè volitare, vt conspectum eius effugerent, quæ mox vnà omnes, absq; vlla separatione ad Colũbaria sua reuerterentur. Etsi verò semper perniciter volitent, celeritatem tamẽ penè duplicant, cũ ab aue rapace aliqua infectari sese norint, vt eleganter *d* Baptista Fiera ex recentiorum poetarum numero non contemnendus eleganter his versibus demonstrat: c *lib. 6. de Aui. c. 23.* d *In sylu.*

Non tam pernici, & rapido effugere volatu
Præpetibus pennis, actæq; pauore Columbæ
Vnca pedes volucris si quando incesset anhelas.

Vtitur eadem comparatione *e* Petrus Angelius Bargæus poetarum nostri æui decus eximium: e *l. 9. Syr.*

Non aliter, quàm si sublimi è turre Columba
Conspexere procul passis Heliaton alis
Irruere infestum, & prædam captare volentem,
Densantur, coeuntq; omnes, rapidoq; volatu
Præcipites quacunq; viam secat illa, feruntur.
Sic globus Abdaridum furialibus ocyor auris
Infertur, &c.

Hunc tam velocem volatũ omnes passim poetæ celebrant. *f* Virgilius in primis Columbas inde volucres appellabat inquiens: f *Aen. 5.*

Et volucrem traiecto in fune Columbam.

Et hunc imitatus Petrarcha:

Purpureis ornata rosis, volucresq; Columbas.

Hinc pariter *g* Ouidius aeriæ dicuntur: g *lib. 3. de Ponto.*

Qualis in aeriæ tergo solet esse Columbæ.

Sed & sacræ literæ Columbæ volatũ ceu rem mirã celebrant: *Qui sunt isti*, inquit *h* Esaias, *qui vt nubes volant, & quasi Colũbæ ad fenestras suas?* Diuinus *i* Psaltes non alterius animantis, quã Columbæ alas sibi exoptat, vt sese manibus hostium eripiat: *Vt volem*, inquit, *in tuũ tum, & procul ab hostibus meis, & dixi, quis dabit mihi pennas sicut Columbæ, & volabo, & requiescam?* Quam Dauidis sententiam Petrarcha hisce versibus heroicis Hetruscis ita eleganter expressit. h *Cap. 60.* i *Psal. 54.*

Qual gratia, qual'amor, ò qual destino
Mi darà penne à guisa di Colomba,
Ch'io mi riposi, e leuimi da terra?

Chorus quoque apud Sophoclem non aliam ob causam in Columbã immutari desiderat. Ait autem ad hunc modum, interprete Georgio Ratellero in supremo apud Belgas Regio Senatu Melchliniæ Consiliario:

O vtinam celerem mutatus
Nunc in Columbam præpete
Scindam æthereas penna nubes
Vt quæ futuri præscia
Præsagit mens, coram dijs
Aspiciam conflictibus.

Apud *k* Pontanum Lepidina idem sibi precatur, inquiens: k *Pomp. 2.*

Dum siccas simul ad Solem, pectisq; capillum
Tunc ego, tunc niueæ pennas imitata Columbæ.
Sim volucris.

Apud *l* Homerum legitur supra Planctas petras marinas nullas aues transire posse, sed ne Peleiades, id est Columbas quidem, quæ Ioui patri ambrosiam afferant, quo nomine scilicet maior reuerentia ijs deberetur. Quo loco, *non modo*, inquit Eustathius enarrator, *poetæ ne Peleias quidem supra Planctas transire posse canit, propter pernicitatẽ harum auiũ in volatu: sed ẽt, vt impudentiam earum argueret; quæ ne ijs quidem auibus parcerent, quæ Iouis patri Ambrosiã afferant.* Idẽ Homerus passus Iunonis, & Mineruæ ab bellũ ocyssimè proficiscentium, vt l *Odyss. 12.* Iuno, & Minerua cur Colũbis assimilatæ.

vt velocissimè iuisse innueret ad opem Græcis tunc laborantibus ferendam (iam enim malè tractabantur à Troianis) pauentium Columbarum volatui assimilat. Ait autem.

Αἱ δὲ βαθὺν τρήρωσι πέλειαι ἴθμαθ' ὁμοῖαι
Hæ autem tuerunt timidis columbis passus similes.

m *Aen.5.* Mnesteus Columbis cur comparatus.

Pereleganter similiter *m* Virgilius Mnesteum infelici Sergesti casu commotũ, repẽtè exciratum, & summo impetu mare sulcantem Columbæ comparat exterritæ, & ad volandum incitatæ, loquitur autem hunc in modum:

Qualis spelunca subitò commota Columba,
Cui domus, & dulce latebroso in pumice nidi
Fertur in arua volans plausumq; exterrita pennis
Dat tecto ingentem mox aere lapsa quieto
Radit iter liquidum, celeres neq; commouet alas.
Sic Mnesteus, sic ipsa fuga secat vltima Pristis
Aequora, &c.

n *Sat.1.* Fama laudum Colũbarum volatui comparata.

n Ludouicus Ariostus comparatione etiam ab harum alitum petnicissimo, ac altissimo volatu accepta, sese promittit ita amici laudes, & encomia decantaturũ, vt earum fama Columbarum volatum sit superatura:

Io stando, *inquit*, qui farò con chiara tromba
Il suo nome sonar forsi tant'alto,
Che tanto mai non si leuò Columba.

Columbæ nunciæ.

Iam verò si exercitum, aut ab hoc vrbem aliquam obsideri tam arctè contingat, adeò vt nihil inde efferri ad alias vrbes possit ad implorandum opem, non ne Columbarum ope in hoc casu vsos cum veteres, tum recentiores bellorum duces historia docet? Cur vero hisce alitibus potius epistolas collo annexas, vel earũ pedibus deferendas, quàm alijs committebant, quam ob volatus celeritatem? Hoc militari æstu *o* Plinius Hircium, & Brutum in Mutinensi obsidione vsos narrat: Hircio Consule ad Decium Brutum, & Decio Bruto rursus ad Hircium Columbam mittente, vbi dispositio cibo, quibusdam eminentissimis locis, Columbas tenebris prius inclusas, & fame plurima affectas illinc inde volare instituerant. *Quid itaque vallum*, vt Plinij verbis vtar, *& vigil obsidio, atq; etiam retia amne prætenta q fuere Antonio per cælum eunte nuncio?* Quæ verba Io. Dousa nobilis Batauus, apud quos Columbas simili officio functas in obsidione Leidensi Lipsius tradit, ita carmine vertit,

o *l.10.c.37* Hircius, & Brutus literas suas columbis cõmittunt.

Quid vigil obsidio quid arces,
Aut valla prosunt, per spacia inuij
Eunte Cæli nuncio?

p *l.9.var.*

Mirum; sed ad rem propositam sanè accommodatum, quod *p* Aelianus tradit his verbis: *Vno, eodẽq; die victoriæ Tauroslhenis ex Olympia Aeginam nunciata est ipsius parenti, vt alij affirmant, perspecturum. Alij verò dicunt Tauroslhenem Columbam à suis pullis madidis adhuc, & inuolucribus abstractam secũ deportasse; cumq; vicisset, purpuræ amictam eã remisisse, eamque cum summa festinatione ad pullos properantẽ eodem die ex Pisa in Aeginã aduolasse*, quod si verum est, nam fidem apud authorẽ esse volo, quamuis alloqui credi possit, velocitatẽ alarum Colũbæ maximã denotat: Et forsan hanc per Colũbas missionẽ Iuuenalis innuit, cũ scribit;

Tanquam à diuersis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola penna.

Vsus Colũbarum in spectaculis.

Vnde verò eiusce modi vsus, literas scilicet ita per Columbas mittendi, & remittendi ortum habeat, præter vnum Iustum Lipsium, nemo, quod nouimus prodidit: Hic autem vir doctissimus eius opinionis est, vt à theatro illo Brutiæ militiæ exemplum credat. *Olim enim in re ludicra, & in spectaculi Saturnalibus vsus*, inquit, *similis fuit Columbarum.* Nam patresfamilias, qui in Theatrum, vel Circum ibant, vnde non pro arbitrio reditus erat. Columbas secũ in sinu ferebant, eas q; immittebant cum tabellis nuncias domum, quid vellẽt. Huius verò rei authorem adducit M. *q* Varronem, qui sic scribit: *Columbas redire solere ad locũ licet animaduertere, quod multi è theatro è sinu missas faciunt, atque ad locum redeunt, quæ nisi reuerterentur, non emitterentur.* Sed fortè aduersus nos, qui ad hoc officium Columbas potius, quam alias aues propter volatus celeritatem electas fuisse statuimus, insurgat inquiens, ideo accipi hasce volucres tantum, quia fideliter suas sedes repetant, quemadmodum etiam Hirundines internuncias in rebus magnis fuisse, quandoque historia testatur. & *r* Ælianus prodidit Matrhem Ægyptiorum regem Cornicem habuisse, quæ postquam audiuisset, quò volatus dirigendus, & quænam regio transeunda, & vbi terrarum requiescendum

q *l.3. de re rust.c.7.* Hirũdines nunciæ.

r l.6. de animal.c.7. Cornix literas portat, & qũe.

secundum esse, eò literas ocyùs quàm quiuis nuncius perferret. Quam tamen alitem Columbis in volatus celeritate longè inferiorem esse constat. Verùm huic responsum esto, Cornicem illam nisi temporis diuturnitate ab hominibus instructam eo munere functam idem Aelianus innuit, dũ valde cicurem extitisse tradat. Hirundinis verò volatus nostram opinionem confirmat, tantum abest, vt eam diminuat. Hanc enim alitem trans mare etiam aliquando migrare constat, moxq; ad domesticam sedem reuerti. Sed de volatu eius proprio loco. Astipulatur in primis nobis Pet. Bellonius, qui Aegyptios nautas, Cyprios, atque Cretenses Columbas in nauibus suis alere tradit, non aliam ob causam, quàm vt ad terram appropinquantes eas emittãt domum lætum allaturas nuncium, aduentare dominum. Insuper *z* Io. Boterus Benensis Cattiæ vrbis, quæ inter Gazam antiquissimam ciuitatem, & Cairum interiacet, incolas testatur Columbis ideo pro nuncijs vti, ligatis pariter sub alis literis, quòd hæ velocissimè ad columbaria reuerti sciant, etsi sex etiam dierum interuallum vtraquè vrbs distet. Eundem vsum, necnon celeritatem eiusce modi nunciorum elegantèr docet Ludouicus Ariostus de morte Orrili ita canens:

Hirundini cur literę cõmittantur.

z lib. 6. de au. cap. 23. Nautæ Aegyptij, & Cretẽ. cur Columbas in nauibus habeant.

t l. de rol.

Tosto che il Castellan di Damiata
Certificossi, ch'era morto Orrilo,
La Colomba lasciò, ch'haueà legata
Sotto l'ala la lettera col filo.
Quella andò al Cairo, & indi fù lasciata
Vn'altra altroue, come quiui è stilo:
Si che in pochissime hore andò l'auiso
Per tutto Egitto, ch'era Orrilo vccisо.

Sed hæc de celeritate dicta sint. In volatu quandoque strepitum edunt, vt innuit quoque Virgilius *u* inquiens:

u Aen. 5.

Fertur in arua volans, plausumq; exterrita pennis
Dat tecto ingentem &c.

Quo tempore sanè minus celeriter volant, atque hoc idem quoque insinuat, dum addit:

Mox aere lapsa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.

Eiusmodi verò alarum plausus pro diuersis Columbarum speciebus etiam variat: aliæ enim in aere sublimi, vt agrestes, quæ nisi dum sese à tectis præcipites dant, vt iam ex Varrone diximus, & genus illud gutturosum: quod iteratis vicibus plaudit magna cum ambitione: alię in aere quidem, sed vltra fæmellas volando tantùm, quales sunt illæ, quas Batani Ouerslarges, & Draeijers vocare priùs diximus. *x* Plinius de tempore agens, quo Accipiter Columbas inuadit, hoc tanquam præcipuum nominat. *Quæ ostentatione*, inquiens, *vt victæ præbentur Accipitri, implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum numeris eliditur: alioquin soluto volatu in multum veleciores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit.* Hæc ille: ex quibus duo potissimùm intelligimus, strepitum scilicet pennarum cum ostentatione edere, & eo tempore tardiori volatu vti, sed de qua specie agat, arduum est indicare. Qui de maximis illis, seu gutturosis dixisse id ipsum existimet, haud ita toto cælo meo iudicio aberrauerit, si modò verùm est, quod tales Campanæ illæ fuerint, vt nonnullos arbitrari diximus: nam de his ita *y* Plinius scribit: *Harum volatus in reputationem cæterarum quoq; volucrum nos impellit:* Sed quò minus id credamus, obstat, quod Accipitrem inuadentem fronde latere scribat: nã Accipiter nisi in agris fronde latere non potest, cùm hominum consortia maximè fugiat. An Plinij temporibus magis erant syluestres, & victum ex agris comparabant? Nam & nunc quoque apud Batauos id quandoq; facere audio.

Alarum plausus variat.

x l. 10. c. 36.

Plinius explicatus.

y l. 10. c. 37.

ÆTAS.

COLVMBAS, & Turtures octonis annis viuere Plinius scripsit, mutuatus, vt videtur ab *a* Aristotele, ex quo tamen nihil certi concludas. Ait enim ad hũc modum: *Columba, & Turtur viuunt, vel ad annum octauum, scilicet quæ excæcatæ allectrices aluntur.* Si enim hæ excæcatæ, & tam ingentes dolores passæ id tempus attingunt, quid vetat quod aliæ liberæ id superare nequeant? Neque etiã *b* Pet. Crescẽtiensis authoritas contrarium astruit, qui in Columbarijs nõ inueniri tradit, quæ octauũ annũ supregrediantur. Eiusce modi enim Colũbæ vel in agris intercipiũtur, cùm ab hominibus, tùm ab Accipitrib', alijsq;

a lib. 9. de hist. cap. 7. bi. 10. c. 91.

Columbæ saxatiles cur citiùs, quam aliæ moriãtur.

Columbas duorũ, & viginti annorum.

alijsq; rapacibus, quorum gratiſſima eſca ſunt, vel aliò auolant, veteres ſedes aut ob pabuli inopiam, aut ob aliã quamuis cauſam peroſæ. Quod verò ad domeſticas attinet, retulit mihi vir quidam fide dignus, & rerum naturalium non imperitus, ſe à patre ſuo, qui Columbacei generis, aliarumq; auium ſtudioſiſſimus eſſet, audiuiſſe Columbum habuiſſe viginti, & duobus annis, & ſemper generaſſe, excepto vltimo ſemeſtri, quo cælibẽ vitam, relicta coniuge, degerat. Fidem huius rei mihi facit Albertus, qui in indagandis eiuſcemodi naturæ arcanis diligentiſſimus fuit. *Compertum eſt*, inquit, *apud nos Columbam viuere per viginti annos, & rarò ſuprà*: quaſi vigeſimum annum Columbinę vitæ terminum conſtituat. Quin & *c* Athenæus poſt enumeratas omnes Columbarum ſpecies, ex ijs diutiùs vitam Columbas prorogare ait, vt quæ ad annos triginta quatuor viuant. Verùm *d* Ariſtoteles vitæ terminũ Palumbis tribuit quadraginta annorum, pro quibus fortè is memoria lapſus Columbas poſuerit. Veriſimile enim eſt Palumbes diutiùs ſuperuiuere, vt pote in venere temperantiores, adeo fructuoſum eſt venerem detrectare.

Columbinæ vitę terminus.

c l. 9 c. 16.

d 6. Hiſt. c. 4.

Palumborum ætas.

Venus minuit vitam hominum

VOX.

a Varro Colũbas inter eas aues annumerat, quæ à ſono vocis nomen habent. Verùm Græcorum, aliorumq; Latinorum, ni fallor, præter ipſum, neminem aſtruere videas, quando ſanè longè aliam vocem edant. Itaque Γογγίζειν per iota in penultima, vel γογγύζειν per ypſilon de voce Columbæ dicitur, authore Polluce. Γουφρύζειν γοχγρῦσαι de voce porcorum apud Heſychium legitur. Τονθορίζειν Gręcis murmurare eſt, quod verbum Varinus de Columbarum voce dixit; dicuntur & Τοττίζειν. Eſt autem vox, vt Theodorici verbis vtar, ſuſpirantibus ſimilis. Latini gemere dicunt, murmurare, & meditare. Prius verbum magis eſt vſitatum. Author Philomelæ:

a lib. 4. de ling. lat.

Γογγύζειν.

Τογγύζειν.

Τονθορίζειν

Τοττίζειν.

Gemitus.

Et caſtus Turtur, atq; Columba gemunt.

Pontanus.

Quid Acti

Proſunt, aut gemitus tibi Columbæ?

Murmur.

Albertus omnia Columbarum genera eiuſmodi gemitu pro cantu vti ſcribit. De earum murmure in elegantiſſimo legitur epithalamio Gallieni Imperatoris:

Non murmura veſtra Columbæ

Brachia non hedære, non vincant oſcula conchæ.

Et apud Politianum in ruſtico:

Murmure apricantes niuei de turre Columbi.

Meditari.

b Iſaias 38.

c cap. 59.

Nahũc. 2.

d l. 10. c. 31

Ornithologi error.

Quod verò meditari dicantur Columbæ, legimus in ſacris biblijs: *Sicut pullus Hirundinis*, inquit *b* Ezechias Rex à morbo diuinitùs liberatus, *ſic clamabo, meditabor, vt Columba.* Et *c* rurſus: *Rugiemus quaſi vrſi omnes, & quaſi Columba meditantes gememus.* Item rurſus: *Et miles captiuus abductus eſt, & ancillæ eius minabantur, gementes vt Columbæ* &c. Eiuſcemodi ſuſpirioſam vocẽ cantus nomine inſigniuit *d* Plinius, inquiens: *Cantus omnibus ſimilis, atque idem trino conficitur verſu, præterquam in clauſula gemitu, hyeme mutis, vere vocalibus.* Ornithologus hæc verba ad omne Columbarum genus extẽdi exiſtimans meo iudicio fallitur. Poſtremum enim illud, quod hyeme obmuteſcere & vere vocales eſſe tradit, Columbis minimè competit, quæ hyeme non minus, quàm quouis alio anni tempore lamentantur potiùs, quàm canunt. Vnde Hebræorum Ionah, pro qua voce noſtra translatio, vt diximus, Columba habet ab alijs Hebræis mœror vertitur, aut triſtitia, vt ſit deriuatum à verbo Ianah, quod eſt mœrore affecit.

Ionah Hebręis quid

NATVRA. MORES. INGENIVM.

a lib. 9. Hiſ. c ap. 7.

Bibendi modus.

b l. 9. c. 16

ARISTOTELES *a* proprium Columbis, Palumbis, ac Turturibus eſſe videri ſcribit, ne collum, cùm bibunt, reſupinent (eleuent legitur apud veterẽ interpretem) niſi ſatis hauſerint. Videtur verò locus ille quibuſdam viris doctis ſuſpectus, fortaſſis quòd apud *b* Athenæum aliter legatur, hoc modo Ο δὲ Μύνδιος Αλεξανδρος ὑ πίνειν φήσι τὴν φασσαν ανικόκτυσαν, ὥσπερ τὴν τρυγόνα, id eſt, *Alexander Myndius ait Colũbas, cum bibunt,*

dum nec Turturum. Verùm ego vnà cum Ornithologo locum Athenæi corruptũ esse arbitror, Aristotelis verò integrum, legendumq; apud illum ex Aristotele ἀναπύπτουσιν, ὥσπερ ὁ δε τλὼ τρυγόνα. Nam & *c* Plinius quoque sic legit: *Proprium generis eius*, inquit, *& Turturum, cùm bibant, collum non resupinare, largè bibere iumentorum modo.* Albertus non ita quoque tantummodo legit, verumetiam cur ita bibant, rationem assignare conatur inquiens: *Omnes vno tractu bibunt demisso capite, & non erigunt in potu sæpe capita, sicut aliæ aues: nam collũ earum breue, & amplum est, & multæ aquæ capax, in alijs auibus non item.* Germani, referente Ornithologo, similitudine ab eiusmodi Columbarũ potandi more accepta, hominem qui affatim vno haustu bibat, haustum Columbinum trahere dicunt, Græci ἀμυστὶ πίνειν. Aues sunt gregales, teste *d* Aristotele, conspiciuntur tamen & solæ volare. Quod si verò ignota quædam voluntatibus sese immisceat, primùm veluti eam odissent, verberant, & quandoq; etiam erectis pennis horrent, quod *e* Statius ita perelegantèr demonstrat.

Qualiter Idaliæ volucres, vbi mollia frangunt
Nubila, iam longum cæloq; domoq; gregatæ,
Si iunxit pennas, diuersoq; hospita tractu
Venit auis, cunctæ primùm mirantur, & horrent.
Mox propiusq; volant, sociam iamq; aere in ipso
Paulatim fecere suam, plausuq; secundo
Circumeunt hilares, & ad alta cubilia ducunt.

c *lib.* 10. *c.* 34.

Hauſtum Columbinum trahere qui dicantur.

d *lib.* 1. *hist. c.* 1.

e *lib.* 1. *Achilleos.*

Plinius Columbam vocat auem multiuagam, quoniam, vt ego conijcio, sæpius volatum ad agros, maximè si pulli alẽdi sunt, reiteret. *f* Varro propter innatã timiditatem altiora loca, amare tradidit, quare & à nobis in eiusmodi domus partibus (loquor modò de agrestibus) enutriũtur. Arbores tamẽ rariùs petunt, quare minimè laudare *g* Pontanum queo, qui pro re noua, & insolenti scribit Columbas nuces deceruisse. Neq; Virgilius obstat, inquiens:

Tollunt se celeres, liquidumq; per aera lapsæ
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt.

Columbæ cur Plinio multiuagæ dictæ.

f *lib.* 3. *de re rust.*

g *In Actõ.*

Nam cùm eiusmodi Columbæ aureum ramum Aeneæ indicare debebant, illeq; in arbore esset, arbori etiam insidentes facere poeta debebat. Adde quod eiusmodi Columbas Veneris nẽpe nuncias Accipitris insidias non fuisse veritas tacitè subinnuere voluerit poeta, quas alioquin cęteræ naturaliter exhorrescũt: ille verò sub frõdibus latere solet, vt inopinantes inuadat, euasuras facilè, si aperto campo, cùm quod volatus celeritate vnguibus illius sese eripiant. Nam, vt inquit *h* Seneca, *fuga Columbas iuuat.* Terrã etiam nisi pabulum quæsituræ fugiunt. Quare *i* Virgilius alias eas in solo sedere facit, inquiens:

Columbæ cur.

Virgilio insidere arbori dicta.

h *lib. de ira.*

i *lib.* 6. *Æn.*

Gemmæ cùm fortè Columbæ
Ipsa sub ora viri cælo venere volantes,
Et viridi sedere solo.

Gaudent pluuijs, quibus sese abluunt à collectis sordibus. Sed & puluerare solent. Vtrumq; etiam *k* Aristoteles eis ascribit. Longolius tamen Columbas inter aues pulueratrices rectè numerari non putat. Sed quid si nec inter lotrices simpliciter reponamus? Lauant enim simul, & puluerant quod hoc modo præstant. Corpus primũ humectant, dein puluere sese conspergunt, atq; ita corpora sua à pulicibus, ac omni labe mundant: quam nempe impensè oderunt, vt innuit *l* Ouidius hoc distichо.

k 9. *Hist. c.* 49.

Quomodo se lauent.

Mundities Columbarum.

l *lib.* 2. *Met.*

Aspicis vt veniant ad candida tecta Columba,
Accipiat nullas sordida turris aues.

Alibi etiã Columella *sine labe* dixit, & D. Basilius *omnem fœtorem expellere.* Sed hæc ad mores earum quoque referri queat, cùm aues sint, vt paulò pòst dicemus, castæ, & pudicæ, quæ nunquam connubia semel incœpta violent. Celebratur Gallinacei generis amor erga sobolem, sed his cum Columbarum amore neutiquam comparari potest. Illic enim à sola matre procedit, hìc vtrique parenti æqualis, vt *m* Plinius testatur, atque experientia comprobat: quinimo *n* Aristoteles, & ex hoc *o* Aelianus, & ipse *p* Plinius referunt fœminas vagantes, & errantes à maribus compelli ad nidum, & cùm pepererint oua, cogi vt incubent, dein & ipsos vicissim cum ipsis incubare, pullos fouere, & alere; hæc omnia alternis vicibus præstare: illas noctu, hos interdiu incubare. *Sæpè etiam ex hac causa*, inquit Plinius, *castigatio pigriùs intrãte fœmina ad pullos.* Et *q* Aristoteles etiam alibi *fœminam in opere sobolis mare acerbiorẽ esse* testatur: sed & mares, si Porphyrio credimus, exclusis pullis primi cibum in hos ingerunt. Haud tamen inde statuendum est fœminas parum de sobole sua solicitas esse, sed in nutritione paulò maribus negligentiores, siquidem aliàs, & ipsæ incubantes, vel fouentes eam non deserunt, nisi iam mares eodem officio functuri sponte vicem suam subeant.

Amor erga prolem

m *lib.* 10. *c.* 34.

n 9. *Hist.* 7.

o 3. *de an.* 45.

p 10. *c.* 34.

Mas erga prolẽ studiosior.

q 6. *Hist.* 4.

r *Cant. 5. de infer.* beat. Ab hoc amore ſimilitudinem ſumpſit r Dantes, Columbis duas comparans animas: quas, vt ipſum alloquerentur, tam citato curſu vſas ait, quali Columbæ ſolent ad nidos reuerſuræ. Ait autem.

Quali Colombe dal deſio chiamate
Con l'ali alzate, e ferme al dolce nido
Volan per l'aer dal voler portate
Cotali vſcir de le ſchiere, &c.

Columbæ ſe inuicē amant.

Porrò non ſobolem ſuam duntaxat amant Columbæ, verùm etiā ſe inuicem. *Ita magna ex parte*, inquit ſ Philoſophus, *Columbæ mutuo degunt amore.* Gregatim enim, vt diximus, volāt, ſimul pabula quærunt, & paſtæ ſimul reuertuntur. Maior verò amor maris erga fæmellā, & huius erga marem exiſtit, eoq; humanum genus longè ſuperant. Etſi enim plures in eodem loco mixtim degant mutuoq; ſe omnes amore proſequātur, aues alioqui ſalaciſſimę procacitatis, laſciuiæq; notam apud omnes gentes contraxerint, incomparabile tamen cōtinentiæ, ſummæq;, & incredibilis pudicitiæ exemplum de ſe nobis exhibent, quando neq; quis alterius connubia violet, maſculo nempe non quærente nouas nuptias, fæminaq; illi, cui ſemel nupſit, fidem ſemper ſeruante inuiolatā, cuius ſanè talis amor eſt, vt non tātùm moroſiorem maritum patiatur, nūquam ab ipſo deficiens, verùm etiā officioſa charitate illum ſibi reconciliatū in oſcula cogit redire: quod eleganter t Plinius, qui in celebrāda iſtac pudicitia multus fuit, his verbis ſcriptum reliquit: *A Perdicibus* (de quarum ſalacitate memorabili egerat) *Columbarum geſta ſpectantur maximè ſimili ratione, mores ijdem, ſed pudicitiæ illis prima, & neutri nota adulteria. Coniugij fidem non violant, communemq; ſeruant domum. Niſi cœlebs, aut vidua, nidum non relinquit, & imperioſos mares, ſubinde etiam iniquos ferunt: quippe ſuſpicio eſt adulterij, quamuis natura non ſit. Tunc plenum querela guttur ſæuiq. roſtro ictus, mox in ſatisfactione exoſculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio.*

ſ *l.9. Hiſt. c.7.*

Continentia libidinis in Columba.

t *l.10. c.34.*

Hæc ille: cui multi recētiorum ceu calculū adijciunt, quorum verba breuitatis cauſa ſponte prætereo. Sunt qui nigris Columbis hanc miram naturam tribuant, vt ſcilicet vita functis maribus fœminæ nullis illecebris adduci queant ad ſecundas nuptias, quodq; eadem ſit maribus erga defunctas fœminas beneuolentia, quaſi verò ea nigrarum Columbarum prærogatiua ſit, vt aliorum quorumcunq; colorum Columbas caſtitate præeant: quod ſanè, præterquam quod quotidiano experimento repugnat, fabulas ſapit, & anilia deliramēta, dignum vt à pueris explodatur. Conſtat enim Columbas cuiuſcunq; etiam coloris, ſi mares defuncti ſint, nouas nuptias appetere, quinimo ſi earum dominus coniugia earū permutet, poſteaque rurſus ſimul ad conſuetas habitationes perducat, quibus ſecundò coniunctæ ſunt, poſthac ſemper adhæreſcere, & cum prioribus maritis, tanquam cum ignotis vitam degere. Sed anilis ea opinio inde fortaſſis enata videri poſſit, quòd Aegyptij ſapiētes mulierē volentes ſignificare teſte Oro Apolline, quæ ad mortem vſq; in eo ſtatu permaneret, nigram Columbam pingerent. Verùm hi nigram faciebant, non quod cæteris pudicior ſit, ſed vt id ſcilicet indicarent, quod ad ſecundas nuptias non tranſiſſet, ſed atrata viri prioris deſideriū præ ſe ferret. Ex quo in primis, vt id obiter annotem, docemur antiquiſſimos illos Aegyptios in luctu pullo etiam colore vſos, vti etiamnum mos ille plurimarum gentium communis eſt, quamuis apud Romanos in Imperatorū funebribus veſtibus albis vtebātur, vt Plutarchus, & Herodianus aſſerunt. Sed vt ad Columbarum pudicitiam reuertamur, Tertullianus in ſua Monogamia Columbam in exemplum trahit, nos ad ſimplicitatem eius prouocatos ea de cauſa diſſerens, quòd hæc auis non innocua tantùm ſit, verumetiam pudica, quam vnam vnus tantùm maſculus nouit. Idem facit u Propertius, inquiens:

Nigras Colūbas perperam quidam dicūt alijs pudicitiores eſſe.

Viduę pudicæ hieroglyphicū.

Aegyptij in luctu pulla veſte vſi.

u *lib.2.*

Exemplum iunctæ tibi ſint in amore Columbæ
Maſculus & totum fœmina coniugium.

Dantes ab hoc mutuo maris, & fœminæ amore eiuſmodi metaphoram collegit:

Si come quando'l Colombo ſi pone
Preſſo al compagno, l'vno, e l'altro pande
Girando, e mormorando l'affettione.
Così vid'io l'vno da l'altro grande
Preucipe glorioſo eſſer'accolto
Laudando il cibo, che la sù ſi prande.

Huc ſpectat quod Iuuencus poeta Chriſtianus Columbas proprio, ac peculiari epitheto puras, quaſi immaculatas, & vt Ouidij verbis vtar, totas ſine labe appellet.

Simplicitate tamen puras ſuperate Columbas.

Sed

Sed & * Martialis de Publij catella eodem epitheto vsus videtur, inquiens: *Issa est purior osculo Columbæ:* y Pōtanus quoque fidem Columbis matrimonij tribuit immaculatam, dum ait: *Turturibus, si certa fides, certusq; Columbis.*

Est amor, & thalami, sunt vincula certa mariti.

Et antè dixerat.

Viximus ex illo gemini sine lite Columbi z
Nox socios vidit, socios lux, oscula iunge
Mutua, sic gemini seruant in amore Columbi.

6 Quapropter mirum apparet, quod ab *a* Artemidoro Daldiano scriptum est, Palumbes, & Columbas in somnis mulieres scortatrices significare, cùm alias pudicas potiùs notare deberent. Columbarum autem oblationē in sacris, de qua post fusiùs agemus, Theologi ita accipiunt, vt coniugij tam firmi ratione habita, nos quoque mentem stabili firmitate perseuerantem, Deo vt verò coniugi, sociemus. Offerebatur autem à muliere post partum par Columbarum pro peccato, veluti piaculum amissæ virginitatis. Mirum fortassis cuipiam videri poterit, quòd cùm vt omnium fermè volucrū castissimas celebrauerimus Columbas, easdem salaces, & in Venerea palestra non alacres duntaxat appellemus, sed lasciuas etiam ac petulantes. Nam si castitas temperantiæ species est, vt vult D. *b* Thomas, equidem Columbæ castæ ideo dici non poterunt, quod temperantiæ leges, terminosq; non obseruent. Verùm eò insignis temperātiæ exemplar sese nobis offerunt cùm vt aues salacissimæ, & ad coitum semper pronæ sese ab alienis temperent, & nisi cum proprijs vxoribus coeant, nec alios cum ijs coire patiantur, neque denique coniugium iam inde à primo ortu deserant, nisi cælebs, aut vidua, vt Plinius, Aelianus, multique alij attestantur, vti latiùs demonstrauimus. Contrà rursus Aristoteles disertissimis verbis interdum nonnullas ex maritatis cum alijs coire dixit, & apud Aegyptios impij, ac ingrati hieroglyphicum sint, quia masculus validior factus patrem rostro impetit, & à matris consortio tentat abigere. Illud verò maximè improbam, ac illicitam earum libidinem indicat, quod *c* Aristoteles ibidem tradit, & experientia comprobat, quod scilicet mas adultos pullos, cùm tempus prodeundi ex nido est, subigat, dignus profectò culeo, & duplo maiori supplicio: quæ sanè culpa elui nulla ratione potest. Porrò notissima omnibus earum est salacitas, quam nempe non illi solummodo celebrent, qui de auium natura scripsere, sed quicunque ferè etiam poetæ hinc in lasciuis amoribus suas deprompsere similitudines, & Veneri sacras facere. D. *d* Basilius etiam Columbas copia libidinis gaudere dixit, & non immeritò Albertus Columbarum etymologiam à plurimo earum coitu deducit, ita dictas tradens, quòd lumbos colant, id est, quod Veneri indulgeant. Catullus Columbulum albulum, aut Dionæum tanquam summæ salacitatis volucrem nominat, vbi C. Cæsaris libidinem describens, eam huic aui comparat. Vocat autem Columbulum Dionæum à Dione Veneris matre. Idem facit *e* Pontanus Catullum vt videtur, imitatus.

Mox vbi iuuenis docent, valensq;
Qui sit, substituam, salaciorq;
Verno Passere, & albulis Columbis.

f Homerus, vt annotat alibi *g* Varinus, Turdis, & Columbis comparat ancillas Penelopes, Turdis fortè à cichlismo, id est, inconcinno, & lasciuo risu, qui vtebantur, vt se mutuò exhilararent: Columbis verò propter libidinem, ad quam hæ aues, inquit, procliues sunt. Ob hanc itaque nimiam salacitatem, licet aliàs quidem Spiritus Sanctus soleat designari per eam non decuisse volunt Theologi, teste D. *h* Bernardo, Columbam in sacrificio Domini, de quo pōst suo loco, assumi, nisi ea ætate, qua nesciret libidinem. Turturis verò non designari ætatem, quoniam in quacunque ætate agnoscatur eius castitas. Vnde sunt, qui non omnibus Columbis hanc castitatem attribuant, at eis tantùm, quæ *φάτται* dicuntur, quarum cælibatum, quem alterutro eorum extincto, coniux alter fideliter seruat, & Coruis, & Cornicibus, & Gracculis communem esse perhibent. Sacræ sanè litteræ, vt paulò antè ex D. Bernardo diximus, Turtures maximè celebrant. *i* Aelianus à Palumbis Turtures castitate, ab his rursus Columbas superari inuenis, quamuis interim quod tradit, fabulam sapere videtur, hunc in modum alibi scribit: *Ex auibus castissimi* (Palumbi) *sunt ab omni stupro. Mas. n. & fœmina in hoc genere tanquā nuptijs alligati mutua consensione adeo ad stabile, & certū connubiū, per summā castimoniā adhærescunt, vt nemo alienū cubile attingat. Si autē impudico amore capti, ad alienā Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circumdens mares quidē marem discepunt, fœminas verò fœminæ dispendunt. Huiusce*

* lib. 3. y Lepid. pomp. 7.

z Pomp. 1.

a De somn. interp. c. 20.

Columbarū lasciuia castitas qd b 3. Ethic.

c 9. Hi. c. 7.

Columbæ cur Veneri sacrę. d In Hexa. hom. 8.

Columbarū etymū. Columbulus albulus Dionæus. Cæsaris libido Colūbę compara ta.

e l. 1. Baiarum.

f Odyss. X.

g In voce. Κίρκαις.

Penelopes ancillę Turdis, & colūbis assimilatæ.

h Serm. 59. super cant.

Columbę, quæ castitatē seruēt

i l. 3. c. 44.

etiam modi lex ad Turtures pertinet, sanctaq; & syncera permanet: tum etiam ad Columbas albas manat, praterquam quod non vtrang; occidunt: nam marem duntaxat perimunt, faminam verò illius misericordia permoti, impunitam, atg; inuliam in viduitate reliquam ætatem ducere permittunt. Hæc ille. Cur verò huiuscemodi castitatis decus priuatim ad albas Columbas peruenire dicat, planè non video, nisi albas, vt frigidiori tẽperie præditas, etiam minus libidinosas innuere voluerit. Sed quò minus id credam, obstat eiusdem authoritas, omnes vniuersaliter castissimas nominantis. Sunt præterea Columbæ, si quæ animantia alia, innocentia, imbellia, placida, ac mitia, timida, tepidaq; atq; simpliciſſima, Innocentia earum in primis iam diu in prouerbium abijt, qua alibi vtitur Iuuenalis hoc versu. 1

Columba animal innocens.

Dat veniam Coruis, vexat censura Columbas.

Agnoscitur autem ex armis suis, quæ neque ad nocendum, neq; ad iniurias propellendas idonea gerunt: quare rectè Horatius imbelles appellat, inquiens:

Nec imbellem feroces
Progenerent Aquilæ Columbam.

Columbæ timiditas. Varro quoque *nihil timidius Columba* dixit, & Græcis τρήγων, & τρήρων ob eãdem causam dicitur. Etymologi enim τρήγων paronymum non epitheton ponunt. Deducitur autem à τρέω, quod est trepido, & poetæ cùm Græci, tum Latini, necnon & Hetrusci passim in pauidis hãc vsurpant comparationem: vt Homerus de Pallade, & Iunone ad bellum euntibus. 2

Αἳ δὲ ἐάδλω τρήρωσι πελειάσιν ἰθμαδὸν ὁμοῖαι:
Hæ pauidæ gressu similes abiere Columbis.

k *Ilia. l. 21.* Diana Columbę cõparata. k Alibi ẽt Dianã prę timore arma sua de manibus cadere sinentẽ pauidę Columbę cõparat.

Δακρυοὶ εσσα δ' ἐπειτα θεὰ φύγεν, ὥς τε πέλεια:
Lachrymabunda autem deinde Dea fugit, velut Columba.

l *l. 2. Aen.* Ita *i* Vergilius Hecubam ad aram capto Ilio profugientem, Columbæ assimilat, quæ imminentem tempestatem subterfugere conatur:

Hic Hecuba, & natæ nequicquam altaria circum
Præcipites atra seu tempestate Columbæ
Condensa, & diuum amplexæ simulacra tenebunt.

m *Can. 20. st. 92.* Marphisa. Guido, & alij Columbis comparati. Eodem modo Ludouicus *m* Arioſtus Marphisam, & Guidonem, alioſq; heroes alioqui insuperabiles, & fugere nescientes, timidos Columbas nuncupat, quod Astulphi cornu sonum ferè nequirent. 3

Mà che direte del già tanto fiero
Cor di Marfisa, e di Guidon Seluaggio?
De i duo giouani figli d'Oliuiero,
Che già tanto honoraro il lor lignaggio?
Già cento milia hauean stimati vn zero,
E in fuga hor se ne van senza coraggio,
Come Conigli, ò timidi Colombi,
A cui vicino alto rumor rimbombi. 4

n *Stan. 103* Et *n* paulò pòst, vt ostenderet timidorum esse gregatim ire, eandem Marphisam fortissimis quibusdam ac magnanimis heroibus inducit loquentem:

Dicendo che lodeuole non era,
Ch'andasser tanti Caualieri insieme,
Che gli Storni, e i Colombi vanno in schiera
I daini, e i cerui, e ogn'animal, che teme.
Mà l'audace Falcon, l'Aquila altiera,
Che ne l'aiuto altrui non mette speme,
Orsi, Tigri, Leon, soli ne vanno,
Che di più forza alcun timor non hanno. 5

o *In Aui.* p *Chil. 12. 433.* Orrhos quid. Taurus quid. Nates in timore cõ tremiscũt. Homerus, teste *o* Aristophane, Iridem timidis Columbis similem esse dixit. *p* Ioannes Tzetza in enodatione dictionis ὀρρώδειν, quæ significat timere, scribit, Columbis, cùm pauore afficiuntur, medias natiũ partes tremere, atq; hinc eiusdem dictionis etymologiam deducit, vel inde quod orrhos pars corporis, quam & taurum dici ait ij, qui metuunt, sudare consueta sit, atq; madescere, vel deniq; à timore brutorum, quæ in eo caudã in femora solent contrahere, quòd sanè verum esse domestici canes docent, & verisimile est Columbarũ horrentiũ nates tremere, nã & nobis, vbi quid insolẽs accidit, quod pauor ẽ inducat, similiter nates cõtremiscũt. Cæterũ Colũbarũ timoris sacræ literæ quoq; meminerũt, vt apud *q* Ezechielẽ:

q *c. 7.* *Salnabun-*

Saluabuntur, qui fugerint ex eis, & erunt in montibus, quasi Columbæ conualliũ omnes trepidi.
Quapropter rectè trepidas dixit *e* Ouidius.

Vt solet Accipiter trepidas vrgere Columbas.

e Met. 5.

Et timidas Matullus:

Nec Leporem canis Aemathius, timidamue Columbam.

Clement. Columbæ

Porrò clementia earum, & manſuetudo tam nota omnibus eſt, vt comprobationibus opus eſſe non putem. Communis enim id paroemia ſatis manifeſtat: *Columba mitior.* Et cùm Græci aliquam manſuetudinem ſignificare volebant ἡμέρα πελειάς, ideſt, quieta Columba dicere conſueuerunt, & πρᾶος περιστερᾶς eodem ſignificato. Chalinus etiam apud *f* Plautum cuidam ablandiens ita loquitur: *Sine amabo te amari, meus feſtus dies, meus pullus Paſſer, mea Columba, mi Lepus:* *g* Alibi etiam Agyrippus adoleſcens apud illum dolet ſeſe non amplius à lęna ad amaſiam admitti, quia iam nummis eſſet ſpoliatus: *Sed vbi,* inquit, *quod dederam quaſi Columba pulli in ore ambæ* (lena, & amaſia) *meo:* hoc eſt blandientes Columbarum more. Hinc blandæ poetis dici merentur. Petrarcha:

f In Chaſina
g In Aſinaria.

Ante Aquilam blandæ vincent feritate Columbæ.

Propter innatam itaq; hanc manſuetudinem fortè humana hoſpitia diligunt. Hominum autem conſuetudine gaudere, vel inde clarũ eſt, quod in medijs vrbibus, imò domi ſub menſis vna cum Gallinis conuerſentur. *In vrbibus,* inquit Ælianus, *Columbæ cum hominibus frequentes habitant, ſeq; ad pedes horum huc, & illuc magna cõſuetudine, ac familiaritate versãt. In locis autem vbi ab hominum frequentia ſolitudo eſt, propinquitatem hominum minimè expectantes aufugiunt. In multitudine.n. hominum confidentiores fiunt, vſq; nihil ibi graue paſſuras planè ſciunt.* Sed quod illas hominum præſentiam expaueſcere dicat, quæ nunquam eos viderunt, non rationi tm̃, ſed experimento ẽt repugnat. Si.n. paucos metuunt, cur non & multos? Quod ſi ideo metuere dicas, quod nunquã homines viderint, pullos oẽs, qui in Columbarijs naſcuntur, procul aufugere ſemper ob eandem cauſam conſtituẽdum foret, qui tñ & in medijs vrbibus in eiſdem Columbarijs cum parentibus ſuis, modò non domis ad menſam cedant, poſtmodum quietè viuunt. Quinimo & illæ quibus nunquam ante viſi homines, non amant illos duntaxat, ſed ſponte ad ora etiam eorũ aduolant, tãquam innatam cum illis amicitiam ſignificaturæ; quod multorũ populorum, incolarũ Chęcæ, & aliorũ quorum ſupra meminimus, Columbas feciſſe cõſtat. Celebriſq; deniq; in ipſis ſimplicitas eſt, vt quibus, teſte D. *h* Chryſoſtomo *proprium ſit vſq; ad mortem in ſimplicitate perſeuerare.* Sed laudine, an potiùs vitio ea ipſis vertenda ſit, dubium cuiquã videri poſſit, cùm ea modò in ſacris literis damnetur, modò cõmẽdetur. Ephraim apud *i* Oſeam ſimilitudine à Columba accepta ſtultitiæ ita accuſatur, vbi dr: *Et factus eſt Ephraim quaſi Columba ſeducta, non habens cor.* i. intelligentiam, quæ ſuos fœtus non poteſt defendere. Cõtra verò Saluator noſter *k* Ieſus Chriſtus diſertiſſimis verbis Apoſtolos ſuos monuit, vt ſimplices eſſent, vt Columbæ, prudẽtes verò vt ſerpẽtes. Quid itaq; dicẽdum? mihi ea vbiq; damnata videtur. Ieſus.n. ita eam commendat, vt ſimul ſerpentium prudẽtia adiungatur ſocia, vt ſcilicet prudẽtes eſſent, ne aliorum inſidijs caperentur, ſimplices, ne alijs nocerent. Prudentia autem ſine ſimplicitate calliditas eſt: ſimplicitas ſine prudẽtia ſtultitia. Ita *l* Prudẽtius Euam, cum à peccatis adhuc immaculata eſſet, Columbã vocat, cãdidã, cuius ſimplicitati ſerpẽs facilè imponere potuerit.

Simplicitas.
h Hom. 24. in cap. 10. Matth.
i Cap. 6.
k Mat. 10.
Simplicitas an vitio vertenda.
l In Ditoc.
Eua Colũba dicta.

Eua Columba fuit tum candida, nigra deinde
Facta per anguinum male ſuadæ fraude venenum.

Suidæ extat adagium, cuius ẽt ante meminimus, ab harũ auium ſimplicitate, nempe ἡμέρα πελειάς, Columba quieta, quod dici ſolitũ indicat de ſupra modum ſimplicibus, ac mãſuetis. Columbæ enim cum volant, volatus pernicitate cæteras fallunt, cum ſedẽt, nihil ipſis mitius, ac quietius. Hinc ſimulatores, qui ſimplices apparet, Columbarum vultus gerere dicere poſſumus: ita Fauſtus ait:

Columbarũ vultus gerere.

Exteriora gerit qui ſimplicis ora Columbæ.

Licet verò tãtæ ſimplicitatis animalia ſint, qualem diximus, ſuo tamen interim ingenio carere natura noluit, quo in primis ſimplicitatem, ac inermia ſua corpora defendere poſſent. Loca in primis eligunt eminentia, vt à nocentibus beſtijs tutæ ſint; nãpręter rapaces aues alios quamplurimos hoſtes habent. Quid aduerſus Accipitres, qui ipſis ceu gratiſſimæ eſcæ vbiq; & ſemper inſidias ſtruunt, eas tutatur aliud, quàm ſingularum ſpecierum eorum exacta cognitio? *Contra quos quo aſtu vtãtur audire operæ pretiũ fuerit,* inquit *m* Aelianus, *cũ eas Accipiter, qui naturæ ſua in ſublime ferri põt, perſequitur, eæ deorsũ verſus elabũtur. Cum ille in inferiori ſede aeris volat, illæ cõtra ſublimè ferũtur, & ſupra Accipitrẽ, in ſublime ineptũ facere*

Ingenium Columbarum.
Loca alta cur habitent.
m l. 3. c. 45.

non valentem, volantes bene ſperare incipiunt, infiduciaque implentur. Hæc ille. Sed nos antea itęc ex *n* Ariſtotele clariùs ſcripſimus, qui talem ait Accipitrũ naturam eſſe, vt alij Columbam niſi ſedentem, alij niſi volantem rapiant: Columbas verò ſingulos horum etiam dignoſcere, ſuperuolare, ſi humipetæ ſint Accipitres, in terram ſe proijcere, ſi ſublimipetæ. Sed quod amplius eſt, cùm bibendi cauſa flumina petunt, vbi eos ſub frondibus latentes latrones infeſtare ſolent, ad aquas ſæpius oculos conijcere, vt pręuiſa in ea illorum aduentantium vmbra (nam eminus etiam eos agnoſcunt) fuga ſaluti ſuæ, quæ in ea ſola repoſita eſt, conſulant. Inſuper multis alijs auibus ſi non ſapientiores cautiores ſaltem exiſtunt. Multæ in caſſides aucupum nullo planè negotio incautæ, ſtolidæque ſeſe inſinuãt, & ſi fortè ſemel euaſerint, in eaſdem rurſus tanquam mala ſua à bonis diſcernere neſcientes, impingunt. Columbæ verò non duntaxat aucupum fraudes ignorare minimè videntur, verùm ſi ſemel fortaſſis in eas incidere illas contigerit, vel ſedes illas mutant, vel ſaltem ſummo cum timore poſtmodum vitam ibi traducunt: quod *o* Aelianus quoque alibi ſcriptum reliquit his verbis: *In multitudine hominum confidentiores fiunt, ſeq; nihil ibi graue paſſuras planè ſciunt. Vbi verò aucupes, venatoriaq; inſtrumẽta verſari vident, non amplius ſine ſumma ibi formidine habitant, vt ita de is loquar, quemadmodum ante me Euripides.* Haud exiguam etiã prærogatiuam à natura obtinent, dum & corporis dotes cognoſcunt, inter quas pulchritudo, qua homines, qui animi gratia eas enutriunt, afficiuntur, primũ locum ſibi vendicat: hanc inquam non agnoſcunt tantùm, ſed Narciſſi inſtar, eius etiam ſpecie capiuntur, vnde ſeſe ſæpè ſoli, ad cuius radios pulchellum illud ſuum collum maiorem, & venuſtiorem colorem æditurum ſcientes, exponunt. Id ſanè Plinius quoq; intellectui earum aſcribit, inquiens: *Columbis ineſt quidam, & gloriæ intellectus. Noſſe credas ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam.* Sed hæc omnia noſcere eas, lectori minus mirum forte videbitur, ſi memoria pollere etiam dixerimus. Themiſtius autem eximius ſui æui philoſophus, & affirmat illud, & cauſam quoq; aſſignat purgatiorem in illis imaginem: quod *p* Cælius quoq; repetijt. Exempla aliquot, quæ memoriæ Columbarum firmitudinem teſtentur afferre poſſem, ſed cum eadem, & ingenio earum aſcribi poſſint, quod ſequitur inſtar omnium vnum eſto. Temporis ſui mas, quando fœminæ in incubatu ſuccedendum eſt, nunquam obliuiſcitur, vti neq; fœmina ſub noctem ad nidum reuerti, & hęc nimirum incubationis ſuæ temporis optimè memor. Quę ſubſequuntur; nõ tantummodo Colũbarum ingenij acumen, ſed amorem etiam erga ſuam ſpeciem oſtendũt. Parturiẽtem fœmellam dolere, auxilioq; egere noſſe mas videtur, dum ſua ſpõte ſolatia, & miniſteria adferat, tanquã obſtetricis vicẽ ; biẽs: quin & ad pullos pigriùs intrantẽ caſtigat, teſte *q* Plinio, illius pigritiæ in alendis pullis conſcius. Sed Ariſtoteles ad nidum ſimpliciter cogere eam tradit, atque ita Plinij verba quoque intelligenda ſunt, nam alioqui ſibi ipſi contrarius eſſet, qui nempe ante dixerat, *amorem erga pullos ipſis æqualẽ eſſe.* Tunc enim ad nidum fœmina intrare tardat, cùm iam partus labores inſtant. Sed vt de maris ingenio proſequamur, is pullis ſuis recens natis, ſi Aeliano credimus, neſcio quid in os reſpuit, quod omnem ab ipſis faſcinationis iniuriam repellat, ne ſi id non faciat, aliunde faſcinentur. *r* Athenęus etiam marem natis pullis inſpuere ait, ne faſcinẽtur, ſed quid inſpuat, non addit. Verùm vt id incetum eſt, ita hoc in primis veriſſimùm quod veridicus Philoſophus, & rurſus *s* Athenęus ex eo demare, nempe quod excluſis iã iam pullis terram ſalſuginoſam potiſſimùm pra manducatam in nos inſerentes ſuum ingerant, atque ita prępariẽt, vt poſt hac commodè cibum recipere poſſint. *t* Bernardinus Gomeſius, nõ ſolùm ſalſuginoſam, vt Ariſtoteles dixit, terram, ſed & integra ſalis grana colligere aſſerit, idque facere, non ad præparationem recipiendi poſtmodum cibi tantùm, vt ille voluit, verùm vt eis tam fœcunditatem, & propagandi vim, quam cibi etiam appetentiam ingerant. Quæ ſanè doctiſſimi viri illius ſententia ceu veriſſima ſummoperè mihi placet, cùm in ſale tales, quales prædicat virtutes omnibus eluceant, vt in tractatu, quem ſuo tempore edendum conſcripſi, plurimis argumentis comprobaui. Ornithologus, vt id obiter annotemus, Plinij locum ſuſpectum habet, & pro inſpuunt, inſpuit in ſingulari ex Ariſtoteles legendum arbitratur. Sed non video quomodo fœmina pullis id præſtare non poſſit, vel ſi poſſit, non velit. Si enim verum eſt, quod æqualiter ſobolem ament, vti ex *u* Plinio diximus paulò antè dicendum eſſe exiſtimo, & ipſam illis eiuſmodi beneficium, à quo totius fermè vitæ ſalus dependet, nunquam negaturam. Poſſe verò id ipſis præſtare nulli dubitandum eſt, cùm longè diutius incubet, ac foueat, quam mas, & nocte tota, qua ſanè ille nihil ſalſuginoſi reperire, vel ſi iam præparatum habeat (vt *x* Plinius de vtroque innuere videtur, *gutture collectum gerere* inquiens) ſaltem in ore illorum inſpuere non poterit, quare meo

n 9. hiſt. c. 36. Colũba in aqua Accipitris vmbrã agnoſcit.

o l. 3. c. 15.

p l. 20. c. 10

q l. 10. c. 34. l. 6. 9. Hiſt. Plinius explicatus.

r l. 9. c. 16. Columbæ cur terrã ſalſuginoſam pullis in os ingerant.

s 9. Hiſt. c. 24.

t l. 1. comm. de ſale. Plinij locus Ornithologo ſuſpectus. Fœmellam etiam ſalẽ in os pullis ingerere.

u l. 10. c. 34. & Ibidem.

meo iudicio Plinij lectio integra remanere potest, eoque magis, cùm & y Ælianus ita legat, Aristotelem citans: *Aristoteles*, inquit, *parentes exclusis iam pullis, ait, primum nutrimẽtum, ne à cibis abhorreant, terrarum salsuginosam in os indere: quum id gustauerint, inde facillimè reliquis cibis vesci queant*. Putarim tamen Aristotelem id mari peculiariter tribuisse, quòd hic vel sæpius, vel securius id faciat. Vt vt est, insignis, & acuti id in primis ingenij aciem in tam simplicibus animantibus demonstrat, quemadmodum & hoc quod salis grana non reperiẽtes, terrã salsam quærant, eamque in locis lotio conspergi consuetis, quasi apertè norint lotio salsam inesse acredinem. Corporis mundities impensius, vt diximus, ipsis placet, eò quòd ex spurcitie pulices, pediculos, atq; execranda id genus insecta alia, quibus infestari, torqueriq; sua corpora possent, procreari sciant, ita q; & ipsæ à fimo nidos suos repurgare non ignorant, & pullos etiam, quàm primùm id præstare posse vident, id edocent, vt postmodum & illi à similibus noxijs animalculis sese tueri queant. Verùm in eo maximè vel hominibus ipsis quamuis ratione vtentibus irrationales ipsæ sapientiores videntur, quod vbi ipsis ægrè est, sibi ipsis medicæ decerptis lauri foliis medeantur. Laurinos etiam ramulos, si Aeliano fidem habemus, tenues primùm pro fascinationis amuleto colligunt, ac deinde ad custodiam pullorum in nidos imponunt, & z Zoroastres author est, Palumbes, quæ & ipsæ Columbarum species sunt, nidis suis laurum imponere, sed etsi causam non addat, cur id faciant, facilè tamen contra blattas id eas facere conijcere possumus, quoniam proximè ab Hirundinibus eam ob causam apium nidis imponi dixerat. Helxinen herbam quoque inter alias agnoscunt, eaque, teste a Plinio, ægrè sese purgant. Sed quid istæc memoro, quæ naturæ instinctu faciunt, quin potius de ijs loquor, quæ proprio marte præstant. Possunt enim non solùm instituí, vt ad locum, quem ab eis habitari volumus redeant, verumetiam, quod amplius est, fideliter ad notos aduolent: quare fortassis & literæ ipsis perferendę ad amicos committi queant, non autem eo modo, quo in obsidionibus fieri diximus, tam tum nesciæ se eas ferre, domum liberæ ad carissima sua pignora reuolebant, sed gnaræ se eas ferre ad antea visum dominum amicum. Quid enim Anacreon nobis aliud suo de Columba carmine iudicare voluit, quam scribit ita cicuratam fuisse, vt, præterquam quòd literas perferret, panem etiam è manu sumeret, vinumque biberet. Quod si verò poeticè id ab eo, non historicè scriptum dixerit quispiam, viri mihi familiarissimi, & fide dignissimi experimentum, cui magis, quàm scriptorum authoritatibus credendum est, illi obiecero: narrabat autem vir ille, pullum se Columbinum vix ante octiduum natum, postquam vtrumque eius parentem vendidisset, educasse, atque ita instituisse, vt postmodum è manibus eius cibum caperet, sed nonne impium illum, nefariumque Mahumetem Columbam habuisse constat, quæ quoties volebat, ex aure eius cibum capere docta erat? at cur id nequam ille fecerit, suo loco dicetur. Si itaque talia illæ edoceri possunt, cur non & literas perferre, maximè si is cui portantur, gratiorem aliquem cibum offerre consueuerit, vt aliàs libentius reuertantur. Sed videamus Anacreontis carmen, quod è Græco Clemens quidam Anglus Thomæ Moro & literis, & mortis genere nobilissimo quondam affinis, latinè vertit hoc modo, vt refert Ilo. Goropius Becanus.

y *l.3.de an. c.45.*

Columbæ quo in loco terram salsã agnoscant.

Cur fimũ eijciant.

Columbæ sibi ipsis medẽtur.

z *In Geop.*

Helxinem agnoscunt Columbæ *a li.8.c.27.*

Columbarum docilitas.

Anacreontis Columba.

Columba cicurata cibum è manu capiens.

Mahumetis Columba.

Amabilis Columba
Quid est rei, quod altum
Tam copia benigna
Tam copia benigna
Qui est? tuane refert?
Me misit ad puellum
Me misit, inquam ad illum
Potentia impotenti
Huic cantione parua
Me vendidit Cythera.
In talibus ministro,
O qualibus tabellis
Mox ilicò futuram
At ego, licet manu me
In seruitute eadem,
Nam quid necesse montes
Ramis quid insidentem,
Cum pane delicato

Vnde, vnde ades volando?
Cælum citò secando,
Spires liquentem odorem?
Vnguenta grata stilles?
Hæc te ne cura tangit?
Anacreon Bathyllum:
Qui nunc recens potitus
Tyrannus est in omnes.
Laudem in suam recepta
Hinc nunc Anacreonti
Tantisque prompta rebus
Nunc seruio ferendis
Me liberam recepit,
Mittat, tamen manebo
Apud hunc meum patronum.
Agrosq; peruolare,
Agreste quid comesse,
Nunc pascar otiosa

Rapto ex Anacreontis
Iam quid quod illud offert
Quod ipsemet propinat?
Ducam leues choreas
Alis meis obumbro.
Dormire cogar, ipsa
Nunc cuncta habes, abito
Manu, rapi sinentis.
Vinum mihi bibendum
Et si deinde pota
Patronum Anacreontem
Si deinde pressa somno
Est barbitus cubile.
Tu, quî morare cursum,
Et me loquaciorem
Cornice reddidisti?

Habes etiam ex eodem carmine dulcissimum poetam ad amores suos magis deuinciendos eam misisse auem, quam ab ipsa Venere, cui sacra est, se fingit emisse: quod dum facit, omnes amabilitatis numeros comprehendisse videtur.

LOCVS HABITATIONIS, Nidus.

Columbaria cur in altioribus extruãtur.

COlumbaceum genus omne propter innatum pauorem loca eminentiora amat: quare & homines docuerunt Columbaria in altioribus ædium partibus extruere. Naturaliter autem specus, & latebras quærunt, vt *a* Vergilius in primis innuit comparatione ab hisce auibus accepta, cùm ait:

Qualis spelunca subitò commota Columba
Cui domus, & dulces latebroso in pumice nidi.

a *Aen. 5.*

Columbę in petris nidificant.

Idem colligitur ex *b* sacris litteris: *Columbas meas*, inquit Sapiens, *in foraminibus petræ, in cauerna macerieę, ostende mihi faciem tuam:* *c* Hieremias etiam alibi ait: *Relinquite ciuitates, & habitate in petra habitatores Moab, & estote quasi Columba nidificans in summo ore foraminis.*

b *Cant. 2.*
c *Cap. 48.*

An in arboribus nidificent.

In arboribus nidificare etiam Columbas *d* Horatius tradere videtur, vbi prodigia enumerat omnia, quę futuram vindictam post mortem Cęsaris à coniuratis in curia viginti tribus vulneribus interempti facta sunt, inter quæ tantam Tyberis fuisse ait inundationem, vt diluuij speciem repræsentaret, atque post eius cessionem pisces in arboribus relictos fuisse, in quibus antea Columbæ nidos extruxerant: ait autem:

Piscium & summa genus hæsit vlmo,
Nota quæ sedes fuerat Columbis,
Et superiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ.

d *lib. 1. car. ode. 2.*

e Virgilius etiam in arboribus, ceu gratissimis locis sedere facit, inquiens:

Tollunt se celeres, liquidumq; per aera lapsa
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt.

e *Aen. 5.*

f Idem disertissimis verbis scribit Suetonius, vbi Cæsarē narrat, cũ apud Mundam Hispaniæ oppidum castris locũ caperet, & syluã cæderet, arborē palmæ repertam conseruari, vt omen victoriæ iussisse. *Ex ea*, inquit, *continuo nata soboles adeo in paucis diebus adoleuit, vt nõ æquaret modò matricẽ, verumetiã obtegeret, frequentaretur q. Columbarũ nidis, quamuis id auium genus durã, & asperã frondẽ maximè vitet.* Sed eiusmodi Colũbæ Palumbi meo iudicio fuerint, quorũ in arboribus nidulari propriũ est, cum quibus Colũbæ sæpius ab authoribus, maximè à poetis confunduntur. Si enim in arboribus nidularentur, facilius, & cũ lõgè minori sumptu homines nidis dũtaxat ex illis suspensis, vt pro Palumbis faciũt, Colũbas alere possent. Sed Colũbaria antiquissima sunt, & quorũ extruẽdorũ rationem *g* Varro, vt pòst ostendemus, ẽt docet. Fiebant autẽ & tunc in eisdem locis, quibus etiã nunc hodie, in eminentiori nẽpe domus parte, quod euidentissimis verbis *h* Plinius attestatur, inquiens: *Et harũ amore insaniunt multi supra tecta exædificant turres ijs, nobilitatemq; singularũ, & origines narrant, vetere iam exemplo.* Herodes, referẽte *i* Flauio Iosepho hortum habuit, viridarijs syluisq; amœnissimis, ac altis curipitis, cisternis, & aquis irriguis, vbi varias feras, pisces, & aues cõtinebat, & prolixas habebat ambulationes, ac circum latices multas turres domesticarum Columbarum: in agro pariter Hierosolymitano *k* Christianus Adrichomius ad meridiem montis Olueti, turrem extitisse narrat saxeam, rotundam, sublimem, & concameratam, extrinsecus dealbatam, atque angusto vno ostiolo in summitate patentem, in qua pariter domesticæ seruabantur Columbæ, incolis autem petram Columbarum nuncupatam fuisse, Vnde & Iudæos

Palmæ arbor omen victoriæ.

Palumbi arbores habitant.

Columbariorum antiquitas, & extructio.

f *In Aug. c. 94.*
g *li. 3. de re rust. c. 7.*
h *l. 10. c. 37*

Herodis hortus.

i *l. 6. An. c. 6.*
k *In The. terræ sãct.*

dæos Columbarum ſtudioſiſſimos fuiſſe conſtat, ſed mirum eſt in eiuſmodi turri ſæpè quinque Columbarum millia contineri ſolita. Quod M. Varro de Romanorum Columbarijs quoque atteſtatur. Quod modò ad loci conſtitutionem attinet, ſunt multa poetarum monumenta, ex quibus pro Columbis turres, vel ſaltem habitacula in altioribus ędium locis facta fuiſſe comprobari poteſt. *k* Ouidius in primis de re incredibili loquens dixit.

Columbarum 5000 in vno Columbario.

k lib. 1. de Ponto.

Non prius incipient turres habitare Columbæ.

l Alibi rurſus Accipitres, & lupos hominibus exoſos eſſe ſcribit, quòd illi ſemper in armis vitam ducant, in perſequendo innocenti pecore ſint indefeſſi, Hirundines verò, & Columbas gratas, quia ſuapte natura mites ſunt, & clementes.

l lib. 2. de Art. aman.

Odimus Accipitrem, quia viuit ſemper in armis,
Et ſauidum ſolitos in pecus ire lupos.
At caret inſidijs hominum, quia mitis Hirundo eſt,
Quæſq; colat turres Chaonis ales habet.

Meminit earundẽ turrium *m* Martialis animaliũ genera recẽſens, quæ in villa Fauſtini memoranda colebantur. Et *n* Iuuenalis docens, quomodo diuites inferiora, & latiora ædium loca habitantes ab incendijs tutiores ſint, quàm pauperes, qui in ſummitatibus ædium ſub ipſis tegulis habitare coguntur, ſi quidem illi bona ſua, vrgente incendio, auferre queunt his antequam auferant, incendium viam intercludat, omnia abſumens, eleganter pauperes, vel cum Columbis degere, vt quæ hæc loca habitare ſolent, illos nunc habitare inquit.

m li. 3. de villa Fauſtini.

n Satyr. 3. Diuities, & pauperes quas ædium partes habitẽt

Viuendum eſt illic, vbi nulla incendia, nulli
Nocte metus, iam poſcit aquam, iam friuola transfert
Vicalegon, tabulata tibi iam tertia fumant,
Tu neſcis, nam ſi gradibus trepidatur ab imis,
Vltimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluuia, molles vbi reddunt ova Columbæ.

Eiuſmodi turres, in quibus has alites enutrimus, Italorũ vulgus la Colõbaia appellat, nomine, vt apparet, vel ab ipſis auibus, vel à Latinorũ Colũbariũ deſumpto, quamuis hęc vox Latinis, atq; in primis Varroni, & Columellę propriè loculamẽtũ ſit ſingulis Colũbarũ paribus deſtinatũ, id ſcilicet, quod noſtri agricolæ appellãt vn burgotto: Palladio tamen, cæteriſq; eius ſectatoribus pro toto loco, quẽ Varro vocabulo Græco vſus περιστερέωνα, & περιστροφεῖον vocat, in quo degunt, extẽditur, & à nobis in eadem ſignificatione vſurpatur. Perottus Colũbarũ eſſe putat, in quo agreſtes, periſtereona, in quo domeſticæ Colũbæ habitãt. Ego nihil intereſſe exiſtimẽ, & omnino idẽ Colũbariũ Latinis ſignificare, quod periſtereon Græcis. Vitruuio Colũbaria ſunt, per quæ aqua tympano excepta effluit. Sed hæc huc non pertinẽt. Colũbariorũ ſiue periſterionũ fabricã veterũ non pauci ſcriptis traditam reliquerũt, ex quibus ſcilicet plurima hominibus cederet vtilitas. Περιστερέων, inquit *o* Varro, *vt teſtudo, magna camera tectus, vno oſtio anguſto, feneſtris punicanis, aut latioribus, reticulatis vtrinq;, vt locus oĩs ſit illuſtris, neue ſerpẽs, aliudue animal maleficũ introire queat, intrinſecus quã laeuiſſimo marmorato toti parietes, ac camerę oblinũtur, & extrinſecus circũ feneſtras, ne mus aut lacerta quà adrepere ad Colũbaria poſſit. Nihil.n, timidius Colũba, ſingulis paribus fiũt Colũbaria rotunda in ordine crebra. Ordines quãplurimi poſſunt à terra vſq; ad camerã, Colũbaria ſingula eſſe oportet, vt os habeant, quo introire, & exire poſſint. Intus ternorũ palmorũ ex omnibus partibus ſub ordines ſingulos tabulæ factæ, vt ſint bipalmes, quo vtantur veſtibulo, ac prodeãt.* Hactenus ille. Cui cõſentit prorſus *p* Columella, ſed paulò diligẽtiùs ſingula recitat hunc in modũ: *Nec in plano villæ loco, nec in frigido, ſed in ædito fieri tabulatũ oportet, quod aſpiciat hybernõ meridiẽ. Eiuſq; parietes, vt in ornithone præcepimus, continuis cubilibus excauẽtur, vel ſi ita nũ cõpetit, paxillis adactis tabulæ ſuperponãtur, quæ vel loculamẽta quibus nidificẽt aues vel fictilia Colũbaria recipiant, præpoſitis veſtibulis, per quæ ad cubilia perueniãt. Totus aũt locus, & ipſe Colũbariũ cellæ poliri debent albo tectorio, quoniã eo colore præcipuè delectatur hoc genus auiũ. Nec minus extrinſecus lauigare parietes maximè circa feneſtram, & ea ita ſit poſita, vt maiore parte hyberni diei ſolẽ admittat, habeatq; appoſitã ſatis amplã cauea retibus emunitam, quæ excludat Accipitres, & recipiat egredientes ad aprication ẽ Colũbas, nec minus in agros emittant matrices, quæ ouis, vel incubant, ne quaſi graui perpetuæ cuſtodiæ ſeruitio cõtriſtatæ ſeneſcant. Nam cùm paulũ circa adificia volitauerint, exhilaratæ recreantur, & ad fœtus ſuos vegetiores redeũt, propterea ne lõgiùs euagari quidem, aut fugere conãtur.* Hactenus ille. Veterum quidam quoq; alij, vt Palladius, Quintilius, alijq; de eadẽ re ſcripſere, ſed quia cùm Varrone, ac Columella planè fermè cõueniunt, itaq; verba eorum, ne lectorem in re ſatis obuia diutiùs detineam;

Colõbaia. Columbarium quid Latinis. Burgotto.

Columbarium quid Vitruuio.

Columbarij deſcriptio ex Varrone.

o li. 2. de re ruſt.

p Ex Columella lib. 8. c. 8.

Columbæ albo colore delectãtur.

q l. 10. c. 87 Columbarij deſcriptio ex Creſcẽtiẽſi.

neam, nunc ſponte prætereo, ſolummodo illa allaturus, quæ pro maiori parte q Petrus Creſcentiẽſis ex propria experientia prodidit: Columbaria duobus potiſſimũ poſſunt fieri modis, aut ſuper columnis, & parietibus ligneis muro circũdatis lapideo, aut ſuper turri è craſſis muris conſtructa, & vtrumq; nidos, ſeu nidorum foramina poteſt habere. Sed præſtat in turri lapidea, quàm lignea fieri, & nidos interius conſtrui, qui ſi exterius ſint, ſimus perditur, qui maximè vtilis eſt, & pulli faciliùs à rapacibus auibus capiuntur. Excitetur ergo turris lapidea ampla, anguſtaue pro domini arbitrio, non admodum alta parietibus leuigatis, & dealbatis cæmento albo, habens à ſingulis quatuor partibus breuiſſimas feneſtellas ſeu foramina, quæ Columbis ſolùm ad introitum, exitumq; ſufficiant, ſub quibus quàm proximè circumitus lapideus emineat circumquaq;, quo muſtelæ, aliæq; nocẽtes ferę aſcendere prohibeantur. Super tectum etiam feneſtra ſit, per quam ingrediantur, & exeant Columbi, qui ad ſolem ſuper tectum apricari gaudent. Si autẽ cãcellata lapidibus, aut lignis, ne per ipſam rapaces volucres alis apertis ingrediantur. Nidi formãtur interius, quos quidam faciunt rectos, & mediocriter anguſtos, alij obliquos, quibus incubãtes Columbæ ſe contineant. Quidam præterea prouidè faciunt feneſtellas latas, & modicè concauas, ſeu longas. Sunt qui ciſtellos paruos circa parietes, & tectum affigunt, aſſer ẽtes, in his Columbas libentiùs incubare. Sed ego experimento didici Columbas quaſdam in muro libentius, quàm ciſtellis nidificare, quaſdam è diuerſo; & rurſus alias eſſe in aperto, & ſuper quacunq; re cum nido, vel ſine nido incubare, alias gaudere occultari. Quamobrem non inutile puto in Columbario cuiuſcunque generis nidos habere, vt diuerſis Columbarum affectibus ſatisfiat. Qui in muro ſunt, à fimo, & pediculis purgantur faciliùs, idq; crebrò fieri expedit: nam ab illis cùm augentur, plurimùm incubantes Columbæ læduntur. Expedit etiam trabes paſſim per Columbarium ponere, & præcipuè in circuitu, necnon & aſſeres, quibus cùm vel pluuiæ, vel niues, vel nimij æſtus infeſtant, Columbæ, maximè ſi magna earum multitudo eſt, inſidie, ac quieſcere poſſint. Sic enim loci amore capientur, & non facilè recedent. Purgetur crebrò etiam ipſarum locus, & vndique ſit decorus. Nam & ipſæ mundam domum non minus ac homines, amant. Animaduertendum in primis eſt, vnumquodque par tres, vel ſaltem duos nidos requirere, licet aliquando augeantur in tantum, vt nidos omnes, & ſolarium atque trabes, & cætera loca omnia repleant. Atque fermè hoc modo Columbaria extrui iubet Pet. Creſcentienſis, cuius præcepta, ſi Columbarum ædificaturus obſeruauerit, indubitanter id omnibus numeris abſolutum perficiet. Verùm quod in tecti ſummitate feneſtras laudet binas, vt per alterã pariter Columbę, quę ad ſolem ibi gaudent apricari, exire, atque ingredi queant, ego cùm propter Accipitrum, tum verò maximè muſtelarum, atque id genus aliarum nocentium beſtiarum metum ſuadere, & laudare nequeo. Apud Batauos nonnulli tenuioris fortunę ruſtici exigua in medijs ſæpè areis faciunt Columbaria, at in quibus non pœnitendum numerũ Columbarum enutriunt, hoc modo fabricant. Columnam ligneã quindecim circiter pedes altam erigunt, huic rotã imponunt, ac ſuper hanc tria, aut quatuor tabulata (quod nempe rotam ferre poſſe conijciunt) ex aſſeribus conficiunt, atque ita concinnant, vt horum ſingula viginti, & amplius nidulamenta capere poſſint: ſed hæc etſi à muſtelis tuta ſint Accipitribus tamen maximè expoſita. Nonnulli item Columbaria Columnis rotundis, læuigatiſq; ſuper piſcinas mediaſq; aquas collocãt, quo ſimul & à noxijs animalibus ſint tutiores, & quia aquis limpidis cõtemplari gaudent, quoties lubet lauari poſſint, id quod incubantes facere expedit. Et ſanè multi volunt, prœcipiuntq;, vt aquam habeant è regione; ſed alij vicinam, alij remotam: qui remotã laudant, collecta grana longinquitate itineris quodammodo inter volandum alterari exiſtimant, atque ita pullis tradere, qui eò faciliùs illa digerant, & in nutrimentum ſuum conuertant: præterea & hoc etiam commodi inde emanare, quòd redeuntes à potu pedibus ſiccis oua contingant, eùm aliàs humiditate aquæ refrigerantes ſpem prolis ſæpè fallant. Qui verò vicinam probant, antequam ſecurè domum redeant, ſæpius vel à rapacibus, vel ab inſidiantibus hominibus intercipi, atque ita oua, ſi incubent, irrita fieri, pulloſq; teneriores adhuc emori altoribus ſuis priuato. Quapropter, vt omnibus ſatisfiat, ego locum eligerem, qui neque ab aqua remotus ſit, neque etiam nimis vicinus. Porrò multi Columbaria vel nimis alta, vel nimis humilia improbant laudantq; quæ mediocrem habent altitudinem, quoniã ad ea defeſſæ volucres ſine vlla moleſtia redeant: & Varro quoque altiora improbare videtur, ſed ob aliud incommodum, quia ſcilicet deuolantes ad conſpecta per feneſtras aliorum grana capiantur. Hoc enim innuere mihi videtur his verbis: *Sed id genus minore tutela paſcitur longinquis regionibus, vbi liber egreſſus auibus pmittitur, quoniã vel sũmis turribus, vel aditiſſimis ædificijs aſſignatas, ſed frequentat,*

Turris cur lapidea eſſe debeat.

Turris qualitas.

Feneſtra ſuper tectum.

Nidorum qualitas.

Columbarum in nidificando diuerſitas.

Nidorum diuerſitas cur in Columbario eſſe debeat.

Cur feneſtra ſupra tectum improbetur.

Batauorũ ruſticorũ Columbaria.

Columbaria in medio aquarum.

Locus Columbarijs aptiſſimus

Altitudo Columbariorũ apta:

quentat, patentibus feneſtris, per quas ad requirendos cibos euolitant. Obſeruandum etiam eſt, vt Columbarium intus, ac foris maximè dealbetur. Nam præterquam quòd Columbæ hoc colore delectantur (nã hanc cauſam tantùm veteres aſſignant, vt ex ſuperioribus eſt conſpicere) in eminus faciliùs videre poterunt. Antiquos verò Columbaria ſua dealbaſſe ex Ouidio in primis habemus dicente.

Aſpicis vt veniant ad candida tecta Columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aues.

Columbarium quare dealbetur.

Et ex hoc r Martialis.

Quæq; gerit ſimiles candida turris aues.

r *lib. 12. de hortis Marcell. vxoris.*

Quo loco Dominicus Chalderinus poetæ interpres, & Scholiaſtes turrem candidam illum dixiſſe ait propter calcẽ, qua ex præcepto Columellæ Columbaria obſtruebantur, ne feles poſſent irrepere, ſed Columella, vt diximus, ideo candida fieri præcipit; quoniam Columbę hoc colore gaudent. Sed eiuſmodi Columbaria, de quibus hactenus diximus, agreſtibus competunt. Nam domeſticis, & cicuribus, quæ intra tecta aluntur, niſi ipſis locum in ædibus priuatum aſſignes (nam ſic feliciùs ſoboli incumbunt) ſibi ipſis in angulis ſub trabibus, alijſq; locis nidos conſtruunt. Has veteres, vt ex Iuuenale paulò antè probauimus, in eminentiori domus parte habebant, vti quoq; & iã mos eſt, maximè apud Batauos, qui eiuſmodi Colũbaria voce indigere appellant een tille, een duueslach, quæ poſtrema vox eam partem ſignificat, quæ extra feneſtram prominet, quibus aduenas Columbas fallere ſolent. Quod modò ad nidos, ſeu Columbaria, vt Varro, & Columella vocant ſeu loculamenta attinet, & hæc varijs modis fieri poſſunt. Apud nos ex viminibus fiunt: Grapaldus ita fictilia Columellæ exponit, oualia, atque cooperta: atque his vtimur in Columbarijs agreſtium. Horum Calphurnius meminiſſe videtur inquiens:

Domeſticarum Cõlumbarũ nidi.

Tille. Duueslach. Nidi vnde fiant.

Textilibus nidis auſas prodire Columbas.

Batauorum nidos columbarũ faciant.

Columbæ debili nido ſunt cõtentæ.

Batani, aut audio, fiſcellas faciunt è ſtramine rotundas, non coopertas, quò faciliùs ſtercus cùm matrices, tùm pulli egerant, ſed has loco alligare, aut ita collocare oportet, ne laxatæ, quando inſiliunt aues, moueantur, nam ſic oua eliduntur, & confringuntur. Domeſticæ Columbæ ſibi ipſis nidos parant ex collecto ſtramine, aut ſtipulis, quod & agreſtes facerent, niſi nidi à dominis darẽtur, aut locus in Colũbario ſufficeret. Etenim debili nido contentę ſunt, teſte Alberto, eò quòd calida earum ſint corpora, & non multùm indigeant calore nidi.

PASTORIS COLVMBARVM Officium.

Columbæ quæ in Columbario imponi debent, quales eſſe debeant.

EXTRVCTO itaq; Columbario, & nidis ſuis inſtructo, Columbæ imponendæ ſunt. At quales, & quot, & quando, & quàm diù includi, & emitti debeant, dein quis cibus exhibendus, poſtremò quantum diligentiæ cuſtos, vel paſtor earum, qui Colũbarius Varroni dicitur, eis debeat tribuere, nunc dicendum eſt. Emptorus igitur Columbas pro nouo Columbario, coloris in primis corporis, & ætatis rationem habeat. Albus color in vagis ideo improbatur, quòd eum facillimè ſpeculetur Accipiter, in domeſticis, vt alibi etiam diximus non omnino damnandus. Qui verò in vagis color, alijs præſtantior ſit, Columella non facile dictu iudicat. Creſcentienſis laudat, quæ vulgò turgni vocantur, quod præ reliquis maximè durent; at quales illæ ſint, vix dum noui, niſi turchinas, hoc eſt cæruleas dicere voluerit. Columella vult, vt ſint maximi corporis, hoc eſt, quæ alias paris ætatis magnitudine vincant: Creſcentienſis in aſſignanda illis ætate à veteribus Varrone nempe, Columella, & Quintilio diſſentit. Quintilius eligi præcipit, quæ iam pullos ædere cœperunt, Columella neque veteres, neque nimirum nouellas, Varro ætate bona, Creſcentienſis verò pullos tantùm; eoſque dum vix pennas habent perfectas. Sed cùm eiuſmodi pulli antequam maritentur, multo adhuc tempore opus habeant, etſi poſt quindecim dies (illum autem incluſionis terminum ipſe conſtituit) emittantur, ingens periculum eſt, ne ſedium ſuarum immemores ad alia vicina Columbaria ſimul cum alijs auolent. Quare ſi fieri poſſet, pullos laudauerim ſemeſtres, tunc enim Veneris tentigine prurire incipiunt: verbi cauſa accipiantur Martio menſe editi, & Iulio in Columbarium recipiantur, & non emittantur, niſi iam maritatæ pullos habeant, vel ſaltem incubent. De numero verò imponendarum nihil di-

Albæ colũbæ quare improbentur, & quę laudẽtur.

Turgni dicti.

Qua ętate imponẽdi in Columbarijs pulli.

Quando emittendi.

Quot debeant imponi.

co, is

co,is enim ad domini arbitrium relinquitur.Sit tamen ad minus ſex, aut octo parium: gaudent enim gregatim volare, & ſimul pabula quærere.Quanto plures,inquit Creſcentienſis, initio ponentur,tanto ocyus locus implebitur.Quintilius citò multiplicaturas pollicetur,ſi decem paria imponantur.Quando verò,& quandiu Columbario incluſæ ſeruari debeant,ex veteribus, quod ſciam nemo meminit: Creſcentienſis,vt diximus,quindecim ad minus diebus includi præcipit, quòd ſic pingueſcant,& ad reuertendum peritiores euadant. Ego integro menſe,& amplius ob paulò antè allatam rationem includi laudauerim,vt interea temporis vel pullos educent, vel ſaltem incubent.Non omne quoq;tempus emiſſioni aptum eſt vt eleganter etiam Creſcentienſis demonſtrat,iubens,id præcipuè Auguſto fieri,& Septembri menſe, vel etiam Iulio;quoniam tunc faciliùs cibum in agris vicinis inueniant,vnde nec longiùs à Columbario recedant, nec perdantur,vultque & tunc obſeruandam eſſe,vt emittantur, niſi tempore pluuioſo, vel ſaltem nubiloſo:nam & ſic ad remotiora loca non euolãt. Addit etiã menſe Martio,Aprili,& Maio ob cõtrariam rationem ab intromiſſione, ac emiſſione abſtinendum eſſe.Sed quid vetat intromitti, ſi cibus ſuppetit? Ac reuera mirum videtur; quod hæc à veteribus omiſſa ſint, cùm alioqui tota hinc Columbarij concepta vtilitatis ſpes dependeat. Curandum inſuper Columellæ precepto,ne pulli, vt excluſi ſunt, vnquam, ſi fieri poteſt, ſeparentur. Nam ferè, inquit, ſi ſic maritatæ ſint, plures educant fœtus, ſin id fieri nequit, vetat certè, alienigeneris ſimul coniungi,vt Alexandrinas,& Campanas.Quoniam ita maritatæ prolem ſuam minus diligunt, & maſculi fæmellas non multum ineunt, nec ſæpius fœtant. Veruntamen agreſtes cum ſuaptè natura ſint feræ, & ſæpius domari nequeant, ita vt impoſitæ in nouum Columbarium nullis blanditijs retineri poſſint, multi, vt poſt faciliùs,& ſecurius domi ſuæ aſſueſcant, hoc modo naturam earum temperant: agreſtibus domeſticas matrimonio iungunt,ſed ex his illas tantùm,quæ aliquo tempore in Columbario degerunt, atq; poſtquam ita agreſtes exire,redire didicerunt, domeſticas eis auferunt, atq;inter ſeſe ſua coniugia celebrare permittunt.Hoc verò aſtu vti Batauos audio. Sed idem nobis fortaſſis. *a* Varro ſignificat olim etiam in periſterione domeſticas cum agreſtibus ali ſolitas, his verbis ſcribens. *Aluntur in periſterione Columbarum clementiores, tum agreſtis, tum ſaxatiles, ex quibus fit miſcellum tertium genus fructus cauſa.* Domeſticarum ſanè etſi longè mitior ſit natura,& faciliùs Columbarijs aſſuefiant, quia tamen & ipſæ quandoq;ſuas ſedes deſerere ſoleant, itaque earum quoque cura Columbario minimè negligenda eſt.Hęc indebita maximè victus ratione conſiſtit: primùm offerat, quæ gratiora ipſis ſunt, & pleniori manu, & non prius emittat, niſi pullos iam ediderint. Nam aliàs emiſſæ cum vicini tui Columbis ſeſe permiſcent, & quàm facillimè ſeducuntur. Sunt enim Columbæ animalia ſimpliciſſima. Si verò alant pullos, tum non longè à Columbario auolant, ſed ſemper eorum recordantur, quorum nempe incredibili amore afficiuntur. Quod modò ad cibum pertinet, fruges offerendæ ſunt. Frugilegæ enim *b* Ariſtoteli dicuntur, & Albertus granis tantùm, vel quæ ex his conficiuntur, veſci ſcribit. Cùm autem fruges diuidantur vel in triticea, vel in legumina, triticea verò vel in ſpicata, vel in panniculata, ſtatuendum eſt,his omnibus illas veſci: alias tamen alijs præferunt, & aliæ alijs magis, prout anni tempus poſtulat, conueniunt. Ex triticeis frumentum amant, & ſemper exhiberi poteſt,niſi id hominibus potiùs natum videretur,ac propter annonam ſibi ſeruarent. *c* Columella excreta tritici etiam exhibet, ſed quæ Gallinaceo generi magis conueniunt. Auena Columbæ veſcuntur quidem, ſed & hæc,maximè vbi pullos habent, propter grani longitudinem, atque extremitatum ſpicula, quibus teneros lædere viſæ ſunt, improbatur. Similiter de hordeo (quò tamen *d* Varro delectari ait,& *e* Palladius, ſi torreatur, fœtus frequentare) atque de frumento illo bimeſtri, quod à tempore, quo ſeminatur, Marzola appellatur, dicendum: paulò tamen ſecurius exhiberi poſſunt. Lolium ſummopere laudatur, cùm quòd eo delectantur, vt Florentinus teſtatur, tum quia viliori pretio venditur, & homines ab illa peſte liberent. Ex panniculatis milium panico carius eſt,ſed illo libentiùs Varrone, & Columella teſtibus, veſcuntur: vtramq; dari poteſt, maximè vbi pulli recens nati ſunt.Milium Indicũ, quod noſtri melegam vocant, proprius Columbarum victus videtur: & ſanè pro eis ferè ſolis in Italia noſtra feritur. Inter legumina *f* Plinius gratiſſimam ipſis craccam nominat,de qua ſic alibi ſcriptum reliquit: *Cracca ex leguminibus degenerat, in tantum Columbis grata, vt paſtas ea negent fugitiuas illius loci fieri.* *g* Columella commodiſſima cibaria putari tradit,viciam, vel eruũ, tum etiam lenticulam, & ſi qua ſunt alia legumina, quibus etiam Gallinæ aluntur. *h* Varro piſis,& faſeolis delectari etiam aſſerit. Sunt qui& orobum exhibeant, porcis,quod mirum eſt, ſi paſcantur, exitialem. Fabæ, quanuis antiqui, quod ſummoperè admiror,

Vt citò multiplicentur.

Quamdiu includi debeant.

Tempus emiſſioni aptum.

Veterũ negligentia.

Vt plures educent.

Vt ſyluęſtris natura domeˉtur.

a *lib.3 de re ruſt.c.7.*

Domeſticę Columbæ quõ alendæ.

Columbæ quare citius reuertantur.

Cibus Columbatũ.

b *2.hiſt.c.5.*

Frugũ diuiſio.

Victus quo plus delectãtur

Frumentũ

Frumenti excreta.

c *l.8. c.8.*

Auena.

Hordeũ.

d *3. de re ruſt. c. 7.*

e *l. 1.c. 14*

Marzuola.

Lolium.

Milium.

Miliũ Indicum.

Melega.

f *l.18 c.16.*

Cracca.

Vicia, Eruum

g *lib. 8.c.8.*

Lenticula.

Piſa.

h *3. de re r.ſt.c.7.*

Faſeoli.

Orobus.

Fabæ.

admiror, earum non meminerint, non improbatur, sed vt à viro quodam Columbarum altore intellexi, cum maxima vtilitate afferuntur. Nam etsi annona quodam modo offerre eas prohibeat, sumptum tamen frequentia pullorum compensat. Præter fruges semina, nucleos, & fructus etiam quærunt. Cannabis semen in primis tam impensè amant, vt sint, qui affirment, quoties id ederint, non fugiturus aliò, aliasq; id vtilitates præstare, nempe eo pastas citius soboli incumbere. *i* Andreas Cisalpinus tradit pinastri, seu syluestris pini nucleis alias inutilibus vberiùs fœtificare, & Crescentiensis glandem fagi non conuenire tantùm illis, sed carnes illarum, si ea pascantur, concoctu faciliores reddi. Itē nostri agricolæ, & glandes quercinas in frusta contusas hyemalibus mensibus, quibus nix terram cooperit, eis exhibent, necnon & acinos vuarum, qui sanè omnium ciborum vilissimus existit, gratus tamen in fame. In omnis cibi oblatione obseruari maximè Varro monuit, vt apponatur circa parietes in canalibus, quæ extrinsecus per fistulas supplentur. Verùm si Columbarium eiusmodi canalibus careat, vt sæpè vsu venit, tum circum parietes spargendus est, quoniam ea Columbarij loca carent stercore, quo inquinatum aliàs, si vbiq; sparseris, tangere recusant. Quantitatē offerendi cibi habemus ex *k* Palladio triginta Columbis sex sextarios dicente sufficere. Crescentiensis quoq; pro centum paribus dari vult granorum partem corbis octauam singulis diebus, & duplum cùm nihil per se inueniunt. Quod ad potum attinet, Varro præcipit aquam puram dari, quæ influat, vnde & bibere, & se lauare possint: *permunda enim*, inquit, *hæ volucres sunt*, quapropter maximè laudauerim, vt quotidie aqua permutetur, & vas lauetur, ne intus ad parietes putrescat. Sunt quitradant, ex oblato pro potu melicrato prolem non derelicturas. Iam verò si eiusmodi, quem narrauimus, cibo, potuq; pastas retinere non possis, quin ad vicina Columbaria sese recipiant, tunc ad actum veniendū est. Cumino quidem quod medici, & pharmacopolæ Romanum vulgò nuncupant, mirificè Columbas delectari constat: vnde sunt, qui hæc semina leguminibus, vel frugibus offerēdis miscent. Alij linteola, quibus inclusum est cuminum sub alis Columbarum alligant, vt allectæ odore alienæ Columbæ eas sequantur. Rem aiunt certam esse. Ornithologus scribit in quibusdam Italiæ locis astum istum legibus esse prohibitū, adeo vt sacerdotes etiam dum confitentes audiunt, inter genera furti super hoc inquirant. Quod etsi mihi nunquam aliàs auditum, aut lectum sit, tamen admodum verisimile est, nam reuera furti genus est. Ex antiquis Palladius Colūbas ait cumino pastas secum alias ducere. Alij non fugituras pollicentur, si cuminum, & lens melicrato infusa offerantur, aut passo cocta. Præparant alij Columbis retinendis pharmacum amatorium, quod tale est: Testulam (ostracum) cribratam, & costum cum veteri, odoratoq; vino miscent simul, eisq; porrigunt exeuntibus ad pasturam. Sunt qui hordeaceam farinam vnà cum caricis coquentes, & læuigantes mellis aliqua portione adiecta, Columbis offerant. Peristereon herba Columbis, teste *m* Plinio, admodum grata, vnde, & nomen. Nonnulli hanc in Columbario spargi, & circa nidos suspendi iubent. Salsa quoque tam auidè dicuntur appetere, vt nec hospitia commutent, si argillam parietum sale condias; & iure caseorum delectari, quod à salsis dimanat caseis. Nonnulli milium Indicum ex aqua coquunt, & rursus exiccatum in aere decoquunt in melle, calidum etiamnum inspargentes Columbarijs, eorumque foraminibus, vt euolantes Columbæ alis pedibusque etiam odorem inscipiant, quo non allici duntaxat alienas promittunt, sed allectas etiam nunquam domum suam reperituras: rem, aiunt, esse experientia comprobatam. Columbas quoque Columbarium nunquam deserere *n* Fallopius affirmat, si pascantur frumento, quod fuerit tribus continuis diebus maceratum aqua, in qua semina aniſi ebullierint, donec crepuerint. Idem tradit, allaturas secum alienas, si faseoli, qui priùs in aqua ebullierint, ac dein melle macerati, demum puluere cumini inspersi ipsis offerantur. Columbæ, inquit, *o* Gaudentius Merula, & ex hoc Cardanus, alliciuntur hoc pastillo: Maizi, seu sorgi lib. 60. cumini lib. vi. mellis x. costi lib. i. seminis vrticæ lib. v. coquantur omnia in aqua ad illius consumptionem: inde additur vini odorati optimi quantum sufficit cum libris quindecim cæmenti vetusti: & fit tumulus in Columbarij medio. Columbæ aliæ cùm odorē sentiunt, ad locum veniunt. Sentiunt autem, cùm ipsis commiscentur indigenis Columbis, & cùm semel adierint locum, relinquere nequeunt, suauitate cibi allectæ. Pharmacopæus quidam Colmariensis Dauid Vezelius nomine eiusmodi escam ad alliciendas alienas Columbas componebat referente *p* Io. Iacobo Vveekero: Recipe argillæ antiquissimæ, & in furno pistoris vsque ad rubedinem combustæ, vel luti antiqui ex furno vnciam vnam, verbenæ fœminæ drachmas quatuor, tritici in vino sublimato macerati, & triti drachmas quatuor, cardopatiæ drachmas sex, caphuræ semi drachmam, cymini drachmas tres, vini sublimati sequiunciam, mellis

Cannabis.

i *l. 3. de plāt. c. 52.*

Pinastri nuclei.

Glās fagi.

Acinivuarum.

Victus exhibendus.

Quantitas cibi.

k *l. 1. c. 24. li. 10. c. 89.*

Porus.

Aqua cur sæpe mutanda.

Melicratū cur dandū

Cuminum

Cumino nutrire Colūbas cur prohibitū.

l *l. 1. c. 24.*

Pharmacū ad retinendas Colūbas.

Hordei farina.

Peristereō herba.

m *lib. 25. c. 10.*

Salsis gaudent Colūbę.

n *l. secret. c. 208.*

o *li. 3. memor. c. 48.*

p *l. 8. de secret. c. 4.*

mellis quantũ satis ad formandas pilulas ad magnitudinem ipsorũ, quæ inter Columbarum edulia ponantur. Quidam addunt vrinam, & sanguinẽ humanum: deinde recipe herbæ verbenæ quantum volueris, & impendatur in domicilio Columbino. Hæc ille. Plura eiusmodi secreta adducemus, vbi de sympathia sermo habebitur, siquidem multa sunt quæ Columbas alliciunt, quæ tamen ad victum inepta sunt, quod sanè sine quadam occulta, & nos latente facultate facere minimè videntur. Verùm in eiusmodi, quos posuimus, cibis, etiã obseruandum mihi videtur, ne exhibeantur, ijs maximè quæ ex agris viuunt, dum pullos habent, nam eiusmodi philtris allectæ ad agros euolare desuescerent, vnde cibum etiam ipsis offerre cogereris. Saginare Columbas rariùs consueuimus, neq; etiã veteribus ad eo ex vsu fuit, quod in his farciendis tantus reditus non sit, vt Columella loquitur, quantus in educandis: dixerat tamen eadẽ ratione, qua Gallinas Palũbos et Columbosq; cellares pinguissimos fieri, ac mox subinde addit posse in hoc etiam auiario saginam exerceri. *Nam si quæ*, vt eius verbis vtar, *steriles, aut sordidi coloris interueniunt, similiter, vt Gallinæ farciuntur.* Sed præter albũ nullum colorem aliud improbare videtur, dum qui eo excepto ex alijs optimus sit, non facilè dicta scribat; quare Columbarius albos, ne ab Accipitribus intercipiantur, saginare poterit. Sed sciendum est, quæ domicilia sua habent in turribus, carcere contabescere, volatuq; at exercitio exhilarari, atq; ita opimari. Quæ verò domi educãtur, si claudãtur, præpingues fiet. Pullorum saginandorum maior cura habẽda est, *Qui eos*, inquit *q* Varro, *saginare solent, quo pluris vendant, secludunt eos, cùm iam pluma sunt tecti. Deinde manducato* (mollificato, & masticato, vel molli, vt Crescentiensis habet) *candido farciunt pane: hyeme hoc his, æstate ter, mane meridie, & vesperi. Hyeme demunt cibum medium. Qui iam pinnas* (Crescentiensis *magnas* addit, fortè quòd nisi iam magnas pinnas habentes impares ad sufferendum hunc dolorem existimet) *habere incipiunt in nido relinquunt illis is cruribus, & matribus, vberius, vt cibo vti possint, obijciunt. Eo enim totum diem se, & pullos pascunt. Qui ita educantur celeriùs, quàm alij pinguiores fiunt, & candidiores.* Eadem ferè leguntur apud *r* Columellam: *Pulli vero facilius sub matricibus pingescunt, iam firmis, priusquã subuolent, paucas subtrahas pinnas, & obteras crura, & vno loco quiescant, præbeasq; copiosum cibũ parientibus, quo & se, & eos abundantius alant. Quiaã leuiter obligant crura, quoniã si frangantur dolorẽ, & ex eo maciẽ fieri putẽt. Sed nihil ista res pinguedinis efficit. Nã cùm vincula exercere* (exerere fortè, hoc est excutere) *conãtur, non conquiescũt, & hac quasi exercitatione corpori nihil adijciunt. Fracta crura non plus, quam bidui, aut summum tridui dolorẽ afferunt, & spẽ tollunt euagandi.* Hactenus itaq; Columella. Nonnulli cibo earum salsa immiscent, at inde pinguiores euasuras affirmant. Cùm iam itaq; Columbarius peristereonem Columbis instructam habet, & quo cibo pascere, quanto, & quãdo nouit, alia præterea exteriora nonnulla callere debet, quæ pariter ad propagationem harum auium plurimum faciunt. Curet ante alia, & vt mundum sit Columbarium, & à stercore purgatum: quanto enim id cultius, & mundius est, tanto etiam & aues lætiores, & meliores existunt. Sunt enim Columbæ, teste *s* Varrone, volucres permundæ, quare & quibuscunque mensibus à custode crebrò id euerri præcipit. Monet etiam, si quid Columbam offenderit, vt medeatur, si qua perierit, vt afferat pullos idoneos ad vendendum promat, feras rete ab alijs se parcet, ac loco certo discludat (cùm scilicet reliquæ ob necessariam causam domi retinentur) quo transferantur, è quo foras euocare possunt matres. Quod quidem inquit, faciunt duabus de cãsibus, vna si fastidiunt, aut inclusæ consenescunt, quò libero aere, cùm exierint in agros redintegrentur: Altera de causa propter illicium. Ipsæ enim propter pullos, quos habent, vtique redeunt, nisi à Coruo occisæ, aut ab Accipitre interceptæ. Crescentiensis etiam Columbos nimis feros, & pugnaces, alijsque molestos remoueri, & aliò se poni vult, monetq; custodem, vt quoties ad Columbas accedit, in Columbarium, mediocrem secum semper esse quantitatem ferat, easq; solita voce conuocet, quoniam eo modo facilius mansuescant. Vas in quo aquam semper puram haberi oportet, sæpius lauet, & tale sit, quale in Gallinarum historia descripsimus, quod scilicet colla bibentium solummodo admittat, vt cupientes lauare propter foraminum angustias, corpus immergere prohibeat. Quare cum eiusce modi lotio ipsis salubris sit, laudauerim & aliud vas humile, nempe equale nos vulgò tegliam vocamus, custos habeat, sed nunquã nisi vbi lauare sese velle videt, apponat. Obseruet item lauantes: nam quæ incubant, vel quæ pullos educant id facere minimè expedit. Animalia quæ hisce auibus noxia sunt, non cognoscere tantum, verùm & fugare ea scire debet. *t* Quintilius docet, quomodo Columbarium fieri queat ab eiusmodi animantibus immune, quod cum è re sit omnium Columbas habere volentium, itaque quę de eo scribit communis vtilitatis causa hìc ascribere nõ pinguit.

Obseruatio in cibis Sagina Columbarũ.

Pullorum saginatio. *q* 3. *De re rust. c.* 7.

s l. 3. *c.* 8.

Quid in Columbarijs obseruandum. *s* 3. *De re rust. c.* 7.

Locus discluſus ab alio curari debeat.

Vas quale esse debeat.

Quæ lauare, & quæ non debeant.

Animalia noxia Columbis.

t In Grop. Græcis.

Columbarij, à noxijs animalibus immunis descriptio.

Ego

Ego quidem, inquit, *expertus sum accessui reptilium volens obsistere, vbi elegi locum selectum, remotumq; à contubernio domorum, columnas transtuli illuc pro ratione magnitudinis operis fabricandi. Quibus quidem minimè ad rectam lineam, sed ordine circulari dispositis, imponens capita, ac in ipsis postea capitibus dictis columnis admodum generosas trabes* (ἐπίστυλα habet Græcus codex) *confirmans tandem supra columnas in formam orbis domunculas duas extruxi altitudine cubitorum septem. In earum autem parietibus ab occasu quidem gratia splendoris fenestram vnam aperiens, ab ortu vero aliam in hac, per quam sunt egressuræ ad pasturam, posui dictum cathecten* (nempe quod retinendi Columbas vim possidet) *vnde Columbas ad pascua exire oportet. Cæterum à latere meridionali ianuam constitui, vt per eam pateat ingressus ei, qui curandarum auium prouinciam subijt. Hoc enim modo ipsas volucres hactenus illæsas seruaui. Siquidem nec reptilia possunt ascendere per columnas, vtpote bitumine accuratè inductas, & lauigatas, neq; item catus, neq; aliud animal in eas grassari poterit, cùm domus haud quidem consistant propè, è quibus insidiari queant.* u Varro ēt, ne mus, aut lacerta adere par, partes Columbarij circa fenestras læuissimo marmorato oblini scribit, ac similiter totos parietes, ac cameras intrinsecus, ne serpens, aliuduè quoduis animal maleficum introire queat: malim extrinsecus dixisset, hinc enim magis ab huiusmodi noxijs animalibus periculum imminet. Quod si Columbarij, siue Columbarum custodis Columbarium tale non fuerit, vel ita oblinat, vel ad alia remedia recurrat. Rutam in primis semper in promptu habeat. Huius enim ramulos x Palladius contra noxia animalia in Columbarijs pluribus locis suspendi præcipit. Auicenna quidam mustelas etiam hac herba tradit fugari, id quod quis haud temerè miretur, cùm eandē impugnaturæ serpentes gustare dicantur. Didymus ad feles etiam abigendas rutam poni, suspendiq; iubet passim per Columbarium præcipuè circa fenestras, atq; omnes aditus. *Ruta enim*, inquit, *vim possidet feris aduersantem.* A mustelis, teste Palladio, Columbæ tutæ erunt, si inter eas frutex virgosus sine folijs asper, vel vetus spartea proijciatur. Sed si mustelam semel ceperit Columbarius, cinerem pullis Columbarum exhibeat. Hic enim, teste y Plinio in offa eis exhibitus à mustelis defendit. Non simile quid de vulpeculis in Gallinarum historia scripsimus. Rasis, & Albertus aiunt caput lupi in Colūbario suspensum cati, vel furonis, vel alterius animalis accessum ad Columbas prohibere. At fortè & Columbæ tam truculenti animalis capitis aspectum non ferent, Democritus, & Florentinus serpentes abigi volunt suffimento ex pucedano parato, fenestræq; si herbā habeāt. Quod deniq; ad aues rapaces attinet, quę sæpissimè z Colūbas persequi solent, Columellæ, vt diximus, pręceptū est, vt Columbarium habeat appositam satis amplam caueā retibus emunitam, quæ rapacium genus excludant. Sed cùm earū aliæ diurnę sint, alię nocturnę, contra has custos fenestram noctù teneat diligenter clausam, vel si eà apertà intrauerit rapax auis, ac ipse strepitum Columbarū audierit, audacter cum limine intret, auemq; captam occidat, nec curet de exitu Columbarum. Aues verò diurnas visco, vel paruo reticulo capiat, & occidat, fenestrā claudat ita, vt Columbę ingredi valeāt, & exire, non autem auis rapax, quæ non nisi alis apertis intrat. Has diurnas rapaces ita visco capi solitas a Varro disertissimis his verbis ostendens, *Coruos*, inquit, *aut Accipitres, qui Columbas interficiunt, Colūbarij interficere solent duabus virgis, viscatis defixis in terrā, inter se curuatis, cùm inter eas posuerint obligatum animal, quod intercipere solēt Accipitres, qui ita decipiūtur, cùm se obliuerint visco.* Sed istæc de Columbarum custodis cura dicta sunto; nūc ad auiū naturā reuertamur, ab incubatione exorsi, omnibusq; quę ad generationē spectāt.

Columbarij à noxijs animalib⁹ immunis descriptio.

u 3. de re rust. c. 7.

Rutę vsus.

x li. 1. c. 24.

Mustelæ quomodo sese cōtra serpentes muniant.

Aduersus mustelas remedia.

y l. 21. c. 15.

Caput lupicatos fugat.

Suffimentū ex peucedano.

z lib. 8. c. 8.

Vt tutæ sint Colūbæ contra rapaces.

Rapaces aues si intrauerint.

Columbarium quid faciendū.

a 3. de re rust. c. 7.

COITVS. PARTVS.

Incubatus.

QVOD ad coitus modum attinet, is in hoc cum humano conuenit, quod plerunq; antequam mas fæminam ineat, sese mutuò exosculentur. Sunt qui id ipsis solis ascribant, sed falsò, cum & Coruum id facere constet, qui etiam fellator quibusdam inde dictus, quoniam ita ex osculis concipere illum putabant, & non alio coitu vti: cuius a Martialis meminit, inquiens:

Corue salutator, quare fellator haberis?
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Oscitanter etiam ab b Aeliano & c Athenęo scriptū, quamuis ille, si dijs placet, Aristotelem citet, *masculum nō prius in fæminam ascendere, quàm osculum ei dederit: nec fæminas recipere*

Coeundi modus.

Columbæ sese mutuò exosculantur.

Coruus cur fellator dictus.

a In Apo.

b lib. 1. de var. hi. c. 15.

c li. 9. c. 16.

d *l. hist. c. 2.* *mariũm commertium, si vacuum sit osculo.* d Aristoteles enim *peculiare esse* prodidit *Colũbis, vt in coitu, nisi antea sese mutuo exosculentur, marem non ascendere, sed intereße* et dixit, *iunioris sit, an senior, siquidem, si senior,* inquit, *est* primum coitũ *ab osculo exorditur, sequentem sine osculo celebrat. Sed iunior, quoties libet coire, toties osculatur.* Sed & hoc quod pace Philosophi sit dictum, non vsq; adeo perpetuò verum est. Talem enim in Columbis salacitatem agnoscit experientia, vt fœmina marem sæpè sine osculo admittat; quod si quis videre velit, marem fœmellæ eripiat, ac per triduum, aut quatriduum ei restituat, & videbit illã recognito ocyus mari se submittere osculorum planè immemorem, licet interim credendum sit ex his voluptatem percipere. Quod mirum est Aristotelem, vel Plinium, vel alium quemuis eorum, qui de animalium natura scripsère, non annotasse, cum alioqui veterum pleriq; id apertè tradant, cum in illos, qui satis inter se iuuenantur, ac lasciuiunt, atq; itidem in oscula, & amplexus proruunt, Columbari verbum prouerbialiter soleat iactari, atq; Columbatim se inire, atq; amplecti, quod Belgis, vt audio duuebecken appellatur, hoc est, Columbarum more voluptati indulgere. Hoc verbo vsus est e Gallus in lambico carmine, & Seneca in versibus Mæcenatis; *Quod si qui fœmina circo crispata labris Columbatur?* Columbatim verò aduerbium à Musæo factum est;

Sinuq; amicam recipio frigidam calido,
Columbatimq; labra conferens labris.

Quibus versibus vtitur f Martius, Mæcenatis etiam pruriginis plena verba hæc sunt;

Quid salubrius amne, syluisq; ripa, comantibus?
Viden, vt alucum lyuriculus aret versosq; vado
Remittat hortos?
Quid si quis fœminæ cirros crispat, & labris
Columba timi?

Et in eiusmodi osculis Columbas voluptatem agnoscere poetæ ferè omnes tradidere, qui de amore agunt, ac in primis Catulus carmine ad Nalium conscripto;

Nec tantum niueo gauisa est vlla Columbo
Compar, seu quicquam dicitur improbius.
Oscula mordenis semper decerpere rostro,
Quantum præcipuè multiuola est mulier.

g Ouidius paulò dilucidiùs:

Oscula dat cupido blanda Columba viro.

Idem Martialis innuit, dum basia Phyllidis meretricis Columbarum nuptijs comparat, inquiens;

Amplexa collum basioq; tam longo
Blandita, quàm sunt nuptiæ Columbarum.

h *lib. 11.* Idem *h* alibi, vbi cum vxore diuortium faciens iustissimi dissidij causas recenset, inter alias, hoc quoque affert.

Basia me capiunt blandas imitata Columbas,
Tu mihi das auiæ qualia manè soles.

Vtitur hac similitudine etiam Pontanus aliquoties, vt

Meoque collo
Pendens in numerum, & modum Columbæ,

Et aliàs.

Oscula mox iunges cupidas imitata Columbas.

i *In Rust.* Item *i* Politianus.

Et amicam blanda rogantes
Oscula circumeunt, insertantq; oribus ora.

k *Cant. 25. st. 68.* Et Ricciardetus apud *k* Ludouicum Ariostum delicias, & voluptates enumerans, quas ex Concubitu Florispinæ perceperat, oscula sua Columbinis comparat, cum ait;

Non rumor di tamburi, ò suon di trombe
Furon principio à l'amoroso assalto,
Ma baci, ch'imitauan le Colombe
Dauan segno hor di gir, hor di far'alto.

Horum osculorum etiam Torquatus Tassus meminit, vbi Psitacum introducit de amore loquentem, ait autem.

Rados-

Raddoppian le Colombe i baci loro
Ogn'animal d'amar si riconsiglia.

Cùm verò humana oscula sonitum, Columbarum murmur quoddam tantùm ædunt: quod eleganter *l* Ouidius his versibus innuit, *l* 2. *de arte.*

Quæ modò pugnarunt, iungunt sua rostra Columbæ,
Quarum blanditias, verbaq; murmur habent.

Et hunc imitatus *m* Strozius pater: *m Acolos. l. 4.*

Turbæ Columbarum modò prouolat, & modò miscet
Certatim rauco mutua rostra sono.

Super hac re elegantissimum *n* Gallieni nubentium manus tenentis carmen extat tale. *n In epith.*

Ite, ait, ò pueri, pariter sudate medullas.
Omnibus inter vos, non murmura vestra Columbæ.
Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ.

Idem quoque venustè ait *o* Pontanus; *o 3. Amor.*

Sic hederæ serpunt, sic iungunt rostra Columbæ.
Murmur is & taciti ludit in ore sonus.

Et Sannazarius de plenis prurigine, & tentigine amantum osculis.

Sed totum cupio tenere linguam
Insertam humidulis meis labellis,
Hanc & sugere, morsiunculasque
Molles adijcere, & Columbulorum
In morem teneros inire lusus,
Ac blandum simul excitare murmur.

Verùm cùm in Venere ruunt, antequam ad oscula proueniant, mares fœminis primum adulantur, quamuis *p* Plinius, vbi marem de fœminæ adulterio quandoq; suspicari scribit, hoc postponat: *mox*, inquit, *in satisfactione exosculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio.* Præterea nisi & sic marem fœmella non admittit, tum ille magis ad libidinem accensus caudam flectit, & per terram non sine strepitu protrahit, ac tandem illam primùm ad oscula, ab his ad coitum compellit: quæ fortassis ideo coitum tardat, vt ita mas inflammatior alacriùs eam ineat. Sæpè enim mutuò sese exosculari visæ sunt, cùm tamen mas non ascendat. Libido aliàs, & salacitas vtique, ni fallor, par est: quinimo Aristoteles tradit, & Aelianus id ex eo repetit, fœminas, si mares desunt, in mutuos amplexus ruere, & supergressu mutuo agere, idq; cum osculis, vt mares solent, & quamuis altera nihil emittat in alteram, tamen plura sic oua, quàm ex maris coitu parere. Sunt qui dicunt rem experti, ita singulis ferè diebus ouum parere, idq; ad octidunm, & amplius quandoq; continuare. Verùm nullus, teste Philosopho, ex his pullus nascitur, sed sunt omnia irrita. De hypenemijs ouis abundè scripsimus in tractatu de Gallinis, ad quæ lectorem remittimus, vt pote cum his cõmunia. Ouum Columbæ coeuntis cum mare citiùs perficitur, quàm Gallinæ. Huius enim ouum decem à coitu diebus perfici supra ex *q* Aristotele diximus, cùm Columbæ eodem testante, paucioribus consistat, sed quota die perficiatur, non addit. Albertus Philosophi scholiastes id septem in vtero diebus fieri dicit, à Plinio, vt videri cuipiam posset, discrepans, ac dissentiens, qui quinta à coitu die Columbas parere prodidit. Sed *r* Athenæus, & Eustathius fœminam, cùm peperit, postridie marem repetere, & concipere aiunt. Si ergo quinta à coitu die, vt Plinius supponit, oua pariant, in medio ferè incubationis tempore eas quoque parere dicendum erit: quod cùm nunquam obseruetur, itaque aut falsum id esse, aut saltem oscitanter à Plinio proditum pronunciandum, nisi potius à veritate alienum esse dicamus, concipere fœminas ex eo coitu, quem postridie à partu repetunt. Hæc cùm aliquando mihi scrupulum facerent, & mox rei veritatem indagarem, ad experientiam confugiendum ratus incidi in virum fide dignum, aceruditum, qui se ex antiquo Columbario percepisse affirmabat, Columbas non solùm postridiè à partu, vt Athenæus, & Eustathius inquiunt, marem repetere, sed prima quoq;, atque adeo ipsamet die, qua prius ouum ædiderunt, idq; Columbarium ideo eas facere existimare, vt ad partum alterius oui (nam vt *s* Philosophes etiam testatur, cùm pepererint primum ouum, intetposito die, secundum pariunt) alacriores accederent, quod vt crederet, rationem hanc adduxisse, quia tum illæ mares ad coitum inuitent, cùm aliàs mares illas prouocare soleant. Atque ita Plinius defendi posset, nisi rursus ceu sui oblitus, & propriæ opinionis impugnator alias decima die ouum Columbinum

p Plin. lib. c. 34.

Fœmella cur coitũ tardet.

Ouum colũbæ quãto tẽpore pficiatur. *q* 6. *hist. c.* 2.

r l. 9. c. 16.

Plinius defensus.

Fœmina nõ cõcipit à partu.

Fœmina cur à partu coeat. *s* 6. *Hist. c.* 4.

Plinij inconstantia & lapsus.

binum in vtero perfici scriberet, in eo etiam *t* Philosopho dissentiens, quem paucioribus diebus ouum Columbinũ consistere scripsisse diximus, & decem dies Gallinæ ouo tribuere: at verba *u* Plinij ascribere placet *Acoitu*, inquit, *decem diebus oua matureſcunt in vtero: vexatæ aũt Gallinæ, & Colũbæ, penna euulſa, aliaue ſimili iniuria, diutius*, id est, tardius, sed hæc longè aliter ex ipso Aristotele transtulit: Apud hunc enim istæc hoc modo leguntur. *Facultas Colũbis retinendi oui, etiam tempore parturiendi eſt. Namſi ab aliquo vexetur, aut pennam nido euulſa vel quauis alia ſimili re infeſtetur, aut ẽt ſponte moroſius habeat ouum pertristitiã retinet, partumq; differt.* Parit aũt fœmina oua candida, vt idem *x* Aristoteles tradit, & Plinius repetit, *eaq; ferè bina.* vt *y* Plinij verbis vtar, *ita natura moderante, vt alijs crebrior ſit fœtus, alijs numeroſior.* Hæc paulò obscuriùs ab Aristotele scripta videri possint, vbi ait. *Columbarũ genus, vt Palumbes, & Turtur pariunt magna ex parte bina oua, ſed complurimum terna Palũbes, & Turtur.* Nam si magnã ex parte Columbaceũ genus bina parere dicat, & Palũbẽ, & Turturẽ ei annumeret, dicendum apparet, & has magna ex parte duo ædere: cùm contra ille pòst subiungat *complurimũ ædere terna.* Ego, ni fallor, semper enim me sanioribus iudicijs subijcio, ita accipiendam illam sententiã putẽ, vt dixisse voluerit, totum Columbaceum genus bina parere, Turturẽ verò, & Palumbe terna, licet quandoq; reliquarum more duo parturiant. Parere tamen & totũ genus terna oua visum est, licet ratiò, vt author est Albertus, qui quoq; tertium semper corrumpi addit. Sed Aristoteles hæc de Palumbis, & Turturibus scripsit. Cur verò tam pauca oua pariant Columbæ, aues alioqui, vt superius scripsimus, adeo libidinosæ, vt salacitatis ergò Veneri sacræ putatæ sint, causam nobis talem Aristoteles assignat, qualẽ alibi in aduncis auibus ex eodẽ attulimus. *Columba*, inquit, *pauca parit, vt pote volax, ſicut & aues vncæ; materia.n. volatu conſumitur, & in alas pennaſque conuertitur.* Mirum verò videtur, at ab *a* Aristotele traditũ, & à *b* Plinio, ac *c* Aeliano repetitũ Colũbas, cũ duo, vti dictũ est, ædant oua, ex priori marẽ, Fœminam verò ex posteriori ædi. Visæ tamen sunt aliquando binas fœmellas, vti rursus binos mares vnico partu exclusisse. Quod verò prior mas exeat Paulus à Castro, multiq; Philosophi virtuti caloris tribuendum esse existimãt, quãquã in hominibus cõtrariũ voluerit Bartolus. Nec huic sententiæ desunt scriptores Theologi, inter quos *d* Alexander Ales tradit cõgruisse mulierẽ fieri corpore infirmiorẽ, virũ aũt fortiorẽ, idque quatuor potissimũ rationibus: primò ex parte actionis, & passionis, deindè ex regimine, & subiectione, præterea ex parte nutriendæ prolis: postremò ex parte spiritalis significationis, quæ oĩa mẽbratim, & artiçulatim prosequitur, & lõgè, lateq; declarat, quẽ lector plura desiderans adire poterit. Cæterũ quanuis duo plerũq; pariant, vti diximus: non ideo tñ statuẽdũ est infœcũda esse animalia: quin cõtra fœcũdissima, quippe quæ singulis *quadragenis*, vt *e* Varro ait, & Florentinus cõfirmat, *tricenis*, vt *f* Aristoteles, diebus cõcipiant, pariant, incubẽt, ac pullos enutriant: sed & hæc, etsi in nullis alijs auibus fœcũdis obseruẽtur, pauca viderentur, nisi tantã fœcunditatẽ toto ferè anno cõtinuarent. Quod quanuis *g* Aristoteli aduersari appareat, qui alibi tradat, *tota æſtate fœtificare Columbas*, ipse tñ aliàs decies anno, & omni fermè tẽpore parere dixit, & alibi *h* rursus nonnullas vndecies, Aegyptias verò, quod *i* Plinius ex eo reperit ẽt duodecies, à loco, ac cibo, vt apparet, fœcunditatis laudẽ in ipsis dimetiens. Vnde *k* alibi ẽt sic habet: *Pariunt Colũbæ omnibus anni tẽporibus, pulloſq; educãt ſi locũ apricũ habeant, & cibũ: ſin minus æſtate tantummodo. fœtant.* M. Varro ad cibũ tantùm respiciẽs à bruma ad æquinoctiũ vernum, quo scilicet tempore non sæuiunt solùm frigora, sed agri ferè vel niue, vel pluuijs infestãtur, interuallũ facere, & non alijs anni tẽporibus dixit: quod Florẽtinus quoq; ex eo repetijt. Cùm itaq; tẽporis, loci q; conditio postulat, & victus suppetit, quibuscunq; ẽt mensibus fœtare possunt, atq; ita *m* Aelianus intelligendus, qui alibi *omnibus anni partibus parere Columbas* dixit, & rursus alibi ex Aristotele, quẽ alioqui, vt videtur, minimè est assecutus. *Pariunt*, inquit, *omnibus anni tẽporibus, vnde per annũ decies fœtum ædunt.* Quid obstat autẽ, si duodecies pariãt, cur nõ toties ẽt pullos ędãt, cùm author *n* Aristotele citra dies triginta, prole expedita superiori pariant, vt *o* Plinius testatur diebus octodecim, vel saltẽ viginti totus absoluatur incubatus? Sed apud illũ, vt apparet manifestò, parere, & fœtũ ædere non differũt, quãdo subinde pro miraculo subiũgit de Colũbis Aegyptijs, *quas*, inquit, *in ea regione ferunt duodecies parere.* At hoc fortè dicare voluit Aelianus, aliàs sctiptor disertissimus communiter Columbas duodecies quidem anno parere, sed decies solummodo fœtum ædere; Aegyptias verò Columbas vtrumque facere, toto anni cursu, nempe propter regionis caliditatem. Sed & hoc rursus *p* Aristoteli refragatur, qui, vt diximus, cùm loci commoditas est, & cibus abundè suppetit, nostrates toto anno fœtificare etiam dixit. Qui verò defendere omnino

Aelianum

Colũbę vexatæ ouũ retinent.

Oua candida colũbæ & quot pariant.

Aristoteles explicatus.

Cur pauca oua pariãt

Cur ex vno ouo mas, ex altero fœmina generetur.

Columbas fœcundas esse.

Quotes pariant.

Aelianus explicatus

t l. 10. c. 53
x 6 hiſt. c. 2.
y l. 10. c. 52
z l. 3. de gẽ. ani. c. 5.
a 6 hiſt. c. 4.
b l. 10. c. 48.
c 1. hi. Var. cap. 1.
d In 2. par. b. quæſt. 88 memb. 4.
e 3. de re ru. c. 7.
f 6 hiſt. c. 4.
g 5. hi. c. 13.
h 6. hiſt. c. 4.
i l. 10. c. 13.
k 5 hi. c. 53.
l 3. de re ru. c. 7.
m l. 1. Var. c. 15.
n 1 hiſt. c. 1.
o l. 10. c. 58.
p 5. hi. c. 13.

Aelianum velit, dicat Aristotelem de domesticis loqui, illum de agrestibus, quæ etsi abundantiùs etiam cibum offeras, nunquam, vel rarò brumali tempore pullos ædere solent: De domesticis verò id constat abundè; Longè maior Varini lapsus est Columbam, δίγονον ideſt, bis parientẽ vocantis. *Homo*, inquit doctissimus Scaliger pater, *semper generat. Etiam de lepore idem produnt. De Columbis domesticis non est dubiũ. Singulis mensibus nouos creant, atq; educant fœtus.* Sed quæ hactenus diximus, etsi alioqui incredibilem propemodum, si ad aliàs volucres conferas, fœcunditatẽ demonstrent, duodecim ad summum pullorum paria ex eis haberi significant. Si autem *r* Plinio credimus, vt certè experientia edocti credere hac in re debemus, quatuordecim, vel saltem tredecim paria subministrare eas videbimus. Siquidem interdum est æstate binis mensibus terna ædunt paria. Nam sæpè, vt idem tradit, inter pullos oua inueniuntur, & alij prouolant; alij erumpunt. Hos rursus *s* M. Varro *simul ac creuerunt, & robur habent, cum matribus parere* dixit. Quinimò Florentinus non est veritus dicere, *id facere illos, cùm primum absoluti sunt.* Sed quamuis *t* Aristoteles longè aliter sensisse videatur, intra annum coire eos scribens, semestresq; agnoscere incipere Venerem: Nihilominus contra Plinius quinquemestres fœtificare scribit. eiq; Albertus non solũ subscribit, verè tempestiuè natos ante hyemem eiusdem anni pullos habituros afferens, sed experientia quoq; idem approbat. Vt vt est, inter omnes volucres Colũbarum collegium fœcundissimum esse concludendum est. Neque mirum amplius mihi videtur, quod M. Varronis temporibus quinque millia Columbarum quandoque in vno peristerotrephio colerentur, cùm vel decem paria paucis annis in talem numerum excrescere queant. Quapropter *u* Columella rectè dixit Columbarum fœcunditatem, quamuis longè minor sit, quàm Gallinarum, quæ scilicet quotidie pariunt, maiorem tamen quæstum referre. Tantæ fœcunditatis causam Aristoteles hanc rationem assignat, quod magno ventris, corporisq; calore, & facultate concoquendi maxima præditæ sint, & quod cibum facilè sibi acquirant. Quod postremò pertinet ad incubationem: hæc cùm fœminæ, tùm maris opera perficitur. *x* Athenæus ita omne Columbarum genus facere ait, testemq; citat Aristotelem. Operam verò hanc ita partiuntur, vt illa noctu, hic interdiù incubet. *y* Plinius verò eiusmodi incubatum Palumbi alibi priuatim attribuens, *Palumbes*, inquit, *incumbas post meridiana in matutinam, cætero mas.* De tempore perfectionis pullorum in ouis Plinius, Aristoteles, ac Albertus dissentire videntur: sed Plinius, & Aristoteles facilè conciliantur, non item Albertus: *Concoquunt*, inquit *z* Aristoteles, *atque aperiunt Columbæ itrà diem vicesimum ouum, quod prius ediderint* (masculum. s. quod ferè die vno prius, quam fœmineum ædunt) *perforant* (vt Gaza vertit, sed textus Græcus τιτρώσκει habet in singulari. Ornithologus, de fœmina intelligendum id priuatim putat, ego verò & marem idem facere existimo) *ouum priusquam eius dicti quo pullum excludunt. Græcè legitur* τιτρώσκει δὲ τὸ ὠὸν τῇ πρὸ τρίτης (scilicet ἡμέρᾳ) ἢ ἐκλέπει. Vbi Alberti translatio sic habet: *In fissura ouí primò Columba paruula in eo existens penetrat testã anteriore parte rostri sui, ita vt testa eleuetur ad magnitudinem grani tritici, & postea diuidit eam in duas partes, & exit pullus.* Plinius primũ *a* Aristotelí subscribens, & ipse vicesimo die Colũbas excludere dixit, mox verò subiungit; *Aestate interdum binis mensibus terna ædunt paria, neq; ocTauo decimo die excludit.* Quibus verbis ab Aristotele recedere apparet, qui solũ vigesimũ diẽ in genere notat. Vnde verisimile est hunc interim nõ negare id octodecim diebus absolui posse, vt Plinius vult, ætate nimirũ celeriorẽ exclusionẽ fieri indicãte. Albertus verò dum harũ auiũ oua propter caliditatẽ quindecim diebus foueri, & excludi; alijs verò diebus quindecim complerí ad volandum, scribit, quod *b* Aristoteles alibi priuatim Palumbis, & Turturibus adscribit, id ad Columbas generatim extẽdit. Idem Albertus alibi etiam, *Ouum*, inquit, *Columbæ in vtero completur septem diebus, deinde fouetur per quatuordecim, postea fisso ouo exit pullus.* Sed Aristoteles, vt dixit de Palumbis, & Turturibus hoc scribit, nempe *oua harum auium diebus quatuordecim* nõ quindecim *in vtero gestari, totidẽ incubari, totidẽ denique exclusa perfici ad volatũ.* Mirũ lanè est Albertum id scripsisse, qui aliàs ad experientiã confugere solet, quæ vigesimo plerunq; die incubatum Columbarum absolui docet. Cæterum quamuis ambo, vt diximus, vicissim incubent, *prolem* tamen *si nisi aduertum tempus* este *c* Aristotele *fouent eodẽmodo. Fœmina. n.* inquit, *in opere sobolis acerbior mares*, & vt cæteris quoq; à partu animalibus euenit. *d* Idem author est, cæcos parere pullos, & imperfectos, & causam cæcitatis, & imperfectionis assignat, quod quia pauciparæ sunt, copiã alimenti parere vnà cũ prole soleãt. *e* Oppianus Colũbas ab ortu versicolores, seu depictas fore tradit, si cũ Veneris desiderio mouentur, & oscula iã maritis miscent; Columbarius vestes varietate colorum decoratas, præsertim verò purpureas conspiciẽdas exhibeat.

Varrini error.

q *In l. 1. Theopo. de caus. plã.*

r *l. 10 c. 58.* Columbæ ẽt tredecĩ, aut q̃tuordecim pullorũ paria annuatim edunt.

s *3. de re rust. c. 7.* Pulli qñ incipiũt oua edere.

t *6. hi. c. 4.* Columbas fœcundissimas esse oĩum auiũ

u *8. c 8.* Incubatio.

x *l. 9. c. 16.* Pulli quando pfecti in ouis.

y *l. 10. t. 48*

z *6. hi. c. 4.*

a *l. 10 c. 58*

b *6 hi. c. 4.*

Quandiu incubent,

c *6. hi. c. 4.*

d *4. de ge. c. 6.* Pulli Colũbarum cæci, & imperfecti.

e *l. 1. de ven.* Pulli vtver sicolores nascantur.

Hac eadem peragit, nouitq; calidus auceps,
Cui volucres curæ sunt, & latalis arundo.
Atq; Columbarum pullis, hac arte figurant,
Stragula flammeolis oculis, rubrosque tapetos,
Et vestes ostio perfusas obijcit auceps.
Sicque oculos pascens, animos eludit amantes,
Et pullos adit rubeo discrimine misto.

PVGNA.

Pugna Columbarũ vnde.

QVAMVIS Columbæ suapte natura nullum animal infestent, sed contrà quia timidissimæ, semper vel minimum quippiam perhorrescunt, has tamen *f* Aristoteles pugnacia animalia nuncupat. Verùm pugna non cum alijs animalibus est, sed inter se maximè propter fæmellas: quamuis & fæmellæ sæpe inter se dimicare visæ sint ob marium pariter commercium. *Alter* inquit Aristoteles, *alterum infestat, nidumq; alteralterius subit, sed rarò. Nametsi ex longinquo minus, tamen apud ipsum nidum summo certamine dimicatur.* Albertus pugnare quoq; scribit, quando nidos habent inuicem nimis vicinos, additq; id pro vxoribus facere. Alibi quoq; marem, & fœminam, postquam semel coiuerunt, non facilè coniuges suas deserere prodidit: sed antequam coiuerint, mares, qui carent coniugibus, suas alijs subtrahere conari, indeq; acerrimam dimicationem oriri. Mirum, quod ab Auicenna, eodem referente, scriptum est, nimirum se vidisse duos Columbos pro fœmina pugnantes accessisse autem fœminam ad victorem: deinde pugna repetita cùm vinceret, qui antea victus erat, ad eundem relicto altero rediisse. Hic sanè, inquit idem Albertus, Columborum mos est, vt si mas sine vxore fœminam marito carentem viderit, mox cum ea coeat: hæc statim à coitu illum sequatur, & obediat. Inter filios prætereà, & patrem quandoque pugna nascitur propter matris concubitum. Mas enim pullus, vbi robustior euaserit, vt *g* Orus, & Ælianus testantur, ex consortio matrem expellit, eique coniugio iungitur, dignus, si id verum est, culeo Romanorum, aut æneo Phaliridis tauro. Aegyptij sanè sapientes ob hanc impietatem Columbam pingebant, quãdo hominem ingratum, ac infestum ijs, à quibus beneficio affectus est, significare vellent.

f 9 hist c 7.

Mares alijs fœmellas eripere.

Fœmina ad victorem accedit.

g In Hier.

Pauli patribus suis matres eripiunt.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Simpathia cum hoïc.

COLVMBIS in primis cum humano genere occulta quædam videtur amicitia intercedere, quamuis *h* Aristoteles illas *cum hominibus degere* simpliciter scripserit. *i* Aelianus nõ vrbibus duntaxat frequentes cum hominibus habitare dixit, sed sese quoq; ad pedes horũ huc, & illuc magna mansuetudine, & facilitate versare, & in multitudine hominum confidentiores fieri, & nihil sibi graue passuras nosse. At quod aufugere illas, & propinquitatem hominem non expectare subiũgit, vbi ab horum frequẽtia solitudo existit, id vel non verum est, vel ita intelligendum, quod horum insidias metuant, vt ipsemet postloquitur: *vbi aucupes, venatoriaq; instrumenta versari vident, non amplius sine summa ibi formidine habitant.* Nam alias consortio hominum gaudent, tantum abest; quod eos metuãt. *k* Aloysius Cadamustus in historia suorum nauigationũ scribit, se in Oceani quadam insula innominata, & incognita priùs dictum aliquot vltra Canarias nauigatione, incolas nullos, sed Columbas duntaxat, & varia aliarum genera auium inuenisse. *Columbæ*, inquit, *capiebantur pro libito manu hominis. Nõ enim pauebant ad viri conspectum, vt pote ad rem sibi hactenus inuisam.* Nisi itaque malè cederet ipsis hic erga homines amor, quibus ceu escã gratissima in cibum cedunt, indubitanter & apud nos sese manibus capi sinerent, sed vt piscatores ictu sapiunt, seq; medijs insidijs, si possunt, eripiunt. Occultam verò hanc cum hominibus amicitiam hoc in primis attestatur, si modò verum est, quod ab alio quodam de sanguine humano sese audiuisse Ornithologus narrat. Nonnulli, inquit, humanum sanguinis cum pisis integris in vase figulino per quartam horæ partem circumagunt, deinde sanguine Columbas illinunt, & ipsa edenda obijciunt, vt hoc remedio adhibito tum ipsæ in Columbario maneant, tum alias etiam alliciant. Prætereà Albertus eandem ferè vim

h 1. hist. c. 7. 3. hist. anim. cap. 45.

Ælianus explicatus

k cap 40.

Columbæ manib⁹ ea pi sese patiuntur.

Cur nos fugiant Columbæ.

Secretum quo aliqui Columbas seruant, & alliciunt.

Sanguinis humani vis Cũ cranio.

cranio

cranio humano tribuit: *Si*, inquit, *cranium hominis senis in Columbario suspendatur, multiplicabuntur ibi Columbæ, ac quietè viuent.* Verùm longè admirabilius est, quod *l* Palladius scribit de loro, quo homo strangulatus est, non abire videlicet Columbas, neq; locum deserere, si per omnes fenestras aliquid de tali loro suspensum fuerit. Idem facturum lac mulieris puellam à bimatu lactantis Albertus pollicetur, si in vitreo vase ibidem suspendatur. Ornithologus hoc idē remedium ex libro Germanico manuscripto accepisse sese tradit, & sic, inquit, augebuntur, & aliæ allicientur, eruntq; mansuetiores. Idem Ornithologus de capite capræ sic scribit: Columbæ amabunt locum, & alias etiam adducent, vt quidam mihi asseruit, si caput capræ excoriatum in aqua coquatur cum copioso (libræ pondere fortassis) cumino Romano, & multo sale (quatuor vnciarum fortasse) quod deinde in Columbario ponatur. Vulgò notū est, Columbas, Gallinas, Anseres, Anates, & Pauones quadā inter se mutua beneuolentia conuenire. *m* Plinius alibi *Columbas, & Pauones amicos* esse scribit, & Aelianus eis cū Turture amicitiam intercedere: quod sanè & similitum esse non videatur, cùm Turtur ex Columbarum genere sit, vt suprà ex Aristotele ostendimus. Vir quidam tamen fide dignissimus mihi affirmauit, à Columbis immissum in Columbarium Turturem Indicum candidum fœminam penè interemptam, & nisi eam abstulisset haud dubio omnino occidendā. Ornithologus etiam Gallinas Columbis infestas esse ex aliorum relatu refert: & reuera cùm simul pascuntur, Gallinæ illis cibum eripiunt, & corpore, & viribus validiores. Cum Tinnunculo, quam auē ex *n* Aristotele in Accipitrum genere reposuimus, non solùm amicitiam colunt apertam, sed occultam ēt, & cum maxima vtilitate coniunctam. Eiusce modi enim auis naturali potentia Accipitres terret, licet viribus impar, atq; Columbas contra capitales illos earum inimicos defendit, dum viuit, mortua verò in Columbario in olla sepulta, & in quatuor angulis suspensa facit, vt loci amore capiantur, & nunquam deinceps sedem mutent, adeo amicam ēt post mortem amant. Meminit huius amicitiæ & Plinius, vbi Columbas colores suos nosse scribit, & in cælo ex volatu plaudere. *Quæ*, inquit, *in ostentatione præbentur Accipitri implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin saluto volatu in multùm velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis, quæ Tinnunculus vocatur. Defendit enim illas, terretq; Accipitres naturali potentia, in tantum, vt visum, vocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus Columbis amor eorum. Feruntq; si in quatuor angulis defodiatur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem Columbas.* Idem ferè legere est apud *p* Columellam, vbi de Columbis loquitur, quare Columbaria sua deserant. *Id*, inquit, *ne fiat vetus Democriti præceptum. Genus Accipitris Tinnunculū vocant rustici, qui ferè in adificijs nidum facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur, & gypso lita vasa in angulis Columbarij suspenduntur, quæ res auibus amorē loci sic concitiat, vt nunquam deserant.* Cum vespertilionibus quoq; tacitam quandam intercedere necessitudinē vel inde patet, quòd Colūbaria sua, si modò Dydimo credimus, nunquam mutent, si caput Vespertilionis è fastigio Columbarij suspenderimus. Sed fortè Vespertiliones Columbas eodē amore prosequuntur, vt cū, & ipsi sub Colūbariorū tegulis habitēt, atq; ita simul degere gaudeant. Illud quoq; sympathiæ videtur ascribendū, quod idē author de testula (ostraco nempe) cribrata scribit, nimirū si cū costo, ac veteri odoratoq; vino misceamus, ac Columbis ad pasturā exeuntibus porrigamus, ijs retinendis pharmacum amatorium fore. Huius enim meo iudicio ratio naturalis assignari nequit, vt neq; illius, quod idem quoq; Didymus alibi tradit, mansuras nempe, si quis vitis agrestis ramū, quo florescit tempore decerptum in Columbario reposuerit. Peristerionem herbam Columbis admodū familiarem esse, indeq; nomen habere suprà ex *q* Plinio dixi, eamq; nonnullos in Columbario spargi, ac nidos suspendi suadere, vt Columbæ eius innata vi detineantur in amore loci. Eadem eleliſphaco siue saluiæ facultas ineſſe putatur. Nam Didymus scribit, si vnà cum thure in Colūbario cōburatur, Colūbas, quæ iam id deseruerint, eò reuocari. Herba it ē carlina vulgò dicta, quæ quibusdā chamæleontis alba species est, Colūbis obijcitur alijs quibusdā mixta, vt euolantes alia secū adducant. Tagus escam Columbarū, qua multas alias venentur, è radice carlinæ à quibusdam confici narrat hoc modo: redici adiungunt lutū adustū è clibano, mel, vrinam, muriamq; oua haleces condita fuerint, & massam inde formatā Columbarijs imponunt. Alij eiusdem herbæ radicem in aqua coquunt, lutumq; rursum è furno in vrina remollitum simul cum salis pugillo in eadem dissoluti, & modicum mellis adijciunt. Alij carlinam cum pisis albis melle excipiunt, & ad huius massæ odorem Columbas allici inquiunt. Sunt qui simul subigant carlinam, cannabis semina, coriandrum, & lutum fornacis veteris cum vrina. De Lygi, hoc est, viticis, semine

Cranij humani vsus ad reuocandas Columbas. Cum loro strangulati hominis. *l* l. 1. c. 44.

Cum lacte mulieris.

Cum carne capræ.

Cū domesticis auibus *m* l. 10. c. 74.

Cū Pauonibus.

Cum Turture.

Cum Tinnunculo. *n* 9. hi. c. 36.

Tinnunculus vt Colūbas amet. *o* l. 10. c. 37.

p l. 8. c. 8.

Cū vespertilionibus.

Cū ostraco.

Cum vite agresti.

Cū Peristerione herba. *q* l. 25. c. 10.

Cū saluia.

Cum carlina herba.

Esca Columbas alliciens.

Cum semine viticis.

Cum annulo aureo, & argenteo.

mine tradit Dydimus, si triduo in vetere vino maceretur, ac postea ex ea obi eodē vino madefacti Columbis offerantur, & mox abigantur, vt primū halitum senserint, extemplo omnes ad Columbarium aduolaturas, idemq; externas etiam facturas. Serapio inquit ab antiquis memoriæ proditum esse, Columbas citò, & libenter ad Columbarium sese recipere, si earū alæ aureo annulo argenteoue inurantur. *r* Plinius sane huius sympathiæ meminit, quæ illis cum auro intercedit, cùm inquit. *Quod auro infectis alarum articulis quæsiere aliqui, non aliter innoxijs vulneribus, multiuaga alioquin aue.* Cum odoribus etiam permulcentur, tanquā regrata. *l* Palladius alienas ad Columbarium secum conducturas promittit, si alas tuarum setosi hirci alarum balsami liquore (sic loquitur, ladanum autē videtur intelligere) tetigeris. Et Didymus ianuas, atq; fenestras, nec non angulos Columbarij oleo opibalsami inungi iubet, atq; sic non abituras pollicetur. Hanc sympathiam Columbarum cum delicatis odoribus agnoscebat quidā Rex Cypri, qui in Papho, referente Athenæo, inter cænandum Columbarum circumuolitantium alis, nec alio flabro ventilabatur. Vngebatur enim vnguento quodam Syriaco, cui fructus quidam cuius cibo Columbæ delectabantur copiosè erat admixtus, cuius odore allectæ tanquam in caput regis erant incessurę, sed cùm proximè erant, à pueris repellebantur: vnde parum auolantes mox reuolabant, regemq; ita mediocri, & commodo flatu, quem modò auolando, modò reuolando excitabant, refrigerabant. Verùm vt occultæ Columbarum cum his omnibus, quę recensuimus, amicitiæ naturalis ratio assignari non potest, ita nec è contra inimicitiæ, quæ ipsis cum subsequentibus animalibus intercedit, nisi ideo hæc infestare eas dicamus, vt in cibum sibi cedant. Nam Accipitres, vt ab his exordiamur, Columbas magis, quàm alias aues, quia nimirum gratissima sibi esca sunt, persequuntur. Quin ipsæ *statim à suo ortu*, teste *t* D. Ambrosio, *eos timent, omnibusque animantibus insitum est, vt etiam quæ nondum nocere sibi experta sunt, quasi noxia reformident.* Sed num omnes Accipitres, an potiùs peculiares aliquas species tantùm Columbæ oderint, quis dubitare possit, cùm eorum vnus duntaxat Palumbarius, & Palumbicida, Græcis φαβοκτύπος, φαβοκτόνος, & φασσοφόνος dici meruerit: § Gyllius Columbarum Accipitrem vocat, & Mercurio sacrum fuisse asserit. Præterea Aelianus alibi scripsit, *Columbas clāgorem Aquilarum, aut Vulturum facile spernere, non autem Circi, & marinæ Aquilæ.* Circus autem Accipitris species est, non genus. Contrà verò poetæ cùm veteres, tùm recentiores, tum ipse § Aristoteles, qui etiam à Columbis omne Accipitrum genus cognosci ait, scireq; eas, qui se vel in sublime volando, vel ad terram declinando eripere queant; eiusmodi odiū Accipitribus simpliciter attribuunt: quapropter Palumbarium dici autumauerim, quòd is vel alias aues, præter Columbas non capiat, vel si capit, id inuitus facias ad explendam famem, non autem propter odium: sed eo Columbas solas prosequi, nam & cæteri idem odiū in quascunq; obuias exercent. Circi verò, atq; Halięti vocem timere putauerim, quòd hæ volucres, dum clangunt, Columbas inuadant, vt paulò infra ex Homero probabimus: reliquas verò Aquilas, & Accipitres ex insidijs, vocemq; cùm vicinæ sunt cohibere, ne se prodant, quamuis interim non me lateat Aquilas, Vultureſq; nisi admodum famelicas clangere. Columbæ tamen meo iudicio ideo clangorem eorum spernunt, quòd à clangentibus, vt pote etiamnū remotis nondum visas esse sese cognoscunt. Sed vt ad Accipitres reuertamur, ab eorum cum Columbis antipathia, inter poetas in primis *u* Homerus sæpè similitudines haurit, maximè vbi à Iunone Dianam ad singulare certamen vocatam fuisse memorat, hanc more Columbæ fugisse inquiens, quæ ab Accipitre fugata se in cauam petram abscondit.

Ἀρχυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥς τε πέλεια,
Ἣ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος ποικίλου εἰσπτατο πέτρης: id est:
Lachrymabunda autem deinde Dea fugit velut Columba
Quæ quidem ab Accipitre in cauam volauit petram.

Item innuit *x* Vergilius Camillæ victoriam aduersus Auni filium fugientem hac comparatione amplificans:

Quam facile Accipiter saxo sacer ales aperto
Consequitur primis sublimen in nube Columbam,
Comprensamq; tenet, pedibusq; euiscerat vncis,
Tunc cruor, & vulsæ labuntur ab æthere plumæ.

Eodem modo Q. Calaber Pantasilæam ab Achille conficiendam Columbæ equiparat, illum autem Accipitri, quòd in hunc Columba incidens euadere non possit. Hoc sensu *y* Ouidius loquentem introducit Aretusam virginem, enarrantemq; quomodo ab Alpheo fuerit compressa:

Cum odoribus.

Cum ladano.

Cum opobalsamo.

Rex Cypri Columbarū alis vētilatur.

Antipathia cum animalibus.

Cum Accipitribus.

An cum omnibus Accipitr.

Palumbarius Accipiter.

Columbarius Accipiter.

Circū odisse colūbas

Palumbarius cur ita dictus.

Circos, & Halięt cur magis horreant.

Ex clāgore agnoscunt Columbæ se nondum Aquilis visas.

Diana columbę cō parata.

Pantasilęa columbæ assimilata.

Aretusa ab Alpheo cōpressa.

r l.10.c.17

s l.1.c.24.

t l.de par.c.5.

§ l.4.de ani.c.14.

u Iliad.φ.

x Aen.11.

y Metam.5

Sic ego currebam, sic me fera ille premebat.
Vt fugere Accipitrem penna trepidante Columbæ,
Vt solet Accipiter trepidas vrgere Columbas.

Idem z poeta sæpissimè interne cini harum auium inter se odij mentionem facit, nempe primum, vbi Dedalionem ab Apolline in Accipitrem conuersum fabulatur: z *Met.* 1. Dedalion in Accipitrem.

Quæ nunc Thisbæas agitat mutata Columbas.

Et rursus *a* alibi: a *l.* 1. *tris.*

Terretur minimo pennæ stridore Columba.
Vnguibus Accipiter saucia facta tuis.

Itē *b* alibi denuò, vbi de vitiata à Thereo Philomela agit elegantissimè à Columba, quæ Accipitrinos vngues euasi, similitudinem deprompsit hoc modo: b *Met.* 6. Philomela à Thereo vitiata Columbę cõparata.

Illa tremit, velut agna tremens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi nondum sibi tuta videtur.
Vtque Columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, auidosq; timet, quibus hæserat, vngues.

Alibi denique Arionem sonum edidisse scribit tam suauem, vt animantia inter se irreconciliabili odio diffidentia redderet sibi mutuò amica, adeo vt Accipiter etiam à Columbarum raptu sibi temperaret. Arionis sonus. *Fast.* 2.

Sedet, & Accipitris iuncta Columba fuit.

Pariter *c* Horatius Augusti contra Cleopatram, & Antonium victoriæ lætitiam describens, Cleopatram fugere facit trepidæ Columbæ more, & Augustum vt Accipitrem illam insequentem: c *l.* 1. *car. ode.* 37. Cleopatra fugit more Columbę Accipitrē fugientis.

Redegit in veros timores
Cæsar ab Italia volantem
Remis adurgens, Accipites velut
Molles Columbas, aut leporem citus
Venator in campis, &c.

Hieronymus *d* Vida Saluatoris nostri discipulos adhuc propter Iudæorum timorem, quoniam nondum à virtute Spiritus sancti erant confirmati, prædicare non audientes, sed sese huc illuc illatebrantes, Columbis comparat, quæ Accipitris vim, atque iniuriam fugientes subinde in domicilia sua recondunt. d *l.* 6. *Christiad.* Discipuli Domini Columbis cõparati.

Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
Gaudia, nondum animi firmati numinis aura
Aetherea, sed adhuc latebras, cauaq; antra petebant:
Sicut vbi Accipiter celsa de sede Columbam
Sustulit apprensam, quam rostro euiscerat vnco,
Diffugiunt aliæ huc illuc; mox turribus imis
Condunt se celeres, & inania murmura miscent.
Haud illis secus attoniti post funera regis
Inclusi tecto stabant, &c.

e Pontanus verò, vt auiditatem Colæ significaret, in efferenda ex profundo maris patera, Accipitris Columbam insequentis celeritate vsum fuisse fingit, quasi dicere velit, non tam auidè simul, ac velociter Accipiter Columbam insequitur, quam Colam pateram, ait autem: e *lib.* 4. *de stel. de Colapisce.*

seseq; subvndas
Demisit, quantunq; acer per inane Columbam
Delapsus cælo Accipiter, sequiturq; feritque
Iamq; alis, iamq; vngue petent
Per fluctus, per saxa secans, imum vsque profundum
Sectatur pateram.

Eleganter etiam *f* Hercules Strozza Titi filius ceruum persequentem Strozzium Accipitri, timidum natura ceruum Columbæ assimilat, inquiens: f *l. de ven.* Ceruus Columbę assimilatus.

Deinde per obliquum campo insectatur aperto.
Qualis Hyperbore celerem de nube Columbam
Accipiter super instat agens, propriorq; fugaci
Fit magis, atq; magis; tamque huc, iamq; exigit illuc,
Alarum ad sonitum trepidantem, & sæua pauentem
Consequitur fugientem, &c.

Ab eadem antipathia carmen Beroaldi tale est.

Quam-

Quantum cerua pauet fuluum, trepidatq; leonem;
Accipitrem quantum blanda Columba timet.

Quàm verò Columbæ eſca afficiatur Accipiter, Ludouicus Arioſtus luculenter admodum oſtendit:

Qual buon'Aſtor, che l'Anitra, ò l'Accheggia
Starna, ò Colombo, ò ſimil'altro augello
Venirſi incontro di lontano veggia
Leua la teſta, e ſi fà lieto, e bello.

Cæterùm vt eiuſmodi ſuum odium aduerſum timidiſſimũ hoc volucrum genus exerceant implacabiles Accipitres equidem viribus illos ſuis ſæpè fruſtrarent Columbæ, vt pote quæ naturam eorum, modumq; venandi, teſte *g* Ariſtotele, cuius ſuo loco ſuper hoc verba citauimus, callent, gnaræ ſcilicet num aduentante aliquo, vel ſubuolandũ, vel humi ſedendum ſibi ſit, niſi & ipſi ad aſtum deuenirent; vnde plerunque frondibus latentes Columbas intentas aliò improuidaſque adoriuntur, ac quandoque ſpeciem ſuarũ pennarum, pulchritudinemque admirantes, vt doctiſſimè *h* Plinius his verbis tradidit: *Columbas noſſe credas ſuos colores, varietatemque diſpoſitam, qui etiam ex velatu creduntur plaudere in cælo, varieq; ſulcare. Quain oſtentatione vt vinctæ præbentur Accipitri implicatis ſtrepitu pennis, qui nõ niſi ipſis alarum humeris eliditur, alioqui ſoluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit.* Quamuis verò Palumbarius, ſe Columbarius Accipiter vti dixi, à laniãdis vel Palumbis, vel Columbis nomen meruerit, veterum tamen nemo, quod hucuſque nouerim, ab eo priuatim ſimilitudinẽ accepit, quod tamen de Circo fecit *i* Homerus, vbi Hectori imminentes ſibi miſerias præuidenti, ac ſecum expendenti Achillem ſuperuentu ſuo pauorem incutere faciens, hunc Accipitri Circo, illum Columbæ aſſimilat his verbis:

g 9. hiſt. c. 36.
Accipitrũ aſtus in columbarũ venatu.
h l. 10. c. 36
i Iliad. 10.
Circo Accipitri Achilles: Hector Colũbæ ſimilis.

Πελείδης δ' ἐπόρουσε ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθὸς.
Η' ὔτε Κίρκος ὄρεσφιν ἐλαφρότατος πετεηνῶν
Ρηϊδίως οἴμησε μετα τρήρωνα πελειαν.
Η' δὲ θ' ὑπαιτα φοβᾶται: ὁ δ' ἐγγυδεν
ὀξυ λεληκὼς
Ταρφέ ἐπαϊσσει, ἐλειν τέ ἑ θυμὸς ἀνωγει. id eſt,
Pelides verò irruit pedibus celeribus fretus
Veluti Accipiter Circus in montibus leuiſſimus volucrum
Facilè ruit in timidam Colnmbam
Hæc autem obliquè fugit: ille verò propè acutè ſtrepens
Crebrò irruit, capereq; ipſam animus iubet.

Ex quibus Homeri verbis nõ antipathia duntaxat Circi cum Columbis annotanda eſt, ſed venandi etiam modus, qualem hanc auẽ exercere nuperrimè oſtendimus, vbi rationem aſſignabimus, cur eius vocem magis, quàm aliorum Accipitrum Columbæ perhorreſcerent, quæ ea erat, quòd Circus vociferans eas inuaderet, cæteri tacitè. Hoc enim acute ſtrepens Homero ſignificat. Circus autem, vt in illius hiſtoria abundè diſſeruimus, à vocis aſperitate, quæ velut acutum ſtrepitum edere videtur, nomen apud Græcos obtinuit. Porrò ſimili à Circo, & Columbis comparatione vſus eſt Apollonius.

Circus vt Columbas capiat.
Circi Accipitris etymum.

Οἱ δ' ἄλλοι ἔξαντες ὑπέτρεσαν, ἠ ὔτε κίρκους
Ωηυπὲ τας ἀγελιδὸ νύποτρὲσσωσι πέλειαι.
Alij verò edentes trepidabant, quemadmodum Circos
Celeriuolos gregatim pertimeſcunt Columba.
Et alibi rurſus. Η' ὔτε Κίρκοι
Φῦλα πελειάων κλονέουσιν.
vt Circi
Genera Columbarum concutiunt.

Cum Miluis etiam Colmbis haud bene conuenit; nam & hi non minus, quàm Accipitres eas infeſtant. Verũ nũ id ex occulto, inſitoq; ipſi odio faciant, an potiùs quia imbelles, & ab Accipitrina indole degeneres, imbelles etiam, & timidiſſimas aues, quales ſanè Colũbę ſũt, proſequũtur, curioſus quiſpiam inquirat. Cui ſi mihi reſpondendũ foret, dicerẽ id ab innata quadam cũ illis antipathia facere, cũ vel à longè minore ipſis auiũ quocũq; genere, ſi tenerrimos Gallinæ pullos excipias, fugentur. Diſcordiam hanc perquam doctè *k* Horatius, noſtrę, aut apparet, opinionis patronus, & aſſertor his verſibus detexit:

Cum Miluis antipathia eſt columbis.
Miluus cur Columbas capiat.
k In epod. l. ode 16.

Mirus

Mirus amor iuuet vt tigres subsidere cernis
Adulteretur & Columba Miluo: hoc est per adulteriũ à Miluo ineatur. Paręmia est ex impossibili desumpta, quà scilicet summam discordiam, & naturalem impotentiam docere intendit, quod aduersum animal, ac inimicissimum Columbæ sit Miluus, adeo vt impossibile sit eos vnquam reconciliari, tantum abest, vt mutuo amori indulgent, & Columba Miluo succumbat, priori odio deposito. Voluit item aliud nobis his versibus impossibile denotare poeta, quod cũ Columba nulli succumbere soleat, nisi cui semel sese iunxit, nunquam contingere possit, vt à Miluo, quam capitaliter alias odit, sese iniri patiatur. Ad eundem sensum Cassandra virgo cum Palladis exemplo perpetuam virginitatem vouisset, nunc vel ab hoc, nunc ab illo Græcorũ duce ad coactas, & violẽtas nuptias raperetur, apud Lycophronem sic plorabunda loquitur.

Cassandra cur Colũbæ comparara.

Τῆμος βιαίος πρὸς τόργυ λέχος
Ταμφαῖσιν ἅρπης οἰνὰς ἐλκυσθήσομαι,
Tum violenter Palumba ad Accipitris lectum
Faucibus Harpes Columba raptabor.

Quibus versibus duo potissimum innuit, Harpes nimirum, quæ, vt suo loco docuimus Milui species est, in Columbas sęuitiam, ac discordiam, tum etiam eiusdem ignauiam, vtpote, quæ captã prædam è faucibus sibi eripi sinat ab Accipitre. Notandum interim Interpretem τόργυ transferre Accipitris, cum potiùs τόργος Vulturem Lycophroni significet, vt Suidas, & Hesychius annotant. Sed interpres meo iudicio Accipitris voce ita vsus est, vt quãcunque volucrẽ rapacem significet, quæ Harpen viribus superet. Accipiter enim ab accipiendo dictus est, hoc est à rapiendo, quod omnibus rapacibus conuenit. Iosephus Scaliger, qui Iambico carminẽ Cassandram Lycophronis trãstulit, Vulturem quidem vertit, sed cũ Harpes, non meminerit, sensũ authoris, vel non assecutus est, vel metri causa omisit, sic aũt hẽt:

Harpes quæ auis Τόγος. quã auem Lycophroni significet. Accipiter vnde dictus.

At vulturis Columba tunc raptim torum
Exanguis ales vngue picato trahat.

Deniq; & hoc etiam in Lycophrone notandum, quod οἰνὰς simpliciter pro quauis Columba accipiat, cùm alioqui Columbæ syluestris species sit, vt supra ostendimus, & infrà etiam proprio de eo facto capite demonstrabimus. Postremò obseruandum est Scaligerũ totum hũc versum omisisse, cum sanè sine eo mẽs Lycophronis exprimi nequeat. Habet præterea misellum hoc, ac tenellum auium genus Accipitribus ipsis longè validiores, ac sęuiores hostes, & de quibus prius, tanquam maioribus, ac nobilioribus erat dicendum, nimirum Aquilas auium omnium reginas. Neque enim verum est, quod *l* Ælianus prodidit, *cum rapacibus cæteris fœdere deuinciri, pacemq; gerere*, quando etiam (Aquilas nunc etiam excipio) à multis nocturnis, & Coruini generis auibus infestentur, vt mox patebit. Inimicitiam verò Columbarũ cum Aquilis, vel potiùs Aquilarum cum Columbis luculenter detegit *m* Ouidius, quando modum describit, quo Romulus vtebatur in diripiendis Sabinorum virginibus. Has enim ait, ita exhorruisse præsentiam Romuli, quemadmodum Columbę superuenientem Aquilam pertimescunt; ita verò canit:

Antipat. cum Aquilis.
l lib. 3. de anim. c. 45.
m lib. 1. de arte.

Protinus exiliunt animum clamore fatentes
Virginibus cupidas inijciuntque manus,
Vt fugiant Aquilas timidissima turba Columbæ
Vtque fugit visos agna nouella lupos.
Sic illæ timuere viros sine lege ruentes.

Simili etiam comparatione vsus est alibi:

Sic Aquilam penna fugiunt trepidante Columbæ.

Idem fecit Martialis, qui neget se Carminionis fratrem esse, his versiculis vtriusque naturæ disparitatem, ac discordiam aperit, inquiens:

Tam dispar Aquilæ Columbæ non est
Nec dorcas rigido fugax leoni,
Quare desine me vocare fratrem.

Meminit eiusdem dissidij Prudentius similitudine à contrario sensu accepta:

Agnus enim vice mirifica
Ecce Leonibus imperitat
Exagitansque truces Aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere fugat lapsat columbæ.

Inachi Tẽdiliæ comes.

Et Baptista Mantuanus Inachi Tendiliæ comitis, Oratoris Hispaniarum regis ad Innocentium Octauum Pont. Max. encomia recensens, cui, inquit:

Cum vehit Hispanas animosa in bella phalanges
Territus incursu tanti ducis, ora fugaci
Vertit equo, refugitq; suam Saracenus in arcem:
Sicut præcipiti fugiunt stridore volantes
Instantem quoties Aquilam videre Columbæ.

o lib. 1. p. 2.

Et rursus o alibi hac similitudine vsus egregiè Columbarum ingentem pauorem explicat, inquiens:

Sicut vbi mites Aquilam videre Columbæ
Nare per aereos tractus; nec pinguia rura,
Nec placidæ retinent epulæ; timor omnia vincit.
Pars latet vmbroso saltu, pars alta volatu
Tecta petit, pars montanis caua saxa latebris,
Et pennis percussa sonat pernicibus alis.

Bradamãtis imago Columbæ similata.

p lib. 3. de anim. c. 45.

Exprimit pariter hanc Columbarũ formidinem Franciscus Modestus eo in loco, vbi illis cõparat virgines in nauali certamine cursu contendentes ob proposita præmia, sic canens:

Seu quibus (scilicet Columbis) *instrepuit cælo Iouis ales aperto*
Et super infrendens rostrum exertauit, & vngues,
Cùm per inane fugæ sese facto agmine tradunt,
Certatim cunctæ socias anteire laborant.
Penna strepit; nebulæ excedunt, adsibilat aura.

Aquilas marinas plusq̃ alias timent.

Aquila marina est Haliæetos.

q 9. hi. c. 32.

r lib. 9. Syri.

Ludouicus Ariostus eandem similitudinem in vsum suum conuertit, vbi Bradamantis imaginem ab Atlante è Carena Magico, vt Ruggerio causam apud se morandi innecteret, abrepta scribit:

E se l'arreca in spalla, e via la porta,
Come lupo talhor pauido agnello,
O' l'Aquila portar ne l'vnghia torta
Suole ò Colombo, ò simil'altro augello.

Cũ rapacib⁹ nocturnis.

Cum Bubone.

Cum Noctua.

s lib. 4. de re rust.

Verùm quamuis ex æquo Aquilas omnes metuãt Columbæ, priuatim tamen marinas maiori odio prosequuntur: quare alibi p Aelianus, *Aquilas marinas*, inquit, *& Circes horrent:* & alibi etiam dixit: *Vulturum quidem, & Aquilarum vocem facilè Columbæ ferunt, non item Circi, & marinæ Aquilæ.* Hanc Aquilam q Aristoteli Haliæton dici proprio de ipso capite ostendimus. Meminit huiusce dissidij Petrus Angelius Bargæus:

Non aliter, quam cùm sublimi è turre Columbæ
Conspexere procul passis Haliæeton alis
Irruere infestum, & prædam captare volentem,
Densantur, cocuntq; omnes, rapidoq; volatu
Præcipites quacunq; viam secat ille feruntur.

Noctua idẽ foramẽ intrat, qđ Columba.

t li. 9. c. 93.

Cũ coruino genere.

u 3. de re rust. c. 7.

Cũ terrestribus.

Cũ vulpe.

Cum catis & mustelis

Cũ serpẽtib⁹ & quomodo Columbæ se cõtra eos defendãt.

x Can. 10. Hier. lib.

Rapaces nocturnæ noctu maximè Columbas exagitant. Author de natura rerum priuatim id de Bubone scribit, quem tradit illarum oua exorbere. Noctuam testatur s Conradus Heresbachius sese in Columbario suo deprehendisse inter medios Columbarum nidos ouis suis incubantem: item in propinqua excauata arbore plurimorum pullorum reliquias à noctuis congestorum, quibus pullos nutrierant illæ. Etsi enim, inquit, Noctuam maior apparet Columba, plurimarum videlicet densitate freta, tamen eodẽ penetrat, quo Columba, quòd corpore exili sit, licet plumosiore. t Crescentiensis contra Nocturnas rapaces Columbis insidiantes fenestram de nocte claudi iubet, vt suprà diximus. Postremò ex auibus totum ferè Coruinum genus, vt sunt Corui, Cornicex, & Picæ, videmus Columbarum pullos primùm euolantes opprimere. u Varro verò & matrices etiam ab illis intercipi scribit, pręcipitiq;, vt cùm fœtæ sint, certum locum disclusum ab alijs rete habeãt. Docet etiã quomodo à Columbarijs duabus virgis viscatis humi inter se curuatis capti interimantur. Ex terrestribus in primis vulpes communis hostis est Pauonum, Columbarum, ac omnium ferè auium. Cati insuper, & omnia molestarum genera Columbas non solùm, vt gratum pabulum comedunt, sed continuè etiam eis insidias struunt, vnde peculiariter, si fieri potest, prope Columbaria habitant. Quomodo verò Columbæ ab his defendãtur, antè docuimus, vbi quoq; scripsimus, vt à serpentibus infestentur, qui & ipsi aliàs ijs iniurij esse solent. Hinc Paganorum Imperator apud x Torquatum Tassum pacem Christianorum

norum aſpernatus ait agnos priùs cum lupis familiariter in eodem ouili vna victituros, & cum ſerpentibus Columbas ſimul nidificaturas, antequam illi pacis conditiones accipiat. Ait autem :

Gliagni, e i lupi fian giunti in vn'ouile,
E le Colombe, e i ſerpi in vn ſol nido,
Prima, che mai di non diſcorde voglia
Noi co' Franceſi alcuna Terra accoglia.

Sed ipſemet etiam Columbæ, contra ſerpentes ſeſe tutari noſcunt, idque miro modo, ſi Kiranidi, & Alberto credimus. *Peridexion*, inquiunt (Albertus heperdexin habet. Ornithologus fortè periſtereon putat legendum eſſe, verùm meo iudicio perperam, nam periſtereon Plinio herba eſt, peridexion, ſeu hyperdexion illis arbor) *arbor eſt in India, cuius fructus dulcis eſt, & gratus Columbis, cuius gratiæ in hac arbore diuerſari ſolent. Hanc ſerpentes timent, adeo etiam vt vmbram eius fugiant. Nam ſi vmbra arboris ad orientem vertatur, ſerpentes ad Occidentem recedunt, & verſa vice. Itaq; vi huius arboris ſerpentes Columbis nocere non poſſunt. Si quæ autem fortè aberrauerit ſerpentis flatu attracta deuoratur. Nam ſi gregatim degant, aut volutent, nec ſerpens, nec Ocypteros .i. Sparuerius, eas lædere poteſt, vel audet. Huius arboris folia, aut cortex ſuffitu omne malum* (beſtias veneratas) *auertunt.* Vt verò illa arbor Columbis ſalutifera, ita, teſte *y* Serapione lethalis helleborus albus (de nigro autem id non ſcribit, fortè quia minus validum ſit) Antiquitas verò ſolo fermè ad expurganda hominum corpora vtebatur helleboro, vnde quoque à *z* Perſio pro tota medicina ſumitur hoc verſu:

Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poſcentes videas venienti occurrite morbo.

Idē enim poeta dixiſſe videtur de ſolo helleboro, quod ſic Ouidius de vniuerſa medicina.

Principijs obſta, ſerò medicina paratur.
Cum mala per longas inualuere moras.

Serapio itaque ſcribit *ex Meſarugie Columbas perimi deuoratis frugibus, aut fabis madefactis aqua, in qua helleborus albus fuerit maceratus.* Sed vti illud minimè mirum eſt, cum & debitam quātitatem excedens, præſens etiam hominibus venenum ſit, ita verò huius potiſſimùm naturalis ratio dari non poteſt, quod *a* Plinius memoriæ prodidit, hominum nimirum dentibus quoddam virus ineſſe, quod Columbarum fœtus implumes necat; cū alioqui homines, & Columbæ mutam ferè amicitiam colant. Ornithologus *b* Martialem eiuſdem antipathiæ meminiſſe autumat, vbi ita ille canit:

Nec violes teneras præduro dente Columbas
Tradita ſic Gnydiæ ſint tibi ſacra Deæ.

Peridexiō. Hyperdexion. Ornithologi error.

y *l.4. de me. c.114.* Helleborꝰ albus Columbis lætalis.

z *Sat.3.*

a *l.11.c.37.* Dentibus humanis virus ineſt Columbas necans.

b *In Xen.*

CORPORIS AFFECTVS.

MOLESTATVR genus Columbarum, maximè verò pulli pulicibus, & pediculis, quibus niſi à Columbario mundentur, macilenti fiunt, & ſæpè ad debitam magnitudinem non excreſcunt. Continuò enim infeſtati corpori nihil adijciunt, quare ſæpè nidos ille debet mutare, vel ſaltem ab animalculis illis expurgare. *a* Creſcentienſis diligentiſſimus geoponicus Columbis nonnunquam variolos circa oculos naſci tradit, præcipuè meoſe Auguſto. Sed quod amplius eſt, ob vitiliginem, & lepram albas Columbas à Perſis expulſas legimus apud Herodotum: *Si quis*, inquit, *apud Perſas, è ciuibus lepra, aut vitiligine infectus ſit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum alijs Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immiſſos, quod in Solem peccauerint. Æternum verò, qui ijſdem correptus fuerit, è regione ſua exigunt, atque ob eandem cauſam albas Columbas expellunt.* Hucuſque ille, interprete doctiſſimo Henrico Stephano, vbi communis interpretatio ſic legit, *eandem ob cauſam Columbas in ciuitatem afferunt.* Vtra verò lectio ſincerior ſit, ab experientia eſſet probandum. Mihi Columbas hoc morbo tentari nouum quidem, nihilominus veriſimile.

Pulicū nocumenta. a *l.9.c.90.* Varioli. Lepra. *In Elio.li.1.* Perſarum lex. Perſæ cur Columbas expellant.

CAPIENDI MODVS.

Colũbaria qui habere possũt.

LICITVM est quidem cuique etiam in fundo beneficiario, qui censualis est alicui domino etiam iuridico Columbarium habere tot Columbarum capax, quot in confinio possessiones habuerit, vt eis cibaria suppeditet, vt placuit iudici contradictorio Parisiensi Senatui xv. Calend. Iunij anno Domini 1549. & vj. Idus Decembris 1565. nec potest superior dominus prohibere, cum Columbaria non sint inter insignia superioris iuris, nisi contrarium suaderet loci consuetudo, vel præsidij clientelaris lex in emphyteusi. Sunt enim consuetudines locorum, quæ ex clientibus prohibebat, & solis permittant dominis, vt Burgundiæ, Armoricæ, Niuernensis. Alioquin ius est cuique liberè habendi, nec vicinus quoq; prohibere potest, cum victus harum auium sit innocens, nec rerum possessoribus noceat, damno depastionis cum stercore fundis vtilissimo, compensato. Sed vti iura gentium Columbaria habere Columbis instructa permittunt, ita contra aucupatum earum prohibent: *Columbæ*, inquit *b* Iurisconsultus, *ex alieno Columbario acceptæ furti actionem pariunt.* Quamuis tamen etiam eas capere lex vetet, multi tamen clam eis insidiãtur. Capiuntur autem illæ varijs modis: inter quos rete priucipatum obtinere videtur, quod eo maximè loco extendi debet, quem victum quæsituræ sæpè frequentare solent, potissimùm verò niuis tempore, postquam ibi gratum ipsis aliquod edulium proieceris. Petrus *c* Crescentiensis rete describit, quod ad has volucres capiendas aptissimum sit, quem lector adire poterit. Retibus verò eas capere vsus est antiquissimus, & ante Homeri sæcula etiã cognitus, & magnatibus cultus, vt apparet ex hoc, quod scribit Athæneus: Heroes, inquit, apud Homerum, ne aerem quidem volucribus liberum permittebant, sed laqueos; & retia Turdis, & Columbis tendebant: Meminit & *d* Aristophanes facetissimus Comicus.

Colũbarũ aucupium prohibitũ. b *lib. si quis de arb.*

Columba qũo capiantur. c *l.10.c.21*

d *In auib.*

Τὰς περιστερὰς θ ὁμοίως ξυλλαβὼν ἕρξας, ἔχει
Κἀναγκάζει παλεύειν, δεμένας ἐν δικτύῳ, id est,

vt Andreas D. Iustinopolitanus interpretatur.

Columbasq; similiter colligens, impediens habet
Et cogit aucupari ligatas in rete.

Sed adagiorũ author παλεύειν transfert seducere, siue in laqueum deducere, indeque Græcis παλευτρίαν dici ait, moremque esse aucupibus exosculatam Columbam in rete ponere, quæ subsultans cæteras Columbas alliciat. Alibi idem Aristophanes habet ad eundem sensum δεδεμένοι παλεύσετε, vbi Scholiastes, *Aues*, inquit *excæcatæ præsertim Columbæ, & Palumbis in retibus locantur, vt voce alliciant alias sui generis*, quod Glossomatici παλεύειν dicunt. Verùm quæcunque Columbæ alias fallunt, & seducunt, paleutriæ dici possunt: in quo sensu Suidas, *Colũbæ*, inquit, *quæ euolant fallunt cæteras paleutriæ dictæ à verbo παλεύειν, quod est fallere.* Euolantes verò Columbas arte blandiri alijs, easque corrumpere, furtoq; comitatores, reuerti author est *e* Plinius. *f* Aristoteles, cæterique ferè alij paleutrias eas vocant, quæ excæcatę in retibus positę alias alliciebant: Gaza allectatrices vertit apud Aristotelem, vbi sic habet. *Turtures, & Columbæ vel ad annum octauum viuunt, scilicet, quæ excæcatæ allectrices aluntur.* Et *g* rursus de Palumbis: *Palumbum allectricũ prius mas, quam fœmina moritur.* Quo loco Augustinus Niphus Italus, *Apud nos ẽt*, inquit, *allectatrix, siue hallucinatrix* (hoc fortè dixit, quoniam plerunque, vt diximus, exosculari solent. Attamen aliud est cæcum esse, aliud hallucinari) *fit Palumbis syluestribus.* Germani, teste Ornithologo, Liuias allectatrices faciunt, & vulgò vocant Locktuben, vt sui generis aues in rete pelliciant. Fuerint autem paleutriæ, vt rectè quidem Oppiani paraphrastes existimat, forsitan dictæ, quasi veteranæ quædam. Sunt enim veteres, hoc est olim captæ. Sic meo iudicio Eubulus apud *h* Athæneum meretrices appellat paleutrias, quæ iuuenes suis blanditijs alliciunt: quod etsi iuuenes etiam faciei suæ decore faciant, veteranæ tamen magis id verborum lenocinijs præstant, quas nos ab officio roffianas, id est, lenas dicimus. Cæterum excæcatarum loco, vbi desunt, Columbarum imagines subrogari possunt. Simplices enim sunt, atque ceu ad vuas aduolant. Imo vero *i* Athæneus alibi author est Columbam pictam conscendere ob similitudinem. *k* Oppianus autem de Palumbis loquens docet, quomodo eiusmodi excęcatę alias alliciant, in sũma quomodo retibus capiendę, quibus & Columbas decipi posse adiungit, vt in Palumborum historia ostendemus. *l* Petrus Crescentiensis quoque ostendit, quomodo laqueis è caudæ equinæ pilis capiantur,

Παλευτρία vnde. Paleutriæ quæ dicantur. Colũbæ alias seducunt. e *l.10.c.37* f *9.hi.c.vl.* Allectatrices ex quibus fiant. Paleutriæ quare dictæ.

h *l.1. deipn.* Meretrices paleutriæ dictæ. i *l.13.c.29.* k *l 3.1xe.* Laquei è cauda equina. l *l.10.c.26. 28.*

&

& alijs quibusdam: & deinde quomodo feriantur sagittarum illo genere, quod caput crassum habet, pulzones vocat. Columbas agrestes & αὐτονόμους, à quibus capi scribit B. *m* Basilius allectas per mansuetam, quam aliquandiu domi aluerint. Hanc alis vnguento suauiter fragrante inunctis emitti ad externas, quæ postea ipsam domum reuolantem suauitate odoris inuitatæ comitentur. *Ars quædam est*, inquit, *aucupandi Columbas videlicet talis. Vbi vnam ceperunt, qui capiendis illis studet, cicurem illam reddunt, & ad humanum conuictum assuefaciunt. Deinde vnguento alas illius perungunt, si nuntque coniungi agrestibus: illa vero per vnguenti fragrantiam agrestem illum, ac liberi passus gregem ad possessionem transfert eius, cuius ipsa est domestica. Bene olentes autem sequuntur, & reliquæ, atque ita in potestatem Columbarij veniunt.* Aloysius Cadamustus in Madera insula olim ignota, quam Lusitani nunc obtinent, tradit maximam fuisse Columbarum copiam, ijsque capiendis aucupes non alia arte vsos, quam alligato perticæ vncino ex arboribus, quibus insidebant, aues admirabundas (vt quæ insula deserta hominem priùs non vidissent) & nihil pauẽtes detrahendo. Idem etiam in alia quadam insula noui orbis Columbos ab hominibus nihil pauentes, scipionibus cæsos refert. Hollandi, apud quos, vt audio Columbis aliorum insidiari lex minimè prohibet, habent tanquam reticulum quoddam, quo caueas, quas extra Columbaria eminentes habent, claudunt, & aduolantes ad eas vicinorum Columbas intercipiunt. *n* Prudentius quàm luculenter omnes modos enumerans, quibus ab aucupibus Columbæ decipiuntur, ostendit totidem ferè illusionibus hominum animas à dæmone in obscura Tartara detrudi:

Pulzones. *m Epist. 175 ad Iulittã.*

Vnguento capi Colũbas.

Vncino perticę alligato.

Columbæ scipionibꝰ cęsæ vbi.

Hollandi quo colũbas capiãt.

n In Amarigenio.

Haud secus, aut si olim per sudum lactea forma
Lapsa Columbarum nubes descendit in aruum
Ruris frugiferi, laqueos vbi callidus auceps
Pratendit, lentoq; inoleuit vimina visco,
Sparsit & insidias siliquis, vel farre doloso
Inliciunt alias fallentia grana, gulamq;
Innectunt auidam tortæ retinacula setæ.
Molle vel implicitas gluten circumligat alas.
Ast aliæ quas nullus amor prolectat edendi,
Gressibus innocuis sterili spatiantur in herba,
Suspectamq; eauent oculos conuertere ad escam.
Mox vbi iam cælo reuolandum, pars petit æthram
Libera sideream plaudens super æra pennis,
Pars captiua iacet laceris, & saucia plumis
Pugnat humi, & volucres ne quicquam suspicit auras.
Sic animas cæli de fontibus vnicolores
Infundit natura solo, sed suauibus istic
Deuinctæ illecebris retinentur, & æthera pauca
Conscendunt reduces, multas viscosus inescat
Pastus, & ad superas percurrere non sinit auras.

HISTORICA.

NOTISSIMA in primis est sacra historia de Columba à Noe ex arca in famigerato illo cataclismate emissa, quæ primùm vacua reuersa est: iterum verò post septem dies emissa redijt cũ oliuæ ramo, & rursus post totidem dies non redijt. Hæc autem ita leguntur in *a* biblijs: *Cumque transissent quadraginta dies aperiẽs Noe fenestrã arcæ, quam fecerat, dimisit Coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur, donec siccarentur aquæ super terram. Emisit quoq; Columbam post eum, vt iam videret, si cessassent aquæ super faciem terræ. Quæ cùm non inuenisset vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam. Aquæ enim erant super vniuersam terram, extenditq; manum suam, & apprehensam intulit in arcam. Expectatis autem vltra septem diebus alijs rursum dimisit Columbã ex arca. At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore suo. Intellexit ergo Noe, quòd cessassent aquæ super terram. Expectauitq; nihilominus septem alios dies, & emisit Columbam, quæ non est reuersa vltra ad eum.* Nonnulli existimant hic sacram scripturam sibi non parum aduersari existi-

Colũbæ à Noe emissæ historia *a* Gen. 8.

Scriptura ſacra conciliata.

mant, quoniam, ſi prima die menſis decimi poſt diluuium taliter diminutæ fuerant atquæ, vt, teſte Moyſe, apparerent cacumina montiũ, & adhuc poſt quadraginta dies Noe aperiens feneſtram arcæ emiſerat Coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur, cur Columba, quæ poſt Coruum ex arca emiſſa fuerat, dicitur idcirco reuerſa ad Noe in arcam, quia non inuenerat vbi pes eius quieſceret? Si enim, inquiunt, Coruus priùs emiſſus remanſetat, certum eſt, quòd locũ inuenerit, vbi pes eius quieſceret. Et reuera ex dictis colligi videtur terrã nudatam fuiſſe, & non nudatam, per Coruum nudatam, non nudatam adhuc per Columbam. Quapropter aliqui credunt ſacram hanc hiſtoriam accipiendam eſſe, vt ea poſterius intelligantur, quæ priùs facta ſunt, vt ſcilicet Columba primùm, vltimum Coruus dimiſſus ſit. Quam opinionem veram eſſe tradit *b* Seraphinus Cumiranus Feltrenſis, qui totius ſacræ ſcripturæ loca, quæ inter ſe pugnare videntur, conciliare enititur. Verùm cùm naturales rationes, eæque ſatis euidentes aſſignari queant, meo iudicio ad loquendi ordinis inuerſionem confugere non eſt neceſſarium. Coruus enim ſupernatantibus aquæ cadaueribus inſiſtere, & quieſcere potuit, eorum paſtura ceu gratiſſimo cibo gaudens, à quibus interim carpophagæ Columbæ ſummopere abhorrent. Vel fieri etiam potuit terram aliquo pacto ſic ab aquis nudatam fuiſſe, vt requieſcere in ea Coruus potuerit, non autem Columba. Ille enim ceu auis immunda immunditijs, & ſpurcitijs delectatur, hæc etiam ſupra terram non deſcendit, niſi ab aquis nudata fuerit. Cùm diluuij aqua, inquit Ioannes Tzetzes noſtræ ſententiæ aſtipulans paulum ceſſaſſet, Noe ex arca Coruum priùs emiſit, qui quidem non eſt reuerſus iterum, cadaueribus ſe paſcens multorum, quæ interierant. Deinde Columbam emiſit, quæ arrepto ramo oliuæ reuerſa eſt, id quod indicium erat manifeſtum, aquas ſubſidiſſe. Columbas olim grauioribus rebus nunciorum munere functas fuiſſe, literis, vel pedibus, vel collo, vel ſub alis alligatis ſuprà diximus; vbi etiam oſtendimus has volucres ad id electas fuiſſe propter volatus pernicitatem, quod ex hac *c* Aeliani hiſtoria probauimus quam hic repetere placuit: *Vno, eodemq; die victoria Tauroſthenis*, inquit, *ex Olympia Aeginã nunciata eſt ipſius parenti, vt alij affirmant, perſpecturum; Alij verò dicunt Thauroſtenẽ Columbã à ſuis pullis madidis adhuc, & implumibus abſtractam ſecũ deportaſſe, cũq; viciſſet, purpura alligata eam remiſiſſe: eamq; ſumma cum feſtinatione ad pullos properantem eodẽ die ex Piſa in Aeginã aduolaſſe.* Oppugnãte ante multos annos Chriſtiano exercitu Ptolæmaidem, cùm in hunc modũ nunciã Colũbam Saladinus deſtinaſſet obſeſſis, hortatus vt firmo animo eſſent, ſperata ſui aduentus feſtinatione, ea à noſtris intercepta eſt miro modo, cõtrario alligato nũcio demiſſa, vnde euenit, vt deſperato illi auxilio, nihil amplius expectarẽt, ſui deditionem facerẽt. Quã hiſtoriã ita narrat *d* Sabellicus. Tenebat adhuc obſidio, cùm ex ſpeculis datum eſt ſignũ tabellariã Colũbam aduentare, illi qui moris erant huius gnari, totis caſtris iubent milites, vbi auis caſtrorũ ſpacia ſuperuolare cœpiſſet, clamorẽ quàm maximè poſſent, extollere: quo factũ eſt, vt Colũba velut telo quodã icta, ſubitò ad terrã decideret: literæ quæ volucri erãt lino alligatæ, ſignabãt ijs, qui obſidione tenebãtur, vt bono animo eſſent, fore vt intra paucos dies Dachin Rex cũ ingẽtibus copijs auxilio adeſſet, foreq; vt ante ipſorũ oculos hoſtes ad vnũ cæderẽtur, ipſi terra mariq; leuarẽtur obſidione. Mouit ea res Chriſtianorũ animos, apparebatq; eo nũcio accepto, Tyrios ſpe auxilij cõfirmatos, multò obſtinatiùs obſidionẽ laturos, & quod magis formidoloſũ erat, metus inceſſit, ne cũ potẽtiſſimo hoſte inuiti cerrare cogerẽtur: cõmẽti itaq; dicũtur rẽ minimè ineptã, vt ſubditiciæ literæ pro Damaſcenis eius alitis pedibus obligarẽtur, quibus Tyrij docebãtur, nõ eſſe cur à Dachine auxiliũ vllũ expectarent, conſulerẽt ipſi rebus ſuis, quando fortuna belli eò loci veniſſet, vt aut vltrò ſeditio faciẽda foret, aut ſi caperẽtur, oĩa extrema ferẽda. His literis (quia vbi primùm Colũba dimiſſa eſt, in vrbẽ abijt) publicè recitatis victa Triorum pertinacia, quinto menſe, quam obſideri cœperant, deditionem fecere. Nunc quia hæc, quæ de tabellaria aue à nobis ſunt prodita, non multum à fabula diſtare videntur, grauiſſimos authores habeo ex Romanis ducibus quoſdam huiuſmodi volucribus vſos eſſe. *e* Plinius Mutinenſi obſidione Columbam ait literas in caſtra attulliſſe. Fabius Romanorũ annaliũ ſcriptor, & Cecinna Volaterranus Hirundinibus vſos ad hoc ipſum dicunt. Sed confeſſo vſu illud in dubium venire poteſt, quæ cauſa ſit, vt ſuperuolantes aues, velut ictæ vocibus concidant, quod cùm ſæpè aliàs, tum in iſthmiorum conuentu accidiſſe proditum eſt memoriæ, cùm Græciæ vrbibus libertas reſtituta. Plutarchus Chæroneus cauſam depreſſionis in auibus arbitratur colliſum vocibus aerem, qui, cùm vox permagna editur, vi diſciſſus nullam volucribus relinquat volandi facultatem, ſed cùm lubricus ſit factus, ſuperuolans auis,

b *To. 1. Cõ. cap. 359.*

Coruus vbi quieſcebat.

Columbæ nunciæ.

c *l. 9. Hiſ. cap. 2.*

Victoria Tauroſthenis.

Ptolęmais à Chriſtianis obſeſſa & colũbæ literas portantis opera capta.

d *Aenead. 9. lib. 9.*

e *l. 10. c. 37.*

Quo clamore aues ex alto decidant.

auis, tanquã ad inane peruenerit, ad terrã defluat, aut certè vehementi clamore, tanquam telo icta concidit. Potest præterea & aeris velut aquarum esse vortex quidam, qui aues violento quodam turbine ad ima deprimat. Hucusq; Sabellicus, apud quem eadem aliàs repetuntur. *f* Martinus Polonus similiter in expeditione illa sanctissima Hierosolymitana Godefredi Lothoringiæ Ducis, antequam nimirũ adhuc Hierosolymam obsideret, Cæsaream nempe vsq; profecto, author est Columbam nunciam mirè in manus Christianorum incidisse, videlicet quam desuper eorum exercitũ volantem fortè insequẽs Accipiter grauiter vulneratam in terram deiecerit. Litteræ hæ talẽ habebant sententiam. Rex Acheron Duci Cæsareę salutem: generatio canina venit, gens contentiosa: quos per te, & alios legẽ tuam defendas. Idem annũcia alijs ciuitatibus. Asseuerat huiusce historiæ miraculum Hetruscus Homerus *h* Torquatus Tassus, cuius doctissimos versus nõ tam doctrinæ causa, quàm quòd dilucidiùs id enarrent, ascribere non piguit. Canit autem hunc in modum.

f Dec. 1. l. 8. In supputationibus. Accipiter Colũbam litteras ferentem in aere occidit.

h Cant. 18. Mist. lib.

Mentre il campo à l'assalto, e la Cittade
S'apparecchia in tal modo à le difese,
Vna Colomba per l'aeree strade
Vista è passar soura lo stuol Francese:
Che non dimena i presti vanni, e rade
Quelle liquide vie con l'ali tese,
E già la messaggiera peregrina
Da l'alte nubi à la Città s'inchina.

Quando, di non sò donde esce vn Falcone
D'adunco rostro armato, e di grand'vgna,
Che fra'l campo, e le mura à lei s'oppone,
Non aspett'ella del crudel la pugna.
Quegli d'alto volando, al padiglione
Maggior l'incalza, e par, ch'omai l'aggiugna.
Et al tenero capo il piede hà soura,
Essa nel grembo al pio Buglion ricoura.

La raccoglie Goffredo, e la difende,
Poi scorge in lei guardando estrania cosa,
Che dal collo ad vn filo auinta pende
Rinchiusa carta, e sotto vn'ala ascosa:
La disserra, e dispiega, e bene intende
Quella, ch'in se contien non lunga prosa,
Al Signor di Giudea (dice lo scritto)
Inuia salute Capitan d'Egitto.

Non sbigottir, Signor, resisti, e dura
Insino al quarto, ò insino al giorno quinto,
Ch'io vengo à liberar coteste mura,
E vedrai tosto il tuo nemico vinto.
Questo il secreto fù, che la scrittura
In barbariche note hauea distinto,
Dato in custodia al portator volante,
Che tai messi in quei tempi vsò il Leuante.

Libera il Prence la Colomba, e quella,
Che de' secreti fù reuelatrice,
Com'esser creda al suo Signor rubella,
Non ardì più tornar nuncia infelice.
Ma il sopran Duce i minor Duci appella,
E lor mostra la carta, e così dice,
Vedete come il tutto à noi riueli
La prouidenza del Signor de' Cieli.

i *Com. re. Moſcouit.* Olhe hiſt. Columbæ caſtra incẽ dunt. Igor occiditur. Olha legatos occidit.

Già più di ritardar tempo non parmi, & quæ ſequuntur. Aliam hiſtoriam *i* Sigiſmundus liber barbaro narrat de Olha Rutentorum principe Igoris, qui mortuo Olechi in eo regno ſucceſſerat. Hãc autem non Columbas litterarum allatrices habuiſſe memorat, ſed quę hoſtium ad quos eas remittebat, caſtra cum annexis ſub alis igneis inſtrumentis inciderent. Mortuo Olech, inquit, Igor dicta ex Pleſcouia vxore Olha imperare cæpit: qui cum exercitu ſuo longiùs progrediens, Heraclem, & Nicomediam vſque peruenisſet, tandem bello ſuperatus aufugit. Poſt à Malditto Drevulianarũ principe in quodam loco Coreſte nomine, vbi etiam ſepultus eſt, occidit. Filius autem Suuatoslaus, quem infantem reliquit, cum per ætatem imperare non poſſet, interim mater Olha regno præfuit, ad quam cùm Drevulianí viginti internuncios miſiſſent, cum mãdatis, vt eorum principi nuberet, Olha nũcios Drevulianorum viuos obrui iuſſit, ſuoſq; interim legatos ad eos miſit, nimirum ſi ſe principem, & dominam expeterent, vt plures, atq; præſtantiores procos mitterent. Mox alios ſelectos quinquaginta viros ad ſe miſſos in balneo combuſſit: alioſque legatos iterum miſit, qui aduentum ſuum nunciarent, iuberentq; apparere aquam mulſam, aliaque ex more ad parentandum marito defuncto neceſſaria. Porrò ad Drevulianos cum veniſſet, maritũ deplãxit, Drevulianos inebriauit, quinque millia eorum occidit. Mox Chioviã reuerſa, exercitum conſcripſit: contra Drevulianos progreſſa victoriam reportauit, fugientes in caſtrum proſequuta, obſidione ad integrum annum preſſit: poſt interpoſitis conditionibus tributum illis de qualibet domo, tres videlicet Columbas, totidemque Paſſeres imperat: acceptaſque 2
in tributum aues, continuò allegatis ſub alis igneis quibuſdam inſtrumentis dimittit. Auolantes Columbæ ad ædes conſuetas redeunt, reuolantque, caſtrum incendunt. Inflammato iam caſtro diffugientes, aut occiduntur, aut capti venduntur. Hactenus ille. Argonautis, vt id obiter dicamus, quamuis alioqui poetarum figmentum eſt, Columba, data fuit itineris dux præcipiente Plinio. Apollonius id Plinium quidem præcepiſſe refert, ſed addit etiam ab Euphemo eam Columbam fuiſſe nutritam, emiſſam autem, vbi Argonautæ ad Cyaneas peruenisſent, hoſque eam ſequutos ſine periculo tranſiuiſſe. Meminit eius apud Latinos in primis *k* Ouidius eo verſu:

Argonautæ Columba ſequuntur violantem.

k *In ibim.*

Qualis, & ipſa fuit, quoque præcipiente Columba,
Et data Palladiæ prauia, duxque rati. 3

l *lib. 2.* Idem *l* Propertius, dum ait:

Et quæ mouiſti duo littera, cum rudis Argus
Dux erat ignoto miſſę Columba mari.

Columba Saluatori baptizato apparuit.

Notior verò, & certiſſima ſacra hiſtoria eſt de Spiritu ſancto Columbæ forma baptizato à D. Io. Baptiſta in Iordane Saluatore noſtro Ieſu Chriſto apparente, vt Euangeliſtæ omnes vnanimiter tradunt, quoniã ſacra verba aſcribere non piguit: *Tunc venit Ieſus*, inquit *m* S. Matthęus, *ex Galilæa in Iordanem vt baptizaretur ab eo. Io. autem prohibebat eum dicens, ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Reſpondens autem Ieſus, dixit ei ſine modo: ſic enim decet, nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum. Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ei ſunt cæli, & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut Columbam, & venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cælis dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Eadem ſcribit D. Marcus, ſed vt videtur paulò diligentius, & ſi pauciori- 4
bus verbis. Hic enim & ciuitatem nominat, qua baptizandus Saluator noſter veniebat, nimirum Nazareth, cum S. Matthæus totam tantum regionem, nempe Galilæam. Ait itaque D. *n* Marcus. *In diebus illis venit Ieſus à Nazaret Galilea, & baptizatus à Ioanne in Iordane. Et ſtatim deſcendens de aqua vidit Cælos apertos, & Spiritum ſanctum tanquam Columbam deſcendentem, & manentem in ipſo, & vox facta eſt de cęlis, tu es filius meus dilectus, in te complacui.* Sed D. Matthæus, D. Io. iſtæc dicere facit, & Spiritum etiã ſuperfuſum, non in ipſo manſiſſe refert, vti D. Marcus ait, cui D. *o* Lucas tamen aſtipulatur. *Factum eſt autem*, inquit, *cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato & orante, apertum eſt Cælum, & deſcẽdit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut Columba in ipſum, & vox de Cælo facta eſt: Tu es filius meus dilectus, in te cõplacuit mihi.* Hęc ille. In eo aũt cæteris clarior, & dilucidior, qđ Spiritum ſanctum corporali ſpecie deſcendiſſe dicat Diuus verò *p* Ioannes, qui & ipſe Apoſtolicus fuit in eo cum S. Matthæo conſentit, quod Spiritum ſuper ipſum manſiſſe ſcribat, *Altera die*, inquit, *vidit Io. Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic eſt de quo dixi, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat, & ego neſciebam eũ, ſed vt manifeſtetur Iſrael, ppea veni ego in aqua baptizans. Et teſtimoniũ perhibuit. Io. dicẽs. Quia vidi ſpũm deſcẽdentẽ, quaſi Colũbã de Cælo, & mãſit ſup eũ. Et ego neſciebam*

m *c. 3. in fi.*

n *cap. 1.*

o *cap. 3.*

p *cap. 1.*

eum,

cum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, super quẽ videris Spiritũ descendentem, & manentẽ super eũ, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Hactenus itaq; D. Io. Discordiã verborũ in sacra istac historia nullã esse luculenter demõstrat q Cornelius Iãsemius Gãdauensis Episcopus, ad cuius cõmentaria lectorẽ allegamus, maximè cũ huc non pertineant. Vnũ verò ex eodẽ hic ascribere placuit, nũ scilicet Columba, in cuius specie descendẽs Spiritus sanctus apparuit, verũ fuerit animal, an non. D. enim r Augustinus omninò vult fuisse verũ animal, non quidẽ ex cõmuni Colũbarium grege acceptũ, sed recens à Deo creatũ, & post officiũ suum esse desinẽs. *Neq; hoc ita dicimus,* inquit, *vt Dominũ Iesum Christũ dicamus solũ verum corpus habuisse, Spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse in oculis hominum, sed ambo illa corpora, vera esse credimus. Sicut enim non oportebat, vt homines falleret filius Dei, sic etiam non oportebat vt fallaret Spiritus sanctus: sed omnipotenti Deo, qui vniuersam creaturam ex nihilo creauit non erat difficile verum corpus Columbæ sine aliorum Columborum ministerio figurare. Sicut etiam non fuit ei difficile verum corpus in vtero Mariæ sine virili semine fabricare cùm creatura corporea, & in visceribus fœminæ ad formandum hominem, & in ipso mũdo ad formandũ Columbam imperio Domini, voluntatiq; seruiret.* Verum sicut argumentum S. Augustini efficaciter non concludit, inquit Iansemius, ita quoque, & scripturæ, & ipsi rei magis cõgruit intelligere non fuisse veram Columbam, sed tantùm similitudinem eius, ad hoc factam, vt per proprietates Columbæ Spiritum sanctum designaret. Scripturę quidem, eò quòd dicatur Spiritus descẽdisse in corporali specie, hoc est, similitudine. Deinde, quod tanquam, vel sicut Columba dicitur descendisse, vbi similitudo potiùs designatur Colũbæ, quàm Columbæ veritas. Rei verò quia cùm hoc ipsum fieri potuerit per Colũbę similitudinẽ, quod per verã Columbam, nec Deus quicquam faciat frustra, sicut nec Natura, frustrà fuisset hic de nouo creata vera Columba. Columba enim hæc non aduenit, nisi vt signaret, & mox præteriret, vt etiam s S. Augustinus testatur: neq; argumenta Augustini concludũt. Nã primùm nõ est simile de corpore, in quo Christus apparuit, vt verè dicatur, & sit homo. Spiritus verò non dictus est, nec fuit Columba. Neq; per hoc Spiritus veritatis aliquem fefellit, quòd in apparenti, & non in vera Columba apparuit, quæ tamen à pleriſq; vera Colũba sit putata. Non enim fallit, qui sine intentione fallendi aliquid dicit, aut facit, ad quod aliquis sequitur in alio error non perniciosus. Iam Columbę huius apparitio non ad hoc inducta est, quo homines crederent esse veram Columbam, sed quo per eam Spiritus præsentiã, & proprietates cognoscerent. Sicut ergò in die Pentecostes Spiritus sanctus dicitur descẽdisse super Apostolos tanquã ignis, cùm tã secundũ omnes nõ esse verus ignis, sed ignis similitudo, nec ob id fallacia, aut fictione aliqua vsus est Spiritus Dei: ita & nũc veluti Colũba descẽdisse dicitur, quòd nõ in vera Colũba, sed in similitudine eius apparuit, nullã tamẽ falsitatẽ admittẽs. Est n. vtrobiq; similis loquẽdi modus ὡσεὶ tanquã, vel veluti. Certè t Augustinus in hãc magis inclinat sententiã, docẽs, nõ necesse esse, vt Colũba hęc dicatur habuisse animã, à qua moueretur, imo, nec verũ fuisse corpus, quod apparuit. Dicitur autẽ Spiritus super Christũ descẽdisse corporali specie, sicut Colũba, nõ quòd reuera descẽderit, qui vbique existẽs moueri nõ potest, neq; rursum, quod per descensum speciei Columbæ cœperit Christũ per gratiã inhabitare, qui ab initio semper fuit plenius Spiritu sancto, vt in quo inhabitabat diuinitas corporaliter, sed quia per descensum illius Columbæ manentis super Christũ, & spiritum repræsentantis, declarata est præsentia Spiritus in eo, in quo prius non declarabatur. Hactenus ergo Iansemius, qui etiam rationes assignat, cur Spiritus sanctus in Colũbę similitudine apparuit: de quibus, & nos agemus, vbi de mysticis sermo erit. Hic veritatem historiæ annotasse sufficiat. Compendios è tamen antequam reliquas Columbę historias prosequamur rationes nonnullas adferemus, cur Colũbæ potius, quàm ignis specie Spiritus sanctus apparuerit, super qua re u Alphonsus Tostatus disputans, id propter multa, quę Columbę cõueniunt factum esse hoc ferè modo demonstrat: primò propter dispositionẽ, quæ requiritur in baptizando, vt nõ fictus accedat. Colũba. n. est animal simplex, astus, doliq; expers. Secundò propter septem Spiritus sancti dona per septẽ Columbarũ proprietates, quas, quia nos alibi recensemus, nunc præterimus designata, quæ baptizandis dantur. Tertio propter proprium baptismi affectum, qui est remissio peccatorum, & reconciliatio ad Deum. Hoc autem in Columba propriè signatur, quia animal est cicur, domesticum, & mansuetum, & maximè quoniam ipsa denotauit reconciliationem Dei cum homine, & tranquillitatem sęculo redditã: nam in diluuio, per quod sęculum delebatur, per Colũbam pax, & misericordia significabatur, videlicet, quod Deus misereatur sæculo, & cessaret diluuiũ. Quartò ad designandum communem baptismi effectum, qui est confirmatio Ecclesiasticæ

q *Cap. 14. comment. in concord. euange.* Columba, quæ apparuit. Christo an fuerit verum animal.

r *L. de agone Christi c. 22.*

Columba, quæ apparuit nõ fuit vera.

Columba cur apparuerit.

s *lib. 2. de Trinit.*

Spiritus sanctus tãquã ignis.

t *Epist. 102.*

Spiritus cur super Christum descenderit.

u *Cap. 83. comment. in cap. 3. Matth.* Cur Spiritus sanctus Columba potius, q̃ ignis specie apparuit.

ſiaſticæ vnitatis: quintò propter charitatem, vnicam nimirum virtutē, quæ priuatim baptizandis apparere debet. Quamuis enim in baptiſmo omnes virtutes, & donā infundātur, charitas tamen omnium eſt excellētior. Eius autē præ omnibus animalibus cultrix eſt Colūba, Angelos necnon & Sanctos huius auis figura quandoq; hominibus apparuiſſe teſtatur hiſtoria. [a] Laurentius Surius, ex quo pleraq; iſta in noſtram hiſtoriā tranſtulimus Angelum Columbæ ſpecie moribundo iā glorioſo Dei athletę Allouuino cognomēto Bauoni, non tātum apparuiſſe, verū ēt ceu ſuper notę ſimplicitatis filiū tam familiariter requieuiſſe ſcribit, vt videretur dicere: *Super quā requieſcam, niſi ſuper humilem, & trementem ſermones Dei?* Addit ēt totam cellulā tam miri odoris fragrantia repleſſe, vt raptū ſe Allouuinus exiſtimās paradiſū delicijs intereſſe cogitaret, & quaſi iā laborū ſecurus diceret: *Ecce hæreditas Domini.* Cùm verò alio ſpectet per ſcripturæ prata riuulos ingenij dicere quid innocentiæ, quid ſimplicitatis Columba videatur habere: itaq; ad alia feſtināti hoc ſolū ſufficiat dixiſſe, meritò ſuper eū in Colūbam Angelū vniſſe, qui Colūbina plenus erat ſimplicitate: meritò illum diuinum odorē hauſiſſe, qui ſecura cōſcientia poterat dicere. *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco.* Idē Surius S. Radegundim reginā Colūbę figura in mari periclitātes ab imminēti naufragio liberaſſe ita enarrat. *Porrò clariſſimis regibus, & ſereniſs. Regina Brunechildi quos haud vulgariter dilexit, atq; ēt ſacrosāctis Eccleſijs, & earum Epiſcopis cum diuina obteſtatione ſuū commendauit monaſteriū. Pro cæleſti aūt hoc munere miſit ſupradictū Presbyterum cum alijs gratias vt agerent Imperatori. Quibus redeuntibus, mare fluctibus cœpit agitari, ita vt multis illi obiecti periculis, eiuſmodi procellas & tēpeſtates nunquā ſe vidiſſe faterentur. Quadraginta diebus, & noctibus in medio mari in ſummū vitæ diſcrimen coniecti, cū vitā planè deſperarent, & mors eis ob oculos verſaretur, inter ſe mutuò conciliati pelago illos iam iamq; abſorbere cupiente, voces in Cælū dabant, ita dicentes: Domina Radegundis ſubueni ſeruis tuis, vt qui tibi obediuimus, ſine ſubſidio nō pereamus. Libera nos de præsētiſſimo ſubmerſionis periculo. Vbicunq; ex fide inuocaris miſereri ſoles adiuua ergo ēt nos, ne pereamus. Ad has voces in medio mari Colūba ad hos ventens nauēter circūuolauit. Cumq; tertiò iā faceret in noīe S. Trinitatis, quā B. Radegundis ſemper in ſuo habuit pectore, famulus eius Beneſarus manū extendens, è cauda eius tres extraxit pennas, quas mari intingens tempeſtatē ſedauit. Ita ad ſui noīs inuocationē B. Radegundis in Colūbæ ſpecie apparens ſuos ex ipſis mortis faucibus reduxit ad vitā. Facta ergo tranquillitate in mari, illi alta voce exclamabāt: Aduenisti bona domina pietate plena, vt tuos captiuos eriperes, ne fluctibus abſorberentur. Nec illi ſoli liberati ſunt, ſed ēt alij oēs meriti beati illius. Eas pœnas attulere ij ipſi à tāto periculo educti, & per loca sācta piè diſtribuerūt.* Idem Surius tradit S. Leonardū cuidam captiuo in ſubterraneū ſpecū cōiecto Colūbę figura apparuiſſe, eūq; inde eduxiſſe, & cùm atra nox hoī viā, quia iret prorſus abſcōderet, Colūbam ab oculos eius volitantē cū anteceſſiſſe, atq; ad locū optatū perduxiſſe. Vetū quemadmodū hi S. Colūbę ſpecie alios ab imminenti mortis periculo liberarunt, ita pariter ipſa Colūba mirabiliter alijs ſanctis apparens ſanctitatis illorū publicè teſtimoniū prębuit. Ea in primis D. Io. Chryſoſtomi in Archiepm initiandi capiti inſedit, quod idem quoq; Surius recenſet hoc ferè modo. *Cū aūt eum ordinaturi eſſent, vt Deus iuſſerat, & dies adeſſet præſtitutus, aderat quidē omnis cœtus fideliū & ſimul ēt aderat vniuerſus chorus pontifici. Cū ad aram verò ſacrā acceſſiſſet, & ipſe quidē, vt fas exigit, caput pontifici ſubmiſiſſet, ipſi aūt eius manus fuiſſent impoſitæ miraculū quoddā hic quoq; facit Deus, & oſtēdit eū, q initiabatur, eſſe dignū, & ſua ſententia illum dignatū fuiſſe ſacerdotio. Colūba .n. & colore alba, & ſpecie valde pulchra templū ſuperius cōuolans, illicò deſcendit, & inſidet capiti eius, qui ordinabatur. Superuacaneū eſſet omninò immorari in interpretantis ijs, quæ ſunt manifeſta. Cui .n. non eſt manifeſtū hoc eſſe ſignum S. Spiritus?* Colūba, referente eodē authore, ſimiliter S. Gregorij Agrigentini in auguratione eius in paſtorē populi ab altari aduolans capiti inſedit: quamobrē vniuerſus populus ſtupore, vt par erat affectus, gaudio, & admiratione plenus, nō amplius orabat explo ratū ſibi fieri, vtrū qui deſignatus pontifex fuerat, nunc Deo creandus videretur. Itaq; craſtino die pontifex creatur, traditurq; Agrigentinis: immo verò huic iſti, vt probo paſtori rationales oues à pontifice maximo creduntur. Hęc dum Gregorius Romę moraretur, contigere. Eidē ſimilē Columbā, poſt quā Agrigentum venerat, & templū ingreſſus myſteria pegiſſet, rurſus e cęlo deuolantē eum adumbrare conſpexerunt. Idē quoq; de S. Fabiano Pontifice maximo memorāt, S. Anti, vel vt alij vocant Anterotis ſucceſſore. Hoc enim poſt mēſem vnū in Epiſcopali munere mortuo diuinius ſacra adminiſtratio ad Fabianū eſt delata. Aiunt autem poſt Anterotis mortem ex agro Romam veniſſe, atq; ibi cum alijs verſatum eſſe. Quum verò Romę Epiſcopi, & fratres omnes in Eccleſiam ad Epiſcopum creandum

conue-

[a] *Tom. 5. in vita Bau.*

Angelus Colūbæ figura apparet S. Allouuino.

S. Radegūdis Columbæ figura periclitantes in mari liberat.

Periclitantes S. Radegundis auxilium implorant.

Columbæ ter nouem circūuolat Beneſarus maris tempeſtatem ſedat.

S. Leonar. captiuum liberat Columbæ ſpecie.

Columba apparens ſanctitatis eorum, q. bus apparet indiciū Chriſoſtomi capiti Columba inſidet.

Columba S. Spiritus ſignum.

S. Gregorij Agrigentini capiti Columba inſidet.

S. Gregorius cur in epiſcopū electus.

S. Fabiani capiti Columba inſidet.

conueniſſent, atq; ſuffragia deligentium de multis præclaris, & illuſtr. vitis, quibus eam dignitatem collatam iri hominum opinio erat, variarent, affuit etiam Fabianus: & quamuis de eo nulli Epiſcoporum in mẽtem veniret, de repentè tamen aliundè aduolans Columba, ac capiti eius inſidens, eum deſignauit, & ſpiritum in eo acquieſcere ſignificauit, in Columbæ ſpecie apparere ſolitum: qua re tam admiranda vniuerſus populus delectatus, eadem alacritate, atque eodem ſimul ore omnes dignum eum eſſe, & idoneum acclamarunt, & continuò in epiſcopali throno collocarunt. Authores ſunt y Nicephorus, Caliſtus, & z Euſebius, qui Columbam illam, illius figuram geſſiſſe etiam addit, quæ in Sancti ſpiritus imagine deſcenderat ſuper Ieſum apud Iordanem. Scribitque id alios tradere quoq; S. Zepherino euenisſe, non Fabiano. Sed Platina ad priorem opinionem inclinat. Aliud miraculum de Columba recenſet Laurentius Surius, ampullã ſancto criſmate plenam B Remigio Remorum Archiepiſcopo Francorum Regem Clodoueum baptizaturo adferente. *Interea eundi, inquit, via ad baptiſterium à domo regia præparatur, velis, & cortinis depictis ex vtraque parte protenditur, & deſuper adumbratur, plateæ ſternuntur, eccleſiæ componitur baptiſterium, balſamo, & cæteris odoramentis conſpergiur: talemque gratiam Dominus ſubminiſtrabat in populo, vt æſtimarent, ſe paradiſi odoribus refoueri. Sicque præcedentibus ſacroſanctis euangelijs, & crucibus cum hymnis, & canticis ſpiritualibus, atque litanijs, ſanctorumq; nominibus acclamatis, ſanctus Pontifex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptiſterium, ſubſequente Regina, & populo. Dum autẽ ſimul pergerent, Rex interrogauit Epiſcopum, dicens: Patrone eſt hoc regnũ Dei, quod mihi promittis? Cui Epiſcopus, Non eſt hoc, inquit, illud regnum, ſed intiũ viæ, per quam venitur ad illud. Cùm verò veniſſent ad baptiſterium, clericus, qui criſma deferebat, à populo interceptus, vt ad fontem venire nequiret. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chriſma defuit. Et quia propter populi preſſurã vlli non patebat egreſſus Eccleſiæ, vel ingreſſus, ſanctus Pontifex oculis, ac manibus protenſis in Cælũ cæpit tacite orare cũ lacrymis. Et ecce ſubitò Columba niue candidior attulit in roſtro ampullã, chriſmate ſancto repletam, cuius odore mirifico ſuper oẽs odores, quos antè in baptiſterio ſenſerant, omnes qui aderant, inæſtimabili ſuauitate repleti ſunt. Accipiente aũt ſancto Pontifice ipſam ampullã ſpecies Columbæ diſparuit. De quo chriſmate fundit venerandus Epiſcopus in fontẽ ſacratum. Viſo autem Rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis, & operibus eius, petit à ſancto Pontifice baptizari.* S. Maria Oegniaſcenſis, eodem referente Surio, vidit quandoque ſacerdotem quendam cum lacrymis deuotè ſacrificantem, & Columbam quandam in eius humerum deſcendentem, ex eoque humero fontem puriſſimum ſcaturientem. Non minori miraculo plena eſt illa hiſtoria, quam idẽ author de Columba refert, quæ ſanctæ Marinæ virgini, ac martyri incarceratæ ſpecie S. Trinitatis apparens, non tantùm hunc in ſanctiſſimo ſuo propoſito conſtantem ad tolerandas futuras pœnas adhortata eſt, ſed iam morienti etiam iterum præſens facta multa hominum millia tanto miraculo ſtupentium ad fidem Chriſti conuertit. *Præter opinionem ergo, inquit ille, quæ nulli culpæ erat affinis, Martyr Chriſti Marina à ſæuo illo, & pernitioſo ſerpente (cuius ſpecie dæmon paulò antè illam tentauerat) liberata videt magnam lucem rufulſiſſe in cuſtodia. Crux autem à terra in Cælum vſque peruadens oſtendebatur, tanquam fons illius luminis. Supra crucem verò conſpecta fuit alba Columba, & pura tota, lucidos emittens ſplendores, Trinitatis, vt mihi videtur, myſterium apertè oſtendente viſione. Nam per lucem quidem erat oſtendi apertè paternam gloriam: per crucem Crucifixum ſignificari vnigenitũ: per Columbam verò conſpiciebatur ſancti Spiritus diuinitas, quæ & ancillam Dei alloquebatur, & conſolans animum addebat, dicens: Aue Marina ratione prædita Dei Columba, quod vicisti malignum, & bono adhæſiſti. Aue, & lætare, & delectare ex toto corde tuo filia ſuperna Sion. Quoniam venit dies, in qua pro tuis meritis ornata victoriæ coronis, & intelligentem Dei requiem cum prudentibus ingreſſa apud ſponſum, & regem tuum habitabit.* Et paucis interiectis: *Tunc præſes iubet, vt ei nudatæ lampadibus pectus vratur, & latera. Cùm diu ergò vreretur, & ſupplex tacitè preces emitteret ad Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ in corde ſuo, dolores facilè ſuſtinuit. Cùm eã aũt de ligno depoſuiſſet, iuſſet magnũ lebetẽ afferri in medium, & eũ aqua repleri, & Marinã vinctã in aquã immitti, vt in ipſa ſuffocaretur. Cùm id autem celeritate maxima factum eſſet, ſancta Martyr vincta, & in vas aquę iniecta exclamauit magna voce. Dñe Ieſu Chriſte, qui eduxiſti vinctos in fortitudine, qui ſoluiſti vincula mortis, & inferorum, & eos, qui habitabãt in ſepulchris, excitaſti tuo poteſtatis nutu omnipotenti: Tu Dñe altiſſime aſpice ad ancillã tuam, & rumpe vincula mea, & fiat mihi hæc aqua in vitam æternam, & in ſupplementum baptiſmatis à me deſiderati ad depoſitionem quidem veteris hominis, & qui corrumpitur ſecundum deſideria deceptionis, indumentum verò, & amictum noui, qui ſecundum Deũ creatur in veritate, & iuſtitia. Sic orans iniecta eſt ſancta illa adoleſcentula in vas illud plenũ aqua. Cũ primum*

autem

S. Fabianus ad sũmi Põtificatus apicẽ euehitur.

y *lib. 5. Hiſt. eccl. c. 26.*
z *lib. 6. Hiſt. eccl. c. 21.*

Columba ampullam chriſmate ſancto plenam B Remigio portat.

Clodoueus Rex baptizatus.

S. Marinæ apparet columba in carcere.

Colũba ſupra crucẽ apparet.

Trinitas ſignificata.

Spiritus ſanctus S. Marinã cõſolatur.

S. Marinæ tormenta.

Colũba S. Marinę coronã imponit.

autẽ ingreſſa fuit lebetẽ, ecce fit magnus terræmotus: & rurſus prima Colũba coronam ore tenens volauit ipſa hora ſuper aquã, & ingens ignis Colũna, & crux ſuper eã eadẽ, qua priùs figura apparuit beatæ: & Colũba quidẽ cũ tetigiſſet ſacrũ caput martyris, & repentè ſursũ volaſſet, ſedit ſuper ipsã crucẽ. Quæ etiã athletã placida voce eſt alloquuta, Pax tibi, dicẽs, ancilla Dei. Nunc confide cæleſtẽ accipiẽs coronã de manu altiſſimi. Simul aũt atq; hoc dixiſſet, ipſa quoq; ſoluta à vinculis, & ex aqua emergens, cùm, quæ explicari nõ poteſt, exultatione ſpiritus diuiniſſimi magnificãs laudabat Trinitatẽ, vt citra mediũ baptizata, & mirandũ in modũ illuminata. Illic dicitur factũ fuiſſe miraculũ valde admirabile, nẽpe alas quidẽ ſuas axpãdiſſe, tanquãijs, quæ fiebãt, exultantẽ diuinã illã Colũbam, conſpectã ſuper illã lucidã, quæ apparebat, crucẽ. Cùm in vove aũt erupiſſet apud ſanctã martyrẽ audientibus oĩbus hæc fuiſſe locutã. Huc adſis nũc, ò ſpõſa Chriſti Marina in ſupernis manſionibus: & accepta corona incorruptionis in dilectis Dei tabernaculis cũ primogenitis filijs patris choros ducẽs, & latẽs requieſce in ſæculũ: Hãc tanquã Dei vocẽ, cùm totus populus exaudiſſet, & obſtupuiſſet, ſtatim Chriſto crediderũt, viri ſimul, & mulieres in magna multitudine, & ſeipſos quoq; eſſe Chriſtianos magna voce exclamauerunt, paratos verò ſe quoq; mortẽ ſubire pro Chriſto. Erãt aũt virorũ quidẽ, vt aiunt, in quindecim millia, & multæ mulieres, in quos Olybrius totũ exercitũ immittẽs crudeliſſimè animaduertit. Illud præterea miraculo adſcribendũ eſt, quod *a* idẽ ille de moribũdo iã iam S. Amatore ſcribit, nẽpe quod Columba huius ſancti viri animã in cęlũ efferret: *Hoc*, inquit, *dicẽs præcepit, ſe ad ſanctam Eccleſiam prouehi, vt ibi ſpiritũ datori redderet, vbi die, ac nocte eidẽ conſueuerat profiteri. Progreditur cũ eo dextra, leuaq; frequens populi multitudo. Præcedit Clericorũ chorus, matronarũ caterua, ſubſequitur. At vbi eccleſiã eſt ingreſſus pontificalẽ thronũ aſcendens, ferè hora diei tertia emiſit ſpiritũ. Et continuò chorus ſanctorũ, quod eſt ad dicendũ admirabile, ſucceſſit, & ſpiritum eius cum hymnis, & laudibus ſpecie Columbæ vehebat ad Cælũ, hoc multis cernentibus, & narrantibus eſt confirmatum.* Verùm nũ ad imminentis mortis augurĩũ, an potiùs ad præcedentis vitæ beatæ, ſimpliciterq; tranſactæ ſpecimẽ demõſtrandũ ſit referendum, quod *b* Bernardus Scardionius Canonicus Patauinus memoriæ prodidit de B. Beatrice Atheſtina Accij Eſtenſis ex ſecunda vxore filia, alijs iudicandũ propono, mihi verba authoris deſcripſiſſe ſufficit. *De lignis autem*, inquit, *& prodigijs, ac vitæ, & mortis eius pręter cætera, quæ de ea referuntur, hoc omnino reticendum non cenſui, quod paulò ante mortẽ, dũ inter reliquas virgines menſæ accũberet, vt cibũ caperet, Colũba candidiſſima nunquam illic amplius viſa iuxta manens: vbi quaſi admirans eã aliquãdiu fixo oculo fuiſſet intuita, vltro euolauit, nec amplius vnquã viſa eſt. Hoc paulò ante obitum.* Quomodo S. Niuardus, felicibus Columbæ auſpicijs cænobium ædificarit, ita ferè enarrat *c* Surius. *S. Niuardus cùm in quodam præſidio ſuo cænobium ædificare vellet cũ S. Berchario vicũ quendam Spernacum, quem B. Remigius eccleſiæ Remenſi pretio acquiſierat, expetens in ipſo proceſſu itineris graui ſopore deprimitur, ita vt eundi facultate remota omnem illũ equeſtrẽ, qui ſe fortè comitabatur, ordinẽ ſtare præciperet. Itaq; fagus frondoſa eligitur ſub cuius tegmine recubãs, Bercharij decumbentis gremio vertice cõpoſito recipitur. Interim eo quieſcẽte, S. Bercharius in Cælũ defixis luminibus aſpicit ſubitò niueã Colũbam è ſublimibus deſcendere, & arbori, cui ſubſtrati erãt, inſidere. Quæ repentè ab arbore proſiliẽs, & rũpens aera vacuũ futuræ fabricæ ſpaciũ circumuolans, locũ, quo cænobiũ conſtrui debebat, gyro deſignat, præſentia ſãctificat: Cùmq; eoſdẽ ſui ambitus circulos tertiò repetiſſet, aperto Cælo recõditur.* Simile prorſus miraculum in principio ædificationis templi D. Mariæ in monte extra vrbem noſtram Victoris Epiſcopi temporibus euenisſe Carolus Sigonius, F. Leander Albertus, Pompeius Vizanius, & quotquot alij memorabilia huius vrbis poſteris conſecrarunt, referunt. Sed Sigonij teſtimoniũ duntaxat hic adducemus. *Quin etiã*, inquit, *vicinis adhibitis epiſcopis oratorium in monte Vrbi imminente paulò antè conditum Victor conſecrauit, idq; Aſſumptioni B. Mariæ Virginis dedicauit. Id autẽ hac occaſione fuerat factum. Cùm Picciola Alberti Galuțj filia, Octauiani Platesij vxor ſacellum in hoc colle Virgini Dei matri vouiſſet, ac fabri iuſſu eius terrã ad fundamẽta agere inſtituiſſent, Colũbam de induſtria locũ quẽdam circunuolantem, ac ligneis fruſtulis collectis, orbẽ ſatis amplũ conficientẽ vno atq; altero die notarunt. Ac mirati rem religionis pleni ad Victorẽ Epiſcopum reetulerunt. Ille multis comitãtibus clericis in collẽ prouectus, cùm Columbã perinde vt acceperat, nouo adhuc intentã operi reperiſſet cæleſtẽ eo ſigno ſine dubio portẽdi voluntatẽ aſſeruit, atq; vt ædẽ eo in loco, & quidẽ rotundã faceret, matronã admonuit. Ita expia optimi præſulis interpretatione conſtructa ædicula poſt paucos menſes ab eodem ante diem nonum decimum Cal. Septembris eſt dedicata. Miraculis inde plurimis editis, clarus locus, ac magna conuenarum dona piè deferentiũ celeber ſatis docuit verè ſedẽ illam à B. Virgine ſibi delectam, ac tacito Columbæ officio, atq; labore ſignificatam.* S. Ephren Syrus (tradente Cæſare *d* Baronio S. R. E. Cardinale) cuius ſummam in ſcribendo fuiſſe auctoritatem

a *To. 4. In vita S. Germani c. 5.*

Colũba S. Amatoris animã in cælum effert.

b *l. 11. claſ. 6. de ſanct. & præcl. inſig. Pat.*

B Beatrici Eſtẽſi Columba apparet.

c *To. 5. in vita S. Bercharij.*

S. Niuardus columbæ augurio tẽplũ condidit.

Templum D. Mariæ in monte Columbæ auſpicijs conditum.

d *Serm. de paſſ. domini.*

e *De ſer. cs.*

Hieronymus

e Hieronymus tradit, tùm cùm velum scissum est, nempe cum iam moribundus Dominus noster Iesus Christus acetum accepisset, dixissetq; *Consummatum est*, Columbam etiam è templo egredi visam esse. Rursus B. Catherina totis illis duodecim diebus, quibus à Maxentio tyranno carceribus inclusa detinebatur, per Columbam, tradente Surio, alimentũ accipiebat à Superis. Quemadmodum S. Auxentius Abbas cubiculo totius hebdomadis spacio inclusus à monachis eius monasterij, in quo sanctus ille vir habitabat. Tale etiam est, etsi fabulosum mihi videatur, quod narrat *f* Diodorus Siculus de Semiramide à matre sua in loca saxosa, & deserta, in quibus aues erant plurimæ exposita. *Tradunt*, inquit, *rem mirandã, aues infantem alis confouentes nutrisse coagulato lacte ex proximis pastorum mapalibus rapto. Acto anno cùm firmiore egeret alimento, aues caseum eodem ex loco raptum ori infantis admouisse. Quare à Pastoribus ex corrosione casei animaduersa infantem speciosam forma compertã ferunt, nutritamq; apud se, dono postea datam præsidi pastorum regio nomine Simma. Hic liberis carens, vt filiam magna cura nutritam. Semiramidem ab auibus (eo enim nomine lingua Syra vocantur) appellauit, quas postmodum Syri omnes, vt Deas honorant.* Hæc ille, qui Semiramidem Decretus Deæ Syræ filiam fuisse tradit, atque hoc modo genitam; Venerem nempe aliquando obuiam factam fuisse Decreto, amorem cuiusdam adolescẽtis sibi sacrificantis iniecisse, ex quo cùm filiam Dea suscepisset, sui erroris pudore affectam, adolescentẽ ab se amouisse, & filiam in deserta, & saxosa loca, vbi Columbarum erant ingentes turmę, exposuisse: Columbas verò, vt diximus, infantem enutriuisse. Tradit hæc quoque *g* Ioannes Tzetzes, quem lector plura videre desiderans adire poterit. Verosimilior historia est, quã de Aspasia Hermotimi Phocensis viri pauperis filia, per mulierem in Columbam mutatam in somnio visam à turpi labiorum tumore liberata, at dæmonis astu, ac impostura illusa, vt credendum est, fusè *h* Aelianus posteritati consecrauit, quæ in compendium redacta sic habent. Aspasia Hermotimi Phocensis tenuioris fortunæ viri filia, cùm mentũ ei maximo formæ detrimento intumuisset, nec haberet vnde sumptum in medicos faceret, in somno Columbam vidit, quæ in mulierem mutata bono animo ipsam esse iussit, & rosea serta Veneris iam arida contrita tuberi imponeret: quod cùm fecisset, tumor euanuit, ipsaq; rursus inter formosissimas puellas numerata est, aut potiùs omnibus prælata. Tandem inuita relicto patre ad Cyrum Darij filium adducta, vna omnium concubinarum cariissima illi fuit. Vnde Aspasia insomnij memor, Veneri sacrificia gratificatoria peregit, & ingens idolũ in honore eius faciendum curauit, iuxta quod gemmis picturat ã Columbam statuit. Deinde Cyro in prælio contra fratrem occiso, ab Artaxerse quoque similiter amata, & in honore fuit, vt multis ibi scribit Aelianus. Vide obsecro, pie lector, quomodo & dæmon sub Veneris nomine à superstitiosa vanaq; gentilitate cultus, Columbæ figura, qua & Spiritum sanctum in Iordane, multosq; sanctos, vt ex superioribus est videre, delectatos, non sine grandi mysterio constat, induere non est veritus, & sibi eam sacram nuncupare, vt ita facilius deceptos in laqueos suos irretitos in ima, ac obscura Tartara detruderet. Alia est apud eũdem *i* Aelianum historia, quæ eundem humani generis hostem sub eiusdem innocentissimæ volucris specie delusisse homines testatur, quamuis interim fabulam quodammodo sapere videatur. Est autem talis: *In Erice Siciliæ festi dies aguntur, quos Ericini, & Siculi omnes profectorios appellãt. Cur autem sic appellentur, causam afferunt, quod iã temporis Venerem inde in Lybiam proficisci dicunt, nam cum longè maximè Columbarum in ijs locis numerus esse soleat, nulla autem tum temporis appareat, conijciunt ipsam abeuntem venerantes Deam cum illa peregrè profectas esse. Nã Veneri sacrũ esse genus Columbarum omnes existimant. Nouẽ diebus lapsis vnã forma insignẽ ex pelago Lybico spectari euolantẽ, quæ non sit quemadmodũ reliquæ gregales Columbæ, sed rubra, qualem nobis Anacreon canit esse Venerem, cùm eam quodam loco purpuream, & auro similem canit, imitatione nimirũ Homeri, qui eandem nobis aureã celebrat. Hanc cæterarum Columbarũ greges sequuntur, & rursus ex earum reditu Ericini reuersionis dies celebrant.* Et alibi rursus. *In Erice*, inquit idem *k* Aelianus *Siciliæ, vbi templũ Veneris ad venerandum, & sanctũ, cũ certo tẽpore offerunt Anagogia sacrificia Ericini, & Venerem è Sicilia discedere in Lybiã affirmant, euanescunt ex eo loco Columbæ, quasi comitantes Venerẽ. Reliquo verò tempore ingentẽ earundẽ auiũ copiã circa Deæ templum abundare constat.* Hactenus ille. Et Athenæus scriptor alias clarissimus referente Nicolao Leoniceno, non solùm hæc omnia repetit, sed veluti ẽt calcar historię addens, specioso nimirum satis per se mendacio, longè maius adducens, ait, *eo die, quo redeunt è Lybia, vniuersum regionis illius tractum butyrum olere, idque aduentantis Deę certissimum iudicium perhiberi.*

S. Catherina in carcere à colũba enutrita.

f *l.* 3. *c.* 2.

Semiramis à Columbis nũtrita.

Semiramis Decretus filia & qũo nata.

g *Chil. bi.* 9. 275.

h *l.* 2. *var. Hi. à princip.*

Aspasia qũo à fœdo tumore liberata.

Aspasia Veneri dedicat templum.

Dęmõ Veneris specie incautos decipit

i lib. 4. *de animal. c.* 2.

Profectorij dies qui Siculis dicti.

Columbarum in Sicilia maximus numerus.

Colũbę Venerẽ abeũtẽ comitãtur.

Rubra Colũba reliquarũ dux

Venus rubra

Venus aurea.

k *li.* 1. *Var. hi. c.* 15.

Anagogia sacrificia.

Butyri odor Veneris aducẽtũ indicat.

COGNO-

COGNOMINATA.

Semiramidis encomium.

SEMIRAMIDEM, quam quarto loco Babyloniæ annis quadraginta regnaſſe hiſtoriæ tradunt, militia verò triumphis, diuitijs, victorijs, & imperio omnes mortales ſuperaſſe, atq; ipſam Babyloniam ex oppido maximam feciſſe, vt magis dici poſſit illam ædificaſſe, quam ampliaſſe, Aſyrijs Columbam ex Diodoro Siculo nuncupatam fuiſſe, quod ab his auibus mirabiliter in deſertis, & ſaxoſis locis educata crederetur, paulò ſupra 1
diximus, dicemuſque poſtea, cum expiraret in Columbã mutatã ab eis creditam, ideoq; ab eſu Columbarum eos abſtinere, denique & vexilla ſua Columbę imagine exornaſſe ſolitos: quod, teſte D. Thoma Aquinate, Hieremias Propheta exhortans Hieroſolymitanos, vt fugerent à facie iræ Colũbæ, id eſt, inquit, Babyloniorum, quos Columba, id eſt, Semiramis armorum ferocia magis, quàm Ninus inſtruxerat, indicauit: Ter autem Propheta eius meminit. Primo autem *a* loco ſic habet: *De reliquis quaſi Leo vmbraculum ſuum, quia facta eſt terra eorum in deſolationem à facie iræ Columbæ, & à facie iræ furoris Domini.* *b* Secundo loco ait: *Reuertamur ad populum noſtrum, & ad terram natiuitatis à facie gladij Columbæ.* Poſtremò, *Diſperdite*, inquit, *ſatorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore meſſis à facie gladij Columbæ vnuſquiſque ad populum ſuũ conuertetur.* Quo loco gloſſa ordinaria pet Columbam 2
exponit Nabuchodonoſor Babylonis regẽ, & optimè, vti etiã in antè allatis duobus prophetæ locis videre eſt. Sed quod regẽ illũ Columbã interpretari à Propheta exiſtimat, quaſi ſtultum, leui admodũ argumento innititur, quod tale eſt, *Columba*, inquit, ſtulta dicitur, quia pullos nutrit alienos, ita Nabuchodonoſor. non pro ſimplicitate Columbam vocat, ſed pro ſtultitia ſuperbiæ. Si enim ab amore Columbæ erga alienos pullos propheta ſimilitudinem aſſumeret, vti gloſſa ſupponit, Nabuchodonoſoris benignitatem, ac beneuolentiam erga Hieroſolymitanos etiã inde concludere debebat, quod tamẽ ſacræ literæ, ac ipſamet gloſſa negant, quin contrà ceu flagellũ eorum conſtituunt. Taceo modo eiuſcemodi Columbarum amorẽ admodũ inſolentẽ eſſe, vt inde ſimilitudo accipi poſſet, vt ab Oſſifraga alij peritiores faciunt. Quare veroſimilior D. Thomæ opinio habenda eſt, nimirũ, quòd Colũba Semira- 3
midis, omniũq; eius ſucceſſorũ inſigne eſſet. Sanctus *c* Matthæus Euangeliſta Chriſti Saluatoris noſtri genealogiam recenſens, in ea etiã Naaſon nominat, quem à Colũbina ſimplicitate, & à requie ita dictũ Theologi interpretantur, vt diſertiſſimis verbis facundiſſimus D. *d* Chryſoſtomus oſtẽdit, inquiens. *Aminadab autẽ, qui erat voluntarius populus, vel gens deſiderata, genuit Naaſon, qui interpretatur refectio*, id eſt, *requies. Verè enim quicunque eſt voluntarius Deo, & præbet ſe deſiderabilem apud Deum, generat ſibi refectionem, & requiem. Congruè autem Naaſon, in cuius tempore filij Iſrael de Aegypto exierunt, qui & princeps factus eſt ſuper tribum Iudæ, refectio, & requies eſt nominatus, quoniam in tempore illius de ſeruitute Aegyptiorum violentorum, & de laborioſis operibus luteis liberati requieuerunt, & refectionem conſequuti ſunt in deſerto, & corporis, & animæ: corporis quidem, quia ad libertatem venerunt cor- 4
poralem: animæ autem, quia poſt immundas culturas Aegyptiorum ad notitiã perducti ſunt Dei viuentis. Sed & Columbinus & ſerpentinus interpretatur Naaſon, forſitan quia prudens erat in bono, ſicut ſerpens: ſimplex autem in malo, ſicut Columba.* Hactenus D. Chryſoſt. Hoc ſenſu, vt opinor, Saluator noſter Ieſus Chriſtus, Sanctum Petrum cariſſimum ſuum diſcipulum 5
apud D. *e* Matthæum Simonem Bariona, id eſt, vt Zacharias Epiſcopus Chryſopolitanus exponit, filium Columbæ, qui triſtitiam ponat, ac mœrorẽ audiat, appellauit Hoc enim Simon illud Bar-Iona ſignificat. Verba Saluatoris noſtri ſunt: *Beatus es tu Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cælis eſt. Ego tibi dico, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram, &c.* Porrò apud Genuenſes originem habuit celeberrima iam familia Columba cognominata, quã ſcilicet Chriſtophorus Columbus toto orbe nomina- 6
tiſſimus iam ante multos annos maximè illuſtrauit noui orbis inuentione, quare & admirãs mare dictus eſt: Cremonæ patiter alia familia eſt, Columba appellata, ex qua Realdus Columbus magnus ille Anatomicus egreſſus, maxima ſui laude, ac ſummo audientiũ commodo, ac progreſſu in almo Romano Gymnaſio rem anatomicam profeſſus eſt, ac de eo doctiſſimos quindecim libros poſteritati diſtinctè ſanè atq; accuratè conſcriptos reliquit, quos poſtmodum Lazarus, & Phœbus Columbi Pio Quarto Pontif. Max. nuncupatos in lucem ediderunt.

Babylonij vexilla ſua Columbæ imagine inſigniunt.
a *Cap.* 25.
b *Cap.* 46.

Nabuchodonoſor Columba dictus.
Gloſſæ ordinarię error.

D. Thomę opinio probata.
c *Cap.* 1.
Naaſon à Colũbina ſimplicitate dictus.
d *Hom.* 1. *in c.* 1. *Matth.*

S. Petrus filius Colũbæ dictus.
e *Cap.* 16.
Colũba familia apud Genuẽſes.
Chriſtophorus Colũbus admirãs mare dictus.
Colũba familia Cremonenſis.
Realdus Colũbus.
Lazarus & Phœbus Columbi.

DENO-

DENOMINATA.

ACOLVMBA sit Columbinus, vel Columbaris, Columbinus quod ad Columbas pertinet, Columbaris quod est Columbæ, vel idem significat. *a* Columella *Columbare stercus* dixit: *Pulli Colũbini* Varro, & Cicero. *b* Arist. aues omnes, quæ sub Columbario genere continẽtur περιστεροειδεῖς appellat. Columbina apud aucupes dicta est Merula Torquata fœmina, item & Turdus viscivorus, ob magnitudinem. *c* Plinius alibi vuas Columbinas acinosissimas appellat, cui *d* item, vt suprà etiam diximus, planta quædam peristeros vocatur caule alto, foliato cacumine in alios ramos se spargens, Columbis admodum familiaris, vnde & nomen. Hanc habenti negant oblatrare canes. Herbarij recentiores omnes hanc plantam Verbenam, siue verbenacam esse existimant. Sed cùm verbenaca Plinio peristereon, non autem peristereos vocetur (vt duobus in locis apud illum videmus, primùm vbi honores verbenacæ enumerat, quos illi olim Romani detulerunt, *e* vbi verbi gratia, *aliqui*, inquit, *peristereon, nostri verbenacam vocant*, & *f* aliàs *alcea*, inquit, *folia habet verbenaca, quæ & peristereon cognominatur:* quispiam dubitare posset, vtrum diuersæ plantæ sint, an verò eadem; & certè id doctorum virorũ animos quandoquidem, vti video, torsit, quin etiam quidam Veronensis nomine Io. *g* Antonius Pantheus prorsus concludit, diuersas esse. Verùm cùm ipsemet Dioscorides peristeriona siue verbenacam ex eo nominatam videri scribat, quòd Columbæ circa eam perquam libenter versari soleant, cogor in omnium doctissimorum Botanicorum sententiam venire. At cùm rursus Dioscorides duas herbas diuersis capitibus verbenacam nimirum, & hierabotanem peristereona dici tradat, & de verbanaca tantùm dicat, quod à Columbis nomen obstineat, quis denuo putare posset verbenacam ergo *h* Plinij peristereona esse, cùm contrà hic hierabotanem peristerona esse, appellari dicat. Vnde meo iudicio vtraque hac herba Columbas delectari statuendũ est, ideoq; illud nomen accepisse, etsi id de verbenaca priuatim Dioscorides scripserit. Latinis peristereon itaq; verbenam, vel verbenacam significat, quibusdã herba segminalis, alijs Columbaria, seu Columbina dicitur, nõnullis etiã ferraria, à ferri duritie. *i* Nicander περιστερεῶντα πέτηλα vocat verbenæ folia. Scholiastes longè nobis aliud, quam Plinius, & Dioscorides faciunt, peristereonis etymum adduxit ex Crateia nimirum dictam scribens, quòd folia diuisa habeat, & pedibus Columbinis similia. *k* Ioannes item Goropius prorsus à Plinio, & Dioscoride apertè dissentit, cùm peristereonem dictam putet, quòd ad eos amores conciliandos, ligandosque, in quibus Columbæ omnium gentium iudicio habent principatum. Cuius equidem doctissimi viri sententiam eò libentiùs amplector, quod in hac herba, nisi ad occultam sympathiam recurramus nihil agnoscam, in quo tantùm auibus consistere possit oblectamentum, tum maximè verò etiam, quòd non alia de re, quam ob conciliandum amorem dicta est Philtrodotes: quod Vergilius sciens loco philtrorum, quæ *l* Theocritus lauris adiunxit, verbenas carmini suo intexuit, arte vt eximia, ita à nemine, quem legerim, præter vnum hunc virum animaduersa. Porrò inter nomenclaturas fumariæ apud Dioscoridem etiam peristereon legitur, à florum videlicet specie, quæ Columbarum ingluuiem quodammodo repræsentat, vnde à Germanis quoque nominatur Tuben kropfle: vel ad differentiam generis cuiusdam loti syluestris inodori, cui similes, sed lutei flores, quæ similiter eisdem Tuben kropfle vocatur, rote tuben kropfle, hoc est, rubra Columbarum ingluuies. Audio, & chamæbatum rusticis Germanorum alicubi Tuben Kropfle appellari, vel ipsum, vel fructum eius. Pedis Columbini nomine duæ herbæ veniunt, vna nota, & satis vulgaris ex geraniorum genere, altera rara admodum, amomum nempe, de quo *m* Iacobus Dalechampius sic scribit. Gratias aromatum Indicorum author de amomo scribens narrat se percunctatum aliquãdo à quodam pharmacopæo Hispano, sed religione Iudæo, qui Hierosolymis habitabat, quid esset amomum. Eum respondisse Arabica lingua Hamama nuncupari, quod pedem Columbinum significat, stirpem hanc nouisse, quam tamen apud Indicos non vidisset. Postea se euocatum à Nizamoxa rege in Decam pot ẽtissimo, medicos eruditos tum Persas, tum Turcas, quos semper magnis stipendijs domi alebat, interrogasse num amomũ haberent, dixisse illos, istic quidem non nasci, sed inter alia aromata, quæ ad regem ex Asia.

Colũbinus Colũbaris.
a *l.* 8. *c.* 8.
b 5. *hi. c.* 13.
Merula torquata Colũbina dicta.
Turdus viscivorus.
c *l.* 14. *c.* 3.
Vua Colũbina.
dl. 23. *c.* 10.
Peristeros Verbena seu verbenaca.
e *l.* 25. *c.* 9.
f *lib.* 27.
g *In disce. 2. dici l.* 4. *cap* 55.
Peristereõ duab⁹ herbis cõuenit
h *li.* 25. *c.* 9.
Segminalis herba.
Colũbaria Ferraria.
i *In theria cis.*
Etymum
k *lib.* 6. *de Saxonicis.*
Goropij sententia probata.
Philtrodotes.
l *Eglog.* 8.
Fumaria peristereõ dicta, & cur.
Tubẽ kropfle.
Chamebatos.
Pex Colũbinus.
m *l.* 8. *hist. plãt. c.* 40.
Quid sit amomum.
Hamama.

Amomũ vnde aduehitur.

Persia, & Arabia conficiendis alexipharmacis perferrentur, Amomum etiam aduehit: eiusque ramulis se ab eis donatum, id cum Dioscoridis descriptione contulisse, & vetustissimè quadrasse, ac licet iam siccum, pedem Columbinum repræsentasse. Sed eius figuram nec prolixiore oratione, nec pictura Garzias expressit. Eius verò Scholiastes nobis iconem exhibuit, amomi, & amomidis nomine. Neutram tamen cum Plinij, & Dioscoridis conuenire ille putat, nisi id fortè sit, quo se Garuias donatum, quodque pedem Columbinum referre asserit. Nam hæc fragmenta aliquot sunt ramuli, foliolis quibusdam adeo frequentibus onusti, vt ex solis folijs constare videantur (velut in tithymalo paralio videre licet) quæ in extremo ita sunt disposita, vt flosculum, aut rosam efformient. Ramuli isti simul compacti non ineptè pedem Columbinum (qualis Columbarum est, quæ pedes, vt ita dicam, plumatos habent) referre videntur, nullo tamen singulari odore, aut sapore præditi sunt. Cæterùm cum auctor hic pedem Columbinum memorat, atque etiam Serapio, minimè intelligunt id geranij genus, quod herbarij pedem Columbinum vocant, sed amomum ipsum, vt ex Serapionis descriptione perspicere licet. Quare ineptissimè faciunt, qui pedem Columbinum vulgarem herbariorum amomo substituunt. Hucusque Dalechampius. Quod modò ad geranij genus attinet, pes Columbinus herbarijs dictum, id, teste Ruellio, illud est, cui folia maluæ sunt, rotunda, sed multipliciter dissecta. Videtur autem de illo geranio loqui, quod Andreas Matthiolus secundo loco depinxit, cum cæteri omnes herbarij illud, quod apud eundem tertio loco depictum est, pedem Columbinum nuncupent: quamuis tamen in Italia vtrumque eo nomine celebretur. Quod itaque omnes pedem Columbinum vocant, aiunt secundum genus esse Dioscoridi, dicique etiam geranium Columbinum, Gallis pied de pigeon, Germanis Tauber fusz. Cæterùm apud veterem Auicennæ glossophagum Seulcar pedem Columbinum significat, quo authore, eodem tingitur oculus vlcera. Aquilegiam *n* Dalechampius ait Columbinam dici, quoniam corniculis suis sursum reflexis, gracilitate ceruicem, & rostella Columbarum referat. Vult autem id de simplicibus aquilegijs intelligi, quod in hortis culta hæc stirps multo pluribus densioribus, & nitidioribus corniculis prædita sit. Lithospermon à Romanis Columbam appellari inter adiectas Dioscoridi nomenclaturas legitur. Adamus Leonicerus scribit, in quibusdam Germaniæ locis dici tubenrock, nimirum à Columbis. Theophrastus, & Dioscorides ciceris genus Columbinum vocant, quod Plinius alijs etiam Venereum dici tradit, assequi candidum, rotundum, læue, & arietino minus. Hoc fortè fuerit, quod vulgò pisum album nominatur, interius flauescens, foris læue, rotundum, quod & pisis alijs in cibis ferè præfertur: de quo plura leges apud *p* Ruellium, qui id orobiæum, & orobiam Græcis vocari docet, sub quo genere etiam sylueſtre contineatur eruo simile, subamarum, secundum alios dulcissimum. Rhai alhamam, hoc est, pastus Columbarum (aliàs additur & camelorum, vt scribit *q* Auicenna) est herba, quæ fert granum simile grano myrti, sed magis cinereum, cuius medulla colore, & gustu refert lentem excorticatam cum exigua dulcedine. Apparet autem leguminis quoddam genus esse. Matthias Lobelius, atque Pæna scabiosam, minorem etiam Columbariam nuncupant. Est autem etiam Columbaria Insula in mari Thusco, à qua, ni fallor, à *r* Io. Baptista Egnatio Columbarienses nominatur: verum *s* Plinio Peristeirdes Insulæ etiam iuxta Smyrnam dicuntur, quas sic dictas arbitrandum est, quod Columbarum agminibus abundarent. Peristere Stephanos vrbs Phœnicum est: gentile Peristerites, Enisipia maris Lybici Insula Aegypto adiacens Gerar, Mercatori Isola de' Colombi, hoc est Columborum Insula dicitur. Duuelandia Zelandiæ pars est frugibus abundantissima, ita dicta, quod totius ferè insulæ Columbæ eo, etiam trans mare ad pastum quærendum euolirent. Porrò argillam, vel margam quandam *t* Plinius Columbinam nominat, *& Galliam suo nomine eglocopolam* (quidam legunt Aeglepeliam, ideſt splendidam, & liuidam: ἀιγλήεις lucidus: πελιὸς liuidus: sed hoc modo ea vox Græca fuerit, non Gallica, vt Plinius vult. In vetusto legitur suo nomine Græco (legit Dalechampius, sed & Græco) Pelian appellat *appellare* ait, *& glebis excitari lapidum modo, sole, & gelatione ita solui, vt tenuissimas bracteas faciat*. Eadem, inquit Ornithologus, aut similis fuerit argilla nigricans, qua agros alicubi stercorari audio: ex qua etiam optima vasa figlina, & ignis tolerantissima fieri puto, qualibus aurifabri vtuntur. Et ex eadem nimirum materia, sed magis indurata, etiam lapis ille niger in tenuissimas laminas scissis, quo ad pugillarem, & ædium tecta vtuntur. Ioannes Augustinus Pantheus alchymista lapidem lebetum vocat fuscum illum,

Amomis. Amomi delineatio. Colũbinus pes vulgaris non est amomũ. Geranium quod pes Colũbinus dicatur. Seulcar qd Auicennę. n *lib. 7. hist. plant. c. 14.* Aquilegia columbina dicta, & cur. Lithospermon colũba dictum. Tubẽrock Cicer colũbinum. o *l. 18. c. 12.* Cicer Venereum. Pisũ albũ. p *l. 2. c. 36.* Rhai alhamam quæ herba. q *2. 565.* Scabiosa minor. Columbaria insula. r *In Hist. prin. Rom.* s *l. 5. c. 31.* Peristeridesinsulæ. Peristere vrbs. Enisipia. Isola de' Colombi. Duueland. Argilla columbina. t *l. 17. c. 8.* Eglocopola. Vasa ignis tolerãtiss. vnde fiant Lap. sciss.

illum, qui Plinij prope Clauenam in Rhetia non procul à Lario lacu ex montibus deportatur, & ferro tornatur in vasa ignis apprimè patientia: videtur aũt eundem appellare petram Columbinam. *u* Isidorus verò Columbinum lapidem *ab auis colori nuncupari* scribit, *& natura gypso vicinum esse, & mollitie simillimum.* Venenum Columbinum Caligula apud Suetonium appellat ex eo, quod Columbo cuidam victori at leuiter saucio in plagam abdidit. *x* Paulus Iouius Antracium quendam refert Pisanis duo inusitatæ magnitudinis vẽdidisse tormenta rudi veterum sæculo fabrefacta, quorum vnum ab insculpta aue Columbinum, alterum à terribili ictus violentia Desperatum vocabatur. Plauto Columbare, exponente Festo, locum quendam significat in naui. Verba sunt Plauti in scribam naualem.

Non ego te vidi: naualis scriba Columbari impudens?

Et subdit Festus: Siue quod Columbariorum quæstus temerarius, incertusque est, Ornithologus hic fortè etiam Columbar legendum putat, genus nimirum vinculi, quod à collo denominatum aliquis coniecerit, & cuius idem *y* Plautus alibi meminit, inquiens: *Illic in Columbar credo, luto vertitur. Nam in Columbari collum haud multo post erit.* Vitruuio verò Columbaria duo significant, vtraque à Plautino Columbari diuersa, vt ex hisce *z* eius verbis manifestè apparet: Ὅπας, inquit, *Græci tignorum cubilia, & asserum appellãt, vti nostra ea Columbaria.* Et *a* alibi ita vocat *foramina, siue canales, secundum singulos axis octantes, per quæ aqua in tympano haustorio organo conceptæ effluit.* Quo loco Guil. Philander dicta esse annotat Columbaria ἄπο τοῦ κολυμβιστὰν, idest, vrinando, quasi Colymbaria, quod aquæ innatẽt, immerganturuè, à quo, inquit, κολυμβιστὰς Græci vocant, quos Latini vrinatores, quales sunt Anates. Quæ, vt videtur, ab Hermolao mutuatus est, qui alibi sic habet: Cioniõ, siue cion vasculi genus est, quo nomine in hodiernum vsque diem vtantur cauponæ. Hoc Columnas à nostris ex interpretatione Græca vocitatum putes: vnde apud Iurisconsultos Columnarium, quanquam non Columnarium, sed Columbarium fortasse pronunciandum sit. Instrumenti genus ita nominatur Vitruuio ad aquam hauriendam per tympana, etiam si à colluuie colluuiarium sunt qui legant. In quo illud mihi occurruit. Columbarium non à Columbis, sed à Græco verbo, quasi colymbarium venisse, quando Græci κολυμβᾶν, & Colymbistas vocant, quod nos vrinare, & vrinatores dicimus. Vrinatorium ergò vas, quo videlicet, aut vinum promitur, aut aqua, Columbarium à veteribus dictum existimare possumus: alioqui & Columbæ ab hoc ipso verbi Græci significatu appellantur. Quid si columbarium apud iurisperitos pro mensa lapidea, quæ cartibum, & cartibulum quoq; dicebatur, accipiant. De qua M. Varro, *Altera*, inquit, *vinaria mensæ erat lapidea, oblonga vna contumelia, & vocabatur cartibulum, in quo ponerentur aneæ.* Hæc omnia *b* Hermolaus. Ornithologus verò, cui libenter hac in re assentior, Columbaria in tympanis, siue rotis haustorijs vasa eadem esse credit, quæ & haustra dicuntur ab vsu, & columbaria figuria dicta, qua referant loculamenta, seu nidos, quæ pro Columbis in cellis Columbarij fiũt, nisi hoc interest, vt videtur, quod haustra illa, quæ Columbaria propriè dicũtur, caua sunt, & in ipso tympano, alio verò vt modioli quadrati foras prominentia, vti etiam figuræ Vitruuio adiectæ declarant. Eodem modo *c* Isidorus Columbaria putat esse loca concaua in summis nauium lateribus, per quæ eminent remi, ita autem dicta, quod sint similia latibulis Colũbarum, in quibus nidificant. S. Colũbanus, cuius vitam plenam maximis, & memorandis miraculis Beda fusè admodũ describit, à Columba quidem nomen meruit, non autem ab aue, at à ciuitate Hyberniæ Columba nuncupata.

Petra Columbina. *u l. 19. c. 10.* Venenum columbinum. *x l. 3. hist.* Columbinũ tormentum. Desperatũ Colũbar. Plauto qd. *y In Rud.* Columbar quid Vitruuio. *z l. 4. c. 2.* *a l. 10. c. 9.* Vrinatores. Cionion vasculi genus. Columnas Columnarium. Vrinatorium vas Columbarum dictũ. Mensa lapidea. Cartibum. Cartibulũ. *b In Cora.* Haustra q̃ vasa dicta. Columbaria vnde dicta. *c l. 19. c. 2.* Columbanus vnde dictus.

PRÆSAGIA.

COLVMBAS aiunt tardiùs solito ad suũ περιστερεῶνα redeuntes mox imminentium pluuiarũ signa repræsentare, quoniam percepto in pluuias aeris motu, in crastinum prouidè expleri satagunt. *a* Hieronymus Vida ab hoc Columbarum præsagio facta eleganti quadam similitudine innuit Columbas sæpè non prius arua, camposque relinquere, quàm vel tonitru audierint, vel ex nebuloso aere certò affuturas pluuias diuinauerint, canit autem:

Pluuię pręsagium. *a l. 5. Christiad.*

Ac velut in paſtus celſæquæ ſede Columbæ
Exierant varios, cum tempeſtate repente
Vrgenti caco miſceri murmure cælum
Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continùò linquunt arua vndique & ardua pinnis
Tecta petunt, celereſque tauis ſe turribus abdunt.

Serenitatis ſignum

E contrario verò ſi inſolenter cantillauerint, ſerenitatis ſigna vulgò creduntur.

AVGVRIA.

DVPLEX ex Columbis erat augurium, lætum ſcilicet, ac infelix: quamuis nonnulli proſperos ſucceſſus tantùm prædicere velint: alijq; nullius prorſus auſpicij creditas eſſe, niſi comitatas ab alijs, quod *a* Alexander ab Alexandro quoque ceu ratum repetijt. Homerus felicis (hoc enim inter meas ſcedulas annotatum reperio) Columbæ augurij meminit: neq; etiam ſemper fauſtum fuit comitatas videre, quemadmodum vel hoc ſenario habemus ex Suida:

a l. 5. Gen. diet. c. 13.

Περιστερὰς βλέπειν τὸ προξενεῖ βλάβλω.
Columbas videre malum aliquod præſagit.

Magnæ alites paruarũ auguria turbant.

Verùm vt aſtruamus modò felix, modò infelix augurium feciſſe: ſcire licet antequam felicia enumeremus, Columbarum vti etiam reliquarum minorum volucrum auguria à maioribus ſuperueniẽtibus extingui credita, quod alibi *b* Virgilius ab Aquila ſumpto exempto etiam innuit, dicens.

b Aen. 9.

Sed carmina tantum
Noſtra valent, Lycida, tela inter Martia quantum
Chaonias dicunt, Aquila veniente Columbas.

Seruius hallucinatur.

Quo loco eius Scholiaſtes Seruius, *minora enim*, inquit, *auguria maioribus cedunt, nec vllarum ſunt virium licet priora ſint.* Idem Seruius Columbarum auguria ad reges pertinere dixit, quia nunquam ſolæ ſunt, ſicut neque reges: quod poſtremum falſum eſſe ſubſequentia docebunt. Adnumerari verò Columbas inter eas alites, quæ regibus auſpicia faciebant veriſſimum quidem eſt. Hinc in primis (proſequor autem felicia auſpicia) Virgilius Aeneæ Veneris filio, & regi Columbas geminas in auſpicium miſſas narrat, duces nimirum ad inueniendum aureum ramum. Optauerat enim Aeneas in nemore arborem auriferam videre, vt inde ramum refringeret, & ſtatim illi apparent geminæ Columbæ volantes, quas quia matri Veneri dicatas nouerat, lætus precatur, vt curſum ſuum dirigant, vbi ramus exiſtit aureus, obſeruatoque earũ volatu ſuper arbore conſidiſſe animaduertit, quò gradiens, cum peruenisſet, auri fulgorẽ vidit in arbore, indeque illico ramum excerpens, eum Sibyllæ detulit. Quæ omnia poeta ſic proſequitur:

Columbæ geminæ Æneæ apparent.

Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus
Oſtendat nemore in tanto &c.
Vix ea fatus erat geminæ cum fortè Columbæ
Ipſa ſub ora viri Cælo venere volantes,
Et viridi ſedere ſolo, tum maximus heros
Maternas agnoſcit aues, lætuſque precatur,
Eſſe duces, o ſi qua via eſt, curſumq; per auras
Dirigite in lucos, vbi pinguem dines opacat
Ramus humum, tuque ò dubijs ne defice rebus,
Diua parens, ſic effatus veſtigia preſſit,
Obſeruans, quæ ſigna ferant, quo tendere pergant
Paſcentes, illæ tantum prodire volando
Quantum acie poſſent oculi ſeruare ſequentum.
Inde vbi venere ad fauces graue olentis Auerni
Tollunt ſe celeres, liquidumq; per aera lapſæ
Sedibus optatis gemina ſuper arbore ſidunt.

Diſcolor

Discolor vnde auri per ramos aura refulsit:
Quale solet Syluis, &c.
Talis erat species auri frondentis opacæ
Ilice sic leui crepitabant bractea vento.
Corripit extemplo Aeneas, manibusq; refringit
Cunctantem, & vatis portat sub tecta Sybillæ.

C. Iulio Cæsari originem ab Aenea trahenti, vel saltem trahere sese iactitanti Colũbæ prospero fuerũt ostento, cùm palmam eam nidis frequentare cępissent, quã ipse castris locum capiens inter Syluas, quas cędebat, repertam conseruari vt omne victoriæ iussérat. Ea eñ de causa mirum, & inusitatum videbatur, quòd id auium genus duram, & asperam frondem studiosè soleat euitare. Meminit huius augurij his verbis *d* Suetonius: *Apud Mundum*, inquit, *D. Iulius castris locum capiens, arborem palmæ repertam conseruari, vt omne victoriæ iussit. Ex ea continuò nata soboles, adeo in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modò matricem, verumetiam obtegeret, frequentareturq; Columbarum nidis: quamuis id auiũ genus duram, & asperam frondem maximè euitet. Illo præcipuè ostento motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi succedere, quam sororis nepotem vellet.* e Apollonius quoq; canit aspectu Colũbæ iussos ab augure Mopso heroas illos benè sperare: demonstratumq; illis esse respondere id signum prædictioni Phinei, qui affirmarat reditum eorũ è periculosa illa expeditione, positum esse in Veneris voluntate, ipsius namq; Deæ eas sacras esse aues. Idem alibi §Phinæum fingit Argonautis suadere, ne per Symphlegades petras nauigent, nisi prius eminus emissa Columba, vt si illam viderint incolumem euadere per ipsas, sequantur: sin minus retrorsum nauigent, tanquam prohibentibus Dijs. Neapolim celeberrimam Italiæ vrbem tali felicissimo auspicio conditam referunt, vt nimirum Parthenope virgo Eumeli filia Columbę augurium secuta post longa itineris interualla agrum Neapolitanum, tanquam ad tantæ futuræ vrbis decus elegerit. Meminit eius *f* Velleius Paterculus: *Huius classis*, inquit, *cursum esse directum alij Columbæ antecedentis volatu fuerunt, alij nocturno æris sono, qualis Cerealibus sacris cieri solet.*

C. Cæsaris arguium.

d *In Augusto Cæsare. c. 94.*

e *Argon. 3.* Argonautarum augurium.

§ *lib. 2.*

Neapolis Columbæ auspicijs condita à Parthenope.

f *lib. 1. hist. Dom.*

Item *g* Statius.

Tenuis nec vara colonis
Parthenopis, cui mite solum trans æquora vectæ
Ipse Dioneæ monstrauit Apollo Columbæ.

g *lib. 4. Syl.*

Hinc quoq; Neapolitani, referente Alexandro Neapolitano, statuam erexere Apollini, cuius numero Columba insidebat, & mulierculam quandam (quę Parthenope fuerit) genibus flexis ante statuam procumbentem, quasi Columbam adoraret. Idem quoque Statius attestatur dicens:

Statuæ Apollinis Columba insidet.

Dij patrij, quos augurijs super æquora magnis
Litus ad Ausonium deuexit Abantia classes,
Tu ductor populi longè emigrantis Apollo,
Cuius adhuc volucrem leua ceruice sedentem
Respiciens blandè felix Eumelis adorat.

Lętũ ēt Alexandro Seuero, ac imperiũ portendens augurium fuisse legimus, qđ anicula quædam eo, quo natus est die, matri eius Columbas obtulisset. De Diadumeno tradunt Macrini filio eiusmodi portentũ: Aquila qua natus est die Palumbũ ei regiũ paruulũ attulit, & in cunis posuit dormiẽti, receſſitq; sine noxa: quod dubio procul eũ ab ineunte ætate Imperatorem aliqñ futurũ indicauit. Præterea ēt de Aretulla scribitur, qđ cũ sæpius Domitiũ pro fratre suo, quẽ in Sardiniam exultatũ miserat, frustra rogasset, vt ab exilio illũ reuocaret, in eius gremiũ Columba, quæ cum cæteris auibus in Theatro (nam id spectaculi genus edidit Domitianus, quod *h* Papinius testatur, & olim ediderat Nero) deciderit, neq; inde voluerit euolare. Hanc *i* Martialis fratri reuersuri ab exilio nunciam fuisse credidit, cùm canit:

Seueri augurium.

Diadumeni augurijũ.

Aretullæ augurium.

h *In Sat.*

i *lib. 8. Epi.*

Aera per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretullæ blanda Columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobseruata maneret
Permissaq; sibi nollet abire fuga.
Si melior pijæ fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere vota valent,
Hæc à Sardois tibi forsitan extulit oris
Fratre reuersuro nuncia venit auis.

k *lib.22. Hierogl.* Hebræi columbarũ alas tectis affigunt. Auguria infelicia. Priami augurium. l *lib.1.*

Pierius *k* Valerianus ex Euthymio apud Hebręos ait prędiuitum, ac potentiorũ hominum morem fuiſſe, Columbarum alas gypſo illitas in ſummę felicitatis ſignũ ſummis tectis effingere. Hæc itaque felicia hactenus extiterunt auguria, ſuperſunt modò infelicia, quale in primis illud eſt, quod Priamus Iouem orans ſumit ab Aquila. *Columbam etiam reſpirantem* vnguibus tenente. Inde enim Penthaſileam haud reuerſuram incolumen ex prędio augurabatur. Meminit Q. *l* Calaber.

Αἰετὸς υξύ κεκληγὼς
Ηδη ἀποπνείουσαν ἐχων ὀνυχεσσι πέλειαν
Εσσυμένάς ὄμνσεν ἀριστερὸς, ideſt:
Aquila acutum clangens.
Iam efflantem animam tenens vnguibus Columbam
Concitatè ruit dextera.

m *In Ione.* Ionis augurium.

Ion quoq; apud *m* Euripidem, dum venenum, quod Creuſa ei machinata, à ſene rege acceptum biberet turmam Columbarum in interiora irruiſſet, vnam verò etiam ex ipſis pro eodem vino mortem obijſſe. Euripides Latinus factus ſic ait.

Atque dum hæc fierent, ſubitò irruit in tentorium
Turma Columbarum (nam in delubris Apollinis
Tutò habitant) illicque vbi vinum effunderant,
Simul roſtra, bibendi ſcilicet cupidæ
Dimiſerunt, hauſeruntque in plumigera guttura
Laticem: ac cæteris quidem innoxia Dei libatio
Fuit: quæ autem conſedit, vbi nouus puer libauerat,
Potumq; guſtauit, ea mox corpore volucri,
Concuſſo bacchatur, ſimulque ſtridula
Vocem edit confuſam: vnde omnis obſtupuit
Conuiuarum corona labores alitis.
Tandem autem palpitans moritur, purpureos,
Et ſubmittit pedes. At fatidicus puer
Nuda è veſtibus ſupra menſam membra explicuit.
Exclamans, quis hominum mihi machinatus eſt necem?

n *In Perſicis.* Perſici exercitus auguriũ. o *lib.1. Var. c.15.*

Charon *n* Lampaſcenus apud Athenęum de Mardonio ſcribens, & exercitus Perſici interitu circa Athon montem, *tum*, inquit, *primùm Columbæ albæ in Græcia viſæ ſunt, cùm prius nõ fuiſſent.* Idem *o* Aelianus narrat, ſed tum primùm viſas alites, cum triremes Perſarũ præterlegentes Athon perirent. Hannibalem ſedecim continuis annis Italiam vexaturũ multoſq; in ea occurſum, ſed tandem & ipſum à Scipione ſuperandum, ac omnem victoriarum gloriam perditurum, hoc, quod Silius Italicus memoriæ prodidit, augurium ſignificabat:

Cùm ſubitum liquida non vllis nubibus æthra
Augurium mentes, oculoſq; ad ſydera vertit:
Accipiter medio tendens à limite ſolis
Dilectas Veneri, notaſq; ab honore Diones
Turbabat violentus aues, atq; vnguibus idem
Idem nunc roſtro, duris nunc ictibus alæ:
Terquinas dederat ſæua inter vulnera letho:
Nec finis, ſatiaſue, noui ſed ſanguinis ardor
Gliſcere, & vrgebat trepidam iam cæde priorum,
Incertamq; fugæ pluma labente Columbam;
Donec Phœbeo veniens Iouis ales ab ortu
In tenues tandem nubes dare terga coegit:
Iam victrix lętos ſigna ad Romana volatus
Conuertit pleroſq; ducis qua parte decora
Scipio quaſſabat puerilibus arma lacertis,
Clangorem bis, terq; dedit, roſtroq; coruſcę
Perſtringens conum galeæ, ſe redidit aſtris.
Exclamat Liger, huic ſuperos ſentire monentes
Ars fuit: ac penna monſtrare futura magiſtra.
Pœne bis octonos Italis in finibus annos
Audaci ſimilis volucri ſectabere pubem
Auſoniam, multamq; feres cum ſanguine prædam.

Sed

Sed compesce minas, renuit tibi Danuia regna
Armiger ecce Iouis: nosco te summe Deorum.
Adsis ò firmesq; tuæ pater alitis omen,
Nam tibi seruantur: ni vano cassa volatus
Mentitur, superos præpes postrema subactæ
Fata puer Libyæ, & maius Carthagine nomen.
Contra læta Bogus Tyrio canit omnia regi
Et factum Accipitrem, cæsasq; in nube volucres
Aeneadis cladem, & Veneris portendere genti.

Macrinus item Romanorum Imperator regno exutus legitur Columbæ augurio. *p* Xiphilinus author est, cùm primùm litteræ eius de imperio legerẽtur, Columbam ad statuam illius, quæ posita erat in curia, circumuolasse, idq; futuræ eius timiditatis, propter quam à Pseudoantonio puero adhuc superatus est, superior aliàs viribus, augurium fuisse. Diogenem orientis Cæsarem antequam imperio caderet, hæc signa præcessisse memorant. Nigra Columba circa triremem volitans, manu comprehensa est, & imperatrici tradita: medium illius tabernaculum confractum, ac ignis, nescitur vnde, lapsus, qui equos imperatorios, & vehicula combussit. Hæc & id genus auguria, felicia, aut infelicia, qualia posteriora fuere diuina putauit antiquitas. Viri autem vita, & doctrina sanctissimi, si aliqua esset, quæ diuina auguria fas esset dicere, ea signa diuina auguria assererent, quæcunque diuinam causam habere possunt, qualia sunt, quæ de Columba diximus, quæ discipulis Domini, quę in multorum Pontificum electione, ac in templorum ædificatione apparuit nimirum ad futurum bonum: cui etiam felix illud Mediolanensium augurium ascribito. Die vno de triceſimo mensis Maij, anno à salutifero partu 1176. Sisino, Martino, ac Alexandro martyribus sacro tres Columbæ candoris niuei, ex horum sanctorum sacello euolasse visę sunt ad castra Mediolanensium, ac tam diu aureæ cruci rhedæ, qua totus senatorius ordo vehebatur (vulgò carrotium vocant) insedisse, neque equorum fremitu, armorum strepitu, tubarum, ac tympanorum rumoribus ad volatum compelli potuisse, donec fugato hoste, qui Fridericus erat Imperator cognomento Barbarossa, victoria potiti, victoriam alto clamore nominarent. Author est *q* Paulus Morigia.

Macrini augurium.
p In Macrino.
Diogenis Cęsaris augurium.
Auguria diuina quę dici possint.
Mediolanensiũ felix augurium.
Fridericus Barbarossa victus.
q In Hist. Mediol.

VSVS IN VANIS ETHNICORVM Sacris.

SYRI, teste Beroso, Columbis religiosè abstinent. Meminit huius superstitionis Tibullus, inquiens:

Alba Palestino sancta Columba viro.

Et *a* Lucianus, dum ait: *Columba ex auibus Syris videtur res sanctissima esse, & ne tangere quidem ipsam fas habent: quod si quãdo inuiti etiam attingunt, scelerati & execrabiles illo tum die habentur: ideo cõpascuæ ipsis sunt, & ad domos ipsorum veniunt, & in terra pascuntur in sacra vrbe.* Vnde apud Hessenos Palestinæ populos tantam earum copiam factam fuisse legimus, vt aduenas, velut cicures peterẽt. Eiusmodi populus ideo sacras has alites fuisse Diodorus Siculus tradit, qđ Semiramidẽ Decretus Syrię Deę filiã ab illis in deserto educatã crederẽt. Sed *c* Lucianus aliter sẽtit, nimirũ qđ cũ expirasset in Colũbã cõuersa putaretur: *q* đ D. Iustinus martyr, & historicos astruere videtur hinc similitudine sũpta multos tyrãnos *p* Dijs cultos asserẽs: *Quod si*, inquit, *quidã execrãdi, & Deo inuisi opinionẽ qđ Dij essent, obtinuere: & Decretus filia Semiramis, mulier petulãs, & cædibus cõtaminata Dea Syria existimata est, & ipsius Decretus causa, Colũbas quoq; & Semiramidẽ Syri colũt. Nã quod impossibile est fęminam in Colũbã mutatã esse, apud Ctesiã fabula est. Quid mirum est, &c.* Alij propter castitatẽ cultas ab eis Columbas existimant, atque hoc etiam *e* Lucianus alibi retulit. Cur verò Meccæ Mahumeti sepulchro illustris vrbis incolis religio sit has aues occidere, lõge alia ratio est, nam pseudopropheta, ac nefarium illud scelus eis persuaserat sibi cum Spiritu sancto Columbæ specie sæpius de rebus serijs interloquia intercedere. Assuefecerat enim Columbam, vt ad aurem suam sæpius aduolaret; atque huic tanto in ea etiam vrbe harum auium copia facta est, vt Ludouicus Barthema quindecim, & viginti etiã millia ibi simul sese conspexisse memoret: quas omnes miseri illius vrbis ciues sobolem, inquit, illius Colũbę existimant,

Syrici Colũba sacra.
a lib. de Syria Dea.
Hessęni Columbis abstinent.
b lib. 3.
c lib. de Syria Dea.
d In Org. Athenag. pro Christ.
e In Ioue Tragædo.
Meccæ incolę Colũbas nõ tãgunt.

stimant, cũ scelecto illo colloqui videbatur. *Volabant*, inquit, *vbiq; per domus, vbi granorum omnis generis erat abundantia, neq; erat, qui eas abigeret.* Lugdunensibus Batauorum, siue Hollandorum Columbas *f* Iustus Lypsius etiam sacras esse tradit, sed causam cur eas colant habere legitimam, quòd scilicet eis fidelissimis nuncijs in vrbis suæ æternum memoranda, ac annua obsidione vsi fuerint. Sed verba Lypsij adscribam. *Dousa*, inquit (Ianus poeta celebris, & eques auratus) *Columbas toto vultu renuit. Cùm verò Lernutius conuiuij præses diceret, Quid ita? Fortasse te Columbis nõ amicum? Amicissimus sum*, inquit, Dousa. *Qui an igitur Syrus es? Minimè ait: tamen & nobis Batauis hæ sacræ. Eæ enim nobis obsessis arcanorum apud socios interpretes, ea litterarum fidæ admiratæ, ea rebus iam deploratis, & tantùm non funere nostro conclamato solæ indices auxilij salutaris.* Iam verò Columbas Veneri dicatas esse, ac sacrificari solitas nemo nescit, qui vel prioribus tantùm labris poetarum scripta gustarit. *g* Ouidius autem id in primis, vt cæteris ferè fabulosior innuit inquiens:

f lib. 2. Satu. serm. c. 6. Lugdunẽses Batavi Columbas honorant.

Columbæ Veneri sacræ.

g lib. 1. Fast.

Tuta diu volucrum proles tum denique cæsa est,
Iuueruntq; Deos indicis exta sui.
Ergo sæpè suo coniunx abducta marito
Vritur in calidis alba Columba focis.

Et *h* Propertius:

h lib. 4.

Sed capite torquatæ genus ò regina Columbæ
Ob meritum ante tuos guttura secta focos.

Et *i* Martialis:

i lib. 14.

Nè violes teneras præduro dente Columbas,
Tradita si Gnydiæ sint tibi sacra Deæ.

Cur Veneri sacræ. Veneris, & Cupidinis fabula. Peristera ĩ Colũbam.

Lactantius grammaticus causam, cur Veneri immolentur, in hanc fabulam reiecit. Cùm Venus, & Cupido lasciua contentione certarent, vter plures sibi flores colligeret, & Cupido alis adiutus Venerem superaret, Peristera Nympha occurrit, & adiuuando Venerem superiorem effecit, indignatus Cupido nympham in auem sui nominis immutauit, Venus verò vt honore pœnam minueret, Columbam suam in tutelam esse mandauit. Verùm quod verisimilius est, has aues Veneri ideo sacras existimatas fuisse putauerim, quòd lasciuiarum, ac cuiusuis amoris Deam aues etiam decerent, quę simul in osculis, ac complexibus lasciuę essent, & in incœpto amore perseuerarent, ac continuè proli incuberent. Has etiam in vehendo Deæ curru, quem magna arte Vulcanus ei fabricauerat eorum officio functas fabulati sunt. Meminit in primis *k* Ouidius, vbi Venerem cum Cupidine filio suo loquentem ita ferè inducit.

k lib. 1. am. eleg. 2.

Nocte comammyrto, maternas iunge Columbas
Qui deceant currus vitricus ipse dabit.
Inque dato curru, populo clamante triumphum,
Stabit, & adiunctas arte mouebis aues.

l Apuleius verò currus illius fabricæ artificium prosequens, à quatuor vectum Columbis ijsque candidis ait his verbis: *At venus terreni remedij inquisitionibus abnuens, calumpetit, iubet construi currum, quem ei Vulcanus subtili fabrica studiosè poliuerat, & ante thalami rudimentum, nuptiale munus obtulerat, Lunæ tenuantis detrimento conspicuum, & ipsius auri damno pretiosum: de multis, quæ circa cubiculum dominę stabulant, procedunt quatuor candidæ Columbæ, & hilaribus incessibus picta colla torquentes, iugum gemmeum subeunt, susceptaq; domina lętę subuolant, currum Dea prosequentes, gemitu constrepenti lasciuiunt Passeres, &c.* Columbas verò Veneris currum vexisse alibi etiam *m* Ouidius ait:

l In Asi. aur.

m l. 14. Metam.

Gaudet, grateſq; ait illa parenti,
Perq; leues auras iunctis inuecta Columbis
Littus adit &c.

Meminit item *n* Claudianus:

n lib. 6. de laudi stil.

Venus hic inuecta Columbis
Tertia regali iungit connubia nexu.

Dioneę vnde dictæ columbæ.

Quia itaq; huic Deæ cõsecratę erãt Colũbæ, Poetis Cytheriades, Cytheriacę, Dioneę, Cypriæ, Idalię, Paphiæ, & Gnydię nũcupantur. Dioneæ aũt à Dione Veneris matre: reliqua verò nomina, siue epitheta à locis, in quibus hæc Dea colebatur, sumpta sunt, Catullus albulum Columbulum Dioneum dixit Cæsaris mollitiem notans, ita alibi Silius *o* Italicus:

o lib 4.

Dilectus Veneri, notaſq; in amore Dionis.

p lib. 6. The. *p* Statius aues Dioneas vocauit, inquiens:

Dioneiſq; auibus circumſona Thybæ.

Aeneas

Aenas verò apud *q* Virgilium aues maternas, Veneris nempe filius:

Tum maximus heros
Maternas agnoscit aues, &c.

Paphias Columbas *r* Martialis dixit hoc versu:

Spartanus tibi cedet Olor, Paphiæq; Columbæ.

Idalias volucres *s* Statius.

Cæston, & Idalias procul ablegasse volucres
Fertur.

Item *t* rursus.

Qualiter Idalia volucres, vbi mollia frangunt
Nubila.

Cyterias *u* Sylius:

Hanc sedem primò Cythereia condidit ales.

Gnydias Pontanus:

Atque hæc Gnydiæ loca læta volucres
Peruolitant.

Item Cyprias:

Vincant murmura Cyprias Columbas.

Præter Venerem Iouem etiam delectatum fuisse Columbis innuere videtur *x* Homerus, cum has ambrosiam illi subministrasse canat his versibus:

Τῇ μὲν τ' οὐδὲ ποτητὰ παρέρχεται, οὐδὲ πέλειαι
Τρήρωνες, τὰι τ' ἀμβροσίην Διὶ πατρὶ φέρουσιν,
Hac neque volucres præteruolant, neque Columbæ
Timidæ, quę ambrosiam Ioui patri fierunt.

y Athenæus tamen multis astruit hic Pleiades stellas intelligi, non Columbas aues, idque auctoritate Mœrus, vel Myrus Bizantiæ in poemate, quod inscribebatur Mnemosyne, quæ prima hunc locum ita sit interpretata, quam inuentionem Crates Criticus sibi arrogauerit. Sed nos, quia reuera Homero de volatu, vt videtur, sermo est, communem interpretationem sequamur. Monet autem ibi Circe Vlyssem, vt Planctas marinas petras vitet, adeò nauigantibus periculosas, vt ne aues quidem tutò præteruolare possent, imo nec Columbæ, quarum celerrimus volatus sit, & quæ Ioui patri ambrosiam afferant, quo nomine saltem maior reuerentia eis deberetur. *Non modò*, inquit Eustathius enarrator, *poeta ne Columbas quidem supra planctas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in volatu, sed etiam vt impudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus parcant, quæ Ioui ambrosiam adferunt.* Docet idem Eustathius, quæ illæ Peleiades fuerint, & cur Ioui ambrosiam subministrare Homerus finxerit. Refert enim Alexandrum Paphium tradere Homerum Aegyptijs parentibus Dmasagora patre & Aethra matre natum, nutricem habuisse Prophetin quandam filiam Ori Sacerdotis Isidis: ex huius mamillis mel aliquando in os infantis manasse, vnde is noctu voces nouem diuersas ediderit, Hirundinis, Pauonis, Columbæ, Cornicis, Perdicis, Porphyrionis, Sturni, Lusciniæ, & Merulæ, & puerum inuentum esse cum nouem Columbis colludentem in lecto, & aliquando Sybillam in conuiuio pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium Δμασαγόρα πολυνικε, in quo Dmasagoram etiam μεγακλεῖ, & στεφανιτῶ appellarit, & templum nouem Pegridarum, hoc est, Musarum condere iusserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaque poeta in honorem auium, quibuscum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam adferre. Athenæus verò, quem ex Mœro Bizantia Pleiades, non Peleiades (ita enim stellas illas per epentesim poetis dici ex Eustathio suo loco dicemus) ambrosiam Ioui ferre dicere scripsimus, id ita non ab re singi à poetis ait: quoniam ab hominibus quoque ortu, occasuq; partium anni discrimina, & arationes, messisq; tempora (idest, generationis frugum, & perfectionis) significant. Cæterùm figmentum Mœrus, cuius etiã carmina recitat, huiusmodi est: Cùm Iuppiter in specu quodam Cretæ nutriretur, Peleiades τρήρωνες ambrosiam ei ex Oceano afferebant, nectar verò è saxo quodam hauriens Aquila. Has aues postea Iuppiter, victo patre Saturno, vt gratiam referret, inter sydera collocauit, quæ Aquilam vocant, & Pleiades. Quod sanè figmentum ab auibus, non autem à stellis ambrosiam Ioui subministratam fuisse ostendit, cùm ob beneficium stellas ex Columbis factas à Ioue dicat.

q lib. 5. Aeneid.
r l. 8. Epig.
s li. 5. Theb.
t In Achil.
u lib. 3.
Iuppiter Columbis delectatus
x Odyss. 12.
Columbæ Ioui ambrosiã ministrant.
y l. 11.
Circe Vlyssẽ monet, vt Planctas fugiat.
Columbæ quæ Ioui ambrosiã ferunt.
Homerus nouẽ auiũ voces edidit.
Pleiades arationis, & messis tẽpora significant.

HIERO-

HIEROGLYPHICA.

Trepidationis Symbolum.

IN primis vulgatissimum, Columbã pro trepidatione poni. Si quidem quam trepidum animal sit, ex superioribus habes *a* Orus, author est Aegyptios hominẽ notare volentes natura ipsa nequaquã iracundum, hoc est, qui suapte natura bile careat, sed eam ab altero suscipiat Colũbam pinxisse erecto dorso, quasi hæc auis ibi bilem habeat, sed nos id negauimus, nouumq; nobis esse diximus ibi aui bilem esse. Indicabant autem eo modo auis mansuetudinem, quam pariter volentes Græci exprimere ἡμέρη πέλειας, hoc est, quieta Columba dicere consueuere, & πραότερος περιστερὰς eodem significatu. Cùm verò hæc auis sit gregalium omnium mansuetissima, etiam, teste Philone, à Mose purissima iudicata est: atque illud in primis apud Aegyptios, etsi alias, non tam eis, quam alijs quibuscunque nationibus plurima alia Columbæ significata essent, miraculi loco habebatur, quod, cùm ineffabilis lasciuiæ, ac procacissimæ salacitatis notam vbique ferè sibi contraxerit, marito suo tamen fidem perpetuò seruet inuiolatã, nobisq; tam memorandæ suæ continentiæ, summæq; ac incomparabilis pudicitiæ specimen edat. Itaque, testante Oro, Sacerdotes illi Columbæ nigræ typo mulierem significabant, quæ post mariti obitum ad vltimam vitæ horam vidua perstaret. Depingebant autem nigram, vt indicarent, spretis etiam secundis nuptijs priorem maritũ velut deplorare, quemadmodum viduę facere solent, quibus etiamnum atris vestibus, vti moris est, quoniam huiusmodi color firmitatis, & perseuerantiæ signum est. Alij enim colores quot quot sunt, ex vno in alium transeunt, obscurioriſque corporis admistione densiores fiunt, at vbi ad nigrorem est peruentum, ibi tunc consistitur. Quod verò, inquit *b* Pierius Valerianus, ijdem Sacerdotes Aegyptij per volucris huius simulacrum illecebras amatorias significarent, duabus vtriusq; sexus Columbis se inuicẽ exosculantibus adpictis, id ea de causa factum, quòd illæ nunquam ad Veneris copulam, nisi prius ad osculationem deueniant. Idẽ paulò post, sanè, inquit, quod mutuis se osculis Columbæ suauientur, ansam dedit, vt charitatem, amoris quippe pij virtutem hieroglyphicè per Columbam nonnulli interpretarentur. Aeris item indicium, quod vnumquodque volatile animal significat, Columbæ potiùs, quàm alterius auis pictura veteres denotarunt, quòd domesticis alitibus nulla neque longiùs domo, neque diutius abuolet, tecti tamen lariumq; memor, summa fide reuertatur, & mansuetissima nobiscũ consuetudine diuersetur. Vnde Hesychius Columbã, neque non Turturem hieroglyphica ponit hominis, qui mente sublimia quæque facillimè penetret, & contemplationi sit egregiè deditus. Aliquem verò remedio quodam conualuisse à morbo significare cupientes Aegyptij, quod Deorũ aliquis præmonstrasset, tunc quoq; hanc alitem ita exprimebant, vt lauri ramulum, in quo medicinam suam, ac per consequens salutem agnosceret, ore gestaret. Iidem impium, ac ingratum hominem indicaturi, eumq; qui in eos, qui de se bene meriti sunt, etiã perduellis est, Columbam, testante Oro, aut eius pullũ, qui matrem solicitaret, facere consueuerunt. Columbis enim, vt suprà scripsimus, hæc pessima nota inusta est, quod earum mas iam validior factus patrem rostro impetit, & à matris consortio tentat abigere, eiusq; coniugij locum occupare.

Hominis nõ suapte natura iracũdi hieroglyphicũ.

Quieta Columba.

Viduę ad vitæ exitũ typus.

Color niger quid indicet.

Charitatis symbolũ.

Aeris indicium, cur Columba potius, quã alia auis.

Sublimia penetrãtis hieroglyphicum.

A Deo mõstrato remedio cõualescẽtis typus.

Impij, & ingrati symbolum.

a In Hieroglyph.

b l. 22. Hieroglyph.

VSVS IN SACRIFICIIS Hebræorum.

Hebræi cur Columbas sacrificarent.

PLVRIES à Deo Columbarũ sacrificium institutũ fuisse sacræ litteræ testantur, at non semper ob eandem causam, quamuis præcipua sit ad eluendũ peccatum. *a* Abrahamo autem primùm sacrificare sibi has aues iussit, vt nouas terras eũ possessurũ significaret. Ita enim ex Deo quærit Abraham. *Domine Deus, vnde scire possũ, quod possessurus sum eã?* Respõdens Dominus, inquit: *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, Turturẽ quoque, & Columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasq; partes cõtra se altrinsecus posuit: aues autẽ non diuisit. Descẽderuntq; volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* Quo loco beatus *b* Theodoretus quærens, quare Deus præcepit

Abraham Columbas sacrificare iussus est, & cur.

a Genes. 15.

b Qu. 65. in Genes.

cepit sacrificari sibi vaccam, &c. Hæc erant, inquit illorum ænigmata, quæ familiæ erant ob ventura. Siquidem sacrificio peracto subiunxit: *Cognoscens cognosces quod semen tuum peregrinari debeat in terra non sua*, & addidit. *Quarta verò generatione reuertentur huc.* Propterea ex quadrupedibus mundis tria, & vnumquodque eorum sacrificari præcepit, ad significandas tres generationes, quæ in incolatu permansuræ erant. Turtur autem generationem illam denotabat, quæ ex Aegypto egressa, velut auolauit, & habitauit in deserto. Huiusmodi enim auis est amans deserti. Columba autem generationem aliam innuebat, quæ terram promissam accepit. Mansuetum enim est hoc animal, & domesticum. Quamobrem hæc minimè diuisit, vt liberationem à seruitute significantia. Quadrupedes autem partitus est, eò quòd indicarent, quàm malè tractandi erant in Aegypto. Aues autem illę, quæ supra portiones diuisas volitabant, quas quidem Patriarcha à sacrificijs abigebat sententiam Aegyptiorum significabant, qua omnes cædere decreuerant: quam tamen irritam Deus reddidit, volens ea firma, rataque esse, quæ Abrahæ promiserat. Sicut enim in figura aues illas prædatrices expellebat Abraham: sic Abrahæ honor repressit Aegyptios. Hæc ille. Beda verò Columbam ab Abraha oblatam significare ait, aliquos inter Iudæos spirituales futuros. Explicat obiter eundem locum S. Augustinus, probans, cur volucres spiritales significent: Non frustrà, inquit, dictum est de Abraham, Aues autem non diuisit. Abraham in illo sacrificio satis mystico accepit tria animalia, arietē trimum, vaccam trimam, capram trimam, ac Turturem, & Columbam. Diuisus est aries, & aduersus se inuicem partes constitutæ. Diuisa vacca, sic etiam de ipsius carne factum est, & subiecit scriptura: *Aues autem non diuisit:* deinde dicitur, *trimus aries, trima vacca, trima capra*: de auium ætate tacetur. Vnde rogo vos, nisi quia significantur in auibus quidam spiritales, quorum ætas temporalis propterea tacetur, qui æterna meditantur, & trasgrediuntur, desiderio, & intellectu omnia temporalia? Spiritales viri qui de omnibus iudicant, & à nemine iudicantur, itaque ipsi soli non diuiduntur in hæreses, & schismata. In ariete intelliguntur præpositi: ducunt enim greges. In vacca plebs intelligitur Iudæorum, habuit enim iugum legis, sub quo laborabat. In capra intelligitur Ecclesia de gentibus: in quibusdam enim liberis saltibus insultabat, & amaro pascebatur oleastro. Trima sunt dicta animalia, quoniā tertio tempore gratia reuelata est. Nā primū fuit ante legē, secundum ex quo lex data est, tertiū, quod nunc est, ex quo regnum cælorum prædicatur. Quid ergo dicimus, quod aries non diuidatur? Nonne Episcopi fuerunt authores schismatum, & hæresum? Porrò autem si plebs ipsa non diuideretur, erubuissent fortassis illi in diuisionibus suis, & ad compagem remeassent. Diuiduntur duces, diuiduntur & plebes, vt cæcus cęcum sequatur, & simul in foueā cadant. Ponuntur ad uersus se inuicē. Aues autē non diuisit. Spiritales nō habent diuisiones, nō cogitāt schismata. Pax est in eis, custodiūt eā in cæteris, quantū possunt, vbi in alijs deficiunt, in se tenent, &c. Et *d* alibi rursus. Quid ergo, inquit, significent ista, fratres, breuiter, quantum Dominus dederit charitatis auribus vestræ cupimus intimare. Beatus Abrahā pater multarū gentiū à Domino dictus est: Omnes enim gentes, quæ in Christum credunt, & crediturę sunt, filij sūt Abrahæ imitando fidē non nascendo per carnē. Nā sicut Iudæi per infidelitatē degeneres facti ex filijs Abrahæ filij diaboli, & progenies viperarum sunt in euangelijs appellati, ita è cōtrario omnes gentes, quæ in Christum fideliter credunt, Abrahæ filij effici meruerunt. Vacca ergo triennis, & aries annotū triū, & capra triennis, & Turtur, vel Columba figurā omnium gentium prætulerunt. Dicta sunt autem trium annorum, quia omnes gentes in trinitatis erant mysterium crediturę. Et quia tota Ecclesia catholica non solùm habet spiritales, sed habet etiam & carnales, quanuis nonnulli in Trinitatem se credere dicant, carnales tamen sunt, quia crimina, & peccata vitare dissimulat. Quia ergo cum carnalibus sunt, etiam spiritales, ideo Turtur, & Columba sunt additæ. In Turture, & Columba spiritales possunt significari, vt in illis tribus animalibus carnales intelligi. Ergo diligenter attendite, quia illa tria animalia diuisisse in duas partes dicitur Abraham, & contra se inuicem posuisse, *Aues*, scriptura inquit, *non diuisit*. Quare hoc patres? Quia in Ecclesia catholica carnales diuiduntur: spiritales omnino non diuiduntur, & sicut dicit scriptura, contra se præparantur, quare carnales & diuisi & contra se positi sunt? Quia omnes luxuriosi, & amatores mundi contra se inuicem diuisiones, & scandala habere non desinunt. Isti ergo diuiduntur, quia sibi inuicem aduersantur: Aues autem, id est, spiritales non diuiduntur. Quare spiritales non diuiduntur? Quia est illis cor vnum, & anima vna in Deum. Est in illis vnum velle, ac nolle. Illis enim quas suprà diximus auibus similes sunt, Turturi scilicet, & Columbę. In Turture castitas, in Columba simplicitas designatur. Omnes enim in Ecclesia Catholica Deum timentes,

Turtur q̄ generationem denotet, & cur.

Columba quā generationē denotet, & cur.

Quare Abrahā quadrupedes diuisit, & non item aues.

c *In Enarrat. in Ps. 103.*

Spiritales per Colūbam significati.

Aries quos notet.

Vacca.

Capra.

Cur trima dicta animalia.

Aries cur diuisus.

Aues cur nō diuisæ.

d *De tem. in domin. quin. ser. 2.*

Abraham pater multarum gētiū dictus Indæi degeneres, vt appellati.

Cur animalia trima dicta.

Cur Colūba, & Turtur in sacrificio Abrahæ additæ.

Aues cur Abraham non diuiserit.

Spiritales cur nō diuidantur.

Turtur, & Columba quid significent.

timentes, & caſti, ſimpliceſq; eſſe ſignantur, & cum *d* Pſalmiſta dicere poſſunt: *Quis dabit mihi pennas ſicut Columbæ, & volabo, & requieſcam?* Et *e* iterum. *Turtur inuenit nidũ, vbi reponat pullos ſuos, &c.* Hæc itaque omnia D. Auguſtinus. Alia præterea ſcripturæ loca ſunt, quæ Deo Columbarum, ac Turturũ ſacrificium gratum fuiſſe oſtendunt, maximè vbi ſedulò Moyſen admonet, vt id vniuerſum populum Iſrael doceat. At non ſemper eodem modo celebrari voluit, ſed pro occaſionis diuerſitate, vt iam patebit. Nam cùm placari vellet, holocauſtum fiebat, vel è pecoribus, vel ex auibus, & ſi ex his, tum hoc modo inſtitui iubebat. *Si autem*, inquit *f* Deus ad Moſem, *de auibus holocauſti oblatio fuerit Domino, de Turturibus, & pullis Columbæ, offert eam Sacerdos ad Altare, & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem Altaris: veſiculam verò gutturis & plumas proijciet prope altare ad orientem plagam in loco, in quo cineres infundi ſolent, confringetq; aſcellas eius, & non ſecabit, neque ferro diuidet eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito.* Cùm quis peccauerat peccatiq; aliquandiu non meminiſſet veruntamen eius tandẽ recordaretur, tũ Deus agnam, aut capram immolare præcipiebat, ſin autem non poſſet pecus offerre, vt offerret duos Turtures, vel duos pullos Columbarum, vnum pro peccato, alterum in holocauſtũ, daretq; eos Sacerdoti: qui primum offerens pro peccato retorquebat caput eius ad pennulas, ita vt collo adhæreret, & non penitus abrumperetur, & aſpergebat ſanguine eius parietem altaris: quod autem erat reliquum, faciebat deſtillare ad fundamentũ eius. Alterum verò in holocauſtum adolebat, rogabatque pro eo Sacerdos, & pro peccato eius, & dimittebatur ei. Voluit item à muliere poſt menſtruam purgationem pro filio, vel filia nata deferri agnum anniculum in holocauſtum, & pullum Columbæ, ſiue Turturem pro peccato ad oſtium tabernaculi teſtimonij, tradiqu= Sacerdori, qui offerebat illa coram Domino, & orabat pro ea, & ſic mũdabatur à profluuio ſanguinis ſui. Cùm verò non poſſet agnum offerre, ſumere licebat ei duos Turtures, vel duos pullos Columbarum, vnum in holocauſtum, alterũ pro peccato. Antequã verò ad cætera ſacrificia, in quibus hæ alites celebrabantur ab Hebræis, me conferã, placuit huius de mẽſtruatis mulieribus ſacrificij myſteria præuertere. Qui ſit itaque myſticus huius diuinæ legis ſenſus egregiè ſic *g* Ropulphus Flauiacẽſis ordinis S. Benedicti, vir incomparabilis doctrinæ, eruditorumq; ſui temporis omniũ ſine cõtrouerſia princeps exponit. Dies purgationis mulieris, inquit, huius tũc explẽtur, cùm preſentis vitæ curſus conſummatur. Hæc eſt enim quadrageſima illa, in qua ſanctũ nõ tangere iubetur, & à ſanctuarij foribus eliminatur. Nã & illa quæ fœminã peperit, etiãſi poſt mortem carnis ſecundã prius quã purgetur, ſuſtineat quadrageſimã, eiuſdẽ tamen purgationis, quæ mortẽ ſequitur, modus ante mortẽ quodãmodo cõpletus eſt: quia põdus ſequentis animaduerſionis ex merito pendet præcedẽtis actionis. Neque .n. poſt obitũ tẽpus erit bene operãdi, ſed quod egeris recipiendi. Sciendũ eſt, ait B. Gregorius, quia illic ſaltem de minimis nil quiſque purgationis obtinebit, niſi bonis hoc actibus in hac adhuc vita poſitus, vt illic obtineat, promereatur: Purgatio igitur etiam ſequens ante mortem quodammodo expletur, dum menſura illius ex præcedentis actionis merito terminatur. Expletis itaque diebus purgationis, die ſcilicet vltimo iam inſtante, mulieri iſta, quæ aut maſculum, aut fœminam peperit, quæ in via Domini, aut viriliter, aut remiſſius egit, iubetur offerre agnũ anniculum in holocauſtum. In agno intelligitur innocentia, in ſpacio temporis, quod annum ſcilicet expleſſe iubetur, eiuſdem innocentiæ conſummatio deſignatur. Porrò holocauſtum totum incendebatur. Iubetur itaque mulier iſta completis diebus purgationis ſuæ agnum anniculum offerre in holocauſtum: vt vnuſquiſque qui purgare mores ſuos, actuſque ſanctificare aggreditur, magnopere contendat, vt ſaltem in vitæ extremitate ad iuſtitiæ ipſius perfectionem pertingat, ſicut *h* ſcriptum: *Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens præcedit, & creſcit vſque ad perfectum diem.* Sed quoniam nec ipſa perfectio humana irreprehenſibilis vſquequaque fieri poteſt, cum agni oblatione iungendus eſt Columbæ pullus, ſiue Turtur pro peccato. Hæ namque aues gemere, non cantare ſolent. Nullũ ergo ex nobis quamlibet perfectum ſine gemitu exire oportet: etſi enim non ſunt præſentia peccata, quæ plangat, ſed ſunt præterita: præſentia ſi non ſunt magna, ſunt tamen nonnulla: nam & beatus *i* Apoſtolus pro ijs etiam, quæ non intelligebat, timebat: *Nihil*, inquit, *mihi cõſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Qui autem me iudicat, Dominus eſt.* Et *k* Pſalmiſta: *Si iniquitates obſeruaueris Domine, quis ſuſtinebit?* Si enim abſque miſericordia operũ noſtrorũ diſcuſſio fiat, nullus erit, qui ſuſtinere queat. Quis namque gloriabitur, caſtum ſe habere cor? Vel quis dicere poterit, purus ſum à peccato? Mulier ergo iſta cum agno ſuo pullum Columbinum, aut Turturem offerat, vt vnuſquique quanuis ſanctus, quanuis perfectus, magis ſtudeat in illa

d *Pſal.* 54.
e *Pſal.* 83.
Sacrificiũ Columbarũ, ac Turturũ Deo gratum.
Holocauſtũ ad placandum Deum.
f *Leuit. c.* 1.
Sacrificandi Columbas, & Turturẽ ritus,
Si peccator tandẽ peccati recordare... tur qd agẽ dum.
Mulieris poſt menſtruæ purgationis tempus ſacrificium.
g *lib.* 8. *in Leuit.*
Dies purgationis eſt quadragefima.
Agnus anniculus ſignificat innocentiã.
Cur mulier purificãda agnũ offerret.
h *Prou.* 4.
Cur Colũbæ pullus, & Turtur ſacrificio addantur.
i 1. *Coryn.* 4.
k *Pſal.* 142.

illa hora tremenda, ea in quibus vt homo errauit, cũ cordis contritione recolere, quàm merita ſua ſtulta præſumptione iactare. Hæc autem omnia ad oſtium tabernaculi deferri præcipiuntur, quia videlicet iam tempus imminet, vt anima, quæ perfectionis culmen attigit, poſt longi peregrinationem exilij domum cæleſtis ingrediatur tabernaculi. *Et tradet*, inquit, *ſacerdoti, qui offeret illã coram Domino, & rogabit pro ea, & ſic mundabitur à profluuio ſanguinis ſui.* Docemur per præpoſitorum noſtrorum orationem, ſeu per ſummum omniũ pontificem Chriſtum, ſi illi defuerint: quicquid boni agimus, vel certè ipſam peccatorum confeſſionem fieri poſſe acceptabilem, & paulò pòſt. Simile quid in his, quæ pro peccato offeruntur, iam expoſuimus. Agnum quippe manus illius non inuenit, quia ad extrema veniens, dum vitam ſuam recolit, veram ſe cuſtodiſſe innocentiam non agnoſcit. Offerat ergo duos Turtures, vel duos pullos Columbæ, vt duplicem gemitum aſſumat, ſiue quia malum egit, quod iam non poteſt digna ſatisfactione abluere: vel quia bonum, quod propoſuerat, non vacat explere. Inde eſt, quod de duobus Turturibus, ſeu pullis Columbinis dicitur, vnum pro peccato, & alium pro holocauſto. Turtur quippe, ſeu pullus Columbę pro peccato offertur, cùm graui cordis contritione criminum reatus defletur. In holocauſtum verò alter cedit, cùm mens, quę à bonis operibus vacaſſe ſe plangit, eorum deſiderio, ſi tẽpus detur, & ſpacium, tota ſe accendit. Hactenus ille. Ad eundem planè ſenſum *l* Beda ad ſubſequentia D. Lucæ verba: *Et vt darent hoſtiam ſecundum &c.* Moraliter autem, inquit, ſiue fortia quis opera, ſeu creauerit infirma, quæ maſculi, ac fæminæ vocabulo diſtinguuntur, vt hæc legitimæ Domino valeant conſecrari, ouem neceſſe eſt innocentiæ, & Turturem pariter, ſiue Columbam compunctionis offerat. Quia enim volucres hæ pro cantu gemitus habent, non immeritò lachrymas humilium deſignant, quibus plurimum in ipſis etiam bonis operibus indigemus. Quia etſi bona eſſe, quæ agimus nouerimus, qua tamen diſtinctione à Domino examinanda, qua à nobis perſeuerantia ſint conſummanda neſcimus. Qui verò diuitias virtutũ non habendo, de quibus ad Corynthios Apoſtolus ait: *Quia in omnibus diuites facti eſtis in illo, in omni verbo & omni ſcientia*, agnum vitæ innocuæ in actuum ſuorũ grege non inuenerit, duos ſaltem Turtures, aut duos Columbæ pullos offerat, hoc eſt, ad lachrymarum flagitanda ſuſpiria confugiat. Et bene duos, vnum pro peccato, & alterum in holocauſtum. Holocauſtum namque totum incenſum dicitur, quia duo ſunt nimirum genera compunctionis; Deum namque ſitiens anima prius timore cõpungitur, pòſt amore. Prius enim ſeſe in lachrymis afficit, quia dum malorum ſuorum recolit, prò his perpetui ſupplicia æterna pertimeſcit. At verò cùm lõga męroris anxietate fuerit formido cõſumpta, quędam iam de præſumptione veniæ ſecuritas naſcitur, & in amore cæleſtium gaudiorum inflammatur. Contemplatur etenim mens, qui ſint illi angelorum chori, quæ ipſa ſocietas bonorum ſpirituum, quæ maieſtas æternæ viſionis Dei, & amplius plangit, quia à bonis perennibus deeſt, quam flebat priùs, cùm mala æterna metuebat. Qui ergò priùs flendo non duceretur ad ſupplicium, Turturem pro peccato offerebat, de altero facit holocauſtum, cùm poſtmodum flere amariſſimè incipit; quia differtur à regno. Columbam pro peccato offert, qui laborat in gemitu ſuo, lauat per ſingulas noctes lectũ ſuum, hoc eſt, per ſingulas pulſantis culpæ tenebras opera ſua bona, in quibus requieſcere debeat, lachrymis abluere non ceſſas. Columbarum pullos in holocauſtum ferunt, qui patriæ cæleſtis abſentiam flentes aiunt: *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* Sunt qui binos illos Columbæ pullos, qui in templo pro pueris offerebantur, duo etiã Spiritus ſancti opera ſignificari velint, incarnationẽ videlicet, & effuſionem charitatis, vt vnus indicet ſponſum eccleſiæ, qui eſt Chriſtus, alter eccleſiam ſponſam eius. Eadem lex à Beata Virgine obſeruata eſt, vt teſtatur D. Lucas: *Et poſtquam*, inquiens, *impleti ſunt dies purgationis eius ſecundum legem Moyſis, tulerunt eum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, & vt darent hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par Turturum, aut duos pullos Columbarum.* Verùm lex Domini, vt diximus, erat, vt qui diuites eſſent, agnum offerrent. Cur ergo Dominus Ieſus Chriſtus omniũ ditiſſimus, vtpote Rex regum par Turturum, & duos pullos Columbarũ offerri pro ſe paſſus eſt. Reſpondens *m* Beda, Dominus ergò Ieſus Chriſtus, inquit, cùm diues eſſet, pauper factus pro nobis, pauperem pro ſe hoſtiam voluit dari, vt videlicet vna ſua paupertate nos & hic diuites in fide, & illic faceret hęredes regni: quod Deus diligentibus ſe repromiſit. Quæ ferè his ita verſibus reddidit *n* Baptiſta Mantuanus:

Regia poſt partum Virgo, quæ limina nunquam
Liquerat, & breuibus tectis abſcondita, nondum
Venerat ad Solymas arces, altamq; Sionem.

Cur ad oſtiũ tabernaculi deferrẽtur ſacrificanda

Cur qui agnũ nõ haberet Colũbas, vel Turtures offerret.

Cur vnus pullus offerretur p peccato, alter p holocauſto.

l l.2. in eua. Luc.c.2.

Cõpũctio duplex.

Duo pulli oblati duo S. Spiritus dona ſignificant.

B. Virginis ſacrificiũ.

m l.1. in eu. Luc.c.4.

n l.2. Par.

Peruigil ante diem petijt cum prole, viroq;
Et cum pauperibus donis Salmonia templa,
Munus erat veteris gentis de more, pudicæ
Turturis, aut Paphiæ duo pignora parua Columbæ.
Ista ſacerdoti ſolyma paupercula matres
Munera pro natis deferre in templa ſolebant,
Luce quater decima, minor hoc tamen hoſtia, maior
Agnus erat, lex ipſa noui poſt tempora partus
Ante maritales thalamos intrare negabat.

Quamuis verò Deus hanc legem, vti diximus, ad abluendum peccatum inſtituerit, haud tamen idcirco concludendũ eſt B. Virginem Deo hoſtiam hanc pro peccato obtuliſſe, ſed, vt D. § Bernardi verbis vtar, hæc omnia non ex neceſſitate, at ex humilitate impleuiſſe. Abſtinuiſſe ab introitu templi quadraginta diebus, non quia neceſſe habeat purgari, quæ ſine omni delectatione, ſaluo virginitatis ſigillo, de Spiritu ſancto concepit. Obtuliſſe hoſtiam non pro peccato, ſed pro humilitate, vt nimirum oſtenderet etiam in hoc filium Dei Ieſum Chriſtum non ſoluere veniſſe legem, ſed adimplere. *o* Alibi etiam vbi caſtitatem, & viduitatem commendat, Turturem, ait caſtitatis merito dignam fuiſſe dari hoſtiam pro virgineo partu, & licet aliàs quidem per Columbam Spiritus ſanctus ſoleat deſignari: tamen quia libidinoſa auis eſt, non decuiſſe offerri eam in ſacrificium Domini, niſi ea ſanè ætate, qua neſciret libidinem: At Turturis non deſignari ætatem, quoniam caſtitas in quacunque ætate agnoſcitur. D. *p* Ambroſius pudicitiam referri ad Turturem ait, facta prius eiuſdem hoſtiæ mentione, gratiam verò ad Columbam. *q* Alibi quoque: Qua de cauſa, inquit, cùm dies quadraginta complerentur ex Mariæ Virginis partu, tulerunt Dominum noſtrum in Hieruſalem, vt offerent Domino ſecundum legem, & vt darent hoſtiam par Turturum, aut duos pullos Columbarum, eò quòd in Columbis ſpiritalis gratia ſit, in Turture incorruptæ generationis natura, vel immaculati corporis caſtimonia. Meritò ergo ad ſacrificium iubentur poſt arietem Turtur, & Columba ſumi, vt verbo adhærere intelligas incorruptam caſtimoniam, & ſpiritalem gratiam. Quamuis verò ſanctiſſimi iſti caſtitatis indicium ad ſolam Turturem referant, *r* Adamantius tamen Origenes ad vtramque illam extendit: Non ſine cauſa, inquiens in ſacrificio aſſumitur par Turturum, aut duo pulli Columbarum; Nam idem valent, & nunquam dictum eſt ſeparatim, per tantummodò Columbarum, ſed par Turturum, & duos pullos Columbarum. Columba Spiritus ſanctus eſt. Spiritus autem ſanctus, quando de magnis, & occultioribus ſacramentis & quæ multi capere non poſſunt, loquitur, in Turturis appellatione ſignatur, id eſt, in eius auis, quæ ſemper in montibus, & in arborum verticibus verſatur. In vallibus autem, & his, quæ ad homines vſque perueniunt, Columba aſſumitur. Denique Saluator, quia hominem eſt dignatus aſſumere, & venit ad terras, multique tunc circa Iordanem peccatores erant, idcirco Spiritus ſanctus non in Turturem vertitur; Inter nos propter hominum multitudinem auis manſuetior conuerſatur, Turtur autem non videtur. Exponens illud *r* Canticorum: *Oculi tui Columbæ.* Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam iam mœchatus eſt eam in corde ſuo, oculos non habet Columbæ, &c. *ſ* Philo verò diſertiſſimus Iudęorum Moſen ad auium naturam latiſſimè reſpexiſſe innuit, & non ad mores, dum ait: Volucrium cùm ſint innumeræ ſpecies, duas tantùm legit Moſes legifer, quoniam Columba inter natura manſuetas, & gregatim volitantes eſt mitiſſima. Turtur verò inter ſolitarias curatu facillima. Et rurſus, vbi eius myſterium explicat: Præterea Turturem, & Columbam, diuinam, & humanam ſapientiam ambas quidem volucres, & in altum extolli exercitatas, differentes tamen à ſe inuicem, quatenus differt genus à ſpecie, aut exemplar ab imagine. Amat enim diuina ſapientia ſolitudinem, propter ſolum Deum, cuius ipſa eſt poſſeſſio, & Turtur figura vocatur. Altera verò manſueta, cicur, & gregatim volitans ciuitates hominum libenter incolit, gaudens conſuetudine mortalium, & ideo repreſentata per Columbæ ſimilitudinem. Ita pariter *t* Beda: Hoc ſanè, inquit, inter Columbæ ſignificantiam diſtat, quòd Columba, quæ gregatim conuerſati, volare, & gemere conſueuit, actiuæ vitæ frequentiam demonſtrat: de qua dicitur. Multitudinis autem credentium erat cor, & anima vna, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis communia omnia. Turtur verò, qui ſingularitate gaudet, adeo vt ſi coniugem caſu perdiderit, ſolus exinde permaneat, ſpeculatiuæ vitæ culmina denunciat, quia & paucorum eſt iſta virtus, & his ſigillatim attributa, &c. Eodem modo *u* Heſychius perfectiorem, & maiorem

§ *Serm. in die purific.* B. Virgo cur Colũbas, & Turtures ſacrificare voluerit.

o Serm. 59. ſuper Cant.

Columba qua ætate in ſacrificijs adhiberetur.

p l. 5. Hex. c. 19.

q l. 2. de Abra. c. 8.

Caſtitas nõ ſolũ Turturi tribuitur

r Homil. in Cant.

Spiritus sãctus cur potius in Colũbę ſpecie q̃ Turturis apparuit.

r Cant. 1.

ſ In l. de vitimis.

t l. 1. in cua. Luc. c. 2.

u l. 1. in Le.

maiorem volatilium oblationem esse docens: Volatilia enim, inquit, homines sunt contemplationi vacantes, terrenis omnino non se miscentes negocijs, &c. Et paulò post. Contemplationi ergò vacans, & in superiorum considerationem perfectus homo, si conuersionem, siue vitam suam oblationem offeret, de Turturibus, aut de Columbis offerat munus suum, id est, in scientia, & mansuetudine spirituali, &c. Non frustra autem Turturem, & Columbam: Turtur siquidem, quia cognitionem habet, ita vt eius exemplo Iudæorum exprobaretur populus. x Hieremias probat: ait enim: *Turtur, & Hirundo, & Cicoma custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Columba autem munda, & simplex, adnunciatrixq; præsentiæ S. spiritus est, quales oportet esse eos, qui circa contemplandas scripturas habent studium. Propter quod & Apostolos simplices vult esse Dominus, vt Columbam &c. Sed & ad meditandum vacare debent, vnde Ezechias ait; *Meditabor, vt Columba, &c.* y Alphonsus Tostatus duas præcipuas causas esse docet, cur eiusmodi, & non alias aues Deus sibi offerri voluerit, primò, quia cùm in sacrificijs deuotionem omnium populorum tàm diuitum, quàm pauperum excitare vellet, non debuit, inquit, constituere oblationem in rebus magni valoris, nam eo modo pauperes excluderentur, & Deum non colerent: secundò, quia sacrificia, quæ fiebãt in testamento veteri, erant tanquam signa eorum, quæ futura erant in nouo, & potissimùm Christi in cruce immolandi: cuius Columba, vt pote sine felle, mansuetudinem, Turtur, quia semper gemit, gemitum in cruce significat. Ex Neotericis Franciscus Ribera Societatis Iesu, vir sanè doctissimus Turtures putat poscì ad holocaustum, & pullos Columbarum non autem pullos Turturum, & Columbas, quoniam in Turturibus plures fiant, & aptiores ad cibos, qui iudicantur grandiores, quàm pulli. Contrà in Columbis meliores, ac suauiores sunt pulli. Quod ita, inquit, præcipiendum fuit, vt rudis, ac carnalis populus vbique doceretur, meliora Deo esse offerenda. Ex his itaque satis constare arbitror ex omnibus auibus Columbas duntaxat, & Turtures aptas fuisse sacrificijs, præterquam tamen in leprosorum purificatione, in qua institui poterat sacrificium de qualibet auium mundarum, seorsum verò Passerum specie. In quo sacrificio, si offerens erat pauper, eiusmodi fiebant ceremoniæ: pro delicto assumebat ad oblationem agnum, vt rogaret pro eo sacerdos, decimãq; partim similæ conspersæ oleo sacrificium, & olei sextarium, duosque Turtures, & duos pullos Columbarum, quorum vnus erat pro peccato, & alter in holocaustum, offerebatque ea die octauo purificationis suæ sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino: qui suscipiens agnum pro delicto, & sextarium olei leuabat simul, immolatoque agno, de sanguine eius ponebat super extremum auriculæ dextræ illius, qui mundabatur, & super pollices manus eius, ac pedis dextri: olei verò partem mittebat in manum suam sinistram, in quo tingens digitum dextrę manus aspergebat septies coram Domino: tangebatque extremum dextræ auriculæ illius, qui mundabatur, & pollices manus, ac pedis dextri in loco sanguinis, qui effusus est pro delicto: reliquam autem partem olei, quæ erat in sinistra manu, mittebat supra caput purificati, vt placaret pro eo Dominum, & Turturem siue pullum Columbæ offerebat, vnum pro delicto, & alterum in holocaustum pro libamentis suis. Atque hoc erat sacrificium leprosi pauperis. Habebant etiam Hebræi legem pro immoderato seminis in viris sanguinis in mulieribus profluuio, pro cuius purgatione duos Turtures tantũmodo, aut duos pullos Columbarum, vnum scilices pro peccato, alterum in holocaustum offerebant. Vt verò nemo nesciat, quantum refert hæc quæ de sacrificijs istis dicuntur, mystice exponere, itaque breuiter, at paulò altiùs quædam adferam, eorum mysterium perquam aptè explicantia. Triplex autem erat hostia, vitulus nimirum, agnus, Turtur, aut pullus Columbinus. Vitulus optima omnium victimarum erat, quæ in holocaustum offerri poterant, & Deo gratissima. Qui enim vitulum habere non poterat, agnum, aut hœdum offerebat, sicut & hæc qui non habebat, offerebat Turturem, aut pullum Columbæ. Vitulus ergo, vt exponunt Catholicæ Ecclesiæ Doctores, Christi caro est, in ara crucis pro humano genere oblata. Homo qui vitulum offert, ipse Christus est, quia, vt ait ζ Apostolus *tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis*: quæ victima omnium præstantissima, & Deo gratissima fuit. Masculus verò est vitulus, vt ait *a* Origenes, quia peccatum, quod est fæmineæ fragilitatis, ignorat. Solus ergo ille masculus, solus sine macula est, qui peccatũ nõ fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Secundũ dignitatẽ holocaustũ erat ex pecoribus, quod offerebant, qui vitulũ non habebant. Hoc ergo holocaustum sanctorum martyrũ est, qui Christũ imitantes semetipsos obtulerunt. Hoc holocaustum agni erat, aut hœdi, masculi, & immaculati. Agnus martyr

x *Cap. 8.*

y *In comm. in capit. 1. Leuit.*

Leprosorũ sacrificiũ.

Ceremõiæ in sacrificio leprosi

Sacrificiũ pro seminis profluuio.

Hostia triplex.

Vitulus prima hostia & quid denotet.

Christi holocaustũ.

ζ *Ephes. 5.*

Vitulus cur masculus in sacrificijs.

a *Hom. 1. in Leuit.*

Secundũ holocaustũ sãctorũ martyrũ.

Agn⁹ martyrẽ denotat.

b *Cap.* 11. est propter innocentiam, & mansuetudinem, qua inimicis minimè resistit, sicut ait *b* Hieremias: *Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.* Masculus propter fortitudinem, immaculatus propter sanctitatem. Idem in hœdo intelligitur, quia natura filius iræ erat, & ad vitia procliuis, vt virtutes, quibus anima ornatur, & vitia, quibus carnem, non naturæ bonitati, sed gratiæ Dei tribuat. Natura enim non agnus erat, sed hœdus. Tertium holocaustum erat eorum, qui cùm sanguinem pro Christo fundere non possunt, quia deest tyrannus, qui fundat, vltrò seipsos per assiduam carnis maceratio-

Hœdus filius iræ.

Holocaustũ confessorum.

c *Rom.* 12. nem, & voluntatis suæ abnegationem, quasi viuas hostias Deo mactant, totosque sibi illi dedunt: de his D. *c* Paulus ait: *Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem; rationale obsequium vestrum, &c.* Hoc holocaustum de auibus erat: magnum enim est homines versantes inter cæteros, qui in terra sunt, & terrena sapiunt, & corpori indulgent, & voluptates amant, & suo more viuere volunt, terram relinquere, & quasi volucres grauia corpora penis charitatis Dei, & sanctarum orationum in altum tollere, & volucres cæli appellari. Nec de omnibus auibus holocaustum fiebat, sed de Columbis, & Turturibus. Columba, velocis, ac diuturnioris volatus est, ideoque *d* Dauid, omnes huius sæculi curas affugere cupiens, & ab illis quàm longissimè recedere: *Quis*, inquit, *dabit mihi pennas sicut Columbæ, & volabo, & requiescam?* Fœcunda etiam auis est, & mansueta. Turtur castitatem amat, solitudinem appetit: atque vtraque auis assiduè gemit, sicut est apud *e* poetam.

Quæ aues ad sacrificia aptæ.

d *Ps.* 54.

e *Ver. egl.* 1

Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbes
Nec gemere aerea cessabit Turtur ab vlmo.

Iustorum typus.

Sic iusti volant celeriter, nec labore defatigantur, & fœcunditatem bonorum operum habent, mansueti sunt, felle carent, vicem iniurijs referre nesciunt, castitatis studiosi sunt, solicitudinem ad otarionem, & ad vacandũ Deo quærunt, pro cantu gemitum ædunt, quia dum alij lætantur voluptatibus, ipsi pœnitentiæ gemitibus sua, atque aliorum peccata deflent; de quibus dictum esse docet D. *f* Hieronymus illud: *Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Pulli Columbarum, & Turtures grandiores, qui meliores, ac suauiores putantur hoc indicant, eos, qui in hoc hominum genere præstantiores sunt, eligi à Deo in holocaustum, id est illos esse, qui verè holocaustum offerunt Domino, cui totos se tradunt, omnia relinquentes, vt nudi nudum Christum sequantur.

f *Mat.* 5. *& Hier. in eadem verba.*

MYSTICORVM ALIORVM Sacræ Scripturæ explicatio.

SVNT præter istæc sacrificiorum mysteria, multa præterea alia sacrarũ literarũ loca de Colũba, quæ pariter sua habent mysteria: in quibus explanandis ego, qui philosophum, non mysten ago, ne falcem in messem alienam inferre videar nil allaturus sum aliud, quàm quæ à sanctis patribus, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctoribus conscripta sunt. Primus itaque *g* locus est de Noe, qui quadragesimo vniuersalis diluuij die, emisso Coruo, vt videret, num cessasset aqua, atque non reuerso emisit Columbam, quæ non inuenta requie pedibus suis redijt ad ipsum in arcam; quæ, cùm eam rursus post septem dies emisisset, redijt ad ipsum sub vesperam oliuæ ramulũ secum ore adferens. D. *h* Io. Chrysostomus non absque ratione, neque temere adiunctum esse ait, ad vesperam, sed vt discamus, quòd tota die fuerit pasta, & inuento sibi conuenienti cibo ad vesperam redierit, portans secum folium, vel ramulum oliuæ. Animal, inquit, mite est, & nostra fami liaritate gaudens, & idcirco redijt, & sicco oliuæ folio multum solatij iusto attulit. Sed dixerit fortasse aliquis. Et vbi inuenit folium oliuæ? Totum hoc factum est dispensatione diuina, & quod Columba inuenit, & quod ore receptum ad iustum attulit. Alioquin & arbor semper virens est, & verisimile est, quod cùm aquæ redierint, arbor hæc habuerit adhuc foliorũ comam. Mysticũ eorundem sensum facundus pariter S. *i* Ambrosius, qui de Noe, & arca integrũ conscripsit librũ, eleganter ita prosequitur. Noe illud, inquit, vacuũ (mysterio scilicet) quod postea Colũba dimittitur. Malitiã enim simplicitas, & culpã virtus resoluit. Malitia igitur amat diluuiũ, cõsortiũ iustæ mẽtis refugit, & quasi desolata, & sine aliqua sta-

g *Gẽ.* 8. *c.* 8.

h *Hom.* 26. *in c.* 8. *Gen.*

Columba cur ad vesperã dicatur redijsse in areã.

Colũba vbi inuenerit oliuę folium.

Oliua arbor perpetuo virens

i *l. de Noe. c.* 18.

Corui typus.

tione

tione remanet nullam habẽs cum virtute communionem. Virtus autem redit, amans iustorum consortia, & largiendæ familiarior vtilitati, quæ conferat salutaria, & cauendo ea, quæ sunt nocitura, cõmoneat. Sicut Columba dimissa, cùm videret cessasse aquam, reuersa est, tanquam plena iustitiæ, vt ei, à quo missa erat, nunciaret, quid adhuc cauere deberet, atq; expectando fructu meliore postea potiretur. Quod autẽ Columba non inueniens requiem suam non regreditur ad eum, manifestum indicium dedit per huiusmodi aues, quantum interfit inter militiam, & virtutem exprimi. Siquidem Coruus antè dimissus, cùm aliquanto videretur amplius exundare diluuium, visus est locum inuenisse residendi. Et certè non est huiusmodi Coruus, vt aliæ aues, quæ in aquis conuersationem habere consueuerunt. Cùm ergo Coruus, vbi remaneret, inuenisse videatur: Columba autem non inuenerit, enidẽs ratio est, altiore interpretatione signari, quia malitia inquietis passionibus, & cupiditatibus, quibus corrũpitur anima, se miserere consueuit, & quasi cognatis, & domesticis delectatur, ibiq; commorationem suam locat: virtus autem prima statim specie visionis offensa, regredi festinauit ad mentem animamq; iusti, quòd illic diuersorium sibi tutissimum sit locatum: eò quòd alibi tanquam Columba, ita huiusmodi virtus stationem tutissimam inuenire non possit. Tardè enim inter æstutias istius mundi, & sæcularium fluctus cupiditatum portum solet inuenire simplicitas. Itaq; sicut iustitia veluti visendi gratia progressa paulisper ad mentem optimam redire festinat, nec longiùs discedit à iusto: ita etiam iustus, & studiosus virtutis, vbi virtutem appropinquare cognouerit, gremium suæ mentis expandit. Quid enim sibi vult, quod vir studiosus virtutis Noe extendens manum suam suscepit eam, & introduxit ad se? Quod etsi secundum literam planum videtur: non tamen facilè colligas, nisi viri sapientis tibi nota sit consuetudo, qui velut speculatrice virtute vtitur, & ei explorandorum negociorum, gerendorumq; prærogatiuam quandam videtur committere. Ea ergo virtus expendit naturas, vt si qua earum sibi videtur committere profectum, ei possit adiungere. Communis enim quædam est bonitas sapientiæ, & liberalis, & largæ vtilitatis: ita vt quas morigeras sui cernet, associet: vbi autem propositio suo viderit aliquorum recalcitrare naturam, velut ad hospitium familiare sibi reuolat, & recurrit quam sapiens, & industrius tanquam manu quadam mentis festinat excipere, omne cor aperiens suum, quo etiam eam absentem tenebat. Nunquam enim potest sapiens exors esse propriæ virtutis. Quid præterea sibi velit, quòd tenuit septem diebus alijs Columbam, & iterum emisit eam, nisi vt aduertas, quòd bonum sapientis, optimumque propositum semper sibi etiam alios adiungere studet, errantes emendare, corrigere vagantes? Si quem in principio resilire conspexit, tamen commutandi eius, & corrigendi non desperet profectum. Sicut enim bonus medicus, etsi tempus medicinæ non sit, tamen visitationis speculum ante præmittit, deinde non negligit iustæ expectationis excubias, & paulisper passionibus cedens, operatur facultatem medendi, quæ cùm fuerit oblata, suum non intermittit officium, ita ergo, & sapiens verbis, ac disputationibus, tanquam medicus medicamentis contrarias curare desiderat passiones, & quia in omnibus remedio diuini fauoris vtendum est, ideo septem expectauit dies, quibus mundus omnis describitur absolutus, & operatori requies ministrata, vt ex illo authore omnium sumeretur disciplina operationis humanæ. Cur modò verò Columba dicatur ad vesperam reuersa cum ramo oliuæ in ore: & vnde cognouerit Noe aquas defeciisse: & cur Columba tertiò post dies septem omissa non rediret, fusiùs etiam exponit hoc pacto: Non ociosè, inquit, posuit & vesperam, & regressam, habentem folium oleæ & ramum in ore suo, vt non fugitantem virtutem arbitreris profectus futuri, si quos possit acquirere, neq; rursus tanquam sine lumine eam fuisse cognoscas, & quibusdam tenebris occultatam, sed diurno candore fulgentem expectasse ad occasum diei, & sic ad eum regressam, apud quem etiam vesperi tenebras habere non posset. Folium quoque quod secum detulit, etsi breue illud folium detulisse videretur, spem eorum, quos sui pœniteret erroris, etsi non magnum, aliquam tamen significauit. Folium enim sine virgulto esse non potuit. Ergo quasi germinantis corruptionis, licet non magnum aliquod, tamen vexit insignie, & folium oleæ, in qua arbore oliua generatur, ex qua oleum conficitur, quo materiale hoc lumen fouetur, & tenebrarum fugatur obscuritas. Quid autem magis, quàm lumen familiare virtuti est? Folium ergo, & ramulus insigne est corruptionis. Corruptio autem quasi radicem sui pœnitentiam habet, quæ pœnitentia non potest in turbidis, sed in ijs, qui spiritalem iam sermonem acceperint, germinare. In ore quoq; non frustra ramulus oleæ videtur esse delatus, eò quòd virtus, & sapiẽtia in sermone sui habeat claritatẽ,

Columbæ typus.

Colũban õ inueniens requiẽ qd denotat.

Coruus nõ reuertens qd signet.

Nec Colũbam recipiẽs quid significet.

Noe septẽ alijs dieb' colũbã tenens quid sibi velit. Medici boni opus.

Columba cur ad vesperam reuersa ad arcam.

Columba cur folium oliuæ secũ tulit ad arcam.

Lumẽ familiare virtuti.

Oliuæ ramulus cur in ore dicatur allatus

& ipſa ſtatim ſpecie lumen eius effulgeat, maxime cum pacifica loquitur: quoniam hunc quoq; pacem petentes preferre ſolebãt. Tulit ramulum cò quòd ſimplicitas puritate, & ſinceritate ſemina quædam auribus noſtris infundit, & bonæ doctrinam virtutis, aut ad iuſtitiam prouocat, & inuitat ad præmium bonæ ſibi cõmiſſum diſciplinæ, aut gerẽdę pœnitentiæ, & ſequendæ cõuerſationis cupiditatem injcit peccatori. Vnde & præterea cognouerit ſanctus Noe, quia defecerit aqua à terra, ſicut ſcriptum eſt, conſiderandum videtur. Primò omnium ſecundum literam, quia potuit intelligere, vtrum ſiccum, aut humidum folium eſſet allatum. Deinde quia non eſt huiuſmodi Columba, vt poſſit fructus latentes ſub aqua eruere. Sed vtrum illud folium ante diluuium fuerit exortum, an tempore diluuij contuendum eſt tibi. Si ante diluuium vir iuſtus gauiſus eſt fructum de veteri ſemine aliquem reſeruatum, & inde collegit miſericordiæ inſigne diuinæ, quod iam diluuiũ remouiſſet, quę fructum demonſtraret, cui non potuiſſent nocere diluuia. Si diluuij tempore natũ eſt folium, aduertit vtiq; iuſtus noua ſemina miſericordiæ fructificaſſe cæleſtis, vt radices arborum viuerent, quaſi reſumpta anima fœtus geminarent vetuſtos atq; in aſſuetos partus redirent, quorum iudicium prẽmiſſa folia demonſtrarent. Sed hoc alta potiùs interpretatione collegit, quia Dominus Deus noſter, quamuis acerbis iniquitatis noſtrę offenſus ſit erroribus, tamen antiquæ nobis proſapiæ, patriæq; virtutis ſemen aliquod vel exiguum reſeruaret, ne penitus operis, & creaturæ ſuæ omne circa humanum genus amputaretur inſigne. Tertiò admittitur Columba poſt ſeptem dies, atq; eadem non reg. editur. Vnde conſideremus ne id quod ſupra diximus, inueniatur eſſe cõtrarium. Si verbo quidem Columba opere autem virtus non reuertitur ad iuſtum, ergò deſtitutus eſt iuſtus, & defraudatus munere ſuo? Nequaquam. Nunquam enim vir huiuſmodi à virtute diſiungitur, nec cùm ex ore emittit iuſtitiam, diſputationemq; alterius virtutis inducit, virtute ſe exuit, & imitanda alijs æquitate deſpoliat, ſed vice ſolis alios illuminat, cùm radios ſuę lucis emittit. Ignis nẽpe calefacit appropinquantes, ita vt calorem naturæ ſuæ ipſe poſſideat. Nunquid deficit lux diei, cùm totum mundum illuminat claritate? Habet inoffenſum curſum ſuum, illibatamq; naturam, ſic & iſta & Columbæ ſpecie virtus cùm adhuc ferueret diluuium, ſecundum auem tamen in terris, ſecundum virtutem in hominum paſſionibus: reuertitur ad iuſtũ, quia iniquorum pectoribus virtus, vt poſſet hærere, non potuerat inuenire. Et ideo in illo ſecundo diuerſorio ſui regrediens hærer, atq; requieſcit. At verò vbi deferbuerint diluuia paſſionum, & auditi verbi, comperteq; doctrinę plurimi ſtuderint eſſe conſortes, iam non vnius patrimonium, ſed commune bonum eſſe incipit diſciplina virtutis, & tanquam ſapientiæ poculum hauritura plurimis qui antè ſitientes bibere noluerunt: ſicut nũc feruent diluuia in pectoribus Iudęorum, & cùm aqua cęleſtis doctrinę exundet, potuſq; exuberet, non putant eſſe potandum. Euangelium legitur, virtus exit de ſermone cæleſti, tradat ſacerdos in eccleſia, ne fortè intra arcam ſolus poſitus non poſſit audiri, interdum & egreſſus eccleſiam, vbi Iudęus occurrerit, monet exemplum adfert cęleſtium ſcripturarum. Claudunt aures, ne vel inuitos fons abluat, & verbi dominici humor aſpergat. Si quis verò crediderint, currunt ad fontem doctrinam expetunt, inſinuari ſibi Euangelium concupiſcunt, nec ſatiantur aſſiduitate potandi. Ita fonte ſapientiæ certatim repleri deſiderant, quem antè fugere geſtiebant. Quem fontem? Audi dicentem: *k Si qui ſitit veniat ad me, & bibat.* Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Rurſus *l* alibi trinam Columbæ emiſſionem, & binam reuerſionem hoc modo exponit: Tres, inquit, emiſſiones tria tempora ſignificant. Primùm ante legem, ſecundùm ſub lege, tertium ſub gratia. In hoc verò loco Noè Deum, arca autem cæleſtem Dei habitationem deſignat. Noè primo Colũbam ex arca emiſit, quia Deus omnipotens ſanctis viris, qui ante legem fuerunt, gratiam Spiritus ſancti dedit, & qui legem non habebant diuina præcepta, quæ poſtea data ſunt, per donum Spiritus ſancti impleuerunt. Sed columba non inuenit, vbi pes eius requieſceret, quia non ſolùm cęterę gentes, ſed & ipſi Iudæi in Aegypto poſiti in tantum culturam Dei reliquerunt, vt eo tempore quo Moſes natus eſt, penè nullus inueniretur, in quo Spiritus ſanctus habitare dignaretur. Et quodammodo gratia Spiritus ſancti ad eum redijt, à quo miſſa eſt, cùm homines iniquos deſeruit. Secundò emiſit Noè Columbam ex arca, quia Deus gratia Spiritus ſancti hominibus legem puro corde ſeruantibus dedit. Veſpere autem, qua Columba ad Noè redijt, tempus quo Chriſtus natus eſt, deſignat. De hoc tempore Dominus dicit in *m* Euangelio: *Lex & Propheta vſq; ad Ioannem*: quia poſtquam Euangelium cœpit prædicari, circumciſio, & multæ obſeruationes legales nihil profuerunt. Quandiù legis obſeruatio Deo placuit, tandiù homines legem ſeruantes Spiritus ſancti

Noe vnde cognouerit aquam defeciſſe.

Oleę ramꝰ allatus à Columba quo tẽpore natus.

k *Tom.* 7.

l *Com. in* 6. *c. Apoc.*

Tres emiſſiones Columbæ ad arcam qd notent.

Cur veſpere reuerſam *Mat.* 11.

ſancti gratia comitauit. Et ſicut Columba ad veſperam ad Noe redijt, ita & Spiritus ſancti gratia Iudæos infideles deſerens, quodammodo ad eum, à quo fuerat miſſa, reuerſa eſt. Per ramũ verò oliuę legem poſſumus intelligere, vel accipere: per folia autem virentia, eos qui per legem ſalui facti ſunt. Columba igitur ramũ oliuæ cum virentibus folijs in ore ſuo detulit, cùm Spiritus ſancti gratia eos, quos per legem ſaluauerat, quodãmodo obtulit. Tertiò Noe Columbam ex arca emiſit, quando fidem euangelij ſeruantibus gratiam Spiritus ſancti dedit. Quæ non eſt reuerſa vltrò ad eum, quia fides euangelij tamdiu eum electis manebit, vſq; dum veniente Domino ad iudicium, electi, qui in hoc mundo inuenientur, rapientur coram Domino in aera, & ſic ſemper cum Domino erunt. Ad eundem ferè ſenſum D. *n* Chryſoſtomus. Dimiſſa eſt autem in figuram Dei à Noe & Columba, vt videret, ſi ceſſaſſet diluuium, quæ cùm nondum inueniret requiem pedibus, poſt tempus iterum dimiſſa eſt, & redijt ſiccum ramum oliuæ in ore ferens, & poſt dies ſeptem dimiſſa, inuentaq; ſibi requie, confidens, ceſſaſſet diluuium, nidificauit. Columba figura eſt aduẽtus Spiritus ſancti, quæ ante legem inuiſens creaturam, nõ inuenit, quomodo ſuper ea requieſceret, ſicut neq; Ieſus, vbi inclinaret caput ſuum, ita impietas omnia occuparat. Deinde poſt tempus quoddam iterum Colũba dimiſſa eſt, redijt ferens ramulum oliuæ in ore: forte ſignans in lege, ac in ore prophetarum paruum quendam fructum miſericordiæ Spiritum ſanctum ferre. At poſt ſeptem dies omnis cultus ſabbatorum legis emiſit Deus Noe Columbam ſpiritus filij ſui, & inuẽta requie apud fideles, & in eis habitauit, & delicatè deambulauit, nidificauit, & manſionem apud nos fecit. Columba enim animal eſt, quod præ omnibus volatilibus cæli homines amat, & contubernale eſt, & manſuetum, innocenſq; & fœcundũ, & domeſticum, quod quieſcit, verſatur, & habitat in domibus noſtris. Sicut & Spiritus ſanctus dicit de nobis: *quia habitabo, & conuerſabor cum eis*. Atq; idcirco in ſpecie Columbæ in Iordanem de Cęlo deſcendit. Specta autẽ hoc admirabile animal: feræ enim, & nigrę cohabitare, & conuerſari non amant, ſed immaculatæ, & fulgidæ, vt & hoc manifeſtè, & ſignanter deſcribã in ſeipſis, in nobis habitationẽ immaculati, puriſſimiq; Spiritus sãcti. S. verò *o* Cyrillus ad eundẽ modum cõmentans. Mittentur, inquit, quippe à Chriſto viri ſanctiſſimi, qui mundũ eoſq; qui eũ incolunt, fermè exploratent, qui redeunt, quaſi pacẽ loquentes. Hoc enim ramus ille oleæ, quẽ Colũba in ore ſuo portabat, vt puto, ſignificat. Argumentũ enim pacis hanc plantam eſſe accepimus. Igitur qui in fide purgati ſunt, Deũ magnoperè diligunt, & veluti quadam euangelicę inſtitutionis manſuetudine eruditi, Deo mirificè placent. Quod autem ex ipſis quoq; defecturi eſſent, hinc latiſſimè patet. Nam tertia Columba, & vltima emittitur, quæ ad Noe reuertatur, haudquaquã curauit. Sed cùm aquæ ceſſaſſent, *ſedit*, inquit, *arca ſuper montes Ararat*, quod deſcenſus teſtimonium interpretari poſſumus. Nã qui in Chriſtum crediderint, ſublimes quidem ob euangelicę diſciplinæ celſitudinem ſunt, & tanquam in altiſſimis montibus ſedentes, vnigenitum Dei filium, qui è cælo deſcenderit, vbiq; orbis terrarum alta efferunt prædicatione. *p* Beda quoq; Columba, quæ oliuæ ramum attulit, Chriſtum ſignificare dixit, qui pacem mundo attulit, vt ipſa eſt pax noſtra. Pacis nũciam etiam eſſe ex *q* Prudentio habemus canente:

Nuncia diluuij iam decreſcentis ad arcem
Ore Columba refert ramum virentis oliuæ.
Coruus enim ingluuie per fœda cadauera raptus
Hæſerat, illa datæ reuehit noua gaudia pacis.

Quærens quidam, cur emiſſa ſecundò Columba reuerſa eſt cum ramo oliuæ: Nonne cognoſcens pater ille ſapientiſſimus, inquit, ſæuientem adhuc iuſtitiæ diuinæ ſeueritatem per reuerſionem Corui, emiſit Columbam pacis, & clementiæ nunciam, vt exploraret, an eſſet adhuc terris reſtituta pax? Sed quia pax nondum erat reddita, ſed currebat tempus medium inter bellum, & pacem, hinc dicitur, quod non inueniebat locum, vbi requieſceret planta pedis eius, & ideo reuerſa eſt in arcam. Propterea Noè arcanorum peritiſſimus, expectatis adhuc ſeptem diebus, numero quidem remiſſionis, & placationis, iterum emiſit ipſam Columbam. Quæ cognoſcens remiſſum, & placatum eſſe furorem diuinũ in ſignum redditæ pacis tulit ramum oliuæ virentibus folijs. Quo facto expectauit nihilominus pater ille prudentiſſimus adhuc ſeptem alios dies, vt alio ſubſequente ſeptenarij curriculo plenius ſubſequeretur, & firmaretur pax. D. verò Cyprianus emiſſam à Noè Columbam lapſorum imaginem præ ſe ferre commentatur. Et *r* Pierius Valerianus Columbam hanc, nempe quæ ad Noè oleæ virentis ramum attulit, fuſcam poni à Prophetis ait, eſſeq; indicium perhiberi mentis, quæ à perperam factis iam abſtineat, ſeq; quieti det, hoc eſt tranquilli

Lex per ramũ oliuæ ſignificata

n *Hom. de Spir. ſan.*

Columba quale animal.

o *lib. 3. in Gen.*

Ramus oleæ quid notet.

Olea pacis planta.

Ararat qd

p *In Ge. 8.*

Colũba ramũ ferens Chriſtum notat.

q *In Ditt.*

Lapſorum imago.

r *lib. 22. Hi.*

Columba fuſca mẽtis indiciũ.

quillitati, quæ non niſi in depurgato à vitijs animo locum habet. Sub veſperam autem hãc reuerti deficiente quippe luce, quod tantundẽ ſit, ac ſi momẽtaneo, ac breui temporis curriculo duraturæ felicitatis diceremus. Sub veſperam, inquit, aduolat, ne occupetur à nocte, quippe ne intercipiatur à morte, priuſquã infectum eluerit ſcelus, atq; ita perpetui carceris ſupplicio afficiatur. *f* Iudocius Clichtoueus per hanc eandem Columbã beatiſſimam Virginem Mariam interpretatur elegantiſſimè hoc modo ſcribens: Secundum gaudiũ habuit Virgo ſanctiſſima hodierno die in oblatione, qua genuflexa filium offerebat Deo Patri pro totius mundi pace, & pacatione. Quod ſignificatum eſt in Geneſi per Columbam reuerſam in arcam ad Noè ad veſperam, quæ portauit ramum oliuæ virentibus foliis: intellexitq; Noè, quod Deus pacem dediſſet in terra, & quòd ceſſaſſent aquæ. Iſta Columba eſt beata Virgo felle amaritudinis carẽs, quæ hodie ramum oliuæ, ſcilicet Chriſtũ pacificum, & pacem populi virentem gratia, & virtute obtulit Deo patri. Inſuper intellexit beata Virgo, quod hęc oblatio in templo eſſet quędã repreſentatio oblationis futurę, qua ſeipſum eſſet oblaturus in Cruce pro Mundi redemptione, vbi etiam ipſa Mater præſens eſſet futura, & in huius myſterijs contemplatione gaudebat. Secundus ſacræ paginæ locus eſt apud diuinum *t* Pſalten: *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ Columbæ deargentatæ, & poſteriora in dorſi eius in pallore auri.* Vbi *u* Gil. Genebrardus notandum monet Hebraicam ecclipſin: quaſi propheta dicat, ſi verſemini in præſentiſſimis, & certiſſimis periculis, vt quando de captiuorum vita, libertate, fortunis, victores ſortem mittunt, tùm in illa rerum deſperatione eritis tutiſſimi, ſereniſſimi, lætiſſimi, vultu & colore tã pulchro, ſereno, ac vegeto, quàm Columba, cuius pennæ ſunt veluti deargentatę inſtar argenti pellucentis, & dorſum, vel cauda dorſi ſplendet, ac rutilat inſtar fului, ſiue pallentis auri; Tam præſens vobis erit numen, vt illis ſitis in tuto, & animi ſecuritate neq; quicquam perditas de vultus ſpecie, & habitu. Columbæ ſimilitudinem appoſuit, quòd in hac aut pennarum elegantia, & morũ forma excellant, quin & capta nitet, eodẽ eſt colore, ſpecie, ſtatu. Non omittam tamen alios ita vertere, ſi tam ſordidi, & atri ſitis, quàm ij, qui iacent inter nigras ollas, eritis poſthac tamẽ candidi, quam alæ Columbę argenteæ, & inſtar auri fulgẽtes: depoſito ſcilicet mœrore poſthac læti eritis, & fortunati. *x* Iacobus Vitriacenſis S.R.E. Cardinalis ex is hunc myſticum ſenſum elicit, argentatæ Columbæ ſanctos aſſimilans: Hi ſunt, inquit, velut pennæ Columbæ deargentatę inter medios cleros dormientes, quia duplicem gratiã, ſcilicet actionis, & contemplationis à Deo ſunt ſortiti. Ipſi enim pennati per volatum contemplationis, Columbini per ſtudium ſimplicitatis, deargentati per puritatẽ locutionis inter medios cleros dormiunt, dum à mundana cupiditate oculos claudunt. Columba igitur deargentata, ideſt, anima ſancta, & pura, duas habet alas, actiuam ſcilicet, & contemplatiuam. Ala autẽ actiua ſeptem habet pennas, quę ſunt ſeptẽ opera miſericordię. Similiter & contẽplatiua ſeptem, quę docentur in Euangelio, ſcilicet paupertas ſpiritualis, luctus, & alia, quę ſequũtur. Vnde etiam Iacobus ſeptem annis ſeruiuit pro Lia, & totidem pro Rachele. Hæ pennæ debent eſſe deargentatę, vt ad imitationem Chriſti informentur, cuius humanitas argẽto comparatur. Vel argẽtatæ dicuntur, dum operibus actiuæ, & contemplatiuę vtimur ſecundũ ſcripturas diuinas. Columba item in ſacris literis pro ſponſa, vel cõiunge chariſſima accipitur: quod in Colũbaceo genere pręcipuè coniugij lex firmiſſima, & minus inter cõiuges amor ſpectetur. Sic autem regũ *y* ſapientiſſimus: *Columba mea, formoſa mea:* & paulò poſt. *Columba mea vna perfecta mea.* Et *z* rurſus: *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, Columba mea, integra mea.* Et *a* alibi: *Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui Columbarum.* Et infra *b* rurſus enarrans ſponſa pulchritudinem ſponſi ſui eius oculos comparat oculis Columbarum. Sed vim, & ſententiam talem habet iſta ſimilitudo; nimirũ ſignificãtur oculi ſimplices, ſine fuco, & dolo: Nam Chriſtus Dominus excellentiã ſimplicitatis præcipuè tribuit Columbis, cùm *c* dixit: *Eſtote ſimplices ſicut Columbæ.* An potius oculi Colũbini ſignificant oculos minimè vagos, & laſciuos, ſed pudicos, & caſtos? Nam & *d* Adamantius Origenes hæc exponens verba: Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo, oculos non habet Columbæ. Si quis autem oculos Columbæ non habet, domum fratris ſui ingreditur infelix, non ſeruans illud, quòd in *e* prouerbijs eſt præceptum: *Domũ fratris tui ne intres infelix.* Qui autem habet oculos Columbæ videt rectà, & miſericordiam promeretur: videns quippe rectà miſericordiam conſequetur. Porrò quis videt rectà, niſi qui caſto conſpectu, & puris intuetur oculis? Noli igitur mihi de his tantùm carnis oculis intelligere, quæ dicta ſunt, licet & de his intellexiſſe, ſed ingrediens ad interiora & ante oculos mente perquirens, qui & à *f* Dei mandato illuminantur, mandatum quippe Dei illumi-

f In feſt. 3. purif. B. M. Maria Virgo per Columbam ſignificata

Chriſtum ramus oliuæ ſignificat.

t Pſ. 77.
u In com.

In Columba pennarum elegãtia.

x D. 7. poſt oct. Pent.

S. Colũbę argentatę ſimilati.

Duæ animæ ſanctæ alæ.

Columba pro ſpõſa accepta.

y Cant. 2.
z cap. 5.
a cap. 1.
b cap. 5.

Oculi ſimplices ſine dolo.

c Mat. 10.

Oculi Columbini ſignificant minimè vagos.

d Hom. 3.
e Prou. 27.

f Pſ. 18.

illuminans oculos) illud enitere, labora, contẽde, vt sanctè intelligas vniuersa; quæ dicta sunt, & similis spiritui, qui in specie descendit Columbæ, audias, quia oculi tui Columbæ sunt. Si intelligis legem spiritualiter, oculi tui Columbæ sunt. Si intelligis Euangelium, vt se vult intelligi Euangelium, & prædicari, vides Iesum omnem languorem, & infirmitatem, non solùm eo tempore quo carnaliter facta sunt, fuisse medicatum, sed hodieq; medicantẽ, & non tantum tunc ad homines descendisse, sed hodieq; descendere. *Ecce enim, g* inquit, *ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Oculi tui Columbæ sunt. Sunt qui per illa *h* verba: *Vna est Columba mea, perfecta mea*, B. Virginem Mariam intelligant, vt perquam etiam eleganter ostendit, *i* Rupertus Abbas monasterij Tuitiensis ord. Benedicti vir, & vitæ sanctimonia, & sacrarum literarum peritia præclarus, exponens hæc verba: *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui Columbarum*: Ecce tu pulchra es, & iterum dico, ecce tu pulchra es, pulchra decore Virgineo, pulchra vnigenito filio. Taliter gemmata nullius vnquam fuit, nullius vnquam erit pulchritudo. Adhuc addo istud pulchertimum: *Oculi tui Columbarum.* Quinam sunt oculi Columbarum, nisi dona septem gratiarum, idest septem spirituum super Christum requiescentium? Septem namque oculi, qui iuxta Zachariam propheram in vno lapide sunt, septem sunt spiritus Dei, qui iuxta Esaiam propheram super florem Iesse requiescunt: Isti oculi mei (Christi verba sunt, quem loquentem facit) sunt oculi tui, oculi Columbarum, oculi omnium gratiarum. Omnium quippe gratiarum, vel spirituũ tu effecta es particeps, ex quo mẽ castis visceribus suscepisti, super quem requiescit, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et *k* rursus in hæc verba (*oculi tui Columbarum absque eo, quod intrinsecus latet*) commentãs: Oculi Columbarum, inquit, & oculi Coruorum hoc differunt: quòd dulcedo simpliciter diligentium, & multiplex amaritudo inuidentium. Simplicitas Columbarum septem habet insignia virtutum naturalium: hęc namque auicula primùm sine felle est, deinde nihil viuum comedit, pullos alienos nutrit, grana semper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter iuxta fluenta residet, vt venientem Accipitrem ex vmbra præcognitum effugiat perniciter. Tu maximè, ò misericordiæ mater, sine felle es: nihil enim vnquã habuisti inuidiæ, nihil odij, quod familiare est rapacibus Coruis. Nihil viuum Columba comedit, & tu longè ab illis es, de quibus scriptum est, *Qui deuorant plebem meam sicut escam panis.* Pullos alienos Columba nutrit, & nos qui eramus alieni secũdum carnem à genere tuo, ecce viuimus tuis meritis. Grana candidiora Columba colligit, & tu conferens in corde tuo testimonia de scripturis, creditum tibi conseruabas secretum Dei. Columba in petris nidificat, & tu in solitudine fidei permanens, euasisti serpentis antiqui venena. Columba gemitum pro cantu habet, & tibi gemere dulce fuit, eo quòd præcunctis mortalibus mẽte vulnerata esset. Columba iuxta fluenta residet: tibi autem vel tuo pectori omne fluẽtum scripturarum quàm contiguum est? Nunquam aduentas spiritalis Accipitris tibi esse improuisus, aut te cõsequi, imo nec tibi appropinquare potuit. Igitur oculi tui Columbarum, & hæc vera pulchritudo est, absq; eo quod intrinsecus latet, quod solus in te Deus videt: nobis autem quia inexpertum, idcirco ineffabile, imo & incogitabile est, &c. D. verò *l* Hieronymus per speciosam istã sponsam intelligi vult Christum, vel eius Ecclesiam. Grandis, inquit, in hoc profectus eius ostenditur, vt quæ prius tantum speciosa in mulieribus dicta est, nunc vt proxima speciosa dicatur, ex ipso sine dubio sponso splendorem decoris accipiens, vt semel ab ipsa sumpta pulchritudine, etiam si accidat ei paululum sponsi absentiam pati, nihil minus pulchra permaneat. Quod autem oculi eius comparantur Columbis, ob hoc profectò cõtingit, quia diuinas scripturas non iam secundum literam, & secundum spiritum intelligat, & aspiciat in eis spiritualia mysteria. Columba enim indicium est Spiritus sancti. Spirituali ergò sensu intelligere legem, & prophetas, hoc est oculos Columbæ habere. Et hìc quidem Columbæ oculi eius appellantur. In *m* Psalmis verò huiusmodi anima pennas sibi dari Columbæ desiderat, vt volare possit in intellectum spiritualium mysteriorum, & requiescere in atrijs sapientiæ. Sed etsi dormire quis possit, hoc est collocari, & requiescere in medio sortium, atque intelligere sortium rationem, & cognoscere diuini iudicij causas, non solùm pennæ Columbæ, quibus in spiritualibus intellectibus volet, promittũtur ei, sed deargentatæ pennæ, ideſt, verbi, & rationis ornamento decoratæ. Scapulæ quoque eius in specie auri fieri dicuntur, vbi constantia fidei, & dogmatum stabilitas indicatur perfectorum. Ergo si caput esse Christus dicitur nihil puto absurdum videri, si & oculi eorum, qui secundum interiorem hominem spiritualiter intelligunt, & spiritualiter dijudicant, Spiritus sancti esse dicantur. Et ob hoc fortassis in lege, sicut agnus positus est, per cuius hostiam populus purificaretur in Pascha, ita &

Colum-

g *Mat.* 28.

h *Cant.* 6. B. Maria significata.

i *Com. in Cant. c.* 1. Dona septem gratiarũ oculi Columbarum.

k *Com. l.* 3. *in c.* 3. *cant.* Oculi corui, & Colũbæ quo differant.

l *Hom.* 3. *in cant.* Christus vel eius ecclesia significata.

Oculos columbæ habere quid m *Ps.* 54. & *Ps.* 67.

Columbæ poſitæ ſunt, quibus purificatur huomo, ingreſſus hunc mũdum. Sed & de eo nunc dicere, & hoſtiarũ qualitates diſcutere, longior videtur exceſſus, & propoſito operi minimè conueniens. Poteſt adhuc profundiore fortaſſis ſacramento, qđ dixi: *Ecce es ſpecioſa proxima mea*, intelligi de præſenti ſeculo dictum: quia ſpecioſa quidem ſit & hic eccleſia, cùm proxima eſt Chriſto, & cùm imitatur Chriſtum. Quòd verò iterauit, & dixit. *Ecce es ſpecioſa*, poteſt ad futurum ſeculum pertinere: vbi iam non ſolùm imitatione, ſed ipſa ſui perfectione formoſa eſt, & ſpecioſa, & ibi dicat eſſe oculos eius Columbas, vt duorum oculorum Columbæ duæ intelligantur eſſe filius Dei, & Spiritus ſanctus. Et ne miteris, ſi Columba ſimul dicatur, cùm vterque ſimiliter aduocatus dicatur, ſicut *n* Ioannes Euangeliſta declarat, ſpiritũ quidem ſanctum dicens paracletum quod eſt aduocatus. Et de Ieſu Chriſto nihilominus in Epiſtola ſua dicit, *quia ipſe ſit aduocatus apud patrem pro peccatis noſtris*. Sed apud Zachariam Prophetam duæ oliuæ ad dextram, & ad ſiniſtram candelabri poſitæ, vnigenitum nihilominus, & Spiritum ſanctum deſignare dicuntur. Inſuper Diuus *o* Gregorius eadem ſapientiſſimi regis verba enarrans, per eandem ſponſam Eccleſiam intelligit hoc ſcribens: Pulchram narrat, & pulchram replicat, quia alia eſt pulchritudo morum, in qua nunc cernitur, & alia pulchritudo præmiorũ, in qua tunc per conditoris ſui ſpeciem, videlicet omnes dilecti, qui ad cuncta ſimpliciter incedunt; eius oculi Columbarũ vocantur, qui magna luce irradiant, quia & ſignorum miraculis coruſcant. Sed quantùm eſt omne hoc miraculũ, qđ videri poteſt, illud de internis miraculũ eſt mirabilius, quod videri non poteſt. De quo illic aperte ſubditur: Abſque eo quod intrinſecus latet. Magna quippe eſt gloria aperti operis, ſed longè incomparabilis occultæ remunerationis. Item D. Auguſt. per Columbam quoque, inquit, vnitas Eccleſiæ ſignificatur, de qua *p* dictum eſt, *Vna eſt Columba mea, vna eſt matri ſuæ*. Vnde debuit humilitas, niſi per auem ſimplicem, & gementem, non per auem ſuperbam & exultantẽ, ſicut Coruus ſignificari? Abbas quoq; Ioachim *q* Theloſphoro ad hæc D. Cyrilli verba, Columba ſuo volatu volatum Aquilæ, vel Accipitris non formidat; Hæc eſt, inquit, Romana Eccleſia, quæ ſi curſu celeri in ſuis aduerſantibus, & preſſuris iniquè illatis fideliter, & deuotè ad Chriſtum Dominũ recurret, raptoris inſultum minimè formidaret. *r* Thomas vero Bozius Eugubinus congregationis oratorij persbyter ob hanc cauſam eccleſiæ in canticis nomen Colũbæ aſcribi ait, quòd hic ſit mos Columbis, vt ante coniunctionem mutuò ſe ſe oſculentur. Ore namq; nos Euchariſtiam percipimus, ex illa perceptione connectimur in v num cum Chriſto, & inter nos corpus. Et antiquitùs communicaturi per oſculum ſanctum labia labijs iungebant, vt alterius in alterum ſpiritus ipſe corporeus intimè infunderetur. Hinc olim multis in locis Euchariſtia ſeruabatur ſuper altari intra auream, vel argenteam Columbam, vt eſt in geſtis S. Baſilij, quæ nomine Amphilochij ſcripta circumferuntur, & in libello ſupplici quem quintæ ſynodo aduerſus hæreſiarcham Seuerum clerus, & monachi Antiocheni obtulerunt. Tertius locus *s* ſcripturæ eſt: *Et quaſi Columbæ meditantes gememus*: quæ verba explicans D. *t* Hieronymus, ſubaudiendum monet, abſque ſenſu, & intelligentia ſcripturarum tanquam cerba meditantes, quæ decantant memoriter. Sed quomodo, inquit Colũbæ, de quibus ſcriptum eſt; *u Ephraim quaſi Columba non habẽs ſenſum*. Et quomodo in *x* Euangelio contra ſerpentium malitiam, ſimplicitas ponitur Columbarũ: ſic in præſenti loco ſimplicitas abſque prudentia, quæ vicina ſtultitiæ eſt, in ſola verborum meditatione monſtratur. Quartus locus eſt apud *y* Hierem. Proph. quem Nabuchod. Colũbam vocare, quod hæc auis Babylonis inſigne olim erat antè dixi. Ad quem locũ commentans, idem D. *z* Hieronymus, Non mirabitur, inquit, Columbam Domini intelligi Nabucho donoſor, qui ſupra eum vocari ſeruum Domini legerit, pro quo ſeptuaginta tranſtulerũt gladium magnum. Licet Columbam & in perſona Hieruſalem poſſimus accipere, quo iraſcatur, & triſtis ſit ſe leonis ſui perdidiſſe cuſtodiam, & terram ſuam veniſſe in deſolationem. Quintus locus eſt *a* Ezechielis: *Eruntq; in mõtibus quaſi Columbæ conualliũ omnes trepidi, &c.* Theodotio tranſtulit: *ſicut Columbæ meditantes omnino tacuerunt*. In quorum verborum explicatione noli quoq; ab eodem D. Hieronymo recedere, qui ſub metaphora, inquit, Columbarum meditantium ſignificat vnumquenque de populo ſuum flere peccatum, & intelligere, atque ſentire, cur iſta patiatur. Tropologicè verò ſic accipiendum, Columbæ quandiu in vallibus ſunt, trepidant, & ſingula reformidant, quarum imitari *b* præcipitur innocentiam. Et de quibus in *c* Pſalmo dictum eſt: *Si dormiatis inter medios cleros, &c.* In cuius ſpecie *d* deſcendit Spiritus ſanctus, & manſit ſuper Dominum Saluatorem. Pulchreque iuxta Theodotionem vocabimus Columbam mediantem eum, qui in lege Domini die, ac nocte meditatur, & de quo *e* ſcriptum eſt: Os iuſti meditabitur ſapientiam. Sextus locus eſt *f* Oſeæ:

Filius Dei & Spiritus ſanctus Columba dicti.

n *cap.* 14. 15. 16.

Oliuæ duæ ad candelabrum poſitæ qũid ſignent.

o *l.* 1. *mor.*

Eccleſiæ vnitas.

p *Cant.* 6.

q *cap.* 1.

r *tom.* 2. *de ſig. eccleſ. lib.* 14. *de coniunc. cor. Eccleſ. & Chriſti.*

Veterũ in Comunione ceremoniæ.

s *Eſaiæ* 59.

t *Con. l.* 16.

u *Oſeæ* 7.

x *Mat.* 10.

y *cap.* 14.

Columba Nacbucho donoſor ſignificat.

z *l.* 5. *con. in Hier.*

Columba Hieruſalẽ ſignificat.

a *cap.* 7.

Columba gemẽs qđ notet.

b *Mat.* 10.

c *Pſal.* 67.

d *Mat.* 3.

e *Pſal.* 36.

f *Oſeæ* 7.

Factus

Factus est Ephraim quasi Columba seducta, non habens cor. g Rupertus Abbas ad hunc locum commentans, in eo, inquit, quod non absolutè ait: Factus est quasi Columba, sed addidit seducta, bonam Columbæ significationem præsenti loco penitus exterminat. Amplius autem cùm apponit adhuc, non habens cor, seductionem eiusdem, & vacuitatem omnis boni miro exprimit modo. Si quidem aduersus id, quod de Columba pro bona similitudine dici, vel scribi solet, non habens fel, hìc dicitur, non habens cor. Quanta putas distantia est inter non habentem cor? Quanta, inquam differentia Columba habens fel, & non habens cor à Columba non habente fel, & habente cor seiuncta est? Magna profectò, & omnino contraria. Sic planè & tanta dissimilitudine seiunctus est carnalis Israel à spirituali, qualis tunc erat ille Ephraim, qui seductus est, vt recederet à domo Dauid, & nunc est iste Iudas, qui negauit Christum filium Dei, Columba esse debuit manendo in simplicitate, atque vnitate paternæ fidei, sed & tunc, & nunc seducente diabolo recessit in felle amaritudinis, in inopia cordis. Hæc ille. Et D. *h* Hieronymus eadem prophetæ verba declarans, significare illa innuit, Ephraim non dolere, quòd ipsius populus non seduceretur in partes, & perderetur; quoniam aues omnes dolent, si ab eis eripiantur pulli, & pro viribus eos tuentur, sola Columba non dolet ablatos pullos, neque requirit. Sed verba eius ascribamus. Præcepit, inquit, Dominus in *i* Euangelio, vt simus simplices sicut Columbæ, & astuti quasi Serpentes, vt imitantes simplicitatem Columbarum, & serpentis astutiam, nec alijs nocere possimus, nec ab alijs patiamur insidias, sed simplicitate, & prudentia exhibeamus hominẽ temperatum, quia prudentia absque bonitate malitia est, & simplicitas absque ratione stultitia nominatur. Et pulchre Columba seducta, siue insipiens appellatur, quia est Columba, & sapiens, quæ dicit in *k* Psalmis. *Quis dabit mihi pennas sicut Columbæ. &c. Cuius pennæ deargentatæ sunt, &c.* Ephraim autem Columba insipiens, & non habens cur in tatum brutæ mentis ostenditur, vt Ægyptum inuocans ad Assyrios perrexerit. Quæritur cur Ephraim non alijs auibus, sed Columbæ comparatus sit. Aues cæteræ pullos suos, etiam cum periculo vitæ suæ protegere festinant, & cùm nidum suum, Accipitrem, colubrem, Coruum, siue Cornicem accedere viderint, huc, illucque volitant, & immittunt se morsu, & vnguibus lacerant, & dolorem parentis querula voce testant: sola Columba ablatos pullos nõ dolet, & ideo rectè comparatur Ephraim, quòd vastatum per partes populum non sentiat, sed negligens sit salutis. Magistros contrariorum dogmatum, qui Christum reliquere sapientiam, & Ecclesia sunt egressi, rectè insipientem, & excordem Columbam possumus dicere, qui terrena desiderantes, Assyrijs traditi sunt. Septimus locus habetur apud eumdem *l* Prophetam: *Et auolabant quasi aues ex Aegypto, quasi Columba de terra Assyriorum.* Hæc Columba, teste eodem D. Hieronymõ, hominem signat, qui fugit hæreticos. Ægyptus, inquit, *m* Rupertus Abbas, siue terra Assyriorum, mundus iste est omnibus errantibus, & principem huius mundi sectantibus, qui intelligitur per Assur. Pulchrè namque qui auis auolare dicuntur, qui terrenas cupiditates relinquendo cælestem gratiam sequuntur, & sic euadunt, vt vestigia culpæ nulla in eis iuueniat insecutor diabolus, sicut auolatus auium nulla vestigia supersunt, dum liberis per aera pennis feruntur. Nec verò contentus dixisse nomine generali, & auolabunt quasi auis, sed cõtinuò specialiter exprimit eius auis similitudinem, cui competanter assimilatur gratia cælestis, dicendo: *Et quasi Columba de terra Assyriorum.* Columba namque maximè pro eo, qui in hac specie Spiritus sanctus sup Dominum nostrum cũ baptizaretur, apparuit regenerantem eiusdem Spiritus sancti gratiam significat, cuius itaque sacramentis viuificati, auolauimus ex Aegypto, & de terra Assyriorum, id est, de ignorãtiæ tenebris, & de terrenarum affectibus cupiditatum, &c. Octauus locus legitur apud *n* Naum Prophetam: *Et ancillæ eius mirabuntur, gementes vt Columbæ, murmurantes in cordibus suis.* *o* Rupertus hunc locum sic explicat: quod protinus, inquit, subiungit, gementes vt Colũbæ, murmurantes in cordibus suis tam de milite, quam de ancilla, id est, tam de nobilibus, quàm ignobilibus debet intelligi. Quid autem gementes, vnde murmurantes? Non vtique quod captiui abducti sunt, vel quod minentur ante currum triumphatoris huiusmodi, sed inde gementes, quod ab isto domino sibi incogniti, liberi, & Niniue, hoc est, mundi huius, serui fuerunt, & super hoc murmurantes in cordibus suis, id est, scriptores reprehendentes in conscientijs suis. Murmurare namque interdum in bono accipitur. Itaque & hìc cum dicitur: *gementes sicut Columbæ, murmurantes in cordibus suis*, sic rectè intelligitur, ac si diceret, conquerentes, ac dolentes de peccatis præteritis, & semetipsos reprehendentes in conscientijs suis, Nam licet gratia victoris, & triumphatoris ducentis eos, non ignorent se esse saluatos, non tamen obliuiscuntur, & quales fuerint, & super hoc dolere, & conqueri non desinunt

g *l. 3. com. in Ose. c. 7.*

Ephraim qualis.

Iuda Colũba seducta

h *In com.*

i *Mat. 10.*

k *Ps. 54. 67*

Columba insipiẽs, & excors, qs dicendus.

l *Oseæ. 11.*

Homo hæreticos fugiens Columbę assimilatus.

m *l. com. in Os.*

Aegyptus quid.

n *cap. 2.*

o *l. 2. com. in Naum. c. 2.*

Murmurare.

ſinunt in cordibus ſuis. Pro huiuſmodi rectè dicuntur gementes, non vtcunque, ſed gementes, vt Columbæ. Columba namque gemitum pro cantu habet, & iſtis ita gemere valde dulce eſt, ita vt quando canunt quippiam in laudem captiuatoris ſui &c. Nonus locus eſt *p* Sophoniæ: *Væ prouocatrix, & redempta ciuitas Columba: non audiuit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam.* Vbi D. Hieronymus commentãs: Multi putãt, inquit, propter conſequentiam dici aduerſus Niniuen, de qua *q* ſuprà: *Et ponet Aſſyrium & ponet Niniuen in ſolitudine.* Sed nunquam ſcriptura Niniuen Columbam vocaret, licet in *r* Hieremia à facie gladij Columbæ de Nabuchodonoſor dictum putent. Sed ſciendum, quod alij è cõtrario aſſerant, pro Columba ibi poſſe intelligi ἑλλάδα, id eſt, Græciam, vt ſit ſenſus, à facie gladij Iona, id eſt, à facie gladij Græciæ. Iona enim tam Columbam, quàm Græciã ſignificat. Vnde & vſq; hodie Græci Iones, mare appellatur Ionium, & apud Hebræos permanet eorum vetus vocabulũ. Omnis itaque contra Hieruſalem ſermo eſt: Væ ciuitas quondam Columba, ſemper peccans, & captiuitatibus tradita, & rurſum redempta à Domino. Væ ciuitas prouocatrix, quod ſignificantiùs Hebraicè dicitur, id eſt, παραπικραίνουσα, quod poſſumus dicere Deum amarum faciens, id eſt, tuo vitio dulcem Dominum, atque clementẽ vertens in amaritudinem, vt qui miſeri vult, punire cogatur, &c. Et *ſ* Rupertus, Super quã, inquit, cœpit intentio iudicij dicendo, & extendam manum meam ſuper Iudam, & ſuper omnes habitatores Hieruſalem, ſuper eandẽ ciuitatem, & conſummatur dicendo: *Væ prouocatrix, & redẽpta ciuitas.* Quæ enim alia ciuitas à Deo prouocatrix, quã paſſim, & ferè vbiq; ſancta ſcriptura Dominũ prouocaſſe arguit? Ipſa prouocatrix, ipſa redẽpta, & tantò dãnabilior prouocatrix, quantò pluribus redẽpta beneficijs. Prouocationes eius magna cũ admiratione hic denarrãtur, cùm in primis Columba ipſa nominatur, & deinde leonũ ſæuitiã, luporũ ferocitatem vel habuiſſe, vel habere declamatur. *Columba*, inquit, *nõ audiuit vocem & non ſuſcepit diſciplinã*, hoc dicere eſt, mãſueta quondã ciuitas, vel gẽs rebellis facta eſt, incorrigibilis perſeuerat. Quid enim manſuetius Abraham, Iſaac, Iacob, cæteriſq; patribus, Moyſe, & Dauid, cæteriſq; ſanctis, & prophetis, vel iuſtis hominibus. Si illos, & vniuerſam illius gẽtis, vel ciuitatis electionẽ conſideres, rectè nimirũ ciuitas Colũba dicta eſt. E contrà, ſi illos attendas, qui prophetas, & iuſtos homines occiderunt, qui Dominum dereliquerunt, & Baal, cæteraq; portenta coluerunt, & alia ſacrilegia commiſerunt, veraciter dicas, quia non audiuit vocem, & non ſuſcepit diſiplinam, in Domino non eſt confiſa, &c. Decimus locus de Columba in ſacris literis eſt de Spiritu ſancto, quem omnium Euangeliſtarum teſtimonio huius auis ſpecie in Saluatoris noſtri baptiſmo apparuiſſe ſcripſimus, & *t* Prudentius innuit:

Apertis poli perilluſtribus iugis
Diſcipulus videt à patre venientem,
Manentemq; ſpiritum in perpuro verbo,
Profectum vt Columbam indicibili modo
Populiſq; oſtendit occurrentem Domino.

Quærens quidam recentior, cur Columba tanti habita ſit, vt aliquando Spiritum ſanctum deſignauerit? An quia, inquit, pacem, & remiſſionem, affectum quippe Spiritus ſancti nunciauit? An quia eſt animal ſimpliciſſimum, carens omni fraude, & dolo? Iuxta illud *u* Saluatoris: *Eſtote ſimplices vt Columbæ.* Hinc & in *x* Canticis dicitur: *Oculi tui Columbarum.* An quia rectè volat, ſicut Spiritus ſanctus, qui ad nos demiſſus præbet, vt eodem tramite conuolemus ad ſuperos? Hinc *y* propheta canit. *Quis mihi dabit pennas vt Columbæ, & volabo?* An quia hæſola inter aues habet pennatos pedes, in hoc ſignificans Spiritum ſanctum, qui tanquam interpres patris, & filij volat ad nos affectu, & amore, per pedes denotato? Sicut de Mercurio dicitur, quẽ interpretẽ dicunt eſſe Deorũ. Eſt enim Spiritus ſanctus velut interpres docens, & illuminãs, & prophetas, & amicos Dei cõſtituens, vt ſapiens, ait. *z* Adamãtius Origenes cauſam reddens, cur Spiritus ſanctus Colũbæ, non autem Turturis ſpecie apparuit. Columba, inquit, Spiritus ſanctus eſt. Spiritus autem ſanctus, quando de magnis, & occultioribus ſacramentis, & quæ multi capere non poſſunt, loquitur, in Turturis appellatione ſignatur, id eſt, in eius auis, quæ ſemper in montium iugis, & in arborum verticibus commoratur. In vallibus autem, & his, quæ ad homines vſque perueniunt, Columba aſſumitur. Deniq; Saluator, quia hominem dignatus eſt aſſumere, & venit ad terras, multique tunc circa Iordanem peccatores erant, idcirco Spiritus ſanctus non in Turturem vertitur. Inter nos propter hominum multitudinem, auis manſuetior conuerſatur: Turtur autem nõ videatur. Et Suidas πτέρυγες περιστερᾶς exponit Alæ Columbæ, dona Spiritus ſancti. Eius autem alæ, inquit, argento ſunt indutæ, tergum verò auro eſt ornatum. Nam ſimpliciora

p *cap.* 3.
q *cap.* 2.
r *cap.* 25.
Græcia p Columbã intelligitur
s *In Com.*
Hieruſalẽ prouocatrix dicta.
Spiritus sãctus Colũbæ ſpecie.
t *In Proſp.*
u *Mat.* 10.
x *Cant.* 1.
y *Pſ.* 54.
Mercurij officium.
z *Homil.* 2. *in Cant.* 2.
Cur in Columbæ ſpecie, nõ Turturis apparuit Spũs ſanctus.

pliciola, & candidiora simplicioribus, altiora perfectioribus conueniunt. Itē D. Cyprianus ideo in Columba venisse Spiritum sanctū scribit, quoniā simplex sit animal, & lectum, non felle amarū, non moribus sæuū, non vgnū laceratione violentum, cuius ingenium, est hospitia humana diligere, vnius domus cōsortiū nosse, cum generant simul filios educare, cōmuni conseruatione vitam suā degere, oris osculo concordiā pacis agnoscere, circa omnia demū humanitatis omnē implere legem. Diuus verò *a* Chrysostomus Columbam tūc ideo apparuisse tradit, vt extenti quodammodo digiti vice, Dei filium Ioanni mōstraret, atq; vt etiam disceres, quoniam super te quoque, cùm sacro fonte diluueris, sanctus Spiritus veniat: iam verò non visibili specie, qua vtique non egemus cum nobis pro cunctis sola fides sufficiat. Nam signa, inquit, non credentibus, sed incredulis dātur. Quærit deinde cor in specie venit Colūbæ? Mansuetū, respondet hoc animal, & mundū est. Quia igitur ipse spiritus māsuetudinis est spiritus propterea in eius specie apparuit. Simul etiā veteris vt nos admonere historiæ. Nam cùm vniuersum aliqū orbē naufragiū cōe mersisset, & omne prorsus hominum genus periclitaretur, illud interim certè animal apparuit, finemq; illius tempestatis ostendit, atque ore ramum portans oliuæ, pacem mundo redditam nunciauit. Quæ omnia erat futurorum signa. Tunc enim multo erat hominum vita deterior, multoq; maiori digna supplicio. Ne igitur ipse desperes, illius te historiæ confirmat admonitus. Nam tum quoque desperatis iam omnino rebus, liberatio facta est, atque correctio: sed tunc vtique per pœnam, modo verò per gratiam, atque ineffabilem indulgentiam redemptoris. Propterea, & Columba cernitur, nequaquam oliuæ ramum ferens, sed omnium malorum liberatorum nobis euidentiam ostendens, spemq; suggerens prosperorum. Non enim ex arca vnum educit hominem; sed postquam apparuit, vniuersum prorsus orbem attollit in cælum, quæ certè pro oleæ ramo, omni generi hominum adoptionem detulit filiorum. Considerans igitur tanti amplitudinem muneris, nequaquam illius inferiorem existimes dignitatem, qui se in huiusmodi specie demonstrauit. Audio quippe dicentes aliquos, quantum inter hominum Columbamq; discrimen est, tantam Christi, & Spiritus sancti esse distantiam: quia ille quidem in nostra vtique natura, hic verò in specie sit visus Columbæ. Quid igitur ad talia responderi potest? Nisi quod filius quidem Dei naturam hominis profecto susceperit, Spiritus verò sanctus non assumpserit naturam Columbæ. Idcirco Euangelista non in natura, sed in specie Columbæ dixit: nec vnquam omnino postea, sed tunc certè solum in hac visus est figura, &c. Et rursus exponens hæc verba Diui *b* Matthæi: *Et vidit Spiritum descendentem sicut Columbam, & venientem super se*. In quo inquit, mysterio natus est Christus, in hoc mysterium, & Spiritum sanctum accepit. Etenim filio Dei baptismum recipiente, & spiritu descendente, vnus in forma stabat humana; alter in specie descendebat Columbæ, tertius nec in forma stabat humana, nec in specie descendebat Columbæ, sed in voce tantùm audiebatur, desursum descendente. Et in hæc verba: *sicut Columbam*, ideo, inquit, Spiritus sanctus speciem Columbæ suscepit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix est charitatis. Omnes enim species iustitiæ, quas habent serui Dei in veritate, possunt habere, & serui diaboli in simulatione. Habet enim diabolus, & mansuetos, & humiles, habet castos, & elemosinarios, & ieiunos, & omnem speciem boni, quam creauit Deus ad salutem hominum, ipsam speciem; & diabolus introduxit ad seductionem, vt inter bonum verum, & bonū simulatum confusio fiat, vt simplices homines, qui boni veri, & boni simulati differentiam intelligere cautè non possunt, dum quærunt bonos Dei viros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem charitatem sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species iustitiæ de impostoribus inuenitur, sola autem gratia veræ charitatis non inuenitur, nisi in solis seruis Dei. Ideo ergo hanc priuatam speciem charitatis sibi soli, seruauit Spiritus sanctus, vt per nullius iustitiam, & testimonium sic cognoscatur, vbi est Spiritus sanctus, quemadmodum per gratiam charitatis. Diuus autem *c* Hieronymus D. Matthæum commentans, triplicem ob causam Saluatorem ait à Ioanne baptismum accepisse. Primùm vt quia homo natus omnem iustitiam, & humilitatem legis impleret, secundò at baptismate suo Ioannis baptisma comprobaret; Tertiò vt Iordanis aquis, per discensionem Columbæ Spiritus sancti in lauacro credentium monstraret aduentum. Et paulò pòst ad hæc verba: *Et ecce aperti sunt ei Cæli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut Columbam, & venientem super se &c.* Mysterium, inquit, Trinitatis in baptismate demonstratur. Dominus baptizatur, Spiritus descendit in specie Columbæ, Patris vox testimoniū filio perhibentis auditur. Aperiuntur autē Cęli nō reseruatione elementorum, sed spiritualibus oculis, quibus & Ezechiel principio voluminis sui apertos eos esse

Columbarum benigna natur.

a *Hom.* 13. *in* 3. *Euan.*

Cur sāctus Spūs non videatur super nos cum baptizamur.

Cur in spē Colūbę dixerit Euangelista.

b *Hom.* 4. *in idem caput Matt.*

Diabolus imitatur bona bonorum opera, Spiritus sancti charitatem non.

c *Comm.* 1 Christus triplicem ob causā à Io. baptizatus.

Trinitatis myst.

commemorat. Sedit quoq; Columba ſuper caput Ieſu, ne quis putaret vocem Patris ad *d* Io. factam, non ad Dominum. Et D. Auguſtinus, quod didicit, inquit, Ioannes per Columbam, diſcamus & nos. Non enim Columba Ioannem docuit, & Eccleſiam non docuit, cui Eccleſiæ dictũ eſt: *Vna eſt Colũba mea.* Columba doceat Columbam, nouerit Colũba quid Io. dicerit per Columbam. Spiritus S. in ſpecie Columbæ deſcendit. Hoc autem quod dicebat Io. per Columbã, quare in Colũba didicit? Oportebat enim, vt diſceret, ne hoc fortè oportebat, niſi vt Columbam diſceret. Quid dicam de Columba fratres mei? Aut quando mihi ſufficit facultas, vel cor, vel lingua, dicere quomodo volo, & fortè non dignè volo quomodo dicendum eſt, nec ſic tamen poſſum dicere quomodo volo, quanto minus quomodo dicendum eſt? Ergo à meliore hoc audire vellem, non vobis dicere. Diſcit Io. eum, quem nouerat, ſed in eo diſcit, in quo eũ non nouerat, in quo nouerat nõ diſcit: Et quid nouerat? Poteſtatẽ dominici baptiſmi in nullũ hominẽ à Domino tranſiturã: ſed miniſteriũ planè tranſiturũ poteſtatẽ à Dño in nemine miniſtrorũ, miniſteriũ & in bonos & in malos. Non exhorreat Columba miniſterium malorũ, reſpiciat Dñi poteſtatẽ. Quid tibi faciat miniſter, vbi bonus eſt Dñs? Quid te impedit malitioſus præco, vbi benuolus eſt iudex? Io. didicit per Colũbam hoc: Quid eſt quod didicit? Ipſe repetat: *Ipſe mihi dixit*, inquit. *ſuper quem videris Spiritum deſcendentem ſicut Colũbam, & manentẽ ſuper eũ, hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto.* Non ergo te decipiant, ò Colũba, ſeductores, qui dicũt. Nos baptizamus. Columba agnoſce, quid docuit Colũba, Hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto. Per Colũbam dicitur, quia hic eſt, & tu eius poteſtate putas te baptizari, cuius miniſterio baptizaris? Si tu hoc putas, nondũ eſſe in corpore Colũbæ, non mirandũ, quia ſimplicitatẽ non hẽs. Simplicitas. n. maximè per Colũbã denotatur. Quare ſimplicitatem Colũbæ dicit Io. Quia hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto, niſi quia Columbæ non erant, qui eccleſiam diſſipauerunt? Accipitres erãt, Milui erãt. Nõ laniat Columba, & vides illos inuidiã nobis facere, quaſi de perſecutionibus, quas paſſi ſunt. Corporales quidẽ paſſi quaſi perſecutiones, cùm eſſent flagella Dñi, &c. Et poſt rurſus idẽ S. *e* Auguſt. exponens, quomodo Columba ſuper Dñm deſcendit: Gemitus, inqt, Columbæ eſt, gemũt enim Columbæ in amore. Audite, quid dicat Apoſtolus, *Nolite mirari, quia in Columbæ ſpecie voluit demonſtrari Spiritus ſanctus.* Quid enim oremus, ſicut oportet (inquit) neſcimus, ſed ipſe ſpiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Non in ſemetipſo gemit, ſed in nobis gemit, quia gemere nos facit, inſinuans nobis, quia peregrinamur, & docens nos in patriam ſuſpirare. Præterea Columba ſine felle ſæuit. De arca miſſus eſt Coruus, & non eſt reuerſus. Et ſi arca figurabat Eccleſiã, videtis vtiq; quia neceſſe eſt, vt in iſto diluuio ſæculi vtrumq; genus cõtineat Eccleſia, & coruum, ideſt eos, qui quæ ſua sũt, quærunt, & Columbam .i. eos, qui ea, quæ Chriſti ſunt, quærunt. Propterea ergò cũ mitteret Spiritũ ſanctũ, duobus modis eũ oſtendit viſibiliter. Per Columbam ſuper Dñm baptizatũ, & per ignem ſuper diſcipulos congregatos. Ibi ſimplicitas, hic feruor oſtenditur. Ergo ne ſpiritu ſanctificati dolũ habeant, in Colũba demõſtratũ eſt, ne ſimplicitas frigida remaneat, in igne demonſtratũ eſt. Sic ſic oportebat demonſtrari Spiritum S. venientem ſuper Dñm, vt intelligat vnuſquiſq; ſi habeat Spiritum ſanctũ, ſimplicẽ ſe eſſe debere, ſicut Columba, habere cũ fratribus verã pacẽ, quã ſignificant oſcula Columbarũ. Colũba de fructibus terræ viuit, innocens eius victus eſt, qd verè mirandũ eſt in Columba. Sunt Paſſeres breuiſſimi, q; vel muſcas occidunt, nihil horũ Columba. Nõ. n. de morte paſcitur. Qui laniauerunt Eccleſiã, de mortibus paſcuntur. Per Columbã quoq; vnitas Eccleſiæ ſignificatur, de qua dictum eſt, *Vna eſt Columba mea, vna eſt matri ſuæ.* Vnde debuit humilitas niſi per auẽ ſimplicem, & gementem, & non auẽ ſuperbã, & exultãtem ſicut Coruus ſignificari? Et infra: Si Columba eſt ſimplex, innocens, ſine felle, pacata in oſculis, non ſæua in vnguibus, quæro vtrũ ad huius Colũbæ membra pertineant auari, raptores, ſubdoli, ebrioſi, flagitioſi. Membra ſunt Colũbæ Spiritus S. in ſpecie Columbæ, & maneret ſuper eum, cùm in aduentu Columbæ, hoc cognoſceret Io. propriam quandam poteſtatem in Domino ad baptizandum, quia per propriã hanc poteſtatem pax Eccleſię firmata eſt. Et infrà: Columbam vnam vidẽs ſupra caput Chriſti, linguas vides in toto orbe terrarum. Idem ſpiritus per Columbam, idem & per linguas. Si per Columbam idem ſpiritus, & per linguas idem Spiritus S. per totum orbem datus eſt, à quo te præſcidiſti, vt clames cum Coruo, non vt gemas cum Columba. Et infra, Miſſa eſt, inquit, Columba, & primò non inuenit requiem pedibus ſuis, redijt in arcam. Plena enim erant aquis omnia, & maluit redire, quàm rebaptizari. Coruus autem ille emiſſus eſt antequam ſiccaretur aqua, rebaptizatus redire noluit, mortuus eſt in his aquis. Auertat Deus Corui illius mortem. Nam quare non eſt reuerſus, niſi quia aquis interceptus eſt? At verò Columba non inueniens requiem pedibus ſuis, cum ei vndique clamaret

d *Expoſ. in Euãg. Ioan. tract. 2. cece. 1.*

Simplicitas notata.

e *Tra. Sex.*

Coruus quos ſignet.

Vnitas Eccleſię ſignificata.

clamaret aqua, Veni, Veni, hic tingere, quomodo clamāt isti hæretici Veni, Veni, hic habites non inueniens illa requiem pedibus suis, reuersa est ad arcam. Emisit illam Noe iterum, sicut vos mittit arca, id est, Ecclesia, vt loquamini illis. Et quid fecit postea Columba? Quia erant lingua foris baptizata, reportauit ad arcā ramum de oliua. Ramus ille & folia, & fructū habebat. Non sint in te sola verba, non sint in te sola folia, sit fructus, & redis ad arcam, non per te ipsum, Colūba te reuocat. Oliuæ fructus charitatē significat. Quomodo enim oleum nullo humore premitur, sed diruptis omnibus exilit, & supereminet: sic & charitas, quia non potest premi in ima, necesse est, vt ad superna emineat. Et rursus *f* alibi, vbi manifestā Trinitatis ostensionē factā esse in hoc Domini baptismo demōstrat. Cùm ergò, inquit, baptizatus esset, aperti sunt Cęli, & descēdit super eū Spiritus sanctus in specie Colūbæ. Deinde vox desuper consecuta est, Hic est filius meus, in quo bene sensi. Habemus ergo distinctā quodammodo Trinitatē: in voce patrē, in homine filiū, in Colūba Spiritū sanctū. Hoc quidē commemorare opus erat. Nam videre facillimū est. Euidēter enim, nec vllo dubitationis scrupulo cōmendatur hæc Trinitas cùm ipse Dñs Christus in forma serui veniēs ad Ioannē, vtriq; filius est. Nō n. dici potest, quod pater sit, aut dici potest, quod Spiritus sanctus, Venit, inquit, Iesus vtriq; filius Dei. De Colūba quis dubitet? Aut quis dicat, Quid est Colūba? Cùm ipsum Euangeliū testetur apertissime; *Descendit super eū Spiritus sanctus in specie Colūbæ.* De voce autē illa similiter nulla dubitatio, quod patris sit, cùm dicit; Tu es filius meus. Habemus ergo distinctā Trinitatē, &c. Et *g* rursus alibi ad eundē sensum: Vt autē Ioannis testatio, inquit, ēt cælesti testimonio cōfirmetur, vidit Spiritū sanctū corporali specie, quasi Colūbam descendentē, & manentē super Iesum. Audiuit, & Patrē dicentē. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi cōplacui bene.* Aduertite dilectissimi fratres, quāta nobis in baptismate Dñi nostri Iesu Christi patefacta sit gratia, quā subtili sacramēto Trinitas se homini reuelauit. Pater enim auditur in voce, filius manifestatur in homine, Spiritus sanctus dignoscitur in Colūba &c. Et D. *h* Ambrosius Colūbam illā, quam Noe iustus ex arca misit, istius Colūbæ speciē fuisse ait, quæ super Dominū descendit, vt typus agnosceretursacramēti. Et fortasse, inquit, dicas, Cùm illa vera Colūba fuerit, quæ emissa est, hic quasi Colūba descēderit: quō illic speciē esse dicimus, hic veritatē, cùm secūdū Græcos in specie Colūbæ spiritū descēdisse sit scriptū. Sed quid tàm verū quàm diuinitas, quæ manet semper? Creaturæ autē nō potest veritas esse, sed species, quæ facilè soluitur, atq; mutatur. Simul quia eorū, qui baptizātur, nō in specie esse debeat, sed vera simplicitas. Vnde & Dñs ait. *Estote astuti sicut serpentes, & simplices sicut Colūbæ.* Meritò ergo sicut Colūba descendit, vt admoneret nos simplicitatē Colūbæ habere debere. Speciem aūt pro veritate accipiendā legimus & de Christo: *Et specie inuētus vt homo.* Et paulò antè dixerat de eodem baptismatis mysterio loquens: Volens Deus reparare, quod deerat diluuiū fecit, & iussū Noe in arcā iussit ascēdere. Qui iā decedēte diluuio Coruum dimisit prius, qui non reuertit: dimisit Columbam, quæ cū ramo oleæ legitur reuertisse. Vides aquam? Vides lignum? Columbam aspicis, & dubitas de mysterio? Aqua est ergo, qua caro mergitur, vt omne abluatur peccatum. Sepelitur illic omne vitium. Lignum est, in quo suffixus est Dominus Iesus, cùm pateretur pro nobis. Columba est, in cuius specie descendit Spiritus sanctus, sicuti didicisti in nouo testamento, qui tibi pacem animæ, tranquillitatēq; mentis inspirat. Coruus est figura peccati, quod exit, & non reuertitur, si in te quoq; iusti custodia, & forma seruetur. Et *i* rursus explicans illud: *Sup quē videris Spiritum descendentē de cælo, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.* Dixit, inquit, hoc Deus pater Ioāni: Ioannes & audiuit, & vidit, & credidit. Audiuit à Deo; vidit à Domino, credidit, quia spiritus erat, qui descendebat de cælo. Non enim Columba, sed sicut Columba descendit. Sic enim scriptum est, *Et vidit spiritum descendentē de Cælo, sicut Colūbam.* Sicut Ioānes vidisse se dicit, ita scripsit & Marcus. Lucas autē addidit, quod corporali specie descendit Spiritus sanctus sicut Colūba, ne incarnationem illā putes fuisse, sed speciē. Ideo autem speciem prætendit, vt per speciē crederet, qui spiritum non videbat &c. Sed hac de re nos supra fusiùs egimus. Idem rursus *k* alibi ad eadem verba commentās, Nunc, inquit, considerēmus mysterium Trinitatis. Vnum Deum dicimus, sed patrem confitemur, & filium confitemur. Nam cùm scriptum sit: *Diliges Dominū Deum tuū, & ipsi soli seruies.* Negauit filius esse se solū, dicens: *Sed nō sum solus, pater enim mecum est.* Nec nunc solus est: Pater enim se adesse testatur. Adest & Spiritus sanctus: Nunquā enim potest à se Trinitas separari. Denique apertum est Cælū & descendit Spritus sanctus corporali specie, sicut Columba. Quomodo autē hæretici dicūt, quia solus in cælo est, qui nō est solus in terris? Aduertamus mysterium. Quare sicut Colūba. Simplicitatē enim lauacri requirit gratia, vt simus simplices sicut Columba

Oliuæ ramus charitatem significat.

f Serm. 58. Euang. sec. Ioan.

g Serm. 5. de temp. Dom. intra oct. Epiph.

h l. de imitat. cap. 4.

i li. 3. de Sp. sanct. ca. 11.

k Com. in Luc. Euāg. cap. 3.

lūbæ. Pacē lauacri requirit gratia, quā in typo oliuæ Colūba quondā ad illā arcā, quæ ſola ſe diluuij imminutis, aduexit. Docuit me cuius typus Colūba illa fuerit, qui nūc deſcēdere dignatus eſt in ſpecie Colūbæ. Docuit in illo ramo, in illa arca typū fuiſſe pacis Eccleſię, qđ inter ipſa mūdi diluuia Spiritus S. ad Eccleſiā ſuā pacē afferat fructuosā. Docuit etiā Dauid, qui prophetico ſpiritu cernēs baptiſmatis ſacramentū ait: *Quis dabit mihi pēnas ſicut Colūbæ?* Ad eundem pariter ſenſum doctiſſimus *k* Tertullianus, Tunc ille ſanctiſſimus ſpiritus, inquit, ſuperemūdata, & benedicta corpora libās à parte deſcēdit, ſuper baptiſmi aquas tanquā priſtinā ſedē recognoſcēs cōquieſcit colūbę figura delapſus in Dām, vt natura Spiritus S. declaretur p animal ſimplicitatis, & innocētię; quod ēt corporaliter ipſo felle careat Colūba. Ideoq; *Eſtote* (inquit) *ſimplices ſicut Colūbæ.* Ne hoc quidē ſine argumēto præcedētis figuræ. Quemadmodū .n. poſt aquas diluuij, quibus iniquitatis antiqua purgata eſt, poſt baptiſmū, vt ita dixerim, mūdi pacē cæleſtis irę pręco Colūba terris adnūciauit dimiſſa ex arca, & cū olea reuerſa; quod ſignum apud omnes etiam nationes prætenditur. Eadem diſpoſitione ſpiritalis effectus, id eſt, carni noſtræ emergēdi de lauacro poſt vetera delicta Colūba ſancti Spiritus aduolans, pacem Dei adferens, emiſſa de cælis, vbi eccleſia eſt arca figurata. Ex recentioribus Theologis *l* Cornelius Ianſenius Epiſcopus Gandauenſis: In Columbę ſpecie, inquit, apparuit Spiritus ſanctus, primùm quidem ad deſignandū in Chriſto Columbinam non ſolùm innocentiam, mundiciam, & ſimplicitatem, ſed ſummam etiam erga ſuos manſuetudinē, ſolicitudinem, & curam. Manſuetiſſimū enim animal eſt Colūba, vtpote felle carens, flagrantiſſimę quoq; erga pullos ſuos affectionis, quos omnibus rebus poſthabitis ſummo ſtudio fouet. Ita & Chriſtus tanta manſuetudine prædītus, vt vnicè à ſe diſcere nos velit, quòd mitis ſit, & humilis corde, in omni vita ardētiſſimū erga nos amorē exhibēs, vt & mortē pro nobis obierit. Deinde & ideo factū eſt, vt veritas figurę reſpōderet. Quoniam enim in diluuio hoc animal apparuit, ramū ferens oliuæ, & cōmunem orbis terrarum tranquillitatem annunciās, ideo & nunc etiam Colūbam apparere conueniebat, quę liberationem, & liberatorem nobis in ſalutari baptiſmatis diluuio demonſtraret, & gratiā patris per Chriſtum orbi oblatam annunciaret. Ipſe enim Chriſtus ille erat, de quo Eſaias: *Spiritus Domini ſuper me, eò quòd vnxerit me &c. vt prædicarem annum placabilem Domino.* Vtrobiq; autem ad annunciandū orbis tranquillitatem, Columba aſſumpta eſt, propter illius animalis manſuetudinem, & charitatem: quæ animalis proprietates ſimul cum alijs; quoniā optimè exprimunt nobis proprietates Spiritus ſancti, ob id etiam tertiò conueniebat ipſum in huius animalis ſpecie apparere. Idem legere eſt apud *m* Iacobū de Vitriaco Cardinalē, qui ita ſcribit: In ſpecie autē Colūbę ſuper Chriſtū Spiritus ſanctus deſcendit, vt ipſius oſtenderet ſimplicitatem, & manifeſtaret eius manſuetudinem, & innocētiam. In ſpecie verò ignis deſcendit ſuper Apoſtolos, vt peccatorū in eis rubiginē conſumeret, & ipſos calefaceret ad feruorem, & illuminaret ad cognitionē. His autē omnibus non indiget Chriſtus. Vnde non in ſpecie ignis, ſed in ſpecie Colūbę ſuper eū Spiritus ſanctus ſe oſtendere voluit, vt per eam inſtruerentur homines de baptizādi poteſtate, & per Colūbæ proprietates varia chariſmatū dona in Chriſto eſſe monſtrarentur. Colūba enim felle caret. Et Chriſtus omni malitia, & felle peccati caruit. Nullū roſtro, vel vnguibus lędit. Et Chriſtus per omnia innocēs fuit. Nec minimas auiculas inuadit, quia Chriſtus nulli vnquā iniuriā fecit, ſed omnib⁹ beneuolus fuit. Puro grano, & nō cadaueribus paſcitur. Et Chriſtus iuſtis, & nō peccatoribus delectatur. Alienos pullos nutrit. In quo Chriſti charitas deſignatur, qui nō quę ſua ſūt, ſed quæ patris erant, quæ fiuit, & gētes alienas vocauit ad ſe. Gemitū habet pro cātu. Et Chriſtus p nobis legitur fleuiſſe, nunquā autē in hac miſeria legitur riſiſſe. Gregatim volāt Colūbę. Et Chriſtus ſibi multos cōgregauit, pacē, & cōcordiā, quantū in ipſo fuit, cū omnibus habuit. Iuxta aquā ſedēt, vt præuiſa vmbra Accipitrē declinēt. Et Chriſtus tāquā lignū, quod plantatū ſecus decurſus aquarū, id eſt, ſec⁹ fluēta gratiarū, ita à diabolo ſibi cauit, quod princeps huius mūdi in ipſo nō habuit quidquam, nec aliquid quod ſuū eſſet, in ipſo reperire potuit, &c. Et *n* rurſus, Et Spiritus ſanctus, inquit, plura gratiarū dona in ſe cōtinet, & cōprehēdit. Vnde ad eius manſuetudinē oſtendendā in ſpecie Colūbę, Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum apparuit: ſuper Apoſtolos autem in ſpecie ignis. In Chriſto enim manſuetudinem oſtendit, in Apoſtolis peccatorum rubiginem conſumpſit, &c. Super Chriſtum etiam in Columba ſpiritus apparuit, quia homo pro hominibus factus mitem ſe hominibus præbuit. Quis.n. iuſtitiā iudicis ferret, ſi priuſquā nos per manſuetudinē corrigeret, culpas noſtras p zelū rectitudinis examinare voluiſſet? Noluit prius peccatores ferire, ſed colligere. In Colūba igitur ſupra illum apparere voluit Spiritus ſanctus, qui nō veniebat, vt peccata p zelū

iam

k li. de bap.

l In cōm. in cōcor. euā.

m In oct. Epiſt.

n In die Sāctor. poſt Pent.

Cur Spiritus S. ſpecie Colūbę & ignis apparuit.

iam percuteret, ſed adhuc per manſuetudinem toleraret,&c. Et mox. In igne autem, & Columba, potiùſquàm in alia ſpecie Spiritus ſanctus monſtratur, quia ſimplices facit, & ardentes. Simplices puritate, ardentes æmulatione. Non enim placet Deo ſimplicitas ſine zelo, vel zelus ſine ſimplicitate. Vnde de B. Iob dicitur, quod erat ſimplex, & rectus. Cor enim, quod Spiritu ſancto tangitur, & manſuetudinis lenitate fit tranquillum, & zelo rectitudinis, & iuſtitiæ accenſum. Sancti enim prudentes ſunt ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Colũbæ. Vnde Apoſtolus dicit: *Nolite pueri effici ſenſibus.* Ecce prudentia ſerpentis. *Sed malitia paruuli eſtote:* Ecce ſimplicitas Columbæ. Habet aut ẽ ſpiritualis Columba ſeptem oculos, qui ſunt ſeptem dona Spiritus ſancti, de quibus in Canticis: *Oculi tui Columbarum.* Hi autem oculi per ſeptem proprietates, quæ materiali Columbæ conueniunt, deſignantur. Columba enim gemitũ habet pro cantu, ecce ſpiritus timoris: felle caret, & pullos alienos nutrit, ecce ſpiritus pietatis: ſuper aquas reſidet, vt percipiat vmbram Acciptris, ecce ſpiritus ſcientiæ. Gregatim volat, ecce ſpiritus fortitudinis. Scriptum eſt enim. *o Væ ſoli quoniam ſi ceciderit, non habebit ſubleuantem.* Meliora grana eligit, & cadaueribus non paſcitur, ecce ſpiritus conſilij. Non requieſcit in palude, ſed in altum ponit nidũ ſuum, nidificans in ſummo ore foraminis, ſicut *p* Ieremias ait: ecce ſpiritus intellectus: puro grano veſcitur, & per ſpiritum ſapientiæ delectatur homo in grano puro, quod cadens in terram multum attulit fructum. Non ſolùm autem in ſpecie Columbæ apparuit Spiritus ſanctus in baptiſmo, & in ſpecie ignis in die Pentecoſtes, ſed & in ſpecie flatus datus eſt &c. Septem autem haſce Columbę proprietatum etiam *q* Thomas de Vio meminit, & ſeptem Spiritus ſancti dona ſignificare ſcribit: Et *r* Rupertus Abbas de eiſdem, quomodo per ſingulas illarum ſingulæ virtutes, vel gratiæ ſignificentur, & quibus modis eaſdem Columbæ virtutes ſpiritualiter in ſuis actibus Chriſtus habeat, hoc pacto demonſtrat. Igitur totus, inquit, ſuper illum requieuit ſeptiformis gratiæ ſpiritus, ſecundum ſignum, quo idipſum manifeſtaretur, id eſt, ſecundum Columbę integrum corpus. Quapropter nec illud prætereundũ, quia volucris huiuſce, ſcilicet Columbæ natura fungitur ſeptem ſuis virtutibus quadam ſimilitudine congruentibus ſeptem huius Spiritus ſancti gratijs, quas diximus. Primò, ſedet enim ſuper riuos aquarum, vt Accipitrẽ (conſpecta eius vmbra) velociter effugiat. Secundò nihil viuum comedit. Tertiò pullos alienos nutrit. Quartò in foraminibus petræ nidificat. Quintò grana candidiora colligit. Sextò felle caret. Septimò gemitum pro cantu habet. Deinde in eo, quòd iuxta fluenta reſidens Accipitrẽ præcauet, ſapientiæ, in eo, quod pullos alienos educat cõſilij, in eo, quòd in foraminibus petræ nidificat, fortitudinis, in eo, quòd grana candidiora colligit, ſcientiæ, in eo, quòd felle caret, pietatis, in eo, quòd gemitũ pro cantu habet, timoris quædam imago eſt. Sedet enim iſte Spiritus ſanctus, imo is, in quo eſt Spiritus ſanctus, maximè hic totius plenitudinis eius poſſeſſor Dominus noſter iuxta pleniſſima ſedit fluenta ſcripturarum, cunctas antiqui hoſtis præuidens, & potenter præcauens tentationes, quod ſapientię eſt Nihil viuũ comedit, id eſt, neminem vnquam iuſtum condemnauit, aut certè neminem malè viuum, id eſt, concupiſcentijs, & vitijs militantẽ ſibimet per acceptionem perſonarũ concorporauit, quod intellectus eſt. Alienos pullos nutrit, id eſt, gentes, abactis Iudæis nutriendas recipit, qui eramus alieni à teſtamento Dei, quod incõprehenſibilis, & inueſtigabilis conſilij eſt. In petra nidificat, quò ſerpens accedere nõ poſſit, id eſt, in vulneribus paſſionis ſuæ ſpẽ ſuorũ collocat. Vnde diabolus rapere nõ poſſit, quod fortitudinis eſt Grana candidiora, id eſt, lucidiores, de aceruo ſcripturarũ, in omni ſermone ſuo ſententias cõgerit, qđ ſciẽtię eſt. Felle caruit, id eſt, mala pro bonis, vel maledictũ pro maledictio nõ reddidit, quin ẽt pro interfectoribus ſuis exorauit, *ſ* dicendo, *Pater dimitte illis, neſciunt. n. quid faciunt,* qđ pietatis eſt, gemitũ pro cãtu habuit, id eſt, gemitibus inenarrabilibus, vt ait *t* Apoſtolus, cũ clamore valido, & multis lachrymis pro nobis exorans, obediẽs fuit vſq; ad mortẽ, quod timoris eſt. *u* Federicus Nauſea Epiſcopus Viennenſis in ipſa quinquageſima poſt paſcha die Chriſti fideles ſcribit, vt plurimũ ad horã diei tertiã vel circiter in tẽplũ proinde proceſſionaliter, & vnanimiter cõuenire, & in eo loco, vbi nuper ceremonialis habita eſt aſcẽſio Domini, coram, & ſuper ipſis aliquot in locis demitti imaginẽ Colũbinã, cumq; ea ſtatim ignẽ, & aquam cũ ſonitu nonnunquã bõbardico, vel alterius rei crepitu, canẽtibus interim Chriſti fidelibus ipſis reſponſoriũ, cuius initiũ eſt. *Apparuerunt Apoſtolis &c.* Et verba quæ Chriſtus dicit poſt reſurrectionẽ ad diſcipulos. *Accipite Spiritũ ſanctũ, quorũ &c.* Hunc verò actũ, & ritũ ceremonialẽ omnino credi repræſentare, quicquid verè geſtũ traditur in ipſa ſpiritus ſancti miſſione, quã quinquageſima die poſt paſcha factã Lucas atteſtatur. Deniq; impiũ quoddã Mahumeti ſceleratiſſimi, ac nequã hominis ſcelus inſerere placuit, non incõgruum aliàs huic loco. Aiũt aũt Colũbam ipſum adeo cicurẽ aluiſſe, vt cibũ ex aure eius ſumere perdidice-

Septẽ oculi ſpir. Columbæ.

o *Eccl.* 4.

p *Cap.* 48.

q *In ſum. D. Thomæ*

r *l.* 1. *de op. Sp. ſan. c.* 22

ſ *Luc.* 23.

t *Hebr.* 5.

u *li.* 6. *cateeat. c.* 37.

Mahumet Columbæ opera ſibi cũ Spiritu ſancto ſermones eſſe fingnit.

didicerit, quod nefarius ille ideo factitabat, vt ſibi cum Spiritu ſancto in Columbæ ſpecie ſecretos in aure ſermones eſſe, qui ad religionis ſuæ amplificationem pertinerent, ignaro vulgo falsò perſuadens faciliùs, in caſſes ſuos ſeduceret. Penultimus ſacræ paginæ de Columba eſt locus iſte: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* Sunt autem verba Saluatoris noſtri ad diſcipulos. Quæri hic iure merito queat, cur ſimplices iubeat eſſe Apoſtolos, ſicut Columbę: cùm alioqui ſimplicitas tam pro ignorantia, quã pro ruſticitate accipi ſoleat, & ſimplices vulgò inſcij, & imperiti vocentur, quales ſanè diſcipulos ſuos Saluator eſſe non voluerit: dixerat enim, vt eſſent prudentes, vt ſerpentes: præterea, ſi in ea ſignificatione ſimplicitatem accepiſſet, Columbas non nominaſſet, nam ita innueret has aues inter omnia bruta poſtremùm ſimplicitatis gradum obtinere, id eſt, inſipientiæ: ſed aſinum, & inter aues Struthionem, qui pullos ſuos enutrire ignorat, vt ait D. *x* Iob, quoniam Deus eum priuauit ſapientia. Columbæ verò alijs brutis imperitiores non ſunt, quia nihil omittunt, quod ad ſolicitam ſui conſeruationem pertinet: quare de eiuſcemodi ſimplicitate intelligere non potuit. Verùm aliter ſimplicitas etiam accipitur, nimirum ſine dolo, nam ſimplex dicitur ſine plica, id eſt, nõ ambulans duplici corde, ita vt aliud oſtendat foris, quã intus mente recluſum gerat, de quo dicebat Perſius:

Aſtutam vapido ſeruat ſub pectore vulpem.

Simplices autẽ ſunt, qui quamuis ſint prudentes, non diſſimulant tamen, nec decipiunt, ſed quod mẽte gerunt, hoc verbo, & geſtu exprimunt, quales ſanè debebant eſſe Apoſtoli, nam Columbæ dolum neſciunt. Quare eiuſcemodi ſimplicitas mentis, animique quendam candorem ſonat, in quo ſenſu hunc eundem Saluatoris locum tranſtulit *y* Io. Baptiſta Fiera, dum canit:

Vos modò non vincant mentis candore Columbæ,
Quas odium nullum, nec felleus inquinat ardor.
Non aſtu ſuperet ſerpens, quem fallere durum eſt.

Quoniam itaq; prudentes, id eſt, habentes aſtutiã ſolent plerunq; ea abuti (tunc autem, teſte *z* Ariſtotele, aſtutia, non prudentia appellatur) Apoſtolos ſimplices iuſſit eſſe, vt ſunt Columbę, quod ſanè neceſſariũ fuit addere; nã cùm dixiſſet, Eſtote prudentes, ſicut ſerpẽtes, qui non ſolùm à malo ſibi cauẽt ſed alijs ẽt inferunt, Columbarũ ſimplicitate, quę nemini nocere nouerunt, prudẽtiã eorũ tẽperare debebat. Atq; hoc modo verba Saluatoris noſtri intelligẽda ſunt, vt anteà ẽt oſtendi, & ſubſequentes doctiſſimorũ virorũ expoſitiones ẽt docent. *a* Io. Tzetzes hoc ſenſu à Domino prolata ait, ſeruate capita veſtra, quemadmodũ ſerpẽs, qui inſidijs petitus, vapulanſque ad mortẽ, omni modo caput ſuum abſcondit: ſic vos à tyrannis, & impijs cruciati caput ſeruate mihi, fidem veſtram, & ne Deum negetis vſque ad ipſam mortem. Simplices autem ſitis, ſicut Columbæ, ac prudentes pariter, ſicut Columbæ Noe, quæ diluuij tempore dimiſſa ad arcam reuerſa eſt. Omnis ſanè Columba, ſi nata fuerit domi non recedit indè, niſi fuerit ſpuria, & non genita ibi, ſed aliunde adducta. Poterit præterea aliquis Rethoricè hoc dictum illuſtrando ſeruanda iubere capita, hoc eſt, authores, & dominos noſtros, nec illos decipere, aut fallere dolis ſacrilegis. Et D Hieronymus ad eadẽ verba. Vt per prudentiam, inquit, deuitent inſidias, per ſimplicitatem non faciant malum. Serpentis aſtutia ponitur in exemplum, quia toto corpore occultat caput, & illud, in quo vita eſt, protegit, ita & nos toto periculo corporis caput noſtrum, qui Chriſtus eſt, cuſtodiamus. Simplicitas Columbarum ex Spiritus ſancti ſpecie demõſtratur: Vnde dicit *b* Apoſtolus: *Malitia paruuli eſtote.* Eſtote, inquit D. *c* Io. Chryſoſtomus, ergo prudentes, ſicut ſerpentes ad intelligendas fraudes. Eſtote ſimplices, ſicut Columbę, ad ignoſcendas iniurias. Nolo vos eſſe ſemper ſicut Columbas, ne propter ſimplicitatẽ nimiam per ſeductionem laqueum incurratis. Nolo vos eſſe ſemper ſicut ſerpentes, ne ex corde contra aliquem venena fundatis, ſed ſecundum tempus, & perſona mutetis & mores. Eſtote ſerpentes, ne comprehendamini. Si enim comprehenſi fueritis, eſtote Columbæ, vt ne mordeatis. Quandiu enim homo gentilis eſt, ſerpens in illo eſt, quoniam indignatio illius, ſecundum ſimilitudinem eſt illius ſerpentis, qui in paradiſo hominem à Deo ſeparauit, cùm verò conuertitur ad fidem, recedente ſerpente, ingreditur in illum ſpiritus, qui in ſpecie Columbæ deſcendit de cælo, & fit Columba. Ergo contra infideles eſtote ſerpentes, quia ſerpens ſerpenti non nocet: cum fidelibus autem eſtote Columbæ, Columbis charitatis oſcula porrigatis. Et vt breuiter dicam, eſtote prudentes ſicut ſerpentes, vt malum intelligatis, & caueatis. Et eſtote ſimplices ſicut Columbæ, vt non faciatis vllum malum. Quia intelligere malum, laudabile eſt, facere autem vituperabile. Nec qui intelligit malum, ipſe facit malum, ſed qui facit malum. Et in ſequentia verba Domini: *Attendite vobis ab hominibus, tradent enim vos*

Simplicitas quare accipi ſoleat.

x Cap. 39.

y l. 3. de Deo homine.

z Eth. c. 16.

a Chil. 9. c. 163.

b 1. Cor.

c Hom. 24. in Matt. 10.

in

in concilijs. Quoniam, inquit, superius dixit. *Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices sicut Columbæ*: nunc ad vtrumque causam ostendit, & quare vult esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut Columbæ. Prudentes quidem sicut serpentes, vt attendant sibi ab hominibus qui tradent eos in concilijs. Proprium enim est serpentis ab hominibus sibi cauè prospicere. Vnde *d* Apostolus admonet: *In sapientia ambulate, quoniam tempus malignum est.* Quare autem vult eos esse simplices? Vt non aduersus proditores suos malitiæ memores sint, sed diligant inimicos suos, & benefaciant persequentibus se, secundū Dei Christi præceptū; quia non tantùm lædimur ab inimicis iniquis, quando ledimur ab ipsis: sed etiam proficimus cum per malitiam eorum constantia bonitatis nostræ à suo proposito victa non recesserit. Quoniam proprium est Columbæ vsque ad mortem in simplicitate manere. Vnde & de tolerantia *e* Iob dictum est: *Et adhuc perseuerat in simplicitate.* Elegans pariter, ac docta epistola super hac materia extat S. *f* Isidori Pelusiotæ ad Martinum presbyterum: Prudentia, inquit, simplicitate temperata, diuinam quandam rē, hoc est, numeris omnibus absolutam virtutē parit. At si altera ab altera seiungatur, illa in peruersitatem incidit, hæc in stultitiam desinit. Etenim illa ad malum aliquod patrandum apta est: hæc fraudi, & deceptioni patet. Ac propterea diuinum oraculum per vnam imaginem hoc minimè declarauit (neque enim in ijs animantibus, quæ ratione carent, prudentia cum simplicitate coniuncta est: verùm alia improbitatem, alia simplicitatem consectantur) verùm his verbis est vsus. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut Columbæ.* Hoc autē non eò spectat, vt serpentis venenū percutiendi libidine imitemur (vituperantur enim Iudęi, vt serpentes, & genimina viperarum) nec rursus vt versutiam, ac fraudem (neque enim istud exemplum iuxta omnem rationē accipitur, sed ex aliqua duntaxat parte, alioqui exemplum non esset, sed res omnino eadē) verùm vt veterem hominē, hoc est, vitium, tanquam serpentis pellem, exuamus, atque fidem quidem, vt ille caput, custodiamus, corporis autē exiguam curam geramus: cętera verò missa faciamus, atquè his Columbæ simplicitatē admisceamus: non vt ipsius stoliditatem exprimamus (traditur enim Ephraim vt stulta Columba, non habēs cor) verùm vt ipsius simplicitatem ab omni improbitate remotam imitemur. Hæc ille. Vltimus de Columba in Euangelio locus est: *Et cathedras vendentium Columbas euertit.* Ad hæc D. Hieronymus commentans, qui, inquit, vendunt gratiam Spiritus sancti, & omnia faciunt, vt subiectos populos deuorent, de quibus dicitur. *Qui deuorant plebem meam, populum meum sicut escam panis.* Et Origenes, sunt & alij, inquit, in templo vendentes Christi Columbas, & tradentes simplices sicut Columbas, & dicentes: *Quis dabit mihi pennas, sicut Columbæ, & volabo, & requiescam*, tradentes eas principibus, quibus non oportebat. Et arbitror conuenire verbum de venditoribus Columbarum, eis, quibus tradunt Ecclesias, auaris, & tyrannicis, & indisciplinatis, & irreligiosis Episcopis, aut presbyteris. Propter quod & cathedras tantummodo appellauit Euangelista euersas esse à Iesu. Et vtinam audirent hæc cum decenti admonitione scripturæ, qui gloriantur de cathedris Moysi, in quibus sedent, & vendunt omnes Ecclesias Columbarum, & tradunt eas talibus prępositis, ad quos rectè dicatur à Domino per *g* Hieremiam prophetam: *Principes populi mei me non cognouerunt.* Filij enim sunt insipientes, & non intelligentes. Sapientes sunt ad malè faciendum, bene autem facere nesciunt. Et apud *h* Michæam similiter, *Principes populi mei expellentur de domo epulationis suæ.* Si autem audirent, nunquam venderent Christi Columbas, sed constituerunt principes eorum parentes Columbis, & prouidentes saluti earum, & non despicientes, nec occidētes pingues Columbas. Vnusquisque ergo sedentium super cathedram Ecclesiasticam, & amantium primas cathedras in synagogis, videant ne fortè sic sedeant in eis, vt veniens Dominus eas euertat, quasi dignas euersione. Super hac sententia elegantissima legitur epistola S. *i* Isidori Pelusiotæ ad Lucium Pelusij Archidiaconum, hominem auarum, & titulo tenus tantùm Deo addictum. Si venerandi altaris diaconi. Episcopi oculi sunt, profectò cùm tu Dei permissu ipsis præsis, totus oculus esse debet, quemadmodum animalia illa plurimis oculis prædita (quoniam etiam propinquitatis ad Deum ratione, ea imitaris, non vita, vt audio; sed sola muneris sacri functione (ac non improbis studijs, atque consilijs, & honorandum illum chorum ac sodalitū, & Episcopum tibi temerè, ac sine iudicio morem gerentem obscurare, diuinumque sacrarium per auaritiam contaminare, dum opes tibi ipsi per nummariam manuum impositionem aggeris. Dominus enim eos, qui Columbas vendebant flagris à templis expulit. Quamobrem ne tu quoque eodem modo submoueatis, desine opes ita augere, ac materiam futuro igni parare. D. verò Ambrosius, cathedras vendentium Columbas, inquit, cur euerterit, secundum scripturam non intelligo. Neque

d *Colos.* 5.

e *Cap.* 2.

f *Epist.* 175.

g *Cap.* 4.

h *Cap.* 2.

i *Epist.* 29.

enim

enim verò nundinationis auium vendicare ſibi poterant honorati alicuius in nundinis ſolij dignitate. Nam quæ prærogatiua eſt in Columbis? Admouet tamen dominici formam baptiſmatis, quãdo deſcendit Spiritus ſanctus in Columbæ typo, electorum de templo eiuſmodi mercatorum, in Eccleſia Dei conſortium eos habere non poſſe, qui Sancti ſpiritus gratiam nundinentur. *Gratis, k* inquit, *accepiſtis, gratis date*. Denique Simoni, qui ſanctificandi munus pretio in ſe putauit poſſe conferri, reſpondit Petrus: *Pecunia*, inquit, *tua tecum ſit in interitum, quoniam gratiam Dei putas te pecunia conſequi poſſe: non eſt tibi pars, neque ſors in hac fide*. Venditores quoque ouium, & boum eos puto, qui de labore alieno vel ſimplicitate, fœdi auctionales quaſdam nundinas aucupantur: aut quia oues eijciuntur, & boues, Columbæ iubentur auferri, populus videtur Iudæus excludi. Ephraim enim ſicut Columa, quòd eorum Dominus, & ſucceſſiones oderit, & labores, &c. Item *l* alibi. Templum ſuum, ait, Chriſtus ingreditur, & flagellum prehendit, & eijcit de templo nummullarios. Nõ patitur enim in ſuo tempo pecuniæ eſſe vernaculos: non patitur in ſuo templo eſſe eos, qui vendant cathedras. Quid ſunt cathedræ, niſi honores? Quid ſunt Columbæ, niſi ſimplices mentes, vel animæ fidem candidam, & puram ſequentes? Ego ergò inducam in templum, quem Chriſtus excludit? Iubetur enim exire, qui dignitates vendit, & honores. Iubetur enim exire, qui vendere vult ſimplices mentes fidelium. Item *m* Laurẽtius Surius eleganter in quadam D. Gregorij Papæ epiſtola demonſtrat ſacerdotes non eſſe, qui pretio fieri conãtur: quia graue facinus ſit Dei donum vel pretio comparare, vel vendere. Euangelica, inquit, authoritas teſtis eſt. Templum enim Dominus, & redemptor noſter ingreſſus cathedras vendentium Columbas euertit. Quid aliud eſt Columbas vendere, niſi pretium de manus impoſitione percipere, & ſanctum ſpiritum, quem omnipotens Deus hominibus tribuit venundare? Quorum ſacerdotium ante Dei oculos, cathedrarum vtique patenter euerſione ſignatum eſt &c. Atque hactenus expoſita ſint ſacræ paginæ loca omnia de hac aue. Cæterũm Columba cùm ſit auis, vti dictum eſt, ſimplex beneuola, multiſque ac bonis proprietatibus inſignita, miſticè nobis etiam ſignat quemlibet virum iuſtum, ſimplicem, ac timentem Deum, qui ſuper cæteros homines, mitis, benignus, ac humilis eſſe dicitur, tanquam Columba. Ipſa enim auis non tantum munda dicitur victu, ſed inſuper fructu fœcunda, & gemibunda cãtu. Quibus pariter, & vir iuſtus ornatus eſſe debet, vt ſit vita, & conuerſatione mundus, ac fœcundus operibus bonis, & gemebundus pariter, dum tanquam incolam hunc mundum ſe inhabitare recolit. Et ſicut Columba nõ comedit de cadaueribus, ſicut Coruus, ſed grana pura, & munda ſibi eligit, in ſignum cuius emiſſa ex arca, & non inueniens ſitum mundum, & ſiccum, vbi pes eius quieſceret, reuertebatur in arcã, ne ſuper huiuſmodi immunditias deſcendens inficeretur. Sic viri perfecti non debẽt quieſcere in ſuis affectibus, qui hoc in loco per pedes Columbæ figurantur, niſi in bonis operationibus, & in ſocietatibus honeſtis, ac ſanctis, & à cadaueribus putridis, ac fœtidis, id eſt, à vitijs, & à caducis delicijs, quæ animam maculant, ſe ſtudioſè cohibere debent. Quibus carnales homines, vt Corui delectantur. D. *n* Baſilius ſanctos quoque Columbas dici ſcripſit propter innocentiam. Et D. Chryſoſtomus Iob virum iuſtũ Columbam vocat in medio Accipitrum, ouem in medio luporum, ſtellam in medio nubium, Lilium in medio ſpinarum, & iuſtitiæ germen in oppido iniquitatis. Porrò Columbam ſecus fluenta reſidere, vt Accipitre viſo fugiat, ſignificat, ſanctos ſecus diuinæ ſcripturæ fluenta reſidere, vt diaboli incurſum euadant, vel ſanctos eligere ſanas ſententias, & non hæreticas. Quod Columba meliora grana eligit, ſignificat etiam ſanctos bona doctrina, & exemplo paſcere eos, qui diaboli fuerunt imitatores. Quod ipſa nutriat pullos alienos, ſignificat etiam, ſanctos carere ira irreuocabili, & refugium ſuum, & ſpem in vulneribus Chriſti Domini ponere, & gemitum, & non cantum de peccatis ſuis edere, quòd ipſa careat felle; Thomas Bozius Eugubinus elegantiſſimè catholicos Colũbas vocat, probans illud *o* Eſaiæ, *Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi Columbæ ad feneſtras ſuas?* Horum ſynceram, & immaculatam religionem remotiſſimis orbis inſulis notam futuram: Hæc vbi, inquit, percunctatus eſt Chriſtum, qui conuerſus ad Eccleſiam reſpondeat, inducit: *Me enim*, ſubijcit, *inſulæ expectãt, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longè, argentum, & aurum eorum, cum eis nomini Domini tui, & ſancto Iſrael, qui glorificauit te*. Hucuſque oraculum Eſaiæ, in quo aduertendum, quod ait: *Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant*. Signat enim velificationem celerrimam, quam venti vehementes moderentur: & quod adijcit: *Quaſi Columbæ ad feneſtras ſuas*: oſtendit eorum, qui volant, & nauigant partus. Columbæ namque ſicut fœcundiſſimæ, ſic in feneſtris foraminum, cubiliumque ſuorum pullos habere ſolent, eodem modo, qui properant ad Indias, ſiue occiduas

k Mat. 20.

l Cant. de baſil. non trad. hære.

m In vita D. Gre. Pa.

Iuſtũ Colũba notat

n Hom. in Pſal. 28.

o Cap. 60. Catholici Columbæ dicti.

occiduas, siue Eoas, vt Christi doctrinam disseminent, filios sibi innumeros, ac Christo longè se dare plures, quàm prisci gignunt. Et quemadmodum Columbæ, vbi alas explicant, in præceps se dare videntur, sic qui Antipodas petunt, cùm sint illi subter pedum nostrorum vestigia in picientibus infra loca, in præceps se dare videntur, veluti aerem secantes. Quod subdit: *Adducam filios tuos de longè*, innuit eorum, quos Ecclesia Christi suscipit, ad nostram religionem aduentum. Atq; vt aliquam insignem notam proponat, meminit de argento, & auro, quod plurimum ab Iudijs aduehitur ad nostras oras. Quod si velis Esaiam prophetam vocabulo illo Columbæ voluisse quodammodo alludere, ad quæ frequens est allusio Hebræis, ad Christophorum Columbum, qui nobis iter primus ad oras illas aperuit, & hoc dici potest. Hæc ille.

MORALIA.

ARS quædam est aucupandi, inquit D. *a* Basilius Magnus, Columbas, videlicet talis. Vbi vnam cæperunt, qui capiendis illis student, cicurem illam reddunt, & ad humanum coniunctum assuefaciunt. Deinde vnguento alas illius perungunt: sinuntq; coniungi agrestibus: illa verò per vnguenti fragrantiam agrestem illum, & liberi passus gregem ad possessionem transfert eius, cuius ipsa est domestica. Benè olentes namq; sequuntur, & reliquæ, atq; ita in potestatem Columbarij veniunt. Quamobrem autem literarum istarum istud exordium esse volui? Quoniam Dionysium filium, aliquando Diomedem, nactus, diuino vnguento animæ illius alas perunxi, & ad honestatis tuæ grauitatem misi, vt & te ipsam illi iungeres, & ad nidum acciperes, quem ipse apud nos compegit &c. Quemadmodum etiam Columbæ Accipitrem cognoscentes, qui in aere genus earum diripere solet, ei sese eripiunt terram petendo, ita etiam illum, qui eas in terra inuadere solet, illudunt, æthera petendo: ita pariter, qui nimia sui confidentia tentantur, timere debent, & ad humilitatis asylum perfugere: vt contrà qui de salute sua diffidunt, ac veluti oppressi iacent, caput extollere, & ad charitatis misericordiæq; diuinæ spem confugere, credereq; non tanti fieri pudorem lapsus humani apud Deum, quanti emendatio prioris vitæ, humanumq; esse labi, angelorum vitia commissa corrigere. Hæretici præterea, vt exponit *b* glossa ordinaria, qui ab Ecclesia recedunt, ex cordi Columbæ comparantur, qui terrena desiderantes Assyrijs traduntur, & cùm profecti fuerint de Ecclesia, extendet Deus super eos rete, & testimonij scripturam, & artifici sermone sapientiæ contextum, vt eleuantes se contra Domini sapientiam ad humilia detrahat, comminando de pœna, vt sic correcti non pereant in æternum.

a *Epi.* 171. Exẽplum à capiẽdi ratione.

b *In Os. c.* 6. Hæretici Colũbę cõparati.

ALLEGORIA.

SVNT qui per geminas illas Columbas, quas Venus Æneæ apud Maronem duces ad inueniendum aureum illum ramum cælo dimisit, duas mysticè animæ alas Platonicè designari putent, hoc est, contemplatiuam, moralemq;. Esse autem volucres Veneris, quia oportet illas esse ab ardenti amore, neq; iniuria matrem inuocare, quoniam tantam difficultatem, nisi rapiat amor, facile homines fugiant. Columbas verò non semel, aut vno impetu, sed paulatim volando, ad locum vbi aureus ille ramus erat, ducere; quia hominis non sint omnia momento videre, sed ratiocinando gradatim à cognitis ad incognita: sed vide quid sequatur.

Duæ animæ aliæ p duas Colũbas designatæ.

Inde vbi venere ad fauces graue olentis Auerni
Tollunt se celeres liquidumque per aera lapsæ
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt.

Nam quæ ad tantarum rerum cognitiõnem duces se præbent, eas rerum terrenarum cõtagionem (id enim est Auerni teter odor) celerrimo volatu fugere oportet. Aureus autem ramus sapientiam nobis indicat, sine qua non est speculatio eligendarum, agendarumq; rerum iudex. Neque mireris aurum sapientiæ symbolum apud hunc poetam obtinere, cùm pleriq; idem scriptores fecerint. Vnde illud sapientis: *Aurum, & multitudo gemmarum, & vas pretiosum labia sapientiæ.* Aurum enim est sapientiæ virgo, atq; fulgor. Nullum

Aureus ramus quid notet.

lum ex metallis auro pretiosus est. Nihil in rebus sapientia pluris faciendum. Fulget maximè aurum. Nihil sapientia est splendidius. Nulla ærugine exeditur aurum. Nulla res imminuit sapientiam. Nullis sordibus coinquinatur aurum. Nullis maculis sapientia deturpatur. Sed latet arbore opaca, multis enim, & varijs inscitiæ tenebris ita obruitur: verùm & luco (ea enim corporis, vt ita loquar hebetudo est) ita tegitur, vt difficilè omnino sit illud eruere. Scitè enim & à Democrito vsurpabatur natui ã in profundo veritatem demersisse.

Veritas in profundo.

Non tamen prius in hanc contemplationem descendere valemus, quàm aureum ramum decerpserimus.

Sagittariorum illud certamen, quod Homerus Achillem in Patrocli obitus honorẽ, Virgilium Aeneam in mortem patris instituisse scribunt, significat non omnibus cõtingere, vt Corinthum adeant, hoc est, vt ad culmen virtutum ascendant. Sic enim & illud facundissimus *a* Lucianus explicat, inquiens: *Neq; enim rectè, aut probabiliter fortunam incusaremus, si sagittando, & iaculando non prorsus assecuta sit veram illam viam, vnam nimirum inter tot infinitas falsas, & erroneas existentes, quod nec Homerico quidem sagittario concessum fuit, cui cùm debuisset Columbã arcu fixam deijcere, linea vincula rupit. Opinor autem fuisse Teucrum.*

a li. de sect.

EMBLEMATA.

SACRVM emblema Iacobi Billij S. Michaelis in Eremo cœnobiarchæ de hominis peruersitate inscriptum est:

Serpentem nobis dens est, mens læua Columba,
Stultitia & pueros, & superamus oues.
Et canis est morsus nobis, & equina libido:
Vt Leo nos furimus semper, & instar apis.
Formicæ ventris non curà est maior alendi,
Fermenti, & ventris nos comitatur aeor,
Sic innata feris mala nobis cuncta supersunt:
Cùm bona deficiant insita cuncta feris.

Aliud emblema est apud Lucam Contilem nobilis cuiusdam Hieronymi Torti Papiensis, qui binas candidas Columbas ceu duces sibi ad syluã, in qua arbor illa erat cum ramo aureo, vt suprà ex Vergilio diximus, præuolantes depingens cum verbis: VNDE PER RAMOS AVRA REFVLSIT, Æneæ exemplo, cum summa gloria ad scientiam, quam per ramum aureum intelligi diximus, pertingere significat.

ÆNIGMA.

DE Columbo ænigma tale habet Iulius Cæsar Scaliger:

As, assusq; atq; exilius præponitur vnctis
Par. duo sunt asses, non contemnenda trientes
Nanq; hac posterior, meliorq; priore superbit.

As, assusq;) totus Columbus. Pars duo &c.) duo trientes, duæ syllabæ lumbus. Namq; hæc) lumbus, quàm collum.

PROVERBIA.

CORVVS nuncius, veluti suo loco scripsimus, de eo dicitur, qui aliquo terrarum missus non reuertitur. Eodem modo Columba nuncia prouerbialiter æquè dici potest, qui celeriter reuertitur, vnde missus fuerat, prout ea fecit Columba, quæ post Corvum de arca exierat. Potest item ille vocari Columba nuncia, qui felicem adfert nuncium, facta nempe allusione ad id, quod soleat hoc innoxium animal Spiritus sancti speciem repræsentare. Vel potest deniq; nuncia Columba dici, qui futuram iam nunc pacem annunciat: ad quem sensum Prudentius ait.

Coruus nũcius.
Colũba nũcia.
Qui Colũba nuncia dicatur.

Nuncia diluuij iam decrescentis ad arcam
Ore Columba refert ramum viridantis oliuæ.

a In Dittochæo.

Ceruus enim ingluuie per fœda cadauera captus
Hæserat illa datæ reuehit noua gaudia pacis.

Η' μένη πελεὶας à Suida prouerbij titulo commemoratur .i. *Columba sedent.* Ait autem id dici solitum de supra modum mansuetis, ac simplicibus. *Nam Columbæ*, inquit, *cùm auolant, fallunt cæteras pernicitate volatus, cum sedent, nihil mitius, ac simplicius: neq; quicquã habent, quo se tueantur aduersus Miluios, & Accipitres præter alarum velocitatem.* Author verò adagiorum, Mihi, inquit, videtur dici posse & in eos, qui simplicitatem simulant, quo magis imponant: propterea quòd mos sit aucupibus exoculatam Columbam in reti ponere, quæ subsultans cæteras Columbas alliciat. Sed apud Suidam ἡμμενη per duplex μ legi non posse antè diximus, vti etiam quod Suidas non eandem faciat τὴν ἡμενὴν & τὴν παλεύτριαν, idest, exoculatam, vt adagiorum author: sed illam sedentem, & simplicem, hanc astutam, non autem euolantem, vt Ornithologus exponit. *b* Aristoteles enim παλεύτριαν exoculatam vocat. Exoculatas, quis euolare dicat? Ad hunc sensum alia adhuc similis parœmia est apud Diogenianum. Πραότερος περιστερᾶς id est, *mansuetior Columba.* Quo loco Colũbina simplicitas, nquit adagiorum author, & mansuetudo laudatur, ẽt in diuinis literis. Nam hoc est Columiba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præsidium habet aduersus Miluios, quam à celeritate volandi.

Columba sedens.

b *hist. c. 7.*

Columba mãsuetior

Non ouum tam simile, quàm illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem, nempe hoc:

Dat veniam Coruis, vexat censura Columbas:

Hoc est, vt idem author interpretatur, pęna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumpta est parœmia ab apophtegmate illo satis triuiali Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert *c* Plutarchus his verbis: *leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quod in illas, si quid leuius, aut imbecillius incurrit, hæret: si maius aliquid, dissecat, ac fugit.* Huc etiam pertinet hoc *d* Terentij:

c *In Solone.*
d *In Phor.*

Quia non rete Accipitri tenditur, neque Miluio,
Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Quod subsequitur à Lyrico poeta etiam prouerbialiter scriptum est, & à nobis in Aquilæ historia explicatum.

Non imbellem feroces
Progenerant Aquilæ Columbam.

Simili planè forma id Horatius dixit, ac illud Theognis:

Οὐδὲ γάρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκινθος,
Οὐδέ ποκ' ἐκδουλης τέκνον ἐλευτερίον, id est,
Non etenim è squilla rosa nascitur, aut hyacinthus,
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admonet autem adagium è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Venustius erit, si ad indocti Doctoris indoctum discipulum referatur, ad improbi nutricij improbum alumnum. Pertinet adagium ad illam classem. *Mali corui, malum ouum, & prolem probam haud pater progignet improbus.* *e* Plato præterea hoc prouerbij loco vtitur. *Si velit, accipiat Palumbem pro Columba.* Legitur & in Mormiæ cuiusdam Græci scriptoris epistola ad hunc modum, *Redemptam tibicinam, quàm fortè amabat, sponsaq; stola amictam mihi induxit Columbæ loco Palumbem, vt aiunt, meretricem pro sponsa.* Conuenit vbi quod deterius est, & adulterium pro eo, quod est præstantius, ac legitimum supponitur: vt videlicet error sit in re, non in ipsa scientia. Palumbes enim Columbis sunt adsimiles. De re incredibili *Columbæ prius vitabunt turres*, dixit *f* Ouidius:

e *In Thea.*

f *1. de Põto.*

Nam prius incipient turres vitare Columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, Mergus aquas,
Quàm malè se præstet veteri Gracinus amico.

Et nobis Italis commune de Columbis adagium est tale: Tirano alle Colombe delle loro Colombaie, hoc est, proprij sui Columbarij Columbas iaculantur. Idem est, quod sibi ipsi damnum inferre. Etenim tales Columbæ maiorem longè vtilitatem erant allaturæ fœtus frequentia, quàm ipsæ semel mensæ. Germani quos de re leui, & vili contendere significant, eos, teste Ornithologo, de fimo Columbino certare inquiunt: Nobis verò fimus iste vilis adeo non est, sed in magno pretio, vt postea ostendemus.

De fimo Colũbino certare.

APO-

APOLOGI.

Columba & cornix.

COLVMBA ſiti correpta, vt vidit quodam in loco poculum aquæ depictum, verum rata, atque multo elata impetu, inſcia in tabulam offendit, vt & pennis ipſius perfractis in terram decideret, atque à quodam occurrentium caperetur. Apologus ſignificat nonnullos homines ob vehementes alacritates inconſultò res aggredientes, inijcere ſeſe in perniciem. Columba in Columbario quodam nutrita, fęcunditate ſuperbiebat. Cornix verò ea audita, ait: ſed, heus, tu, deſine hac gloriari: nam quò plures paris, eò plus mœroris accumulas. Signat ex captiuis eo quoque eſſe infeliciſſimo, qui in ſeruitute multos filios procreant: Formica ſitiens deſcēdit in fontem, ac tracta à fluxu ſuffocabatur. Columba verò hoc viſo, ramum arboris acceptum in fontem proiecit, ſuper quo ſedendo formica euaſit. Auceps autem quidam poſt hoc calamis compoſitis ad Columbam comprehendendam ibat. Hoc autem viſo formica aucupis pedē momordit: qui dolens & calamos abiecit, & vt Columba fugeret, author fuit. Indicat fabula, oportere benefactoribus gratiam referre. Monedula videns Columbas in quodam Columbario lautè, ac abundè enutriti dealbauit ſeſe, atq; ad eas acceſſit, vt & ipſa eodem pabulo frueretur. Hæ verò albedine deceptæ, ratæque Columbam eſſe, donec taceret, admiſerunt in ſocietatem. Sed cùm aliquando ceu oblita emiſiſſet vocem, tunc detecta fallacia, ac perſpecta eius natura, expulerunt percutiendo: eaq; priuata eò cibo redijt ad Monedulas: quæ ob colorem, cùm eam non noſſent, à ſuo paſtu abegerunt, vt duorū illa appetens, iam neutro potiri poſſet. Morales docet oportere, vt quiſque noſtrum propria, & quam Deus dedit, forte contentus viuat, ſimulq; perpendat, auaritiam, præterquam quòd nihil prodeſt, ſæpè & quæ adſunt, bona auferre.

Formica & Colūba.

Monedula & Colūba.

FABVLÆ.

ANTEQVAM de fabuloſis peccatum mutationibus agamus, aliquid prius qui de Dodonæi Iouis oraculo commenti ſunt, in medium adducemus. Nam & hoc fabuloſum eſſe. *a* Dionyſius Halicarnaſſęus, necnon Herodotus *b* in hiſtoria tradenda aliàs & ipſe poeta atteſtantur, vt mox patebit. Proximum hoc Delphico oraculo fuiſſe fertur. Dodonam enim Chaoniæ regionis, quæ Epiri pars eſt, ciuitatem fuiſſe memorant amplam, ſatiſque florentem, notam Iouis oraculo, quod Dodonæum appellatum eſt: in quo duas columbas fuiſſe fabulantur totidem quercubus inſidentes, & reſponſa dediſſe, exprimentia in mutis animalibus, quid homo adorare vellet: & poſtea vnam earum tranſuolaſſe Delphos, quę ciuitas fuit Bœotię iuxta Parnaſſum montem eiuſdem regionis, ibiq; Delphici Apollinis oracula edidiſſe, alteram verò Hammonis Iouis templum tenuiſſe in Aphrica. At Ægyptij ſacerdotes, authore Herodoto oraculum Dodonæum ſic conſtitutum fuiſſe afferebāt: binas nimirum columbas nigras ex Thebis Aegyptis aduolaſſe, alteram in Moloſſis ex fago monuiſſe voce humana illic habendum eſſe oraculum Iouis, alteram idem feciſſe, ſed in Lybia, vbi eſſet Hammonis Templum ſacratum. Templum id iuxta nemus Ioui ſacrum, in quo arbores, quercus nempe vocales reſponſa dare dicebantur, omnibus circà populis ſanctum erat, à Pelaſgis conſtructum, & paludibus circumfuſum, quo capti ſuperſtitione homines, vt in dubijs rebus reſpōſa acciperent, religioſè aſcendebāt. Qui arboribus hiſce famulabantur, ij quoque diuinandi facultatem habebant, ſoliſque Bœotijs, ſi quando conſultò opus foret, reſponſa dabant. Hæc & alia prodigioſiora de hoc oraculo nugata eſt antiquitas, quæ cum ad rem noſtram non pertineant, iubens prætereo, hoc tantùm repetens, primam fagum, aut quercum (nam has arbores poetæ confundunt) & columbam Dodonæ vaticinatam fingi, Dodonæ aſque columbas à nonnullis, teſte *c* Gyraldo, oracula ſua dici carmine heroico conſcripſiſſe. Cæterùm quia poetarum figmenta ſunt, non piguit *d* Silij Italici elegantiſſimi poetæ verſus egregiè explicantes apponere; ait autem.

Has vmbras nemorum, & conuexa cacumina calo,
Calcatoſq; Ioui lucos prece Boſtar adora:

De Dodonęo oraculo.

a *lib.* 1. *ant. Rom.*

b *lib.* 2.

Dodona vrbs.

Hāmonis templum vbi.

Quercus Dodonæa & eius oraculum.

c *Dialog. de Poeti.*

d *li.* 3. *circa finem.*

Nam

Nam cui dona Iouis non diuulgata per orbem,
In gremio Thebes geminas sedisse Columbas?
Quarum Chaonias pennis quæ contigit oras.
Implet fatidico Dodonam munere quercum.
At quæ Carpathium super æquor vecta per auras,
In Lybien niueis tranauit concolor alis,
Hanc sedem primo Cythereia condidit ales.
Hic vbi nunc aras, lucosq; videtis opacos,
Ductore electo gregis & mirabile dictu,
Lanigeri capitis mediainstar cornua perstans,
Marmaricis ales populis responsa canebat.

Meminit eius etiam inter recentiores e Baptista Mantuanus, quando inquit: e *lib. 3. in quercu.*

Nec tua quercus erat laus vltima. Tu Iouis arbor
Conscia fatorum: Graijs oracula namque
Ipsa dabas, meminit veteres Dodona Columbas
Antheaq; illapsu superum querceta Deorum.

Item f alibi: f *lib 3. Age.*

Aspice sacra
Quod tibi in Epiro dudum cecinere Columbæ.

Et g Sannazarius ait ad hunc sensum: g *lib. 2. Ele*

Nec mihi Chaonias spes est audire Columbas.

Alludere videtur ad id, quod h Solinus scribit, nempe eiuscemodi oraculũ desijsse reperiri. Sed & Columbas hinc Chaonias dici Seruius scribit, explicans illud Vergilij. h *l. 7. circa finem.*

Chaonia dicunt, Aquila veniente, Columbas &c.

Verũ nõ ineptè quispiã, ni fallor, Colũbis in epithetõ attribui dicat, quoniã in Chaonia plurimũ æbũdauerit hoc auiũ genus: ideoq; nõnullos finxisse Thebẽ, quã quoq; supra Homeri testimonio Colũbarũ cultricẽ nominauimus, vitginẽ fuisse è cuius gremio geminę illę Colũbæ oracula reddentes euolauerint, altera nimirũ ae Hãmonis fontẽ, altera ad Dodonæ syluam. Ad hæc poetæ sæpius Columbas Chaonias appellant, cùm nihilominus oraculi illius prorsus non meminerint, verbi causa i Ouidius: Columbæ cur Chaoniæ dicta. Thebe Colũbarũ cultrix dicta. i *li. 3. de ar.*

Quasque colat turres Chaonis ales habet.

Item k Propertius: k *lib. 2.*

Non me Chaoniæ vincant in amore Columbæ.

Et ex recentioribus Pontanus:

Chaonis & qualis oscula iungit auis.

Vt verò ad oraculũ Colũbarum redeamus, fabula quidẽ suo nõ caret mysterio. Seruius Grãmaticus id fingi credidit, quia lingua Thessala Peleiades Colũbæ & vaticinatrices appellarẽtur. Alij Colũbas illas duas puellas fuisse putãt, quæ ob sermonis sui barbariẽ Colũbæ dicerẽtur, & cũ aliorũ more loqui didicissent, deposita barbarie, ita tũ lingua humana vsas fuisse, atq; elegãter respõdisse fingi, quibus astipulari Herodotus videtur, inquiẽs: *Mulieres Dodonæi oraculi, antistites aiũt geminas ex Aegypto Colũbas aduolauisse, vtrãq; nigrã, vnã quidẽ in Africã alterã verò in Dodonã, quæ fago insidẽs humana voce elocuta sit, eo loci Iouis oraculũ cõdi debere, & se interpretes esse. Eã verò, quæ ad Afros abijsset, Colũbam, iussisse Afros, vt Ammonis oraculũ cõderent, quod oraculũ & ipsum Iouis est. Sic illa referebat, quarũ antiquissimæ nomẽ erat Promeneæ, proximæ Timareteæ, minimæ uatu Nicãdræ. De quibus ita mea fert opinio. Si reuerã Phœnices ablegauerũt faminas sacerdotes, & earũ alterã in Africa, alterã in Græcia vendiderũt: hãc quæ in Græcia, illa quæ Pelasgia vocabatur, venijt, illã esse, quæ apud Thesprotos venijt, atq; deinde ancillantẽ ibidẽ cõdidisse sub fago enata fanũ Iouis, quemadmodũ mos erat Thebis ministrare in Iouis tẽplo. Et postea quã illa linguã Græcã accepit, dixisse aiũt, sororẽ suã in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venũdatã. Quod autem mulieres à Dodonais Columbæ vocatæ sãt, ob id mihi videtur factũ, quòd barbaræ essent, quòd videlicet simile quid auibus sonarent: Interiecto deinde tẽpore Columbã humana voce locutã aiunt, postquam more ipsorũ Columba locuta est, tandiu volucris more sonare visa, quandiu barbarè loquebatur. Nam Columba quo dãmodo humanã vocem sonat. Nigrã autem Columbam esse dicentes Aegyptiã faminam significãt. Sunt itaq; simillima inter se oracula, & illud apud Thebes Aegyptias, & hoc apud Dodonam &c.* Hæc omnia Herodotus. Verùm Ioannes Goropius Becanus vir me Hercule, vndiquaque longè doctissimus multò altiùs eiusmodi oraculi mysterium explicare nititur in hæc

Oraculi Dodonæi mysterij explicatio.

Mulieres Dodonæi oraculi.

Sacerdotes fęminę

Colũbę, & humanæ vocis simi litudo.

Alia mysti ca oraculi Dodon. explicatio.

hæc verba. Aueo, inquit, videre antiquiſſimum illud Dodonæum quercetum, & ſciſcitari, quæ in illo oraculo reddi conſueuerunt, quæque fuerint Chaoniæ glandes, quibus homines primùm victitarunt. De Dodonæo Ioue, deque eius vaticiniorum antiquitate, & fabuloſo exordio, cùm alij, tùm Herodotus, & Strabo conſulendus. Nos in Gallicis docemus, Chaoniam ab Hercule Chaone, id eſt, à Nocho nomen accepiſſe. Quo fit, vt illi optimè ſenſerint, qui Dodonem à Deucalione conditam ſcribunt, quandoquidem is idem ſit cum Nocho, vt in Chronijs oſtendis. Oraculum autem ex Phœnicia veniſſe vti Herodotus prodit, ex eo liquet, quòd Nochus, quem vel Chaonem Herculem, vel Deucalionem voces, è Phœnicia in illam Græciæ partem prius appulerit, quam in Italiam nauigarit. Hyginus à Theſſalo, quo nomine Deucalionem vocare videtur, Dodonam conditam dicit. Quia igitur extra omnem controuerſiam eſt, locum hunc omnium eſſe antiquiſſimũ, probabile eſt multò Pelaſgis eſſe vetuſtiorẽ, & tanto quidẽ magis, quantò Gallos veteres Pelaſgis fuiſſe priores ex ijs, quæ de lapigia, & Epiro tradidi, quiuis colligere poteſt. Quando igitur omnis Ogeniorum hominum religio ad vitæ lignum referebatur non poteſt eſſe obſcurum, cur Nochus, ſiue Chaon, ſiue Deucalion, ſiue Theſſalus quercetum Ioui conſecrarit. Cùm enim totius orbis Pontifex maximus eſſet, diligenti ſtudio vbique terrarum curabat, vt vetuſta Sethinorum de religione inſtituta, & ſacri ritus diuinitùs accepti docerentur: atque ad eam rem collegia, & diatribus pluribus locis erigebat: quarũ nulli Dodonæa, aut venerationis nomine ceſſiſſe videntur, aut antiquitatis opinione. Quod autem de Columbis fabulati ſunt, quò ſit referendum, vt conijcere poſſum, ita aſſerere nolim. Appulit fortaſſis Nochus in Epirum duabus nauibus, quas bono omine Columbas potuit nominare, tùm ob volatus celeritatem, tùm quò memoriam refricaret eius, quod in magna illa naue occiderat in gemina Columbæ emiſſione. Ex vera enim hiſtoria inanes frequenter fabulæ apud Græcos natæ ſunt de rebus vetuſtis non bene cogniris, vnoquoque ſibi ſomnia comminiſcente. Nec aliter hic accidiſſe reor, dum Columbæ è Phœnicia dicuntur emiſſæ: è quibus alij, quod viſum fuerit, ſibi fingant, mihi certè naues lubet ſuſpicari, idque eo magis, quod hæc auis Veneri dedicetur, ad quam terris omnibus inducendam Nochus potiſſimum nauigabat. Holcadi maximæ, qua generoſiſſimæ quæque Reginæ Hungariæ ancillæ, & pediſſequæ vnà cum Oeconomo, & alijs, inter quos & ego fui, in Hiſpaniam à Belgio vehebantur, nomen erat Mons Veneris, vt & ingens moles, & formoſarum mulierum vectura notaretur: cui ego potius Columbæ nomen dediſſem, maiorem eorum, quorum Columba teſſeram habet, quàm molis rationem habiturus: tametſi ſciam eum, qui nomenclaturam dederat, ad fabuloſum Veneris in Apennino montem alluſiſſe. Non fuit itaque falſum Columbas olim oracula reddidiſſe, ſi naues pro vectoribus capiantur, eò quòd ij, qui cum Deucalione ex Phœnicum littore appuliſſent, primi ſacrorum doctrinam in Epiro plantaſſent: & quorſum ea tenderet, nobili querceto ſolertibus ingenijs intelligendum dediſſent. Atque hoc quidem primum Dodonæ fuiſſe videtur inſtitutum, à quo poſteri immanibus ſpatijs digreſſi, vaniſſimum aperuerunt mercatum mendaciorũ, quæ ceu vera vaticina protruſa, ingentem quęſtum fallacibus ſacrificulis attulerunt: qui, vt perpetuus eſſet, omnem non veritatem modò, ſed veritatis etiam memoriam frigidiſſimis, & execrandis idolomaniæ portentis obruerunt. Hoc eſt illud pręſens omnis pietatis venenum, hoc vſitatum religionis exitium, cùm quæ diligens patrum cura ad frigidos hominum animos accendendos comparauit, ea ad ſordidum lucrum detrahuntur. Hoc eſt illud præcipitium, quo quæ Deo ſunt conſecrata, & pietatis ſtudijs promouendis inuenta, ea ad mammonam rectiſſimo lapſu deuoluuntur, ruina ſua non rarò totam ſecum trahentia religionem: quod vtinam nunquam cogeremur videre. Vt vt res nunc habeant, id ſaltem vnum eſt de certiſſimis omnem priſcam ſacrorum diſciplinam hac via ſic corruptam quondam fuiſſe, vt tandem Deus non abuſum modò, ſed res etiam ipſas ad pium vſum olim inſtitutas, tolli mandauerit. Hactenus itaque Goropius. Sed tempeſtiuum modò eſt fabuloſas quaſdam metamorphoſes, quæ & ipſæ poetarum commenta ſunt, deſcribere, inter quas fabulas Semiramidis celeberrimæ mulierum primò ſuccurrit. Hanc enim in ſolitario, ac inuſitato loco ab adultera matre expoſitam non tantùm à Columbis eo modo, vt antè diximus, enutritam fingunt, ſed morientem etiam in Columbam commutatam fuiſſe, ac cũ multis huius generis alitibus, quæ in morientis domo conuenerant, auolauiſſe: ideoque à Syris Columbas, vt Deas coli, immortalem Reginam arbitrantes. Alij poſt maxima bella cõfecta, Babylonemq; ædificatã, cùm inſidias ſibi à filio ſtrui cõperiſſet, omni iniuria illi remiſſa, præfectis omnibus iuſſiſſe ferunt, vt illi, tanquam Regi parerent: è veſtigioque

Chaonia vnde dicta Deucalion idem qui Noe.

Dodona à quo cõdita Ioui cur quercetũ cõſecratũ. Noe inſtituit homines ad cultũ diuinũ.

Columbas naues Noe nominat.

Mons Veneris nauis dicta.

Idolomania vnde ortum ducat,

Semirami dis fabula. Semiram. in Columbam.

Syri cur columbas colant.

que euanuisse ad Deos translatam. Sed *i* Diodorus Siculus à Nino per eunuchum, non à filio instructas insidias ait. Vt vt est, hoc saltem fabulosum ad Deos translatam, & in Columbam mutatam, vt *m* Ouidius quoq; canit his versibus:

i *lib.* 3. *c.* 5.

m *li.* 4. *Metamor.*

At magis vt sumptis illius (Decretus) *filia pennis*
Extremos altis in turribus
(alias montibus, quod magis placet) *egerit annos.*

Idem *n* Ouidius Alcidamantis filiæ meminit, quam & ipsam in Columbam transfiguratam sic inquit:

n 7. *Meta.* Alcidamãtis filia in Columbã.

Transit, & antiquæ Carthæia mœnia Cææ.
Quam pater Alcidamas placidam de corpore nata
Miraturus erat nasci potuisse Columbam.

Anij Apollinis Delphici filias ideo in Columbas pariter conuersas fabulatur, quòd quæcunq; manibus attingerent, in segetem, vinum & oleum Bacchi beneficio conuertentes Agamemnon abducere conaretur, vt illarum opera exercitum alere faciliùs posset: sed cùm illę se ituras negarent, ille verò iam vi cogeret, implorata Bacchi ope in Columbas abiere. Anius hæc hoc modo apud Ouidium narrat:

Anij filia in Columbas.
Agamemnon cur Agij filias in exercitu suo esse volnerit.

Dedit altera Liber
Faminęa stirpi voto maiora, fideq;
Munera. Nam tactu naturam cuncta mearum
In segetem, laticemq; meri, baccamq; Mineruæ
Transformabantur, diuesq; erat vsus in illis.
Hæc vbi cognouit Troiæ populator Atrides,
Abstulit inuitas gremio genitoris: alantq;
Imperat Argolicam cælesti munere gentem.
Effugiunt quò quaque potest &c. & mox
Iamq; parabantur captiuis vincla lacertis,
Illæ attollentes etiam nunc libera cælo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitq;
Muneris author opem (si miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec quarationę figuram
Perdiderint, potui scire aut nunc dicere possum.
Summa mali nota est pennas sumpsere, tuaq;
Coniugis in volucres niueas abiere Columbas.

Nonnulli allegoricῶς fabulam explicantes, Anij filias, aiunt, apprimè fuisse auaras, atq; omne studium in mercatura exercuisse, frugumq;, vini, ac olei in primis feciſse monopolium, Bacchum verò eo illas donauisse munere dici à Poeta, quoniam ille Deus cornucopiæ, atq; abundantiæ præesse antiquitùs crederetur. Cur modo in Columbas potiùs, quàm alias volucres immutatas dicat, significare, vel celerrimè eas aufugisse, vel potiùs ab Agamemnone opibus exutas postmodum meretriciam vitam agere coactas fuisse. Columbæ enim admodum libidinosæ sunt. Peristeram puellam in Columbam quoq; conuersam Lactantius Grammaticus refert, teste Gyraldo: sed alij aliter Lactantij verba citant: Etenim Antonius Constantius Fanensis in illud *o* Ouidij:

Anij filiarum fabula explicata.
Anij filiæ cur in Colũbas mutatæ.

Vritur in calidis alba Columba focis.

Delectatur, inquit, Venus huius auis holocausto, vt Lactantius Grammaticus tradit hac de causa: Cùm Venus, & Cupido lasciua contentione certaret, vter plures sibi flores colligeret, & Cupido alis adiutus Veterem superaret, Peristera nympha accurrit, & adiuuando Venerem superiorem effecit: indignatusque Cupido mutauit eam in auem, quam Græci περιστερὰν appellantur: Venus autem, vt honor pœnam minueret, Columbam in tutelam suam esse mandauit: Hæc ille. Ioannes Baptista Pius verò explicans hoc Plauti: *Meus festus dies, meus pullus Passer, mea Columba, mi lepus*, lepidam, inquit, Lactantij interpretis Papiniani fabellam recensere non inserium, nec illepidum fuerit. Venus cùm fortè fortuna in pratum admodum versicolorem incidisset, quodam veluti Cupidinis floreæ stimulo succensa legere comantes florulentè mox herbas occœpit: quas dum tenui vngue succisas in scirpiculum reponit, videt suam sibi cosmetam segniter cessare. Eia age, inquit Dea, quam Paphos, & fluctu pulsa Cythera colit, & tu in Venereum æmulationem sedes? Surgit ilicò Peristera diuali se rapinæ præcingens: deinde tum sedulitate, tum studio Deam Venerem in floreo certamine relinquit: quod ægre ferens

o *lib.* 1. *Fas.* Veneris & Cupidinis contentio.

Iuppiter ĩ Columbã. p li. 1. Var. cap. 15.

Venus Periſteram mutauit in Columbam: quę priſtini obſequij, & in noua fortuna non immemor, currui Venereo ſubiuga fidiſſima triumphat. Hactenus Pius. Quæ quantum à ſupradictis differant quiſq; videt. Iouem quoq; Achiui, referente p Aeliano commemorant (Athenæus id Autocratem ſcribere tradit) cum Pthiam virginem in Aegio habitantẽ amaret, in Columbæ figurã conuerſum eſſe. Huc inſuper pertinet, quod de Homero Alexander Paphius ſcribit, & eſt à nobis etiam antea ex eo annotatum, quod ſcilicet cum nouem Columbis puer etiamnum in lecto colluſerit, ac adultus in earum honorem finxerit eas ipſas Ioui ambroſiam afferentes. Poſtremò illud etiam ceu fabuloſum explodimus, quod ex Aeliano de Columbis Erycinis ſuprà etiam ſcripſimus.

Homerus cũ nouem Columbis colluſit.

VSVS IN CELEBRATIONE Funeris.

a Iliad. ψ. Patrocli funus. Colũba è malo ſuſpenſa. Præmia p iaculatione Colũbę. Teucer iaculator.

HOMERVS a celebrationem funeris Patrocli deſcribens inter reliqua aliorum certamina etiam ſagittarios facit Columbam funiculo à malo ſuſpenſam nauis eminus eam impetentes. Scribit autẽ & huius certaminis authorem fuiſſe Achillem, præmiaq; ſagittarijs propoſuiſſe huiuſmodi, vt qui Columbam ipſa percuſſiſſet, decem pro præmio bipennes acciperet, qui verò ab illa aberrans rupiſſet funiculum, totidem ſecuriculas. Primus itaq; iaculator Teucer feniculum, quòd Apollini nihil vouiſſet, rupit; Meriones verò facto prius voto, aufugientem Columbam in ſublimi percuſſit. Verſus Homeri Latinè facti ſic ſonant, quorum pleroſq; interpres à Virgilio mutuatus eſt.

Protinus Acacides celeri certare ſagitta
Inuitat, qui fortè velint, & præmia ponit,
Ingentiq; manu malum de naue refixum
Erigit, & volucrem traiecto in fune Columbam,
Quò tendant ferro malo ſuſpendit ab alto.
Qui primus volucrem ferro contingat acuto,
Is ferat appoſitum munus, bis quinque ſecures:
Totq; ſecuriculas, qui funem ruperit ictu.
Prodijt his dictis rex Teucer, eumq; ſecutus
Fortis Meriones, magni comes Idomenei:
Aerata inde datas miſcent in caſſide ſortes.
Teucro prima loco ſors contigit: ille reductum
Fortiter emittens telum, nec munera nouit
Debita, primicias agrorum, aut ſacra daturum
Vlla ſagitti fero regi. Quo crimine Phœbo
Irato, volucrem non attigit: indita tantùm
Vincula diffregit, quæ cùm ſtridente ſagitta
Lapſa ſolo iacuere, Columba per aera purum
Tollitur, acclamant totis ſpectacula caſtris.
Meriones properè arrepto fidentior arcu,
Vouit primitias agrorum, & munera Phœbo,
Et vacuo lætam cælo ſpeculatus, & alis
Plaudentem nigram figit ſub nube Columbam,
Tranſmittens ala medium, reuoluta ſagitta
Figitur in terram mali, ipſa in culmine ſidens
Proiecto demum collo, & ſtridentibus alis
Decidit exanimis, vitamq; reliquit in aſtris.
Spectantes Danai miracula tanta ſtupebant.
Atque ita Meriones retulit bis quinque ſecures,
Ipſe ſecuriculas Teucer.

Hactenus Homerus. Meminit huius certaminis b Lucianus. *Neq; enim rectè aut probabiliter fortunã incuſaremus, ſi ſagittando, & iaculando non prorſus aſſecutus ſit veram illam viam, vnam nimirum inter tot infinitas falſas, & erroneas exiſtentem, quod nec Homerico quidem ſagittario conceſſum fuit, qui cùm debuiſſet Columbam arcu fixam deijcere, linea vincula rupit opinor*

b L. de ſect. Via vna bona inter multas malas.

opinor autem fuisse Teucrum. c Athenæus etiam alibi scripsit heroes Homericos se ad aucupia exercuisse, Columba è malo nauis suspensa funiculo. Aeneas apud d Virgilium, qui ferè totam hanc historiã ab Homero accepit, quamuis hic duos, duntaxat, ille quatuor sagittarios faciat, simile planè sagittariorum certamen instituit, & ex multis quattuor sorte eligit, Hippocoontem nimirum primum, secundum Mnestheum, Eurytionem tertium, quartum Acestem. Hippocoon autem primus telum mittit, & malum figit: Mnestheus funem, quo nexa detinebatur auis ictu sagittæ disrumpit: quam fugientem, ac per aera volantem promptus Eurytion, vocato in vota Pandaro fratre transfigit. Acestes etsi nullus supererat palmæ locus, tamen sagittam emittere vult, quæ in aere accensa, tota igne consumitur. Inqui ergò Vergilius:

c l. 1. Dei.
d Aen. 5.

Protinus Aeneas celeri certare sagitta
Inuitat, qui forte velint, & præmia ponit,
Ingentique manu malum de naue Seresti
Erigit & volucrem traiecto in fune Columbam,
Quò tendant ferrum, malo suspendit ab alto.
Conuenere viri, deiectamq; æra sortem
Accepit galea, & primus clamore secundo
Hyrtacidæ ante omnes exit locus Hippocoontis.
Quem modo nauali Mnestheus certamine victor
Consequitur, viridi Mnestheus euinctus oliua.
Tertius Eurytion, tuus ò clarissime frater
Pandare qui quondam iussus confundere fœdus,
In medios telum torsisti primus Achiuos.
Extremus, galeaque ima subsedit Acestes,
Ausus & ipse manu iuuenum tentare laborem.
Tum validis flexos incuruant viribus arcus
Pro se quisq; viri, & depromunt tela pharetris.
Primaq; per cælum neruo stridente sagitta
Hyrtacidæ iuuenis volucres diuerberat aurus,
Et venit, aduersique infigitur arbore mali.
Intremuit malus, timuitque exterrita pennis
Ales, & ingenti sonuerunt omnia plausu.
Post acer Mnestheus, adducto constitit arcu
Alta petens, pariterq; oculos, telumq; tetendit.
Ast ipsi miserandus auem contingere ferro
Non valuit, nodos, & vincula linea rupit,
Queis innexa pedem malo pendebat ab alto.
Illa Notos, atque atra volans in nubila fugit.
Tum rapidus iam dudum arcu contenta parato
Tela tenens, fratrem Eurytion in vota vocauit,
Iam vacuo lætum cælo speculatus, & alis
Plaudentem nigra figit sub nube Columbam.
Decidit exanimis, vitamq; reliquis in astris
Aereis fixamq; refert delapsa sagittam.
Amissæ solus palmæ superabat Acestes,
Qui tamen Aethereas telum contorsit inauras.

Ad horum veterum exemplum Barbari fictitios è ligno Psittacos, vt audio ex altissimis malis deijciunt, sed idnon sagittis tantùm faciunt, sed sclopetis etiam.

VSVS IN MEDICINA.

TEMPERIEM Columbis calidissimam attribuunt. a Aristoteles quidem ventriculo feruentiore esse dixit, neque id b Iuuenalem latuit dicentem:

Calidæ pulmone Columba

Tēperies. a 3. de pa. cap. 7. b Sat. 6.

Tractato.

Author quisquis ille sit, de natura rerum propter huiusmodi ventriculi temperiẽ comesos

e *L. de var. hiſt.* Margaritę quomodo adulterantur.

lapillos conficere ait, & *e* Cardanus ita margaritas eis datas breui in ventriculo relictas poliri prodidit. Aliqui verò, referente Ornithologo, eas ſic mentiuntur: Conchas paluſtres in forti lixiuio coquunt, donec cortices nigri ſeparari poſſint, reliquum albũ cotundũt, & rore inter Pentecoſten, & Auguſtum collecto, deſtillatoq; excipiunt, ſubigunt, & globolos minutos formant, quos acicula pertuſos, filoq; inſertos ad Solem indurant: tum Columbis deuorando obijciunt, ita vt cibi aliud nihil præbeant, in loco puro, & per aluum redditos ſeligunt in cribro, abluunt, & aliquandiu coquunt in aqua calcis clara, & forti: demum ſoli per dies octo exponunt, vt perfectè dealbentur. Alij conchas in forti aceto ad ſolem, vel iuxta fornacẽ macerant, vt à cruſta nigra purgari poſſint. Verùm tanta harum auium caliditas non eſt, vt Mauritani in cibis eas damnare potuerint. Nam & eſum earum Galenus, maximè, quæ in turribus degunt, non tantùm concedit, ſed etiam cõmendat. Quamobrem qui ſinceras litteras ſequuntur, non dubitant pullos cùm ſanis, tùm etiam ægris ſalubres iudicare: quamuis continuus earum vſus improbetur. Nam Curtium aiunt, quòd quotidiè Columbas eſitaſſet, vitam breuiorem reddidiſſe. Et reuera longè duriores ſunt ad concoquendum pullis Gallinaceis, & melancolicum generant ſuccum, ſuntq; excrementitij, maximè ſi à ſenibus edantur, qualis Curtius erat, iam propemodum ſeptuageſimum annum agens, & multis grauibus curis afflictus, ac inter reliquas filij maximè cæde, necnon multis ſtudijs maceratus, demum quòd omnibus maius fuit, vix quinq; horas dormiens. Ex arcanis Aegyptiorũ accepimus eos, qui Columbis aſſiduè in cibo vtuntur, peſtiferis morbis haud corripi, quare ſi peſtis vnquam debacchari cœpiſſet, nihil aliud in obſonium regibus comparari ſolitum, quàm ex Columba, quamuis Diodorus Siculus vitulum alioqui, & Anſerem ſimplicem tantùm eorum regum cibum fuiſſe contendat. Quamobrem *d* Cardanus laudat in peſte cibum, qui ex Columborum iure, & carne conficitur. Villanouanus antiquis Columbis mirabilem tribuit in epilepſia, & paralypſi proprietatem, & ſylueſtres Columbos mares comeſtos membrorum tremori, paralypſi, & amiſſioni loquelæ prodeſſe ait, ſed per ſylueſtres, vt conijcio, Columbos turrium intelligit. Nam & filios Zor apud R. Moſen his eandem ferè facultatem aſcribit, additq; etiam odorem Columbarum in aerem reſolutum ab effectibus iam dictis præſeruare, & Nicolaus Maſſa, Pulli Columbini, inquit, in cibo ſumpti membra reſoluta roborant, & tremorem vniuerſi corporis ſanant, relaxata crura, & minimè incedere potentia, ac ſenſu, motuq; ferà priuata reparant. Et *e* Cardanus dari præcipitius Columbinum ijs, qui frigore laborant. Sunt qui Columbum viuum diſſectum per ſpinam, melancolicorum, aut deſipientium capiti affecto admoueant, quod faciendum etiam conſulit *f* Amatus Luſitanus. Sextus Empyricus Columbam inciſam (per ventrem, vt Villanouanus habet) calidamq; morſui ſerpentium impoſitam credi ait venena omnia rapere, & ſanare. Idem fermè *g* Plinius ſcribit, inquiens: *Columbarum caro recens concepta contra ſerpentes auxiliatur*. Præterea pullos Columbinos, necnon & Gallinas ijs, quiob paucitatem ſpirituum viſiuorũ imbecillitate viſus laborant, vtiliſſimos eſſe Auẽzoar ſcriptum reliquit, ſed capita abſcindi iubet, quia eorum cerebella cæcitatẽ inducendi proprietatem habeant. Ijdem, vt Raſis atteſtatur occulta proprietate renum dolori conferunt, & corruptum ſanguinem emendant. Sed & ipſe capita truncari prius præcipit. Eodemq; authore eorundem carnes teneſmum ſanat, quem, inquit, cucurbita frequenter comeſa generare ſolet. Aliqui ſylueſtres Columbos etiam in arthritide commendant. Florentinus pullos ijs neceſſarios eſſe dicit, qui iam vires à morbo recolligunt. Præter carnem multa alia Columbæ ſuggerunt ad vſum medicum. Etenim cerebella in primis nonnulli recentiores medicamentis venerem promouentibus miſcent, ſed Ornithologus id oſtentationem magis, quàm vtiliter facere eos aſſerit: quoniam abſq; ratione, & copioſius ſumpta magis ad hanc rem conferre queant, quàm medicamentis parcè admixta. Ego verò eiuſmodi cerebellam cùm in eiuſmodi medicamentis, tùm in cibo omnino prohiberim, ſi modò verum eſt, quod ex Raſe, & Auenzoare diximus, nimirùm cæcitatem inducere. Nam & in multo coitu ſpiritus viſorij plurimùm reſoluuntur: ne ſcilicet noxa duplicetur. Fabulam ſapere videtur, mulierem, vt Albertus ſcribit, perditè eum amaturam, à quò Columbini cordis puluerem in potu, vel cibo acceperit. A ratione pariter alienum eſt, verrucas aboleri, & euaneſcere, ſi quis cor Columbinum ſepeliat.

Colũbæ in cibis non improbãdæ.

Curtius continuo Columbarum eſu vitam reddidit breuiorem.

Peſte qui non corripiatur.

Aegyptiorũ Regum cibus.

d *In com. 1. Aph. 10.*

e *In com. 5. Aph 22.*

f *Cura. 34.*

g *li. 28. c. 4.*

Capitum Columbarum noxa.

Cerebelli vſus in medicina.

Cordis facultas vana.

Teſticulorum vſus.

Sanguinis facultas, & vſus.

Teſticuli venerem ciere creduntur: quinimmo Kiranides in pluribus plus quàm poeta fabuloſus, ac nugax author eos mulieri à viro exhibitos, amoris poculum fore aſſerit: ſicuti etiam Columbæ matricem viro à mulieri à præbitam. Sanguinis vis notior, ac celebrior. Peculiariter autem, teſte Dioſcoride, cruorem membranis cerebri emanantem cohibet.

Galenus

h Galenus tradit Pergamenos, atque adeo per totam ferè Asiam, qui capitis ossa confracta odorant, Columbæ sanguinem in crassum cerebri inuolucrum assolere effundere: postea verò quendam cùm haberet Palumbem, nec adesset ad manum Columba, Palumbis sanguine vsum esse, & tamen seruatum esse hominem illum. Aliumque rursus Turturem ad eundem vsum applicantem, nihil hominem læsisse. *Quippe similia*, inquit, *similia efficere posse constat*: se verò ait, sexcentos nouisse eorum, quibus Romæ perforata fuere ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citra Columbi sanguinem offensos. Verùm id calidum sit æquè, inquit, atque Columbæ sanguinis necesse est: ac fortassis ipsa tantum caliditas in contactus moderatione est vtilis, haud quaquam eximia, & incognita facultate. Adest illi quoque bona facultatis temperatura. Sed quid hoc? Nam & hæc rosaceo inest, præter quàm quòd leuiter astringat. Itaque melius inuenire nihil possis in capite perforato, quàm vt rosaceo probo vtaris. Hæc ille, ex quo Aetius, & Auicenna eadem repetunt. Eodem sanguine, inquit i Galenus, ad hypospagmata, id est, sugillata in oculis consistentia, quidem vtuntur, protinus videlicet sumentes, qui ex animante mactata effluit. Hunc calidum iu hypospagmata affundebat quidam venis ad alarum exortus incisis, qub videlicet ad multos vsus idem animal sufficeret, (vt iterum scilicet, & sæpius ex eadem Columba sanguinem oculo sugillato infundere posset, nam ex mactata semel tantùm vtiliter.) Alter pullorum tenerorum extractis pennis (sunt autem illæ molles, & fistulas humore plenas obtinent) eum ipsum humorem exprimebat, oculis instillans. At alijs medicis controuersia fuit, pullinè sanguinem, an Columbæ adultæ meningi affundere oporteat. Sed collyria sunt plurima, quæ medeantur hypospagmatis, & maximè quod plurimam recipit myrrham, quale est, quod à Democrate compositum diasmyrnon vocant. Secundò sunt, quæ habent multum thuris: post quæ sunt, quæ ex croco constant. Quin & fœnugræci succus sanguini Columbino in hoc vtique præstat. Quid ergo moramur aut Columbos, aut Palumbos, aut Turtures, cùm omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnugręcum? Tum memorata colyria in promptu seruemus? k Idem alibi Archigenis hæc verba recitat: Ad hæmalopas, & hypospagmata, id est, ad cruentatos oculos, & sugillatos. Cùm plagæ oculis illatæ sunt, & oboriuntur ex eis cruentę suffusiones, statim in principio tùm ad inflāmationē, tùm ad dolorē cōpescēdum facit Colūbinus sanguinis instillatus, & præsertim is, qui ex teneris pennis exprimitur. Qui locus mihi suspectus est: neque enim sanguis ex pennis exprimitur, sed humor quidam, vt paulò antè ex eodē Galeno recitatū est, & ex subsequētibus patebit. Quocunq; ictu læsus oculus, inquit Marcellus, si sanguinolentus videbitur, Palumbinus ei, vel Perdicis, vt Turturis sanguis: aut si hæc animalia non erunt, Colūbinus de pinna sublatus statim, id est, adhuc calens infundatur. At Marcellus, ac eiusdem sententiæ Cornelius Celsus aliàs grauissimus author in eo ab alijs discrepare videntur, quòd Columbinum sanguinem, ceu minus efficacem postponant. *Si ictus oculum lædit*, inquit Celsus, *vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine vel Columbæ, vel Palumbi, vel Hirundinis inungere: neque id sine causa fit, cùm horū acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimèque* (fortè celeberrimè) *Hirundinis*. Eorū ergò sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, vt sit Hirundinis optimus, deinde Palumbi, minimè inefficax Columbæ & illi ipsi, & nobis. Verùm reliqui veteres omnes vel Colūbinū sanguinem ad eiusmodi mala solū prædicant, vel saltem aliarū auium sanguini præferunt. Dioscorides solius Columbini mentionē faciens. *Columbæ sanguinis* inquit, *in oculis cruorę suffusis, & recentibus eorum vulneribus illinitur*. Sic Sextus ad sanguinē in oculis ex ictu, Columbæ sanguinē recisum, vt illius quoque verbis vtar, deinde infusum, optimè facere asserit. Sic & ipse Marcellus solùm Columbę sanguinē alibi ceu sui oblitus, nominans, eum de loco pinnarum (sic habet) eo momento, quo pinna auellitur, oculis, dum adhuc tepet, infundi præcipit, qui ictu aliquo vulnerati, aut sanguine suffusi fuerint. Plinius quidem Turturum, Palumbinum, Perdicumque sanguinem ad eundē effectum celebrat, sed Columbinum prius nominans, sic infit. *Columbarum, Turturum, Palumbium, Perdicum sanguis oculis cruore suffusis, eximiè prodest*. In Columbis masculi efficaciorem putant. Vena autem sub ala (quæ in axilla eius est, Sextus) ad hunc vsum inciditur, quoniā suo calore vtilior est. Superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamque succidam ex oleo, aut vino. Porrò idem Plinius ex Discoride, vt videtur, apud quem idem est legere, Columbæ sanguinem luscios illini asseuerat, vt Turturum etiam, & Palumbium: & l Galenus instillatū nyctalopa, id est nocturnam oculorum cæcitatem iuuare author est. Enaribus fluente m sanguinem à Columbino sanguine ad id seruato, concretoque fisti; Plinius, Marcellus, Seuerus,

Simili a similia efficiunt.

Diasmyrnon.

h *lib.* 10 *de simpl.*

i *l. de simpl.* 10. 3.

k *lib.* 4. *c.* 8. *de com. med. sec. loc.*

i *Cap.* 146.

Seuerus, atquè ex his Auicenna ſcripſere, Idem Auicenna podagræ prodeſſe teſtatur. Hierocles verò medicamento cuidam ad ſtranguriam equi ſanguinem Columbæ admiſcet, ac denique in alijs Hippiatricis Græcis medicamento miſcetur ad leucoma equi compoſito.

Apipis vſus

Adipem harum volucrum Alexander Benedictus ad dyſſuriam commendat, inunctum ſcilicet. Pinnæ Columbinæ, vt Marcellus eſt author, maximè quæ primùm naſcuntur, vſtę cũ vrtica, a que impoſitæ podagræ dolores leuant. Ouis etiam veteres Medici vſi ſunt. Cornelius Celſus *ad rhagadia, Columbina*, inquit, *oua coquenda ſunt, & vbi induruerunt, purganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, ſic vt inuicem vtroque aliquis vtatur.* Et mox de condylomate tuberculo. *Iiſdem etiam ouis rectè tuberculum*, inquit, *id fouetur: ſed deſidere ante homo in aqua debet, in qua verbenæ decoctæ ſunt ex reprimẽtibus.* Et rurſus paulò pòſt etiam hæmorroidum vitium ouis foueri iubet, ſed ſimpliciter, vt Gallinacea intelligamus. Dioſcorides verò Columbinis ouis longè diuerſam facultatem tribuit, nimirũ contra ceruſſæ venenum, ſi cum thure, & hordei decocto prębeantur ijs, qui eiuſcemodi venenum hauſere. Aliam rurſus Plinius, ſed luteis eorum duntaxat vim commemorat, inquiens: *Venerem concitant lutea ex ouis quinque Columbarum ſi admixto adipis ſuilli denarij pondere ſumantur.* Iam verò fimi, ſeu ſtercoris Columbini, cùm ita ſimpliciter ſumpti, tum etiam vſti, & cum alijs admixti maximus in medicina vſus exiſtit. Quod ad temperiem attinet, ſane medicamẽtum eſt calidiſſimum, adeo vt *m* Galenus alibi tradat, ſi manus huic fimo inferatur, manifeſtam perſentiri caliditatem. Profectò & Palladius author eſt, in agro etiam eiuſcemodi ſtercus feruidiſſimum eſſe. Inſolens profectò etiam eſt, quod de ſumma eius caliditate *n* Galenus alibi prodidit, nimirum, quod in ea Myſia, quæ eſt Aſiæ pars, domus hac ratione aliquando conflagrauit. *Erat proiectum*, inquit, *Columbinũ ſtercus, cui iã putri, & exçalfacto, ac vaporẽ edenti, & tangentibus admodũ calido, in propinquo feneſtra fuerat, ita vt contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita reſina fuerant. Media igitur æſtate cùm ſol plurimus incidiſſet, accendit tũ reſinam, tum ligna. Hinc autẽ & fores quædã aliæ, quæ propè fuerant, & feneſtræ nuper etiã reſina illitæ facilè ignem conceperant, atque ad tectum vſque ſummiſerant.* Hæc ille, qui itẽ multis alijs in locis Columbarũ agreſtium ſtercus maiori tẽpore perfectè accendi aſſerit. *o* Alibi rurſus, vbi ex profeſſo de eo ſcribit, *Fimo nomadũ*, inquit, *hoc eſt Colũbarum agreſtiũ perſæpe vtor ad multa ceu calfaciente pharmaco, & cũ Naſturtij ſemine tuſum, increturnq; aridũ pro ſinapi in ijs, quæ phœnigmo, ſeu rubrificatione indigent, adhibeo, vt sũt inueterati affectus hemicranea, coxendix ſcolomata, vertigines, & cephalæa; & in lateribus, ſcapulis, ceruice, lumbis dolores inueterati: itẽ nephritides, & affectus cœliaci, & podagrici, arthritides, quando videlicet in articulis eorũ nondum conſtiterint tophi, ſiue pori. Atq; hoc ſtercus planè fœtidũ non eſt, maximè arefactũ; quocirca & in vrbibus & variè vtimur, aliàs alijs miſcentes medicamentis.* Demum rurſus *p* alibi, *Columbarũ*, inquit, *in turribus ruſticorũ agentiũ ſtercus acre eſt, quo interim ruri vſus ſum in adoleſcente nerui vulnere affecto: atq; hoc agricola loco illi præfectus cùm vidiſſet (erat enim non imprudens) imitatus ſemper vſurpat, & neruis vulneratis medetur. Porrò compoſitio & vſus ſimiliter ſe habet, vt in medicamine ex euphorbio: ſic vt cætera nihil diſcrepent, ſed euphorbij loco ſtercus indatur. Verùm ſtercus hoc ſubtilitate euphorbio cedit, eoq; duris corporibus ruri ex vſu eſt. Tẽperaui idem aliquando cũ metallicis experiundi gratia, ſtatim à principio cũ eis terens ex aceto ad Solẽ, ſicut ſuprà docui, multoq; acrius medicamentum euaſit, quemadmodũ & cũ æruginem non vſtã acceperit.* Hæc omnia de ſtercoris Colũbini ardore Galenus: quibus velut in compendiũ contractis Fernelius doctiſſimus ex recentioribus medicus, Columbinus, inquit, fimus (cùm eũ antea in attrahentibus medicamentis celebraſſet) admodũ calfacit, attrahit, & rubificat cũ hordeacea farina, & aceto mixtus ſtrumas diſcutit; arefactus, trituſq; cũ naſturtij ſemine inueteratos coxendicis, ceruicis, & lũborũ dolores, podagras, & arthritides omnes extirpat. Celſus quoq; euocare, & educere dixit. Inſignẽ ſanè prærogatiuã hoc Colũbinum ſtercus obtinet, ſi vt Aeſculapius teſtatur, dolores omnes vniuerſaliter ſoluat, & humores deſiccet. Et reuera ex Galeno iam diximus huius fimi vſum ad inueteratos capitis dolores nimirũ hemicraneam, & cephalæam commendari. Apollonius apud eundem Galenum idem ſtercus fomentis ad aurium dolores adhibendis commiſcendum eſſe aliquando ſcribit. Marcellus etiam tritum id cum hordeacea farina, & adipe ſuilla, & ouorum albo permixtũ, & coctum, emplaſtri more renibus dolentibus ait imponi. Aliqui cataplaſma ex eo cum farina hordei, & aceto ad omnem tumorem commendant. Aduerſus carbunculos maximoperè celebratur à Dioſcoride, Plinio, alijſq; ue: *Carbunculos emarginat*, inquit Dioſcorides, *tritum cum melle, lini ſemine, & oleo.* Plinius verò ſic habet: *Carbũculus fimo Columbino abolebitur per ſe illico, vel cũ lini ſemine ex aceto mulſo.*

Pennarũ vſus.

Ouorum vſus

Fimi vſus maximus.

m *lib. 3. de mep. ſim.*

n *l. 3. de tẽp.*

Dom⁹ propter ſimũ dõ agrat.

o *lib. 10. de ſimpl.*

p *l. 3. de cõp. med. ſe. genera.*

Idem

Idem legere eſt apud Serenum:

Carbone medendo
Dulcacidum, laticemque cum lini ſemine iunge,
Atque ſimum pariter Paphiæ compone Columbæ,
Hinc lineę diruptas partes, & clauſa venena.

Verùm Ornithologus rectè quidem priorem verſum ex Dioſcoride, & Plinio ſic reſtituit. *Dulcacidum laticem cũ lini ſemine iunge.* Parotidas tumores etiã ſæpius periculoſos Plinius hunc ſimum vel per ſe, vel cum farina hordeacea, aut auenacea comprimere teſtatur. Idq; Marcellus repetit, ſed paulò aliter. *Tritum*, inquit, *cum farina hordeacea, & melle ſubactum, calidum ſuppoſitum naſcentes parotides comprimit.* Idem tradunt, ſi eo quo poſtremò dictum eſt, modo vſurpetur, panos aperire, & aduerſus ſtrumas prodeſſe. Ad nigras cicatrices inalbandas Oribaſius apud *q* Aetium idem ſtercus ex aqua illini iubet, at citò ablui, ne exulceret: aut alijs medicamẽtis miſceri, vt thuri, ſaponi, cimoliæ, cũ aceto. Plinius verò ex melle illitũ cicatrices ad colorem reducere ait, vitiligines itẽ albas ex vino. Marcellus tritum cũ aceto omnes cicatrices ſanare. Clauos pedem ſanat, Plinio atteſtãte, ſi ex aceto coctum applicetur. *r* Andreas Furnerius liquorem quendam ſtillatitium, qui faciem nitidam, & teneram reddat, præſcribit, cui inter cætera (oua recentia, caſeum muſteum pinguiſſimum, vinum Maluaticum, poma arantia, oleum tartari, & ceruſam, diuerſis ponderibus mixta) Pipionem adijcit. Verùm fortaſſis rectiùs ſimum eius adijcere debebat, vtpote quod, teſte Æſculapio vtile eſt ad impetigines, aduerſus quas apud Aetium etiam medicamentis admiſcetur: nec nõ ſtigmata faciei delet, vt Marcellus ſcribit, ex aceto, ita vt aſſiduè medicamen ſuperducatur. Si caluefcat mulier ex defluuio capillorum, Hippocrates ſtercus Colũbinum imponi præcipit: Marcellus cum aceto tritum capiti impoſitum alopecias ait, & cicatrices omnes ſanare. Medicamentũ ad alopeciam Archigenis probatum, etiam Nicol. Myrepſus refert. Fimũ Columbinum bene tritũ cum aceto irrigato, & nitro prius fricato loco illine: poſtea ſubtile linteum imponito: quod vbi abſtuleris, locum prius irrigato. Mirum videtur, quod Dioſcorides ſtercus hoc, quod alioqui vrere p ſe dixit, ſimpliciter igni ambuſtis mederi aſſerat: Plinius autem eandem facultatem cineri eius aſcribit, ſi ex oleo illinatur. Quod ſanè quæſitum doctiſſimis medicis diſcutiendum relinquo. Magis veriſimile eſt omnes duricies diſcutere, ad quas Plinius cum hordeo commendari prodidit. Sextus qui eiuſdem facultatis teſtem ẽt ſe præbet, humores exiccare ait cum oleo, aut melle calefacto diſtemperatum, & ſuper duritias ligatum. Miſcetur inſuper medicamento oculari non iumenti ſolum, vti apud *ſ* Vegetium, qui id ad cicatrices eorum videtur vſurpare, ſed in humanis etiã corporibus: Plinius enim ex aceto (Marcellus addit, ſi coquatur, & illinatur) ad ægilopas, hoc eſt, fiſtulas oculorum, ſimiliter ad albugines, & cicatrices, nimirum vt addit Marcellus, qui plerunq; ſua ex Plinio tranſcribit, oculorum, laudari prodidit: & Archigenes apud Galenum thus cum eodem ſtercore probè facere. Alibi quoq; *t* Galenus, ad ægilopas inquit, fimi Colũbini aridi drachmas quatuor cum maſculo thure, tere, & inſperge, certum eſt: & in libro de oculis, qui eidem Galeno attribuitur, fimũ Columbinũ apud pilorũ in oculis ablationẽ etiam adhibetur. Idem deniq; *u* Galenus ad diſcutiendas genuũ defluxiones, ſalem & ſtercus Columbinum teri iubet, atq; ex oleo iungi. Morſibus venenatis, ſi Villanouano credimus, vtiliter imponitur. Tarẽtinus quidam ad paſtinacas marinas, quarum ictus etiam exitialis habetur, Columbinũ fimũ aqua perfundi iubet, & ex ſimilagine leuigari, & imponi. Sed vt ad internos affectus redeamus, prẽter diurnos capitis dolores, multis ẽt alijs morbis medetur. Quidam in apoplexia Columbum diſſectũ ſincipiti admouent. Si epilepſia fit ex atra bile, ſtercus Columbinum tritum cum ouis Coruorũ nonnulli miſcent, & ceu cataplaſma ſpleni imponunt, appoſitis prius ſanguiſugis. Hoc enim cataplaſma materiam aiunt trahere à capite ad ſplenem, & febrem inducere, & ſic epilepticum liberari, maximè ſi id per autumnum fiat. Author additionum breuiarij Villanouani antidoto cuidam contra epilepſiam etiam ſtercus Columbinum admiſcet. Inflammatas tonſillas Nicolaus Myrepſus Columbino ſtercore illini conſulit, Plinij nimirum authoritate vſus, qui id cum paſſo gargarizatum tonſillas, & fauces iuuare ſcripſit etiam cum fico arido, ac nitro impoſitum extra: quod poſterius remedium Marcellus Pliniomaſtix aſperitatem faucium mollire, deſtillationemq; caſtigare ait. Sed hæc verba apud Plinium mox ſubiecta ad ſequens ex cochleis remedium pertinent. Ad mouendum pus in angina *x* Aretæus clariſſimus medicus Columbinũ fimum tenuiter per criſteram, id eſt linteum facculũ inſtar pulueris tranſmiſſum, ac inſuper inſperſum efficaciſſimum eſſe ſcribit: & *y* Galenus duobus in locis ad

anginam

q lib. 13. c. 129.

r In lib. de decorat.

ſ Vet. c. 22.

t 3. Eup. 41.

u 3. Eupor. 131.

x l. 5. c. 7.

y 3. Eupor. 265. & 266

anginam,& colli dolorem fimum Columbinum ex melle inſtar cataplaſmatis imponi præcipit,& Plinius vino,& oleo permixtũ, anginis illitum remedio eſſe tradi docet. Ad vomicam, inquit Serenus:

Simplice reſinam miſcebimus hordea tuſa,
Et mulſos amnes, & purgamenta Columbæ,
His bene decoctis languentia membra fouentur.

Commendatur item Galeno eiuſmodi fimus ad cœliacos affectus veteres foris illitus. Plinius verò totum, potumq; eorundem affectum dolores mulcere aſſerit, ſed videndum potiùs an ad colicos dolores dicere voluerit. Nã & Auicẽna dolorem colicę in clyſtere curare aſſerit. Et, vt dictum eſt, Galenus id foris cœliacis illinit, & Marcellus tritum, & ex melle illitum, alui incontinentiam ſtringere teſtatur. Necnon Hippiatri equi ſtrophoſi collirijs in anum indendis cùm alia, tùm ſtercus Columbinũ miſcent. Abſyrtus, ac Hierocles ad inflãmationem ilium & ventris equi, fimum Columbinum, aut Gallinaceum, quantũ manus capit, in vino cum nitro diſſoluunt, & inde clyſterem injciunt. Plinius cum melle illitũ ileo reſiſtere quoq; ſcribit. Galenus laudat ad veteres lumborum dolores, item ad nephritides. Ad hydropicos Archigenis remedium ad Galenũ tale legitur. Aeris vſti, ſtercoris Columbini ana drachmam vnam, rutæ ramulos tres, ſalis communis parum, cum vino Epheſio, & aquæ, ita vt tota mixtura heminæ dimidiæ ſit, præbeat. Apud Nicolaũ Myrepſum Columbinum ſtercus adijcitur quoq; emplaſtro cuidam ad lineoſos, hydropicos, & cachecticos. Si vrina retineatur propter calculum à renibus delapſum, & in lotij meatu hærentẽ noſtrum electuarium, vel puluerẽ eius dabis, inquit Marianus Sanctus Barolitanus, cuius eſt hæc deſcriptio: Stercoris mirum, Columborum (ſcilicet ſtercoris) porcellionum (id eſt, aſellorum integrorum) ſingulorum vnciam miſcebis, cum ſeſquilibra mellis daſpumata, & facies electuarium, de quo exhibebis ſemiũciam miſcebis, iure, vel vino. Vel loco mellis accipe tantũdem ſacchari optimi, & morſellos inde para: de quibus itidem ſemiunciam præbeas cum iure Gallinaceo, vel vino. Hoc remedium ſi exhibere pergas, intra triduũ vrinam promouebit, quamuis etiam prima ſtatim die vtilitas eius ſentiatur: nam lapidem renum cõminuet. Quod ſi puluere vti malis, dantur inde ſcrupuli duo cum iure, vel vino. Conſtat aquam fieri poſſe, quæ lapidẽ veſicæ per catheterem immiſſa illico cõfringat. Ad quod duo ſunt neceſſaria, vt & lapidem atterat, & veſicæ ſit neceſſaria. Primũ præſtabit modus, & materia. Nam extremos vapores ſcorpionum cinere, vel Macedonici petroſelini, vel tecolitho, aut lapidibus cancrorum excipiemus. Sic enim aqua fiet, quæ etiam porphyriten comminuat. Porrò innocentiã præſtat, ſi materia, ex qua aqua excipitur, omnis ſalſedinis expers fuerit; nõ igitur è ſalis genere aliquo, aut alumine, aut calcantho, aut vini fęce: ſed ex aliquo eorum quę nuper retulimus, aquam excipere oportebit. Equidem ſcio ſtercus Columbinũ, ac parietariam, hoc, vt illud hac arte in aquam deductum, lapides veſicæ duriſſimos frangere poſſe. Quod nam autem illud ſit, quod id facturum ſit, & abſq; noxa, experientia declarari oportet. Hæc ille. Ornithologus ex libro manuſcripto, Fimum Columbinũ, inquit, in aceto per diem, ac noctem macerabis, & colando ſeparabis acetum, propinabiſq; calculoſo. In hoc aceto iniectum lapidem frangi aiunt. Aliqui ſeptem diebus in vaſe vitreato macerari in aceto volunt, deinde acetum colatum bibi. Alij fimum Columbinum purgari diligenter iubẽt, & poſtquam in aceti modo, qui ſufficere videatur (ſextarijs trib⁹, aut amplius) diebus ſeptẽ maceratus fuerit, deſtillant in alembico inſtar aquæ roſaceæ: hoc liquore poto calculum veſicæ, & renum pelli aiunt, idq; experimentis conſtare. ℨ Galenus quoq; Turturis ſtercus calculoſis vſtum ex mulſo propinat, vt lapides per vrinam exturbentur. Et Serenus eandem aduerſus lapidem veſicæ in hoc fimo facultatem agnoſcit, inquiens,

ℨ 3. *Eupor.* 273.

Siue Palumbarum capitur fimum acre ſororum
Dulcacidis ſparſum ſuccis, trituque ſolutum.

Ad vrinæ difficultatẽ in equo *a* Theomneſtus quoſdam Columbinũ ſtercus cum vini duabus heminis refert infundere. Si mulier ſecundinas retineat, ſtercus Columbinum ſuffitum per infundibulum, eas educet. Symphorinus Champegius radicẽ ariſtolochiæ rotundæ addit. Sunt qui fœtum vinum, aut mortuũ, & molam quoq; expelli dicunt, ſi fimum Columbinum per ſe, vel cum alijs, vt caſtoreo, opoponace, myrtha, felle vaccino exceptum ſuffiatur. Et reuera Aſpaſius apud Aetium eandem vim huic fimo aſcribit. Porrò Marcellus ſtercus Columbinum, vel ſolum, vel cum ouo tritum dolentibus articulis illitum prodeſſe tradidit, & eſt ab Auicenna repetitum: & nos quoq; coxendicẽ, & podagram, in qua tophi nondũ conſtiterint, hoc fimo iuuare ſupra ex Galeno retulimus. Sed Plinius ſimile quid de

a *In Geoponicis.*

cinere

cinere eiusdem fimi prædicare videtur, dum ait: *Incussi articuli fimi Columbini cinere cum polenta, & vino albo curantur.* Alibi tradit eundem cinerem cum arsenico, & melle ea quæ erodenda sunt, nimirum in vlceribus, auferre: Nam & alibi omnia pedum vlcera sanare prodidit. Emplastrum de fimo Columbarum vsto, vti legimus in additionibus breuiarij Villanouani, cum aceto foris imponitur super ficus ani, vel hæmorroides. Cæterum notandum erit, quod etiam Galenus sese obseruasse testatur, in Columbis, quarum stercoris tam creber nobis vsus est, multo semper inferius, & imbecillius earum stercus fore, quę in domibus degunt, quàm earum quæ in montibus. Sed & hoc annota, quod Gallinaceum stercus, vt Dioscorides scribit, omnia quidem quæ Columbinum præstet; sed inefficaciùs. Item pro fimo Palumbi, fimum Columbæ ad remedia adhiberi posse, & rursus pro Gruis fimo Columbinum, vt in Antiballomenis, quæ Galeni, & Pauli libris adijci solent, legitur. Atque hæc de fimo Columbino, & de toto, quia Columbis petitur, medico vsu dicta sunto.

Fimus quis eligendus.

VSVS IN CIBO.

COLVMBARVM genus omne in cibum cedere extra omnem controuersiam est. Veteres quoque earum esu delectatos fuisse cùm magna pro eis soluta pretia, tùm celebrari ab ipsis peristeriones testantur. *a* Ouidius delicias, quas ex Columbarum esu percipiebant, exemplo innuit Polyphemi, quem Galateæ, vt in amorem sui pelliceret, par Columbarum inter alia eiuscemodi gulę illecebras offerentem introducit. Solent enim amantes amasijs suis ad conciliandũ amorem eiusmodi cõferre munuscula: ait autem:

Nec tibi deliciæ, vulgataque tantùm
Munera contingent, aamæ, leporesque, capraque
Parque Columbarum, &c.

a *Met. 13.* Polyphemus. Galat. par Columbarũ donat.

Qui de nouo orbe scripsere, Pegù incolas adeo harum auium esu affici aiunt, vt appellentibus eò nostratibus vendere nolint, tanquam cibum sibi gratissimum alijs inuidentes. Sed videamus, quibus, & quæ conueniant, & quantum corpus humanum nutrire natæ sint. Eiuscemodi autem differentiæ maximè ab earum ætate, nascendi loco, & tempore accipiuntur, Sylvestres domesticis præferuntur, pulli veteribus, & ex ijs vere quàm autumno nati, teste *b* Aristotele, æstiui improbantur. Albertus autem autumnales etiam laudat, nec immeritò, nam eo tempore melioribus granis vescuntur. Veteres durioris alimenti sunt, & propter nimiam caliditatem, & siccitatem improbandi. Ex pullis optimi, qui euolarunt: si tamen has aues quamplurimis alijs assimiles, optimi succi dici possunt: nam generatim de his loquens *c* Galenus eas auibus annumerat, quæ facilè concoquuntur, & inter laudata alimenta, & quæ neque tenuem, neque crassum succum generant. *d* Alibi priuatim de pullis loquens, eos boni chimi, & subtilis esse scripsit. Et Rursus pullos secundo ordine auium laudabilium recenset, quare laudare minimè possum, quod à Simeone Sethi scriptum est, nimirum eorum carnem multæ superfluitatis excrementitiæ esse; nam quamuis id priuatim de domesticis intelligit, vt subinde facit, etiam minimè verum erit, nisi facta ad sylvestres cõparatione: nam hoc modo etiam *e* Galenus rusticulas domesticis ad attenuantem victum præfert. Et alibi sylvestres nimirum sanguinem calidiorem, & crassiorem temperamento gignere dixit. Psellus easdem inter attenuantia quidẽ etiam recenset, sed *f* alibi ceu sui oblitus inter ea, quæ humores excrementitios pariunt. Languentibus hoc auium genus, teste Galeno, exhibebatur. Sed vt ad pullos reuertamur, eos generatim acceptos Auerroes calidos esse iudicat, & humidos, crassique succi, idque animaduerti ex grauitate motus eorum, & quoniã calidi actu sunt, & cibos celeriter percoquant. Quod modo ad nocumenta, & iuuamenta ex eorum esu attinet; *Ex volucrum genere*, inquit *g* Aetius in cura colici affectus frigidi, & phlegmatici; *Gallinæ altiles omnibus præstant, deinde Perdices, & Palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, Turturesque altiles, atque Columbæ.* Aretæus & ipse illustris medicus in cura cephaleæ inter aues laudat Palumbũ, & Columbum, aliasque quæcunque haud ita pingues sunt. Et *h* Hipocrates diætam præscribens in morbo epatico quodam Columbas edi iubet. Florentinus pullos Columbarum admodum necessarios ait illis, qui iam à morbo conualescunt. Iam verò contrà quia multũ alimenti, & plus sanguinis generent, inflammationes, & febres etiam procreari apti sunt. Simeon Sethi caput, & oculos lædere ait, & si nimirum eorum esus vsurpetur, lepram dici gignere. Cynanchen eandem

Incolæ Pegù Columbarum esu delectantur.

b 5. *Hist. c. 13.*

c *l. 3. de alt. & l. de cib. & ma. suc.*
d *lib. de diff. cont.*

Simeonis Sethi lapsũ
e *li. de vict. atten. lib. de offi. cont.*
f *lib. de vict. rat. in morb. acut.*
g *l. 9. c. 30.* Columbarũ vsus in quib⁹ morbis vtilis.
h *l. de inter effect.* Nocumẽta ex esu Columbarum.

dem ob cauſam, teſtante Raſi, inducunt, & quendam Caſſiſam nomine, qui ter vno die ex aſſa Columba comederat, perijſſe memorant. Quaproprer quamuis alibi *i* Galenus Columbarum pullos pro calidis, & ſiccis laudet, ego potiùs Auicennæ, & Raſis exemplo phlegmaticis hoc eſt frigidis, & humidis tutiùs exhibuerim. Raſis *his ritè paratis medici*, inquit, *veſci conſulant ijs, qui parum ſanguinis habent, & quos calor innatus, ac vires deſtituunt, præſertim ex longo morbo.* Quomodo autem parentur, idem docet, inquiens: *Veteres cum frigidis ſumi præcipiunt, vt cum liquore vuæ acerbæ: citrij pomi, portulaca, lactuca, ſcariola, coriandro, & ſimilibus.* Baptiſta Fiera in magno calore labruſca condiri iubet, & acribus pomis:

Sint mihi cellaris conuiuia prima Columbæ,
Cum patrios primum liquerit ala ſinus.
Tunc calidi, humentiſque cibi eſt, faciliſque culinæ,
Obtuſi, atque grauis antè cruoris erat
Condiat hanc labruſca tamen, cùm Syrius ardet,
Aut repleant calidos acria poma vteros.

Nicolaus Maſſa Columbas aliquando elixari, at plerunque aſſas, aut in ſartagine coctas comediſcribit. Sunt qui ſub alis digitis compreſſas circa cor ſuffocent. Alij in collo ſuperius venam inciduut, vt ſanguis omnis effluat, qui ſalubriùs facere perhibentur: mulierculæ noſtrates eodem modo, quo Gallinas occidunt, rumpendo ſcilicet colli vertebras. Antonius Gazius vir ſanè illuſtris, aut relinquendas eſſe ait, nimirum quæ domi aluntur, aut aſſandas, deſiccandaſque cum frigidis, & ſiccis condimentis: Sylueſtres verò vel eas, quæ in turribus degunt, vtpote non admodum pingues, meliùs elixari. *k* Raſis, & *l* Auenzoar capita earum truncari volunt, cùm præparantur: quoniam naturali potentia morbos capitis chronicos generent. Ancillæ noſtrates, coquique præceptum illud minimè obſeruant, quin ſi fortè caput auferri ab eis contingat, nobiles è menſa quaſi indignabundi reijciunt ceu cæteris capita ſua habentibus ignobiliores. Apud veterem Auicennæ gloſſographum meſſos cibarij genus eſt (Syluatico Almoſos dicitur, ni fallor) cum Columba in aceto, vel rhu, vel omphacio, vel ſucco limonum, aut granatorum acidorum coquitur, cuius ventri imponitur menta, vel gelatina. Apicius ſic præparat. *In Palumbis, & Columbis*, inquit, *piper, liguſticum, coriandrum, careum, cepam ſiccam, mentham, oui vitellũ, caryotam: mel, acetum, linquamen, oleum, & vinũ.* Aliter in elixis: *Piper, careum, apij ſemen, petroſelinum condimenta moretaria, caryotam, mel, acetum, vinum, oleum, & ſinapi.* Aliter: *Piper, liguſticum, petroſelinũ, apij ſemen, rutam, nucleos, caryotam, mel, acetum, liquamen, ſinapi, & oleũ modicè.* Aliter: *piper, liguſticum, laſer, vinum ſuffundis liquamen: vino & liquamine temperabis, & fundis ſuper Columbum, vel Palumbum, pipere aſperſum inferes.* Hæc ille. Columbæ pullus quomodo in paſtillo ad cibũ paretur, docuimus in Gallina, vti quoque in Capo ex Platina, quomodo ius conſumptum ex Pipionibus fiat. Innominatus qui Gallicè Magirica ſcripſit, in paſtillũ è Pipionibus addi iubet laridum minuatim conciſum, & zinziberis aliquid. *Si cruſtam voles*, inquit *m* Platina, *ex Pipionibus, aut quauis aue, primùm facito ebulliãt, vbi ad coctur ã ferè ventũ erit, ex lebete eximito, exẽptaque in fruſta conciſa in ſartagine cũ abundanti larido frigito. Inde in patellam, vel teſtam bene vſtam, cruſtaq; inſtratam deuoluito. Huic pulmento non iniuria pruna, & ceraſa, vel auſtera addes. Agreſtam deinde, & oua octo, ſi plures conuiuas habebis, vel pauciora ſi paucos, cum modico iure tudicula agitato. Huic petroſelinũ, amaracũ, menthã, gradi minutatim, quoad fieri poteſt cõciſam admiſceto, adignemq; ponito, longè tamen à flãma. Lentè enim ebulliat neceſſe eſt. Cochleari interim tãdiu miſceri debet, donec cochleare ob craſſitudinem integat. Fundito poſtremò hoc iuſculum in cruſtã, ad ignemq; ac ſi artocrea eſſet ponito coctã conuiuis apponito. Multũ alet, tardè concoquetur, pauca recrementa relinquet, bilem reprimet, corpus exaſperabit.* *n* Idem mox Mirauſe Catellonicum ex Capis, aut Papionibus patare docet, vt in Capo diximus. *o* Idem in Pipionem exoſſatum: *Pipionem exinanitũ*, inquit, *& benè locum per diem, ac noctem in aceto acri ſines: locum deinde, ac repletum aromatibus, & herbis, elixum pro libidine, aut aſsũ facies. Vtrouis modo ſine oſſibus inuenies.* Et p mox quomodo ex vno Pipione duo fiant docẽs, *Pipionem*, inquit, *ſine aqua ita appoſitè deplumato, ne pellẽ frangas: Exenterato deinde autem integrã auertes, ac diriges: directum optimo farcimine replebis: integer tum omnino videbitur. Verum Pipionem hoc modo aſſum, frictũ, elixũ facies. Aſſum ſemicoctum, ſale, ac trito pane aſperges, inungeſq; leniter vitello oui, vt cruſtã pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit, vehementi igne ſtatim torreto, quo coloratior fiat: inde conuiuis appones.* Syluaticus Iudebor cibum eſſe ait, diciq; Rui, eſſe autẽ micas panis, quibus pingue de pullis Colũbinis ſuper funditur. Portò ſanguine Colũbino quoſdam veſci nec eſſe illũ ſuillo inferiorem *q* Galenus ait, ſed leporino multò peiorem: Elluchaſim verò facilè corrumpi, & morbos ſanguineos produci

i Met. 8. Quibus dandæ in cibo.

Quomodo parẽtur

Quomodo occidãtur.

Quæ aſſandæ, quæ elixandæ.

k Apl. 4.

l In Thеſ. 9.

Meſſos quid.

Almoſos quid.

Columbæ pullꝰ quomodo in paſtillo paretur.

Ius conſumptum ex Columbis quomodo fiat.

m li. 6. c. 19.

Cruſta ex Pipionibus a *Cap. 13.*

Mirauſe Catelloni cum.

o Cap. 40.

p Cap. 40.

Vt ex vno Pipione duo fiant.

Iudebor quis cibus.

Rui quis cibus.

q lib. 3. de alim. fac.

ducere dicitur. Oua quoque, teſte Auicenna, percalida habentur, & malis ſaporis. Albertus haud facilè ait indurari; quod quidem verum eſſe alius etiam mihi retulit, ſed paruum in ijs ſaporem reperiſſe negabat. Oua Colũbarum.

VSVS IN EXTERNIS.

IMPOSTORES quidam aromatibus ſanguine Columbino exceptis, & ad ſolem exiccatis, rurſuſq; tritis, & aqua roſacea moſchata aliquoties rigatis, iterumque exiccatis, tertiam, vel quartam partem moſchi veri admiſcent, atque eo modo moſcum adulterant. Ouorum Gallinaceorum ad potiones craſſas, & turbidas purificandum pharmacopolis hodie vſus eſt, vt in Gallinâ latiùs expoſuimus. Horatius eundem vſum in Columbinis ouis celebrat his verſibus. Moſchi adulteratio Ouorum vſus.

Surrentina vafer qui miſcet face falernæ
Vina Columbino bene limum colligit ouo,
Quatenus ima petit, voluens aliena vitellus.

Frequentiſſimus verò fimi vſus apud agricolas. Varro non duntaxat ad agriculturam appoſitum eſſe tradit, verum etiam aliquot ſcripſiſſe optimum haberi, & rurſus, *Caſſius*, inquit, *ſtercus optimum eſſe ſcribit volucrum, præter paluſtrium, & natium: de hiſce præſtare Columbinum, quòd ſit calidiſſimum, ac fermentare poſſit terram. Ego arbitror præſtare ex auiarijs Turdorum, ac Merularum.* Palladius quoque calidiſſimum eſſe dixit Columbinum, & Columella Varroni aſtipulans proximo Turdorum fimo Columbinum conſtituit. Nonnulli cinerem tenuiſſimum, vt optimum ſtercus prædicant oleribus, quoniam naturali colore non ſolùm terram recreet, ſed & omnia pulicum, vermiumq; genera, ac eiuſmodi beſtiolas enecet: ijdem ei cinerem ſi deſit, Columbinum fimum ſurrogant, quoniam & hoc eadem præſtare poſſit. Porrò Caſſius apud Varronẽ, necnõ Columella ſpargi id per agros, vt ſemen prẽcipiunt, & non vt de pecore aceruatim poni. Creſcentienſis ex recẽtioribus, *Fimus Columbinus*, inquit, *optimus eſt plantis, & ſeminibus, & poteſt ſpargi quocunque tempore anni, quoties aliquid ſeritur cum ipſo ſemine, ac etiam poſtea quandocunque, & vnaquæque corbis huius fimi æquiualet fimi ouium quadrupedum plaustro. Nam ex viginti corbibus ſatis commodè, ex viginti quinque bene, ex triginta optimè impinguatur iugerum frumenti, ſi manibus ſpargatur per agrum æqualiter, & cum ipſo grano tunc ſato vertatur. Tria quidem paria Columbarum in anno faciunt corbem fimi, ſi Columbaria nidos intrinſecos habeant, & quo magis cibantur in Colũbaria, tantò plus fimi recipietur ab eis. Sic enim diutius in eo morantur, nec ſemper cogũtur extra quærere victũ.* Verũ noſtri ruſtici Columbino fimo tantùm ad cannabẽ vtũtur, quã ex nullo alio ſtercore maius incrementũ ſumere obſeruarũt; quare ẽt carè admodũ vẽditur, ſed longè minori quãtitate quàm ſcripſit Creſcẽtiẽſis, agris inſpergũt, & lętũ cãnabis tñ prouentum faciunt, & quatuor, vel quinq; corbes ſufficere cuiq; iugero exiſtimãt. Democritus ſtercus Colũbinũ cũ pipere, & oleo ficubus adhibitũ præcoces producere fructus tradidit: & Io. Baptiſta Porta ſi eo radices arborũ oblinãtur, fructus copioſiores producturas pollicetur, arboreſq; à vermibus nõ infeſtari. Plinius denique quoſdam ſcribit Colũbino ac ſuillo fimo palagis arborũ mederi. *r* Alibi etiã Indicũ eo adulterari ait. Verùm veteres Iſraelitæ, vt apparet, lõgè præſtantiorẽ in hoc fimo vſum agnouiſſe videtur: nã in magna illa Samarię obſidione, ac celeberrima fame, vt ſacra *s* Biblia teſtãtur, caput aſini octo argẽteis, & quarta cabi ſtercoris Colũbarum quinque argenteis venũdabatur: quare non immeritò quis miretur in quẽ vſum tanti fæx illa Columbina emeretur. Nonnulli pro conſtruendo igne tã carè venditã exiſtimant: ſed id à peritis non admittit, quãdo huiuſcemodi materia nec ignem foueat, nec tã abundans eſſe potuerit, vt ciuitati ſatis eſſe poſſet. Alij vt Diodorus Siculus recõdita in ea granula nondum digeſta à famẽ perpetientibus empta fuiſſe credunt, vt in cibum cederent. Sed horum alij aliter ſtercus illud conſiderant. Etenim *t* Nicolaus à Lyra, referente Alphonſo Toſtato non comediſſe exiſtimat ex fimo iam excreto de ventre Columbarum, quoniam id eſui non eſt, neque alit, ſed quòd etiamnum in œſophago eſſet, nimirum grana tritici aliarumque ſegetum, necdum à ventriculo concocta, ac in inteſtina protruſa, quæ, ait, ſtercus quodammodo appellari poſſunt, quoniam iam in corpore auium exiſtunt mox in excrementum tale abitura. Contrà verò Andreas antiquiſſimus bibliorum poſtillator, homines tradit in magna illa fame induſtrios factos, excrementaque Columbarum inquiſiuiſſe, in ijs Fimi vſus apud agricolas. Fimus quarumuis auium ad agriculturam præſtet. Cineris vſus in terræ cultura. Fimi vtilitas. Fimi quantitas aruis inſpergenda. Cãnabis ſeritur cũ fimo Colũbino. Vt ficus pcoces fructus producat. r *L.35.c.6* s *4.Reg.6.* Samariæ obſeſſio, & fames. Columbinum fimum carè vẽditũ, & cur. t *Ca.29.in 4.l.Re.c.5.*

humores quosdam relictos esse existimantes, ex quibus quoniam ex granis optimis constabant, pulmentum, siue sorbitiuncula alicuius nutrionis parari posset. Quam posteriorem opinionem & ipse Tostatus astruit, verisimilius esse scribens de stercore dici propriè sumpto, quam de granis, quę reperiuntur in œsophago. Hæc enim in primis stercus nondum appellantur, & nomen seruant: præterea si de his intelligeretur, non tantùm de Columbarum fimo, sed de Gallinarum aliarumquè auium dici posse, verùm cum Columbinum tantummodo nominat sacra pagina, de stercore, non de granis locum illum accipiendum esse. Cur verò stercus hoc potiùs, quam aliarum auium in cibi vsum cederet: hanc rationem existere, quia Columbæ mundis solummodo granis vescantur, nam tantò stercus minus malum est, quantò de rebus fit simplicioribus: vnde humanum omnium est pessimum, & fœtidissimum, nimirum ex multa ciborum varietate constans: quare & Ezechiel panem suum à Deo eo operire iussus, hoc magis, quàm quoduis aliud horruit. Verùm nemo clarissimorum horum virorum (quod pace eorum dictum sit) rem acu (quod aiunt) tetigit. Nam vnde Samaritanis tanta copia, vt Columbas alerent cùm vix tres, quatuorue equos nutrire posset? Rectius meo iudicio, Flauius Iosephus obsessis salis vicem præbuisse iudicat: quæ sanè misera conditio summæ calamitatis specimen dedit.

Stercus qđ melius, & quod pei°.

ICONES. NVMISMATA.

OCCVRRIT hoc loco primum Archytæ Columba volatilis, de qua sic scribit *a* Aulus Gellius: *Quod Archytam Pythagoricum commentum esse, atque fecisse traditur, neque minus admirabile, neque tamen vanum aquè videri debet. Nam plerique nobilium Græcorum, & Fauorinus Philosophus memoriarum veterum exequentissimus affirmatissimè scripseruut, simulacrum Columbæ ligno ab Archyta ratione quadam, disciplinaque mechanica factum volasse: ita erat scilicet libramentis suspensum & aura spiritus inclusa, atque occulta concitatum.* Hæc ille, qui pariter Fauorini verba fidei conciliandæ causa etiam ponit At *b* Cælius Calcagninus Columbam illam Archytæ, inquit, ligneam certis machinis, ac pondusculis instructam fuisse legimus, vt cùm moueri semel cœpisset, semper moueretur, neque desineret; vt illa scilicet pristina, quæ motus principium dederat, nunquam deserente impulsam, structura prætera, & artificio adiuuante. Eiuscemodi ligneæ Columbæ fabricandæ rationem *c* Cardanus his verbis præscribit: Quæri solet, an Columbam ligneam, qualem Archytam Tarentinum ex Gellio alibi annotauimus fabricasse, facere liceat, scilicet, quæ sponte volet, vbi tamen quieuerit, immota maneat? Nam imagines, statuasque ambulātes super mensam rotarum abditarum vi aliquoties vidimus. Volantem etiam auem, sed funi insitam, per se, nondum: Ergo quæ se sponte eleuet, vix fieri potest: quoniam firma oportet esse vincula, quæ moueant, atque ideo grauiora, quam vt agi proprijs possint viribus, mota verò ab initio, & impulsa, & maximè vento flante secundo, ob alarum magnitudinem, & vim rotarum, quæ illas agat, nihil prohibet. Conueniat igitur leuitas corporis, alarum magnitudo, & robur rotarum, atque venti auxilium, quod & Anseres, & grauiores aues non negligunt, vt Columba euolet certo ordine, incerto autem ignis vi, quemadmodum, & lampades. Sic enim & sponte eleuabit, & alas mouebit, quoniam ignis non manet, & materiam citra pondus suppeditare non licet. Hactenus ille. At *d* Iulius Cęsar Scaliger, pariter volātis machinam, cuius authorem Archytam tradunt, se vel facilime profiteri audere scribens longè alium, quàm Cardanus, parādi modum, inuit: Nauiculam, inquit, sponte mobilem, ac sui remigij authorem faciam nullo negotio. Eadem ratio cum volante auicula. Materia ex iunci medula parabilis, veſiculis amicta, aut pelliculis, quibus auri bracteatores, atque foliatores (sic enim libet nunc) vtuntur neruulis obuoluta, vbi semicirculus rotam vnam impulerit, motum prestabit aliarum, quibus alæ agitabantur. Vt ad Archytam reuertamur, eum *e* Diogenes Laertius primū mechanica mechanicis principijs exposuisse tradit, primumq. organicum motum descriptioni geometricæ admouisse. Non dissimilē huic artificem *f* Cassiod. Boeth. prædicat. Ad quem. n. scribens, vt recitat *g* Pet. Crin. Tibi, inquit, ardua cognosse, & miracula monstare ꝓpositū est. Tuæ artis ingenio metalla mugiūt, Diomedes in ære grauius, buccinaꝫ æneus anguis insibilat, aues simulatę sūt, & q̄ vocē ꝓpriā nesciūt hre, dulcedinē cātilenę ꝓbant emit-

a *l.* 10. *c.* 12 *Noct. At.* Colūbę Archyta lignea volatilis.

b *L. de peren. motter.*

c *Lib.* 12. *Var. c.* 58. Colūbæ ligneæ volatilis fabrica.

d *Exe.* 326 Nauicula mobilis sine remigio.

e *Lib.* 8. Boethij artificium.

f *In Var.*

g *L.* 17.

emittere. Pauca de illo referimus, cui cælum imitari fas est. Iam verò notum est, & à nobis sæpius repetitum Columbam Semiramidis insigne fuisse, ac ideo Babyloniæ vexillis appingebatur. Hinc etiam in sacra vrbe, vt Lucianus memorat, in Syria, Dea colebatur, cui aurea insidebat Columba, quæ Semiramis credebatur. Scribit *h* Athenæus circa Pyrenem Columbam tanto artificio fuisse depictam, vt ad illius imaginem, ceu ad viuam Columbam viua Columba aduolaret, ingens idolum Aspasiam Hermotimi Phocensis viri pauperis filiam in honorem Veneris fecisse, ac iuxta id gemmis picturatam Columbam statuisse, ex *i* Aeliano scripsimus, quod conspecta in somnis Venere in Columbam conuersa, & bono animo esse iubente didicisset, quomodo à fœdo faciei tumore, quo laborabat, sanaretur. In æde Transtyberina magnæ matri dicata, vrna cinerum custos conspicitur; in qua eiusmodi caracteres leguntur antiquitatem redolentes: HOSTILE C. F. PROPINQVAE VIXIT, AN. VII. M. IX. Huic virgunculæ conditorio subscripta est Colunibula passis alis velut euolatura, angue mordicus latus dextrum appetente. Columbæ icon tenerrimæ ætatulæ virginis dulcissimam puritatem denotat: cuius ætas violenter moritur, vel Virgilio sic adstipulante:

Vitaq́; cum gemitu fugit indignata sub vmbras.

Anguis nimirum vim, ac venenum indicat mortis. Subest quoque semilacer canis ceruum modicus arreptum sistens. Canem furiam, ac parcam, idest mortem dici ex hoc Lucani habemus.

Stygiasq́; canes in luce superna
Destituam

Ceruum symbolum ætatis, ac temporis esse nemo ignorat. Neapolitanos statuã Apollini erexisse, cuius humero Columba insidebat, & mulierculam, nimirum Parthenopem genibus flexis ante statuam procumbentem, quasi Columbã adoraret, collocasse ex Alexandro Neapolitano, item Statio in augurijs recitauimus. Cur verò Phigalẽses in antro quodam Cereris simulacrum, quod manu altera delphinum, altera Columbam sustinebat, consecrarint, *k* Cælius eiusmodi fabulam recensет: Propè Phigaliam Arcadiæ vrbem, stadijs plus minus triginta mons fuit Elainon nomine, ac in eo Cereri sacrum antrum, q̃ μελανλω cognominant. i. nigram, pullatamve. Deæ cum Neptuno congressum sub equina specie celebrant Thelepusæi. Verùm non inde natum Phigalenses, equum volunt, sed quam dicunt Arcades δεσποίναν. Quinimo indignatione in Neptunum concepta, prætereaq. Proserpinæ raptu consternatam, sibi pullam induxisse vestem, ac in speluncam sese insinuantẽ diu postea non esse visam: verùm corruptis frugum pluribus, ac grassante latius in homines pestilentiæ vi tabida, Deorũ quidem nulli superat coniectatio, vbi latitaret Ceres. Vnum Pana, dum venando hunc, illum montem obit, fortè ingressum specum Deam ibi esse conspicatum, qui & mox Ioui insusurrarit: à quo μοῖραι, hoc est, Parcæ illuc è vestigio missæ. Ab eis verò demulctam Cererem iram desisse, ac tristitiam valere iussisse. Causis quidem hisce astruunt Phigalenses antrum illud videre sacrum Cereri, atque simulacrum inibi consecrasse, habitu quidẽ in petra sedentis, ac cætera muliebri persimile præter caput, quod cum coma erat equinum, adnexis draconũ, ac ferarum id genus item iconibus. Tunica ad talos demissa. Dephis manu sustinebatur. Columba verò altera. Cur autem sic effigiem simulacri censuerit efformandam, facilè (opinor) sagax vir, nec imperitus rerum, bonusq. dixerit, cõiectaritve. Hæc autẽ hactenus ille. Celebre etiam apud *l* Homerũ est prudentissimi Nestoris poculum Columbarũ imaginib. decoratũ, quod nimirum antiqui enarrationibus suis variè illustrarunt, vt modò patebit. Homerus verò sic habet:

Columba Semiramidis insigne.

Deæ Syriæ aurea insidebat Columba.

h L. 3.

Columbæ elegans Pictura.

i L. 12. *in Var. c.* 1.

Aspasiæ simulacrũ.

Colũbula alis passis in virginis sepulchro depicta, quid notet

Furia canis dicitur

Ceruus ætatis symbolum.

Statuæ Apollinis humeris Columba insidens.

Cereris simulacrum.

k L. 15. c. 31.

Cereris fabula.

Cereris, & Neptuni congressus.

Ceres latitans pestilentiã immittit, & fruges corrũpit.

l Iliad. A.

Nestoris poculum.

Πὰρ δὲ δέπας περικαλλὲς, ὅ οἱ πόθεν ἦγ' ὀγεραιὸς,
Χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον ἐστὰ δ' ὑπὸ
Τέσσαρ' ἔσαν, δοιαὶ δὲ πέλειάδες ἀμφὶς ἑκάστου
Χρύσειαι νεμέθοντο, δύω δ' ὑπο πυθμένες ἦσαν.
Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκίνησασκε τραπέζης,
Πλεῖον ἐὼν Νέστωρ δ' ὀγέρων ἀμογητὶ ἀείρεν, idest.

Iuxta etiam poculum perpulchrum, quod domo tulerat senex
Aureis clauis transfixum: ansæ autem ipsius
Quatuor erant, binæ autem Columbæ circum quamlibet
Aureæ pascebant, duo autem subtus pedes erant
Alius quidem laborans submouisset à mensa
Plenum existens: Nestor autem senex sine labore collebat.

Peleiades in poculo Neſtoris, an Homero aues, an ſtellæ.

Peleiades hic non ſignificat aues ſecundum aliquos, idq. fuſiùs probat doctiſſimus Athenæus. Nam cùm poculum illud aures, ſiue anſas geminas haberet, vtraque ſcilicet in binas partes verſus poculum rurſus coeuntes diuiſa, vt cùm binæ eſſent aures, & circa vtrãque περι ἑκατερον binæ Peleiades ſpectarentur, & rurſum aliæ duæ ſub fundo poculo, in vniuerſum ſex haberentur, quot ſcilicet in cælo etiam conſpiciuntur, itaque ſtellas, non aues ſignificare Homero exiſtimat. Sed cùm & Martialis Columbas verterit, haud ineptè quis Homerum aues intellexiſſe putet:

Hic duo longæuo cenſentur Neſtore fundi
Pollice de Pylio trita Columba nitet.

m *In com.* Quo loco *m* Domitius Calderinus pro Columba turpiſſimè legit columna, ſenſum authoris planè inuertens. Extat ſuper eodem poculo elegans Alciati emblema SCYPHVS NESTORIS inſcriptum, quod tale eſt.

Neſtoreum geminis cratera hunc accipe fundis,
Quod grauis argenti maſſa profundit opus.
Clauiculi ex auro: ſtant circum quattuor anſæ:
Vnamquamque ſuper fulua Columba ſedet.
Solus eum potuit longæuus tollere Neſtor,
Maonidæ doceas quid ſibi muſa velit?
Eſt cælum ſcyphus ipſe, color argenteus illi eſt:
Aurea ſunt cæli ſydera clauiculi.
Pleiades eſſe putans, quas dixerit ille Columbas
Vmbilici gemini magna, minorq; fera eſt.
Hæc Neſtor longo ſapiens intelligit vſu.
Bella gerunt fortes, callidus aſtra tenet.

Allegoria de Neſtoris poculo.

Quam allegoriã Alciatus ex Athenæo tranſtulit, cuius longiſſima diſputatio ſuper ea, ceu in compendium redacta ad hunc ferè modum habet: Neſtoris poculum quatuor aures, vt Homerus teſtatur, habebat, quod ita Poeta deſcripſit, vt cæli faciem repræſentaret. Argẽtum enim, quo tantũ poculum conflatum erat, cæli colorem indicat claui aurei ſtellas: Pleiades, quæ circa aures erant; Pleiades referebant. (Peliadas ſiquidẽ ſæpe Poetæ pro Pleiades poſuerunt, vt Simonides, & Pindarus teſtantur per tranſmutationẽ literæ.) Et qñ Homerus Peleiades. i. Columbas inducit Ioui ferentes ambroſiam, de Peleiadibus, non de Columbis eſt intelligendum. Verùm & per has aues intelligi ſupra ſcripſimus. *n* Paulus Iouius Antracium quendam Piſanis duo inuſitatæ magnitudinis tormenta rudi veterũ ſæculo fabrefacta vendidiſſe narrat, quorum alterum ab inſculpta aue Columbina, alterũ à terribili ictus violentia Deſperata vocarentur. Laurentius Surius, alijſq. permulti ſcribunt D. Baſilium Columbam ex puro auro confeciſſe, in qua ſacratiſſimam cuſtodiebat Euchariſtiam; ſuſpendebat autem eam ſupra ſacram mẽſam in ſpecie S. Columbæ illius, quæ in Iordano Saluatori noſtro baptizando apparuit. Hinc *o* Baronius S.R.E. Card. In Altari inquit, item intra Columbam auream reponi ſolitam legitur in actis D. Baſilij; quæ Amphilochij nomine inſcripta habentur. Ad idem officium poſitas ſupra Altare Columbas aureas, & alias argenteas ſuper Baptiſteria ſuſpenſas Seuerus impius hæreticus ſuſtulit, vt quæ iſti ſunt Clerus, & Monachi Antiocheni libello ſupplici, quem quintæ ſynodo obtulerunt. Hæc ille. Et Platina author eſt, Hilarium Pontificem in Templo trium SS. Columbam auream duarum librarum pondere inter alia aurea munera obtuliſſe. Item Conſtantinum Imper. in Templo D. Petri auream Patinam cum Thure, Columbamq hyacinthinis ornatam gemmis, ac margaritis cõſtituiſſe. Romani Pontifices ſingulis annis in præclara Natalis D. N. Ieſu Chriſti nocte, priuſquam exordiantur ſacrificiá thure, & aqua luſtrali conſecrant, & ſanctis precibus inaugurant enſem affabrè factum, aurea vagina baltheo, capuloque aureo inſtructum, & eius mucroni impoſitum galerum ex holoſerico molli ianthino conſutum, duplicatumque exuuijs muſtelarum, vel vt quidam vocant, inalpinorum murium candidiſſimis faſcia, vel diademate aureo circumdatum, & margaritis plurimis circumtextum, exornatumque. Quamuis autem nobilis, & optima hæc ſtrena, quam parat ea nocte ſolam Pontifex ſummus magno cuipiam Principi donandam, qui bene de Republ. Chriſtiana meritus eſt, vel bene mereri adhuc poteſt, huc pertinere minimè videatur tñ eius obiter mentionem fierioportuit, quoniam in eo galeto candida Columba, & ſolis globus cælari ſoleant, illa Spiritumſanctum, hic ſummum omnium conditorem Deum ſignificans. De cęterorum myſterijs aptiſſimis, quorum meminiſſe, & exequi ſignificata Chriſtiani,

n *L. 3. hiſt.* Tormentũ bellicũ cũ Columbæ imagine.

Columba aurea in qua S. Euchariſt. ſeruabatur.

o *Ann. t. 1*

Columba aurea obla ta ab Hilario Pontif. Maximus, cur enſem conſecret nocte Natalis Domini.

ſtiani,ac pij principis intereſt,qui plura deſiderat,is Stephanum Vinandum Pigiũ adeat, qui fusè,ac doctè ea ſingulatim in ſuo Hercule Prodicio omnia proſequitur. Quod modo ad numiſmata ſpectat,pauca equidem,imo bina tantum obseruaui,in quibus Colũbæ imago repreſentatur. In nummo ſanè Cybaritico Columba cuſa eſt. Horatio eius vrbis,& fortaſſis numi meminit, inquiens: Numiſmata cũ Colũbæ imagine.

Ne Cybariſtica, ne Bithina negocia perdas.

In Cilicia ea eſt vrbs,quamuis & alia ſit minoris Phrygiæ. In nummo autem inſcriptio eſt KIBIRA. Signum Columba volans. Pierius Valerianus loci religionem indicare exiſtimat,nimirum,vt in ea vrbe quemadmodum in Siria ſacra Columba colatur. Aliud numiſma,argenteum eſt Iuliæ Piæ,quod in auerſa parte Iuliæ Piæ in habitu viduali effigiẽ cum inſcriptione IVLIA PIA FELIX AVG. ab aduerſa verò Pudicitiæ Deæ eundem veſtitum indutæ,ſed ſedentis,& ab vtroque ſedis latere Columbam, manu verò ſceptrũ habentis imaginem repreſentat cum literis PVDICITIA. Iugliæ Piæ numiſma.

EPIGRAMMA PONTANI INSCRIPTVM cui donaturus ſit ſuam Columbam.

Cui veſtrùm niueam meam Columbam
Donabo, ò pueri, tibine Iuli?
An Celſi tibi? An tibi Nearche?
Non vobis dabimus mali cinædi.
Non vos munere tum elegante digni.
Quin in te miſeram crucem, diuque
Conciſis maceremini mariſcis.
Inſulſi, illepidi, & parum venuſti.
Sed cuinam cupis, ò Columba, munus
Deferri? ſcio, nam meam puellam
Amas pluſquam oculos tuos, nec vlla
Viuit mundior, elegantiorque.
Hæc te in delicijs habebit,hæc te
Præponet nitidis ſuis ocellis,
Nec tànti faciet ſuam ſororem.
Huius in gremio beata ludes.
Et circumſiliens manus,ſinuſque
Interdum aureolas voles papillas.
Verùm tunc caueas proterua ne ſis.
Nam pœnas dabis, & quidem ſeueras.
Tantillum modo,tam venuſta poma
Seces vnguibus. Eſt enim Dionis
Tutelæ hortulus ille dedicatus.
Numen lædere tu tuum caueto.
Impune hoc facies volente Diua,
Vt dum te roſeo ore ſuauiatur.
Roſeum luteolis premens labellis,
Mellitam rapias iocoſa linguam,
Et tot baſia, totque baſiabis
Donec nectarei fluant liquores.

DOMESTICARVM ALIQVOT Columbarum deſcriptiones, & primum earum quibus pedes nudi ſunt. Cap. II.

DOmeſticas Coiumbas appellamus vti ſuprà quoq. innuimus, quæ intra limina nobiſcum ferè degunt. Harum alias noſtrates, alias peregrinas, ſiue exoticas nominare poſſumus. Noſtratiũ aliæ pedes hirſutos habent, aliæ nudos: rurſus aliæ criſtatæ sũt, alię verticæ plano, q̃ vulgatiſs. sũt. In peregrinis nõ eędẽ tm̃

Columba domeſtica varij coloris cum piſo.

Columbæ maioris nudis pedib. imago. Tronfo. Aſtumellato. Color. Colũbæ variæ pedib. nudis deſcriptio. Magnitudo Roſtrum. Guttur. Collum. Dorſum. Alæ. Pectus. Venter. Coxæ. Cauda. Columbarum monſtrificarum pedibus nudis imagines.

differentia reperiuntur, ſed roſtri inſuper quantitate diſcrepant. De colore omniũ nihil dico: quod ſi enim & is diuerſitatem ſpeciei in eis conſtitueret, potuiſſem quaſuis vbique obuias deſcribere, lectorẽq. in re trita, ſeù ſeria diutiùs remorari; at cum idem etiamnum mihi ſit, qui ſemper fuit, docendi animus, itaq. poſthabita coloris ratione, diuerſiſſimorum generum ſaltem vnam delineabo, vel plures ſi neceſſarium fore exiſtimauero.

Inter notiores, quibus pedes nudi ſunt, cũ duplex genus ſit, maius nimirum, & minus duas ẽt icones exhibere placuit. Prior effigies maioris eſt. Vulgus hmõi Columbas Trõfas, & Auſtarnellatas appellat. Maiore ſui parte nigricabat. Caput maculis albis, quas virides pennæ percurrebant, erat variegatũ. Mentũ pariter inſignẽ maculã albã habebat, ſub qua pennæ prorſus erant amethęſtinæ. Alæ inſup albis maculis reſpergebantur remiges verò totæ cãdidæ; pedes rubri, albis tabellis diſtinct: cætera, vt dixi, auis erat nigra.

Quam nũc damus potius, quã aliã in hoc genere depinximus, qa videl icet inter alias ob colorum diuerſitatẽ longã pulcherrima exiſtit. Quare variã appellare libuit. Magnitudo ſi à roſtri extremitate ad caudæ finẽ, vſq. demetiaris dodrantẽ æquat, & palmum. Roſtrum craſſiunculum eſt, qua capiti coniungitur, albũ: nates patulæ, & nigræ: cætera coloris cornei. Caput ſuperiùs modò albis, modò amethęſtinis plumis variegatur, Guttur propè roſtrũ, atq. oculos primũ liueſcebat, mox prorſus candicabat. Collum coloris caſtanei, ſed in ſumitate pennarum fermè ſanguinei, & propè dorſum vireſcit. Dorſum ipſum, ac veropygium candida, vti etiã coſtæ, & alarũ remiges, nã cætera omnino ſunt ferruginea. Pectus, venterq. plumbi colorẽ æmulantur, quemadmodũ item coxæ: nihilominus plumulæ omnium ſubtiliſſimæ ad caſtaneũ inclinant. Cauda ex albo cinerea eſt. Tibiæ digitiq; nudi, coloris ſanguinei, albis tabellis inſignes. Vngues breues, nigri, ac nimimè recurui.

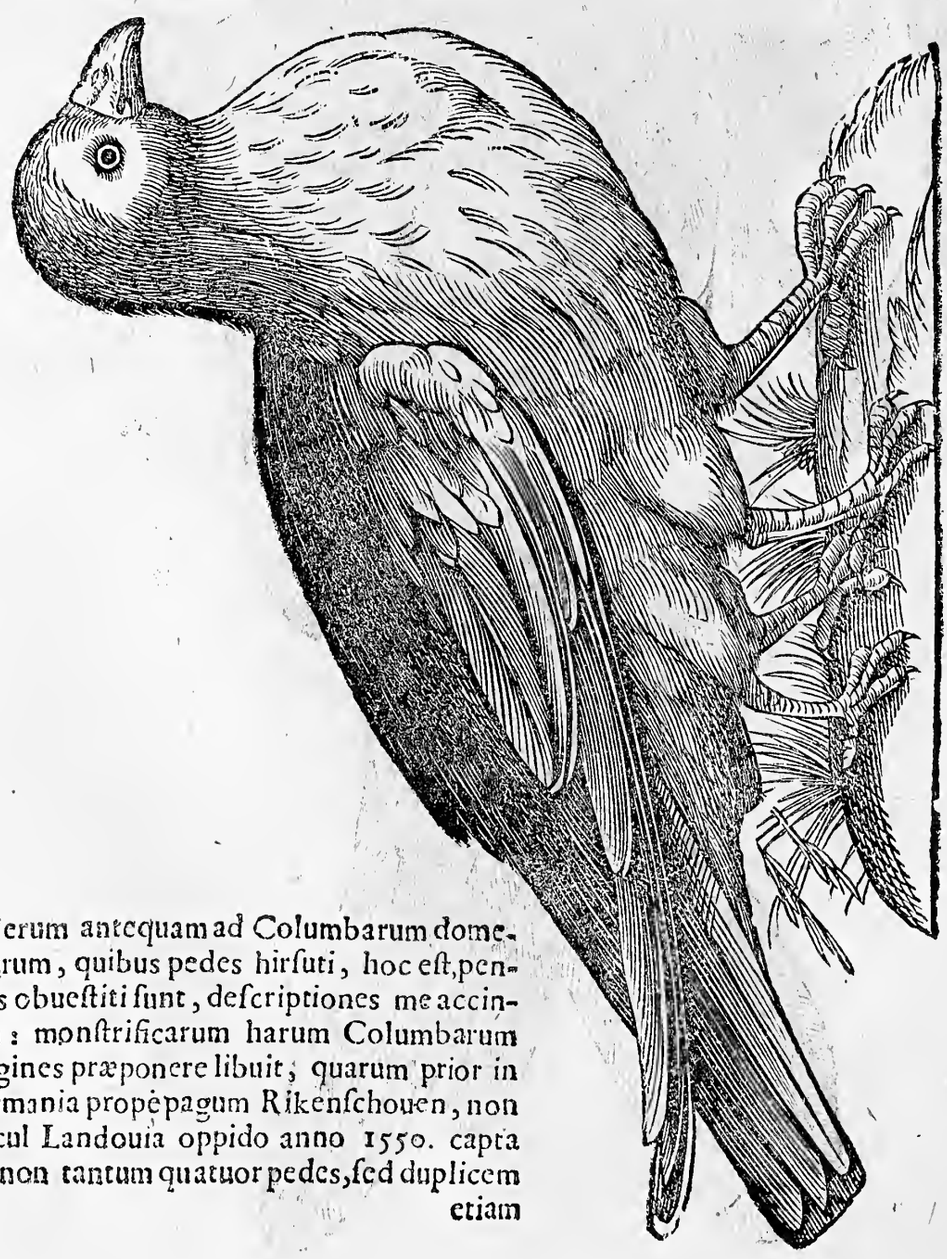

Verum antequam ad Columbarum domeſticarum, quibus pedes hirſuti, hoc eſt, pennulis obueſtiti ſunt, deſcriptiones me accingam: monſtrificarum harum Columbarum imagines præponere libuit, quarum prior in Germania propè pagum Rikenſchouen, non procul Landouia oppido anno 1550. capta eſt, non tantum quatuor pedes, ſed duplicem etiam

etiam naturæ ad eijcienda excrementa aluum habens, quæ Auguſtam (vbi tunc temporis Romani Imperij comitia habebantur) Miſſa, primùm à Carolo Cæſare, & principibus Imperi, ac à reliqua hominum multitudinem miraculi loco conſpecta eſt. Hæc altera Bononi nata eſt duplici aluo, item quadrupes colore tota cinereo ad amethiſtinum tendente.

Columba monſtrifica alia quadrupes cũ cannabe.

DE COLVMBIS PEDIBVS HIRSVTIS, ſiue pennatis. Cap. II.

Columba hirſutis pedibus maior, cum cirere arietino.

NOSTRA-

NOSTRATIVM domeſticarum, quæ pedibus ſunt hirſutis, aliæ maiores quoque aliæ minores dici queunt,& harum rurſus aliæ capite ſunt plano, criſtato aliæ. Quam pro maiori exhibuimus,auis erat aſpectu quidem iucundiſſima,maxima tamen ſui parte albicans. Roſtrum habebat ferè luteum,ceruicem viridem, pectoris initium amethiſtinum,vertex capitis,dorſum,alæque ſuperius quodammodo liueſcebant. Cauda,alarumquè ſuperiorum extremitates prorſus erant nigræ,digiti pedum rubei, cætera candida. Aracum quia quoque veſcatur eo, appinximus.

Ex minoribus, quæ criſta carent, hæc eſt, quam modò delineatum tradimus, omnino candida, ſed roſtrum luteum, pedum digiti rubri,ac inter eos pennæ, eæque ſatis longæ, & candidæ.

Si Picam Plinius, quod nimirum albo, nigroque variaret, variam appellare potuit, & nos hanc ex poſteriorum etiam genere hic iam depictam Columbam variam dicere poterimus. Nam & hæc ſi ſanguineos pedes excipias, duobus eiſdem tantummodo coloribus conſtat. Caput enim guttur, pectus, venter, coxæ, & alæ inferius candida: Dorſum totum nigrum. Ceruix, collium, atque alæ ſuperius, necnon podex, & cauda ex albo, nigroque varia. Apicta eſt melica.

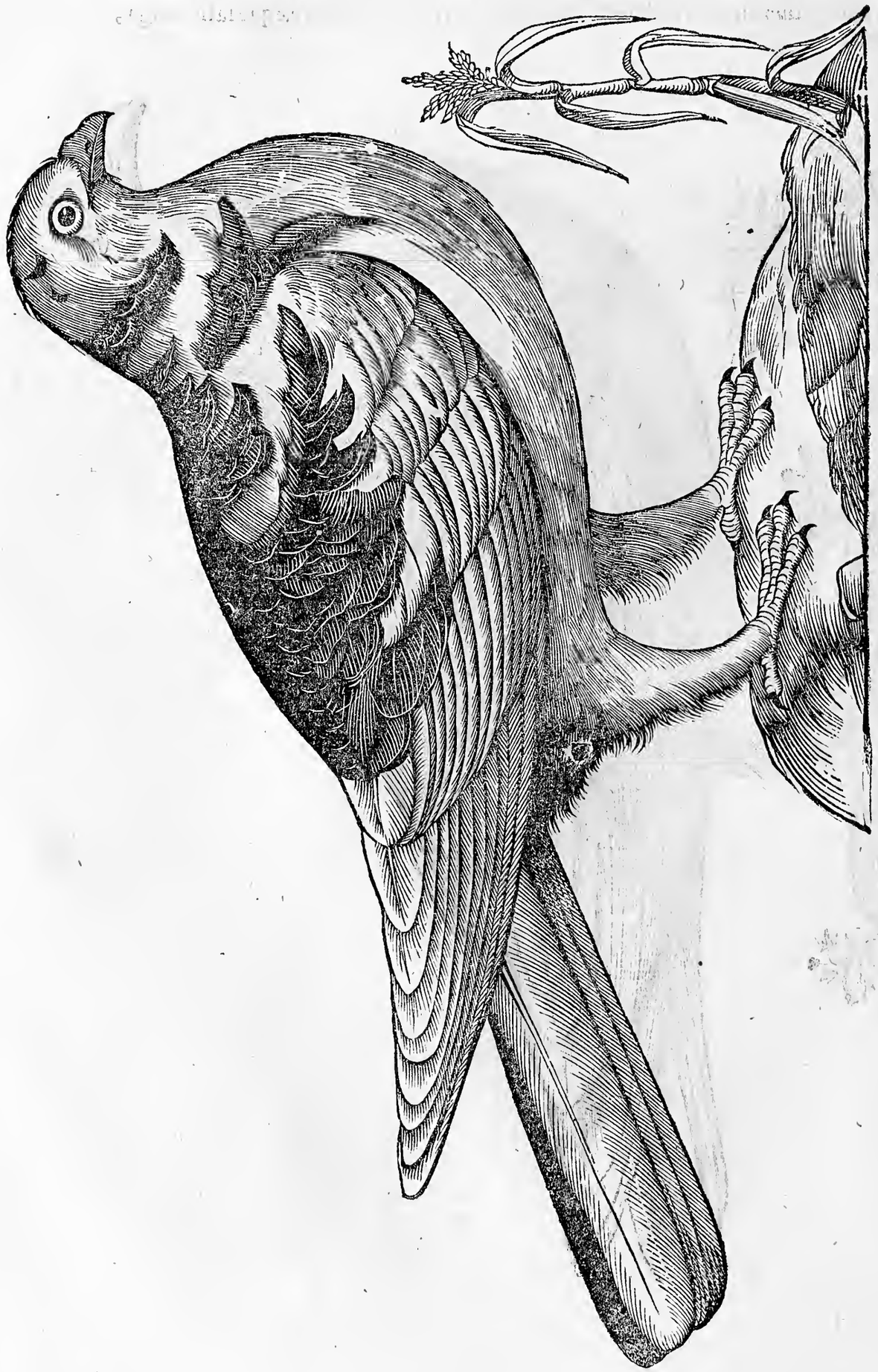

Columba noſtra criſtata.

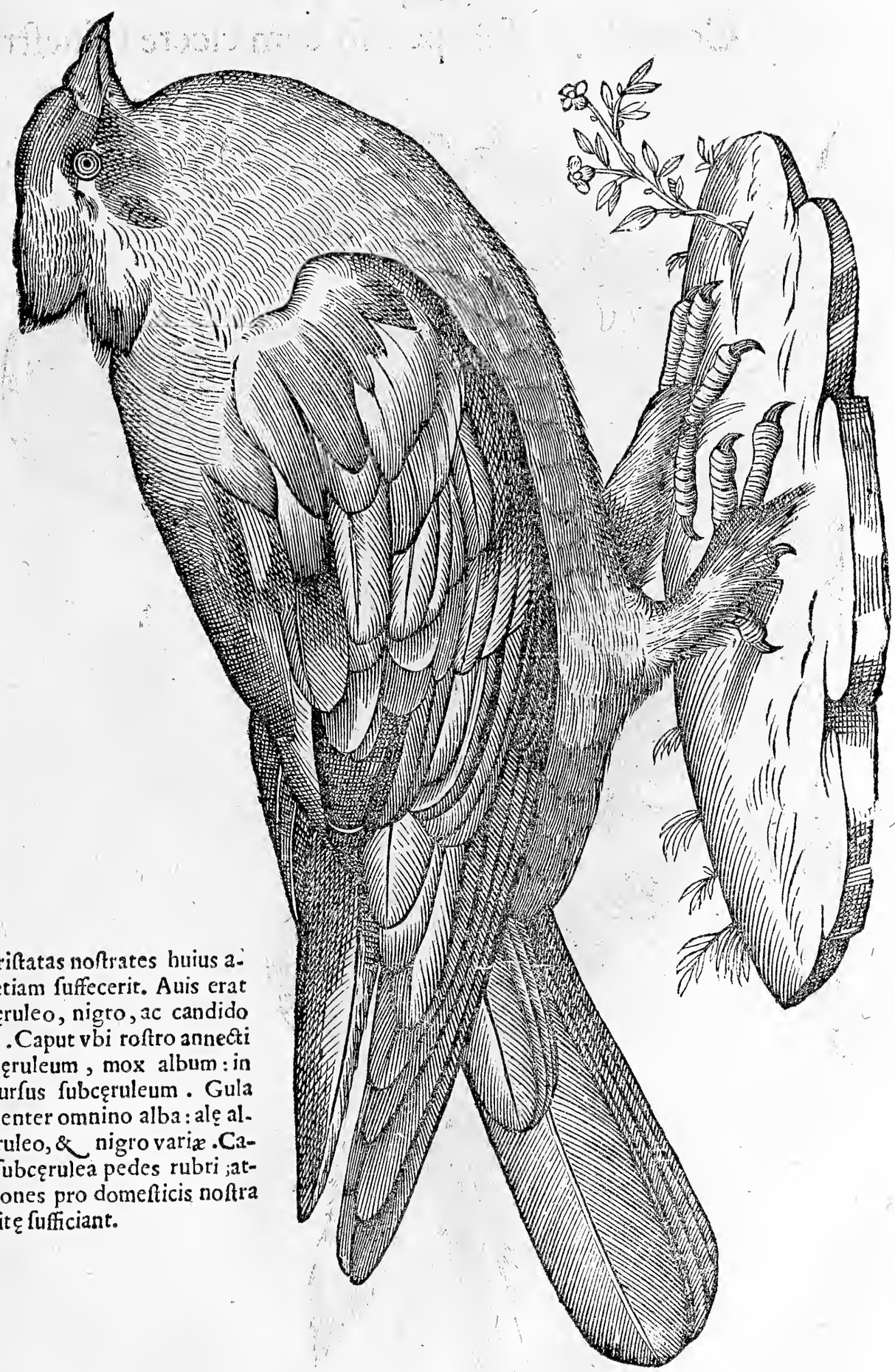

Inter criſtatas noſtrates huius auis icon etiam ſuffecerit. Auis erat tota ſubcęruleo, nigro, ac candido variegata. Caput vbi roſtro annecti tur, ſubcęruleum, mox album: in ceruice rurſus ſubcęruleum. Gula pectus, venter omnino alba: alę albo ſubcęruleo, & nigro variæ. Cauda tota ſubcęrulea pedes rubri; atque hæ icones pro domeſticis noſtratibus poſitę ſufficiant.

DE COLVMBIS PEREGRINIS.

Cap. IV.

Columba criſpis pennis cum cicere ſylueſtri.

PEREGRINARVM quia maior diuerſitas, plures etiam icones poſtulare videbantur. Differunt autem non pedum duntaxat ratione, ſed roſtri quoque quantitate, & capitis criſta. Has inter tanquam mirabilior, omnium conſpectum in ſe rapit, præcedenti pagina depicta quã vulgò Columba Riccia, id eſt, criſtam veſtitam pennis criſpis habentem, appellant. Auis autem prorſus erat candida: præter pedum digitos qui rubebant.

Columba Cypria cucullata cum orobo.

Superiorem pulcherrimæ excipiẽt Cypriæ, quarũ duplex genus eſt; criſtatum vnum, alterum plano capite. Criſtatarum, quas cucullatas, ſeu monachinas, Ferrarię Sorellas vocant, alię pedes nudos, aliæ plumis tectos habent, qualis hæc eſt, quam hic ponimus, Columbam galeatam quibuſdam appellatam, quod nimirum criſtam gerat admodum ſurrectam, magnamque.

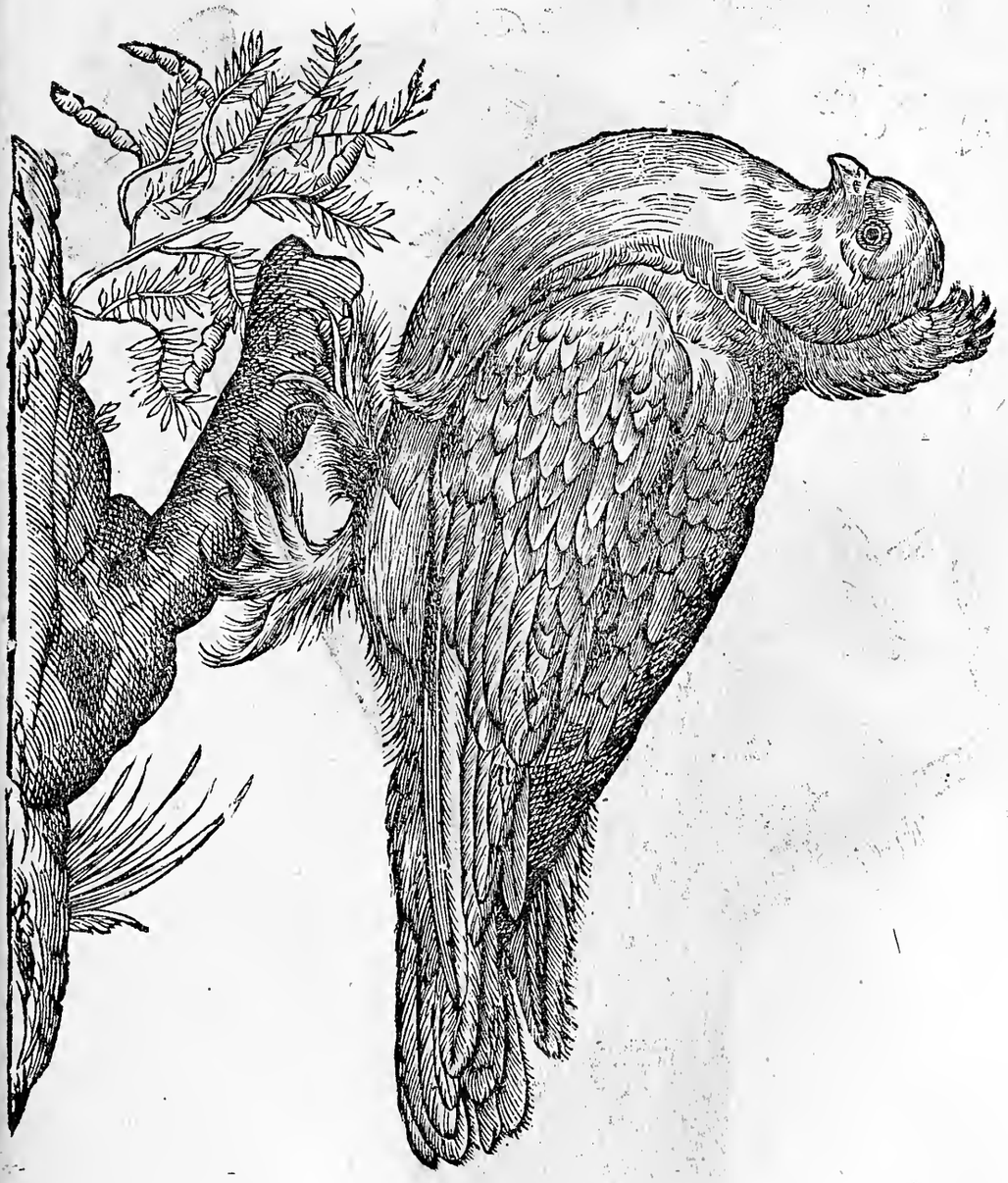

Plurimæ ex hoc genere pedes nudos habēt. Sed quoniam eiuſcemodi aues ſpecie ſua dū viuunt, plurimos oblectent, non ab re futurum arbitror, ſi etiā aliquas delineatas exhibuero. Quæ primo loco datur auis eſt ex albo nigroq; varia, pedibus ruberimis.

Columba Cypria alia cum lente.

Sunt qui ob pectoris amplitudinem, hanc, quam nunc depictam tradimus, vulgo etiam Tronfo nuncpent, & gutturosam. Auis est satis speciosa capite ex albo, & cinereo variante, crista omnino cinerea. Rostrum vbi capitis coniungitur superius album, cætera cinereum. Pectus ab initio, totusque ventre alba. Collũ elegantissimo colore puniceo nitet, intercursantibus pennulis viridibus. Alatũ vestitricũ quatuor primi ordines albi, quintus castaneus, sextus, ac postremus ater: remiges rursus omnino candidæ. Cauda, ac vropygium ex albo ad cinereum vergentes. Pedes rubri: vngues nigri, exigui, minimè vnci.

Columba Cypria alia cum fumaria lutea.

Hæc quoque Cypria quibuſdam dicitur, & criſta decoratur ſatis venuſta: ſed haud ita cucullata: quare ad cõmunes noſtrates domeſticas potius, quam ad Cyprias meo iudicio referenda eſt, maximè cum & roſtrum ſit longioſculum, quod Cyprijs breue eſſe ſolet. Cæterum auis tota coloris erat caſtanei, ſi candidas quaſdam maculas, quæ in collo, ac propè remiges, necnon ad ventrem cõſpiciuntur, excipias. Remiges tamen etiam caudaque intus candidæ ſunt: pedes rubri: vngues nigri, roſtrum luteum.

Columba Cypria alia cum araco.

Posteriores hæ duæ vbique fermè similes. Priorem tamen alba macula, quam retrò oculos ante cristam habet, facilè ab altera distinguit. Vtraq. colore cinereo est ad subcęruleũ declinante. Collum etiam vtrique elegantissimo, ceu torque pollicem lato viridi ornatur. Priori remiges candidæ, alteri nigræ, quibus tamen binæ etiam candidæ immixtæ sunt. Caudæ extremum vtrique nigrum, rubri pedes.

Columba Cypria alia cum verbenaca.

Columba Cypria alia cum lente minore.

Eiuſcemodi Columbarum genus nonnulli Indicas appellant, cùm Cyprij annumerari optime, ni fallor: queant. Nanque ſi criſtam, ſiue cucullam addas, planè tales euadent. Quæ priori loco poſita eſt. Columba tota erat nigra præter croceos oculos, & rubros pedes, nec non poſteriorem roſtri partem, quæ lutea eſt.

Columba vulgò Indica dicta cum pede Columbino.

Sunt qui hanc Crétenſem appellant, quando alioqui roſtri breuitas ſuperiori congenerem eſſe demõſtret. Auis eſt capite, dorſo, pectore, ventre, cauda, & coxis cinereis. Roſtrũ luteſcit, ſuperiuſq; qua capiti nectitur, albũ habet tuberculum. Supra oculos retrò prope verticem, oblonga macula candida erat: ſimiliſq. alia mentum conſtituebat. Collum ad latera viride, cętera cinereum, pennis intercurrentibus puniceis: prope pectus verò omnino puniceum. Alę erant verſicolores. Octo enim priores ordines prorſus erant cinerei, dein alius ordo coloris cerei, quem rurſus albus, album rurſus ordo cereus excipiebat. Remigũ minores ab initio albę, à medio ad extremitates vſq; cerei coloris erant, maiores totę candidę. Pedes rubri, vngues nigri.

Columba vulgò Cretenſis dicta cum vite vuam ferente.

Huius generis Columbam quidam gutturosam vocant, sed id nominis meo iudicio, magnis illis quæ in ipso volatu guttur aere inflantes, tanquam in amplum tumorem adducũt. potiùs competit. Color huic aui pene vnus, nimirum castaneus ad rubedinem vergens. Rostrum breue, crassum, tuberosum, totum album. Macula item alba supra oculos à rostro per frontem ascendit. Oculi rubescunt. Pennæ colli ad latera, & in extremitatibus in viridem colores desinunt. Alarum remiges, caudaq. extra candicant, intus sunt castanei coloris, pedes rubri, vngues nigri.

Columba perperam gutturosa dicta, Cretensis vel Cypria potius, cum cicere syluestri.

Ex eodem genere eſt, quam nunc exhibeo, etſi monſtrifica. Color eis ex amethiſtino cã dicans. Auis erat quodammodo bicorpor, ex vno nimirum corpore alterum par pedum emittens, cùm reliqui duo alteri corpori perfecto ineſſent. Capitis coloris amethiſtino puniceus alius erat immixtus: pedes pallidè rubeſcebant, vngues nigricabant.

Columba Cypria quadrupes cum araco.

Eiuſmodi Columbas Perſicas, & Turcicas appellant, colore toto pullo, ſiue betico, præter oculos, qui miniaceo colore, & pedes, qui pallidè rubent, necnon roſtrum, quod luteſcit. Nunquid verò eiuſmodi color huic generi proprius ſit, plane ignoro.

Columba Indica roſtro Anatis.

Hanc iconem, quã modo dabimus Hieronymus Patauinus Medicus clariſſimus Viẽnã mihi ex aula ſacræ Cæſareę Maieſtatis ante aliquot annos tranſmiſit ſub titulo Columbę Indicæ roſtro Anatis, cùm interim præter pedes, & magnitudinẽ nihil cũ Columbis cõmune habeat. Roſtrum enim, remigum, caudæque breuitas Anatem potius, quã Columbam conſtituunt. Quid verò de natura eiuſcemodi auis dicam, præter nudam, eamque propè mutilam deſcriptionẽ nihil habeo. Columbis tamen adijcere eius iconem propter inditum nomen liceat. Lector interim curioſus, ſi dabitur occaſio, reliqua quæ ad naturam eius ſpectant, inquirere poterit, & defectum noſtrum in re tam ſeria ſupplere. Roſtrum primùm albicat, dein circa nares erubeſcit poſtremò ſerpentium inſtar ſubcæruleis, & nigris maculis, quæ per totum fermè verticem producuntur variegatum eſt. Sub oculis macula louga alba totum caput tanquam torquis ambit. Collum interius vireſcit, retrò ſub ferrugineum eſt, ſicuti etiam potior pars alarum. Pedes tenuiter admodum rubent. In pectore pennę quinque, aut ſex in vertice albæ totidem eiuſdem coloris maculas conſtituunt; cætera fuſca ſunt.

Antequam

Columba Saxatilis M. Varronis cum cannabe.

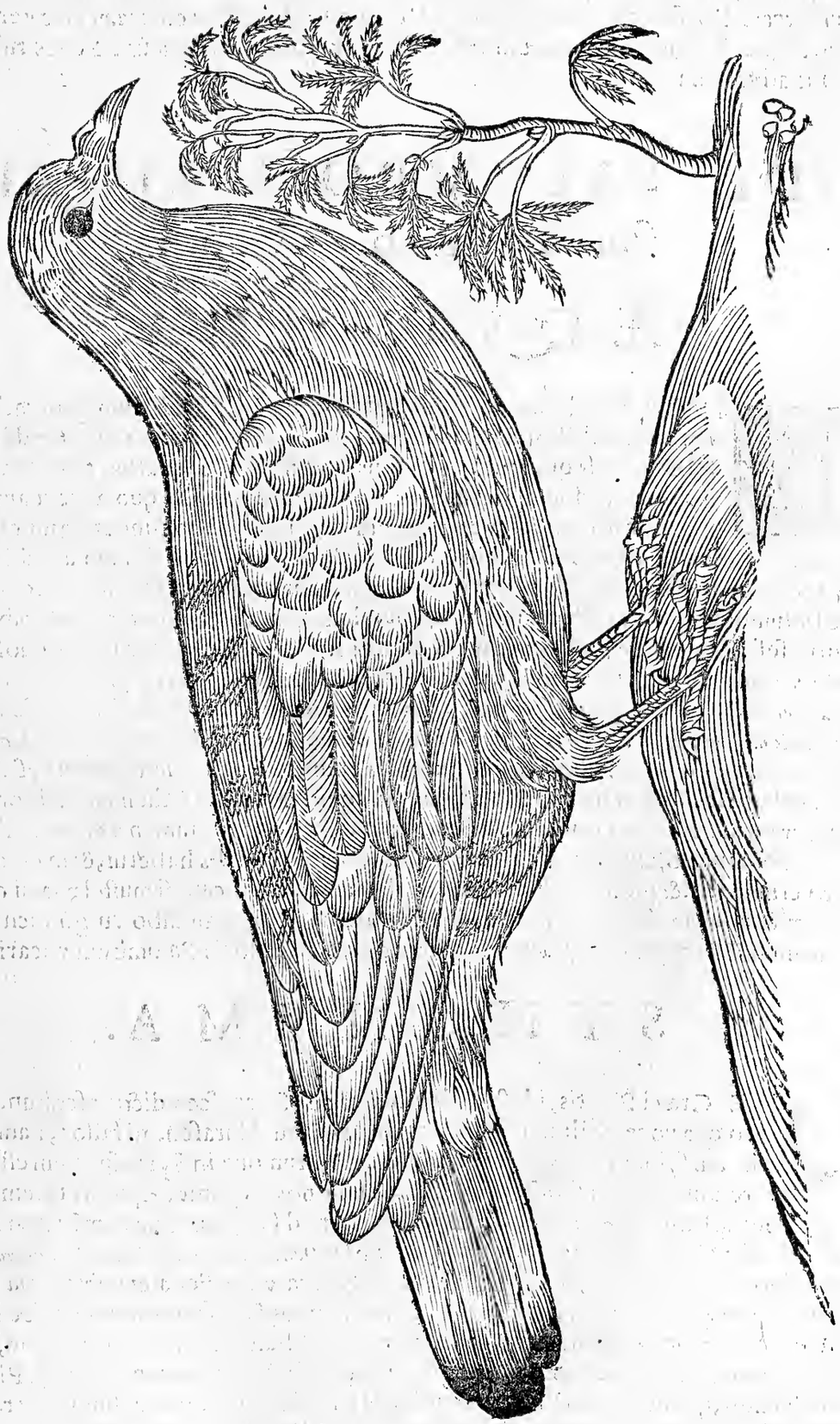

Antequam verò ad ferarum Columbarum priuatas historias me accingam, agrestis, siue saxatilis, vt Varro nominat, Columbæ imaginem prius exhibere necesse esse iudico, eoque maximè cum agrestium, nimirùm, quæ in Columbarijs nostris degunt, natura planè in omnibus eadem sit, si tantùm habitationis locum excipias cuius gratia minus humanam consuetudinem ferunt.

Quia verò, & in hoc genere etiam variat color, itaque hæc, cuius iconem expreſſimus, non ideo depicta eſt, tanquam eo colore omnes ſint, ſed quia plerunque ſaltem tales: Color capitis ſupini, colli prope dorſum, & alarum ex cinereo fuſcus. Remiges omnes pennæ cinereæ. Dorſum ex cinereo albicat. Vropygium, & cauda cinereæ, hæc verò in extremo nigra. Pectus ad caſtaneum vergit. Venter totus leucopheus. Pedes rubicundi, tabellis albis ornati. Vngues nigri.

DE PALVMBO MAIORI, ſiue Torquato. Cap. V.

ÆQVIVOCA.

NARRATIS iam ſatis, ſuperque quæ ad Columbarum generatim conſideratarum hiſtoriã pertinere videbantur, deſcriptiſq. aliquot domeſticis, ſylueſtres ſequuntur, in quibus Palumbus Torquatus, nimirum omnium maximus primum locum iure merito obtinet. De quo antequam agamus more noſtro quædam recenſebimus, quæ eodẽ nomine inſigniuntur. Gladiator quidem magnæ famæ Palumbus dictus eſt, de quo lepidiſſimum apud Tranquillum apophthegma legitur Claudij principis: nam cùm populus Romanus aliquando obnixè Palumbum illum exhiberi peteret, Claudius alludens ad nominis amphibologiam daturus ſeſe Palumbum pollicitus eſt, vbi captus foret. *a* Athenæus piſces quoſdam Palumbos nominat ex Epicharmo his verbis: *Mane ab aurora apuas ex igne comedimus rotundas, ac porcellos, carnes aſſatas, polypos, quibus cum vinum dulce bibimus, heu me miſerum ad ſepulchrũ me vocans, mala dicit, præter triglas, tum duæ amiæ mediæ appoſitæ, Palũbiq. Φάσσαι tanti aderant, & ſcorpij.* Paſtinaca marina, cuius radij, ſiue caudæ ictus lætalis eſt, Venetijs vernaculè peſce Palombo appellatur, quæ nunquid Φάσσα ſit Athenæi, peritiores inquirant: nam quamuis adeo venenoſo armata ſit radio, non ob id tamen à ciborũ cenſu prorſus ſubmouetur, abſciſſa ſiquidem cauda vbique fermè venalis habetur, & in cibos admittitur, verùm vilis, & plebeia æſtimatur; nobilis tamẽ, ac delicata, ſi muſtelæ læui comparetur, quæ & ipſa tamen Romæ neſcio, quã ob cauſam peſce Palumbo vulgò dicitur. Caniculam muſtelarum pariter generis in quibuſdam Galliæ locis Palumbum vocari audio.

Palumbus gladiator.

a L. 7. c. 3. Palumbus piſcis.

Paſtinaca marina.

Muſtela læuis, peſce Palumbo dicta.

SYNONYMA.

QVÆ Græci Phattis, ideſt, Palumbis, ea aui Guareſcen dictæ aſcribunt Arabes, pro qua voce Bellunenſis habet Alurſan, ſeu Aluraſen, ni fallor, nam Columborum ſylueſtrium cæteris maiorum, notorumque in Syria ſpeciem eſſe aſſerit, & alibi Aluers Colũbos ſylueſtres magnos exponit. Apud veterem Auicennæ gloſſographagũ etiam Algauriſcen legitur. Apud Hebræos hoc nomẽ non reperitur. Albertus vbi Gaza Ariſtotelem traducens habet, *Oenas maior eſt Columba, minor Palũbe*, legit minor eſt, quã Kyloz, vel Kaloz. Aphatta Græca voce Feita, & vehica etiã detorſit, Auicẽnæ interpretes, vt apparet, ſecutus. Græci hanc auẽ, vt ſæpe diximus Φάσσαν, Attici. Φάτταν, moderni Φάπα dicunt. Gaza Latinè traduxit Palumbes, & rectè quidem, ſed perperam eo nomine Phattam, & Phabem tanquam eaſdem aues comprehendit, Plinium, ni fallor, ſecutus, qui nuſquam Phabes nominat, ſed Palumbes tantùm ſimpliciter, atque eã vocem ad omnes forſan ſylueſtres Columbas extẽdit. Exempli cauſa, vbi Ariſtot. ſcribit, *Cuculum in Phabum nido parere*, ille Palumbis habet. Alibi verò viſcum naſci negat, niſi per aluum auium redditum, maximè Palumbis, & Turdi, quod Athenæus de Oenade atteſtatur: vnde ſatis liquet, Plinium, ſi nõ omnes, ſaltem pleraſque Columbas ſylueſtres, Palumbes vocaſſe, Quãuis tñ eodẽ in capite modò Palumbũ ſimpliciter, modò Palumbũ ferum nominet: quare hìc ferum fortè dixit non ſaginatum. Ex recentioribus doctiſſimus Hermolaus, & Perottus Palumbi ſignificationẽ etiam ad omnes Colũbas ſylueſtres extenderunt,

Guareſcen. Alurſan. Aluers. Algauariſcen.

Kyloz. Kaloz.

Gazæ error.

Plin. error.

Viſci generatio.

Hermolai, & Perotti error.

runt, Palumborum genus vnum cuius fimo viſcum naſcatur. Athenæum Oenadem appellare ſcribẽtes. Veterum enim nemo Oenadem Phattis, aut Phabis annumerauit, ſed Columbaceo generi ſimpliciter, cuius, & Phatta, ſiue Palumbes ſpecies exiſtit. Nonnunquã etiam Palumbus cum Columbo apud authores confunditur: vnde nonnulli, dum intelligunt Palumbos, maioris diſtinctionis cauſa, feros dicunt. Ego, vt omnis vitetur confuſio, Phattam transfero Palumbem, ſiue Palumbum torquatum, vel maiorem, Phabem verò Palumbem minorem: quemadmodum etiam Iulius Cęſar Scaliger *a* alibi fecit: quamuis aliàs Phabem nunquã videre mihi contigerit, nec ab vllo recentiorum deſcriptũ cernam. Sed & ipſe Aelianus quoties Palumborum meminit, Palumbos ſemper Φάττας nominat, nunquam Φάβες. Martialis, qui & ipſe tamen Φάβες (ni fallor) vel nunquam agnouit, vel ſaltem de eis non meminit, Palumbos torquatos elegantiſſima diſtinctione appellat: idẽ faciunt ex recentioribus Niphus, & Perottus. Quod verò Phabes Palumbs minor verti queat, vel inde ſaltem conſtare poteſt, quia idem Accipiter, quem Latini Palumbarium, vel potius Palumbicidam nuncupant, Græcis modò Φασσοφόνος, modò Φαβοτύπος, ſiue Φαβοκτόνος indifferenter vocetur, tanquam vtrunque hoc genus peculiari odio indifferẽter rapiens. Quæ cum ita ſint, ſupereſt, vt reliqua ſynonyma proſequamur Palumbo torquato competentia, in quibus, ſi quæ ſint, quæ & Phabi attribui queant, ea vtrique accommodabimus. Palumbus in maſculino genere paſſim apud authores legitur: Palumba in fœminino apud Propertium. *b* Vergilius, vt nonnulli putant, Palumbos dixit in fœmino, hoc verſu: *Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbi.* Sed fortè hic Palumbes legendũ, nam hæc vox vſitatior eſt apud omnes Latinos ſcriptores, quamuis, & ipſa non ſemper in fœminino genere, cùm apud poetas, tum apud proſin ſcribentes. *c* Plautus in maſculino genere dixit, inquiens:

Qui enim intelligo duæ vnum expetitis Palumbem, Quem locum Nonius quoque adducit. Lucilius pariter, *Palumbes macros* vocaſſe legitur. *Palumbium ferorum* legimus in Plinio, & alia lectio habet *ferarum*. *Quo Palumbem vnum*, inquit Pomponius de vite, vt citat Nonius, *ex ore tollit*, Palumbulus, vti Columbulus diminutiuè etiam dicitur. Palumbula quoque legitur in Cornucopia Perotti, authore non citato. Nobis Italis Palombella dicitur, vt audio. Palumbi genus alterum, & minus, quod Liuiam Niphus, neſcio num bene interpretatur: Quapropter ego Palumbulum potiùs Phabem dixerim, quaſi Palumbum minorem, niſi Palumborum pullos alij Palumbulos etiam vocarent, quod non veto. In Marchia Anconitana duo Palumbi genera reperiri intelligo magnitudine differentia maius appellari Palumbono, minus ſimpliciter Palũbo: quæ fortè Phatta, & Phabs fuerint. Iſidorus Palumbes dictas putat à pabulo, eo φ ſint farctæ: addit tamen ex moribus appellari, φ comes ſit caſtitatis, quod poſtremum magis placet; nam & Albertus, vti ſcripſimus Palumbem dictam ait, φ parcat lumbis, ſicuti Columbam contrà quòd lumbos colat. Hallucinatur Adrianus Iunius, Palumbem Martiali ſimpliciter Torquatum dici exiſtimans; nã Martiali hæc vox epitheton, ſicuti ex hoc verſu, vel mediocriter doctus videat: & ex quo etymum Alberti egregiè eluceſcit. *Inguina Torquati tardant, hebetantque Palumbi.* Rectius dixiſſet Iunius quotieſcunque Palumbes ſimpliciter nominatur, de Torquata intelligendum eſſe. Seruius Palumbes vulgò Titos vocari ſcribit, idque Iſidorus repetit: quin imo idem Seruius dicere non veretur, Palumbes non dici Latinè, ſed multorum authoritatem Latinum feciſſe, vt Ciceronis in Elegia, quæ Thalemaſtis inſcribitur, vt Vergilius in Bucolicis. Cęlius Palumbes Titos dici arbitratur ex Paſſerum ſalacitate, qui ſolent, inquit, τιτίζειν, ideſt, titiſſare: quanquàm, & τρεθίζειν, de voce eorum vſurpatur: hinc forte Titis deriuatur, vt ſcribit Dionyſius, auiculæ ſpecies, aut etiam auis quædam minutior. Hæc ille: Et Cornutus in illum Perſij locum *Ingentes trepidare Titos*, Columbos agreſtes interpretatur, Aſcenſius verò, qui, & ipſe Perſium commentatus eſt, pullos Columbinos cõgruere inquiens vulgari Flandrico, quo ſic pulli Gallinacei vocentur, & de iuuenibus ignauis per irriſionem, φ ſint pulchri Titi. Ego Perſium per Titos ingentes, aues intelligere non puto, ſed vti vetus interpres interpretatur Titios principes Romanos, alias Tatios dictos, vel ſi oĩno Titos velit qs aues eſſe, ego Titias aues interptabor. i. Vultures: etſi ſimilẽ vocẽ, nimirũ τιθασὸν reperio apud *d* Ariſtot. vbi etiam Gaza Palumbium tranſtulit, quam pariter lectionem ſecutus videtur doctiſſimus Turnebus, qui ad hæc Varronis verba, ſodales Titij, &c. ſic ſcribit, *Tatij à Tacito vocantur lib. 1. à Lucano Titij. Vtrumque verum puto, cum & Titienſis trib. à prænomine Tatij dicta ſit, & Titia curia ab eodẽ. Titij tamẽ ſodales à Varrone dicũtur nõ Tatij, argumẽto Titiarum auium. De his ita ſcribit*

Palũb. cum Colũbo cõfunditur.
Translatio propria.
a *L. 1. c. 27. in Theoph. de plant.*
Accipiter Palũbarius.
b *In Bucc.*
c *In Bacch.*
Palũbulus.
Palõbella, quæ auis Italis.
Palumborum genus maius, & minus vbi.
Palõbono.
Palombo.
Etymologia.
Adriani Iunij lapſus.
Palumbes ſimpliciter de Torquata intelligẽda.
Titi quæ.
Palumbes cur Titi dicantur.
Titi q. Perſio vocẽtur
d *8. hi. c. 16*
Titienſis tribus.
Titia curia.

Titus Tatius.

Tacitus. Vt quondam Titus Tatius retinendis Sabinorum ſacris ſodales Tatios inſtituerat. Varro autem à Titijs auibus appellatos putat. Vetus interpres, Ingentes trepidare Titos, cùm Poeta ait, à Titis Titos vocatos dicit. Seruius Palumbes dicit vulgò appellari Tetas. An ſint hæ Titiæ aues lectori conijciendum relinquo. Hæc ille. *e* Arnoldus Villanouanus ſubinde poſt Turtures Cadones nominans, non alias aues, quàm Palumbes videtur intelligere. Palumbes teſte Auguſtino Nipho vulgò Torquati appellantur, nonnulli Latinum nomen quodammodo ſeruantes Palumbo appellant, aliqui rurſus Colombo Torquato, quemadmodum, & Hiſpani Palòma Torcaz, circa Ferrariam, & Bononiæ Colõbo Fauaro nomine non ad Phaps Græcorum accedente, vt Ornithologus exiſtimat, ſed quod fabis veſcatur: ſed Gallorum Phauier fortè Phabs fuerit, quo nimirum nomine Aquitani genus à Phatta diuerſum appellant: àliàs Phattas Ramier dicunt; quod in ramis arborũ nidificet. Ornithologus dubitat nunquid Græcorum Semiramis à Ramier Græcorum deriuetur, quod etſi propter Gallorum vetuſtatem negare prorſus non auſim, magis tamen placet, Semiramidem eam ſtatui, quæ nobis vulgò Saſſarolo vocatur. Nam Diodorus Semiramidem in loco ſaxoſo, & deſerto nutritam à Colũbis tradidit. Nonnulli Galli, vt Phattam à Phabe diſtinguant, illam grand Ramier, ideſt, Palumbum magnum, hãc petit Ramier, ideſt, paruam Palumbẽ nuncupant. Robertus Stephanus Palumbem interpretatur etiam Coulon, ou pigeon Ramier, oug Manſart: quæ poſterior vox, aut ſaltem conſimilis, nimirum Manſau Brabandis, vt audio, vſitata eſt. Germanicè vocatur Ringeltub, nẽpe à circulo, ſiue torque circa collũ. Alijs, vt in Heluetia, teſte Ornithologo, Schlagtub, Groſz Holtztub. Alijs Plochtub, nomine forſan à Palumbe facto, Flãdris Kriesduue, Hollandis Ringduue, Anglicè à Coushot, à Ringgeddoue, vt Gul. Turnerus interpretatur, vel vt Eliota à Vvood Culuer, id eſt, Columba ſylueſtris, vel vt alij, à Blokdoue, à Stokdoue. Illyricè Divvoky.

Cadones quæ aues.
Palumbo.
Paloma torcaz.
Colombo Fauaro.
Phauier.
Semiramis quæ auis.
Grand Ramier.
Petit Ramier.
Coulon, ou Pigon, Ramier, oug Manzart.
Manſau.
Ringeltub.

e *L. de ſanguend.*

GENVS.

PHASSAM è Columbarum genere eſſe antea ex *a* Ariſtotele oſtendimus; & maximam in hoc genere. Plinius Palumbum ferum dixit, non quia, & domeſtici dentur, vt Ornithologus putat: nam quos hic domeſticos interpretatur, nimirum Palumbos pedibus pennatis ſuis Zam Schlagtuben, hoc eſt, Columbas Italicas appellatas, illi ſunt, qui vulgò tronfo vocantur, quod ipſemet mihi indicare videtur, nam vbi locum Euſtathij, & Athenæi ſcribentium, Palumbos magnitudine Gallinacei eſſe interpretatur, tantas ferè Columbas ſe Venetijs vidiſſe aduectas profitetur, & fortè, inquit, huius generis Palumbes cicuratæ fuerint: alibi item vbi vocem illam Vvelſchtuben exponit, Columbas pedes plumis indutos habentes eſſe ait, alijſque Ruſticas appellari. Huiuſmodi autem aues ex Columbarum, meo iudicio, non ex Palumbium genere ſunt; nec obſtare arbitror, quominus id ſic credam, quod antiqui Palumbes cellares habuerint, nam has propterea pennatis pedibus fuiſſe nemo dixerit. Niphus ex columba cellari, & Palumbo, quoddam Columbæ genus diuerſum enaſci tradit, quod quamuis nũquam obſeruauerim, inficiari tamen noluerim, maxime ſi Columba mas fuerit, Palumbes fœmina. Nam quam ſalax Columbus ſit, ſatis à me demonſtratum. Sed an ſylueſtrium Palumbium, hoc eſt, Palumbium per ſe conſideratarum genus diuerſitatẽ admittat nondum mihi conſtat: nam & in comuni prouerbio eſt Columbo Palumbus ſemper adſimilis. Lego tamen apud Petr. Martyrem Hiſpanos in quadam inſula noui orbis inueniſſe Palumbos noſtris grandiores, ſapore, & guſtu Perdicibus noſtris meliores, aromaticum quendam odorem ſpirantes, eorumque ingluuies, cùm diſſecuiſſet, odoratis floribus plenas deprehendiſſe.

a *L. 5. Hiſt. cap. 13.*
Palũb. curſerus à Plinio dictus.
Ornithologi error.
Zã Schlagtuben.
Vvelſchtuben.
Tronfo Ruſticę columbæ.
Palumbes cellares.
An ĩ Palumbiũ genere diuerſitas.
b *L. 10. dec. 1. Ocea.*
Palumbes noſtratib. maiores.

FORMA. DESCRIPTIO.

PALVMBES COLVMBIS adſimiles eſſe, vel ex communi habemus Adagio. Euſtathius, & Athenæus Ariſtotelem citans, apud quem hoc non inuenias. *Phaſſam aiunt magnitudine eſſe Gallinacei, colore cinereo.* Quem locum conſiderans, ceu parum veriſimilem Nicolaus Leonicenus, *haud*, inquit, *multò minor eſt paruis Gallinaceis*: alius item quidam vir doctus, cuius nomen modeſtiæ cauſa ſileo, eundem examinans locum, nonnullis in regionibus Gallinaceos æquare exiſtimat,

Palumbes Colũbis adſimiles.
Magnitudo.
Color.

Palumbus Torquatus cum piſo.

Athenæus explicatus a *L. 5. Hiſ. cap. 13.*

mat,& nos iam paulò antè ex Petr. Martyre in quadam noui orbis inſula noſtratibus maiores reperiri diximus. Sed Athenæus vniuerſaliter de Phaſſis loquitur: quare vel non agnouit, vel fortaſſis de corporis craſſitie intellexit, nã eo modo ad Gallinas propemodũ accedere dici poterit: aliàs reuera tam magnæ non ſunt. *a* Ariſtoteles quidem Phaſſam in Columborum genere maximã nominat, ſed Gallinacei magnitudine eſſe, vt ille citat, nuſquam in ijs, quæ extant eius ſcriptis, legitur. Colore cinereo eſſe veriſſimum eſt, ſi ad alia Columbarum genera, comparetur. Phaſſam quàm breuiſſimè ita Bellonius deſcribebat: Palumbes coloris eſt cinereo, capite ex rubro, & cęruleo mixtis, alis in lateribus maculis albis inſignitis, torque coloris à capitis, dorſiq. colore diuerſi, à qua Palumbos torquatos dixit Martialis, canens.

Palumbis maioris deſcriptio ex Bellonio.

Inguina Torquati tardant, hebetantq. Palumbi
Non edat hanc volucrem qui cupit eſſe ſalax.

Deſcriptio ex Ornithologo. Longitudo. Pondus. Collum. Vtà Liuijs differat. Alæ. Dorſum. Cauda. Collum. Cauda. Pedes. Venter.

Hæc ille. Apud Ornithologum verò exactiſſima Palumbi Torquati deſcriptio legitur, quæ talis eſt: Palumbus Torquatus, quem manibus tractaui, dum hæc ſcriberem, longus erat circiter duos dodrantes à roſtro ad pedes retrò extenſos: pondere vnciarũ ſedecim cum dimidia. Circulus albus in collo imperfectus, ſupina colli parte deſinens, duorum digitorum interuallo. Is in minoribus ætate non percipitur. Candidæ aliquot pennæ in medijs alis apparent, in Liuijs non item, vt neque circulus colli. Eterna pars alarum, quæ longioribus pennis conſtat, colore nigricat, interior magna ex parte fuſca eſt, vt etiam dorſi ſuperior pars: reliquũ dorſum, & cauda cinerei planè coloris ſunt. In collo præcipuè prono, & ad latera pennæ (præter albas) variæ, & pro alio, atque alio ad lucem ſitu poſitæ purpureæ, virides, cæruleæ, cinereæ. Collum pronum cum aliqua parte pectoris purperei coloris plumas habet, cui cinerei etiã nõnihil confuſũ eſt Cauda extrema nigra, pedes rubicũdi, roſtrũ ſubflauũ, cute vtrinque purpurea inductum. Ventris plumæ partim albę partim cinereę. Aliàs etiã mihi inſcipienti Torquati venter magis ruffus viſus eſt, quã Liuię.

ANATOMICA.

a 2. *h. c. vl.* b *L.* 11. *c.* 37 c 3. *Hi. c.* 1.

HVIC auium generi *a* Ariſtoteles ingluuiem ventriculo præpoſitam haberi memoriæ prodidit. Atque ita iſtæc *b* Plinij verba, *Palumbes vltra ventriculum habet ingluuiem* intelligere oportet, nam & alibi ita ſcribit: *Aues quædam ſinum vnum habent, quo merguntur recentia, vt guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt Gallinæ, Palumbes, Columbę.* Eiſdem auibus cùm Venerem exercent, inſigni tantiſper magnitudine teſtes augentur, teſte *c* Philoſopho, *hyberniſq. menſibus*, inquit, *ne vllos quidem in ijs haberi nonnulli arbitrantur.*

LOCVS.

a *L.* 15. *c.* 37 Palumbarum miracopia vbi. b *L.* 1. *Hiſ. cap.* 1. Palũbes, vt campeſtria loca habitare dicat. Palumbes non inſidẽt humi. c *In Acon.*

TORQVATI Palumbi nullibi non noti ſunt. Miratur *a* Ioannes Bruyerinus, vnde tantus eorum, cùm apud Delphinates, tùm apud Veſates Aquitanos prouentus exiſtat: quibus ex verbis facilè colligo in illis Galliæ partibus copioſiores longè, quàm apud nos haberi, vbi iam mẽſe Maio cùm hæc ſcriberem bis in foro apud aucupes quæſitum Torquatum reperire non licuit. Sed quid *b* Ariſtoteli reſpondebimus, qui Phattas campeſtres vocat, cum contrà in arboribus degere nemo ignoret? Is meo iudicio hic per campeſtria loca intelligit, quæ in arboribus conſita ſunt, non autem planos campos, quos campeſtres aues incolunt in terræ areis nidos conſtruentes, nam Palumbes nunquam, vel admodum rarò humi inſidere viſæ ſunt, ſed arboribus, vel ſaltem locis editioribus ſemper. Elegantiſſima deſumpta parœmia dicebat *c* Iouianus Pontanus de re inſolenti:

Liquere palumbes.

Quercus: ideſt, arbores. Ita Vergilius ab vlmo gemitum earum audiri dixit:

Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbes
Nec gemere aerea ceſſabit Turtur ab vlmo.

Palumbes ſyluarũ dona dictæ.

Habitant autem plerunque ſyluas, teſte Ariſtotele, quapropter facetè admodum Nemeſianus Poeta has aues ſyluarum dona nuncupat, inquiens:

Geminaſq.

Geminasque Palumbes
Nuper quæ potui syluarum præmia misi.

d Plinius Palumbes migrare scribit, sed quonam eant, incertum esse, idque cùm experiẽtiam, tum recentiorum multorum, quinimo ipsius *e* Philosopho testimonio de Torquatis comprobatur. Hic autem non discedere solùm Phattas, sed quod maius est, ne hybernare quidẽ apud nos sese pati asseuerat: attamen cũ Plinio Palumbis nomine etiam Phabs comprehendatur, & si Deo placet, ipsemet *f* Aristoteles alibi scripserit *Semper apparere Phattas*, siue Palumbes apertissimè sibi ipsi repugnans, itaque quispiã dubitare possit, nũquid vel Palumbes, siue Phassæ, vel Phabes migrent. Difficultatẽ hanc soluit doctissimus Athenæus, qui posteriorem Aristotelis locum in suos libros transcripsit, & pro Phatis Phabes habet, quare Phassas migrare, Phabes semper apud nos haberi cõstituendum est, & meo iudicio in modernis Græcis *g* Aristotelis codicibus perperam Φάττας pro Φάβες legitur. Alibi idem Aristoteles Τιθάσων aliquas latere scribit, aliquas non, sed cum Hirundinibus abire: quo loco Gaza nescio, an bene pro Τιθάσον Palumbium vertit alludens, vt videtur, ad nomen Seruij Titi: quod Palumbem significare tradit: at docti inquirant, quæ aues illæ Aristoteli fuerint, quarum neminem adhuc meminisse video, sed ne vocem à Lexicographis acceptam. Agricola Palumbes eis auibus connumerat, quæ in loca vicina tepidiora secedunt, & si ea defuerint, se in angustis montium iugis recondunt: atque ea de causa verno tempore deplumes solere conspici: quod si verum est, Gazæ interpretationẽ aliquo modo defendit, at non arguit non decedere, nam hoc certissimum est, mirumque quot è mari quotannis in agrum Volaterranum, item Delphinatem aduolent.

d *L.x.c.24.* An migrẽt
e *L.8.hist. cap.12.*
f *lib.eod. cap.3.*
g *L.8.cap. 16.hist.*
Palumbes se condũt.

INGENIVM. MORES.

MIRA de Palumbium castitate recitauimus ex Aeliano in Columbæ tractu, quæ hìc repetere nolumus. *h* Aristoteles tradit, mare vno contentam viuere Palumbem, nec alterum recipere. Vnde Isidorus de etymo huius auis loquẽs, *Comes est*, inquit, *castitatis, cùm amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem vltra copulam requirat.* Quapropter meo iudicio, quę de Columbarum in genere castitate referunt, ad Palumbium genus, Turtures, cæteraque syluestres potius, quàm domesticas referenda sunt. De hac admiranda Palumbium castitate loquens *i* Porphyrius: *Mira est*, inquit, *Palumbium in coniugio castitas, quæ etiam adulterio corruptæ interimunt coruptorem, si assequi possint.* Atque hæc de castitate harum auium breuiter dicta sufficiant. Sed vt ea virtute Columbas domesticas vincere videtur, ita par vtriusque est ingenium, nempe simplex, ad hæc hebes, ac obtusum, vtpote quod non hominibus tantum, sed ipsis brutis etiam, ijsq. stupidissimis nimirum Cuculis perspectum est. Hi enim cùm in quarundam stolidarum auium nidis oua pariant, tum id in Palumbium teste *k* Aristotele, maximè nidis faciunt, suosque liberos educendos eis committunt. Ad quam ingenij hebetudinem alludens facetissimus Palutus, hominem soliuagum, ac aliorum consortia fugientem, ideoque bardum, atque stupidum elegantissima similitudine Palumbem nuncupat, aduocatosque homines, scilicet vafros improbo Lenoni eum spoliandum tradentes introducit tanquam hominem peregrinum facillimè in aliena vrbe decipiendum: Ait autem.

Nos tibi Palumbem ad aream vsque adduximus,
Nunc te illum melius capere, si captum esse vir.

Verùm quid si hinc astutiam auis, vafritiamque quis potiùs colligat quàm stoliditatem, & Plautum dicere voluisse asseueret, aduocatos illos gloriari se hominem, qui alioqui deceptu difficilis esset. Palũbi assimilasse, aui scilicet, quę difficulter capiatur, quod acumẽ potiùs, quàm stoliditatem denotat? Quid si præterea ideo Cuculum in eius nido oua sua deponere dicat, quia, teste Oppiano, visis Acciptribus procul aufugiat? Verisimile enim est, & eo viso, qui veteribus propter magnam similitudinem Accipiter creditus est, aufugere, atque ita Cuculum impunè, ac sine vllo obstaculo earum nido parere. Amplius alienum à veritate minimè videtur oua Cuculi Palũbinis ita dissimilia non esse, vt ea à suis distinguere Palũbes queant. Quid igitur cõcludendum, stolidis ne an potiùs astutis auibus sũt ac cẽsendæ Palũbes? Ego stolidis annumerem, nec obstat, quod difficulter capiantur, nã & Cuculus brutorum ferè omnium stupidissimus parata sibi retia vitare nouit. Altera ratio negari nõ possit, si Cuculus præsentibus illis ad nidum earum accederet, verùm is expectat

h *Hist.c.7*
Castitas. Columbis ascripta cui generi conueniat.
i *Lib.3.de abstin. ab animatis.*
Ingenium. Cuculus in Palumbiũ nido parit.
k *L.10.c.7.*
Homo stolidus Palũbus dictus.
Palumbes difficulter capitur.
Cuculus olim Accipiter creditus.

pectat, dum longè abſint. Dicamus itaque ingenio eſſe pæditas hebeti, nam & idem Comicus in hoc eodē ſenſu Palumbis nomine amatorem vix mentis compotem perſtringit, inquiens: *Qui enim intelligo, duæ vnum expetitis Palumbem.* Quamuis verò ita vituperemus harum auium ingenium: attamen non ideo ſtatuimus ita ſtolidas, & ſtupidas exiſtere, vt omnino eo ſint deſtitutæ quin contrà in quibuſdam ſapientiores hominibus nonnullis eſſe exiſtimamus, nam exempli cauſa inter arbores laurum, origanum inter herbas non tãtummodò agnoſcunt, ſed in vſum ſuum, vbi opus eſt conuertunt. Plinius Lauri folio annuum faſtidium purgare eas atteſtatur; Philes contrà faſcinationem edere: Apollo Orus in nidum inferre, vbi ægrè habent; atque ita conualeſcere; Gaudentius Merula, vt blattas ex nido extrudant, vel, vt noxias beſtiolas fugent, vt habet *l* Ruellius. De origano verò ita ſcriptũ reliquit Aelianus: *Perdices aiunt, & Ciconias Palumbes vulnere acceptо origanum imponere, & ad ſanitatem redire,* idem reperies ab Antonino Liberali repeti.

l Lib. 1. de ſtirp. c. 22.

VOLATVS.

AVES huiuſmodi, cùm è Columbarum genere ſint, ſimilem etiam quem illę volatum exercere credibile eſt. *a* Philoſophus cum ad nos accedunt, & cùm ſuo tempore ſecedunt gregatim volare eas teſtatur. Vergilius aerias appellat, videndum nunquid à volatus pernicitate, vel fortaſſis à loco, nam in aere habitant; dicebat autem:

a L. 8. hiſt. cap. 12.

Nanque nutaui
Ipſe locum aeriæ quò congeſsère Palumbes.

VOX.

IDEM Vergilius Palumbium vocem raucam nuncupat hoc verſu:

Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbes.

Sed qualis iſtæc vox ſit alij aliter ſcribunt. Proprium verò earum eſt paluſitare, vt monſtrat anthor Philomelæ hoc verſu:

Plauſitare Minurire.

Plauſitat arborea clamans de fronde Palumbes.

Aelius Spartianus verò minurire Palumbos dixit: Multis etiam, vt Columbæ gemere dicuntur, hinc *b* Martialis:

Gemit hinc Palumbus, inde careus Turtur.

b Lib. 3.

Eiuſmodi vocem, ſiue gemitum *c* Plinius cantus nomine non dedignatur, eumque ſecutus *d* Angelus Politianus; dum canit:

c L. 10. c. 30.
d In Ruſt.

Dum ſua Torquati recinunt dicta ata Palumbes.

Plinius hyeme tacere ſcribit, & nullam vocem emittere, vbi ait: *Cantus omnibus ſimilis atque idem trino cõficitur verſu præterquam in clauſula gemitu: hyeme mutis vere vocalibus.* Atqui *e* Ariſtoteles hyeme quidem mutas eſſe tradit, ſed ſi aliquando ex aſperrima hyeme placidum tempus ſucceſſerit, gemitum earum audiri apertiſſimè ſcribit, idq; inquit: apud peritos in admirationem habitum eſſe. Et Alexander Myndius apud Athenæum ab eis vocem edi negat niſi ſerenitas fuerit. Quinimo Auguſtinus Niphus ſeſe hyeme trãquilla, & ſerena multis diebus gemitum earum audiuiſſe profitetur, quæ mox aduenientibus imbribus, ſtatim ſilerent. Sed quarum dicet quiſpiam, gemitũ, vocemvè audire potuit, ſi hinc migrent, vt ex Ariſtotele diximus? Præterea authore eodem *f* philoſopho, gemere incipiunt vere incipiente, & niſi confecto, peractoque ſolſtitio, vt habet *g* Plinius, qui ſolſtitij tempus antea vix indubitatis notis ſignaſſe naturam aſſerit, cùm Palumbium vtique exauditur gemitus. Quamobrem ſi Niphus gemitũ earum in hyeme audiuit, id in loco tepidiſſimo (nam & condere ſeſe ſuprà ex Agricola ſcripſimus) contigiſſe rationi conſentaneũ eſt, ſed cùm, & ipſe, eiuſcemodi vocem auditam ruſticis præſentis veris ſignum haberi, inquiat principium veris pro hyeme accipere abundè conſtat.

e 9. hiſt. c. 49.
Palumbes hyeme aliquando gemunt.

f 4. hiſt. c. 49.
g L. 18. c. 28.
Solſtitij indubitatæ notæ.

ÆTAS.

COLVMBÆ, vt in earum historia traditum est, vitæ sunt breuiores, qua Palumbes, quòd Venerem sæpiusquàm hæ exerceant, adeo vtile est, venerem moderatè colore, ad quam sententiam respicit illud *a* Theocriti:

Οἱ δὲ πωθῦντες ἐν ἄματι ληράσειαν.

ideſt, vt hoc versu transtulit adagiorum author:

Verum quos amor angit, in vna luce senescunt.

Huc spectat aurea illa D. Chrysostomi sentẽtia, quam (nisi me fallit memoria) ine a legi homilia, cui titulus est: Quod nemo lędi tur, nisi à se ipso: *Qui*, inquit, *in libidine vitam ducunt resoluta quidem corpora, & omni cera molliora circumferunt, atque agmine quodam infirmitatum repleta: quibusq. ad cumulum malorum, podagræ tremor, & immatura senectus succedit & est eis vita semper cum medicis, & medicamentis*: Atque hæc quidem mala omnibus, & communia sunt animantibus. Vt verò de Palumbis loquamur, his sanè vita longa teste *b* Philosopho, *nam ad vigesimumquintum*, inquit, *& ad trigesimum annum protrahitur: nonnullas quadraginta etiam annos compleuisse exploratum habetur.* Idem *c* Plinius repetit, & Aristotelem citat. Veruntamen, quamuis hìc Palumbium ætatem propter infrequentiorẽ Veneris vsum, quàm Columbarum longiorem esse scribamus, non ideo innuimus omnino à coitu abstinere; nam reuera, & ipsæ salaces sunt, sed hoc dicimus, quia Columbis multò minus ac rariùs lumbos colant, ideoq. diutius superuenire. Palumbes autem salaces esse, vel inde constat, quod mares in hoc genere, tradente *d* Aristotele, prius mori credantur, quemadmodum in Passeribus salaciſſimo pariter auium genere contingere volũt, cùm contra in omnibus auibus cæteris fœminæ prius, vt ibidem testatur Philosophus, è vita discedant. Quod verò Palumbium mares fœminas morte præuertant, cognoscitur, inquit, documento earum, quæ domi allectrices aluntur.

Columbæ cur breuioris vitæ, q̃ Palumbes.

a *In Aita.* Amor vitæ spaciũ minuit.

Chrysost. de libidine sententia.

Libidinis mala.

b *9. hi. c. 7.* Palumbes quot ānos viuant.

c *l. x. c. 35.* Palumborum salacitas.

d *Loco cit.* Cur Palũbes mas citiùs, quam fæmina moriatur.

COITVS.

PALVMBIVM libidini, si lubet, ascribe, quod trimestres factæ coire, fœtificare q. vt nonnulli, referente *a* Aristotele tradunt, argumento, quod larga vbique earum copia conspiciatur: hoc verò continentiæ, quod proditum est à Martiale canente.

Inguina torquati tardant, hebetantq; Palumbi
Non edat hanc volucrem, qui cupit esse salax.

Palumbes trimestres coeunt.

a *6. hi. c. 4.*

Ex quod distícho quispiam has alites non solùm non salaces esse statuat, verumetiam frequentiùs aut largiori manu comesas salacitatem, libidinemque extinguere: Verùm poeta meo iudicio, salacitatem ita ipsis nõ aufert, sed hoc dicere voluit, vt ijs, qui salaciores euadere cupiunt, Columbas potiùs, quam Palumbes edant; nam Columbas veneri sacras prius dixerat, cum contra Palumbes Proserpinæ sacræ haberẽtur. Vère in Venerem accenduntur, seseque Columbarum more ante initium exosculantur; vnde *b* Oppianus:

Oscula blanda vibrant plaudentes vère Palumbi.

Et *c* Baptista Mantuanus, sed qui Palumbes cum Columbis confundat;

Geminaq. infronde Columbæ
Mutua porrecto collibant oscula rostro.

Et *d* rursus:

Iam redijt Progne, iam sunt de prole Palumbes.
Solicitæ: Venerem iam meditantur aues.

Palumbes cur comesas libidinem extinguere Martialis dicat.

Proserpinę sacræ.

b *l. de ven.*

c *L. de 1. cal. temp.*

d *L. 4. Syl.*

Mirum quod Alciatus, nescio nunquid ex inspectione an alicuius scriptoris authoritate scribit, nempe Palumbes ante vèris ingressum, magno adhuc frigore existente, nidificare plumasque sibi euellere, vt pulli calidiori nido fruantur, ipsesq. plumis nudatas frigore aliquando perire.

Palumbes quõ pullos foueant.

NIDVS

NIDVS. PARTVS. Incubatus.

IN arboribus degit hoc auium genus, vti dictum eſt, in ijſque nidulatur: ſed nunquid alias alijs præferat, videndum foret: nam *a* Theocritus diſertiſſimus poeta, quem vnum à Vergilio ne adæquatum quidem fuiſſe volunt, Palumbum iunipero incubare inducit, ſed carmina maioris, dilucidioriſque doctrinæ gratia non piguit adijcere: Ait autem:

a Eidil. 1.

Κἠγὼ μὲν δωσὼ τᾶ παρθένῳ ἀυτίκα φάσσαν,
Ἐ"κ τᾶς ἀρκεύθο κατελών. τλωεὶ γὰρ ἐφίσδει.
Et ego quidem mox puellæ dabo Palumbum
Ex iunipero abreptum: ibi enim incubat.

Virgilius pariter priuatim ab vlmo Palumbes, & Turtures gemere facit, canens:

Nec tamen interea raucæ tuæ cura Palumbes,
Nec gemere aeria ceſſabit Turtur ab vlmo.

Hollãdi vt nidos pro Palũbibus parent.

In Hollandia, vt audio, nidos oblongos inter maiores arborũ ramos, vt faciliùs ab auib. conſpiciantur, collocant, ſed qui mihi id narrauit, dicebat ſe ignorare Palumbinè torquati eſſent, an Phabes, ꝙ magis credebat, veruntamen certò ſeſe nouiſſe aues eſſe ex Columbaceo genere, & in turrib. etiam nidulari. Quod pertinet ad partum, & incubatum, *b* Plinius haſce aues, necnon Turtures quotannis bis parere tradidit: *c* Ariſtoteles verò ſemel tantùm, ouaque bina: ſed *d* Plinius alium Philoſophi locum tranſcripſiſſe videtur, vbi ille, *Cõpluribus terna & bis, at non pluries parere* teſtatur, atque ita, ſi prior fœtus corruptus fuerit. Vbi & *e* Plinius hoc addidit, & quamuis tria pepererit, nunquã plus duobus educare, tertiumq. irritum eſſe, vocariq. vrinũ. Incubatum citiùs, quàm Columbæ abſoluũt; nam, teſte *f* Philoſopho decem, & quatuor diebus vterum ferunt, totidem alijs incubãt, & totidem rurſus alijs fœtus inuolucris euadit, atque perficitur, vt vix poſſit apprehendi, cùm contrà Columbarum incubatus rarò ante vigeſimam diem abſoluatur. Seruant eundem, quem Columbæ incubationis viciſſitudinem: vnam & in hoc genere fœmina à meridie incipiens, totaque nocte, & vſque ad ientaculi tempus perſeuerans incubat: reliquo verò tempore munus idem mas ſudit. Pullos etiam vt Columbæ cœcos, & imperfectos, teſte *g* Ariſtotele, pariunt. Quomodo pullos edant rubeos docet Oppianus, ita ſcribens.

Partus.
b L. 10. c. 13
c 6. hi. c. 1.
d 6. hi. c. 4
Quoties & quot pariant.
e L. 10. c. 58.
Ouum vrinum.
Incubatus
f 6. hi. c. 4.
Incubandi modus.
g Lib. 4. de Gen. cap. 7.

Dum celeres blando capiuntur amore Palumbes
Oſcula dum roſtris gemebundis dulcia figunt
Stragula flammeolis oculis, rubeoſque tapetas,
Et veſtes oſtro perfuſas obijcit anceps,
Sicque oculos paſcens, animos eludit amantis,
Vt pullos edat rubeo diſcrimine tinctos.

VICTVS. SAGINA.

INTER alia grana, & legumina fabas præferunt, quare nonnulli Italorum, maximè circa Ferrariam fabarias nuncupant. Bellonius in Gallia ſtomachum earum glandibus ſæpiùs cum ilicis cocciferæ, tum ſuberis, & ilicum viridium, necnon & fagorũ repletum reperiri tradit, quapropter Columbæ Alberto cauernales dictæ non aliæ, quàm Palumbes fuerint, nam & has glandes, & grana comedere ſcribit, & monachi, qui annotationes in Meſuem dederunt, Palumbes aiunt domeſtis maiores à nonnullis glandiphagas nominari à glandibus, quibus libenter veſcantur. A nonnullis Torquatas ſupra à veteribus diximus cellares altas fuiſſe, quod nunc aſſeuerandum occurrit. Varro Palumbes eodem modo farciri, impinguarique ſcripſit, quo Gallinæ, ſed eius de Gallinis ſaginandis verba rerulimus ſuo loco, quæ lector per ſe videre poterit. Columella (cuius etiam verba, quomodo pinguiſſimi reddantur Palumbi, in Columba recitaui) offis ex pane in vino madefactis, hyeme Turtures, ſicuti etiam Palumbos, cæleriùs opimari, quàm cæteris cibis ſcribit. M. Cato priuatim de Palumbo

Palumbes cur fabarię dicãtur
Columbæ cauernales ſunt Palũbes.
Palumbes glandiphagæ.
Palumbes cellares altæ.
Qũo farciantur.

ſagi-

saginando hæc scripta reliquit: *Palumbem recentem sit farcito. Vti prehensus erit, ei fabam coctam tactam primùm dato: ex ore in eius os insuflato item aquam. Hoc dies septem facito. Posteà fabam fresam puram, & far purum facito, & fabæ tertia pars vt inferuescat. Cùm feruere incipiet, puriter facito, & coquito bene: id vbi excoxeris, deponito. Bene oleo manum vngito, depositoq. primùm pusillum, posteà magis depses, oleo tangito, depositoq. dum poteris facere turundas & eas ex aqua dato, & escam temperato.* Hęc ille. Alica ad hoc negotium plurimum prę-stat, quod Martialis pariter atteſtatur, talesq; in primis delicijs habitas fuisse innuit: inuehitur autem Poeta in Cæcilianũ, qui inuitatus præ auaritia, & ingluuie delicatiora, ac pretiosiora è mensa surrepta domum mittebat:

Alicæ vsus ad impinguãdas Palumbes.

Cæciliani auaritia, & sordities.

Quicquid ponitur, huic, & inde veris,
Mammas suminis, imbricemq. porci,
Communemq. duobus Attagenam,
Mullum dimidium, lupumq. totum
Murenęq. latus, femurq. pulli,
Stillantemq. alica sua Palumbum,
Hæc cùm condita sunt, madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.

CAPIENDI RATIO.

QVEMADMODVM antiqui, sicuti diximus. Palumbos cellares habebant, quas pascendo saginabant, ita etiam alias, vt nostra etiam ætate fit, aucupij duntaxat gratia alebant. Quæ ita habentur, a veteribus (vide in Columba) exæcatę allectatrices, siue illices vocabantur, quam postremam vocem Palumbo priuatim attribuit *a* Scaliger, inquiens:

Palũbes alũtur vt alias capiãt.

Allectatrices, siue illices.

a In Anac.

Fertillicem Palumbem
Hic humeris rete habile
Reuocauit à tergo prorsum,
Et plagulis faciem texit
Fratribus mormolyssans, &c.

Palumbi, inquit Oppianus: difficillimè capiuntur: statim enim, visis acupibus, proculauolant: Vincuntur tamen & ipsi dolo. Nam auceps insidentes arbori conspicatus, rete in solo extendit, ac tenues paleas inspergit, vt lateat: & Palũbos etiã captos, atque exæcatos imponit, & pedibus funiculos alligat, quo cõmoto sese concutere, & strepitum ædere cogit: eo percepto, cęteri pascuis, & arbustis relictis, adulant. Auceps in attegia conditus, quantum potest, retium funem attrahit, & perdicis simul omnibus euersis, Palumbos retium sinibus intricatos capit. Eiusmodi retibus Columbæ etiam comprehenduntur, sed multò faciliùs laqueis. Gallorum nonnulli, maximè verò Delphinates, in quorum agros quotannis plurimo grege aduolant, Palumbos plerunque noctu ignibus accensis capiunt. Aues dum splendorem eorum admirantur, à sagittario telis agitatæ configuntur, nec tamẽ vna, aut altera pluribus q. ex arbore deturbatis, sociæ deuolant, aut mouetur, sed silentio opus est. Alij verò sagitarij, teste Bellonio, pelues secum ferunt, earumq. crepitu aues terrent, tantum abest, vt silentio vtantur. Hunc capiendi modum vernaculos illis vocabulo Chariuari appellant. Et *b* Constantius Robertus molarum sonitu, aut tympanorum maximo strepitu ex arboribus decidere ait, neque sagittariorũ meminit. In Antiate, inquit Blondus, agro Italiæ Palumbiũ aucupiũ est per autumnum, Palumbi cùm mari transuolato, Italiã relicturi sunt, aliquandiu in nemoribus Antiatum commorantur. quare peritissimi Neptunienses retia quàm maxima in id acupij magno parata impedio suspendũt. Exinde Palumbes quascũque longo tractu viderint congregatis in arboribus cõsidere, iacta lapidis, & clamore teritas in aere volare cõpelunt: dumq. aues in magnum coactas numerum aduolando, tensis retium insidij viderint superminere, contorta funda paruum lapidem vel naturaliter album, vel gypso delinitum maximo emittunt crepitu: quo territę bombo Palũbes, vt Accipitres Chiluones à Plinio appellatos, quibus nunc Falchonibus est nomẽ, quos in lapide, bomboq. fundæ timent, diclinando feruentur, terræ quàm possunt volatu rapidiùs propinquat: sicq. amentes in retia se præcipiant. Hæc ille.

Difficillimè capiuntur.

Quomodo capiantur.

Palũbi facilè laqueis capiũtur Galli vt Palumbos capiant.

Chariuari quid Gallis.

b In supplel. lat.

Neptuniẽses vt Palũbes capiãt.

Accipitres Chiluones nunc Falcones vocãtur.

CORPORIS AFFECTVS.

Palumbis vngues accrescũt nimium.

NVLLVM in hisce auibus affectum hactenus obseruaui, vno, eoq; exigui admodum momenti excepto, nempe nimio vnguium incremento, eoq; in senectute tantommodò. Meminit huius affectus Aristoteles, ex quo Plinius eundem reperit. *Aetate proiectis*, inquit ille *vngues accrescunt, quos recidere solent qui eas alunt. Nil, quo lædantur apertè, alius his sceneſcentibus accidit*: insigni sane priuilegio, cùm nobis

Senectutis mala.

senescentibus nullum non morbi genus insidietur, sed & ipsa senectus nobis per se morbus est.

SYMPATHIA.

CVM Perdicibus, teste Aeliano, his auibus benè conuenit.

DENOMINATA.

Accipiter Palumbarius.

ΠΑΣΣΟΦΟΝ, hoc est Palumbicidam, siue Palumbarium Accipitrem eundē esse cũ φαβυτύπῳ, siue φαβοκτόνῳ, antè diximus, de quo Accipitre vide, quę instituto de eo capite scripsimus. Proserpinam multi ex Græcis Theologis Pherephattan dictã existimant παρὰ τὸ πέρθειν λῶ φαττάν, id est, à pascenda Palumbe. Et antiqui huic Deę Palumbem sacram fecerunt. Quamobrē etiã mulieres Maię sacerdotes eam ipsi immolãt. Maia verò eadē est, quæ Proserpina, tanquã mea quædã, id est obstetrix, & nutrix. Est enim Dea terrestris, & eadem Ceres. Author est *a* Porphyrius.

Proserpina cur Pharephatta dicta.

a Lib. 4. de abstinent. ab animat.

Palumbarij oppidi in Samnio olim à Caruilio capti meminit *b* Liuius. Illud, ni fallor, fuerit, quod Lanciano dextrorsum ad Maielle radices procul abesse scribit *c* Blondus, & Pennam castellum in montibus ei supereminere.

b Lib. 10.

Palũbariũ oppidum.

c In Abruzio.

Penna castellum.

Apud eundem *d* Blondum Palumbaria oppida nominantur Sabellæ familiarum vrbis Romę & in regione opulentissima in Crutumerijs annumer antur.

d In Vmbria.

Palũbaria crypta, & eius aquæ facultas.

Palunbaria crypta à Palumborum nidis dicta est. Huius cryptæ aqua caput, & renes sanat, vrinæ meatus aperit, nebulas ab oculis, & ventos ab auribus fugat, passiones stomachi etiam quę ad cortendunt, expellit, & arthriticis confert, sed ea vtens à salsis, & frigidis caueat; quæ omnia hoc dodecastico expressit Alcadinus Siculus:

Crypta Palumbaria est, fuerit quia grata Palumbis,
Vel quoniam lumbis fertur obesse parum.
Vnde suo hæc læsos feruens medicamine renes
Sanat, & vrinæ sumpta recludit iter.
Auxilium nusquam inuenies præsentius vllum,
Perpetuus capitis, si tibi fortè dolor.
Ex oculis nebulas, & ab auribus excutit euros,
Cardiacam tollit, artheticumq. fugat.
Et maiora facit, si scis seruare dietam,
A salsis caueas, frigidæ quaq. fuge.
Algentis vitalis aquæ consuescere potu:
Vtere lymphato, quod parit vua, mero.

Phassachaten gemmam ex achatis genere nominatam à Plinio, Georgius Agricola ita dictam scribit, quòd aliquando venarum, & macularum discursu exprimat Palumbem.

AVGVRIA.

Phassachates gẽma.

AVGVSTINVS Niphus de Gallinis, & Palumbibus negat auguria accipi, præterquam ex ouis.

EMBLE-

EMBLEMA.

DE Palumbis emblema est apud Alciatum cum lemmate AMOR FILIORVM.

Ante diem vernam boreali cœna Palumbes
Frigore nidificat, præcoqua, & oua fouet.
Mollius & pulli vt iaceant sibi vellicat alas,
Queis nuda hyberno deficit ipsa gelu,
Ecquid Colchi pudet, vel te Progne improba? Mortem
Cum volucris propriæ prolis amore subit?

Sed vereor Alciatum hæc perperam Palumbi tribuere: quia præter ipsum nemo id tradit alius.

VSVS IN CIBIS.

PALVMBES tanquam aues humano palato arridentes, ac delicatas cùm maiores nostri, tùm coætanei passim nominant. Has *a* Athenæus in Carani Macedonis nuptijs fuisse memorat, easdem vnà cum Turturibus, Turdis, Merulis, Anseribus, Leporibus, Agnis, Hœdis, similibusque gulæ illecebris in Laconicis conuiuijs celebrat, quemadmodum, & sexcentis alijs in locis, Pistoclerus adolescens apud Plautum Bacchides meretrices duas vnum Palumbem expetere, ceu rem acceptissimam, asserit; intelligit autem amantem. Et *b* Theocritus pastorem inducit, qui puellæ suæ Palumbem promittit sese dono daturum, inquit enim:

Κ'ηγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ ἀυτικα φάσσαν
Ἐκ τὰς ἀρκέυθω καθελὼν τλωεὶ γὰρ ἐφίσδει.
Et ego quidem mox puellæ dabo Palumbem
Ex iunipero abreptum. Ibi enim incubat.

Alibi item Lacon apud eundem conqueritur puellam suam basium recusasse, quamuis ei Palumbem donauisset:

Οὐκ ἐραμ' Ἀλκίππας ὅτιμε πραιὲκ ἐφλασι
Τῶν ὤτων καθελοῖς, ὅκα οἱ τὰν φασσαν ἐδωκα.
Non amo Alcippen, quia me nuper non osculata est,
Auribus ad se attrahens, cùm ipsi Palumbem donarem.

Quas Theocriti sententias Nemesianum, & Calphurnium elegantissimos Poetas, qui pariter eglogas scripsere imitatos fuisse, non est dubitandum. Alcon enim pastor apud Nemesianum Donacen puellam, quam ardebat, sic alloquitur:

Præterea tenerum leporem, geminasq; Palumbes
Nuper quæ potui syluarum præmia misi.

Sic quoque *c* Calphunij Lycidas sese sæpè Phyllidi suæ Palumbes donauisse iactitat, inquiens:

Accipe, ne dubita meruit manus vtraque pœnas;
His tamen, his inquam manibus tibi sæpe Palumbes
Sæpe etiam Leporem decepta matre pauentem
Misimus.

Horatius verò Nasidieni diuitis cuiusdam cœnam ordine totam describens inter alios cibos Palumbes etiam nominat, easque sine clune, ceu ita lautiores: sed hanc cœnam per totam satyram ridet, eamque partem, vt Acron vetus Horatij Scholiastes exponit, putrē fuisse indicat, vti quoque alias, quæ cæteris animalibus, quarū meminit, deerant. Innuit tamen interim veteres in aliquibus tantùm partibus animalium priuatim delicias agnouisse, vt *d* Plinius disertissimis hisce verbis testatur: *Postea culinarum artes, vt clunes spectentur, vt diuidantur in tergora, vt à pede vno dilatatę, repositoria occupent. Dedere, & Parthi coquis suos mores, nec tamen in hoc magonio quicquam totum placet: hic clune, alibi pectore tantùm laudatis.* Audiamus nunc *e* Horatium, qui sic canit?

Et Leporem auulsos, vt multò suauius, armos,
Quàm si eum lumbis quis edat: tum pectore adusto

a *Li. 4. c. 1. & 4.* Carani Macedonis nuptiæ.

Bacchides meretrices Palumbem peterequid significet.

b *Edil. 5.* Pastor puellę Palumbem promittit.

Lacon pastor puellę Palumbem donat.

Alcon pastor puellæ palumbes mittit.

c *Egl. 3.* Lycidas pastor puellę Palumbes donat.

Nasidieni cœna.

d *L. 10. c. 50*

e *Sat. 8. l. 2.*

Vidimus, & Merulas poni, & ſine clune Palumbes,
Suauis res, ſi non cauſas narraret earum.

Palumbis anptias parat. Hoc eſt, cauſas naturales, cur partes eſſent totis ſæpè, & integris corporibus, aut aliæ alijs præferendæ. Romanus noſtri temporis populus, teſte Blondo, ex Palumbium aucupio nuptias, & conuiuia maiori ex parte parat. Apud Gallos quoque eas inter elegantiores epulas hybernis menſibus collocari nouimus. Aliqui eorum cum braſſica elixant, parum tamen antè inaſſatas. Alij verò (quorum maior eſt numerus) ſemitoſtas mandunt, hoc eſt adhuc cruore perfuſas, quod quidem nec ſalutare eſt, nec humanum: quippe coctura genus omne carnium moderatam poſtulat, ſiquidem hominum vitam alere debeant, & ſuſtinere. Iulius Scaliger & ipſe Gallus tamen ſemicoctam laudare videtur Machomæ cœnam damnans, & ſua edulia recitans.

Populus Romanus.

Galli vt Palumbos edant.

Coctura qualé quæque carnes expoſtulét Machomę cæna.

Quæris meę quid eſtem domi? dicam. Et mox:
Bis terque lota dextera, è veru tracta
Fumat Palumbes ſemicocta: porcellus
Nitore grandis: paruus hędus ætate,
Veruexq; petricorijs tener mandris
Te corte Capo captus, & ſaginatus, &c.

f *In Hipp.* Et *f* rurſus vbi Rufo Natali, & affini ſuo conuiuium parat, ait:

Exin Palumbes ſemicocta fumabit.

g *In Treſiſ.* Item *g* alibi de Palumbe canebat:

Is, quem ſcis lauti nomen captare, Palumbum
Integrum vbi poſuit, non coctum clamat: & eſſe
Eſſe reponendum: Miſer ille offertur inanis,
Inde ſine exequijs in condum: vt craſtinus extet,
Quem toſtum appoſuit, ſed non ſemel.

h *In Api.* Atque *h* rurſus:

Iuſſum cœnare Palumbes
Men' ſaturas porris, prius hinc diſcedere certum eſt,
Quàm me plebeię cupiant faſtidia cęnę,

Condimentũ Palumbi Paſtilli è Palumbis. Apitij verba de condimento in coctura Palumbi altilis, recitauimus in Columba. Coquus quidam Gallicus, referente Ornithologo, ad paſtillos è Palumbis parandos, Vteris ſalſa (iure intinctorio) inquit, calida, vt pro bubula carne, & ſpeciebus aromaticis, niſi quod cepa requiritur in liquamine ſuillo frixa.

VSVS IN MEDICINA.

Palumbiũ carnis qualitas. QVOD modò ad qualitatem carnis Palumbum ſpectat, perperam nonnulli, meo iudicio, ſicuti Pſellus inter excrementoſas numerant. Nam Hippocrates mulieri, cui menſes pituitoſi fluebant, Palumbis, & ſimilibus, veſci conſulit: alibi etiam in cibo exiccare, & ventrem aſtringere dicit, quod poſtremum ab Auicenna repetitum eſt: ſed magis aſtringunt, teſte Celſo, ſi in poſca decoquantur. *b* Galenus pariter Palumbium carnem non improbat, ſed Columbina tantùm duriorem eſſe dicit: *Auium caro minus nutrit, quàm quadrupedum, ſed facilius concoquitur, præcipuè Perdicis, Attagenis, Columbę, Gallinę, & Galli. His verò durior eſt caro Turturis, Palumbis, & Anatis.* Et *c* Paulus primum locum inter aues Perdici, pullo Columbino, Artagenæ, Gallinæ, Phaſiano tribuit, ſecundum Turdis, Merulis, & Paſſeribus, tertium Palumbis, & Anati: quartum Pauoni, vltimum Anſeri, & Struthioni. Ruffus pariter, referente Elluchaſim tres auium ordines ſtatuit, & præfert ex auibus ſylueſtribus Alaudas non criſtatas, & ſathur (fortè Turdos) deinde Sturnos, Phaſianos, Perdices, Turtures, Pipiones, Palumbes ſylueſtres, & Filacotanas, M. Cato Cenſorius ægrotis ieiunium imperari vetabat, ſed ſaltem oleribus, & modica carne Anatis, aut Palumbis, aut leporis ali volebat. Libidinem dicuntur inhibere, nam & Martialis ait:

a *Lib. 1. de morb. mul.*
b *Lib. 2. de alim.*
c *Lib. 1.*

Inguina torquati tardant, hebetantque Palumbes
Non edat hanc volucrem, qui cupit eſſe ſalax.

d *de comp. med. ſec. lo.* Venerẽ autẽ extinguere nonnulli volunt propter glandiũ eſum. Archigenes apud *d* Galenũ Palũbes pro ſtomachicis cõmendat. Trallianus pro tympanicis: & elephãtico Aretæus victum

vlcũ præscribens, Perdices, Colũbas, & Palumbes celebrat, & rursus priuatim torquatas commendat in cibo cephalęã patientis, & colicũ affectũ inquit Aetius frigido, & plegmatico Gallinæ altiles ad cibum præferuntur, deinde Perdices, & Palumbi debilis nutrimẽti gratia sunt exhibendi, Turtures q. altiles, & Columbę. Ab Alexandro Benedicto Turtures, & Palumbes tempore pestilentiæ in cibo probãtur. e Hippocrates Palũbis carnes his, quę iam cõceperũt dari iubet, item, si vterus laxus fuerit, dięta, inquit, fiat ex alica, carne suilla, aut Palumbis. Alibi etiam in lienteria vtendum esse monet carnibus sale, & aceto inueteratis caninis assatis, & de Palumbis, ac reliquis huiuscemodi volucribus. Nonnulli ad corrigendam fortè intemperiem sicam, priusquam coquant Palumbem in aqua frigida aliquandiu relinquunt. Mirum, quod scribit f Io. Baptista Porta oculos Palumborum confossos renasci, ideoq. nullũ remedium ad cicatrices, & vulnera oculorum præstantius reperiri. Hoc verò omnẽ admiracionẽ superat, quomodo, referente Plineo, iumentorum verminatio finiatur, ter circumlato verẽdis Palumbo, & quomodo Palumbus emissus moriatur, iumentumq. liberetur confestim. Idem Plinius Palumbi in aceto decoctam, dysentericis & cœli acis mederi dixit, item Palumbũ ferũ ex posca decoctũ tormina sanare, necnon in cõtractione neruorũ in cibis prodesse etiã si inueterata. De sanguinis Colũbini, Polũbiniue vsu ad oculos sanguinolentos, vel sanguine suffusos, & sistendũ sanguinem multa diximus in generali Colũbarũ historia. Celsus huiusmodi sanguinem vulnera putgare scribit; Marcellus pedes illitos sanari eo efficaciter, si cũ Miluino permixto vrtica intingãtur, ad podagram, ni fallor. Fimus Colũbinus, teste Celso, adurit. Vires quas Dioscorides Columbarũ fimo adscripsit, recentiores quidem indocti Palumbino attribuerunt. Etsi autem Palũbium fimus eadem possit, quæ Columbinus efficaciorq. etiam sit, conseruanda tamen sunt bona fide authorum verba. De huius item vsu in calculo multa diximus in Columba. Celebratur in tali affectu à Sereno canente:

Siue Palumborum capitur fimus acre ferorum
Dulcaeidis sparsum succis, trituque solutum.

Plinius item in faba fumi aduersus calculos & alias difficultates vesicæ prodidit, necnõ & lappillos in harum auium ventriculo inuentos contritos potioni inspergi contra eosdem. Idem fimus vrinam prouocat, & alijs vesicę affectibus opitulatur.

e *l. de morb. mul.*

f *l. 1. Phy. cap. 14.*

Palumbo rũ oculi confossi renascuntur.

Iumentorũ verminatio vt finiatur.

Sanguinis vsus.

Fimi vsus.

Lapidũ in Ventriculo Palumbũ inuentorũ facultas.

DE PHABE, SEV PALVMBE Minore. Cap. VI.

PHABEM, vt diximus, Palumbem minorem interpretamur, sed cum hęc volucris, nec mihi nunquam obseruata sit, nec alijs notã fuisse videam, itaque relicta eius delineatione ad Oenada, siue Vinaginem quę proximè, teste a Philosopho ad Phabis magnitudinem accedit, sermonem conuertimus.

Phabe est palumbes minor.

a 8 *hi. c. 3.*

DE OENADE SEV VINAGINE Cap. VII.

ÆQVIVOCA.

OENAS, inquit a Aelianus, auem significat, non vt quidam putant, vitem; ex quibus verbis facilè est colligere, quod Oenas veterib. etiam vitem significauerit. Sed & nonnulli Oenada interpretantur locum vitibus consitum. Οἰνάδες, inquit Hesychius, ἀμπελώδεις τόποι. Huic pterea, & Varino Οἰνας genus Corui, aut Columba fere est & alibi οἰνιὰξ habent pro specie Corui. Mihi Οἰνας pro Columbæ specie tantummodò nota, & ab Aristotele nominata, scio verò aliam auiculam Oenanthen Aristoteli, & Plinio dici; sed de hoc agam proprio loco. Est postremò Oenas canis nomen, si bene memini apud Xenophontem.

a *lib. 4. de ani. c. 58.*

Oenas antiquis etiam vitẽ denotabat.

Οἰνιὰξ.

Oenanthe.

Oenas canis

SYNONYMA.

a *In Cassãdra.*

HAnc alieto Tzetzes Οἰνὸ Hebraicè, & Syriacè dici tradit. *a* Lycophroni ni fallor, οἰνοτροπος φάψ dicitur: interpres vertit, vnifera auis, Iosephus Scaliger Vinitorcula, Gaza pro οἰνας apud Aristotelem transtulit, quemadmodum suprà diximus, Vinago, quasi fortasse cum vino agro. Nam præterquam quod, teste Philosopho, *autumno*, (quo videlicet tempore vindemię celebrantur maximè) *& conspiciatur, & capiatur*. Eustathius etiam colore addit esse, quam Græci οἰνωπὸν appellant, qualis nimirum in vuis nigris maturis apparet: adeo vt ab eo an colore, an vindemiæ tempore dicta sit, meritò quispiam dubitet. Qui sanè color in aue, quam ego Oenadem esse puto, optimè reperitur, vt subinde in descriptione eius patebit. Quapropter Gulielmus Rondoletius vir alias longè doctissimus, rerumque naturalium, maximè piscium, de quibus luculentissimos edidit commentarios, peritissimus, non, rectè ἰνας per iota tantùm in prima legendum censet, ita auem dici credens ἀπὸ τῶν ἰέων, hoc est, à fibris carnis: ita enim inquit in Epistola ad Ornithologum scripta, fibrosa, & dura est, vt neque edi, neque ad cibum parari, nisi detracto tergore commodè possit. Sed auem, quam Rondoletius Ornithologo misit ab Oenade Aristotelis diuersissima existit: est enim vel Alchara, vel Filacotano Arabum, vel saltem congener, non autem Damascena Perdix Bellonij, quemadmodum arbitratur Ornithologus: nam pedes huic sunt pennis obuestiti, manifestissimo diuersitatis inditio. *b* Iulius Cæsar Scaliger alibi pro Oenade interpretatur Rupicola, & pro Peleiade: hoc est, Liuia Turricola: ex qua interpretatione auem, quam depingemus, veram Oenadem esse inde colligimus, quoniam montium rupes duntaxat habitat, ideoque Bononiensibus aucupibus Sassarolo nuncupatur, hoc est, saxatilis, quamuis M. Varroni Columba saxatilis inter altiles vocetur: Præterea diuersa est à saxatili Rhętiæ, quæ meo iudicio Peleis, siue Liuia est: nam & hæc aliquando in parietibus tẽplorum, vnde Turricola Scaligero dicitur, & in montium rupibus nidificat, at non semper, vt nostra saxatilis, cui etiam magnitudo Oenadi ab Aristotele ascripta optime respondet. Neque alia fortè Semiramis fuerit Hesychio, & Varrino pro hac voce Columbam montanam interpretantibus. Robertus Stephanus quosdam ait Oenadem Gallicè vertere grand Colomb, vel Biset: sed Biset, teste Bellonio, Liuia est, Oenade multa minor, & diuersa, vt instituto super hac capite Bellonius disputat.

Vinago, cur sic dicta.
Color Oenadis.
Rondoletij error.
Ἰνας auis & cur sic dicta.
Inadis caro
Inas Rondoletij non est Oenas Aristotelis
Alchata, & Filacotana quæ auis Arabibus.
Perdix Damascena.
b Cõm. in Theoph. lib. 1. cap. 27.
Rupicola.
Turricola.
Saxatilis Columba.
Rhætiæ.
Semiramis quæ auis.
Columba montana.

DESCRIPTIO.

ARISTOTELES *a* Oenadi in Colũbaceo genere tertium magnitudinis locum attribuit, inquiens *Oenas maior quam Columba, minor quàm Phabs.* Quem locum repetens Aelianus, non solùm non assequutus est Aristotelem, sed planè contextum eius vitiauit, quando scribit. *Hanc Aristoteles Palumbo* (οἰναπου habet) *maiorem, Columba minorem facit*. Aristoteles enim Phattam, vt iam sæpius diximus, in toto Columbaceo genere maiorem, imò maximam appellat, tantum abest, vt minorem dixerit. Rectius, opinor, Eustathius Colũba maiorem esse dixit Oenadem, & colore, quẽ Græci εἰναπου appellãt, qualis nempe vini nigri est, vel qualis in vuis nigris maturis apparet; quod si pro Columba, qua Oenadẽ maiorẽ esse dixit Aristoteles, eumque sequutus Eustathius, Saxatilẽ Varronis, hoc est, in Columbarijs nostris agentẽ intelligas, vt ego intelligendã arbitror: certè auis hæc, quã ego pro Oenade depingã, egregie respondebit. est etenim domesticis Colũbis nihilo minor. Color quẽ Oenadi tribuit Eustathius planè etiã in ea conspicitur, maximè propè pectoris initium, nam quodammodo ex ferrugineo ad fumatum accedit, qualis in vuis nigris, ac illis potissimum, quas maiolas apud nos vulgus nuncupat. Prętera *Oenas* teste *b* Ppilosopho, *autumno potissimùm conspicitur, & capitur*: & hoc quoque meę aui comperit: quapropter vbi Aristoteles addit, *ad nos venire, cùm iam prolem facere*, quis non malè interpretetur, ad plana descendere. Aucupes interrogati, quoties anno pariat nostra auis, respondebant seneſcite. Socio in Latinis à Gaza factis Aristotelis libris, legi semel anno tãtùm parere, quod sanè in Græco textu nõ habeatur, at bonus ipse Gaza, illud addidit, nescio quã bene; falsum verò est, & experientiæ, & Aristotelis

a 8. *Hist. c. 3.*
Magnitudo.
Aeliani error.
Phattę magnitudo.
Quomodo Aristotiles Oenadem Columba maiorem esse dixit.
Oenadis authoris magnitudo.
Color.
b 8. *Hist. cap. 3.*

Oenas mas cum vicia.

Oena fœmina cum orobo.

authoritatis repugnans Turturem semel tantùm parere, vt ille adiungere ausus est. Cæterùm Oenadem Philosophus dixit citato loco, bina parere. c Athenæus de Oenade miraculum recitat huiusmodi, Arbores non producturas ixiam, hoc est, viscum, quod alias ἰξός, nempe Aristoteli dicitur, nisi super quas auis ventrem deponens deuoratum eius semen excreuerit. Idem in Palumbe de Palumbe scribere Plinium diximus. De turdo idem communi adagio vulgatissimum, *Turdus malum sibi cacat*. Sed vt fabulam hanc anilem prætereamus, quam sola visci natiuitas per se iugulat, nam viscum αὐτομάτως in arboribus sine semine oritur, lubet hùc insignem Plinij errorem annotare, qui cùm Dioscoridi ixiam viderem (huic enim alia plãta, quàm Theophrasto ixia vocatur, nempe Chamęleõniger) in venenatis radicibus recensĕri, ac quodammodo, ab ἴξω, ideſt, visco appellari, vbique pro ixia venenata radice viscum reddidit intolerabili sanè errore, Restat modo vt auem nostram describamus. De magnitudine eius paulò antè memini, & de colore pectoris, Rostrum planè est cinnabarinum, longum vt in Columba domestica, in extremo acutum. Caput totum, venter & alarum pennę sunt cinerea, exceptis remigibus, quæ nigricant, & notabilis sunt magnitudinis, quare etiam volatu plurimum valere verisimile est. Ceruix viridis est, intercurrentibus nigris plumis. Cauda versus vropygium cinerea, cætera nigra, Pedes rubri, vngues nigri. In fœmina, cuius etiam iconem ponimus rostrum minus rubet, & pedes etiam pallidiores.

Gazę audacia.

c *L. 9. c. 16.*

Ixia, siue viscum vt nascatur.

ἴξός

Turdus malum sibi caccat.

Plinij maxim' error.

Ixia Dioscoridis q Chamęleõniger.

CAPIENDI RATIO.

ARISTOTELES priuatim de Oenade scripsit, vt Gazæ interpretis verbis vtar, modum maximè capiendi eam esse, dum se in aquam bidendo propendit.

DE ALCHATA, SIVE Filacotona Arabum.

Cap. VIII.

ANTEQVAM ad Liuię Columbæ historia, quemadmodum institutus ordo, magnitudinis nempe, expostulabat, orationem conuertam, operæ pretium planè mihi vsum est de Alchata, siue Filacotona Arabum prius verba facere, cùm quia Arabes è sylvestrium Columbarum genere eam nominent, tũ verò etiam, vt relicto interim vnicuique suo iudicio appareat nostram, quã pro Oenade dedimus auem, potius quàm hanc Oenadi respondere. *Alchata*, inquit Bellunensis, *est genus Columbarum, sylvestrium, quorum alæ oblongæ sunt, pennę, & plumę coloris Coturnicum, & cutis extrema prędura, quamobrem medici in regionibus ad Orientem prącipiunt huiusmodi Columbos excoriari, vt cutis remoueatur: Vulgo visi sunt in Syria pedibus nigris, & valdè breuibus.* Hæc ille. Ecce quam exactè huic aui conueniant quæ de sua Oenade Rondoletius ad Ornithologum scripsit. Vt enim eam cum Oenade veterum faceret ἴναξ per iota, vti diximus, non οἶναξ scribendum esse existimat, vt nimirum ἀπὸ τόν ἰνῶν, ideſt, à fibris denominata dicatur: Ita enim, inquit fibrosa, & dura est, vt neque edi, neque ad cibum nisi detracto tergore parari commodè possit. Auis est gregalis, & circa Monspessulum vulgò Angelus (vn Angel) vocatur; simillima perdici, sed rostro, & pedibus nigris; plumis ex fusco colore in nigrum vergentibus, & luteis in ruffum. Cætera, magnitudine prąsertim, Perdici persimilis. Sed quis hanc auem ab Alchata diuersam esse non dicat, quoniam Bellunensis pedes per breues Alchatæ tribuit, cùm contrà quam ille Inadem vocat, cruribus sit satis proceris, sed nõ impedit, quin saltem (vtor modò Ornithologi verbis) eiusdem generis proximi species sint diuersæ; & sanè Angelo etiam Monspessuli dicto, vt pictura ostendit pes propriè dictus, hoc est inferior, & digitatus breuis est proportione, & postremus digitus minimus. Alchatæ carnem Auicenna etiam duram esse dixit, ijs tamen salubrem, quorum iecur obstructum est, & infirmum, & quorum corruptum est temperamentum, hoc est, cachecticis, & hydropicis. Filacotonæ apud Elluchasem,

Ordinis ratio.

Alchata Arabum siue Filacotona.

Rõdoletij Inadem esse Alchatam Arabum.

Angelus q̃ auis dicta.

Pedum cõstitutio.

Caro Alchatę quibus profit.

Filacotone caro.

luchaſem, qui Tacuinos Arabicè ſcripſit, cum Columbis,& Turturibus numerantur, vnde Ornithologus Palumbium generis eſſe conijcit, & eaſdem fortè, quas, Auicenna Al-
Alfuachat. fuachat nominat. Ego cum Alchata potiùs eaſdem crediderim, maximè cùm idem Elluchaſem paulo antè Palumbos ſylueſtres,& Filacotonas ſimul numeret tanquam diuerſas, cuique tamen in re parum nota ſuum permitto iudicium.

Alchata ſiue Filacotona Arabum cum ſecuridica.

DE COLVMBA LIVIA.
Cap. IX.

SYNONYMA.

COLVMBA Πέλειας Aristoteli dicta, à Theodoro Gaza, vt iam sæpe diximus, Liuia traducitur, & apparet sanè πελείαδα, siue vt efferũt poetę πέλειαν à colore ita appellatam. Nam πελόν, & πελιόν Græci liuidum dicunt. Vnde Eustathius πέλεια, inquit, *non simpliciter Columba est, sed species Columbæ nigrioris, vt vox, seu dictio ipsa subindicat.* Idem Eustathius alibi πέλειαν ait esse genus Columbę timidum, ideoque etiam aliàs τρήρωνα vocari. Contrà rursus alibi docet πελειάδα Doribus Columbam simpliciter sonare, & τρήρωνα commune omnium Columbarũ epitheton esse, necnon etiam quandoque per antonomasiam simpliciter pro Columba vsurpari quemadmodum (ni fallor (ni Columba diximus. Augustinus Niphus Columbas Liuias (vtor enim communi Gazæ interpretatione, atque vtinam is ita vbique virũ se præbuisset) scribit Italis vulgò Palumbellas dici. Quod nomen Ornithologus Latinè quoque eis rectè tribui posse existimat; Nam, inquit, maior est, qui simpliciter Palumbus dicitur, vel ad minoris differentiam, torquatus. Veruntamen eo modo Liuiæ cũ Phabe, quę Palumbus minor est, seu Palumbella confundentur. Albertus Magnus alias Columbas cauernales, alias corrupta, vt apparet, à Peleia voce Belez nuncupat. Scaliger aptissima dictione Turriculas; Germani Lochtuben, Kleine Vuilde, Holtztuben.

Etymum Πελὸν quid.

Τρήρων.

Palũbella.

Columbæ cauernales

GENVS.

ARISTOTELES Columbarum genera enumerans πελείαδα penultimum magnitudinis locum tribuit, sicut alibi fusiùs à nobis disputatum est. Nunquid in hoc genere diuersitas reperiatur, planè ignoro; lego tamen apud Aelianum in India Liuias Columbas virides pennas habere, adeo vt primo aspectu, si quis in auium cognitione rudis sit Psittacum, non Columbam dicat: rostrum illi, & crura Græciæ Perdici esse similia: quas sanè in nostratibus Liuijs non reperias.

Belez. Liuiæ Columbæ virides.

DESCRIPTIO.

PELEIAS, inquit *a* Aristoteles, *quàm Columba minor, nigra est* (Gaza vertit, Liuet etiam plumis, & penè nigricat) *& pedibus rubidis, scabrosisque*. Idem Athenæus, & Aelianus repetunt. Quare parum rectè Varinus *Peleian* esse ait *Columbæ genus simile Palumbi*, nam neque color, neque magnitudo respondet. Hinc etiam, vbi Albertus habet, Columbæ Belez similes sunt domesticis griseis, lege fuscis, nam alioqui color griseus incanus, seu cineritius est, & ipsemet alibi nigras esse dixit. Hesychius ob allatam rationem non parum hallucinatur, & dum Peleiades Columbas nigras interpretatur Φάσσας, lego Φάσσας. Mihi Peleias, siue Liuia, nunquam conspecta, quare descriptionem, atque iconem ab Ornithologo mutuatus sum. Descriptio autem talis est. Vidi ego, inquit, apud nos Liuias captas cùm aliàs, tùm Februario etiam, & Augusto mensibus. Auis ea Columbæ domesticæ specie persimilis est, paulò minor; pedibus rubet: rostrũ albicat, circa nares tñ purpurei parũ habet. Plumæ vbiq. cinereę, sed in cauda extrema pennæ nigrescũt, mediæ subruffum aliquid habẽt. Collũ pronũ, & ad latera partim purpureas, partim subuirides plumas habet pro diuerso ad lucẽ positu hoc, vel illo colore splẽdentes. Collum supinum ex cinereo purpureum est. Alarum pennæ quatuor longiores nigri-

a 5. hist. c. 18

Varini error.

Griseus color qualis.

Columba Liuiæ descriptio.

Rostrum.

Color.

Collum.

Alæ.

nigricant cum aliquo ſubruffo colore: minimę cinereę ſunt: mediæ partim cinereę, partim ad extrema nigricant, & earundē vltimę dorsū verſus ſubruffę ſunt. Longitudo à roſtro ad extremam caudam dodrans, & digiti quinque ferè. Differt à Palumbe, quod & multò minor eſt, & maculas albas circa collum, & in alis, vt illa non habet.

Liuiæ vt a Palumbe differant.

Columba Liuia cum Cumino.

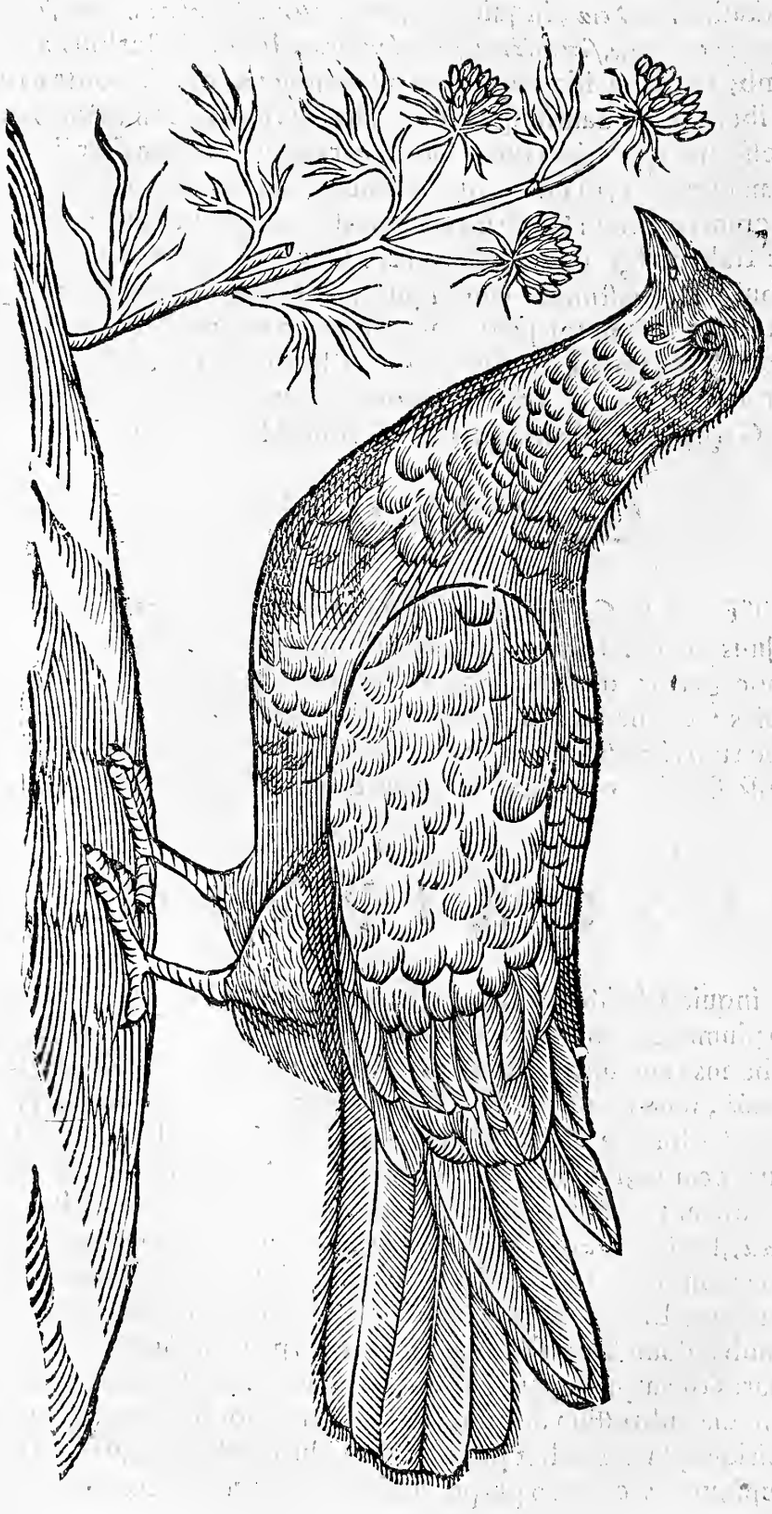

LOCVS. NIDVS.

MONACHI, qui in Mesuem commentarios promulgarunt, *Columbę*, inquiunt, *sylvestres in turribus, & montium rupibus nidificant, domesticis minores, & nonnullis Liuię, quasi liuidę dictę*. Sed dubito ego num in montium rupibus nidulentur. Nam & Scaliger Turriculas, Oenades verò, hoc est, nostros Sassarolos rupicolas dixit, quàm aptissimè. Turnerus in cauis arborum, & templorum muris nidificare ait, item Albertus, sed hic cauernas arborum, aut ipsas arbores præferre existimat. Aues sunt migratoriæ, *a* Aristoteles enim discedere eas, neque hybernare apud nos testatur, præterea minus patientes esse, eamquè ob rem à nullo cellares ali. Albertus aliam causam cur non alantur adducit, quod scilicet quamuis retineantur, non pullificent. Volant gregatim, vt idem Albertus testatur.

An in rupibus nidulentur.

a 8. *hist. c.* 12.

Cur non alantur.

ÆTAS.

ARISTOTELES *a* Perdicum ætatem non amplius, quàm ad sexdecim annos extendi prodidit, si communi textu standum. Sed cùm eo in loco de Columbaceo genere agat, dictio περδίκες multis viris doctis suspecta est, & Niphus annotauit multos in verioribus codicibus ὠὲ λειαι legi asseuerare. Quod si πὲ λειαι legendum, hæ sanè è Palumbium genere non fuerint, quarum videlicet ætas ad quadragesimum vsque annum extenditur.

a 6 *hi. c.* 4. Perdicum ætas.

Palumbiũ ætas.

VICTVS.

ORnitologus Columbis Liuijs eadem ferè exhiberi posse credit, quæ Palumbis, & Albertus glandibus, & granis Columbas cauernales, quæ Liuiæ sunt, vesci scribit.

VSVS.

LIVIÆ inquit Ornithologus, apud nos, vt audio, Palumbis, tanquam teneriores in cibo præferuntur; Quod etiam Bapt. Fiera dixit canens:

Aridior si te delectat fortè Columba
Liuia, turrita, quę tibi ab arce cadit.
Non sapiat torquata minus mihi cara Palumbes,
Si modo fert molles non diuturna dapes.

Hoc est non annosa. Liuiarum fimus, vt tradunt monachi Mesues commentatores, ad finapismum requiritur.

Liuiarum carnis præstantia.

Fimi vsus.

DE TVRTVRE. Cap. IX.

ÆQVIVOCA.

TRYΓῺN, vti dicemus Græcis Turtur est; Huius nominis mulier quædam fuisse legitur, eaque Æsculapij nutrix, cuius monimentum *a* Pausanias in templo eius Dei prope Ladonem Arcadæ fluuiũ, cuius aqua omnib. Græciæ fluminibus pulchritudine antecellebat, extare memorat. Hesychio quoque τρυγὼν est ἴτων γυναικῶν μίξις, & σύνετροφος, quæ verba doctissimus Henricus Stephanus mendo non carere existimat. Eidem Hesychio τρυγὼν est piscis marinus centro deleterio, ille nempe quem Latinè pastinacam marinam dicimus. Hunc piscem, Vlyssi necem inutilisse tradunt, ideoque à Nicandro ὁλοοργὸν τρυγόνα nuncupari.

Trygon. Æsculapij nutrix.

a *In Arc.*

Trygon piscis. Pastinaca marina.

b *In Hexa.* D. Ambr. error.

Recentiorum nonnulli, vt D. *b* Ambroſius, vocis amphibologia decepti pro hoc piſce Turturem verterunt, quod multi non probant, quoniam Τρυγων non à voce dicatur, ſed παρατὸ τρυειν ἢ τρυχειν, ideſt, βλαπτειν καὶ κακοῦν, hoc eſt, nocere, & affligere. Turtur tamē etiam piſcis nomen eſt: hunc Robertus Stephanus vocat Trutam, Ornithologus Troctam legit, & authorem habere illum negat. Sed Turtur duos fortè diuerſi generis piſces ſignificat. Nam qui à Iuuenale Turtur appellatur, eum nonnulli Trucham, ſeu Troctam eſſe volunt, quemadmodum *c* Lucius Marineus Siculus hiſtoriographus regius, cuius ſuper hac re verba adijcere minimè piguit. *Capitur*, inquit, *multis Hiſpaniæ amnibus piſcis aureis maculis inſignitus, qui eſſe notiſſimus, vbique, quo tamen nomine vocetur abigitur. Ego verò eum eſſe arbitror, quem Turturem Iuuenalis appellat, quo cariturum dicebat Vrſidiū: quandoquidem nomen hoc Turturis multarum gentium vulgari ſermone maximè conuenit. Nam & Hiſpani Trucham, & Itali, Siculiq. Troctam vocant. Piſcis eſt autem non modo iucundiſſimi ſaporis: ſed optimi quoque nutrimenti, quem medici ſenibus, & etiam ægrotis libentiſſimè cōcedunt: cuius in Hiſpania magna eſt multitudo, & magnitudo ingens. His namq. pralarga captura non diuites modo ſed etiam pauperes veſcuntur vilius emptis. Qui etſi in multis Hiſpaniæ fluminibus capiuntur, illis tamen, qui apud legionem fluminis Orbigonis, Benauentum, Burgos, Molenam, Nelam, Manſiliam, Barchum Abutę, & in amne quamuis paruo, cui nomen eſt copus hominis, multò meliores habētur, quàm cęteri. Turturem captum vidimus in ripa Thormis apud Salamanticam librorum viginti.* Hæc itaq. ille. Truttam, vt apparet, intelligens, quam Itali Trottam, non Troctam nuncupant. Trocta autem piſcis quidem nomen eſt, at Græcum, & communi Doctorum virorum ſententia Amia Ariſtotelis, de qua ſuo loco, Deo dante, agemus. Vt verò ad Truttam reuertamur: hunc piſcem nunquid Iuuenalis Turturem vocauerit viri docti iudicent. Græci veteres, quod nouerim, Truttam non agnouere, Latini alij aliter appellant, at nemo Turturem. Auſonio Gallo haud dubio ſilar neſcio, quare, appellatur, dum ait:

Purpureiſque ſtellatus tergora guttis.

Inter Iuuenalis commentatores Georgius Valla poetam exiſtimat nō de aue, at de piſce loqui, verùm quem piſcem, ita vocent, non addit: & reuera Iuuenalis, dicant alij quid velint, lautiſſimum cibum nominare volens, quo Vrſidium cariturum gloriatur, auem ſatis obuiam, quamuis gratiſſimi ſaporis intelligere mihi non videtur, maximè cum ſequenti ſub inde verſu mullos recenſeat. Romani, vt hiſtoria teſtis eſt, piſces maximè exoticos ſemper cùm in ſummo honore, tùm in præcipuis habebant delicijs: ſed hæc ſunt alterius loci, & negocij. Addemus Iuuenalis verſus, vt quiſque, quā lubet, amplectatur opinionē:

Sed placet Vrſidio lex, Iulia, tollere dulcem.
Cogitat hæredem cariturus Turture magno,
Mullorum iubis, & captatore Macello.

Quæ ſi ita ſint, Τρυγὼν ſiue Turtur duos piſces ſignificauerit, Truttam nimirum, & Paſtinacam marinam, de qua, vt idobiter ſit dictum, eiuſcemodi tradunt miraculum, nempe ſi quis ictus ab ea caudam ex arbore quapiam, & præcipuè quercu ſuſpendat, arborem areſcere, ipſum liberum euadere. Quod per antipathiæ rationem contingere tradit Aetius. Porrò Turtur vulgò loci nomā eſt in calabria multis arundinibus ſaccariferis abundātis.

Turtur qui piſcis.
Trutta.
Trucha.
Piſcis qui Turtur Iuuenalis dictus.
a *Lib. de reb. Hiſp.*
Turcha ſiue Trocta, qui piſcis.
Turtur piſcis librat. viginti.
Amia Ariſtotelis.
Silar piſcis.
Turtur qđ Iuuenali.
Romanorū gula.
De Paſtinaca piſce miraculum.
Turtur locus.

SYNONYMA.

Thor.

THOR Hebræis Turturem ſonat, & Thorem Turtures in plurali. Thor tempus quoq. ſignificat, & Thorem in Cantícis gemmas, aut margaritas coniunctas, vel ordinatas ſecundum ordinem diſpoſitionis, vel lineamenta, aut genus ornamēti, vt ſunt torques, vel monilia. Rabbi Dauid exponit figuras depictas inſtar Turturis. Chaldæus pro Thor habet Saphina. Indictionario Syrochaldaico apud Platinum impreſſo Schuphnina legitur atquè Schephenina & in plurali Schaphnina. Legitur in eodem dictionario ſpecies auis, vel Turturis. Perſa pro Turture habet Tetaru inuenitur item pro hac aue in lexico trilingui zuziltha neſcio cuius linguæ. Turtur Auicennæ, vt Bellunenſis interpretatur, prępoſito articulo appellatur Alfafanin. Guareſcen, inquit Syluaticus, Turtur eſt, vel Palūbus ſylueſtris: quæ poſterior ſignificatio verior eſt. Neq. etiā Durā, vt ille vult, Turtur eſt, modò Durā illi eadē auis, quæ Duraz Auicennę, vt ego conijcio: nā hæc, vti Bellunēſis quoq. interpretatur, Attagē, ſiue Frācolinus eſt; quare & Antonius Garzius

Saphina.
Schuphina Schephenina.
Tetaru.
Zuziltha.
Alfafanin.
Guareſcē.
Duram.
Duraz.
Antonij Gizij error.

in

in eundem errorem incidisse videtur, cùm nixus authoritate Auerrois, qui Turturibus admirandam ad acuendum ingenium facultatem tribuit, Duragi, cui hanc vim ascribit Auicenna, Turtures vertit, apud Albertum, vbi Græcè Aristoteles habet τρυγὼν, semel, atq; iterum Targula legitur, quam nonnullis Sturnum esse asserit, sed omnino Turtur est. Alibi quoque Theagore habet pro Turture, Τρυγών Græcis recentioribus Τριγόνι, vel Τριγόνα appellatur, Latinis Turtur. Vtrisque, tàm Græcis nempe, quàm Latinis à sono vocis, nimirum à τρύζων, non Τρίζειν, nam hæc posterior vox Vespertilionum est, quod etymum in Græca dictione dilucidè, minus in Latina apparet, nisi dicamus id per methatesin, siue literarùm transpositionem, vt Goropius vult, factum, vt Turtur dicatur quasi Trutru. Alij verò ab Hebræorum Tor Turturis nomen deriuant. Legitur, & Turturis in nominatiuo, vt Vulturis apud Ausonium. Plerunque Turtur in masculino genere, rarò in fœminino sumitur. *a* Martialis cæreum, & aureum Turturem dixit; *b* Iuuenalis magnum, sed hic subinde à Turture Mullos nominat, vnde fortè, vti antè diximus, piscē Turturem nominat. Turtur auis Italis Tortore, Tortora, Tortole, & Turtura, & Tortorella dicitur; Hispanis Tortola, & Tortolilla; Gallis Tourterelle, Tortorelle; Germanis Turteltub, Turtel; Saxonibus, Anglis, Belgis communi vocabulo Turtelduue: vsurpatur, & Turtell in Anglia: Illyricè Hrdlicze. *c* Io Goropius Becanus, qui omnia suæ linguæ origini vocabula accepta ferenda esse contendit; Belgis Turturem non Turtelduue, vti diximus, sed Troutelduue dici scribit, sed vulgus, vt multa plerunque corrumpit Turtelduue nuncupare: dici verò Troutelduue à verbo Troutelen, quod, inquit, idem est, quod blandiri, & omnibus modis, & gestibus conari cuipiam placere, & propriè id facere suauijs, & amplexibus, quod à Turturibus docemur. Et mirum est in hac voce, & sonum quodammodo ipsius auis exprimi, & præterea significari fidei excellentiam, quæ in Turturum coniugio tota est, vt meritò princeps fidei dici possit. Troufidem notare ait, & Trout idem esse, quod coniugio copulat. El, siue cum aspiratione Hel, excellentiam denotare. Hinc Troutel de ijs dici fœminis, quæ blanditijs Columbinis amorem sibi conciliare student: & in masculis Troutelaer eodem modo vsurpari.

Duragi.

Targula.

Thagore.

Τριγόνι.

Τριγόνα.

Etymologia.

a *L.3. Epi.*

b *Sat.6.*

c *In Saxo.*

Troutelduue.

Troutelen quid Belgis

Turturum mira fides in matrimonio.

Troutel de quibus fœminis dicat

Troutelaer de quibus masculis dicatur.

GENVS.

ARISTOTELES Columbacei generis volucres ordine recensens, Turturem vltimo loco nominat, & minimam in eo genere existere scribit, & sanè nostrates Turtures tales omnino existunt. Cæterùm Philosophus vnicum duntaxat, vt apparet Turturum genus agnouit, quod licet in locis frigidioribus, ac niuosis candidum aliquando reperiatur (*a* Scaliger in Vascouia duos eiusmodi sese vidisse narrat, & in Polonia eosdem inueniri mihi per literas narrauit Martinus Foxius Medicus Cracouiensis) nostro tamen æuo aliud genus obseruatur, cuius fœmella naturaliter candicat, mas verò coloris est cinerei ad subruffum vergentis, habetque torquem nigram. Eiusce-mòdi par Turturum mihi misit Ioan. Michael Rinellus nobilis Placentinus; hoc genus Indicum appellant. *b* Aelianus Turtures sæpè apparere scribens, de posterioribus intelligere mihi non videtur, at de illis, quas in niuosis locis quandoque conspici diximus. Insula illa, quam Hispaniolam nuncupant, tria, aut quatuor diuersa Turturum genera producere tradunt. Henrico Galliarum Regi, teste Ornithologo, coronando Turcarũ Imperator inter alia munera par Turturum rari cuiusdam, & peculiaris generis transmisit, & mihi Ioan. Paulus Oliua Genuensis aliquando alterius, & diuersi, quàm sunt nostrates, coloris promisit, quas ex Alexandria Aegypti deferri referebat.

Magnitudo.

Turtures candidi.

a *Exerc.19*

Turtures Indici.

b *L.10.c.33*

Henrico Galliarum Regi Turcarũ Imp. Turtures misit.

FORMA. DESCRIPTIO.

a 5.hi.c.13
b 9.hi.c.22
Chloreus. Gazæ error.
Virio.
Ortygometræ magnitudo.
Color.
Dorſum.
c In Epiſt.
Turtur cur niger vocatus.
Ori Apollinis nugæ.
Turtur Cercopi ſimilis vt dicatur.
Cercope quale animal.
Turturis deſcriptio
Caput.
Oculi.
Roſtrum.
Collum.
Dorſum.
Pectus.
Venter.
Pedes.
Alæ.
Vropygiũ.
Cauda.
d 9.hi.c.7.
Turturum Indicorum deſcriptio.
Quomodo à noſtratibus differãt

TVRTVR, quemadmodum ex *a* Ariſtotele diximus, in toto Columbaceo genere minimus eſt: *b* alibi quoque Chloreum, pro qua voce Gaza non rectè Virionem vertit; nam hanc Turture triplo minorem, Turturis magnitudine eſſe dixit, quemadmodum, & Alexander Myndius Ortygometram: ſed Ortygometra Turture noſtrate breuior, & altior, & vt apparet, corpulentior eſt, modo quam pro Ortygometra pinximus noſtris *Rè delle Quaglie*, hoc eſt Coturnicum Rex vocata veterum Ortygometra ſit, vt opinor. Athenæus ait, Turturem eſſe colore cinereo, eius authorem citat Ariſtotelem; quod etſi quodammodo verum ſit, tamen in Ariſtotelis codicibus non reperitur; dorſo, vt inquit Albertus, color ruffus in ſuperficie pennarum inſpergitur. Turturem itaque cur nigrum vocent *c* Ouidius, & Pontanus, haud facilè intelligo, cum præter maiores, ſeu remiges alarum pennas, nihil vel ſaltem parum nigredinis poſſideat. Orus verò Apollo ridiculosè admodum Turturi (τρύγωνι) ſoli inter omnes voluceres dentes, & mammas tribuit. Ornithologus rectè hunc locum Ori mendo non carere ſuſpicatur, ſed quod pro τρύγων, νύκτερις, ideſt, Veſpertilio. Quia, inquit, hic dentes, & mammas habet, legendum arbitretur, mihi vix arridet, quia ea vocabula nihil ſimilitudinis inter ſe obtinent, & fortè vox conſimilis Oro impoſuerit, nam Veſpertilionis ex Græcis τρίζειν dicitur, Turtur verò τρύζειν: atque eo modo Turturem cum Veſpertilione imprudenter confuderit. Neque minus abſurdè Athenæus cuipiam ſcripſiſſe videatur, Turturem Cercopi ſimilem eſſe, cùm Cercope cicada ſit, vel ſaltem ei congener: verùm hoc dicere voluit Athenæus, quòd Turtur nimia, & obſtrepera garrulitate Cercopi ſimilis ſit. Turturem verò, quem ante aliquot annos ad viuum depingi curaui, ita deſcripſi: Capite eſt pro corporis portione exiguo, coloris, qui ex cinereo ad ſubruffum vergit. Oculi pupilla nigra, iris lutea. Roſtrum longè quam in vlla alia Columba minus, & tenuius, eiuſdem, cuius caput, coloris. Collum torquis ambit retrò aterrimus, viridibus maculis conſperſus, ante vix conſpicuus: Dorſum, & pectus fermè ferruginea, dilutiùs tamen pectus, dorſum intenſiùs. Pars prona ſitu ventris candicat. Femora, tibiæ, pedeſque ferruginea. Vngues breuiuſculi, nigri parùm adunci. Alæ prorſus verſicolores. Primùm etenim qua dorſo, & pectori vicinæ ſunt, elegantiſſimo colore ruffeſcunt, intercurrentibus pennis nigris, quarum extrema viridia ſunt, dein ſubuiride, ſequuntur, quarum margines ruffi aliquid obtinent, immiſcenturque his pennæ nonnullæ nigræ: vltimæ tandem, nempe maiores, ſiue remiges prorſus atræ, at in extremitatibus aliquid albi habentes. Vropygium fuſcum, vel colore, quem fumatum vulgus nuncupat. Cauda ſupina eiuſdem coloris eſt, at prona, & in extremitate candicat. Fœmina teſte *d* Ariſtotele, niſi interiorum aſpectu, difficulter dignoſcitur. Contrà in Turturibus Indicis ſe es habet. Fœmina enim exceptis pedibus, qui rubri ſunt, & præter roſtrum, quod nigricat, vt in mare, cætera candida eſt. Mas verò capite, collo, pectore, alis ad remiges vſque, & dorſo vſque ad vropygium ruffeſcit, ſed color longè, quam in noſtrate dilutior eſt, neque vlla macula reſpergitur. Magnitudo fermè eadem, vox eadem. Roſtrum quoque ſimile, at nigricans. In oculis diuerſitas euidentiſſima. Huic iris planè croceo, aut potius miniaceo elegantiſſimè reſpondet, quæ in noſtrate luteſcit tantùm. Torquis etiam diuerſa figura eſt, nam Indicis tenuis, & nigra eſt, & circumcirca collum ambit, cum in noſtrate digitum, & amplius lata ſit, nec vnicolor, vt diximus. Pennæ alarum longiores, vropygium, cauda tota fuceſcunt, calamos habentes atros, & in marginibus albicant. Venter maximè prope anum luteſcit, pedes rubei tabellis albicantibus ornati, vngues fuſci ad luteum vergentes. Alui marem, & fœminam domi meæ caueæ incluſos, ac milio eos paui.

Hiſtoria Incubatus.

Sæpius oua ediderunt, ſed propter caueæ motum (erat enim è trabe ſuſpenſa) excludere non poterant. Incubabant autem viciſſim, donec oua rumperentur: quibus ruptis iterum coibant, & nouiter oua bina ſemper edebant, donec tandem gemebunda earum voce, maris potiſſimùm, nam fœmina exilem admodum edit, defeſſus, eas neptibus meis donarem. Nunc noſtratium hiſtoriam proſequamur.

LOCVS

Turtur mas cum ornithopodio.

Turtur Indicus cum latyro altero.

LOCVS. HABITATIO.

TVRTVRES notissimæ quidem in nostro orbe aues sunt,& passim habitant Nihilominus rarò admodum quibusdam in locis visuntur : quibusdam verò crebrius apparent. Commorantur ferè semper in montium iugis, & arborum verticibus: quamobrem, teste Origene Turturis appellatione sanctus Spiritus appellatur, vbi de magnis, & occultioribus mysterijs agitur, quæ multos latere solent. Hinc quoque *a* Cælius arbitratur Turturem Vergilio aeream nuncupari hoc versu.

Nec gemere aerea cessabit Turtur ab vlmo.

Sed poeta eo innuere voluit,non solùm in montibus agere plerunque Turturem, sed in vlmo hoc est, arboribus nidulari, tum quoque rariùs terram, nisi victus quærendi causa contingere,nam ad agros etiam,& hortos propter id descendit. Vnde rectè dicebat doctissimus Aloysius Mundella, Turturem tùm monticolam, tùm capestrem esse. Platina scribit loca sabulosa libenter ab eo frequentari ; in summa loca solitaria, & ab humano consortio remota.Contrà verò Psalmographus innuere videtur,dum sese deterioris cõditionis esse ait, quàm est Passer, & Turtur, quia his aditus ad altaria Dei pateat, adeo vt apud illa nidulentur.Sed Hebraici sermonis periti Hebraicè Hirundinem significari volunt,quæ sanè in Ecclesijs,& domibus nidos construit. Gilbertus Genebrardus ad hunc Prophetæ locum commentans existimat esse synedochen pro omnibus auiculis, quæ nidos apud templa fingunt.Imo,inquit,citra synedochen R.Mose.Nahmanides eodem loco arbitratur Deror nomen esse commune omnibus auiculis liberè per domos,vrbes,& agros volitantibus,& vagantibus. Nam Deror libertatem significat Auis nempe libera, non inclusa caueæ,vel domibus. Septuaginta propter mysterium Turturem potuerunt eligere.Amat itaque Turtur loca rarò frequentata,sed quę & ipsa immutat.Migrat enim, vel si locum tepidum repererit, in eo per hyemem latet. Latere Turturem præter alios testatur sæpius in primis ipse *b* Aristoteles.*Turtur*,inquit *c* alibi *æstate tantùm apparet, hyeme se condit. Latitat enim suo tempore*. Et rursus alibi: *Turturem hyeme latere maximè omnium constat: nemo enim propè dixerim vidisse per hyemem vspiam Turturem dicitur*.Latere autem incipit præpinguis,& quanquam pennas in latebris demittit,tamen pinguedinẽ seruat.Alibi quoque vbi de toto Columbaceo genere generatim agit, scribit *ad nostra loca venire,cùm iam prolem fecerit*,sed id de Turture & Oenade solùm mihi dicere videtur. Nam,& Plinius *trimestres* vocat Turtures,hoc est tribus mensibus nobiscum agentes,*Columbas perennes*.Et rursus idem *d* Aristoteles,*Degunt*,inquit,*æstate Turtures locis frigidis hyeme tepidis*. Ex recentioribus qui idem scribunt, sunt Albertus Magnus, & Georgius Agricola, quorum hic *Turtures*,inquit, *aliquando in angustis montium locis latere consueuerunt,qua de causa verno tempore deplumes conspiciuntur*. Ille verò *sæpè*,inquit *manent, cùm montem habuerint contra Boream, & ab altera parte locum liberum & patentem, in quo se soli exponant;& regio temperata fuerit*.Atque ita satis probasse me existimo Turtures hyberno tempore in nostris regionibus quoque latere:quare dicendum,asseuerandumq. superest hinc migrare,quod superius pronunciauimus.Tradit id etiam *e* Aristoteles,inquiẽs *Turtures non patiuntur apud nos hybernare, sed discedunt, nisi paucæ locis apricis remanserint*. Et rursus ibidem : *Volant gregatim tum Palumbes, tum Turtures, cùm aduenerint, & cum suo tempore abeunt*.Idem M. *f* Varro refert dum ait:*Turtures,& Coturnices immani numero suo tempore in Italiam aduolant,& alio tempore reuolant*.Et iterum:*Pontię insulæ*,inquit,*non longè à Palmaria è regione Formiarum,in quibus Turtures,& Coturnices,cum ad Italiam veniunt, prima volatura requiescendi causa paucos dies morantur*. Addit Ornithologus Turtures in genere Columbaceo apud suos primas aduolare,deinde Liuias,postremò Palumbos torquatos. *g* Cicero quoq. Turtures cursu, & peregrinatione gaudere dixit. Quapropter Pliniũ haud verè dixisse putauerim,quẽ alias tamen Platina sequitur,vere occultari Turturem,& pennas amittere.Nam si verum est,quod ex Aristotele diximus,ad nos venire, cum iam prolẽ fecerit,vt certè constat,dicendum est dũ occultatur proli incumbere quod mihi absurdum omnino videtur.Pręterea Turtur ex ijs auibus est,quę sua præsentia ver nunciant.Hinc in sacris *h* Canticis Sponsus sponsæ suæ signa recẽsens,quibus aduenisse iam ver congnoscitur,vocem Turturis quoque nominat;*Surge*, inquit *propera, amica mea, Colũba mea,formosa mea,& veni.Iam n. hyems transijt,imber abijt,& recessit.apparuerunt in terra*

a *L.26. Antiq.lect.c.5.* Turtur cur aerea vocata.

Dauidis locus explicatus.

Hirundo vbi nidificet.

Deror quæ aues Hebræis.

b *8.Hi.c.3* Quando lateat.

c *8.Hist.c.16.*

Cur trimestres dicãtur.

d *8.Hist.c.12.*

Turtures migrare.

e *8.Hist.c.12.*

f *L. 3. de re rust.c.5.*

g *L. 2. de fin. bon. & malor.*

Turtur vernunciat.

h *Cap.2.* Signa aduentus veris.

terra noſtra: tempus putationis aduenit: Vox Turturis audita eſt in terra noſtra: ficus protulit groſſos ſuos: vineæ florentes dederunt odorem ſuum, Meminit pariter *i* Ieremias propheta diſertiſſimus, dum ait: *Miluus in cælo cognouit tempus ſuum: Turtur, & Hirundo, & Ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Quamuis in nulla non regione Turtures inueniantur, alia tamen alijs locis præferre videntur. Nam in Æthiopia tantam harum auium copiam per aerea volare tradunt, vt cælo velut nebulas offundere videantur, & ſolis radios impediant. Apud Tartaros abundare minus mirũ eſt, quia eas non capiant, eſumque abominentur. Perù dicta regio numerosè eas alit. In Germania, teſte Turnero, multo frequentiores ſunt, quam in Anglia.

Turturum copia vbi. Tartari cur Turturibus abundent.

MORES. INGENIVM.

IN Columbaceo genere caſtiſſimas eſſe Palumbes, ſecundum caſtitatis locum obtinere Turtures, tertium, ac poſtremum Columbas albas ex *a* Æliano in Columbæ hiſtoria generali tradidimus. Alij in Turturibus hanc continentiæ laudem magis celebrant. *b* Ariſtoteles Turturem, & Palumbem vno mare contentos viuere, nec alterum recipere inquiens, neutram præferre videtur, ſed Turtur, ſi mori alterutrum contingat, à ſecundis nuptijs abſtinet, & quod reliquum eſt vitæ ſine coniuge perpetuò agit, ſoluſq. volat, & quàm plurima etiam mœroris pltna propter coniugem vita functũ exẽpla edit, omniaq. facit, quæ ad luctum ſpectare, & ad viduitatem, ac ſolitudinem exprimendam aptiſſima videantur, atque ideo frondenti ramo non amplius inſidere tradunt, nec ex lympido fonte bibere, ne conſpecta in aqua imagine ſua coniugis eſſe ratus eius recordetur, & nouos dolores inde percipiat, ſed ſiccos truncos eligere, & aquam turbare, quod Vergilianus & patria, & cantu *c* Baptiſta ille hiſce verſibus ſic expreſſit:

Sicut vbi amiſſo thalami conſorte per agros
Sola volat Turtur, nitidis nec potat in vndis,
Ne comitis priſci triſtetur imagine viſa,
Nec viridi poſt hac ſertur conſidere trunco.

Turturum caſtitas.
a *Li. 3. de ani. c. 44.*
b *9. hi. c. 7.*
Turtur a ſecundis nuptijs abſtinet.
Quare viduus factus non bibat aquam fontis lympidi.
c *Lib. 2. de Part. Mar.*

d Alibi quoque matrem D. Virginis propter ſterilitatem ceu viro, qui rus ierat, orbam, Turturi ita aſſimilat:

Rus ierat, mater tanquam ſine compare Turtur
Deſolata domi viduas imitata ſedebat.

d *Lib. 3. de ſacr. dieb.*
Mater Virginis Turturi coraſſimilata.

Ob huiuſmodi igitur pudicitiam Turtur poetis caſtus nuncupatur, ac in primis Ouidio, ſi is Philomelæ author eſt, dicenti:

Et caſtus Turtur, atque Columba gemunt.

Et Baptiſtæ Mantuano pudicus, dum ait;

Munus erat veteri genti de more pudicus
Turtur, &c.

Paſſim verò per hanc hiſtoriam pudicitiam huius auis celebrauimus. Hic tamẽ de inuiolabili earum amore ita ſciſcitari vnà cum Iouiano Pontano lubet, cuius hi mellitiſſimi ſunt verſus hendecaſyllabi:

Quæ ramo gemino ſedetis vnà,
Atque vnà canitis vagæ volucres,
Vna & gutture canitis canoro:
Cùm vobis amor vnus: vna cura,
Vnum ſit ſtudium, & fidele amoris,
(Noſtri nam variant ſubinde amores)
Vos blandæ volucres, amoris inſtar
Exemplum fidei iugalis vnum.
Quæ vis, obſecro, dicite, eſt amoris?
Tam conſtans male, diſſidenſq. ſecum?
Nam ſi paſcitur è calore, & igni,
Curò miſeri ſubinde amantes
Frigeſcunt ſimul, & tremunt? geluque
Toto pectore ſanguis obrieſcit?
Sin eſt frigida vis geluq. ab ipſo

Horreſcit ſimul omnibus medullis:
Cur ò cur miſeri ſubinde amantes
Vruntur tacito colore, & igni
Toto, & pectore ſanguis vſtulatur?
Quænam hæc tam varians ſubinde vis, vt
Alternis calor imperet, geluq;?
Vos ò dicite blandulæ volucres,
Exemplum fidei, atque amoris vnum.

Ingenium Turturis. Ingenium Turturis Iudæorum ſapientiæ præfert e Hieremias, dum ait: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Celebrat idem f D. Ambroſius, aut neſcio, an verè; ſed audiamus quid dicat: *Vides,* inquit, *quantum Dominus etiam minuſculis infundit prudentiam? Turtur nido ſuo ne pullos ſuos incurſet lupus ſquillæ folia ſuperiacit. Nouit enim, quod huiuſmodi folia lupi fugere conſueuerint: nouit auicula, quomodò poſteritatem foueat ſuam, & tu ignoras, & tu negligis, quomodo aduerſum lupum nequitia ſpiritalis poſteritatem vitæ huius habeas tutiorem?* Hæc ille. Sed quid Turtur à lupo ſibi, pulliſque metuat in arboribus nidulãs? Gladiolum, vel vt alij legunt, iridem nidis imponere tradit Aelianus, Philes verò comedere eandem, tanquam faſcinationis amuletum, & ad pullorum cuſtodiam Ariſtoteles, ſi modò verus Ariſtoteles, author nimirum mirabilium, qui ſub Ariſtotelis nomine venditur, tradit Cuculum in Helice pariturum non conſtruere nidum, ſed in Palumbium, & Turturum nidis parere.

e 9. Cap. 8.
f 6. Hex. 4.

Turtur, vt nidum ſuũ tueatur cõtra Lupum.

PROPRIETAS.

TVRTVRI, & alijs quibuſdam auibus, inquit *a* Philoſophus proprium eſt crepitus ventris. Pars etiam nouiſſima alui earundem vehementer citatur, cùm vocem edunt.

Cuculus in Turturũ nidis parit.

a 9. hiſt. c.

VOX.

TVRTVR, inquit *a* Iſidorus, de voce vocatur auis: de qua ſupra quoque quædam ſcripſimus. Dicitur autem Græcè τρύζειν, hoc eſt, vt Celius vertit, triſſare, quod verbum de inani obſtreperaque verborum multitudine vſurpatur, ob quam Turtur etiam male audit, vt in prouerbijs dicetur. Aliqui Græcorum verò Turtures στένειν, hoc eſt, gemere dicunt. Latinam vocem Latini vſurpant: Author philomelæ.

a Lib 12. c. 7 Etymologia. Tryſſare quid.

Et caſtus Turtur, atque Columba gemunt.

b Martialis,

b L. 3. epi.

Gemit hinc Palumbus, inde cæreus Turtur.

Item Virgilius.

Nec gemere aerea ceſſabit Turtur ab vlmo.

Huiuſmodi gemitum cantus nomine dignatus eſt Suidas, inquiens: *Cum maximè eſurit, cantat maximè.*

Gemitus Turturis cantus dictus.

ÆTAS.

COLVMBÆ, & TVRTVR, teſte Plinio, octonis annis viuunt, nimirum, quæ excæcatæ allectrices aluntur, vt habet Ariſtoteles, ex quo hoc tranſcripſiſſe videri poteſt. Ego enim aliàs diutius viuere arbitror. *a* Bartholomæus Anglicus neſcio an propria obſeruatione, an verò ex alio quopiam ſcriptore tradit Turtures quindecim annos viuere, ijſdemque cubare.

a Lib. 3. de prop. anim. cap. 34.

VOLA-

VOLATVS.

Turtures pedum velocitate valent.

ALBERTVS priuatim Turtures cùm volatu, tùm etiam pedibus plurimum valere prodidit. Columbarum ſane volatus velociſſimus eſt, greſſus non item hoc itaque Turturi priuatim in Columbaceo genere competet, modò verum ſit pedibus valere, vt ille teſtatur.

NIDVS. COITVS. Incubatus. Partus.

vbi niduleutur. Coeundi modus. Oppianus correctus. An mares cum maribus coeãt. a 6. Hi. c. 2. b In Bacc. act. 1. Pro Machera Turturem captare quid ſit. c 6. Hiſt. cap. 1. d 6. Hiſt. cap. 4. e 9. Hiſt. cap 7. a 8. Hiſt. cap. 3. b lib. 3. de agricul. ca. 35.

NIDVLANTVR Turtures ijſdem ferè in locis, quibus Palumbes, nempe in arboribus: montana tamen alijs præferunt. Nidum inter denſos arborum ramos ex lignis duris, & nodoſis conſtruunt. De coitu, vteri geſtatione, fœturaque, nonnulla, ſcripſimus in Palumbe, quæ & Turturi communia ſunt. Oſcula quoq. Columbarum more ante initium permiſcent, id que inter eas, quæ prouectiores ætate ſunt, perpetuum eſt Iuniores verò non rarò abſque oſculis coire viſæ ſunt. In vulgaribus Oppiani exemplaribus legitur, mares ſi fœmina deſit, præter communem auium legem ſe inuicem conſcendere, & oua, ſed infœcunda generare: ſed legendum potius fœminas ſe inuicem conſcendere, ſi mas deſit: nam *a* Ariſtoteles hoc Columbis quoque attribuit, vt in Colũba diximus. Ad eiuſmodi oſcula, quibus Turturem ante coitum vti diximus, alluſit fortaſſis *b* Plautus, Piſtoclerum adoleſcentem loquentem inducens, ſe pro machera Turturem captaturum, hoc eſt, pro meretrice, quę baſijs, & ſuauijs adoleſcẽtes decipiat, amantes. Gaza in textu *c* Ariſtotelico addidit, *Turturem ſemel tantùm anno parere*: nam bis parere conſtat, ſicuti idem ipſe alium interpretans Ariſtotelis locum, ſcribit. Turtures quidem animalia fuiſſent in fœcunda, niſi benigna parens rerum natura trimeſtres iam factos generationi idoneos fœtificareque feciſſet, vt nonnulli, referente *d* Ariſtotele, prodiderunt, eo argumento nixi, quòd larga eorum vbique reperiatur copia. Turtures illi Indici, quorum ſuprà meminimus pluries pariebant, quotieſcunque nempe oua rumperentur, non parituri fortaſſis & ipſi, niſi bis oua excluſiſſent. Incubant autem, teſte *e* Ariſtotele, mas, & fœmina viciſſim, quod in omni Colũbaceo genere commune eſſe arbitror.

VICTVS SAGINA.

Turtures oliuis veſcuntur. Saginà, Turdorum copia. Turturum pretiũ minuit. Turturquo cibo pingueſcat. Receptacula Turturũ. Aqua qualis danda. Stercoris vſus. Turturis ætas ad ſaginã apta.

FRVGIBVS viuere Turturem præter communem experientiam teſtis eſt *a* Ariſtoteles. Albertus præter grana etiam glandibes veſci aſſerit: quin & *b* Carolus Stephanus oliuarum cultores hortatur, ne Turturibus, Turdis, ac Sturnis acceſsũ ad eas permittant, tanquam ſumma auiditate eas depaſcentibus. De ſagina Turturum abundè Columella ſcribit in hanc ſententiam. *Turturum educatio ſuperuacua eſt, quoniam id genus in Ornithone nec parit, nec excludit. Auolatura vt capitur, farctura deſtinatur: eaque leuiore cura, quàm cæterę aues ſaginatur. Verùm non omnibus temporibus. Per hyemen, quamuis adhibeatur opera, difficulter gliſcit. Et tamẽ quia maior eſt Turtur copia pretium Turturum minuitur. Rurſus æſtate vel ſua ſponte, dummodo ſit facultas cibi, pingueſcit: nihil enim aliud quàm obijcitur eſca præcipuè milium: nec quia tritico vel alijs frumentis minus craſſeſcant, verum quod ſemine huius maximè delectentur. Hyeme tamẽ offa panis vino madefacta, ſicut etiã Palumbos celerius opimant, quam cateri cibi: Receptacula non tanquam Columbis, loculamenta, vel cellulæ cauatæ efficiuntur: ſed ad lineam mutuli per parietes defixi, tegeticulas cannabinas accipiunt, prætentis retibus, quibus prohibeantur volare, quoniam, ſi id faciant, corpori detrahunt. In his autem aſſiduè paſcuntur milio, aut tritico: ſed ea ſemina dari niſi ſicca non oportet. Satiatque ſemodius cibi in diebus ſingulis vicenos, & centenos Turtures. Aqua ſemper recens, & quam mundiſſima vaſculis, qualibus Columbis, atque Gallinis præbetur. Tegeticulæque mundentur, ne ſtercus vrat pedes, quod tamen & idipſum reponi debet ad cultus agrorum, arborumq. ſicut, & omniũ auiũ, præterquam nantiũ Huius auis ætas ad ſaginam non tam vetus eſt idonea, quam*

quàm nouella. Itaque circa messem, cùm iam confirmata est pullities, eligitur Varro pariter de Turturum fagina loquens: *Inseptis*, inquit, *villæ affixis nutriri possunt Turtures*. Et *c* rursus Merula apud eundē, *Turturibus*, inquit, *locus constituendus proinde magnus, ac multitudinem alere velis*. Item iubet, vt habeat hostium, ac fenestras, & aquam puram, & parietes, ac cameras munitas tectorio: Sed pro Columbarijs in pariete mutulos poni, aut palos in ordine, supra quos tegeticulæ cannabinæ sint impositæ. Infimum ordinem oportere abesse à terra non minus tres pedes, inter reliquos dodrantes, à summo ad cameram ad semipedem, æquè latē mutulos à pariete extare posse, in quibus dies, noctesque pascuntur. Cibatui quod sit obijci triticum siccum in vicenos, & centenos Turtures ferè semodium, quotidie euerri eorum stabula, à stercore ne offendantur. Sic ferè ille. Palladinus verò præcipit, vt Columbarij cellæ duo subiecta cubicula fiant: vnum breue, & propè obscurum, quo Turtures claudi possint: quos, inquit, nutrire facillimum est: nam nihil expetunt, nisi vt æstate, qua sola maximè pinguescunt, triticum, & milium mulsa maceratum super accipiant. Panico etiam impinguari author est Dydimus, & potu largiore delectari Aucupes Lombardiæ, tradente Crescentiensi, præcipuè Cremonæ, tota æstate Turtures ferè retibus capiunt, & domunculæ illuminatæ includunt: aquam continuè puram, & mihi quantum lubet exhibentes, & vsq; ad exactum fere autumnum seruant quingentas, & mille quandoque eo modo congregatos, atque admodum carè vendunt. Tam mirum verò in modum Turtures pinguescunt, vt teste *d* Scaligero, pinguedine suffocati intereant, tanquam nimio infarctu elisis faucibus. Ob hunc itaque bonum pinguescendi habitum Turtur fortassis Martiali cæreus appellatur, atque aureus hoc versu.

Aureus immodicis Turtur de clunibus implet.

c *L.3.c.8. de re rust.* Locus in quo nutriēdus est Turtur.

Vt maximè pinguescāt.

Aucupes Galliæ Cisalpinæ.

Turtures saginent.

d *Lib.5. in Theoph. c.* 20.

Turtures pinguedine suffocātur.

SYMPATHIA.

Antipathia.

QVAMVIS Turtur nullam auium suapte natura infestet, vt scribit Albertus, & author de natura rerum, & aliarum iniurias, seu infestationes patientissimè ferat, non caret tamen, & ipse suis amicis, quibuscum tacita ei intercedit amicitia, eaque reciproca, & cum integerrima fide culta, qualis in primis illa est, quam cum Psittaco exercet. Agnouit quidem hanc sympathiam Plinius, dum ait: *Turtures, & Psittaci amici sunt*, Sed quantopere inuiolabilem vterque inuicem fidem seruet, si nouisset, pluribus eam verbis erat celebraturus, quemadmodum nobis præstitit *a* Ouidius poetarum facundissimus, qui reciprocum harum auium amorem talem fuisse canit, qualis olim inter Orestem, & Pyladem (hunc enim per Phocæum intelligit) intercessisse legimus. Quatuor autem amicitiarum mutuarum, (vt id obiter dicamus) teste Lactantio Firmiano, exempla celebrantur, Thesei nempe, & Pirithoi; Achillis, & Patrocli: Tydei, & Polynicis: Orestis, & Pyladis: quos postremos, vt dixi nominat Ouidius. Addita postea sunt à quibusdam, & illa duo amicorum paria, Scipionis, & Lælij; Damonis, & Pythiæ, de quibus *b* Cicero: sed Ouidium audiamus, qui ita inquit:

Turtur nullam auem infestat.

Turtur cū Psittaco amicitiam exercet.

a *L.2.amo.*

Orestis, & Pyladis amicitia.

Quatuor amicitię mutuæ celebrata.

b *Lib.3. de off.*

Omnes quæ liquido libratis in aere pennas,
Tu tamen ante alias. Turtur amice dole. (scilicet ob mortem Psittaci)
Plena fuit vobis omni concordia vitę,
Et stetit ad finem longa, tenaxq; fides.
Quod fuit Argolico inuenit Phocęus Oresti,
Hoc tibi dum lituit, Psittace Turtur erat.

Hanc eandem Psittaci cum Turture sympathiam, amoremve comprobat apud eundem Ouidium Sappho puella Phaoni persuadere contendens, se quamuis candida non sit, at nigra, posse tamen ab eo adamari, quoniam, & aues diuersi coloris, diuersique generis naturali quadam iungantur amicitia; inquit autem.

Sapho, vt Phaoni persuadeat, vt se amet.

Aues diuersi coloris, sæpèse inuicem amāt.

Ouidius explicatur.

Candida si non sum, placuit Cepheia Perseo
Andromade patria fuscá colore sua.
Et varijs albæ iunguntur sapè Columbæ,
Et niger à viridi Turtur amatur aue.

Quem locum interpretatus Domitius Scholiastes omnibus neruis contendit lectoribus persua-

Pauones Columbas amant.

perſuadere, poetam pro varijs Pauones intelligere, aues nempe diuerſi à Columbis generis eo ſolo argumento nixus, quod ſequens verſus duas diuerſi generis aues nominet, Turturem nempe, & auem viridem, ideſt Pſittacum. Sed quamuis Pauones,& Columbę, vt nos ex Plinio ſcripſimus, amici ſint, poſſit tamen ita verſus meo iudicio exponi,vt non ſolùm Columbæ candidæ ſeſe cum varijs, hoc eſt, maculatis, nempe deformibus copulent, matrimoniumquè contrahant, ſed quod magis eſt,vt aues etiam diuerſæ ſpeciei ſeſe mutuò ament; Sed proſequamur. Idem Domitius arbitratur Plinium pro Merula, cum qua Ariſtoteles Turturi bene conuenire teſtatur: Pſittacum vertiſſe, quod ſanè etiã probare non poſſum, cùm ob allatum *c* Ouidij, qui ipſo Plinio antiquior eſt, teſtimonium, tum ob quorundam experimentum. Magna eſt, inquit, Antonius Mizaldus ſcriptor non infimæ claſſis naturarum familiaritas inter Pſittacum,& Turturem: nam hunc de omnibus amat ille, & contra: quod mihi,& multis exploratum fuit. Aſſeuerat eãdem harum auium neceſſitudinẽ,cui vel ſoli adhæſerim, Iulius *d* Cæſar Scaliger, quapropter, & ego auſim aſtruere Turturi præter Pſittacum, Merulam quoquè amicam exiſtere. Aelianus, quemadmodum in Columba dictum eſt,Columbæ cum Turture amicitiam intercedere ait: ſed hoc etſi mirum non videatur, quoniam Turtur è Columbarum genere ſit, dixi tamen ex viri fide digni relatione, Columbas immiſsam in Columbarium Turturem penitus occidiſſe; ſed hunc Turturem Indicum fuiſſe, quare fortaſſis id ob coloris diuerſitatem feciſſe videre poſſunt. Hoc verò etiam ſympathiæ tribuendum videtur, quod cùm Columbæ helleborieſu interimantur, Turtures eo impunè veſcantur,nihilq. inde detrimẽti patiantur; author eſt *e* Glyca,id propter peculiare ipſis temperamentũ accidere tradẽs. Contrà verò malo punico trito pereunt, ſi *f* Aeliano credimus,qui pariter eorum hoſtes recenſet occultos Corum,& Circum,aues certè aduerſus quas ſe ſe defendere non poſſunt: eſt tamen id odium reciprocum. Occiduntur pariter, teſte *g* Philoſopho à Chloreo, quo cum pugnant: quo loco *h* Gaza pro Chloreo Luteum vertit,quod placet. Plinius ex Ariſtotele cum Pyrallide pugnare ſcribit,& rationem odij reddit,quòd eodem victu paſcantur,& eodem loco degant. Hìc Gaza pro Pyrallide Ignariam tranſtulit. Repetit hãc eandem inimicitiam Philes. Sed quod apud eundem proximè antè legitur, Turtur odit Pyrram,id deprauatè legi apparet:fortè Pirallidem dicere voluerit. Oderunt,& Pharalim volucrem, teſte Rauiſio Textore. Diximus antè ex *i* D.Ambroſio Turturem aduerſus Luporum acceſſum ſquillæ folia ad nidum inducere. Sed hoc Zoroaſtres vulpem,non Turturem facere ſcribit,pro qua fortè D.Ambroſius memoria lapſus Turturem ſubſtituerit.

Variæ aues quæ Ouidio.

Auis viridis.

Merula, & Turtur amici.

c *6.Hiſt. cap.1.*

d *In com. i l.3.The. de plant.16.*

Columba, & Turtur amici.

Turtures impunè helleboro veſcuntur.

e *Ann.par.*

f *6.de ani. cap.46.*

Turturis hoſtes Coruus,& Circus.

g *Cap.45.*

Cum Chloreo pugnat

h *9.Hiſt.c.1.*

Cum Pyrallide.

Ignaria.

i *6.Hexa. cap.4.*

Vulpes, cur ſquillæ folia nido importet.

D.Ambroſij error.

CAPIENDI RATIO.

ARISTOTELES *a* de Columbis ſcribens Turtures etiam excæcatas allectatrices ali ſolere prodidit. Capiuntur autem diuerſimodè: Viſco in primis teſte *b* Oppiano, & ſub arbore, cuius ramis Turtur alter, videlicet allectrix imponitur. Qui capiendi modus longè antiquiſſimus videtur, vtpote cuius Plautus quoque meminit,vbi Anthemonidem glorioſum militem facit iactare ſeſe ſexaginta hominum millia occidiſſe proprijs manibus, dum ait.

Viſcum legioni dedi
Fundaſq; eò præſternebam folia farfari.

Lycus reſpondet.

Cui rei? ANTH. Ne ad fundas viſcus adhæreſceret
Infundas infundebam grandiuſculos globos
Eos volantes iuſſi fundarier.
Quid multa verba? Quemquem viſco offenderant,
Tum crebri ad terram decidebant, quàm pyra.
Vt quiſque ceciderat, necabant eum ilicò
Per cerebrum pinna ſua ſibi quaſi Turturem.

a *9.Hiſt.c.7.*

b *Lib.3 de aucup.*

Anthemonidis glorioſi militis iactatio.

Quomodo intricentur Turtures laqueis è pilis caudæ equinæ,& alijs quibuſdã:item quomodo retib. capiantur docet multis Pet.Creſcentienſis,& ante ipſum Aelianus, dum ait: *Ad hanc rationem aucupantur Turtures,qui abſolutè,perfectèq; earum aucupium tenent,nec longiſſimè ab experimento aberrant,vt ſaltent,valdèq; ſuauiter, præclarèq; canant: quorum auditu hęc delectantur, ſaltationisq; conſpectu permulcentur, accedunt propius. Aucupes ſenſim,& pedetentim*

Vt retibus capiantur.

detentim eò fecedunt, vbi retium explicatorum posita sunt insidiæ in quas incidentes, capiuntur; cepta primùm saltatione, & cantiunculis. Orus quoque testatur Turtures tibia, & saltatione capi. Intercipiuntur insuper, teste Oppiano, cùm siticulosè ad fontem accedunt: venator prope eum arundinem erigit, pennis ad summum alligatis: quarum, inquit, motus Turtures admodum terret, fugatque. Sed aliàs Turtur iam pridem captus in propinquo ponitur, quo conspecto, cæteri aduolitant, & retis tractu obteguntur. Aliquando etiam contingit Turtures ita viribus labescere, vt manu sese capiendas præbeant, vt author de natura rerum prodidit.

Turtures saltatione gaudent.

Vt propefontes capiantur.

Turtures manu capiuntur.

DENOMINATA.

VERBENACA Græcis trygonium appellatur, quòd Turtures ea delectentur, seu potiùs, vt doctissimè disputat Ioan. Goropius Becanus, quod ad eos amore conciliandos ligandosq. valere credatur, in quibus cùm Columbæ, tùm Turtures omnium gentium iudicio habent principatum.

Trygoniũ.

AVGVRIA.

Vsus in Sacris.

VETERES, vt historia testatur, quicquid agebant, nisi auspicatò agebant, maximè in rebus serijs. Ita quoque in primo die, vbi desponsatio futura esset, nobiliores familiæ non nisi auspicatò conueniebant. Optima autem istiusmodi auguria capiebantur à Turture, & Cornice: atque ita si par integrum, apparuisset, boni omnis erat, si alter tantùm, pessimi, quemadmodum in Cornice fusiùs docuimus. In Columba verò Columbam diximus propter salacitatem potissimum Veneri ab antiquis sacram habitam fuisse. Contrà verò *a* Aelianus albas Turtures cùm Veneri Cereri, tùm etiam Parcis sacras esse sese intellexisse scribit. Belgæ, referente *b* Becano, Turturem Columbarum minimam his amoris, & fidei dotibus excellentissimam arbitrati, non nomẽ tantum ab ijs facere, sed eum præ ceteris Veneri consacrarunt, adeo, vt apud eos, qui externis moribus necdum corrupti, patrios ritus conseruant, nephas habeatur. Turturem occidisse: & ne honos nobili auiculæ à maioribus tributus ob Veneris cultum abolitum periret, dicunt eam D. Virgini sacram esse, attexta etiam nescio qua fabula ad opinionem apud vulgus confirmandam. Tartaros pariter ferunt Turturum esum abominari, eosque minimè capere, nescio an ob similẽ causam. De vsu verò. Turturum in sacrificio Hebræorum abundè cùm in Columbæ tractatu egerimus, superuacaneum est hic repetere.

Familiæ nobiles antiquorũ auspicatò conueniebant.

Duos Turtures vidisse bonum, vnũ malè.

Columba cur Veneri sacra.

a *L.10.c.33.*

b *L.6. Sax.*

Belgæ. Turtures Veneri consecrarunt.

Turtures occidere vbi nephas sit.

MYSTICA.

CASTITATI huiusce auis, qualem prædicauimus, multa sacrosancta mysteria innituntur, adeo vt Adamantius Origenes scripserit: *Castitatis sermo Turtur est in Ecclesia conuiuio.* Et alibi *a* D. Hieronymus: *Turtur*, inquit, *auis pudicissima semper habitans in sublimibus, typus est Saluatoris.* Cui eandem hanc auem ita comparat S. Antonius Patauinus: *Christus*, inquit, *facit sicut Turtur auis, quæ hyemis tempore ad valles descendit, & in truncis concauis arborum habitat deplumis. In æstate verò ad montana reuertitur. Sic Christus in hyeme infidelitatis, & frigore demoniacæ persequutionis descendit in vterum humillimę Virginis, & habitauit in hoc mundo pauper, & abiectus, tanquam plumis potentiæ nudatus. De hac Turture dicitur in Cantico: Vox Turturis audita est in terra nostra: Vox Turturis est gemitus, & luctus. Christus descendit gemere, & plangere, quam nunquam legimus risisse, vt nos doceret gemere, & plangere. Audita est autem vox Turturis in terra nostra, scilicet, Agite pœnitentiam. Cùm verò appropinquauerit æstas, & feruere cœperit Iudaicæ persequutionis,*

Turtur D. Virgini sacer dictus.

a *L.1. aduers. Iouinianum.*

Saluatoris typus.

Vox Turturis.

Christus nunquam risit.

Turtur ſignificat ſapientiam patris.

Turtur ſãctos viros notat.

Sancti ſolitarij incedunt.

Prędicationis, & ſecretarum orationum typus.

b *Pſal.73.* Caiah qd Hebræis.

c *Comm.in Daniel. c.2* Hebraica gẽs Turtur appellata, & cur.

Idem ſunt cõfiteri, & laudare.

d *Pſal. 63.*

Turtur animal caſtitatis.

e *Lib.19. mor.c.24.* Chriſtus Paſſer dictus.

Fideles per Turtures deſignati.

f *Cap 29.*

Quies per nidum expreſſa.

Dauidis cor Paſſer ſignificat.

Turtur ei⁹ carnem.

nis, & exarſerit calor paſſionis, tunc redijt ad montem, ideſt ad Patrem, &c. Eadem ratione, vt ait Ambroſius Heremita Turtur dicitur ſapientia Patris, quoniam imperfectis abſcõditur, & inter perfectos eam verbi diſpenſator loquitur. Nam Turtur, vt dictum eſt, vitam in ſecretioribus, & à multitudine remotis vitam tranſigit. Turtur, inquit, diſertiſſimus Iacobus de Vitriaco Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Card. ſanctos viros ſignificare poteſt, quorum exemplo reprobi Iudæi tempus viſitationis ſuæ debuerunt agnoſcere, & dicere cum Nicodemo: *Nemo poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis: niſi fuerit Deus cum illo.* Turtur quandiu maritus eius viuit, nũquam recedit ab eo, quo mortuo nulli alij copulatus, ſed ſolitaria incedens, ſiccis arborum ramis inſidet, gemens, & triſtis. Per Turturem igitur ſancti, caſti, & iuſti deſignantur, qui ſolitarij incedunt à tumultu mũdi remoti, gementes, & dolentes pro morte Chriſti, & pro peccatis ſuis, & aliorum, ſuper ſiccum paupertatis ramum inſidentes: abſconduntur autem in hyeme: in præſenti enim ſæculo propter vanitatem, in æſtate autem futura in cælum volabunt. Significat etiam Turtur ſoliuaga prædicationes, & ſecretas orationum lachrymas, quemadmodum contrà Columba gregalis vitam actiuam, & orationes Eccleſię publicas, vt ſcribit Thomas de Vio in ſumma D. Thomę Doctoris Angelici. Apud Pſalmographum *b* locus eſt huiuſmodi: *Ne tradas Chaiah* (beſtijs, vt D. Hieronymus tranſtulit) *animam eruditam in lege tua.* Vbi ſeptuaginta habent. *Ne tradas beſtijs animam confitentẽ tibi.* Fr. Hector *c* Pintius Luſitanus Hieronymianus Hebraiciſmi peritiſſimus idem vocabulum feram, & beſtiam ſignificans ſignificare etiam congregationem, & vocabulum, pro quo ſeptuaginta verterunt confitentes ſignificare ait Turturem, & legem. Vnde Pagninus traduxit: Ne tradas congregationi inimicorum animam Turturis tuæ. Ac ſi dicat. Ne tradas, Domine, vitam gentis Hebrææ exercitui hoſtium ſuorum. Gentem illam appellat Turturem ob imbecillitatem, & mœſtitiam, quo opprimebatur, quòd ſe cinctã ab inimicis intueretur. Et quia populus ille Deum laudibus efferebat, appellant illum ſeptuaginta confitentem Deo, idem eſt confiteri, quod laudare, & Hieronymus eruditum in lege Dei. Poteſt verti: Ne tradas cœtui hominum animam Turturis tuæ: vt ſit ſenſus; Cupio, Domine ab hominum cœtu, & frequentia diſcedere, meque in ſolitudinem recipere inſtar Turturis, loca ſolitaria quærentis, vt aptiùs poſſim in diuinam philoſophiam incumbere, & cæleſtia myſteria contemplari, quapropter te obſecro, & obteſtor, ne me Turturi ſimilem tradas turbulentis negotijs, & hominum congregationi, ac frequentiæ. Alius eſt eiuſdem Pſalmographi locus, quo antea diximus D. Hieronymum propter myſterium Turturem vertiſſe. Ait autem *d* Pſalmographus: *Etenim Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum ſibi, vbi reponat pullos ſuos.* Quem locum commentans D. Hieronymus: Simpliciter, inquit, interpretemur: videte quid dicat (Dauid) Deſidero Domine æterna tabernacula tua: concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini. Sedem aliquam, & nidulum animæ meæ, & corpori meo habere deſidero. Aues, quæ liberè huc illuc vagantur tamen poſtquam volauerint, habent locos, & nidulos, vbi requieſcant: Quantò magis anima mea, & caro mea debet ſibi locum præparare, vbi poſſit requieſcere? Non alius aſcendamus. In Domino confido: Quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montes ſicut Paſſer? Videte ergo, quia nemo tranſmigrat in montes, niſi qui Paſſer eſt. *Et Turtur nidum ſibi.* Iſte eſt Turtur, de quo dicit in Cantico Canticorum. *Vox Turturis audita eſt in terra noſtra. Turtur nidum ſibi:* Turtur eſt animal caſtitatis. Turtur non habitat in humilibus, ſed ſemper facit nidos ſibi in excelſis arboribus. Sicut ergo Paſſer, & Turtur aues caſtiſſimæ nidos ſibi in ſublimioribus faciunt: ſic ergo tabernacula, & atria, & domus non ſunt in humili iſta terra, ſed in excelſis, hoc eſt in Regno Cœlorũ. Exponit eundem textum D. *e* Gregorius, per Paſſerem intelligendo Chriſtum, qui ſibi domum inuenit, quando aſcendit in Cœlum, ſed per Turturem fideles accipit, qui ipſum imitantur: Vnde explicans illud *f* Iob: *In nidulo meo morior:* ait: Quid per nidum exprimitur, niſi tranquilla quies fidei, puta, qua vnuſquiſque infirmus nutritur? Nam ſi Eccleſia Sancta infirmos quoque filios nunc in nido pacis non enutriret. Pſalmographus nõ diceret: *Etenim Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum, &c.* Iam quippe domum Paſſer inuenit, quia in æternum Cœli habitaculum Chriſtus intrauit. Et Turtur inuenit nidum, quia Sancta Eccleſia amore conditoris affecta crebris gemitibus vtitur, & velut nidum ſibi, i. pacatiſſimam fidei quietem conſtruit, in qua creſcentes filios quaſi plumeſcentes pullos, quouſq. ad ſuperiora euolẽt, caritatis gremio calefactos fouet. D. verò Auguſt. in enarratione eiuſdem Pſalmi per Paſſerem intelligit ait Prophetæ cor, & per Turturem eiuſdem carnem. Nam duo, inquit, dixerat, & duo reddidit in ſimilitudinem auium.

Dixerat

Dixerat exultasse cor suum, & carnem suam, & his duobus reddidit, Passerem, & Turturem. Cor tanquam Passer, caro tanquam Turtur: inuenit sibi domum Passer, inuenit sibi domum cor meum. Exercet pennas in virtutibus huius temporis in ipsa fide, spe, & charitate, quibus volet in domum suam, & cùm venerit permanebit etiam querula vox Passeris, quæ hic est, non erit ibi. Nam ipse est querulus Passer, de quo alio g Psalmo: *Sicut Passer solitarius in tecto, de tecto volat ad domum.* Iam sic sit in tecto, calcet domum carnalem, & habebit quendam cælestem locum, perpetuam domum. Passer iste finiet querelas suas. Turturi autem dedit, & pullos; ideſt, carni, inuenit nidum Turtur, vbi ponat pullos suos. Passer domum, Turtur nidum: & nidum vtique vbi ponat pullos suos, Domus tanquam ad sempiternum eligitur, nidus ad tempus congeritur. Corde cogitamus Deum, tanquam volantem Passerem ad suam domum: carne autem agimus opera bona: videtis enim per carnem sanctorum quanta bona fiant: per hanc enim operamur, quæ iussi sumus operari, quibus adiuuamur in hac vita. Frange esurienti panem tuum, & egenum sine tecto induc in domum tuam: si videris nudum, vesti, & cætera talia, quæ nobis præcepta sunt, non operamur nisi per carnem. Passer ergo ille, qui cogitando domum suam, non recepit à Turture quærente sibi nidum, vbi eos ponat, &c. Idem h alibi. Videamus, inquit, quomodo in Deum, & cor simul, & caro hominis exultat. Quomodo nisi, vt homo, & carne, & corde seruiat. Cor enim exultat in Deum, quando honesta, & sancta cogitat, quando religiosa opera, & Deo placita concupiscit. Caro autem exultat, quando pudica est, quando sobria, quando nulla impuritate polluitur, quando nullis immundis actibus sordidatur. Videte enim è diuerso, & agnoscite, quàm vera sint, quæ dico: si viderit aliquis vestrum hominem iniusta dicentem, nunquid dicere potest, quod cor illius exultet in Deum viuum? Aut si quis alium viderit ebriosum, impudicum, fornicatorem, nunquid dicere potest, quod caro eius exultet in Deum viuum? Nulla enim caro exultat in Deum, quæ viuit in vitio. Ideo ergo propheta dicebat: Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Quia & corde retinebat plenam religionis fidem, & carne seruabat deuotam corporis sanctitatem. Nec sine causa in consequentibus statim Psalmista subdidit, dicens: *Etenim Passer inuenit sibi domum, & Turtur nidum, vbi reponat pullos suos.* In Turture, & Passere Saluator noster significatur. Passer enim, vt scitis, perparua auis est: Turtur enim, vt legimus, pudicissima. Et ideo Saluator noster Passer dicitur, quia docuit primus humilitatem. Turtur dictus est, quia docuit primus castitatem. Vnde etiam in Canticis Canticorum dixit: *Vox Turturis audita est in terra nostra.* Vox Turturis doctrina intelligitur Saluatoris. Audire cœpit, puritatem castitatis adamauit. Etenim Passer inuenit sibi domum, & Turtur nidum sibi, vbi reponat pullos suos. Quæ est enim domus Christi, nisi Ecclesia. Hanc ergo domum Saluator cum ingenti pietate quæsiuit, &c. Diuus verò i Bernardus in hanc Prophetæ psalmographi sententiam incidens longè aliter eam interpretatur, dum ait: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, in quibus Passer inuenit sibi domum, & Turtur nidum, vbi reponat pullos suos.* Passer, inquam, naturaliter animal vitiosum, mobile, leue, importunum, garrulum, ac pronum in libidinem. Et Turtur luctus amica, opacæ solitudinis familiaris incola, forma simplicitatis, exemplum castitatis. Ille sibi inuenit domum quietis, & securitatis. Illa nidum sibi, vt reponat pullos suos. Quæ sunt hæc, nisi iuuenum naturaliter calidus sanguis, & feruidus animus, ætas labilis, curiositas inquieta, & virilis maturitas, seruus animus, castus, sobrius, pertæsus exteriorum quantum potest, & intra semetipsum. Quorum alterum in tabernaculis Domini virtutum, in disciplina cellarum inuenit sibi ab omnibus vitijs quietem, firmamentum stabilitatis, & mansionem securitatis. Alterum verò in secreto cellæ secretiorem recessum conscientiæ, vbi reponat, & nutriat sanctarum affectionum suarum fructus, & spiritualis sensus contemplationis. Passer solitarius in tecto, hoc est, in altitudine contemplationis calcare amat habitationem carnalis conuersationis. Turtur in inferioribus fœcundatur, & gaudet in fructibus humilitatis. Perfecti enim quique, & spirituales, qui Turturis nomine designantur, cùm ad firmamentum, & robur virtutis suæ per virtutem obedientiæ, & subiectionis perueniunt, præmunt se semper, & deijciunt in id quod insipientium est: & vnde infra se descendunt, inde ascendunt supra se: & humiliando se magis proficiunt propter fructus solitudinis, qui sunt frequentes, & sublimes excelsus contemplationis, non arbitrantes esse negligendum conscientiam voluntariæ subiectionis, vsum socialis vitæ, & dulcedinem fraternæ charitatis, &c. k Disertissimus

g *Psal.* 10.

h *Hom.* 33. Homo, vt Deo corde & carne seruiat.

Saluator in Passere, & Turture notatur.

Dominus Christi Ecclesia.

i *Epist. ad frat. de n. Dei.*

Passer animal vitiosum.

Turtur amica luctæ

Iuuentus Passeri cõparata.

Passer solitarius in tecto.

Perfecti, & spirituales Turturis nomine designantur.

k *Homi. de virt.*

Homo cur per Passerem designatus.

D. Chrysostomus à propheta Passerem appellari ait, designarique hominem, quia anima nostra, sicut Passer erepta est de laqueo venantium. Quod & Dominus idipsum volens ostendere discipulis suis, quantum alios sanctitate præcellerent, dicit *l* eis: *Nolite timere: multis Passeribus meliores estis vos*: Propterea, & Salamon proclamat, dicens: *Vt euadas, sicut damula ex cassibus, & sicut auis à laqueo*. Turturi verò ait comparasse omnem castam Ecclesiam propter multiplicem sapientiæ gratiam. Et, quia, inquit, verum est, quod dicimus, audi *m* Dauid loquentem: *Omnis gloria filiæ regis ab intus in fimbrijs aureis circumamicta varietate: Etenim Passer inuenit sibi domum, & Turtur nidum sibi, vbi reponat pullos suos*. Hoc in confessione trophæi crucis enutriens illuminatos filios suos. Huius Turturis *n* Hieremias mentionem facit, dicens: *Turtur, & Hirundo, & Cicada agri, Passeres cognouerunt tempus aduentus sui*. Turturem dicit omnem castam Ecclesiam: Hirundinem verò Ioannem hominum amatorem: Cicadam verò eloquentissimum Paulum, Ecclesiæ Organum. De ista namque Turture præcepit Abrahæ Deus dicens: *o Accipe mihi vaccam trimam, & arietem trimum, & capram trimam, Turturem, & Columbam*. Huius Turturis meminit scriptura in Cantico *p* Canticorum, dicens: *Vox Turturis audita est in terra nostra. Vox Turturis huius cælestem Christi nobis verni temporis significat aduentum: Vox Turturis audita est in terra nostra. Audiamus igitur huius Turturis vocem melleam decantantem: Nigra sum, & speciosa filia Hierusalem, &c.* Venerabilis *q* Beda, quomodo per Passerem animam, per Turturem carnem intelligendam esse scribit, nunc audiamus. Duobus, inquit, præmissis, duo alia reddit (nempe diuinus Psalmista) in similitudinem auium. Et animam dicit Passerem, propterea, quia Passer querula auis est, & cauta à laqueis, & exercet se in pennis. Et anima, quæ hic ingemiscit attendendo tristitiam, & laborem peregrinationis, & cauet sibi à deceptionibus diaboli, non acquiescendo concupiscentijs carnis. Et quæ exercet se in pennis, quibus ad alta tollatur, id est, in virtutibus huius vitæ, scilicet in fide, spe, charitate. Huiusmodi, inquam, anima auolando de terra, & cælestibus conuersando, inuenit sibi ibi domum, in qua semper maneat, & omnem miseriam suam finiat. Turturem verò comparat carni: quia sicut Turtur pro cantu gemitum habet: ita ad carnem propter multiplicem, & infinitum defectum suum pertinet semper ingemiscere. Cui Turturi dat pullos suos: quia carnis est opera misericordiæ facere: vt nudum vestire, esurientem pascere, infirmum visitare, & cætera talia facere. Isti autem pulli non vsquequaque sunt ponendi, ne conculcentur, & pereant: sed in nido, ideſt, in fide, & societate Catholicæ Ecclesiæ, extra quam veri Sacrificij locus non est, quia & pagani sæpè faciunt opera Misericordiæ: sed quia non habent nidum; ideo conculcantur, & pereunt opera eorum. Et notandum, quod animæ propter manentem mansionem in cælo domum dat, carni verò dat nidum, qui ad tempus tamen inhabitatur, deinde deseritur: quia & fides, & opera misericordiæ, quæ caro facit, temporalia sunt. Cùm enim venerit species, peribit fides, nec opus erit misericordia, vbi nulla erit miseria. Litera autem sic legitur, quasi dicat: Verè anima mea, & caro exultauerunt in Deum viuum, quia anima mea existens Passer inuenit sibi domum: & caro mea existens Turtur inuenit sibi nidum, vbi reponat sibi pullos suos. Sed istha:c pro huius loci explicatione sufficiant. Alius est scripturæ locus in *q* Cantico Canticorum: *Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut Turturis*. Quam sententiam explicans D. Gregorius. Turtur, inquit, postquam parem suum perdiderit semel, nunquam alteri se iungit, sed semper solitarie habitans, in gemitu perseuerat, quia quem diligebat, non inueniens, quærit. Sic anima quæque dum à sponso suo absens est, ab eius amore non recedit, sed in eius desiderium semper anhelat, & gemit, & dum illum, quem valde diligit, non inuenit, quia ab omni alieno amore se retrahit, quasi in genarum verecundia castitatem cordis ipso habitu, & actu exteriori ostendit. Et D. *r* Bernardus antedicta verba exponens, hoc pacto ferè scribit: Tenera est sponsæ verecundia, & per increpationem sponsi facies eius rubore suffusa est, pulchriorque ex eo apparens, illicò audit, pulchræ sunt genæ tuæ sicut Turturis. Duo quædam in intentione, quàm faciem animæ esse dicimus, necessariò requirentur, res, & causa: ideſt, quid intendas, & propter quid. Et his sanè duobus animæ, vel decor, vel deformitas iudicatur, vt (verbi causa) anima, quæ ambo ista recta, atque pudica habuerit, illi meritò, veraciterque dicatur: *Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut Turturis*. Quæ verò altero eorum caruerit, non poterit audire: *Pulchræ sunt genæ tuæ, &c.* propter eam, quæ adhuc ex parte erit, deformitatem. Si (verbi gratia) intendat quis animum inquirendæ veritatis, atq; id solo veritatis amore, nonne is tibi videtur, & rem, & causam habere

l Matth. 15

Ecclesia casta Turturi cõparatur.

m Psal. 44.

n Cap. 8. Io. Hirũdo dictus Paulus Cicada.

o Gene. 15.

p Cap. 2.

q In com. ad Psal.

Passer cur animã designet.

Extra Ecclesiam Catholicã nõ est locus sacrificij.

q Cap. 1.

Anima Turturi assimilata.

r Serm. 4. super Cant.

habere honestarem, meritoque sibi vendicare, quod dicitur *Pulchræ sunt*, &c. Quippe cui in neutra generum nævus reprehensionis appareat. Quod si minimè quidem veritatis desiderio, sed aut inanis gloriæ, aut commodi temporalis obtentu in veritatem obtenderit, iam etsi vnam genarum videatur habere formosam, non dubitabis ex parte deformem, cuius alteram faciem causæ turpitudo fœdauerit. Si autem videris hominem nullis honestis studijs intendentem, sed carnis illecebris irretitum, ventri, & luxurię deditum, quales sunt illi, quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt, nõne istum ex vtraque parte fœdissimum iudicabis, in cuius vtique intentione res, & causa reproba inuenitur? Ergo solum inquire Deum propter ipsum solum. Hoc planè est, vtrãque bipartitæ intentionis faciem habere pulcherrimam, atque id proprium, ac speciale sponsæ, cui merito singulari prærogatiua audire conueniat: *Pulchræ sunt*, &c. Turtur pudica auicula est, & conuersatio eius non cum multis, sed solo degere fertur contenta compare; ita vt, si illum amiserit, alterum non requirat, sed sola deinceps conuersatur. Tu ergo stude ambas speciosas habere has genas tuæ intentionis, vt imitator castissimæ volucris sed eas secundum Propheram solitarius, quoniam leuasti te super te. Omnino supra te est angelorum Domino desponsari, adhærere Deo, atque vnum spiritum esse. Sede itaque solitarius, sicut Turtur, nil tibi, & turbis, nil cum multitudine cæterorum, etiamque ipsum obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. Secede ergo mente, ostio, ora patrem tuum. *s* præcipiens, ne virgo coniungatur malis hominibus, Sanctimonialis, inquit, fœmina, quæ Christum perfectè diligit, delectabilia, & superflua dona ab omnibus non recepit, quia Christum in omnibus donis anteponit. Vnde in Cãticis Canticorum Ecclesiæ dicitur, *Pulchræ sunt genę tuę, sicut Turturis*; Turturi assimilatur Ecclesia, vel quælibet sancta anima, quia Christum perfectè diligit, & nihil amori eius præponit. Turtur ex quo per occasionem coniugem suum perdidit, nunquam alterum amplius quærit, quia adulterinum amorem non recipit, sic sanctimonialis fœmina, quæ Christum perfectè diligit, amplius adulterinum amorem non recipit, ideſt, amplius in malo homines non diligit. Religiosa fœmina, quæ plus diligit hominem, quam Christum non est casta, sed adultera, quia Christum contemnit, cui fuerat desponsata, &c. Antea item eodem in *t* libro dixerat ad eundem fermè sensum, Soror in Christo amabilis mihi, audi vocem Iesu Christi sponsi tui dicentis: Surge amica mea, & veni per dilectionem: iam enim hyems transijt, imber abijt, & recessit, flores apparuerunt in terra, tempus putationis aduenit, vox Turturis audita est in terra nostra, hoc est vox prædicantium apostolorum in Ecclesia. Turtur est auis castissima, quæ in excelsis, & arboribus semper nidificare, & morari solet: Apostolos, vel cæteros Doctores significat, qui possunt dicere: Nostra conuersatio in Cœlis est, quæ & gemitum habet pro cantu, & significat ploratum sanctorum, qui suos ad lamentum, & fletum hortantur, dicentes: Miseri estote, & lugete. Igitur honesta virgo, accipe exemplum huius Turturis, & luge propter amorem Iesu Christi sponsi tui, quousque eum videre possis regnantem in solio regni sui. Melius est tibi lugere cum amore Iesu Christi, qnàm cum timore inferni. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut Turturis. Natura Turturis est, vt si per occasionem perdiderit alterum amplius non quærit. O sponsa Christi assimilare & tu huic Turturi, & præter Iesum Christum sponsum tuum, amatorem non quæras alterum. O sponsa Christi, esto similis Turturi, & luge die, ac nocte cum desiderio Iesu Christi sponsi tui: quia iam ascendit ad Cœlos, vt aliquando faciem illius videre merearis in dextera patris. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut Turturis. In genis solet esse verecundia. Soror venerabilis genas habes Turturis, si præ verecundia Iesu Christi sponsi tui: nihil contra voluntatem illius facis. Genas habes Turturis, si cum amore, & reuerentia Christi ea, quæ nihil displicent postponis. Genas habes Turturis, si præter Christum alterum amicum non diligis, &c. Explicat pariter eiusdem sententiæ mysterium D. Hieronymus postquam disertissimè demonstrasset Ecclesiam Christi sponsam esse, quæ tanquam pro epilogo repetens. Per hæc, inquit, edocemur, quomodo sponsa Christi, quæ est Ecclesia, etiam sit corpus eius, & membra. Si ergo audias sponsi membra nominari, Ecclesiæ membra dici intellige: in quibus sicut aliqui, qui dicuntur oculi pro intelligentiæ fine dubio, ac scientiæ lumine: & alij aures pro audiendo verbo doctrinæ: alij manus pro bonis operibus religiosisque ministerijs: ita sunt alij & qui genæ eius appellentur. Genæ autem partes vultus dicuntur, in quibus honestas, & verecundia animæ agnoscitur: per quod sine dubio illi in membris Ecclesiæ declarantur, qui castitatis, & pudicitiæ excolunt honestatem. Pro his

Turtur pudica auis.

s Serm. 60. de modo bene viuendi.

S. Ecclesia Turturi assimilatur.

Sanctimonialis fœmina Turturi cõparata.

t Serm. 10.

Vox prædicantiũ vox Turturis est.

Genas Turturis quæ habent.

Ecclesia Christi spõsa.

ergo ad omne corpus ſponſæ dicitur: Quam ſpecioſæ factæ ſunt genæ tuæ? Et obſerua, quia non dixit, quàm ſpecioſæ ſunt genæ tuæ, ſed, quam ſpecioſæ factæ ſunt, vt oſtendat prius quidem non eas ita fuiſſe ſpecioſas, ſed poſtea quàm ſuſcepit oſcula ſponſi, & ipſe qui loquebatur per Prophetas, prius affuit, & mundauit ſibi ipſi Eccleſiam lauacro aquæ, & fecit eam non habere maculam, aut rugam, & agnitionem ſui præſtitit ei: tunc factæ ſunt ſpecioſæ genæ eius. Tunc enim caſtitas, & pudicitia, & virginitas, quæ prius non fuerat, per Eccleſię genas ſpecioſa decore diffuſa eſt. Quę tamen genarum ſpecies, ideſt, pudicitiæ, & caſtitatis Turturibus comparatur. Turturum ferunt huiuſmodi naturam eſſe, vt neque maſculus pręter vnam fœminam adeat aliam: nec fœmina pluſquam vnum patiatur marem: ita vt ſi accidat altero intercepto ſupereſſe alterum, pariter cum coniuge extinctus ſit ei concubitus amor. Conuenienter ergò ſimilitudo Turturis aptatur Eccleſiæ, quòd vel alterius viri poſt Chriſtum coniugium neſciat, vel quòd continentię, & pudicitiæ in ea tanquam Turturum volitet multitudo. Reſtat & alius Canticorum locus de voce Turturis enodandus, qui talis eſt: *Surge, veni, proxima mea, ſponſa mea, quoniam ecce hyems tranſijt, pluuia abijt, flores viſi ſunt in terra, tempus putationis aduenit, vox turturis audita eſt in terra noſtra, &c.* Hæc declarans idem qui ſupra D. Hieronymus; Quod ſit autem, inquit, tempus oportunum, quo de terrenis, & corporeis locis euolent ad cœleſtia, pennis ſancti Spiritus ſubleuati, conſequenter inſeruit. Quia, ecce hyems perturbationum, ac vitiorum procella diſceſſerit, & vltra iam non fluctuet, & circumferatur omni vento doctrinæ. Vbi ergo ex anima hæc cuncta diſceſſerint, deſideriorumq. ab eadē tempeſtas effugerit, tunc incipient in ea flores vernare virtutum: tunc eius meriti, & tempus putationis aduenet, & ſi quid ſuperfluum, & minus vtile fuerit in eius ſenſibus, vel intellectibus, reſecabitur, & ad gemmas ſpirituales intelligentiæ reuocabitur. Tunc etiam vocem Turturis audiet, illius ſine dubio ſapientiæ, quam diſpenſator verbi loquitur inter perfectos ſapientiæ Dei altioris, quæ abſcondita eſt in myſterio. Hæc namque indicat appellatio Turturis. Hæc namque auis in ſecretioribus, & remotis à multitudine locis, vitam tranſigit aut deſerta montium diligens, aut ſecreta ſyluarum, procul ſemper à multitudine poſita, & à turbis aliena. Quid autē eſt aliud, quod opportunitati temporis huius, amœnitatique conueniat. Et D. Gregorius per vocem huius Turturis veris principio canentis niſi Eccleſiam, per terram ſponſi, niſi vitam illam beatam deſignari aſſerit. Vocemque Turturis in terra ſponſi auditam eſſe dicit, quia dū pro deſiderio ſuo ſancta Eccleſia deprecatur, à Chriſto in cælo clementiſſimè exauditur. *u* D. Bernardus paritèr ad eundem locum commentans hunc in modum ſcripſit: *Vox Turturis, &c.* Hoc inditium eſt tranſactæ hyemis, tempus nihilominus putationis adeſſe denuncians. Id iuxta litteram, inquit. Alias Turturis vox non dulce admodum ſonat, ſed ſignat dulcia. Ipſa auicula ſi emis, non magni, ſi diſcutis, non parui prætij eſt. Et vox quidem gementi, quam canenti ſimilior, peregrinationis noſtræ nos admonet. Illius doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moueat. Verè Turturem exhibes, ſi gemere doceas, & ſi perſuadere vis, gemendo id magis, quam declamando, ſtudeas, oportebit. Exemplum ſanctum in alijs multis, tum vel maximè hoc in negocio verbo efficacius eſt: dabis *x* voci tuæ vocem virtutis, ſi quod ſuades, prius tibi illud cognoueris perſuaſiſſe. Validior operis, q̄ oris vox. Vox Turturis, &c. Vbi Regni Cœlorum promiſſio facta eſt, tunc intellexerunt homines, ſe non habere hìc ciuitatem manentem, ſed futuram inquirere tota auiditate cœperunt, & tunc primū manifeſtè ſonuit in terra vox Turturis. Nam dum ſancta quæque iam anima Chriſti prę-ſentiam ſuſpiraret, regni dilationem moleſtè ferret, deſideratam patriam gemitibus, & ſuſpirijs à longè ſalutaret, non ne tibi videtur, vice fungi gemebundæ, ac caſtiſſimæ Turturis quęcunque anima in terra ita feciſſet? Hoc quippe eſt, quod ipſe agebat: Nunquid *y* poſſunt, inquit, filij ſpōſi lugere, quandiu cum illis eſt ſponſus, veniet autem dies, cùm auferetur ab ijs ſponſus, & tunc lugebunt. Ac ſi diceret: Et tunc vox Turturis audietur. Ita eſt Ieſu bone. Venerunt illi dies. Nam & ipſa creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc, reuelationem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis noſtri. Hoc ſcientes, quod quandiu ſumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino. Nec vacui gemitus, quibus è Cœlo tam miſericorditer reſpondetur. Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus. Et infra: Denique compare vno Turtur contenta eſt, quo amiſſo, alterum iam non admittit, numeroſitatem in hominibus redarguens. Nam etſi forſitā culpa propter innocentiam venalis eſt, ipſa tamen incontinentia turpis eſt. Pudet

Turturum natura.

Tps oportunum quo de terrenis ad cæleſtia euolatur.

Turtur ab ſconditam Dei ſapientiam denotat.

Eccleſia voce Turturis canētis veris principio ſignificatur.

u *Serm.* 59 Hyemis tranſactæ inditium.

x *Pſal.* 67.

Anima ſancta Turturi comparata.

y *Matth.* 9.

det ad hoc negotium honestatis rationem non posse in homine, quod natura possit in volucre. Cernere enim est Turturem tempore suæ viduitatis sanctæ viduitatis opus strenuè, atque infatigabiliter exequentem. Videas vbique singularem, vbiq. gementem audias, nec vnquam in viridi ramo residētem prospicies, vt tu ab eo discas voluptatum virentia velut virulenta vitare. Adde, quod in iugis montium, & in summitatibus arborum frequētior illi conuersatio est, vt quod vel maximè propositum pudicitię decet, doceat nos, terrena despicere, & amare cęlestia. Ex quibus colligitur, quod vox Turturis sit etiā prædicatio castitatis. Neq; enim à principio vox ista terris audita fuit, sed magis illa, z Crescite, & multiplicamini, & replete terrā. Incassum profectò vox illa pudicitiæ sonuisset, necdum prolata resurgentium patria in qua longè facilius homines neque nubent, neque nubentur, sed sunt Angeli Dei in cælis. Tunc voci illi tempus fuisse dicas, cùm maledicto omnis subiacebat sterilis in Israel, cum Patriarchę ipsi plures simul haberent vxores, cum frater fratris absq. liberis defuncti semē suscitare ex lege cōpellebatur? At vbi insonuit ex ore cælestis Turturis cōmendatio illa spadonum, qui se castrauerunt propter regnum Dei, & item alterius cuiusdam castissimæ Turturis consilium de virginibus vbique inualuit, tunc primi dici veraciter potuit, quia vox Turturis audita est in terra nostra. Eucherius verò hoc eodem loco, Turtur, ait, intelligentiam, quę à diuino spiritu est, significari, neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum sanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando quæ de sacris literis disputatio, cōmentatioque profertur, ea manifesta est, & adaperta. Tūc verò è Turture cum res altis, obscurisq. mysterijs agitatur. Franciscus *a* Georgius Venetus Minoritanus quid altius ex hoc mysterio eluere conatur, quęrēs hoc pacto. Quid significat illud à Salomone decantatum, *Vox Turturis audita est in terra nostra*? An forte quia incipiebat tempus vernale, quando Turtur incipit canere? An si theologizari velimus per numeros, & arithmeticam, quam Hebręi ghemateriah vocant, quæ est pars secretioris theologiæ (vox Turturis est vox Iesu, & Mariæ simul? Iesu enim reddit per numeros trecēta, & sexdecim: Mariā verò ducenta, & nonaginta. Qui numeri simul iuncti reddunt sexcenta, & sex. Quo numero gaudet nomē Turturis apud *c* Hebręos, quę dicitur Tur. Alibi verò ita respondet. An Turtur (præter ea quę supra diximus) est illa gratia, vel diuinitas, quam Hebręi Sachinam vocant? Quę quidem gratia sacrificia aspiciens, ea inflammabat, orationesque pariter in Deum ascendere faciebat. Turtur autem dicitur ob fidelitatem, quam exhibet cōsorti, scilicet filio, qui ait de hac Sachina, quę est Spiritus sanctus. *Ille de meo accipiet, & annūciabit vobis*. Et iterum: *ille suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis*. Omnimoda enim fidelitas, connexio, & vnio Spiritus sancti, est cum filio: adeo vt alter nunquam ab altero diffentiat. An Turtur est beata Virgo: cuius vox audita fuit in terra nostra, quando dixit: *Ecce Ancilla Domini fiat mihi secundū verbum tuum*? Ad quod verbum statim facta est vnio æterni verbi cū carne humana. Vnde salus, ac redemptio nostra. Iacobus Vitriacēsis in explicatione huiusce sententiæ: *Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua conspersio, sicut estis azymi*, hunc eundem Salomonis locum adducit, atque hoc modo declarat, dicens: post tristia sabbata felix irradiat dies, qui primatū in diebus tenet. Iam enim hyems transijt, imber abijt, & recessit flores apparuerūt in terra nostra. Ficus protulit grossos suos. Vineę florentes dederunt odorem suum. Hyems transijt, ideſt perfecutio, quam pro nobis à Iudęis Christus sustinuit. Frigus etiam infidelitatis, & corporis recessit à cordibus Apostolorum: Imber abijt, & recessit, ideſt, amaræ lachrymæ ab oculis discipulorum. Flores immortalitatis, & impassibilitatis Christi apparuerūt in terra nostra, ideſt, in humana natura, vel flores quos produxit æstiua pluuia, ideſt dulces lachrimę charitatis, bona, scilicet operū initia, apparuerūt in primitiua Ecclesia. Tempus putationis, ideſt amputationis immortalitatis à Christo aduenit, vel amputationis vineæ Domini, vt sacramēta sterilia amputentur. Vox Turturis, ideſt, Marię Magdalenæ, prius plangentis, & gementis audita est in terra nostra, quę gaudium nouę resurrectionis discipulis nunciauit. Vox etiam Turturis, ideſt, Christi, & sanctorum prędicatorum audita est in vniuersa Ecclesia. Ficus protulit grossos suos, ideſt, Sinagoga fructus primitiuos, scilicet Apostolos, qui dulcē cibum credentibus ministrarūt.

Turtur viduitatem seruat.

z *Gen. 1.*

Intelligentiam, quę à diuino spiritu est Turtur significat.

Colūbaqñ Spirit. sanctum significet, & qñ Turtur.

a *To. 4 sec. 9. de B V. q. 457.*

Sachina q.d Hebræis.

B. Virgo Turtur est.

Vox Turturis est Maria Magdalena.

MORA.

MORALIA.

AB inſigni, qualem hactenus prædicauimus, caſtitate, ſancti Patres, alijque paſſim, quædam moraliter ſcripſere. *Audiant*, inquit, D. & magnus Baſilius, *ipſæ mulieres, vt etiam apud animalia ratione non prædita viduitatis honeſtas iterati connubij anteponatur*. Et *a* rurſus alibi vbi de temperantia, & incontinentia ſcribit: *Audiant idcirco*, inquit, *viri, audiant mulieres caſtimoniam viduitatis etiam apud ea animalia, quæ ratione non vtuntur, maiore eſſe pretio, & honore, quàm ſit multarum nuptiarum deformitas. Inimici cum ijs, qui animam agunt, in gratiam redeunt, ac nouercæ mortem demum incipiunt odio habere. Turturem aiunt, ſi quando à coniuge diſiunctus fuerit, nunquam in poſterum cum alio inire ſocietatẽ, ſed cælibem ſine coniugio manere, alterius coniunctionem reſpuendo, coniugis ſuperioris nimiram recordatione. Quid igitur nobis miſerius eſſe poteſt? Qui non ſolum non eundem coniugibus noſtris oſtendimus amorem, quem animantia rationis expertia, ſed etiam contra, quàm eſt præceptum Domini, incedimus collo erecto, oculis micantibus, toloreq. adulterato, qui vulgò caſtitatem prodere, atque eripere ſolet. Hanc auem lex Dei*, inquit fœcundiſſimus, & ſanctiſſimus *b* Ambroſius, *velut caſtæ hoſtiæ munus elegit. Quæ cum Dominus circumcideretur oblata eſt, quia ſcriptum eſt in lege Domini, vt darent hoſtiam par Turturum, aut duos pullos Columbarum. Hoc eſt enim verum Chriſti ſacrificium, pudicitia corporalis, & gratia ſpiritalis. Pudicitia ad Turturem refertur, ad Columbam gratia. Etenim Turtur, vbi iugalis proprij fuerit amiſſione viduata præteſum thalamos, & nomen habet coniugij, eo quod primus amor fefellerit eam dilecti morte deceptam, quoniam, & infidelis ad perpetuitatem fuit, & amatus ad gratiam, qui plus doloris ex morte, quam ſuauitatis ex charitate generauerit. Itaque iterare coniunctionem recuſat, nec pudoris iura, aut complaciti viri reſoluit fœdera: illi ſoli ſuam charitatem reſeruat, illi cuſtodit nomen vxoris. Diſcite mulieres, quanta ſit viduitatis gratia, quæ etiam in auib. prædicatur. Quis igitur has leges Turturi dedit? Si hominem quæro, non inuenio. Homo enim nullus eſt auſus, quãdo nec* c. *Paulus auſus eſt leges tenendæ viduitatis præſcribere. Nam ipſe ait: Volo ergo iuniores nubere filios procreare matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario.* Et *d* alibi: *Bonum eſt illis ſi ſic permaneant, quod ſi ſe non continent, nubant: melius enim eſt nubere, quam vri. Optat Paulus in mulieribus, quod in Turturibus perſeuerat. Et iuniores hortatur, vt nubãt, quia mulieres noſtræ Turturum pudicitiam implere vix poſſunt. Ergo Turturibus Deus infudit hunc affectum hanc virtutem continentiæ dedit, qui ſolus poteſt præſcribere, quod omnes ſequentur. Turtur non vritur flore iuuentutis, non tentatur occaſionis illecebra. Turtur neſcit primam fidem irritam facere, quia nouit caſtimoniam ſeruare prima connubij ſorte promiſſam.* Super eadem Turturis continentia elegans extat Theodorici Regis ad Vviltanchũ Ducem ſcripta Epiſtola, quam Caſſiodorus varijs ſuis inſeruit, poſteritatique reliquit. Eſt autem talis: *Grauis eſt Patzenis clementię noſtrę ſenſibus intimata conqueſtio: qui ſe in expeditione Gallica conſtituto, in eum Brandilam profiſuiſſe teſtatur exceſſum, vt vxorẽ eius Reginam, proprio ſociandam duceret eſſe coniugio, & in iniuriam noſtrorum temporum adulterij ſimulata matrimonij lege commiſſum fuit. Hæc nos, ſi vera ſunt, tranſire nequaquam patimur impunita. Nam quando affectus tutos quis habeat, ſi ſic ſceleri ſubiacebit, cum pro omnium ſalute pugnauerit? Reſpicite impudicę gementium Turturum caſtiſſimũ genus: quod ſi à copulę ſua fuerit caſu intercidente diuiſum, perpetuę ſe abſtinentię lege conſtringit: gratiam coniunctionis non repetit, quam reliquit fidem ſeruat, dum laudem pudoris ignoret: & moribus ſtudere deprehẽditur, quod nulla viduitatis conuerſatione gloriatur. Mulierum ſe, proh dolor, vota continere nequeunt, quib. caſtitatem ratio perſuadet, pœna legis imponit, terror maritalis extorquet. Perierunt profectò mores, ſi nec illis comparari poſſunt, quę ratione carentia temperantur. Et ideo ſublimitas tua imperitos ad ſuum faciat examen occurrere: & rerum veritate diſcuſſa, ſicut iura noſtra præcipiunt, in adulteros maritorum fauore reſecetur. Quia defenſorem Reip. redire noluerunt, qui ſcelerata preſumptione coniuncti ſunt. Confundi ſine dubio deſiderauerunt omnia, qui tentauerunt legibus inimica. Sed melius eſt paucorum damno malorum corrigatur intentio. Quia omne matrimoniũ, quod abſit, incertũ relinquitur, ſi in tanta cuerentia ſine aliquo terrore peccetur.* D. Aug. *f* verò iubet, vt velut caſtiſſimi Turtures diuina verba S. Spiritus feruore in nidum cordis noſtri fouere contendamus, neve permittamus, vt in nobis ſemen verbi Dei peccatorum frigore congelaſcat: propter illud, quod ſcriptum eſt: *Abundauit iniquitas, refrigeſcit charitas.* Simus magis, ſicut dicit Apoſtolus: ſpiritu feruentes. Quomodo.n. Columbæ, vel Turtures, poſtquam genuerint oua, ſi illa permiſerint refrigerari, perdent fructum illorum: ita & nos ſi conceptum verbum Dei per obliuionem refrigerari permittimus, deſiderabilem fructũ habere

a *Orat. 8.* Caſtimonia viduitatis laudata

b *Li. 6. Hexam. c. 19.* Turtur pro caſtæ hoſtiæ munere electa.

c *1. Tim. 5.*
d *1. Cor. 7.*

Turtur cõtinẽtia mulieres vincit.

Theodorici Regis Epiſtola de continẽtia Turturis.

e *L. 5. Var. 33.* Brandila adulterij accuſatus.

f *Serm. de tem.*

habere non possumus. Præstamus itaque in nobis nidum sermonibus sanctis, secundum quod scriptum, *Turtur inuenit sibi nidum, vbi reponat pullos suos.*

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS pauciſſima, imò penitus nulla apud Orum legantur Turturis hieroglyphica ab Aegyptijs ſacerdotibus prodita, veriſimile tamen eſt, & alia præter vnicum, quod ille ponit, idque falſiſſimum, ab illis poſteritati relicta fuiſſe. Illud autem tale eſt: Mulierem lactantem, ac bene nutrientem pictura expreſſuri Aegyptij Turturem pingebant, quod ſola intær omnes volucres hæc dentes habeat, & mammas. Sed hoc nos Veſpertilioni conuenire, non Turturi, ſuprà diximus. Pierius Valerianus aliquot alia addit, quorum primum eſt continentiſſimæ viduitatis, quam illi exprimere volentes, pleroſque ait Turturem in aliquo ramo inſidentem pingere, nimirum quia hæc auis coniuge vita functo non amplius nubat. Alterum pudicitiæ eſt, quoniam apud Hebræos reperiatur, per Turturem pudicitiam ſignificare, ſiquidem, inquit, apud D. Baſilium habetur in circunciſione par Turturum, aut duos pullos Columbarum offerre mos erat, quod indicium eſſet pudicitiæ, & vitæ continentis exemplum. Pudicitia à Romanis velata facie pingi, ſculpique ſolebat, & apud alios teſtudini æquiparata fuit, quod pudicarum ſit ſeſe domi continere, & frequentia loca omnia declinare. Atqui Turtur in ſecretioribus, & remotis à multitudine locis vitam tranſigit, aut deſerta montium diligens, aut ſecreta ſyluarum à frequentiore auium aliarum cœtu ſequeſtrata. Tertium quod ponit, Hieroglyphicum eſt prouidentia, quoniam oblatio Turturis, & Columbæ in ſacris literis ſignificat, vt Heſychius exponit, hominem contemplationi deditum, qui munus offerat ſuum in ſcientia, & manſuetudine ſpiritali: hìc enim opus eſt prudentia, non vt excedat legis conſideratio circa res vanas occupata. Turturem quidem ponit, quia cognitionem, atque prudentiam habet rerum, quas ſibi neceſſarias fore viderit, ita vt eius exemplo exprobaretur populus Iudeorum, Hieremia dicente: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui populus autem meus nõ cognouit iudicium Domini.* Apud Philipum, inquit idem Pierius loquens de quarto huiuſce auis hieroglyphico, nimirum ſaltationis, illum, qui ſacerdotum Aegyptiorum lemmata quædam Græcè ſcripta poſteritati tradidit, ſaltatorem hominem, & tibijs deditum, per Turturem ſignificari comperio, neque quicquam aliud: nam eam omnino tibijs mirum in modum affici compertum eſt, quarum etiam audita æmulatione, dare motus compoſitos, & ſaltationem imitari dicunt: quin etiã eo cantu in inſidias allici, atque capi. Ad huiuſmodi ſaltationem addemus, quod Theocritus Idilio, cui Συραxυσίαι titulus eſt, loquaciores quaſdam fœminas Turtures vocat: illæ enim non ore tantùm garrulitatem oſtentant, verùm etiam caudę motu, qua propemodum obſtrepere videntur. Hęc ille. Sed eo modo Turtur garrulitatis potiùs, quam ſaltationis fuerit ſymbolum hieroglyphicum, nam & [a] Aelianus ſi bene memini *homines*, ait, *Turture loquaciores dici ſolere. Siquidem Turtur*, inquit, *& ore ſemper garrula eſt, & poſticę etiam parte plurimùm (vt feruni) obſtrepit. Et hanc quidem paræmiam idem poeta* (Menander nempe) *vſurpat & Detrius in Sicilia fabula.* Quintum hieroglyphicum eſt, quod Turtur in ſacris literis intelligentiam, quæ à diuino ſpiritu eſt, ſignificet; vt, inquit, Eucherius ait eo Cantici Canticorum loco: *Vox Turturis audita eſt in terra noſtra.* neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum ſanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando quæ de ſacris litteris diſputatio, commentatio que profertur, ea manifeſta eſt, & adaperta: tunc verò ex Turture, cum res altis obſcuriſque myſterijs agitur.

Mulieris lactantis Hieroglyphicum.

Viduitatis continentiſſimæ typus.

Pudicitiæ typus.

Pudicitia quomodo à Rom. depicta.

Prouidentiæ hieroglyphicũ.

Homo cõtemplationi deditus vt deſignetur.

Saltationis hieroglyphicũ Turtur tibiarũ cãtu, & ſaltatione gaudet.

Fęminę loquaces Turtures dictę

Garrulitatis typus.

[a] *Lib.* 12. *c.* 10.

ÆNIGMA.

IVLIVS Cæſar Scaliger de Turture eiuſcemodi habet ænigma:

Quod nomen ſignare poteſt, ſub tegmine falſo
Non colo, quas trepidi fratres, trepidęque ſorores.
Sum minor, at triplex culmen pro corpore porto.

Quod nomen [à turribus. Quas trepidi] Columbi turres. At triplex] Tur apex eſt turris.

EMBLE-

EMBLEMA.

APVD Iacobum Billium de Columba ſacrum legitur emblema ſublemmate, PIORVM IN CALAMITATIBVS CONSOLATIO. Ego iſtud emblema Turturi potiùs, quàm Columbę aſcripſerim, nam & ipſe in ſcholijs de Turture, non de Columba explicat. Canit autem:

Irę progenies iram non ſentit acerbam.
Ridet at in grauibus perfida turba malis
In lachrymis contra ſunt ſemper corda piorum:
Creſcereq; vt virtus, ſic dolor ipſe ſolet.
At quid ait mœſta Chriſti vox blanda Columbæ
Quę cupit amiſſo coniuge morte, necem?
Chara cohors animo ne concide, ſumma voluptas.
Excipiet luctus tempus in omne tuos.

VSVS IN CIBIS.

Carnis laus a *In moſt. act. 1.*

TVRTVRVM caro tam veteribus, quàm noſtris æui hominibus grata in menſis fuit. *a* Plautus ſanè Turtures inter lautiores cibos enumerat. Nam Grunnio ſeruus alibi apud illum à ſeruo Tranione deriſus, quòd allia, cibum nempe agricolarum, & vilem oleret. *Quid tu*, inquit, *vis fieri?*

Grunnio ſeruus à Tranione ſeruo deriſus.

Non omnes poſſunt olere vnguenta exotica,
Si tu oles: neque ſapidior, quàm herus accumbere,
Neque tam facetis, quàm tu viuis victibus
Tu tibi iſtos habeas Turtures, piſces, aues
Sine me alliatum fungi fortunas meas.

Sed & Epigrammatarius Romanos ſcribit olim Turturibus menſas ſuas exornaſſe, dum ait:

Dum pinguis mihi Turtur erit, lactuca valebis,
Et chocleas tibi habe, perdere nolo famem.

Alibi pariter clunes priuatim laudat huius auis, q̃ ea pars præ cæteris magis pingueſcat.

Clunes Turturis laudati in cibo.

Aureus immodicis Turtur de clunibus implet.

Et rurſus alibi.

Et concubino Turturum nates donat.

Antiquiùs, ſeu ſpotius ſuo æuo idem *b* Martialis Turturibus capita amputari ſolita innuere mihi videtur, vbi Sanctræ guloſitatem improbat, & exprobat; nam hunc Turturis caput trunci, & alia canum etiam analecta deuoraſſe dicit, inquiens:

b Lib. 7. Turturib. caput amputabatur.

Sed mappa, cum iam mille rumpitur furtis
Roſos tepenti ſpondilos ſinu condit,
Et deuorato capite Turturem truncum
Colligere longa turpe nec putat dextra
Analecta, & quicquid canes reliquerunt.

Inter recentiores, qui Turturis eſum celebrant eſt in primis; quem libenter propter immenſam eius doctrinam, etſi Italicè ſcribentem nomino, eſt, in quam *c* Ludouicus Arioſtus, in principium aulicos inuectus quorum plerunque venter Deus eſt:

c In Sat.

Hor vol Fagiani, hor Tortorelle, hor Starne

Item *d* Strocius pater amico ſuo epulas ruri parans, inter primas volucres Turtures nominat, dum canit:

d L. 4. ſer.

Turturibus verò, quas cepimus alite Martis
Ortygias iungemus aues, foliataque, necdum
Textilibus nidis auſas prodire Columbas.

Antiquiſſimos verò Aegyptios, qui plurima curiosè admodum obſeruabant, tradit *e* Porphyrius inter cætera Turturibus etiam abſtinuiſſe, non quòd vel noxias, vel praui ſaporis eas exiſtimarent, ſed quia Accipitrum vngues aliquando euaderent. Itaque ne in talem,

e Lib. 4. de abſt. ab anim.

nempe

nempe ab Accipitre sacro sibi alte dimissum Turturem inciderent, vniuersum eorum genus in cibo vetuisse. At relicta modò hac Aegyptiorum superstitione, videamus, num, quos vulgus laudat, nos pariter laudare oporteat. Vulgus autem quò pinguiores sunt, eò meliores, salubrioresq. existimat. Idē enim in hac aue, quod in Coturnicibus euenit, nimirum, vt pinguedinis infractu nimio strangulētur Nec tamen idcirco edendo non esse puto, quippe qui more, vt diximus conturnicū suffocati tantum pereant, intercluso tantùm spiritu, non autem tabifico morbo aliquo, aut senecta confecti. Cauendum tamen edentibus iudico, ne præpingues nimis in mensa veniant: nam si naturę eorum humiditati, pinguedinis addatur humor noxius, laxansque, damnosi procul omni dubio eu dent, humiditatis, scilicet improba nimietate. Et quamuis Turtures innocentiùs, quàm Coturnices pinguescentiam illam ferre possint, sunt enim Coturnicibus sicciores, & calidiores, & quamuis etiam eiuscemodi pinguedine siccitas, qua cum calore bene satis à tēperamenti iusti mediocritate recedunt, temperatior fiat, quæ duram alioqui reddat eorum carnem, præsertim adultorum, longèque magis senescentium, tamen quia difficulter concoquatur, concoctaque crassum, & atrabiliarium alimentum præbeat, Itaque salubriter ijs vesci cupientibus omnino author sum, vt nouellos tantùm vsui adhibeant, non maiores anniculis, nec nuper iugulatos, aut pridianis recentiores. Etenim hac quoque temporis mora, præter ætatis tenerioris delectum, veluti marcescens tenerescet insita illis durities, siccitasque, tum & promptius patebunt ventriculi officio, & significationi meliori commodabūt, alimentumque largientur corpori pro rara parte non exiguum, nec paruum, crassumque inter, & tenue exuta partim remanente natiua adhuc duritie, quæ diuturnitatis aliquid nutrimento addat. Idem siccitatis, humiditatisque in medio constituet: nam calore exuperabit aliquantum alimentum id idcirco generando, augendoque sanguini laudatum calore, atque humore, vel certè non multa siccitate gigni, perficique multus solet. Iam quoque ex sanguine multo, præsertim cum humore insto suo calido, seminis sæpe sperari multum ad obeunda fortius Veneris munia, poterit, & ex non valde crasso, quin modicè potiùs tenui, spiritus animales, peragendis ratiocinationis, & intellectus cogitationibus aptissimi, solidè potiùs, ac firmiter, quam euanidè, & inaniter perspicacibus expectari: quare rectè dicebat Nicolaus Massa Turturum carnes cibum esse sapientum.

Vulgus quos Turtures laudet.

Qui vitandi.

Temperamentum.

Qui edendi.

Vt durities Turturum teneresca t.

Turturum caro cibus sapientum.

VSVS IN MEDICINA.

TVRTVRVM, & Palumbum esus cùm grassatur pestilentia, à nonnullis laudatur. Archigens apud *a* Galenum has volucres inter cibos stomacho viles enumerat. Trallianus tympanicis permittit, & colicis, nonnulli etiam nephriticis conuenire tradunt. Dysentericis in cibo mirè prodesse dicuntur, vtpote ventrem sistentes: sed efficacior ad hoc ipsarum sanguis habetur: qui item, teste Plinio, oculis cruore suffusis eximiè prodest, de qua re plura in Columba à nobis scripta sunt, tum etiam quomodo ad sistendum sanguinem, qui ex cerebri membranis erumpit, sit vtilis. Auicenna calidum istiusmodi sanguinem vtiliter super aurem contrariam, & dolentem distillari author est. Fimum, teste Plinio, albuginem extenuat. Kiranides cum melle ait albulam curare. *Ad summam leuitatem tritum*, inquit Marcellus, *& cum melle Attico, aut etiam alterius generis, dummodo optimo, & desumpto inunctus leucomata oculorum potenter extenuat.* Alibi rursus ex mulso coctum & ceroti modo ventri, ac renibus laborantis impositum efficaciter prodesse ait. Nicolaus Mirepsus difficulter mingentibus auxilium, quod sequitur, admodum probatum esse scribit, nempe, si æger stercoris Turturis drachmam tritam cum melle bibat per triduum. Alibi *b* Galenus fimum hoc vsum ex mulsa præberi iubet calculosis. Lapidem enim, inquit, per vrinam exturbat; qui pariter vsus ex Columbino stercore à quibusdam mirè prædicatur. Plinius pariter eundem fimum in mulso decoctum, vel ipsius Turuturis decoctæ ius prodesse contra calculos, & alias difficultates vesicæ testatur. Turturum quæ domi aluntur saginanturque stercus, teste Varrone, ad agrum colendum seruatur: sed hoc ad agricolas, non ad medicos spectat. Ex nostri æui medicis *c* Castor Durantes ad facilitandum partum eiuscemodi recenset remedium: Si tres, inquit, Iuniperi baccæ, & septem lauri, cum drachma cinnamomi, & drachma vna, & semis corticis casiæ Turturi indantur, & deinde assetur, & illinatur ad ignem pinguedine Gallinæ, & Turtur comedatur vesperi bis in hebdomada à muliere partui vicina, facile,

a *De comp. sec. loc.*

Sanguinis vsus.

Ad dolorē auris.

Fimi Turturis facultas.

b *3. Eupo. 273.*

c *Cap. de Iunipero.*

&

& sine fastidio pariet. Idem Durantes hæc Baptistæ Fieræ carmina de Turturum salubritate citat.

Nos rapit in Venerem Turtur, licet ipse Mineruæ
Casta dicata, fugit vidua hac consortia cuncta;
Perpetuo gemit, arentiq. immurmurat vlmo
Non mandenda recens, sistit, ventremq. fluentem
Comprimit, astringit, dysentericisq. medetur:
Postremus, meliorq. cibus, stomacoq. salubris.

Georgius Pictorius etiam ad fluxum ventris commẽdat Turturum carnem, sed assam.

Si fluxus ventrem nimium infectauerie ingens
Turtur combustus, terque quaterque iuuat.

Quod Pictorius ex Clemente transcripsit. Mirum verò quod Mizaldus ait, si in corio lupi deferatur cor Turturis, gestantem non capi illecebroso rerum venerearum appetitu.

PROVERBIA.

Turtur loquacior.

ΤΡΥΓΟ'ΝΟΣ λαλίστερος, hoc est, *Turture loquatior*, prouerbium, inquit adagiorum author, in garrulos, & impendio loquaces homines dici solitum, vel, vt Varinus ait, scomma est in loquaces. Causam adagij in hieroglyphicis addidimus, nempe quia non ore tantùm, sed & posterioribus partibus obstrepera sit. Τρυγονοψαλλειν Hæsychius prouerbialiter scribi ait ἐπι τῶν φαῶλυς ματτόντων, (ortè ψαλλοντον) nimirum à verbo τρύζειν, quod de Turturum voce in vsu est, & ad indecoram, aut nimiam in homine loquacitatem transfertur, vt in illo, μὴμοι τρύζητε. Author adagiorum huius prouerbij non meminit.

ICONES. NVMISMATA.

Metapõtinorum numismata cum Turture.

INTER varia Metapontinorum numismata à doctissimo Huberto Golzio delineata vnum est æreum, in cuius latere aduerso Martis barbati, & galeati caput conspicitur, & supra id hæc inscriptio ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ. ab altera verò frumenti aristata spica, cuius folio Turtur insidet, & sub eo videtur syllaba istæc AN, à dextro spicæ scriptum est META.

Heliogabali Imp. numus cum Turture.

In Heliogabali perditissimi Imperatoris quodam numo in vna parte mulieris sedentis imago conspicitur, & Turturem vna manu gestãtis, altera militum quoddam insigne, quale ab altera numi pãrte pariter expressum est, cũ inscriptione FIDES MILITVM. Arbitror ego ideo hìc Turturem fuisse depictam, quod quemadmodum istæc auis coniugi fidẽ seruat inuiolatã, ita pariter ad eandẽ Imperatori præstandã miles per auem admoneatur.

DE PASSERE IN GENERE.

Cap. X.

ORDINIS RATIO.

Author cur post columbas de Passeribus agat.

MIRABITVR fortassis lector, cur subinde à Columbaceo genere de Passeribus, vt pote auibus quadruplò etiam minoribus, & quarum nomen quibusuis minutioribus auiculis adaptari potest, agere instituerim. Id verò non faciam, nisi methodicè. Nam Columbę, quarum nomine Palumbes, Oenades, Turturesq. etiam intelligo, cùm sese & lauent, & puluerent, necessarium erat, & alias inuestigare volucres, quæ id quoque facerent. Tales autem sunt Passeres, & præter eos, quod sciam, aliæ nullæ. Hos communis præceptor *a* Aristoteles vnà cum Columbis etiam nominat. *Mos auium est*, inquit, interprete Gaza, *vt aliæ sese in puluere volutent, aliæ, sese lauẽt,*

a 9. *Hi.* 49.

aliæ

alia nec puluere, nec balneo vtantur. Sunt puluератrices, quæ non altiuolæ, sed terræ propinquæ: Gallina, Perdix, Attagena, Alauda, Phasiana, Lotrices, nonnullæ rectungues quæ circa fluuios, aut paludes, aut mare versantur. Aliæ vtrumque tum lauare, tum puluerare solent: vt Columba, vt Passer. Hæc ille. Verùm cum *b* idem præceptor disertissimis verbis, eodem vertente Gaza, *vermiculis pasci* Passeres testetur, nec alterius cibi meminerit, itaque rursus quis vermiuoras aues cum graniuoris, quales reuera Columbæ sunt, me confudisse arguat. At verò non ita meo iudicio sunt accipienda Aristotelis verba, vt Passeres prorsus vermiuoros esse dicere voluerit, sed quod præter grana etiam insectis vescantur absque discrimine; quemadmodum Gallinas facere quoque obseruamus, quas tamen nemo simpliciter vermiuoras ideo dixit. Quare age seruato hactenus ordine historiam prosequamur.

Polueratrices aues q̃ Lotrices.

b 8. *hist.* 7.

Aristot. explicatus.

ÆQVIVOCA.

PASSERIS nomen, vt ab auibus æquiuocationem auspicemur, Latinum, vt Græcũ, etiam στρουθὸς cuilibet auiculæ, maximè autem paruæ, cõpetit, priuatim tamen vtroque auiculam turrium, domorumque caua nidis suis occupantem significamus, vocamusque, de qua præcipuè hic scribimus. Sed non ab re fuerit confusionis omnis euitandæ causa alias hac rubrica nominare auiculas, quæ passeris nomine apud multos audiunt, ac rationem obiter assignare, cur à Passeris priuatim vocati capite excludantur. Passer itaque solitarius dictus, & à multis celebratus Passere (ita nunc semper simpliciter vocabo, de quo institutum est caput) longè maior, colore diuersus, vtpote Merularum species inter Merulas describetur. Passer rubi, Prunella quibusdam, & *βάτις* Aristoteli, pro qua voce Gaza transtulit Rubetra, auicula est vermiculis victitans. Passerem gramineũ Germanis Currucam appellari Turnerus tradit, sed cur id faciant, non addit. Curruca autem & ipsa vermiuora est, vt patebit. Passer aquaticus, seu arundinarius an huc pertineat planè ignoro propter diuersas super eo doctorum virorum sententias. Turnerus Anglorum Passerem arundinarium (Anglicè à Rede Sparovv) quandam auiculam vocat, Parum paluſtrem, vt conijcio, nam ait esse auem paruam, passere parum minorem, cauda longiuscula, & capite nigro, cætera fuscam. Hanc inter Parorũ genera recensebimus. Eberus verò, & Peucerus passerem aquaticum in arundinetis nidificantem domestico in omnibus similem esse inquiunt, nisi quod collum albus ambiat torquis: qualis sanè auis ad hanc nostrã historiam pertinere videtur, nidulaionis loco tãtummodo à passere diuersa. Sed Gilbertus Longolius & ipse Germanus suis quoddam passeris genus Ringelspatz, ideſt torquatum dici asserit, eiusque collum pennis albis tanquam torque aliqua circundari scribit, & in arborum truncis qui longo situ foraminosi sunt, nidificare, corporeque multò minorem esse, & vitæ, quam domestici diuturnioris. Atque de hoc fortassis genere intelligendus est Turnerus, dum ait: Passer torquatus non solum torque albo à communi Passere differt, sed & voce, & modo nidificandi. Hoc genus in Germania frequens est, sed apud Anglos rarum: Hæc ille. Iam vidisti, lector, duo Passeris genera prorsus diuersissima Germanis torquata nuncupari. Bellonius verò Passerem torquatum non à torq. ambiente collum appellat, sed à macula alba, quę oculos circundat: & Ornithologus Passeris quodam genus describit circa Argentoratum Rorgytz, vel Rorgeutz vocatum cui retro oculos, & in parte colli albus est color. Sed vt ad Passerem arundinarium reuertatur oratio, cum eo eadem auis fuerit Calamodytes Aeliano nuncupata, quam cedri folio perire author est. Apparet enim ex etymologia hoc quoq. nomen passeris esse, val alterius inter arũdines degẽtis auis. Quemadmodũ vero ignorare me dixi, vtrũ eiuscemodi passer arũdinarius dicta auis huc sit referẽda, ita certò scio passerẽ aquaticũ Bononię appellatũ ex hoc genere nõ esse, rostro nimirùm longiusculo corpore maiorem, pectore albo, cętera fuscum. Passer Troglodytes nũcupatus omnium auium excepto Regulo minimus est, in sepibus potissimum viuens, insectis victitat. Græcorum Anthus, siue Florus Latinorum, vt Gaza interpretatur, in Creta, teste *a* Bellonio, Passer Sporguitis dicitur. Passeres simplices quasdam aues Indi dicunt pedibus Anserinis aquaticas. Quos ijdem,

Passer quã priuatim auem significet.

Passer solitarius quæ auis.

passer rubi Rubetra.

Passer gramineus.

Curruca.

Passer arũdinarius.

Parus paluſtris.

Passer torquatus.

Calamodytes passer.

Aquaticus passer Bononiensiũ.

Passer Troglodytes.

Anthus, siue Florus.

a *L. 1. obser. c. 11.*

Passer simplex, aut ſtultus.

aut qui de ijſdem ſcribunt, ſtultos à contrario effectu, quaſi ſagaciſſimos appellant, noſtratibus, imo Turdi maiores eſſe inquiunt, & ferè nigros, pennis quibuſdam albis in collo, de quibus inter ignotas aliquando, ſi Deo placuerit, agam. Bononiæ verò longè aliam auiculam Paſſere matto, hoc eſt Paſſerem ſtultum dicunt, nimirum motacillæ quandam ſpeciem, nonnullis etiam aucupibus Magnanimam vulgò appellatam. Item aliam auiculam, quam inter Paſſeres deſcribemus. India mittit & aliam auiculam, quam qui de ea ſcribunt, Paſſerem muſcatum vocant, aiuntque qui eam volantem viderit, tum ob celeritatē, tum ob paruitatem, crabronē, aut veſpā eſſe iudicare. Agam verò & de hac inter incognitas; Paſſer marinus Plauto, alijſque Struthiocamelus eſt, quem Athenæus στρούθον μεγάλην vocat: ſed Struthio ſimpliciter acceptus à Suida Paſſer dicitur; nam vbi apud D. Iob *b* legitur, *Frater fui Draconum, & ſocius Struthionum*, ille ita habet, Frater factus ſum ſirenum, & ſodalis Paſſerum. Græcorum στρουθὸς, vt ſupra dixi, etiam generalitetr pro quauis aue accipitur; in quo, inquit *c* Ludouicus Cælius Rhodoginus, animaduerſione dignū eſt, vbi Theophraſtus στρουθῶν πτέρα dixit, ac Theodorus *Struthorum alas* reddidit *auium* transferre maluit Plinius: tanquam Struthos Græcis, quandoque de auitio dicatur, ſicuti Latinè Paſſer; vnde Cicero omnibus Paſſeribus inſitam ait à natura voluptatem. Hæc ille. Nicander inter remedia contra aconitum στρουθον dixit pro Gallina, & contra fungos πάτον στρουτοιο κατοικαδος pro ſimo Gallinæ; nam & ὄρνις per excellentiam pro Gallina ponitur. Vocatur & στρουθὸς à *d* Theophraſto herba, de papauere Herculeo loquente, quę alijs Græcis, vt *e* Dioſcoridi στρούθιον appellatur, Plinius radicula tranſtulit, inquiens: *Tingentibus & radicula lanas præparat quam Struthion à Græcis appellari diximus*. Strutheum vero per e, in penultima non herbam notat, ſed membrum virile, teſte Feſto, à ſalacitate videlicet, Paſſeris. Pſittas Græci vocant piſces planos, Latini Paſſeres, quales ſunt rombi, & Paſſeres priuatim etiam dicti, de quibus conſule doctiſſimum *g* Rondoletium, nam de his agere & locus, & tempus prohibent. Antequam tamen cætera proſequar, lectorem monitum velim alium piſcem *h* Ariſtoteli στρυθον, id eſt Paſſerem dici videri, cùm de felle piſcium loquitur: *In alijs*, inquit, *fel inteſtinis hæret, his propiùs, illis remotius à iecore: vt in rana, ellope, Synagride, murena, gladio, hirundine, Paſſere*, Rondoletius eo loco Hirundinem & Paſſerem expungi oportere cenſet, tum quia Gaza eos piſces tanquam ad eum locum non pertinentes omiſit, tum verò maximè ex ſententia, quæ proximè ſequitur. Cur verò piſces latos Paſſeres dicant, *i* Petrus Bellonius à fuluo per dorſum colore, qualem in Paſſerculo pullato, dum volando alas extēdit cernere eſt, factum eſſe tradit. Paſſeris fluctus nomen cuiuſdam loci, cuius meminit Epigrammatarius, dum ait:

Non mollis Sinueſſa, feruidique
Fluctus Paſſeris, aut ſuperbus Auxur.

Locus eſt non procul à Terracina inter blandiſſimas Italię aquas. Inſulæ quædam à Columbo repertæ, inſulæ Paſſerum appellantur. Paſſer Belgis Circinum ſignificat, inſtrumentum nempe, quod ad res accommodandas eſt aptiſſimum, nos id appellamus vn compaſſo.

Paſſer ſtultus Bononienſium.
Magnanina.
Paſſer muſcatus.
Paſſer marinus.
b *Cap.* 30. Στρουθὸς. pro quauis aue.
c *Lib.* 14. *Ant. lect. c.* 6.
d *L.* 9. *hiſt. plan. c.* 13. Στρουθὸς. herba.
e *Lib.* 2. *c.* 193.
f *L.* 24. *c.* 11. Strutheum quid.
Paſſeres piſces.
g *L.* 11. *de piſcib. c.* 7.
h 2. *hiſt. c.* 15. piſces cur paſſeres dicti.
i *Lib.* 7. *de auib. c.* 19. Paſſeris fluctus.
Inſulæ Paſerum.
Paſſer Belgis quid.

SYNONYMA.

HÆBREI pariter nomen habent, quod priuatim duntaxat Paſſerem ſignificat Zipor, vel cum Vau, commune nomen eſt omnibus auibus: capitur tamen interdum pro ſpecie ſpeciali, nimirum pro Paſſere, vt colligitur potiſſimùm ex Pſalmo octuageſimotertio ex Hirundinis nomine, quod ſubijcitur. *Paſſer, & Hirundo inuenerunt nidum, &c.* Periti huius ſermonis nomen id deriuant, quod eſt mane ſurgere quod auibus. Paſſeribusq. priuatim competit: alij nominis aliud afferunt etymum, nempe quod ſtatim ex ouo excluſa (auis) plumas ſecū, & vngues producat: ſed eo modo neutiquā Paſſerē ſignificare poſſit, vtpotè qui teſte cōmuni præceptore *a* Ariſtotele, *cæcos, & imperfectos pullos pariat*. Pluralis numerus eſt Ziparim. In decimoquarto Deuteronomij accipit

Zipor.
a 4. *de gen. c.* 6.

pro

pro omnibus auibus mundis: quo loco Chaldæus habet Zipar, Arabs Taer, Persa Gongeschek. Leuitici decimoquarto, vbi de mundatione agitur, Chaldæus pro passere habet Zepara, Arabs Abur. Persa retinet generale nomen Gongescheck, Septuaginta ὄρνιθα, ideſt, auem, D. Hieronymus Passerem. Pro Agur Hebraica voce nonnulli interpretantur Passerem. D. Hieronymus apud Hieremiam Ciconiam. Doctus quidam Germanus apud Esaiam, vbi D. Hieronymi translatio habet, *ſicut pullus Hirundinis ſic clamabo, meditabor vt Columba*: pro Agur vertit Hirundinem. Hoc autem ex locis iam citatis saltem constare potest, Agur auem esse aduenam, & voce vtentem lugubri. Dauid Kimhi eandem vocem Chaldaicè vertit Senukita, quam dictionem à Thalmudicis vsurpatam R. Hai Arabicè exponit catuph, vulgò, Arundina, ideſt, Hirundinem, Sunt qui auem credant humana vtentem voce, nimirum gazah vulgò dictam, ideſt Picam. Alhassefir Bellunensis Passerem traducit, Iia Lesanalhassefir, alias alasafir, id est, lingua Passerum, legitur de fructu fraxini, vel orneogloſſi arboris apud Arabicos medicos. Ophim, Azbar, fortè Azbur, vt supra. Celegua, Cassarengua, nomina omnia barbara de Passere leguntur, & Passara à Latinorum Passer detortum vocabulum, & Struthion à Græcorũ στρᾶθος, pro Struthion Syluaticus stupion habet. Babebot, inquit, idem, est auis quædam omnium calidissima, Venerem stimulans, mihi ignota: videtur autem Passer esse. Στρᾶθός oxitonon est, secundum canonem Eustathio relatum, Atticè verò perispomenon flectitur Herodiano, vt scribit Aristophanis Scholiastes in aues, Eustathius ait esse communis generis, & commune alijs auibus vocabulum, magis verò sibi placere, vt ita vocentur aues Homericæ Strutho (quarum scilicet ille meminit Iliados secundo) congeneres. Ex Philosophi descriptione idem, nisi fallor, Eustathius, στρᾶθον arbitratur illam auem videri, quę vulgò τρωγλίτης appellatur, alioqui generale nomen esse. Varino Στρᾶθια omnes auiculæ sunt, sed Στρᾶθος propriè, qui τρωγλίθις nominatur. Sed quid si per Στρᾶθία etiam priuatim Passerculos diminutiuè intelligamus, nam Στρᾶθάριον Passerculum significat. *b* Galeno Στρᾶθοὶ πιργῖται, ideſt, Passeres turriculæ vocantur, quę in turribus; quæ in loco sunt excelso, nidulantur, ac si, vt existimo, sine adiectione dictionis πύργιται, vel alterius, pro quibusuis auibus Στρᾶθὸς accipiatur: nam alias etiam hoc apertiùs innuere videtur, vbi ait: *Alaudæ cristatæ aues sunt similes Passerculis, qui pyrgitæ, & troglytæ nominantur in oppidorum muris, ac turribus frequentes, extra quam galero, quo illi carent* Ita pariter Kiranides, Xuthros, inquit, alijs Struthos, vel pyrgites, alij troglyten vocant. Dilucidius iterum *c* Galenus seipsum alibi declarat, inquiens: *In paruorum Passerum* (ad differentiam nimirum τῶν μεγάλων Στρᾶθῶν, hoc est, Struthiocamelorum) *numero πιργῖται etiam sunt*. Bellonius tradit in Creta Passerculum etiamnunc Sporguitim appellari. Et Ornithologus σπαργίτας, vel ἀσπαργίτις, adhuc Græcorũ vulgò dici sibi relatum esse asserit. Troglitæ, siue Pyrgitę mihi dicti videtur Passeres hi domestici, quia in ædiũ troglis, ideſt, cauis versari nidularique soleant, adhibita tamen leui distinctiuncula, quod pyrgitæ nullibi, nisi circa turres, & excelsiora degãt, ideoque salubriores habeantur. Vt modo ad simplicem vocem Στρᾶθὸς reuertamur, pro ea Hesychius etiam Στρᾶς, nescio quam benè, dixit: nam Struyis Belgis, vt audio, Struthiocamelus est. Dicitur autem Στρᾶθὸς secundum Eustathium, quod cum furore quodam in libidinem feratur, παρὰ τὸ μετὰ οἴστρου θεῖν. *d* Io. Goropius vt est vir in fingendis etymologijs, ijsque ex sua lingua, quod sanè mirum est, Στρᾶθὸς, deriuat à Belgarum Strous doot, ideſt, morte connubij, & reuera etymum satis laudare nequeo eiusque verba propter argutiam, atq. subtilitatem adscribere, lectorique trutinãda proponere visum est. Si quis, inquit, diceret à Græcorum voce Στρᾶθὸς Struthion (nimirum pomum, de quo & eius etymo doctissimè, ac ingeniosissimè erat locutus, quæ & nos suo post loco recensebimus) deriuari, ego eum interrogabo, vnde Struthos nomen acceperit? Ad quam quæstionem scio æquè mutum fore, atque is est, qui Græcis etymologicon scripsit. Nos ex perpetua vocum rerumq. cognitione cernimus, ex eadem causa, & malo, & Passerculo nomen datum esse. Sicut enim pomum, ita & Passer Veneris iugalis symbolum gerit: atq. idcirco Strous doot, ideſt, mors connubij vocatur; tum quia vulgus nostras dicit, mortis quoddam genus suauissimum contingere finem Venereæ palestræ, quæ Passere ob immensam salacitatem notatur; tum quo moneamur, nos è connubio celerrimam mortem reportaturos, si auiculã hanc imitemur; quoniam mas in eo genere sic sese frequẽti Veneris vsu exhauriat, vt nunquã ad biennĩ perduret. Hinc στρᾶθοι etiã illi vocati sunt, qui huius auiculę naturã sequunt. Sed illud animaduertendũ στρᾶθίον diminuentiũ formulã factũ aliud esse, &

Zipar.
Taer.
Gongeſcheck.
Zepara.
Azbur.
Agur.
Senukita.
Catuph.
Alhaſſefir.
Στρᾶθὸς.
Quæ auis.
b *L. 6. de fan. tuen.*
Passeres turriculæ.
Xuthros.
c *Lib 3. de alim.*
Troglitæ, siue pyrgitę passeres.
Στρᾶς.
d *In Vert.* Struthi etymum.
Passer Veneris iugalis symbolum.
Passeris salacitas non imitanda.
Στρᾶθοι. Qui dicti:

Lanaria herba cur Strutium dicta.

alio tempore pronunciandum, quam στρεθίον pro malo: cum hoc aliunde ſit compoſitum, quam illud, quod mortis vnà adducit mentionem. Herba autem lanaria duplici ratione poteſt videri nomen Struthij accepiſſe, ſemel, vt moneamur, coniugij caſtimoniam tam puram, ſynceramque eſſe debere, quàm eſt lana, radicula fullonia emundata: rurſus, quod eadem radicula libidinem etiam excitet, vehemẽti ſuo calore plurimum humoris ad vaſa ſpermatica mandans, præſertim ſi flatulentis, & craſſis cibis edatur. Hæc & alia circa Struthi etymologiam Goropius, quæ breuitatis cauſa ſponte prætereo, nunc ad reliqua Synonyma tranſeo. Ψάρις inter Martini Rolandi ſynonyma pro Paſſere etiam legitur. Heſychius pro Δίγυρες exponit Paſſeres, ita etiam Varinus facit, ſed dictionem illam penanflectit. Reperitur pariter apud eoſdem Δίγυρες, Δηγῦρες, & Δηρηγες pro Paſſeribus: item Δρῆες lingua Macedonum, Elei, teſte *i* Athenæo haſce auiculas vocant Δειρίτας. Quem locum *k* Cœlius, quamuis Athenæum non citet, annotans, Δειριᾶν apud Spartanos cõuitiari ſignificare aſſerit, & δειρεῖς vocari conuitiatores, δειρὸν verò tumulum eſſe, & locum accliuem. Cypſelos *l* Pſellus Trogletas nuncupat, quia in foraminibus, & cauis ferè latitent: ſed cypſeli, meo iudicio Græcis illæ aues ſunt, Hirundinibus ſimiles, quæ Apodes vocat Ariſtoteles. Ornitologus cùm pſellum eiuſce modi aues in cibum commendare videret, arbitratur eum de Paſſeribus troglitis, & pyrgitis ſenſiſſe, deceptus quod Hirundines illas nullis niſi fame coactis in cibum admitti crederet, tum etiam quoniam alias pſellus inter attenuãtes cibos vna cum perdicibus, & auiculis montanis Trogleras, nominet. Sed nobis Bononienſibus Apodes illæ in delicijs ſunt tantum abeſt, vt à menſæ vſu reiciamus. Ego non trogletam, neque troglatam (vt Georgius Vallapſellum interpretans habet) ſed troglitam per iota in penultima ſcribendum cenſeo. Ἀλλοπόδες, ἀλλοὶ (Heſychius habet ἀλλόπιδας) Varinus, & Heſychius vertunt paſſeres, & hinnulos ἀπὸ τῦ ἁλλεσθαι, & catulos ſerpentis. Iiſdem Σμαρδίκου στρεθίον, eſt, ideſt, paſſerculus; vnde σμαρδικοποιῶλαι: item Κιλίας paſſer mas. Atque iſtæc ſunt ſynonyma Græca omnia, quæ hactenus legere, ac notare datum eſt; Latini, quod nouerim, ſynonymia non vtũtur, ſed vbi que paſſeres, & diminutiuè paſſerculi audiunt, à paruitate, vt volunt Grammatici plerique, à patiẽdo vt nonnulli alij, quod morbum comitialem ſæpe patiantur. *m* Io. Goropius hoc etymum quoque ſuo ex Idiomate eruere conatur, & hunc in modum ſuper eo nobis ſcribit: Et hæc quidem de Græco paſſeris nomine, cum ſtrutheo pomo partim conuenienti partim aliò declinati; cui ſi velitis, hoc addam corollarium, quo intelligatis, quàm eadem auicula apud Latinos, habeat nominis ſui rationem: quam non minus, quam ea, quæ modo de Græca voce dixi, pariter omnes, niſi fallor, ignorant. Iap, & Pai ſic inter ſe ſunt connexa, vt nemo prius præſtare poſſit, quin alterum conſequatur, cùm illud idem ſit, quod βινῶ, hoc verò non aliud, quam ſatisfacio, Quandoquidem igitur eer honor eſt, & decus: Pais eer decus erit illius ſatisfactionis, ſiue ſolutionis, qua id datur, quod coniugi debetur, Qua in voce non mirum eſt litteram S, duplicatam, loco I, vocalis; quæ diphtongum in priore compoſiti parte faciebat, ita vt ex Pais eer fiat Paſſer. Nam ſi in hac arena certamen inter omnia animalia iniretur, nemini dubium eſt, quin huic auiculæ ſummum victoriæ decus à iuſto Iudice decernendum eſſet. Hactenus ille. Itali Paſſerem vocant Paſſere, inquibuſdam locis, vt audio, Celega, alibi etiam paſſere caſaringo, nimirum ab ædibus noſtris, in quibus nidulatur, quas caſas appellamus. Celegam verò vocant, vt Hermolaus, & ex eo Cælius, exiſtant, quaſi ſpecilegam. Hiſpanicè dicitur Paxaro, Pardal, Gorrion pequeno, & Gorrioncello pullus paſſerinus. Gallicè paſſe, paſſereau, paſſera, paſſetaeu, Moineau, Moucet. Germanis Spar, Spatz, Huſzſpar. Saxonibus Sperck, Sperlincgk, nonnullis alijs Luningk, Belgis Muſche. Anglicè Sparrou. Illyricè Vvrabecz.

Δίγυρες.

Δρῆες.

i *Lib.* 3.

k *L.* 4. *antiq. lec. c.* 6.

l *L. de vict. rat.*

Cypſelus.

Apodes.

Ornithologus hallucinatus.

Apodes hirundines in delicijs eſſe.

Σμαρδίκου.

Κιλίας.

Paſſeris etymum.

m *In ver-*

Celega.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

PYRGITIM, & Troglitim dictum Passerem præcedenti rubrica Passerem nostrũ domesticum esse asseruimus. Nunc videndum num alia dentur genera Passerum, quemadmodum ex antiquorum quorundam,& recentiorum monumentis colligitur. Omnia quæ generatim communis præceptor Aristoteles de Passere scripta reliquit, nostro Passeri domestico optimè,atque exacte conueniunt,quare alios nouisse nõ est verisimile. Nam albos,quos aliquando repertos esse scribit,referente *a* Cœlio,non pro diuersis habuisse exstimo,cùm alibi tradat,colore variari speciem. Albas se vidisse narrat *b* Scaliger pater, sed pro diuersis non habet, atque ego à me obseruatum album post depictum dabo,non quasi diuersum,sed quia rarum. Huiusmodi coloris Passeres,aut etiã Hirundines,si quando apparuissent, *c* Aristoteles, nisi fortasse pseudo Aristoteles, ille fuerit,futuræ tempestatis signa esse,author est. Sunt tamen alia Passerum genera. Sunt qui alios foramina parietum frequentare assueuerent, alios roscidas valles quærere, nonnullos montes appetere squalentes. *d* Alexander Myndius apud Athenæum bina tantummodo genera recensetlterum sylueſtre,domesticum alterum. Agrestium fœminas, & reliquo corpore esse debiliores,& rostri colore magis testaceo,facie,(hoc est,vt exponit Iac. Dalecãpius,anteriore parte)nec nigra, nec valde alba. Quod postremum genus fortassis illud fuerit,quod ab Hollandis patria voce Houtmusche,idest, Passerem lignipetam,quòd in lignorum cauis niduletur,vocari audio. Nam & Albertus duorum generum meminit, quorum alterum in vertice rubeum esse ait, & in cauis arborum nidulari. Præter albos Passeres,& vulgares domesticos,ego mox multos depingam,in quibus alij alio colore sunt. *e* Scaliger in insula D.Thomæ Passeres refert esse virides canoros,qui nunquid ex hoc genere sint, me latet. Verendum autem est Passeris voce pro alia parua auicula vti: nam & *f* Auicena Passeris meminit, qui quindecim diebus continuis in principio veris suauissimè cantillet,& pòst colorem immutet,mutescat & sese abscondat. Indi præterea aliquot habent auiculas Passeris nomine celebratas à Nouericis: quas quia an huc pertineat,ignoremus, hic recensere visum est. Quasdam itaque nocturnos Passeres nuncupant,noctu volantes,interdiu quiescentes,odioque plus quàm Vatiniano Noctuam prosequentes. Has aiunt Hirundinibus volatu, & alis esse similes,ex cinereo nigris, nisi quod in medijs alis fasciam habeant albam. Quærendum nunquid hæ eædem cum illis sint auibus,quę etiam Passeres vocatur,& apud eosdem celebratur. Turdo minores sunt, tantæ velocitatis in volatu, vt velocissimarum auium nomen obtinuerint. Aiunt autem qui de ijs scribunt, aquas sequi, ac quasi natare videri, etenim eleuantibus sese,& rursus descendentibus fluctibus,& eas sese eleuare, & descendere Quærendum item num Passeres sylueſtres sint,quorum meminit *g* Actuarius,quos à Noctua maximè capi scribit:sed verba eius ascribamus,vt coniectãdi cuilibet latior pateat campus.Scribit itaque hunc in modum,vt citat Gyb.Longolius,enumeratis etiam verbis Græcis:*Passeris sylueſtris* (Ornithologus addit magni ad differẽtiam alterius sylueſtris,qui paruus est,) *caro neque redundãs,neq. concoctu difficilis eſt,ſed ſi quæ alia boni ſucci. Teſtãtur autem Tragon medicus cerebellum eius proprietate quadam comitialibus auxiliari. Eſt autem Paſſer magnus terreſtris:neque in arboribus,neque domibus habitat:verùm in ſummis fruticum ſurculis deſidet,voce nimis quam garriens: paſcitur autem in triticum hordeumque ferentibus agris,& nidum in terra collocat:colore,& magnitudine Alaudæ ſimilis: hyeme non viſitur, capitur verò maximè Noctua.* Hæc ille Turnerus hũc magnum Actuarij Passerem suspicatur esse auiculam quandam,quam Angli Butingam, Germani Gersthammer appellant,& in margine etiam adijcit huic Passeri Mollicipitis apud Aristotelem descriptionem magna ex parte conuenire. Ego in ea coniectura nihil certi statuere nec possum,nec debeo,cùm in multis differre eiusce modi aues videam;addam tamen & aliam coniecturam, nam nunc mihi in mentem venit alia auis, *h* Aristoteles Colarem vocat,& ab Vlula,cęteriſqua aduncis rapi scribit,indeque his bellum oriri.Etenim Albertus licet indocto tempore natus,Colarem Passeris speciem interpretatur. Idem Niphus affirmat. Solus Ornithologus suspicatur esse Collurionẽ, & pro tali voce typographi lapsu Colarem scribi. Passeris magni etiam meminit Aristophanes,sed hic Struthios sine controuersia ita appellat. Nunc ad notiora reuertamur, quos tamen & ipsos nobis India mittit, sed diuerso à nostratibus

Passeres albi.

a *L.27.c. 11.*

b *Exer.59.*

c *Inſecr. ſecr.*

d *Lib.9.*

Houtmusche.

e *Exer. 236.3.*

f *L 8.de anim.c.7.*

Passer nocturnus.

Aues velocissimæ vocatæ.

Passer sylueſtris Actuarij.

g *L.2.regu. ſerm.*

Butinga Anglorum Gersthammer.

Passer Mollicеps.

h *9. Hiſt. c.1.*

Colaris auis.

Passeres Indici caudati, & sine cauda.

Paſſer Illyricus. colore, vtpote atros, eorumq. alios longiſſima cauda ornatos, alios ea deſtitutos, de quibus poſt priuatim agemus. Habeo, & aliud Paſſeris genus depictum, quod Illyricum dicunt, pronè album, cætera noſtris ſimilem, at maiorem, & bifurcata cauda præditum.

FORMA DESCRIPTIO.

a L. 4. c. 75. PASSEREM, cui hæc generalia exactè competunt, deſcribere ſuperuacaneum eſt, ſingulis nimirum horæ momentis cuilibet conſpicuum: iconem tamē exhibemus cum adiecto taxi arboris ramulo. *a* Dioſcorides auiculas tradit; quæ Italici taxi baccas deuorant, denigrari. Vt tamen eiuſcemodi domeſticam, vel potius in tectis noſtris habitantē auiculam, alios etiam viros doctos Paſſerem generali nomine appellaſſe oſtendamus, non ab re fortaſſis fuerit, quæ circa formam eius prodiderunt, obiter adiungere; *Paſſeris pennæ*, inquit Ariſtoteles, *quoties frigora vrgeant acriora, interdum in albas abeunt*; quod noſtro Paſſeri competit Alexander Myndius, teſte doctiſſimo Athenæo, *fœmellas roſtro*, ait eſſe, *colore magis* (quàm in maribus) *carneo, facie verò nec admodum alba, neque nigra*. Sed non ita duntaxat fœmella noſtra à mare diſcernitur, verùm menti potiſſimùm colore, qui in mare niger eſt, in fœmina albus, quamuis, vt teſtatum reliquit Ariſtoteles, is in mare in hyeme immutetur, & æſtate tantùm conſpiciatur: præterea mares, tradente Alberto, guttulis nigris, & albis diſtinguuntur. Idem ait, Paſſerem eſſe auem paruam, cineream: item fœminas vbiq. eſſe coloris cinerei: quæ nunquid Paſſeri noſtro quadrent, cuiliber iudicandum relinquo: quid enim in re tam liquida dubitandum? huiuſmodi color κεραμυνς Græcis dicitur Gybertus Longolius teſtaceum transfert, Paſſeriq. ait, & pleriſque pulueratricibus conuenire. Iacobus Delechampius Paſſeres ſcribit carere ingluuie, ſed ventrem habere proximum: quod dum legerem, vix percipiebam, nam Ariſtoteles ita ait: *Paſſeri, vt auiculis omnibus non eſt gula, nec ingluuies, ſed ventriculus longior eſt*. Ibidem ad imum inteſtinum paucas appendices habere prodidit, ſed perexiguè. Item alijs ventri, alijs inteſtinis fel iungi.

Fœmina vt à mare differat.

Color Paſſerum.

b *In comm. in Plin. li. 11. cap. 37. c 2. hiſt. c. vlt.*

Paſſer domeſticus mas cum taxo.

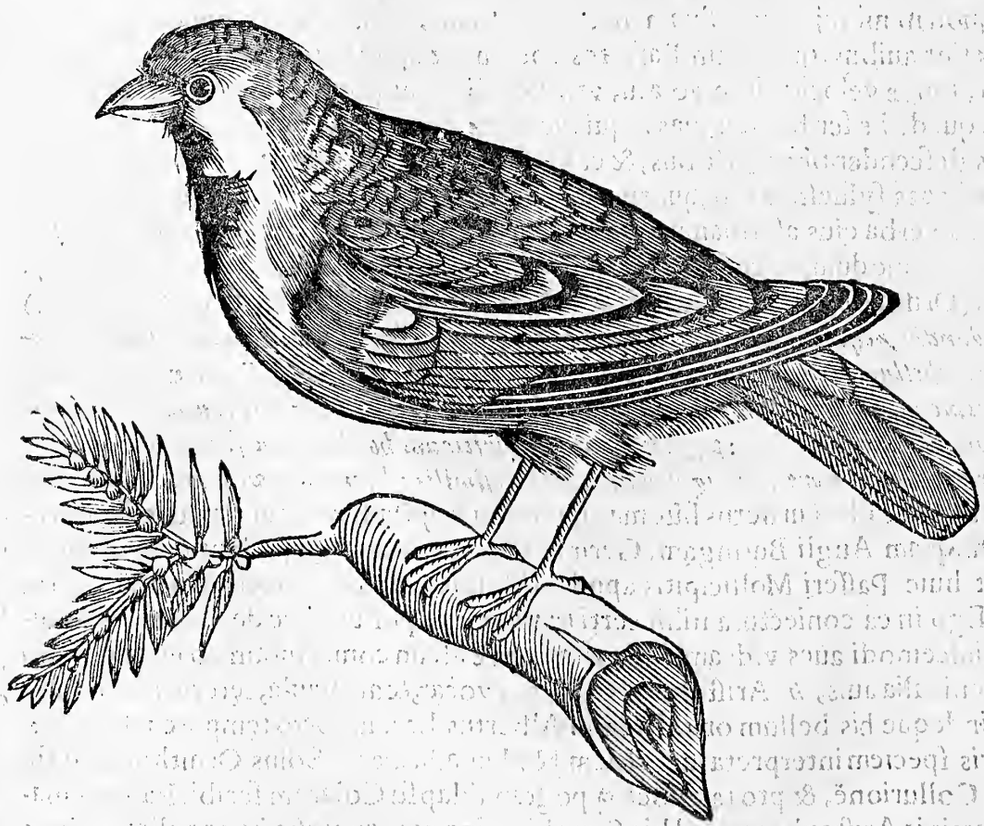

LOCVS.

LOCVS. NIDVS.

AELIANVS *a* author est Passeres conscientia, vel suæ infirmitati, vel sui corpusculi exiguitatis in ramorum cacuminibus, modò ab ijs sustineri queant nidos contexere, & sæpenumero ea machinatione factas à venatoribus insidias declinare, quoniam hi propter rami tenuitatem ascendere nequeant. Verùm hoc loco Ælianus Passerũ nomen absq. vlla hæsitatione ꝓ alijs qbusdã paruis auiculis accepit, quemadmodum etiam *b* Homerus draconem scribens Passeris octo filios in extremis platani ramis nidulantis à dragone deuoratos. Nã Passeres Pyrgitę, & troglitæ inde dicti, tũ circa turres, tũ ĩ tectis nostris versari, nidulariq. solẽt: quare prudẽter admodũ à D. Hiero. ĩ Psal. 83. vbi diuinus psaltes ita habet: *Zipor inuenit sibi domum, &c.* Passer traduxit: nã etiã auicula hæc qñq. templa tumintus (modo minus sit frequentata) tũ extra nidis suis frequẽtat. Cassiodor. eũdem Psal. locum declarãs. *Passer*, inquit, *est nimia velocitate celerrimus, qui in syluis habitare nõ patitur: sed domũ sibi in parietũ foraminibus desideranter exquirit, q̃dum inuenerit, nimio gaudio lætus exultat, quia se diuersarum aduersitatum vlterius pa-*

a Lib 4. de ant. c. 49.

b Iliad. β

tere non credit inſidijs. Hic itaq. Paſſeris nomẽ pro Paſſere ſimpliciter dicto accipitur à D. Hieron. atque, vt dixi, prudenter: at non vbiq. id ab eo factũ eſt: nam in Pſal. 10. in contrarium legitur, nempe, *Tranſmigra in montes ſicut Paſſer*. Hoc.n. in loco Paſſerem montes colere, habitareq. innuere apparet, quare vel Paſſeres monticolas intelligit, vel quaſcũq. aues in montibus verſantes, & propter myſterium Paſſer tranſtulit: nam vbi priorẽ Pſaltis locum (*& Paſſer inuenit ſibi domum*) explicat, hunc poſtremò citatũ etiam adducit, *& videte ergo*, inqt, *quia nemo trãſit in mõtes, niſi qui Paſſer eſt*. De illis autẽ loquit, q ad altiſſima terrarum loca leuiſſima voluntate rapiuntur, vt his meritò ſimiles æſtimentur, qui ad nequiſſimas prędicationes leuitate inconſtantes animi transferuntur. Quod verò D. Hiero. etiam generaliter pro quauis aue Paſſeris nomine ſit vſus, ex alio etiã Pſal. videlicet 103. colligitur apertiſſimè, vbi dicitur: *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit, illic Paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eorum &c.* Nam Aquilas, teſte *c* D. Chryſ. hic quoq; genericè aues legit: Admonendus præterea hoc in loco lector eſt D. *d* Aug. pro Herodio Fulicam tranſtuliſſe: quod reuera palato meo, immo nec auribus, neutiquam arridet: Fulica.n. auis eſt, vel ipſomet D. Auguſt. teſte, aquatica, & in terra non in cedris nidulatur, quemadmodũ Herodius. Sed quam auem hìc Herodius ſignificat? Nam in hoc multos huiuſce loci expoſitores lapſos cerno, dum Herodium exponunt cæterarum auiũ, maximè verò Paſſerum, hoc eſt, minutularum ducem. i. regem, nimirum Aquilę illud genus, quòd à robore Herodium appellari ſuo loco ſcripſimus. At ſecus meo iudicio res omnino ſeſe habet, quando Herodius Ardeæ genus quoque ſignificat, quod in cedris, hoc eſt arboribus (ita.n. per ſynecdochem loquendũ, ac vertendum exiſtimo) nidum ſuũ conſtruit. Quomodo enim aues imbelles, quales omnes minutulæ ſunt, ſimul cũ Aquila aue rapace earumq. tyranno degere dicamus? Nonne ſi ea veniente, & arbore, quas illę antea occupaſſent, eligente ad nidulandum, deſerturas, fugaq. ſaluti ſuæ conſulturas credendũ potius exiſtit? Sed de hac re ſatis. Videamus modo nunquid vbiuis locorum æquè Paſſerculi noſtri abundent, vt videtur: nam quæcunq. ego frequentaui, vbiq. Paſſeres ſatis copiosè conſpexi. Audio tamen apud Hollandos, maximè Delphis non illis Apollineo oraculo, ſed Cerealis potus, quem cereuiſiam aliàs vocamus, inclytis. & quidem tanto magis inclytis, quantò illi propter friuolæ, mendacis, & vanæ exiſtimationem celebritate hominum magna floruerunt, Paſſerum copiam eſſe tantam, vt in vno cereuiſiariorum, quorum ibi maximus numerus exiſtit, granario, ſæpenumero vna die aliquot centuriæ capiantur. Addebat, qui id mihi narrabat, Ioã. Cornelius Med. Doctor, quique ei vrbi patriam ſuam debet, vaſa quædam ventricoſa, ſed longiuſculo collo à figulis quotidie fieri, quæ incolæ emant, & pro Paſſerum nidis ex ædium parietib. clauo ferreo ſuſpendant, & ſine vlla moleſtia, & vitæ periculo, vt apud nos contingit, quando ſuper tecta aſcendendum eſt, pullos eximere: auiculas verò nidum intus in vaſis eiuſdem fermè figuræ, atque materiæ, atq; hic in tectis conſtruere: ego nidi aliquando à me in ſuburbano meo obſeruati iconẽ exhibui. Iam proſequamur *e* Diodorus Siculus ingentem in Media numerum harum auium inoleuiſſe ſcribit, adeò vt homines, quia iacta in terram ſemina cuncta ferè illæ abſumerent, alia ad loca migrare coacti fuerint. De Paſſeribus erat pauperum oblatio, vt teſtatur ſacra Biblia: quod ideo factum tradit Gloſſa ordinaria vulgo nuncupata, quoniam magnopere ibi abũdarent. Hieremias propheta Paſſeres inter eas aues enumerare videtur, quæ vel migrare ſuper hyemem ad alia loca, vel ſeſe condere ſolent: ait autem interprete D. Hieronymo: *Turtures, Hirundo, Ciconia, & Paſſer cognouerunt tempus aduentus ſui, &c.* Neq; illud ab Ariſtotelicis dogmatibus alienum apparet: nam ſcribit Philoſophus ipſe citante Athenæo, mares in hoc genere hyeme occultos nuſquam comparere fœminas autem permanere, probabile id eſſe coniectans ex colore, qui profectò in illis mutatur, vt in Merulis, & Phaleridibus, quæ certis temporum momentis albeſcunt. Verùm in ijs, quæ nobis relicta ſunt, *f* Ariſtotelis ſcriptis, illud minimè reperias: quin è contrario eſſe quoſdam aſſeuerat, qui Paſſeres mares anno diutius durare non poſſe arbitrentur, argumẽto, quòd veris initio nullimentum habere nigrum ſpectentur, ſed poſtea, tãquam nullus anni ſuperioris ſeruetur. Si itaque anno diutius non durent, aut nunquam, aut ſaltem ſemel duntaxat migrare eos docendum foret. Quid itaque ad Hieremiæ locum reſpondendũ? Exiſtimo ego me in huius, & Ariſtotelis ab Athenæo citati loci declaratione lectori, vel paucis verbis latis facturum, ni fallor. Credo itaq. mares ſine fœminis neutiquam migrare, ſed ſimul perſeuerare: illos verò menti illam nigredinem, quando iam libidine non amplius pruriunt, ſed frigore horrent, deponere: atque id dicere voluit ipſe *g* Philoſophus vbi

c *In comm.*
d *To. 8. in comm.* D. Aug. error.
Herodius, quæ auis Pſalmiſtæ. Aquila, Herodius.
Hollandi Paſſeribus affluunt.
Hollandi vera fictilia pro Paſſerũ nidis faciũt
e *Li. 4. c. 3.* Medi cur loca mutarint.
f *9. Hi. c. 7.*
g *3. hiſt. c. 12.*

vbi habet; *Passeris* (maris nimirum, & fœminæ) *penna quoties frigora vrgent acriora, interdum in albas transeunt*, ac si diceret, nihil in ipsis nigredinis relinquitur. Præterea remanere vtrunque, imò verò quod amplius est, simul plerunque, vt per æstatem connubio iuncti solent, agere, vasa illa, quæ pro nidis ab Hollandis ex ædibus suspẽdi supra retuli, testificari queunt, in quibus noctu sæpe par harum auium, & non plures, nec paùciores, si diligens cura adhibeatur, excipitur. Quapropter D. Hieremias ita enodari poterit, vt passeres inter latentes, vel migrantes nominarit, quia verè iam accrescente calore cùm interno, tùm externo, quando iterum menti color accrescit coniuges suas ad sobolis propagationem adhortari incipiant. Scio verò hanc meam expositionem, aut potius coniecturã non omnibus fortè satisfacturam, quoniam passeri minimum vitæ esse dicatur, maresq. vt ait *b* Plinius, diutius anno durare negentur. Nam, inquiunt, si mares intra biennium moriantur, reperirentur proculdubio passim cadauera eorum per vrbes, agrosq. extinctorũ, sed qui sponte moriantur, nunquam aut saltem fortuitò obseruati sunt, itaque vel ab alijs occidi, vel in alijs regionibus mori credendum est. Ego ante vitæ terminum capi, ac occidi mihi persuadeo, & quid de vitæ eorum spatio, siue ætate censeam, iam nunc aperiam.

h *Lib.* 10. *c.* 38.

ÆTAS.

INQVIT igitur *a* Plinius: *Passerum minimum vitæ, cui salacitas par* (vt Columbis, videlicet, & Turturibus) *mares negantur anno diutiùs durare, argumento, quia nulla veris initio appareat nigritudo in rostro, quæ ab æstate incipit, fœminis longiusculum spatium.* Sed Plinius rostri nigredini, quod ascribit, id *b* Aristoteles ex aliorum relatu, sed nihil affirmans, de mento scribit, vti præcedenti rubrica ostendimus adductis etiam illius verbis. Cæteri authores, qui breuissimi huius æui mentionem faciunt, cùm veteres, tùm recentiores, Aristotelem, non Plinium citant: & reuera mas menti colore à fœminella discernitur, non rostri. Quod verò ad vitæ spacium attinet, alij aliter philosophum interpretari conãtur. Albertus referente Augustino Nipho Suessano id cõputat à tempore coitus, inquiẽs nullum passerem (marem) à tempore coitus plus vno anno viuere. Niphus Ephesium existimat fortasse magis verba examinare, quia annum illum à tempore natiuitatis cõputet, asserens nultum viuere à tẽpore suæ natiuitatis plus vno anno. Cæterùm eiuscemodi opinio, nimirùm quod in hoc auium genere, non plus vno anno viuant, ita inoleuit, ac radices egit, vt etiamnum mentibus hominum quorumcũquè infixa hæreat, quamuis meo iudicio falsissima sit, & fabulas, & anilia deliramenta sapiat. Breuis vitæ lubens esse cõcedo, multosq. intra annum naturaliter mori, at neminem plus anno viuere nemo hominum persuaserit. Fœminas quam mares diutiùs viuere certissimum est, nempè propter venerem, quæ maribus plusquam fœminis nocet: vnde dicebat *c* alibi philosophus: *Mares si salaces fuerint, breuiores vitæ sunt, quam fœminæ, vt in genere passerum.* Hic sanè locus verissimus est, alter verò ex aliorum relatu, in quo nihil prorsus philosophus affirmat. Sed si mares omneś anni spatium non excedunt, vnde passim tanta passerum copia? Noui animalcula esse fœcunda, bis, terue quotannis parere, quatuor, quinque, ac sex, quãdoq. pullos excludere: attamen cum hi antequam auolare possint, tectorum dominis plerumq. in cibum cedant, tanta marium copia in subsequenti anno supereſſe non poterit, vt omnibus fœmellis satisfiat. Vnus enim in hoc genere mas vni fœminæ sese connubio iungit. Quærat itaq. à me quispiam dicendo: Quod ergo tu vitæ spatium his auibus tribuis? Cui quid respondeam, certi nihil habeo; facilè tamen mihi persuadeo, quartum annum nonnunquam excedere: nam si verum est, quod Plinius scribit parem ipsis, & Columbis salacitatem (quæ mortem accelerat) esse, inde colligi posse existimo, terminum à me constitutum breuem potiùs, quam longum existere, si quidem Columbæ multæ, vt earum tractatu diximus, decimum sextum, ac vigesimum quandoque vitæ annum explent. Iulius Cæsar Scaliger in determinatione harum auium æui ambiguus, nisi sibi ipsi contradictor est. Nam libros de plantis Aristoteli attributos exponens, in secundo de arborum fœcunditate loquens, eorum sententiam non improbat, qui passerem nullum excedere bimatum existimant; Cardanũ verò ex *d* Aristotele repetentem salacioribus animalibus vitam esse breuiorem, reprehendit, argumento, quod harum auium, quæ hac de causa infames habentur, cadauera nusquam reperiantur. Nec profectò priori eius opinioni prorsus subscribere possum. Sed videamus quid dicat; *Gallinæ*, inquit, *minusculæ quoque* (vt plantæ minusculæ) *suns*

a *Loco cit.*

b *9. Hi. c. 7.*

c *In lib. de longa vita.*

Authoris opinio de passerum vita.

d *Exe. 69.*

fœcun-

fœcundiores. Et in ſecundo de cauſis Theophraſtus excelſas arbores puſillum fructum ferè prodidit. Multos ſcilicet opus habere alimento. Infœcundas viuere diutius ob eandem rationem. Quare putarunt, quidam Paſſerum nullum excedere bimatū: ſanè haud contemnenda opinione. Ex illis parum captatur, minimum capitur: fœcundiſſimi ſunt: frequentia non magna. Eſt & proportio quædam ſecundum quaſi gradus, ſanitatis, roboris, vitæ. Igitur ſi ſalaces morboſi, etiam breuioris vitæ. Hæc ille colligens, vt apparet breuitatem ætatis harum auium ex earū paucitate, cum alioqui fœcundiſſimæ ſint: at ſi ea de cauſa bimatum non excedant, cur & Gallinæ quotidie parientes, Columbæq. toto fermè anni tempore foboli incūbunt, non æquè moriūtur? Harum profectò auium longè minor, quàm Paſſerum numerus foret, niſi humana in nutriendis ipſis adeſſet cura, atquè cuſtodia: quapropter omnino concludo Paſſerib. vitam quidem eſſe breuem, ſed intra annum mori, ne iurāti id credo: adeo fructuoſum eſt, venere moderata vti: vnde canebat Baptiſta Fiera Poeta pariter, & Medicus:

Ardet & in tenera Paſſer durabitur aluo:
Si vis eſſe ſalax, det cerebella tibi.
Heu miſerum: qui præcipiti ſic labitur æuo,
I, Venus, hinc, ſolas ni modo perdis aues.

Idem hoc tetraſticon in libros ſuos tranſtulit Caſtor Durantes, ſed vt ſuum videretur, parumper immutauit: quæ res ipſi minimè noua eſt. Aetas Paſſerum cognoſcitur ex roſtro, quia iuuenibus adhuc cinereum eſt, & circa fauces croceum, ſenibus nigrum, ac durū. Alexander Myndius, referente Athenæo, ait fœminas maribus eſſe infirmiores: quam ſententiam, ſi etiam ad coitum extendamus, Ariſtoteli, cæteriſque quos nominauimus, refragabitur; nam is maribus propter vitam, quam fœminis breuiorem tribuit: & Scaliger, ſanitatis, roboris, viræque gradus ex ſalacitate metitur, quàm elegantiſſimè. Quare Myndius de coitu minimè intellexiſſe mihi videtur, ſed de cæteris vitæ munijs obeundis, in quibus ſemper mares fœminis præualent, quæ etiam propter nimium motum vitam eorum abbreuiant: quod innuere etiam videtur Albertus, dum ait: *Mares parum viuunt propter coitum, & nimium motum; quæ exiccant in eis humidum vitale.*

Aetas paſſerū, vt cognoſcatur.

VOX.

QVI ſtridunt, inquit Cælius, potiùs quam canant, (hoc eſt, vt habet Euſtathius, ex quo Cælius id mutuauit, cantum vilem ædunt,) τρωθίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet Struthiſſare, ex Paſſerum voce, qui Struthi vocātur verbo deflexo. Suidas τρωθίζειν exponit τρίζειν, ideſt ſtridere; quare τρωθίζω fuerit Paſſeris in modum ſtrido. Apud *a* Eſaiam dicitur de auium pullis, qui ore hiante, & ſtridente, ſeu vociferante eſcam à matre petunt. Vbi Hebraico textui adiuncta verſio habet: *Qui aperiret os, & ganniret*. Fortaſſis autem omnib. in genere pullis tribuit, quod paſſerum pullis peculiare, ſtridore nimirum eſcam petere: Τρίζειν *b* Homerus etiam de paſſerculis dixit τετριγῶτας eos nominans: alioqui verbū proprium eſt de voce Veſpertilionum, vt ibi ſcripſimus: Cælium, alioſq. hallucinari in Columbis diximus, quod Titos Palumbes interpretētur ex paſſerum ſalacitate, qui ſolent τιτίζειν. Verbum hoc de paſſerum voce dici poſſe minimè nego, nam idem ferè ſonus eſt τρίζειν, τρωθίζειν τιτίζειν. Euſtathius dici ait de voce, quam ædunt pulli auium. Paſſer, inquit, obſcurus quidam Ariſtotelem citans, apud quem tamen nihil eiuſmodi extare exiſtimo, vocem ſibi peculiarem habet, ſicut & Turtur. Author Philomelæ pipere paſſeres dixit hoc verſu:

Struthiſſare.

a *Cap.* 10.

b *Iliad.* β

Pipere.

Peſſimus at Paſſer triſtia flendo pipit.

Quam vocem Columella Gallinaceis pullis attribuit, ſed paſſeri potius conuenire putem, nam præterquam quod M. Varro Gallinas pipare ſcribat, Catullus paſſerem de Lesbiæ ſuæ paſſere loquens pipillare dixit, canens:

Sed circumſiliens modo huc, modo illuc,
Ad ſolam dominam vſque pipilabat.

Et Catullum imitatus Pontanus dum ait:

Pippilat Paſſer, & dulce canit Philomela.

At non opus erat p duplicare, quando & Catullus primam ſyllabam producat. Suidas, & Varinus ψιττίζειν verbum fictum eſſe ſcribunt ad imitationem vocis auium. Videtur autem paſſeribus præcipuè conuenire, quinimo à Latinorum pipire detortum. *c* Martia-

c *Lib.* 9.

lis

lis absonam harum auium vocem nonnihil dulcedinis in se habere videtur innuere, cùm argutas eas appellat hoc dysticho canens:

Nunc Sturnos inopes, Fringuillarumque querelas
Audit, & arguto Passere vernat ager.

Et Thomas Rhadinus cantillare dixit Passerculum.

INGENIVM.

IN quadrupedibus hinnulos, capreas, damas, & pygargos, item lepores, quos Græci Poetæ in pauendo πτῶκας appellant, in auium generibus Passeres, in aquatilibus mugiles suapte natura timidos esse tradit *a* Aelianus: & reuera quod ad Passeres nostros attinet, nam de cæteris animalibus hìc nobis agendum non est, auiculæ sunt timidissimæ, adeo vt propter continuam formidinem sæpissimè inter quiescendum excitentur à somno; quare sunt qui dicant, ideo à Psalmographo scriptum: *Vigilaui, & factus sum sicut Passer solitarius in tecto:* sed mirum non est, si natura timeant, siquidē corpore sunt exigui, nulliſque armis à natura armati, quibus sese Aduersus Accipitres tueri queant: at sagacissima illa omnium parens, quæ nullibi deficit, ingenij sagacitate corporis imbecillitatem compensauit: quam suspiciens Cassiodorus. *Passer*, inquit, *est, auis parua, sed nimia sagacitate solicita, quæ nec facilè irretitur, nec per illuuiem ventris escarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem suam, ne aut ipsa à prædatore capiatur, aut fœtus eius serpentinis deuoretur insidijs, inter aues vnica cautione munita ad domorum fastigia excelsa concurrit, vt à suspectis casibus reddatur aliena, quæ multis periculis probatur obnoxia.* Hæc ille. Cæterùm ob aliam fortassis causam in domorum fastigijs etiam in media vrbe nidulātur, nimirum propter amorem, quo homines prosequuntur, vel potiùs propter spem futuri auxilij contra suos prædones, videlicet Accipitres, nam & in *b* Aeliani varia historia legimus Passerculum ab Accipitre vehementiùs impetitum in Xenocratis sinum deuolasse, & in eo tuendi sui causa hæsisse, quasi non esset ignarus Accipitrem conspecto homine regressurum. Qua quidem in re non canes duntaxat imitabatur, qui dum suis viribus diffidunt, sese inter hominum pedes conijciunt, eisque se quam possunt arctissimè iungunt, quo præsens periculum euadant, sed ipsos etiam homines, maximè pueros, qui formidine correpti suos arctissimè parentes, vel eum in quem primùm incidunt, apprehendunt, & quantò ei strictiùs hærent, tantò se existimant tutiores. Et reuera cùm hæc ipsius naturæ sit instructio, & institutio in ipsis etiam brutis vim suam clarissimè demonstrans, vt imbecilliora, dum in periculo versantur; ad fortiora confugiant: turpissimus, & pudēdus prorsus hominis error esset, ac fœda degeneris animi nota, si in discrimine magno, vnde se liberare nequeat, constitutus, non è vestigio ad eum properet, à quo solo seruari possit. Nunc ad Passerem reuertamur, quem alij stolidum potiùs, ac nullo planè ingenio præditum esse dixerint, argumento quod aucupis infestas artes declinare omni conatu studens, ad Noctuam, teste *c* Oro Apolline, vt eius patrocinio periculum euitet, confugiat, & ab ea longè infestiùs excipiatur. Sed quomodo, & vbi Passer auicula noctu quiescens, interdiù vitæ munia obiens. Noctuam, quæ nocturna auis est, reperiat, vt ad eā se recipiat? item auceps interdiù potiùs quam noctu Passeres captat. Quare quantum ego comprehendere possum. Passer hoc argumento frustra, atque inculpanter stultitiæ ab Oro accusatur. Neque etiam validum, efficaxve Origenis argumentum est ab Homerico illo Passere desumptum, quo aues, vtpote animalia ratione carentia, diuinitatis, sensuq. nihil obtinere, nec futurum præsagire probare conatur, quod is eo in loco non esset nidulatus, vbi futurum erat, vt draco cùm se, tùm pullos disperderet. Nam & homines, qui sola ratione potissimùm alijs animalibus præstant, quā sæpissimè à quibus auxilium potiùs, quàm damnum sperant, occidūtur, cùm alioqui aduersus intestinos hostes sibi egregiè prospexerāt. Præterea hoc exemplum ad Passerem non spectat, qui in ramis non nidificat, sed ad alias auiculas. At si eo modo defendantur à nobis, Strabonis geographi luculentissimi, & fide digni scribentis se Passeres vidisse in tetrum illum puteum circa Hierapolim sese immisisse, & statim mortuos concidisse, testimonio imprudentes iterum nōnulli dixerint, siquidem nemo sapiens sponte, ac sine vrgenti aliqua causa seipsum occidisse visus est; ac nec id, nec tantillum quidem sagacitati eorum detrahit, minuit ve: nam tam virulentū, noxiūq. halitum puteus ille pestilentissimus exhalabat, vt superuolantes fortuito aues enecaret.

Animalia timida.

a *L.7. hist. c.19.*

Passerum timiditas.

Ingenij sagacitas.

Cur in vrbibus nidiscent.

b *Lib.13. c.31.*

Passerem in sinu suo seruat Xenocrates contra Accipitrem.

Imbecilla animalia ad fortiora cō fugiunt.

c *L.2. Hie.*

Putei circa Hierapolī virus, ac pernicies.

Passer an animal docile.

Quid

Quid ſi itaque maiorem etiam ingenij laudem hiſce auiculis tribuentes, dociles eſse dicamus, diſciplinæque capaces. *d* Ioſephus Acoſta vir fide digniſſimus è Societate Ieſu, qui multorum populorum nuperrimè repertorum hiſtoriam conſcripſit, Taprobanenſes nautas, quod vſum magnetis ignorent, in alto mari verſantes, cùm terram petituri ſunt, Paſſeres, quos ad id ſecum ferunt, nauibus emittere atteſtatur, vt eorum volatum inſequentes, tutò adoptata loca pertingant: Certè nidis exempti quàm facilè, citoque cicurantur. Vidi ſæpe ita domeſticos, vt ad puerorum manus aduolarent vocati, & cibum ex eis acciperent. Nouerunt inuicem inuitare ſe ad epulas, ſignificareque ſuo garritu, vbi gregatim ſimul omnes abundè epulari queant: quod conſtat illius exemplo Paſſeris, qui ad alios in arbore conſidentes aduolans nunciabat ſe frumentum ſparſum inueniſſe, inuitareque ad id comedendum, quemadmodum fuſiùs recitabimus in hiſtoricis ex Philoſtrato. Sunt item munditiæ, ſtudioſæ hæ volucres, lauantes ſeſe, & puluerantes ne vel pulices, vel aliud inſectum noxium infeſtet: ſtercora pullorum non ſolùm ipſæ egerunt, verùm etiam pullos id facere docent; ipſæ aut nidos nunquam conſpurcant.

d *L. 1. hiſt. Indiæ.*

Paſſeres nautis viã mõſtrãt Paſſeres ſe inuicẽ inuitãt.

Munditia.

LIBIDO. SALACITAS. COITVS.

QVAM ſalax animal ſit Paſſer noſter domeſticus neminem latere arbitror. Adeò verò libidinis titilatione prurit, vt non ſolummodo homines ſalaces, & ad Venerem nimium proni metaphoricè, teſte Heſychio σρεθὸι, ideſt, Paſſeres dicantur, verum etiam Strutheum, ſiue Paſſer, illud membrum, vt ſcriptum reliquit Feſtus, quo coniugium maximè promouetur, & debitis augetur incrementis, quam ſalacitatem conſiderans, *a* Iulius Cæſar Scaliger, Paſſeres hac de cauſa infames haberi, dicebat: cùm tamen nos Gallum Gallinaceum hac infamia, (vt ad Scaligeri dictionem alludamus) cætera volatilia ſuperare ſcripſerimus: quod quomodo defendamus, hìc non repetimus, ſed hoc vnum addimus ad opinionis noſtræ corroborationem, quod & Plinius Paſſerum, & Columbarum ſalacitatem camparem eſſe tradat. Clearchus, quemadmodum multoties diximus, aliquot aues ait emittere ſemen, non tantum ſi viderint fœminas, verum etiam ſi vocem ſolummodo earum audierint, inter quas Paſſeres etiam recenſet. Orus ait ſæpius in hora fœminam inire, & abundanter ſemen emittere: ego, qui omnia videre, notareque ſemper ſtudui pluſquàm vigeſies longè minori temporis interuallo fœminam compreſſiſſe conſpexi, & pluries coitum adhùc repetiturum, niſi illa locum mutaſſet: quod ne alicui incredibile appareat, clariſſimi etiam *b* Scaligeri obſeruationem hic adijciam. *Paſſerculum*, inquit, *vidi in cauum quoddam plus decies ad fœmellam, quam iniret, ex aduerſo muro, puſillis interpoſitis momentis aduolaſſe.*

σρεθὸι, q homines dicantur.

a *Exer. 269*

Paſſer non ſolũ viſa fẽmina ſemẽ emittit, ſed etiam tãtũ eius audita voce.

b *Exe. 296*

NIDVS. PARTVS.

QVEM locum pro nidi extructione quærant Paſſeres, ſupra nonnulla ſcripſimus. Nidulantur autem in fœno, & plumis: quod eo faciunt conſilio, vt liberi molliùs cubent. Occupant nonnunquam nidos Hirundinum, eaſque roſtro, quo plus valent, abigunt. Quod cum viderent nonnulli credentes à Paſſeribus ciuſcemodi nidos factos, apud Aegyptios ob limum, quem inuehit Nilus eos ſimul cum Hirundinibus, artem è luto parietum conſtruendorum monſtrauiſse ſcribunt, & ad hoc reſpexiſse *a* Ariſtophanem, vbi quærenti alicui, qui compoſuiſſet equum Durium in arce Palladi reſpondet:

Ορνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, ἢ Αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, οὐ λιθεργός. ideſt:
Aues, nec alius vllus haud Aegyptius
Lateifer, aut faber lapidarius.

Sed Paſſeres niſi Hirundinum nidos occupent, luto in ſuis nidis non vtuntur. Hirundines itaq; non Paſſeres intellexit Ariſtophanes. Illas artem fabricandi parietes docuiſse *b* alibi docuimus, & fuſiùs poſtea in hoc opere docebimus. Iſidorus Cuculos ſcribit oua Paſſeris in nido reperta deuorare, & ſua ſubijcere; hunc poſt illa ſuſcepta fouere, & nutrire.

a *In auib.* Equus Durius.

b *In prolegom. Ornitolog. noſtræ.* Cuculi an ĩ Paſſerũ nidis pariant.

Quod

Quod quomodo fieri possit non video. Etenim Passeres vel sub tegulis tectorum, vel in foraminibus parietum, vel vt iam postremò diximus, in nidis Hirundinum oua edunt: quę deuorare quidam queat Cuculus, sed sua supponere corporis mole prohibetur. Nisi ergo Isidorus Passeris voce abusus sit, defendi in eo minimè potest. Cæterum parit passerculus noster, teste philosopho, & communi præceptore *c* Aristotele cœcos, & imperfectos pullos, quia nimirum paruus corpore multos edat. Sunt autem ij, eodem authore, si modò verè, vt credere fas est, eum citet Athenæus, (nam in ijs, quæ nobis relicta sunt, eius monumentis, non est id reperire) ad summum octo; Albertus vt plurimum septem, vt minimum quatuor parere eosque bis vel ter quotannis, tradit.

Isidori error.

c 4. *de gen. cap. 6.*

VOLATVS. GRESSVS.

PASSER ita volatum exercet, vt neque tardus, neque etiam velox dici queat. Cùm graditur, sæpiùs salit, ad quod respiciens Aristophanes famulum inducit, qui semen, quod saltitaret Passerem appellat, cùm ait:

Οἵ μοι κακοδαίμων, στρθὸς ἀνὴρ γίνεθαι.

VICTVS.

COMMVNIS præceptor *a* Aristoteles *Passerem vermiculis victitare* testatur: quæ verba supra declarauimus. Est autem Passer non aliter ac Gallina pamphagus, & nihil non in cibo perplacet, maximè pullos nutrirent, tunc enim magis in quærendo cibo solicitus, atque intentus est. Muscas, Papiliones, Apes, Vespas, Crabrones, Araneas, Formicas, Grillos, Scarabeos, in summa quodcunque ferè insectum venatur. Attamen graniuora alias auicula est, & agris granis prægnantibus plurimum infesta: quare passim, vbi milium consitum est, laruas, personasque vulgus hic sporrachios, quasi pauorem auibus incutientes appellitat) positas cernere est, vt nimirum ijs conspectis Passeres, homines esse rati, fugiant, nec damnum inferant: vnde etiam rura (Italiæ) teste Hermolao, Passerculum vocāt spicilegam detrita modò priori syllaba: non spicis tantùm, sed iactis in terram seminibus, siue granis non minsis quàm Gracculi, spermologique (Cornicis nimirum, de qua nos abundè suo loco egimus) nocent: adeo vt Diodorus Siculus ita ea in Media absumpsisse testetur, vt incolæ ad alias terras nauigare cogerentur. Hordeum, vt ait Albertus præ cæteris in cibo amant, & corticem celeriter à grano separant: etsi quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerint, suffocantur. Tragus, & acinorum quibusdam granis, & sambuci eos vesci scribit: quod sanè mirum non est: nam nec venenosis seminibus abstinent, sed citra vllum corporis detrimentum hyoscami semina deuorant: cuius rei rationem reddentes nonnulli ad venarum exilitatem confugiunt; ego quid in hoc sentiam in Coturnice declaraui.

a 8. *hist. c. 3.*

Passer curus specilega dictus.

Passer immune hyoscyamo vescitur.

MORBVS.

IACOBVS *a* Oliuarius, & Bartholomeus cognomento Anglicus morbo comitiali, & lepra affici tradunt, sed absque authoritate, nisi ego fallor: quanquam author de natura in quibusdam regionibus comitialem morbum pati hanc auem scribat: nam & hic, cùm Aristotelem credere ait id accidere, quia hyoscyami semine pascitur, fidem non meretur, quando nihil huiusmodi apud Philosophum legitur: *b* Plinius verò de Coturnice, elleboro eam vesci, & solam præter hominē comitiali obnoxiam esse tradit. Quare si Plinio standum esset de Passere id neutiquam foret dicendum. Sed Plinio hac in re nos supra contradiximus multorum cum veterum, tùm nuperorum authoritate: & Passerem huic malo obnoxium esse facilè credimus, non solum quia eo semine vescatur, verum etiā propter frequentem coitum, nam & *c* Galenus morbos omnes increscentes: inter quos comitialem etiam recenset, coitu exacerbari scribit.

a L. 10. *c. 32*

b L. 10. *c. 23*

c *In l. Hip. de morbus vulg. com. v. aph. 26.*

COGNOMINATA.

Denominata.

a *L.2.de re ruſt.* Struthas.

b *Li.4.rer. Græcar.*

Struthium herba.

Strythion.

c *Lib. 10. qt ſt. plant. c.58.*

Condes, ſiue condiſum.

Lychnis Calcedonica.

Flos Conſtantinopolitanus.

Lanaria herba cur Struthium dicta.

Struthia mala quæ.

d *Lib.6 de ſan. tuen.*

e *Lib.2 de alimen.*

f *L.3.c.19.*

g *In vert.*

Struthiotũ malorum etymologia.

M. Petronius Paſſer cognominatur apud *a* Varronem, quemadmodum allatis etiam Varronis verbis in Pauone recitauimus. Στρεθας Satrapę regij nomen eſt *b* Xenophonti, vel forſitan cognomen à ſalacitate. Nam, vt diximus, homo ſalax στρεθὸς Græcis appellatur.

Στρεθίον, inquit Heſychius, radix herbæ lanis eluendis apta: quaſi uerò radicis, non herbæ integræ nomen eſſet, quemadmodum nos ſuprà ex Theophraſto, Plinioque ſcripſimus. A noſtris, nimirum à Plinio radicula appellatur: herba ſpinoſa, teſte Hermolao non tamen acanacea: flos eius ſpectabilis æſtatibus, ſine odore, caule lanuginoſo, ſemen nullum radix magna, quæ conciditur purgandis lanis, mirum quantum conferens candore mollitiaque. Smyrnæa mulier Galena florem hunc non Struthium, ſed Strythion vocauit. Hæc ille. *c* Iacobus Dalechampius quandam herbam pro polemonio depingit, nimirum, quam Pena, & Lobelius Ocymaſtrum Valerianthes, alij valerianam rubram vocant. Eandem ſcribit me ſaponariam alteram, & Struthium appellare: quod ſanè à me ſcriptũ eſt nullibi, nec me vnquam ita nominaſſe memini: nam etiamnum ſaponariam. Valerianthes eam voco: poſſit nihilominus ideo Struthium dici, quatenus radix eius abluendi facultatem habet: nam & ἐστρεθισμένα vocantur, quæ eiuſmodi herbis repurgantur. Dioſcorides lanas ἀστρεθίστους, hoc eſt, illotas, ſiue radicula non curatas laudat ad oeſypum. Cæterùm Struthium, inquit Ornithologus, medicis hodie, & orbi noſtro, in quo prouenire etiam non puto, ignoratur. Serebatur olim paſſim. Sponte verò naſcitur in Aſia, Syriaq; & trans Euphratem. Hippocrates commendat naſcens in Andri Inſulæ littoribus. Arabes quandam herbam condes, condiſum, & aslengi nominant. Hanc Bellunenſis radicem eſſe ſcribit folijs plantę ſpinoſæ carduorum more, intus ſubflauam, nigram foris, eius decocto lanas, laneoſque pannos ſordidos abſtergi. Damaſcenos ſeplaſiarios eius decoctum immiſcere confectionibus ex melle, ac ſapa paratis, idque tantum candoris conciliare, vt ex amylo, & ſaccharo puriſſimo conſtare videantur: quin etiam ſic durare, vt tenaciores ſint, & vix morſu diuellantur. Quantum igitur ab hoc ſtruthio, ſeu Arabum condiſo ſaponaria tum facultatibus, tum notis multis differat, nihilominus Leonardus Fuchſius eam nobis pro Struthio depinxit. Alij peregrinam quandam plantam è Lychnidis generibus longè pulcherrimã (quare etiam paſſim in hortis ſeritur florum voluptate arridens,) nimirum Calcedonicam miniatam, ſiue Conſtantinopolitanam, quam alij florem Conſtantinopolitanum, alij Hieroſolymitanum, alij Creticum appellant. Struthium, ſiue Lanariam eſſe crediderunt: Arabumque condiſum, ſed qui hanc herbam norunt, ſi cùm ſuperiùs à nobis exaratis conferant neutiquam reſpondere videbunt. Herba autem lanaria (quæcunque autem illa ſit) duplici ratione videri poteſt nomen Struthij accepiſſe: ſemel, vt moneamur coniugij caſtimoniam tam puram, ſinceramque eſſe, quàm eſt lana radicula fullonia mundata: rurſus, quod radicula non aliter ac στρεθὸς, ſiue Paſſerculus libidinem etiam excitet vehementi ſuo calore plurimum humoris ad vaſa ſpermatica mandans, præſertim, ſi cum flatulentis, & craſſis cibis edatur,

Μῆλα στρεθία, ſiue στρεθίομηλα, ſiue mala Struthia è cotoneorum genere ab omnib. cenſentur. Ornithologus minori amplitudine, odoratioraque eſſe ait, at ſerò prouenire, ſed *d* Galenus eumque ſequutus Aetius maiora, dulciora, & minus acerba eſſe ſcribunt. Alio in loco *e* Galenus Cydonia à Struthijs, quæ etiam Struthiocamela nuncupat, apertè diſtinguens, Cydoniorum ſuccum minus eſſe ſuauem aſſerit, & maximè aſtringere. Nominat Struthium quoque. Macrobius *f* inter malorum geneta. *g* Ioannes Goropius poſtquam optimè, vt ſolet, Cotoneorum malorum (ſic enim Cydonia vulgò audiunt) etymologiam è Cymbrico ſuo ſermone deriuaſſet, & à facultate Venerem ſtimulante denominari demonſtraſſet, item Struthiorum (vox autem hæc Græca eſt) etymum luculenter admodum, & clarè inde eruit, his fermè verbis: Struthia linguæ noſtræ peritis indicant, ſeſe ad connubia promouẽda, lætoque ſucceſſu augẽda pertinere: quod ſi verum eſt, vt eſt veriſſimum, quid vltra impedimenti adfertur, vt non conſtanter aſſeramus in legitimo matrimonio ambien-

ambiendo, hoc malorum genus tesseræ loco fuisse? Trou idem est quod connubio iungo: Dien est augeri, promoueri, & ad bonam frugem peruenire. Hinc Strousdien quid aliud erit, quam ipsius matrimonij felix auctio, & promotio? Nolo vos monere à Trou in genitiuo fieri Strous, articulo per syncopen adiecto, loco des trous formula vt satis nobis vsitatissima, propterea quòd si aptissima ad sermonis breuitatem, quàm perpetuò affectatum. Iam ex sibilo, & littera media in compositione concurrentibus, quid mirum si facta sit littera aspirata, qua posita cum terminatione Græca ex Strousdiē fit Struthion penultima longa, vt eam Arabius in epigramma e modò recitato dimensus est. Hactenus ille. Epigramma verò id minimè mihi prætereundum esse arbitror, imò necessarium hìc inserere, nimirum quod eiuscemodi mala in matrimonijs quondam loco tesseræ fuisse demonstret, vt iam Goropius dixit. Est autem hoc.

Trou quid Belgis. Dien quid Strousdiē.

Ἔδνα γάμων ἔρριπτες ἢ ἀμβολίην ταχύτητος
Τοῦτο γέρας κούρη χρύσεον ἱππόπενες:
Ἄμφω μῆλον ἄινασσεν, ἐπεὶ καὶ παρθένον ὁρμῆ
Εἶργεν, καὶ ζυγίης σύμβολον ἦν παφίης.
Aurea dona iacis, quo sint sponsalia, an vt sint
Pernicis remora Virginis Hippomenes?
Malum ambo expedijt, prohibens hinc impetum, & inde
Se monstrans Veneris tesserulam esse iuge.

Sed isthæc de hisce malis dicta sufficiant: sunt enim, & aliæ plantæ, quæ à Passeribus nostris denominantur, de quibus modo dicendum etiam est aliquid. In auibus Aristophanis, ni fallor, Cleocritus quidam traducitur ὡς στρουθόπους, τουτέστι μεγαλόπους: Scholiastes eum locum explicans, à Struthio cameli pedibus, inquit, fortassis, vel à Passerinis per antiphrasim: ἢ ὡς τὴν ὄψιν στρουθώδης. Ego Struthopoda eum nominauerim, qui pedes, cruraque habet exigua. Nam, & Plinius Eudoxum tradit scripsisse in meridianis Indiæ viris plantas esse cubitales: fœminis verò adeo paruas, vt Struthopodes appellentur. Et Plautus, citante Festo, cruscula todila dixit Festo verò todus est genus auis paruæ. Στρουθοκέφαλα authori definitionum medicinalium, quæ à Galeno attribuuntur, partus monstrosi sunt, quibus caput pro corporis proportione nimis est exiguum. Quod si verò à Struthiocamelo eam vocem potiùs quàm à passere placeat deriuare, susque deq; feram, nam & Struthiocamelus caput, si corpori compares, paruum obtinet. Papaueris alterum genus syluestre *h* Theophrasto Heralcum vocatur, alijs Aphron, teste Plinio, Dioscoridi ἀφρῶδες. Hanc herbam *i* Plinius perperam intellecto Theophrasto *folijs esse*, ait, *speciem Passerum præsentantibus*, cùm hic folia Struthi, quod Struthium Dioscorides appellat, habere scribat, hoc est, vt vertit Gaza radiculæ, sed non in hoc solummodo lapsus est Plinius, verùm etiam papaueri vim abstergendi tribuit, lauandique lanas, quam ille Strutho Passerina nomen herbę est, at alij alijs id plantis attribuunt. Errant, inquit, Hermolaus, qui passerinam vulgò dictam florem candidum ferentem anagallida existiment: & ego pariter lithosperma illud minus potius, vel vt alij centumnodiam ita appellauerim Matthias Lobelius aliam herbā eo nomine dignatur Linariæ folio, quam ob similitudinem linarijs etiam annumerat. Lingua passerina, inquit *k* Io. Baptista Porta, oblongis folijs, & teretibus à passeris lingua, quam imitatur, omnium hominum consensu inditum est nomen στρουθίον γλωσσον dici potest, Dioscorides passerum linguas maximè imitari dixit: alij polygonum vocant, vel polycarpum ex seminis abundantia: nam ad Venerem, & conceptionem valere diximus. Passerina inter Leuconij nomenclaturas apud *l* Dioscoridem quoque legitur. Siluaticus vsnem herbam interpretatur stercus passerum, vel herbam Kali, &c. albam esse aiunt, & panos ea lauari: quærent diligentiores Struthio ne an papaueri spumoso descriptio eius conueniat; mihi ad struthium potiùs accedere videtur Poculum quoddam Persicū στρουθίον dictum Athenæo Eustathius an à quibusdam Struthis (passeribus) denominatum sit, non constare asserit; sed Hermolaus Struthio herbæ forlia oleæ esse ait, & à medicis aureum poculum nominari, & ab hac similitudine vasculum illud potorium Struthion appellari conijcit.

στρουθόπους

Struthopodes qui. Cruscula todila. Tudus auis. Papauer heracleum. h 9. hi. c. 13 Aphron. Plin. error. i Lib. 20. c. 19. Passerina herba. k Lib. 4. Phyt. c. 16. Phalygonon. l C. ar. 703 Vsne herba. Poculum. Struthium

CAPIENDI RATIO.

EX hoc auium genere ſylueſtres faciliùs capiuntur, difficulter verò domeſtici. Decipiuntur autem vel reti, vel viſco potiſſimùm. Petrus Creſcentienſis, & capiuntur, inquit, Paſſeres, & cæteræ aues paruæ vel magnæ, ſi virgulæ inuiſcatæ ponantur in locis: vbi paſci, vel morari conſueuerunt: ſed de multis magnis id verum non eſt: nam Coruos viſco non capimus. *a* Oppianus etiam Struthos, hoc eſt, auiculas in genere viſco capi ſcribit, item, ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo. Pantheron retis eſt genus, ex eo nomen habens, quòd aues omnes includat: hoc reti Galli vtuntur ad Paſſeres, & Sturnos capiendos, vocantque teſte *b* Budæo, ſaltabundum: cùm humi exporrectum eſt, & in oblongam tenuitatem contractum, tegitur quiſquilijs, ne ab auibus prouideri poſſit. Deinde cùm opus eſt, adducto magna vi fune, repente expanditur, ineſcataſque aliquot diebus auiculas vno ictu vniuerſas contegit. Aliam in prædictis diuerſiſſimam capiendi rationem ita memorat. Pet. Creſcentienſis, dum ait: *Capiuntur Paſſeres præcipuè iuuenes minus ſagaces cum faxa, ſeu brechoello eſt quædam cauea ex iuncis conſtructa, de qua exire non poſſunt, cum ad Paſſeres pullos impoſitos ingreſſi fuerint.* Ego Paſſeres iuuenes ad pullos alios caueę incluſos accedere non puto, ſed parentes tantùm, & nutritionis ſocios, vt eſcam eis offerant, ita verò capi poſſe non inficior, quin in Batauia dixi cauea quadam ex viminibus facta, & feneſtræ impoſita, capi, dum clauſis cæteris ad eā confugiant, & magno impetu ſeſe in illam præcipitent. Coturnices, Perdices, & Paſſeres, quàm ſint libidinoſæ aues, & quomodo libidinis tempore ſpeculo præpoſito capiantur, iam antè multoties recitaui. Ornithologus ait è nidis, quos in parietibus habent, muſtelis, & viuerris cicuribus immiſſis extrahi, item aues, quas ego Lanios appellaui, à pueris cicures ali, vt Paſſeres è nidis captent. Multi qui eos reti capiunt, mares habent caueis incluſos, quo præteruolantes alliciant. Qui eos captat, Græcis στρθοθήρας appellatur.

a *Lib. 3. de venet. 4.* Pantheron retis genus

b *In annot. in Puad.*

Quomodo in Hollandia capiantur.

SYMPATHIA.
Antipathia.

PASSERES ſuum genus impenſiùs amant, quod vel inde conſtat, quòd pullos alienos vicinos non ſolùm, quando etiamnum ad volandum inepti ſunt in præbendo cibo iuuent, verum etiam poſt euolantes vnà cum parentibus concomitentur, auxilium ſi opus fuerit, in volatu allaturi. Milij eſu, quia maximopere delectantur, itaque etiam agris eo conſitis maximum inferunt damnum, quod ne contingat multi laruis aruo impoſitis, eos vt diximus, fugant, ſed Plinius, *peſtem*, inquit, *à milio: atque panico Sturnorum, Paſſerumue agmina ſcio abigi herba, cuius nomen eſt ignotum in quatuor angulis ſegetis defoſſa: mirum dictu, vt omnino nulla auis intret.* Multi *a* eodem referente ad remedia eiuſdem ſegetis *rubetam noctu circumferri iubent, priuſquam ſarriatur, de fodique in medio incluſam vaſe fictili: ita nec Paſſerem, nec vermem nocere, ſed ereuendam priuſquam metatur, alioqui amarum fieri.* Veritatem rei alij experiri poterunt, mihi retuliſſe ſufficit, quia nimirum inſignis antipathiæ auis cum ea planta, (quæcunquè tandem illa ſit,) & rubeta indicium exiſtit, cuius profectò ratio aſſignari ab homine non poteſt: quemadmodum facilè illius odij, quod cum Hirundinibus, teſte Auicenna, cùm in vna domo conueniunt, exercent: ſolent enim earum nidos libenter occupare, vnde meo iudicio rixæ, & pugnæ oriuntur, cędes, atque interneciones. Quod verò Vultures timeant, vt Philes ſcribit, & muſtellam, vt ex nuperis *b* Bartholomæus cognomento Anglicus, adeo mirum non eſt, quando non ſolum eiuſcemodi auiū genus, ſed pleræque etiam alias aues rapaces, & muſtellas expauęſcant, nimirum implacabiles hoſtes, & quorum viribus longè impares exiſtunt. Aelianus, vt ſcripſit ante, Calamodyten, quam auiculam ex Paſſerum genere videri ibi tradidi, folio cedri perire prodidit: quærendum, aut potiùs experiendum eſſet, nunquid & alij Paſſeres idcirco moriantur.

Amor in alienos pullos.

Ne milium de populētur.

a *L. 18. c. 17.*

Paſſeribus inimicitia eſt cum Hirundinib.

Vultures cur metuat.

a *L. 2. c. 33.*

HISTORICA.

APOLLONIVS *a* Tyaneus referente Philostrato, cùm Ephesios doceret, oportere sese mutuò nutrire, atque nutriri, Passeres fortè in arbore quadam taciti considebant: vnus autem ex ipsis tanquam alicuius rei nuncius vocem emisit, qua visus est aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes post ipsum volarunt. Tunc aliquādiù tacuit Apollonius, sciens quidem quam ob causam Passeres volitassent, nondum tamen auditoribus id ennarrans. Vbi verò omnes in se conuersos, & quasi portentum aliquod admirantes aspexit, tunc rupto silentio, sic est loquutus. Puer quidam effusum frumentum in arcam manibus demittens, cum negligenter illud collegisset, abit, multa grana passim in angiporto sparsa relinquēs: quæ cùm Passer ille inuenisset, cæteris, (vt audistis) nuncians, inuentum cibum cōmunicauit. His verbis permulti commoti, ad hoc visendum cucurere. Ipse verò his, qui manserunt, cœptum sermonem de communi societate seruanda prosequut us est. Postquam verò qui visum ierant cum clamore, atque admiratione summa reuersi sunt. Videtis, inquit Apollonius, quo pacto passeres mutuam de se curam habeant, quantumque communi gaudeant societate, nos autē homines eam colere dedignemur. Hæc ille, interprete Beroaldo. Aristodicus Heraclidis filius vir inter cæteros Cumæos clarus, quomodo surreptis in templo nidulantibus Passeribus Deorum gentilium socordiam, atque impotentiam deriserit, narrat *b* Herodotus hunc ferè in modum: Pactyam cùm Cyrus à Cumeis, ad quos confugerat, reposceret, hi verò Cyri potentiam metuerent, consilio inito statuerunt ad Deum apud Branchidas referendum, quid facto opus esset. Erat enim illic oraculum peruetustū, quo Aeoles, Ionesque communiter vti consueuerunt. Consulentibus cùm responderetur, Persis Pactyam esse permittendum. Cumæiq. oraculo acquiescēdum fore dicerent. Aristodicus seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non rectè perferre existimans, constanter obstabat, quo minus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est, vt iterum de Pactya interrogaturi alij mitterētur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoq. Aristodicus erat. Hi cùm ad Branchidas peruenissent, vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum scisciscitans in hæc verba. O Rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus mortem fugiens violentam: Persæ eundem reposcentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nondum reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos cōueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respondebatur, quod priores tulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiā de industria aggreditur. Templum circumiens, Passeres, aliasq. auiculas, quæ fortè in templo illic nidulabantur, è nidis eximit. Quæ cùm ille faceret, memorāt vocem ex adyto auditam, quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret: Hominum scelestissime, quæ nam libido te incessit, vt auderes meos supplices diripere? Aristodicū nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Tu nè rex, sic auxiliū fers supplicib. & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis.

a *L. de vita Apoll.* Mutuæ nutritionis adhortatio.

Appollon. Passerū voces interpretatur.

Passerum mutua cura.

Aristodicus vt furatis è tēplo Passeribus Deos irriserit.

b *Lib.* 1. Oraculum Aeolium & Ionium.

Aristodic⁹ oracula cōtemnit.

Aristodic⁹ Passeres è tēplo Deorū abripit.

PRÆSAGIA.

Auguria.

SI præter modum pipillauerint Passeres, ventos iam affuturos præsagire nonnulli inquiunt. *a* Theophrastus author est, *matutino cantu imbrem adferre, aut tempestatem, vespertino verò pluuiam tantummodo.* Cui loco Federicus Bonauentura Vrbinas, qui nuperrimè librū Theophrasti commentatus est, hoc addidit scholiolum: Si enim Passer manè canat, constitutionem prima luce parari monstrat, iamque vigere, vnde meritò non solum pluuiam, sed etiam tempestatem potest nunciare. A validiore enim cōstitutione maiorem afferri mutationem necesse est. Contraria de causa vespertino cantu imbres tantùm portendit. Imbecillior enim constitutio minorem iniuriam affert. Multi præterea tradunt vnum ex hoc auium genere manè solitariè pipillantem pluuię vel tempestatis vestigia in aere impressa significare. Cùm oua nidosque deserūt pestis futuræ signa prodūt.

Ventorum præsagium a *L. de sig. pluuiæ.* Quando pluuiam, & tēpestatem & quando pluuia tantum denotet, & cur.

Prioris belli ciuilis augurium.

Prioris belli ciuilis, quod nimirum Marius, & Sylla cum maximo vrbis detrimento contra se mutuò gesserunt, augurium Passerem fecisse aiunt, cùm cicadam discripsisset, atque partem in æde Bellonæ reliquisset, alteramque partem abstulisset. Meminit eius augurij *b* Plutarchus his verbis: *Cùm senatus ariolis hac de re vacaret, inq. æde Bellonæ consedisset, omnibus inspicientibus Passer cicadam ore gerens intrò aduolauit, partemque cicadæ ibi reliqui, cum altera abijt. Itaque coniectores seditionem inter agrorum possessores, & vrbanã, forensẽq. turbam portendi videri responderunt: hanc enim vocalem esse instar cicadæ rusticam verò forẽsem &c.* Homerus tradit Agamenone post abreptam Helenam Aulide, quę vrbs est Bœotię exercitum, ac sacrificante, draconem in vicinam arborem ascendisse, octoque pullos Passeris, nonamque quæ ijs accubabat matrem perdidisse, eoque ostento Calchantem indicasse, Græcos nouem annis ad Ilium bello gesto, decimo vrbem capturos. Homeri carmina conuertit *c* Cicero sub persona Agamennonis, cum debeant citari sub persona Vlyssis, vt annotauit *d* Politianus: Carmina Ciceronis non ad scribam, sed alterius poetæ, qui perquam doctè Homerum transtulit. Canit autem:

Græci vnde cognouerint decimo anno se troiam capturos.

b In Sylla.

c L. 2. de diuinitat.

d In misce.

Meminisse potestis tempore ab illo,
Quo nos ad positam Dijs immortalibus aurem
Sacra parabamus densis quà plurima ramis
Vmbrabat platanus, subterquam frigida puro
Vnda resultabat riuo, quo tempore visum
Est ingens nobis monstrum, draco terga cruentis
Distinctus maculis, aræ sublapsus ab imo
Prosiluit pede (sic Saturnius ipse volebat)
Ipse vago lapsu ramos amplexus, in altum
Euasit platanum, tetigitque cacumina: quorum
Nidus in arce fuit, numero bis quatuor intus
Passeris includens pullos: qui frondibus altis
Hærentes exultabant implumibus alis,
Quos omnes matrem vano stridore vocantes
Cùm draco pestifero de pastus dente fuisset,
Ipsam etiam matrem circum sua pignora frustra
Sollicitas querulis quatientem vocibus alas.
Corripuit, nonamque auidam demisit in aluum:
Protinus in sexum mutatum Iupiter ipsum
Conspicuum posuit, sed nos horrenda Deorum
Constitimus stupido mirantes omina visu.
Præcipuè quanam ratione ad sacra Deorum
Tam dirum venisset opus, monstrumq. nefandum.
Tum Calchas diuina tenens miracula fatur:
Cur vos tanta noui subit admiratio monstri,
Crine graues Danai? Prudens nam Iupiter istud
Prodigium immisit, venit qua gloria nobis
Sera, & tarda quidem, sed fama, & laude perenni.
Sicut enim serpens auido crudelis hiatu
Octonos pullos nona cum matre vorauit:
Sic nos fata nouem mittunt in bella per annos
Saua gerenda manu spacioſæ ante inclyta Troiæ
Mœnia, quę decimo tandem capiemus in anno.

e L. 12. Me. Meminit eiusdem augurij *e* Ouidius, qui superiores Homeri versus velut incompendium contraxit, inquiens:

Hic patrio de more Ioui, cùm sacra parassent,
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere caruleum Danai videre draconem.
In platanum, captis qui stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa,
Quas simul, & matrem, & circum sua damna volantem
Corripuit serpens, auidaque recondidit aluo
Obstupuere omnes: at veri prouidus augur

Testo-

Theſtoriades, Vincemus, ait: gaudete Pelaſgi:
Troia cadet, ſederit noſtri mora longa laboris.
Atque nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, & ſeruat ſerpentis imagine ſaxum.

Scio, imo antea annotaui, Paſſeres, de quibus hic agitur, non nidulari in arboribus, ideoq. eiuſcemodi augurium huc non videri pertinere: ſed quia priuatim nulli alteri aui id attribuere noui, itaque hic potius, quàm alibi id recenſendum eſſe apparebat.

VSVS IN SACRIS Hebræorum.

QVemadmodum pro mundatione ſanguinis menſtrui Turtures, aut Columbarum pulli Deus ſibi immolari ab Hebræis voluit, ita pariter pro purificatione lepræ duos Paſſeres poſtulauit, vt legitur in ſacris Bibliis, quorum verba neutiquam nobis prætereunda exiſtunt, quoniam ſacrificij ritum optimè explicant. *Hic eſt ritus leproſi* (verba ſunt Dei ad Moyſen ex interpretatione D. Hieronymi) *quãdo mundandus eſt: adducetur ad ſacerdotem, qui egreſſus de caſtris, cùm inuenerit lepram eſſe mundatam, præcepit ei, qui purificatur, vt offerat duos Paſseres viuos pro ſe, quos veſci licitum eſt, & lignũ cedrinum, vermiculumq. & hyſſopum, & vnum ex Paſseribus immolari iubebit in vaſe fictili ſuper aquas viuentes: alium autem viuum cum ligno cedrino, & cocco, & hyſſopo tinget in ſanguine Paſseris immolati, quo aſperget illum, qui mundandus eſt, ſepties, vt iure purgetur, & dimittet Paſserem viuum, vt in agrum auolet, &c.* Neque ab re fore iudico huius ſacrificij myſterium, antequam ad cętera myſtica accedamus, enodare: Paſſeres illi duo viui Chriſtum denotant, nempe diuinitatem ipſius, & humanitatem, quia munda eius etiam humanitas, & viuens eſt. Munda quidem, vtpote quæ peccatum non habuit: viua autem, vt quæ genita non eſt ex viri immunditia, & ideo non fuit maledictioni obnoxia. De Paſſeribus ergo, quos diximus eſſe Chriſtum, hunc præcepit immolari, vel occidi, & occidi in vaſe fictili, ſuper aquas viuentes in nobis. i. pro nobis, ſiquidem ſumus vas fictile, de luto videlicet facti. Vnigenitus occiditur ſecũdum carnem ſuper aquas viuas. i. baptiſmatis. Mors eius quippe noſtrum figurat baptiſma, quod oſtendit *a* Paulus dicens: *Quicunque in Chriſto baptizati ſumus, in morte eius baptizati ſumus.* In hoc viuus Paſſer, & lignum cedrinũ, & coccinum tortum, & hyſſopus tingitur: omnia enim hæc comprehenduntur in virtute baptiſmatis. Sed viuus Paſſer, quem in vnigeniti neceſsariò diuinitatẽ accipimus, in ſanguine hic occiſi Paſseris, & aqua tingitur, ideſt, in gratia baptiſmatis, quia non in hominis paſſione baptizamur. Deinde poſt hoc viuens Paſſer in agrum, vt auolet, dimittitur. Ergò impaſſibilis diuinitas, & inſeparabilis in ſanguine baptizatur, vt impaſſibilis viua in agrum auolet. Atque iſtæc eſt doctrina Iſychij presbyteri Hieroſolymorum, qui Leuiticum commentatus eſt. Theodoretus admodum compendiosè in eodẽ planè ſenſu. *Legislator*, ait, *duas puras auiculas prædicat offerri ſolitas, & alterã ſacrificari, & in ſacrificatæ ſanguine tinctam alteram demittit. Vbi diuinitatis, & humanitatis cernimus typum, dum hęc quidem ſacrificatur, illa autem paſſionem ſibi ipſi propriè accommodat.*

Lepræ mũdatio.

Sacrificij leproſorũ explicatio.

a *Rom. 6.*

VSVS IN VANIS. Ethnicorum ſacris.

TAMETSI apud *a* Vergilium Aeneas Columbas maternas agnoſcat aues, ac ſi illæ tantummodo matri ſuæ, nimirum Veneri ſacræ eſſent, nihilominus Sappho nobiliſſima poetria, & decima à Græcis Muſa appellata, cuius verſus ſupra recenſui, Deam illam Paſseribus vehi ſolitam finxit. *b* Apuleius verò Columbas Venerem vexiſſe ait: Paſseres verò eam comitatas fuiſſe: *Procedunt*, inquit, *quatuor candida Columbæ, & hilaribus inceſſibus picta colla torquente, ignum gemmeum ſubeunt, ſuſceptaq; domina lętæ ſubuolant, currum Deæ proſequentes, gannitu conſtrepenti laſciuiunt Paſseras, & cæterę,*

a *Aenei. 6.* Paſſer Veneri conſecratus.

b *Lib. 6. de Aſino aureo.*

tera, quæ dulce cantitant aues melleis modulis reſonantes, aduentum Deæ pronunciant, cedunt nubes, & cœlum filiæ panditur, & ſummus æther cum gaudio ſuſpicit Deam, nec obuias Aquilas, vel Accipitres rapaces pertimeſcit magna Veneris canora familia. Sic ille, & non immeritò æquidem Paſſeres in famulitio Veneris habiti dicuntur, qui ipſos conſtat eſſe libidinoſiſſimos: atque idcirco etiam harum auium cerebellis præeſſe putabatur, quoniam hæc præcipuè Venerem ſtimulent. Cur verò Aeſculapio ſacrum hoc auicularum genus fuerit, nũquam quod memini, legi. Sacrum fuiſſe diſertiſſimè tradit in hæc verba *c* Aelianus: *Tantam ſuperſtitionem Athenienſes animis cõceperant, vt ſi quis, vel paruam ilicem excidiſſet è luco Heroum, eum morte mulctarent: ſed & Aterben, quoniam Aeſculapij ſacrum Paſſerem vſque ad necem verberaſſet, non impunè ferre ſiuerunt, ſed morti adiudicarunt: neque impudentia, neque inſaniæ ratione ducentes, ſed vtriuſque his antiquiora habentes ſacra Dei.* Dicebatur enim inuitus id factum deſignaſſe. Alij verò cum furore percitum feciſſe commemorant.

Cur Veneri ſacri ſint Paſſeres.

Aeſculapio cõ ſacrati.

c L. 5. c. 17.

Aterbes cur morte mulctatus.

MYSTICA.

D Cyrillus *a* Archiepiſc. Alexandrinus, ſcriptor diſertiſſimus in Satanæ ſuperbiam, & cogitationes ſtultas inuectus, luculenter admodum, atque diſertè demonſtrat, communem illum humanę ſocietatis hoſtem vniuerſaliter omnes opprimere, ac deſtruere non poſſe, etiamſi ad inſtar draconis illius Homerici Paſſeris pullos in platano extinguentis, nonnunquam, permittente Deo, aliquem priuatim opprimat; ſed verba Cyrilli adijciam: *Iactat enim*, inquit, (nimirum diabolus) *ſe vniuerſum orbem terrarum expugnaturum, idque facillimè, & prompiè, & citra pugnam ſe facturum decernit, ac conſtituit, quicquid tandem ipſi in mentem venerit. Comprehendam enim totam continentem velut nidum, & velut derelicta oua tollam, & non erit, qui diffugiet, vel qui reſtiterit mihi. O inſignem ſuperbiam, ò cogitationes ſtultas, quaſi vnius Paſſerculi nidus eſſet vniuerſa hæc machina, ita eam conſiderat, ouis relictis ab altrice aue, totius terræ incolas conferi, vt quaſi draco inuadat, & abſorbeat, oditq; contradicentes, &c.* *b* Sanctes Pagninus ſe nunquam aſſerit legiſſe, quod Paſſer in malam partem accipiatur: idem D. Hieronymus apertè docet explcans illud *c* Eccleſiaſtis: *Et claudent oſtia in platea in humilitate vocis molentis, & conſurget ad vocem volucris, & obmuteſcent omnes filiæ carminis.* Nec mirandum, inquit, ſi Angeli tubam Paſſeri comparemus, cùm omnis vox ad Chriſtum comparata ſit tenuis. Et quantum ego poſſum animo recordari, nunquam Paſſerem in malam partem me legiſſe noui: attamen Caſſiodorus in declaratione iſtius *d* Dauidici dicti: *Tranſmigra in montes ſicut Paſſer*; per Paſſeres interpretatur homines leues, & inconſtantes, qui ad nequiſſimas prædicationes hæreticorum leuitate inconſtantis animi transferuntur. Cum itaq. hic loca ſacra, quæ ſunt de Paſſere, enodare ex ſacris ſcriptoribus ſoleam, ab hoc Pſaltis loco exordium ſumam. Caſſiodorus ergo in expoſitione eiuſdem ſic ſcribit: ad perſuaſores hæreticos hic ſermo dirigitur, qui volunt loqui, quod impium eſt, vt contentionib. prauis ſeducant animas innocentes. Hic ergo vir fidelis dicit. Dum ego ſum in religionis fixo cacumine conſtitutus, quemadmodũ mihi ſuadetis: Tranſmigra in montẽ. i. ad hęreticã prauitatẽ, mentientes ibi eſſe Chriſtũ, vbi veritas nullum probetur habere veſtigium? Mons. n. in diuinis ſcripturis æquiuocus eſt, quod diſſimilib. reb. pro aliqua comparatione deputetur. Frequẽter. n. & in bono, & in malo ponitur. Nam cùm in bono mons dicitur, firmitas eius conſideratur, & honorabilis altitudo, cùm verò in malis ſtupor mẽtis, & eleuata ſuperbia. Paſſerum quoq; plura ſunt genera. Alij gaudent foramine parietũ, alij valles roſcidas requirunt, nonnulli montes appetunt ſquallentes. Sed nunc de illis dicit, qui ad altiſſima loca terrarum leuiſſima voluntate rapiuntur, vt his meritò ſimiles æſtimentur, qui ad nequiſſimas prędicationes leuitate inconſtantis animi transferuntur. Hæc ille. At D. *e* Auguſt. hoc pacto declarat; Vnum montem teneo, in quo confido, quomodo dicitis, vt ad vos tranſeam, tanquam multi ſint Chriſti? aut ſi vos montes eſſe dicitis per ſuperbiam oportet quidem eſſe Paſſerem pennatum virtutibus, & præceptis Dei. Sed ea ipſa prohibent volare in iſtos montes, & in ſuperbis hominibus ſpem collocare. Habeo domum, vbi requieſcam, quia in Domino confido, Nam & Paſſer inuenit ſibi domum. Alius eſt *f* Pſaltis locus, qua gratulatur ſibi ob domum, quam præparatam ſibi nouit in cælis: *Etenim*, inquit, *Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos.* Et oſtendit, quod gloriæ conſideratio homi-

a Lib. 1. in Eſaiam. Diabolum omnes opprimere nõ poſſe.

b In Iſag. Paſſeram in malam partẽ accipiatur.

c Cap. 12.

d Pſ. 10.

Hæretici perſuaſores.

Mons in bonam, & in malam partem accipitur.

Paſſerũ differentiæ pennes loci habitationẽ.

e In com.

f Pſal. 83.

nem

nem exultat. Istum textum exponit D. *f* Gregorius, per Passerem intelligens Christum, qui sibi domum inuenit, quando ascendit in Cœlum, sed per Turturem fideles accipit, qui ipsum imitantur. Vnde exponens illud *g* Iob: *in nidulo meo moriar*: ait. Quid per nidum exprimitur, nisi tranquilla fidei quies? Nam si Ecclesia sancta infirmos quoq; filios nunc in nido pacis non enutriret, Psalmista non diceret: *Etenim Passer inuenit sibi domum, &c.* Iam quippe domum Passer inuenit, quia in æternum cœli habitaculum Christus intrauit. *Et Turtur inuenit nidum*, quia sancta Ecclesia amore conditoris affecta crebris gemitibus vtitur, & velut nidum sibi, ideſt, pacatissimam fidei quietem construit, in qua crescentes filios, quasi plumescentes pullos, quousque ad superiora euolet, charitatis gremio calefacto fouet. Et Cassiodorus, cùm superiùs, inquit, animam, corpusque dixerit in Domini exultatione gaudere, hic auium ista duo genera ad quandam similitudinem commendandam posuisse dignoscitur. Passer est nimia velocitate celerrimus, qui in syluis habitare non patitur: sed domum sibi desideranter in parietum foraminibus exquirit: quam dum inuenerit, nimio gaudio lætus exultat, quia se diuersarum aduersitatum vlterius patere non credit insidijs: sic anima iocundatur, dum in cælorum regna mansionem suam senserit, esse præparatam, &c. Diuus item August. luculenter hunc locum declarat, inquiens, Duo dixerat, & duo reddidit, in similitudinem auium. Dixerat, exultasse cor suum, & carnem suã, & his duobus reddidit Passerem, & Turturem, cor tanquam Passer, caro tanquam Turtur. Inuenit sibi domum Passer, inuenit sibi domum cor meum. Exercet pennas in virtutibus huius temporis, in ipsa fide, & spe, & charitate, quib. volet in domum suam, & cum venerit, permanebit etiã querula vox Passeris, quæ hic est, non erit ibi. Nam ipse est querulus Passer, de quo in alio *h* Psalmo dicit: *Sicut Passer solitarius in tecto*, de tecto volat ad domum. Iam sic fit in tecto, calcet domum carnalem, habebit quendam cælestem locum perpetuam domum. Passer iste finiet querelas suas. Turturi autem dedit pullos, ideſt, carni. *Inuenit nidum Turtur, vbi ponat pullos suos.* Domus tanquam ad sempiternũ eligitur, nidus ad tempus congeritur. Corde cogitamus Deum tanquam volantem Passerem ad suam domum: carne autem agimus opera bona: videtis enim per carnem sanctorum, quanta bona fiant. Per hanc enim operamur, quæ iussi sumus operari, quibus adiuuamur in hac vita. Passer ergò ille, qui cogitat domum suam, non recedit à Turture quærente sibi nidum, vt ponat pullos suos, &c. Et *i* D. Hieron. ad eundem locum commentans. Videte, inquit, quid dicat. Desidero, Domine, æterna tabernacula tua, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Sedem aliquam, & nidulum animæ meæ, & corpori meo habere desidero. Aues quæ liberè huc, atque illuc vagantur tamen postquam volauerint, habent locos, & nidulos, vbi requiescant. Quantò magis anima mea, & caro mea habet sibi locũ præparare, vbi possit requiescere. Nunc altiùs aliquid ascendamus. In Domino, inquit, confido quomodo dicitis animæ meæ transmigra in montem, sicut Passer. Videte ergo, quia nemo trãsmigrat in montes, nisi qui Passer est. Sæpè Passerem loco prudentię poni legimus. Ideo isti dicunt hæretici, Transi ad nos sicut prudens, cùm eorum prudentia sit stulta, &c. Aliter verò per Passerem, & Turturem accipitur quilibet iustus, qui virtutum pennis fultus per cõtemplationem ad cælestia volat. *Etenim Passer inuenit sibi domum.* i. ratio, vel quilibet iustus inuenit sibi domum non manu actam in terris, sed in cælestibus. Vnde & tunc pennas virtutũ assumit. s. spem, fidem, & charitatem, vt volet Passer in domũ, in qua permaneat sine fine. *Et Turtur nidum.* s corporis casti. Et rationabiliter Passer significat iustos propter multa: primò propter prudẽtiam quo ad partem rationalem. Passer. n. nidificat in tectis domorũ & nõ in imo, ne fœtus eius rapiantur à serpentibus: vnde alibi dicitur à k Psalmista: *Cedri libani quas plantauit*, quæ. s. sunt altæ, *illic Passeres nidificabunt.* Quantũ verò ad domos habes hic: *Etenim Passer inuenit sibi domum:* Sic & iusti sciunt, quod in terra multi sunt serpentes. Fœtus autem iusti est opus suum. Si igitur in terra pullificaret, à serpentibus deuoraretur. Et ideo Passeres prudenter nolunt habitare in terra. i. iusti, sed in alto. Secundò iustus Passer dr̃ propter temperantiam, quo ad concupiscibilem. Passer. n. non facilè laqueis irretitur, nec per ingluuiem ventris escarum ambitione decipitur. Sic iusti vitant hos laqueos, qui cibis superfluis, & escis non indulgent. Tertiò propter patientiã, quo ad irascibilem: ait. n. Philosophus rariùs inueneri Passerem album, quoniã ei albescere non conueniat, nisi propter infirmitatem. Sic & iusti in suis infirmitatibus patienter albescunt, quia fortitudo patientiæ in hoc magis relucet, secundũ illud D. *l* Pauli: *Virtus infirmitate perficitur, & quando infirmor, tunc fortior sum, & potens.* Tertius, Dauidis locus est. *Vigilaui, & factus sum sicut Passer solitarius in tecto.* Theodoretus, Multis, inquit, vtitur comparationibus,

f *L. 29. mor. cap. 24.* Passer Christum deno tat.

g *cap. 29.*

passeris natura.

passer anima.

passer cor.

Domus, & nidi differentia.

h *Psal. 101*

i *In cõmen. dicti Psal.*

passer pro prudentia. Iustus per passerẽ, & Turturem. Passer cur iustos significet.

k *Ps. 103.*

l *2. Cor. 12.*

nibus,volens dignè ob oculos ponere calamitates. Per quaslibet autem harum auium, ti-
Paſſer pro timore. morem demonſtrat,gubernatoriſq. deſtitutionem; Quandoquidem Paſſer ob ægritudinẽ ſomnum abigit,& Nycticorax habitas domos fugiens,deſertas,derelictaſq. prẽteruolat. Domicilia.n.parietinas Symmachus dixit.Sic etiam alia auis in ſolitudinibus verſatur.Et Caſſiodorus ait ad hunc eundem locum.Venit ad tertium genus auis,quod idem ſimilitudine Paſſeris indicatur,vt qui mundi crimina lugebat, per omnium ſatisfactionum modos diſcurrere videretur. Paſſer eſt auis parua,ſed nimia ſagacitate ſolicita,quæ nec facilè irretitur,nec per illuuiem ventris eſcarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem ſuam,ne aut ipſa à prædatore capiatur,aut fœtus eius ſerpentinis deuoretur inſidijs,inter 1
aues vnica cautione munita ad domorum faſtigia excelſa concurrit,vt à ſuſpectis caſibus reddatur aliena, quæ multis periculis probatur obnoxia. Huic meritò comparatur, qui diaboli inſidioſa formidans,ſpecialiter ad Eccleſiæ ſepta ſe conferens,in eius faſtigio vigilãs tutiſſimè perſeuerat. Vnicum dicit Paſſerem propter charitatẽ,quæ ex multis vnũ facit. In ædificio,ſiue in tecto propter altitudinem fidei,& fortitudinem mentis. Sic ille. At D.Aug. Ergo dormieras,inquit,in parietinis,& dixeras:Ego dormiui,quia volui,dormiui,noctem amando dormiui,ſed vigilaui.i.exurrexi,& aſcendi in cęlum,factus ſum ſicut Paſſer volando.i.aſcendendo ſingularis in tecto.i.in cælo. Ergo Pelicanus fui naſcendo. Nycticorax moriendo, Paſſer reſurgendo. Ibi in ſolitudine velut ſolus,hic in parietinis velut ab eis occiſus,qui ſtare nõ potuerunt in ædificio,dic verò iam vigilans,& volans ſin- 2
gularis in tecto,ibi interpellat pro nobis. Et Turtur nidum ſibi.i.Eccleſiam Dei,nidũ de ligno crucis ipſius,vbi ponat pullos ſuos.i.paruulos ſuos,&c. Ponit verò hic diuinus Pſaltes quintum malum,quod erat diuinæ laudis conculcatio. Quia.n.in illa perſecutione (de qua loquitur) Iudæi publicè vniti ſtare non poterant,ſed diſperſi erant, ideo laudibus diuinis ſecundum legis præceptum non poterant intendere. Atq; hoc inſinuans Pſaltes in perſona illius populi dicit; Vigilaui.ſ.mente:ſed non potui voce publica Dei laudes exoluere, *quia factus ſum ſicut Paſſer ſolitarius in tecto*. Paſſer ſolitarius in campis cantat,ſed in tecto ſilet:quo demonſtrare intendit,Chriſtum,quamuis ad modum Pelicani ſanguine ſuo filios mortuos ipſe moriens viuificauerit:tamen à morte reſurgentem,cælos gloriosè
Chriſtꝰ qñ paſſer ſolitarius in tecto. aſcendiſſe.Vnde etiam ad hunc ipſum locum gloſſa ait: Chriſtus vigilãs factus eſt Paſſer 3
ſolitarius in tecto. Nam Chriſtus,qui in paſſione dormierat,vigilauit in reſurrectione,& volando in cælum factus eſt ſicut Paſſer ſolitarius in tecto i.in cælo, vbi interpellat pro nobis. Poteſt & hunc in modum locus hic explicari, nimirum,quia pœnitentia de peccatoribus iuſtos efficit:idcirco poſtquam oſtendit ſtatum pœnitentiæ, dicens:*Similis factus sũ Pelicano ſolitudinis, factus ſum ſicut Nicticorax in domicilio*: nunc oſtendit ſtatum iuſtitiæ acquiſitum per pœnitentiam,dicens: *Vigilaui,& factus ſum ſicut Paſſer ſolitarius in tecto*. Paſſer.n.ſignificat iuſtos,quemadmodum ſuprà oſtendimus. Vel dicamus etiam in duob. hiſce textibus,ſiue verſiculis tria auiũ genera poni,& tria loca, quibus diuerſi ſtatus prædicatorum intelligantur.Atque hoc modo etiam declarat Gloſſarius,Tres,inquiens,aues,
& tria loca hic diſtinguuntur.Aues,Pelicanus,Nicticorax,& Paſſer. Loca,ſolitudo,pari- 4
Nicticorax quæ auis. etina,& tectũ. Et dicitur Pelicanus in ſolitudine: Nicticorax in parietinis:Paſſer in tecto. Nicticorax eſt auis vigil,& terer Coruus noctis, habitat in parietinis,quas vulgò dicimus ruinas, nimirum ædificia rupta,& deſerta, Paſſer verò tecta amat. Vnus autem homo,vel plures poſſunt habere perſonam trium auium.Tria verò loca tria genera hominum. Et.n. ſolitudo,vbi Chriſtiani non ſunt,neque fuerunt. Parietinæ vbi fuerunt,ſed corruerunt.
Pelicano qs prædicator ſimilis. Tecta verò,vbi fuerunt,necdum ceciderunt manentes in domo. Verus ergò prædicator, ſi venit inter eos,qui Chriſtiani nõ ſunt,ſimilis eſt Pelicano ſolitudinis: ſi autem venit ad eos, qui Chriſtiani fuerunt, ſed non ſunt, eſt ſicut Nicticorax in domicilio, vel in parietinis: quia nec tenebras eorum deſerit,ſed ad meliora reducere contendit.Poſtremò ſi venit ad eos, qui crediderunt, & etiamnum perſeuerant in fide, ſed tepidè, ac frigidiuſculè 5
agunt, tunc eſt velut Paſſeres in tecto,exhortans eos, qui ſub tecto.i.ſub carne torpent,
m *In enar. Pſal.*101. cùm ipſe ſit ſupra carnem.Atque hæc eſt explicatio D. *m* Auguſtini: Vigilare eſt hic Hebræis intentè quippiam obſeruare.Felix tamen exercitatus ſum vertit. Paraphraſtes verò cum noſtro ſic reddi verſum: Præ ſolitudine ſomnum non indulſi oculis meis,& ſimilis
Paſſer ſolitarius quæ auis. mihi videbar Paſſeri mœſto, qui ſolus in foramine deſidet ſub tecto. Vulgo enim auem quandam Merulæ ſimilem, ſolitarium Paſſerem appellant, eò quòd ſola ferè ſemper ſit, & in tectis reſidens meticuloſa garrit:auis alioqui ſuauiſſimo concentu,& raro: nihil ſuauius audiri poteſt. Verùm de Paſſere noſtro vulgatiſſimo hic dici arbitror, qui vagus, &

impu-

impudens omnibus penè infensus est,& odiosus. Is quidem è paleis,ac stipulis suum componens nidum,sub tectis emittit fœtus: animal tamen est stridulum,atq; vsq; ad fastidium loquax,quod prudentiæ imaginem,vti ex D.Hieron.diximus,secũ habeat Excusso igitur penitus à calamitosi viri oculis somno,similem se facit Passerculo mœrenti, suamq. deploranti ærumnam in tecto,cui nihil gratum esse pōt præterq̃ luctu pasci,& nutriri. Quartus Dauidis locus: *Saturabuntur ligna campi, & cedri libani, quas plantauit: illic Passeres nidificabunt. Herodij domus dux est eorum.* Quamuis verò Passeres, vt pleriq ex Hebræo transferunt,quaslibet volucres denotēt,nihilominus propter vocis mysterium hic hunc locum, ne quid in hoc nostro opere desiderari vnquam possit,explicare visum est. Cæterum antequam ad loci mysterium accedamus lectores admonitos velim, vltimam versus partem non tantùm subobscuram videri,sed multos,vt supra pariter innui,in eius declaratione labi Io.Baptista Folengius Mantuanus Monachus Casinas Ordin.S.Benedicti, qui in omnes Dauidicos Psalmos doctissima,ac planè diuina commentaria edidit,eam partem ex Hebr. dilucidiorem esse ait: *Sic illi*, inquit, *Ciconiæ domus abietes.* Solet enim id genus volucrum in ædicioribus locis nidum struere,vt sunt abietes,orni,cupressus, fagi, cedriq. immensæ proceritatis arbores. Verùm quid sibi velit, Dux est eorum,vix auguror, vel eo maximè, quod nullus ex Hebræo,quod sciam legit dux,sed abies: ac si dicat: Ciconiæ domiciliũ abies præbeat. Quod autem pro Herodio,seu Ardea Ciconiam vertunt, non multum interest,quam vocem approbes,modo id non ignores,vtramque auem edita,vbi nidificet, loca diligere: quanquam haud scio an rupes magis, & saxa eligat, quàm arbores Ardea, genus nimirum Accipitris,velocissimi volatus,ac prædæ infestissimi. Putant quidē auem illam esse, quam vulgò Falconem appellant. Hæc itaque ille. Sed Ciconia rarò admodum in arboribus nidificare est visa, plerunq. verò in excelsiori ædium parte, vnde Philomelæ author: *Gloterat immensa de turre Ciconia rostro.* Quemadmodum verò ea in parte quodammodo excusari possit ille Monachus,ita contra falsissimum est Ardeam, Accipitris genus esse: præterea nemo mortalium vnquam Ardeam in rupibus nidulari obseruauit. Psalmista verò,vt ad mysterium transeamus,demonstrat ex fructibus terræ,hoc est prædicatorum, qui fructus sunt verbi Dei,omnes homines cuiuscunque conditionis, magnos, paruos, nobiles, plebeios saturari. Vnde per ligna campi intelligit subditos, & humiles: per cedros Libani potentes, atque principes: quibus omnibus ad saturitatē panis diuini verbi per sanctos Apostolos datus est. Atque hæc ferè est declaratio glossæ, dum ait: *Saturabuntur ligna campi*, ideſt,plebs humilis prius: *& cedri Libani*, ideſt,potentes postea: nam prius electi sunt contempti,& ignobiles,quàm sapientes,& nobiles. Vel in cedris Passeres nidificabunt,quia pauperes,qui per Passeres,nimirum minuta animalia intelliguntur, nidificant in cedris: nam pauperes,qui sua relinquunt, vt nudi sequantur Iesum,quemadmodum Apostoli, qui non solùm dimiserunt quicquid possidebant,verum etiam quicquid possidere, atque optare poterant: *In cedris nidificant*, nempe ex bonis, & facultatibus magnatum,& principum viuunt. Ad quem prorsus sensum Cassiodorus scribit, inquiens: Passer minuta, & cautissima animis auis monachorum significat paruitatem, qui in cedris Libani,ideſt,in patrimonijs potentium Christianorum,velut in quibusdam ramis monasteria sibi quasi nidos aliquos ædificare monstrantur, eorumque robore sustentati velut Passeres,laudes Domini assidua voce præcinunt. Beda pariter,Passeres,inquit, vocat humiles,qui huic sæculo abrenunciarunt, & ad communem vitam se transferentes, habitant in cœnobijs, quæ cedri construxerunt, cauti, & de peccatis semper queruli. Et quamuis spem habeant in cedris illis propter necessitatem temporalem, tamen in domo Herodij est principalis spes eorum. D. verò *a* Chrysostomus per Passeres animas eas intelligi ait, quæ pietatis causa à Diabolo, ijsque qui ipsius partibus fauent, exagitantur, ipsiusque laqueos effugiunt,de quibus,inquit, *n* Dauid dicebat: *Anima nostra sicut Passer erepta est de laqueo venantium.* Atque hic est quintus Dauidis locus. Est autem anima nostra Passeri admodum similis,dum in ijs, quæ agit vtitur exemplo calliditatis. Dum enim anima se ipsã considerat, contingit quandoque, vt ex vsu continuæ considerationis animus callidior fiat: vt in via positus inter laqueos, liber euadat. Sunt autem tres laquei. Primus laqueus venantium est fallax suggestio dæmonum: secundus subtilis suggestio hæreticorum: tertius dulcedo huiusce vitæ. Hi laquei ponuntur in semita, in via, & in campo. Semita est arctior vita, via lata, campus spaciosus. Per arctam, & arduam semitam incedunt religiosi: per viam latam,& rectam coniugati: per spaciosam, & deuiam voluptati dediti gradiuntur. Laqueus Passerem captum retinet,dum diabolus mentem possi-

Dauid cur se Passeri assimilet.

Ardea, & Ciconja alta loca amant.

Ardea non est Accipiter.

Prædicatores fructus terræ.

Passeres denotāt pauperes.

a *In Comm.* Passer pro anima.

n *Ps.* 124. Anima passeri simillis.

Laquei dæmonis quot & qui.

det,

det, vel dum dulcedo vitæ præſentis placet; ſeu dum hæreticus blãditijs deceptum fouet. Sed laqueus rumpitur, & Paſſer liberatur, ſi abiectis, ſpretiſq. voluptatib., ad Deum anima conuertitur: quod fit non per nos, noſtramq. potentiam, ſed per ſingularem Dei gratiam. Adiutorium.n. noſtrum in nomine Domini. Per Paſſerem hic martyres intelligi poſſunt, qui nimirum poſt q̃ animam ſuam pro Chriſto abtulerũt, atq; eo modo laqueos euaſerũt, quos hic parat diabolus, ſecurè Deo habentes gratiã, exclamant: *Anima noſtra erepta eſt ſicut Paſſer &c.* Paſſer.n. quamuis auicula, ſit cauta, & difficulter, vt dixi capiatur, paratas tñ vbiq. inſidias, quæ obiecto cibo parãtur, vitare, effugereq. nequit, niſi audito prius aliquo ſtrepitu. Eodem modo ſancti martyres prius etiam ad vitæ huius delicias, quas quilibet naturaliter amat, alliciebantur, donec audientes ſtrepitum quem excitat Deus, dum æternas inferni pœnas inculcat, ad modũ Paſſeris laqueos effugere. In quo planè ſenſu ſcribit D. Auguſt. dum ait: *Anima noſtra ſicut Paſſer &c.* quare ſicut Paſſer? Quia anima incauta ceciderat, ſicut Paſſer: Quomodo ſi videas auem iam cadere in muſcipulam, facis ſtrepitũ, vt euolet de muſcipula. Sic & martyrum iam fortè aliqui tendebant collum in dulcedinem vitæ huius. Sed Dominus, qui erat in illis, fecit ſtrepitum. ſ. oſtendens eis pœnam gehennarum, q̃ mererentur: gloriam Dei, q̃ perderẽt, ſi ad eſcam delectationis vitæ præſentis. Et ſic iſto ſtrepitu ereptus eſt Paſſer à laqueo venantium. Et quid ſemper erit illa muſcipula. Muſcipula erat delectatio vitæ præſentis. Sed illis occiſis, muſcipula fracta eſt. Iam non remanſit dulcedo vitæ præſentis, per quam poſſent iterum capi. Sic illa contrita eſt, nunquid Paſſer contritus eſt, & nos erepti ſumus. Ex quibus apparet, quod martyres per mortem de laqueo venantium perſequutorum liberantur, quia mortuo corpore, in quo poteſtatẽ habent, ſolũ remanet anima, q̃ violare non poſſunt. Vnde etſi corpus capi poteſt laqueo venãtiũ, anima tñ libera effugit. Et poſtremo alius in biblijs de Paſſere locus apud D. Matthæum, necnon etiam apud D. Lucam parum, aut nihil diſcrepans. Matthæus habet ſic: *Nonne duo Paſſeres eſſe veneunt, & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro? Veſtri autẽ, & capilli capitis numerati ſunt. Nolite ergò timere: multis Paſſeribus meliores eſtis vos.* Lucas verò ſic: *Nonne quinque Paſſeres veneũt dipondio, & vnus ex illis nõ eſt in obliuione corã Deo? Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere; multis Paſſeribus pluris eſtis vos.* Quaſi dicat: Nolite timere mortem, quia mori non poteſtis ſine nutu, & voluntate Dei Patris, quod liquet in minoribus. Si enim Paſſeres qui parui, & viles ſunt in auibus, & minimi pretij ſine Diuina permiſſione non poſſunt mori, quantò magis vos, qui pluris eſtis, hoc eſt, apud Deum maioris dignitatis, & pretij; quia rationales, ac empti pretio magno, & redempti ſanguine Chriſti, non moriemini ſine voluntate Dei. Non eſt.n. proportio comparatione bonitatis multorum Paſſerum ad vnicum ſpiritum, animamve. Si ergo Paſſeres, inquit *o* D. Chryſoſt. in voluntate Dei poſiti ſunt non in poteſtate hominis, quos Deus ad vſum hominum fecit, quantò magis vos non eſtis in poteſtate hominum, ſed in voluntate Dei, quos Deus ad ſuam gloriam fecit. Si Paſſer euentu non moritur, nec cadit propter hoc ipſum, quia opus Dei eſt, quanto magis iuſtus homo non eſt in euentu poſitus, quia imago Dei eſt, ſed aut à Deo traditus, aut à Deo liberatus euadit. Si Paſſeribus nihil ſine ratione agitur, quorum duorum pretium vnus eſt aſſis: quantò magis in nobis ſine Deo nihil agitur, quorum pretium eſt ſanguis meus. Si ſic habentur Paſſeres quomodo habendi ſunt filij? Ideoque non debetis timere homines, quia non eſt in vobis illorum poteſtas, ſed Dei. Non enim quando volunt impij, tunc poſſunt nocere ſanctis: ſed quando illis nocendi tempus conceſſerit, vt prouideat ſanctis ſuis coronam. Quæ eſt ergo ſapientia illum non timere, quia accipit? Si ergo non ex traditus, ſine cauſa times, & ſi traditus es, pariter ſine cauſa times. Deo enim liberante homo tibi nocere non poteſt: Deo autem tradente, homo tibi parcere non poteſt, etſi vult. Neſcitis, quomodo Pilatus volebat dimittere Chriſtum, ſed non potuit, quia Deus eũ tradebat. Hæc Chryſ. Vnde legimus etiam apud Senecam: *Vir bonus quicquid illi accidis, æquo animo ſubſtinebit: ſcio enim id accidiſſe lege diuina, quæ vniuerſa procedunt.* Hunc eundem locum, ita Hilarius myſticè interpretatur: Duo Paſſeres, ſcilicet corpus, & anima minimo pretio venduntur, cùm pro minima delectatione diabolo traduntur. Et bene Matthæus, inquit D. Ambroſius, duos Paſſeres poſuit corpus, animamque ſignificans, quoniam caro quoque, ſi conſentiens Dei legi, & exuens ſe lege peccati, in naturam animæ ſenſuum puritate tranſierit, alis ad Cœlum ſpiritualibus elenatur. Itaque docemur, quia volandi nobis gratiam natura dedit, voluptas abſtulit, quæ, malorum eſcis grauat animam, atque in naturam corporeæ molis inclinat. Meritoque poſuit, quia nemo eorum cadit ſine

Martyres dicti Paſſeres.

o *Homil.* 25. *op. imp.*

p *In cõm.* c. 10. *Lucæ.*

volun-

voluntatè Dei. Iam illud dubium non est, animę Passerem comparari, cùm legeris: *q Anima nostra sicut Passer erepta est de laqueo venantium.* Et *r* alibi: *Quomodo dicitis animæ meę trasmigra in montem sicut Passer.* Ipsũ quoque hominem legimus comparari Passeri, quia scriptum est: *Ego autem quasi Passer solitarius in tecto*, scilicet ex duobus Passeribus in vnũ Passerem, hoc est, spiritualis substantię subtilitatem concordans, vtriusque alæ compage formatus. Ergo Passer bonus est, cui volandi natura suppeditat. Est etiam malus Passer qui volandi vsũ terrenæ vitio labis aboleuerit: quales sunt isti Passeres, qui dupondio vęneunt. *s* Alibi esse væneunt, alibi dupondio. Quanta vtilitas delictorum? Mors enim vilis, sed pretiosa virtus. Etenim aduersarius tanquam captiua mancipia vilioris precio ęstimationes addicit. At verò Dominus tanquam speciosa seruitia, quæ ad imaginem, & similitudinem sui fecit, idoneus sui operis æstimator magno precio nos redemit, nimirum pretioso suo sanguine. In summa igitur texti sensus est, Si dominum vilibus auibus, & in fidelibus hominibus prospexit, haud esse dubitandum contemplationem apud illud fidelium valituram esse meritorum: quemadmodum his etiam versibus innuit Prudencius canens:

q *Ps.* 12. p.
r *Psal.* 10.
s *Matt.* 10.

Ne te soliciter res crastina, ne cibus aluo
Defuerit, redeunt esca cum sole diurnę.
Nonne vides vt nulla auium cras cogitet? ac se
Pascendam, prestante Deo non anxia credat?
Confidunt volucres victum non de fore viles,
Passeribusq. subest modico vanalibus asse
Indubitata fides Dominum curare potentem
Ne perant. Tu cura Dei, facies quoque Christi
An dubitas, ne te tuus vnquam deserat author?

HIEROGLYPHICA.

FILIVM, inquit *a* Cælius Calcagninus, quem pater infectetur, Passer, & Noctua significant. Hieroglyphicum non explicat. Verisimile est autem ex *b* Oro Apolline desumpsisse, qui hominem ad proprium patronum confugientem, neque adiutum Aegyptios tradit significare volentes, Passerem, & Noctuam depinxisse: quoniam Passer, vt arbitratur, aucupem fugiens ad Noctuam velut suppetias ab illa implorans se conferat, & opprimatur: Sed Aegyptij, quantum ego videre possum, eiusmodi icone (modò verum sit Passerem, Noctuam hieroglyphicè delineasse vt Orsus testatur) aliud hieroglyphicum denotare videntur. Quomodo enim Passer, dum aucupum venatione petitur, ad Noctuam accurrat? Quomodo auis diurna nocturnam reperiat? quare vide nunquid Passer ita dedictus cum Noctuanos ad vigilias, laboremque continuum adhortetur. Passer enim interdiù quemadmodum & noctù Noctua aues sunt in opere admodum solitæ. Idem Orus Aegyptios author est, quotiescunque vellent hominem denotare libidine nimia prurientem, & semine abundantem Passerculum Pyrgiten pinxisse, qm̃ abundantia spermatis septies in hora coiens, abundanter sperma emittat. *c* Pierius Valerianus in manuscriptis Ori exemplaribus μυρτίλω, id est, fuluum, vt interpretatur & æris instar rubicundum, non pyrgiten legi contendit quasi verò id genus pyrgites salacitate vincat, quod non puto. Ijdem Aegyptij, referente Pierio, & alio quoque nationes, tempus annum per Passeris hieroglyphicum intellexere. Nam & Calchas, inquit, in artificioso augurandi genere celeberrimus, ex passerum numero, quot serpens deuorasset, belli Troiani tempus auguratus est, qui pro passeribus annos, pro angue tempus intelligeret, vt in serpente Saturnum significari ex huius animalis gestamine demonstratum. Solum enim:

a *L. 2. epist. quæst.*
b *L. 2. Hierogl.* Passeris, & Noctuæ hieroglyphicum quid denotet.
Passer ad Noctuam se non confert.
Libidinosi hieroglyphicum.
c *L. 21 Hierogl.* Temporis annui hieroglyphicum.

Tempus edax rerum, tuq. inuidiosa vetustas
Omnia destruitis

Quare iam taceat Epicurus, neque amplius portenta derideat, neque vlterius asseueret, passerem nihil simile habere cum annis, cùm & Græcorum disciplinę, & hæc Aegyptiorum oracula testatissimum relinquant, tempus annuum ex figura passeris non temerè ab Homero, & aliis positum. Hæc ille, qui pariter diuinas literas alitis huius

Animę hieroglyphicum. Voluptatis hieroglyphicũ. Sirenę cur. Paſſeris ſpecie pingerentur. Veneris illicijs ſignificatio.

hieroglyphicum nonnuquam pro anima ponere aſſerit, quæ voluntatibus,& ſenſui dedita facilè ſeducatur, nequitiæque laqueis identidem irretiatur. Vnde, inquit, Pſalmographus ille fatidicus plurimùm exultas animam ſuam ereptam eſſe, velut Paſſer de venãtium laqueis. Et alibi: Inuenit ſibi Paſſer domum, qui ſcilicet prius erat erraticus, & vagabundus morò his, modò illis illecebris auocatus. At vbi ſacras cœpit ædes frequentare, incolereque, domum eſt ſibi viſus inueniſſe. Quin & Sirenas, quæ ſuauitate cantus & mollibus quibuſdam illecebris illectos homines apud ſe ad mortẽm vſque feruntur detinuiſſe, Paſseris affigiem à pectore ſuprà, fœmineam verò infrà habuiſſe trandunt quædam Græcorum fabulæ, vt in Suidæ collectaneis habetur: quamuis alij aues eas fęminea tantum faciet fuiſſe prodiderint. Has verò veneris illitium ſignificare vſitatiſsimo hieroglyphico negat nemo.

EMBLEMA.

a *Em.* 131.

ANDREÆ *a* Alciati emblema cum lemmate EXARDVIS PERPETVVM NOMEN.

Crediderat platani ramis ſua pignora Paſſer
Et bene; ni ſęuo viſa dracone forent.
Glutijt hic pullos omnes, miſeramq. parentem
Saxeus, & tali dignum obire nece.
Hęc, niſi mentitur Calchas, monumenta laboris
Sunt longi, cuius fama parennis eat.

PROVERBIA.

Prandium Paſſerinũ quid. Deſinar Spagnuoleſco. Homo Paſſerini roboris.

a *In Ada.*
b *Matt.* 10 Paſſer vet⁹ non illaqueatur.

PASSERINVM prandium dici videtur ſcitiſſimè pro minutis fruſtulis, quare cibus qui fruſtillatim, & minutatim diſſipatur, veluti Paſseribus obijciendus ſit, Paſserinum Prandium dici poteſt, vt à Põponio, *Et te obiectas fruſtatim Paſſerinũ prandiũ*, quantũ.ſ. Paſser abſumat. Eiuſcemodi prandiũ vulgus hic nũcupat, il deſinar Spagnuoleſco. i. more Hiſpanorũ veſci. Hermani ẽt hoĩem exigui cibi aiunt comedere inſtar Paſseris, Belgæ verò hominẽ languidum, & imbecillum notaturi robore Paſseris eſse dicunt. *a* Polydorus Vergilius illud *b* Apoſtoli, *Vnus paſſer non cadet ſuper terram ſine patre veſtro*, prouerbialem figuram eſse ſcribit, ac prouidentiam Dei ſignificare, cum tam pusilla auis abſque eius nutu non poſſit perire. Quam rem inculcauit Chriſtus diſcipulorum auribus, quo probeſcirent, ſoli Deo concta eſse curę, cui omnia ſua demandare deberent. Apud Italos quoddam prouerbium celebratur, Paſserem veterem non illa queari, vt apud Latinos: *Annoſa vulpes non capitur laqueo, & Simia non capitur laqueo* in eum, qui longa ætate, multaq. rerum experientia eſt callidior, quam vt dolis capi poſſit.

VSVS IN CIBIS.

a *Lib.* 5. Carnis temperies.
b *3. de facul. alim. c.* 19.
c *L. de ſuc. bon. & vit.*
d *Cõm. 4. de victꝰ rat. tex.* 101.

ABSIT à patinis noſtris, inquit *a* Platina paſser, qui eſui sũptus ob nimiã caliditatẽ malè alit, difficulter concoquitur, & libidinem excitat. Carnem huius auiculæ calidam eſse aſſerunt vſque ad tertium gradum, & ſiccam vſque ad eundem. Galenus *b* alibi duriorem eſse ſcribit, quàm eſt caro Perdicum: *c* alibi Paſseres enumerat vnà cum Columbis, Perdicibus Phaſianis inter cibos inter attenuantes, & incraſſantes medios: *d* alibi etiam edi iubet pro victu attenuante: alibi autumno maximè laudabilem carnem habere teſtatur, quod tunc optimo cibo vtantur.

Elluchaſen verò longè ob aliam cauſam Paſserum eſum damnat, nimirum propter oſſicula, quæ deglutita œſophagũ, atq; inteſtina perforare poſſint. Ait tamen ſi de pullis

harum

harum auium edulium fiat cum ouis,& cepis,coitum Promouere: iura earum ventrem soluere, carnes astringere, maximè, si macræ sint; deteriores esse, quę domi saginantur. Quamuis verè Passerum esus à medicis damnetur,vtpote temperatis corporibus insalubris,nihilominus cùm nostro æuo,tùm quondam etiam nõ omnino suo honore destitutus fuit: quinimò Suidas Passeres,& Turdos in delicijs præcæteris cibis habere testatur; & Ephippus apud *a* Athenæum ait: Passer delitijs. a *L.9.c.2.*

Cur postea
Corona nulla est ante ianuam sita,
Naresue nidor nullus altus verberat
Amphidromia cùm sint,quibus mos omnibus
Assare frusta casei fit Isthmij,
Vlnisque latas brassicas lixare oleo:
Propinquium agnorum ferire pectora
Turdos, Palumbos, vellicare Passeres
Mollire mox cum sepij loliginem.

Pastillus. Pastillus ex Passerculis ex Gallico coquo: Cape bubulam,aut vitulinam, & adipem vituli incisum minutatim,& caseum optimum,aromata,& crocum.

VSVS IN Medicina.

PASSERES à Medicis ob allatam paulò ante rationem in febribus prohibentur: in quartana tamen ex melancolia naturali præberi possunt. Pinguiusculos commanducare à salacioribus inuentum est, siquidem hoc auicularum genus salacissimum est,& vescentes in Venerem procliuiores reddit, etiam Tersicles apud Athenæum prodidit. Idem testatur *a* Plinius,& Marcellinus,& in libro secretorum, qui Galeno attribuitur, compositio quædam præscribitur ad promouendùm coitum: qua cum,inquit author,Passeres quandoque decoquuntur. Cerebella verò, atque oua id præcipuè præstant: vnde Rabbi Mose,vt citat *b* Io.Baptista Porta,cibarum ex capitibus Passerum, & maximè masculorum ad coitum iuuare scribit. Oua idem posse ex Latinis Plinius citato loco Marcellus,alijq.ex Arabibus,Princeps Auicenna,Hali,& plerique testãtur: quinimò ea facultas excrementis etiam harum auicularum infusa est, vt paulò post apparebit, vbi docuerimus quomodo cerebella isthæc in annos pro vsu futuro conseruentur cerebella ànimalium quomodo reponi debeant,docetur ex *c* Bulcasi in vulgari, & barbara æditione Nic. Præpositi,peculiariter verò cerebella auium. *Peculiariter verò cerebella auium*(inquit Bulcasis) *quorum ad remedia vsus est, accipi debent de auiculis, quæ nidificant in domibus tempore autumni aut viris, quibus decollatis exempta cerebella ponantur in vase mundo, & purgentur à ventriculis (membranis) ambientibus: pro singulis verò cerebellis decem, vitellum oui recentis nati ex Gallinæ à Gallo compressa addes, & mixta siccabis in patella super cinere calido, deinde insolabis, vt amplius desiccentur, aut iterum ad ignem pones. Sunt qui sine vitellis hoc medicamen faciunt: aliqui cerebellis mox recentibus vtuntur. Alij cerebellis, & ouis parum mellis admiscent, & ad ignem coagulata reponunt.* Syluius pariter: *Cerebella Passerum*, inquit, *vere occisorum lauantur, purgantur. Ex his decem cum vitello oui subacta parũ igni friguntur, deinde sole, vel igne siccantur, adiecto, si libet, pauco melle ad venerem incitandum parantur: alij vt adipes, & medullas parant.* Vt modò ad Passeres redeamus: ij epliepticis rite prescribũtur: etenim caliditate, & siccitate sua humores consumunt, à quibus epilepsia dependet. Trallianus tympanicis concedit ex minutis Passerculis illos, qui pingues non fuerint. Laudat eorundem esum *d* Galenus, maximè turricolarum in ijs, qui vel renum calculo, vel articulorum vitulo laborare solent. *e* Alibi vbi ex professo super hoc affectu scribit, hos ait in hoc casu naturalem efficaciam obtinere. Passerum adeps ponitur im emplastro *f* Nicolai Myrepsi ad tofos, seu poros. *Fel* inquit Rasis, *pondere dauic in Zambacc elæo pondere aurei virgæ testibus, & inguinibus inungitur, vt vim ad venerem confirmet.* Fimo harum auium,teste *g* Plinio,dolorem dentium abire tradunt cum oleo calefacto,& proximæ auriculæ in fuso: sed pruritum intolerabilem facere. Archigenes apud *h* Galenum stomacho

Passeres edere à quibus inuentum. a *L.30.c.15.*

Cerebella. Oua. b *L.6. Phys.cap.5.*

Cerebella vt seruentur. c *L.1.c.13*

Cur epilepticis denotur.

d *L.6.de san.tuen. c.2.*

e *L.de rem. affect.*

Adeps. f *Num.70.*

Fel.

Fimus. g *L.30.c.3*

h *Li.8.sec. loc.c.4.*

exoluto, & nauſeabundo Paſſerum ſtercus aridum, velut polentam, ſiue aquam biberint, ſiue vinum, inſpergi iubet. Kiranides verò idem ſtercus cũ vino potum ad virgæ erectionem facere aſſerit: cum adipe verò porcino inunctum alopeciam ſanare, & carbunculos frãgere, Remedijs cõtra Accipitrũ, & falconũ lumbricos aliqui Paſſeris Indici, vel ſolitarij, vel ſi is deſit, cõmunis ſtercus admiſcent. Troglitę fimũ, vel carnem cum vino, aut melle Accipitri contra morbũ quendam dari iubet incertus author Gręcus recẽtior: εἰς συκχαίνο
i L.5. Phy. cap.16. αενον ἐέρακα. Idem fimus faciem à lentigine purgat, quam facultatem i Io. Baptiſta Porta ex maribus agnoſci ait, quod guttatim albis, & nigris punctulis diſtinguantur. Extirpat de
k L.30.c.3 nique varices, ſi cum ſputo hominis illinatur. Cinis Paſſerum, vt habet k Plinius, ſermentis crematorum cochleatibus duobus in aqua mulſa (potus) morbo regio reſiſtit. Similiter
l.30.c.3. crematorum Paſſeris pullorum cinerem l eodem citante, ex aceto aduerſus dentium dolorem vtiliter infricari tradunt.

DE PASSERIBVS IN SPECIE & primum de Paſſere Albo. Cap. XI.

PASSERIS albi iconem ſupra pollicitus ſum: qualẽ bis mihi videre cõtigit, ſemel ante aliquot annos, ſecundum ſuperiori anno 1598. die verò Septembris decimo, in quibus profecto nullos pręter candidum, color reperitur, ſi roſtrum, pedeſq. excipias, quę partes flauę ſunt. Oculorum pręterea nigram pupillam lutea iris ambit. Planta adiecta gloſſularia rubra eſt, cuius nimirum grana Paſſeres, quandoque depaſcuntur.

Paſſeraculus totus albus cum groſſularia rubra.

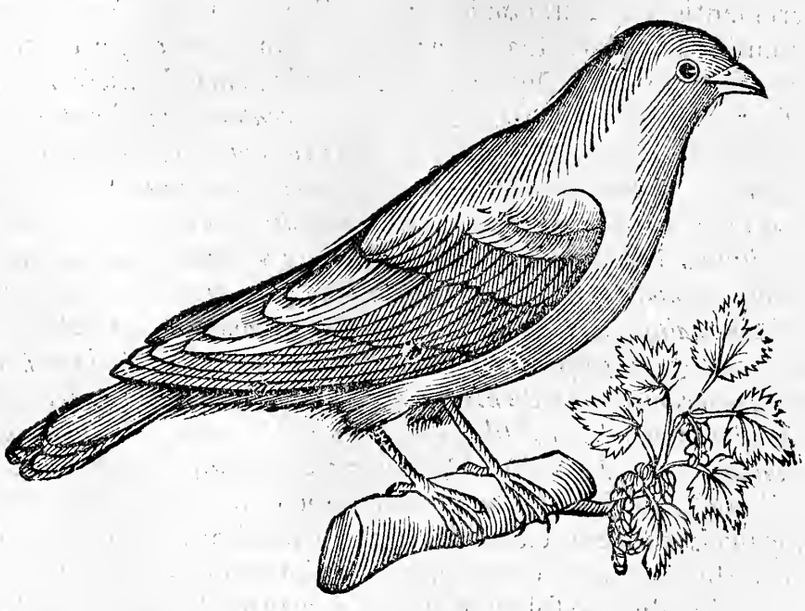

DE

DE PASSERE FLAVO Cap. XII.

AVICVLAM hanc aliquando nouitatis causa ad me delatam, cuius iconem depictam exhibeo, ex toto corporis habitu, maximè rostro ex Passerum domesticorum genere esse indicaui, licet colore prorsus esset diuersa: nã & aucupes, qui eam ceperant, Passerem vocabant. Erat autem tota flaua præter oculos, qui erant nigri. Supra per dorsum, caput, alas, & caudam ad castaneũ color vergebat. Rostrum verò pectus, mentum, venter, atque cauda infra lutei prorsus erãt coloris, femora tibiæ, pedes, castei, vngues longiusculi nigri. Viburno frequenter insidet, & seminibus granisue eius etiam nonnunquam vescitur: vnde plantam appinximus. Alium obseruaui Passerem flauum, sed coloris longè pallidioris, quare fœminam fuisse suspicor.

Passeris flaui descriptio.

Color.

Passer flauus cum Viburno.

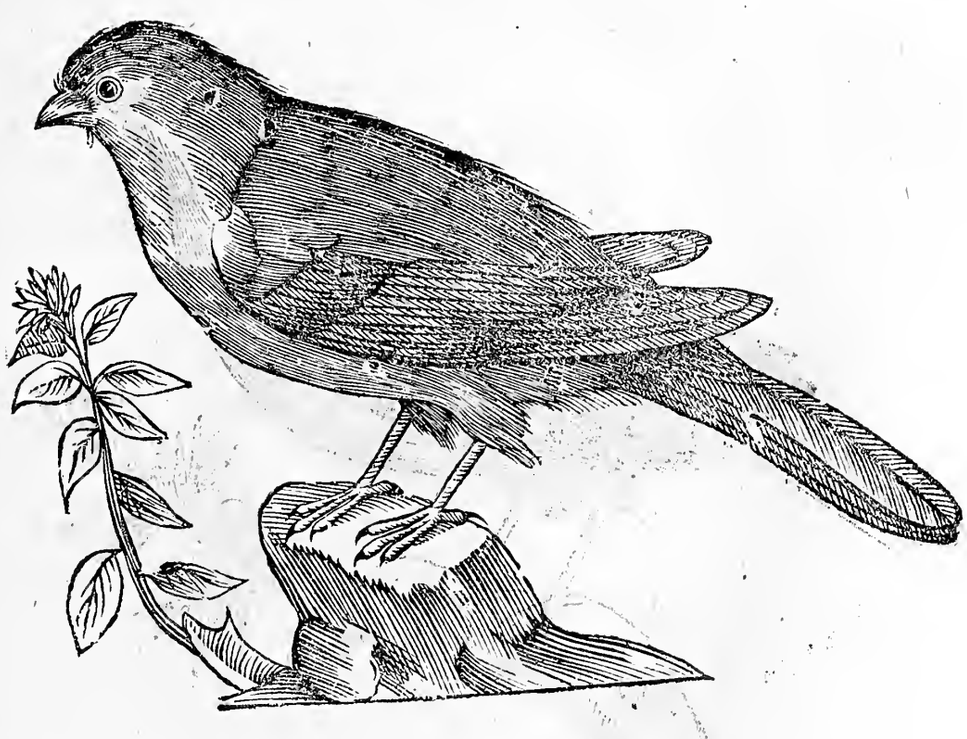

DE PASSERE MACVLATO, ſiue tricolore. Cap. XIII.

Passeris Maculati descriptio. Nominis ratio. Caput. Alæ. Roſtrum. Oculi.

EIVSCEMODI auiculam aucupes noſtri etiam Paſſerem nuncupant, atq. ideo hic eam depingere viſum eſt, tum ēt quia reuera toto habitu Paſſeres repreſentet. Maculatum autem, ſiue tricolorem vocaui, quia cum tribus tantummodo coloribus, albo nimirū, nigro, & ſubflauo conſtet, nullus eorum potior in eo dici poteſt. Caput totum ac collum alba intercurrentibus maculis ſubluteis. Alæ tribus nominatis coloribus ornantur, albus tamen, & niger in ijs prædominantur. Roſtrum quale Paſſeribus craſſiuſculum, in extremitate acutum, flaueſcēs in ſuperiori parte, in inferiori omnino flauum. Oculorum iris candida, pupilla nigra. Mentum, pectus, & venter, femora, tibiæ, pedeſq. & cauda ſubtus ex albo flaueſcūt: alioqui cauda penè flaua eſt. Planta appicta Thuia eſt Maſſilienſium, quam cedrum lyciam eſſe Bellonius exiſtimauit, Labelius cedrum Phœnicam alteram Plinij, & Theophraſti. Huius plantæ baccæ amaræ ſunt, & ſubodoratæ, Turdis, & Merulis gratiſsimus cibus, necnon huic noſtro Paſſeri.

Paſſer maculatus cum Thuia Maſsilenſium.

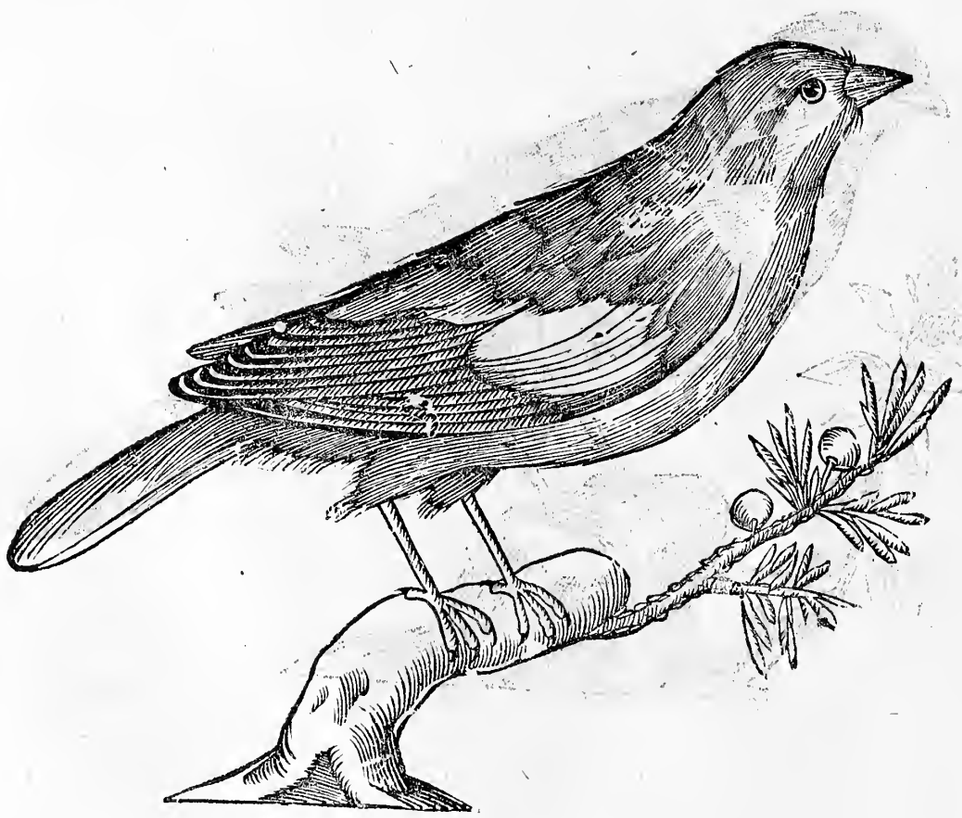

DE PASSERE ALBICILLA. Cap. XIV.

ARISTOTELES Aquilę quoddam genus, à caudæ albedine Pygargum, ideſt, vt interpretatur Varinus, & Theodorus Gaza Albicillam nominauit, adeo nos pariter hunc Paſſerem albicillam dicere poterimus: nam cauda eius, quamuis planè candida non ſit, ex cinereo candicat, cùm alioqui cætera colore domeſtico Paſſeri ferè ſimilis ſit: maculam verò illam nigram ſub mento non habet. Roſtrum, vt in illo candicat. Oculi nigri ſunt. Caput, & omnes inferiores partes ex albo luteſcunt. Dorsũ verò maculæ coloris penè ferruginei, ſatis amplę percurrunt lineolis admodum exiguis candidiſſimis decoratæ. Penne alarũ omnes caſtaneæ, circumcirca luteæ: tibiæ pedeſque fuſcę. Appicta eſt acer montana, non quia ea delectetur eiuſcemodi volucris, verùm quia fructus eius auicularum plumas, aut grandium muſcarum alas imitetur.

Paſſeris albicillæ deſcriptio.
Nominis ratio.
Color.
Roſtrum.
Oculi.
Caput.
Dorſum.
Alæ.
Pedes.

Paſſer Albicilla cum aſſere montano.

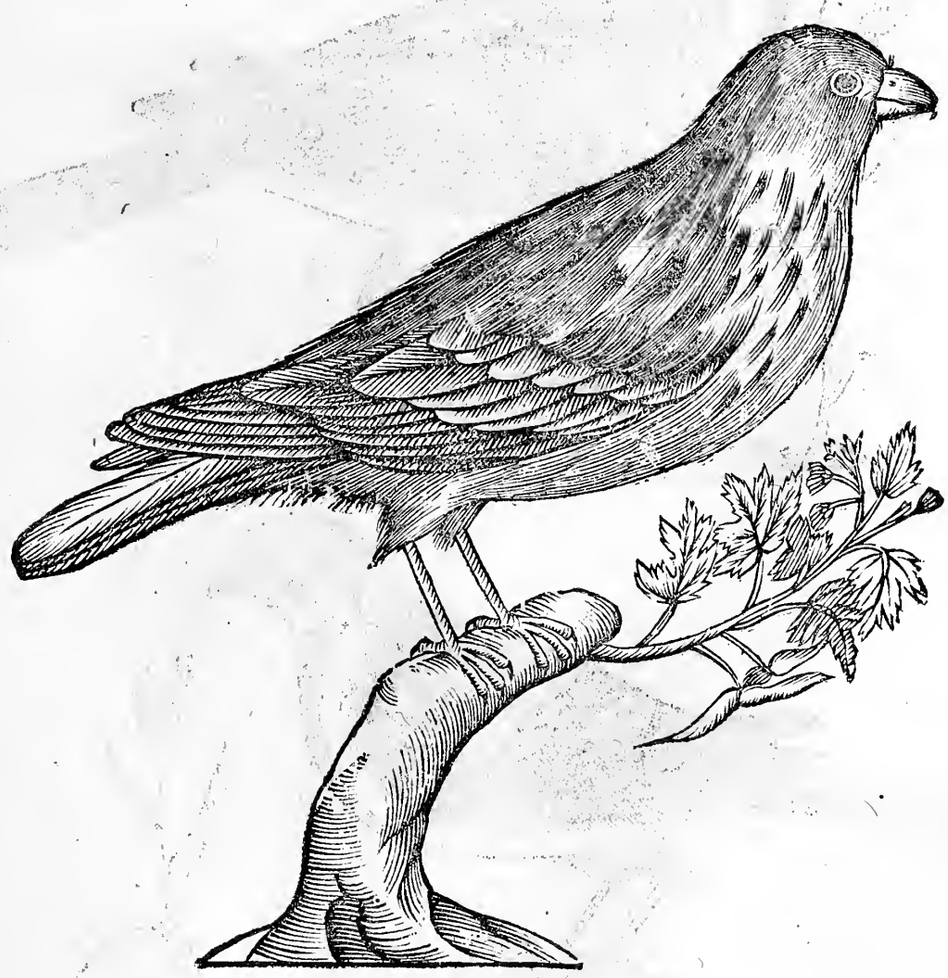

DE PASSERE MONTANO. Cap. XV.

Paſſer mõtanino.

Paſſeris montani maris forma.

Caput.

Dorſum.

Alæ.

Pedes.

Cauda.

Paſſer mõtanus fœmina, vt amare differar.

QVALE nunc damus Paſſeri genus, aucupes noſtri, & Genus pariter, vt audio, vulgò appellant Paſſere montanino hoc eſt, Paſſerem Montanum, aiunt que in montibus degere. Paſſerum noſtratum omnium longè pulcherrimus eſt. Magnitudo cum vulgaribus planè eadem, vel forte paulò minor. Roſtrum habet acutum, breuiuſculum oculos nigros; capitis verticem coloris, fermè punicei, vel potius caſtanei, mentum vulgares atrum, inter quod & verticem color albus eſt, eaq. albedo deorſum deſcendens totũ ventrem occupat; ad oculorum latera maculæ ſunt binæ, quorum vna altera maior eſt, vtraque verò nigra. Dorsũ, atque alæ torę partim flauę, partim nigrę: Alę verò quà ventrẽ cõtingũt, modò ferruginæ, mõ atrę, mõ albæ. Cauda tota ex luteo fuſceſcit. Tibiæ, & pedes ſubflauit sũt. Atque hæc eſt maris in hoc genere deſcriptio. In fęmina enim omnia pallidiora, & mentum nigram eam maculam nõ habet; habetque prope oculos vnicam tantummodo, ſed maiorem, & rotundiorem maculam, ac aliam denique ſub pectoris initium, quæ in mare nõ eſt. Mari appictum eſt panicum ſylueſtre ariſta aſpera; fæminæ panicum maius, ſpica diuida, quod mammoſum *a* Plino dicitur,

a L. 18. c. 7

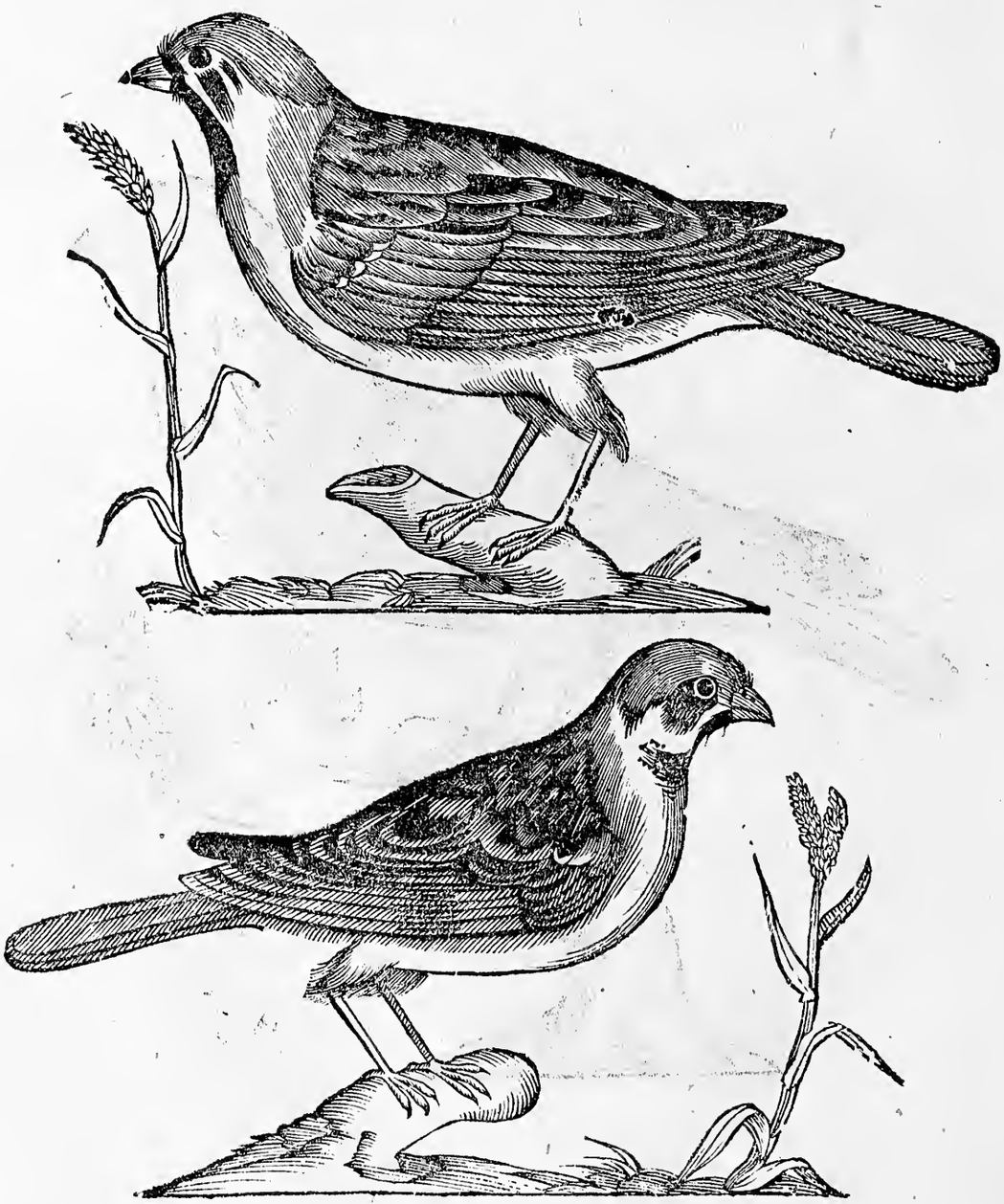

DE

DE PASSERE SYLVESTRI.

Cap. XVI.

IVSCEMODI auem cùm aliud nomen non haberem, & acupes ita pariteria pollarent, Passerem sylueſtrem vocaui. Magnitudo Passeribus cõmunibus optimè respondet. Roſtrum ex flauo candicat, & prorsus, vt ita dicam, Passerinum est. Vertex capitis, vt in montano præcedenti ferrugineus ad cinnabarinum vergens oculorum ambitus albus est, iris subflaua, pupilla nigra. Amento ad podicem vsque cinerus est, sed plumarum extremitates ad subruſſum inclinant. Mentum & collum inferius lineæ admodum continuæ, transuersales, nigriu sculæ percurrunt, cùm alias in omnibus Passeribus maribus totum atrum esse suspicandũ imo statuendum est. Dorsum cauda atque pedes ex ferrugineo fuſceſcunt, niſi quod pẽnæ in extremitatibus suis omnino luteæ sunt. Ale eiusdem sunt coloris, sed pennæ primę, quę earum coſtas obtegunt, in notabilem candorem desinunt, quẽ tamen expressa iniuria pictoris non expreſſit. Staphylodendri ramulum appinximus, licet hunc quoque admodũ difficulter pictura expreſſerit. Eiuſcemodi autem arbor è ramis foliculos demittit, quales halicacabus, in quibus fructus conduntur bini terniue eſculenti, natura, colore, & sapore piſtaciorum, Passerum etenim genus præter grana, baccas, fructuſq. etiam depaſcuntur.

Passeris sylueſtris deſcriptio.
Roſtrum.
Caput.
Oculi.
Collum.
Color.
Staphylodendrion

Passer sylueſtris cum ſtaphylodendro.

DE PASSERIBVS
Cap. XVII.

Paſſeribus congeneris deſcriptio. Roſtrum. Color. a *L. 9. hiſt. c. 7.*

HAEC auicula, quamuis mentum nigrum non habeat, neque vlla alia eius viſtigia, quemadmodum in nonnullis fæmellis obſeruamus, ex Pareſſum genere ſeſe eſſe reliquo nihilominus corporis habitu atteſtatur. Roſtrum ſicut in domeſticis candicat. Toto corpore maculis ſubruffis oblongis, deorsũ deſcendentibus tingitur: ſed quæ in collo inferiori pectoreq. manifeſtiores exiſtunt, quòd eæ partes candidæ ſint, cùm ſuperiores, dorſum nimirum, collum ſuperius, & capitis vertex ruffeſcant, quemadodum tota pariter cauda, atque alæ, ſed earum pleræque pennæ in finibus ſuis candidæ ſunt. Adiecta eſt amygdalus, non quòd amygdalis auicula hęc veſcatur, quod ignoro, ſed quòd formicas in ea venentur, quę ſub veris initio floret, ideoq. magis, quàm aliæ arbores, quòd tunc nõ floreant, ab ijs inſectis infeſtatur. Paſſerum genus etenim, teſte *a* Ariſtotele, etiam vermiuorum eſt.

Paſſeris ſpecies cum amigdalo.

DE PASSERE TORQVATO. Cap. XVIII.

DE Passeribus, qui cæteris neotericis torquati appellantur, præcedenti capite in rubrica de Aequinoctis nonnulla scripsimus, vbi pariter diximus Bellonium à macula candida oculos ambiente suum Passerem torquatum vocare; de quo hunc in modum ferè *a* Latinus factus loquitur; Clarum est Passerem torquatũ à superiori (communi nimirum Passere) diuersum esse, cùm quia diuersi coloris est, tùm verò etiam, quia vbi superiori macula nigra est, ea huic sit lutea. Iure autem optimo torquatũ dicimus, nam oculos sub supercilio alba torquis circũambit. Nonnulli, vt legere est, eiuscemodi Passeris speciei meminere, atq. vt conijcimus, etiam torquatũ appellauere. Quia verò nõ cicuratur, ita etiã in syluis habitat in cauis arborum nidificans, & quia vocem habet dissimilẽ, & diuersum nidificandi modum, aliterq; se, & pullos alit, quã is, qui vrbes incolit, ideo peculiari de eo capite egimus. Veruntamen nisi magis quam in illo cinereus hìc color esset, & vocem ederet maiorem, magnitudineq. vinceret corporis, & rostri, necnon maculam, quę in illo nigra est, obtineret luteam, nullã eius iconem exhibuissemus, sed hæc nos non mouerunt, vt exculpi iuberemus, demostrãtes potissimũ eius guttur. Hęc ille. Eiuscemodi Passeris genus, ni fallor, in libris meis seruo ad viuum depictũ, sed aucupes nostri non syluestrem, sed marinum Passerem nuncupant, præterea torquis, quã dicit Bellonius oculos non ambit, neq. id eius icon demonstrat, sed tantum supra oculos, est velut oblõga macula. Auicula est satis speciosa, Fringillę speciẽ potiùs quàm Passeris diceres, quod verò Passere domestico magis cinereũ esse dicat, id adeo verũ nõ est, nisi id de dorso, & alis intelligamus, quæ tamẽ partes & ipsæ magis fuscescũt, nã à macula illa flaua, quæ mentũ cõstituit, in hoc totus vẽter ad flauedinẽ vergit.

a *Lib. 7 de Aui. c. 20.*

Descriptio

Nominatio.

Passer marinus.

DE PASSERE PVSILLO in iugulandibus degente. Cap. XIX.

GALLI, tradente eodem *a* Bellonio, tria Passerum genera diuersa habẽtes, vtpote pennarum colore, & corporis magnitudine differentia, diuersa etiã imposuerunt nomina, voluerunt q. vt omnium minimus diceretur Friguet, idest Passer pusillus: & reuera signa in eo sũt planè discrepantia: Habet .n. maculas omnes, quę reperiũtur in Celuy de muraille, ideſt, ni fallor, in Pico murali. Agricolæ pariter vocant Moinieau de noyer, ideſt, Passerem nucum, se in nucibus degentem. Sicut enim Passer vulgaris vrbes, & pagos incolit, & torquatus syluas, ita pariter pusillus iste nidum non nisi in quadam arbore construit. Rostro est breui admodum, nigro, crasso; pedibus, crurib. capite, atq. alis vt Moinieau muraille, ideſt, Passer muralis.

a *L. 7. c. 21.* Friguet.

Moinieau de noyer.

DE PASSERE STVLTO Bononiensium. Cap. XX.

Passeris stulti forma.

BONONIENSES Aucupes quandam auiculam, quæ corporis habitu Passeribus similis est licet colore diuersissima, Passer matto, siue Passere ingannolo, hoc, Passerem stultum nuncupant, quæ descripta talis est. Magnitudine Passeri par est, color totius flaueſcens, maculis vbique ferrugineus, aut potius ruffis oblongis, sed per dorsum multò longioribus, ac crassioribus, vbique deorsum descendentibus conspersus. Rostrum ruffum est, crassum, atque curtum. Oculi maiusculi, quorum pupillam lutea iris ambit.

Passer matto, siue ingannolo.

Magnitudo.

Color.

Rostrum.

Oculi.

Cauda,

Cauda. Cauda, atque alæ àd nigrum vergunt, extremitates verò pennarum minorum in alis candidæ ſunt: pedes toti ex luteo ruffeſcunt.

DE PASSERE ILLYRICO. Cap. XXI.

Paſſeris Illyrici deſcriptio.

CIVSMODI magnitudinis auem, cum ante aliquot annos eſſem Venetijs, Tartaglinus eius ciuitatis ciuis, apud quem plurimas aues exoticas inter alia pulcherrima depicta obſeruaui, depingendi mihi copiam fecit, vulgoq. paſſer ſchiauo, ideſt, paſſerem Illyricum appellari aſſerebat. Noſtratibus maior eſt, colore verò fermè ſimilis. Pronè enim planè candicat: ſupinè pallidè ruffeſcit, nullo intercurrente alio colore. Oculi, & roſtrum pro corporis portione magni, hoc verò candicat: cauda bifurcata eſt pedes lutei, tabellis aut potius lineis tranſuerſalibus colore penè carneo ornati: vngues nigri, ſatis longi, & acuti.

Color.

DE

DE PASSERE INDICO MACROVRO ROSTRO MINIACEO. Cap. XXII.

SEreniſſimus Princeps Ferdinandus Medices Magnus Hetruſcorum Dux eiuſcemodi Indicos Paſſeres, quales hic depictos videbis, elegantiſſimè ab eximio illo ſuo pictore Iacobo Ligocio depictos ſuis ſumptibus (quæ eius erga bonas litteras, earumque ſtudioſos, in me verò in primis perpetua, & inſignis eſt liberalitas, & tanto Principe digna munificentia) ante aliquot annos tranſmitti dono iuſſit. Quem itaque primo loco depictum, & iuiubino ramo inſidentem exhibeo, magitudine domeſticis noſtris Paſſeribus par eſt, ſi caudæ longioras pennas excipias. Roſtrum habet breue, & craſſum, coloris miniacei. Caput planum eſt prope ceruicem, eleuatũ, ſubnigrum, incurrente ſubuiridi ad cęruleum vergente colore: qui pariter deorſum per tergus, & ſuperiorem alarum partem vergens cõſpicitur. Alæ verò tribus potiſſimum coloribus cõſtant, primò illo, quem dixi; ſecundò albo, vt in icone apparet; tertiò nigro; quartò luteſcente, quem colorẽ pennæ remiges excipiunt, nigræ itidem, ſed intus cinereæ. Guttur, collum inferius, pectus, & vẽter cãdicant. Cauda duplex, vt in Pauone mare, & duorum etiam colorum: minor, quę maiorem ſuſtinet, & tanquam eius fulcrũ eſt, albeſcit, maior quatuor pẽnis lõgitudine dodrantali anguſtiſſimis cõſtans, aterrima. Tibiæ, & pedes ex nigro & albo maculati, vngues nigri, & quales rapacibus adunco, & acutiſſimo hamo armati.

DE PASSERE INDICO Macruoro alio. Cap. XXIII.

AVIS ficulneo ramo insidens passeris Indici nomine celebris, profectò lõgè pulcherrima est, & superiori etiam pulchrior, atque vtinam manibus tractare liceret, nam depictam describere cogor. Magnitudo cum precedenti huic par est. Rostrum cæruleum. Caput etiam: vt in illo planum, sed in ceruice magis eleuatum, totum nigrum: oculi etiam nigri circulo albo circundante, & iride lutescente. Collum & pectus coloris sunt coccinei, vẽter, & coxæ candicant. Alę, tergus, & cauda nigræ: remigibus tamen alarum quidam pallor permiscetur. Caudę longiores pennas, quę sunt binæ longissimæ, quinque nimirum palmorum, & latissimæ, tertia primùm etiã lata, sed in exilia admodum filamenta desinens, minores aliæ sustinent. Tibię, pedesq albescũt, vngues nigri, & vt in precedẽti insignitẽ acuti hamo lõgiusculo insigniti.

Magnitudo.
Rostrum.
Caput.
Color.
Cauda.
pedes.

DE PASSERE INDICO ALIO Brachyuro, Cap. XXIV.

HABES idem quoque ramo ficulneo insidentem passerculum Indicum aliũ superioribus duobus omnino dissimilẽ, minorem nimirum, & præter rostrũ, & pedes totum nigrũ: & cauda denique, quam in communi nostro passere, breuiori, vnde passerem brachyurum Indicum appellare placuit, id est, breui vropygio præditum. Auicula hæc, vt dixi, tota nigra est, Color tamen nescio quid cærulæi, atque amethistini præ se fert, vt in magno atrore vsu venire solet. Rostrum, pedesq. coloris carnei, vngues nigri. Oculos nigros ẽt albus circulus cingit.

Passeris Indici brachyuri forma.
Color.
Rostrum.

DE PASSERCVLO BRACHYVRO nostrate. Cap. XXV.

IN Bononiensi agro nonnunquam, quam hic delineatam cernis, breui admodum cauda instructa auicula Passerino, id est, passerculus nuncupata, capitur. Toto corpore vnicolor est, nempe flauescens: pectus tamẽ, & venter magis albicant. Rostrum intensiùs luteum est. Planta adiecta ramulus est ceraſi auium, quod eiuscemodi fructus auibus grata esca esse soleat.

Passeris Brachyuri nostratis forma.
Color.

Passerculus Brachyuros nostras cum ceraso auium.

DE PASSERE ERYTROMELANO Indico ſine vropygio. Cap. XXVI.

Paſſeris erytromelani Indici ſine cauda, forma.

ANTONIVS Gigas Foresēpronienſis, vir me Hercule pius, doctus, & mei amantiſſimus picturę huiuſce auiculę Indicę, quā inter alia exotica, quibus Muſęum eius admodum abundè inſtructum erat, copiam mihi fecit. Paſſerem autem erytromelanum vel Porphyromelanum eam nuncupaui, quod pręter rubrum, aut potiùs coccineum, ſeu purpureum, & nigrum colorē nullus alius

Nominis ratio.

pręterquam in roſtro, quà capiti iungitur, cōſpiciatur. Totum etenim corpus pronè, & ſupinè, item alarum principia elegātiſſimo illo coccineo colore ſplendēt; reliquum alarum atrū eſt; ſi tamen pennæ earum expandantur ad latera, aliquid candoris prę ſe ferunt. Pedes itē nigri ſunt. Habet duas etiam pertugus nigras oblongas, quarū altera longior eſt, maculas admodum contiguas. Roſtrum pro corporis portione (eſt enim auicula pro paruitate craſſiuſcula) exiguum, & minus etiam, quàm in paſſere vulgari, colore qua capiti iungitur, vt dixi, albo, cætera nigro, acutum, & exile. Vropygio prorſus caret Indi ex huiuſmodi auis, & quæ ſubſequitur, pennis opera plumaria conficiunt, de quibus nonnulla ſcripſimus in Pſittacorum hiſtoria, quæ beneuolus lector, ſi lubet, adire poterit.

Color.

pedes.

Roſtrum.

Opera plumaria.

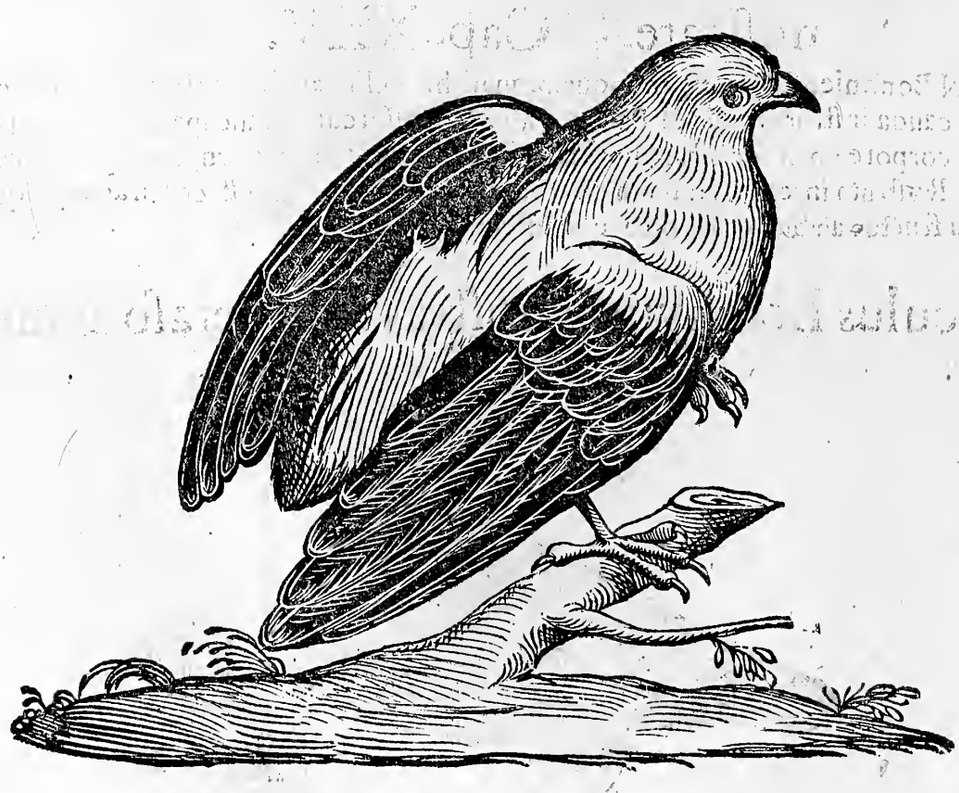

DE PASSERE INDICO sine vropygio alio cyanerythromelano. Cap. XXVII.

HVIVSCE pariter auis picturam idem D. Antonio Gigãti acceptã refero. Auis est superiori longior, at minus corpulenta, & tribus potissimùm coloribus, rubro nimirum, cyaneo, seu cærueleo, & nigro, quare κυανερυθρομέλανον appellare visum est. Caput, collum, atque pectus, atque inferiora omnia coloris sunt rubri saturati. Ad colli latera maculę sunt binæ, contiguæ semilunares magnæ, ceruæleæ. Alæ admodum longæ, nigræ ad latera cæruleæ. Pedes breues, nigri. Rostrum, parum recuruum, nigrum, prope frontem album. Ex huius auis pennis indi etiam opera sua plumatilia conficiunt.

Passeris cyanerythromelani sine descriptio.
Color.
Alæ.
Pedes.

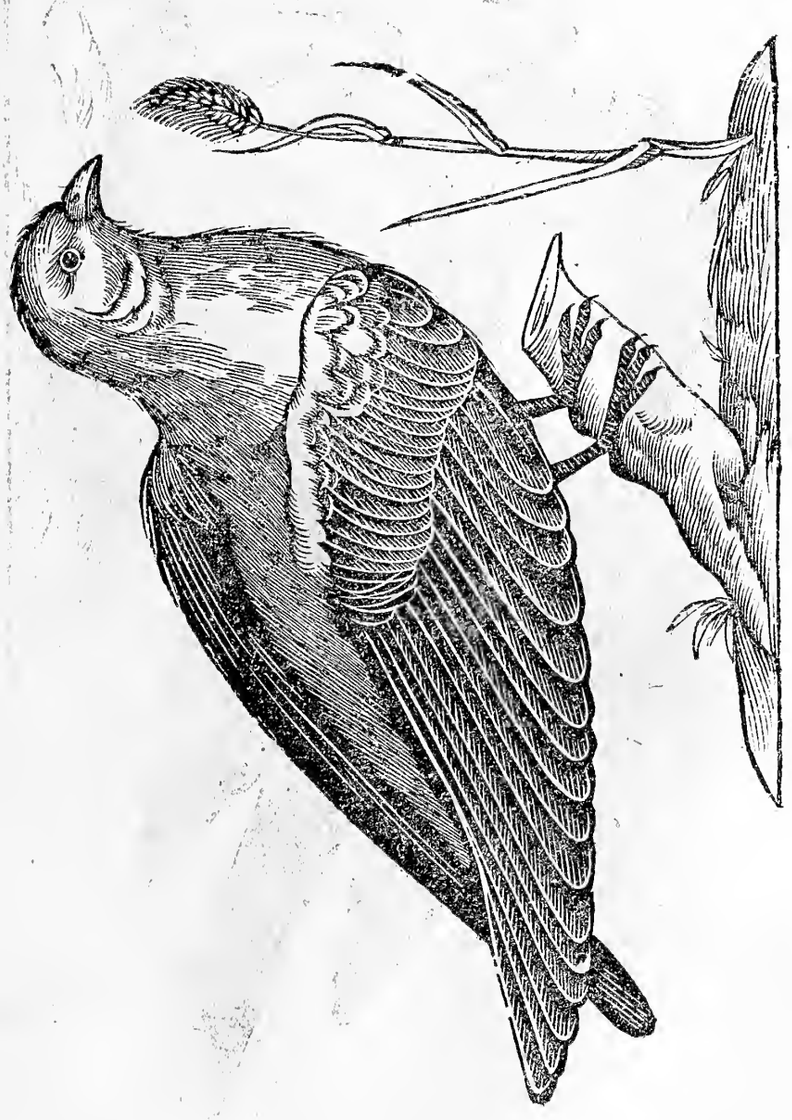

DE PASSERE INDICO alio Porphyromelano caudato. Cap. XXVIII.

SVPERIORIBVS ſimilis eſt, cuius nunc imago repreſentatur. Caudam verò habet longam quinque digitos, & decem pennis conſtantem nigerrimis. Remiges alarum etiam ſunt nigerrimæ. Caput, dorſum, vropygium coloris ſunt purpurei ſaturati; radices tamen plumarum luteſcunt. Roſtrum craſſiuſculum eſt, aliqantulum aduncum, acutum, Collurionis quodammodo æmulans, ſuperiùs nigrum, infrà quo capiti hæret, album. Pedum colorem ignoro, deerat enim communicato mihi exuuio; veriſimile eſt autem nigro habere.

Paſſer Indic. caudatus ſimilis Paſſeri ſine vropygio erit hromelano dicto cum panico cæruleo Indico.

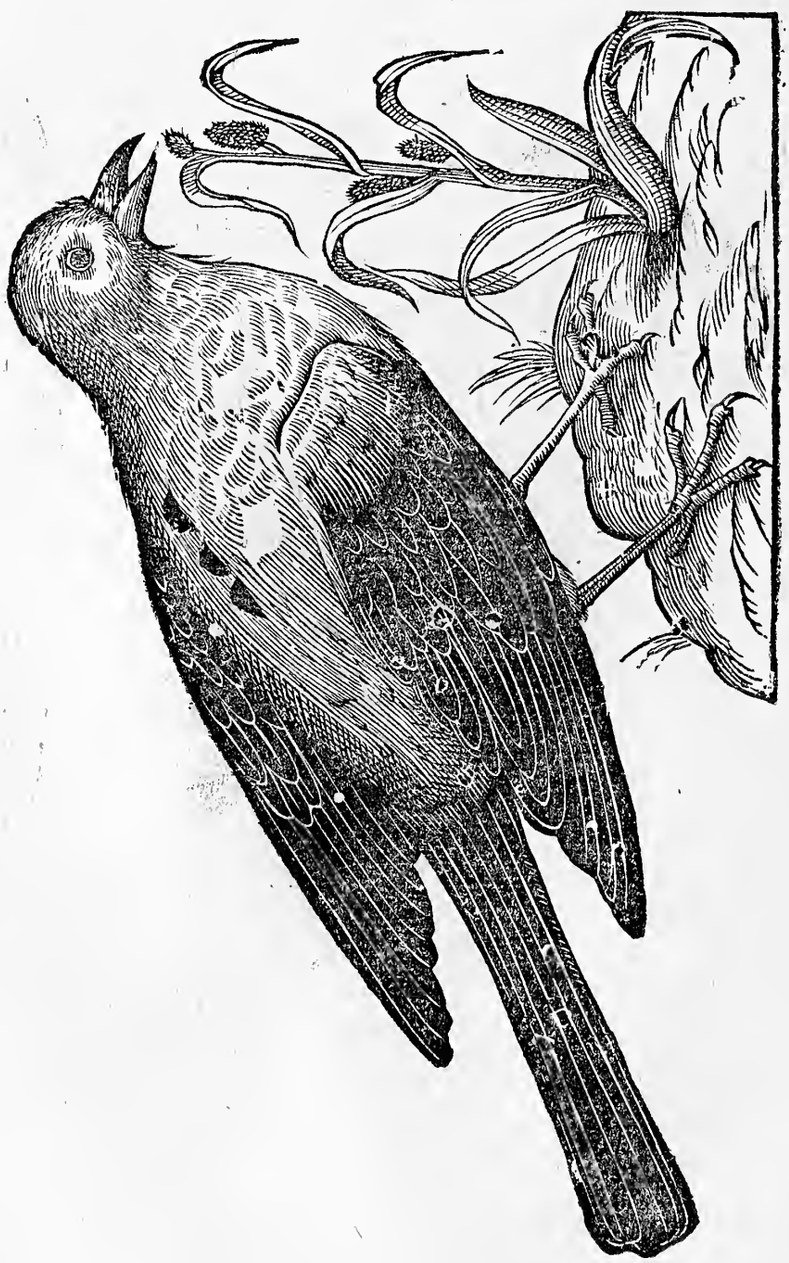

DE EMBERIZA ALBA Ornithologi. Cap. XXIX.

ORNITHOLOGVS Paſserum hiſtoriæ quatuor auiculas tanquam Paſſerini generis applicat, omneſque Emberizas nuncupat. Sed quia tres earũ mihi hũc pertinere nõ videantur: de alba, quam vocat, utpote de qua quærendum putat, an ſit Paſser ille magnus, de quo ſuprà ſcripſimus, tantummodo agemus. Eam Italis Ciam montaninam vocari arbitratur, quod ego ignoro, imo auem nunquam obſeruari: Ille verò ita ſcribit: Emberiza alba, quæ mihi demonſtrata eſt media hyeme apud nos capta (ein Vuijſse Emberitz) maior eſt ſuperiore (flaua nempe, de qua nos inter canoras) roſtro breui latiuſculo, flaui nihil habere, colore ſimilis Alaudę, alioqui diſſimilis, ventre albicante, à quo etiam albam cognominauimus. In ſuperiori roſtri parte retrò mucronem, tuberculum intus conſpicitur. Digiti fuſci ſunt, curat album, & puniceum, colores mixtos præ ſe ferunt. Hæc ille.

Emberizę albę deſcriptio.

Ciã montanina.

DE EMBERIZA PRATENSI. Cap. XXX.

Emberiza pratenſis. Color.

IDEM Ornithologus de alia quadam auicula ſcribens ſubinde à præcedenti, Emberizam, inquit, pratenſem voco, quam aucupes noſtri Vviſe Emmeritz à pratis, in quibus uerſari ſolet, appellant. Hęc ut pictura indicat, colore eſt teſtaceo, ſeu figlino, cruribus, pectore, uentre, alis, & cauda media. Vtrinque enim in ea nigræ ſunt pennæ. Dorſum quoque nigricat, & in alis ſuperiùs maculæ nigræ ſunt ſubrotundæ: in-

Emberiza pratenſis mas cum arbore Indæ.

feriùs verò margines pennarum ſecundum longitudinem nigricant. Roſtrum fuſcum, vertex niger, infra quem vtrinque macula albicans retrorſum tendit: tum rurſum aliæ duę nigræ & albicantes per interuella ſequuntur. Hanc auem circa lacum verbanum Ceppa vocant. Hæc ille, quæ exactè his auiculis, mari nempe, & fæminæ, quas in agro noſtro Bertazinas vocant, conueniunt. Ceppta, Bertazina.

Emberiza pratenſis fæmina cum caſtanea equina.

VLYS-

Turtur albus cuius icon poni debebat pag. 150.

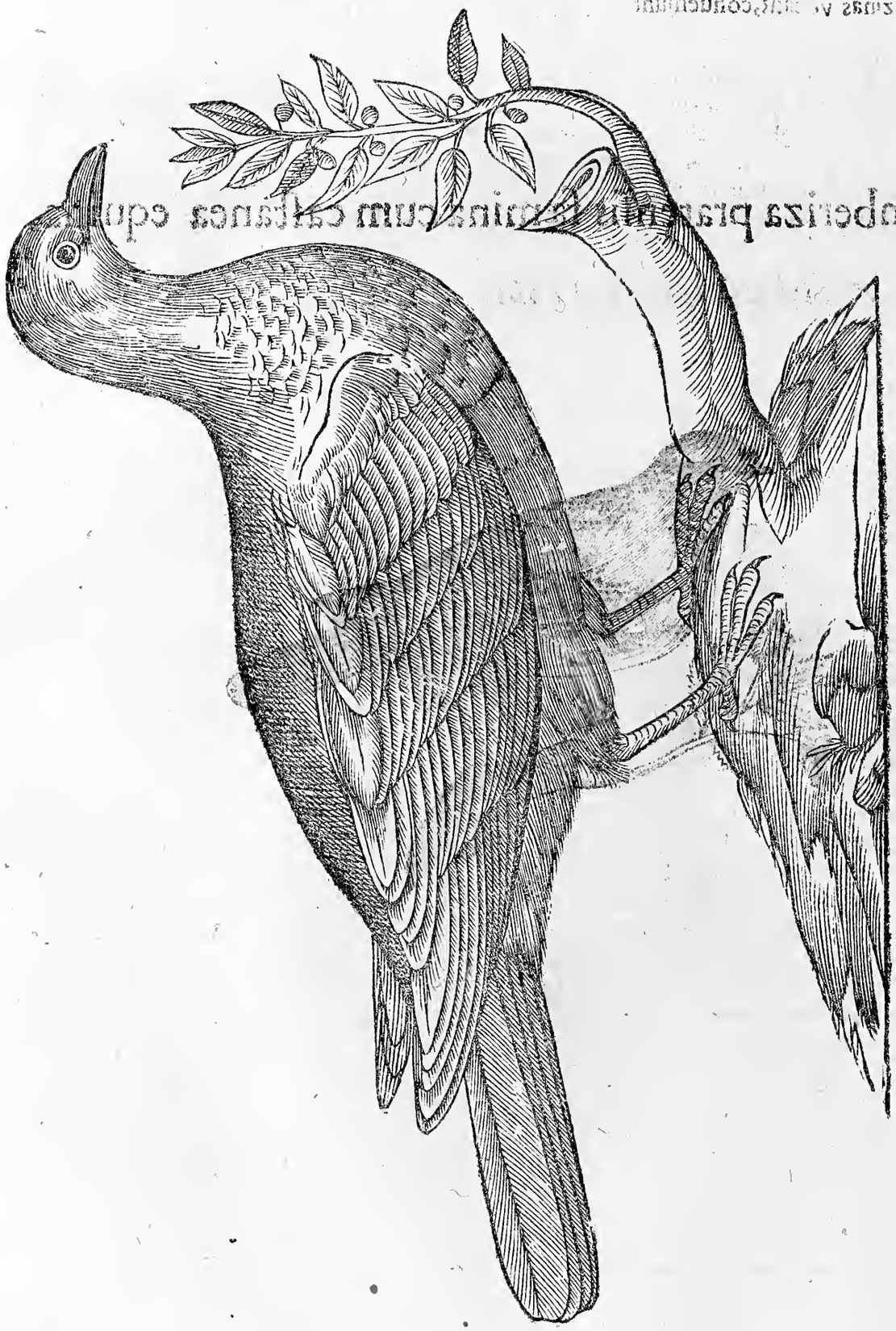

Linis Libri Decimiquinti.

VLYSSIS ALDROVANDI

Philosophi, & Medici Bononiensis

ORNITHOLOGIÆ

Liber Decimussextus.

QVI EST

DE AVIBVS BACCIVORIS.

DE TVRDIS IN GENERE.

Cap. I.

SVNT pręter hactenus enumeratas aliæ auiculę, q̃ pariter se vel aque, vel puluere mundant, vt exempli gratia Alauda, quæ eodem iure, quo illæ bacciuoris hisce, de quibus nunc agere instituimus præferẽdæ essent, nisi earum aliæ simpliciter vermiuoræ essent, aliæ etiam propter vocis suæ, cantusue suauitatẽ passim ab omnibus maximè à nobilibus, proceribus q. alerentur, nam cùm ob hanc, tùm ob aliam causam, quia nimirum corporis magnitudine bacciuoris longis cedunt parasangis, priuatim binis de ijs institutis libris agere decreuimus simpliciter autem vermouoras, (vt id obiter fit dictum, appellamus, quæ propter cantum non vt alię aluntur. Scripturus itaq. de bacciuoris Turdus, & Merula primum occurrunt, vterque, & vocis, & carnis suæ bonitate celeberrimus: Cùm verò vereres Turdos magis, quàm Merulas celebrent, Turdos etiam nos Merulis præferemus, & reuera testis est historia Imperatores, atque primates Romanos præter Turdos, & Attagenes nõ alias aues in cõuiuijs suis ita celebrasse, vt nos nunc facimus. Et veterum enim monumentis obseruare non licet, carnes ab illis tanti fuisse æstimatas, quàm erant pisces, quin his inferiores perpetuò habitas fuisse. Aegyptij sanè monachi toto vitæ cursu piscibus abstinuerunt, quasi inferre vellent, se eiusmodi delicijs priuatos, quemadmodum, qui apud nos carnibus abstinent. Hoc verò carnium ille contemptus, & piscium æstimatio effecit, vt veteres tùm Græci, tùm Latini auium genera minus nouerint, quàm piscium. Cum itaque luxuria Romanorum in piscibus esset collocat potissimùm. Turdum tamen inter aues, vt dixi, plurimi fecere, C. Titius vir doctus, & qui Romanos luxus acerrima oratione lacerauit, inter alios Turdi esum etiam nominat, sicuti Furius Albinus ex oratione illius apud Macrobium recenset. *Vix*, inquit, *per vino sustinent palpebras, eunt in consilium, ibi hæc oratio, quid mihi negocÿ est cum istis nugatoribus: potius quàm potamus mulsum mistum vino Græco, edimus Turdũ pinguem bonumq. piscem, lupum Germanum?* Persius *a* poeta Satyricus, & in mores Romanorum illicitos inuectus, cùm alios auarè nimis cerneret viuere, alios cõtrà genio indulgere, bonaque sua dilapidare, sese ait velle mediocritatem colere, negatq. se rhombos ex piscibus, ex auibus Turdos libertis appositurum, in nuẽs ita euitandam esse auaritiam, vt in prodigalitatem non incurratur. Canit autem:

Solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice empta.
Ipse sacrum irroraus patinæ piper: sic bona dente

Ordinis ratio.

Aues simpliciter vermiuoræ q.

Turdorum prærogatiua im mensis Imperatorum.

Pisciũ ęstimatio apud antiquos.

Cur Gręci, & latini aues minus nouerint.

a Satyr. 6.

Persius cur libertis nõ apposuerit Turdos.

Grandia

Grandia magnanimus peragit puer: vtar ego, vtar.
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem ſolers Turdorum noſſe ſaliuam,
Meſſe tenus propria vitæ.

Tenuis ſaliua quid.

Tenuem ſaliuã poeta, (vt id obiter dicamus) vocant optimum ſaporem, qui in deglutienda ſaliua perſentitur. Luxurioſa enim gula, & artis coquinariæ periti, rerũ ſapores cognoſcebant, diſtinguebantq. an cellarius eſſet Turdus, an terrarius, an maſculus, an fœmina: vnde dicebat ex Catij ſententia Horatius:

Nec ſibi canarum quiuis temerè arroget artem, 10
Ni priùs exacta tenuiratione ſaporum.

b *Epiſt.* 15 Manij voracitas, & Beſtijs auaritia notatæ.

Idem hic *b* Horatius pariter, vbi Manij, ſimiliumq. nepotum, atque helluonum voracitatẽ, & ingluuiem, qui nempe non ſua tantùm, & aliena abligurirent, dilapidarentq. & nemini eam ob cauſam parcerent, non probis, non improbis nõ auaris, non luxu perditis, depingit, & è contrario Beſtij nimias ſordes, & auaritiam, qui ciuſcemodi, quos dixi, ventres lamina dicebat vrendos potiùs candente, quàm in vita tolerandos, taxat, Turdi obeſi eſum nominat, tanquam cibum, quo patrimonia exhauriuntur:

Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vrendos correctus Beſtius: idem 20
Quicquid erat nactus prædæ maioris, vbi omne
Verteras in fumum, & cinerem: non Hercule miror
Aiebant, ſi qui comedunt bona cùm ſit obeſo
Nil melius Turdo, nil vulua pulchrius ampla.

Romani q Turdi eſu delectarentur.

Quã verò Romani Turdorũ eſu caperentur, demonſtrat Varro, inquiens. *Edones Romã, vt turba intendat annonã, ſed propter phagones Ficedulam pinguẽ, aut Turdũ niſi volãtem nõ video.* Quæ quidẽ verba, vtpote intellectu difficilia Nonius Marcellus hoc modo explicat. Edones Romani, vt turba intendat annonam. Eſt autẽ, inquit, Homericũ hemiſtichium. Nemo nescit, Varronẽ paſſim interſparſiſſe, ceu emblemata quępiã Græca ad ornatũ, ac præcipuè Homerica. Quare mirari deſino, cur haſce delicatiſſimas aues tam ſedulò ſaginarẽt. Sed mirabile admodũ videtur, cur earũ auiaria tam breui in tantam multitudinẽ accreuerint, vt ex eorũ ſimo ſtercorarentur agri, cùm alioqui Cornelius Nepos, qui Diui Auguſti temporibus obijt, paulò ante ſaginari cœptas ſcribat: Quamobrẽ non immeritò exclamabat *c* Plinius, cùm Varronẽ cerneret Turdorũ ſtercori ex auiarijs principatũ tribuere. *Bene*, inquit, *ſperandũ eſt de moribus noſtris, ſi tanta apud maiores fuere auiaria, vt ex ijs ſtercorarentur agri:* Cæterùm cui nõ notę Luculli delicię? Hic, vt refert *d* Athenæus, cũ Romã poſt expeditionem Ponticã redijſſet, ad vitã ſumptuoſiſſimã, & elegantẽ ſe conuertit: tantas enim opes parauerat, vt ædibus, & prætoriis extruendis, hortis, & cœnationibus amœniſſimis, incredibiliq. ſumptu paratis, & bibliotheca inſigni vtriuſq. linguę libris referta, atque omnibus obuia, & patenti, opes bello quæſitas conterere nõ potuerit, cũ interim quotidiano epularũ apparatu in prouerbiũ penè venerit. Hic, inquã, clariſſimus, ac ſplẽdidiſſimus heros, quod miror Athenæũ nõ adnotaſſe, teſte, Varrone, in auiarijs ſuis quã ſedulò Turdos alebat: vnde de eo loquens: idem Varro, *Vbi delicatè*, inquit, *cænitaret, & alios videret Turdos, in maximo poſitos coctos, alios volitare circa feneſtras captos.* Porrò in tanta copia pretia tã memorabilia fuiſſe harum auium quis non attonitus ſtupeat? Conſtat enim ternis denarijs, id eſt, duodenis nummis vænijſſe ſingulos Turdos Romæ ad epulum adijciale, id eſt, ære noſtro, (inquit *f* Budæus) denis ſolidis Turonicis, & ſemiſſe. Ex vno autẽ ornithone quinque millia Turdorum eodem pretio diuendita fuiſſe, author locupletiſſimus *g* Varro atteſtatur, inquiens. *In villa materteræ meæ in Sabinis ad quartũ, & vigesimum lapidẽ via Salaria à Roma ornithon eſt, ex quo vno quinq. millia ſcio vaniſſe Turdorum denarijs ternis vt HS ſexaginta millia ea pars villæ reddiderit eo anno, bis tãto, quantus* (Axium alloquitur) *fundus ducentorum iugerũ Reate reddit.* Et rurſus ſequenti capite: *Non diſſimilabo, quod volo, de Ornithohone primum, quod lucri fecerunt hoc nomen Turdi. HS enim ſexaginta millia fere illina excãdere me fecerunt cupiditate*, Et mox: *Ornithonis alterũ genus fructus cauſa eſt, quo genere macelarij, & in vrbe quidã habent loca clauſa, & rure maximè conducta in Sabinis, quod ibi propter agri naturam frequentes apparent Turdi.* *h* Columella pariter quo in pretio haberentur, meminit his verbis: *Impẽſa, curaq.* (vt par eſt) *adhibita M. Terẽtius ternis ſæpe denarijs Turdos ſingulos emptitatos eſſe ſignificat auorũ temporibus; quibus qui triumphabant populũ dabant, epulum. At nunc atatis noſtræ luxuries quotidiana fecit hæc pretia propter quæ ne ruſticis quidẽ contẽnẽdus ſit hic reditus.*

Luculli sũptus. d *Lib.* 4.

e *lib.* 3. *de re ruſt.* Turdorum pretia.

f *Lib. de Aſſe.*

g *Lib.* 3. *de re ruſt. c.* 2.

h *L.* 8. *c.* 10.

ius. Hæc ille. Sed hic rursus mihi alius suboritur scrupulus, in tot Ornithonum abundantia, Pompeio aliquando ægrotante Romæ, nullibi potuisse reperiri Turdos (erat enim æstas) quàm apud Lucullum, vt refert Plutarchus: vnde referunt, Pompeium respondisse medico, qui eam Turdos comedere iusserat, Si Lucullas delicatus non esset, non viueret Pompeius? Quod verò *i* Plutarchus recitat de Pompeio, id Io. Tzetzes ait de Catone. De Curtio etiam equite Romano delicijs diffluente tradit *k* Macrobius, cùm macrum Turdum sumpsisset, in conuiuio Cæsaris interrogasse, nunquid mittere liceret: & cũ princeps respõdisset, quid ni statim per fenestrã mitisse. Heliogabalus perditissimus principum, impurissimusq. ingentes dapes Platinis, teste Lampridio, exhibuit extis refertos, & cerebellis Turdorum. * Suetonius etiam Tyberij Imperat. comessationes recensens, eũ refert, Asellio Sabino ducẽta donasse sestertia pro dialogo, in quo boleti, & Ficedulæ, & ostreæ, & Turdi certamen induxerat. Quare nihil mirũ est, si præcipui muneris loco aues has nobiliores quiq. inuicẽ mitterẽt: quod in primis docet lepidissimus *l* Martialis, qui cũ Turdos non haberet, quos Caro cognato suo offerret, cortis suę munera, nempe Gallinas, similiaq. altilia ei mittit, at ne subrusticus videatur, causas adducit, cur id faciat, hoc modo.

Pompeius æger Turdos Luculi aspernatur.
i L. 10. Chiliade 347.
k L. 2. Sat.
Heliogabali luxus.
** In Tib. c. 42.*
Tyber. cur Asselbio ducẽta sestertia donauerit.
Turdi dono missi.
l L. 9. Epig.
Martialis cognato suo Gallinas mittit.

Si mihi Picena Turdus palleret oliua,
Tenderet aut nostras sylua Sabina plagas:
Aut crescente vadis iraheretur arundine præda,
Pinguis & implicitas virga teneret aues,
Cara daret solemne tibi cognatio munus
Nec frater vobis, nec prior esset auus.
Nunc Sturnos inopes, Fringuillarumquè querelas,
Audit, & arguto Passere vernat agar.
Inde salutatus Picæ respondet arator,
Hinc prope summa rapax. Miluus in astra volet.
Mittimus ergo tibi parua munuscula cortis
Qualia si recipis sæpè propinquis eris.

Et rursus subsequenti ad Flacum poetam inscripto epigrammate, cui & Stellæ, qui & ipse erat poeta die, propinquorum dum Turdos mittere statuerat, tutius, meliusque sibi videri arbitratur ab incœpto abstinere, quàm alios multos amicos, qui eosdem petere possent, offendere, quia nimirum consultius sit omnibus placere, quàm paucis. Canit autem:

Martialis cur Flacco & Stellæ poetis Turdos nõ mittat.

Luce propinquorum, quæ plurima mittitur ales,
Cum Stelle Turdos, cum tibi Flacce paro.
Succurrit nobis ingens, oneroseque turba,
In qua se primum quisque, meumq; putat.
Demeruisse duos votum est, offendere plures
Vix tutum, multis mittere donę graue est,
Quę possum sola veniam ratione merebor,
Nec Stellę Turdos, nec tibi Flacce dabo.

Alibi etiam à Pontia venefica Turdos sibi dono missos scribit hoc tetrasticho.

Pontia venefica Martiali Turdos donat.

Cum mittis Turdumq. mihi, quadramve placenta,
Siue femur Leporis, siue quid his simile:
Buccellas misisse tuos te Pontia dicis;
Has ego nec mittam, Pontia: sed nec edam.

m Horatius pariter, senes vtili amicitia gaudere innuens, quare ad animos eorũ conciliãdos palmariũ esse munera ipsis grata offerre, inter huiuscemodi dona Turdũ auẽ enumerat, inquiens:

m Sat. 5. Senes vtili amicitia gaudent.

Quando pauperiem missis embagibus horres
Accipe qua ratione queas ditescere, Turdus
Siue aliquid priuum dabitur tibi: deuolet illuc
Res, vbi magna nitet domino sene.

n Plinius Cęcilius secundus Flacco cuidam nescio an poete, an Annio Senatori, nam eodem fere tempore vixit, vterq. gratias agit pro acceptis Turdis facta super hoc munere epistola, cuius exordium est, Accipi pulcherrimos Turdos: cum quibus parem calculum ponere, nec vllis copijs ex Laurẽtino, nec maris tã turbidis tempestatibus possum. Recipies ergo epistolas steriles, & simpliciter ingratas, ac ne illã quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantis: sed (quæ facilitas tua) hoc magis dabis veniam, quod se non mereri fatentur. Hæc ille. Apud priscos item Græcos hæ eædem volucres pro mu-

n L. 15. ep.

Homero pueri Turdos donāt. o *L.13. c. 17.*

nere amicis dabantur: Nam antiquissimum Homerum legimus cum aliquando quoddam poema recitasset, à pueris Turdos accepisse, indeque eos versus Epiciclides dicimeruisse. Alexis etiam apud dipnosophistam *o* Athenæum sponsos sponsis suis Turdos tanquam bellaria quædam misisse attestatur his verbis:

Sponsi spōsis Turdus donant.

Bellarium cognosco quod sponsi solent
Vbi petunt sponsam, refert molles ei
Ametas & Turdos dedisse, tum Lepores.

Quanti prætereà Turdorum esum ipsi facerent Græci, docet in primis non Aristophanes, vbi per interlocutorem istum sermonem, quæ à priscis in cibis pueris interdicta essent, recitat: nam & Turdi esum ipsis illicitum fuisse, vtpote pretiosum nimis, ac delicatum, quo molles, & effæminati euadere possent. *p* Alibi etiam inter lautissima cibaria nominat amylos placentas, & Turdos aues. Teleclides insuper, de veteri beata vita loquens, *Turdi*, ait, *assi vnà cum placentis in fauces eis inuolabant.* Romani, ni fallor, in offerendis pro munere Tudris variant à Græcis: nam in corona ferebant pendentes. hi in lance, eoq. sæpe magni pretij. *q* Athenęus Charini Macedonis cōuiuiū describens, nō mediocres diuitias pro cęna illatas, ait, lancem .s. argenteum non mediocriter crassum, inauratum, quantusq. Suis valde magni amplitudinē cōplecteretur, qui intus supinus iacebat, atq. ventrē multis bonis auibus plenū superius ostēdebat: inerant autē, inquit, Turdi volua, innumeraq. Ficedularū multitudo. Romanos verò in corona misisse docet ante alios *r* Ouidius inquiēs.

p *In Pace.*

Turdorum oblatio varia. q *L.4. c.1.*

r *L.2. de arte aman.*

Quin etiam Turdoquè licet, missaquè corona.
Te memorem dominę, testificere tuę.

Item Martialis, at longè dilucidiùs:

Textarosis fortasse tibi, vel diuite nardo,
At mihi de Turdis facta corona placet.

Alibi etiam

Illic coronam pinguibus grauem Turdis
Videres.

Possim hìc præter allata hactenus Turdorum encomia, & alia veterum loca in medium afferre, magisquè præter eos celebrare, nisi etiam nostra secula, quæ & ipsa perdito luxu vbique diffluunt, hoc auium genus in summo honoris vertice haberent. Vix enim conuiuia celebrantur inter proceres, in quibus non suus cuique Turdus in ipso mensę auspicio apponatur. Titus Vespasianus Strozza Abbatis cuiusdam sibi ipsi indulgentis delicias recensens, inter eas Turdos tanquam præcipuas decantat:

Turdū nostra tempora celebrāt.

Ille boues macras, & Brigantinia mustæ
Odit, nec totos vult vigilare dies;
Illius in Turdis sermo versatur, & offis,
Gnosiaco spuman liuida labra mero.

Ne verò in omni occasione sibi desint, auiaria etiam veteres imitati habent varijs auibus delicatis, ac in primis Turdis referta Io. Bapt. Campegius, vir splendidissimus, doctorum virorum, & mei in primis amantissimus, & quem ob incredibilem erga me liberalitatem (donauit autem mihi mille aureos) satis laudare non possum in agro Bononiensi Tusculanum, & in ea auiarium habebat admodum superbum, atquè magnificum, quod describens Antonius Gigas quocum, atquè vna cum Card. Paleoto, necnon D. Camillo eius fratre, alijsquè viris eruditis aliquoties animi causa me contuli depingens, auiarij eius meminit, aueisquè, & in his Turdos etiam nominat, inquiens:

Io. Bap. Cāpegij liberalitas.

Non ibi vel Perdix deest, vel peregrina Coturnix
Et Merula, Turdique suo stant tempore obesi.

Cæterùm vt tandem in hisce Turdorum laudibus vela contrahamus, sat fuerit vnà cum Martiale eis solis inter omnia auiū genera primatum tribuisse: hoc in primis indicat vbi Bæticum quendam ridet, qui ea deuoraret, quæ secretos olerent mulierum loculos.

Epilogus. Turdus in auibus principatum habet.

Nec mullus, nec te delectat Bętice Turdus,
Nec lepus est vnquam, nec tibi gratus aper.

Apertè, ac disertissimis verò verbis ita canit:

Inter aues Turdus, si qui me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

In summa, vt vtar etiam disticho Andreæ Dactij parittij, & Academici Florentini:

Inter aues Turdus gustu gratissimus olim,
Nunc etiam primos occupat ore locos.

ÆQVI-

ÆQVIVOCA.

ΚΙΧΛΗ Græcis, vel Latinis Turdus auem significat, & piscem, qui absque vlla hæsitatione à similitudine macularum auis id nominis sibi vsurpauit. Prouincialibus Gallis, teste doctissimo *a* Rondeletio, Italis, & Hispanis vulgò Tordo nuncupatur. Duodecim eius genera depingit, & solo ferè colore differre asserit, sed primi generis à pluribus dici Turdo, quod notas etiam insigniores habeat, quibus à quouis negocio nullo discerni queat. *b* Hippolitus Saluianus præcauendum esse admonet, ne omnes picturatos pisces, quod ichthyopolæ vbique fermè faciunt, Turdos vocemus, non solùm Turdos ipsos, sed parcas etiam Hiatulas, Fucas, Merulas, Pauones, atque reliquos depictos pisces perperam Turdos appellantes. Quem errorem, ait, facilè euitabimus, si veterum testimonio Turdi piscis aluum, Turdi auis instar varium, siue maculosum esse animaduerterimus: quamobrem, qui aluum varium non habent, Turdi non sunt.

Turdus piscis cur dictus.

a *Lib. 6. de piscib. c. 6.*

b *Hist. 8. de aquat.*

Turdi pisces, vt cognoscantur

c *L. 1. elect. c. 16.*

Latinorum Turdus præter auem, & piscem etiam viri nomen est nequam, & infamis, cuius meminit Seneca, citante *c* Iusto Lipsio, vbi hunc Senecæ locum restituit: *Hi qui iactantur, & operosa, atque ardua sursum, deorsum eunt, fortes viri sunt, primoresque castrorum. Isti quos publica quies alijs laborãtibus molliter habet, Turtur illæ sunt, tuti contumeliæ causæ.* Hærere, inquit Lipsius, in hac voce necessum est, qui nusquam hærent. Pincianus vir egregius, & doctrina minimè ventosa legebat, *Tutulinæ sunt*, allusione ad Deam priscam *apud gentiles*, cui nomen tutando. Non conuenit. In vitium enim hæc Seneca dixit, non in laudem. Aptius fortasse ego, *Turdi sunt*. Turdum reperio paulò supra illam ætatem, hominem mollem, & infamis cuiusdam ignauiæ. Quid autem si nomen eius abijt in dictum vulgi: qualia quædam ezimia plebe scriptor hic aliàs vsurpat. Verba *d* Senecæ patris sunt: *Oppressi sunt in templo ab omni multitudine, quæ postulabat, vt Romam Sabinus cum Turdo proficisceretur. Cum Turdus promitteret iturum se Sabinus silentio facto, ait, Ego ad Cæsarem non sum iturus cum mattea.* Ex quibus clarum de infami mollitie huius Turdi. Fortasse, & tota illa cum Sabino actio causam, aut principium huic adagio dedit. Et Hercle tàm magis cogito, quàm magis probo. Hæc omnia Lipsius.

Turtillinæ.

Turdus homo infamis.

d *Lib 9. ep. 14.*

SYNONYMA.

SYLVATICVS pro Alchamari exponit Turdum auem. Alibi etiam Clas habet, alibi Cicla, & Clice pro Turdo: quæ voces à Græcorum κίχλη corruptæ videntur. Interpres Auicennæ Alzarazir Turdos conuertit, cùm Sturnos debuisset. Apud *a* Aristotelem alibi Cichlæ leguntur, vbi Alberti translatio habet, Triangel, & Aulones. Græcis Κίχλη Turdus est. Varinus Κίχλα aliquos, & τρίγλα efferre ait, at non rectè: quia fœmina in λα omnia debeant secundum Atticos habere λ duplex, vt κόλλα, σκίλλα, δβίλλα, &c. Quæ verò λ simplex habent per ν scribit, vt πυ'λη, ὀπίχλη. Syracusij αἴλλας, teste *b* Athenæo Κιχήλας nominant, qui Epicharmi versum hunc citet:

Alchamari Clas. Cicla. Clice. Alzarazir.

a *Lib. 6. hi. c. 1.* Triangel. Aulones.

b *Li. 2. c. 26*

Quæ olcæ foliæ comedunt Κιχήλααι.

Varinus verò Κιχήλας dici vult per pleonasmum pro Κίχλας: attamen ipsimet, vti etiam Hesychio Κιχῆλαι Turdi sunt: Ijsdem Γ'χλα Turdum significat. Γ'χάλλη verò, vel Turdum auem, vel quendam piscem: Γ'σκλαι Turdos, & melotas, hoc est, pelles caprinas. Varinus, vbi Κίχλα scribi deberet, Κίλλα habet, exponitque animal volucre. Ornithologus esse tradit, qui Turdi nomen Græcis hodie vulgare sibi esse affirmat Χέχλα, alios Τζίχλα, alios πίσο Sed *c* Bellonius, qui ipse Græciam peragrauit, nunc Turdos ibi nominari ait Schynopoullos, ac si Lentiscenas aues diceres, & quia myrti baccas etiam deuorant, à nonnullis myrtopullos. Latini Turdũ nuncupant, & *cum sint nomine mares*, inquit M Varro, *reudra fœminæ quoque sunt*. Nonius verò masculino genere plerunque legi ait, fœmi-

Γ'χλα. Γ'χάλλη. Κίλλα.

c *Lib. 1. obser. c. 10.*

Turda. nini tamen etiam Varronem Quinquatribus. In quibuſdam Perſij exemplaribus Turdarum legitur pro Turdorum. Quinimo P. Pithæus, qui antiqua ad Perſium commentaria ſuperioribus annis in lucem prodidit, abuſiuè id à poeta factum eſſe ſcribit, authoritate Horatij canentis:

Pone macros arſit, dum Turdos verſat in igni.

Turdones. Apud Arnoldum Villanouanum Turdones legitur pro Turdi. Turdus diminutiuum eſt
Turdulus. à Turdo, qua voce vtitur etiam alibi *b* Scaliger. Iſidorus Turdelam exponit, quaſi ma-
d *In man. Catulli.* iorem Turdum, cuius ſtercore viſcum generari putat. Eiuſdem opinionis aſſertor eſt
Turdi Etymum. Hermolaus Barbarus, Ornithologus, & Monachi Meſues commentatores. Idem Iſido-
e *Lib. 6. de auib. c. 31.* rus, dum à tarditate Turdos dictos arbitratur, quoniam hyemis confinio ſe ad nos referunt, Ornithologo, & Bellonio aduerſatur, ille enim per onomatopœiam dici ſibi potius videri ſcribit: *c* Hic clarum eſt, inquit, Turdum à colore dici: nam & hodie quando quid cernimus è nigro ad cinereum, aut ſimilem alium colorem vergere, noſtro idiomate choſegrauilee nuncupamus. Sic Bellonius, cui an Ornithologo, an Iſidoro ſubſcribere debeam etiamnum hæſito. Turdum piſcem à colore Turdi auis appellatum probè noui, & paulò ante id ſcripſi, auem verò à colore dici nunquam alias legi: & reuera Ornithologo
Tordo. me potiùs comitem adiungo; neque interim Iſidori etymum diſplicet. Nunc cæterarum gentium nomenclaturas adſcribamus, Italorum Tordo omnibus Turdis attribui poſſit,
Gigenia. quamuis priuatim genus, cuius Ariſtoteles non meminit, ſignificet. In monte Plumbi-
Griue. tio, vt audio, Gigenia dicitur. Alia eorum ſynonyma in particularibus Turdorum hiſtorijs trademus. Gallice Turdus, teſte Roberto Stephano dicitur vne Griue, vn Tourd, aut oiſeau de nerte. Bellonius verò Turdos Gallicè exponit Griues, Mauuiz, Trasles, &
Zorzol. Touretz, ſed Turdum maiorem propriè Griue dici ait minorem Mauuis, & Pilarem me-
Ziemer. dia magnitudine Litorne. Hiſpani vocant Tordo, vel Zorzol. Germani, teſte Ornithologo Ziemer. Flandri priuatim een Cramer, nam alioqui commune Belgarum nomen eſt een Lijſter, ſiue Lijſteruoghel: Angli à Feldefare, vel à Feldfare, vel à Filfar: Illyrij Kuuicziela; Poloni Gluch, Iemiolucha.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

a *9. hi. c. 20.* b *L. 2. c. 26.* GENERA Turdorum tria eſſe prodidit *a* Ariſtoteles. Primum, atque maximum Picæ magnitudine, quod *b* Athenæus ἰξοβόρον, ideſt, viſciuorum, ſiue viſcedulum appellari ait; Ariſtoteles, vertente Gaza, niſi viſco, atque reſina non veſci ſcribit; Alterum magnitudine Merulæ, quod ſonat acutè, hoc τριχάδα dicunt: Tertium his omnibus minus, minuſque maculis diſtinctum Iliada, ſiue, vt Gaza vertit, Iliacum dicunt alij, vt refert Alexander Myndius: hoc Athenæus gregatim volare ſcribit; & Hirundinum more nidos è luto conſtruere. Recentiores alia præterea genera
Ornithologi error. auium, vt mox patebit, Turdis annumerant. Ornithologus enumeratis tribus Ariſtotelicis generibus: Eſt inſuper, inquit, eiuſdem generis, quam aliqui Turdelam, tanquam Latinè nominant, Germani ein Troſtel, præ cæteris muſica. Sed poſt, interpoſitis tribus capitibus, Troſtel interpretatur Turdum minorem alterum, eum nempe, quem nos ſimpliciter Turdum nuncupamus; cùm alioqui Turdela Turdum maiorem ſignificet, vt
c *Lib. 6. de auib. c. 31.* paulò antè innui. Ita pariter *c* Bellonius quatuor eadem genera agnoſcit, & quem Ornithologus minorem alterum vocat, ſecundo nominat loco, viſciuorum nimirum minorem, & Hermolaus Turdela, inquit, Turdi eſt alterum, quod in Veneta prouincia Drexa-
Drexanos. nos vulgò vocant: in Liguria priſcum nomen obtinent, maiores ſunt Turdo, penna ſubtus varia. Turnerus, eumque ſequuti alij viri docti, Turdi genus minus, & canorum, quod Germanis Troſtel appellari dixi, Turdum pilarem eſſe putarunt. Verùm Turnerus pòſt æditum de auibus librum in ſuis ad Ornithologum literis non hanc amplius auem. Germanorum Krameruogel, mediæ magnitudinis Turdum (quem prius Collurionem eſſe putarat) Turdum pilarem ſe exiſtimare ſcripſit. Idem Turnerus auem Saxonice dictam Bra-
Brachuogel. chuogel ex Turdorum genere eſſe vult, figura, & magnitudine non diſſimilem Merulæ,
Collurio Ariſtotelis ſecũdum quoſdam. colore fuſco, terreo obſcuro, vt humi ſedens vix agnoſci, & à terræ colore diſcerni poſſit. Quidam Germani hanc Ariſtotelis Collurionem faciunt. Sed Ornithologus nomen Brachuogel vagum, & incertũ eſſe ſcribit, quoniã & Arquatæ, & generi cuidam Galliniginis attribua-

attribuatur, quòd hæ aues in noualibus, & quiescentibus agris immorari soleant. Ijdem Germani Turdorum minimum genus arbitrantur esse auem, quæ Saxonicè Ziepdruschel vocatur figura alioqui, & colore Iliaco Turdo similis. Viuit circa rubos, & versatur, & fructibus eorum, & sambuci baccis delectatur, atque hinc conijciunt esse Batin Aristotelis, quia Βάτος Græcis sit rubus. Alibi quoque auem Merula minorem, maiorem Frangilla, nostro acuto breuibus pedibus Germanicè Klein Zimmer, ideſt, Turdum paruum nuncupant, & Aristotelis Cyanum, ideſt, Cæruleum esse arbitrantur: sed nos iudicium nostrum super hac aue hìc adhuc cohibemus, suo id tempore allaturi. Apud Heluetios, teste Ornithologo: Turdi genus exiguum, tertia ferè parte Iliacis minus Vvaldtrostel, vel Klein Trostel, hoc est, Turdum syluestrem, vel minorem vocant. Apud Carinthios auis nuncupata Leymtrostel cognatam esse audio Turdis minoribus, sed pedibus albis. Subaudis Griue Turdus pilaris est, & alia Turdi species paulò nigrior vne Tortue. *Aduenerunt*, inquit, *d* Plinius, *bellis Bebriacensibus ciuibus in Italiam auet nouæ* (alias externæ) *quæ adhuc nomen retinent, paulum infra Columnas magnitudine, Turdorum specie, sapore gratæ.* Has aues Perdices minores esse primo huius operis libro asseruimus. In regionibus ad Septentrionem remotis Turdi albi reperiuntur, vt Olaus magnus refert, Ego Turdi capite albo iconem exhibebo, non tanquam diuersus sit, sed quia mirus, & rarus.

Ziepdruschel.
Batis Aristot.
Turdus paruus.
Cyanus Aristot.
Vualdtrostel.
Leymtrostel.
Griue.
Tortue quę auis.
d *Lib.* 10. *c.* 39.
Aues nouę quæ dicantur Plinio.
Turdi albi.

FORMA. DESCRIPTIO.

GENERA Turdorum, vt ex superioribus liquet, magnitudine potissimum differunt. Sunt tamen nonnulla, quæ simul omnibus conueniunt. Color cinereus eis quodammodo peculiaris, at huic, quàm illi remissior, aut intensior. Omnes per collum inferius, pectus, & ventrem maculis consperguntur: sed non omnibus anni temporibus. Atque hoc dicere voluit *a* Aristoteles interprete Gaza. *Mutat*, inquit, *& Turdus colorẽ: quippe qui æstate varius* (ποικίλος) *hyeme marino distinctus* (ψαπὼς) *spectetur.* Quam versionem Gillius in transferendo Aeliano etiam sequitur: cuius hæc sunt verba: Κίχλη χειμῶνος ἐστι ψαλωτέρα ἰδεῖν θέρους δὲ τὸν αὐχένα ποικίλον ἐπιδείκνυσι: vbi ex Aristotele ψαλωτέρα lego ψαρωτέρα. Sed ex Aristotele cum dicit simpliciter colorem mutare, dubitare quispiam possit, nunquid in toto corpore, vel in aliqua parte tantummodo: nam & *b* Plinius verba Aristotelis traducens de collo priuatim scribit, inquiens. *Turdis color æstate circa collum varius hyeme concolor.* Ego Turdum viscivorum nescio quo anni tempore captum depinxi ad viuum, in quo totius corporis color ita plumbeus euaserat, vt quodammodo ad amethistinum accederet: & videbantur nihilominus in collo maculæ: præterea Turdum nobis vulgò dictum tribus diuersis coloribus, diuersis nimirum temporibus captum, depictum in libris meis asseruo: quare Aristotelem de toto corpore locutum esse certò mihi persuadeo, & Plinium mentem eius non esse assecutum: nunc prosequamur. Rostrum omnibus longiusculum, crassiusculum, rectum; pedes etiam similes figura, at colore non in omnibus eodem. Lingua omnibus lata est, & ad imitandum humanum sermonem non inepta, sicuti omnibus fere auibus, quas loqui docere solemus; vnde canebat *c* Scaliger.

Turdi quæ simul cõueniant.
a *9. histo. c.* 49.
Vt colorẽ mutare dicantur.
b *Lib.* 10. *c.* 29.
Plinij lapsus.
Rostrum.
Pedes.
c *In Ata.*

Nam bruta pecora, garrulęque aues omnes,
Quæcunque nostros æmulantur accentus,
Linguamque lingua ductili probam fingunt,
Seu Psitaccus, seu Pica, Coruus, aut Turdus,
Merulaque nigra, quæ ore buxeo pippat,
Sturnusque teneras strepere enecans aures,

Habent fortassis, & alia etiam communia, sed hæc in priuatis eorum descriptionibus aperientur. Intestinum appendices non habet, nec gula versus stomachum dilatatur, nec superius ingluuiem habet.

Intestinum

Vlyſsis Aldrouandi
Turdi viſciuorus cum viſco.

LOCVS.

TVRDI aues sunt notissimæ, & nullibi non obuiæ, Pilares tamen, & Iliaci alij sunt rariores, vel saltem in minori copia hìc visuntur. Ornithologus pilares ait cæteris ferè in cibis præferri, & magis peregrinos esse, vultque Varronem per Turdos aduentitios hoc maximè genus intellexisse. *a* Clemens verò Alexandrinus, Daphnios præ cæteris celebratos fuisse innuit his verbis: *Antiphanes autem Delius medicus, vel vnam hanc dixit esse morborum causam, ciborum varietatem: cum qui veritatem ægrè ferant, multiplici nescio qua vanagloria frugalem, & moderatum victum abiurent, & transmarinas escas anxiè perquirunt: Ac mihi quidem venit in mentem eorum morbi misereri: ipsos autem non pudet suas decantare delicias, cumque in freto sint Siculo, muranas anxio, & solito animo perquirant, & Męandri anguillas, & qui in Melo sunt, hædos, & qui in Sciatho mugiles, Pilori conchas, & Abidena ostrea, nec Męnas, quę sunt in Lipara, prętermittant, nec bolum Mantinicum, nec betas, quę sunt apud Aserętos, & pectines exquirant Mechymnęos, & pfettas Atticas, & Turdos Daphnios, & caricas Chelidonias, propter quas in Gręciam cum quinquies mille millibus infelix Persa profectus est; Phasides aues prętereà coemant. Attagenas Aegyptias Medicum Pauonem.* Hæc Clemens: quæ vel ideo hìc citauimus, vt constat, quo in precio Turdi Daphnij olim haberentur. Verùm quos, vel quare Turdos Daphnios vocet, etiamnum dubito, eoque maximè cùm neminem veterum eos nominare video. Daphnon in primis lauretum est, locus nimirum lauris cõsitus, & laurorum baccis vesci Turdos verisimile est, sed inde celebrandi meo iudiciò nõ sunt. Quare à Daphne delicioso quodam Syriæ suburbano, & nemoris amœnitate, & vico aquis fontanis irriguo, inclytò, dictos esse conijcio: nam in eo nemore bacciferas arbores, & oliuas fuisse credendum est, quibus egregiè pinguescũt Turdi, vt suo loco dicetur fusius. Aues aduenas esse, & quotannis transmeare in Italiam scriptum reliquit *b* M. Varro, aduolare verò circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolare æquinoctio verno. Atque ità meo iudicio intelligenda sunt istæc Plinij verba: *Turdi, & Turtures trimestres sunt*, hoc est, tribus duntaxat mensibus manent. Sed hæc Bononiæ saltem non vsque adeo vera sunt, nunc enim dum hæc scribo, quarto nimirum idus Maij Turdorum visciuororum pulli in foro prostantes inueni, & quos Turdos vulgò dicimus. Martio etiam mense copioso satis, quoque vænales habentur. Aliàs igitur *c* Plinius abire Merulas, & Turdos in vicina censet, sed plumam non amittere, nec occultari, nisi spe cibi, quo hybernum pabulum petant; itaque in Germania hyeme maximè cerni. Ornithologus etiam in Heluetia plerunque præsertim circa Tigurum per hyemes abundare ait. Æstate etiam visuntur, & nidificant in Gallia, & ceraſorum maturitate visco capti eduntur, vt refert *d* Ioan. Bruynerius Gallus. Platina in nostris montanis locis, autumno in planis, & collibus ait inueniri, hyeme præterea loca maritima, & iuniperis, & myrtis abundantia etiam apud nos frequentare tradit. *e* D. Ambrosius denique de pluribus auium differentijs differens. Turdos eis accenset, quæ sub hyemis initium ad nos accedunt. Ex quibus iam satis, superque constare arbitror, Turdos toto anni tempore apud nos degere, cernique cum alioqui *f* Aristoteles hyeme latere Turdos scribat, & vt diximus, Marcus Varro discedere, atque id ita fieri probet, quòd in propinquis insulis, Pontia, Palmaria, Pandataria, in prima volatura cùm veniunt, morentur paucos dies, requiescendi causa, idemque faciant cùm ex Italia trans mare remaneant. *g* Agricola etiam author inter recentiores grauissimus, ad vicina loca, quæ tepidiora sunt, se cõferre prodidit. Quapropter meo iudicio dicendum est, quosdam abire, alios non, & horum alios latere, alios semper conspici. Versantur autem, vt inquit Albertus, in glebis agrorum quiescentium.

Turdiaduẽtitij q Varroni.

a *In pedag. l 2. in prin.*

Morborũ causa.

Turdi Daphnij, in quo pretio sint habiti.

Turdi Daphnij qui.

Daphnon quid.

Daphne Syrię suburbanum.

Turdi aues aduenæ.

b *Lib. 3. de re rust.*

c *Lib. 10. c. 24.*

Turdi hyeme abũdãt

d *Lib. 5. de reci. c. 37.*

e *L. 5. Hex. cap. 14.*

f *Lib. 8. hist. c. 3.*

g *Li. de sub.*

INGENIVM. CANTVS.

TVRDIS, sicuti anteà annotauimus, lingua lata est, & ad formandum humanum sermonem idonea; Sed ea nihil prodesset, nisi etiam dociles natura effeciisset. Antiquitus ab altorib. instruebantur, & cũ loqui didicerant, in magno, vt par erat, habebãtur pretio. Claudij principis Agrippinã tradidit *h* Plin. Turdũ habuisse, qui omnium

Turdi loqui discunt.

h *l. 10. c. 42*

omnium sermones imitabatur: quod profectò insignẽ linguę promptitudinem demõstrat, quare optimo etiam iure *i* Scaliger Cardanum redarguit, quoniam Turdos, inter alias, quas recenset, aues dociles non numeret: *Secundum Psitacci docilitatem*, inquit, *Coruum statuisti: inde Merulam, Turdum, Sturnum, Picum, Picamque omisisti. Haud tamen omnes vno loquuntur modo. Quam te decuit explicare subtilitatem. Coruus lingua, & gutture vtitur: itaque difficillimum elementum optimè exprimit. Illud, inquam, quod Demosthenes serò protulit: mihi rarò fit, vt siccè annuncietur. Vnum alebant monachi vicini nostri, qui coquum Conradum nominatim in fame implorabat, adeò exquisitè, vt ab homine vocatum arbitraremur. Ridiculum adscribam. Inuentum librum musicum, quasi notas legeret, passim pertudit. Ad Merulę, & Turdus tanquam è modulis sermocinatur. Sturnus in sibilo propius accedit ad loquutionem. Etiam elementum illud caninum vibrat optimè. Pica horum omnium tum plurima, tum creberrima, tum explicatissima. Picus minus aptè, & pauciora, & rarius.* Hæc illæ. Verùm cùm peculiaris Turdis ascribatur surditas, adeo vt in prouerbium cesserit, mirum quidem videtur, quomodo ita loqui edoceri potuerit. Nostra autem ætas Turdos, quod noui, loquaces non habet, vel saltem mos ille docendi desijt: nam propter eorum cantum in caueis aluntur propter Græci à Q. Calabró, vt id obiter dicamus, ob dirutum Ilium hilarem victoriã canentes, Turdis post magnas tempestates, natam serenitatem canora voce canentibus comparantur, dum ait: *Graci autem in cachinum soluti, se ad naues receperunt, illustrem cantu victoriam celebrantes, non secus, ac infinitus Turdorum clangor, vbi post exitialem tempestatem serenitas caloeniteſcere incipit, ac æther nullo ventorum turbine exagitatur, sic illis apud naues animus gaudio diffundebatur, &c.* Apud Iulium Scaligerum de Turdo optimè canente carmen legitur encomiasticon, quod hìc minimè præterire volumus: est autem tale:

Dulci Turdule docte gutturillo
Asperas animi leuare curas,
Cantillans modulos minutiores:
Condito mihi pectoris medullas.
Cantiuncula vt inquietiore
Oblitus veterum miser malorum
Mentis improbus acquiescat æstus.
Da mi blandula murmurilla mille,
Mille anfractibus implicata: quod sit
Pote eludere vortices Charybdis.
O princeps auium beatiorum,
Quot grato dominum excitant susurro.
Rex nostrę volucellę vocis almę
Dulci Turdule docte gutturillo.

i Exer. 237 Cardanus reprehẽsus Aues ad loquendum idoneæ.

Turdi surditas.

Turdi propter cãtum aluntur.

Græci Turdis comparati, & cur.

Scaligeri carmen de Turdo optimè cantante.

VOX.

Trutilare.

TRVTILANT Turdi, vt inquit Philomelæ author:

Dum Turdus trutilat, Sturnus tunc pinsitat ore
Sed quod mane canunt, vespere non recolunt.

a *In Arca.* Pisces Turdi vocem edentes.

Si verò *a* Pausaniæ, & Philostrato credimus ea vox Turdis solis propria non erit: nam & pisces quosdam ea vti scribunt. *Aroanius*, inquit ille, *pisces educat cùm alios, tùm eos, qui Pocilię* (credo à coloris varietate) *appellantur. Hos haud absimilem Turdorum auium voci sonum fundere aiunt. Vidi ego sanè pisces tam captos, vocem verò eorum nullam audiui cùm tamen ad solis vsque occasum circa Aroanium commoratus essem, quod eo maximè tempore vocales eos esse pisces dicitant.* Philostratus verò Cyrenæus in Aorno fluuio, qui per Pheneum fluit, pisces ait esse, qui vocem Turdorum similem edant, vocarique varios, dici.

Pisces varij.

VICTVS. SAGINATIO.

QVamuis etiam præter baccas alia deuorent Turdi, bacciuoros tamen eos appellamus, nam his potissimum vescuntur, & cæteris præferunt. Lentisci, & myrti baccas in primis appetunt, quare modernis Græcis Schinopoulli, & myrtopoulli, teste Bellonio, nuncupantur Ornithologus in dissecto Turdi pillaris ventriculo se inuenisse scribit baccas iuniperi, & ossa spinæ albæ fruticis, quam oxyacantham interpretantur, & berberi vulgò dicti granorum semina. In sambuci fructu grana, inquit Ruellius, insunt sesemacea, non ingrata Turdis, Sturnisq. Hederæ baccis etiam non abstinent: in vuas verò maximè grassantur. In summa baccis mirum immodum afficiuntur omnibus, at maximè myrti, quod Baptista Fiera pariter innuit, canens:

Intra omnes Turdus primos sibi iactat honores
Nec sibi odorata gaudet discumbere bacca
Ridet & epastam ficu, & sordentibus vuis,
Sit licet illa gulæ luxu in maiore petita.

Philes myrti comam edere scribit etiam, sed contra fascinationis noxam, vel potiùs id faciunt, vt vult Zoroastres contra blattarum iniuriam. A visco vnum genus priuatim visciuorum à *a* Philosopho nominatum, quòd nimirum eo tantum, & resina vescatur, sed pilares, & iliacos idem in cibum petere constat: quin imo pilaris, non ille, quem visciuorum vocat Pilosophus, in multis Italiæ locis maximè in Lombardia viscada vulgò dicitur. Præterea vulgatissimum illud, quod quotidie in omnium ore obseruatur, *Turdus malum sibi cacat*, Turdum generatim nominat, non aliquem priuatim hoc est, vt Plauti verbis vtar, ipsa sibi auis mortem creat, siue cacat, vt adagiorum author corrigit. Cum scilicet viscum creat, quo postmodum ab aucupibus capitur. Erant sanè in ea opinione veteres, maximè Plinius, & Theophrastus viscum ex semine à Turdo excreto nasci: quamuis Theophrastus Turdos in eiuscemodi generatione nõ nominet, sed κίττας, idest, interprete Gaza, Picas, facilè tamen apparet corruptum esse eum textum, & pro κίχλα à typographo positum esse κίττα: nam *b* Plinius, qui eundem, vt apparet locum in suam historiam transtulit, *Viscum*, inquit, *satum nullo modo nascitur, nisi per aluum auium redditum, maximè Palumbis*. (Athenæus habet Oenadis) & *Turdi. Hæc est natura, vt nisi maturatum in ventrè auium nõ proueniat*. In eadem sententia ex recentioribus multi sunt, Ruellius nimirum multique alij, qui de plantis nostro æuo scripsere. Ego, vt ingenuè loquar, cum à veteribus, tum à recentioribus, semper hac in parte dissensi. Quot enim in arboribus Turdus stercus excernit, & tamen viscum non generatur? Quot in regionibus Turdi non sunt, & tamẽ visci copia est? Cuscuta alienis nascitur plantis, ab auium excrementis produci quis somniet? Scio disertissimè scribere Theophrastum viscum non nasci aliqua putredine, nec prouenire nisi semine, vbi aues, quæ fructum deuorarunt, excrementum in arbore egesserunt. Scio vnius plantæ ramum innasci sæpe, & succrescere alienæ arbori, & cur id fiat causam eundem afferre Theophrastum, abstrusas rerum naturas perscrutantem, quòd aues arborum fructum comedentes, posteaquè in arboribus considentes excrementa egerant, semenque in cauernas delapsum pluuia irrigatum enascatur, & pullulet. Verùm, vt dixi *d* Theophrastus hac in parte, quod scilicet viscum nisi ab excretis per aluum auium seminibus prouenire credat, vulgus secutus esse videtur: mirumq. est, quomodo id credere potuerit. Ne verò solus tantis viris contradicere appaream, *e* Scaligeri viri grauissimi patrocinium adijciam, qui pariter viscum ex arborum vitali excremento, quasi ex semine, portione quadam oriri probat, sicut gallam, non è semine deiecto ab auiculis: quasi verò, inquit, in Palumbis, & Turdi ventriculo nequeat granum concoqui, cùm tamen labruscarũ gigarta longè duriora, & grandiora conficiãtur, id quod experti sumus, datis Turdo-uuis labruscæ, deinde visci baccis, nullaque horum specie in auis excrementis reperta. Ad hæc extremo autumno comedunt aues acinos, sumis ramis etiam surrectis quibusdam viscum oritur. Quomodo totas hyemes perdurat, neque tantis tempestatibus proluitur. Non enim statim nasci est verisimile. Quare caloris interni fotu informata visci principia in succo sibi connaturali, ab externo calore adiuta, atque euocata concrescunt, & in plantam adolescunt, quemadmodum cornua ex ossibus animalium educuntur. Ridiculum quoque adijciam, quod prodidit Tragus, Satyria, & orchides nasci videri ex genitura Turdorum, & Merularum. Hallucinatur item insigniter *f* Platina, à Turdis cauendum esse scribens, vbi lampsa-

Turdos cur author bacciuoros vocet.
Schinopoulli.
Myrtopoulli.
Turdi myrti baccis gaudent.
a 9. hist. c. 20.
Viscada quę Turdus dictus.
Turdus malum sibi cacat.
Theophrastus correctus.
b L. 16. c. 94.
Turdũ non serere viscũ
Cuscutę generatio.
c 2. de caus. plant. c. 23.
Plantæ aliæ alijs innascuntur.
d Lib. 5. de hist. plant. cap. 4.
e In comm. c. suprad. & exerc. 168.
Turdi acinos, & visci semina in ventriculo conficiunt.
Tragi opinio de satyriorum ortu explosa.
f L. 5. de tu. sanit.

Platinæ error. lampſanam,quod Græci,inquit,βράναν noſtri napellum vocant,comedunt. Quid enim ſylueſtri huic oleri ineſt,quod comedenti noceat? nam hoc βράχανα Heſychio ſignificat, non napellum,vt ille ſomniat,nec apud alium eam vocem,quod noui, reperire eſt, neque etiam lapſanum,ſiue potius lampſana aliud eſt, quàm idem illud olus. Falſum autem ab Arabibus id exaraſſe ipſum apparet,qui Turdum aconito veſci ſcripſerunt,quod napellum etiam dicimus. Sed & ipſi in duplicem errorem inciderunt: nam præterquam quod id falſiſſimum eſt, κώνειος, & ἀκόνιτον Græcis, à quibus hoc hauſerunt, idem eſſe putarunt, κώνειον verò cicuta eſt, Sturnus etiam, non Turdus eam depaſcitur. Nunc ad Turdorum victum reuertamur. Amant præter baccas, oliuas quoque tanquam gratiſſimam eſcam, & ex qua plurimum pinguedinis corpori adijciunt: quod Calphurnius illuſtris poeta indicat, inquiens:

βράναν quid.
Lapſanum.
Lapſana.
Arabum error.
Turdi amant oliuas.

Non ſic deſtructa macreſcit Turdus oliua
Vt lycidas domina ſine Phillide turbidus erro.

g *L.9.Epi.* Et *g* Martialis, dum canit:

Si mihi Picena Turdus palleret oliua,

Turdi cur oliuarij dicti. Ideſt,pinguior fieret,& præ pinguedine pallidior,ideſt,magis cæreus euaderet; hinc Turdos ἐλαιοφάγας Epicharmus dixit, vt rectè legit Varinus, & ex hoc Dalechampius, qui Mõſpeſſulanis Turdos,& Sturnos oliuaiaires,ideſt,oliuarios dici ideo ſcripſit: nã *h* Athenæi codices impreſſi nõ rectè habent ἐλαιοφυλλοφάγας,ideſt,oleę folijs veſcentes. *i* Horatius in laudibus vitæ ruſticæ Turdis retia olim ſolita tradit tendi,ne oliuas deuorarẽt.

h *L.2.c.26*
i *In Epod.*

Aut amite leui rara tendit retia
Turdis edacibus dolos.

Turdi inſeſta vorant. Fagi etiam glans,teſte Plinio ab eis expetitur. Ab infectis etiam non abſtinent,quin inſigniter in ea ſęuiãt. *a* Plautus lũbricis inhiare eos innuens, de amatore loquens dicebat:

a *In bacch.*

Nunc ab tranſenna hic Turdus lumbricum petit.

b *In auib.* *b* Ariſtophanes,quia culices deuorent,honorandos, laudandoſq. eſſe tradit: nam ſic ficus illas non offendere,inquit autem: Si homines colant aues, inter alia ab eis commoda, hoc etiam lucrabuntur.

Ὅτι οἱ Κνῖπες καὶ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς ἐκκατέδονται,
Ἀλλ' ἀναλέξει πάντας καταρῶς αὐτὸς ἀγέλη μία κιχλῶν.

Veterũ diligentia in faginandis Turdis. *Ficus eorum non ſemper deuorabunt culicum genera, ſed omnes illos vel vnus Turdorum grex abſumet.* In faginandis Turdis quantam diligentiam impenderint veteres,pretia pro ijs ſoluta indicant,de quibus ſuprà diximus, *Turdi*,inquit Palladius, *ſi alieno tempore faginentur*,hoc eſt eo tempore,quo non reperiuntur,vt capi poſſint, *& voluptatem cibi,& reditum maximum præſtant,parcitati beneficium miniſtrante luxuria*. Nunc quomodo faginentur, & de loco ad id apto differendum eſt, qua in re veteres apparet ſequendos eſſe, qui vt erant luxui magis dediti,magis in hoc eloborarunt. *Dicam*,inquit *d* Varro, *quod te malle arbitror Axi ce ornithone,quod* (lego quem) *fructus cauſa faciunt,vnde uonnulli pingues ſumuntur Turdi. Igitur teſtudo* (vt peryſtilum tectum tegulis,aut rete) *ſit magna,in qua millia aliquot Turdorum,ac* Marularum *includere poſſit. Quidam cum eo adijciunt,præter eas aues, alias quoquè,quę pingues vęneunt carè,vt Miliaria, ac Coturnices In hoc tectum aquam venire oportet perfiſtulam,& eam potiùs per canales anguſtas ſerpere, quę facilè extergi poſſint. Si enim latè ibi aqua diffuſa,& inquinatur faciliùs,& bibitur inutiliùs,& ex eis caduca quę abũdat,& exit per fiſtulam,facit vt luto aues laborent. Oſtium habere humile,& anguſtum,& potiſſimum eius generis,quod cochleam appellant,vt ſolet eſſe in cauea,in qua tauri pugnare ſolẽt. Feneſtras raras quas non videantur, extrinſecus arbores, aut aues, quod earum aſpectus ac deſiderium macreſcere facit volucres incluſas. Tantum luminis habere oportet,vt aues videre poſſint,vbi aſſidant,vbi cibus,vbi aqua ſit. Tectorio tecta eſſe laui circum oſtia, ac feneſtras, ne quà intraremus,aliaue quę beſtia poſſit. Circum huius adificij parietes intrinſecus multos eſſe palos, vbi aues aſſidere poſſint. Præterea & perticas inclinatas ex humo ad parietem, & in eis tranſuerſas alias gradatim modicis interuallis annexas ad ſpeciem cancellorum ſcenicorum, ac theatri. Eeorſum in terra eſſe aquam,quam bibere poſſint. Cibatui effas poſitias: ea maximè glomerantur exſicij, & farre miſto Diebus viginti antequam quis tolere velit Turdos, largiùs dat cibum,& aqua plus,ponit,& farre ſubtiliore incipit alere. In hoc tecto caueaq. tabulata habeant aliquot ad pertica ſupplementum. Contra hoc auiarium eſt aliud minus,in quo qua mortuæ ibi ſunt aues,vt domino numerum reddat,curator ſeruare ſolet. Cum opus ſunt,ex hoc auiario,vt ſumantur idoneæ,excluduntur in minuſculum auiarium,quod eſt coniunctum cum maiore oſtio,*

Turdarij deſcriptio.

Cibus.

c *L.1.c.26.*

d *L.3.de re ruſt.c.3.*

& lumine illustriore, quod secluſorium appellant, ibi cùm eum numerum habet excluſum, quem ſumere vult, omnes occidit. Hoc ideo in ſecluſorio clam, ne reliqui, ſi videant, deſpondeant animum, atque alieno tempore venditori moriantur. Non enim, vt aduenæ volucres faciunt, pullos, vt in agro Ciconiæ, in tecto Hirundines, ſic aut hic, aut illic Turdi. De eodem loco ita ſcribebat e Columella hunc in modum. *Turdi locum aquè munitum, & apricum, quàm Columbi deſiderant, ſed in eo tranſuerſæ pertica perforatis parietibus aduerſis aptantur, quibus inſidant, cum ſatiati cibo requieſcere volunt. Eæ pertica non altiùs à terra debent ſubleuari, quam hominis ſtatura patiatur, vt à ſtante contingi poſſint.* f Palladius pariter ſub Columbario iubet cubicula duo ſubijci, vnum, quo Turtures claudantur, aliud verò, quod Turdos nutriat, vultque locum eſſe mundum, & lucidum, & vndique læuigatum: tranſuerſim in eo perticas figi, quibus poſſint poſt incluſum volatum ſedere: ramos etiam virides ſæpe mutare. Collocentur verò circa angulos ſurculi lauri, alterius ve cuiuſpiam arboris, nam hoc iubet g Didymus, diligens etiam geoponicus. Præbetur verò hiſce maior, quàm alijs auibus opera, & impenſa: nam quamuis quidem omni ruré, vt Columellæ verbis vtar, paſcantur, id tamen ſalubrius faciunt in eo, in quo capti ſunt, & difficulter in aliam regionẽ transferuntur, quia caueis clauſæ plurimæ deſpondent: quod faciunt etiam, cùm eodẽ momento temporis à rete in auiaria coniecti ſunt. Itaque ne id accidat, veterani debent intermiſceri, qui ab aucupibus in hunc vſum nutriti, quaſi allectores ſint captiuorùm, mœſtitiamque eorum mitigant interuolando, ſic enim conſueſcent, & aquam, & cibos appetere feri, ſi manſuetos id facere viderint. Idem habemus apud h Palladium. *Claudantur*, inquit, *illæſi, & recenter capti, miſtis aliquibus antè nutritis quorum ſocietate ad capiendos cibos pauidam noua captiuitatis mœſtitudinem conſolentur.* Cauendum eſſe admonet i Bellonius, vt cùm aliquem Turdorum pro menſæ vſu ex auiario accipimus, reliquos non reddamus feros, quia præter quam, quod ita non pingueſcunt, ſæpe etiam moriantur. Sed vt de cibis tandem, quò pingueſcunt, dicamus, ij, teſte Columella, ponuntur ferè partibus his ornithonis, quæ ſuper ſe perticas non habent, quo mundiores permaneant. Semper autem arida ficus diligenter pinſita, & permiſta polline, præberi debet, tam largè quidem, vt ſuperſit. Hanc quidam mandunt, & ita obijciunt. Sed iſta in maiore numero facere vix expedit: quia nec paruo conducuntur, qui mandant, & ab ijs ipſis aliquantum propter iucunditatem conſumitur. Multi varietatem ciborum, ne vnum faſtidiant, præbendam putant. Ea eſt, cùm obijciuntur myrti, & lentiſci ſemina, item oleaſtri, & hederaceæ baccæ, nec minus arbuti. Ferè enim etiam in agris ab eiuſmodi volucribus hæc appetuntur: quæ in auiarijs quoque reſidentium detergent faſtidia, faciuntque auidiorem volaturam, quod maximè expedit; nam largiore cibo celerius pingueſcit. Semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur, quæ eſt firmiſſima eſca: nam illa, quæ ſupra diximus, pulmentariorum vice dantur. k Didymus tamen illa ferè repetit, ſed ficus, ſiue caricas aqua perfuſas prædicat, macerataſque, immo etiam minutim ſciſſas, farinaque miſtas, aut etiam polentæ hederaceæ: milio verò, & panico pinguiores reddi. Aqua ſit pura, & limpidiſſima: vaſa, quibus præbetur, non diſſimilia gallinarijs. Turunda, inquit M. Antonius Flaminius eſca ſolis cognita.

e *L. 8. c. 10*

f *L. 1. c. 26.*

g *In geopo.*

Cura in enutriẽdis Turdis.

h *L. 1. c. 26*

i *Lib. 6. de auib. c. 31.*

Cibus quo pingueſcũt

k *In geopo.*

Aqua quæ danda.

NIDVS. PARTVS.

IN fabricandis nidis Hirundinum induſtria potiſſimùm ab omnibus commendatur, cùm nihilominus Turdi eas hac in parte vincere videantur. Nam ſi verum eſt, quod ſcribit a Philoſophus, ego enim nidum non vidi, nidum ædificare ex luto Hirundinum more in excelſis arboribus, ita deinceps continuato opere, vt quaſi catena quædam nidorum contexta videatur, mirum omnino eſt, quomodo quod Hirundines ad trabes, vel ſimilia quæque ſolida faciunt, illi ad arborum ramos, qui plerunque rotundi ſunt, & vento concutiuntur, nidos applicare queant. Meminit huius nidi etiam Plinius his verbis: *In cacuminibus arborum luto nidificantes, penè contextim in ſucceſſu generant.* b Bellonius tradit, morem increbuiſſe (fortè apud Gallos, nam apud nos id, quod noui, non fit) vt vaſa collocentur in arborum cacuminibus, in quibus Turdi nidulentur, alioqui, inquit, ſylueſtres more Merularum nidos ex luto conficiunt. Oua decem à conceptu diebus pariunt, & fouent.

a *6. Hiſt. c. 1* Nidi artificium.

b *Lib. 6. de auib. c. 31.*

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

a *L.16.c.74* PLINIVS *a* Turdos, & Merulus aues amicas eſſe ſcribit: ſed fortaſſis ille locus à Typographis eſt corruptus: nam *b* Ariſtoteles Turturem, non Turdum à Merula amari ſcripſit. Turdus viſciuorus, necnon Illiacus, & fortaſſis etiam alij Noctuam odere, & ea clamante aduolant quidem, vt multæ aliæ volucres, ſed non proximè illam, niſi arbor aliqua propè ſit. Petrus Creſcentienſis Accipitres tradit, neſcio, an ex propria obſeruatione, an alicuius veteris ſcriptoris teſtimonio, vel authoritate, cùm alias aues, tùm maximè Turdos capere. Quintus Calaber antipathiam fortaſſis hanc eãdem innuens Troianos acriter primum circum Achillis ab Apolline occiſi corpus dimicantes, ac mox à ſuperueniente Aiace in ſubitam fugam compulſos Turdis, quos ex inepinato adoritur Accipiter, comparat his verbis: *Sic fatus in hoſtes abripiebatur, qui adhuc ob Achillis cadauer prælium turbant, quique vt vidiſſent multos validis manibus animam expirantes, formidarunt, & imbecillibus Vulturibus ſimiles, gradum Siſtere non audebant, quos in fugam egit Aquila omnium auium præſtantiſſima, cum in montibus greges à Lupis deiectos dilacerant, ſic iſtos aliunde, & ſaxis, & enſe, & ſua vi diſſipauit temerarius Aiax, qui magna percuſſi formidine bello ſe turnatim ſubduxerunt. Turdus haud diſſimiles, in quos Accipiter irruit, vt deuaſtet; hi tum turmatim alij alio, pernici curſu ferũtur, fuga magnã perniciẽ propulſantis, &c.*

b *Hiſt.c.1* Turtur à Merula amatur.

Turdi qui noctuam odere.

Accipitres Turdos capiunt.

Troiani Turdis cõparari.

Aiax Aquilæ, & Accipitri ſimilis.

c *L.8.c.31* Et optimè quidem Turdis eos aſſimilat: amant enim teſte *c* Caſſiod. ſui generis denſitatẽ.

CAPIENDI RATIO.

MODIS eiuſdem, quibus apud veteres noſtro etiam æuo Turdi Merulæque capiuntur: laqueis nimirum, & retibus. *Tempore hoc*, inquit Palladius, nempe menſe Decembri *per humiles ſyluas, & baccis fœcunda virgulta ad Turdos, & cæteras aues capiendos, laqueos expedire conueniet. Hoc vſque ad Martium menſem tendetur aucuptum.* Arcus nunc faciunt exiguos ex vimine, vel alia re flexili, in quorum medio laqueus bacca aliqua prægnans dependet, quem cùm abripere volans cupit Turdus, ſuſpenſus ex illo remanet. Quod verò apud vetere retibus caperentur, teſtis in primis eſt lepidiſſimus, & vetuſtiſſimus, *a* Plautus, dum ait:

Quomodo nunc capiantur.

a *In Bacc.*

Nunc ab tranſcena dic Turdus lumbricum petit.
Pendebat hodiè pulchrè, ita intendi tenus,

Tranſenna quid.

Tenus qd.

Allegoria enim iſtæc tracta à tendicula, qua Turdi capiũtur, qua ſcilicet Chryſalus innuit ſenem iam iam ſine dubio literarum lectione captum iri. Eſt autem tranſenna funiculus extenſus, & ex eo apta machinula, quæ adhibetur ad Turdos capiendos: tenus verò pertica, ſeu paxillus, qui tenditur. Turnebus ait, tranſennam vocari funiculum in auium pedicis, atque adeo pedicam totam: eumque funiculum Pollucem dicere vocari Græcis σπαρτίον, neque aliud meo iudicio μαχάριον fuerit Heſychio, & Varino νέφελη, vt aiunt, à quibuſdam dictum, retis nimirum genus, quo Turdi capiuntur. Meminit huius capturæ cum retibus nimirum, etiam *b* Horatius, dum ait:

Lib.5.adueꝛſ.c.9.

b *In Epod.*

Aut amite leui rara tendit retia
Turdis edacibus dolos.

Et *c* Horatium, vt apparet imitatus Scaliger:

c *In Nemeſi.*

Magnum arbitratus eſſe momentum viri,
Si leporis, aut odor à latrantum agmina, aut
Fallentis aſtu ſubdolam vulpis fugam
Vrbis relictis munij ſiſtas miſer.
Gruibusvè, edacibusvè Turdis retia,
Blandi ſoporis dulce munus auferant.

d *L.2.Epi.* *d* Martialis ſæpius etiam retibus Turdos capi ſcripſit, ac in primis Tongilij cuiuſdam hominis, cui Deus erat venter, gulam notans, qui nimirum, vt bene epularetur, ſe ægrè habere ſimulabat: canit autem:

Vri Tontilius male dicitur hemitritheo,
Noui hominis fraudes eſurit, atque ſitit.

Subdola

Subdola tenduntur crassis modo retia Turdis,
Hamus, & in mulum mittitur, atque lupum.

Et rursus *e* alibi:

Sed tendit auidis rete subdolum Turdis.

e *Lib. 5.*

Idem alibi *f* ita habet:

Et quæ rara vagos expectant retia Turdos.

f *Lib. 10.*

Ludouicus *g* Arioſtus pariter agens de Bradamante Atlantem magum cantati anuli virtute à ſe ligatum diſſoluente, à Turdis reti inuolutis, & inde ſe explicantibus comparationem elicit, inquiens:

g *Cant. 4. ſtan. 39.* Bradamas Atlantem magum ſoluit.

Sbrigoſſi da la Donna il Mago all'hora,
Come fà ſpeſſo il Tordo da la ragna.

Rurſus *h* Rugerij delicias deſcribens, quibus apud Alcinam fruebatur, Turdos etiam ait cepiſſe, vel laqueis, vel viſco, ſed ipſum audite:

h *Cant. 7. ſtan. 12.* Rugerius Turdos capit.

Hor per l'ombroſe valli, e lieti colli
Vanno cacciando le pauroſe lepri,
Hor con ſagaci cani i Fagian folli
Con ſtrepito vſcir fan di ſtoppie, e vepri,
Hor à Tordi lacciuoli, hor viſchi molli
Tendon trà gli odoriferi ginepri,
Hor con hami ineſcati, & hor con reti
Turbano à peſci i grati lor ſecreti.

Stumphius, Heluetiorum regionem, vt circa Tigurum quibuſdam annis Turdis abundare teſtatur: & peritos aucupes fundis in ſublimi aere longo ſpacio (ad iter horæ interdum, aut amplius) aues has proſequi, donec ad deſcenſum coactas retibus, non ſupra hominis ſtaturam erectis cateruatim implicent. Ruſtici, & multi etiam nobiles in noſtro agro autumno maximè, ſclopetis petunt in arboribus vuas deuorantes.

DENOMINATA.

IN Heluetia alicubi, referente Ornithologo, vt circa Claronam, Steintroſtlem, ideſt, Turdelas rupium nominant aues, quæ ab alijs, inquit, Steinrotele dicuntur ab alijs (ni fallor) Blavvogel, ideſt cæruleæ aues; de quibus copiosè in cæruleo à nobis dicetur: ibidem circa Claronam Vvaſſertroſtlen, ideſt, Turdelæ aquaticæ vocantur aues quædam crutibus oblongis, breuibus roſtris, fidipedes, quæ iuxta aquas degunt: eędem fortè cum Merulis aquaticis. Merulam item torquatam audio in multis Germaniæ regionibus, vt Miſnia Turingia, Haſſia, nominari em Meertziſche druſſel, ideſt, Turdum Martium, Menechmius in libro de artificibus author eſt, vt tradit *a* Athenæus opuſculum verſibus compoſitum, & attributum Homero titulo Epiciclides, nomen id ſortitum fuiſſe, quòd cùm aliquando Homerus eos verſus caneret, à pueris munus acceperit Cichlas, ideſt Turdos. Κιχλίζειν prouerbio dicebatur, qui pinguibus Coturnicibus, aut Turdis veſcerentur, aut qui riderent laſciuè, parumque decore. *b* Homerus ancillas cichlis, ideſt Turdis, & Columbis comparat: illud fortè propter immodeſtum riſum, hoc verò propter libidinem, ad quam Columbam genus proclive eſt: nam & κιχλισμὸν riſum mollem, & impudicum appellant. Adagiorum author pro Κιχλίζειν Coturniſſare vertit, fortè quia & *b* Ariſtophanis interpres idem verbum traducit pro eo, quod eſt pingues Coturnices, & Turdos eſitare, aut indecore, & immoderatè ridere, ex quo & Varinus, & Suidas id repetunt. Verùm cùm Cichla Turdum, non Coturnicem ſignificet, Turdari potiùs vertendum fuerat. Varinus κιχλίζειν verbũ vertit pro eo, quod eſt moueri, & agitari: in qua ſignificatione Ornithologus κιχλίζειν ſcribendum ait: id enim, inquit, Heſychio eſt κινεῖν, σαλεύειν, μοχλεύειν, πειράζειν: quamquam κιγχίζειν, & κιγχλίσειν apud illum ſcribitur corruptè, vt arbitror. Heſychius, à Cinclo aue, quæ caudã ſubinde mouet, κιγκλίζειν verbũ factũ ait, pro eo quod eſt διασείεσθαι, cõcuti. Videntur & κιγκλίδες θύραι ab hoc verbo dictę, quòd circa cardines ſuos moueantur. Et fortè κιγκλισμὸς (ſic enim rectiùs ſcribi autumo, quam κιγχλισμὸς vel γιγγλισμὸς) riſus tam vehemens fuerit, qui totum agitet, & concutiat corpus: ſed Κιχλισμὸν potiùs dixerim à Turdis, q homines ſaturi cibis præſertim delicatioribus ad riſus laſciuos

Steintroſtlem. Steinrotele Blavvogel vvaſſertroſtlen. Merulator quata. Meertziſche druſſel a *L. 2. c. 26.* Epicichlides verſus. Κιχλίζειν.

b *Hodiſ.* Ancillæ turdis ſimiles. κιχλισμὸς Coturniſſare. c *In nub. b.* Turdari. κιγκλίδες θύραι. Κιγκλισμὸς.

Kitzeren. Κιχλίζειν Καχλάζειν. Κιχλησμὸς. Κιχλιασμὸς. Κίγχλισμὸς. Onocicle. c 7. hist. plã. c. 10. d L. 7. c. 16 Κιχληβῶτις. Turdariũ.

lasciuos dissolutiores sint. Ornithologus Germanos tradit verbum habere non dissimile Græco Kitzeren nempe, esseq. eiusdem ferè significationis Κιχλίζειν, quod & καχλαζειν, inquit Varinus, affatim ridere est ἀθρόως γέλᾶν μειδιᾶν, ridere. In summa Κιχλισμὸν risum interpretantur, at non quemuis: alij enim tenuem, ideſt, tenui voce emissum, muliebrem, meretricium: alij contra vehementem, & immoderatum. Sed quoniam alij aliter, & interpretantur, & scribunt, singulorũ verba enarrabo. Κιχλισμὸς ὁ λεπτὸς καὶ ἀκόλαστος γέλως. Suidas. Varinus similiter scribens exponit μικρὸν γέλωτα ἢ πολὺν καὶ ἄκοσμον: & rursus muliebrem risum. Apud eundem, & Hesychium Κιχλησμὸς per n in penultima risus vehemens est. Item Κιχλησμὸς risus simpliciter, ijsdem. Κιχλιασμὸς Clementi Alexandrino risus muliebris, & meretricius, Κιγχλισμὸς Hesychio, & Varino risus turpis, & immoderatus, vel lasciuus. Ego ex diuersis istis scribendi modis nullum probarim præter vnum Κιχλισμὸς. Onocicle herba composito nomine ab asino, & Turdo, quæ particulatim floreat, memoratur à Theophrasto, & *d* Plinio. Κιχληβῶτις ab Hesychio, & Varino exponitur portulaca herba. A Latinorum Turdus Turdarium est, locus, in quo Turdi saginantur. *Verba*, inquit Varro, *ex verbis ita declinare scribunt, vt verba litteras alia assumant, alia mutent, alia commutent (fortè ammittant) vt fit in Turdo, & Turdario, Turdelitio.*

HIEROGLYPHICA.

a *Lib. 25. in fine.* Hominis propria arte pereũtis signum.

HOMINEM, inquit *a* Pierius Valerianus, qui technis, & commentis, consilijsve, & artibus proprijs elusus male perierit, & vti dicitur, in laqueos, quos tetenderat, inciderit, ostendere qui volunt, Turdum viscatæ implicitum virgulæ pingunt: quandoquidem, vt inquit Plautus *ipsa sibi auis morsem cacat:* viscum enim non prouenit, ait Plinius, nisi maturatum in ventre, ac redditum per auium aluum, maximè Palumbium, & Turdorum. Apud Irenæum legas quid huic rei simile de ijs, qui in eligendo sibi malo sunt procliuiores, & aduersa mox, quæ in seipsi contrahunt, Deo imputant, cùm nihil aliud sit, indurare cor Pharaonis, & excęcare oculos populis apud Deum, quàm gratiam suam, quæ se largè volentibus infundit, a prauè, & iniquè agentibus auertere. Nam simulat quis Deum dereliquit, quæ bona sunt, aspernatus, amissa spiritus gratia, omnibus inde afficitur incommodis, viam rectam non videt, & contumacem se opponit ad admonitiones, nullo pollet animi sensu, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita dicimus eum à Deo excæcari, & obdurari, quemadmodum solem occidentem recessu à nobis facere, cùm alioqui nihil à Deo nisi bonum emanet, quemadmodum à Sole semper lumen, & calor. Hæc ille. Sed eiuscemodi hieroglyphicum non probo, nam Turdus, vt supra demonstraui, viscum non seminat. Scribit præterea Turdum surditatis inditium esse: quia omnium auium est plurimùm incommodo laborare Turdum, manifestum habeatur.

Surditatis hieroglyphicum.

APOPHTEGMA.

Cestij facetare spõsio.

CVM aliquando orans Plautius exclamaret in quadam controuersia à Cestio elatis petebat supercilijs; quia de causa cyathus vitreus terræ illisus subitò rumpatur: non item spongia? Luculenter, & lepidè respondit Cestius, cur volant Turdi, non item pepones? Refert hoc apophtegma *a* Ludouicus Guicciardinus.

a *L. de dict. & fact.*

EMBLEMA.

a *Emb. 104*

ANDREÆ *a* Alciati emblema cum lemmate: QVI ALTA CONTEMPLANTVR CADERE.

Dum Turdos visco, pedica dum fallit Alaudas
Et iacta altiuolam figit arundo Gruem
Dipsada non prudens auceps pede perculit: vltrix
Illa mali emissum virus ab ore iacit.
Sic obit extento, qui sidera respicit arcu,
Securus fati, quod iacet ante pedes.

Verùm

Verùm eiuſcemodi epigramma vix huc pertinet, deſumptum autem eſt ex epigrammatibus Græcis, eſtque *b* Antipatri Sidonij, qui & ipſe argumentum ſumpſit ex fabulis Aeſopi: item Græcè ψῆρα habet, ideſt, Sturnum, vt etiam Fernandus Sanctius Franciſci, qui ad Andreæ Alciati emblemata commentatus eſt, frater tranſtulit: b *Lib. 3.*

Qui prius, & Sturnum matura meſſe fugabam,
Paſcentem q. auidè ſemina noſtra Gruem,
Excutiens torto ſaxum de verbere fundæ
Arcebam innumeras Alcimenes volucres.
Cùm me lethalis talos prope dipſas amaram
Inſpirans bilem faucibus interimit.
En ego qui ſummum ſpeculatus ſum aera cladem
Non animaduerti, quæ fuit ante pedes.

PROVERBIA.

ΚΩΦΟΤΕΡΟΣ κίχλης, hoc eſt, ſurdior Turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionyſio citat, adſcribens huic aui ſurditatem peculiarem, cùm ſit, inquit author adagiorũ, loquaciſſima, vel prouerbio teſte (ego non de Turdi, ſed Trygonis, ideſt Turturis loquacitate prouerbium legiſſe memini) vnde concinnè dici putat in eos, qui perpetuò blaterantes ipſi non auſcultant, quid viciſſim ab alijs dicatur, quod vitium in multis licet deprehendere. Suidas, & Varinus apud eundem Eubulum aiunt, non ſurdior legi, ſed ἀφωνότερος Κίχλης, ideſt, *magis mutus, quàm* Turdus. Aliud eſt adagium vulgatiſſimũ, *Turdus ſibi malum cacat*, in eos dici ſolitum, qui ſibi ipſis miniſtrarent exitium. *a* Plautus, vt tradit *d* Polydorus Vergilius, illud etiam prouerbialiter protulit. *Nunc è tranſenna hic Turdus lumbricum petit.* Nam quia Turdus niuali præſertim tempore fame affectus è tranſenna, hoc eſt laqueo lumbricum petens facilè capitur, hinc prouerbio locum dedit in valdè auaros, qui immenſa habendi cupiditate affecti, nimiumque auidi omnis diſcriminis immemores, ob quamuis paruæ rei acquirendæ cauſam ſeſe ita periculis temere exponunt, vt de ijs eleganter dicamus. Turdus è tranſenna lumbricum petit. Poteſt generatim ad omnes torqueri, qui quoduis negocium vtile, ſed periculoſum tentant: ad quem ſenſum alibi dicebat idem *e* Plautus: *O Gryppe Gryppe in ætate hominum plurimæ ſunt tranſennæ, vbi decipiuntur dolis, atque adepol in eas plerunque eſca imponitur, quam ſi quis auidus poſcit eſcam, auariter decipitur in tranſenna auaritia eius.*

a *In Barc.*
b *L. Adag. 254.*
c *In Rudẽ.*

PRÆSAGIA. AVGVRIA.

TVrdorum greges, qui non rari, & ſparſi, ſed turmatim volitent, aliqui imminentis peſtilentiæ præſagium faciunt.

VSVS IN EXTERNIS.

MARRO, inquit Plinius, principatum dat ad agros lætificandos Turdorum (& Merularum) fimo ex auiarijs: quod etiam pabulo, boum, ſuumque magnificat, neque alio cibo celeriùs pingueſcere aſſeuerat. Varro autem ita habet: *Ad agrum ſtercorandum præſtare arbitror ſtercus ex auiarijs Turdorum, & Merularum, quod non ſolum ad agrum vtile, ſed etiam ad cibum ita bubus, & ſuibus, vt fiant pingues, itaque qui auiaria conducunt, ſi caueat dominus ſtercus, vt in fundo maneat, minoris conducunt, quàm ij, quibus id accedit.*

Stercoris Turdorum vſus.

MEDICA.

MORIS, inquit, *a* Bellonius, eſſe cœpit Turdos myrtorum baccis farcire, aſſoſq. ita ventris profluuio laborantibus exhibere. Verùm antiquiſſimus ille vſus eſt; nam *b* Plinius etiam atteſtatur, Turdum inaſſatum cum myrti baccis dyſentericis mederi. Et *c* alibi Turdos ediſſe ſcribit cum baccis myrti prodeſſe vrinæ. Ab Alexandro Benedicto laudantur tempore peſtis in cibo macerati aceto. Antonius Gainerius Coturnicis, vel Turdi puluerem aduerſus Napellum commendat, deceptus nimirum ab interpretibus Arabum, & ijs, qui Napellum, aconitum, & cicutam ferè confundunt, cum Sturnos, non Turdos conio, ideſt, cicuta paſci veteres teſtentur.

a *Lib. 6. de auib. c. 31.*
b *L. 30. c. 7.*
c *L. 30. c. 8.*
Antonij Gainerij error.

VSVS IN CIBIS.

HIERONYMVS *a* Mercurialis, qui idem eſt inter doctos, quod Sol inter Sidera, multi, inquit, mirati ſunt, in eamque venerunt ſententiam, vt veteres tanquam gulæ indoctos damnarent: ſed ſi rem hanc exactiùs conſiderare volumus, profectò apparebit haudquaquam male eos iudicaſſe. Nam quantam nutriendis, pingue faciendiſque Turdis maiorem operam impenderent, M. Varro, & Columella poſteris teſtatum fecerunt, vbi præter alia innumera circa Turdos ſtudia in cibum illis quotidianum offas ex ficis, & farina aliàs craſſiore, & aliàs ſubtiliore confarctas, necnon milium cum aqua copioſa, & clara præbuiſſe monſtrant, vt hac ratione perſuaſum cuique eſſe poſſit, aues ſimilibus cibis, alijſque curis enutritas, iucundiſſimas euaſiſſe, adeo quod ſinguli Turdi ternis denarijs iure emptitari potuerint, quemadmodum interdum tempore ſuo Varro, quotidie ætate ſua factum ſcribit Columella. Atque temporibus noſtris Turdorum ſaginandorum cùm nullus curam gerat, qualesve capiuntur, in coquinas mittantur, neceſſum eſt eam in ipſis manducandis ſuauitatem minus percipi. Illud ſanè de Turdis non parua admiratione me affecit, quomodo *b* Galenus eos, & Paſſeculos duriores eſſe concoctu Perdicibus. Attagenis, Columbis, Gallis, Phaſianis, & Gallinis dicat, quem locum aliquo mendo ſcatere poſſet quis ſuſpicari, niſi eadem verba apud Oribaſium, & Aetium notata haberentur. Cur autem hoc admirer, potiſſimùm in cauſa eſt, quod & alibi ex *c* Galeno colligitur, quæcunque magis nutriunt, debere difficiliùs (datis cæteris paribus) à calore naturali confici: vnde ſi Turdis, & Paſſeribus magis Perdices, Gallinę, & Phaſiani nutriunt, ſuntque (vt loquitur *d* Celſus) materiæ firmioris, par eſt quoque difficiliùs concoqui: iam verò Phaſianos, quos quantum ad coctionem, ac nutriendi vim ſpectat, Gallinis pares, edendi verò ſuauitate ſuperiores facit Galenus, ſolis vaporibus à culinarum magiſtris ob maiorem gulæ ſuauitatem coqui conſueuiſſe apud D. Hieronymũ *e* obſeruaui. Is enim ſacerdotis munera typicè enarrans, ſic eum depingit debere eſſe domum ſuam bene regentem, non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt celatas patinas ſtruat, non vt Phaſides aues lentis laboribus coquat, qui ad oſſa perueniãt, & ſuperficiem carnis non diſſoluant artifici temperamento. Hoc etiam pacto ſolere fructus coqui pro valetudinarijs, *f* vbi examinat ſcripta Apollonij ad capitis dolorem ex ebrietate, & *g* Alex. Trallianus. Hæc omnia Mercurialis deliciæ noſtræ, Turdi eſum, vt audiuiſtis, plurimum commendans, vt profectò quiſque ſani iudicij vir facere debet: nam & ipſe Galenus *h* alibi Turdos laudatis adnumerat cibaris, & quæ neque tenuem, neque craſſum ſuccum gignunt. Baptiſta Fiera pinguem Merulam Turdo præfert: ambo (inquit) ſiſtunt, ſed Turdus calidior eſt, & grauius redolet, ab aucupe tamen laqueo, vel reti captũ non minus, quam Merulam probat. Ego Turdus ſemper prætulerim. *i* Alexan. ab Alex. Græcis ſcribit oua cum Turdis, & Leporinis carnibus, ac mellitis placentis ſecundę menſæ frequentiùs data eſſe. Ahenęus verò dipnoſophiſta Turdorum, aliarumque auium turmas, atque greges in propinationibus (vel, vt habet *k* Dalechampius, propomatibus) hoc eſt in primis cænę ferculis fuiſſe teſtatur, citatque hunc Teleclidis verſiculum:

Turdi cum ametiſcis faucibus aduolabant,

ideſt, vt interpretatur idem Dalechampius, cum placentulis, quæ & ipſe prima fercula ſunt, quemadmodum etiam oua, quibuſcum appoſitos fuiſſe ille tradit, quod vel ex

communi

Cur Turdi nunc ita nã ſint delicati, vt olim.

a *Li. 3. var. lect. c. 3.*
Mercurialis de Turdorum bonitate iudicium.
b *Lib. 3.*
c *Li. 7. Met.*
d *L. 2. c. 18.*
e *In epiſt. ad Ocean. 63.*
f *Lib. 2. de comp. med.*
g *L. 12. c. de tertiana.*
h *L. de cib. boni, & mali ſucci.*
i *L. 5. geni. dier. c. 26.*
Qua menſa exhibiti.
k *In marg. Athen.*

communi dicterio notum est, *ab ouis vsque ad mala, Turdos, Merulas, &c. assabis*, inquit Platina. Hæ quoque aues, si elixantur cum pipere; & saluia non insuaues videbuntur. Et rursus in Turdo: *Vbi Turdum assaueris eo modo, quo conuenit, amygdalas bene tusas, saleque insperses, cum agresta, & iusculo miscebis, modicumque zinziberis, & cinnamomi insperges. Mixta hæc omnia per cribrum setaceum in cacabum transmittes. Vbi modicum ebullierint in ollam, in quam Turdos assos reposueris, infundes. Sunt item, qui satius dicunt in assos Turdos, vel malarantia exprimere, vel aromata dulcia inspergere.* Pectora Turdorum in patinam Apicianam coniiciuntur. De pastillis è pullastris verba *l* Balthassaris Stendelij recitauimus (nisi fallimur) in Gallo: similiter autem, inquit, pastillos è Turdis etiam fieri, quos non vltra horam coqui iubet. Apitius *m* alibi titulum habet: Iura in diuersis auibus, Turdis, Ficedulis, Pauone, Phasiano, Ansere; sed in contextu nullius harum auium priuatim mentio fit, præterquam Anseris. Porcellus dimidia parte assus, & dimidia elixus apud *n* Athenæum farctus erat Turdis, & ventriculis Gallinaceis. Item antea dixerat, porcum assum appositum fuisse Turdis, & Ficedulis farctum. Ornithologus iecur ouis integrum ab aliquibus diligenter cum medulla panis ait contundi, & per linteum, vel cilicium transmitti, deinde aromatibus ad saporem, colorémque commendandum insperfis modicè feruefieri, & Turdos in iure carnium elixos, ac modicè frixos imponi.

Præparatio

l *Lib. 4. c. 1.* Pastilli è Turdis.

m *L. 6. c. 5.* Porcellus Turdis plenus.

n *Li. 4. c. 2.*

DE TVRDIS IN SPECIE, & primum de Turdo Viſciuoro. Cap. II.

COmmunis præceptor *a* Aristoteles Turdorum genera recenses ἰξοβόρον, ideſt, viſciuorum primo nominat loco: quare nos pariter eum alijs præferrimus, multaque quæ in genere de Turdis ſcripſimus, huic priuatim competunt: ſed vel propter magnitudinem saltem cæteris præferendus erat. Est enim omnibus maior.

a *9. hist ca. 20.* Ordinis ratio.

SYNONYMA.

HOC Turdi genus, vt dixi Aristoteles: Ἰξοβόρον, Athenæus ἰξοφάγον appellat. Arbitrabatur enim Philosophus, nam id apertè præcitato loco tradit, nisi viſcò, atque resina vesci. Latini Turdum viſciuorum dicunt, Græcum nimirum nomẽ transferentes. *b* Isidorus, ni fallor, Turdelam: *nam Turdela*, ait, *quasi maior Turdus dicitur, cuius stercore viscum generari putatur.* Monachi quoque Mesues commentatores Turdelam Turdo maiorem esse scribunt. Item *c* Hermolaus Barbarus, qui hanc dictionem per ll duplicatum scribit. *Turdela*, inquit, *Turdi genus alterum est* (non alterum Aristotelis, sed simpliciter diuersum) *quod in Veneta prouincia Drexanos vulgo nominant: in Liguria priscum nomen retinent, maiores Turdo sunt penna subtus varia.* Ornithologus etiã ab Italis Dresso nuncupari scribit: nobis verò Bononiensibus Columbina dicitur. Apud Gallos, teste *d* Bellonio vne Griue, sed pro diuersitate regionum, & ciuitatum nomen immutat. Apud Sabaudos enim, vt sibi scriptum ab amico suo quodam refert Ornithologus, Griue Sisalle Turdus maior est, colore Columbino, rostro Merulæ, nidum faciens ex musco in pariete, oua quaterna pariens. Parisienses, cùm deberent, inquit Bellonius vocare Turdorum maximum, dicunt Calandram, sed hallucinantur. Lugdunenses dicunt Cisere, eodem teste, ait denique à Gallis Coridalum dici. Germani à Visco denominãt ein Mistler, in Heluetia Mistelfinck, alibi Ziering Carinthijs Zerrer, Bauaris Scherrer. *e* Iulius Alexandrinus Germanis, quia plerunque iuniperi baccas vorat, Cronabet appellari ait, Italis verò Gardennam. Gybertus Longolius, qui circa Coloniam in Germania vixit: Primum, inquit, Turdi genus, quod Picæ magnitudine est, nondum, quod sciam, conspexi. Anglicè dicitur à Poluer: Illyricè Prskavvecz, Turciçè Garatauk.

ἰξοβόρος, ἰξοφάγος.

b *L. 13. c. 7.*

c *In corollario.* Drexanos. Dresso.

Colũbina.

d *L. 6. c. 31.* Griue Sisalle. Calandra. Cisere.

e *Lib. 13. sa lub. c. 8.*

DESCRIPTIO.

Magnitudo.

TVRDVS viſciuorus noſter, inquit Ornithologus, maior eſt cæteris Turdis, paulò infra Columbam (hinc fortè Bononienſib. Aucupibus Columbina dicitur) capite, alis, & ventre fuſcus, plumis tamen iuxta caudam. Aliquid flaui admixtum apparet. Cutim intra roſtrum pallidus, & ſubruber colores mixti tingunt. Pedes digitiq. flaueſcunt, præſertim poſteriore neruo tibiarum. Vngues, & roſtrum nigricant. Collum parte prona. Venterque totus nigris punctis in albicantibus plumis, & alicubi flauis variant. Plumæ ſub alis candidæ ſunt. *a* Bellonius breuiter etiam deſcribit hoc modo: Iam ſigna daturi Turdi viſciuori maioris, Turdo pilari maiorem eſſe dicimus. Ariſtoteles aſſimilat eum Picæ, & verum eſt, colorē non ſeruare, vti pariter obſeruauit Ariſtoteles. Plerumq. verò in ſuprema capitis parte, & colli magis plumbeo colore maculatur, quàm Turdus Pilaris. Extremitates plumarum alarum, & caudæ, quæ longiuſcula eſt, albo colore circumducuntur. Pedes, & crura habet alba ad flauum, ſiue luteum vergentia. Hæc ille. Ego ſemel hunc Turdum obſeruari, & depingi curaui ad viuum adeo palleſcentem maximè in cauda, & alarum remigibus, vt penè albeſceret, capite verò, & tergore, & alis ſupernis eſſet cinereus omnino. Turdi viſciuori iconem habes folio 582.

Color. Pedes.

a Lib. 6. de auib. c. 31.

LOCVS. NIDVS.

VISCIVOROS Turdos etiamſi Philoſophus diſcedere ſcribat, nullo nihilominus non tempore apud nos viſuntur. *a* Bellonius arbores magis cauare, nidumque maiori cum induſtria conficere ſcribit. Nidificat, inquit Ornithologus in noſtris regionibus.

a Lib 6. de auib. c. 31.

VICTVS.

ARISTOTELES niſi viſco, atque reſina veſci ſcribit: conſtat tamen, & alias baccas arborum, fruticumque deuorare, atque in primis iuniperi. Bellonius præcitato loco æſtate ait viſcum abietis depaſci, hyeme verò ſemina viſci fructiferarum arborum. Vuis quoque, & liguſtri baccis inhiat. Cicuratur etiam, & paſcitur omni genere ciborum, pane, caſeo, &c. Turdos huius generis ſingulos, ſingulas (quod mirum eſt) viſci feraces arbores occupare aiunt, & ſemper proximè eas verſari, neque admittere alios, ſed perſequi, & depellere: quod eorum ingenium etiam in cauſa eſt, vt facilè capiantur.

Turdus alius alium pellit.

PRÆSAGIVM.

ORNITHOLOGVS ſe à ruſticis quibuſdam accepiſſe, tradit, ſi Turdus viſciuorus circa finem hyemis in cacumine alicuius arboris inſidens, & ſupra arborem eminens cantillet, hyemis diutius duraturæ ſignum eſſe: ſi verò in medio arboris conſidat, ita vt non appareat, aut ægrè æſtatem propinquam ſignificari.

CAPIENDI RATIO.

AVCVPES caueam, cui auis vna huius generis ſit incluſa, & reti obtecta, vt conſpici poſſit è ſublimi, cum decipula ſuperſtructa, ad arborem aliquam viſcum ferentem vnco ligneo prælungo ſuſpendunt, mox Turdus ferus conſpecto incluſo, impetu in illum delapſus, vt de arbore ſua depellat, decipulæ operculo cadente capitur, & ſic deinceps ad arbores multas caueam eandem ſuſpendunt. Eiuſcemodi capiēdi modus in Italia, quod ſciam ex vſu non eſt. Vtuntur etiam aucupes hoc Turdo ad capiendos Accipitres in attegia, amiti impoſito. Nam cùm Accipitrem viderit, exclamat.

VSVS

VSVS IN CIBIS.

BEllonius a hoc Turdi genus cæteros saporis gratia vincere; contra verò Ornithologus apud suos minoris pretij esse refert, minusq. in cibis lautum haberi, quàm soleat pilaris. a L.c.31.

ET VRDO PILARI.

Cap. III.

SYNONYNA.

ALTERVM Turdi genus Aristoteli, & Athenæo τριχὰς appellatur. Gaza Latinè transtulit pilaris Turdus: sed Grapaldus eiusce modi nomen vulgare, siue à vulgo confictum existimauit, at sic non est, præfertur, inquit, Turdorum genus quoddam reliquis maiusculum, pectore albo nigricantibus maculis, quod Merulæ magnitudine per hyemem iuniperi baccis enutritũ, præsertim montana mittere sub pilaris nomine consueuerunt: sic ille. Ego pilaris nomen non vulgare esse puto, sed Latinum à Gaza confictum, vt Græcum τριχὰς exprimeret. τρίχα enim Græci pilum dicunt. Scribit autem Gaza pilarem per l simplex. Cur verò à pilis hoc Turdi genus nomen habuerit, no video: suspicari autem possimus nomen hoc illi per onomato pœiam à Græcis inditum fuisse. Nunquid verò etiam Grapaldus auem, quam nos pro Turdo pilari depingimus pro pilari accipiat, Subdubito, Turdus enim pilaris pectus album non habet: neque id de eo veteres scripserunt. Augustinus Niphus rusticè apud suos dici scribit Schironem, atque huiusce nominis etymum adducit, quia hoc auis genus corpus, & rostrum acutum habeat: sed multis hoc alijs auibus etiam conuenit, quas tamen nemo, ne ille quidem Schirones nuncupat. In alijs Italiæ locis præcipuè in Lombardia Viscada nuncupatur, quod visco vescatur, quamuis reuera à Turdo visciuoro Aristotelis, nimirum de quo præcedenti egimus capite, diuersus existat; vtr unque autẽ genus visco delectatur. Gallicè, teste a Bellonio dicitur Litorne. Germani, vt scribit Ornitologus appellant krameruogel, vel, (vt alij scribunt) krameszuogel, kranvvituogel, Heluetij, priuatim Reckolteruogel, alij Vvachholteruogel, Vvecholbterziemmer: nam Ziemer, teste Ornithologo, Turdorum commune nomen est.

τριχὰς. Grapaldi error. Etymum. Schiton. Viscada. Litorne. a L.6.c.34

DESCRIPTIO.

HOC Turdi genus exactissimè cùm à Bellonio, tum ab Ornitologo descriptum est, quare & nos eorum allata descriptione, acquiescemus. Nonnulli, inquit a Bellonius, hoc Turdi genus confundunt cum eo, quod Calandra cognominatur. (Turdum visciuorum maiorem ita dici ibi scripserat) Turdo visciuoro maiore aliquantulum minus est, maius Iliaco, Merulæ compar. Obseruaui nonunquam pro Merula fœmina venundari: eiquè similis videretur, nisi per pectus flaueſceret transcurrentib. maculis nigris, ventreq. candicaret, Crura pedesq. nigrescunt, aliterac in Turdis maioribus, & minorib. quibus flaueſcunt, & albeſcunt. Capite, collo, & sub vropygio cinereus est, dorsum castaneum, cauda subnigra ferè vt in Merula. Sex priores alarum suarum pennæ longè magis nigricant, quam reliquæ subsequentes, quæ ad ruffum, aut castaneum accedunt. Rostrum habet diuisum, breuius verò quàm in Merula, in extremitate nigricans. Minus maculatur, quam Griue (Turdus visciuorus maior) præterquam in duabus pectoris partibus, plumisque laterum: nam sub alis omnino candicat, & quia minor est, ideo etiam rarius venditur, quàm visciuorus maior, & minus in cibo etiam commendatur. Hucusque ille. Ornithologus verò sic describebat Turdum, inquit, pilarem nostrum curiosiùs olim conspectum his verbis descripsi. Rostrum ei subflauum in extremo nigricat. Tota ferè magnitudine, & figura est Merulæ. Os etiam intrinsecus, & linguam flauus

a Lib.6.de auib. c.34. Magnitudo. Color. Pedes. Rostrum. Rostrum. Os.

Collum. flauus color, ſed dilutior, quam in Merulis pingit. Collum pronum cinereum eſt, vt etiam
Dorſum. caput, ſed nigris maculis aſperſum. Dorſum charopum, ſeu ruſſum obſcurè, & per medias
Cauda. pennullas nigricans, Pars circa vropygium rurſus cinereis plumis obtegitur. Caudam
Collum. pennæ nigræ conſtituunt. Collum ſupinum, & pectus varia ſunt: nam flaueſcentes in
Pectus. eas plumas nigræ diſtiguunt maculæ. Alæ interiores albæ ſunt. Latera etiam intra alas
Alæ. (ſub alis) in extremitate plumarum albicant, inde lineis rufis diſtinguuntur: intima parte
latiùs nigreſcunt. Plumæ ventris albæ. Vngues digitique pedum nigricant. Pennæ ala-
Vngues. rum partim nigricant, partim rufo colore, vt dorſi minores præſertim, & breuiores, appa-
rent. Sexus in hoc genere non facilè diſtinguitur.

Turdus Pilaris cum hedera.

LOCVS

LOCVS. VOX. VOLATVS.

TVRNERVS Anglus apud ſuos Turdum pilarem nunquam, aut rarò videri ſcribit in æſtate, hyeme verò tantam eſſe copiam, vt nullius auis ſit maior. Apud Heluetios, vt refert Ornithologus poſtremò aduenit. De hoc priuatim tradit *a* Ariſtoteles, quod acutè ſonet, ac quamuis colorem immutet, vocem non variet. Volat gregatim, & inter volandum obſtreperus eſt. *a* 9. hiſt. 20.

VICTVS.

HOC Turdi genus baccis oblectatur, præcipuè iuniperi, vnde & nominatur à Germanis, teſte Ornithologo, & in vulgari apud illos ænigmate quæritur, quæ ſit auis, quæ pabulo trimo paſcatur. Iuniperi enim baccæ tertio demum anno matureſcere creduntur. Ille in huius Turdi ventriculo diſſecto ſeſe reperiſſe ait iuniperi baccas, & oſſa ſpinæ albæ fruticis, quam oxyacantham vocant, & berberi vulgo dicti granorum ſemina. Aquifoliæ arboris, ſorbi minimæ, ſimiliumquæ etiam arborum baccis veſcitur. Ænygma de Turdo pilari.

DE TVRDO ILLADE, ſiue Tylade. Cap. IV.

SYNONYMA.

TERTIVM Turdorum genus *a* Philoſophus ἰλλάδα quibuſdam dici ſcribit. Gaza Iliacũ vertit, ſed ab Hermolao taxatur, quod nõ Illada, ſed ilia da legerit, quare, inquit, commodiùs Illadicum conuertiſſet, ſed Athenæus etiam ἰλιάδα habet, & Alexandrum Myndium pro ἰλλας τυλὰς ſcribendum arbitrari aſſerit. Italicè appellatur, vt Nipho placet. Maluicius, nempe Maluizzo, alibi, vt Ornitologus ſe audiuiſſe ſcribit, Cion, vel Cipper, vt circa lacum Verbanum, Gallicè, teſte *b* Bellonio, vn Manuuis. Apud Cenomanos verò Touret voce correſpondente diminutiuè nomini d'vn Tours. Germanicè ein vvinſel, vel vvintze apud Tigurinos à voce ſua, vt ſcribit Ornithologus. Claronæ, quæ pariter Heluetiæ vrbs eſt, Bergtroſtel, quaſi Turdus montanus; alibi Boemerle, Bomerlin Beemerzr emer, vel Behemle, quaſi Bohemica auis, vel Turdulus Bohemicus, quod in Bohemia nidificare dicatur. Scribit tamen Ornithologus ſeſe ab aucupe quodã accepiſſe auẽ Behemle aliã eſſe à Vvenſola Heluetiorum, ſed ſimilem; alibi Vvyntroſtel, ideſt, Turdus vinearũ, fortè quod vuis paſcatur, & Rottroſtel, ideſt, Turdus ruber, ad differentiã alterius Turdi minoris, quẽ illi Troſtel ſimpliciter, alij Vvyſzttoſtel, ideſt, Turdũ albũ vocãt. Circa Coloniã ein Bitter, in Saxonia Vueindruſchel, Vveingartuogel. Circa Baſileã per onomatopœiã Gixerle.

a 9. hiſt. c. 20. Τυλὰς. Maluizzo. Mauuis. *b* L. 6. c. 33. Touret. Vvinſel. Bohemica auis.

DESCRIPTIO.

VVINSELA noſtra, inquit Ornithologus, per totum dorſum fuſca eſt. Pectus ei varij coloris: medius venter albicat: rubet vtrinque, vt etiam pars ſub alis. Interiora oris penitus flaueſcunt. Denique ſimilis eſt tum ſpecie, tum magnitudine illi, quam Troſtel nominamus. Sic ille · Quæ deſcriptio exactè meæ aui, quam depictam exhibeo, reſpondet: ſed minus, quàm alij Turdi, vt etiam *a* Ariſtoteles animaduertit, maculata eſt, maculæque longæ ſunt minores. Depingit, deſcribitque eundem hunc Turdum *b* Bellonius his ferè verbis: Turdus iliacus ſimilis eſt Turdo viſsiuoro minori, ſed tenuior, & magis flaueſcens, & parte prona, maximè circa flexiones alarum Color. *a* L. 9. hiſt. cap. 20. *b* L. de aui. cap. 34.

alarum ad colorem aurantij mali accedens, & per collum maculatus, pennæ capitis, & dorſi è caſtaneo ad cinereum accedunt: roſtrum, crura, pedeſque colore Turdi viſciuori maioris: venter, vt in Turdo pilari albus eſt, contrà ac in alijs duobus, quibus is maculis variegatus eſt. Cauda, atque alæ ſunt caſtaneæ.

Turdus minor cum olea ſylueſtri.

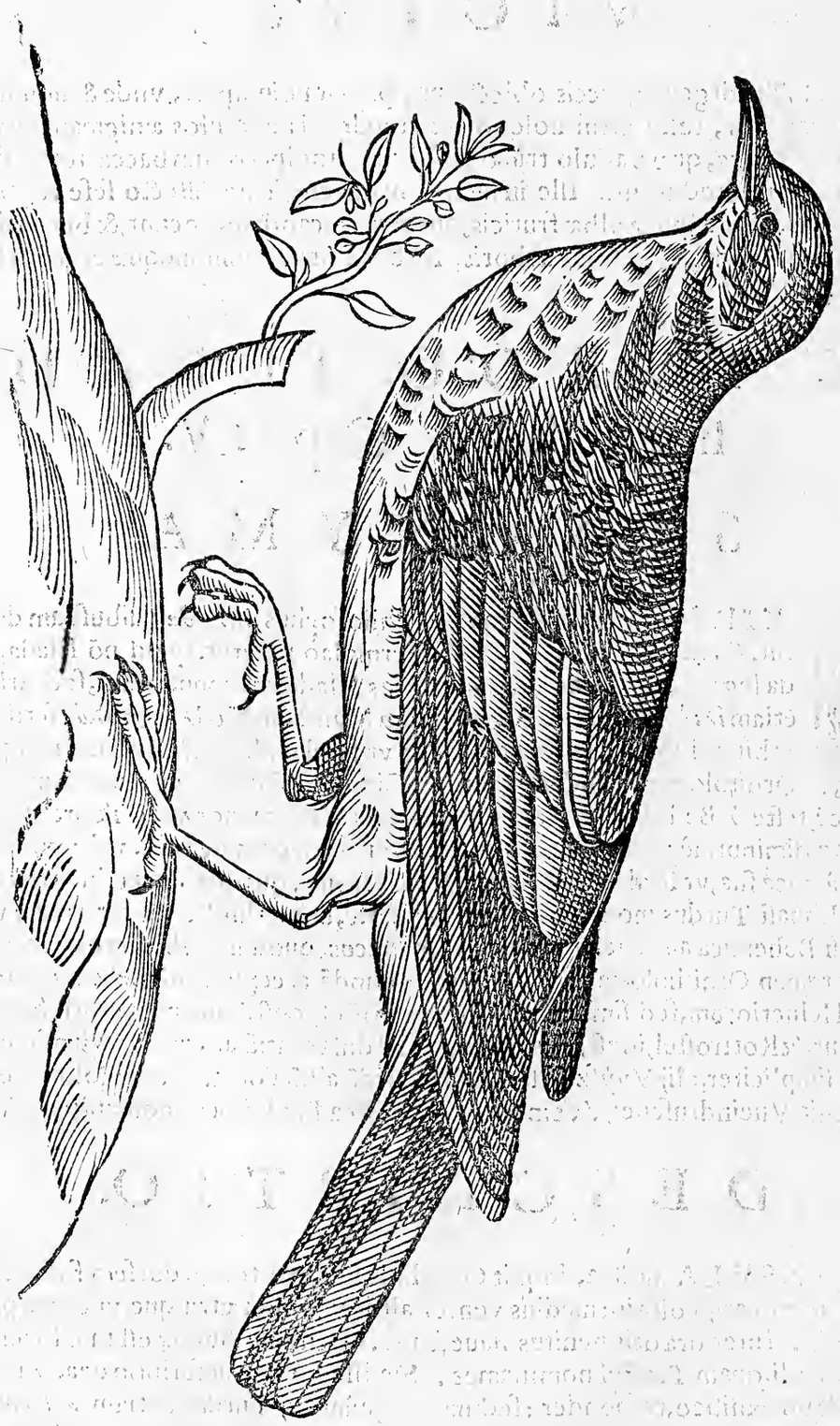

LOCVS. NIDVS.

ORNITOLOGVS aues esse ait peregrinas, neque apud suos nidificare, sed vt se audiusse tradit, in Bohemia, vel Vngaria. Aduolare verò apud suos initio hyèmis per quatuordecim ferè dies ante Turdos pilares: circa Paschа recedere. Racemis victitant, vineisquè, teste Bellonio, multum damni inferunt. Turdus Iliacus, inquit Gybertus Longolius, qui reliquis minor est, & gregatim plerunque victitat, in dumetis, & inter humiliores syluas, iuniperos, aquifolias degit: cui vulgus Germanicum (circa Coloniam) ab amaritudine nomen indidit ein Bitter. Ornithologus in dissecti ventriculo Nouembri mense reperit baccas spinæ albæ, quam oxyacantham dicimus.

Victus.

Batter.

CAPIENDI RATIO.

IDEM Ornithologus laqueis capi scribit, sed difficiliùs, quam pilares: nam si laqueus, inquit, sit albus, remouent, vt transgrediantur. Quia vero vuis inhiant, plurimi, teste *a* Bellonio, tempore vindemiarum diuersimodè capiuntur, & præcipuè instrumento, quod à suis Bret appellatur. Fit autem id in modum sibili, nam absque Vlula, inquit, parum præstari: capi verò etiam viscо in media æstate, item in ipso volatu, & multis alijs modis, sed quos breuitatis gratia subticet.

a L.6.c.33.

Bret, quid Gallis.

DE TVRDO SIMPLICITER dicto. Cap. V.

SYNONYMA.

ARISTOTELES eiuscemodi Turdi genus non videtur agnouisse, nam trium tantummodo meminit, quę scilicet iam antè descripsimus. Bellonius hunc Turdum primo *a* Aristotelis Turdo annumerat, Turdum viscиuorum minorem appellans, nimirum Griue petite. Nos appellamus simpliciter Tordo. Ornithologus Gallis ait dici vn Trasle, Germani vocant Trostel, quod nomen ab Italico Turdela factum videri potest, quæ Turdus Viscиuorus maior est, Alij aliter Germanicum illud nomen scribunt, & efferunt: Gyb Longolius, qui Coloniæ scripsit Droessel. Turnerus, qui ibidem Durstel. Hieronimus Tragus Trossel, Murmellius Trusel; nonnulli Sangdruschel, ideſt, Turdum musicum, ad differentiam Turdi Iliaei superioris: alij Vvsztrostel, ideſt, Turdum album, quod non admodum nisi colore quarundam partium differant. Angli à Trossel, aut à Mauuis, teste Turnero; sed nos Maluiccium vocamus Turdum minorem rubrum, de quo postremo loco egimus, & Galli eundem Mauuis, alij à Thrusche, quod nomen tamen primo, & maximo Turdorum generi adscribit. Illyrij, & Poloni Drozd.

a L.6.c.32.

Griue petite.

Trasle.

Trostel.

Turdus musicus.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES generatim Turdos considerans, eos, tradit, colorem immutare: atque hoc quoque huic Turduo conuenit. Auis est varia, & maculosa: Magnitudo, & species huic generi ex inspectione nostra, inquit Ornithologus, eadem ferè, quæ Turdo minori proximè descripto. Crura albicant, (hic quoque color variat, nam ex ijs, quos ego depictos habeo, vbi pedes crocei sunt.) Pectus, ventrem, & latera puncta nigra insigniunt. Venter alioqui candidus est, & caudæ etiam pars supina in minoribus pennis. Pectus subflauo, & ruffo colore, in vnum commixtis. Idem

Colorem mutat.

Magnitudo.

Crura.

Pectus.

Venter.

sub

ſub alis color merus,& abſq. maculis in minorib. pennis eſt. Tota pars prona vna ferè,& ſimplici colore,nempe,fuſco. Alæ fuſco ruffum miſcuerũt,& maculas ſubflauas habent. Sexus,vt audio,nõ facilè diſcernitur,niſi cãtu. Hucuſq. ille. Huic generi propriũ eſse apparet,vt circũ oculos maculetur:nã quatuor,quos ignarus priùs colorẽ immutare tãquã diuerſos depinxi,tres erãt ita maculati:quarto enim caput totũ ferè erat candidũ,cuius hic ſeparatim picturã exhibeo. Prior à me in libris meis ad viuũ depictus iam allatæ ex Orni-

Alæ.

Oculi.

Turdus ſimpliciter dictus cum olea ſatiua.

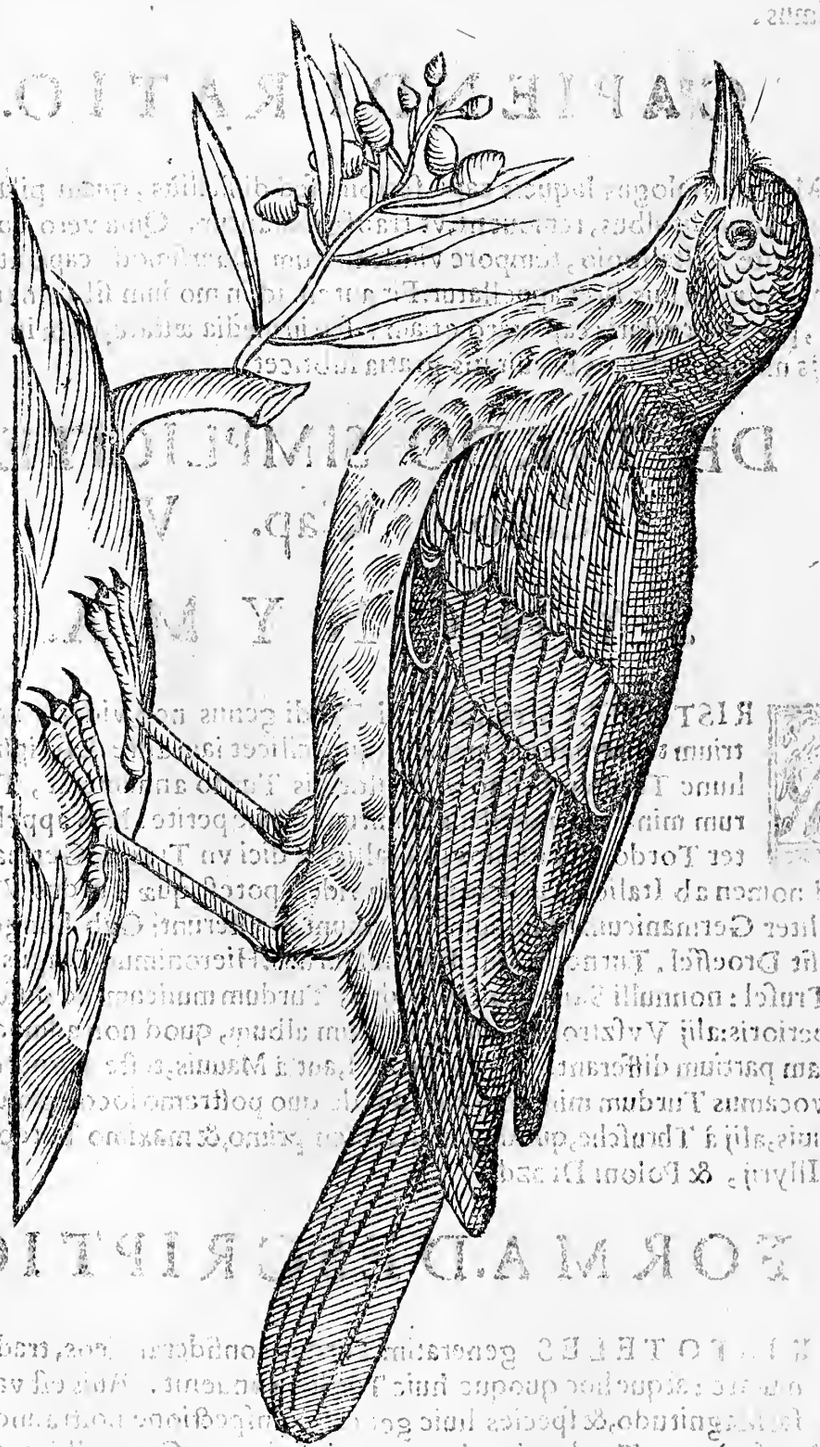

thologo deſcriptioni ex æquo reſpondet, niſi quod pedes haberet, vt dixi, penè croceos, & alis tergore, & cauda ſupina magis ruffeſceret. Alteri pedes candicabant, roſtrum erat flauũ, oculos alba, eaque maximè macula, ſubrotunda ambiebat, cætera magis palleſcebãt. Tertio roſtrum erat nigrum, color ex cinereo ad album vergebat, maculæ in collo, pectore, ventreq. vix erant conſpicuæ. Oculos huic macula non circundabat: erant tamen in medio duarum albarum; quarum vna prope roſtrum erat, altera ferè in ceruice. Quarto, quem delineatum damus, vertex capitis omnino erat candidus, cætera primo ſimillimus, niſi quod pedes minus luteſcerent.

Turdus leucocephalos cum iunipero.

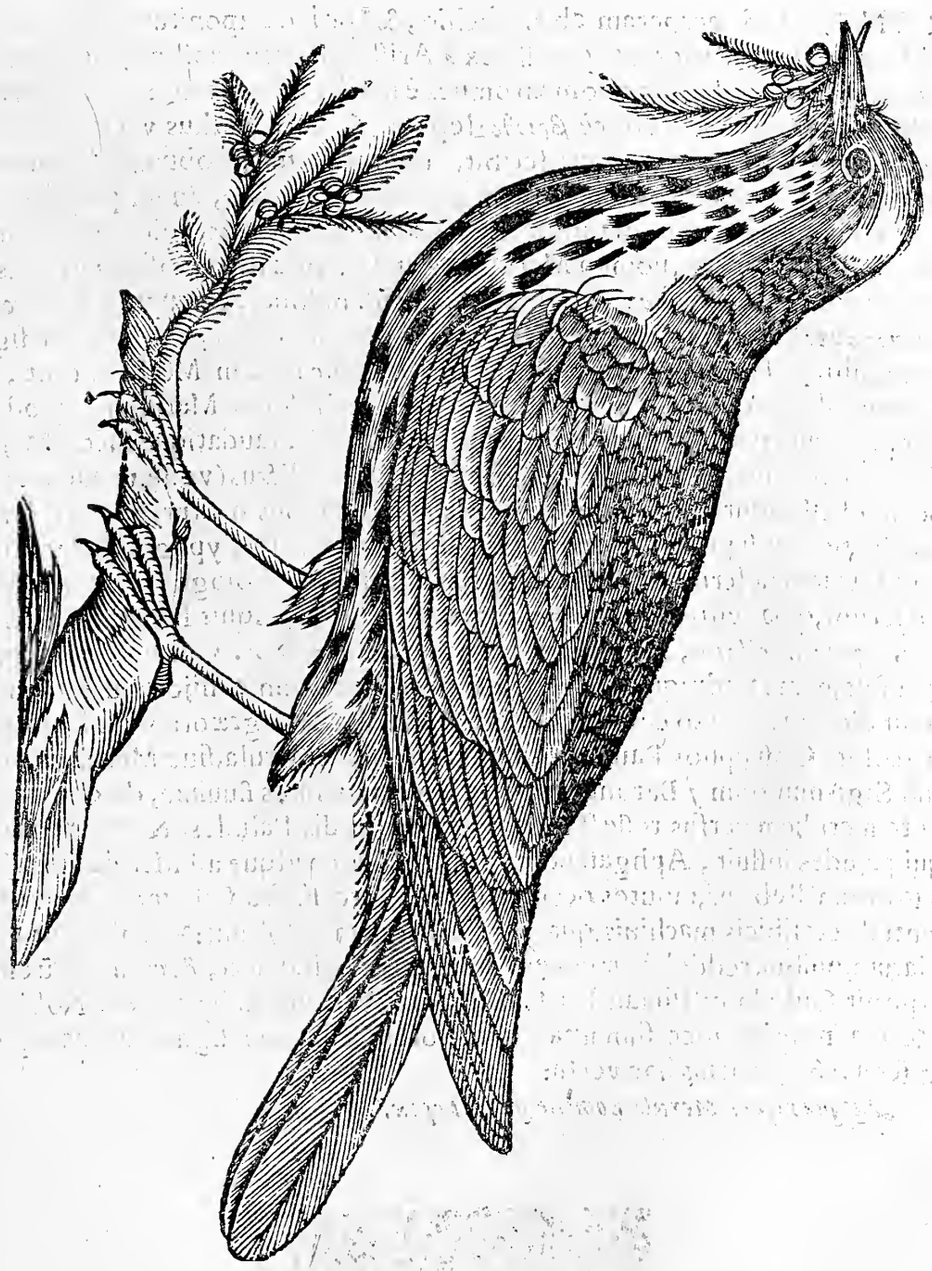

DE MERVLIS
Cap. VI.

Ordinis ratio.

MERVLARVM genus, quia cum Turdis in omnibus fermè conuenit, ijs ſubiungendum omninò erat. In cantu Turdis nihil cedit: humanum ſermonẽ ęquè docetur. Victu eodem fere vtitur. Ijſdem in ſtabularijs Romæ alebatur: non minus, quàm illi in cibo commendatur; quin ſunt qui Merulas pręferant, quamuis reuera pręferendæ non ſint. Quæ hoc capite generatim ſcribemus, priuatim priori Ariſtotelis Merularum generi exactè conueniunt.

ÆQVIVOCA.

Brenthus. a 9. hiſ. c.

BRENTHVS perperam ab Heſychio, & Varino exponitur Coſſyphos, id eſt, Merula: nam aquaticam auem eſſe ex *a* Ariſtotele facilè colligitur, qui cum Laro, & Harpa diſſidere ſcribit quoniam omnes è mari victum petunt, quamuis apud eundem Ariſtotelem *b* alibi, vbi Gręcè βριυθος legitur, Gaza Brenthus verterit, quam auem Philoſophus montes, & ſyluas colere ſcribit, eſſeq; ei victum probum, & ſonoram vocem. *c* Pauſanias Tanagræ duo Gallinaceorum genera eſſe ſcribit, vnum pugnax, alterum Merulæ nomine inſigne, magnitudine Lydas Gallinas æquans, colore Coruino, à quo nimirum, teſte Hermolao, nomen Merulæ obtinuit. Syluatico Soſofigius auis Merula eſt, verùm ea vox à Græco σεισοπυγὶς quod Matacillam ſonat, corrupta eſt. Græci autem, & piſcem κοσσυφον appellant, ita pariter Latinis Merula auem, & piſcem ſignificat. Peritiores Galliæ piſcatores, teſte *d* Rondoletio, hunc piſcem Merle vocant, Romani Merlo; nonnulli perperam Turdum. Lippius, & Iſidorus Merulum, quod Merulæ auis inſtar niger appareat. Piſcis eſt ſaxatilis, & boni, laudatique ſucci. Merula item Plinio Liguriæ fluuius eſt, Iuſtiniano, & Leandro Meira dictus (vnde, vt audio promontoriũ propè quod allabitur, vulgo Capo delle Meire à Liguribus dicitur) Nigro Cõta teſte Abrahamo Hortelio, niſi pro Cẽta quod arbitror, Conta errore Typographi legatur. *e* Blondus enim Liguriam deſcribens, Centam vocari aſſerit: Ornithologus Centenã, & nominis etymũ ad ferunt, quia centenis amnibus augeatur. *Albinga*, inquit Blondus, *abluit latus Merula fluuius Centa appellatus, quod Centenis torrentibus augeatur*. Cur verò eo nomine gaudeat ille amnis, nemo tradit; quid ſi ab aquæ nigredine dictum conijciamus? Nam & Meruleus, vt poſt dicemus, Plauto color niger eſt, & alterum Tanagræorum Gallorũ ab eodem Merularũ colore Coſſyphos Pauſanię appellatur, ideſt, Merula, ſiue Meruleus. Inuenio etiam apud Sigismundum *f* Baronem alium eiusdem nominis fluuium, de quo ita meminit. Ab oriente meridiem verſus reflectendo, circa Mœotidis Paludes, & Pontum ad fluuium Cupa, qui paludes influit, Aphgaſi populi ſunt, quo loco vſque ad Merula flauuiũ, (ita habet) qui Pontum illabitur, montes occurrunt, quos Circaſſi, ſeu Ciki incolũt. *g* Vitruuio verò loquenti de cteſibicis machinis, quæ altiſſimè aquam extollunt: Merulæ ſunt de genere hydracularum, quibus reddebãtur voces humanarum imitatrices, & cãtus auiũ effectrices, ſicutij exponit Gulielmus Philandes Caſtilonius, Vitruuij Scholiaſtes. Nobis denique Italis Merula indigite voce ſummitatem tectorum, ædiumue ſignificat, eamque vocem Latinam fecit *h* Sanazarius hoc verſu:

Quique rigens Merulæ nomine gaudet opex.

b 9. hi. c. 11.

c In Boœt. Gallinacęi Merulę dictæ.

Merula piſcis.

d L. 6. de piſcib. c. 5

Merula fluuius.

capo delle Meire vnde dictus.

Conta.

Centa.

e In Ligu.

Centena.

Meruleus Color.

f In cõ. rer. Muſæo.

g L. x c. 12

Merula machina.

Merula ꝓ ſũmitate.

h Lib. 3. eleg.

SYNO

SYNONYMA.

A Græcorum Cossyphos corrupta videntur hæc Syluatici nomina Merulam ipsi significantia, Cosefos, Cossifos, kepsos. Pro Archi nescio qua lingua Merulam auem etiam transfert. Hæc quoque barbara sunt, & ex qua lingua ab ipso excepta sint, ignoro, Alfia, Merulus, Echus, idem, item Edulcus, & Ethida pro Merula, quas posteriores voces corruptas conijcio ab Aethyia Græcorum, quæ Latinè Mergum sonāt non Merulam, vt ille somniat. Apud Albertum Fastozoz, vel Farrakoz, & Cokoylos, Folkynos, Chricos, & Focoton omnia leguntur pro Merula, quæ Aristoteli, cæterisque Græcis κοσσυφος dicitur, & κόττυφος, teste Hermolao Barbaro. Κόψιχος Hesychio, & Varino, Suidæ Κόσσυφος per iota in penultima, quod non probo: Alibi etiam Κοψυχος pro aue accipi ait, κόσσυφος verò pro pisce, sed quemadmodum huius nullum habet authorē, ita etiam, ipsemet proximè scripserat κόψυχος pro pisce accipi, quamuis & id uerum non sit: nam vt suprà diximus Κόσσυφος & piscem, & auem significat. Eustathius etiam Κόψιχος habet, sed communiùs, inquit, dicitur κόσσυφος. Hodie Græcis Merula κοττιφός dicitur. Latini Classici scriptores fœminino genere tantùm efferunt, recentiores, & author Philomelæ, nonnulliq. alij etiam masculino Merulum dicunt, & Itali Merlo. *a* Varro Merulam, quasi meram dici vult, id est vtiipse exponit, solam volantem, quam tamen etymologiam, vt superstitiosam, & plus iusto curiosam ridet *b* Fabius Quintilianus, ita Varronem vellicans: *sed huic tanti fuit vertere quia sola volat quasi mera volans nominaretur.* Isidorus verò etymū Varronis repetens, id nō videtur improbare, sed antiquitus Merulā Medulā dictam fuisse scribit, eò quòd moduletur. Festus pariter Varroni subscribit, inquiens *Merū solum antiquis: vnde & auis Merula, quod soliuaga est, & solitaria pascitur.* Merulā à nigro colore, quo prædita est nōnulli, referēte Ornithologo Nigrettū appellarunt, sed ea uox, quod sciam, Latina non est. Italis, vt dixi Merlo dicitur, Hispanis Mierla, Lusitanis Melroa, Gallis Melre, Germanis superioribus Amsel, circa Coloniā Merl, Flandricè in nōnullis locis Merlaer, aut Meerel, Hollandis primatim, vt ait Ornitologus, een Lyster: Anglice à Balakosel, à Blak byrd. Illyricè Kos, quę, dictio à Grecorum Cossyphos detorta videri potest, Turcicè Eeluek.

Cosefos. Cossifos. Kepsos. Archia. Aethya. Mergus. Etymum. Nigrettus

a *Lib. 4. de ling. Lat.*
b L. 1. c. 10

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES *a* duo Merularum genera recensēt, nigrum vnum, idque vulgare, candidum alterum, quod circa Cyllenam Arcadiæ tantum nascatur. Si itaque peculiaris illius loci natura sit Merulas producere candidas, quod pro altero genere ponit Aristoteles, diuersum à primo non erit: color enim non variat speciem, maximè cùm & magnitudine, & voce simile vtrunque genus esse dicat. Verùm quod nullibi alias candidas Merulas nasci tradit, idq. *b* Plinius ceuratum repetit; id meo iudicio vsque adeò verum non est. In Nouergia enim, teste Gyb. Longolio, etiam candicant, & Io. Carus, eodem referente albas Merulas in nouo orbe, in quem cum Hispanis nauigauit, se vidisse asserit: & ego pariter Merulam aliquando à Cardinale Paleoto mihi Roma missam totam candidam, exceptis rostro, & pedibus, quæ flauescebant, delineatam ob oculos ponam: Sed vt ad veteres reuertamur, *c* M. Varro non pro diuersa specie, sed pro re quadam noua, aut rara habuisse videtur, inquiens: *Gallinę rusticæ in ornatibus publicis solent poni cum Psittacis, & Merulis albis, item alijs id genus rebus inusitatis.* Agnouit tamen Aristoteles etiam aliud Merularum genus siquidem prędicto loco ait. *Et etiam ex hoc genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore & magnitudine paulò minor. Versari hæc in saxis, & tectis solita est, nec rostrū rutilū, vt Merula habet.* Ornithologus quærit, an hoc genus sit, quod multi Passerē solitarium vocāt, vel illud Merulę genus, quod nō nulli viri docti Germanicè interpretantur, Birckamsel, id est, Merulam montanam: huius ex illo descriptionem post suo loco dabimus. Nævius apud Festum Merulæ memi nit sandaracino colore, sed huiusmodi color rostro Merulæ tantùm competit: quare diuersa species non est. Obseruaui tamen Merulam nescio quo tempore captam, quæ tota ex flauo ad castaneū vergeret, mutato, vt puto priore colore. Albertus alibi, vbi *d* Aristot. Caprimulgum

a *9. hist. c. 19*

Merulæ candidæ vbi.
b *L. 10. c. 30*
c *L. 3. de re rust c. 9.*

Passer solitarius. Birckamsel.

d *9. hist. c. 30.*

mulgum Merulę quo ad magnitudinem confert, *eſt*, inquit, *Merularum genus quoddã, quod Caprimulgus vocatur*, cùm Caprimulgus alioqui auis ſit nocturna, de qua ſcilicet in libro de nocturnis auibus priuatim egimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo *c. 9 hiſt. c. 19*

ARiſtoteles, citante Athenæo, Turdum Trichada, ſiue pilarem Merulæ æqualem facit: verùm in codicibus, quos nũc habemus, Ariſtotelis, id nõ reperias: cõuenit tñ ea magnitudo Merulæ cõmuni, nẽpe nigrę, quã primo loco nominat Ariſtot. hic depingimus. Quod ad colorẽ pertinẽt, is quidẽ niger eſt, quare nigrũ colorẽ Meruleũ

Merula mas cum myrtacantha.

dicebat

dicebat facetissimus *f* Plautus, sed hyeme, teste Aristot. Plinioq. ruffus euadit. Quàm hic depingimus; legitimam Aristotelis Merulam, primo, vt dixi, loco uominetam esse remur, nã nigra est, & vulgaris, rostrumq. habet rutilum, quemadmodum de sua prodidit ille: Albertus Merulæ rostrum & pedes coloris tribuit crocei; mea verò Merula pedes habet aterrimos, quas tamen ex hoc planè genere post fœminam depictas dabo, omnes pedes habebãt luteos. Quemadmodum verò plumarum colorem mutant pro temporis diuersitate, ita pariter rostrum colorem eandem nõ seruat, sed eum pro auium ætate immutant: nam id annicülis, teste Plinio in ebur transfiguratur, at maribus duntaxat. Eodem modo forte in pedibus euenit: Sexus in hoc genere manifestam differentiam constituit. Fœmina enim vt mas atra non est, sed fusca tantummodo. Rostrum etiam vt in illo rutilum non est, sed infectius tantum lutescit supra enim planè fuscescit: præterea gula, pectusq. totum ex albicante, & fuscescente coloribus maculantur. Priori icon maris est, altera fœminæ.

Merula fœmina cum ilice æquifol.

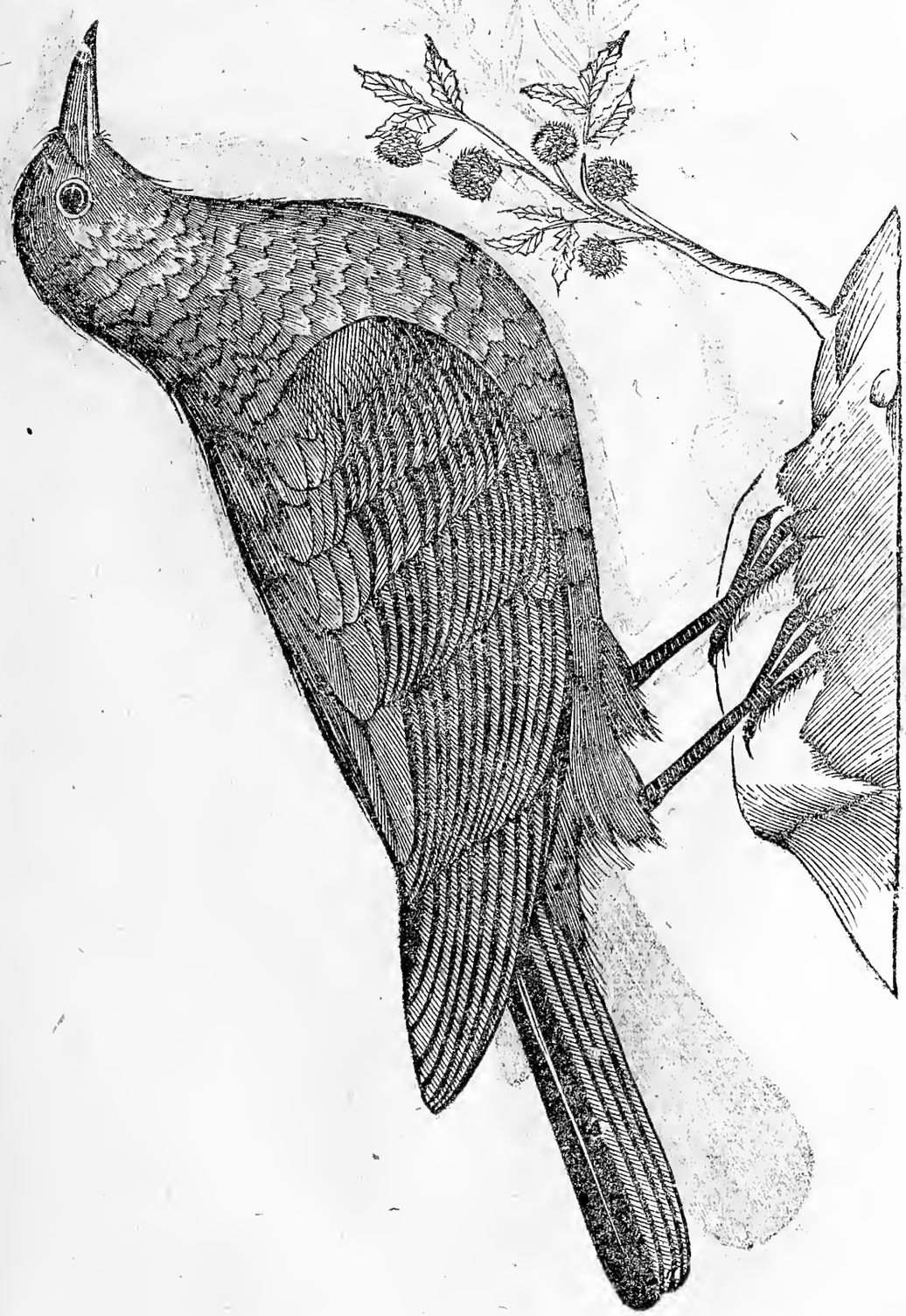

Merula ſeu cocephalos, eiuſq. forma.

Tertio loco depicta haud dubio ex eodem genere, Merula leucocephalos dici poteſt, nam caput præter tres maculas oblongas nigras, quæ retro oculos conſpiciuntur, prorſus candidum eſt, pedes luſceſcunt, cauda, & venter ater rimo colore, vti pariter pectus, atque alæ, ſed quæ albo maculantur, aliquot etiam ex pennis remigibus prorſus candidæ ſunt roſtrum, & oculorum iris lutea.

Merula leucocephalos cum phylirea anguſti folca.

Quas quarto, & quinto loco depingimus, ex albo, & nigro sunt maculatæ, mas minus, fœmina magis: nigredo verò in fœmina longè minus, quàm in mare intenditur.

Merula alba, & nigra mas cum myrto laurea maxima.

Cauda

Cauda vtrique tota nigra mari roſtrum,& pedes rutili intensè admodum:fœminæ pallidè flaueſcunt.

Merula alba, & nigra fœmina cum Phylirea Narbonenſi.

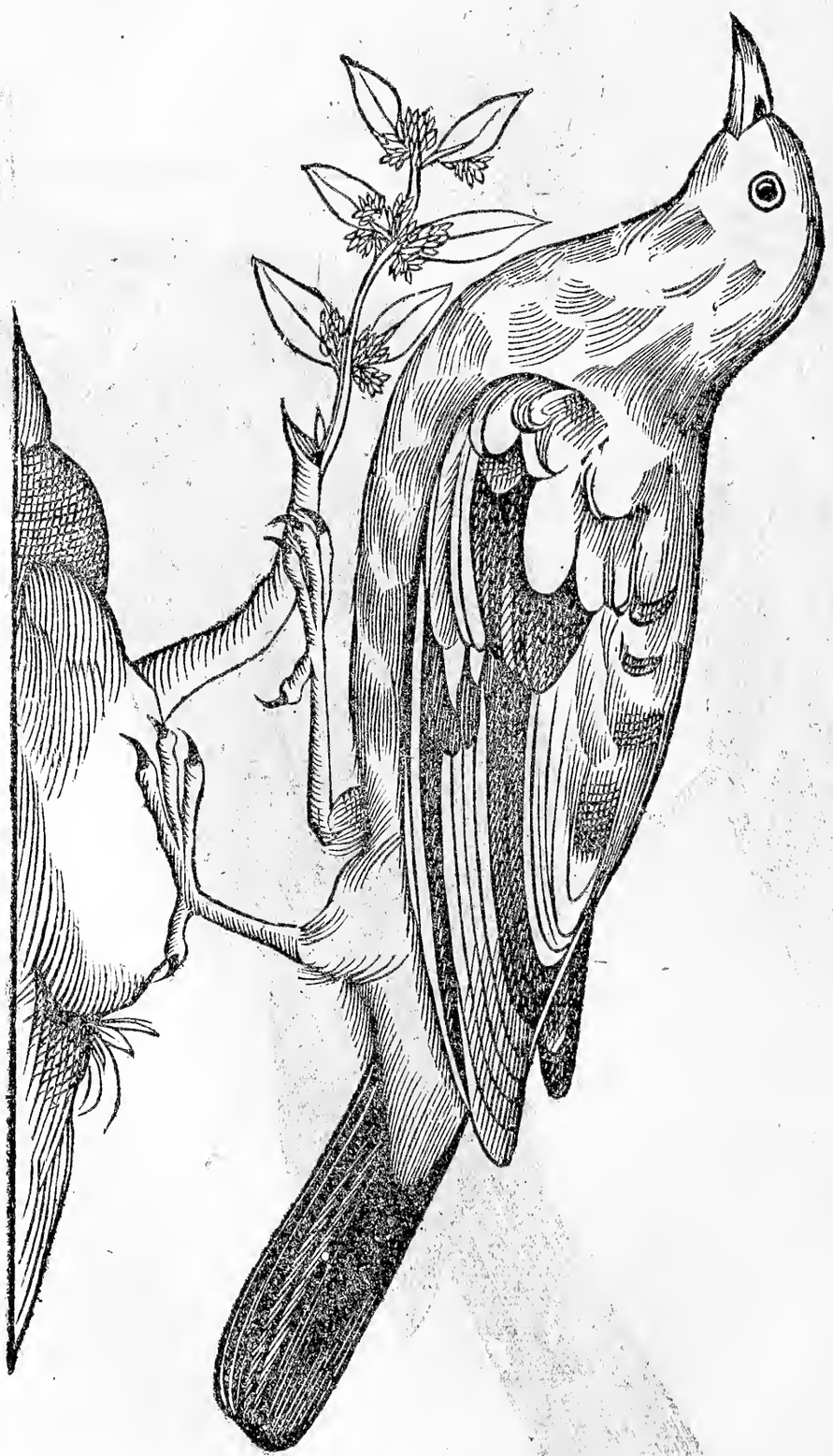

Vltimo

Vltimo loco depicta tota candida est, excepto rostro, quod rutilum est, & pedibus, qui lutescunt.

Merula candida cum oxycedro.

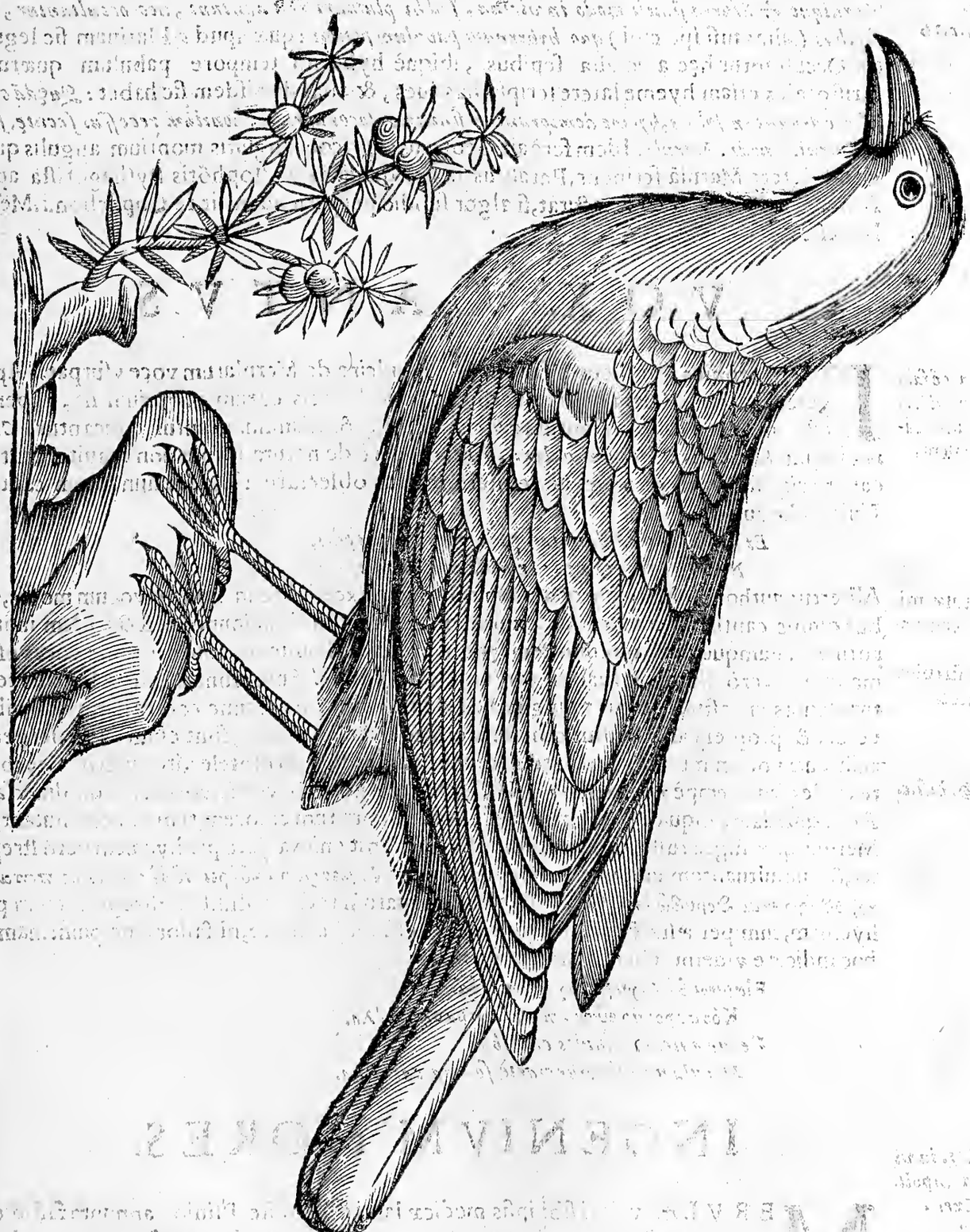

LOCVS

LOCVS.

a 9 hi.c.11

b L.6. 24.

c Lib.6. de ſan. 9 hi.c.16

MERVLA, inquit Albertus, verſatur in locis denſis conſitis arboribus, & ſpinetis, & in fiſſuris lapidum. Sed *a* Ariſtoteles hęc de Trochilo tantùm, non de Merula ſcripſit. Agit certè Merula eiſdē in locis, in quibus Turdus, atque eiuſdem ferè naturæ eſt: mutat enim, vt ille, locum: *Abeunt, & Merulę*, inquit *b* Plinius, *Turdique & Sturni ſimili modo in vicina, ſed hi plumam non amitunt, nec occultantur, niſi ſepibus* (alias niſi ſpe cibi) *quo hybernum pabulum petunt*: quæ apud *c* Platinam ſic leguntur Occultantur hęc animalia ſepibus, ibiquè hyberno tempore pabulum quærunt. Ariſtoteles etiam hyeme latere ſcripſit has aues, & aliàs de eiſdem ſic habet: *Quędā cum eſtate degant in ſyluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſecutę, ſicuti Sturni, Turdi, Merulæ.* Idem ferè ait Georgius Agricola anguſtis montium angulis quandoque latere Merulā ſcribens, Paraſitus tamen quidā in Ariſtophōtis Pythagoriſta apud Athenęum inter alia de ſe iactitat, ſi algor ſubdio perpetiendum ſit, ſe Copſichon.i. Merulam eſſe.

VOX. CANTVS.

a In cōfab. primæ diei. Merulæ cātu valent.

IO. *a* Antonius Pantheus Veronenſis fringulcire de Merularum voce vſurpat. Apud veteres, quod ſciam nullum verbum, quod vocis earum proprium ſit, reperire eſt, nam ceu canoras tantùm eas celebrant, & etiamnum cantui educantur. *Cantu*, inquit Aelianus, *Merulæ valent*, Author verò de natura rerum non ſuauiter tantùm canere ait, ſed vocis quoque amœnitate ſe ipſas oblectare: Laudat hunc item cantum Philomelæ author:

Et merulus modulans, tam pulchris concinit odis,
Nocte ruente tamen carmina nulla canit.

Merulæ mirus cantus.

Albertus author eſt Merulam quandam olim adeo excelluiſſe in nouem vocum modis, quibus omnis cantilena componitur, exprimendis, vt nullus hominum perfectè illam imitari potuerit; eamque quaſi oſtentantem ſępè in preſentia hominum nouem ordine voces effor maſſe. Vt verò diutiùs & ſuauiùs cantent, carnibus paſcendæ ſunt, nā idē Albertus teſtatur clauſas ergaſtulis propter pinguedinē diutiùs cantare, & tunc contra naturā carnibus veſci, & propter eas libentiùs canere. Verū nō ſemper cantant, ſunt enim ex genere earū auiū, quæ vocem mutant: imo muteſcere Merulas tradit *b* Ariſtoteles, ita enim in Gręco cō textu legitur, nempè τὴν φοινὴν ἴσχει, Gaza autem nō recte vertit, vocem reddit diuerſam. Aues quædam, inquit Philoſophus, per anni tempora tum colorem, tum vocem mutant, vt Merula, quæ nigra ruffeſcit, & vocem cohibet. Canit enim æſtate per hyemem verò ſtrepitat, & tumultuantem edit vocem. Grecè legitur ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει, τὸν δὲ χειμῶνος παταγεῖ καὶ φθέγγεται θορυβώδες, Gaza iſtęc quoque parum rectè trāſtulit, ita; ſtrepitat enim per hyemem, cum per æſtatē tumultuans cātet. Verè verò cantare, ni fallor, incipiunt: nam & hoc indicare videtur Theocritus dum canit:

b 9. hiſt.c. 49.

Vt ſuauius cantet.

Εἰαρινοὶ δὲ λιγυφθόγγοισιν ἀοιδαῖς
Κόσσυφοι ἀχεῦσιν, ποικιλότραυλα μέλη.
Verne autem ſtridulis cantibus
Merula modulantur variè ſonora carmina.

INGENIVM MORES.

a L.7. in vita Apoll.

b Exer. 237.

Merula, quam Pſittacus imp. fectus loquitur.

MERVLÆ veluti ſibi ipſis medicæ lauri folia, teſte Plinio, annuum faſtidium purgant. Sed ingenij earum acumen ex hoc magis manifeſtatur, quod humanum ſermonem immitentur. *a* Philoſtratus de quodam adoleſcente prodidit, quod Merulas docuerit humanum ſermonem imitari. In quo pariter Turdi naturam ſapit: immo *b* Iulius Scaliger author eſt Merulam, & Turdum tanquam è modulis ſermocinari. Neuter verò æquè ac Pſittacus verba format conſona

consona, quòd & rostrum, & linguam eis formandis minus habeant idonea. Psittaco enim rostrum aduncum, & latum, lingua latissima, & humanæ ferè similis, his rostrum rectum, & angustum, lingua stricta, quare tria hæc elementa d, t, r rarò, aut fortè nunquam exprimunt, Psittacus optimè, neque id mirum, cùm eadem edentuli homines, nam & in his addentes loquelæ formatæ reflectio non fit, vt in Psittaco cui aduncitas rostri dentiũ loco est, vel non, vel malè admodum exprimant. Quod ad mores, & naturam Merularum attinet, amant sese lauare, vt scribit author de natura rerum, & plumas rostro purgant. Plinius eas inter eas recenset aues, quæ saliunt. Solas volare aiunt, vnde etymũ Varro, & Festus deduxerunt: quare etiam nonnulli hominem solitariũ, qui aliorum aduersatur comertia, denotare volẽtes, Merulam depingunt. Mores Natũra. Hominis solitarij typ⁹

VICTVS. SAGINA.

TVRDOS in victu quoque Merulæ referunt Myrtis, Lauro, & Cipresso consitis nemoribus gaudent, teste Oppiano, vt nimirum earum baccis vescantur. Caueis inclusæ, vt ex Alberto suprà diximus, contra naturam carnes comedunt. Pomis sorborum, & orni, sambucique acinis etiam vescuntur. In depictis à nobis Merulis aliquot plantæ, quæ ipsis in cibum cedunt adiectæ sunt, nimirum oxycedrus Dalechampij, ilex aquifolia eiusdem, myrtachanta, philirea angustifolia, myrtus laurea maxima, myrtus exotica Plinij, area Theophrasti effigie alni. Aristoteles verò Merulam scribit eisdem vesci, quibus Collurio. Quod sanè verum est, si Collurio, vt Turnerus, & Ornithologus volunt. Turdela (sic Turdum simpliciter dictum vocant, & huius non meminit Aristoteles (est: nos quid de Collutione sentiamus, libro quinto scripsimus. Edunt denique etiam Merulæ vermes, & locustas. Quomodo clausę saginentur, in Turdo fusiùs adductis etiam veterum geoponicorum verbis, docuimus *a* N. Varro ornitrophion accuratissimè depingens, Intra rete, inquit, aues sunt omne genus, maximè cantrices, vt Lusciniæ, ac Merulæ, quibus aqua ministratur per caniculum, cibus obijcitur sub rete: sed hoc ad saginandi rationem nihil facit. Collurio, quæ auis.

a *L.3. de re rust.*

NIDVS. PARTVS.

NIDVM durum, & quasi glutino quodam firmatum construere Merulam scribit Ornithologus. Ego anno superiori, nempe 1598. sub finem Iunij allatum, & in cespitibus spinosis propè terrã repertum ab aucupe mihi eiuscemodi nidum diligenter consideraui, atque hunc fermè in modum descripsi. Figura erit hæmispherica, oblongiuscula tamen, substantia firma, solidaque circũferentia duorum dodrantum. Cauus erat ad modum scutellæ; & cum summa arte constructus ex surculis, ramulisque exilibus, & fibrosis radiculis inter se luto, quod glutinis loco erat, connexis. Intus materia mollior, vt nempe molliùs cubarent fœtus, luti nihil. Parit Merula *a* Philosopho teste, bis anno; sed eius primi partus pereunt frigore hyberno: omnium namque auium prima hæc parit: posteriorem autem partum educat, & fæliciter ducit ad finem. Sic ille. Oppianus ante exactam hyemem fœtificare scribit. Ornithologus apud suos, ideſt, Heluetios, ferè Martio, vel Aprili. Sed quot pariat, nemo annotat. In nido mihi ab aucupe allato quinque inerant pulli, quorũ alij, vt ex colore vel intenso, vel remisso iudicaui, mares, alij fœminæ erant. *b* Io. Langius Persarum magos tradit ex saluia sub fimo putrefacta, dũ Sol, & Luna secundam Solis faciem occupant, auem Merulę similem procreasse, cuius adustę cinere lampade insperso domus serpentibus referta videbatur. Idem in suis mirabilibus, recenset *c* Gaudentius Merula, vbi de Leone sidere agit, & modum docet; qũo autem ita procreemus. In facie Leonis, inquit, prima Luna constituta saluiã contusam si in vitreũ vas indideris, & orificio Hermetis sigillo obtuso in fimo caballino sepelieris, & intra lunarem circulum enatum Merulæ simile animal reperies. Meminit huiusce Merulæ pariter Marsilius Ficinus. Ego verò eiuscemodi generatione non credo. Nidi descriptio. Partus.

a *L.5. hist. c.13*

b *In epist. med.34.*

Merulæ similis auis mirus ortus

c *L.2.c. de Leone.*

SYM-

SYMPATHIA.

Antipathia.

a *L.10.c.74* PLINIVS *a* Turdos, & Merulas inuicem amicos eſſe ſcribit. Sed locum hunc in Turdo, ex Ariſtotele correximus, qui Turtures cum ijs amicos eſſe aſſerit, non Turdos. Rubeculam appellant quandam auiculam à rubente pectore, de qua in hoc opere poſtea ſuo agemus loco, hanc ſe audiſſe ait Ornithologus Merulam amare, eamque ſequi, & noctu ferè iuxta Merulam, aut in proxima arbore conquieſcere. Verùm quemadmodum haſce binas auiculas habet amicas Merula: ita contra inimicas binas alias, aduerſus quas illæ Merulam non defendant, Crecem nimirum, quam moribus pugnacibus eſſe *b* Philoſophus author eſt, & Noctuam: Crex, inquit ille, *Merulam impugnat, nocet enim ipſi, pulliſque* Noctuæ verò nonnulli ita infenſam eſſe volunt, vt quotieſcunque clamantem audiat, ex templo ad illam velut illatam ſibi iniuriam vindicatura, aduolet. Sed fortè hoc poſtremum non ita mirum videatur, vt occulto odio aſcribamus innato. Hoc verò omnino mirandum eſt, vel ſaltem nulla eius ratio naturalis aſſignari poteſt, ſcilicet cur mali punici grano, vt teſtatur *c* Aelianus, pereat, quo alioqui cætera animãtia impunè veſcantur, præter Circum, Larum, Turturem, Vultures, & Scopes, vt Gyllus addit, quæ aues eodem deuorato, vt idem Aelianus prodit, intereunt.

Rubecula. Merulam amat. Crex Merulam impugnat. b *9.hi.c.7.* Merula volat ad clamorem Noctuæ. Merula mali punici grano perit. c *L.6.c.46. de anim.*

CAPIENDI RATIO.

a *In Exeu.* MERVLAS, inquit *a* Oppianus, & canoras Luſcinias capere licebit laqueo inter denſa fruteta collocato, quem bini orbes conſtituant ſub intortis ſinibus retis latentes, & marinis retibus, quæ ὑποχὰς vocant ſimiles. Intenduntur etiam longiſſimi nerui bubuli poſita in medio virga, à neruis funiculus, & laqueus ſuſpenduntur. Ad hęc eſca imponitur vermiculus aliquis, aut lumbricus, qua ineſcata auis illaqueatur, & omnibus illis, quæ ad capturam deſtinata erant, circumactis detinetur. Cæterùm in Merulas alium etiã captionis modum adoleſcentes excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cùm auis maximè cibi inops eſt, & oliuæ, aut Lauri baccam iniiciunt, ac propè teſtę fragmentum, vel lateris ponunt: ſcrobi item paxillum inſerunt, quo teſtas binas intendunt. Apponitur, & altera auis laqueo ligata. Sic omnino Merula famelica aduolabit, & ſcrobem ſubibit, Hæc ille. Retibus verò etiam olim capi ſolitas eſſe vero verius eſt, & ab eiuſcemodi capiendi modo *b* Horatius comparationem detorquet in ambitioſus poetas, qui ſcilicet etiam (cùm errant (laudari cupiunt:

Hic dum ſublimes verſus ructatur, & errat,
Si veluti Merulis intentus decidit auceps
In puteum, foueamque.

Quaſi dicat, ſi intentus auceps Merulis capiendis ſurſum aſpicit, & foueam ſibi proximam non attendens, incidit in eam, ita malus poeta dum ſuperbit, & nimis laudari appetit, incidit in foueam reprehenſionis publicæ. Apud Nermannos Galliæ populos, referente *c* Io. Bruyero, vbi frequens hęc auis eſt, in ſepibus noctu adignis ſplendorem retibus extenſis capitur.

b *In art. poet.* Cõparatio. Malus poeta etiam erãs vult laudari. c *Li.5.c.40.*

COGNOMINATA.

CORNELII cognomento Merulæ memini in Pauone ex *a* M. Varrone adductis etiam eius verbis facetiſſimis. Erat autem conſulari familia ortus. Hic cum flamen dialis eſſet, Mario, & Cinna priori bello ciuili vrbem hoſtiliter ingredientibus, & in omnes, qui à Scyllæ partibus ſtabant ſæuientibus etiam occiſus ſciſſaram venarum cruore Iouis oculos aſperſiſſe legitur. *b* Cornelius Tacitus neminem duobus, & ſeptuaginta annis poſt huius Merulæ cædem in flammi-

nem

a *Lib.de re ruſt.c.2.* Cornelius Merula à q- bus occiſus b *L.3. ann.*

nem dialem suffectum fuisse author est. Quem locum Taciti annotans *c* Iustus Lipsius veteris historiæ peritissimus. Constat, inquit, ratio. Nam Merula interfectus anno vrbis 668. Suffectus flamen nouus ab Augusto, anno vrbis 764. *c In com.*

Nostro æuo Georgius Merula floruit Alexandrinus, vir vtriusque linguæ doctus: sed in quem Philippus Beroaldus sæpe inuehitur.

DENOMINATA.

AVIS quædam, teste Ornithologo Brachuogel, Brachamsel appellatur, ideſt, Merula noualium, quod in noualibus agris ferè degat, & circa loca paluſtria, roſtro, & cruribus oblongis, corporis reliqui ſpecie, vel magnitudine non diſſimilis, vt arbitratur Merulæ. Eſt autem, ni fallor Gallinaginis ſpecies. Caryocatacten auem Ornithologo dictam Lacus Verbani accolę Italico ſermone Merle alpadie, id eſt, Merulam Alpinam nominant. Galbula, ſiue Icterus, ſiue Picus nidum ſuſpendens, ſiue, vt recentiores vocant, Oriolus, Brabandis vulgò, vt in eius hiſtoria ſcripſi, Goutmeerl, hoc eſt, aureę Merulæ, vel Olimeerl, id eſt, oliuæ Merula appellatur. Brachuogel. Brachāsel. Caryocatacte. Merle alpadie. Coutmeer. Blimeerl.

A Merula Plautus adiectiuum deduxit Meruleus, quo vtitur, vt dixi, pro colore nigro: nam Anthemonidem adoleſcentem ita verberaturum amicam ſuam inducit, vt tota fiat Merula, nigra; Meruleus.

Iam Pelago illam pugnis totam faciam, vt ſit Merulea,
Itaque replebo atritate, atrior multò, vt fiet,
Quam Aegyptij, aut qui cortinam ludis per circumferunt.

PROVERBIA.

MERVLA ad Merulam, vetus prouerbium, & ſimile ei: *Semper Gracculus aſſidet Gracculo.* Item ei: *Cicada Cicadæ cara formicæ formica:* item vulgatiſſimo illi: *Simile gaudet ſimili.*

Κίχλης κωφοτέρος, id eſt, *Turdo ſurdior*, imperitiores nonnulli perperam Merula ſurdior verterunt.

E già di là del rio paſſato e'l Merlo, id eſt Merula riuum præteruolauit, prouerbialiter à Petrarcha prolatum eſt, pro eo, qui præſenti ſe periculo eripuit, & in tutum euaſit. Merula enim, cui propè riuum à mnemue ab aucupe tendebantur inſidiæ, vbi flumen alis tranauit, extra periculum eſt. prouerbiũ Italicum.

VSVS IN CIBIS.

ROMANORVM luxuria Merulas vnà cum Turdis ſaginabat, vt in Turdi hiſtoria abundè videre eſt, & in pectore earum non paruam collocabat voluptatem, quod ex *a* Horatij doctiſſimis hiſce verſibus manifeſtò conſtat canentis: pectoris Merulæ delicię. *a L. 2. ſer.*

Et leporum auulſos, & multò ſuauius armos,
Quam ſicum lumbis quis edat, tum pectore aduſto
Vidimus & Merulas poni, & ſine clune Palumbes.

Inter popinæ enim profeſſores, & ganeę ſtudioſos diſceptabatur ſępè cluneſne pręferendi ſint tergoribus, vt videre eſt apud *b* Plinium cuius verba in Gallina citauimus, & hic breuitatis gratia prętermimus. Apud *c* Philetærum, ſiue Nicoſtratum, vt citat Athenæus interroganti cuidã, magnamne impenſam facere ſe velit, alter reſpondet, minimè, ſed non fordidam, iubetq; emere cuniculos, Anaticulas, Turdos, Merulas. Quod ad carnis pręſtantiã attinet, Elluchaſim nõ infimæ claſſis medicus Merulas in cibo improbat, eo quòd vermibus, & locuſtis paſcantur: vnde, inquit, carnis acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus *d* Platina item Merulas tardè ait concoqui, parũq. alere, & augere melancholiam. Medici verò Salernitani inter aues laudatas eas enumerant: & quamuis *e* Galenus earum carnem inquiat, duriorẽ eſſe, quã Perdicis, Columbę, Gallinæ, &c. tamen vbi de cibis boni, Carnis bonitas. *b L. x. c. 50* *c Lib. 2.* *d. Lib. 5. de ſan. tuen.* *e Lib. 3. de alim.*

& mali ſucci ex profeſſo agit, eas inter cibaria laudata, & neque tenuem, neque craſſum ſuccum gignentia recenſet. Quinimo ex recentioribus nonnulli, vt Mich. Sauonarola Turdis eas præferunt, vti quoq. Baptiſta Fiera hiſce verſibus quos veluti ſuos Caſtor Durantes in ſuos libros tranſtulit:

Si mihi pinguis erit Merulus, tua gloria cedit
Turde, ſalutiferos vult mea menſa cibos.
Igneus ardor ineſt maior tibi, ſi ſitis ambo,
Tu grauior redolens ni tibi bacca fauet.
Si tamen aucupijs, laqueo, vel rete latenti
Falleris, inde mihi non minus ipſe places.

Merulę quę eligendæ. Vt ſapidiores ſint. *f Lib. 9. c. 9.*

Ego ſanè Turdos Merulis prætulerim, quemadmodum, & Ornithologus, & Volaterranus faciunt. Turdorum, & Merularum carnes calidas eſſe aiunt, & ſiccas in fine primi gradus vſque ad principium ſecundi. Eligi debent ſecundum Baldach pingues, & laqueis, vel retibus captæ. Nonnulli præferunt captas à Noctua. De Merulę coctura, quædam, ni fallimur, diximus in Pauone. Quomodo ſapidiores euadant, docet *f* Apicius. *Ad Merulas condiendas*, inquit *accipies liquamen optimum porrum conciſum, cuminum, paſſum, ſatureiam, vinum muſtum, facies aquatum ius in quo Merulas coques.* Sic ille. Ad artocreas è Melis: Accipe caſeum optimum, & indito in auem medullam bubulam, lardum minutatim inciſum, & gingiber. Ornithologus ex coquo gallico.

MEDICA.

Caro Merularum quibus conueniat. *a L. 3. Phy. cap. 11. b Li. 4. c. 7.*

QVIBVS laxior aluus eſt, Merulæ, quarum carnem eam aſtringere Latinus Hippocrates Celſus atteſtatur, non inconſultè præſcribi poſſunt. Plinius inaſſatas cum myrti baccis dyſentericis mederi ſcribit. Alexander Benedictus Merularum eſum peſtilentiæ tempore laudat: Marcellus pro tormina patientibus; Raſis pro ijs, quibus melancolia generari incipit, quem locum Raſis citans *a* Io. Baptiſta Porta nos id ab auis colore nigro edoceri multorum aliorum animalium nigrorum exemplo quæ pariter ad melancholiam proſunt, oſtendit: quemadmodum etiam *b* aliàs ſcripturus maculatas herbas, & animantia maculas noſtri corporis abſtergere, Merulæ fimum ex aceto miſtum, teſtimonio Hali lentigines extirpare tradit, ſed Hali addit, ſi orizam comedet auis. Oleum vetus, in quo Merula cocta diſſoluatur. Kiranides Opiſthotonon, & iſchiadem ſanare aſſerit: Adſcribam pro fine amuletum: Leporis pedes cum capite Merulæ ad brachium ſiniſtrum portari, homines reddere dicuntur audaces, aptoſque multis, grauiſſimis negocijs.

DE PASSERE SOLITARIO, quem tertium Merularum genus, ſecundum Ariſtot. eſſe remur. Cap. VII.

a *L. 6. c. 26.* Bellonij error. Merula torquata non eſt tertia Merula Ariſtotelis.

PETRVS *a* Bellonius Merulam Torquatam, de qua nos poſt agemus, Tertium Merularum genus ab Ariſtotele recenſitarum eſſe arbitratur, ſed Philoſophus diſertiſſimis verbis roſtrum non luteum habere ſcripſit, & Merula minorem eſſe. Merulæ autem torquatæ roſtrum luteum eſt, & ſi non maior eſt Merula, ei ſaltem compar eſt. Paſſerem verò ſolitarium vulgò dictum tertiam Ariſtotelis Merulam eſſe etiam Niphus, & Ornithologus aſſeuerant.

SYNO-

SYNONYMA.

CALEPINVS pro Passere solitario Græcè habet Στρυθίον μονάσον. Ego à recentioribus hanc auiculam Passeris solitarij nomen accepisse putem à Psalmista, apud quem Latinè legitur. *Sicut Passer solitarius in tecto. &c.* Neque enim apud veteres id inuenire est. An verò eiusmodi nomen ei rectè conueniat, multi, atque inter eos Andreas Placus Maguntini lexici biblici author, dubitant: siquidem textus Hebraicus habet Zippor, eaque vox peritis eius linguæ generaliter Passerem, id est quamlibet auiculam sonat. Itaque Passer solitarius prophetæ potiùs fuerit Sturnus, is enim, inquiunt, super tecta versatur maximè. Sed Aristoteles hanc quoque Merulam tectis insidere scribit. Potest præterea hæc nostra Merula Passer solitarius appellari, quia cum nullo sui generis, vt inquit Albertus, vnquam congregatur, nisi tempore generationis. Circa Tridentum Merulus solitarius dicitur. Romanis, teste Alberto Merulus stercorosus, quia habitat in latrinis antiquis, & rimosis. Ego hanc auem in huiusmodi locis habitare non puto. Placentiæ Merula saxatilis. Genuę merlo chiappà: Gallis, ni fallor, Merule bleu, id est, Merula cærulea. Germani, inquit Ornithologus, nomen Latinum seruant Passeris solitarij, ab Italis nimirum acceptum. In Germania enim hanc auem nasci non putat, sed ex Italia tantùm mitti, vel Rhętia nobis transalpina, quę Italiam spectat.

Passer solitarius, vnde dictus.

Merulus solitarius.

Merulus stercorosus

Merle bleu

FORMA. DESCRIPTIO.

DESCRIPSIT nobis hanc auē communis præceptor a Aristoteles, inquiens: *Est etiam ex Merularum genere, quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor: versari hæc in saxis & tectis solita est, nec rostrum rutilum, vt Merula habet.*

a 9. hi. c. 16

Passer solitarius mas cum populo alba.

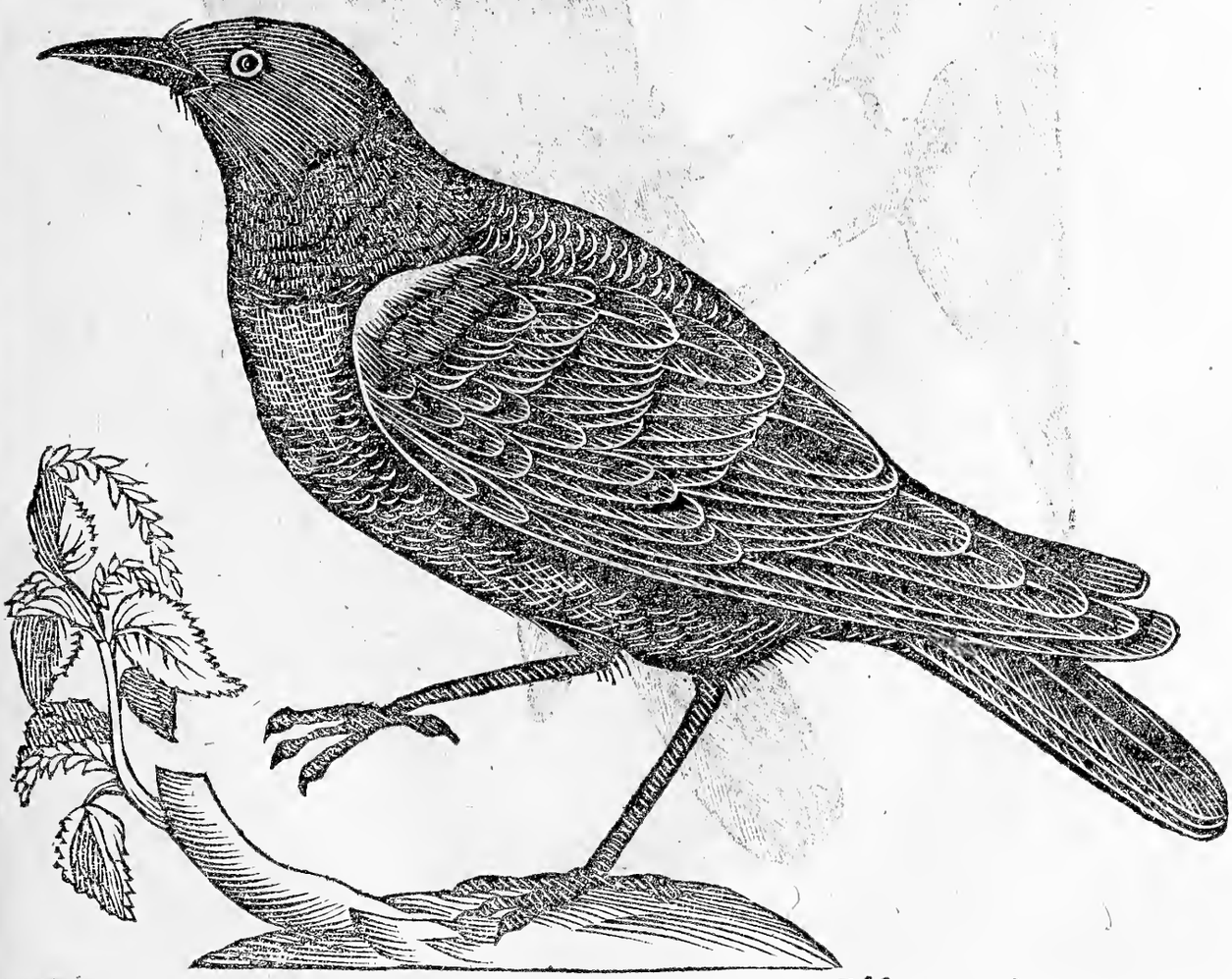

Auguſtinus Niphus fuſcum colorem interpretatur album,& nigrum,eiq.adſtipulatur Ornithologus,cùm alioqui nihil albi auis iſta poſſideat.Cur verò fuſcã dixerit Philoſophus vix video,cùm tota nigra ſit,exceptis alis & capite,quæ cęruleo tinguntur. Depingit tamen eandem auem Ornithologus, quam ego. Forma. Auis eſt Merula paulò minor,roſtro longiuſculo,parum per arcuato: capite pro corporis portione paruo,ſuperiùs plano, nigroq. Color. ad latera nempe circum oculos,aureſque & in collo inferiori cæruleo,qui pariter color in alarum principio conſpicitur:cætero tota auis nigra eſt,at non ita intenſe, vt Merula. Fœmina in hoc genere tota fuſca eſt,& nihil cærulei habet, & pectore luteſcentibus maculis Fœminæ deſcriptio. variegatur,mariq.planè diſſimilis eſt. Habes vtriuſque iconem expreſſam, vt differentia appareat.

Paſſer ſolitarius fœmina cum hedera.

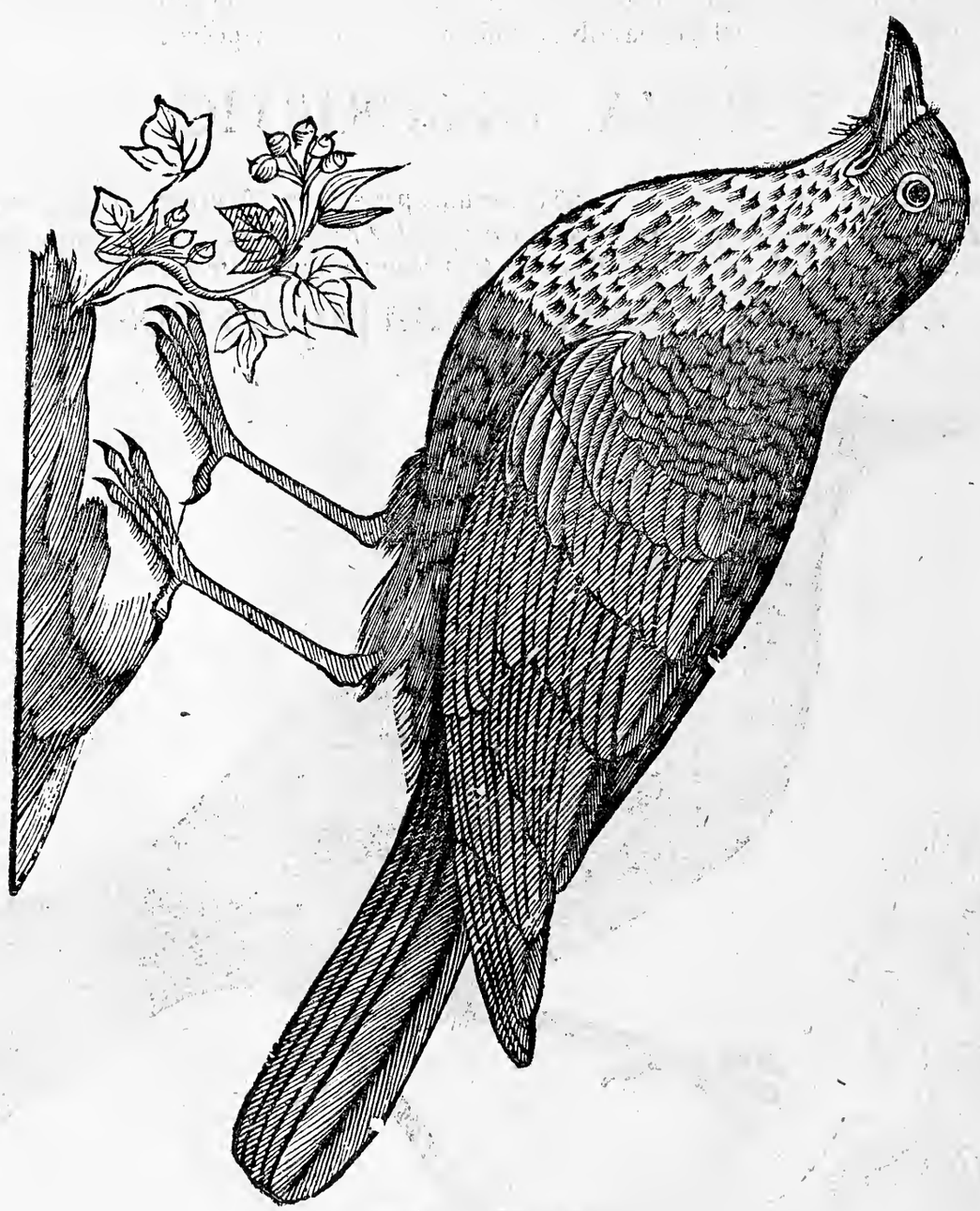

LOCVS

LOCVS. NIDVS.

VERSATVR, inquit Albertus, in parietibus, & cum alijs Passeribus coniungitur, & cum eis volat ad pastum, eos qui sui generis sunt, omnino contemnens. Aristoteles quoque, vt citaui suprà, in saxis, & tectis versari dixit. Item Ornithologus in dumosis rupibus nidulari circa Larium locum testatur, & solitariam degere, neque cum alijs auibus, quod tamen testatur Albertus. Ornithologus, vt quod dixerat, astrueret, nec mirum, inquit, cùm de Merularum genere sit, quibus inde nomen, quod meræ, ideſt, solæ volitant. Sola degit.

CANTVS.

CAnora auis est, hinc Grapaldus admodum imperitè Carduelem putabat esse hanc auem suauiter cantillantẽ. Mediolani, & Geneuæ in foro has aues vendi audio magno pretio, indubitanter propter cantum. Plura, quæ de hac aue dicam non habeo. Grapaldi error.

DE PASSERI SOLITARIO. Congenere. Cap. VIII.

EST, & alia, inquit Ornithologus, huic (Passeri Solitario, de quò iam proximè gimus) congener auis, de Merularum, & ipsa genere, in saxis habitans, vnde Petrocossyphus, ideſt, Merula saxatilis è Græcis vulgò dicitur, à nostris Steinrotele, simpliciter propter cantum pretiosa. Alibi de eadem ita differuerat. Eadem prorsus (nempe cum ea, quam *a* Bellonius cuius verba citauerat, vocat Merulam torquatam) mihi videtur auis illa, de qua nuper genere, & doctrina super ætatem suam ornatissimus Iuuenis Augustanus Raphael Seilerius nobilissimi medici Geryonis Seilerij filius his ferè verbis ad me perscripsit. Auis quam à colore cæruleo Germani Blauvogel nominant, Sturni magnitudine est, pectore, lumbis, & ceruice pulchrè cyanea, obscurius tamen, quàm Ispida: dorso, & alis nõnihil nigricat obscuræ interim glaucis, vel cæruleis. Rostrum ei sesquidigiti longitudine, subter nares fuscum, in imo aculeatum, superiore parte adunca, inferiorem, vt plurimum contegente: pedes fissi, vt in cæteris auibus. Degit in altissimis alpibus, neque cacumice montium contenta, in scopulis maximè, & præruptis, & niuosis locis viuit: nec alibi reperiri constat, quàm in montibus circa Athesim fluuium præcipuè Aenipontem vrbem. Hanc ob causam apud ipsos inquilinos in magno pretio habetur, aliturque quibuscunque cibis mensæ hominum familiarib. istisque, qui Merulis, Turdisq. aucupio destinatis præbentur. Voce articulata, amœna admodum, & varia est: ipsa tam docilis, tamq. diligenter res obseruat, vt pleraque vocis articulo aliquo significet, & indicet. Media, & intempesta nocte expergefacta, ad astantis prouocationem, quasi iussa claro spiritu canit, imperata quæ sibi putat iniungi, probè suo officio exequutura, quod versiculis aliquando vtcunque delineaui

Cætera auis glaucæ (glaucum colorem intelligit cæruleum) *verè sacrata Mineruæ:*

Præ te cui seruit Noctua nulla magis.
Quid sibi vult? Quis te docuit parere volenti?
Instinctu proprio non facis ista tuo?
Non puto, sed Deus est, qui te ciet, vsque monenti,
Scilicet, vt morem sic homo quisque gerat.

Oculos hominum, aliorum alitum more, appetit, quod imaginem in ijs suam velut in speculo intuens, cognati desiderio trahitur, ipsiusque consuetudinem desiderat. Ante tempus autumni, quo cæteræ aues incubant, prolique dant operam, cum colore etiam vocem mutat, ac alis expansis nouos cantus excogitat, secum ipsa continuò murmurans, nec veteris tamen, quem olim didicit, obliuiscitur. Color sub hyemem è cæruleo niger euadit, quem mox circa veris initium in proprium rursus cõmutat. Adulta, vel è nido ma-

Petrocossyphos. Steinrotele a *Ca. de cæruleo.*

Blauvolgel & eius descriptio.

Locus.

Vox.

Quãdo vocem mutet. Color mutatur.

terno ſemel egreſſa, valuitq. paulum ad ſuefacta non amplius vllis (quod omnes aucupes affirmãt) blandimentis, vel aſtutijs, ob innatam ſolertiam capitur. Nidum in præaltas, deuiaſque ſolitudines deſuper in ſpecus congerit, quando locum ſecuritati idoneum nacta eſt, cui tutò ſe fœtumq; ſuum credere auſit, eumq. ſua quoq. fraude altiſſimis iugis ab hominum acceſſu non ſolum abdit, ſed à rupicaptis etiam, alijſq. feris, in cauernas deorſum condit, ibiq. pullos ternos, aut quaternos vermibus nutrit, dum eos extranidum productos exponat. Tum prius venatores, ſiue aucupes vel fortuitò, vel ex inſidijs loco animaduerſo, Grallo, ſeu ſparo longo, tereti læui, cuius ſingulare, & rarum inuentu lignum eſt (qualis ſcanſoribus, rupricapraſque præcipitantibus ſæpe vitæ periculo ſemper inſcendendis ſcopulis adiumento eſſe ſolet) arrepto, ibi etiam aſcendunt, vbi vni plantæ veſtigium non crederes. Et ne quid præteream) faciem hi non totam, ſed qua in tranſuerſum proſpiciunt, ac inde caput illis vertigine afficitur, faſciolis obtegunt, partim aduerſus ipſos pullorum parentes, partim & veriore cauſa, ne quoquam latiùs oculorum radijs, acieue pertingant, quam quo ſolo pede innitendum, vel manus implicanda eſt. Sic illi tandem ad nidum, non abſq. extremo periculo, & defatigatione permeant quam prælunga illa, quam diximus, ſude ſurſum è profundo ad ſeſe attrahentes auferunt, domiq. fouent, & alunt, deinde vel charè vendunt, vel proceribus notis mares diſtribuunt. Hæc omnia ad nos Raphael Seilerus. Suſpicor autem eandem hanc auem, quæ Blauvogel ab ipſo nominatur, aut certè congenerem à Rhætis circa Curiam, alibiq. Steinrotele nuncupari. Hactenus ibi Ornithologus, ſed alibi rurſus: Vidi ego iuxta Larium Lacum Paſſerem ſolitarium, vel montanum, vt vocabant, fœminam, ni fallor: quæ eadem cum Merula habebat communia, quæ Cyanus auis (ein Steinrotele) nempe roſtrum, pedes, & magnitudinem: caput cinereũ ferè: dorſum, vẽtrem, & pectus cęrulea, (verſus ſolẽ præſertim) alæ, & cauda vno colore nigricabant. *a* Bellonius, qui hanc auem Cyanon, ſiue, vt vertit Gaza Cæruleũ Ariſtot. eſſe arbitratur, in hũc ferè modũ ſcribit. Auis, qm̃ Cyanon Ariſtoteles, Plinius Cęruleũ vocat, qm̃ in rupib. altorũ montiũ verſatur, & Merulæ ſimilis eſt, nomine mutato, nũc vulgò Græcis Petrocoſſypho vocitatur, hoc eſt, Merula ſaxatilis. Eſt autem Merula minor, vndiquaq. cęrulea, & in magno pretio propter cantũ, & caueis includitur. Vox ei eadẽ, quæ Merulæ, Gallicum nomen nullum, quoniã in Gallia nõ reperitur, vt neq. in Italia niſi caueis apportetur: quandoq. enim nido eximitur, vt ſermonẽ humanum edoceatur. *c* Alibi vbi ex profeſſo de eadem hac aue agit, appoſita etiam icone. Quamuis, inquit, auem Ariſtoteli Cyanon, Gazæ Cæruleam vocatam Gallicè Merle bleu appellemus, nihilominus hoc non facimus, ac ſi Galliæ nota eſſet, ſed quia ruſticorum Epidauri, qui diuerſo vtuntur idiomate, alij, qui Italicè loquuntur, Merlo biauo, alij, qui Græcè, Petrocoſſypho, alij, qui ſimpliciter loquuntur, Illyricè Merlè tantùm appellarunt. Caueæ incluſa cantillat, ſuauiùs etiam, quàm Merula: quamobrem ruſtici Illyrici in rupibus degentes nidis eximunt, & ad vrbes deferunt, vt vendant. In Gallia non inuenitur, niſi aliunde inferatur. Nidificat in montium ſummitatibus, quemadmodum in Creta, Cythærea, Corcyra, Zacintho, & Euboea, quæ vulgò Nigroponto dicitur, obſeruauimus, Ariſtoteles eius citato loco mentionem faciens dicebat vulgò in rupibus conſpici in Scyro. Ariſtoteles ſuam Athenis condens de animalibus hiſtoriam, viros per diuerſas mittebat regiones ad inquirenda quæcunque animalium genera, in Scyro autem montes multis rupibus ſcabroſi ſunt. Vt verò compendioſa, breuiſque huius auis fiat deſcriptio, imaginabimur nobis exiguæ ſtatutæ Merulam, coloris cærulei, nam talis omnino hæc auis eſt. Garrula eſt, & rarò ad plana deſcendit, quinque plerunque pullos edit, plures nũquam. Idem & præſtantius etiam, vt Merula nutrimentum præſtat, eamque volando vincit, & eodem victu vtitur. Hæc omnia Bellonius, hallucinatus huiuſmodi auem Cyanon, ſiue Cæruleũ Ariſtotelis eſſe: de quo nempe *d* hic ita ſcribebat. Nouimus, & ſaxatilem auiculam quandam, cui nomen Cæruleus (κύανος proparaxytonum, quamuis apud Heſychium oxytonum legitur) *quæ maximè in Scyro colis, ſaxa amans, magnitudine minor, quam Merula, maior paulo, quam Fringilla, pede magno eſt, ſcanditq; ſaxa, colore tota cæruleo, roſtro tenui* (ῥύγχος χαλεπὸν Gaza vertit λεπτὸν, cui, adſtipulatur etiam Alberti translatio; quæ habet gracile, vetus interpres anguſtum) *& longo, colore breui ſimiliter, vt Pipo* (πίπος. Gaza videtur πίπα legiſſe, pro qua voce etiam alibi Pipo tranſtulit) *eſt*. Turnerus Cæruleum conijcit eſſe auem, quæ Anglicè vocetur à Clothurd, à Smarche, an Arlyng, à Steinchek, & Germanicè ein Brechuogel. Hanc, inquit, in cuniculorum foueis, & ſub lapidibus in Anglia nidulari, & hyeme non apparere. Sed Brachuogel apud Germanos, teſte Ornithologo

Nidus.

Pulli vt vidis eximentur.

Steintotele.

a Lib. 1. ob ſer. c. 11.

Forma.
Vox.

c Lib. 6 de auib. c. 26.

Merlo biauo.
Merle.
Locus.

Deſcriptio

Bellonij error.

d 9. hi. c. 21

Cæruleus Ariſtotelis.

Pipo.
Clothurd.
Smarche.
Arlyng.

thologo,aliarum etiam auium nomen eſt,vt Arquatæ;& auis cuiuſdam circa aquas degentis proceris cruribus,quarum neutra Cæruleus eſſe poteſt. Ego Turneri Cæruleum non agnoſco; vt neque quorundam aliorum Germanorum, qui Cæruleum Germanice interpretantur Klein Zimmer,ideſt,Turdum minorem. Nullum enim Turdum Cæruleum nouimus. Ornithologus,cui ego ad ſtipulor. Cæruleum de genere Picorum eſſe conijcit, cùm,& crure ſimiliter breui,vt Pipra ſit(Pipra autem,vel,vt Gaza vertit,Pipo Ariſtoteli non aliam auem eſſe alias demonſtrauimus,quàm Picus eſt) eoque ad ſcandendum apto, & roſtro etiam,vt Picorum genus oblongo. Tradit id Ornithologus apud ſuos Pici genus eſſe Fringilla paulò maius, cæruleo dorſo, & roſtro tenui, longoque, vulgò Chlaen appellatum, quod, inquit, an Cæruleus ſit inquirendum: quę ſanè coniectura mihi non diſplicet. Quæ omnia ex Ornithologo dixiſſe volui, ne quis ſequutus Bellonium Merulæ illud genus cum Ariſtotelis Cyano,ſiue Cæruleo confundat.

Arquinata.

Klein Zimmer.

Cæruleus quę auis Ariſtoteli.

Pipra quæ auis.

Pici genus Fringillæ magnitudine.

DE PASSERE SOLITARIO BELLONII. Cap. IX.

IDEM Bellonius diuerſam longè à noſtro,& Ornithologi pro Paſſere Solitario depingit, deſcribitque nimirum hanc, quam ab ipſo mutuatam hìc nos exhibemus,ne quid in hac noſtra Ornithologia deeſſe quiſpiam dicat. Deſcribimus,inquit Bellonius nunc auem, quam vulgus Paſſerem Solitarium nuncupat, quòd in rupibus ſolitarijs, vt ſimilium locorum incolæ obſeruarunt,nidificet, tum etiam propter locum pſalmographi, *a* vbi dicitur, *Paſſer ſolitarius in tecto.* Arbitrabamur cùm primum eam obſeruaremus,indubitanter eſſe Charadrium,memores verò eorum,quæ cum hiſtoria Aethiopica,tùm ab Ariſtophane,& Ariſtotele ſcribuntur,apertiſſimè differre iudicauimus. Monticolæ vbi canentes audiunt, nidos earum obſeruant,vt earum pullos in proximis ciuitatibus vendant.

Nominis ratio.

a *Pſal.* 193

Charadri.

Deſcriptio

Paſſer Solitarius Bellonij cum lauro tino bacca cærulea.

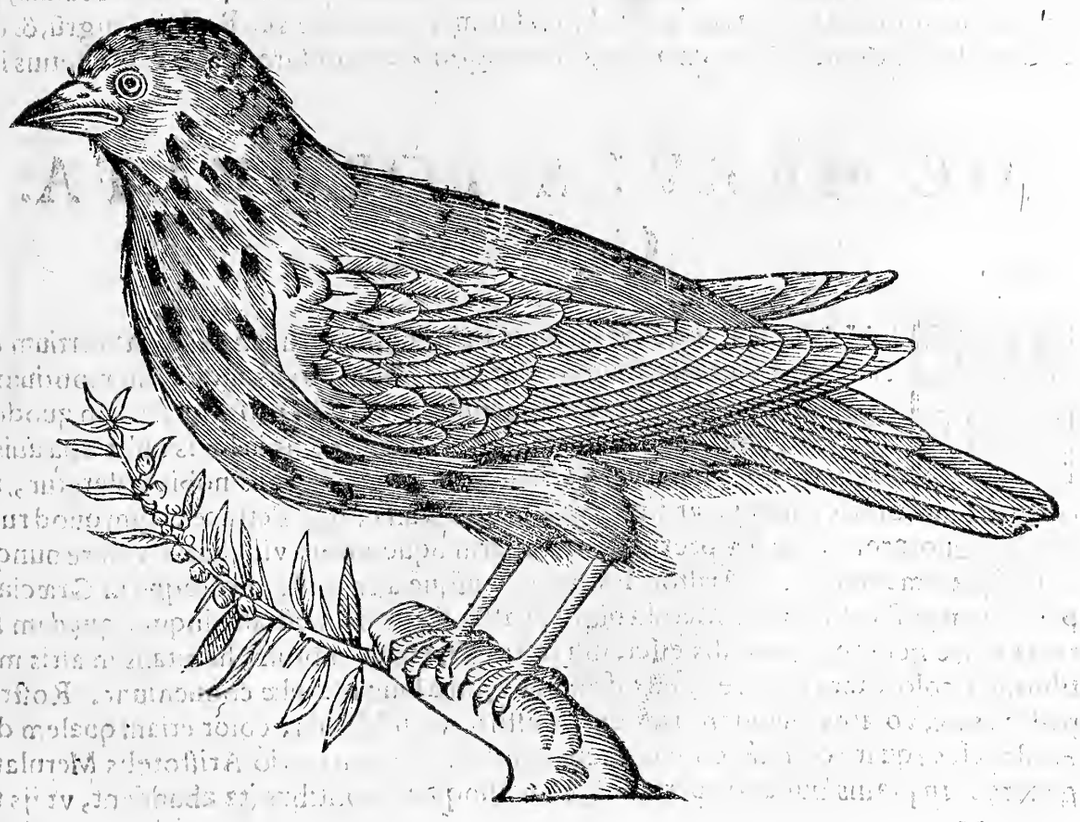

Nos

Nos qui nidis eas ſæpè eximi vidimus, maris, & fœmellæ mores obſeruauimus. Similis eſt
Deſcriptio eiuſcemodi Paſſer ſolitarius Luſciniæ, ciſdem motib. præditus, craſſitie verò Turdi Iliaci. Qui nomen ignorãt, facillimè Turdi genus eſſe iudicarent, maximè cum colore illi ſimillimus ſit. Mas à fœmina pulchritudine coloris diſtinguitur, pulchrior enim ille eſt. Pẽnę maximè ſub pectore, & duab. coſtis colore ſunt dactilorũ, ſed maculæ colore variant: dorsũ
Pectus. Dorſum. cinereum eſt, fuluo maculatum, cauda, vt in Luſcinia, ruffa, quam mox, vt nido eximitur, immutat. Roſtrum rotundũ acutum, & ſubalbum, in extremo nigrum, pauloq. robuſtius, quã Turdi, aut Merulę quãuis nihilominus carne veſcatur, vtpote qui ſecta ſecus vias deuoret. pedes Turdo ſimiles: cui etiã colore reſpõdet, item oculis, quos albę plumæ ambiunt. Rarò in plano, aut per valles cernitur: omnib. eſt admirationi. Quodam anni tempore degit ſub tegulis, quas imbrices dicunt, quales plerunq. in caſtris obſeruamus, quæ in altis montib. ſita ſunt, vt fit in nonnullis Aluerniæ locis. Olim hi paſſeres in Galliæ noſtræ planis apparebãt, nunc in caueis mãſueti adferũtur. Franciſcus Gallorum Rex curioſus, & ſimilium rerum ſtudioſus tanti huius auis cantum fecit, adeoq. eo afficiebatur, vt nullam præter hãc audire dignaretur: eſt autẽ ſuauiſſimus, & omnium iudicio admodum delectabilis: noctu ęquè, ac interdiù canit, maximè ad lumẽ candelę. Hęc & quę ſequuntur Bellonius.

DE MERVLA MONTANA. Germanorum. Cap. X.

BRÆTER recentum proximè præcedenti capite Merulæ genus, aliud in Germania eſt, à quotquot ego obſeruaui diuerſum, vt ex collata cum eo deſcriptione perſpicio, quibuſdam viris doctis, qui ſuſpicantur tertio id ab
Birchanſel. Ariſtotelis loco deſcribi inter Merulas, Birchamſel, ideſt Merula montana dictũ. Ornithologus ſeſe Ianuario menſe, & initio Februarij hoc genus fuſcum vidiſſe tradit, in ventre ad cinereum colorẽ inclinans. Mas, inquit, paulò nigrior eſt, & pectore magis rufo, & maculoſiore, quam fœmina; roſtro color idem in vtroque ſexu. Autumno aduenium, & ad cibum tanquam lautę, & optimæ probantur. Noſtri quoq. vo-
Birgãſzlen. Hagãszlen. cant Birgamſzlen, vel Hagamſzlen. Hanc eſſe puto, cuius deſcriptionem olim confeci huiuſmodi. Auis eſt paulò infra Turdũ maiorem. Colore nigricat in capite dorſo, & alis, rufo quodam modicè admiſto. Cauda eſt atra. Crura ex glauco nigricante, rufoq. com-
Deſcriptio Color. poſitum colorem habent. Pectus obſcurè maculoſum, ex plumis partim ſubſuluis, partim nigricantib. Os interius & lingua luteo ſeu melino colore sũt. Roſtrum nigrũ, & concolores digiti. Ventris color ex nigro, cinereoq. mixtis conſtare videtur. Hactenus ille.

DE MERVLA TORQVATA. Cap. XI.

a *L. 6. c. 24* BELLONIVS, *a* qui, vt diximus, huiuſmodi Merulam exiſtimat tertium Merularum genus eſſe apud Ariſtotelem: Allobroges, inquit, alij montium accolæ maximè in valle Ambrunenſi, & proximè D. Io Morienſem quoddam
Merle au Collier. Merulæ genus vocitant Merle au collier: quo ijs in locis nulla alia auis eſt frequentior. Cum verò rarum, & inſolens id genus nobis videretur, tum ob torquem coloris cinerei, vt in Perdice maiore ruffa, & Tetrace, tùm quod ruſtici nomen ignorarent, operæ pretium, neceſſariumque nobis videbatur videre nunquid eius vſpiam meminiſſet *b* Ariſtoteles, inuenimuſque agnouiſſe, dicereque in Græcia reperiri: nam poſt habitum de Merula nigra & alba ſermonem, eſt alia, inquit, quędam Me-
b *6. hi. c. 19* Deſcriptio & hiſtoria tota. rula ex hoc genere, cui ſimilis eſſet, niſi roſtrum haberet rubrum, habitans in altis montibus, nec colore tam nigra eſt, ſed fuſca: quæ omnia huic Merulæ conueniunt. Roſtrum, pedes, vox, volatus, nidulandi modus, geſtus, vt in Merula, color etiam qualem dixit
Vſus in cibis. Ariſtoteles: quare omnino concludimus eandem eſſe cum tertio Ariſtotelis Merularum genere. In planis nullam reperire eſt, cum alioqui in montibus ita abundent, vt ijs tantùm,

tum hoſpites cauponibus excipiantur. Idem ijs ſapor, qui Merulæ nigræ, & ijſdem veſcuntur. Hæc illæ. Et alibi in obſeruationibus, interprete Carolo Cluſio, quemadmodum inquit. Ariſtoteles tres Merulæ ſpecies agnouit: ſic illi Merulas habent nigras, & albas, quas veteri Græcorum nomine Coſsyphos appellant; tertiam præterea ſpeciem, cuius Ariſtoteles meminit, quam Galli peculiari nomine Merle au Collier, id eſt, Merulam torquatam dicunt, quoniam torquatam lineam habet ſub gutture verſus pectus collum omnino cingentem, eius magna frequentia in valle Morienna, & per reliquas Allobrogum valles. Verùm, vt diximus, Merula torquata non eſt tertium Ariſtotelicum Merula-

Merula torquata mas cum myrto exotica Plinij.

rum genus,& diuerſam omnino ab ea,quam ponit Ornithologus, iconem exhibet, in qua nimirum nulla in collo,neſcio an pictoris incuria,an alterius,torquis exprimitur. Sed & Ornithologus depingit fœminam, quę à mare plurimũ differt. Nos vtriuſque vt differentia appareat,figuram damus. De ſua verò Ornithologus hunc ferè in modum ſcribit: Apud nos circa montes reperitur,& vulgò nominatur Ringamſel, hoc eſt Merula torquata,vel Vualtamſel,ideſt Merula ſyluatica. Magnitudine ferè, & colore Turdi eſt,inter collum, & pectus parte prona habet albas duorum digitorum latitudine plumas: reliqua pars tota

Merulæ torquatæ.

Ornithologi deſcript.

Ringaſel.

Vualtamſel

Merula torquata fœmina cum Aria Theoph. effigie alni.

inferior varia, & maculoſa eſt, nigris in medio pennis, ambitu albis: roſtrum inferius ſubflauum: tota pars ſuperior fuſca, alarum pennæ margine extrinſeco albicant, præſertim quæ in medio ſunt. Auis barbatula eſt vt Turdus. Nomina eis apud noſtros diuerſa: Birgamſel, Steinamſel, hoc eſt, Merula montana, Merula ſaxatilis, Roſzamſel, quod in ſyluis vermiculos quærat in fimo equino, Kureramſel fortè quòd circa Curiam Rhętorum in mõtibus degat. Sed Birgamſel vocatur etiam Merula fuſca non canora, de qua ſuprà in A. Italis quibuſdam Merlo alpeſtro. Hactenus Ornithologus. Mas in hoc genere deſcriptu longe facilior eſt, totus nempe colore atterrimo, exceptis roſtro, quod luteum eſt, & torque, quæ candidiſſima. Fęminam ante annos aliquot ab aucupibus, qui Columbinam nominabant in foro menſe Decembri emptam ita deſcripſi. Eſt hęc Merula dodrantem, & palmum à roſtro ad vltimã caudã vſque longa, corpore toto ſubnigro, ſeu fuſco intenſo, hoc excepto, quod in vltimo gutture, ſeu pectore principo macula albiſſima pollicem lata ad humeros vtrinque pertingente ornatur velut torque cãdida. Pennę quoque remiges alarũ, necnõ ventris extimis oris nõnihil candicant, cętera nigricantia. Roſtrũ circa nares, & in apice nigrum eſt, ad latera flaueſcit: pediculi fuſci, cruſcula ex fuſco ſubrubra ſunt.

Birgamſel.
Steinamſel.
Rolzamſel
Kuererãſel
Merlo alpeſtra.
Merulę torquatæ maris deſcriptio.
Fæminæ forma Columbina.

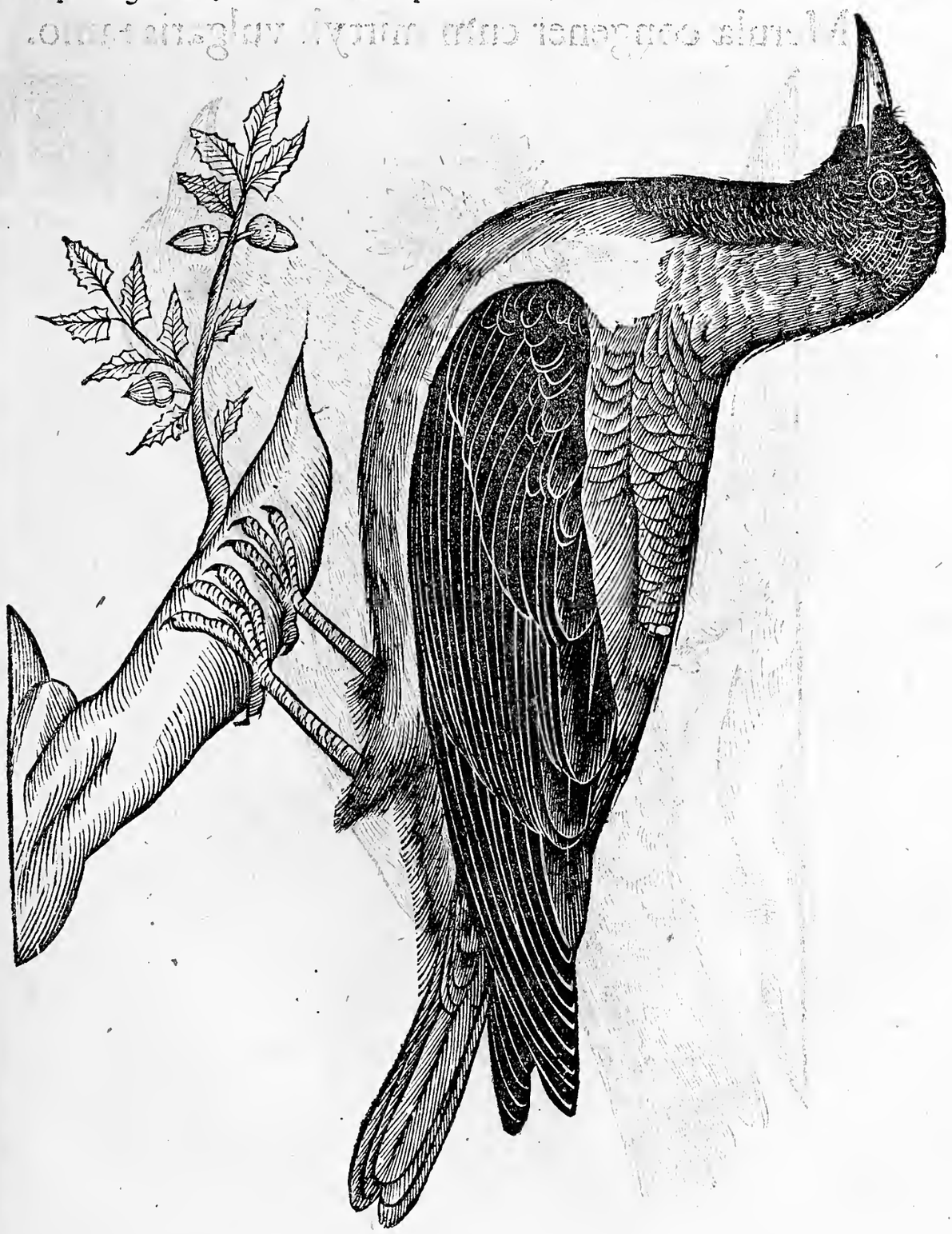

DE MERVLA BICOLORE. Cap. XII.

Merula bicolor.

AVEM, cuius modò hic icon exprimitur, Merulam bicolorem vocare placuit, quoniam duobus potiſsimum coloribus, fuſco ſcilicet, aut ſubnigro, & luteo rubeſcente, variet tantùm. Arbitrabar priùs eſſe Merulam fuſcam, Ariſtotelis, ſed cum inuicem conferrem, diuerſiſsimas eſſe facilè animaduerti.

Deſcriptio.

Auis eſt Merula paulò minor, & exilior, capite fuſco, punctulis, ſeù potiùs lineolis cãdicantibus variegato: roſtro paulò quam in Merula breuiori, ex luteo rubeſcente, qui pariter color intenſior in tergore, & cauda remiſſior in pectore, & ventre conſpicitur. Cauda etiam, quam in Merula breuior eſt: alarum remiges fuſcæ in extremis oris albæ, pedes breuiuſculi, digiti verò pro portione longi, lutei, vngues rubicundi. Planta appicta eſt Phellodris albus latifolius. Habes iconem auis pagina præcedenti.

Roſtrum.

Color.

Cauda.

Alæ.

Merulæ congener cum mirtyli vulgaris ramo.

DE MERVLÆ CONGENERE. Cap. XIII.

ANNO à partu salutifero 1597. à fratre Christophori Coriali sculptoris mei picturam huius Merulæ mihi cõmunicatam sic delineaui. Corporis figura, & magnitudine Merulæ similis à rostri initio ad caudæ extremũ dodrantalis, rostrum nigrum, nigrum etiam caput, dorsum, & cauda, sed colore dilutiore, & ad subcastaneũ vergente extremis oris albicantibus, prope rostrũ erat linea rubra: pronè nẽpe pectore, ventreq; toto, & cauda albicat lineolis quibusdã cinereis pertransuersũ ductis, & Accipitrinis ferè similibus: pedes erãt sublutei, vngues nigri. Magnitudo. Color.

DE MERVLÆ CONGENERE ALIA. Cap. XIV.

IVSCEMODI auis, cuius mihi copiam fecit D. Archangelus Graphius, nobilis Bononiensis, Merulis erat minor, Passeribus maior, capite cinereo, oculis nigris aureo circulo circunductis, rostro pro corporis portione robusto luteo, crassiusculo, in extremitate nigro, & acuto, pectore, ventreque cinereo, ventre tamen magis albicante: cauda alba duabus medijs pennis exceptis, quę cinereę sunt, in extremitatibus nigricante, dorso ad caudam castaneo obscuro, pennis alarum, qua dorso iunguntur, albis, qua ventri, nigris, remigibus in extremis oris cinereis. In summa similis quodammodo erat hæc auis Collurioni cinereo. Magnitudo. Rostrum Color.

Merulæ congener cum Milio.

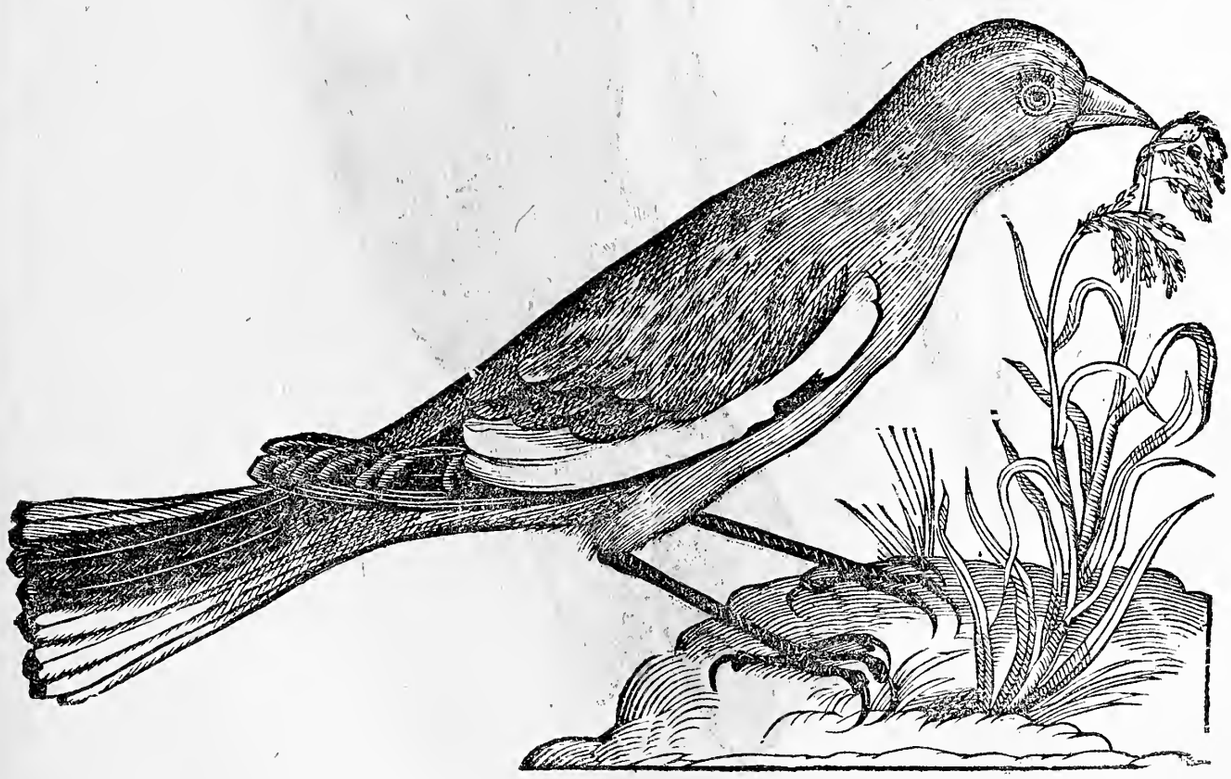

DE MERVLA ROSEA.
Cap. XV.

Sturnus marinus.

AVEM hanc aucupes noſtri Sturnum marinum nuncupant: apparet quandoque in agris noſtris, & in ſimo verſatur: mihi Merulæ potiùs, quàm Sturni genus eſſe videtur. Sturnus enim maculatus eſt, hæc minimè. Merula paulò minor eſt,

Merula Roſea mas, ſeu Sturnus marinus vulgo cum cicutaria latifolia fœtidiſsima.

tergore

tergore, & pectore, & alis supernis rufeo, seu carneo, capite cirrato, alis, & cauda nigris, remigibus ferè subcastaneis, rostro, quà capiti iungitur, nigro, cætera carneo, pedibus ferè croceis. Mas in hoc genere coloris vegetioris, & pulchrioris. Fœminæ caput quod ad colorem mari simile, reliqua verò pars colli, alę, & cauda minus, quàm in mare nigrescunt. Plurimum adipis corpori adijciunt, & in cibo commendatur. Magnitudo.

Sturnus Roseus, & niger marinus fœmina cum moly Indico vero.

DE MERVLA BRESILICA. Cap. XVI.

DEPINGIT hanc auem *a* Bellonius inter Merulas ductus hac ſola ratione, quòd qui eam in noſtras regiones deferunt è Breſſilio, Merulam Breſſilicam nuncupant; quare & ego cùm de natura auis ille nihil dicat, mihiq. pariter ignota ſit, Merulis eam adiungo, quamuis alioqui roſtri breuitate, vel curuitate potius ab illis plurimùm diſcrepet. Qui huiuſce auis ad viuum factæ copiam mihi fecit pariter Merulam Breſſilicam appellabat. Qui in nuper inuentis regionibus, inquit Bellonius, mercaturam exercent, ſingularia nonnulla, quæ hic magno veneri credunt, ſecum afferunt. Verùm quia fieri non poteſt, vt aues viuas in caueis portent, itaque detractam eis, quæ cęteris ſunt pulchriores, qualis hæc eſt, pellem nobis afferunt, magnumq. inde quæſtum faciunt, maximè ex hac, quam Merulam Breſſilicam vocitant. Magnitudine tamen à Merula differt, color totius corporis, ſi caudam, & alas excipias, quæ nimirum atræ ſunt, adeo intenſe rubent, vt omnem alium ruborem ſuperet: neq. etiam homo colorem rubeum excogitare queat, quam ille nõ vincat. Cauda oblonga eſt,

a Lib. 6. de auib. c. 27.

Color.
Cauda.
Magnitudo.
Color.

Merula Breſilica cum oleaſtro.

pedes, & crura nigra, roſtrũ breue, vt in Paſſere, Pennę ad radices vſque rubẽt. Hęc ille. Quę quidẽ deſcriptio aui, cuius imago hic ponitur, conuenit, ſed quodammodo mutila eſt. Alæ enim totæ nigræ non ſunt, vt ille videtur aſſerere: ſed pennę ſuperius omnes ad ſcapulas intensè rubent, dein nigræ quædam ſuccedunt, has rubrę rurſus excipiunt, quę ſubſequũtur, remiges nimirũ omnes, nigræ ſunt, ſicuti quoque cauda. Roſtrũ etiam tam breue nõ eſt, vt Paſſeribus, craſſius itẽ, & inſigniter recuruũ, coloris extra fuſci, intus vt ex rinctu conijcio, lutei. Pedes itẽ nigri nõ ſunt, ſed ex cinereo leuiter tantùm fuſceſcunt. Sunt autẽ maiuſculi pro tibiarũ portione, vngues breues, at recurui, eiuſdẽ coloris. Oculi nigri ſunt.

Pedes.

Roſtrum.

Alæ.

Cauda.

DE MERVLA APODE INDICA.

Cap. XVII.

Descriptio

IConem huiuſce auiculę R. P. F. Malocchius horti Piſani præfectus iuſsu Sereniſſimi Ferdinandi Medices magni Hetrurię Ducis nuperrime mihi tranſmiſit. Apos eſt, id eſt, pedibus prorſus caret, idq. naturaliter, vt ille aſſeuerat; quare ob reliqui corporis ſimilitudinem, quam habet cum Merulis, maximè præcedenti proximè, Merulam apodem appellare non erit inconueniens. Num verò naturaliter, quod ille ait, pedibus careat hęc auis, non parum addubito: ſiquidẽ cõmunis præceptor Ariſtoteles animalia cuncta ſanguinea non minus, quàm quatuor notis moueri atteſtatur, quare etiã aues animalia nimirũ talia totidẽ notis moueri ſtatuendũ erit, alis nẽpe binis, & totidẽ pedibus, aut quopiã alio qđ horũ vicem gerat, vt in manucodiatis cernere eſt, quibus ſagaciſſima rerũ parens natura, quę nunquam exuperat, nunquã deficit, neruos pro pedibus dedit, quibus arboribus, cũ opus eſt, adhęreãt. Vnde planè affirmauerim, aut pedes aui fuiſse ablatos, aut prorſus monſtroſam ipſam eſſe: eſt autem, quantum ex pictura conijcere queo dodrantem magna, lata digitos tres binis diſtincta coloribus, capite, ventre, dorſo coloris coccinei intẽſi, & vegetiori: alis & cauda nigris (quare Merula porphyromelanos dici poſſet, à prędominio ſcilicet, nam pectus, & primum dorſum maculis lunatis vireſcẽtibus variant) roſtro Merulę, in extremitate recuruo, nigro, infrà tamen, quà capiti coniungitur candicante. In oculis nihil apparebat, vtpote qui in animante exanimata conniuebant.

Manucodiatæ neruos habẽt pro pedibus.

Descriptio

Merula prophyromelenos.

DE MERVLA SAXATILI, SIVE Caryocatacte Ornithologi. Cap. XVIII.

Turneri, & Ornithologi error.

Merula saxatilis.

Turdilla saxatilis.

Rubecula saxatilis.

Nocifraga-Nuſzbrechel.

TVRNERVS, & Ornithologus perperam eiuscemodi auem ex Graculorum genere faciunt; perperam etiam nonnulli Cyanon Ariſtotelis eſſe arbitrantur. Rectius Merula saxatilis, aut Turdilla saxatilis dici queat. Quidam etiam Rubeculam saxatilem nuncupant: Itali Correſolo, circa alpes, & Lacum Verbanum Merle alapadie, id eſt, Merulam alpinam, Galli Caſſenoix, Latinè nucifrugam dicas, etſi Coccothrauſtes eiuſdem eodem nomine veniat. Germani eadem ſignificatione Nuſzbrecher. Ornitologus, aut eam Io-

Caryocatacte, ſeu Merula ſaxatilis Ornithologi cum nuce.

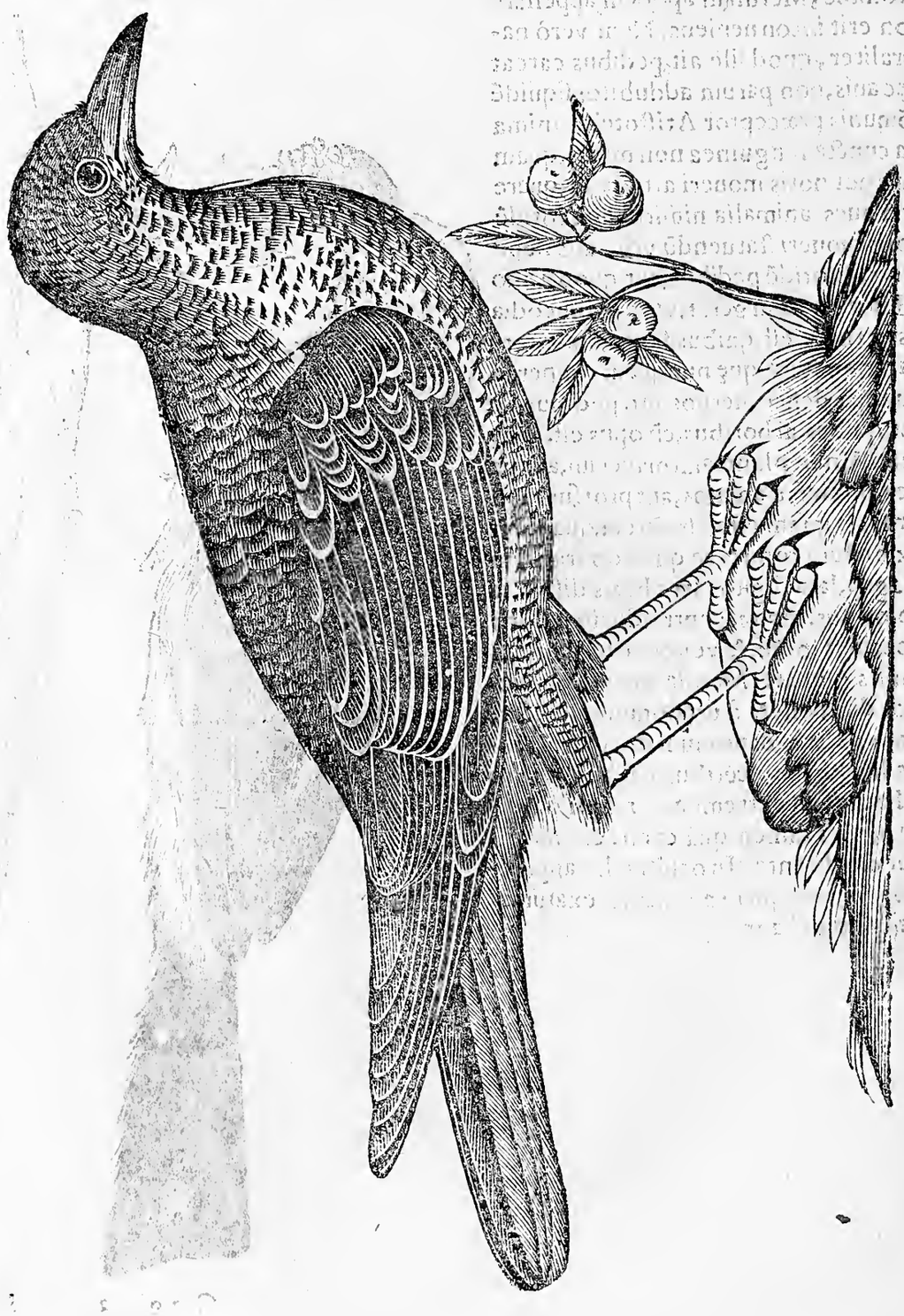

cem exprimeret Caryocaracten; quanquã, inquit, nõ ignoro Caryocatacten apud Athenæum nominari vel instrumentum, quo nuces frangantur, vel hominem, qui nuces confringat: vt & μακηρόβατον, τὸν ἀμυγδαλοκατάπτλω, μακῆρες enim Lacones amygdalas vocitant. Dicitur eisdem Germanis Nutzbrescher, Nuszbicker, Nusshaher, Turcis Gargà. Catyocatacte quid Athenæo.

FORMA. DESCRIPTIO.

AVIS est Merula maior, Sturni instar maculata, supra nigricans, minus tamen in capite, & dorso, quàm in alis, maculis vbique distincta candidis semilunaribus, quæ pariter per alas, & tergus maiores sunt, qàm per caput. Prone à rostro ad anum vsque lutea maculis ferrugineis, albisq. quæ & ipse magnitudine variant, percurrentibus. Alarum pennæ maiores nigræ sunt, & in extremis oris candicant. Cauda supinè nigra, pronè ferruginea, pedes fusci. In summa auis vaga est, & propter maculorum varietatem non inamœna. Magnitudo. Color.

DE STVRNO. Cap. XIX.

STurni in multis, quemadmodum ex his, quæ dicturi sumus, patebit, cum Turdis, Meruliſque conueniunt, quare eis iuremerito locus iste assignatur, inter bacciuoras nimirum auibus bacciuoris, inter dociles, auibus docilibus. Ordinis ratio.

SYNONYMA.

SARSIR Hebraicam vocem nonnulli Sturnum significare volunt, fortè quia quodammodo ad Græcorum ψὰρ accedat: de eadem voce nonnulla diximus in Aquila, nisi nos fallit memoria. Alij Astorgel Latinè exponunt Sturnum, at perperam. Andreas Bellunensis Alzarazir apud Arabes *aues* esse ait, *quæ apud Venetos dicuntur Sturnelli. Aues*, inquit, *sunt Turdorum ferè magnitudine, sed colore diuerso: habent enim plumas, & pennas nigras aliqua insignes albedine*. Auicenas etiam alibi fimi Alzarazir meminit orizam edentium, quo loco vetus interpres non recte Turdos transtulit. Er Serapio de remedio ex eodem fimo citans Galeni verba pro Sturno Zezir habet: & eadem ex Dioscoride vertens pro Sturno ineptè Turturem posuit Alzeudeni Bellunensi auis nigra est, rostro luteo secundùm aliquos, vt ille credit, Sturnus: verùm Merula potiùs videtur. Qibusdam alijs barbari Targula Turtur est, alijs, teste Alberto Sturnus: sed locus, qui ex Aristotele transfertur, Turturem esse ostendit. Græci ψὰρ vel ψάρος, vt bis habet Aristoteles, item Galenus, & Varinus Syluaticus pro Psaros, alibi Paros habet, sed mutilam dictionem In recto singulari ψάρος effertur, vt λογος, vel ψὰρ, vt Κὰρ, inde obliqui ψαρός ψαρὶ, oxytoni: etsi non meminerim illos apud authores legere: pluralis quidem numerus ψάρες voce paroxytona, & ψαρῶν circumflexa non infrequens est. ψᾶρες poeticum, teste Eustathio, quod cum penanflectatur, miror ψάρες etiam non penanflecti, præsertim cum primam producat Homero, vt in hoc versu:

Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἐυχεται, ἠὲ Κολοιῶν.

Apud Glossarium ψὴρ, & ψεὰρ etiam Sturnum significant. ψάρες Eustathius dici ait παρὰτὸ ψαίρειν, hoc est ab eo, quod terram pedibus radunt, & obuia quæque vertunt, dum alimentum sibi quærunt. Βύτθα, & Βύτθος, item γόλμις Hesychio, & Varino Sturnus dicitur. A quibusdam parum Latinè Sturnellus appellatur, vt Italis vulgo Stornello: nonnunquam Itali etiam Storno dicunt. Lusitani Stornino. Hispani Estornino, Galli Estourneau, Germani Staar, quod nomen à Latino confictum apparet, alij Stoer, Starn, nonnulli Rinderstaar, teste Ornithologo, quod circa boum armenta versari soleat. Circa Argentoratũ, & Francfordiam ein Spreche, Flandri Spraeuvve, Angli à Stare, à Starll, à Sterling Illyrici, & Poloni Sfacziek, vel Spatzek. Satsir. Astorgel. Alzarazir. Zezir. Zaratro. Alzendeni. Targula. ψὰρ ψάρος. Paros. ψῦρες. ψὴρ ψεὰρ. Etymum. Βύτθα. Βύτθος. Γόλμιν. Sturnellus Stornello.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

a 8 hi. c. 16

ARiſtoteles *a* præter vulgare illud Sturnorum genus, quod ſuper tecta noſtra quotidie ſuo cantu aures noſtras fatigat, aliud agnouiſſe non videtur. Id verò eodē teſte, Merulæ quidem eſt magnitudine, at quam facilè inuicem diſtinguuntur. Sturnum enim varium eſſe dixit, hoc eſt, vt periphraſticè Gaza tranſtulit, albis diſtinctum maculis, Merulam verò nigrā tantummodo. Sed Sturni non albis tantū maculis varij ſunt, vt ille exponit, ſed rubeſcunt quoque, interdū lutei ſunt, neque etiā auis tota nigra eſt, ſed multis in locis virideſcit, maximè in alis ſuis, & propè oculos, necnon etiam in infimo ter-

Vt à Merula differat.

Color.

Sturnus vulgaris cum cicuta.

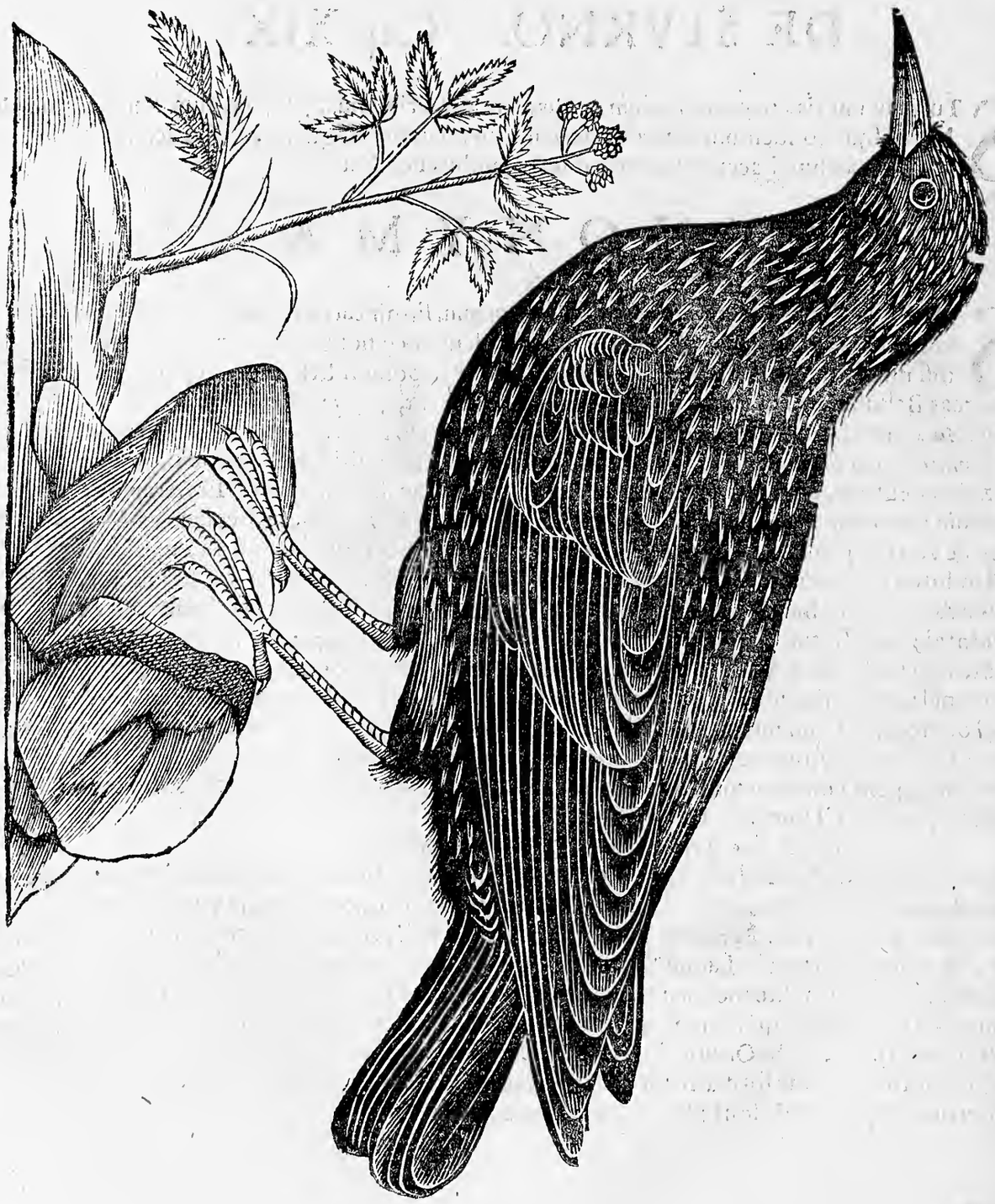

tergore

gore. Alarum pennæ in extremitatibus luteæ sunt, item caudæ, quæ breuis est, & nigra, rostrum satis robustum, Picorum non absimile, luteum, in fine fuscum, pedes ferè crocei vngues nigri. In summa elegans aspectu auis est ob colorum varietatem, & consperſas per

corpus

corpus maculas, quare rectè Sturnum picturatum poetæ vocarunt, vt Ruffus Feſtus hoc verſu:

Mox picturati conuertit pectoris artus
Sturnus edax.

Sturnus fæmina cum cicutaria Brancionis.

Habet

Habes hic eiuſdem ſcelèton, atque inſuper fœminæ iconem, quæ tam maculata non eſt, item Sturni etiamnum pulli, nullis prorſus maculis conſperſi, fuſci nempe tantummodo, collo verò, capite, & ventre toto cinereo. Præter eiuſcemodi cõmunes Sturnos tres etiam

Sturnus pullus cum cicutaria alba.

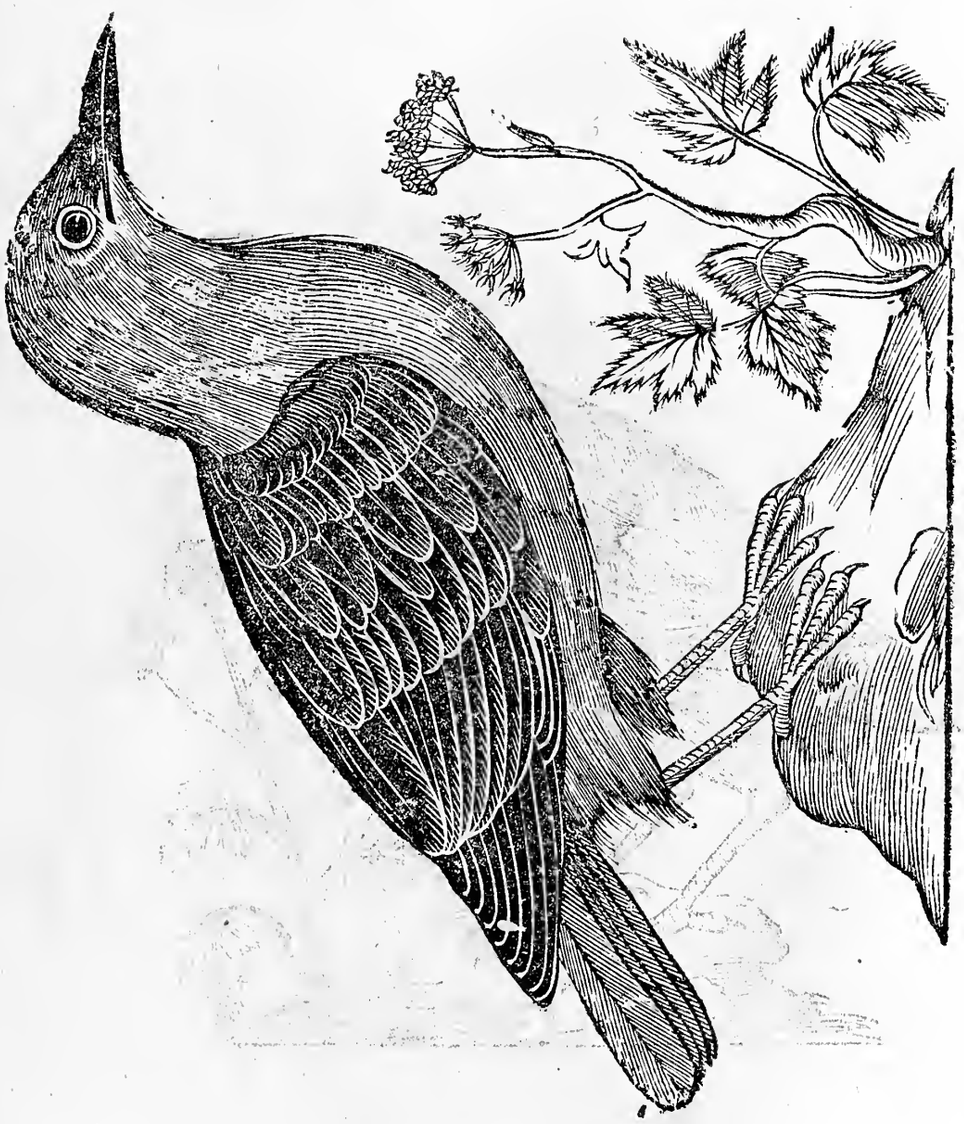

alios

alios depictos ſubinde exhibeo, quorum primum non vt diuerſum ſed vt rariùs apparentem. Pet. Franciſcus Fabius inter alios captum donauit ante aliquot annos totum album præter roſtrum, quod ex luteo rubeſcit, & pedes, qui leuiter carnei ſunt. Alteri caput,

Sturnus albus cum cicutaria maxima Brancionis.

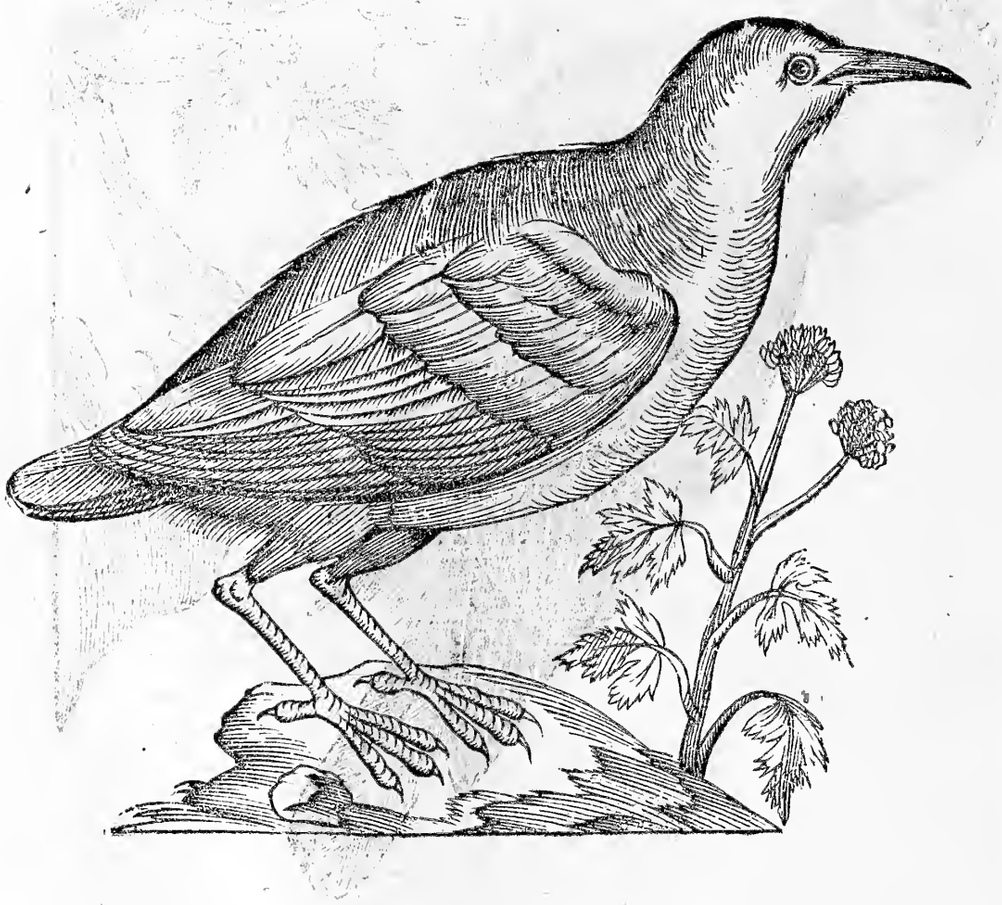

collum

collum, roſtrumq. erat album, niſi quod ſupra oculos proximè roſtrum maculæ binę contiguæ eſſent nigrè, venter candidus pariter, vti etiam alarum principia maculis ſubcæruleis varię. Remiges alarum, & cauda, vt in Sturno vulgari, niſi quod binę vltimæ earum

Sturnus capite albo cum Oenanthę cicute facie ſucco viroſo.

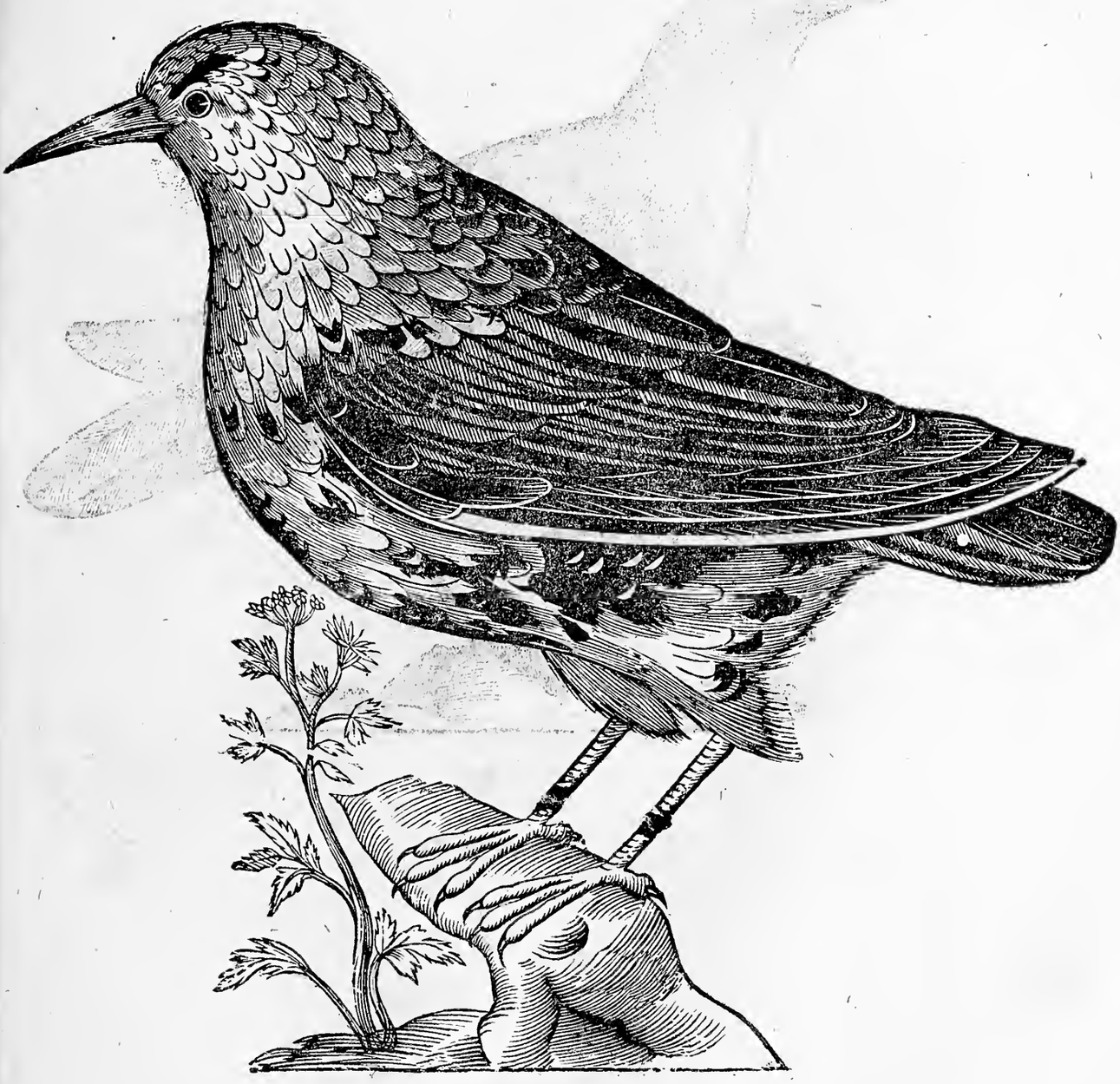

eſſent albæ. Pedes lutei, vngues nigri. Poſtremus totus ex cinereo ruffeſcebat, vel potiùs luteſcebat, pronè tamen tendebat ad luteum. In pectore erant quædam punctula, pedes erant & roſtrum nigri coloris. Aucupes dicebant ex Sturnorũ genere eſſe, mihi tamen

Sturnus cinereus cum cicuta.

alia videbatur, ſed cùm de natura, moribuſque eius nihil habere, itaque eos ſecutus Sturnis annumeraui.

Sturnus cinereus alter cum cicuta.

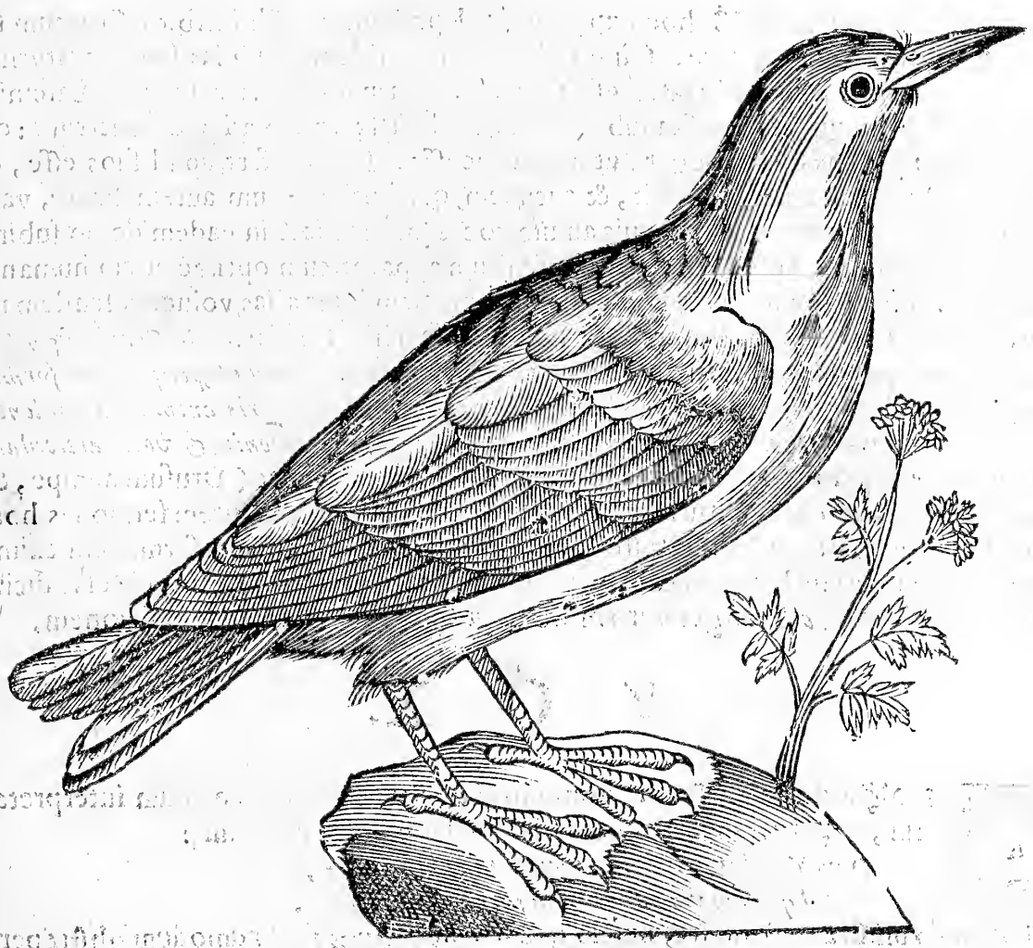

LOCVS.

INarenis, inquit Albertus, & plaudibus, hoc eſt pratis aquoſis aſſiduè verſantur, & cum armentis vaccarum etiam propter paſcua, quæ de ſtercoribus colligunt nam & lumbricis, vt patebit, veſcuntur. Sed non ſemper hæc loca frequentant, ſed per agros etiam graſſantur, Habitant autem plerunquè turres, & altiora ædificiorum culmina: quare tectis plerunque inſident, in nulla non regione obuij. Latent hyeme, teſte *b* Philoſopho. *Abeunt*, inquit *c* Plinius, *& Merulæ, Turdiquè & Sturni ſimili modo in vicina, ſed hi plumam non amittuns, nec occultantur, niſi ſæpe ibi, quo pabulum hybernum petunt*. Platine legit alio modo: *Abeunt Murulæ*, inquit, *& Turdi ſimiliter ac Sturni: ſed in vicina loca Occultantur hæc animalia ſepibus, ibiquè hyberno tempore pabulum quærunt*. Georgius Agricola verò Sturnos ijs accenſet, quæ cùm æſtate degant in ſyluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſequutæ, & rurſus: *In anguſtis*, inquit, *montium locis latere aliquando conſueuerunt*, quod poſtremum ſanè veriſſimum eſt: ſed ſyluas habitare Sturnos æſtate, vt ille tradit, mihi nouũ eſt audire, aues nimirum, quæ gregatim degunt.

b 8. hiſt. c. 16.
c Lib. 10. c. 29.

INGENIVM. DOCILITAS.

Sturnꝰ ſibi ipſi medetur.

ORNITHOLOGVS hoc experientia deprehenſum eſſe ſcribit, Sturnum ſibi ipſi medicinam facere. Cùm enim, inquit, quidem Luſcinias ſimul & Sturnum aleret, & huic pes luxatus eſſet, oua formicarum quibus veſcuntur Luſciniæ, Sturnus roſtro minuit, & depoſita ſub alis, atque calefacta, roſtro ad pedem attriuit: qua ratione intra paucos dies integer, vt antea inceſſit. Idem refert, apud ſuos eſſe, qui Sturnum octauo iam anno domi alit, & aucupem, qui ſeptimo: eum autem dicere, valde canorum dicere, & aliarum quarumuis auium voces (quas ſcilicet in eadem domo ſubinde audiebat) imitari. Sed hoc eo nobis minus mirum apparet, cum optimè etiam humanum ſermonem inſtitutus exprimat; quare non infimam etiam inter alias volucres laudem meretur, & laudat eum etiam Plutarchus eam ob cauſam his verbis: *Sturni Coruiquè & Pſittaci, quoniam loqui diſcunt, & vocis ſpiritum tam ſequacem, tam æmulum, penſandum formandumquè docentibus præbent, ea ipſa docilitate adeſſe, potrocinariq. cæteris animalibus videntur, & tantùm non voce teſtari, etiam cæteris omnibus proferendi ſermonis, & vocis articulandæ vim natura conceſſiam*. *a* Plinius ſanè teſtatur Cæſares iuuenes (Druſum nempe, & Britannicum Claudij filios) Sturnum habuiſſe, item Turdum imitantem ſermones hominum. In amplis Galliæ vrbibus, teſte Io. *b* Bruyero Gallo Gallicum ſermonem eximiè, atque ex planatè etiam longiori contextu exprimunt. Albertus latæ linguæ eſse dicit, & perfectiſſimè loqui. *c* Scaliger vero in ſibilo proprius accedere ad loquutionem.

Sturnus voces aliarum auium imitatur.

a l. 10. c. 24

b L. 15. de re cib. c. 42.
c Exe. 238.

VOX.

Κιχλίζειν

Piſitare.

Ιχλίζειν dicuntur Turdi, nonnulli id de Sturnorum voce etiam interpretantur, at perperam. Authori Philomelæ piſitare dicuntur:

Dum Turdus trutilat, Sturnus tunc piſitat ore,
Sed quod mane canunt, veſpere non recolunt.

F. Alunno piſiſtrare, & iſitare, neſcio quam bene. Aues ſunt admodum obſtreperæ, maximè ſummo mane, nocte verò ſilent.

VOLATVS.

PLINIVS *a* Sturnorum generi proprium esse ait, cateruatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus, nimirum cùm abeunt è nostra regione. Albertus qui compressè, & gregatim eos volare inquit, quasi aciei centrum, id facere eos author est propter metum Accipitris; sed cùm Accipitrem semper metuere verisimillimum est, ita quoque semper gregatim volare statuendum esset, & non solùm, cùm hinc discedunt, vt vult Plinius, quod verò semper gregatim, siue caternatim volent, etiam testatur Dantes poeta, & philosophus grauissimus, inquiens:

E come gli Stornei ne portan l'ali
Nel freddo tempo à schiera lunga, e piena

Item Eustuthius. Sturni, inquit, & Gracculi aues clamosæ, & gregariæ sunt. Et rursus Sturni aues inuicem amant, & gregatim degunt, sed mutuò se iuuare (propter infirmitatem, contra aues rapaces) non facilè possunt. Idem quotidiana attestatur experientia. Vespere potissimum aggregantur, & tanta multitudine, atque impetu quandoq. volant, vt nubem facerem, & tempestatis modo sonare primo impetu videantur, atque hoc est quod dicebat *b* Homerus hoc versu:

Τῶν δ' ὥς τε φαρῶν νέφος ἔρλεται, ἠὲ πολοιῶν.
Veluti Sturnorum nubes venit, aut Gracclorum &c.

a *Lib. 10. c. 24.* Cur cateruatim volent.

b *Illiad. ρ*

NIDVS. PARTVS.

STVRNVS ijsdem ferè locis, eodemquè penè modo, vt Passeres nidulantur, scilicet vel in latibulis tectorum, vel in domorum, turriumquè foraminibus. Hollandi, vt audio, Sturnis etiam vasa faciunt fictilia, similia ijs, de quibus diximus in Passeribus, at maiora, in quibus libenter nidulantur, patria voce Spraeuvve potten dicta, ideſt, vasa Sturnorum, Ter anno parere dicunt, vno tempore septem, vel octo oua.

Spraeuvve potent. Partus.

VICTVS.

ANIMANTIA maximè sunt voratia, & nihil non in cibum recipiunt: bacciuoris tamen accesenda, nam baccis magis, quàm alijs rebus inhiant, atque inter eas vuis, & oliuis *Magno*, inquit Volaterranus, *impendentis vindemiæ damno veniunt*. *a* Cardanus non modò vuas appetere testatur, sed earum etiam esu plurimum pingueſcere, & meliores, & suauiores euadere, pabuliquè optimi. *b* Ludouicus Arioſtus innatum ad vuarum desiderium in Sturnis, elegãtissima, ac luculentissima similitudine à Mauris Lutetiam Parisiorum oppugnantibus accepta ostendit, inquiens:

Come gli Storni à roſseggianti pali
Vanno di mature vue, così quiui
Empiendo il Ciel di grida, e di rumori
Veniano à dar'il fiero aſsalto i Mori.

Quod verò mirum in modum esu oliuarum afficiantur, simili fermè comparatione author est inter alios Q. *c* Calaber, Græcos scribens tãto ardore, desiderioq. Troiæ excidiũ expetiuisse, tantoq. impetu, tantaq. caterua Troiã inuasisse, quemadmodũ Sturni glomerati ad oliuæ fructus, suauis edulij cupidi in oliueta graſsantur. Sambuci acinis grana insũt ſesemacea, quæ Turdis, Sturniſq. nõ ingrata esse *d* Ruellius scribit. In agros quoq. milio & panico consitos teste Plinio, inuolant, & quomodo ab harum frugum esu fugentur, ex eodem in Passere scripsimus. Sunt qui Sturnos captos oryza tantùm pascant, vt eorũ fimo Crocodileã, vt idẽ ille memorat, adulterent. Cicutã his auibus alimentum esse passim ab omnib. scribitur, atq. in primus à *e* Galeno, cùm alioqui homini venenũ sit, cuius rationem alij aliã afferũt, qua de re in Coturnice nostrã scripsimus opinionẽ. Cicuta, inquit *f* Cardanus, eos nõ modò nõ refrigerat, & enecat, vt nos, sed alit, atq. etiã calfacit proinde manifeſtè patet amicitias quasdã, pugnãtiasq. qualitatũ omnib. reb. ineſse, & q familiare est,

a *L. 3. de sanit. c. 21. Cant. 14. ſtan. 121.* Mauri Parisios, vt oppugnarent.

c *Lib. 8. Paral.* Græci Troiã inuadentes.

d *Lib. 1. de nat. ſtirpm.*

e *L. de te.* & *lib. de Theriaca.*

f *Lib. 3. de ſanit. c. 21.*

est,expeditè assimilari,quod vero contrariũ,ad inuerneciõnẽ ducere,quas familiaritates à totius substãtiæ proprietate oriri demõstrauimus in decimo contradicentium Medicorum,vbi etiãdisputatur,an quicquid calidã substantiã alit,eius calorẽ adaugeat, ac tueatur Arabes hęc cõfunderunt. Auerroes vel potiùs eius interpres,Helleborũ Coturnicib. cibũ esse ait,& napellũ Zaratro,idest Sturno,vel Sturnello,vt ille habet,dupliciter hallucinatus,nã elleborus Coturnicib. cib. est,nõ venenũ,& cicuta,nõ napellus Sturnis in cibo quæritur.Antonius Gainerius Arabes sequutus etiã in maiorẽ confusionem impegit dum ait:Aduersus napelli venenum darem puluerem musconum(muscarum,vel culicum) napellum despascentium,vel puluerem Coturnicis vel Turdi. Arabes enim Coturnices napello,siue aconito ali tradiderunt; eùm Sturnos non Turdos conio, idest, cicuta non aconito nutriri scribere debuissent.Sed hac de re satis. Hollãdos audio à Sturnorum esu abstinere, quia carnes humanas hominum suspensorum depascantur. Albertus etiam cum armentis vaccarum versari ait propter pascua,quæ de stercoribus colligunt,lumbricos nempe, qui cùm maiores, tùm in maiori numero in eis procreantur. Ex quibus facilè constat, sturnos animalia dici posse pamphaga, quibus scilicet nihil displicet.

Arabum cõfusio.

Anton.Gainerij error.

Hollandi eur Sturnos non edant.

PRÆSAGIA.

Tempestatis futuræ signum.

GRATAROLVS,referente Ornithologo ex authore quodam barbaro Starnes, inquit, (Ornithologus Sturni conijcit legendum) si mane volauerint congregatæ,mane erit tempestas;si autem tardè,& multo tempore erit tempestas, & si reuertantur volantes, tempestatem significant.

CAPIENDI RATIO.

a *In pãdec.* Vt viſco capiantur.

b *Lib.10.c.27.*

PANTHERON genus retis est, quo Galli,teste *a* Budæo,Sturnos,& Passeres capiunt. Quomodo verò viscо capiantur sic docet *b* Crescentiensis *Funiculis longis inuiscatis capiuntur Sturni, qui valde gregatim volant, cum habetur aliquis Sturnus, ad cuius pedem ligatur funiculus inuiscatus, & manutenetur, dimittitur autem, cum grex Sturnorum propè videtur,tunc enim cum funiculo dimissus ad gregem accedit, & cum ipso strictè*(hoc est quam proximè, & contiguè)*volitat, multique tangentes funiculum inuiscantur, & ad terram simul cum eo ruunt.* Albertus quoque quia animalia sint,quæ gregatim degunt,facilius ab aucupibus decipi scribit:positis enim quibusdam sui generis auibus, vel earum imaginibus iuxta retia, Statim,inquit,accedunt,& capiuntur. Hyeme,teste Ornithologo laqueis quibusdam in pratis aquosis facilè capiuntur.

ANTIPATHIA.

Canes timent Sturnos.

CANES animalia aliàs generosa, & magnanima, quibus quippe contra lupos oues defendimus,Lepores,& Ceruos venamur,& pro domuum nostrarum, immo corporum nostrorum custodia vtimur,à Sturnis,vt prodidit Blondus,abhorrere feruntur:quod si verum est, certè antipathiæ ascribendum fuerit, quando, quod sciam naturalis illius ratio assignari non potest: quemadmodum fortassis huius, Cur Sturni ipsi tantopere odere Accipitrem,communem nempe volucrum,minorum præcipuè,quales ipsi sunt,aduersarium,hostemque quem quomodo metuant declarat in primis *a* Homerus, Troianos scribens ab Aiace in fugam conuersos à subuenientibus Hectore, & Aenea animos recepisse,vnaquè cum his cateruatim Grecos inuasisse.Hos verò eos tanquam Accipitrem,Sturni, visum, fuga saluti suæ consuluisse.

Sturni Accipitrem timent.

a *Illyad.9.*

Græci Sturnis comparati.

Τῶν δ' ὥς τε Λαρῶν νέφος ἔρχεται, ἢ Κολοιῶν,
Οὔλου πεκληγοντες, ὅτε τε ροὶδωσιν ἰόντα
Κίρκον, ὅσε σμικρῆσι φόνον φέρει ορνίθεσσιν.
Horum acut Sturnorum nubes venit, aut Gracculorum,
Acutè vociferantes, quandæ vedent accedentem
Circum (Accipitrem) *qui paruis eadem affert auibus.*

Item

Item *b* alibi Patroclum scribit id præstitisse Græcis in Troianos, quod Accipiter in Sturnos; & Gracculos, nimirum ita fuisse pauori Troianis, quemadmodũ Gracculis,& Sturnis Accipiter, ait autem: b *Illiad.* π Troiani Sturnis similes.

Ι θυσεν δὲ δια προμαχων, ἰρηκι ἐοικῶς
Ὠκεῖ, ος' ἐφόβησε κολοιους τε, ψηρας τε.
Iuit autem recta per propugnatores Accipitri similis
Veloci, qui terruit Gracculosq; Sturnosq;.

Idem docet *c* Ludouicus Arioſtus Homeri priorem, vt apparet locum imitatus sub exẽplo Rolandi, qui relicto Rege Manilardo cæteros paganos, ac Christiani nominis inimicos occidebat: c *Cant.* 12. *st.* 84. Rolandus paganos fugat.

Come per l'aria, ou'han si larga piazza
Fuggon gli Storni da l'audace Merlo,
Cosi di quella squadra homai disfatta
Altri cade, altri fugge, altri s'appiatta.

Eodem prorsus modo apud Q. *d* Calabrum Neoptolemus Achillis filius Græcos pugnam deserentes, Troianisque turpiter terga vertentes his verbis alloquitur: *Formidolosi quo fugitis in morem imbellium Sturnorum, quos metu concitauit Accipiter obuiam factus?* Porrò etiamsi imbelles omnino Sturni sint, nonnunquam tamen Accipitri sese opponunt, vel saltem accedentem repellere studeant. Hunc enim supernè, vel à latere, testante Alberto, accedentem alis euentant (sic habet, ideſt vento alarum repellunt) & subtus volantem stercoribus opprimunt. Et alibi rursus: Ad quemlibet impetum Accipitris, inquit, comprimuntur in aere, & vento alarum coniunctarum repellunt Accipitrem, qui si infra eos volet, stercoribus eorum inquinatur, ita vt appropinquare non possit. Aelianus author est, semen alij Sturno mortiferum esse: quod sane mirum omnino est, quando certè alijs animantibus innoxium esse constet. d *L.* 11. *p.* Neoptolemus Græcos ad pugnam hortatur. Sturni vt se contra Accipitres defendant. e *L.* 6. *de anim. c.* 46.

DENOMINATA.

STVRNI Sarmaticæ Europeæ populi sunt, à Sturnis auibus nomen non habent, nam *a* Ptolomæo Στέρνοι dicuntur. Plinio Sturnini Calabriæ sunt populi, cur sic dicti nescio. *b* Aristophanes ἵππον, ideſt, equum, ψαρὸν vocauit, Scholiastes, & Suidas transferunt celerem ἀπὸ τῦ ψαίρειν, quod est, accelerare, siue properare, vnde & ψαρὸς deducatur, ideſt, celer, & citus, vel qui colore tali sit, quod magis placet, ideſt maculis varius, vt Sturnus auis. Nam & Eustathius à Sturno aue varia, inquit, quæ dicitur ψὰρ, in genitiuo ψάρος equus similiter appellatur varius ψαρὸς Scribitur autem ψαρὸς adiectiuum oxitonum, pro aue verò paroxitonum. Cæterùm ψαρὸν de Turdi in collo colore Gaza apud *c* Aristotelem vertit murinum, Plinius concolorem: sed neuter mentem Philosophi expressit, malim ego varium, & maculosum exponere, nam & Aetius de Passerculo Troglodyte loquens, *similis est*, inquit. *Regulo, sed iuxta summum alæ lineamentum* ψαρότερος, ideſt, magis varius. Similiter pisces quosdam scribit Ornithologus psaros vocari à varietate coloris, ego eiuscemodi nominis piscem non inuenio, neque etiam in libro de aquatilibus eorũ meminit, possunt tamen pisces maculosi quales Turdi sunt psari nuncupari. *d* Plinius authoribus olim curæ fuisse scribit, lapides mortariorum, Ephesiũq. lapidem in ijs prætulisse cæteris, secundum laudis locum dedisse Thebaico, quẽ sese alias pyrrhopœcilon vocasse, ait, alios vocare psaronium. Cuius mentionem faciens *e* Bellonius, Plinium quodammodo explicans qualitatem, eius innuit, inquiens: Lapis hic, quem ex Plinio à maculis Sturni psaronium, vel quod ex lapicidinis Thebanis excidatur, Thebaicum nomino, supra omnes lapides duriori corporis callo constat. *f* Polydorus Virgilius authores sese habere scribit, qui Henrici Tertij Anglorum Regis temporibus dicant percussum esse denarium argenteum, quod genus monetæ vulgò Sterling nuncupatur, ab effigie sturni auis, quę in altera parte numi esset, nam sturnus, vt suprà dixi Anglicè Sterlyng nuncupatur; sex verò, & viginti denarios fuisse ait pondere vnius vnciæ argenti, & tales ferè, quales hodie sunt: quare etiam omnis Anglica moneta etiamnum Sterlyngorum nomine putetur. Sed & cur denarius sit nota sturni auis signatus, causam ponere, quod ea auis pars foret insignium, quibus Reges id temporis multarum possessionum, Sturni populi. a *L. c.* 11. b *In nubib.* Sturnus equus qui. c 9. *hi. c.* 46 Gazæ, & Plinij error pisces psari d *L.* 6. *c.* 22 Lapis psaronius qs. e *L. de op. antiq. c.* 8. f *L.* 6. *hist. Angl.* Numus argenteus eũ impresso Sturno. Monetę Anglorum cur Sterlyngi dicti. Sturnus ramus Anglię insigne.

Ster Anglis quid.

ſionum, vel extramarinarum domini vſi eſſent; quemadmodum reges nunc ſolent in insignibus regijs ſingula ſuorum inſignia adiungere, quò potentia exiſtat, quàm maxima, vel quòd numulus in altera parte haberet notam Stellæ, quam Angli Ster vocant. Et iſtos denarios etiam hodie reperiri.

HIEROGLYPHICA.

Hominis ingrati hieroglyph.

DE Sturno apud antiquos, vti neque apud recentiores nullum hieroglyphicum hactenus obſeruaui: poſſet nihilominus pro homine ingrato nō incongruè pingi. Quemadmodū etenim hoc auium genus cateruatim volans tēdit in oliueta, eorumque fructus maxima cum auiditate depopulatur, & nonniſi depaſtis ijs diſcedit, & oliueta deſerit. Simili plane ratione homines ingrati, donec aliorū ope, fauoreq. egent, eos obſeruāt, veneraturq. vbi verò auxilio eorum vſi ſunt, vel munera, quorum cauſa eis adulabantur, acceperunt non tantū beneficij fiunt immemores, verūetiā ſępè contemnūt.

VSVS IN CIBIS.

a *Lib.* 2. Sturni non habiti ſunt in delicijs.

STVRNI olim etiam hominibus in cibum ceſſere, nam & Antiphoni, teſte *a* Athenæo, inter cibos recenſentur: ſed in delicijs non habebantur, vt in primis colligo ex Martiale, qui cognato ſuo cum Turdos donare vellet, qui quibus in delicijs haberentur, ſuprà abundè demonſtrauimus, cur eos non mittat, cauſam reddit, quod ager ſuos Turdos non ferat, ſed Sturnos, aues nimirum ignobiles, ac nullius ferè pretij; inquit autem:

Nunc Sturnos inopes Fringillarumq́, querelas
Audit, & arguto Paſſere vernat ager.

Sturnorum caro.

Sunt qui prorſus eos à menſis abdicent, ſunt qui aliquo tempore tantùm, nimirùm cicutę tempore. Carnem aiunt duram eſſe, ventriculoque inobedientem, viroſum quendam etiam ſpirare odorem, maximè cum cicutam depaſcuntur. *Sturni*, inquit, Platina, *quos vulgò diabolicam carnem habere dicimus, omnino ab obſonijs lautorum abijciantur. Hos comedat Vacerra noſter qui marſupio magis, quàm vita conſultum vult.* c Galenus verò, cui alias, vt medicorum coryphæo ſtandum foret, inter Perdices, Turdos, Merulas, & huiuſmodi, quæ quidem boni ſucci eſſe ab omnibus putantur ἡδέως, hoc eſt Sturnos etiam recenſet.

b *Lib.* 3. *de ſanit.*

c *Lib.* 5. *de ſan. tuen.*

d *Epiſt.* 6. *medicin.* Quomodo Galen. Sturnos laud.

Quam controuerſiam examinans *d* Aloyſius Mundella Galenum defendere conatur, obiectionique aliorum ſic occurri poſſe exiſtimat; Galenum in eo libro in calculi renum vitio Sturnos, tanquam tenuis alimenti probaſſe, ſimiliter, & Palumbos turritoſve Paſſerculos, vel Sturnos non ita fortaſſis improbi ſucci eſſe, præſertim iuuenculos, vt vulgus putat. Quædam namque animalia in tenella adhuc ætate boni ſucci ſunt, vt vituli, &

e *Lib.* 3. *de alim. fa.*

hœdi, ſi verò annoſi fiant, praui. Hæc enim, vt ait *e* Galenus carent, & concoctionis, & boni ſucci, & nutritionis laude. Et paulò poſt, Nec obſtiterit, inquit, quò minus boni ſucci ſint, quòd cicuta interdum paſcantur, vt neque Coturnicibus, quòd elleboro. Et rurſus

f *Dial.* 4. *medicin.*

f alibi: Galenus, inquit, Sturnos inter attenuantes, optimique alimenti cibos connumerat, qui tamen ab omnibus ferè, qui de illis tradidere, & praui ſucci, & ſaporis ingrati habiti ſunt. Et fieri quidem poteſt, vt vox illa pſaros, ideſt, Sturnus, alio Galeni contextu, non ab ipſo authore addita fuerit. Vel Galenum ibi de Sturnis iuuenculis locutum fuiſſe dicimus, qui tenelli adhuc ſucci laudabilioris fuerint, quàm adulti: vel potiùs exiſtimabimus illum intellexiſſe de Sturnis, qui in montib. degunt, non autem qui circa paludes, & ioca campeſtria verſantur: quos ſanè ſi comedas, cum præſertim nouellæ ſunt

Sturnorum ſuauitas.

ætatis, adeo miram cibi illius ſuauitatem ſenties, vt vix illos à Turdis diſcernere poſſis. Hæc ille *g* Cardanus Sturnorum eſum vindemiæ tempore non improbat, tunc enim ſuauiores euadere ſcribit. Idem facit *h* Iulius Alexandrinus, qui de Paſſeribus locutus, Sturnorum, inquit, cōditio eadem, extraneus præterea ſapor quidam, vnde deterioris inſuper ſucci alicuius ſuſpicio, ipſi ſeipſis tamen, matureſcentibus vuis, ac per vindemiam totam, pabuli melioris copia meliores, & ſapore iucundiores euadunt, vt edi non inſuauiter prorſus poſſint. Nonnulli, vt Cardanus quoque, aiunt, ſi mox, vt capti ſunt, amputetur caput, reliquunt corpus ſuauius euadere. Calidi ſunt, & ſicci iuxta Auerroem.

g 3. *de ſan. cap* 21.

h *L.* 13. *ſalu. c.* 8.

Cur caput amputandum,

MEDICA.

MEDICA.

MEDICIS sturnorũ ſtercus potiſſimũ ſeruit: nec eis ad medicinã, ſed ad faciem exornãdum. *Ad alphos*, inquit *a* Aegineta, *crocodilea & fimus Sturni, cum oriza comederint.* Plinius verò crocodileam adulterari ſcribit amylo, aut cymolia; ſed maximè Sturnorum fimo, qui oriza tantùm paſti ſunt. Plurima de huius fimi vſu ad alphos, pannos, impetiginem, & morpheam leges ex Galeno, Dioſcoride, & Serapione, eiuſcemodi autem vitia ſanare hunc fimum à natura docemur, quæ varijs maculis diſtinctam auem genuit, vt docet *b* Porta Terreſtrum cocodrilorum fimum luxuria fœminarũ precioſum fecit, quæ non contentæ tot medicamentis, quæ ſplendidam, extẽtamq. faciei cutem reddunt, crocodilorum, & Sturnorum etiam fimũ eis adijciunt. Conſtat igitur hæc ſtercora abſtergendi, e xicandiq. vim poſſidere, vtranq mediocriter: multò moderatiùs tamen, & infirmiùs Sturnorum ſtercus eſt. *Stercus Zezir*, inquit Serapio citans Galenum, *oryza paſti impetigines efficaciter abſtergit.* Sed *c* Galenus fimum Crocodili terreſtris cutim abſtergere, & ſiccare ſcribit, vt & Sturnorum oryza paſtorum, qui tamen longè imbecillior ſit; crocodili verò terreſtris tam efficax, vt ephelides etiam, & alphos, & lichenes tollat, eiuſdem Serapionis interpres ex Dioſcoride transferens pro fimo Sturni, imperitè poſuit Turturis. Sturnum in cibum ſumptum Kiranides iuuare author eſt eos, qui mortiferum aliquid biberunt, & ſi quis præguſtauerit, omnino non lædi. Contra Arnoldus euitandos eſſe ait eis, quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulſantes.

Stercoris vſus.

a *L.28.c.8.*

b *li.5.phytog.c.16.*

Fimi crocodilorum terreſtrium honor.

c *lib.10. de ſimpl.*

Interpretis Serapionis error.

Sturni eſus cui vtilis, cui noxius.

DE COCCOTHRAVSTE Ornithologi. Cap. XX.

SYNONYMA.

HESYCHIVS, & Variuus κοκκοθράυςης, inquiunt, auis quædam eſt, ſed quę, non explicãt. Ornithologus id nominis huic aui, cuius effigiem in ſequẽti pagina dabimus egregie competere videns, eam eo nomine indigitauit, quod roſtro ſuo coccos, & interiora grana, ſiue oſſicula ceraſorum cõfringere ſoleat. Apud alios Græcos, imo Latinos aliud nomen non reperio, nam Pardalus Ariſtotelis non eſt, quamuis id affirmauit *a* Bellonius. Italis Friſon, Fruſone, vel Griſon etiam appellatur; circa Lacum Verbanum Franguel montagno, ideſt, Fringilla montana. Gallis, teſte Bellonio, Grosbec à roſtri nimirum craſſitie. Cenomannis priuatim Pinſon royal: nonnullis, referente Ornithologo, Chochepiere, & alibi, vt audio Caſſenoix, ideſt, nucifragra, quod nomen Caryocatactæ aui ſuprà deſcriptæ magis conuenire exiſtimo. Germani, eodem Ornithologo teſte, vocant Steinbyſſer, Heluetij Klepper, in Auſtria Kernbeiſz: circa Francfordiam Kirſzfinck, & alibi Kirſeſchneller. Audiuiſſe etiam ſeſe ait alicubi Bollebick vocari, hoc eſt, gemmiuoram, quòd gemmas arborum comedat. Turcis Giengen dicitur.

a *li.7.c.30 de auib.*

FORMA. DESCRIPTIO.

HAVD inconueniens fuerit hic, quæ Bellonius de hac aue ſcripſit, inſerere, eoq. maximè, vt manifeſtemus, hanc auem Ariſtotelis Pardalum non eſſe. Ille verò ſic ſcribit: Nullum autem nomen inuenimus, quod aptiùs, atque exactiùs huic aui competat Gallicè, quàm ſi dicamus Grosbec. Roſtrum enim ei procorporis portione inſigniter magnum. In alijs tamen Galliæ locis aliter appellatur; nam Cenomanni dicunt Pinſon royal Colorem, vt potior pars aliarum auium, non ſeruat. Nuper enim in Græcia vnam, cuius detractam pellem nobiſcum attulimus, obſeruaui, cuius color diuerſus eſt ab alijs, quod propter diuerſitatem ætatis contingit. Sturno paulò minor eſt, roſtrum

Grosbec.

Pinſon royal.

Colorem mutat.

Deſcriptio ſtrum ei durum, adeo verò inſigne, vt magnitudo eius nobis ſit admirationi. Caput ſuperius eſt colore mali aurantij: cum macula ſub gutture nigra: collum cinereum, dorſum fuluum: alarum extremitates ex viridi luteſcunt, ſicuti torques Palumbis: caudæ extremitas alba, ſubtus fulua, cuius pariter coloris ſunt venter, pectus, & guttur. Quæ *a* Ariſt. Pardalo ſuo tribuit, huic aui competunt. *Pardalus*, inquit, *colore tota cinereo eſt, magnitudine proximè ſuperiori* (loquutus erat de Sturno, Collurione, Cæruleo, Mollicipite, Galbula) *magna ex parte gregatim volat, nec ſingularem hanc videris; vocem frequentem, nec grauem emittit.* Quæ notæ omnes huic noſtro Grosbec conueniunt. Solam. n. volare non obſeruamus, & inſuauiter canit, quare nec in caueis alitur. Hæc omnia ille. Verùm ſi Ariſt. hanc auem agnouiſſet, tam diuerſam ab alijs roſtri figuram, ille, qui differentias vbiq. notare ſolet diligentiſſimè, non erat taciturus: præterea Coccothrauſtes noſtra, ſiue vt ille vocat, Grosbec tota cinerea nõ eſt, ſed in collo tñ modo: poſtremò vox nõ eſt inſuauis, peculiaris tñ Cymbalorũ ferè æmulo: caueis tñ includi non ſolet, niſi fortè aucupij cauſa.

a 9. hiſt. c. 23.

Deſcriptio ex Ornith. Sed ad formã eius reuertamur, depingit, deſcribitq. eandẽ his verbis Ornithologus: cuius deſcriptionem ne temerè in ea elaboremus, hic quoque inſerere viſum eſt. Magnitudo ei

Coccothrauſtes mas cum ceraſi ramulo.

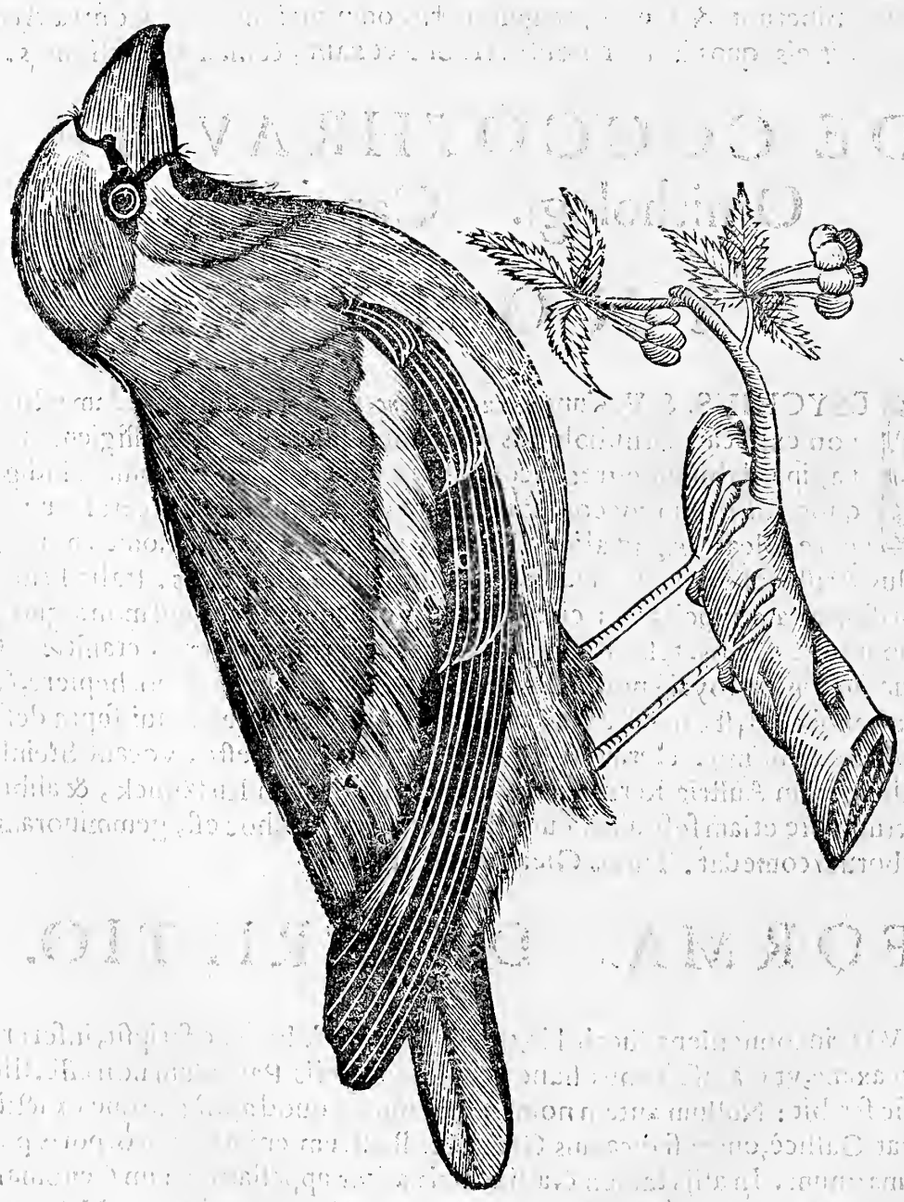

Alaudæ,

Alaudę, aut Loxiæ. Roſtrum durum, validum, breue, latum, ſimile ferè roſtro auis, quam Gij ger vocamus, magis fuſcum, (ita vocat quandam aliam auiculam, cui pariter roſtrum craſsũ eſt, quã Turnerus Pytrhulam eſſe conijcit.) Color capitis (in fœmina) charopus, vel ex flauo ruffus; in pectore, & ventre ex cinereo rubicundus. Pennæ alarum ſuperius nigricãt, in medio albent, in imo coloris ferè cærulei, vel Indici ſunt, Pennis nigris roſtrũ inferius ambitur, & ſimiliter oculi. Collum pronum, & vtrinque ad latera plumis veſtitur cinereis. Dorſum ex ruffo nigricat. Propius caudã charopę ſunt pennæ, extremę in cauda albicant.

Roſtrum. Caput. Venter. Alæ. Collum. Dorſum. Cauda.

LOCVS.

ORnithologus in ſyluis capi ſcribit, æſtate fortè, hoc enim tempore apud nos in mõtibus agunt, & ſub Octobrem ad plana deſcendunt. In Germania etiam æſtate rarius, hyeme frequentiùs cernitur. Nidificat, vt ille narratum ſibi eſſe ait, in arborum cauis.

INGENIVM.

ITALI hominẽ craſſi ingenij, & deceptu, perſuaſuque facilẽ ſignificãtes Coccothraustem craſſi roſtri appellant, dicentes: Tuſci vn Friſon del becco groſſo, ac ſi eiuſmodi auis hebetis, & obtuſi eſſet ingenij, & facilè caperetur. Audio tamen non facilè ſeſe præbere capi ẽdam, ſed fortè inde erit natum prouerbium, quod cauæ incluſa non ſolùm rarò cantillet, ſed ne inſtructionem admittat.

VICTVS.

TANTA roſtro eius durities eſt, vt ceraſorum oſſa eo confringat, quorum nucleis inhiat maxime: ſuper qua re hoc ridiculum addit Ornithologus, nam auceps quidam nuper, vt rem ridiculam oſtentaret, Turdi genus Bohemicum (vt Germani appellant) in cauea incluſit; idque ceraſis aridis paſci aſſuefecit. Quæ cùm Turdus integra deuoraret oſſicula ceraſorum, quæ ſubinde excernebãt, in ſubiectam caueam cui incluſus erat Coccothrauſtes, delapſa illum alebant. Veſcitur etiam, vt audio, oliuis, aliaſque baccas vorare credendum eſt. In cibo cedit, & caro eius non improbatur, & grata eſt, & ſuauis.

DE COCCOTHRAVSTE INDICA criſtata. Cap. XXI.

IVSCEMODI auem ad viuum depictam F. Frãciſcus Malocchius horti Piſani prẹfectus iuſſu Sereniſs. Ferdinandi Magni Hetruriæ Ducis ante aliquot dies ad me miſit, affirmans in natiuo eius ſolo, nimirum in Inſula, quã vocant capitis viridis, appellari vulgò Fruſonẽ nomine ſimillimo Friſoni noſtro preximè prẹcedenti capite deſcripto, cui etiam roſtro ſimilis eſt, macula ei tam roſtrum nigra ambit, & magnitudine, teſte Hieronymo Mercuriale, Turdi. Quare ẽt Coccothrauſten Indicam appellare libuit. Auidè amygdalas, vt Malocchius mihi ſignificauit, deuorat, in quo cum Coccothrauſte etiã conuenit, qui huiuſmodi fructus roſtro frangit, vnde nucifraga dictus eſt, alioſq. coccos, ſiue oſſicula: quod facere pariter hanc auẽ veri ſimile eſt, cũ roſtro valde craſſo, & robuſto prędita ſit. Luſitanis Mercurialis Cardinalitiũ vulgò appellari aſſerit, fortè quia purpurea eſt, galerũq. purpureũ geſtare videatur. De natura, moribuſq. eius hęc referebat Malocchius: Auiũ voces, maximè Luſciniæ imitatur, panico inhiat, amygdaliſq. alſinẽ herbã deuorat, viſa in ſpeculo icone ſua miſerabilibus modis geſticulatur, ſibilos edẽdo, criſtã deponẽdo, caudã more Pauonũ erigendo, alas motitãdo,

Mores. Natura

in

in ſumma ſpeculum roſtro impetit: temperies ei calidiſſima, quod inde innoteſcit, quia ſæpe ſe aquæ immergit. Ingenio eſt manſuetiſſimo, cibum è manibus oblatum accipit. Hæc ille de eius natura. Forma verò hæc eſt. Cirri in capite figura trigona coccinei, quo patet colore collum, pectus, & venter refulgent. Alarum extremitates non tam intensè purpuraſcunt, quemadmodũ neque cauda, quæ pro corporis portione longiuſcula eſt, palmũ ſcilicet aliquantulum ſurrecta, lata digitum auricularem, vt pictura oſtendit Tibiæ breues, & albicantes, vngues robuſti, & nonnihil incurui. Auis tota à capite ad caudæ extremum menſurata duos palmos explet,

Deſcriptio

Coccothrauſtes Indica cum ceraſo auium.

VLYSSIS ALDROVANDI

Philosophi, & Medici Bononiensis

ORNITHOLOGIÆ

Liber Decimusseptimus.

QVI EST

DE AVIBVS VERMIVORIS.

DE REGVLO.

Cap. I.

QVEMADMODVM apud nos homines primum honoris, dignitatisque locum obtinent, quos in Reges adoptamus; eodē etiam planè modo hæc Auicula quamuis auicularum omnium, quas nostræ regiones producunt, minima ab auibus ipsis vnanimi consensu in Regem electa, inde Regulus nuncupata, cęteris præferēda videtur, & regius siue primus ei locus in hoc libro tribuendus. Conuenerant aliquando, sicut est in fabulis inter se aues, vt illa pro Rege haberetur, quæ sublimi volatu cæteras superaret, cumque id Aquila facile præstaret, exiliens Regulus, qui sub alis eius latebat, insedit Aquilæ capiti, inde se victricē esse asserens. Fabula inde forte ortū habet, qa tantæ paruitatis auicula cū Aquila pugnare (quòd testatur philosophorum princeps, & communis pręceptor *a* Aristoteles) non perhorrescat. Quapropter de vermiuoris auibus locuturus, vel solum ob nomen tanquam harum antesignanum prætulimus. Verùm antequam ad Aequiuoca me conferam, operæpretium est admonere, Turnerū & Bellonium Passerem Troglodyten nobis pro verò Regulo obtrudere, & quā nos Regulum putamus, illos Philosopho dici Tyrannum; quasi verò Regulus & Tyrannus non sint synonyma.

Nominis ratio.

Fabule de Reguli electione in Regem.

a 9.hi.c.11

Turneri & Bellonij error.

ÆQVIVOCA.

REgulus noster *a* Aristoteli etiam Trochilus nominatur, vt mox patebit. Sed *b* eidem philosopho alia præterea auis est eiusdem nominis, quam aquas adamare testatur, & *c* alibi crocodilis hiantibus inuolantes tradit depurgare dentes. Hæc apud illū fortè legens *d* Plinius, Trochilū illū Niliacum cū Regulo nostro implicuit, dum ait: *Trochilos in Aegypto vocatur, Rex auium in Italia, parua auis, quę Crocodili in somno hiantis os, & dentes depurgat.* Sunt etiam ex amphibijs Trochili dicti. Hi per littora discurrunt, tanta sæpius celeritate, vt cursus eorum volatu etiam pernicior sit: atq; hinc nomen eis apud

a 9.hi.c.11
b 8.hi.c.3.
c 9.hi.c.6.
d l.8.c.25

Plinij error Trochili aues dictæ, & earum hist.

Græcos impoſitum. Piſces magnos nõ aggrediũtur: cancellis, & ſi quæ fluctibus ad littora propelluntur, contenti. Mares ſeorſim à fœminis, fœminę à maribus paſcũtur. Ineunte vere, priores fœminę ſolicitant mares ad coitum. Sequuntur enim & prope eos peculiari quodam cantu ſtridentes: quo vix tandem allecti mares accedunt, mox iterum fœtu procreato ſeparantur, & ad ſua ſexus vterque paſcua ſeorſim reuertitur. Tunc mares omnem fœturę & Veneris curam relinquunt: fœminis labor ſolis incumbit; illumque illæ inter ſe partiuntur. Iam aliæ oua in nidis fouent, aliæ fouentibus cibum congerunt, & ſic alternis oua ſuis plumis concalfacere pergunt. Pullos iam adultos ad littus producunt, vbi mares verſari ſolent: ibi fœmellę etiam ex pullis cum ſuo ſexu remanent, maſculi verò ſeparãtur. Author eſt *d* Oppianus. Pompeius Feſtus Immuſculum auis genus eſſe dicit, quam alij Regulum, alij Oſſifragam dicunt. Nos plura de Immuſculo in Vulture, ni fallimur, & Aquila ſcripſimus, quæ per ſe Lector adire poterit. Græci Βασιλισκὸν ſerpentem quẽdam vocant, quem Latini Regulum, cuius tam multiplex, tamq. varia apud ferarum ſcriptores hiſtoria eſt, vt fabularis prorſus videatur. Sunt qui dicant tantæ perniciei animal eſſe, vt ſolo oculorum intuitu, vel vt alij volunt, ſibilo tantùm, vel vt alij, morſu, humanũ genus ſtatim interimat. Nec deſunt qui vulgo opinionem ſecuti ex veteris Galli ouo hanc truculentiſſimam ferã naſci putant, vt abundè in Gallo docuimus. *e* Galenus eius meminit, atque his verbis deſcribit *Baſiliſcus bellua ſubflaua & triplici frontis apice munita tantum modò conſpectus, & quando ſibilat, auditus, videntes ſe, & audientes necat, atque ſi quod aliud animal illum etiam mortuum attingit, ſtatim moritur. Hinc aiunt omne aliud reptilium genus cauere ne baſiliſcum vicinum habitet.* Sic ille. *f* Apud Plinium quoque & Aelianum eiuſdem ſerpentis hiſtoriam legimus, ſed Plinius non triplici frontis apice munitum eſſe tradit, vt eſſe ex Galeno diximus, verùm cãdidam in capite maculam habere aſſerit, vt quodam diademate inſigni. Vulgus hanc beſtiã depingens, coronatam fingit ad nomen alludens: nam videtur ideo baſiliſcus dici, vel à candida illa macula capitis, vt Plinius habet, vel à triplici frontis apice, vt ait Galenus.

d *L.2.de aucup.* Baſiliſcus ſerpens, & eius natura.

e *In lib. de Theriaca.*

f *L.8.c.21*

SYNONYMA.

PLINIVS *a* Trochilum regem auium dici ſcribit, ex *b* Ariſtotele, vt apparet, qui ſic habet Trochilus vocatur alijs nominibus Senator, & Rex. Græca nomina ſunt, Τροχίλος, Πρέσβυς, Βασιλεὺς. *c* Alibi Ariſtoteli Tyrannus dicitur: *d* Alibi etiam Ochilum nominat auem, quam Noctuæ oua exedere memorat. Ornithologus hanc quoque non aliam arbitratur, quam Trochilum, cum vtramque, inquit, legamus paruam auiculam eſſe, & foramina ſubire; vtramque etiam Noctuæ inimicam. Facilè autem vulgus vel negligentia, vel ioco (ad ὄρχεις, id eſt, teſtes alludens) Trochili nomen in Orchilum mutauit. Et reuera *e* Ariſtoteles alibi Regem auium cum Noctua diſſidere ſcripſit, ibidemque Noctuæ oua exedere Orchilum, & Aratus inter ſigna tempeſtatis etiam refert, cum Orchilus, & Eritheus caua terræ ſubeant, & Ariſtophanes denique de Carcini poetæ filijs dicebat, Ὁ σοντὸ πλῆθος κατέφαγεν τῶν Ὀρχίλων. Hos enim ceu paruos (vt Orchilus auis parua eſt) & libidinoſos (à teſtibus, quos Græci ὄρχεις nominant traducit, vel tanquã magna habentes genitalia, vel ſaltationi deditos; nã ὀρχεῖσθαι ſaltare eſt teſte Scholiaſte. Idem *f* ſi quis, inquit, Ioui ſacrificauerit arietem, rex nunc eſt Orchilus auis Βασιλεὺς ἐστ' Ὀρχίλος ὄρνις. Solebant autem Ioui κριὸν ἔνορχιν, id eſt, arietem marem non caſtratum ſacrificare. Ioui quidem Orchilus auis facetè aſcribitur, tanquam libidinoſo & adultero, διὰ τὰς ὄρχεις; id eſt, à teſtibus, à quibus poeta hoc nomen confinxit, vt ſcribit Scholiaſtes, & repetit ex eo Varinus. Præterea cum Trochilus auis *g* Ariſtotele teſte, alijs nominibus Rex & Senator, vt dixi, appelletur, nimirum eandem auiculam non immeritò Orchilum Ornithologus feciſſe videri poteſt, quæ hic Ioui Regi, tanquam & ipſa rex attribuitur. Ὀρχίλος, inquit Heſychius auicula vilis, quæ ab aliquibus Σαλπιγκτὴς dicitur. Quemadmodum verò Regulus Βασιλίσκος, ita primitiua, diminutiua voce Βασιλεὺς Aetio, Aeginetæ & Ariſtophani nuncupatur Ῥόβιλλος Heſychio & Varino Baſiliſcus auis eſt, & Τρίκκος apud Eleos, vt idem habent, Auicula quædam eſt, & rex. Item Κόρτιλος ipſis auis eſt, quam ab alijs Βασιλικὸν appellari ſcribunt. In Creta, teſte Bellonio, Tettigon appellatur, à magnitudine fortè, qua cicadam vix excedit.

a *L.8.c.18*
b *9.hi.c.xj.*
c *8.hi.c.5.*
d *9.hiſ.c.1* Orchilum & Trochilum eandẽ auem eſſe.
e *9.hiſ.c.1*
f *In auib.* Aries Ioui ſacrificat*
g *9.h.c.11*

Σαλπίγκτις.
Ῥόβιλλος
Τρίκκος
Κόρτιλος.

Albertus

Albertus alibi, vbi Aristoteles Πρίσβις habet, legit Basit voce, vt videtur; à Græca corrupta, vt pleraq. apud ipsum. Basit, inquit, Arabicè, apud nos autem Senecta vocatur; Senator fortassis dicere voluerit, vt Gaza vertit. Idem Albertus & author de natura rerum Regulum etiam Parram nominari dicunt *h* Ioan. Saresb etiam Bitricum dici scribit referente Ornithologo. Cælius Acalanthim nobilissimi canis nomen esse tradit, quosdam tamen eo nomine aues intelligere, quas alij Basilicas nuncupant. Regaliolus item non alius quam Regulus videtur *i* Suetonio, quamuis nonnulli pro Galgulo accipiant, quemadmodum in Galgulo ostendi. In Hetruria circa Florentiam hæc nobilissima auicula Fiorrancio, ideſt, flos calem dulæ appellatur, à rutila aureaque capitis crista, Veronæ ob eandem causam Capo d'oro, ideſt, caput aureum ab alijs Occhio Bouino, ideſt, oculus bouinus, à magnitudine vt conijcio, Genuæ, vt audio, Boarino della stella (ad differentiam alterius auiculę, cuius iconem suo postmodum loco dabimus, quam simpliciter Boarino dicunt) Bononiæ papazzino, hoc est, Papa paruus, tanquam Regulus. Quidam item Italice interpretantur Reatino, Scopa Italus pro Trochilo exponit Reillo, & pro olo aue alibi quoq. Reillo, & Scricciola habet. Syluaticus & ipse Italus auis inquit, regia est, quam nos vocamus Regillum. Gallicè aliqui nūcupant Rottelet Roytelet petit Roytelet vn Poul, vel Soucie, vel Sourcicle, à supercilijs, vt Bellonius vult, vel à colore verticis simili floris calendulæ, quam Galli vulgo Soucie vocant, quasi solsiam, vel solsequiam. Ginc etiam Germanicè Goldhendlind appellari dicit Ornithologus, alibi Nchseneugle, ideſt, oculū bouinum. Circa Bernam in Heluetia Struszle, alibi Thannenmeisle, ideſt, Parum vel Parum abietum, sed impropriè. Flandricè appellatur een Koniinxken: Polonicè Krolik: Anglicè Vvren, Turcice Scrce. Aduertendum verò est omnia hæc nomina in diuersis linguis à rege denominata Passeri Troglodyti communiter attribui, quem multi cum Regulo confundunt, sicuti etiam Ornithologus annotat.

Tetrigon

Basit.

Senecta

parra.

h In Poly.

Bittiscus.

Acalāthis.

Regaliol.

i In Cæs.

Synonima Italici, & aliarum nationum.

Gallica.

German.

FORMA DESCRIPTIO.

MINIMA auium, inquit Cardanus, apud nos est Regulus, qui per dumeta volitat, Passerculo dimidio minor; sed hæc magnitudo Passeri Troglodyti etiam conuenit Rectius *a* Aetius, Passerculus Troglodytes, inquit, auium omnium minima est Regulo excepto, quo paulo maior est & nigrior. Similis est aūt ei in multis, prętęrq; qđ infrōte auri colores pēnas nō habet, &c. & iuxta sūmū alę lineamētū cinerei amplius coloris (Græcè

Magnitudo.

a L. 11. c. 11.

Regulus mas cum iunipero maiori monspeliendū.

legitur ϕαιότερος, ideſt magis varij) Ita & Aegineta Troglodyten Regulo paulò maiorẽ eſse ſcribit, ſed quod colore illi ſimilem eſse dicat inter cinereũ & viridem (μεταξὺ τεφρᾶς καὶ χλωρᾶς. pro qua poſteriore voce quidam ὠχρᾶς legunt) id ſanè verũ non eſt, & ſoli Regulo ille color competit. *b* Ariſtoteles Tyranno corpus non multo amplius tribuit quàm locuſtæ, & criſtam rutilam è pluma elatiuſcula, & cætera elegantem auem eſse prodidit. Ego Regulum aliquando in foro inuentum, ita quàm breuiter deſcripſi: Auicula hæc à capite ad extremitatem caudæ mẽſurata vix palmum exuperat. Roſtrum longiuſculum, tenue, teres quodammodo, nigrum, & in extremitate nonihil curuum. Criſtam gerit in frõte ſurſum erectam colore ferè aureo, quæ in mortua aue non conſpicitur. Caput, collum, dorſum, & mediæ alæ ex viridi luteſcunt: nam remiges nigricant, & ad latera flaueſcunt, & prope earum exortum notabilem habent maculam albam. Cauda eiuſdem coloris eſt, quo remiges alarum pennæ. Guttur & pectus ex albo flaueſcunt, venter candicat: pedes fuſci ſunt, & pro corporis portione robuſti. Fœmellas in hoc auium genere percepi pallidioribus capitis pennis loco coloris aurei cõſpicuas eſse, minores etiam ipſis criſta pennulę ſunt, quarum caput linea nigra craſsa ſatis velut corona eleganter ambit. In alis etiã duas habet maculas albas, paruã vnam, longam alteram, cum mas hanc ſolam habeat.

b 8. *hiſt. c.* 3

Magnitudo.

Roſtrum.

Color.

Mfemeilæ e mare diſtinctio.

LOCVS. VICTVS.

CROCHILVS ſiue Regulus fruteta incolit, & foramina. Niphus Regulum rubrum eſse ſcribit præparuum, & in ripis riuorum agere, quod vix credo. Inter Iuniperos plurimum victitat. Ornithologus aucupum ſuorum alios dicere perennare apud ſuos tradit, alios dicere auolare poſt alias aues, quæ migrare ſolent. Alij dicunt, cùm bruma eſt gelidiſſima in vrbibus, reliquo verò tempore in ſyluis conſpici. Vermiculos edit teſte *a* Ariſtotele quorum nomine muſcæ, formicæ, coſſi ſimiliaque alia inſecta intélliguntur. Sunt qui muſcis adeo ingurgitari dicunt, vt aliquando de vita peticlitetur.

Victus.

a 8. *hiſt. c.* 3.

VOX. MORES.

Ingenium.

ALBERTVS Regulum auem muſicam eſse ſcribit, & præcipuè cantare tempore magni & ſicci frigoris hyeme. Cæſar etiam Mancinus inter auiculas etiam canoras Regulum recenſet, quod non placet, cùm difficulter admodum circuretur in caueis. Author Philomelæ Regulum zinzulare aiens ita canit:

Zinzilulare

Regulus atque Merops & picto pectore Progne
Conſimili modulo ziuzilulare ſolent.

Regulus homines fallit.

Cur ſimul lateant.

Regulus, inquit author de rerũ natura, auis minima, ſed qoanto minor, tanto velocior, & animoſa, vt etiam contra Aquilam aliquid conari audeat. Homines etiam ludit, nam cùm ſe proximè quaſi manu capiẽdam obtulerit, caſſo homines conatu, & labore impigra profugit. Et rurſus: Trochilus auis eſt omnium minima, quam Regulum vocant, quæ licet paruo ſit corpore, auſu tamen magno contra Aquilam pugnare conatur. Solitaria volat: pullis fœcunda eſt, nam plurimos vno fœtu producit. Vno ſpecu, vel antro hyeme multi conduntur, vt ad calorem conferente calore, qui paruus eſt, in tam minimis corporibus augeatur. *a* Ariſtoteles vero ſic habet. *Trochilus fugax, atq; infirmis moribus eſt, ſed victus probitate, & ingenij ſolertia præditus. Vocatur idem & Senator, & Rex. Quamobrem Aquilam cũ eo pugnare aſſerũt.* Mirũ quod ſe expertum ſcribit Albertus nẽpe Regulum ſi depluma tus in veru paruo exponatur, ſeipsũ voluere. Idẽ ſcribit *b* Scaliger, vbi affirmat inuerſionẽ eſse quaſi quendã casũ. Nã quẽadmodũ inquit, in Regulo auicula, cũ in veruculo igni apponitur, tametſi nemo vertat, tamen perſe couertitur; ita fit & in his: Regulus vbi ea

a 9 *hiſt. c.* 11.

Regulus ſe ipſum voluit ì veeu.

b In lib de cauſ. plant. Theoph.

pars

pars quæ igniobuersa fuit, assata est; altera quæ non est assata, quia est grauior descendit, atque ita conuertitur. In frondibus idem alia ratione. Namque exucta in parte superiore attrahunt ab inferiore, atque ita inferior inanita leuior fit. Hactenus ille. *c* Aristoteles Regulum scribit difficulter capi. *c 9.hi.c.11*

PARTVS.

REgulus, inquit Albertus, his anno parit, oua circiter nouem vno tempore. Videtur verò is Reguli nomine Passerem Troglodyten intelligere. Cæterùm Regulus, vbi nidificat, sex aut septem oua tam parua, quàm est pisum, ædit. Oua Reguli.

PRÆSAGIA.

REGVLVS auicula motu insolito & cantu, sed tamen suaui, gestiens, quia aridulus vaporosum aerem plausibiliter excipit, & aduentantem humiditatem, qua refocilletur, implorat, pluuias affuturas denotat. Aratus verò inter futuræ tempestatis signa etiam ponit, si Orchilus & Eritheus terræ caua subeant. Auienus Latinus Arati interpres sic vertit: Tempestatis signum.

Orchilus infectus si floricomis hymenæis
Ima petit terræ, si denique paruus Eritheus.

Conijcit Ornithologus Aratum non alia ratione hymenæis infestam hanc auiculam dixisse, quàm quia tempestatem indicat, cùm nuptiæ sereno tranquilloquè cælo gaudeant.

PRODIGIVM.

SVETONIVS *a* C. Iulij Cæsaris futuram cædem euidentib. prodigijs denunciatam esse attestatur, pridieq. Martias Idus auem Regaliolum cum Ramulo Laureo Pompeianæ curiæ se inferentem volucres varij generis ex proximo nemore persecutas, ibidem discerpsisse. *a In Cæsare.*

ANTIPATHIA.

Pugna.

TROCHILLVM scribit *a* Aristoteles cum Aquila pugnare, quoniam Rex, & Senator vocetur, quem locum Plinius in suam transtulit historiam: *Aquila, & Trochilus*, inquit, *si credimus, dissident, quoniam Rex appellatur auium*. *b* Aristoteles Regem auium contra Noctuam etiam inimicitias gerere, atq. item Orchilum Noctuæ infensum ait; Orchilum ex Ornithologo eundem cum Trochilo esse ostendimus. *a 9.hist. c.11.* *b 9.hist. c.11.*

DE REGVLO ALIO NON CRISTATO.

Cap. II.

INagro nostro Bononiensi alia quandoq. capitur auicula, quam aucupes hic vulgò Reatin nuncupant. Latinè Regulus non cristatus dici potest. Est enim Regulo superiori per omnia similis, preterquam quod crista careat Auicularum omnium excepto Regulo minima est, Passere media magnitudine minor, si nudæ corpulentiam spectes: nullis aureis plumis in vertice coronabatur, in cæteris omnib. Regulum à Passere Troglodyte longè diuersissimum ad amussim repræsentans. Rostrum ei est gracile, oblongiusculum, acutum, extremo, nonnihil aduncum, saturrimo atro colore resplendẽs, interna capacitate & vtraq. mandibula Reetin. Rostrum. Color.

Oculi. Alæ. Cauda.

vnà cum lingua rubicundis. Vertex, collum, dorſum, colore, betico ad flauum nonnihil vergente. Ocelli nigreſcunt, quos plumulæ ambiunt cineræ. Alæ & cauda exteriori ſuperna ſuperficie ex fuſco ad ſpadiceum vergunt. Pectus, alæ internæ ac ſupremæ, cau-

Regulus ſeu Trochillus non criſtatus.

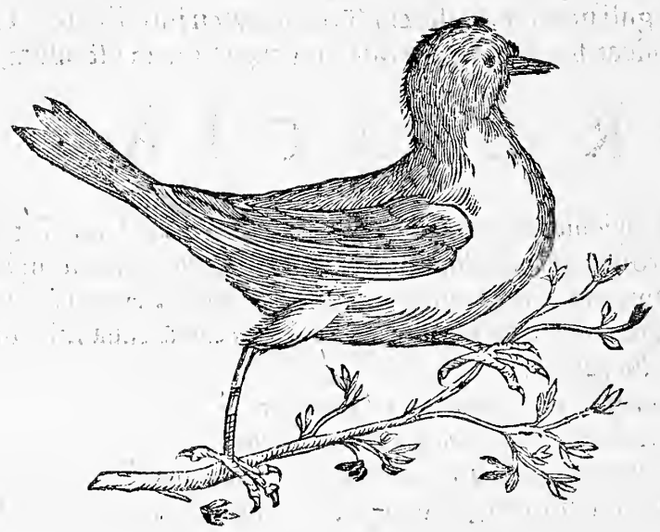

Pectus. Venter. Pedes.

dæque interioris initium ſunt flaua. Venter albicat, nonnihil tamen ſuperficietenus flauescens. Radices plumarum omnium ſunt plumbeæ, ſeu potiùs nigricantes. Cruſcula ſatis longa nigricant, minus tamen petioli, quorum poſtici digiti vnguiculus omnium eſt maximus, digituſque à medio anticorum magnitùdine ſecundus. Duo cæteri antici minores & æuquales ſunt interſe, præter id, quod hæc auicula criſta caret, macula illa etiam, quam Regulus criſtatus albam media ala habet, deſtituta.

Vt à Regulo differat.

DE PASSERE TROGLODYTE. Cap. III.

PAſſerculum Troglodyten, quòd à neotericis pleriſq. præter vnum Ornithologum cum Regulo confundatur, Reguli hiſtoriæ neceſſarium omnino eſt ſubiungere, vt diuerſitas appareat, & ne temerè alios hallucinatos eſſe iudicare videar.

SYNONYMA.

Trogdites paſſer qui. Aynonima Italica.

ΤΡΩΓΛΟΔΥ'ΤΗΝ dicunt à ſubeundis troglis, ideſt, cauernis, vti etiam populos Troglodytas. Trogites verò vulgò apud recentiores Græcos dicta auis, Paſſer communis domeſticus eſt. Quia verò huiuſmodi auicula primo aſpectu omnium auium minime videatur, multi populi Regulum nominarunt. Itali in primis Reatino, & corruptè Riatino circa Lacum Verbanum Aryotin. Perchia chagia Siculus auis eſt minor Paſſere, ſæpius perforans, vnde nomen, & non alia, at puto, quàm Troglodytes.

Perchia Gnagia q̃ auis ſicuſis. Germanicè.

Gallis Roy, Roytelet, Boeufde dieu, & Berichot, alibi Beurichon, alibi Forfonte, Nortmannis Rebetre, quaſi Roybetre, Sabaudis Roides Ouſaeux, Roytelat, Rozeto, Redoyell, & alibi Conta faſona, quòd ſalitando videatur numerare faſciculos. Nonnulli Germanicè Trochilum interpretantur ein Zaumkocning, Sneekoening, ſed hæ voces noſtro

Paſſeri

Passeri Troglodyti teste Ornithologo Germano, conueniunt. Alij Germanis Zunschlipffleappellatur, in Saxonia Thurnz Koenin, Schnykeuning, Zunkuning: circa Rostochium Nesselzscuning, & Dumeliag, ideſt, pollicaris, à paruitate: Flandricè Konijncxken, Anglis Vvren, Polonis Krolik, Turcis Bibil.

FORMA. DESCRIPTIO.

TROCHILVS, inquit Turnetus, hunc cum Passerculo Troglodyte cõfundens, omnium auium est minimus, cauda longa, & semper erecta, rostro longiusculo, sed tenuissimo, colore ferè fuluo. Quæ omnia Passerculo nostro optimè conueniunt. Quamuis siquidem primo intuitu Regulo multo minor appareat, duplo tamẽ plus carnis possidet: contra Regulus pluribus pennis obuestitur, & earum multitudine maior apparet, cùm alias longè sit minor, vt testatur *a* Aetius, apud quem solum descriptam hanc auiculam reperias, *Passer Troglodytes*, inquit, *est, Passerculus minimus iuxta sepes, & muros victum quaritans. Estque hoc animalculum omnium auicularum minimum, nimirum ea excepta, quæ Regulus dicitur. Similis est autem Regulo in multis, præterquam quod in fronte auricolores pennas non habet. Eodem paulò maior est, & nigrior, caudamque semper sub rectam, & albo colore retrò interpunctum habet: magis item garrulus, quàm Regulus est, & sanè iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris* (ψαρότερος, ideſt magis varij) ibi enim plurimis maculis, seu punctulis nigris, albisque variegatur, sicuti etiam in cauda. Magnitudo. Rostrum. a *L.* 11. *c.* 11

Passer Troglodytes cum malo Armeniaca.

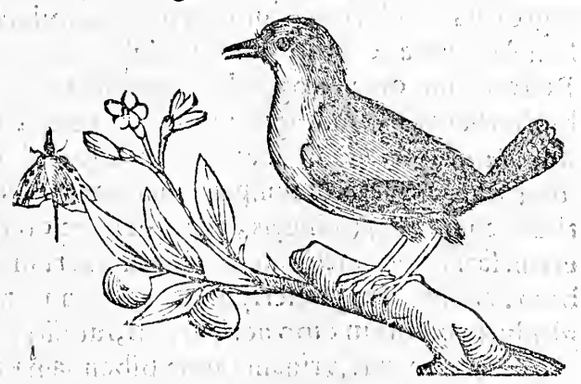

Circa huiusce minimæ auiculæ in foro emptæ descriptionem, ita aliquando me exercui. Auicularum omnium Regulo excepto minima est, rostello longiusculo, tenui, & acuto, fusco supernè, albido infernè, quod continet admodum exilem, bisidam. Venter, collum, ac dorsum ex fusco ad spadiceum inclinante colore vestiuntur. Pectus cinereum, Venter infimus, & alarum remiges lineis vicissim nunc nigris, nonnihil albicantibus transuersum interstinguuntur: reliquæ verò minores alarum pennæ, necnon, & caudæ fuscis, ac castaneis in latum lineis sibi mutuò succedentibus instar Perdicum, seu etiam Gallinaginum variant: quin & in supremis vestientium tectrices plumulis extimo ferè latere ventri proximo notulas albidas quaternas, aut quinas est obseruare. Radices omnium omnino plumarum plumbeo sunt colore. Petioli nonnihil fusci sunt, calcari maximo omnium vnguiculo armato, cæterùm medio digitulo antiquo æquali. Tota auicula ab extremo rostro ad vltimam caudam palmum, & digitum longa est. Lingua. Color. Pedas. Magnitudo.

MORES. NIDVS. PARTVS. VICTVS.

AVICVLA est soliuaga, nonnunquam tamen gregatim volat, imo quoties aliam suis generis offendit, mox illi bellum indicit, & conflictatur. Cicuratur difficulter, etiam à teneris annis: Si tamen, vt quandoque fit, cicuretur, tunc mira in cantu eius est suauitas. Maio præcipuè cantillat, vt ferunt. *a* Bellonius etiam hyeme cantare asserit. Galli fabulantur Troglodyten in festo trium Magorum, omnes quos eo anno educauit, pullos congregare, & cum eis cantillare. Angli hanc auiculam vulgò aiunt esse fœminam, & marem eius esse Rubeculam, quod falsum est. Nidum facit iuxta parietes domum, & sæpes ex muſco foris, intus ex plumis. Is oui erecti, & in altero suo fine consistentis formam habet, in medio veluti latere ostiolum est, per quod ingreditur, & regreditur. In posticis ædibus, & stabulis stramine tectis interdum nidum construit, sed sæpius in syluis. Albertus Regulum bis anno parere scribit circiter oua nouem vno tempore. Videtur autem Reguli nomine Passerem hunc Troglodyten intelligere. Victitat vermiculis: & breues volatus exercet. Cantus. a *L.* 7. *c.* 7. Anglorum nuge. Nidus. Partus.

VSVS

VSVS IN MEDICINA.

a *Lib.*11. *cap.*11.

NATVRALEM, inquit *a* Aetius, vim omnino admiratione dignam habet. Itaque ſale conditus, & crudus cibo acceptus, morbum perfectè ſanat (calculum, ſcilicet renum, & veſicæ, & noui adeo quoſdam ob eius vſum nunquam amplius ab affectione vexatos. Conditur autem optimè pennis euulſis, atque inde largo ſale adobrutus, & poſtquam fuerit arefactus comeditur, & affectionem perfectè ſedat. Melius autem eſt etiam aliter ipſos edere, ſi plures contigerint, coctos nimirum, eius præſertim generis, quod per hyemem vbique apparet. Exhibetur autem, & aiio modo. Paſſerculus non deplumis in ollulam conijcitur, ac deinde operculo addito vritur animaduerſione aſſidua habita, ne fallaris, quum in cinerem ſit redactus, & (ne) in aerem exhalans totus conſumatur. Conſueuit enim hoc contingere tum ipſi, tum alijs, quæ vruntur: quapropter præſtat ollæ operculum non oblinire, vt per interualla quædam operculo adempto vſtionis modum intueamur. Exhibendus eſt autem ſemel omnis vnius Paſſerculi vſti cinis per ſe, aut modico phyllo, & pipere admixto, quo ſaporis iucunditate ori commendetur. Vſtus itaque Paſſerculus peregrè proficiſcentibus commodus eſt, licetque melle cocto exceptum in promptu habere. Melior autem mihi videtur condiendi modus, atq; adhuc dictis præſtantior, ſi quis præuulſis pennis viuum Paſſerculum ſale adobruat: quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim, & ſanguinis naturam quiddam in ſe complecti, quod minime vulgariter profit: cui amplius ſtercoris efficacia accedit, quam exuſtione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis, qui abundant, aſſatos edere integros, ita vt nihil ex eis præter pennas abijciant. Eadem ſed breuiùs leges apud *b* Paulum Aeginetam. Antidotus ad difficultatem, & ſtillicidium vrinæ ex Nicolao Myrepſo: Paſſerculum, quem troglodyten nominant (Græcè Στιλιφιπίδα ſcribitur, voce haud dubiè barbara: Ornithologus videndum monet, an Græcum nomen corruptum ſit pro Σεισοπυγίδα. i. Motacillam, quam recentiores ad idem remedium pro Troglodyte accipiunt) integrum cremato, & ſumpto cinere, ac tenuiter contrito bibendum ex mero eato, quantitate cochlearij (minoris, quod pendet drachmam vnam) ſi autem volueris admiſceto etiam farinæ prædictorum Cicadarũ quartam cochlearij partem, & ieiuno ex vino præbeto. Actius cum præſcripſiſſet remedium efficax ciendæ Veneri, nempe vt Paſſer Troglodytes dictus in cibo acciperetur, ſubdit: verùm hi qui frequentiùs, & ſupra quàm conuenit, inde coeant, vrinam capræ bibendam præbe. Cerebellum Paſſerum in Antidotum diaſatyrion alteram apud Nicolaum Myrepſum recipitur, & rurſus in aliam cerebellum ſimul, & oua. Hæc quidem apud Aeginetam etiam in vnguentum Entaticon immiſcetur.

Condiendi modus.

Alius exhibendi modus.

Optimus condiendi modus.

b *L.*3.*c.*43. Nicolaus Myrepſus correctus.

DE PASSERE TROGLODYTE BELLONII. Cap. IV.

a *Lib.*7.*c.*4.

VT nihil, quoad fieri per nos licebit, in hoc noſtro opere deſideretur, etiam hìc quæ de Gallorum Fauuette rouſe *a* Bellonius ſcribit, hanc pro Troglodyte Paſſerculo nobis obtrudens, tradenda fuerint. La Fauuette, inquit, vna eſt ex minimis auiculis, cui operoſum fuit nomenclaturam applicare, quam nobis reliquere veteres. Quemadmodum verò Septemtrionalis plagæ incolæ, qui ob nimium frigus, contra alij, qui propter nimios æſtus, Troglodytæ nuncupantur: ſic pariter exiguam hanc auiculam, quæ foueas ſubintrat, Troglodyten nuncupamus: ſunt tamen qui perperam Fauuette à colore fauue, ideſt fuluo deducant, cùm ſecus alioqui indicet Troglodytis etymum, nimirum dici oportere à foueis. Ruticillæ admodum eſt ſimilis paulò verò minor, corpore oblongiuſculo. Arbitramur autem eam eſſe, cui tantam facultatem aduerſus calculum Paulus, & Aetius tribuunt. Mas in hoc genere magis, quàm fœmina rubet: victitat vermiculis; roſtrum eſt gracile, & oblongiuſculum. Quæ de ſuo Troglodyte ſcripſit Aetius ea huic noſtræ aui conueniunt: ſed

Troglodytæ vnde dicti.

Deſcriptio à fœmina diſtinctio.

in

in contextu eius ſcrupulus eſt: nam cum dicat ſimilem eſſe in multis Regulo, præterquam quod in fronte auricolores pennas nõ habeat, manifeſtum eſt ea, quę de Regulo ſcribit, intelligenda eſt de Tyranno, quem Galli dicunt vna Soucie, de quo agemus paulò infra: quare quoque antea credebamus Regulum eſſe, quam nunc appellamus Troglodyten: ſed cum Troglodytes noſter in ſæpibus, & parietibus verſetur, vermibuſq. veſcatur, ſitque excepto Tyranno, Regulo, & Aſilo omnium minimus, itaq. facilè animaduertimus Paulum, & Aetium pro Troglodyte hanc noſtram Fauuettam accipere. Quumq. plerunque oua ædit, eaque cinerei coloris nigro maculati. Nidulatur inter herbas, aut dumos hortorum, vt in ramis cicutæ, ſimiliſque alterius herbæ, vel retro parietes in vrbibus, aut pagis: nidum intus ingeniosè ex ſetis equinis conſtruit. Vix plus carnis obtinet, quàm extremum digiti. Vnus tantùm in eo color, qualis nempe in cauda Luſciniæ, quamobrem longiore deſcriptione non eget. Hyeme non videtur, ſicuti nec Luſcinia, & Curruca. Hactenus Bellonius.

Paſſer Troglodytes Bellonij.

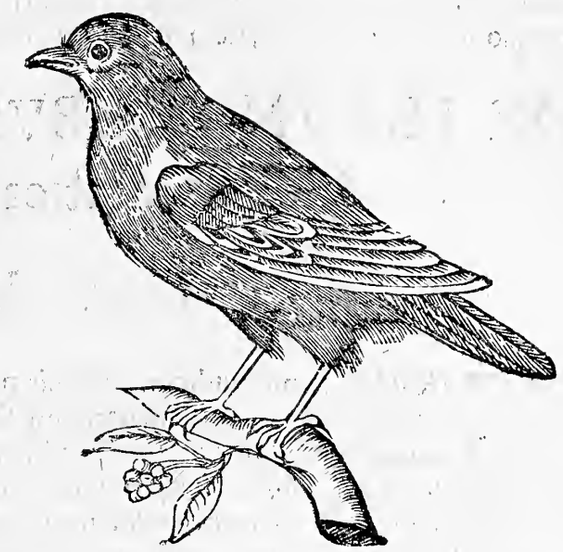

Partus.
Nidus.

Color.

DE ASILO AVE. Cap. V.

ΟΙΣΤΡΟΣ, ideſt, vt tranſtulit Theodorus Gaza, Aſilus, ab *a* Ariſtotele inter aues enumeratur, quæ vermiculis victitant: quamuis Auguſtinus Niphus inſectum eſſe exiſtimet, quod vulgò à ſono tabanus nuncupatur, & inter aues accenſeri meretur. Mirum autem non eſt idem aui, ac inſecto nomen eſſe: ſiquidem, & alia non pauca animalia in diuerſis generibus vnum ſæpe nomen homonymum obtinent propter communem aliquam in vtriſque ſimilitudinem coloris, ingenij vocis, magnitudinis, aut quamuis aliam. *b* Bellonius ob paruitatem ita vocari philoſopho eiuſcemodi auiculam profitetur, atque pro ea hanc, quam ab eo mutuati ſumus, auiculam depingit, deque ea ſic fermè ſcribit. Nullam excepto Regulo, & Tyranno (quaſi verò Tyranus, & Regulus diuerſæ auiculæ ſint) auiculam nouimus, quæ hac, de qua nunc dicimus, minor ſit. Lotharingis Choſti dicitur, ac ſi Gallicè dicas in vn Chanteur. Ob paruitatẽ corporis eius arbitramur eſſe Oeſtrum Ariſtotelis, licet eiuſdem nomine etiã inſectũ volatile ſit, quod equos infeſtat, & vaccas in furorem agit. Quod vt credamus, dum potiſſimũ nos moueant: quorum vnum eſt, quod & apud Græcos id nomen ob paruitatem ſuam obtinuerit, alterum quoniã vt huiuſmodi inſectũ ſonitũ, ſeu murmur quoddam alis ſuis ſemper excitet; ita pariter hæc auicula rarò admodum non canit. Similis eſſet au Poul, quam nuncupauimus Tyrannum, niſi criſta capitis ei eſſet flaua: luteſcit tamen etiam in alarum plicis, & earum extre-

a 8. *hiſt. c.* 3. Niphi error. Tabanus infectum.

b *Li.* 7. *c.* 6. Aſilus quæ auis Bellonius.

Choſti.

Aſilus Bellonij.

Color.

extremitatibus, item caudæ,& per tergus. Crura, pedes,vngues,& roſtrum nigreſcunt, Roſtrum. ſed ambæ roſtri extremitates aliquid lutei obtinent. Eſt autem longiuſculum, debile, aptum verò capiendis vermiculis. Victitat beſtiolis viuis,& grana auerſatur, degitque Piſcis Aſilus dictus. in vmbroſis nemorum locis. Eſt prætetea etiam piſciculus exiguus,quem Græci Oeſtrũ, Aſilum quoque Latini dicunt, de quo in libro de piſcibus ſcripſimus, &c.

DE HIRVNDINIBVS IN GENERE, & de domeſtica priuatim.

Cap. VI.

Ordinis ratio. HIRVNDO meo iudicio, quamuis propter obſtreperam moleſtiſſimamque cantus ſui garrulitatem, naturæq. feritatem indocilitatemque,vtpote,quę nunquam manſueſcit,aut diſciplinam admittit,necnon ingratitudinem paſſim apud quos vis ſcriptores malè audiat,& Samius ille Pythagoras, quem pythagoræ dignitas. tanti fecere veteres,vt domum pro templo,ipſum pro numine haberent, in domo accipi illam vetuerit, inter vermiuoras aues, de quibus liber iſte inſtitutus eſt,iure nihilominus merito primum ſibi locum vendicare videbatur Vpupæque etſi maiori, & formoſiori, & in quam Tereus Thraciæ rex immutatus à poetis fingitur præferenda, at non, quia notior,& nobiſcum agens,& ver annunciet, tædijque hyemis,ac frigoris finem eſſe cùm præſentia ſua,tum voce hilari,& antelucano cantu atteſtetur,ſed ob ſingulares quaſdam animi dotes,inter quas ingenioſiſſima nidi fabricatio, à qua nimirum homines Alba Hirũdine quid didicere homines. ædes ſuas conſtruere didicere, & æquiſſima cibi pullis tradendi diſtributio, cæteris prælucent: nos ſingulas proprijs locis diligenter examinabimus. Verùm Regulus ſolius ob nominis prærogatiuam, tanquam regiæ aliti dignum locum illum obtinuit.

ÆQVIVOCA.

Chelidonis ſignificatio. GRÆCORVM χελιδῶν non ſemper auem, de qua nunc agimus, ſed alia etiam multa ſignificat, vt in primis Heſychio,& Suidæ,& Xenophonti de re equeſtri ab initio ferè cauitatẽ vngulæ equorum: *a* Celſus verò Aurelianus χελιδόνας equorum vocat impetigines: Sic enim apud hunc eſt legere: ſunt autẽ equorum impe- *a Li.1. c.4.* Equorum impetigo quid. tigines, ſquamulæ anteriorum crurum ſub armorum partibus, in ipſis animalibus natæ, has Græci λειχῶνας vocant, ſiue χελιδόνας: nos verò (vt ſupra dictum eſt) impetigines, Pro cauitate inflexu brachij. vel Hirundines. In hippatria in priori quoque ſignificatu legitur. Appellant eadem dictione cauitatem in flexu brachij humani circa cubitum. Suidas in canibus χελιδώνα etiã vocari ſcribit,quod χελιδὼν in equo nominetur; Nuncupatur eodem Suida teſte χελιδὼν pudendũ muliebre. Eſt præterea χελιδὼν Ariſtoteli piſcis marinus,quem Plinius volare ait per quam ſimilem Hirundini volucri. Romani peſce Rondine dicunt,Maris Adtiatici Peſce Rondine. accolæ Rondela, vel Rondola, Monſpeſſulani Arondelle, huius ætatis Græci χελιδόνα addita voce ψάρο, ad diſtinctionem piſcis ab aue. Eſt & alius piſcis Chelidonias dictus, Chelidonica piſcis. cuius *b* Athenæus meminit ex Diphilo,vti etiam Hirundinis piſcis polypo ſimilis. Bellonius alterum exoceti genus circa Byzantium quoſdam tradit Chelidonium vocare. Χελι- *b Lib.8.* δόνες dicuntur etiam αχεσιδόνειοι ἰχάδες, i. Ficus Atticæ,vt videre eſt apud Pollucem: di- Ficus Chelidonec. cuntur etiam χελιδόνια σκληρα Epigeni Comico,vt videre eſt apud *c* Athenæum,nam vt *c Lib.3.* dixi,etiam χελιδόνες nominantur,forſan ꝙ hirundines eis delectẽtur,vel quia tunc primũ maturantur,cum migrant Hirundines,quod ſentit Plinius,inquiens: *Nouiſſima ſub hyeme maturatur Chelidonia ficus*. Grammatici verò quidam à Chelidonijs populis in Britannia dictos conijciunt, neſcio quàm rectè. *d* Clemens nominat ἰχάδας χελιδονίας. Commen- *d In peda.* dantur ab *e* Athenæo, qui eas colore ἐραθρομελαίνας .i. ex rubro,& nigro permixto eſſe *e Lib.14.* ait Columella verò Chelidonias purpureas inter ficus nominat;de quibus ſuo aliquando Nauis chelidon dicta loco. Chelidonis ꝑterea nomine fuit,teſte Suida,nauis ἡ τοὶς εἰς Μασσαλίαν διακομίσωσα, nũcupata,fortaſſis,quod eius πρόσημον,& inſigne eſſet Hirundo,vt aries,& taurus dicta

fuit

fuit arietis, ac tauri capite insignita prora. Item Peleponnesiacum quodam ex argento numisma χελιδὼν vocatum, quoniam Hirundinis figuram vt conijcio, haberet impressam. Est tandem brachialis ornamenti nomen, de quo sic *f* Pollux, vbi nonnulla mundi muliebris nomina recenset: Ornamenta in brachijs quędā ponebantur circa carpos, vt pericarpia, echini ὄφεις, χελιδόνες (alias χλιγόνες quibus vtebantur Samij, vt scribit Athenęus) sed ἀμφιδέξεις & χλιδῶνες (χλιδόνες potiùs, vel χελιδόνες, vt supra: nisi vtrumque rectè dicatur, & χελιδόνες & per syncopen χλιδόνες) tum circa brachia, tum circa carpos nominātur. Postremò χελιδὼν Hesiodo sydus est; scribit enim, cùm sexaginta dies à solstitio brumali abierint, initio noctis Arcturum oriri, post illum verò apparere Hirundinem. Piscem boreum (inter sidera) Hirundinis præferre caput, propterea que à Chaldęis piscem nuncupari Chelidoniā Theon scribit citante Cælio.

Chelidon numisma.

Ornamentum brachiale.

f L.5.c.17.

Chelidon sidus.

Piscis bos teus.

SYNONYMA.

APVD *a* Hieremiam Sus, vel Sis auem quandam significat, quam R. Salamon alitet Corcaia dictami, & Gallicè Gruem videtur interpretari. Sunt autem verba Prophetæ de ijs auibus, vt Ciconia, Turture, Hirundine, & Grue, quæ noscunt tempus suum migrandi, & redeundi. *b Sicut Grus & Hirundo, sic garriebam, meditabar sicut Columba* &c. Quo loco pro Grue Hebraicè Sus legitur: Kimhi equum transtulit, sicut quoque Ionatham in prędicto Hieremię loco; item Aquila. Hieronymus alibi Miluum, alibi Hirundinis pullum: Septuaginta & Symmachus χελιδόνα, id est, Hirundinem. Ornithologus eos sequi videtur, qui Sus equum transferunt, nam Susah, equam exponi ait, Sus verò equum dici putari quasi à gaudio. *c* I. verò Drusius non modò Sis (idem est cum Sus, vt anteà diximus) Hirundinem dici admittit, sed Isidis etymum inde quoque deducit, cuius verba quòd ad propositam rem faciant, hìc adijcio. Fieri potest, inquit, ni fallor (neque enim certa scientia harum rerum sciri potest) tamen cum Hebreis authoribus Sis Hirundo dicatur, suspicor ab eo esse Isis, id est prępositio Aleph more apud Aegyptios tralatitio. Fortè & sistrum à sono Hirundinis: quod alij appellatū censēt ab Iside. Isis enim Inachi filia id genus instrumenti reperisse traditur. Minutius Fœlix. Et despicis Isidis ab Hirundine sistrum, & asperfis membris inanē Serapidis, siue Osiridis tumulum: & verum est, nisi me fallit Hieronymus vndecimo commentariorum super Esaiā, ad hunc modū scribens: pro pullo Hirundinis, siue Hirundine, vt septuaginta transtulerunt in Hebręo scriptū est Sus agor, quod interpretatus est Aquila, equos agor Theodotio Sis agor. Media enim vocalis littera Vau, si ponatur inter duas Samech, legitur Sus, & appellatur equus, si Ioth, legitur Sis, & Hirundo dicitur, Symmachus autem ita transtulit, sicut Hirundo inclusa. Hactenus Hieronymus. De Iside in Hirundinem, quę Græcè χελιδὼν, conuersa, vide Plutarchum in Iside. Hęc omnia Drusius. *Turtur & Hirundo & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui* &c. inquit Hieremias interprete D. Hieronymo, qui vocabulum Sus vertit Hirundinem. Agur verò Ciconiam, alij contra pro Agur reddunt Hirundinem, pro Sus Gruem; alijs Agur Pica est, alijs Anser ferus, stridore vt dicunt, alijs Passer & plura de hac dictione uidere est in Passere. Deror Hebręis libertas est, quo nomine teste Pagnino Hirundo quoque appellatur, quod libere nidificet in hominum habitaculis absque timore, ac si homines fecissent eam liberā, ne quis eā caperet; ex Rabbi David. Talmudici rationē afferunt, quod in domo perinde, vt in agro agat; alij quod uaga uolandi libertate gaudeat, nec corte includatur Psalmo 48. & *Hirundo nidum sibi in quo ponat pullos suos*: Septuaginta & Turtur, Hieronymus & auis. Prouerb. 26.2. & Passer quolibet vadens: Gilbertus Genebraldus in explicatione iam citati Psalmistæ loci pro Turture Hebraicè Hirundinem haberi ait, verùm esse synecdochen pro omnibus auiculis, quæ nidos apud templa fingunt, imo citra synecdochen R. Mose Nahmanides eodem loci putat Deror nomen esse commune cunctis auiculis liberè per domos, vrbes & agros volitantibus, & vagantibus de qua re vide in Turture. Pro Chataf Syluaticus vertit Hirundinem, & alibi Chauraf & Algardaione habet in eodem significatu. Apud Serapionem legitur Tartaph; apud *d* Auicennam Chatas, vel Chataf. Græcè χελιδὼν, vt dixi, & χελιδὼ teste Enstathio, vnde vocatiuo casu ὦ χελιδοὶ, ò Hirundo, & χελιδονιδεῖς Hirundinum pulli: Achæus poeta pulum Hirundinis duriùs χόχον, χελιδώνος dixit, vt idem Eustathius asserit: Hodie verò Græcis Hirundo χελιδόνι, vel χελιδὸν nuncupatur. Κελιδὸν

a *Cap.8* Sus Sis.

b *Esai.38.*

c *L.11.obserua.c.83.*

Isidis etymum.

Sistrum vnde dictum Isis quæ.

Agur.

Deror.

Chauraf. Algardaione. Thartaf.

d Lib.2 c.356

Etymologia. δὸν Arato, Theocrito, & Ariſtophani penultimam producit. Etymologus & Varinus dici volunt παρὰ τὸ τα χείλη δονεῖν ἢ παρὰ τὸ τα χείλι οἰδαίνειν, παρὰ τινὶς χείλεσιν ἅδειν. In Synonymis Martini Rolandi pro Hirundine habes, κοτίλλη, χελίδων, κερκοπις, tanquam ſynonyma: Thebani autem, qui nouis rerum nominibus gaudebant, Hirundines teſte Athenæo κοτιλάδας vocabant. Κοτίλλος, inquit Varinus, auis ſic dicta, à qua etiam loquaces, & adulantes, vel decipientes κατίλοι dicuntur, exponit autem Hirundo. Apud Homerum dicitur alibi ὄρνις δ' ἀνοπαια δίεπτατο, alij πανόπαια legunt, & Hirundinē interpretantur, alij aliter. Ὄρνις κατ' δῶσα συεσιὸς ἀνθρωποισιν. Oppianus de Hirundine. Et in Epi
c L.1.ſec.2 grammate Græco, vbi dicitur Ἄττι κόρα μελιθρεπτε, Brodæus Hirundinē, aut Luſciniam interpretatur; ego omnino cum Ornithologo eo in loco Hirundinem. Hæc enim, vt patebit, apes capit. Κοίες Heſychio, & Varino eſt Hirundo. Ἄδωνεῖς, χελιδὼν, καὶ ἡ θρίδαξ, ſic habet Etymologus, ſed magis placet, vt Heſychius habet, Ἀδώνις, ἡ Χελιδὼν καὶ ἡ θριδακίνη. Ὀλολυγονα apud Theocritum aliqui vertunt Hirūdinem deſlentem Itym, alij aliter: Cicero Acredulam, & eum, vt apparet, ſecutus I. Hertelius Theocriti quoque interpres. Latini ſynonymia non vtuntur, vel dum vtuntur, circumſcribunt, præſertim, poetę,
f L.8.ſym.q.7. Ouidius vagam volucrem vocauit, à volatu, vt conijcio, quo plurimùm valet. f Plutarchus Daulides aues etiamnum vocari ait, nimirum à Daulia oppido, vtuntur hoc ſynonymo idem Ouidius, Vergilius, alijque paſſim. Dicitur & ales Biſtinos Senecæ, alijs ales Pandionis, ſeu Pandione nata: ſed eiuſcemodi periphraſes Luſciniæ pariter conueniunt, vt ex fabula de Thereo, Progne, & Philomela poſtea patebit. Varro Hirundinem inter eos enumerat, quæ è vocibus ſuis nominātur. Videri verò poſſit ab hærendo dicta, quoniam tectis ædiū, vel trabibus, vbi nidificat, adhæreat. Italicè appellatur Rondine, Rondena, Rondinella, alibi Ceſila, Ziſila, Hiſpanicè Golondrine, pullus Hirundinis Golondrino Andorinha: Gallicè Harondelle, Germanicè Schvvalbe, Schvvalb, apud Heluetios Schvvalm, Hauſſvvalm, Saxonibus Svvale, Flandris Svvalvve, Brabandis Aronde à Gallica voce: Hollandis Svvalem; Anglis Svvalouvve, Illyricè Vvlaſtovvige.

Etymologia.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Hirundinis quot ſunt ſpecies.

ARISTOTELES, inquit Turnerus tria tantùm Hirundinum genera facit, domeſticas, Apodes, & Falculas: Plinius autem quatuor genera facere videtur, domeſticas, & Ruſticas, Apodes, & Riparias. Ipſe verò Turnerus Apodes diuidit in maiores, & minores, Ornithologus tria nobis genera depicta exhibet, domeſticum, ſyl
Apodes minores quæ. ueſtre, & riparium: ſylueſtres autem illas eſſe credit, quas Turnerus Apodes minores vocat nullo antiquo nomine impoſito, & quas ruſticas, ſiue ſylueſtres hic appellat, eas ſibi videri, quæ in domibus ruſticorum ſemper nidificant, quas à reliquis generibus (inquit Turnerus) duæ ſanguinolentæ maculæ, qua vtrinque in pectore videas, diſtinguunt, qđ Ouidius his verſibus pulchrè oſtendit:

Altera tecta ſubit, nec adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ, ſignataque ſanguine pluma eſt.

Refert autem Turnerus has Hirundines ad primum genus, hoc eſt, ad domeſticas, quas itidē ſanguinolento pectore nobiles dixerat, vt Ouidij verſus de pectore ſanguinolento ad domeſticas ſimpliciter, vel ad vtraſq. referri poſſint. Verū quæ in noſtrorū ruſticorum caſis habitant, eas non domeſticas vocamus, & planè ignoro, quales illæ ſint ab his diuer
Apodes minores Turnero quæ. a Lib. 10. c. 33. ſæ, quas ille apud ſuos ruſticos nidulari ſcribit: arbitror verò quas ille Apodes minores vocat, eas eſſe, quas a Plinius agreſtes, & ſylueſtres: præter hunc n. ex veterib. neminem earum meminiſſe puto. *Alterum*, inquit, *genus Hirundinum eſt ruſticarum, & agreſtium, quæ rarò in domibus diuerſos figura, ſed eadem* (qua domeſticæ) *materiæ confingunt nidos, totos ſupinos, faucibus porrectis in anguſtum, vtero capaci, &c.* Hoc genus audio in Hollandię vrbib. abundare, & ad vitreas tēplorū feneſtras tanto nidificare numero, vt viginti ſæpe, & plures nidi in vna tm̄ feneſtra ſit cōſpicere. Cur verò Apodes minores vocet, non video,
Apodes vt differāt ab Hirundinibus. b L.de ſub. c Exer.218 ſiquidem Apodes hoc differūt, vt teſtatur etiā b Georgius Agricola, ab Hirundinib. tam agreſtibus, quā domeſticis, quod tibias habeant hirſutas. c Iulius Cęſar Scaliger quinque Hirundinum ſpecies diuerſas recenſet, licet quatuor tantùm eſſe dicat; nam alterius generis duas facit ſpecies, vnam quæ in ripis, alterā quæ ad parietes nidum applicat: ſed ver ba eius clarioris doctrinæ cauſa adijciamus: *Quatuor*, inquit, *Hirundinum ſumma genera ſunt nota nobis. Primum hoc vulgare nigrum. Alterum ſimili forma, ſed ſubfuluum in ripis nidificant:*

ficans: cuius consimilis species nidos appendit artificio mirabili parietibus. In hac vrbe quotānis operantur & generant, tecti vetustate turris beneficio. Stridunt hæ quasi sibilo inter volandum. Godalios Vasconia vocat. Nigrę in volatu clamant aliquando breue atque abruptum quoddam. Rarò canunt. Eadem vocis præcisio, tum in metu, tum etiam cùm iratæ pellũt ex ædibus peregrinas: nec minus in ijs exhortationibus, quibus è nidis eliciunt tenellos, atq. etiamnum imprudẽtes volandi pullos, ad aeris tentamenta, circumuolitantes: aut cũ ipsamet in nido eos eijciunt: prolapsionis metuentes, instantq. veluti conuitijs obiurgatorijs. Rarò alias, vt dicebamus, nisi stantes canunt. Canunt verò tempore coitus appetente iam perfecto nido, quasiq. opere defunctę exhilarantur. Plurimùm verò contentissimumq. blaterant manè si exire nequeunt è cubiculo, aut si altera egressa, altera intus sit: alterinsecus vitreis astantes fenestris mirificas metiantur quæstiones. Tertium genus est quater tanto grandius, toto corpore atrum, fædissima facie, cruribus breuissimis, crassissimis, hirtis. Biuit appellantur à Ligurtibus Taurinis, ab Adriaticis Dardanelli. In cauis latertiorum parietum nidificant. (Apodes videtur intelligere, at nescio an quater tanto alijs grandiores sint.) *Quarti generis vnum tantum vidi magnitudine Buteonis, sed facie ab his nullo modo dissimili. Cruribus tamen atque vnguibus ad prędam & pugnam idoneis, nec minus rostri aduncitate. Captum vocabat Rondonem Maurellus Mediolanensis, Galeacij Vicecomitis affinis nostri aucupio præfectus. Dardanellos humi si sint, non posse sese attollere, compertum habemus experientia.* Hæc omnia ille: sed postrema illa auis meo iudicio ex Hirundinum genere non est. Albertus Apodes inter Hirũdines non recenset, sicuti neque Ornithologus, qui priuato de ijs agit capite. Ait tamen Albertus quatuor dari genera, domesticas, quę in muris exterius nidificant quæ in terra (ripis scilicet) iuxta flumina, & marinas nuncupatas, Ornithologus, quia Hirundines marinas nullas agnoscebat, piscem esse ait, non auem, quã Hirundinem marinã veteres appellant. Depingam ego auem toto corporis habitu Hirundinem referentem, quam quod propè mare tantum versetur, Hirundinem marinam dicũt; neq. tamen ea est, quã alibi Meropi congenerem fecimus, Germanis vulgò Seesvvalm, id est, Hirundo marina nuncupata, neq; etiam Gauia est nobis Italis etiã dicta Hirundo marina. Putabat autem Ornithologus per marinas Hirundines intelligere fortassis Albertũ Apodes, quas nimirũ Plinius toto mari cerni, & semper naues comitari scribit: de quo tamen dubitat, existimans aues illas non Apodes esse, sed Gauiarum generis, quod, inquit, considerabũt ij, qui propius mare versantur. Siverò id Apodes facere cõcedamus, nec dũ inde Albertus marinas Hirundines appellare debebat, quando & domesticas id facere cõstat, quas tamen nemo inde marinas dicit: quare fortassis Albertũ de nostra Hirundine locutum esse suspicandum est. Albę Hirundines aliquando apparent, sicut scripsit Alexãder Myndius teste Aeliano. Sed *d* Aristoteles has pro diuersis nõ habet, verùm pẽnas prę nimio frigore interdum albescere tradit; & *e* alibi etiam aliam causam adfert, cur Hirundo & alia quædam animalia ante tempus albescãt, vel canescant, quæ lector per se videre poterit. Quod si verò albam Hirundinẽ in Samo visã esse verum sit, quæ nõ minor esset Perdice, vt Heraclides testatur; ea certè diuersi generis fuerit; neque etiam Heraclidi hac in re facilè crediderim: nam *f* Antigonus eum, qui Samios fines descripsit, ætate eorũ qui Herostrati discipuli primi sunt vocati, scribere refert Hirundinem albam esse visam, nulla tantæ magnitudinis facta mẽtione. Ego sæpius domesticas vidi prorsus candidas. Quod si uerò quis albas desideret, oua earum, dum cubant, oliua illinat.*

Godalius auis quæ.

Biuit auis quæ.

Dardanellus.

Ornithologi error.

Hirundo marina.

Albæ Hirundines.

d 3. h. c. 12

e *L. de col.*

f *In congenarr. mtr.*

vt Hirundines albas generẽtur.

FORMA. DESCRIPTIO.

VIRGILIVS nigram vocauit Hirundinem ad distinctionem Ripariarum, sicuti testatur *a* Scaliger. Domesticæ Hirundinis breuem, attamen sic satis exactam descriptionem nobis reliquit, author ille, quisquis tandem ille sit, de natura rerum, inquiens: Hirundo auis est leuissima, rostro paruo, forma grata, nigredine decentissima, modicam habet carnem, & nigram, plumas multas: sic ille. At mirum est, cur de Albedine nihil dixerit, quæ per totum auis conspicitur ventrem, adeout ποικίλην. i. varia Aristophani nuncupet. Tacuit item colorem cęruleum, qui ad latera p caput alasq. refulget, vñ cyanea. i. cęlestis cognominat Simonidi apud Athenęũ. Tacuit pterea rubedi-

a *L. 11. Anc.*

Hirundo cur variae dicta, a cur cyan &

Pectus. nem,quæ ſub gutture potiſſimùm & pectore emicat:quam notans Turnerus,Hirundines. inquit,domeſticæ primi Hirundinũ generis ſunt, ſanguinolento pectore nobiles. Agnouit in Hirundine eandem rubedinem Ouidius, canens:

Neque adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ, ſignataque ſanguine pluma eſt.

b 4.Georg. Et *b* Vergilius dum ait:

Et manibus Progne pectus ſignata cruentis.

Cauda. Cauda eſt longa & bifurcata: pedes nigri,breues,& debiles,de quibus dicebat *c* Ariſtoteles: *vt pennis præualere,ſic pedibus degenerare videtur.* Oculi teſte *d* Plinio eruti renaſcũtur. Quod aſſeuerans *e* Aelianus; *Hirundinibus*,inquit,*à natura bonum meo iudicio ſummum tributum eſt,quod etsi acu eorum oculi pũcti excæcentur visum recipiunt. Quid igitur Tiresiã amplius miramur, tametsi non hic,sed apud inferos,Homeri testimonio,inter manes sapientiſſimũ?* Alias verò idẽ Aelianus velut ſui obli-

c 1.hi.c.1
d L.x.c.37
Oculi.
e L.x.c.37

10

Hirundo domeſtica cum chelidonia maiori.

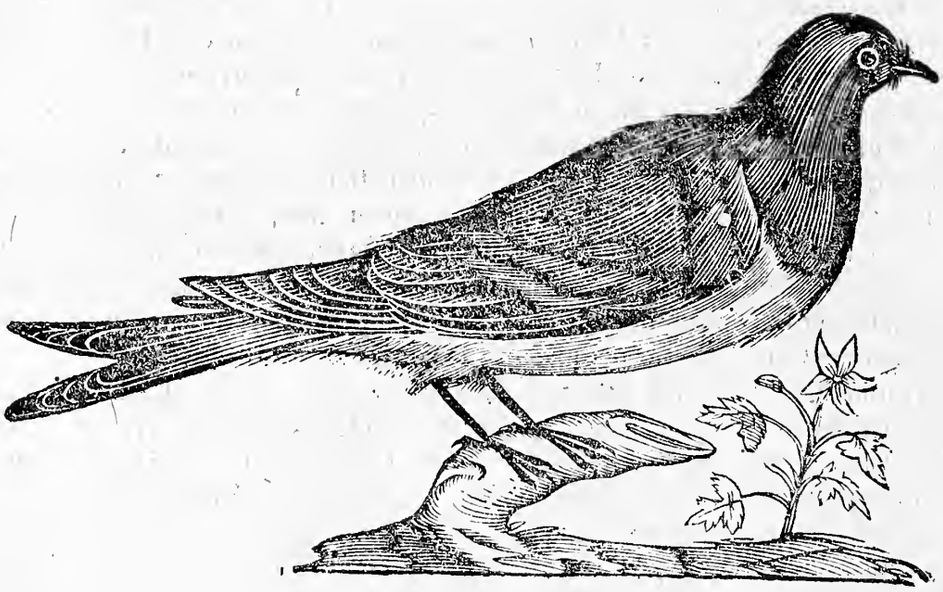

Hirundo vropygio albo cum Ægylope.

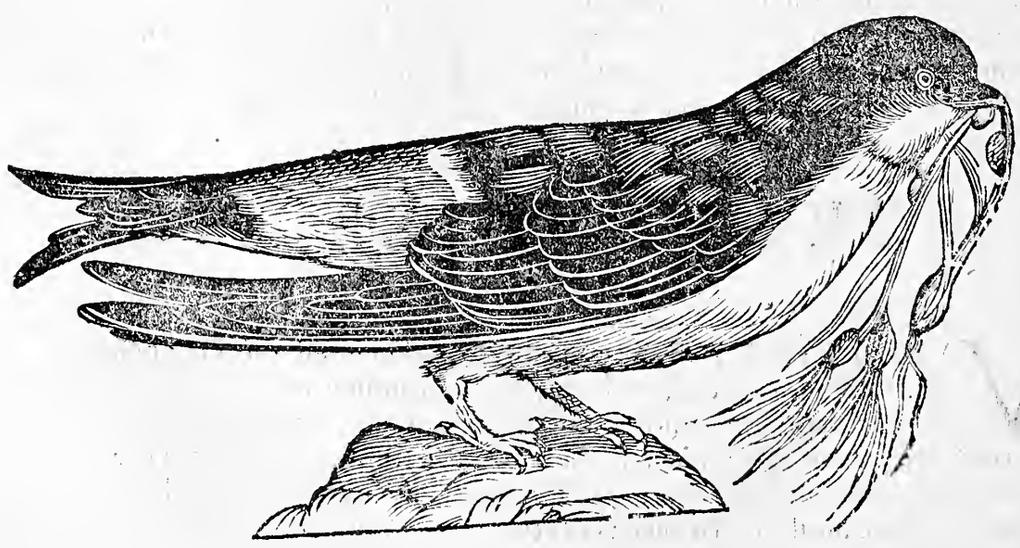

tus id priuatim Hirundini albæ tribuens, *Ariſtoteles*, inquit, *in Samo ait albã naſci Hirundinem,cuius oculos ſi quis pupugerit,ſi statim quidem excæcatur;poſt verò viſum recipit:& ſicut ille dicit*

dicit: sic acutè, quemadmodum à principio videt. g Aristoteles vero de Hirundinum pullis sic scribit: *Pullorum Hirundinis adhuc recentium oculi si quis stimulo eos vexarit, resanescũt & cernẽdi vim postea planè recipiũt.* Aliud profectò visum recipere est, quàm erutos oculos renasci, vt Plinius scribit. Nihilominus & Aristoteles etiam laceratis eorum oculis alios subnasci à nõnullis dici prodidit. Cardanus hæc videns & non credens, Philosophi, inquit, hos renasci tradũt, quod imperfecti sint, medici dixerunt, quod humidiores sint. At si hoc verum est, cur nõ omnibus renascuntur, cũ natiua humiditas pullis omnibus maximè abundet? quare magis placet Aristotelis ratio, nam quod læditur antequã perfectum sit, & interim dum crescit, faciliùs resarcitur aliorum vero pullorum oculi statim perfecti sunt. Adiecta est eiusdem domesticæ Hirundinis alia icon, vropygium præter morem candidum habentis. Item alterius quæ tota erat candida.

g 6. hi. c. 8

Hirundo alba cum apio vulgo dicta.

ANATOMICA.

ARISTOTELES, nihil in dissecta Hirundine peculiare obseruasse videtur: quod enim *a* fel earum alijs ventri, alijs intestino adhærere dicat, quamuis id in humano corpore, si obseruaretur, quid miri foret, de alijs tamen nonnullis auibus idem prodidit. *b* Alibi etiam ipsis, vt oĩbus auiculis, non gulam ampliorem, nec ingluuiem, sed ventriculum longiorem esse scriptum reliquit. Plinius alijque in dissectis Hirundinũ pullis lapillos reperiri tradunt. *In ventre*, inquit Plin. *Hirundinũ pullis lapilli candido & rubenti colore, qui Chelidonij vocantur, magicis narrati artibus reperiuntur.* d Dioscorides eos offendi scribit luna crescente, & ventre pullorum, qui primo partu excluſi sunt, lapillorumq. alium esse colorem varium, alium paruum. e Alexander verò Trallianus epilepsiæ remedia enarrans, alterum eorundem lapillorum nigrum esse tradit, alterum album: additque Hirundines dici primo pullo hos lapillos dare, nec facilè inueniri, nisi vniuersis pullis dissectis. Ego binos eiusmodi lapillos in musæo reseruo, quorum alterum ex ventre Hirundinis extractum, intus albicantem, extra melinum mihi dono transmisit Alexander Panza Ferrariensis professor publicus: alter est subrubens; quare fortè color in ijs variauerit. Reperiuntur etiam fossiles, illis simillimi vulgò oculi auium nuncupati. Quædã etiam de hisce lapillis dicemus post in denominatis.

a 2. hi. c. 15 Fel.
b 2. hist. c. vlt. Ventriculus.
c L. 11. c. 17 Chelidonij
d Lib. 2. c. 491
e L. 1. c. 15.

LOCVS. HABITATIO.

MArro *Hirundines*, inquit, *aues aduenæ in tecto pullos faciunt.* rectius meo iudicio dixisset, sub tecto; nisi tectum accipiat pro domo, sicuti credendum est, nam in domibus nidulantur ad trabes, vel testante *a* Vergilio.

Hirundo vbi nidificet.

Garrula quæ tignis nidum suspendit Hirundo.

a 4. Georg.

Et Vergilium imitatus Pontanus, qui loquens de sole cum ait æstate excandescere, tepere sub Athlantidis ortum.

Quo nidum in tignis peregrina reponit Hirundo.

Idem innuit antiquissimus Homerus, vbi Mineruã, postquã ad solitũ robur capescẽdum

Vlyſſem eſſe adhortata, inducit more Hirundinis conſidere ad trabem, vt pugnam quæ inter ipſum & procos vxoris ſuę erat futura, ex alto ſpecularetur,

Α'ντὴ δ' αἰθαλόεντος ἀνὰ μεγάροιο μέλαθρον
Ε'ζετ' ἀναΐξασα χελιδόνι ἰχέλη ἀυτλω', ideſt.
Ipſa autem ſplendidæ in domus trabem
Sedit ruens Hirundini ſimilis contra.

b *6. Met.* Ita pariter *b* Ouid. de Philomela in Luſciniam & Progne in Hirundinẽ mutatis canebat:

Pendebant pennis, quarum petit altera ſyluas,
Altera tecta ſubit.

Tecta addo ego, intra domus hominibus habitatas, vnde apud Anacreontem legimus: Α' δὲ δυσγάμος κατ' οἴκους Μερόπων θροεῖ χελιδών, ideſt, male nupta q. cùm per ædes hominũ ſtrepens Hirundo: quod potiſſimum ſummo mane faciũt, maximè ſi nequeant exire è cubiculo, vel ſi altera intus, altera extra ſit, tum enim plurimùm contentiſſimũque, (vt Scaligeri verbis vtar) blaterant inſidentes quandoque feſſę domibus vel arboribus, quo tẽpore plerunq. canunt. atq. eo modo *c* Moſcus antiquiſſimus poeta, vel, vt alij volũt, Theocritus, paſtorem quendam Bionem deflere facit Hirundinem altis montibus inſidentem

Quando ſtrepant.

c *In ep. Bi.*

Οὔδὲ τόσον θρήνησεν ἀν' ὤρεα μακρὰ χελιδών.
Nec tanto cum luctu quæſta eſt altis in montibus Hirundo.

d *L. x. c. 24* In nulla non regione Hirundinũ copia eſt, negantur tamen teſte *d* Plinio Thebarum tecta ſubire, quoniã vrbs illa ſæpius capta ſit, nec Biziæ in Thracia propter ſcelera Therei. Nos in Therei fabulę explicatione aliam eamque naturalem causã aſſignabimus. Sex potiſſimũ menſibus nobiſcum agunt, dein vel latẽt, vel in alias regiones migrant; quare rectè ſemeſtres eas vocabat Plinius, inquiens: *Auium quædam perennes ſunt, vt Columbæ alię ſemeſtres, vt Hirundines.* In Aegypto teſte *e* Herodoto perennant, ſcilicet illæ quæ ibi naſcuntur, nã alioqui, & noſtrę eò in hyberna auolant. Hyematum, inquit Petrus *f* Martyr, Alexandriam Hirundines Miluos, cæteraſque volucres è noſtris regionibus Europęis trãſuolantes tendere cognoui. Diſcedere eas etiã teſtatur *g* Ariſtot. ſed quo euolent, non addit, & certè id à nemine veterũ exaratum video. D. *h* Irenæus multa arcana recenſens, quę Deus nos latere voluit, volantium etiam animalium habitationem, eorum quæ veris tempore ſtatim recedunt, cùm in hoc mundo hoc ipſum fiat, fugere ait noſtram ſcientiam. Quo verò tẽpore diſcedant, licẽt nobis potiſſimùm ſit, non rectè ex veteribus, maxime ex Plin. colligas. Hic enim hybernis menſibus diſcedere tradit; qua ĩ determinatione præterquam quod ex perientiæ refragatur, nam Auguſto, vel ſaltem initio Septẽbris abire eas obſeruamus, ſibi ipſi aduerſatur, ſiquidem rectè ſemeſtres eas eſſe dicit, Fauonium q. quibuſdã, quod Martio menſe ſtare ſoleat, Chelidoniam vocari ab Hirũdinis viſu. Si itaq. Martio mẽſe Hirundo cernatur, vt certè cernitur, & ſemeſtres ſint, vt ille tradit, hybernis menſibus abire non poterunt. Sed alibi ſignum orientis Arcturi ſeruandũ monet Hirundinis abitum, deprehenſaſq. interire. Arcturus autẽ oritur in Autumno. Rectiùs dicebat Albertus: *Ciconiæ à nobis prius recedunt, quàm Hirundines, Hirundines, quam Coturnices.* Mirum eſt quã diuerſimodè lateant. Nã quãuis *i* Ariſt. ſimpliciter eas hyeme ad loca tepidiora abire, ſi vicina sũt, at ſi longè diſtent, nõ mutare ſedem, ſed ſe ibidem condere ſcribat; nihilominus id alię aliter faciunt, vt ſubinde oſtendemus. Scribit idem Philoſophus viſas eſſe multas in anguſtijs cõuallium nudas, atque omnino deplumes. Plinius vtrumque locũ repetit, inquiens: *In vicina abeunt apricos (alias Africos) ſecuta mõtium receſſus, inuenteq. tam ſunt ibi nudę, atq. deplumes.* Viſum eſt teſte Alberto Hirundines in arboribus quibuſdam concauis ſeſe abdidiſſe, quod, inquit, accidit in quadã ſylua ſuperioris Germaniæ, vbi inciſa quercus putrida inuenta eſt plena Hirũdinibus. Idẽ hoc ſibi teſtatũ eſſe à Pompeio Columbo, viro maximo rerum naturæ rimatore ſcribit Auguſtinus Nihpus Idem obſeruauit alius quiſpiam, cuius verba recitat Gaſpar Heldelinus citante k Ornitologo. *l* Claudianus poeta lepidiſſimus, quam ſit frigoris impatiens Hirundo, ita oſtendit,

Cur ſemeſtres dictæ

e *L. 2. leg. Ba.*

f *L. 2. contra hæreſ.*

g *8 hi. c. 16*

h *In com.*

Quomodo diſcedant Plin. error

Arcturi ortus.

i *Ciconiæ.*

Vel qualis gelidis pluma labente pruinis
Arboris immoritur trunco brumalis Hirundo.

l *L. 2. in fine.*

Hirũdines ſub glacie in aquis latere.

Mirum autem non eſt mori, ſi arbori inſideat, vt poeta ait, nam in cauis arborum ſeſe ſuo calore glomeratim inuicẽ adhærentes fouent longè mirabilius apparet, quomodo ita ſub aquis idq. in plagis Septentrionalibus, vbi ſępe homines ob frigoris ſęuitiã emori cõſtat, lateant: quod facere hirundines teſtatur in primis Olaus Magnus Vpſalẽſis Epiſc. ita ſcribẽs: Et ſi multarũ naturaliũ rerum ſcriptores memoriæ prodiderunt Hirundines mutare ſtationes,

ſtationes, hoc eſt, exurgente leui hyeme, repetere terras calidiores: attamen in Septentrionalibus ſæpius caſu piſcatoris extrahuntur Hirũdiones, in modum conglomeratę maſſæ. quæ ore ad os, &ala ad alam, & pede ad pedem poſt principium autumni ſeſe inter cãnas deſcenſuræ colligarunt. Notatum enim eſt, eas eo tempore ſuauiſſimo completo cantu taliter deſcendere, & pacificè poſt principium veris inde euolare, atque repetere vetuſtos nidos vel nouos naturali ſolicitudine fabricare. Maſsa autem illa per imperitos adoleſcentes (nam antiqui & expertes piſcatores eam remittunt) extracta, atque in æſtuaria portata, caloris acceſsu Hirundines reſolutę volare quidem incipiunt, ſed exiguo tempore durant, quia immatura acceleratione non liberæ, ſed captiuæ ſunt reductæ: Accedit etiam tempore verno, liberè reuertentes, ſuperueniente horrida hyeme cum denſo caſu niuium, omnes pariter emori, vt nullæ in tectis, aut fluminum ripis tota ea æſtate videantur, prętęr pauciſſimas tardiùs à profundioribus aquis aſcendentes, aut aliunde peregrinantes, quæ naturæ beneficio ſobolem reparaturæ, vel hyeme penitus in Maio ſoluta, aduolare cernuntur. Agricolæ enim ex earum nidis ſublimiùs vel depreſſiùs ædificatis prognoſticum capiunt, an in vallibus, an in montibus vel collibus (propter imbrium incrementũ, vel decremeutum) ſint ſeminaturi. Imo nec omen bonum capiunt incolæ ex tectis, vbi Hirundines habitare perhorreſcunt, quia ea culmina caſura creduntur. Hęc omnia Olaus. Idem facere Hirundines in Sleſia, Bohemia, Polonia, Morauia, & vicinis alijs terris Pet. Antonius Tolentinus nobilis Cremonenſis ex multorum virorum fide dignorum, maximè presbyterorum, Societatis Ieſu relatu nuper ad me ſcripſit, hoc verò addens, tanquã ab Olao omiſſum, quod & in ciſternas, puteoſque paſſim ſe præcipitent.

VOLATVS. GRESSVS.

HIRVNDINVM genus omne ad gradiendum propè ineptum eſt, quin ratiùs propter pedum cum debilitatem tùm verò maximè breuitatem incedere viſum eſt: vel enim ſedent, vel volant: Vnde dicebat *a* Ariſtoteles: *Hirundinum genera vt pennis præualent, ſic pedibus degenerare videntur*. Et rectè equidem pennis præualere dixit: ſiquidem nulli auium volandi pernicitate cedunt quin ſuperant potius, adeo vt mirùm videatur, quomodo tam exigua auicula tamdiu volatum protrahat: quamobrem quã aptiſſimè *b* Ouidius vagàm volucrem vocabat, canens de diluuio:

Quæſitiſq. diu terris vbi ſiſtere poſſit
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.

Platina *c* tantę celeritatis in volatu eſſe ait, vt cæterarum alitum minus obnoxia ſit rapinis: ſed hoc ex Plinio accepit Platina, is verò id non tam celeritati, quam flexionib. eius attribuit; *Volucrum ſoli*, inquit, *Hirundini flexuoſi volatus, velox celeritas, quibus ex cauſis neque rapinæ cæterarum alitum obnoxia eſt*. Quamobrem Hirundinibus quoque meliùs, ſecuriùs, & commodiùs quam Columbis pro tabellarijs in ſerijs rebus vtemur. Hæ enim licet etiam volent celerrimè, à rapacib. tamen nonnunquam intercipiuntur & occulta conſilia produnt, quod illius Columbæ exemplo, quæ Godefridi caſtris à Falcone icta decidens magno vſui fuit, vt in Columbæ hiſtoricis retulimus. Hirundinum celeri volatu poeta Latinus Iuturnæ velocitatem, in eripiendo patris curru, ne in manus Aeneæ incideret, vtebatur, comparat elegantiſſime, dum canit:

Hoc concuſſa metu mentem Iuturna virago
Aurigam Turni media inter lora Metiſcum
Exeutit, & longè lapſum temone reliquit,
Ipſa ſubit, manibuſq. vndantes flectit habenas
Cuncta gerens, vocemq. & corpus & arma Metiſci.
Nigra veluo magnas domini cùm diuitis ædes
Peruolat, & pennis alta atria luſtrat Hirundo,
Pabula parua legens, nidiſq. loquacibus eſcas
Et nunc porticibus vacuis, nunc humida circum
Stagna ſonat, ſimilis medios Iuturna per hoſtes
Fertur equis &c.

Poeta pariter Hetruſcus Ludouicus Arioſtus nauis, qua vehi cupiebat Orlandus inſaniẽs velocitatem indicaturus, Hirundini volanti eam aſſimilat, inquiens:

Cur non incedant.

a 1. *hi. c. 1.*

Volandi pernicitas.

b *Meram. 1*

c *Lib. 5*

Ab Accipitribus cur liberę ſint.

Hirundines optimi rabellarij.

Iturna Hirundini cur ſimilata.

Per l'acqua il legno và con quella fretta,
Che và per l'aria il Rondine, che varca.

INGENIVM. MORES.

Nidi fabricatio.

INTER præcipua, quæ, Hirundinis induſtria, atque ingenio attribuuntur, earum in primis nidi fabricatio à nullis non ſcriptoribus claſſicis commendatur, quam nimirùm homines in fabricandis domibus ſint æmulati. Doxius cæli filius lutei ædificij inuentor exemplum teſte *a* Plinio ſumpſit ab Hirũdinis nidis. Et cõmunis præceptor *b* Ariſtoteles bruta magnam referre vitæ ſimilitudinem humanæ docens, magis in minori, quam in maiori teſtatur videri intelligentiæ rationem, idque primum in auium genere oſtendere Hirundinem in effigendo, conſtituendoque nido. Confingit enim implicito luto feſtucis, hoc eſt, vt habet *c* Plinius, luto conſtruit, ſtrumento roborat, ad normam ſcilicet lutariæ palleationis; ſin forte luti ſit inopia, vt contingit temporibus aridioribus, tunc ingenioſè ſuo marte id facere aggreditur, nam ſeipſam madefaciens tam diu in puluere volutat, donec hoc ſibi pacto luti vſu inuento ore, id vel pedibus auferat, vel ſi ita non poteſt, extremitatibus alarum applicet: Stragulum ſibi etiam more hominum facit, duriora primùm ſubijciens, & modicè totum conſtruens pro ſui corporis longitudine. Diſertiſſimè hanc frabricam deſcripſit his verbis Plutarchus: *Primùm feſtucis ſolidioribus*, inquit, *& fundamento iactis, molliores inſuper affigunt: luti quo cemento & veluti glutino nidum ædificandum relinunt, cum penuria eſt, ad lacum ſinumuè proximum aduolantes ſummis alis ſic ſtringunt aquas, vt humeſcant liquore tantùm, nihil grauentur autem, mox concepto his puluere, illinunt aſpera, biantia glutinant:* Atque hoc fere modo Hirundo nidũ ſibi facit, eumq mollibus floccis, plumiſq. ſubſternit tepefaciendis ouis, ſimul ne durus ſit infantibus pullis. Pulchrè enim intelligit, quod ſi teneros, ex pẽniſq. nudos in duris fruticibus pullos requieſcere ſineret, nõ ferendis doloribus premerentur, quamobrem in ouiũ tergo conſidens, floccos lanarum teſte *d* Æliano euellit, indeq. pullis ſuis nidum, quam molliſſimè ſubſternit. Tantam auis induſtriam in nidificando admirans magnus ille, & *e* D. Baſilius, cum cui nihil de patrimonio ſuo relictum eſt, ad Hirundinis ingenioſam, & ſolertẽ induſtriam reſpicere iubet. Sed quid dicturus erat Baſilius, ſi commodum atq. vtilitatem, quę ex harũ auium nidis quandoq. percipitur nouiſſet? In Heracleotico enim Aegypti oſtio, vt Plinius author eſt, manifeſtum illius induſtriæ argumentũ præſtant vſq. adeo tenellæ auiculæ molem continuatione nidorũ ita vaganti Nilo inexpugnabilem opponentes ſtadij vnius ſpatio, vt id humano opere perfici vix poſſe credatur. Et in ea Aegypto iuxta oppidũ Copton inſulam eſſe aiunt ſacrã Iſidi, quam ne laceret amnis idem munire opere incipiẽtibus vernis diebus, palea, & ſtramento roſtrum eius firmantes, continuatis per triduũ noctibus tanto labore, vt multas in opere emori conſtet. Eamq. militiam illis cũ anno redire ſemper. Non minorẽ profectò ingenij aciem in medendis pullorum oculis demonſtrat Hirundo. Hi enim cùm tardius viſum accipiunt, nam imperfecti & cæci teſte *g* Philoſopho & Plinio procreantur, vel ſi ęgrè habent, mater admota herba eis viſũ adfert. Huius herbę homines, quamuis ſummo ſtudio compotes fieri cupiant, nũquam in hac parte ipſis ſatisfactũ eſſe Aelianus tradidit: quamuis alij pleriq. authores omnes Chelidoniã ſiue hirundinariã hanc herbam nuncupent. *Chelidonia*, inquit Plinius *Hirundines oculis pullorum in nido reſtituunt viſum, vt quidam volunt etiam erutis oculis*. Et alibi: *Chelidoniam viſui ſaluberrimam Hirundines monſtrauere, vexatis pullorum oculis illa medentes*. Et Oppianus: Si quis Hirundinum pullos excæcauerit, hirundinarię herbę roſtro demorſę liquorẽ oculis infundunt, & noxam cæcitatis amoliuntur: quod oculare dicebat *h* Tertullianus *i* D. Ambroſius cũ ex nidificationis induſtria, tum ex ſolertia, qua, vt poſtremò diximus, pullorum oculis medentur, materne ſedulitatis in filios grande documentum eliciens. Hirundo, inquit, minuſcula corpore, ſed egregiè pio ſublimis affectu, quæ indiga rerũ omniũ, pretioſiores auro nidos ſtruit, quia ſapienter nidificat. Nidus enim ſapientię pretioſior eſt auro. Quid enim ſapientius, quàm vt & volandi vaga libertate potiatur, & hominum domicilijs paruulos ſuos & tecta commendet, vbi ſobolem nullus incurſet? Nam & illud eſt pulchrum, vt à primo ortu pullos ſuos humanæ vſui conuerſationis aſſueſcat, & præſtet ab inimicarũ auium inſidijs tutiores. Tum illud præclarum, qua gratia domos ſibi ſine vllo adiutore tanquam artis perita cõponat. Legit enim feſtucas ore, eaſq. luto illinit, vt conglutinare poſſit. Sed quia lutũ pedibus

a L. 7. c. 56.
b 9. hiſt. c. 7.
c L. x. c. 33.
Luti præparatio.
d l. 3. c. 24
e in Exa. diuino oct. homil. 8.
Vtilitas ex nidis Hirũdinum.
f L. x. c. 33
Hirundo pullorum ſuorũ oculis medetur.
g 4. de gen. 6.
h L. de pę.
i l. 5. Exa. cap. 17.
Maternæ ſedulitatis in filios documentũ.

libus nõ poteſt deferre, ſummitates pẽnarum aqua infundit, vt facilè his puluis adhęreat, & fiat limus, quo paulatim feſtucas vel minutos ſurculos ſibi colligat, atque adhęrere faciat eo genere nidi totius fabricam ſtruit, vt quaſi pauimenti ſolo pulli eius intra ędes ſuas ſine offenſione verſentur, nec pedem aliquis interſerat per rimulas texturarum, aut teneris frigus irrepat. Sed hoc induſtrię officium prope cõmune multis auibus: illud verò ſingulare, in quo eſt præclara cura pietatis, & prudentis intellectus & cognitionis inſigne, tũ quędã medicę artis peritia, quod ſi qua pulli eius fuerint cęcitate ſuffuſi oculos, ſiue compuncti, habet quoddam medendi genus, quo poſſit eorũ lumina intercepto viſui reformare. Nemo igitur de inopia quæratur, quod vacuas pecunię proprias ędes reliquerit. Pauperior eſt Hirundo quæ vacua æris, abundat induſtria. Aedificat, nec impendit, tecta attollit, & nihil aufert proximis, nec indigentia & paupertate ad nocendũ alij cõpellitur, nec in graui filiorum imbecillitate deſperat. Nos verò & paupertas afficit, & inopię neceſſitas vexat, & plerosque indigentia cogit in flagitiũ, impellit in crimẽ. Lucri quoque ſtudio in fraudes verſamus ingenium, aptamus affectum, atque in grauiſſimis paſſionibus ſpem deponimus, fracti que animo reſoluimur, improuidi & inertes iacemus; cùm de diuina miſeratione tunc ſperandum amplius ſit cum præſidia humana defecerint. Hæc omnia D. Ambroſius, totus vt auditum eſt, in Hirundinis induſtriam laudando, hominique maximè deſidioſo imitandam proponendo. Hirundini hoc præterea largita eſt natura, cum blattæ, quæ ouis, pulliſq. eius pernitioſæ ſunt, nidũ inuaſerint, tũc mater apij folia ante eos proijcit, atq. eo mõ blattas fugat, nouarũq. acceſſum prohibet, vt teſtatum reliquit Aelianus; Prolẽ aũt non amat dũtaxat, vt id obiter dicã, ſed sũmo labore, atq. diligentia, licet corpore, & robore abiectiſſima continuò pro ea ſolicita eſt, vnde k Plutarcus in deſidioſas inuectus mulieres tã ociosè domi reſidentes, dũ mariti abſunt in bello, vt ne auferentibus, quod partum eſt, ſeſe opponant. *Cùm tua vxor*, inquit, *te belligerante domi ad focum deſideat, & ne tantùm quidem, quantum Hirundines, moliatur contra eos, qui ipſam familiamq. oppreſſum eunt.* Quæ magis itaq. atq. maiore amore filiorũ cõodis ſtudet? Hęc peritura dũ aqua perfuſa puluere, vt dictũ eſt, volutata, capturę periculũ adit euidentiſſimũ, nihilo ſecius ſedẽ filijs paratura opus perficere conatur, in qua perficiẽda quantũ induſtrię, laboriſq. collocet iã dictũ fuit. Ne verò ſub ſequentibus annis fruſtrà tantũ ſubeat laborẽ, cũ primũ ad nos verè redit, priſtinos nidos inueſtigat, inuentiſq. cantu applaudit, ſibiq. congratulatur mirificè vario & quaſi articulato, vt verbis ẽt quibuſdã gaudiũ ſuũ teſtari videãtur; quod his verſibus expreſſit Statius:

Sic Pandionia repetunt vbi fida volucres
Hoſpitia, atq. larem bruma pulſante relictum
Stantq. ſuper nidos, veteriſq. exordia fati
Enarrant tectis & truncum aut flebile murmur
Verba putant, moxq. illa tamen non diſſona verbis.

Vt blattas fugat.

k *In Grillo*

Hirundo priſti nos nidos occupat.

Clamat ipſe Dominus per Hieremiam *Turtur & Hirundo cuſtodierunt tẽpus aduentus ſui: populus autem meus non agnouit iudicium Domini*. Nouit, inquit D. *l* Ambroſius, Hirundo quando veniat, quando etiã reuertatur: nouit etiã pia auis annunciare aduẽtus ſui teſtimonio veris inditium. Vetùm alię ẽt aues ver annũciant aduentu ſuo, idq. induſtria & ingenio earum vix aſcribitur; quod ſanè aliàs in tam parua auicula admirandum prope exiſtit. Thebarum tecta teſte *m* Plinio ſubire negatur, quoniam vrbs illa ſæpius capta ſit; quod ex eo repetens *n* Solinus, *nam inter cætera*, inquit, *habere inter illas quiddam præſcium inde noſcitur, quod lapſura non petunt culmina, & aſpernantur peritura quoquomodo tecta.* Iam verò mirum videtur, quomodo tam induſtria volucris nullam admittat diſciplinam, imo nunquam cicurem ſe prębeat, cum alias noſtro magis quam vlla alia volucris contubernio fruatur, & nobiſcum fermè conuerſetur, noſtra nempe omniũ maximè familiaris, atque domeſtica. Quam ingenij, morumque ruſticitatem, & vt ita dicam, feritatem denotans *o* Plinius: *Non omittendum*, inquit, *eſt cùm de ingenijs differimus, è volucribus Hirundines eſſe indociles è terreſtribus mures, cum elephanti iuſſa faciant, leones iugum ſubeant, in mari vituli, totq: piſcium genera miteſcant. p* Ælianus verò & Plutarcus muſcam cum Hirundine coniungunt; ſed & mus & muſca indociles ſunt. *Ex animalibus duo*, inquit Aelianus *quæ hominum hoſpitio vtuntur, muſca & Hirundo nulla arte ad hominum tractationem manſueſcere poſsũt, neq. nobis quicquã officij cũ quapiã animi grati vel minima ſignificatione cõpenſant. Nã muſca, quod ſibi timeat negotiũ exhiberi prehenſari perhorret. Hirundo verò ſic homini diffidit vt neq. manſuefieri poſſit, neq. quicquã non periculi plenũ ab homine expectare.* Plutarchus paulò aliter: *de his*, inquit, *quæ nobiſcũ habitant, ſola Hirundo & muſca non cicurãtur homini, ne tangi ſe patiuntur, neq. conſuetudinẽ aut ſocietatem vllius operis ludiue admittunt: quod muſca facit metu incõmodi, &*

l *L. 6. Hexa. c. 4.*

Thebarũ tecta non ſubit.

m *L. 10. c. 23*

n *Cap. 15. Polyhiſt.*

o *l. x. c. 15*

p *8. ſymp. q. 7.*

Mus & muſca ſunt indociles.

quia

quis ſubinde abigitur, Hirundo autem quia natura odit homines, & ob infidelitatem ſemper ſuſpicioſa manet, & cicurationis fugax. Ludouicus *q* Arioſtus mori ſcribit Hirundinem, ſi vel vnica tantum die in cauea incluſa teneatur. *q In Sat.*

Mal può durar il Roſſignol in gabbia,
Più vi ſtà il Cardolin, e più il Fanetto,
La Rondine in vn dì vi muor di rabbia.

Hirundines mediæ naturæ ſunt.

An verò tam indocilis ſit hæc auicula, adhuc quiſpiam ſubdubitet, quando id non de ea tantùm, ſed de mure etiam verum eſſe neget Albertus, ſeſeque aſſeueret Hirundines ſæpius vidiſſe manſuefactas, & ad manum (vt interim eius verbis vtar) volantes ſicut aliæ aues aduolant. Quin ipſe etiam Plinius animalia quædam nec placida, nec fera eſſe teſtatur, ſed mediæ inter vtrumq. naturæ, ijſque Hirundines, & apes annumerat. Sed aliud, ni fallor, eſt ferum eſſe, aliud indocile: Albertum tamen mendacij arguere nefas ſit, maximè cum humano ingenio cuncta tandem obediant. Moſchus Bionis bubulci amatoris mortem deploraturus Luſcinias, & Hirundines etiam, quoniam has aues paſtor ille cantu oblectaſſet ſuo, & loqui docuiſſet, eum lugiſse facit canens: 10

Luſcinia, omneſq. Hirundines, quas olim cantu oblectauit,
Quas loqui docuit, reſidentes in arborum ramis
Ex aduerſo vlularunt inter ſe.

λαλειν et canere ſignificat.

Quos quiſpiam verſus legens, inde fortè collegerit, Hirundines non modo manſuefactas ab eo paſtore fuiſſe, ſed humanum etiam ſermonem edoctas. Verùm hìc loqui (λαλειν) etſi ad Luſciniam referri poſſet, (ea enim loqui olim viſa eſt) canere ſignificat, non articulatè ſermocinari: præterea cantus iſte plus garrulitatis, quàm ſuauitatis in ſe habet, imo commodi nihil, nihilque voluptatis, tædij verò ſatis homini adferens. Eſt enim minimè canora auis, ſed moleſto quodã ſtridore obſtrepit, quod in primis oſtendit *r* Lucretius, dum ait. 20

Cantus hirundinis qualis.

Quid enim contendat Hirundo Cycnis.

r L. 3. de rer. nat.

Et Ariſtophani χελιδόνων μουσεῖα dicitur muſa inconcinna, & quæ corrigi non poteſt, nugatio nihil; quæ folijs leuior ſit, in ſumma pro garrulitatis officina, vnde Heſiodo, Anacreonti, Simonidi, aliſque κοτίλας dicitur, ideſt, garrula; κοτίλλειν enim garrire eſt. Hinc χελιδονες quoque barbari nuncupantur, quoniam ſermo eorum Hirundinum cantui ſit ſimilis hoc eſt intelligi nequeat. Heſychius enim annotat τὰς βαρβαρους χελιδοσιν ἀπεζασθαι διὰτον ἀσύνθετον λαλιὰν: vnde & χελιδονίζειν dicitur το βαρβαριζειν. Ariſtophanes Cleophontem traducit in hoc ſenſu tanquam peregrinum, imperitum loquacem ignobilẽ barbarum, & matre Thraſsa natum. Videtur enim hæc omnia Hirundinis appellationis comprehendere. DD. Hieronymus, & Cyrillus cum Ariſtotele conſentientes per præceptum illud Pythagoricum ὁμοροφιους χελιδόνας πὴ ἔχειν, abſtinendum à commertio garrulorum, & ſuſurronum intelligunt, qua de re pluribus agemus inter prouerbia. Sunt autẽ, qui duos illos ſuper hoc impugnent, atque alias rationes tanquam grauiores adducere conentur, maximè verò ex Plutarcho quas nos quoque ſuo poſt ſuo loco citabimus; nũc verò ex Nicoſtrato garrulitatem hanc notatam his iambis demonſtrabimus: 30 40

Barbari Chelidones dicti.

Chleophõ quis Ariſtophani.

Si funditare verba multa iugiter
Et celeriter, ſignum putet prudentia?
Prudentiores homine ſunt Hirundines.

Quãdo magis Garriat. s L. 1 part. Mart.

Garrit vero hoc auicularum genus ſummo mane maximè, quare inter ſigna iam ortæ auroræ poetæ Hirundinis cantum referunt, vt *s* Baptiſta ille re, & nomine Mantuanus, dum canit: 50

Dumq. ita multiplices dant, accipiuntq. loquelas
Clara per Eoos, fluctus aurora rubebat:
Flammaq. ſurgebat niueis argentea bigis
Luciferi, gelidos ſpargens in gramina rores,
Et cupiens prolem, dulceſq. reuiſere nidos
Garrula ſub lucem modulos iterabat Hirundo.

Et inter Hetruſcos Dantes Florentinus:

Ne l'hora, che comincia i triſti lai
La Rondinella preſſo la mattina
Forſe à memoria de' ſuoi triſti guai.

Hinc ὀρθρογον Heſiodo, ideſt, antelucano tempore lamentans, & quęritãs vocatur, & alijs ὀρτρο λαλος, ideſt, matutino tempore, ſeu ſub diluculum garriens: ſed notandum ſcribi etiam

etiam ὀρθογὸν, ὀρθογαλος apud Hesychium & Suidam, id est sublata & intenta voce siens, atque garriens: quo modo etiam μερόπων l Luciano appellatur, id est, strepens, & Vergilio garrula. l *In Trag.* *Georg. 4.*

EPITHETA.

POSTQVAM in Epithetum vnum aut alterum Hirundinis incidimus, quibus garrulitas eius denotatur, non inconueniens fortè fuerit reliqua hic peculiari istac rubrica posequi. Sunt autem δύσγαμος, id est male nupta, quo vsus est Lucianus præcitato loco, alludens videlicet ad Prognem, quæ vulgò in Hirundinem conuersa fingitur. Θρηκία Aristopani, id est, Thressa dicitur, idem quoque innuens, quod in Thracia Tereo esset nupta. Κοτίλη Hesiodo, vt dixi Oppiano Ἐαρινὴ ζεφύρῳ προταγγελος ὄρνις, sicuti nempe *a* Ouidio & Pontano veris prænuncia Κηροπίδες in Epigrammate. φοιβόλαπτος, id est fatidica, Lycophroni, ποίκιλα Aristophani à colore. ὑπορόφιος, id est sub tecto, aut camera agens, hoc est in domibus nidulans; nam Theocritus Hirundinum τέκνα ὑποροφια dixit. Vergilio & Auieno dicitur arguta, Sereno vaga; *b* Ouidio etiam mitis, tristis, ignota, brumalis Claudiano per antiphrasim, noua Pontono, & apud Textorem peregrina, trinsans, Daulias, Lasciua, Pandione nata, vocalis: nam agrestis & rustica differentiæ potiùs sunt, & speciem propriam constituunt. a *Fast. 2.* b *Lib. 6. in Europ.*

VOX. CANTVS.

MArro Hirundines & plerasque volucrum à suis vocibus nominari scripsit. Alibi verò vbi ita habet, *& à frendice frunde, frutimi suauiter*, doctissimus Adrianus Turnerus verborum portenta esse ait, seque eadem in veteribus libris reperisse, & legit hoc modo: *Eius ab Hirundine: Hirundo fritinit suauiter* Varro virgula diuina. *Et pullos peperit fritinientes.* Festus quoque ait sua minurritione Hirundines fritinnire. Annotat eundem locum Scaliger filius, & legit & exponit sic *Nefrende, frittinni suauiter* (*nefrende νωδὲ*) *sic dicitur vel puer qui per ætatem, vel senex, qui dentibus amissis cibum frangere non potest.* Sic ille. Alii cicadam fritinnire, Hirundines thrinsare, vel drinsare, vt author Philomelæ, volunt. Alias hic zinzilulare canit eas hoc distichon: Fritinnire. Cicadæ vox.

Regulus atque Merops & picto pectore Progne
Consimili modulo zinzilulare solent.

Apud Sidonium minurizare legitur de voce Hirundinis. *Diluculo autem*, inquit, *Philomela inter frutices silentem Prognen, inter aceres minurizantem, id est, parua voce succinentem, cantilla autem, quod & Græci μινυρίζειν dicunt* d Homerus laxamentum nerui in arcu tenso, hoc est, sonum quem laxatus arcus ædere solet, voci Hirundinis assimilauit, dum canit: d *Odyss. φ*

Δεξιτερῇ δ' ἄρα χειρὶ λαβὼν πειρήσατο νευρῆς
Η δ' ὑπο καλὸν ἄεισε χελιδόνι εικέλη αὐδὴν.
Dextera autem igitur manu capiens tentauit neruum
Hic autem sub bene sonuit Hirundini similis voce.

Qui sonus cum thrinsare seu drinsare ferme congruit. Χελιδόνας ψιτυρίζειν apud Pollucem legimus. Τιτυβίζειν secundum alios de Hirundinibus, secundum alios de Perdicibus dicitur: per Τιτυβίζει, ὡς χελιδὼν φωνεῖ Hesychius & Varinus. Meminit & Suidas Τιττυβίζεται ποιὸν ὄγον ἀπολελειται, καὶ βαβριος, ἔστι χελιδόνος ταύτης ἀκούσας μικρὰ τιττυβίσασης. Sed Τιτυβίζειν per τ geminatum, vt ex Suida diximus, apud Athenæum dicitur de Perdicibus. Affertur & τιτύζειν in vulgari lexico tanquam idem valens. Canunt Hirundines stantes; ali quando inuolatu clamant breue atque abruptum quidam. Manè & tempore coitus magis strepunt. Vt canant.

NIDVS
Partus.

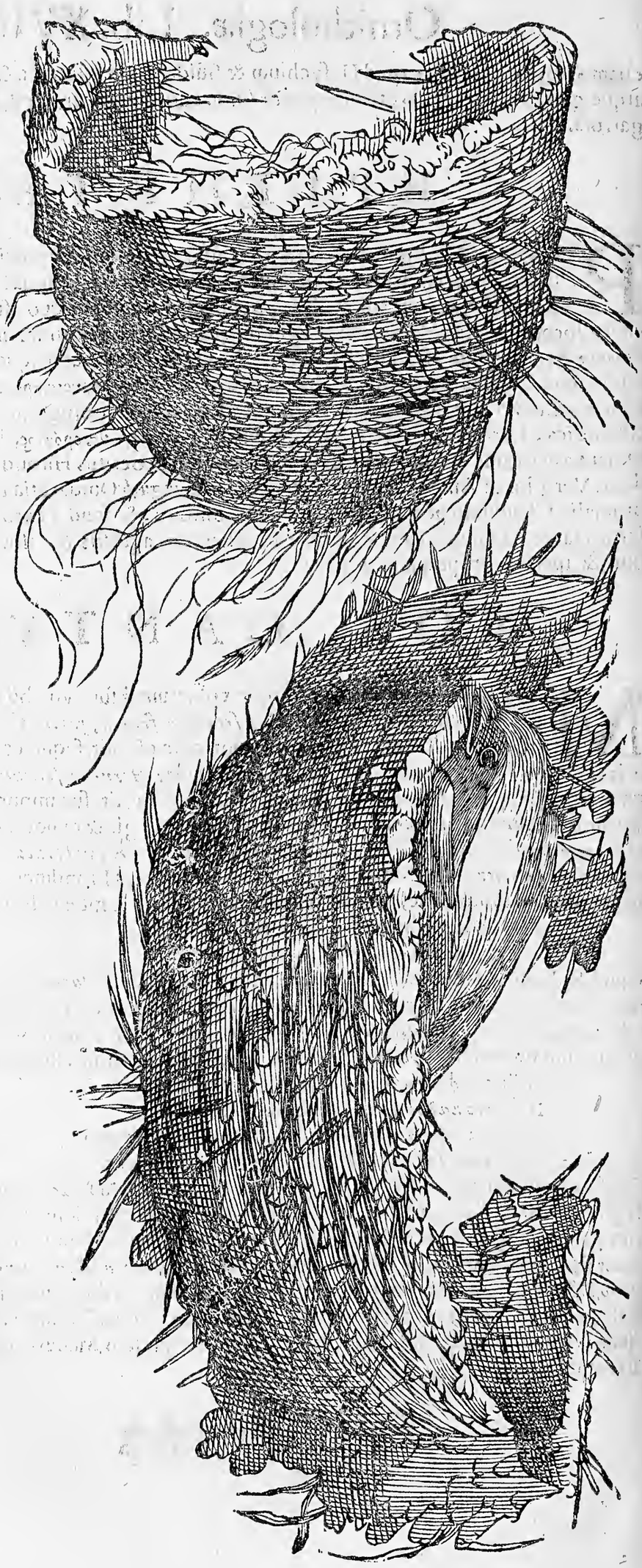

DE artificiosa & ingeniosissima nidi Hirundinũ constructione suprà satis egimus, vbi prętèrea demonstrauimus Hirundines domuum ædificandarum inuẽtrices extitisse: vnde quoq. facetissimus Comicus Aristophanes Hirundines fingit lutum ore cõferre ad extruendam auibus ciuitatem; hoc enim faciũt, inquit Scholiastes, cùm nidificant. Achyrosis (ἀχύρωσις) Græcis dicitur ratio commiscendi paleas cum argilla alioue luto, ab Hirundinibus primùm excogitata nomẽ habens ἀπὸ τῦ ἀχύρω, id est, ab acere, vnde & à quibusdam Latinis lutum aceratum dicitur. In epigrammatibus pro nido Hirundinis legitur καρφῖτις θάλαμος, & θάλαμος πηλόχυτος, id est, thalamꝰ palearis, & thalamus lutosus, siue ex luto factꝰ: quomodo eundem nidum, luteum opus vocabat *f* Ouidius dum ait:

Achyrosis quid.

Lutum ceruatam

Luteum opus.

f L. 1. *Fast.*

Tunc blandi soles, ignotaq́ prodit Hirundo,
Et luteum celsa sub trabe figit opus.

Luteam casam T. *g* Vespasianus Strozza:

Garrula sed quamuis nondum certarit Hirundo.
Nec luteam solita struxerit arte casam.

Limosam sedem *h* Pontanus:

Verè autem cùm priscus honos hortis venit, & cùm
Garrula limosas sedes molitur Hirundo,
Ac tenui solitum frustratur voce laborem:

Calphurnius *i* pro construere nidum dicebat lutare:

Nidosque reuersa lutabat Hirundo.

g *Li.7 Ero.* Limosa sedes.
h *L.2.hor. Hesp.*
i *Eglog 5.* Lutare qd.

Cùm verò omne Hirundinum genus ex luto, & paleis nidum fabricet, alia tamen aliam ei figuram inducit. Domestica de qua hìc potissimùm agimus nidum facit figura semicirculari; nimirum vt si capacior, cuius iconem hìc habes expressam, agrestis ferè sphæricam, sed de eo suo post loco. Parit hirundo non plura quam quinque, nec plura etiam vtero fert, si credimus Aeliano: sunt autem eius oua, vt obseruaui magnitudine oliuæ, maculis conspersa ferrugineis. Parit bis anno, idque teste k Aristotele sola ex ijs, quæ carne vescuntur. Physiologus referente Ornithologo primi partus oua quandoque tradit propter hyemem (frigus, nam omnium prima parit) corrumpi, posteriora verò pullos proferre, sed *l* Aristoteles hoc de Merula refert: cum qua quidem etiam Hirundinem nominauerat, sed ea tantùm ratione, quod similiter bis pareret.

Domestiçe Hirundinis nidus.
Quot pariat.
Oua Hirundinum.
k *6.hi.c.5.*
l *5.hi.c.13.*

PROPRIETAS.

HESIODVS citante Aeliano testatur Luscinam solam auium somni expertem esse, & assiduam in vigilijs: Hirundinem verò non prorsus semperque vigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere. Volucrum etiam soli Hirundini flexuosi sunt volatus, quēadmodum supra ex Plinij testimonio scriptum est. Coitus denique huic auium generi mirus, & cum nulla alia, si Aeliano credimus, communis: nam cum cæteræ aues in coitu à maribus conscendantur; Hirundines non item, sed contrario, quàm reliquæ miscentur, hoc est, vt exponit Ornithologus, auersæ, hoc est, vt papilionum genus. Causam cur id faciant Hirundines, Aelianus retrusam esse ait, & abditam; multorum tamen sermone in vulgus peruagatum esse, eas sic coire, quoniam Thereum Regem horreant, ne quando latenter irruens nouam tragœdiam excitet. Causa sanè ex fabula dependet, verendum præterea ita non coire.

Luscinia sõni expers.
Volatus flexuosus Coitus mirus.
a *Lib.2.de ani.c.3.*

VICTVS.

INSECTIS victitat Hirundo, exigua venans animalcula, vt ex Aristotele *a* citat Plutarchus, qui etiam inter causas, cur Pythagoras in ædibus Hirundinem haberi vetabat, hanc recensет, quod cicadas venetur, quoniam hæ musis sint sacræ. Sunt autem ipsis faciles captu, vt scribit *b* Aelianus, qui etiam *c* alibi Hirundinem ijs animalib. annumerat, quæ hostilem in modũ apibus insidias moliuntur: negat tamen eam ab apiarijs musicæ reuerentia permotis occidi, cum alioqui ad necandum, sit facilis; satis enim esse eam prope alueos nidificare prohibere: Quod verò apes populetur, vt ait *d* Plinius, etiam testatur Philosophus, nidos eius alueis propinquos ab apiarijs tolli eam ob causam asserens, quare & *e* Virgilius monet:

a 8.*sym.q.7.*
b *L.8.c.6.*
c *L.1.c.56.*
d *9.h.c.49.*
e *Georg.4.*

Absint & picti squallentia terga lacerti
Pinguibus à stabulis, Meropesq́ aliæq́ volucres,
Et manibus Progne pectus signata cruentis.

Quantum verò inhient apibus Hirundines, eleganter docteque ostendit *f* Ludouicus Ariostus Rugerium, & Marfisam multos occidentes, Hirundinibus apum magnæ multitudini superuenientibus comparans dum canit:

f *Cant.36. sti.47.*

Come

Come allhor,che'l collegio ſi diſcorda,
E vanſi in aria,à far guerra le pecchie
Entri fra lor la Rondinella ingorda;
E mangi, e vccida, e guaſtine parecchie
Douete immaginar, che ſimilmente
Ruggier foſſe, e Marfiſa in quella gente, &c.

Eſca vilis q̃ Varroni.

Muſcas,& culices,papilione ſq.& ſimilia alia volucria captat, quę omnia eſcam vilẽ vocabat Varro,hoc eſt,vt interpretatur Nonius,frequentem,Varro,inquam,in virgula diuina.

Ad quos tam volucres venit pusillos
Vſque ad limina nidica eſca vilis.

Plinius ſolam Hirundinem ex his,quę aduncos vngues non habet,carne veſci author eſt. Verùm ſi ſola,vt ipſe *g* alibi atteſtatur;nõ niſi in volatu edat carnis nomine inſecta intelleXiſſe videri poteſt,quo modo Platina Pliniũ intellexit, dum ait. *Ex his auibus quæ aduncos vngues non habent,ſola beſtiolis quibuſdam volando veſcitur.* At neutrum,verum eſt: nam & Meropes,imo Paſſeres etiã inſecta volantia capiunt,& paulò antè ex Vergilio vetauimus, Meropes prope aluearia haberi. Si verò Plinius carnem propriè dictam,hoc eſt animalium ſanguineorum intellexit,adhuc ſibi ipſi refragatur;eam enim in aere habere non poteſt. Carnẽ tamẽ veſci facile credo,atque id quoque atteſtatur communis pręceptor *h* Ariſtoteles,ſed ſolã id eam facere non ait:nos Luſciniam aliquot diebus carne pauimus,hęc autem vncunguis non eſt,ſed addam verba philoſophi,ne quis me fals ò Pliniũ reprehendiſſe putet. *Sunt etiam,* inquit, *in genere non adunco, quæ carne veſcuntur, vt Hirundo.* Aliquis dubitare poſſit,num grana attingat Hirundo,nã Porphirius Apolloniũ *i* Tyanęum refert, cùm audiſſet Hirundinem vnam cum multis vociferantem,ſodalibus ſuis, quorũ nõ paucos ſecum habebat,expoſuiſſe indicare eam cęteris,aſellum onuſtum frumento humi fuſũ eſſe,atque ad id colligẽdum alios inuitare:ſed Philoſtratus,qui exactiùs,& ex profeſſo de vita,& moribus Apollonij ſcripſit,de Paſſerculo,nõ de Hirundine illud tradidit. Hanc tamen granis veſci etiã Martialis innuere videtur, lupũ ridens propter donatum hortũ tã exiguum,vt ſegetem,quæ in eo erat naſcitura,vel vnica Hirundo obſumere poſſit.

g *L.x.c.24*

Plinij, & Platinæ error.

i *8. hi.c.3.*

k *Lib.3.de ſacrif.*

Et ſublata volantis vngue Progne
In nido seges eſt Hirundinino;

Sed ridet,luditq. poeta,non agit ſeriò,ego grana, ſi in os ingerantur,ſpernere puto.

EDVCATIO.

Aequitas in diſtribuendo cibo.

NON hìc vt educandæ à nobis ſunt Hirundines, ſed qua æquitate ſuis illæ pullis cibum diſtribuant,dicemus. *In fœtu,* inquit, *Plinius ſumma æquitate alternant cibum:* mas nempe & fœmella,vt ait Ariſtoteles. Impertit vterq.ſingulis cibum, obſeruata conſuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat. Dum cibum dare incipit, ab eo incipit, qui primò natus, vt diſertiſſimis iſtis verbis docet Ælianus *Iuſtitiam mater Hirundo aduerſus filios ſuos ſeruat in diſtributione cibariorum ſuam cuiq. dignitatem. Non enim vnica tantum cibi vectione omnes paſcit, neque poſſit, cum ea quę affert, pusilla, & pauxilla ſint, primùm in lucem æditum primò paſcit, deinde ab illo ſecundum, tertium tertio loco partum alit; ſic deinceps vſque ad quintum progreditur.* Addit Oppianus illum, qui cibo accepto locum mutauerit, nihil amplius accipere, donec in priſtinum ſuum locum redierit.

Hadriani Imp. æqualitas in diſtribuẽdo cibo.

Æqualitatis huius adeo ſtudioſus fuiſſe legitur Hadrianus Imperator, vt in victu familiari Homericum hoc obſeruaui ſemper voluerit, ne quis δαιτὸς ἴσσης indigeret, ac quo obſonatoribus nullum linqueret peccandi locum, ſæpe fercula de menſis aliorum etiam infirmorum apponi ſibi iuſſerit. Nihil enim ad conciliandum ſibi populorum animos ęquè principibus prodeſſe putabat, quam æqualitatis diſtributio. Nam cùm potentia ſuapte natura ſit odioſa, per moderationem maximè omnium euadit amabilis. Meminit autem tam iuſtæ diſtributionis Hirundinum Ouidius:

Potentia, natura odioſa.

Iam triſtis Hirundo
Argutis redit vſa cibos immittere nidis
Incipit & molli partitos ore miniſtrat.

Et

Et à Corypus:

Sic bene quæsitas vt pullis porrigat escas
Mitis Hirundo redit postquam sua tecta videndum
Garrula per patulas fuerit delata fenestras.
Matris in euentum nido consurgit ab omni
Turba loquax, flagitantq. cibos, fidæq. parentis
Oribus ora petunt, & apertis faucibus adstant:
Illa sed impendens nidum circumspicit omnem,
Distribuitque dies, vt cunctos nutriat, escas.

Non verò solum iustissima est in distributione ciborum Hirundo, sed sedula etiam, atque assidua: quare eam maternæ sedulitatis magnum documentum accipi iubet D. Ambros. cuius dulciora nectare verba antea citauimus. Innuit hanc auis diligẽtiam *b* Theocritus, inde eiusmodi comparationem deducens:

Assiduitas in cibando pullos.

b *Eyd. l.* 14

Μάτραχα δ' οἷα τέκνοισιν ὑπωροφίοισι χελιδὼν
Ἀψορρὸν ταχιὰ πέσεται βίον ἄλλον ἀγεῖραν, &c.
Quemadmodum autem Hirundo, quę cibum pullis sub tecto fert
Mox citò reuolat, vt alium cibum adferat, &c.

Ita quoque Ludouicus Arioſtus Rinaldum post diutinam absentiam domum reuertẽtem, tam gratum suis fuisse ait, vt est Hirundo, dum paruulis cibum adfert filiolis:

E pare quando egli arriuò tra quelli
Doppo gran fame Irondine, ch'arriui
Co'l cibo in bocca à i pargoletti augelli.

Ostendit præterea Hirundo eundem erga fœtus suos affectum, dum eos volare quodam modo docens in medio etiam uolatu deficientes iuuet, & velut humeris ferat. Meminit vtriusque tum offerendi cibi, tum promouendi volatus amoris Baptista Mantuanus:

Dum paruæ domus, dum infirma propago
Dum nati implumes tepido fert pabula nido,
Semper & extensis docet ire per aera pennis
Hæc est cura tenax, studiumq. immobile matri.

SYMPATHIA.

Antipathia.

DE amore, quo Hirundo carissima sua pignora prosequitur, multa iam scripsimus, eum verò tunc maximè demonstrat, cùm coluber nidum eius inuadit, vt pullos suos deuoret: nam tunc primùm auolat lugubriter canens, cùm verò eos iam perire animaduerterit, superato metu ad colubrum aduolat, & circà eius maxillas se voluit, donec & ipsa ab eodem hoste conficiatur, sicuti hisce versibus testatur *a* Oppianus ex interpretatione Laurentij Lippij Collensis:

Hirundo vna cũ pullis à colubro absorbetur.

a *Lib. 5. de piscibus.*

Et velati serpens, qui tigno nactus ab alto
Alitis est verna pullos, sub tecto sonantes
Mactat, & occisos subicit sub dentibus artus.
At mater primò grauiter tristata mouetur
Effundens tristes natorum in funera partus.
Sed postquam laceros pullos, absumptaq. membra
Spectat, non mortem vitans, subit ora draconis,
Voluitur, & dulcis comitatur funere partus.

Q. *b* Calaber Deidamiam Achillis vxorem, filium suum ad bellum proficiscentem Hirundini assimilat, quæ pullos à colubro deuoratos deplorat. Sic certè, inquit, præclarũ Achillis filium mater quidem continuit, sed pedes ad iter accendebat, at hæc quamuis magno affectu dolore, animos tamen ad suum filium sustulit, qui vbi illam sæpius amplexus esset, solam deseruit, acerbo se luctu afflictantem, in chari sui patris ædibus, non secus ac Hirundo magna indignatione perculsa, in ædibus deplorat suos pullos, quos alibi admodum stridulos pernitiosus deuorauit anguis, & in luctum coniecit verecundam matrem; hęc

b *Li. 7. Paralip.* Deidamia cur Hirundini comparata.

Hirundo nullos amicos, & nullos hoſtes habet. Hirundo paſſeri pugnat, & cur

autem orba iam circumuolat nidũ, iam verò ad expolita veſtibula fertur, graues ob ſuos liberos ploratus ciens, ſic quoque plorabat Deidamia. Sed huius amicitiæ, ſeu potius amoris occulta ratio non eſt, neque etiam aliquod animal inuenio, quo cum occultam exerceat vel amicitiam, vel etiam inimicitiam. Nam licet hoſtilem in modum apibus inſidias moliri Aelianus ſcribat, ego id non tanquam occultos hoſtes, ſed cibi gratia tantùm facere puto. Neque occulta pugnæ earum cum Paſſeribus eſt ratio: interficiunt autem inuicem, non vt teſtatur Auicenna, cum in vna domo conueniunt, ſed cum Paſſeres initio veris earum præoccupant nidos. Tum enim Hirundines totis conantur viribus illos eijcere, quod ſi facere nequeant, tunc ad aſtum procedunt: nam Albertus atteſtatur ſæpius Coloniȩ eſſe obſeruatum, Hirundinem cum non poſſet eijcere Paſſerem, ſtridore ſuo Hirundines multas conuocaſſe, quæ ſimul cum impetu aduolantes, luto quod ore ſingulæ gerebant, nidi foramen (loquitur de ſylueſtribus Hirundinibus, quæ nidos ſphæricos conſtruunt, & vnicum tantum pro ingreſſu foramen faciunt) obſtruxerunt, & Paſſerem ita incluſum ſuffocarunt. *c* Solinus Hirundines à diris auibus minimè impeti, nec vnquam prædæ eſſe tradit, quaſi eſſent ſacræ, ſed ſuprà ex Plinio ſcripſimus, rapacibus ſeſe flexuoſo ſuo volatu eripere: Cum verò in hominum ædibus ſine noxa nidificet, exiſtimet quiſpiam illam id ob amorem facere, quo homines proſequatur, ideoque, & hos eis nullã inferre iniuriam, & quiete, tutoque nidulari ſinere, vt dicebat *d* Ouidius.

c *C.15. Poly.*

An homines amet Hirundo.

d *L. 3. de a.*

e *L. 2. c. 52.*

Caret inſidijs hominum, quia mitis Hirundo eſt.

Aelianus *e* ſanè plane eius ſententiæ fuiſſe videtur, dum ait: *Hirundo hominis ſtudioſa eſt cuius contubernalem ſe eſſe gaudet, cum ei rurſus bonum videtur, diſcedit. Cæterum homines Homeri lege hoſpitalitatis eam tecto recipiunt, qui prȩcipit hoſpitem prȩſentem eſſe diligendum, diſcedere verò volentem dimittendum.* Contra *f* Plutarchus rationem reddens, cur nunquam cicuretur hæc auicula, eam ſcribit natura hominem odiſſe, & ob infidelitatem ſuſpitioſam manere. Ego & homines odiſſe crediderim, nec amare etiam, ſed ideo nobiſcum conuerſari, quoniam eas non capimus, aut inſidias ponimus: Omnia enim bruta naturali inſtinctu fugiunt loca hominum inſidijs occupata. Equidem non hominibus ſolum, verum brutis omnibus inſitum eſt, vt ſeſe quo ad poſſint, ſalua velint, quemadmodum luculenter *g* Euſebius docet.

f *8. ſym.*

g *L. 8. de p̃ par. euang. cap. 5.*

P R Æ S A G I A.

Rhodij cur Hirundines inuitent.

a *Hier. 8.*

RHODII Hirundines, quia aduentu ſuo ad noſtras regiones, veris initium annuncient in fine hyemis teſte Athenæo inuitare ſolent, quod χελίδονιζει nuncupabant. Nouit enim, vt inquit Dominus apud diuinum *a* Prophetam, *Hirundo tempus aduentus ſui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Ab hoc præſagio veris prænuncia poetis dicitur: atque ad hoc alludebat Horatius, cùm ait:

Cum Zephiris, atque Hirundine prima.

Hirundo iubet chlænã vendere.

b *Eglog. 5.*

Inde Hirundo apud Ariſtophanem chlænam vendere iubet, emereque themiſtrum ſuadet, præterijſſe quippe hyemem admonens, adeſſe verò præ foribus æſtatem. Alibi quoque quendam per iocum multis Hirundinibus egere ait, ſignificans verno illum indigere tempore, quo multæ ſe proferunt Hirundines. *b* Calphurnius oues præcipit, cùm Hirundo viſa eſt, & nidulari occipit, ab hybernis ſtabulis educi:

Verè nouo cum iam tinnire volucres
Incipient, nidoſq́ reuerſa lutabit Hirundo,
Protinus hyberno pecus omne mouebis ouili.

Putationis vitium exitus.

Heſiodus quoque agricolas adhortatur, vt vites putare abſoluerint, antequam Hirundo appareat:

Τον δὲ μετ' ὀρθρογόη Πανδιονὶς ὤρτο χελιδὼν
Εϛ φαος αιθροποις, ἔαρος νέον ἰϛεμένοιο,
Τὴν φτάμενος, οἴνας περι ταμνέμεν, ὡς γὰρ ἄμεινον.
Poſt hunc malè lugens Pandionis prorumpit Hirundo
Ad lucem hominibus, vere nuper cæpto
Hanc prȩuertens vites incidito. Sic enim melius.

Inter verò veris ſigna Hirundinis aduentus ſignum incertum eſt: ſæpe enim multæ

ſuborto

suborto post nouo frigore perire visæ sunt, atque hoc fortè innuebat Ouidius, dum canebat:

Fallimur an veris prænuncia venit Hirundo
An metuit, ne quàm versa recurrat hyems,
Sæpe tamen Progne nimium properante quereris
Virque tuo Thereus frigore lætus erit;

Huc spectat pariter vulgaris illa parœmia *Vna Hirundo non facit ver*, de qua post suo loco. Iam hic dicendum quomodo, & quando pluuiam prænunciet Hirundo. Aratus inter signa pluuiæ (licet Theon Scholiastes χειμῶνος signum faciat) ponit Hirundinem circa lacus aquæ tam proximè volitantem, vt etiam ventre contingat; Vt pluuiã prænũciet

Ἡ λίμνη περὶ δητὰ (συνεχες) χελιδονες ἀίσσονται
Γαςερὶ τύπτουσαι ἄυτως εἰλυμενον ὑδωρ.

Auienus & ex hoc Vergilius vnico versu expresserunt, nimirum sic:

Aut arguta lacus circumuolitauit Hirundo.

Plinius itaque dum hyemem præsagiri ab hac auicula dicat, cùm iuxta aquam volitat, vt pennæ sæpe percutiat, per hyemem abusiuè tempestatem intellexit. Sed mirari quis possit iusta de causa, quomodo Hirundines sua natura pluuium cęlum ac frigidum fugientes, pluuiarum aliquod signum afferre valeant. Cui meo iudicio respondi potest, Hirundinem quamuis naturaliter valdè siccum, & calidum sit animal, moderatas interdum pluuias amare: excedentes enim corporis habitus contrariæ maximè temperant qualitates; cùm ergo iam humescere sentiat aerem Hirundo, humiditatis illius cupiditate lacus petit & amnes, ventreque aquas verberat, vt pleniùs illa fruatur. Si hac & illac volitans Hirundo, parietibus subinde hærebit, vel humilis vsque adeo feretur, vt pedibus humum vertere, seque puluerare videatur, idem quod antea demonstrabit: ratio est, quod aduentantem pluuiam, vel tempestatem præsentiens, dũ serenum adhuc est, & tempestas percommoda, muscas aliaq. animalcula sibi & pullis humi, & in parietibus venatur, vel quod commotam sursum auram perhorresens (habet enim copus imbecillum) deorsum pauitat, vel quod peream constitutionem calente inferiore aere, perfrigerium à terra & locis vmbratilibus captat: nam retorrida, biliosaque est auicula, vt dicemus suo loco. In secretorum Aristoteli nuncupatis, pro tempestatis prænuncio habetur Hirundo alba & Passer albus. Hyems pro tẽpestate. Hirundo moderatas pluuias amat. Hirundo alba quid præsagiat.

AVGVRIA.

HIRVNDINES infausti ominis esse & ancipitem afferre fortunam, multi prodiderunt. *a* Ioannes Rosinus haud vulgaris de Romanorum antiquitatibus scriptor, earum circumuolutiones decubitusue aut incessus infaustos habitos esse asserit: infælix fuisse earum augurium demonstrat Horatius, dum canit: a *L. 3. Ro.*

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens
Infælix auis, & Cecropiæ domus
Aeternum approbrium, quod male barbaras
Regum est vlta libidines.

Cyro Regi cõtra Scytas bellum molienti Hirundinum visio teste *b* Xenophonte infaustã fecit expeditionem. Hirundo quæ in Pyrrhi tabernaculo nidum posuit, rerum quas peregrè instituerat, irritũ euẽtum ostendisse perhibetur, qua de re consule Plutarchum. *c* Aelianus verò hoc auguriũ de Alexandro Pyrrhi filio refert his verbis: *in Alexandri Pyrrhi filij tabernaculo nidificans Hirundo rerum actionem, quam susciperet, parum laudabilem non bene neque feliciter euenturam significauit.* De infausto alio augurio quod per Hirundinem Alexandro Magno portendebatur, ita fere scribit *d* Arrianus: *Dum Alexander Halicarnassum obsideret, quiescente eo sub meridiem, Hirundo quædam eum garritu maximo super dormientis caput volitare, & modo in hanc, modo in illam lecti partem sese inferre, ac turbulentiores, quàm sit earum auium natura garritus ædere, conspecta fuerat. Alexandrum tunc, vtpote labore fatigatum somnus oppressorat: sed acutissimo auiculæ garritu tandem excitatus, eam continuò manu repulit. Tantùm verò abfuit, vt vel repulsa aufugerit, vt rursus ipsius capiti insidens non prius decesserit, quàm prosus expergefactus sit. Eam rem Alexan-* Cyrrhi infausta expeditio. b *L. 1. exp.* Pyrrhi augurium. c *L. 20. de anim. c. 34.* d *Lib. 1. de reg. gest. Alex.* Alex. Magni augurium

Ariſtander Telmiſſeus vates.

der minimè negligendam arbitratus, cum Ariſtandrum Telmiſſeum peritiſſimum vatem conſi-luiſſet, parari ſibi à domeſticis inſidias, reſpondit: cæterùm fore vt inſidiæ prehenderẽtur. Hirun-dinem enim cum hominibus conſueſcere, ac cæterarum auium loquaciſſimam eſſe. Eædem aues

Darij interitus.

Dario in Scythas proficiſcenti cum exercitu interitum portendere. Antiocho Syriæ re-

Antiochus occiſus.

gi referente Iulio obſequente, ingenti exercitu dimicanti Hirundines in tabernaculo ni-dum fecerunt, quo prodigio neglecto prælium commiſit, & à Parthis occiſus eſt. Meminit

Antonij clades.

iſtius augurij quoque Ælianus loco paulò ante citato. Naui Antonij inſidentes, ſuſcepti belli infelicitatem & funeſtas clades portenderunt. Nauis verò Antonij non erat, vt mul-

ti tradiderunt, ſed Cleopatræ, quæ illam Antoniam, in Antonij honorem factam cogno-

minabat, vt videre eſt apud Plutarchum, qui de hoc augurio ſic memorat in enarratione prodigiorum, quæ pugnam eam naualem, quæ inter Cæſarem & Antonium erat futura, *circa prætoriam etiam*, inquit, *Cleopatræ nauem, quæ Antonias appellabatur, graue oſtentum factum eſt. Hirundines enim infra puppim nidificarunt; has aliæ ſuperuenientes expulerunt, & pullos earum interfecerunt.* e Dion. tamen Hirundines circa Antonij tentorium tradit, ac

e L. 50.

Augurium fauſtum.

in prætoria naui ipſius nidificaſſe. Atque hactenus Hirundinum augurium infelicitatem portendit, vnicum portentum fauſtum reperio, idque in eo, qui indignus eo erat, in Dio-nyſio, inquam, tyranno, cui arcem relinqẽnti, cum nidularentur in ea Hirundines, ei redi-

tum portendere author eſt *f* Ælianus.

f L. x. c. 34.

CAPIENDI RATIO.

DOMESTICÆ Hirundines, quod ſciant ſeſe impunè victituras, in domibus noſtris habitant. Apud veteres capi ſolitas, ex *a* Plauto colligitur dicente, *Duæ vnum expetitis palumbem; perij, Hirundo alas verberat.* Solent enim aues viſco implicitæ alas verberarare, nimirum aufugere volentes. Lambinus Plauti Scholia-ſtes non Hirundo, ſed arundo legit, Plautumque ea voce in allegoria perſeuerare autu-mat. Arundo, inquit, viſco illita alas mihi verberat; & ita fit, vt viſco contactas explicare non poſſim. Significat (Piſtoclerus; quem Plautus Bacchidibus meretricibus colloqui in-ducit) ſe prope captum eſſe, vt aues prope captæ ſunt, quę ab arundine viſco illita contra-ctæ aut verberatæ ſunt. Secutus autem ſum codices manuſcriptos, nam vulgati habent, *Hirundo alas verberat:* quam lectionem minus probo, quamuis ſciam quoſdam non indo-ctos eam ita tueri, vt dicant Piſtoclerum ſignificare ſe propemodum captum eſſe, que-madmodum parum abeſt, quin capta ſit Hirundo, quæ viſco contracta, alas verberando viſcum excutere conatur. Hactenus Lambinus. Ego communem potiùs contextum ſe-qui malim.

a In Bac.

COGNOMINATA.

Denominata.

Craſſus Hirundo dictus.

CRASSVS, quod balbutiret, & vltimas ſyllabas mutularet Hirundo dicebatur, meminit Alciatus his verſibus.

Ad vltimas mutilans Colobotes ſyllabas
Hirundo Craſſus dicitur
Qui ſurdus alijs, ſolus ipſe valet loqui
Vt Sturnus in prouerbio eſt.

Chelydon cynedus.

Χελιδὼν teſte Suida vocabatur Cleopatræ cynædus: Seneca Latinè Chelidonium vocat ſeruata vel ſaltẽ parum immutata Græca dictione & grande patrimonium poſſediſſe tradit. Fuit & vates eiuſdem nominis, vt idem Suidas prodidit: & Minipus quidam olim

a In quib. Chelidon theologus.

χελιδὼν cognominatus recẽſeẽ ab *a* Ariſtophane, vbi Scholiaſtes δεὰ τὸ ἱπποτρόφον εἶναι, καὶ παντηρίᾳ τῇ τον (fortè καυτηρίῳ τέτω, ſcilicet χελιδόνι) χρῆσθαι, ἕτοςωνομάσθη. Chelidõ itẽ theologus fuiſſe perhibetur, qui obſeruatis prodigijs collegerit rerũ exitus; de quo inter

pro uerbia.

prouerbia latiùs dicemus. Fuit insuper Chelidon, vel Chelidone meretricis nomen, quam Varres deperibat, de quo facetissimum Ciceronis extat scomma; Ea enim cùm in vrbana, & in Sicilienſi Varris prætura omnia moderaretur, transigeret, decideret, Chelidon verò etiam Hirundinem auem significet, Romani etiam omnia auspicatù & captatis augurijs agerent, augureſq. & auſpices publicis, & priuatis rebus adhiberent, propterea ait: *Nam vt Varres prætor factus est, qui cùm auspicio à Chelidone surrexisset, sortem nactus est vrbanę prouinciæ*: quibus verbis alludit simul & ad auſpicium & meretricis concubitum & cubile. Chelidon meretrix.

Florentiæ teſte *b* Borgæo nobilis familia quædam Rondinella ab his auibus denominatur, quæ in insignibus siue armis suis Hirundines etiam depictas vſurpat. b *L. de mo.* Rondinella familia.

Friſij qui in maritimam Germaniæ partem habitant, auem de genere Motacillæ Svvalken Vorbott, ideſt, Hirundinem prænunciam nuncupant teſte Ornithologo. Hirundo prænuncia.

Auis quæ caput caprino simile habet, vocatur Latinè apud vulgus Caper Hirundinis. Albertus. Caper Hirundinis.

Χελιδονίαι λαγωοὶ & χελιδόνιος δασύπους leguntur apud Athenæum. Euſtathius Chelidonias Lepores interpretat, qui ſuperiore parte nigri sũt, inferiore ſubalbi inſtar Hirũdinũ. Chelidon. Lepores.

Aſpidum genus eſt, quas Chelidonias vocant, quæ circa ripas fluuiorum, maximè Nili lati bula habent. Chelidon. herba.

Chelidonia quædam quoque herba eſt, quæ & Chelidonium dicitur. χελιδονία βοτάνη Oppiano; Dioſcoridi & alijs medicis χελιδόνιον genere neutro profertur. Eſt autem duorum generum, maius & minus vtrumque nulli non notum. Recentiores nonnulli Latinè Hirundinariam nominant. Maius inde dictum eſt authore Dioſcoride, quod Hirundinum aduentu ex terra prodit; diſcedentibus verò ijdem marceſcat, vel vt alij tradiderunt, ſi quis ex Hirundinis pullis in nido excæcatus fuerit, mater hanc herbam oculis admoueat, cæcitati eorum medens; vt inde potiùs quàm à tempore nominatum videatur, quam Græci nominis vim ignorantes imperiti quidam, præſertim Chymiſtæ, non Chelidonium, ſed cæli donum vocauerunt, ac ea falſa nominis præſtantia freti, ex hac herba quandam quintam eſſe fieri prædicant, non modo ad vanas illas mettallorum medicationes accommodatam, ſed ad tuendam etiam hominum ſanitatem, morboſque plurimos profligandos vtilem. Plinius vtrunq. genus aduentu Hirundinum florere ſcribit, & diſceſſu earum marceſcere, Apud nos quidem Chelidonium minus eo tempore prodit & ſtatim floret, marceſcitque menſe Maio, Chelidonium verò maius & ſerius prodit, & ſerius etiam floret, vt id non rectè à Plinio videatur ſcriptum. Hirũdinaria. Cælidonũ.

Hermolaus eam capnon, quæ in ſępibus prouenit, Chelidoniam phragmitem Aetio dicit tradit, ad exanitiones partium in iecore curuarum vtilem, dictam, vt putat, quia ſucco diſcutit caliginem, vt Chelidonia, & ob id in medicamenta oculorum addi, vt in collyrium Marciani eam Chelidoniam capnitida appellantis. Quod ſi eadem probetur eſſe cum cymbalari, vt quidam conijciunt, etiam illa ſimilitudo, inquit, confluet, quod folium hederæ habuerit, quale Chelidonio minori contingit: propterea conſiderari cupio nunquid nõ ſimilis, ſed eadem omnino ſit capnos hæc cũ Chelidonio minori. Hæc ille. Eruditi quidã Chelidoniam phragmitin, ſeam eſſe herbam conijciunt, qua hactenus pharmacopolæ pro Ariſtolochia rotunda perperam vſi ſunt. Chelidonium paruum inter fumariæ etiam nomenclaturas apud Dioſcoridem legitur, & Chelidonion ſimpliciter inter vitis Albæ & anagallidis purpureæ nomina. Chelidon. phragmites. Chelidon. paruum.

Apud Germanos teſtante Ornithologo aliam etiam ab Hirundinibus herba dicta eſt Svvalmenkraut, quam multi Aſclepiadem veterum eſſe putent: flore lacteo, ligustri ferè odore, folijs binis per genicula, lauriferè, ſed in anguſtum exeuntibus, radicib. albis, multis implicatis. &c. quas aliqui ad oſſa fracta conſolidanda facere putant. Svvalmenkraut.

Suprà ex Plinio, Dioſcoride, & Tralliano lapillos in ventre pullorum Hirundinis reperiri diximus, eos Chelidonias (à recto Chelidonias, vt apparet, ὀχελιδονίας λίθος) appellãt, alij Chelidonios lapides, alij Chelidonias gemmas, Germani Svvalmenſtein, ideſt Hirundinum calculos: Plinius alibi gemmas Chelidonias, dum ait, *Chelidoniæ* (gemmæ) *duorum sunt generum, Hirundinum colore, & alia parte purpureę, nigris interpellantibus maculis*. Et *d* rurſus *Aſpidiſimilis eſt gemma, quam vocari Chelidoniam inuenio*. Nominat autem hoc loco gemmas, quæ ab animalibus denominantur; vnde hanc vt aſpidi Chelidoniæ, de quò paulò ante, ſimilem, nomen ab ea accepiſſe conijcit Ornitologus, & ab ea, cui Hirundines nomen fecere, diuerſam. Sunt qui diſtinguendi gratia malint, vt is, qui nomen ab Hirundine habet, Chelidonius lapis, vel Chelidonia gemma dicatur: Chelidon. lapis. c *Lib. 37. c. 11.* Diſtinctio nominis.

Chelidonij lapilli vnde extrahantur.

catur; alter verò Chelidonias, cui aſpis ſimiliter dicta nomen dedit. Quo tempore, & quibus partibus extrahantur hi lapilli, & quomodo eos habere cognoſcantur Hirundines, docet Albertus & author de rerum natura, *Pulli Hirundinum*, inquiunt, *Auguſto menſe lapidem Chelidonium geſtant aliquando in hepate, vel ventriculo, quem ego diuerſorum inueni colorum. Fertur autem quod pulli geſtantes lapidem hoc ſigno cognoſcuntur; quod in nido ſedent conuerſis ad ſe inuicem vultibus. Nam cæteri, qui non habent lapidem poſteriora ad ſe cõuertunt.*

Chelidonij lapidis deſcriptio.

Alias etiam Albertus lapillos ait eſſe exiguos, & tales ſe vidiſſe à ſocijs ſuis extractos è ventriculo Hirundinum menſe Auguſto, tunc enim extractos efficaciores haberi, frequẽter duos ſimul in vnà Hirundine inueniri. Deſcribit hos lapillos luculenter (luculenter dico, quia exactè illis competit, quos in muſæo reſeruo) Georgius Agricola his verbis: *Chelidonijs, qui in Hirundinum ventriculis reperiuntur, figura globi dimidiati ſemperq; intus caui qua de cauſa admodum tenues exiſtunt. In eminentia ſunt plerunq. rauo, ſed dilato colore, in caua conuexitate purpureo, nigris interdum interpellantibus maculis, atq. ob id duæ earum ſpecies videntur eſſe.* Reperiuntur etiam figura lentis, qui nigri ſunt, quales ſe Chriſto phorus Encelius obſeruaſſe ſcribit, item qui ruffi tantum, quales Ornitologus, qui & candidiſſimos obſeruauit, ſed qui perſpicui non eſſent, & in monte quodam Sedunorum reperiri in arena inter excelſas rupes, ſolidos, non cauos. Tales multi pro veris obtrudunt. Ijdem vel ſaltem ſimillimi cum his ſunt, quorum meminit his verbis *d* Strabo: *Acerui quidã ex tritura lapidũ ante pyramides* (in Aegypto) *iacẽt in quib. lapilli & forma, & magnitudine lentis inueniuntur, quidã vt hor dei grana, quæ ſemiexpoliata excurrũt. Dicunt reliquias ciborũ, qui operantibus ſuper erant in lapidem induratas, quod quidem ſatis videtur veriſimile, nam & apud nos collis quidam eſt oblongus, incompoſitus, qui toſi calculis in modum lentis plenus eſt.*

d *Lib.* 17. Gno.

Fauonium ventum quidam teſte *e* Plinio ad vij. Cal. Martij Chelidoniam vocant ab Hirundinis viſu, ijs enim diebus Hirundines primùm conſpici ſolent.

e *L.* 2. *c.* 47. Chelidonias ventus qui.

Lignea Securicula Galli teſte *f* Gulielmo Philandro, caudas Hirundinis vocant. Ligneis, inquit, ſecuriclis (noſtri Hirundinum caudas vocant) cæra & amurca perfuſis, veteres in alligationibus (lapidum) vſos ipſa opera docent.

f *In Vitr. lib.* 2. *c.* 8.

Gladij quoddam genus à bifurcata cauda Brodæus Chelidonium appellari aſſerit, nimirum quia & auis Hirundinis talis cauda eſt.

Chelidonius gladius.

Chelidonia collyria, quãuis Plinius à Chelidonia maiore dicta eſſe inquiat his verbis *Vtuntur per ſe ſucco* (Chelidoniæ maioris, etſi de vtraq; proxime locutus ſit) *in collyrijs, quæ Chelidonia appellantur ab ea*: etiam alia ſunt, in quibus Chelidonia non recipitur, ſed ſimpliciter ad viſum proſunt, quale in primis illud eſt, quod reperitur alibi apud *g* Galenum ab Hirundinibus, vt apparet, dictum, quaſi oculis hominum claritatem ita reſtituere poſſit, vt remedio quodam pullis ſuis ademptum reddere creduntur Hirundines.

Chelidon. collyria.

g 4. *de cõp. ſec. loc. c.* 7. Chelidon. ſcopulæ.

Chelidonium, χελιδονίον, Illyrica gens eſt Stephano, Plinio promontorium montis Tauri in Pamphilia, Cedreno & Curopalati caſtellum in præcipiti colle ſitum.

Χελιδονίαι Ptolomæo ſcopuli ſunt in Pamphilio mari. *Chelidoniæ*, inquit *h* Strabo, *inſulæ ſunt in initio oræ Pamphiliæ.* Et *i* rurſus. *Chelidonia inſulæ in Pamphiliæ ac Lyciæ confinio iacẽt.* Et rurſus in eodem libro. *Prope Hieram promontorium Lyciæ, Chelidoniæ inſulæ tres ſunt, aſperæ ſanè & magnitudine æquales, ad ſtadia quinque inter ſe diſtantes.* Stephanus duas eſſe dicit, earumq. vnam Corydelam, alteram Menalippeam dici, & vtramq. contra promõtoriũ ſimiliter Chelidoniũ dictum ſitam. Has eaſdem inſulas, Chelidonias petras nũcupat. Caſtaldus Iſole corrẽte, Pinettus Caproſe. Plinius nauigãtib. eas ſcribit eſſe peſtiferas.

h *Lib.* 11. i *Lib.* 14. Chelidon. inſulæ.

Enechelidon.

Ενεχελιδὼν. Hippodromus Athenienſium non ab Hirundine, ſed ab Echelo heroe denominatus eſt.

MYSTICA MORALIA.

Peccatum recrementum eſt, nidus conſciẽtiæ.

HIRVNDINIS exemplo, quæ pullos ſuos recrementa è nidis egerere docet, vt nitidè mundèque degant, monemur peccata noſtra per confeſſionem expellere: acquid enim peccatum, niſi fœtidiſſimum recrementum? quid nidus, niſi conſcientia? quæ niſi confeſſis, eorum fœtore inquinata eſt. Totam Hirundinis naturam myſticè interpretatur *a* Iacobus Vitriacenſis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis his verbis: Hirundo quæ in collo & pectere rubicunda eſt ſanctos ſignificat, quibus Chriſti paſſionis fides in corde eſt, & in ore, dum corde credunt ad iuſtitiam, ore autem

a *Dom.* 2. *Aduen.*

autem consitentur ad salutem. Cuius stercoribus cum Thobia excæcantur, ideſt, temporalibus, quæ ſancti tanquam ſtercora reputant, ſicut Apoſtolus ait. Fugit autẽ hyemem, & ad calidas regiones tranſit, ideſt, gelicidium peccatorum, & torporem ignauiæ fugiens ad auſtrum Spiritus ſancti tendit, vt habitet in feruore charitatis. In nidis conſtruendis, & ibi pullis educandis ſolicita eſt Hirundo. In fide enim Chriſti ſpem ſuam vir sanctus ponit, & ibi pullos bonorum operum recondit, & proximis educandis, & nutriendis intendit. Hirundo lapſura culmina deſerit: & ſancti præſentis ſæculi ruinam fugiunt, ne cum ruente opprimantur, & ruant. Mare autem tranſuolat Hirundo; dum ſancti mundi huius amaritudinem tranſeundo, extra mundum Deo ſeruiunt. Reuertitur Hirundo poſt frigus hyemis, vt annunciet initium veris, ita iuſtus poſt tentationes ad temperiem Domino ducente peruenit, & ſeipſo bonæ conuerſationis exemplum, & virorem virtutum alijs oſtendit. Quærit autem veris initium; dum in ſe tenet diſcretionis, & temperantiæ modum. Hirundo cibum reſidens nõ ſumit, ſed in aere quas capit, eſcas edit; & vir iuſtus in terrenis cæleſtia quærit. Hirundo nec alias infeſtat aues, nec ipſa ab alijs rapitur; quia viri iuſti nec alios lædunt, nec vnquam dæmonibus præda fiunt. Egregiè etiam Hirũdo verbi diuini præcones ſignificare poteſt; ad hos enim hæc D. Gryſoſtomi *a* ſimilitudo potius, quàm ad alios referatur. *Hirundines*, inquit, *alimenta ſuis pullis ab ore in os tradunt: noſtra autem non, ſed ab ore ad aurem: illa quippe in corruptionem: noſtra verò in incorruptionem procedunt. Illa corpus, animam autem noſtra impugnant.* Accipitur Hirundinum volatus pro inconſtantia, ac leuitate, quemadmodum docet venerabilis Beda in explicatione horum ſacræ paginæ verborum. *Fatigatus à ſepultura Thobias, venit ad domum ſuam, & cùm iactaſſet ſe iuxta parietem, & obdormiſſet, ex nido Hirundinum calida ſtercora deciderunt in oculos eius, & factus eſt cæcus.* Ne mireris, inquit lector, quod aliquando bona typicè malum, aliquando bonum mala hominum facta ſignificant. Quod ſi non liceret, nunquam nigro attramento, ſed auro ſemper lucido ſcriberetur ſemper Deus, quia lux eſt: ſed etſi nomẽ diaboli in calculo ſcribas candido, nihilominus tenebras ſignificat profundas. Cęcatus ergo Thobias deſignat, quia ſicut ait *b* Apoſtol. *Cæcitas ex parte contingit in Iſrael.* Fatigatus eſt in ſepultura, & cæcatus; quia qui infatigabilis in operibus perſiſtit, nunquam fidei luce priuatur. Iacet ſpiritualiter, & dormit fatigatus, qui vigilare, & ſtare in fide, viriliter agere, confortari negligit; cui bene congruit illud Apoſtolicum: *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* Hirundines propter leuem volatum, ſuperbiam, cordiſq, leuitatem figurant, quorum immundantia confeſtim eos, quibus dominatur, excæcat. Quaſi enim nido Hirundinum ſuppoſitus dormit, qui leuitati, laſciuiæ, ac ſuperbiæ mentem incautus ſubijcit. Hæc autem cæcitas populo Iſrael, maximè immittẽte aduentu Domini in carne præualuit, & cum Romanæ ſeruitutis iugo premerẽtur, & legis diuinæ præcepta peſſimè viuendo violarent. Hæc omnia ille. Hirundo cuſtodiens tẽpus aduentus ſui confundit eos, qui non cognoſcunt Deum vocantem, vt pœnitentiam agãt, tempore ſibi ad hoc conceſſo. Eãdem per ſuam diligentiam nidificans, & pullis viſum reparans, deſignat in nulla indigentia eſſe deſperandum, neque ab operando ceſſandum.

Prædicatores ſignificat Hirũdo.

a *Gent. 1. diſſim.*

Volatus Hirundinum pro inconſtantia.

b *Rom. 1.*

Hirundo cuſtodiẽs tempus ſuũ qd ſignificet.

QVIBVS SACRA.

GENVS Hirundinum tradit *a* Aelianus Dijs penatibus, & Veneri, quam, & ipſam è numero penatium eſſe, ait, charum eſſe dici apud Gentiles. Opinio inde, vt apparet, orta eſt, quod Hirundines abſque pauore noſtras domos incolant. Similis penè perſuaſio in noſtrarum mulierculariarum animis infixa eſt, dum auiculas haſce necari vetant; à quo vt magis terreant pueros, fingunt eas D. Virgini ſacras eſſe. Apud Rhodios quædam fiebant ſacrificia, vt *b* Theognis ſcribit, in quib. canebant; ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν, καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλὺς ἐνιαυτὸς, ideſt, *Venit, venit Hirundo pulchras ducens horas, & annos pulchros.* Meminit *c* Atheneus, qui id χελιδονίζειν vocari ſcribit, quod eſt τῇ Χελιδόνι ἀγείρειν, ideſt, Hirundini ſtipem colligere, circumeundo oppidanorum ædes, & canendo cantilenam, quam dixi, de aduentu Hirundinis. Similem ferè cantilenam Homerus in Samo hyemans, calendis ad ditiorum fores dicitur cantaſſe, quæ εἰρεσιώνη dicebatur, quam & ipſe ſic claudit;

a *Lib. 12. cap. 34.*

b *Li. 3. ſac.* Cantilena de aduentu Hirundinis

c *Lib. 8.*

Νεῦμαι σοι νεῦμαι ἐνιαύσιος ὥς τε χελιδὼν
Ἐς τὴν ἐν προθύροισι. Κ' εἰμὲν τοι δώσεις εἰδεμὴ

Ox

Ουκ ἐςηξομεν, ȣ γὰρ συνοικήσοντε ἐνθαδ ἠλθομεν, ideſt.
Aſt ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis
Non ſecus atque redit ſub tectum garrula Progne,
Aſſumus in porta, ſeu munera ferre placebit,
Seu nihil, eſt tamen hinc abeundi certa voluntas,
Non etenim hic habitare diu, nec adeſſe paramus.

Chelidoniſma quid. d *Lib.16. cap.24.*

Hinc χελιδονίσμα dicebatur cantillena illa, quam canebant οἱ χελιδονίζοντες, & χελιδονισμὸς ipſa circuitio, & collectio ſtipis. Apud eoſdem Rhodios certamen fuiſſe Hirundinum, & Coturnicum ſcribunt *d* Cęlius Rhodiginus, & *e* Alexander ab Alexandro; ſed vterque nullo laudato authore.

HIEROGLYPHICA.

Patrimonij relicti typ⁹. a *L.2.c.32.*

AEGYPTIORVM ſapientes, omnes parentum opes filijs relictas volentes innuere, Hirundinem teſte *a* Oro pingebant. *Hæc enim*, inquit, *iam morti proxima, luto ſeipsam volutat, & pullis latebras comparat*. Videtur autem intelligere de nido, ſed quem non moribunda, ſed quandocunque nidificare cupit, eo modo conſtruit, aqua ſcilicet ſe aſpergens, & in puluere volutans, cùm luti inopia eſt.

Hominis ædificationis ſtudioſi hieroglyphicũ

Eodem modo ædificationis ſtudioſum hominem, quique ampla ædificia, vel etiam oppida condiderit, *b* Pierius Valerianus per eandem auiculam, nidum facientem à nonnullis intelligi ſcribit, argumento videlicet ſumpto ab auis ingenio, quo in nidulatione vtitur, de quo nos ſatis ſuperque ſupra ſcripſimus.

Aequalitas in diſtribuendo.

Ijdem Aegyptij filijs æquas hæreditatis portiones diſtribuentem, vel principem, qui ſe ciuibus æquaret ſuis, neque vllo vellet ornatu, vel apparatu magis, quam reliqui, ſumptuoſiore accipi, ſignificaturi, id per Hirundinis picturam faciebant, quæ qua æquitate pullis ſuis cibum impartiatur, habes ex ſuperioribus.

Inſtitutionis hieroglyphicum.

Plura hieroglyphica finxit Pierius Valerian. libro pręcitato, quæ ne quid in hoc opere deſit hìc inſerã. Primum itaq. inſcriptum eſt INSTITVTIO. Sunt qui, inquit, calathũ cum pullis Hirundineis in aliquot veterũ monimentis obſeruatũ, hieroglyphicum inſtitutionis eſſe contendãt, argumentũq. eiuſmodi ad Oſiridis, & Cereris beneficia in mortales collata referant, quod. ſ. ab ijs, & viuendi leges, & agri colendi præcepta receperimus, & æquo cum reliquis iure vitam degere didicerimus. Legifera. n. Ceres eſt, & apud Diodorum in ſacris Aegyptiorum litteris Oſiris Iupiter, iuſtus, pater, dux, & conſultor omnium habetur; quæ ſiue ad inſtitutionem, ſiue ad æquitatem accommodes, omnia quadrabunt.

Imploratio nis auxilij ſymbolum

Aliud eſt inſcriptum IMPLORATIO AVXILII, de quo ſic ſcribit. Inuenias apud Xenophontem (quiſque ille fuerit) eo libello, qui titulo de æquiuocis circumfertur, per aues has in nido ore patente pictas, populos auxilium implorantes hieroglyphicè ſignificari. Nidus. n. patriam, os verò adapertum clamorem, & implorationem oſtendit. Hinc illud Ezechiæ cantico: *Sicut pullus Hirundinis, ſic clamabo*. Vnde admodũ erudirè Plautus Hirundines obijcit in ſomnium Dęmonæ, quas ſimia ſolicitabat, qui ſit filiũ ſtatim penes lares ſuos in phano Veneris opem implorantem inuenturus: Illa enim Hirundinum more transfretauerat, & ad conſuetas ſibi ſedes, domum quidem paternam delata erat.

Dæmonæ ſomnium.

Amicitia inutilis hieroglyphicum

Nonnulli eodem referente Hirundinẽ ponunt pro amico inutili, ingrato, & perdifficili. Ij enim moribus noſtris, ac familiaritati, quamuis nobiſcum degant, adinſtar Hirundinum difficulter aſſueſcunt. Verùm non inconuenienter adulatores fictiq. amici eo modo per Hirundinem notabuntur. Sola enim Hirundo impunè in domibus noſtris agit tota æſtate, excluſiſque, & educatis pullis ſuis ante frigus abit turpiter ingrata: qua ſimilitudine ad denotandum eiuſmodi adulatorum amicitiam, *c* Cicero, vel quiſquis ille ſit author rethoricorum ad Herennium vſus eſt, inquiens: *Ita vt Hirundines ęſtiuo tempore pręſto ſũt, frigore pulsæ recedunt: ita falſi amici sereno vitę tempore pręſto sunt, ſimulatq; hyemem fortunę viderint, deuolant.* Hac quoque de cauſa Samius ille Pythagoras eas à tectis ablegauit, id ſcilicet innuere volens, huiuſmodi notæ homines euitandos, ac nullo pacto conſuetudinem, & amicitiam cum illis habẽdam eſſe, vt ſupra obiter innuimus, & poſt inter prouerbia etiam dicetur. Idem Pierius in hieroglyphico luctus, & quærimoniæ alios idẽ ſymbolum Pythagoricum interpretantes referre ad tragœdiã, quaſi triſte omen, lugubreq. argumentum afferat Hirundo, de qua re fuſius agemus in fabulis.

c *L.4.Rhe.*

Pythagoras cur Hirundines à tectis abegerit.

Idem

Idem Pierius in coniecturis habere se Hirundinis caput imaginari, peregrinationem tradit significare, quoniam eius auis præcipue proprium sit, vt neque apud parentes degere soleant. Peregrinatio significata.

Sunt qui eodem referente resipiscentiam per Hirundinem acu transfossam oculos indicent: quoniam hæc si vulneratis oculis obcæcata fuerit, oculos tamen, & lucem recuperare dicitur. Lumen autem pro sapientia, & cognitione poni, perinde, ac pro imperitia tenebras vnicuique manifestum est. Resipiscentię hierogliphicum.

Possit non incongruenter etiam Hirundo pro barbaro poni, & infante, indiscretoque alludendo ad tritam illam fabulam, qua in auem Progne, vel vt alij Philomela, in Thracia, quæ barbara erat regio, mutata fuisse confingitur: in quo sensu Aeschylus barbaros homines dicebat χελιδονίζειν, quoniam sermo eorum intelligi nequeat, vt neque Hirundinum garritus. Lumen pro sapientia. Hirūdo pro barbaro.

HISTORICA.

BRVTA animantia sanctis quandoque morem gerere in multis nostræ Ornithologiæ locis ostendimus, & posthac ostendemus, quoties sese nobis offeret occasio. Nunc quomodo S.Francisco, alijsque huius sanctissimi viri nomine sibi obedire iubentibus, morem gesserint, ex *a* Laurentio Surio dicemus. Exinde prædicando, inquit, per loca vicina procedens, venit ad castrum quoddam nomine Aluianum, vbi congregato populo, & indicto silentio propter Hirundines nidificantes in eodem loco, magnisque garritibus postrepentes vix poterat. Quas vir Dei omnibus audientibus allocutus est, dicens: Sorores meæ Hirundines iam tempus est, vt loquar, & ego, quia vos vsque modo satis dixistis: audite verbum Dei tenentes silentium, donec verbum Dei compleatur; & illæ tanquam intellectus capaces subito tacuerunt, nec fuerunt motæ de loco, donec fuit omnis Prædicatio consummata. Omnes igitur, qui viderunt stupore repleti, glorificauerunt Deum. Istius miraculi fama circumquaque diffusa multos ad Sācti reuerentiam, & fidei deuotionē accendit. Hæc ille, & rursus: In ciuitate Parisiensi scholaris quidam indolis bonæ cū socijs alijs studio diligenter intentus, dum importuna garrulitate cuiusdam infestaretur Hirundinis, dicere cępit ad socios. Hæc Hirundo vna de illis est, quæ virum Dei Franciscum prædicantem aliquando, donec silentium eis imponeret, molestabant, & conuersus ad Hirundinem fiducialiter ait: in nomine serui Dei Francisci præcipio tibi, vt ad me veniens conticescas. At illa Francisci audito nomine, quasi viri Dei disciplinis edocta, & statim conticuit, & ipsius manibus tanquam tutæ custodiæ se commisit; Stupefactus Scholaris statim eam libertati restituit, & eius garritum amplius non audiuit. S.Francisco Hirundines obediunt. *a In vita S. Franc. c. 1.* Studioso vt obediā Hirundines.

APOPHTHEGMA.

INTER multa, quæ de Cleomene Lacedæmoniorum duce à Plutarcho conscripta sunt, lepidissimum est illud, quo Sophistam quendam comparabat garrienti Hirundini. Illo nempe de fortitudine multa differente risisse tradit Cleomenem. At sophistæ dicenti; quid ridens Cleomenes audiens de fortitudine differentem, præsertim cum sis rex? Quoniam, inquit, ò amice, si Hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem, quod nunc facio, sin Aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptum quendam de fortitudine magnificis vti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec aliud posset, quam in Hirundinis morem garrire. Cleomena apophtheg ma.

APO-

APOLOGI.

Hirundo Cycnus.

DE Hirundinibus, & Oloribus, ſiue Cycnis apologus legitur in Epiſtola Gregorij Nazianzeni ad Seleuſium Principem, quæ ex interpretatione Iacobi Mycræi ſic ſe habet. Quoniam mihi ſilentium, & ruſticitatem obijcis ò vir honeſte, & vrbane, age tibi etiam fabulam nihil à muſis abhorrentem recenſebo, ſi quoquo modo hac re queam dehortari, vt in poſterum à nugis abſtineas. Hirundines conuitiabantur Cycnis, quod nollent cum hominibus conuerſari, neque muſicen publicare, ſed circa paludes degerent, & fluuios, ſolitudinemque amplecterentur; ad hæc paucula quædam canerent, & ea quidem intra ſeipſos, quaſi muſices puderet, Noſtræ autem dixerunt vrbes homineſque, & penates, hominibus loquimur, & noſtra ipſis percenſemus. Hæc vtiq. hæc vetera, & Attica, Pandionem, Athenas, Thereа, Thraciam, Peregrinationem, Gloriam, Ignominiam, Linguæ exciſionem, litteras, atque ad hæc omnia Ityn. Atque hoc pacto in hominibus factæ ſumus aues. Illi verò, Olores, videlicet, vix ſermone quidē ipſas dignati, garrulitatis oſores, hunc in modum reſponderunt. Nos quidem ò Hirundines ſi quis ad ſolitudinē venerit muſices audiendæ gratia, cùm alas Zephyro permittimus dulce quid & concinnum ſpirare videmur. Quare ſi non multa, & in multis canimus, certe id ipſum pulcherrimum eſt in nobis, quod menſura cantum moderamur, nec muſicen ſtrepitibus permiſcemus. Vos autem etiā inhabitantes homines ægrè ferunt, & canentes auerſantur, & maximè accuſant. Præterea ne priuatæ quidem lingua ſilentiū agere poteſtis, ſed ipſæ taciturnitatem deploratis, & affectum veſtrum. Deinde loquaciores eſtis quodam non felici lingua prædito, & muſico. Intelligis quid velim, vt ait Pindarus, nempe vel optimam meam taciturnitatem tua præſtare eloquentia. Deſine igitur nugis mihi ſilentium obijcere, aut tibi adferam parœmiam veriſſimam quidem illam, ſed maximè cōpendioſam, nempe quod tunc Olores canant, cùm ſilent graculi.

Hirundo & Cornix.

Alius ſub Aeſopi nomine circumferre apologus de Hirundine, & Cornice: Hæc & Hirundo de pulchritudine contendebant, & ſuam cùm nimis efferret Hirundo. Cornix reſpondens dicebat, ſed tua pulchritudo verno tempore floret, meum verò corpus etiam hyeme perdurat. Morale ſignificat eam pulchritudinem pluris faciendam eſſe, quæ nullius temporis mutationi eſt obnoxia, quamuis adeo exquiſita non ſit.

Gallina & Hirundo.

Alius de Gallina, & Hirundine. Gallina ſerpens ouis inuenris diligenter calefacta excudit. Hirundo autem cùm eam vidiſſet, ait ò demens, quid hæc nutris? quæ cum excreuerint à te primùm iniuriam auſpicabuntur. Fabula indicat implicabilem eſſe prauitatē, licet afficiatur maximis beneficijs.

Hirundo & prętorium.

Inter Gabriæ fabulas de Hirundine etiam, & prætorio hic legitur apologus. Hirundo cum in prætorio conſtruxiſſet nidum; & coluber pullos deuoraſſet, ſecum dixit, ò ingemiſcendam fortunam, vbi enim vltio eſt, ſola offenſa ſum. Fabula torquetur ad eos, qui malum à bonis patiuntur.

FABVLOSA.

NOTISSIMA fabula eſt, de Progne, & Philomela, Thereo, & Ityn in aues commutatis, eamque communiores authores, eoſque inter potiſſimùm Ouidiū ſecutus in Phaſiano recitaui, atque hic modo repetere ſuperuacaneum duco. Verùm quia alij Prognem in Hirundinem, Philomelam in Luſciniam abijſſe velint; alij rurſus Prognem Therei vxorem, alij contra Philomelam faciant, itaque hoc loco indagabo, quibus potiùs ſit adhærendum, quamuis tam confusè omnia impliciteq. enarrentur, vt qui ſequendi ſint, nihil prorſus affirmare auſim. Græci tamen hac in re ſequendi videntur, quod ab eis alij plerique populi fabulas eiuſmodi ſint mutuati. Qui Prognen Hirundinem factam volunt, præter Ouidium, Virgilium, & Martialem ex veteribus neminem inuenio. Vergilius verò quaſi inconſtans alias Prognen, alias Philomelam Therei vxorem facit; Prognem hoc verſu:

Progne m qui Hirundinē fact ā velint.

E manibus Progne pectus ſignata cruentis.

Philomelam iſtis:

Aut vt mutatos Therei mutauerit artus,
Quas illi Philomela dapes, quæ dona parauit,

Ex Martiale quoque certi nihil ſolidique colligas. Quodam enim diſticho, cuius lemma eſt LVSCINIA, apertè Ouidium ſequitur; ait enim:

Flet Philomela nefas incesti Thereos, & quę
Muta puella fuit, garrula fertur auis.

Et alibi rurſus.

Multiſona ferues, ſacer Atthide lucus.

Nam Atthis ab eò Luſcinia intelligitur, quaſi Attica auis, quod declarat epitheton multiſona, & verbum lucus. In lucis enim multis modis canit Luſcinia cum Hirundo tecta frequentet. Atq. hoc à Græcis traxiſſe videtur apud quos Tragædia extabat Philochori de Philomela, quæ Atthis inſcribebatur. Verum niſi eo loco epithetō multiſona adderetur. Atthis etiā Hirundo verti poſſit, nā non ſolum Martiali Luſcinia Atthis dicitur, ſed Hirūdo etiam quemadmodum *a* ipſe hoc tetraſtico, cuius lemma eſt, *de Hirundine* demonſtrat.

Attis quaſi Attica auis.

Philochoride Philomela Tragædia.

Hybernos peterent ſolito cùm more receſſus
Atthides, in nidis vna remanſit auis.
Deprendere nefas ad tempora verna reuerſæ
Et profugam volucres diripuere ſuę.
Serò dedit pœnas, diſcerpi noxia mater
Debuerat, ſed tunc cum lacerauit Ityn:

a *L. 5. epig.*

Quibus verſib. Prognem & matrem Itys facit, & in Hirundinem mutatam fuiſſe innuit. In eadē opinione fuiſſe videtur author Philomelæ, cuius carmē, etſi Ouidiū non ſapiat, omnino tamē negligendū non eſt. Atq. hi ſunt, qui Prognem in Hirundinem mutatam volunt, nam Seruium his non accenſeo, vtpote qui tam diuerſarum ſententiarū confuſione intricatus modo in Hirundinem, modo in Luſciniā abijſſe ſcribat; ſed ne lectori fucū obtrudere videar, verba adijciam. Explicans itaq. imo implicans potius illud *b* Vergilij: *Aut vt mutatos Therei, &c. Thereus rex*, inquit, *Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Prognem duxit vxorem, & Athenas profectus, vt ſororem illi acciſeret Philomelam, in itinere illam vitiauit, & linguam abſcidit. Illa tamen rem in veſte ſuo cruore deſcriptam miſit ſorori. Quare cognita Progne Itym filium interemit, & patri epulandum appoſuit: poſtea omnes in aues mutati ſunt: Thereus in Vpupam, Itys in Phaſianum, Progne in Hirundinem, Philomela in Luſciniam.* Ex mox illud eiuſdē Vergilij: *Quas ille Philomela dapes, &c. Atqui*, inquit, *hoc Progne fecit, ſed abutitur nomine, aut illi imputat, propter quam factum eſt.* Hucuſq ſibi conſtat *c* Seruius, cum verò illud explicare conatur, *Et manibus Progne pectus, &c. Nomen*, inquit, *poſuit pro nomine: Nam Philomela in Hirundinem verſa eſt, pro qua Prognem, vel quaſi ſororem poſuit, vel quaſi eam, quę fuerat illius ſceleris cauſa, nam ipſa miſerat Thereum ad adducendam ſororem.* Hęc illæ, quib. poſterioribus, vt vides, Philomelam in Hirundinem conuerſam eſſe ait: adeo vt mireris tam manifeſtam in vno auctore diuerſitatem. Qui modo Philomelā in Hirundinē. Prognem in Luſciniam mutatas volunt, alij Gręci ſunt, alij Latini. Ex Gręcis in primis eſt Sophocles, qui facto de Thereo poemate, fabulam eo prorſus modo enarrat quo paulò ante ex Seruio: & in Phaſiano recitauimus: ſed Philomelam Therei ſcelus acu, nō cruore ſuo, vt habet Seruius, manifeſtaſſe, & in Hirundinē conuerſam fabulatur. Idē facit Euſtathius, qui vocem Hirundinis hanc ob cauſam, aſperam & cantu inſuauem eſſe tradit, vtpote cui lingua mutilata fuerit, & frequēter Therei ceu balbutiētis nomen efferre conari. Anacreon quoq. Hirundinem accuſans garrulitatis, quòd mane ſomni ſui dulcedinem rumperet, Thereū olim linguam ei præciditſſe ſcribit. Sed Euſtathius Philomelā Therei vxorē facit, cū Sophocles eam Prognē faciat, quē ſectatus fuiſſe videtur *d* Varinus, qui aliàs ſimiliter, vt Euſtathius eā fabulā recenſet ex Scholijs Ariſtophanis in aues *Progne*, inquit, *cum ſororis Philomelæ caſum intellexiſſet, mactatum Ityn filium Thereo edendum appoſuit; quo ille cognito gladio eas perſecutus eſt, clamans ὦπόπῦ vt ſolent quærentes) Philomela verò præmota Therei nomen efferebat, Progne verò filium lugens Ityn miſerabiliter ſonabat. Ioue autem miſerato Progne in Luſciniam, Philomela in Hirundinem, & Thereus in Vpupam mutati, eaſdem adhuc voces canunt.* Euſtathij verba lector per ſe videre poterit. Homerum autem aliter hanc fabulam narrantem, vt in Phaſiano quoque diximus, latiùs explicat. Et latinè leges apud Ornithologum & Io. Spondanum, Prognes verò & Philomelæ fabulam ſimiliter narrat Io. Tzatzes Heſiodi Scholiaſtes, videlicet Prognem Therei uxorem fuiſſe, & in Luſciniam mutatam, philomelam verò in Hirundinem. Thereum

Seruius cōfusè de Progne fabula ſcripſit.

b *Eglog. 6.*

Philomelā in Hirundinem versā qui dicant.

c *Greg. 4.*

d *In dict. Ityc.*

reum quoque addit Philomelæ in Aulide Bœotiæ vim intuliſſe, & huius fabulæ Sophoclẽ meminiſſe. Apud Plutarchum quoque Gorgias Sophiſta cùm Hirundo alui onus in eum emiſiſſet, directo in eam vſu dixit, non rectè ò Philomela: & apud Io. Grãmaticum in commentarijs in Heſiodũ legimus, cùm prius Philomela Pandionis eſſet, nunc Hirundo auis, Τηρεὺς φησι μὲ ἐβιάζετο, *Thereus*, inquit, *mihi vim intulit*. Ex Latinis in primis eſt *e* Varro, cuius hæc ſunt verba: *Luſciola* (fortè Luſciniola ὑποκοριστικῶς legendum) *quod luctuosè canere exiſtimetur, atq; eſſe ex Attica Progne facta auis*. Varronem ſecutus eſt Statius poeta, cuius etiam non parui facienda eſt authoritas. Hic enim Prognen enarrat inter aues, quæ humanum ſermonem edocentur. Hirundinis ingeniũ an ad id valeat, habes ex ſuperioribus. Statij verſus citauimus in Perdice. Probus etiam, non reprobus, vt *f* Erithræi verbis vtar, Vergilij interpres, prodidit Philomelã in Hirũdinẽ, Prognẽ in Luſciniã cõuersã quod mihi, inquit, veroſimilius ſit, propter garrulitatẽ Hirundinis, q̃ ex amputatione linguæ Philomelæ referat, quum ipſa Luſcinia mille modis cantum variet. Ex quibus modò omnibus ſatis conſtare arbitror, confusè hanc fabulam à veteribus, & recentioribus recenſeri, plurimos tamen ex Græcis, à quibus plerunq. ſuas Latini fabulas mutuati ſunt, ſcribere Prognen in Luſciniam verſam eſſe. Quare apud Poetas Pandionis ales, & Daulias ales, tam Hirundini, quam Luſciniæ attribui poſſit, vt pro Luſcinia apud Catullum:

Qualia ſub denſis ramorum concinit vmbris
Daulias abſumpti fata gemens Ityli.

Et Ouidium:

Deflet Threicium Daulias ales Itym.

Hirundines verò Daulidas aues etiamnum vocari diſertiſſimè ſcriptum reliquit *g* Plutarchus. Vocantur autem Pandiones aues, q̃n Philomela, & Progne Pandionis erant filiæ. Dauliæ verò à Daulia, ſiue Daulide oppido Phocidis ſub ditione Therei regis Thracum. Epitheta Prognes apud Textorem omnia ferè ab hac fabula deprompta ſunt: ſunt autẽ, Daulias, Querula, Impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, Sæua, Dura, Attica, Cruenta, Iſmaria, Garrula, Domeſtica, Acerba, Cecropis. Eadem etiã aſcribit Philomelæ, & inſuper nonulla alia. Iam verò alij, vt dixi, Philomelam, non Prognen Therei vxorem fuiſſe tradunt, ex quibus Ariſtophanes ipſe ſub perſona Epopis, Vergilius, & Euſtathius, cæteri omnes contrarium ſcripſerunt. Atque hæc de fabula dicta ſunt. *h* Pauſanias eas mulieres in eiuſmodi aues commutatas fingi putat, non aliam ob cauſam, quàm quod eædem quoq; auiculæ miſerabilem cantũ edant, & lamentis ſimilem. Plinius Hirundinẽ Biziam in Thracia ingredi negari ſcribit propter ſcelera Therei. Sed hoc vt ad enarratã fabulã alludit, ita quoque prorſus fabuloſum exiſtit. Crediderim ego eum Thraciæ locum Boreæ magis, quam alios eſſe expoſitum, ideoque eum fugere Hirundines: quod verò boreæ flatũ perhorreſcant, colligo ex his Oppiani verbis: *Hirundines in aues mutatæ ſunt, cùm vir adhuc eſſet Thracius ille Thereus; poſtquam verò, & illum mutatum viderunt in auem, relicto omnium auium conſortio, ad hominum domicilia confugerunt. Quin etiam neque Boreæ, neque ventorũ, qui ex Thracia ſpirant, flatus amant, & nidos inde auerſos collocant.* Quod verò de Therei ſceleribus confinxere poeta prorſus falſum eſſe ex antiqua hiſtoria cõprobat doctiſſimus *i* Io. Goropius: puduiſſe, inquiens, Atticos impudicitiæ duarum ſororum, ideoq; crimen per calumniam impegiſſe, contra quem fuit commiſſum, atque inde fabulam contexuiſſe. Prognen in Hirundinem mutatam finxiſſe, quod nullæ Hirundines intra Daulidis fines, vel pariant, vel ex ouis pullos excludant, vel omnino nidos laquearibus affigant. Quod ſi hoc Pauſaniæ credimus, magna, inquit, fuit occaſio fingendi vxorẽ in Hirundinẽ conuerſam fuiſſe. Cauiſſet enim poſtquam ſemel mariti manus euaſit, rurſus: Daulidem reuerti, niſi vitæ mortẽ prætuliſſet. Deinde ingratus hoſpitæ mulieris, & vxoris animus bene potuit, & rectè Hirundini cõparari: quę aliũnde venientes, domos alienas ſubeunt, & ſummo loco nidos figunt, & ex alto corporis ſpurcitiem in pauimenta, & habitatores emittunt, ac deinde dum domũ fœdè conſpurcarunt, diſcendunt. Eodem modo Progne in aliena domo ad ſummum faſtigium euecta, & in regium thalamũ ſublata, regem ipſum & regiam domum adulterio ſuo turpiſſimè fœdauit, atque deinde culpa ſpurciſſima manifeſta, ſe ſubducit citiſſimis alis. Credi etiam poteſt de fabula ſororem ſuauitate ſermonis, & cantilenis Thereum in multam noctem crebrò detinuiſſe, quo interea locus adultero daretur. Hæc ille, & rurſus paucis interiectis. Ad hunc igitur aſtum, inquit, quoniam Philomelam linguam ſuam vocemque applicuiſſe, nihil iniuſtum Thereus feciſſet, ſi illam ſcelere deprehenſo, vt fertur, amputaſſet. Nec malè nocturna hæc Siren fingitur in auem com-

e Lib. 4. de ori. verb.

Prognem humanum ſermonem addiſcie.

f In Enaiace Virg.

Pandionis alos.

g Li. 4. ſym. q. 4.

Epitheta Hirundinis.

Fabulæ explicatio.

h In Att.

Hirũdo cur Biziã nõ ingrediatur.

Hirundines borcam timent.

i Li. 8. Ant.

Progne cur Hirundini ſimiles.

Philomela nocturna Siren.

commutata, quæ totas noctes canendo ducit, vocis ſuauitate, & varietate nulli muſicæ conferenda: Quod verò Thereum ipſum in Vpupam tranſmutarint, ne illud quidem male ad ſuſpicionem meam alludit. Nam hæc auis nidum facit è ſtercore humano, & paſtu vtitur fœdiſſimo. Quid vero regia Therei aliud erat, ſpurciſſimis his vitijs vxoris inquinata, quàm nidus humanis ſtercoribus, ideſt fœdiſſimis hominum flagitijs conſtans? Nobis Vpupa in prouerbio eſt ad eas ſignificandas, quæ ſunt omni ſpurcitiæ genere contaminatæ. Non tamen minus apte Thereus Vpupa dicebatur, quod ſicut hæc auis in excrementis alui humani oua ponit, ita Thereus oua, & ſemen ſuum, & ſe denique, quoad poſſet, ſterquilinio vxoris immergeret. Hæc & alia, quæ prætermimus, Goropius. k Antonius Liberalis ſimilem, niſi eandem diuerſimodè tamen enarrat fabulam ex Bœo: quam non fuerit inconueniens hic apponere. Pandareus inquit, vt eſt apud Bœum in Ornithogonia, in agro Epheſio habitauit, quo loco nunc iuxta vrbem eſt Prion. Huic Ceres ad largita eſt beneficij, vt venter eius cibis nunquam grauaretur, quantuncunq; ingeſſiſſet. Fuit Pandareo filia Aedon: eam duxit Polytechnus faber, Colophone Lidiæ habitans; plurimumque temporis ſuauiter vnà vixerunt, vnico procreato filio, cui nomen Itys. Fuerunt autem felices, quamdiu Deos debito affecere honore. At poſtquam inani voce gloriati ſunt, magis ſe inuicem amare, quam Iupiter, & Iuno mutuò diligant: Iuno offenſa eo dicto Eridem ad eos miſit, quæ contentionem operum in iiceret ipſis. Paululum reſtabat Polytechno ad curulem ſellam conficiendam; & Aedoni ad pertexendam telam. Itaque hanc ſponſionem coeunt, vt vter ipſorum celeriùs ſuum opus abſoluiſſet, ei alter famulam daret. Citius telam pertexuit Aedon, Iunone opus adiuuante. Cui inuidens victoriam Polytechnus ad ſocerum proficiſcitur, ſimulans ſe ab vxore miſſum ad adducendam ſororem Chelidonem: & Pandareus nihil mali ſuſpicatus, filiam ei committit. Ei Polytechnus in ſylua virginitatem eripit, tonſoque capite alijs etiam veſtibus induit, mortemque minatus, ſi quid horum vnquam Aedoni indicaſſet, ita domum reuerſus, eam vxori loco ancillæ ex pacto tradit. Aliquandiu eam ſoror operis exigendis atriuit, donec Chelidone cum vrna ad fontem prolixè ſuam deplorans calamitatem, à ſorore exaudita eſt. Poſtquam ſe mutuò agnorunt, & conſultauerunt, malum ilicò Polytechno ſunt machinatæ. Filium eius in fruſtra conciderunt, carnes in ollam coniectas coxerunt: cumque Aedon vicino ſuo mandaſſet, vt Polytechnum eas iuberet edere, ipſa cum ſorore ad patrem Pandareum peruenit, indicauitque in quas deueniſſet miſerias. Polytechnus cognito ſe de filij ſui carne epulatum fuiſſe, eas ad patrem vſque inſecutus eſt. At famuli Pandarei eum quòd tantum Pandarei familiæ probrum intuliſſet, correptum inſolubili vinculo conſtrinxere, corpuſque melle inunctum, in paſcuum proiecerunt, vbi cum muſcæ adſidentes eum diuexarent, Aedon ob priſtinã miſerata amicitiam eas abigebat. Quod cùm deprehendiſſent parentes, & frater odio concitati, eam ſtatuerunt interficere. Sed Iupiter Pandareum miſeratus, eas omnes perſonas in aues conuertit, quæ partim ad mare vſque prouolarunt, partim in aerem ſubuolarunt. Pandareus muratus eſt in Haliaetum, mater Aedonis in Alcyonem, ſtatimque ſe in mare voluere deijcere, ſed Iupiter id prohibuit, atque hæ aues nauigantibus ſunt ſecundæ. Polytechnus in Pelecanum tranſijt, quod ei Vulcanus fabricanti ſecurim dediſſet, atque ea auis fabris viſa fauſta eſt. Frater Aedonis Vpupa extitit, quæ auis terra, marique eſt auſpicata, idque magis, ſi coniungitur Halyaeto, aut Alcyoni. Aedon quæ eſt Luſcinia circum fluuios, & nemora filium Ityn deplorat. Chelidone Hirundo facta eſt, hominum contubernalis, Dianæ conſilio, quod inuita virginitatem amittens plurimum inuocaſſet Dianam. Hæc omnia ille. Iſis referente / Plutarcho in Byblo Aegypti nutrijſſe fertur regium puerum (regis nomen Malcander fertur: reginam alij Aſtartam, alij Soſin, quidam Nemanum quaſi Mineruiam perhibent) digito ei in os pro mamilla inſerto, & noctu, quæ in corpore eius mortalia erant, aduſſiſſe; ipſamque Hirundinis ſpecie circa columnam lugendo volutaſſe; donec regina aliquando noctu infantem amburi conſpicata clamore emiſſo, immortalitatem ei ademit. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum etiam fabulantur, cùm mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem auium voces emiſſiſſe Hirundinis, Pauonis, Columbæ, Cornicis, Perdicis, Porphirionis, Sturni, Luſciniæ, & Merulæ, vt ſæpe dictum eſt.

Thereus cuius mutatus in Vpupam.

De Vpupa prouerbiũ.

k *In Met.*

Politechni, & Adonis fabula.

Chelidone à Polytechno viliata.

Pandareus in Haliaeton.

Polytechnus in Pelicanũ.

Aedonis frater in Vpupam.

Aedon in Luſciniam

Chelidone in Hirundinem.

l *L. de Iſid.*

De fide regum puerũ nutrientes fabula.

PROVERBIA.

Vna Hirundo non facit ver.

NOTISSIMVM eſt adagium, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ: *Vna Hirundo non facit ver*, hoc eſt, inquit adagiorum author, vnus dies non ſat eſt ad parandam virtutē, aut eruditionem; aut non vnum aliquod benefactum ſufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis: plurimis enim virtutibus ea res conſtat. Aut vt certum aliquid cognoſcas, non ſatis eſt vnica coniectura: ſiquidem fieri poteſt, vt vna quæpiam Hirundo caſu maturiùs appareat. In ſumma dicitur de ijs, vt annotat [a] Polydorus Vergilius, quæ plurimorum egent teſtimonio, aut pluribus conſtant. Ille hæc addit exempla; non eſt ille doctus, quem duo treſue iudicant doctum. Item non fit tumultus in ciuitate, ſi duo dumtaxat rixentur, nec duo milites exercitum faciūt, veluti vna Hirundo, quæ maturiùs appareat, non eſt certa veris nuncia, ſed cum plures ſimul aduenient, tunc primùm indicant ver. Sumptum eſt adagium ab Hirundinis natura, quæ veris eſt nuncia. Legitur apud [b] Ariſtotelem: τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα; ideſt: *Ver enim, nec vna Hirundo facit, nec vnus dies*, & beatum eodem modo, felicemve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Adagium hoc verſu expreſſit Baptiſta Mantuanus:

Ver non vna dies, non vna reducit Hirundo.

Author adagiorum illud [c] Ariſtophanis: Δεῖται δ' ἔοικεν ἐκ ὀλίγων χελιδόνων, ideſt, *multa videtur opus habere Hirundine*, ab interprete indicari vult alluſum eſſe ad prouerbiū, quod iam retuli, eique affine eſſe hoc [d] Sophocleum: πόλις γὰρ ἐκ ἔστ', ἥτις ἀνδρὸς ἐσθ' ἑνός, etenim, inquit, quemadmodum vna Hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus numus diuitem. Secundum Suidam, & Heſychium parœmiæ ſenſus eſt, vnum diem ſapientem non perficere, nec vnum infauſtum diem eum indoctum facere.

a *Adag.* 320.

b *Lib. 1. Moral.*

c *In auibus.*

d *In Ant.*

Noua Hirundo.

Νεὰ χελιδών, ideſt, *noua Hirundo*. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Ariſtophanis fallente, vt apparet, ipſum memoria, cum apud eundem Comicum extet in Equitibus hoc verſu:

Σκέψασθε παῖδες, ἐκ ὁρᾶθ' ὥρα, νέα χελιδών.

Spectate pueri, non videtis ver? noua ecce Hirundo.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quaſi dicas initium veris propterea quod id temporis appareat hæc auis, quemadmodum, & Horatius *Zephiro, & Hirundine prima*. Suidas ait dici ſolere, quoties verba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili, nam hi data opera nouam Hirundinem adſimilantes videre ſeſe, oſtendunt alijs: deinde contemplantibus illis, & intentis, interim quod volunt, furripiunt. Proinde quadrabit in eos, qui falſa ſpe quapiam iniecta fallunt, ac nocēt. Adagiorum author diſtinguit poſt ὥρα, & νεα νέα χελιδών. Codex noſter ὥρανεα coniungit. Suidas pro ὥρα habet ἆρα interrogandi aduerbium ἐκ ὁρᾶτ' ἆρα; νέα χελιδών, id quod placet.

Hirundo ſub eodem tecto nō habeas.

Ο' μοροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν *Hirundines ſub eodem tecto non habeas*. D. Hyeronymus Ariſtotelis authoritatem ſecutus interpretatur abſtinendum à commertio garrulorum, & ſuſurronum. Verùm hoc interpretamentum refellitur, inquit, adagiorū author, apud [e] Plutarchum, nam haud æquum videri ait, vt auem domeſticam, & humani conuictus citra noxam amantem, perinde vt ſanguinarias, & rapaces (nam hoc etiam intet Pythagoræ ſymbola eſt, χαυλωνύχον οἶκοι μὴ τρέφειν) propellamus. Quod enim de garrulitate cauſantur, id eſſe friuolum, cùm Gallos, Graculos, Perdices, Picas, cumque his alias complures multo magis obſtreparas non arceamus à domeſtico contubernio, immò nihil penè minus in Hirundinem conuenire, quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiendum videtur, quod quidam Pythagoricum hoc ſymbolum ad tragœdiam, quæ de Hirundine fertur, referunt, quaſi triſte omen ſecum adferat. Nam hac ratione Philomelam item eijci oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque verò propius videtur, ob id improbatam Hirundinem, quòd eidem malo videatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maximè vocale, ac muſis ſacrum venetur; præterea humi volans minutis animalibus inſidiatur, deinde ſola auium in tectis verſatur, nullam referens vtilitatem. Nam Ciconia cùm nec tecto quidem vtatur noſtro, tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, ſerpentes, hoſtes hominum è medio tollens. Contrà Hirundo poſteaquam ſub noſtro tecto

e *Li. 8. ſym. q. 7.*

Cicada muſis ſacra.

Ciconiæ gratitudo.

Hirundinis ingratitudo.

ſuos

suos educauit pullos, abit nulla relata gratia communicati hospitij; deniq. quod est omnium grauissimum, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuictu mansuescunt, neque tactum admittunt, neque consuetudinem, neque vllius rei, aut disciplinæ communionem. Musca semper pauitat, ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis, & semifera: Hirundo item natura videtur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens semperq. suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum, parumq. firmum, Hirundinis symbolo monuit, ablegandum. Huiusmodi fermè Plutarchus interprete adagiorum author. Alij sic interpretantur, vt cauendum dicant ab alijs, qui infelicitatis tempore recedunt. Talis enim est Hirundinis natura, vt garrula sit, & bono tempore, hoc est, verno, & æstiuo nobiscum sit, malo verò, & turbido, hoc est hyberno, demigret, proculque à nobis recedat. Alexander quoque Myndius, & Dionysius Heliopolites Hirundinē in somnis malum significare prodiderunt; contrarium tamen sentit Artimidorus, vbi de Hirundine quædam scitu digna scribit. Meminit eiusdem Pythagoræ dicti *f* Aelianus dum ait: *Hirundo tamdiu hominū hospitio vtitur, dum pullos ex se pepererit, ac aluerit, deinde ingrata in desertos recessus abstrusa latet, quamobrem Pythagoras minimè tecto recipiendam censebat:*

Musca, & Hirundo nunquam mansuescit.

f Lib. 2. Onioc.

Χελιδόνων μυσεῖα. Hirundinum Musa. Aristophanes;

Εἰπ' φυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ σωμύλματα,
Χελιδόνων μυσεῖα, λωβηταὶ τέχνης.
Sunt ista folia, & stulta blateramina
Musca Hirundinum, artis, ac subuersio.

Hirundinū musea.

Interpres admonet prouerbium esse in impendio loquaces, & ostreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre, quàm voluptatis. Aptè dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis, quam eloquentes, aut in cœtum hominum inepte loquacium. Sic & alibi Aristophanes; ὃν περὶ χείλεσι βρέμεται Θρηΐκια χελιδών. Et Euripides apud Scholiasten.

Πολὺς δ' ἀνείρπε κιασσὸς εὐφυὴς κλάδοις χελιδονῶν μυσειον.

Suidas Aristophenem Tragicos poetas vocare ait Hirundinum musea, quod barbaro, & obscuro sermone vterentur: qua de re supra etiam quædam diximus.

Tragici poetę Hirundines dicti.

Προσωτις χελιδὼν ὅλους χοίνικας παρῆται, ideſt, vt vertit author adagiorum, *Hirundo totos schœnos anteibit*. Paulus Manutius sic transfert, *Hirundo quapiam totos schœnos præteribit*. Dicitur aptè, vbi quis immenso vincit interuallo. Nam χοῖνιξ, Græcis mensuræ genus, quæ sicut existimat Herodotus, sexaginta complectitur stadia. Quemadmodum etiam docet Hermogenes ostendens esse verbum Aegyptium, quemadmodum parasanges Persicum: quamuis alibi *b* Plinius quadraginta stadia tribuat schœno, quæ efficiunt passuum quinque millia; Et antea scripserat schœnum patere stadia triginta, quare varietas videtur accidisse scribarum vitio. Adagiorum author suspicatur hoc loco Chelidonem pro viro accipiendum, cuius alibi facta est mentio, qui haud scire se se ait, an cursu, celeritateque præcellerit.

Hirundinū rostros schœnos anteibit.

g Lib. 2.
h Lib. 12.
i L. 5. c. 10.

Πύθι χελιδόνος, ideſt, *Audi Chelidonem*, ideſt, in tempore curato tua negotia. Quidam à superstitioso quodam ortum putant, cui nomen fuerit Chelidonium. Nam aiunt huic fuisse morem, obseruatis prodigijs colligere rerum exitus. Nonnulli malunt ad auem Hirundinem referri, quod stridula sit auis, ac lugubris, siue quod veris prænunciet aduentum. Huc & illud facere videtur, quod annotauit Suidas, χελιδόνειον μέλος, ideſt, *Hirundinum carmen*. Est autem vox Hirundinis, inquit, non luctus, sed cantus adhortans, & incitans ad opera. Nam hyeme neque volant, neque canunt, sed tempore veris aduenium, & summo diluculo ad opera mortales excitant.

Audi Chelidonem.

Hirundinū carmen.

VSVS IN MEDICINA.

ANTEA quam quicquam de remedijs dicam, quæ ab Hirundinibus accipiuntur, hoc prius lectorem admonitum volo, efficaciores ad omnia secundum Plinium pullos sylueſtrium esse, & multò adhuc efficaciſſimos ripariarū. Aduersus quos verò morbos eiusmodi auiū genus remedia pstat subinde patebit, adeo vt vel eā ob causā Pythagorę præceptū de reijciendis è domo Hirundinib. nō sit obseruandū. Plinius inter

Hirundines quæ ad remedia meliores.

Aduerſus quartanas. remedia à Magis prodita eſſe tradit, qui Hirundines totas eſſe cenſeant deuorandas aduerſus quartanas. Alibi verò corda earum cum melle deuorari à quartanas patientibus eos iubere ait, & alibi rurſus fimum ſcribit à nonnullis eorum drachma vna in lactis caprini, aut ouili, vel paſſi cyathis tribus ante acceſſiones aduerſus quartanas propinare. Hirundinis ventriculo ſciſſo lapillos inueniri diximus; hiteſte Marcello cõtra eaſdẽ febres

Ad dolores capitis. proſunt, croceo linteo, vel panno inuoluti, linoque ad collum ſuſpenſi. Doloribus capitis caput Hirundinis matutino paſcentis præciſum, maximè Luna plena nonnulli ad alligãt lineo panno, ſicuti habemus apud Plinium. Marcellus quos diximus lapillos maximè albos, ſi in manu ſinguli teneantur, aut circa caput lino nectantur, veterrimos, & diutinos capitis dolores mulcere, niſi contactu terræ lapillorum potentia minuatur. Ad dolorẽ ca-

a *Lib. 2. Eup. 32.* pitis, & temporũ ex *a* Galeno, *Hirundinis ſtercus*, inquit, *priuſquam terram attigerit, ſimul cum luto nidi in vaſculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem.* Iacobus Oliuarius certiſſimũ eſſe, ait, idque ſe ab Hieronymo Montuo Medico præſtantiſſimo didiciſſe, corda Hirundi-

Ad memoriam augendam. num augere memoriam, ſi cum cinnamomo, amomo, & his, quas elephanginas ſpecies nonant, ſumantur. Acuunt item, ſi ita ſumantur, ingenium, quod meminit Io. Vrſinus:

Cor mandito amomis
Commixtum, ingenij vis tibi maior erit.

Ad morbũ caducum. Frequenter comeſas Hirundines Sextus, & Kiranides caducos ſanare volunt: Plinius cor earum recens deuoratum. Sanguis etiam cum thure comitialibus medetur, vt idem Plinius, & Sextus tradiderunt. Nicolaus Myrepſus eundem ſanguinem quoque miſcet ſuffimento ad epilepticos experto. Cinis ad eoſdem efficax eſt, maximè ſi cum cinere muſtellæ miſceatur, quare ad comitialem dicebat Sirenus.

Aptus muſtellæ cinis eſt, & Hirundinis vna.

Hos eoſdem cineres miſtos comitialibus in potu dari iubet Plinius. Ornithologus pariter quendam ſuum amicum refert remedium contra comitialem à medico quodam in Germania celeberrimo exhiberi his verbis ſibi deſcripſiſſe. Cineri de quatuor Hirundinum pullis combuſtis, drachmas duas caſtorei addebat, & vnciam aceti fortis. Hęc mixta linteolo exprimebat, & expreſſum inde liquorem ægro, vel ante, vel poſt proximũ propinabat.

Aqua Hirũdinum. Aquam Hirundinum à ieiuno potam veram morbi caduci ex quacunq; cauſa orti medicinam eſſe inquiunt, & quamuis aliquis hunc morbum quinquennio paſſus fuerit, curari, idq. perfectè, ſi per dies quatuor huius aquæ parum biberit. Aqua autem ſic fit: Hirundines iuuenes tritas miſce cum caſtoreo, & pauco bono aceto, & deſtilla. Lapillos in ventriculo Hirundinis repertos, ad brachia alligatos, caducos perfectè ſanare author eſt Sextus, ex Dioſcoride, vt videtur qui ſic habet: *Diſſectis creſcente luna pullis Hirundinis, qui primo partu excluſi ſunt, in ventre eorum lapillos offendes, è quibus duos, vnum colore varium, alterum purum eximes: ij priuſquã terram attigerint, in iuuenca corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & ſæpe prorſus eos recreabunt.* Plinius longè aliter hæc refert non lapillis tantum eam facultatẽ tribuit, ſed pullo etiam Hirundinis prius nato. *Sanant*, inquit, *vel lapilli è ventre pullorum Hirundinum ſiniſtro lacerto annexi; dicuntur enim excluſo pullo lapillum dare. Quod ſi pullus is detur incipienti in cibo, quem primum*

b *L. 1. c. 15.* *peperit, cùm quis primùm tentatus ſit, liberatur eo malo.* Alter rurſus Alexander *b* Trallianus: Mirificum, ait, ad comitiales remedium eſt. Duo lapilli in Hirundinum pullis diſſectis inueniuntur, quorum vnus quidem niger, alter verò albus exiſtit. Comitiali collapſo eos imponito, ac ipſum excitabis, nigrum verò cuti ad alligato. Author additionum in breuiario Arnoldi antidoto cuidam contra epilepſiam lapidem Hirundinis admiſcet.

Ad pilos palpebrarum. Quin & è nido Hirundinum lapillum impoſitum recreare comitiales confeſtim dici, & alligatum perpetuò tueri Plinius, & Serenus ſcribunt. Si pili, vt quandoque fit, in palpebris ſint incommodi, eos ſemel euulſos Plinius cinerem pullorum Hirundinum cum lacte tithymali, & ſpuma coclearum non pati, vt renaſcantur prodidit. Idem alibi ſanguinem pſilothrum eſſe ſcripſit. Quod ſi capillos albos facere velis, quod non puto, omnes enim albos, quia nimios teſtantur annos, fugiunt, Galenus *c* ſtercus Hirundinis tritum cũ felle taurino inungere iubet. Oribaſius apud *d* Aetium idem ſtercus ex aqua illini præcipit ad nigras cicatrices inalbandas. Si nigros verò reddere velis, ſtercus id cum felle taurino miſcebis, & inunges. Capillis nigrandis infectio optima: Hirundinum ſtercus quantũ ſufficiat cum aceti ſextario, mitte in vas fictile, atque in fimo caballino per dies triginta-

Ad capillos albos reddendos. c *L. 1. Euporiſt. 82.* d *Lib. 3. cap. 129.*

Ad denigrãdos. quinque ſuffoſſum habeto, atque ſic macerato, atque hoc medicamento raſum caput illinito in vmbra per penicillum pictoris; ſed ſeuo ceruino faciem prius inunge, ne quid

inde

de deſtilet,& maculet & dū ſiccatur infectio,oleum intra os teneto,ne & dentes inficiantur, ac poſtquā impoſueris medicinam,quarto die caput lauato,author eſt Marcellus. Kiranides oua Hirundinis etiam capillos & albugines denigrare ſcribit. Pulli Hirundinum vel aſſi,vel elixi,in cibo ſæpius ſumpti oculis caligantib efficaciter proſunt,vt refert Marcellus. Plinius verò Hirundines viuas cremare & cinere earum cum melle cretico,inungi ad caligines vtiliſſimum eſſe ait. Sextus etiam ad oculorum dolores & lippitudines & caligines pulli Hirundinis cinerem cū melle in oculos immitti iubet. Dioſcorides tam pullorum,quam matrum in fictili olla(ἐν χύτρᾳ, Auicennæ interpres habet in vitro)crematarū cinerem cum melle oblitum oculis claritatem adferre memorat. Alibi rurſus Plinius Hirundinum pullos plena luna excæcari,reſtitutaq. eorum acie,capita comburi tradit,nonnulloſq. hoc cinere vti cum mele ad claritatem & dolores ac lippitudines & ictus. Idem leges apud marcellum. Sextus ad oculorum dolores,lippitudines & caligines,Hirundinis fel,& ſanguinem mirè prodeſſe refert,ſi inungantur. Eodem ſanguine recenti ac tepido inunctum oculum,qui ictu læſus eſt,& ſuffuſus cruore,Marcellus ſtatim ſanari pollicetur. *Extrinſecus interdum*,inquit Corn. Celſus,*ſi ictus oculum ladit,vt ſanguis,in eo ſuffudatur, nihil commodius eſt,quam ſanguine Columbæ,vel Palumbi, vel Hirundinis inungere. Neque id ſine cauſa fit, cum horum acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celeberrimequè*(celerrimèque) *Hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus eſt per parentes id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoque oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur, hoc ordine vt ſit Hirundinis optimus deinde Palumbi, minimè efficax Columbæ, & illi ipſi & nobis*: Sic ille, quaſi non Hirundinis tantùm oculi extrinſecus læſi ſed etiã Columbi & Palumbi vi interni ipſorum ſanguinis per ſe ſaneſcant, ſed tardiùs quàm in Hirundine, quòd ſanguis eius ad ſanandum efficacior ſit, tum ſibi ipſi, tum nobis, in illis infirmior. Si quid in oculos inciderit, ſunt qui lapillos in ventre Hirundinum repertos imponunt; nam cùm minimi & læuiſſimi ſint, nec mole obſunt; nec figura aut angulis, & palpebrarū compreſſione id quod inciderit, emouere, & elidere poſſiunt, vt etiam Alectorophi ſemen. Contra viſus oculorumque debilitatem ex felle harum auium præſtantiſſimum aiunt fieri collyrium. Cerebrum quoque ſuffuſionib. oculorum multum prodeſſe aiunt, ſi cum melle illinatur. Ad oculos ſanguine ſuffuſos, & ſtaphylomata in equo Eumelus nidū Hirūdinis integrum, vt nihil prorſus de eo amittatur, in vaſe cum aqua miſcet, & colat, colatumq. liquorem iumento bibendum propinat, aut etiam per cornu infundit. Kiranides Hirūdinis oculos frōti alligatos ophtalmiam ſanare ait, omnemq. rigorem febrium auferre. Oculorū albugini ſtercus Hirundinum mirificè medetur, vt Albertus ſeſe expertū eſſe refert. Sed videndū eſſet, an tuto eo in oculis vti queamus, calidum enim ſi in oculos inciderit, excæcat, eodē Alberto teſte: idq. legere eſt in ſacris *c* Biblijs de Tobia Nephthaliēſi, cui, cū aliquando fatigatus eſſet à ſepultura venienti domum & obdormienti iuxta parietē, ex nido Hirundinis ſtercus calidum in oculos incidit, & cum excæcauit, cæcuſq. per quatuor annos māſit oborto argemate, ſenatus tādē felle piſcis à Raphele Angelo. Sed fortè aliud eſt iā diu excreto & frigido vti, aliud ſi id recenter ipſa Hirundo in oculos alicuius excernat. Eſt nihilominus huiuſmodi ſtercus acre, & magis, quā omniū aliorū animalium digerit, & Celſus inter adurentia recenſet. Sios putredine, & cruſtis laboret, Galenus cinerem vſtarum Hirundinum ex melle illinit. Si fauces infeſtentur, earum morbos cor Hirūdinis bibitum Aeſculapio teſte ſanat. Ad inflammatas tōſillas, inquit Nicolaus Myrepſus, illini debet ſtercus Colūbæ, & venter (κοιλία) Hirundinis, ſed pro κοιλία κακλία, ideſt, nidus legi debet: nā & *g* Galenus ad fluxionē gutturis, nidū Hirundinis tritū ex aceto illinit, & Aſcelpiades alibi apud eundē cuidā medicamento ad laxatas columellas nidum Hirundinum ſylueſtrium aridum admiſcet: quo loco Galenus: Nidus ſylueſtriū Hirundinum, inquit, multam diſcuſſoriam vim habet. Nonnulli eodem referente alibi Hirundinū cinere melle excepto vſi ſunt ad affectiones, quæcunq. circa fauces, & vuā cū tumore fiunt, Hirundinum exuſtarum cinis, inquit, Marcellus, vſque ad periculum laboranti vuæ cum melle mixtus potenter illinitur. Sic vuæ & tonſillarum inflammationib. ſucurri Dioſcorides & Plinius ſcripſerunt. Ad gurguliones inflammatos & tonſillas Archigenes apud Galenum Hirūdines integras vna cum pennis vſtas ac tritas cum melle illini iubet. Kiranides verò eundē cinerē eodē modo cum melle iunctum vlcera in gutture, & lingua & omnia depaſcētia, & gangrænas pfectè curare author eſt. Laboranti vuę diuturno labore hęc cura teſte Marcello ſuccurrit, Hirundinem viuam teſta Africanæ cochleę includes, eamq. phœnicio inuolutam lino circa collum ſubligabis, intraq. diē nonū omni moleſtia

Ad oculos caligantes
Ad oculorum dolores.
Ad claritatem oculi.
Si quid in oculos inciderit.
Contra viſus debilitatem.
Ad ophthalmiam.
Ad albuginem.
e *Tob.* 1. & 11. Tobiæ vt excæcatus, & reſanatus.
Si erroris.
Hirundinū qualitas.
Ad oris putredinem.
f 1. *Eup.* 72 Ad inflammatas tonſillas.
g 3. *Eup.* 183.
Ad gurguliones inflammatos.

liberaberis. Ad garguliones inflãmatos, & tonſillas, aliqui vt apud Galenum Archigenes refert, aiũt sũmẽ facere Hirũdinum pullos teneros valdè, ſiue recentes, ſiue inueteratos, aſſos, & in cibo exhibitos, ſtatim enim, inquit, leuãt ſuffocationẽ. Hirundines ipſæ & pulli exiccati, ſi drachmæ põdere ex aqua bibãtur, eos iuuare ſcribit *b* Dioſcorides interprete Ruellio, qui anginę morbo conflictãtur; quo loco Marcellus vertit, ſale inueterati, Plinius in ſale ſeruati: atq. ita ex Dioſcoride id repetijt Princeps Auicẽna; *Saliatur*, inquit, *& exiccatur, & bibitur aduerſus ſynanchen.* Sunt multi ſcribente Plinio, qui cuiuſcunq. Hirũdinis (domeſticæ, ſylueſtris, aut riparię) pullum edendũ cenſent, ne toto anno anginę metuatur malũ. Et ante Plinium Cornelius Celſus: *Vulgò*, inquit, *audio ſi quis pullum Hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari.* Idem præterea leges apud Marcellũ, qui inſuper ad eundem morbum, ius in quo Hirundinum pulli cocti fuerit, tepens ait accipi, & intra fauces contineri, atq. aliquid inde tranſmitti. Terra nidi Hirundinum cum aqua ſoluta, & inducta colli & faucium tumores, & ſynachen curat, ex Kiranide. Plinius terrã ſimpliciter non nominat, ſed integrum nidum: Ad anginam: inquit Leonellus Fauentinus, valet emplaſtrũ maturans & reſoluens abſceſſum è nido Hirundinis, quod ab Arculano deſcribitur. Amatus Luſitanus medicos hoc tẽpore pro angina curanda diſcutiẽdaue emplaſtrũ ex nido Hirũdinis collo imponere tradit, non ſine magno & euidenti iuuamine: quanquã non deſint alij; qui cùm nidum ex terra, & paleis compoſitum animaduertãt reb. vt appareret, ſtypticis illius admotionem timent ac metuunt, ne forſan aſtrictione ſua materiam intrò reppelat, quo fit, vt ſolo nidi decocto vtãtur; in quo cęterę res anginã diſcutiẽtes miſcentur, ſed reuera falluntur, cùm omnia in Hirundinis nido contenta, potiùs diſcutiendi vim, quã cõſtrictoriã aliquã habeantur. Hæc Amatus, & *i* rurſus, vbi ex profeſſo de anginæ cura agit, nec sũt audiẽdi, inquit, qui ex nido integro tãquam ex terra frigida emplaſtrũ fieri formidant, cũ reuera terra nidi Hirundinis cum paleis & cæteris in eo contentis, diſcutiendi vires habeat; quanquam priſci Græci nunquam, quod legerim, nido iſto in hoc affectu vſi fuerint, ſed potiùs cinere Hirundinum, vt latiùs commentarijs noſtris ad Dioſcoridẽ diximus, Aetius tamen inter Græcos, vbi de eryſipelate agit, Hirundinis nidũ tritum, & cribratum ac melle exceptum, contra etiſipelata faciei maximè commendat. Citò enim ea diſcutere tradit. Hucusq. ille. Stomaticę compoſitioni ex beſaſa ad anginas aliqui Hirundinum cinerem admiſcent, alij nidum vrere iubent ex ſtercorib. Hirundinũ maxime compoſitum. Cinerem Hirundinum aduerſus anginam aliqui in potu propinant, alij illinũt, vel per ſe cõtingendo, vel cum melle, alij cum canna tenui inſpirant. *Vulgò audio*, inquit Celſus, *ſi quis pullum Hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari ſeruatum. què eum ex ſale cum is morbus vrget, comburi, carbonemq.* (cinerem) *eius contritum in aquam mulſam*, (quæ potui datur) *infricari & prodeſſe. Id cum idoneos authores ex populo habeat, neq. habere quicquam periculi poſſit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inferendum huic operi meo credidi.* Ita Celſus. Anginis, inquit Plinius, ſuccurritur cinere Hirundinis ex aqua calida poto: huius medicinæ author eſt Ouidius poeta; ſed efficaciores ad omnia ex Hirundinib. remedia pulli ſylueſtriũ ſunt; multò tamẽ efficaciſſimi ripariarũ. Strãgulatos cum ſanguine comburunt in vaſe & cinerem cum pane aut potu dant. Quidam & muſtelæ cineres pari modo admiſcent: &c. Auicenna palatum vtiliter ſcribit tangi cinere Hirundinis aduerſus ſynanchen. Amatus Luſitanus cũ dixiſſet crematarum Hirũdinũ cinerem pro diſcutiẽda angina vtiliſſimum eſſe, quem deinceps, inquit, vtinam medici in vſum traherẽt: ſed an intra corpus ſumi debeat, an foris adhiberi, nõ exprimit. Aſclepiades Marcellus & Andromachus pullorum cinerem anginis illinunt. Dioſcorides verò tã matrum, quàm pullorum cinere vtitur, & cum melle commodè inungi ſcribit, ita quoq. Marcellus Hirundinum combuſtarum cinerem cum melle Attico mixtum, faucibuſq. inditum & anginã teſtatur reprimere, & vlcera, ſi quę arterijs inerunt contracta purgare, ſanareq. Alias etiã ſic habet: *Præcipuè contra ſynanchen prodeſt, ſi Hirundinis pullos viuos in nido prehendas & viuos incẽdas, vt puluis ex his fiat, die Iouis. Luna vetere, ſed obſerua, vt impares in nido inuenias, & quãti fuerint, exuras. Horũ in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipſo puluere digito locum ſynanches ab intro cõtingens; miraberis remedium, ſed in lotis manib. remedium facies.* Idem Marcellus remedium ad anginam deſcribens compoſitũ, Hirundinũ pullorum exuſtorum cinerem adijcit, & rurſus alteri Hirundinum ſylueſtrium exuſtorum cinerem; quod quidem Liuiam Auguſtam ſemper compoſitum hobuiſſe dicit, & reconditum in vaſculo vitreo. Facere enim mirificè ad anginam & ſynanchen. Eandem compoſitionem paululum variantem (vbi Galenus habet ſeminis apij Marcellus habet opij, quod

b L. 2. c. 49. Ad anginã.

Nidi vſus contra anginam.

i L. 1. *med. curat.* 40.

Vt comburantur pro angina.

quod non placet) Galenus describit; vocat autem stomaticam illinitionem ex besasa, hoc est, semine rutæ syluestris. Celebre est, inquit, & hoc pharmacum ab Andromacho descriptum. Id autem inter alia apud Galenum recipit cinerem Hirundinũ recentem; apud Marcellum Hirundinum syluestrium pullorum cinerem. Hoc ipsum pharmacum referẽte Galeno Heras etiam scripsit, vt parum absit, quo minus penitus idem sit. De Hirundinibus quidem ambo obscurè tradiderunt, quamquam alij clarè scripserint, nisi quod inter ipsos non conuenit. Alij enim nidum vrere iubent, ex stercoribus Hirundinum maximè compositum, alij ipsas Hirundines, alij ipsarum pullos. Hi verò obscuriùs scripserunt, & Andromachus quidem cineris Hirundinum recentis: oportebat autem ipsum apponere vstarum: tale enim quiddam cineris vox significat, nisi nidum ipsum terere, ac lęuigare iubet. Heras autem Hirundinum recrementi, non apponens vstarum. Fortè igitur neuter vult comburi debere Hirundinum recrementum quemadmodum alij. In quibusdam tamen exemplaribus sic scriptum est: Hirundinum tenerarũ vnciam vnam, quemadmodum in alijs Hirundinum à trabibus. Palam est autẽ acre, & discussorium hoc pharmacum esse ex Hirundinum excrementis constans; quemadmoduu etiam alia omnia omnium animalium stercora, aliqua magis, aliqua minus, velut etiam ipsorum animalium cinis. Hactenus Galenus. Aliud stomaticum, quod facit etiam ad anginas, Asclepiadæ: Hirundinum syluestrium vstarum cineris drachmas quattuor, croci drachmã vnam, nardi Indicæ drachmam vnam, melle excipe: Mixtura fit, cum iam sub manib. sint affectiones. Stomaticum ex Hirundinibus ad anginas, vt Harpocras (scripsit, vel vsus est) pullorum Hirundinum vstorum numero xj. mellis cyathum vnum, myrræ obolos tres, omnia tere, & misce. Hæc duo præscripta pharmaca, inquit *l* Galenus, ex Hirundinibus sunt absq. besasa: alia autem duo stomatica hæc præcedentia ex Hirundinibus cum besasa cõstant. Est autem & tertia coniugatio pharmacorum eiusdem generis, in qua ea, quæ ex besasa citra Hirundines præparantur, continentur. Eandem (nunc recitatam) ad anginas illitionem Nicol. Myrepsus quoque describit in capite de illitionibus, sed variantem nonnihil, & vt iudico, ex parte deprauatam. Pullos, inquit, Hirundinum agrestium numero xj. succi myrti viridis, mellis Attici, ana cyathos duos, seminis myrti succi (sicci fortè, nam Galenus habet tantum myrrhæ) triobolum, misce Electuarium diachelidonion Auicenna etiam describit primo quinti, & Mesue in curatione anginæ, & Serapio inter antidota. Leonellus Fauentinus ad anginam, cinerem crematæ Hirundinis cum fimo canis ossibus pasti miscere iubet, huncque puluerem inspirari in fauces, & locum absceſſus cum cannula subtili bis, vel ter in die. Cataplasma ex puluere combustarum Hirundinum, & nidi earundem efficaciter itaque prodest discutiendis tumoribus gutturis, & curandæ anginæ. Operæpretium fuerit hìc obiter addere quomodo Hirundines ad eiusmodi remedia rectè vrantur. Bulcasis pullos, inquit, Hirundinis implumes in olla noua pones, & modicum salis superinijcies, & ollam luto obturatam super prunas, aut in furno collocabis, donec cremati fuerint, Asclepiades apud Galenum sic; Hirundines ad remedium contra anginam vtuntur hoc modo; Pullos sale conspersos vnà cum pennis in fictili conijcimus, obturatumq. prunis imponimus. Cui Asclepiadæ Galenus gratiam habẽdam esse scribit ob id quod tam diligenter descripsit, quomodo Hirundinum pullos vri iubeat, & quod ipsa animalia, & non eorum recrementa in pharmaci contra anginam compositionem præparanda censeat. Leonellus verò Fauentinus remedia anginæ describens, Hirundines hoc modo comburi vult. Decollentur, inquit, & sanguine euacuato deplumentur, & saliantur, deinde ponantur in vase vitreato oris anguſti, & claudatur os vasis cum luto, & relinquatur in furno, donec præ ariditate facilè teri possit. Plinius ad oculorum remedia viuas Hirundines cremari iubet, alibi verò ad anginam pullos strangulatos cum suo sanguine comburi. Idem cinis cum melicrato, vt ait Kiranides, raucedines sanat. Lapillos in nidis pullorum Hirundinis repertos appensos Galenus à tussi tutum reddere testatur. Qui verò in ventre eorum inueniuntur, si dextro brachio suspendantur, hepaticos perfectè sanare promittit Kiranides. Contra calculos Plinius author est prodesse cinerem inteſtinorum Palumbum ferorum cochlearibus tribus è nido Hirundinum. Stercus in cibo, vel in potu sumptum secundum Marcellum tribuit colo sanitatem. Idem stercus apud Nicolaum Myrepsum admiscetur medicamento ad difficultatem vrinæ, & calculum, & colum. Si partus est accelerandus, Kiranides Hirundines edi iubet, & opem inde pollicetur. Vt modò de exterioribus affectibus aliquid dicamus, supra ex *m* Aetio diximus Hirundinis nidum tritum, & cribratum, & cum melle exceptum contra

k Lib. 6. de comp. med. sec. loc.

Stomatica illinitio ex besasa.

Stercus Hirundinis discutit.

l Lib. 6. de comp. mea. sec. loc.

Hirundines vt pro angina.

Ad raucodines.

Ad tussim.

Ad hepaticos.

m Scrib. 14 c. 49.

Ad colum.

Ad erisipilata faciei.

eryſipe-

Ad furunculum.

Ad linguæ vlcera.

Ad vlcus annoſum.

Ad podagram.

Ad morsū canis rabidi.

Ad viperæ morſus.

Ad ebrietatem vitādā.

Cōtra ſomnum.

erysipelata faciei commendari, tanquam citò diſcutiens; Fimus potus naſcentiam (phyma, ideſt, furunculum, vel ſimilem tumorem intelligo) ſanat, vt ſcribit Kiranides. Linguæ vlcera, & labrorum in mulſo, ſicut Plinius, ait, in melle, vel mulſa, vt Sextus, & Conſtantinus, decoctæ ſanant. Vlcus etiam annoſum teſte Sereno coaleſcet, ſi cineres Hirundinis altæ ei inducas. Sanguinem mirificè dolorem podagricum lenire ſcribit Trallianus. Aetius inter vnguenta podagrica hoc quoque recenſet remedium. Vrticæ ſemen & Hirundinis nidum cum ſapa terito, & illinito. Si ſpina vel aculeus in pede, aliave parte canem læſerit, extrahet illum, inquit Albertus, impoſitus puluis Hirundinellarum (cinerem de pullis Hirundinum intelligere puto) in olla noua cum partibus inteſtinis (cum ipſis inteſtinis) combuſtarum: quod medicamentum tanquam ſaluberrimū in pyxide reſeruandum eſſe monet. Ego hunc cineris Hirundinum vſum apud veteres non reperio; cæterum arundinis, quam phragmiten cognominat, radicem conciſam per ſe, & vna cum bulbis illitam ſurculos, & cuſpides extrahere Dioſcorides tradit. Ad morſum canis rabidi laudant citante Plinio Hirundinis decoctum epotum. Ad eundem morſum prodeſſe alias ſcribit glebulam ex Hirundinum nido illatam ex aceto, vel pulli Hirundinis combuſti. Alibi etiam tradit, vt quidam citant, ſtercus Hirundinis decoctum, & potum canis rabidi morſui aduerſari. Aduerſus verò viperarum morſus Pelagonius nidum Hirundinis cum vino vetere contritum in iumento imponi iubet: atque Eumelus in iumento ad omnem virulentum ictum pulli Hirundinis ventrem, vel eorundem nidum cōtritum imponi præcipit. Idem Pelagonius contra viperæ morſus in iumentis Hirundinis pullos diſſectos adhiberi conſulit. Si Hirundinum pulli tres tribus offis in fauces boum cum vino deijciantur, toto anno valere quidam ſcripſere, vt Plinius, & Columella citant. Si quis liberalius bibens ebrius eſſe nolit, Hirundinis roſtri cinis cum myrrha tritus, & in vino, quod bibitur, inſperſus, ſecurum teſte Plinio præſtabit à tumulentia. Sin iam ebrius factus eſt, cinerem Hirundinum aduſtarum quantitatem ſufficientem exhibebis. Si æger nimis dormiat, vel ſi quenquam nolis dormire, oculus Hirundinis poſitus in lecto, vt ferunt, ſomnum adimet, donec auferatur. Sunt etiam qui nugantur omnes te amaturos, ſi Hirundinis cor tecum habueris.

VSVS IN CIBO.

HIrundines niſi à pauperculis quibuſdam in cibum admitti puto. Alimentum ex eis eſt nocuum, & feruidum; ideoque niſi remedij cauſa medici edi iubent.

VSVS IN BELLO.

Cecinnæ æſtus.

a *Lib.* 10. *cap.* 24.

Fabij Pictoris æſtus.

Haddingus vt Dunam incenderit.

Fridleuus vt Duſlinā ceperit.

QVAMVIS alij Hirundines nobis prorſus inutiles eſſe profiteantur, hiſtoria nihilominus teſtatur etiam in bellicis negocijs, non vulgarem vſum fuiſſe. Cecinnam enim equeſtris ordinis virum ſcribit *a* Plinius comprehenſas Hirundines in vrbe, ſecum in expeditionibus adferre ſolitum, & poſtmodum victoriæ nuncias amicis miſiſſe in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore, & à Fabio Pictore idem Plinius traditum ait in animalibus ſuis, cùm obſideretur præſidium Romanū à Liguſtinis, Hirundinem à pullis ad ſe allatam, vt lino ad pedem eius alligato nodis ſignificaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet. Haddingum Humbli primi Danorum regis à fratre expulſi filium, iniuriam patri illatam vindicare cum vellet, ferunt ſucceſſorem patrui ſui illius, qui patrem ſuum interemerat, Dunæ agentem arcta ſtrinxiſſe obſidione, & cùm ita adhuc nihil proficeret, igne ſub Hirundinum, quæ in obſeſſa vrbe nidulabantur, à peritis aucupibus captarum alis occultè, & artificioſè ligato vrbem incendiſſe. ciueſque dum in reſtinguendo incendio fallaciæ ignari occuparentur, oppreſſiſſe, & Regem vna cum vrbe cepiſſe. Tradit eadem Hiſtoria Fridleuum alium Daniæ regem, cùm generoſo exercitu cum ad opprimendam Hyberniam contenderet, nec poſſet voti compos fieri, ad aſtum prænominati Haddingi regis confugiſſe, atque eodem etiam modo Duſlinam, quæ terræ caput erat, occupaſſe. Similem ferè hiſtoriam de Olga quadam principe recitauimus in Columba. Atq; hæc de Hirundine in genere dicta ſunt.

DE HIRVNDINE AGRESTI, siue rustica Plinio dicta. Cap. VII.

PLINIVS *a* quoddam Hirundinum genus, quod nidos quidem figura diuersos, sed eadem (qua domesticę) materia confingit, rusticum & agreste nuncupat, vt supra, vbi de diuersis Hirundinum generib. egi, ostendi adductis etiam eius verbis, est id quod Bellonius nobis pro Acanthylide Aristotelis perperam obtrudit, & Gazam scilicet secutus, pro Acanthylide Argathylem Latinè transfert. Caret huiusmodi Hirundine Italia, vel saltem hic mihi nunquam obseruare licuit. Turnerus propter pedum breuitatem Apodem minorem vocat, refertq. ab Anglis dici Rok martinettes, vel Chirche martinettes, ideſt, Hirundines templorum, quo pariter significato Germani Kirchschvvalben dicunt, nonnulli verò etiam Murspyren, Mynteſpyren, Mueschvvalben (vt Georgius Agricola) Bergschyvvalben; eo quod in templis & muris & montibus nidificent.

a Lib. 10. c. 33.

Bellonij error.

Apos minor.

Hirũdines templorũ.

FORMA. DESCRIPTIO.

ORNITHOLOGVS quidem huiusce speciei iconem expressit, estque ea quam nos hìc ab eo sumus mutuati, sed nullam apposuit descriptionem: ait tamen aliquos dicere imo ventre ad collum vsque albicare, reliquo corpore esse nigram. Exactius eam descripsit Bellonius, sed icon quam depingit Ripariæ est, siue Drepanidis, cuius dum etiam genus facere contendit, oleum & operam perdit. Eius verò descriptio talis est. Color capitis, colli & dorsi, vt in Hirundine domestica supra, & infra rostrum nihil prorsus rubedinis habet, eius enim loco sub rostro, gutture & toto ventre ad caudam vsq; cãdicat. Peculiari ab alijs signo dignoscitur, nempe quod pedes habeat pẽnis obuestitos. (Hinc fortè Turnerus Apodes minores vocabat) Alia est propria nota, macula videlicet prope caudã alba tantæ magnitudinis, vt dum volat, nihil in ea nigredinis prętęrquã capite, alis, & dorso & caudæ extremitatibus appareant. Cauda etsi etiam bifurcata est, binis tamen illis longissimis, quas domestica habet, caret.

Bellonij alius error.

Color.

Nota propria.

Cauda.

Hirundo agrestis siue rustica Plinij.

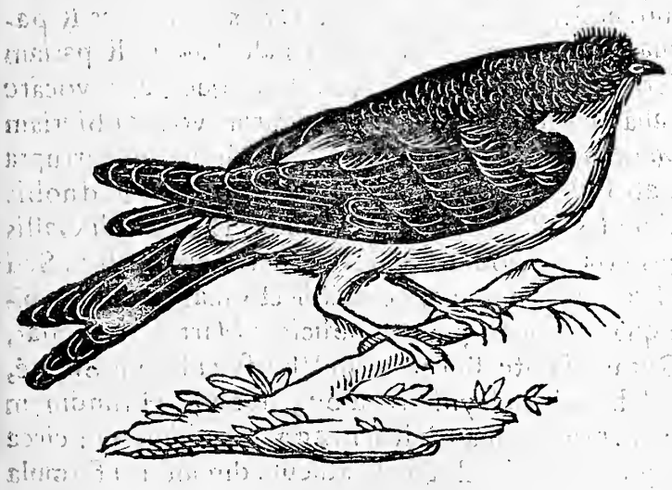

NIDVS.

IDEM Bellonius Hirundinis hoc genus solum nidum suum sphærica figura constructe asserit, adeo vt vel hinc saltem lapsus eius manifestetur, nam *a* Plinius etiam de syluestri, siue rustica Hirundine scribens dicebat: *nidos diuersos figura* (quã domesticę) *sed materia eadem confingunt totos supinos, faucibus porrectis in angustum, vtero capaci mirũ qua peritia, & oculãdis habiles pullis & substernẽdis molles.* Deinaddit. *In Aegypti Heracleotico ostio molem continuatione euaganti Nilo opponunt:* quę Bellonius de sua Argatyli Plinij intellexisse credit, cũ Plinius simpliciter deinde eodẽ capite dicat; *Argatylis appellatur eadem*

a Lib. 10. c. 33.

Argatylis nidus.

Gazæ error. b 9. hi. c. 11

dem figura (pilæ, nempe) *ex lino intextus*. Sed Bellonio impoſuit translatio Gazæ, qui apud *b* Ariſtotelem ſcribentem, *Acanthilis ſolerti ingento nidum conſtruit, texit enim lino in modum pilæ, vt vix ſit aditus:* Plinium hoc de Argatili ſcribere videns, pro Acantili Argatilem poſuit, & è ripariarum genere eſſe de ſuo addidit; nam id apud Ariſtotelem non legitur: neque etiam Argatilem Plinius in ijs enumerat. *In genere Parrarum eſt*, inquit, *cui nidus ex muſco arido, ita abſoluta perficitur pila, vt inueniri non poſſit aditus. Argatilis appellatur eadem figura ex lino intextus.* Ornithologus quod Gazam videret pro Parrarum legiſſe Ripariarum, prius Gazæ lectionem approbat, cùm alioqui, vt ſequenti ſubinde capite oſtendemus, Ripariæ longè aliter nidificent, quod fortè cernens ingeniosè admodum ad Parrarum Parorum (quos ſanè eo modo nidum confingere adhibenda etiam icone ſuo poſt loco indicabimus) & pro Argatilis Aegithalus, hoc eſt, Parus legendum eſſe conijcit. Aegitalus autem, & Argitilis nomina facile permutari poterunt. Vt modo ad Hirundinē noſtram reuertamur, Turnerus etiam in ſcopulis & templorum feneſtris aditioribus, & ſummis turribus nidos figere ſcribit. *Hirundinum genus tertium*, inquit, Albertus, *in parietibus murorum* (in muris) *exterius nidificat, & muſcis eſt infeſtum. Idem cum Paſſeribus pugnat. Paſſer enim domicilium* (nidum) *eius præoccupat initio veris antequam veniant Hirundines.* Et rurſus: *Hirundines, quæ in muris & lapidibus nidificant, concludunt luto nidum vſque ad arctum foramen per quod intrant & exeunt, quod ſi Paſſer intrauerit, & non citò exierit, Hirundinibus collectis pluribus, & luto obturantibus nidum ſuffocatur. Poſtea reparato foramine Hirundo, ad quam pertinebat nidus, Paſſerem mortuum eijcit:* Et rurſus alibi, *Hirundines omnes, quæ in muris nidificant, claudunt nidos præter foramen, per quod intrant.* De hoc item Hirundinis genere intellexit Matthiolus inquiens: in muris veterum ædificiorum & cauernis & ſcopulis montium nidificant. In Hollandia ad vitreas Eccleſiarum, aliorumquè altorum ædificiorum feneſtras, in fornicibus earum tantummodo nidulari audio, & nidum ferè ſphæricum confingere eadem prorſus, quæ domeſticæ materia, vt ex Plinio dictum eſt.

Plinius correctus.

Parorū nidus.

Hirūdinis ſyueſtris nidus.

DE DREPANIDE, SIVE RIPARIA. Cap. VIII.

a hi. 2. c. 1.

b Lib. 10. c 33.

Falcula.

Abrocayn

Daryachin

Dryacha.

Dardanelli

AVCVLAM hanc, de qua nunc agimus, & cuius ſubinde pictura dabitur, *a* Ariſtoteles Drepanidem, Plinius Ripariam, Marcellus Empiricus Ripariolam voce diminutiua, Gaza apud Ariſtotelem Falculam aut Ripariam nuncupat. Albertus Græcè dici ait Abroycayn, & aliquos eam vocare Daryachim, quo loco alias legitur Dryacha, qua nimirum voce alibi etiam vtitur, hoc modo: *Dryacha auis eſt Ariſtoteli pedibus carens.* &c. Videtur autem corrupta vox à Græca Drepanis. Matthiolus ab Italis Rondoni vel Tartari dici ſcribit: ſed nobis Bononienſibus Rondoni vocantur Apodes, Ripariæ ſiue Drepanides Dardanelli Gallis Martinet, quod nomen Ornithologus etiam Apodes Cypſellos pertinere ſcribit; Sed Bellonius Gallus Martinet omnes Hirundines nominat, cum adiecto magnitudinis epitheto, Ruſticam verò ſiue agreſtē de qua proximè egimus, ſimpliciter Martinet appellat, & Ripariam Hirondelle de riuage. Germani teſte Turnero ein Vberſvvalbe aut Speirē, aliqui referente Ornithologo Vvaſſerſchvvalbe, Rynſchvvalbe, hoc eſt, Hirundinem aquaticam, & Rheni Hirundinem quod prope aquas & Rheni aggeres niduletur: circa Argentoratum eodem ſignificato Rhynougele, ideſt, Rheni auicula diminutiua formula dicitur. Georgius Agricola & ipſe Germanus ſummo cum & intolerabili errore Apodes cum Riparijs eaſdem facit, & Germanicè interpretatur Speirſchvvalben. Ornithologus diuerſarum Hirundinum nomina in diuerſis Germaniæ locis confundi ait, ſuoſque tradit Spyren vocare Apodes inferiores verò Germanos ita vocare Riparias: Auē cuius iconē exhibet, & in Rheni riparum cauis nidificare aſſerit, ab alijs Germanicè Teelſchvvalben dici ſcribit.

Hirōdelle de riuage.

Georgij Agricolæ error.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

PLINIVS *a* Ripariam tertium genus Hirundinum facit inquiens: *Tertium Hirundinum genus est, quæ ripas excauãt, atque ita internidificant.b* Arist. quicquid dicant alij, manifestè distinguit, dum ait: *Drepanis vt pennis præualet, sic pedibus degenerat, vt Hirundo & Apodes: nam hæc tria genera & moribus & volatu (ὁμοιότροπα) & specie, (tum reliqua scilicet, tum paruitate pedum) proxima inter se conspicuntur.* Et reuera illud tantùm hæc auicula cum Hirundinibus omnibus commune habet, quod pedibus sit curtis, multùm volet, & insecta in volatu captet. Contra ab ijs differt, nidificandi ratione, quia non semper appareat, sed cùm imber incessit tantùm, & quia caudam, vt reliquæ Hirundines non habeat bifurcatam.

Hirundo riparia fœmina cum Chelidonio minori.

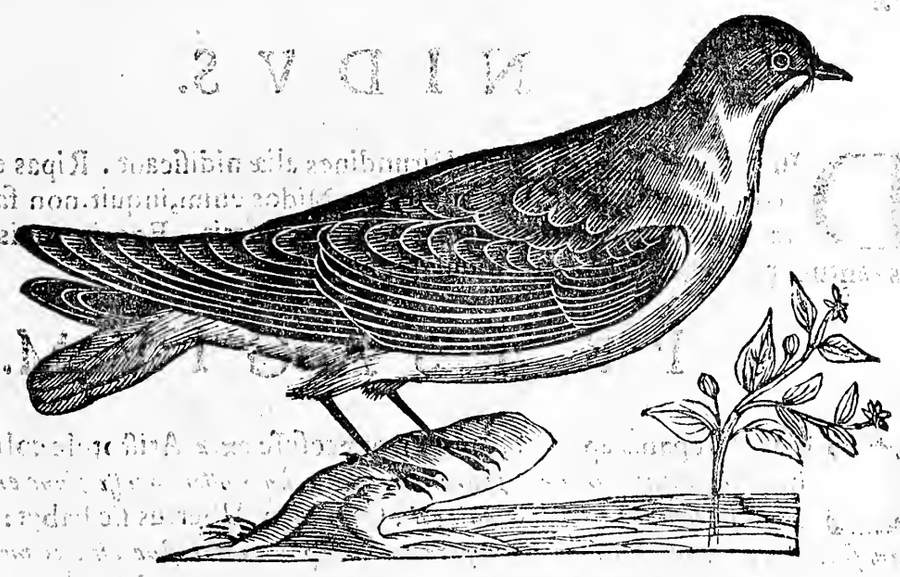

Hirundo riparia mas, siue Drepanis cum Vincetoxico.

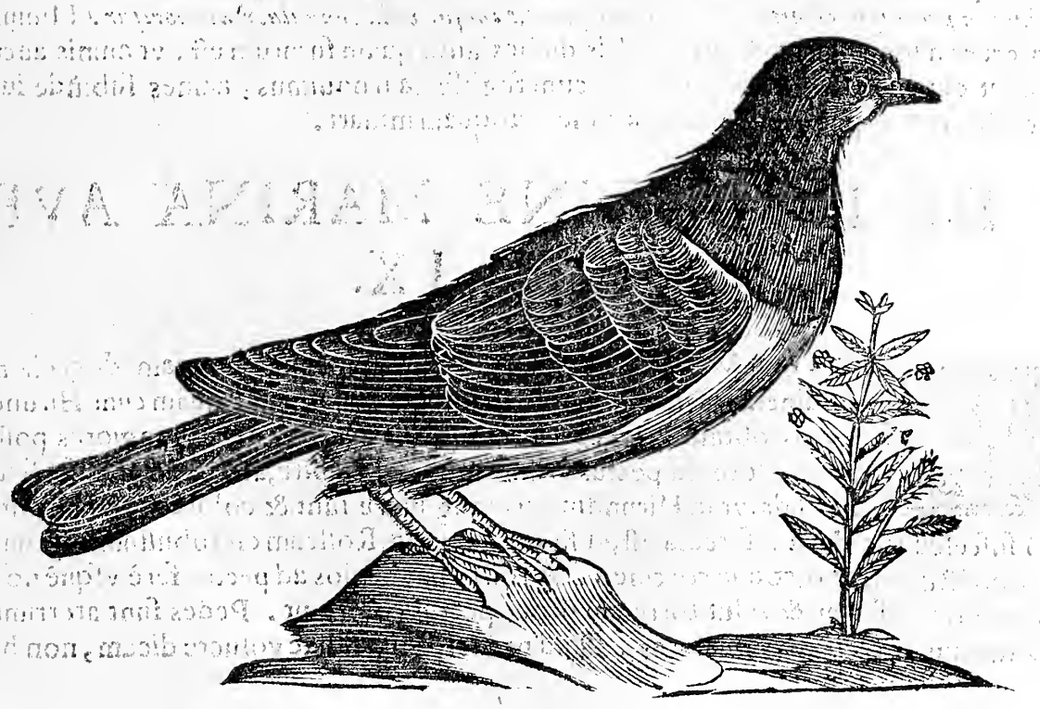

FORMA. DESCRIPTIO.

Color. ORNITHOLOGVS Ripariæ fœminæ figuram depingens, Ventre, inquit, albicat, vt in collo quoque: pectore fuſca eſt. Deſcendit enim deorſum à dorſi initio ad pectus fuſcus color, ſed qui tamen totum pectus non occupet. Mirum quod rotundam illam maculam eiuſdem coloris, quæ retro oculos eſt, ad aures nimirum, non expreſſerit. Auicula tota (fœmina nempe) pronè præter pectus candicat, ſupinè fuſca eſt: mas verò magis nigricat, item collo toto, præterquam ſub roſtro, vbi macula eſt luteſcens. Alas in mare nimis breues pictor expreſſit: longitudinem earum ex femellæ icone dimitteris, quam innuens philoſophus dicebat pennis præualere, pedibus verò degenerare, ſcilicet ob breuitatem, de qua etiam Plinius. *Qui negant*, inquit, *volucrem vllam eſſe ſine pedibus, confirmant, & Apodes habere, & Drepanin eis*: ſic ille, quibus perperam intellectis a Albertus *Dryacha*, inquit, *Ariſtoteli auis eſt, pedibus carens* (χαλκόπους autem, non ἄπους Ariſtoteli eſt) *& cùm ad terram ceciderit, cubitis alarum & pectore repit ſicut Veſpertilio*.

Mas vt fœmellat differat.

a Lib. 23. Alberti error.

NIDVS.

DIuerſo, vt dixi, modo quàm Hirundines aliæ nidificant. Ripas enim teſte Plinio excauant, atque ita internidificant. Nidos enim, inquit, non faciunt. Albertus tamen nidos artificioſos ſibi conſtruere aſſerit. Ego in cauis ſimpliciter illatis tantùm plumis, & ſtramentis nidulari audio.

PRÆSAGIVM.

a *hiſt. c. 3.* CVM Drepanis apparet, imbrem præceſiſſe ex a Ariſtotele colligitur, qui ita habet: *Aeſtate tantum apparet Drepanis cùm imber inceſſit; tunc enim, & apparet & capitur: denique rara hæc auis eſt*: Quo loco Albertus ſic habet: *Hirundinis quædam ſpecies non apparet niſi vno tempore ani poſt pluuiam in fine æſtatis menſe Auguſto cum Sol eſt in Leone. Eſt autem admodum rara, & per totum annum niſi ſemel apparet, menſe vno quo etiam perit: quare generatio eius obſcura eſt.* Alibi contra ſic: *Non apparet autem niſi poſt pluuiam in principio æſtatis, & eo tempore parit, eumque pulli conualuerint, moritur*. Plinius verò migrare hanc auiculam ſcribit multis diebus antè quam futurum eſt, vt amnis auctus attingat eius nidum. Inde nimirum cùm fugiſſe eam nouimus, amnes ſubinde iudicare prædicereque poterimus inundationem aliquam minari.

Inundationis præſagium.

DE HIRVNDINE MARINA AVE. Cap. IX.

Deſcript. Color. Alæ. Cauda. Roſtrum. Pedes. HIVSCEMODI auem aucupes noſtri, apud quos eam deprehendi, Hirundinem marinam nuncupant ob ſimilitudinem, quam cum Hirundinum genere obtinet, licet corpore longè ſit maior & pedes longiores poſſideat. Ventre toto ad pectus vſque candicat. Capite, alis & dorſo fuſceſcit. Alæ & cauda, vt in Hirundinibus longiſſimæ ſunt, & colore nigricant, intus verò fuſceſcunt. Cauda bifurcata eſt, vt figura exprimit. Roſtrum eſt robuſtum, nigrum, vt in Laro, rictu, maximo, eoque coccineo. A roſtro per oculos ad pectus ferè vſquè notabilis linea atra defertur, & velut torquem prope pectus conſtituit. Pedes ſunt aterrimi, & vt Hirundinibus, vt dixi, malores. Quid præterea ſuper hac volucre dicam, non habeo.

Hirundo marina cum lenticula marina.

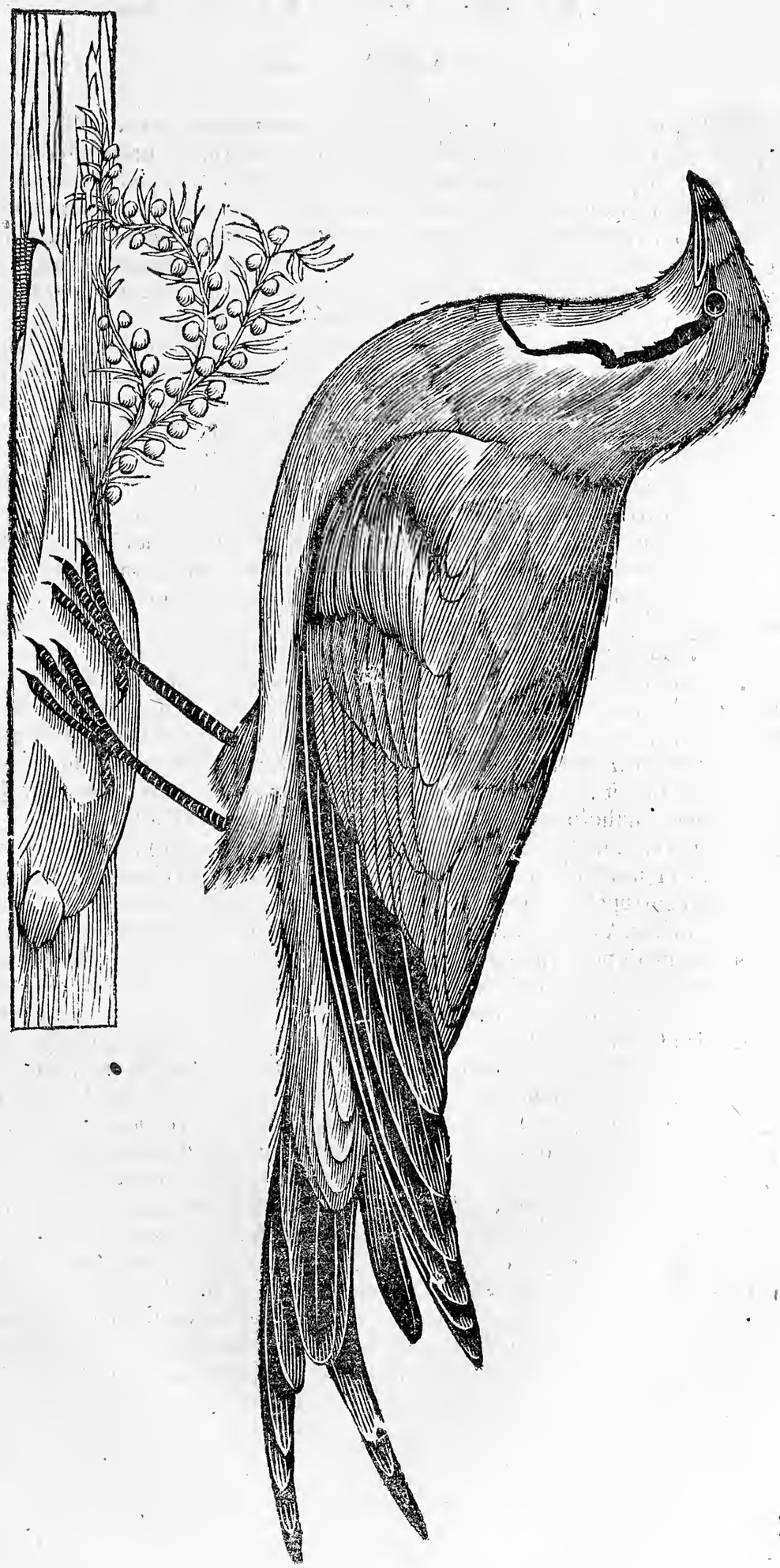

DE APODE.

Cap. X.

COMMVNIS præceptor *a* Aristoteles auem hanc, quia Hirundini adeo similem, vt nisi hirsutis pedib. & quia paulò maior sit, ea discerni nequeat, Apodem indigitauit, Gaza Latinè Apedem & Depedem reddidit, Plinius verò, quem aliàs plerunque sequi solet, seruata voce Græca Apodem Gaza à paruitate pedum nomen deducit; Plinius quod careat eorum vsu. Quê secutus Syluaticus, *Apodhia* (Apodes rectiùs) *vocantur*, inquit, *aues similes Hirundinibus, maiores tamen, plurimum volantes sic dictæ, quia vsu pedum carent*. Eædem ab alijs teste *b* Plinio & Aristotele Cypseli vocantur. Κύψελον etiam Hesychius, & Varinus exponũt auem similem Hirundini, nonnulli in hac voce l, duplicant, quod non placet. Forsan autẽ ita dicuntur, quoniam ἐν κυψέλαις siue κυψελίσι pariant, vt subinde ex Aristotele dicemus. Cypselos, inquit Cælius, Psellus in libro de victus ratione Trogletas nuncupat, quia in foraminibus, & cauis ferè latitent. Sed Cælius ex translatione Ge. Vallę deceptus est, vt ni fallor, in Passere etiam annotaui, nam hoc interprete Psellus commendat in cibo Passeres & Trogletas (lege Passeres Trogletas) quę Hirundinibus similes sunt pedibus curtis (quæ posteriora verba Valla de suo addidit) qui foraminibus turrium solùm se committunt: vnde nimirùm pyrgitæ hi Passeres etiam appellantur, quorũ pariter idem *c* Psellus meminit. Vt verò ad Apodes reuertamur, quidam viri docti Germani referente Ornithologo χελιδόνας θαλλασσίας, id est, Hirundines marinas etiam nominãt, sed cur id faciãt, authorem, quod sciam, non habent, nisi fortassis Plinij authoritate ita appellasse putemus. Hic enim Apodes toto mari cerni scribit Hirundinum specie. Nos autem hoc nominis proximè præcedenti aui tribuimus nullam aliam ob causam, quàm quod aucupes eam ita appellare videremus. Nonnulli etiam hodie Alcyonem vulgò Hirundinem marinam dicunt, & Germani, vt Ornithologus scribit Meropi, aut ei congeneri aui eandem nomenclaturam tribuunt. Albertus cum scripsisset de Apodibus quorum pedes sint mali, alę verò bonæ, post subdit: *Dicit autem Auicenna auem minorem quam sit Vespertilio* (Hirundo potiùs, inquit Ornithologus, vt vitium sit interpretis; sed Apus Hirundine maior est; itaq. legit: Dicit Auicenna Apodem maiorem esse, quam sit Hirundo) *& est*, inquit, *de genere Vespertilionis* (Hirundinis) *quæ in terram cadens super alas cadit, & Arabicè vocatur Abasc* (voce forsan corrupta ab Apode) *& vacillat in motu, ac si careat pedibus*. Aristoteles sanè illo in loco nullam Vespertilionis, sed Apodis tantùm & Hirundinis mentionem facit. Aug. Niphus pro Apodes habet Apedes, Gazam, vt apparet, secutus, & Hirundines saxatiles & spelunearias dici scribit. In Venetia prouintia referente Hermolao etiamnunc Cypseli nuncupantur. Ego id nominis vulgare Italicum esse non puto. Perperam etiam Scoppa etiamsi Italus Cypselum Italicè interpretatur la Rendina, Rondina, vulgò typographi lapsu: nam & vox simpliciter Hirundinem sic reddidit. Perperam item Syluaticus, & ipse Italus apud plures vulgò Dardanos appellari dixit. Itali Meropem ita nuncupant, & Hirũdinem ripariam Bononienses Dardanellum, fortè quod Meropis adinstar rerræ caua subintret. Apodes Bononiæ, Regijque & fortassis in tota Lombardia Rondoni dicuntur, Genuæ, vt audio Barbarotti, voce planè ab Hirundinibus diuersa, Hispanis Venceiò, nonullis Arreaquo; Gallis la gran Hirondelle, grand Martinet, seu Martilet, Moutairder. Georg. Agricola Apodem, vt superius quoque à me est annotatum, eandem cum Hirundine riparia facit, & Germanicè interpretatur Spirfv valben; Heluetij teste Ornithologo Spyren nominant, & Murspyren, & Gersuualm, vel Gerschuualemen: Holandi, vt audio Steensv valemen, quod in parietib. nidulẽtur: Angli Thegreatsv valovves, hoc est, Hirundines magnas, vt refert Turnerus Anglus, qui has aues vel Hirundines rusticas appellandas putat, vel Apodes maiores: Eliota pariter Anglus Martlettes dici scribit.

a 9. hist. c. 30.

Etymologia. Apes seu Depes. Apodhia.

b Lib. 10. c. 39. Cypselus.

Vallę error.

Passeres trogly æ. Passeres pyrgitæ.

c Lib. 1. de vict. rat. cur finem.

Hirundo marina.

Alcyon. Meropi cõgener.

Abasi. Apodes.

Hirundo saxatilis, & spelunca ria.

Rendina.

Dardanus Dardanell. Rondoni. Ba. barotti

Synony ma aliarum na tionum.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

APODES, tametsi vulgò vbique fermè terrarum Hirundinis nomenclatura celebrentur, inter Hirundines tamen à veteribus, nimirum Aristotele, & Plinio non recensentur. Vterque verò Hirundinibus similes esse prodidit: quinimo Aristoteles discerni posse ab Hirundine negat, nisi quòd tibijs sint hirsutis, quam pariter differentiam in domesticæ Hirundinis historia annotauimus. Quàm apertè verò Apodes ab Hirundinibus distinguat philosophus, ostendimus in Drepanide allatis etiam eius verbis: differunt verò etiam magnitudine, nidulandi modo, & digitorum in pede constitutione: sunt enim duo antrorsum & totidem retrorsum tendunt, quamuis id in icone, quam exhibebo, expressum non sit; vsum eius in sequenti iam rubrica inuestigabo. Vt ab Hirundinibus differant.

Apos cum Tabano.

FORMA. DESCRIPTIO.

APOS toto corpore plumis egregiè munitus, fultuſque eſt, quemadmodum ſcilicet auibus multùm volacibus conueniebat, maximè verò cùm & pedum vſu careat fermè; vnde dicebat *a* Philoſophus, *Apodes vt pennis præualent, ſic pedibus degenerant.* Natura enim pedum paruitatem, alarum velocitate compenſauit. Toto corpore vnicolor eſt, ſed qualis in murium pilis conſpicitur. Caput habet ſupra admodum latum, collum verò breuiſſimum, rictum ampliſſimum, adeo vt integros ſcarabeos ac lucanos deglutiat; palpebras more terreſtrium ſupra, & infra oculos, roſtrum exiguum, nigrum, prope extremitatem acutum, alas longas, caudam bifurcatam, crura breuiſſima, ac digitos vſque pennis obueſtita, digitos vero vtrinque binos, vt in Picis Martijs, vnguibus armatos acutis, quibus quod rapuit adeo conſtringit, vt id perfodiat. Cęterùm cùm cæteris auibus pedes, cruraque ad inſiſtendum dederit natura, in hoc auium genere ad rependum potiùs facti eſſe videntur: ijs enim quando aliquod foramen ſubintrant, vltra prorepunt, ad quod digiti ab vtraque parte bini plurimum proſunt; vt Picorũ exemplo facilè comprobatur, quibus tales ad ſcandendum arbores, rependumque per caudices & ramos earum natura ſagax conceſſit.

a 1.hi.c.1.

Color. Caput. Collum. Os. Palpebræ. Roſtrum. Alæ. Cauda. Pedes. Pedũ vſus.

LOCVS. VOLATVS.

EIVSCEMODI auium genus, quod pedum vſu propemodum careant, nunquam ſtant aut ſedent, aut arboribus, vt Hirundines conſiſtunt, & ſi fortè in terram impigerint, cùm propter alarum longitudinem, tùm propter pedum breuitatem eleuare ſeſe nequeunt, quare in continuo volatu verſantur, & niſi in foramine aliquo, vel proprio nido quieſcunt; quod annotauit quoque Plinius, dum ait: *Plurimum volant Apodes. Hæ ſunt quæ toto mari cernuntur, nec vnquam tam longo naues tamquè continuo curſu recedunt à terra, vt non circum volitent eas Apodes. Cætera genera reſidunt, & inſiſtunt: his quies niſi in nido nulla, aut pendent, aut iacent.* Differt autem Apodum volatus à volatu Hirundinum, quòd Apodes plerũque gregatim volent, & altiùs etiam illis. Cum volant velut arcus tenſi figuram exprimunt, & ſæpe alas non mouent. *a* Bellonius affirmat hoc auium genus reliquas aues volatus pernicitate vincere, & delphinum cæteros piſces natando, & ab hoc ſuperari Apodem, ſi volatus natatui conferatur, Apodes ſcribit Ariſtoteles omnibus anni temporibus appareret; cùm alioqui apud nos primæ auium diſcedant, & vltimæ redeant: quamobrem in Græcia vbi degebat Ariſtoteles, ſecùs quàm hìc fecerint: quod credens Bellonius Ariſtotelem ait id de ſua patria ſcribere, & reuera aliàs Apodibus id non conuenit. Georgius Agricola plures numero hybernis menſibus inter ſe nexas latere tradit in ripis fluminum, paludum, & in litttoribus & ſcopulis maris, indeque accidere vt piſcatores interdum ita inter ſe iunctas ex aquis extrahant. Verùm dubium eſt, de quibus id ſcribat Agricola; nam Apodes, vt dixi, cum Riparijs confundit: Vnde ſubdit, *dictæ autem ſunt Ripariæ, quod ſoleant ripas excauare, & in eis nidos conſtruere, ac latere,* quibus ſanè verbis ſe de Riparijs loqui atteſtatur.

Vt quieſcant. Volatus Apodum, & Hirundinũ vt differat. a L.7.c.13. Delphini natatus. Vt lateant. Agricolæ error.

NIDVS.

CIRCA turres degunt, & in foraminibus earum nidificant; Plinius in ſcopulis etiam nidulari ſcribit, quæ fortè illæ fuerint quas toto mari conſpici ait, Ornithogus in crepidinibus fluuiorum altiſſimè, vel in terra vel in glarea, quod non puto, quamuis & Ariſtoteles intra ſpecus nidum confingere teſtetur. Fingunt autem eodem Ariſtotele teſte ſpecie ciſtellę productę longiùs, fictę ex luto (Gręcus textus habet, νεοττεύουσιν ἐν κυχελίσιν ἐκπηλοῦ, vno aditu dato arctiſſimo, idque locis anguſtis, vt & beluas deuitare poſſint & homines.

Nidi figura.

VICTVS

VICTVS.

VICTITANT infectis per aera volitantibus, eaque nisi volantes capiunt, & nisi volantes edunt. Obseruaui tamen ego aliquando adhærere parietib. quod ideo eas facere conijcio, vt araneas muscasue, similiaque insecta præuisa capiant. Bellonius tantum oculorum acie valere scribit, vt per mille passus muscam volantem obseruent, & subitò insequantur. Quantum visu valeat.

CAPIENDI RATIO.

QVOMODO pueri Apodes primùm redeuntes in Zacintho insula numerosè capiant, ita ferè recenset Bellonius, Zacinthus insula castrum habet in cacumine rupis prope vrbem, cuius (castri) incolæ pueri è fenestris ceu piscaturi baculum manu continent, hamoque plumam pro esca appendunt, quam diripere, & in nidum portare volentes aues, hamo affixæ hærent, atque ita puer vnus septuaginta vno die aues capere visus est. Idem Bellonius quomodo in Creta pueri eas cicadis capiantur, sic docet. Acicula instar hami curuata cicadam transfigunt, aciculam filo alligant, cuius ipsi extremitatem tenent. Cicada transfixa in aerem euolat, eam conspectam Apodes impetu petunt, & deuorata filo hærente capiuntur. Simili modo Regij audio laqueis capi, in quibus cicadæ, vel muscæ sint appensæ. Pueri vt Apodes capiant in Zacintho insula. Vt cicadis capiantur in Creta.

COGNOMINATA.

VNNI populi Apodes dicti sunt, vt Suidas meminit, quòd nunquam ferè pedites, sed contra semper equites iter facerent. Cypselus Corynthiorum tyrannus fuit, de quo consule alios. Vnni populi Apodes dicti. Cypselus tyrannus.

PROVERBIVM.

CYPSELVS *non generat Aquilam*, prouerbium citatum G. Heldino: quod adagiorum author non memorat. Videtur autem simile illi Horatiano, *Et imbellum feroces, Non generat Aquila Columbam*. Vel forte ideo Apos Aquilam non generare dicitur, quia etsi volandi pernicitate Aquilam nisi superet, saltem adæquet, viribus longè sit inferior, cùm scilicet Apos insecta deuoret animalcula exigua, Aquila quodcunque obuium etiam maximum impugnet. Cypselus non generat Aquilã.

VSVS IN CIBO, & Medicina.

GERMANI superiores, inferioresque, vt audio, ab Apodum esu tanquam prorsus abominando abstinent, cùm alioqui in cibo non sint ingrati, maximè pingues. Fœtus earum Bononiæ in præcipuis delicijs habentur, & magno væneunt. Has aues testatur Plinius ex vino sumptas sanare tormina. Germani non edunt Apodes.

DE VPVPA.

Cap. XI.

Ordo.

Auis paradiſi.

VPVPAM etſi ſpurciſſimam, vt ſubinde in hiſtoria patebit, auem, vel ob ſolam fabulam, qua Thereus Thraciæ rex in auem conuerſus fingitur, quod Philomelam, ideſt, Hirundinem, & Prognen; id eſt, Luſciniam gladio perſequeretur, Hirundinibus ſubiungimus; ſed forſan & regiam alitem præferre debebamus, regiam autem, non ob iam dictam fabulam, ſed propter inſignem, ſpectabilemque corporis decorem, quamobrem quibuſdam auis paradiſi nuncupari meruit, quã pulchritudinẽ notans *a* Naſo de Thereo in Vpupam conuerſo canebat: 1

a L. 6. Met.

Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtæ.
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum,
Nomen Epops volucri, facies armata videtur.

SYNONYMA.

Dulkiphat. *a Cap. 13.*

PRO Dukiphat in Leuitico Rabbi *a* Salamon exponit Gallum ſylueſtrem duplici criſta, vnde etiam nomen ſit, quaſi, ideſt, duas, ideſt, criſtas habens. Eandem expoſitionem ſequitur R. Dauid, Serach, Ghaon, & R. Abraham. D. Hieronimus, & Septuaginta vertunt Vpupam: quam verſionem aſtruit Sanctes Pagninus, quod Vpupa auis ſit criſtis à capite exeuntibus galeata. Sed & Rabbinorum verſio non diſplicet: nam Vpupa à quibuſdam Græcè etiam ἀλεκτρυὼν ἄργιος, ideſt, Gallus ſylueſtris dicitur, quemadmodum à nonnullis Italis Gallus Paradiſi. Eandem Hebraicam vocem Septuaginta in *b* Deuteronomio traducunt Porphirionem. Vbi apud *c* Zachariam iuxta Hebraicum legitur: *Et habebant alas* Chaſida, Aquila Theodotio & Symmachus teſte D. *d* Hieronymo legunt ἐρωδιὸν, ideſt, Herodionem, ſoli Septuaginta ἔποπα, ideſt, Vpupam Haſidam, inquit D. Hieron. Hebræi Miluum putant auem rapaciſſimam, & ſemper domeſticis auibus inſidiantem. In Anapha Hebraicæ vocis interpretatione variant plurimum interpretes: Hieron. Charadrium nonnulli Vpupam, quòd ad Charadrium proximè, vt aiunt, accedat, quia criſtam in fronte geſtare videtur: quidam Picam, Picũ alij, alij Miluũ, alij Gracculum eſſe volunt, alij Palumbem ſylueſtrem, quidam recentiores Otum, vt in Oto dixi. Ego D. Hieronymi lectionem probauerim, quamuis plurimi Ardeam propriè ſignificare velint. Racham etiam Hebraicè linguę periti omnino genus aliquod Aquilæ, aut Vulturis eſſe volunt, quanquam Septuaginta Vpupam tranſtulerint, item aliqui Vpupam exponunt, quod quoque improbant eruditi. Kaath quidam Germanus non indoctus Vpupam exponit, ſicut etiam Iudæi recentiores ferè; Cos deniquè variè interpretantur, Bubonem, Noctuam, Vpupam, vt in Bubone fuſiùs, niſi memoria fallit, ſcripſi. Alhudud Bellunenſis auem eſſe tradit, qnæ vulgò apud Patauinos Gallus Paradiſi vocatur. Fitomos Syluaticus traducit Vpupam, item Gareſol. Apud Albertum pro Vpopa reperitur Hakocoz. Græcis ἔποψ, vt Latinis Vpupa dicitur, nomine pro onomatopœiam facto. Nam quamuis Iſidorus ita Græcè dictam ſcribat, eo quod ſtercora humana conſideret, & fœtenti paſcatur ſimo, mihi probabiliùs videtur à voce ſua dici, vt Varroni etiam in primis placet, vt mox patebit. Pro ἔποψ legitur apud nonnullos quandoque etiam ἔποξις, apud Heſychium & Varinum ἔποψ auis quædam exponitur. Ornithologus conijcit vocem eſſe corruptam & legendum vel ἔποψ, vel μέροψ. Iidem etiam Σιήτλω appellari aſſerunt, & ἀλεκτρίονα, & γέλασον. Aegyptij Cucufam, vel Cucupham vocant, vocc nonnihil accedente ad Hebraicam Duchifat: & Kiranides Cucufam pro Vpupa interpretatur, & alijs Phylincopetrõ vocari ſcribit *e* Orus Κηκυφὰν parentib. ſenio confectis nidum ait extruere, pennis eorum euulſis; idem alij de Vpupa referunt, pietate eius in parentes celebrata. Sed Orus, vel ſaltẽ interpres aliquis Græcus Cucuphã ab Vpupa auẽ diuersã exiſtimaſſe videtur, cum hic Cucupham, *f* alibi verò Epopen nominet. Nunc vulgò Græcorum appellatur ἀγριοκόρος teſte Roberto Stephano, ideſt, Gallus ſylueſtris, & in Creta, vt aiunt agriopc-

Vpupa gallus ſylueſtris dicitur. *b Cap. 14* *c Cap. 6.* *d In com.* 3

Anapha. 4

Rachum. Ataleph. Kaath. Cos. Alhudud. Fitomos. Gareſol. Hakocoz. Ety nologia. Ἔποψ. 5

Cucufa philoncopteros. *e L. 1. Hieroglyph. 55.*

f Lib. 2.

agriopetinon dicunt. Apud Italos per onomatopœiam Buba dicitur, circa Vincentiam Vperga; alibi à crista, qua insignis spectatur, Gallo del Paradiso, vt in Venetia prouincia, apud Ligures Galletto di Marzo, nimirum ob cristam, & quod circa Martium mensem apparere incipiat; alibi etiam Galletto di Maggio, fortè quod tunc numerosiùs appareat, Bellinzonæ Pupulla, Siculis, ni fallor, Cristella: Hispanis Abubilla: Lusitanis Popa: Gallis Huppe, vt nonnulli aiunt, vt Ornithologus, à fœtore, qui postremam eam dictionē per p, duplicatum scribit, circa Montepessulanum Lupege: Sabaudis Etpie, ni fallor, in valle Augusta, Putta: Germanis Vvydhopff, Vvidehnpffe, Karhann, idest, Gallus stercoris, circa Rostochium Vvedehoppe; Flandris Hupetup; Brabantis Huheron, Anglis à Houupe; Illyris Dedek; Polonis Dudek, Turcis Ibik. Litteratores plerique omnes Britannici Vpupam, inquit Turnerus, eam vocant auem, quam barbari ab alarum strepitu Vannellum, & ipsi sua lingua Lapuuingam.

Buba.

Vannellus Lapuuinga.

FORMA. DESCRIPTIO.

VPVPA, inquit Pausanias, magnitudine paululum excedit Coturnicem, In capite autem pennas habet cristarum instar in sublime elatas. Vnde τριλοφίαν eam nominat Aristophanes, quasi triplicem habeat in galea cristam, vt in scholijs legitur, vnde etiam μακρεσίκρανος, & κορυθαιολος à poetis cognominatur, vt Hesychius, & Varinus scribunt, Cristam verò, quia dum lubet, erigit, & rursum submittit, Plinius rectè plicatilem vocauit, dum ait: *Diximus, & cui plicatilem cristam dedisset natura per medium caput à rostro residentem.* Et alibi iterum: *Mutat & Vpupa colorem, vt tradit Aschylus poeta, auis crista visenda plicatili, contrahens eam, surrigensq́ per longitudinem capitis.* Vbi apud Albertum legitur: *Vpupa galeam de pelle habet in capite, toto corpore varia, & pulchra*; lege de pennis, vel plumis, nam ex his crista constat, sicuti etiam ex Pausania dixi, non ex pelle, sed hoc Gallinaceo potius conuenit. *a* Aristoteles Vpupam, & cæterarum quoque syluestrium plurimas tempore æstatis, & hyemis mutare prodidit, & *b* alibi: *cum colore, tùm verò specie immutatur, vt Aeschylus poeta satis carmine suo exposuit.* Citat dein eius carmen, sed quia ita deprauatum legitur, vt ne minimùm id quidem interpretari potuerit magnus vir Gaza, hic id ego, quantum iudicare possum, correctum, & emendatum à *c* Iosepho Scaligero apponam.

Magnitudo Caput. Vpupa cur. τριβοφία dicta. Crista Vpupæ plicabilis vocata.

a 9.h.c.15.
b 9.h.c.39.

Aeschylus correctus.

c In comm. Acinæ Virg.

Τȣ̃τον δ' ἑπὸ πῆν Ἔποπα τῶν αὑτȣ̃ κάκων.
Πεποικίλωκε, Κἀκοδυλώσας ἔλει
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντευχίᾳ
Ὃς ȣ̃ρι μὲν φαιὸν τι διαππάλει πτερὸν
Κίρκȣ λεπαργȣ, δύο γὰρ οὖν μορφᾶς φανῆ
Παιδός γε, τ' ἀντȣ̃ νηδύος μιᾶς ἄπο
Νέας δ' ὀπωρας ἡνικ' αὐξανθῆ στάχυς,
Τίκτεινιν αὖτις. Καμφινωμȣσει πτερυξ:
Ἀει δὲ μίσει τȣ̃ δε παλλήνης τοπȣ
Δρομȣ̀ς ἐρήμȣς, ἢ πάγȣς ἀποικισει.

Iacob. Dalechāpius sic vertit, Gazam, vt apparet, secutus, nā Circi Accipitris nō meminit:

Hunc calamitatis Vpupam testem suæ
Variam facit, tenetq́ perculsum metu,
Ferum antea, armatum, petrarum nunc auem
Vere appetente, quæ nouo pennas quatit
Ruffas in agris. Nam est figura duplici
Vnus quidem iuueni colos est pectoris;
Autumno at illa flaua cum peperit seges,
Mutata pennas rursus alias induit.

Citaui eosdem versus in Cuculo ex Dalecampio, vbi pariter Aeschylum cùm Vpupa Cuculum imprudenter confudisse, ex Scaligeri authoritate scripsi; quod vt manifestiùs appareat, necessarium est clarissimi istius viri scholia ad eosdem versus apponere. In quib. versibus, inquit, primū allusum ad nomē Epopis, tanquam ἐποπτης, fuerit malorum suorum; deinde alium plumarum colorem illi vere attribuit, alium æstate. Nam ἦρι φαιὸν πτερὸν illi dat Κίρκȣ λέπαργȣ. Ait habere pennas Accipitris, qui est λέπαργος, hoc est ventre

Aeschyli error. Aeschyli versus de Vpupa explicat.

Vpupa cum gramine panniculato phalaroide.

tre albo, & habet φαιὸν πτερόν, fuſcas pennas. Vbi ſanè conſiderandum eſt Aeſchylum ſine dubio Cuculum cum Epope, ſiue Vpupa confudiſſe. Nam non Epops, ſed Cuculus φαιὸν διαπαλλει πτέρον λέπαργε κίρκε. In qua ſanè animaduerſione mirũ in modum mihi placeo, cum & mentem Aeſchyli planè odoratus ſim. & menda, ex tam deplorato loco ſuſtulerim. Fefellit Aeſchylum, quod Epops eandem ferè vocem cum Cuculo emittit. Propterea eundem Epopem cum Cuculo fecit, qui, vt nemo ignorat, tam ſimilis eſt Accipitri, vt quidam in genere Accipitrum poſuerint, & neſcio quid tale tetigerit Ariſtoteles. Porrò ὑγικα ἀξανθη ϛάχυς, hoc eſt, cũ adulta eſt æſtas, πίκτεωιν ἄυτις πτέρυξ, rurſus renouat, & quaſi aliũ facit penna, hoc eſt mutatus pennarũ color alium videre facit. Hucuſque Scaliger. Ornithologus in corrigendis eiſdem verſibus elaborauit, at non omnino ſatisfacit. Non videntur equidem Ariſtoteles, & Plinius Aſchylum attente legiſſe, & oſſitanter cum eo, quæ Cuculo debebant, Vpupæ tribuiſſe; quamuis tamen, & hæc colorem mutet, nam & *d* Theophraſtus: *Quedam*, inquit, *temporis ratione mutari videntur, vt Accipiter Vpupa, & ſimiles volucres:* Hiſce igitur perperam, vel lectis, vel perceptis Gaudentius Merula, vt in quibuſdam auibus per ſtata quædam anni tempora miram metamorphoſim eſſe oſtenderet, Accipitrem, & Vpupam ſcribit ſtatim quibuſdam vicibus alterũ alterius capere imaginem. Vt modò ad Vpupæ deſcriptionem reuertamur, auis nimirum perpulchræ, breuiter ita eam deſcripſit Ornithologus: Color, inquit, in Vpupa reperitur cinereus albus, & nigricans. Roſtrum ei nigrum, oblongum: pennæ albis, & nigris maculis alternatim diſtinctæ. Criſta ruffa, in ſummo tamen nigra. Paulò exactiùs Turnerus: Vpupa, inquit, eſt magnitudine Turdi, alis per interualla fuſcis albis, & nigris pennis diſtinctis, criſta in capite ab ea parte roſtri, qua capiti committitur, ad extremũ vſq; occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectib. ſuis, & contrahit, & dilatat, vt equus aures arrigit, aut dimittit. Tibijs eſt valdè breuibus, alis obtuſioribus. Sic ille: Ego Vpupam in foro emptam anno à partu ſalutifero 1589. ſub finem Auguſti ſic deſcripſi: Magnitudine erat Merulæ, capite acuto, quali Philoclem comicum Suidas fuiſſe ſcribit, roſtro aliquantulum falcato Certhiæ inſtar, nigricante, rotondiuſculo, parumper tamen depreſſo à lateribus, criſta admirabili, conſtante ex vigintiſex plumis, quarum aliæ alijs longiores, quarumque extrema nigricant, deinde albicant, quod reliquum eſt coloris caſtanei ad flauum vergentis, palpebra, vt in Gallinaceo genere oculum contegebat. Hanc pro libitu nunc arrigere, nunc deprimere dicitur ſine dubio muſculorum quorundam ope. Hoſce aliquando diſſecando inueſtigatos inueni, quos tamen arduum erat videre, num duo, an vnicus potius eſſet. Inter verticem capitis, & roſtri initium in valle quadam, ſeu cauo locatus erat totus continuus, ne quaquam in plures partes diuiduus, aut muſculos diuerſos ſeparabilis, vnde vnicum coniecerim, naſciq. à verticis extremo, & frontis initio carnoſiore principio, deſinere verò vtrinque ſupra nares, medio tamen paulò altius ad roſtri initium, qui cranium attingit infima parte carnoſior, & rubicũdus, extima, ac ſuprema, cui criſtæ plumulæ profundè ſatis implantantur, membranoſo magis, ac cutaneus, fibroſoque tanquam panniculus quidam carnoſus. Cum verſus principium nempe verticis locum traheretur, criſtam ſurrigebat; cùm in contrariam partem, nempe verſus roſtrum, eandem demittebat. Collum qua capiti annexum, aliquantulum ruffeſcens, tandem in cineritium declinat ad dorſum vſque. A dorſo vſque ad caudam cinereis veſtiebatur plumis; per interualla albicantibus diſtinctis maculis. Caudam habebat ſex digitos per tranſuerſum longam, in medio tranſuerſalis erat linea alba, lata primæ quadratæ ipſius Lunæ creſcentis figuram referens; cauda tota decem conſtabat pennis. Crura erant breuia colore plumbeo verſus anteriora maximè. Alas habebat nigras lineis latis albis per tranſuerſum diſtinctis. Harum pennæ aliquæ extremo nigricãt, alias verò albicant. Cauda alas ſuperat. Sub ventre vropygium verſus candicabat, pectus verò ruffeſcebat. Lingua erat patua, in profundo latitans, vnde nimirum incondi-

Cuculus Accipitri ſimilis.

Ariſtotelis & Plinij error.

d L. 1. hiſt. plant. c. 6.

Gaudentij Merulæ error.

Deſcript.

Color.

Roſtrum.

Criſta.

Magnitudo

Tibiæ.

Alæ

Magnitudo

Roſtrum.

Criſta.

Collum.

Dorſum.

Cauda.

Crura.

Alæ.

Venter.

Pectus.

Lingua.

Nares.

tus, & abſonus ille ſonus, trigona itẽ, initio lata, extremo acuta inſtar perfecti, & æqualium laterum trianguli. Aſpera arteria initio diuaricationum, quibus in pulmones vtroſque finitur duo veluti oſcula extrinſecus laryngis vicem ſupplentia exhibebat, quibus pellicula tenuiſſima prætendebatur, Annuli dimidij, ſeu ſemicirculi in vtrunq. latus termi-

terminati nequaquam interna parte coibant, ſed tota inrerior facies hiabat, ſubtiliſſima membrana obtenta tantummodo cooperta, quæ aere, ac ſpiritu copioſo vocis efformandæ, ac ædendæ gratia concepto in amplum diſtendi poſſit. Habes hic arteriæ linguæque ei annexæ iconem. Nares erant oblongi, & in palatum deſinebant.

LOCVS.

a 9. hiſt. c. 11.

ARISTOTELES *a* Vpupam teſtatur montes, & ſyluas incolere: quod quamuis non negauerim, nam fieri poteſt, quod in ijs etiam locis reperiatur Vpupa, exiſtimauerim tamen id Aeſchyli authoritate ſcripſiſſe Ariſtotelem. Is enim apud hunc Gaza interprete ſic habet:

Vagatur hæc ſemper faſtidiens locos,
Deſerta quærens nemorum, & inuias plagas.

Cuculus montes, & ſyluas habitat.

At in Græco textu nullus genuinus ſenſus eſt, Aeſchyluſq. Cuculum, cui potiſſimùm in hoc conuenit, cum Epope, ſiue Vpupa confundit, vt paulò ante ex Scaligero oſtendimus. Iſidorus eam in ſepulcris, & humano ſtercore commorari ſcribit. Procopius Gazæus citante Ornithologo, Vpupam, neſcio quàm rectè inter aues noctis, & tenebrarum amicas numerat cum Erodio, Noctua, & Charadrio. Rariùs aiunt inſidere arboribus, plerunq. verò verſari in terra, maximè vbi immundities eſt, quam roſtro continuo verſat, vermē vt puto quæſitura. Latitat hæc auis plurimo anni tempore. Plinius aues quaſdam ait eſſe trimeſtres, hoc eſt, tribus menſibus nobiſcum degere, quæ cum fœtum eduxere, abeunt, quibus quoque Vpupam accenſet. Latent autem, vt ſcribit Georg. Agricola in anguſtijs montium, & in cauis arboribus. *Siue autem in arboribus*, inquit, *ſiue in montibus latuerit, ea de cauſa verno tempore deplumis ſolet conſpici.* Albertus alibi mutam ſcribit latere, alibi dormire, vt Veſpertilio: quando ad Septentrionales campos è regionibus alienis aduenit, veris tempus indicat, vt Olaus prodidit. Hanc autem Megaris, vbi Thereus ſibi manus attuliſſe dicitur; primum referente Pauſania apparuiſſe ferunt. Turnerus in tota Britannia nuſquam reperiri poſſe teſtatur Vpupam, apud verò Germanos eſſe frequētiſſimam.

Procopij Gazei error.

Auèstrimestres.

Vbi lateat.

Vbi prius apparuit.

NIDVS.

a 9. hiſt. c. 55.

b 6. hi. c. 1.

NIDVM potiſſimùm è ſtercore hominis facere teſtatur *a* Ariſtoteles cum, ſcilicet, hoc luti vice circumuoluens, vt ait *b* Aelianus: Alibi verò Ariſtoteles Vpupam in ſuo genere τῶν καὶ ἑαυτῶν τεοττευοντῶν non nidificare ſcribit, ſed ſtipites arborum ſubeuntem, parere ſine vllo ſtramento in cauis: cum tamen Plinius ſolum Picum Martium in cauis arborum nidificare profiteatur. Ornithologus non ipſis ſtipitibus, ſed ſubtus nidulari putat, atque ita poſterior ille philoſophi locus emendari poſſit.

c lib. 29. c. 21.

c Olaus magnus in paludum tuberibus oua ponere, & educare tradit addita etiam icone

VOX.

Vox Cuculi ſimilis voce Vpupæ, a l. 5. c. 13. Torotinx.

b In auib.

VPVPA non aliter, ac ipſe Cuculus ſemper nobis eandem vocem vere potiſſimum occinit, eamque vt ex Scaligero dixi, Cuculi voci non abſimilem. Varro equidem Vpupam à voce ſua dictam eſſe teſtatur, & *a* Pollux ποπίζειν ſcribit. Poetæ qui Thereum in Vpupam conuerſum fingunt, huius vocem πωπω, fuiſſe aiunt, quod Græcis ſonat, vbi vbi? Torotinx apud *b* Ariſtophanem, alij alterius cuiuſdam auis nomen, alij Vpupæ eſſe afferunt. Quidam, inquit Albertus, dicunt Vpupam alia voce per æſtatem ſonare, alia per hyemem. Auicenna tamen (Ariſtoteles hoc quoque ſcribit, quare hunc potiùs, quam Auicennam debebat citare Albertus) colorem potiùs, quàm vocem his temporibus ab ea mutari ait.

VOLATVS.

TVRNERVS lentè admodum volare Vpupam author est, & sanè alis obtusioribus, Ornithologus apud Aelianũ, vbi habet, Οἱ Ἔποπες εἰσὶν ὀρνίθων ἀπτηνότατοι, & Gillius transfert, *Vpupæ auium sunt inimicissimæ*, legit Vpupæ præ cæteris auibus plumis, & pennis nudantur (quod nimirum his auibus conuenit, cùm hyeme latent) aut si quis mauult minimè volacem, Beatus tamen Theodoretus, vbi apud Zachariam legitur. *Ecce duæ mulieres egredientes, vt spiritus in alis earum sicut alæ sunt Vpupæ*: Vpupa, inquit, maxima velocitate auis, non corpulenta est, quin gracilis, alas corpore maiores habet. Itaque, inquit, hæ mulieres, vbi mensuram accepissent, per medium aerem ferebantur: Cæterùm ego Vpupam auem velocem esse non putò.

Cur lentè volet.

Mulieres quare à Zacharia Vpupæ comparatæ.

VICTVS.

ARISTOPHANES *a* Vpupam myrti baccas, & serphos (Ornithologus exponit vermes quosdam, vel formicis similia animalcula) deuorare facit: qui sanè cibus Vpupæ naturæ egregiè competit; sed baciuora tamen ideo dicenda nõ est; nam plerunque in locis fœculentis, vbi insecta habere possit, versatur: Philes apiculas deuorare scribit. Audio eam formicis vesci inter cætera. *b* Olaus magnus cicuratam, siue domesticatam, vt eius dictione vrar, venando muscas domum purgare tradit etiam in murium raptu. Vuis tam immodicè vescitur, vt sæpè inde ebria fuisse fit visa.

a *In auib.*

b *Lib. 19. cap. 21.*

Vt vuis delectetur.

PARTVS.

TERNA ferè, vt audio, oua Vpupa parit, quæ ouis Perdicum similia esse scribit *a* Bartholomęus Anglicus, sed minora, & duriora, & aspectu deformiora, magisque insipida, & odoratu grauiora.

Oua Vpupæ.

a *Lib. 39. cap. 110.*

MORES. INGENIVM.

AVEM esse ferunt plenam gemitu, & clamore, fortè ob ouorum, aut pullorum custodiam. Ingenio tamen non caret. Vt enim homines à nidis, & pullis depellat, Aelianus author est nidum suum hominis stercore, loco luti circumlenire, atq; ita intolerabili odoris fœditate fugare. Albertus verò hoc facere Vpupam scribit, quia stercus id vim quandam habere caleat aduersus venena, ne scilicet venenata animalia ad nidum accedant. Si ex vuarum nimio esu læsa fuerit, aut velut ebria facta, tunc teste Oro adiantum herbam ori inserit, atque ita circum ambulando sibi medetur, quam pariter herbam Aelianus contra fascinationes nido suo imponere scribit, & in Geoponicis Græcis authore Zeroaſtre hoc remedium ab ea cõtra blattas fieri dicitur, sed perperã amianton pro adianto ibi legitur. Philes verò gramen edere scribit aduersus *βασκανίαν*, ideſt, fascinationem, vel nescio quas iniurias. Mirum verò, & fortè fabulosum, quod prodidit Aelianus, quomodo scilicet obstructum ab aliquo nidi foramen admota quadam herba aperiat. Id is sic tradit: Cum aliquando in parietis dirruti, & deserti rima vetustate acta peperisset Vpupa, idipsumq. parietis curator animaduertisset, luto rimam expleuit, & obstruxit. Vpupa verò rediens, ac videns recessum, ac latebram suam clausam, herbam attulit, qua ad lutum admota dissolutum est lutum, & defluxit. Illa in cauũ ad pullos suos ingressa est, & cum postea ad inquirenda cibaria rursus proficisceretur, homo ille iterum parietis cauernam oblinens obstruxit. Auis verò eadem ipsa herba rimam aperuit, quod ipsum tertiò factum est. Cuius factum parietis curator intelligens, herba illa è luto sublata, non quidem ad eos vsus, ad quos Vpupa vtebatur, sed ad resignandos thesauros

Cur nidum stercore circumlinat.

Vt ebrietatem curet.

Zeroaſtres correctus.

Cur gramẽ edat.

Vt nidum clausum aperiat.

ad

ad eum nihil pertinentes. Hæc ille, quibus qui volet, credet. Alibi idem author eſt Picum quoque herba quadam allata foramen ſuum lapide, aut ligno immiſſo obturatum aperire, vt in Pico ſcripſimus.

PIETAS IN PARENTES.

Vt parenti iuuent.

VPVPAE, inquit idem Aelianus, *aduerſus parentes exiſtimantur piæ.* De qua pietate mira leguntur apud Albertum, & authorem de rerum natura. *Vpupæ*, inquiunt, *ſeneſcentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt, & interim à pullis paſcuntur, donec vires, plumaſque recuperent. Cum enim ſenio viſum amiſerint, pulli notã naturaliter herbam colligunt, & excæcatis oculis illitu viſum reſtituunt.* Quæ paulò aliter apud quendam obſcurum leguntur, nempe ſic: Vpupæ pulli, cum parentes ſenuiſſe viderint, ita vt neque volare, neque videre queant, vetuſtiſſimas eorum plumas euellunt, & oculos eorum illinunt, fouentque ipſos ſub alis donec pennæ eis naſcantur, & oculorum renouetur acies; ſicque mutuam vicem parentibus reddunt. Celebrat ex antiquis eandem pietatem Orus Apollo hieroglyphicorum Aegyptiacorum interpres his verbis: *Cucupha* (ſic Vpupam vocat) *ſola ex mutis animalibus, poſtquam à parentibus educata fuerit, ijſdem ſenio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipſis enutrita eſt, eodem nidum ipſis extruit, pennis eorum eaulſis, cibumque ſubminiſtrat, donec renatis pullis parentes ſibi ipſis opem ferre queant. Vnde & diuinorum ſceptrorum Cucupha inſigne, atque ornamentum apud Aegyptios eſſe ſolet.*

Vt parentibus viſum reſtituant.

Cucupha diuinorum ſceptrorum ornamentũ

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Vpupæ Luſcinia contubernalis Vpupa cum Hirundinibus pugnat.

VPVPA, inquit Suidas, contubernalem ſuam appellat Luſciniam, ſed contra fabula de Thereo in Vpupam commutato innuere videtur, ea enim Thereũ, Philomelam, & Prognem gladio perſequi fingit, hoc eſt, Luſciniam, & Hirundinem. Nam & Olaus magnus bellum Vpupæ eſſe ſcribit cum Hirundinibus, item cum Picis, & Monedulis. Aelianus, & Philes Vpupam à dorcadis interfici ſcribunt.

PRÆSAGIA.

Vini copia, & bonitatis præſagium. a *Lib. 19. cap. 21.*

ORVS Apollo Vpupam dici refert, ſi canat ante vitium tempus, hoc eſt, ante quã vites germinent, inſigne ſimul bonitatem, & copiam vini prænunciari. Vulpes in herbis latitare importuno ſuo clamore indicare ſcribit *a* Olaus, atque ita etiã canes, ac cæteras beſtias abigendas exclamat. Idem author eſt pluuiam quoque gemitu indicare.

MYSTICA.

Vpupa quos deſignet. a *In capt.* Vpupa pro meretrice. b *Lib. 2. aduerſ. Iou.* c *L. 1. com. in Zach. c. 6.* Vpupa hominem vitij deditum ſignat.

SPVRCISSIMA Vpupa volucris, & in ſtercore humano nidificans, querula inſuper, lugubris, atque luctuoſa, eorum præfert ſpeciem, quos terrenis inhærentes, triſtitici ſæculi grauat, item meretrices, & libidinoſos: vnde vrbanè lepideq. Tyndarus apud *a* Plautum Vpupam pro meretrice accipiens: *Itidem*, inquit, *huc mihi aduenienti Vpupa, qua me delectet, data eſt.* Quo in ſenſu *b* D. Hierony. agens de libidinoſis; *& quia, inquit, opulentus es paterfamilias in auiarijs tuis non Turtures, ſed Vpupæ nutriuntur, quæ tota fœtidæ voluptatis luſtra circumuolent.* Et alias explicans hæc Zachariæ verba: *Et ecce duæ mulieres egredientes, & ſpiritus in alis earum ſicut alæ ſunt Vpupæ:* poſtquam vocem Haſidam alijs Erodionem, alijs Miluum, alijs Vpupam ſignificare oſtendiſſet. Quãcunq. ex tribus auibus, inquit, intelligere volueris Haſidam, conuenit iſtis mulieribus Iudæ, & Iſraeli; quæ propter peccata potentia traditæ ſunt Dæmonum poteſtati, & ab eis ductæ in captiuitatem. Pierius Valerianus Theologos per huius alitis hieroglyphicum, hominem vitijs deditum ſignificare aſſerit, propterea quod nemo magis querulus, magiſq. mœſtus aſſiduè eſt, quam vnuſquiſque vir improbus, atque flagitioſus.

HIE.

HIEROGLYPHICA.

QVAM piæ erga parentes sint Vpupæ, paulò ante scriptum est: quare sapientes illi Ægyptiaci Sacerdotes quotiescunquè gratum vellent indicare animum, teste Oro Apolline Cucupham, hoc est Vpupam depingebant. Iidem Aegyptij eiusdem auis icone depicta præcognitam vindemiæ feracitatem, siue lætum vindemiæ prouentum significabant, lætitiam scilicet affuturam, vt in vite latius, explicat Pierius: apud quem aliud Hieroglyphicum habemus cum lemmate EBRIETATIS REMEDIVM. Hominem, inquit, ebrietate laborantem, ac sibi remedium commiscentem significare cum vellent, Vpupam, & capillum Veneris herbam pingebant. Vpupa siquidem vuis uescitur immodicè, ita vt plerunque inde ebria fiat, ac simul ac se tentari sentit, capillo Veneris discerpto efficacissimè sibi medetur.

Grati animi typus.

Vindemiæ læti prouẽtus signũ.

Ebrietatis remediũ.

VSVS IN CIBIS.

VPVPA, inquit author Glossæ in Leuiticum, *quocunque nomine Hebraico appelletur, auis impura haberi debet, vel eo nomine, quod in stercore meretur, & si verum scribit Isidorus, etiã in sepulchris. Procopius inter aues noctis ac tenebrarum amicas, ideoq. abdicandas mẽsis eã enumerat. Auis est lugubris, & luctũ amans: quãobrem in lege prohibetur, quia sæculi tristitia mentem operatur.* Sed quamuis edicto Dei vetitum sit carnes auium immundarum comedere; nos tamen Christiani, qui sensum præcepti cognoscimus, ab earum esu non abstinemus, nam & Sues, quas inter Immunda quadrupedia Hebræorum lex censebat, comedimus; sed earum tantummodo quarum caro dura est, fibrosa & excrementitia, inter quas an Vpupa enumerari debeat, adhuc dubito. Sæpè enim in foro venalem offendi, & à multis emi obseruaui, & commendari intellexi, licet non me lateat, Rasim scribere carnem eius esse austeram.

Vpupa cur impura sit habita.

Quib. Christiani abstineant.

MEDICA.

MARCELLVS Vpupam cum pinnis exustam, & cinerem eius ex vino potui datum, colum sanare scribit. Rasis verò, *in puluere Vpupa*, inquit, *est remedium contra morsum cancri* (canis) *decollatur autem & scinditur, & fit cataplasma super locum.* Cor Vpupæ Plinius laudari ait in lateris doloribus, Sanguine si illinantur tempora dormituri, Cardanus tradit mirabilia in somnis visurum. Multa de hoc sanguine & corde traduntur, quæ vt nimis superstitiosa & prorsus memoratu indigna sponte prætereo. Pennarum suffitus vermes expellit, Lingua obliuioso suspensa prodest. Corium impositum dolenti caput dolorẽ sedat. Oculus pro amuleto suspensus lepram sanat teste Rase. Fertur eodem referente, si suspendatur dens hominis & ala Vpupæ dextra ad caput hominis dormientis, non expergisci, donec auferatur.

Cordis vis sanguinis.

Pennarum suffitus.

Corij vsus.

PROVERBIA.

EPOPA *cum Cignis certat*, prouerbiũ simile illi, *Pica certat cũ Luscinia*, vel *Vespa ci cadæ obstrepens*; quadrat in illos, qui certant longè impares cum superioribus, desumptum est adagium ex hoc Theocriti:

Οὐ θεμι τὸν λακὸν ποτ' αἰδονά κισσασ' ἐρισδεν,
Οὐ δ' Ἐποπας κύκνοισι: idest,
Haud fas est Lacon, Philomelam prouocet vnquam
Pica: nec argutis Epopa obstrepat improbæ Cycnis.

Epopa cũ Cignis certat.

Illud quoque meo iudicio prouerbialiter ab *a* Aristophane prolatum est: τὸ νέποπ' ὄρνις ἐγγενασ' ἐκ τῶν ορενων, id est, *Vpupam progenuit auis ex auibus*, similisque videtur illi: mali Corui malum ouum, idest pessimi patris pessimus sæpè filius.

a In auibus.

FABVLÆ.

Therei fabula.

DE Thereo Thracum Rege, quem in Vpupam mutatum, militaremque adhuc in capite criſtam gerere, & roſtro oblongiore enſem referre, quo habitu vxorem (vel Prognen vel Philomelam) inſequebatur, & quaſi adhuc filium quæreret, ſonare ϖȣ̃ πȣ̃, fabulantur, in Phaſiano & Hirundine ſcripſimus. Aliam fabulam de Indica Vpupa his verbis recitat Aelianus: Indicam Vpupam duplo maiorem noſtra, & formoſiorem Indorum rex amores & delicias ſuas circumgeſtat, & eius venuſtatem ſumma admiratione frequenter intuens, magnam lętitiam, voluptatemque capit. Brachmanes verò fabulam huiuſmodi de ea narrant. Regi Indorum inquiunt, olim filius fuit minimus natu, quem fratres cæteri maiores, cum planè improbi, & iniqui eſſent, propter ætatem contempſerunt. Cùm verò parentes quoque iam ſenectute graues contumelioſè ab eis tractarentur, vt improbitatem eorum declinarent; aſſumpto filio minimo diſcedunt, ac fugiunt, & propter laborem in itinere moriuntur. Defunctos filius in ſui capitis, vulnere, quod enſe ſibi inflixerat, & ſepelit. Inſignem hanc eius pietatem conſpicatus, admiratuſquè Sol, puerum in auem formoſam admodum, & viuacem conuertit, criſta ſuper caput eius erecta, de ſepultis ab eo parentibus eadem in parte monumento. Talia quædã de Alauda etiam fabulantur Athenienſes, vt in Auibus Ariſtophanis apparet: qui fortè hãc de Vpupa Indorum fabulam, non ſatis quænam auis eſſet intelligentes, ad Alaudam (quæ & ipſa criſtata eſt) tranſtulerunt.

De Vpupa Indica fabula.

Indorũ Regis filius minimus in Vpupam.

Alauda vt cum Vpupa confundatur.

DE PARIS IN GENERE.
Cap. XII.

Ordo.

PAROS auibus canoris accenſere quidem potuiſſem, maximè cum præter vermes ſeminibus etiam, ac in primis cãnabino veſci ſoleant, ſed quia tamẽ vnum tantùm eorum genus, quod cæteris maius eſt, & pulchriùs, pro cantu in caueis ſeruetur, idque potiſſimum à pueris ferè, vt alios ſui generis alliciant, & capiant, itaque paucula quędam, quę vel ipſe in hiſce auibus obſeruaui, vel quæ ab alijs exarata hactenus vidi, hic poſt Hirundines & Vpupam ſubiungam, eoq; maximè cùm harum in Hirundine riparia, niſi me fallit memoria, mentio facta ſit.

Paruis qui in caueis teneatur.

ÆQVIVOCA.

AEGITHALVS Græcis, vt dicemus, Parus eſt; apud Ariſtophanem Aegithallus legitur l duplicato: vbi Scholiaſtes *Aegithalus*, inquit, *auis eſt, de genere Accipitrum, ſic dicta quod capram fugat*. Verùm quæ capram fugere, vel mulgere dicitur auis nocturna eſt αἰγοθήλας, Græcis dicta, id eſt, Caprimulgus. Aegithalus verò Parus non à capra dicitur, vt ſubinde patebit. *a* Oppianus tamen Aegithalum pro Caprimulgo imprudenter accepit, fortè quod heroicum carmen, quo vſus eſt, Aegothilæ vocabulum reſpueret. Suidas & Varinus Αἰγίθαλος exponunt nomen auis, & ſaltati onis genus. Alibi apud Varinum ſic legitur Αἰγιδαλος, & αἰγιλος herbæ ſunt. Pari piſcis meminit *b* Bellonius.

Caprimulgus q̃ auis.

a Lib. 1. de aucup.

b Lib. 1. de piſcibus.

SYNO

SYNONYMA.

AEGITHALVS, inqt Hermolaus (Αἰγίθαλος) auis Aristoteli memorata cuius tres species describit nos plures agnoscimus à Gaza uertitur Parus, & à recentioribus etiam Parix est Alberto, & alijs. In Campania, & alijs regionibus Parula vocatur auicula, cuius vertex nigricat coronæ specie, quę an Pari species sit nondum perspexi: Sic ille. Mihi eandem esse dubium non est, etsi tres, & fortassis plures vertice nigricent. Aegithalus autem non à capra nomen habet, quando Parum significat (nam cum Aegothela, id est, Caprimulgo, vt dixi confunditur) sed ab impetu fortassis, quo volando vtitur; nam & αἴγιδα, qui flatus est impetuosus à verbo αἴσσειν deriuari conijcio. Augustinus Niphus Italus Parum vulgò Parizuolam dici scribit, & rustice apud suos Parascium. In alijs Italiæ locis Parruza dicitur, in alijs, vt Ornithologus refert, Zinzin, & Orbesina nominatur, Parus communi pluribus speciebus vocabulo, Bononiæ Poligola, Gallicè Mesange, vel Speruoczolo, vt testatur Bellonius Gallus, Iacobus Siluius etiam Mesangam nuncupat: Sabaudicè Mayenche, Germanicè eis Meyse, vel Mayſz, Anglicè à Tit Mouse, Illiricè, ni fallor Sykora.

Parix.
Parula quæ auis Campania.
Etymologia.
Parizuola.
Parascius.
Poligola.
Mesanga.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES *a* tria tantummodo Parorum genera nominat, quorum primum appellat Fringillaginem, & ait esse maiorem, Fringillæ nempe parem, alterum monticolam dici, quia in montibus degat, & caudam habere longiorem: Tertium, ac postremum cæteris quidem similem, sed magnitudine sui exigui corporis discrepare. Ad hæc tria Parorum genera *b* Bellonius quartum adjecit, qui Parus palustris est Ornithologi: ego quoque quatuor genera obseruaui; Ornithologus septem, ex quo tres icones mutuabimur. Differunt, vt ex Aristotele liquet, magnitudine, & habitationis loco, colore item & caudæ longitudine. Est præterea genus vnum à cæteris capite cristato differens. Omnibus iuxta oculos maculæ albæ sunt. Vnguibus etiam omnes reptare, & facilè, vbi volunt, adhærere possunt: ita vt ad nucem è filo eis suspensam adhærescentes comedant.

a 8. *hist. c.* 3 Fringillago Parus monticola.
b *L.* 7. *c.* 37. Parus palustris.
Vt differãt

NATVRA. VOX. VOLATVS.

SVNT aues animosæ; potissimùm maior, & ad se defendendum strenuæ, pro sua magnitudine vocales, clamosæque. De voce Pari author Philomelæ ita canebat;

Parus enim quamuis per noctem tinniat (aliàs tinniet) *omnem*
Ad suã vox nulli iure placere potest.

Vox.
Parra noctu canit.

Tanquam Parus noctu canat, quod forsan Para, vel Parra facit. Gregatim volant, & impetuosè.

LOCVS. NIDVS. PARTVS.

IN arboribus degunt, nunquam vel rarò saltem terram petunt: quandoque verò humilibus stirpibus propius terram insidunt. Toto anni tempore in agris nostris, & apparẽt, & capiuntur. Ad Belgas, vt audio, & fortassis etiam Anglos statis temporibus accedunt quotannis sub Octobris initium, nimirum maior, & cæruleus, cæteri, vt aiunt, eis incogniti sunt. Albertus in cauis arborum nidificare scribit, at non omnes id factitant: quædam enim species nidum miro modo ex arbore suspendit, vt post patebit. Oua plurima ædere feruntur teste *a* Aristotele.

Quando apud Belgas accedant.
Nidificatio.
a 9. *h. c.* 15.

VICTVS.

a 9. hiſt. c. 3
b 9. hi. c. 40
Apiaſtra.

PARVS, inquit idem a Ariſtoteles, vermibus veſcitur, & b aliàs etiam apibus iniuriam inferre prodidit: vnde nonnulli apiaſtram eſſe coniecerunt, quæ nihilominus Merops eſt. Turnerus non ſolùm vermibus veſci, ſed & cannabino ſemine, & nucibus delectari aſſerit, eaſque roſtris ſuis acutioribus perforare; ſeuo item duo priora genera (Parum magnum & montanum) delectari, atque eo planè victu ab Hollandis in caueis paſci intelligo, ſemen autem cannabinum pedibus contentum roſtro dum perforant, ſonum ædere adeo ſonorum ac ſi fabrum agerent, qui malleum in durum aliquem aſſerem adigat; ſecum verò eis exhiberi, vt eius lentore fauces demulceantur, & ſuauiùs canant, cuius gratia incolas ferunt diligentiſſimè illis inſidiari Ornithologus muribus etiam veſci ſcribit, cute tantùm detracta obiectis, quod ſanè mirum videtur.

Vt ab Hollandis paſcantur.

Cur ſeuum Paris detur.

CAPIENDI RATIO.

Cur facilè capiantur.

PAROS inquit Ornithologus, & Luſcinias audio ſtultas eſſe aues, & facilè capi, quod propter curioſitatem mox ad eum locum accedant, à quo au cupes abierunt. Amant verò etiam ſui generis aues, quare pueri aucupantes eos, vnum caueę includunt, & propè eam vimen viſco illitum ponunt, ad quem cùm alij accedunt, viſco affixi remanent, & in cibum cedunt. Hollandi pariter eos caueis, vt audio, capiunt, at longè aliter: nam ſingulę duas habent decipulas ingeniosè admodum fabricatas, in quibus ſemen cannabis imponunt, quod cum vident allecti à Paro incluſo, & aucupe Pari vocem imitante, ſeſe in decipulis præcipitant, & carè ſæpe venæunt. Eiuſcemodi caueas vernacula lingua Meſeslagen nuncupant. Quomodo ab apiarijs capiantur, docet his verbis Aelianus: Guſtatu farinæ primum inebriati capite grauantur, denique cadunt, & abiecti volare non queunt, & facilè tolluntur ab apiarijs. Nocent enim apibus.

Hollandi vt Paros capiant.

Meſeslagē vt ab apiarijs capiantur.

DENOMINATA.

QVemadmodum Græcis τρυθόποδα hominē, cuius crurum tenuitatē notare voluerint, eodē modo Germani à Pari cruſculis Meiſenbeinle referente Ornithologo noīant.

VSVS IN CIBO, & Medicina.

Meiſēbeinle qui Germanis dicti

PAros nō admodum delicatos in cibo eſſe ſcribit idem Ornithologus, apud ſuos tamē in cibum venire. Hic ſimul cum Fringillis, ſimilibuſque alijs auiculis venduntur, & nihilo alijs deteriores habentur. Sunt qui Paro eandem facultatem tribuūt, quem veteres Ictero, vel Galgulo, vt ſcilicet regium morbum aſpectu patientis in ſe recipiat, illa ſanetur.

DE PARIS IN SPECIE, & primo de Paro maiori. Cap. XIII.

ORDO. SYNONYMA.

MAIOREM Parum, quia primò nominat Aristoteles, nos item primò in manib. assumpsimus. Hic [a] Philosopho Αιγίθαλος σωιζίτης, hoc est, vt vertit Gaza Fringillago nuncupatur, quippe quod Fringillam æquet. Et Ægithalis alter, inquit Athenæus (quasi verò duo tantum sint genera) à nonnullis ἔλαιος, ab alijs πίριας (vox videtur corrupta: quidam vir doctus legit πυρίας,) & Sicalis .i. Ficedula tempore quo ficus maturæ sint, alias Melancoryphus. Sed, & alij Pari, præter Cæruleum, omnes melancoryphi sunt. Propriè verò Melancoryphus dicta auicula est Atricapilla, tempore tantùm à Ficedula differens, à Paris plurimũ. Hanc verò Parorum speciem Itali Parisolam, vel Parussolam, vel Parisolam domesticam dicunt, item Orbesinam quanquam hæc nomina etiam alijs Paris communia sint, circa alpes Tschirnabò, circa Bononiam Poligola, Galli Mesange, aut Nonnette, Brabanti Gallis vicini, etiam Mesange, alij een Mese, Hollandi eeñ Maes, aut Coelmaes, Germani superiores Spiegel meisz, Kolmeisz: quæ postrema vox Heluetijs parum alium minorem vertice nigrum significat. Ornithologus Spiegelmeisz dici ait à colorum pulchritudine, quib. distinguitur: Kolmeisz verò hũc parum interpretatur Turnerus, & Longolius, quasi parum carbonarium, ab atro colore capitis, qui vtrinque etiam à collo descendit per pectus & ventrem medium. Nonnulli alij Germani appellant Brandtmeisz, similiter, vt vult Ornithologus, ab atro colore: aliqui grosse Meisz, ideſt, Parum magnum, Sabaudi Maienze, Lusitani Tintilaum, Turce Alà.

a 8. hi. c. 3.

Fringillago.

Melancoryphus.

Synonyma Italica, & aliarum gẽtium.

Parus carbonarius.

Parus magnus.

DESCRIPTIO.

MAgnitudinis cum Fringilla par est, rectè Fringillaginem vocauerit Aristoteles. Coloribus quinq. elegantissimè variat, viridi, luteo, albo, nigro, & cæruleo; quorum luteus, viridis, & cæruleus potiores corporis partes occupant. Rostrum habet acutum & inscidentibus, subtilibusque lateribus, rotundum haud ad-

Magnitudo. Color. Rostrum.

Parus maior seu Fringillago cum cannabe.

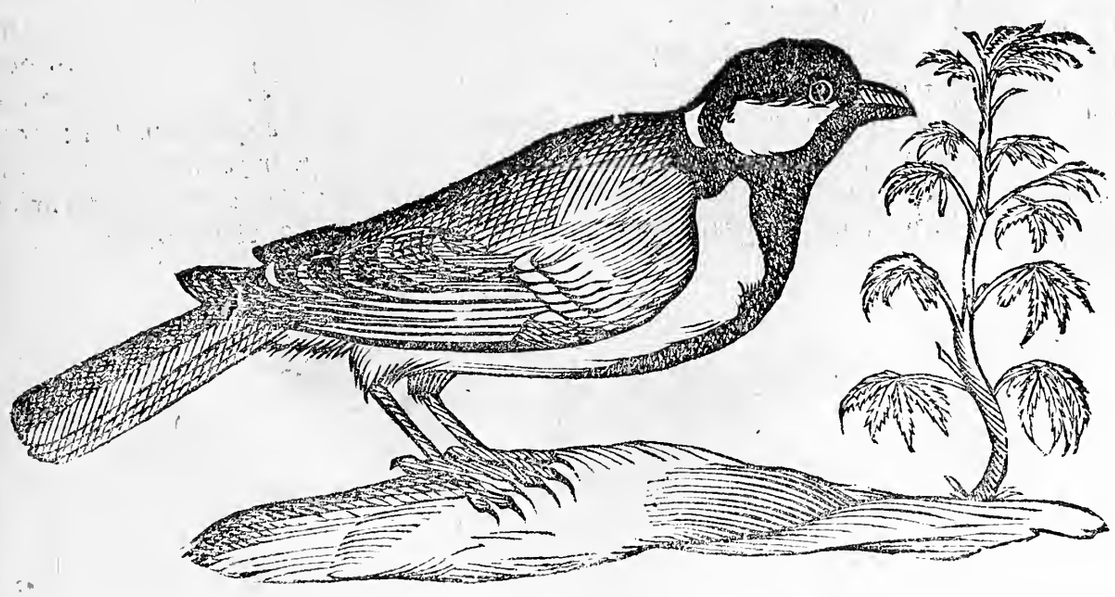

Caput. modum longum. Quæ totum caput integit Vitta, præintenſo nigrore inſtar Corui reſplendet, qui per latera colli deſcendens ad guttur protenditur, illudque totum ſimili atro colore tingit. Tępora & oculorum ambitus albent, Inſuper & exiguam albam maculam conſpicere eſt verticis extremo, nępe vbi ater ille color renitęs inficere deſinit. Lingua extrema in duas partes fiſſa eſt quarum vtraque denuo in exigua quaſi capillamenta ſubdiuiditur. Plumæ dorſi ſubuiridis ſunt coloris; pectoris verò & ventris flaui: ventrę tamen mediũ linea nigra in longum ducta ſecat. Bellonius alarũ ſinus vireſcere ſcribit, quod in noſtrate Fringillagine non eſt uidere, neque huiuſce collũ cinereæ tegunt plumæ, vt de ſua Francica idem tradit, ſed ſubuirides, quarũ tamen radices cinereæ ſunt. Dorſum extremũ propter vropygiũ leucopheum ſeu cinereũ eſt. Alarũ remiges maxime pęnę extrema, extimaq. quę ventri obuertitur, parte cyanei ſunt coloris, media ſubnigri, intima albidi, ſed minimæ quę dorſo proximę ſunt contra vbi maxime cianeę ſunt illę albent, reliquę totę nigrę. Quæ rectrices cooperiunt plumulę ſubcæruleæ ſunt, extremę verò albam lineam per trãſuerſas alas ducũt. Bellonius pallere hanc lineam ait. Verùm hanc diuerſitatem, in qua ludere luxurians natura ſolet, inducere poteſt aeris ac regionũ ſeu cæli, ſoliq. diuerſitas. Cauda bifida partim cinerea, partim nigra, cuius extremę, vtrinque pennę duæ exteriori parte candent.

Lingua.

Dorſum. Venter. Alæ.

Cauda.

CANTVS.

Parus non mareſcit. TVrnerus Parum maximum ineunte ſtatim vere cautiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercere, alias mutum eſſe ſcribit, cùm propter cantus ſuauitatem ab alijs multis paſſim alatur, eumq. toto ferè anno continuet,

VSVS IN MEDICINA.

Motacilla ad calculum valet. ADVERSVS calculum renum Motacilla ſeu Caudatremula vulgò dicta, furno ſiccata, efficaciſſima creditur. Iacobus Syluius idem præſtare ſcribit; quę vulgò Gallorum Meſangua dicitur, id eſt, Parum, Ant. Mizaldus paulò aliter: Eaſdem, inquit, quas veteres Galeritæ auiculæ vires ad colicos & niphriticos cruciatus, eaſque probatiſſimas, tribuunt aliqui pulueri auiculę, quam vulgus Meſengam vocat.

Pari vis contra calculũ.

DE PARO INDICO. Cap. XVI.

TIVS CEMODI auicula, cuius copiam mihi fecit Excell. D. Cæſar Facchinettus Marchio, Paro maiori ſiue Fringillagini congener videtur, licet nigram illam maculam prorſus non habeat. Tota tribus potiſſimum coloribus, ſi oculos excipias, conſtat, cæruleo, albo, & nigro. Vertex capitis, & collum totum ſunt coloris cęrulei, at diluti: Guttur, pectus, atque totus venter candidi, Alæ principio cærulei ſed admodũ diluti, contra rectrices pennę erant valde intenſi, quemadmodũ item cauda, quę longitudine totum corpus æquat. Pedes erant nigerrimi, & exigui. Oculorum pupilla nigra, iris lutea, retro quos maculam habebat nigram.

Parus Indicus cum Araneo lauto.

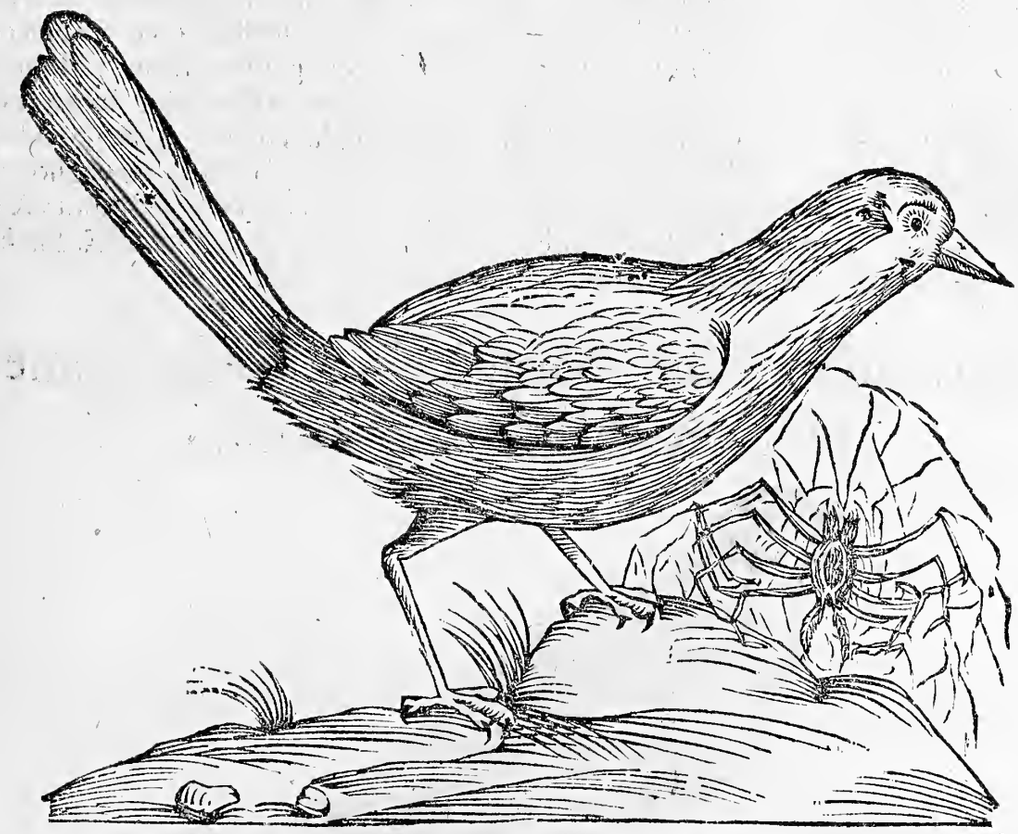

DE PARO CAVDATO, seu Monticola. Cap. XV.

PARVM Monticolã cognomine, vt vertit Gaza (ὀρεινόν) appellat secundo loco Aristoteles, quoniam in montibus degat, atque cauda ait esse longiore, quãobrem Parum caudatum vocauit eum Ornithologus, Bellonius philosophi exemplo Monticolam. Hallucinatur Turnerus, dum secundum Aristotelis Parum credit illum, qui cæteris minor est, & cæruleus, nã disertissimè hunc tertio loco nominat Ppilosophus. Quidam non ineruditi Germani Parum ἀνώνυμον, minimum quidem in Parorum genere esse aiunt, sed longissimam habere caudã. Videntur aũt de Paro hoc caudato loqui, nã & Germanicè interpretantur Zagelmeisz & Pfannenstigliz à caudæ longitudine, sed Parus caudatus omnium Parorum minimus non est, & nescio quid in mentem ipsis venerit ἀνώνυμον vocandi, cùm Monticolam vocet Aristoteles. Itali appellant hoc etiam genus Paronzino; circa Bononiam Pulzonzino, circa Malalbergum Pendolino, quod nidum ex arbore suspendat. Galli Mesangue a la longe, queue, id est Parum longæ caudæ, à prolixitate cuius pariter apud Heluetios Schvvantz meiiszlin, aut Pfannestil dicitur, Berchmeiszle verò, quod loca montana frequentet, quasi Parus monticola.

Etymum.

Turneri error.

Parus anonymus.

Paronzino.

Pendolino.

DESCRIPTIO.

NIger est, inquit Ornithologus parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, vt & circa ventrem imum, sed dilutiùs. Bellonius soli huic inter Paros album esse ait verticem, quem colorem tamen expressa ab illo icon, vti neq. illa etiam quam ponit Ornithologus, exprimat.

Color.

Rostrum habet fuscum breuius, quam in vllo alio Parorum genere, acutum tamen, & robustum. Oculi, vt in alijs Paris, supra quos linea, seu macula oblonga ab aurium foraminibus ad rostrum vsque procurrens conspicua est colore ferè castaneo. Collum

Rostrum. Oculi. Collum.

Venter. Dorſum. Alæ. Cauda.

lum ſupinam ad dorſum atrum eſt, pronè à roſtro ad ventrem vſque candicat intercurrentibus lineolis exiguis deorſum deſcendentibus nigricantibus, venter ad caſtaneum vergit, quamuis Bellonius album eſſe ſcribat. Dorſum eiuſdem eſt coloris, ſed intenſioris, vt in alis etiam, ſed quarum remiges nigræſunt, & in extremitatibus ſuis albæ. Cauda cum remigibus eiuſdem eſt coloris, ſed tante prolixitatis, vt retro per tergus ſuper caput poſita, hoc longitudine ſua vincat. Hanc Bellonius tradit eſſe, vt in Hirundine bifurcatam, quam tamen in icone ab ipſo poſita non videas, quemadmodum neque in mea, neque in Ornithologi. Ait idem Bellonius Reguli magnitudine eſſe, quod ſanè verum non eſt, imò longè maior: eſt nihilominus exigua auicula. In fœmina omnia ſunt pallidiora & color ille tergoris caſtaneus, in hac fermè fuſceſcit. Pedes vtrique nigri, ſed quos fortè nimis exiles pictor meus expreſſerit. Habes hic vtriuſque iconem.

Bellonij error.

Fœminæ à mare diſcrimen.

Pedes.

Parus caudatus, ſiue Monticola mas cum araneo viridi, & valeriana montana.

Parus caudatus, ſiue Monticola fœmina cum ape ſylueſtri, & ſtyrace.

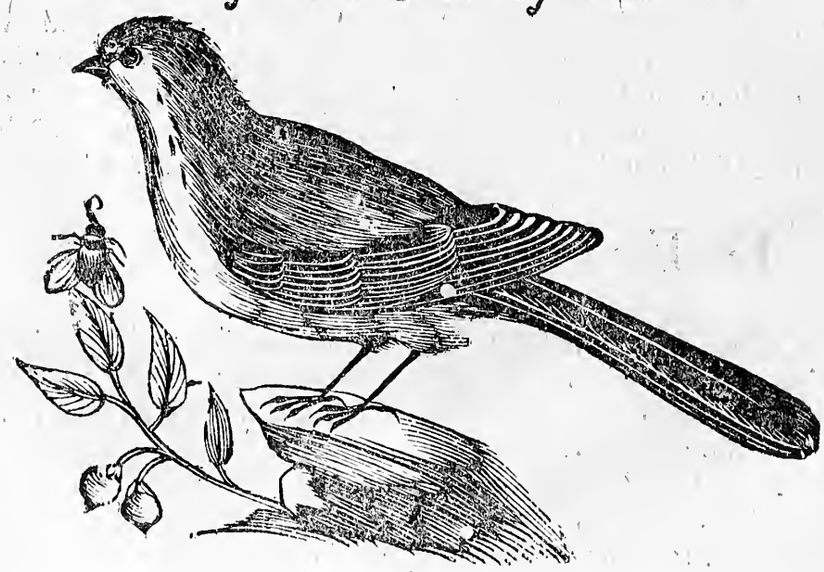

LOCVS

LOCVS. MORES. VOLATVS.

MOntes incolit teſte *a* Ariſtotele. Rarò inuenitur, niſi tempore frigido. Eiſdem eſt moribus, quibus Fringillago ſeu Parus prior, ſed ſyluas rarò deſerit, neque ad hortos tempore vernali, vt aliæ duæ ſpecies, accedit. Inquieta auis eſt, & certo loco reſidere neſcit, at modò hanc, modò illam petit arborem. Volant gregatim deni & duodeni; & inuicem vocant. a 7. hiſt. 3.

VOX.

ALtùm clamant & ſonorè magis quàm cætera Parorum genera. Vox verò inconcinna non eſt, maximè tempore veris, quamuis Ornithologus eam inconditã eſſe ſcribat.

VICTVS.

VEſcuntur vermibus, araneis, ſimilibuſque animalculis, & fortaſſis etiam ſeminibus, nam Bellonius acuto ſuo roſtro arborũ germina principio veris amputare tradit.

NIDVS. PARTVS.

IDem Bellonius cæterarum auium more nidificare ſcribit, nidumq. conſtruere amplum ex muſco, & plumis. Ornithologus verò, nidum, inquit, ſtruit duos ferè palmos cum dimidio longũ ex muſco, & filis (araneorum, vt videtur) compoſitum, aditu ſemper anguſto, inter frutices. Facit autem oblongum propter caudæ longitudinem. In genere Ripariarum (aliàs Parrarum, ego cum Ornithologo Parorum lego) *a* Plinius auis eſt, *b* quæ nidum è muſco arido ſtruit, non quidem oblongum, ſed pilæ figura tam abſoluta, vt a L. 7 c. 25. Nidi figura. b L. 10. c. 33.

inue niri

inueniri non poſſit aditus. Ego quatuor huius auis nidos obſeruaui, earumque icones hic exhibeo. Conſtabant autem intus ex lanugine illa, quę generatur in ſalice vetica, & populo, extra ex lino aut cannabe, quo etiam nidum auis ex arbore ſuſpendit. Sed figuram fortaſſis auis mutat, nam vt plerunque vnus ei ingreſſus eſt, nonnunquam tamen ſunt duo. Prior figuram calcei imitatur, alter thoracem. Audio & Mourier apud Gallos nominari quandam Pari ſpeciem, exigua, atro capite reliquo corpore ſubcæruleo vel cinereo, quæ nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum ſuſpendat, & multa oua pariat, quamobrem ſuſpicor ſecundum illum nidum huius auis eſſe, & non Pari caudati. Colonienſibus pariter quædam auicula Vvynteptker dicitur, ac ſi vini promum diceres, quæ

Mourier.

Vvynteptker.

Nidi duo ſimul coniuncti ad formam thoracis.

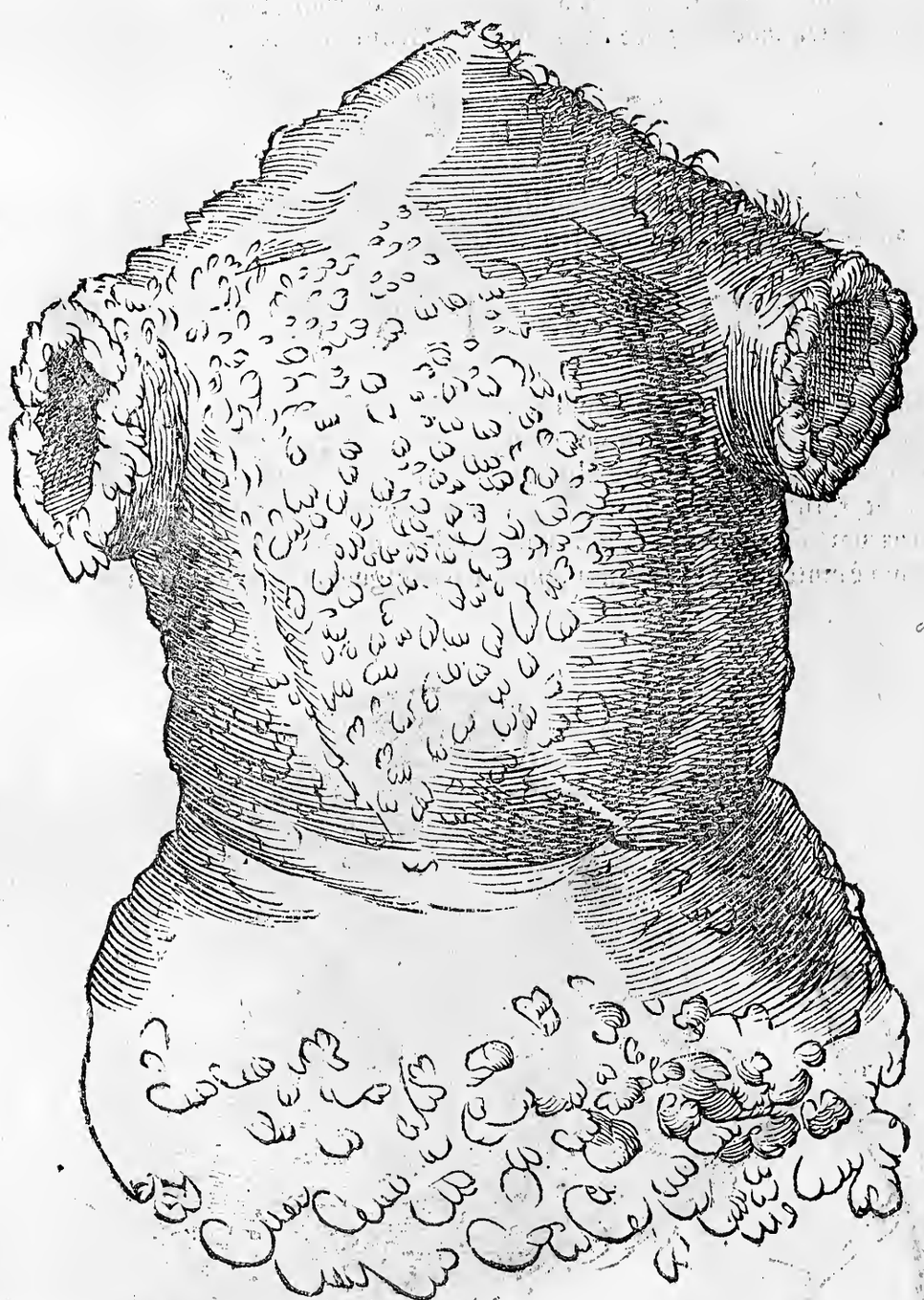

consilem pilæ modo nidum facit & ex arbore suspendit. Huiusmodi nidum Moersiæ sese aliquando reperisse mihi affirmauit D. Vvilhelmus Knauffius tunc mihi familiaris, nunc vt intelligo medicus Coloniẽsis, vir sanè in plantarum cognitione non mediocriter versatus. Nidum verò quarto loco depictũ detulit ad me R. Barthol. de Bassis presbyter, à se inuentum anno 1592. die verò 15. Aprilis mirificè sanè structuræ. Figura erat oblonga mali pinei, longus duos palmos, latus vnicum rotundus: constructus ex varia admodum materia, nempe musco cùm arboreo tùm terrestri, erucarum seu bombycum syluestrium folliculis, aliaque consimili lanosa materia, & Gallinaceis plumulis, eo ordine ac arte, vt præcipua ac media operis formitudo seu parietum textura ex musco illo viridi subluteo, villoso

Nidus consimilis nido pari.

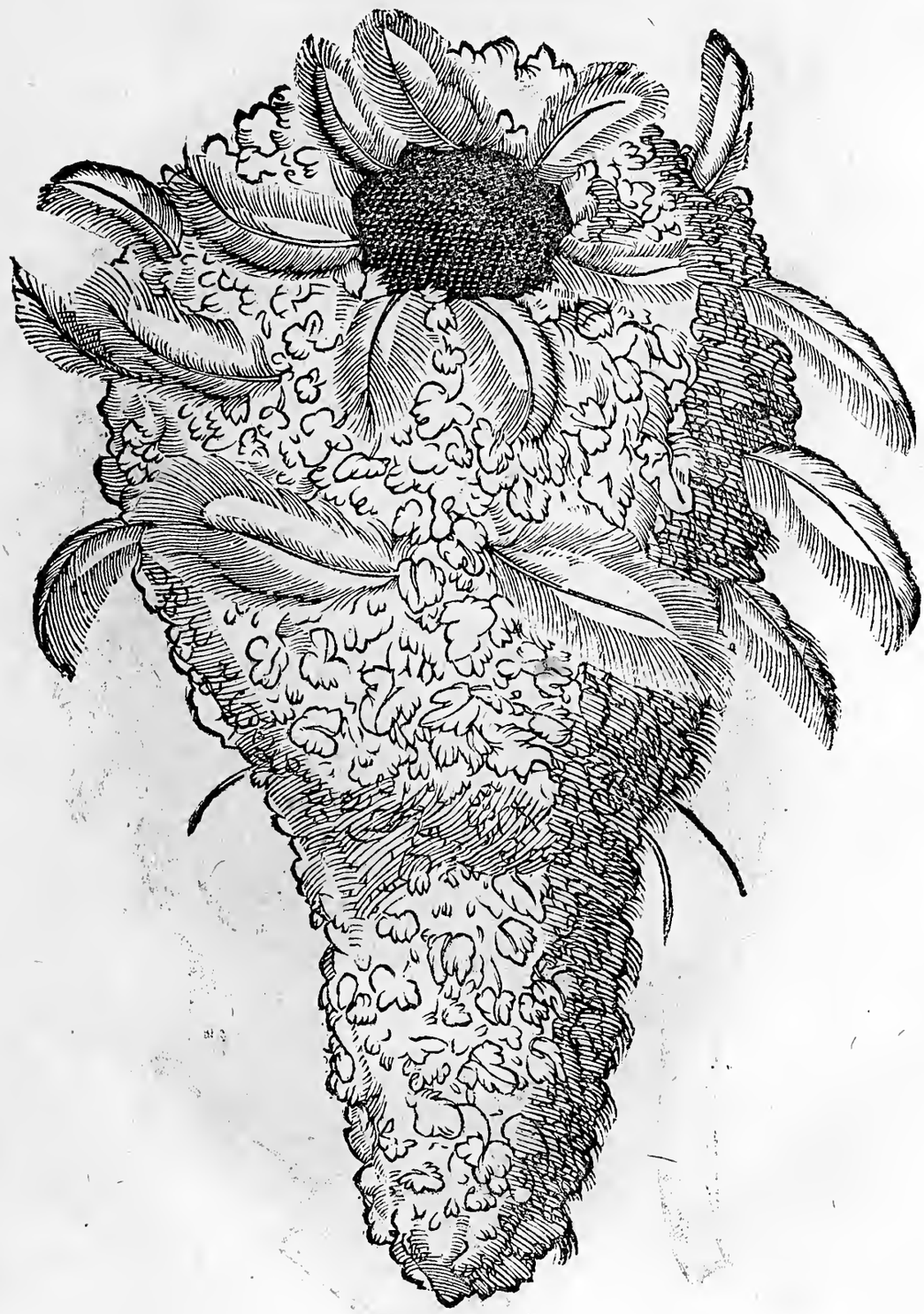

vulgari

vulgari,& bombycina illa materia, tenacibuſque qualia aerem ſuſpenſa, & ſereni cæli indicia deputantur,filamenta telis aranearum ſimilia volitant connexis implicitiſq.ſibi mutuo ita firmiter,vt vix vi diuelli poſſint:interiori verò capacitate latera omnia,fundumque plumis,vt videbatur,erant obducta,ac ſuffulta,ad molliorem pullorum decubitum.Extima ſuperficies vndiquaq. muſci illius ac folioſi arboribus poſſim adhęrentis fragmentis firmiter alligatis,erat munita ac loricata.Situs erat hic nidus inter vitem & maritam huic vlmum hædera circundante veſtitam,vlmo ipſo,fundo præſertim affixus.Parte anteriore,quę ſolẽ orientem ſpectabat,eaq.ſuperna,vbi fornix quę nidum æquabili ac reliquo nido ſimili coagmentatione concinnata obtegebat, exiguum foramen ſpectabatur,per quod vix parenti Paro ingreſſus patebat. Nouenos in eo pullos reperimus iam penè octiduum natos, capite ſatis magno,alis in medio dorſo pennis tenellis veſtitos,reliqua implumes, cauda tamen oblongiuſcula.

Nidus Pari caudati arbori affixus.

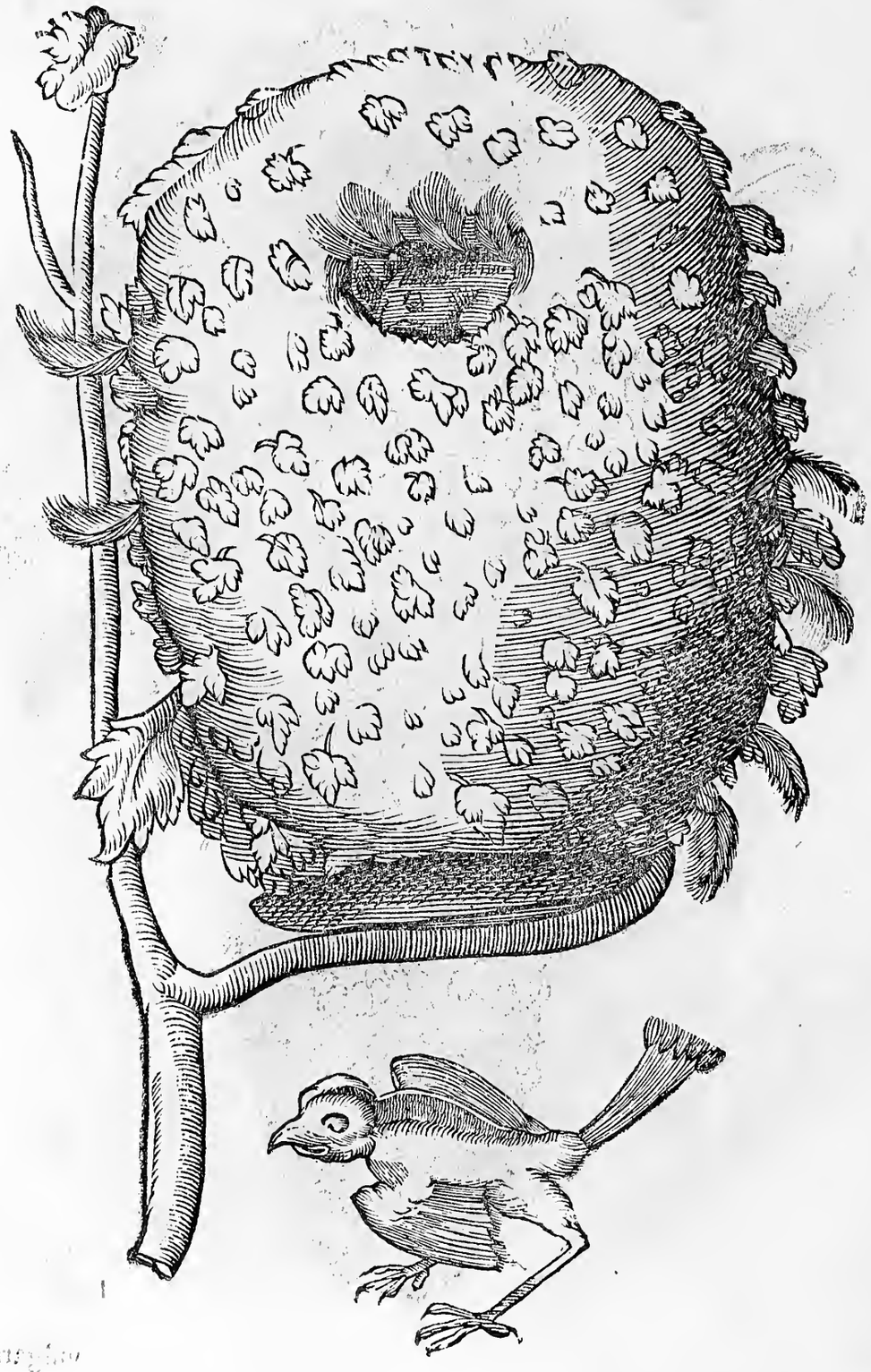

DE PARO CÆRVLEO. Cap. XVI.

ARISTOTELES quidem hunc Parum tertio loco nominat, sed peculiare nomen non tribuit: ex eo tamen, quod magnitudine sui exigui corporis à prioribus duobus discrepare dicat, Ornithologus; Bellonius, alijque pleriq; viri docti de hoc loqui asseuerant; quibus ego insuper assentior, quàm libentissimè. Solus verò Turnerus perperam Parorum secundum genus putauit. Latinè Parus cæruleus dici potest, quod solus cæruleo capite sit insignis. Italis appellatur Paruſſolin, vel Parozolino Bonon. Rospedino & Fratino; Hispanis & Lusitanis Chamaris, vel Alionine, vel Milcheiro, Gallis Marẽgé, vel Mesange bleue, vt Bellonius habet, Sabaudis Moyne, id est Monialis, Germanis teste Longolio Pimpelmeisz (ita etiam Germani inferiores, vt Hollandi vocant, vt audio) aut Meelmeisz. Heluetij Blavvmeisz, id est, Parus cæruleus; circa Norimbergã Bymeisse, quod apiculas deuoret, Anglis Thelesſ Titmous. a 8. hi. c. 3.

Turneti error.

DESCRIPTIO.

EXIGVA est admodum auicula, & vix Regulo maior. Rostrum ei est teres, & breuiusculum, pusillum & acutum. Capitis vertex cæruleo colore, azureo decorus, maculatum albo interstitium oculorum, & vtrunque rostri latus. Oculus præterea vterque albo circulo circundatur. Cęruleum verticis colorem alba linea totum caput cingens claudit, ad oculorum eanthum minorem seu exteriorem, vtrobique protensa. Hanc denuò color pulchellus qui verticis, cyaneus excipit colli principio. Collum verò medium alba nota maiuscula tinctum est, Dorsum totum cinereo aduirisćente ornatur colore. Pectus supremum flauescit, venter infimus albicat, radicibus plumarum nigris. Pediculi plumbei sunt coloris atque subcęruleo colore fusci. Cauda tota cęrulea. Alarum remiges, quę integunt plumę extremo albentes lineam candidam transuersum ductam, constituunt. Apparet circa principium Autumni in Gallia, & tota hyeme conspiciturnam per æstatem degit in syluis, apud nos verò etiam æstate passim apparet. Parũ carnis obtinet, & vix Regulo ipso est carnosior. Oua quamplurima ædit. Turnerus Anglorum Titmoum oua parere circiter sedecim scribit, atque inde etiam paruas mulieres fæcundas eiusdem auiculæ nomine vulgò appellari.

Magnitudo. Rostrum. Caput. Oculi. Collum. Dorsum. Pectus. Venter. Pedes. Cauda. Alæ. Partus.

Parus Cæruleus cum nuce myristica, & vespa.

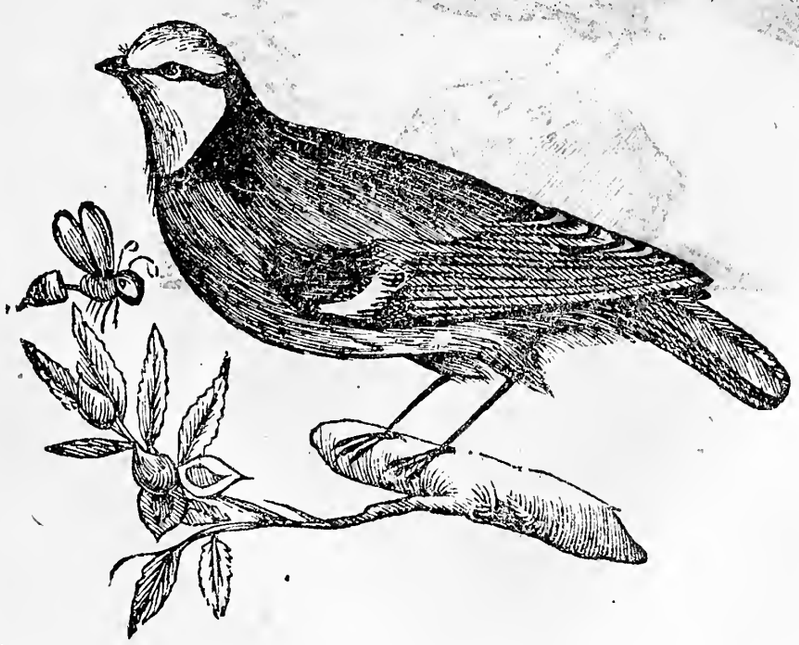

DE PARO PALVSTRI. Cap. XVII.

Paronzino parus paluſtris.

IN vallibus prope Malalbergum in agro Bononienſi huiuſcemodi pari genus Paronzino vocant. Arbitror autem eum eſſe, quem Ornithologus Parum paluſtrem nuncupat, & Bellonius quartam Parorum ſpeciem. Parus paluſtris, inquit Ornithologus. Germanicè ein Murmeisz aut Riet meisz, noſtris Kol meisz, cum alij genus præcedens Parũ atrum, de quo ſubindè agam, ſic appellent. Capite prorſus nigro eſt, cùm ſuperior in medio per occipitium maculam albam habeat. Pectus & venter albicant, crura roſea ſunt, vt pictura indicat. Dorſum & cauda fuſca, aut ferè cinerea: vnde etiã Aeſchmeisle à quibuſdã appellatur, ab alijs Kaatmeszle, fortè quod circa cœnum, & paludes degat. Habet etiam aliquid ruffi in ſupremo dorſo, vt pictura Argentoratenſis præſefert. Ego cum captum nuper Parulum Carbonarium, ſiue Atricapillum noſtrum inſpicerem, deprehendi illum paulò minorem eſſe cæruleo Parulo, corpore fuſco ad cinereum vergente, macula nigra continua per totum caput medium inſignem, vtrinque candicantem; ventre è cinereo albicãte; cauda magis, quam vertex nigricante, cruſculis ad cæruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem lunconem (Schœniclõ) Ariſtotelis facere videtur, & Paſſere arundinario non diſtinguere. Hæc omnia ille.

Caput. Color.

Magnitudo. Color. Caput.

Iunco ſuis paſſere hirundinario

Parus paluſtris cum miryophillo aquatico.

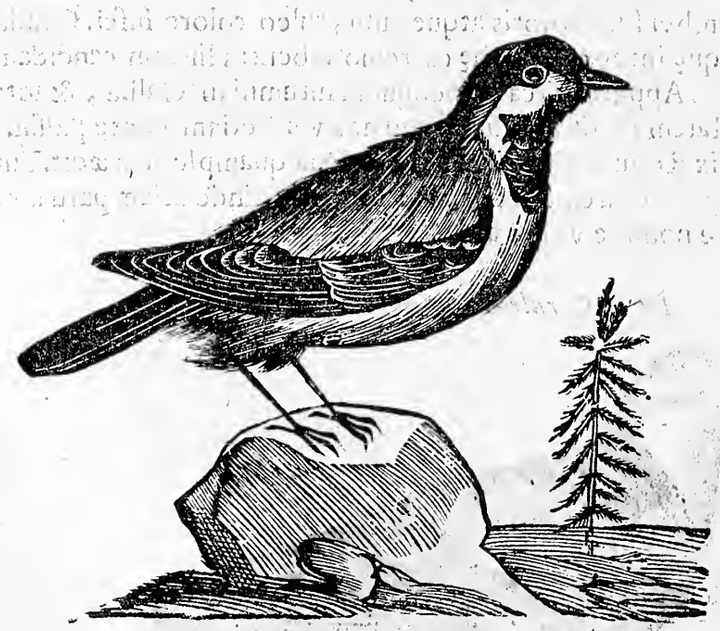

DE PARO ATRO. Cap. XIX.

PARVM atrum, inquit, idem Ornithologus, appello, quem plerique Germani Kolmeisz, id est, Parum carbonarium nominant, quanquam etiam Parũ maiorem Saxones, & alij quidam similiter appellant. Alba macula ei infra oculos est, & alia in occipitio, reliquum caput atrum, venter luteus, crura fusca. Nostri non hoc, sed palustre genus. Pari, de quo iam dicetur (de quo nos vltimum diximus) carbonarium cognominant. Hæc de hac auicula ille. Parus carbonarius. Caput

Parus ater Ornithologi, cum nucis fructu aperto.

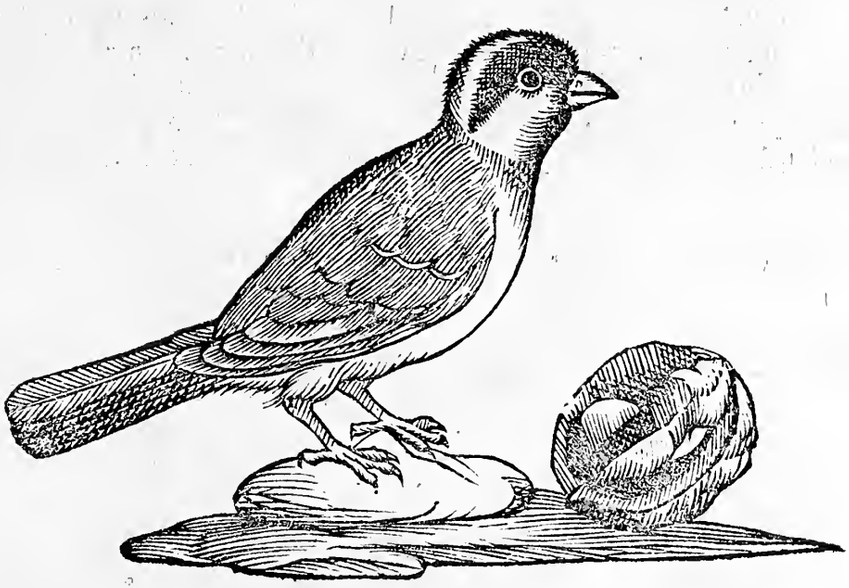

DE PARO CRISTATO. Cap. XX.

Parus cristatus.

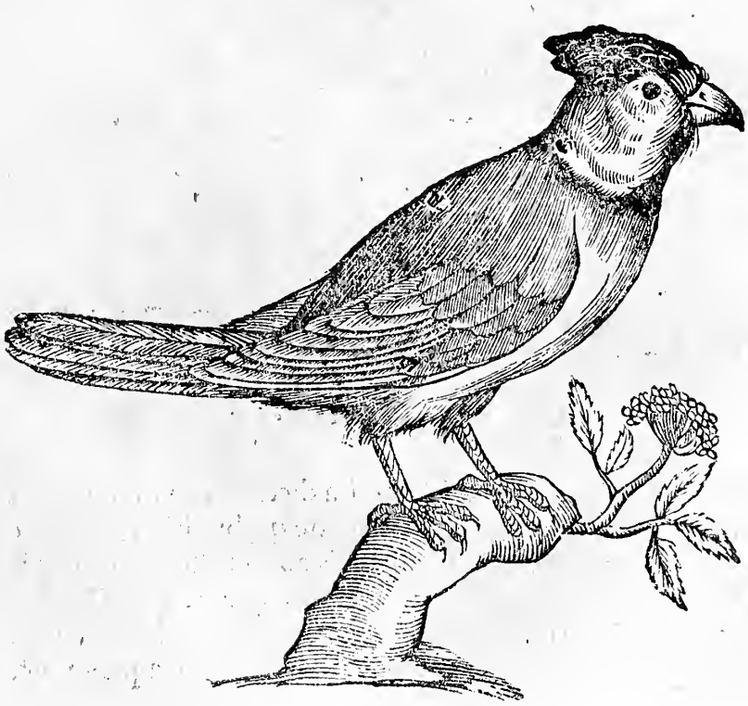

Parus criſtatus.

DEPINGIT idem vir diligentiſsimus auiculam criſtatam, quam Parum criſtatum nuncupat, atque de ea ſic ſcribit. Parus criſtatus nigro eſt capite cum paucis punctis albis, criſta retrò extenſa, corpore prono fuſco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à criſta vocant Kobelmeisz, Struszmeiszlin, vel Heubelmeisz, & Heidenmeisz, Galli Meſangue Hupèe. Minor eſt Paro maiore, montano par magnitudine.

Kobelmeisz.

DE SYLVATICO PARO. Cap. XXI.

Caput. Nomenelatura.

DE hoc Paro, cuius poriter iconem ab eodem Ornithologo ſumus mutuati, ſic ait: Hic quoque Parus per quam exiguus eſt, macula per medium verticem rubente cõſpicuus, partibus vtrinque nigris, cruſculis fuſcis, alis nigricãtibus, & cauda quoque extrema; reliquo corpore viridis, dilutiùs in ventre. Noſtri à ſyluis, in quibus degit, præſertim circa abietes & iuniperos, vocant Vvaldmeizle, Thannenmeiszle, aliqui minus propriè VValdzinszle; alij à voce Zilzelperle. Cantillat enim Zul Zil Zalp. Turcæ, vt audio, Agulgulſin. Auceps quidã apud nos aliquando aluit, ſed mutam. Hęc ille.

Parus ſyluaticus.

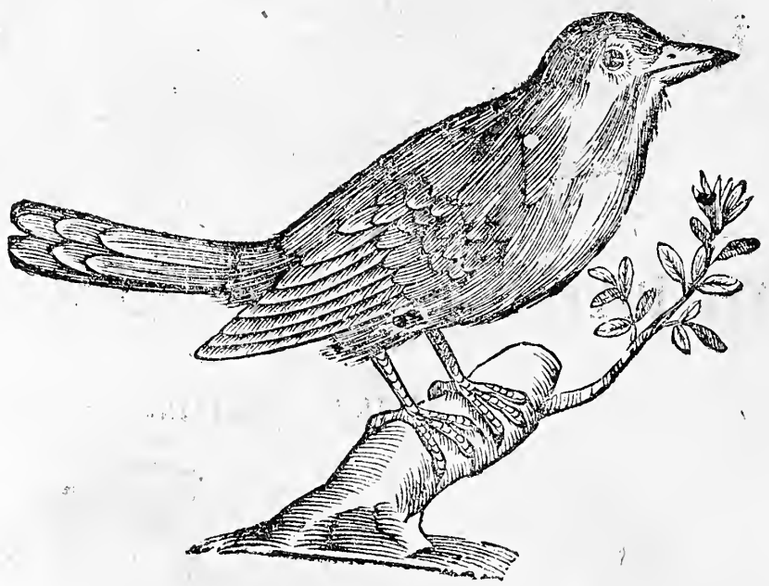

DE MOTACILLIS IN GENERE. Cap. XXII.

a 8. *hiſt.* c. 3.

QVAMVIS teſte M. Varrone Motacilla dicta ſit, quòd ſemper caudam motitet; idque pluribus etiam præter eas, de quibus hìc agemus, commune ſit (Iunconi nempe, Cinclo, & Tringæ, his enim teſte *a* Philoſopho cauda motitat, & Albicillæ, vt de ſuo addidit Gaza, cũ alioqui in Græco contextu nihil ſit, quod Albicillæ reſpondeat) itaque Motacillæ etiam dici poſſint, tamen hic de alba, & lutea priuatim, de vtraque in genere, quod vtraque in ſe & is, muſciſq. victitet, agemus.

AEQVI-

ÆQVIVOCA.

SYLVATICVS videns Aetium laudare Passerculum Troglodyten aduersus calculum renum & vesicæ, eamdemque facultatem attribui Motacillæ, imprudenter admodū hanc cū illo confudit, dum scribit: *Tragulidantes Arabicè, Græcè Safurion, Latinè Caudatremula, auis est omnium minima, quę lapidem de renibus, & vesica expellit.* Corrupit bonus ille vir, vt apparet nomina, Tragulidantes scribens, cùm Troglodytes scribere debebat, (vetus Auicennæ interpres habet Adrunculudidos) & Struthon, vel Struthion, id est, Passerem, in Safurion, vel Safarahum conuertit. Et cùm Aetius scribat circa sæpes & muros versari illum Passerculum, barbari isti & imperiti Arabum sectatores, circa piscinas, & parietes reddiderunt, & cùm caudam erigere dicere deberent, mouere illam dixerunt. Syluatici error. Tragilidantes. Safurion. Caudatremula. Adruculudidos.

SYNONYMA.

IIDEON vel Iideoni Rabbi Salamon diuinum intelligit, qui vtitur osse animantis, quod Iadu vocatur. Ita Kimhi etiam: Sunt qui Motacillam putent. Kiranides Σεισοπυγὶς, inquit, est Passer, qui iuxta riuulos aquarum, & torrentes inuenitur, cauda semper mobili. Apud Hesychiū & Varinum legitur Κίλλορος, Σεισοπυγὶς. a Seruius cillere Latinis mouere esse ait. Quidam Cinclum & Sisopigida accipiunt pro eadem aue, vt apud Hesychium & Suidam legimus. Iyngem quoque aliqui cum Sisopygide implicant. A Syluatico imperitè Sisofigius scribitur, & multò imperitiùs Merula exponitur. In lexico Græcolatino etiam Σισυρα legitur, idem quod Σεισοπυγὶς, Σισορα, & κολοσσα nomina sunt Græciæ nostro tempore vsitata. Italis vulgò Codatremula dicitur, Cotretula, Codacinciola alibi Cogiuuanella & Titispisa, quæ synonyma leguntur apud Scoppam Italum. Inuenio etiam Couatremula, Squassacoa, Scussacoa, Ballarina, quamuis nonnulli postremum illud ad Motacillam albam priuatim referant. Venetis quædam auis Vcciello di neue uocatur, id est, auis niuis; Pispissa Siculis per onomatopœiam. Hanc eandem esse conijcio cum Motacilla, nam & Hispanicè Aguzza neue, hoc est auis niuis appellatur, ni fallor, & Petzpitalo, Hyeme autem per vicos apparet, nunquam quiescit, cauda semper tremit, colore vario, æqualis Passeri, aut minor, gracilis. Eandem pariter Nicolaus Massa describere videtur, cuius verba mox recitabo inter remedia ex caudatremula ad calculos. In Gallia Narbonensi Guignecue, & alibi Battemare. Apud Hollandos Quickstaert.

a *In lib. 2. Georg.*

Ijdeon. Seisopygis. Cillere qd. Sisofigius. Synonyma Italiaca & aliarum nationum. Vccielo di nieue. Pispissa.

LOCVS. VICTVS.

MVscis vesci omnibus Motacillis commune est, quamobrem vbi illæ abundant, vt circa aquas, & pecora versari solent.

MEDICA.

CAVDATREMVLÆ, id est, Motacillæ cinerem in medicina administrari scribit Nicolaus Leonellus Fauentinus lapidem educere putat, & alibi, *aduersus lithiasin*, inquit, *prodest auis, quæ Caudatremula dicitur: cuius mira vis in atterendo calculo. Ea pennas habet circa dorsum colore auri* (imo vt Aetius refert, Passer Troglodytes Regulo similis est in multis, nisi quod in fronte auricolores pennas non habet) *& in cauda puncta alba. Et quidam putant, quod sit Parix. Sed potius videtur illa quæ vulgò dicitur Caudatremula, & præparatur sic. Auis hęc cum pennis suis, vel vt alij volunt, absque pennis* (Aetius cum pennis) *ollę obstructę inclusa in furno torretur. Eius pulueris drachma vna, vel altera datur cum aqua saxifragię, aut vino albo generoso.* Nicolaus Massa eandem etiam his auibus contra calculum facultatem tribuere videtur, dum scribit: Cineris vsus

a *In epist.*

Inter aues,quæ eduntur,ſunt etiam Caudatremula,quæ frequentiſſimè ad nos(Venetias) per hyemem accedunt.Non ſunt autem illę,quas lapides in renibus,&veſica frangere dicunt. Hæ enim rarò ad nos aduolant.Inueniuntur tamē aliquādo,nimirū hyemis tēpore, cū boreales venti vigent,& ſunt paruo corpore,colore cinereo,alis rubro &nigro colore hinc inde diſtinctis. Quare videant,qui has aues ad frangendum lapidem venantur, & ſimilitudine decepti in caſſum laborent. Hæc ille Ornithologus etiam ex libro Germanico manuſcripto ad calculū veſicæ Motacillæ genus,qđ à luteo colore denominatur Germanis Gael Bachſteltzen in olla vri refert cum plumis,tum ſanguinem ceruinum ſimiliter in olla toſtum admiſceri,& è vino potente propinari vtiliter. Poſtremò Arnoldus Villanouanus in capite de calculo renum laudat hanc auem, vt citat author Luminaris maioris, & ego quoque,inquit,mirabilem eius experientiam vidi.Reperitur autem apud nos frequēs æſtate ac hyeme:ſed æſtate non verſatur in ciuitatibus;hyeme verò frequentat ciuitates& piſcinas: Lombardis vulgò Caudatremula,aliquibus Bouerina dicitur.Alexāder verò Benedictus exiſtimat hoſce recentiores pro Caudatremula Paſſerem Troglodyten intelligere,quaſi Motacillæ vis lapides frangendi non ſit. Ornithologus parum referre putat, quænam auis comburatur,cùm cineris prōpè omnium vis eadem videri poſſit. Prætulerim tamen,inquit,ea auium genera,quæ inſectis veſcuntur,vt muſcis,formicis,& ſimilib. Cinis quidem etiam ex alijs quamplurimis remedijs in animalium,& ſtirpium genere, ad lithiaſin commendatur.

Gael Bachſteltzen.

Quādo ad vrbes accedat.

Bouerina.

Cinis auiū omniū ad calculum prodeſt.

DE MOTACILLA COMMVNI, quam vulgò albam vocant. Cap. XXVIII.

THEODORVS Gaza auiculam Albiculā appellare videtur,nam vbi apud *a* Ariſto.legitur;*Cinclus,Iunco,& Tringa,quæ inter minores haſce maiuſcula eſt; Turdo enim æquiparatur.* Albiculam etiam nominat, cùm alioqui noſtris exemplaribus Græcis nullum ſit nomen,quod ei voci reſpondeat. Bellonius nō ſolùm Motacillam vocat, ſed Cnipologon etiam Ariſtotelis, id eſt Culicilegam cognomento cinerem, vt à ſequente diſtinguat:Addit & Suſurradam vocari, ſed qua dialecto non explicat. Turnerus quoque prius Cnipologon Ariſtotelis eſſe exiſtimabat:Culicilegam,inquit,eſſe iudico auiculam quam aliqui Motacillam nuncupant. Poſtea in epiſtola ad Ornithologum,Culicilegam Ariſtotelis,inquit,vidi in terra Bergenſi. Tota cinerei coloris eſt,& ſpeciem habet Pici Martij.Illa verò,quam Culicilegam eſſe putabam,eſt Variola,niſi fallor, Decepti autem fuerunt viri iſti clariſſimi ex Verſione Gazę, qui alibi apud *b* Ariſtotelem pro Cnipologo Culicilegam vertit nimis curiosè,nā quamuis Cnips,vel Snips apud Græcos quandoque culicem vel inſectum volucre ſignificet, nihilominus certum etiam eſt coſſos,id eſt vermes,quilingua erodunt κνιπας dici,& Picos (de quibus ibi agit Ariſtoteles,& minimum inter eos proprio nomine κνιπολόγον nominat,& lignipetam,vt cæteros Picos eſſe dicit)coſſis vermiculiſq.magis quā culicibus victitare. Italicè hęc auicula,vt ad Motacillā reuertamur,Ballarina,quaſi ſaliens dicitur,in agris noſtris Codatremola,circa lacum verbanum Geron; Luſitanice Aueloa,quamuis alij Motacillam flauam ſic nominari velint. Bellonius Gallis Lauandiere dici ſcribit, quoniam circa aquas iuxta mulieres lotrices verſetur,vel quod ſimiliter vt illæ,podicem aſſiduè agitent. Circa Monpeſſulum Enguane paſtre dicitur;fortè quia ad pecora,quæ paſcunrur prōpius accedit, vt ad hominem quoq, vt aiunt, Sabaudicè Colapa, Germanicè ein Vvyſſe aut Gravve Vvaſſerſteltz, id eſt, alba aut cinerea Motacilla, à nonnullis Begeſtertz, vel V vegeſtertz,alibi Kloſter freuvvle,id eſt,Monialis,ab albi & nigri colorum diſtinctione; Anglicè,Vuagtale; Belgicè Quickſtaert.

a 8. *hiſt.c.3.*

Albicula.

Cnipologos.

Suſurrada.

Variola.

b 9. *hiſt.c.3.*

Gazæ error

Cnips, vel Snips quid

Gnipologus, quæ auis.

Lauādiera.

Monialis.

FOR

FORMA. DESCRIPTIO.

AVICVLA eſt oblonga, vertice collo ſuperiori, & pectore nigris, dorſo cinereo, roſtro longiuſculo, tenui, nigro, gula candida, ventre toto candido. Alæ primùm cinereæ, dein ex albo & nigro uariæ, quemadmodum etiam cauda, quæ oblonga eſt; Tibiæ & pedes fuſceſcunt, & longiuſculi ſunt. Fæmella vertice eſt cinereo, gula luteſcente, cętera mari ſimilis Figuram fœminæ habes ſequenti pagina. Color. Roſtrum. Alæ. Cauda.

Motacilla mas cum alno.

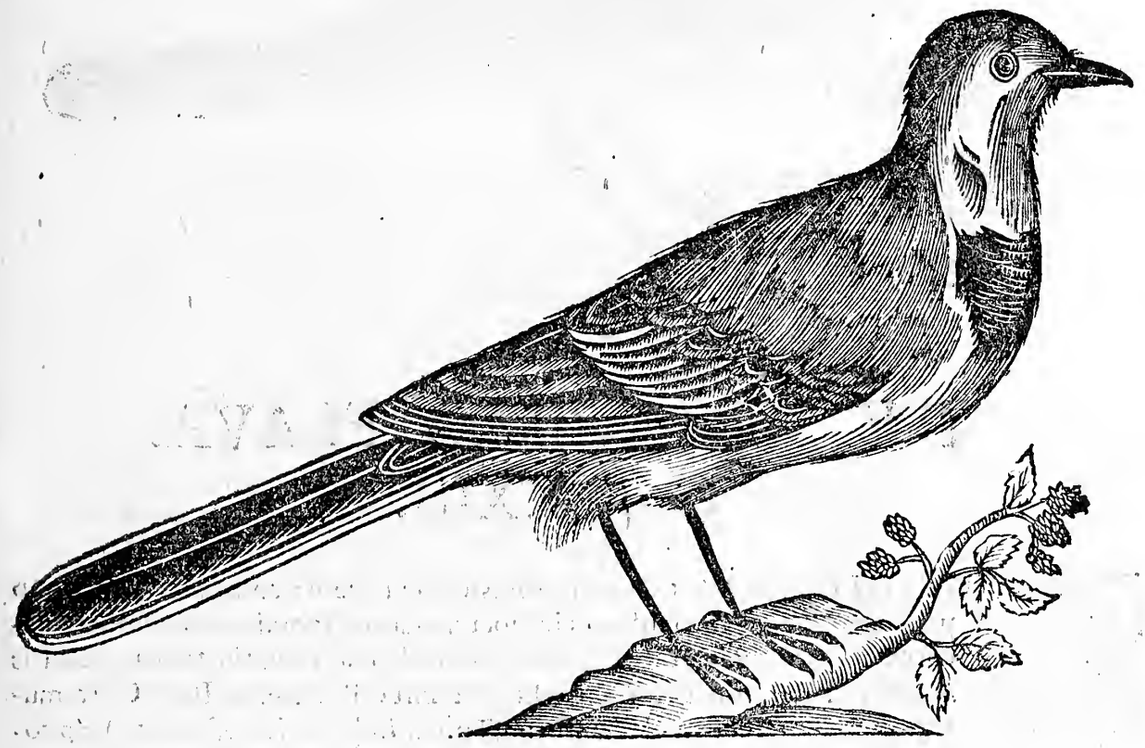

LOCVS. VICTVS.

VERSATVR circa aquas, vt diximus, ſicuti ac ripas fluminum, vbi muſcas captat, & vermiculos; quin & aratrum vermium cauſa ſequitur, quos verſat & exhibet cum gleba aratrum. Pecora amare quoque exiſtimatur, quòd prope ea, fortè propter muſcas circumuolitet. Albertus Cuculum ſcribit aliquando in huius auiculæ nido parere, & Ornithologus refert aucupes apud ſuos obſeruaſſe Cuculi pullum ab hac eadem auicula nutriri.

Mota.

Motacilla fœmina cum ramo ambaris.

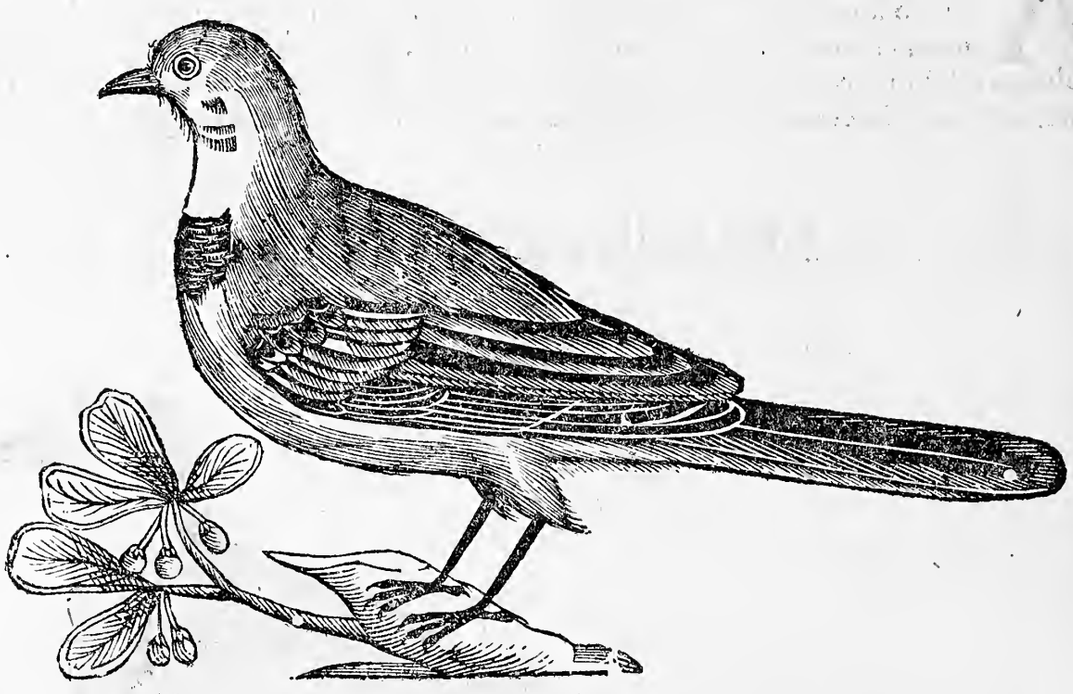

DE MOTACILLA FLAVA.
Cap. XXIII.

Nomina. MOTICILLÆ, inquit Ornithologus; quam flauam à colore imi ventris appellamus (collum verò inferius insuper flauum est) nomina conueniunt quę-cũque superiori flauæ tantùm differentia adiecta. Priuatim tamen à Gallis nominatur Bettequeue, nõnullis Battelleſſifue, Battemara. Italis Cotremula, Sabaudis Aſſecue, vel Hauſſecue, Turcis Belbek. Hæc ille, & in Epitome rurſus: Motacilla, inquit, flaua quam aliqui Florum eſſe putant: huic quoque nomina conueniunt, quæ cunq. ſuperiori, flauæ tantùm differentia adiecta, ſed habet etiam peculiaria ſibi nomina. Bellonius Gulicilegam vocat alteram Ariſtotelis, ſuperiorẽ diſtinguendi cauſa cineream vocans. Gallicè dicitur Bergerette, vel Bergeronnette iaulne, vt ſcribit Bellonius, quod paſtorum inſtar pecora frequente, Germanicè Gelbe Vuaſſerſteltz.

Florus.

DESCRIPTIO.

Magnitudo IDEM Ornithologus hanc auiculam ſic deſcripſit. Auis eſt magnitudine Pari maioris. Caudam ſemper mouet, quæ ei bifurcata eſt (contrà tamen icon eius, & mea etiam indicant) reliquo corpore multò longior, pennis longioribus octonis condita, quarum duæ extremæ vtrinque tres diſcretos colores, habent, plurimum alibi, minus nigri, minimum lutei: interiores verò, itidem vtrinque duæ nigricant cum pauciſſimo luteo ſunt & paucę in medio breuiores. Roſtrum longiuſculum, rectum gracile, nigricat, Cranium molliſſimum. Venter albicat eum paucisſimo luteo, qui color initio caudæ inferius intenſior eſt, vt & ſuperius prope vropygium color ex luteo, & viridi mixtus conſpicitur. Caput & dorſum fuſca ſunt. Pennæ in alis nigrant, in medio pertranſuerſum albicant, præter extremas, quæ totæ nigræ ſunt. Alæ ſunt breues, caput pro portione paruum, cruſcula fuſca.

Roſtrum. Cranium. Venter. Caput. Dorſum. Alæ.

LOCVS.

LOCVS. VICTVS. CANTVS. VSVS.

DEgit ijſdem locis, quibus alba Motacilla, quã migrare aiunt, & hanc apud nos manere. Vtraque ſequitur armenta & pecora, nimirũ propter muſcas, quibus victitãt. Caueis non includuntur; licet tamen apud Germanos in hypocauſto alantur. Ab Accipitre perſequente ſi euaſerint, egregiè cantant, tanquam ſibi de ſalute gratulantes. Aduerſus calculum ad remedium torretur Motacilla ollæ incluſa in furno, vt ſuprà ſcripſimus. Sunt qui flauam in hoc remedio præferant. Cõtra calculum.

DE MOTACILLA FLAVA ALIA. Cap. XXV.

ALIA eſt Motacilla flaua, quam pariter in agro Bonon. quandoque capiunt, infrà à gula ad podicem vſque intenſiùs, quàm præcedens flaua, capite verò, & dorſo fermè ferruginei coloris, qui color etiam principium gulæ tanquam torquis quædam ambit, ſed paulò dilutior, mentum albicans macula velut barba cana veſtit. Alæ quà dorſum tangunt, etiam ferrugineæ, coſtę earum & plumę, quę rectrices cooperiunt, & ipſę inſuper rectrices nigræ ſunt, ad latera luteę, Roſtrum eſt gracile, atrum, longiuſculum, in extremo parum recuruum. Caudę pennę nigrę ſunt, ad latera leuiter albeſcunt, orthopygium flauum eſt, pedes fuſci, vngues longiuſculi, & ſatis recurui. Color. Cauda.

Motacilla flaua altera cum gramine tremulo Tabernamont, item cum muſcæ ſpecie.

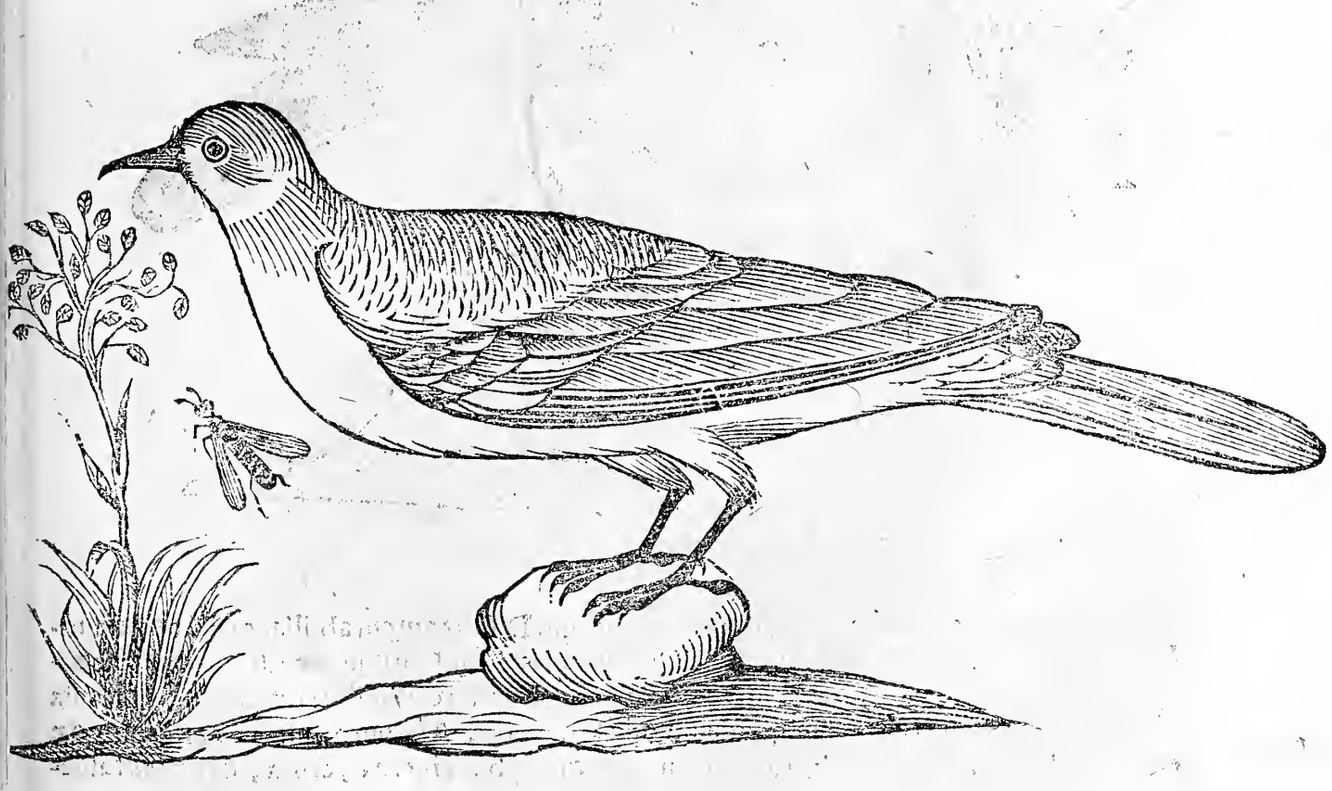

DE SPIPOLIS DICTIS. Cap. XXVI.

Spipola. EIVSCEMODI auiculas, quas ſubinde deſcribemus, & depictas exhibebimus, aucupes noſtri Spipolas nuncupant, & caudam motitare inquiunt.

Color. Prior, quæ cæteris in hoc genere maior eſt, capite eſt leucophæo, ſiue cinereo. Sub roſtro tamen alba macula, ceu barbam conſtituit; pectus rubicundum eſt; venter ex rubicundo, & albo variat. Cauda ſupra nigra eſt, infra cādicat; dorſum leucophæum, Alæ totę ex nigro, albo & ruffo variāt, crura & pedes lutei, vngues nigri, roſtrum longiuſculum, gracile, fuſcum.

Spipola maior cum vitice.

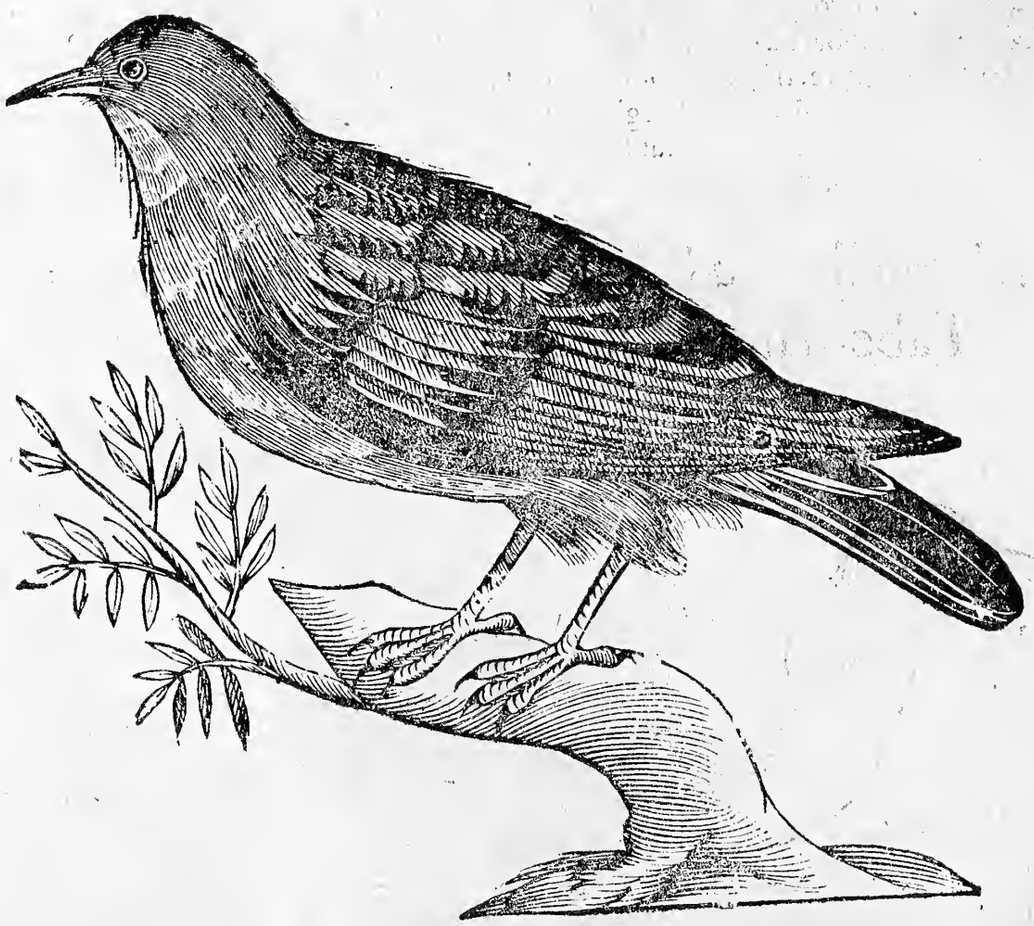

Altera magis, quàm ſuperior, ad cinerem vergit. Differt autem ab illa, quòd pectus rubicundum non habeat, ſed maculis fuſcis deorſum deſcendentibus interſtinctum. Eſt autem prone minus, quàm ſupinè cinerea, quinimò venter ferè albeſcit: retrò oculos macula eſt maiuſcula ad ferrugineum quodammodo accedens.

Alarum. Alarum pennæ rectrices, & quæ eas obueſtiunt, nigræ ſunt ad latera, & in extremitatibus cinereæ, crura, & pedes fuſceſcunt: cauda cinerea eſt.

Boarina. Tertiam in hoc ordine alij Spipolam, alij Boarinam nuncupant. Auicula eſt ea qua vides magnitudine, tota ferè ex albo luteſcēs, in alis intenſiùs, quàm alibi, roſtrum, & pedes fuſceſcunt.

DE

Spipola altera cum Iunco leui, item cum muſca.

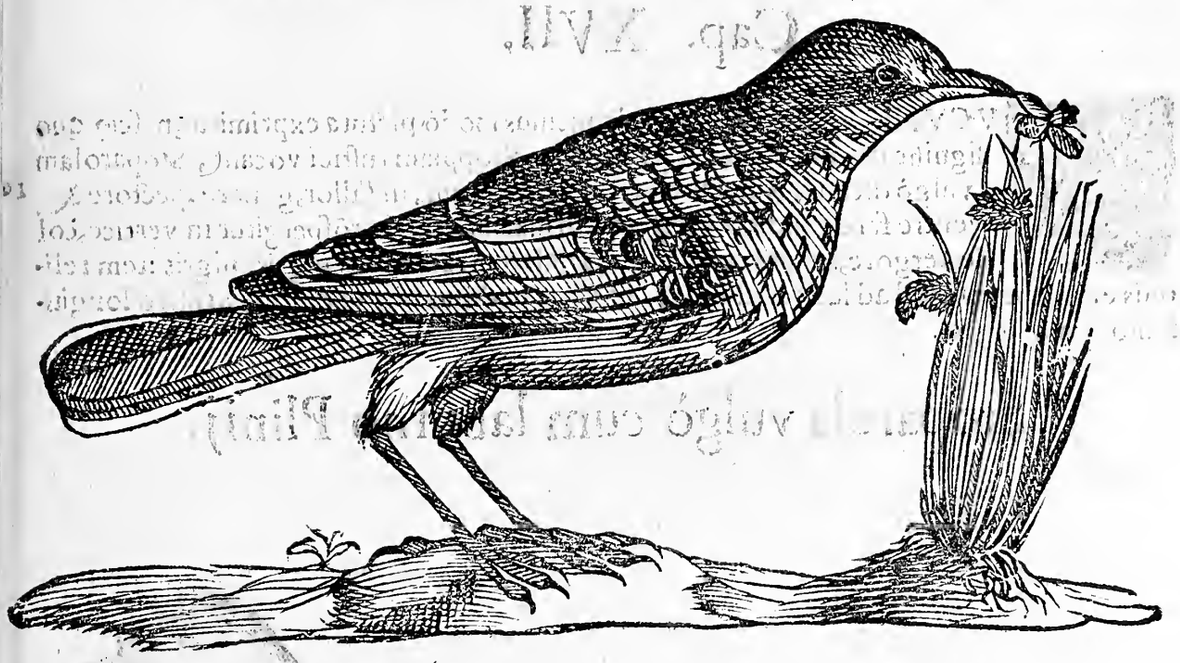

Spipola alba, ſiue Bouarina cum cerro Rouilij. & papilione.

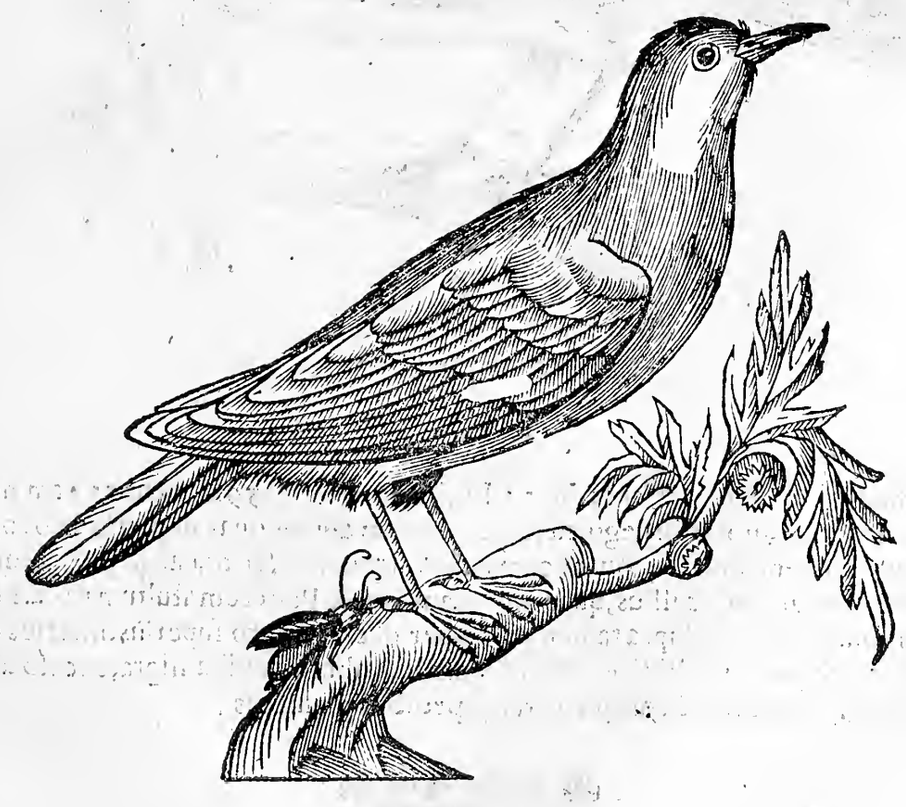

DE STOPAROLIS VVLGO DICTIS Cap. XVII.

Stoparola. AVCVPES noſtræ vrbis auiculam; cuius modò pictura exprimitur, neſcio quo ſignificato, niſi fortè à ſtipulis, quas Stoppiam ruſtici vocant, Stoparolam vulgò dicunt. Auicula eſt ex muſcicaparum, ni fallor, genere, pectore & ventre ferè candido: capite, quod maculis nigris cõſpergitur in vertice, collo, tergore, atque cauda ſubfuſcis, alarum remigibus nigris, nigris item reliquis earum pennis, ſed ad latera ſubluteis, tibijs ac pedibus nigris, exilibus, roſtro longiuſculo, acuto, nigro.

Stoparola vulgò cum laburno Plinij.

Eiuſcemodi verò auiculam, cùm die 24. Iunij anno verò 1592. aucupes eam noſtri cepiſſent, nomenque ignorarent, ego cũ nulla omnium auium, quas depictas habeo, maiorẽ habere ſimilitudinem aduerti, quam cum iam poſtremò deſcripta ac depicta. Auicula eſt magnitudine Motacillæ, & illius, quam magnaninam & Paſſerem ſtultum vocari dixi: roſtro oblongo, acuto, recto, ſupra tamen parumper decliui, nigro ſuperiùs, inferiùs corneo, collo, pectore, & ventre pallidis: oculis exiguis, hilaribuſq. pupilla nigra, circulo albo, maculaque circa ipſos obſcurè conſpicua, fuſca, pedibus plumbeis.

Auis consimilis Stupparolæ, & Magnaninæ.

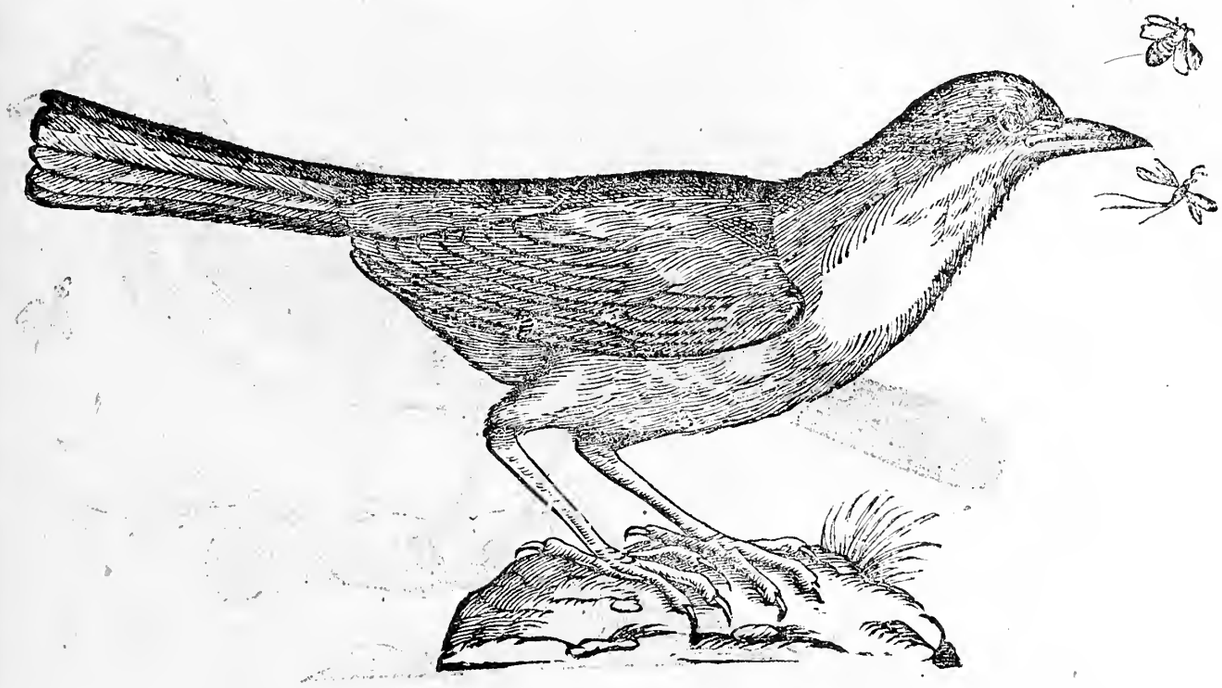

DE MVSCICAPIS. Cap. XXVIII.

MOTACILLIS Muscicapæ siue Muscipetæ auiculæ dictę à muscarũ venatu, quia eodem pascũtur victu, iuremerito subnectẽtur. Oppianus Βαδῦτας aues imbecillas visco capi prodidit. Non ineptè quispiã meo iudicio iudicet eiuscemodi aues de Passerũ, ideſt, paruarũ auiũ genere esse, atq. ita dictas, qđ circa boues volitent, quemadmodum verisimile etiam est hasce auiculas muscis victitantes, nam prope boues, & armẽta horum insectorum copia plerunq. existit. Ordo. Buditæ aues quæ. a *L. 3 Ixeut.*

Quam priori loco damus depictam in agro nostro à persequendo boues vulgo Boarolam siue Boarinam nuncupant. Auicula est oblonga, rostro etiam oblongo, ex fusco ruffescente: colore per totum dorsum & caput ex plumbeo, cinereo & subluteo mixto. Gula & venter totus candicant, pectus vero nigris maculis distinguitur. Alæ ex nigro, lutescente, alboque variæ. Cauda longiuscula, nigra, ad latera alba, Tibiæ & pedes nigricant. Boarola. Boarina Color.

Eiuscemodi exiguam auiculam nostri aucupes Chiuin dicunt, Genuenses, vt audio Borin, quasi Boarin, vt conijcio, quod circa boues degat. Regulo paulò maior est Rostrum ei gracile, & acutum, infigendis muscis per quàm idoneum. Caput superiùs, sicuti collum quoque ac dorsum colore cinereo diluto: caput inferiùs gula, pectus, & venter ex albo ad luteum tendunt, dilutiùs tamen in pectore, & ventre. Alæ superiùs leucopheæ, inferiùs eiusdem coloris, sed dilutioris; vropygium album: cauda, quæ duodenis pennis cõstat tres digitos longa eiusdem cum alis coloris. Pedes, & crura spadicei, vnguiculi oblongiusculi & graciles. Chiuin. Borin. Rostrum. Color.

Boarina cum muſca & Carcapolide muſæ ſpecie.

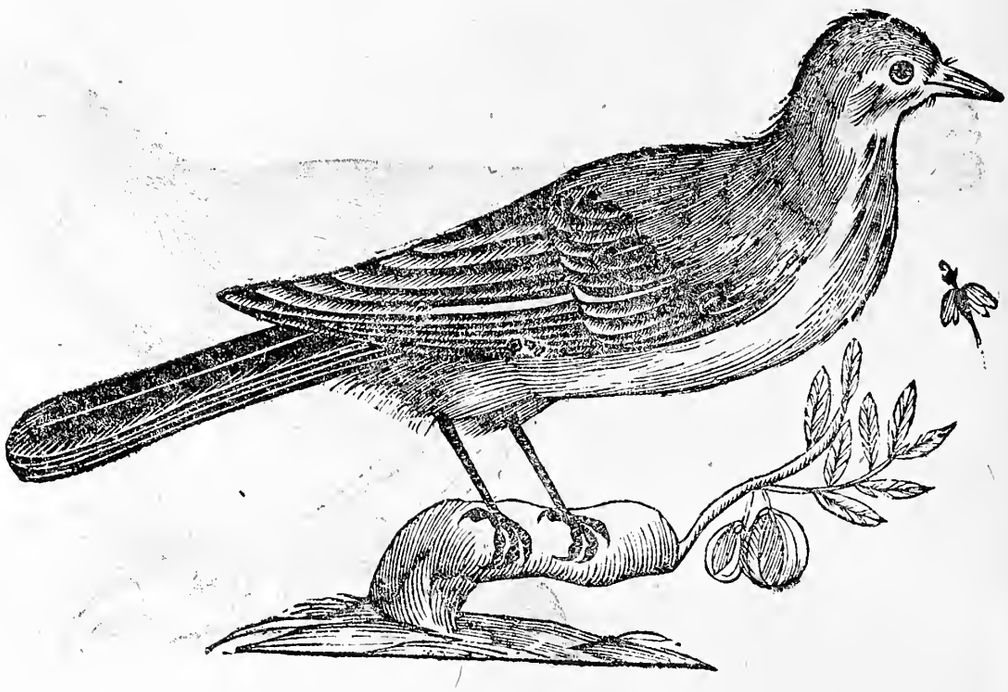

Borin Genuæ cum rubo.

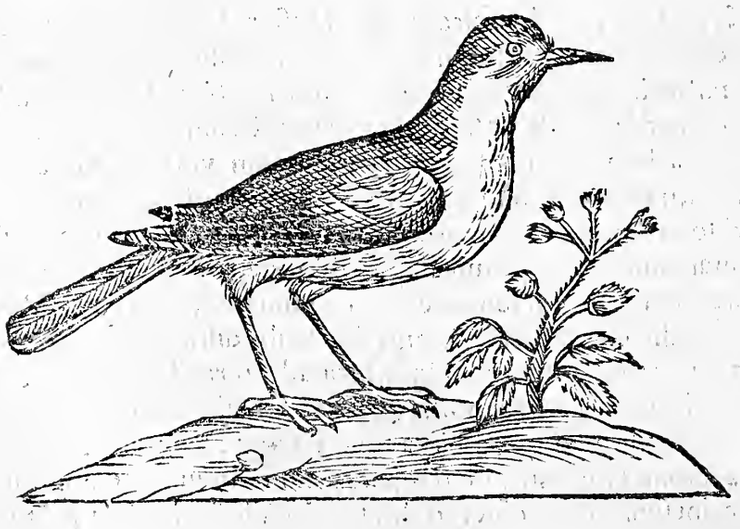

Tertio loco poſitam aucupes noſtri vulgò Pigliamoſche nuncupant, ideſt, muſcipetam quòd & ipſa muſcas captet. Auicula etiam eſt parua, colore etiam à ſuperioribus diuerſa. Caput, collum ſuperius, dorſum & alæ percurrentibus lineolis, ſeu oblongis punctulis ferrugineis nigricant. In collo macula alba eſt velut torquis, item alia in medio alarum: pectus ex ferrugineo rubet, venter ex luteo albicat; roſtrum gracile, atrum; pedes item nigri, vt ſumma pulchra eſt auicula. Icon ſequenti pagina exprimitur.

Huic

Muſcipeta cum carpino albo.

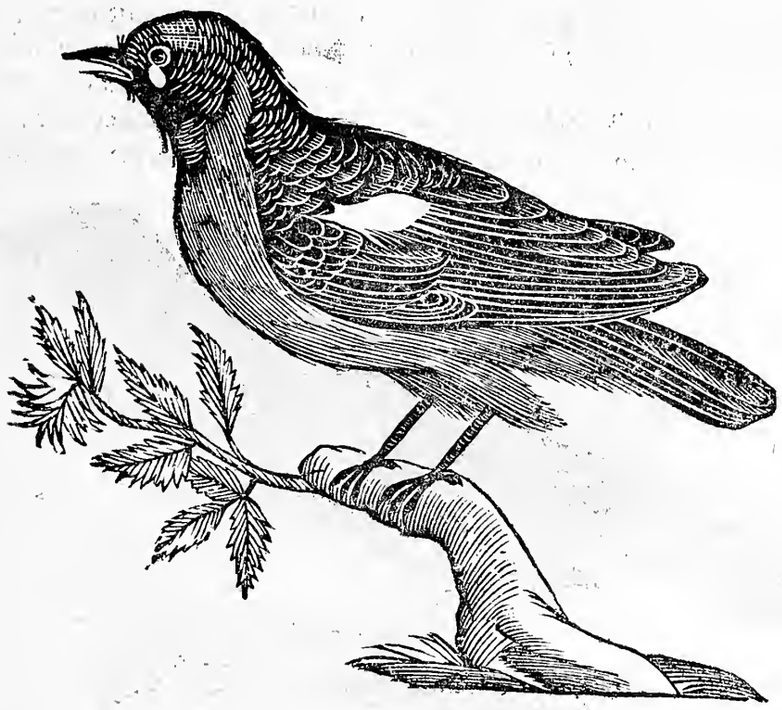

Huic poſtremò præcedenti omninò cõgener, & fortaſſis in hoc genere mas fuerit, quã hìc quarto loco depictam cernis. Pectore enim & ventre egregiè rubet, roſtrũ gracile eſt, & nigrum, nigra etiam macula mentum conſtituit. Caput, collum & dorſum ex rubro & nigro varia, ſicuti etiam alarum initium. Pinnulæ quæ rectrices cooperiunt, ad latera rubent quemadmodũ quoque & ipſæ remiges, ſed quæ in extremo candicant. Cauda breuiuſcula, nigra, neruis & lateribus albis. Crura & pedes nigri Aucupes Montanellũ & Montanarũ vocant. Arbitrabar Oenanthen eſſe, ſed poſtea meliùs examinata auis natura, quia inquam muſcas venari audirem, Muſcipetis audiunxi.

Montanellus Bononienſium cum œnanthe, ſiue labruſca.

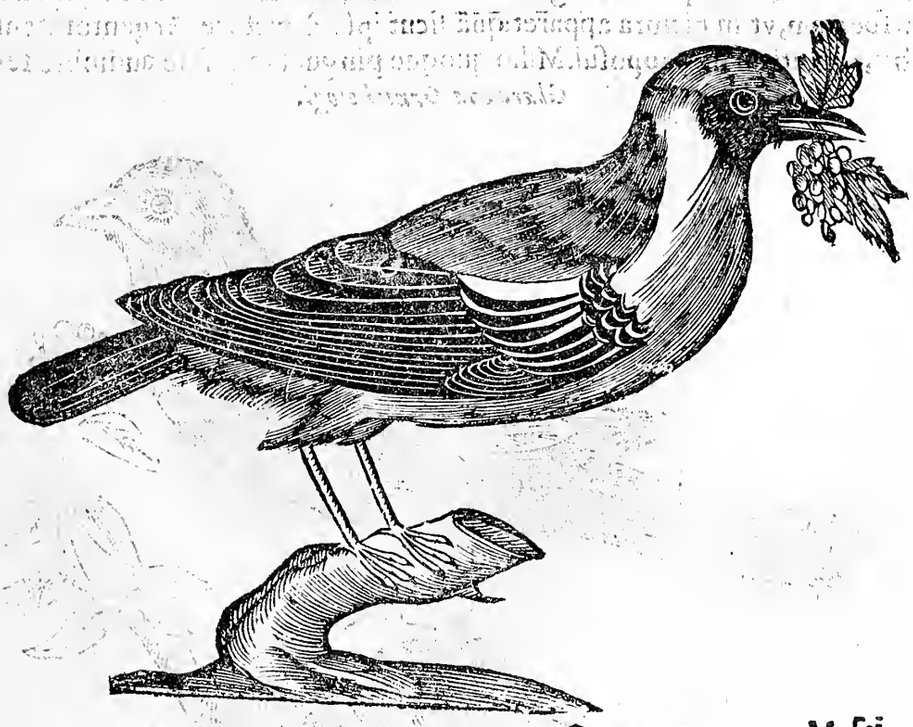

Magnanina. Passer matto. Color. Magnitudo Alæ. Cauda.

Muſcipeta etiam eſt, quam quintam in hoc ordine collocamus. Aucupum alij Magnanimam quaſi fabri munus obeuntem, fortè quod roſtro ſonorè tundat, dum muſcas capit, alij Paſſere matto, id eſt, Paſſerem ſtultum nuncupãt, fortè à colore, qui ferè ad ſpadiceũ accedit, vel potiùs quòd facillimè ſeſe capiendã prębeat. Auicula eſt magnitudine Paſſeris, roſtro longiuſculo, tenui, acuto, nigro: pronè ad ventrẽ vſque ex albo cinerea, ventre albicat: retro oculos notabilis macula eſt coloris fermè caſtanei, quo colore vertex quoq. cõſpicitur. Alarũ pennę maiores nigricant; cauda colore eſt minus, quã dorsũ ſpadiceo, crura & pedes flaueſcunt, vnguiculi nigricant. *Magnanina vulgò dicta cum macalep, & muſca.*

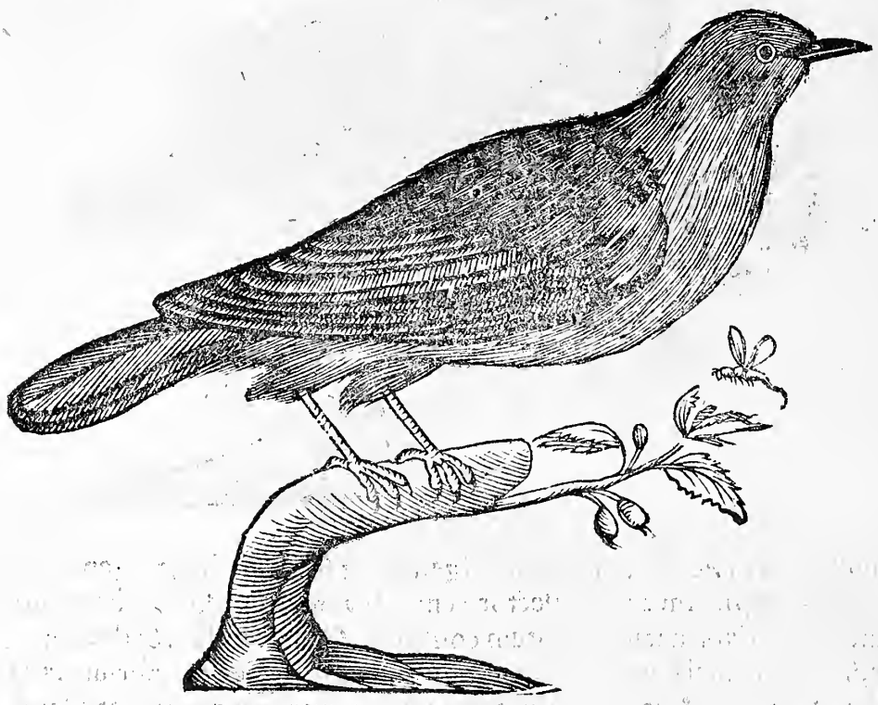

Gickerlin, Guckerlin Grieuogelin. Glareana, Color. Roſtrum,

Ornithologus eiuſcemodi auiculam muſcis victitantem Germanis Gickerlin, vel Guckerlin, Grien vogelin nuncupari ſcribit; & in epitome, Latinè inquit, ſi libet, Glareanam vocemus. Eſt. n. Glarea, quod Grien Germania dicitur, hoc eſt, minutiſſimi lapilli & arenę in ripis & litoribus. Hãc auiculã quoq. circa pecora & armenta verſari ait, quoniam muſcarũ genus, vt ſępe ſignificaui; circa illa abundet. Ante hyemem plurimas ſimul collectas auolare: colorẽ ei eſſe per dorsũ fuſcum, partim ex fuſco ſubuiridẽ, vt in lateribus quoq. & parte alarũ: pectus maculis nigris diſtingui in albo; ventrem ſine maculis albicare. in cauda ſuperiùs & maiores alarum pennas nigricare: crurum colorem roſeum eſſe: roſtrum rectum & reliquam ſpeciem, vt in pictura apparet; quã ſicut ipſe à pictore Argentoratenſi accipiſſe ſeſe ſcribit, ego etiam hìc appoſui. Milio quoque pingueſcere ſeſe audiuiſſe teſtatur.

Glareana Ornithologi.

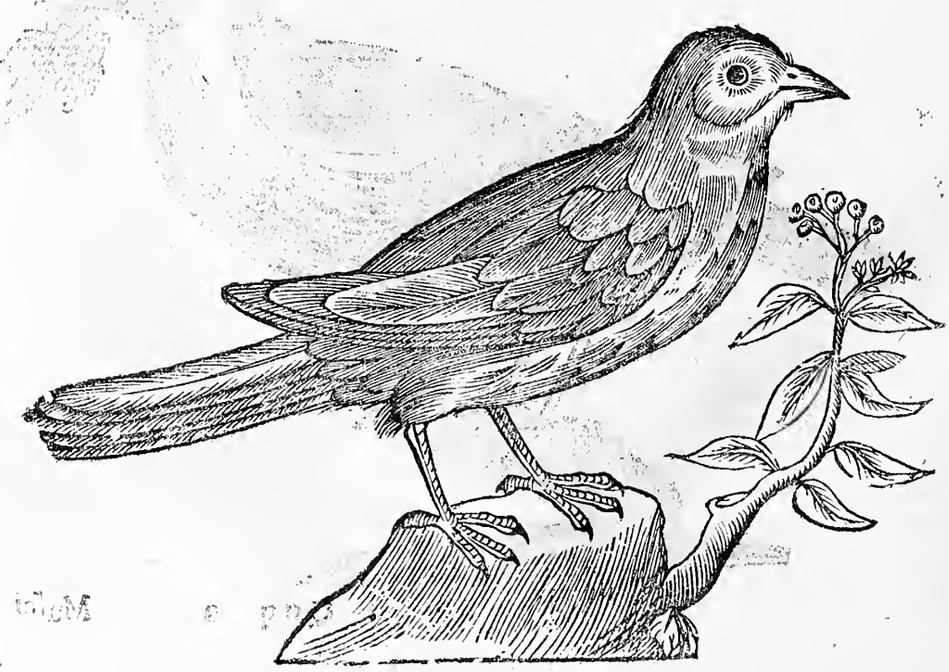

Idem Ornithologus de alia auicula,quæ & ipſa muſcis inhiat,ſic ſcribit: Auicula parua aliquando circa vrbem noſtram capitur,roſtro tenui,recto,acuto,nigricante; Paro minor, colore fuſco,alis,cauda & cruribus nigricantibus; in alis tamen medijs maculæ tranſuerſæ albæ ſunt. Aucupes quidam noſtrates nominant eam Todtenogele;fortè quòd imminēte peſtilentia frequentiores,& propius ciuitates appareant,& Flungenſtecherlin,id eſt muſcipetam. Solis enim muſcis victitat,vt Hirundines,quibus etiam roſtrum ſimile gerit. Solitaria ſemper eſt,& alas ſubinde motitat,per arbores ſemper irrequieta volitans, &c. In epitome arbitratur Bellonium pro Batide Ariſtotelis pingere,de qua nos mox, icone etiam picta agemus.

Roſtrum. Magnitudo Color. Todtenogele. Flugenſthecherlin. Mares. Batis auis Vvydegue.

Circa Argentoratum eodē Ornithologo referente Vvydengunkerlin appellatur,quā hìc penultimo loco depingimus ab eo etiā mutuatā. Auicula,inquit,eſt minima, colore partim fuſco,vt parte prona,partim ſubflaua,vt ſupina,partim albicāte,vt per latera,&iuxta collū,cruſculis ſubruffis,cuius figura hęc eſt,Argentorato ad nos miſſa. Capitur apud nos etiam interdū:& alijs nominibus vocatur VVyderle à ſalicibus,quas amat,vt ferunt,quāuis aquatica nō ſit,& Zilzepſſe à frequenti voce Zilzel,vel Tiltap Muſcis & araneis, alijſque circa ſalices vermiculis veſcitur;quibus vt fruatur,alias auiculas abigit: Vidi captā Iulio mēſe,roſtro gracili,recto. Hucuſque ille;&rurſus in epitome Salicariā dici poſſe putat.

Kerliu. Color. Vvyderle. Zilzepſſe. Xilzel. Tiltapp. Salicaria.

Salicaria Ornithologi.

In agro noſtro alia quædam capitur auicula,quam aucupes Griſolam nuncupant,fortè à colore griſeo.i.incano,cùm tamē īcana nō ſit,ſed ex cinereo fuſceſcens,vel fortè quod ſolitaria clamitet,nam gridare dicimus pro lamentari quandoque. Victitat etiam muſcis, & ſimilib. inſectis alijs,ſicuti ex roſtri figura,cōſtitutioneq.conijcio:eſt enim tenue gracileq. & longiuſculum. Collo,& pectore maculis fuſcis oblongis deorſum vergentibus interſtinguitur. Venter totus candicat:caput,collum ſuperius,dorſum,& cauda fuſceſcunt, ſicuti etiam alæ,quarum pennæ ad latera,& in extremitatibus ſuis albocinereæ ſunt. Crura, & pedes ſunt quoque fuſci,vel nigricantes.

Griſola vnde dicta. Roſtrum. Color.

Griſola vulgò dicta cum moro candida.

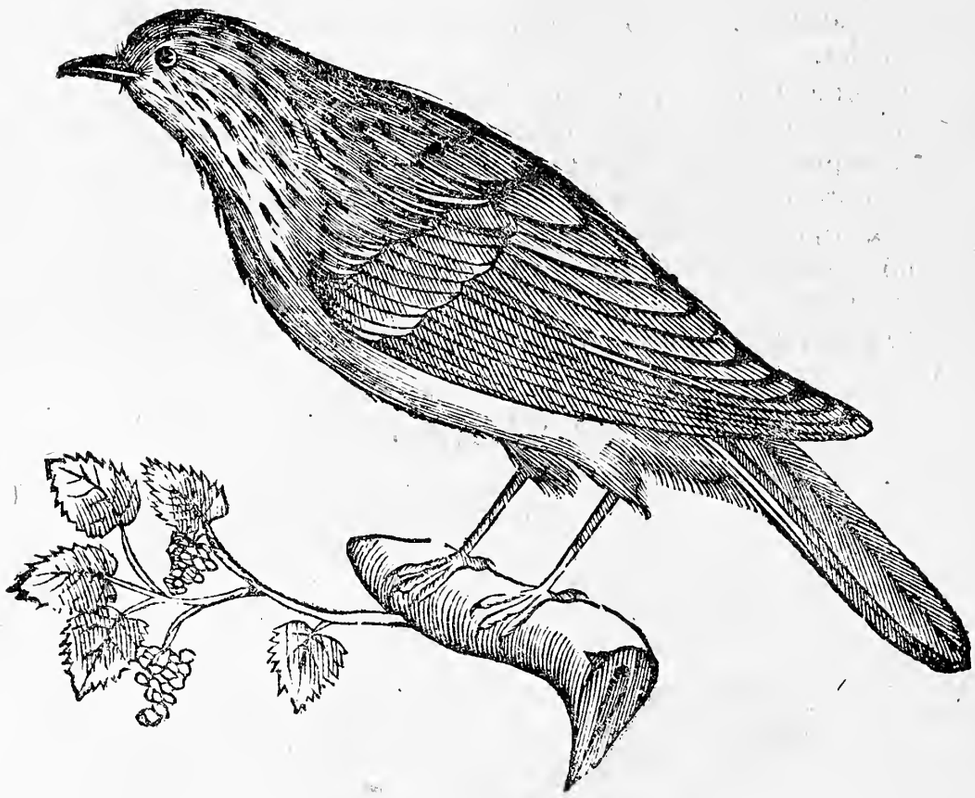

Mouche-rolle. Mouchette.

Galli præterea quandã auiculam à capiendis muſcis vulgò Moucherolle vocãt, de qua Bellonius addita hac, quam ab eo mutatus ſum, icone hunc ferè ſcribit in modum. Fringillarium Accipitrem marem Mouchette appellari alibi ſcripſimus: nunc verò de alia agemus auicula magnitudine Currucæ, quæ in ſyluis degit, & quia muſcis potiſſimùm veſcitur Moncherolle nuncupatur. Sunt & alię auiculæ, quæ muſcis victitant, vt Lauandria, quam Culicilegam appellauimus, & Apiaſtra, quæ apes capit: verũ de hac, quæ à muſcis adinuenit nomen, tanquam peculiari ſpecie, & cum iam dictis differenti, hic ſeparatim agemus. Paſſeri adeo ſimilis eſt, vt niſi moribus, dum viuit, & roſtro cùm mortua eſt, ab eo diſtinguatur. Crura pedeſque robuſtos habet, pedes etiam nigros. Roſtrum gracile eſt, & oblongum, & Rubeculæ, cauda etiam longiuſcula: in ſumma per omnia ſimilis eſt Paſſeri puſillo agreſti in quercub. degenti, exempto roſtro & cantu ſuauiuſculo. Cùm volat, in ſyluis & dumis latitat; quamobrem viri quidam graues & docti, qui mecum retia huic auiculæ tendebant, videntes adeò Paſſeri ſimilem eſſe, Latinè Paſſerẽ rubi nuncuparunt, quaſi Sepicolam. Hæc Bellonius. Ornithologus in auium ſuarum epitome hanc auiculam conijcit eſſe eandem cũ ſua Prunella, de qua hic ita. Prunellas aucupes noſtri vocant auiculas à colore, qui obſcurè ruſſus eſt: vel ſigulinus ſaturatus. Quidam Linarijs eas comparant, alij Paſſeribus, quibus minores ſint, colore ſimili ferè, Canoras eſſe audio, & cantillare inſtar Troglodytę Paſſerculi nunquã auolare. Alia quibuſdam in caueis proprer cantum. Crura roſea ſunt: color circa collum & pectus ad cęruleum inclinans, in ventre dilutior; retro oculos macula ſiglina, roſtrum nigrum. Sic ille.

Deſcriptio

Volatus.

Paſſer rubi Sæpicola. Prunella. Ornithol. Color-

Passeri rubi.

DE RVBETRA. Cap. XXIX.

RVBETRAM auiculã semel tantùm nominat *a* Aristoteles interprete Gaza, vermiculis victitare scribens: legitur autẽ Græcè Βατις oxytonum genere fœmininо. N'phus ait esse auem, quæ vulgò ab Italis Barada nuncupatur. Quidàm Germani viri aliàs docti Rubetram minimum Turdorum genus esse volunt quoniam rubi fructu & sambuci victitet, cùm tamen Aristoteles nihil de ea præterea scribat, quàm quòd vermiuora est. Gybertus Longolius Linariam, seu Miliariam esse putabat, quoniam rubo crebro insideat: sed cùm id alijs auiculis etiam conueniat, alias etiã eo modo Rubetras dicere possimus; quamobrẽ Turnerus, quid vetat, inqt, quo minus & Buntinga Anglorum (hæc autẽ auis est, quam Alemani vocant Garstthãmer, vt aliàs ni fallor, dixi (quoque Batis dici possit, cùm in rubis non minus frequens sit? Nihil itaque certi habemus, quod nomen Britannicum aut Germanicũ sit huic aui imponẽdum. Sed cùm auium supra commemoratarum altera (Miliaria) seminibus herbarum vescatur, altera (Bũtinga) hordeo & tritico, & Batis Aristotelis vermiuora sit deligenda est auicula quę piam, quæ solis vermibus pascitur, qualis est auicula Anglis Stonchattera, aut Moretettera dicta, & Germanorum Klein Brachuogedkein. Hæc si Batis nõ sit, mihi prorsus ignota est. Hactenus Turnerus. Petr. Bellonius verò auiculam quandã Gallis Traquet à continuo motu alarum dictam Aristotelis Rubetram esse affirmat, & proprìo de ea instituto capite sic ferè scribit. Inuenitur quædam auicula ab alijs in suo genere diuersa. Versatur in dumetis, semper eorum culminibus insidens, continuoque alas motitat; vnde propter inquietudinẽ Gallicè dici meruit vng Traquet: aliqui vocãt vng Thyon, at causã nominis ignoramus, alij vng Groulard, & quemadmodum tympanum molæ nunquam quiescit, donec hæc vertitur eodẽ modo hæc auicula sine intermissione alas motitat. Rarò gregatim volat, semper solitaria degens, præterquam dum soboli intenta est, tũc enim mas cum femella cõiungitur, nidũ tanta cõstruit industria, vt quò intret, vel exeat, difficile sit inuenire. Circa fœtus admodum est fœcunda, eosq. pascit animalculis viuis. Migratoria non est, & in nulla non regione obuia, sed proprius pagos & vrbes nõ accedit. In Creta & Græcia æquè; atque in Gallia, & Italia cernitur. Videntes itaque vbique frequenter cõspici, indicamus eam esse, quã Aristoteles Βατὶς appellauit, indicans congruè ac cõuenienter dici posse Roucette. Batis enim idẽ est Græcis, quòd Latinè rubus, & Gallis vne rouce. Gaza Latinè transtulit Rubetrã. Conijcimus autẽ Rubetrã circa rubos versari, vermiculis vesci, abstinere fructibus. Verisimile est eam esse, cuius meminit Arist. nihil nobis præter coniecturæ locũ relinquens

a 8. *hi. c.* 3.

Βατὶς.

Barada.

De Rubetra variæ opiniones

Buntinga Anglorum Garstham met.

Stõchettera Motetterra.

Rubecula, quæ Bellonio.

Traquet.

Thyon.

Groulard.

Mores.

Nidus.

Ronc ette

Deſcriptio Melancephali. Magnitudo. Color.

quens. Vertice capitis nigricant adinſtar Ficedulæ, quamobrem ſuſpicabamur aliquando Melancoryphum eſſe, eoque maximè, cum & vulgò in Creta circa Idam montem vocetur Melancephali, quare ſubinde poſt Ficedulam nobis dicendum de ea videbatur. Rubetra capite ſupremo nigra eſt, nigris alis & cauda, collo, dorſoq. ferè cinereo, pp humum volitat, Fringilla paulò minor eſt, roſtrum eius, crura, pedes & vngues nigra, ſicuti etiam caudę extremitas, & alarum. Mas à fœmina diſcrepat, quoniam ventre candicat, dorsũq. caput, & collũ habet cinereũ, albam denique per alas lineam. Hæc Bellonius ap poſita, quàm vides, icone, quæ cum hac altera à me adiecta magnã gerit ſimilitudinem. Eſt enim capite nigro, corpore ſuprà cinereo ad fuſcum vergente, infra candicante.

Rubetra Bellonij cum rubo.

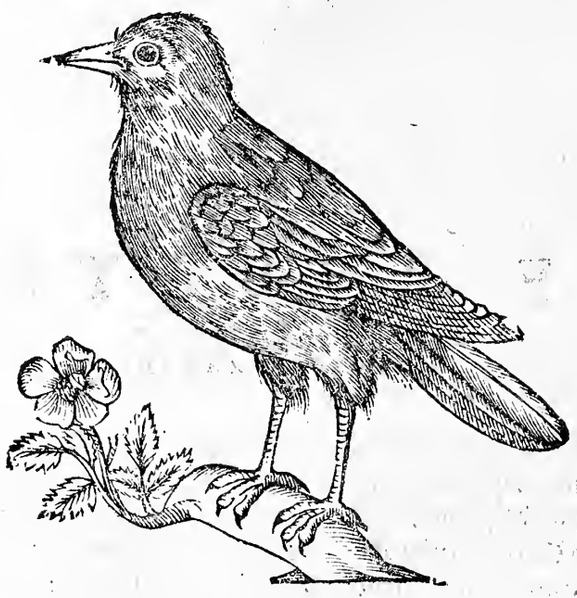

Batos ſeu Rubetra authoris cum veſpa, & arbuto.

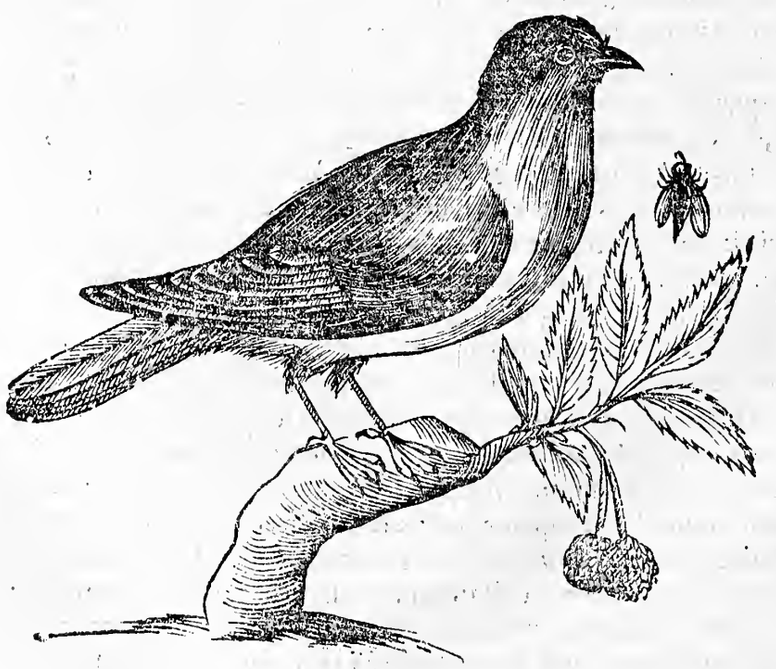

AEQVI-

DE ERITHACO, SIVE RVBECVLA. Cap. XXX.

QVAMVIS cõmunis præceptor Aristoteles, eumque secutus Plinius Erithachum & Phœnicurum eandẽ auem esse scribant, Erithacum scilicet esse hyeme, Phœnicurum æstate: ego tamen separatim de singula agam, vnaq. cũ Turnero, & Bellon. Philosophum ex aucupum relatibus hallucinatum arbitror. Vtraque enim auicula simul sæpe cõspicitur. Erithacus altus in cauea eandẽ perpetuò formam seruat: quin & eodem tempore nidulantes, modis verò longè diuersis obseruantur, sicuti subindè in historia patebit. Aristotelis & Plinij error.

ÆQVIVOCA.

ERITHACVM itaque Aristoteles & Plinius cum Phœnicuro confundunt. Cæterum hoc quoq. animaduertendum est, quosdam etiam Phyrrhulam eandẽ credere, quæ Phœnicuros, item eandem quæ Erithacus, sed secus seres habet Theodorus Gaza pro Erithaco Rubeculam vertit, pro Phœnicuro Ruticellam, pro Phyrrhula Rubicillam, pro Pyralide, cuius semel tantùm meminit Aristoteles, cum Turture eam pugnare scribens, eò quòd locus pascendi victusque idem eorum sit, Ignariam, vnde à Pyrrhula diuersam esse constat. Pyrrhula cũ Phœnicuro confunditur. Ignaria.

SYNONYMA.

PRO Ἐρίθακος apud Hesychium & Varinum etiam legitur ἐριθεύς, quam vocem agnoscit quoque Scholiastes Aristoph. & ab alijs ἐρίθυλον vocari scribit. Thomas Magister etiam ἐριθεία dici tradit: à nonnullis item Αἴσακος appellatur, quæ dictio Hesychio etiam ramum lauri significat, quem manu tenentes hymnos Deorum dicebant. Eidem Hesychio, quemadmodum & Varino Δάνδαλος Erithacus auis exponitur. Scribitur autem ipsis Ἐρίτακος oxytonum, nisi typographorum error sit, Varino proparoxitonum, quod placet. Theodorus Gaza Aristotelis interpres alibi Rubeculam reddidit, nimirum à pectoris rubedine, alibi etiã Syluiam, forte quod in syluis degere soleat per æstatem. Italorum vulgò Petto rosso appellatur, & à quibusdam per sincopen Petusso, pro pettorusso, alibi etiam Pecietto, vel Pecchietto, quasi pectusculum: Gallicè, vt scribit Bellonius, la George rouge, vel Rubeline, alibi Rouge gorge, vel Beree. Eadẽ forte fuerit, quę Sabaudis Rouge, bourse appellatur, Germanicè Rotele, V Vinterrotele, Rotbrustle, V Veldrotele, Rotkropff, Rotkropfftlin; & apud Saxones Rotkelchyn: Anglicè à Robin, à Radbreste, vt Turnerus & Eliota angli scribunt, (quanquam hic alibi Fringillam interpretatur à Roddocke, or Robin, Redbrest) alibi à Robbiurock; Illiricè Zer VVencka. Ἐρίθευς. Ἐριτυλος Αἴσακος, Δάνδαλος. Rubecula. Sylura. Pettorosso Peccietto.

FORMA. DESCRIPTIO.

RVBECVLA siue Erithacus à rubro pectore in plerisque linguis nomen obtinuit, cùm tamen id ad fereugineum ferè accedat, non ad malum aurantium, vt ait Bellonius, idque nominis Pyrrhulæ potiùs conueniat, licet Gaza Rubicillam verterit. Erithacum hyeme captum, quo tempore plerunque conspicitur, & capitur, ita aliquando, vt honesto otio indulgerem, breuiter descripti. Rostrum ei nigrum, exiguum, gracile. Tota auicula magnitudine Carduelem non excedit. Etymum. Rostrum. Magnitudo. pectus.

Rostri supremam partem, & pectus totum pulcherrimus ornat color non tã ruber, quã aurantius, sed ad ferrugineum accedens. Venter totus erat albus: Caput, collum, dorsum, superior alarum pars, & cauda colore sunt inter cinereum & beticũ medio Crura aliquantulum rubescunt. Cauda duodecim est pennis instructa; eam sæpe motitat, & plerunque erectam habet, lingua bifida. Turnerus Phœnicuri fœminam & prolem adeo Rubeculæ pul-

lis

Phœnicuros fœmina vt à Rubeculę pullis diſtinguaeur.

lis ſimilis eſſe tradit, vt vix ab oculatiſſimo diſcerni poſſint, dignoſci verò caudæ motu. Rubeculas enim, licet cauda moueãt, poſtquã ſubmiſerint, ſtatim erigere, nec tremere bis, aut ter more Ruticillarũ, quæ ſimul atque caudã mouere cęperint, nõ ceſſant inquit, donec ter aut quater ſimul mouerint, vt alas iuniores auiculę cibum à matribus efflagitantes, motitãt.

Erithacus ſiue rubecula cum cantharide, & ſorbo ſylueſtri.

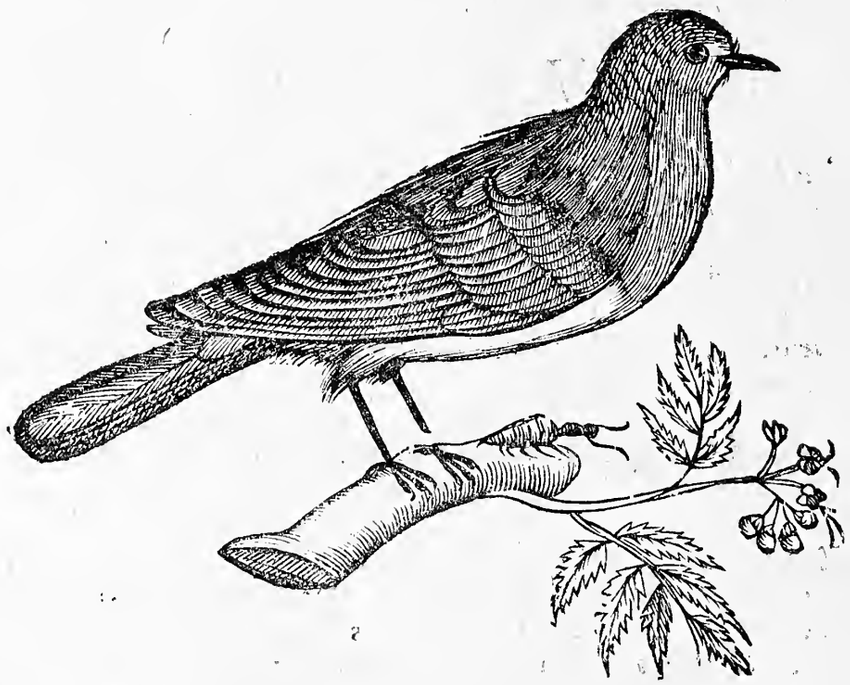

LOCVS. VICTVS.

IDEM Turnerus, Rubeculæ, inquit, in æſtate vbi in ſyluis ſatis ſuperque alimenti ſuppetit, nec vllo infeſtantur frigore (quæ res cogit illas in hyeme ad vrbes, oppida & pagos confugere) cum prole ad deſertiſſima quęque loca ſecedunt. Quare minus mirandum eſt, in æſtate non paſſim occurrere Rubeculas: Ruticillas quid miri eſt in hyeme non eſſe obuias, cùm toto hoc tempore deliteſcant? Ad hæc cùm Rubeculæ pulli, in fine Autumni perfectam ferè in pectoribus rubedinem nacti, ad Pagos, & oppida propiùs accedunt: Ruticillæ quæ anteà per totam ęſtatem cernebantur, diſparent, nec amplius in proximum vſque ver cernuntur. Quæ cùm ita ſe habeant, quid Ariſtoteli aut illi hoc referentibus errori anſam prębuerit, facilè quiuis poteſt colligere. Hæc omnia Turnerus. Ariſtoteles Erithacum vermiculis paſci ſcribit, quod noſtro Erithaco conuenit.

MORES. INGENIVM. NIDVS.

VArinus Erithacum ſcribit ὄρνεον μονήρος, καὶ μονότροφον, id eſt, auem ſolitariam, & quę ſola paſcitur, & nunquã ferè in eodem ſaltu, niſi vnam reperiri. Domi capta, muſcis, micis panis, & nucleis iuglandium conciſis alitur. Porphirius Coruos, Picas, & Erithacos, homines teſtatur imitari, nimirũ voce, & meminiſſe eorũ, quę audiuerunt: qđ ſanè mirũ videtur, cùm lingua, vt dixi, bifida ſit. De nidulationis eius modo Turnerus ex inſpectione ſic prodidit. Rubecula, quę non ſecus ęſtate, q̃ hyeme rubrũ hẽt pectus, quã poſſit lõgiſſimè ab oppidis & vrbib. in dẽſiſſimis vepretis & fructicetis ad hũc modum nidulatur.

a Lib. 3. de abſtin. ab animatis.

Lingua.

dulatur. Vbi multa querna reperit folia, nidum conſtruit, & iam cõſtructum, opere veluti topiario folijs contegit. Nec ad nidum vbique patet aditus, ſed tantum via ad nidũ itur. Ea quoque parte, qua nidum ingreditur, longum ſtruit ex folijs ante oſtium nidi veſtibulum, cuius extremam partem paſtum exiens, folijs claudit. Hæc quæ nunc ſcribo, admodum puer obſeruaui, non tamen inficias iuerim, quin aliter nidulari poſſit. Si qui alium nidulandi modum obſeruauerint, ædant, & huiuſmodi rerum ſtudioſis, & mihi cùm primis non parum gratificabantur. Ego quod vidi, alijs candidè ſum impertitus. Hæc ille. Nidulatio.

PROVERBIVM.

VNICVM arbuſtum non alit duos Erithacos Zenodotus author eſt hoc adagio notari illos, qui ex rebus minutis feſtinãt diteſcere. Mihi, inquit author adagiorum non intempeſtiuiter dici poſſe videtur in illos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer verſari queunt. Eſt autem Erithacus auis quædam ſolitaria, vt eodem in ſaltu non temerè niſi vnam inuenias. *a* Ariſtophanes eleganter ad hoc alluſit adagium: Οὐ γὰρ ἄν ποτε τρέφων δύναιτ' ἄν μία λόχμη πλείω δύο: ideſt, *non enim fieri poteſt, fures, vt vnquam ſaltus alat vnus duos*. Non omninò diſſimile eſt huic, quod dixiſſe fertur Alexander Magnus, mundum non capere duos ſoles. Eiuſdem ſententiæ eſt illud Germanis quibuſdam vſitatum, vt Tappius ſcribit: Duobus Gallis in vno ſterquilinio, duobus ſtultis in vna domo non conuenire. a *In Veſpis*

EMBLEMA.

ALciati emblema cum lemmate PARVAM CVLINAM DVOBVS GANEONIBVS NON SVFFICERE.

In modicis nihil eſt quod quis lucretur, & vnum,
Arbuſtum geminos non alit Erithacos.

ALIVD.

In tenui ſpes nulla lucri eſt, vnoque reſidunt,
Arbuſto gemina non benè Ficedulæ.

Sumptum eſt adagium ex ſuperius allato Zenodoti prouerbio. Hanc ſententiam *a* Lucanus diuerſo quidem ſenſu, at fortaſſe multò melius protulit ſic. a *Lib. 1. de bello ciu.*

Nulla fides belli ſocijs, omniſque poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Quò etiam reſpexit. *b* Cicero inquiens: Quod enim eſt apud Ennium. *Nulla ſancta ſocietas, neque fides regni eſt*. Id latiùs patet. Nam quicquid eiuſmodi eſt, in quo non poſſint plures excellere, in eo fit plerumque tanta contentio, vt difficillimum ſit ſanctam ſeruare ſocietatem. b *Lib. 1. Off.*

PVGNA. ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

SI domi ſimul duo, aut tres alantur Erithaci, pugnare inuicem ſolere aiunt: quare in ſyluis etiam eas pugnaces eſſe veriſimile eſt, quemadmodum nimirum ex prouerbio allato innoteſcit. Contra tanto amore Merulam proſequi, vt noctu fere in proxima arbore propius eam quieſcat. Erithacus pugnax auis eſt.

PRÆSAGIA.

ERithacus imminentem pluuiam prædicit. Aratus, vt in Regulo diximus, ſignum futuræ tempeſtatis facit, ſi Orchilus, ideſt, Trochilus, ſiue Regulus, & Eritheus, hoc eſt, vt oſtendimus Erithacus, caua terræ ſubierint. Pluuiæ præſaginm.

COR-

CORPORIS. AFFECTVS.

MORBO comitiali interdum hanc auiculam corripi ſunt qui volunt; qui morbus in alijs etiam auiculis incluſis quandoque obſeruatur.

DE PYRRHVLA, SIVE RVBICILLA. Cap. XXXI.

Ordo.

Victus.

ANtequam ad Phœnicuros, ſiue Ruticillas accedam, operæpretium eſſe videtur, de Pyrrhula, ſeu Rubicilla prius agere: ſiquidem huic magis, quàm Rubeculę, quam tamen ita à pectoris rubedine denominauere, pectus rubet. Vermiuora inſuper auis eſt, quamuis ſecus roſtri figura indicare videatur.

SYNONYMA.

a 8. hiſt. c. 3.

Rubeccius.

Franguello montano.

Franguel iuerneng Sufflato dicatur.

Nymphocopos.

Pfaffiin.

GRÆCE apud *a* Ariſtotel. qui ſemel tantùm huius auiculæ meminit, μυρρένλας ſcribitur Gaza Rubicillam trãſtulit. Hæc auis, inquit Niphus, ruſticè à noſtris (Italis nimirum) Rubeccius vocatur, licet Rubicilla, & Rubecula iuxta verſionem Gazæ non ſint idem. Auicula quam nos vnà cum Turnero, & Ornithologo Pyrrhulam Ariſtotelis eſſe conijcimus, in multis Italiæ locis Franguello montano appellatur à ſimilitudine cum Fringilla. quaſi Fringilla montana, quamuis & aliæ quædam aues Fringillæ montanæ appellentur, & alibi circa alpes Franguel inuerneng, ideſt, hyberna Fringilla; alibi etiam Suffuleno, Bononienſibus aucupibus Stuflotto, quod canendo, vt conijcio, proxime fiſtulam imitetur, nam & Turnerus huic aui ſimilem vocem tribuit. Gallicè Piuoine, quamquam & Ficedulas, & Atricapillas, ita vocet Bellonius; Lotharingis Pion, Germanicè Blutfinck, ideſt, Fringilla ſanguinea, à rubro colli, pectoris, & ventris ſuperioris colore, alibi Gutfinck, Brommeisz. Bollenbyſſer, Bollebick, quaſi nymphocopos, nymphas autem voco arborum germina, Rotuogel, Hail, Goll, Heluetijs teſte Ornithologo Gugger per onomatopœiam, in Auſtria Gympel, in Brabantia Pilart, Roſtochij Thumherr; alibi in Saxonia fortè, Lobfinck, quaſi Fringilla frondium, fortè quia frondium gemmas deuoret, item Thumpffaff, quod neſcio quomodo sacerdotis canonici habitum præſeferat, & Gumpel, fœmina priuatim Quetſchfinck (Quidam Germani Fringillam, ita ſimpliciter nominant) Quecker, Blutfinck, quod penultimum nomen Ornithologus Germanus ſibi ignotum eſſe profitetur, vltimũ verò aui, de qua hic ſcribimus, conuenire, & attribui ſolere. Idem eãdem cum hac aue eſſe conijcit, quæ circa Francfordiam ad mœnum Pfafflin dicitur. Aiunt enim, inquit, auem eſſe fuſcam, pectore rubro, vertice nigro. Hinc nimirum etiam Thumpfaff dicitur, quòd nigrum habeat circa caput, quaſi cucullum. Illyricum ei nomen eſt Dlask, Anglicum Bulfinche.

FORMA. DESCRIPTIO.

Bulfincam Anglorum eſſe Rubicillam.

Magnitudo

Roſtrum.

Lingua.

Cauda.

Magnitudo

RVBICILLAM, inquit Turnerus, Ariſtoteles inter eas aues connumerat, quæ vermibus veſcuntur, ſed pluribus nobis eam non deſcribit. Ego nominis etymologiam ſecutus, Anglorum Bulfincam eſſe conijcio. Nam omnium, quas nunquam vidi auium mas in hoc genere, pectore eſt longè rubidiſſimo: fœmina verò pectore toto eſt cinereo, cętera mari ſimilis. Sed vt faciliùs omnes intelligant, de qua aue ſcribã. Magnitudine Paſſeris eſt, roſtro breuiſſimo, latiſſimo, & nigerrimo. Lingua latiore multò, quàm pro corporis magnitudine. Pars ea linguæ, quæ cibi ſapores diiudicans, oris cęlũ tangit, carnea, & nuda eſt, reliquę partes cornea pellicula obducũtur. Supremã auis partẽ plumę cianeę cõtegũt. Cauda nigra eſt, capite ẽt nigro. Hęc ille. Ego verò ſuperiori hyeme in foro emptã, vt me exercerẽ, ita deſcripſi. Paſſeris ferè magnitud. eſt. Roſtrũ habet

bet admodum breue ac latum, ſplendēs inſtar bituminis, trigonum fermè. Lingua corpori comparata reliquo, lata admodū & craſſa eſt, cooperitur cornea quadam pellicula excepta parte extrema ſuperiore, quæ palatum tangit, & ſapores dijudicat: hęc enim tenera ac carnea eſt. Dorſum plumæ coloris leucophei ad cęruleum tendentis integunt. Capite, cauda, & extrema remigum alarum parte atro colore tinctis. Vropygij plumulę cādent radicibus nigris. Albent item plumulæ binæ aut ternę, quæ rectrices veſtiunt extremæ. Reliqua alarū pars cum tergo in colore conuenit. Gula, pectus & vēter colore pulcherrimo miniaceo ſeu puniceo decora ſunt. Alarum pennæ, quæ ventrem ſpectant, albæ ſunt, eæq. magis quę ventri proximiores. Crura pedeſque gracilia fuſca ſunt. Fœmina à mare iam deſcripto differt, quod pectus ei ſit totum caſtaneo cinereo colore diluto.

Lingua.

Dorſum.

Alæ.

Sexus diſcrimen.

Pyrrhula ſiue Rubicilla cum ſambuco aquatico.

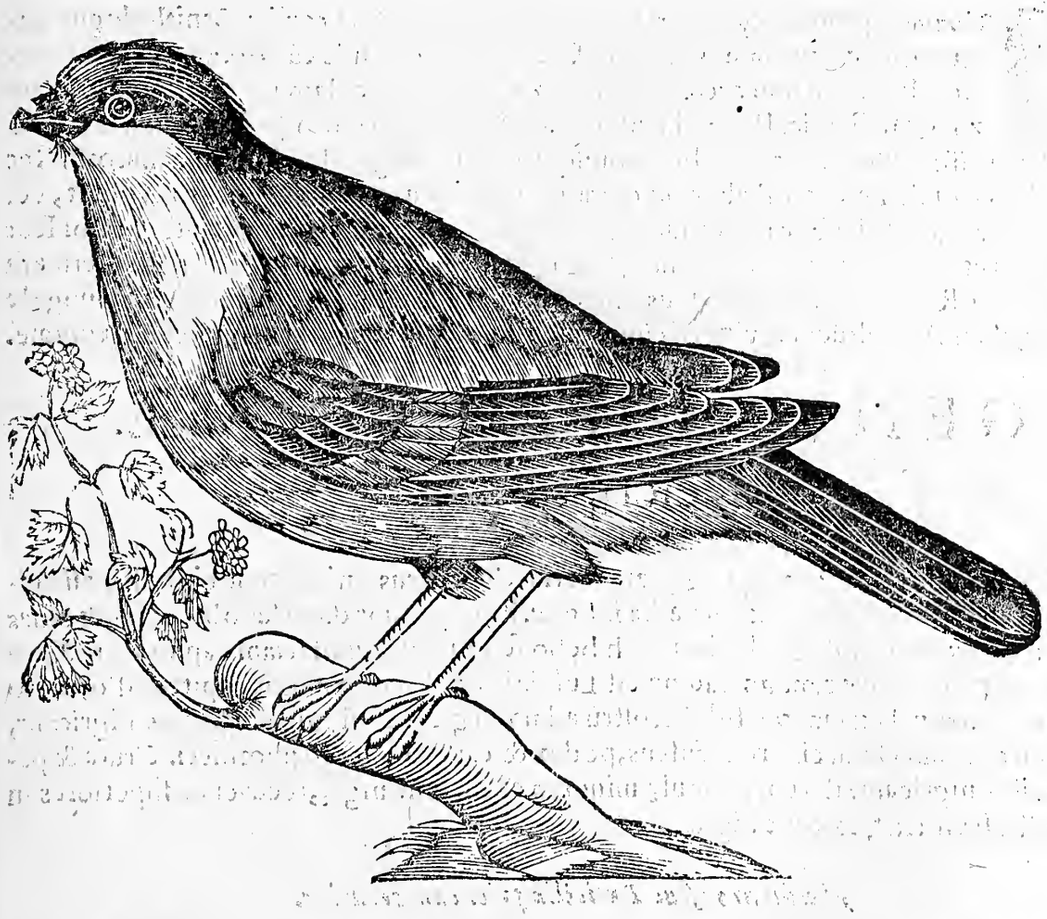

LOCVS. NIDVS. VICTVS. MORES

AESTATE vt audio, in montibus & ſyluis degit, ſub hyemem ad plana deſcendit, & ad domos ſæpe aduolat, & facile capitur. Nidulatur in ſæpibus & oua quatuor excludit, vt ſcribit Turnerus, & plurima quinq. Addit hic eundem colorem per totum annum ſeruare, & locum non mutare. *a* Ariſtot. vermiculis veſci autor eſt libentiſſimè verò veſcitur primis illis gemmis ex arboribus ante folia, & flores erumpentibus, & ſemine cannabino, gemmis inquam pręcipuè florum mali, aut pyri, priuſquam ſe aperiāt: ad qđ aptum & bene conformatum habet roſtrum, vnde & Bollenbyſſer apud nonnullos Germanos nuncupatur, & alibi Bollebick eodem ſignificato. Nuces etiam edit, & acinos quorundam fruticum, rubentes pręcipuè, vt ſambuci aquaticæ, & ſolani perpetui cognominati, ſiue aliàs etiam, ſiue per hyemem tantùm, cùm cibos alios non inuenerit. Cicur admodum eaudit, ita vt domi etiam pariat, & interdum etiam fœtus educet. Turnerus auem eſſe ſcribit perquàm docilem & fiſtulam voce ſua proxime imitari. Fœminam audio nō minus quàm marem canere, ſecus ac in pleroque auium genere. Docetur exprimere omnes cantus auiū, vt aiunt, ſibilando & quaſi canendo, interdum etiam, ſed rarò humanum ſermonē. Capitur ſine vlla moleſtia. Ornith. ſe in decipula lignea aliquoties cepiſſe teſtatur ſparſis in circuitu rubentibus ſolani perpetui acinis.

Colorem ſeruare.

a 8. *hiſt.* 3.

DE PHOENICVRO, SIVE RVTICILLA. Cap. XXXII.

a 9.h.c.49

DE Phœnicuro ſiue Ruticilla, vel ideo ſaltem hìc à nobis fuerit agendum, quoniam a Ariſtoteles eiuſque erroris aſſecla Plinius cum Erithaco, ideſt, Rubicilla, vt dictum eſt, confundunt, inuicem tranſire ſcribentes; eſſe nimirum Erithacum Hyberno tempore, Phœnicurum æſtiuo.

SYNONYMA.

Phœnicurgos.

Φοινίκουρος proparoxytonum Græcè ſcribitur rectè, vt cenſet Ornithologus linguæ Græcæ pitiſſimus, Latinè Phœnicurus pananflexũ. Φοινίκουργός apud Ariſtotelem alibi non rectè legitur: Gaza latinè Ruticillam reddidit. Italicè Reuezol quaſi Rubicellus, vel Rubicella appellatã alibi Coroſſollo à cauda ruffa; Bononiæ Cul roſſo à ruffo podice; Gallicè Rouſſignol de muraige, ideſt Luſcinia murorũ; Germanicè Huszrotele, quo eſt Rubecula domorum, nam circa domos & hortos volitat, vel Summerrotele, id eſt, Rubecula æſtiua, quòd appetente hyeme auolet vel lateat; alibi Rotſvventzel à cauda rubra, vt circa Francfordiam ad Mœnum Rotzagel: nonnulli Germani interpretãtur Rotſtertz, vt Murmellius. Audio etiã alicubi apud Germanos VVynuogele

Ampelis.

nominari, quaſi Ampelidem à vineis, cùm tamen vuis non veſcatur. Anglicè à Redetale.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

PLVRA fortaſſis Phœnicuri genera fuerint, Turnerus enim caput ei ſcribit eſſe nigrum Ornithologus macula alba inſigne. Ego quatuor diuerſas obſeruaui, & binas alias ex Ornithologo depictas exhibebo, ſed nullam quod ſciam capite nigro. Quæ priori loco picta ponitur, magnitudine eſt Luſciniæ, vel paulò minor, capite, collo, dorſo coloris plumbei, vel ex cinereo fuſci Roſtrũ admodũ gracile eſt, gula & pectus nigricant, venter circa ſtomachum cinereus fuſcus, podex & cauda ex luteo phœnicei. Crura & pedes graciles nigricant; alarum pennulę minores etiam ſunt nigrę, rectricum ſuperiores in medio albeſcunt; cæteræ totæ nigræ.

Magnit. Color. Roſtrum.

Phœnicurus ſiue Ruticilla prior cum cerathia.

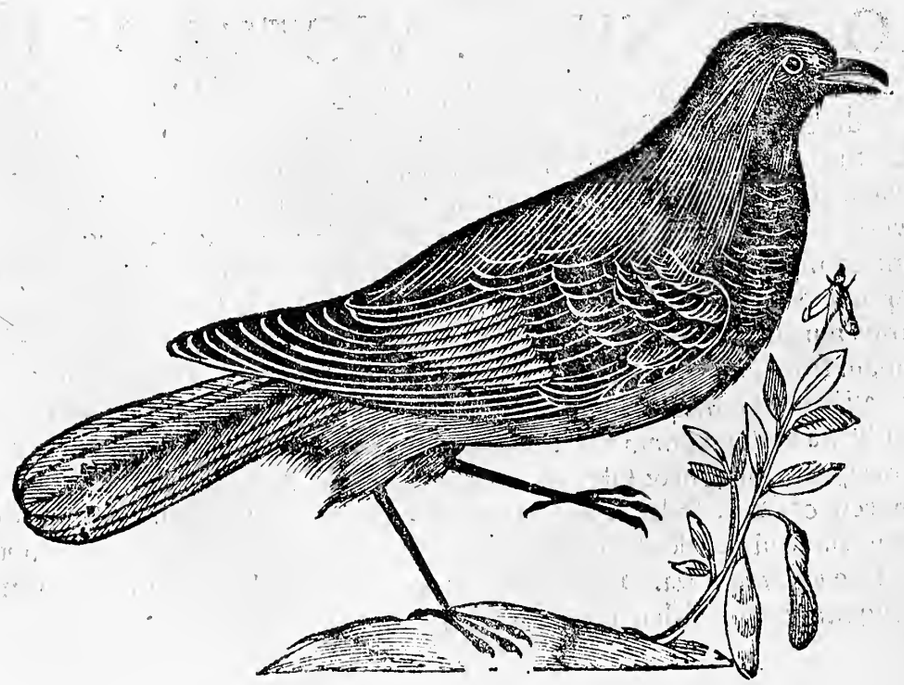

Congener ſuperiori eſt, & ſexu tantùm ab ea diſcrepans hæc ſecundo loco poſita. Color enim in hac longè eſt dilutior & pallidior, magis inquam ad cinereum vergit, & vix nigredo ſub roſtro conſpicitur: alæ etiam vix nigreſcunt: pennæ, quas in præcedenti albas dixi, in hac magis cõſpicuæ. Podex & cauda adeo alteri ſimiles & magnitudine & colore, vt nihil quicquam videas ſimilius. Color.

Phœnicurus fœmina cum pſeudoſycomoro.

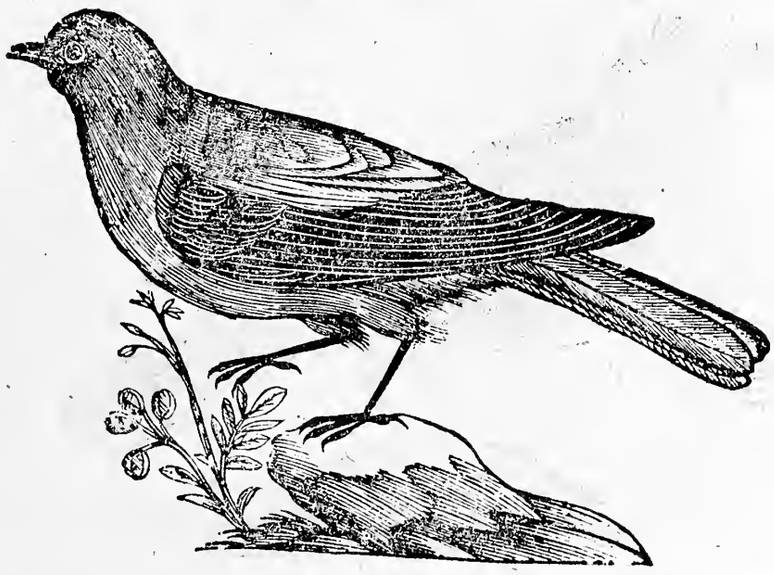

Ruticilla Ornithologi cum Vitalba.

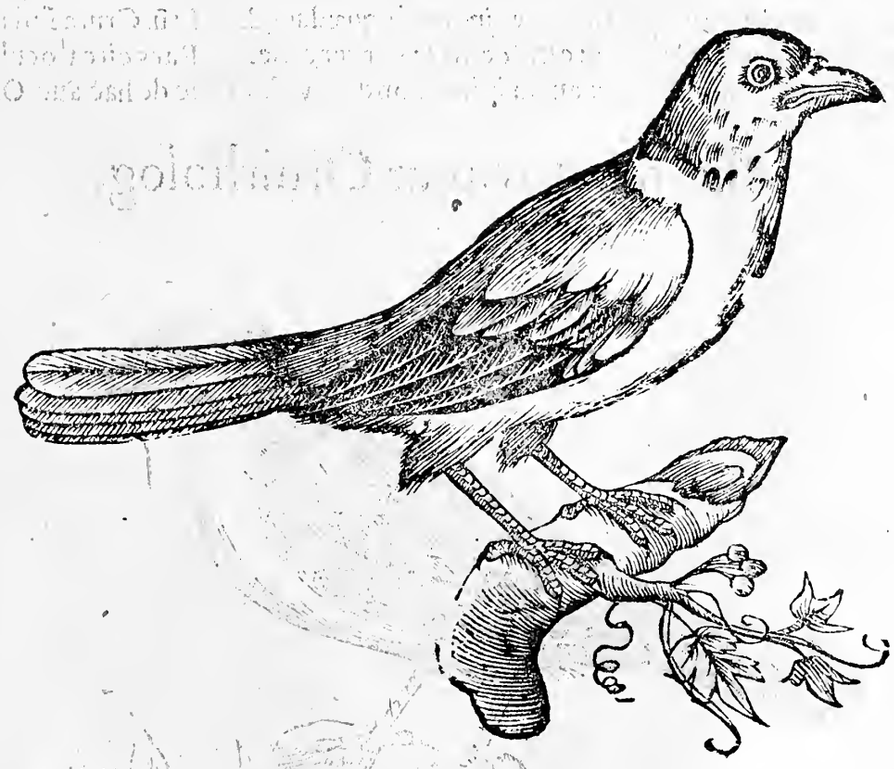

Tertio loco poſitam Ornithologus ita deſcripſit. Phœnicurus (vt aliquando conſideraui captũ in fine Iunij) macula alba inſigne habet ſinciput, pennæ ſub roſtro nigræ ſunt, caput cum dorſo cinerei vel fuſci coloris. Alarum pennæ fuſcæ modicè ad ruffum inclinant. Ruffus color eſt in pectore, ventre, & cauda: ſed venter imus magis albicat: cauda pennis octonis conſtat. Magnitudo totius infra Parum maiorem eſt, Rubeculæ, æqualis. Roſtrum nigricat, tenue, oblongum, rectum. (Rectitudo & tenuitas in icone, quam ponit, nõ benè expreſſæ ſunt, optimè vero in mea) Crura nigricant. Phœnicuri Ornithologi deſcript. Venter. Cauda. Magnit. Roſtrum.

Huic iam ab Ornithologo deſcriptæ Phœnicuro per omnia ſimillima eſt, quàm nunc quarto loco exhibemus, niſi quòd in hac alba illa ſincipitis macula in longam lineam ſit immutata. Tergus etiam magis videtur cinereum, neque podex albus eſt, cætera ſimilis.

Tergus.

Phœnicuros alter cum lentiſco.

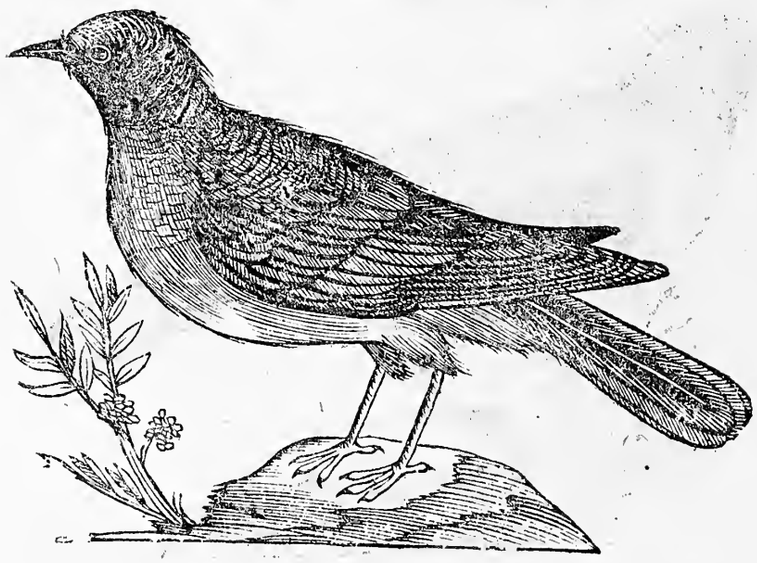

Rotſchvventzel.

Circa Argentoratum aliam quandam auiculam Ornitholog. Rotſchvventzel, a caudæ rubedine nominari ſcribit, appoſita hac, quã ab eo mutuatam hìc quintam delineauimus, icone. Tranſuerſa etiã, inquit, per alas macula obſcurè rubet. Fuſcus color capitis, & dorſi eſt. Maiores alarum pennæ nigricant, vt in dorſo quædam, & roſtrũ. Crura fuſca. Superior alarũ pars ſubruffi coloris ſordidi eſt. Pectus & venter albent. Pars circa oculos in fuſco albicat, vt pictura demonſtrat, nã auem ipſam nondum vidi. Hæc de hac aue Ornitholog.

Phœnicuros alter Ornitholog.

Idem ſcriptor aliam auiculam, cuius pariter iconem ab eo mutuati ſumus, circa eandem vr bem VVegflecklin dictam magnitudine & ſpecie Phœnicurũ & Ruticillã referre narrat, collo & pectore coloris cęrulei diluti, maculis diſtincti nigris: capite, cauda ſuperiùs & maioribus alarum pennis nigricare, reliquã partem pronam fuſcam eſſe, ſed circa vropygiũ, & in cauda ſupina & vẽtris ſuperiore parte colorẽ eſſe ruffum, reliqua parte albicare, roſtrum fuſcum, ỗgiuſculũ, crura rubicunda, vt ex pictura Argentorati expreſſa, inquit, deſcripſi, quam hic exhibeo. Deinde ſic iterum ſcribit: Vidi & ipſe aliquando apud nos (raram alioqui) Septembri menſe captã hanc auem, pectore cęruleo, parte inter pectus & ventrẽ media ex flauo ſubruffa: qui color etiam in pennis caudę (ſupinis) non vſque ad extremũ tamẽ, & circa vropygium ei erat. Roſtrum paulò breuiùs, quàm hic exprimitur: venter cinereus, non albus, vt in Argentoratenſi pictura: crura fuſca, nẽ ruffa, vt in eadẽ, & plumæ ſub roſtro non cæruleæ, ſed fuſcæ & variæ. Quærendum autem an hęc differentia ad ſexum, aut ætatem, aut ſpeciem forte eiuſdem generis diuerſam referenda ſit. Germanicum nomen partim à vijs ei impoſitum eſt, nam circa vias itinera & agros verſatur; & inde vt conijcimus, vermiculos, & in alia terra obuia (ſemina) ad cibum legit; partim à cærulæa pectoris macula, quantum coniectura aſſequor. Hucuſque Ornithologus.

VVegflecklin. Color. Alia deſcr. Color. Roſtrum. Nominis ratio.

Phœnicuro ſimilis Ornithologi cum cupreſſo.

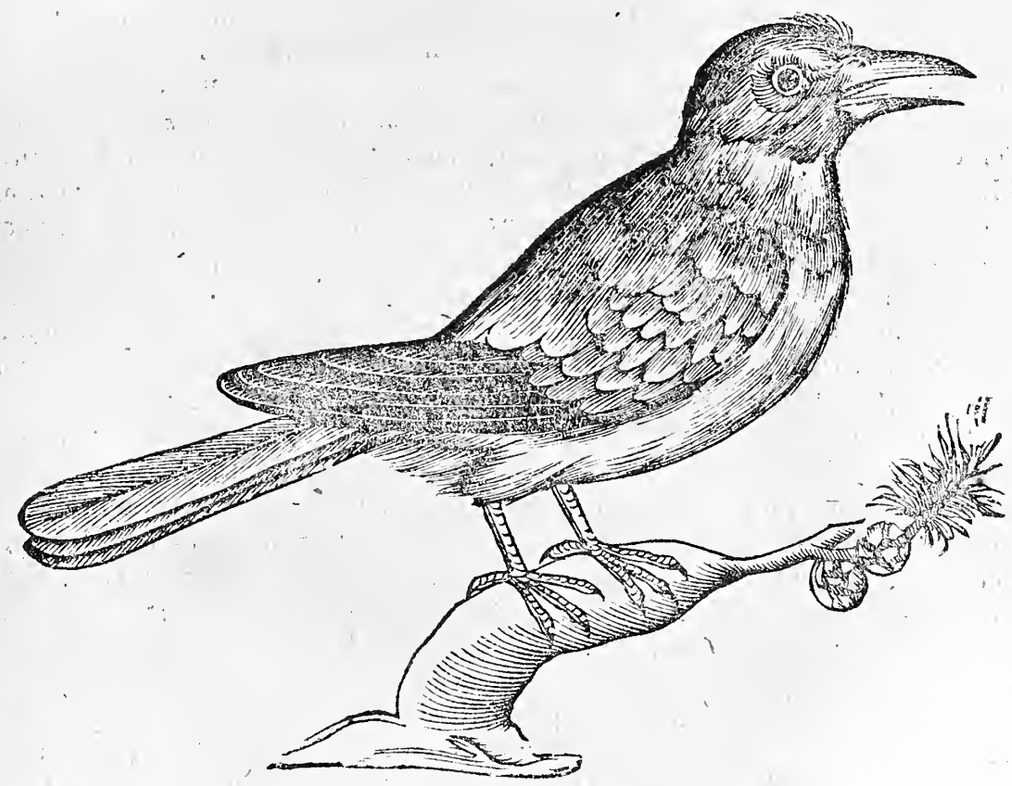

LOCVS. VICTVS. NIDVS. Partus. Mores.

PHœnicurus tota æſtate nobiſcum degit, in fine verò autumni auolat, aut ſe ſe abſcondit, & verno tempore ad nos redit: quod ſi domi alatur, per hyemẽ nõ cantillat, ſicut Erithacus, ſed vere primum. Difficilius etiam alitur, & ſæpius moritur. Veſcitur eiſdem, quibus Erithacus ſiue Rubecula, nempe muſcis, micis panis, & nucleis iuglandium conciſis; itẽ ouis formicarũ, & ni fallor, araneis quoque. Nidulatur in excauatis arboribus; & quod ſæpe ſe expertum eſſe Turnerus ſcribit, in rimis & fiſſuris murorũ poſſi-

Locus. Victus. Nidulat ſo

Quot pariat. Mores. Cantus.

poſticarum ædium, in medijs vrbibus, ſed vbi hominum midor frequentia concurſat. Bina oua aut terna parit. Nutrit & Cuculi pullum aliquando, quem in eius nido in ripa cuiuſdã riui conſtructo quidam ſibi deprehẽſum Ornithologus retulit. Caudam ſubinde motitat, ſed aliter quàm Rubecula, vt ſupra ex Turnero ſcripſi Mas ſubinde cantillat, canitq. in ſublimi aliquo ædificio, vt pinnaculis, & sũmis caminis. Primò diluculo præcipuè ſuauiter cantillat. Pullis iã excluſis, vt & Philomela, non canit, ſed inter incubandum. Prætereunte aliquo clamitat.

DE ANTHO, SIVE FLORO. Cap. XXXIII.

a 8. hiſt. c. 3.
b hiſt. c. 2

ANTHVS inquit *a* Ariſtoteles, *Auis eſt magnitudine Fringillæ.b* Alibi ei pulchrum colorem tribuit, adeò vt hinc Anthus id eſt Floridus vocetur. Gaza Florum reddidit. Fiſſos habet pedes eodẽ Ariſtotele ſcribẽte, & vermiculis veſcitur, nec ijs ſolùm ſed herbis quoque, vt Bellonius, & nõnulli alij de ſuo addunt, cùm tamen id eò loci apud philoſophum non reperias. Ait autem circa aquas amnes & paludes degere, & εὐβίοτον eſſe, id eſt, victum habere facilem; item cum Spino, & Aegitho odium exercere, ſanguinemque eius cum ſanguine Aegithi dici non poſſe permiſceri, quod poſtremum repetijt Plinius: poſtremò equum odio habere. Pelli enim ab equo pabulo herbæ, qua veſcitur; nubeculare, nec valere acie oculorum, vocemque equi imitari, atque aduolantem equum fugare, ſed interdum excipi, occidiq. ab equo Plinius hæc breuiùs ex eo repetijt. *Eſt quæ*, inquit, *equorum hinnitus. Anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulſa, imitatur, ad hunc modum ſe vlciſcens.* Ineptiſſimè itaq. philes equum & piſcem anthiam inimicos eſſe ſcribit, cum Anthum auem debuiſſet dicere. Circa nomen verò Suidas etiã non parũ hallucinatur, inquiẽs; Φλόρος auis per o breue: Φλῶρος per o longum nomen proprium viri. Debet enim prima produci, cùm verbũ floreo primã ſemper producat. Hoc ſaltem inde docemur, quòd recentiores Græci Latinorũ imitatione Florũ, non Anthum dixerint, nã & Bellon, Flori nomen de hac aue Græcos hodie retinere ſcribit. Albertus hãc auẽ, quę vocẽ ſiue hinnitum equi imitatur, ipſumq. fugat, noſtris regionibus ignotam eſſe putabat. Apud eundẽ & Auicennã corruptè Ybos, Ydos, Ibis, Hyz, Acontis, & Accuttis nominatur: quæ duo poſteriora nomina ad Anthos corrupta videtur: cætera ab ἵππος, id eſt equo, cuius vocem imitatur. Alibi imperite & perperam eandem facit cum Ciconia, vbi Ybos, vel Ibis legerat, nimirũ quia Ibis Aegyptia Ciconiæ ſimilis ſit. Bellonius Anthum ſeu Florum Gallicè Bruant nominari vult, deq. ea aue hunc fermè in modũ ſcripſit le Bruant Gallicè à voce nomẽ habet, cũ cãtat enim, uocem exprimit bruire. Eſt illa quam Ariſtoteles nominauit, vocem equi dicens imitari. Dum volat, ſtrepitum, ædit Ariſtoteli Ἄνθος dicitur, Latini Florum verterunt, recentiores Græci neſcio quo antiquo nomine, etiã Florũ dicunt Fringilla paulò maior eſt, mares ferè luteſcunt: quædam tamen alarum & caudæ pars ad cinereum vergit: maiores tamẽ earũ pennæ elegantiùs flauent, caudæ item pennarũ extremę omnino flauæ ſunt, intrinſecus tamen alteriùs coloris. Roſtrũ grande eſt, & acutũ, coloris pallidi. Crura & pedes nonnihil rubeſcunt. Aluntur in caueis propter cantus ſuauitatẽ. Veſcitur plerunq. cannabino ſemine, verſaturq. circa altas & proceras arbores procul à pratis diſſitas; ad minimum quinque pullos excludit. Ariſtoteles præcitato loco dicebat Anthũ vermibus veſci, & nõ his tantum, ſed herbis etiam; pedes habere fiſſos, colorem ei pulchrum eſſe, victũ facilẽ, magnitudinẽ Fringillę, equum odiſſe pelli ab hoc, pabulo herbæ qua veſcitur; imitari equi vocẽ, vnde aduolans equum fuget, cęcutire, atq. hinc quandoq. ab eo occidi Florũ. Hæc ferè de Antho Ariſtot. in quibus nihil eſt, quod noſtræ Bruant non conueniat. Hucuſque Bellon. Sed hæc auis Chloris Ariſt. potius fuerit, de qua nos ſuo loco. Cæterũ ſi ei liceat eam auẽ eandẽ cum Floro iudicare, quid vetat, cur non & ego hanc auiculam, quã, aucupes noſtri Spipolã (licet & aliæ ita vocentur, quæ tamẽ huic ſimiles nõ ſunt) nuncupant Anthũ ſiue Florum vocem? Huic enim ſi nõ omnia, pluraq. ſaltẽ, quæ de Antho prodidit, Ariſtoteles conueniunt, vt audio ex ijs, qui auis naturam ſibi perſpectam habent. De magnitudine in primis nõ eſt ambigendum, ſicuti ex adiecta icone conſtat, quæ aui noſtræ exactè reſpondet: vermibus victitat, vtilli aiebant, & roſtri figura indicat, circa amnes & paludes, maxi-

Flori & Ægithi ſanguis nõ miſcetur.
Florum equus pellit
Philis error.
Suidæ error.
Alberti error.
Ibis Ciconiæ ſimilis
Bruant.
Vox.
Magnit.
Color.
Roſtrum.
Crura.
Victus.
Locus.
Spipola, Anthus aut horis.
Magnit.
Victus.

me

mèin pratis vliginoſis degit, & ſi ab equis ibi paſcẽtib. pellatur, aufugit quodã cũ gatritu quo hinnitũ equi quodammodo imitari videtur. Nunquid verò cæcutiat, ignoro, audio tñ difficulter volare. Quod ad colorẽ attinet, is pulcher potiùs, quã aliter appellãdus: ſupinè per collũ, & dorſũ & alas ex fuſco ruffeſcit, & maculis ſemilunaribus ĩterſtinguitur, Caput ſuperiùs eiuſdẽ eſt coloris, ſed maculas illas nõ habet. Alarũ remiges, & quæ eas tegunt, nigrę ſunt, ad latera & in extremitatibus ſuis ſubflauę. Roſtrũ vermibus capiendis aptũ, nec gracile, nec craſsũ, coloris ex albo flaueſcentis, parte prona à roſtro ad podicẽ vſq. idẽ color eſt, ſed maculis variegatur modò oblongis, modò rotũdis, modò alterius figurę: pe-

Locus.
Vox.
Color.
Roſtrum.

Spipola vulgò Anthus ſeu Florus fortè Ariſt. cum vitice.

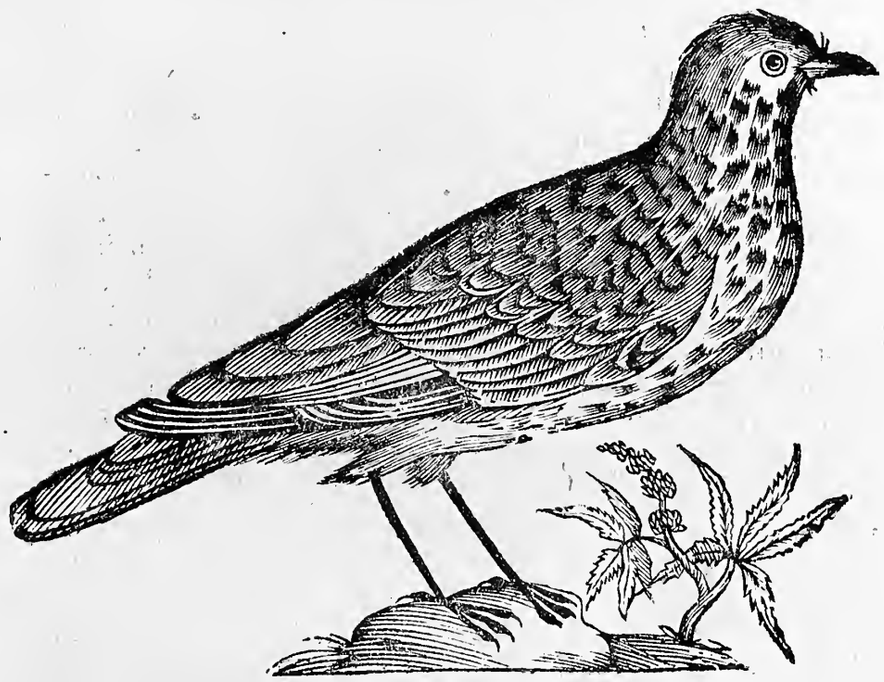

Anthus ſiue Florus Ornithologi.

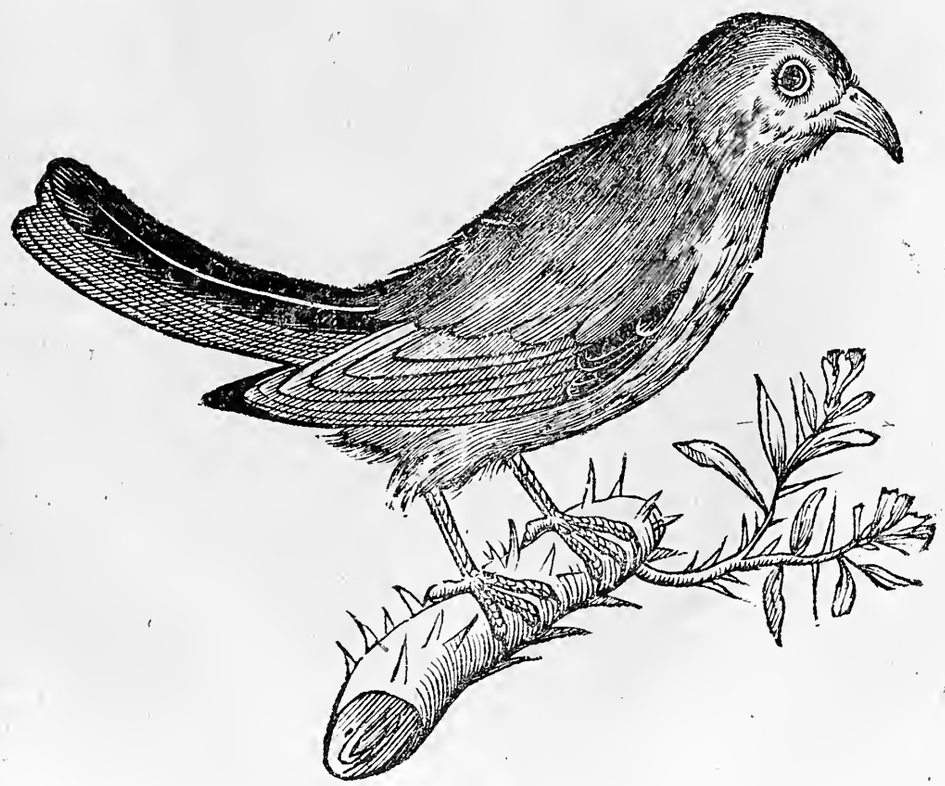

des

Gaulãmer des nigreſcunt, Ornithologus verò in epitome auium eiuſcemodi auiculam, quam circa Argẽtoratum Gaulammer vocari aſſerit Ariſtotelis Anthum ſeu Florum eſſe conijcit. Eam autem ſcripſerat roſtro, colore ac reliqua ſpecie à ſua Emmeriza, vel Emmerlinga, nimirũ

Emmeriza noſtro Paglierizo eſſe diſſimili, natura verò, vt putat ſimili. Volat enim, inquit, careuatim, auenæ, & aliarum ſeminibus paſcitur. Nidificat inter fruteta, & terna, & quaterna oua parit. Tota pars ſupina flauet, ſuperior nigricat, per alas medias & dorſum medium ruffa eſt.

DE HYPOLAIDE, SEV CVRRVCA. Cap. XXXIV.

a 8. *hiſt. c. 3.*

HYPOLAIDA quia a Ariſtoteles vermibus victitare ſcribit; itaque de ea hìc pertractandum eſt. Cùm verò Cuculũ in eius nido parere teſtetur, & de corporis forma nihil penitus prodiderit, itaque quæ auis ipſi Curruca, ſiue Hypolais dicatur, etiam num certant docti, & adhuc ſub iudice lis eſt. Quamobrẽ ego aliorũ ſuper ea opiniones ab Ornithologo collectas hic adducã,

Opiniones author de Curruca. vt quam lubet, quiſque eligat. Currucam (Gaza perr ſimplex ſcribit) inquit Auguſtinus Niphus auem paruam, in cuius nidò Cuculus pariat, aliqui auiculam interpretantur, quę imitetur cantu, & magnitudine Philomelam (huius ſententiæ ẽtiam Bellonius videtur, qui pro Curruca auiculam depingit Luſcinię, vt ait ſimilem in cantu, Gallicè dictam Fauuette brune) alij Caudatremulã, vtrumque Albertus Auicennæ authoritate probat, alij Alaudam.

Fauuette brune. Hipolais Sartagna. Sed hi conuincuntur verbo Græco quod eſt Hippolais; quoniam eſt auis fiſſipes, quę quia nidificat in oculi concauitate; quæ eſt capitis equi mortui, dicta eſt Hippolais. Hæc ruſticè Startagna vocatur. Sic ille. Quòd verò ad etymologiam attinet, ea profectò ridicula eſt, & homine docto indigna, ex imperitia nimirum linguę Græcæ. Non enim Hippolais Græcè

Titlinga. Anglorum. ſcribitur, tanquam ab equo compoſito nomine, ſed Hypolais, à prępoſitione ὑπο. Deinde quanquam nonnulli ſcribant in Alaudę Chloridis, Motacillę aliarumque auiũ nidis Cuculum parere; non ideo tamen huiuſmodi aues Currucas vocant, vt Niphus ſomniat Turnerus Currucam, ſiue Hypolaida Ariſtotelis eſſe ſe ſuſpicari ſcribit Anglorũ Titlingam, quoniam nullam auem in vita ſua frequentiùs Cuculi pullum ſequentem & pro ſuo educantẽ obſeruauit. Ait autem eſſe Luſcinia minorem, ſed eadem corporis figura, colore ſubuiridi, culices, & vermiculos in ramis arborum ſectari; rarò humi conſiſtere hyeme nõ cerni. Alibi

Lingetta. eandem auiculam Lingettam vocat, & à Germanis Paſſerẽ gramineum vocari aſſerit; nimirum Graſmuſch, in cuius pariter nido Cuculũ parere ſcribit Albertus, & ſimilem eſſe Philomelæ. Longolius Aegithũ auiculã interpretatur eſſe Graſmuch, id eſt Paſſerem gramineum, & alijs ita Currucam appellari dicit Ornithologus Germanicã hanc dictionẽ Graſmuſch conijcit fortè à Latinorum Curruca factũ eſſe permetathefin, quaſi Paſſerem gra-

Ægithus. Graſmuſchi etymũ. mineum dicas. Germani enim inferiores, inquit Paſſerem muſch appellant. Pronunciant autem noſtri (Heluetij) & ſuperiores Germani Graſmuch; inferiores & Flandri Graszmuſſche.

Graſmuſchi ſpecies. Species, inquit, huius generis plures ſunt, nempe quatuor aut quinque vt aucupes noſtri obſeruauerunt. Vermiculos autem edunt omnes. Quædã enim ex eis maiores ſunt, colore fuſco, præcæteris canoræ. Has Lucarni & circa lacum Verbanum Piccafigas, id eſt,

Piccafiga. Atricapilla. Ficedulas nominant, quarum figura in prędcedenti pagina expreſſa eſt (Eſt autem ea, quam hìc ex eo mutuatam exhibemus.) Aliæ Atricapillæ, noſtris Svvartzkopff, Italis capi neri, vel teſte nere. His audio caput in prima ætate rubere, deinde nigreſcere, maribus dũtaxat: fœminis verò ſemper rubere, auolare eas hyeme, Græcè, ni fallor, hodie vulgò κάζογριτζα vocitant. Atricapillam, inquit Turnerus, in Anglia nunquam vidi, neque ſæpius in vita quàm ſemel Ferrariæ in Italia mihi demõſtratam. Anglorum Lingettæ (ſupra Titlingam dixit) & Germanorum Graſmuco, quod ad corporis magnitudinem attinet, ſimilis erat, ſed capud habebat atrum, & reliquum corpus colorem magis ad cinereũ vergentem. Fortè hęc potiùs Ficedula dicenda erit, quam prima, cùm Atricapilla à Ficedula Ariſtoteli tempore tantùm differat, quo capitis colorem mutat. Sed de Ficedula iterum ſuo loco dicemus. Tertia ſpecies pectore albo conſpicitur, capite cinereo, eadem magnitudine, qua prima. Hanc nidum aiunt ex lino ſtruere; hinc fortè Lingetta Anglis dicta. Quarta corpore minore eſt, ventre albo, oculis etiã albicantibus, inter ſępes ferè degit, & hyeme diſcedit,

Lingetta, vnde dicta vt Luſciniæ etiam & Fringillę, pręſertim fœminæ. Nam aliquando hyeme mares tantùm

complu-

complures simul apparent sine vlla fœmina Hæc omnia. Ornithologus, sed quã ex ijs Currucam existimet, non addit, & dubitandũ est, tot genera diuersa non dari, sed pro tempore colorem in eis mutari. Eliota Anglus Currucam, in cuius nido Cuculus parit, suspicatur esse eam auem, quæ Anglicè Passer sępium appellatur, an Hedge Sparowe; quo nomine dictam apud Anglos auiculã Turnerus Passerem Troglodyten interpretatur, cui apud Germanos etiam nomen, vt diximus à sępibus, Zaunschlipfle. Ex quibus omnibus satis cõstare arbitror, à recentioribus nullã auem pro vera Hypolaide Aristotelica agnosci; neque ego vllam obseruaui auem, cui propriè illud nomen conuenire existimem. Ad Hypolaidis etymum quod attinet, Ornithol. conijcit dictam, quia ὑποτὰς λᾶας, id est, sub lapidibus vermes quærat: Currucæ verò nomen per onomatopœiam factum. Apud Hesychiũ ὑποκολαῖς legitur, penanflexum, paroxytonum apud Varinum, malim oxytonum, vt Theophrastus & Aristoteles habẽt. Scoppa Italus, Curruca, inquit, vulgò Italicè lo cornuto, vxoris & similium obscurius certè quã oportebat. Hinc deceptus fortassis Ornithologus, Curriculę nomen adhuc in Italia in vsu esse ait, cum aliquis de stoliditate notatur, & nomen cornuto à Curruca detortum videri. Ego in media natus Italia neminem vnquam Curriculam nominare audiui, & cornuto à cornibus factum est, nam stolidos maritos, quos adultera vxor fallit, beccocornutos, quasi hirci cornua gestantes, vel simpliciter beccos, vel cornutos nuncupant. Solus ex latinis *b* Iuuenalis Currucã nominat, de viro stolido, fictas impprobę vxoris lachrymas miserante. Canit autem:

Tu tibi nunc Curruca places, fletumque labillis,
Exorbes,

Codices quidem hìc pro Curruca habent Cruca, quod non placet. Videtur autem prouerbialiter à poeta prolatũ Meritò enim maritus, qui mœchæ vxoris filios pro suis & legitimis educat, vt Cuculi pullos Curruca, & aliæ quædã aues, Currucæ nomine appellantur quemadmodum abundè in Cuculo dictum fuit.

Passer sæpium Anglorum.

Hypolais vnde dicta.

Curruca vnde dicta

Cornuto vnde dicatur Italis.

b Sat. 6. Currica qs dicatur. Iuuenali.

Curruca Ornithologi.

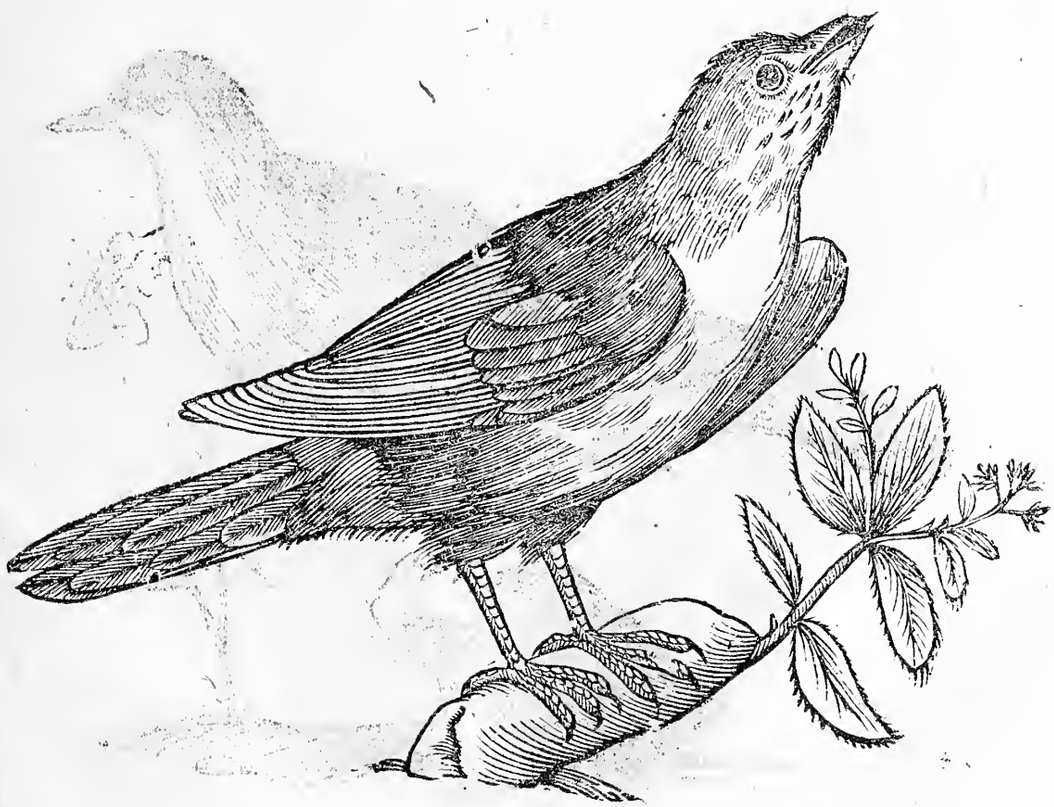

DE

DE CANNEVAROLA Bononienſibus dicta. Cap. XXXV.

AVICVLA hæc, quam hic depingimus, quamque in agris noſtris vulgò Canneuarolam, quod in viridi creſcenteque cannabe degat, niduleturq. nuncupant, Germanorum Graſmuſcho, & Anglorum Titlingæ per omnia ſimilis eſt. Albertus enim Graſmuſchum cantu & magnitudine Luſciniam referre ait, & Turnerus Titlingam Luſcinia quidem minorem eſſe ſcribit, ſed tota corporis figura eam referre, colore eſſe ſubuiridi. Quæ omnia noſtræ Canneuarolæ tam exactè conueniunt, vt prorſus eandem, vel ſaltem cùm moribus, tum corpore ſimillimam quiſpiam iuret. Tota die in cannabe dulciter cantillat, modò huc, modò illuc per cannabem & per ſepes, & alias humiliores arbores volitat, vermiculos quæritans. Luſciniã tam exactè exprimit figura corporis, vt niſi paulò eſſet minor, & nõ tam ruffeſceret, vt illa, prorſus eadẽ videretur. Tota parte prona, gula nempe pectore & ventre ex albo flauescit Supinè capite, collo, dorſo & alis ex luteo fuſceſcit, Roſtrum luteſcens, longiuſculũ; caput planum eſt, cauda breuiuſcula infra luteſcens, ſupra ad ferrugineum vergit. Prope coſtas alarum nigricat. Pedes longiuſculi, exiles, pallidè flaueſcunt, ſicuti etiam digiti, qui & ipſi longiuſculi ſunt, & magnitudine ferè pares; vngues atri. Nidum ſtruit inter cannabem, eiuſque caulibus eum ingeniosè eo quo hìc vides modo adalligat, in quo num Cuculus pariat, nondum obſeruaui.

Locus.
Deſcript.
Pars prona.
Pars ſupina.
Pedes.

Canneuarola vulgò cum cannabe ſylueſtri, & papilione ſubfuſco.

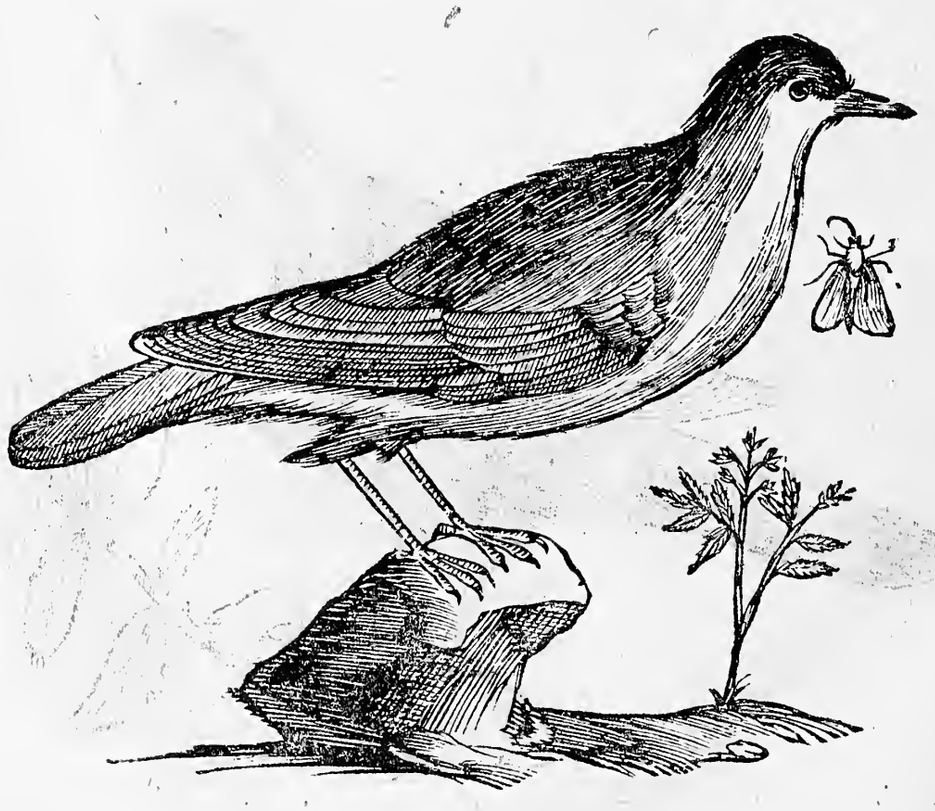

DE ATRICAPILLA, SEV FICEDVLA. Cap. XXXVI.

ORNITHOLOGVS, quemadmodum paulò ante allatis etiam eius verbis demonſtrant, Graſmuſchi Germanorum alteram ſpeciem fecit Atricapillam, quamobrem, & ego hìc mihi de ea agendum eſſe duxi Cæterum cùm inter veteres communis præceptor Ariſtoteles, Zoroaſtres, & Plinius, & inter recentiores Ornithologus, Bellonius, & alij plerique Atricapillam Ficedulã eandẽ auẽ eſſe ſcribant, vnà hìc dicemus de Ficedula tanquam de eadem aue. Aduertendum verò eſt, falli eos, qui Albertũ Magnum ſecuti, Gallinaginem, id eſt, Beccaſſam Gallorum Fiçedulam vocant, vt illos pariter, qui auẽ rubẽte pectore Guger Germanis dictã, quoniam capite atro ſit, Atricapillam faciant. Hallucinantur item qui Ficedulam interpretantur auem Phœnicuro adeo ſimilem, vt niſi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea eſt, vix poſſent dignoſci. Ego hanc Erithacum potiùs quam Ficedulam exiſtimauerim.

Atricapilla eadem eſt, quæ Ficedula.

Alber. error

Guger.

Erithacus.

SYNONYMA

FICEDVLAE & Atricapillæ, inquiunt *a* Ariſtoteles, & Zoroaſtres, *vicibus commutantur. Fit enim ineunte autumno Ficedula, ab autumno protinus Atricapilla. Nec inter eos diſcrimen aliquod, niſi coloris, & vocis eſt. Auem eſſe eandem conſtat: quia dum immutaretur hoc genus, vtrumque conſpectum eſt nondum abſolutum, nec alterutrum adhuc proprium ullum habens appellationis*: Sic illi: idem ferè ſcribit Plinius, dum ait: *Alia ratio Ficedulis, quam Luſcinijs, nam formam* (vocem habet Ariſtoteles) *ſimul, coloremque mutant. Hoc nomen niſi autumno habent poſtea Melancoryphi*. Solus Auguſtinus Niphus ſic diſtinguere nititur. Atricapillam, inquit, aliqui duplicem eſſe volunt, alterum paruam, quæ non mutatur in Ficedulam, nam & hæc tempore Ficedulæ viſa eſt, alterum paululum maiorem, quæ conuertitur in Ficedulam, & hæc nunquam apparet apparente Ficedula. Hæc ille. Aucupes noſtri diuerſas eſſe putant, quos ego ſequi tamen non volui. Ante Ficus itaque nobis Capo nero dicitur, & alibi teſta nera, Gallis Piuoine. Bellonius Gallus in Creta abundare ſcribit, per fruteta volitare, & quoniam cauda, caputque, & pars corporis nigricant, à multis vulgò Aſprocolon, id eſt, albicillam per antiphraſim nominari, (Melampygus potiùs eſſet dicenda) nam alia, inquit, quædam auis propriè leucopygos (Galliçè tamen Clublane tantùm ſcribit) appellatur, quæ veterum Græcorum Oenãthe eſt. Alij in Creta magis propriè Atricapillam Melanocephalum, eadẽ qua Latina vox eſt, ſignificatione. Eſt autem eadem quæ Ficedula, Gallis Papafigo, vel Beccafigo dicta. Hactenus Bellonius. Heluetij teſte Ornithologo appellant Schvvartzkopff, id eſt, caput nigrum, & periphraſticè die Graſzmuch mir dem ſchyvvartzkopff, id eſt, Graſmuſchum capite nigro. Quidam Saxonicè interpretãtur Munchlein, id eſt paruum monachũ, nimirum à macula illa capitis rotũnda. Atque hæc ferè ſunt ſynonyma Atricapillæ. Ficedula dicitur à ficu, quod ea, vt ait M. Varro pingueſcat, vel quòd ficuum tempore capiatur, vnde eadẽ ratione dicitur Σηκαλὶς apud Græcos. Hermolaus & Cælius etiam Ampelida vocari illis aſſeuerãt. Ego quod de Ampelide ſentiam, aliàs aperui. Alchaugi Syluaticus interpretatur Ficedulã, & alibi pro Fecetola (lego Ficedula) auem paruã, ſaporis grati, quã nominat Dioſcorides nimirum capite de Hirundinibus. Serapionis interpres eum Dioſcoridis locum tranſferens pro Sycalide habet Sophlidas, & apud Syluaticum Sofadas legitur & exponitur Facetola. Italis appellatur Beccafico, & alibi Beccafigo. Becquefico, circa Lacum Verbanum Piccafyga, quaſi συκοκόπος, id eſt, ficus tundẽs: Germanis Graszmugg, vel Graſzmuſch, id eſt, Paſſer gramineus, vt Turnerus interpretatur, Ornithologus a fuſco colore nomen id deriuat, ac ſi Paſſerem fuſcum ſonaret: ſed Atricapilla ante mutationem in alis gramineo ferè colore vireſcit; vnde idem Turnerus alibi dicebat Ficedulam Germanorum Graſmuſcho ſimilem eſſe.

a 9. hi c. 49.

Ficedulam, & Atricapillam eſſe eaſdem aues.

Ficedula a b Atricapilla diſtincta.

Caponero.

Piuoine.

Aſprocolos.

Melãpygos.

Leucopyg.

Oenanthe.

Græcorum, quæ Bellon.

Ficedula. vnde dicta.

Ampelis.

Alchaugi.

Facetola.

Sophlidas.

Sofada.

Graſmuſchus, vnde dictus.

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

AViculã, cuius primo loco ponitur imago, Itali Capo nero dicunt, id eſt Atricapillã Caput, dorsũ, cauda, & alarum remiges pennæ nigræ prorſus ſunt. Alæ ſuperius virides, venter ſubflauus, podex albidus; roſtrum nigrum, mediocre, in extremitate nonnihil recuruum, crura, pedesque, & vngues atri. Atricapillę deſcript.

Atricapilla cum napo ſatiuo.

Secundo loco poſita ſuperiori erat prorſus ſimilis, quamuis ceù longè maiorẽ pictura exprimat vertex verò capitis in ea erat coloris caſtanei: quare vel pullũ etiamnũ, vel fœminam fuiſſe exiſtimo: nã & Ornithologus caput eis prima ætate rubere ait, deinde nigreſcere, idque in maribus duntaxat, fœminis verò ſemper rubere.

Atricapilla alia caſtaneo vertice cum ramo & fructu fici.

Ficedula nondũ mutata.

Quæ tertio ponitur loco, nec Atricapilla, neç Ficedula dici poteſt, cum enim eam depingerem, colorẽ mutare nondum deſierat, ſed in ipſa erat mutatione, uertex tamen capitis erat niger, ſed notabili alba macula ſupra roſtrum in fronte notabatur, Pectus venterq. albicabant, vt figura demonſtrat, collum velut alba torquis cingebat; in alis etiã & cauda aliquid erat albi: cætera erant nigra. Hanc auiculã tanquam obſeruatu dignam mihi miſit Illuſtriſs. D. Ludouicus Gozzadinus patritius Bonon. & Iuris vtriuſque Conſultiſſimus.

Ficedula ſiue Atricapilla ſe ſe mutans.

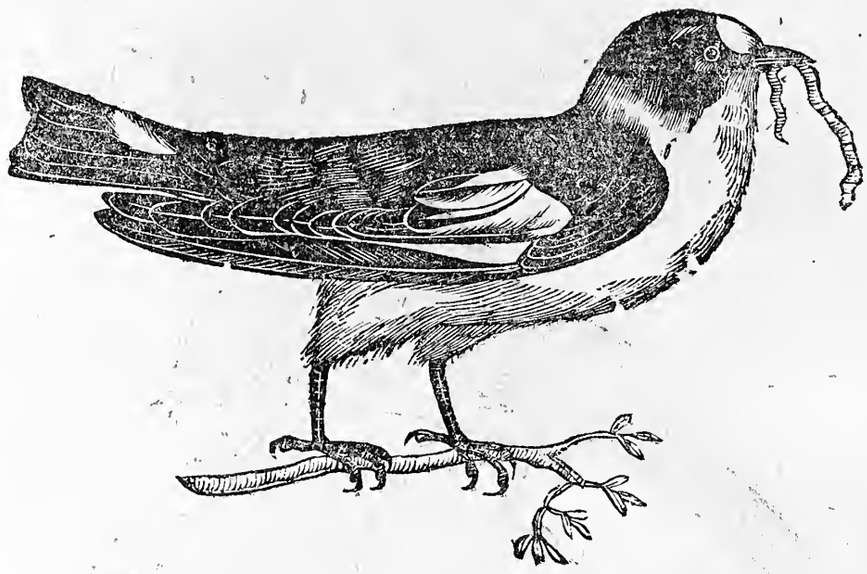

Ficedula mas & fœmina.

Quarto, & quinto loco poſitæ mas & fœmina tẽpore ficuum captæ & depictæ colore ſupinè per caput, dorſum, alas & caudã ex fuſco ad caſtaneũ vergente. Fœmina pronè tota albicat, mas ex albo ad cinereũ vergit. Alarũ remiges in mare nigræ ſunt, cum quibuſdam intercurrẽtibus albis maculis, in fœmina ad caſtaneum vergunt, quemadmodum etiã cauda, quę in mare etiã eſt nigra. Contrà fit in pedibus; hi namque in mare ſunt ſubcaſtanei; in illa nigri.

Ficedula mas cum ficu Ægyptia.

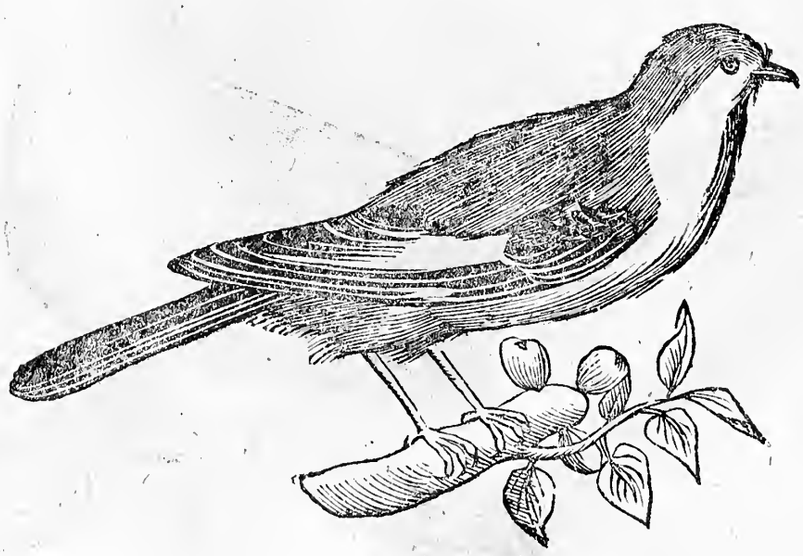

Quam

Ficedula fœmina cum piſtachio.

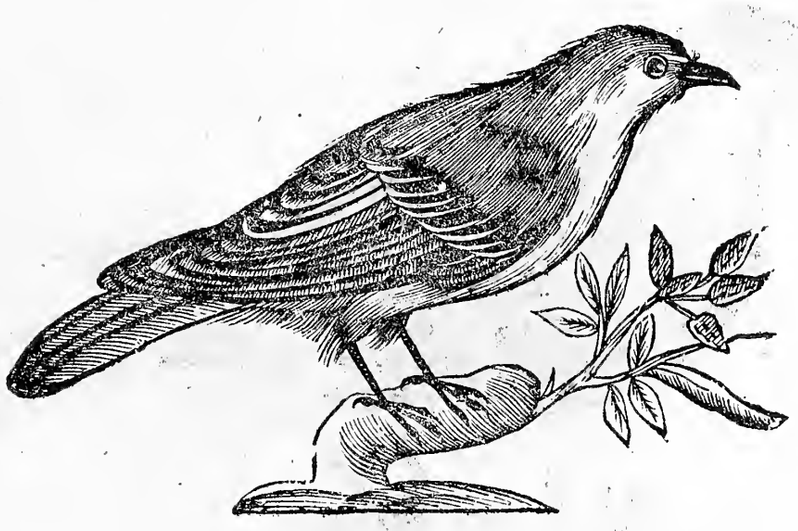

Quam ſexto loco poſuimus, Ficedula varia dici poſſet. Tota enim ex albo & nigro variat, vt pictura oſtendit.

Ficedula varia cum philarea Narbonenſi.

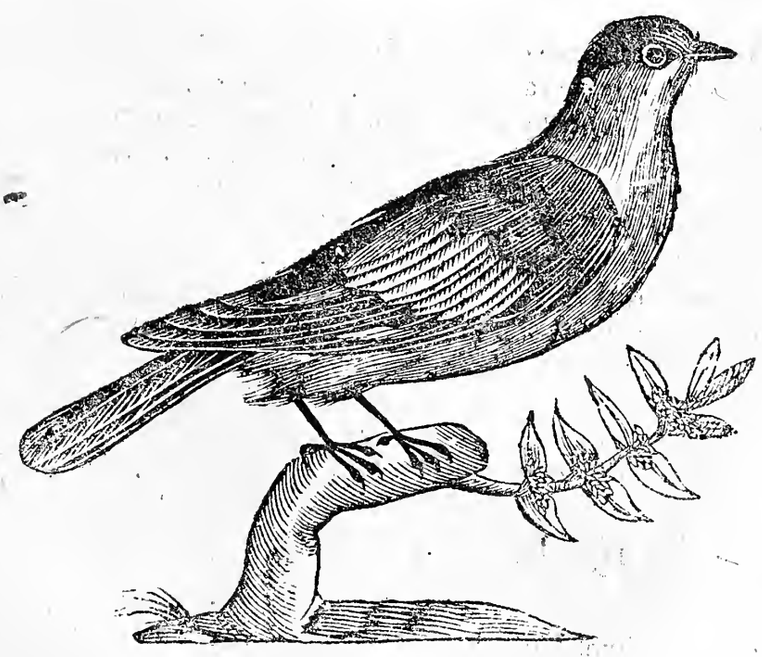

Septimo, & vltimo loco poſitam aucupes noſtri Scatarello. Genuenſes, vt audio, Beccaſico nuncupãt. Auicula eſt toto corpore Ficedulis ſimilis, tota ferè ex cinereo fuſceſcẽs, maxime per dorſum, & partes ſupinas, nam pectus luteſcit, pedes nigri ſunt.

Scaterello vulgò cum Perſica Anglorum.

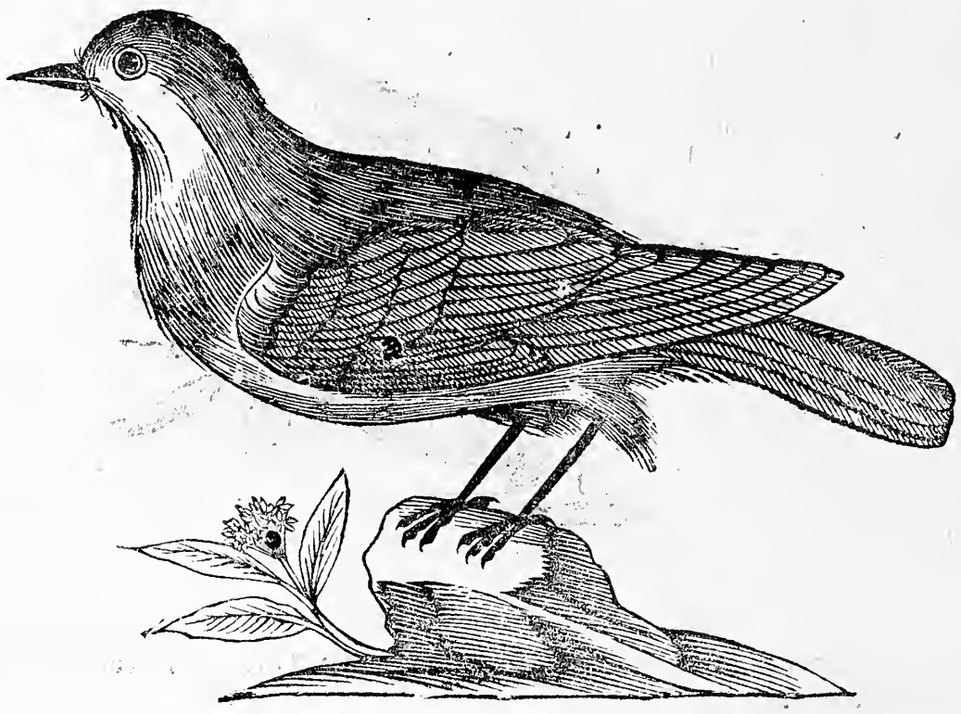

LOCVS. VICTVS. PARTVS. Educatio.

Anglia non habet Ficedulas.

ANGLIA, vt ex Turnero diximus, Ficedulam non habet. Nidificat in arboribus teſte *a* Ariſtotele; in cauis nimirum vt Niphus exponit. Ariſtoteles & Plinius ſanè magnam huic auiculæ tribuunt fœcunditatem, oua plura quàm viginti, parere ſcribentes, ſed numero ſemper impari. Atque Albertus tanta ait pullos alere ſedulitate, vt in nido etiam pinguiſſimi exiſtant, quando verò è nido auolant, matrem turmatim ſequi, nec deſeri ab hac, donec ſeipſos nutrire valeant. Quod ad victum pertinet, Ariſtoteles Ficedulam & Atricapillam vermiculis nutriri tradidit; qui ſanè victus noſtris etiam Atricapillis conuenit. Sed autumno ficuum eſu plurimum adipē corporibus ſuis adijciunt, & tunc potiſſimùm & viſuntur & capiuntur. Vuis item mirum quàm inhient, quod hoc diſticho Martialis expreſſit.

a 9.h.c.15.

Cùm me ficus alat, cùm paſcar dulcibus uuis
Cur potiùs nomen non dedit uua mihi?

Hinc etiam Ampelides eaſdem à vineis nominatas Cælius conijcit.

CAPIENDI RATIO.

κατίδια.

Κατίδας Græci, vt ſcribunt Heſychius & Varinus quidam Ficedulas nominant, & retia quibus capiuntur, κατιδία. Noſtri, vt audio, retibus eas nō capiunt, ſed viſco; qui verò retibus capiunt, id noctu applicatis ad arbores, vbi quieſcunt, retibus perficiunt, in quæ edito ſtrepitu eas depellunt.

VSVS IN CIBIS.

MIRVS quanti in Italia fiant Ficedulæ ob saporis gratiã. In magno etiam olim pretio, vt inuenio, habitæ sunt, idque iure merito; etenim cum duobus præstantissimis pomis, ficubus, inquam, atque vuis vescantur, fit vt cæteris salubriores probioris succi, & facilioris concoctionis sint. Apicius vnà cum Turdis bis terue Ficedulas nominat, tanquam aues æquè delicatas. Macrobius eo die, quo Lentulus Flamen Martialis inauguratus est, Ficedulas, & Turdos ante cænam appositos fuisse refert. *a* Gellius dum scribit negari vllam auem præter Ficedulam totam comedi oportere, ostendere videtur, nihil olim in hac alite agnouisse, quod non esset esui. *b* Athenæus in opiparo quodam conuiuio, vt aliàs etiam scripsi, porcum assum appositũ tradit Turdis & Ficedulis fartum, qualis etiam Apicij porcus hortulanus est. Platina, quem alterum seu nouum Apicium dicere soleo Ficedularum reliquarumque auium minutarum carnes si pingues fuerint, & modo non nidificent, boni alimenti esse attestatur. Ego inter reliquas minutiores auiculas Hortolano, seu Cenchridi & Ficedulæ primatum lubens ascribo. *c* Iuuenalis non sine summa indignatione monstraturus parentes filijs sæpè ansam præbere in vitia proruendi, quia prauis suis exemplis teneræ mentes eorum ad vitia facilè formentur inter gulæ illecebras, quas à parentibus didicere, & à quibus cum iam adoleruntse se dissuescere non possunt, Ficedulas nominat inquit.

Ficedularũ æstimatio.

a *Lib.29.*

b *Lib.4.*

Porcus turdis, & Ficedulis fartus.

c *Sat.14.ad princ.*

Nec de se melius quicquam sperare propinquo
Concedit iuuenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem iure natantes
Mergere Ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monstrante gula, cum septimus annus
Trans ierit puero nondum omni dente renato.
Barbatos licet admoueas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cænare paratu
Semper, & à magna non degenerare culina.

Ficedulæ ob aliatam rationem autumno sunt præstantiores, vtpote pinguiores, quod etiã testatur Galenus dum ait: *Ficedula optima est autumno, propter alimentum eis tum abundans.* Quod ad coctionis modum attinet, Ficedulas, inquit Platina, implumes & nullubi comminutas aut exenteratas, in folio vitis cũ modico salis, funiculi ac laridi inuolues, inuolutaq. cinere calido, & carbonibus integes. Ante dimidiũ horæ coquentur. Assas si voles, quaternas simul deuincies circa veru capite & pedibus, ne si transfixæ fuerint, nil habeas quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridum illis instillent. Sic ille Apicius describit ius pro coquendis & condiendis auibus, Turdis, & Ficedulis, vt in Pauone etiam diximus. *d* Martialis piper addendum iubet in coctione, dum ait.

Quando sint meliores.

Coctionis modus.

d *Li.6.c.5.*

Carea (ideſt, pinguis) *quæ patulo lucet Ficedula lumbo.*
Cum tibi fortè datur, si sapis, adde piper.

Cur vero piper addatur, causam reddit Bapt. Fiera poeta simul & medicus.

Si sapit, & calida arescit Ficedula, quæris
Cur piper? vt melius si bibis, inde coquas?

In Cypro in sale conduntur, & in futurũ vsum conseruantur. Κρυπτὶς Polluce teste placẽta est ex farina & melle, in qua positæ erant aues Ampelides aut Ficedulæ assæ, quibus comesis placentam quoq. (crustam videtur iutelligere) iuri intritam edebant.

VSVS IN MEDICINA.

DIoscorides Ficedulas in cibo (similiter nimirum paratas, vt de Hirundinibus dixerat, non quod Ficedulæ oculos iuuent) aciei visus medicamentum præbere scribit.

PROVERBIVM.

COmmune illud aduerbium à Græcis vſurpatum.

Σῦκα φίλ' ὀρνίτεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι.

Grata auibus ficus ſunt, ſed plantare recuſant.

à Ficedula auiculis præcipuè dictum apparet quanquam, & aliæ aues, & ficulus veſcũtur. Eiuſdem pene ſenſus eſt, *Felis amat piſces, ſed aquas intrare recuſat.*

DE OENANTHE, SIVE VITIFLORA. Cap. XXXVIII.

THEODORVS Gaza pro Oenanthe aue, quam *a* Ariſtoteles & Plinius exortu Caniculæ abdi ſcribunt, occaſu verò apparere, tranſtulit Vitifloram. Plinius *b* alibi eadem de Parra & Virione ſcribit, quæ *c* antea de Oenanthe, & Cholorione ſcripſerat, adeo vt Oenanthen Parrã eũ vertiſſe appareat. Auguſtinus Niphus Oenanthen à colore ſimili vuis germinantibus dictam conijcit: verùm an potiùs fortè dicta ſit, quòd vini tẽpore appareat? In occaſu enim Caniculæ incipiunt vindemiæ. Vel an quod vuis delectetur, vt conijcit etiam Ornithologus? Qui, circa Argentoratum, inquit, auiculam quandã Ficedulæ magnitudine, vt pictura oſtendit, vulgò Buſtner appellant, quam vuis pingueſcere audio. Color ei fuſcus, pars ſupina alba, maculis aliquot aſperſa cinereis, partẽ etiam ſub cauda albere puto. Longiores alarũ pennæ nigricant; roſtrum longiuſculũ modicè inflectitur. Sed cùm de occultatione eius nihil cognouerim, Oenanthen eſſe nõ aſſero. Hæc ille, adiecta etiã auis icone. Bellonius auiculam quandam quam Galli Cul blanc, Itali Culo bianco nuncupent, pro Oenanthe deſcripſit, ſed cur id fecerit, rationẽ nullam attulit. Le Cul blanc, inquit, auis eſt Sittæ magnitudine compar, veſcitur erucis, quę per herbas degunt, & vermibus terrę, quamobrẽ aratra proſequitur. Moribus eſt eiſdẽ, quibus Philomela at non verſatur circa nemora, ſed in paruis dumetis, neque in volatu perſeuerat. Niſi in dumetis eam obſeruaſſemus, nõ crediſſemus nomen ei ab antiquis fuiſſe impoſitũ. Equidem nomenclaturam non eſt reperire, quę aptiùs & conuenientiùs huic aui competat, quã Oenanthe, vel vt Gaza tranſtulit, Vitiflora, quæ poſtrema vox Gallorum Vitrec (ſic hanc auem nominant) conformis eſt admodũ. Nidulatur in foraminibus veteris macerię, quandoque etiã in terra, vbi bos vel aliud quod uis iumentum veſtigium impreſſit, necnon etiam in lapidicinis. Roſtrum & alæ & crura, & caudæ extremitas nigra ſunt, dorſum cinereum. Roſtrũ ſimile eſt eius, quam Galli dicunt vn Pluuier. Lingua etiam eſt oblonga & plana, quinque aut ſex plerunque ędit fœtus. Parui fit, quia nil penitus canit, aut canere nouit; id quoque etiam non educatur: ſi quis nihilominus educare velit, eiſdem alet, quæ Luſciniæ dari ſolent. Admodum manſueta eſt, ſi à paruo nutriatur: celeriter curſitat per terram, ſicut, Bergorenetta. (Ita ni fallor, genus quoddã Motacillæ nuncupat) Pedes habet paruos, crura tamen oblongiuſcula, quid quid ſub ventre eſt, & infra & ſupra vropygium, & anteriorẽ partem caudæ album eſt, vnde vulgò Cul blanc appellatur. Hæc ille, ſed icon, quã exhibet, vix deſcriptioni reſpondet.

Hæc quam ego depingo, & vulgò etiam apud nos Culo bianco nuncupatur, prorſus quidẽ deſcriptioni Bellonij reſpondet, & exactiùs exprſſa eſt, vt videre licet. Alę verò nigrę quidẽ ſunt, vt ille ſcribit; coſtæ tamen cinereæ ſunt, dein ex nigro & caſtaneo varię. Capitis vertex ex caſtaneo rubeſcit; tergus ex cinereo ad caſtaneum vergit.

a 9. hi. c. 49
b Lib. 18. c. 30
c L. x. c. 39. Parra.

Oenanthe vnde dicta Buſtner, & eius deſcriptio.

Culo bianco.

Mores.

Vitrec.

Nidulatio.

Deſcriptio

Educatio.

Oenanthe siue Vitiflora cum Platano, & papilione caudato.

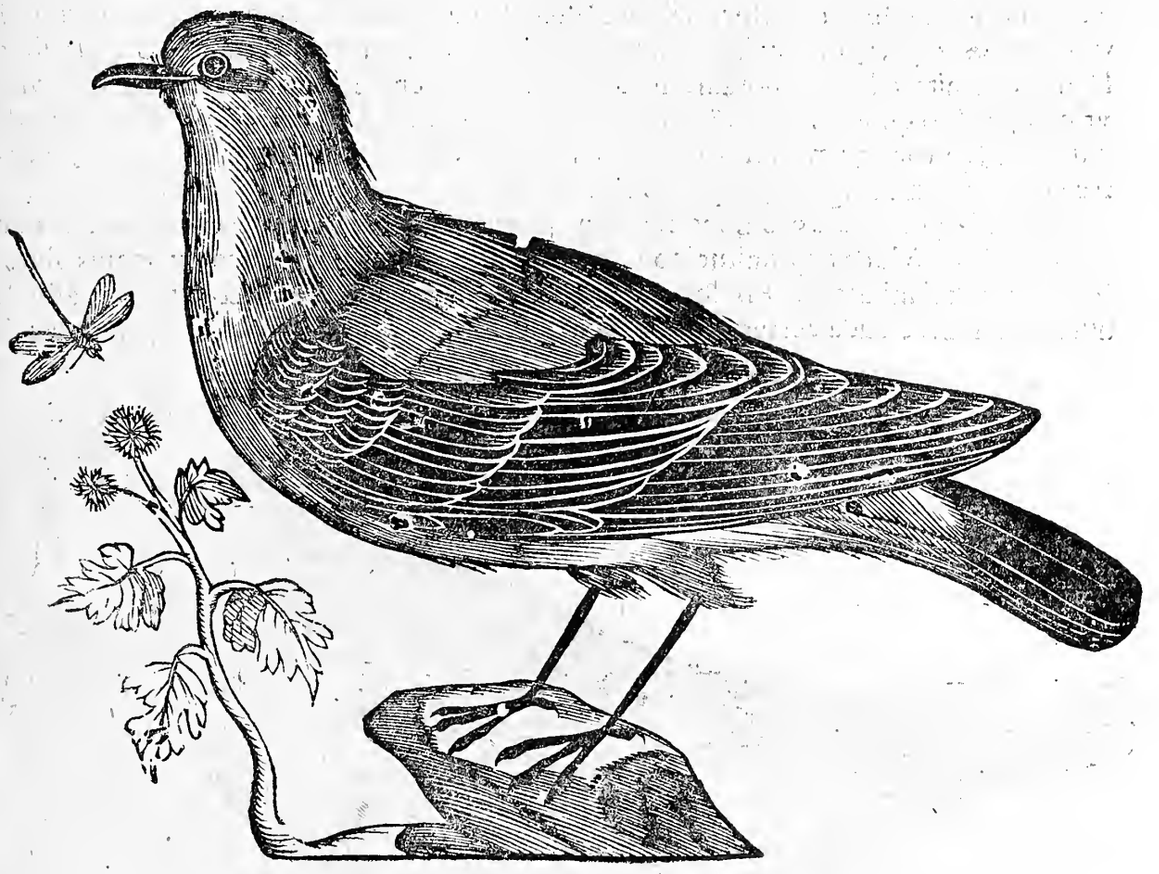

Alia est auis in agris nostris quandoq. obuia, quã pariter à podicis albedine Culo bianco nominant. Auis est superiore paulò minor, Passere verò maior, capite, collo, dorso, alarũ pẽnis minoribus, pectore, & ventre ex ruffo flauescens, dorso intensiùs, pectore remissiùs, oculis nigris, retro quos macula est oblonga etiã nigra, figura quodammodo semilunari; rostro lõgiusculo, gracili, nigro, nigris alarum remigibus, quarum extremitates lutescunt, sicut fit etiam in caudæ pennis.

Oenanthe altera cum Oenanthe herba.

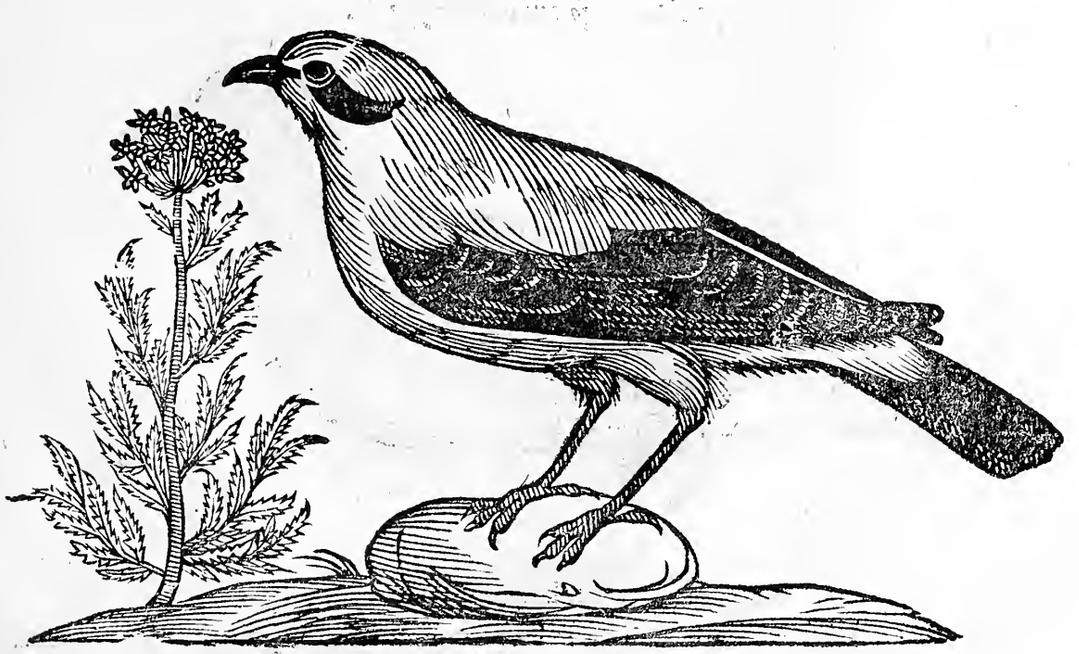

His congenerem iudicaui auiculam quandam, cuius modo hic exprimitur ſpecies, aucupibus noſtris anonymon & incognitam, menſe Ianuario captam. Roſtrum craſſiuſculum, & aures habebat manuſculas, caput colore cinereo fuſco, dorſũ non abſimile, ſed nigriuſculis notis variegatũ. Venter maculis ferrugineis inſignitur. Gula, pectus, reliquuſq; venter cinerei item, ſed leucophei coloris inſtar Alaudæ, Alæ item eiuſdẽ coloris, quarũ tũ pennę extremo latere dilutiore colore pallent. Plumulę quę duplici ordine remiges operiũt, extremæ albo reſperſę ſunt colore. Cauda tres digitos longa pennarũ duodecim, quę ſingulæ in extremitate habent notam albicantẽ verſus partem interiorem vtrinque ſpectantẽ, vt ex oppoſito quodammodo, & quæ in læua, & quæ in dextra ſenæ ſunt, ſibi reſpondeant. Plumæ vropygium conſtituentes, eiuſdem quidem cum reliquis ſunt coloris, ſed extremo candicant. Vngues pro portione ſic ſatis grandes, & robuſtos nacta.

Eſt & alia auicula in agro Bononienſi, cui pariter podex & cauda ferè tota candicant cuius hic poſtremò loco exprimitur icon, capite & dorſo luteo ferrugineo, ex pennis alarum ſeminigris, & ſemiluteis, roſtro longiuſculo fuſceſcente: gula, pectus & venter ex albo leuiter flaueſcũt. Cauda verſus vropygiũ lutea, cętera nigricat. Aucupes Strapazino vocãt.

Oenanthe congener cum Oenanthe ſiue labruſca.

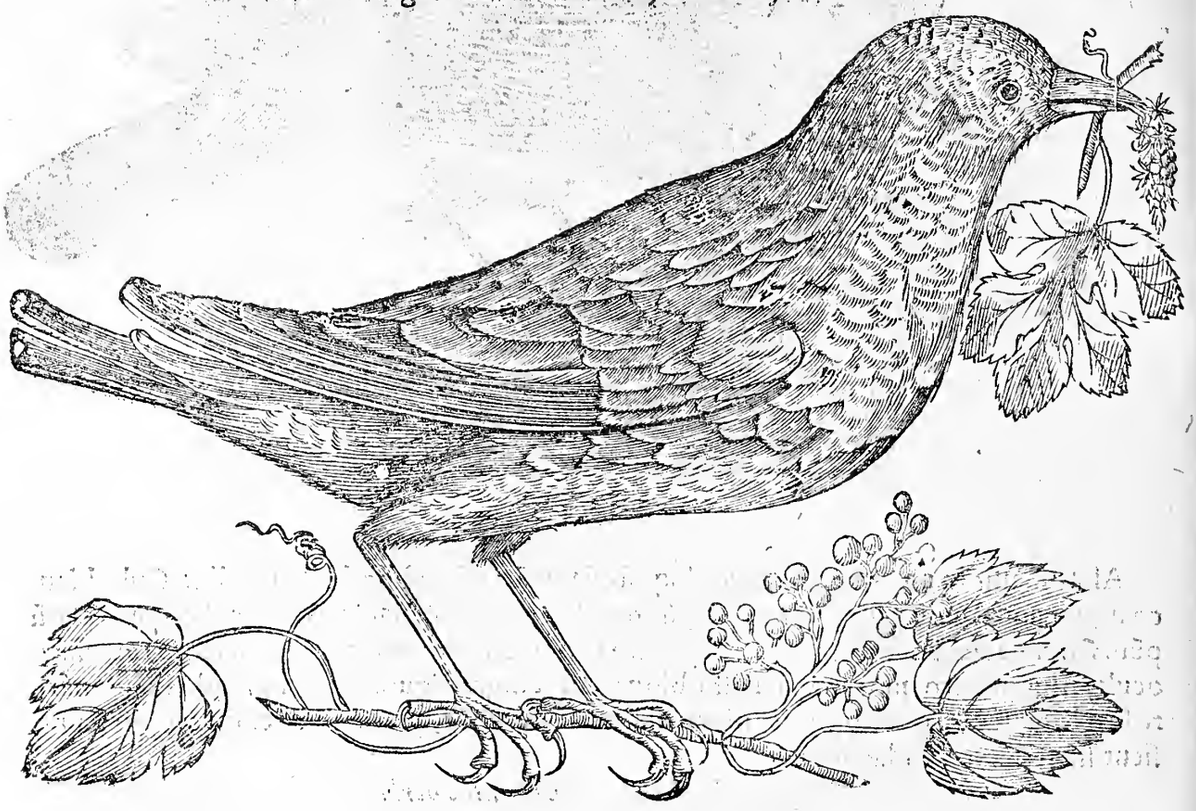

Strapazino vulgò cum erucæ ſpecie.

DE LVSCINIOLA. Cap. XXXIX.

MVLTI, inquit Bellonius, le petit Mouchet, id eſt, Paſſerem rubi, perperam Rouſſette, id eſt Luſciniolam nuncupant. Siquidem vt noſtræ regionis incolę Luſcinias à rubicũdo colore Roſſignolos nominãt; eodem plane modo ruſtici hanc auiculam voce diminutiua appellant Rouſſette, id eſt Luſciniolam, Magnitudine eſt d'vne Fauuette brune (ſic Corruccam interpretatũ) Luſcinia minor. Auis eſt grandiuſcula. Nullum ei nomẽ ſiue Græcũ, ſiue Latinum, aptè accommodare potuimus, eoque maximè cum auis ſit non ita obuia, & niſi quibuſdam ruſticis, qui pagos habitant procul à ſyluis diſſitos, cognita, qui nimirum numerosè eas capiunt, qñ æſtus ingraueſcit, cùm porandi cauſa in paluſtria ſe ſe conferunt. Diuerſa.n. nemora, diuerſa etiam auium genera habent propter loci ſitum, & populi varietatem. Solent plerunq. aucupes auibus omnibus, quas capiunt, ſuas imponere nomenclaturas, quare & hanc à maculis quas multas poſſidet, coloris inter phœniceũ & mali aurantij circa pennarũ extremitates medij, Roſſette nuncuparunt. Pectore, capite, & dorſo, & coloris eſt cinerei: pennæ alarum & caudæ fuſcæ: roſtrum acutum, ſubnigrum, gracile, quale vermiuorã decet, in extremo & intus aureum, crura, & pedes albeſcunt.

Petit Mochet.

Rouſſette.

Locus.

Nominis ratio.

Luſciniola Bellonij cum quercu.

Cum hac auicula, niſi eadem, ſimilis ſaltem fuerit ei, quam hic poſtremò depingimus quamuis tamen non omnes notas in illa expreſſerit Bellonius, neq. etiam omnes ab illa poſitę hic exactè reſpondeant. Pingit enim ſuã auẽ ex cauda oblonga, quæ in noſtra deſideratur, digitum præterea poſticum pedis, ita longum minimè expreſſit. Hanc die Maij vltima anni 1592. in foro noſtro emi ab aucupibus, qui eam Girolam, fortè quòd propè amnes, vbi plerunq. filicũ, quas giaras Itali dicunt, copia eſt verſetur nuncupabant, quod nomen alijs quibuſdam auibus aquaticis ex Gallinularum genere conuenire quoque ſcio. Magnitudine erat Alaude ab extremo roſtro ad vnguium vſque mucrones longitudo erat duorum palmorum. Roſtrum fragile, rubicundum, intus, & rictus marginibus luteſcẽs, qui rectus admodum amplus eſt. Color verticis, colli, dorſi, & alarum admodũ eſt varius, adeo vt hoc Coturnicem exactiſſimè referat, Gallinaginibuſq. ſit ſimillima. Nam plumæ omnes ex fuſco caſtaneum induunt colorem, margines verò dilutiori, aut albicante nõnihil, aut modicè rubeſcente colore cinguntur. Verticis finis colliuè initium albicãtibus plumularum marginibus tanquam corona cingitur. Lingua bifida eſt; venter albus; radices pennarum cinereæ. Cauda breuis adeo, vt vix vlla appareat, bifida tamẽ, & varia, etenim extremæ vtrimq. ſeu vltimæ duę totæ albæ ſunt, penultimæ partim albę, partim caſtaneę. Tota cauda vix pollicari eſt longitudine anguſtiſſimis plumulis cõpoſita, & ipſa anguſta. Crura pedeſq. ſat magni colore carneo ex albido nõnihil rubeſcente. In pedibus hoc obſeruatur

Giarola.

Magnitudo

Roſtrum.

Color.

Cauda.

Pedes.

ſeruatu eſt dignum, quod poſticus digitus admodum longus paris longitudinis vnguem annexum habet, ita vt ambo polliceam expleant. Vngui verò hìc minimè, vt plerũque totus incuruus eſt, ſed primum rectus ferè totus, extremo tãtum admodum exiguo vnco modicè inflexo armatur. Vnguiculi quoque albeſcunt.

Giarola vulgò cum gramine minori Lobel.

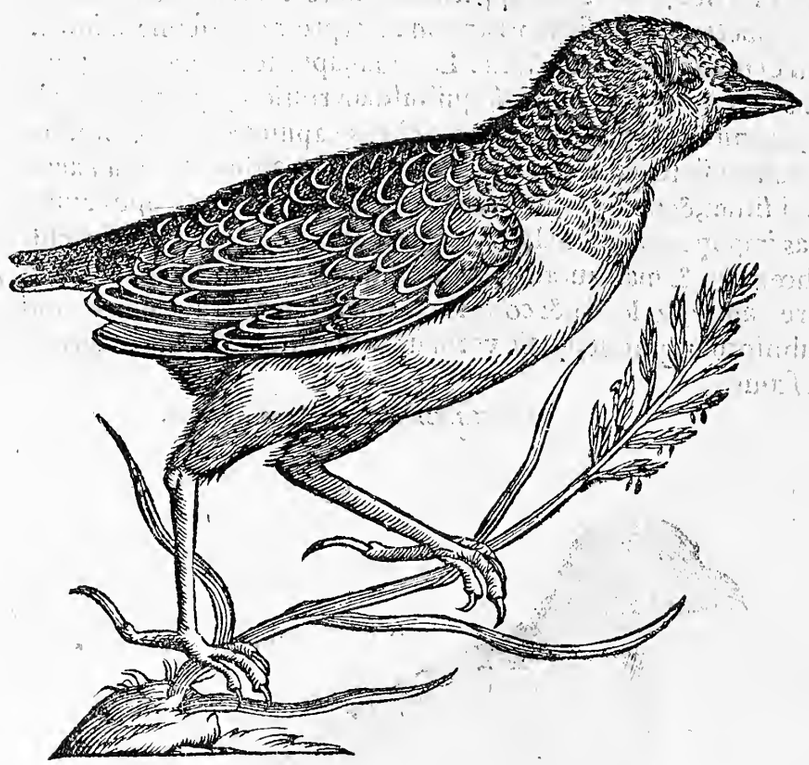

Auiculę hìc poſtremò loco depictę aucupes noſtri, qui eam in agro noſtro cęperant nomen ignorabant. Habebat autem caput pro corporis portionẽ magnum, ac craſſum. Aiebant ficubus inhiare, quare etiam ſycomorum appinximus.

Anonymos capite magno cum ſycomoro.

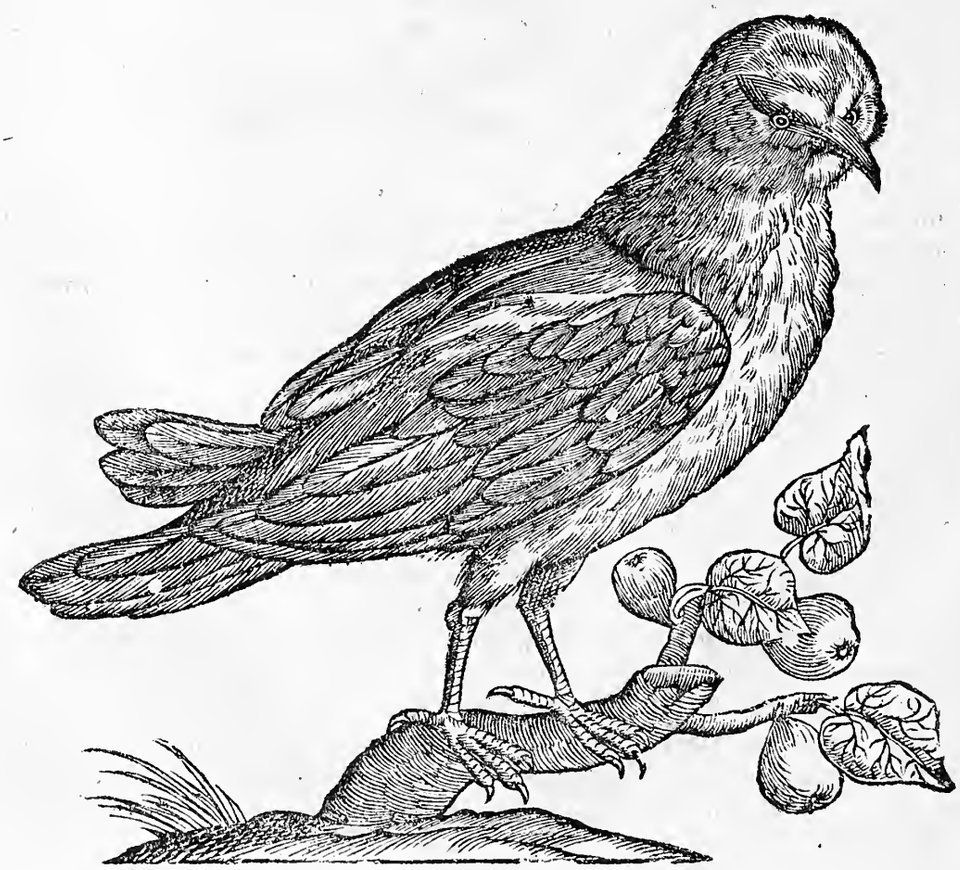

Finis Libri Decimiſeptimi.

VLYSSIS ALDROVANDI

Philosophi, & Medici Bononiensis

ORNITHOLOGIÆ

Liber Decimusoctauus.

QVI EST

DE AVIBVS CANORIS.

DE EISDEM IN GENERE. Cap. I.

PRÆFATIO.

CANORAS aues, quæ deliciarum tantùm causa in caueis aluntur, à reliquis omnibus alijs auibus, quarum historiam in superioribus libris longè, lateque prosequuti sumus, non esse ita distinctas, ac si diuersũ quoddam genus cõstituant, nos latet minimè. Quasdam enim quæ granis vescuntur graniuoris accenseri posse, aliàs quę vermibus inter ver miuoras locum habere, nonnullas denique alijs de causis alicui alij ex iam cõmemoratis generibus annumerari posse ex ipsarum particularis historię processu patebit. Verumenimuerò quia huiusce modi argutę auiculę hoc prę ter cæteras peculiare habent, vt cantus sui tm̃ gratia, quo inter reliquas volucres celebres, & insignes existunt, educari consueuerint, itaq. de illis tantùm sermo erit, quę ob cãtus sui dulcedinẽ dignæ habitæ sunt, vt summa industria, & studium in ipsis enutriendis, & curandis adhibeatur: non vt nobis in cibũ aliquando, cedant, vel aliquid aliud eiusmodi emolumenti afferant, sed in aulis, cubiculisque in suspensis caueis cãtilantes, cùm nos domi cõtinemus, suauissimis suis cantiunculis oblectent, & animi molestias demulceant. Sed antequã ex hisce alicuius particularẽ historiam aggrediamur, quæ dã omnibus ferè communia, cuiusmodi sunt ad cibum educationem, corporisq. affectus & cantum, spectantia, ne eandẽ cantilenam sæpius canere inuiti cogamur, prætermittere necessariũ esse duximus.

Canoræ aues diuersum genus non constituunt.

Canoræ aues sub diuersis generibus comprehendi possunt.

Quid peculiare habeant, & cur de ipsis author agat se partim

Dequibus auibus in hoc libro agatur.

VICTVS.

INter illa igitur, quæ vel omnibus hisce auiculis, vel earum pluribus communia sunt; primo loco victus ratio sese offert. Potus igitur frigida sit munda, & nitida, prorsusque ab omni immunditię defæcata: Talis enim & cantus suauitati, corporisque salubritati plurimũ conferet. Cibi autem varij pro naturæ, & palati differentia sunt offerendi: Alię namque seminibus alũtur, quibus natura duriusculũ rostrũ elargita est cuiusmodi sũt Cardueles, Alaudæ, Linariæ, Fringillæ, & quos Passeres Canarios, seu Canarienses appellant, & id genus reliquæ. Qædam verò omni fermè insectorum genere, carnibus cõtusis,

Potus.

Cibus.

Quæ seminibus gaudeant.

Quæ inſectis & carne Phalaridis ſeminis pſtantia

Phalaridis deſcriptio

ſis,ouorũ vitellis & id genus cibis potiſſimùm gaudent,vt quę roſtro imbecillo, & tenui à natura donatę ſint,& ad ſemina frangẽda minus idoneo. Primi igitur generis auiculis nullum cibum ſapidiorem,iucundioremq.& qui magis ad earum valetudinem faciat,& magis longęuas reddat,& quo paſtæ magis aſſiduos,& ſuauiores modulos meditẽtur,phalaridis ſemine haud facile reperias. Eſt autẽ Phalaris,vt deſcribunt quidam planta,quæ tres,quatuorue culmos erigit cubitales & nõnunquã proceriores,geniculatos,Zeæ,aut tritici culmis non diſſimiles. Folia ex geniculis ſingula exeunt,acuminata,paruæ arũdini,aut tritico ſimilia:ex ijſdem geniculis quidam etiam culmi ramulorũ vice emergunt,quos folia circũamplectuntur. Spicas in ſummis culmis,& ramulis illis fert rectas digitali craſſitudine,teretes,in ſumma turbinatas,exiguis ſquamis candicantibus compactas,e quibus flores candidi exigui è breuibus ſtaminibus dependent:ſemen deinde inter ſquamas gignitur,milio non diſſimile ſplendidum,candicans,aut ſubnigrum,oblõgum,in mucronem acuminatum, guſtu milio ſimile. Quibuſcunq.has aues alere eſt cordi,huius plantæ ſemen non ignorare plurimùm conducit. Peregrinum eſt autem pluribus in locis,& multis incognitum. In Galliã ex Hiſpania affertur,& Canarijs inſulis. Maſſiliæ autẽ,quę eſt Galliæ Narbonenſis vetuſtiſſima,& præclariſſima vrbs frumentũ Canarienſe dicitur,quia eius copiam inſtitores ex Canarijs ſecum deferunt,& vnà cũ Paſſerculis Canarienſibus vendunt,quòd eo maximè delectentur,ſitq.eis cibis ſaluberrimus. Cæterùm in multis etiã alijs locis naſcitur,& magna cũ vbertate prouenit. Apud Melitenſes namq.diligentiſſimè ſeritur,& illius inſulę incolæ patria lingua Cuneno vocant, & ad conficiendũ panem(pauperes fortaſſis,& in anonę caritate)cũ tritico miſcẽt. Sicilia etiã, huius,ſeminis,vt ſi quę vlla regio, ferax eſſe perhibetur,vbi vel ſpõtè inter ſegetes triticeas potiſſimùm frequens innaſcitur. Illinc magna copia cum tritico admiſtum,tum etiã ſecretũ in oras Italicas nauibus onerarijs aduehitur,Genuam pręcipuè. Quapropter illius vrbis & totius Ligurię homines nullũ aliud hiſce auiculis cibi genus offerunt, & indigenæ ſcagliuola nuncupant, quaſi ſquamoſam. Sed quia nõ vbique terrarũ ſeminis huius habetur copia,in illius defectu,pro harum auicularum cibo,milio vti poterimus, vt apud nos Bononienſes vſus obtinuit. Sunt qui etiã panicũ,Zeã,tritici recrementa,canabis,& lini ſemina exhibeant: ſed minus tutò,nec ſine aliqua noxa:ob id enim in quoſdam corporis affectus facile incidunt,vel ſaltem mœſtã,& ferè taciturnam vitã degunt. Non deſunt etiam qui corde veruecino,aut vitulino paſcant, ſed huiuſmodi ſanè victus altero generi,quod molli,imbecilloq.roſtro prędituum eſt,magis conuenit:cui etiã prętereà,vermes,muſcas,& id genus inſecta,ouorũ vitellos ad duritiẽ coctos,carneſq.tum crudas tum coctas exhibere licebit. Sed prętereà cõmemorata ex ciceris albi farina,cũ nonnullis alijs admiſtis edulij genus quoddam parãt, quod omnibus hiſce auiculis apponi poteſt,nulli autẽ ſalubriùs,vtilius ve,quã ijs,qui minus firmo ſunt roſtro. Cuius deſcriptionem tùm vt paratu facilem,tùm vt maximè vtilem,ne dicam neceſſariam hoc in loco afferre non piguit. Duabus igitur ciceris albi farinę libris,optimè à furfuribus in cerniculo expurgatæ,amygdalarum dulciũ optimarum,quales ſunt,quas Ambroſianas appellant,quę ab interiori etiã cortice exquiſitè emũdatę fuerint,& in mortario diù contuſæ libram vnã admiſcent,& in æneum cacabum ſtanno illinitum ſimul cũ butyri recentis vncijs tribus quatuorue indunt:ignem modicum poſtea ex lignis acapnis, ne tetrũ ex fumo ſaporem ingeſta concipiant,cacabo ſubdũt,& ſuauiter,& lentè admodum decoquunt;ſed dum coquuntur,cochleari in gyrũ aſſiduè agunt, & frequenter verſant,cũ verò butyrum iam liquefactum fuerit,duos ouorum vitellos,& croci puſillum adijciunt:Mel prętereà deſpumatũ,& vt dicunt,colatum ex interuallis ſuperinfundunt, aſſiduè,vt dictũ eſt, agitantes,& cochleari verſantes. Queis omnibus quantum ſatis eſt decoctis,per cribri foramina ampliora,vel anguſtiora,prout auiũ huiuſmodi edulio paſcendarum,robur, & magnitudo exigunt,miſcellam illã digitis ſubigentes exire compellunt,& buccellulas hoc pacto granorũ milij magnitudine plus minus efformatas in ſuarum auium eſum aſſeruant:qđ cibi genus,vt in longius tempus perduret,ne putreſcat,melle ſæpiùs aſpergendũ erit,& crebrò verſandũ. Sic enim fiet,vt imputre,incorruptũq. vel ad ſex menſes perſeueret. In caueis itẽ terrę, aut vetuſti ruderis,aut pumicis fruſtulum habeatur;ad hoc enim roſtrum acuere poſſint, quod alioqui ipſis aliquando obtũditur. Ex terra autẽ aliquid ſępe vorare conſueuerũt,quò noxios humores per aluum deturbent: Id enim euacuationis genus ad ipſarũ incolumitatẽ non parum conferens natura eas docuit. Atque hæc de victu earũ in genere. Qui modo ſingulis peculiariter cõueniant:in particularibus hiſtorijs edocebimus.

Phalaridis ſemẽ vnde afferatur.

Frumentũ Canariẽſe

Phalaris vbi naſcatur.

Cuneno.

Sicilia Phalaridis ferax

Genuenſes quo ſemine canoras aues alant.

Scagliuola

Milium.

Cur veruecinum, & vitulinum Vitelli ouorum.

Edulij pro auibus quę molli ſunt roſtro deſcriptio.

CAN-

CANTVS.

AVES vere, & æstate frequenter canere non est nouum: ijs tamen temporibus illarum cantus hominibus minus gratus, minusque iucundus existit. Nam & caueis inclusæ & quæ liberæ per agros volitant, suo modulamine certatim aures velut offendunt. E contrario autumno & hyeme cantus gratior est, & maximi vbique fieri consueuit, tum ab alijs, tùm ob aucupibus; Præcipuè earum, quas in caueis inclusas seruant, vt quæ ipsis allectricibus vtuntur ad alias capiendas, quæ ex montibus à frigoribus, & niuibus depulsæ ad valles, & tepidiora loca descendunt. Quapropter non ab re, imo fortè operæ prætium fuerit, artem aliquam excogitare, qua vernales, æstiuosque cantus, tanquam inutiles, & importunos, in autumnum, primamque hyemem, velint, nolint, differre cogantur. Calendis itaque Maij, vel circiter tempore nimirum quo & homines purgare sese solent, quando iam frequentiores modulos edere meditantur, eas, quæ in dictos vsus sunt asseruandæ, purgare oportet, vt scilicet noxijs humoribus, quos hyeme coacteuare solent, penitus expulsis, naturaque inde firmata, commodius, valentiusque futuri carceris & tenebrarum incommoda ferant. Prima igitur huius instituti die betæ succum defæcatum cum aquæ nitidæ pauculo propinabimus, quem vt exhauriant, per aliquod interuallum aquam nitidam consuetum earum potum auferemus, altera herbam ipsam vellendam, edendamque in cauea suspendemus, indito insuper pugillo terræ, & rudere aliquo, qualia ex vetustarum domorum ruinis eruuntur. Si quid enim ex ijs deglutierint, vt tanquam à natura edoctæ factitare consueuerunt, non minus, quàm betæ succo, aut folijs purgabuntur. Cùm purgantur, ab intensa luce sunt arcendę, ideoque eas domo efferre non licet: Sed vt tenebris assuefiant, in dies paulatim in obscuriora loca recondendę, idque in decimam vsque lucem, ac deinde in cubiculum penitus obscurum, & quod ne minimum quidem splendoris, ne per rimulas admittat, includendæ. Sic enim importunum garritum vsque in optatum à nobis tempus differrent. Toto verò clausionis tempore ergastuli ostiolum à nemine aperiatur, præterquam vesperi ab eo, cui illarum cura demandata fuerit, is enim saltem tertio quoque die cum lucerna accensa ingredi debet, & aquam, quam conspurcare solent, mutare, scarioque pariter alueolos mundare, atque recentem simul cibum priore iam exhausto, suppeditare. Sed in primis necessum erit, vt munda semper à fœcibus, & ab omni alia immunditie caueæ seruetur. Nihil enim ipsas æquè offendit, ac teter stercoris, & aliarum immundarum rerum odor. Profuerit quoque betæ folium quarto, & succum vigesimo quoque die exhibere, præsertim Fringillis, quæ nisi optimè curentur, sæpiusq; purgentur, in cæcitatem non rarò incurrunt. Sed vt etiam pediculis, à quibus non parum infestatur hoc auium genus, minus obnoxię sint, operę preeium fuerit, illas in mundiores caueas vicesimo quoque die transferre: quò etiam fiet, vt à fœtore, qui eas aliquando interficit, vindicentur. Hac igitur ferè ratione vsque ad V. Idus Augusti curādæ sunt, quo tempore eodem modo, quo superius præcepimus, eas denuò purgare oportet. Ab hinc studendum est, vt paulatim iterum luci assuescant: cauendum tamen interim à Sole, nunquam enim deinceps vsq; ad aucupij tempus illi sunt exponendæ, ac splendor radiorum hebetantem earum visum offendat. Quæ omnia si obseruauerimus, voti nostri abūdè compotes fiemus, nimirùm ex ipsarum harmonia, atq; aucupio vtilitatem, voluptatemque simul percepturi.

Aues canoræ qua arte cantum in autumnum differant.

Quomodo & quibus purgētur.

Clausionis tempore quomodo pascendæ.

Quousque inclusas esse deceat.

CORPORIS AFFECTVS.

MVLTIS affectibus obnoxiū est vniuersum hoc auicularū genus, inter quos nullus molestior, magisve pernitiosus cæcitate ipsa: quam alioqui facilè incurrunt: & cùm iā radices iecerit, penituſq; firmata fuerit, nullam deinde curationē admittit: Quare optimi consilij erit venienti morbo occurrere, ipsamq; adorientem consentaneis propulsare remedijs. Id autem facilè præstabimus, si simul ac lachrimari cœperint, quod est incipientis ægritudinis indicium, saccharum ex betę succo alternis diebus ad quatriduū vsque propinauerimus: statimq; virgulam aliquam ficulneam caueæ intromiserimus, vt ad illam oculos perfricent; quod à natura edoctæ factitare solent, indeq; breui admodum con-

Cæcitatis curatio.

Cæcitatis incipientis indicium.

Crurum, & tibiarũ fracturæ curatio.

ualeſcere. Crura inſuper nonnunquam franguntur, vel tibiæ; quæ vt coaleſcant, & in priſtinum reducantur, ſumma cura, & ſtudio emtendum erit. Quare ablatis prius virgulis, quibus dum bene habent, inambulantes inſiſtunt, neceſſe fuerit, cibũ in ima cauea apponere, vt ſcilicet in promptu ſemper ſit: neque illũ quæritantes, huc & illuc volitare coactæ ægra membra non ſine magno diſpendio, doloreq; trahant, vnde vel commoriantur, vel penitus claudicantes, & inutiles euadant. Porrò affectum membrum neque deligandum, neque faſciandum eſt. Ex hoc enim remedij genere, quòd ſine dolore adhiberi nequeat, periculum imminet, ne humor ad partem affectam attractus, phlegmonem excitet. Sed totum negocium, præmiſſis, quæ præcepimus, naturæ eſt cõmittendum, quæ nullo alio artis præſidio eas intra pauc os dies ſanitati reſtituet. Caueas autem, quibus incluſæ ſunt remoto procul ab hominum

Phlegmone quomodo curentur.

frequentia loco abdere oportet: ne frequẽti introeuntium aſpectu territæ, huc illuc volitantes, crura, tibiaſque clathris earum magis allidant. Phlegmone etiam non ratò huiuſcemodi auiculæ tentantur; & illæ potiſſimùm, quæ calidiore ſunt intemperie, à qua eò in maiorẽ vitæ diſcrimen adducuntur, quò nobiliorem ea partem, caput nempe inuadit. Eſt autẽ eiuſcemodi inflammatio à principio cannabino ſemine vix maior, ſed temporis tractu in ciceris magnitudinẽ excreſcit: In qua ægritudine, quæ non ſine vitæ periculo exiſtit, eas eo quo à

Morbus ſubtilis, & eius cura.

nobis dictum eſt modo purgare conueniet: ſicuti etiam in morboſa illa conſtitutione, quam morbum ſubtilem appellant, quæ non minus periculoſa eſt, & exitialis. In hac enim totum corpus intumeſcit, vt in hydropicis, & venæ præſertim tumidæ apparent: pectus gracile, & excarne euadit; auis ipſa à pabuli loco non diſcedit: Sed cibum hoc, illuc diſpergit, potiùs quàm comedat. Nec minoribus à podagra, qua cũ ſæpe conflictantur, afficiuntur incommodis; nam prædoloris ſæuitia neque ſtare, neque per caueam ambulare permittuntur. Hanc

Morbi ſubtilis ſigna

Podagræ ſigna.

adeſſe, pedum, & tibiarum ſcabrities præter iam cõmemorata ſymptomata in primis declarat. Aſthma autem, quo affectu etiam eas aliquando diuexari accidit, his notis ſeſe prodit.

Aſthmatis ſigna.

Auis rauceſcit, aut penitus obmuteſcit, vel, ſi vocem non prorſus amittit, imperfectam ſaltẽ aſperam, gemebundamq; ædit adeo vt obſtrepere, & vociferari, lamẽtariq; videatur potius, quam canere. Sin nullam vocem emittat, digitos pectori admouere oportebit: nam ſi vehementi, inſueto motu palpitet, vt nullum aliud certius, & euidentius huius ægritudinis ſignũ exoptare licebit. Ab hiſce itaque iam commemoratis morbis, ſi appoſita, qualia ſunt, quæ recenſuimus, adhibeantur remedia, nonnunquã vindicari poterunt: ſecus ab epilepſia, qua

Epilepſia, & quomodo curãda

non ſecus ac homines veluti diuinitus perculſæ concidere cernuntur. Ab hac enim vel nunquam ratò admodum liberantur. Si autem à primo inſultu ſaluæ euaſerint, vngues illis ſunt illicò reſcindendi, & ipſæ optimo vino multis vicibus aſpergendæ; cauẽdum verò in primis, ne ſub ſole diù moram contrahant. Eſt & aliud morbi genus, aphtis ſimile, quod ipſas vehementer affligit, & inter aliquas corporis partes ori præcipuè incommodat. Ad quod propulſandum peponis ſemina in aqua diſſolues, & in potum triduum, quatriduumue offeres. Cùm autem eas iam meliuſculas eſſe, & conualeſcere cognouetis ſaccharum ſimili modo in aqua

Oris affectus curatio.

diſſolutum exhibebis. Aluus poſtremò non minus ac hominibus plus æquo hiſce auiculis aliquãdo profluit, tũc igitur, vt quoad licuerit, huic malo occurratur, caudæ pennas, & quę

Alui pfluuium quomodo curandus.

podici adiacent reſecabimus, aluumque oleo illinemus: & reiecto ſi forte eo ante veſcebantur, cannabino ſemine, eius loco peponis ſemina biduo miniſtrabimus: ſed ſi ex illarum numero fuerint, quæ ſeminibus non veſcuntur, omnibus alijs edulijs dimiſſis, quorum tantùm vitellos, qui eſt coctionę duritiem contraxerint, comedendos apponemus. Præter cõmemoratos affectus, quibus omnes obnoxię nõ ſunt alia eſt ægritudo omnibus communis, & quã

In plumarũ defluuio qũo ipſis opitulandum.

nulla earum deuitare poteſt, nempe plumarum defluuium. Nonnullis enim circiter calẽdas Iulij, nonnullis circa eiuſdem menſis finẽ plumæ decidunt, & poſtea nouæ renaſcuntur. Grauis eſt hæc affectio: mœſtæ tunc ſunt, & omnino ſilẽt, parum comedunt, plumæ omnes rigẽt; ipſæ verò immobiles perſiſtunt, & aliquando etiam vitam cum morte commutant. Quæ ita laborant, ter quaterue in hebdomada vino aſpergendę ſunt. Sic enim morbo faciliùs reſiſtũt,

Plumarũ defluuij ſigna.

& ab illa moleſtia citiùs ſeſe liberant. Cæterùm quò rarius, hiſce, & alijs ægritudinibus tententur, vel vt, ſi quando tentari cõtigerit, faciliùs euadant, eas, præſertim, quæ panico, cannabis ſemine, & alijs mali ſucci cibis victitant, ſemel in menſe purgare operæ pretium fuerit. Hoc commodè præſtabimus peponis ſeminibus à cortice mundatis, lactuca, cichorio, beta, angallide, & mercuriali, quæ poſtrema herba linariæ priuatim conuenit. Proderit etiam rudus aliquod ex calce, & terra in caueam inijcere. Peculiares affectus, & ipſorum remedia in

Vt minus morbis obnoxię ſint.

particularibus hiſtorijs, quas iam aggredimur, recenſebimus.

DE LVSCINIA. Cap. II.

ORDINIS RATIO.

INGRATI animi notam haudquaquam me effugere posse, existimem, aut asini auriculas, quod de Mida dictum est, habere videar, nisi inter canoras aues, quæ caueis inclusę à nobis deliciarum causa aluntur, Luscinias primas detulerim. Hæc enim animum nostrum molestissimis excruciatum curis, & assiduis studijs fessum toties recreat, refocillatq; & nunc etiã nobis hęc exarantibus aures cantus sui dulcedine, atq; harmonia demulcer, eamq; diutiùs ferè, quam solet, continuat, ac si deprecetur, vt quæ extra controuersiã cæteris cãtu præstat, ego etiam primo honore digner. Huiusce verò auiculæ encomia prosequi, & recensere superuacaneũ existimo: tum quod ipsa suimet tibicen est, & cuiusmodi sit, cantu suo declarat: tum quòd eius laudes & poetæ, & qui soluta oratione scribũt, passim vbiq; celebrẽt. Plinius in primis, vt tam musicæ auiculæ dignum se præbeat encomiastem, ipsius in canendo assiduitatẽ, suauitatem, varietatemq; & studium elegantissimis verbis longè, lateq; prosequitur: quæ eius in Luscinias laudes, ab innumeris postea scriptoribus, vel eædem omninò, vel paucis tantùm immutatis repetitę fuerũt. *a Luscinijs* inquit, *diebus ac noctibus cõtinuis quindecim garrulus siue intermissu cantus densante se frondium germine non in nouissimum digna miraturus. Primum tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in vna perfectæ musicæ scientiæ modulatus æditur sonus, & nunc continuo spiritus trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur reuocato, infuscatur exinopinato: interdum secum ipse murmurat: plenus grauis, acutus, creber, extensus, vbi visum est vibrãs, summus, medius, imus, Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit: vt non sit dubium hanc suauitatẽ præmonstratam. Ac ne qs dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, nec ijdẽ omnibus, sed sui cuiq; certant inter se palamq; animosa contentio. Victa morte finit sæpe vitam, spiritu prius deficiente, quã cantu. Meditantur aliæ iuniores, versusq; quos imitentur, accipiunt. Audit discipula intentione magna, & reddit, vicibusq; reticẽt. Intelligitur emendata correctio, iussas canere cæpisse, & cũ symphonia alienasse.* Hucusq; Plinius, & paulò inferius. *Visum iam sæpè iussas canere cæpisse, & cum symphonia alternasse.* Ad Plinij imitationem *b* Bellonius, ne in huius auiculæ laudibus recẽsendis infacũdior esse videretur, quamplurimis, ijsq; ornatissimis verbis ipsius cantum exprimere, & laudibus extollere conatus est, qui & statim in ipso proœmio vocauerat eam nobilissimam, & cui meritò inter eas, quę versantur circa sepes, virgultos, & dumos, primus locus sine controuersia deberetur. Hinc Plinij, & Bellonij in Luscinias prœconijs, authoris Philomelæ, quisquis illæ fuerit, carmina à nobis alibi, prout occasio ferebat recitata, nusquam verò melius, decentiùsue, quàm nunc, subijcere libuit.

Dulcis amica veni noctis solatia præstans,
Inter aues etenim nulla tibi similis.
Tu Philomela potes vocum discrimina mille
Mille potes varios ipsa referre sonos.
Nam quamuis alia volucres modulamina tentent;
Nulla potest modulis æquiualere tuis.
Insuper est auium spacijs garrire diurnis;
Tu cantare simul nocte dieque potes.

Non iniuria igitur auem hanc tanti fecerunt prisci illi Romani, vt queratur *c* Plinius, *Sonorum illis pretia fuisse, & quidem ampliora, quam quibus olim armigeri parabantur.* Ex cuius verbis colligere licet, Lusciniarũ magna fuisse pretia. Vnitor .n. seruus, vt apud Columellam legere est, octo millibus æstimatus est, & pluris armiger venire vinitore solitus erat, vt qui præsidium vitæ domino afferre posset. Ex quo satis constare arbitror, id quod statim sequitur apud Plinium deprauatè legi; nempe earum Lusciniam albam, quę Agrippinæ dono data est, sestertijs sex venisse, hoc est sex millibus. Cùm enim cæteras hac prærogatiua antecellet, quòd candida esset, quod est propè inusitatum, vt ait ibidem Plinius, pluris eam stetisse, non verò minoris, quàm reliquas proculdubio statuendum est. Sed iam reliqua ad huius auis historiam spectantia prosequamur, adductis tamen prius *d* Iani Cruteri carmi-

Luscinię laudes.

a l. 10. c. 29.

Luscinię cãtus laudes.

Iuniores ab adulatoribus ediscunt.

b *De hist. aui. li. c. 1.*

c l. 10. c. 29.

Vinitoris serui pretium.

Plinius deprauatus.

d lib. 3.

nibus, vt quæ eius in canendo suauitatem declarent, principemq; volucrum appellent: vt quæq; hinc pateat, nos principem locum inter canoras aues Luscinię iuremeritò assignasse. Canit igitur.

Tu quoque tu volucrem princeps Philomela latere
Quam sub ramo aliquo querquera cogit hyems.
Prode age de tenebris, & si quid amicius olim
Innumeris numeris es meditata melo.
Id nunc ne magna graue sit Victorij ad vrnam
Gutturis omnifidis totum iterare tonis.

Luscinia hoïes musicā docuit.

Non immeritò autem à scriptoribus celebratur. Nam si quæ vnquam auis fuit, ex cuius cantilenis homines musicam excogitauerint; vt quidam arbitrati sunt nimirum Luscinia est, quam habuisse magistram neminem pudere debeat, dummodo vim in hac re alitis non ignauiter assequatur.

ÆQVIVOCA.

Thachmas

Ranan.

THACHMAS Hebraicam vocem aliqui Luscinium, alij autem auem immundam, & rapacem exponunt. Rhargun vult esse genus Accipitris. Communis translatio Larum vertit. Sic & Ranan aliqui pro Luscinia, alij aliter accipiunt. Ἀηδών, etsi propria, & vulgata significatione Luscinium tantum significet, ab authoribus tamen in alijs penitus diuersis vsurpatur significatis. *a* Lycophron Syrenes propter suauem, & demulcentem earum cantum Ἀηδόνας vocat hoc in versiculo.

a In Cass. Syrenes Aedones dictæ.

Ἀρυσιγέννων κλώμακας τ' Ἀηδόνων, id est,
Et aui formium scopulos Luscinarum.

Aedones Libyssæ q̄.

Ἀηδόνες Libyssæ dicebantur etiam olim mulieres illæ, quæ Carthagine Libyæ vrbe filios suos, nescio qua religione Saturno sacrificabant, allusione nimirum ad fabulam Aedonis, siue Philomelæ, quæ filiū suum mactasse, & Thereo pro epulo apposuisse perhibetur. Aedon præterea epitheton est, quod musicum, & suauiter cantilantē significat, & aliqui volūt esse Philomelæ epitheton: Ornith. verò potiùs ad ipsius nomē pertinere putat, in cuius sententiam libenter eo. Quidam autem in epigrāmate Græco cicadam Aedona cognominat, hoc est musicam, & suauiter cantillantem: sicuti Euripides tibias Ἀηδόνας, dixit; apud quē alibi Ἀηδὼν pro tibiæ lingua per methaphoram legitur, vt asserit Hesych. qui addit præterea Mineruam à Pamphilijs Ἀηδόνα appellari. Ἀηδοὶς autem, vt testatur Varinus Luscinię pullum, & apud Archilocum muliebre pudendum, & locum, in quo canebant, & officinā significat.

Arist. correptus.

Nec illud silentio inuoluendum, quod vbi apud Aristotelem Ἀηδόνων alicubi legitur: Gaza, & Nyphus Alcyonum transtulere, quasi subolfacientes corruptum esse Aristotelis contextum, & pro Ἀηδόνου Ἀλκυόνου legendum esse, Idem autem est Ἀηδὼν apud Græcos, quod Philomela apud Latinos. Sciendum tamen, Philomelæ nomine omnes ferè Græcos, vt alibi diximus, non Luscinia, seu Hirundinem accipere. Etsi enim à latinis ferè omnibus receptum sit Prognen in Hirundinem, Philomelam verò in eius nominis auem deformatam fuisse: certa tamen Græci scriptores hanc Hirundinis, illam verò Philomelæ, seu Lucinię formā induisse volunt: quod alibi fusiùs dilucidiusque demonstrauimus. Quapropter sufficit nunc id *b* Aristotelis testimonio fulcire, qui laudat Georgiæ ingenium, qui cùm ambularet in aperto foro, fortèq; Hirundo supra caput volitans ipsum stercore inquinasset, respiciens illam, inquit, *Turpe tibi hoc sanè Philomela. Si enim*, inquit, *vt auem ipsam increpuisset, locum reprehensio non habuisset. Neque enim aui, quamuis commiserit turpitudinem vllam eares affert: sed virgini turpe id factum est, quo nomine illam vocauit. Fortè igitur exprobrauit Gorgias Hirundini flagitium, quod fecisset tanquam cum virgine non aue, sermonem cum ea habens. Et Philomela nāq; illa auis facta fuerat.* Hęc Aristoteles: ex cuius verbis, quod asseruimus, mirificè confirmatur. Sed neq; Luscinię nomen amphibologia caret. Narrat enim *c* Bellonius Passerem rubi à quibusdam Luscinium vocari, sed perperam. Est enim, vt ait ille Passer rubi auis colore quidem referens Luscinia, vnde factum vt à rusticis Gallinæ Rousſette appelletur; minor tamen ipsa Luscinia, quod etiam nomen diminutiuum illi à rusticis inditum denotare videtur. Sed de hac auicula suo loco iam egimus. Sunt etiam teste Ornithologo, quædam bombardarum genera, vt vocat, quæ nescio ob quam causam Luscinię dicuntur, Italorum Roscignuolo, siue Vsignuolo quid penitus ab aue diuersum significat apud Ioan. Bocaccium, quem Hetruriæ Ciceronem appellare libet, illud nimirum in homine, quod

b Rethor. li. 3.

c De auib. l. 7. c. 1.

Rousſette.

sine

sine rubore ab ingenuo proferri nequit. Hic enim in lepidissima illa fabella, quam de Ricciardi nubili iam filia Lusciniam mane cantillantem audire cupiente recenset, illam in somno Lusciniam manibus habentem à patre deprehensam fuisse commemorat. Græci igitur Latiniq; & Itali eodem vocabulo & auem, de qua sermo est, & aliã penitus diuersã significãt sine vlla additione, Galli verò cum additione suum. Rossignuol in alia significatione vsurpant. Phœnicurum enim aliam prorsus auiculam, teste *c* Bellonio, Rossignuol de muraille, id est, Lusciniam murorum appellant.

Phenicur⁹ Rossignol de Muraille Gallis dictus.

c lib. 7. de auib. c. 7.

SYNONYMA.

THACHMAS & Ranan Hebraicas voces aliquos Lusciniam interpretari diximus. Arabicè dicitur Odorbrion, Enondom: & voce quasi corrupta à Græco Ανδὸν, vt asserit Syluaticus, Andon quoque legitur apud Auicennæ interpretem. Ανδὼν Græca vox est, Lusciniam vt iam diximus, significans, & facit genitiuum Ανδονὸς penultima breui. Reperitur & Ανδόος cõtractè, & Ανδοῦς poetice, & vocatiuus Ανδοῖ tanquam à recto Ανδώ fit autẽ Ανδὼν à verbo ἀείδειν mutatione Aeolica ει diphthongi in η impropriam diphtongũ. Recentiores quidem deriuant ab ἀεὶ ἀδω, quod sine intermissione ferè canat, vbi incæperit. Legitur apud *a* Theocritũ Αδὸνες pro Ανδώνες. Αβηδόνα, Ανδόνα Hesychius, & Varinus. Τετράδυσιν Ανδόνα. Idẽ Ατθὶ κόρα μελίθρεττε, &c. habetur in Græcis epigrammatibus, quo in loco Brodæus Atthidem vel Hirundinem, vel Lusciniam interpretatur, Ornithologus Hirundinẽ. Ολολυγὸνα quidam apud Theocritum interpretantur Lusciniam, vel Hirundinem. Nos infra de hoc nostram aperiemus sententiam. Ανδὼ idem est, quod Ανδὼν, sicuti, & Ανδονιεύς, quod postremum in hoc tãtũm differt, quod masculina terminatione profertur, ac si dicatur Luscinius, aut Lusciniolus; & videtur esse factũ ex Αιδονὶς, quod præter alia Lusciniæ pullum significare diximus. Sunt tamen qui velint diminutiui formam, siue terminationem habere, nõ autẽ significationẽ: quibus libẽter adhæreo. Daphnis enim hac voce vtens apud *b* Theocritum non paruulæ Lusciniæ, sed adultioris sibi vocem precari censendum est. Canit autẽ.

Thachmas Ranan. Odobrion. Enondom Audon.

a Iliad. 19.

Αδονὶς. quorundã sentẽtia diminutiui formã, nõ significationẽ hẽt.

b Eidyl. 8.

Αιπερ ὁμοῖον
Μοισίσδοι Δὰφνις ταῖσιν ἡδονῖσι, id est,
Vtinam eodem modo
Caneret Daphnis sicut Lusciniа.

Latini quoq; hoc nomen seruant. Virgilius:

Quodq; leues Calami, quod suauis cantat Aedon.

Vbi non parum hallucinatur interpres, qui pro Aedone musici cuiusdam nomen interpretatur. Dicitur apud eosdem & Philomela, non autem Philomena, vt admonet Cælius Rhodiginus, suffragante Pausaniæ authoritate. Græci autem, vt in superioribus annotauimus, Philomelæ nomine Hirundinem plerunque accipiunt, sicut Prognes vocabulo Lusciniam, veluti cùm Epops apud *c* Aristophanẽ Lusciniam alloquẽs, *Progne*, inquit, *Exi, & te ipsam ostende hospitibus.* Latini Philomelæ, & Lusciniæ vocabulo in eadem passim significatione vtuntur. Poetæ verò videtur Philomelam libentiùs vsurpare, sicut oratores Lusciniam: de cuius posterioris vocis etymologia diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim quòd in lucis canat sic dictam volunt: nonnulli verò quod canat ante lucem, vel quòd cantu suo significare soleat diei surgentis exortum. Mihi in primis arridet *d* M. Varronis sententia, qui sic dictam autumat quòd lugens canat. Inquit enim: *Lusciola* (hoc nomine ab eo appellatur, quod idem est cum est Luscinia) *quod luctuosè canere existimatur, atque ex Attica Progne in luctu facta auis.* Omnes enim ferè scriptores eius cantum per hæc verba lugere, gemere, aut flere, & eiusmodi plerunque exprimunt: vt ex ipsorum authoritatibus mox post adducendis elucescet. Lusciniæ diminutiuum est Lusciniola, qua voce vtitur *e* Plautus:

c In Auib.

Lusciniæ etymum.

d De ling. lat. lib. 4.

Lusciniola

e In Bacc.

Polego mutuo, ne Lusciniolæ defuat oratio.

Quo in versiculo videtur locum habere, quod de voce Αδονὶς superius dictum est, nempe diminuentem formam potiùs, quam significationem obtinere. Atthis præterea, etsi, vt iam diximus, alij aliter interpretentur, à poetis aliquando nuncupatur, quasi Attica, ad fabulam nimirum respicientibus, qua Philomela Pandionis Atheniensibus regis filia in hanc auem dicitur esse transformata Martialis:

Sic vbi multi sona ferunt sacer Atthide lucus.

hist. lib. 9. cap. 49. Cùm æstate colorem, vocemque mutauit in Italia alio nomine appellari scribit *f* Aristoteles, sed hoc nomen à nullo fuit traditum, licet Albertus hyeme vnisonum appellari dicat. Ego nec Vnisonum appellari, nec alio quopiam diuerso nomine apud Italos vnquam eo tempore audiui. De huius autem auiculæ hactenus commemoratis nomẽclaturis satis apud omnes etsi non omnino conuenit. Quod verò nonnulli Acantidis etiam ei nomen indiderint, ijme Hercule toto penitus cœlo errãt. Nec illi mea sententia ferendi sunt, qui auiculis illis, quæ mense Augusto, & Autumno pinguescunt, & Ficedulæ indiscriminatim vocantur, Luscinias annumerant. Hi enim auiculam quandam Curucam nimirum quibusdam putatã cum ipsa Luscinia confundunt. Erant pariter, vt annotat *g* Bellonius, quidam authores Græci Neoterici, qui auem quandã ab ipsis Potamidam dictam inter Luscinias recensent. Hanc etenim ait, secum in Cretam nauigasset, ex ipsius nido cognouisse ex Crucarum genere. Nonnulli, vt *h* Isidorus, Acredulam eandem esse cũ Luscinia arbitrãtur ex illo *i* Ciceronis.

Vnisonũ.

Luscinia non est Achantis.

Luscinia non est Curuca.

b *De Aui. lib. 7. c. 3.*

Luscinia differt à Potamida.

Et matutinis Acredula vocibus instat.

Sed ibi Cicero Acredulam vertit auem, quæ ab Arato Ολολυγών dicitur, quamque aliter Festus Vlulam vertit. Inquit enim:

h *Ori. l. 12.*

i *l. de diu.*

Si matutinas Vlulæ dant carmine voces.

Acredula. Vlula.

Ex cuius interpretatione fortasse quispiam Acredulam, & Vlulam eandem auem esse conijciet. Sed Philomelæ author distinguit eas. De Vlula namque sic canit:

Ast Vlulant Vlulæ dant carmine voces.

Et de Acredula iam dixeras:

Vere calente nouos componit Acredula cantus,
Matutinali tempore tunc mitilans.

Ex quo etiam apparet, authorem illum Philomelam ab vtraque aue diuersam statuere, vt de qua statim in ipsis primis carminibus dixerat.

Tu Philomela potes vocum discrimina mille
Mille potes varios ipsa referre modos.

Cæterùm vt ego de hac re sententiam meam aperiam, nihil obstare video, quin pro vtraque voce tùm Græca, tùm latina Lusciniam rectè interpretari possimus. Neque enim tanti est apud me Festi, aut authoris Philomelæ authoritas, vt ab hac me opinione dimoueant. Nec mihi quis Ciceronem obijciat scribentem:

Sæpè etiam per triste canit de pectore carmen,
Et matutinis Acredula vocibus instat.

Videtur enim innuere Acredulam auem esse mali ominis. Luscinia auem boni semper habita fuit, vt suo loco. Sed non rectè id ex eius verbis quis inferat; cùm solùm matutinum eius, nimium frequentem & peruicacem cantum, imminentem tempestatem præmonstrare dicat. Vt verò nos huic magis sententiæ firmiter inhæreamus, faciunt cùm tempus, quo canere dicitur, matutinum nimirum, Lusciniæ fere peculiare: tum quòd eius cantus querelæ dicãtur, quod vocabulo, aut consimili & Philomelæ cantiunculæ à poetis fere semper exprimi solẽt. Vtrunque autem ex illius carminibus liquidò patet.

Philomelę cãtus querelæ dicuntur.

Et matutinis Acredula vocibus instat,
Vocibus instat, & assiduas iacet ore querulas,
Cùm primum gelidos rores aurora remittit.

Accedit quod de hac eadem aue sub Ololygonis nomine tradit *k* Theocritus, quod scilicet in densis ruborum spinis canat. Lusciniam verò in dumetis libentissimè degere nemo est, qui ignoret, cuius rei causam nos aliàs assignabimus. Theocriti verba sunt hæc.

k *Eid. 7.*

Τοὶ δὲ ποτὶ σκιεραῖς ὑροδάμνισιν αἰθαλίωνες
Τέττιγες λαλαγεῦντες ἔχον πόνον. ἀδ' Ολολυγων
Τηλόθεν ἐν πυκινῆσι βάτων τρύζεσκεν ἀκάνθαις,
Ad opocas verò frutices ardentiunculæ
Cicadæ gannientes garriebant & Acredula
Procul in densis ruborum stridebat spinis.

Hæc nostra est de Acredula, & Ololygone sententia. Cæterùm haud abre me facturum existimo, si quid de his vocibus alij senserint paucis referam. Quidam igitur apud eundem Aratum iu recitatis carminibus Ololygona interpretãtur auis solitariæ genus. Author quidam innominatus libelli de animalibus, & plantis à Roberto Stephano excusi cum nomẽclaturis Gallicis, scribit, Acredulam auem canoram à quibusdam vulgò credi Rauarinum, alijs Gallorum Tarinum, alijs Lusciniam, & esse ex earum genere, ex quibus futura tempestas,

Diuersę de Ololygone sniæ.

Rauarinus Tarinus.

stas, aut pluuia prædici poteſt. Acredulam alij interpretantur auem Germanis (Saxonibus) dictam Grynerlin, quam hoc nomine ſibi incognitam eſſe teſtatur Ornithologus. Scoppa, & Franciſcus Alumnus Calandram vulgò dictam, quæ ex genere Alaudarum eſt. Theocriti Scholiaſtes Ololygona interpretatur Hirundinem, quæ Ityn deploret, vel Luſciniam. Sed iam præſtiterit, reliqua huic loco deſeruientia pertractare, quod præſtabimus, ſi quomodo ab authoribus periphraſticè circumſcribatur, oſtenderimus. Propertius in primis vocat illam volucrem Atticam à patria. Grynerlyn Calandra. Hirundo. Volucris Attica.

Non tam nocturna volucris funeſta querelis
Attica Cœcropijs obſtrepit in foljs. l *In Her. le Oeth.*

Iole apud *l* Senecam vocat alitem Dauliam:

—— Qualis natum
Daulias ales ſolet Hiſmariæ
Flere ſub vmbræ

Qua periphraſi vſus fuerat *m* Ouidius:

Talis in vmbroſis mitis nunc deniq; ſyluis
Deflet Treicium Daulias ales Itin. m *ad Liu.*

Hos imitati ſunt Iulius Cæſar Scaliger, & Iulius Aelius Crotus, vterq; tamen ſine ſubſtantiuo aliter: quorum ille ſic canit:

Daulias exigaè quæritur dum noctis in vmbra
Dulcibus attonitas quæ ſtibus vrget aues. Daulias.

n Hic verò: n *Herm. l. 1.*

Obſtrepit angutis Daulias in foljs.

Eſt autem Daulias patronymicum à Daulide Phocidis oppido olim ſub ditione Therei regis Thracum, quem Philomelæ virum fuiſſe perhibent. Conſimili forma à Pandione eius patre Pandiona ales, vel volucris dici queat, ſicut etiam Hirundo: vt apud *o* Statium: Ales pandionia. o *Theb. 8.*

Sic Pandia: epeiunt vbi fida volucres
Hoſpitia.

Et hunc ſequutum Politianum: p *in Mant.*

Dant Pandionas volucres, ter murmure placant
Liuentes oculos, ter frontem bacchare tangunt.

Aliquando per primitiuum circumſcribitur, ſicut ab *q* Ouidio: q *ad Piſ.*

Sic nec Olorines audet Pandionis ales
Parua referre ſonos nec ſi velit improba poſſit.

Et *r* Luciano: *Et ſi Pandionis natam dixeris, rudis, & inepta eſt, quanquam vocem multi ſonam ederè ſoleat.* Ab Homero autem Pandarei filia, vt à Græcis alijs Pandaris patronymica forma. Sed fortaſsè idem fuerit Pandareus cum Pandione. *s* Statius eam ſic deſcripſit: r *in Imag.* s *Syl. l. 2.*

Et quæ Biſtonio quæritur ſoror orba cubili.

Vocat autem ſororem nempe Hirundinis priuam cubili Biſtonio, ideſt Thracio, quod eſt poſſeſſiuum à Biſtonia regione Thraciæ inter Neſſum, & Hebrum fluuios, ita dicta à vicino lacu, quem Biſtonidem appellant: vt quibuſdam placet à Biſtone rege. Cultioris idiomatis Itali vocant Luſignolo, Vſignolo, Roſcignuolo, & Filomena etiam legitur apud poetas, vt apud Petrarcham:

E garrir Progne, e pianger Filomena.

Galli Roſcignol appellant, à quibus ſic dictum Bellonius vult, quia quodammodo rubras habere pennas videatur. Ego tamen ab illis ſic nuncupari arbitror à Latino Luſcinia, vel potius à diminutiuo Luſciniola. Hoc eſt enim Gallis familiare, vt L literam in R mutent. Hiſpanicè dicitur Ruiſſenor, vel Ruiſſenol; Germanicè ein Nachtgall, Anglicè à Nyghtyngall apud Batauos Nachtegael, Illyricis Slauuiñ.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

LVSCINIAM inter canoras aues reponendam eſſe, & in ipſis primas ferre ex dictis patere arbitror. Scribit *a* Bellonius, Luſciniarum quaſdam vitam agere in ſyluis, & appellari Roſcignol ramige, ideſt, Luſcinias ramorum; has in cantu diutiùs perſeuerare affirmat; quaſdam verò ſæpes colere, & eſſe alijs minores. Sed neque Ariſtoteles, neque Plinius, neque alij, huiuſmodi differentias ponunt, quod nouerim. Poſſint tamen afferri non- a *de auibus c. 1.*

ri nonnullæ accidentariæ differentiæ. Aliæ namque Luſciniæ montanæ, aliæ paluſtres à locorum, vbi degunt, diuerſitate, dici queant: Alias autem montes, alias paluſtria amare ex cantus diuerſitate obſeruauit *b* Iulius Alexandrinus. *Et obſeruatum*, inquit, *Luſcinias paluſtribus in locis, ac planis multò minus ſonorum edere cantum ſolitas, quam montanis eandem omnino ob cauſam, vtique humiditatis nimiæ vocis inſtrumenta velut relaxantis, vt contenta, arguta, atq; canora à voce nequeant.* Poſſint præterea huiuſmodi differentiæ ſimiliter ſumi à colore. Nonnullæ enim ſunt viſæ candidæ, cuiuſmodi illa fuit, cuius meminit Plinius, vt à nobis eſt ſuperius annotatum. Ego huiuſcemodi Luſcinias aliquando obſeruaui, depinxi iconem exhibiturus ſum. Reliquæ differentiæ tãti momenti non ſunt, vt in eis enarrandis diutiùs immoremur,

b *In lib. 9. Gal. de ſimpl. medi. c. debile.*

Luſciniæ candidæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

NVLLA ab Ariſtotele, aut à Plinio refertur nota peculiaris, quæ Luſciniam ab alijs auibus diſcriminet, præter vnam, ab vtroque recenſitam. *a* Ille namque id ei proprium eſſe affirmat *linguæ ſummo acumine carere*. *b* Hic verò (quod ex Ariſtotele ipſo deſumpſit) *Linguæ tenuitatem illam primam non eſſe, ei quæ cæteris auibus, atque hoc illi cum Atricapilla commune intercedere.* *c* Franciſcus Sanctius, quòd Luſciniam lingua prorſus ferè deſtitutam obſeruaſſet, vt affirmat, Luſcinias prorſus ea carere credit, cùm ſcribit: Auem porrò ipſa Philomelam lingua carere pro certo affirmare poſſum, niſi me oculi fallunt. Nam diebus ab hinc paucis, cùm hæc ſcriberem, amicus quidam meus mihi commonſtrauit Philomelam in cauea concluſam, quàm cum inde extraxiſſemus, per tenue veſtigium linguæ vix potuimus reperire: quæ res non paruam mihi præbuit admirationem, tantam ineſſe huic auiculæ ſuauitatem cantilenæ, & vocis criſpationem, nullam tamen linguam, niſi fortè eam in gutture habeat abſconditam: vnde non abre finxerunt poetæ Philomelæ præciſam fuiſſe linguam. Hæc ille. Quod an verum ſit alijs iudicandum relinquo. Ego quidem quot quot vidi (vidi autem plurimas) Linguam eamque ſatis conſpicuam habere animaduerti. Quod autem aſſerat, linguæ priuationem poetis occaſionem præbuiſſe, vt Philomelam à Thereo elinguatam fuiſſe configerent, alij non admitterent, nam fabulæ huic ſatis idoneum erat argumentum, quòd linguæ ſummo acumine careat. Cæterùm vt proſequamur, Luſcinia Paſſere paulò minor eſt, licet aliqui longior appareat. Roſtrum oblongiuſculum atq; teneriuſculum, & molle, quod cùm aperit, inſignem tũ oris, tum faucium hiatum præ ſe fert. Caput, collum, & dorſum ex phœniceo, ſeu ſpadiceo ad cinereum quodammodo vergente colore decorantur. In alis verò & in cauda ſpadiceus ille color vegetior eſt, & magis eluceſcit, quamuis tamen in hac magis, in illis minus. Gula, pectus, venter & vropygium, ſubcinerea aliquantulum albicans videntur. Crura oblonga, vngues ſubtiles, & aliquantulum incurui. Mari fæmina quo ad corporis habitum, ſimilis, licet fortaſſis illa aliquãdo ad cinereum magis vergit: quo diſcrimine etiam iuniores, ab adultioribus diſtinguuntur. Pulchrè noui Homerum hanc auem χλωρίδα vocaſſe eamq; vocem à quibuſdam exponi luteam, ac ſi luteus torquis, vt putant, collum eius ambiat. Sed quæ torque luteo decoretur, nũquam obſeruaui. Quare viridem potiùs interpretarer: (χλωρός enim & viridem & luteum colorem ſignificat:) non quòd viridis ſit auicula, ſed quòd vere maximè appareat, quãdo virent omnia, ipſaq; ſedens in viridantibus foliis dulce modulatur melos. Niſi fortè luteam dixerit Poeta, cùm iam colorem mutauerit, quod ſanè de ea *d* Ariſtoteles. *e* Plinius *f* Ælianus alijque ſcribunt, nimirum æſtate colorem mutare, quare fortè tũc nonnihil lutei, idq; præcipuè circa collum acquirat. Quo ſenſu fortaſſis etiam Theocritus & Ariſtophanes Luſcinias ξάνθας, id eſt flauas nuncupant, licet eandem dictionem Euripidis interpres verterit flauo roſtro. Quare ſuſpicari quis queat poetas de roſtri interiori parte intelligere: os enim interius nonnihil flauet, vti in canẽtibus conſpicitur maximè. Alijs Poetis etiam ποικιλοδειρος, & χλωράνες cognominatur, id eſt, collo inſignis vario, aut viridi, aut luteo; poſtremum epitheton cum ſuperiori conuenit. Ποικιλοδειρος fortè verò ſynecdochicè dicta ſit, vt per collum vocem accipiamus, quam nimirum variam, & floridam ædit. Albas aliquando reperiri Luſcinias ante monui, vnamque olim Agrippinæ dono datam fuiſſe ex *g* Plinio dixi. Ego quoque albam Luſciniam olim obſeruaui, iconemque hic illius exhibere non piguit.

a *Hi. lib. 9. cap. 15.*
b *L. x. c. 29.*
c *Com. in Alc. embl. 70.*

Luſcinia ferè ſine lingua.

Luſciniæ deſcriptio.
Magnitu.
Roſtrum.
Caput.
Collum.
Dorſum.
Gula.
Pectus.
Venter.
Vropygiũ.
Crura.
Vngues.

d *hiſt. li. 9. c. 49.*
e *li. x. c. 19.*
f *de anim. l. 12. ca. 28.*

g *l. x. c. 29.*

VOX

Luſcinia cum Tragopogo.

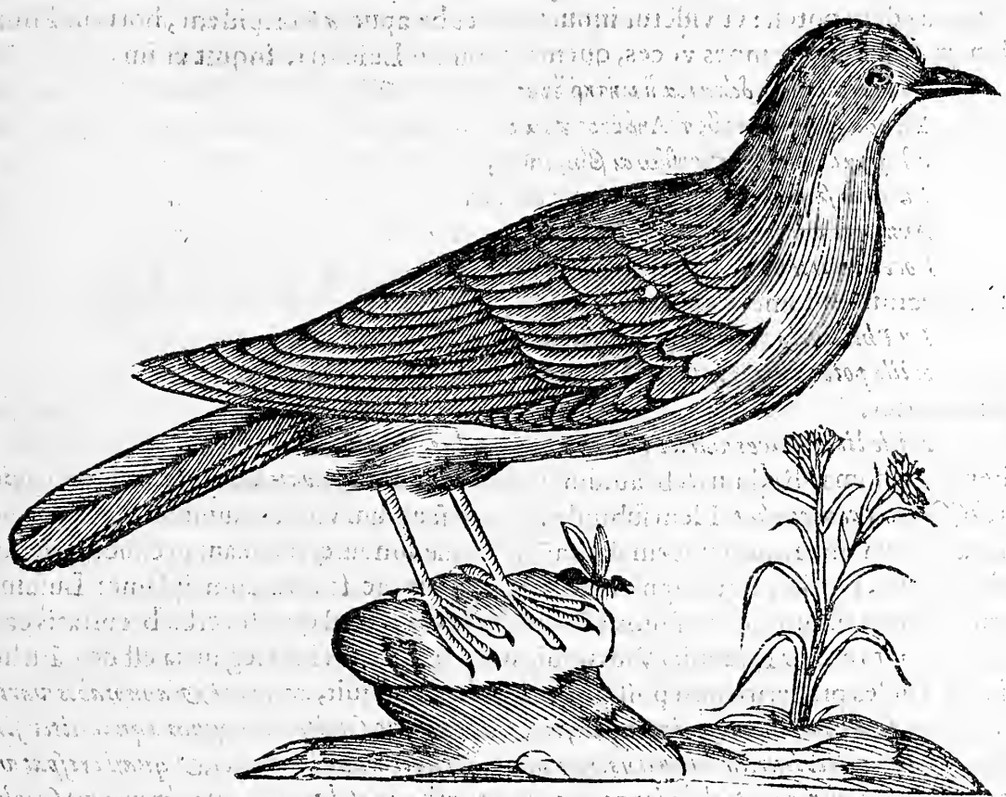

Luſcinia alba cum amygdalo erythromelano.

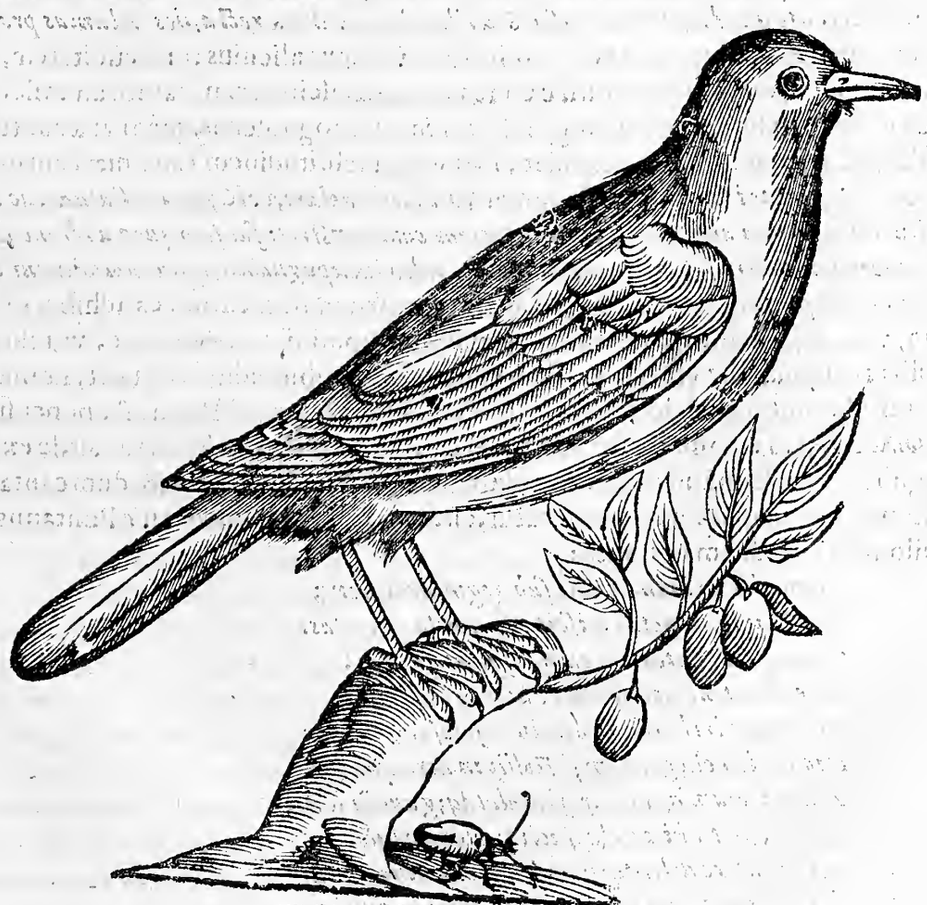

VOX. CANTVS.

Luſciniæ nulla vox peculiaris.

LVSCINIÆ nulla vox aſcribitur peculiaris. Ipſa enim omnia ferè vocum diſcrimina edere poteſt: vt videtur innuere Hecuba apud *a* Euripidem, hortans Polixenam, vt emittat omnes voces, quemadmodum Luſcinia. Inquit enim:

a In Hæc. actu 2.

Σὺ δ' εἴτι μείζω δώναμα ἢ μὴ τὴρ ἔκυς
Σπούδαζε, πέσας ὕς τ' Ἀηδόνος στόμα
Εθογγας ἰῦσα, μὴ στερηθῆναι βίου, ideſt,
Tu verò ſi quid plus, quem mater valeas,
Annitere omnes, ceu os Luſciniæ
Voces emittens ne vitæ orberis tua.

Diſertè id cecinit Philomelæ author:

Tu Philomela potes vocum diſcrimina mille
Mille potes varios ipſa referre modos.

Et Strotius pater.

Mille licet dulces variet Philomela querelas.

b Acol. l. 2.

Similiter & *b* Thomas Radinus, vbi auium voces recenſet. *Philomela ſi quidem*, inquit, *mille vocum diſcrimina contexebat.* Idem ſubinde ſingularũ auium voces enumerat, ac ſi innuere volens, cæteris vnam tantùm vocem datam, Luſciniæ innumeras. Quam in canẽdo vocum multiplicitatem, plurimi ijq; magni nomine ſcriptoris, ac ſe ipſis cum ipſamet Luſcinia de cantu eſſet certandum, ornatiſſimis efferunt præconijs: ſed quorũ verba breuitatis cauſa omitto. Vnus tamen *c* Ludouici Viuis, quia mira ſermonis eius elegantia eſt de cãtu huius auiculæ, laudes præterire non poſſum. *Animaduerte*, inquit, *accuratè, & annotabis varietatem omnium ſonorum: nunc non interquieſcit, ſed continuo ſpiritu in longum æquabiliter ſine mutatione: nunc inflectitur: iã minutiùs, & conciſiùs canit: nunc intorquet, & quaſi criſpat vocẽ: nunc extendit, iam reuocet: aliàs longos concinit verſus quaſi heroicos; aliàs breues, vt ſapphicos: interdum breuiſſimos, vt Adonicos. Quin etiam quaſi muſica ludos, & ſcholas habent. Meditantur aliæ iuniores, verſuſq; quos imitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magna: vtinam nos præceptores noſtros pari, & reddit, vicibuſq; reticent. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quadam repræhenſio. Sed illas ducit naturæ recta, nos voluntas praua.* Tanta verò ineſt in hac vocum varietate ſuauitas, vt cùm quis alicuius rei iucũditatem, ac dulcedinem oſtendere cupit, quæ nimirũ cæteras vincat, Luſciniæ eam cantui aſſimilet: Ita *d* Lucianus verborum ſuorum vim longè inferiorem eſſe cognoſcens, quàm vt à cantus harmonia viſus iucunditatem vinci oſtendat, Pauonis pulchritudinem Luſciniæ cantui, cõparat, inquiens: *At ſi quis iuxta illum* (Pauonem) *vel Philomelam, vel Cygnum ſtatuat, ac canere iubeat, inter canendum autem Pauonem iacentem commonſtret: ſat ſcio quod ad hunc flexuros ſit animus, longum valere iuſſis illorum canticis. Adeo inexpugnabile quiddam videtur eſſe ea qua per viſum voluptas capitur.* Sed vt de Luſcinia proſequamur. Tãtùm ea adhibet in hac varia ſuauiq; voce efformanda ſtudium, tandem ſibi, & hominibus complicet, vt nihil neq; illi, neq; illis antiquius eſſe videatur. Illam neq; ab hominibus ediſcere pudet, immò verò eorum cantu ſummopere delectari ſcribunt Petrus Bellonius, & Petrus Apponenſis: hincq; fortè Φιλαοιδὸς; id eſt, amatrix cantorũ, vel cantus dicta fuerit. Albertus ait, ſe experimento cognouiſſe, Luſciniã ad cantantes aduolare, modò bene cantent, & dum cantant, tacitè auſcultare, & mox quaſi vincere enitatur, alternatim canere. Idem ait *e* Pontanus carmine de Philomela Ariadnam imitante:

c Exer. li. lat. dialog. veſt.

d De dom.

e In Acõ.

Ad corylos Ariadnæ canit ſub tegmina ducens;
Dum canit, aſſuetas miſcet Philomela querelas.
Coniugis abſentes hac cùm ſuſpirat amores:
Ingeminat memorem nati Philomela dolorem.
Dumque viri barbam meminit, ſetoſaq; mentas
Hìc Philomela grauem ſuſtollit in aera quæſtum.
Dumq; totum quæritur, frandataq; gaudia leſti;
Mæſta, ſilet Philomela, facitq; ſilentia luctus.
Suſpirant, re dolentq; ſimul, quo carmine captæ
Formicæ tacitum dant læta per agmina pulſquam.

Alibi

f Alibi etiam de ſuaui cantu Lepidinæ loquens Philomelam, quod Lepidinam vincere neſciret velut ira percitam ac quaſi inuidam illinc diſceſſiſſe, vbi canebat Lepidina, ac ſi innuere vellet. Luſciniam quando ſe victam ab hominibus cantando cognoſcat, inuidia contabeſcere. Canit ergo: *f In Lep.*

Cum canere inciperet, atro *hic dente pilaſter*
Latrat, & ipſa fugæ ſepem inſidiaſq; reliqui
Inuidia (ſic Nicla refert) Philomela receſſit.

Philomelæ vero nullam eſſe peculiarem vocem, vt ante dixi, cõfirmare videntur Iulius Pollux, & Aelianus. Ille enim ſuam cuiq; animalium aſſignans, Εὐτομεῖν, id eſt cantillare Luſciniarum eſſe dicit. Hic verò Catrei anis vocem acutam, & conciſam eſſe, ſicut Luſcinię. Quæ quidem ab vtroque aſſignatæ voces cõmunes ſunt, & omnibus auiculis canoris recto accõmodari poſſunt: nulli autem meliùs, quam Luſcinię, & præſertim, quam affert Pollux, qua vtitur Iulius Cæſar Scaliger in hiſce lepidis verſiculis: Catrei.

Hinc gutturillo Luſcinilla cantillans,
Hinc murmurante ripa garriens ſinu
Grata quietis plena dona miniſtrabant.

Sed & multæ aliæ communes pariter voces Luſciniæ attribuuntur. Nullæ autem frequẽtiùs, quam quæ luctum ſignificant, cuiuſmodi ſunt lugere, flere, plorare, & id genus ſimilia *g* Moſchus legere facit in ſyluis, inquiens: *g Eydil. 9.*

Δόνες αἱ πυκινοῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις, id eſt.
Luſciniæ quæ denſis lugetis in foliis,

Et quæ ſequuntur. Chorus apud *h* Sophoclem de Electra loquens gemere, & lugere: *h In Electr.*

Electra prodita duris — *Lugit gemit peremptum*
Quatitur querelis ſola — *Miſera parentem nullo*
Semper peremptum querula — *Metu mortis perculſa.*
In modum Luſciniæ

i Baptiſta etiam Mantuanus Luſciniæ cantum per hæc verba plorare, & quæri exprimit: *i In villa reſtig.*

Philomela peremptum
Plorat Itym.

item *k* alibi *Mane ſub auroram cùm ros matutinus in herbam* *k Faſt. l. 5.*
Ros pluit, & linguæ quæritur Philomela rapinam.

Græcos, & Latinos poetas in hoc imitati ſunt Itali, & inter alios Torquatus *l* Taſſus: *l Hiera. lib. tib. 18.*

E di muſico Cigno il flebil canto,
E l'Vſignuol, che plora, e li riſponde.

Is tamen gemitus, & ploratus. (Quamuis vero gemere, & plorare ea dicatur) haud inſuauis eſt, ſed ſuauis admodum, & auribus periucundis, vt dixi, & innuit *m* etiam Sophocles, cum inducit chorum prædicentem Salamim ploraturam ob Aiacis demẽtiam non in modum Luſciniæ, hoc eſt non ſuaui fletu, & dulcibus querelis, quales ſunt Luſciniæ, ſed miſerabili prorſus gemitu, miſeroque vlulatu. Ait autem: *m In Aia. flagel.*

Quando tu iam multo confecta æuo, — *Non in modum querulæ*
Canoq; obſita ſenio — *Luſciniæ plorabis:*
Illum mater deſipientem — *Sed manifeſtos occines*
Miſerrima audies, — *Miſera eiulatus.*
Ah quàm miſerabiliter

Diſertè admodum Petrarca: vbi air:

Quel Roſcignuol, che sì ſoaue piagne,
Forſe i ſuoi figli, ò ſua cara conſorte.

Item alibi:

E'l Roſcignuol, che dolcemente à l'ombra
Tutte le notte ſi lamenta, e piagne
Di dolcezza empie il Cielo, e le campagne,
Con tante noti sì ſoaui, e ſcorte.

Sunt qui Luſcinias ſibilare dixerũt, quo verbo etiam vtitur *n* Sidonius Apollinaris ruris ſui delicias enarrans. Ait eñ: *Hic iam quam volupe eſt, auribus inſonare cicadas meridie cõcrepantes, ranas crepuſculo incũbente blacterantes, Cianoſq; atq; Anſeres connubia nocte clãgentes intẽpeſta, Gallos Gallinaceos cõcinnentes, oſcines Coruos voce triplicata puniceã ſurgentis auroræ fatẽ conſalutãtes: diluculo aũt Philomelã inter frutices ſibilantẽ*, & quæ ſequuntur. Sed & Theo- *n Epi. l. 1.*

critus

Sibilare quibus proprium.

critus voces Luſciniarum ſibilos dixit, vt in illo verſiculo à nobis ſuperius recitato videre eſt; ſibila verò hæc ſuauiſſima, & iucundiſſima æſtimari debent, non qualia ædunt dracones, quorum ferè proprium eſt ſibilare, ſed qualis eſt dulcis ille ventí ſonitus leniter flãtis, & inter frõdes ſuauiter murmurantis. Similiter Cineſia apud o Ariſtoph. fieri cupit Ἀηδὼν λιγυμύθος, id eſt canora Luſcinia, non vt quidã exponunt ſtridula; nam ſtridor ingratus & aſper ſonus eſt. Quod verò p D. Chriſoſtomus Luſciniam à poetis tardilinguam appellari dicat, ego me nuſquã id legiſſe, & cauſam, cur ſic appellata fuerit, ignorare ingenuè fateor, auis ſcilicet tam canora, & muſica, quę omniũ vocaliſſima à primi nominis ſcriptoribus dici meruit. Sed huius appellationis cauſam profundioris iudicij viri fortaſſe excogitabunt. Nos interim quæ de ipſius cantu dicenda ſuperſunt, proſequamur. Canere ſolet, vt q Ariſtoteles, Plinius ac alij docent, aſſiduè diebus ac noctibus quindecim, cùm ſylua fronde incipit opacapare; deinde canit quidem, ſed non aſſiduè. Author de natura rerũ addit, tunc remporis adeò ſuo cantu delectari, vt rariſſimè comedat, canere verò ſumma cum feſtinatione. Sed & tunc, & alijs temporibus, quo dies tranquillior, ac ſerenior ſit, eò canit ſuauiùs, & inacceſſabiliùs; vnde r Strozius pater, vt ſummã amęnitatẽ diei natalis Anthiæ oſtenderet, ſic canit:

o *In auib.*

p *Orat. 47.*

Luſcinia tardilingua.

q *bi. l. 9. c. 47.*

r *Erot. l. 1.*

Garrula vicinis carmen Philomela ſub vmbris
Integrat, & ſolito dulciùs orſa quæri.

Hallucinantur ergò, qui hanc auem, cum maiori dolore afficitur, magis canere affirmant, eoſq; meritò redarguit s Plato. *Nec animaduertũt*, inquit, *auem nullam canere cum eſurit, aut friget, alioq; quopiam doloris genere afficitur: non ipſam Luſciniam, non Hirundinem, non Vpupam, quas aiunt, præ dolore canere.* Moſchus tamen vt oſtenderet t Bionis mortem omnes, immo ipſa etiam bruta fleuiſſe, nunquam ait adeo Luſciniam ceciniſſe in rupibus. Sed is ſicuti & cæteri poetæ ad fabulam alludunt, qua Philomela Ityn filium à ſe ſe peremptũ plorare dicitur; Sic & ipſe etiam poetarum princeps u Homerus:

s *Eidyl. 3.*

t *In Thæt.*

u *Odyſſ. Y.*

Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηΐς Ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδησιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσι
Ἣ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν
Παιδ' ὀλοφυρομένη Ἰτυλὸν φίλον ὃν ποτε χαλκῷ,
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας κοῦρο Ζηθοῖο ἄνακτος, id eſt,
Sicut autem Pandarei filia florida Luſcinia
Bene canit vere recens ſtanti, id eſt, nouo
Arborum in foliis ſedens denſis,
Quæ frequenter verſans fundit per ſonantem vocem
Filium autem lugens Itylum dilectum, quem quondam ferro,
Interfecit per inſanias filium Zethi regis.

Idem annotare videtur x D. Chryſoſtomus. *Itaque*, inquiens, *tempus eſſet iuxta poetam nunquam ceſſare luctu, multò magis, quàm Luſcinias. Illa enim verè dicuntur lamentari Ityn: homines autem par eſſet lamentari vere, & hyeme.* Martialis ob illatum ſibi à Thereo ſtuprum flere dixit hoc diſtichon:

x *Epiſt. 23.*

Flet Philomela nefas inceſti Tereos, & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur auis.

Alij queri eam volunt propter linguam ſibi abſciſſam, ſicut y Ianus Gruterus ſcribens:

y *l. 4. el 4.*

Conqueiturq; iterum linguæ Philomela rapinam.

Nunc poetarum figmentis omiſſis reliqua ceu veriora proſequamur, qui de eius cantu ab authoribus fide dignis prodita fuere. Tranſactis itaq; illis quindecim diebus, quibus canere dixi aſſiduè noctũ, & interdiũ, canit quidem adhuc teſte z Ariſtot. ſed non aſſiduò: mox enim adulta ætate vocem mittit diuerſam, non inſuper variam, aut celerem, modulatamq; ſed ſimplicẽ. Idem tradunt a Plinius, & Ælianus. *Sed eæ*, inquit ille, *tantæ tam artifices argutiæ à quindecim diebus paulatim deſinunt, nec vt fatigatas poſſis dicere, aut ſatiatas. Mox æſtu aucto in totum alia vox fit, nec modulata, aut varia.* Hic autem, *Colorem*, inquit, *& vocem per ætatem in aliam ſpeciem immutat. Neque enim ſic cantum variat, diſtinguit, inflectit, acuit, quemadmodum verno tempore.* Addit b Iulius Cæſar Scaliger, tàm à verno ſuo cantu in diuerſum canere ſub autumnum, vt nulla ratione perſuaderi poſſit agricolis eamdem auem eſſe.

z *hi. l. 9. c. 49*

a *l. x. c. 29.*

b *In Theo.*

c *Pl. l. 3. c. 10.*

INGE-

INGENIVM. MORES.

AMBITIOSA, glorioſaq; auis eſt Luſcinia, neq; tam ſibi Pauo ob caudæ pulchritudinem, quam ipſa propter cantus ſuauitatem ſibimet applaudit. Vnde Charmides Athenienſis, referente *a* Cælio Rhodigino eam non modo dixit φιλόμυσον, id eſt muſicæ ſtudioſam eſſe, ſed & φιλοδόξον, id eſt, gloriam ambitioſiùs captare. Siquidem in ſolitudinibus ſi concinat, ſimplicem omninò cantum ædit, apparatu nullo, veluti ſibi vocanens tantùm ſin præſto ſint auditores prædulcem in primis, variumque multoq; apparatu compoſitum, quippe intellectu certo ταχερῶς ἐλίττειν τὸ μέλος. Ipſæ autem non ſolùm hanc gloriam ambitioſiùs affectant, ſed & pullos ad eam quodammodo adhortantur, quod meminit etiam *b* Ariſtoteles, vbi ait. *Iam verò ſuos pullos docere, verſuſq; quos imitarentur, tradere viſa eſt, vtpotè cum non perinde locutio, vt vox per naturam proueniret, ſed acquiri poſſet per diſciplinam, & ſtudium.* Idem aſſerit Plinius, cuius verba alias attulimus, & hic non repetimus, ſicuti neque Aeliani, quod nihil de ſuo adiungat. Præter id autem addunt quidam experientia compertũ eſſe ineoncinniùs nonnullas canere, quoniã matres ob exilitatem vocis earum docere dedignentur, doceri è contra optimè quæ vnà cum cæteri degunt. Cæterum parentibus, vt pulli ſui ad perfectum in canendi arte gradum pertingant, adeò cordi eſt, vt referente Oppiano illos quorum cantus genuinos & legitimos iudicant, omni diligentia curent: mutos autẽ tanquã ſpurios, & indignam Atticis Luſcinijs prolẽ interimant. Eſt alioqui incredibilis earũ in prolem amor, quem celebrarunt plurimi. *c* Statius inter alios, vt declararet, quantæ curæ vxori ſuæ cõmunis eſſet vtriuſq; filia iam viro matura, canebat: quod

Non ſic Philomela penates
Circuit amplectens, animumq; in pignora transfert.

Si fortè fortuna implumes adhuc nido detrahantur, mirum eſt, quanto ipſa mœrore conficiatur, quoſq; gemitus, quoſue eiulatus effundat. Sic poetæ cùm quem ſummo dolore affectum indicare volunt, admodum concinne, apteque comparationes hinc depromunt. Virgilius in primis de Orpheo ob Euridicis occaſum dolente:

Qualis populea mœrens Philomela ſub vmbra
Amiſſos quæritur natos, quos durus arator
Obſeruans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, ramoq; ſedens mirabile carmen
Integrat, & mœſtis latè loca queſtibus implet.

Idem pariter *e* Baptiſta Mantuanus alijs verbis elegantiſſimè expreſſit:

Mœrebam vt paſtu rediens Philomela, cibumque
Ore ferens natis, vacuo ſua pignora nido
Cùm ſublata videt, roſtro cadit eſca remiſſo:
Cor ſtupet, & contra nidos ſuper arboris altæ
Fronde ſedet ploraus infelices hymenos.

Eadem comparatione vſus eſt Q. *f* Calaber vxorem Lacoontis deflentem liberos à draconibus deuoratos, Philomelæ ob eandem cauſam ploranti comparens his verbis: *Mater verò vberes quæſtus fundens ad inanem tumultum obſtrepebat, aliud peius ſibi metuens: defleuit igitur calamitatem, in quam viri ſui inſcitia impegerat: nam Deorum iras formidauit: vt quando circa nidum quæritatur Philomela: magno enim cruciatu cor exedens in valle arboribus obſita, cuius tenelli adhuc pulli, antequam obſtrepito reſonarent cantu, perierunt horrendi draconis maxillis, & matrem in luctum contecerunt; nam immenſum quanta percita indignatione plorat in vacua domo magno adito clangore, ſic illa crebros ducebat gemitus ab filiorum exitium plorãs ad eorũ tumulũ.* Sed iã reliquæ huius auis dotes enumerãdæ veniunt, quas inter nulla eã magis admiratione dignã reddit, quam ſumma ipſius docilitas, qua pollere eam experientia ipſa, & clariſſimorũ virorũ authoritates teſtantur. Nõ loquor modo de canendi peritia, qua reliquas omnes aues ſuperat, tacco item quod alię alias docent, id.n. paulò ante ſummorum authorũ teſtimonio cõprobaui. Neq; etiam quam promptè ac lubenti animo diſcat ab hominibus repeto. De his enim iam feci, & alio in loco verba iterum facturus ſum. Loquor autem de tali docilitate, cuius ope Pſittaco ſuum Chære non inuidet. Ipſa inquam vocem hominũ efformare etiam docetur. Vocem humanã docuiſſe eam adoleſcentem quendam teſtatur *g* Philoſtr. & qũo doceatur, docet *h* Plinius iubens, *vt doceantur ſecreto, & vbi nulla alia vox miſceantur aſſidẽte, qui crebro dicat q̃ condita velit, ac cibis blandiente.* Idẽ author ibidẽ narrat

a Lec. ant. l. 13.

b H. l. 4.

c Syl. l. 4.

e Aegl. 2.

f Par. l. 12.

g In vita Apollon.

h l. 8. c. 41.

Cæſares iuuenes, nempè Claudij Cęſaris filios, *habuiſſe Luſcinias Græco, atque Latino ſermone dociles: præterea meditantes in diem, & aſſiduè non loquentes, longiore etiam contextu*, quare non amplius poſthac mirer, quæ Ornithologus de tribus Luſcinijs ex familiaris ſui relatu memoriæ prodidit; etſi alioquin fidem vix admittant. Quarum hiſtoriam, quod non iniucundam legentibus fore exiſtimem, hìc exarare non piguit. Credat interim quiſquis, quod ſibi viſum fuerit: His, inquit, adijcere libuit narrationem, quam amicus vir doctiſſimus, & fide dignus ad me perſcripſit. Quoniam de auibus perſcripturus es, dicam tibi de Luſcinijs ſermones hominum imitantium mirabile quiddam, ac propemodũ incredibile: quod tamen & veriſſimum eſt, & ipſe his meis auribus audiui, atq; expertus ſum proximis comitijs Ratiſbonenſibus anni 1546. cùm iſtic in publico diuerſorio ad auream coronam agerem. Habebat hoſpes tres Luſcinias ſeparatim collocatas, ita vt ſingulæ ſingulis caueis opacis includerentur. Per id verò tempus vernũ, quo alioqui continuè, & indefeſſæ cantare ſoleant, aduerſa valetudine ex calculo ita laborabam, vt quam minimum mihi ſomno indulgere liceret. Tùm circa, & poſt quidem mediam noctem, cùm nihil vſquam turbarũ eſſet, miras altercationes, & æmulationes duarum Luſciniarum Germanico ſermone inter ſe colloquentiũ audiuiſſes planè hominum ſermones imitantium, me ob admirationem propemodum obſtupeſcere. Promere enim, ac conferre inter ſe ſe nocte ſilentio hominũ facto, quicquid interdiù ab hoſpitibus colloquentibus inaudierant, ac meditatæ fuerant. Duæ autem inter eas erant huius artis inſignes atque præcipuæ, vix decem pedum ſpacio diſiunctæ: tertia longè remotioraberat, quam non ita lecto decumbens exaudire poteram. Sed duæ illæ mirũ dictu quam inuicem altera alteram laceſſendo, ac reſpondendo altera alterã inuitabãt, nec voces tamen ſimul confundebant, ſed potiùs alternatim reddebant. Præter autem quotidiana, ac recenter à conuiuis prolata, duas potiſſimùm hiſtorias mutuò inter ſe ſe prolixè, & à media nocte in auroram vſquè, donec nullus hominum ſtrepitus fieret, decantabant, & ea quidem modulatione ſua natiua, & vario inflexu vocis, vt niſi intentus nemo hominum facilè ab illis beſtiolis expectaſſet, vel animaduertiſſet. Et quærenti mihi ex hoſpite, num linguæ earum fortaſſe nouacula ſolutæ eſſent, aut aliquid eloqui edoctæ, reſpondebat, minimè: num ita animaduertiſſet, aut intelligeret, quę noctù occinerent, ſimiliter negabat. Idem dicebat familia tota. Ego verò qui totas noctes dormire non poteram, auſcultabam beſtiolas auidiùs, ac diligentiùs induſtriam earum, & certamen profectò admiratus. Altera hiſtoria, ſeu colloquutio erat de Pincerna, ſeu Oikete, eiuſq; vxore, quæ poſtulantem maritum profecturum in bellum ſequi noluerat. Conabatur enim maritus vxori, quantum ex auiculis animaduertebam, perſuadere ſpe prædæ, vt diuerſorio eo, ſeruitioq; relicto ſecum proficiſceretur in bellum. Illa verò recuſans ſequi vel Ratisbonæ menſuram, vel Norimbergam abituram ſe recipiebat. Fuerat vtrinq; magna, & longa contentio, ſed amotis (quantum intelligebam) arbitris atq; hero inſcio, hancq; totam reddebant auiculæ. Si quid enim ſecretiùs, tacendumq; magis inter diſputandum fortè euomerant, illæ prodebant, ſeu neſcientes diſcrimen inter honeſtas, & inhoneſtas voces. Et hanc quidem contentionem, & altercationem beſtiolæ ſæpè noctu repetebant, vt quæ firmiſſimè, vt conijciebam, hæreb at, ac probè meditata fuerat. Altera erat tunc imminentis belli Cæſaris contra proteſtantes hiſtoria, & ceu pręcinium quoddam. Rem enim omnem, quæ paulò poſt accidit, veluti præſagiẽtes, ac vaticinantes decantare viſæ ſunt. Tùm & immiſcebant ea, quæ antea contra Ducem Brunſuicenſem geſta erant, ſed vt ego puto, auiculas illas habuiſſe omnia ex nobilium, ſeu capitaneorum quorundam priuato, & clandeſtino colloquio, quod eo loci, vbi auiculæ detinebantur, tanquam in publico diuerſorio frequens eſſe potuit. Hæcq; nocte, vt dixi, præſertim poſt mediã, cùm profundiùs eſſet ſilentium, faciebant: interdiù verò magna ex parte ſilebant, & nihil, quàm apud ſe illa quæ fortè in menſa conuiuæ, vel deambulando conferebant; meditari videbantur. Ego profectò nunquam Plinio noſtro credidiſſem multa adeò miranda de auiculis illis ſcribenti, niſi ipſe has beſtiolas talia promentes, & oculis vidiſſem, & hiſce auribus audiuiſſem. Neque ſatis ex tempore tamen iam iſta ad te omnia perſcribere poſſum, & ſingula comminiſci. Hactenus ille. Mirum etiam eſt, vt herum ſuum agnoſcant, & diligant, quare viſæ ſæpè ſunt etiam, quæ è cauea dimiſſæ ad eam ſpontè reuerterentur, qualem Alcon apud *i* Nemeſianum, ſe Donaci dono dediſſe canit:

Cur me Donace formoſa reliquit?
Munera nanque dedi, noſter quæ non dedit Idas,
Vocalem, longos, quæ ducit Acdona cantus:
Quæ licet interdum contexto vimine clauſa
Cùm paruæ patuere fores, ceu libera ferri

Nouit

Trium Luſciniarum admirabilis hiſtoria.

Herum ſuum agnoſcunt, & diligunt.

i Aeglog. 2.

Nouit & agrestes interuolare volucres
Scit rursus remeare domum, tectumque subire
Viminis & caueam totis praponere syluis.

Ob eiusmodi amorem in herum vitæ sunt etiam aliquæ, quæ vel alijs venditæ, vel dono datæ, prioris domini desiderio contabescentes, vitam cum morte commutarint. Sed antequã seruitio assuefiant, plurimum laboris est impẽdendũ, vt mox dicemus. Nam si adultæ capiãtur, iam confirmata ætate, & inclusæ asseruentur in cauea, idcircò se & cãtu, & cibo abstinent, & pro setuitute venatorem teste Æliano silentio vlciscuntur, quia præ cæteris auibus vehementissimè libertatem, amant, eaque amissa sæpe commoriuntur. Atque hoc est, quod dicebat *k* Ludouicus Ariostus.

Mal puol durar il Roscignuol in gabbia. *k Sat. 3.*

Quare iam ætate grandes, altores non accipiunt, sed etiamnum pullos comprehendere student. Qui tamen & ipsi frustra sæpe instituuntur, etenim matres ipsis, teste Oppiano, tantum libertatis amorem instillant, vt cantum omninò recusent, & elingues sese matrum exemplo præbeant. Vigilem porrò auem esse Luscinam ex hoc patet, quod non solum interdiù, sed ẽt noctu canit, vt Hesiodus testatur, referente *l* Æliano. Scribit enim illam ex auibus omnibus somni expertem esse, seduloq; in vigilijs versari, Hirundinem verò non prorsus semper vigilare, sed dimidium tantùm somnum perficere. Has autem pœnas vtramque luere propter facinus in Thracia perpetratum in cænam illam illicitam. Postremò callidane, an stolida auis sit Luscinia in sequenti capite aperiemus. *l In Variis.*

CAPIENDI RATIO.

LVSCINIA, quia stolida auis, & minimè circũspecta est: omni aucupij genere admodum facilè capitur. Sicubi aliquantulum excauatam tellurem viderit, cibi spe ocyùs accurrit, quare aucupes terram leuiter effodiunt, ibiq; decipulam collocant caueæ modo fabrefactam, sed cuius superior pars tota pateat, vt introeuntibus auiculis aditum præbeat, quæ tamen cauea etiam operculo cooperitur, cùm opus est: quod ne decidat, prohibet virgula quædam, quã in altum erectũ fulcitur. Farinarios deinde vermiculos, quibus auidissimè inhiat, vel aliud edulij genus intra, & extra decipulam apponunt. Accurrit illa illico, deuorataq; iam foris posita esca, intrò deuolat, eduliumque quod aucupes ad filum quoddam ex industria alligarunt, deglutiens filum simul trahit, quo tractoloco suo dimouetur virgula, quam diximus fulcire operculum: quo delabente, decipula clauditur, capiturque misercula, sed frequentius, faciliusq; visco, vnde *a* Oppianus; Luscinia stolida.

Decipit & visco versutus Acdonas aucupes. a *De Auc. lib. 1.*

Nam si aliam auiculam, etsi protinus diuersæ speciei caueæ inclusam viderit, velut curiosa, & quid illic rerum agat captiua illa, scire cupiens, temerè circumuolitat, donec in virgulas visco illinitas, caueæ affixas vel alis, vel pedibus impingat. Quomodo autem hoc pacto faciliùs capiatur, docet Io. Bapt. Porta, iubens, vt fœmina caueæ includatur, aucupesq; vocẽ Luscinię ementiantur (reperiuntur enim qui illarum sonum exactissimè reddunt, sicuti ego vidi plurimos, & etiam asserit *b* Plinius docens, quomodo id fiat, *addita*, scilicet *in transuersas arundines æqua, & foramen inspirando, linguaue parua opposita mora.)* Nam mas audita ea voce accurrit, & conspecta fœmina circumuolitat, & in insidias incidit. Porta autem id tradit de retibus, sed de visco quoq; idem statuendum est, immo verò minori negotio præstabitur. Quomodo præterea aliter visco capiantur, nimirum propter musices amorem docet *c* Belonius, eas tantopere musica delectari scribens, vt eius causa se facillimè capi sinant. Nã si quis, inquit locum adeat, vbi numerosè degant, ibique musicum aliquod instrumentum pulser, illæ suauem sonum admiratæ, & captæ dulcedine, magna frequentia aduolant, & in insidias visco in arboribus illic cõsitis paratas incidunt. Docet idem alium ab hoc penitus diuersum capiendi modum. Sicuti enim harmonicum sonum amant, ita obstreperum, & ingratũ prorsus abhorrent, & abominantur. Quapropter si quis felem, aut aliud obstreperum, & stridulũ, aut inconcinnæ vocis animal arbori alligauerit, & funiculo à longè attractum vociferari cogat, illę tanquam indignabundæ, & veluti stridore illo offensę, quasiq; increpantes tamdiù circumuolitant, donec ijsdem insidijs illaqueantur. De irretitis quibusdã auiculis, & Luscinia retia euadente, & in proximas syluas aufugiẽte, sic meminit *d* Petrus Angelius Bargęus. b *l. x. c. 19.* c *De auib. l. 7. c. 3.* d *Car. l. 2.*

Aucupe cùm trepidæ surgunt clamante volucres
Et cæcæ properant accelerare fugam:
Implicitæ laqueis omnes, & retibus hærent,
Occultosque dolos, insidiasque dolent.
Sola inter cunctas elapsa effugit, & altas
Luscinia in syluas libera facta volat.
Ecquis vates, sacrum genus esse negabit
His auibus, cum dent retia & ipsa viam.

MIGRATIO. LOCVS.

Luscinię frigorisim patientes. *abist. l. 5. c. 9*

QVIA frigoris admodum impatientes sunt Luscinię, in caueis hyeme facilè pereunt: quæ verò eam effugiunt, postmodum maximi veneunt. Quæ sui iuris sunt, à nobis discedunt, loca calidiora quærentes. *Aestate*, inquit Philosoph. *adulta non diu apparent, & sese abdunt & latent, & sub autumno vsque ad vernos dies condantur.* Plinius etiam *hyeme non cerni* prodidit. Aeris etiam rationem habent, nam alibi magis, alibi minus frequentes visuntur. *b* Athenis plurimam reperiri earum copiam perhibent: vnde fortassis Philomelam poetæ Atticam fuisse confinxerint, dulciterq; garrire, quæ sit Attica. Hinc apud Sophoclem Antigone sciscitanti *c* Oedipo patri cæco, quem manu ducebat; quonam terrarum peruenissent; respondet, Athenas & in nemore illo, quod vrbi proximum erat audiri Lusciniarum melos. Inquit autem.

b l. 10. c. 9.

c In Oedip. Colon.

Miserande genitor, arduis quantum eminus
Licet videre, vrbs cincta turribus tacet;
Atque hic, vt ego quidem puto, quem premimus, est
Locus Dijs sacratus, id olea plurima,
Viridique densa germinans laurus coma,
Viteque consita arguunt, & intima
Parte nemoris suaues canoro gutture
Luscinię fundunt sonos.

Qui locus idem fuerit cum illo, vbi Creusa Erechthei filia ab Apolline vitiata, grauidaque facta fuit petram *d* Euripides vocat Luscinijs celebrem, id est, à Luscinijs frequentatam. Cupienti enim Ioni filio nosse suos natales, respondet Creusa, se indulsisse Veneri furtiuæ:

d In Ione Act. 5.

Παρ' Ανδόνιαν πέτραν φοίβῳ, id est,
Iuxtà petram Luscinijs celebrem cum Phœbo.

Prope Ardennam Syluam, vt vocant, Luscinias abundare testatur *e* Bellonius. Contra Hybernia, vt refert Io. Boterus, Luscinijs prorsus caret; sicuti & Batauia, vbi, vt mihi retulit Hollandus quidam fide digniss. aliunde etiam illatæ mor i vulgò creduntur, Daulis pariter oppidum est, non procul à Delphis, vbi Luscinias non parere scriptores memoriæ prodiderunt. Et Delphi Batauiæ emporium est, quasi Luscinia quæ Delphos Græcorum fugiat, prope Batauorum quoque eiusdem nominis vrbem morari nolit. Hinc autem Philomela prope Delphos à Thereo violata fingitur. Sed & in ijs regionibus, vbi frequens earum numerus inuisitur, passim & sine discrimine non degunt. Loca enim alia alijs præferunt. Mane nunc hìc, nunc illic volitant. A meridie ad occasum solis vmbrosa quærunt ad opacum frigus canentes, prope fontes, riuulos, & sæpes: quare meritò cecinit Politianus.

e Dè auib. l. 7. c. 1.

Non querulæ cessant tenerum tinnire volucres,
Fluctibus Alcyone, querula Philomela sub vmbra.

Et Bembus.

O Roscignuol, che in queste verdi frondi
Soura il fugace rio fermar ti suoli,
E forse à qualche noia hora t'inuole
Dolce cantando al suon de le roche onde.

Cur in dumis latent. *f Strom. l. 3.*

In dumis etiam, rubisque libentissimè latitant, fortè quia illic se à serpentibus tutiores fore credunt, ab ijs enim plurimùm sibi timent, vt suo dicemus loco. Vnde *f* Iulius Aelius Grottus loquens de Marone Pythagorico, qui se in diuersa corpora migrasse dicebat, scribit illum aliquando fuisse Philomelam, & cum reliquis huius generis auibus luxisse in rubis.

Luxis in hamatis, quæ Philomela rubis.

Sub

Sub quercuum pariter ramis, ſub vitibus, & myrtis non inuitæ deliteſcunt, quod innuunt quoque hæc elegantiſſima *f* Petri Angli Bargæi carmina, adhortantia vt quercum fugiant, vites verò & myrtos ſibi eligant. f *Corn. l. 2.*

Ne cantus Philomela tuos, ne proÿce ad auras:
Has quercus, hæc tu robora dura fuge.
Nec te decipiat, blandis quod ſæpe Napæis
Ornarit varium querna corona caput.
Hìc tibi dum rami fundunt è cortice viſcum,
Exitium miſeræ, perniciemque parant.
Sunt viridēs Bacchi vites, eſt proxima myrtus,
Intra quos verſus dicere tuta potes,
Vitibus aurati pendent hinc inde racemi,
Myrtus odoratas ſpargit vbique comas.
Adde quod & numeros, & dulcia carmina vatum
Et venus, & toto pectore Bacchus amant.

Apud *g* Ariſtophanem verò Luſcinia, quam excitare, & alloqui cupiebat Piſteterus, Butomo infidebat. Eſt autem Butomus planta fluuios, & loca aquoſa amans, & in eis fructificans. Non omnibus autem in locis æquè vocales ſunt. Montanæ etenim eas, quæ in vallibus, & locis paluſtribus victitant, harmonia vincūt, vt ſuperiùs annotatum eſt. Scribit *h* Petrus Martyr in inſulis Hiſpaniola, & Ioanna nunquam à cantu ceſſare, & menſe Nouembri canere. Pauſanias Luſcinias, quæ circa Orphei ſepulchrum nidos habent, ſuauiores, quam cæteras, & vocaliores à Thracis vulgò credi, prodidit. *i* Idem confirmat *k* Philoſtratus ex Myrſilo, qui Lesbiana compoſuit. Sepulchrum autem id in Antiſſæa regione conditum, verùm in illo non cadauer totum, ſed caput tantùm cōditum eſſe. In Scotia, vt Petrus Apponenſis refert, non tam ſuauiter canunt, quam in Italia.

g *In auib.* Butomus quæ plāta.
h *Hiſt. Indic. occid.*
i *in Boæt.*
k *In l. narr. mir.* Orphei ſepulch. vbi
l *In probl. Ariſtot.*

NIDVS. INCVBATVS. PARTVS.

Quo tempore nidificet, vbi. Ex quibus nidum cō ficiant, & quomodo Nidi cum pullis deſcriptio.

LVSCINIA vere nidum conſtruit menſe Maio, vel etiam prima æſtate. Aliquæ humi ſub ſæpibus, & arborum truncis: nonnullæ in ipſis fruticibus viridibus, & denſis. Nidum autem ipſum ex folijs arborum, paleis, & muſco, oblongiuſculum ferè parant. Quos autem ego vidi, folijs quernis erant conſtructi, figura hemiſpherica, quorum alterū in ſuburbano meo adinuentū, vna cum fœtibus hìc expreſſum exhibere non piguit. Deliteſcebat ſub herbis illic plurimū luxuriantibus, quò *a* per tranſeuntibus minus conſpiceretur, ex folijs quernis haud inconcinnè conſtructus. Mirū autē quomodo fōlia illa ſine glutino ſimul connecterētur. Figura erat ſemiſpherica, cuius beneficio à pluuijs, & ab omni alia ambientis iniuria fœtus intus latitant tutiores. Ij verò quinque erant iam plumis obueſtiti, præter vnum, qui alijs ſubiacebat, prorſus glaber, & implumis. Plumarū color cinereus, obſcurus: roſtrum triquetrum quodammodo, & cuius pars illa mollior, & cartilaginea, ſeu carnea, quā oris labra non ineptè dixeris, quæ inadultis euaneſcit, coloris lutei albicantis. Oculi parui, nigri, pellucidi, pedes ſubalbidi. Magnus fauciū hiatus. Ore nanque aperto, voce admodū alta, & obſtrepera, quaſi cibū peterent, vociferabantur. *b* Ariſtoteles etiā Luſciniam *æſtate quinque aut ſex oua parere* ſcripſit Plinius *cùm plurimū ſena* in hoc ab Ariſtotele diſſentiens, quod primum ver nidificationis tempus ſtatuat, cùm ille æſtate parere dicat. Sed facilè conciliatur: vterque præceptor. Luſcinias enim vtroque tempore parere compertum eſt. Numerū ouorū fortè non ſeruāt, nā Albertus, Minores aues, vt ſunt Philomela, & Alauda ſemel anno quatuor, aut quinque oua edere ſcribit. *Fœmina* teſte *c* Ariſt. *ceſſat à cantu cū incubat: pulloſq; educat.* Qđ negat Albertus, aitq; ſe dū adhuc incubaret, can ētē audiuiſſe. Idē Albertus Luſciniā, cū incubat, nō ſolū fotu corporis, ſed ēt cātu oua viuificare teſtatur his verbis: *Philomela inter incubādū cātat: & dixerunt aliqui Platonicorū oua eius non poſſe ſine cantu viuificari, id quod verū eſſe videtur. Nā ſpiritus lenis, & calor eleuans sāguinē in talibus animalibus mouet in eius cantu iucunditatē, & deſideriū gaudÿ: talis verò parentū calor incubādo magis vitalis eſt, quā alius.* Idē legere eſt apud D. Ambroſ. ſi modo D. Ambroſij ſunt hæc verba, vt nonnulli volunt. *Luſcinia, peruigil cuſtos, cum oua quodā ſinu corporis, & gremio fouet, in ſomnē longæ noctis laborem cātilena ſuauitate ſolatur, quo poſſet nō minus dulcibus modulis (vt mihi videtur)*

b *h. l. 5. c. 9.*

c *Ibidem.*

Luſciniæ nidus.

videtur) quam fœtu corporis ouа animare. Sed eiuſmodi ouorum viuificatio, quanquam veriſimilem, & Philoſophiæ principijs conſentientem rationem afferat Albertus, Ariſtotelis tamen authoritati repugnat. Luſcinia etiam ex ijs auibus eſſe prædicatur, in quarũ nidis Cuculus parit. Eandem cum Phœnicuro auicula illi admodum ſimili aliquando coire, ſunt qui referant.

Cum Phœnicuro aliquãdo coijt.

EDVCATIO. CIBVS.

Luſciniæ antiquitus ali ſolitæ. De ſtoicor repugnant

LVSCINIAS antiquiſſimis etiam temporibus ali ſolitas ex multis veterum monumentis colligitur: ſed potiſſimùm ex Chryſippo, qui in libro de Repub. referente Plutarcho, iuſectatur eos, qui Pauones alebant, Columbas, Perdices, & Luſcinias. Sed hunc Plutarchus meritò redarguit, tanquam contrarias legibus à conditore legum vniuerſi poſitis leges ſtatuentem, ac naturam ſubſanantem, quę ad ſolatium tot malorum, quibus tam frequenter premimur, tam elegantia, ac ſonora animalia tam ſtudioſè ædidit. Romanos Luſcinijs delectatos in primis fuiſſe ex Plinio apparet; non ſolùm autem viros, ſed eam fœminas, quæ illas deliciarum gratia alebant, vnde *a* Martialis:

a *lib.* 7.

Luſcinia tumulum ſi Theleſina dedit.

Ex hoc enim colligitur non minus hanc Luſciniam fuiſſe delicias Theleſinæ, quam Lesbiæ

decan-

decantatus ille à Catullo Passer, vtpote quam adeo dilexerit, vt sepulchri honore dignata fuerit. Nostra quidem tempestate, quam placeat illarũ cãtus, nemo est, qui ignoret. Quomodo autem sint educandæ iam dicendum est. Mares seruandi sunt, fœminæ reijciendæ, quibus autem signis dignoscãtur in sequenti capite dicetur. Nũc adultane, an iuniores educare expediat, considerandum. Scribunt enim aliqui, vt etiam superiùs est annotatum, si pulli capiantur adhuc & cãtandi rudes, & inter homines alantur, peius canere, quòd ante legitimum tempus à magistris parentibus subducti fuerint: contrà si alantur vnà cum parẽtibus, erudiri, & discere optime. Ita Gryllus apud *b* Plutarchũ, *Luscinias quoq; pullos suos*, inquit, *cantare docent: & capti ante tempus, enutritique inter hominum manus deterius canunt: quia præpropere à magistro sunt remoti.* Sed iam adultos alere, vt iam dictum est, non parum habet difficultatis. Ob deperditam enim libertatem tãto mœrore afficiuntur, vt cibum detrectantes cõtabescant, ac sæpe etiam commoriantur. Quin, vt ex Æliano diximus, adultæ sæpe canere recusant, vt venatorẽ silentio vlciscantur: Crediderim ego, tamdiu eiuscemodi auiculas velut elingues perseuerare, donec mœrorem deposuerint, eoque depositò pristinum cantum repetere. Quare adultæ etiam ali meo iudicio poterũt. Quod cum difficillimum sit, pullos è nido detractos plurimi præferunt. Hìc itaque quis labor cùm in his, tùm in illis enutriendis sit impendendus, vt omnibus satisfiat, dicetur à pullis exordiendo. Sin verno tempore nati, nam quo citiùs, & tempestiuiùs haberi possunt, eò minori negotio voti compotes fiemus: sed & vocaliores euadent, vitamq; in longius tempus producent, vt ambientis iniurijs minus obnoxij. Cùm enim plumarum defluuio stato ab ortu tempore laborent, sicuti & aliæ aues, si primò verè in lucem editi fuerint; tempestiuè ab illa molestia liberabuntur, nec eos borealia frigora, quæ autumni initio aliquando vigent plumis nudos excipient: quod illis euenit, qui æstate prognati ob ea in vitæ discrimen adducuntur. Sed neque è nido sunt eximendi implumes: sed expectandum plumis vestiantur. Exemptos in abditam domus partem procul ab hominum frequentia semouendi, ibique cibus quater, aut quinquies singulis diebus accurata industria offerendus: sit is vel oui recentis & cocti donec indurerit, vitellus, vel cor veruecinũ, aut vitulinum optimè contusum, indeq; bucellæ paruulæ tres, quatuorue singulis vicibus exhibeantur. Cùm verò paulo magis adoleuerint, caueæ includendi sunt, in qua palea sit aut fœnum, quo mollius cubent. Tandem cùm iam proprio marte cibũ capere poterunt (id autem cognoscitur cùm cantum emittere, & garrire incipiunt) muscas, formicas, & harum oua, & veruecis, vel vituli cor, & aliquãdo carnes crudas, vel coctas etiã, sed sine sale minutim concisa exhibere conuenit. Vermes præterea quos farinarios vocant, auidissimè comedũt, quos vel mortuos, vel viuos potiùs, vt motu illorum ad cibum alliciãtur, præbere licebit, neque enim illos deglutiũt, nisi prius occiderint. Horum apud pistores magna reperitur copia; sed maior apud textores, qui pannos è lino, vel cannabe cõtexunt. Vtuntur enim miscella quadam, è furfuribus, aceto, & axungia, qua destillante, putrescenteq; vermes nascuntur, & pro Luscinarum esca in furfuribus asseruantur. Suprà cùm de huius generis auium victu generatim loqueremur, edulium descripsimus, quod omnibus quidem, sed Luscinijs præsertim suauissimum, ac sapidissimum est, & earum incolumitati plurimùm conferens: nunc aliud illi simile describere non pigebit, quo Genuenses Luscinias alere consueuerunt, vt retulit mihi Odoardus Turrianus nobilissimus Genuensis ex Comitibus Lauaniæ, herbarũ cognitionis studiosissimus, & peritissimus. Sumunt ij amygdalarũ ab interiori cortice expurgatarum vncias sex, optimè contundunt, binos ouorũ vitellos, qui coctione indurierint, addunt, melliq; quod ex Hispania eò aduehitur, vncias duas, quibus omnibus simul in mortario lapideo diligenter commistis, croci pauxillo colorẽ cõciliant; deinde pastillos vnius vnciæ ferè pondere efformant, & in furno tepido decoquunt, sed non diù, eos postea extractos aqua rosacea leuiter conspergunt, & ia Luscinarum cibum asseruant. Cùm vsus exigit, ferreo quodam instrumento, quod Tyrocnestem vocamus, minutim comminuunt, & epulandos non solũ iunioribus, sed iam ætate grandibus, offerũt: Si adultas educare libet, mox vbi sunt captæ, alas deligare profuerit: ne scilicet euolare cupiẽtes se se caueæ clathris allidant, rostrumque proterant; eoque faciliùs mansuescent, & cicurabuntur. Quod cùm factu difficicillimum sit; libertate enim priuari admodum molestè ferunt, caueam, etiam vndique charta cooperire oportet, interspientesq; virgulas detrahere. Vt autem ad cibum accipiendum incitentur, muscas, & vermiculos viuos in caueam inijcere proderit, vt illorum motu ad escam illiciantur. Deinde veruecinum cor, vel bubulum, & alia à nobis commemorata edulia obijcere expediet, quæ tamen si attingere recusauerint, tam diù vermibus sunt pascendæ, donec cibis etiam alijs assuescant. Quidam vt carnibus

assuefiant

Quomodo educãdæ.

Mares alẽdi, fœminę reijciẽdæ.

Adultę ne an iunior.

Luscinię sint alẽdæ.

b *In Gryllo.*

Quomodo pulli sint educãdi & qui.

Quomodo cognoscantur iã ex se cibũ capere.

Adultarũ cura.

Potus.

aſſuefiant, fruſtulum carnis,& vermem farinarium ſimul vinciunt. Atque hæc de cibis. Non minori curæ nobis eſſe debet, potus, vt mundus, defæcatuſq; ſemper illis in promptu ſit, vt ſitim ſedare,& lauare etiam liceat, quoties libuerit. Hoc modo aliæ Luſciniæ, aliæ tranſactis octo diebus, aliæ quindecim, nonnullæ nonniſi poſt menſem canere incipiunt. Quæ vltra hoc tempus non canunt, aut fœminæ ſunt, aut cantui ineptæ. Quanto autem citiùs cantillare incæperint, eò magis canoras fore arguitur, & ſuauiùs cantaturas. Cum canere incipiunt, charta illa, quæ caueam cooperiebat, paulatim detrahenda, ita vt ſingulis diebus fruſtulum aliquod abſcindatur, eiuſque loco frondes aliquot reponere conducet: donec penitus detracta charta, luci, & ſplendori aſſuefiant. Quæ cautio ſi omittatur, periculum immi-
net, ne indignabundæ, aut territæ prorſus obmuteſcant.

Qnanto citius canũt, eo magis canore euadent.

SEXVS.

Mas quib. notis à fœmina dignoſcatur a *De auibus l.1.c.1.*

DIVERSI diuerſas prædicant notas, quibus in hiſce auiculis ſexus cognoſcitur. Ornithologus maſculorum colorem aliquantò obſcuriorẽ eſſe tradit, cui ſubſcribere videtur *a* Bellonius, plurimiq; alij. Sunt qui dicant, marem corporis mole fœminam ſuperare, alij oculum dextrum mari eſſe maiorem, quam fœmellæ. Multi caudam illi, quam huic longiorem. Ego omnia hæc falſa eſſe experientia didici. Nam quæ in mare ſigna memorant, omnia in fœmina eluceſcere ſæpe animaduerti: Non iuerim tamen inficias plura ex hiſce commemoratis ſignis ad dignoſcendum ſexum plurimùm conferre, ſed ſtabilia, & perpetua eſſe nemo mihi perſuaſerit. Ex cantu verò, & motu locali ipſarum certiora ſigna deſumuntur, vt ſunt huiuſmodi. Quæ frequentes, & modulatos ædit cantus, qui continuo ſpiritu trahantur in longum: quæ vnico ſæpè inſiſtat pedi, & longum temporis ſpatiũ immobilis permanet, eam marem aſſerere ne dubitaueris. Fœmina etenim per caueam huc illuc curſitat, ita vt loco ſtare non poſſe videatur; cantum promit breuem, conciſum, & intermiſſum, neq; enim in tam longum tempus illum producere valet, vt mas. Nec mihi quis *b* Ariſtotelem, & Plinium obijciat, quorum ille, *Luſcinias mares, canere perinde vt ſuas fœminas*, hic verò *auium quarundam maribus eandem vocem eſſe* dixit, *vt Luſciniarum generi.* Non etenim dicere voluerunt hi præclariſſimi authores, vnam eandemq; vocem, eodem ſono prolatam vtrique ſexui eſſe in hac auium ſpecie: Sed differentiam afferre voluerunt, quæ inter mares, & fœminas diuerſorum generum animalium intercedit. Nam in quibuſdam quidem mares tantùm canunt, vt in cicadarũ genere, in quibuſdam & mares, & fœminæ, vt in Luſcinijs, ſed diuerſimodè. Hæc igitur ſunt marium, & fœmellarum differentiæ. Cæterùm quas menſis Martius, primumq; ver ſuppeditant, hoc peculiare habent, quod mares, vtpote qui tunc in Venerem ruunt, ſexũ etiam ſeſe prodant. Tunc enim temporis genitalia in illis turgent, & prominent: ſecus in fœminis.

Certiſſima ſexus ſigna.

a *bi.l.4.c.9*

Mares adulti vere capti ſexu ſe ſe produnt.

CORPORIS AFFECTVS.

CORPORIS affectus curandi methodum docuimus in huius libri principio, cùm de morbis, quæ toti harum auicularum generi accidunt, ageremus. Luſciniæ præterea peculiare hoc habent, vt facilè pingueſcant, immo ſæpe adipis mole obrutę extinguantur, quare vt minus pingueſcant, carnes crudas ſi quando in cibum exhibere contigerit, diſſectas minutim, vel contuſas priùs abluere expediet, ciboſque qui minimè pingues ſint, parumque nutriant, manducandos apponere. Ipſæ verò cùm liberæ adhuc volitant, ſi ægrotare contigerit, formicarum ouis ſibi ipſis medicæ medentur, ex eorum enim eſu conualeſcere dicuntur. Quapropter illis etiam, quæ in caueis aſſeruantur huiuſcemodi medicinam facere aliquando profuerit.

Formicarũ ouis ſibi medentur.

SVM-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CVM Phœnicuro Luſciniæ amicitiam intercedere ex hoc patet, quòd cum eo coire credatur, vt dictum eſt: Cum reliquis etiam omnibus ferè auiculis præſertim cum ijs, quæ molli ſunt roſtro, illi ſat bene conuenit. Ad illas enim caueis incluſas quæcunque tandem fuerint, eueſtigio aduolat, Contrà cum Collurionibus ingẽtes inimicitias, etſi non æquo Marte exercet. Hi nanque omnes paruas auiculas perſequuntur, atque occidunt, & præſertim earum cerebella deuorant, vt mihi hæc ſcribenti narrabat auceps quidam: addens quoque, Collurionem cùm aliquam auiculam viſco implicitam viderit, illicò aduolare, & dum capere eas vult, in eaſdem virgulas viſco illinitas ſeſe præcipitare atque hoc modo non paucas capere ſolere. Habent præterea maiores hoſtes Luſciniæ, omnibus alijs auibus communes, Accipitres inquam: quod innuit & Heſiodi de Accipitre, & Luſcinia apologus, mox recitãdus. Aquilas verò quantũ paueãt, declarat inter alios *a* Bapt. Mant. D. Apolloniã ita ſatellites horruiſſe ſcribens, vt faciũt Luſciniæ Aquilas, caprę icones, & agnę lupos.

Luſciniæ ſympathia cum Phœnicuro.

Cum Accipitribus Antipath. Cũ Aquil.

Stat veluti tepidis errans ab ouilibus agna
Inter mille lupos, aut inter mille leones
Capreæ, quæ tenera producere cornua fronte
Incipit, aut Aquilas inter Philomela rapaces.

Viperas etiam exhorreſcunt ac ſi occulta quædam inimicitia ſecum ipſis eſſet. Neque enim potiore de cauſa dumeta, & rubos quærunt, quam vt ab illis tutæ ſint. Ad ea enim loca propter ſpinarum aculeos nõ facilis eſt ſerpentibus acceſſus. De hac antipathia meminit *b* Gaudentius Merula, ſcribens, vulgò credi, Luſciniam à viperæ ſuppoſitæ oculorum fulgore in certiſſimam perniciem trahi. Deſcendens enim paulatim ab arbore fit, vt in prædam ipſi cedat. Sed de hoc *c* Cardanus, etſi patris ſui teſtimonio ſit confirmatum, non parum addubitans ait: Maius eſt, quod de Philomela referunt, paterq; meus teſtabatur, quod tamen apud me ſupra fidem eſt, ſcilicet, Philomelam deprehenſam in arbore à vipera, quæ arborem ambit, paulatim deflentem miſerabili voce in illius os, vt deuoretur, deſcendere. Si itaque hoc cõtingat, metus, & antipathiæ cauſa, ac cuiuſdam ſtuporis ingeniti ratione fiet. Verùm talibus non ſubſcribam, donec videro. Hæc Cardanus.

Cum vipis

b In mira.

c De var. rer. lib. 7. c. 36.

COGNOMINATA. DENOMINATA.

AEDONES Libyſſæ, vt alibi annotatum eſt, dicebantur olim mulieres illæ, quæ liberos ſuos neſcio qua ductæ religione, Carthagine, quæ Libyæ vrbs eſt, immolabant. Natos namque ſuos interficiebant, ſicuti Aedon, aut Luſcinia, quæ liberorũ interfectrix, παιδολέτωρ ab *d* Euripide appellatur. Sirenes præterea Luſcinias auiformes vocat *e* Lycophron, Luſcinias aut ẽ, quia ſuauiter canere credebantur, vt Luſciniæ, adeò vt dulcedine cãtu ſopitos nautas deuorarẽt: auiformes, quia parte inferiori ſicut aues fingerẽtur. Caſſandra igitur prædicẽs varios Vlyſſis, & ſociorũ errores, diuino afflata numine ſic vaticinatur.

Aedones Libyſſæ. Aedon interfectrix liberorum

d In Rhes. Act. 3.

e In Caſſ.

Τὰς δ' ἀμφὶ σύρτιν τὴν λιβυστιχὰς πλάκας,
Στείλῶ τε πορθμὸς ναυτιλοφθορὰς σκοπὰς,
Καὶ μιξοθήρος ναυτιλοφθορὰς σκοπὰς,
Τὰς πρὶν θανάσιμος ἰυγερῶν μιμήσεως
Τὰ σειροπώλα σκαφανίως βοαγίδα,
Αρπυιογενῶν χλωμάκας τ' Ανδόνων
Πλαγχθέντας ὠμόσιτα δαιταλωμένας
Πρόπαντας, ὕδης πανδοκεὺς ἀργεύσεται, id eſt,

Alios circa Syrtin, & Lybicæ aquora,
Auguſtumque freti Tyrrheni incurſum,
Et ſemiferæ naufragas ſpeculas,
Prius interfectæ manibus Meciſtes
Leoninam induti foſſoris bubulci

Et

Et auiformium ſcopulos Luſciniarum
Vagatos crudeliter laceratos
Orcus omnes capax capiet.

f In Caſſa. Laodicen, & Polixenam Luſcinias, quarum illa, cùm capta Troia, hoſtium vim timeret, & alioqui ob excidium patriæ magno cruciaretur dolore, vltrò ſe de rupe præcipitem dedit: hæc verò Achillis vmbris à Pyrrho ſacrificata ad tumulum eius occubuit: Ait autem:

Laodicen, & Polixena Luſcinia dictæ.

Οἵ μοι δυσαίων καὶ διπλᾶς Ανδόνας,
Καὶ σὸν τάλαινα πότμον αἰάζω σκύλαξ, id eſt,
Hei mihi miſeræ duas quoque Luſcinias
Et tuam, infelix canis gemo mortem.

Hecuba canis.

Canis dicitur Hecuba, quòd in canem deformata fuerit. Luſcinia Muſarum dictus fuit Palamedes ab Euripide Vlyſſis dolo à Græcis interfectus.

Luſcinia muſarum Palamedes dictus.

Ἐκθανεῖν ἐτάνεις τὸν πάνσοφον ὦ Δαναοὶ,
Ταὶ ὠδὰν Αλγωσσαν Ανδόνα μεσῶν, id eſt,
Necaſtis, necaſtis ominiſcium o Danai
Muſarum Luſciniam cunctis innoxiam.

g In manibus Catul. Fuit quippe vir ille in Philoſophia excellens, & ad pangendum carmen factus, quem Iliacum bellum verſibus ceciniſſe perhibent. Pari ratione *g* Iulius Cæſar Scaliger Catullum vocat Philomelam:

Catullus Philomela dictus.

Dulcis Virgilius, latina Syren,
Duplex Mœonides, triplex Apollo,
Vnus omnia, quæ ambiunt poetæ.

O Ciene, ò Philomela, & quæ ſequuntur. Quod dicendum reſtat, Romæ olim celebris erat Luſciniorum familia, quos tamen non à Luſcinijs, ſed fortè quòd Luſcioſi eſſent, ſic reor fuiſſe denominatos. Horum meminit *h* Lambinus, paupertatem, inquiēs, maiori laudi, quam delicias fuiſſe teſtimonio ſunt Fabricij, Curi, Coruncani, Luſcinij, Acidini, Calatini. Huius familiæ fortè fuerit Fabricius Luſcinus (fortè Luſcinius) de quo meminit *i* Ammian. Marcell.

h Com. in Hor. lib. car. od. 3.
i lib. 3.

PRÆSAGIA. AVGVRIA.

IOVIS nunciam à Sappho dictam fuiſſe Luſciniam teſtatur Suidas, eò quòd ſuo ver ſignificet. Quapropter poetæ ver deſcripturi Luſciuias canere, vel mox cantaturas dicunt, vt Baptiſta Mantuanus:

Suos cùm iam Philomela parare
Aedere per villas, & per viridaria cantus.

a l. 1. Her. Et *a* Iulius Aelius Grottus ver deſcribens:

Attica Cecropÿs Philomela receſſerat antris
Acriter Hiſmarÿ fata gemens Ityli.

Franciſcus quoque Petrarca inter alia veris ſigna Philomelæ fletum commemorat:

E garrir Progne, e pianger Filomena.

b l. 8. ep. 7. Sed expreſſius *b* alibi idem Petrarca eam veris nunciam appellat. Ego, inquit, lites, clamoreſque furentium & tubas, & tympana: Tu mugitus boum, labentiſque riui murmur, tu querelas volucrum audis, Philomelam primus veris nunciam auditurus. Ineuntem quoque brumam Luſciniæ domeſticæ præſertim mares cantu admodum vocali, & inſolito nunciare ſolent: quod nos in vna, atque altera non ſine admiratione experti ſumus; cùm taceant tunc omnes aliæ volucres. Diem ſimiliter prænunciare nemo eſt qui ignoret. Diluculo namque canentem, vernis præcipuè illis quindecim diebus, quiuis audire poteſt. Quod modo ad auguria attinet, ipſam efficaci haberi auſpicio, & felicia decernere teſtatur Alexander ab Alexandro: quod prius à Plinio ſcriptis proditum eſt ſcribente. Suauitatem cantus ipſius præmõſtratam efficaci auſpicio, cùm in ore Steſichori cecinit infantis; quod hoc in carmine expreſſit *c* Baptiſta Fiera.

Steſichori Philomelam olim inſedisse labellis,
Et miro auſpicio modulatam carmina, fama eſt.

c In Sylu. Pari auſpicio poetarum principem Homerum Luſciniæ vocem ædidiſſe memorant, vt alibi nobis traditum eſt.

MORA-

MORALIA.

QVICVNQVE huius mundi illecebris allectus, cælestia obliuiscitur, vnde postea interueniente morte opprimitur iuremerito comparatur viatori illi pigro, qui Philomelæ in arbore, aut rupe aliqua garrientis cantu detinetur, & ab incæpto itinere remoratur, superueniente nocte in tenebris, & labores conijcitur, vt eleganter his versibus Scaliger ostendit:

Qualis scatebrosa piger è rupe viator,
Viridante cui tacito blanditur in vmbra
Arguta ciens modulos Philomela canoros:
Sudore, siti perditus excipit vndam,
Oblitus iter, celeri nocte deprehensus,
Quem fugerat vltrò nouum duplicat laborem.
Cælestia, sic qui recolit mente maligna
Hoc melle acido lumine delinitus atro,
Interueniente tenebra opprimetur amens.

Luscinię cantus alioqui laudabilis est, vt quæ Deo factori suo gratias assiduè agere videatur. Tota enim peruigil nocte paruulis ouis supersedens, decătat tăta cătilenæ suauitate, vt hæc videatur summa eius intentio, quo possit non minus dulcibus modis fętus animare, quă fotu corporis. Hinc educta progenies vespere, & mane, & meridie quodămodo narrabit, & creatoris laudem non ingrata natura enunciabit ei, qui dat escam omni carni, confitebitur, vt erubescere debeat homo rōnali, si vnquă dona creatoris in escă mutus ab eius laude perceperit. Luscinię autem, quæ non solum fouendo, sed etiam canendo oua sua excludere studet, comparat *a* D. Ambrosius mulierem illam pauperculam, quæ vt natis suis victum prouideat, nocturna opera exercet, & cantu longum, & importunū laborem solatur. Quę quamuis Luscinię suauitatem nō possit imitari, imitatur eă sedulitate pietatis. Huius auiculę cantum imitari oportet omnes Christicolas, sicuti scriptum est, *Cane, & cane bene.* Quoscunq; enim Christum colentes bene canere, vt Luscinia, decet. Tunc autem bene canimus, cùm in orationibns persistimus, Deo laudes dicimus, peccata confitemur, gratias pro acceptis beneficijs Deo agimus. Quod autem Luscinia cantu diem prænunciet, in hoc non male assimilatur propheris. Isti enim ortum solis iustitiæ Christi præsciuerunt, & eum futurum hominibus canticis prędixerunt. Quod verò tempore verno, dum assiduo cantui operam nauat, rarò comedere perhibeatur magnum quidem omnibus Christi fidelibus, sed præcipuè ijs, qui religionem colunt, & religiosi vulgo dicuntur, pietatis documentum præbet. Homines namq; Deo addictos, & sacros, dum in eius laudes incumbunt, ab ebrietatibus, & comessationibus prorsus abstinere decet. Et quemadmodum Luscinæ, de suauitate cōcentus certare dicūtur, ita pariter viros istos, vt alter alteri in commemoratis pijs munijs obeundi præcellat, eniti par est. In hisce omnibus igitur Luscinię imitari quisque debet. Quod autem vere, & æstate tantum canere feratur, non hyeme, in illi vitio ascribendum est, sicuti & illis, qui vere, & æstate, id est, cùm prospera vtuntur fortuna, Deū laudibus extollūt, iuxta illud, *Confitebitur tibi cum benefeceris ei*: hyeme verò, cum infortunijs premuntur, à diuinis laudibus abstinēt. Sed neque in hoc imitanda est, quod præsente maiori hominum numero ardentiùs canat, sin auditores non sint, vel pauci, cantum negligit. Quod tamē nonnulli faciunt concionatores, seu prædicatores, qui in magna tantùm hominum frequentia ad ostentationem nimirū orationem habere ambitiose cupiunt, paucis auditoribus concionari recusant, cùm potiùs Christum imitari præstaret, quam vni tătùm mulierculæ Chananææ diuina patefacere mysteria non piguit. *b* Cælius ex hoc, quod Luscinię fæmellæ minus, quàm mares canoræ sunt, egregium mulieribus documentum elicit. Ipsas nempe decere silentium, ipsisq; præcipuè ex silentio adesse ornamentum. In mulieribus autem nostris, secus accidit, quæ (liceat mihi Andreæ Tiraquelli verba vsurpare, sicuti ipse Plautina) sunt loquaculæ, verbosæ, dicaculæ, linguaces, garrulæ, & arcanorum minimè tenaces. Nam vt ait Eunomia ipsa Plautina in Aulularia.

Multum loquaces meritò omnes habemur,
Nec mutam profectò repertam
Hodie dicunt mulierem vllam in seculo.

a *In Hex. l. 5. c. 14.*

Christicolas Luscinia cantu oportet imitari.

Religiosos à crapula abstinere dicet. In quibus non imitāda.

b *Lel. ant. lecti. 17. c. 6.*

In quam

Tres mulieres nundinas faciunt.

In quam sententiam Germanorum est prouerbium: Tres mulieres nundinas faciunt; ex loquacitate mulierum ortum, quarum garrulitas nondinis comparatur, vbi maximus est mercantium strepitus, sonituſque de hac re satis:

VSVS IN CIBIS.

al. 15. de cib. c. 38.

ETSI Luscinias in cibis ab elegantioribus assumi nostro æuo a Ioannes Bruyerinus neget, mihi tamen, qui eas aliquando esitaui, non insuauem, nec insalubrem, quamuis exiguum cibum, præstiterunt. Cæterum antiquitùs eas sicut & alias aues vocales in delicijs fuisse, testatur centenaria illa Aesopi Tragici patina, quæ scilicet constabat centum auiculis (inter quas Luscinian quoq; locum habuisse censendum est) quæ cantu aliquo excellerent, vel humanam vocem imitari valerent, quarum singulæ numis sex coemebantur. Quare vt conijcit Budæus, patina illa quindecim millibus coronatorum stetit. Nec mirum tanti Tragœdum cænasse, quando Romani Histrionicæ artis studio admodum capiebantur; vnde ingentis pretij munera histrionibus dedisse leguntur. Siquidem ciuem quendam Romanum donatione vnica Æsopo decem aureorum millia dedisse legimus, & Roscinum annua mercede sex, & triginta millibus aureorum meruisse. Nulla autem suauitate inductus fuit Æsopus ille, quam vt hominis imitationem, aut potius hominum linguas cænaret. Heliogabalus verò ille Imperatorum perditissimus, camelorum calcanea, cristas Gallinacei demptas viuentibus, Pauonum linguas, & Luscinionum esitasse perhibetur; quod se factitare affirmabat, quod qui ijs vescerētur, epilepsiam non sentirent. Arrij etiam filios Luscinias magno coemptas cænare solitos fuisse scribit b Horatius ob solam dementiam, qua laborabant.

Æsopi Tragici cētenaria patina.

b Serm. l. 2. saty. 3.

Quinti progenies Arri par nobile fratrum
Nequitia & nugis, prauorum, & amore gemellum,
Luscinias soliti impenso prandere coemptas,
Quorsum abeant sani? An creta, an carbone notandi?

Non etenim, quia suauiorem alijs auibus cibum præbeant, illis vescebantur, sed quia ob cantum pretiosæ erant; quod magnum esse insaniæ, & stultitiæ genus, qui eat inficias?

VSVS IN MEDICINA.

VERVMNE scit, quod de Luscinarum linguis asserebat Heliogabalus alij dijudicent. Ego quidem præstantiora, & certiora remedia in epileptico affectu vsurpanda putarem. Cæterùm harum carnes ad vigiliam facere ex clarorum virorum monumentis constat. Psellus in primis Canes, & Coruos, & Gallos, ad vigiliam conferre scribit, & Philomelam, & Vespertilionem, & Noctuam, atque ex his maximè caput, cor, & oculos. Quod partim est a Plinij authoritate confirmatum, qui & vtendi modum docet, inquiens, quod *cancrorum oculi cum Luscinię carnibus in ceruina pelle alligati vigiliam præstant fugato somno.* b Ælianus quoq; huic subscribit: quod tamen remedij genus, tanquam somno rerum quieti, & Deorum placidissimo aduersum elegantissimis verbis improbat. *Luscinia,* inquit, *auium argutissima, & tranquillo præ cæteris animo, suauissima, & canora voce solitarijs in locis cantillat. Eius etiam carnes vigiliam fouere aiunt, mihi verò qui cibo vescantur huiusmodi, homines nec boni, nec sapientes videntur. Sed illius etiam Deorum atque hominum regis, vt Homero placet, nempe Somni priuatio, infelix infelicis cibi munus mihi videtur.* Licet autem Aelianus hoc remedij genus detestetur, qui tamen aut nocturnis orationibus, aut studijs inuigilant, libentissimè amplectentur: sicuti & illi, qui soporoso aliquo affectu infestantur: quibus quomodo sit adhibendum docent quidam hoc modo: Accipe cor, vel oculos Philomelæ, & pone sub ceruicali, vel puluinari vel suspende è collo ægrotantis, & quandiù ibi fuerit, non dormiet. Io. Bapt. Porta addit, omnium vigilantium, & Nocturnorum, & noctiuagorum animalium carnes idem præstare, & quæ noctù vocalia sunt, valere, vt in vigilijs patrata in somnis narrentur, cuiusmodi esse dicit, Ranam, Anserem, Luscinian, Bubonem. Fel eius cum melle illitum visum perfectè acuit, vt vult Kiranides. Postremo procachicis in cibo laudari Alaudas, & Luscinias Alexander Benedictus memoriæ prodidit.

a l. 32. c. 10.

b De anim. l. 16. c. 43.

VSVS IN DELICIIS.

CVR tam ſedula cura, tantoque ſtudio Luſciniæ à nobis educentur, nemo eſt, qui ignoret, vt ſ. nos cantu ſuo oblectent, & moleſtiſſimas animi curas adimant. Licet autẽ omnes aliæ ferè nocturnæ aues, & præcipuè quæ flebiles voces edũt, nobis ſępenumero ingratæ ſint, non tamen, vt inquit *a* Franciſcus Petrarca, Philomela apud Virgilium: a *De aduer. fort. dial. 90.*

Flet noctem, ramoq; ſedens miſerabile carmen
Integrat, & mœſtis latè loca quæſtibus implet.

Dulcis enim eius fletus, & ſuaue carmen, & delectabiles ſunt querelæ. Hinc in Elyſio, vbi nihil eſt, quod moleſtiam afferre poſſit, ſed omnia grata, & iucunda ſunt antiquitus felices illæ animæ maximam è Luſcinijs voluptatem capere dicebantur. Sic *b* Lucianus enumerans delicias conuiuiorum, quæ illic celebrari fingebantur, ſcribit Luſcinias, & cęteras canoras volucres cum cantu conuiuas ſuperuolare, & aſpergere flores quos è proximis pratis legũt. Et paulò poſt primas choreas à pueris, & virginibus, quibus præerãt, & concinnebant Eunomus Locrus, & Steſichorus, duci fingit, ſecundas à Cygnis, Philomelis, & Hirundinibus. Sic quoque *c* Strozius filius canit, quòd illic: b *Verard. hiſt. lib. 2.*

Semper odoratis gemitus Philomela ſub vmbris
Integrat. c *Amos l. 1.*

Aurei quoque ſæculi homines voluptatibus, quæ ex Philomelæ cantu hauriuntur, non caruerunt: nam

Blandaq; vicina retinens Philomela ſub orno
Mollibus exierat dulcia bella modis.

Vt ait idem *d* Strozius, aurei ſæculi delicias enarrans. Et noſtro æuo, & in noſtris regionibus quis ex huius auiculæ cantu voluptatem aliquando non percipit? Quàm dulce enim, & quàm ſuaue omnibus vbique eam cantillantem audire? Illis verò potiſſimum, qui verno tempore ruri ſe continent? Hanc vocis ſuauitatem, & dulcedinem, ſæpiùs cùm expertus eſſet Veſpeſianus *e* Strozius, Luſciniæ ſic gratias agit: d *Ibidem.* e *Erot. l. 6.*

Aemula diuini ſuauiſſima carminis ales,
Quæ virides vmbras, & loca ſacra tenes:
Mollibus, & varijs, quæ tot diſcrimina vocum
Flexibus humana dulcius arte refers:
Munere pro tali tibi quid Philomela rependam?
Præmia, quæ tanto digna labore putem?
Dum vagus huc illuc hortis genialibus erro,
Miror, & artifici culta vireta manu,
Hoſpitis officio tu protinus vſa benigno
Fingis in aduentu carmina mille meo:
Nec procul hinc denſis canis abdita frondib. altæ
Ilicis in ramo, populeisvè comis.
Verùm hìc iuniperi inſidis mihi proxima trunco,
Non imitabilibus me venerata modis.
Et licet hæc perſtem tibi tam vicinus in vmbra,
Deque tua ſuaui garrulitate loquar,
Nil tamen ipſa times, nec gutturis iſta canori
Sedulitas, ideo dulce remittit opus.
Grata ſed in longum lucro reſonante querelæ
Ducitur argutis continuata modis.
Nos verò tali quoniam dignaris honore,
Dicimus in laudes hæc tibi pauca tuas.
Humanas auium quæ mulcent cantibus aures
Cedere carminibus carmina cuncta tuis.
Viue diù, ſimiliſq; tui generata propago
Finiat extremum non niſi ſera diem.

Profectò huic, vt eius verba indicant, opus non erat cythara, ſicuti neque alijs, qui tunc temporis ruri degunt.

Nam cytharam Philomela ferat: quam nulla libido
Flexit adhuc, trepulo permulcens gutture ſyluas.

Verba ſunt Franciſci Petrarcæ Ioan. Columnam Cardinalem, vt ſerus conferret, hortan eis. Quamuis autem Luſciniæ cantus tantam auribus humanis dulcedinem inſtillet: repertus eſt tamen aliquis, neſcio brutum ne an homo dicendus, qui vt narrat, idem præclariſſimus author, cùm ruri habitaret, ad fugandas nocte Luſcinias ſaxis armatus, ſudibuſq. cõſurgeret: & cùm ſic parum proficeret, circunfuſas arbores detruncaret, vt vel ſic prę repto frondente domicilio, abirent: quibus manentib. cogeretur abire, quaſi importunis earum cantib. pulſus. Is tamen in proximæ paludis ripa nocturnos ranarum ſtrepitus veluti modulatiſſimam fidium harmoniam gratis hauriebat auribus. O inhumanũ, ferumque, & aſininis auribus hominem, qui quod cęteris maximæ voluptati eſſe ſolet, non tantùm aſpernaretur, & prorſus abhorreret, ſed à ſe propellere omnibus viribus ſtuderet: quæ verò reliqui iure merito deteſtantur, ipſi grata eſſent, & periucunda. Similis profecto is dicendus Aſino illi Aeſopico, qui Cuculi cantum Luſciniæ harmoniæ prætuliſſe dicitur.

HIEROGLYPHICA.

LVSCINIA, quia nulla auis vocalior ſit, nec alia elegantiùs cantet, corporis verò pulchritudine non admodum conſpicua ſit, & præ indignatione, ac nimia excandeſcentia ſępenumero conficiatur, viri ſtudioſi, & virtute pręditi, qui leui de cauſa indignatur, & ira celerrimè excandeſcit, corporiſq. cultum negligit, haud temerè hieroglyphicum ſtatui poſſit, matrum verò, quæ proprios liberos trucidant, quia tale facinus Philomela patrata fuiſſe confingatur. Vnde mulieres illas, quæ Carthagine liberos ſuos Saturno immolabant, ſiue turpiter etiam cremabant, Ἀηδόνες Libyſſas dictas fuiſſe ſupra meminimus. Pierius Valerianus in ſuis hieroglyphicis diuerſas aſſignat huius auis ſignificationes: & primum Homeri ſimulacrum eſſe dicit, quod confirmat authoritate Aeneæ philoſophi, qui ex Chaldęorum, Aegyptiorum, & Græcorum opinione defunctorum animas euocari poſſe docens, Orphea Cygni ſpecie euocandum eſſe ait, & ſi quis Homerum euocare voluerit, oportere cum Luſciniæ forma indutum apparere. Simili ratione quemlibet poetam egregium Luſcinię ſpecie euocare poterimus, illumque ipſius hieroglyphicum ſtatuere. Erat enim Pythagoricorum perſuaſio aues canoras in poetas, & poetas in aues canoras renaſci. Vnde apud *a* Platonem Thamyræ animus Luſciniæ vitam deligit. Ad quod alluſiſſe videtur *b* Ianus Gruterus ſcribens ad Petrum Thiaram Poetam:

Matris filios necãtis hieroglyphicum.

Poetæ egregij cuiuslibet hieroglyphicum

a *Resp. l.* 20

b *In epigr.*

Quin Heliconiadum fueris quod viuus amator
Poſt obitus melicam te Dea auem eſſe dabunt.
Et vel Luſciniam, vel ouantem rore cicadam,
Vel Cycnum fingent, melligenam, vel apem.
Mentior. Haud ſatis hoc: monſtrum nouum eris compoſitum
Ex Philomela, & Olore, exque cicada, & ape.

Perfecti Oratoris hieroglyphicum.

Non ſolùm autem optimi Poetæ, ſed perfecti Oratoris hieroglyphicum dici poteſt Luſcinia: eique aſſimilantur, qui in dicendi arte primas tulere. Quapropter rectè M. Tulliũ illud Romanæ eloquentiæ decus eximiũ Luſciniæ non ſolùm ob ſummam eius in dicẽdo facundiam, ſed quia more eius auiculæ pullos ſuos, i. rethoricæ ſtudioſos iucundiſſimis, & ſuauiſſimis cantionibus, præceptis nimirum rhetoricis erudire voluerit, comparare poſſimus. Quemadmodum. n. Luſciniam, vnam ex auibus maximè admiramur, quòd in tam paruo corpuſculo tam clara, tam ſuauis, tam magna, tam iucũda vox inueniatur: quod verno tempore cùm frondeſcere arbores incipiunt, quindecim diebus, ac noctibus continuis, & ſine intermiſſione canere ſoleat, ſicuti iam ſatis ſuperq. demõſtrauimus: ita pariter in hoc vno viro tam perfecta, atq; abſoluta prorſus omnis dicendi ratio eſt, vt in ſuo genere non minori ſit admirationi, atque haud ſcio, an etiam maiori, qui dono quodam (vt ait Fabius) prouidentię genitus eſt, in quo tota vires ſuas eloquentia experiretur, clarus, ſuauis, iucũdus, grauis, qui diuina ingenij fęlicitate quicquid in omnib. alijs authoribus admirabile politum, ingenioſum, eximiũ reperitur, id in ſuis Luculenter, ne dicã diuinè operibus totum effinxit. Sed iam reliqua proſequamur, quorũ Pierius Luſciniam hieroglyphicum eſſe ſtatuit: inter quę prima ſeſe nobis offert muſica, quam quidem omnibus numeris abſolutam per hanc alitem ſignificari ab alijs traditum eſſe aſſeuerat: nec iniuria, ſiue multiplicẽ vo-

cis

cis varietatem, siue delectabilem suauitatem, siue pertinacem in ea continuationem admiremur. Quod autem cùm sylua incipit opacare frondibus, diebus, ac noctibus quindecim assiduè canat, lætitiam testata, quam ex verni temporis aduentu præsentit, hinc germinationis tempus nonnulli per Lusciniam significant, eodem Pierio referente; eademque de causa, quod scilicet vernis illis diebus per totam fere noctem dulci eo modulamine delectetur, vigilantiam suo hieroglyphico, nocturnasq. lucubrationes denotat. Nam sicut ob mirificam canendi delectationem non piget insomnes noctes ducere, ita hos summæ sapientiæ, & scientiæ desiderio affectos non tædet laboriosis vigilijs insenescere, atq. continua mentis agitatione consumi. Horum igitur omnium hieroglyphicum Lusciniam meritò statui possit, è contra in auibus Aristophanis illa denotatur per meretriculam habitu ornatam meretricio, capite verò Lusciniam referentem, ob id fortè, quòd illæ impudicæ mulieres non minus, quàm Luscinia lingua valeant: vnde Plautus meretriculam quãdam Lusciniolam vocat, vt ex illius iam ante recitato & moxiterum citando carmine apparet. Vigilantiæ hieroglyphicum.

PROBVERBIA.

PRO diuersis Lusciniæ proprietatib. diuersa quoque ab illa desumuntur prouerbia. Diximus autem auem esse vigilem, harmonicam, in canendo indefessam, ambitiosam, & cantu se suo delectari, ideoque sibi blandiri, & libertatis amatricem esse. Hinc prouerbia Οὐδ' ὅσον Ἀηδόνες ὑπνώσιν, ideſt, *nec quantum Luscinię dormiunt*: in eos conuenit, qui somni parcissimi sunt, Lusciniæ enim minimum dormire feruntur, vel propter Ityn extinctum, vel ob timiditatem sanè magis, vt arbitratur Adagiorum author. Ἀηδὼν μουσῶν, ideſt, *Musarum Luscinia*; conuenit in hominem insigniter eruditum, & præcipuè in poetam carmine felicem, quo nomine vocatum fuisse Palamedem alibi diximus. Ἀηδόνων μουσεῖα, ideſt, *Luscinarum Musea*, appellari possunt hominum disertorum, & eruditorum orationes, scripta, bibliothecæ, vel etiam ipsorum hominum doctorum conuentus. Sumitur ab ipsius cantu & hæc prouerbialis allegoria, *Luscinię deest cantio*, perinde quasi dicas, mulieri desunt verba, poetæ versus, sophistæ cauillum, vnde *a* Plautus:

Nec quantum Luscinię dormiunt. Musarum. Luscinię deest cantio.

a *In Bacc.*

Ego Pol metuo ne Luscinię defuat cantio.

In eodem sensu Tappius scribit, Germanis hoc est prouerbium, Die Nachtgallkan nit singen, ideſt, Luscinia nescit canere.

Non sine prouerbiali figura loquutus videtur *b* Theocritus, cùm dixit:

b *Eidyl.* 1.

Κὰξ ὀρέων τοι σκῶπες Ἀηδόσι γαρύσαιντο, ideſt,

Ex montibus Scopes cum Luscinijs cantu certent.

Et pariter cùm idem *c* alibi cecinit:

c *Eidyl.* 5.

Οὐθεμιτὸν λάκων ποτ' Ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν, ideſt,

Non fas ò Lacon Picas certare cum Luscinijs.

Eadem prouerbiali figura vsus videtur Calphurnius.

Vocalem superet si dirus Aedona Bubo.

Quæ omnia conuenire possunt in eum, qui cùm infacundus, & ineruditus sit, virum eloquentem, & doctum docere conatur, vel ei se conferre. Sicut autem hoc ineruditos redarguit, ita quod sequitur peritos commonet, ne immodicè suis studijs delectentur. Est autem huiusmodi: Ἀηδόνες λεσχαις ἐλκαθήμεναι, ideſt, *Luscinię nugis insidentes*. Conuenit, vt diximus in eruditos, qui suis studijs magis, quàm par est, delectantur. Quod genus sunt poetæ potissimùm. Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. *Luscinia vocalior*, vsurpari potest in eos, qui eloquentia conspicui sunt. Ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει, ideſt, *In cauea non canit Luscinia*: quo prouerbio significatur, ingenij libertate nihil esse præstantius ad res agendas. Hoc prouerbio vsus esse dicitur Scopelianus sophista. Hunc enim cùm obsecrarent Clazomenij, vt domi suæ profiteretur, sperantes eius doctrina celebres fore, ille os obstruxit percommode, dictitans, inclusam caueæ Luscinium non canere: libertas enim res inestimabilis, & ingenia libera rebus omnibus agendis sunt accommodatiora. Simile huic est, quod dixit *d* Ludouicus Arioſtus:

d *Sat* 4.

Mal può durar' il Roſcignuol in gabbia.

Quod quoque, & melius vsurpari potest in eum, qui seruitium alicuius molestè ferat. Postremo Ioan. Tzetezes cùm paræmias duas commemorasset: *Quantum Gracculi de regno*

curant,& Quantum Aquilis leges Platonis curæ ſunt, ſubdit. *Hæc quoque ſimilis eſt ſuperioribus, Syllogiſmorum, quæ cura eſt Luſcinijs? Siue librorum qualiumcunque Ariſtotelis?*

APOPHTHEGMATA.

NArrat *a* Plutarchus Laconem, cum plumis Luſciniam nudaſſet, ac parum admodum carnis reperiſſet, dixiſſe: *Vox tu es, & nihil præterea*. Simile nos Itali de Cuculo dicimus, in ſimillimo ſignificato: *b* Ageſilaus autem rogatus, vt refert idem Plutarchus, vt audiret quendam, qui vocem Luſciniæ imitabatur, renuit, quòd diceret ſe ipſammet ſæpè audiuiſſe Luſciniam, res inanes contemnendas demonſtrans.

a In Apop. Lacon.

b Ibidem.

EMBLEMA.

EXtat *a* Alciati de Luſcinia emblema huiuſmodi:

Quid matutinos, Progne, mihi garrula ſomnos
Rumpis, & obſtrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Thereus, qui maluit enſe putare,
Quam linguam immodicam ſtirpitus eruere?

Hic autem Luſciniam intelligit, eorum ſequens opinionẽ, qui Prognẽ in Luſciniã transformatã fuiſſe volunt, vt rectè exponit Franciſcus Sanctius. Vocat autem illam Garrulã.

Quod cantare ſimul, nocte dieque poteſt.

Quo epitheto à Martiale etiã donata fuit, vt ex eius diſticho à nobis alibi recitato patet.

a Embl. 70.

FABVLOSA.

PHILOMELA ne, an Progne in Luſciniam mutata fuerit, diuerſas ſuper hac re ſententias alibi recitauimus. Quapropter ne actum agamus, omiſſis, quæ à nobis ibi tractata ſunt, fabellam aliam de Luſcinia referre præſtiterit, quam recenſet Petrus Martyr in hiſtorijs Indiarum occidentalium: ex qua pateat omnes illos ſuas etiam ſibi confinxiſſe fabulas, ipſorumque ſicut noſtros poetas de Luſcinia, quod ex humana forma in auem deformata fuerit, fabulatos eſſe, etſi diuerſimodè. Ille autem ex inſulæ Hiſpaniolæ incolarum relatu huiuſmodi narrat fabulam. Ad cuiuſdam immenſæ magnitudinis montis radices, duæ ſpeluncæ erant, quantum maior Caxibaxaqua, altera verò, quæ minor erat, Amaiuna illorum lingua dicitur. In hiſce deliteſcebant homines (neque enim adhuc terras colere cœperant) nec foras egredi audebãt, Solem veriti; qui ab eis cerni nolebat. & ne quis pedem extra ferret, Machoelem quẽdam nomine ad fores cuſtodem collocauerat. Is curioſus nimium, quidque proferret inſula ſciendi cupidus, ſpreto ſolis præcepto, relictaq. ſpeluncarum cuſtodia, huc illuc diuagari cœpit, cum verò iter diutius protraheret, ad commiſſas ſibi ſpeluncas tempeſtiuè non redijt: quare à ſole deprehenſus temeritatis, & inobedientiæ pœnas luit, & in lapidem conuerſus illa in inſula in hunc diem ab incolis demonſtratur. Cuſtode autem abſente, qui in ſpeluncis incluſi fuerant, nocte quadam è carcere illo egreſſi cœperunt, & ipſi per inſulam deambulare, ſed & hos nimiam contrahentes moram ſol ſuperueniens in arbores quaſdam deformauit, quæque etiamnum paſſim in inſula viſuntur, fructus afferentes prunis haud abſimiles. Hiſpani huiuſcemodi fructus ea pruna eſſe exiſtimant, quos mirabolanos dicimus. Inter cæteros qui in ſpeluncis latitabant, vnus erat Vanguonione nomine vir præ cæteris conſpicuus. Huic cùm multi eſſent liberi; vnum vt & ipſe inſulam peruiſtigaret, foras mittere auſus eſt, quem poſtea ſol in Luſciniam conuertit. Cùm itaque illic, vt dictum eſt, Luſciniæ toto anni tempore canãt, Indi auiculam ſuum infortunium, & ærumnam queri, & à parente ſuppetias inceſſabiliter implorare exiſtimant. Vides ergo, & Indis ſuas eſſe etiam fabulas? Hanc tamen non pro fabula, ſed pro hiſtoria recenſent. Extat Philippi cuiuſdam de Philomela carmen inter Græca epigrammata, quæ Boream fugiens, cùm per mare volaret, Delphini dorſo ſuſcepta, vectaque ſit, & illum nantem carminibus ſuis delectarit, quæ fabula ei, quæ de Arrione narratur, perquam ſimilis videri poſſit.

Luſciniæ fabula.

Caxibaxaqua.

Amaiuna.

Mirabolani

APO-

APOLOGI.

LVSCINIÆ, & Accipitris apologum narrat *a* Hesiodus cuius hæc est breuis expositio. Accipiter Luscinam vario cantu argutam in sublimi nubium summitate captam ferebat. Hæc vnguibus transfixa miserè plorabat. Ad hanc raptor horrenda voce sic inquit: Quid exclamas misera, à multò quam tu sis fortiore detenta? Huc adsis, quo ego te protraham. Suaue licet vsque canas: cæna tamen mihi futura es, vbi voluero. Apologus indicat eum desipere, qui potentioribus repugnat. Dicunt autem interpretes, ibi Hesiodum per Luscinià semetipsum intelligere (poetarum hieroglyphicum Luscinam esse iam diximus) qui fuerat à iudicibus vexatus: per Accipitrem verò iudices, ob rapacitatem, qui Persæ fratris largitionibus corrupti iniquè iudicarant. Alij aliter hunc apologum narrant; & aliam quoque affabulationem afferunt. Philomela, inquiunt, super arbore sedens, de more canebat. Accipiter autem videns, ac cibi indigens volando corripuit. Quæ cùm occidenda foret, orabat Accipitrem, ne deuoraretur. Neque enim satis esse ad Accipitris ventrem implendum, sed oportere ipsum ad maiores aues conuerti. At acipiter suspiciēs, ait: Sed ego certè demens essem, si qui in manibus paratus est, cibo dimisso, quæ non videntur, persequar. Fabula hæc significat, plerosque homines eodem modo esse inconsultos, qui spe maiorum incertorum, quæ in manibus habentur, amittant. Cuculi, & Philomelæ apologum in Cuculo recitauimus soluta oratione, eundem nunc ab *b* Achille Bocchio versibus expressum reddimus cum duplici lemmate, ab vno quidem latere IVDEX INEPTVS PESTE PEIOR PESSIMA, ab altero verò cum lemmate OFFENSIO ASPERA EX INEPTO IVDICE.

a Lib. 1. Luscinæ, & Accipitris apologus.

b L. 3. sym. quæst. 90.

Dic, Musa, quæso, cur diutius canit.
Coràm homine, & accuratiùs Luscinia?
Illa, & Cucullus anni eodem tempore
Olim canendo, vt assolent, in maximam
Contentionem fortè quadam venerant,
De suauitate cantionis, & quia
Lis de sono erat, asellus est aptissimus
Tum creditus iudex, quòd auriculis foret
Præter animantes cæteras maioribus.
Asellus autem repudiata protinus
Luscinia, negare enim harmoniam illius
Se intelligere, palmam Cucullo adiudicat:
Illa ad hominem appellat, quem vbi videt, statim
Causam suam agit, & diligenter cantat, vt
Ei approbet se, ad vindicandam iniuriam
Acceptam ab asino, Hinc discat ergò quilibet,
Vitare peius pestе ineptos iudices,
Nec belluinis auribus, tam credere,
Præpostera vt fiducia, atque offensio
Nascatur inde, pœnitenda, & aspera.

Idem Bocchius alterum habet hunc de Luscinia apologū, (si ita licet appellare, quod ipse symbolum) cum lemmate LVSCINIÆ HAVD DEFIT CANTIO:

Propter limpidum aquæ caput
Illimis Zephyro dum genitabili
Arridens aperit se humus,
Dum se mollia passim viridantium
Densans germina frondium,
Florenti tenera ramulo ab arboris,
Dulci garrula murmure
Cantabat Philomela. Interèà nemus
Promptis vndique vocalis
Argutum resonare. Inde suæ nitido
Vmbra fontis in æquore
Visa, fortè timens vincier, integrat

Certatim varium, nouum
Mellitum, lepidum cantum animoſior.
Porro ſuſpicioſula
Paulum conſtitit. Hinc præcipiti volans
Lapſu falſa ad imaginem
Formæ, vndam oppetijt. Naiades interim
Riſere. Illa vbi plumulas
Iam tota vuida ſe denique fallier
Senſit, mox vacuum ſecat
Euro diffugiens ocyùs aera.

DE CARDVELE. Cap. III.

ORDINIS RATIO.

Carduelis auis pulcherrima.

INTER pulchriores huius generis auiculas pulchra, imo verò pulcherrima ab omnibus ferè Carduelis vbiquè cenſetur, & non minus aſpectui iucunda, quam cantu grata, ſuauiſquè auribus habetur, vndè meritò ſecundum à Luſcinia locum, cui nimirum ſoli cantus ſuauitate cedit, corporis verò pulchritudine longè antecellit, ſibi vindicat. Hęc & venuſtatis, & cãtus nomine magno procul dubio apud omnes honore haberetur, ni, quæ magna illarum vbique reperitur, copia obſtaret. Id quippè illi euenit, quod pleriſque alijs rebus, quæ etſi pretioſę alioqui, magno tamen præ numero vileſcunt, Sed ego qui res, quales ſunt, potiùs perpendo, non quales æſtimantur, ſecundum illi inter canoras aues locum omnino tribuendum eſſe exiſtimo.

SYNONYMA.

Thraupis Ariſtotelis non eſt Carduelis noſtra.

VBI inter aues, quæ ſpinas appetunt Ariſtoteles Thraupidem Acanthida, & Chryſomitrem annumerat; Gaza pro Thraupide Carduelem interpretatur, cui ſubſcribunt Hermolaus Barbarus, Ornith. & alij, nulli, quod nouerim innixi argumento. Nemo enim illorum ſuamprobat ſententiam. Miror autem cur non potiùs pro Chryſomitre Carduelem intellexerint, cui multo magis id nominis conuenit. Chryſomitres enim aurea ornatum mitra, niſallor, ſignificat: quod nulli volucrum æquę, ac Carduelι noſtræ competit; ipſam namque aurea faſcia ornatam eſſe luce clarius conſpicitur. Sed erroris eorum cauſam ſubodorari mihi videor. Nam mitram, ni fallor, capitis tantùm ornamentum eſſe exiſtimauerint; & cùm Carduelis vittam illam auream in alis, non in capite habeat, Chryſomitris nomine eam non ſunt dignati. Sciant autem velim, mitram

Mitræ ſignificationes variæ.

a *Aenicid. lib. 6.*

ſignificare etiam quancunque aliam faſciam, quæ cuilibet corporis parti circunducitur: vndè faſciam quandam in loricæ modum contextam ad latera defendenda mitram appellat *a* Virgilius;

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

b *Lect. antiq lib 6. cap. 10.*

Simili ratione mitra appellabatur zonæ quoddam genus, quam ſoluebant primum parientes, & Dianæ conſecrabant; de qua *b* Celius Rhodiginus: *Eſt* inquit, *eodem quoque nomine, zona, quam ſoluere narrantur primùm parientes, dicantque Dianæ, nota inde illius cognomento, vt appelletur λυσιζώνη, quo nomine etiam Athenis templum viſebatur conſecratum. Mitrã certè incorruptam dicit Apollonius, vbi conſtant etiamnum pudicitia, virginitaſque.* Pulchro igitur nomine pulchra donetur auis, quod à Turnero quidẽ iure merito factum eſt; quem multò meliùs, quã illos hæc vidiſſe ex iam dictis patet. Hic enim velut ſententię noſtrę aſſertor, affirmat, auem illam aureis plumis, hoc eſt, Carduelem noſtram Ariſtotelis Chryſomitren eſſe, Thraupidem verò nequaquam. Quæ verò Thraupis ſit, ſuo dicemus loco. Nunc Carduelẽ Ariſtotelis Acanthida non eſſe dixiſſe ſufficiat. Hec. n. Philoſopho teſte vita, & colore ignobilis eſt: Carduelis verò, ſiue Chryſomitres, vt omnib. notũ eſt, varijs, floridiſque coloribus omnium oculos in ſui admirationem trahit. Quis color ille ſit, quem Ariſtoteles ignobilẽ vocitat in Ligurino referemus. Licet autem Ariſtotelis Acanthidẽ noſtram Carduelem eſſe nemini aſſenſerim, noui tamen recentiorum Græcorum quibuſdã

Acanthidem

Acanthidem cum Carduele eandem videri, ſicuti Theocriti interpreti, qui ait. Acanthidem auem eſſe argutam, & à coloris varietate ποικίλδα dici; quo etiam nomine Carduelem noſtram neoterici quidam vocari aſſerunt, nempe à coloris varietate, vt teſtatur ille inter quos eſt c Bellonius, qui eodem in loco aſſerit Acanthidem longè aliam eſſe auem à Gallorum Chardoneret, ideſt Carduele, nempè Spinum, aut Ligurinum, quem ijdem vocant Serin. Nos Ποικίλιδα Picam variam ſignificare aliàs diximus. Sed vt ad rem reuertamur, Latinorum quoque plurimi, recentiores potiſſimum pro Acanthide Carduelem vulgò dictam accipiunt, vt Seruius in illo d Virgilij.

c De auibus l. 7. c. 23.

d Geor. l. 3.

Littoraq́ Alcyonem reſonant, Acanthida dumi.

Per dumos verò, inquit, Acanthis, quam alij Luſciniam (fuere etiã huius ſententiæ aliqui, qui nimirum Luſciniam, & Acanthidem eaſdem eſſe exiſtimarunt, fortè quòd in ſpinis ẽt degat, licet illarum ſeminib. non victitet) alij verò Carduelem, quæ ſpinis, & carduis paſcitur. Et ſic paſſim Virgilij interpretes ferè omnes, & ſexcenti lexicorum authores pro Acanthide Carduelem interpretantur, ſicuti etiam pro Acalanthide, quam nimirum eandem eſſe cum Acanthide volunt: quinimo illo in Virgilij verſu modò recitato Acalanthida non pauci legunt, fortaſſis, quòd Acanthis primam corripiat, cui tamen incongruo aliter, & fortè meliùs occurri poſſe videtur additione nimirum, & copulæ hoc pacto.

Acalanthis

Littoraq́ Alcyonem reſonant, & Acanthida dumi.

Baptiſta Pius Bononienſis, ait Acalanthidem à quibuſdam credi eãdem eſſe cum ea, quæ vulgò Acalanthula dicatur, & cui vocis omnis amœnitas cũ varietate tributa ſit. Sed ego qui, & ipſe Bononienſis ſum, nullam auem vulgò Acalanthulam vocari audio: ſuſpicor tñ illum intelligere de Alaudæ quodã genere admodum canoro, quæ non Acalanthula, ſed Calandra nuncupatur: de qua ſuo loco. Sed vt ad Latinam nomenclaturam deueniamus, non pauca etiam eſt de Plinij Carduele controuerſia: nam non ſatis conſtat, quam ex his, quæ Carduorum ſeminibus veſcuntur, pro Carduele intelligendam eſſe voluerit, Thraupidemne, Spinumne, an Chryſomitren: quæ enim de Carduele ſcribit, omnibus hiſce auiculis vllo ſine diſcrimine competunt: Namque omnes imperata faciunt, nec voce tãtùm, ſed pedibus, & ore pro manibus. Crediderim tamen hæc de Carduele noſtra Plinium intellexiſſe, per excellentiam. Hæc enim alijs longe pulchrior eſt, & cæteris propter cantũ antefertur, atque licet cæteræ illæ carduorum ſemine quoq; veſcantur, ab his ipſam peculiariter nomen traxiſſe; nam, & apud Cretẽſes in hunc diem, vt ſcribit Bellonius Guardelli dicitur, & Stragalino. Quare ſatis admirari nequeo, quid Grapaldo in mentem venerit, vt aſſeueret Carduelem eſſe Paſſerem ſolitariũ, auem toto genere diuerſam, & triplo, & amplius maiorem, vermibus potiſſimum victitantem, quos omninò aſpernatur Carduelis, vt docuit Ariſtoteles. Fallitur quoque Ambroſius Calepinus, dum Anthum eſſe Carduelem credens: *Anthos*, inquit, *vnus ex filijs Neſtoris eſt, & Latinè flos interpretatur. Hinc Carduelis Anthus dicitur, quòd flore paſcatur.* Nos quæ auis Anthis ſit, iam diximus. Nõnulli ad hanc eandem auem ſignificandam quędam vocabula commemorãt Latina ne, an Græca, vel Barbara ignoro, ſed barbara certè, vel ſaltem diuersè ſignificantia. *Zona*, inquit, Kiranides, *ideſt, auis Iouis, quam Graci vocant Aſtragalinum, nos verò Carduelem, in capite pennes rubeas habet, in alis aureas, & omninò varia eſt colore.* Corydalim, inquit Baptiſta Pius, nonnulli Carduelem vocitant. Matthæus verò Syluaticus pro Aſtrolino, & Aſtrogallo Cardellam, vel Carduellum interpretatur: quę voces pro Aſtragalino, vel Aſtragallo corruptæ videri poſſint. Non tamen Oppiani Aſtragalini Cardueles ſunt, vbi ſcribit celeres Aſtragalinos viſco capi: Aſtragalini ab Aſtragali magnitudine dictæ videntur. Solent. n. authores medici Aſtragali magnitudinem nominare, quaſi notam vulgò, vt nos recentiores nucis ferè pronunciare ſolemus; eſt autem Aſtragallus os pedis in animalibus quibuſdam, ſupra calcaneum, talus Latinis dictum, vndè aſtragalus ludi genus, in quo aſtragalis, ideſt, talis vtebantur. Habet item alias ſignificationes, quæ ad rem noſtram non faciunt. Cæterùm eiuſdem Oppiani Aſteres, quas ibidem viſco capi prodidit, Cardueles forſitan fuerint. *Quibus*, inquit, *rubicundulus circulus ſtellæ inſtar in capite fulget.* De eo tamen addubitare videtur Ornithologus anceps Cardueles ne ſint, an aliæ quædam auiculæ admodum canoræ, quæ, & ipſæ è ſpinis, ſeu carduis victitant, rubente in vertice circulo. Scoſſerle ab Heluetijs appellatæ, de quibus in Linaria. Reperiuntur, & quædam alia vocabula barbara prorſus, & corrupta, veluti Acardelentes, Acalantia, & Actalantia, nomina, vt videtur, corrupta ab Acanthis, vel Acalanthis: quas omnes dictiones recenſet Syluaticus, qui aliàs etiam Liſiniam habet pro Cardella, vt ipſe loquitur. Albertus, ex Auicena

Acalanthula.

Calandra.

Plinij Carduelis eſt eadem cum noſtra.

Guardelli. Stragalino Grapaldi error.

Calepini error.

Zena. Auis Iouis. Corydelis. Aſtrolinus Aſtragall⁹.

Scoſſerle. Acardelentes. Acalantia. Actalantia. Liſinia.

Azamicozi Carduelo. Chardonneret. Charderulati Siſtelfinck. Siſteluogel Stigelitz, Rothogelken. Pietter. Truns. Stegliek. Sezigil. Sirguerito.

cena nimirum Azamicoz habet. Apud Italos latinam ferè vocem ſeruat, Carduello, ſeu Carduelino dicta, & apud quoſdam etiam, ſi Auguſtino Nipho Italo credimus, Raparino, vel Rauarino, nimirum circa Lacum Verbanum. Galli Chardonneret, vel Chardonnet dicunt, quanquam, & aliæ aues, quæ ſpinas, & carduos appetunt, eodem nomine ipſis vocentur. Sabaudi Carderaulat: Germani Siſtelfinck, vel Siſteluogel, quod carduis inſideat: quidam quoque Stigelitz imitatione vocis, vt ait Albertus. Roſtochij appellant Rotkogelken, Friſijein Petter, Hollandi een Pitter, Rhæti, qui Germanicè loquuntur Truns, ni fallor, Illyrij, & Bohemi Steglik, Poloni Sczigil, Hiſpani Sirguerito, Sielecolore, & aliqui etiam, vt opinor, Pintacilgo.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

Zisich. Finck. Auis lini.

CARDVELIVM plura genera conſtituere videtur Albertus, ſed tria dicit eſſe potiora, Carduelem propriè dictam, de qua impreſentiarum nobis ſermo eſt, Ligurinum, & Fringillam. *Carduelis*, inquit, *multorum generum eſt, ſed tria apud nos ſunt notiora. Primum genus dorſo cinereo eſt à lateribus croceum, & ante roſtrum in capite rubet minij inſtar, & hoc nobilius habetur. Alterum eſt croceum paruum, quod vulgò Zisich* Ligurinus *vocatur. Tertium vulgò nominatur Finck* Fringilla, *cui pectus omninò flammeum rubet. Sunt qui quartum genus adjiciant, lino inſidens, quare auis lini* Linaria *vocatur, in dorſo ferè cinereum eſt, vt primum, & in pectore ad croceum colorem cinereo dilutum vergit.* Hæc ille, volucres omnes carduis inſidentes ſub Carduelis nomine recenſens: & Cardueles propriè dictas meritò reliquis præponens, Spinis, ſeu Ligurinis ſecundum locum aſſignans, Fringillis tertium, poſtremum Linarijs inter notiora. Nos de ſingulis, auibus nempè prorſus diuerſis, ſeorſim agemus. Cæterùm aucupes noſtri Cardueles propriè dictas ſic diſtinguunt. Quædã inquiunt in ſpinis, & dumetis naſcuntur, quas aliqui alijs præponunt: quòd magnitudine, firmitudine, & cantus pertinacia ſuperent eas, quę in arboribus naſcuntur. Aliæ mali aurantij colorem referunt, quæ proximè dictis cãtus ſuauitate, & peruicacia nil cedunt. Alij verò, quibus ipſe aſſentior, quæ ad nigredinem magis accedunt, cæteris tanquam præſtantiores præferunt, & quò atriores, eò meliores eſſe cẽſent. Sed & inter illas, quæ in arboribus nidulantur, in prunis, aut malis aurantijs inuentæ, illis quas oleæ, aut aliæ arbores ſuppeditant, vocaliores, & magis habentur harmonicæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

Cardueles vbique generantur.

NVLLA eſt regio, ni fallor, quæ hoc auicularum genus non generet: vnde apud omnes nationes paſſim in caueis alitur: quare in eius deſcriptione, vt auis notiſſimæ, & quæ ante oculos ſemper habeatur, nos nihil elaborauimus. Si tamen quiſpiam (quod vix mihi perſuadere poſſum) Carduelis deſcriptionem dẽſideret, Bellonij aliorumque deſcriptionib. quas hìc afferre non pigebit, ipſi ſatisfiet. Carduelis, inquit, a Bellonius, minor eſt Fringilla; magnitudine quodammodò Thraupidis (pro Thraupide intelligit auem eam, quæ Italis Citrinella nuncupatur, & nobis Bononienſibus Vidarino) & eſt pulcherrima auium, quæ in Gallia reperiuntur. Nutritur in cauea propter cantus ſuauitatem. Manifeſtiſſimis notis diſtinguitur à cæteris. Habet enim in anteriore parte capitis, & in gutture ſemper aliquid rubri. Capitis pars ſuperior nigra eſt, tempora alba. Alas habet nigras albo diſtinctas; in quarum remigibus pennis vtrinque lutea faſcia cernitur. Hæc Bellonius, cuius deſcriptione, ſi quis non acquieſcat, quæ alij de Carduelis forma ſcripſere, & nos hìc repetimus, perlegat. Carduelis, inquit author de natura rerum, auis eſt parua, croceo in corpore (alis) rubeo in capite colore decorata. Carduelibus, inquiunt Eberus, & Peucerus, dorſum cinereum, & fuſcum, alæ croceo colore, nigroque mixtim alternatim variatæ, albiſque notatæ maculis, vertex nigricans, roſtrum niger ambitus, hunc miniatus, miniatum cæſius circundat. Ex hac colorum varietate Baptiſta Mantuanus pictam nuncupat, dum ait:

a De auibus lib. 7. c. 13.

Thraupis, quæ auis. Carduelis deſcriptio.

Miratur Acanthida pictam
Pſittacus

Hic enim cum Acanthide Carduelem implicat, quod Latinorum recentiorum pleroſque factitare ſuprà diximus. Quæ autem de colorum varietate tradunt citati modò authores, non in omnibus æquè conſpicitur. Superiori enim anno aucupem offendi plurimas Cardueles

Carduelis mas cum carduo tomentoſo.

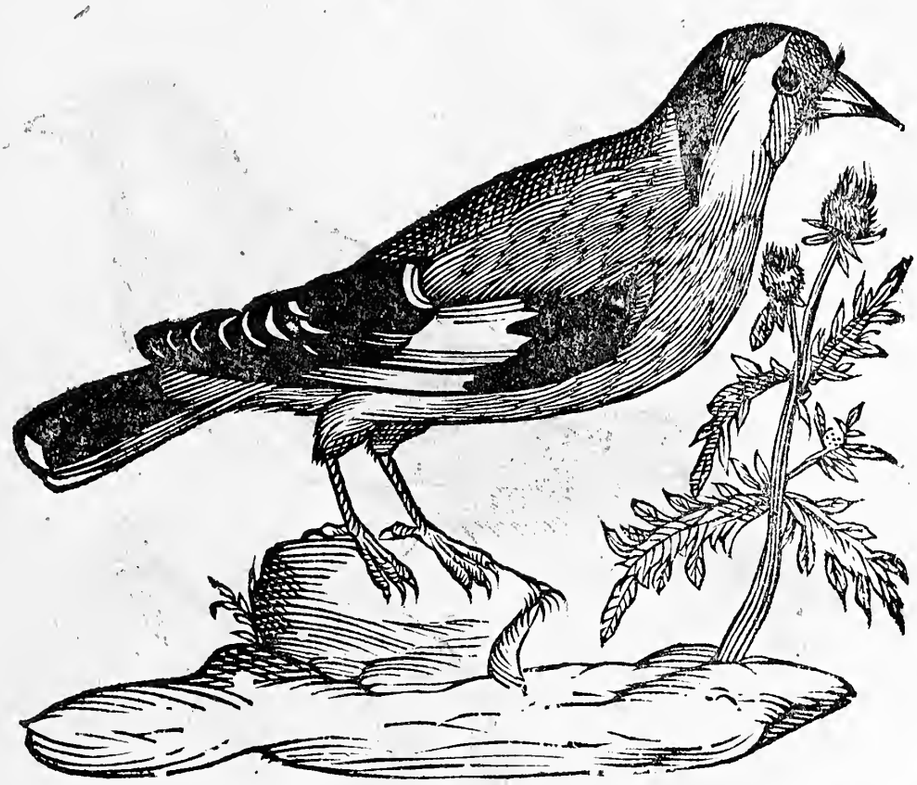

Carduelis nondum adulta cum paliuro Theoph.

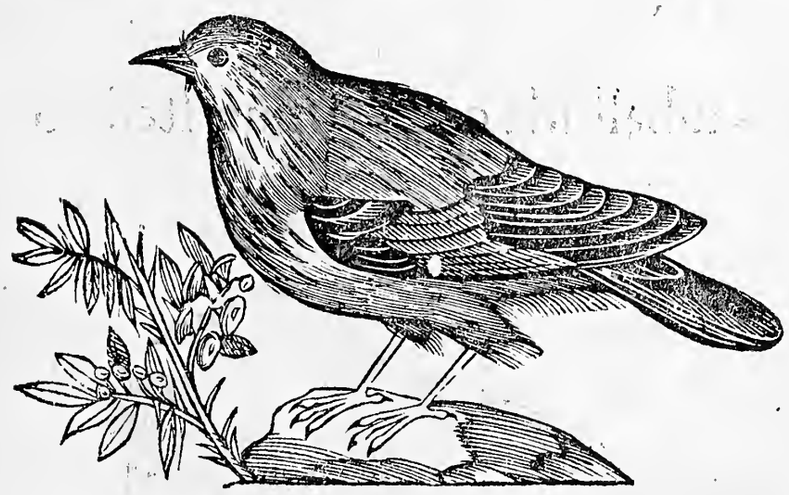

dueles vænales habentē, inter quas vna erat quā aiebat nondum eſſe adultam. Erat autē alis & cauda adultę ferè ſimilis, ſed in capite nihil prorſus habebat rubedini, ſed vbiq. vnicolor, nempe ex cinereo ad ruffum tendens, cuius hìc etiā icon exprimitur, vti quoq. alterius, cui niger ille ambitus circa roſtrū, & cilia, quæ in alijs rubere ſolēt, niueo cādore refulgent. Reperiuntur prętereą, quæ totius ferè corporis colore à reliquis variēt, quales iu Rhætia aliquando inueniri ſcribit Ornithologus: & in Italia etiam aliquando capio obſeruaui, depinxi, & depictas hoc in loco exhibere nō piguit. Harū quidem altera aliquid tantùm in anteriori parte capitis, & in mēto ſimiliter rubri obtinebat, cętęrę capitis partes, dorſū, vēter, & pectus erant ſubalbida: alæ (excepta lutea illa faſcia, quæ coloris erat obſoleti) & cauda ex cinereo fuſcæ. Altera quam ex capitis conformatione conieci marē eſſe, tota prorſus erat alba, ſi capitis partē rubram demas, & pennas aliquot luteſcētes in alis. Cuius verò poſt has iconem damus, & quam Ferrarię captam familiaris quidam meus caueæ incluſam ad me miſit, à iam commemoratis plurimū differt, ita vt non ex Carduelium

Carduelis cilijs albis cum berberi.

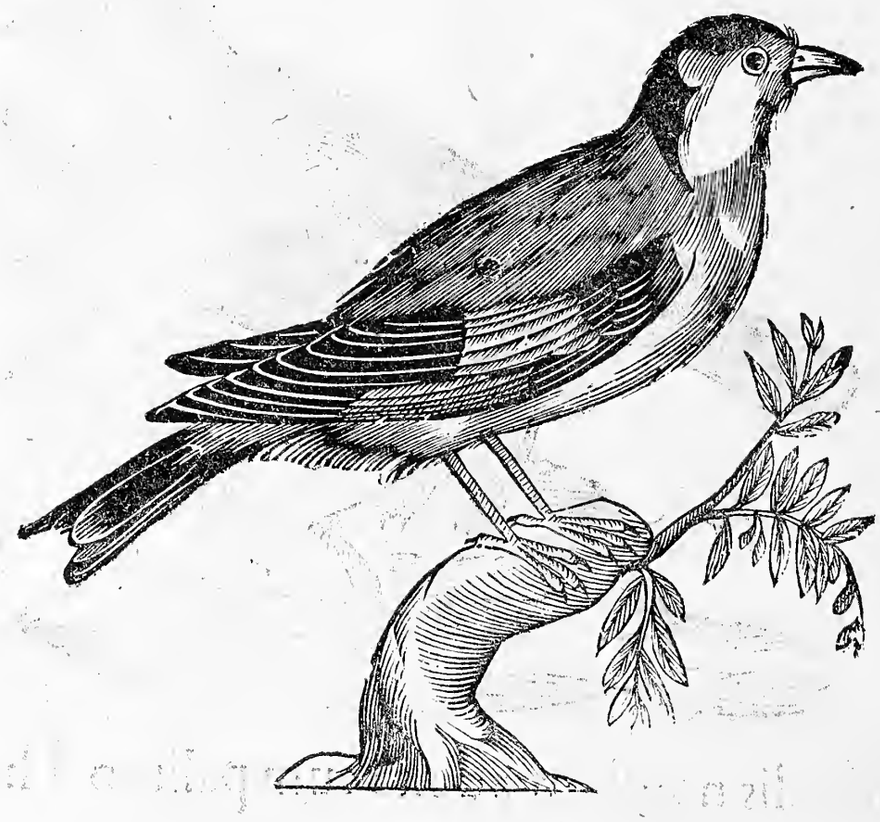

Carduelis ſubalbida cum carduo ſtellato.

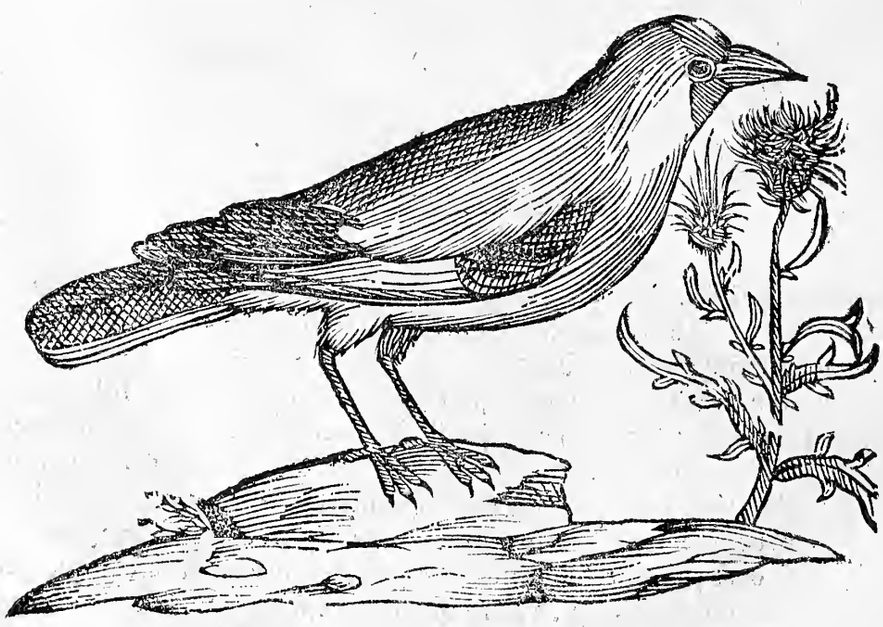

Carduelis alba capitè rubro cum ſpina alba.

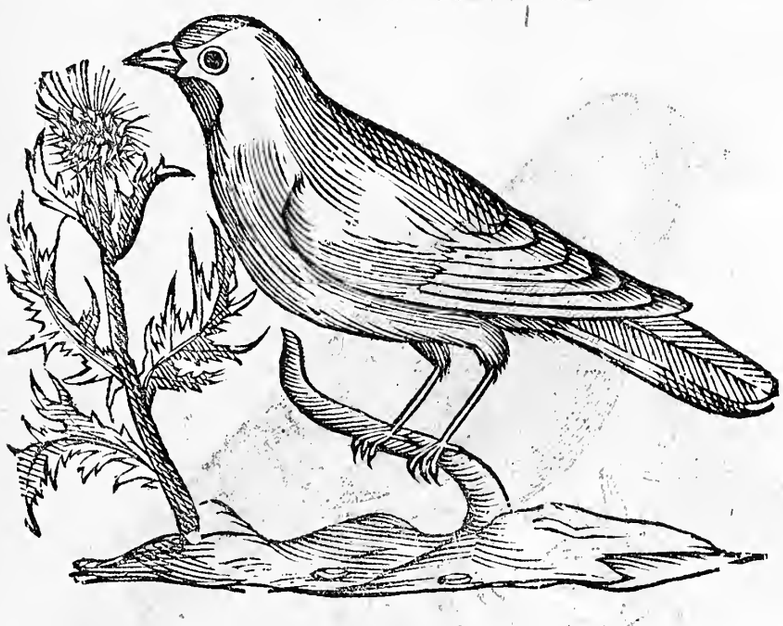

lium vulgarium numero, ſed eis congener potiùs cenſenda ſit. Nam Carduelem corporis mole ſuperat, vt quæ Fringillam æquet. Roſtrum circundat faſciola crocei coloris admodum vegeti. Oculi, quales Carduelis ſed maiores. Caput, excepta particula illa crocea, cuius modò meminimus, & dorſum eodem colore, nempe ſubnigro. Pectus in nigro virescit, ſicuti etiam plumæ paruulæ coſtas alarum cõtegentes: quarum remiges atræ colore albo multò magis, quam in alijs euenit, interſtinguũtur: quod in reliquis Carduelib. lutei eſt in hac ferè palleſcit. Cauda alijs attritate non inferior: in duabus verò extremis pennis vtrinque albi aliquid, ſi expandebantur, cernere erat: nam alioqui ipſa contracta recondebatur, nec erat viſui ſatis obuium. Venter totus ex cinereo ad fuſcum vergebat. Nouiſſima autem hæc quadrupes erat, vt ex ſubiecta icone cernere licet.

Cardueli congener cum carduo ſtellato.

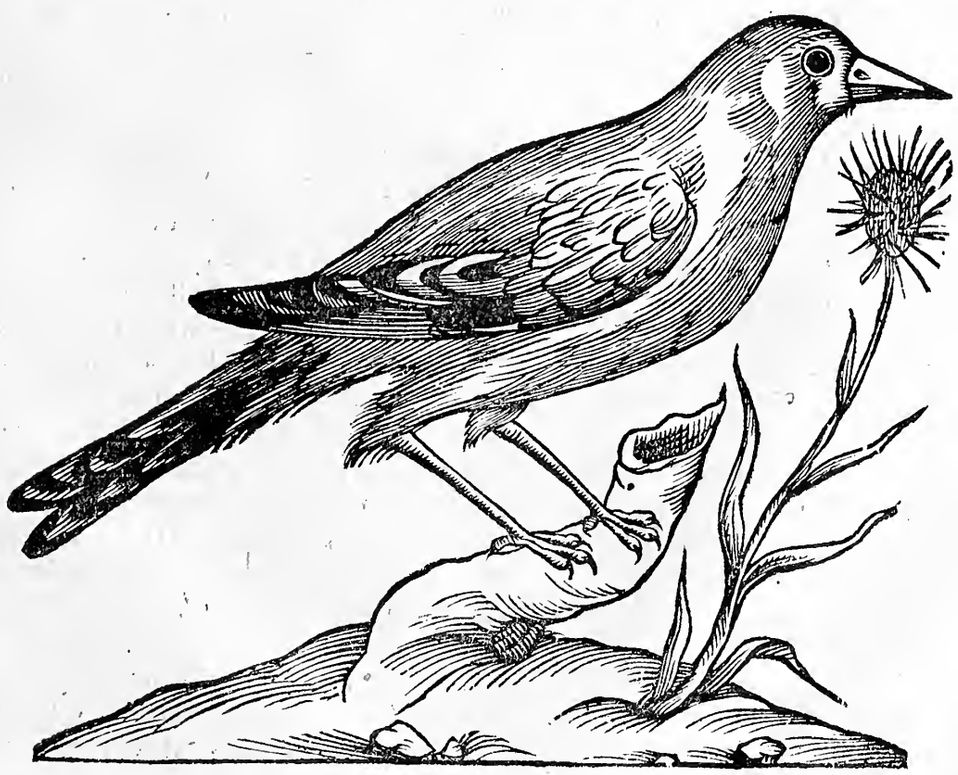

VOX.

Carduelis quadrupes monſtrifica cum carduo tomentoſo.

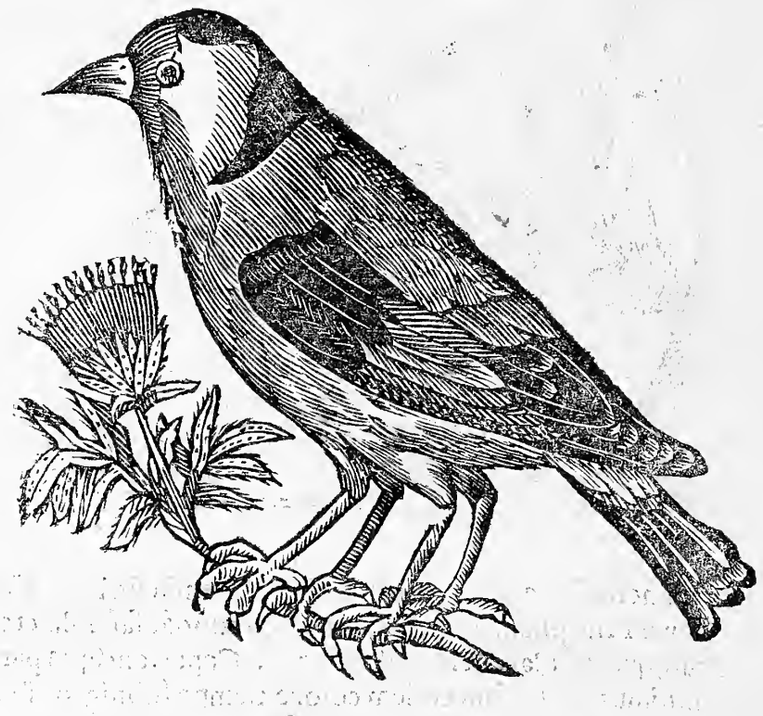

VOX. CANTVS. VOLATVS.

Rucupium.

Carduele valent vocis amœnitate.

QVANTVM Carduelis valeant amœnitate vocis, nemo eſt, qui ignoret. Omnes enim cùm quas domi alimus, tùm quæ per agros liberæ degunt, ſemper ſuauiſſimè cantillant, & non ſolùm cùm arborum ramis, & ſpinis inſident, ſed cùm volitant etiam. Quapropter qui aucupio vel animi, vel vtilitatis gratia operam nauant, duas ſibi tantùm Carduelis allectrices ſufficere exiſtimant: cùm alioqui Fringillę, & aliæ huiuſmodi volucres plures requirantur. Carduelis enim quamuis omni quidem tempore canant, illud tunc maximè præſtant, cùm è ſuo genere aliàs aduenire cognoſcunt. Tunc enim ſuprauolantes alta voce compellant, velut opem implorantes earum, & vt ſe miſeras ergaſtulo incluſas liberent. Aduolant liberæ, & vndique non minori garritu, quàm numero accurrunt. Gregatim enim volat omne Carduelium genus, & tanto quandoq; numero ſimul, vt auceps quidam narrauerit mihi, ętate ſuperiori, cùm earũ aucupio incũberet, duo millia, & plures etiam ſimul ſummo manè ad allectrices ſuas aduolaſſe, arboreſq. quas ipſe viſco illinerat, ferè cooperuiſſe, ſed qđ ros viſcũ madefeciſſet, liberas ex paratis inſidijs abijſſe, pauculis tãtũmodo captis. Narrabat præterea, eas viſco facilè capi, ſed ſi ſemel fortè ab illo ſe explicuerint, nunquã amplius in poſterum ita poſſe capi. Quandã verò affirmabat, quã viſco captam multos annos aluerat, viſci ita recordatam fuiſſe, vt cùm aliquando vaſculum potorium lauans, caueæ oſtiolum aperuiſſet, aufugientem viſco capere nequierit, cùm tamen non lõgè à domo recederet, & quotidiè in vicinis arborib. cantillaret, & ad ſocias aduolaret, ſeminibuſq. quę ex earum caueis decidebant, victitaret, illeq. cibũ, & potum ſæpè inter virgulas viſco illitas poſitũ offeret: illam ſiquidẽ cùm cibũ capere viſco deuitato poſſet, auidiſſime comediſſe: ſin minus inedia cõſumi potiùs maluiſſe. Vnde ſe, cũ videret ſe oleum, & operã perdere, aliã excogitaſſe verſutiã; Caueã cibo, potuq. inſtructã apertã reliquiſſe, famelicam illã ſitibundamq. cùm illicò intrò ingreſsa eſſet, oſtiolo clauſo cepiſſe. Hęc ille. Cęterũ Carduelis nõ ſolũ viſco, ſed & retib. fallũtur, qua in re peculiari quodã aſtu vtũtur aucupes, carduos per retis areã

Quãdo magis canant.

Gregatim volant.

Vt facilius retibus capiantur.

vt vocant, (est autem illud spatium, quod inter vtrasque retis alas interiacet) disponunt auiculasque, quæ eorum seminibus mirum in modum inhiant, aduolitantes ad eos capiunt. Refert Albertus non solùm has, sed omnia alia Carduelium genera, ita oblectari carduis, vt cum ijs insident, adeo stupidæ sint, vt aucupe per parietis cuiusdam, post quẽ latet, foramen, multas è suis, vnam nimirum post alteram laqueo in virgæ extremitate ligato per collum attrahi potiùs patiantur, quàm aufugiant. Similiter, quando fisso ligno capiuntur: vna hærente multas iuuandi animo, accurrere.

NIDVS. PARTVS. EDVCATIO.

Victus. Sexus.

NIDVM in spinis, arboribusq. construere Carduelis iam diximus. Nidificant etiã aliqñ captæ apud nos, si locus in quo volitare queant, eis concedatur. Ornithologus apud Heluetios in Zetis, siue Hypocaustis, pullitiem etiam educere licet rariusculè, scribit. De ouorum numero neque Aristoteles, neque Plinius meminerunt, quod nouerim. Ornithologus septem parere asserit, Bellonius octo. Nostri aucupes ter anno nidificare referũt, Maio, Iunio, & Augusto, quo in mense nouissimè commemorato, quæ nascuntur, cæteris præstare. Quapropter si qui harum auicularum cantu, & corporis specie delectantur, eo mense natas eligant, & inter has, quæ spinis innascuntur, nam huiusmodi præ reliquis viribus, & cantu pollere dicũtur. Mares verò præstare, nemo est, qui dubitet. In omnibus quippe auium generib. masculi fœmellis loquaciores existunt, cõtra quàm in hominibus euenit, in quibus fœmina. *Vnam laborantem posset succurre lunam.* Sexum periti ita distinguunt: mari caput, guttur, dorsum nigriora esse volunt, & caput nõ solùm nigrius, sed longius, & compressius. Fœminã alas habere cinereas, guttur album, caput rotundũ. His alij alias adijciunt coniecturas: marib. rostrũ crassius, & longiusculũ, alarũ maculã coloris aurei, caudã pluribus maculis albis distinctã tribuunt. Sed eiusmodi signa perpetuò vera nõ sunt: plerunq. tñ. Quæ verò à cantu, & costarũ plumis desumuntur, cùm sæpiùs animaduertissem, perpetua, & minimè fallacia reperi. Fœminis. n. vox exilior, cantusq. minimus diuturnus, & plumæ costas obuestientes cinereæ, aut fuscæ, cùm marib. sint aterrimę. Mares igitur in spinis mense Augusto natos, educare oportet, si quis autem nidum ipse adinuenerit, pullos in eo relictos parentum curæ cõmittet, donec volare quodãmodo queant: tunc. n. caueæ illos includere oportebit, & ibidem ex arbore suspendere, vt sic clausi à consuetis altorib. pascantur, donec cibum, potumq. proprio marte capere nouerint. Quod si verò à parẽtib. suis domi tuæ ali eos velis, ne in agris relicti, furib. cedant in prædam, pullos præsente parentum altero, vel vtroq. in caueã impones, & sensim in conspectu eorum deferes ad domum tuam. Parentes. n. liberis se suis orbatos esse dolentes, te non minori peruicacia, quàm studio, & pietate sequentur pullos deferere nolentes, quare cum domum perueneris, caueâ in qua pulli inclusi fuerint è clauo fenestræ infixo suspẽdebis; illi autẽ cibũ, potũq. liberis suis eodẽ quo antea amore, ac pietate offerẽt. Quod vt cõmodiùs faciliusq. præstent, caueæ clathros satis amplo inter se interuallo distare oportet. Cùm verò iam adoleuerint, & alterius opera ad mandendum bibendũve non amplius indiguerint, parentes ipsos quoq. visco, aut alio decipularum genere capere poteris. Quòd si ad vrbẽ pullos deferre cupias, in nido similiter relinquendi sunt, quò cõmodiùs ali queant. Cibus eorũ sint amygdalæ dulces, & nuces auellanæ contusæ, vel dentib. aliquantulũ contritæ: & penna gallinacea in os ingerantur: cùm cibi quantũ satis est, assumpserint, radio alicui ligneo gossipiũ inuolues, & ex eo madefacto aquã in os instillabis, tũ vt bibãt, tũ etiã vt de faucib. detergãtur cibi reliquiæ, ne. s. illic retentæ phlegmonem, & aphatas excitent: maiores verò natu, & sine alicuius adminiculo comedentes cibis à nobis aliàs proditis pascantur, si cannabis semen exhibetur, illud leuiter cõteres, & quotidiè mutabis: Nam sic contusũ aliàs acredinẽ quandã, & putredinem breui contrahit, & velut venenũ aues enecat. Cęterum si adultas alere placuerit, minori id fiet labore. Tales etenim breui admodũ tempore mansuescunt, & cicurantur, & statim comedunt, & potãt; nisi fortè, cum incubant, aut fœtus alunt, captæ fuerint. Nam tunc nõ propter captiuitatẽ, sed nidi, & liberorum desiderium mœrore confectæ, facilè moriuntur. Quod ad Carduelium victum attinet, de eo sic meminit *a* Aristoteles; *Spinum appetunt illa, Spinus, seu Ligu-*

Vbi nidificent.

Quot oua pariant, & quoties.

Quæ educandæ.

Sexus quomodo dignoscendus.

Modus educandi.

Cibus.

a h. l. 8. c. 3.

nus, Thraupis, item quæ Aurinittis appellatur. Hæc enim omnia victitant in ſpinis, Vermes autẽ, & quodvis aliud animal aſpernantur. Dormiunt, & paſcuntur eodem in loco. Sic ille: Quod autem ſcribat ſpinis victitare, id de ſeminibus eorum intelligendum: quamuis, & herbam ipſam, imo etiam ſpinarũ aculeos deuorare dicat author de natura rerũ. *Mirũ uidetur*, inquit, *quod hæc auicula carduorũ acutis, & aculeis paſcitur.* Sed id negat Albertus his verbis: *Quod Carduelis dicatur paſci acutis ſpinarum, & aculeis experimento nouimus falſum eſſe. Paſcitur enim ſeminibus lapparum, & virgæ paſtoris* (dipſaci) *& ſimilium. Edit etiam ſemen papaueris, & rutæ, & cannabis, & quæcunq. ſemina edit, roſtro decorticat, vt pura medulla veſcatur.* Hæc Albertus, qui etiam alibi harũ auiũ cibos hoc modo recenſet. *Genera Vinconum ex ſpinis victitant, vt auis Zeyſle Germanis dicta, & Vinco cardui* (Carduelis) *& Vinco rubens pectore, & auis Gurſe dicta.* Confirmat id Creſcentienſis, *Virgæ paſtoris*, inquiens, *dipſaci ſemina, & vermiculos, qui ſunt in carduis ſuper radices ſiccatis, quærunt auiculæ, & cantant, cum dantur eis.* Cannabis ſemen alias in harum auium victu improbauimus, quod non ſolum cantui, ſed ſanitati ẽt officiat. Scribit aũt *a* Io. Bapt. Porta eas hoc ſemẽ adeo pinguefacere, vt cãtillandi alacritatẽ adimat. Crediderim tñ ego nõ inde pingues fieri, ſed potiùs in malũ corporis habitũ, & cachexiã incurrere, ita vt pingues appareant, cũ tamen pingues nõ ſint.

Quibus veſcantur. Zeyſle. Vino Cardui. Vino rubẽs pectore. Gurſe.

a De vi. l. 1

MORES. INGENIVM. DOCILITAS.

Carduelis mite ingenium.

MITI, placidoq. ingenio ſunt, quòd vel ex hoc cõſtat, quod ſtatim captæ, nulla cura adhibita, potum, cibumq. ſumant, neque ita hominum præſentiã exhorreſcant, vt roſtrum, alaſq. caueæ clatris allidant, vti aliæ, pleræq. aues facere conſueuerunt. Captiuitatem non valde ægrè ferunt. Quinimò ſi aliquandiù in caueâ permanſerint, ne dimiſſæ quidem auolant, vt ipſe etiam obſeruaui. Imo verò mihi narrauit vir quidam fide dignus, cùm aliquando Carduelem fœminam pro mare aluiſſet, ſexu poſtea cognito, inuitam abegiſſe, quæ poſtridie reuerteretur, & velut gemens, & plorabunda caueis aliarum volucrum inſideret, & per clathrorum foramina in caueam aliquã aditum ſibi parere ſtuderet: ideoque beſtiolæ peruicaciam, & in priſtinas ædiculas amorem miratus, caueæ è qua dimiſſa fuerat, oſtium aperiens, ingreſſum præbuit, eamque vnà cum maribus poſt modum per multos annos pauit, donec tandem ſenio deficeret. Viuunt autem hæ aues in ſeruitute quantum quæcũque aliæ diù. Quod innuit Arioſtus his verſibus:

Mal puol durar il Roſignuol in Gabbia
Più vi ſtà il Cardellino, & il Fanello.

Cur diù apud nos viuant.

Propter. n. manſuetudinem hominum ſeruitium libenter ferunt, nec vlla ob id excruciãtur cura. Qua de re ſic meminit etiã Ornithologus: Carduelis domi in caueis aluntur multis annis: donec iam ſenecta ætate deficiant: & in menſas aliqñ emiſſæ cicures admodum ſe præbent. Hæc illæ. Tantæ illarũ placiditati, & animi tranquillitati ſummã docilitatẽ natura coniunxit. Nam vt ſcribit Plinius, *imperata faciunt, nec voce tantum, ſed pedibus, & ore pro manib.* Quæ autẽ ſint hæc imperata, ad quæ faceſſenda pedibus, & ore vtuntur pro manibus declarat author de natura rerũ, inquiens: *Carduelis ergaſtulo clauſa ſuppoſitã aquã ab imo per filum vaſculo ſuſpenſo, ad ſe roſtro trahit, pedeq; filo interdum ſuppoſito, cum attigerit vaſculum, ſitim potu ſedat.* Quod præſtare eas veriſſimũ eſt, & omnib. notũ, & paſſim reperiuntur, venduntur q. quæ talia faciunt. Quare non tñ mirari debuit *a* Platina illam, quæ in cubiculo Franciſci Gonziaci Cardinalis cibum, ac potum duobus vaſculis æquilibrib. funiculo ad ſeſe traheret, & eo minus mirari debebat, cùm non ſolum Carduelis propriè dictæ id agant, ſed & omnia alia Carduelium genera. *Carduelium genera*, inquit Albertus, *cornu* (vaſculum potoriũ) *à caueis vbi includuntur deprehendens roſtro trahunt, vt bibant, ſed cùm biberint, temere decidere ſinunt.* Turnerus. *Preter auiculam*, inquit, *Spiniuoram illam aurea vittam redimitam, aliam noui ſpiniuoram, colore viridem, quæ non ſecus, ac Auriuittis roſtro è duabus ſitulis viciſſim aſcendentibus, & deſcendentibus cibum ex vna & potum ex altera deſumit. Quin & hoc facit Miliaria, quam Linottam noſtrates* (Angli) *appellãt. Eadẽ quoq. hominẽ quid vis cant antẽ voce imitatur. Quare non ſola illa quæ Græcè θραυπὶς, & Latinè Theodoro Carduelis dicitur imperat facit, & roſtro, & pedib. pro manu vtitur.* Hactenus ille. Quæ oĩa veriſſima eſſe quotidiana experientia docet. Nam & Spinũ quoq. id præſtare pluries obſeruaſſe meminim⁹. Sũt ẽt ſibi ipſis medicę eiuſcemodi auiculę. Etenim vbi oculos hebetare ſuos agnoſcunt, eufragiam, ſi Antonio Mizaldo credimus, deuorant, viſumque reparant.

a De tuenda ualet. l. 5.

Linotta.

ÆTAS.

CARDVELIS in vigesimum, plus minus, vsque annum vitam producunt, prout nimirum magis, minusue firmam valetudinem nactæ fuerint, & maioris, minorisue cura educatæ. Super qua re sic à necessario suo sibi scriptum fuisse memorat Ornithologus. Carduelis auicula etiam vltra vigesimum annum viuit. Maguntiæ enim puer Carduelem vidi egressam viginti tres annos, cui singulis septimanis rostrum, ac vngues præcidebantur, vt papauer, cibum, potumq. capere, & suo loco consistere posset. Cauea verò, & carcerib. suis exuta, quo locabatur vel prona, vel supina iacebat immota prorsus præ ætate, & ad volandum inepta, & iam propemodum pennis geminis immutatis cana effecta. Quandiù viuant.

CORPORIS AFFECTVS.

CAueis inclusæ aliquando morbo comitiali laborant, phlegmone etiam, & morbo, quem subtilem vocant, corripiuntur; præsertim si prauis pascantur cibis. Quem affectum si incurrant, eo modo sunt curandæ, quo à nobis alias dictum est.

MORALIA.

CAarduelis auis paruula est, ad canendum in caueis enutriri solita: quæ vt diximus mirabili modo potũ funiculo ad se attrahit, vt bibat. Sic qui in cauea Christi sũt, hoc est, qui relicto hoc terreno sæculo, se in cænobiorũ claustra religionis gratia includunt vt Deo noctù, & interdiù laudes canant, vas plenum aquæ, ideſt, sacram paginã attrahere, ideſt, frequẽter legere tenentur vt bibant aquam scientiæ, & sapientię Dei.

VSVS IN CIBIS, ET IN MEDICINA.

NOLLEM *Cardueles deuorari*, inquit, *a* Platina: *plus enim voce, quã patina hominem delectari.* Alias tamen eas non improbat, quin de eisdẽ sic scribit *Ficedularum, & Carduelium, & reliquarum auium minutarum carò, si pingues sint, modo non nidificent, boni alimenti est.* Alij verò eas à cibo reijciunt, vti in primis *b* Io. Iacob. Vveckerus sic scribens: *Carduellorum* (sic habet) *Pardellorum, Passerculorũ viridium caro succum prauum generant.* Cęterũ assę, & in cibo sũptæ iliacos, & colicos perfectè curãt. Si Kiranidi fides est adhibẽda.

a *De tuen. valet. li. 5.*

b *In Synt. med.* Carduellũ caro qualis.

DE SPINO, SEV LIGVRINO. Cap. IV.

ORDINIS RATIO.

SPinus, seu Ligurinus in hoc Carduelium genere post Carduelem per excellentiam dictam, & colorum elegantia (licet Aristotelis fit aliter visum, & vocis amœnitate cæteris præfertur, sed quia & ipse magno capitur numero flocci etiã fere ab omnib. penditur, & vili admodum à nostris aucupib. pretio venũdatur. Tantum tamen non ei ea vilitas detrahit, quominus inter canoras aues tertium ei nimirũ post Carduelem, locum assignemus. Hunc autem locum quia in multis cum Carduele cõueniat iuremerito sibi vẽdicat. Vtriq. enim à spinis, siue carduis nomen est inditũ; vterq. eodem ciborum genere victitat, idem vtriq. ingenium, ijdem mores, eadem mansuetudo, eadem docilitas. Tam illa, quàm hic imperata facit, & pedibus & ore pro manib. vtitur. Quid? Nonne vtramq. tum à Græcis, tum à Latinis Acanthides dici diximus? Visi sæpe sunt, & quotidie videntur Ligurini, qui apprimè adeo Carduelium voces imitentur, vt si quis non videat, sed tm̃ cantãtes audiat, easdem prorsus aues esse iudicet. Quare profectò magna quidẽ repræhẽsione dignus videbar, si tam vniformes aues ab inuicẽ disiunxissẽ.

ÆQVIVOCA.

ACanthis præter auem herbæ quoq. genus quoddam Callimachio ſignificat, quæ Græcis erigeron, Latinis ſenecio dicitur, quòd verè caneſcat: vnde etiam aliqui pappum nominant. Acanthis item apud Ariſtophanem Dianæ nomen eſt.

Καὶ ἀρτέμιδί Ἀκανθιδίς.
Οὐκέτι κολαινὶς, ἀλλ' Ἄκανθις Ἀρτέμις, ideſt,
Et Dianæ Acalanthidi
Non amplius Colęnis, ſed Acanthis Diana.

a *Pace.* Videtur autem Ariſtophanes in auium honorem id nominis confinxiſſe. Eſt item *a* apud eundem poetam Acalanthis cuiuſdam inſignis canis nomen, nam alibi obſcurum quoddam oraculum referens ait:

Χ' ἰχνώδων Ἀκαλανθὶς ἑπειγομένη τυφλά τίκτει, ideſt,
Et tintinabulum Acalanthis feſtinans cæcos parit.

Vbi Scholiaſtes de ſolo cane, inquit, memoratur in prouerbio, quòd cæcos pariat: memi-
Acalanthis canis nomẽ. nit quoque Cælius, Acalanthidem nobiliſſimi canis nomen eſſe tradens παρὰ τὸ ἀκαλέειν, ideſt, ab adulando, fortaſſis quòd familiaribus aduletur, peregrinis allatret. Cæterùm cùm vocabula hæc auem ſignificant, eandem ſemper non denotant. Veteres enim tum Græci, tùm Latini pro Acanthide Spinum ſeu Ligurinum accipiunt, de quo nobis modò eſt ſermo: iuniores verò vtriuſque linguæ ſcriptores Carduelem per excellentiam dictam. Acalanthides præterea dicuntur, aues baſilicæ, ideſt, regiæ, vt aliàs ex Cælio annotauimus, & Ariſtophanis quoq. ſcoliaſtes memoriæ prodidit. Spinus etiam auem, & aliud
b *Geor. l. 4.* longè diuerſum ſignificat Seruius etenim in illo *b* Virgilij:

Eduramque pyrum, & ſpinos iam pruna ferentes.

Prunorum ſylueſtrium, inquit, *arbor ſpinus vocatur genere maſculino, nam ſentes has ſpinas dicimus*. Ex quibus verbis patet, Seruium huius eſſe ſententiæ, ſpinum, cùm eſt generis maſculini, arborem ſignificare. Quem quia multi poſtea ſecuti ſint, illi refragari nõ liceat. Eſt autem ſpinus frutex, nõ arbor, vt inquit Seruius, vix in arborem magnam adoleſcens, radice lenta, lignoſa, longè, latèque ſerpente, ex qua multos producit ramos, pungentib. aculeis horrentes folia ſatiuæ pruno ſimilia, ſed multò minora: fructus rotundus, prunis ſatiuis minor, guſtus acerbi, & plurimum adſtringentis. Ligurini nomen poſtremò, & ipſum æquiuocum eſt: Nam præter auem puerum quendam, ſeu adoleſcentulum denotat
c *Com. l. 4. od. 1. & 10.* apud *c* Horatium, de quo ſi rectè memini, duobus in locis mentionem facit. Auicula quædam rubente capitis vertice inſignis ex Parorũ genere, quæ vulgò apud Heluetios Thãmeisle, ideſt, Parulus abietum (volitat etenim in ſyluis circa abietes) appellata, à nonnullis apud Heluetios etiam Maldzinsle, ideſt, Acanthis ſyluatica nuncupatur.

SYNONYMA.

LICET tum Carduelis per excellentiam dicta, tum Spinus, ſeu Ligurinus Acanthophagæ aues æquè ſint, & dici poſſint, Ariſtotelem tamen pro Acanthide
Spini, & Acanthidis etymum. Spinum, ſeu Ligurinum accipere in ſuperioribus demonſtraui. Vtrumq. nomen eià Spinis, quarum ſeminibus veſcitur, eſt inditum. Ἄκανθον enim Græci ſpinam vocant.
Longolij error. Non defuere qui pro Acanthide, & Spino alias aues interprentur. Gyber. Longolius Acanthidem, & Chloridem eſse putauit, quam nos potius aliam auiculam cum Ornithologo eſse remur, nimirum totam χλωρὰν, ideſt, viridem vnde nomen ei apud Italos, alioſque populos eſt inditum. Turnerus tamen Anglus cum Longolio conſentiens, ſic de
Chloris quæ auis. Turneri error. Spino ſcribit: Spinum Ariſtotelis Grenefincam noſtram eſse arbitror. Nam illa inter
Grenfinca. ſpinas plurimùm degit, & ex herbarum ſeminibus victitat. Auis quam Spinum eſse iudico, magnitudine Paſserem æquat, tota viridis eſt, præſertim mas, in hoc genere, fœmina ferè pallida eſt. Veſcitur carduorum ſemine, & Lapparum, vt Auri vittis minorũ, nidulatur in ramis ſalicum, aut prunorum ſylueſtrium, cantat amœnè, & cibum, & potum è ſitulis hautire non recuſat. Hactenus ille: Aliàs Acanthidem, ſeu Spinum noſtrum imprudenter Luteolam vocat, & Ariſtoteles Chloridem eſse autumat, vt ex eius verbis liquet.
Siskin. χλώρις, inquit, Luteola Anglicè Siskin, Germanicè ein, Zeyſich, quibuſdã ein, Englechẽ.

Luteola

Luteola Luteo superiùs descripta multò minor est, & colore ad viriditatem tendente, pectore luteo est, & rostro lõgiusculo, tenui, & acuto, Auriuittis simili. Duas habet maculas nigras, alterã in fronte, alterã sub mento, cantillat nõ insuauiter. Rara apud Anglos hæc est, neq; vspiam ferè alibi, q̃ in caueis cernitur. Semel tñ in Cantabrigianis agris vidisse recordor. Huius generis sunt, quas Anglia Canarias vocat. Hæc ille, cuius sup hisce auibus sententiam cuilibet, qui sano iudicio sit, falsam esse satis cõstare arbitror, nec nos cogere, vt in illa refellenda diutiùs immoremur, eoq. magis, quod alibi de hoc sermo sit habendus: quare iam reliqua prosequamur. Pro Acanthis apud nonnullos Acanthyllis legit ego Acanthyllis per l, simplex scribendũ esse arbitror. Lacones, vt testantur Hesychius, & Varinus ἀκαλανθοσιν dicũt Ἀκαλανθίλις apud Theocriti scholiastem legitur per iota in penultima, pleriq. tñ per malunt. Ab Acanthylis per metathesin, siue literarum transpositionem vt facta Acalanthis; ab Acalanthide Acardelentes, Acalantia, & Actalantia, nomina corrupta, de quibus aliàs meminimus. Albertus quoque vbi Acanthis apud Aristotelem legitur, corruptissimas voces habet, vt Fatalyz, Asslauados, Amastorochoz. Spinus autem non solùm apud Latinos, sed Græcos etiam auem significat; nam in illo Aristophanis.

Acanthyllis.

Acalanthis

Fatalyz.
Asslauados
Amastorochoz.

Ὅτι σωρὸν τοὺ σπίνες πωλεῖ καθ' ἑπτάτας ὀβολοῦ, ideſt,

Fascem è septenis spinis contextam obolo vendit.

Spinus.

Interpres nihil aliud interpretatur, quam Spinus genus auis, vt ex eo Varinus. Videtur autem Aristophanes litteram geminasse ratione metri, vt scilicet produceret penultimã: nam alioqui corripitur, sicuti apud Aratum: Καὶ σπίνος ἠῶα σπίζωα, ideſt, *Et spinus in aurora sibilans.* Sed & idem Aristophanes penultima breui alibi vsurpat. Eubulus etiam penultima correpta apud Athenæum in hoc senario:

Τίλλειν τε φάττας καὶ χίλας ὁμοῦ σπίνοις.

Idem σπίνια, & ἀκανθυλλίδας nominat: sed dubitant nonnulli, an Græcorum Spinus idẽ sit cum Acanthide, quam voce latina Gaza Spinum vertit. Plerique diuersum esse volunt, esseq. auẽ, q̃ p onomatopœiã sic appelletur. Quippe Festus Auienus in hoc Arati versu:

Σπινθία εἶδος ὀρνιθαρίων σπῖνοι,

Σπῖνος nomen lapidis.

Fringillam vertit hoc pacto:

Si matutino Fringilla resultat ab ore.

σπῖνος, vero penanflexum nomen est lapidis Aristoteli in mirabilibus. Quod ad Ligurini etymum attinet, super eo diuersæ sunt sententiæ. Quidam etenim Græcam illi originem tribuunt, διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς, à vocis argutie: quidam verò inter quos est Bellonius, à Gaza ex lingua vernacula suæ genti formatum esse existimant. Idem Bellonius Chrysomitrem Ligurinum esse, se aliquando existimasse asserit, ac super ea opinione sua sic ferè scribit. Est & alia quædam auicula Græcè Chrysomitris, quam Gaza vertit Auriuittem, quasi gestantem vittam auream, quam aliquando putauimus esse Ligurinum. Sed M. Antonius Martinellus Flander huiusmodi auiculam exiccatam, & salitam, antequam illinc discederem, mihi ostendit: quod nos in sententia nostra confirmauit: ad quod accessit etiam nomen (dixerat paulò antè, nunc in Græcia Ligurinum appellari Spinum, & Spinidiam) quo in hunc diem adhuc venit. Hæc Bellonius, qui Ligurinum quidẽ non esse Chrysomitren rectè iudicat: sed quod aui illi exiccatæ sibi à Martinello ostensæ id nominis tribuat, non satis firmis innititur argumentis. Habuerit fortassis, & illa auream vittam, vt Carduelis nostra, sed id non conficit fuisse Aristotelis Chrysomitrin, nisi cætera quoque de ea à Philosopho tradita respondeant, quæ in Carduele nostra penitus reperiuntur, ita vt hæc extra omnem controuersiam Auriuittis sit statuẽda. Quod supereſt. Itali vulgò Lugurino, & Lugaro dicunt, quam posteriorem vocem quasi latinitate donare cupiens Augustinus Niphus, Leucarum vulgò dici scribit. Quibusdam minus culti idiomatis dicitur etiam Legorin, Luganello: Siculis Legora. Galli, vt audio, appellant Scenicle, Cinit, alibi etiam Cerisin, vel Serin. Cuius postremi vocabuli etymologiã reddere conatur *b* Bellonius his verbis: Auis vocata Gallis Serin à cantus præstantia nomen habuit. Dicitur autem Serin, quasi Syren; sicuti enim Syrenes vario cantu aerem mulcere dicuntur, vocisque dulcedine soporem nautis inducere; sic etiam hæc auicula Regulo vix maior, quòd cantus in primis suauitate valet, meritò à Gallis hoc nomine appellata fuit; qui auem aliquam bene canere denotare volentes, Ligurini modulos ædere asserunt. Hæc Bellonius, Germanis dicitur Zinzle, vel Zeisel, vel Zizele, vel Zyschen, Louanienſibus Galuogel, Frisijs Sisgen, Belgis alijs Ciisken, Geel Voghelken, Polonis Czizek, Illyrijs Czisz, Turcis Vtlugan.

a *De auib. l. 7. c. 14.*

Spinidis. Lugaro. Lugarino. Legorin. Luganello. Legora. Scenicle. Cinit. Cerisin. Serini etymum.

b *De auib. l. 7. c. 14.*

Zinzle. Sisgen. Cuskẽ gee. boghelkenl Czisz. Vtlugan.

FORMA. DESCRIPTIO.

a De Auib. lib. 7. c. 14. Ligurini deſcript. ex Bellonio.

DE Ligurini forma ex Turnero ſub Luteolæ nomine ſuperiùs quædam diximus, ſed ſi quis ijs non acquieſcat, Bellonij etiam deſcriptionem adijcere non piguit. *a* Ligurinus, inquit, multum ſimilitudinis habet cũ Thraupide (Thraupis illi, & nobis auis eſt, quam Citrinellã dici teſtatur Ornithologus) ſed plus lutei coloris habet, & corpore paulò minor eſt. Roſtrum illi breue, colore pallido, caput dorſumq. non tam luteſcunt, vt in Floro (pro Floro Vireonem, ſeu Chloridem Ariſtotelis intelligit) Guttur, & pectus lutea ſunt, ſed nonnullis maculis pullis interſtincta. Ita etiam cauda, & plumæ ſupra alas, & vropygium ex luteo palleſcunt. Extremitates alarum nigræ sũt. Hæc Bellonius, ſed in hoc à Turnero diſſidens, quòd hìc roſtrum longum, ipſe verò breue Ligurino tribuat. Ego in omnibus quotquot hactenus vidi, roſtrum non tam longum habere, vt in Auriuitte, quod aſtruere videtur Turnerus, nec adeo breue, vt Bellonius obſeruaui, ſed corporis magnitudini egregiè reſpondere. Mas à fœmina in hoc auicularum genere non parum differt. Mari etenim capitis macula multò nigrior, & toto corpore multò magis luteſcit, quàm fœmina. Quæ etiam differentiæ in vtroque ſexu iuniores ab adulatoribus diſcriminant. Quò etenim adultiores fuerint, eo magis luteſcunt, & capite magis ſunt atro, vt à me ſæpius fuit obſeruatum, quare neque piguit alterius, qui iam erat prouectioris ætatis, iconem hìc exprimere. Vidi prætereà aliquando Ligurinum fœminam, capite prorſus albo, quam pariter depingere libuit, ne quid vnquam in hoc opere deſiderari queat.

Roſtrum. Color.

Maris, & fœminæ diffrentiæ.

Ligurinus leucocœphalos.

Ligurinus mas cum acanthio ſatiuo.

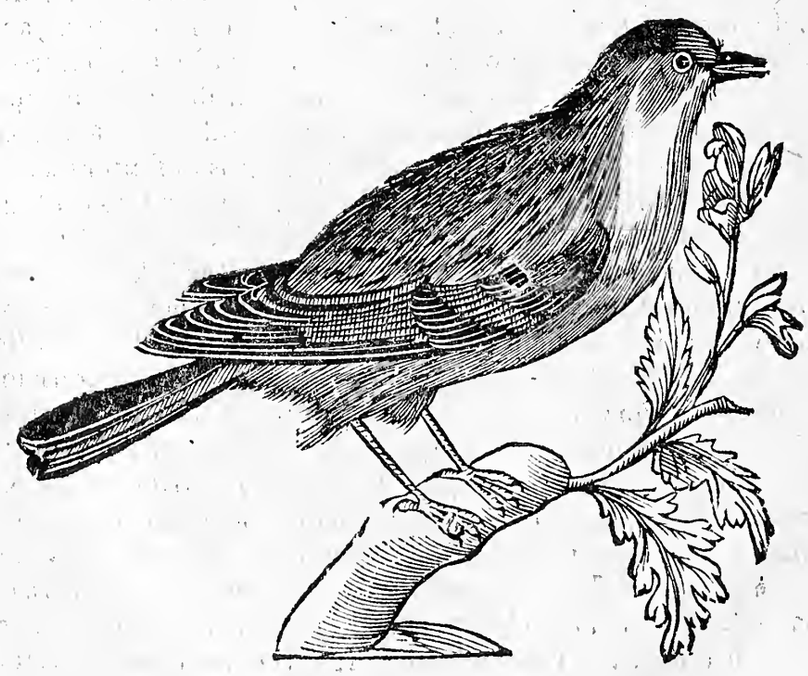

Ligu-

Ligurinus mas ætate prouecta cum iuiubis.

Ligurinus fæmina leucoceph. cũ acanthio Illyrico.

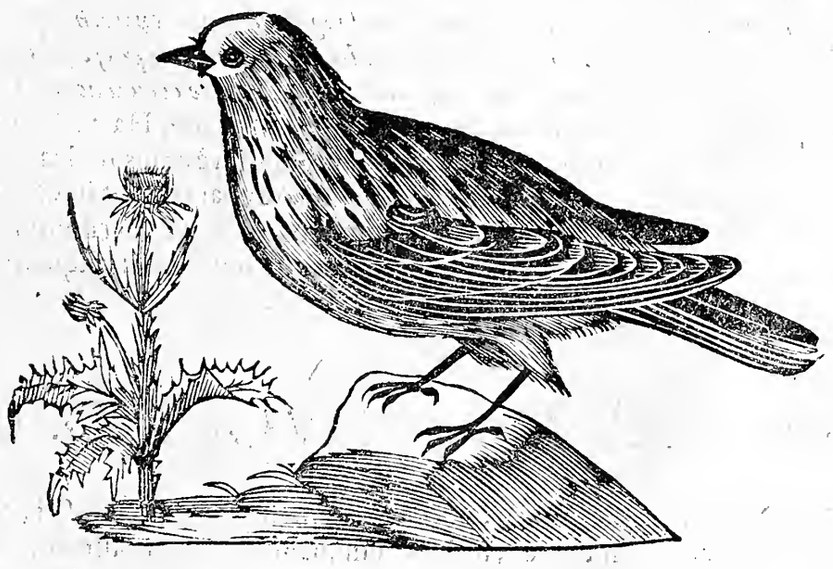

LIGVRINI, *& vitæ, & colore ignobiles sunt*, inquit *a* Aristoteles, *sed valẽt vocis amœnitate*. Quod postremum verissimum esse aliorum scriptorum testimonio, & experientia ipsa est confirmatum. Albertus inter quatuor Carduelium genera, quæ recenset, secundum à Carduele per excellentiam dicto locum propter cantus suauitatem Ligurino assignat. Bellonius item, cuius verba supra attulimus, eandem cælo laudibus attollens, scribit Gallos, quando alitis alicuius cantum laudare volunt, eam Ligurini

a *Hist. l. 9. c 17.* Ligurini valent vocis amœnitate.

rini instar canere dicere. Multi præterea non obscuri nominis authores huiusce auis amœnitatem summis laudibus celebrant, quorum tamen verba breuitati consulentes hic adducere superfluum existimauimus, eoque maximè cùm in caueis nostris continuò cantillans, quid voce sua valeat, ipsa sui ipsius preco esse possit. Hoc interim à nemine, quod noui traditum libenter adijcio; auium scilicet quarumcunq. vocem imitari, & præcipue Carduelis. Alebam ego aliquando Ligurinum, qui ex longo cum Carduele conuictu, & consuetudine, proprij & natiui cantus omnino oblitus, Carduelis vocem ita exprimeret, vt quicunque eum non videret, sed cantillantem tantùm audiret, Carduelem, non Ligurinũ esse iudicaret, at quod magis adhuc est mirabile ex interuallis etiam Hirundines per aulam, & thalamos volitantes, Passeres tecto insidentes, & quascunque alias ei volucres audire contingeret, adamussim imitabatur. Vnde cùm ruri me aliquando continerem, caueamq. in qua inclusus erat, ab arbore suspenderem omnis generis auiculæ, tanquam ad sua speciei auê, vocis nimirum similitudine deceptæ, magna frequentia vndiq. aduolabãt.

Ligurinus aliarum auium, voces reddit.

INGENIVM. VOLATVS. LOCVS. Aucupium.

IDEM ferè ingenium Ligurinis, quod Cardueli, sed mitiores, & minus sagaces eos qui fortè iudicauerit his argumentis, quod Cardueles, si plures in eandem caueam congerantur, non rarò inter se rixentur, Ligurini verò neq. cum suo, neque cùm alio quoquam genere altercari vnquam visi sint, quin alijs quibuslibet auibus, & si imbecillioribus, si insultent, miro mansuetudinis exemplo cedant. Quod ad aucupium attinet, multò faciliùs, quam Cardueles capiuntur, nec tam tenaciter insidiarum, quas aliquando euasserint, memores sunt; imo verò centies visco se explicuerint, nondum tamen illud deinceps deuitãt. Aduolant ocyus ad generis sui allectrices, & in quascunq. insidias sese præcipites dant, nec illinc prius discedunt, quam in manus aucupum deuenerint. Et si quis fortasse eorum volatum aliorsum dirigat, illicò vel ad vnam vocem captiui reuocantur. Vnde fit, vt totum agmen aliquando capiatur, volant etenim & ipsi gregatim, sicut cætera Carduelium genera. Tempus autem ad eos capiendos idoneum, est autumnus. Cùm enim aues migratoriæ sint, primis frigoribus, & niuibus è montibus pulsi ad nos aduolãt, & hinc ante hyemis aduentum in densa nemora sese abdunt, tepidiora loca quærentes teste a Aeliano his verbis: *Spini aues in posterum longissimè prouidentes, hominibus ad futurarum rerum coniecturam sapientiores sunt: etenim hyemem futuram præsentiunt, & niuem prænoscunt, & multa cautione obseruant, ne ijs opprimantur. Itaque eorum acerbitates metuentes, tanquam ad perfugia sic ad loca nemoribus frequentia confugiunt.* Hæc Ælianus. Cæterùm quod de autumnali eorum aduentu diximus, id singulis ferè annis in Italia contingit. In frigidioribus verò regionibus, vel nunquam, vel rarò apparent, vt in Gallia, & Anglia, vt meminerunt Bellonius, & alij. Quin neq. apud nos quotannis cernuntur. Obseruarunt namque aucupes nostri plerunque magnum eorum esse numerum; aliquando verò etiam ne vnum quidem toto anno vspiam apparere.

Ligurini mitiores, & minus sagaces carduelibus.

Multò faciliùs, quam Cardueles capiuntur.

Gregatim volant.

a *De anl. l. 4. c. 36.*

NIDVS. PARTVS. EDVCATIO. CIBVS.

QVID de Spini nido dicam, non habeo, nam & aucupes nostri, quòd in regionibus hisce non nidificet, nidum numquam sese obseruasse inquiunt. In montium verò syluis nidulari consentaneum est, vbi scilicet nidificationis tempore degit. De numero ouorum, meminit *b* Plinius, vbi omnia animalia, quò maiora sunt eò infæcundiora esse probat, ideoque elephantos, camelos, equos, singulos tantùm gignere. Eo enim in loco statim de Acanthide subijcit, quod cùm auis minima sit, duodenos pariat: Cùm tamen, Albertus, tum de Acanthide, tum de reliquis alitibus paruulis diuersimodè tradat. *Aues*, inquit, *paruæ, vt Philomela, Alauda, Sciscendula* (Ligurinum intelligere videtur) *& huiusmodi semel anno pariunt quatuor, aut quinque oua.* Sic ille, cui ne, an potius Plinio ea in re credendum sit, illi iudicabunt, qui nidũ huius auiculæ

b *l. x. c. 36.*

culæ reperient, aut antè reperierunt. Quod modò ad educationem attinet, ea sanè facilis est, statim enim capti cicurantur, & cibum, vel è porrigentium manibus capiunt. Eisdem vescuntur, quibus Carduelis, eodemque prorsus modo educandi sunt. Apud Gallos napi semine teste *a* Bellonio enutriri cõsueuerunt. Obseruarunt etiam nostri aucupes conizæ semine oblectari: & reuera huic plantæ insidere sæpiùs cernuntur, cùm liberæ volant, & gaudere ea planta ipse in ijs, qui in caueis aluntur, pluries sum expertus.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

AEGITHI, & Flori sanguinem credi commiscerì non posse à Philosopho proditum est. Idem de Spino, & Salo scribit Aelianus: *Spini*, inquiens, *& Sali sanguinem, si quis in eodem vase permisceat, coire, & permisceri negant.* Idem diffidium *a* Antigonus Apeitho ascribit. Ego quæ auis Apeithus sit, me ignorare ingenuè fateor: suspicor tamen eandem esse, quæ Aegithus, vel pro Apeitho Aegithum esse legendum. Tanti autem diffidij inter commemoratas auiculas causa ignoratur. Cur autem Corydalis, ideſt, Alauda Acanthidem odio habeat, vt testantur Philes, & Aelianus, causam referunt, quòd oua sibi inuicem frangant. Ligurinus asinum etiam odio prosequitur, & cur, docet *b* Aristoteles: *Spinus*, inquit, *& Asinus inimici inter se sunt. Victus enim Spino à vepribus, quas asinus tenellas adhuc pascit.* Idem Plinius ex Aristotele transcripsisse videtur. Bellonius paulùm diuersam causam comminiscitur: nam, *spinus*, inquit, *est asino inimicus. Hic etenim teneras adhuc spinas tempore verno deuorans, nidum Spini in terram deijcit; vnde orta lites:* Hæc ille. Quod reliquum est, cum alijs omnibus auibus, & animalibus, quæ ex rapacium genere non sint, Ligurino nostro bene conuenit.

Spini, & sali sanguis non coit.

a *In mirab. narrat. congerit.*

Cur asinum oderit.

b *Hist. lib. 9. cap. 1.*

c *De auibus lib. 7. c. 14.*

FABVLOSA.

ANTONINVS Liberalis fabellas duas de Acanthide, scilicet, & de Acalanthide, tanquam de auibus diuersis recenset. Nos autem, quod eædem aues putentur, vtramque hìc referre non pigebit. Autonous, inquit, Melanei filius ex Hippodamia filios nactus est, Erodium, Anthum, Schœneum, Acanthum, & filiam Acanthidem, quam forma pulcherrimam Dij fecerunt. Habuit is Autonous equorum armenta plurima, eaque pascebantur ab Hippodamia vxore, & filijs eius. Cęterùm Autonoi plurimum agri possidenti nullus cum fructus perciperetur, ob culturæ neglectum: sed iuncos ei solum, spinasq. ferret: inde nomina filijs Acantho, & Schœneo, filiæq. Acanthidi imposuit: maximumq. natu Erodium appellauit, quòd ipsum destituisset terra. Is Erodius armentorum equarum studiosissimus ea pastum in prata compulerat: vnde cum ea Anthus expulisset, equæ à pabulo exclusæ in furorem versæ sunt: nactæq. Anthum deuorarũt, multa Deos opem flagitãtem. Et pater quidem Autonous præ dolore attonitus equas abigere cunctatus est, itemq. adolescentis famulus. Mater verò cum duabus depugnans ob corporis imbecillitatem pestem filijs depellere non potuit. Cùm autem hoc modo extinctũ Anthum deflerent, Iupiter, & Apollo misericordia ducti vniuersos in aues mutauerunt: Autonoum in Ocnum, quòd pater ad ferendum filio auxilium segnis fuisset; matrem in Corydum, quod se aduersus equas armasset, pro filio propugnans: ipsum autem Anthũ: Erodium, Schœneum, Acanthum, & Acanthyllida in aues pristinis suis nominibus insignes, famulum Anthi comitem itidem in Erodium, sed Pello longè minorem. Atque inde Erodius nuspiam Antho adsidet, neque Anthus Epipha, quòd ab equis pessimè fuisset tractatus, atque etiamnum Anthus equi vocem audiens fugit, simul eam imitans. Hactenus Liberalis, qui & de Acalanthide paulò inferius fabulatur in hunc modum. Iupiter in Pieria cum Mnemosina congressus Musas genuit. Regnabat eo tempore in Emathia Pierius indegna, eique nouem erant filiæ, quæ chorum suum Musis opposuerant: certamenque musicum est in Helicone commissum. Quando autem filiæ Pierij canebant, omnia caligine obscurabantur, nihilq. ad choream obtemperabat: At Musarum cantu sistebatur cęlum, astra, mare, flumina: & Helico voluptate delinitus ad cælum vsq; crescebat: donec eum consilio Neptuni Pegasus inhibuit, verticem pede percutiens. Quoniam autem certamen inierant mortales cum Deabus, Musæ eas in aues transformarunt numero nouem, quo etiamnum inter homines nominantur, Colymbax, Iynx, Cenchris, Cissa, Chloris, Acalanthis, Nessa, Pipo, Dracontis.

Acanthidis fabula.

Autonous in Ocnum Hippodamia in Corydum.

Acalanthidis fabula.

DE PASSERIBVS CANARIIS. Cap. V.

Canaria inſula. a L. 6. c. 23.

CANARIA inſula eſt Atlantici Oceani ad læuam Mauritaniæ, vna ex his, quas veteres ob inſignem aeris temperiem Fortunatas vocauere, ſic dicta à multitudine canum ingentis magnitudinis, vt ex Iuba tradit a Plinius. Hodie omnes illę inſulę, quas veteres Fortunatas dixere, vno nomine Canariæ appellantur. Ex his ſolent afferri noſtro æuo aues quædam ex canorum genere, quas à loco vnde afferuntur, Paſſeres Canarienſes vocant, vel Canarios, aliqui Canarios ſimpliciter, alij quoq; aues ſacchari, quòd illinc quoque optimum aduehatur ſaccharum, quod Canarium nuncupant. De hac autem aue ſubinde poſt Ligurinum agendum nobis eſſe iudicauimus, quòd Ligurini ſpeciem eſſe quidam exiſtimauerint, vt Turnerus, & reuera colore, & aſpectu ei admodum ſimilis eſt. Hanc Ornithologus ex amico ſuo ſic deſcribit. Auis eſt vulgaris Pari magnitudine, roſtro albo paruo, & in acutũ tendente: alarum, & caudæ pennis totis viridi colore; exiguo ſanè diſcrimine ab auiculis illis, quas noſtri Citrinas nuncupant; aut ijs, quas Ziſelas noſtri, Itali Ligurinos, niſi quod paulo maior eſt, quèm vtraque illarum, huic aſpectu ſimilior, illa nonnihil viridior: Hæc Ornithologus. Inter marem, & fœminam hoc intereſſe animaduerti, quod illi pectus, & venter, & capitis pars ſuperior, quæ roſtro adiacet magis lutea ſunt, quam fœminæ. Hoc vtrique commune eſt, vt carnoſi ſint non pingues. De eius cantu idem Ornithologus ſic meminit: Concentu valde amœno eſt, & acuto, quem ſpiritu diù non interrupto nunc in longum, nunc in altum varia vocis inflexione, & muſica propè, ſane lepida, & artificioſa melodia extendit. Sonus emiſſus omnino gracilis, tamq. vibrans eſt, vt cùm paruos faucium aliquando neruos intenderit, auſcultantium aures tereti quaſi clãgore percellat, & obtundat. Huiuſmodi illius cantu, qualem nobis deſcribit Ornithologus multi delectãtur multi etiam offenduntur obtundi ſe ab illo dicentes. Carè admodum vbique venditur, tũ ob cantus ſuauitatẽ, tùm quod à remotiſſimis locis ſumma cura, & diligentia non niſi rara aſportetur, vndè à nobilibus tantùm ali conſueuit. Si quis autem harum auium mõdulis capitur, eas emat, quæ longiore cauda ſunt præditæ, & quæ minorem corporis magnitudinẽ obtinent. Nam quò minores ſunt, eò magis canoras eſſe experimento cõpertum eſt. Quæ verò magnæ ſunt caueis incluſæ caput circà, & retrò verſant, neq; genuini Paſſeres Canarij ſunt æſtimandi. Huiuſmodi ex inſula Palma, & Viridi afferũtur, & ſtultos ab eo capitis motu, qui ſtultis conuenit, vocitant. Paſcuntur vt alibi eſt à nobis traditum. Phalaridis ſemine, eoq. multùm delectantur, ideoq. ſimul cum illis ex eiſdem inſulis ad nos deferre ſolet, nunc verò non pauca aliunde copia ſuppeditatur. Ornithologus ex amici ſui relatu eiſdem cibis veſci ſcribit, quibus Ligurini, & aues Citrinæ nuncupatæ, Lini ſ. aut papaueris ſemine, vel etiam interdum milio: priuatim verò Saccharo, eiuſque arundine ſummoperè gaudere vti etiam aſſine, ſiue auricula muris, quam vulgò morſum Gallinę vocant. Hæc enim ad cantum ſtatim excitari affirmat. Eiuſcemodi aues tuberculis quibuſdam in capite infeſtari ſolent, quæ ex atheromatum genere exiſtimo: butyro, ea, aut Gallinaceo adipe ſunt inungenda donec matureſcãt: deinde pus ex eis accurata dexteritate reſectis extrahendum, & poſtea iterum inungenda donec omninò ſaneſcant. Quandoque etiã pediculis eos affici contingit: in quo caſu vino eos ſæpius aſpergere cõducet. Ita. n. animalcula illa perimentur, & ipſę ad eã moleſtiã ſuperandam firmiores euadent. In reliquis affectibus eiſdẽ remedijs curantur, quibus reliquæ. Plura, quæ de hac aue dicam nõ habeo, cuius nimirum veteres nullam mentionem fecerunt: Quare reliqua iam proſequi certum eſt, recitato tamen priùs periti Germani cuiuſdam in hanc auem epigrammate.

Paſſer Canarienſis, ſeu Canarius Ordinis ratio.

Cantus.

Pretium.

Quæ eligendæ.

Quibus veſcantur.

Corporis affectus. Tubercula in capite Pediculi.

Quid miror digitis quando rudis organa pulſo
Suaue tot è cannis ire, redire melos?
Plures vna ſonos auis, hac nil Paſſere maior
Gramineis herbis aqua colore dedit.
Illa tonos aptè medios, quos maxima moles,
Nec calami poterant mille ſonare, canit.
Ergo chelys, cytharæq; fides vos, dicite noſtram,
Vel mutam, ſi fas eſt, vel ἄμυσον auem.

Canaria mas cum panico foliata pannicula.

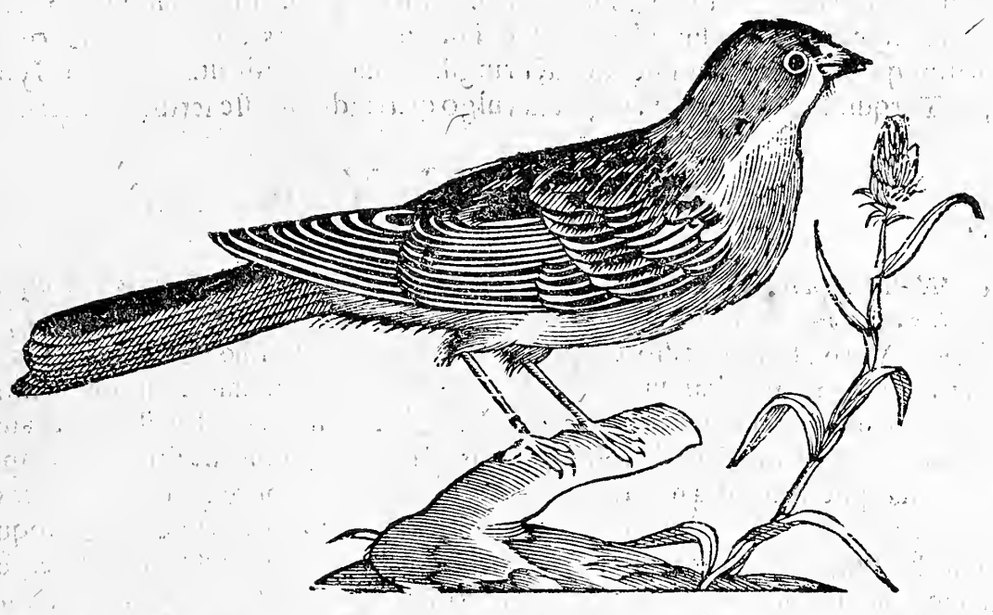

DE FRINGILLA. Cap. VI.

ORDINIS RATIO.

Ordinis ratio.

POST aues canarias, quas Ligurinorum quandam ſpeciem aliqui exiſtimant, Fringillæ ſequi videntur. His enim Albertus inter quatuor Carduelium genera, quę recenſet, tertium locum aſſignat. Et quamuis minus quàm Carduelis propriè dicta, aut Ligurinus cantū cōtinuet, nihilomnuis multò æditiorem, & pleniorem, auribuſq. non inſuauem vocem ædit. Quare etiam eorum more in caueis paſſim alitur, nec infima inter cæteras canoras habetur, quin aucupes illam maioris, quàm reliquas faciunt libentiuſque paucas ex his capiunt, quàm ex alijs multas, & maiorem ſemper ipſarum numerum, quàm cæteratum enutriunt: cuius rei cauſam aliàs, cùm locus exiget, redemus.

Fringillę altior, & plenior vox, quàm Carduelis, aut Ligurino.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

PRÆTER communem Fringillam aliud quoddam genus, eſt quod Montifringillam nominant, à montibus nimirum, in quibus degit, vulgari non diſſimile, & magnitudine proximum: vt verò differant, dicemus poſtea. Cęterùm quemadmodum Albertus Carduelis nomen, vt diximus, tribus, aut quatuor auicularum generibus, quæ omnes canoræ ſunt, & carduorum ſeminibus veſcuntur, commune facit: ita etiam Germanicè omnes Vincones nuncupat nimirum Carduelem vulgò dictam Vinconem Carduorum, Spinum, vel Ligurinum aliàs in Vinconum genere numerat, aliàs ſimpliciter Vinconem nominat, rubeum verò Vinconem à colore pectoris, Fringillam vulgatem. In Heluetia Fringillarum quoddam genus eſſe narrat Orinthologus, quas neſcio an à communibus illius regionis differentes, aucupes Fringillas Italicas appellant.

Montifringilla.

Vico apud Albertum, quas aues ſignificet.

Vinco cardui.

Vinco ſimpliciter.

Vinco tubeus.

ÆQVIVOCA.

FRINGILLÆ, & Vinconis nomen, alijs etiam auiculis, cùm in Gallia, tùm potiſſimum in Germania attribuitur Ornithologus trium auicularum meminit, quarum primam ex Chloridum genere exiſtimat, à Gallis Pinſon verdier, id eſt, Fringillā viridem nuncupatam: alteram dicit eſſe Fringillā minorem, pectore luteo, cauda oblonga iuxta,

Gielfincke Gijger. Golofinck. Lobfinck. Blutfinck. Guotuinck. Iynx

iuxta aquas degentē à Eriſijs Gielfincke, ideſt, Fringillam luteā cognominari. Hancque illius regionis aniculas Chriſto oculos in crucè eruiſſe nugari. Tertiam verò ab ipſo deſcriptam capite atro, pectore omnium maximè rubro, lingua ſine acumine, ab Heluetijs Gijger, à Germanis aliquibus Golofinck, & Lobfinck, ab alijs Blutfinck, à Germanis inferioribus quibuſdam Goutuinck, ideſt, Fringillam auream indigitari teſtatur. Iynga verò, quæ Torquilla eſt, à Gaza Fringillam vulgò dici traditum eſſe ſcribit *a* Pierius.

a *Hierogl. lib. 25.*

SYNONYMA.

SPINAM appetunt illa Spinus, ſiue Ligurinus, Carduelis, & quæ Auriuittis appellatur. Hæc enim omnia victitant in ſpinis. Vermem, autem, & quoduis aliud animal aſpernantur. Verba ſunt *a* Ariſtotelis, quæ non aſſequens Ornithologus credit hìc Philoſophum innuere omnes alias aues acantophagas, ideſt, ſpinarum ſeminibus victitantes, neque vermem, neque animal vllum attingere, & in ſumma, quod de trib. illis acantophagis auibus tradit; idem etiam de reliquis illius generis omnibus intelligere. Quapropter dubitat, nunquid Fringilla noſtra *b* Ariſtotelis Spiza ſit, Spizam enim hic inter vermiuoras recenſet: & id circò ille, quæ Græci de Spiza prodiderunt, ſeparatim tanquam de aue diuerſa conſcribit. Quantum verò hallucinetur, ſi rectè Ariſtotelis verba perpendantur, nemo non viderit. Putauit autem, vt ſuſpicor, verba illa (*Hæc enim omnia victitant in ſpinis*) inferre, omnes aues in ſpinis victitātes vermes, & quodlibet animal non attingere; cùm potiùs demonſtrent, illas tres commemoratas auiculas, ideò in ſpinis victitare, quia ſpinam appetunt; quod ex verbis etiam, quæ ſtatim ſubijciuntur, ſatis conſtat. Nam, *Dormiunt*, inquit ſtatim Philoſophus, *& paſcuntur eodem in loco*. Sitiaque nihil aliud obſtiterit, quàm quod vult Ornithologus, Fringillam noſtram eſſe Ariſtotelis Spizam, nemo dubitet. Nam licet, & ipſa carduorum ſeminibus veſcatur, vermiculos tamen, & locuſtas libenter deuorat: imo verò Aucupes noſtri, vt ipſi mihi retulerunt, locuſtam aliquam, ſeu vermiculum cùm ſuauius illam canere volunt, mandendum apponunt. Affirmare autem auem aliquam partim ex vermibus, partim ex alijs cibis victum, ſibi quærere, non eſt inconueniens, vt ibidem Philoſophus de eadem Fringilla, Paſſere, Rubetra, Luteola, & alijs prodidit. Sed, & ipſe poſt Ornithologus, cùm melius rei veritatem perſpexiſſet, palinodiam in paralipomenis canit his verbis: In capite de Fringilla, & mox in ſequente de Fringillis diuerſis, dixi, me dubitare an Fringilla ſit eadem auis, quæ noſtris vulgò Finck, Gallis Pinſon dicitur: quòd Spizam Ariſtoteles, Gaza Fringillam vertit, inter vermiuoras aues numeret, Finca verò noſtra ſeminibus victitet. Sed poſtea intellexi præter ſemina vermiculis quoque eam veſci: & Cuculi etiam pullum (qui vermiculis tantùm veſcitur) in eius nido quandoque reperiri. Quare iam minus dubito Fincam noſtram eſſe Fringillam, præſertim cùm Bellonio quoque, & alijs eruditis viris ſic videatur. Hæc ille. Dicitur autem Spiza à σπίζω per onomatopœiam. Hodierni Græci, vt refert Petrus Bellonius, Fringillaro appellant, vocabulo Latinorum Fringillæ non abſimili: Fringillam à frigore dictam volunt, eò quòd in frigore plures conuolantes cernantur. Alij quòd frigus prænunciet, ad quod alludit *c* Alciatus.

b *Hiſt. lib. 8. cap. 3.*

Spizæ etimum.

Fringillaro

Fringillæ etymum.

c *Emb. 190*

Aduenisse hyemem Fringilla renunciat ales.

Franguello Pinſon Gallis vnde dictus. Quinſon. Finck. Buchfinck. Vinche. Viuco. Schaffinche. Pinkauua. Slouuick.

Nonnulli etiam ſic dictam volunt, quòd frigore canat, exhilareturque. Italis Franguello nomine, vt iapparet, à Latinorum Fringilla deriuato dicitur, Gallis Pinſon à pungendo, quòd roſtro pungens etiam vulneret. Sabaudis Quinſon: Sed dubitatur, Fringillamne, au Coccothrauſtē per hanc vocē intelligant, Germanicè Finck: apud Heluetios Buchfink, Belgis, & circa Coloniam, vbi viuebat Albertus, Vinck, Anglis Schaffinche (vel Finck, vt alij) à Sheld appel, à Sqinck, Eliota Anglus interpretatur Rudocke, Robin, Redbreſt, ſed ea nomina Turnerus, & ipſe Anglus Erithaco tribuit. Illyricis Pinkauua, Polonis Slouuick.

FORMA. DESCRIPTIO.

FRINGILLA mas, quam hic scribentes præoculis habemus, magnitudine ferè Passerem æquat. Rostrum ei crassiusculum, & validum, carneique coloris, sed in extremo subnigrum Capitis, & colli pars prona ad subcæruleum vergit: quod hinc ad vropygium vsque interiacet, castanearum colorem refert: ipsam verò vropygium subuirescit. Pectus, & venter inter rubrum, & spadiceum ambigunt. Alas geminæ albæ maculæ, veluti fasciæ intersecant, quas inter fascia alia nigri coloris intercurrit: quod à secunda macula alba ad extremum vsque supereſt, totum nigrum est. Cauda longiuscula duodecim pennis constat, ex quibus geminæ vtrinque totæ albæ sunt reliquæ nigræ. Fœmina verò, quam etiam nunc manibus tractamus, eisdem ferè coloribus ornatur, sed minus vegetis; & pectus, venterq. ex ruffo pallescunt. Testatur Ornithologus Fringillam toto corpore candidam aliquando visam esse; Ego quoque Fringillam ab aucupibus nostris emi aliquando, corpore toto ex albido nonnihil flauescente, præsertim dorso; nam collum, & pectus aliquantulum erant ferruginea, venter magis cinereus. Alarum tegetes plumulæ suis extremitatibus duas lineas albas transuersum constituebant. Remiges superficietenus nonnihil lutei ostendebant, cæteræ albę, interiori latere ad cinereum accedentes. Radices omnium pēnarum plumbeæ erant, Pedes eodem, quo rostrum colore, nimirum carneo: Caudæ plumulę betico, extremo albę. Cuius loco postremo effigiem exhibemus, duobus ab hinc annis, si rectè memini aucupes nostri, vt inusitatum quiddam ad me attulerunt. Ei autem caput ferè totum, dorsumq. & pennę vestientes alas ex albo lutescebant: plumæ circa rostrum guttur, pectusque & ventrem subnigræ erant. Alæ verò, caudaq. ex subnigro, & albo mixtæ.

Magnit.
Rostrum.
Caput:
Collum.
Vropygiũ
pectus.
Venter.
Alæ.
Cauda.
Fœmina
descriptio

Fringilla mas cum rosa.

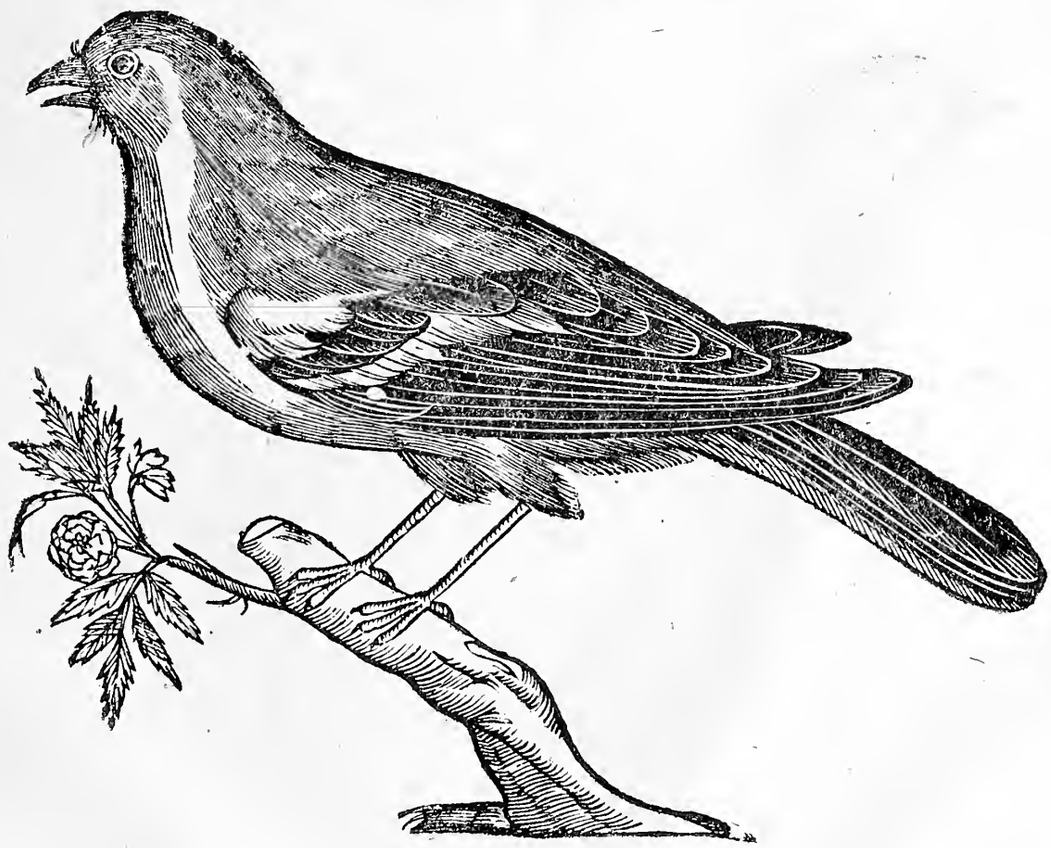

Fringilla albicans cum oxyacantha.

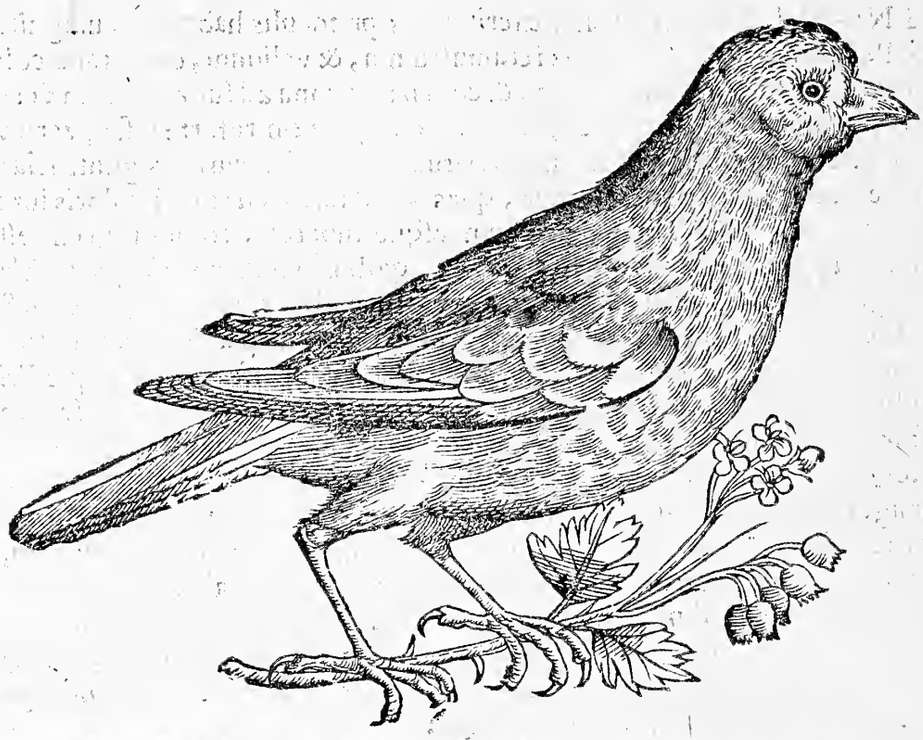

Fringilla ſublutea & ſubnigra, cum papauere albo ſatiuo.

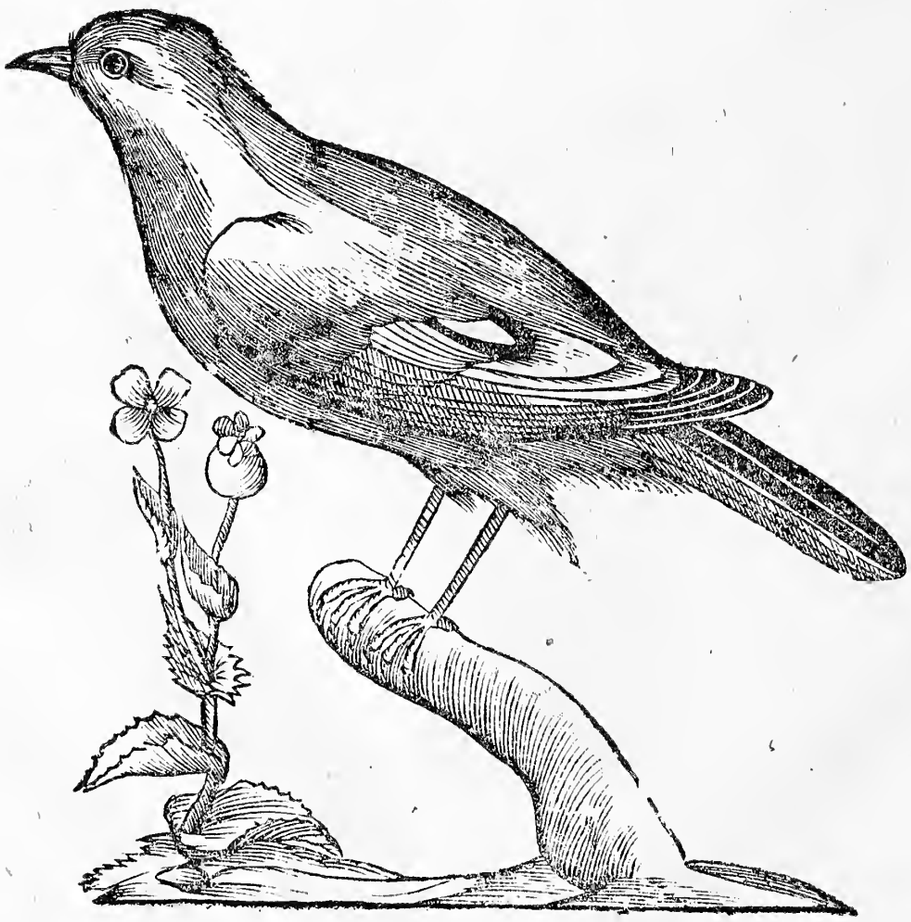

VOX. CANTVS. EDVCATIO. CIBVS.

NON vno,eodemq. modo Fringillæ canunt: Quædam etenim conciſos tantummodo cantus ædunt, quædam trahunt in longum, nonnullæ vtrunque præſtare dicuntur: à quibus cantus differentis,diuerſa quoque nomina accipiunt,vt quiſque: à ſuæ regionis aucupibus ſciſcitari poterit. Maribus omnibus tamen vox alta eſt,& plena,fęminis aliquanto exilior,& ſubmiſſior.Fringutire aliqui volunt eſſę Fringillarum, & interpretantur adgarrire, *a* Plautum citantes. Apud hunc enim Cleoſtrata marito ſuo ſeni nimis obnixè contendenti,vt Caſſina ancilla nuptui detur ſeruo, quo cum de primo concubitu conuenerat,reſpondet:*Tu quid Fringutis?* hoc eſt,quid adgarris? Alij verò frigere exponunt, & præ frigore contremiſcere: quaſi ſenex ille frigore ſubſilire dicatur,vt illis euenire ſolet,qui ſpē inter metumq; alicuius rei,quæ illos ſolicitet,cuētum expectāt: verbum interim illud à Fringilla deductum non inficiantur, quòd frigore cantet, & vigeat. Ob quas diuerſas ſententias illud *b* Ennij pariter diuerſimodè exponunt. *Hæc anus admodum fringuti nimirum ſauciauit ſeſtore Liberi*. Quæ verba vtrique,ni fallor ſententię accommodari poſſunt. Temulenti namque,& garrire,& contremiſcere aliquando conſueuerunt. Porro,vt vnde digreſſa erat, reuertatur oratio,Fringillæ quando concisè canunt, quæri quodammodo videntur, vel rixari: vnde Martialis Fringillarum cantus querelas vocat:

Fringillarū vox.

Fringutire quid.

a *In Caſſin.*

b *In Alceſ.*

Nunc Sturnos inopes, Fringillarumque querelas.

Audit. Qui verò cantus ab ipſis in longum protrahitur,gratus admodum auribus eſt,non minus harmonia,quàm ſonora voce mirabilis:ideoque in caueis non minus ac Carduelis, & Ligurini paſſim enutriuntur. Quod modò ad nutritionem pertinet,eadem cura, & ijſdem fere cibis,ac præcedentes aues enutriuntur,præterqeam quòd locuſtas etiam,& vermes deuorent. His tamen non paſcuntur,niſi ad cantum excitare volumus. Quicūque autē aucupio operam nauant,maiorem ex ipſis,quàm ex alijs auibus numerum enutriunt:quod minus garrulę ſint: & ſi moleſtia aliqua afficiantur, cantum omnino dimittant: quin imò cùm ventus ſpirat,pleræque obmuteſcere ſolent. Vt itaque vnam,&alteram ſaltem tunc cantillantes habeant,vel vt plures per interualla canentes,vnius,& alterius continuè cantantium vicem ſuppleant,plurimas alere illis neceſſe eſt. Huc accedit,quòd cùm aues callidæ ſint,& vapidę,nullibi conſiſtunt, vbi paratas ſibi inſidias ſuſpicentur, niſi frequentibus admodum allectricum vocibus allectę. Vt autem crebriùs,& modulatius canant autumno,& hyeme, aucupes per totam æſtatem loco obſcuro includunt,& ſub autumnum canoras extrahunt. Canere autem incipiunt,cùm ad lucem redeunt,alioquin mutæ,& ad alliciendas reliquas ineptę. Quomodo recondendæ,& quę reconditarum cura ſit habenda, tùm ipſarum,tùm aliarum huius generis volucrum, quæ cantus gratia aluntur, aliàs ſatis ſuperque docuimus.

Quando non canant

Aues callidæ ſunt.

Vt autūno canant.

INGENIVM. MORES. AVCVPIVM.

HOC quoque auicularum genus, vt cæteri Carduelis imperata faciunt pedibus, & roſtro vtentes pro manibus cùm vaſculum potorium, & eſcarium ad ſe filo trhant,vt bibant,comedantque: Quod tamen vt præſtent longiore tempore opus eſt, quàm in alijs. Nam captæ feras admodum ſeſe præbent, neque adeò citò cicures fiunt, aut manſueſcunt: quin primis captiuitatis diebus, tanquam ſe eam ægrè ferrè indicent, roſtrum, alaſque caueæ clathris continuè allidunt, & ſępè etiam vulnerant. Viſæ ſunt quæ præ mœrore cibum omnino reſpuerent, & mortem potiùs, quàm ſeruitium ferre eligerent. Viſæ inquam non rarò ſunt,quæ nunquam manſueſcerent. Omnes autē primis ſuæ captiuitatis menſibus prę mœſtitia obmuteſcūt,& niſi adhibitis blanditijs, aut temporis diuturnitate exhilarantur; vocemque nullam proferunt, niſi fortè gemitum quendam, aut eiulatum, ſi quempiam accedentem cernunt: idque vel timōre, vel indignatione facere exiſtimo. Cùm itaque libertatis valdè ſtudioſæ ſint, inſidias, quibus ſe illa priuandas iri norunt; deuitare probè callent, & in hoc Ligurinis, & Carduelibus ipſis multò aſtutiores, & cautiores ſeſe præſtant: quare pariter maiori aſtu in ipſis capiendis aucupes vtuntur, ita enim viſcum in arborum ramis diſponunt, vt à ſu-

peruolitantibus videri nequeat. Nam cùm illud apertè vident, non minori celeritate quàm timore altò aufugiunt, nec ſemel digreſſæ, vllis amplius allectricũ vocibus reuocantur, vt Cardueles, & Ligurini ſolent, qui ad alteram tantùm reuocantium vocem reuertuntur. Quare plures allectrices canoras aucupij tempore habere conuenit, quę ver fere totũ, & æſtatem in loco obſcuro incluſæ manſerint. Alioqui canunt quidem vere, & æſtate: ſed autumno, & hyeme, cùm illas canere magis expedit, mutæ omnino fiunt. Quomodo verò faciliùs capiantur, docẽt Robertus Stephanus, & Petrus Bellonius Galli, iubentque in loco plano procul ab omnibus alijs arboribus, & dumis, quà Fringillæ præteruolare ſolẽt tres arbores reſectas erigi, parũ inter ſe diſtantes, & ita diſponi, vt triangulũ efforment, & illas frontibus inferius cingi præcipiunt, vt aues eis libentiùs inſideant. Per mediũ, inquit Stephanus, funis extenditur perticæ alligatus, ab altera parte ſuſtinetur furca, & è longinquo tenetur ab aliquo. Funi duæ, aut tres Fringillæ annexæ ſunt. Virgulę etiam viſco illitę per arbores diſponũtur, & non procul hinc duabus, vel tribus caueis incluſæ Fringillæ collocantur, quæ præteruolantes voce alliciant. Illectæ illæ dum curioſiùs Fringillas à ſune pendentes, vel caueis incluſas inſpiciunt, viſco capiuntur. Hæc illi obſeruarunt præterea aucupes plures capi flante Zephiro, quã alijs ventis, & multò etiam plures ſi ventus omnino non ſpiret. Nam tunc, & dimiſſiùs volant, & melius allectricum voces audiunt. Cęterùm non modo viſco, ſed retibus etiam, imò multò plures his, quàm illo capi ſolent.

NIDVS. PARTVS. VOLATVS. LOCVS.

Vbi nidulẽtur

NEQVE terram proximè, neque nimis ab ea diſtanter nidum conſtruunt. Cùm etenim in fruticibus, & in arboribus nidulẽtur, vt mediocritatẽ ſeruent, in illis ſummos ramos, in his infimos eligunt. Ipſum autẽ nidum intus ex lana, quam ex lanigeris arboribus excerpere crediderim, & ex aranearum telis conficiunt, foris ex muſco. Quinque, aut ſex ova parere referunt aucupes noſtri, qui earum nidos æſtate in noſtris regionibus reperiere. Etſi paucæ admodum tamen apud nos nidificent. Nam aues migratoriæ ſunt, & perpaucis exceptis, ſub hyemis finem recedunt, autumno turmatim reuerſuræ. In Heluetia, ſi Ornithologo credimus, per hyemem recedunt, fæminæ præſertim. Mares enim illic aliquando complures apparent ſine vlla fæmina. Videntur autem diuerſa ab alijs auibus natura donatæ; pleræque enim hyeme loca amant calida, ſeu tepida, æſtate frigida, hæ verò hyeme frigida, æſtate tepida quærunt, ſi *a* Bellonio, & *b* Ariſtoteli credimus. Ego frigus quidem diligere eas exiſtimem, ſed moderatum, ab immoderato lædi. Nam cùm magis glacie niuibuſque hyems ſæuit, adeò offenduntur, vt volare nequeant, vnde etiam in pluribus Italiæ locis tunc temporis manibus capi ſeſe permittunt.

Ex quibus nidum conficiant.

Aues migratoriæ ſunt.

a *De auib. l.7.c.28.*
b *Hiſt. lib. 9.cap.7.*

PRÆSAGIVM.

Mane canens quid prænũciet.

THEOPHRASTVS inter reliqua tempeſtatis ſigna, duobus locis, ſi rectè memini, Fringillam manè canentem recenſet: quod præſagium efficacius fuerit, ſi id facere ſuper tectis audietur.

CORPORIS AFFECTVS.

mui morbo Cagis ſit obnoxia.

IISDE M affectibus obnoxia eſt Fringilla, quibus aliæ aues: tamen illi quodammodo peculiare eſſe videtur, quod facilè obcæcetur. Cui affectui medebimur eiſdem remedijs à nobis aliàs commemoratis: quæ ſi nihil profecerint: non eſt, vt in illa enutrienda, in poſterum operam perdamus.

DE MONTIFRINGILLA. Cap. VII.

ORDINIS. RATIO.

ETSI Montifringilla in caueis ali propter cantum non consueuerit, quod nouerim, nisi fortè aucupij causa, ideoq. hunc locum illi non conuenire quis existimauerit tamen quia Fringillæ species à plerisque non temerè censetur, cuius nimirum & nomem retinet, addita tantùm loci differentia, itaque haud incongruũ fore puto, aliquid de illa post Fringillam simpliciter dictam subinde hic subijcere.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

NE quis vocabulorum æquiuocatione decipiatur, scire licet, Montifringillæ nomine nonnullos Italorum non solùm auem hanc, de qua modò est nobis sermo, accipere, & patria lingua Frenguello Montanino appellare, sed Coccothraustem etiam, & Rubicillam, de quibus iam suo loco egimus. Ὀρεσσοβίζης, inquit, Aristoteles, *nomen accepit à montibus, in quibus degit*. Oros enim Græcè montem, Spiza Fringillam significat. Cui voci omninò respondet nomen Latinum Montifringilla, item Italicum nostrum Frenguello Montanino, & Gallorũ Pinson Montain: licet ex his aliqui Pinson d'Ardaine nominent; quod fortè in illa sylua frequens admodũ videatur Heluetijpariter Maldfink, ideſt, Fringillam montanam vocitant, & Thānfinck, ideſt, Fringillam abietum. Cæteris vel saltem plerisq. Germanis dicitur ein Rouuert, vel Schneefinck, VVinterfinck, id est, Fringilla hyberna, aut niualis, a tempore scilicet, quo aduenit.

Oryspizæ etymum.

Montifringilla.
Frẽguello montanino.
pinson Mõtain.
pinsõ d'Ardaine.
Maldfinck
Tanfinck
Rouuert.
Schneefinck.
VVintenfinck.

FORMA. DESCRIPTIO.

MONTINFRINGILLA mas, quam hìc describimus, & depingimus, media hyeme cùm magis frigora sæuiunt, in agro Bononiensi capta, magnitudine æmulatur Passerem simpliciter dictum. Rostrum habet crassum, & acutum, coloris lutei, nisi quòd in extremo nigricat. Linguam crassiusculam, & acutam, Vertex, & collum, dorsumque ex nigro & ferrugineo variegantur. In vropygio nonnihil albi conspicitur. Cauda pennis duodenis constat, quarũ geminæ vtrinq. albo, & nigro distinguuntur. Alas intersecant fasciolæ duæ, quas nigra alia ab inuicem separat. Illarum superior, quę multò maior est, duplex quodammodo apparet. Nam in parte superiori ex ruffo lutescit, infra candicat Gutturis pars, quæ rostro subiacet, nigra est; quod ex eo supereſt, & pectus inter ruffum, & luteum ambigunt. Venter verò candicat. Pedes, quàm Fringillæ simpliciter dictæ paulò robustiores. Quæ omnia ab illa, quam describit Ornithologus parum discrepare videntur. Alæ, inquit, duabus transuersis lineis ex ruffo flauescentibus distinguũtur, media linea interiecta. Sunt & lineæ duæ angustiores albæ subluteis statim. Magnitudine Fringillam excedit. Color in capite dorso, & cauda, nigrior, quàm Fringillę: supina pars albicat. Pectus cum gutture nonnihil ruboris habet. Hæc ille. Cęterum Montifringilla mas a nobis descripta collum non habet cæruleum, quod de Montifringilla tradidit Aristoteles, nisi fortasse ad solis conuersionem color huiusmodi in ea acquiratur. Qui tamen, vt aliquoties obseruaui, in vtroque colli latere liquidò conspicitur in fœmina. Quæ præterea in alijs, quoq. a masculo differt. Nam vertex, ceruix, & dorsũ plus habent ferruginei, & minus nigri, quàm in mare Pars capitis, quæ oculis, & auribus subiacet, & guttur totum, pectusque coloris sunt magis obsoleti. Alarum linea superior adeo angusta est, & breuis, vt ferè deliteſcat: nihilq. præter aliquid albi in ea conspicitur In reliquis nihil, aut parum admodum a mare differre cõspicitur. Non ignoro quosdam diuersã à nostra de auis huius colli colore protulisse sententiam, mas, inquit, in collo plumas habet cæruleas, quas non æquè promptè in fœmina deprehendas. Sed quicquid dicant isti, contrario modo rem se habere conspeximus. Quæ secundo loco ponitur, colore est pallidiori, & capite prorsus albo. Tertia & postrema priori omnino similis, nisi quod sub rostro nihil haberet nigri: præterea secunda illa fascia lutea, quam diximus esse in alijs, in hac longè erat magis conspicua.

Magnitudo.
Rostrum.
Lingua.
Color.
Cauda.
Alæ.
Guttur.
pectus.
pedes.

Fœminæ descripcio

Montifringilla mas, cum rubo ideo.

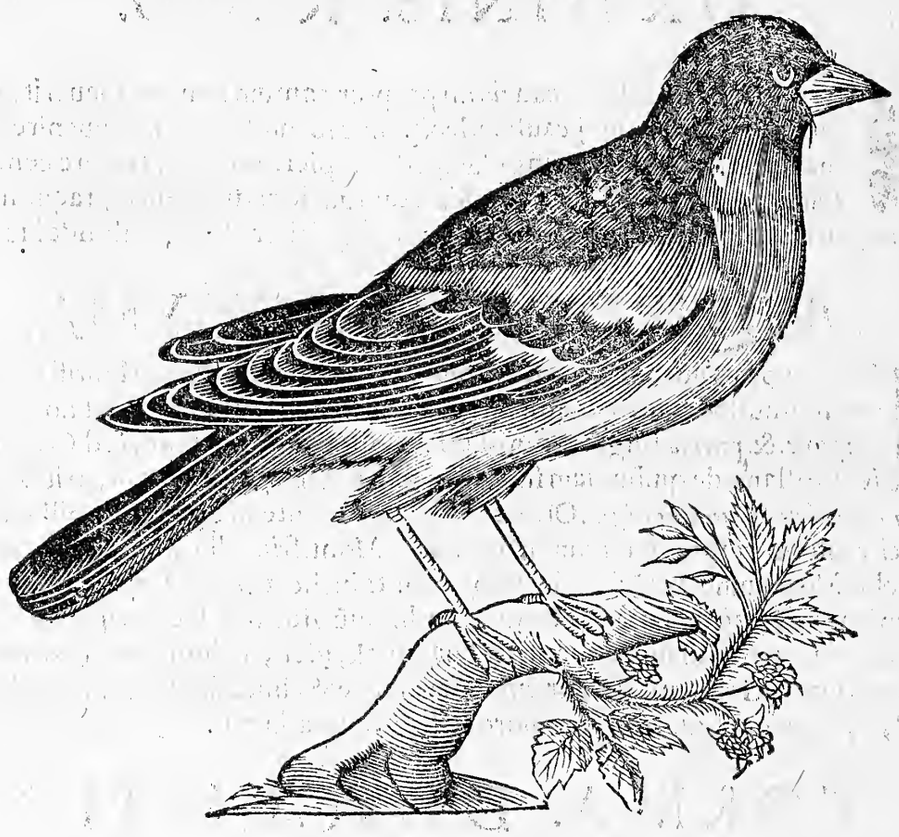

Montifringilla leucocephalos cum larice cõmuni.

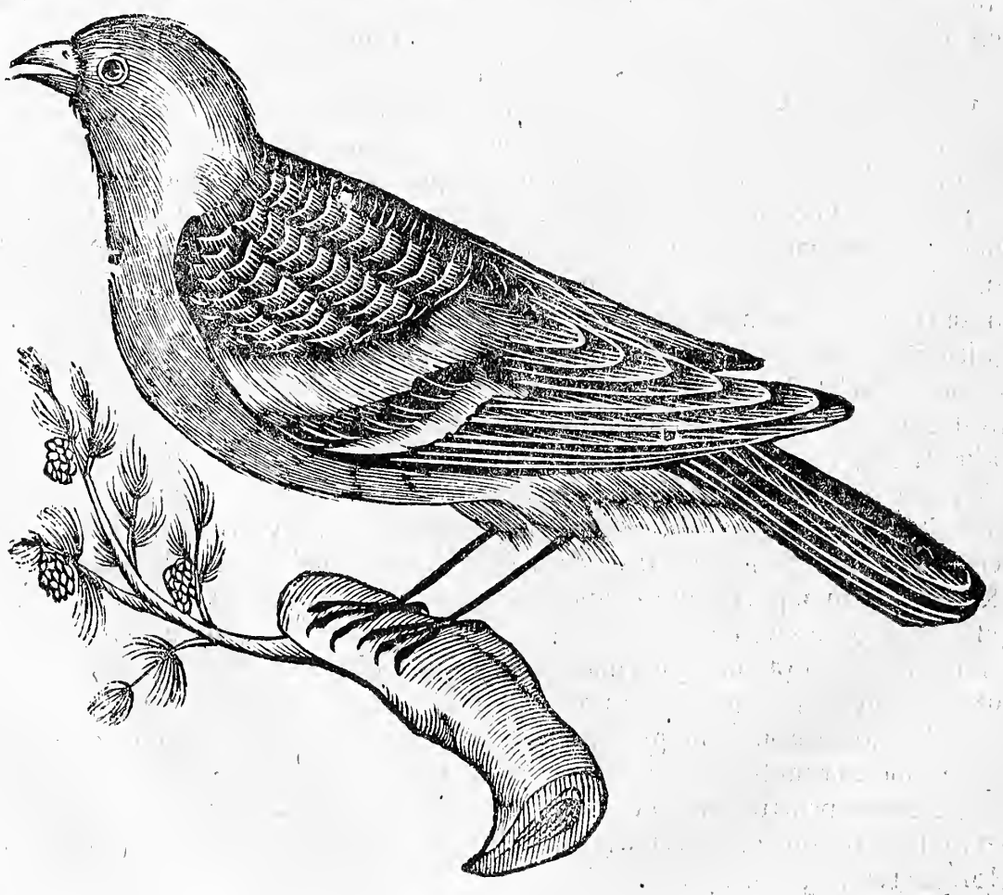

Montifringillæ congener cum cannabe ſpuria facie vrticæ.

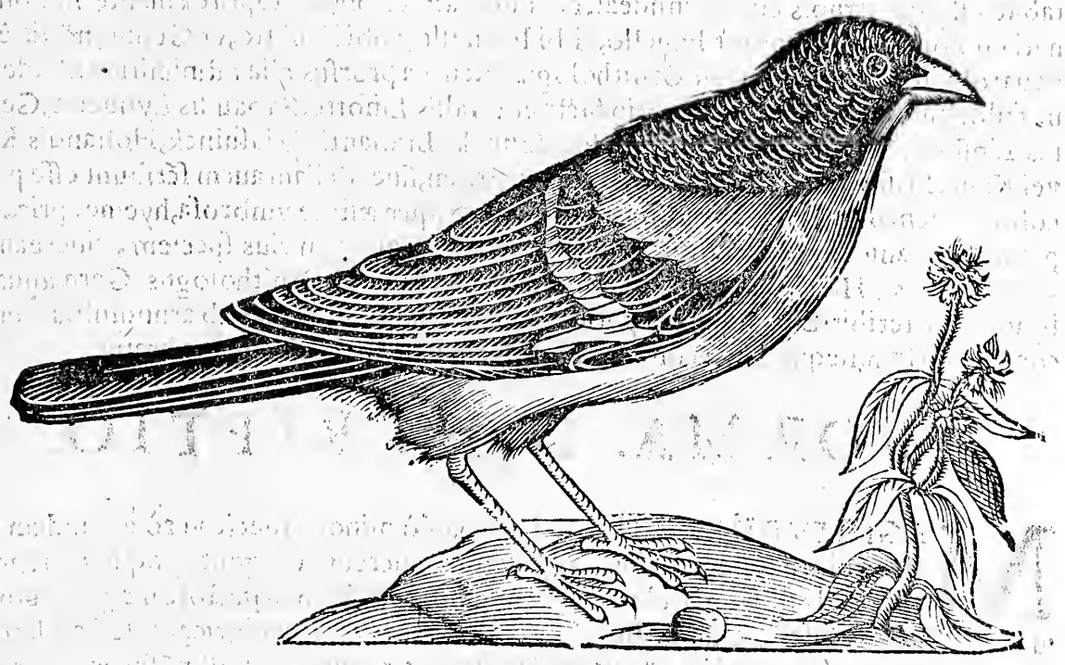

VOX. INGENIVM. AVCVPIVM.

Volatus.

NON adeo ſuauis eſt Mõtifringillarum cantus, vt Fringillarum ſimpliciter dictarum, ideoque in caueis non aluntur, niſi ab aucupibus, vt eis allectricibus vtantur. Abruptam aliquando, aut vnicam tantùm vocem ex interuallis emittentes audiuntur; feles vociferantes diceres. Habent tamen & alium diuerſum ab hoc cantum, ſed inſuauem quoque. Referunt aucupes, qui eas aliquandiu aluerunt, in caueis incluſas, voces aliarum alitum, quas frequenter audiuerint, imitari, præſertim Paſſerum, quos temporis tractu penitus imitantur. Cæterùm etſi Bellonius eiuſdem eſſe ingenij, & naturæ cum Fringillis ſcribat, tamen vt partim vidimus, partim ex fide dignorum aucupum relatu didicimus, multò mitiores ſeſe præbent, multoq. faciliùs manſueſcunt, & cicurantur, minuſq. prouidæ, minuſq. callidæ videntur. Nam facillimè tum viſco tum retibus capiuntur; pauciores tamen, quòd minori numero ad nos adueniant, licet & ipſæ gregales ſint, & nonniſi multæ ſimul conſpiciantur. Apparent autem admodum ſerò, & tunc præcipuè cum agri niuibus, & glacie obſidentur. Plura quæ de hoc auium genere ſcribam, non habeo niſi quod eiſdem ſeminibus paſcitur, quibus aliæ Fringillæ: Veſcitur & vermibus teſte *a* Ariſtotele.

Montifringillarũ cantus duplex & vterque inſuauis.

Cur pauciores capiantur.

a *L.8.c.3.*

DE LINARIA. Cap. VIII.

INTER CARDVELIVM genera aliquos Linarias etiam annumerare ſuperiùs ax Alberto diximus: quapropter ne ipſas ab illis diſiungeremus, poſt Fringillas ſubinde de eis agere voluimus. Ornithologus eiuſcemodi auicularum genus imitatione Gallorum, qui Linote vacant, quod Lini ſeminibus potiſſimum veſcatur, Linariam appellat; etſi Ruellius Miliariam interpretetur inquiens: Vulgus Gallicum Linotas, vel meliùs Linarias appellitat; quia cùm rarior apud nos milij vſus ſit, ad linum, & cannabem aduolant, ſicut Carduelcs

Ordinis ratio.

dueles ad carduos: inde nomen adhuc vulgò remanſit: Nos qui de Miliaria cenſeamus, in Cenchramo aperuimus. Bellonius verò & ipſe Gallus Aegithũ Ariſtotelis eſſe aſſeuerat, & Latinè Salũ dici: ſic nempe Gaza trãſtulit; ſed Plinius ſeruata Græca dictione Aegithus habet. Vtrùm verò quæ de hoc ſcribit Ariſtoteles, Linariæ noſtræ conueniant ſanè omnino addubito. Gybertus Longolius Linariã, ſiue Miliariam Rubetram, (Batin Ariſtotelis) putabat eſſe, quod rubis crebrò inſideat. Nos de Bati ſcripſimus ſupra ex mente Bellonij. Linariam noſtri vulgò vocant Fanello, alibi Faonello, alibi Fanetto, vt Genuę, nõ autẽ Caneuarola, vt perperam ſcribit Ornithologus. Nam ea prorſus alia eſt: nimirum illa, de qua, ni fallor, ſubinde à Curruca mentio facta eſt: Gallis Linotte, Sabaudis Lynuette, Germanis Linfinel, Schoſſzlin, Henffling, Flacſzſinck, Brabantis Vlaſuinck, Hollandis Knoe, vel Knue, Friſiis Rubin. Nonnulli Germani Eleam, ſiue Veliam auem ſcribunt eſſe paruã, colore pulchro, infernè croceo, quæ voce valeat, quæ æſtate vmbroſa, hyeme aprica loca petat. Germanicè interpretantur Zigelhempfling, & alteram eius ſpeciem, cineream cognominantes, Heidenhemflin: quæ nomina pro Linaria Ornithologus Germanus ſibi ignota eſſe ſcribit: Eleamque vel potius Heliam a paludibus, quas ab arundinibus ſummis conijcit dictam, neque Linariam, neque aliquam eius ſpeciem eſſe arbitratur.

Fanello. Ornithologi error. Linfinck. Scoſazlin. Flachſzſinch. Vlaſuinck Knoe. Elea. Zigelhemfling.

FORMA. DESCRIPTIO.

MAGNITVDINE Paſſeris eſt, vel paulò minor, ſpecie verò admodum ſimilis, colore teſtaceo, ſiue ferugineo ad cinereum vergente, eoq. in mare intenſiore, id eſt, magis ad ruſſum tendente. Mas item in pectore maculis reſpergitur ruſſis, fœmina fuſcis, & maioribus. Alarum rectrices pennæ nigricant, ſed ad latera, & in extremitatibus ſuis candicant, quemadmodum etiam in cauda eſt cõſpicere, quæ duodecim pennis conſtat venter, & vropygiũ albeſcunt. Pediculi breues, graciles, vnguiculi etiam graciles.

Magnit. color.

Linaria mas cum lino ſyluestri.

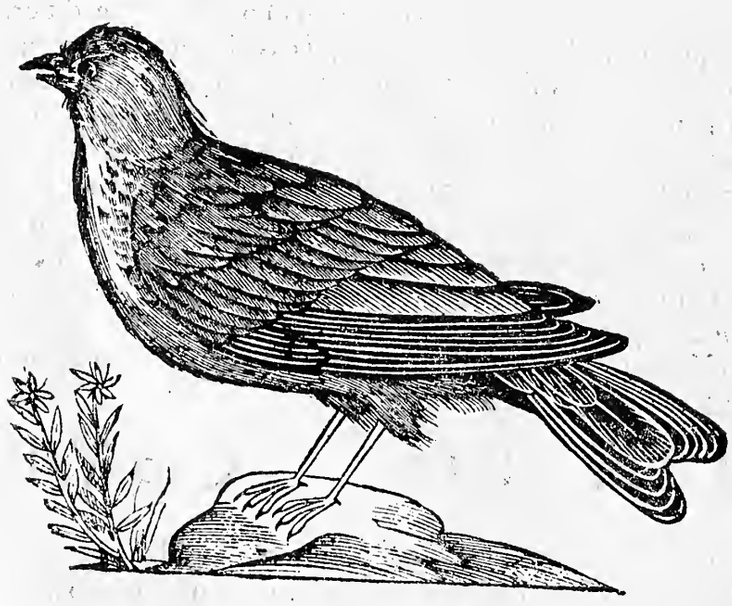

CANTVS. VICTVS. INGENIVM. Morbus. Aucupium.

LINARIA suauissimi cantus sui gratia alitur. Cibus apponitur phalaridis semen, lini, & cannabis, pannicum, auena fracta,& inuicem permixta plerunque. In Holandia semine raparum, caulium, & canabis pasci audio. Adeo hyeme ex esu cannabini feminis pinguescere eam tradit Porta, vt præ pinguedine pereat, vel saltem ei cantandi alacritas adimatur. Dum in caueis alitur. Laborat præterea aliquoties morbo illo,quem subtilem dicunt,qui his notis dignoscitur. Ipsa mœsta silet,pennæ obrigent,venter solito tumidior venis rubris conspergitur,pectus excarne apparet. Accidit ei id morbi genus ex cannabino semine esu; quapropter alijs cibis esset pascēda. Asthmate etiam aliquando affligitur,& vocis raucedine;qui affectus remedijs a nobis alibi dictis sunt profligandi. Tradit Antonius Mizaldus exoriente canicula obmutescere,necnō ęgrotare,ac plumas vellicando excutere:idque contingere circa mediū Iulij;sicuti toto decennio in vna,& altera sese ait esse expertum,atque hinc certū canicularis syderis exortū multis indicasse Albertus Linariā etiam ex auiculis accensęt, quæ cornu suspensum rostro trahunt,sed postquam bibere,temerè delabi sinūt. Nos vtrumq. vasculum potorium.s.& escarum ad se rostro trahentem vidimus, quæ cum essent æquilibria, alterum alterū ne decideret,prohibebat. Auis admodum astuta est,vnde vulgus nostrum cum aliquem callidū, & versutum esse ostendere volunt,solent dicere egli è vn Fanello:hac de causa perpaucę admodum capiuntur;nam & viscum agnoscunt,& vbi retia parata sunt,facilè subolfaciūt, neque vt consistant,vllis allectricum vicibus,aut blanditijs persuaderi possunt.

Cibus.

Asthma. Vocis raucedo.

Astuta est.

DE LINARIA RVBRA. Cap.IX.

ALIA Mauiculam Ornithologus Linariam rubram nuncupat,à coccineo verticis colore,vt apparet. Aucupibus suis Schosserle appellari ait; aliquib. vt circa Francfordiam ad Mœnum Stockensling; Italis circa lacum Verbanū Finett. Considerandum an fortè sit Aster Oppiani,an potiùs Carduelis, vt in eius historia diximus Circa Norimbergam Tschutscherle dici asserit; & aduolare aliquando turmatim,& ferè pestilentiam breui sequuturam indicare putari:cantu aurem non adeo probari,vt superior. Ego pariter bina Linariæ genera obseruaui, atque hic depicta,& descripta cuiuis ob oculos pono, quibus vertex crocei coloris est:sed in hoc ab Ornithologi aue differunt,quod in pectore,& in gutture,& in vltimis dorsi pennis eius coloris nihil prorsus habeant;sicuti de sua ille scribit. Prior toto corporis habitu ad Carduelem accedit,per collum,& dorsum,ex luteo fusca est,sicuti quoq.per initia alarum,quarum aliæ pennæ, quæ rectrices cooperiunt,nigræ sunt,& in extremitatibus albę, sicuti icō demonstrat,rectrices etiam fuscæ in extremo cinereæ. Cauda quoq.fusca,ad latera candicans. Rostrum lutescit,infra,& supra macula conspicitur nigra. Vertex miniaceus,Pectus,& venter candicant. Aucupes nostri Fanello marino,id est, Linariam marinam nuncupant. Altera,cui color ille miniaceus magis splendet,per tergus,& superiora prorsus ferè leucophea est,percurrentibus strijs deorsum vergentibus,& alæ,quàm in superiori longè pallidiores,retro oculos maculam habet fuscam,rotundam,quæ in præcedenti etiam non est. Gula, & pectus leuiter lutescunt. Venter prorsus albus est. Alia est auicula, quæ circa Argentinā Gyntel nominatur,referente Ornitologo,& seminibus vescitur,vt Linaria,papaueris,alijsque Gregatim volat. Oua terna, aut quaterna parit,eo,colore,quo Linaria. Per dorsum, caput, & caudā fusca est; cruribus rubicundis: pectore ruffo, fuscis distincto maculis:ventre inferiore albicat,vt pictura prę se fert

Linaria rubra. Schosserle Stockhensling. Finett.

Fanello marino.

Cyntel. Cibus. Descript.

Linaria rubra cum lino maximo.

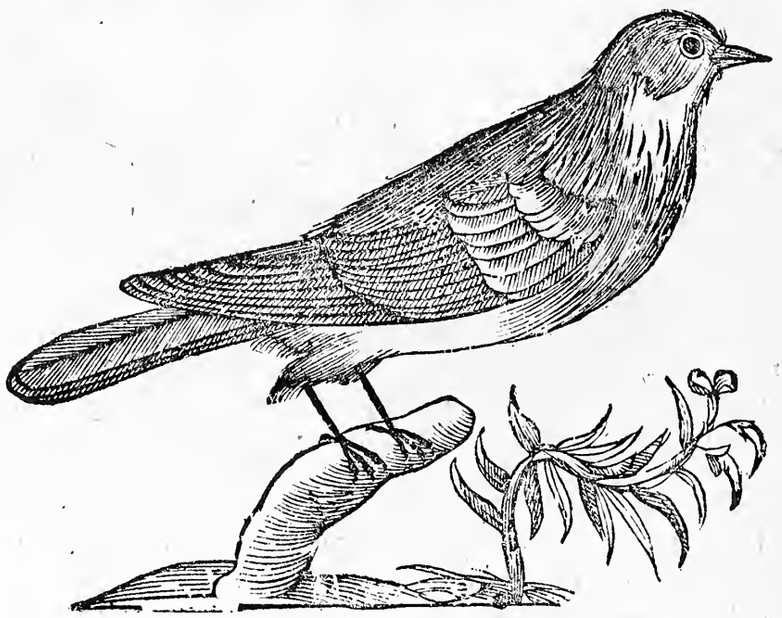

Linaria marina cum linaria cærulea.

Gyntel Germanorum cum viſco Indico.

DE ALAVDA. Cap. X.

ORDINIS RATIO.

ALAVDÆ quod hunc locum inter canoras aues aſſignauerim, aliquis me fortaſſis redarguat. Nam quibusdam, quarũ iam hiſtoriã pertractauimus haud inferior exiſtimari poſſit, imò fortè ſuperior ſi ſuauitatẽ eius, & dulcedinẽ in canendo, ſi nominis celebritatem cum apud poetas, tùm eos, qui ſoluta oratione ſcribunt, ſi denique antiquitatem: vt quæ antiquorum authoritate antiquiſſima eſſe comprobatur, vt quæ inquam ante omnes alias aues, imo ante terram ipſam nata fuiſſe perhibetur ſpectemus. Verùm deſcriptæ hactenus auiculæ inuicem aut genere cõſimili, aut alio quopiam nexu coniunctæ, nequaquam ſeiungi poterant. Quare age hìc Alaudæ hiſtoriam pertractemus.

Alauda antiquitas.

ÆQVIVOCA.

KΟρυδαλλὸς auis & vicus Atticæ eſt, Heſych. & Varino, λ duplicato licẽtia poetica, nam alioqui apud ſoluta oratione ſcribentes, ſimplici legitur, nonnũquã tamen, & apud hos, vt apud Aeginetam, & alios eadem litera geminatur in eadem ſignificatione Corydalis etiã prẽter auẽ quoddã fumarię genus ſignificat, quam alijs nominibus inter nomenclaturas Dioſcoridi attributas Corydalion, vel Corydalion agrion, vel Corion appellari quandoque legimus: alijs Splith Illyrica flore luteo. Chelidonium phragmites, & Fumaria lutea montana dicitur. Corydalis autẽ hæc herba vocatur, vel quod vt auis ipſa doloribus coli medeatur, vel quod florum veluti calcaria longiuſcula Alaudarum digitis pedum, aut poſteriori ſaltem comparari poſſint. Alauda Latinum, quod hanc auem ſignificamus, nomen proprium, viri eſt apud [a] Martialem, ad quem tanquam ad ſordidæ libidinis hominem ſic ſcribit.

Κορυδαλλός quid

Splith Illirica.

Ancillariolum tua te vicat vxor, & ipſa
Lecticariola eſt: eſtis Alaudæ pares.

[a] *Epig. lib.* 12.

Alauda

Alauda militis nomẽ a *Syria. l 5*

Alauda rursus nomen est militis, Indonis Hispaniæ regis filij, qui sub Godefredo Duce in celeberrima illa Hierosolymitana expeditione militans occubuit, si a Petro Augelio, Bargæo credimus, qui sic de eo meminit:

Cumque Accone Clephis, prolesque Indonis Alauda,
Indonis qui quondam inter regnauit Iberos.

b *In vita Iulij Cæs.*

Alauda præterea dicta Romana quędam legio, de qua *b* Suetonius, *Qua*, inquit, *ad legiones quas a rep. acceperat, alias publico, alias priuato sumptu addidit: vnam etiam ex Transalpinis vocabulo quoque Gallico: Alauda enim appellabatur, quam disciplina, cultuq. Romano instructam & ornatam postea vniuersam ciuitatẽ donauit.* De hac etiam Cicero ad Atticum sic scribit. *Antonius cum legione Alaudarum ad vrbem pergere pecuniam municipijs imperare.* Ex cuius verbis apparet non solũ legionẽ ipsã, se & milites Alaudas fuisse dictos. Alaudã verò nomẽ esse Gallicũ ex Suetonij iam recitatis, & *c* Plinij mox recitãdis verbis liquidò cõstat. Hic enim *In capite*, inquit, *paucis animalium, nec nisi volucribus apices, diuersi quidẽ generis: Phœnici plumarum serie, è medio eo exeunte alio: Pauonibus crinitis arbuscula, Stymphalidis cirro, Phasianæ corniculis: præterea paruæ, quæ ab illo Galerita appellata quondam, postea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat Alaudæ.* Ornithologus ostendere aggrediens, cur legio illa sic dicta fuerit. Et quoniam, inquit, Alauda vocabulum Gallicum fuisse perhibetur, nostram super eo coniecturã qualemcunque explicabo. Veteres Gallos magna ex parte lingua Germanica vsos esse cõstat, & cùm Cicero, vt modo recitaui, Alaudas: cæterosque veteranos dicat, Alaudas quoq. de veteranorũ cõditione fuisse conijcio, præsertĩ ex natione Germanica, siue Gallica oriundos. Nam veteranos, & hoĩes quosuis ætate progressos lingua nostra vocamus die alten, vel aldẽ. Nã inferiores Germani olden pronunciant. Hanc tũ Ornithologi coniecturã *d* Io. Goropius Becanus, aliã ipse afferens in multis reprehẽdit: vt eius verbis, quę hic subijcere non piguit, cuilibet palã esse poterit. Quibus, inquit, cùm Pliniũ, & Suetoniũ citasset, cùm nihil clariùs esse possit ad docendũ, Alaudæ nomen Gallicũ esse, nihil ampliùs aliorum testimonia morati, exponamus, quid Alaudæ nomẽ ad veram rationem vocatũ designet. Alomne asse, & Aut, vel Aud antiquum ne balbutientibus quidem de plebe nostro pueris ignotum: è quibus vocibus si nomẽ componas, quid aliud dices, quam omne antiquum, quasi diceretur, hanc auem apud omnes in omni re habẽdam antiquissimam? iam si Al-auden dicas, in plurium numero locutus intelligeris, nihilq. aliud notasse, quàm omnes antiquos esse. Quoniã autẽ & auiculæ, & legioni nomen idem tributum videmus, prius id examinemus, quod faciliorem habet approbationem. Galli ergo in Romanam militiam Iullij Cæsaris adsciti, Gallicum sibi nomen sumpserunt, non Romanũ: infami hominũ nostratiũ huius temporis nota, qui quauis vel corruptissima lingua, quàm sua ipsorum, quàm purissimam hactenus habemus, vocari malunt. Quale verò nomẽ sibi indiderunt? Nempe tam nobile, & honorificum, vt vix nobilius, aut honorificentius legioni dare posset Quanti fuerint apud Romanos veterani qui nescit, is in eorum historia se perparũ, vel nihil legisse fateatur: Cùm igitur hos in summo honore cùm apud cæteras nationes tùm apud Romanos esse Galli scirent, sic legionem suam nuncuparunt, vt se omnes veteranos esse ipso nomine iactarent. Quid enim aliud significat Al-auden, quam omnes veteranos esse in pluriũ numero voce pronunciata? Quod licet cæteri fortasse Latini sermonis scriptores ignorarint, à Cic. tũ diligenter obseruatum videms, vt legionis nomẽ in hoc numero ponat. Sic dixit. *Alaudas ab Antonio iudices lectos*, & iterum *Antonium cum legione Alaudarũ in vrbẽ pergere.* Quid? Quod idẽ videtur satis perspexisse hanc vocis significationem, cùm dixit: *Huc accedunt Alaudæ, cæteriq. veterani.* Sunt ergo Al-audem in lingua nostra, qua hactenus vtimur, ijdem qui Latinis ad verbum, omnes veterani dicerentur. Orithologus, dũ Alaudas ab Alten, seu Alden dici scribit, addens veteres Gallos lingua Germanica magna ex parte vsos esse, nec id de Germanis inferioribꝰ capi volẽs, quos dicit Oldẽ, nõ Aldẽ sonare, tria vna in re peccat. Neq. enim Alaudę ab Alden, sed ab Al-auden dũt, neq Germani inferiores Olden solũ, sed Aldẽ ẽt dicũt: tametsi hæ voces ad superiores potiùs spectent. Propria enim ipsis pronunciatio Auden habet. Neque verum est Gallos olim Germanica lingua superiore vsos esse, cum clarum sit Cimbrorum sobolem fuisse, quorum sermo hactenus apud Brabantos Campanos integerrimus extat: quẽ Gallos olim loqui solere, si non ex ijs, quæ in Gallicis originibus tradidi: at certe ex hoc Alaudarum nomine clare docetur: in quo ne vnus quidem apex esset immutatus, nisi Latini more suo ipsũ terminassent. Porrò quo clarissimo nomini, quo omnes se veteranos esse significabant. Symbolum responderet, eiusdem rei habens notationem, auiculam sibi sumpserunt,

Milites Alaudę dicti c *l. 1. c. c. 27*

d *Hieregl. lib. 18.*

Al, & Ant, vel Aud quid Cimbris.

Alaudarũ militum symbolorum.

runt, quæ non voce tantùm, & nomenclatura conueniret, ſed omnium, gentis ſuę hominũ confeſſione vetuſtiſſima etiam haberetur. De ſigno igitur Alaudam non male dicas: ſed ſi primum nomen ſpectes, Alaudas melius vocaris. Crediderim equidem, nec eſt etiã cur dubitem, Alaudas dum à Romanis nominis ſui causã rogarentur, reſpondiſſe ab auicula ſibi nomen contigiſſe, atque inde Plinium ſic literis prodidiſſe. Videmus itaque nunc fabulã eam, quã antiquiſſimi Græci Aeſopo acceptã referunt, ad vnguẽ quadrare cũ Cimbrica Galeritę nomẽclatura. Hæc oĩa Goropius: cui ſi credimus, oẽs veterani milites Alaude dici poſſũt: Quidã ẽt ſcribunt recẽtiores milites qui galeis vterẽtur, dictos fuiſſe Alaudas, hac de cauſa nimirũ, qđ aues ipſæ Alaudæ dictæ, galeatæ eſſe vidẽtur. Poſſent ẽt Alaudę dici, vt Ornithologo placet, milites illi, qui vt excellẽtiores videãtur, Struthionũ, alijſue pẽnis pileos, aut galeas ſuas faſtigiare ſolẽt. Alauda poſtremò apud Rondeletiũ nomẽ eſt piſcis, ſi cuti ẽt Galerita, quo poſteriori ẽt nomine auis noſtra ſignificatur, q duo piſces ſic appellati fuerũt, vt videtur, ob ſimilitudinẽ quandã quã cũ hac auicula gerunt: Ornithol. his tertiũ addit, quẽ Venetijs Gutturoſam, vel diminutiua voce Gutturoſulã vocant, la Gottoroſola, vt vulgus effert: à prominente opinor, ſub faucibus tumore. Gallus quidam Gallinã maris mihi nominabat à criſta nimirum. Germanicè & hunc, & priores Alaudas cõmuni nomine ſeeleychen, hoc eſt, Galeritas marinas nuncupari poſſe ait. [a] Bellonius deniq; auem quandam circa aquas degentem Alaudæ colore, & magnitudine ſimilem Gallis Alaudam marinam dici teſtatur. Atque hæc de huius auis nominum æquiuocatione dicta ſufficiunt.

Alauda p dici poſſit

Alauda piſcis.

Galerita piſcis.

Gottoroſola.

Gallina maris.

Seelychẽ

[a] *De auib. l.4.c.24.*

Alauda marina.

SYNONYMA.

CVM plures ſint Alaudarum ſpecies magnitudine, forma, & alijs quoque notis ab inuicem diſtinctæ, illas nomenclaturas primùm afferemus, quæ omnibus ſimul adaptari poſſunt, ſed quarum pleraque criſtatis præcipuè conueniunt, peculiares cuique ſpecies, cũ de illis priuatim agemus, aſſignaturi. Κόρις igitur, Κορυδαλος, & Κορυδαλλός, & Κορυδαλλις apud Theocritum duplici λ, & Κορύδος propter galeam, quæ Græcis dicitur κόρις, Alaudam ſignificare creduntur. Hermolaus Barbarus Scordalon addit; ſed Ornithologus Corydalon legendum eſſe ducit; cui ego libenter hac in re aſſentior: & reuera apud neminem huiuſmudi dictio legitur. Ex hiſce Κόρυδος apud Galenum, Paulum Aeginetam, Theocritum, & alios proparoxitonum legitur. In auibus verò Ariſtophanis in textu, & in ſcholijs oxytonum duobus in locis, vt apud Varinum quoque. Apud Athenæum Ἐκφατιστὸ Κορύδος paroxitonum habetur, ſed perperam, vt conijcit Ornithologus. Ariſtophanes in auibus Κορύδον genere fœminino protulit: Plato comicus maſculino. Κορύδων apud Ariſtotelem alicubi legitur, vt cùm ait. ποικιλίδες, & Κορυδωνες inter ſe pugnant. Quapropter dubitant Varinus, & Ariſtopanis ſcholiaſtes, nunquid ibi Philoſophus aliam ab Alauda auem intelligat. Nos eandem intilligere credimus, licet terminatio variet. Κορύφαλος genus auis, Suidæ, & Varino, Alauda fortè, ſed cùm apud authores nuſquam, quod nouerim, vox hæc reperiatur Κορυδαλος fortaſſis legendum fuerit: niſi quis, vt ait Ornithologus, pro eodem Κορυφῶ, & Κόρυδα accipiat, & ab hoc Corydalon, ab illo Coryphalon deriuet. πιφιγξ Heſychio Alauda eſt, πὶφιξ verò Varino eſt auis longè alia, vt quam velit ſic dictam παρὰ τὸ πιω, id eſt, à potu: quòd aquis gaudeat πιφαλλὶς, πιφιγξ ijdem etiam habent. Eadem autem auis fortè fuerit, de qua Ariſtoteles, *Piphex*, inquit, *Harpa*, & *Miluus amici ſunt*, vbi Græcè πίφηξ ſcribit. Ornithologus auem eſſe conijcit, quam Barbari Vanellum, Heluetij Gitfitz per onomatopæiam appellant. Gaudet enim & hæc quoque aquis Alauda à Græcis hodiè vulgò Cuzula dicitur, Hermolao Barbaro teſte, & τροχίλις, vt refert Ornithologus. In Creta verò, ſi Bellonio credimus, Chamochilados nuncupatur. Quod modo ad Alaudæ etymologiam attinent, ſuperiùs, rationem adferentes, cur Tranſalpinam illam legionem à Cæſare conſcriptam Alaudam dicerent, verum, ni fallor, illius etymum ex Goropio adduximus: quapropter de reliquis eius nomenclaturis differere expediet. Sed prius cum Ornithologo recẽtiores illos ridere libet, qui Alaudam à laude nominatam aiunt, quòd nimirum Deum laudare videatur cantu ſuo, vel quòd ipſa digna ſit laude, mira alacritate pennis in aere exertis muſicam, & canorã ſe declarãs, velut à laudato cãtu ſic dictã innuẽtes. Quomodo enim Gallicæ, & Germanicæ voci origo Latina quadraret? Quod modo ad Galeritã, & Caſſitam attinet, hæc vocabula, licet Alaudæ criſtatæ potiſſimùm conueniant

Κόρις.

Κορυδαλός

Κορυδος.

Κόρις Græcis quid.

Κόρυδως.

Κορυφαλος.

πιφιξ.

Vanellus.

Gitfitz.

Cuzela.

Τροχίλις.

Chamochilados.

attribuuntur tamen abuſiuè etiam minoribus, quarum vertex planus eſt, & non criſtatus, & à galea, quæ caſſis etiã dicitur: deducta fuiſſe quis haud ineptè exiſtimet: niſi tamen Galeritã à galero dici quis malit, cuius ſententiæ eſt omnino *b* Goropius; illud inſuper addens, ſi aliunde non conſtaret, quæ galeri quondam fuerit forma, ex hac ſola auiculæ nomenclatura deprehẽ deretur. Cęterùm licet apud Latinos fęminino genere plerũq. efferatur, Varro tamen Galeritum maſculina terminatione dixit; In Caſſita verò eſt annotandum, penultimam produci, cùm in Caſſide, à qua deriuatur, vt diximus, corripiatur, vt apud Propertiũ:

b Hierogl. lib. 8.

Galeritus.

Aurea cui poſtquam nudauit caſſida frontem

Et *c* Virgilium.

Aureus ex humero ſonat arcus, aurea vati
Caſſida.

c Æne. l. 11.

Vbi Seruius ex accuſatiuo, inquit, Græco facit nominatiuũ Latinũ: Sũt qui aliã Caſſit ę originẽ tribuant, & ab Haſſida nomẽ eſſe corruptũ putẽt: de qua re ſic apud *d* Pieriũ legitur: Memini verò, & illud diſputaſſe te, Latinorũ aliquod per Haſſidã Caſſitã interprætatos, fabuloſeq. Gelliũ fabulam cõmentum de nidificatione in agris, & ſegetibus, ſed cũ apologũ, non hiſtoriã ſcripſiſſe dicebaſq. Latinos noſtros vnà cũ Græcis, quippè qui ſint ad diuinos ſonos ſoli barbari, cùm ſacris litteris careant, aſpirationẽ grauẽ in c literã mutare ſolitos, & pro filio Noa Hã ſcriptitare Chã: pro Ahab Achab; pro Ohozia Ochozia. Et Blondũ in aſportando D. Marci corpore, Suũ tergis operto exclamatũ ſcribere Cancir, Cancir ab ijs, qui Alexandrię cuſtodes erant, cùm Hazir Arabũ lingua enunciaſſent, quę vox ſuẽ ſonat: Eſſe verò Arabum linguam Hebræorum linguę non abſimilem, & hos, & illos æquè ſuillã abominari manifeſtum eſt. Qui quidem error à quodam noſtri temporis nouo interprete omnibus diuinarum inſtitutionum ex hiſtoriæ tã vetere, quàm nouæ libris ſupra quàm dici poſſit, auctus eſt. Hæc apud Pieriũ, quę omnia hic adducere non piguit, vt modus magis dilucidè innoteſceret, quo Caſſitæ nomen ab Haſſida corruptum fuiſſe ille exiſtimet. Pro Ciri pariter viri doctiſſimi non pauci Alaudam interpretantur, & in hanc Scyllam Niſi regis filiã, cùm patrẽ fatali crine ſpoliatũ Minoi prodidiſſet, mutatã fuiſſe volunt: cuius nominis etymum *e* Ouidius deducit à verbo Græco χειρω, quod eſt tondeo, alludens nimirum ad fabulam, qua Scylla purpureum Niſi patris crinem fertur totondiſſe. Sic enim ait:

d Hier. 17.

Nazir quid Abrabis.

Ciris an Alauda ſit.

e Metam. l. 7

Plumis in auem mutata vocatur *Ciris, & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.*

Apud *f* Oppianum Cirris geminator legitur, atq. ita etiam ſcribit Julius Cęſar Scaliger, nomen hoc à cirris deductum eſſe innuens: qui tamen omnino negat Cirrim eſſe Alaudã, ſed potiùs Phœnicopodem, ſeu Hæmatopodem auẽ cruribus rubris, & cirris in capite, duobus, vt videtur, potiſſimùm nixus argumentis: Nam Alaudæ, vt ille oppinatur, cirri non inſunt, ſed plumarum ſeparatarum ſerie criſtãm efficiens, vbi ſuſtollitur. Cirri autem, vt ille exiſtimat, pinnulę ſunt oblongę pulcherrimę, quas in Phœnicopode ſua reperiri affirmat, ſicuti etiã pedes rubros, qui in Alauda non ſunt, quod Cirim non eſſe ſatis clarè arguere videtur. Nam Virgilius Cirim, de qua opuſculum compoſuit, quod etiam Cirim nominauit, tradidit eſſe pedibus rubris. Sed *g* Scaligeri verba clarioris doctrinę gratia hic inſerere nõ pigeat. *Albo* (Ardearum generi, de quibus ſupra egerat) *ſimillima*, inquit, *Phœnicopus maior, minorq. Taurini vtrang. Garzam, Aremonici minores Egrettas nuncupant. Crurum tantùm rubore: vnde & nomen, ab Ardea differt. Quo loco doctiſſimorum virorum lapſus notandus eſt, qui Cirrim Virgilianã putarũt eſſe Galeritã: ſolius apicis ductu ſpecie, qua vtrique quidẽ generi cõis haud parũ tamen differt. In Alauda plumarũ ſeries ſeparatarum criſtam efficit, vbi ſuſtolluntur: Cirri pinnula oblongæ pulcherrimæ, quibus addebamus pileolis decus iuuenes inſani, ventoſiq. ingenij teſtimoniũ: ſicut ederã cuppæ, atq. œnopolis. Neque verò ſolus error eſt. Eſt comes alter illi. Cùm Haliatũ Falconẽ pingit Albertus, cuius pes alter vncis vnguibus armetur ad autũ prædã, alter ſit Anſerino ſimilis ad natandũ. Idẽ Falco, Niſus, Haliatus è Virgilij poemate. Niſus n. in Haliatũ, eo canente mutatus eſt. Falco noctes Phœnicopoda prędatur ad victum. Niſus apud Maronẽ Cirrim. Tertia itaq. multorum culpa, qui Niſum Sparueriũ exiſtimarunt, quia Cirrim pro Alauda capiebant, ſaltẽ Smeriliũ dixiſſent. Sparueriũ aliquãdo à Græco deduxiſſem παρὰ τὸ σπαραττειν aues, quã vocẽ in Italiã ſimul Hexarchatus cũ Græcula ſuperbia importaſſent, niſi Germanicè ſic eũ appellaremus. Caterum quę de Cirri opinio ad Alaudam translata eſt, cũ tàm altè inſederit in animis, hominum, vix vt vllo pacto auelli poſſe videatur (quippè etiam, dum hęc ſcriberemus, amicus meus ſummus, idemque doctiſſimus pertinacia ſua huic ſententię immineret) teſtimonio doctiſſimi poetę labes hęc cluenda eſt. Ille in eodem poemacio ſic.*

Cirri quid.

Niſus non eſt Sparuerius.

Inde alias partes, tumioq. infecta rubenti
Crura.

Hęc

Hæc omnia Scaliger. Quibus sanè argumentis Cirrim non esse Alaudã omnino conficere videtur. Quod autẽ dicat; multos, quia Cirrim pro Alauda capiebant: Nisũ Sparueriũ existimasse, posset è contra dici multos quia Nisum pro Sparuerio capiebant, Cirrim Alaudã existimasse. Nã Sparuerius Alaudis maximè insidiatur, & infensus est: quod Virgilius de Niso, seu Haliæto in Cirrim testatur. Sed iam reliqua synonyma prosequamur. *Alcanabiri*, inquit Bellunensis, (aliàs Alcanabir, Canaberi) *est auis nota Damasci, cuius meminit Auicenna in curatione colici affectus; & creditur esse auis illa, quæ Venetijs Lodola* (Alauda) *aliàs Capellata* (Alauda cristata) *dicitur*. Idẽ Bellunensis apud Auicenã legit Cambura, Canaberi, vel Cãberi, & Lodolã interpretatur. Apud Serapionem pro Hanabtoc interpres Vpupã ineptè interpretatur, quẽ tamen sequitur Syluaticus, Rectiùs mea sententia Aggregator ibidem Kambrah legit, & Capellutã interpretatur. *Alcubigi*, inquit vetus Auicennę glossographus *est auis, quæ dicitur Alauda Cappellata*; sed Bellunensis interpretatur auẽ Perdici similẽ, aut ipsam Perdicem secundũ aliquos. Galeritę cristatæ, inquit Albertus nimirũ, ex Auicenna Grẹce id vocantur. Idẽ alibi Auicennã, & eius interpretẽ sequutus pro Grẹca voce Corydos ineptè scribit Kocoroz, & alibi Coratoz, & Forodoz. Apud Rasim Finore nominantur aues, quibus easdẽ vires attribuit, quas Alaudis. Quanquam autẽ plurima ex iam commemoratis nomenclaturis, vt diximus, Alaudę cristatæ tantùm cõuenire videantur, tamẽ aliquando ad omnegenus Alaudarũ abusiuè vsurpantur: vnde *h* Aristoteles differentię gratia cristatam, λόφων ἔχυσαν periphrasticè vocauit. Quapropter haud rectè sensisse videtur, qui Corydalis omnibus cristam inesse affirmauit Italicè vocatur Lodola Allodola, Allodetta. Gallis Alouette, Hispanis Cuguiada, Germanis Lerch, Anglis Lerck; vel Larck, vel Lauerock, Illiricis Skrziuuan, Saxonibus, & Flandris Leeunerck, & inter hos Batauis Leeurik. quæ duo postrema vocabula admodũ similia videntur Cimbrorũ Leeuvverc: cuius nominis etymũ reddere conatur *i* Goropius inquiens in illo v, consonantẽ pro f, litteram duriore ad cõpositionis mollitudinẽ fuisse aduocatam. Integre enim ait, & extra compositionẽ Leefuuerc diceretur: qua voce idem significatur, quod Romanus vitæ opus ad verbũ verteret: siue malis Latinius totius vitæ officium, atque munus: Mirificum me Hercules (addit Goropius) & portentosum nomen. Quid enim, vel tantum, vel tanti in hac pusilla auicula esse potest, vt in eo vitæ opus consistere meritò dici possit. Ego sanè quodnã hoc opus sit, siue munus, quod totius vitæ summam ijs complecti visum est, qui hoc nomen exiguæ huic alti derunt, nõ ex libris vllis, sed ex maiorũ accepi traditione, qui mihi adhuc puero frequẽter narrarunt, hanc auiculam quotidie septies in altũ euolare, quò hymnos cãret suo creatori: vnde factum, vt postea in adolescentia mirarer, dũ viderẽ Psalmistam cecinisse, *Septies in die laudem dixi tibi*. Ex hac re fortè quidam arripuerunt occasionem, vt Alaudã à laudando nominari docerent, cùm tamen nihil sit putidius, quàm vocabulo Gallico Latinã ascribere significationis causam, & ipsa adeo vocum causa, tanquã ex summo tribunali sententiam ferat, cuius sermonis nomina statuenda sint. Quãdo itaque nullum aliud præcipuũ Alaudæ opus commemoratur, quàm quod septies, id est perfectissimè omnibus modis, & semper Deum laudet, atque demulceat, in hanc cogimur descendere sententiam, vt hoc ipsum, Deum nimirum assiduè adorare, & laudare, dicamus ipsum ipsissimæ vitæ opus apud maiores nostros iudicatum fuisse. Hactenus Goropius de Leeuvverc etymo, quo nomine apud Cimbros Alauda appellatur. Qui item paulò inferiùs alteram affert huius nominis rationẽ, quã cùm ex eodẽ de Alaudę apice disputauimus, adducere nõ pigebit. Et hæc de nomenclaturis omniũ Alaudarũ generatim, quarũ tamẽ pleraq; cristatis præcipuè cõueniũt, dicta sunto. Reliqua, quæ singulis Alaudarum speciebus propria sunt, suo loco referemus.

Alcanabiri Canaberi. Cambura. Hanabroc. kambrah. Alcubigi. Kocoroz. Coratoz. Forodoz. Finore. h *H.l.9.c.25.* Corydalis non omnibus crista inest. Lodola. Alouette. Cuguida. Lerch. Lerk. Skrziuuã. Leeuerck. Leurick. Leeuvverc etymum. i *Hierogl. l.8.*

GENERA. DIFFERENTIÆ.

Alaudarum duo genera; inquit *a* Aristoteles, *alterum nempè cristatum, quæ propriè Galeritæ à crista appellatur: alterum gregale, nec singulare more alterius, verũ colore simile, quanquam magnitudine minus, & crista carens, cibo verò idoneũ.* Cęterũ præter hæc duo commemorata à Philosopho genera alia etiam agnoscit nostra ætas non parum diuersa: cuiusmodi sunt Alaudæ illæ, quæ supradictis magnitudine cedunt, & crista insigniuntur; qua propter eas aliqui non ineptè cristatas minores vocitant. His admodum similes sunt, quę syluestres appellantur eadem nimirum magnitudine, quæ & ipsæ crista decorantur, sed albicanciores sunt, præsertì parte supina, nempe ventre, & circa collũ, & oculos. Annumerant etiã Alaudis, nec iniuria auẽ illã, quæ Italis Calãdra dicitur, quę nõ nisi magnitudine ab illis differt, vnde nos de ipsa inter Alaudas agemus. Addit postremò *b* Bel-

a *H.l.9.c.25.*

Calandra

a *De Auib. lib.5.c.25.*

Farlonſe. Falloppe. Alouette de pre.

lonius aliam Auiculã quandã Alaudæ valdæ ſimilẽ,ſed minorẽ,Gallicè Farlouſe,ſiue Fallope,ſeu Alouette de pre. i.Alaudã pratorũ nominatã. De quib. ſingulis priuatim ſuo agemus loco,ſi prius quæ oĩbus, aut ſaltem plurib.adaptari poſſunt,prius percurrerimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

a *Hiſt.l.9.c. 13.*

Laudæ magnitudine est lutea auis, inquit *a* Ariſt. Galenus vero,& Aetius adſimilẽ eſſe dicunt Paſſerculis, qui Pyrgitæ,& Troglytæ nominantur. Paſſer qui ſylueſtris,& maior cognominatur,vt ait Actuarius, Alaudam magnitudine refert. Suidas,& Varinus eas Coturnicibus ſimiles eſſe dicunt:quod de colore accipiendum eſt. Color etenim κεραμινὸς, i.teſtaceus,teſte Gyb.Longolio,communis eſt ferè pulueratricibus,vt Alaudæ,Perdici, Coturnici, Quidam ἐ ϖιτυμβιδίας à colore fuiſſe dictas conijciunt,à verbo nimirum τύφω, quod eſt vro;quòd ad flammeum colorem accedunt.Sed magis placet huius nominis cauſam ad fabulam referre, quæ à nobis ſuo loco explicabitur, *Alauda*,inquit Albertus,eſt *coloris cinerei* (Ornith.lectionem corruptã eſſe conijcit,& terrei legendũ exiſtimat,cui libenter aſſentior,nam præterquam,ꝙ author de natura rerum terrei coloris eſſe ſcribit,in Alaudis,quas quotidie ferè videmus, ille color, non cinereus conſpiciẽ) *paulò maior Paſſere* (id ſolũ criſtatę maiori cõuenire videtur) *& in poſteriore digito pedis longiſſimum habet vnguem.* Scaliger vngues rectos illi aſſignat,& longiſſimos.

MORES. INGENIVM. VICTVS.

Aues ſunt pulueratrices.

a *Hiſt. l.9.c. 30.*

ALaudæ ex illarum auium numero ſunt,quæ ſe puluerare conſueuerunt. Sic.n.de eis,inquit *a* Ariſt. *Sunt pulueratrices,quæ non altiuolæ,ſed terræ propinquæ,vt Gallina,Perdix,Attagena,Alauda,Phaſiana.* Cæterùm,quòd terræ propinquis annumeret,id ſano modo intelligendum: Non etenim ſemper id faciunt:ſed ſæpè in ſummum aerẽ alis ſeſe attollũt;& quoties altiùs tendũt,eò ſuauiores,frequentioreſq.cantus edũt, ad quod Bapt.Mant.hiſce verſib.alluſit:

Prole noua exultans galeaq. inſignis Alauda
Cantat,& aſcendit,ductoq; in aera gyro
Se leuat in nubes,& carmine ſydera mulcet:

Quod ad animi dotes attinet,illis natura ſicut permultis alijs animalibus,quãdã naturalẽ perſpicacitatẽ ingenuit, qua noxia cognoſcerẽt, & cognita ſubſidijs quibuſdã ſubterfugerẽt.Cõtra faſcinationis metũ gramine (in nidũ ingeſto) ſe tueri tradit Aelianus,& folia quercus comedũt,vt ait *b* Philes; qui lauri etiã folijs veſci ſcribit,ſed valetudinis,an cibi gratia,an alia de cauſa nõ ſatis eſt manifeſtũ,alij id diligẽtiùs inquirãt:ego interea hìc ali quid de earũ victu dictã.Eſt autẽ idẽ ferè,ac pleriſq.canoris cõmemoratis auibus,quibus durum eſt roſtrum.Vermes etiam deglutiunt,& attelaborum ex locuſtarum genere,oua diligenter perquirunt,& conficiunt.Quod poſtremũ eſt à *c* Plutarcho traditum,addẽte, eas idcircò à Lemnijs coli:cuius rei quoque meminit Cęlius Rhodiginus his verbis:Sanè conſtat,bouẽ,atq;ouẽ,& ichneumonem vtilitatis,ac beneficij gratia in cultu fuiſſe.Sicuti Lemnij colunt Corydos,ideſt,Alaudas,quod oua locuſtarum ſcrutentur,& perfringant.

b *De Ani. lib.1.c.35.*

c *Li.de Iſid.*

LOCVS. MIGRATIO.

a *Hiſt.li.9. cap.8.*

b *Hiſt.l.8.c. 16.*

c *L.de Ani mãt.ſubte.*

EX *his* (humi, ſcilicet nidulantibus) inquit *a* Philoſophus, *Alauda, & Gallinago & Coturnix nunquam in arbore conſtitunt.* Quod quidem,vt plurimum eſt verũ. Tamen ego aliqñ Alaudas,etiam criſtatas nudis arboribus inſidere obſeruaui, præſertim,quæ rugoſo,& minimè læui ſunt cortice.Quòd autem eas alibi idem *b* Ariſtot. inter aues latere ſolitas recenſeat: id non omnino verum eſt, licet illi aſtipulari videatur *c* Georgius Agricola,qui de eis,alijſque auibus ita ſcribit. At Hirundines tam domeſticę, quam agreſtes in loca vicina,quæ ſunt tepidiora ſecedunt:quæ ſi defuerint eis,ſe in anguſtis montium locis condunt,in quibus aliquando etiam Sturni,Palumbes,Turtures, Merulę,Turdi,Alaudæ,Vpupæ latere conſueuerunt.Siue autẽ in arboribus,ſiue in montib. latuerint,eo tempore deplumes conſpici ſolent. Hæc ille,id tamen aliquando tantum euenire pronuncians.Quippè in Italia omni tempore conſpiciuntur,ſicuti,& in Gallia; quod ſcribit Bellonius,quiq. mendũ in *d* Ariſtot.contextu ſuſpicatur. Semper.n.vt ille inquit, & Galen.ſcripſerat,in vijs obuiæ nobis ſunt,præſertim hyeme.Et licet illi de criſtatis id pronuntiaſſe videantur,tamen reliquas quoq; idẽ facere experientia didici;Sicut cõtra, ꝙ Turnerus non criſtatis attribuit,quod.ſ.ad ripas lacum magna ex parte degant,criſtatis eſſe magis ex vſu:neque interim,inficias iuerim id ab illis,quæ criſta carent,non eſſe alienũ.Mirum Alaudas,neq; Coturnices in Andaluſia non conſpici, quod *e* Auerr.tradit,

d *De auibus l.5.c.22.*

NIDVS. PARTVS.

NIDVM Alaudæ humi conſtrũnt, ex ſiccarum herbarum radicibus. Sunt qui ex ſiccis ſtercoribus illum conficere dicant; Alaudam cum Vpupa turpiter confundentes nominis æquiuocatione decepti. Nam Hanabroc aliqui Alaudam nõ male, licet aliter ſit legendum, aliqui Vpupam perperam interpretantur. Ter anno nidificant, vt eſt ab aucupibus obſeruatum, nempe circiter calendas Maij, & Iunij, & paulò poſt Idus Iulias. Sed hoc perpetuum, & ſtabile non eſt. Nam pro temporum conſtitutionibus id aut tardiùs, aut citiùs euenit. Oua pariunt quinque, plus minus. Quot oua pariant. Quod autẽ vulgò receptũ eſt oua illarũ a bufonibus foueri, & excludi, id quidem vt ridiculũ eſt, ita potiùs ab eiſdẽ, reptilibus, & muſtelis oua deuorari crediderim. Sed (quod ſuſpicor, huius deliramenti imperitis occaſionẽ prębuiſſe) rarò à parentibus fouentur. Nam, vt inquit Albertus modico calore egent, vt excludantur. Quod ideo fortè euenit, quia *nidum ſuum auræ patere cupiunt*, teſte *a* Philoſopho; & ſuperincidentes ſolis radij parentum defectũ ſupplent. Etſi verò nidum auræ patere cupiũt; eum tamen ita recondũt, vt prętereũtium, & Accipitrũ oculis minus obuius ſit. Quod inuit *b* Ariſtoteles, cùm inquit, *Quæ autem minus volant, vt Perdices, & Coturnices non nidis, ſed condenſo frutice prolem muniunt: ſicut Alauda, & Tetrix.* Cęterùm in ſegetibus quoq. & in gramine eũ ſępè occulere conſueuerunt: Quorum priùs innuit apologus, qui de Alauda in ſegetibus nidificante apud multos legitur, poſteriùs confirmat hoc *c* Alciati diſtichon.

Oculis inflexo nidum ſibi gramine Alauda,
Vulgò aiunt pullos, ſic fouet illa ſuos.

Poſtquam oua excluſa ſunt, matres de pullis admodũ ſolicitę ſunt, quæ prius oua neglegere putabantur, & eos ferè implumes adhuc è nido in agros ad paſtum educunt fortaſſis, vt eos prædantium iniurijs citò eripiant. Quæ p̃ propera pullorum eductio me puerũ adhuc ſæpius fefellit. Cùm etenim illos recẽs excluſos, & nudos ferè plumis obſeruaſſem, poſt tri duũ ad nidũ reuertens euolaſſe iam reperi. Quod in Perdicibus quoq; & Coturnicibus, alijſque id generis alitibus à me & ab alijs eſt obſeruatũ. Cuculus in huius alitis nido libẽter nidificat, vt ex *d* Ariſtotele patet *Cuculus*, inquit, *vt antea dictum eſt, non nidificat, ſed in nidis parit alienis, & præcipuè in Palumbium, & Curruce, & Alaudæ humi.*

a *L. 6. c. 1.*

b *Hi. l. 6.*

c *Embl. 26*

d *hiſt. li. 9 cap. 29.*

CANTVS. VOLATVS.

ALAVDIS peculiare videtur eſſe, cùm volant, dulciùs, & ſine interceſſione canere, quàm cum curſitant. Nam cùm humi quieſcunt, aut nunquam, aut rarò cantant. Hunc canendi, & volandi morem annotat Albertus. *Cantat*, inquit, *aſcendendo per circuitum volans, & cum deſcendit primo quidem paulatim id facit, & tandem alas ad ſe conuertens* (contrahens) *in modum lapidis ſubitò decidit, & in illo caſu cantum emittit.* Hæc Albertus. Quæ verò in caueis captiuæ aſſeruantur, hunc ſibi à natura ingenitum morem, quoad licet ſeruare conantur. Nam quoties cantillant alas motitantes volatum quodammodo altum exercere velle videntur. Porrò non omni tempore æquè ſuas cantilenas ædũt: quod alijs alibi auibus euenire diximus. Matutino. namq potiſſimùm audiuntur, meridiano ſilent. Vnde ſcribit *a* Theocritus meſſores conſueta munia incipere debere cum Alauda excitatur, à labore ceſſare cùm dormit:

Ἀρχεσθαι δ' ἀμήτας ἐγειρομένω Κορυδαλλῶ
Και λήγειν ἕυδοντος ἐλιννυσαι δὲ τὸ καῦμα, id eſt,
Meſſores incipere oportet, cùm Galerita excitatur:
Et deſinere cum illa dormit & ſine ſenſu tolerare æſtum.

a *Eidyl. 7*

Sed & cũ cęlum ſudũ eſt, inceſſanter canit; pluuio, aut nubilo obmuteſcit. Cuius rei memi nit author de natura rerũ, *Alauda*, inquit; *mira alacritate pennis exertis in aere vocis modulatione lętę ſerenitati temporis quaſi applaudit. Nã nubilo pluuione cęlo vix, aut vnquã canit, vt neq. humi, ſed inter aſcẽdendũ. Aſcendit aũt paulatim: ſubitò verò & inſtar lapidis deſcẽdẽs cantillat.* Hæc ille, in cantu autẽ quodãmodo ſibi applaudere vĩ, vt innuit Dantes his verſib. Quando non canat

Qual'Alodetta, che'n aere ſi ſpatia
Prima cantando, e poi tace contenta
De l'vltima dolcezza, che la ſatia.

CAPIENDI RATIO.

a *In Ixeut.*

QVOMODO capiantur viſco Alaudæ, docet *a* Oppianus, *Aucepi*, inquiens *Noctua expoſita in aſpide aliqua area, ſubinde funiculum attrahit, & virgulas vndiq; circumpoſitas viſco illinit. Tum Alaudæ ad Noctuam capiendam properantes inuiſcantur.* Sed hoc modo, vt referunt aucupes, nullæ, aut ſaltem perpaucæ prehenduntur: Non enim in ramis, ſed humi quieſcere ferè ſemper conſueuerunt, vt iam annotauimus: iſque modus, quæ molli ſunt roſtro, & in dumetis degunt, capiendis magis idoneus videtur. Frequentiùs autem, & maiori numero retibus capiuntur, vt innuere videtur *b* Alciatus, dum canit,

b *Emb.* 104

Dum Turdos viſco pedica, dum fallit Alaudas.

c *Lib.* 20. *c.* 19.

Quomodo verò ita fallantur, abundè docet *c* Creſcentienſis: quē Lector per ſe cùm otiū eſt, adire poterit. Retis etiam genus; ad has, & reliquas aues capiendas, quo etiam noſtri paſſim vtūtur aucupes, deſcribit *d* Gulielmus Budæus, Genus eſt, inquit, retis bimembre, quod duabus alis conſtat, humiq. deuolantibus auibus, adducto fune contrahitur, expanditurque. Robertus Stephanus Gallus Alaudas noctu capi ſolitas eſſe tradit, modumq. ſic docet. Alaudæ, inquit, Perdices, Ruſticulæ, & aues aquaticę capiuntur noctu ad ignem tin tinabula, & retis genere quodam. Ignis hoc modo fit. Ellichnium facito ex linteis veteribus ſiccis in ſeuo liquato madefactis, eaque contorqueto ad craſſitudinem brachij, & craſſitudinem pedis. Sic ille. In quibuſdam verò Italiæ locis nonnulli noctù per campos faces ex cannis aridis conficiunt: alibi, vbi reſinæ pineæ adeſt copia, ei igni lento liquatæ pannos lineos veteres contortos intingunt, & inſtar candelarum efformant: quibus noctù ad aues capiendas vtantur. Sed vt ad Alaudas redeamus, hyeme maximè capiuntur, & tum præcipuè, cùm nix alta iacet, gelatve.

d *Annot. in Pand.*

CORPORIS AFFECTVS.

a *Art. med. ſect.* 1. *li.* 2.

MORBO comitiali laborare dicuntur, & ideo qui huic effectui obnoxij ſunt, ab Alaudarum eſu abſtinere iubentur. *abſtineant*, inquit *a* Dominicus Leonus de epilepticis loquens, *ab auibus epilepſiam patientibus, vt ſunt, ſecundum aliquos Perdice, & Coturnice, & Alaudæ.* Afficiuntur & alterius oculi cæcitate, cùm, diù in caueis vitam ducant, ſi Alberto credimus, qui addit, hoc eis nono ferè anno accidere, vt ſe aliquoties expertum eſſe ait. Sed quæ à nobis aluntur, vix tam diù viuunt, priuſque moriuntur, quam obcæcentur. Poſtremò morbo illo, quem ſubtilem vulgò appellari diximus, ſæpè etiam infeſtantur.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

a *b l.* 9 *c.* 1.
b *Ibidem.*
c *Ibidem.*

AMICI *ſunt*, vt ſcribit *a* Ariſtoteles, *Iunco, & Alauda b* Idem, *Auium*, inquit, *Variæ dictæ cum Alaudis diſſident.* Alaudæ item cum Pella ex Ardearum genere, inimicitias exercent, & illius oua diripiunt, eodem *c* Philoſopho teſte. Acanthyllidem quoque odiſſe teſtantur Philes, & Ælianus, Coruos quoque eis eſſe infenſos, arguit ille Alberti Coruus, qui eo præſente Alaudam deuorauit. Sed omnium maximè in eas ſæuire dicuntur Accipitres, & illi præcipuè, qui inde Alaudarij nominantur, quos adeo expaueſcunt, Alberto, & Matthæolo teſtibus, vt in hominum potiùs ſinùs confugiant, vel loco manentes, vel in terra ſedentes, capi ſe ab hominibus permittant. Sed magis eſt mirum quod Antonius Mizaldus de occulta earum cum Arcturo ſidere inimicitia, refert, inquiens Alauda in exortu Arcturi cum ſole, obmuteſcere incipit, nec non ægrotare, ac plumas vellicando excutere. Nam aues, & animantes ſuum habent quæque peculiare ſidus, à quo mouentur ad cantum, taciturnitatem, mœſtitiam, & hilaritatē. Poſtremò ipſas ſinapis ſemen nulli non aliàs innoxium enecat; vt meminit *d* Ælianus, cū ait: *Alaudam ſinapis ſemen, Gruem hauſta vitis lachryma conficit.*

d

COGNO-

COGNOMINATA. DENOMINATA.

HOMINES olim, inquit *a* Aristophanes, auium cognomina vsurparunt. Vnde & Philocles Corydus nominabatur. Scholiastes causam reddit, quòd capite superius acutiore esset, καὶ Ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. Deformem verò illum fuisse in Thesmoriazusi etiam indicat Poeta. Vnde dicebant Hesychius, & Varinus Κορυδεύς (Ornithologus legit Κορυδός) & filij eius tanquam deformes in comædijs traducuntur: indeque natum est prouerbium, *Corydeo deformior*. Corydones appellantur pastores duo, alter apud Theocritum, apud Maronem alter, vterque fortè a Corydo, idest, Alauda, quæ suauiter canit, id nominis sumpserint: quòd scilicet auis amœnitatē in cantu imitarentur: ad quod etiam alludit Virgilius, cùm cecinit:

Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

Intelligens verè Corydonem dici ex argumento dulcedinis. Cur autem apud Athenæum parasitus quidam sibi hoc nomen vindicauerit, nō satis est manifestum Corydalla vrbs Rhodiorum est, & Corydela insula pestifera cōtra Tauri promontorium, quæ vocabula à Corydali deducta esse vidētur, sicuti etiam Corydelis, qui salsamentarius piscis est, quem aliqui Cordyllam appellant, quorum nominum rationem assignare difficile est. Alaudium, inquit Budæus, appellatū esse videtur, à laudando, idest, nominando authore, & à priuatiuo, quòd qui prædia eo iure habeant, laudare authorem suum nemini teneātur, vt qui nullum soli dominum cognoscant, nec patronum. Sed forsan, vt optimè censet Ornithologus, ad Alaudis, id est, veteranis militibus dictum fuerit: quod illis huiusmodi prædia ab initio tanquam benemeritis diuisa, & donata sint. Alaudariū accipitrē à capiēdis Alaudis quoddam Aquilæ genus quidā vocant, de quo nos sub Pygargi secundi generis nomine in primo opere egimus. Heluetij teste Ornithologo Alaudarū flosculos appellant, qui nascuntur cærulei in pratis humidioribns, quibusdā è genere paruo herbæ arthriticæ, quā & primulam veris nominant, rari inuentu, cùm lutei passim vulgares sint. Galli Pied d'Alouette, idest, Alaudę pedē, Germani Ritter spron, Bononienses nostri consimili nomine spron di caualiero, id est, equitis calcar appellāt herbā, caule simplici ramulis multis brachiato, tenuibus, longis, diuisis, syluestris nigellæ modo, Floribus, purpureis, nigrę viole ęmulis, ex quorum altera parte prodeūt cornicula sursum spectantia, quæ calcaris veterum formam, aut Alaudę pedem referre videntur. Paulum Morigiam non possum non ridere, vt qui nobilem aliàs Gallaratorum familiam, & Gallaratam oppidum à legione Alaudę sic denominari existimat: cùm alioqui nemo legionē illā Galeritam appellatā fuisse inquiat.

a *In auib.*

Corydeo deformior

Corydalla Corydela Corydalis.

Alaudium vnde dictū

Alaudarius.

Accipiter.

Alaudarū flosculis.

pied d'Alouette.

Ritter sprō Spron di caualiero.

AVGVRIVM. PRÆSAGIA.

COLÆNVS quidam Colonidas vrbem colonis Athenis deducta condidit, Corydo, id est, Alauda duce vsus ex oraculo: vt ex verbis *a* Pausaniæ cognoscere licet, quę sunt eiusmodi: *Coronæorum vrbi finitimæ sunt Colonides, Negant verò qui illic habitant, se Messenios esse, sed ex Attica se terra huc à Colæno deductos aiunt ipsum Colænum Galeritam ex oraculo secutum in ea loca venisse.* Hęc ille. Aduenientem diem, & Ineuntem æstatem ex Alaudæ cantu præsagire licet. Mas, inquit Albertus, in hoc genere valde musicus est, & multę modulationis Æstatem primus inter aues prænunciat, & cantu suo diem ante lucano prænunciat.

a *In Med.*

MORALIA. ET MYSTICA.

PLVRIMA ex Alauda ad mores, & misticum sensum facientia elicit *a* Goropius: quæ omnia si hic insererentur, nimis in longum nostra abiret oratio: quapropter quosdam veluti flosculos, ordine quodam singula, quæ diffusè tradit, percurrentes, decerpere tentabimus. Cùm igitur Leeuvverc, quæ Cimbris est Alauda, etymum doctè admodum, & acutè enucleasset, causam affert, ob quam Alauda omnibus terrenis, atque ipsa etiam terra antiquior perhibeatur: quod nimirùm septies quotidie

a *Hierogl. lib.* 8

in

Diuina adoratio terra vetuſtior.

in alto aere hymnos Deos canat. Diuina verò laus,& adoratio ipſa terra vetuſtior inueniatur. Ideoque,quòd nimirũ Alauda ſepties in die laudes Deo canere creditur,in Aegyptiaca quadã tabula eius caput non ſemel quidem,ſed ſepties pictum fuit,vt inueretur ſepties quotidie Deo laudes canere Galeritas. Atque hoc ſolerti artificio doceremus,ſepties in ſingulos dies,id eſt ſemper & aſſiduè Deo preces,& hymnos fundere oportere. Atque iam ſeſe offert occaſio,vt quod alibi polliciti ſumus,alteram nominis rationem,quo apud Cimbros appellatur,ex eodem referamus. Antiquiſſimum eſt Alaudæ ſymbolũ, & multis ante Crœſum,& ſeptem Græciæ ſapientes ætatibus in vſum vocatum,ad hoc denotandum,ni-

Alterum Leeuvvere etymũ.

hil eſſe precibus, & laudibus diuinis antiquius habendum. Quòd autem caput eius ad huius rei notationem potiſſimùm adhibuerint cauſa fuit,vt ipſe cenſet,quod id, quod in re quaque ſummũ eſt,& caput totius,id concinniſſimè capite notatur. Deinde in Alaudæ capite ea cernuntur,quæ imaginem eius gerunt, quod altero Cimbrico nomine denotatur, nempe conus,ſiue apex. Conus enim,vt idem in Aleph figura declarat, verum vitæ opus

Conus qd ſignificet.

deſignat,quod eſt, mentem noſtram à multis ad ipſum vnum referre. Sicut enim omnes lineæ à baſi ipſius coni ad vnum ſupremum punctum tendunt, ita omnium humanarum actionum ratio ad eum modum inſtituenda,vt perpetuò mens noſtra ad ipſum vnum,ſummum omnium rerum apicem recta dirigatur. Conus igitur aptiſſimum eſt ſymbolum,quo

Leef Fimbris quid.

viuere denotamur:ſed id nullo alio ſermone,quàm Cimbrico declaratur. Leef enim apud illos viuo denotans,duas habet ſignificandi cauſas,alteram quod nihil aliud ſit Leef quàm membra leuo,ſiue porto,altera, quoniam eadem vox indicat in altum cælum id ſe leuare, quod viuit,de natura Lambda,& Hef ducta notatione. Quia verò nec vlli quæ oculis cernuntur,maior in altum tollendi vis eſt,quàm igni, nec alia ei, quàm conoides propria figura ſit,vt igniſque figura,quæ in Alaudæ cono,ſeu apice optimè conſpicitur ; apud vetuſtiſſimos vitalis teſſerę cõſecuta ſit nobilitatẽ. Duabus igitur rationibus,licet eodẽ tendentibus Galerita Leevverc,ſiue Leeuevverc dicitur : altera quia conum,vitæ ſignum in capite gerat:altera,quia altiſſimè ſeſe ad Cælum attollat,vt Deum laudet,quod vt ipſiſſimum veræ vitæ opus eſt,ita vox Leef ex hoc ipſo rationẽ habet ſuæ ſignificationis. Ea eſt

Ignis præ alis in altum tollit.

auiculę natura,vt nihil magis obiter videatur agere,quàm pabulũ in terra accipere:idque ſibi primarium ſemper opus putare,vt terrà & terrenis omnibus relictis,quàm altiſſimè in cælum ſubuolet ad preces,& laudes Deo canendas. Quid quod ne altiſſima quidem arborum cacumina digna putat,vt in ijs ſedẽs Deũ,vel oret,vel hymnis extollat:propterea nimirũ,quòd quantumis eæ ſint excelſę,vitę tamẽ ſuę pabulũ è terra capiant, & radices ſic in ea habeant fixas,vt nunquã ab ea ſe viuæ liberare poſſint. Quo circa Alaudę omnia terrena ſpernentes,vt cęleſtibus indigna,& ſe quàm longiſſime poſſunt ab illis dimouentes, ſurſũ contendunt,quò propiùs ad patrẽ accedant,quẽ cantu ſuo demulcere moliuntur. Sic animi noſtri quicquid terreni eſt,reliquant neceſſe eſt,ſi digni velint haberi,qui ſeſe orationibus,& laudibus diuinis dedant. Faceſſant omnes curę omnes libidines,omnes liuores,omnia odia,omnes ſimultates,omnis ſuperbia,omnis auaritia,omnis ambitio, omnis faſtus,omnia denique,quæ nos ad terram detrahunt,& terrenis affigunt,ſi tales euadere velimus,vt digni habeamur,quorum preces à patre cęleſti exaudiantur. Sumantur

Alas quando perdiderimus.

Galeritarum alę,ſumantur,inquã illę, alę quas Socrates dixit nos perdidiſſe;cùm terrenarũ rerum,& caducarum cupiditate à cęlo deſcenderemus. His vnà cùm Alaudis ſubuolemus nullis nixi terrenorum adminiculis,aut potiùs retenti impedimentis cogitemuſque tantò nos minus à patre,& vera vita abeſſe, quantò longiùs terrena omnia reliquerimus:atq.adeo ne poſſe quidẽ nos Dei fores ita pulſare,vt audiamur,niſi prorſus à terrenis omnibus recedamus. Sed dicas,eſtne corpus alendum? Sunt ne quęrenda quibus.

Panis ematur olus,vini ſextarius,adde
Queis humana ſibi doleat natura negatis?

Sit ſane hoc ita:ſed hæc ſi quęrantur,tanquam aliud agas : & interim dum corpore laboras,& diſcurris,animus, vel apud ſuperos verſetur,vel ſi qua mora injiciatur,ea mox reiecta,eò,vnde auocatus erat,reuertatur. Nihil in hac vita eſt tam graue,tam acerbum, tam violentum, tam multis,vel occupationibus,vel tormentis diſtractum, quod animum à ſuperis detrahere poſſit,modo nos nolimus, nec Alauda corpore caret,nec vento paſcitur, nec cælibem vitam,agit,nec nunquam ſobolem cogitur educare:& hæc tamen quicquid terrenum eſt,ita obiter agere cernitur,vt hoc vnũ ſibi opus habere videatur, quò ſemper creatori ſuo ſuaues cantiunculas frequẽtet. Hanc pariter ſi omnino imitari voluerimus, ita vt nihil amplius terrenorum memores ſimul cum ipſa in cælum ſubuehamur, neceſſe

fuerit,

fuerit,vt alas nobis comparemus,quib. id præstare possimus. Oportet igitur,vt cælũ,eiusque pulchritudinẽ intueamur. Nam ex admiratione tantæ machinæ,tàm splendidæ,tã ornatæ,tã deniq. oĩb. modis admirandæ,in eius cogitationẽ veniemus,qui eam constituxit, & cuius causa constituxerit,inuestigauimus. Primùm igitur ex summa pulchritudine hoc consequemur,vt hæc terrena perinde,atq. Alauda contemnamus:deinde vbi ratiocinãdo eò fuerimus deducti,vt illud tam pulchrum opus hominis causa à creatore factũ intelligamus:tùm verò ingenti primũ stupore corripiemur,ingenio nostro tantam bonitatem non capiente:at dum paulatim vires resumemus,& accuratiùs tantũ beneficiũ animo reuoluemus:tùm tandem tanto amore accedemur, vt hic internus ignis alas producat, & in dies magis,atq; magis confirmet. Hìc itaq. alatus amor nos cum Alaudis in cælum attollet,& terrenorum oblitos,& totis ijs inhiantes gaudijs,quæ ex tam mirifico spectaculo oculis, nostris vltrò exhibito consequuturos nos speramus. Tùm demum firma fide patrẽ orabimus,vt nos ad vitam illam admittat,q̃ apud priscos Galerita denotabat. Sed iam videamus,quid Alaudę caput septies in Aegyptiaca Bembi tabula depictũ in suprema scipionũ parte denotet. Hoc nihil aliud signat,q̃ caput scipionis nostri,Alaudę caput esse debere. Sed quid est scipio? An non id,quo gressum nostrum sustinemus,atq; firmamus? Sicut autem baculo hoĩum corpora firmantur,ita D. Paulus Colos. hortatus est,*vt fide fundati,& stabiles essent*,& eosdem alloquens *fide firmatos*,dixit, Idem ad Corinthios,*Vigilate*, inqt, *& state in fide*. Et ad eosdem Epist. 2. *Per fidem enim ambulamus*. Et prius: *Nam fide statis*. Ad Romanos dixit:*Ramos Iudaicę oliuæ fractos esse propter incredulitatẽ*: & idcirco Romanos monet, quorum oleaster successit in locum oliuæ,*vt dum starent fide nollent altum sapere,sed timerent*. Ecclesiasticus vaticinatus est, *in sæculum staturam fidem*: quòd si sic habet, hoc fidei scipione nos firmemus,qui vt perpetuò stabit,ita nobis quoque firmamentũ præbebit æternũ. Quomodo igitur scipionem eum vocabimus,cuius suprema pars in Galeritæ caput desinit:Galeritæ baculum? Bene quidem:sed cùm hoc dicis,quid aliud dicis, quàm baculum fidei. En quo venimus rerum Fidei baculũ,quo solo si charitate sit firmata, vita nostra stare potest,inuenimus in hieroglyphicis signis,quem si de sermone Cimbrico ab auicula, qua est insignitus nominaremus, Leeuverc staf diceremus. i. firmum viuifici operis scipionem. Nunc opus vitæ est ipsa fides:nihil vt interfit vtrius nota baculum designes. Qui Christophorum depinxerunt,diligentissimè obseruarunt,vt in periculosissimo humanæ vitæ freto,hinc Charybdi,hinc Scylla,hinc alijs monstris præsens exitium intentantib. firmò baculo niteretur. At quo quæso baculo? Quo alio,quàm baculo fidei? Cui si toti incumbamus,nihil est tam horridũ,tam efferum,tam multis mortis periculis obnoxiũ, quod non securi persuadere possimus. Firma.n & incõcussa fides omnia firmat,& stabilia reddit.tametsi,vel totus Oceanus quicquid habet vndarum, quicquid habet monstrorũ, immitat ad ruinam. Cæterùm,quia fides sine operibus mortua est, & nihil, nisi viuat per caritatem roboris suppeditat:non otiosè id in Christophori baculo considerandum eum semper à pectoribus frondentẽ nobis proponi:quò demonstretur in sola viua fide, & charitatis operibus animata totum scipionis Christiani consistere firmamentũ. Iam,quia primum,& antiquissimum viuæ fidei opus est Deum perpetuis precibus orare,& laudib. efferre,in summo virentis scipionis apice Alaudam pictam videmus, in ijs præsertim tabulis, quæ genuinam olent antiquitatem. Hic ait Goropius meminisse se puerum frequenter parentes, quibuscum templum frequentabat, interrogasse, qui fieret, vt auicula ea, quæ frondibus baculi insideret, nõ auolasset,dum S. Christophorus arborem, qua baculi vice vtebatur,euelleret. Mirum.n.id sibi videbatur,propterea quod dum studiosè Passerculos sectaretur,nullus vnquam,tam quietus consedisset,verùm se ad arborẽ,super qua sederent,propius accedentem,confestim quãtum alis possint,aufugissent. Ad quam puerilem quæstionem sic respondere solebant, auiculam eam non metuere, eò,quod creatorẽ suũ humeris S. Christophori insidentem videret,cuius præsidio freta laudes Deo suo cantillaret. Quæ si conferantur,cum vetustis,admirabilis quædam sese offert concessio sæculorũ. Ex quo hoc saltem venit in lucem S. Christophori baculum,& fidei baculum esse,& in eo cum scipionibus Aegyptiacis conuenire,quòd supernè etiam Alauda sit insignitus. Cùm itaque Alaudæ caput,quæ Leevverc. i. opus vitæ vocatur,scipioni imponitur, denotatur eum demum firmum fidei baculum esse,qui vitę operibus coronatur. Nec rursus vitę opus esse potest, quod fidei baculo non sustineatur: quoniam nimirum ea sola opera ad vitam conducant, quæ fidei innituntur. Quamobrem non vulgatis, aut leuis causa est,ob quam Alaudæ caput scipionibus impositum videmus. Hæc omnia ex Coropio,quibus addamus,

Scipio quid significet.

Fides omnia firmat, & stabilia reddit.

D. Christophori baculus quid denotet.

Alaudas,

Alaudas, tunc ſuauiſſimas cantiunculas modulari, cùm ſudum, & ſerenum eſt: quapropter, & nos tunc optimè canemus Deo laudes, cùm cõſcientia noſtra nullis nubibus, nullis peccatorum tenebris obducetur. Nihil ergo nobis eſſe debet antiquius, quàm vt conſcientię ſerenitatem procuremus. Nam, vt eſt apud Eccleſiaſten: *Non est ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Alauda præterea ſi ſe ab Accipitre inſectari ſentiat in hominis ſinum refugit. Ad huius exemplum quiſquis à diabolo omnium Accipitrum ferociſſimo, & ſæuiſſimo tutus euadere cupit, Chriſtum, qui verus homo eſt, & verus Deus, omni cum fiducia adeat, & eum aduerſus hoſtis infenſiſſimi vires, & fraudes defenſorem præſentiſſimum adhibeat.

VSVS IN INSIGNIBVS.

ALAVDÆ tres aureæ olim inſignia fuere Auſtriæ, & Sereniſſimæ Imperialis Familiæ Auſtriacæ, quas Lupoldus eiuſdem Familiæ Marchio nonus in faſciam albam, in rubeo, vt dicunt, campo, primus cõmutauit. Ab Alauda legione inſigne hoc originem habuiſſe docet *a* Vuolfangus Lazius, his verbis: quæ eò prolixiùs adduximus, vt inſignia vetuſtiora Auſtriæ trium Alaudarum aurearum, vnde, aut quo euentu picta primùm omnium extiterint, manifeſtum faceremus. Siquidem decimam Alaudam poſteriùs abductam fuiſſe ab Antonino Marco in Pannoniam ſuperiorem, vbi nunc Auſtria inferior excurrit, mox cùm de decima Pannonica (legione) loquimur, oſtendemus. Quemadmodum enim duobus locis hæc legio Alauda ſtatiua quondam habuerat, ad Arenatium, videlicet, Rheni, & ad Vindobonam Danubij; ita vtrobique Auſtria fuit, cui Alaudarum inſignia picta ſunt à Franconibus conſtituta, quanquam prior illa ad Rhenum eſſe iam deſierit, vbi hodiè Huneſruken in Beſtrichem extenditur. Hæc illæ: qui etſi Auſtriacę familiæ non meminerit, tamen ea inſignia eadem de cauſa vſurpare veriſimillimum eſt.

a Commen. Reip. Rom. lib. 5.

VSVS IN CIBIS, ET IN MEDICINA.

PLVRA hìc de Alaudis, tùm ad rem medicam, tùm ad culinam attinentia, dicenda eſſent; ſed quia non omnibus Alaudis omnia ex æquo conueniunt: aliæ enim gulæ, aliæ magis medicinæ deſeruiunt, itaque quæ vnicuique generi peculiaria ſunt, in proprias vniuſcuiuſque hiſtorias reijciam, eaque hìc tantum referam, quæ omnibus indifferenter attribui poſſunt, aut ſaltem ab alijs indifferenter aſcripta videntur: *a* Caſtor Durantes Alaudas eſſe ait ſine exceſſu calidas, & humidas, & tunc præcipuè eſui eſſe, cum pingues ſunt, quales plurimæ capiuntur autumno, & hyeme: boni eſſe alimenti; aſſas appetentiam conciliare; facilè concoqui, præſertim ſi cum ſaluia, & larido aſſentur, aut varijs condimentis elixentur: ſed quæ ſint hæc condimenta, non explicat. Neceſſum verò eſſe, vt pingues, & iuniores ſint, & in primis optimè coquantur: autumno præſertim, & hyeme comedi ab omnibus abſque vlla noxa poſſe. Adultas verò difficilè concoqui, quare non niſi recens occiſas, & optimis condimentis præparatas comedere præcipit. Qua in re tamen non temerè quis ab illo diſſentiat, nam quæ duriore carne ſunt animalia, vt teneriora fiant, & eſui magis idonea, mortua diù ſolent aſſeruari. Aſſeruari autem plumis exutas diutiùs in farina teſtatur, quod verò temperatè calidas, & humidas dicat, id quoque de non criſtatis tantummodo verum fuerit, nam Criſtatis id conuenire non exiſtimo, quas nempè calidiorem, & ſicciorem temperiem nactas eſſe non dubito. Cardanus vtrunque genus calidum, & ſiccum eſſe pronuntiauit. Michael quoque Sauonarola ſecundum caliditatis, & ſiccitatis receſſum attingere. Sed fortè de criſtatis tantùm hic intellexerit, vti pariter Io. Iacobus Veckerus, Alaudarum carnem difficilè cõcoqui, & prauum ſuccum præſtare dicens, quod tamen, nec in criſtatis hiſce maribus omnino verum eſt, niſi admodum ſenes, aut nimis macilentæ fuerint, quales ſanè aliquando reperiuntur, æſtate nimirum potiſſimum. Nam autumno, & hyeme pinguiuſculæ ſunt, quod alioqui multi mirantur. Nam cùm æſtate maiorem habeant nutrimenti copiam, pinguiores etiam eſſe debere videntur, & tamen tunc macerrimæ ſunt. Contra hyeme, cùm nihil ferè agri ſuppeditant, obæſulæ euadunt: ratio eſt, quòd rari corporis habitus ſint, qui propter æſtum magis rarefit, ideoque quicquid ineſt humidi, diffluit, & conſumitur. Præterea æſtate Veneri indulgent, vt quæ ter in ea pariant, vt iam à nobis eſt annota-

a De facul. euen. Alaudarum temperies. Quãdo pinguens ſint. Aſſe appetentiã conciliant. Quomodo aſſandæ.

annotatum,& de sobole valde solicitæ sunt,& quicquid ferè nanciscuntur,illud ei suppeditant.Hyeme verò sui tantum curam gerunt.Quod ad contra colicis, & alios affectus vim attinet,in quo summam prærogatiuam habere perhibentur, quia hac vi cristatas maiores tantùm pollere credimus,nihil in præsentiarum dicemus,suo ea de re acturi loco.

PROVERBIA.

Κάσησι Κορύδαλοισι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, idest *Omnibus Galeritis opertet cristam inesse.* Citatur ex Simonide,& vsurpatur aliquoties à Plutarcho,nominatim in vita Timoleontis in hunc sensum:Nullum esse mortalis ingenium,cui non sit aliquod vitium admistum,perinde,ac si secundum hominis naturam sit non carere vitio,vt Galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi verba subscribamus: *Quoniam autem oportet, vt videtur, non solum omnibus Galeritis cristam inesse,quemadmodum dixit Simonides,verùm etiam omni democratiæ Sycophantã.* Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium,vix esse quẽquam,qui prorsus omni vitio careat:*se omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre.* Hæc ex Adagiorum authore. Verùm simile de Corydali prouerbium in alio sensu ab Eunapio Sardiano vsurpatum fuisse videtur,qui de *a* Oribasio loquens,*Verùm*,inquit,*vt sine crista non est Alauda,ita non caruit inuidia Oribasius*,ac si diceret, quemadmodum non reperitur Alauda,quę crista destituta sit,ita virtuti semper comes est inuidia. Cæterùm minus aptè hæc prouerbia vsurpari videntur.Nam non omnes Alaudæ cristã habent.Et Corydalis eas etiã Alaudas,quæ crista carent,significat,vt ostensum est. Credebatur Laurus aduersus venena valere,vnde qui se tutũ significare vellet,δαφνίνην dicebat φερῶ βακτηρίαν idest,*laureum gesto baculum.* Cui ferè consimile prouerbium est de Corydo, gramen nido aduersus animalianoxia ingerente Εν Κορύδου κοίτι σκολιο κέκρυπται ἄγρωσις, Refert autem hoc prouerbium Cælius ex Zoroastre,quod hoc carmine exprimitur.

Omnibus malis punicis inest aliqđ granum putre

a De vit. phi. in vit.

b Orib.

In Corydi nido intorta occultatur agrostis.

Adagij vsus est, vt inquit Alexander Brassicanus,quando nobis non deesse præsidia tacita quædam,& paucis cognita innuimus quemadmodum Corydus auicula agrosti,idest,gramine occulto quodam aduersus ea, quæ nocere possunt,amuleto vtitur simillimum illi,vt ait Eberhardus Tappius,quod Germani vulgo iactitant. Er istim Vvie ein spiesz hinder der thure.*Inter indoctos* (amusos *etiam Corydus sonat* Εν ἀ μούσοις καὶ Κόρυδος φθέγγεται,quadrabit in eos,qui apud idiotas se se velut eruditos venditant inter doctos alioqui prorsus elingues : Corydum autem auem minimè canoram esse testatur,& Græcum epigramma, Licet.

Ἄδηλον,

Ἐ Κύκνῳ δύνεται Κόρυδος παραπλησιον ἄδειν
Τολμῶν δ' ἐρίσαι Σκῶπες ἀηδόνισι
Ἐι Κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἰναῖ,
Ἰσα πεῖειν καὶ ἐγὼ Παλλαδίω δόναται.

Nos omnia Alaudatum genera vocis amœnitate valere nouimus,tertio excepto,quod absonum,& ineptæ vocis esse ostendemus.Quapropter ea prouerbia de hoc dicta fuerint,qđ vt libentiùs credamus facit,quod & ipsum etiam cristam habeat: vnde Corydis nomen ei propriè conuenit, *Aquilæ senecta Corydi inuenta.* Ἀ ἔτου γῆρας, Κορῆδου νεότης de viuida,viridiq.senecta, quæ præstantior sit aliquorum inuenta.Nam anus Aquila præstat Corydo auiculæ etiã ętate integra. Vulgò Italis dar l'allodola est irridere, seu vt dixit Horatius in naso adunco suspendere, quo ijdem aliter dicimus dar cacaboldole, moine, rosellin e,la quadra,la traue,& id genus reliqua.

FABVLA, ET APOLOGI.

APud *a* Aristophanẽ Pisistratus auiũ chorũ imperitiæ taxans hãc fabulã narrat:Galeritã omniũ auiũ primã,antè fuisse,quàm terra esset,ac deinde patrẽ eius obijsse,nec terrã fuisse,in qua sepeliretur.Cum igitur hic iam quintum diem iaceret, illã cõsilij impotẽ,patris tumulũ in capite collocasse.Atq.hic qđẽ apologus est ab Aristophane ad Æsopũ relatus . Cuius fabellę sensũ antè explicuimus,ostẽdimusq. inde ortã,ꝙ

a In auib.

Alauda

Alauda ipſa terra omnium non earum modò, quæ animalis habent naturam, ſed inanimorum etiam matre, & nutrice vetuſtior diceretur. Quod verò ad tumulũ illum attinet *b* Theocriti verſus hinc non parum lucis accipiunt, qui ſic meridianum tempus deſcribit.

b Eidyl. 7.

Σιμιχίδα, πᾷ δή τυ πέσσα μόριον πόδας ἕλκεις:
Ἀ νίκα δὸ καὶ σαῦρος ἐφ' αἱμασιᾶσι καθεύδει,
Οὐδ' ἐπιτυμβίδιοι Κορυδαλίδες ἠλαίνονται.
Simichida, quo tu nunc in meridie pedes trahis?
Quum & lacertus sub sepibus dormit,
Neque crista tæ Cassita vagantur.

A laude cur. ἐπιτυμβίδιοι dicta.

Inde etenim ἐπιτυμβίδιοι dictæ putantur, quoniam in vertice ſuo patris tumulum geſtent, erectum ea forma, qua in Aegypto pyramides videntur: ex quo vt id obiter dicamus, quiuis intelligit, veterum tumbas in metam fuiſſe ſublatas, vnde multis in locis tumuli ad hanc effigiem è terra aggeſti etiamnum cernuntur; & à nobis non ſolum quæ hanc figuram gerunt, ſed omnia alia ſepulchrorum genera tombe ſæpe dicuntur, & præcipuè à poetis, vt a Patrarca:

Giunto Aleſſandro alla famoſa tomba.

Sed de hoc ſatis. De Alauda Aeſopus luſit alterũ apologum, qui à multis authoribus paſſim refertur: Caſſita itura cibum pullis quęſitum, monet eos, vt ſi quid audiant, id cum rederit ſibi referant. Interim aduentat dominus ſegetis illius, & filio, matura, inquit, hæc operas poſtulant. Idcirco in craſtinum amicos adibis, & roga, veniant, operam mutuam daturi, vt meſſis peragatur. Vbi redijt mater, renunciant omnia, & trepidi orant, vt ſeſe auferat. Iubet illos Caſſita bono animo eſſe: nam ſi dñs, ait, ad amicos meſsẽ reijcit, craſtino ſeges nõ metetur. Die igitur poſtero Caſſita ad pabula euolat, dñs fruſtra amicos pręſtolatur. Tum ille rurſum ad filium: Amici nulli veniunt: quin potiùs imus, & cognatos, affineſq. noſtros oramus, vt adſint diluculo ad metendum. Nunciant hoc itidem pulli pauidi Caſſitæ. Ea hortatur, ne timeant futurũ; vt neceſſarij fermè nulli obſequiales ſint, aduertant modò, ſi quid denuo dicetur. Orta luce proxima, & auicula in paſtum profecta, affines opellam non præſtant. Hinc dominus filio: Valeant, inquit beneuoli cum propinquis, noſmetipſi cras metemus. Id quod vbi à pullis mater accepit, Hora, inquit, iam eſt abeundi, nunc dubio procul meſſis peragetur: in ipſo enim iam vertitur, cuius eſt negotium, non in alio, à quo petitur. Atque ita Caſſita cum pullis ſeceſſit. Significat apologus, vt notat *c* Gellius, leuem plerũq. & inanẽ eſſe amicorum, & propinquorũ fiduciã. Vnde audenter edicere poſſumus, ò amici, amicus nemo, ò propinqui, propinqui nulli, & illud ex oraculo quaſi Delphico exijſſe. Ne quid expectes amicos, ne quid cognatos, quod tu peragere poſſis. Habet idẽ Aeſopus aliũ de Caſſita, & aucupe apologum, qui eſt huiuſmodi: Auceps auibus ſtruxerat laqueos. Alauda verò hunc procul videns rogauit, quidnam operaretur, eo vrbem cõdere dicente, deinde procul regreſſo, & abſcondito. Galerita viri verbis credendo, acceſſit ad caſsẽ, & capta eſt. At aucupe accurrente, illa dixit, heus tu, ſi talem vrbem condis, nõ multos inuenies incolentes. Fabula ſignificat, tunc maximè domos, & vrbes deſolari, cùm pręfecti moleſti ſunt. Nõ minus lepidũ de hac volucre *d* Iulius Cæſar Scaliger narrat apologũ ex Aeno:

c L. 2. c. 29.

d Epyd. l. 3.

Immiſſulus vncis pedibus gerens Alaudam,
Arcebat. Auis fundere miſerabile carmen
Orare pius: parceres odicæ voluci.
Contra ille: Modis & numeris ſatura cicadæ eſt;
Iccirco perit cum numeris ſuis, modiſque
Aſt ego Iouis ales tepida carne paſcor,
Sic ſrendet, & euiſcerat, & vorat precantem
Nil tetra calet bellua virtute Procuſtes.

Hic Scaliger Immiſſulum accipit pro Aquila, cùm aliàs propriè ſit Vulturis pullus, licet aliqui etiam Aquilæ pullum eſſe velint, antequam cauda albicet: ſed de hoc alibi egimus. Cæterùm hoc apologo nihil aliud denotari arbitramur, quàm tyrannos virtutem minimi facere, & in ſtudioſos & eos, qui virtute excellunt non minus ac in alios truculentos, & ſæuos ſe præbere. Poſtremò narrat huiuſmodi de Alauda apologus: Caſſita laqueo capta plorãs dicebat; Hei mihi miſeræ, & infelici volucri, non aurum ſurripui alicui vſquam, non argentum, non aliud quicquam pretioſum Granum autem tritici paruum mortis mihi cauſa fuit, Fabula in eos, qui ob vile lucrum magnum ſubeunt periculum.

DE

DE ALAVDIS IN SPECIE, & primum de Alauda criſtata. Cap. XI.

SYNONYMA.

RVRIMAS nomenclaturas ſuperiùs attulimus, quæ etſi Alaudæ criſtatæ potiſſimùm conueniant, tamen ad alias quoque aliquoties vſurpantur. Quare hic eas tantũ referemus, quæ propriè hanc à reliquis diſcriminant. Apud Græcos nomen peculiare non habet: Ariſtoteles λύφον ἔχουσαν periphraſticè vocat: Author quidam obſcurus libri de natura rerum, Goſturdum, cuius dictionis ratio obſcura eſt, niſi à ſimilitudine Coturnicum ſic dici quis ſuſpicetur: vel ex Arabibus eam detorſiſſe, nam Elluchaſem, vel eius fortaſſe interpres Guzardos habet. Italicè dicitur Lodola capelluta, vel Capelluta ſimpliciter, alicubi etiam Capellina, ſeu Cipperina, item Couarella. Gallis Cocheuis, quod ſimilitudinem quandam ob criſtam cum Gallis Gallinaceis gerat, Germanis Beubellerch, Saxonibus præſertim, Heluetijs Maglerch, idẽſt Alauda viarum, ſæpe enim in vijs nobis occurrit, quod de ea etiam ſcripſit Galenus, Anglis propriè Lerca. In libro Raſia de remedijs ex ſexaginta animalibus de Alaudis fit mentio, & paulò inferius de Finoris, quibus ipſe eaſdem vires attribuit, quas alij authores Alaudis criſtatis.

Goſturdi.
Guzardi.
Lodola capelluta.
Beubellerch.
Maglerch.
Lerca.
Finoræ.

FORMA. DESCRIPTIO.

ALAVDA criſtata, inquit [a] Bellonius, roſtrum habet longiuſculum, acutum, aliquantulum cauum, & recuruum. Criſta, cuius radices inter vtrunque oculum ſituantur, aliquantulum nigricat; & quatuor tantùm eius plumæ aliquam magnitudinem

[a] *De auibus l. 3. c. 22.*
Roſtrum.
Criſta.

Alauda criſtata cum fumaria lutea montana.

Dorſum. Cauda. Venter. Lingua. Vngues. Pectus. Color. Pedes. Magnit. Alaudæ criſtatæ ſenis deſcriptio.

dinem nactæ videntur; dorſum cinereum albo maculatur. Venter, & pars alarum interior albicant. Caudæ plumæ nigræ ſunt, ſi geminas vtrinq. excipias, quæ alarum colorem referũt, Lingua exigua, ferè furcata: & quia ramis rarò inſidet, vngues habet longiuſculos. Hæc Bellonius, quibus adde, pectus cinereum pullis maculis conſpergi, in reliquo verò corpore color ferè teſtaceus. Sed non ſolùm vngues ſunt ei longi, ſed etiam pedes. Poſtremò Paſſerem aliquantò magnitudinem excedit, vt prior hęc figura indicat. Posterior icon eſt Alaudæ criſtatæ ſenis, cuius roſtrum, quà capiti coniungitur album erat, dorſum ad cinereum vergebat: pectus, venterq. albicabant, ſed pectus punctulis exiguis coloris terrei diſtinguebatur. Alæ ferè totæ oĩno albę, pręter pauças remiges; cauda verò nigra.

Alauda criſtata ſenex.

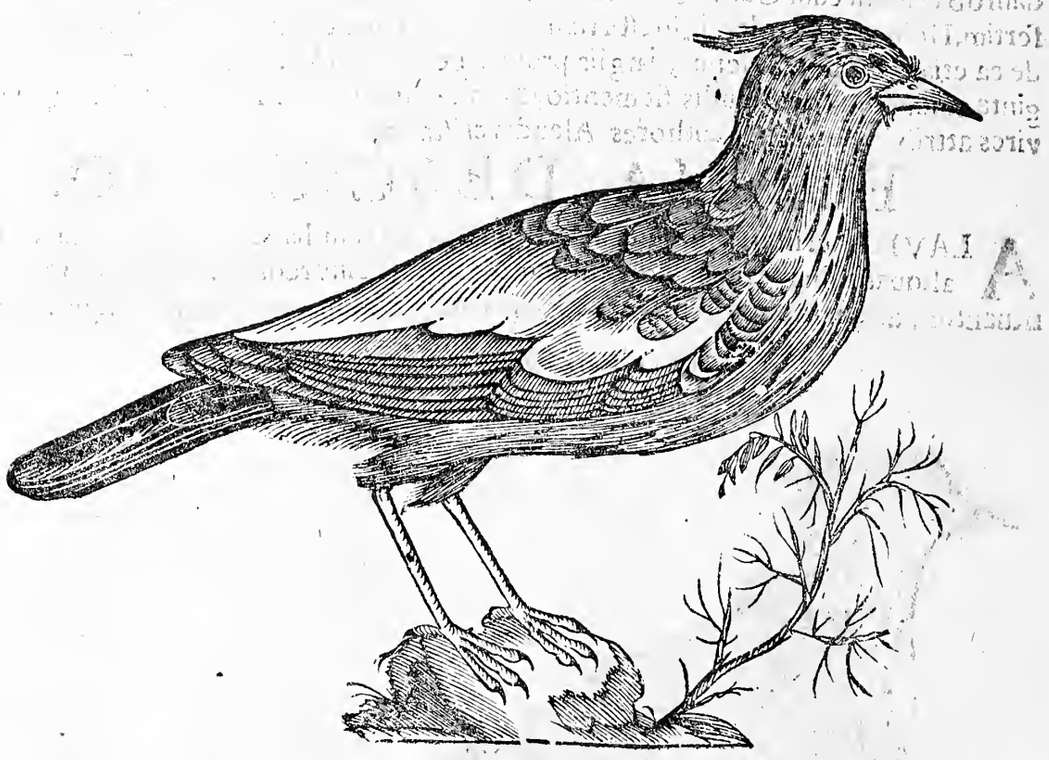

CANTVS. VOLATVS. LOCVS.

QVÆCVNQVE de Alaudis generatim diximus, ea omnia ferè huic generi conueniunt: quare pauca admodum hìc dicenda ſuperſunt. Quod ad earum cantum attinet, *a* Bellonius non criſtatis meliùs, & ſuauiùs canere ait, & cùm homines accedentes videt, cantum incipere. Contrà alij non criſtatas præferunt. Sed mirùm videri non debet, quibuſdam huius, alijs verò illius magis cantus arridere: nam quot capita, tot ſententiæ. Omnium verò iudicio criſtata ſecundo generi, quod criſta careret, volatu cedit. Nam non tam frequenter euolat, & euecta alis paucam in aere moram trahit, & ferè ſtatim procumbit, præterea gregatim non volitat, vt illæ. De ipſarum volatu ſic ſcribit author de natura rerum: *Goſturdi non volant aliarum auium more, ſed vento cogente nunc alta, nunc ima petunt.* Nemini autem dubium ſit, quin hoc illud Alaudarum genus ſit, de quibus dixit Albertus: *Alauda in agris habitat non in ſyluis:* de quibus item Galenus: *In vijs ſæpe obuia eſt*, & Aetius: *circa vias hyemis præſertim tempore.* Poſtremò ad ripas lacuum, & fluminum, vt ipſe obſeruaui, frequentes conſpiciuntur, licet Turnerus id non criſtitatis tribuat.

a *De auibus l. 5. c. 20.*

Volandi modus. Vbi degant.

VSVS

VSVS IN MEDICINA, ET IN CIBIS.

COLICVS affectus inter eos, qui humanum genus contorquẽt, haud infrequẽs, miseris modis excruciat, & sæuissima inducit symptomata. Nam dolor vehemẽtissimus perforanti similis percipitur, perinde, ac mucro ventri infixus inhęreat, quem præter alia sæpè frigidi sudores, creber singultus, neruorum distentio, extremorum frigus, animi deliquium, & tandem mors ipsa subsequitur. Aduersus immanẽ hunc tortorem nullum præstantius præsidium, quàm quod ex Alauda cristata desumitur: sed diuersimodè vsurpari consueuit. *a* Galenus alibi assam mandi vult, elixam alibi. *Galerita*, inquit, *auis illa pusilla nobis plerunque obuia in iure elixa colicos adiuuat. Verùm assidue eam edere simul cum iure necesse est*, & quæ sequuntur. De eadem verò *b* alibi sic scriptum reliquit: *Galerita postquam tosta fuerit, comesta coli dolores aufert cum omnium admiratione.* Assam pariter laudat *c* Dioscorides, inquiens, *Galerita auicula est parua apicem in vertice Pauonis modo gestans. Hæc assa, & in cibo sumpta colicos iuuat*, vt restituit Marcellus Virgilius, non autem *Caliacos*, vt Ruellius transtulit, & vulgares codices habent. Sic autem legendum esse ex pluribus authorum testimonijs, quæ subijciemus, facilè patebit. *Finoræ*, inquit Rasis, *decoctæ cum aqua soluunt ventrem, & colo medentur.* *d* Serenus pariter afferẽs colici affectus remedia, canit: *Cùm colus inuisum morbi genus intima carpit. Mande Galeritam volucrem, quam nomine dicunt. Quidam*, inquit Plinius secundus, *cor-Alaudæ* (aduersus colicum affectum) *adalligari fœminini iubent: alij recens, tepensque deuorari: Consularis Asprenatum domus est, in qua alter è fratribus colo liberatus est, aue hac in cibo sumpta, & corde eius armilla aurea incluso, alter sacrificio quodam facto crudis laterculis* (fortè incluso corde) *ad formam camini, atque vt sacrum peractum erat, obstructo sacello.* Marcellus verò Virgilius de hoc sic scribit: *Hoc iam præscriptum remedium, colo, & omnibus intestinorum doloribus, & tam hominibus, quam iumentis ex hac laborantibus efficacissimè subuenit.* Et rursus: *Alauda cum sua pluma in vase fictili gypsato in furno posito ita comburitur, vt teri possit. Contritę autem tenuissimus puluis reponitur, & cum opus fuerit, ex eo cochlearia duo, vel tria cum aqua calida per triduum, aut quatriduum dantur. Incredibile hoc colicis remediũ, quod adeò prodest, vt omnia medicamẽta meritò superare videatur.* Hæc ille. Comburendi modum docet Plinius secundus his verbis: *Porrò cinerem auium, vel aliorum animalium desideratum sic fieri oportet. In ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal, quod putaueris exurendum, quod additio operculo, circunlitoque argilla in furno feruenti torrebitur, spiramento permodico facto.* Postremò ad eundem affectum scribit Alexander Trallianus, Thraces, viuente adhuc Alauda, cor eximentes, alligatorium facere, & femori sinistro ipsum circundare. Neotericorum etiam sexcenta afferre possem testimonia, qui vno ore summam in colico affectu curando Alaudæ prærogatiuam prædicant: sed ex iam adductis patere arbitror, Colicis, & non cœliacis ipsius carnes conferre. Porrò vnde hæc illi vis insit, docere conatur *e* Io. Baptista Porta. Loquacia animalia, inquit, colicæ passioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines. Nimia enim garrulitate flatus, ex quo sæpe morbus exoritur, eximit. Nobis igitur eorum imprimentes qualitatem ciusmodi morbum tollunt, & post connumeratas aliquot garrulas auiculas, Alauda, subdit, vocis modulatione mirificè delectat, caueis inclusa captiuitatis oblita vix diei horam sine cantu præterit. Alaudam ad colicos valere ex Dioscoride, Galeno, Aetio, & omnibus diximus. Hęc ille, qui suprà docuerat, vnde cognoscemus Corydalim herbam ad eundem affectum valere; à similitudine nimirũ, quã cum Alauda gerit, quòd eius flores cristati, turbinatiq. Alaudæ capitis galericulatum verticem æmulentur. Sed huius rei hæc potest afferri ratio: quia nempe eius succus aluum soluit, qua soluta flatibus etiam via patet. Conueniunt autem colicis non vehemẽtia, sed leuia tantùm medicamenta, quæ aluum modicè ducant. Hìc lectores monitos velim, Medicos cùm Alaudas ad colicos facere scribunt, de cristatis intelligere, quarum ius, & carnes idem in hac valetudine præstare ex dictis liquidò constat. Quidam tamẽ ex Rasi scribunt, carnes earum ventrem constringere, ius verò soluere. Sic enim is *f* alicubi scribit: *Alaudæ cristatę in cibo calfaciunt, & astringunt.* Huic astipulatur Elluchasem, dum scribit: *Cucardi sistunt ventrem, & ius eorum colicis salubre est.* Sed hoc Dioscoridi, Galeno, & alijs aduersatur. Miror autem Michaelem Sauonarolam, Galenũ dicere, carnes earũ scripsisse ventrem astringere, ius verò soluere, cùm vtrunque ius nempe, & carnẽ colicis conferre doceat, vt supra citauimus. Porrò colus ventris solutione, non adstrictione curatur.

Colicus affectus.

a *De Simpl. med. facul. lib.* 11.

b *De Theri. ad Pis. c.* 9.

c *L.* 2. *c.* 48.

d *De Med.*

e *Phytog. lib.* 6. *c.* 31.

f *Lib.* 60. *Anim.*

Cæterùm, vt ſcribit Elluchaſem: *Cuzardi magis conueniunt medicinæ, quàm cibo*. Nam caro earum calida eſt,& ſicca, adeò vt ſcribat Raſis, calidiores, & ſicciores eſſe Paſſere domeſtico; Michael verò Sauonarola vltimum ſecundi ordinis receſſum in caliditate,& ſiccitate attingere. Nos de hoc alibi ſententiam noſtram diximus. Elluchaſem inter aues ſylueſtres præfert Calandrellas,& Sachar (aliàs Sathur) pingues. Secundum locum tribuit Sturnis, Phaſianis, Perdicibus, tertium Coturnicibus,& Cuzardis. Si eis verò aliquando veſci quis velit, eligi debent iuuenes,& pingues, quibus ex Raſis præcepto conducet addere condimentum ex aceto, coriandro, & ſucco ſinapis. *f* Cardanus vtrunque genus ſaluia, laridoque inaſſari ſolere dicit,& diuerſis condimentis elixari, & facilè concoqui, ſi iuuenes, pingues,& benè coctæ fuerint, optimumque generare ſuccum.

f De tuenda valet. lib. 3. cap. 22.

DE ALAVDA NON CRISTATA Cap. XII.

SYNONYMA.

ALTERVM Alaudarũ genus gregale, nec ſingulare more alterius, Niphus ſuſpicatur eſſe Tetricem Ariſtotelis, non alio argumento ductus, quàm quòd Philoſophus: *Alaudam, & Tetricem condenſo frutice nidum munire*, ſcribit: Verùm hallucinatur. Nam Ariſtoteles, vbi de Alaudis ex profeſſo agit, nullam illius, quæ criſta caret, peculiare nomen affert, tantum abeſt, vt Tetricem nominet. Cæterùm hoc ſecundũ genus Tetraneolam vocare videntur Hermolaus, Sipontinus,& Grapaldus. Dicunt enim Terraneolam eſſe ſimilem Alaudæ (criſtatæ) niſi quod apicem non habet: & ſic dictam, quoniam in terra, non in arboribus diuerſetur, nidificetque: quanquam alioqui altiùs volet, quàm criſtata, quàm Ariſtoteles terrenam eſſe ait. Verùm hoc nomen apud claſſicos nuſquam legitur, quod nouerim, vnde cum Ornithologo exiſtimo à recentioribus tantùm Italis vulgi imitatione ſic dictam. Apud eoſdem Italos noſtros Lodola campeſtre appellatur, alicubi Petronella, in Gallia Ciſalpina Fratagnia: apud Parmenſes Regio, vt teſtatur Grapaldus. Quidam exiſtimarunt in quibuſdam Italiæ locis Calandram dici, ſeu Calandrellam, ſed ij tota aberrant via. Eſt quidem Calandra ex Alaudarum genere, ſed ab hoc diuerſa, vt quæ omnes alias magnitudine ſuperat, vt ſuo oſtendemus loco. Alauda nõ criſtata, inquit Turnerus, à noſtris fera Alauda à Vuilde, vel à Hathlerck: à Germanis ein Bleidlerch effertur. Sũt & alia Germanica eius nomina Sanglerch, ideſt, Alauda canora, quòd criſtatæ cantu ferè præferatur,& Himmellerch, ideſt, Alauda cælipeta. Volatu enim alta petit, idque ſæpius, quàm criſtata factitat, & longiorem moram in aere trahit, longioraque ſpacia conficit. Item Boltzlerch, vt Gyb. Longolius interpretatur. Dubitat Ornithologus, nunquid eædem ſint, quæ circa Baſileam Lurlen dicuntur, an potius Calandræ. Sunt enim, vt ille teſtatur, ex Alaudarum quoque genere,& inter Alaudas volare conſtat. Galli tandem hoc ſecundum genus Alouette propriè appellant.

Lodola cãpeſtre. Petronella. Fartagnia. Regio. A Calaudra differt. A Vilde. Bleidlerch. Sanglerch quid. Himmellerch quid Boltzlerc. Lurlen. Alouette.

FORMA. DESCRIPTIO.

ALAVDA non criſtata, inquit *a* Ariſtoteles, *colore ſimilis eſt criſtatę, ſed magnitudine minor,& galero carens*: *b* Petrus Bellonius ſic eam deſcribit: Alauda nõ criſtata roſtrum habet breuius, quàm criſtata. Poſtici eius digiti,& vngues eadem ſunt magnitudine, qua anteriores. Venter ſubalbidus eſt. Pectus pluribus maculis diſtinguitur, quàm criſtatæ. Caput nigrius habet, quàm illa, fuluo colore intermixto. In dorſo color ſpadiceus, cinereus, & ſubniger permiſcentur. Geminæ vtrinque in alis,& cauda pennæ in parte extrinſeca diuerſi ſunt coloris ab eis, quæ in parte intrinſeca reconduntur. Noſtra, cuius iconem damus, deſcriptioni à Bellonio allatæ reſpondet, niſi quod poſticos vngues multò longiores, quã anteriores, mas nigredinis plus habet, quã fęmina.

a *Hiſt. lib. 9 cap. 15.*
b *De auibus l. 5. c. 23.*
Roſtrum. Digiti. Vngues. Venter. Pectus. Color. Alæ. Caudæ.

Alauda non criſtata cum capno fabacea.

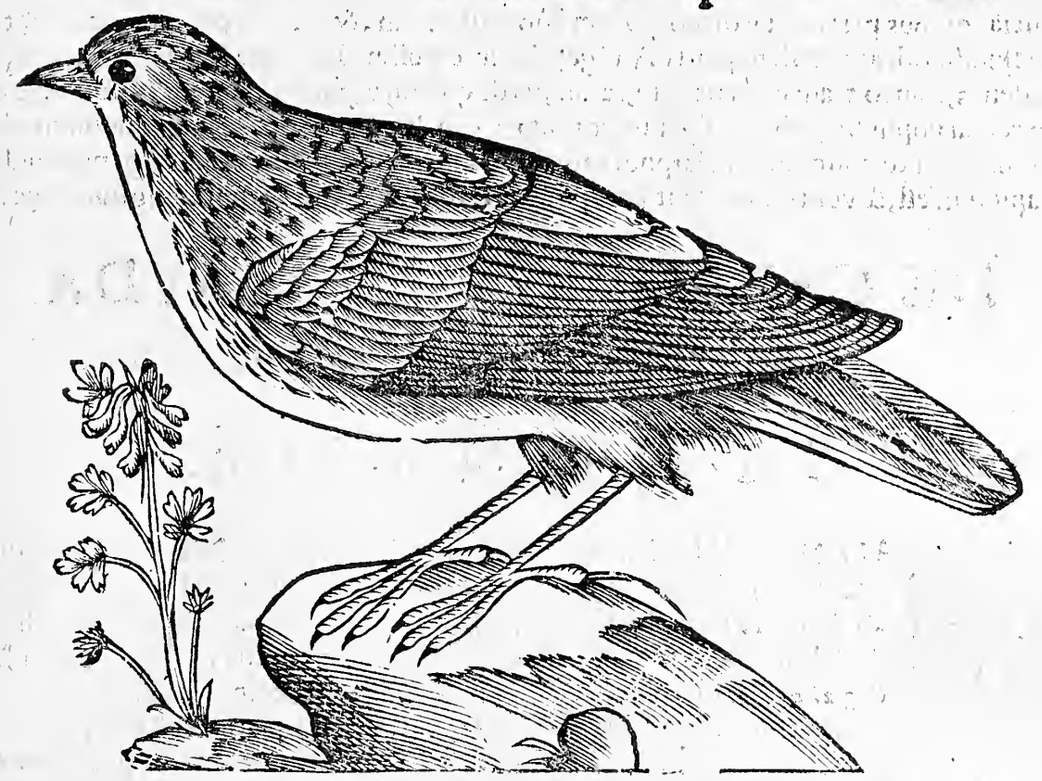

CANTVS. LOCVS. VOLATVS.

Aucupium.

VALET plurimum amœnitate vocis hoc ſecundum Alaudarum genus, quare multi eius cantum criſtatæ præferunt: quocirca à Germanis Sanglerch, ideſt, Alauda canora dicitur. Eadem loca amat, quæ primum genus. Turnerus in planis, & locis circa conſitis magna ex parte degere prodidit. Longolius inter iuniperos, & vepres, præſertim vbi frequens myrica (fortaſſe erica) gregatim curſitare ſcripſit. Eſt enim gregalis, vt *a* Philoſophus tradit. *b* Bellonius ait, eas hyeme quidem gregatim volare, ſed æſtate binas tantùm. Item in Gallia plurimas capi, adeò, vt nullarum maior capiatur auium copia. Idem in quibuſdam Italiæ locis accidit, vt Genuæ, ſicuti audio, hyeme media, cùm iam Fringillarum aliarumque auium numerus diminuitur. Capiuntur autem retibus, vt quæ humi plerunque conſiſtant.

Vbi degat.

a *Hiſt. lib. 9 cap. 25.*

b *De auibus l. 5. c. 23.*

Retibus capiuntur.

VSVS IN CIBIS.

CIBO peridoneæ ſunt, vel ipſo *a* Philoſopho teſte idque pariter multi alij magni nominis authores affirmant. Elluchaſem non ſolùm criſtatis, ſed alijs etiam ſylueſtribus auibus præfert. Turnerus carnē longè ſuauiſſimā quibuſdam videri dixit. De hac intellexit *b* Polydorus Virgilius, cùm inquit Sylueſtrium delicatiſſimæ Perdices, Phſianæ, Cournices, Merulæ, Turdi, Alaudæ. Hæc auicula hyeme minus rigida mirificè pingueſcit, tuncque innumerabilis capitur numerus, ac maximè omnium menſas exornat. Quod hyeme admodum pingueſcat, teſtatur pariter Bellonius, illius quoque cauſam reddens. Nam frigus, inquit, calorem intrò cogit, ne effluat, aut diſſipetur. Ait autem Gallicum vulgus ſibi perſuadere, hanc auem ex vno in alterum temperamentum facilè tranſire, & pro ventorum diuerſitate, diuerſimodè etiam immutari. Nam flante Auſtro macreſcit, contrà, dum viget Aquilo, valdè pinguis euadit; cuius rei quoque ipſe eandem cauſam affert. Quomodo verò apud Gallos in cibum concinnetur, docet *c* Io. Bruyerynus. Alaudarum, inquit, duo genera nouimus, vnum gregale, nec ſingulare more alterius: verum colore ſimile, amplitudine tamē minus, cibo peridoneum, & in Gallia

a *Hiſt. lib. 9 cap. 25.*

b *Hiſt. Angl. lib. 1.*

c *De recib. l. 15. c. 43.*

frequentiſſimum: proinde captura fit largiſſima, hybernis menſib. potiſſimum: quo tempore obæſæ admodum ſpectantur, niſi niues diutinæ ſedeant, & nimia frigoris ſit inclementia, quibus plerunque ob corporum imbecillitatem, & cibi penuriam, tùm hæ, tùm aliæ huiuſmodi aues ſolent perire. Vulgatiſſimus eſt cibus Lutetiæ. Eas culinæ ſenas, aut duodenas, ligneo transfixas bacillo, ſaluia, lardoque interpoſitis inaſſant. Elixantur etiã pipere, caryophyllis, alijſq. id genus conditæ. Quin & piſtorio opere includuntur madentes cinamomite condimento: Hippocraticum vulgus nuncupat. Verum id genus epularũ locupletum eſt, & ventri obedientium: quippè Alauda ſatis ſuo corpore vngitur. Hęc ille.

DE CALANDRA, SEV ALAVDA Maxima. Cap. XIII.

SYNONYMA.

Calãdra eſt ex Alaudarum genere.

CALANDRAM etiam ex Alaudarum genere eſſe, vel ex hoc patet, quòd alicubi Κορύδαλος vocatur. i. Alauda: ſicuti Venetijs etiã, vt aliquando ſibi ab Antonio Eparcho Corcyræo, viro erudito audiſſe, teſtatur Ornith. quin & Bellon. Corydalum Græcè appellari ſcribit. Aliàs Græcis χαλάνδραν, & χαλάνδρον dici quis haud ineptè conijciat. Hæc. n. nomina habet *a* Oppianus. Ne verò hanc coniecturã falſam eſſe quis exiſtimet, hic paraphraſtæ verba adſcribere non pigebit. *Chalandram*, inquit, *nemo facile ceperit, niſi reti iuxta aquam extenſo ab aucupe iuxta in tugurio latitante; qui auem ad potum hauriendum accedentem funiculo retis attracto inuoluat*. Nos Alaudas verſari circa lacus, & amnes iam diximus: quapropter id quoq; Calandram facere, vt quæ ex Alaudarum genere ſit, veriſimile eſt. Idẽ eius etymũ confirmare videtur, quod fortaſſe fuerit, ni fallor ἀπὸ τὺ καλῶς ᾄδειν. i. à ſuauitate cantus. Suauiſſimum autem Calandræ noſtræ cantum eſſe nemo eſt, qui ignoret. Syluaticus pro Calandra perperam Galeritam interpretatur, & pro Chamæzelo Calãdrum auem. Camæzelos autem humilem, vel humi, ſoliq. amantẽ ſignificat. Vnde χαμαιζηλος, qđ Alaudæ conuenit: nam & primam ſpeciem terrenam eſſe tradit Ariſtot. & alteram aliquos Terraneolam vocare diximus: & cætera quoque Alaudarum genera terrena eſſe. i. humi conſidere docebimus. Hinc fortè corrupta eſt vox Chamochilados, qua Alaudam vulgò in Cretã nuncupari Bellonius ſcribit. Intolerabili errore Franciſcus Alumnus, pro Calandra interpretatur Acredulam, & Aedona. Aedon enim proculdubio Luſcinia eſt. Sed multò magis etiã reprehendendus Aggregator, dum vocis affinitate deceptus, Chalandriam pro Charadrio accipit. Turpiter etiam errant, qui pro Gurgulione Chalandram intelligunt. Gurgulio. n. Latinis nunquã auem, ſed quoddã inſecti genus ſignificat, quod in frumento in ſaccis, aut in horreis incaleſcente innaſcitur, illi valde infeſtũ. Quare Albertus fortaſſis, & ipſe vbi Gurgulum auem nominat, de Calandra loquitur. Italicè dr Calandra, cuius nominis etymologiam deducunt aliqui à verbo Italico Calare, quod ſignificat deſcendere: quia vox eius aſcendat quidẽ, ſed plurimum deſcendat. Germani Kalander proferunt, alij Galander: Hiſpani, & Angli Chalandram, ſeu Chalandriam dicunt. Galli Calandre, quod nomen Bellonius à Græco Corydalo deductum fuiſſe putat, & quoſdam fuiſſe ſcribit, qui pro ipſa Turdũ Viſciuorũ acciperẽt, quos ibidẽ iuremerito reprehẽdit.

a In Ixeut.

Calandræ etymum.

Chamæzelus quid.

Chamochilados.

Alumni error.

Gurguloi quid.

Gurgulio.

Kalander.

Quorundã error.

FORMA. DESCRIPTIO.

HVIVS volucris deſcriptionem, & effigiem, quòd in Bononienſi agro non capiatur, idèoque à nobis nunquam viſa ſit, vel ſi viſa, non obſeruata, à *a* Petro Bellonio mutuati ſumus. Calandra, inquit, Alaudæ ſpecies eſt. Quam ſi quis cognoſcere cupiat, Alaudam non criſtatam ſe videre fingat ad Sturni magnitudinem accedentem. Quapropter, qui eam Alaudam magnam dixerit, is haud ineptè feciſſe videri poterit: nam & vox eius Alaudæ voci omnino ſimilis, licet altior, idem plumarum color, idem caput, eædem alæ, cauda eadem, ijdemque etiam mores. Pedes, tibiæ, digiti-

a De auibus l. 5. c. 42.

Cui ſimilis magnitudo vox.

digitiq. omnino ſimiles,& in hiſce poſtici,ſicuti & Alaudis longiuſculi. Collum gracile eſt quâ eius iubæ capiti connectuntur,quod etiam de Pauone diximus, quodque Coturnicibus eſt pariter commune.Quia verò non niſi magnitudine ab Alauda non criſtata differt,& hęc Galeritam eſſe maiorem diximus, & apice inſigniri, quo criſtata, & Calandra carent, has alitum ſpecies Alaudas dici poſſe facilè conceſſerim, & ſub Alaudæ genere comprehendi. Calandra reliquas magnitudine ſuperat, ideo craſſiori roſtro eguit, quo à natura donatam fuiſſe credimus,vt duriuſcula grana,quib. victitat, comminuere poſſet: etſi quæ in caueis incluſæ aſſeruantur,auena, & panis albi micis enutriri ſoleant. Hæc omnia Bellonius,ex quo etiam iconem modò expreſſam exhibemus. Licet fortaſſis nimis exiguam. Collum. Roſtrum. Cibus.

Calandra cum Phalaride.

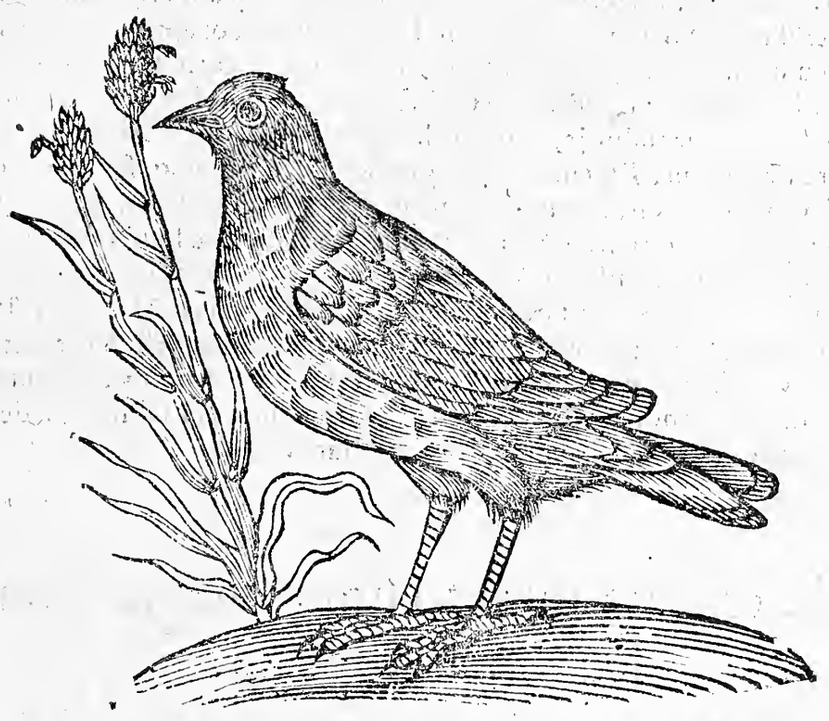

CANTVS. VOLATVS.

CALANDRIS, inquit author de natura rerum,auis eſt parua,ſimilis ferè Alaudæ, colore fuſca, plumis deſpecta, ſed vocis modulatione audientes mirificè oblectat,ac omnes auium voces expreſſiſſimè imitatur. Quin etiam capta incluſaque captiuitatis ſuæ oblita vix vnam diei horam ſine cantu præterit, adeoque per diuerſos auium cantus euagari gaudet,vt de cibo ſolicita non ſit. *a* Bellonius etiam ei vocem valde harmonicam attribuit; ideoque in Gallia, quo aliundè in caueis incluſæ afferantur, magno pretio venundari. Nos ſi quem rectè canere oſtendere volumus, eum vt Calandra canere dicimus. Conijcit Petrus Bellonius, eam more Alaudæ non criſtatæ gregatim volare. Poſtremò quod ad eius vſum in cibis attinet; Elluchaſem interpres carnes eius inter cibos laudatiſſimi ſucci recenſet.

a De auib. l.5.c.24. In Gallia carè venduntur.

DE ALAVDA CRISTATA MINORE, & illi congenere. Cap. XIV.

SEQVITVR modò Alauda, quam criſtatam minorem appellant,Ariſtoteli planè incognita noſtris Lodola cãpagnola vulgò dicta, Germanis teſte Turnero Coper à lõgiſſima,vt arbitratur,criſta:Heluetij Robellerch Steinlerch, Baumlerch appellant, Angli à Vvolderck,idem Turnerus,cui libenter aſſentior,hanc recentiorum Græcorum Corydon eſſe credit,nimirũ illam, cuius in adagio ſuprà

Robellerch. Vvolderck.

prà citato fit mentio, *inter indoctos, ideſt, amuſos, etium Corydus ſonat*: hoc autem nixus argumento, quòd Colonenſes aucupes vnanimiter nullam habere peculiarem cantiunculam affirment, ſed ineptè aliarum, quibuſcum victitat, vocem referre. Gyb. Longolius, etiam non cantillare eas expertus ait; nam cùm ſæpè in auiario carceri incluſiſſet, & educaſſet, nihil planè profecit, cùm nihil præter eam vocem, quam ſubinde iterabāt, & à qua apud Germanos nomen eas habere ſcribit, loquerentur. Idem aſſerunt Heluetij aucupes, Ornithologo teſte. Item ego in aere tantùm cantare obſeruaui, & vocem inconcinnam, & conciſam efformare. Quare etiam in caueis non aluntur; hìc tamē à nobis, quòd ex Alaudarum genere ſint, de ijs eſt pertractandum. Quod autem prius Ariſtotelis genus non ſit, patet ex his Philoſophi verbis: *Alterum gregale genus criſtata magnitudine minus eſt*, hæc verò non ſolùm criſtata ipſa, ſed non criſtata eiuſdem Ariſtotelis longè minor eſt. Quam poſteriorem nemo etiam ſanæ mentis eſſe dixerit, cùm illa criſta careat, hæc longiſſimam habeat. Cæterùm hæc de qua ſermo eſt, quam criſtatam minorem appellare libet, criſtatis maioribus ſimilis eſt, ſed longè minor, & apicem pro corporis paruitate longiuſculum habet, pedeſque rubros; & totius ferè corporis color ad ſubfuſcum magis, quā in illis vergere videtur. Eam Gyb. Longolius, cùm frigus intenſum eſt, & nix agros paſſim tegit, in ſterquilinijs, & propè horrea verſari ſcribit. Ego per agros gregatim curſitare obſeruaui. Eſt enim, & ipſa gregalis, in vijs quoq; ſæpè mihi conſpecta. Tradit idem Longolius, eas hyeme nobiſcum viuere, per æquinoctium auolare, nidos non conſtruere in ſegetibus, verum in foſſis ſenticoſis; non aliter, ac Paſſeres maiores. Meminit Ornithologus alterius cuiuſdam Alaudarū generis, quod huic proximè dicto fortaſſe congener fuerit. Ait autem. Eſt poſtremò aliud ſylueſtre genus Alaudæ criſtatum albicantius proximè dicto (criſtato minori) præſertim parte prona, ideſt, ventre, & circa collum, & oculos, vt pictura à perito aucupe, eodemque pictore nobis communicata indicat: nam auem ipſam nondum vidi. Nomen ei Germanicum Maldlerch, ideſt, Alauda Syluatica: quod Angli etiam proximè dictæ tribuunt.

Deſcript.
Apex.
Color.
Vbi degāt.
C egales ſunt.
Vbi nidificent.
Maldlerch.

10 20

Alauda criſtata minor cum mycone Rouilij, ſeu fumariæ ſpecie.

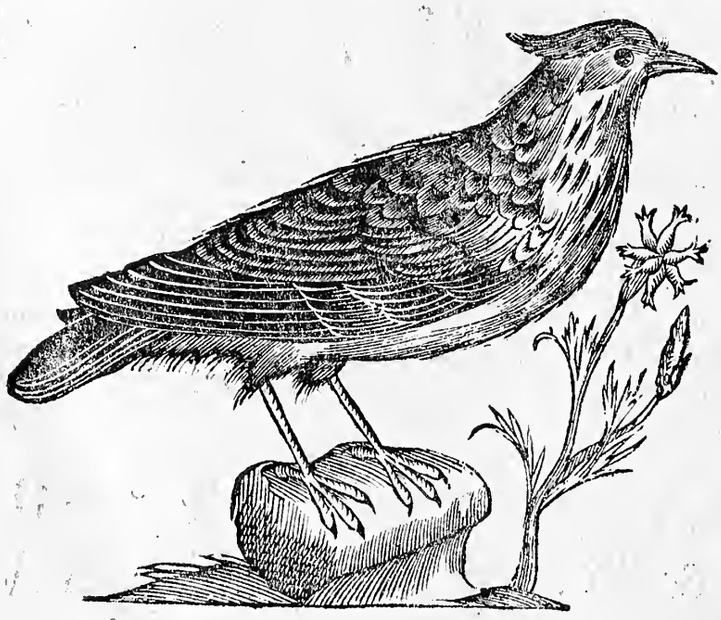

DE ALAVDA PRATORVM BELLONII Cap. XV.

COGNOSCIMVS, inquit *a* Bellonius, auem Alaudæ non cristatæ admodũ similem, nisi quòd corpore valde sit paruo, Galliæ rustici Farlouse, aut Fallope nominant, nonnulli Alaudam pratorum. Ab Alaudis magnitudine, colore aliquantulum differt. Est enim paulò subflauior: quò fit vt vulgari, non sit omnino similis: quinimo specie videatur esse diuersa. Coloris subruffi, & subflaui, nigroque magis, quàm Alauda maculatur. Hæc magni vbique fit: & ob miram cantus amœnitatem in caueis alitur. Sed quia difficulter admodum educatur, paucis in locis conspicitur. Si verò eam aliquando educari contigerit, suauissimè canit. Posticos digitos habet, quantos Alaudæ reliquæ. Caudæ plumæ in extremo albicant. Rostrũ tenue, & longiusculum est, vt in Alaudis. Plumæ cutem contegentes omnino nigræ sunt. Ramis non insident, sed humi dormiunt. Quodam anni tempore pennis in aere erectis vicina loca suauissimis, & diuersis cantibus replent. Cùm Accipitrem super aduenientem conspiciunt, se se in vicinarum arborum ramis abdunt, ibique latitant: præter cæterarũ Alaudarum morem. Alaudam pratorum vocitant, quòd in pratis nidificet. Omnibus Alaudis corporis magnitudine cedit. Hæc omnia Bellonius, qui solus de hoc Alaudarũ genere meminit: Cùm qua hìc expressam eandem esse existimamus. Alaudæ cristatæ minori est magnitudine similis, vel paulò maior: Color subflauus, vt meminit Bellonius, in ventre potissimum Geminæ hinc, atque hinc maculæ albæ perexiguæ alæ vtriq. insunt. Plura, quæ de hoc genere dicam, non habeo.

a *De auibus l. 5. c. 24.*

Farlouse.
Alauda pratorum.
Descriptio.
Color.
Posticidigiti.
Cauda.
Rostrum.
Magnit.

Alauda pratorum cum bellide cærulea.

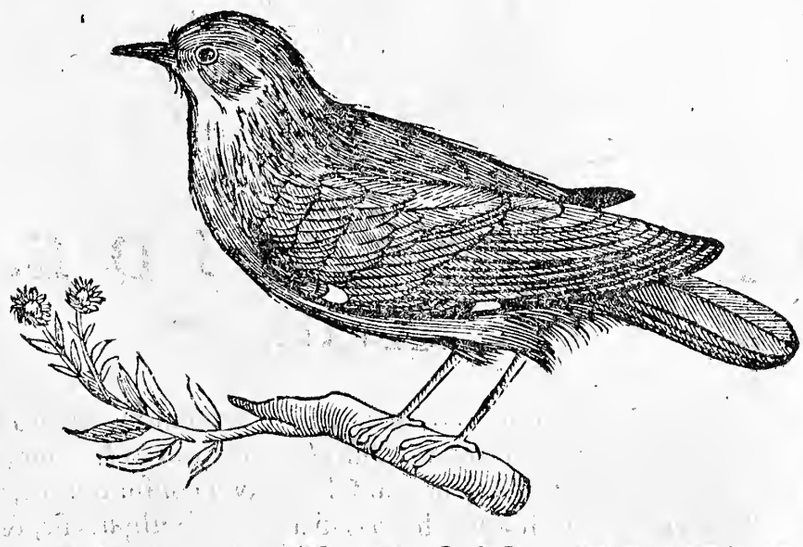

DE ALAVDÆ CONGENERE EX quorundam sententia. Cap. XVI.

ALAVDIS postremò quidam auem hanc, cuius hæc icon est, annumerant. De qua etsi alioqui ab Alaudis diuersam existimem, cùm nulla alibi de ea loquendi se obtulerit occasio, aliquid breuiter dicere placuit. Bononiæ Petrone dicitur; Genuæ Petronello, & Chiapparrone. Alaudæ cristatæ maioris magnitudinem æquat, vel fortè paulum superat, eidem colore ferè similis est, & eisdem maculis per caput, dorsum, & pectus conspergitur. Differt verò, quòd pectoris, & totius ventris color ad subflauum magis vergere videtur: & rostrum, & collum multò magis, quàm in Alauda crassiora, & breuiora sint. Vngues etiam in tantam

Petrone.
Petronello.
Chiapparrone.
Descriptio.
Magnit.
Color.

Carnis qualis. tam longitudinem non excreſcunt: tibiæ verò, & pedes albicantiora ſunt. Caro optimum præbet alimentum, & in cibis valdè expetitur. Turmatim volitat, & in arboribus, aut fruticibus, & humi etiam conſidit. In arboribus, & fruticibus ſumma ſemper cacumina petit, quibus diù immobilis planè inſidens, haud inſuaues cãtilenas modulatur. Humi etiã ſæpè quieſcit, vel curſitat, & in pratis præſertim, & herboſis fluuiorũ alueis libẽtiſſimè verſat.
Volatus.
Vbi conſidat.
Cantus.

Alaudæ congener cum loto Æthiopica.

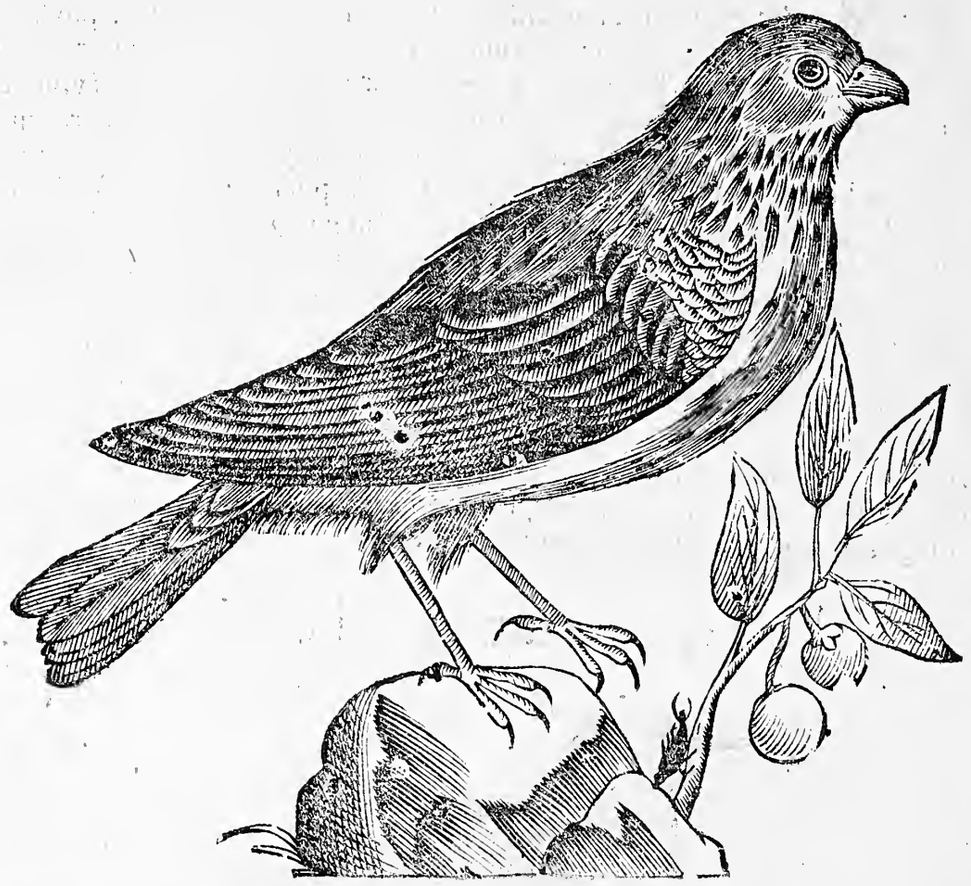

DE CHLORIDE.
Cap. XVIII.

MVLTI viri docti, quòd Gazam apud Ariſtotelem modo pro Chlori, vel Chloride Luteam, modò Luteolam, & pro Chloreo Luteum, vel Luteam vertere viderent, Chloreum cum Cloride, vel confunderunt, vel nõ rectè diſtinxerunt; cùm alioqui Chloris auicula ſatis vulgaris ſit, & à viriditate ſua (nam χλωρὸς etiam viridis eſt, quemadmodum abundè in Chloreo oſtendimus) vulgò Verdon appelletur, alibi Verderro, alibi Verdmontan. Potuit tamen Luteam Gaza vertere. Nam & *a* Ariſtoteles Chloridẽ à colore partis ſuæ inferioris pallido (ochros) dictam ſcribit. Ochros autem eſt luteus, vt in noſtra aue conſpicitur. Alicubi, vt Ornithologus tradit, dicitur Zaranto, Caranto, aut Taranto: circa Tridentum Frinſon, Luſitanis Verdelham, Sabaudis Verdeyre, Gallis Verdier, in Græcia nunc vulgò Aſarandos, teſte Bellonios, Germanis Grunfinck, ideſt, Fringilla viridis, Grunling, alibi Kuttuogel, & circa Francfordiam ad Menum Tutter: alibi Rappfinck, quia ſemen raporum edit, Illyrijs Zeglolka. Turnerus, vt in Acanthidæ diximus, hanc auem Acanthidem facit, & Germanicè interpretatur Kirſzfincke, melius ſcripturus Hirſzfinck, ideſt, Miliariam: non enim ceraſis, ſed milio veſcitur, vnde etiam apud aliquos Hirſzuogel appellatur. Idem Turnerus in epiſtola ad Ornithologum ſcripta Kirsfincam iſtam, ideſt, Chloridem noſtram putat eſſe Thraupin.

Verdon.
Zoranto.
Frinſon.
Verdelhã.
Verdeyre.
Verdier.
Aſarandos.
Grufinck.
Tutter.
Rappinck cur dicta.
Zegolka.
Kirſzfinc.
Hirſzfinck.
Hirſzuog.

a *Hi. lib. 9. cap. 13.*

FORMA.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES *a* Chloridem magnitudine esse scripsit Alaudæ; quod nostræ Chloridi conuenit, non autem Ligurino: Color item in pectore Ochros est, sicuti de Chloride prodidit Philosophus. Turnerus Anglorum, Grenefincam magnitudine Passerem æquare scribit, totamque viridem esse, præsertim marem, fœminam pallidam. Nostra Chloris fœmina quidem pallida est, quinimo nihil ferè in ea viride conspicitur; mas etiam totus viridis non est, quem aliquando in foro emptum sic delineaui. Paro aliquantò maior, rostrum habet breuiusculum, rotundum extremo acutũ, sed crassum, quale ferè Coccothraustæ, sed minus, colore supernè corneo, infernè carneo. Ceruice, dorso, & superiore alarum parte ex cinereo superficierenus luteo diluto, qui color ad viride vergere videtur, vestitur. Verùm gula, ventre, & pectore, & caudæ principio, seu vropygio quaternis vtrinque caudæ pennulis, alarum suprema ora, & remigum maximis octonis pulcherrimo, & saturo ochræ colore flauescit: Quod reliquum est alarum, ac bifurcatæ caudæ ex cinereo partim, partim verò castaneo nigrescit. Vltimo ventre nonnihil albescit. Pedes, & crura molicula, carnea ferè substantia, & colore. Digitorum maximus est medius anticus. A mare in hoc differt fœmina, quod hæc partim spadiceo, partim cinereo vbique coloratur, minusque multò lutei coloris, imò modicum habet. Marem audio aliquando totum viridem esse, aliquando valde luteum.

a Hist. l. 9. cap. 14.

Magnit. Pectus.

Chloridis maris descriptio. Magnit. Rostrum. Color.

Chloris mas cum pruno syluestri.

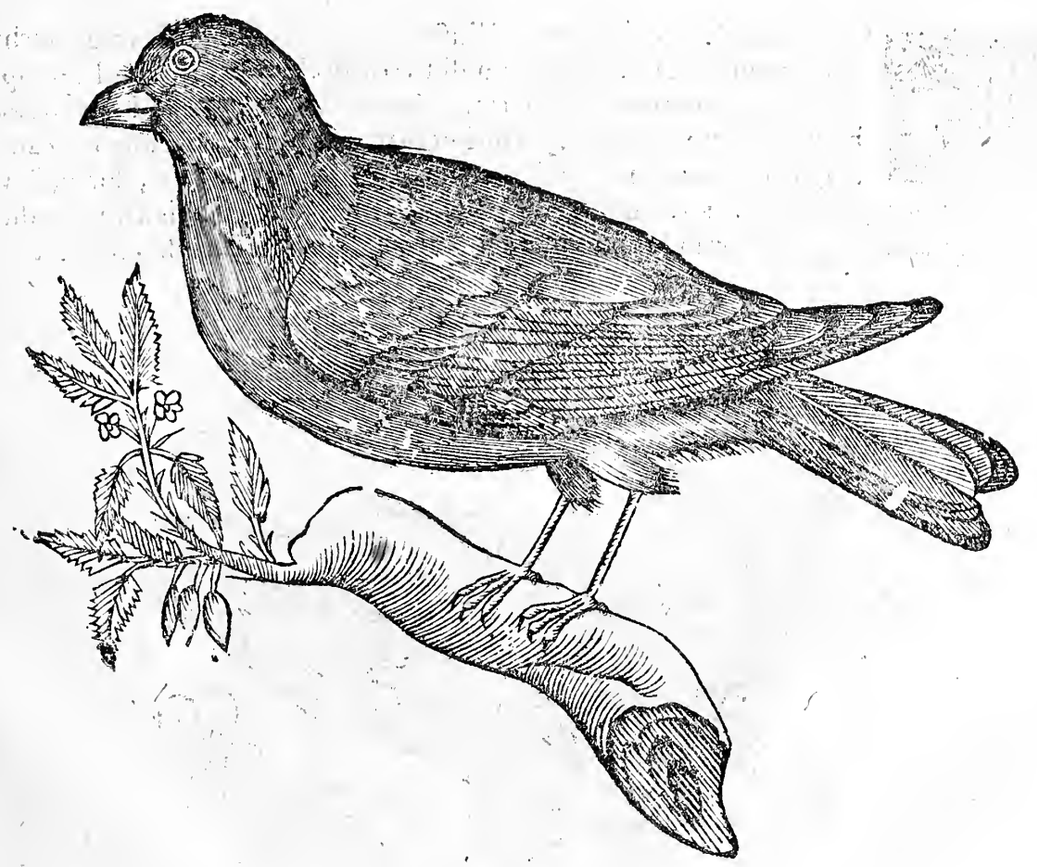

VICTVS. MORES.

a *Hiſt. l. 8. cap. 3.* Quibus victicet.

ARISTOTELES vermiculis victitare ſcribit: Viridiam verò ſuam, ſiue Anglorum Grenefincam Turnerus inter ſpinas degere plurimùm, & ex herbarum ſeminibus victitare, præcipuè carduorum maiorum, & Lapparum, vt Auriuittis minorum. Raporum etiam ſemina edit, vnde à Germanis quibuſdam Rappfink appellatur. Cęterum Phalaridis ſemine, vbi illius copia eſt, paſci conſueuit, quo non minus, ac aliæ canoræ auidiſſimè, & ſaluberrimè veſcitur. Volaterranus eam præcæteris manſueſcere ait: quod veriſſimum eſſe ſępius ſum expertus: nam adeo aliquoties cicuratur, vt ſi quis eam altera manu teneat, altera cibum porrigat, ipſum capere non recuſet. Carduelium more vaſcula potoria, & eſcaria roſtro ad ſe trahere docetur, imò id multò citiùs, faciliùſque quam vlla alia auis, docetur. Sunt qui eam filo longiſſimo alligantes, digito ſuper quod conſidere volunt, oſtenſo à longè aduolare docent; vti ſæpenumero non ſine admiratione conſpeximus.

Docilitas. Situlas ad ſe trahit.

NIDVS. PARTVS.

a *Hiſt. l. 9. cap. 13.* Bx quibus nidum conficiat.

CHLORIS, inquit, *a* Ariſtoteles, *nidum ſibi ex ſymphyto* (quod magna difficultate reperiri, & effodi vult Aelianus) *ſtirpitus euulſo facit, ſed ſtragulum ſubijcit ex lana, & villo. Parit autem quatuor, aut quinque.* Alibi Cuculum in eius nido parere prodidit.

DE CHLORIDE INDICA. Cap. XVIII.

IVSCEMODI auiculam ab Illuſtriſsimo Marchione Cæſare Facchinetto mihi communicatam ſi cognouiſſet Ariſtoteles, Chloridem, licet ſuprà tantùm vireat, minorq. ſit ſuperiori; & roſtrum, & pedes ita craſſos non habeat, erat appellaturus. Pronè ventre nimirum, & pectore eſt candidiſſima, roſtro ex ſubuiridi ad fuſcum vergente, capite toto, dorſo, & vropygio viridibus, pennis, alarum remigibus, & tota cauda cęruleis, ſcapis albis, pedibus nigris. Auiculæ huius picturam Iaponenſium reguli in Italiam ſecum detuletunt.

Virioni congener.

DE

DE CITRINELLA ORNITHOLOGI, siue thraupide Bellonij, & alijs quibusdam luteis. Cap. XIX.

CITRINELLA, inquit Ornithologus, in quibusdam Italiæ locis, vt Tridenti, nominatur auicula Chloridi nostræ, vel Ligurino cõgener, pectore luteo, seu citrino, capite cinereo. In caueis alitur propter cantum, quo mirè excellit prę omnibus huius generis, Setrino tantũ excepto. Papaueris nigri seminibus vescitur, Galli vocant Tarin, & alibi, vt circa Auinionem Trin, Neapolitani, Lequila, Turci Sarè. Hanc si quis Choloridem esse malit à flauo, citrinoue colore partis inferioris, concedam Capitur in altis Heluetiæ montibus & alpibus vt retrò Thermas Fabarias. Hactenus Ornithologus. Bellonius verò, qui Thraupidem Aristotelis esse putat, in cuius sententiam libenter imus, breuiter etiam de ea ferè sic scribit Tarin quandã nuncupamus auiculam per onomotopœiam, quia nimirum cantillando eiusmodi vocem efformat: inter suauissimè cantillantes secundum locũ obtinet à Ligurino, cui etiam similis existit. Vescitur seminibus carduorum, & aliarum plantarum: Vermes nõ attingit, sicuti neque Carduelis. Græcis nõ ignota fuisse videtur, imo simili fermè, quo Galli nomine eam appellant, Traupidem dicentes, cuius meminit a Aristoteles, & quæ de ea prodidit, nulli aui rectius, quàm huic conuenire nouimus. Vbiuis magis obuia est, quàm Ligurinus, quo etiam pualò maior est suamque ob flauedinẽ magis fusca videtur, hoc est color capitis, dorsi, caudę, nonnullarum que maiorum alarum pennarum intensior est, quam in Ligurino, itaq. cõmuniùs etiam alitur, & minoris venditur ab aucupibus. Loco seminis napi quo Ligurinum alimus, huic libentius semẽ cannabis exhibemus: pauciores etiã, quàm ille procreat, siquidem rarò plures, quàm septem, aut octo vno incubitu excludit. Hæc itaq. Bellenius, cuius sanè descriptio auiculę à nobis depictę nõ malè congruit. Mas autẽ plus flaui coloris in toto corpore, & præsertim in pectore, & circa nates habet, quã fœmina. Ceterum quod scribat Bellonius hanc auiculam magis esse obuiam, quàm Ligurinum, & communiùs ali, id, quamuis in Gallia verum esse possit, apud nos verũ non est. Illam autem eisdem cibis enutrimus, quibus alias canoras auiculas enutriri diximus, præsertim phalaride, vbi eius est copia, qua non secus ac aliæ libentissimè vescitur. Hæc auicula in quibusdam Italiæ locis dicitur Serino, aut Searino, vt Genuæ Bononienses nostri Vidarino appellant.

Ornithologus auiculam quandam Italis ab aureo colore pectoris vccello d'oro, ideſt auem auream dici tradit, auiculamque esse paruam instar Citrinellæ, & admodum canoram, & aureolam posse dici, denique ex Italia ad suos deferri.

Citrinellis etiam comparatur, vt ibidem refert Ornithologus, aut Ligurinis magnitudine, & partim colore auicula in quibusdam Germaniæ regionibus, vt Alsatia Gyrola nomine (Gyrle) per onomotopœiam, vt conijcit, cantu laudatissima.

Citrinella
Cantu excellit.
Tarin.
Lequilla.
Sare.
Suauiter canit.
a 8. H. c. 3.
Magnit.
Color.
Cibus.
Serino.
Vidarino.
Vccello d'oro.
Magnitudo.
Cantus.

Citrinella siue Thraupis cum paliuro.

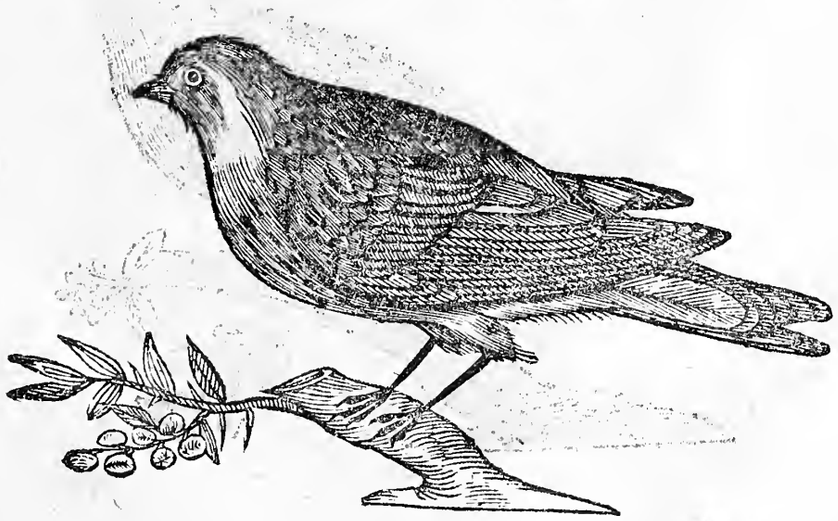

DE SERINO ORNITHOLOGI. Cap. XX.

CITRINELLAM de qua proximè egimus, in quibusdam Italię locis Serino appellari diximus. Ornithologus aliam auiculam Italis Serino dici aſſerit, & à Citrinella diuerſam facit. Ego prętèr Citrinellam, aliam auem Serinum dici planè ignoro. Quare nihil de ea aſſerere hic poſſum, niſi quod eſt ab Ornithologo traditum. Inquit autem; Auicula cuius hæc icon eſt cantu egregiè muſico omnibus huius generis (etiam Citrinellæ) prælata, Italicè, vt audio Serin vocatur. vnde etiam Serinum diximus: Gallicè Ce drin, haud ſcio, an à colore Citrino. Nam Ligurinum auiculam refert & magnitudine, & colore partim, pectore, & ventre ſcilicet ex viridi flaueſcens: parte ſuperiore partim eiuſdem coloris, partim fuſca. In primis manſueſcit, & ad multos annos (tredecim, aut quatuordecim) claueis incluſa alitur. Væneũt apud nos, quæ cantu præſtant, ſingulæ ſtatere duplici, alię ſequi ſtatere, aut tetradrachmo. Germanicum ei nomẽ eſt Fademle: & in Heluetia alicubi Schvvadeile (quanquam aliqui diuerſam hanc eſſe auiculam volunt) circa Francfordiam ad Mœnum Girlitz: vt alia quædã parua auicula huius generis in Alſatia Gyrola. Non aliæ ſunt, vt audio, Scartzerini dictæ auiculæ, circa Tridentum capi, & ad Germanos deferri ſolitę, à quibus Hirngryllen appellantur. Suauiter cantillant, & forſitan nomen eis à continuo cantu factum. Nam vt grylli in agris apricis, & circa balnea, ac fornaces cantu ſuo continenter, vtuntur: aut fortè quod vocem mirificè flectant, & varient ad ſuauitatem modulacionis, quaſi vi quadam intellectus, & phãtaſię id faciant. Nã & homines εὐφαντασιώτους, hoc eſt, qui phantaſia valent, gryllos cerebro contĩnere vulgus dicit. Eſt autem his Germanis cerebrum. Aut potiùs, quòd ſumma, & argutiſſima vocis acutie cerebrum penetrare videantur. Circa Francfordiam ſimpliciter Gryllen appellant. Itaque Latinè etiam Gryllum, aut Gryllodum & Græcè ſimiliter γρύλλον ἠγρυλλώδον, hanc auem appellemus licet, Capiuntur & in Germania apud Carinthios Auguſtæ Vindelicorum ſimul vterque ſexus (canit enim vterque) trium ſteterum, ſiue drachmarum duodecim pretio venit, vt audio Magnitudine ſunt qua Ligurini, vel paulò minores, ſed minus lutei. Capiuntur etiam in Heluetiæ noſtræ montibus, ac ſyluis quibuſdã, & circa Vocetium montem, & circa Bellinzonam. Auceps quidam apud nos cùm vtrumque ſexum domi incluſum aleret, ita vt aliqua volandi libertas eſſet, pullos, etiam ex eis habuit. Sed aliquando cum pro mare Gryllo marem Ligurinum adhibuiſſet, oua quidem nata ſunt, ſed ex quibus foris nihil prouenit. Hæc itaque Ornithologus.

Eius deſcriptio.
Cui aui ſimilis.
Ingenium.
Æras.
Serini apud Heluetios pretium.
Fidemle.
Schvvadeile.
Girlitz.
Scartzerini.
Hirngryllẽ.
Gryllen.
Gryllus.
Pretium.

Serinus Ornithologi.

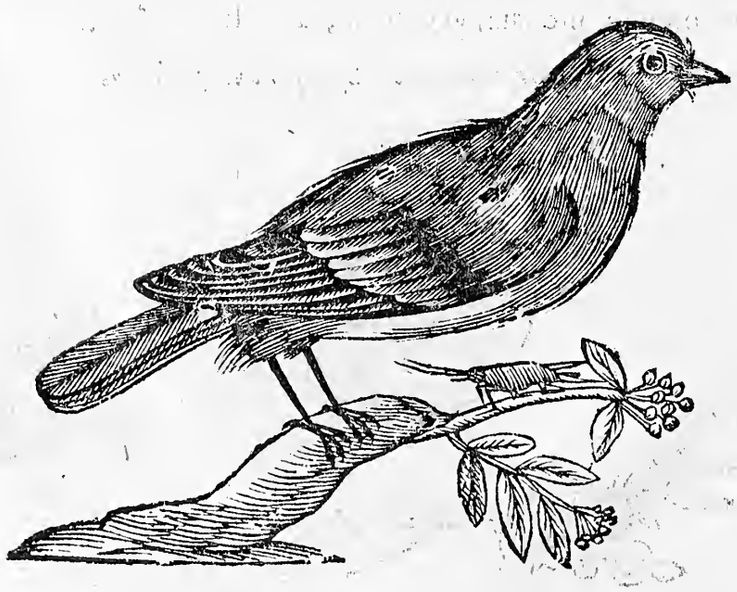

DE

DE LVTEIS DIICTIS, & illi congenere. Cap. XXI.

HISCE auiculis, quibus omnibus color luteus cõmunis est, præsertim in pectore, duo alia lutea pariter genera adijcere libuit, quæ etiam à quibusdam in caueis cantus gratia aluntur. Hæc in plerisque Italiæ locis cõmuni nomine Ciæ appellantur, per onomatopœiam nimirum, nã & volantes & consistentes, hanc vocem ci ci frequentissime repetere audiuntur. Differentiæ autem gratia alterum genus Cia pagliarina, seu pagliariccia appellant à colore paliari, qui in illa valde vegetus est, cùm alterum Ciam simpliciter nuncupent: quæ quidem alio nomine nobis Bononiensibus dicitur Rapparino, quibsdam Cirlo. In nonnulis Italiæ locis Triosagolo. Auis est Passeris magnitudine, rostrum habet crassum, & breue, cuius pars superior interiori longiuscula est. Pectus, & venter subflaua sunt; maculis fuscis conspersa. Caput, dorsum, alæ, caudaque ex testaceo ad fuscum colorem vergunt: sed in cauda geminæ vtrinque pennæ partim albæ sunt, partim eundem cum reliquis colorem seruant. Inter marẽ, & fœminã hoc interest, qđ mas luteũ nactus sit, quàm fœmina magis, præsertim in superiori circa oculos parte, & sub gutture, & in collo ad latera, vbi maculæ satis amplæ coloris lutei conspiciũtur, quæ in fœmina desiderantur. Sed licet cum plurimùm in hisce auiculis colores dicti conspiciantur, aliquoties tamen uariant, vt in mare hoc, quem vna cum fœmella expressum damus, est videre, in quo pectoris pars, quę maculis illis flauis guttur, & collum ornantibus immediatè subiacet, ad viride obscurum vergit; pectus inferius inter ferrugineum, & flauum ambigit; dorsum ferrugineũ est, obscuris maculis distinctum. Quod ad eius mores, & ingenium attinet, non admodum cautam esse, hinc conijcere licet, quod facillimè omni aucupij genere capiatur: & si semel visco adhęserit, nullo modo se explicare nouerit, ut multæ aliæ faciũt, nisi fortè pennis, quę illi facilè euellũtur, in visco relictis, nuda ferè in terram decidat. Sed & retibus etiam nullo negotio frequenter inuoluitur. Est enim ex illarum volucrum genere, quę humi magna ex parte degunt, sibi illic victum petentes, & ex seminibus, & alijs: quapropter cùm recens capta est, rostrum semper ferè lutosum habere solet. Quæ in caueis inclusę asseruantur, eisdem victitant, quibus reliquę alię canorę auiculæ. Captæ breui quidem cicurantur, sed cantiunculam suam pul-

Ciæ vnde dictæ.

Rapparino Cirlo. Triosagolo. Magnitudo. Rostrum Color.

Ingenium.

Victus.

Breui cicurantur.

Cirulus mas vulgò cum rubo.

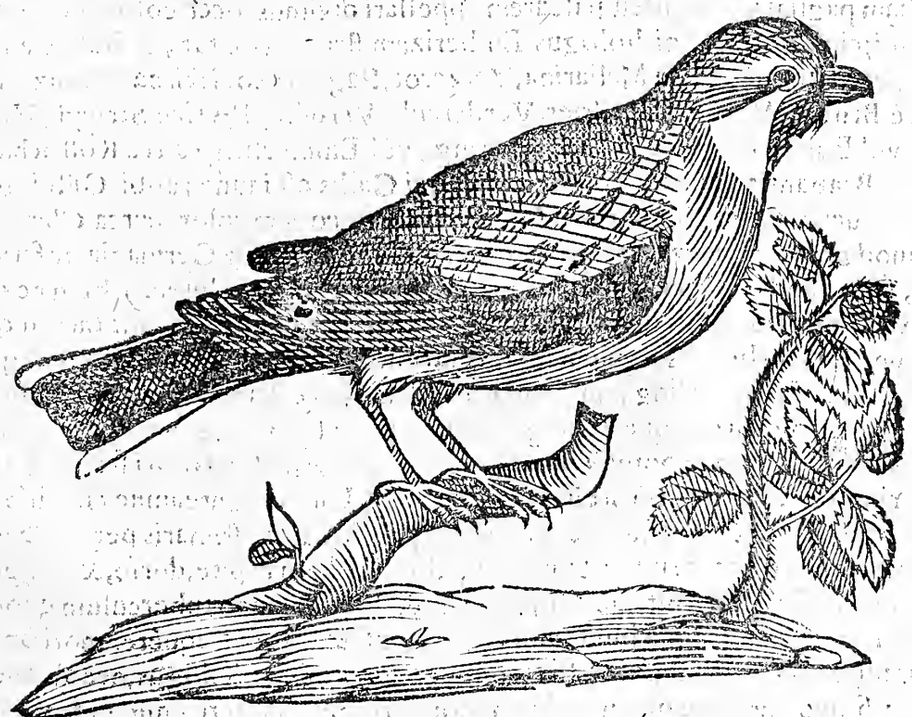

Lutea ſeu Cirlus fœmina cum populo lybice.

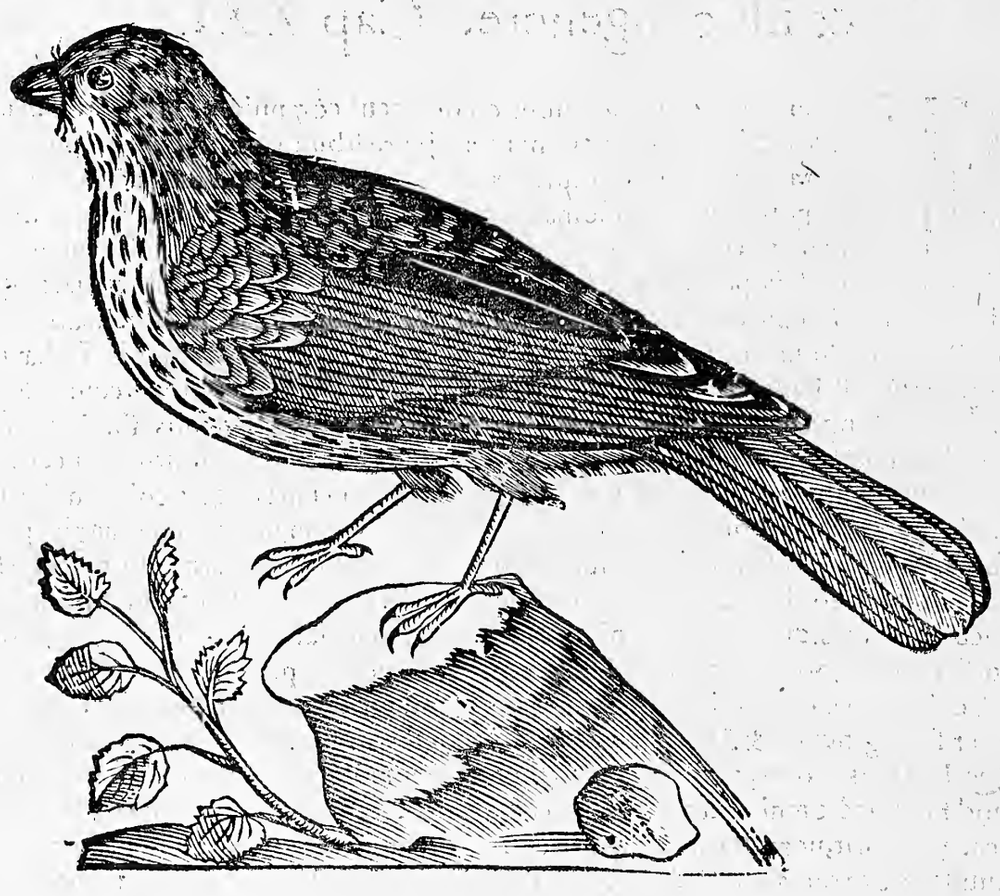

Morbo quo laborent.

cherrimam, quam liberæ nobis inculcare ſolent, per duos, aut tres menſes plus, minus intermittunt, & nihil aliud, quam ci ci ſemper quidem, ſed præcipuè cum aliquem accedentem, vident, ingeminant; deinde captiuitatis oblitæ ſua priſtina modulamina reſumunt. In caueis ſæpe morbo comitiali affliguntur: Vidi ipſe quæ ſingulis ferè diebus veluti cæco ictu perculſa ſtatim concideret, quod nõ rarò etiam in alijs euenire referunt aucupes. Eiſdem ferè moribus, præditum eſt, eodemque modo canit alterum Luteæ genus: quam apud nos Ciam pagliaricciam, ideſt palearem appellari diximus, licet colore euariet. Hanc eam eſſe conijcio, quam Ornithologus Emberizam flauam vocitat, & Italicè varijs nominibus appellari ait nẽpe Cia Meliarina, Verzerot, Paglericio, & circa Bellinzonã, Spaiarda: Gallicè Bruyan, Verdun, Verdrier, Verdereule, Verdere, Illyricè Strnad, Heluetijs Embritz, vel Emmeritz quibuſdam Emmering, vel Emmerling; circa Roſtochium Galgenſiken, in Brabantia laſine à colore flauo, qui Gallis eſt iaune; alibi Gilbling, vt in Briſgoia Heluetiæ Gilberſchent; vel Giluuertſch ab eodem colore; circa Claronam Koruogel, quod granis frumenti veſcitur: alicubi Geeglorſt (in Germania inferiore, vt ipſe putat, ſed vt audio, Geel Vinch ibi dicitur, id eſt Fringilla lutea.) Et hæc omnia nomina fortaſſe priori a nobis deſcriptæ etiam adaptari poſſunt. Fuerunt tamen qui pro Germanorum Emmerling Galgulum intepretarentur, vt Georgius Agricola, qui cum aſpiratione ſcribit Hemmerling; quidam pro eadem voce Lagopodem accipiunt. Gyb. Longolius Germanicum quoque Geelgorſt quod inter huius auis modo nomenclaturas retulimus pro Chloreo exponit Turnerus Geelgorſt Anglicę vocari ſcribit Velouuham, à Vovvlring: eandemq. Ariſtotelis Chloreum, vel Luteum, Luteamue eſſe ſuſpicatur. Eam verò ſic deſcribit, Gelgorſta auicula Paſſere paulò maior eſt: maris pectus, & venter lutea ſunt: fęminę verò pectus luteũ, & venter pallidus eſt. In capite, dorſo, & alis, pennis fuſcis lutuæ intermiſcentur. Roſtrum vtiq. firmum, & breue, in quo tuberculum quoddam dentẽ mentiens, reperias. Cauda huius auiculę longiuſcula eſt, & frequẽter motitans. Hanc Turneri deſcriptionem Emmerizę ſuę conuenire dicit Ornithologus, nec ab aue noſtra diſcrepat, niſi quod ad eam magnitudinem non attingat: Paſſere enim videri quidem poſſit magnitudine ęqualis, maior nequaquam. Sed hoc parum refert. Illam eodem eſſe cantu, &

Alterũ Lutearũ genus.
Cia pagliaricci a.
Emberiza flaua.
Bruyan.
Verdun.
Embritz.
Galgẽſikẽ
Laſine.
Gilbling, gilberſchẽ
Koruogel.
Geelgorſt
A Velouvvham.

Deſcript.
Magnit.
Color.
Roſtrum.
Cauda.

ingenio

Lutea mas cum alaterno primo Cluſij.

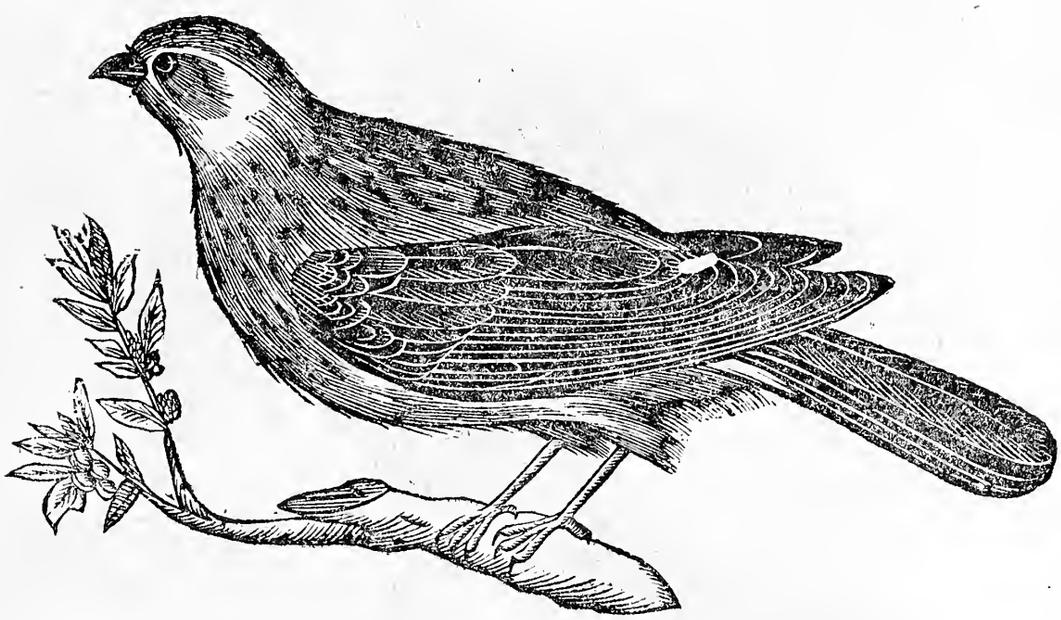

ingenio præditam,quibus proximè à nobis deſcriptam auiculam,ſupra diximus. Quod ad eius victum ſpectat eiſdem etiã,quibus ille enutritur.Scribit Ornithologus granis hordei, tritici,pane,& eiuſmodi veſci,hyeme verò in ſtercoribus equinis alimentũ quærere, Turnerus addit eam etiã vermibus victitare,quare non omnino eam eſſe affirmẽ, quam Gurſam,& Amerigam dici prodidit Albertus:de qua ſic loquitur. *Apud nos plerumq; inueniuntur. Cuculi in nidis auicularum,Grasemuscha* (ideſt Curucæ) *& Citrina cuiusdam auis, quam alij Cursam,alij Ameringam vocant.* Nam de hac alibi idem Albertus ſic ſcribit. *Genera Vinconum* (Carduelium) *& auis Gurſe dicta animal nullum attingunt; edunt verò ſemina spinarum albarum,& rosarum,& herbarum,& maximè ſemen papaueris,& lappæ,& huiusmodi.* Auis verò noſtra,vt prodidit Turnerus,& experientia docet,præter reliqua vermes & alia animalcula deglutit: Apud nos media hyeme apparet tam frequenti numero,vt nullæ aliæ aues numeroſiores conſpiciantur. Cùm plurimum autẽ peragros curſitant,qui recens aratro ſciſſi fuerint:ſed & in pratis libenter degunt,in quibus ingẽtes earũ cateruæ ſæpe cernuntur diebus pluuijs præſertim.His duorum lutearũ generibus,auiculã quandam aliam adducere libuit;licet nihil prorſus lutei coloris habeat,& in caueis quod nouerim,non alatur:nam illis eſſe congenerẽ ex his perſpicitur,quod eadem ſit magnitudine,eodem corporis habitu,eademq; prorſus figura,& forma (licet colore variet) quod ad illas caueis inclusas libentiſſimè,tanquã ad ſuis generis auiculas aduolet,quod tandem vocẽ illam ci ci non minus quã illæ,tũ volans,tum quieſcens continuè ingeminet: vnde meritò etiam qui buſdã in locis,ut Genuæ,Cia appellatur,ſeu differentiæ gratia Cia ſeluatica,ſiue Cia montanina,Bononienſibus noſtris Cirlo matto.i.Cirlus ſtultus; Cirlo autem,ut diximus, vocant etiam primo loco à nobis commemoratum genus. Capitis nouiſſima pars ſuperior,& dorſum totũ colore ferrugineo decoratur,nigris maculis ſatis amplis interſtincto. Supra oculos macula cinerea ad album tendens,à roſtro ad extremũ collum percurrit: pectus,& ventrem omnem ferrugineus prorſus occupat. Remiges alarũ pennæ, & caudæ ſubnigræ ſunt,quorum tamen extremæ oræ in ferrugineum colorem deſinunt. Alis præterea nõnullæ albæ maculæ inſunt:in cauda,vna,aut altera vtrinque penna partim ſubnigra, partim alba. Hæc ſunt,quæ de hiſce tribus auicularum generibus nobis dicenda occurrerunt.

Victus.

Curſa.

Ameringa.

Vbi degãt.

Vox.

Cia ſeluatica,ſeu montanina.

Cirlo matto.

Deſcript. Color.

Cirlus ſtultus vulgò cum liguſtro.

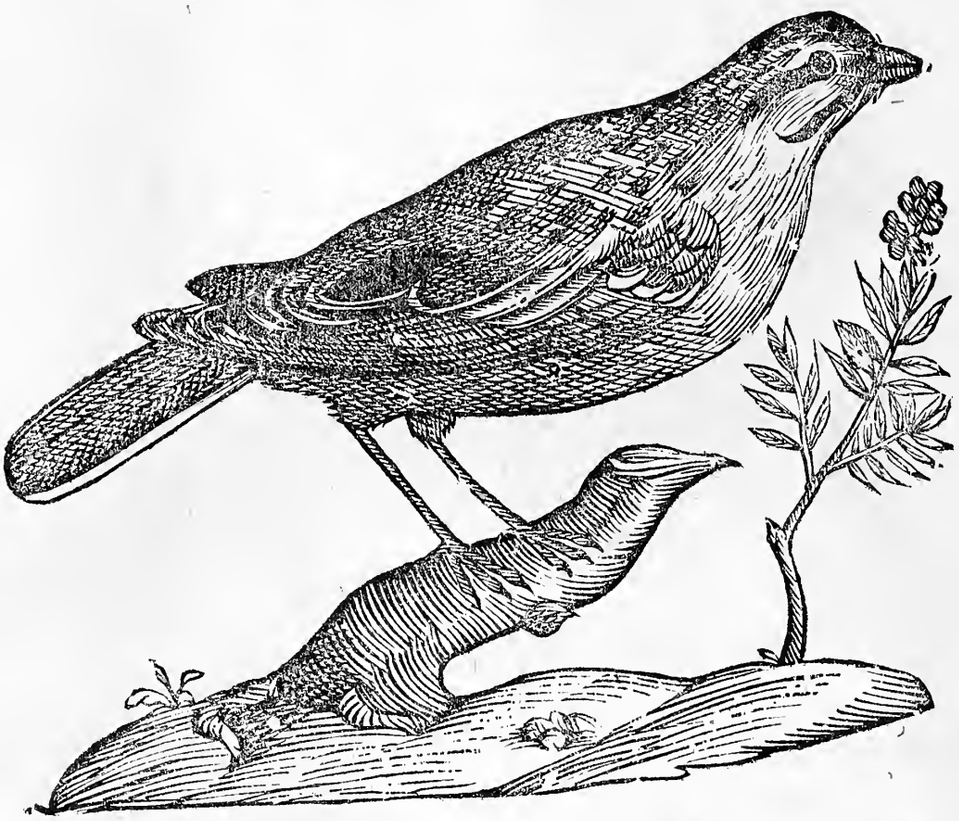

Cyanus Bellonij, cuius deſcriptio habetur fol. 618.

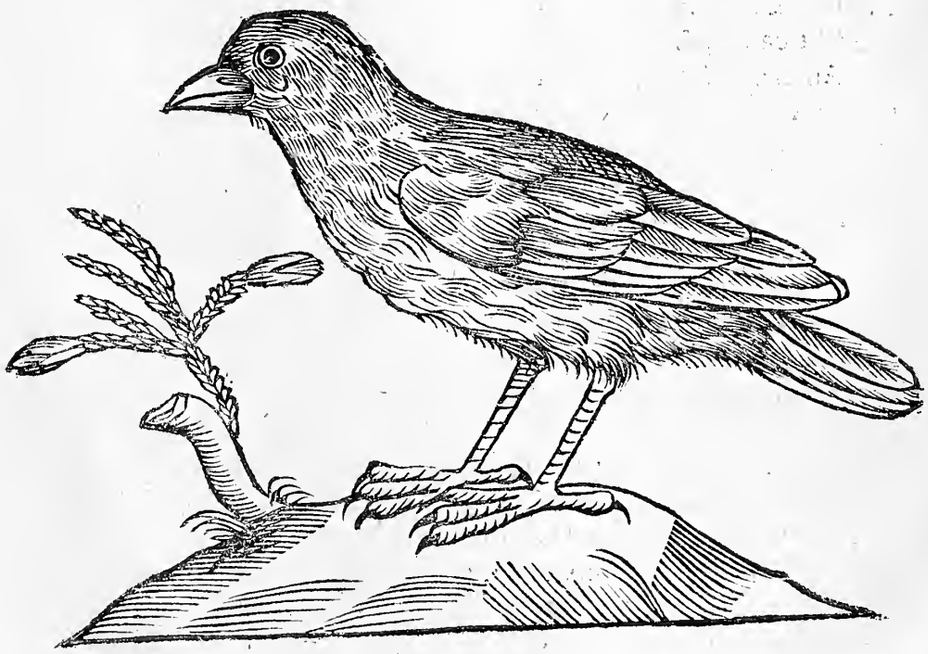

Motacilla flaua, cuius descriptionem habes fol. 728.

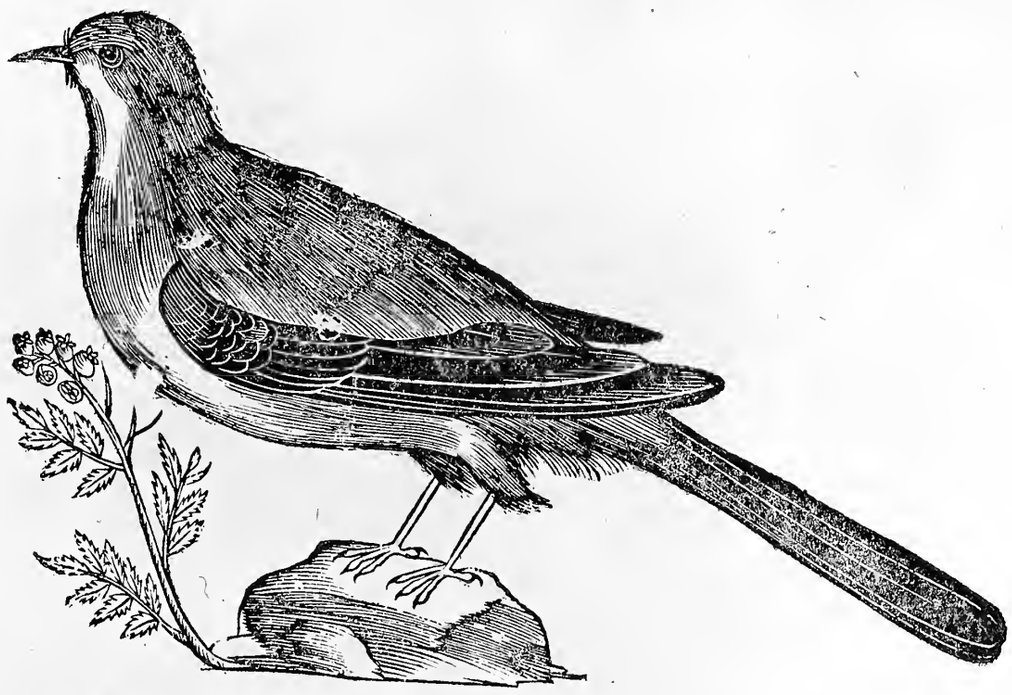

Vesica, cuius hìc icon ponit, in Gallopauone fœmina reperta circa lũbos satis granis, pel lucida, ac quodãmodo peritoneo adnexa, figura erat cucurbitæ lagenariæ venis respersa plurimis, ad tactum instar glaciei frigida.

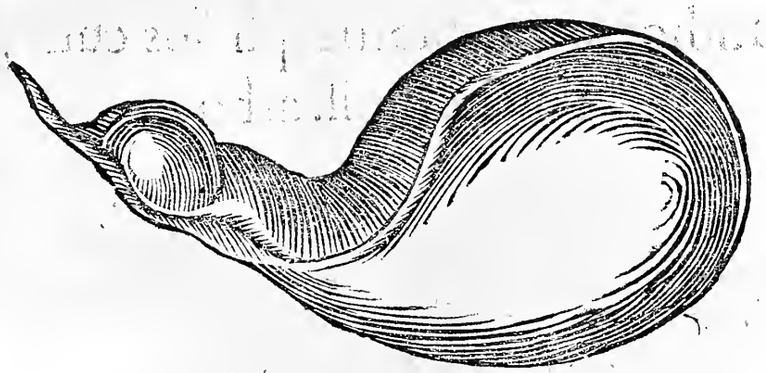

Petrus Vvittendellius Alcmarianus Batauus, Philosoph. ac Medicus iconẽ huiusce oui, in cuius testa serpentis imago cernitur, anno 1594. die verò Februarij duodecimo Pisis à se conspecti mihi transmisit, natus Gallinam, ita enixam vel quòd serpentes timuisset, vel potiùs, quòd auidius eum prius deuorasset, vel deuorare cupiuisset, nimirum ex imaginatione. Quam generationem quamuis non inficiet, scio tamen à nullis arte oua eo modo elaborata passim venundari.

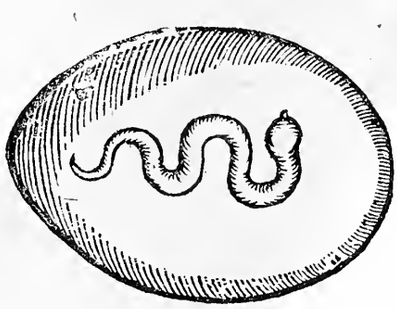

Sexiſtæ, quæ ſubinde ſequuntur icones ad me ſub auium Indicarum nomine miſſæ ſunt, quas cum paruæ ſunt, noſtræ de Paſſeribus hiſtoriæ addi poſſunt.

Auis Indica Ochrocephalos cum arbore thuris.

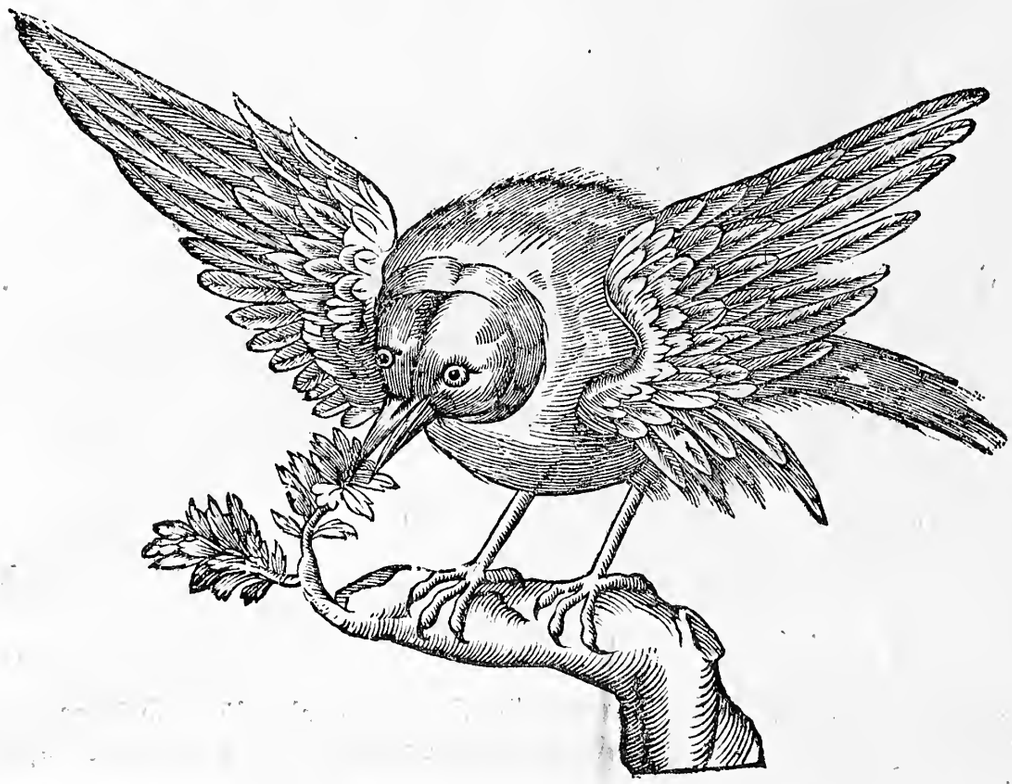

Auis Indica alia Chlorocephalos cum palmæ ſanctæ ſimili arbore.

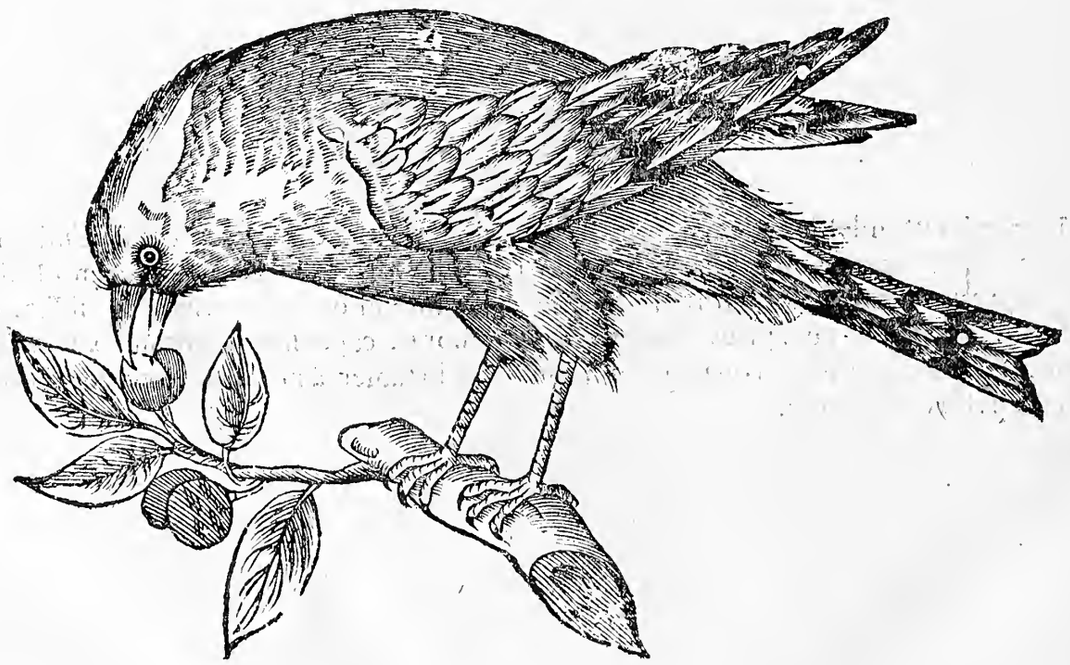

Auis Indica alia cum malabrato.

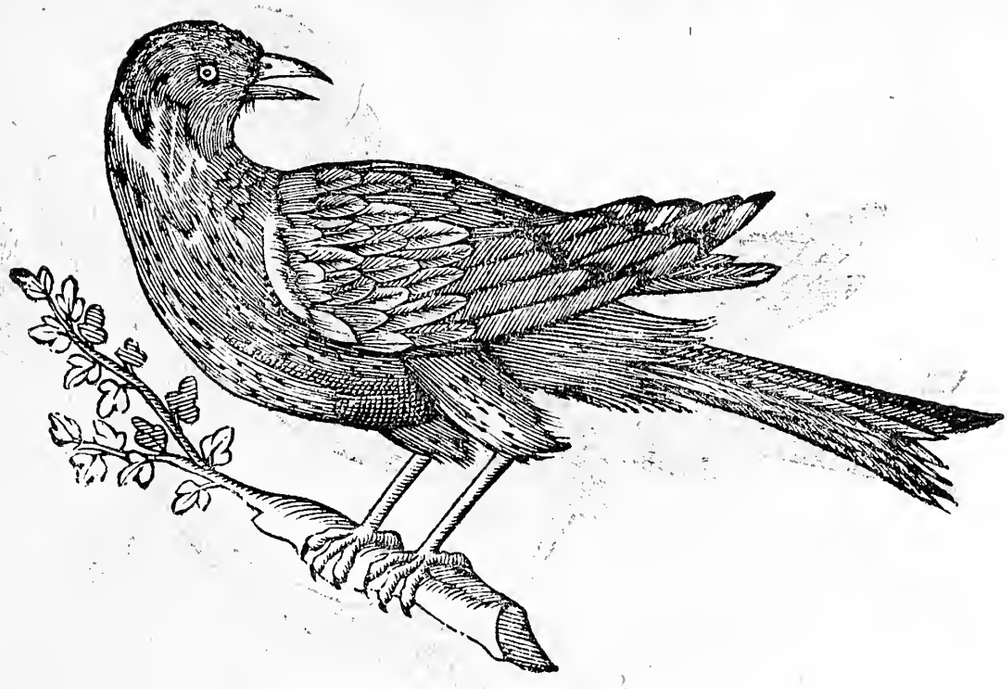

Auis Indica alia cum ſaſſafras.

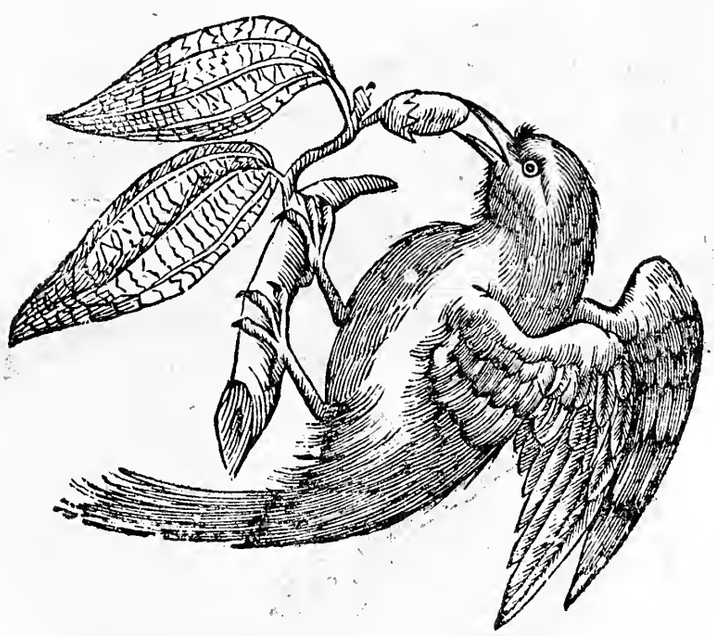

Auis Indica alia cum faufel.

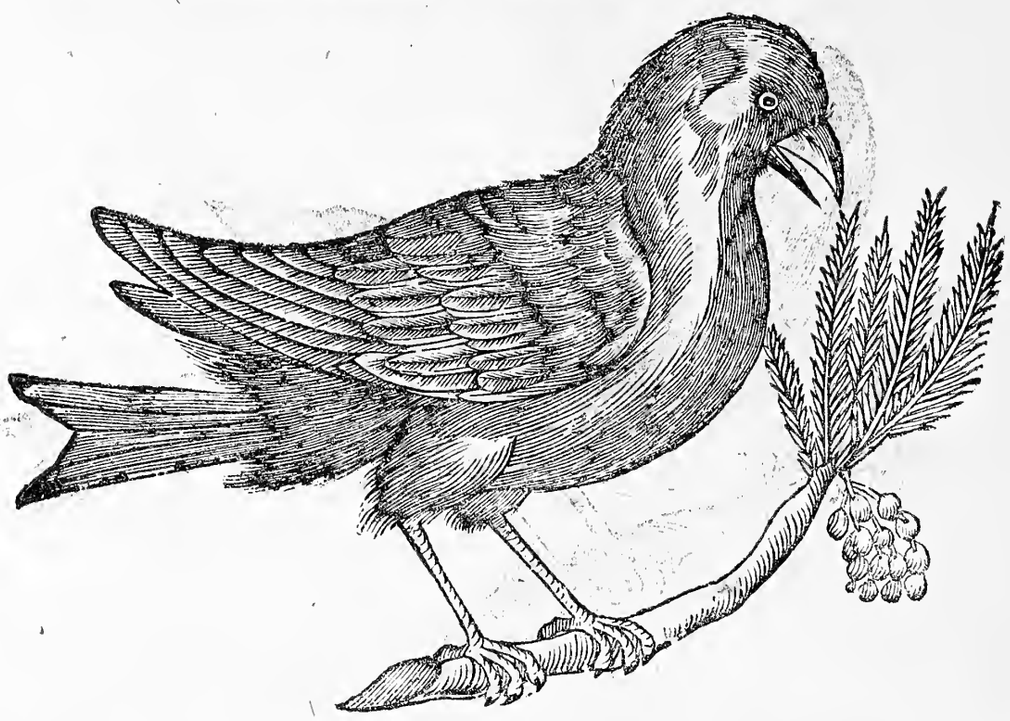

Auis Indica alia cum cariophillo aromatico.

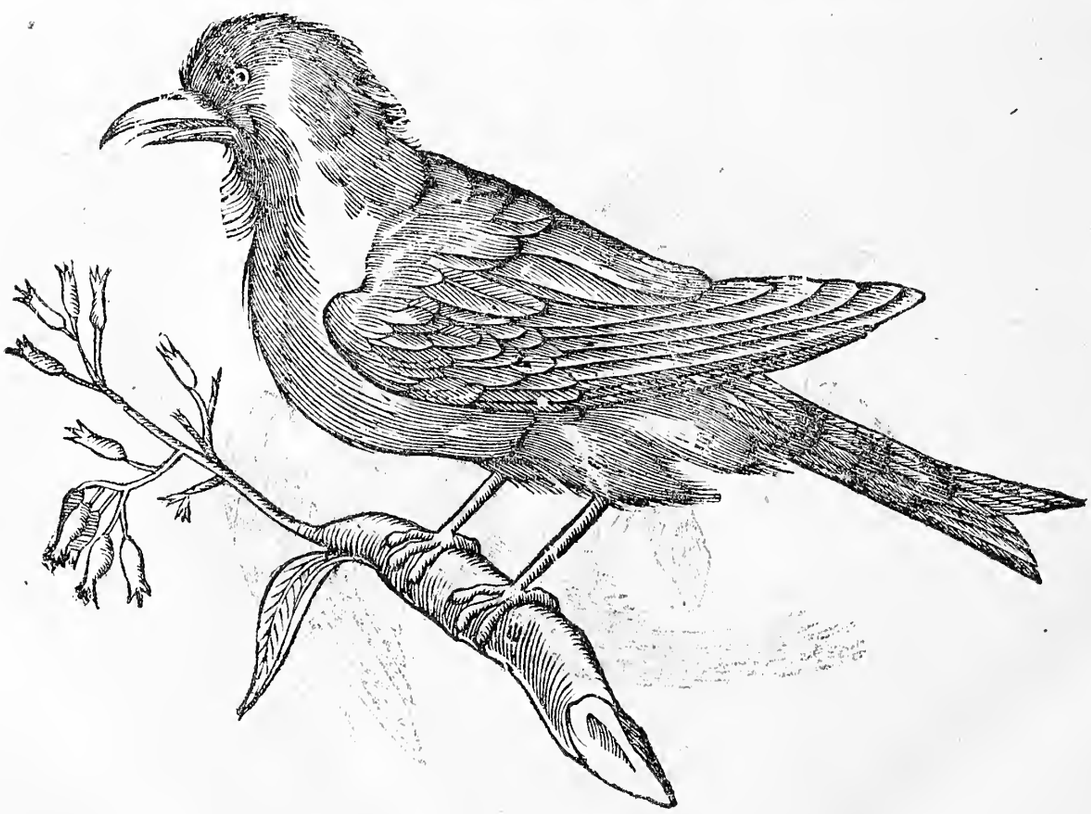

FINIS.

INDEX
ENVMERATIO AVIVM,
Quarum Historia pertractatur in hoc Secundo Ornithologiæ, ác Tomo, eo ordine, quo describuntur.

Capita Libri Decimitertij, qui est de pulueratricibus syluestribus.

DE Pauone. Cap. 1. fol. 1
De Pauone albo. cap. 2. 31
De Pauonibus Iaponensibus. cap. 3. 35
De Gallo Pauone. cap. 4. 35
De Phasiano. cap. 5. 45
De Vrogallo, seu Tetraone. cap. 6. 59
De Vrogallo minore. cap. 7. 67
De Tetrace Nemesiani poëtæ, seu Grygallo maiore. cap. 8. 69
De Grygallo minore. cap. 9. 72
De Attagene. cap. 10. 72
De Gallina corylorum. cap. 11. 80
De Otide, seu Tarda aue. cap. 12. 85
De Anate campestri, Canne Petiore Gallorum, seu Tetrace Bellonij. cap. 13. 96
De Stella aue dicta. cap. 14. 98
De Oedicnemo Bellonij. cap. 15. 98
De Perdicibus in genere. cap. 16. 103
De Perdicibus in specie, & primum de Perdice Græca Bellonij. cap. 17. 137
De Perdice ruffa, siue de Perdice maiori. cap. 18. 138
De Perdice minore, siue cinerea. cap. 19. 140
De Perdice Damascena. cap. 20. 143
De Perdice alba, siue de Lagopode. cap. 21. 143
De Coturnice Latinorum. cap. 22. 150
De Ortygometra. cap. 23. 174
De Cynchramo. cap. 24. 177

Capita Libri Decimiquarti, qui est de pulueratricibus domesticis.

DE Gallo Gallinaceo, & Gallina. cap. 1. 183
Diuersarum Gallinarum, & Gallorum descriptiones, & primò de alba cristata, & aliæ fermè in lapideam conuersa. cap. 2. 307
De Gallina pumilione. cap. 3. 309
De Gallinis Patauinis. cap. 4. 310
De Gallo, & Gallina pedibus pennatis. cap. 5. 312
De Gallo, & duabus Gallinis Turcicis. c. 6. 316
De Gallo, & Gallina ex Persia. cap. 7. 317
De monstris. cap. 8. 319
De peregrinis quibusdam Gallinaceis dictis & primò de Gallo Indico aurito tridactilo. cap. 9. 330
De Gallo alio Indico. cap. 10. 332
De Gallina Indica. cap. 11. 333
De alijs duabus Gallinis Indicis. cap. 12. 334
De Gallinis Guineis. cap. 13. 336
De Gallina Lanigera. cap. 14. 339
De Gallo Scotio syluestri, & de Morenna Anglorum. cap. 15. 340
De Gallo palustri. cap. 16. 342
De Capo. cap. 17. 343

Capita Libri Decimiquinti, qui est de Auibus, quæ simul se pulùerant, & lauant.

DE Columbis in genere. cap. 1. 355
Diuersarum aliquot Columbarum descriptiones, & primùm earum, quibus pedes nudi sunt. cap. 2. 462
De Columbis pedibus hirsutis, siue pennatis. cap. 3. 466
De Columbis peregrinis. cap. 4. 470
De Palumbo maiori, siue torquato. cap. 5. 484
De Phabe, seu Palumbe minori. cap. 6. 497
De Oenade, seu Vinagine. cap. 7. 497
De Alchata, siue Filacotona Arabum. c. 8. 501
De Columba Liuia. cap. 9. 503
De Turture. cap. 10. 505
De Passere in genere. cap. 11. 529
De Passeribus in specie, & primùm de Passere albo cap. 12. 556
De Passere maculato siue tricolore. c. 13. 558
De Passere albicilla. cap. 14. 559
De Passere montano. cap. 15. 560
De Passere syluestri. cap. 16. 561
De Passeribus congenere. cap. 17. 562
De Passere torquato. cap. 18. 563
De Passere pusillo in iuglandibus degente. cap. 19. 563
De Passere stulto Bononiensium. cap. 20. 563
De Passere Illyrico. cap. 21. 564
De Passere Indico macrouro rostro minaceo. cap. 22. 565
De Passere Indico macrouro alio. cap. 23. 567

INDEX

De Passere Indico alio brachyuro. cap. 24. 567
De Passerculo brachyuro nostrate. cap. 25. 567
De Passere erythromelano Indico, siue uropygio. cap. 26. 568
De Passere Indico sine uropygio alio cyanerythomelano. cap. 27. 569
De Passere Indico alio porphyromelano caudato. cap. 28. 750
De Emberiza alba Ornithologi. cap. 29. 571
De Emberiza pratensi. cap. 30.

Capita Libri Decimisexti, qui est de Auibus bacciuoris.

DE Turdis in genere. cap. 1. 575
De Turdis in specie, & primùm de Turdo uisciuoro. cap. 2. 593
de Turdo pilari. cap. 3. 595
de Turdo Illade, siue tylade. cap. 4. 597
de Turdo simpliciter dicto. cap. 5. 599
de Merulis. cap. 6. 602
de Passere solitario, quem tertium Merularum genus, secundum Aristotelis esse tenur. cap. 7. 614
de Passere solitario congenere. cap. 8. 617
de Passere solitario Bellonij. cap. 9. 619
de Merula montana Germanorum. cap. 10. 620
de Merula torquata. cap. 11 620
de Merula bicolore. cap. 12. 624
de Merula congenere. cap. 13. 625
de Merula congenere alia. cap. 14. 625
de Merula rosea. cap. 15. 626
de Merula Brasilica. cap. 16. 628
de Merula apode Indica. cap. 17. 629
de Merula saxatili, siue Caryocatacte Ornithologi. cap. 18. 630
de Sturno. cap. 19. 631
de Coccothrauste Ornithologi. cap. 20. 645
de Coccothrauste Indica cristata. cap. 21. 647

Capita Libri Decimiseptimi, qui est de Auibus vermiuoris.

DE Regulo. cap. 1. 649
De regulo alio non cristato. cap. 2. 653
de Passere Troglodyte. cap. 3. 654
de Passere Troglodyte Bellonij. cap. 4. 656
de Asilo aue. cap. 5. 657
de Hirundinibus in genere, & de domestica priuatim. cap. 6. 658
de Hirundine agresti siue rustica Plinio dicta cap. 7. 693
de Drepanide, siue Riparia. cap. 8. 694
de Hirundine marina aue. cap. 9. 669
de Apode. cap. 10. 698
de Vpupa. cap. 11. 702
de Paris in genere. cap. 12. 710
de Paris in specie, & primò de Paro maiori. cap. 13. 713
de Paro Indico. cap. 14. 714
de Paro caudato, seu monticola. cap. 15. 715
de Paro cæruleo cap. 16. 721
de Paro palustri, cap. 17. 722
de Paro atro. cap. 18. 733
de Paro cristato. cap. 20. 742
de Paro syluatico. cap. 21. 722
de Motacillis in genere. cap. 22. 724
de Motacilla communi, quam vulgò albam vocant. cap. 23. 724
de Motacilla flaua. cap. 24. 728
de Motacilla flaua alia. cap. 25. 729
de Spipolis dictis. cap. 26. 730
de Stuparolis vulgo dictis. cap. 27. 732
de Muscicapis. cap. 28. 736
de Ruberta. cap. 29. 739
de Frithaco, siue Rubecula. cap. 30. 731
de Pyrrula, siue Rubicilla. cap. 31. 744
de Phœnicuro, siue Ruticilla. cap. 32. 746
de Antho, siue Floro. cap. 33. 750
de Hypolaide, seu Curruca. cap. 34. 752
de Canneuarola Bononiensibus dicta. cap. 35. 754
de Atricapilla, seu Ficedula. cap. 36. 756
de Oenanthe, seu Vitiflora. cap. 38. 762
de Lusciniola. cap. 29. 765

Capita Libri Decimioctaui, qui est de Auibus Canoris.

DE Auibus canoris in genere. cap. 1. 267
De Luscina. cap. 2. 771
de Carduele. cap. 3. 798
de Spino, seu Ligurino. cap. 4. 807
de Passeribus Cannarijs. cap. 5. 814
de Fringilla. cap. 6. 816
de Montifringilla. cap. 7. 821
de Linaria. cap. 8. 823
de Linaria rubra. cap. 9. 825
de Alauda. cap. 10. 827
de Alaudis in specie, & primùm de Alauda cristata. cap. 11. 841
de Alauda non cristata. cap. 12. 844
de Calandra, seu Alauda maxima. c. 13. 846
de Alauda cristata minore, & illi congenere. cap. 14. 847
de Alauda pratorum Bellonij. cap. 15. 849
de Alauda congenere ex quorundam sententia. cap. 16. 849
de Chloride. cap. 17. 850
de Chloride Indica. cap. 18. 852
de Citrinella Ornithologi, siue Thraupide Bellonij, & alijs quibusdam luteis. cap. 19. 853
de Serino Ornithologi. cap. 20. 854
de Luteis dictis, & illis congenere. c. 21. 855

INDEX
HORVM SEX LIBRORVM
Ornithologiæ copioſiſsimus

Latinus, Græcus, Hebraicus, Chaldaicus, Italicus, Gallicus, Hiſpanicus, Germanicus, Belgicus, Anglicus, Scoticus, Polonicus, Illyricus, Turcicus, Indicus, & aliarum linguarum.

A

*A*Braham cur Columbam ſacrificare iuſſus. 418. 49. multarum gentium pater dictus 419. 35. ſacrificans cur quadrupedes diuiſit, non autem aues 419.20.
Acalantis 799. 15. 809. 12. cæcos parit prouerb. 808. 16. quæ aues eo nomine veniant 808. 19. Cans nomen eſt 551.5. 808. 12.
Acalanthula 798.19.
Acanthyllis 809. 6. Bellonio quæ auis 693. 14. eam odit Alauda 834.44.
Acalantia 799.52. 809.12.
Acanthis. Vide Ligurinus, eam odit Alauda & cur 813. 16. pro Carduele accipitur 799.8. cum Chleride confunditur 808. 45. cum Luſcinia confunditur 799. 10. Non eſt Carduelis 798.50.
Acantis ſyluaticæ 808.48.
Acantis Turneri 750.48.
Acanchydes q̃ aues dicãtur 808.19
Acantis Diana 808.6.
Accanbis verba quæ Callimacho. 808.4.
Acanthidis puellæ fabula 813. 28.
Arcadelantes 799.52.
Accipitres in Alaudas ſæuiunt 834. 46. eorum actus in venando Columbas 394.13. Columbã literas portantem in aere occidit 401. 8. Columbas magis, quam alias aues capiunt 392. 20. ei comparatus Aiax 588. 12. Patroclus 643. 2. cur hominibus exoſi 379.6. Diabolus 268.37. epilepſiæ laborant 162. 39. fœmina mare pulchrior 72. 28. ne inuolet Gallinarum 242. 4. eius & Luciniæ apolog. 797. 5. ei non tenditur rete 443. 27. quæ celeritate Columbam inſequatur 393.40. qñ eam inuadant 379.36. Turdos capiunt 588. 9. vnde dictus 395.20. eius voce audita ouæ Gallinæ vitiantur 241. 38. vt ad Thaſiani aucupium inſtituantur 54.28. vt Colũbæ eſu afficiatur 394.3. vt eam venentur. 394.53. vt fugetur 242.9. eos vt occidant Colũbarij 385.35. eos vt timeant Gallinæ 314. 38. vt Turdo viſciuoro capiantur 595. 1. Quindecim Colũbas occidens quid portendat 414.37.
Accipitres Chiluones. 493.50.
Accipiter Columbarius 391.25.
Accipiter Palumbicida 362.27.485 .10.141.55.
Accipiter Perdicarius 127.24.126.
Accipiter Qualearius 166.51.
Accipiter Rubetarius 241.54.
Acir cur Pauo dictus. 19.14.
Acbilec Accipitri comparatus 293. 53.304.20. eũ cur increpet Vlyſſes 170.15. cur Gallinis comparatus 234.35. eius & Patrocli amicitia 515.37.
Achyroſis quid 670.24. contra Aconytum remedia 291.4. vbi non naſcantur 76.55.
Acontilus. 152.13.
Acredula 660.14. 775.12. & inde eſt mali hominis 774.32. cum eſſe Luſciniam 774.26.
Actalantia 699.52. 809.13.
Acronis error 144.35.
Acropolis vbi 42. 1.
Adæus Alectryon 348.17.
Adipes vt feruentur 289.49.
Adiantum cur in nido ferat Vpupa 707.45. cur detur Gallis 239. 2.
Adonis exitium 107.45.
Adoptionis falſæ typus. 130.16.
Adriani Iunij lapſus 485.34.
Adulatoria hieroglyphicum 680.45
Aedificationis ſtudioſi hieroglyphicum 689.19.
Aedonis fabula 685. 14. eius frater in Vpupam 685.40. eius mater in Alcyonem 685.37.
Aedones Lybyſſæ 772.24. 789.36.
Aegrorum vires vt reſocillentur 350.46.
Aegithalus cum Caprimulgo confunditur 710.43. eius etymum 710. 46. 711.9. quæ auis 711.3.
Aegythus Longolij 752.35. quæ Ariſt. Bellonio 842.2.
Aegothele qui dicatur 29.39. ad Aegilopas 453.34.
Aegyptus quid myſticè 431.33.
Aegypij Gallũ Oſiridi immolãt. 256. 42. ĩ lectu pulla veſte vſi 372.37 Lunam honorant 163.25. eorum monachi cur piſcib. abſtinerẽt 575 40. eorũ mulieres quomodo in balneo ſe pinguefaciãt 295.32. quomodo Coturnices ederent 169.23. eorum regnum cibus 450. 20.
Aeliani error 395.33. 498.36. explicatus. 117.36. 388. 50. 390. 49. laus 121.10.
*Aeneas vt aureo ramo potit*r 412.25
Aeneas Vizanius medicus 87. 47.
Aeodon in Luſciniam 685.41.
Aequalitatis in diſtribuendo hieroglyphicum 680.12.
Aeris hieroglyphicum 418.28.
Aeſychilus correctus 705. 28. eius error 702.50. interitus 202.25.
Aeſculapio Gallus dicatus 255. 35. et cur Galinæ immolatæ 276.54.
Aeſopi Tragici centenaria poena 792.10. cur Luſcinias oderet, ibi.
Aethiopes vt ſolem edere. 162.28.
Aethonis exitium 107.45.
Aethra Homeri mater 417.36.
Aethyia quæ auis 603.8.
Africus ventus qualis 155.37. vbi vino noxius 257.10.
Agamemnon cur Anij filias in exercitu ſuo eſſe voluerit 447.13.
Agaricus quare in doloribus inteſtinorum omittatur 284.40.
ad Agros pinguefaciendos 303. 46.
Aggregatoris error 846.35.
Aglophotis quæ herba 173.3.
Agnus anniculus ſignificat innocentiam 420.13. cum non habens cur Columbas, vel Turtures offerret. 421.10. in ſacrificio martyrem ſignificat 423.56.
Agricolæ error. 700.34.
Agripina Turdus 583.55.
Aiax Accipitri comparatus 588.12
Alani vnde dicti 150.6.
Alania regio 250.18.
Alaudæ 47.1. Acanthidem odit, & cur 813. 16. eius æquinoca 827. 40. antiquitas 827.35. aſſa appetentiam conciliat 838. 36. eius augurium, & præſagium 835. 38. auis pulcratrix eſt. 2. 9. 832. 20. eius cantus, &

volatus 833.32. canit volando. 833.33. capiẽdi rõ 834.1. eius caput cur sceptres in Aegyptiaca tabula esse depictũ 836.4. ẽ S. Christophori baculo picta, & cur 837.40 Cerrim non esse 830.34. cognominata, & denominata ab ea 834.1. & inde cur autumno, & hyeme pinguior, quam æstate 838.52. cur coturnicibus similes dicta 832.8. cur epitubidios dicta 840.10. cur ea in insignibus suis vterẽtur Austriaci 838.16. cur ipsa terra antiquior esse dicatur 836.1. cur à Lẽnijs colatur. 832.35. cur ova parũ foueat 833.14. eius etymologia. 829.47. eius fabula, & apologi 839.50. epilepsis laborat 162.39 forma, & descriptio 832.4. genera & differ. 821.46. inimicitia cum Arcturo sidere 814.46. de ea, & Immussulo apologus 840.38. locus & migratio 832.38. moralia mystica 835.50. mores, & ingenium, & victus. 832.18. morbi 834.30. nidus, partus 833.1 in nido eius parit cuculus 833.28. non dr̃ à laude 829.50. nõ oẽs migrãt 832.44. ova eius non fouentur à bufonibus 833.10. perspicacia eiª in cognoscẽdis sibi noxijs 832.27. de ea prouerbia 839.4. quæ à colicos dolores valere creditur 839.5 qñ esui aptior. 838.37. qñ nidificet 833.5. qñ pinguis 837.36. ea qui abstinere debent 834.34. quo tpe canat, & cur non. 833.10.43. quot pariat 785.46. 812.53 833 feminibus gaudet 767.54. sinapis semine moritur 834.54. sympatia & antipatia 834.40. tẽperamentum 838.36. vbi non reperiantur 157.6. 832.55. vbi toto anni tempore conspiciantur, 832.49. vox Gallica est. 828.11. vsus in cibis, & medicina. 838.28. & inde in insignibus 838.10. vt Accipitres timeant 834.46. vt cũ Vpupa cõfunditur, 710.20. vt contra fascinationem sese tueatur 832.28. vt Noctua capiatur 834.6. vt retib. ibid. vt noctu 834.16.

Alauda campestris. 308.20.

Alauda cælipeta 844.35.

Alauda canora 844.34.

Alauda capellata 831.12.

Alaudæ congeneris carnis qualitas 850.1. descript. 849.52. icõ 850.

Alaudæ cristatæ cãtus, locus, volatus 842.37. carnis tẽperamentũ 841.1. cordis facultas 843.21. cur colicis medeatur 843.36. forma, & descriptio 841.22. & 342.1. icon 741. synonyma 841.4. vbi degat 842.48. volandi modus 842.46. vsus in medicina 843.1. vt aduersus colicum dolorẽ vsurpetur 843.13. vt comburatur ad eundem dolorẽ. 843.29. vt cõdienda. 644.8.

Alauda cristata minor 831.50. descriptio 848.13. icon ibid. gregalis est 848.16. nõ canit 848.2. & inde vbi degat 848.15. vbi nidificet 848.18.

Alaudæ cristatæ senis descriptio. 842 8. icon ibid.

Alauda fera 844.32.

Alauda marina 829.19.

Alauda maxima. vide Calandra.

Alaudæ non cristatæ cantus, volatus locus aucupium 845.26. forma, & descriptio 844.40. icon 845. quando magis pinguescat 845.46 quomodo apud Gallos ad cibũ concinnetur 145.55. synonyma 844. 16. vsus in cibis 845.40.

Alauda pratorum cur sic dicta. 849. 18. descriptio 849.8. & inde etymum 849.18.

Alauda sylvestria quæ 831.53.

Alaudæ varium 841.18.

Alauda legio quæ 828.6. vnde dicta 828.16.

Alauda miles 828.1.

Alauda piscis 829. Pauonem posse dici 6.46.

Alauda vir qui dictus. 827.52.

Alaudarius Accipiter quis 835.24. 834.46.

Alaudium vnde dictum 855.18.

Albani vnde alci 150.10.

Alberti error 62.5. 90.40. 143.48. 174.50. 189.39. 604.1. 143.48 750.33. 756.13. eius opinio de conceptu Perdicum absq; mare refellitur 118.45. cum Veteribus conciliatur 120.28.

Albicilla 756.33. caudam motitat 724.44.

Albicula quæ 726.26. ad Albugines 133.6. 289.15. 453.33.

Albugo quid 191.16.

Albumẽ lac Gallinæ dicitur. 252.48 quid sit, & eius synonyma. 191.12

Alchaũ caro quibus prosit. 501.53. constituto 501.52. historia 501. 30. icon 502. quæ auis 498.18.

Alcibiades cur Coturnicem sub veste gestaret 169.43. eius, & Socratis apophtegma 273.20.

Alcidamãtis filia in Columbã 447.6

Alcion 772.36. Hirundo marina dicitur 698.26. in eam mutata mater Aedonis 685.37.

Alectoriolophos herba 250.35. eius seminis vis contra id quod in oculos incidit 689.25.

Alector Argeæ 184.8. Epei 184.7.

Alectorias gemma 253.3.

Alectorias lapis verus, 253.20. in ieore Capi reperti descriptio 253. 10. in ventriculo 253.13.

Alectoriæ pillulæ 254.3.

Alectryon cur in Gallum mutatus 275.38. eius fabula 275.28.

Alectrion Amphitrionis pr̃ 184.17

Alectrion dux Philippi 184.14.

Alectryon Martis comes, & eius fabula 254.45.

Alectryon Persarum rex 184.10.

Ales cristati oris 190.12.

Ales excubitor 150.10.

Alexander Magnus quanti fecerit Pauones 5.33. ei quid Hirundinis garritus portenderit 675.45.

Alexandri Seueri conuiuia 293.40.

Alitæ vsus ad impinguandos Palũbes. 493.6.

Alium cur Gallis exhibeatur, & cur equis 238.50. eius semẽ Sturno mortiferum 643.25. eius vires 115.14.

ad Alopeciã 188.4. 453.22. 556.3.

Aloysij Mundellæ error. 104.10. opinio de Coturnicis nostratis vtilitate 133.25.

ad Alphos 645.5.

Alsine corniculata Clusij. 253.2.

Alta contemplantes cadere. 590.50.

Aluco vt Gallo maior dicat. 195.24.

Alueoli cur in Gallinarijs ponantur. 220.22.

Alumni error 846.33.

Amaracus 128.4. de Amasi rege apophtegma 131.23.

S. Amatoris anima in cælum à Columba elata 406.16.

Amatoriarum illecebrarum hieroglyphicum 418.25.

Ambiuaritæ Gallos ad pugnam instituunt 238.34.

Ambitiosorum typus 22.36.

S. Ambrosij error 506.1. 516.30.

Ambrosius Morendus 185.48.

ad Ambusta 286.44. 453.27.

Americanorum superstitio 126.51.

Ameringa 857.34.

Amia Aristoteli 506.18.

Amicis non esse fidendum 840.27.

Amictilium hieroglyphicum 680. 43.

Amicitiæ mutuæ quatuor celebratæ 515.36.

Amor vitæ spatium minuit 491.8.

Amomi delineatio 410.8. de eo quæstio 409.50. & inde vnde aduectatur 410.2.

Ampelis 746.20. 736.44.

Anacreontis Columba 377.26.

Anagallis 252.38. 543.35.

Anagallis purpurea. 677.4.

Anagogia sacrificaria 407.47. ex Anatis adipe sorbitio 277.30. cum Gallina amicus est. 339.46. ieiur humidũ habet 295.11. eius ova Gallinis supponuntur. 224.31. ea excludit Gallina. 14.12.

Anas campestris 91.33. 74.50. eius caro 96.41. descriptio 96.14. cur Otidis species credita 96.34. cur cũ Otidi subiũgat Belloniu. 96.7.

cursu valet 96.40. mas vt à fœmina distet 96.44. quā auē ita vocēt Galli. 96. 26. eius victus 96.45. vt capiatur 96. 28. vt se defendat contra aucupes 96. 29.
Anas terrestris cur sic dictus 96.23.
Ancillæ Turdis similes 589. 41.
Andreæ à Lacuna error 231.32.
Angelus Colūbæ figura apparet S. Alouino 404. 6. eius tuba Passeri comparata 543. 80.
Angelus quæ auis 501. 46.
ad Anginam 453. 53. 690. 5. 290. 26. ad occultam 280. 25.
Anglia caret Ficedulis 760. 31.
Anglorum moneta cur sterlingi dictæ 643. 50.
Anguillæ Mæandri laudatæ 583. 14.
Anguis cur in culeum inderetur 240. 55. eius pictura quid notet 459. 16. ei terrori est Gallus 240. 51.
Anima Passeri similis 549. 14 552. 48. eam à Diabolo exagitatā Passer significat 552. 45. eius duæ alæ per duas Colūbas designatæ 441. 40. ea & corpus per duos Passeres in Euangelio significātur 553. 50. eius hieroglyphicum 554. 1.
Animalia epilepsiam patienti a innoxiè edi. 171. 36. quæ ova pariant 258. 9. quæ fœcūdiora 812. 50. numinātia quot ventres habeant 93. 30. sanguinea quatuor notis mouentur 629. 20. suapte natura timida quæ 639. 10.
Animi candidi signum 270. 55.
Aniī filiarum fabula explicata 447. 32. cur in Colūbas mutatæ 447. 11 quicquid tangunt in vinum, segetem & oleum cōuertunt 547. 12.
Annuli aurei, & argentei mira vis 392. 2.
Anseris adipis vis 303. 31. amasiis donatus 163. 93. de eo comestio gloriari quid 79. 29. cū Gallina amicus est 239. 46. eū gustare quibus vetitū 298. 23. iecur humidū habet 295. 11. Isidi immolatus 43. 16. de eo olim fiebat sacrificiū 254. 41 eius ova excludit Gallina 14. 12. qui eis abūdēt 120. 36. Romano sacrum Hannibal 44. 1. quādo eū ederet Seuerus 293. 40. Vētriculi eius 295. 16. verecūdus est 318. ad vigilias valet 792. 30. eius vox. 116. 39.
Anser ferus 650. 40.
Anserini adipis temperies 289. 44. vis 289. 37. 290. 21. iecoris deliciæ 132. 12.
Anthemonidis glorioſi militis tactatio 526. 40.
Anthia piscis 750. 25.
Anthos Nestoris filius 799. 35.
Anthi historia. Vide Florus, non est Carduelis 799. 34.
Anthus author is 750. 52.
Anthus Græcorum 529. 5.
Anthi Ornithologi icon. 715. descriptio. 731. 1. & inde.
Antichristus 261. 4.
Antiochus Syriæ rex vt occisus 676. 4
Antonini Pij benignitas 306. 32. numus 24. 28. cū tribus Gallis 306. 30.
Antonij clades præsisa 636. 8. ex Gallorum, & Coturnicum pugna quale augurium petijt 239. 46.
Antonia nauis vnde dicta 676. 8.
Antonius corporis magnitudine memorabilis 126. 25.
Antonij Gainerij error 592. 10. 642. 7
Antonius Gigas Forosemproniensis 27. 34. 568. 8.
Anubidi Galli immolati 256. 43. ad Ani apostemata 287. 42. procidentiā 285. 43. rupturas 290. 35.
Apertibus quæ auis, & eius dissidium 812. 16.
Apri esus 57. 16. non sunt in Creta 76. 50.
Apes auis 698. 7.
Apex pro crista 195. 50.
Aphron 543. 31.
Apiastra 712. 5. muscis vicitat 738. 34.
Apibus cur insidietur Hirūdo 674. 4. esse ferā naturæ 360. 6. ne inedia pereant 139. 52. nec ferā, nec mansuetæ naturæ sunt 668. 10.
Apollinis statua qualis Neapoli 413. 30. eius statuæ vbi Columba insidet 459. 28.
S. Apollonia vt satellites timuerit 789. 18.
Apollonius Passeris vocem interpretatur 545. 6. mutuam nutritionē adhortatur 545. 5.
Ad apoplexiam 135. 453. 44.
Apos 532. 15. capiēdi ratio 701 10. circa mare versatur 561. 26. cognominata 701. 25. cur semper volet 700. 20. cur Aquilam nō generare dicatur 701. 37. in delitijs haberi 532. 18. descriptio. 700. 1. eius duo sunt genera 660. 31. etymū 698. 3 genus, & differentiæ 699. 1. inter Hirundines non recensetur 699. 6. 661. 17. Hirundo marina putatus 661. 36. icō. 699. locus 700. 18. nidus 700. 40. nunquā stat, aut sedet 700. 2. palpebras habet more terrestriū 700. 7. pedū vsus 700. 10. pedū cōstitutio 699. 14. de eo puerbiū 701. 32. eius pulli, vbi in pretio 701. 48. quātū visu valeat 701. 8. qui populi ita dicti 701. 26. qui populi eos nō edāt 701. 45. vbi sēper appareāt 700. 30. eius victus 701 1. volatū 700. 18. eius volatus, vt ab Hirundinis volatu differat 700 26. vsus in cibis & medicina 701. 40. vt eos capiāt pueri in Zacintho insula 701. 14. vt capiātur cicadis 701. 18. vt differant ab Hirūdinibus 660. 49. vt his destinguātur 699. 6. vt lateant 700. 22. vt lateant 700. 34.
Apos maior 698. 49. (44.
Apos minor 693. 15. quæ 560. 34. &
Apostolos cur Deus simplices esse voluit, sicut Columbæ 438. 6. & inde in apotheosi Imperatricū Panocō secratus, & cur. 2. 23.
Appius Claudius augur. 18. 50.
Aprilis cur corqualeat dictū 165. 53
Aqua vitæ Gallinis lethalis 243. 1.
Aquila accipitrem quindecim Columbas occidentem fugans quid portendat 414. 40. ab auibus in regē electa, & cur. 6. 15. clāgorē eius spernunt Colūbæ 365. 17. Columbæ augurium extinguit 412. 25. Colūbā vngulis tenens qui portēdat 414. 4. cur eam inter astra collocarit Iupiter 914. 46. cur Pauonis caudā non dederit 16. 51. cur ei sacra 20. 48. cur Ornithologiæ sit exordiū 1. 39. cur in numero Faustinæ sculpta 23. 15. eius fellis facultas 135. 37 292. 9. eius hebetudo 202. 25. Herodius dicta quæ 536. 17. inimicitia cū Colūbis 395. 30. 396. 1. & inde Gallinam in gremiū Liuiæ abijci 260. 8. Iouis curru successit 2. 23. Iouē ferens in antiquissimo marmore picta 24. 27. Ioui nectar adfert 417. 48. ne inuolet in Colūbarium 242. 4. non generat Colūbam 374. 12. 443. 30. eā nō generat Cypsel 721. 34. in numo Antonini Pij picta 24. 29. Palūbū in cunis adsumenti ponens, quid portendat 413. 41. ei pugnat Trochilus 653. 35. quando clangat 392. 36. quas magis timeant Colūbæ 396. 28. salacitatem toto anno nō exercet 206. 1. eius senecta, prouerbiū 839. 44. eius in virginē mirus amor 30. 35. vises 202. 18. vnde dicta 202. 21 vulpi & serpētibus inimica est 94. 24. vt Aeschylū occidit 202. 15.
Aquila Iouis, & eius victus 93. 53.
Aquila marina quæ 396. 31. eius vocem agnoscunt Columbæ 365. 12.
Aquilegia cur Colūbina dicta 410. 25
Aquilo ventus qualis, & cur sic dictus 156. 6.
Arabes aconitū, & cicutam confundūt 586. 9. eorū de Sturno, & cicuta confusio 642. 4. (13.
Aracus cur faba veterū putetur 217
Arbores minusculæ sunt fœcundiores 537. 56. quæ diutius viuāt 538. 2
Archāgelus Graphius 625. 20. de Archigallis epitaphium vbi 184. 32. qui sic dicti 184. 30.
Archyta Columbam ligneam volatilem fecit 458. 22.
Ardea 702. 35. non esse Accipitrem 552. 25. vbi nidulatur 551. 20. in volatu

volatu pedib⁹ p cauda vtitur 16.58
Ardea pella cur Alaudæ dissidet 834.43.
Ardea stellaris 78.32. color 87.55.
Area retis quid 805.1.
Aretusa Columbæ cõparata 392.55.
Aretusa fons vbi 165.47.
Aretulæ augurium 413.45.
Argatylis 695.12. nidus 693.55.
Argilla Columbina 410.46. ad argema 289.15.
Argonautæ Columbam secuti 402.24 cur bene sperare iussi 413.15.
Argi oculis caudã Pauonis ornat Iuno 30.5. eius oculi quot 29.55. cur παυοπτης dict⁹ 25.50. cur πρεσβυς dictus 30.1. cum per Pauonem significabant veteres 22.27. quid mythologicè significet 30.18. per eũ quid veteres intelligerent 21.27. vt à Mercurio occisus 30.2. eius in Pauonem mutati fabula 25.50.
Aries ab Abraham sacrificatus quos denotet 419.24. castrati medullæ venenũ, & vt ei resistatur 55.56. epilepsia laborat 162.38. Ioui sacrificatus, & qualis 650.43. Sacerdotum primus ordo 260.50.
Arionis sonus suauis 393.17.
Aristander Telmissens vates 676.1.
Aristippus canis regius dictus 131.5 eius dictum 131.20. luxus 132.6 quanti emerit Perdicem 131.7.
Aristodicus Passeres è templo deorũ abripit 645.38. oracula contemnit 545.26. vt furatis è templo Passeribus deos irriseris 545.20.
Aristolochia rotunda 252.55.
Aristomon Atticoperdix cur dictus 113.50.
Aristophanes explicatus 73.46.
Aristotelis correctus 224.36. 489 772.35. error 85.26. 162.32. 197 14. 705.12. 741.6. eius & Plinij de casu pennarum Pauonis contradictio 18.26. explicatus 13.25. 206.38. reprehensus 14.9.
Armidæ comptus descriptus 4.16.
Armigeri serui pretium 771.48.
Arnea vnde dicta 45.5.
Arnoldi Villanouani error 175.17.
Arquata 177.31. 380.55.
Arquatus vt sanetur 103.16.
Ad articulorum dolores 555.48. 290 49. 450.40. 452.39.44.
Arundo phragmites spinas extrahit 692.10.
Asarandos 850.48.
Asclepias veterum 677.44.
Ascolopax quæ 107.20.
Asellio Sabino cur ducenta sex tertia donarit Tyberius 577.10. eius dialogus 577.10.
Asia Columbis caret 396.39.
Asia 87.25.
Asilus quæ auis Bellonio 657.35. descriptio, & icõ 38. vermiculis vitiat 637.37.
Asilus piscis 658.5.
Asini caput vbi octo argenteis venditum 457.43. eum cur odorit Liguri nus 813.17.
Asis regionis numus 305.30.
Aspasia cur Veneri idolũ erexerit 407 28. eius simulacrum 459.5. vt à fœdo labeorũ tumore liberata 407.20.
Asprocolos 956.33.
Assyrij Colũbis abũdãt & cur 365.28
Astarta regina 685.45.
Asteria in Coturnice 156.36. 174.18
Aster Oppiani Carduelis fortè 799. 46. 825.33.
Asteriscum 128.9.
Ad asthma 289.29.
Asteria insula quæ 156.37.
Astulphi cornu sonitus intolerabilis 374.29.
Astragali magnitudo de quibus dicatur 44.36. quid sit 799.45.
Astragalinus Oppiani 799.42. quæ auis 799.37.
Astragallus 799.39.
Astrolinus 799.39.
Atalante aprum occidit 44.36.
Aterbes cur ab Atheniensibus morte multatus 548.8.
Athenæus correctus 37.45. 158.54. eius error 11.46. 80.26. 85.23. explicatus 488.2. eius laus 104.35. quo tempore vixit 105.52.
Atheniensium lex in desidiosã iuuentutem 161.35.
Athleta Tanagræus de quo dicatur. 239.10.
Atricapilla 713.18. 752.44. descriptio 757.1. icon ibid. Vide Ficedula
Atricapillæ alterius castaneo vertice descriptio, & icon 757.30.
Attactio quid in iumento 292.44.
Attaginis amicit. cũ dorcade 123.50 captus mutescit 77.50. ei⁹ caro qualis 66.30. 79.4. cerebri facultas 79 53. ceruos amat 77.48. 94.19. eius conditura 79.44. confunditur cum Starna 106.24. cur auis palustris putata 73 40. cur Perdix dicatur 103.13. cur Ionicus dictus 76.44. eius descriptio 74.35. eum eructare quid 79.29. esus eius quib. prosit 79.50. tum Gallina Betulæ cõfunditur 103 18. Gallinaceos odit 77.48. Gallinagini similis 74.13. eius genera 76.4 hyeme in syluis manet 62.33. icon 75. laus 103.27. de loquentibus fabula 78.49. non mansuescit 77.46. non sunt in Campania, & cur 76.51 non sunt in Creta 76.50. odit eum Gallus 241.16. prærogatiua eius in mensis Imperatorum 575.36. de eo prouerbia 78.3. pulueratrix est 2.8. 73.44. 77.44. quæ loca habitet 76. 26. quam veteres præferrent 79.29 quitta vocentur 78.4. vbi Coturnicis vocem edidere 78.37. victus 77. 33. vsus in cibo 79.1. vt educentur 52.46. 77.30. vox 24 20.77.22. vsus in medicina 79.46.
Attagen Aegyptius laudans 76.46. 583.18.
Attagen alpinus 70.26.
Attagen Bellonij 70.46.
Attagen Ionicus 46.31.
Attagen Longolij 72.10.
Attagenis nostratis descripti 76.12.
Attagen Syluæ ici 36.5.
Attagen veterum qui sit, incertum esse 73.38.
Attagena herba 72.54.
Attagenus piscis 72.47.
Ataginis marini cur pisces di. 79.26
Attaginus vir 72.46.
Athis 773.52. quasi auis Attica 653
Attica volucris 774.7.
Atticoperdix qui dictus 113.50.
Auari per Pauonem expressi 22.15.
Auena cur Colũbis probetur 382.41
Auerrois error 642.4.
M. Aufidius Lurco primus Pauones saginauit 28.22.
Aues ab accipitre occisæ meliores 587. aquaticarum forma 175.23. vt à terrestribus differant 101.6. aquaticæ, vt noctù capiantur 769.4. earum cantus quando magis oblectet 769.4. coeuntes, aut stant, aut sedẽt 207.24. eas cur minus nouerit Græci, & Latini 575.42. delicatiores, & quæ in cibo præferũtur 150. eiusdẽ generis pro regionis diuersitate variant 104.30. fœminæ quæ maribus pulchriores 72.28. fœminæ diutius viuunt, quam mares 117.7. humanum sermonem addiscentes quæ 112.50. ad loquelam imitãdã aptæ 584.1. mares loquaciores sunt quã fœminæ 805.23. nigræ vbi candidæ 31.16. earũ nomina hominibus olim imposita 8.23. pro Gallo, & Gallina sumitur 189.35. eius, & pueri generationis similitudo 214.47. pulueratricibus qui color communis 832.8. quæ Arnæam pelui impositam ad littora perduxerint 45.10. quæ fortiores 161.26. quæ lateant 155.46 quæ pedibus pro cauda in volatu vtãtur 16.48. quæ volacissimæ dictæ 533.34. quibus patrimonia auolent 57.4. quomodo clamore elato ex alto decidant 400.53. taxi granorum esu denigrant 534.10. tempore coitus magis garriunt 116.23. rapaces vt fugientur 242.8. vncæ cur subuentaneæ non pariant 208.2.
Aues albæ Legopades creditæ 145.50
Auis anonymi icon 766.
Auis Afra quæ Horatio 16.30.
Auis aurea, & eius forma 853.36.
Auis Cæsaris quæ Vngaris 80.41.
Auiũ canonarũ corporis affectus 769 45. earum cæcitatis incipientis, &c.
Aciũ 769.53. cæcitatis cura 769.49

crucum, & tibiarum fractura curatio 770. 1. cur ſeparatim de eis agatur 767. 36. cur purgientur 769. 16. diuerſum genus non conſtituunt 767. 30. ſub diuerſis generibus cõprehendi poſſunt 767. 33. eplepſia earum, & quomodo vitãda 770. 28. morbus ſubtilis, eius ſigna, & cura 770. 16. oris affectus cura 770. 34. pennarum deſtruuij ſigna, & cura 770. 42. phlegmones curatio, & quæ ei ſunt obnoxia 770. 16. earũ potus qualis eſſe debeat 767. 50. qua arte tãtum in autumnum differant 769. 14. quæ inſectis, & carne gaudeãt 757. 56. & 758. 1. earum quæ roſtrum habent imbecille deſcriptio edulij 768. 35. quomodo clauſionis tempore paſcẽda 769. 27. quomodo, & quibus purgentur 769. 20. victus 767. 50. vt aſthmate laborare cõtingat 770. 23. vt incluſæ ſeruandæ 769. 38. vt min⁹ morbis ſint obnoxiæ 770. 47. vt à pediculis nõ infeſtẽtur 769. 36. vt podagra laborare cognoſcãt. 770. 20.

Auium domeſticarum cum iumentis amicitia 239. 38.

Auis extrema 86. 42. 105. 47.

Auium granuorarum genus duplex 2. 3.

Auis lini quæ 800. 18.

Aues lotrices 2. 4. earũ diuiſio 2. 9.

Aues lotrices, & pulueratrices ſimul 2. 5.

Aues Lybicæ quæ 36. 36.

Auis marina quæ 168. 3. (611. 48.

Auis Merula ſimilis mira generatio

Auis niuis quæ Venetis 725. 30.

Aues Perdices dictæ 107. 36.

Aues pulueratrices 2. 4. eis cur primus locus datus 2. 6.

Aues noua, ſiue externa quæ 581. 14 etiamnum nomẽ ſeruãt 106. 4. 105. 47. quãdo venere in Italiã 105. 55. earũ magnitudo, & ſapor 105. 55.

Auis Paradiſi 702. 12.

Auis picta quæ 7. 43.

Auis rara quæ 27. 50.

Aues rubri criſtatæ 196. 5.

Aues ſaccharinæ quæ 814. 14.

Aues terreſtres quæ 1. 44. cur aquaticis nobiliores 1. 46. exornant menſas principũ 1. 48. earum quæ nobiliores 2. 1. quot ſint genera 1. 55.

Aues Syriæ 43. 24.

Aues variæ quæ Ouidio 516. 1.

Aues vermiuora ſimpliciter dicta quæ 575. 34.

Auguria diuina quæ 415. 17. fauſtũ 258. 50. paruarum auium magnæ aues extingunt 412. 23.

Auguſtini error 536. 14.

Auguſtus accipitri cõparatus 393. 20

Aureola auis 853. 36. (290. 2. 452

Ad auriũ apoſtemata 289. 55. dolores 48. 527. 40. ad puruletas 289. 35. 290. 8. ad earum vitia 289. 30.

Auroræ inſtantis ſignum 139. 29.

Aurum nõ conſumi à membris Gallinarum 243. 38. ſapientia ſymbolum eſt 441. 54. eius venenũ 243. 35. vt ſpiritus recreat 351. 38.

Aurum ouatum cur ſic dictũ 304. 4.

Aureus ramus, quẽ quærebat Æneas quid denotet 441. 52.

Auſtriacæ familiæ inſignia 838. 13.

Authoris humilitas 146. 1. eius opinio de cõceptione Perdicum 119. 25

Autonous Oenum mutatus 813. 43.

Auxilij implorationis ſymbolũ 813. 43.

Axius eques quanti Columbas venderet 353. 46.

B

Babylonij quomodo ouа in itinere coquerent 301. 35. vexilla ſua Columbæ imagine inſigiunt 408. 4.

Baochides meretrices Palumbem petere quid ſignificet 495. 24.

Balearis maior inſula Columba dicta 356. 29.

Baptiſtæ Pij error 184. 52.

Barba in Gallinis quid 37. 4.

Barbari hieroglyphicum 681. 8.

Baſilica auis 651. 6.

Baſiliſci hiſtoria 650. 11. Gallum timet 241. 5. non generari ex ouo Galli 221. 28. eius peſtilens virus 241. 7. domeſtici generatio 83. 43. ſylueſtris generatio, & eius deſcriptio 40.

Batauorum erga Columbas ſtudium 354. 6. earum amore, inſaniunt 334. 11. columbis vſi ſunt pro nũcijs 368. 28. Ligneos Pſittacos ex altiſſimis malis deijciunt 449. 45. multa columbarum genera habent 360. 43. eorum ruſticorum columbaria 380. 23. vt nidos columbarum faciant 381. 24.

Batis 581. 4. 824. 5. quæ auis Bellonio 737. 6.

Beatrici Eſtenſi apparet columba 406. 26.

Beccada quæ auis Gallis 103. 36.

Beccaſſæ color 487. 54.

Beccus quid Gallis 103. 73.

Bedæ error 152. 11.

Bellonius dignitatis auium ordinem inuertit 6. 21. error eius 61. 51. 76 40. 87. 8. 104. 53. 175. 13. 52. 614. 54. 618. 46. 645. 36. 649. 40. 693. 30. eius incõſtantia 90. 10. memoria lapſus 138. 47. eius ordo 6. 18.

Belli ciuilis prioris auguriũ 546. 3.

Beneficentia diuina diuinæ Prouidentiæ filia 255. 10.

Bertij nugæ 126. 13.

Beſſi [illegible] *nauitia notata* 576. 14.

Beta apud aſcræos laudata 583. 16.

Betonica altitis vt alatur 303. 53.

Biſtardæ deſcriptio, ex Alberto 90. 43. etymum 93. 17. 86. 18. cum Vulture confunditur 93. 3.

Biſtionis ales 660. 17.

Bitricus 651. 4.

Blattas, vt fuget Hirundo 667. 15.

Blaſphemi lepra afficiuntur eamque hæredibus ſuis tradunt 247. 37.

Boarina vulgò, & eius forma, & icon. 730. 731. alterius forma, icõ 733. 36. 734.

Boarolæ deſcriptio 733. 36. icõ. 734.

Boethij artificium 458. 52.

Boetiorum nobilem victoriam Gallus indicat 159. 20.

Bohemi Gallos ad pugnam inſtituunt 238. 30.

Bohemica auis 597. 37.

Bolus Mantinieus laudatus 583. 16.

Bonaſa quæ auis 80. 30. quæ Gallina 83. 49. eius facultas in medicina 45. 48. ei portentoſus coitus falſo adſcriptus 66. 16.

Bombardæ luſciniæ dictæ 772. 53.

Bono Deo, & malo qui Galli immolati 256. 55.

Boum amicitia cum Perdice 123. 44. ad eorum nauſeam 292. 43. de eis olim fiebat ſacrificium 254. 47. eorum venditores qui myſticè dicantur 440. 8. vox 203. 6.

Bradamas Athlantem magum ſoluit 588. 8. eius imago columbæ ſimilata 396. 22.

Braſauoli error 301. 23.

Brenthus 602. 14. quæ auis, & cum quibus pugnet 602. 16.

Brittannici Luſciniæ 113. 12.

Brittanni quibus olim abſtinerent 298. 22.

Brutus literas columbis committit 368. 24.

Bubonem odit columba 396. 37. Luſciniam ſuperans quid ſignificet 695. ad vigiliam valet 792. 51. ad Bubones peſtiferos 292. 10.

Budiæ piſcis 6. 38.

Budiæ aues quæ 733. 30.

Bulgoſum piſcis. 107. 37.

Bulbus ſylueſtris 127. 52.

Buſſincam Anglorum eſſe Rubicillam 744. 45.

Butinga Anglorum quæ auis 533. 46. 739. 34.

Butomus quæ planta 785. 17.

Butrio quid 186. 14.

Butyriodor Veneris aduentum vbi ſignificet 407. 50.

C

Cacabas quæ auis 63. 25.

Cacabus 108. 47.

Caccabantes quæ aues 103. 20.

Caccabere quid 137. 41. cuius vox 61. 15.
Caci æstus 112. 34. (452. 30.
Ad Caliacos 134. 23. 282. 37. 454. 6
Cælij error 300. 16.
Cæli donum quæ herba 677. 25.
Cæna veterum, ab ouis incipiebat 174. 54. aduitalis Plinio quæ 28. 28. pōtificalis quæ & vnde dicta 28. 34.
Caerulius Aristoteli 618. 581. 6.
Caeruleus Bellonij 618. 25.
Cæsar Facchinettus Marchio & Senator 33. 10. 852. 28.
C. Cæsaris cædes vt prænuntiata 653. 28. ei augurio fausto sunt Columbæ 413. 7.
Calamodites Aeliani quæ auis 529. 45. cedri folio perit 529. 46. 544. 50.
calandra 593. 49. 775. 3. 799. 23. cātus, volatus 847. 35. descriptio 846. 45. etymū 846. 25. icon 847. Italis quæ auis 831. 54. synonyma 846. 15. vbi carè venditur 847. 44. vsus in cibis 847. 44. vt capiatur 846. 23.
Calathum quid Apuleo 220. 24. (28.
Calcaris dextri Galli mira vis 239.
Calcar vltorū tollere, de quib⁹ dicatur 273. 20. quid significet 236. 43
Calcariæ auibus cur data 197. 17.
Calchas augur præstātissimus 553. 43
ad Calculos 79. 52. 285. 2. 555. 48. 724. 45. 527. 47. 661. 47. 714. 31. 729. 10. 656. 8. 454. 28.
Calecutenses quomodo Gallum immolent 267. 49. (32.
Calepini error 144. 35. 222. 53. 799.
ad Caligantes oculos 689. 5. 135. 55. 289. 12.
Caligula cur Hortensio prodigiosior 28. 35. eius impietas 67. 8. Pauones sibi, & Phasianos immolari voluit 28. 34.
Calix oui quid 191. 2.
Callionimi piscis fellis vis 292. 8.
ad Calutium 453. 20.
Cameli aquā turbidā bibunt 163. 12.
Camilla Accipitri cōparata 392. 47.
Camillus Paleotus 164. 14.
Campana symbolum interioris vigilantia 270. 40.
Canaria insula vbi 814. 4.
Canarij quæ aues 814. 14.
Cancrorum fluuiatilium caro quibus prosit 55. 56.
Caniculæ oculus, vt pīsagiatur 825. 19
Canes accipitribus aues eripiūt 125. 47. cui non oblatrent 409. 15. cur pugnēt 206. 5. cur sese inter hominū pedes cōijciant 539. 27. epilepsia laborāt 162. 37. de eo & Gallo apologus 275. 48. leporarij vnde dicti 55. 11. eius pictura quid denotet 459. 16. qui ad capiēdas Perdices meliores 126. 8. ad rabidi morsū 692. 10. 29. 125. ab eo morsi ova, vt vitent 242. 43. sagacitas 925. 43. timentis caudam contrahunt 374. 42. eo vt aues capiantur 54. 2. eos vt honorarit Polyarchus 246. 34.
Cannabis cur pro canoris auibus prohibeatur 806. 12. vt felicius crescat 354. 13. eius semine vt gaudeāt colūbæ 383. 4. seritur cū fimo colūbino 457 feminis vis 331. 21
Cannauarolæ Bonon. dictæ descriptio & icon. 754. 1. eius nidi icon. 755. canoræ aues quæ feminibus vescuntur 767. 54. Vide Aues canoræ.
Caper Hirundinis quæ auis 677. 11.
ad Capillos crispandos 304. 36. deal bandos 688. 47 ad eorum generationem 288. 6 ad denigrandos 62. 44. 95. 50 688. 50.
Capra ab Abrahamo sacrificata, quid denotet 419. 26. eius cerebri qualitas 173. 35. ad epilepsiam valet 173. 43. cur epilepsiam patratur 172. 36. cur veteres Sacerdotes ea abstinerent 162. 35. epilepsia laborat 162. 35 fellis eius vis 135. 52 de eo olim fiebat sacrificiū 254. 41
Capræ cristatæ 273. 37.
Caprearū insulæ amœnitas 156. 56.
Capreæ suapte natura timidæ 539. 10
Caprimulgus quæ auis 710. 44. cum eo confunditur Aegipithalus 710. 43. eius magnitudo 604. 1.
Caponis lapis 253. 28.
Capi adipis vis & vsus 352. 6. assandus cum charta inuolatur 349. 35. eius calcar, vt recreſcat 348. 19. calcariū maximarū icon 344. carnis temperies 348. 56. ex carne eius esitiū 350. 20. ex eo cibariū contusū 297. 24. cibarium croceum 350. 14. in cibo laus 348. 52. coquendi, & aperiendi modus 349. 6. cruū ossium vis 352. 14. cur podagra efficiantur 206. 54. 245. 52. cur feminares dicti 189. 48. cur de eo separatim egerit author 183. 47. 343. 6. eius descriptio 344. 1. differētiæ 343. 42. de eo edulio cū pane tosto 297. 50. epilepsia laborat 162. 39. 245. 21. ex eo Florentinorū paradagma 351. 40. eius genera 343. 42. icon. 345. iuris vsus 350. 40. ex eo ius cōsumptū 351. 7. niger factus cādidus 343. 46. monstrificī descriptio 344. 10. eū nō timet Leo. 240. 46. ex eius pectore cibariū album catellonicum 350. 8. ex pelle eius esitium 350. 28. eius præparationes variæ 349. 43. eos qui prius saginarit 458. 30. quomodo vsū in medicina præstat 350. 40. eorum saginatio 348 28. sanguinis vis 352. 16. synonyma 343. 12. eius intestini cū duobus appendicibus icon. 347. tripedis icō. 346. vētriculi membrana vis 354. victus 348. 28. vropigij esus 295. 23. vsus in cibis 348. 48. in medicina 350. 36. vt Gallinæ munere fungatur 226. 6. vt pinguescant 348. 33. vt breui pinguescant 348. 43.
Caput cur in infantibus, & pullis magnum 218. 9. ad eius dolores 278. 12. 270. 12. 688. 6. 709. 39.
Carani Macedonis nuptiæ 405. 19.
ad Carbunculum 292. 13. 452. 53.
Cartini poetæ filij cur Cournices dicti 162. 23. 165. 35.
Cardani error 20. 15. 215. 7. à Scaligero reprehensus 584. 1.
Cardinalis Palcoti laus 145. 45.
Cardinalitius auis q̄ Lusitan. 647. 50.
Cardella 799. 40.
Carduelis cū Acanthide confunditur 779. 8. cū Passere solitario & cur 617. 18. eius carnis bonitas 807. 34. cur minoris fiat 798. 20. cur ei cānabis semē interdicatur 806. 13. cur picta dicta 800. 50. cur diu apud nos viuat 806. 35. eius docilitas, ingeniū, mores 806. 18. educandi modus 805. 31. educandarū cibus 805. 31. est auis pulcherrima 798. 14. est mitti ingenio 806 20. facilè in seruitute viuit 806. 30. forma & descriptio 800. 31. genera, & differētiæ 800. 10. gregatim volat 804. 40. imperata facit 806. 37. inter se pugnantur 812 21. maris icon. 801. moralia 807. 20. morbi 807. 13. nidus, partus, educatio 805. 10. nō est Acanthis 798. 50. non est Anthus 799. 34. nostra non est Thraupis Aristotelis 798. 29. non omnibus idē color 890. 56. 801. 42. quæ aues ita vocandæ 805. 18. quam diu viuat 807. 3. quando magis canat. 804. 36. quibus vescatur. 806. 6. quot ouа, & quoties pariant 605. 16. sexus vt distinguatur 805. 25. seminibus gaudet 767. 54. sibi ipsi medetur 806. 55. spinam herbam, & aculeos non edit 806. 4. synonyma 708. 26. valet vocis amœnitate 804. 30. vbi nidificet 805. 10. vbique nascitur 800. 34. vox, cantus, volatus, aucupium 804. 28. vsus in cibis, & medicina. 807. 30 eas vt aucupes nostri distinguant 809. 23. vt carduis oblectentur 305. 4. vt facilius capiantur 804. 55. vt visum sibi reparet 806. 55. vt spinis victitare dicātur 809. 3.
Carduelis albæ capite rubro icon. 803
Carduelis ciliis albis icon 802.
Carduelis congeneris descriptio 803. 20. icon. ibidem.
Carduelis nondum adultæ descriptio 801. 43. icon. 801. (799. 27.
Carduelis Plinij est eadem cum nostra
Carduelis quadrup. mōstrifica icō 804

Carduelis ſubalbida icon 802.
Carduellus 799. 40.
Cares cur Galli dicti 305. 2.
Caricæ Chelidoniæ laudat 583. 17.
Carni cur bellum ſuſceperunt 534. 3
Carolus Cluſius 106. 19.
Carolus Gallorum rex à quibus capi voluerit Phaſianos 53. 48. 124. 6
Carthago caccaba dicta 108. 47.
Cartibulum 411. 32.
Carthibum ibidem.
Caruelada 196. 2.
Caryocataſte 613. 12. deſcriptio 632. icon 630. nõ eſt ex genera Graculorũ 630. 7. ſynonyma 630. 1.
Caſeus recens quãdo Pauonibus exhibendus 15. 29.
Caſſandra cur Columbæ comparata. 295. 10.
Caſſita ex Colũbarũ eſu perijt 456. 1.
de Caſſita & aucupe apologus. 840. 34. de ea, & meſſoribus 840. 16.
Caſtitas quid 373. 16.
ad Catharros 279. 23.
Catellani qui 349. 45.
S. Catherina in carcere à Colũba enutrita 47. 3.
Catholici cur Columbæ dicti 440. 46
Cato Luculli Turdos auerſatur 577.
Catula glaucis oculis quæ. 143. 5.
Catulus Philomela dictus 790. 18.
Catus ne pullos rapiat 242. 33.
cauda Hirũdinis quid Gallis 678. 24. duæ sũt in Pauone, & vna alterã ſuſtinet 11. 1.
caupo perdix dictus 107. 51.
cecinna Hirũ dinibus vſus pro victoriæ nunciis 692. 36.
à cerere, & Oſiride quid didicerimus 680. 29. latitans peſtilẽtiã immittit, & fruges corrumpit 459. 31. eius & Neptuni congreſſus 459. 30. eius ſimulacrum quale apud Phrygalenſes 459. 22.
Celij error 358. 27.
cyclophanon 191. 4.
cenchridis oua 51. 45. quæ auis 178. 10. quæ Aretæi 178. 6.
cẽchramus 85. 26. quæ auis ſit. 177. 16. cum Ortygometra cõfunditur 175. 3. de eo cur poſt coturnices agat author. 177. 8.
cẽchrami Bellonij deſcriptio 179. 26 icon 182. eius nidulatio. 82. 41. victus 182. 40. vox 182. 45.
cenchritæ aues quæ 178. 9.
centa, ſeu centena fluuius 602. 33.
cẽto gratus ab equo interfectus 185. 16.
centrum Galli herba 250. 50.
ad cephaleam 452. 29.
cephiſſi fluuij quot 92. 36.
ceruus ætatis ſymbolũ 459. 17. amat Attaginem 77. 49. Perdicẽ 123. 44. non ſunt in Creta. 76. 50.
columbæ aſſimilatus 393. 48.
Ceſij facetа reſponſio. 590. 42.
chamæbatos columbarum Ingluuies, vbi dicatur 409. 46.
chamælon niger 501. 9.
chamæmelũ rectè addi in decoctis ad colicos dolores 284. 44.
chaonia vnde dicta 446. 5.
charardius 702. 33. Ariſtoteli quæ auis 101. 21. hoiem nõ timet. 101. 12. cum Ictero confunditur. 101. 23. Ictero conuenit 101. 16.
charadrij icẽ 100. mores 101. 8. mures captat 101. 14 noctu apparet 101. 27. vox 101. 16.
charardius Ornithologus 98. 24. 51
Charetis arrogantia 184. 15.
Charini Macedonis conuiuium 578. 14.
charitatis ſymbolum 418. 28.
chelidon cynedus 676. 50.
Chelidon meretrix 677. 1.
Chelidon Theologus 676. 56.
chelidoneã audire quid ſignificet 687. 36.
chelidone in Hirundinem 685. 42. à Polytechno vitiata 685. 23. fabula 685. 22.
chelidones ficus 658. 45.
chelidones cur barbari dicãtur. 668. 28.
chelidonia aſpis 677. 53.
chelid. collyria vnde dicta 678. 28.
chelidonia herba 677. 16. cur ſic dicta 666. 40.
chelidonia gẽma vnde dicta 677. 53 Pauo dicta 450.
chelidonij lapides 663. 36.
chelidonij lepores 677. 14.
chelidonij petræ 678. 40.
chelidonia phragmatis 677. 30.
chelidoniæ ſcopuli 678. 36. inſulæ 38
chelidonias piſcis 658. 44.
chelidonias vẽtus 664. 35. 678. 22
chelidonium 677. 18.
chelidoniũ maius cur ſic dictum 677. 21. qua tempore floreãt 677. 28
chelidonium paruum 677. 40.
chelidoniũ gens 878. 34. promontorium 678. 34.
chelidõnius gladius 678. 26.
chelidonius lapis 677. 46. eius deſcriptio 678. 8. eorũ diuerſitas 678. 12. vis ad epipleſiã 788. 30. vis & vſus 688. 5. 683. 23. vnde extrahatur 678. 2.
chelidonius vates 676. 51.
chennion quid 151. 16. 20.
chloreus 508. 5. cur cũ chloride confundatur 850. 36.
claris quæ auis 808. 46. cum cloreo confũdatur 850. 36. deſcript. 851. icon. ibid. docilitas 851. 10. etymũ 850. 40. mores, victus 852. 1 nidos, partus 852. 18. in eius nido parit cuculus 852. 22. quã auem eſſe cõcedat Ornithologus 353. 9.
chloridis Indicæ deſcriptio 853. 30.
coroſtephanus arx. 104. 39.
S. Chriſtophori baculus, quid denotet 837. 50. vt depingatur 837. 28.
Chriſtus bonorũ dux 168. 55. columba dictus 430. 8. eũ denotant Paſſeres immolati 547. 16. Gallinæ cõparatus 266. 30. Gallus dicitur. 262. 46. eius holocauſtũ 425. 48. eius humanitatẽ coturnix ſignificat 168. 3. Paſſer dictus 518. 44 eũ Paſſer denotat 649. 1. quando paſſer ſolitarius in tecto 550. 28. ei quæ auis oculos eruiſſe dicatur 816. 2. triplicem ob cauſam baptizatus à Io. Baptiſta 433. 50. vt humano generi cõpaſſus 368. 6
chriſticolæ deſignati 130. 13.
Chriſtophorus columbas admirãs mare dictus 408. 48.
Chriſtophori Encelij error, & nugæ 66. 16.
chrijomitem eſſe carduelem. 798. 43.
S. Chryſoſtomi capiti quando columba inſiderit 404. 36.
cias quas aues Itali appellẽt 855. 6.
cibarium contuſum 297. 24.
cicada cur Aedelõ dicta 772. 29. muſis ſacra ẽ 671. 40. 686. 50. de ea prouerbiũ 613. 27. vox 669. 34.
ad cicatrices 287. 55. 453. 15. ad nigras 453. 10. ad nigras dealbandas 688. 50.
cicer columbinum 410. 30.
cicer Oribæum 410. 30.
cicer Venereum 410. 30.
Ciceronis error 546. 13. Laus & cur Luſciniæ ſimilis dictus 749. 40. in Verrem ſtomma 677. 47.
cichorium bulboſum 227. 47.
ciconiæ 531. 5. 659. 16. 39. in arboribus raro nidulantur 552. 23. cur homines amet 685. 54. eius gratitudo 686. 72. ouorũ vſus 95. 50. parẽtũ ſenectutẽ nutriunt 268. 1. vbi niduletur 551. 14. in volatu pedibus pro cauda vtitur 16. 48.
cicuta Sturnis alimento eſt 641. 50. & cur 55.
cimicum vis 191. 38.
cinclus 725. 24. caudam motitat 724. 43.
ciuis autum omnium ad calculum valet. 726. 19.
cineris vſus in terræ cultura 457. 23
cinion vaſculis genus 411. 22.
circus quæ auis 392. 27. ab eo, & columbæ cõparatio 394. 20. etymũ 394. 38. mali punici grauo perit 612. 19. vt columbas capiat 394. 34. Turturis hoſtis eſt. 516. 22. eius vocẽ cur horreãt colũbæ 392. 33. eã agnoſcũt colũbæ 365. 12.
ciris quæ auis 55. 17. an ſit Alauda. 830. 25. vnde dicta. 830. 28.
cirli cãtus 855. & 856. eius color variat. 855. 16. deſcrip. 855. 12. fœminæ icõ. 856. maris icõ 855. mor

bo comitiali afficitur 856.30. moues, ingenium 855.20.
Cirlus ſtultus, & eius hiſtoria 857. 48. icon 858.
Currus quid 830.44.
Citharædum Gallum ſalutat Diogenes 272.46.
Citiſus cur laudetur in ſaginatione Gallinarum 233.31.
Citrinella 810.6 Vide Thraupis. Italis quæ ai 800.40.
Citrinellæ Ornithologi deſcriptio, & hiſtoria 853.1. & inde.
Citula Romanis qui piſcis 185.42.
Clani ferrei vis in incubatione ouorũ 224.6.
ad Clauos pedum 453.15.
Clazomenij de Luſitania dictũ 795.50
Cleomenis apophtegma 273.7.
Cleophon quis Ariſtophani 668.32.
Cleopatra Colũbæ cõparata 393. 20.
Clodoueus rex à quo & cur baptizatus 405.20.
Clypeus Mineruæ patina dicta 29.18
Clytus philoſophus explicatus 37.25
Cnidos Veneris ſimulacro nobilis 366 13.
Cnipologos quæ auis Bellonio 726.30
Cnips vel Snips quid 726.30.
Coccothrauſtes 630.13. colorem mutat 645.56. deſcriptio 646.647. Fringilla mõtana vbi dicitur 871 14. ingenium 649. 20. non eſſe Pardalim 646.6. & inde. i. ő 648 quo loco degat 647.10. roſtri durities 647.26. victus 647.25.
Coccothrauſtes Indicæ deſcriptio 648
Coccothrauſtes Indicæ criſtata hiſtoria 647.648.
Coccothrauſtis Ornithologi hiſtoria 645.30.
Coccyſſare 202.48.
Cocturam qualem quæque carnes expoſtulent 498.8.
Colchis quæ regio 45.57.
Colynus duce Alauda vrbem condidit 835.40.
Colaris auis quæ 533.50.
Cohos qualis eſſe debeat 230.16.
Cohortales aues quæ 190.9.15.
ad Colicam 283.54.26.53. 384.6. 352.5.454.7.714.35. 806.36.
Collurio quæ auis 611.23. 580.53. cum odit Luſcinia, & cur 789.8. victus 611.21.
Color liuidus quis 338.1. niger cur perſeuerantiæ, & firmitatis ſignũ 418.21. teſtaceus quibus auibus conuenit 534.24.
Coloſſus Iouis vbi 136.6.
Columba Accipitris vmbram in aqua agnoſcit 376. 6. adipis facultas 452.4. aduenã verberat 371.10. aduentus Spiritus Sancti figura eſt 427.14. Aegyptiæ quoties pariẽt 363.8. Aeneæ apparẽtes qd ſignificent. 441.40. ænigma 442.34. æquinoca 356.1. ætas 369.45. agreſtes 360.15. eius alæ dona Spiritus S. dictæ 432.55. alis paſſis in virginis ſepulcro picta quid denotet. 459.10 eius alarũ plauſus variat 369. 28. alas earum qui tectis effigãt 414.1 earum alis vt ventiletur rex Cypri 392.12. albo colore delectãtur 379 46. albæ vt adulteras puniãt 374. 1. albæ q̃ improbandæ 374.16. 381 42. albæ quando prius in Græcia viſæ 363.16. quando prius apud Perſas 414.30. alias ſeducunt 399.36 alijs bratis imperitore non eſſe 438. 12. alienos pullos nutriẽs quid myſtice ſignificet 440. 44. allectiues quæ 398.38. ad eas alliciẽdas paſtillus 383.45. S. Amatoris animam in cæli effert 406. 16. eius amor erga prolem 371.45. earum amore qui inſaniant 354.1. ampullam S. Chriſmate plenam B. Remigio portat 405 12. an ante, aut poſt coitum ex arca emiſſa 400. 8. an felle careat 364. 26. an in arboribus nidificent 378. 26. cuius anatome 364.20. ab anicula Seueri matri oblata quid notẽt 413.38. animæ candidam fidem ſignificant 540.14. animal innocens eſt 374.6. animal eſt mãſuetiſſimo 436.19. eis animalia noxia q̃ 384. 52. antipathia 390. 32. antipathia cũ Accipitribus 392.20. cũ Aquilis 395.20. cũ Bubone 386.37. cũ Noctua ibid. cũ coruino genere 46. cum vulpe 49. cum catis ibidem. cum muſtellis. ibid. cum helleboro. 397.18. cum dẽtibus humanis 397 28. cum Miluo 394.46. cum rapacibus nocturnis 396.37. apologi 444 1. Apollinis ſtatuæ inſides adoratur 413.33. apparet Beatrici Eſtenſi. 406. 26. apparẽs ſanctitatis eorum quibus apparet indiciũ 404.34. eã Aquila vnguibus tenens quid portendat 414.4. Aquilæ volatum nõ formidans quid ſignificet. 430. 24. ex arca emiſſa ſpecies eſt Columbæ, quæ ſupra Chriſtum apparuit. 435. 25. ci aſſimilatur homo hæreticos fugiens 431.33. earum aucupium prohibitum 398.15. earũ aditus 365. 11. auguria earũ ad quos pertineãt 412.30. augurium duplex 412.14. auguria infauſta. 414.3. augurium eius modo felix, modo infelix fuiſſe 412.23. quãdo felix 412. 16. eius auguriũ extinguit Aquila 312.25 eius augurio Neapolis condita 413 22. eius augurio templum in monte conditum D. Mariæ 406. 39. eius augurio templum condidit S. Niuardus 406. 10. aurea oblata 469.40. aurea in qua S. Euchariſtia ſeruabatur 460. 34. ad aurem Mahumetis aduolat 415.51. S. Auxentium nutrit 507. eius benigna natura 433. 2. bibendi modus 370.50. bonitatis differentiæ vnde acoipiantur 455. earum cantus 470.37. capiendi modus 398.3. ad capiendos cete ap iſſimũ 398.20. capiẽdi mirus modus 366.26. à capiendi rõne exemplum 441.14. capiti Georgij bis inſidet. 404.44. Io. Chryſoſtomi 404. 36. capitum rarum noxa 450. & 37. caro eius vt cõcoctu facilior reddatur 383.8. eis caſtitas aſcripta ad quod genus referri debeat 489.30. caſtitas 354.23. caſtra incendunt 402. 20. S. Caterinam in carcere nutrit. 407.3. eius cerebelli facultas 450. 42. columbas Chriſti vendere qui dicantur 439.30. 440.20. earũ cibus 382.24. in cibi non improbanda 450. 8. in cibo eis offerẽdo obſeruatio 384.6. cicarata cibũ e manu accipiens 377.31. circa triremẽ volitans Diogenis quid portendat 415. 15. Circi & Aquilæ marinæ vocem agnoſcunt 365.12. clangorẽ Aquilarũ ſpernunt 365.17. 392.26. coitus earũ modus 385.46. collí earum varietas celebratur 354. 40. ẽ collo an diuerſi coloves 355.35. eis comparatæ ancillæ Penelopes 373.49. ei cõparata Diana 374. 19. Hecuba 374.23. Marphiſa 374.28. ei cõparati hæretici 441. 30. in eis continentia libidinis 372.13. earum cõtinuo eſu Curtius vitã ſuã reddidit breuiorẽ 450.14. cordis fabuloſa facultas 450.48. corporis affect. 397. 36. ex eis cruſta 456. 36. cumino nutrire cur prohibitum 383.26. eis cur abundent Aſſyrij 365. 18. cur actiuæ vitæ frequentiam ſignificet 422.50. cur aeris hieroglyph. 418. 28. cur alta loca habitent 375.50. cur aeræ dictæ 367. 28. eis cur ancillæ ſimiles dictæ 589.41. cur aues multiuagæ dictæ 371. 19. cur aqua eis ſæpe mundandæ 383.19. cur eis capita amputari iuſſerit Raſis 456. 20. cur celerius quã cæteræ aues volẽt 366.55. cur chaoniæ dictæ 365. 48. 445.22. cur Xpo apparuit 463 22. cur Circi & Haliæti vocẽ horreant 392. 34. cur citius reuertantur 382. 30. cur debili nido ſint cõtentæ 381.28. cur ſic dicti catholici 440.46. cur Dioneæ dictæ 416. 48. cur duo earum gnatus poſuerit Varro 359.38. eis cur fabæ dentur 231.54. cur fimum nido eiciãt 377 8. cur fœcunda ſint 389.22. cur folium oliuæ ſecum tuliſſe dr̃ ad arcam 425.48. cur eas Hebræi ſacrificariẽs 418. cur hoĩbus gratæ 379.7. eas cur honorent Lugdunenſes Batauorum 416.3. cur humana hoſpitia diligant. 375.16. cur imbelles nominentur 364.11. cur impij, & ingrati hieroglyphicũ 375. 25. 418.36.

cur

cui inter ſidera eas poſuerit Iupiter 407. cur 48. lacrymas humilium deſignet 421. 20. cur lapillos conficiat 450. 1. cur laurum nidis ſuis imponent 377. 16. cur Meteà abundent 415. 55. cur eam Moſes ad ſacrificia elegerit 422. 40. cur eas in nauibus habeant nautæ Aegyptij & Græci 369. 6. eam cur non diuiſit Abrahã 419. 48. cur nos fugiant 390. 49. cur eas offerret qui agnum non haberet 421. 10. cur pauca pariant 388. 18. eas cum Polyphemus donet Galatheæ 455. 18. cur puræ dictæ 372. 55. cur puriſſima iudicata 418. 11. cur reſupinato collo bibant 371. 5. eas cur ſacrificare volucres B. Mariæ 422. 16. eas cur ſibi offerri voluerit Dominus 423. 13. cur Spiritũ ſanctum deſignet 413. 37. cur ſnmma loca amet 359. 33. eas cur Syri colant. 446. 53. cur terram ſalſugineſam pullis in os ingerat. 376. 39. cur Thisbeæ dictæ. 365. 43. cur Titi dicta ſunt. 358. 27. cur trepidæ dictæ 375. 2. cur blandæ dictæ. 375. 14. cur Veneri ſacræ 517. 28. 373. 32. cur ad veſperam dicatur rediiſſe ad arcam 524. 44. 423. 41. 426. 52. 428. 3. cur virũ iuſtũ ſignificet 440. 25. cur volucris dicta 367. 23. deargentata eſt anima ſancta 428. 33. ei ſancti comparati 428. 28. denominata. 409. deſcriptio in genere 364. 1. differentiæ 362. 45. diſtinctio Ariſtotelica. 361. 42. diuiſio 359. 45. docilitas 377. 20. domeſticas omnes an cognouerint veteres. 360. 40. domeſticæ quomodo alendæ 382. 26. duo pulli eius oblati duo Spiritus ſancti donа ſignificant 421. 40. elegãs pictura vbi 459. 5. emblemata 442. 18. emiſſa cur ſecundò cum ramo oliuæ rediit 427. 43. emiſſa à Noe non inueniens requiẽ quid denotet 425. 5. de ea epigrãma 461. 16. earum eſu gaudent incolæ Pegu 455. 26. earũ eſum veteribus in pretio fuiſſe 455. 18. eſus iuuamenta, & nocumenta 455. 27. quibus morbis vtilis 455. 48. eius & Cornicis apologus 444. 6 eius & formicæ 444. 52. eius & humanæ vocis ſimilitudo 345. 53. eius & Monedula apologus 444. 17. ea & Turtur cur in Abraha ſacrificio addidit 419. 45. etymũ 373. 34. excors qui dici poſſint 431. 29. eis exterritis comparatus Mneſteus 368. 5. S. Fabiani capiti inſidet 404. 50. 405. 1. fabula 444. 26. fœmina cur à partu primi oui coeat. 367. 53. fœminã quando inuicem ineant 387. 32. fœminam admittere marem ſine oſculo 366. 6. fœminã vt mas ad coitum inuitet. 387. 25. fœmina cur coitum tradet 387. 28. ad victorem accedit 390. 21. non concipere à pari-

primi oui 387. 50. etiam ſalem in os pullis ingerere 376. 50. eius figura Angelus S. Allouino apparet 404. 9. eius figura dæmon incautos opprimit 407. 33. eius figura S. Leonardus captiuum liberat 404. 30. eius figura mulier, aſpaſiã à fœde tumore ſanat 407. 20. eius figura S. Radagundis periclitãtes in mari liberat 404. 14. filium Dei, & Spiritũ ſanctum ſignificat 430. 8. eius ſimi apud agricolas vſus, & eius laus 457. 16. eo cur vſi Iſraelitæ 452. 40. quis eligendus 455. 4. vſus 354. 13. profalis vſu 458. 16. eas fœcundas eſſe 388. 32. frugibus viuunt 359. 17. 382. 35. cum Gallinis amicæ ſunt 239. 46 gemens quid denotet 436. 55. geminæ Aeneæ apparent 412. 33. eas generatim deſcribere eſſe arduum 364. 6. apud Genuenſes familiæ nomen 408. 46. earum genera 359. 1. ſecundum Karronem 319. 28. Græciam ſignificat 432. 9. ad eam gratia pertinet 422. 20. gratiam typo oliuæ adnexit 434. 1. guſtus earum 365. 17. eius hauſtum trahere qui dicantur 371. 8. helxinem herbam agnoſcunt 377. 20. hieroglyphica 418. 1. hieroglyphicum eſt hominis ſublimia penetrãtis 418. 32. Hieruſalem ſignificat 430. 45. hiſtorica 399. 40. homines amare 390. 35. imones 458. 20. eius imagines in poculo Neſtoris 459. 41. imago eius in tormento bellico 460. 30. eius imagine Babilonij vexilla ſua inſigniunt 408. 14. incubatio 389. 24. eis ineſt gloria intellectus 354. 37. ingenium 354. 36. 370. 48. 375. 48. ingluuies vbi 364. 21. earum inſula quæ 366. 28. eius inſtar de terra Aſſyriorum auolare quid ſignificat 431. 31. inuicẽ amãt 372. 7. Ioui ambroſiã ſubminiſtrant 417. 20. Laſciuia 376. 16. Lauri ramum ore ferens quid ſignificet 418. 15. earum laus 353. 37. Lepra 397. 44. ligneam vt latilem qui fecerit 438. 22. Lien qualis 364. 26. Lignea volatilis vt fiat 458. 33. litteras ferens à Chriſtianis captæ 400. 35. litteras portantem Accipiter in aere accidit 401. loca eis abundantia quæ 365. 23. ex malo nauis ſuſpenſa & ſagittarijs deiecta 458. 16. in manu ſimulacri Cereris 459. 22. mãſuetudo 375. 4. 418. 10. ea mãſuetior qui dicatur 443. 16. S. Marinæ apparet in carcere 405. 33. ei coronam imponit 406. 5. mares compellunt fœminas ad nidum 371. 48. mas erga proles ſtudioſior quam fœmina 371. 53. mares fœmellas alijs eripere 390. 20 matricis earũ facultas 450. 53. meliora grana eligens quid myſticè ſignificet 440. 42. myſticorum faciæ ſcripturæ locorum explicatio. 424.

32. memoria pollet 376. 21. cum miluo non conciliatur 395. 5. eius mores 370. 48. mundities 354. 28. 371. 38. mutuus earum amor 376. 27. Nabuchodonoſor ſignificat 430. 40. earum natura 370. 48. naues à quo ſic dictæ 446. 20. ne Columbaria deſerant 391. 18. ne prolẽ 383. 20. nidus 378. 13. vnde fiat 381. 20. in nidificãdo diuerſitas 380. 16. nigra quid Aegyptijs ſignificaret 418. 16. nigras perperam quidam dicunt alijs pudicitiores eſſe 372. 27. nobiliſſimæ quæ apud Batauos 361. 16. à Noe emiſſæ hiſtoria 399. 43. eius nomine quæ aues comprehendantur 335. 48. non dici à voce 570. 17. non dolet ablatos pullos 431. 15. nõ ſolæ ſe ante coitum exoſculantur 385. 48. noſtrates quibus differant 363. 36. nouiter in columbario immiſſa quando emittenda 381. 53. numiſmata 458. 20. in numo Cybaritico picta 461. 4. in numo Iuliæ Piæ 561. 10. nuncia de quo dicatur 442. 43. pronuncijs vſurpatæ 368. 19. oculi eius vt à Coruinis differant. 429. 21. eius oculos habere quid 429. 45. eius oculos qui habent, & qui non 428. 46. oculi eius quid myſtic. ſignent 428. 45. oculi eius ſunt ſeptem gratiarum dona 429. 15. omnes Accipitres agnoſcunt 392. 28. cum omnibus Accipitribus an odium gerant 392. 24. omnium auium fœcundiſſimas eſſe 398. 16. omnibus quid proprium 464. 11. omnes cur feras vocent iuriſconſulti 359. 47. earum oſculationis diuerſitas 386. 2. ex oſculis voluptatemũ percipit 386. 8. eius opera fingit Mahumeth ſibi cum Spiritu ſancto ſermones eſſe 437. 55. 438. 1 ex ouo eius cur ex vno mas, ex altero fœmella generetur 388. 24. ouorũ eſus 457. 1. ouum quanto tempore perficiatur 387. 37. ouorum vis, & vſus 452. 6. eorum vſus ad clarificandũ 457. 10. in palma nidulantes quid portendant 413. 8. eius & Pauonis amor 18. 4. earum paſtoris officium 381. 33. patrem à matris conſortio pellit 373. 86. pacis nuncia 427. 58. eius pennas cur optet Dauid 424. 16. pennarum in ea elegantia 428. 22. earum facultas 452. 5. perſpicaces eſſe, & cur 364. 49. in petris nidificant 378. 21. piſis & Faſcolis gaudent 382. 54. planctas petras non tranſuolant 367. 50. potus 385. 17. præſagia 411. 45. prius Vitabũt turres quid ſignificet 443. 47. è proprio columbario eas iaculari quid ſignificet 443. 50. de ea prouerbia 442. 44. pugna vnde 390. 14. pulchritudinem ſuam agnoſcunt 376. 16. pulli autumnales cur laudet Albertus 455. 31. cum pullis ſuis coi-

373. 28.

373.28. pulli cur cæci & imperfecti nascantur 389.53. pulli & non ipsa Columba cur ad sacrificium expeterentur 423.20. eos cur pro se passus est offerri Christus 428.46. patribus suis matres eripiũt. 390 26. quãdo perfecti in ouo 389.27. quãdo parere incipiant 389. 14. quãdo pullũ sacrificare ei mulieres. 429. 18. pullos qui in holocaustũ ferunt. 421. 35. qui laudentur, & qui non 455. 30. quibus conueniant 455. 53. 456. 3. pullus quomodo in pastillos paretur 456. 34. pullorum temperies 455. 45. veteribus præferuntur 455. 29. pullus vnus cur offeretur pro peccato, alter pro holocausto 421. 14. pulli vt saginentur 384. 17. vt versicolores nascantur 389. 53 quæ ætate in sacrificijs adhiberetur. 422. 18. qua ætate in sacrificio domini admittebatur 373. 45. quæ apparuit Christo, an fuerit verũ animal 403. 6. quæ assanda, quæ elixanda. 456. 18. quæ castitatem seruent. 373. 48. quæ in Columbario poni debent, quales esse conueniat. 381. 40. q̃ Ioui ambrosiã afferãt. 417. 35. quæ lauare, & quæ non debeant. 384. 16. quæ mutatæ in eam 446. 47. & 447. 1. quæ ad Noe rediit, fusca erat, & quid notaret 427. 55. quæstus vnde petatur 354. 12. qualia & quot pariat. 388. 7. quam generationem Abrahæ denotarit. 419. 6. quandiu columbario includenda 382. 4. quãdiu incubent 389. 48. quando celerrimè volitent. 367. 9. quando citius excludat 389. 35. quando eis nates tremant. 374. 49. quando Spiritum sanctum significet 523. 16. quantum offerendum 383. 15. quare dealbetur. 381. 2. quas Aquilas magis timeant. 396. 28. qui eis abstinent. 426. 1. qui contra eas ordine militari exeant. 366. 19. qui eam pro peccato offert 421. 35. quibus autibus eas annumeret Galenus 455. 35. per eã quid didicerit Io: Baptista 434. 5. quid in somnijs significent 373. 9. earum, quinque millia in vno columbario. 379. 1. quos denotet. 434. 32. quo loco fel habeat 364. 32. pro quo piaculo oblata. 373. 14. quo tempore omitti debeant 382. 6. eas quomodo capiant 399. 16. quomodo fiat ius consumptum 456. 34. quomodo se mundent 371. 35. quomodo occidantur. 456. 16. quomodo præparanda 456. 6. quot debeant imponi in nouo columbario 381. 56. quot nidos requirat 380. 26. quottes generent. 363. 4. quot pariant 363. 2. quoties 388. 36. quoties visum recuperat. 365. 10. ramum ferens Christum notat 427. 37. recipiens Noe quid significet. 423. 20. rebus eas capere antiquissimum est 398. 20. vt reuerã tur pharmacum 383. 30. reuersa ad Noe B. Virginem denotat. 428. 6. rubra cæterarum dux 363. 26. 407. 45 sacrificandi ritus 420 6. saginacio 384. 8. Saluatori nostro baptizato apparuit. 402. 33. sanguinis esus, 456. 54. sanguinis facultas, & vsus 450. 55 sanguine eius, vt moschus adulteretur. 457. 6. Scipionibus cæsa, vbi 399. 14. se rapacibus eripiũt. 366. 50. secus fluenta sedens, vt Accipitris vmbram obseruet, quid mystice signet. 440. 40. sedens de qua dicatur 443. 3. per se inuicem osculãtes quid intelligerent Aegyptij 418. 26 Semiramidem nutriunt. 407. 7. semper in eadem simplicitate perseuerat. 439. 16. semper visitur. 359. 18. eius sensus 364. 48 septem eius proprietates 429. 24 sepiẽ alijs diebus eam tenens, Noe quid denotet. 425. 30. sepiẽ proprietates eius quid notent 437. 10. ad eas seruandas, & alliciendas secretum. 390 51. sexus, vt destinguatur. 364. 42. sibi ipsis medentur. 377. 15. Siculæ laudatæ. 366. 9. eis similis est Cuculus 364. 12. in ea simplicitas designatur 419 54. earum simplicitas, an laudanda, an vituperanda. 375. 31. simplicitas cur nobis commendetur. 431. 16. eis simplicitatis, excellentia tribuitur 428. 46. singulæ Accipitrum genera distinguunt 365. 4. specie eius cur Spiritus sanctus apparuit 354. 35. 436 52. 432. 56. specus, & latebras amat 378. 19. Spiritus sancti signum 404. 44. Spiritus sanctus est 422. 30. Spiritualis habet septẽ oculos, & quid signent 437. 8. pro sponsa accepta. 428. 38. statua Apollinis vbi insidet 459. 28. statuam Macrini circumuolãs quid significet. 415. 16. stercoris mira caliditas 452. 15. stercoris quarta cobi quinque argẽteis vbi vendita 457. 44. stercoris vis, & vsus 452. sylueſtres domesticis præferuntur 455. 29. sylueſtres vbi mites. 362. 49. sympathia. 390. 32. cum capite capra 391. 7. cum domesticis auibus 392. 11. cum Pauonibus 12. cũ Turture 14. cum Timnunculo 17. cum Vespertilione 34. cum ostraco 38. eum vite agresti 42 cum peristerione herba 43 cum salua 45. cum carlina herba 46. cum semine vitalis 56. cum annulo aurio 392. 5. cum ladano 8 cum epobalsamo 10. cum homine 391. 35. cũ sanguine hominis 391 52. cum cranco hominis 392. 1. cum loro strangulati hominis 392. 3. cum lacte mulieris 392. 5 synonyma 357. 4. eis qui pro tabellarijs vsi 400 47. temperies 449. 50. testiculorum facultas 450. 52. timiditas. 374. 14. eas toto anno parere 382. 36. tredecim paria pullorum, & quatuordecim posse quotannis parere 389 8. tres aureæ cruci insidentes quid portendant 415. 24. tres emissiones, & binæ reuersiones quid significent 426. 41. tũ puluerant, tũ lauant. 2. 10 turricolæ domesticis præferuntur 455. 40. Turturẽ amat 516. 14. variolis torquentur 397. 52. vbi eximiæ 12. 6. eis vbi festi dies aguntur 366 8. vbi inuectilia 366. 39. vbi inuenerit raẽ eliuæ quem detulit in aream 424. 48. eas vbi nefas occidere 365. 18. vbi terrã salsuginosam quærant 377. 7. vbi se patiantur manibus capi 390. 48. vbi totæ albæ 363. 10. ventriculus earum qualis 364. 26. Venerem abeuntem constantur 407. 40. Veneris currum vbi dictæ 416. 28. Veneri erecta. 407. 29. Veneri sacras esse, & cur 416. 10. eas vexere & Coruis venisse dicere quid significet 443. 20. vexatæ ouum retinent. 388. 4. ad viginti annos viuere. 370 2. visus 364. 50. vitæ terminus 370 8. ex vna quomodo duæ fiant. 456. 47. vnam eam ex volatilibus sibi nominauit Deus. 353. 39. eas vncino pertica alligato capere 399. 10. vnde cognoscant se nondum ab Aquilis visas 392. 37. vnde dicta 358. 14 vnguento capi 399. 6. per eam vnitas Ecclesia signatur 430. 20. 434. 41. volantem cur sequerẽtur Argonautæ 402. 24. volatu Iunonis, & Mineruæ passus assimilati. 367. 56. volatu præstare 366. 44. in volatu strepitum edunt 369. 23. vox 370. 15. vsus in celebratione funeris 448 14. 449 vsus in cibo 455. 14. in externis 457. 4. in medicina 449 50. in sacrificijs Hæbreorum 418. 42. in spectaculis saturnalibus. 368. 45. vsus in vanis ethnicorũ sacris 415. 30. vt Accipitres fallãt 375. 54. vt se his eripiant 365. 7. vt alias adducant 391. 47. 392. 1. vt aliũ volent 367. 8. vt cannabis semine gaudeãt 383. 4. vt cubo multiplicẽtur 382. 3 vt eas colant Batani. 354. 6. vt colũbaria nõ deseràt 385. 41. vt cumino gaudeant 383. vt eis noceant pulices & pediculi 397. 37. vt plures fœtus educẽt 382. 16. vt falsa ament. 383 36. vt secõtra serpentes defendant 397. 7. vt simplices dicãtur 438. 10 vt tutæ sint à noxijs animalib⁹ 385. 1. vt vberibus fœtificẽt 383. 5. eã vultum gerere qui dicãtur 375. 47.

Columbæ albæ 152. 136.
Columbæ Angelicæ. 361. 8.
Columbæ Alexandrinæ. 363. 12.
Colũba aurea Syriæ dea insidẽs 459. 3
Columba Boscas quæ. 360. 22.
Columba breui rostra. 361. 14.
Columba Campania. 360. 55. 363. 12

Columbæ cauernales 505.24.492.46.
Columbæ criſpis pennis icon 470. deſcriptio 471.
Columbæ criſtatę noſtratis icon, & deſcriptio 469.
Columbæ cucullatæ 361.9.
Columbæ Cypriæ 361.7. laudatę 366.4.
Columbæ Cypriæ cucullatæ deſcriptio, & icon 471.10.
Columbi Cyprij lactium icones 347.
Columbæ Cypriæ alterius icon 472.474. 475.476.
Columbæ Cypriæ Tronſo dictæ deſcriptio, & icon 473.
Columbæ è Cypriarum genere ſine criſta 361.12.
Columbæ Cypriæ quadrupedis icon 480.
Columbarum domeſticarũ nidi 381.15. quoties pariãt 363.8. icon 462.10.
Columbæ domeſticæ variæ icon 463. deſcriptio 464. (471.
Columbæ galeatæ dictæ 361.27. icon
Columbæ guturoſæ 360.49.
Columbæ hirſutis pedibus maioris icon 466. minoris 467.
Columbæ Indicæ roſtro Anatis icon, & deſcriptio 480.
Columbæ liuiæ ætas 505.15. an in rupibus niduletur 405.6. cur non alantur 505.12. deſcriptio 503.49. ſimi vſus 505.38. icon 504. migratoria eſt 505.11. eius præſtantia 505.32. quæ loca amet 505.1. ſynonyma 503 1. victus 505.26. vbi niduletur 505. 8. vſus 505.29.
Columbæ liuiæ virides 503.34.
Columbæ longo & Anſerino collo 363.4.
Columbæ lutcæ. 363.31.
Columbæ miſcellæ 359.28.361.29.
Columbæ monachicæ 361.8.
Columba montana 498.29.
Columba nomas 360.22.
Columbæ noſtratibus maiores, & ſapidiores 361.2. (471. & inde.
Columbarum peregrinarum icones 470.
Columbæ Perſicæ, & Turcicæ icon 481.
Columba pyrgitis 360.24.
Columbæ Ruſſicæ 361.8.486.35.
Columbæ quadrupedis icon 464.465.
Columbę ſaxatiles quę 390.14.359.31
Colũbæ Saſſarolo vulgo Bononiæ 360.18
Columbæ ſaxatilis deſcriptio, & icon 483. cur citius quam aliæ moriatur 269.55. cum Peleiade confunditur 360.28.
Columba ſaxatilis Rhetiæ quæ 498.27.
Columbarum ſecundarum genus Varronis quod 360.35.
Columbæ variæ deſcriptio, & icon 468.
Columbæ vulgò Cretenſis dictæ icon, & deſcriptio 478.
Columbæ vulgò Indicæ dictæ icon 577.
Columbæ perpetram gutturoſæ dictæ Cretenſis potius, vel Cypriæ icon & deſcriptio 479.
Columba familiæ vbi 408.
Columba martyr 356.7.
Columba oppidum 356.23.
Columba pars nauis 356.46.
Columba ſancta & eius miracula 356.7
Columbaria vaſa quæ Belgis dicantur 234.9.
S. Columbanus vnde dictus 411.40.
columbar quid 356.52.411.9.15.
columbaria herba 409.29. quæ ſcabioſa dicta 410.39. vnde dicta 411.40.
columbaria inſula 366.34.410.39.
columbaria vrbs 366.34.
columbari de quibus dicatur 386.11.
columbaris quid 406.6.
columbariorum altitudo apta 380.50. eorum antiquitas, & extructio 378. 45. cur in altioribus locis fiant 379. 18. in ijs cur feneſtra ſupra tectum improbetur 380.30. cur nidorum in eo diuerſitas eſſe debeat 380.16. deſcriptio ex Varrone 379.35. ex Columella 379.42. ex Creſcentienſi 380. 2. locus eis aptiſſimus 380.47. in medio aquarum 380.38. quibus conceſſa 308.4. à noxijs animalibus immunis deſcriptio 384.56. & 38..1. quid in ijs obſeruandum 384.35. quid ſit Latinis 379.11. quid Vitruuio 379.32. vbi fiant 379.4. vt ruſtici Batauorum ea extruant 380.32.
columbarius Varroni qui 381.38.
columbatim quid Muſæo 386.16.
columbina cur Merula, & Turdus dicti 409.10.
columbina herba 409.30.
columbinus quid 409.6. (cet 443.53. de columbino ſimo certare quid ſignifi.
columbini iuris vis 450.29.
columbinus lapis vnde dictus 411.2.
columbinus pes vulgaris non eſt amomum 410.14. eius nomine quæ herbæ veniant 409.48.
columbinum tormentum 411.8.
columbinum venenum 411.4.
columbula nauis 356.52.
columbus columbæ fert opem 376.28.
columbos alios init 118.5. cum Gallina coit 225 43.
columbus gladiator 356.6.
columbus vinculum 356.55.
columbulus 356.10.
columnarion 411.23.
columnus vas 411.23. (ta 38.6.
Columellæ verba de Meleagride emend.
ad columellas laxatas 689.45.
ad colum 709.32.
colymbaria 411.20.
comer ſolum vbi 248.15.
comera vallis vbi 248.13.
ad Comitialem 134.34. (30
in communione veterum ceremoniæ 430
conceptio quid Gazæ 208.92. ad eam promouendum 173.54.
conchæ Pilorí laudatæ 583.15.
conchiela 295.50. farſilis 265.54.
conchilia luna creſcente implentur 173.40.
Conciliator. s lapſus 86.38.
concoctionis proprietas. 190 20.
concordiæ rei familiaris hieroglyphicum. 120.20.
condiſum quæ planta Arabib. 542.26
ad condyloma 452 8.
confeſſorum holocauſtum 424 6.
compunctio duplex 521.28.
cota fluuius 602.32.
conticimum quid 203.2.
contumelioſorum hieroglyphicũ 130.50
conus quid ſignet 836.14.
cordis pulli generatio 215.46.
Cornelius Gallus poeta 248.45.
Cornelius Merula 18.51. à quibus exciſus 512.50.
cordilla piſcis 835.17.
corion 827.47.
cornicula Aſopica qui dicẽdus 29.38.
cornicula quæ in Phaſiano 50.5.
cornices columbas opprimunt 396.46.
cornicis & corui prudentia in elegendo rege 6.12. de ea, & Hirundine apologus 682.26. litteras fert, & quomodo 368.55.
cornix frugilega 62.3.
cornutos quos Itali dicant 757.13.
coronæ ex Pauonum pennis 26.12.
cerui Alectoridę dicti 186.1. an ante aut poſt Columbam ex arca emiſſus 409. 8. Columbas opprimit 396.46. cur difficillimum elemẽtũ exprimat 584. 5. cur fellator dictus 385.50. eius caro ad vigilias valet 792.35. emiſſus ex arca vbi quieſceret. 400.13. eſt figura peccati 435.40. homines imitatur 742.52. loquax coquum nominatim vocans 584.6. mali malum ouum 443.39. non reuerſus ad arcam quid denotet 425.9. nuncius de quo dicatur 442.45. eius oculi, & columbæ oculi vt differant 429.21. odit Alaudam 834.45. olim erat albus 363.23. eius ouorum vſus 95.51. quos denotet 434 31. ſpurcitijs delectatur 400.10. Turturis hoſtis eſt 516.22. vbi cand. di 31.16. viſco non capiantur 544.8. eos, vt occidunt Columbarij 385.35.
corydela inſula 678.40.
corydelæ omnes non habent criſtam 831. 19.
corydalion 827.46.
corydalis 799.67. fumariæ genus 827. 45. ad affectum colicũ valet 643.44
corydalla vrbs 835.16.
corydela inſula 835.16.
corydelis piſcis 835.17.
corydeo deformior, prouerbium vnde ortum 834.10.
corydus Græcorum recentiorum 847.55 auem minime canoram eſſe 839.35. de eo prouerbium 848.1. de eo gramen in nidum ferẽte prouerbiũ 839. 25.
corydus paraſitus 835.15.
coturniſſare 170.54.589.43.
coturnix abiens vbi quieſcat 135.5. ab Accipitre occiſa melior eſt 578. aqua.

noca 151. 14. amasijs donata 169. 13. an cũ luna ſympathiã habeat 163 22. an napellum edat 160. 47. cã ne, an Ortygometra primam rapiat Accipitur 155. 20. an propter comitialẽ morbum à menſa damnanda 150. 52. an ſemper inuicẽ diſſideant 162. 3. eius anatome 154. 20. animal lunare eſſe 173. 30. eius animam habere quid ſignificet 162. 15. 170. 51. antipathia 163. 1. aquas timet 155. 25. arboribus non inſidet 159. 14. audita fœmina mas ſemen emittit 117. 26. auibus delicatis anumeratur. 172. 20. Auſtro ſpirante non volat, & cur 154. 46. bibens cur aquã turbet 163. 6. cantus 158. 4. capiẽdi ratio 164. 40. cauea eius qualis eſſe debeat 161. 16. carnis vſus 174. 8. certamen apud Neapolitanos 161. 43. certamina, vbi quotannis edantur publicè 161. 33. cib s 159. 40. cognominata 195. 12. comitiali ob noxi eſt. 103. 38. cor eius triſulcum eſt 159. 26. corporis affectus 162. 28 cur Aquilonibus ſeſe credant 155. 16. cur aſſentur 172. 37. cur circa flumina verſentur 137. 30. cur curvelij dicta 157. 54. cur epilepſia laboret 162. 46. 173. 33. eas cur Hercules ſecũ ferrat 172. 54. cur Latonæ ſacra 168. 23. cur malos nuncios ſignificet 169. 12. earum cur magna copia 159. 30. cur Perdix noua credita 152. 53. cur peregrina poetis dicatur 159. 20. cur pugnent 161. 28. cur & quando lapillos ore ferant, cum mare tranant 157. 17. de ea cur poſt Perdices agatur 150. 30. cur picta dicatur 154. cur tarda dicta 157. 50. cur ſimilis dicta ei Alaudæ 832. 8. cur terreſtris dicta 157. 46. cur turbet aquam, opinio authoris 163. 16. cur veſpere Iſraelitis miſſæ dicãtur 167. 35. cur veteres eas non ederent 171. 16. denominata 165. 12. deſcriptio 152. 45. differentiæ 152. 34. diſcedere volentes, vt agnoſcuntur 154. 42. ellebori ſemine innoxiè veſcitur 160. 1. epilepſia laborat 162 30. epilepticos homines non reddere 171. 16. ex eſu earũ Iſraelitæ in varios morbos inciderunt 171. 40. educatio 159. 21. fœminæ icon 153. fœminæ, vt doceantur canere 163. 48. fœminæ & maris differentia 154. 5. de fœcunditate antiquũ dictũ 159. 30. genera 152. 34. pro gromone 158. 24. hieroglyphica 169. 19. earum & Hirundinum certamen 680. 6. eas immolant Meſſicani 168. 31. incubatus 159. 21. ingeniũ 157. 10. eius ingenium induere quid 170. 46. per eã lex denotata 267. 30. eius libido 158. 45. eis ludere, nõ decuiſſe viros graues 170. 24. luna creſcente indignatur 168. 12. mares vt capiantur maris icon. 153. mas marẽ init 117. 54. mares tantũ canuis 158. 5 migratio deſcripta 154. 46. migratio quid ſignet 168. 38. militaris vocata 178. 2. cum minoribus Perdicibus confunditur 107. 24. earũ nimius eſus quos morbos inducat 171. 45. modici earũ eſus laꝰ 172. 10. de ea moralia 168. 35. myſtica 167. 23 nidus 359. 10. nidum non facit & cur 120. 40. ei oculos erunt puer, vt punitus 150. 45. oculorum vſus 174. 10. cũ Ortygometra confunditur 152. 10. ouorũ vis 173. 50. partes internas quas diuerſas ab alijs habeat 154. 23. partus 159. 21. parum Volant 157. 43. Pelicano diſſident 163. 35. pennæ earũ duræ ſunt 161. 27. poeta ineptus cur ſic dictus 158. 33. eius porrus 156. 47. ei potiùs quã pugnacitatem cõpetere 161. 26. præter grana eſſet alijs veſcitur 159. 50. ab ea prouerbia 160 44. eis pueros colluſiſſe 169. 39. pugna 161. 23. eius pugna vt differat à pugna Perdicum, & Galloũ 162. 24. pugnacẽ vnam quanti fecerit Auguſtus 150. 38. quæ loca amet 154. 36. quæ cum Perdicibus habeat communia 150. 34. quæſtũ maiorem eſſe quam Gallinæ 354. 16. quando plurimæ capiantur 163. 164. quando noxiæ 171. 46. quandoque terræmotu intereunt 157. 27. quando canere incipiunt 158. 8. quando Aquilone vento vtantur authoris opinio 156. 10. quando diſcedant 154. 43. quanti olim fierent 150. 48. qui eas ſale condiant 172. 37. quibuſcum abeant 154. 46. quibus auibus ſalacibus annumeranda 154. 5. quo tempore pinguior 172. 16. quo reti capiãtur 54. 2. quomodo capiantur cum non turgent libidine 164. 32. quomodo eas educent Aegyptij 169. 23. quomodo innoxiæ helleborum edat 180. 20. quot oua pariat 159. 26. quoties proiem edat 159. 26. rara inter eas eſt fœmina 159. 6. rex earũ 157. 2. ſaginã de quo loco tenenda 161. 15. ea ſalacior qui dicatur 159. 9. ſalacitas 158. 43. ſignificat humanitatem Chriſti 168. 3. de eis ſomniare quid ſignificet 159. 8. Spermatophagæ etiam ſunt 159. 55. ſympathia 163. 2. ſynonyma 152. 33. temporis qualitates agnoſcunt 157. 12. vbi abũdent 110 26. 156. 30. vbi non reperiant 157. 5. 832. 56. venenis pingueſcunt 106. 6 12. eã veteres ſaginaſſe 161 6. vi ſtricis pretiũ 161. 50. vires ſuas examinant 157. 13. viſo, vel audito mare ſemen emittunt 159. 2. vnde dicta 152. 26. volandi modus dum migrãt 156. 3. volatus 157. 43. Vox 151 10. 158. 4. an laudanda, an vituperãda 158. 18. vocis deteſtatio 158. 26. ex ea vtilitas 158. 22. vſus in cibo 171. 12. in ludis 169. 35. in medicina 172. 44. vt canis opera retibus capiantur 126. 3. vt edantur 172. 37. vt & quantum pingueſcant 161. 18. vt nequitiæ ſignum 169 20. vt punaciores reddantur 162. 22. vt pullos educet 159. 38. vt ſaginetur 161. 8. vt ſpeculo capiantur 165. 8.

Coturnicis Italorum deſcriptio 140. 1. quæ ſit 104. 6. cum alijs auibus coit 105. 14. manſueta eſt auis 105. 33. eam nonnulli cum Coturnice Latinorum confundunt 151. 3. vt à Coturne Creteníium diſtet 105. 6.

Coturnices magnæ 74. 54.

Coturnix parua 151. 16. 74. 55.

Coturnix prægrandis 174. 42.

Coturnis virentibus pedibus 152. 40.

Coturnix herba 151. 30.

Coturnus 104. 49 103. 34. cum alijs auibus coit 105. 13. an eadem cum Coturnice Italorum 105. 4. an ab ea diuerſus 104. 54. auis eſt manſueta 150. 28. deſcriptio 137. 34. mores 105. 26. nidificatio 137. 44. oua 137. 46. quæ auis Scaligero 105. 1. quam auem ita Græci vocent 137. 34. quas aues ſic vocet Italia 106. 34. vbi adeſt 137. 36. vt pullos educet 137. 48.

Coturnus minor 105. 37.

Coturnulus 105. 17. cotyledon 251. 46.

ad Coxendicem 452. 28. 44. 454. 55.

Cracca Columbis grata 383. 49.

Craſſus Hirundo dictus 676. 40.

Crepitus lupi quid Gallis 19. 23.

Crex cum Ortygometra confunditur 175. 18. Merulam impugnat 612. 10.

Criſta gallinacea herba 250. 37. cur Venerem dicat ibid m.

Crocodileã vt multi adulterẽt 641. 50.

Cro odilorũ terreſtrũ fimi honor 645. 13.

Cromerus cur Gallus cognominatus 248 8. Italiæ conditor 248. 4.

Crudus qui dicatur 27. 43.

Cruſcula todila quæ dicta 543. 26.

Cruſtacei genus Gallus marinus dictum 185. 50.

Cryſtallum non congelatur ex glacie 62. 14. vbi 62. 10.

Cucuſa 702. 50.

Cuculus Accipitri ſimilis eſt 705. 6. in Alaudæ nido parit 833. 28. an in Paſſeris nido pariat 540. 55. Columbis ſimilis 364. 12. eius & Luſciniæ apologus 797. 20. in luſciniæ nido parit 780. 39. in Motacillæ 727. 54. in Palumbium 489. 36. Chloridis 852. 22. olim Accipiter creditus 489. 48. oua eius Palumbinis ſimilia 489. 50. pullum eius nutrit Fringilla 816. 33. Phœnicurus 750. 2. pullus vermibus tantũ veſcitur 816. 44. quæ loca amet 706. 13. vbi in Turturis nido pariat 713. 18. eius vox 202. 47. cũ Vpupa cõfundit 702. 49.

Cucurrire quid 202. 44.

Culeus Romanorum 240. 53.

Cucupha diuinorum ſceptrorum ornamentum 708. 17.
Culicilega altera Ariſtotelis quæ Bellonio 728. 38.
Culicilega Bellonij quæ 726. 31.
Cuminum cur Columbis dãdum 383. 23.
Cuniculorũ & Leporum capiendi rationem diuerſam eſſe 55. *eorum vena-*
Cunila gallinacea 252. 11. *(tio* 55. 5.
Cupidinis ſimulacrum nudum Phaſianum complectentis vbi 55. 40. *eius & Veneris fabula* 416. 22. 447. 44.
Curetum, & Meleagri bellum vnde ortum 44. 24.
Curiacẽſes vt Phaſianos occidãt 54. 24
Curiatiæ familiæ fœcunditas 105. 25.
de curruca authorum opiniones 752. 16. *hiſtoria* 652. 10. *hyeme non cernitur* 657. 22. *Paſſer gramineus dicta* 662. 27. *quem ita vocet Iuuenalis* 753. 18. *vnde dicta* 753. 9.
Curruca Bellonij 752. 20.
Curruca Longolij 752. 35.
Currucæ Ornithologi icon 753.
Curruca Turneri 752. 28.
Curtius eques Romanus Turdum per feneſtram mittit 577. 6.
M. Curtius à Priapane 55. 40.
Cuſcutæ generatio 585. 35.
Cuzula 829. 46.
Cyanus auis 618. 22. *Ariſtotelis* 581. 6. 618. 46. *Bellonij & eius hiſtoria*
Cybelis auis quæ 343. 24. *(*618. 25.
Cycni cantus Pauonis forma comparata 718. 34. *eius & Hirundinis apologus* 682. 2. *eius ſpecie debere euocari Orpheum* 694. 26.
Cymbalion 251. 47.
Cymbateus 188. 55.
Cymbellaris 251. 38. 677. 35.
Cynchramus 177. 8. *cum Coturnice abit* 154. 41. 56.
Cynocephali conſenſus cum luna 173. 8.
Cyperus eſculentus 42. 38.
Cypſelus 532. 14. 598. 13. *nõ generat Aquilam* 701. 34.
Cypſelus tyrannus 701. 30.
Cyrbaſia 195. 52.
Cyri infauſtæ contra Scythas expeditionis præſagium 675. 44.

D

Daemonis aſſeclæ qui 21. 43. *deſignatus* 128. 36. *eius laquei qui & quot* 552. 53. *per Pauonem deſignatus* 21. 30. *per Perdicem* 137. 10. *quomodo tyrannidem ſuam exerceat* 21. 35. *Veneris ſpecie incautos opprimit* 407. 32. *eum vt notet Perdix* 128. 46.
Dalechampij error 37. 20. 61. 55. 107. 16. 361. 35. 362. 21.
Dama ſuapte natura timida 539. 10.
Damni ex ſperato auxilio hieroglyphicum 94. 48.
Dæmonis & Pythiæ amicitia 313. 59.
Danielis Barbari laus 98. 30.
Dani cur Gallinaceos ſecum in bello ferant 250. 3. *à Gallo nomen habent* 249. 47. *ſymbolum* 249. 50.
Daphne Syriæ ſuburbanum 593. 23.
Daphnon quid 583. 20.
Dardanellus 698. 40.
Dardanus 698. 39.
Dardanorum numus 305. 33. *(*676. 4.
Darij interitum quæ aues portenderint
Dauid cur ſe Paſſeri aſſimilet 551. 4.
Daulias ales 775. 10. *quæ & cur ſic dicta* 684. 16. 23.
Daulides aues 660. 16.
Decocta quomodo clarificentur 304. 10
Dedalion in Accipitrem 399. 5.
Deidamia cur Hirundini comparata 573. 50.
Deliaci cur molles dicti 232. 42. *ouum ab ouo diſcernebant* 275. 18. *prius Gallinas ſaginarunt* 232. 36.
Delphenſes Paſſeribus abundant, & cur 536. 26.
Delphini celer volatus 700. 29. *in manu ſimulacri Cereris* 459. 22.
Delus inſula cur Ortygia dicta 156. 30 174. 14.
Demonæ ſomnium 680. 39.
Dentes vt abſq; dolore naſcuntur 290. 20. *ad eorũ dolores* 290. 9. 55. 556. 10. *humanorum vis* 709. 40. *virus eis ineſt necans Columbas* 397. 27.
Depes auis 698. 8.
Deucalion idem eſt qui Noe 446. 7.
Dei omnipotentis opera 166. 40.
Diabolus cur Perdix 129. 3. *imitatur bona bonorũ opera, Spiritũ S. caritatẽ nõ* 433. 40. *cẽs opprimere non poſſe* 548. 16. *verũ eſt Accipiter* 268. 37
Diachelidonion electuarium 691. 27.
Diadumenum Imperatorem futurum quid portendat 413. 40.
Diana Columbæ comparata 374. 29. *ira eius ob interfectũ aprũ* 44. 23. *Epheſiæ tẽplũ cur à terræmotu tũ* 157. 36.
Diaſmyrnon 451. 20.
Diei ac noctis hieroglyphicũ 22. 22. *appropinquãtis præſagiũ* 116. 45. *profectorij cur Siculis dicti* 366. 407 38.
Diluculum quid 204. 5.
Diogenis Orientis Cæſaris augurium
Dionæa aues 258. 43. *(*415. 13.
Dieniſio reditus præſagitus 676. 18.
Diſcipuli Domini Columbis comparati 393. 27.
Diſtributionis hæreditatis æquæ hieroglyphicum 680. 23.
Diues vt Pauoni ſimilis 20. 38. *quas adium partes habitent* 379. 15.
Diuitiarum exitus per Pauonem deſignatus 22. 5. *earum augurium* 269 52. *hominis alliciunt* 20. 37.
Dmaſagoras Homeri pater 417. 35.
Doctorum intelligentia qualis 261. 28. *ſermo pro qualitate audientium formandus eſt* 261. 45. *inuidi per Pauones deſignati* 21. 3.
Dodona vrbs vbi 444. 34. *à quo condita* 446. 6. *Dodonæum oraculum vbi & eius fabula* 444. 35.
Dodonæi oraculi myſterij explicatio 445. 35. *alia* 56.
ad dolores omnes ſedandos 452. 45.
Domitiæ Auguſtæ numus 24. 16.
Domos fabricare à quibus homines didicere 658. 26. *vbi propter ſimũlo lumbinum conflagrauit* 452. 20.
Donatidem lapidem quem nominet Albertus 253. 36.
Dorcades amant Perdices 123. 44. *eorum adipe moritur Vpupa* 708. 28.
contra Doryenium 291. 6.
Doxius ædificij inuentor 666. 9.
Draco ſibilat 780. 2. *octo Paſſeris pullos & ipſam matrem deuorans quid portenderit* 546. 10.
Drepanidis hiſtoria 694. 30. *quando*
Drinfare 669. 44. *(appareat* 698. 25.
Droſa quæ auis Illyrijs 86. 33.
Druſi Luſciniæ 113. 22. *Sturnũ habuit imitantẽ ſermones hominũ* 640. 35.
Duuelandia cur ſi dicta 410. 45.
ad Dypſnæam 180. 30.
ad Dyſenteriã 283. 8. 527. 35. 592. 7. 614. 24. *(*596. 26.
ad Dyſuriam 285. 30. 452. 4. 527. 44

E

Ebrietatis remedij typus 709. 10 *ad eam vitandam* 692. 20.
Eburis vis cõtra epilepſiam 173.
Eccleſiam arca Noe ſignificat 434. 30 *caſtam Turtur ſignificat* 520. 5. *Gallinæ comparata* 267. 40. *ad eius ſepta confugiens rectè Paſſeri comparatur* 550. 10. *eius vnitas ſignificata* 430. 20. 434. 41. 522. 30. *Turturi aſſimilatur* 521. 22.
Echinus quid in Gallina 199. 10.
Echini aquatici cui immolati 256. 54. *terreſtres cui immolati* 256. 54.
Eglocopola quid 410. 45.
Egrotta auis 830. 40.
Elatines genera 252. 22.
Elephas 7. 20. *bibiturus cur aquã turbet* 163. 15. *iecur eius ad epilepſiam* 173. 24. *iuſſa facit* 667. 446. *religio erga Solem, & Lunam* 173. 19.
ad Elephanticos cibus 134. 20.
Elea auis 824. 10.
ad Elephantiaſim 280. 19. 292. 9.
Elleborifemine veſcitur Coturnix innoxie 160. 1.
Ellopis piſcis fellis vſus 530. 28.
Emberiza albæ Ornithologi deſcriptio & icon 571.
Emberiza flaua Ornithologi 856. 36.
Emberiza prætenſis deſcriptio 572. 3. *maris icon, ibidem. fœminæ* 573.
ad Eminentias 287. 28.
Emmeriza 752. 3.
Empedocles Agrigentinus vt Selenontinos peſte liberauit 306. 8.
Encelij ineptiæ 83. 32.

Ennius cur in Pauonẽ mutatus dicitur 30. 20. *quintus à Pauone Pythagoræo* 30. 27.
Ephesius Ortygia dicta 165. 50.
Ephesij contra locustas in bellum eunt 366. 20.
Ephraim cur Colũbæ assimilat⁹ 375. 33 *quasi Colũba factus* 431. 1. *& inde.*
Epiciclides versus vnde dicti 578. 2.
ad epilepsiẽ 26. 30. 46. 84. 48. 172. 50 173. 1. *vsq;* 350. 278. 48 450. 24. 453. 44. 555. 46. 688. 17. 792. 20
ad Epiphoras 278. 12. 288. 37.
Epulum adijciale quid Plinio 28. 29.
Equæ vbi ex vento concipiant 207. 42. *non ader quæ* 360. 25.
Equis cur allium exhibeatur 238. 55. *epilepsia laborãt* 162. 39. *vt ferocitatem deponãt* 292. 39. *ad corũ leucoma* 452. 3. *ad eorum oculos suffusos* 689. 26. *pro pituita laborãte* 192 28. *ad stranguriam* 452. 2. *tussis vt abigatur* 282. 27. *vbi nascãtur egregij* 46. 7. *eo vt Otis capiatur* 84. 30
Equus aucuparius quis 84. 30.
Equus Darius 540. 46.
Equi Phasiani dicti 46. 6.
Equuli 289. 28.
Erigeon 808. 6.
Erithacus 756. 16. 816. 47. *æquinoca* 741. 13. *descriptio* 741. 49. *emblema* 743. 26. *homines non imitatur* 742. 54. *ic.* 742. *lingua* 742. 54. *Meruld amat* 743. 50. *præsagia* 743. 53. *pugna, sympat. antipathia* 743. 43. *cum Phœnicuro confunditur* 741. 6. *cum Pyrrhula* 743. 16. *de eo prouerbium* 743. 19. *quo morbo laboret* 744. 1. *synonyma* 741. 24.
Eritheus vt tempestatem denotet 650. 39. 653. 18.
Eritij forma 273. 44.
Erodius cur Antibo nõ assideat 813. 45
Erotes Ægypti præfectus cur suspensus 150. 40.
Eruum Colũbis gratissimum 382. 52.
Erythrotao 62. 50. 60. 17. 61. 19.
Ethigometra 173. 17.
Eua cur Columba dicta 375. 39.
Euangelistarum locus de Galli cantu conciliatur 262. 50.
Eucharistia intra auream columbam seruata 430. 33. (235. 17.
Eucleonis Gallinaceus in quos dicatur
Eunuchi famularum munere fungebantur 25. 16.
Exambiarum hieroglyphicum 204. 50.
Exocetus cheludonius 658. 44.

F

Fabæ an sterilitatem inducant 231. 35. *Columbis dari posse* 382. 55. 383. 1. *cur Columbis dentur* 231. 54. *cur eas seminent Agricolæ Bononienses* 231. 47 *ne ab alijs herbis liberentur* 303. 25. *vt non teneantur ab alijs herbis* 352. 16. *Veterum quæ* 218. 13.
Fabaria quæ auis 362. 17.
S. Fabianus cur Pontifex factus 405. 3.
Q. Fabius Eburno cur pullus Iouis dictus 118. 18.
Fabius Pictor cur litteras Hirundini alligauerit 692. 38.
Facetola 756. 46.
Faber piscis 185. 39.
Fabricare à quibus didicere homines 658. 26. (48.
Facies contaminata quid Varroni 38.
ad faciẽ mangonizandam 303. 41. *ad nitidam & tenerã reddẽdã* 453. 16.
Fæminæ loquaces Turtures dictæ 525.
Fago triticum vnde dictum 52. 23.
Falco fœminæ mare est formosior 72. 28
Falco pede vno rapace, altero non 830.
Falcula eiusque historia 694. 33. (47.
Fallacium typus 21. 23. (401. 39.
Famem integram ad onum afferre quid
Familiæ nobiles antiquorum auspicato conueniebant 517. 22.
C. Fanij lex de Gallinis 237. 37. 294. 18. *Farinam dulcem quã vocet Martialis* 232. 50.
Fasiana oppidum 46. 26.
Faseoli Columbis grati 382. 54.
Faustinæ Piæ consecratio 23. 35. *numismata eius cũ Pauone* 23. 50. *in numo eius cur Aquila, nõ Pauo* 23. 35
ad febres remedia 277. 8. *longinquas* 278. 11. *epialæ victus conueniens* 277. 24. *hecticæ victus* 277. 21.
Febricitantes vt aluum deponant 227. 5. *iuuenis cibus* 859. 52. *victus conueniens* 277. 10.
Feuda Anglorum 74. 13.
Feles cur excrementa sua celent 3. 28. *de eo & Gallo apologus* 276. 1. *epilepsia laborat* 162. 37. *ad eius morsum* 291. 28.
fellis situs in piscib⁹ diuersitas 530. 25
Ferdinandus Medices magnus Dux Hetruriæ 565. 6. 629. 16. 647. 42.
Ferraria herba 409. 30.
Ferraria nigra 251. 3.
Ficedula 713. 16. *ab Atricapillæ distinguitur* 756. 28. *cadẽ est quæ Atricapilla* 756. 12. 756. 22. *cur Ampelis dicta* 760. 40. *æstimatio* 761. 6. *fœcũditas* 760. 33. *fœmina i ō* 759. 1. *cũ Gallinagine cõfunditur* 756. 19. *locus, partus, educatio, victus* 760. 30. *maris & fœminæ icon* 7, 8. *descriptio ibidem* 30. *cam non habet Anglia* 760. 31. *de ea prouerbiũ* 762. 1. *quãdo capiatur* 760. 39. *quando præstãtior* 761. 50 *synonyma* 758. 20. *ver mib⁹ vtilitat* 769. 36. *vuis vescitur* 768. 49. *vnde dicta* 756. 41. *vt capiatur* 760. 43. *vt coquatur* 761. 32 *vsus in medicina* 761. 1. 48.
Ficedulæ nondum mutatæ descriptio & icõ 758. *Ficedulæ variæ icõ* 759. 2.
Ficus cur Gallinis prohibitæ 222. 12. *Gallinis vt noceant* 244. *vt præcocis fructus edant.* 457. 36.
Ficus Chelidones 658. 46.
Fides omnia firmat & stabilia reddit 837. 33.
Fidules Turtur significat 549. 2.
Filacotona quæ auis 498. 18. *eius historia* 501. 30. *icon* 502.
Filij quẽ pater infestetur icon 553. 27.
Finoræ quæ aues Rasi 814. 20.
Fircellius Paulo Reatinus 18. 49. 19. *ad Fistulas* 287. 2. 352. 14.
Fistularia 250. 46.
Florus 250. 46.
Florus 529. 52. 728. 36. *antipathia cũ Aegitho & cũ equo* 750. 19. *eius historia* 750. 10 *etymũ* 750. 14. *magnitudo & color* 750. 14. *eo nomine etiã Græci vtuntur* 750. 28. *pedes* 750. 15. *quæ auis Bellonio* 810. 10.
Florus authoris 750. 52. *icon* 741.
Flori Ornithologi icõ 751. *descrip.* 751.
Flos Constantinopolitanus 542. 35.
ad fluxum 528. 8.
ad facunditatem inducendam 154. 19.
eius significatio 270. 8.
Fœnugræci vis 451. 27.
Fœtra optima quæ 229. 44.
ad fœtum educendum 286. 26. 454. 50
Formicæ & Columbæ apologus 444. 12 *de ea prouerbium* 613. 27.
Fortunata insula cur sic dicta 814. 9.
S. Fräcisco Hirũdines obediũt 981. 20.
Franciscus de Aragonia 55. 43.
Franciscus Arriuabenus Mantuanus 164. 14. *Franciscus Galloram Rex qua aue delectatus* 620. 14.
Frãciscus Malochius 629. 15. 647. 40.
Francolinus 203. 30. *cui Columbæ genus* 72. 50 *cur eo Siculi abũdẽt* 77. 3 *quid significat* 72. 48. *Vuetinus quę auis* 72. 49. *vnde dicatur* 73. 20.
Franci qui dicantur 73. 27.
Fredericus Barbarossa à Mediolanensibus victus 415. 25.
Fridericus Saxoniæ Dux Phasianos per Saxoniam dimittit 51. 19.
Fringillæ æquinoca 815. 50. *ei altior & plenior vox quàm Carduelis, aut ligurino* 815. 27. *an sit Spiza Aristotelis* 819. 19. *auis callida est* 819. 33. *migratoria est* 820. 27. *ex Carduelium genere est* 800. 13. *in cæcitatem facilè incurrit, & quomodo ab ea præseruetur* 799. 34. *corporis affectus* 820. 43. *cur plures alãtur* 819. 26. *facilè exiccatur* 820. 46. *forma & descriptio* 817. 1. *genera & differentiæ* 815. 35. *imperata faciũt* 819. 43. *ingenium, mores, aucupium* 819. 40. *maris icon* 817. *nidus, partus, volatus, locus* 820. 20. *præsagium* 820. 38. *quando non cãna.* 719. 28. *quando plures capiatur* 820. 16. *quib⁹ cibis alatur* 819. 26 *ex quibus nidum conficiat* 820. 34. *quomodo capiatur* 820. 5. *seminibus gaudet* 767. 54. *sexus discrimen* 817. 13.

817.13. *synonyma* 816. 10. *vbi niduletur* 820. 22. *vox, cantus, educatio, cibus* 819. 1. *vt autumno canant* 819. 37. *vt frigus, & quale ament* 820. 33. *vt suauis canant*
Fringilla abietum 821.24. (816.25.
Fringilla aurea 816.5.
Fringillæ candidæ icon 818, *descriptio* 817.15.
Fringilla frondium 744.35.
Fringilla byberna, aut niualis 821.25.
Fringilla Italica 815.46.
Fringilla lutea 816.1.856.45.
Fringilla montana 645.37.744.26. *quas aues ita vocent Itali* 811.14.
Fringilla sanguinea 744.29.
Fringilla sublutea, & subnigra icō 818.
Fringilla viridis 815.53.850.48.
Fringillago 711.23. *historia* 713.13.
Fringillaro quæ auis Græcis modernis
Fringutire quid 819.12. (816.38.
Fritalea Venetis quid 303.6.
Fritillaria 42.43.
Fritinnire quid 669.26.
Fridleni actus 692.46.
Frugalium typus 22.34.
Frugum diuisio 382.36.
Frumentum Canariense 768.16.
Fuca perperam Turdis dicitur 579.17
Fulica quæ auis 536.14.
Fumaria 677.40. *periστereon dicta, & cur* 409.43. *vt Gallinaceo generi nimica* 229.27.
contra Fungorum venenositatem 291.8
Fungus Pauoninus fimus dictus 19.20
Fures duos nō alit vnus saltus 743.20.
Fuvia canes dicta 459.17.
Furunculos quid 288.18. *eius remedium* 287.18.

G

Alba augurium infaustum 250.45.
Galbula 613.15.
Galeazius vnde dictus 250.
Galenus correctus 135.46. *eius doctrina de iecoris principio exposa* 216.50. *eius opinio cur Coturnix epilepsiam patiatur, exposa* 162.53.
de Galeritæ antiquitate fabula 839.51. *quæ Alauda dicatur* 831.48. *vis ad colicos, & nephriticos dolores* 714.45. *vnde dicta* 838.14.830.2.
Galerita marina 829.18.
Galerita piscis 829.12.
Galeritus 830.6.
Galeri forma vnde cognoscatur 830.4.
Galgulus 866.47. *eum Regaliolo confunditur* 651.7.
Gallare quid 240.25.
Gallarati nō dicitur ab alaudis 835.33.
Galeatium Vicecomitem Mediol. à Gallo nomen habere 159.25.
Gallitiorum familia 250.28.
Gallina abortit 245.45. *adipis vis* 276.27.290.9.303.31. *addis vsus* 389 30. *ænigmata* 272.3. *Æsculapio immolabantur* 255.36. 256.18. *albæ cur improbentur* 198.25. *albæ fellis facultas* 135.37 302.9. *eam in Gremium Liuiæ adjecit Aquila* 260.8. *sanguinis vis* 303.28. *albæ filius qui dicatur* 273.33. *altiles & farctæ quæ* 233.37. *de altili lex* 294.24. *an cum dolore pariat* 219.53. *an ex puluere concipiant* 208.14. *an prior ouo* 229.20. *cum Anatibus amicæ sunt* 239.46. *cum Anseribus* 339.46. *Anserum, & Anatum ouæ excludit* 14.12. *antipathia* 239.37. *cum plantis* 242.47 *eius ani icon* 200. *nu.* 1. *appetitus eius depravatus, vt curetur* 245.27. *vt apparentur* 295.45. *ex ea aqua ad conseruandam pulchritudinem* 303.35. *auro venenosæ sunt* 243.35. *aurea & pulli aurei vbi* 305.21. *de aurea oua pariente apologus* 276.25. *cæteris salacior noctu prope Gallum sedet* 207.17. *cantus eius in auspicatus habitus* 259.43.203.36. *capiendi ratio* 246.1. *capitibus & interaneis patina* 295.27. *eius carne cruda, vt apes reficiantur* 239.52. *castratarum laus* 277.14. *cerebri esus & cocio* 295.3. *vis* 91.47.292.6. *vsus* 278.46. *cerebellorum vis* 279.35. *charitas eius erga pullos* 266.26. *Christus ei comparatus* 266.39. *ex ea cibarium contusum* 297.24. *coeundi modus* 207.20. *coitus* 205.45. *coitum patitur ab alijs auibus* 206.27. *eum Columbis amica est* 299.46. *eis infesta est* 392.16. *cōdimentum quo farsitur* 297.54. *ex cōtractione concipit* 208.16. *cordis vis* 286.27. *cristæ qualis* 296.7. *vis* 285.24. *cristarum coctio esus, & deliciæ* 294.46. *crocitans quæ* 303.14. *cubilia quæ Varroni* 220.24. *cur Æsculapio immolatæ* 276.54. *cur eas cognato suo mittat Martialis* 577.14. *cur Columbis eas prætulerit author* 353.30. *cur noctu tenera pariant* 220.12. *cur post partum cantent* 219.52. *cur post coitum se excutiat* 207.25. *cur à præsepibus pellendæ* 293.14. *cur eas prius inter pulueratrices nominent Aristoteles* 2.11. *cur sæpè monstra pariant* 220.36. *cur se puluerent* 234.20. *cur solidissima quæque conficiant* 213.1. *cur venenata innoxiè edant* 291.40 *cur ex vento concipiant* 207.49. *cur urticas euellant* 243.28. *eas dementat hyoscyamus* 246.17. *descriptio in genere* 195.16. *diarrhœa cura* 245.34. *differentiæ vnde petantur* 191.34. *ab incubatione* 195.1. *à corporis tegumentis* 193.50. *à moribus* 195.6. *à partu* 194.2. *sine dolore parere* 219.55. *Ecclesiæ ei comparata* 266.40. *de decimis lex* 232. 37. *edito ouo cur festuca sese lustret* 160.25.207.23. *pro elixis conditura* 297.45. *erga pullos amor* 234.27. *esu earū qui abstineant* 298 20. *excæcatæ melius concoquunt* 220.20. *exclusio* 105.4.5. *erga exclusos pullos amor* 14.12 *excremēto hominis qui bibit helleborum, pereunt* 243.27. *februarinæ quæ* 298.9. *de eis fiebat olim sacrificium* 254.41. *fimi vis* 303.30.270.43. *fimi cineris vis* 290.46. *ad pinguefaciendos agros* 303.46. *cū Gallo ea sepulchro insculpta* 268.40. *generosa quæ* 198.18.37.16. *generatio* 205.45. *gloc ētes quæ dicantur* 203.14. *gutturis cōbusti vis* 285.17. *de ea & Hirundine apologus* 276.25.682.30. *hepatis vis* 290.44. *esus* 295.6. *tēperies* 10. *ex imaginatione concipere* 208.12. *impune taxi baccis vescitur* 243.25. *incubatus* 205.45. *incubantium & vagantiū victus* 229.5. *incubantes quomodo cibandæ* 224.18. *in incubatione quid obseruandū* 221.44. *ingenii* 234.15. *intestinorum esus* 295.18. *intestinarū cineris vis* 282.20. *eius cū amygdalis* 297.37. *iusculorum esus* 295.31. *iuris vis* 290.26.277.37. *ius viride* 297.43. *iunē cæ quot, & quando pariant* 194 4. *locus* 229.9. *lūbos cur amicis Pertinax Imp mitteret* 294.39. *mesenterii vterinum* 201.54. *minusculæ sunt fœcundiores* 537.56. *mores* 234.16. *mysticæ* 266.18. *natura* 234 16. *nefitus, aut alitna cua deuoret* 245.30. *nigra quid Chymicis* 186.16. *nigrarū sanguinis vis* 303.27. *eam non canere* 203.36. *non esse venenum auri* 243.35. *nos docent amare filios* 234 34 *noxæ* 293.6. *oculorū morbi, & vt curentur* 245.23. *odium in vulpes* 242.12. *eam ante ouum fuisse* 219.23. *pamphaga sunt* 230.44. *partiuram vt noscamus* 219.47. *partus* 205.45. *cū Pauonibus amicæ sunt* 239.46. *Pauones nutriens, vt custodiatur* 15.35. *Pauonum pullis visis suis deserunt* 15.46. *pellicula ventriculi vis* 284.55.285.3. *à pennarum decidētia præsagium* 254.30. *ex Perdice fœtus procreat* 225.35. *à Phasiano compressa ouo* 52.20. *ad pinguefaciendas secretum* 233.20. *pedicis & vteri foraminæ* 199.53. *eius icon* 200. *nu.* 2. *potus* 233 46. *præputium* 201 2. *præsagia* 254.6. *pituitosis & eius cura* 245.12. *pullos deserere volentis signa* 229.2. *pullorum vox* 538.45. *pulueratrix est* 2.8. *quæ ad cibum probetur* 198.40. *quæ fœcundæ* 198.23. *quæ improbentur* 198.24. *quæ impura ad sacrificium* 256.26. *quæ ad incubationi inidoneæ* 221.45. *quæ ad incubanda ouа Pauonum*

aptæ 14. 25. quæ ad partum meliores 219. 36. quæ Polonis Attagen dicatur 72. 53. quæ seruanda, & quæ non 198. 42. quæ simpliciter ista dicendæ 190. 9. quæ apud veteres celebres 192. 36. quædam gemina pariunt 194. 15. qualis in sacris adhibeatur 256. 25. quam vtilitatē in cibis præstent 293. 28. quando cibus dandus 232. 28. quādo eas edoxet Seuerus 293. 40. quando eas non lædat serpens 242. 40. quando parere incipiant 219. 36. quantum offerendū 229. 8. 232. 31. qui cibus præscribendus causa commodi 231. 6. qui prius saginarint 232. 34. quo dicti tempore salacior 207. 19. quo tempore pituita laborent 244. 16. quo tempore melius saginentur 234. 44. quot diebus pinguescent 432. 53. quot modis concipiant 207. 38. quot ova pariant, & quæ plura 219. 35. quot pullos educare possit 228. 37. quot pullos Pauoninos educare possit 15 45. rimæ exitus commodus icon 210. num. 3. ad saginandum vt qui eligendus 232. 45. saginandis quoties cibus dandus 233. 43. saginatas magnificas esse 294. 18. saginationi aptæ 233. 27 salacitas 205. 45. sanguinis esus 295. 25. vis 279. 37. semen eius quid vocet Albertus 208. 43. sese Accipitri opponit, & cur 241. 38. si cibum fastidiant, quid agendum 223. 40. Sparti semine denorato perit 243. 27. Stellæ quæ si dictæ 286. 13. Stimulatē eas inducentes cibi 231. 30. sympathia 239. 37. synonyma 168. 20. teneræ parientes, vt dura pariant 220. 13. Termino deo sacræ 257. 4. tibiarū vis 284. 15. cū tonitru dissident 243. 45. vagantes vt absq; molestia capiantur 246. 8. vbi bis, & ter in ate pariant 194. 14. vēriculi caliditas 230. 45. esus 295. 13. ventriculi membranæ præparatio 282. 3. vis 282. 13 43. 281. 35. 46. 285. 40 290. 6. 283 38. vsus 303. 22. ex vētre concipiunt 270 42. veteres quando pariant 194. 6. victus ratio 230. 44. ad eam vim cur sic dicta 253. 47. viuum partum edens 260. 15. vnā partem multos celebrasse 294. 35. vox quando acutior 203. 11. vocem quando mutet 202. 43. vropygij esus 295. 23. vsus in medicina 276. 45. vsus in sacris ethnicorum 454. 35. vsus in cibis 293. 25. vt Accipitrē timeat 241. 38. vt ante Gallum cantet, indecens est 273. 40. vt breui pinguescat 348. 43. vt cibo gratiores fiant 233. 5. vt citiùs coquantur 293. 15. vt contra aues rapaces, & serpentes pullos defendant 235. 1. vt facinus portant 200. 7. vt generosæ procreentur 208. 17. vt hyeme etiam pariant 231. 18. vt mirum in modum pinguescant 233. 18. vt musiellas horreant 242. 35. vt ova maiora & sapius pariant 231. 14. vt præseruentur à pituita 144. 30. vt pluuere gaudeant 234. 18. vt se & pullos contra Miluū defendat 241. 11. 30. vt à serpentibus occidantur 242. 42. vt sint sapidiores 298. 14. vt sola ex omnibus ouis supposititis nascantur 224. 35. vt tenerescant 294. 28. vt vuis abstineant 142. 50 veteri ferma 199. 40. veteri intestinū 201. 50. veteri stomachus 201. 49. veteri ouo continentis icon 213. veteri positus 199. 45. veteri substantia 301. 33. figura 201. 35.

Gallina Africana quæ 36. 30. cum Hadrianis confunditur 191. 47. descriptio 38. 16. cur Perdix dicatur 103. 13. caro eius laudata 43. 50. vt à Rusticis distinguatur 38. 46.

Gallinæ albæ cristatæ icon 307.

Gallinæ Alexandrinæ 192. 36.

Gallinæ betulæ 63. 10. 72. 10. eam Attagenam putat Longolius 72. 36. 103. 18. (36. 20.

Gallina Calekutteensis quæ Germanis

Gallinæ Chalcidicæ 192. 36.

Gallinæ Chineæ 36. 46.

Gallinas carylorum capiendi ratio 84. 10. carnis qualitas 84. 36. cibi nobiliores 45. 40. coitus 83. 25. cur setas equinas colligat 84. 30. cur Perdix dicatur 103. 13. cur in syluis habitet 83. 10. de ea post Attagenā cur egerit author 80. 6. descriptio 81. 5. icon 83. eius cum Perdice similitudo 80. 49. ex quo auium genere 80. 47 quo loco gaudeat 83. 5. synonyma 80. 21. victus 83. 4. vnde dicta 74. 24. vsus in cibo 84. 35. vsus in medicina 85. 48.

Gallina deserti 104. 12.

Gallinæ Gallis similes 197. 6.

Gallinæ Guineæ ex Gallinaceo genere sunt 336. 4. descrip. 336. 8. icon 337

Gallinæ Hadrianæ cur multæ pariant 192. 30. laus 168. 35. mores 192. 6 vnde dicta 191. 47. (201. 40.

Gallinæ Hadriani regis quæ 193. 8.

Gallina Indica 36. 18. quæ auis ita dicantur 35. 49. descriptio & icon 333. alterius icon 40. alterius cum rubere in fronte descriptio, & icon 334. & 335. alia cristata 36. 2. alia pennis Pauoni 35. 53.

Gallinæ Italicæ grandes 193. 28.

Gallina Italica quæ Germanis 36. 20.

Gallinæ lanigeræ vbi 193. 51. icō 339.

Gallinæ Longobardicæ 193. 18.

Gallinæ Lydæ 192. 36.

Gallina magnæ Alberti 193. 9.

Gallinæ Medicæ 192. 36.

Gallinæ monstrosæ dictæ 195. 3.

Gallina montana 63. 11.

Gallina moriscæ quæ 36. 38.

gallina nana 191. 48. 54.

gallina Numidica 36. 30. caro eius laudata 43. 32. vt educentur 52. 46.

gallinæ Numidicæ dictæ cum tuberculo in fronte descriptio, & icon 334.

gallina palustris Longolij 242. 20.

gallina Patauina 193. 18. descriptio, & icon 310.

gallinæ Persicæ icon 318.

gallinæ pedibus pennatis icon 313.

gallinæ ferè petrificatæ icon 308.

gallinæ Pharaonis 193. 36.

gallinæ Peligeræ 193. 53.

gallinæ pluuiariæ 193. 25.

gallinæ pumilæ Longolij quæ 182. 28.

gallinæ pumiliones 191. 48. Columellæ quæ 192. 24. cur laudatæ & cur improbatæ 108. 37. icon, & forma 309.

gallinæ quadrupedis icon 324.

gallinæ quinque digitis 197. 17.

gallinæ Rhodiæ 192. 36. ad incubanda ova Pauonum domantur 14. 25.

gallinæ rusticæ Bellonij descript. 81. 24.

gallina rustica Varronis quæ Bellonio 80. 32.

gallina saxatilis 146. 48.

gallinæ syluaticæ Bellonij descriptio 81. 24.

gallina syluestris 80. 47. cum Perdice confunditur 120. 42.

gallinæ Tanagreæ 192. 36.

gallinæ tripedis descriptio & icon 321.

gallinæ Turcicæ parum à nostratibus differunt 306. 54. icon 315. forma 316.

gallinæ Turcicæ pedibus caeruleis descriptio, & icon 316.

gallina vitium quæ 80. 25.

gallinago 74. 18. cum Ficedulæ confunditur 756. 13. ad montes, & plana accedit 73. 53.

gallinaria insula vnde dictæ 81. 34. 253. 52.

gallinaria sylua 254. 1.

gallinarium quid 229. 9. cur prope culinā fiat 229. 27. descriptio 229. 28. non significare cortē 249. 22. nostra diuersa esse à gallinarijs veterum 229. 20. vbi ponenda 229. 24.

gallinarius 249. 17. curator, seu custos qui dicendus 228. 20. cur fidus esse debeat 228. 16. cur ova atramento notare debeat 14. 37. cura in incubatione ouorū Pauonis 14. 33. eius munus 224. 16. quot capita gallinarum ei committenda 230. 14.

galli adipis vis 281. 10. 393. 28. 21. 35 289. 43. adulterum punit 236. 30. æquinoca 184. 5. Æsculapio dicatus 255. 35. 271. 2. albi immolati à Pyrrho 256. 50. de albo Pythagoræ symbolum 257. 19. cum vt amarit Pythagora 257. 32. amor erga familiam 235. 6. erga Gallinas 206. 7. an album tantùm timeat leo 204. 10. an in frigidis regionibus canat 193. 45. an

45. an pariat 221. 10. anatomica 199. 1. angui terrori est 240. 51. est animal solare 240. 5. animositas 185. 39. antipathia 239. 37. de eo apophthegmata 272. 32. 38. aridissimũ quodq; dijudicat 202. 33. Attagenen odit 241. 16. audita fœmina cur semen edit 117. 26. auguria 258 25. in auguriis prærogativa 238. 30 eius augurea Cicero videt 235. 30. auræ mutationes sentit 205. 8. aureũ qui in lăcea ferret 185. 8. aureũ lancea affixum cur militi ferre concesserit Cyrus 304. 50. canenti qui imprecentur 205. 34. cantus 202. 38. an euphonus an disphonus 202. 38. cur datus in signum negationis Petri 264. 50. cur victoriam præsagiat 259. 18. de eo Euangelistarum controuersia 262. 50. de cantu hymnus 265. 20. cantus noctem, & diem distinguit 204. 2. de eo prouerbium 204. 11. de cantu quæ utilitas 264. 20. 265. 6. ubi non audiatur 243. 6 canunt per miraculum 246. 45. cantaturus cur alas quatiat 203. 50. de eo & cane apologus 275. 48. carnis assæ vis 283. 5. carnis prauitas 56. 49. qualitas 294. 5. usus, & vis 290 23. 282. 36. 272. 36. castratio 348 1. castratio quæ melior 348. 17. certamen ubi publicè quotannis editũ 161. 30. certamina ubi instituta 838 16. coit⁹ canit mirabiliter 247 15. cognominata 248. 1. coit⁹ 205. 45. à coitu exhilarescit 236. 22. coeũdi modus 307. 20. coit cũ alijs aui l⁹ 205. 25. cõspecta sua imagine ad pugnam incitantur 117. 29. crista qualis 195. 36. cristati dicti 196. 5 cur ante lucem canant 256. 36. cur in cæleo mijceretur 236. 47. 240. 55 269. 39. cur ferrea calcaria ei adhibita 238. 46. cur eos immolarent Lacedæmonij 269. 8. cur immolent Methonæ urbis incolæ 257. 8. cur manè ante ortum solis canat 204. 54. 205 cur Marti appingerent Romani 255 6. Martis pullus dictus 236. 18. cur Marti dicatus 236. 18. 254. 43. cur Mercur. sacer 255. 36. 269. 36. cantum cur milites ament 204. 47. cur Miluum metuat 241. 23. cur in numis Selenontinorũ depictus 306. 15 cur nõ afficiantur podagra 245. 52. cur olim comburerẽtur 206. 27. cur Persica auis dictus 196. 1. 239. 25. 305. 6. cur pogadra non afficiantur 206. 54. cur pugnet 206. 5. 236. 25 cur Pythagoras nutriendũ censeret, & non immolandum 268. 17. cur vanescat 254. 26. cum cur Romani honorarint 258. 36. cur satacitatis symbolum esse queat 117. 25. cur se cum ad bellum ferant Deni 250. 3. cur ante solis ortum canat 275. 40. Donarium symbolum 249. 50. denotata 249. 1. descriptio in genere 193. 16. 197. 26. depictus in numis Selenontinorũ 305. 35. differentiæ vnde petendæ 191. 34. diem in octo partes cantu suo diuidit 295. 36. dignitas & honor 183. 37. diligentia 235. 10. domũ intrans cristam submittit 336. 41. duobus in vno sterquilino nõ cõuenit 743. 22. eius effigie lapis 305. 25. emblemata 270. 25. encomiũ 204. 44. in eum epitaphiũ 272. 30. ex eo ortius factus quid significet 273. 41. esse omnium auiũ salacissimum 206. 53. eos execare in quos dicatur 184. 50. de eo & fele apologus 276. 1. fimi vis 288. 4. fellis vis 288. 52. fellis vsus 279. 7. 287. 20. fimi noxæ, & cõtra id remediũ 293. 16. vis 284. 8. fimi albi vis 283. 54. in foro Romano depict⁹ 305 10. fortitudinis causæ 239. 27. frigore torpens amputata crista ad cantũ incitatur 196. 10. Gallinas contra Miluos defendit 236. 46. cur tã manifestè à Gallina differant 202. 10. cum Gallina sepulchro insculptus 268. 40. ab eo præsagia 254. 6. cum Gallo alio coire 206. 9. generis dignitas 183. 26. glorioſos designat 268. 45. gustus 202. 32. eius guttur cur dextero cubito præmat Harpocrat. 269. 14. helxine herba ad quid utatur 235. 44. Herculi sacri 259. 31. hieroglyphica 269. 5. horas distinguit 235. 30. eius hostes aperti & occulti 241. 16. icones 304. 30. ieconis asativis 283. 46. imperiũ alteri⁹ non patitur 239. 10. incubatus quot diebus perficiatur 13. 4. ingeniũ 234 16. de ingenio eius multa 235. 28. insignia 304. 30. intelligentia qualis 235. 46. iunioris ius nõ laxat, & ei⁹ vis 277. 37. iuris encomium 278. 8 præparatio 278. 8. Vis 282. 22. 283 33. Vt sit efficacius 278. 14. ex eo potio ad colicum dolorẽ 284. 24. alia 48. eius lac in quos dicatur 274. 1. laribus sacer. 256. 55. Latonæ sacer. 255. 20. la⁹ 4. 45. laudabilis qualis esse debeat 197. 40. Leonem terret 240. 7. de eo lex 209. 27. liberalitatis exẽplar 268. libidinosum significat 266. 17. 268. 50. Lunæ, & Solis ortu lætatur 235. 34. lucis prænuncius dictus 204. 29. de magnanimitate eius multa 236. 7. Maiæ sacer 255 24. maximi ubi nascantur 38. 30. 339. 6. mensi sacrum fuisse 257. 18. militarẽ disciplinã denotat 269. 1. miraculum de eo in Hispania 246. 46. morbi 244. 1. mores 234. 16. eius more domi pugnare quid 236. 34. mortuus reuiuiscit, & comedẽtes inre aspergit 247. 34. muti vbi 193. 40. mistica 260. 33. natura 234. 19 ne omnino coeat 207. 31. ab concubitu 293. 6. nocti imminentia 263. 6 nõ dici à castratione 343. 17. nõ exactè horas distinguere 205. 30. non mori amputata crista 196. 10. nõ vincitur animositate 237. 55. nouitius quomodo tractãdus 230. 31. numismata 304. 36. in numis Calenorum pictus 306. 28. Suessanorum 306. 35 Tianẽsium 306. 20. nutrire eos cur Pythagoras iusserit 257. 37. eũ odit simia 240. 61. omnium auiũ pugnacissimus dictus 236. 8. cõtra Orobanchẽ herbã circunfertur 243. 30. Osiridi immolati 256. 42. ostium consistentia 199. 6. ouum eius quale 221. 20. parientis Gallinæ dolorẽ intelligit 235. 25. patris familias exẽplar 235. 7. patre familias frugi denotat 268. 14. pauco humore abũdat 206 52. pẽnas duras habet 161. 26. pennarum duarum lõgissimarũ vis 292 23. de Perdice & eo apologus 276. 8. Persis imperitasse 239. 20. Persica auis dictus, & cur 184. 12. pedum vsus 279. 20. pes quinq; digitis 197 26. prædicatores sanctos significat 260. 38. picturae eius in casside Minervæ, vbi 364. 42. cũ Porphyrione eius mira amicitia 239. 47. primus cantor dictus 204. 24. Princeps Ecclesiasticus ei comparatus 268. 30. prodigia 258. 25. prolobus 199. 6 de eo prouerbia 273. 14. de pugna eius multa 236. 7. pugna descripta 236. 237. pugnat pro Gallinis & cur 236 25. pugna duorum in numo Dardanorum 305. 33. pugnæ eorum solennes cur institutæ 239. 15. pugnaces qui 192. 37. cur improbentur 197. 45. pugnantes rabies 293. 10. pullos educans cur non cantet 233. 37. pulli pinguis iuris vis 290. 52. pullos educare visus 235. 25. ex eo quæ vitilitas 183. 41. quam diu retineri possint 198. 46. quando altius & remissius canat 203. 53. quando canere incipiant 202. 41. quando castrandi 293. 52. quãdo locutus 260. 24. quãdo pariat 221. 15. quando pluuias præsagiat 254. 10. tempestatem 15 serenitatem 254. 30. ventum 254. 20. quando vocem edat exilem 203. 23. quanti veteres eum fecerint 183 37. qui bono & malo Deo immolati 256. 54. qui eos pro conis gestent 304. 54. qui esui apti 293. 45. qui graviorẽ vocẽ edant 202. 41. qui ad iuris præparationẽ eligendi 278. 39 qui Merulæ dicti 602. 13. qui præferatur ad prælia 239. 4. quid insomnijs significent 270 30. quibus itineris comes 241. 12. in quibus numismatibus pictus 307. 26 quo dici tempora salacior 207. 18. quomodo eum immolãt Calecutienses 257. 49. quomodo iumẽtis morbũ afferat 239. 45 quomodo se à plethora liberet 235. 41. quos bal endi 230. 28. quot modis

dis auguria faciebant 258.41. *quoties noctu canant* 263.53. *in sacris turribus effingitur* 270.43. *salax vt cognoscatur* 270.43. *salaciores qui* 207.9. *salacissimi alendi* 198.13. *salacitas* 117.27.205.45. *eius causa* 206.32. *nimia vt corrigatur* 207.27. *eã toto anno exercet* 206.2. *sanguinis vis* 285.53.286.1.289.17 292.1. *in scuto Mariani Cymbrici pictus* 305.25. *Idomenei* 304.45. *semine abundant* 260.34. *semen emittunt audita Gallina* 206.34. *semen duplex* 209.48. *sidera nouit* 235.29 *Solis & Lunæ sacer.* 255.10. *ũ Sole sympathia* 240.2. *solus volucrũ in lum aspicit* 247.28 *sponte sua Gallinarum officio functos esse* 226.15. *stercoris vis* 228.14.289.2.291.9 455.8. *stuprũ sui non admittit* 236.38. *in suo sterquilino plurimum potest* 236.31.273.28. *sympathia* 239.37. *synonyma* 186.20. *Græca* 187.46. *tempus coeundi peculiare* 206.46. *testes eius contra epilepsiã valet* 173.26. *eorum esus* 295.20. *locus* 199.26. *quando magis conspicui* 206.36. *quibus conueniant* 277 21. *testis vis* 285.16. *vsus* 278.54 *testis dextri vis* 285.47. *timet eum Basiliscus* 241.6. *tres in numo Antonini Pij* 306.30. *in turrium apicibus cur positus* 305.20. *vbi adoretur* 259.1. *vbi non cantet* 202.43. 283.36. *vbi primùm orti* 185.8. *eorum ventrem incusare quid* 231.4. *in eius vesica lapilli* 199.30. *veteris iuris facultas* 277.50.284.6. *an dysentericos iuuet* 283.35. *cum victo coit* 117.54. *victi pudor* 237.26 *signum* 237.28. *victoriæ hieroglyphicum* 269.7. *Vigilantiæ symbolum* 255.38. *visu Aquilam vincit* 202.24. *vnde aduecti* 12.3. *vnde dictus* 189.54.190.1. *volatus* 47.29. *vox* 42.26. 202.38. *vsus in medicina* 276.45. *in sacris ethnicorum* 254.35. *vt Alucone minor dicatur* 195.24. *vt à Capis differant* 344.45. *vt eos castrent nostræ villicæ* 348.14. *vt veteres* 348.4. *vt Gallinæ munere fungatur* 226.6. *vt eos honorarit Polyarchus* 246.34. *vt natus est ingreditur* 47.29. *vt non canat* 242 56.205.38.241.37. *vt partũ Gallinæ dolorem leuare tendet* 233.22. *vt pugnaciores fiant* 236.50. *vt rapaces obseruet* 242.18. *vt soli ex omnibus suppositis ouis nascantur* 224.35. *Vt visus acie valeat* 202.23.

Galli calcidici 192.50. *cur laudentur, & vituperentur* 197.53.

Galli caraxi dicti 186.3.

Galli Cossiphi qui 192.38.

Gallus ferus 7.15.

Gallus frondium 81.17.

Gallus Indicus 36.18. *alterius descriptio & icon* 332. *alterius auriculari dactili descriptio* 330. *icon* 331.

Galli Mauritani Ornithologi descriptio 336.8.

Galli magnitudine Pauonis 293.38.

Galli maximi Indici quæ aues Aeliano 38.28.

Gallus Martij 185.55.

Galli Medici 192.0. *cur laudẽtur & vituperentur* 197.53. *à quibus Medici dicti* 193.5.

galli miro modo monstrifici cauda quadrupedis descriptio 237. *icon.* 238.

galli noctu atibus triplo maiores 193.38

galli palustris historia, & icon 242.

gallus Paradisi 702.28.41.

galli Patauini descriptio, & icon 310.

galli pennis inuersis descriptio & icon 329.

gallus peregrinus 36.18.

galli Perfici icon 317. *descriptio* 318.

galli pedibus pennatis icon 312. *descriptio* 313.

galli quadrupedis descriptio, & icon 323.

galli quinque pedibus icon 326.

galli Rhodij 192.56. *cur laudentur & vituperentur* 167.54.

galli Scotici descriptio & historia 340. *icon* 341.

gallus spado 343.28.

gallus syluaticus qui Sabaudis 62.53.

gallus syluestris 47.8.63.21.792.20.

galli Tanagræi 192.36. *de quo dicantur* 239.10.

gallus stercoris 703.8.

galli tripedis icon 319. *alterius* 319. 320.

galli Turcici icon 314.315.

gallus centaurus 185.13.

gallus Columbani discipulus 185.26.

gallus confessor 185.25.

gallus fluuius, & eius vis mira 184.36

gallus Imperator 283.16.

gallus libri nomen 186.6.

gallus marinus 185.37.50.

gallus matricis 185.35.

gallus nauis dicta 186.4.

galli populi vnde dicti 184.185.

gallinaceorum pugnas in scholis instituunt 238.43. *veteres non locuti sunt Germanice* 228.44.

gallus pastillus 297.31.

galli sacerdotes Cybeles 184.28. *vnde dicti* 184.35.

galli crus quæ herba Apuleio 251.9.

galli pes herba 251.18.

gallicinium quid 204.4.249.41.

gallitricum 250.45. *syluestre* 251.3.

galluio quid 249.10.

gallulascо quid 249.19.

gallo pauo an veteribus notus 36.25. *eius caput duorũ esse, & cur* 27.35. *caro eius laudata* 43.30. *caro vt tenerior fiat* 44.3. *cũ eo coire Pauones* 42 16. *cur Accipitri similis dicatur* 41.26. *cur Pauo Indicus vocetur* 35.45 *cur sic dictus* 36.16. *descriptio* 41.4 *in enutriendis pullis negligens est,* 37.14. *historia eius cur Pauoni subnectatur* 35.43. *icon* 39. *incubatio* 42.3. *mas vt à fœmina distinguatur* 41.25. *natura* 37.14. *oua qualia* 38 29. *pulchritudo* 4.39. *quæ loca amẽt* 41.35. *similitudo cum Pauone* 4.40 *vox* 45.25.28. *vsus in cibis* 43.50 *vt edatur* 44.11.

garrulitatis typus 525.37.

gaza quæ auis Taurini 830.40.

Gaudentij Merulæ error 705.16.

gauia Hirundo marina dicta 661.25.

gazæ audacia 501.3. *error* 484.47. 196.21.359.14.508.6.694.1. 726.38.

Genuenses quo semine canoras aues alãt 768.24.

Georgij Agricolæ error 694.45.

Geranium Columbinum 410.16.22.

Germanicus Sturnum habuit imitantẽ sermones hominum 640.35.

S. Germanus Gallinaceis benedicit 246 46.

germani vt oua aperiant 301.50.

Germania magnos gignit homines 105. 216.

geryon Seilerius 617.32.

germinationis temporis hieroglyphicũ 795.4.

gilbarum quid 38.23.

gibberus pro gibbosus 38.18.

gigeria quid 295.19.

gigleria quid 295.19.

ad gingiuarum dolores 290.18.

gilberium quid 38.21.

Gizericus Rex 250.23.

gladij piscis pellis situs 530.26.

glarea quid 736.33.

glareana descriptio 636.30. *icon ibid.*

glaucopis quæ auis 144.3.

glaucopides qui 144.8.

glocidare quid 203.15.

glocire quibus proprium 203.15.

gloriæ contemptus per Pauonem significatus 21.17.

glottis cum Coturnice abit 154.50. *vndè dicta* 154.51.

gnydiæ volucre 258.31.366.15.

godalius quæ auis Vasconiæ 661.2.

goduuitta Anglorum 74.12.

gesturdus auis 841.3.

gracculus 702.34. *Aesopicus qui dicẽdus* 29.34. *cum Cornice fragilega confundit Bellonius* 62.4. *epilepsia laborat* 262.39. *de eo prouerbium* 613.26. *vbi candidi* 31.16.

gracillare quid 203.44.

gradipes 86.12.

græci Gallorum pugna ad bellum incitantur 238.10. *Sturnis comparati* 642.47. *Turdis* 584.14.

gracia per Columbo significata 432.9.

gramen cur edat Vpupa 707.46.

grando quid Gazæ 209.46.

grapaldi error 104.14.190.27.595. 18.617.

18. 617. 18. 799. 30.
Gratitudinis typus 709. 6.
S. Gregorij capiti quando Columba insedit 404. 45.
Grenefinca quæ auis Anglis 808. 48.
Grilli Sophistæ error 118. 3. 306. 10.
Grillos cerebro continere qui dicantur 854. 20.
Grisola vnde dicta & eius descriptio 737. 42. *icon* 738.
Grus 659. 15. 17. 659. 40. *bellum gerunt cum Pygmæis* 112. 32. *mare tranant lapides ore ferunt* 157. 24. *quando discedant* 154. 43. *ventriculi esus* 295. 18. *vt coeant* 207. 24. *vitis lachryma perit* 834. 54.
Grygallus 67. 23. *color* 87. 54.
Grygalius maior 65. *historia* 69. 25. *icon* 71.
Grygalli minoris historia 72. 2. *descriptio* 72. 12.
Gryllodus auis 854. 23.
Gryllus auis 854. 23.
Guardelli quæ anis Græcis recentioribus 799. 30.
Gurgulio quid 846. 36.
ad Gurguliones inflammatos 689. 49.
Gurgulus alis 846. 37.
Gursa 857. 34.
Gustardes auis vbi 92. 43.
Gustulum quid veteribus 300 48.
Gutturosola piscis 829. 16.
Gyrola 864. 17. *quæ auis Germanis* 853. 40.

H

Haddingus Daniæ Rex vt Dunam incenderit 692. 40.
Hadrianæ Gallinæ quæ 191. 36.
Hadrianus Imper. vbi aureum Pauonẽ dedicarit Iunoni 23. 25.
Hadriani Iunij error 74. 23.
ad hæmalopas 451. 26.
hæmatopos quæ auis 830. 53.
ad hæmorrhagiam 431. 56.
ad hæmorrhoides 462. 10. 455. 4.
ad hæmorrhoidum morsum 292. 5. (47.
hæmorrhoidalis herba Romæ dicta 127.
Hæretici designati 128. 30. *Columbæ comparati* 441. 30. *quales* 128. 36. *persuasores* 548. 36.
in Haliaetum mutatus Pandareus 685. 36. *qui Falco Alberto* 830. 47. *eius vocem cur horreant Colũbæ* 392. 34.
Hammonis templum vbi 444. 43.
Hannibal Afer Afras Gallinas non comedit 43. 54. *Anserem Romanum comedebat* 44. 1. *sexdecim annis Italiam vexaturũ, & à Scipione superandũ vt Colũba præsagiat* 414. 33.
Hannibal Paganus 47 50.
Harpe 829. 44. *quæ auis & eius sœuitia in Columbas* 395. 16. *cum ea dissidet Brenthus* 642. 17.
Harpocrates cur sinistra cubito guttur Galli præmat 269. 11.
Haustra quæ visa dicta 411. 35.
Hebræorum linguæ antiquitas 46. 31. *Columbarum alas tectis affigunt* 414 1. *Turturis dicti & cur* 518. 20.
ad hecticos 282. 20.
Hector Columbæ comparatus 394. 20.
Hecuba Columbæ comparata 374. 23. *canis dicta* 790. 11. (94. 22.
Hegemon qui piscis 94. 22. *ceto adest*
Heliogabalus cristas Galli viui vorauit 295. 1. *cur linguis Pauonum sæpe vesceretur* 25. 31. *cur in stratis est Perdicum pennis cubaret* 120. 1. *luxus* 548. 577. 8. *numisma eius cum Turture* 528. 33. *eius prodigalitas* 57. 22. *quando Phasianum ederet* 57. 21 293. 42. *quibus exta & ova Perdicum exhibuerit* 134. 7.
Helius cur Gallus dictus 372. 50.
Helleborus albus Columbis lethalis 397. 18. (14.
Helxine 127. 55. *perdicum dicitur* 122
ad hemicraniam 452. 28.
Henricus Galliæ Rex quomodo mortuus 238. 41.
ad hepatis dolorem 282. 29.
Herbas amares cur Gallinæ debeant vitare 232. 5. *nullas temere à Deo creatas esse* 160. 30.
herba Iudaica 250. 55.
Herculi cur immolaretur Coturnix 168. 18. *cur Coturnicem secum haberet* 171. 4. 172. 54. *epilepsia laborauit* 168. 23. *et Gallinacei sacri* 256. 31. *templum eius cur ad Tyberim ædificatum* 157. 34.
Hercules Botrigarius 253. 18.
Hercules Chaon qui 446. 7.
Hercules musciperda 25 56.
Hermanubidi Galli immolati 256. 43.
Hermolai error 60. 6. 104. 8. 192. 40. 330. 12. 484 55.
Herodis hortus 378. 48.
Herodius Aquilæ genus 536. 17.
Herodius in arboribus nidulatur 536. 16. *quæ auis Psalmistæ* 536. 15.
Hesiodi laus 26. 14. *vita insaniæ comparata* 797. 10.
Hessenes Columbis abstinent 415. 40.
Hesychius correctus 362. 27. *eius error* 503. 45.
Hiaros fluuius vbi 11. 49. (16.
hiatula perperam Turdus dicitur 579.
Hienricus Rex 250. 20.
Hierebotane pertisieron dicta 409. 26.
Hinnuli suapte natura timidi dicti 539.
Hippolyti exitium 107. 45. (10.
Hironymus Mercurialis 647. 46.
Hierusalem Columbi dicta 432. 17. *provocatrix dicta* 434. 17.
Hippia 252. 31.
Hippodamia in Corydum 813. 43.
Hippolais 752. 22. *eius radicata etymologia ibidem.*
Hippocratis opinio de auis generatione pulli 214. 43. *explosæ* 52.
Hirci fellis vis 235. 52
Hircius litteras Columbis committit 368. 24.
Hirundo 531. 6. *acutiuans fossa oculos quid significet* 681. 4. *de eius aduentu cantilena* 629. 49. *eius aduentus inter signa veris est signum incertũ* 674. 55. *adulatorem significat* 680. 46. *pro ædificationis studioso pingitur* 680. 19. *æquiuoca* 658. 30. *æquitas in distribuendo cibo* 672. 35. 673. 1. *pro æquitatem distributione hæreditatis pingitur* 680. 23. *amicũ inutilem significat* 680. 43. *an granis vescantur* 672. 22. *an homines amet* 674. 15. *antipathia & sympathia* 673. 30. *apibus insidiatur* 671. 45. *apophthegma* 681. 39. *aquæ vis & vsus* 688. 27. *vt fiat in armis depictæ* 677. 8. *artem fabricandi docuerunt* 540. 40. *eius assiduitas in cibãdo pullos* 673. 10. *Aethis dicitur* 683. 14. *augurium eius quale* 675. *boreã timet* 684. 34. *cantus qualis* 668. 20. *eius caput se habere imaginari quid significat* 681. 1 *carmen earum de quibus dicatur* 687 40 *capiendi ratio* 676. 20. *cerebrum ad suffusos oculos valet* 689. 26 *cicadas venatur* 671. 40. *cinis ad anginam* 690 30. *cur Bizian non interet* 684. 31. *cinis ad calculos* 691 47. *cinuris vsus ad caligines oculorum* 689. 5. *ebrietatem arcet* 692. 30. *epilepsiam curat* 688. 20. *vsus ad emollendos pilos* 688. 41. *rancedines sanat* 691. 45. *oris putredinem sanat* 689. 39. *vuam curat* 689. 47. *earum coitus mirus* 671. 27. *cur epilepsiam curat* 688. 17. *memoriam auget* 688. 12. *de eo augu* 692. 25. *de Cornice & ea apologus* 682. 26. *Coturnicum & earũ certamen vbi* 680. 6. *cur alueis propinquæ esse non debeant* 671. 46. *cur apibus insidietur* 674. 4. *cur apũ nidis imponat* 377. 19. *cur anarsa coeat* 671. 31. *cur in ædibus haberi noluerit Pythagoras* 671. 40. *cur è domo eiciendа* 686. 48. *cur floccis & plumis nidum substernat* 666. 20 *cur garrula dicta* 668. 17. *cur apud homines degat* 674. 24. *cur hominibus grata* 379. 7. *eam cur inuitent Rhodij* 674. 33. *ei cur Iuturna comparata* 665. 41. *ei cur litteræ committantur* 369. 4. *ei cur nonis similata* 665. 54. *eam cur nigram volarit Virgilius* 661. 46 *cur non incedat* 665. 24. *cur rapinæ auium non sit obnoxia* 665. 35. *cur à repastibus non infestetur* 674. 15. *cur secarius litteras ferat quam Columba* 665. 38. *eas cur semestres vocarit Plinius* 664. 20. *cur eas à tectis abegerit Pythagoras* 680. 50. *cur Thesaurum tecta non subeat* 664. 20. *cur Tiranam volucrem vocarit Ouidius* 665. 30. *cur varia & cyanea dicta* 661. 53.

cur eam Vpupæ prætulerit author 658. 20. cuſtodiens tempus ſuum quid ſignificet 679. 35. Dario exitiũ portendunt 677. 3. Daulias ales dicitur 984. 23. decoctum eius canis rabidi morſum ſanat 692. 14. ab ea denominata 676. 40. Dionyſio reditum in patriam portendunt 676. 18. epitheta 684. 25. in Eccleſijs nidificat 511. 18. epitheta 669. 4. pro equorum impetigine ſumitur 658. 35. eſa partum accelerãt 691. 52. etymum 660. 20. eius in fabricando nido induſtria 666. 5. fabulæ explicatio 684. 30. fabuloſa 682. 40. fel oculos clarificat 689. 13. in ea fellis ſitus 753. 30. forma & deſcript. 661. 43. S. Frãciſco obediunt 681. 20. ſtudioſo 30. præ frigore albeſcit 661. 35 de Gallina & ea apologus 286. 25. 682. 30. garritus eius quid Alexandro magno portenderit 675. 48. genus & differentiæ 660. 26. ſub glacie in aquis latere 664. 53. & vbi 665. 1. greſſus 665. 22. gulam neq; ingluiem habet 663. 33. hieroglyphica 680. 10. hiſtoria 681. 13. pro imploratione auxilij pigitur 680. 34. ad eius induſtriam quem reſpicere iubeat Baſilius 666. 28. ingenium & mores 666. 1. ei ingrata vxor cõparatur 684. 45. ingratitudo 686. 55. inimicitia cum Paſſeribus 544. 45. inſectis viuit 671. 39. intra Daulidis fines nõ pariunt 684. 42. iubet chlænã vendere 674. 38. circa mare verſatur 661. 26. maternæ ſedulitatis erga filios documentum eſt 666. 45. moderatas pluuias amat & cur 675. 18. multis qui egeant 674. 40. 686. 20. nidi eius vſus ad ſuffuſos oculos 689. 28. muſcas, & culices capit 672. 7. myſtica & moralia 678. 40. oculi eius eruti renaſcuntur 662. 8. in nauibus Antonij quid portenderit 666. 8. nec fera, nec manſuetæ naturæ eſt 668. 8. nidi icon 670. nidi multiæ virtutes 789. 42. nidi ſynonyma 670. 30. vſus ad anginam 690. 12. temperies 20. viperæ morſum ſanat 692. 19. non cicuratur 667. 45. & quare 668. 1. ex non vnguibus ſola non, carne veſcitur 672. 14. nona quid ſignificet 586. nullos amicos & nullos hoſtes habet 674. 2. pronuncijs vſurpata 368. 53. qui vſi 400. 48. nunquam manſueſcit 687. 2 oculus eius ægrum prohibet dormire 992. 24. oculi ophthalmiã vt ſanent 989. 30. de Oloribus & eis apologus 682. 1. oua 671. 25. capillos denigrãt 689. 3. Paſſeri pugnat & cur 664. 6 de ea præſagia 674. 30. de prætorio & ea apologus 682. 36. priſtinos nidos occupat 667. 28. proprietates 671. 20. de ea prouerbia 686. 1. pugnat cũ Vpupa 808. 26. in pullis harũ auium qui lapides, & quando reperiantur 663. 35. pulli vt lapidem Chelidonium habere cognoſcantur 678 4. pullos volare docet 673. 22. primo nati vis ad epilepſiam 688. 36. pullorum ſuorum oculis medetur & qua herba 666. 36. in Pyrrhi tabernaculo nidificans quid portenderit 675. 46. ex ijs quale alimentum 692. 27. quam ſit frigoris impatiens 664. 46. quando diſcedant 664. 30. quando magis clamet 662. 4. 668. 41 664. 10. quando primò conſpiciatur 678. 24. qui pronuncijs vſi ſint 692. 36. quibus abundent Hollandi 680. 46. à quibus edantur 602. 27. quibus ſacra 679. 40. ab ijs quid didicere homines 656. 26. quo & quando pluuiam præſagit 675. 7. ad quot morbos proſit 687. 53. quot pariat 671. 14. quot eius ſint ſpecies 660. 29. ſanguinis vis 451. 36. epilepſiæ prodeſt 688. 18. oculos clarificat 689. 13. pilos extrahit 688 46. podagram ſanat 692. 3. Sermonem humanum non addiſcit 113. 7. ſex menſibus nobiſcũ agit 664. 20 ſignificat prædicatores 679. 16 ſomnus 671. 25. de ea ſomniare quid ſignificet 687. 12. Sophiſta ei cõparatur 681. 40. ſtercus albuginem oculorum ſanat 689. 31. canis rabidi morſum ſanat 692. 14. capillos dealbat 688. 47. ſtercus colum ſanat 691. 50. vrinæ difficultatem, ibidem. ad dolorem capitis humani 688. 10. ſyluestres quæ 660. 33. ſymbolo eius quos à tecto ablegaut Pythagoras 687. 6 ſynonyma 659. 13. temperamentum 675. 17. Thebarum tecta non ſubit 667. 39. totos ſchænos auertit, quid ſignificat 687. 28. vbi ciſternas & puteos ſeſe præcipitent 665. 20. vbi nidificet 663. 46. vbi perennent 664 23. ventriculus qualis 663. 34. veris prænuncia dicitur 674. 35. victus 671. 36. viſa quid Cyrro portenderit 675. 44. vna non facit ver 675. 6. 686. 3. vna cum pullis ſe abſumi ab Colubro ſinit 673. 38. in volando pernicitas 605. 27. volatus 665. 22 671. 26. pro inconſtantia 679. 18. vox 16. 23. 116. 43. 669. 22. cur aſpera credita 693 40. vt alba naſcantur 661. 40. vt comburantur pro angina 690 37. 691. 36. vt blattas fugiet 697. 15. vt different ab Apodibus 660. 49. vt lateant 694. 37. vt Nilum cohibeant 666. 30. vt ſanctas denotet 678. 52. eis vtitur Haddingus ad incundandam Dunã 602. 43. vſus in bello 692. 30. in cibis 662. 26. in medicina 687. 45.

Hirundinis agreſtis hiſtoria 693. 1. deſcriptio 693. 20. icon. ibidem. nidus 663. 46. eius & paſſeris pugna 695 16. vbi niduletur 694. 14. vt ab alys dignoſcatur 693. 33.

Hirundo alba 661. 31. icon 663. quid portẽdat 533. 15. 675. 28. (661 36

Hirundo alba Perdicis magnitudine

Hirundo aquatica 694. 42.

Hirundinis domeſticæ icon 662.

Hirundo magna 698. 48.

Hirundo marina auis 661. 20. 698. 22. deſcriptio 696. 40. icon 697.

Hirundo Rheni 694. 44.

Hirundinis Ripariæ hiſtoria 694. 30. cur pennis prævalere & pedibus degenerare dicatur 696. 8. deſcriptio 698. 1. fœminæ & maris icon 695. geaus & differentiæ 695. 1. nidus 696. 13. ab ea præſagium 696. 16. quid cum alys Hirundinibus commune habeat 665. 10.

Hirundo ruſtica 69. 48. (35

Hirundo ſaxatilis & ſpeluncaria 698.

Hirundo templorum 693. 17.

Hirundinis vropygio albo icon. 662.

Hirundopiſcis 658. 44. eius fellis ſitus 530. 26.

Hirundinaria 677. 21.

Hiſpanorũ more veſci quid ſit 554. 32.

Hæduris vis 290. 26. lacteolos ſacrificabat Pythagoras 257. 28. in Melo laudati 583. 14. in ſacrificio quid denotet 424. 3.

Hollandi cur Sturnos non edant 642. 10. vt nidos pro Palumbis parent 492. 17. vt Paſſeres capiant 544. 20. Paſſeribus abundant 536. 26. pro Paſſerum nidis vaſa fictilia conficiunt 536. 32. quomodo Columbas capiant 399. 16. Sturnis faciunt vaſa fictilia pro nidis 641. 26.

Holocauſtum ad placandũ Deũ 420. 6.

Homeri anima in Ennij corpus migrat 30. 23. cur in Pauonem mutatus fingatur 22. 45. cur nouem auium voces edidit 417. 37. edidit vocem Luſcinię 790. 54. eius laus 26. 14 nouem autẽ voces edidit 137. 15. 685. 50. ortus 417. 35. ei pueri Turdos donant 578. 1. puer cum nouem Muſis ludens 417. 39. eius ſimulacrum eſt Luſcinia 794. 26.

Hominis aberrantis & in viam redeuntis hieroglyphicũ 130. 45. caro eius hoſpitibus pro ſuilla appoſita 58. 1. eius cranio alliciũtur Columbæ 390. 55. cur ſæpe in ſomno ſemen emittat 119. 31. in euitandis periculis vaferrimi hieroglyphicum 130. 30. imbecilli & opem ab alio quærentis hieroglyphicum 95. 4. libido 120. 17. libidinoſus per Coturnicem ſignificatur 159. 6. magnitudine variat pro regionis varietate 105. 19. non ſuapte natura iracundi hieroglyphicum 418. 7. ſanguine eius alliciuntur Columbæ 390. 52. ſemper generat 389 4. ſolitarij hieroglyphicum 511. 8. propria arte pareuntis hieroglyphicũ 590. 21. proprios parentes nõ agnoſcit 144.

INDEX.

ſcit 114. *ſtrangulati loro Columbæ gaudent* 391.3. *vbi magni* 105.26.
Homuncio Perdici ſimilis 126.29.
Honoricus Rex 250.19.
Horatius explicatus 144.42.
Hordeum cur Columbis improbetur 382 44. *quando Pauonibus exhibendum* 15.33.
Mortenſius orator prius Pauonem occidit 28.25. *Pauonem prius augurali cœno poſuit* 553.
Hortulanos Cenchramos dici poſſe, aut Miliarias 177.34. *cur Romam deferantur* 177.43. *deſcriptio* 178. 179. *fœminæ icon* 178. *maris* 178. *vt pingueſcant* 177.35.
Hortulani albi icon 180.
Hortulanus candidus 179.14.
Hortulanus albicilla 179.20.
Hortulani cauda alba icon 181.
Hortulani collo viridi icon 181.
Hortulani congeneris icon 180.
Hortulanus ſtanus 179.11. *eius icon* 179.
Hortulani ſimilis Spipola icon 182.
Hiſtoria Hebræorũ quotuplex 423.40.
Hoſtilij Mancini augurium 258.55.
Hunericus Rex 250.20.
ad Hedropem 282.35.454.16.
ad Hedropem aſcitem 203.30.
Hydropiper ſpeculum Pauoninum dictũ 19.16.
Hyemis diutius duraturæ præſagium 594.45. *pro tempeſtate* 675.15.
Hienæ fellis vis 292.9.
Hyoſcyamus Gallinas dementat 246.17
Hyperdixon arbor, & eius mira vis 397
Hypocratæ per Perdices indicantur 129. 35.
Hypolais. Vide Curruca, vnde dicta 753.8.
ad Hypophagmata 451.13.26.

I

Iacobus Ligotius pictor eximius 565.6.
Ialyſo pictura 136.7.
Ianigenæ Galli dicti 248.8.
Iaponenſes quos Pauones Luſitanis donauerint 8.17.
Ibis Ægypti Ciconiæ ſimilis 750.33.
Icarius Arnæam filiam maris fortunæ committit 45.3. *eius ſomniũ* 44.55.
Ictherus 613.15. *vſus in medicina* 712. 50.
ad Ictherum 101.16.282.30.
Ichneumon cum mare ſuis generis eois 118.4.
Ichtis piſcis 55.3.
Ictis quid 55.4. *vt cuniculos capiat* 55. 11.
Idaliæ volucres 258.41.
Idolomania Vnde ortum ducat 446.42.
in Idomenei ſcuto Gallus pictus 304.45.
Iecur non primo generari 216.46.
Ignis prę alijs in altum tendit 836.24.
ad Ignem Perſicum 286.41.
ad Ignem ſacrum 286.38.
Ignaria quæ auis 741.22. *cum Turture pugnat* 516.25.
ad Iliacos 807.36.
ad Ilieum 134.28.33.283.46. *in equo* 292.35. *in homine* 454.15.
Illyrici cur bellum ſuſcepernit 354.3. *contra Columbas in bellũ eunt* 366.19
Imbrium præſagiuum 545.43.696.25.
Immuſculus Regulus dictus 650.10.
Immuſſulus quæ auis 840.46 *de Alauda, & eo apologus* 840.38.
ad Impetiginem 62.43.95.40.453.19 645.10.
Impetigo equorum quid 658.35.
Impietatis typus 269.38.
Impij hieroglyphicum 418.36.
Inadem eſſe Alchadem Arabum 501. 44. *caro eius* 496.16.
Inas Rondoletij an Oeanas Ariſtotelis 498.17.
Inconſtantiam ſignificat volatus Hirundinis 679.18.
Incubandi cupiditas, vt inhibeatur 222 1. *leges* 224.4.
Incubatio abſque Gallina, aut Gallo 226. 15. *quid ſit* 315.3. *quando ſuperuacanea* 223.42. *tempus peridoneum* 223.33.
Indicum, vt alteretur 457.40.
Indi Gallum adorant 258.1. *Pauonibus abundant* 13.46. *eos aluni* 5.34. *quanti Pauones fecerint* 5.34. *quomodo Perdices venentur* 125.7.
ad Ingenium acuendum 688.16.
Ingrati hieroglyphica 418.36.744.7.
Iniuſtè ditescentium typus 128.30.
Innocentius Nonus Pontifex Opt. Max. 35.11.
Inſtitutiones hieroglyphicum 680.27.
Inſulæ Veneri ſacræ Columbis abundant 366 2. (652.53.
Inuerſionem eſſe quaſi quendam caſum
Inuidia comes eſt virtutis 839.19. *hominem ſapit* 3.34.
Inundationis præſagium 696.30.
Io ab Argo cuſtodita 29.50.
S. Ioannes Hirundo dictus 520.8.
Io. Baptiſta Campegius auiaria habebat auibus inſtructa 578.36. *eius erga authorem liberalitas ibidem.*
Ioan. Baptiſta Paganus 47.50.
Ioannes Cornelius Vuteruerus Medicus 86.30.536.30.
Ioannes Euangeliſta cur cum Perdice luderet 131.15.
Ioannes Paulus Oliua 110.6.
Ioannes Pepulus Comes 307.
Iob Columba in medio Accipitrum dictus 440.38.
Ipheicrati, vt animum addidit Socrates 237.14.
Iraſcentis facilè hieroglyphicũ 743.18.
Iris condimentaria 55.23.
Iris Columbis ſimilis dicta 374.47.
Iſchedæ 78.24.
Iſchæmum quæ herba 251.10.
ad Iſchiadim 614.32.
Iſicium auilatum 296.43.
Iſidori error 174.40.189.40.343.17. 541.4.
Iſidis etymum 639.25. *Hirundinis ſpecie* 685.47. *de ea regium puerum nutriente fabula* 985.44. *quod inſtrumentum inuenit* 659.30. *Tithoreæ nundinæ* 43.6.
Iſitare quid 640.46.
Iſitia quæ optima 296.41.
Iſraelitæ cur ex Coturnicum eſu in varios morbos inciderint 171.40. *Coturnicibus ſaturati à Deo* 166.6. *eorũ murmuratio in deſerto* 166.10.
Itali eximiæ fœcunditatis 105.25. *vt oua aperiant* 301.50.
Itis cuius filius 685.15. *cur in Phaſianum mutatus fingatur* 56.6.
Ityli fabula 58.49.
Itys fabula 682.40. *patri coctus apponitur* 57.37. *pro Phaſiano ſumitur* 47. 16.54.1.
Iuba quid in Gallis 106.38. *alectoridæ dictæ* 185.34.
Iudæos columbarum ſtudioſus 379.1. *vt oua aperiant* 310.49.
Iuliæ Piæ numiſma 24.9.
Iulij Alexandrini opinio de Perdicis carnis facultate 132.52.
Iulius Cæſar Aurantius 92.5.
ad Iumentorum peſtilentiam 292.50. *pro eis remedia* 292.25. *eorum verminatio, vt finiatur* 497.14. *ad eorum vlcera* 292.49.
Iunco Ariſtotelis 722.20. *cum Alauda amicus eſt* 834.42. *caudam motitat* 724.43.
Iuniperi bacca tertio anno matureſcere dicuntur 597.16.24.52.
Iunonis ales 2.26.7.42. *ei cur ſacer Pauo* 20.34. *cur à Pauonibus euerrum ſuum duci voluerit* 20.44. *in numiſmatibus Fauſtinæ* 23.50.24. *eius paſſus Columbarũ volatui aſſimilati* 367.
Iunonius ales 12.48. (56.
Iunonium ingredi quid 4.42.17.6.
Iupiter in Aquilam mutatus 174.18. *Columbis delectatus* 417.18. *in eo coturnicem mutatus Latonam amat* 168.17. *eius, & Latonæ fabula* 174. 14. *Perdicibus delectatur* 126.50. *Dodonæus qui* 446.4.
Ius pro coquendis auibus 761.38.
Ius conſumptum ex quibus auibus fiat 351.6. 45.
Iuſcula analeptica vnde excogitata 233.
Iuſculum verzuſum 302.57.
Iuſtum Paſſer ſignificat 549.36. *eius typus* 424.22.
Iuſtinianus explicatus 8.9. 41.
Iuturna cur Hirundini comparata 665.
Ixia quid Dioſcoridi 501.9.
Iynx cum ſiſopygide confunditur 725. 24. *Fringilla dicatur* 816.6.

ad Labiorum rimas 290. 20.
ad Lac coagulandum 303. 23.
Lac Gallinaceum in quos dicatur 274. 1.
Lac in ouo quid 215. 14.
Lecedemonij cur Gallum immolarent 269. 8.
ad lachrymas ſiſtendas 289. 4.
Laconis de Luſcinia dictum 756. 7.
Ladant mira vis 392. 9.
Lagionus piſcis 6. 43.
Logodia quæ, & vnde dicta 80. 15. 144. 20. etymum 86. 2.
Lagois Horatio quid 144. 35. cur peregrinam vocet 145. 5.
Lagopice 144. 19.
Lagopes 72. 49.
Lagopus 86. 5. 109. 34. 856. 46. an ſtolida, an callida dicenda 17. Ariſtoteli cognita 145. 11. eius caro 150. 18. conſpecto homine vt lateat 149. 22. cur Perdix dicatur 103. 14. deſcriptio 146. 25. ex Plinio 145. 30. Scaligero ibidem. eius differentiæ 145. 28. facilè capitur 150. 5. genera 145. 28. icon 147. in Italia non capitur 145. 9. locus 148. 10. mores 149. 10. natura ibid. nidus 149. 44. cum nocturna aue confunditur 143. 48. non manſueſcit 146. 13. quæ aues ita dici poſſint 143. 45. quæ loca habitet 145. 36 ſynonyma 144. 29. vbi degant 153. 40. 149. 28. vera vbi reperiatur 149. 35 vnde dicta 80. 16. vox 148. 9. 48. vſus in cibo 150. 16. vt capiatur 148. 12. 150. 1. vt frigore gaudeat 149. 41. vt niui confidat 145. 38.
Lagopodis alterius icon 148. altera Plinij quæ 109. 36. 246. 7.
Lagopus aurita 133. 51.
Lagopus crocea 144. 22. (13.
Lagopus crocei oculis, cætera cãdida 146.
Lagopoda Ornithologi non eſſe verã Plinianam 145. 43.
Lagopodis Plinianæ ſecundum Ornithologum deſcriptio 136. 55.
Lagopodis variæ Ornithologi deſcriptio 146. 36.
Lagopus planta 144. 26.
Lambena piſcis 66. 43.
Lanariæ herba cur Struthiõ dicatur 532. 2. 542. 38.
Laodice Luſcinia dicta 790. 4.
Lapis Epheſius 643. 44.
Lapides Perdicum pennas exprimentes 128. 23.
Lapis ſciſſilis petra Colũbina dictus 410. 56. 411. 2.
Lapis ſciſſilis in Belgica 19. 31.
Lapis Thebaicus 643. 44.
Lapillis in Gallorum veſica 199. 30.
Lapſanum perperam à Platina napellus dictum 586. 2.
Lapſorum imago 427. 54.
Lapuuinga 703. 11.
Laquei dæmonis quot, & qui 552. 53.
Laribus Galli ſacri 256. 55.
Larus 772. 18. cur ei Brenthus diſſideat 602. 27. mali punici grano perit 612. 19.
Laſeris vim venenoſam eſſe 246. 10.
Lathyridis grana, vt innoxiè edantur 291. 7.
Latonæ cur ſacræ Coturnices 168. 13. Gallus ei ſacer 255. 20. eius & Ionis fabula 174. 14. Perdicibus delectatur 126. 40.
Laureum baculum geſtare qui dicebantur 839. 20.
Leagoræ Phaſiani 54. 46.
Lecti Pauonacei qui 19. 46.
Lecythos quid 191. 24.
Ledæ partus 275. 4.
ad lendes 288. 2.
Lenticula Columbis gratiſſima 382. 52.
ad lentigenes faciei 303. 27. 556. 6.
Leo an album Gallum tantũmodo timeat 240. 8. animal ſolare eſt 240. 6. eos auibus pretioſis quis ſaginarit 57. 24. Capum non timet 240. 46. Chriſtum ſignificat 260. 43. cur Gallum timeat 240. 15. cur tẽplorum cuſtos ponitur 270. 38. cuſtodiæ hieroglyphicum 270. 44. iugum ſubit 667. 46. eos quæ terreant 240. 16. per eos qui indicentur 129. 45. quos non attingat 278. 10. ad templorum clauſtra 270. 50. cum terret Gallus 240. 7. vt homines non attingat 240. 20. ei Vt panorem incutiat Gallinaceus 4. 45.
Leo herba quæ 443. 32.
Leonardus Cognoſciutus 74. 33.
S. Leonardus Columba ſpecie captiuum liberat 404. 30.
ad lepram 26 44. pro mundatione eius Paſſeres immolati 547. 15.
Leproſi vt apud Hebræos mundarentur 547. 20. eorum medicina 277. 48. ſacrificium 423. 24.
Leporis delitiæ 55. 16. quæ loca colat 55. 30. eo qui abſtineant 208. 22. eius ſalus in pedibus 55. 9. ſemper generat 389. 5. eos ſponſi ſponſis donant 558. 6. ſuapte natura timent 539. 10. Vbi abũdent 110. 35. eorum velocitas 55 11. venatio 55. 5.
Leporinæ carnis laus 144. 40.
Leporarij canes qui 55. 11.
Lepores albi vbi 143. 35.
Lepores Chelidoniæ 677. 14.
ad leporis marini eſum 292. 2.
Leros inſula vbi 41. 50.
Leucanthemum 128. 4.
leucarus auis 809. 45.
Leucoium 543. 42.
Leucophagum ex Capo pro duodecim conuiuis 249. 54.
Leucopygos 756. 34.
Lex per Coturnicem notata 167. 30. eius elogia per eandem ſignificata 168. 10 telis araneorum ſimiles dictæ 443. 25
Liber Columba inſcriptus 356. 25.
Liberalitatis exemplar 268. 28.
de libidine ſententia Chryſoſtomi 491. 10. eius mala 461. 15.
Libidinoſos Gallus deſignat 268. 50. Vpupa 708. 42. eorum hieroglyphicum 553. 40.
ad lienteriam 497. 7.
Lignum vt non ardeat 279. 28. 304. 3.
Ligneus color qui 37. 26.
Ligurini æquiuoca 808. 1. aliarum auiũ voces reddit 812. 6. eius antipathia, ſympathia 813. 8. ex Carduelium genere eſt 800. 13. cur aſinum oderit 813. 17. cur hominibus prudentior 812. 35. cur poſt Carduelem de eo agat author 807. 43. cur vili fiat. 807. 45. etymum 809. 30. fabuloſa 813. 26. facilius quam Cardueles capiunt 812. 26. forma & deſcriptio 810. 1. gregatim volant 812. 30. mas, vt à fœmina diſtet 810. 16. maris icon 810. mitiores, & minus ſagaces ſunt Carduelibus 812. 20. nidus, partus, educatio, cibus 812. 43. ſynonyma 808. 36. tempus capiendi idoneum 812. 30. valet vocis amœnitatem 811. 52. vox, & cantus 811. 50. vt educetur 813. 1.
Ligurinus adoleſcens 808. 32.
Ligurini fœminæ capite albo icon 811. 2.
Ligurini maris alterius ætate prouecta icon 811. 1. (44.
Lilionarciſſus purpureus variegatus 42.
Limaces vbi non reperiantur 122. 8.
Linaria auis 178. 8. quæ auis Longolio 739. 32. 824. 5. aſthmate affligitur 825. 16. auis eſt aſtuta 820. 24. cantus 825. 6. cibus 825. 6. forma & deſcriptio 824. 20. icon 824. imperata facit 825. 20. morbo comitiali capitur 825. 13. à quibuſdam inter Cardueles numeratur 823. 50. vt ex cannabino ſemine pingueſcat 825. 10. vt morboſ ſubtili laborare dicatur 825 13. ſeminibus gaudet 767. 54.
Linaria marina 825. 45. icon 826.
Linariæ ruhræ icon 826. vnde dicta 825. 30.
Lingetta Anglorum 752. 32. vnde dicta 752. 53.
ad linguæ aſperitatem 290. 8.
Lingua Paſſerina 543. 30.
Lingulaca 85. 26. cum Coturnice abit 154. 40.
ad lippitudinem 26. 37. 288. 49.
Lithoſperma 543. 36. Columba dictum 356. 18. 410. 27.
Lithoſtrata 19. 39.
Liſinia 799. 52.
Litteras per Columbas mittere vnde ortum 368. 42.
Liuiæ Auguſtæ augurium 260. 5. ouum in ſinu fotum excludit 226. manu ouum excludens quid portẽderit 207. 3. eius numiſma 24. 15. vt exploraret, an eſſet paritura marem 207. 3.
Liuias Colũbas cur Gaza vocet 358. 2.

INDEX.

Locuſtæ, vt Pauonib. laudentur 15.31. *cõtra eas qui in bellum eunt* 366.20
Lolium cur pro Colũbis laudet 382.45
Longolij audacia 63.33.104.42. *error* 60.1.59.80.10.103.18.175.3.189 50.169.8.808.46. *opinio de Perdicibus* 104.20. *vt cura authore de Perdice conſentiat* 104.44
Lotus herba ſolaris eſt 205.4
Luteorum luctores, vt ſe ornẽt 25.6
Luculli luxus 576.32. *eius Turdos aſpernatur Pompeius* 577.4
Ludouicus Gozadinus 758.8
Lugdunenſes Batani cur Columbas honorent 416
ad lumborum dolores 452.44.454.15
Lumen ſapientiam notat 683.6
Luna Aegyptiorum deus 169.26. *Oriẽtem vt indicent Aegyptij* 173.15. *ei ſacer eſt Gallus* 255.10
Lupini cur Gallinis interdicti 232.7
Lupi capitis in Columbario vſus 386.26. *cur hominibus exoſus* 379.6
Luſcinia 797.5. *Accipitre, & ea apologus* 797.5. *Accipitrem odit* 789.16. *cum Acanthide cõfunditur* 799.10 *adulterum cura* 787.45. *adultæ difficulter aluntur* 787.10 *æquinoca* 772.16. *aeris rationem habet* 784.16. *alia earum paludes, aliæ montes colunt* 776.3. *aliæ alium locum quærunt* 784.40. *ad alias auiculas cur aduolet* 789.6. *amor prolem* 781 21. *an adultæ, an iuniores alendæ* 787.4. *an antiquitus aliſolitæ* 785 46. *antipathia, ſympathia* 789.3. *antipathia cum Delphis urbib.* 784.36. *apophtegmata* 796.4. *Atthis dicitur* 683.14. *auium nobiliſſima dicta* 771.36. *auguriæ, & præſagia* 790.30. *eius cantu detentus viator quid denotet* 791.5. *cantus eius laudes* 771.20.778 15. *cantu ouã viuificat* 785.50 *cãtui Pauonis pulchritudo comparata* 778.34. *in eo quãta varietas* 778.30. *eum qui imitari debent* 791.26. *capiendi ratio* 783.22. *carne veſcitur* 672.19. *caro ad vigilias facit* 792.34. *in cauea canit de quo dicatur* 795.47. *eius cibus, & educatio* 786.44. *ei Cicero ſimilis dictus, & cur* 694.40. *Colluvionem odit* 789.8. *corporis affectus* 788.40. *eius, & Cuculi apologus* 797.20. *cur alantur* 793.4 *cur amatrix cantorũ dicta* 778.40. *cur Chlorida vocet Homerus* 776.37. *cur in dumis lateat* 704.50. *cur facilè capiatur* 712.20. *cur à Gallis roſſignol dicta* 755.6. *cur garrula* 796.20. *cur inter canoras aues prius de ea agatur* 771.4. *cur parum dormiat* 795 25. *cur quædam inconcinnius canãt* 781.16. *Diulias ales dicitur* 684.26 *ei deeſt cantio, de quo dicatur* 795. 30. *denominata, & cognominata* 789.34. *Deo gratias agit canendo* 791.18. *deſcriptio* 776.10. *diem prænunciat* 790 46. *differentiæ, & genus* 775.50 *docilitas* 113.11. *docilitas mira* 781.50. *in dumetis degit* 774.16. *de ea emblema* 796.13. *eſt auis ambitioſa* 781.3. *eſt auis ſtolida* 783.24 *earum eſus in delicijs fuit* 792.10. *etymologia* 773. 43 *fabuloſa* 796.25. *facilè pinguescunt* 788.43. *facilè viſco capiãtur* 783.35. *fœminæ mulieres non ſunt ſimiles* 791.50. *fellis vſus* 792.52. *formicarum ouis ſibi ipſis medentur* 778.48. *frigoris eſt impatiens* 784. 12. *gemitus eius ſuauis eſt* 779.34. *Græcè, & Latinè loquentes* 113.12. 782.1. *hieroglyphica* 794.16. *Homeri ſimulacrum ſignificat* 794.25. *homines muſicam docuit* 772.10. *ab homine cantate victa contabeſcit* 779.3. *humanas voces diſcit, & quo modo* 781.54. *hyeme non cernitur* 657.22. *icon* 777. *ingenium, & mores* 781.1. *iubetur quercus fugere, & vites, & myrtos amari* 785.3. *iuniores ab adultioribus diſcunt* 77.31. *Iouis nuncia dicta* 790.31. *laudes* 771.14. *liberum interfectrix dicebatur* 789.38. *ſine lingua non eſt* 776 20. *lugere, & gemere dicitur* 779.20. *mas accurit ad vocem fœminæ* 783.42. *mares verè capti, vt ſexum prodant* 788.36. *mas, vt à fœmina diſtinguatur* 788.15. *mas, & fœmina quibus ſignis certò diſtinguatur* 788.22 *migrat* 784.14. *moralia* 791.1. *muſca earum de quibus dicatur* 795.17. *mutos pullos cur interimat* 781.19. *nidus incubatus, partus* 785.26. *nidi deſcriptio* 785. 34. *nidis icon* 786 *non eſt Acanthis* 774.5. *non eſt Curruca* 774.8. *non eſt Potamida* 774.10. *non canit, cum dolet* 780.18. *nugis inſidens d quibus dicatur* 795.46. *nulla vox ei peculiaris* 778.1. *omnes voces edit* 778.4. *paupercula quæ ei comparetur* 792.36. *Phœnicurum amat* 789 5. *cum eo coit* 786.40. *φιλοδον os dicta* 781.6. *eius ploratui Orphei, & vxoris Laocoontis ploratus comparatus* 781.30. *eas poetæ Indorum ex hominibus aues factas fingunt* 796.30. *earum potus* 788.2. *pretium* 771.46. *princeps volucrum dicta* 772.1. *prophetæ, vt ijs ſimiles* 791.31. *prouerbia* 795. 18. *pullos docet canere* 781.12. *pulli quomodo cognoſcantur iam ex ſe cibos capere* 787.30. *qui, & quomodo educandi* 787.17. *quæ alendæ et quæ non* 787.3. *quæ terræ eam non habeant* 784.36. *quando canat* 780 10. *quando ſimplicem vocem emittat* 780.44. *quanto citus canat eò magis canoræ euadunt* 788.6. *qui eas olio habuerit* 794.6. *in quibus non imitandæ* 791.38. *quid ſit ei proprium* 776.14. *veris nuntia dicta* 790.41. *vigilia* 783.15. *à vipera ſe deuorandam præbet* 789.28. *eius vitã cur delegerit animus Thamyra* 794.31. *ea vocalior qui dicatur* 795.47. *eius vocem edidit Homerus* 790.54. *Vpupæ contubernalis dicitur* 708.24. *vſus in cibis* 792.4. *in delicijs* 793.1. *in medicina* 792. 30. *vt Aquilam timeat* 787.16. *vt herum ſuum agnoſcant* 782.50. *vt liberalitatem amet* 783.6. *vt minus pinguescant* 788.44. *vt propter muſicam capiatur* 783.46. *eam vt religioſi imitari debeant* 791.35. *vt ſe Heſiodus ei compararit* 797.10. *vt viperas timeat* 298.22
Luſcinio alba 776 6. *icon* 777. *pretium* 771.52
luſcinia murorum quæ auis Gallis 745. 17
luſcinia ramorum 775.52
luſcinsola 773.48. *vnde dicta* 765.6
luſciniolæ Bellonij hiſtoria, forma, & icon 765.1
luſciniorum familia 790.24
luſciola 773 44
ad luſcioſos 289.3.451.53
lutare quid Calphurnio 671.8
lutea 850.44. *hiſtoria* 855.1. *magnitudo* 822 5. *maris icon* 857. *vbi degat* 857.40. *victus* 857.32. *vide Cirlus.*
luteæ Turneri deſcriptio 856.50
luteola 808.15
lutum aceratum 670.30
luxuriæ ſedes 290.49
luxurioſorum cupiditates non eſſe naturales 27.56. *quiputentur* 207.8.
luxus vt veteribus diſplicuerit 28.27
Lychnis Chalcedonica 542.34

M

Macouacana Ameritis quid 109.50
Macrinus Imper. Columbæ augurio Regno exutus 415.10
Macrocephali populi vbi 45.55
Mænæ in Lipara laudatæ 585.15
Magnanina quæ auis Bononiæ 530.5. *deſcriptio, & icon* 736.1
Magneſij contra locuſtas in bellum eũt 366.20
Mahumetis Columba 377.34. *Columbæ opera fingit ſibi cum Spiritusancto ſermones eſſe* 437.55 *vt Columbam aſſuefecerit* 415.50. *eius profectio in paradiſum* 257.40
Mariæ ſacer Gallus 255.24
Malacoderma oua quæ 191.7
Malampygus 756.34
Malcanaer Rex 685.45

Malchus Regem significat 264.40
Malignitatis hieroglyphicum 169. 27
Malligni hominis hieroglyphicū 163.8
Malus Struthia 542. 44
Malis punicis omnibus ineſſe aliquod granum putre, quid ſignificet 831.15
Ĩ Mamertinorũ numo Galli icõ 305.28
Mamma vt non inclinent 135.25
ad Mamillarum tumorem 290. 14
Manij voracitas notata 576.10
Mãna cur manè data dicatur 168.5. deſcriptio 365.24. eſt Chriſtus 167.55
Manucodiata neruos habet pro pedibus 629. 28
Manutij, & Adagiorum authoris error 54. 52
Maris tempeſtas miro modo ſedatur 404. 27
Margaritæ cur in ventre Columbarum poliantur 450. 1. quomodo adulterentur 450. 3
B. Maria Virgo per Columbam ſignificata 428.6. eius ſacrificium 421.44 ei Templum in monte Columbæ augurio conditum 406.39
S. Marinæ Columba apparet in carcere 405.33. Columba ei Coronam imponit 406.5. torměta, & mors 405.46
Marinianæ numus 24.27
Marmor Pauonium 19.28
Maro Pythagoricus cur Luſcinia fuiſſe dicatur 784. 54
Marphiſa Columbis comparata 374.28 Hirundini 671. 53
marrhis Cornix litteras ferens 368.54
Marti cur Gallus dicatur 236. 18. cur Gallum ei appingerent Romani 255 6. eius pullus cur Gallus dictus 236. 19. eius, & Veneris adultertum per Aquilæ congreſſum indicatum 205 53. eius & Veneris adulter. 275.35
Martialis cur Flacco, & Stellæ poetis Turdos non mittat 577. 26. cognato ſuo cur mittat Gallinas 577. 14. correctus 143.55. 144.10. cur ſe Pſittacum vocarit 158.33. explicatus 343 25. vt neget ſe Carmentonis fratrẽ eſſe 295.45
Martinus Foxius Cracouienſis medicus 60.3. 70.2
martyrum holocauſtum 423. 50. qui Paſſeris dictis 553.4
marem vt mulier pariat 286.2
matris proprios liberos necantis hieroglyphicum 794.21
maternæ ſedulitatis erga filios documentum 666. 45
matrimonium legitimum, vt veteres innuerent 268.40
matriſaluia 250.51
matris auis 174. 44
ad Matricis paſſionem 56.5. 290. 35. procedentiam 286.34
maximinæ numus 24. 20
meccæ incolæ cur Columbis abſtineant 415. 50
mechanica mechanicis principijs, qui primus expoſuit 458. 50
medica auis 7. 34. 189. 6
mediocritas in veſtitus ratione laudata 19. 3
Mediolanenſium victoriam, vt Gallus præſagiat 259. 15. eorum victoria contra Fridericum Imper. 415. 25
medi cur loca mutarint 536.36
meira fluuius 602.31
ad melãcholiã 279.10. 450.30. 614.28
melonocephalus 740.3. 756.36
melancoryphus 713. 17. 19. quæ auis 756. 26
Melchior Guilandinus 74.28. 81.10
meleagri fabula 44. 15. mors 44. 28. eius ſorores in aues 44. 33
meleagrides, & Africanas Gallinæ eaſdem eſſe 36.41. an veteribus omnibus eadem auis 28.3. in earum carne luxus 43.37. cur gibbera dicta 38 24. cur Tunes 36.37. ab ea denominata 42.30. deſcriptio ex Clyto 36. 52. de ea emblema 143.20. olim rara 18.14. ouæ 51.44. qualia 38.26. pugna 38.20. quæ loca habitarent 41. 40. cum Tetraone confunditur 61. 45. vox 42.20. 116. 42. 203.17. vnde adductæ 12.3. vſus in ſacris ethnicorum 43.3. vt ab Africanis Columela diſtinguat 36. 39
meleagris Clytian cũ Meleagride Varronis Plinijque eadem 38. 10
meleagris veterum quæ Bellonio, & Turnero 36. 26
meletæ amorem, vt indicarent veteres 268. 55
melleratum cur Columbis offerendum 383. 20
memnomides aues 38. 20
ad Memoriam augendam 688.12
menalippæa inſula 678.40
menſa lapidea 411.31. Pauonacea 19. 44. vndulata 19. 43
ad Menſes albos 286.17. inordinatos 286.20. ſiſtendos 286.14
meritricis hieroglyphicum 795.12. Paleutria dicta 398.46
mercurio Gallus ſacer 255.30. 269.36. eius forma 255.32. qui Accipiter ei ſacer 392. 25
mergus 603. 8
merlicus piſcis 6.44
merops eſt api aſtra 712. 6
merops Hirundo marina dicta 698. 27
merulæ aquiuoca 604.12. eam amat Erithæus 743.50. eam amat Rubecula 612.8. candidæ vbi 603.35. cantus 610.18. cantu valent 610.24. eas capiendi ratio 612.22. caro quibus conueniat 614.23. carnis bonitas 613.50. 61. temperies 614.10. cognominata 612.48. colorem corpovis, & roſtri mutat 605.8. de eis cur poſt Turdos agat author 602.6. ab ea denominata 613.5. deſcript. 604. 4. fœminæ icon 605. fimi ad agros ſtercorandos laus 457.24. genus, & differentiæ 603.30. humanum ſermonem imitatur 610.50. imperfectius, quam Pſittacus loquitur 610. 52. eam impugnat Crex 617.10. ingenium, & mores 610.48. Lauri folio vtitur 610.49. locum mutat 610 6. malis punici grano perit 612.18. maris icon 604. mas, vt à fœmina differat 605. 8. mirus cantus 610. 28. earum natura 611.6. nidus 611. 30. nidi deſcriptio 611.36. nouem voces ordine exprimens 610.30. partus 611. 30. pectoris deliciæ 613. 40. pinguis Turdis prælata 592.45. ad pinguefaciendas locus aptus 122. 27. de ea Prouerbia 613.24. quæ eligendæ 614.13. quid Italis 602.44. quo loco verſetur 610.3. quomodo ſaginentur 611.25. quot, quoties, & quando pariat 611. 40. eas Romanorum luxuria ſaginabat 613. 39. ſola volat 611.8. ſympathia, & antipathia 612.1. ſynonyma 603.1
merulæ albæ icon 609. non eſſe diuerſæ ſpeciei à nigra 603. 40
merulæ albæ, & nigræ maris icon 607 fœminæ 608
merulæ albo capite deſcriptio, & icon 606
merula alpina 613. 15. 630.12
merulæ apodis Indica hiſtoria, & icon 629. 10. auem monſtrificam eſſe, 629. 30
merula aquatica 589. 34.
merulæ bicoloris icon 623. hiſtoria 624. 1
merulam Breſilicam cur inter merulas aſcribat Bellonius 628.5. deſcriptio & icon 628
merula cærulea 615.16
merulæ congeneris deſcriptio 625. 1. icon 624
merulæ congeneris alterius deſcriptio, & icon 625.14
merula montana 603.52. 623. 4
merulæ montanæ Germanorum hiſtoria 620.20
merula noualium 613. 10
merula porphyromelanos 629.40
merula roſea in cibum commendatur 627.5. deſcriptio 626.627. fœminæ icon 627. maris icon 626
merula Sabaudienſis 96.36
merula ſandaricino colere 603. 53.
merula ſaxatilis 615.14. 617.28. 623. 4. deſcriptio 631.6. icon 630. ſynonyma 630.1
merulæ ſimilis auis mira generatio 611. 48
merula ſyluatica 622. 5
merula torquata 589. 35. cur Columbina dicta 409.10. fœmina deſcriptio 623.10. fœminæ icon 622. maris deſcriptio 623.8. maris icon 621 non eſt alterum merularum genus Ariſtotelis 614.45
merulæ error 60.6

Merula fluuius 602.30
Merula machinæ genus 602.42
Merula piscis 602.26. *perperam Turdus dicitur* 579.17
Meruleus color 602.36. 613.18
Merulus 605.18
Merulus solitarius 615.14
Merulus stercorosus 615.14
Messalinus Gotta primus cristas Gallinarum edit 294.53
Messicani Coturnices immolant 168.31
Messos quid Arabibus 456.25
Metapentinorum numisma cum Turture 528.28
Methonæ incolæ cur Gallum immolẽt 257.8
Meticulosorum pugna 162.19
Midias Coturnix dictus, & cur 165.16.33. *qualis fuerit* 165.33
militis Cretensis verecundia ex in honesto vulnere 114.25
milites, & proficiscentes cur alio vtãtur 238.53
miliaria auis 159.42. 850.14 *quæ auis Longolio* 739.32. *qua Ruellio* 823.53. *vnde dicatur* 178.4. *Varronis quæ* 177.35
militaris disciplina per Gallum significatur 269.1
milium quando Columbis exhibendum 382.46. *eius vis contra venenum* 171.30. *Indicum proprius Columbarum victus est* 382.48
milo Gallus dictus 185.22
milo Crotonienſis cur inuictus 253.7
miltiades Athenienſium Imper. Gallorum pugnantium exemplo ſuos adhortatur 238.5
miluus 659.20. 702.31.34. 892.44. *cum Columba non reconciliatur* 395.5. *cur Columbas capiat* 394.48. *eur eum metuat Gallus* 241.23. *ei non tenditur rete* 443.27. *ut eum oderit genus Gallinaceum* 241.36
minerua Aedon dicta 772.31. *eius caſſicum Galli imagine* 304.41. *innupta dicta* 584.20. *eius paſſus Columbarum volatui aſſimilati* 367.56. *Hirundini ſimilis* 664.1
minurire quid 490.30
minurizare 669.36
minutus Pica 18.53
mirabolani 796.45
miraufe Catelanicum 349.44
mitra ſignificationes varia 798.39
mneſteus Columbis comparatus 368.5
modius quot libras accipiat 16.4
ad molam expellendam 454.50
molliceps 533.47
monachus ex ouis duris mortuus 301.1
monachorũ humilitas ſignific. 552.28
monaſterium Columbinum 356.14
monedulæ, & Columbæ apologus 444.17. *ea olim pueri ludebant* 169.41
monialis auij 726.29
monialis Turturi comparata 521.25
monoſtra Gallinæ 195.3
mons in bonam, & malam partem accipitur 548.40
montanelli deſcriptio, & icon 735.30
mont fringilla 815.36. *æquinoca, & ſynonyma* 821.12. *cantus eius duplex, & vterque inſuauis* 823.34 *cur pauciores capiantur* 823.40. *forma, & deſcriptio* 821.28 *mas vt à fœmina differat* 821.45. *maris icon* 822. *victus* 823.44. *vox, ingenium, aucupium, volatus* 823.30
montifringillæ congeneris icon 823.
montifringilla leucocephali icon 822.
monſtrorum cauſa 220.36
monſtroſorum Gallinaceorum iconus 319. *& inde.*
monſtra in quibus animalibus maximè generentur 220.35. 226.2
morborum cauſa præcipua 583.11
ad morbos deploratos 291.15
ad morbum regium 134.29. 556.9
mordere Gallinam quid Iuuen. 203.27
morbenna 72.19. *hiſtoria* 340.1
mpretettera Anglis quæ auis 739.38
mortis præſagium 20.25. *eius ſuauiſſimum genus vnde* 531.50
morſus Gallinæ folio hederulæ Lobelij 252.27
ad morſus venenatos 453.39
moſchi adulteratio 457.7
moſes aquam dat miro modo Iſraelitis 266.36. *dubitatio de ſaturatione carnis* 166.53. *panem, & aquam à Deo impetrat* 166.24
motacilla 602.25. *æquinoca* 725.1. *ad calculum valet* 714.31. *cineris vſus* 725.45. *etymum* 742.43. *locus* 725.38. *cum Paſſere troglodyte confunditur* 725.5. *ſynonyma* 721.15. *vſus in medicina* 725.43. *victus* 725.38
motacillæ albæ deſcriptio 727.1. *fœminæ icon* 728. *maris* 727. *locus* 727.50. *in eius nido parit Cuculus* 727.50
motacillæ fluuiæ deſcriptio 728.41. *icõ* 859.1. *cantus, locus, victus, vſus* 729.1
motacillæ flauæ alterius deſcriptio 729.20. *icon ibid.*
motacillæ genus, Paſſer ſtultus dictum 530.5
mugiles in Sciatho laudati 583.15. *ſuapte natura timidi ſunt* 539.12
mulcaßes Tunetarum rex quo ſumptu Pauonem coctum ederit 64
mulieres fœcundæ qua aue denotentur 721.35
mullus piſcis 107.38
muneris peſſimi ſymbolum 82.49
murenæ fellis ſitus 530.26. *vbi laudata* 583.24
muralis vnde dicta 127.55
mures ſunt indociles 667.46
muſaica opera 304.6. *vbi elegantia* 19.39
muſca color 3.50
à muſcarijs parabola 25.21
muſcarij Pauonini artificioſiſſimi deſcriptio 25.30
muſici caparum hiſtoria 733.25
muſcipetæ icon 735
muſicæ hieroglyphicum 794.54. *inuentio* 116.27. *quæ auis eam homines docuerit* 772.10
muſtelæ cineris vſus ad epilepſiã 688.20. *cur prope Colũbaria habitet* 396.50. *ne Columbas rapiat* 385.23. *venenata animalia deuorat* 26.27. *vt contra ſerpentes pugnans ſeſe muniat* 385.18. *vt cuniculos capiat* 55.11. *eam vt horreant Gallinæ* 242.35
muſtella leuis Palumbus dicta 484.34
mylacridæ quæ 190.19
myxta 79.23
myrtopullus 579.53

N

Naaſon dictus 408.30
Nabuchodonoſor Columba dictus 408.23. *cum Columba ſignificat* 430.40
Napellus cũ helleboro confunditur 160.47. *contra eum remedium* 592.10
Naſidieni cæna 495.46
Natalis Comitis error 44.52
Nates in timore contremeſcũt 374.50
Naturæ arcana ex auium cognitione percipiuntur 1.32. *omnibus omnia non dedit* 101.21. *cur album, & nigrum colorem in cauda Pauonis deuitauerit* 5.1
Nauicula mobilis ſine remig. 458.46
Nauis Hirundinis volatui comparata 665.54. *in pullo quid* 196.43. *à quo Columbæ dictæ* 426.20. *Chelidon dicta* 658.55. *mons Veneris dicta* 446
prætoria Gallus dicta 186.4
Neapolis quo augurio condita 413.22
Nemanus regina 685.45
Neoptolemus Græcos ad pugnam hortatur 643.16
ad Nephritides 452.30. 454.16. 284.54. 714.35
Neptuni, & Cereris congreſſus 459.30
Neptunienſes, vt Coturnices capiant 164.9
Nequitia ſignum 169.20
Neſtoris poculum 462.40. *de eo allegoria* 160.24. *eius ſcyphus* 460.10
Nibæ cantus prouerb. 193.43. 273.35. *quid Heſychio* 273.37
Nicolaus Mirepſus correctus 686.26
Nidus conſcientiam notat 678.48. *fidei quietem* 549.4
Nigrettus quæ auis 603.25

Niphi error 61.46. 103. 38. 107. 16. 191.46. 228.50. 657.30. 752.23.
nugæ 86.8.90.50. opinio de conceptu Perdicum abſque coitu 119.3
S. Ninardus Columbæ augurio templum condidit 506.30
Niſuæ non eſt Sparuerius 703.40
Noctua 702.49. eam Columbas capere 396.40. cum ea diffidet rex auium 650.35. in numo Antonini Pij 24.39. ne Columbas capiat 396.45. eius & Paſſeris hieroglyphicum 94 551.553.28. Paſſerem ad ſe confugientem malè tractans, quem ſignet 95.1 cum ea pugnat rex auium 653 36 qui Turdi eam odire 588.6. vbi procreari dicatur 12.5. vox 116.35 vt eam oderit Merula 612.14
Noe vnde cognouerit aquam defeciſſe 426.6
Nortmanni quæ commoda ex Pauonibus colligant 12.28
Nouacula piſcis Pauo dictus 6.45
Noua luna menſis initium apud Græcos 78.20
Noctis & diei hieroglyphicum 22.22. ei Galli immolati 255.26
Nucifraga auis quæ 630.13
Numenius auis quæ 78.23. de eo prouerbium 78.34
Numidicæ guttatæ quæ aues 36.36
Numus argenteus cum impreſſo ſturno 643.48
ad Nyctalopas 135.36. 451.54
Nycticorax 608.12. quæ auis, & eius myſtica explicatio 550.38. qui prædicator ei ſimilis 550.46
Nycticoruus qui dicatur 29.39
Nymphocopos 744.31

O

Ociandũ eſſe aliquãdo 131.13
Ocimoides minus 128.10
Oculi ſimplices ſine fuco 428 45
Oculos pennarum quos Plinius in Pauone vocarit 11.10
Oculi quando in pullis generentur 215 52. ad eos mirum remedium 174.3. ad eorum albuginem 689.35. claritatem 135.53. 689.9. debilitatem 288.8. dolores 288.9. 689.6. fluxiones 288.14. ictum 451.30. 689.15 ſuffuſionem 135.35. 689 26. ſugillationem 289.3. vitia 289.17
Oculare quid 666.44
Oculi auium qui lapides dicti 663.43
Ocymaſtrum Valerianthes 542.17
Ocypteros quæ auis 397.16
Odcinemus quæ auis 98.22. cur eam Otidi ſubiungat Bellonius 96.7. deſcriptio 88.40. icon 99. Otidi ſimilis 98.36. vnde dictus 98.44
Odicnemus Bellonij cur aquaticis annumeranda 101.35
Odicnemo congener cum terreſtribus annumeranda 201.45. forma 101.40. icon 102
Odoardus Turrianus Genuẽſis 787.40
Oenanthe 756.35. quid 232.26
Oenanthe auis 497.50. hiſtoria 762.10. vide Xutiflora, vnde dicta 762.19
Oenas canis nomen 497.53
Oenas Columba quæ 361.56. æquinocia 497.45. autumno conſpicitur 359.18. color 498.8. Columbarũ ſpecies eſt 259.6. fœminæ icon 500. frugibus viuit 359.17. magnitudo 350.19. maris icon 494. cum Palumbe cõfunditur 485.1. quomodo Ariſtot. Columba maiorem eſſe dixit 498.40 ſynonyma 498.1. vnde dicatur 361 36. vt capiatur 501.20
Oeſtrum auis quæ Bellonio 657.40
Oeſtrum inſectum quale 657.41
Oeſtrum piſcis 656.5
Officina cohortalis quid 220.10. 249. 30. Phaſianorum 51.53
Ogeniorum hominum religio 446.13
Olai error 60.53
Olea ramus allatus à Columba quando natus 409.9. quid ſignificet 427.28
Olearum feſtum 41.54
Olei roſacei facultas 451.10
Olha Rutenorum princeps, vt caſtra Dreuultanorum incenderit 402.3
Oliuæ duæ ad candelabrum poſitæ quid denotent 430.12. eius fructus charitatem ſignificat 436.6
Oliua Gallis quæ auis 96.16
Oliua perpetuo viret 424.50. ramus Chriſtum ſignificat 428.10. ramus cur ore allatus à Columba dicatur 425.54. eo lex denotatur 427.3
Ololigon eſt Luſcina 774.26. in rubis cantat 774.40. de ea variæ ſententiæ 774.50
Olores canunt, cùm ſilent Gracculi 784 39
Olybrij tyrannis 406.14
Onas cur à Deo punitus 206.21
Onocicle herba 590.12
Oogala quid 302.13
Ooſcopica 258.4
ad Opiſthotonon 614.30
opobalſami mira vis 302.10
oppianus correctus 514.20. eius nugæ 85.25
ad Ophthalmiam 689.30
opera plumaria vnde fiant 568.20
oraculum Aeolium, & Ionium, & eius dignitas 545.24
oratio de Pauonibus inſcripta 7.45
oratoris perfecti hieroglyph. 794.39
orchilus auis cur facete Ioui aſcriptus 650.45. cur ſic dicti Carcini poetæ filij 650.30. cur hymenæis infeſtus 653.18. noctuæ oua exedit 650.36 cum Trochilo eandem eſſe 650.31. vt tempeſtatem denotet 650.37. 653.18
Ordo authoris an ab aliorum ordine diuerſus 6.17
oreſtis, & Pyladis amicitia 515.35
organum Heracleoticum 252.11
oriolus 613.14
orix 80.30. quæ auis Alberto 80.14
orix Getulus 57.16
oryx quadrupes 103.34
ornithogalum vnde dictum 252.43
ornithologi error 59.43. 50. 60. 1. 78. 26. 87. 8. 93. 1. 98. 25. 190. 7. 232. 12 362. 20. 370. 39. 486. 28. 532. 15. 580. 38. 630. 7. 661. 20. 816. 13. 824. 8. 828. 21. inconſtantia 70. 43
ornithopodion 252.8
contra Orobanchen Gallus circumfertur 243.30. cur eam odere agricolæ 243.33
orobia quid Græcis 410.35
orobus Coturnicũ quæ herba 160.53
orobus poreis exitialis 382.55
orpheus cuius auis ſpecie apparare debeat 784.16. eius ſepulchrum vbi 785.24
orrhos quid 374.50
orrilimors, vt nunciata 369.14
orthriococcyx 70.26
ortyges vir 165.41
ortygia inſula quæ 165.42. eius etymũ 152.16. vnde dicta 156.36
ortygometra 151.41. deſcriptio 175. 10. cum Cenchramo cõfunditur 175 3.20. cum Crece 175.19. cum Ortyge 174.50 cum Ruſticula 175.17. Coturnicum agmen ducitat 155.19. cum Gallorũ Raſle confunditur 175 14. icon 176. magnitudo 108.7. primã rapit Accipiter 155.20. quę auis Alberto 62.8. ſynonyma 174.36
ortygometra altera in geniſtis degens 175.16. deſcriptio 175.40
orus Apollo correctus 163.34. error 94.50.
ad oris putredinem 609.39
ab oſſiride, & Cerere quid didicerimus 680.29. ei Galli immolati 256.42
ad oſſa fracta 287.26
oſcula Columbarum nuptijs comparata 386.32
oſſifraga 650.10
oſtracoderma oua quæ 191.6
oſtreorum eſus nobilis 144.45
oſtrea Abidena laudata 583.15
oſtrogothia Pauones copioſè alit 12.26
otidis adipis vſus 95.40. amor cũ equo 84.31. an Aquilam vocet Aelianus 94.1. an migret 92.50. antipathia 94.5. canes vt metuat, & cur 94.12. capiendi tempus 94.43. caro qualis 95.16. quibus vitanda 95.19. cur Græcè per ω ſcribatur 85.55. cur eam in cibo damnet Plinius 95.25. cur eã odere olitores 93.50. cur manu capiatur 93.12. cur parum volet 93.12. cur non in ſublimi nidificet 39.38. eius deſcriptio 87.42. equum amat 84.26. eius, & equi pictura quid

quid indicarent Aegyptij 49,50.95 5.*facilè moritur* 93,24.*fimi vſus* 95 40.*hieroglyphica* 94,45. *hominis aſpectũ horret* 93,24.*incubatus* 93, 35.*magnitudo* 59,51.92,46.*mores* 93,20.*nidus* 61,40.93,26,35.*non eſſe ex Gallinaceo genere* 87,4.*non eſſe Tetraonis genus* 87,26.*non migrat* 85,35.*cum Oto confunditur* 85 24.*eius partes internæ deſcriptæ* 92 3.*& inde parua, quæ auis dici poſſit* 101,30. *cum Pauone confunditur* 80,10.*pennarum vſus* 95,46.*pedes* 86,4. *cum Perdice confunditur* 104 24.*pondus* 87,49.*ponderoſa auis eſt* 87,30.*proprietates* 93,20.*eius quę dam partes depictæ* 91.*quando coquendæ* 95,31. *ea qui abſtinere iubeantur* 95, 38. *quibus locis degat* 92,31. *cum quibus confunditur* 85, 12.*quot diebus incubet* 93,44.*rumi nat* 93,28 *ſympathia* 94,5.*ſynony ma* 85,45.*cum Tetraone toto genere diſcrepat* 60,36.*vt cum eo conge ner dici poſſit* 87,36.*vbi abũdat* 92 33.*victus* 93,45.*volatus* 93,10.11, 34.*vſus in cibo* 95,14. *in externis* 95,44.*in medicina* 95,35.*vt capiatur* 84,30.94,28.*vt equum amet* 94 18.*vt manu capi dicatur* 94,37. *vt vulpes capiat* 94,7.*vulpẽ odit* 94,6

Otidis authoris icon 89

Otis Longolij quæ 80,31

Otidis Ornithologi icon 88

Otos 87,25.*quæ auis* 80,17

Otus 702,35.*magnitudo* 85,26.*cum Otide confunditur* 85,25

Otus ſaltationis genus 85,31

Ouium cerebri qualitas 173,35.*cur epilepſiam patiatur* 173,36.*quãdo ſtabulis hybernis educendæ* 674,40

Ouidius explicatus 515,56

Ouorum ex aceto coctorum vis 283,51 *in aceto moderati vis* 281,37. *vſus* 283,1.*agitata, & fracta q̃* 302,18. *album eius quid* 191,11.*albuminis vis* 279,14.280,12.285,14.290,2 *albor, & eius vſus* 302,15.*albuminis vſus ad agglutinandum* 303,55 304,1.*ad clarificandũ* 304,8. *ex albumine clyſter* 283,42.*aliarũ autũ Gallinis ſupponi* 224,30. *an prius Gallina* 219,20.*eius anatomes quinque icones* 209,210,211,213.113 *aperiendi modus* 301,48.*apponendi ratio* 301,37.*aſſatorũ quæ meliora* 301,10.*aſſa vel toſta quæ* 305,5.*calore loci excludi* 226,18. *eo candidius prouerb.* 275.23.*candidum eius quid* 191,11.*vis* 288,50.*caniculariaquæ* 222,44.*cineris vis* 280,48 290,16. *ea elibano excludere* 226, 33.*coctura quæ melior* 299,7.*in craticula* 302,37.*crudorũ vis* 283,53 290,31.*cur molle exeat* 214,16.*cur in nido, relinquitur* 220,23.*cur priꝰ ſuperiores, quàm inferiores partes cernantur* 218.6.*cur ſacrificata* 258 6. *quæ cynoſura dicta* 22.43. *dura quæ* 300.38. *durorum malitia* 293. 12.300.54.*vis* 283.17.*electio ad cibum* 298.26.*elixa* 300.38.302.26 *elixa cum admixtis* 301.54. *exitus eius ab exitu animalium* 214.26.*figura cucurbitæ* 221.7. *fœcunda cur aliquando pullos nõ procreent* 222. 18 *fœcundi, & infœcundi ſigna* 227 43.*fœcunditatis ſigna qua die appareant* 217.21 *fricta Florentinorum more* 302.3. *frictellata* 302.23.*frixorum apparatus* 301.54. *qualitas* 301.17.*Hepala quæ* 301.54. *becatombe* 258.22.*hypememia quæ* 207 38.*vt noſcantur* 223.15.*in igne coctorum qualitas mala* 299.13.*incubationi apta quæ, & quæ non* 222.3 *initium quid* 219.27.*leniter cocti vis* 279.23. *liquida quæ dicenda* 300.28. *à colore liqueſcere luteum albumen indurari* 215.4. *Lutea pro oſtento ſunt* 260.26.*Gallinæ magnitudine Anſerini* 221.10.*luteũ quã partem occupet* 209.54. *lutei vis* 280.12. 283.54. 286.20. 290.33. *mollia quæ* 300.29.*quæ Celſo* 300. 36. *mollia & ſine teſta vnde* 220. 52.*mollium ſalubritas* 300.52. *non eſſe ſemen* 319. 29. *eorum olei vis* 388 1.290.1.10.*pogala quæ* 283.9 *paſchalia quæ* 300.39.*in paſtilli morem* 302.53. *perfectum quid* 220. 35.*piſcium vi fœcundentur* 208.34 *picta quæ* 297.18.299.34.*quæ Brauolo* 301.13.*quale ferculum* 300. 8.*pictorum qualitas* 300.22.*quomodo capiantur, & quæ meliora* 299 52 *primum lutea ſunt* 214.14.*ab eis puerbia* 274.40.*putaminis vis* 279. 50. 283. 4. *putaminis cineris vis* 285. 2. *putidorum vis* 284.21.*qua magnitudine à ſepto in matricem deſcendant* 209.42. *quæ abijcienda* 223.8. *quæ animalia pariant* 258. 9. *quæ bona & quæ mala* 298.35. *quæ fœminas edant* 224.36.*quæ improbentur* 298.29. *quæ incubantur quomodo tractanda* 224.12.*cur non concutienda* 223.9. *quæ mares procreant* 224. 36. *qualitas in vtero* 208.46. *quando cito corrumpantur* 232.45.*circa ea quid cõſiderandum* 222.1. *quo lunæ tempore ſupponantur* 223. 46. *quomodo coquantur* 298.56.299.1.*quomodo nutriantur* 214.15.*quo numero Gallinæ ſupponenda* 223.24 *quot diebus perficiatur* 214.30. *recentium, & veterum dignitio* 298.32.*requieta quæ* 298. 40. *rotunda* 221.8. *ſanguine tincta quare* 220.4. *ſanitatis ergo quomodo accipienda* 301. 45. *Schiſta quæ* 217.8. *ſeminis ſitus* 214.10.*ſub ſepto conceptorum magnitudinis, & loci icon* 209.*ſine teſta vnde* 221. 3.*ſuppoſitionis modus optimus* 223. 55. *ſynonyma* 190. 46. *tenera, ſiue tenella* 300. 36. *in terra excludi* 226.24. 26. *teſta qua parte durior, & cur* 206. 53. *teſtea quæ* 191.7. *teſtæ vis* 285.28.*teſtæ cineris vis* 286.19 *tiganiſta, vt coquantur* 301.20.*trilecitha quæ* 221 5. *tremula* 300.35. *tunicæ quot, & earum officium* 214. 5. *tyropatina* 302.4.*varij apparatus* 301.51. *vbi concipiatur* 208.45. *venditores qui myſticè dicantur* 440. 8. *venenata & putrida quæ Gallinæ pariant* 232 6. *in vtrum cocta* 302.39. *viginti duorum anatome* 217.1. *vis ad ambuſta* 286.46. *vitellus an fæces vini attrahat* 304.28.*vitellus propria tunica ambitur* 214. 3. *de vitello ſcomma* 273.3.*vitellus ſemine caret* 214.5.*vitelli vis* 280. 45.282. 18. 285.44. 289.55. *vnde dictum* 190.50.*vrina quæ* 232.37. *vrina cur fluitent* 222. 48. *in vrina aſini elixorum vis* 284.55. *vſus in cibis* 298.25. *in ſacrificijs* 358.4. *vt cognoſcatur an futura fœcunda* 223.2 *vt ea in itinere coquerent Babilonij* 301.35.*vt ſeruanda, ne requieta fiant* 298.42.*Zephyria quæ* 207.43

Oxylaparum quid 296.48

P

S. Pachouius à Dæmone in Gallum immutato tentatur. de Pactya Cyro tradenda conſulitur oraculũ 545.20

Pœuicationis ſymbolum 130. 31

Pæonia noctu latens ad epilepſiam valet 173.2

Pœonij contra Columbas in bellum eũt 366. 29

palamedes muſarũ luſcinia dict. 790.11

palea quid 38.8.196.17.*vnde dicta* 196. 25

palearia in bobus quid 196.18

paleutriæ quæ dicantur 398. 34

palladis caſſi Galli imagine notatę 239. 17

palmæ arbor victoriæ omen 378. 38

ad Palpebrarum phlegmonas 288. 45. *ad earum pilos euellendos* 688.42

palumba 485.18

palumbi æquinoca 484.16.*ętas* 491.1. 505.21.*allectrices dicti* 493 23.*aluntur vt alios capiant* 493.20. *amicitia cum Perdice* 694.12.*an ſolidis, an aſtutis annumerandi* 489.53 *an vigrent* 489.4. *anatomica* 488. 26.*arbores habitant* 378.40.*bibẽdi modus* 370.50.*capiẽdi ratio* 493.18 *carnis qualitas* 496.36.*caſtitas* 489 25.*cellares quæ* 486,36.492,49.*coi*

INDEX.

tus 491.28. Colũbis adſimiles 486 50. cum pro Columba accipere quid 443,41. cum Columba confunditur 485,4. cæcos parit pullos 492,31. condimentũ 496,29. corporis affectus 494,1. cur aereij vocati 490,18 cur diutius viuant, quam Columbæ 370,10. cur Fabariæ dicti 492,42. cur feri à Plinio dicti 486, 28. cur lauri folio vtantur 490,8. cur nidis ſuis laurum importent 377,16. cur titi dicti 485,40. ab ijs denominata 494,18. difficilimè capiuntur 493, 30. emblema 495,2. eſus eorum cur libidinem extinguere dicat Martialis 491,36. facilè laqueis capiuntur 493,35. fimi vſus 467,18. genus 486,25. genus maius & minus vbi 485,30. in genere eorum an diuerſi tas 486, 35. glandiphagi ſunt 492 47. hyeme aliquando canũt 490,40 hyme ſe condũt 489, 16. incubatus 492, 1. ingenium 489. 22. ingluuiẽ habet præpoſitam ventriculo 488. 30. mas cur citius quam fœmina moritur 491,23. mores 489,22. nidus 492, 1. noſtratibus maiores & ſapidiores 486,44. ijs nuptias parat populus Romanus 496, 4. oculi eorum confoſſi renaſcuntur 497,29. cum Oenade confunditur 484,54. 485. 1 partus 492,1. paſtilli ex ijs 496,30 Proſerpinæ ſacri ſunt 491,29. quæ loca ament 505, 1. quando gregatim volẽt 490,18. quando teſtes ijs augeantur, & quando eos non habeant 488.35. quando in Venerem accendantur 491,40. quas plantas agnoſcant 490, 6. quercus liquere, quid ſignificat 488,50. quomodo capiantur 493,30. quomodo farciãtur 492 39. qui ſic dicti 489,38. qui ſemitoſtos edant 196,8. quot annos viuãt 491,16. quot diebus incubent 492, 25. quot pariãt 363,3. 388,12. quoties generent 363,5 quoties pariãt 492,21. Sagina 492, 40. ſalacitas 491,20. ſanguinis facultas 451,3. 51. 497,15. ſyluarũ dona dicti 488 56. trimeſtres coeunt 491,31. Turtures caſtitate ſuperant 373.52, vbi abundent 488,49. in ventriculo eorum, inuentorum lapidum vſus 497 25. victus 492,40. vnde dicti 358. 22. 485,31. ungues eis nimis creſcũt 494,5. volatus 490,14. vox 390,23 vſus in cibis 495,14. in medicina 496,36 vt adulteros puniant 373, 56. vt campeſtria habitare dicantur 488,45. vt eos edãt Galli 496,6. vt Galli eos capiãt 493,36. Neptuniẽ ſes 46, vt pro ijs nidos parẽt Hollandi 492.17. vt à Liuijs differant 488 16. vt pullos foueãt 491,48. vt rubeos pullos pariant 492,32. vulneri ſuo origanum imponunt 490.9

Palumbus ſyluestris 702,35.

Palumbi torquati deſcriptio 486,50. Bellonio 488,6. icon 487

Palumbaria crypta, & aquæ eius facultas 494,30

Palumbarius Accipiter 241,55. 362, 27. 494,20. cur ſic dictus 392,30

palumbarium oppidum 494,26

palumbicida 362,27. 494.20

palumbula 485.26

palumbulus 485.25

palumbus gladiator 484.20

palumbus piſcis 484,25

pandarei fabula 685,11. quid ei Ceres largita 685,11. in Haliætũ 685.36

pandionis ales 660,17. 684,16. cur ſic dicta 684,23

pandionis nata 775,32

pandionia ales 775,26

panicum quomodo Columbis exhibendum 382,46

ad pannos 453.10

panthera ne homines attingat 240.28 quos non attingat 278.10

pantheron rete quale 642,25. 544,10

papauer heracleum 543,30

papilionum coitus 671.30

papo 343.36

pappus 868.6

ad paralyſim 450.24

paraſitus belluo 55.18. ſe iactat Merulam eſſe 610.15

parentes vitiorum in filijs ſæpe cauſa ſunt 761.18

pardalus Ariſtotelis non eſt Coccothrauſtes 645,36. 646,6

pardus coit cum leæna 188,30

parias ſerpens in Selenontinorum numis depictus 306,15

parietaria vnde dicta 127,55

pariſios quo ardore Mauri opugnarint 641,37

parix 711,5. 725,52

ad parotidas 453,6

parra 651,4. 762,16. noctu canit 711. 43

parracidarum culeus 240.53

parthemium 128,1. Dioſcoridis cum helxine confunditur 128.3

parthenope Columbæ imaginem adorat 413.33. vt Neapolim condiderit 413.23

ad partum accelerandum 691.52. 527. 50. quibus geminus 105.24

Pari æquinoca 710.40. capiendi ratio 712. 16. cur facilè capiantur 712. 20. cur poſt Vpupæ de ijs agat author 710.30. cur eis ſeuum detur 712.11. denominata 712.33. genera, & differentiæ 711.20. genus quod in caueis teneatur 710.33. locus, nidus, partus 711.46. natura, vox, volatus 711.33. nidus 694.5. 694.12. eius nido conſimilis nidi icon 719. deſcriptio 720. nocent apibus 712.5.30. quando ad Belgas accedant 711.50. quot oua ædant 711.54. ſynonyma 711,1. victus 712,12. vngues, & eorum vſus 711.30. vſus in cibo, & in medicina 712.43. vt ab apiarijs capiantur 712.28. ab Hollandis 712. 26. vt ab his paſcantur 712. 9. vt differant 711.18

parus abietum 651.20. 808.35

parus anonymos 715.37

pari atri hiſtoria 723.1. icon 723

parus carbonarius 713.25. 723.4

parus caudatus cur ſic dictus 715.34. deſcriptio 715.50. mas vt à fœmina diſcrepet 716.8. maris, & fœminæ icon 716. mores 717.1. nidus 717. 23. ex qua materia conſtet 718. 2. nidorum duorum ſimul coniunctorũ ad formam thoracis icon 718. nidi figura calcet ex arbore ſuſpenſi icon 717. alia 720. partus 717.23. quem locum amet 717.1. victus 717.18. volatus 717.1. vox 717.11

pari cærulei deſcriptio 721.20. etymũ 721. 12. icon 721. quot oua edat 721.34

pari criſtati hiſtoria 724.1. icon 723.

pari Indici deſcriptio 714.40. icõ 715

parus magnus 713.28. cantus 714.20. non mutaſcit 714.23. deſcriptio, & icon 713.30. ſynonyma 713.10. vis contra calculum 714.33. vis ad dolores colicos, & nephriticos 714.35 vſus in medicina 414.30

parus monticula 711.24. cur ſic dictus 715.33

parus paluſtris 529.29. 711.27. deſcriptio 722.1. icon ibid.

parorum quarta ſpecies 722.8

pari ſyluatici hiſt. 724.10. icon 724

parus piſcis 710.50

parula quæ auis Campanis 5.711.6

paſſer 655.40. adipis vis 555.51. æqui uoca 529.12. Æſculapio conſacrati & cur 548.6. ætas, & de ea diſputatio 537.15. ætas vt cognoſcatur 538 17. de ea opinio propria 537.64. albus quid portendat 533. 14. albos non eſſe diuerſos ab alijs 533. 10. amor erga alienos pullos 544.33. an animal ſit docile 539. 56. an locã mutet 536.30. an in malam partem accipiat 548.27. an à Noctua opem petat 539.37. ei Angeli tuba cõparata 548. 30. animal vitioſum eſt 519. 36. ei anima comparata 549. 14. animam ſignificat, quæ à diabolo exagitatur 452.45. animã, vt deſignet 520.16. antipathia 544.27. argutus cur dictus à Martiale 539.3. audita fœmina cur ſemen emittat 117.26. 540.27. auguria 545. 42. bonus qui dicendus, & qui malus 553.4. capiendi ratio 544.1. carnis temperies 554.47. cerebella vt ſeruẽtur 555.39. eius cerebellis cur Venus præeſſe dicatur 548.5. Cerebella Venerem promouent 555.27. Chriſtum denotat 549.1. Cicadam diſcerpens &c. quid denotarit 546.4. cineris

ris vis 556.9. cognominata 542.1. coitus 540,14. cæcos, & imperfectos parit 538,35. 741,5. cur anima similis 552,48. cur in domibus nostris niduletur 535,50. cur epilepsia obnoxius 541,50. cur epilepticis dentur 555,46. cur in febribus prohibeantur 555,25. cur hominem significent 520. 1. cur naturaliter timidi 539,10. cur pisces lati sic vocentur 530,29. cur post Columbas de ijs agatur 528,48. cur spicilega dictus 541,29 cur in vrbibus niduletur 539,23. cur in Xenocratis sinum se abdiderit 539,25. cur Vultures timeat, & mustelam 544. 48. in delicijs habitum fuisse 555,5. denominata 542,1. denotant pauperes 552,28. descriptio 534,6. differentiæ 53.31. à loco 33,16. penes loci habitationem 448,45. domestici icon 534. domestici nidi icõ 535. eius duo genera Germanis torquata nuncupata 529,40. emblema 554, 12. eos edere à quibus inuentũ 555, 26. eorum esus damnatus 554, 46. 53. Venerem excitat 555,27. eius etymum 532,26. excrementa Venerem mouent 555,34 fellis vis 555. 52. fimi vis 555,51. genera 533,1. gressus 541,10. Hirundinum nidos occupat 540,46. historica 545,1. graniuorus est 541,25 hominem leuem, & inconstantẽ significat 548, 36. hieroglyphica 553. 25. immolati pro lepra mundatione 537,15. quid denotent 547,26. impunè hyoscyamo vescitur 541,37. ingenium 539,4. ingenij sagacitas 539,18. inimicitia cum Hirundinibus 544. 45. eorum instar edere quid 554. 34. inuicem inuitant 540,6. iustum significant 549,36. lauant, & puluerant 528. 51. in leprosorum sacrificio concedebantur 413, 25. libido 540,14. libidinosi hieroglyphicum est 553,40. Lignipeta 533, 22. locus 535,1. magnos quos vocet Aristoteles 533,54. mares cur parum viuant 538, 24. milij esu impensius gaudent 544, 36. mœrenti cur se Dauid assimilet 551. 4. monachorum humilitatem significat 552, 28. morbus 541.41. munditiæ 540, 8. mutua cura 545, 18. mystica 548. 13. eorum natura mysticè explicata 549. 12. nautis vbi viam monstrent 540, 3. ne milium depopulentur 544, 36. nidus 535, 1. 540, 38. pro eorum nidis Hollandi vasa fictilia conficiunt 536, 32. ad Noctuam confugiens malè tractatur 95.1. ad Noctuam se non conferre 553. 34. eius & Noctua hieroglyphicum 94,55.653,28 non plus anno viuere vno eum, vt dixerit Philosophus 538, 26. eius octo pullos, eamque ipsam matrem deuorans draco quid denotet 546, 10. eorum vna Venerem extitant 555, 27. pamphagus est 541, 21. partus 540, 38. pastillus 555. 15. eius pennæ cur albescant 534. 15. ab eo presagia 545, 42. prouerbia 554.23. pro prudentia ponitur 549. 35. ei pugnat Hirundo, & cur 674, 5. quam auem priuatim significet 529,16. quando pestem præsagiant 546, 2. quando pluuiam, & tempestatem, & quando pluuiam tantum 545,44. quando ventos præsagiant 545,43. in quartana conceduntur 555,26. qui facilius capiantur 544, 4. qui prædicator ei similis 550,48. qui rectè ei comparetur 550,10. quos martyres signent 553,4. quos pisces vocent latini 530,21. qui piscis dicatur Aristoteli 530,24. quot pariat 541, 8. eius robore esse, qui dicantur Belgis 554. salacitas 205, 54. cur non imitanda 531,50. eam toto anno non exercet 206,1. sexus distinctio 533,18. 534,26. suapte natura timidi dicti 539,11. suauissimè cantus 533.26. sympathia 544 27 synonyma 530, 40. in templis etiam nidulatur 535,40. temporis annui hieroglyphicum 533,45. timiditas 539, 14. pro timore ponitur 550,2. tùm puluerat, tùm lauat 2, 10. vbique obuius est 53,25. Venerem comitantur 547. 54. Veneri consacrati & cur 547. 50. Veneris iugalis symbolum 531. 48. vetus non illaqueatur 554,38. victus 541 18. volatus 541,10. voluptatis hieroglyphicum 554, 8. vox 538, 28. eius vsus in cibis 554, 43. in medicina 555. 20. in sacris Hebræorum 547,10. in vanis Ethnicorum sacris 547,46. vt dicantur vermiuori 529,6. vt ingluuie carere dicantur 524,25. vt ab agris fugentur 541,26

passeris albi descriptio, & icon 556,20 quid præsagiat 675. 28

passeris albicillæ descriptio, & icon 559

passer aquaticus, seu arundinarius 529, 27. Bononiæ quæ auis sic dicta 47

passer aquaticus Eberi, & Peuceri 529, 31

passer arundinarius Anglorũ 529,29

passerculi brachiuri nostratis descriptio, & icon 567.30

passerum Canariorum historia 814, 1. cantus 814. 22. corporis affectus 814. 18. descriptio 814, 16. maris icon 815. passim care venduntur 814, 27. seminibus gaudent 767, 54. sunt species Ligurini 814, 16. vt mas a fœmina distinguantur 814, 20

passeri congeneris descriptio, & icon 562

passeris crythromelani Indici sine caudæ forma, & icon 568

passeris flaui descriptio, & icon 557,1

passer fuscus 756, 50

passer gramineus 529, 26. 732, 33. 756, 50

passer Illyricus 534,2. eius descriptio, & icon 564

passeris Indici alterius prophyromelani caudati descriptio & icon 570

passeris Indici brachyuri forma 567, 20. icon 566.nu.2

passeris Indici caudati, & non caudati 534, 1

passeris Indici macrouri rostro miniaceo descriptio, & icon 565

passeris Indici macrouri alterius descriptio 567,1. icon 566

passeris Indici sine vropygio alterius cyancrythromelani descriptio icon 569

passeris maculati, siue tricoloris descriptio, & icon 558

passer marinus 563, 20. est Struthio 510, 8

passer montanus fœmina, vt à mare differat 560,15 maris, & fœminæ descriptio, & icon 560

passer muscatus Indorum 530, 6

passer nocturnus, quæ auis Indis dicta 533, 28

passeris pusilli in iuglandibus degentis descriptio, & historia 563, 30

passeres pyrgita 698, 10

passer rubi quæ auis 592,25. descriptio 738, 35. icon 739. quæ auis Bellonio 772, 47. uscin a dicitur 772

passer sæpium Anglorum 753, 4

passer solitarius quæ auis 559,52. 529 23. cantus 617, 14. cum Carduele confunditur, & cur 617, 18. descriptio 615, 20. 616, 1. maris icon 615 fœminæ 616. Merula genus est 603,46. nidus 617,1. quo loco agat 617,1. solus digit 617,10 vbi care vendatur 617,18. vnde dĩ 615,6

passer Troglodytes vt condatur, & seruetur ad vsum pro calculo 656,9

passeris solitarij Bellonij historia, & icon 619, 20. 620

passeri solitario congeneris historia 617, 20

passer sporguitis, quæ auis Cretensibus 529. 53

passer stultus, & simplex, qui Indis, & cur sic dictus 529,54

passer stultus Bononiæ, quæ auis 530, 46. historia, & descriptio 563. 50

passeris sylvestris descriptio, & icon 561 magnitudo 832 6

passer sylvestris Actuarij 533,36

passerem torquatum cur sic vocet Bellonius 529,41. descriptio & historia 593,1. nominis ratio 563, 14

passer trogleta 698. 46

passer trogites qui 654, 46

passer troglodytes quæ auis 529, 50. calculum in homine mirè, et perfecti sanat

ſanat 658,8. *cantus* 655, 46. *cerebelli vſus in medicina* 656, 34. *cur Reguli hiſtoriæ adnectatur* 654,40 *cur Regulus à multis putatus* 654, 48. *deſcriptio* 655,5. *icon* 655, 20. *mores* 655,40. *cum Motacilla cõfunditur* 725,5. *nidi forma* 654,51. *optimus cõdiendi modus* 656,20. *quot et quoties pariat* 655,56. *ſynonyma* 654,44. *quæ ſynonyma ei falſo attribuantur* 651, 23. *vbi nidulẽtur* 654 51. *victus* 329,50. *victus, & volatus* 656,1. *vſus in medicina* 656,3. *vt contra calculum exhibeatur* 656 13. *vt à Regulo differat* 655, 17. *de eo nuga Anglorum, & Gallorũ* 655, 48

paſſeres Troglodytis Bellonij hiſtoria, & deſcriptio 656,40. *icon* 657. *nidus, partus* 657, 15. *hyeme non cernitur* 617,22

paſſeres turricolæ qui Galeno 531, 26.

paſſeres virides canori vbi 533,25.

paſſeris piſcis fellis ſitus 530, 26

paſſerinum prandium quid 554,28

paſſeris fluctus, qui locus dictus 530, 31

paſſerina herba quæ 543,35

paſtillus Gallinaceus 297,31

paſtillus ex quauis carne 297,9

paſtinaca marina 484,28. 505,54. *de ea miraculum* 505,35. *ad eius ictum* 453,41

pataſcius auis 711,14

patina Catellonica 133,54

patina clypeus Mineruæ dicta, & eius valor 29, 18

patrimonij relicti typus 680,13

patroclus Accipitri comparatus 643, 2. *eius funeris celebratio* 448,14

paua 7,39

paucitare quid 20,9

pauimentum quid 19,34

paulinæ numiſmæ 24,12

pauita quæ tecta 19,34

paulus cicada dictus 520,8

pauonis adipis vis 26, 33. *an ei duo vbi* 23,31. *æquinoca* 6,28. *ætas* 16, 25. *affectus corporis* 18. *agnoſcit ſuam pulchritudinem* 17,24. *agro Athenienſi delectati ſunt* 12,23. *agreſtes, qui pyrenæis* 46,15. *an cadaueris futuri odorẽ percipiatur* 20, 28. *an feræ naturæ* 8, 6. *eius apex qualis* 828,13. *de eo apologi* 29,23. *aſſatio quæ damnetur* 29,24. *auis formoſiſſima dictus* 3,38. *auis regia, & nobiliſſima* 2, 36. *aureum ſeclum dictus* 4,14. *aureus in templo Iouis* 23 27. *carnis præſtantia* 5,43. *qualitas* 27,26,16. *caro eius cur non putreſcat* 27,24. *quale nutrimentum præbeat* 27,30. *quibus annumeranda* 27 3. *quibus conueniat, & quibus non* 29,7. *quando melior* 29,5. *quot annis incorrupta ſeruetur* 27,13.5.46 *vt meliorem ſuccum generet* 28,54 *cauda qualis* 2,49. *cauda colorem, vt mutet* 13,16. *ob eius formam natus* 5,16. *eius forma pompa dicta* 4, 17. *ea in galea pro ornamento* 24, 45. *eum non monſtrat, niſi laudantibus eam* 2,54. *ex ea muſcaria* 25, 8. *eius varietas quid denotet* 22,46 *in cerebellis voluptas, & luxus* 29, 16. *coitus, vt melior* 29,2. *coeundi cupiditas, vt cognoſcatur* 12, 46. *cũ Columbis amicus* 391,13. *cas amat* 516, 1. 18,4. *corporis dotes* 3,37. *cur alijs auibus pulchriores pedes inuidiat* 3, 20. *cur auis clamoſa* 20, 13. *cur eum aues in regem non elegerint* 6,8. *cur crudum Iuuenalis dixerit* 27, 40. *cur excrementa celet* 3,26. *cur feros indicauerit Iuſtinianus* 8,7. *cur Iunoni ſacer* 20,34. *cur lini radicem ſub ala geſtet* 17,48. *cur media nocte clamet* 3,12. *cur in numiſmatibus ante pedes Iunonis picti* 20,45. *cur non in quodam numo Fauſtinæ* 23, 35. *cur ab eo ordiatur author* 2,15. *cur in Oſtrogothia diligentius, quam aliæ aues colatur* 26, 8. *cur parum volet* 16,42. *cur paxillis imponendi* 15,17. *cur plures fœminæ mari committantur* 12, 40. *denominata* 19,13. *diuerſitas* 8, 15. *ediſſe eos Ciceroſe iactitat* 28, 18. *educatio in quo conſiſtat* 14,40. *ei aptus locus præſcribitur* 15,2. *eius educationi inſulæ aptæ* 14,46. *educationis nobilitas* 15,50. *in ea priſcorum diligẽtia* 15,48. *eius eſus deriſus* 28,4. *eius eſus priſcis Romanis incognitus* 28,20. *eſum eius quanti veteres fecerint* 28,15. *ab eo fabuloſa* 29, 48. *fœminæ deſcriptio* 11, 26. *icon* 10. *famellam mas non oſculatur* 12, 54. *ova Zephyria parit, & quot* 13,6. *famina ſine coitu* 13,6 *fœminæ in incubando ſagacitas* 17,36. *fimi vſus* 26,40. *eius formam nullus pictor exprimere poteſt* 5,10. *formam ſuam oſtendit* 3,8 *cũ Gallinis amici ſunt* 239,49. *cum ijs degit* 11,37. *cum Gallo pauonibus coire* 41,16. *genera, & differentiæ* 8,1. *de eo gryphus* 7,48. *herbas, & ſerpentes vorant* 16,16. *hieroglyphica ſymbola* 201,21. *inceſſus qualis* 17,27. *de inceſſu carmen* 17,5. *incubatus quot dieb. abſoluatur* 14,5. *ingenium* 17,21. *Iunonem comitans in marmore antiquiſſimo* 25,37. *Iunonis currum traxit* 2,23. *Iunonem tergore ferens in numo* 23,47. *ius, & eius vſus* 26,28. *languoris patitur* 18,30. *libenter depingitur* 3,8. *linguæ vis* 26,30. *locus ſic dictus vbi* 4,51. *eos, & Luſcinias alere legibus cõtrarium ait Chryſipus* 5,16. *in lybia quanti fieret* 5,40. *mas cur ouafrangat* 17,39. *mares caſus pennarum obnoxij* 18,28. *eius mirus in Virginem amor* 30.40. *in moneta Samiorum pictus* 24,38. *de eo moralia* 21,3. *munditiæ* 17,15. *myſtica* 20, 33. 21,21. *naturaliter arbores petunt* 15,16. *cur noctu clamet* 20,15 *non eſſe inuidum* 3,16. *non pictorũ diuiſio* 8,20. *non vocandos herbiuoros* 16,15. *noſtratis deſcriptio* 8,33 *maris icon* 9. *in numo Antonini Pij* 24,29. *Domitiæ Auguſtæ* 24,15. *Iuliæ Piæ* 14,9. *Liuiæ Auguſtæ* 24, 15. *Magnæ Hetruriæ ducis* 24, 35. *Marinianæ* 24, 26. *Maximinæ* 24, 21. *Paulinæ* 24,12. *olim in Europa rarus* 11,38. *omnibus affectibus capitur quibus genus Gallinaceum* 18, 32. *ornatus exemplar* 3,30. *oſſium vis* 26,34. *oua an in cibo conueniãt* 29,10. *oua cur Gallinis ſupponantur, & quid tunc obſeruandum* 13, 50. *cur veteres quinque tantum Gallinæ ſubiecerint* 14,19. *oua ferentes vt tractanda* 13,35. *quanti vẽdita* 5,25. *qua, & quibus, & quando Gallinis ſupponenda* 14,27. *ſupponendorum numeros* 14,6. *qualitas* 14,23. *ouorum vſus* 26,19. *ex eorum pennis coronæ* 26,12. *pennarum combuſtarum vſus* 26,38. *pennarum defluuiũ* 18,20. *perticis inſiſtentes etiam pariunt* 13,41. *pedes eorum nihil habere turpitudinis* 20,18. *eos ſibi immolari voluit Caligula* 28,34. *piſci qui* 8,16. *inter pictos, & non pictos medij* 8,19. *ad eius pituitam remedium* 18,35 *prænitidos aluere Athenienſes* 12,20. *præſagia* 20,3. *ei præſagiendi peritia attributa* 17,40. *prouectiorum educatio* 16,1. *prouerbia* 23, 2. *publicè ſpectatus* 5,19. *eius pulchritudo deſcripta* 3,4.4,1. *eorũ pulli cur non cum pullis aliarũ Gallinarum habendi* 15,45. *pulli quando, & quomodo cum matre in agros educi poſſint* 15,31. *à Gallina excluſi, vt tractandi* 14, 16. *quo loco ſeruandi* 15, 18. *pullus ſi madefiat, moritur* 17,18. *pulli vt primis diebus cibo tractandi* 15,20. *quæ damna inferant* 15,53. *ab eo quæ incommoda* 22,52. *quæ loca amet* 11,36. *in ijs quandoque pugnaces ſunt, & quomodo corrigendi* 15,6. *quando pariat* 13,17. *quando pennas amittat* 18,24. *quanti apud nos fiat* 6,1. *quando pluuiam præſagiat* 20,10. 25. *quanti fecerit eum antiquitas* 2, 18. *quanti olim venditur* 5,23. *qui dicantur* 78, 13. *qui ſic dici poſſint* 19,2. *eum qui prius ſaginarit, & qui prius ederit* 28,22. *in eum qui occiderit pœnam conſtituit Alexander Magnus* 5,33. *qui primus ad cibum occiderit* 5,50. *quo loco educandi* 14, 42. *quo tempore coeat* 13,1. *quomodo ſeipſum refrigeret* 17,33. *quomodo ſuperbos denotet* 21,55. *quot ova pariat* 13,20. *quoties anno pariat* 13, 25. *quot diebus ſuſpendi debeat* 28,50. *rationis particeps eſt*

INDEX.

8.65. ex fagina lucrum 28.24. ſalacitas 12.34. Samius laudatus 10.10 in Samo non prius eſſe viſos 11.46. Serpentes terret 18.6. Sexu differũt 8.28. ſtabulorum magnitudo 15.14 ſtercoris vſus 26.17. ſoliditatis argumentum 3.5. ſynonyma 7.1. tantum in nouilunijs ſpectabatur 5.21. vbi eos Alexander prius viderit 11.49. venena præparata, vt probat 17.45. eius vicem cur doleat Martialis 28. 11. eius videndi cauſa multi ex longinquis regionibus venere 5.19. vnde dictus 7.46. vnde exportati in Europam 11.40 volatus 16.30. vox 16.20. à voce dictus 16.22. eius vropygium ad volandum ineptum 16. 39. vſus in cibo 28.1. vſus in conſecratione Imperatricum 23.34. vſus in externis 24.41. vſus in medicina 26.25. in ſacris 23.25. pulchritudo eius Luſciniæ cantui cõparatus 778 33. vt ambitioſos ſignet 22.36. vt coquatur, vt viuus videatur 28.37. vt dæmonem deſignet 21.30. vt diuitem gloriabundum deſignet 22.15 vt diuitiarum exitum 22.5. vt doctos inuidos exprimant 21.5. vt fallaces ſignent 21.23. vt fœcundi reddantur 16.5. vt frugales ſignificet 22.34. vt gloriæ contemptum 21. 17. vt hominem terret 17.30. vt hominem ſignificet, quem fortuna ludit 22.42. vt ad libidinem accendatur 13.10. vt mortem præſagiat 20. 28. vt noctis, & diei hieroglyphicũ 22. 22. vt peſſimi muneris ſymbolum 22.49. vt pingueſcant 16. 8. vt potentes denotet 21.45. vt Saluatoris noſtri imaginem gerit 21. 13. vt ſit ſalubrior 28.48. vt venenata animalia fuget 26.27

Pauonis albi hiſtoria 31.12. vbi reperiatur 31.15. icon 32. cur albi naſcantur 31.22

Pauones Babilonij 12.13

Pauonum Iaponenſium hiſtoria 35.1. fœminæ deſcriptio 35.30. icon 34. maris deſcriptio 35.12. maris icon 33

Pauones Indicæ quot pariant 13.24

Pauo Indicus 4. 39

de Pauone Indico Ioui conſacrato miraculum 30. 41. quot annos viuat 16. 26

Pauones non picti 8.19

Pauo gemma cur ſic dicta 4. 50

Pauus ſylua dicta 4.52

Pauonaceus color qui Venetis 19.38. an à Pauone dictus 19.50

Pauonacea tecta 19.30. quæ 36

Pauonia gemma 19.25

Pauoninus fimus q fungus dictus 19.20

Pauoninum marmor 19.28

Pauo medicus laudatus 583.18

Pauo piſcis perperam Turdus dicitur 579.17

Pauogallus 36. 17

Pauperes denotant paſſeres 552. 28. quas ædium partes habitent 379.15

pauperici præſagium 269.54. eam qui laudauerint 790.25

pauus quid 7.39

peccatum recrementum eſt 678.48

pectines Mechymnæi laudati 583.17

pecora laſeris eſu moriuntur 246.15. ſuperuentu hominis à cane rabido morſu obortiunt 242 44

pedicularis herba 150.47

pelicanus Coturnici diſſidet 163. 35. cur rhamphos dicatur 86.35. fabris fauſta auis 685.39. in eum Polytechnus 685.39. ei qui prædicator ſimilis 550 45

peleiadis deſcriptio ex Ariſt. 319.25

peleiades in Neſtoris poculo, an aues Homero, an ſtellæ 460. 1

pelias inſula quæ 366. 33

pellicula alba in Gallinis quid Palladio 244.10

penatibus ſacra eſt Hirundo 679.41

penelope auis 44.52.45.14. vbi reperiatur 41.40

penelopes ancillæ Turdis, & Columbis comparatæ 373.40. Arnea prius dicta 44.54 eius ortus hiſtoria 44.54

penteſilea Columbæ comparata 392.52 eam non reuerſuram incolumem ex prælio, vt cognoſcat Priamus 414.5

ad penis dolorem 286.10

pennarum principia in ouo 218.27

penna caſtellum 494.28

percæ perperam Turpi appellantur 579 16

perdicas Macedo vnde dictus, & quis fuerit, & eius fortitudo 127.16

perdix ab Accipitre occiſa eſt melior 5?. 7. æquinoca 107.35. ætas 116. 48.505.17. alarum laus 133.16. vſus 135.10. altenos pullos excludens quid ſignificet 128.30. cum alijs auibus coiens quid tertium gignit 118. 24. alijs ſubiata oua incubat 120.23 amici, & inimici caſum agnoſcit 115 3. amor pernitioſus 123.43. eius in Anaphe inſula mira fœcunditas 120 30. anatome 111.5. Anſerum magnitudine vbi 15.43. antipathia 123. 37. apophthegmata 131.1. aſtus 111 22.34.30. Atticæ vocales ſunt 116. 19. audita fœmina ſemẽ cur emittat 117.26. in adulteria pronus 117.40 auguria 126. 20. auis malitioſa eſt 111.26. bifariam concipit 119.18. Bœoticorum vox 116. 19. Bœotijs quid proprium 115. 56. caccabere 216.38. cælebs qui 117.49.138.33 cælibes cur vocet Ariſtoteles 121. 35. canendi magiſtræ 116. 27. capiendi ratio 124.3. caro vbi fabuloſa 122.22. carnis qualitas 132.43. quibus exhibenda 132. 30. quando eſui apta 133.33. eas cum catulis pugnaſſe 123.26. cerebri vis 134.30. cibus 122.4. coitus 117.9. coit cum alijs auibus 118.22. abſq. coitu concipit 117.18. condendi modus 133. 48 conditura 79.44 conſpecta ſua imagine cur ſemen emittat 117. 28. cur caccaba dicatur 116.25. cur cum alijs auibus coeat 118. 25. cur eam ad certamina homines alant 124.17 cur ilici inſidentem faciat Ouidius 121.4. cur inuicem pugnent 123. 7. cur maſculini generis putatus 118. 16. cur nidum ſtipis muniat 121.16 cur non extruat nidum 115. 30. cur non incubent vno eodemq loco 121 26 cur perdicium eruat 115.26. cur perdicio herba veſcatur 122.14. cur porrum edat 122.18. cur ſabulum edat 122.18. cur ſalacitatis ſymbolum 117.15. cur ijs Siculi abundent 77. cur ſodomitica dicatur 118.7. cur terræ gleba ſeſe tegat 111.45. cur turpis dicta 118.9. currunt 115. 44. à cuſtode eductæ ad paſtum, reuertuntur domum 113.20. Cyrrhæi cur allio veſcuntur 122.17. Cyrrhæarum aſtus 114.40. damam amat 94. 19. denominatæ 27.1. docilitas 111 22. de docilitate miræ hiſtoriæ 113 20. educatio 121.43. emblema 13:. 40. eſſe dociles 112.13. eſus earum quibus proſit 134.20. etymum 108. 49.116.30. extorum vſus 134.5. fabuloſa 136.15. fabulæ interpretatio 137.1. vnde orta 37.12. facile cicuratur 113.15. fœminæ aſtus in abducendis ouis 112. 33. in incubando 112.12. concipere eam abſque maris copula 118.40. cur marem fallat 112 26. cur vbique parere cogatur 112. 28. cur clanculum pariat 117. 34. diutius viuit, quàm mas 117.7. fœmellarum ſalacitas 118.36. inuito mare coeunt 118. 38. incubantes etiam coeunt 119.35. fœminæ Zelotypia 119.45. fœmina, vt Caco aſtutior 112.34. earũ falſa diuiſio 107. 25. fellis facultas 135.36.292.9. felem mordere audet 123.29. ex Gallina pullos gignit 225.35. cũ Gallina ruſtica cõfunditur 107.20. de ea, & Gallo apologus 276.8. garrula cur dicta 116.17. generatio 120.6. genera 109.23. hieroglyphica 130.26. hominem ſequens 113. 26. humanum ſermonem enunciat 112.43. hypocritas ſignificat 129.55. iecoris vſus 134.35 incubandi deſiderium 12 . 22. ingenium 111.22. iuris vſus, & vis 134.17. laus, & dignitas 103.6 eius libido de quibus dicatur 335.30 lingua eius latiuſcula eſt 113.40. locus ſaginæ aptus 122.28. maioris, et minoris diſcrimen 106.17. maiorũ temperies 132. 37. de ea Marcelli Virgilij dictum 103.48. mas cur ouа fœminæ frangat 112. 29. 117. 31. mas & fœmina incubat 117.38. maſculus

INDEX

eius fœminæ adulterium punit 119. 53. mas marem init 117. 45. mares ouafrangunt 109. 2. medulæ vis 134 30. minores vbi non sint 110. 37. de ijs miraculum 120. 40. mirum genus duplici carnis pulpa 109. 54. eius modo inuitus egredi, de quibus dicatur 135. 36. moralia 130 4. mystica 128. 28. natura 129. 10. nidi descriptio 121. 9. nidum nõ faciunt, & cur 120. 39. nimia libido 130. 36. non dici à sono vocis 116. 20. non omnibus vox eadem est 116 8. non sunt in Cãpania 76. 52. non transuolant Bœotiæ fines 110. 38. oua 120. 35. aliena furto ablata cubat 114. 5. omnes cum alijs auibus coire 105. 10. oua cur irrita reddãtur 121 118. ouorum exclusio 121. 37. ouorum qualitas 134. 9. præparatio 534. 13. vis 135. 16. vsus 134. 5. cum Palumbibus amici sunt 494. 11. pamphaga dici potest 122. 11. partus 120. 6. parum volat 115. 35. ex eius pectore sitium 359. 26. Perdices capiunt & quomodo 124. 18. eas Perdicibus alijs cur homines capiant 112. 24. pedibus valent 115. 46. eius pes de quo dicatur 135. 39. ad pictã Perdicem aduolat 136. 9. non pinguescit 122. 35. præsagit 114. 36. cum proprijs pullis coit 118. 12. proprios parentes à falsis dignoscit 113. 55. ab ijs prouerbia 135. 28. pugna 123. 1. pugnã sibi ipsi pernitiosam esse 122 14. pugnax est 123. 5. pullorum in matrem pietas 130. 20. pullus maternam vocem agnoscit 111. 38. pullos more Gallinæ educit 121. 44. pullos quid doceat 112. 1. pullis quid sibilans indicet 112. 8. pulli sponte ante tempus ex ouis erumpunt 121. 37 pulli veteribus præferuntur 133. 34. pulli quid cum Gallinaceis commune habeant 122. 1. pulli vt cutem asperam reddant 123. 33. pulli vt pugnare dicantur 123. 30. pulueratrix est 2. 3. 109. 25. quæ aues ita dicantur 107. 36. quæ quadrupeda amet 123. 43. quæ pro venatore eligendæ 124. 27. quale alimentum præstet 106. 33. quando gregatim, & quando non volet 115. 50. quando magis ad Venerem inflammetur 123. 8. eã quanti emerit Aristippus 131. 7. quare pugnet 114 19. quibus animalibus annumeranda 115. 8. quibus caperæ liceat, & quibus non 124. 4. cum quibus pugnet 123. 6. de ea quid veteres scripserint 103. 52. quo ardore coeant 117. 21. quo æstu aliàs alliciant 112. 16. quo æstu nidum construat 112. 38. quibus quadrupedibus capiantur 124. 45. quo reti capiantur 54 1. quomodo canis opera retibus capiantur 126. 2. quomodo dæmonem notet 129. 46. eas quomodo Indi venentur 125. 7. ex ea quomodo ius consumptum fiat 134. 4. quot diebus incubet, & educet 121. 28. quoties pariat 219. 35. 120. 25. rostra cinnabarina omnes in Græcia habent 104. 30. rostrum rubrum est 104. 3. rarissimas cur dixit Martialis 132. 18. saginatio 122. 4. salacitas 117. 9. sanguinis facultas 451. 32. 135. 35. senio cõfectæ inuicẽ cõtumelia afficiunt 130. 50. sensus 111 15. eas sermonem humanum addiscere 113. 38. sexdecim annos tantũ viuere 119. 50. 117. 1. sua remedia agnoscit 115. 17. sympathia 125. 37 synonyma 108. 1. Turturum vocem edentes 110. 13. vbi abundantiores 110. 23. vbi bina corea habeant 111 6. vbi facilius capiantur 120. 43. vbi illatæ moriantur 110. 50. vbi liberæ sint 115. 52. vbi nidulentur 120. 42 vbi numerosè saginẽtur 122. 50. vbi eius pictura egregia 136. 6. vbi præscriptas aeris metas habeat 1. 15. 50 vbi ad pugnam alantur 123. 24. vbi vocales 113. 42. velociter volant 115. 47. venandi artem discunt 112 12. venationis nobilitas 124. 10. de eius venatione epigramma 131. 28 venator mas præstat fœminæ venatrici 124. 25. venenum agnoscunt 114. 38. ventriculi vis 134. 32. veterum quæ 103. 46. quæ ex opinione authoris 104. 6. vincere volunt 114 36. victi pudor 114. 14. victus quam diu victoris Venerem patiatur 117. 56. victi verecundia 123. 23. vnde dicta 116. 6. volatus 47. 29. 115. 28 vox 63. 25. 116. 4. vocis varietas 116. 8. vsus eius in cibis 132. 1. in medicina 134. 18. in sacris 126. 45. vt Accipitribus capiantur 126. 10. vt annuum fastidium purget 115. 18 vt bouis, aut equi imagine capiatur 124. 60. vt canibus 125. 39. vt ceruos amet 123. 55. vt coquatur 133. 42. vt dorcadibus capiatur 124. 55 vt educetur 52. 46. vt fascinationem oculorum caueat 115. 17. vt nascitur ingreditur 47. 29. vt noxias bestiolas fugat 115. 20. vt noctu capiatur 834. 20. vt pinguescat 122. 25. vt ad pugnam incitetur 114. 20. 123 18. vt pugnatiores reddantur 123. 34. vt pullos conseruet 111. 36. vt retibus capiatur 125. 15. vt se nitidas reddant 109. 26. vt signet hæreticos 129. 40. vt speculo capiatur 124. 43. vt vulnera sua sanet 115. 17. vterque au incubet 221. 35. vulgarem qui, & quare Perdicem veterum esse credant 103. 50

Perdix alba 80. 18. 86. 5. 109. 34. 110. 20. quæ, & vbi 143. 33. historia 143. 23

Perdix alba Sabaudico 145. 16

Perdix Asclepica 73. 32

Perdix cinerea 106. 18. vbi 110. 6. descriptio 140. 13

Perdices Cyrrhæi qui 109. 44. cur allio vescantur 109. 45

Perdix Damascena 109. 34. 498. 20. descriptio 143. 1. icon 142

Perdix Damascena Bellonij est Logopus altera Plinij 146. 7. forma 146. 15. descriptio 148. 15. icon ibid.

Perdix fuluæ 106. 18

Perdices Gallicæ quæ 105. 26

perdices Græcè cur iconẽ nõ dedit Bellonius 137. 30. eius historia 137. 20

perdix grisea 106. 7

perdices Indicæ 109. 28

perdices magnitudine Caporum 110. 16

maiores Gallinis 110. 18

perdicis maioris caro 132. 53. eius, & minoris carnis distinctio 132. 53. 133. 1. quæ Ornithologo 104. 46

perdix maris 107. 40. 34

perdix marina quæ auis 79. 26

perdix nigripes 103. 22

perdicis minoris caro 56. 2. 132. 53. descriptio 140. 13. esse aues nouas, siue externas Plinij 105. 47. 106. 1. forma ex Athenæo 105. 16. icon 141. mores 140. 26. quæ Athenæo 105. 43. quot pariat 106. 45. sapor 106. 10. saporẽ eius cur tacuit Athenæus 106. 20. temperies 132. 34. volatus 140. 26. vbi non nascantur 108. 41

perdix montana 80. 18

perdix montana Bellonij 80. 33

perdix nana 152. 15

perdices paruæ versicolores 110. 9

perdix petrosa 145. 21

perdix rubella 103. 21. quæ Scaligero 105. 1

perdices rubræ magnitudine Gallinæ 110. 8

perdicis russæ æstus 138. 25. caro 138. 37. cursus 138. 22. eam cur tantum depingat Bellonius 105. 36. fellis vis 148. 45. etiam in Germania haberi 107. 13. icon 139. vbi degãt 104 36. vbi raræ 110. 49. historia 138. 1 non esse rariores minoribus Perdicib. 107. 15. de ea opin. Bellon. 105. 34. prosunt in ascite 105. 30. volatus 138. 15. vt pullos alat 138. 20.

perdicis rusticæ color 87. 54. quæ 175. 53. quæ & eius sapor 103. 44. pulueratrix est 103. 44

perdix rusticula Bellonij 175. 47

perdix syluatica quæ Bellonio 80. 33

perdices terræ nouæ 338. 8. quæ aues 38. 54

perdix in auem sui nominis 136. 30. è turri præcipitatus 115. 5. historia 107. 41.

perdicij nomine herbæ 127. 38. vnde dictum 127. 40. Celsi quod 127. 54. Theophrasti 127. 46

perdicitis lapis 128. 18

peregrinantes cur tenuiter sese vestiũt 114. 53

INDEX.

Peregrinationis hieroglyphicum 681.1
Pericarphiſmus quid 120.9
Peridixion arbor, & eius mira vis 397.9
Periſtera in Columbam 416.25.447.38
Periſtere vrbs 410.43
Periſtereon quæ herba 409.16. *Columbis gratum eſt* 383.34.391.43. *vnde dictum* 409.22.32
Periſteridès inſulæ 410.40
Periſteros Columbis familiaris herba 409.14
Perotti error 174.45
Perſæ cur lepram immiſſam crederent 397.46. *eorum lex de alba Columba* 367.46. *eorum milites Galli uocati, & quare* 185.6
Perſica auis 184.12.189.6. *quæ* 7.37
Perſica pretioſa dicta 7.34
Pertinax Imp. cur lumbos Galli suarum amicis mitteret 294.39. *eius hecatombe* 168.25. *illiberalitas* 57.25
ad Pedum clauos 290.48. *vlcera* 290.45
Pes Columbinus quæ herba 409.48
Pes Gallinaceus quæ herba Plinio 251.25
Pes pulli herba 252.6
contra Peſtem ius conſumptum 351.27 *ea qui non corripiantur* 450.17. *ſignum* 546.2 *præſagium* 591.16
Petra Columbina 411.2. *quid Hieroſolymitanis* 378.6
Petro Coſſiphos 617.28.618.26
Petronius paſſer 18.54.542.3
S. Petrus filius Columbæ dictus 408.41 *cur Chriſtum permiſſus negare* 264.22
Petrus Antonius Tolentinus 665.18
Petri Creſcentientis error 360.25
Petrus Pauo Doctor egregius 19.16
Phabs Columbarum ſpecies 359.6. *eſt Palumbes minor* 497.30. *frugibus viuit* 359.17. *vt à Phatta differat* 362.12
ad Phalangiorum morſum 292.5
phalaridæ ſale conditæ 151.17
phalaridis deſcriptio 768.6. *ſeminis præſtantia* 768.5. *ſemen vnde aſſeratur* 768.16
phaſiaca ales 47.15.51.5
phaſiana 47.7
phaſiana Dea quæ 46.4
phaſiana Gallina 47.14
phaſiana regio 54.34
phaſiani ab Accipitre occiſi alijs præſtant 58.7. *adipis vſus* 56.7. *æquinoctia* 45.40. *bonitas* 592.35. *eos capere quibus conceſſum* 53.50. *capiendi ratio* 53.41. *carnis qualitas* 56.20 *caro quibus proſit* 55.50. *in cibis laus* 56.14. *copia vbi* 110.43. *coquendi modus* 57.10. *corporis affectus* 53.30. *cur ab acceſſu aquæ prohibeantur* 53.5. *cur caput abſcondant* 53.18. *ijs cur careat Sicilia* 77.3. *cur Cupidinis ſimulacrum amplectatur* 55.40. *eius apex qualis* 828.14. *cum cur Pauoni poſtp. fuerit author* 45.35. *cur in Saxonia multi* 51.20. *ab eo denominata* 54.30. *deſcriptio* 47.38. *dignitas à colore* 45.28. *pitheta* 51.8. *inter epulas luxuriam incitantes numerati* 57.12 *in eius eſum exclamatio* 57.30. *eius eſus, vt præſtet* 56.36. *etymum* 46.36. *icon* 49. *fellis facultas* 56.5. *feritas* 52.10. *quomodo hæc corrigatur* 52.15. *incubatio* 51.35. *ingenium* 53.10. *Leagoræ qui* 54.46. *longiſſima cauda vbi* 47.24. *maris icõ* 48. *ex Media accerſiti* 51.12. *meliores in cibo, quàm Gallinaceum genus* 56.46. *montani qui dicantur* 46.12. *eo nihil decentius regum menſis apponitur* 59.7. *non caſtrantur* 56.48. *eis obtuſa acies eſt* 53.28. *eorum officina* 51.53. *oua eorum Gallinis ſupponenda* 51.36. *oua laudata* 57.20. *oua punctis diſtinguuntur* 51.43. *oua quot Gallinæ ſupponenda* 51.36 *ex eius pectore eſitium* 350.26 *pediculis laborat* 53.33. *pennæ quando decidunt* 18. *eius pennis ad quid vtantur piſcatores* 55.38. *à Phaſiano Tetraone diuerſus* 59.53. *philautia* 53.26. *pituita laborat, & vt curetur* 53.38 *propriam imaginem amat* 55.26. *ab eo prouerbia* 54.45. *pulchritudo* 4.36.47.40. *puluerator eſt* 2.9.47.26. *quæ loca quærat* 50.50 *quando coeant* 51.32. *quando eos ederet Heliogabalus* 293.43 *quando eos ederet Seuerus* 293.40. *quando gregatim degant* 51.31. *qñ inſidiandum* 54.18. *quãdo ſe in ſyluis abſcondat* 53.36. *qui fœcundi* 52.35. *quibus eos capere licet, & quibus non* 124.4. *à quibus in Græciã aduectus* 46.38. *in quo honore apud veteres habiti* 56.55. *quomodo ex eo, & Gallina ſimul coeuntibus procreentur* 51.49. *quot diebus pinguefcant* 51.51. *quot oua pariat* 51.35. *ſalacitas* 51.34. *ſanguinis facultas* 56.4. *ſtercoris facultas* 56.6. *ſolidi tas* 53.18. *ſylueſtres qui Taurinis* 46.16. *eo tanquam repretioſa cur abſtinuerit Ptolomæus* 57.27. *eius temperamentum* 132.37. *vbi lateat* 51.43. *vbi magnitudine variet* 47.33. *vbi ſub niue lateant* 51.21. *vbi viliſſimi* 51.15. *venenis aduerſatur* 56.13. *victus* 52.38. *vnde dictus* 45.44 *volatus* 47.29. *vox eſt Hebraica* 46.30. *vſus in cibis* 56.13. *in medicina* 55.46. *vt aures claudat, & aperiat* 50.6. *vt capiatur* 53.26. *vt canis opera retibus capiatur* 126.4. *vt educetur* 52.43. *vt natus eſt, ingreditur* 47.29. *vt ſaginentur* 52.46
phaſianus gruant qui Gallis 46.17
phaſianus montanus 61.22.63.12
phaſiani equi 46.6
phaſiani populi 54.35.45.48. *eorum regio qualis* 45.45
phaſianarius qui 54.39
phaſis adiectiuè accipitur 54.35
phaſis auis 47.17.54.36.51.10
phaſidis ales 47.15. *vnde dicatur* 51.2
phaſis fluuius 45.52
phaſis vrbs 46.1
phaſiacæ alites 54.43
phaſis pro Medea 54.41
phaſſa Columbæ ſpecies 359.6. *frugibus viuit* 359.17. *à Phabe quomodo differat* 362.12. *ſemper viſitur* 359.18
phaſſachates gemma vnde dicta 356.7
pherephatta 494.21
Philippi Gallus 184.16.248.28
philis error 750.24
philoclis comici corpus quale 705.25
Corydus dictus 113.11
philomelæ epitheta 684.27. *fabula* 58.28.682.40. *explicatio* 634.30. *eam vt narret Homerus* 58.47. *in Hirundinẽ verſam qui velint* 683.37. *in luſciniam* 58.44. *eius cantus querelæ dicuntur* 774.37. *Columbæ comparata* 393.9. *cur poetæ Atticam eſſe fingerent* 784.18. *cur propè Delphos violata fingatur* 784.40. *in Hirũdinem deformatam fuiſſe* 772.40. *eius nomine Græci Hirundinem intelligunt* 772.37. *nocturna ſiren dicta* 684.55. *quot pariat* 812.53
philomena 773.36
philtrodoſes quæ herba 409.39
phocilidis error 118.1
phœnicopos quæ auis 830.33
phœnicopterus 104.12. *eſus* 57.16
phœnicuros, vide Rutticilla coit cum Luſcinia 786.40. *cum Erithaco confunditur* 741.6. *fœmina Rubeculæ ſimilis eſt* 741.55. *cum Pyrrhula confunditur* 741.16
phœnicis apex qualis 828.13. *vbi procreari dicatur* 12.5
ad phreneſim 292.20
phrynichus qui 237.40
ad phreneſim 280.44.281.10
phycis piſcis Pauo dictus 6.42
phylineopteros 702.50
pica 659.40. *certat cum Luſcinia Prouerb.* 709.4. 795.38. *Columbas opprimit* 396.46. *epilepſia laborat* 162.40. *homines imitatur* 742.51. *ſermonem humanum addiſcit* 112.53. *vt loquatur* 584.8
pica Breſilica 86.36
pica varia 799.6
picatus cur porcus dictus 57.35
picus 702.53. *herbæ vi nidum clauſum ab hominis aperit* 708.2. *eius nidus* 706.35
picus nidum ſuſpendens 613.15
picigenus Fringillæ magnitudine 619.10
picciolæ Templum D. M. vouet 406.45.

INDEX.

Pierij filiæ in aues 813.54
Pierij Valeriani error 95.10.107.31. *ordo* 6.18
Pila antiquissima cum Aquila, & Paone, & alijs insculpta 24.36
pileus acutus 195.54
pipare 203.578 47.578.3
piphex 829.44
pipilare 538.47
pipio quid 258.35
pipire 538.44
pipo 618.50
pipra quæ auis 619.6
piscium æstimatio apud antiquos 575. 38. *ad eos capiendos esca* 303.18. *ijs cur abstinuerunt monachi Aegyptij* 575.40. *lati cur Passeres dicantur* 530.29. *vt capiantur* 55.38. *Paones dicti, qui, & cur* 6.34. *qui Paones dici possint* 4.47
piscis boreus 630.10
piscis S. Petri 185.43
pisces Turdi vocem edentes 584.40. *qui Turdi dicendi* 569.14
pisces varij dicti, & eorũ vox 584.46.
pisistrare quid 640.46
pisa Columbis grata 382.54
pisum album 410.32
pituitæ Gallinarum cura 244.49. *quid sit* 244.8. *quãdo ferro curãda* 245.4
planctas petras aues non superuolant 367.50. *vt nauigantibus periculosæ* 417.28
plantæ, & animalia cum luna consensum habentes 172.47. *vt aliæ alijs innascantur* 585.40
plantago Coturnix dicta 151.38
platinæ error 585.2.672.15
Plato à Diogene cur irridetur 272.40
plausitare quid 490.28
plautij ineptum quæsitum 590.41
plectrum quid 236.45
pleiades arationis, & messis tempora significant 427.45. *Gallina dicta* 186.13
plemmerius amnis, vbi 165.46. *ad Pleuritidem* 26.30.280.36.44
Plinij, & Aristotelis de casu pennarũ Paonis contradictio 18.26. *correctus* 110.39.128.15.252.36.285.54.353.48.588.4.694.8.771.51. *defensus* 387.46. *error* 484.47.51.45.85.26.95.25.118.13.151.13.216.39.501.8.547.34.581.36.664.36.672.15.705.12.741.6 *explicatus* 38.20.60.43.87.26.199.8.376.34.369.36. *inconstantiæ* 387.54. *ordo* 6.18. *quo tempore vixit* 105.53
Plinius Cæcilius Flacco gratias agit promissis sibi Turdis 577.48
Plutarchus correctus 234.54
pluuiæ præsagium 20.8.254.7.471.50.585.44.653.16.675.7.708.38.743.57
poculum Struthium dictum 543.46
ad podagram 26.94.290.421.452.1.6.30.44.454.55.497.18.692.8
pœcilarum piscium vox 584.40
poetæ egregij hieroglyphicum 794.29. *ineptus cur Coturnix dictus* 258.33 *ineptus etiam errans capit laudari* 612.46
polutricũ cur Gallis exhibeatur 239.2
polyarchus Gallos, & canes mortuos publicè sepelit 246.34
polycarpum 543.42
polygonum 543.41
polyphemus Galateæ donat par Columbarum 455.20
polytechni fabula 685.14. *Chilidonem vitiat* 685.23. *in Pelicanẽ* 685.38
polixena Luscinia dicta 790.4
Pompeius æger Luculli Turdos aspernatur 577.3
pomponij mensa 59.10
pontiæ insulæ quot, & vbi 155.6
pontia venefica Martiali Turdos donat 577.36
porcus hortulanus 761.14. *Turdi, & Ficedulis farctus* 761.14.593.12
de porcina carne elegans scomma 57.35. *eius laus* 57.50. *Phasianæ, & Perdicum prælata* 57.35
porcellus conchiliatus 295.56
porphirio 702.27. *quæ auis* 104.18. *amasijs donatus* 163.53. *color* 61.3 *cum Gallo mira amicitia* 239.46. *cũ Perdice ruffa confunditur* 104.14
porri vires 115.14. *Tarentinum quando Pauonibus exhibetur* 15.29
portulaca pes pulli dicta 252.8
ad poros 555.54
potamida 574.10
potator tam diu potat, donec oua excludantur 226.36
potentia naturaliter odiosa est 632.50
potentes vt Pauoni similes 21.45
præcones vocales 203.46
ad præcordiorum ardores 281.41
prædicationes diuinitus missæ per Coturnicem significantur 168.9
prædicatores fructus terræ 552.28. *Galli sunt* 264.26. *sancti per Gallum indicati* 260.36. *qui Nycticoraci, & qui Passeri, ibidem, eos significat Hirundo* 679.16
prandium Passerinum 554.38
primula veris rara inuentu 833.38
Princeps Ecclesiasticus Gallo comparatus 268.30
principes qui eligendi 29.26
procopij Gazæi error 706.15
prodigi typus 269.48
profectus celeris hieroglyphicũ 130.42
progne an in Hirundinem, an in Luscinia versa 113.8. *eius epitheta* 684.25. *fabula* 682.40. 683. *fabulæ explicatio* 684.30. *cur in Hirundinem mutata fingatur* 684.42. *cur Hirundini similis* 684.46. *in Hirundinem mutata* 58.42. *qui Hirundinem factam velint* 682.50. *humanum sermonem addiscit* 684.8
prophetæ Luscinijs similes 791.31
prophetis Homeri nutrix 417.36
propylea 79.23
proserpina cur pherephatta dicta 494.22. *et Palumbes sacræ* 491.39
prouidentiæ hieroglyphicum 525.22
prouidens facilè ferre alienas iniurias 276.11
prudentiam Passer significat 549.35
prunella auis quæ 529.25.738.42
pruna Catalonica 127.30
pruna pernicona quæ 127.26
psaronius lapis 643.44
psari pisces cur sic dicti 645.40
psecas somniculosus excitatus 204.38
psettæ Atticæ laudatæ 583.17
psittas quos pisces vocẽt Græci 530.21
psitaccus cur perfecta loquatur 611.1 *cur sic vocet Martialis* 158.33. *eius lingua qualis* 611.2. *eius, & Turturis amicitia* 118.27.515.33. *an ex Turture, & eo quid generari posset* 118.26
psitaccus piscis Pauo dictus 6.38.40
ptiriasis Gallinarum, & eius cura 245.12. *Ptirion* 250.47
ad Phtisicos restaurandos 55.45
ptolæmais vt à Christianis capta 400.28
ptolomæus Rex Aegypti cur nunquam Phasianum ederit 57.27
pudicitiæ typus 525.17. *quomodo à Romanis picta* 527.17
pueri, & auis generatio similis est 214.47
puer Coturnicibus oculos eruens, vt punitus 150.45
puerperis cibus conueniens 297.30
ad pulchritudinem conseruandam 303.34. *eius gratia multa animalia nata* 5.15. *quæ magni facienda* 682.29
pulla 190.25. *pullatio* 190.24
pullus 189.26. *in agresta coctus* 296.54. *an ex albumine, an ex vitello* 214.40. *assus* 297.4. *autũnales quos Germani dicãt* 223.39. *capite gemino* 136. *cibus* 228.28. *cibus in ouo cur prius mollis esse debeat* 215 26. *conchiliatus* 295.55. *pro eo cõdimentum, quo farsiatur* 297.54. *claudi vnde* 224.15. *duos ex uno ouo posse generari* 275.15. *educatio* 228.20. *ex eo edulium cũ pane tosto* 297 30. *elixus cum colocasijs elixis* 296 17. *elixus cur cucurbitis elixis* 298.17. *farsilis* 296.31. *Frontonianus* 296.24. *in furno excluditur* 227.53. *ex Gallina, & Colũba genitus* 225.42. *geminorũ vnico capite icon* 137. *gemini vt nascantur* 220.42. *geminorum vnico capite icõ* 325. *Laseratus* 236.14. *Leucozomus* 296.37. *maiores minores pollunt, & cibu eripiunt* 15.40. *maturi qui dicendi* 223.38. *mõstrifici qui* 194.53. *naturalis generatio* 215.10. *non generari ex vitello* 214.54.215.1. *nõ semper dormis*

mit in ouo 216.33. *Numidicus vt præ paretur* 44. 8. *omnes vt sint fœmina* 226.16. *optimi qui* 198.8. *oxyzomus* 296.21. *Parthicus* 296.8. *perfecti in vtero situs* 219. *positus in ouo* 216. 20. *principium qua parte oui cõtineatur* 214. 20. *qua ætate Columbarijs imponendi* 381.50. *quadrupes prodigij loco habitus* 220.50. *quãdo citius excluduntur* 225.24. *eos quando ederet Heliogabalus* 293.43. *quando pipiant in ouo* 224.27. *quatuor alis, & pedibus cur sic generentur* 215.8. *qui sic Romanis dictus* 118.18. *quid* 190. 20. *quo die perfectus* 216.1. *quot vni Gallinæ committendi* 228.53. *Serotini qui dicendi* 223.38. *eos si deserat Gallina quid faciendum* 228.55. *singulæ partes quando in ouo generentur* 215.19. *Tractu galatus* 296.26. *tripedis icon* 322. *tripedis alterius sceleton* 322. *Varianus* 296. 19. *vbi magnus numerus* 229.28. *vox* 203.6. *vt Belgæ eos nutriant* 228.45. *vt cito & multum crescant* 228.40. *vt gemini nascantur* 225.55. *vt luteo vtatur in ouo* 215. 29. *vt pauco labore & sine Gallina educantur* 227.9. *vt pulchri nascantur* 225.33. *vt quaternis alis nascatur* 225.48. *vt saltet in disco* 298.17 *vt tractandi* 245.46. *vt versicolores nascantur* 225.28.

Pullarium quid. 249.26.

Pullarius qui dictus 258.45.

Pullastra 190.25. *laus* 293.53. *ex ea pastillus* 297.10.

Pullaster 190.25.

Pullescere vnde dictum 190.24.

Pulleiacius 190.29.

Pullicenus 190.30.

Pullulare vnde dictum 190.25.

Pupillare quid 16.23.

Pumiliones non semper Gallinæ simpliciter dicendæ 190.8.

ad puris sputum 280.50.

Purulentis quas aues in cibis concedat Trallianus 55.50.

Putamen quid 191.2.

Putationis tempus 674.46.

Puteicirca Hieropolim virus 539.52.

Pygargi esus 57.16. *cum Otide confunditur* 85. 17. *suapte natura timet* 539.10.

Pygmæi cum Perdicibus pugna 123.41 *bellum gerentes Perdices equitant.* 113.33.

Pyralis cum Turture pugnat 741.20. 362.38.

Pyrata pro Pauonibus 16.11.

Pyrgitæ cur Passeres dicti 531.35. *vt à Troglytis differant* 531.36.

Pyrrhopœtilos lapis 643.44.

Pyrrhula. Vide Rubicilla: eius historia 744.8. *cũ Phœnicuro, & erithaco confunditur* 741.16.

Pyrrhus albos Gallos immolauit 256.50 *ei quid Hirundo portenderit* 675.45.

Pythagoras cur à fabis abstinuerit 231. 40. *cur Gallum nutriendum censeret, & non immolandum* 278.17. *eius dignitas* 658.18. *dogma de numero impari* 223.24. *eum Gallos sacrificasse* 257.25. *Pauo factus* 30.27. *quibus sacrificijs vteretur* 257.27. *somnium* 30.25. *symbolum de Gallo albo* 257. 16. *vt Gallum album amarit* 157. 32.

Pythagoricorum de auibus canoris & poetis opinio 794.30.

Q

Qualea 74.56. *quæ auis* 152. 19.

Quaquila, auis quæ 153.26. *ad Quartanas* 688.1.

Quercus Dodonea, & eius oraculum 444.45.

Quisquila, quæ auis 152.27.

R

Radaim lapis 293.25.

Radegundis periclitantes in mari liberat 404.14.

Radicula quæ herba 530.19. 542.12.

ad Ramicem 285.41.

Rana ad vigilias valet 792.50.

Rana piscis fellis situs 530.26.

Rapeolus quid 349.15.

Raphael Seiberus 617.32.

Raphus auis 86.35.

Rara anbona 56.34.

ad Rauedinem 280.11.44.

Rauarinus 774.55.

Rauisij Textoris error 110.37.

Realdus Columbus anatomicus 408.50.

Regaliolus quæ auis 651.7.

Regillus auis quæ 651.17.

ad Regium morbum 712.50.

Reguli æquinoca 649.44. *animositas* 652.46. *antipathia, & pugna* 633. 33. *Aquilæ pugnat* 649.36. 652.44 *cantus, & quantum & quando canat* 652.36. *de eo cur inter vermiuoras primò agatur* 649.30. *cur simul lateant* 652.46. *descriptio* 651.24. *difficulter capitur* 653.3. *homines fallit* 652.45. *icon* 651. *mores & ingenium* 652.30. *cum Noctua dissidet* 650.35. 653.37. *ouorum magnitudo* 653.10. *cum Passere troglodyte confunditur* 649. 40. *ab ea præsagia* 653.13. *prodigium* 653.24. *quæ loca amet* 652. 22. *quot ova pariat* 653.8. *de eo in regem auium electo fabula* 649.34. *seipsum voluit in vera* 652.50. *Jexus distinctio* 652.13. *synonyma* 650 25. *victus* 562.26. *vnde dictus* 649. 32. *vox* 652.30. *vt mustis inhiet* 652.28.

Reguli non cristati descriptio 653.44. *icon* 654. *vt à Regulo cristato differa* 654.30.

Regulus serpens 650.11.

ad Renum affectus 56.6. 450.37. *vlcera* 283.51.

Resipiscentiæ hieroglyphicum 681.4.

Rete expegatorium 54.1. *nubes dictum* 164.56. *Saltabundum quod Galli dictum* 544.12.

Retragones 60.25.

ad Rhagadia 452.7.

Rex auium 650.30. *eum Noctua dissidet* 650.35.

Rhamphastos 86.36.

Rea dea quæ 46.4.

Rheni auicula 694.43.

Rhodij cur Hirundinem inuitent 674. 31.

Rhodiæ aues quæ 169.36.

Rhombi esum quanti veteres fecerint 28 16.

Rhombos cur Persius non apposuerit 575.55.

Ricciardetus oscula sua Columbinis comparat 386.46.

Riparia Hirundinis historia 694.30. *vnde dicta* 700.37.

Ripicola quæ auis 498.20.

Romani Columbarum amore insanierunt 354.1. 11. *cur Gallum honorarint* 258.36. *cur caro Pauonum ijs placuerit* 26.46. *cur Gallum Marti appingerent* 255.6. *cur nocti Gallos mactarint* 255.26 *eorũ gula* 27.46. 500 38. *luxus in emendis Colũbis* 353.4 *eũ Perseo pugnãt, suadẽte Sulpitio Galo* 248.35. *Luxus in Turdis* 575.44.

Romulus Aquilis comparatus 395.30. *crudelitas* 130.20.

Rondinella familia & eius arma 677.8.

Rondoletij error 448.13.

Rondo auis 661.16.

Rosolani vnde dicti 250.10.

Rotæ figuli inuentor qui 136.22.

Rubecius 744.21.

Rubecula æstiua 846 17.

Rubecula cur per æstatem passim appareat 742.37. *descriptio* 741.4. *etymon* 741.44. *ingenium, mores, nidus* 742 38. *historia* 741.1. *icon* 742. *locus & victus* 742.34. *Merulam amat* 61 8. *synonyma* 741.14. *ei similis est Phœnicuros fœmina* 741.55.

Rubecula domorum 747.17.

Rubecula saxatilis 630.11.

Rubeta mira virtus 444.40.

Rubetarius Accipiter 241.54.

Rubetra 824.5. *quæ auis* 526.36. *descriptio* 741.1. *historia* 739.20. *decem variæ opiniones* 739.30.

Rubetræ authoris icon 740.

Rubetræ Bellonij icon 740.

Rubicellus 746.14.

Rubicilla 746.14. *auis est docilis* 745. 51. *cicur euadit* 745.50. *colorem non mutat* 745.44. *descriptio* 744.43. *nõ* 745. *locus, nidus, mores, & victus*

745.49. ſynonyma 724. 30. Vermibus victitat 744. 13. vt capiatur 745. 54. vt Fringilla montana dicitur 821.14.
Ruellij error 178.7.
Ruffa quid Barbaris 195.50.
Rugerius Hirundini comparatus 671. 53. Turdos capit 589.10.
Ruminalis piſcis 93.32.
Ruſticula vt noctu capiantur 834. 20.
Ruſticulæ Plinij quæ 107. 19. non eſt Perdix minor 105. 40. cum Ortygometra confunditur 175.17.
Ruta in vulpes fugat 342.30. eius vſus in Columbario 385.17.
Ruticillæ hiſtoriæ 746. 1. cantus 740. 4. Cuculi pullum nutrit 750. 2. cur per æſtatem minus videatur 742.38. differentiæ & genus 746. 25. locus, mores, nidus, partus, victus 749.50. 750.1. maris icon 746. fœminæ 747. ſynonyma 746.10.
Ruticillæ alterius deſcriptio & icon 748
Ruticillæ Ornithologi icon 747. deſcriptio ibidem, alterius deſcriptio & icon 748.
Ruticillæ ſimilis Ornithologi forma & deſcriptio 749.1. hiſtoria & icon ibidem.

S

Sabinorum virgines Columbis aſſimilatæ 395.36.
Saccharum vbi optimum 814. 14.
Sacerdotes fœminæ 445.46.
Sacrificia ex quibus animalibus olim fierent 254.40.
Sacrilegos a Deo puniri 31.10.
Sepicola quæ 738.40.
Salacitatis in homine notæ 196.15. impotentiſſimæ ſymbolum 130. 36. in quo conſiſtat 159.7. ſymbolum 117. 14.
Salamandra Gallinis innoxia 242. 38.
Salamoni vnde olim Pauones miſſi 11. 55.
Salicariæ Ornithologi icon 737.
Saliua tenuis quid Perſio 576.5.
Saltationis hieroglyphicum 525.29.
Saluatoris imago per Pauonem expreſſa 21.13.
Saluator in Paſſere & Turture notatur 519.26.
Saluia Columbas retinet 391.45.
Sali, & Spini ſanguis non coit 813. 13.
Salus Bellonij quæ 814.3.
Sambuti materia 243.5. ex eo vnde magis canora buccina 243.2.
Samia Pauones habet 12.8. agrorum fertilitas 274. 24. moneta 24. 38. numiſma cū impreſſo Pauone 11.41.
Sancti Columbæ deargentatæ comparati 428.28. per Hirundinem 678.52.
Solitarij incedunt 518.8.
Sanguinaria herb. 551.2.
Sanguis concretus, vt reijciatur 280. 9. ad eruptiones 287. 54. ad fluxum eius è Vulnere 280. 5. profluuium 297. 30. ad ſiſtendum 19.23. 280.3. ad eius ſputum 279.63. 280. 45.
Saperdæ piſcis ſapor 132.23.
Sapientiam lumen denotet 681. 6. eius ſymbolum 441.54.
Saponaria altera 542.18.
Sapphus poetriæ laus 547.50.
Sartagna 752.23.
Saturegia 252.17. vnde dicta 252. 18.
Satiræ pictura vbi 136.8.
Satirorum fabuloſus ortus 585. 56. ad Scabiem 287.8.
Scabioſa minor Columbaria dicta 410. 39.
Scaligeri inconſtantia 118.29.
Scalpurire quid Plauto 235.47.
Scari eſus nobilis 144. 45. eius iecinora in patina Vitellij 29.18.
Scepinus piſcis 72.48.
Sciſcendula auis quæ Alberto 812.43.
Schœnithlon Ariſt. 722.20.
Schœnus quid 687.30.
Scipionis, & Lelij amicitia 515. 39. Hannibalem ſuperaturum vnde cognoſcatur 415.33.
Scolopacem cur cum Perdicibus nominet Scaliger 103. 40. pulueratrix eſt 103.41. quæ auis 74.23. 107.20 175.53. quæ Scaligero 103.36.
Scops mali punici grano perit 612. 19. cum Luſcinis certat & quid ſignificet 765.36.
Scorij fellis vis 192.8.
Scordalon 820.28.
ad Scorpionum ictus 292.6.
ad Stomata 452.29.
Scoti vt vulpes fuget 242.22.
Senecio cur ſic dicta 806.6.
Serica quæ auis 175.1. cum Cenchramo confunditur 175.3.
Scriptio ruſpacioni comparata 235.52.
Scythica alis 47. 15. Otidis magnitudine 90.40.
Sabellinæ pelles quæ meliores 5.9.
Secluſa altera quæ 256.30.
Secluſorum auiarij 587.1.
ad Secundas eijciendas 286.27.
Secundina quid in ouis dici poſſit 217.40
Secūdus pinterna regius à Gallo Cētauro amatus 185.14.
Securitatis hieroglyphicum 270.10.
Segminalis herba 409.30.
Selenontis vrbs vnde dicta 305.35.
Selenontinorum numiſma 505.35.
ad Seminis profluuium 286. 12. eius ſitus in ouo 29.2. quid 219.30.
Semiramis Columba dicta 408.7. in Columbā mutata 446.47. vt à Columbis nutrita 507. 7. encomium 408. 4. fabula 449.48. inſigne 459.2.
Semiramis quæ auis 476. 10. 498. 26.
Seneca correctus à Lipſio 579.20.
Senecta auis 551.2.
Senectutis mala 494.9.
Senes vtili amicitia gaudent 577. 42.
Sepulchra cōcupiſcētiæ qui locus 171.48
Serapionis interpretis error 645.18.
Serenitatis præſagium 254.30. 412.7.
Serent Ornithologi deſcriptio, & hiſtoria 854.1. icon 854.
Serpentis aſtutia cur in exemplum adducatur 438. 39. audita Pauonis voce fugiunt 18. 7. Columbis infeſti ſunt, & quomodo Columba ſe contra eos defendant 356. 53. ad ictus 292. 4. malitia 438. 26. ad eorum morſum 29. 129. 450. 33. morſi ab ijs oua Gallinarum vitiant 242. 43. quando Gallinas lædere nequeant 242. 40. quid ijs proprium 439. 4. vt abigantur 385. 28. vbi bicipites naſcantur 325. 56. vt fugentur 242.46. cum Vulpibus cur amici ſint 94.24.
Serram qui inuenit 107.41. 130.21.
Serutus confuſè de Progne fabula ſcripſit 683.23. error 412.31.
Serum pullis Pauonum nocet 15.30.
Serui cur Attagines vocari 78.15. ſtigmatici 78.6. ſtigmatici in Ardeas 77.31.
Seuero augurium imperium protendens 413. 38. eius filiorum pugna 161. 37. quando Phaſianum edendum poneret 57.21. quo certamine delectaretur 123.26.
Sibarita cur Perdices enutriant 119. 33. eorum laſciuia 110.33.
Sibilare quibus proprium 780.2.
Sicalis 713.16.
Sideritis 128.8.
Sideritis Heraclea 250.54.
Silar piſcis 506.22.
Simiarum amicitia cum luna 173. 6. cordis facultas contra epilepſiam 173. 16. cur in culeum inderetur 240. 55. Gallum odit 240.51. guſtus 202. 32. non capitur laqueo 554.39.
Similia ſimilia efficiunt 451.6.
Simplicitas quare accipi ſoleat 430. 6.
Simulacra Phaſianū amplectentia 55.40.
Singultus Gallinæ quid 219.51.
Singultire quid 203.16.
Siren 809.47.
Sirenes Aedones dictæ 771.20. cur Paſſeris effigie fingantur 554. 8. forma & ſignificatio 269. 55. Luſciniæ dictæ 789.40. Veneris illicium ſignant 554.10.
ad Sitim 282.8. auibus necet 233.49.
Smaragdi Carchedonij Columbarum collo cur comparati 355.20.
Smerilius 830.48.
Snepa Belgarum quæ 74.18.
Socratis, & Alcibiadis apophtegma 273 20.
Sol cur ὁ λεκτωρ dicatur 184.24. Argiphontes quando dictus 30.18.

de eo dictum Alex. Magni 743. 22. eius, & Lunæ coniunctio per cynocephalum notata 173. 15. ei sacer est Gallus 255. 10.
Solstitij indubitatæ notæ 490. 45.
Solanum somniferum 108. 48.
Solonis in Cræsum scomma 45. 30. eius de Pauone, & Phasiano dictū contra Somnium 692. 23. (4. 51.
ad Somnum conciliandum 259. 18.
Sophoclis nugæ de Succino 44. 45.
Sosifigius auis 602. 24. 725. 25.
Sosis Regina 685. 44.
Spartani quando Gallum immolarint 269. 10. 243. 27.
Sparuerius Alaudas capit 831. 6. etymologia 830. 50.
Speculum Pauonis herba 19. 16. cur Pauoni appictum 18.
Spermologi victus 77. 36.
Spermologus Bellonij 96. 22.
Spem firmam cum vana non commutandam esse, per Perdicem accipitur 130. 10.
Spinida 809. 37.
Spinus arbor. 808. 26.
Spini auis etymum 808. 42. Græcorū an sit Latinorum 809. 25. eius, & Sali sanguis non coit 813. historia 807. 40. Vide Ligurinus.
Spipolarum historia 730. 1. 750. 49.
Spipolæ albæ siue Boarinæ descriptio 730. icon. 731.
Spipolæ alterius descriptio 730. 44. icon 731. (10.
Spipolæ maioris descriptio, & icō 730.
Spipolæ species 179. 21. congeneris icon. 182.
Spirituales per Columbam significati 419. 16. 20.
Spiritus Sanctus cur nón videatur super nos cum baptizamur 433. 9. cur sicut Columba descendit 435. 32. cur potiùs in Colūbæ specie quàm Turturis apparuit 422. 34. 432. 44. 433. 1. cur super Christum descenderit 403. 35. cur Columbæ specie apparuit 354. 35. Columba dictus 430. 8. cur sicut Colūba descēdisse dicatur 435. 45. cur potius Columbæ, quàm ignis specie Christo apparuit 403. 45. quādo Turturis appellatione signatur 422. 33. tanquam ignis apparens 403. 30.
Spiritus fœtificus quis 118. 42.
Spiza Aristot. an sit nostra Fringilla 815. 16. etymū 816. 37. quid 821.
Sdlith Illyrica 827. 48.
Sponsi sponsis Turdos mittunt 578. 3.
Sporgultis auis quæ 531. 33.
Stabilitatis hieroglyphicum 169. 28.
Starda 60. 21. 27. cū starna confunditur 89. 38. 106. 24. vnde dicta 86.
Starna icon. 141. quæ auis 86. 42. quæ Hetruscis 103. 22. Italis quæ 106. 8. cum starda confunditur 86. 38. 106. 24. cum Attagine 106. 24.
Stelephuros herba 151. 30.
Stella cur in numis multorum populorum magnæ Græciæ 306. 24.
Stellæ auis dictæ icō 97. historia 98. 1. nō est Anas cāpestris Bellonij 98. 6
Stella poeta cur de Columba scripserit 356. 25.
Stephani Aquæi opinio de veratri esu in Coturnice refellitur 160. 17.
Stercus quod melius, & quod prius 458. 9. (50.
in stelicbori ore cecinit Luscinia 270.
ad stomachi dolores 282. 18. ad eum roborandum 282. 6.
Stomachica illinitio ex besasa 691. 1.
ad stomachicos 281. 44. (38.
Stonechattera Anglis quæ auis 739.
Stopolarum historia & icones 732. 733. vnde dictæ 732. 6.
Stoparolæ congeneris icon 733.
ad strāguriā 285. 40. 452. 2. 656. 26.
Struma vituperatur 29. 40.
ad strumas 452. 43. 453. 10.
Struſa retis genus 165. 6.
Strutheum quid 530. 20. 540. 20.
Struthium herba quæ 542. 11.
Struthia mala 542. 44. quid Belgis denotent 542. 49. pro tessera in matrimonijs habita 543. 11. eorum etymum 542. 50. Veneris ingalis symbolum sunt 531. 48.
Struthium poculum 542. 46.
Struthio 7. 15. cur caput celet 53. 20. pro alite Iunonis 24. 52. Iunioni sacer est 24. 53. Passer dicitur Suidæ 530. 9. eius pennis galeæ exornantur 25. 1. eius stultitia 438. 10.
Struthiocameli caput 543. 28. Passer marinus dictus 530. 8. pellis vsus 281. 52. vētriculi tunica vis 281.
Struthissare quid 538. 32. (50.
Struthopodes quæ mulieres 543. 25.
Strythion quid 542. 17.
Sturnellus 631. 48.
Sturnus Accipitrem, vt timeat 942. 44. alij semine perit 643. 25. an in syluis habitet 640. 16. animalia esse pamphaga 642. 13. animal est vorax 641. 33. antipathia 642. 38. caro 27. 26. 644. 27. cum cicuta nutrit 160. 14. cur bacciuoris uuneretur 641. 34. cur cateruatim volet 641. 4. capiēdi ratio 642. 23. ei cur caput amputatum 644. 53. cū cur Holandi non edant 642. 10. cur pro ingrato pingi possit 644. 10. cur oryza à multis pascatur 641. 50. de eo cur post Merulas agat author 631. 20. ab eo denominata 643. 25. eius effigies in numo argēteo 643. 50. de eo emblema 591. 5. ex esu cicutæ non afficitur 171. 35. eius esus cui vtilis, & cui noxius 645. 23. fœmina icon. 634. Gallicum sermonem explanate loquitur 640. 56. genus, differentiæ, & descriptio 632. 1. hieroglyphica 644. 4. hominum suspensorum carnibus vescitur 642. 10. humanam vocem exprimit 640. 28. hyeme latet 640. 10. maris icon 632. ingenium & docilitas 640. 20. napello non vescitur 642. 5. in milium grassatur 544. 36. non habitus est in delitijs 644. 20. Oliuis, & vuis damnum infert 641. 35. ab eo præsagia 642. 16. pulli icon 635. quando boni succi & qui 644. 37. qui sic prouerb o dicatur 676. 49. quibus auibus eum annumeret Galenus 644. 34. quo loco gaudeant 641. 1. quot & quoties pariat 641. 29. Regum Angliæ insigne est 645. 53. Sceleti icō. 633. semper cateruatim volare 641. 8. Stercoris vsus 645. 3. synonyma 631. 23. eum timent canes 642. 38. vbi niduletur 641. 23. victus 641. 30. volatus 641. 1. vox 116. 40. 640. voces aliorum auium imitatur 640. 26. vocem humanam addiscit 112. 53. vsus in cibis 644. 16. in medicina 645. 1. vt contra Accipitrem se defendat 643. 30. vt loquatur 584. 8. vt à Merula differat 632. 6. vt sibi pede luxato medeatur 640. 23. vt Visco capiatur 642. 25.
Sturni albi icon. 636.
Sturni alterius albo capite icon 637.
Sturni cinerei icon 638. alterius 839.
Sturni marini fœmina icon 627. maris 626.
Sturnus equus qui dicatur 643. 31.
Sturnini populi 643. 30.
Submersi primum fundum petunt, ac postea supernatant & cur 222. 50.
Succini ortus fabulosus 44. 44. in Sacrificanorum numo Gallus 306. 35.
Suetonius correctus 252. 10.
ad suffusiones 135. 39. 135. 56. 288.
Suidæ error 78. 23. 750. 25. (51.
Sulpitius Gallus consul & astrologus 248. 32.
Superbi per Pauones notati 21. 55.
ad surditatem 136. 11. eius hieroglyphicum 90. 35.
Sus ventre auibus pleno 578. 16. de ea olim fiebat sacrificium 254. 41. vt cœno lætetur 234. 20.
Susurrada 726. 31.
Sybaritæ cur Gallum in vrbe non admittebant 205. 35. eorū mollities 205. 36.
Sylua Pauus dicta 4. 52.
Syluatici error 846. 26. incōstātia 104. 47.
Syluia quæ auis 741. 35.
ad syncopen 281. 37.
Syroperdix Aeliani 143. 14. 109. 38.
Syroperdix Bellonij 109. 34. 109. 36. descriptio 148. 15.
Syrupi vt clarificentur 304. 10.
Syri Columbis abstinent & cur 415. 33.

T

Tabanus 657. 31.
Talaus Dedali nepos 107. 48
Tali fabula 136. 19.
Tania oua 287. 13.
Taos gemma 4. 49.
Tarax auis 66. 34.
Tarda aues quæ 60. 28. quæ & eius historia 85. 20. victus 93. 45. etymum 86. 10.
Tarinus 774. 56.
Tranasari Gallos pugnaces alunt 238. 18.
Tartaglinus Venetus 564. 10.
Tartarorum mulieres vt capita sua ornent 26. 16.
Tatyra 46. 9.
Tauroſthenis victoria vt nunciata 368 34. 400. 24.
Taurus quid 374. 50.
Taxi baccis impune veſcitur Gallina 243. 25. eius granorum eſu denigrantur aues 534. 10.
Tecta pauonacea quæ 16. 30.
Temonis in naui vſus 16. 41.
Tempeſtatis præſagium 254. 8. 545. 44. 642. 16. 953. 18. 676. 28. 829. 40.
Templum Perdicis vbi 128. 25.
Temporis anni hieroglyphicũ 553. 45.
ad Teneſmum 450. 39. 278. 13.
Tenus quid 588. 36.
Termini Dei ſacrificium 257. 4.
Terræmotui quæ loca minus obnoxia 157. 35.
Terranecola 844. 22.
Teſſallus Deucolion dictus 448. 9.
Teſta quid 191. 2.
ad Teſtium vitia 286. 9.
Teſtudinis carnes quibus proſint 55. 55. Perdicum hoſtis eſt 123. 39.
Teſtudines marinæ fellis vis 292. 9.
ad Tetanicos 56. 5.
Tetarton 56. 48.
Tetradactilos auis quæ 60. 40.
Tetragones 60. 12. 25. 62. 47.
Tetra cur incognitus 59. 28. genera eius deſcripta 63. 2. hyeme in ſyluis manet 62. 23. maioris maris icon 64. cum Meleagride confunditur 61. 44. cum Otide 60. 6. cum Otide toto genere diſcrepat 60. 56. Phaſianus dictus 46. 8. pondus 90. 15. quot genera eius Plinius agnouit 60. 41. cum ſibi immolari voluit Caligula 67. 8. vbi Pauo vocetur 6. 32. vt caudam ſurrigere dicatur 60. 51.
Tetraonis maioris deſcriptio 63. 33. fœminæ icon. 65.
Tetrao minor 67. 18. deſcriptio 67. 43. icon 68. Phaſianus montanus dictus 46. 11. vt capiatur 69.
Tetraon 61. 19.
Tetrax cur ſtulta vocetur 61. 12. magnitudo 61. 5. eam vt Athenæus deſcribat 61. 4.
Tetracis Bellonij hiſtoria 96. 1.
Tetrax maior Athenæi quæ auis 59. 42. deſcriptio 96. 20.
Tetrax alter Athenæi 61. 49. 62. 3.
Tetracis maioris forma 59. 46.
Tetrax minor quæ 60. 16.
Tetrax Nemeſiani poetæ quæ auis 56. & 60. 61. 66. hiſtoria 69. 15. icon 71. à Tetrace Athenas diuerſam eſſe 61. 37. vbi nidificet 69. 44. Stultitia 69. 35.
Tetraces Porphirioni ſimiles 60. 13.
Tetrix Ariſtotelis 844. 17. nõ eſt Otis 61. 40. nidus 59. 34. parua quæ dici poſſit 61. 48. quæ auis 59. 34.
Tettigon auis quæ 650. 52.
Thebe cur Columbarum cultrix dicta 445. 26. eius teſta cur non ſubeat Hirundo 664. 18. 667. 39.
Themiſtoclis victoriam cõtra Xerxem, vt Gallus præſagiat 259. 6. cur Gallorum pugnam inſtituerit 238. 26. 236. 14.
Theophraſtus correctus 585. 26. eius dictum de formoſitate 22. 19.
Thereus cur ſummo ſupplicio affectus 57. 25. cur in Vpupam mutatus dicatur 685. 2. eũ falsò criminari poetas 686. 38. eius & Philomelæ fabula 57. 28. 682. 40. eius regia qualis 685. 4. in Vpupam mutatus 58. 43.
Theſci, & Pirithoi amicitia 515. 37.
Tisbe polytriton dicta 357. 53. 365. 38
Thlaſpi pes Galli dictum 252. 8.
Thobias vt excæcatus 679. 20. 689. 39
Tibia Aedon dicta 772 30. Alector dicta 184. 24.
Thraupis quæ auis 800. 39. quæ Bellonio 810. 6. Ariſtotelis non eſt noſtra Cardnelis 797. 28. icon 853. victus 853. 14.
Traupides Bellonij deſcriptio, & hiſtoria 855. 1.
Trinſare 669. 34.
in Traneuſium numo Gallus 306. 20.
Trimagoræ amorem, vt indicarent veteres 268. 55.
Timor per Paſſerem notatur 550. 2.
Tinunculus 178. 11. Accipitres terret 391. 20. cum Cenchride confunditur 179. 3. eius mira amicitia cum Columbis 391. 18. oua 51. 46. vbi niduletur 391. 32.
Tithorenſium in nundinis Iſidis celebrandis ceremoniæ 43. 6.
Titi quæ aues 485. 39.
Titi qui 258. 30. qui Perſio 485. 48.
Tutæ aues quæ 203. 50.
Titia curia 485. 56.
Titienſis tribus vnde dicta 485. 55.
Titlingua Anglorum 752. 29.
Titus Tatius 486. 1.
Todus auis qua 543. 26.
ad Tofos 555. 54.
Tongilij gula 588. 50.
ne Tonitrũ noceat Gallinis 243. 46. ad Tonſillarum inflammationes 290. 15. 455. 48. 689. 41.
Torni inuentor qui 136. 22.
Torquilla 816. 6.
ad Torſiones 55. 52.
Tragici poetæ Hirundines dicti 687. 26
Tragi opinio de ortu ſatyrorum explosa 585. 56.
Tranſenna quid 588. 36.
Trao 62. 48.
Trappus qua auis 85. 18. deſcriptio 87. 52. etymum 86. 19. Otis eſt 60. 55. quas aues ita vocent Veronæ 60. 28.
Traſi Veronæ quæ radices 42. 36.
ad Tremorem 278. 48. 450. 28.
Trepidationis hieroglyphicum 418. 4.
Trichomanes cur Gallis exhibeatur 239. 2.
trincauella dictum de auro 351. 38.
tringa caudam motitat 724. 43.
Trinitatis myſterium 433. 52. ea ſignificata 450. 38.
tripudia ſoliſtima fausta, & infausta 258. 36.
tritormas bibulcus vicit Milonem Cretonienſem 253. 7.
trochilus Aquilæ pugnat 653. 34. hiſtoria 650. 1. quæ loca amet 652. 22. rex auium dicitur 650. 25. cum eo Trochilus Niliacus confunditur 649. 54.
trochilus auis marina, & eius hiſtoria 649. 50. cum Regulo confunditur 649. 54.
trocta piſcis 506. 4.
trogiles Paſſer qui 654. 46.
trogleta 698. 16.
troglotæ cur Paſſeris dicti 531. 34.
troglytæ vt à Pyrgitis differãt 531. 37
troglodytæ cur ſic dicti 654. 46. 656. 49.
troglodytes Paſſer. Vide Paſſer troglodytes.
troiam ſe decimo anno capturos, vt Græci norint 546. 10. quo ardore tã inuaſerint 641. 45.
troiani comparati Sturnis 643. 2. turdis 588. 12.
trucha piſcis 506. 4.
trutilare 584. 35.
trygon piſcis 505. 52. qui 506. 4.
trygonium cur ſic dictum 517. 12.
tryſſare quid 513. 34.
tunes quæ aues 36. 37.
turde 580. 1.
turdela quæ 580. 6. 38. turdus viſciuorus eſt 593. 34.
turdilla laxatilis, & eius hiſt. 630. 10.
turdones 580. 4.
turdulus 580. 5.
turdus aconito nõ veſcitus 586. 6. æqui noca 579. 1. albi vbi reperiãtur 581 16. amant oliuas 586. 10. amenſ ſui generis denſitatem 588. 20. antipathia 588. 1. apophtegmata 590. 40. aues aduenas eſſe 583. 52. inter aues principatum obtines 578. 46.

bacciuerus eſt 2. 2. *de bonitate eorum iudicium Mercurialis* 692. 16. *cantus* 583. 50. *capiunt Accipitres* 588. 9. *capiendi ratio* 588. 25. *ex eorum cerebellis ingentes dapes exhibuit Heliogabalus* 577. 8. *colorem mutat* 581. 26. *eis comparatæ ancillæ Penelopes* 373. 40. *eis comparati Troiani* 588. 11. *eos in corona qui offerrent* 578. 18. *eis cur ancillæ ſimiles dictæ* 589. 71. *cur eos author bacciuoros vocet* 583. 4. *cur inter bacciuoras primum de ijs agat author* 375. 35. *cur myrto paulli, & Schinopaulli dicti* 585. 10. *cur olim ſapidiores quam nunc* 592. 27. *cur oliuarij dicti* 589. 16. *cur Perſius libertis nõ appoſuerit* 575. 50 *Paphij laudati* 583. 19. *cur ſic dicti* 583. 20 *docilis eſt* 583. 51. *dũ latent, plumam non amittũt* 383. 30. *de eo emblema* 590. 47. *in enutriendi cura* 587. 14. *etymum* 580. 9. *ſimi eorum ad agros ſtercorandos laus* 457. 20. *forma & deſcriptio in genere* 581. 16. *genera vt differant* 581. 20. *genus & differentia* 580. 28. *Græcis comparati, & cur* 584. 14. *hieroglyphica* 590. 30. *eos Homero donant pueri* 578. 1. *hyeme abũdant* 583. 30. *induſtria in nidificãdo* 587. 41. *ingenium* 683. 50. *inſecta vorãt* 586. 25. *laus* 2. 2. 132 9. 293. 16. *lingua eius apta ad loquẽdũ* 583. 50. *loquaces noſtra tẽpora non habent* 584. 11. *eo magis mutus qui* 591. 21. *malũ ſibi cadat* 586. 24. *muneris loco miſſi* 577. 13 *muſicus* 599. 39. *nidus* 587. 40. *nõ ſerere viſcũ* 585. 32. *cum noſtra tẽpora celebrant* 578. 26. *eorum oblatio varia* 578. 12 *omnes viſco veſcũtur* 585. 18. *de optime canente carmen Scaligeri* 584. 18. *partus* 587. 40. *ex ijs paſtilli* 593. 8. *ad pinguefaciendos locus aptus* 122. 27. *eorũ præparatio* 593. 1. *prærogatiua immenſis Imperatorũ* 575. 36. *præſagia* 591. 54. *pretia* 576. 40. *propter cantum aluntur* 584. 12. *pueris prohibiti* 578. 8. *quæ eis aqua præbẽda* 587. 36. *eis quæ ſimul conuenient* 541. 22. *quãdo abeant, & quãdo reuertãtur* 583. 25. *proverb.* 591. 14. *eos quanti fecerit Romana Luxuria* 575. 44. 576. 21. *quãti eos fecerint Græci* 578. 7. *qui noctuã odere* 588. 6. *qui Varroni aduentitij* 583. 7. *quo cibo pingueſcãt* 577. 23. *quo loco agat* 610. 5. *quo numero à Romanis alti* 572. 26. *quo tempore laqueis capiendi* 588. 26. *quo victu magis gaudeat* 585. 33. *quomodo nunc capiantur* 588. 29. *quot genera ſecundum Ariſtotelem* 380. 30. *quot ova pariant* 587. 52. *retibus eos capere antiquiſſimum eſt* 398. 23. *ſaginatio* 585. 3. *ſaginæ quantũ incubuerint veteres* 586. 33. *eos ſponſi ſponſis mittũt* 578. 3. *ſtercoris vſus* 591. 43. *eius ſurditas* 584. 10. *ſurditatis hieroglyphicum eſt* 599. 35. *eo ſurdior qui dicãtur* 591. 15. *ſympatia* 588. 1. *ſynonym.* 579 34. *eos toto anno apud nos manere* 583. 38. *trimeſtres cur vocet Plinius* 583. 26. *victus* 585. 3. *viſci ſemina & acinos vuarum in ventriculo conficiunt* 575. 46. *viſco implicitus quid ſignificet* 590. 21. *vox* 684. 34. *vſus in cibis* 302. 13. *vſus in externis* 591. 40. *in medicina* 592. 1. *vt loquatur* 584. 8. *vt eos offerrent Romani, & vt Græci* 578. 13. *vt ſaginentur* 586. 36.

Turdus albus 597. 42. 549. 40.

Turdus Bohemicus 597. 37.

Turdi Illadis ſeu Tyladis hiſtoria 597 20. *capiẽdi ratio* 599. 14. *deſcriptio* 599. 46 *icõ* 598. *laqueis capiantur* 599. 15. *locus* 599. 1. *nidus* 599. 18. *ſynonym.* 597. 30. *victus* 599. 7

Turdi leucocephali icon. 601.

Turdus Martius 589. 36.

Turdus montanus 597. 36.

de Turdo pilari ænigma 597. 15. *eius deſcriptio* 545 40 *hiſtoria* 595. 10. *icon* 596. *quando appareat* 597. 2. *ſynonyma* 595. 16. *trimo pabulo paſcitur* 597. 15. *victus* 597. 10. *vi ſcadacur dictus* 585. 20. *volatus* 567. 8. *vox* 597. 7.

Turdus ruber 597. 40.

Turdi ſimpliciter dicti hiſtoria 599. 30 *eum non agnouit Ariſtoteles* 539. 30. *ſynonyma* 599. 30.

Turdi tyladis, ſiue Illadis hiſtoria

Turdus vinearum 597. 39. (597. 20.

Turdus viſciuorus alius alium pellit 594. 36. *capiẽdi ratio* 594. 48. *cur Columbina dictus* 409. 10. *deſcriptio* 594. 1. *hiſt.* 593. 24. *icõ* 582. *nidus* 594. 26. *de eo præſagiũ* 594. 40. *ſemper apparet* 594. 22. *victus* 594. 30. *vſus in cibis* 595. 6. *eo vt capiatur Accipiter* 595. 1.

Turdus viſciuorus minor qui, Bellonio 599. 32.

Turdus viſciuorus plumbeus 581. 33.

Turdus homoinfamis 579. 26.

Turdus piſcis qui 579. 6. *qui Bellonio* 6. 51. *qui piſces ſic dicendi* 579. 14. *genera duodecim* 579. 10. *vt cognoſcantur* 597. 18.

Turdus vir dictus 579. 18.

Turdari 589. 46.

Turdarium quid 590. 14. *deſcriptio* 586. 40.

Turdelæ aquati æ 589. 34.

Turdelæ rupium 589. 30.

Turneri error 60. 53. 191. 47. 630. 7. 649. 40. 715. 35. 721. 10. 808. (47.

Turricola quæ 498. 20.

Turtur abſconditam Dei ſapientiam denotat 542. 24. *de eo ænigma* 525. 46. *æquinoca* 505. 50. *æſtate tantũ viſitur* 359 18. *ætas* 369. 48 513. 46. *alas cur in ſacrificijs non obſeruetur* 422. 19. *cur non deſignetur in ſacrificio domini* 373. 46. *ætas quæ ad ſaginam apta* 514. 56. *allectrices quæ* 516. 36. *eum amat Merula* 516. 7. *amica luctus* 519. 37. *amicitia cũ columbas* 516. 14. *ei anima ſimilata* 520. 40. *ei anima ſancta cõparata* 522. 43. *animal caſtitatis dictus* 518 38. *eius appellatione quãdo deſignatur Spiritus Sanctus* 432. 48. *augurija* 517. 18. *auis eſt migratoria* 511. 26. *Belgæ cur eos Veneri conſacrarint* 519. 30. *bibendi modus* 370. 50. *capiẽdi ratio* 516. 33. *ei caput amputabatur* 526 38. *eius caro cibus ſapientium* 522. 28. *carnis laus* 526. 21. *pro caſtæ hoſtiæ munere electus* 524. 18. *caſtitas* 512. 12. *caſtitatis ſermo dict.* 516. 44. *Cercopi ſimilis vt dicatur* 508. 21. *à Chloreo occiditur* 516. 24 *eius clunes laudati in cibo* 526. 34. *coeundi modus* 514. 16. *cũ Columba cur in ſacrificio Abrahæ adhibiti* 419. 45. *cum Columbis amicus eſt* 391. 14. *Columbas caſtitate vincit* 373. 52. *Columbæ ſpecies eſt* 359 6. *conditura* 79. 44. *continentia mulieres vincit* 524. 28. *de continentia epiſtola* 524. 33. *copia vbi* 512. 6. *eorum pretium copia Turdorum minuit* 514. 43. *eis cur abſtinerent Ægyptij* 526. 53. *cur aereus Virgilio dicatur* 511. 10. *cur æreus & aureus dictus* 515. 20. *cur gladiolum & iridem nido imponit* 513. 17. *cur cum Moſes ad ſacrificia elegerit* 422. 40. *cur niger vocatus* 508. 13. *cur offerret qui agnum nõ haberet* 421. 10. *cur eum ſacrificare iuſſus Abraham* 418. 49. *cur lachrymas humilium deſignet* 421. 20. *cur eos ſacrificare voluerit B. Maria* 422. 16. *cur Saluatoris typus* 417. 24. *cur pro ſe offerri paſſus eſt Chriſtus* 421. 45. *cur ſibi offerri voluerit dominus* 423. 13. *cur ſpeculatiuæ vitæ culmina ſignificet* 422. 53. *ijs cur Tarteri abundent* 512. 7. *cum cur non diuiſerit Abraham* 419. 48. *ei dentes & mammæ attribuunt* 508. 15. *deſcriptio* 508. 1. *duos vidiſſe bonum, vnũ malũ* 517. 26. *duritiei vt teneresçat* 527. 16. *Eccleſia aſſimilatur* 521. 22. *Eccleſiam caſtam ſignificat* 520. 3. *emblema* 526. 1. *fideles denotat* 518. 44. 549. 2. *fimi qualitas* 527. 40. *frugibus viuit* 356. 27. *garrulitatis hieroglyphicum* 525. 37. *genas habere quæ dicantur* 211. 45. *mares an cum alijs marib. coeant* 514. 20. *cum Merulis amici ſunt* 612. 8. *a*

Merula amantur 570. 5. eos migrare 511. 40. eius mira fides in matrimonio 507. 20. mores, & ingenium 512. 10. moralia 524. 1. mulieris lactãtis hieroglyphicum 525. 10. mystica 517. 40. natura 522. 9. nidus 514. 15. eius nomine cur Spiritus Sanctus appelletur 511. 8. nullum animal infestat 515. 25. numismata & icones 528. 26. eos occidere vbi nefas 517. 33. perfectos & spirituales significat 519. 46. pedũ velocitate valent 514. 4. Phralim odit 516. 28. pinguedine suffocantur 515. 10. prouidentiæ hieroglyphicum est 525. 22. prouerbia 528. 15. eius & Psittaci amicitia 118. 28. 515. 33. ex Psittaco, & eo an quid generari possit 118. 26. ad eum pudicitia pertinet 422. 19. pudicitiæ typus 525. 17. eius pulli cur nõ ad sacrificium expeterentur 423. 20. cum Pyrallide pugnat 516. 25. qua loca amet 511. 8. quali loco nutriendus 515. 3. quo cibo pinguescat 514. 45. quam generationem Abrahã denotarit 419. 5. quando lateat 511. 28. quando magis gemat 513. 43. quando Spiritum Sanctum significet 523. 16. quãdo eum offerent mulieres 420. 18. quandoque manibus capitur 517. 7. qui edendi 527. 14. qui pro peccato eum offerebat 421. 35. ab ijs quibus cauendum 527. 7. quibus conueniant 105. 31. quibus sacræ 517. 28. quid Iuuenali 506. 25. quid ei proprium 513. 25. quomodo trimestris à Plinio dicatur 513. 33. quos vulgus laudet 527 3. quos pariat 363. 3. 388. 10. quoties 363. 5. 514. 25. eorũ receptacula 514. 46. sacrificandi ritus 420. 6. sagina 514. 40. saltatione gaudet 517. 1. saltationis hieroglyphicum est 525. 29. sanctos notat 518. 6. sanguinis vsus 451. 3. vis 451. 31. vsus 527. 38. sapiẽtia patris dictus 518. 2. à secundis nuptijs abstinet 112. 17. significat intelligentiam quæ est à Spiritu Sancto 523. 13. significat prædicationes, & secretas orationũ lachrymas 518. 12. stercoris vsus 514. 55. sympathia & antipathia 515. 23. synonyma 506. 40. tẽperamentum 527. 11. tibiarum sono & saltatione gaudet 525. 31. trimestres cur dixit Plinius 283. 26. vbi lateat 511. 26. vbi saginandi 587. 8. vbi niduletur 514. 14. ver nũciat 511. 53. vere canens quid notet 522. 30. victus 314. 35. viduus factus cur non bibat aquam limpidam 412. 22. viduitatis continentissima hieroglyphicum 525. 16. B. Virginem notat 523. 33. ei sacer dictus 517. 35. vnde dictus 507. 5. volatus 513. 1. vox 513. 30. vox quid mystice 517. 50. est vox prædicantium 521. 33. vox eius est vox Mariæ Magdalenæ 423. 46. vsus in cibo 536. 20. in medicina 527. 30. in sacris 517. 20. vt adulteros puniant 374. 1. vt carnẽ significet 320. 16. vt maximè pinguescant 513. vt niduum tueatur contra lupum 513. 14. vt eos saginent aucupes Lombardia 515. 15. vt prope fontem capiantur 517. 3. vt retib. 516. 53.

Turturis albi icon 574.

Turtures candidi 507. 38.

Turtures Indici 507. 40. icon 510. descriptio 508. 35. mores & historia 508. 45. vt à nostratibus differant 508. 36.

Turtur piscis qui Iuuenali 506. 6. librarum viginti 506. 16.

Turturillæ dicantur 579. 21.

ad Tussim 280. 44. 281. 23. in iumento 292. 47.

Tutulinæ qui dicantur 579. 23.

Tyberius Cæsar cãpite plectit, qui Pauonem esset furatus 596. cur Asselio Sabino ducenta sextertia donauit 577. 10. eius salacitas denotata 207. 4.

Tydari & Polynicis amicitia 515. 37

Tygris coit cum cane 118. 30. eius pulchritudo 4. 12.

Tyrannus auis 650. 31. eius descriptio 652. 4.

Tyrãnos virtutẽ minimi facere 840. 48

Tyrij vt Christianis se dederint 400. 43.

V

Vacca ab Abraham sacrificata quid denotet 419. 24.

Valeriana rubra 542. 18.

Valerio Apro vt visus restitutus 289. 25.

Vallæ error 698. 16.

Vanellus 703. 11. 829. 45.

Varinus correctus 362. 27. error 389.

Variola 726. 36. (3. 503. 10.

Varro & Plinius explicati 38. 20.

Vas ad excludenda oua sine Gallina opera 227. 10.

Vasa pro Gallinis aquam continentia qualia esse debeant 233. 55.

Vasa ignis tolerantissima vnde fiant 410. 52.

Vascula viminea 220. 23.

Velia auis 824. 10.

ad Veneni potum 290. 52. Columbinũ vnde dictum 356. 6. 411. 4.

ad Ventris dolorem 283. 43. fluxiones 283. 1.

Venti præsagium 254. 21. 545.

ad Venerem ciendam 452. 15. eius & Cupidinis contentio 447. 44. eorum fabula 46. 22. cur ei Columbæ sacri 373. 32. currus eius à quibus Columbis ductus 366. 6. ad eam excitandam 173. 53. 135. 20. eius illicij significatio 554. 9. ad inhibẽdam 285. 48. eius & Martis adulterium 275. 35. 205. 53. minuit vitam hominum 370. 11. Passerum cerebellis præesse dicta & cur 548. 4. à Passeribus duci solita 547. 50. ad eam promouendam 285. 46. rubra à quo celebretur 407. 4. aurea ibidem, ei sacræ sunt Columbæ 416. 10. Hirundo 669. 41.

Veris præsagium 511. 56. 674. 33. 290. 33.

Verbena, seu Verbenata 409. 16. cur carmini suo Vergiliꝰ intexuit 409. 40. cur Trygontum dicta 517. 12.

Veritatem in profundo demersit natura 442. 6. (39. 452. 29.

Vermes è stercore asini, vel bouis 228.

Veruccinum cor quibus auibus canorit conueniat 768. 30.

ad Vesicæ dolores 285. 14. eius vlcera 283. 51. 283. 8.

Vespa cicada obstrepens 708. 46. earum examen metuit phrynichus 273. 47.

Vespertilionis caro ad vigilias facit 792. 35. amicitia cum Columbis 391. 36. dentes & mammas habet 508. 18. vox 538. 37.

Vestis vt non aduratur 279. 28.

Vestimenta superba qui excogitarint 19. 4. (26.

Vestrogothia Pauones copiose alit 12.

Viam veram difficilem inuentu esse 442. 10. vna bona est inter multas malas 448. 52.

Vicia Columbis cõmodissima 382. 53

Victoriæ hieroglyphicum 269. 7.

Viduitatis castimonia laudata 524. 6. continentissima hieroglyphicum 525. 16.

Vidua pudica hieroglyphicum 372. 34. eam seruantis mulieris hieroglyphicum 418. 16.

Vigilantis, vel custodis significatio 270. 47. duplex 270. 37.

Vigilantia hieroglyphicum 795. 6. 255. 38.

ad Vigilias promouendas 792. 45. earum typus 269. 37. hieroglyphicum 204. 50.

Vinago cur sic dicta 498. 8. est Oenas 361. 37. historia 497. 40. quæ Colũba 361. 56. quoties generet 363. 6.

Vinco apud Albertum quas aues significet 815. 40.

Vinco Cardui 816. 9. 815. 43.

Vineo rubeus pectore 807. 6.

Vindemia lætì prouentus signũ 709. 6.

Vinitorquila auis quæ 498. 7.

Vinitoris serui pretium 771. 48.

Vini copia & bonitatis præsagiũ 798. 54. pedes tentat 135. 48. vt clarificetur 304. 20. vt corrumpatur 22. 39.

ad Viperæ morsum 291. 31. 192. 15.

Vir vnus bonus quinq; malos præstat filios 12. 19.
Virgo à Pauone educata 30. 40.
S. Virgo significata 429. 8.
Virio aues 508. &. 762. 16.
Virionis congeneris descriptio & icon 852. 30.
Vires in omni re examinandæ 157. 13.
Visci fabulosa generatio 585. 26. *vt generetur* 484. 54. 501. 4.
ad Visus hebetudinem 135. 38. *debilitatem* 689. 26.
Vitellius cur patinarius dictus 29. 17. *augurium* 259. 50.
Vitellus est lac oui 252. 53. *vnde dictus* 191. 23.
Vitifloræ icon 765.
Vitifloræ Bellonij descriptio 762. 30.
Vitiflore alterius descriptio & icõ 765 30.
Vitifloræ congeneris descriptio & icon. 764. 10.
ad Vitiliginem 26. 34.
Vitis floris esu abstinẽt Gallinæ ab vuis 242. 47.
Vitium putationis tempus 674. 46.
Vitis alba 677. 40.
Vitis nigra fugat Accipitres 242. 9.
Vitri fragmẽta vt agglutinentur 279. 27. 304. 2.
Vitulus masculus cur dicatur in sacrificijs 423. 50. *prima hostia, & quid denotet* 423. 46.
Vitulus marinus miteſcit 667. 47.
Viuerræ mustelæ genus 55. 4.
Vlysses vt plancas fugiat 417. 28.
ad Vlcus annosum 692. 2. *ad humidum in capite* 287. 35. *oculorum* 138. 46.
Vlula 774. 15.
Vmbilici pulli ortus 216. 25.
Vnisonus auis 774. 2.
Vnni apodes dicti 701. 27.
Volaterrani error 77. 26.
Vo fangi Lazij error 25. 3.
Volucres cristatæ 196. 5.
Voluptatis hieroglyphicum 554. 8.
ad vomicas 280. 55. 821. 1. 454. 3. *ad vomitum promouendum* 282. 15. *ad sistendum* 282. 10.
Vpupa 185. 54. *Aedonis frater* 658. 40. *alæ vis* 709. 40. *antipathia, sympathia* 708. 20. *ea caret Britannia* 706. 25. *caro qualis* 709. 27. *colorem mutat* 705. 12. *contubernalis Luscinię est* 708. 24. *cordis vis* 709 34. *corij vis* 709. 39. *crista quibus masculis moueatur* 705. 32. *crista ea est* 195. 46. *cum Cuculo cõfunditur* 702. 50. *cur adiantum nido imponat* 707. 45. *in eam cum dicatur mutatus Thereus* 685. 2. *cur Gallus sylueſtris dicatur* 702. 25. *cur gramen edat* 707. 46. *cur impura sit habita* 709. 18. *cur lente volet* 707. 5. *ei cur mulieres comparatę* 707. 19. *cur nidum stercore circumlinat* 707. 36 *cur regia auis* 702. 10. *de ea cur post Hirundinem agatur* 702. 6. *descriptio* 703. & 705. *dorcadis adipe interficitur* 708. 28. *de ea fabulæ* 710. 1. *gratam animam significat* 709. 6. *hieroglyphica.* 709. 1. *cum Hirundinibus pugnat* 708. 26. *hominem vitijs deditum significat* 708. 53. *icon* 704. *de Indica fabulas* 710. 10. *Indorum regis filius in eam mutatus* 710. 18. *ingenium & mores* 707. 34. *lætum vindemiæ prouentum significat* 709. 8. *latitat* 706. 18. *linguæ vis* 709. 39. *linguæ & totus arteriæ asperæ icon.* 705. 46. *pro meretrice accipitur* 708. 46 *mystica.* 708. 40. *nidus* 685. 3. 706 28. *oculi vis* 709. 39. *oua qualia* 707. 27. *partus* 707. *pennarum sufitus qualis* 709. 38. *præsagia* 707. 30. *de ea prouerbium* 709. 44. *quæ loca amet* 706. 8. *quas denotet in prouerbio* 685. 6. *quos designet* 708 42. *remedium ebrietatis significat* 709. 10. *sãguinis vis & vsus* 709 35. *synonyma* 702. 20. *trimestris est* 706. 18. *vbi prius apparuerit* 706. 24. *vbi ver indicet* 706. 23. *de ea versus Aeschyli explicati* 702. 54. *victus* 707. 16. *volatus* 707. 1. *vox* 706. 40. *vsus in cibo* 109. 16. *in medicina* 709. 30. *cum ea vt Alauda confundatur* 710. 20. *vt colum sanet* 709. 32. *vt ebrietatẽ curet* 707 40. *vt nidũ clausum ab homine herbæ vi aperiat* 707. 48 *vt parentib⁹ visum restituas* 708. 12.
Vra quid 63. 4.
Vrage quæ auis 59. 38.
Vreolaris 128. 9.
ad vrinæ difficultatem 691. 50. *ad incontinentiam* 285. 18. *ad prouocandam* 285. 18. *ad eius retentionem* 454. 18. *ad sistendam* 285. 19.
Vrinatores qui latinis 411. 21.
Vrinatorium vas Columbarium dictum 410. 30.
Vrogalli carnis bonitas 97. 4. *ei coitus portentosus falso ascriptus* 66. 36. *cum Ortygometra cõfunditur* 61. 9. *de eo cur post Phasianum agatur* 59 25. *cur eum olitores oderent* 61. 25 *descriptio* 61. 6. 63. 35. *fœmina icõ* 65. *maris* 64. *magnitudo* 61. 24. *mas vt à fœmina discrepet* 66. 13. *nidus* 59. 34. *non esse Gallopauones* 38. 37. *non esse Otidi congenerem* 63. 15. *perperam Anseris nomen obtinere* 61. 28. *Phasian⁹ dictus* 59. 26 *pondus* 66. 6. *pulueratur est* 61. 8. *ex quo auium genere* 59. 25. *rapis vescitur* 61. 26. *quo loco gaudeat* 66. 15. *vt Tetracem Athenæi & Nemesiani eandem faciat Longolius* 60. 56. *vt à Tetrace Nemesiani differat* 63. 25. *Tetraonem esse probare difficile est.* 59. 27. *cum Tetrice an eadem* 59. 33.
Vrogallo minor 67. 18. *cuius generis sit* 67. 33. *descriptio* 67. 43. *figura* 68. *sub niue latitat, & quam diù* 69. 15. *vt capiatur* 69. 22.
Vropygium auibus cur datum 16. 40. *non semper volatum promouere* 16. 46. *eius vorabores quos Galli vocẽt* 295. 24.
Vrsus 185. 51.
Vrticæ Gallinis mortiferæ 243. 28.
Vrus 63. 7.
Vteri os in auibus cur ad spinam 201. 10. *ouiparorum, & viuiparorum differentia* 169. 40. *ad eius strangulationem* 135. 12. *suffocationem* 48. 50.
Vuæ cur Gallinis probibitæ 232. 9. *immaturæ Gallinis nocent* 244. 24. *ijs vt abstineant Gallinæ* 242. 50.
Vua Columbina 409. 23.
Vuilhelmus Knaufius 719. 2.
Vuodcoccus Anglorum quæ auis 74. 19.
ad vulnera glutinanda 287. 50.
Vulpanseris ouis secundus bonitatis locus datus 29. 14.
Vulpes an nasa non capitur laqueo 554 38. *vbi magis & commodius Gallinas rapiant* 242. 16. *coit cum cane* 118. 38. *cur squillæ folium in nidum importet* 518. 28. *à sui generis carne abstinet* 242. 25. *ne Gallinas attingat* 242. 22. *quomodo fugetur* 242. 20. *cum serpentibus amicus est & cur* 94. 24. *eam sub pectore gerere quid significet* 438. 15. *vt Gallinas rapiat* 242. 13. *vt Otides capiat* 94. 7.
Vultur cadaueris trans mare odorem percipit 20. 28. *eius clangorem spernunt Columbæ* 365. 17. *magnitudo* 60. 46. *mali punici grano perit* 612 19. *quando clangat* 292. 26. *genus quoddam Gallina Indica dictum* 35. 50.
ad Vuluæ inflationes 286. 25. *ad eius vlcera* 290. 36.

X

Xenocrates Passerem in sinu seruat 539. 25.

Z

Zena quæ auis 769. 37.
Zephyrus ad ouorum conceptionem facit 207. 55.
Zeus piscis 185. 39.
Zenzilulare cuius vox sit. 652. 40. 669. 34.
Zoroastres correctus 707. 45.

INDEX.

GRÆCA.

Αβυδόνα 773.20.
Αγοιοκόκοος 702.54.
Αδων quid 203.5.
Αδόνες 773.29.
Αδόνιȣς 660.11.
Αδριανικαι Gallinæ 191.36.
Αηδονα 773.20.
Αηδονιεύς 773.25.
Αηδονις 773.32. Αδόος 773.15.
Αηδὼν 773.14. vñ dicatur 773.16.
Αηγίδαλος herba 710.49.
Αιγίθαλος q̃ auis 710.49.711.3.
Αιγίθαλος σπιζίτης 213.12.
Αιγίς 711.11.
Αιγοτήχας quę auis 710.46.
Αιγίλος herba 710.49.
Αισακος 741.28.
Αἴονειν 711.12.
Αιψηρὸς 643.34.
Ακαλανθίλις 809.9.
Ακάλανοις 809.9.
Ακανρος 808.44.
Ακόντιας serpens 152.14.
Ακόνιτος 586.8.
Αλεκτορ vox est æquiuoca 184.6.
Αλεκτοριος 188.26.
Αλεκτόρειος 188.16.
Αλεκτρις 188.24.
Αλεκτόρισκος 188.28.
Αλεκτρυαινα 187.54.188.1.
Αλεκτρυὼν 187.50.702.48.
Αλεκτρυονοπώλης 249.30.
Αλεκτρυοπωληθιριον 249.36.
Αλεκτρυοπωληθριον 249.33.
Αλεκτρυοφορος 249.38.
Αλεκτρυών vox æquoca ē 184.6.
Αλεκτρυὼν ἄγριος 702.27.
Αλεκτριως 184.25.
Αλεκτορ 187.53.188.26. pro cõiuge 184.18. pro gemme 184.26. pro innupta 184.20. vnde dictus 188.27.
Αλεκτωτας gemma 184.26.
Αλεκτωροφωνία 203.37.249.45.
Αμυστὶ πινειι 371.8.
Αμωγδαλοκατάκτης 631.3.
Αναδένειν 300.6.
Ανεγείρων 272.48.
Ανόστρακα oua 191.6.
Απαλώ oua 300.36.
Αποδος quæ vox 203.43.
Αργος quid 22.29.
Αρεεις νέοττοι 236.18.
Αρκτος 185.51.
Αρνασθαν quid 45.6.
Ασπουργίτιν 531.34.
Αταγὴ 73.16. Ατθὶς 773.20.
Ατταβυγᾶς 73.14. Ατταγαι 73.13
Ατταλᾶν 73.15.
Ατταγᾶν 73.10. prouerbiũ 78.4.
Ατταγεινὸς 72.46.
Αὐγὸ 191.1.
Αὐγοκουλικα oua quæ 30.4.
Αυγος 184.23.
Αφή quid 208.16.
Αφῶδες παπαυερ 543.31.

B

Βασιλεὺς 650.30.
Βασιλισκος 650.52.
Βασιλισκος serpens 650.11.
Βατὶς 739.26. quæ auis Aristotelis 529.25.
Βαάτος 581.5.
Βάσκας ὀρταλις 188.35.
Βουδόται aues quæ 733.30.
Βρακανα quid 586.4.
Βρητος 188.35.
Βρινθος 602.19.
Βύτθα 631.46.
Βύτθον ibid.

Γ

Γάστρα 226.49. Γελασος 702.49.
Γιγγλισμὸς 589.53.
Γογχίζειν quid 730.20.
Γογχυζειν ibid.
Γολμις 631.47.
Γονιμα 231.32.
Γρυκόκκυζ 70.24.
Γυρος 170.30.

Δ

Δανδαλος 741.31.
Δειριᾶν quid 532.11.
Δειρειος 532.12. Δειρος 532.13.
Δείτα 532.10.
Διαπερδικισαι 127.15.
Διγῆρες 532.9. Δὶγιρες 532.8.
Διγȣ̃αδεν 85.50. Δρῆες 532.10.
Δρυόκων quid Polybio 356.47.

E

Ειρεσιωνη quæ cantilena 678.52.
Εκλεπὲς 186.43.
Εκπερκίζειν quid 137.7.
Εκπερδικισαι 127.5.135.50.
Ελαιὲς 713.14. Ελλοι 532.21.
Ελλυποδες ibid.
Ενεκελιδὼν vnde dictum 678.42.
Εντρυλιζαν 170.18.
Εξαφητᾶ oua quæ 299.26.31.
Εξεφτὰ oua 299.36.
Επιτυμβιδίας cur sic dictus Alaudæ 832.10.
Εποξις 702.46.
Εποψ 702.30.
Επίτακος 741.26.
Επιθεὺς ibid.
Ερίθυλος 741.27.
Ευριπος 358.8.
Εροψ 702.46.
Ερώδιον 702.29.
Εσκοροδισμενος Gallus 238.50.
Εστρευθισμεὲα q̃ dicantur 542.28.
Ευανθες quid 59.47.
Ευστρομȣ̃ν 779.8.
Εφτὰ oua 300.37.
Εψηθεντα oua ibid.

H

Ηικανός 188.36.
Ηλέκτορ 184.24.
Ημενη πελεὶας 375.8.44.443.3.
Ημερύφονος cur Gallus dictus 204.19.

Φ

Φάλαμον πολόκυτος 670.39.

I

Ινας 498.15.
Ιξος 501.4.
Ιππολέκτρυων 188.36.250.30.
Ιππος 189.28.618.50. ψάρος q̃ dicatur 643.31.
Ισκλαι 579.47.
Ιτυξ quæ auis 47.17.
Ιχαλη 579.46.
Ιχλκ ibid.

K

Καξογρίττα 752.44.
Κακάβος 108.48.
Κακκαβα 108.44.
Κακκάβη 108.46.
Κακκαβίδα 108.45.
Κακκαβίζειν 112.46. quando dicantur Perdices 116.24.
Κακκάβος 108.46.
Κακκαζειν quid 42.25.116.41.203.15.
Κασακρθῶραι quid 28.27.
Κάλεα 196.27. Καλλαιοι 196.26.
Καλλᾶιον q̃d vocet Arist. 196.20.
Καλλη quid 196.23.
Καλλος quid 190.6.
Καρφίτις θαλαμος 670.36.
Καχλαζειν 590.2.
Κειμκλιον 57.27.
Κεκροπις 660.3.
Κέλιφος 191.3.
Κεντρα 197.17. κεγχραμος 177.50
Κεγχρον 177.55.
Κεγχρον ὑγιῆ 52.48.
Κεραμνους color q̃ Gręcis 534.23.
Κορκνος 188.37.
Κερφαλὴ πικρὰ 37.20.
Κήπιδυς σκέλος 108.43.
Κήρυκας ἀλεκτριονας quos vocẽt Tragœdi 203.48.

Κήραζ

INDEX.

Κόριξ 188.39.
Κιγαλίδος θυρίας 189.51.
Κιγλίζω 589.48. Κιγχλιμὸς ibid.
Κιγχλιμὸς 590.10.
Κιγχλιμος 589.53.
Κιγχραμος 177.54.
Κίκιρρος 188.40. Κίκκα 188.41.
Κικκοβαζειν 116.36.
Κικκαβᾶν 116.34.
Κικκος 188.40. Κιλίας 532.24.
Κίλλα 579.48 Κιλλαπον 725.21.
Κιχῆλα 579.46.
Κιχῆλα 170.54. 579.41.
Κίχλη 579. 37. qui piscis 579.6.
Κιχληβῶτις 590.13.
Κιχλησμὸς 590.8.
Κιχλιασμος 590.9.
Κιχλιζειν 170.53. 589.39. 640.42
Κίχλισμοο 589.45.
Κλητὴς 108.7.
Κνιτολόχος 726.40.
Κοιλιαν quid propriè vocent Græci 199.18.
Κοκκίζειν 70.25.
Κοκκοβός ας ὄρνις 188.42. 203.4.
Κοκκοθράυσης auis 645.30.
Κοκκυζειν 188.43. 203.41.46.
Κολόσουσα 725.26.
Κολυμβᾶν quid 258.27. 411.19.
Κολύβισμα 411.20.
Κύπτος 165.26.
Κόμτος 165.26. Κοντιλὸς 152.13.
Κόραξ quid 196.33.
Κόρις 829.26.
Κορκόρα ὄρνις 188.44.
Κόρτιλος 650.53.
Κορυδκλλις 829.26.
Κορυδαλλὸς 827.43. 829.26.
Κορυδὸν 829.34.
Κορυδος 47.1. 929.31.
Κορυδος 829.26.
Κορώδων 826.35.
Κορύθον ἀλεκτρυων 188.45.
Κορινθεῦς 188.46.
Κορυφαλος 829.37.
Κορυφὴ ἀλεκτορος 195.53.
Κόσκικοι 188.46.
Κοσσύφος 603.10.12.
Κοατὺφος piscis 602.26.
Κοττίκας 188.52.
Κοττίλλειν quid 668.27.
Κοττιλλὴ 660.3.
Κοττοβολεῖν 188.49.
Κοττοὶ 188.48. Κοττοιοὶ 188.50.
Κοτυιφος 603.16.
Κοττος ὄνις 188.48.
Κοττυφοι 603.11. Κουκουφα 702.51
Κουρίδα quid 760.43.
Κοψιχος 603.12.
Κοψυχος 603.14.
Κρητὶς quid 761.44.
κρίος 660.10.
κροκίας 188.53.
κυγχραμος 177.50.
κυμβαγ ορνιθες 188.54.
κυρβασια 195.43.
κυρβαβία 195.47.
κὺκλα 579.50.
κυχραμος 177.50.
κύψελος 698.13.
κὼκκαλον 188.55.
κώκαλος 189.1.
κώνειον 586.8. κοττίλλος 660.5.

Λ

Λαγωὸς 144.32.
Λαγωδία 86.2.
Λαγωΐνης quæ auis 144.
Λεπιδᾶς quas Græci vocent 658. 36.
Λεκιβίτης placenta 303.4.
Λεκυθος 191.8.
Λέκυθον oui quid 191.15.
Λέμμα 191.4. Λέπος ibid.
Λεπτυρία 191.5.
Λευκὸν τῶν ωοῦ 191.11.
Λόφος 195.51. quid 37.1.
Λιφος σάρκινος 37.19.

M

Μάζα quid 54.42.
Μακρεσίκρανος 705.18.
Μακούριον 588.39.
Μελεαγραγ radices 42.31.
Μελεαγρια radices ibid.
Μηδικοὶ 189.1.
Μιδικος ὄρνις 7.34.
Μισδομαγ 189.5.
Μῆδος 189.2.
Μῆλα στρουθια 542.43.
Μητρα quid Græcis 174.41.
Μινυριζειν 669.38.
Μονιμα 231.34.
Μοχος χελιδόνος 659.54.
Μουκιροβατος quis Græcis 631.3
Μουκιρος quid Laconibus ibid.

N

Νέκραχις 189.26.
Νεοστος 189.26.
Νεοστοι ὄνιθες 189.28.
Νεοττίδος ἀλεκτοριδων 189.25.
Νεοττὸς oui quid 191.26.

O

Οινάδες 407.48.
Οινας Corui genus. 497.48.
Οιναξ ibid.
Οινοτροφος φὼψ 498.6.
Οἶστρος auis historia 657.29.
Ολκλυγὼ 660.13. 773.22. 774.14
Ολεφεινος 189.7.
Οβροι 248.12.
Οτας quid Græci vocent 411.16.
Οττα aut ἔπτηθεντα oua 301.6.
Οἶα 190.52.
Ομολεκτρος 184.19.
Ορθεβαγ 189.10.
Ορμᾶν quid 251.8.
Ορνιθα 189.9.
Ορνιπια 187.17. Ορνιθὼν 129.13.
Ορνις 187.46. 531.4. pro Gallina. 530.16.
Ορνις φασιανος 47.6.
Ορνιθες φασιανικοὶ 47.7.
Οροζοιζης 821.15.
Ορρωδειν 374.48.
Ορτριοποκκυξ 189.16. 203.4.
Ορταλοζειν 189.32.
Ορταλιν 189.9.
Ορταλιχος 189.14.32.
Ορτικι 151.55.
Ορτυγια 151.22. 152.1.
Ορτυγοκομπος 165.25.
Ορτυγοκοπειν 170.10.
Ορτυγοκοπια 179.10.36.
Ορτιγοκοπικα vocabula 179.12.
Ορτυγοκοποι 170.10.
Ορτυγοκοπος 249.29.
Ορτυγομανια quid 169.37.
Ορτυγομητρα, & eius etymum 174.39.
Ορτροτροφεῖν 161.14.
Ορτυγοφορος 162.14. 249.39.
Ορτυκη 151.55.
Ορτυξ 151.55. herba 151.34.36.
Ορχιλος auicula vilis 650.49.
Οσραιον 191.5. Οτις 85.48.
Οτρα 196.50. Ουνω 498.3.
Οὖραξ 62 45.
Ουρια oua quæ 222.45.
Ουρον quid 202.45.
Οφθαλμοιτοῦν πτερου 12.20.

Π

Παγώνι 7.31.
Παλευων 398.30. vnde 265.
Παλευειν quid 358.9.
Παλεστρια 258. 8. quam Columbam vocet Aristoteles 443.12. vnde dicta 398.30.
Πανοπτης cur Argus dictus 29.50
Πανω quid 7.51.
Πελεαρ περιστερα 357.44. 358.4
Πελειας Columba vnde dicta 503.12.
Πελειοτρεμμονα Insula 366.30.
Πεληρ 358.8.
Πελιν siue πελιον qd 357.503.13.

INDEX.

Περδίκα 198.31. Περδίκη ibid.
Περδικιδεὺ 108.38.
Περδικιον 108.36.38.
Περδικοθήρας 117.24.
Περδικος ἀ φονοτερος 113.53.
Περδικος πούς 107.54.
Περδικον σκέλει 107.52.
Περδικοτροφεῖον quid 122.55.
Περισερὰ 357.34. vnde dicta 357.38.
Περισεφεοντα πέτιλα 469.31.
Περισερεῶνα quid vocent Græci 350.36.
Περισέρι 357.36.
Περισερος 357.36.
Περισερών quid 229.13.
Περισεριδες 357.37.
Περισορεειδες id Arist. 355.50.
περισεριδεὺς 358.38.
περισεριδης ibid.
περισεριδιον 357.36.
περισεροειδους quas aues vocet Aristoteles 409.8.
περισεριον 357.37.
περισεροροφεῖον 359.36.
περοικὸς ὄρνις 7.33.189.16.
πεταυρο quid 229.16.
πηκτας, vel πηκτιδας 124.22.
πηλὸς 73.55. πηριξ 108.40.
πιππιζειν 538.54.
πίπρα 618.50.
πιρίας 713.14. πισο 579.52.
πίφαλλις 819.44.
πιφιγξ 829.40.
πλακτρα 197.16.
πλήκτρα ibid.
πλήκτρο quales os 250.35.
ποικιλες 799.2.829.36.
ποικιλωτερον ταῶνος 53.12.
ποιολογοι Pauones dicti 16.13.
πολυτριρωνα 357.53.
ποπιζειν quid 706.44.
πραοτερος περισερᾶς 375.9.
πρεσβυς 650.30.
προκοττα 188.48.
προλαβις 199.6.
πτερατὰ πυγαῖα 38.33.
πτέρα σκίαδια quę Græcis 25.10.
πτέριγες πτερισερᾶι 432.54.
πτήσσειν quid 237.50.
πτοκαλαζών 165.24.
πτῶκας cur lepores Græci dicant. 539.10.
πορίας 713.15.
πυρρονωσοῦ quid 191.26.

P

ῥᾶφος 86.54. Ροφιλλος 650.52.
ῥῶφηκα 300.35.

Σ

Σαλπιγκτης 650.50.
Σανὶς quid 229.19.
Σεσοπυγὶς 725.20.602.25.
Σείσουρα 725.26. Σελκον 189.24.
Σητη 702.48.
Σισιλαρος 108.43.
Σισορα 715.27.
Σηληρα oua 300.37.
Σμαρδικον 532.22.
Σμαρδικοπῶλα 532.23.
Σμαρτίον quid 588.38.
Σπερμολογος 77.35.
Σπιννες 809.16.
Σπῖνος quid. ibid.
Στρουγητα 571.33.
Στενειν quid 515.36.
στιλιπιπίδα 656.27.
στρουθάριον quid 531.25.
στυρουθας Satrapa 54.8.
στυθιζειν 485.44.338.30.
στρουθία quæ auis dictæ 551.23.
στρουθίον quid 531.55. herba 530.10.542.11. poculum 543.46.
στροθιον μονασον 615.3.
στροθιογλωσσον quid 543.40.
στουθιομηλα 542.44.
στρουθος pro Gallina 530.16.
στρουθος pro herba ibid.
στρουθος q̃ dicãtur 513.54.540.20
στρουθος q̃ auis 531.20. quas aues significet. 529.16. quãlibet auẽ significat 530.10. vnde dicatur 531.38. qui piscis sic vocetur Aristoteli 530.24.
στρουθος μεγαλη Athenæo quæ auis 530.9.
στρουθοὶ πιργιται Galeno quę. 531.25.
στρουθοκέφαλα 543.26.
στρουπιασης 544.26.
στρουθυπους 712.38. qui Aristophani 543.22.
στρους 531.38.
στιμφοκοπος 165.25.
συκαλὶς 736.43.
σικαποπος 756.43.
σοῖνος quid 687.30.
σῶμαζυλοειδες 37.23.26.27.

T

Ταγεναριον auis 73.27.
Ταγὶω auis nomen 73.16.
Ταναγραῖοι ὄρνιθις 189.37.
Ταὸς 716.23.
Ταπος quid 7.47. Ταυρτος 27.5.
Ταῶν 7.23. Ταῶς ibid.
Ταῶς ibid. quos Græci sic vocet. 78.13.
Ταῶς 7.24. vnde dicatur 7.26.
Τεταρτος 46.10.
Τετριξ 62.45.
Τετριγοτας cur Passeres vocet Homerus 538.37.
Τετυρα 47.5.
Τηγανισα oua 301.12.
Τηρεῖν quid 30.1.
Τηρεύς cur Argus dictus 301.1.
Τζεντοφαλη 251.4.
Τζιχλα 579.50.
Τιτασων 485.44.
Τιτυβεζειν 116.16.24.
Τιτυζειν 669.45.
Τίτηζειν 669.48.
Τορθοριζων quid 370.23.
Τοργος quæ auis 395.17.
Τορτυξ 152.15.
Τραγᾶν quid Arist. 249.14.
Τραχηλος vel τριγονα 507.46. quibus auibus conueniat 357.46.
Τριζειν 116.24.508.19.538.37.
Τικκος 650.52.
Τριλοφία cur Vpupa dicta 705.16.
Τριχας 595.18.
Τριχλα 579.42.
Τρομητα oua 300.35.
Τροχιχος 650.30.
Τρουβλιτις 826.46.
Τριγονοψαλλειν quid 528.20.
Τρυμών Æsculapij nutrix 505.48
Τρηζειν 508.19.513.33.
Τρολλιζειν 170.18.
Τρωγλιτης 531.22.
Τυλας 597.30.
Τυφοκομπος 163.26.

Υ

Υπολαῖς 753.10.
Υποχας quas vocẽt Græci 612.26

Φ

Φαβοτυτος Accipiter 362.26.
Φακα 484.46. Φασιανη 54.41.
Φασιανος 47.4.
Φασιανον Alexrione 47.10.
Φασιατης 54.40. Φασιατικος ibid.
Φασιανικος ὄρνις 47.6.
φασιανικος sycophanta 54.37.
φασις 54.36.
φαστοφορος Accipiter 362.27. 490.20.
Φαψοινοτροπος 498.6.
Φιλιππου Alexrupo 184.16.
φλῶρος 750.25.
φοινικολφοον ales 237.28. cur Gallus sic dictus 195.37.
φοινικοῦργος 746.10.13. & inde.

INDEX

Χαλανδρα 846.26.
Χαλαξα 209.46.
Χαλοξιον ibid.
Χαλκευς Athenæi 85.47.
Χαναιζηλος 846.28.
Χελωνες 189.24.
Χελιδονες ficus 658.45.
Χελιδονι 659.56.
Χελιδονια βοτανη 677. 18. σκηρα 658.46.
Χελιδονιαι λαγωοι 677.14.
Χελιδονιος λιθος 677.14.
Χελιδονιζειν 668.30.674.34.681. 11.679.49.
Χελιδονιον 677.18.
Χελιδονιος δασυπους 677.14.
Χελιδονος æquiuoca 658.31.
Χελιδονισμα 680.5.
Χελιδονισμος ibid.
Χελιδονων μουσεια 668.26.
Χελιδω 659.53.
Χελιδων 659.6. vnde dicatur 660 brachiale ornamentũ 658.30. per equorum impetigine 35. pro cauitate in flexu brachij 39. pro pisce 40. pro naue 55. numo 1. pro sydere 8.
Χελιδων θαλασια 698.22.
Χεννιον quid 151.15.
Χηρους cur Perdices vocet Arist. 121.35.
Χλωρον oui quid 191.24.
Χρησις πλουτου 131.40.
Χρισοφαρος piscis 185.45.
τὸ Χρισω oui quid 192.24.
Χρωμα quid 31.26.

Ψαρ 631.26.37. etymum 44.
Ψαρις 532.6.
Ψαρος 631.37. etymum 44.
Ψηλιχες 189.24.
Ψιλον quid 37.1.
Ψιτιριζειν 669.44.

Ωαριον 190.56.
Ωεον 532.
Ωιδος ὄρνις 189.25.
Ωιον 190.53.55.
Ωχρον oua quid 191.24.
Ωον vnde dictum 190.51.
Ωτις 85.49.

Hebraica.

Acaua 187.30.
Agur 431.4.659.39.
Anapha 85.45.708.52.
Astorgel 631.27.
Ataleph 702.38.
Aysch 186.17.
Barbur 186.39.343.14.
Beia 190.47.
Bezah 190.46.
Boltzlerch 844.36.
Gaiah 518.15.
Chasida 702.28.
Coquin 108.11.
Cos 702.39.
Curbalin 196.3.
Das 187.30.
Deror 511.23.659.42.
Dulkiphar 62.38.187.29. 702.27.
Gaber 186.47.
Gabera 186.50.
Ghelog 203.15.
Gozal 357.21.
Habur 187.14.
Hasida 702.31.708.50.
Hobanim 7.17.
Hoben ibid.
Ianah 357.17.
Ion 357.8.
Iideon 725.18.
Ionah 357.9.378.43.432.10.
Ionetah 357.21.
Ionin 357.8.
Kaath 702.38.
Kore 108.5.
Lasec heui 186.25.
Negar tura 187.33.
Neelasa 7.14.
Nergal 187.24.
Perdisi 108.8.
Phasion 46.38.
Phasionin 46.37.
Piseon 46.45.
Quore 108.6.
Racham 702.37.
Rasian 7.16.772.18.773.10.
Sachina 523.26.
Sakuia 186.38.
Sarsir 186.45.174.37.
Scaluin 151.40.
Scelau 46.45.174.37.
Schephenina 506.46.
Schaphnin 506.43.
Schuphnina 506.46.
Secheui 186.21.
Sikui 186.38.
Sis 659.14.
Sis agor 959.34.
Sus 659.14.34.
Snsah 659.23.
Talcela 187.8.
Tarnagela dedaua 187.36.
Tarnegol bara ibid.
Tarnegoled thibar 187.28.
Tarnegolin mecharchorin ibid.
Tarnegula 187.16.
Tauasa 7.21.
Tauasin. ibid.
Tachmas 772.16.673.10.
Thor 506.42.
Tuk 7.14.
Zagtha 186.16.
Ziparim 530.55.
Zipor 530.45.615.7.
Zuziltha 507.49.

Chaldaica.

Bat Ionah 357.24.
Ionetha 357.21.
Korea 108.8.
Koriath 108.9.
Phasiani 151.48.
Saluain 151.51.
Scilua 151.47.
Saphnina 506.46.
Selau 151.46.
Seuukita 531.8.
Shahu 151.48.
Tarnagola 187.25.
Zepara 531.3.

Arabica.

Abasic 698.33.
Abderagi oua 57.20.
Abroycayn 693.34.
Abur 531.3.
Accurbis 750.31.
Acontis ibid.
Actago 73.6.
Adritigi 46.43.
Adruculididos 735.8.
Adrungi 46.47.
Aducarucegi 187.37.
Aducasngeg 187.35.
Aduranti 108.29.
Aduzaruzegi 187.36.
Alcanabiri 831.6.
Alcabagi 108.26. caro 79.19.
Alcabegi 108.17.24. caro 56.33
Alchamari 579.36.
Alchata 357.29.363.42.
Alchaugi 756.45.
Alcubi 46.54.
Alcubigi 108.19.931.10.
Alderaigi caro 56.34.

Alderatiz

INDEX.

Alderariz 46.49.
Aldurgi 73.4.caro 56.30.79.18. 108.25.
Alfafanin 506.51.
Alfia 603.7.
Alfrach 187.42.357.30.
Alfuachat 502.2.caro 79.16.
Algardaione 650.51.
Alguariſcin 357.28.
Algueſim 361.6.
Alguriſcin 357.29.
Alhagio 303.5.
Alharbari 62.40.
Alharbari 85.46.
Alharbari ouorum vſus 95.48.
Alhaſſaſir 531.11.
Alhudud 702.49.
Almoſos 456.25.
Almuaheb 357.33.
Alpheſi 187.45.
Altahiegi 46.53.
Altaiugi 46.51.54. quid ſit 46.54.
Altamegi 46.53.
Altaraigi caro 56.53.
Altedaigi 46.49.caro 79.19.
Altedarugi 46.50.151.54.eius caro 79.17.
Altedragi 46.47.
Altei 108.27.
Alteiei ibid.
Alteiem ibid.
Alteiugi 46.51.108.20.
Altheiugi 108.24.
Alteres 108.28.
Aluers 484.40.
Alurſan 357.29.
Aluraſan 484.38.
Alzarazir 579.28.631.29.
Alzeudeni 631.35.
Amaſtorocoz 809.15.
Annara 191.9.
Antogos 152.9.
Apothia 698.11.
Archi 603.6.
Asbar 531.14.
Aſcilli 195.51.
Aslengi 542.26.
Aſslauados 809.15.
Atacuigi 73.7.
Atahe 73.7.
Atedemin 46.47.
Atederaz 46.50.
Athemigi 73.7.
Atheiz 108.26.
Atlekeha 357.29.
Atodrogi 46.50.
Attuiugi 108.23.
Audon 773.14.
Aulones 579.40.
Azamicoz 799.54.

B

Baad 190.48.
Babebor 531.16.
Baid 190.47.
Barch 190.49.
Baſit 651.1.
Beid 190.47.
Belez 503.26.
Bononion 108.29.

C

Cabagi 108.16.
Cabegi 108.15.
Calegua 531.14.
Camberi 831.8.
Cambura ibid.
Canaberi 831.6.
Caſarenga 531.14.
Catuph 531.9.
Camamah 357.20.
Chataf 659.52.
Chatas ibid.
Chauraf 659.50.
Chericos 630.9.
Cicla 579.37.
Clas 579.36.
Clice 579.37.
Cokoilos 603.9.
Condes 542.26.
Coratoz 831.15.
Coſofos 603.6.
Coſſifos ibid.
Cubegi 108.15.
Cubeth 46.15.108.14.
Cubi 465.5.
Cubigi 108.15.107.25.caro 79.17.
Cuzardos 841.15.

D

Daraychim 694.35.
Dazamah 357.21.
Dem Alcamar 357.27.
Demen chame 357.26.
Digedi 187.42.
Digegi 187.41.
Dorache 151.51.
Duragi 507.2.
Duram 506.52.
Duraz 73.5.caro 79.16.

E

Echus 603.7.
Edulcus 603.8.
Elbair 190.49.
Enondom 773.13.
Ethida 603.8.

P

Farrakoz 603.9.
Faſtocoz ibid.
Fatalyz 809.15.
Feita 484.46.
Finore 831.15.
Fitomos 702.41.
Focoton 603.10.
Folkyuos 203.9.
Forador 47.1.
Foraidec 47.2.
Forak 831.15.
Furogi 187.37.
Furogigi ibid.

G

Gamamah 357.21.
Gereſol 702.42.
Giaziudiuch 187.35.
Graceid 831.14.
Guagias 152.10.
Guareſcen 484.38.507.51.
Guariſdem 357.28.
Guarzen 357.29.

H

Hacokoz 702.43.
Halkalokirim 152.
Haman 357.24.
Hamama 409.51.
Hamen 357.25.
Hanabroch 831.8.
Hara hamen 357.26.
Harcoyz 152.10.
Hazir 830.20.
Heman 357.27.
Hyz 750.31.

I

Ibis 750.31.
Indebot qui cibus 456.52.

K

Kali 543.44.
Kalkeli 151.50.
Kaloz 484.45.
Kambrach 831.11.
Kepſot 603.6.
Knakendin 357.29.
Kokoroz 831.15.
Kyloz 484.45.

L

Laaman 357.26.
Leſan alhaſſaſir 531.3.

M

Merulus 603.7.
Mutagenat 303.8.

N

Naid 190.48.

O

Odobrion 773.13.
Ophim 531.14.
Oznuab 191.29.

INDEX

Paros 631.38.
Passara 531.15.
Perdix 46.51.54.
Pherak hamas 357.24.
Politicum 108.30.

R

Radaim lapis 253.35.
Radotyz Alberto quæ auis 62.6.
Rhai assiaman 420.36.
Roselhageli 108.29.
Rui qui cibus 456.54.

S

Salua 151.50.
Salui 151.47.
Schalau 151.50.
Seukar 410.24.
Seman 151.53.
Sofadas 756.47.
Sophlidas 756.47.
Struthion 531.15.
Stuplon 531.16.

T

Taet 531.1.
Targula 507.4.631.36.
Tauas 7.22.
Teyuz 108.20.
Thagore 507.5.
Thartaph 659.52.
Theiugi 108.20.
Tragulidantes 725.5.
Triangel 579.40.
Turciugi 46.53.

V

Vehieca 484.46.
Vinem 543.44.

X

Xuthios 531.2.

Y

Ybos 750.30.
Ydos 750.33.

Z

Zezir 63.34.

Italica.

Allodetta 831.19.
Allodola ibid.
Aryotin 654.50.

B

Ballarina 725.28.726.41.
Bararda 739.26.
Barbarotto 698.42.
Beccafico, Beccafigo 756.48.
Becco 196.29.
Bertazina 573.5.
Biuit 661.10.
Boarina 733.36.
Boarina della stella 651.10.
Boarola 733.36.
Borin 733.38.
Borin 733.41. eius descriptio, & icon 734.
Bouerina 726.13.
Buba 703.1.
Burgotto 379.20.

C

Calandra 844.28.846.38.
Calandrella 844.28.
Capellata 811.8.
Capelluta 831.12.841.16.
Capo nero 752.44.756.30.
Capo d'oro 651.9.
Cappon 343.36.
Cardellin 799.55.
Cardello 799.55.
Caudatremula 825.7.
Cedron 62.50.
Celega 532.39.
Centone 252.36.
Ceppa 573.3.
Cesila 660.22.
Chiapparon 849.51.
Chiara dell'oro 191.19.
Chioccia 203.24.
Chiuin 735.40.
Cia 855.6.
Cia montanina 751.11.857.47.
Cia pagliarina 855.7.
Cia pagliarizza 856.35.
Cia saluatica 857.36.
Cion 597.33.
Cipperina 841.16.
Cirlo 855.10.
Cirlo mattn 857.48.
Cisere 593.46.
Cadacinciola 725.27.
Codatremola ibid. 726.46.
Colmestre 146.47.
Colomba riccia 471.4.
Colomba sorella 361.8.
Colomba sottobanche 360.36.
Colombaia 379.25.
Colombo asturnellato 464.10.
Colombo torquato 486.7.
Colombo tronso 464.10.
Columbina 593.40.623.10.
Compasso 530.36.
Coppo 302.13.
Cornuto 753.16.
Coresolo 630.12.
Corossolo 746.16.
Coruz 98.53.
Cotremola 728.34.
Coturnisse 105.17.109.6.
Couarella 841.16.
Cristella 703.6.
Cul rosso 746.16.
Cul bianco 762.26.

D

Dardanello 661.11.694.36.
Dolcichini radices quæ 42.36.
Dresso 393.39.
Dcexanos Venetis quæ auis 580. 44.593.38.

F

Fagiano 47.19.
Fanello 824.6.
Fanello marino 825.44.
Faonello 824.7.
Fartagnia 844.28.
Fasan. Fasano 47.19.
Fasan negro 67.27.
Fasanella 46.14.80.35.
Fasiano alpestre 67 27.
Fauaro 362.18.486.9.
Filomena 775.38.
Finet 825.34.
Fior rancio 651.8.
Francolino 73.20.80.35.
Franguello 816 31.
Franguel inucrneng. 744.26.
Franguel mõtagno 645.37.744. 25.821.12.
Fratino 721.138.
Frinson 850.16.645.36.
Fruson ibid.

G

Gallatura 209.45.
Galletto di Maggio 703.4.
Galletto di Marzo 703.3.
Gallina 190.34.
Gallina naina 192.30.
Gallina d'India 36.19.
Gallo 190.34.
Gallo Grotesco 319.50.
Gallo d'India 36.19.
Gallo del Paradiso 703.2.
Gallo saluatico 62.51.
Gardena 593.48.
Geron 726.44.
Giarola & eius descript. 765.45. icon 766.
Gigenia 580.18.
Gottorosola 829.16.
Grassegallina 252.37.
Grison 745.36.

H

Hebrei 145.19.

I

Isola de Colombi 410.44.

INDEX.

L

Legora 809.46.
Legorin 809.45.
Lequila 853.9.
Lodola 831.19.
Lodola campagnuola 847.32.
Lodola campestre 844.27.
Lodola capelluta 841.15.
Luganello 809.46.
Lugarino 809.44.
Lugaro ibid.
Lusignuolo 775.38.

M

Maluizzo 597.32.
Megliarina 856.37.
Merle alpadic 613.14.630.22.
Merlo 630.18.602.18.
Merlo alpestre 623.6.
Merlo biauo 618.34.
Merlo chiappà 615.16.

O

Occhio bouino 653.9.
Orbasina 711.16.713.20.
Otorno 146.47.
Ouo 191.1.
Oua da here 300.30.
Oua nella teglia. 301.14.

P

Pagliarizo 856.38.
Palombella 485.26.503.19.
Palōbo 258.44.485.30.486.6.
Palombano 485.30.
Papagallo pesce 6.38.
Papazzino 651.13.
Parisola 713.19.
Parizuola 711.13.
Paronzino 715.41.722.5.
Parozolino 721.13.
Parruza 711.15.
Parussola 703.20.
Parussolin 721.13.
Passero 532.39.
Passere casaringo 532.39.
Passere matto 530.436.3.
Passere matto siue ingannolo 563.50.
Pauarina 252.37.
Pauoneggiare 19.55.
Pecietto 741.37.
Pendolino 715.42.
Perchia chiagia 654.51.
Perdice 109.16.
Perdice alpestre 145.19.
Pernigona 109.17.
Pernice 109.17.
Pernis alpedica 80.34.
Pernisa 109.5.
Pernisō ibid.
Pernise bianca della montagna 145.20.
Pesce palombo 484.30.
Pesce Rondint 658.41.
Petron 849.50.
Petronella 844.27.
Petronello 849.51.
Petroroſſo 741.26.
Petusso 741.36.
Piccafiga 752.41.756.48.
Pighamosche 734.45.
Pinson 816.32.
Piombina 165.6.
Pispissa 725.30.
Piuida 244.14.
Pizzagallina 252.37.
Poligola 711.16.713.21.
Pollastro 290.41.
Pollarolo 249.31.
Pollo 190.41.
Porto delle Quaglie 156.47.
Prune de frati 127.34.
Prune per figone 127.28.
Pulcino 190.33.42.
Pulina 303.50.
Pullaro 249.26.
Pullicino 190.23.
Puppola 703.5.
Putta 703.8.
Piuuione 258.46.

Q

Quaglia 152.19.
Quagliarolo 163.45.

R

Raparino 800.1.855.9.
Rauarino 800.1.
Rè delle Quaglie 174.55.
Reatino 653.48.654.50.
Regio 844.28.
Reillo 651.15.
Rendina 698.39.
Retino 651.14.
Reuezol 746.14.
Rhoticas 145.18.
Reatino 654.50.
Rapirola 994.31.
Rondela 658.42.
Rondena 660.22.
Rondina 698.39.
Rondine 660.21.
Rondinella 660.22.
Rondola 658.42.
Rondene 694.35.698.41.
Roscignuol 775.38. quid Boeatio 772.55.
Rospedino 721.13.

S

Sassarolo 468.21.
Scagliuola 768.33.
Scartzerino 854.17.
Scatarello 759.6.icon 760.
Schiron 595.28.
Scricciola 651.16.
Scussacoa 725.28.
Scarino 853.33.
Serino 853.23.854.6.
Spaiarda 856.39.
Sparnazzare 236.4.
Spron di caualliero 835.29.
Squassacoa 725.28.
Starna 109.17.
Stoffare 297.17.
Stolco 62.56.
Stolgo 62.55.
Stolzo ibid.
Stoppia 732.6.
Storno 631.49.
Strapaziuo 764.16.descriptio, icon ibid.
Stufflotto 744.27.
Sturnello 631.48.
Stuffeleno 744.26.

T

Taranta 850.45.
Tartari 694.35.
Teste nere 752.47.756.30.
Tordo 580.16.599.34.
Tordo pesce 597.7.
Tordo dell'ouo 191.27.
Torquato 486.4.
Tortora 507.14.
Tragino 164.35.
Triosagalo 855.10.
Tronio 361.7.
Trotta 506.17.
Truffelo 163.45.
Vschirnabò 713.11.

V

Vccello di neue 725.30.
Vccello d'oro 853.35.
Verdmontan 850.41.
Verdon 850.40.
Verderro 850.41.
Verzerot 856.37.
Vidarino 800.40.853.34.
Viscada 585.20.30.
Vouo 191.1.
Vpega 703.2.
Vrblan 145.16.
Vsignuol 772.53.775.36.

Z

Zaranto 850.44.
Zinzin 711.15.
Zizila 66.22.

Gallica.

Gallica.

Alouette 831.16.844.37.
Alonette de pre 832.2.
Angel 501.48.
Arbenne 145.16.
Arondelle 658.42.
Auſſecue 728.34.

B

Battemare 725.35.728.33.
Battequeue 728.33.
Battelleſſifue 728.34.
Beccaſſe 74.54.756.13.
Beccafico 756.36.
Beree 741.37.
Bergerette 728.38.
Bergeronnette iaulne 728.39.
Berichot 654.53.
Beurichon 654.52.
Biſet Gallis quæ auis 362.21. 598.30.
Biſtarde 86.29.
Blanch d'vng oeuf 191.19.
Beuf de dieu 654 53.
Bret 599.20.
Bruant,& eius deſcriptio 750.34.
Bruyan 856.40.

C

Caille 152.28.
Calãdre 151.23.595.43.846.42.
Cãne petiere 74.51.quę auis 61. 33. hiſtoria 96.1. non eſſe Tetracem Athenæi 69.9.
Caſſenoix 630.13 645.40.
Cedrini 854.10.
Celui de muraille 563.38.
Ceriſin 809.46.
Chanteur 658.39.
Chappon 345.38.
Charderaulat 800.3.
Chardoneret 800.2.
Chardonet ibid.
Chariuari 493.41.
Chochiepere 645.40.
Choſti 647.38.
Cinit 809 46.
Coc de bois 62.54.
Cochet 190.43.
Cocheuis 841.17.
Calapa 726.47.
Columbe 258.45.
Columbe priuee 258.45.
Conta faſona 654.55.
Coq 190.35.
Coquu 108 10.
Coulon 258.45.486.15.
Cublanc 759.35.
Culblanc 762.26.
Curſalet 163.45.

E

Enguane paſtre 726.45.
Eſtorneau 631.49.
Erpie 703.8.

F

Faiſant 47.19.
Fallope 832.2.849.8.
Farlourſe 832.1.
Farlouſe 849.7.
Fauuette brune 752.10.765.6.
Fauuette rouſe, & eius hiſtoria 656.44.
Forfonte 654.53.
Freux 96.22. quæ 62.3.
Friguet 563.36.
Furo 187.38.

G

Gaue 190.35.
Gal 185.40.190.35.
Galabre alpinis quæ 109.38.
Gau 190.35.
Geline 190.36.
Geline deboys 80.39.
Gelinette 190.36.
Gelinette ſauuage 80.36.
Gelinote de Boys 80.39.
George rouge 74.37.
Gran Hirondelle 698.44.
Gran Martinet 698.44.
Grand Ramier 486.13.
Griue 580.20.581.12.593.40.
Griue petit 599.33.
Griue ſiſalle 595.42.
Grosbec 645.39.50.
Groulard 739.45.
Gugnecue 725.35.

H

Harondelle 660.23.
Harpens 101.25.
Hauſſecue 728.34.
Hirondelle de riuage 694.40.
Huppe 703.7.

I

Iau 185.41.
Iaule d'vn oeuf 141.27.

L

Lauandiere 726.45.738.33.
Linote 823.53.
Linotte 824 8.
Litorne 295.34.580.23.
Lupege 703.
Lynette 824.8.

M

Malenze 713.29.
Manſeit 486.16.
Marenge 721.15.
Martinet 694.37.
Mauuis 597.34.
Mauuis 580.21.
Mayenche 711.17.
Mere de Cailles 174.55.
Merle 602.28.603.26.
Merle au collier 620.45.
Merle bleu 615.16.618.32.
Meſangue 711.16.13.22.
Meſangebleue 721.25.
Meſange hupee 724.7.
Meſãgue à la lõge quieue 725.43
Moeyeu d'vn oeuf 191.27.
Moil 107.39.
Moineau 532.44.
Moiniaeu de muraille 563.42.
Moiniaeu de noyer 563.40.
Morgeline 252.32.
Mucet 532.44.
Mouchetellete 738.29.
Mouchette 738.30.
Mouchet petit 765.1.
Mourier 718.5.
Moutardier 698.45.
Moyne 721.15.

N

Nonette 713.22.

O

Oeuf 191.1.
Oiſau de nerte 580.20.
Oſtarde 86.28.
Ouſtarde ibid.
Outarde 86.19.

P

Pegaſigo 756.36.
Paſſe 532.43.
Paſſera ibid.
Paſſetaeu 532.44.
Perie 199.25.
Perdris 199.13.
Perdris aux pieds ruuges 199.8.
Perdris blãche de Sauoie 145.15.
Perdris de Caams 109.15.
Perdris franche 109.9.
Perdris graue, vel gaille 109.8.
Perdris goache 109.14.
Perdris Griſche 109.14.
Perdris gringette 109.13.
Perdris griſe 109.15.
Perdris de montagne 80.38.
Perdris rouge 109.9.
Perniſe 109.8.
Petit ramier 486.14.
Petit roy 651.16.
Phauier 362.16.486.9.
Pied d'Alouette 815.28.

Pied de Geline 251.33.
Pied di pigeon 410.22.
Pigeon 258.39.
Pigeon ramier 486.16.
Pinſon d'Ardaine 821.21.
Pinſon montain ibid.
Pinſon royal 645.40.53.
Pinſon verdier 815.53.
Pion 744.29.
Pinoine 744.28.856.32.
Pol 190.42.
Pollaile 190.43.
Pollet 190.42.
Poul 651.16.
Poule 190.36.
Poule d'Inde 36.20.
Poulſin 190.43.
Poulſiniere 186.16.
Preier 177.18. deſcriptio 179.26. cur ſic dicta 181.55.
Pruyet 179.26.

Q

Quinſon 816.43.

R

Ramier 362.16.486.9.
Raſale 109.16.
Rasle 175.14.
Rebetre 654.53.
Redoyell 654.55.
Rezeto 654.55.
Roguau piſcis 6.42.
Roncette 739.53.
Roſcignol 775.58.
Rouſſignol de muraige 746.17. 772.7.
Roſcignol ramage 775.52.
Rottellet 651.16.
Rouge bourſe 741.37.
Rouge gorge 745.37.
Rouſſette 765.6.772.50. vnde dicta 765.15.
Rubeline 741.37.
Roy 754.52.
Roy de Cailles 174.55.
Roydes Ouſaeux 654 55.
Roybetre 654 53.
Roytelat 654.55.
Roytelet 651.16.654.53.

S

Scenicle 809.46.
Serin 809.46.
Sourſicle 651.16.
Speruoczuolo 711.16.

T

Tarin 853.8.
Tarragon 361.37.
Teriz 182.44.
Thyon 739.45.
Tiraz 164.35.
Tirin 853.9.
Tortue 581.18.
Tourd 580.20.
Touret 597.35.
Tourez 580.23.
Tourorelle 507.15.
Traquet 739.41.
Trasle 599.35.580.21.

V

Verdere 856.40.
Verdereule 856.40.
Verdeyre 850.46.
Verdon 856.40.
Verdier 850.46.
Verdrier 856.40.
Vitrec 762.16.

Hiſpanica.

Abbilla 703.6.
Aguza neue 725.33.
Alionine 821.13.
Arreaquo 698.44.
Aneloa 726.44.

C

Chamaris 721.13.
Codorni 109.7.
Cuaderniz 152.28.
Cuiuiada 831.20.

E

Eſtermino 631.48.

F

Faeſan 47.19.

G

Gal 185.40.
Gallina 190.37.
Gallina enana 191.53.
Gallinero donde dourmenlas
Gallinas 249.72.
Gallo 190.37.
Gelondrina 670.22.
Gelondrino Andorinha 660.22.
Gorrion 532.42.
Gorrion pequeno 532.43.
Gorrioncello ibid.

M

Melroa 603.26.
Mierla ibid.
Milcheiro 721.13.

P

Palama 256.44.
Paloma torcaz 486.8.
Pardal 532.41.
Pauon de las Indias 36.20.
Paxaro 532.41.
Perdix 109.10.
Petypitalo 725.33.
Pintacilago 800.6.
Popa 703.6.

R

Ruiſſienox 775.45.

S

Sielecolire 800.6.
Sirguerito ibid.
Stornino 631.48.

T

Tintilao 713.30.
Tordo 580.23.
Tortora 507.14.
Tortorilla ibid.

V

Venceio 698.44.
Verdelham 850.46.

Z

Zorzòl 180.23.

Germanica.

Aeſchweiſzle 722.14.
Amſel 603.26.
Auerhaen 62.23. 63. 2. vnde dicatur 63.4.
Auuerochſs 63.9.

B

Brumlerch 847.53.
Beemerziemer 597.37.
Begeſterz 726 40.
Behemle 597.37.
Bergfaſan 63.12.
Bergmeiſzle 715.45.
Berſchvvalben 693.18.
Bergtroſtel 597.33.
Beubellerch 841.17.
Birhamſel 603.52.620.26. 623.4.
Birgfaſan 67.22.
Birugum 63.11.
Burckhuner 62.22.63.9.
Birgſchlingen 66.28.
Birck arbor quæ 63.10.
Birckhoun 71.10.
Bitten 597.42.599.11.
Blanmueiſz 721.17.
Blanuogel 589.31.617.34.
Bleidlech 844.33.
Blurfinck 744.29.36.816.4.
Boemerle 597.36.
Bollebick 744.31.645.48.745.46
Bollenbyſſer 744.31.745.46.
Bomerlin 567.36.
Brachmſel 177.22.30.613.19.
Brachuogel 177.20.580.50.613.8
Brantmeiſz 713.28.
Bratne milch 302.12.

Brech-

Brechnogel 618.54.
Bromineisz 744.30.
Buchfink 816.45.
Bustner 762.29.
Bymetisse 721.18.

C

Calekuttisch hun 36.19.
Chlaen 619.9.
Cog 190.35.
Coper 847.53.
Cronabet 593.48.

D

Drassel 596.37.
Droessel ibid.
Dumeling 655.5.
Durstel 596.58.

E

Emberiz 571.15.856.42.
Emmeriz 572.0.856.42.
Emmerling 144.23.
Ey 191.1.
Eyer in ancken 301.14.

F

Fademle 854.15.
Fasan 47.20.
Finck 800.17.816.44.
Flugenstecherlin 737.3.

G

Gael Bachsterlzen 716.8.
Gaghsen 203.16.
Galander 646.40.
Galgensiken 856.42.
Garsthammet 739.35.
Gaulammer 752.1.
Geeosle hennen 194.1.
Gelbe Vvasesteliz 728.39.
Geelgorst 856.44.
Gersthummer 533.47.
Gersvvalmen 698.46.
Gickerlin 736.30.
Gilbersehen 836.45.
Gilblinck 856.44.
Gilvvertsch 856.41.
Girlitz 854.16.
Gitsitz 829.46.
Gixerle 597.43.
Goldammer 144.23.
Goldhendin 651.16.
Goll 744.32.
Golosinck 816.4.
Grasmusch 752.756.49.
Grasmusch mit dein svvartzkopf 756.38.
Grlel 98.53.
Grienuogelin 736.31.
Gross Vvelsch hennen 195.27.
Gross holtz tub 486.18.
Grunfinck 850.46.
Grygelhaen 67.23.70.23.
Gryllen 85.22.
Grynerlin 755.
Gukerlin 736.30.
Guggel 109.37.
Gugger 44.32.
Gul 186.35.190.37.
Gurse 806.9.
Gutfinck 744.30.
Gyger 647.2.816.3.
Gympel 744.33.
Gyntel, & eius descriptio 825. 50. icon 827.
Gyrle 653.40.

H

Hagamsxlen 620.30.
Hail 744.32.
Han 190.37.
Hanen sporn 253.1.
Haushan 190.37.
Haselhun 73.25.74.23.80.23.
Heidenhempflin 824.14.
Heindenmeisz 724.6.
Hensflin 824.10.
Henneberg castrum, vnde dictum 126.40.
Hemmerling 856.47.
Heubel meisz 724.6.
Himmellerch 844.35
Hirngryllen 854.18.
Hirszfinck 850.48.
Hirszuogel 850.49.
Holtztuben 503.26.
Hun 190.37.
Hunckel 190.43.
Hunerbisz 252.23.
Hunerdieb 241.50.
Hunersterb 252.24.
Huonle 190.43.
Hussvvalm 660.24.
Husztotele 746.17.
Husysspar 532.44.

I

Indianisch huu 36.19.

K

Kaatmeiszle 722.15.
Kalander 846.40.
Kaphan 343.39.
Kappun 343.38.
Kapunenstein 199.33.253.28.
Kathaan 703.8.
Kernbeisz 645.42.
Kirszfinck 645.42.850.48.
Kirchsvvalber 693.17.
Kirsesehneller 645.43.
Kitzeren 590.2.
Klar oder vvijsim ey 191.19.4.
Klein Zimmer 581.6.6.19.4.
Kleiner Orhaen 67.20.
Klepper 645.42.
Klosterfreuvvle 726.48.
Kobelmeisz 724.5.
Kolmeisz 713.24.722.10.723.4.
Koruogel 856.44.
Krameruogel 580.48.
Kramvvituogel 595.36.
Kriel 192.29.
Kunter 258.47.
Kureramsel 623.5.
Kurhenn 38.43.342.16.
Kuttuogel 850.46.

L

Lauhaen 67.29.81.17.
Leihennen 392.13.
Lerch 831.21.
Leym trostel 581.10.
Lofinchk 744.34.816.4.
Lockruben 398.45.503.26.
Lumingk 532.45.
Lurlen 844.36.
Linfinck 824.9.

M

Maglerch 841.17.
Maldfinck. 611.23.
Maldlerh 848.24.
Maldzinsie 808.36.
Mastfaederē 196.52.
Mayss 711.18.
Meelmeisz 721.16.
Meertzische Druffel 589.36.
Meisenbeinle 712.38.
Merl 603.27.
Meysz 711.18.
Mistelfink 593.46.
Mistler 593.46.
Munchlein 156.40.
Murhan 342.6.
Murheun 342.16.
Murmeisz 722.9.
Murspyren 693.18.698.46.
Mursvvalben 693.18.
Muszhaher 631.4.

N

Nacthgall 775.45.
Nessalzscuning 655.3.
Nutzbicker 613.4.
Nuszbrecher 630.14.631.4.

O

Ochseneugle 651.19.
Orhan 38.40.62.9.63.2.

P

Pernysse 309.11.
Pfafflin 744.38.

INDEX

Pfauen ſpiegel 19.16.
Pfanneſtil 715.45.
Pfannenſtugliez 715.39.
Pfannenſyſt. 19.23.
Pfaouenkrut 19.16.
Pſippe 244.15.
Pimpelneiſsz 721.16.
Pirckhoener 63.9.
Plochtab. 486.19.
Plutzrehuner 297.52.

Q

Quecher 744.36.
Quetſchfinck 744.35.

R

Raebhuner 80.23.
Raphun 109.18.
Rappſinck 850.47.852.6.
Reckoltervogel 595.36.
Rietmeiſz 722.9.
Rinderſtaer 631.40.
Ringamſel 922.5.
Ringelſparz 529.35.
Ritterſprou 835.28.
Ringeltub 486.18.
Robellerch 847.53.
Rorgeutz 529.43.
Rorgytz 529.43.
Roſzamſe 623.4.
Rotbuſtle 741.37.
Rotele 641.37.
Rothun 109.11.
Rotkelchyn. 741.38.
Rotkogelken 800.5.
Rotkeropfflin 741.38.
Rotkropff 341.38.
Rottaphun. 109.12.
Rorſchvventzel 748.24.
Rotſtertz 746.19.
Rotuogel 744.32.746.18.
Rottetroſtel 597.40.
Rotzagel 746.18.
Rouuert 821.24.
Rynſvvalbe 694.41.
Rynuogele 694.43.

S

Sangdruſchel 599.38.
Sanglerch 844.33.
Scarlach 251.2.
Scherrer 593.48.
Schlagiub 486.18.
Schneehun 145.21.
Schnerfinck 821.24.
Schnepff 175.17.
Schneevogel 145.22.
Schnykuning 655.1.
Scoſſerle 795.50.825.31.
Scroſzlin 824.9.
Schrathun 145.23.
Schrecke 175.2.
Schvvadeile 854.16.
Schvvalbe 660.24.
Schvvalm 660.24.
Schvvartzkopff 756.38.
Schvvätzmeiſzlin. 715.44.
Seehan 185.37.
Seeleychen 829.17.
Seeſvvalm 661.24.
Sirelfinck 800.3.
Siſteluogel ibid.
Snekoning 655.1.
Spar 532.44.
Spartz ibid.
Speiner 694.40.
Speirſvvalben 594.45.
Sperk 532.45.
Sperling 532.45.
Spiegemeiſz 713.24.
Spilhan 67.24.72.6.
Spirſchvvalben 698.46.
Spreche 631.50.
Spzren 694.48.
Staar 631.49.
Starn ibid.
Steinamſel 623.4.
Steimbyſſer 645.42.
Steinhun 142.42.14.48.
Steinlerch 847.53.
Steintotelē 589.30.617.29.
Steintroſtlen 589.30.
Steintube 360.19.
Stigelitz 800.4.
Stockhenſtring 825.53.
Stoer 631.49.
Stoltz 63.3.
Struſzle 651.19.
Struſzmeislin 724.5.
Summerrotele 746.17.
Svvale 660.24.
Svvalmenkraut 667.44.
Svvalmenſtein 677.49.
Svſtartzkopff 753.43.

T

Tauble 238.46.
Tanberfuſz 410.23.
Teelſchvvalben 694.48.
Thanſink 821.24.
Thannenmeiſzle 651. 20. 724.17.808.34.
Thumherr. 744.33.
Thumpsaff, 744.35.
Thurnzhoening 655.2.
Totdtenuogele 737.4.
Todrer 191.27.
Torteltub 507.16.
Trapp 86.21.
Triel 98.53.
Triellapen 101.9.
Troſtel 599.36.980.38.
Tuns 700.6.
Truſel 599.39.
Tſchütſcherle 825.34.
Tub 258.46.
Tubenkropffe 409.44.
Tubenrok 410.29.
Tuble 258.40.
Turtel 507.16.
Tutten 191.28.
Tutten 191.27.850.17.

V

Valdhum 109.18.
Vberſvvalbe 694.40
Verdempffen 297.18.
Verdempffte eyer 300.20.
Vogelgkraut 252.37.
Vrhaen 59.39.62.39.93.
vnde dicatur 63.3.
Vrhanslagien 66.28.
Vrochſs 63.9.
Vvachholteruogel 595.36.
Vvachtel 152.29.
Vvachtlenkyning. 175.1.
Vvaltamſel 622.5.
Vvaldmeiſzle 724.16.
Vvaldroſtel 581.8.
Vvaldrooele 541.38.
Vvaldyinzſzle 724.18.
Vuaſſerchvvalbe 694.41.
Vvaſſertroſtlen 589.33.
Vvedehoppe 703.9.
Vvecholbterziemer 595.37
Vvegeſtertz 726.48.
Vvegiffecnlin 749.2.
Vveindruſchel 597.43.
Vveingatruogel 597.43.
Vveſch hun 36.19.
Vveltſch raphun 109.11.
Vvlchhtuben 486.33.
Vvtteihan 254.20.
Vvidehupffe 703.8.
Vviltraphun 145.23.
Vvinſel 597.36.
Vvinterfinch 821.24.
Vvinterrotele 741.37.
Vviderguenkerlin 737.7.
Vvydcrle 737.12.
Vvydluuſſ 703.8.
Vvinterpsker 718.9.
Vvijncroſtel 597.38.
Vvinunogele 846.20.
Vvijſſerpijreu 692.18.
Vvijſſe Vvaſſet ſteltz 726.48.

INDEX.

Vvijſztroſtel 597.41.599.40.

Z

Zagelmeiſz 715.39.
Zam ſchlagthbem 480.29.
Zaumknening 654.56.
Zeonſchlipſſle 753.6.
Zeiſel 809.52.
Zerrer. 593.47.
Zeyſieh 808.36.
Zeysle 806.8.
Ziemer 580.23.
Ziepdruſehel 581.21.
Ziering 503.47.
Zigellhempſling 824.13.
Zilzel perle 724.18.
Zilzepſle 737.13.
Zinze 809.52.
Ziſich 800.16.
Zizele 809.53.
Zonkuning 655.
Zunſchlipſile 655.2.
Zijsken 809.53.

Belgica.

Aronde 660.24.

B

Belleduuen 361.24.

C

Coelmaes 713.24.
Cortbeckeduuen 363.14.
Cramer 580.24.
Cijſcken 809.54.

D

Dien 543.2.
Doffer 258.49.
Draijers duue 361.16.369.33.
Duffert 248.49.
Duue 258.46.
Duuebecken 368. 19.
Duueporten 234.10.
Dueslach 381.17.
Duijf 258.49.

E

Engelken 808.56.
Eer 532.34.

F

Faſaen 47.20.
Faſant 47.20.

G

Galuogel 809.54.
Gans 86.24.
Gecopte duuē 361.34.
Geeloinck 856.45.
Geeluogelken 809.54.
Gekrielde hennen 192.30.
Geelſinche 816.1.
Goutmeel 613.16.
Gotuink 816.5.
Graſzmuſche 752.38.

H

Helmduuen 361.25.
Hanneſcrapſel 236.3.
Hoenderbeet 252.43.
Hoenders crue 252.24.
Hourmoſche 532.20.
Huheron 703.9.
Hubethub 703.9.

I

Inſine 856.43.

K

Kappers 361.8.
Klein Brachuogelken 739.40.
Klokennen 203.24.
Knoc 824.10.
Konikkē 661.22. 655.4.
Kromeruogel 595.35.
Kirieſduuie 486.26.
Kroppers duue 360.49.
Kuijckendienf 241.43.
Kucken 190.44.

L

Leef 836.20.
Leeutick 831.22.
Leevverck ibid.
Lijſter 580.24.603.27.
Lyſteruogel 580.24.

M

Maes 713.23.
Manſau 480.17.
Meerel 603.28.
Merlaer 603.28.
Meſe 713.23.
Meſes lagen 712.28.
Muſche 532. 45.752.38.

N

Nachtegael 775.46.

O

Olimeerl 613.16.
Ouerslegers duue 361.150. 369. 33.

P

Paſſer 539.35.
Perdij. 109.18.
Peter 805.5.
Pilart 744.34.
Pimpelmees 722.16.
Pippe 344.15.
Pitter 809.5.

Q

Quartel 155.29.
Quartelebeyen 159.52.16.5.54
Quickſtaert 725.36.726.49.

R

Rinduue 486.20.
Rubin 814.10.

S

Siſgen 800.54.
Spraeu 631.52.
Spraeuvvepotten 641.28.
Steen ſvvalemen 698.47.
Strouſdien 543.2.
Struijs 531.38.
Svvalem 660.25.
Svvalvve 660.24.
Svvalken Vorbort Eriſijs 677.9.

T

Tgeel Vant ey 191 29.
Tille 388.17.
Trapgans 60.55.86.14.
Trou 543.1.
Tronuteldune 507.18.
Troutelen ibid.
Tuttelduue 507.16.

V

Vinck 816.45.
Vlaſſinck 824.10.

Anglica.

Arlyng 618.53.

B

Biſtard 86.16.
Blackbyie 693.28.
Blakeſel 603.28.
Blokdone 486.22.
Bruothen 186.15.
Bulfinche 744.40.

C

Capon 343.39.
Chirche martinettes 693.16.
Chijk 190.44.
Chloturd 618.51.
Cok 190.38.
Coushot 486.21.

E

Egge 191.1.

F

Feſan. Feſant 47.21.
Feldfare 580.25.
Filfar ibid.

G

Gulx. 86.27.

H

Hathlerck 844.32.
Hedege Sparovve 753.4.
Hen 190.38.
Hen harroher 241.54.
Hennc of Genuy 36.38.
Hethcok 340.21.
Houuple 703.9.

K

Kokof Inde 36.20.

L
Louroch 831.21.
Lercha 841.18.
Lerck 831.21.
M
Martlettes 698.50.
Mauuis 590.42.
Morchen 80.40.
N
Nychryngall 775.44.
P
Pertriſe 109.19.
Poluer 593.50.
Q
Quayll 152.30.
R
Redbreſtre 741.39.
Redbreſt 816.46.
Rede Sparrouu 527.29.
Ringerdone 486.21.
Robin 816.46.741.36.
Robbyn rock 741.40.
Rok martinettes 693.16.
Rudoche 741.40.816.46.
S
Scaffinche 816.46.
Sheld appel ibid.
Sisken 808.56.
Smatche 618.52.
Sparrou 532.45.
Spinck 816.46.
Stare 631.52.
Steinkek 638.53.
Staill 631.52.
Ster 644.3.
Sterling 631.54.643.50.
Stockdoue 486.22.
Svvalnvve 660.25.
T
Thegreat Svvaloues 998.48.
Titmouſe 711.18.721.18.
Troſſel 599.41.
Turtell 507.17.
Turtelduue 507.19.
V
Velouuham 856.49.
Viuck 816.46.
Vouulring 856.50.
Vuagtale 726.49.
Vvolderch 847.54.
Vvod culuet 486.22.
Vuren 651.21.655.4.

Scotica.

Aneblak cok 340.12.
Anagrey heu ibid.
Anem Vvyrcok 342.6.
Guſtardes 86.27.

Polonica.

Boſant 47.21.
Czizek
Droozd 599.44.
Dudek 703.16.
Gluch 580.26.
Iemioluca 580.26.
Koropathvva 109.19.
Krolick 651.21.655.4.
Sczigil 800.6.
Sclouuik 816.47.
Spatzek 631.33.
Sſacziek 631.54.

Bohemica. Hungarica.

Steglick 800.6. *Boh.*
Tſchaſarmadar 80.40. *Hung.*

Illyrica.

Baziant 47.21.
Czifz 809.54.
Dedek 703.10.
Divvoky 486.23.
Diask 744.40.
Drozd 594.44.
Gerzabeck 80.42.
Hardlicze 507.17.
Kos 603.28.
Krziepelka 152.30.
Kuropta va 109.19.
Kuuicziela 580.25.
Merle 618.34.
Plnkauua 616.47.
Prskavvec 593.50.
Rzierziabel 80.43.
Skrziuuan 831.21.
Sladuik 775.46.
Sparzek 631.53.
Sſaczieck 631.53.
Steglick 800.6.
Strnad 856.41.
Sykora 711.18.
Tetres 63.33.13.(13.
Tetrzeuu. 62.33.63.
Vulaſtouvige 660.23.
Vvrasbecz.
Zeglolka 850.47.

Turcica.

Agulgulſin 724.18.
Ala 713.30.
Beblek 728.35.
Bibil 855.4.
Eeluck 603.29.
Garatauk 593.50.
Gargà 631.4.
Giegien 645.44.
Iabantan 80.43.
Ibick 703.13.
Iuga 258.49.
Sarà 258.49.
Serce 651.21.
Surglun 47.21.
Vtlugan 809.54.
Ygen 258.49.
Zil 109.19.

Ægyptiaca.

Maluph 190.39.

Saracenica.

Dic 187.34.
Tefele 187.35.

Abiſsinica.

Aroazes 343.39.

Indica.

Amaluna 796.34.
Cabuya 125.13.
Gaxibaxaqua 796.35.
Fruſon 647.44.
Hebequen 125.11.

FINIS.

BONONIÆ, M. DC. XXXX.
Apud Nicolaum Tebaldinum.

1640

Superiorum Permiſſu.

Библиотека
Эрмитажа